SANCTI
BERNARDI
ABBATIS PRIMI
CLARÆ-VALLENSIS
OPERA

GENUINA VIDELICET IN PRIMO ET SECUNDO VOLUMINE; SPURIA, DUBIAQUE IN TERTIO COMPREHENSA;

HORSTII, ET MABILLONII NOTIS;

aliiſque permultis aucta, juxta Editionem Pariſienenſ. Anni MDCCXIX.

Adjecta Appendice R. P. EDEMUNDI MARTENE ex veterum Scriptorum, & Monumentorum Collectione; atque his omnibus in hac noviſſima Editione Veneta accuratius reviſis, & denuo illuſtratis.

VOLUMEN SECUNDUM.

VENETIS,
SUMPTIBUS SOCIETATIS.

MDCCLXV.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO

in Sancti Bernardi Tomum III.

I. CUM in ſanctorum Patrum ſcriptis ea pars, quæ Homilias ſeu Sermones complectitur, minus elaborata paſſim & accurata, quam reliqua eorum ingenii monumenta videatur; hanc ſibi laudem præ cæteris, aut certe in paucis, vindicat ſanctus Bernardus, quod ejus ſermones non minori verborum acumine, varietate ſententiarum, cogitationumque ſublimitate, nec diſpari affectuum pietate prædití ſint, quam aliæ ejus lucubrationes. Mihi vero hujus rei cauſam meditanti occurrit, non modo ingenii ejus ſollertia, celereſque animi motus, ad res explicandas, & affectus commovendos faciles; ſed etiam auditorum diverſitas, quorum in gratiam ſermones ejuſmodi condebantur. Nam cum veteres illi Patres ſanctiſſimi informandis Chriſtianæ religionis doctrina ac pietate populis Sermones ſuos exponerent, eos ad vulgi captum & ad communes fere locos, auditorum utilitati conſulentes, humili ſtilo prudentes componebant. At Bernardus ad homines in rebus ſpiritualibus, atque in ſcientia Scripturarum inſtructos, pleroſque in ſæculo quondam eruditione & dignitate præſtantes, Sermones habebat ſuos, quorum doctrinæ & perfectioni * accommodanda erat oratio. Unde accidit, ut non modo eximii ſermones illi in Cantica, qui majori ſtudio conſcripti ſunt, ſed etiam alii, ſive de annuis feſtis ac diebus, ſeu de diverſis argumentis, quos hoc in tomo exhibemus, vulgaribus Patrum Homiliis ac Sermonibus a viris cum piis, tum doctis præferri ſoleant. Bernardi ſermones elaborati. * V. l. 3. Vitæ, c. 3. n. 8.

II. Neque enim privata aut ſingularis mea hæc de Bernardi Sermonibus opinio, ſed illuſtrium in re litteraria virorum, qui ſuum hac de re judicium, ſeu verbo, ſeu ſcripto protulerunt: ex quibus duos tantum honoris cauſa appello, quorum auctoritas haud minor, quam doctrina & eruditio eſt. Primus Juſtus Lipſius in epiſtola XLIX. ad Aubertum Miræum, ubi de concionibus ſacris agens: „ Inter Latinos, inquit, Bernardus me rapit, & uſum habet excitandi, ob acrimoniam ubique & calorem; „ tum etiam docendi atque imprimendi, ob ſententiarum acumen, quas crebro & ſalubriter miſcet „. Ita vir doctiſſimus, cum eximium ex Patribus exemplar quod efformando ſacro oratori proponeret, ſedulo perquiſiſſet, non aliud magis accommodum inveniſſe ſibi viſus eſt, quam Bernardum, quem cæteris Latinis anteponendum exiſtimavit. Atqui mirum ſit, ſi palma hæc Bernardo iisdem præ Græcis Patribus, qui in eo dicendi genere excelluerunt, tribuatur, cujus ſane ſententiæ auctorem me profiteri non auſus eſſem, niſi eam ſuffragio ſuo ante comprobaſſet Henricus Valeſius, vir ſummus, de quo Hadrianus Valeſius, germanus ejus, tanto fratre dignus, in ejus vita hæc memoriæ prodit. „ Ante annos tres vel quatuor quam decederet, quoties feſtis diebus, morbo vexatus, domi ſe „ continere cogebatur, Bernardi Claræ-vallenſis abbatis ſermones ab anagnoſte ſuo ſibi legi jubebat, at- „ tenteque eos audiebat, & avidis auribus hauriebat. Quippe exiſtimabat, & amicis etiam dicere con- „ ſueverat, dies dominicos ac feſtos Dei laudibus, non ſtudiis litterarum impendi oportere. Sermones „ autem Bernardi quibuslibet veterum Patrum, cum Græcorum, tum Latinorum, homiliis ac ſer- „ monibus multo eſſe ad excitandam in animis noſtris accendendamque pietatem aptiores „. Hoc teſtimonium eo lubentius refero, quod ad commendandos Bernardi Sermones plurimum valeat tanti viri auctoritas, & quod animo meo jucundiſſima ſit hujus viri recordatio, qui me quondam ſua & amicitia, & familiaritate dignatus eſt. Aliis aliorum Patrum ſermonibus prælati.

III. His duobus recentiorum virorum teſtimoniis, quæ cæterorum inſtar eſſe poſſunt, facile eſſet adjungere ſuffragia Auctorum noſtra ætate ſuperiorum, qui de Bernardo, non ſecus ac de concionatore vere apoſtolico locuti ſunt: quos inter non mihi prætermittendus videtur Eraſmus, in convicia cæteroquin, quam in laudes profuſior, ita de Bernardo loquens in libro ſecundo de ratione concionandi: *Bernardus concionabundus eſt, natura magis, quam arte feſtivus & jucundus, nec ſegnis in movendis affectibus*. Sed vereor ne ſi rem minime dubiam pluribus demonſtrare voluero, ab aliarum rerum, quæ magis uſui eſſe poſſint, tractatione impediar, aut retarder. Quapropter ad alia feſtinanti jam inquirendum incumbit: Primum cur Bernardus ſæpius, quam Ordinis ſui inſtitutum ferat, verba faceret ad ſuos. Deinde quo tempore, id eſt quibus diebus quibusve diei horis id præſtaret. Tertio quo idiomate. Ac demum quæ Chriſtianæ ac religioſæ vitæ principia ſuis potiſſimum inculcaret. Adhæc, nonnulla tum ad exponenda quædam ejus doctrinæ capita, tum ad diſcernendos a nothis & ſuppoſititiis genuinos ejus ſermones differemus.

IV. Quibus diebus ſermones *in Capitulo* apud Ciſtercienſes quondam haberi mos erat, declarant Uſus Ciſtercienſis in capite LXVII. nempe dies *Natalis Domini, Apparitionis, in Ramis-palmarum, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, omnium ſolemnitatum ſanctæ Mariæ, Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ, Natalis Apoſtolorum Petri & Pauli, in ſolemnitate ſancti Benedicti, & omnium Sanctorum, atque in Dominica 1. Adventus*. Nulla uſquam, quod ſciam, mentio de privatis ac feriatis diebus, in quibus tamen Bernardus ſæpiſſime conciones habebat. Unde in ſerm. 1. de Septuageſima num. 2. *Sæpius loquor vobis*, inquit, *etiam præter conſuetudinem Ordinis noſtri*. Quibus diebus habiti.

V. Cur vero id faceret vir religioſiſſimus & diſciplinæ regularis ſtudioſiſſimus, invenio cauſas omnino duas. Una eſt mandatum primorum Ordinis Patrum, qui Bernardo, laborem corporis vix ſuſtinenti, in compenſationem id ſpiritualis operis impoſuerant. Hanc rationem in fine ſermonis x. in pſalmum XC. ipſe exponit his verbis: *Quod aliquoties vobis loquimur præter conſuetudinem Ordinis noſtri, non noſtra id agimus præſumptione, ſed de voluntate venerabilium Fratrum & Coabbatum noſtrorum, qui nobis etiam id injungunt: quod tamen ſibi quidem paſſim nolunt omnino licere. Neque enim*

modo loquerer vobis, ſi poſſem laborare vobiſcum. Illud forte vobis efficacius verbum foret, ſed & conſcientiæ meæ magis acceptum. Cæterùm quando id mihi, peccatis meis exigentibus, & oneroſi hujus, ut ipſi ſcitis, tam multiplici infirmitate corporis, & ipſa quoque temporis neceſſitate negatur; utinam dicens, & non faciens, in regno Dei vel minimus merear inveniri! Hæc cauſa & occaſio fuit exponendi per feriales Quadrageſimæ dies pſalmi nonageſimi, quem continuis ſermonibus proſequebatur, quatenus ingruentium negotiorum, & adventantium hoſpitum ſinebat importunitas. Utrumque hoc impedimentum identidem eum a concionibus avocabat, ad quas frequentandas eum urgebat non modo coabbatum auctoritas, ſed etiam (quæ altera cauſa eſt) ardens de ſuorum profectu charitas & ſtudium. Unde in ſermone v. de Quadrageſima numer. 1. *Charitas, qua pro vobis ſollicitus ſum, fratres mei, cogit, ut loquar vobis; & urgente ea, multo ſæpius loquerer, niſi tam multis occupationibus impedirer.* Et ſermone VIII. in pſalmum xc. ſtatim ab initio: *Brevius quidem vobis aliquando, dilectiſſimi, loquemur, ſi crebrius id liceret..... Cæterùm quod & vos, ipſa diei præoccupante malitia, pluribus forte diebus moleſtiſſimum ſuſtinuimus a veſtra exhortatione, & conſolatione ſilentium, neminem veſtrum reor oportere mirari, ſi tempus ipſum redimere cupientibus nobis ſermo varior, interdum protractior videatur.* Diei malitiam vocat negotiorum & hoſpitum turbam, de qua non ſemel conqueritur in ſermonibus ſuper Cantica, ut in Præfatione ſequentis tomi videbimus. At quantumvis a frequentandis concionibus factis Bernardus impediretur; non tamen ita frequentes erant, ut a ſpiritualium rerum faſtidio ſuis non timeret. *Unum timeo*, ait ille ſerm. II. de ſanctis Petro & Paulo n. 1. *ne toties audita verba ſalutis vileſcere vobis incipiant tamquam verba.* Quippe idem ſanctus Doctor obſervat ſerm. xxxv. in Cantica, *ſi corporis cibus, cum abſque appetitu & ſatiatus illum ſumis, non modo non prodeſt, ſed & nocet plurimum; multo magis panis animæ cum faſtidio ſumptus, non ſcientiæ nutrimentum, ſed magis tormentum conſcientiæ importabit.*

VI. Jam vero quo tempore hæc ſpiritualium rerum tractatio fieret, indicat ipſe Bernardus variis in locis. Nullum fere diem ab his collationibus vacuum, ſi modo aliunde non detineretur, abire permittebat. Id probant ſermones de tempore & de Sanctis tam multi, de diverſis tam varii, in Cantica tam eximii, ne quid dicam de parvis ſententiis, quæ ſermonum primæ delineationes erant. Cum enim ejus animo ſpirituales obſervarentur cogitationes, nec eas ſtatim plena oratione explicare poſſet; ſacros ejuſmodi partus tabulis cereis commendabat, quos pro tempore & otio perficeret. Ita quippe de eo nobis ſcriptum reliquit Ernaldus in libro II. de ejus vita num. 51. *Dictabat vir Dei, & nonnumquam ſcribebat in tabulis cereis, & non patiebatur perire inſpirata ſibi divinitus.*

Quibus horis.

VII. Horas declamandis ſermonibus inſumebat aliqando matutinas, poſt Primam ante laborem communem, ſeu ante Miſſam; aliquando veſpertinas. Primum tempus indicat ſermone x. in pſalmum xc. ſub finem. *Vereor deprehendi. Nempe horam hanc magnus ille & communis Abbas noſter, & veſter non vacationi ſermonum, ſed operi manuum noſcitur aſſignaſſe.* Miſſarum imminens tempus notat ſerm. I. in feſto ſancti Michaelis. *Sed jam præterit hora; ad Miſſas nobis eundum eſt.* Et ſermone I. in feſto omnium Sanctorum num. 9. *Nunc quidem cibari habemus factis ejus & verbis: poſt hæc etiam illibatum Dominici corporis ſacramentum in altaris menſa ſacroſancta ipſo propitio percepturi.* Ad hæc in fine ſermonis ſecundi: *Sed jam ſermo claudendus eſt. Vocant enim nos Miſſarum adhuc celebranda ſolemnia.* Verum ſerotinas horas eiſdem concionibus adhibitas fuiſſe, probat ſermo I. de ſancto Malachia num. 3. *Inclinata eſt jam dies, & longius, quam ſperaveram, ſermo proceſſit.* At ſignantius in ſermone XXXVIII. de diverſis num. 3. *Eundum nobis eſt. Jam olim campanam audivimus, jam veſpertinæ tempus orationis advenit.* Idem probant ſermones in cantica, ut ſuo loco videbimus.

Gallice, an Latine.

VIII. Nunc ex ordine inquirendum eſt, utrùm Bernardus ſermones ſuos latina, an vulgari lingua eloqueretur. Nec levis ſane difficultas. Iſtis enim concionibus interfuiſſe videntur *Fratres laici*, *illiterati*, linguæ latinæ prorſus ignari, quibus in uſu erat ſola vulgaris lingua, quæ *Romana* corrupte dicebatur paſſim apud illorum temporum auctores, Nithardum in Hiſtoria, Gerardum in libro de vita Adalardi Abbatis, & apud Cronographum ſancti Trudonis, ubi *corrupte Romana*, *teutonice Vallonica* vocatur. Hinc Petrus, Ludovici Junioris Francorum regis clericus, in epiſtola ad abbatem Latinacenſem: *Quidam puer*, inquit, *conſanguineus meus*, *miſſus eſt mihi de Anglia ad diſcendam Romanam linguam*, id eſt Gallicam vulgarem. Qui vero hanc callebant, non continuo Latinam intelligebant, nequidem ſæculo nono, nedum undecimo, ut patet ex libello de viſione Flotildæ, ſeu Chlotildæ, in quo arguuntur quidam presbyteri, *qui ipſas quoque litteras ignorarent quas legebant*. Si ergo Bernardi ſermonibus fratres illiterati intererant, haudquaquam veri ſimile eſt, hos ſermones latine pronuntiatos fuiſſe. Sane Bernardi ſermones de tempore in conventu Patrum Fullienſium apud Pariſios habentur gallice ſcripti ab ipſo, ut videtur, ſancti Bernardi tempore, quod & codicis elementa, & idiomatis arguit antiquitas. Accedit, quod Bernardus in initio epiſtolæ XVII. ad Petrum diaconum cardinalem, ſermones ſuos *ſtylo* diſcipulorum exceptos teſtatur. Quaſi diceret, non eo modo, quo pronuntiati fuerant, ſed alieno ſtylo fuiſſe donatos. Ejus epiſtolæ hæc verba ſunt: *Aliqui fratres nonnulla ex his, quæ me coram audiere loquentem, ſuo ſtylo excepere.* Eadem fere verba ſunt in fine epiſtolæ XVIII. ubi addit, *& penes ſe retinent.* Ex quibus fortaſſe quis inferat, Bernardum nativa, ſeu patria dictione, ut fratribus laicis ſe ſe accomodaret, verba feciſſe, quæ diſcipuli ejus poſtea in Latinum converterint.

Cheſnii tom. 4. pag. 742.

Cheſnii tom. 2. pag. 625.

IX. Fratres autem laicos penitus illiteratos; & linguæ latinæ ignaros fuiſſe, multa demonſtrant. Erant iſti fratres choro ſociati, ſed tonſuræ clericalis expertes, a Converſis omnino diſtincti. De his agitur in libro VII. de vita ſancti Bernardi capite XXIII. *Hanc divinæ ſcientiæ formulam*, nempe, *Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua*, &c. *perfectius imitati ſunt hi, qui ſub beato Patre noſtro Bernardo in Clara-valle cœleſtis philoſophiæ diſciplinis imbuebantur, non ſolum litterati & in myſteriis ſacræ legis eruditi viri multi, ſed etiam laici & illiterati quam plures: qui etſi humanæ ſcientiæ fabricam, per quam ad perfectionis culmen niterentur, minime conſecuti ſunt; habebant tamen gratiam illuminantem & Spiritum vivificantem, qui de omnibus, quæ oportebat, ſæculari ſcientia incomparabiliter efficacius eos docebat. Talium quidam monachus laicus, non littera doctus, ſed ſpiritu*, &c. En qualis erat ſtatus ejuſmodi laicorum, qui penitus analphabeti & linguæ latinæ inſcii erant, teſte Joanne Eremita in pro-

Digitized by Google

prologo ad Petrum Tuſculanum de vita ſancti Bernardi. *Monachus quidam*, inquit, *venerandi Abbatis verax dilector & ſincerus, forte cum quodam laico fratre, Humberto nomine, per virgultum adjacens monaſterio Claræ-vallenſi deambulabat, librum miraculorum ſancti Patris tenens in manibus, exponens ea ſecundum idioma Romanæ linguæ, tam ſuæ, quam illius ædificationis cauſa.* Cur enim ea exponebat *Romana lingua*, ſeu Gallica, niſi quia frater iſte laicus Latinam ignorabat? Talis erat laicus alter, mox ab ipſo Joanne laudatus, qui cum nec *alphabetum* antea noſſet, *Deo tamen illuminante ejus intelligentiam, & quibuſdam fratrum ſuffragantibus, in brevi ad hoc profecit, ut non ſolum legere, verum etiam cantare ſatis decenter & convenienter ſciret. Exinde tam uſu, quam gratia cooperante, dictionum ſignificationes aliquantum intelligere cœpit, & in hujuſmodi ſcientia paulatim proficere*: quod de lingua latina dictum eſſe nemo non videt. Neque ſolum apud Ciſtercienſes, ſed etiam apud alios monachos id genus fratres laici admittebantur: qualis erat ille apud Goffridum abbatem Vindocinenſem in lib. III. epiſtola VIII. qui, *quia laicus erat, non latina, quam non didicerat, ſed materna lingua loquebatur*. De fratribus Converſis hic non agimus, tametſi eadem argumenta, quæ pro fratribus laicis militant, eiſdem etiam Converſis conveniunt, probantque eos itidem linguæ latinæ intelligentia caruiſſe. Quod confirmatur teſtimonio Herberti lib. I. de miraculis Claræ-vallenſium cap. XVI. ubi agit de quodam Converſo, *qui cum deveniſſet ad mortem, cœpit loqui latino eloquio, cum numquam latinas litteras didiciſſet*. Itaque univerſim pronuntiare licet, linguæ latinæ uſum promiſcuum non fuiſſe penes vulgus, etiamſi paſſim acta publica latine conderentur. Sane Petrus Venerabilis in lib. IV. epiſt. XVIII. ad Cæleſtinum Papam ſcribit, ſe epiſtolam de ejus electione accepiſſe, atque in Capitulo lectam, *tam literatis, quam illiteratis, quos Converſos vocamus*, inquit, *expoſuiſſe*, ideſt lingua vernacula explicaſſe: quod inutile fuiſſet, ſi omnes latinam linguam calluiſſent. Denique ſingulis Galliarum provinciis ſuos fuiſſe; uti & modo, idiotiſmos, arguit Bernardi epiſt. LXVII. ad monachos Flaviacenſes agri Bellovacenſis, ubi ipſos, & ſuos Claræ-vallenſes *diſſimilibus linguis* uſos aſſerit.

X. Et quidem ita res tum ſe habebant: ſed nihilo minus Bernardi Sermones in latina lingua natos, latine prolatos, atque eodem prorſus modo ab ejus diſcipulis exceptos fuiſſe indubitanter exiſtimamus. Primo enim id arguit perpetuus, nativuſque verborum luſus in vocibus latinis. Deinde ejuſdem ſtyli in ſermonibus, & in aliis ejus libris & tractatibus æqualitas. Ad hæc Cartuſienſes per ea tempora, qui & fratres laicos admittebant, in publicis ad fratres concionibus latine dicebant, eumque uſum retinent etiam nunc. Præterea idem de aliis Bernardi ſermonibus, ac de expoſitione in Cantica cenſendum eſt: cujus expoſitionis ſermones eodem prorſus modo ſcripti ſunt, quo pronuntiati, ex ſermone LIV. num. I. in hæc verba: *Scripta ſunt ut dicta ſunt, & excepta ſtylo, ſicut & ſermones cæteri, ut facile recuperetur quod forte exciderit.*

XI. Ex hoc loco explicatur ſuperius teſtimonium ex epiſtola XVIII. objectum, ubi quidam fratres ex his, qui Bernardum coram loquentem audire ſolebant, ejus ſermones *ſtylo* excepiſſe memorantur, id eſt calamo ſeu ſcriptione, non propria oratione. Sic Nicolaus Claræ-vallenſis in epiſtola XXXIX. *Nec ſufficit manus ad tenendum ſtylum*. Eodem ſenſu intelligenda eſt hæc vox in fine epiſtolæ CCCIV. *Qui legit, agnoſcat ſtylum, quia ipſe dictavi*. Ubi & *ſtylus* pro ſcriptura idiographa, & *dictare* pro *ſcribere* indubie uſurpatur. Sic in fine epiſtolæ CCCX. *Hæc ipſe dictavi, ſic me habens, ut per notam vobis manum agnoſcatis affectum*. Nihil clarius. Neque enim orationis ſtylus manum indicat, ſed propria ſcriptio. His accedit Guillelmi auctoritas in libr. I. de Bernardi vita num. 70. *Teſtantur hoc ſcripta ejus, quæ vel ipſe ſcripſit, vel alii ſcripſerunt, ſicut ex ore ejus exceperunt*. Hæc ſane nos movent, ut Bernardi ſermones in alio ſtylo, ſeu dicendi genere, quam quo ab ipſo prolati ſunt, ad nos perveniſſe exiſtimemus; & in codice Fulienſi non nativam eorum linguam, ſed latinæ tranſlationem contineri. Et quidem codex iſte, quem autographum eſſe putamus, non ante Bernardi obitum ſcriptus fuit: id quod probat inſcriptio, in qua Bernardus *ſanctus* appellatur, ut poſtea videbimus. Sane auditores ſuos in literis ſacris eruditos dicit non ſemel, ut ſermone tertio de Petro & Paulo num. 6. *Meminiſtis (ſcientibus legem loquor,)* &c. & ſermone VII. in pſalmum XC. num. 5. *Balaam dico: recolite qui hiſtoriam noſtis*. Ad hæc ſermone in feſto Paſchæ num. 10. *Apocalypſis verba ſunt: diſcant qui non legerunt, recolant qui noverunt*. Apertius Sermone IV. de Nativitate num. I. *Scientibus ſcripturas loquor*. Confer ſermonem X. in Pſalmum XC. Ex his omnibus intelligitur, Bernardi auditores literatos, ac latine ſcientes fuiſſe.

XII. Nec nos ab hac ſententia revocare valet objectio ex fratribus laicis, ad quos forſan ſermones alii habebantur magis familiares, ſi non cum Converſis privato Capitulo (quod ſingulis Dominicis diebus in horum gratiam ex uſu Ordinis cum vernaculo ſermone fiebat) inter erant. Non nihil tamen negotii faceſſit Nicolai Claræ-vallenſis epiſt. XXIV. de qua inferius agemus.

XIII. In his porro exhortationibus, quas ſive ad Converſos, ſeu ad extraneos, & ſæculares homines faciebat vir ſanctus, vulgari idiomate procul dubio utebatur. Ad priores pertinet dictum Converſi cujuſdam animam agentis, qui a Bernardo ad ſpem Chriſtianam animatus, reſpondit, ſe de Chriſti miſericordia ſecurum eſſe. Tum ab eodem repreſſus: *Si vera eſt*, inquit, *illa prædicatio veſtra, quam nobis ſæpius inculcaſti, quod ſcilicet regnum Dei non carnis nobilitate, non terrenis divitiis poſſidetur, ſed ſola obe-* Vita S. Bernardi l. 3. cap. 22. *dientiæ virtute acquiritur; hanc unam ſententiam, tamquam verbum abbreviatum a Domino, ſedula commemoratione apud me continui*, &c. Bernardus itaque ad Converſos *prædicationem* faciebat, & quidem diebus Dominicis in privato eorum Capitulo, ut Ciſtercienſium antiquæ definitiones præcipiunt Diſtinctione XIV. c. IV.

XIV. Neque etiam ſæcularibus & exteris, ſi quando charitas, aut occaſio poſtulare videbatur, ſanctus Doctor deerat, teſte Gaufrido in libr. II. de ipſius vita cap. III. *Populo Dei ſemper prodeſſe ſtuduit, numquam præeſſe ſuſtinuit. Raro tamen, niſi forte ad loca proxima, ut prædicaret exivit. Sed quoties eum neceſſitas aliqua traheret, ſeminabat ſuper omnes aquas, publice & privatim annuntians verbum Dei. Quod tamen ipſum ex mandato ſummi Pontificis dictabat; ad nutum quoque Præſulum cæterorum, ubicumque eorum aliquem contingebat adeſſe*. Quid in partibus Germanicis, cum expeditionem ſacram, præcipiente Eugenio tertio, publicaret, ipſi contigerit eodem loco idem Gaufridus tradit. *Mel & lac ſub lingua ejus... Inde erat, quod Germanicis etiam populis loquens, miro audiebatur affectu; & ex ſermone ejus,*

Digitized by Google

ejus, quem intelligere, utpote alterius linguæ homines, non valebant, magis quam ex peritiſſimis cujuslibet poſt eum loquentis interpretis intellecta locutione, ædificari illorum devotio videbatur, & verborum ejus magis ſentire virtutem: cujus rei certa probatio tunſio pectorum erat, & effuſio lacrymarum. Quod ejus ſermonem intelligere Germani, *utpote alterius linguæ homines*, non valerent, inde conficitur, eum nativa, ſeu gallica locutione uſum fuiſſe. Et quidem Philippus monachus in lib. VI. de ejus miraculis num. 16. ait, eum *Romana lingua*, id eſt Gallica, apud Germanos locutum fuiſſe. Ekkehardus Junior in libro de caſibus monaſterii Sancti Galli, agens de quodam ſæculi noni monacho illiterato, ſcribit, Tutilonem *latialiter*, *quę illum, qui nihil intelligebat, lateret*, compares ſuos allocutum fuiſſe. Idem de Anglis, ut alios mittamus, dicendum: quorum in gratiam Alfredus ſæculo IX. Paſtorale Gregorii M. & Bedæ Hiſtoriam Saxonice verti curavit. Hinc eodem tempore verſiones Evangeliorum, & Regulæ S. Benedicti in Germanicam linguam.

XV. Sed fortaſſe his diutius immoramur, quam ſit operę pretium; nec tamen nos pœnitet, quando id Apoſtolicum ſancti viri commendat zelum & officium. Porro in concionibus ſuis, teſtante Gaufrido in loco mox laudato, *utebantur ſane Scripturis tam libere commodeque, ut non tam ſequi illas, quam præcedere crederetur, & ducere ipſe quo vellet, auctorem earum ducem Spiritum ſequens.*

Bernardi quæ principia in ſermonibus.

XVI. Jam vero quæ maxime vitæ religioſæ principia ex ſacris litteris in ſuis ad monachos ſermonibus inculcare ſoleret, non ab re erit paulisper conſiderare. Unum ex præcipuis eſt, ex Apoſtolo, ut ſe in hoc ſæculo peregrinos reputarent: cujus rei argumentum ſuppeditant loca duo: unus locus ex ſermone I. de Epiphania num. 1. *Super his ſæpius vos admonere curamus, ut nunquam mente excidat, peregrinos nos eſſe longe factos a patria, pulſos hæreditate. Quiſquis enim deſolationem non novit, nec conſolationem agnoſcere poteſt. Quiſquis conſolationem ignorat eſſe neceſſariam, ſupereſt ut non habeat Dei gratiam.* Alter locus eſt in ſermone VII. de Quadrageſima. *Felices qui ſe præſenti ſæculo nequam advenas & peregrinos exhibent, immaculatos ſe cuſtodientes ab eo*, &c.

XVII. Alterum Bernardi effatum erat, id in primis expedire monachis, immo omnibus ad virtutem contendentibus, ut, Apoſtoli exemplo, præteritorum obliti, ad anteriora ſe extendant. *Porro profectus noſter*, ait ſermone I. in Purificatione num. 3. *in eo conſiſtit, ut ſæpius me dixiſſe memini, ut nunquam arbitremur nos apprehendiſſe: ſed ſemper extendamus ad anteriora, inceſſanter conemur in melius, & imperfectum noſtrum divinæ miſericordiæ obtutibus jugiter exponamus.* Eadem eſt ſententia in ſermone VI. in pſalmum XC. *Et hæc utique magna virtus & ſumma ſecuritas, quando & pie vivis, & tamen plus attendis quæ deſunt tibi, quam quæ obtinuiſſe videris, oblitus quæ retro ſunt, & extendens te in anteriora.* Affine eſt quod ibidem legitur, multum intereſſe ad perfectionem, ut nos, cum omnes religionis & officii noſtri partes impleverimus, ſervos inutiles profiteamur: quod idem eſt atque anteriorum eſſe immemorem.

XVIII. Tertium axioma eſt, ut timeamus, ne videlicet a gratia nos excidere contingat. *Tota interim beatitudo noſtra eſt*, inquit ſermone V. de omnibus Sanctis num. 3. *timere Deum*. Et ſermone I. poſt Octavam Epiphaniæ num. 5. præmiſſo duplicem eſſe timorem, *ne forte trudi in gehennam, ne forte ab æterna vita contingat excludi*, ſubdit: *Bonum eſt adhibere & tertium, qui utique ſpiritualibus notus eſt. Timent enim qui noverunt ſpiritualem cibum, nequando forte fraudentur eo. Cibo ſiquidem forti egent qui manum miſerunt ad fortia . . . . . . Hæc eſt merces tertii, quam ſub diſpunctione ſignanter poſuit, eo quod non omnium ſit, quia nec omnibus centuplum repromiſſum, ſed ſolis qui omnia relinquerunt.* Tertius iſte timor, addit ſermone ſequenti, *replet animam omni ſollicitudine timidam, ne forte deſeratur a gratia, ne forte contingat amittere gratiam, ut ſibi derelictus homo labatur quotidie de malo in pejus, de peccato minori in graviorem culpam.* Hæc latius perſequitur ſermone LIV. in Cantica a num. 9. ubi hæc verba. *In veritate didici, nil æque efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam ſi omni tempore coram Deo inveniaris non altum ſapere, ſed timere.*

XIX. His Bernardi effatis quartum addere licet, ab ipſo magnopere ac ſæpiſſime commendatum, nempe ut ingrati in Deum animi vitium toto animo effugientes, gratos quam maxime ſe præſtare ſatagant ii, quos Deus e ſæculi turbinibus eduxit. Exponit id argumenti in ſermone ſecundo de ſeptem miſericordiis pro Dominica ſexta poſt Pentecoſten, ubi ait num. 2. *Oportet proinde gratum eſſe hominem & devotum, qui percepta gratiæ munera non modo manere ſibi deſiderat, ſed & multiplicari . . . . Sed nos maxime, quos ſegregavit ſibi, & aſſumpſit ad ſerviendum ſibi ſoli*, &c. Illud ipſum urget in ſermone XXVII. de diverſis, qui eſt *contra peſſimum vitium ingratitudinis*, inter alia ita ſcribens: *Quam multos enim videmus & plangimus, Fratres, qui dummodo maneat habitus & tonſura, ſalva ſibi omnia arbitrantur: non conſiderantes miſeri, quemadmodum ingratitudinis vermis interiora corrodens, ab hoc tantum corticem quem videt, transforare diſſimulet, ne forte recogitent & erubeſcant, ipſaque verecundia emendentur.* Et infra: *vides ergo non omnibus prodeſſe, quod a lepra ſæcularis converſationis cujus peccata manifeſta ſunt, emundentur: ſed nonnullis pejus in occulto ingratitudinis ulcus oriri, quod tanto periculoſius ſit, quando interius.* Nimius ſim, id genus argumenti, quoad liceret, pertractare velim: hæc in ſpecimen & piorum lectorum adjumentum ſufficiant.

Sententia ejus de medio animarum ſtatu.

XX. Doctrina horum ſermonum non modo pietate referta eſt, ſed etiam plana, facilis & abſque offendiculo. Si qua tamen lectorem minus eruditum remorari poſſunt, ea locis ſuis explicabuntur. Unum hic explanare juvat, nempe qualis fuerit Bernardi de ſtatu animarum ſanctarum corpore ſolutarum opinio in tribus ſermonibus, ſecundo, tertio, & quarto in feſto omnium Sanctorum, & in ſermone quarto in Dedicatione Eccleſiæ, & alibi. Principio Sanctus Doctor in ſuam hac de re mentem aperit, ut non leviter ac perfunctorie, immo data opera & præmiſſa oratione eam expendat, ſed *ſine præjudicio ſane ſi cui forte aliter fuerit revelatum*, tametſi *ſuper hoc ſenſum* Dei habere ſe putet, ut ipſe dicit in Sermone IV. de Sanctis num. 1. & 2. Deinde præmiſſo triplici animarum ſtatu, *in corpore corruptibili, ſine corpore, & in corpore jam glorificato*, de medio ſtatu diſſerens, ſententiam ſuam in quatuor capitibus conſtituit. Primo in eo quod ſanctæ illæ animæ corpore ſolutæ ſtatim admittuntur in cœlum, ex eodem ſermone IV. num. 1. adeoque *in conſortium Angelorum*, ut de Sancto Malachia ſcribit ſermone ſecundo num. 5. Secundo iſtic verſantur *in luce multa*, ut in eodem ſermone IV. num. 1. Tertio vident Chriſti humanitatem ibidem num. 2. ſed non divinitatem: quod nonniſi poſt reſu-

rectio-

rectionem ſit ipſis concedendum. *Interim ſub altari*, id eſt, *ſub Chriſti humanitate, ſe(c)citer ſancti quieſcunt, in quam nimirum deſiderant etiam Angeli ipſi proſpicere*. Quarto denique *gaudium habent in ſpiritu ſuo, lætitiam multam in corde ſua, licet non plenam*, ſermone ſecundo de Sanctis num. 3. & 4.; adeoque non ſine *ruga*, ſermone tertio num. 2. nempe ob deſiderium reſumendi corpora. *Adeo ſiquidem viget in iis deſiderium hoc naturale, ut necdum tota earum affectio libere pergat in Deum; ſed contrahatur quodammodo, & rugam faciat, dum inclinantur deſiderio ejus*. Eadem ſententia eſt in libro de diligendo Deo, num. 32. Hæc fere Bernardi doctrina eſt, quam ſub opinione dumtaxat expoſuit, ut patet ex lib. v. de Conſideratione cap. iv. num. 9. ubi animas ſanctas conſiderat in ſinu Abrahæ *& ſub altari quodcumque illud eſt Martyrium, in prima ſtola ſecundam patientiſſime expectantes*.

XXI. Cum iſta fuerit Bernardi opinio, in quibuſdam tamen locis ſanctis animabus tribuit viſionem Dei, ut cum Malachiam *pari cum Angelis gloria & felicitate lætari* dicit ſermone 2. de eo num. 5. & quoſdam ſanctos jam meruiſſe introduci in ſancta ſanctorum, *ubi vident faciem ſtantis, id eſt claritatem incommutabilis Dei*, ſermone quodam in Cantica: ad hæc Martyres *immerſos* eſſe *immenſo pelago æterni luminis & luminoſæ æternitatis*, in lib. de diligendo Deo ſub finem. Clarius in ſermone ſecundo de ſancto Victore num. 4. *Jam cœlos ingreſſus, quos & ante apertos beatis oculis ſuſpiciebat, vere nunc revelata facie ſpeculatur gloriam Dei, abſorptus quidem, ſed non oblitus clamorem pauperum. Beata viſio, qua in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu*. At quomodo hæc cum ſuperiori Bernardi ſententia componi poſſunt, cum diſertis verbis afferat ſermone quarto de Sanctis num. 2. ubi hoc argumentum ex profeſſo tractat, Filium electis ſuis poſt reſurrectionem miniſtraturum *novas utique, & uſque ad tempus illud penitus inexpertas delicias manifeſtæ ſuæ contemplationis?* An forte hanc ſententiam poſtea retractavit & emendavit? At id affirmare in promptu non eſt, cum tempus, quo ſermones in ſpeciem pugnantes habiti ſunt, non liceat accurate definire.

XXII. Hic nobis occurrit Thomas Anglus in libello de medio animarum ſtatu, Demenſo iv. ubi cenſet, Bernardum e Patribus primum beatorum animabus ſolutis ſedem in cœlo tribuiſſe, quam Patres alii antiquiores nonniſi poſt extremum judicium beatis tribuerint: Divinitatis viſionem eiſdem denegaſſe ante reſurrectionem, quam viſionem iſti ipſis conceſſerint. In priori capite Thomam allucinari certum eſt, ejuſque errati tres tantum teſtes proferimus, Cyprianum, Alcuinum, & Florum diaconum Eccleſiæ Lugdunenſis, omnes Bernardo ætate longe ſuperiores. Cyprianus ſub finem libri de exhortatione martyrii cap. 12. *Quanta eſt dignitas*, inquit, *& quanta ſecuritas . . . . . . claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus, & aperire eoſdem ſtatim, ut Deus videatur Chriſtus? Terris repente ſubtraheris, ut in regnis cœleſtibus reponaris*. Brevius in libro de laude Martyrii: *Cœlo Martyres gaudent*. Neque vero ſolos Martyres, ſed & Patriarchas ac Prophetas cum Apoſtolis cœli jam poſſeſſores eſſe aſſerit in priori loco. Alcuinus vero in Epiſtola lxxxi. teſtatur ſuo tempore dubitationem quidem ea de re apud nonnullos fuiſſe, ſed occultam, non manifeſtam: quaſi iſti errorem ſuum, qui contra omnium ſententiam erat, prodere vererentur: *Eſt quoque*, inquit, *in quibuſdam clancula dubitatio, an animæ ſanctorum Apoſtolorum, & Martyrum, aliorumque Perfectorum, ante diem judicii in cœleſte recipiantur regnum*: quam opinionem improbat, atque inter hæreſes Hiſpanicas computat Alcuinus. At luculentior eſt Flori ſententia in expoſitione Miſſæ ad illa Canonis verba: *Memento etiam Domine famulorum*, &c. ubi Florus ita commentatur. *Luce clarius conſtat, quia perfectorum juſtorum animæ, mox ut hujus clauſtra carnis exeunt, in cœleſtibus ſedibus recipiuntur*. Nihil his teſtimoniis clarius adverſus Thomam Anglum pro Bernardi, immo Eccleſiæ ſententia.

XXIII. De ſecundo capite, id eſt de viſione Dei; qui beatorum animas in cœlo nonniſi poſt extremum judicium, ſed in abditis receſſibus collocant veteres; haud mihi conſtat, an eiſdem ante illud tempus divinæ eſſentiæ viſionem concedant. At ne in ſupervacaneam quæſtionem digrediamur, Bernardus quidem ſolius Chriſti humanitatis manifeſtam contemplationem ſolutis animabus tribuit: ſed vel in hoc ab vulgata Joannis xxii. ejuſque ſequacium opinione diſſidet. Immo ne ab ipſis quidem, qui divinitatis intuitum beatis tribuunt, ſed minus perfectum, quam poſt reſurrectionem, re ipſa diſcedere videtur: quando tota ratio, quæ Bernardum movet, ea ipſa eſt, cur iſti non iſta perfectam Dei viſionem ſolutis animabus tribuant, nempe vehemens corpora reſumendi deſiderium: rati cum Bernardo, perfectam Dei contemplationem ejus eſſe vis ac virtutis, ut omnes affectus abſorbeat, penituſque extinguat: quod nonniſi poſt reſurrectionem ipſis etiam ſanctis competit. Lege Auguſtinum in ſermone cclxxx. num. 5. & cccxviii. num. 5. 6. Obſervatione digna ſunt Bernardi verba in in ſermone xix. de diverſis num. 3. ubi beatorum prærogativas explicans: *Hoc jam tertio*, ait, *hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & nudis, ut ita dicam, oculis* DIVINITATIS INTUENTUR ESSENTIAM, *nulla corporeorum phantaſmatum imaginatione decepti*. Si enim de ſtatu præſenti, ut quidem videtur, id dicit, haud dubie ſanctis ante reſurrectionem hoc in loco tribuit intuitivam divinæ eſſentiæ viſionem.

XXIV. Sed his tandem dimiſſis, ad poſtremum hujuſce Præfationis caput, quod cenſuram genuinorum Bernardi ſermonum ſpectat, veniendum eſt: neque ejus rei diſputatio admodum prolixa futura eſt, cum de pleriſque certa & explorata ſit ſententia. Ex Sermonibus de Tempore, quos Horſtius admiſerat, inter ſpurios rejecimus *Sermonem ſecundum in Cœna Domini* in illud, *Sediſti ad menſam divitis*, qui nec Bernardi genium ſapit, nec in ullis reperitur, quos quidem viderim, vetuſtis codicibus; immo nec in veteri editione Lugdunenſi anni mdxiv. Sermonum hujuſce cenſura.

XXV. Hunc ſermonem ſequebatur *Meditatio in vitam, ſeu paſſionem Domini*, incipiens ab his verbis, *Jeſum Nazarenum*, &c. quæ itidem in eiſdem codicibus & in editione Lugdunenſi deeſt, rectiuſque S. Anſelmo ſub titulo *Stimulus amoris* a Trithemio & Bellarminio tribuitur.

XXVI. *Sermo de pugna Davidis cum Golia* (ita ſcribebat) pro Dominica iv. poſt Pentecoſten, Nicolai Claræ-vallenſis ſermonibus ſubjicitur in eo codice, quo uſu eſt religioſus vir Bertrandus Tiſſerius, Bibliothecæ Ciſtercienſis auctor. At cum ſermo iſte in pleriſque etiam bonæ notæ codicibus, puta, Claræ-vallenſi, Aquiſcinctenſi, Pariſienſi, Albo-mantellorum reperiatur, laudeturque in Floribus Bernardi ante annos quadringentos compilatis; Bernardo eum ſubducere non viſum eſt.

XXVII. Et quandoquidem de Nicolai Claræ-vallenſis ſermonibus mentio huc incidit, obſervare

juvat,

Digitized by Google

juvat, Nicolaum hunc ex Arremarenſi monacho Claræ-vallenſem factum, ac Sancti Bernardi notarium, dein deſertorem, novem-decim ſermones ab ſe conditos nuncupaſſe *Henrico Trecenſium Comiti Palatino*, qui typis vulgati ſunt in prælaudatæ Bibliothecæ Ciſtercienſis tomo tertio cum Præfatione ejuſdem Nicolai ad Henricum Comitem, in qua hæc verba: *De cætero mitto gloriæ tuæ decem & novem Sermones a feſtivi tate Sancti Joannis Baptiſtæ uſque ad feſtivitatem Sancti Joannis Evangeliſtæ, alioſque Sermones, & quoſdam pſalterii verſus meo ſenſu inventos, meo ſtylo dictatos: niſi quod paucis in locis de cenſibus alienis accepi:* nempe de cenſu Bernardi magiſtri ſui, cujus ſtylum prope aſſecutus erat. De eo enim ita habet in ſermone de Nativitate Domini. *Totus autem ſententiæ cenſus ex illius arca mutuabitur, cujus conſilium quaſi conſilium Dei. Ille ipſe eſt, cujus religio & diſcretio, ſapientia & eloquentia, vita & fama, per totam latinitatem non immerito percurrit.* Egregium ſane Bernardi elogium. Verum quod tam frigide ejuſdem in ſuperiori Præfatione meminit Nicolaus, inde contigit, quod illa poſt ipſius Nicolai deſertionem Henrico Trecenſium Comiti directa eſt. Cæterum illis undeviginti ſermonibus in mſ. codice ſubjiciuntur ſermones quatuor, quos idem Nicolaus non obſcure indicat in ſua Præfatione, primus *de Verbis ſapientiæ:* JUSTUM DEDUCIT DOMINUS, &c. ſecundus *de quinque lapidibus contra Goliam*, tertius *de carne, cute & oſſibus*, quartus *de triplici gloria in illud Apoſtoli:* QUI GLORIATUR, IN DOMINO GLORIETUR: qui omnes Bernardo tribuuntur; ſecundus quidem, ut mox dicebam, pro Dominica IV. poſt Pentecoſten, tres alii inter diverſos collocati, non ſolum in prima editione Lugdunenſi, ſed etiam in omnibus, aut fere omnibus mſſ.; quos proinde Bernardo abjudicare incongruum duxi, maxime cum eos ſibi tribuere potuerit Nicolaus ejus notarius, in aliis haud ſatis religioſus, uti obſervatum in Notis ad Epiſtolam CCXCVIII.

XXVIII. IN SERMONIBUS DE SANCTIS, *ſermo ſecundus in* Converſione Sancti Pauli deeſt in pleriſque mſſ. etiam in Gallico Fulienſi. Habetur tamen in Vaticano num. *663.* eumque vere Bernardi eſſe nullatenus dubito. *Sermo in feſto Sanctæ Magdalenæ*, qui unus eſt ex novemdecim Nicolai ſermonibus, in tomo V. habetur cum quibuſdam aliis Nicolai ſermonibus. Habentur & *Sermo* V. *in Aſſumptione, & Sermo panegyricus de Beata Virgine*, qui antehac inter Bernardinos collocati erant. Porro conſulto prætermiſimus Sermones haud paucos Bernardo adſcriptos, tum in nova editione Colonienſi, tum in Supplemento Patrum Homeyano, tum in non nullis codicibus mſſ. utpote a Bernardi ſtylo & genio alienos: nec viſum eſt operæ pretium eos in ſuperiorum claſſem referre.

XXIX. EX SERMONIBUS DIVERSIS, qui *exceptiones ex dictis Sancti Bernardi* in nonnullis codicibus inſcribuntur, quidam Guerrico Igniacenſi Abbati, quidam Nicolao Claræ-vallenſi tribuuntur. Nicolao quidem tres, de quibus ſuperius diximus, nempe *ſextus, ſeptimus, & vigeſimus primus:* Guerrico vero ſermones ſex, ſcilicet VIII. XXVIII. LXI. LXXIII. LXXVI. & LXXX. Verum cum hi Sermones in codice Colonienſi, teſte Horſtio, non extent inter Guerrici Sermones, habeanturque in pleriſque Bernardi exemplaribus; eos inter Sermones diverſos retinere viſum eſt: maxime cum ex Bernardi ſermones de fonte omnes iſti rivuli profluxerint, ut legitur in fine codicis regii Navarenſis collegii apud Pariſios, Bernardi tempore & de Sanctis exhibentis, in cujus calce hæc clauſula legitur: *Poſtea ſequitur Sermo de Converſione ad Clericos, qui habet* XXX. *numero ſectiones. Hunc librum ſequuntur quædam* EXCEPTIONES ABBREVIATAE *ex diverſis ipſius Sancti Sermonibus, quos ipſe fecit diverſis locis ac temporibus, collectæ breviter & utiliter ab eis, qui ejus lateri nocte & die inſeparabiliter adhærebant. Poſtmodum autem ſequitur tractatus domni Gaufridi Notarii, quem compoſuit & tranſmiſit ad D. Henricum Epiſcopum & Cardinalem ſupra,* DIXIT SIMON PETRUS AD JESUM. *Ultimo ſequuntur Epiſtolæ Sancti Bernardi, quas ſcripſit ad diverſas perſonas. Hæc autem ſcripta, etſi per aliam manum, quam per ipſum tradita, de ejus (fonte) omnes iſti rivuli profluxerunt*, Exceptiones illæ ſunt Sermones de diverſis, quorum plures quidem Sermonum potius compendia ſunt, quam juſti Sermones.

XXX. EX PARABOLIS quinque Bernardo adſcriptis, quæ extant poſt Sermones de diverſis, prima genuina eſt; ſecunda & tertia ad primæ imitationem confictæ videntur: quarta & quinta in antiquis editionibus inter ſpuria opera locum habent. *Carmen parænеticum ad Rainaldum* Bernardo prorſus indignum videtur. Vulgati etiam Rythmi de nomine Jeſu, aliique eidem abjudicandi, ob rationes quas in fine tomi quinti, ubi modo habentur, expoſui.

XXXI. Quæ de Sancti Patris Sermonibus diximus, auctoritatem etiam habent tum ex libris Florum, quos VVillelmus Tornacenſis Sancti Martini Monachus ante annos fere quingentos compoſuit, atque BERNARDINUM inſcripſit, ut in primi Tomi Præfatione dictum eſt: tum ex codice gallico, quem Nicolaus Faber, Ludovici Juſti Præceptor, Reverendiſs. Patribus Fulienſibus conventus S. Bernardi Pariſienſis conceſſit. Quippe in Bernardino memorantur Sermones de Tempore & de Sanctis fere omnes, plerique ex diverſis & parvis, quos ſuis locis deſignabimus. In Cœna Domini unicus laudatur ſermo, unicus item de Paſſione Domini pro feria quarta, iidem ſcilicet, quos genuinos eſſe conſtat; non alii duo quos rejcimus. De converſione Sancti Pauli ſemel & iterum fragmenta referuntur *ex ſermone primo:* quæ primi deſignatio ſecundum ſubindicat, tametſi nulla fragmenta ex eo adducuntur.

XXXII. Attamen in codice Fulienſi unicus habetur ſermo de ipſa Converſione, ſcilicet primus. Omnes in eo contenti numero XLIV. quos hic recenſere juvat propter codicis ſingularitatem & antiquitatem, quæ Bernardi tempus attingit. Sunt autem ſex de Adventu, totidem de vigilia Nativitatis Domini, quinque de ipſa Nativitate, unus de Sanctis Stephano, Joanne, & Innocentibus; de Epiphania tres, unus de Octava, duo pro Dominica poſt Octavam, unus de Converſione Sancti Pauli, tres de Purificatione, de Septuageſima duo, de Quadrageſima ſex, quorum quatuor primi eodem ordine, quo in editis; quintus *de Peregrino, mortuo & crucifixo*. Poſt hunc inſeritur ſermo de Sancto Benedicto, & poſt eum ſextus de Quadrageſima *de triplici oratione*, quintus in editis, omiſſo Sermone de *Oratione Dominica*, qui ſextus eſt in vulgatis. Deinde ſequitur Sermo unus, qui dicitur *communis*, qui eſt ſermo XXXV. de diverſis ad Abbates. Item ſermo *communis* unus, qui eſt Præfatio expoſitionis in pſalmum XC. ac denique Sermones de Annuntiatione.

XXXIII. Hos omnes, alioſque tertii Tomi Sermones, duobus voluminibus contentos, ad Petrum Cellenſem tranſmiſit Nicolaus Claræ-vallenſis, teſtante ejus Epiſtola XXIV. *Ego, qui ſtylum abjura veram,*

Digitized by Google

veram; dignus latebris & ſolitudine, poſtquam aviditatem veſtram preſenſi, quam habetis de verbis & pro verbis hominis illius, cujus eloquentia & ſapientia, vita & fama non immerito per totam latinitatem decucurrit; accepi tabulas, & quod habui & feci. Eadem verba leguntur apud eumdem Nicolaum in ſermone de Nativitate Domini.

XXXIV. Obſervatione digna ſunt verba quæ ſequuntur in ſuperiori Epiſtola. *Ac dicitis: Hæc omnia in ſilentio, & magis cum ſilentio operari potuiſtis. Mirum, ſi hoc ex ſententia dicitis. Quis enim magis in turba eſt, quam ille qui faciendis dictaminibus implicatur? Perſtrepunt enim, ut digne inveniri poſſit ſenſuum veritas, verborum varietas; quid melius ad conſequentiam, denique quid, quando, ubi, & quomodo proferri oporteat. Hoc ergo vos judicabitis ſilentium & quietem, maxime homini imperito, cui & ſenſus nullus adeſt, vel ſermo non eſt venuſtus & facilis ad ſententias veſtiendas?* Nicolaus his verbis non obſcure indicare videtur, ſe multum locaſſe operæ in dictando, ſtylo componendo, argumentis ex ordine digerendis eorum ſermonum, quos tranſmittit. At quos ſermones tranſmittit? utique Bernardi: ita enim ſubdit poſt pauca: *Coegi tamen me contra me, & duo volumina ſermonum hominis Dei mitto vobis, in uno quorum ego dictavi, quod ita incipit:* SOLET APOSTOLUS PAULUS IN VERBIS ESSE BREVIS, IN SENTENTIIS DENSUS. *Aliud vero volumen jam pridem dictatum eſt, & roſum, & raſum. Sed quærite quis diligenter & ſapienter illud ſcribat: multis enim ſenſibus plenum eſt.* Sane ſi bene iſtorum verborum ſenſum capio, inde colligi poſſe videtur, Nicolaum ſuis verbis, ideſt latinis, dictaſſe Sermones in altero volumine contentos: quod volumen incipiebat ab his verbis, *Solet Apoſtolus*, &c. quod exordium eſt Sermonis XIX. de diverſis. Id ſi ita eſt, recurrunt argumenta, quæ ſuperius diluere conati ſumus, eo ſpectantia, ut Bernardus non latina, ſed gallica lingua Sermones ſuos pronuntiaverit, quos poſtea ejus diſcipuli latinitate donaverint. Et quidem magna eſt aliquando varietas Sermonibus maxime de diverſis: quæ varietas inde nata eſſet, quod alii aliter hos Sermones in latinum eloquium converterint. Ad hæc Gaufridus, ſancti viri notarius, Opuſculum de colloquio Simonis & Jeſu, *ex multis*, inquit, *ſermonibus Patris noſtri* compoſuit. Quidni etiam alii Notarii id præſtiterint? At ſi ita eſſet, cur hi etiam Sermones iſtos non ſibi tribuiſſent?

XXXV. At mihi rem attentius conſideranti, illa Nicolai in ſcribendo & dictando perplexitas, non ad Bernardi Sermones referenda videtur, ſed ad Epiſtolas, a quarum ſcriptitatione ſeſe excuſare hoc verborum circuitu conatur Nicolaus. Huic interpretationi favet Epiſtolæ titulus, ad *Abbatem Cellenſem excuſativa ſcribendi vel dictandi*, Aut potius utrumque exprimere voluit, & litteras ſcribendi, & Sermones ex codice dictandi officium cupiens a ſe amoliri, aut certe in utroque operam ſuam venditare. Denique Nicolaus hæc totidem fere verbis ex Bernardi Epiſtola LXXXIX. ad Ogerium num. 1. mutuatus eſt, quibus Bernardus a ſcriptitandis litteris ſe excuſat: nec in alium uſum hoc loco Nicolaus adhibere cenſendus eſt. Mendoſum Nicolai contextum reſtituere licet ex illa Bernardi Epiſtola, quæ ante annos viginti, quam Nicolaus ad Claræ-vallenſes migraret, a Bernardo ſcripta eſt. Sic porro Nicolaus Bernardi verba in uſus ſuos transferre ſolet, ut alias obſervavimus. Quoniam vero Nicolai hujus notitia non parum conducit ad illuſtrandam Bernardi hiſtoriam; hominem ſuis coloribus hoc loco depingere quoddam operæ pretium fuerit.

PRÆFATIONIS ALTERA PARS

De NICOLAO *Sancti Bernardi Notario.*

XXXVI. Erat Nicolaus natione Francus, ab ineunte ætate monachus in monaſterio Arremarenſi diœceſis Trecenſis, quatuor ab ipſa civitate leucis. Vir fuit ingenii facilis, verſatilis, facile in aliorum affectus influens, litteris pro tempore apprime excultus, aliis erudiendis apud ſuos Arremarenſes præfectus; charus viris ea ætate præcipuis, Attoni Trecenſi Epiſcopo, Petro Venerabili Abbati Cluniacenſi, Petro Cellenſi, Henrico Ludovici Junioris fratri, aliiſque. Nicolai mores.

XXXVII. Is Bernardi fama & ingenio non minus, quam ſanctitate captus, Claram-vallem adit, monachorum religionem probat, ſeniorum affectus pulſat, ſe admittant in ipſorum cœtum laxioris vitæ pertæſum, arctioris perquam cupidum. Rem fere uno congreſſu evincit & obtinet. Reverſus ad ſuos negotium urget; Priorem & ſeniores Claræ-vallis Bernardo abſente, litteris convenit, quæ eſt ejus Epiſtola VII. *Dominis & patribus Reverendis Priori R.* id eſt Rualeno, *& Conſilio ſuo* inſcripta. In ea ſe in omnes formas & affectus verſat, Claræ-vallenſium religionem dilaudat, ſuum eos reviſendi, eiſque ſeſe conjungendi ſtudium inſinuat. *Omnem mihi*, inquit, *fiduciam ſuggerit & humilitas veſtra, & neceſſitas noſtra; & illud tertium, in quo mihi ſpem dediſtis, noſtræ puſillitatis ſuſceptio.* Tempus, quo eam Epiſtolam ſcribebat, paulo poſt deſignat his verbis: *Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris ſedeo, qui lumen cœli, lumen Claræ-vallis non video! O lumen deſcendens a Patre luminum! ubi lucent luminaria in firmamento cœli unde aſſumptum eſt, videlicet Eugenius Papa, luminare majus quod illuminet terram.* Itaque id factum Eugenio Pontifice; & quidem anno ejus Pontificatus primo: cum Rualenus ex Priore Claræ-vallenſi in regimen Romani ad Aquas-ſalvias monaſterii, cui Eugenius ante Pontificatum Abbas præfuerat; eodem anno ſuffectus ſit, Nicolao jam in Claram-vallem admiſſo, ut ejus Epiſtola XLIII. probat. Quamquam hæc verba *videl. Eugenius Papa*, e margine in textum videntur irrepſiſſe. Admiſſio in Claram-vallem.

XXXVIII. Præter ſuperiorem ad Priorem & Seniores Claræ-vallenſes Epiſtolam, binas ſubinde addidit: unam ad fratrem Gaucherium Claræ-vallenſem, cujus in amorem irrepſerat: aliam ad Fromundum hoſpitalem ejuſdem loci, id eſt Epiſtolas XLV. & XLVI. In priori vota ſua fuſius & ardentius explicat, atque tanto ſe concepti propoſiti deſiderio teneri, ut *diem pro anno* computet ſibi: ſe ad terminum præſtitutum non defuiſſe, ſed a ſuis Arremarenſibus multa paſſum, qua importunitate, qua blanditiis, qua minis, vix ut tandem ſe ex eorum cœtu proripuerit: at tandem de manibus eorum elapſum, *ſine pannis, ſine nummis, ſine famulis, ſine equis, vix apud Aripatorium*, quod Ciſtercienſium cœnobium eſt in agro Tricaſſino, *appuliſſe*, ac deinde in Claram-vallem. Verum inde extractum ſe dicit *in fines terræ*, reclamante ſcilicet Abbate Arremarenſi, (Guido is erat, cujus rogatu officium de Sancto Victore Bernardus compoſuit) qui ipſum forte in quemdam Prioratum retruſit: unde has litteras

ſcripſit Nicolaus impatientis voti plenas; atque alias ad Formundum, quas per quemdam clericum, qui ſecum eodem ſe receperat, tranſmiſit. In priori ad Gaucherum epiſtola depingit ſeſe in hunc modum. *Sub pannis humilitatis Chriſti intrans & exiens, in voluptatum gurgitem ſaliebam, & de patrimonio Crucifixi, de pretio vulnerum Domini mei, non ſolum intra ſanctuarium, ſed etiam intra ſancta ſanctorum, monachum ſine regula, presbyterum ſine reverentia exhibebam. Ad Romanam enim curiam * curioſius iens & rediens, feceram mihi nomen grande, juxta nomen magnorum qui ſunt in terris: & in omni vita mea nec una die vixiſſe me minimi.* Hæc ille modeſte quidem, ſi ex animo protulit.

* V. Petr. Vener. l. 2. epiſt. 49. & l. 3. epiſt. 2.

XXXIX. Demum concordia (ſic titulus & argumentum eſt Epiſt. XL.) cum Abbate ſuo inita, admiſſus in Claram-vallem eſt una cum Theobaldo Priore, quem poſtea inde egreſſum fruſtra revocare conatur Epiſt. VI. Converſio hæc Brochardum ſeu Burchardum, Balernenſem Ciſtercienſis inſtituti Abbatem, ad ſibi congratulandum excitavit, ſcripta hac de re Epiſtola, apud Nicolaum nona, in qua hæc leguntur. *Gratias ago Deo, nova facienti omnia, pro novo mirabili de immutatione nova innovati Nicolai. Qui fecit album de nigro, novum quid fecit & mirabile: ſed hoc mirabilius inter omnia nova, quod de tali nigro tale album factum eſt.* Hi nimirum Ciſtercienſium plauſus erant de tali proſelyto.

Bernardi fit Notarius.

XL. Vix in eorum ſodalitio confirmatus erat, cum Notarii officium ipſi commiſſum eſt. Plures erant Bernardi Notarii ob varia quæ ſubinde in ipſum referebantur negotia. Præcipuus erat Gaufridus, cui adjunctus fuit Nicolaus. Hic de munere ſibi demandato, an ſincere, conqueritur Epiſt. XV. ad quemdam ſocium Arremarenſem. *Tu ſcis quia inter homines ſum, in quibus viget diſciplinæ cenſura, morum gravitas, maturitas conſiliorum, auctoritatis pondus, taciturnitatis inſigne. Nolo autem argui ſingularitatis, ut cum illi vacent, & videant quoniam ipſe eſt Deus, ego ſtylum & tabulas revolvam, ut revolem ad phaleras gloriamque verborum. Tamen a cuſtodia matutina uſque ad noctem nihil aliud facio. Non illis imputetur, qui mihi hoc oneris impoſuerunt, & poſuerunt me multa ſcribere & reſcribere multis.*

Muſeum ſuum deſcribit.

XLI. In alia Epiſtola, nempe XXXV. ipſe *ſcriptoriolum* ſuum deſcribit hoc modo. *Eſt mihi ſcriptoriolum in mea Clara-valle, vallatum undique officinis cæleſtibus & celantibus illud. Oſtium ejus aperitur in cellam novitiorum, ubi frequens numeroſitas tam nobilium, quam litteratorum, novum hominem in novitate vitæ parturiunt . . . A dextra parte clauſtrum monachorum excreſcit, ubi floridior ille conventus obambulat . . . . Ibi divinorum eloquiorum libros ſub caſtigatiſſima diſciplina ſingillatim aperiunt, non ut eventilent theſauros ſcientiæ ſuæ, ſed ut dilectionem, compunctionem eliciant, & devotionem. A læva prominet domus & deambulatorium infirmorum, ubi corpora diſciplinis regularibus laſſata atque quaſſata, cibis lautioribus refoventur: donec vel ſanata, vel meliorata revolent ad laborantium & orantium gregem, qui vim faciunt regno cælorum, & violenter rapiunt illud. Nec contemnendam putes domunculam meam: quia & deſiderabilis eſt ad effectum, & reclinabilis ad aſpectum, & reclinabilis ad ſeceſſum. Plena eſt libris electiſſimis & divinis; ad quorum jucundam inſpectionem, deſpectionem mundanæ hujus vanitatis agnoſco, conſiderans, quia vanitas vanitatum, & omnia vanitas; & quia nihil eſt vanius vanitate. Hæc mihi tradita eſt ad legendum, ad ſcribendum, ad dictandum, ad meditandum, ad orandum & adorandum Dominum majeſtatis.* Neque vero ſolum libris deſcribendis, ſed etiam tranſigendis negotiis vacabat Nicolaus, teſtante Epiſtola XLIX. ad Petrum Cellenſem, cui inter alia ita ſcribit. *Hæc tibi, amicorum dulciſſime, ſaltem ſaltuatim dictavi, qui continuatim non potui, trahentibus & retrahentibus negotiis multis: ſed & manibus meis ſcripſi. Omnes enim qui habent negotia veniunt ad nos: ſed & ego ſolus cum Sancto Jacob dicere poſſum: In me hæc omnia mala reciderunt.*

Notarios ſub ſe habet.

XLII. Ex his intelligitur, Nicolaum etiam ſub ſe notarios habuiſſe, quorum unus erat Girardus de Perrona, amicus ejus ſingularis, *individuus comes*, inquit in Epiſtola X. *ſcriptitationum mearum*, in pluribus aliis epiſtolis ab ipſo laudatus. Eidem Girardo, atque Henrico regiæ ſtirpis monacho Epiſtolas ſuas Nicolaus ipſe nuncupavit.

Librorum nundinatur.

XLIII. Librorum commercium cum Petro Cellenſi, aliiſque frequens habebat. Ejus generis eſt Epiſtola XXXIV. ad Amedeum Epiſcopum Lauſanenſem, in qua hæc verba. *Mitto tibi librum magiſtri Anſelmi de Spiritu-Sancto, bene punctatum, niſi fallor, & emendatum.* Eo autem pacto librorum exemplaria tranſmittere ſolebat, ut remiſſo exemplari, aliud ſibi exemplum gratis remitteretur. Ita enim poſtulat a Petro Cellenſi Epiſt. XXIV. cui cum duo Bernardi volumina tranſmiſiſſet; *Feſtinate*, inquit, *& hæc feſtinanter reſcribere, & exemplaria remittite mihi: & ſic ad opus meum ſecundum pactum meum reſcribi facite. Sed & illa quæ miſi vobis, & reſcripta illorum, ſecundum quod dictum eſt, mittite mihi, & videte ut nec unum jota perdam.* Hæc ille ad Petrum. Ab aliis etiam ſubinde libros mutuo expoſcebat, ut a Petro decano Trecenſi Epiſt. XVII. *Epiſtolas domini Cenomanenſis remitte nobis, quia volumus eas tranſcribere.* Quin etiam ad Philippum, Colonienſis Eccleſiæ propoſitum atque Imperatoris cancellarium, ſcribens in perſona fratris Philippi, atque ipſi de itinere Hieroſolymitano congratulatus, ejus bibliothecam, ſane locupletem, poſtulat his verbis Epiſt. XXIX. *Sed & illum ſingulariter theſaurum tuum, nobilem bibliothecam loquor, quam utique tam mirabiliter, quam incomparabiliter congeſſiſti, vide ut relinquas pauperibus Chriſti; qui pro te orent & plorent, ut proſperum iter faciat Deus ſalutarium noſtrorum.*

Tunicam cur reſpuit.

XLIV. Atque ut ſe religioſum præſtaret Nicolaus, non ſolum verſus exemplo Claræ-vallenſium ſuorum legere detrectat, ſed etiam tunicam ſibi ab amico tranſmiſſam, quaſi parum Ordini ſuo convenientem, remittit. De verſibus hoc habet in Epiſt. XV. *Verſus Galteri mei, immo & tui, nondum habui. Sed & ſi vidiſſem, non perlegiſſem: quia nos nihil recipimus quod metricis legibus coercetur.* Tunicam ipſi in amicitiæ ſignum dederat Odo Pultarenſis Abbas e numero Nigrorum: ſed eam Nicolaus reddit cum multa gratiarum actione Epiſt. XXVII. nimirum quod *nimis eſſet ſpecioſa & pretioſa; hoc ſolo*, inquit, *non bona*. Tum ſubdit: *Nec volo, nec valeo, immo non debeo induere illam. Inter eos qui panniculis & ſemicinctiis veſtiuntur, nec purpuratus, nec non tunicatus incedam. Abſit, abſit, ut peccatrici carni veſtis iterum ſplendida coaptetur, ne raptetur ad ineptias ſuas. Propterea remitto eam vobis, cum non ſit inter nos qui vel audeat, vel debeat illam induere. Vos induite illam, domine Pater, cui ex Ordine licet, & ex dignitate. Cum enim tunicam induitis, ultra conſuetudinem veſtram facitis. Sed ſcitis quis dixerit: Si quid ſupererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.*

XLV. Tria in his verbis obſervatione digna ſunt. Primum eſt de ſemicinctiis, ubi ſi vocabuli proprium uſum retinuit Nicolaus, inde ſemicinctiis uſos fuiſſe Ciſtercienſes colligimus. Quid ſit autem ſemicinctium,

Digitized by Google

cinctium, intelligitur ex Herberti libro 1. de miraculis Ciſtercienſium c. VI. ubi is de Schocelino agri Trevirenſis eremita agens, ita rem explicat. *Habebat quoque vir ille locupletiſſimus circumligatam renibus ſemicinctiam vilem atque breviſſimam, quæ verecundas ſolummodo corporis partes operire vix poterat, cum eum hominibus apparere compelleret iſta tam inevitabilis cauſa.* Lumbarium veteres appellabant. Et quidem Ciſtercienſes ejuſmodi ſemicinctiis principio uſos fuiſſe veri ſimillimum eſt: maxime cum tunicam ſolam carni adhærentem geſtarent; idque neceſſarium videretur ad honeſtatem, cum abjecta cuculla, labori manuum vacabant. Alterum notatu dignum eſt, cur tunicam induere dicat Nicolaus eſſe *ultra conſuetudinem & ordinem* Abbatis Pultarienſis. Is quippe profeſſus erat Sancti Benedicti Regulam, qui monachis ſuis inter alia tunicam concedit capite LV. Id quidem verum: at illis temporibus in uſu erat apud monachos noſtros toga talaris, non tunica, quæ vix ad mediam tibiam defluebat, qualem geſtabant Ciſtercienſes. An vero tunicam illam, haud dubie candidam, quam Odo Abbas Nicolao tranſmiſerat, (quod tertio loco notandum) Odoni Abbati induere licebat, ut ſcribit Nicolaus, *& ex ordine, & ex dignitate?* Quid enim? an tunc monachi nigri candidis utebantur? Cur ergo tanta inter eos & Ciſtercienſes de veſte pulla & alba diſceptatio? Verum candida, ſaltem quibuſdam in locis, Benedictini tunica utebantur; ſed cuculla atra, cum albam geſtarent Ciſtercienſes. Sane in Cæremoniali Anianenſi, quod illa ætate in uſu erat pro monachis nigris, depicti cernuntur non uno in loco monachi toga candida induti, ac cuculla ſubatra: quod utrumque etiam obſervavimus in aliis picturis, maxime in libro Rabani Mauri de cruce, ubi is cum tunica alba depingitur. Quamquam non ſolum de cucullæ, ſed etiam de tunicæ colore Cluniacenſes inter ac Ciſtercienſes erat diſceptatio, ut colligitur ex Petri Venerabilis Epiſtola hic CCXXIX. num. 22. verum hic uſus apud noſtros haudquaquam uniformis erat. Poſtquam autem uſus apud eos, qui alba tunica induebantur, invaluit, ut tunicæ toga adjiceretur, & depoſita extra chorum cuculla, quod olim ne in lecto quidem licebat, toga ſola cum ſcapulari ſufficere viſa eſt ad retinendum monachi inſigne: tum demum toga ex nigro etiam panno ubique facta eſt, & tunicæ color albus ſervatus: cui ſtaminea ſucceſſit, ſuperinducta poſtmodum tunica, quæ noſtro tempore etiam in nigrum colorem mutavit. Ciſtercienſes vero primis temporibus, ſola tunica & cuculla, aut cucullæ loco ſcapulari contenti, togas, ſive ſimplices, ſeu pelliceas, ſtamineaſque rejecerunt.

XLVI. Revertamur ad Nicolaum, qui quos in Priori monaſterio ſuo Arremarenſi amicos ſibi conciliaverat, litterarum officiis ſibi retinere ſatis egit, præſertim Petros duos, Cluniacenſem, & Cellenſem Abbates. Binas tantum ad Cluniacenſem ejus Epiſtolas habemus in illis, quas ante ſuam ab Ordine Ciſtercienſi defectionem ſcripſit, nempe duas poſtremas: at longe plures ad Petrum Cellenſem. Prima eſt Epiſtola XX. in perſona Adæ monachi, qui ex Cellenſi monaſterio ad Claræ-vallenſes migraverat. Altera eſt XXIV. *inter amicos amiciſſimo domino Petro Cellenſi Abbati* ipſius Nicolai nomine inſcripta, qua litteras frequentandi officium deprecatur. Conſimilis eſt titulus Epiſtolæ XXVIII. *Speciali & pene ſingulari amico Petro Cellenſi Abbati*. Itemque Epiſtolæ XLVIII. Brevior, ſed familiarior Epiſtolæ ſequentis: *Suo ſuus*, & (ut Epiſtolam LI. omittamus) Epiſtolæ LII. *Suo Cellenſi ſuus Claræ-vallenſis, quod ſuus*. Hæc quam ob rem diligentius obſervem, ex inferius dicendis apparebit, ut ſcilicet Nicolaum ante ſuam defectionem Petro Cellenſi probe cognitum, atque familiarem extitiſſe aſſeram: ac proinde alium eſſe a Nicolao illo Anglo, in quem Petrus Cellenſis, tamquam in hominem ſibi facie ignotum, vindicias pro Bernardo jam mortuo ſcripſit. Amico Epiſtolis frequentans.

XLVII. Dum apud Claram-vallem moratur Nicolaus Francus, varias aliorum nomine Epiſtolas ſcripſit, nempe nomine ipſius Bernardi, Rualeni Prioris, & aliorum monachorum, omnes numero quinque ſupra quinquaginta, quas *dilectiſſimis fratribus Girardo & Henrico* nuncupavit, ideſt Girardo de Perona, & Henrico Ludovici Groſſi filio, Junioris germano, tunc monachis apud Claram-vallem: quorum in perſona etiam nonnullas litteras ſcripſit. Inter illas, quas Rualeni nomine compoſuit, mendoſum eſt unius lemma, nempe Epiſtolæ XXIII. cujus inſcriptio his verbis concepta eſt: *Domino & digne reverendo Hugoni Turonenſi Archiepiſcopo frater R.* Qui lemma Epiſtolæ appoſuit, ita illud concinnavit: *In perſona Rivallis Prioris ad Archiepiſcopum Turonenſem*. Et Joannes Picardus ad marginem adnotat, Rivallem Abbatiam Ciſtercienſis Ordinis in Anglia & diœceſi Eboracenſi. Recte quidem: ſed quid Archiepiſcopo Turonenſi cum Rievalle? At certum eſt Epiſtolam ſcriptam eſſe nomine Rualeni Prioris, cujus nomen in Epiſtolæ inſcriptione decurtatum, errandi occaſionem auctori lemmatis dedit. Idem erratum in Epiſtola XXV.

XLVIII. Petro Venerabili Abbati Cluniacenſi, ut jam diximus, ad delicias uſque amicus erat Nicolaus, quem identidem Bernardus ad eum mittebat, ut mutua cordium arcana & reciproci affectus apud hunc ſequeſtrum deponerentur: qua de re legenda Petri Epiſtola, quæ eſt ordine CCLXIV. inter Bernardinas. Sed tandem accidit, o mortalium infelix conditio! ut Nicolaus Bernardi Indulgentia & facilitate abuſus, ſigillum ejus in malos uſus adulteraverit, demum in horrendam prolapſus defectionem, quam dubium eſt an unquam ſerio emendarit. De ſigillo vitiato Bernardus, tacito Nicolai nomine, quæ ſancti viri charitas erat, Eugenio ſignificavit Epiſtola CCLXXXIV. *Periclitati ſumus in falſis fratribus, & multæ litteræ falſatæ ſub falſato ſigillo noſtro in manus multorum venerunt; & (quod magis vereor) etiam uſque ad vos dicitur falſitas pervolaſſe.* Ejuſdem funeſtum caſum deplorat in Epiſtola CCXCVIII. ad eumdem Eugenium, non jam diſſimulato (quod publicum crimen erat) auctore. *Nicolaus ille exiit a nobis, quia non erat ex nobis: exiit autem fœda poſt ſe relinquens veſtigia. Et ego longe ante hominem noveram: ſed expectabam, ut aut Deus eum converteret, aut, inſtar Judæ, ipſe ſe proderet.* Vide ſanctiſſimi viri longanimitatem! *quod & factum eſt. Præter libros, denarios & aureos multos, in ipſo exitu inventa ſunt ſuper eum ſigilla tria, unum ejus proprium, alterum Prioris, tertium noſtrum . . . De turpitudinibus ejus, quibus terra ſordet, & facta ſunt omnibus in parabolam, ſuperſedeo polluere labia mea & veſtras aures.* Addit Bernardus, eum ſi ad curiam Eugenii, ut is jactaverat, pergere audeat, dignum eſſe, ſi quis alius, *perpetua incluſione*. Accidit vero iſte lapſus in annum MCLI. ut patet ex memorata Epiſtola CCXCVIII. ad Eugenium eo anno ſcripta, & ex Epiſtola CCCLXXXVIII. quæ eſt Petri Venerabilis de electione Gratianopolitana eodem anno facta, qua in Epiſtola Nicolaus, uti Bernardo & Petro adhuc charus ac fidelis amborum internuntius, laudatur. Deſerit Bernardo.

Diverſus a Nicolao Anglo.

XLIX. Omnes exiſtimant, ipſum profugiſſe in Angliam, ac ſe recepiſſe in Sancti Albani monaſterium; cumque eſſe Nicolaum, qui Bernardi jam demortui de Conceptione Deiparæ ſententiam traduxit impugnavitque, atque Petrum Cellenſem adverſarium habuit. Et Nicolaus quidem vocabatur iſte: ſed Anglum fuiſſe conſtat ex duabus ad illum Petri Epiſtolis, quæ ſunt libri ſexti Epiſtola XXIII. & noni Epiſtola X. In priori Epiſtola, *Nec indignetur*, ait Petrus noſter, *Anglica levitas, ſi ea ſolidior ſit Gallica maturitas .... Certe expertus ſum ſomniatores plus eſſe Anglicos, quam Gallos*: & in poſteriori Epiſtola: *In cavernis ſuis Anglum Francigena concluſum & ligatum .... tenebit*. Hæc Nicolaum illum Anglum fuiſſe probant: ſed Petro facie ignotum innuunt extrema Epiſtolæ verba: *Utinam facie ad faciem viderem te, quem ſcriptorum tuorum bene ornatus habitus non ſemel præſtitit audire*. Mitto ſtyli diſcrimen inter Nicolaum Anglum & Claræ-vallenſem, qui ſtylus in Anglo durior & aſperior; in Claræ-vallenſi nitidior, humanior, politiorque eſt. Atqui ex ſuperioribus conſtat, Nicolaum Claræ-vallenſem ante ſuam fugam Petro maxime notum ac familiarem, nec Anglum extitiſſe, ſed Gallum, aut Francum: ac proinde ab illo Anglo diſtinguendum.

In Arremarenſe monaſterium ſe recipit.

L. Sed quo ergo, inquis, Nicolaus Francus ſe recepit? Poſt varios hinc inde diſcurſus, conſtitit tandem in ſuo Arremarenſi Monaſterio, cum, Bernardo e vivis erepto, ibi tuto ſibi vivere licuit, ac ſecuro. Id conſtat tum ex Epiſtola LIX. Arnulfi Lexovienſis Epiſcopi ad ipſum Nicolaum; tum ex ipſius Nicolai Epiſtola ad Willelmum Remorum antiſtitem ſcripta, quam V. cl. Stephanus Baluzius nuper vulgavit in Miſcellaneorum Tomo ſecundo. Hæc Epiſtola non ante annum MCLXXVI. quo Willelmus Remenſem cathedram obtinuit, ſcripta fuit; in qua eum laudat, quod ipſum receperit intra *ſacrarium* ſuæ familiaritatis, & quod ſuſurroni & detractori (hos quippe timebat Nicolaus) locum non daret. Deinde de ſe excuſat, quod ab ejus conſpectu tamdiu abſtinuerit, ubi in rem noſtram faciunt hæc verba: *Excuſabo me de difficultate itineris, de longinquitate regionis, quæ eſt inter Remenſem urbem & Arremarenſem Eccleſiam?* Ergo ibi tum degebat Nicolaus. *Sed iter breve eſt, & via plana, & plena in circuitu amicorum meorum.*

LI. Quid rei, quamve perſonam in Arremarenſi monaſterio ageret, in conſequentibus indicat: ex quibus id tantum notamus. *Adjiciam quia licentiam veniendi habere non potui? cum vadam, & veniam; eam, & redeam tota die. Hæc dicerem, ſi ita eſſem ſub poteſtate conſtitutus, ut mei ipſius poteſtatem habere non poſſem.* Ita ergo apud Arremarenſes agebat Nicolaus, ut eſſet ſui juris. Miſera ſane conditio hominis, qui Bernardi diſcipulus ac notarius fuerat! Sed quis miretur, cum Angeli ex cœlo ipſo deciderint? In hoc vero maxime vanitatem ſuam prodit, quod de multitudine amicorum, uti alias etiam ſolebat, gloriatur. Sic in Epiſtola quadam ad Henricum Campaniæ Comitem, quæ in eodem Miſcellaneorum volumine edita eſt, eodem fere tempore ſcripta ac ſuperior. *Ab ineunte ætate mea placui magnis, & ſummis Principibus hujus mundi: ſed tibi ſingulariter ex dominio naturæ debeo quicquid ſum, & ex officio amicitiæ quicquid poſſum.* Hinc colligitur, Nicolaum ex Campania, quæ Henrici dominio ſubjacebat, ortum fuiſſe: ſed lapſus ejus cauſam non aliunde quam ex gloriola & ſuperbia, quæ pleroſque dementat, repetendam. Sane Henrico Campaniæ, ſeu Trecenſium Comiti, eum addictiſſimum fuiſſe intelligitur ex duabus Nicolai ad Comitem Epiſtolis: quarum una, qua Sermones ſuos ei dedicat, editos in Tomo tertio Bibliothecæ Ciſtercienſis, inſcripta eſt *ſingulari domino & benefactori ſuo Henrico*, &c. altera eidem *ſereniſſimo Principi & chariſſimo domino ſuo*, qualis extat in Tomo ſecundo Baluziano, ubi hæc verba: *Mitto ſublimitati tuæ quaſdam Epiſtolas, quas ad dominum Papam, & Cancellarium, alioſque perſonatos viros, intra hoc biennium memini aliquanto ſtudioſius dedicaſſe.* Verum ejuſdem Principis auctoritate abuſus videtur ex Epiſt. LIX. Arnulfi Lexovienſis *ad Nicolaum monachum de monaſterio Arramato*, (Arremaro legendum eſt) qua in Epiſtola agitur de quodam malæ frugis Canonico, Nicolai diſcipulo, quem Nicolaus ait ſe *in ulteriorem gratiam* recepiſſe pro interceſſione Arnulfi, quam iſte negat.

LII. Ex his omnibus apparet quis fuerit Nicolai genius, nempe vanus, inconſtans, inquietus, de qualibus vix unquam quicquam boni ſperare liceat. Cæterum qualis ejus exitus fuerit ignoramus. Supereſt, ut, quod ſuperius pollicitus ſum, hoc loco in ſpecimen exhibeam fragmentum Sancti Bernardi Sermonis primi, gallice redditi in vetuſto Patrum Fulienſium Pariſienſium exemplari, cujus hic titulus atque hoc initium eſt.

CI ENCOMENCENT LI SERMON SAINT BERNAUT

kil fait de Lavent, & des altres feſtes parmi lan.

1 *NOS faiſons ui chier Freire lencommencement de lavent, cuy nons eſt aſſeiz repotneiz & conuiz al munde, ſi cum ſunt li non des altres ſollempniteiz, mais li raiſon del non ne eſt mie paroventure ſi conut. Car li chaitif fil dadam non ont cure de veriteit, ne de celles choſes ke lor ſalvateit apertienent, anz quierent... les choſes... faillanz & treſpeſſaules. A quel gent... nos ſemblans... homes de cette generation, ou a quei gent ewverons nos ceos cui nos veons eſtre ſi abers & ſi enracineiz en terriens ſolaz, & ens corporèiens kil repartir ne ſen puyent? Certes ſemblans ſunt a ceos qui piengiet ſunt en aucune grant awe, & ki en peril ſunt de noier. Tu varoyes kil ceos tienent kes tienent; ne kil par nule raiſon ne vuelent dewerpir ceux ou il primier puyent mettre lor mains quels choſe ke ce ſoit, ancor ſoit ceu tels choſes ke ne lor puiſt niant aidier, ſi cum ſunt racines derbes ou altres tels choſes. Et ſi aucune gent vienent a ols por ols aſoſcor, ſi plongent enſemble ols ceos kil puyent aggrappeir enſi kil a ols nen a ceos ne puyent faire nule ajud. Enſi periſent li chaitif en cette grant mer ke ſi eſt large, quant il les choſes ki periſſent enſevent & les eſtaules layent aleir, dont il poroient eire deliveroit del peril ou il ſunt... prennoyent & ſalveir lor airmes. Car de la veriteit eſt dit, & ne mies de la vaniteit, Vos la conuſſeriz, & ele vos deliverrat. Mais vos cheir Freire, a cuy Deus reveles, ſi cum a ceos ki petit ſunt celes choſes, ke recelees ſunt as ſaige... ſenneiz vos ſoiez entenduit ens ententouſement encor celes choſes, ke vrayement apertienent a voſtre ſalveteit: & ſi penſeiz di merrement a la raiſon de ceſt avenement, quareiz & encercheiz ki ceſt ſoit ki vient, & dont il vient, ou il vient & pour kai il vient, quant il vient, & par quel voie il vient. Certes mols fait aloeir ceſte curioſiteiz, & mols eſt ſaine. Car tote ſainte Egliſe ne celeberroit mies ſi devotement ceſt avenement, ſaucuens granz Sacrement non eſtoit en lui receleiz.*

2. Tot a premiers ſeſun... dez enſemble lapoſtle ki de ce venement eſt toz enbaby, &c.

3 Por Deu chier Frere, fuyez orgoil, & forment lo fuyez. Orgoilz eſt commencement de toz pechiez, ki ſi biſnalement abattit en parmenant... Luciferum, ki reluiſoit plus kler ke totes les eſtoiles, ki un Engle ne muat mies en diaule, mais ne lo prince des Engles, qui aparmemes ot envie de lomme, & ſi miſt en luy la felonie, kil avoit conceut en luy miſmes, quant il li ſermonat kil ſeroit ſi cum Deus ſaichanz bien & mal, ſil maingieuet de larbre ki defendus li eſtoit. Chaitif malourous ke promes tu, cum ce ſoit ke li Fils del baltiſme ait la cleif de ſcience. Anz eſt il miſmes li cleif David, qui clot & nul ne avuret. En lui ſunt reponuit tuit li treſſor de ſapience & de ſcience. Embleras les tru dons por doneir a lomme. Or puez veor ke menteires eſt ciſt & ſes peires ſelon la ſentence de noſtre Signor. Il fut menteires quand il diſt kil ſemblanz ſeroit al baltiſme: & peires fuſt de la menzonge, quant il lenvoelimeit ſemence de la falſeteit gittat aſſi ... en hommes, quant il dit quil ſeroient ſi cum Deu. Et tu aſſi o tu homme tu vois lo lairon, & ſi cours enſemble lui. Vos aviez oit, chier Freire, ceu cum kiſt ànuit en Iſaiè le Profete, lai ou noſtre Sire diſt, Li prince de ton peuple ſunt inobediens & compaignon de lairons.

4 Par veriteit noſtre Prince furent inobedient & compaignons de lairons. Ceſt Adam & Eve ki furent li encomencement de noſtre lignieiè, ki par lo conſoil del ſerpent, mais del diaule par lo ſerpent vorrent malement traire en ols ceu kapartient ſolement al Fil de Dieu. Nen a ceſte fieie ne miſt mies li Peires en reſpit la torture cum faiſoit al fil. Car li Peires aiment le Fil, anz lo vengit aparmemes aſſi de lome, & ſi apoeſet ſor noz toz ſa ... Car nos pechames tuit en Adam; & en lui receumes tuit la ſentence de dampnation. Et ke ferois li Fil... il pour luy avengier veoit ſi enmeut lo Peire kil a nule creature non eſpargnieuet, aſſi cum il deſiſt. Por mi pert mes (Peires) totes ſes creatures. Li premieres Engles ſe vols eſleveir a ma halteſce, & ſi oſt grans compagniè ki a lui conſentit: mais li amors ke li Peires at vers mi priſt a parmemmes venjance de luy, enſi kil luy & toz les ſiens ferit de cruyer chaſtiement: & de plaiè ke ſancie ne puet eſtre. La ſcience ke meye eſt auſſi vols auſi entrepenre li hom, & il de lui nen ot mies aſſi pitiet, ne leſpargnat ſes oils. At dons Deus cure des beeſtes? Il n'en avoit fait mais ke dous nobles creatures ke renaules eſtoient, & que devoient eſtre beinaurouſes, ceſt Lengle & lomme. Mais pour mi at parduit une grant partie dengles & toz les hommes. Donkes perceu kil ſaichent ke ju aimme auſſi lo Peire, ſi eſt droiz quil rezoiuet parmi ceos quil at parduit aſſi cum en une maniere parmi. Si par mi eſt leveiz ciſt tempez, ſi cum diſt Jonas, prennieiz me, & ſi me gittiez en la meir. Tuit ont de mi enviè: mais ju en vois, & ſi me demonſterray teils a ols, ke tuit cil qui lor envie acoiſſerons & inſeurè me verrons, ſerons bien aureit, &c.

INDEX SERMONUM TOMI TERTII.

SERMONES DE TEMPORE.

In Adventu Domini.

I. De adventu Domini, & ſex circumſtantiis ejus. 1
II. De verbis Iſaiæ ad Achaz: Pete tibi ſignum a Domino, &c.
III. De triplici Domini adventu, & de ſeptem columnis, quas in nobis erigere debemus. 3
IV. De duplici adventu, & ſtudio verarum divitiarum. 5
V. De medio adventu, & triplici innovatione. 6
VI. De triplici adventu, & carnis reſurrectione. ib.
VII. De triplici utilitate adventus Domini. 7
Homiliæ IV. in Miſſus eſt. ib. & ſeqq.

In vigilia Nativitatis Domini.

I. De pronuntiatione Martyrologii. 17
II. De eo quod ſcriptum eſt: O Juda & Hieruſalem, &c. 18
III. In illud: Hodie ſcietis, &c. 19
IV. De medicina læva, & deliciis dexteræ Excelſi. 21
V. In illud: Sanctificamini hodie, &c. 23
VI. De annunciatione ipſius. 24

In Nativitate Domini.

I. De fontibus Salvatoris. 26
II. De tribus præcipuis Dei operibus, & triplici commixtione. 27
III. De loco, tempore & aliis circumſtantiis nativ. 28
IV. De eo quod paſtores invenerunt Mariam, & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio. 29
V. De verbis Apoſtoli: Benedictus Deus, &c. 30

In nativitate Innocentium.

I. De quatuor ſolemnitatibus Nativitatis Domini, ac SS. Stephani, Joannis, & Innocentium. 31

In Circumciſione Domini.

I. De lectione Evangelica: Poſtquam conſummati ſunt, &c. 32
II. De variis ejus nominibus. ib.
III. De die octavo. 33

In Epiphania Domini.

I. De verbis Apoſtoli: Apparuit benignitas, &c. 35
II. De Magis, ubi exponitur illud de Canticis: Egredimini filiæ Sion, &c. 36
III. De lectione Evangelica: Ubi eſt qui natus eſt, &c. 37

In octava Epiphaniæ.

I. De circumciſione, baptiſmo, & verbo Domini ad Joannem: Nos decet implere, &c. 38

Dominica I. poſt octavam Epiphaniæ.

I. De miraculo facto in nuptiis, & de eo quod Dominus ait: Et vos ſimiles hominibus expectantibus, &c. 39
II. De ſpiritualibus nuptiis in Evangelica hiſtoria deſignatis. 40

In Septuageſima.

Sermo I. 41
II. De eo quod ſcriptum eſt: Immiſit Dominus ſoporem in Adam, &c. 42

In capite Jejunii & Quadrageſima.

I. Quid ſit ungere caput, & faciem lavare. 43
II. Quomodo debemus converti ad Dominum. 44
III. De jejunio Quadrageſimæ. 45
IV. De oratione & jejunio. ib.
V. De triplici modo orationis. 46
VI. De oratione Dominica. 47
VII. De peregrino, mortuo, & Crucifixo. ib.
In Psalmum Qui habitat Sermones XVII. 48. & ſeqq.

Dominica Palmarum.

I. De tribus ordinibus obſequentium Chriſto. 70
II. De paſſione & proceſſione, & quatuor ordinibus proceſſionis. 71
III. De quinque diebus, proceſſionis, refectionis, paſſionis, requietionis, & reſurrectionis. 72

Feria IV. hebdomadæ ſanctæ.

I. De paſſione Domini. 73

In Cœna Domini.

I. De Baptiſmo, Sacramento Altaris, & ablutione pedum. 75

In die Sancto Paſchæ.

I. De ſeptem ſignaculis, quæ ſolvit Agnus. 76

In tempore Reſurrectionis ad Abbates.

II. De lectione Evangelica: Maria Magdalene, &c. 79
III. De merſione Naaman ſepties in Jordane, &c. 81

In octava Paſchæ.

I. De fide vincente, & tribus teſtimoniis in cælo & in terra. 82
II. De tribus teſtimoniis. 83

In Rogationibus.

De tribus panibus. 84

In Aſcenſione Domini.

I. De Evangelica lectione: Recumbentibus undecim diſcipulis, &c. ib.
II. Quomodo aſcendit ſuper omnes cælos, ut adimpleret omnia. 85
III. De intellectu & affectu. 86
IV. De duabus malis aſcenſionibus, & dæmonis, & primi hominis; & ſex bonis, Chriſti, & noſtris. 87
V. De intellectu & affectu. 89

In feſto Pentecoſtes.

I. Quomodo Spiritus Sanctus tria operatur in nobis. 91
II. De operibus Trinitatis ſuper nos, & de triplici gratia Spiritus-Sancti. 92
III. De multiplici operatione Spiritus-Sancti in nobis. 93

Dominica VI. poſt Pentecoſten.

I. De David & Golia, & quinque lapidibus. 95

Dominica VI. poſt Pentecoſten.

I. De Evangelica lectione, ubi turba triduo ſuſtinens Dominum ſeptem panibus reficitur. 96
II. De ſeptem miſericordiis. ib.
III. De fragmentis ſeptem miſericordiarum. 97

Do-

Digitized by Google

Dominica 1. Novembris.

I. *De verbis Iſaiæ*: Vidi Dominum ſedentem, &c. 98
II. *De verbis Iſaiæ Prophetæ.* 99
III. *De verbis Iſaiæ Prophetæ.* ibid.
IV. *Item in eadem verba.* 110
V. *Item de verbis Iſaiæ.* 101

SERMONES DE SANCTIS.

In Converſione Sancti Pauli.

I. *Quomodo ad exemplum ejus converti debemus.* 103
Sermo II. 104

In Purificatione B. Mariæ.

I. *De triplici miſericordia.* 105
II. *De ordine & modo proceſſionis Chriſti in templum.* ibidem.
III. *De Puero, Maria, & Joſeph.* 106

In natali ſancti Victoris Confeſſoris.

Sermo I.
Sermo II. 107

In natali Sancti Benedicti.

Sermo unicus. 108

In feſto Annuntiationis B. Mariæ.

I. *De verbis Pſalmi*: Ut inhabitet gloria, *&c.* 110
II. *De ſeptiformi Spiritu in Chriſto.* 112
III. *De Suſanna & B. Maria.* 113

In nativitate Sancti Joannis.

Sermo unicus. De lucerna ardente tripliciter, & tripliciter lucente. 115

In vigilia Sanctorum Petri & Pauli.

Sermo unicus. De triplici auxilio quod a Sanctis accipimus. 117

In feſto Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli.

I. *De triplici cuſtodia, quam Apoſtoli habent ſuper nos; & de tribus gradibus converſationis noſtræ.* ibid.
Sermo II. 118
III. *De lectione libri Sapientiæ*: Illi ſunt viri miſericordiæ, *&c.* 119

In Aſſumptione B. Mariæ.

I. *De gemina ſuſceptione, Chriſti ſcilicet & Mariæ.* 120.
II. *De domo mundanda, ornanda, implenda.* 121
III. *De Maria, Martha, & Lazaro.* 122
IV. *De quatriduo Lazari, & præconio Virginis.* 123

Dominica infra octavam Aſſumptionis.

I. *De duodecim prærogativis B. Mariæ ex verbis Apocalypſis*: Signum magnum apparuit in cœlo, *&c.* ibidem.

In nativitate B. V. Mariæ.

I. *De aquæ-ductu.* 128

In feſto Sancti Michaelis.

I. *De Angelorum erga nos officiis, & de noſtra erga ipſos reverentia.* 130
II. *In illud*: Qui ſcandalizaverit unum de puſillis, *&c.* 131

In feſto omnium Sanctorum.

I. *De lectione Evangelica*: Videns Jeſus turbas, *&c.* 132.
II. *De ſtatu Sanctorum ante reſurrectionem.* 135
III. *Quomodo animæ ſanctæ erunt ſine macula & ruga.* 136.
IV. *De ſinu Abrahæ, &c.* 137
V. *In eodem feſto.* 139

In tranſitu Sancti Malachiæ Epiſcopi.

Sermo I. 141
Sermo II. 142

In feſto Sancti Martini.

De exemplis obedientiæ. 143

De Sancto Clemente Papa & Martyre.

De tribus aquis. 146

In Vigilia Sancti Andreæ.

I. *Quomodo jejuniis prævenire debeamus feſtivitates ſanctorum.* 147

In feſto Sancti Andreæ.

I. *De tribus generibus piſcium, qui ſunt in mari, in flumine, in ſtagno.* 148
II. *De quatuor cornibus crucis.* 149

In obitu domni Humberti.

Sermo unicus. 151

In dedicatione Eccleſiæ.

I. *De quinque Sacramentis Dedicationis.* 152
II. *Quomodo & nobis, & aliis cohærere debeamus.* 153
III. *De triplici apparatu, quem habemus ad cuſtodiam Dei.* 154
IV. *De triplici manſione.* 155
V. *De gemina conſideratione ſui.* 156
VI. *De reverentia ſacris locis debita.* 157

SERMONES DE DIVERSIS.

I. *De fallacia & brevitate vitæ præſentis.* 158
II. *De obedientia, patientia, & ſapientia, &c.* 160
III. *De cantico Ezechiæ regis*: Ego dixi in dimidio dierum meorum, *&c.* 161
IV. *De quærendo Deo, & de triplici vinculo, quo cohæremus Deo.* 163
V. *De verbis Abacuc*: Super cuſtodiam meam ſtabo, *&c.* ibid.
VI. *De cute, carne, & oſſibus animæ.* 164
VII. *De triplici gloria, in illud Apoſtoli*: Qui gloriatur, *&c.* 165
VIII. *De diverſis affectionibus vel ſtatibus, quibus anima eſt ſub Deo.* 166
IX. *De verbis Apoſtoli*: Inviſibilia Dei a creatura mundi, *&c.* 167
X. *De vita, & quinque ſenſibus animæ.* 168
XI. *De duplici baptiſmo, & de relinquenda propria voluntate.* ibid.
XII. *De primordiis, mediis, & noviſſimis, in illud Eccleſiaſtici*: Memorare noviſſima tua, *&c.* 169
XIII. *De triplici miſericordia & quatuor miſerationibus.* 170.
XIV. *De ſeptem donis Spiritus-Sancti contra ſeptem vitia.* ibid.
XV. *De quærenda ſapientia.* 171
XVI. *De triplici genere bonorum, & vigilantia ſuper cogitationibus.* 172
XVII. *De triplici cuſtodia, manus, linguæ, & cordis.* 173.
XVIII. *De gaudio ſpirituali, ſeu de verbis Apoſtoli*: Non eſt regnum Dei eſca & potus, *&c.* 174
XIX. *Item de eodem.* 175
XX. *De verbis Domini*: Omnis qui ſe exaltat, *&c.* 176
XXI. *De verbis ſapientiæ*: Juſtum deduxit Dominus, *&c.* ibid.
XXII. *De quadruplici debito.* 177
XXIII. *De diſcretione ſpirituum.* 178
XXXIV. *De multiplici utilitate verbi Dei.* 179
XXV. *De verbis Apoſtoli*. Volo primum fieri obſecrationes, *&c.* 180
XXVI. *De voluntate noſtra divinæ voluntati ſubjicienda.* ibid.
XXVII. *Contra peſſimum vitium ingratitudinis.* 182
XXVIII. *De eo quod legitur in Job*: In ſex tribulationibus liberabit te, *&c.* 184
XXIX. *De triplici dilectione Dei.* 185
XXX. *De ligno, fœno, & ſtipula.* 186

Digitized by Google

XXXI. *De ſollicita cura cogitationum.* ib.
XXXII. *De triplici judicio, proprio, humano, & divino.* ib.
XXXIII. *De verbis pſalmi :* Qui aſcendet in montem Domini, *&c.* 187
XXXIV. *De verbis Origenis.* 188
XXXV. *De tribus ordinibus Eccleſiæ, ad Patres in Capitulo habitus.* 189
XXXVI. *De altitudine & baſſitudine cordis.* 190
XXXVII. *I. In labore meſſis de verbis Pſalmi :* Hæc eſt generatio quærentium Dominum, *&c.* 191
XXXVIII. *II. In labore meſſis in illud Apoſtoli :* Diligentibus Deum, *&c.* 192
XXXIX. *III. In labore meſſis, de duabus menſis, ſeu de ſuperiori & inferiori irriguo.* 193
X L. *De ſeptem gradibus Confeſſionis.* ib.
XLI. *De virtute obedientiæ, & ſeptem ejus gradibus.* 195
XLII. *De quinque negotiationibus, & quinque regionibus.* 198
XLIII. *De magnanimitate, longanimitate, unanimitate.* 199
XLIV. *De his in quibus myſteria Chriſti necdum videntur impleta.* ib.
XLV. *De varia Trinitate, Dei ſcilicet & hominis.* 200
XLVI. *De virginitatis & humilitatis connexione.* ib.
XLVII. *De quadruplici ſuperbia.* 201
XLVIII. *De paupertate voluntaria.* ib.
XLIX. *De triplici verbo.* ib.
L. *De affectionibus recte ordinandis.* ib.
LI. *De Maria Purificat. & Chriſti Circumciſione.* 202
LII. *De domo divinæ ſapientiæ, id eſt Virgine Maria.* ibid.
LIII. *De nominibus Salvatoris.* ib.
LIV. *De apparitione Chriſti.* 203
LV. *De ſex hydriis ſpiritualibus.* ib.
LVI. *De hydriis myſticis implendis triplici timore.* 204
LVII. *De ſeptem ſignaculis per Chriſtum ſolutis.* ib.
LVIII. *De tribus mulieribus mortuum ungentibus, id eſt mente, manu, lingua ſalutem proximi curantibus.* ib.
LIX. *De tribus panibus hominis ſpiritualis.* ib.
LX. *De Chriſti, itemque noſtro deſcenſu & aſcenſu.* 205
LXI. *De quatuor montibus aſcendendis.* ib.
LXII. *De varia & vera ſequela Chriſti.* 206
LXIII. *De tribus mediis recuperandæ beatitudinis a Chriſto præſcriptis, in illud :* Qui vult venire poſt me, *&c.* ib.
LXIV. *De pretioſa vita & morte ſanctorum.* ib.
LXV. *De connexione triplicis parabolæ apud* Matthæum : Simile eſt regnum cœlorum theſauro, *&c.* ib.
LXVI. *De octo beatitudinibus oppoſitis totidem peccatis.* ibid.
LXVII. *De duplicibus legis præceptis, moralibus & figuralibus.* 207
LXVIII. Idem cum XXXII. de diverſis. ibid.
LXIX. *De triplici renovatione triplicis vetuſtatis.* ib.
LXX. *De vigilantia & ſollicitudine curandæ ſalutis.* ib.
LXXI. *Ex parvis, uti & ſequentes.* ib.
LXXII. 208
LXXIII. ib.
LXXIV. 209
LXXV. ib.
LXXVI. ib.
LXXVII. ib.
LXXVIII. ib.
LXXIX. 210
LXXX. ib.
LXXXI. ib.
LXXXII. ib.
LXXXIII. ib.
LXXXIV. ib.
LXXXV. 211
LXXXVI. ib.
LXXXVII. *De oſculo ſponſi ſeu gratia contemplationis.* ibid.
LXXXVIII. *De recto uſu donorum Dei.* 212
LXXXIX. *De oſculo a ſponſa deſiderato, id eſt Spiritu Sancto.* ib.
XC. *De triplici unguento, compunctionis, devotionis, pietatis.* ib.
XCI. *De tribus emiſſionibus.* 213
XCII. *De triplici introductione, in hortum, in cellarium, & in cubiculum.* 214
XCIII. *In illud :* Dentes tui ſicut grex tonſarum. 215
XCIV. *De proceſſu vitæ Chriſtianæ ſeu ſpiritualis juxta tropologiam Eliæ, Jeſabel fugientis.* ib.
XCV. *De doctrinæ amaritudine per prædicatores temperanda.* 216
XCVI. *De quatuor fontibus Salvatoris, & aquis inde hauriendis.* ib.
XCII. *De ſuavitate verbi ac jugi Chriſti, foris quidem duri, ſed intus lenissimi.* 205
XCVIII. *De filiis pacis, in quibus habitat Deus.* 206
XCIX *De quatuor generibus hominum cœlum obtinentium.* ib.
C. *De diſcrimine inter plebem & præſulem.* 207
CI. *De quatuor modis diligendi.* ib.
CII. *De modo redeundi ad Deum.* 219
CIII. *De quatuor gradibus, quibus electorum profectus diſtinguitur.* ib.
CIV. *De quatuor impedimentis Confeſſionis.* ib.
CV. *De requiſitis ad juſtificationem & ſalutem.* 220
CVI. *De tribus ad agendam pœnitentiam neceſſariis.* ib.
CVII. *De affectionibus orantium.* ib.
CVIII. *De ſpirituali minutione ſanguinis.* 221
CIX. *De inani ſplendore virtutum cavendo.* ib.
CX. *De allocutione hominis ad ſeipſum vel animam ſuam.* ibid.
CXI. *De fide, vita & moribus conteſtandis, ſeu de ſex teſtimoniis Deo perhibendis.* ib.
CXII. Et ſeqq. ſexdecim ſermones ex editione Pamelii. 222. & ſeqq.
S. Bernardi sententiæ. 225
Aliæ Sententiæ. 226
Parabolæ S. Bernardo adſcriptæ.
I. *De pugna ſpirituali.* 228
II. *De pugna ſpirituali.* 229
III. *De pugna ſpirituali.* 230
IV. *De Chriſto & Eccleſia.* 231
V. *De fide, ſpe & charitate.* 232
Confessionis privatæ formula. 233
Officium *de S. Victore Confeſſore.* ibid.

INDEX CONTENTORUM IN TOMO QUARTO.

Tomus IV. *Continet Sermones in Cantica, numero LXXXVI., quorum Index ſuo loco præmittitur.* 243

Digitized by Google

SANCTI BERNARDI ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS SERMONES DE TEMPORE.

IN ADVENTU DOMINI.

SERMO PRIMUS.

De Adventu Domini, & ſex circumſtantiis ejus.

1 HODIE, Fratres, celebramus Adventus initium; cujus utique, ſicut & cæterarum ſolemnitatum, nomen quidem celebre ſatis, & notum mundo; ſed ratio nominis forte non ita. Infelices enim filii Adam, omiſſis veris & ſalutaribus ſtudiis, caduca potius & tranſitoria quærunt. Quibus aſſimilabimus homines generationis hujus? aut quibus comparabimus illos, quos videmus a

Terrenis adhærentes ſimiles periclitantis.

B terrenis & corporalibus conſolationibus avelli ſepararique non poſſe? Profecto ſimiles ſunt his, qui ſubmerſi periclitantur in aquis. Nimirum videas eos tenentes tenere, nec ulla ratione deſerere quod primum occurrerit manibus, quicquid ſit illud, licet tale ſit aliquid, quod omnino prodeſſe non poſſit, ut ſunt radices herbarum, cæteraque ſimilia. Nam & ſi qui ad eos forte veniant, ut ſubveniant, nonnumquam ſolent apprehenſos involvere ſecum: adeo ut jam nec ſibi, nec illis auxilium ferre prævaleant. Sic pereunt in hoc mari magno & ſpatioſo, ſic pereunt miſere; dum peritura ſectantes, amittunt ſolida, quibus apprehenſis emergere & ſalvare poſſent animas ſuas. Neque enim de vanitate, ſed de veritate, dicitur. *Cognoſcetis eam, & liberabit vos.* Vos igitur, Fratres, quibus tamquam

Joan. 8. 32.
Chriſti adventus circumſtantiæ.

C parvulis revelat Deus, quæ abſcondita ſunt a ſapientibus & prudentibus; circa ea quæ vere ſalutaria ſunt, ſedula cogitatione verſamini, & diligenter penſate rationem adventus hujus, quærentes nimirum quis ſit qui veniat, unde, quo, ad quid, quando, & qua. Laudabilis ſine dubio curioſitas iſta eſt & ſalubris: neque enim tam devote Eccleſia univerſa præſentem celebraret Adventum, niſi lateret in eo magnum aliquod ſacramentum.

1. Quis, ſeu quantus.
Luc. 1. 32.

2 Primo igitur loco cum Apoſtolo ſtupente & admirante intueamini & vos, quantus ſit iſte qui ingreditur. Ipſe enim eſt ſecundum Gabrielis teſtimonium Altiſſimi Filius, ac proinde Coaltiſſimus ipſe. Neque enim fas eſt Dei Filium degenerem ſuſpicari: ſed æqualis fateri neceſſe eſt altitudinis, & ejuſdem penitus dignitatis. Nam & filios Principum Prin-

D cipes, & filios Regum Reges eſſe quis neſciat? Veruntamen quid ſibi vult quod e tribus perſonis, quas in ſumma Trinitate credimus, confitemur & adoramus, non Pater, non Spiritus ſanctus advenit, ſed Filius? Minime quidem ego id factum eſſe arbitror ſine

2. Quare Filius venit in mundum, non Pater, aut Spiritus ſanctus.
Rom. 11. 34.

cauſa. Sed quis cognovit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius ejus fuit? Neque enim ſine altiſſimo Trinitatis conſilio factum eſt, ut Filius adveniret: & ſi conſideramus exilii noſtri cauſam, fortaſſis advertere poſſumus vel ex parte, quam congruum fuerit a Filio nos maxime liberari. Lucifer enim ille, qui mane oriebatur, pro eo quod Altiſſimi ſimilitudinem uſurpare tentavit, & rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem

E Deo, (quod utique Filii eſt) præcipitatus illico corruit, quoniam zelavit pro Filio Pater, & opere dixiſſe videtur. *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Continuo videbam ſatanam tamquam fulgur cadentem de cœlo.

Rom. 12. 19.
Luc. 10. 18.

Quid tu igitur ſuperbis, terra & cinis? Si ſuperbientibus Angelis Deus non pepercit: quanto magis tibi, putredo & vermis? Nihil ille fecit, nihil operatus eſt, tantum cogitavit ſuperbiam; & momento, in ictu oculi, irreparabiliter præcipitatus eſt: quia juxta Evangelium, *In veritate non ſtetit.*

Superbia deteſtabilis.
Joan. 8. 44.

3 Fugite ſuperbiam, Fratres mei, quæſo, multum fugite. Initium omnis peccati ſuperbia: quæ tam velociter ipſum quoque ſideribus cunctis clarius mi-

Superbia principem Angelorum

A cantem æterna caligine obtenebravit Luciferum: quæ non modo Angelum, ſed Angelorum primum in diabolum commutavit. Unde & protinus invidens homini, quam conceperat in ſemetipſo, in eo peperit iniquitatem; ſuadens ut lignum vetitum guſtans fieret ſicut Deus, ſciens bonum & malum. Quid enim polliceris, quid promittis, miſer, cum Filius Altiſſimi ſcientiæ clavem habeat, immo & ipſe ſit *clavis David, qui claudit, & nemo aperit*? In eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi: tunc eos, ut homini præſtes, inique furaberis? Videtis quia juxta Domini ſententiam *mendax* iſte eſt, *& pater ejus.* Nam & mendax fuit, dicens: *Similis ero Altiſſimo*: & mendacii pater, cum in hominem quoque venenatum ſuæ falſitatis ſeminarium effudit, dicens: *Eritis ſicut dii.* Tu quoque, o homo, ſi vi-

commutavit in diabolum.
Ob affectatam Dei ſimilitudinem.
Apoc. 3. 7.
Coloſſ. 2. 3.
Joan. 8. 44.
Iſ. 14. 14.
Gen. 3. 5.

B des furem, curris cum eo. Audiſtis, Fratres, quid hac nocte lectum eſt in Iſaia, dicente Domino: *Principes tui infideles*, vel, ut alia tranſlatio habet, *inobedientes, ſocii furum.*

Iſ. 1. 23.

4 Revera enim principes noſtri Adam & Eva, principia noſtræ propaginis, & inobedientes & ſocii furum; qui quod Filii Dei eſt, ſerpentis, immo diaboli per ſerpentem conſilio ſurripere tentant. Nec diſſimulat injuriam Filii Pater, (Pater enim diligit Filium,) ſed continuo & in ipſum hominem vindictam retribuit, & aggravat ſuper nos manum ſuam. Omnes enim in Adam peccavimus, & in eo ſententiam damnationis accepimus omnes. Quid agat Filius, videns pro ſe zelare Patrem, & nulli penitus parcere creaturæ? Ecce, inquit, occaſione mei creaturas ſuas Pater amittit. Altitudinem meam primus Angelus affectavit, & po-

Primus item homo ob id punitus.
Joan. 3. 35.
Filius Dei, ea de cauſa incarnatus.

C pulum qui ſibi crederet, habuit: ſed continuo Patris zelus graviter vindicavit in illum, percutiens eum pariter cum omnibus ſuis plaga incurabili, caſtigatione crudeli. Scientiam quoque, quæ nihilominus mea eſt, ſurripere voluit homo; & ne illi quidem miſertus eſt, nec pepercit oculus ejus. *Numquid de bobus cura eſt Deo?* Duas tantum fecerat nobiles creaturas rationis participes, capaces beatitudinis, Angelum videlicet, atque hominem: ſed ecce propter me Angelos perdidit multos, homines univerſos. Ergo, ut ſciant quia & ego diligo Patrem; per me recipiat quos quodammodo propter me amiſiſſe videtur. *Si propter me tempeſtas hæc orta eſt*, ait Jonas, *tollite me, & mittite in mare.* Omnes invident mihi. ECCE VENIO, & talem eis exhibeo memetipſum, ut quiſquis invidere voluerit,

V. Serm. 69. in Cantic.
1. Cor. 9. 9.
Jona 1. 12.

D quiſquis geſtient imitari, fiat ei æmulatio iſta in bonum. Novi tamen in affectum malitiæ, & nequitiæ tranſiſſe Angelos deſertores, nec ex ignorantia aliqua ſeu infirmitate peccaſſe; ideoque perire neceſſe eſt pœnitere nolentes. Patris enim amor, & honor Regis judicium diligit.

5 Propter hoc enim & ipſe creavit homines ab initio, qui ſupplerent locum illum, & ruinas Hieruſalem reſtaurarent. Sciebat enim nullam Angelis patere redeundi viam. Nempe *novit ſuperbiam Moab, quod ſuperbus eſt valde*: & ſuperbia ejus pœnitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ. At vero hominis vice nullam poſtea condidit creaturam, innuens ex hoc ipſum redimendum adhuc hominem: quippe quem

Homo redemptus, non Angelus, cur.
Iſai. 16. 6.

E ſupplantavit aliena malitia; ideoque prodeſſe ei poteſt charitas aliena. Ita, Domine obſecro, complaceat tibi, ut eruas me, quoniam ego infirmus ſum: quoniam de terra mea furtim ſublatus ſum, & hic innocens in lacum miſſus ſum. Non penitus quidem innocens: ſed quantum ad eum qui me ſeduxit, innocens aliquatenus. Mendacium mihi perſuaſum eſt, Domine: veniat Veritas, ut poſſit falſitas deprehendi, & cognoſcam veritatem, & veritas liberabit me: ſi tamen deprehenſæ falſitati penitus renuntiavero, & cognitæ adhæſero veritati. Alioquin non humana erit tentatio, nec humanum peccatum, ſed obſtinatio diabolica. Nam perſeverare in malo diabolicum eſt: & digni ſunt perire

Gen. 40. 15.
Perſeverare in malo diabolicum.

TOM. III. perire cum illo, quicumque in ſimilitudinem ejus permanent in peccato.

Unde & quo venerit Filius Dei. 6 Ecce, Fratres, audiſtis quis ſit qui veniat: conſiderate jam unde veniat, & quo. Venit utique de corde Dei Patris in uterum virginis Matris; venit a ſummo cœlo in inferiores partes terræ. Quid ergo? Nonne & nobis in terra eſt converſandum? Eſt, ſi tamen in ea perſiſtit ille. Ubi enim bene erit ſine illo, aut
Pſal. 72. 25. 26. Pſal. 22. 4. ubi male eſſe poterit cum illo? *Quid mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea, Deus in æternum. Nam & ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala*, ſi tamen *tu mecum es*. Nunc autem, ut video, & ad terras, & ad ipſum quoque deſcendit infernum: non tamquam victus, ſed tamquam inter mortuos liber: ſicut lux quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Unde nec relinquitur anima in inferno, nec ſanctum corpus in terra videt corruptionem. Chriſtus enim qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit, ut ad-
Act. 10. 38. impleret omnia, de quo ſcriptum eſt: *Qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos a diabolo*, &
Pſal. 18. 7. alibi: *Exultavit ut gigas ad currendam viam: a ſummo cœlo egreſſio ejus, & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus*.
Col. 3. 1. Merito proinde clamat Apoſtolus, dicens: *Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens*. Incaſſum laboraret erigere corda noſtra, niſi collocatum in cœlis ſalutis noſtræ doceret auctorem. Sed videamus jam quæ ſequuntur. Nam etſi materia quidem copioſa invenitur & uberrima valde, ſed anguſtiæ temporis tantam ſermonis longitudinem non admittunt. Conſiderantibus ergo quis veniat, magna omnino & ineffabilis majeſtas innotuit. Suſpicientibus unde veniat, grandis plane patuit via, ſecundum ejus teſtimonium qui pro-
Iſ. 30. 27. phetico præventus ſpiritu, *Ecce*, inquit, *nomen Domini venit de longinquo*. Porro quo veniat intuentibus, apparuit inæſtimabilis dignatio & penitus inexcogitabilis, quod in carceris hujus horrorem tanta deſcendere dignata eſt celſitudo.

Ad quid venerit Filius Dei. 7 Jam quis dubitet magnum aliquid in cauſa fuiſſe, ut majeſtas tanta, de tam longinquo, in locum tam indignum deſcendere dignaretur? Plane magnum aliquid, quia miſericordia magna, quia miſeratio multa, quia charitas copioſa. Ad quid enim veniſſe credendus eſt? Hoc namque eſt quod juxta propoſitum or-
Cauſa divinæ incarnationis. dinem oporteat jam perſcrutari. Nec ſane laborandum eſt in hac parte, cum manifeſte adventus ejus, cauſam & verba ipſius & opera clament. Ad quærendam quippe ovem centeſimam, quæ erraverat, de montibus properavit; & ut confiteantur manifeſtius Domino miſericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum, propter
Hominis ſic a Deo quæſiti dignitas. nos venit. Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis ſic quæſiti! In qua ſi gloriari voluerit, non erit inſipiens: non quod aliquid eſſe videatur tamquam a ſe ipſo, ſed quod tanti eum fecerit ipſe qui fecit. Omnes enim divitiæ, omnis gloria mundi, & quicquid in eo concupiſcitur, minus eſt ad hanc gloriam: immo nec eſt aliquid in comparatione ejus. Domine, quid eſt homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?

Cur non potius homo ad Deum quam Deus ad hominem venerit. 8 Attamen velim noſſe, quid ſibi voluerit, quod ad nos venit ille, aut quare non magis ivimus nos ad illum? Noſtra enim erat neceſſitas: ſed nec eſt conſuetudo divitum, ut ad pauperes veniant, nec ſi præſtare voluerint. Ita eſt, Fratres, nos magis ad eum venire dignum fuit; ſed duplex erat impedimentum.
1. Tim. 6. 16 Nam & caligabant oculi noſtri: ille vero lucem habitat inacceſſibilem; & jacentes paralytici in grabato, divinam illam non poteramus attingere celſitudinem. Propterea benigniſſimus Salvator & medicus animarum deſcendit ab altitudine ſua, & claritatem ſuam infirmis oculis temperavit. Induit ſe laterna quadam, illo utique glorioſo & ab omni labe puriſſimo corpore quod
Iſ. 19. 1. ſuſcepit. Hæc eſt enim illa leviſſima plane & prætulgida nubes, ſupra quam aſcenſurum eum propheta prædixerat, ut deſcenderet in Ægyptum.

Tempus adventus Domini expenditur. 9 Tempus eſt jam ipſum quoque conſiderare tempus, quo Salvator advenit. Venit enim (quod & vos credimus non latere) non in initio, nec in medio temporis, ſed in fine. Nec incongrue factum eſt, ſed vere ſapienter diſpoſuit Sapientia, ut cum magis eſſet neceſſarium, tunc primo ferret auxilium, pronos ad ingratitudinem Adæ filios non ignorans. Vere enim adveſperaſcebat & inclinata erat jam dies, receſſerat paulo minus ſol juſtitiæ: ita ut exiguus nimis ſplendor ejus aut calor eſſet in terris. Nam & lux divinæ notitiæ parva admodum erat, & abundante iniquitate, fervor refrixerat charitatis. Jam non apparebat Angelus, non loquebatur Propheta: ceſſabant velut deſperatione victi, præ nimia utique duritia hominum & obſtinatione: at ego, ait Filius, *tunc dixi*, *Ecce venio*. Sic, ſic dum *Pſal. 39. 8.*
medium ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu iter perageret, omnipotens Sermo tuus, Domine, *Sap. 18. 14.*
a regalibus ſedibus venit. Quod & Apoſtolus innuens ajebat: *Quando venit plenitudo temporis, miſit Deus* *Galat. 4. 4.*
Filium ſuum: Nimirum plenitudo & abundantia temporalium oblivionem & inopiam fecerat æternorum. Opportune ergo tunc advenit æternitas, quando magis temporalitas prævalebat. Nam, ut cætera ſileam, ipſa quoque pax temporalis illo in tempore tanta fuit, *Luc. 2. 1.*
ut ad hominis unius edictum deſcriberetur univerſus orbis.

10 Habetis jam & perſonam venientis, & locum utrumque, id eſt, a quo, & ad quem venit: cauſam quoque & tempus non ignoratis. Unum reſtat, via ſcilicet per quam venit, & hæc quoque diligenter requirendo: ut poſſimus, ſicut dignum eſt, ei occurrere. *Via, per quam venit Filius Dei, inveſtigatur.* Verumtamen ſicut ad operandam ſalutem in medio terræ venit ſemel in carne viſibilis, ita quotidie ad ſalvandas animas ſingulorum in ſpiritu venit & inviſibilis, ſicut ſcriptum eſt. *Spiritus ante faciem* *Thren. 4. 20.*
noſtram Chriſtus Dominus. Et ut non noveris occultum eſſe ſpiritualem hunc adventum: *In umbra ejus*, in- *Ibidem.*
quit, *vivemus inter gentes*. Propterea dignum eſt, ut ſi non valet infirmus in occurſum tanti medici procedere longius, ſaltem conetur erigere caput, & aliquatenus aſſurgere venienti. Non te oportet, o homo, maria tranſfretare, non penetrare nubes, non tranſalpinare neceſſe eſt. Non grandis, inquam, tibi oſten- *Adventus Dei ad nos ſpiritualis.*
ditur via: uſque ad temetipſum occurre Deo tuo. Prope eſt enim verbum in ore tuo, & in corde tuo. *Rom. 10. 8.*
Uſque ad cordis compunctionem, & oris confeſſionem occurre, ut ſaltem exeas de ſterquilinio miſeræ conſcientiæ; quoniam indignum eſt illuc Auctorem puritatis intrare. Et hæc quidem de eo adventu dicta ſunt, quo ſingulorum mentes inviſibili dignatur illuſtrare præſentia.

11 Libet autem manifeſti adventus viam conſiderare; quoniam viæ ejus, viæ pulchræ, & omnes ſemitæ ejus pacificæ. *Ecce*, inquit ſponſa, *venit iſte ſaliens* *Prov. 3. 17. Cant. 2. 8.*
in montibus, tranſiliens colles. Venientem vides, o pulchra, ſed cubantem videre ante non poteras. Dixiſti enim: *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi paſcas*, *Ibidem.*
ubi cubes. Cubans paſcit Angelos in illas perpetuas æternitates, quos ſatiat viſione æternitatis & immutabilitatis ſuæ. *Via adventus Domini in carnem.* Sed ne ignores te, o pulchra; quoniam mirabilis facta eſt viſio illa ex te; confortata eſt, & non poteris ad eam. Verumtamen ecce egreſſus eſt de loco ſancto ſuo: & qui cubans paſcit Angelos, ipſe cœpit, ſicque ſanabit nos: & videbitur veniens & paſtus, qui cubans & paſcens ante videri non poterat. Ecce venit hic ſaliens in montibus, tranſiliens colles. Montes & colles, Patriarchas & Prophetas accipe, & quemadmodum venerit ſaliens & tranſiliens, in libro generationis lege: *Abraham genuit Iſaac, Iſaac genuit Ja-* *Matt. 1. 2.*
cob, &c. Ex his montibus prodiit, ut invenies, radix Jeſſe, unde juxta Prophetam, egreſſa eſt virga, & *Iſa. 11. 1.*
exinde flos aſcendit ſuper quem requievit Spiritus ſeptiformis. Quod manifeſtius alio in loco aperiens idem Propheta: *Ecce* inquit, *virgo concipiet & pariet filium*, *Iſa. 7. 14.*
& vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur Nobiſcum Deus. Quem enim prius florem, ipſum deinde Emmanuelem: & quam dixerat virgam, manifeſtius exprimens, virginem nominavit. Sed neceſſe eſt altiſſimi hujus ſacramenti conſiderationem diei alteri reſervare: digna eſt enim proprio ſermone materia, præſertim quod in longum jam hodiernus ſermo proceſſerit.

IN ADVENTU DOMINI.

SERMO SECUNDUS.

De verbis Iſaiæ ad Achaz: *Pete tibi ſignum a Domino Deo tuo in profundum inferni, ſive: in excelſum ſupra, &c.*

1 AUdivimus ſuadentem regi Achaz Iſaiam, petere ſignum a Domino, ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra. Audivimus reſponſionem ejus, formam quidem habentem pietatis, ſed non virtutem. Propter hoc denique ab eo qui intuetur cor, & cui confitetur hominis cogitatio, meruit reprobari. *Non petam*, inquit, *& non tentabo Dominum*. Elatus erat Achaz faſtigio ſolii regalis, aſtutus *Iſa. 7. 12.*
humanæ ſapientiæ verbis. Audierat igitur Iſaias a Domino: Vade, dic vulpi illi, petat ſibi ſignum a Domino in profundum. Habet enim vulpes foveam, ſed infernum quoque ſi deſcenderint, adeſt qui comprehen-

hendat ſapientes in aſtutia ſua. Item: Vade, ait Dominus, dic volucri iſti, petat ſibi ſignum in excelſum ſupra. Habet enim volucris nidum: ſed & ſi in cœlum aſcenderit, illic eſt, qui ſuperbis reſiſtens, propria calcat virtute ſuperborum & ſublimium colla. Verumtamen diſſimulat ille poteſtatis excelſæ, ſeu incomprehenſibilis profunditatis ſapientiæ quærere ſignum: & propterea ſignum bonitatis & charitatis domui David ipſe Dominus promittit, ut quos nec poteſtas, nec ſapientia terruit, alliciat ſaltem exhibitio charitatis.

Charitate nos Deus allicit.

Poteſt tamen in eo quod ait: *In profundum inferni*, etiam charitas ipſa, qua majorem nemo habuit, ut in infernum quoque pro amicis moriendo deſcenderet, non immerito deſignari: ut præcipiatur Achaz vel in excelſum regnantis expaveſcere majeſtatem, vel deſcendentis ad inferos amplecti charitatem. Moleſtus eſt ergo non ſolum hominibus, ſed etiam Deo, quiſquis nec majeſtatem cogitat in timorem, nec charitatem cum amore meditatur. *Propter hoc*, inquit, *dabit Dominus ipſe vobis ſignum*, in quo manifeſte & majeſtas, & charitas innoteſcat. *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur, Nobiſcum Deus.* Noli fugere Adam, quia nobiſcum Deus. Ne timeas, o homo, nec audito Dei nomine terrearis, quia nobiſcum Deus. Nobiſcum carnis ſimilitudine, nobiſcum unitate *. Propter nos venit, tamquam unus ex nobis, ſimilis nobis, paſſibilis.

*Iſa. 7. 14. — Ibidem. — * al. utilitate.*

2 Denique, *Butyrum*, inquit, *& mel comedet*. Ac ſi dicat: Parvulus erit, & veſcetur infantilibus alimentis. *Ut ſciat*, inquit, *reprobare malum, & eligere bonum*. Etiam hic bonum, & malum audis, ſicut in arbore vetita, ſicut in ligno tranſgreſſionis. Sed multo melius a primo Adam ſecundus iſte partitur. Eligens enim bonum, malum reprobat, non ſicut ille, qui dilexit maledictionem, & venit ei; noluit benedictionem, & elongata eſt ab eo. Nam & in eo quod præmiſit, *Butyrum & mel comedet*, advertere poteris parvuli hujus electionem. Tantum adſit ejus gratia, ut quod præſtat, utcumque ſentire digne, & accommodate ad intelligentiam proferre concedat. Duo ſunt in lacte ovis, butyrum, & caſeus. Butyrum pingue & humidum, caſeus e contra aridus & durus. Bene ergo parvulus noſter eligere novit; qui butyrum comedens, caſeum utique non comedit. Quæ eſt enim ovis centeſima, quæ erravit, & in Pſalmo loquitur: *Erravi ſicut ovis quæ periit?* Utique genus humanum: quod benigniſſimus paſtor quærit, aliis ſane nonaginta novem ovibus in montibus derelictis. In hac igitur ove duo reperies, naturam dulcem, naturam bonam, & bonam valde, tamquam butyrum: & peccati corruptionem, ut caſeum. Vide ergo quam optime puer noſter elegit, qui naturam noſtram ſine ulla peccati corruptione ſuſcepit. Nam de peccatoribus legis: *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum*, in quibus utique lactis puritatem corruperat fermentum malitiæ, coagulum iniquitatis.

Ibidem. — Pſ. 108. 18. — Matth. 18. 12. Pſ. 118. 176. — Pſ. 118. 70.

3 Sic & apis habet mellis dulcedinem, habet etiam aculei punctionem. Apis vero eſt, quæ paſcitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam Angelorum. Unde & ad civitatem Nazareth, quod interpretatur flos, advolavit, & ad ſuave olentem perpetuæ virginitatis florem advenit: illi inſedit, illi adhæſit. Hujus apis mel & aculeum non ignorat, qui miſericordiam ei & judicium cum Propheta decantat. Attamen ad nos veniens ſolum mel attulit, & non aculeum, id eſt miſericordiam & non judicium; ita ut ſuadentibus quandoque Diſcipulis, ut civitatem, quæ ſuſcipere eum noluit, præciperet igne conſumi, reſponderit, Filium hominis non veniſſe ut judicaret, ſed ut ſalvaret mundum. Non habebat aculeum apis noſtra: quodammodo depoſuerat illum quando tanta indigna patiens, miſericordiam exhibebat, & non judicium. Sed nolite ſperare in iniquitate, nolite peccare in ſpe. Habet enim apis noſtra quandoque aſſumere aculeum ſuum; & acriter nimis infigere illum in medullas hominum peccatorum: quoniam Pater non judicat quemquam, ſed Filio dedit omne judicium. Nunc autem parvulus noſter butyrum & mel comedit, quando bonum naturæ humanæ, divinæ miſericordiæ ſic univit in ſemetipſo, ut eſſet homo verus, & peccatum non habens: Deus miſericors, & judicium non exhibens.

Chriſtus api & apis comparatur. — Pſal. 100. 1. Ad miſericordiam, quam ad judicium nunc pronior. — Luc. 9. 54. 56. — Joan. 5. 22. Non abutendum Dei miſericordia.

4 Ex his manifeſtum jam arbitror, quænam ſit virga de radice Jeſſe procedens, quis vero flos ſuper quem requieſcit Spiritus-ſanctus. Quoniam Virgo Dei genitrix virga eſt, flos Filius ejus. Flos utique Filius Virginis, flos candidus & rubicundus, electus ex millibus, flos in quem proſpicere deſiderant Angeli, flos ad cujus odorem reviviſcunt mortui; & ſicut ipſe teſtatur, flos campi eſt, & non horti. Campus enim ſine omni humano floret adminiculo, non ſeminatus ab aliquo, non defoſſus ſarculo, non impinguatus fimo. Sic omnino, ſic virginis alvus floruit, ſic inviolata, integra, & caſta Mariæ viſcera, tamquam paſcua æterni viroris florem protulere; cujus pulchritudo non videat corruptionem, cujus gloria in perpetuum non marceſcat. O Virgo, virga ſublimis, in quam ſublime verticem ſanctum erigis! uſque ad ſedentem in throno, uſque ad Dominum majeſtatis. Neque enim id mirum, quoniam in altum mittis radices humilitatis. O vere cœleſtis planta, pretioſior cunctis, ſanctior univerſis! O vere lignum vitæ, quod ſolum fuit dignum portare fructum ſalutis! Deprehenſa eſt, maligne ſerpens, verſutia tua, nudata eſt plane falſitas tua. Duo impoſueras Creatori: mendacii, & invidiæ infamaveras eum: ſed in utroque convictus es eſſe mentitus. Siquidem & ab initio moritur cui dixeras; *Nequaquam morieris: & veritas Domini manet in æternum*. Sed & nunc reſponde, ſi potes, quam ei arborem, cujus arboris fructum invidere potuit, qui ne hanc quidem virgam electam, & fructum ſublimem negavit? *Etenim qui proprio Filio non pepercit, quomodo non omnia ſimul cum illo donavit?*

Cant. 5. 10. Maria virga ex qua Jeſus flos prodiit. — Cant. 2. 1. — Chriſtus cur flos campi non horti. — Diaboli verſutia deprehenſa. — Gen. 3. 4. Pſ. 116. 2. — Rom. 8. 32.

5 Sed jam advertiſtis, ni fallor, quoniam Virgo regia ipſa eſt via, per quam Salvator advenit, procedens ex ipſius utero, tamquam ſponſus de thalamo ſuo. Tenentes ergo viam, quam priore, ſi meminiſtis, cœpimus inveſtigare ſermone; ſtudeamus & nos, dilectiſſimi, ad ipſum per eam aſcendere, qui per ipſam ad nos deſcendit: per eam venire in gratiam ipſius, qui per eam in noſtram miſeriam venit. Per te acceſſum habeamus ad Filium, o benedicta inventrix gratiæ, genitrix vitæ, mater ſalutis: ut per te nos ſuſcipiat, qui per te datus eſt nobis. Excuſet apud ipſum integritas tua culpam noſtræ corruptionis, & humilitas Deo grata noſtræ veniam impetret vanitati. Copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Domina noſtra, mediatrix noſtra, advocata noſtra, tuo Filio nos reconcilia, tuo Filio nos commenda, tuo nos Filio repræſenta. Fac, o benedicta, per gratiam quam inveniſti, per prærogativam quam meruiſti, per miſericordiam quam * peperiſti, ut qui, te mediante, fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ & beatitudinis ſuæ, Jeſus-Chriſtus Filius tuus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

*Adſpiratio ad Mariam devotiſſima. — * al. peperiſti.*

IN ADVENTU DOMINI.

SERMO TERTIUS.

De triplici Domini Adventu, & de ſeptem columnis, quas in nobis erigere debemus.

1 IN Adventu Domini quem celebramus, ſi perſonam venientis intueor, non capio excellentiam majeſtatis. Si attendo ad quos venerit, dignationis magnitudinem expaveſco. Stupent certe Angeli de novo, videntes infra ſe quem ſupra ſe ſemper adorant, manifeſte jam aſcendentes & deſcendentes ad Filium hominis. Si conſidero propter quid venerit, amplector quoad poſſum inæſtimabilem latitudinem charitatis. Si modum cogito, exaltationem agnoſco humanæ conditionis. Venit ſiquidem univerſitatis Creator & Dominus, venit ad homines, venit propter homines, venit homo. Sed dicet aliquis: Quomodo veniſſe dicitur, qui ſemper ubique fuit? Erat quidem in mundo, & mundus per ipſum factus eſt; ſed mundus eum non cognovit. Non ergo venit qui aberat, ſed apparuit qui latebat. Unde & humanam, in qua agnoſceretur, induit formam qui nimirum in divina lucem habitat inacceſſibilem. Nec ſane ingloriam majeſtati apparere in propria ſimilitudine ſua, quam fecerat ab initio: nec indignum Deo a quibus in ſubſtantia ſua non poterat agnoſci, in imagine exhiberi: ut qui fecerat hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, ipſe hominibus innoteſceret factus homo.

Adventus Domini omnes circumſtantiæ admirandæ. — Cur celebretur ejus adventus. — Joan. 1. 10. — 1. Tim. 6. 16.

2 Hujus ergo adventus tantæ majeſtatis, tantæ humilitatis, tantæ charitatis, tantæ etiam glorificationis noſtræ, ab univerſa Eccleſia ſemel in anno ſolemnis memoria celebratur. Sed utinam ita ſemel ageretur, ut ſemper! id quippe dignius. Quantæ enim inſaniæ eſt, ut poſt tanti Regis adventum, aliis quibuslibet negotiis homines velint, ſeu audeant occupari; & non magis, omiſſis omnibus, ſoli ejus cultui vacent, nec in ejus præſentia cujuſquam meminerit cæterorum? Sed non omnium eſt quod

Negligentia circa divinum cultum arguitur.

Tom. III. Pſ. 144. 7.

A ait Propheta: *Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt*, ſiquidem nec omnes hæc memoria paſcit. Sane nemo quod non guſtavit, ſed neque quod tantum guſtavit, eructat. Ructus quippe non niſi de plenitudine & ſatietate procedit. Propterea quorum ſæcularis eſt mens & vita, memoriam hanc etſi celebrant, non tamen eructant, ſine devotione & affectione dies illos arida quadam conſuetudine obſervantes. Denique, quod damnabilius eſt, ipſa quoque inæſtimabilis hujus dignationis memoria datur in occaſionem carnis, ut videas eos tanta ſollicitudine diebus illis veſtium gloriam, ciborum parare delicias, ac ſi hæc & hujuſmodi quærat in Nativitate ſua Chriſtus, & ibi ſuſcipiatur dignius, ubi hæc accuratius exhibentur. Sed ipſum audi dicentem: *Superbo oculo & inſatiabili corde, cum hoc non edebam*. B Quid tanta ambitione veſtes paras in Natale meum? Deteſtor ego ſuperbiam, non amplector. Quid tanta ſollicitudine ciborum copias reponis in tempus illud? Damno ego carnis delicias, non accepto. Plane inſatiabili es corde, tanta parans, & ex tam longo, nam corpori utique & pauciora ſufficerent, & quæ poſſent opportunius inveniri. Celebrans ergo Adventum meum, labiis me honoras, ſed cor tuum longe eſt a me, Non me colis, ſed Deus tuus venter eſt, & gloria in confuſione tibi. Infelix omnino, qui voluptatem corporis, & ſæcularis colit gloriæ vanitatem. Beatus autem populus, cujus eſt Dominus Deus ejus.

Feſta in vanitatem & delicias verti indignum. — *Pſ. 100. 5.* — *Pſ. 143. 15.* — *Pſal. 36. 1.*

3 Fratres, nolite æmulari in malignantibus, neque zelaveritis facientes iniquitatem. Intelligite magis in noviſſima eorum, & compatimini eis ex animo, & orate pro eis qui præoccupati ſunt in delicto. C Hæc enim faciunt miſeri, quia ignorantiam Dei habent. Nam ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ tanta adverſum ſe inſania provocarent. Nos autem, dilectiſſimi, excuſationem de ignorantia non habemus. Plane noſti eum quiſquis hic es: & ſi dixeris quia non novi eum, eris ſimilis ſæcularibus, mendax. Denique ſi eum non noſti, quis te huc adduxit, aut quomodo huc veniſti? Alioquin quando tibi perſuaderi poſſet, charorum affectibus, corporis voluptatibus, ſæculi vanitatibus ſponte abrenuntiare, & jactare cogitatum tuum in Domino, & omnem ſollicitudinem in eum projicere, de quo nihil bene, immo tam male, conſcientia teſte, merueras? Quis tibi, inquam, perſuadere id poſſet, ſi neſcires, quia bonus Dominus ſperantibus in ſe, animæ quærenti ipſum; niſi cognoviſſes & tu, quia ſuavis eſt D Dominus, & mitis, & multæ miſericordiæ, & verax? Hæc autem unde noſti, niſi quia non ſolum ad te, ſed etiam in te venit?

Religioſi Deum ignorare non poſſunt.

4 Triplicem enim ejus adventum novimus; ad homines, in homines, contra homines. Ad omnes quidem indifferenter, non autem ita in omnes, aut contra omnes. Sed quia primus & tertius noti ſunt, utpote manifeſti; de ſecundo, qui ſpiritualis & occultus eſt, ipſum audi dicentem: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Beatus, apud quem manſionem facies, Domine Jeſu. Beatus, in quo Sapientia ædificat ſibi domum, excidens columnas ſeptem. Beata anima, quæ ſedes eſt Sapientiæ. Quænam eſt illa? Anima utique juſti. Merito plane, quia juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ. Quis in E vobis eſt, Fratres, qui deſiderat in anima ſua ſedem parare Chriſto? Ecce quænam illi ſerica, quæ tapetia, quod pulvinar oporteat præparari. *Juſtitia*, inquit, *& judicium præparatio ſedis tuæ*. Juſtitia virtus eſt, quod ſuum eſt unicuique tribuens. Tribue ergo tribus quæ ſua ſunt. Redde ſuperiori, redde inferiori, redde æquali cuique quod debes; & digne celebras Adventum Chriſti, parans ei in juſtitia ſedem ſuam. Redde, inquam, reverentiam prælato, & obedientiam, quarum altera cordis, altera corporis eſt. Nec enim ſufficit exterius obtemperare majoribus noſtris, niſi ex intimo cordis affectu ſublimiter ſentiamus de eis. Quod etſi tam manifeſte innotuerit indigna prælati alicujus vita, ut nihil omnino diſſimulationis, nihil excuſationis admittat; propter eum tamen a quo eſt omnis poteſtas, ipſum quem modo talem novimus, F excelſum reputare debemus, non præſentibus perſonæ meritis, ſed ordinationi divinæ, & dignitati ipſius officii deferentes.

Triplex Domini adventus. — *Joan. 14. 23.* — *Chriſto ſedes quomodo paranda.* — *Pſal. 88. 15.* — *Tria tribus tribuenda.* — *Superiori obedientia & reverentia.* — *Etiam indigno.*

5 Sic & fratribus noſtris, inter quos vivimus, ipſo jure fraternitatis & ſocietatis humanæ conſilii ſumus & auxilii debitores. Hæc enim volumus ut & ipſi nobis impendant: conſilium, quo erudiatur ignorantia noſtra; auxilium, quo juvetur infirmitas noſtra. Sed forte erit inter vos qui tacitus reſpondeat, dicens: Quod ego conſilium dabo fratri, cui nec unum quidem dicere verbum fas eſt abſque licentia? Quod ei auxilium A impendere eſt, cum nec minimum aliquid agere liceat abſque obedientia? Ad quod ego: Non deerit certe quod facias, tantummodo charitas fraterna non deſit. NULLUM ego conſilium melius arbitror, quam ſi exemplo tuo fratrem docere ſtudeas, quæ oporteat, quæ non oporteat fieri; provocans eum ad meliora, & conſulens ei, non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate. An vero utilius aut efficacius auxilium aliquod eſt, quam ut ores devote pro eo, ut non diſſimules redarguere culpas ejus, ut non modo nullum ei offendiculum ponas, ſed & ſollicitus ſis, quantum prævales, tamquam angelus pacis de regno Dei ſcandala tollere, & occaſiones ſcandalorum penitus dimovere? Si talem te fratri auxiliarium & conſiliarium exhibes, reddis ei quod debes, nec habet unde cauſetur.

Æquali conſilium & auxilium.

B 6 Porro ſi cui forte prælatus es, huic ſine dubio teneris debitor ſollicitudinis amplioris. Exigit a te & ipſe cuſtodiam & diſciplinam. Cuſtodiam quidem, ut poſſit cavere peccatum: diſciplinam vero, ut quod minus cavit, minime maneat impunitum. Quod etſi nemini fratrum præeſſe videris, habes tamen ſub te cui cuſtodiam hanc & diſciplinam oporteat exhiberi. Dico autem corpus tuum, quod ſine dubio regendum accepit ſpiritus tuus. Debes ei cuſtodiam, ut non regnet in eo peccatum, nec membra tua arma fiant iniquitati. Debes & diſciplinam, ut dignos faciat pœnitentiæ fructus, caſtigatum, & ſubditum ſervitutu. Longe tamen graviori & periculoſiori debito tenentur adſtricti qui pro multis animabus reddituri ſunt rationem. Quid ego infelix! quo me vertam, ſi tan- C tum theſaurum, ſi pretioſum depoſitum illud, quod ſibi Chriſtus ſanguine proprio pretioſius judicavit, contigerit negligentius cuſtodire? Si ſtillantem in cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſetque repoſitus penes me in vaſe vitreo, quod & portari ſæpius oporteret; quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? Et certe id ſervandum accepi, pro quo mercator non inſipiens, ipſa utique Sapientia, ſanguinem illum dedit. Sed & habeo theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & quibus multo plura, quam vitreis imminere pericula videantur. Accedit ſane ad ſollicitudinis cumulum & pondus timoris, quod cum & meam, & proximi conſcientiam ſervare neceſſe ſit, neutra mihi ſatis eſt nota. Utraque abyſſus eſt imperſcrutabilis, utraque mihi nox eſt: nihilominus exigitur a me utriuſque cuſtodia, & clamatur: *Cuſtos, quid de nocte?* D *cuſtos, quid de nocte?* Non eſt mihi dicere cum Cain: *Numquid cuſtos fratris mei ſum ego?* ſed eſt fateri humiliter cum Propheta, quia *niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam*. In eo tamen excuſabilis ego videor, ſi, ut prædixi, debitam exhibeo cuſtodiam pariter & diſciplinam. Quod ſi priora quoque quatuor non defuerint, dico autem erga prælatos reverentiam & obedientiam, conſilium & auxilium erga fratres, quod ad juſtitiam pertinet, non imparatam ſedem inveniet Sapientia.

Inferiori cuſtodia & diſciplina. — *Corpori tuo ſimiliter.* — *Superiorum pericula.* — *Conſcientiarum notitia difficilis.* — *Iſa. 21. 11.* — *Gen. 4. 9.* — *Pſ. 126. 1.*

7 Et fortaſſis hæ videantur ſex columnæ, quas excidit in ipſa domo, quam ædificavit ſibi: & ſeptima quoque quærenda eſt, ſi forte & eam nobis notam facere ipſa dignetur. Quid vero prohibet ſicut ſex in juſtitia, ſeptimam quoque intelligi in judicio? Ne- E que enim juſtitia ſola, ſed *Juſtitia*, inquit, *& judicium præparatio ſedis tuæ*. Denique ſi prælatis, & æqualibus, & inferioribus reddimus quod oportet, nihilne accipiet Deus? At ei plane quod debet retribuere nemo poteſt, quod tam copioſe accumulaverit ſuper nos miſericordiam ſuam, quod tam multa deliquerimus ei, quod tam fragiles & nihil ſimus; quod tam plenus & ſufficiens ille ſibi, & bonorum omnium noſtrorum non egens. Audivi tamen dicentem eum, cui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ revelaverat, quia *honor regis judicium diligit*. Nihil quod in ſe eſt a nobis exigit amplius: tantum dicamus iniquitates noſtras, & juſtificabit nos gratis, ut gratia commendetur. Diligit enim animam, quæ in conſpectu ejus & ſine intermiſſione conſiderat, & ſine ſimulatione dijudicat ſemetipſam. Idque judicium non nisi propter nus a nobis exigit: quia ſi noſmetipſos judicaverimus, F non utique judicabimur. Propterea ſapiens veretur omnia opera ſua, ſcrutatur, diſcutit & dijudicat univerſa. Honorat quippe veritatem qui & ſe, & ſua omnia in eo ſtatu, quo veritas habet, & agnoſcit veraciter, & humiliter confitetur. Audi denique manifeſtius a te judicium exigi poſt juſtitiam. *Cum feceritis*, inquit, *omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus*. Hæc plane, quoad hominem, eſt digna ſedis præparatio Domino majeſtatis, ut & juſtitiæ mandata ſtudeat obſervare, & ſemper indignum ſeſe & inutilem arbitretur.

Septem columnæ in domo Sapientiæ quærendæ. — *Pſal. 88. 15.* — *Deo judicium debemus.* — *Pſ. 98. 4.* — *Humilis ſui deteſtatio, & confeſſio Deo accepta.* — *Luc. 17. 10.*

IN

IN ADVENTU DOMINI.

SERMO QUARTUS.

*De duplici Adventu, & * ſtudio verarum virtutum.*

* al. & pennis deargentatis.

Chriſti adventus duplex.

1 DIgnum eſt, Fratres, ut tota cum devotione Domini celebretis Adventum, delectati tanta conſolatione, ſtupefacti tanta dignatione, inflammati tanta dilectione. Nec vero ſolum cogitetis adventum, quo venit quærere & ſalvum facere quod perierat: ſed & illum nihilo minus, quo veniet & aſſumet nos ad ſeipſum. Utinam circa hos duos adventus jugi meditatione verſemini, ruminantes in cordibus veſtris quantum in priore præſtiterit, quantum promiſerit in ſecundo! Utinam certe dormiatis inter medios cleros! Hæc ſunt enim duo brachia ſponſi, inter quæ ſponſa dormiens ajebat: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me.* Nam *in ſiniſtra* quidem *ejus*, ſicut alibi legimus, *divitiæ & gloria: in dextera longitudinitas vitæ. In ſiniſtra ejus*, inquit, *divitiæ & gloria*. Filii Adam, genus avarum & ambitioſum, audite. Quid vobis cum terrenis divitiis & gloria temporali, quæ nec veræ, nec veſtræ ſunt? Aurum & argentum nonne terra eſt rubra & alba, quam ſolus hominum error facit ut magis reputet pretioſam? Denique ſi veſtra ſunt hæc, tollite ea vobiſcum. Sed homo cum interierit, non ſumet omnia; neque deſcendet cum eo gloria ejus.

Cant. 2. 6.

Prov. 3. 17. Divitiæ homine indignæ.

2 Veræ ergo divitiæ non opes ſunt, ſed virtutes: quas ſecum conſcientia portat, ut in perpetuum dives fiat. De gloria quoque dicit Apoſtolus: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Hæc eſt utique vera gloria, quæ eſt a ſpiritu veritatis. *Ipſe enim ſpiritus teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus*. Gloria vero, quam ab invicem accipiunt, qui gloriam quæ eſt a ſolo Deo non requirunt, vana eſt; quoniam vani filii hominum. Inſipiens tu, qui merces congregas in ſaccum pertuſum, qui theſaurum tuum alieno in ore conſtituis! ignoras quod arca iſta non clauditur, nec ſeras habet? Quanto melius ſapiunt, qui theſaurum ſuum ipſi ſervant, aliis non committunt? Verum numquid ſemper ſervabunt? Numquid ſemper abſcondent? Veniet cum manifeſta erunt abſcondita cordis: quæ vero fuerint oſtentata, non comparebunt. Hinc eſt quod, veniente Domino, fatuarum virginum lampades extinguuntur: & qui receperunt mercedem ſuam a Domino neſciuntur. Propterea dico vobis, chariſſimi, utile eſt abſcondere magis, quam oſtentare, ſi quid habemus boni. ſicut & mendici cum eleemoſynam petunt, non pretioſas veſtes oſtendunt; ſed ſeminuda membra, aut ulcera, ſi habuerint, ut citius ad miſericordiam videntis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus ille ſervavit multo melius Phariſæo, & ideo *deſcendit juſtificatus ab illo*, id eſt præ illo.

Divitiæ veræ virtutes.

2. Cor. 1. 12.

Rom. 8. 16.

Gloria vana ab hominibus.

Vera a Deo.

Matt. 25. 3.

Matt. 6. 17.

Occultare præſtat, quam oſtentare bona ſua.

Luc. 18. 14.

3 Tempus eſt, Fratres, ut judicium incipiat a domo Dei. Quis finis eorum, qui non obediunt Evangelio? Quod judicium his, qui in hoc judicio non reſurgunt? Quicumque enim judicari diſſimulant eo judicio quod nunc eſt, in quo princeps hujus mundi ejicitur foras; judicem expectent, vel magis timeant, a quo cum ipſo principe ſuo foras ejicientur & ipſi. Nos autem ſi perfecte judicamur nunc, ſecuri Salvatorem expectemus Dominum noſtrum Jeſum-Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Tunc fulgebunt juſti, ita ut videri poſſint docti pariter & indocti; fulgebunt enim ſicut ſol in regno Patris eorum. *Erit* autem *claritas ſolis ſeptempliciter*, id eſt, ſicut lux ſeptem dierum.

Quomodo ſecure ſecundum Domini adventum expectare liceat.

Philip. 3. 20.

Matt. 13. 43.

Iſa. 30. 26.

4 Adveniens enim Salvator reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ; ſi tamen prius fuerit cor reformatum, & configuratum humilitati cordis ipſius. Propter quod & dicebat: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Conſidera ſane in his verbis quoniam humilitas duplex eſt: altera cognitionis, altera affectionis, quæ hic dicitur cordis. Priore cognoſcimus, quod nihil ſumus: & hanc diſcimus a nobis ipſis, & ab infirmitate propria: poſteriore calcamus gloriam mundi; & hanc ab illo diſcimus, qui *exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens*, qui etiam quæſitus in regnum, fugit; quæſitus ad tanta probra & ignominioſum ſupplicium crucis, ſponte obtulit ſemetipſum. Sint ergo, ſi dormire volumus *inter medios cleros*, id eſt, duos adventus, *pennæ* noſtræ *deargentatæ*, ut illam ſcilicet virtutum formam teneamus, quam verbo & exemplo commendavit Chriſtus præſens in carne. In argento ſiquidem non incongrue intelligitur humanitas ejus, ſicut in auro divinitas.

Matt. 11. 29.

Humilitas duplex, cognitionis & affectionis.

V. ſerm. 42. in Cant.

Philip. 2. 7.

Pſal. 67. 14.

5 Omnis itaque virtus noſtra tam longe eſt a vera virtute, quam longe eſt ab ea forma, & omnis penna noſtra ad nihilum valet, ſi non fuerit deargentata. Magna quidem penna eſt paupertatis, qua tam cito volatur in regnum cælorum. Nam in aliis virtutibus quæ ſequuntur, promiſſio futuro tempore indicatur: paupertati non tam promittitur, quam datur: unde & præſenti tempore enuntiatum eſt, *quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*: cum in cæteris dicatur, *hæreditabunt, conſolabuntur*, & ſimilia. Videmus autem pauperes aliquos, qui ſi veram haberent paupertatem, non adeo puſillanimes invenirentur & triſtes, utpote reges, & reges cæli. Sed hi ſunt qui pauperes eſſe volunt, eo tamen pacto, ut nihil eis deſit: & ſic diligunt paupertatem, ut nullam inopiam patiantur. Sunt & alii mites, ſed quamdiu nihil dicitur, vel agitur, niſi pro eorum arbitrio: patebit autem quam longe ſint a vera manſuetudine, ſi levis oriatur occaſio. Hæc manſuetudo quomodo hæreditabit, quæ ante hæreditatem deficit? Alios quoque lugentes video; ſed ſi de corde procederent illæ lacrymæ, non tam facile illico ſolverentur in riſum. Nunc autem cum abundantius otioſa verba & ſcurrilia proſiliant, quam prius lacrymæ, lacrymas hujuſmodi de his eſſe non arbitror, quibus conſolatio divina promittitur, quandoquidem poſt illas tam facile conſolatio vilis admittitur. Alii tam vehementer contra aliorum delicta zelantur, ut videri poſſent eſurire & ſitire juſtitiam, ſi eſſet apud eos de ſuis quoque peccatis idem judicium: ſed nunc, *pondus & pondus, utrumque abominatio eſt apud Deum*. Nam contra alios tam impudenter, quam inaniter æſtuant: ſeipſos tam inſipienter, quam inutiliter palpant.

Paupertatis prærogativa.

Matt. 5. 3.

Falſarum virtutum notæ & indicia.

Prov. 20. 23.

6 Sunt alii miſericordes de his quæ ad ipſos non pertinent: qui ſi ſcandalizantur, ſi non datur omnibus abundanter, ſic tamen, ut ipſi ne in modico quidem graventur, qui miſericordes eſſent, de ſuo facere deberent miſericordiam; ſi non poſſent de terrena ſubſtantia, de voluntate bona darent his, qui forte contra eos peccare viderentur, indulgentiam; darent dulce lignum, verbum bonum, quod eſt ſuper datum optimum, ut eorum mentes ad pœnitentiam provocarent. Denique & his, & omnibus quos in peccato eſſe cognoſcerent, compaſſionem impenderent, & orationem. Alioquin miſericordia eorum nulla eſt, & miſericordiam conſequentur nullam. Item ſunt qui peccata ſua ſic confitentur, ut videri poſſent ex deſiderio mundandi cordis id agere, (omnia enim in confeſſione lavantur) niſi quod ea, quæ ipſi ſponte dicunt aliis, ab aliis patienter audire non poſſunt: qui ſi vere mundari deſiderarent, ut videntur, non irritarentur, ſed haberent eis gratiam, qui ſuas illis maculas demonſtrarent. Sunt & alii, qui ſi viderint quempiam vel leviter ſcandalizatum, valde ſolliciti ſunt quomodo eum in pacem reducere poſſint: & viderentur pacifici, niſi quod eorum commotio, ſi forte quicquam contra eos factum, dictumve videbitur, tardius univerſis poterit difficiliuſque ſedari: qui nimirum ſi vere pacem diligerent, haud dubium quin eam quærerent ſibi ipſis.

7 Deargentemus ergo pennas noſtras in Chriſti converſatione, ſicut & Martyres ſancti laverunt ſtolas ſuas in ejus paſſione. Imitemur, quoad poſſumus, eum qui ſic dilexit paupertatem, ut quamvis in ejus manu eſſent fines terræ, tamen non habuit ubi caput reclinaret: ita ut Diſcipulos adhærentes ei legamus fame compulſos ſpicas manibus contricaſſe, cum per ſata tranſirent: quique tamquam ovis ad occiſionem ductus eſt, *& ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum*: quem & ſuper Lazarum, & ſuper civitatem fleviſſe, & in orationibus pernoctaſſe legimus; riſiſſe vero aut jocaſſe a nuſquam; qui ſic eſurivit juſtitiam, ut cum propria non haberet, tantam pro peccatis noſtris a ſeipſo exegit ſatisfactionem. Unde in cruce nihil aliud, quam juſtitiam ſitiebat, qui pro inimicis mori non dubitavit, & oravit pro crucifixoribus ſuis: qui peccatum non fecit, & impoſita ſibi ab aliis patienter audivit, qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit.

Chriſtus imitandus.

Luc. 9. 58.

Luc. 6. 1.

Iſai. 53. 7.

Joan. 11.

Luc. 19. 35.

Luc. 6. 12.

Chriſtus flevi ſſe legitur, nuſquam riſiſſe.

a al. jocatum. Sed mſſ. habent jocaſſe: licet enim joca pro jocatione facile quis hoc ævo dixerit, in ſuperioribus tamen ſæculis ſtylus ſe offert, inquit Voſſius.

TOM. III.

IN ADVENTU DOMINI.

Sermo quintus.

De medio Adventu, & triplici innovatione.

1 Diximus nuper his, qui deargentaverunt pennas ſuas, dormiendum inter medios cleros, duos ſignificantes adventus: ſed ubi ſit dormiendum non diximus. Tertius enim quidam adventus eſt medius inter illos: in quo delectabiliter dormiunt qui eum norunt. Illi enim duo manifeſti ſunt, ſed non iſte. In priori quidem in terris viſus, & cum hominibus converſatus eſt: quando, ſicut ipſe teſtatur, *& viderunt, & oderunt*. In poſteriore vero *videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri*; & *videbunt in quem transfixerunt*. Medius occultus eſt, in quo ſoli eum in ſeipſis vident electi, & ſalvæ fiunt animæ eorum. In primo ergo venit in carne & infirmitate; in hoc medio in ſpiritu & virtute; in ultimo in gloria & majeſtate. Per virtutem enim pervenitur ad gloriam: quia *Dominus virtutum ipſe eſt Rex gloriæ*. Et item alibi ait idem Propheta: *Ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam*. Adventus ſiquidem iſte medius, via quædam eſt, per quam a primo venitur ad ultimum. In primo Chriſtus fuit redemptio noſtra; in ultimo apparebit vita noſtra: in iſto ut dormiamus inter medios cleros, requies eſt & conſolatio noſtra.

Joan. 15. 24. Luc. 3. 6. Joan. 19. 37. Adventus Chriſti triplex. *Pſal. 23. 10. Pſal. 62. 3.*

2 Sed ne cui forte inventitia videantur quæ de hoc adventu medio dicimus, ipſum audite: *Si quis diligit me*, inquit, *ſermones meos ſervabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus*. Sed quid eſt, ſi quis diligit me, ſermones meos ſervabit? Legi enim alibi: *Qui timet Deum, faciet bona*: ſed plus aliquid dictum ſentio de diligente, quia ſermones Dei ſervabit. Ubi ergo ſervandi ſunt? Haud dubium quin in corde, ſicut ait Propheta: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi*. Sed quomodo in corde ſervandi? an ſufficit ſola eos ſervare memoria? At vero ſic ſervanti dicet Apoſtolus: *Quoniam ſcientia inflat*. Denique & memoriam facile delet oblivio. Sic ſerva ſermonem Dei, quomodo melius ſervare potes cibum corporis tui. Nam & ille panis vivus eſt, & cibus mentis. Panis terrenus dum in arca eſt, poteſt a fure tolli, poteſt a mure corrodi, poteſt vetuſtate corrumpi. Ubi vero comederis illum, quid horum timeas? Hoc modo cuſtodi verbum Dei: Beati enim qui cuſtodiunt illud. Ergo trajiciatur in viſcera quædam animæ tuæ; tranſeat in affectiones tuas, & in mores tuos. Comede bonum, & delectabitur in craſſitudine anima tua. Ne obliviſcaris comedere panem tuum, ne exareſcat cor tuum, ſed adipe & pinguedine repleatur anima tua.

Joan. 14. 23. Eccl. 15. 1. Pſal. 118. 11. 1. Cor. 8. 1. Sermones Dei ſervandi non in ſola memoria, ſed etiam in moribus. *Luc. 11. 28.*

3 Si ſic verbum Dei ſervaveris, haud dubium quin ab eo ſerveris. Veniet enim Filius ad te cum Patre, veniet Propheta magnus, qui renovabit Hieruſalem, & ille nova faciet omnia. Hoc enim faciet hic adventus, ut ſicut portavimus imaginem terreni, ſic portemus & imaginem cœleſtis. Sicut fuit vetus Adam effuſus per totum hominem, & totum occupavit; ita modo totum obtineat Chriſtus qui totum creavit, totum redemit, totum & glorificabit; quippe totum hominem ſalvum fecit in ſabbato. Erat in nobis aliquando vetus homo: prævaricator ille erat in nobis, tam in manu, quam in ore, & in corde. In manu dupliciter, per facinus & flagitium. In ore ſimiliter per arrogantiam & detractionem. In corde quoque per deſideria carnis, & deſideria gloriæ temporalis. Nunc autem ſi qua nova creatura in ipſo, vetera tranſierunt; & contra facinus in manu, innocentia; contra flagitium, continentia eſt. In ore contra arrogantiam, verbum confeſſionis; contra detractionem, verbum ædificationis, ut recedant vetera de ore noſtro. In corde vero contra carnis deſideria, charitas; humilitas contra gloriam temporalem. Et vide ſi non in his tribus Chriſtum Dei Verbum recipiant ſinguli electorum, quibus dictum eſt: *Pone me ſignaculum ſuper brachium tuum, ſignum ſuper cor tuum*, & alibi: *Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo*.

1. Cor. 15. 49. Innovatio triplex nobis præſtita per Chriſtum. *Vide ſerm. 15. de diver. Cant. 8. 6. Rom. 10. 8.*

IN ADVENTU DOMINI.

Sermo Sextus.

De triplici Adventu, & carnis Reſurrectione.

1 Nolo vos, Fratres, ignorare tempus viſitationis veſtræ: ſed ne illud quidem, quid hoc tempore viſitetur in vobis. Animabus enim hoc tempus eſt, non corporibus aſſignatum; quod videlicet longe dignior anima corpore, priorem ſibi ſollicitudinem naturali vindicet dignitate. Sed & prior reparanda eſt, quam conſtat corruiſſe priorem. Anima ſiquidem corrupta in culpam, fecit ut corpus quoque corrumperetur in pœnam. Denique ſi Chriſti membra volumus inveniri, ſequendum nobis eſt ſine dubio caput noſtrum: ut videlicet prima nobis reparandarum ſit ſollicitudo animarum, pro quibus ipſe jam venit, & quarum prius mederi ſtuduit corruptioni. Corporis vero curam illi tempori magis reſervemus, & differamus in illum diem, quo reformandi corporis gratia eſt venturus, ſicut meminit Apoſtolus, dicens: *Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*. In priore ſiquidem adventu tamquam præco, vel magis vere præco ipſius, Joannes Baptiſta clamat: *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Non dicit morbos corporis, non moleſtias carnis, ſed peccatum, quod eſt morbus animæ, & corruptio mentis. Ecce qui tollit peccata mundi. Unde? Utique a manu, ab oculo, a collo, demum etiam a carne ipſa, cui altius infixum eſt.

Anima prius & potius curanda quam corpus? Chriſti Adventus primus ſpectat ad animam, ſecundus ad corpus. *Philip. 3. 20. Joan. 1. 29.*

2 Tollit peccatum e manibus, commiſſa peccata delens: tollit ab oculo, purgans mentis intentionem: tollit a collo, violentam removens dominationem, ſicut ſcriptum eſt: *Sceptrum exactoris ejus ſuperaſti, ſicut in die Madian*. Itemque: *Computreſcet jugum a facie olei*. Et Apoſtolus loquitur, dicens: *Ut non regnet peccatum in veſtro mortali corpore*. Siquidem alio in loco ait idem Apoſtolus: *Scio*, inquit, *quod non eſt in me bonum, hoc eſt, in carne mea*. Et alibi: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Sciebat nimirum non prius liberandum ſe eſſe a peſſima illa radice, quæ carni infixa eſt, a lege peccati, quæ eſt in membris noſtris, donec & ab ipſo corpore ſolveretur: unde & cupiebat diſſolvi, & cum Chriſto eſſe, ſciens quod peccatum, ſeparans inter nos & Deum, penitus auferri non poterit, donec liberemur a corpore. Audiſtis de quodam, quem Dominus curavit a dæmonio, quoniam collidens & multum diſcerpens eum dæmon, juſſu Domini exivit ab illo. Itaque dico vobis, genus illud peccati, quod toties conturbat nos, (concupiſcentiam loquor & deſideria mala) reprimi quidem debet & poteſt per gratiam Dei, ut non regnet in nobis, nec demus membra noſtra arma iniquitatis peccato, & ſic nulla damnatio eſt his qui ſunt in Chriſto Jeſu: ſed non ejicitur, niſi in morte, quando ſic diſcerpimur, ut anima ſeparetur a corpore.

Iſa. 9. 4. Iſa. 10. 27. Rom. 6. 12. Rom. 7. 18. Ibid. 24. Philip. 1. 23. Marc. 9. Concupiſcentia reprimi poteſt, extingui non poteſt niſi in morte. *Rom. 6. 13.*

3 Habes ad quid venit Chriſtus, & cui intendere debeat Chriſtianus. Propterea noli, o corpus, noli præripere tempora: potes enim impedire animæ tuæ ſalutem, tuam ipſius operari non potes. Omnia tempus habent: ut nunc anima pro ſe laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam ſi compateris, & conregnabis. Quantum ejus impedis reparationem, tantum impedis tuam: quod nimirum ante reparari non poteris, donec ſuam in ea Deus imaginem videat reformatam. Nobilem hoſpitem habes, o caro, nobilem valde, & tota ſalus tua pendet de ejus ſalute. Da honorem hoſpiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima vero peregrina & exul apud te eſt hoſpitata. Quæſo te, quis ruſticus, ſi forte nobilis & præpotens quiſpiam apud eum voluerit hoſpitari, non libenter in angulo domus ſuæ, aut ſub gradibus ſuis, vel in ipſis cineribus accubabit, cedens hoſpiti ſuo locum (ſicut dignum eſt) potiorem? Et tu ergo fac ſimiliter. Injurias vel moleſtias tuas ne reputaveris, tantum ut hoſpes tuus honorifice poſſit apud te demorari. Honor tibi eſt, ut pro eo interim te exhibeas inhonorum.

Eccleſ. 3. 1. Elegans apoſtrophe ad corpus.

4 Ac ne forte deſpicias aut parvipendas hoſpitem tuum, pro eo quod peregrinus tibi videtur & advena, diligenter attende quid hoſpitis hujus tibi præſentia largiatur. Ipſe enim eſt qui tribuit oculis viſum, auditum auribus præſtat: ipſe eſt qui linguæ vocem, palato guſtum, motum membris omnibus ſubminiſtrat. Si quid vitæ, ſi quid ſenſus, ſi quid in te decoris eſt, hujus hoſpitis beneficium recognoſce. Denique diſceſſus ejus probat quid præſentia conferebat: Protinus enim anima diſcedente, lingua ſilebit, oculi nihil videbunt, obſurdeſcent aures, corpus omne rigebit, facies expalleſcet. In brevi quoque totum cadaver putridum ſimul & putidum fiet, & decor omnis in ſaniem convertetur. Ut quid ergo pro temporali qualibet delectatione contriſtas & lædis hoſpitem iſtum, quam nec ſentire quidem ullo modo poteras niſi per ipſum. Ad hæc ſi tantum tibi confert exul,

Corpus quantum debeat animæ. Corporis cura præſtetur.

& ini-

& inimicitiarum cauſa a facie Domini ſui ejectus, quantum tibi præſtabit reconciliatus? Noli, o corpus, noli impedire reconciliationem illam, quoniam grandis tibi exinde gloria præparatur. Patienter immo & libenter temetipſum expone ad omnia: nihil diſſimules quod huic videatur reconciliationi poſſe prodeſſe. Dic hoſpiti tuo: Quia recordabitur Dominus tui, & reſtituet te in gradum priſtinum, & tu memento mei.

Animæ cura pro corpore tamquam bono & commodo hoſpite.

5 Omnino enim memor erit tui in bonum, ſi bene ſervieris illi: & cum pervenerit ad Dominum ſuum, ſuggeret ei de te, & loquetur bonum pro bono hoſpite, dicens: Cum in ultionem culpæ ſuæ exularet ſervus tuus, pauper quidam, apud quem hoſpitatus ſum, fecit mecum miſericordiam; & utinam retribuat pro me Dominus meus! Primo ſiquidem omnia ſua, dehinc etiam ſemetipſum expoſuit utilitatibus meis, non parcens ſibi propter me, in jejuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis ſupra modum, in fame & ſiti, etiam in frigore & nuditate. Quid igitur? Profecto non mentietur Scriptura, qua dicitur: *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* O ſi forte guſtare dulcedinem hanc, ſi forte gloriam iſtam valeas æſtimare! Mira enim dicturus ſum: ſed tamen vera, & omnino indubitata fidelibus. Ipſe Dominus Sabaoth, Dominus virtutum, & rex gloriæ, ipſe deſcendet ad reformanda corpora noſtra, & configuranda corpori claritatis ſuæ. Quanta erit illa gloria, quam ineffabilis exultatio, quando Creator univerſitatis, qui pro animabus juſtificandis humilis ante venerat & occultus, pro te glorificanda, o miſera caro, ſublimis veniet & manifeſtus, non jam in infirmitate, ſed in gloria & majeſtate ſua! Quis cogitabit diem adventus illius, quando deſcendet cum plenitudine luminis præcurrentibus Angelis, & tubæ concentu excitantibus de pulvere corpus inops, & rapientibus illud obviam Chriſto in aera?

Pſal. 144. 19.

Chriſti adventus ſecundus glorioſior.

Conſolationes terrenæ reſpuendæ ob divinas.

6 Quouſque igitur caro miſera, inſipiens, cæca, demens & prorſus inſana caro, tranſitorias & caducas quærit conſolationes, immo deſolationes, ſi forte contingat repelli, & indignam judicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciari pœna? Non ſic, obſecro, Fratres mei, non ſic: quin immo delectetur in hujuſmodi meditationibus anima noſtra: quin etiam caro noſtra requieſcat in ſpe, Salvatorem expectans Dominum noſtrum Jeſum-Chriſtum, qui reformabit illam, configuratam corpori claritatis ſuæ. Sic enim ait Propheta: *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea!* Deſiderabat ſiquidem anima prophetalis adventum priorem, quo ſe noverat redimendam: ſed multo amplius caro deſiderabat adventum poſteriorem, & glorificationem ſuam. Tunc enim implebuntur deſideria noſtra, & plena erit majeſtate Domini omnis terra. Ad quam gloriam, ad quam beatitudinem, ad quam denique pacem, quæ exſuperat omnem ſenſum, ipſe ſua nos miſericordia perducat, nec confundat nos ab expectatione noſtra Salvator, quem expectamus, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſæcula.

Pſal. 62. 2.

IN ADVENTU DOMINI.

SERMO SEPTIMUS.

De triplici utilitate Adventus Domini.

Chriſti adventus neceſſarius.

1 SI devote celebramus Adventum Domini, id facimus quod oportet: ſiquidem non modo ad nos, ſed & propter nos venit, qui bonorum noſtrorum non eget. Verum noſtræ quidem indigentiæ quantitatem manifeſtius ipſa dignationis ejus indicat magnitudo. Nec modo periculum ægritudinis ex ipſo pretio medicaminis innoteſcit: ſed & valetudinum numerus ex multitudine remediorum. Ut quid enim diviſiones gratiarum ſunt, ſi non videtur neceſſitatum ulla diverſitas? Et quidem difficile eſt univerſas uno ſermone proſequi indigentias, quas experimur: ſed occurrunt mihi interim tres communes omnibus, & quodammodo principales. Nemo enim reperitur in nobis, qui non interim & conſilii, & auxilii, & præſidii indigens videatur. Nimirum generalis eſt humano generi miſeria triplex, & quotquot degimus in regione umbræ mortis, in infirmitate corporis, in loco tentationis, ſi diligenter advertimus, triplici hoc incommodo miſerabiliter laboramus. Nam & faciles ſumus ad ſeducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad reſiſtendum. Si diſcernere volumus inter bonum & malum, decipimur: ſi tentamus facere bonum, deficimus; ſi conamur reſiſtere malo, dejicimur & ſuperamur.

Triplex hominum miſeria ſeu indigentia.

Huic remedium adfert triplex Domini adventus.

2 Neceſſarius proinde Salvatoris adventus; neceſſaria ſic præoccupatis hominibus præſentia Chriſti. Atque utinam ſic veniat, ut copioſiſſima dignatione ſua & in nobis per fidem habitans illuminet cæcitatem noſtram, & nobiſcum manens adjuvet infirmitatem noſtram, & pro nobis ſtans fragilitatem noſtram protegat & propugnet! Si enim ille in nobis, quis jam decipiat nos? Si ille nobiſcum, quid de cætero non poſſumus in eo qui confortat nos? Si ille pro nobis, quis contra nos? Fidelis conſiliarius eſt, qui neque falli omnino, neque fallere queat; fortis auxiliarius, qui non laſſeſcat; patronus efficax, qui & ipſum ſatanam ſub pedibus noſtris velociter conterat, & omnia ejus machinamenta confringat. Nimirum ipſe eſt Dei ſapientia, cui ſemper in promptu ſit inſtruere ignorantes; ipſe Dei virtus, cui facile ſit & deficientes reficere, & eripere periclitantes. Ad hunc ergo tantum eruditorem, Fratres mei, in omni deliberatione curramus: hunc tam ſtrenuum adjutorem in omni operatione invocemus: huic tam fido propugnatori in omni colluctatione committamus animas noſtras: qui ad hoc ipſum venit in mundum, ut habitans in hominibus, cum hominibus, pro hominibus, & tenebras noſtras illuminaret, & labores levaret, & pericula propulſaret.

Rom. 8. 31.

MONITUM IN SEQQ. HOMILIAS.

Sequentes quatuor Homiliæ, quod unum eſt ex primis Bernardi operibus, etſi vulgo inſcribantur, ſuper Miſſus eſt; *ex mente tamen Auctoris, ipſius, inquam, Bernardi, inſcribendæ*, De laudibus Virginis Matris, *Nam ſic ipſe in præſenti Præfatione, & in epiſtola* 18. ad Petrum Diac. Cardin. Scio, *inquit*, me ſcripſiſſe quatuor Homilias in laudibus Virginis Matris; nam hunc habent titulum, &c. *Et iterum epiſtola* 89. *ad Ogerium*. Alium libellum a me nuper editum in Laudibus Virginis Matris tibi tranſmitto. *Porro videndus Bernardus Tractatu* ad Hugonem (*cap.* 5. *tomo* 2. alias epiſtola 77.) *ubi ſententiam quamdam primi hujus Sermonis explicat, & a calumnia vindicat.*

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS.

Super verba Evangelii: *Miſſus eſt Angelus Gabriel, &c.*

IN QUATUOR HOMILIAS.

PRÆFATIO.

SCribere me aliquid & devotio jubet, & prohibet occupatio. Verumtamen quia præpediente corporali moleſtia, Fratrum ad præſens non valeo ſectari conventum, id tantillum otii, quod vel mihi de ſomno fraudans in noctibus intercipere ſinor, non ſinam otioſum. Libet ergo tentare id potiſſimum aggredi, quod ſæpe animum pulſavit: loqui videlicet aliquid in LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS, ſuper illa lectione evangelica, in qua, Luca referente, Dominicæ Annuntiationis continetur hiſtoria. Ad quod ſane opus faciendum etſi nulla Fratrum (quorum me profectibus deſervire neceſſe eſt) vel neceſſitas urgeat, vel utilitas moveat *: dum tamen ex hoc non impediar, quo ad quæque ipſorum neceſſaria minus paratus inveniar, non arbitror eos debere gravari, ſi propriæ ſatisfacio devotioni.

Bernardus etiam infirmus hæc ſcribit.

** al. moneat.*

H O M I L I A I.

Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam Viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen Virginis Maria. Luc. 1.

1 QUid ſibi voluit Evangeliſta tot propria nomina rerum in hoc loco tam ſignanter exprimere? Credo quia noluit nos negligenter audire quod tam diligenter ſtuduit enarrare. Nominat ſiquidem Nuntium qui mittitur, Dominum a quo mittitur, Virginem ad quam mittitur, Sponſum quoque virginis: amborumque genus, civitatem ac regionem propriis deſignat nominibus. Ut quid hoc? Putaſ-ne aliquid horum ſupervacue poſitum ſit? Nequaquam. Si enim nec folium de arbore ſine cauſa, nec unus ex paſſeribus ſine Patre cœleſti cadit ſuper terram: putem ego de ore ſancti Evangeliſtæ ſuperfluum diffluere verbum, præſertim in ſacra hiſtoria Verbi? Non puto. Plena quippe ſunt omnia ſupernis myſteriis, ac cœleſti ſingula dulcedine redundantia: ſi tamen diligentem habeant inſpectorem, qui noverit ſugere mel de petra, oleumque

Inſinuat myſterium.

Matt. 10. 29.

TOM. III. Joel. 3. 18.

que de ſaxo duriſſimo. Nempe in illa die ſtillarunt montes dulcedinem, & colles fluxerunt lac & mel, quando rorantibus cœlis deſuper, nubibuſque pluentibus juſtum, aperta eſt terra læta germinans Salvatorem: quando Domino dante benignitatem, & terra noſtra reddente fructum ſuum, ſuper illum montem montium, montem coagulatum & pinguem, miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt. Illo quoque in tempore unus iſte inter cæteros montes non modicus, beatus hic videlicet Evangeliſta, dum deſideratum nobis noſtræ ſalutis exordium ſuo melliſluo commendavit eloquio, veluti perflante auſtro, atque e vicino Sole radiante juſtitiæ, quædam ex eo ſpiritualia profluxerunt aromata. Utinam & nunc Deus emittat verbum ſuum, & liquefaciat ea nobis: perflet ſpiritus ejus, & fiant nobis intelligibilia verba evangelica; fiant in cordibus noſtris deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, fiant & dulciora ſuper mel & favum!

Iſa. 45. 8. Pſal. 84. 11.

Angelus Gabriel quare miſſus.

2 Ait itaque: *Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo.* Non arbitror hunc Angelum de minoribus eſſe, qui qualibet ex cauſa, crebra ſoleant ad terras fungi legatione: quod ex ejus nomine palam intelligi datur, quod interpretatum, Fortitudo Dei dicitur: & quia non ab alio aliquo forte excellentiori ſe (ut aſſolet) ſpiritu, ſed ab ipſo Deo mitti perhibetur. Propter hoc ergo poſitum eſt, *A Deo*, vel ideo dictum eſt, *A Deo*, ne cui vel beatorum ſpirituum ſuum Deus, antequam Virgini, revelaſſe putetur conſilium *, excepto dumtaxat Archangelo Gabriele, qui utique tantæ inter ſuos inveniri potuerit excellentiæ, ut tali & nomine dignus haberetur, & nuntio. Nec diſcordat nomen a nuntio. Dei quippe virtutem Chriſtum quem melius nuntiare decebat, quam hunc, quem ſimile nomen honorat? Nam quid eſt aliud fortitudo, quam virtus? Non autem dedecens aut incongruum videatur, Dominum, & nuntium communi cenſeri vocabulo: cum ſimilis in utroque appellationis, non ſit tamen utriuſque ſimilis cauſa. Aliter quippe Chriſtus fortitudo vel virtus Dei dicitur, aliter Angelus. Angelus enim tantum nuncupative, Chriſtus autem etiam ſubſtantive *Chriſtus Dei virtus*, & dicitur, & eſt, qui forti armato, qui ſuum atrium in pace cuſtodire ſolebat, fortior ſuperveniens, ipſum ſuo brachio debellavit: & ſic ei vaſa captivitatis potenter eripuit. Angelus vero fortitudo Dei appellatus eſt, vel quod hujuſmodi meruerit prærogativam officii, quo ejuſdem nuntiaret adventum virtutis; vel quia virginem natura pavidam, ſimplicem, verecundam, de miraculi novitate ne expaveſceret, confortare deberet: quod & fecit, *Ne timeas*, inquiens, *Maria, inveniſti gratiam apud Deum*. Sed & ipſius ſponſum, hominem utique nihilominus humilem ac timoratum, non irrationabiliter forſitan idem Angelus confortaſſe creditur, quamquam tunc ab Evangeliſta non nominetur. *Joſeph*, inquit, *fili David, ne timeas accipere Mariam conjugem tuam.* Convenienter itaque Gabriel ad hoc opus eligitur: immo quia tale illi negotium injungitur, recte tali nomine deſignatur.

** Tract. ad Hugon. de S. Victore c. 5.*

Chriſtus & Angelus diverſimode Dei virtus dicuntur. 1. Cor. 1. 24.

Quo miſſus Angelus. Joan. 1. 46.

3 Miſſus eſt ergo angelus Gabriel a Deo. Quo? *In civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.* Videamus ſi (ut ait Nathanael) *a Nazareth poteſt aliquid boni eſſe.* Nazareth interpretatur flos. Videntur autem mihi quoddam ſemen fuiſſe divinæ cognitionis, tamquam a cœlo jactatum in terras, allocutiones & promiſſiones factæ cœlitus ad Patres, Abraham ſcilicet, Iſaac, & Jacob: de quo ſemine ſcriptum eſt: *Niſi Dominus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma fuiſſemus: & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.* Floruit autem hoc ſemen in mirabilibus, quæ oſtenſa ſunt in exitu Iſrael de Egypto, in figuris & ænigmatibus per totum iter in deſerto uſque in terram promiſſionis, & deinceps in viſionibus & vaticiniis Prophetarum; in ordinatione quoque regni ac ſacerdotii uſque ad Chriſtum. Chriſtus autem hujus ſeminis & horum florum non immerito fructus eſſe intelligitur, dicente David: *Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum.* Et iterum: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* In Nazareth ergo nuntiatur Chriſtus naſciturus, quia in flore ſperatur fructus proceſſurus. Sed procedente fructu, flos decidit: quia veritate apparente in carne, figura pertranſiit. Unde & Nazareth civitas Galilææ dicitur, id eſt, tranſmigrationis: quia naſcente Chriſto, omnia illa tranſierunt, quæ ſuperius enumeravi, quæ, ut ait Apoſtolus, *in figura contingebant illis.* Hos ergo flores & nos, qui jam fructum tenemus, pertranſiiſſe videmus: & dum adhuc florere videbantur, tranſituri prævidebantur. Unde David. *Mane ſicut herba tranſeat, mane floreat & tranſeat; veſpere decidat, induret & areſcat.* Veſpere etenim, id eſt, quando venit plenitudo temporis, in quo miſit Deus Unigenitum ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, dicente ipſo, *Ecce nova facio omnia*; vetera tranſierunt & diſparuerunt, quomodo in novitate ſuccreſcentis fructus flores decidunt & areſcunt. Unde rurſus ſcriptum eſt: *Fœnum aruit, & flos decidit: verbum autem Domini manet in æternum.* Credo non ambigis, quin verbum fructus ſit: Verbum autem Chriſtus eſt.

Iſai. 1. 9. Nazareth interpretatio & ſignificatio.

Pſal. 84. 13.

Pſ. 131. 11.

Galilææ myſtica.

1. Cor. 10. 11.

Pſ. 89. 6.

Gal. 4. 4.

Apoc. 21. 5.

Iſa. 40. 8.

4 Bonus itaque fructus Chriſtus, qui manet in æternum. Sed ubi eſt fœnum quod aruit? ubi eſt flos qui decidit? Propheta reſpondeat. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus, tamquam flos fœni.* Si omnis caro fœnum: ergo carnalis ille populus Judæorum ut fœnum * aruit: An non fœnum aruit, dum idem populus ab omni ſpiritus pinguedine vacuus, ſiccæ litteræ adhæſit? Annon etiam flos decidit, quando gloriatio, quam habebant in lege, non remanſit? Si flos non decidit, ubi ergo regnum, ubi ſacerdotium, ubi Prophetæ, ubi templum, ubi denique magnalia illa, de quibus gloriari ſolebant, & dicere: *Quanta audivimus & cognovimus ea, & patres noſtri narraverunt nobis?* Et iterum: *Quanta mandavit patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis?* Et hæc dicta ſunt pro eo quod poſitum eſt: *In Nazareth civitatem Galilææ.*

Iſa. 40. 6.

** al. fuit.*

Pſal. 77.

Gabriel ad quem miſſus.

5 In illam ergo civitatem miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo. Ad quem? *Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph.* Quæ eſt hæc Virgo tam venerabilis, ut ſalutetur ab Angelo? tam humilis, ut deſponſata ſit fabro? Pulchra permixtio virginitatis & humilitatis: nec mediocriter placet Deo illa anima, in qua & humilitas commendat virginitatem, & virginitas exornat humilitatem. Sed quanta putas veneratione digna eſt, in qua humilitatem exaltat fœcunditas, & partus conſecrat virginitatem? Audis virginem, audis humilem: ſi non potes virginitatem humilis, imitare humilitatem virginis. Laudabilis virtus virginitas, ſed magis neceſſaria humilitas. Illa conſulitur, iſta præcipitur. Ad illam invitaris, ad iſtam cogeris. De illa dicitur, *Qui poteſt capere, capiat*: de iſta dicitur, *Niſi quis efficiatur ſicut parvulus iſte, non intrabit in regnum cœlorum.* Illa ergo remuneratur, iſta exigitur. Potes denique ſine virginitate ſalvari: ſine humilitate non potes. Poteſt, inquam, placere humilitas, quæ virginitatem deplorat amiſſam: ſine humilitate autem (audeo dicere) nec virginitas Mariæ placuiſſet. *Super quem*, inquit, *requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum?* *Super humilem*, dixit, non ſuper virginem. Si igitur Maria humilis non eſſet, ſuper eam Spiritus ſanctus non requieviſſet. Si ſuper eam non requieviſſet, nec impregnaſſet. Quomodo enim de ipſo ſine ipſo conciperet? Patet itaque, quia ut de Spiritu-ſancto conciperet, ſicut ipſa perhibet, *reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ* Deus, potius quam virginitatem. Et ſi placuit ex virginitate, tamen ex humilitate concepit. Unde conſtat, quia, etiam ut placeret virginitas, humilitas procul dubio fecit.

Virginitatis & humilitatis pulchra copula.

Matt. 19. 12. Matt. 18. 3.

Humilitas ſimpliciter neceſſaria, non item virginitas. Iſai. 66. 2.

Luc. 1. 48. Mariæ humilitas commendatur.

6 Quid dicis, virgo ſuperbe? Maria virginem ſe oblita gloriatur de humilitate: & tu negligendo humilitatem, blandiris tibi de virginitate? *Reſpexit*, ait illa, *humilitatem ancillæ ſuæ.* Quæ illa? Virgo utique ſancta, virgo ſobria, virgo devota. Numquid tu caſtior illa? numquid devotior? Aut numquid tua forte pudicitia gratior caſtitate Mariæ: ut te liceat ſine humilitate placere ſufficias ex tua, quod illa non potuit ex ſua? Denique quanto honorabilior es ex ſingulari munere caſtimoniæ, tanto tibi tu majorem injuriam facis, quod ejus in te decorem fœdas permixtione ſuperbiæ. Alioquin expedit tibi virginem non eſſe, quam de virginitate inſoleſcere. Non omnium quidem eſt virginitas: multo tamen pauciorum eſt cum virginitate humilitas. Si igitur virginitatem in Maria non potes niſi mirari, ſtude humilitatem imitari, & ſufficit tibi. Quod ſi & virgo, & humilis es; quiſquis es, magnus es.

Virginitas cum fœcunditate in Maria mirabilis.

** al. quod.*

7 Eſt tamen majus aliquid quod mireris in Maria: ſcilicet cum virginitate fœcunditas. A ſæculo enim non eſt auditum, ut aliqua ſimul mater eſſet, & virgo. O * ſi & cujus eſt mater attendas! quo te tua ſuper ejus mirabili celſitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc, ut te videas nec ſatis poſſe mirari? Nonne tuo, immo Veritatis judicio, illa quæ Deum habuit filium, ſuper omnes etiam choros exaltabitur Angelorum? Annon Deum & Dominum Angelorum Maria ſuum audacter appellat filium; dicens: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* Quis hoc audeat Angelorum? Sufficit eis, & pro magno habent, quod cum ſint ſpiritus ex conditione, ex gratia facti ſunt & vocati Angeli, teſtante David: *Qui facit*, inquit, *Angelos ſuos ſpiritus.* Maria vero matrem ſe agnoſcens, majeſtatem illam,

Luc. 2. 48. Mariæ maternitas omnem tranſcendit dignitatem. Pſal. 103. 4.

lam, cui illi cum reverentia ſerviunt, cum fiducia ſuum nuncupat filium. Nec dedignatur nuncupari Deus quod eſſe dignatus eſt. Nam paulo poſt ſubdit Evangeliſta: *Et erat*, inquiens, *ſubditus illis*. Quis, quibus? Deus hominibus, Deus, inquam, cui Angeli ſubditi ſunt, cui Principatus & Poteſtates obediunt, ſubditus erat Mariæ; nec tantum Mariæ, ſed etiam Joſeph propter Mariam. Mirare ergo utrumlibet, & elige quid amplius mireris, ſive Filii benigniſſimam dignationem, ſive Matris excellentiſſimam dignitatem. Utrimque ſtupor, utrimque miraculum. Et quod Deus fœminæ obtemperet, humilitas abſque exemplo: & quod Deo fœmina principetur, ſublimitas ſine ſocio. In laudibus virginum ſingulariter canitur, quod ſequuntur Agnum quocumque ierit. Quibus ergo laudibus judicas dignam quæ etiam præit?

Luc. 2. 51.

Summa Chriſti dignatio, & Mariæ dignitas.

Apoc. 14. 4.

8 Diſce homo obedire; diſce terra ſubdi; diſce pulvis obtemperare. De Auctore tuo loquens Evangeliſta: *Et erat*, inquit, *ſubditus illis*, haud dubium, quin Mariæ & Joſeph. Erubeſce, ſuperbe cinis! Deus ſe humiliat, & tu te exaltas? Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis Auctori? Utinam mihi aliquando, tale aliquid cogitanti, Deus reſpondere dignetur, quod & ſuo increpando reſpondet Apoſtolo: *Vade*, inquit, *poſt me ſatana, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt*! Quoties enim hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo: & tunc vere non ſapio ea quæ Dei ſunt. De ipſo namque dictum eſt: *Et erat ſubditus illis*. Si hominis, o homo, imitari dignaris exemplum, certe non erit tibi indignum ſequi Auctorem tuum. Si non potes forſitan ſequi eum quocumque ierit, dignare vel ſequi quo tibi condeſcendit. Hoc eſt, ſi non potes ſublimem incedere ſemitam virginitatis, ſequere vel Deum per tutiſſimam viam humilitatis: a cujus rectitudine ſi qui etiam de virginibus deviaverint, ut verum fatear, nec ipſi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Sequitur quidem Agnum conquinatus humilis, ſequitur & virgo ſuperbus; ſed neuter quocumque ierit: quia nec ille aſcendere poteſt ad munditiam Agni, qui ſine macula eſt; nec is ad ejuſdem manſuetudinem deſcendere dignatur, qui ſcilicet non coram tondente, ſed coram occidente ſe obmutuit. Attamen ſalubriorem elegit ſequendi partem in humilitate peccator, quam in virginitate ſuperbus: cum & illius immunditiam ſua humilis ſatisfactio purget, & hujus pudicitiam ſuperbia inquinet.

Luc. 2. 51. Superbia exemplo Chriſti retundenda.

Matt. 16. 23. Ambitioſi non ſapiunt quæ Dei ſunt.

Luc. 2. 51.

Humilitatis via loco virginitatis.

9 Sed felix Maria, cui nec humilitas defuit, nec virginitas. Et quidem ſingularis virginitas, quam non temeravit, ſed honoravit fœcunditas: & nihilominus ſpecialis humilitas, quam non abſtulit, ſed extulit fœcunda virginitas: & incomparabilis prorſus fœcunditas, quam virginitas ſimul comitatur & humilitas. Quid horum non mirabile [a]? quid non incomparabile? quid non ſingulare? Mirum vero, ſi non hæſitas in eorum ponderatione, quid tua judices dignius admiratione, utrum videlicet potius ſtupenda ſit fœcunditas in virgine, an in matre integritas: ſublimitas in prole, an cum tanta ſublimitate humilitas: niſi quod indubitanter horum ſingulis præferenda ſunt ſimul cuncta, & incomparabiliter excellentius eſt atque felicius, omnia percepiſſe, quam aliqua. Et quid mirum, ſi Deus, qui mirabilis legitur & cernitur in ſanctis ſuis, mirabiliorem ſe exhibuit in Matre ſua? Veneramini ergo, conjuges, in carne corruptibili carnis integritatem: miramini etiam vos, ſacræ virgines, in virgine fœcunditatem: imitamini, omnes homines, Dei Matris humilitatem. Honorate, ſancti Angeli, veſtri Regis Matrem, qui noſtræ adoratis Virginis Prolem, ipſum utique noſtrum pariter ac veſtrum regem, noſtri generis reparatorem, veſtræ civitatis inſtauratorem. Cujus apud vos tam ſublimis, inter nos tam humilis, a vobis pariter, & a nobis detur & dignitati debita reverentia, & dignationi honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Omnia in Virgine eximia & admiranda.

Pſ. 67. 36.

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS.

HOMILIA II.

1 NOvum quidem canticum illum, quod ſolis dabitur in regno Dei cantare virginibus, ipſam virginum Reginam cum cæteris, immo primam inter cæteras eſſe cantaturam, nemo eſt qui ambigat. Puto autem illam, præter illud quod ſolis licet, cum omnibus tamen virginibus ei (ut dixi) commune erit, dulciori quodam atque elegantiori carmine lætificaturam eſſe civitatem Dei. Cujus utique dulciſonos depromere, vel exprimere modulos ne ipſarum quidem virginum ulla digna invenietur: quia ſoli merito decantandum ſervabitur, quæ ſola de partu, & partu divino gloriatur. Gloriatur dixerim de partu, non in ſe, ſed in ipſo quem peperit. Deus ſiquidem (Deus enim eſt quem peperit) Matrem ſuam ſingulari in cœleſtibus donaturus gloria, ſingulari in terris prævenire curavit & gratia, qua videlicet ineffabiliter & intacta conciperet, & pareret incorrupta. Porro Deo hujuſmodi decebat nativitas, qua non niſi de Virgine naſceretur: talis congruebat & Virgini partus, ut non pareret niſi Deum. Proinde Factor hominum ut homo fieret, naſciturus de homine, talem ſibi ex omnibus debuit deligere, immo condere matrem, qualem & ſe decere ſciebat, & ſibi noverat placituram. Voluit itaque eſſe virginem, de qua immaculata immaculatus procederet, omnium maculas purgaturus: voluit & humilem, de qua mitis & humilis corde prodiret, harum in ſe virtutum neceſſarium omnibus ſaluberrimumque exemplum oſtenſurus. Dedit ergo Virgini partum, qui ei jam ante & virginitatis inſpiraverat votum, & humilitatis prærogaverat meritum. Alioquin quomodo Angelus eam in ſequentibus gratia plenam pronuntiat, ſi quippiam, vel parum boni, quod ex gratia non eſſet, habebat?

Matris & Prolis mutua congruentia.

2 Ut igitur quæ Sanctum ſanctorum conceptura erat pariter & paritura, ſancta eſſet corpore, accepit donum virginitatis: ut eſſet & mente, accepit & humilitatis. His nimirum Virgo regia gemmis ornata virtutum, geminoque mentis pariter & corporis decore præfulgida, ſpecie ſua & pulchritudine ſua in cœleſtibus cognita, cœli civium in ſe provocavit aſpectus, ita ut & Regis animum in ſui concupiſcentiam inclinaret, & cœleſtem nuntium ad ſe de ſupernis educeret. Et hoc eſt quod nobis hic Evangeliſta commendat, cum Angelum perhibet a Deo deſtinatum ad virginem: *A Deo*, inquit, *ad virginem*: id eſt, a celſo ad humilem, a Domino ad ancillam, a Creatore ad creaturam. Quanta dignatio Dei! quanta Virginis excellentia! Currite matres, currite filiæ, currite omnes, quæ poſt Evam, & ex Eva, & parturimini cum triſtitia, & parturitis. Adite virginalem thalamum, ingredimini, ſi poteſtis, pudicum ſororis veſtræ cubiculum. Ecce enim Deus mittit ad Virginem; ecce, affatur Angelus Mariam. Apponite aurem parieti, auſcultate quid nuntiet ei, ſi forte audiatis unde conſolemini.

Magna Dei dignatio, magna Virginis excellentia.

3 Lætare, pater Adam, ſed magis tu, o Eva mater, exulta, qui ſicut omnium parentes, ita omnium fuiſtis peremptores; &, quod infelicius eſt, prius peremptores, quam parentes. Ambo, inquam, conſolamini ſuper filia, & tali filia; ſed illa amplius, de qua malum ortum eſt prius, cujus opprobrium in omnes pertranſiit mulieres. Inſtat namque tempus, quo jam tollatur opprobrium, nec habeat vir quid cauſetur adverſus feminam: qui utique dum ſe imprudenter excuſare conaretur, crudeliter illam accuſare non cunctatus eſt, dicens: *Mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi*. Propterea, curre Eva ad Mariam; curre mater ad filiam; filia pro matre reſpondeat, ipſa [*] matris opprobrium auferat, ipſa patri pro matre ſatisfaciat: quia ecce, ſi vir cecidit per feminam, jam non erigitur niſi per feminam. Quid dicebas, o Adam? *Mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi*. Verba malitiæ ſunt hæc, quibus magis augeas, quam deleas culpam. Veruntamen Sapientia vicit malitiam, cum occaſionem veniæ, quam a te Deus interrogando elicere tentavit, ſed non potuit, in theſauro indeficientis ſuæ pietatis invenit. Redditur nempe femina pro femina, prudens pro fatua, humilis pro ſuperba; quæ pro ligno mortis guſtum tibi porrigat vitæ, & pro venenoſo cibo illo amaritudinis dulcedinem pariat fructus æterni. Muta ergo iniquæ excuſationis verbum in vocem gratiarum actionis, & dic: Domine, mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno vitæ, & comedi: & dulce factum eſt ſuper mel ori meo, quia in ipſo vivificaſti me. Ecce enim ad hoc miſſus eſt Angelus ad Virginem. O admirandam & omni honore digniſſimam Virginem! o Feminam ſingulariter venerandam, ſuper omnes feminas admirabilem, parentum reparatricem, poſterorum vivificatricem!

Adæ & Evæ [illegible] per Mariam.

Gen. 3. 12.

[*] [illegible]

Mariæ pro Eva [illegible]

4 *Miſſus eſt*, inquit, *Angelus ad virginem*. Virginem carne, virginem mente, virginem profeſſione, virginem denique, qualem deſcribit Apoſtolus, mente

1. Cor. 7. 34.

a Ab hiſce verbis finis hujus homiliæ, & totum initium ſequentis ad verba, *His nimirum*, num. 2. deſiderantur in 9 codd. antiquis codicibus, in quibus juncta ſimul prima & ſecunda homilia, tres tantum exhibentur homiliæ ſuper *Miſſus eſt*.

TOM. III. Variæ de B. Virgine teſtimonia ſeu vaticinia & figuræ.

te & corpore ſanctam; nec noviter, nec fortuito inventam, ſed a ſæculo electam, ab Altiſſimo præcognitam & ſibi præparatam, ab Angelis ſervatam, a Patribus præſignatam, a Prophetis promiſſam. Scrutare Scripturas, & proba quæ dico. Viſne ut & ego aliqua ex his teſtimonia hic inſeram? Ut pauca loquar de pluribus, quam tibi aliam prædixiſſe Deus videtur, quando ad ſerpentem ait: *Inimicitias ponam inter te & mulierem?* Et ſi adhuc dubitas quod de Maria non dixerit, audi quod ſequitur: *Ipſa conteret caput tuum*. Cui hæc ſervata victoria eſt, niſi Mariæ? Ipſa procul dubio caput contrivit venenatum, quæ omnimodam maligni ſuggeſtionem tam de carnis illecebra, quam de mentis ſuperbia deduxit ad nihilum.

Gen. 3. 15. — *Ibid.*

5 Quam vere aliam Salomon requirebat, cum dicebat: *Mulierem fortem quis inveniet?* Noverat quippe vir ſapiens hujus ſexus infirmitatem, fragile corpus, lubricam mentem. Quia tamen & Deum legerat promiſiſſe, & ita videbat congruere, ut qui vicerat per fœminam, vinceretur per ipſam, vehementer admirans aiebat: *Mulierem fortem quis inveniet?* Quod eſt dicere: Si ita de manu fœminæ pendet & noſtra omnium ſalus, & innocentiæ reſtitutio, & de hoſte victoria, fortis omnino neceſſe eſt ut provideatur* quæ ad tantum opus poſſit eſſe idonea. Sed mulierem fortem quis inveniet? At ne hoc quæſiſſe putetur deſperando, ſubdit prophetando: *Procul & de ultimis finibus pretium ejus*, hoc eſt non vile, non parvum, non mediocre, non denique de terra; ſed de cœlo, nec de cœlo proximo terris pretium fortis hujus mulieris, ſed a ſummo cœlo egreſſio ejus. Quid deinde rubus ille quondam Moſaicus portendebat, flammas quidem emittens, ſed non ardens, niſi Mariam parientem, & dolorem non ſentientem? Quid rogo, virga Aaron florida, nec humectata, niſi ipſam concipientem, quamvis virum non cognoſcentem? Hujus magni miraculi majus myſterium Iſaias ediſſerit, dicens: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet*; virgam, virginem, florem, virginis partum intelligens.

Prov. 31. 10. — Maria mulier fortis. — * al. prævideatur. — *Ibidem.* — *Exod. 3. 2.* — *Num. 17. 8.* Rubus incombuſtus & virga florida. — *Iſa. 11. 1.*

6 Sed ſi tibi quod nunc in flore Chriſtus intelligi dicitur, ſuperiori videtur adverſari ſententiæ; qua non virgæ flore, ſed floris fructu deſignari dicebatur; noveris in eadem Aaronica virga (quæ non ſolum floruit, ſed & frondvit, & fructum emiſit) non ſolum flore, vel fructu, ſed ipſis etiam frondibus eumdem ſignificari. Noveris & apud Moyſen nec fructu virgæ, nec flore, ſed ipſa virga demonſtrari: illa utique virga, qua feriente, aqua vel dividitur tranſituris, vel de petra excutitur bibituris. Nullum autem inconveniens eſt, diverſis rebus diverſis ex cauſis Chriſtum figurari; & in virga quidem potentiam, in flore vero fragrantiam, in fructu autem ſaporis dulcedinem; in frondibus quoque ſedulam ejus intelligi protectionem, qua videlicet parvulos ad ſe confugientes ſub umbra alarum ſuarum protegere non deſinit, ſive ab æſtu carnalium deſideriorum, ſive a facie impiorum, qui eos affixerunt. Bona & deſiderabilis umbra ſub alis Jeſu, ubi tutum eſt fugientibus refugium, gratum feſſis refrigerium. Miſerere mei, Domine Jeſu, miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea, & in umbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas. In hoc tamen Iſaiæ teſtimonio, florem Filium, virgam intellige Matrem: quoniam & virga floruit abſque germine, & virgo concepit non ex homine. Nec virgæ viforem floris læſit emiſſio, nec virginis pudorem ſacri partus editio.

Dubium. — *Exod. 14. 16.* — *Ibid. 17. 6.* — *Pſal. 56. 2.* — Chriſtus & Maria variè figurati.

7 Proferamus & alia Virgini Matri, Deoque Filio congrua de Scripturis teſtimonia. Quid illud Gedeonis vellus ſignificat, quod utique de carne tonſum, ſed ſine vulnere carnis in area ponitur, & nunc quidem lana, nunc vero area rore perfunditur, niſi carnem aſſumptam de carne Virginis, & abſque detrimento virginitatis? Cui utique diſtillantibus cœlis tota ſe infudit plenitudo Divinitatis; adeo ut ex hac plenitudine omnes acceperimus* qui vere ſine ipſa non aliud, quam terra arida ſumus. Huic quoque Gedeonico facto propheticum dictum pulchre ſatis convenire videtur, ubi legitur: *Deſcendet ſicut pluvia in vellus*. Nam per hoc quod ſequitur: *& ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram*, idem datur intelligi, quod per inventam rore madidam aream. Pluvia nempe voluntaria, quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, placide prius & abſque ſtrepitu operationis humanæ, ſuo ſe quietiſſimo illapſu* virgineum demiſit in uterum: poſtmodum vero ubique terrarum diffuſa eſt per ora prædicatorum, non jam ſicut pluvia in vellus, ſed ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram, cum quodam utique ſtrepitu verborum, ac ſonitu miraculorum. Siquidem recordatæ ſunt nubes illæ, quæ portabant pluviam, præceptum ſibi fuiſſe cum mitterentur: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta*. Quod & fecerunt: etenim *in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*.

Jud. 6. 37. Vellus Gedeonis. — * al. accepermus. — *Pſal. 71. 6.* — * al. lapſu. — *Matt. 10. 27.* — *Pſal. 18. 5.*

8 Audiamus & Jeremiam nova veteribus vaticinantem, & quem præſentem monſtrare non poterat, venturum & ardenter deſiderantem, & fidenter promittentem: *Novum*, inquit, *creavit Dominus ſuper terram: fœmina circumdabit virum*. Quæ eſt hæc femina? Quis vero iſte vir? Aut ſi vir, quomodo a fœmina circumdatus? Aut ſi a fœmina circumdari poteſt, quomodo vir? Et ut apertius dicam, quomodo poteſt ſimul & vir eſſe, & in utero matris? hoc eſt enim virum a fœmina circumdari. Novimus* viros, qui ſcilicet infantiam, pueritiam, adoleſcentiam atque juventutem tranſeuntes, ad gradum uſque ſenectuti proximum pervenerunt. Qui ergo jam adeo grandis eſt, quomodo a femina circumdari poteſt? ſi dixiſſet. Fœmina circumdabit infantem; vel Femina circumdabit parvulum; nec novum videretur, nec mirum. Nunc autem quia nil tale poſuit, ſed dixit virum, quærimus quæ ſit hæc novitas, quam Deus fecit in terra, ut fœmina circumdaret virum, & vir intra fœminei unius corpuſculi membra ſeſe cohiberet? Quid eſt hoc miraculi? *Numquid poteſt homo*, ut ait Nicodemus, *in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci?*

Jer. 31. 22. Fœmina circumdat Virum. — * al. Dicimus. — *Joan. 3. 4.*

9 Sed verto me ad conceptum partumque virginalem, ſi forte inter plurima nova ac mira, quæ ibi profecto inſpicit qui diligenter inquirit, etiam hanc, quam de Propheta protuli, reperiam novitatem. Porro ibi agnoſcitur longitudo brevis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana*. Ibi agnoſcitur lux non lucens, verbum infans, aqua ſitiens, panis eſuriens. Videas, ſi attendas, potentiam regi, ſapientiam inſtrui, virtutem ſuſtentari: Deum denique lactentem, ſed Angelos reficientem: vagientem, ſed miſeros conſolantem. Videas, ſi attendas, triſtari lætitiam, pavere fiduciam, ſalutem pati; vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed, quod non minus mirandum eſt, ipſa ibi cernitur triſtitia lætificans, pavor confortans, paſſio ſalvans, mors vivificans, infirmitas roborans. Cui jam illud quoque non occurrit, quod quærebam? Numquid non facile tibi eſt inter hæc fœminam agnoſcere virum circumdantem, cum Mariam videas virum approbatum a Deo Jeſum ſuo utero circumplectentem? Virum autem dixerim tunc Jeſum, non ſolum jam cum diceretur *vir propheta, potens in opere & ſermone*, ſed etiam cum tenera adhuc infantis membra Dei Mater blando vel foveret in gremio, vel geſtaret in utero. Vir igitur erat Jeſus necdum etiam natus; ſed ſapientia, non ætate; animi vigore, non viribus corporis; maturitate ſenſuum, non corpulentia membrorum. Neque enim minus habuit ſapientiæ, vel potius non minus* fuit ſapientia Jeſus conceptus, quam natus, parvus, quam magnus. Sive ergo latens in utero, ſive vagiens in præſepio, ſive jam grandiuſculus interrogans doctores in templo, ſive jam perfectæ ætatis docens in populo, æque profecto plenus fuit Spiritu-ſancto. Nec fuit hora in quacumque ætate ſua, qua de plenitudine illa, quam in ſui conceptione accepit in utero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adjiceretur: ſed a principio perfectus, a principio, inquam, plenus fuit ſpiritu ſapientiæ & intellectus, ſpiritu conſilii & fortitudinis, ſpiritu ſcientiæ & pietatis, ſpiritu timoris Domini.

Jere. 31. 22. — * al. plena. — Incarnationis paradoxa. — *Luc. 24. 19.* — Jeſus vir, etiam in ipſo Matris utero. — * al. minor. — Jeſus perfectus ſapientia & a principio conceptionis.

10 Nec te moveat, quod de ipſo legis in alio loco: *Jeſus autem proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines*. Nam quod de ſapientia & gratia hic dictum eſt, non ſecundum quod erat, ſed ſecundum quod apparebat, intelligendum eſt: non quia videlicet aliquid ei novum accederet, quod ante non haberet; ſed quod accedere videretur, quando volebat ipſe, ubi* videretur. Tu, homo, cum proficis, non quando, nec quantum vis proficis: ſed te neſciente tuus moderatur profectus, tua vita diſponitur. At vero puer Jeſus, qui diſponit vitam* tuam, ipſe diſponebat & ſuam, & quando volebat, & quibus volebat ſapiens apparebat, quando & quibus volebat ſapientior, quando & quibus volebat ſapientiſſimus: quamquam in ſe numquam eſſet niſi ſapientiſſimus. Similiter & cum ſemper omni gratia plenus fuiſſet, ſive quam apud Deum, ſive quam apud homines habere deberet; pro ſuo tamen arbitrio eam nunc plus, nunc minus oſtentabat, prout cernentium vel meritis congruere, vel ſaluti expedire ſciebat. Conſtat ergo, quia ſemper Jeſus virilem animum habuit, etſi ſemper in corpore vir non apparuit. Cur denique dubito virum fuiſſe in utero, quem inibi

Luc. 2. 52. Profeciſſe quomodo dicitur. — * al. ut. — * Vitam deeſt al.

Deum

Deum fuiſſe non ambigo? Minus quippe eſt eſſe virum, quam eſſe Deum.

11 Sed vide ſi non etiam hanc Jeremiæ novitatem Iſaias lucidiſſime aperit, qui & novos ſuperius Aaronicos flores expoſuit. *Ecce*, inquit, *virgo concipiet, & pariet filium*. En, habes fœminam, ſcilicet Virginem. Vis & de viro audire quis ſit? *Et vocabitur*, ait, *nomen ejus Emmanuel*, id eſt, *Nobiſcum Deus*. Fœmina itaque circumdans virum, Virgo eſt concipiens Deum. Vides quam pulchre & concorditer Sanctorum mira facta & myſtica dicta ſibi invicem concinant. Vides quam ſtupendum ſit hoc unum de Virgine & in Virgine factum miraculum, quod tot miracula prævenerunt, tot oracula promiſerunt. Unus nimirum fuit ſpiritus Prophetarum: & licet diverſis modis, ſignis & temporibus, eamdem rem diverſi, non diverſo ſpiritu, & prævideront, & prædixerunt. Quod Moyſi monſtratum eſt in rubo & igne, Aaroni in virga & flore, Gedeoni in vellere & rore; hoc aperte Salomon prædixit in forti muliere & ejus pretio; apertius Jeremias præcinuit de fœmina & viro, apertiſſime Iſaias declaravit de Virgine & Deo, Gabriel tandem exhibuit ipſam Virginem * ſalutando. Ipſa namque eſt, de qua nunc Evangeliſta; *Miſſus eſt*, ait, *Angelus Gabriel a Deo ad Virginem deſponſatam Joſeph*.

Iſa. 7. 14.
Ibidem.
Scripturarum in præſignandis Chriſti myſteriis conſonantia.
* Virginem deeſt alias.

12 *Ad Virginem*, inquit, *deſponſatam*. Quare deſponſatam? Cum eſſet, inquam, virgo electa, &, ut oſtenſum eſt, virgo conceptura, virgo paritura, mirum cur deſponſata fuerit, non nuptura. Numquid vel hoc caſu factum quis dixerit? Non eſt caſu factum, quod rationabilis cauſa commendat, cauſa valde utilis & neceſſaria, & divini prorſus adinventione conſilii digna. Dicam quod mihi, immo quod ante me Patribus viſum fuit. Illa utique fuit ratio deſponſationis Mariæ, quæ & dubitationis Thomæ. Mos ſiquidem Judæorum erat, ut a die deſponſationis ſuæ, uſque ad tempus nuptiarum, ſponſis ſponſæ traderentur cuſtodiendæ, quatenus earum ipſi eo ſibi pudicitiam curioſius ſervarent, quo ſibi ipſi fideliores exſiſterent. Sicut ergo Thomas dubitando, palpando, conſtantiſſimus factus eſt Dominicæ confeſſor reſurrectionis: ita & Joſeph Mariam ſibi deſponſando, ejuſque converſationem in tempore cuſtodiæ ſtudioſius comprobando, factus eſt pudicitiæ fideliſſimus teſtis. Pulchra utriuſque rei convenientia, & dubitatio Thomæ, & deſponſatio Mariæ. Poterant quidem ſimilis erroris laqueum nobis injicere, fidei videlicet in illo, caſtitatis in illa, veritatem in ſuſpicionem adducere: ſed valde prudenter & pie factum eſt per contrarium, ut unde metuebatur ſuſpicio, firma ſit certitudo. Nam & de Filii reſurrectione citius quidem ego, qui infirmus ſum, crediderim Thomæ dubitanti & palpitanti, quam Cephæ audienti & credenti; & de Matris continentia facilius Sponſo ejus cuſtodienti & experienti, quam ipſi quoque Virgini de ſola ſua conſcientia ſe defendenti. Dic, quæſo, quis eam videns non deſponſatam & gravidam, non potius diceret meretricem, * quam virginem? Non autem decebat hoc dici de Matre Domini. Tolerabilius vero atque honeſtius fuit, putari ad tempus Chriſtum de conjugio fuiſſe natum, quam de fornicatione.

Maria Virgo cur deſponſata viro.
Thomæ dubitatio cum deſponſatione Mariæ comparata.
* al. corruptam.

13 Sed non poterat, inquit, Deus apertum aliquod oſtendere ſignum, quo videlicet fieret, ut ejus nec ortus infamaretur, nec Mater criminaretur? Poterat utique; ſed non poterat latere dæmones, quod ſcirent homines. Oportebat autem a Principe mundi aliquamdiu celari divini conſilii ſacramentum *: non quod Deus, ſi palam opus ſuum facere vellet, impediri poſſe ab illo metueret: ſed quia ipſe, qui non ſolum potenter, ſed etiam ſapienter quæcumque voluit fecit, ſicut in omnibus operibus ſuis quaſdam rerum vel temporum congruentias propter ordinis pulchritudinem ſervare conſuevit: ita in hoc quoque tam magnifico opere ſuo, noſtræ videlicet reparationis, non tantum potentiam ſuam, ſed & prudentiam oſtendere voluit. Et quamquam illud aliter, quomodo vellet, perficere potuiſſet; placuit ei tamen eo potius & modo, & ordine hominem ſibi reconciliare, quo noverat ceciſſe, ut ſicut diabolus prius ſeduxit fœminam, & poſtmodum virum per fœminam vicit; ita prius a fœmina virgine ſeduceretur, & poſt a viro Chriſto aperte debellaretur: quatenus malitiæ fraudi dum ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinem Chriſti virtus contereret, diabolo Deus & prudentior appareret, & fortior. Ita quippe decuit incarnatam Sapientiam ſpiritualem vincere malitiam, quo non ſolum attingeret a fine uſque ad finem fortiter, ſed & diſponeret omnia ſuaviter. Attingit autem a fine uſque ad finem, id eſt a cœlo uſque ad infernum. *Si aſcendero*, inquit, *in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades*. Utrobique vero fortiter, quando & de ſupernis expulit ſuperbum, & apud inferos ſpoliavit avarum. Conveniens ergo erat, ut ſuaviter quoque omnia, cœleſtia ſcilicet & terrena, diſponeret: quatenus & illinc dejiciens inquietum, reliquos in pace firmaret; & hic debellaturus invidum, nobis prius ſuæ humilitatis & manſuetudinis valde neceſſarium exemplum relinqueret: ſicque mirabili fieret moderamine Sapientiæ, ut & ſuis ſuavis & hoſtibus fortis appareret. Quid enim prodeſſet diabolum a Deo vinci, nobis manentibus ſuperbis? Neceſſario igitur deſponſata eſt Maria Joſeph, quando per hoc & a canibus ſanctum abſconditur, & a ſponſo virginitas comprobatur & virginis tam verecundiæ parcitur, quam famæ providetur. Quid ſapientius, quid dignius divina providentia? Uno tali conſilio ſecretis cœleſtibus & admittitur teſtis, & excluditur hoſtis, & integra ſervatur fama Virginis Matris. Alioquin quando pepercillet juſtus adulteræ? ſcriptum eſt autem: *Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam*. Bene, cum eſſet juſtus, noluit eam traducere: quia ſicut nequaquam juſtus eſſet, ſi cognitam ream conſenſiſſet: ſic nihilominus juſtus non eſſet, ſi probatam innoxiam condemnaſſet. Cum ergo juſtus eſſet, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.

* V. NOT. Dei ſapientia in redemptione hominis.
Sap. 8. 1.
Pſal. 138. 8.
Matt. 1. 19.

14 Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, ſed Patrum ſententiam. Propter hoc Joſeph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum a ſe repellebat, dicens: *Exi a me, Domine, quia homo peccator ſum*: propter quod & Centurio a domo ſua eum prohibebat, cum diceret, *Domine, non ſum dignus ut intres ſub tectum meum*. Ita ergo & Joſeph indignum & peccatorem ſe reputans, dicebat intra ſe a tali & a tanta non debere ſibi ultra familiare præſtare contubernium, cujus ſupra ſe mirabilem expaveſcebat dignitatem. Videbat, & horrebat divinæ præſentiæ certiſſimum geſtantem inſigne: & quia myſterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expavit Petrus potentiæ magnitudinem, expavit Centurio præſentiæ majeſtatem. Exhorruit nimirum & Joſeph, ſicut homo, hujus tanti miraculi novitatem, myſterii profunditatem: & ideo occulte voluit dimittere eam. Miraris quod Joſeph prægnantis ſeſe conſortio Virginis judicabat indignum, cum audias & ſanctam Eliſabeth ejus non poſſe ferre præſentiam, niſi cum tremore quidem & reverentia. Ait namque: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* Ideo itaque Joſeph voluit dimittere eam. Sed quare occulte, & non palam? Ne videlicet divortii cauſam inquireretur, exigeretur rationem. Quid enim vir juſtus reſponderet populo duræ cervicis, populo non credenti & contradicenti? Si diceret quod ſentiebat, quod de illius puritate comprobaverat, nonne mox increduli & crudeles Judæi ſubſannarent illum, lapidarent illam? Quando namque Veritati crederent tacenti in utero, quam poſtea contempſerunt clamantem in templo? Quid facerent needum apparenti, qui poſtmodum impias manus injecerunt etiam miraculis coruſcanti? Merito ergo vir juſtus, ne aut mentiri, aut diffamare cogeretur innoxiam, voluit occulte dimittere eam.

Joſeph cur voluerit dimittere Mariam.
Luc. 5. 8.
Matt. 8. 8.
Luc. 1. 43.
Cur occulte?

15 Sin vero aliter quis ſentiat, & Joſeph ſicut hominem dubitaſſe contendat, ſed quia juſtus erat, noluiſſe quidem habitare cum ea propter ſuſpicionem, nec tamen (quia pius erat) traducere voluiſſe ſuſpectam, & ideo voluerit occulte dimittere eam: breviter reſpondeo, etiam ſic dubitationem illam Joſeph fuiſſe neceſſariam, quæ divino meruit certificari oraculo. Sic quippe ſcriptum eſt: *Hæc autem eo cogitante*, ſcilicet quod occulte dimitteret eam, *apparuit ei Angelus in ſomnis, dicens ei: Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu-ſancto eſt*. Itaque propter iſtas rationes deſponſata eſt Maria Joſeph, vel potius, ſicut ponit Evangeliſta, *viro, cui nomen erat Joſeph*. Virum nominat, non quia maritus †, ſed quod homo virtutis erat. Vel potius quia, juxta alium Evangeliſtam, non vir ſimpliciter, ſed vir ejus dictus eſt, merito appellatur quod neceſſarie putatur. Debuit ergo vir ejus appellari, quia neceſſe fuit & putari: ſicut & pater Salvatoris non quidem eſſe, ſed dici meruit, ut putaretur eſſe, dicente hoc ipſo Evangeliſta: *Et ipſe* JESUS *erat incipiens quaſi annorum triginta, ut putabatur filius Joſeph*. Nec vir ergo matris, nec filii pater exſtitit, quamvis certa (ut dictum eſt) & neceſſaria diſpenſatione utrumque ad tempus & appellatus ſit, & putatus.

An de Mariæ integritate dubitaverit.
Matt. 1. 20.
Luc. 1. 27.
† V. NOT.
Matth. 1.
Luc. 3. 23.

TOM. III. *Gen. 37. 27.* Joſephi cum Joſepho filio Jacob comparatio & elogia.

16 Conjice tamen ex hac appellatione, qua, licet diſpenſatoria, meruit honorari a Deo, ut pater Dei & dictus, & creditus ſit: conjice, & ex proprio vocabulo (quod augmentum non dubitas interpretari) quis, & qualis homo fuerit iſte Joſeph. Simul & memento magni illius quondam Patriarchæ venditi in Ægypto: & ſcito ipſius iſtum non ſolum vocabulum fuiſſe ſortitum, ſed & caſtimoniam adeptum, innocentiam aſſecutum & gratiam. Siquidem ille Joſeph, fraterna ex invidia venditus & ductus in Ægyptum, Chriſti venditionem præfiguravit: iſte Joſeph Herodianam invidiam fugiens, Chriſtum in Ægyptum portavit. *Matt. 2. 14. Gen. 39. 12.* Ille domino ſuo fidem ſervans, dominæ noluit commiſceri: iſte dominam ſuam, domini ſui matrem, virginem agnoſcens, & ipſe continens fideliter cuſtodivit. *Matt. 1. 20. Gen. 40. 12.* Illi data eſt intelligentia in myſteriis ſomniorum: iſti datum eſt conſcium fieri atque participem cœleſtium ſacramentorum. Ille frumenta ſervavit, non ſibi, ſed omni populo: iſte panem vivum e cœlo ſervandum accepit tam ſibi, quam toti mundo. Non eſt dubium quin bonus & fidelis homo fuerit iſte Joſeph, cui Mater deſponſata eſt Salvatoris. Fidelis, inquam, ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuæ matris ſolatium, ſuæ carnis nutritium, ſolum denique in terris magni conſilii coadjutorem ſibi fideliſſimum.

Joſeph de domo David, dignus tanto Patre filius.

Huc accedit quod dicitur fuiſſe de domo David. Vere enim de domo David, vere de regia ſtirpe deſcendit vir iſte Joſeph, nobilis genere, mente nobilior. Plane filius David, non degenerans a patre ſuo David. Prorſus, inquam, filius David, non tantum carne, ſed fide, ſed ſanctitate, ſed devotione, quem tamquam alterum David Dominus invenit ſecundum cor ſuum, cui tuto committeret ſecretiſſimum atque ſacratiſſimum ſui cordis arcanum: cui tamquam alteri David incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtavit, & dedit illi non ignarum eſſe myſterii, quod nemo principum hujus ſæculi agnovit: cui denique datum eſt quod multi reges & prophetæ, cum vellent videre, non viderunt; audire, & non audierunt, non ſolum videre, & audire, ſed etiam portare, deducere, amplecti, deoſculari, nutrire & cuſtodire. Non tantum autem Joſeph, ſed & Maria deſcendiſſe credenda eſt de domo David. Alioquin non fuiſſet deſponſata viro de domo David, ſi non eſſet & ipſa de domo David. Ambo igitur erant de domo David; ſed in altera completa eſt veritas, quam juravit Dominus David, altero tamen conſcio & teſte adimpletæ promiſſionis.

Mariæ interpretatio & elogium.

17 In fine autem verſus, *Et nomen*, inquit, *Virginis Maria*. Loquamur pauca & ſuper hoc nomine, quod interpretatum, Maris ſtella dicitur, & Matri Virgini valde convenienter aptatur. Ipſa namque aptiſſime ſideri comparatur: quia ſicut ſine ſui corruptione ſidus ſuum emittit radium, ſic abſque ſui læſione virgo parturit Filium. Nec ſideri radius ſuam minuit claritatem, nec Virgini Filius ſuam integritatem. Ipſa eſt igitur nobilis illa ſtella ex Jacob orta, cujus radius univerſum orbem illuminat, cujus ſplendor & prætulget in ſupernis, & inferos penetrat: terras etiam perluſtrans, & calefaciens magis mentes, quam corpora, fovet virtutes, excoquit vitia. Ipſa, inquam, eſt præclara & eximia ſtella, ſuper hoc mare magnum & ſpatioſum neceſſario ſublevata, micans meritis, illuſtrans exemplis.

Exhortatio ad cultum Virginis Mariæ.

O quiſquis te intelligis in hujus ſæculi profluvio magis inter procellas & tempeſtates fluctuare, quam per terram ambulare, ne avertas oculos a fulgore hujus ſideris, ſi non vis obrui procellis. Si inſurgant venti tentationum, ſi incurras ſcopulos tribulationum, reſpice ſtellam, voca Mariam. Si jactaris ſuperbiæ undis, ſi ambitionis, ſi detractionis, ſi æmulationis, reſpice ſtellam, voca Mariam. Si iracundia, aut avaritia, aut carnis illecebra naviculam concuſſerit mentis, reſpice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conſcientiæ fœditate confuſus, judicii horrore perterritus, baratro incipias abſorberi triſtitiæ, deſperationis abyſſo, cogita Mariam. In periculis, in anguſtiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam invoca. Non recedat ab ore, non recedat a corde: & ut impetres ejus orationis ſuffragium, non deſeras converſationis exemplum. Ipſam ſequens non devias: ipſam rogans non deſperas: ipſam cogitans non erras. Ipſa tenente non corruis, ipſa protegente non metuis, ipſa duce non fatigaris, ipſa propitia pervenis: & ſic in temetipſo experiris, quam merito dictum ſit: *Et nomen Virginis Maria*. *Matt. 17. 4.* Sed jam modice pauſandum eſt, ne & nos in tranſitu claritatem tanti luminis intueamur. Ut enim verbis apoſtolicis utar, *Bonum eſt nos hic eſſe*; & libet dulciter contemplari in ſilentio, quod laborioſa non ſufficit explicare locutio. Interim autem ex devota ſcintillantis ſideris contemplatione, ferventior reparabitur in his, quæ ſequuntur, diſputatio.

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS.

HOMILIA III.

1 Libenter, ubi mihi congruere video, verba Sanctorum aſſumo, quo vel vaſculorum pulchritudine gratiora fiant quæcumque in eis lectori appoſuerim. Ut autem nunc a propheticis verbis incipiam, Væ mihi, non quidem, ſicut Prophetæ, quia tacui, ſed quia locutus ſum, quoniam vir pollutus labiis ego ſum. *Iſ. 6. 5.* Humilis viri tacti confeſſio. Heu, quot vana, quot falſa, quot turpia per hoc ipſum ſpurciſſimum os meum evomuiſſe me recolo, in quo nunc cœleſtia revolvere verba præſumo! Vehementer timeo, ne jam jam audiam ad me dictum: *Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* *Pſal. 49. 16.* Utinam & mihi de ſuperno altari, non quidem carbo unus, ſed ingens globus igneus afferatur, qui vincat multam & inveteratam prurientis oris mei rubiginem ad plenum excoquere ſufficiat! quatenus Angeli ad Virginem, & Virginis ad ipſum grata invicem ac caſta colloquia dignus habeat meo qualicumque replicare ſermone. Ait igitur Evangeliſta: *Et ingreſſus Angelus ad eam*, haud dubium quin ad Mariam, *dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum*. *Luc. 1. 28.* Quo ingreſſus ad eam? Puto in ſecretarium pudici cubiculi, ubi illa fortaſſis clauſo ſuper ſe oſtio orabat Patrem ſuum in abſcondito. Solent Angeli adſtare orantibus, & delectari in his quos vident levare puras manus in oratione: holocauſtum ſanctæ devotionis gaudent ſe offerre Deo in odorem ſuavitatis. Angeli adſtant orantibus. Mariæ autem orationes quantum placuerint in conſpectu Altiſſimi, Angelus indicavit, qui ingreſſus ad eam, tam reverenter ſalutavit. Nec fuit difficile Angelo per clauſum oſtium penetrare ad abdita Virginis, qui utique ex ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ hoc habet in natura, ut nec ſeris ferreis ejus arceatur ingreſſus, quocumque ſuus eum impetus ferat. Angelis omnia pervia. Angelicis enim ſpiritibus parietes non obſiſtunt, ſed cuncta illis viſibilia cedunt, cuncta æque corpora, quantumlibet ſolida, vel ſpiſſa, penetrabilia ſunt eis ac pervia. Suſpicandum igitur non eſt, quod apertum invenerit Angelus oſtiolum Virginis, cui nimirum in propoſitu erat hominum fugere frequentias, vitare colloquia: ne vel orantis perturbaretur ſilentium, vel continentis caſtitas tentaretur. Clauſerat itaque etiam illa hora ſuum ſuper ſe habitaculum Virgo prudentiſſima, ſed hominibus, non Angelis. Proinde etſi ad eam potuit intrare Angelus; ſed nulli hominum facilis patebat acceſſus.

2 Ingreſſus ergo Angelus ad eam dixit: *Ave gratia plena, Dominus tecum*. *Act. 6. 5.* Plenitudo gratiæ in B. Virgine ab aliis SS. diverſa. Legimus in actibus Apoſtolorum, & Stephanum plenum gratia, & Apoſtolos fuiſſe repletos Spiritu-ſancto; ſed longe diſſimiliter a Maria. Alioquin nec in illo habitavit plenitudo Divinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria: nec illi conceperunt de Spiritu ſancto, quomodo Maria. *Ave*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum*. Quid mirum, ſi gratia plena erat, cum qua Dominus erat? Sed hoc potius mirandum, quomodo qui Angelum miſerat ad Virginem, ab Angelo inventus eſt eſſe cum Virgine. Ita-ne velocior Angelo fuit Deus, ut feſtinantem nuntium celerior ipſe præveniret ad terras? Nec mirum; nam cum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus Virginis dedit odorem ſuum, & aſcendit in conſpectu gloriæ ejus fumus aromatis, & invenit gratiam coram oculis Domini, clamantibus qui circumſtabant: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris?* *Cant. 3. 6.* Statimque Rex egrediens de loco ſancto ſuo, exultavit ut gigas ad currendam viam: & licet a ſummo cœlo egreſſio ejus, nimio tamen pervolans deſiderio, prævenit ſuum nuntium ad virginem quam amaverat, quam ſibi elegerat, cujus decorem concupierat. *Pſal. 18. 6.* Quem proſpiciens a longe venientem, gratulans & exultans ait Eccleſia: *Ecce venit iſte ſaliens in montibus, tranſiliens colles*. *Cant. 2. 8.*

3 Merito autem concupivit Rex decorem Virginis. Fecerat enim quidquid longe antea præmonita fuerat a patre ſuo David, dicente ſibi: *Audi filia, & vide & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum & domum patris tui*. *Pſal. 44. 11.* Et ſi hoc feceris, *concupiſcet rex decorem tuum*. Virginis virtutes ad tantam gratiam præparatoriæ. Audivit quippe & vidit, non ut quidam, qui audientes non audiunt, & videntes non intelligunt: ſed audivit & credidit, vidit & intellexit. Et inclinavit aurem ſuam ad obedientiam, & cor ſuum ad diſciplinam, & oblita eſt populum ſuum, & domum patris ſui: quia nec populum ſuum augere pro-

li.

ctis ſucceſſione, nec domui patris ſui relinquere curavit hæredem; ſed quicquid honoris in populo, quicquid de paterna domo rerum terrenarum habere potuiſſet, omnia arbitrata eſt ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaceret. Nec fefellit eam intentio, quando & Chriſtum ſibi filium vindicavit, nec propoſitum pudicitiæ violavit. Bene igitur gratia plena, quæ & virginitatis gratiam tenuit, & inſuper fœcunditatis gloriam acquiſivit.

Deus diverſimode in creaturis.

4 *Ave*, inquit, *gratia plena*, *Dominus tecum*. Non dixit, Dominus in te, ſed, *Dominus tecum*. Deus enim qui ubique æqualiter totus eſt per ſuam ſimplicem ſubſtantiam, aliter tamen in rationalibus creaturis, quam in cæteris; & ipſarum aliter in bonis, quam in malis eſt per efficaciam. Ita ſane eſt in irrationalibus creaturis, ut tamen non capiatur ab ipſis. A rationalibus autem omnibus quidem capi poteſt per cognitionem, ſed a bonis tantum capitur etiam per amorem. In ſolis ergo bonis ita eſt, ut etiam ſit cum ipſis propter concordiam voluntatis. Nam dum ſuas voluntates ita juſtitiæ ſubdunt, ut Deum non dedeceat velle quod ipſi volunt; per hoc quod ab ejus voluntate non diſſentiunt, Deum ſibi ſpecialiter jungunt. Sed cum ita ſit cum omnibus ſanctis, ſpecialiter tamen cum Maria: cum qua utique tanta ei conſenſio fuit, ut illius non ſolum voluntatem, ſed etiam carnem ſibi conjungeret; ac de ſua, Virginiſque ſubſtantia unum Chriſtum efficeret, vel potius unus Chriſtus fieret; qui etſi nec totus de Deo, nec totus de Virgine; totus tamen Dei, & totus Virginis eſſet; nec duo filii, ſed unus utriuſque filius. Ait itaque, *Ave gratia plena*, *Dominus tecum*. Nec tantum Dominus Filius tecum, quem carne tua induis, ſed & Dominus Spiritus ſanctus, de quo concipis: & Dominus Pater, qui genuit quem concipis. Pater, inquam, tecum, qui Filium ſuum facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile ſacramentum, miro modo & tibi reſerat genitale ſecretum, & tibi ſervat virginale ſignaculum. Spiritus-ſanctus tecum, qui cum Patre, & Filio tuum ſanctificat uterum. Dominus ergo tecum.

Singulariter in. & cum B. Virgine.

5 *Benedicta tu in mulieribus*. Libet adjungere quod Eliſabeth, cujus hæc verba ſunt, proſecuta ſubjunxit: *Et benedictus fructus ventris tui*. Non quia tu benedicta, ideo benedictus fructus ventris tui: ſed quia ille te prævenit in benedictionibus dulcedinis, ideo tu benedicta. Vere etenim benedictus fructus ventris tui, in quo benedictæ ſunt omnes gentes: de cujus plenitudine tu quoque accepiſti cum cæteris, etſi differentius a cæteris. Ac propterea quidem benedicta tu, ſed in mulieribus; ille vero benedictus non in hominibus, non inter Angelos, ſed qui eſt, ut ait Apoſtolus, ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. Dicitur benedictus vir, benedictus panis, benedicta mulier, benedicta terra, vel ſi quid tale in creaturis benedictum eſſe memoratur: ſed ſingulariter benedictus fructus ventris tui, cum ſit ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula.

Rom. 9. 6.

6 Benedictus ergo fructus ventris tui. Benedictus in odore, benedictus in ſapore, benedictus in ſpecie. Hujus odoriferi fructus fragrantiam ſentiebat qui dicebat: *Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. An non vere benedictus, cui benedixit Dominus? De ſapore hujus fructus quidam qui * guſtaverat, taliter eructabat, dicens: *Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*: & alibi: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abſcondiſti timentibus te!* Et alius quidam: *Si tamen*, inquit, *guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus*. Et ipſe Fructus de ſe, invitans nos ad ſe: *Qui edit me*, ait, *adhuc eſuriet; & qui bibit me, adhuc ſitiet*. Utique propter ſaporis dulcedinem hoc dicebat, qui ſemel guſtatus magis excitat appetitum. Bonus fructus, qui animarum eſurientium & ſitientium juſtitiam, & eſca, & potus eſt. Audiſti de ore, audiſti de ſapore: audi & de ſpecie. Si enim fructus ille mortis non ſolum ſuavis fuit ad veſcendum, ſed etiam, teſte Scriptura, delectabilis aſpectu; quanto magis hujus vitalis fructus vivificum decorem debemus inquirere, in quem, teſte alia Scriptura, deſiderant etiam Angeli proſpicere? Cujus pulchritudinem in ſpiritu videbat, & in corpore videre cupiebat, qui dicebat: *Ex Sion ſpecies decoris ejus*. Et ne mediocrem tibi videatur commendaſſe decorem, recole quod in alio pſalmo legis: *Speciosus forma præ filiis hominum: diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum*.

Gen. 27. 27.
** al. quod.*
Pſal. 33. 9.
Pſal. 30. 20.
1. Pet. 2. 3.
Eccli. 24. 29.
Gen. 3. 6.
1. Petr. 1. 12.
Pſal. 49. 2.
Pſal. 44. 3.

7 *Benedictus ergo fructus ventris tui*, cui benedixit Deus in æternum: ex cujus benedictione benedicta etiam tu in mulieribus; quia non poteſt mala arbor fructum facere bonum. Benedicta, inquam, tu in mulieribus, quæ illam generalem maledictionem evaſiſti, qua dictum eſt: *in triſtitia paries filios*; & nihilominus illam, qua ſecutum eſt: *Maledicta ſterilis in Iſrael*: ac ſingularem conſecuta es benedictionem; ut nec ſterilis maneas, nec cum dolore parturias. Dura neceſſitas, & grave jugum ſuper omnes filias Evæ! Et ſi parturiunt, cruciantur: & ſi non parturiunt, maledicuntur. Et dolor prohibet parere, & non parere maledictio. Quid facies, Virgo, quæ hæc audis, quæ hæc legis? Si parturis, anguſtiaris: ſi ſterilis manes, malediceris. Quid eliges, Virgo prudens? Anguſtiæ, inquit, mihi ſunt undique: melius eſt tamen mihi maledictum incurrere, & caſtam manere, quam prius quidem concipere per concupiſcentiam, quod merito poſt cum dolore parturiam. Hinc etenim etſi video maledictum, ſed non peccatum: illinc vero & peccatum ſimul & cruciatum. Denique hæc maledictio quid aliud eſt, quam hominum exprobratio? Neque ob aliud ſane dicitur ſterilis maledicta, niſi quod opprobrio & contemptui ſit habenda, tamquam inutilis & infructuoſa, & hoc in Iſrael tantum. Mihi autem pro minimo eſt quod hominibus diſpliceo, dum me poſſim virginem caſtam exhibere Chriſto. O Virgo prudens, o virgo devota, quis te docuit Deo placere virginitatem? Quæ lex, quæ juſtitia, quæ pagina veteris teſtamenti vel præcipit, vel conſulit, vel hortatur in carne non carnaliter vivere, & in terris angelicam ducere vitam? Ubi legeras, beata Virgo, *Sapientia carnis mors eſt*: &, *Curam carnis ne perfeceritis in deſiderio*? Ubi legeras de virginibus, quia *cantant canticum novum, quod nemo alius cantare poteſt, & ſequuntur Agnum quocumque ierit*? Ubi legeras, laudatos eſſe, *qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum*? Ubi legeras, *In carne enim ambulantes, non ſecundum carnem militamus*, &, *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit; & qui non jungit, melius facit*? Ubi audieras, *Volo vos omnes eſſe ſicut & meipſum*? &: *Bonum eſt homini, ſi ſic permaneat ſecundum meum conſilium*? *De Virginibus*, inquit, *præceptum non habeo, conſilium autem do*. Tu vero non dicam præceptum, ſed nec conſilium, nec exemplum: niſi quod unctio docebat te de omnibus; ac Sermo Dei vivus & efficax, ante tibi factus magiſter, quam filius, prius inſtruxerit mentem, quam induerit carnem. Chriſto ergo devoves te exhibere virginem; & neſcis quod ipſi exhiberi te oporteat etiam matrem. Eligis in Iſrael eſſe contemptibilis, & ut illi placeas cui te probaſti, maledictum incurrere ſterilitatis; & ecce maledictio benedictione commutatur, ſterilitas fœcunditate recompenſatur.

TOM. III.
Gen. 3. 16.
Exod. 23. 26.
Deut. 7. 14.
Virginitatis ſervandæ propoſitum in Maria.
Rom. 8. 6.
Rom. 13. 14.
Apoc. 14. 4.
Matt. 19. 12.
2. Cor. 10. 3.
1. Cor. 7. 38.
Ibid. 25.
Ibid. 40.
Ibid. 40.
Ibid. 25.

8 Aperi Virgo ſinum, expande gremium, præpara uterum: quia ecce facturus eſt tibi magna qui potens eſt, in tantum ut pro maledictione Iſrael, beatam te dicant omnes generationes. Nec ſuſpectam habeas, prudens Virgo, fœcunditatem, quia non auferet integritatem. Concipies, ſed ſine peccato. Gravida eris, ſed non gravata: paries, ſed non cum triſtitia: neſcies virum, & gignes filium. Qualem filium? Illius eris mater, cujus Deus & pater. Filius paternæ claritatis * erit corona tuæ caſtitatis. Sapientia paterni cordis erit fructus uteri virginalis. Deum denique paries, & de Deo concipies. Confortare ergo Virgo fœcunda, caſta puerpera, Mater intacta: quia non eris in Iſrael ultra maledicta, neque inter ſteriles deputata. Et ſi adhuc malediceris ab Iſrael ſecundum carnem, non quia ſterilem vident, ſed quia fœcundam invident: memento quod & Chriſtum maledictum pertulit crucis, qui te ſuam matrem benedixit in cœlis: ſed in terris ab Angelo benedicta, & a cunctis generationibus terræ merito beata prædicaris. Benedicta ergo tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

Privilegia V. Deiparæ.
** al. Charitatis.*
al. majeſtatis.

9 *Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio*. Solent virgines, quæ veræ virgines ſunt, ſemper pavidæ, & numquam eſſe ſecuræ; & ut caveant timida, etiam tuta pertimeſcere, ſcientes ſe in vaſis fictilibus theſaurum portare pretioſum, & nimis arduum eſſe vivere angelice inter homines, & in terris more cæleſtium converſari, & in carne cælibem agere vitam. Ac proinde quicquid novum, quicquid ſubitum fuerit ortum, ſuſpectas habent inſidias, totum contra ſe æſtimant machinatum. Idcirco & Maria turbata eſt in ſermone Angeli. Turbata eſt, ſed non perturbata. *Turbatus ſum*, inquit, *& non ſum locutus; ſed cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. Ita ergo & Maria turbata eſt, & non eſt locuta, ſed cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Quod turbata eſt, verecundiæ fuit virginalis: quod non perturbata, fortitudinis; quod tacuit & cogitavit, prudentiæ. *Cogitabat autem qualis eſſet iſta ſalutatio*. Sciebat prudens vir-

Virginum eſt ſemper eſſe pavidas, numquam ſecuras.
Caſtitatis cuſtodia [illegible].
Pſal. [illegible] 5.

TOM. III. virgo, quod ſæpe angelus ſatanæ transfigurat ſe in Angelum lucis: & quia nimirum humilis & ſimplex erat, nihil tale penitus a ſancto Angelo ſperabat, & ideo cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

Maria turbata confirmatur ab Angelo. 10 Tunc Angelus intuitus Virginem, & varias eam ſecum volvere cogitationes facile deprehendens, pavidam conſolatur, confirmat dubiam, ac familiariter vocans ex nomine, benigne non timeat perſuadet. *Ne timeas*, inquit, *Maria, inveniſti gratiam apud Deum.* Nihil hic doli, nihil hic fallaciæ eſt. Nullam circumventionem, nullas hic ſuſpiceris inſidias: Non ſum homo, ſed ſpiritus; & Dei Angelus, non ſatanæ. *Ne timeas Maria, inveniſti gratiam apud Deum.* O ſi ſcires quantum tua humilitas Altiſſimo placeat, quanta te apud ipſum ſublimitas maneat! angelico te indignam nec alloquio judicares, nec obſequio. Ut quid enim indebitam tibi dixeris gratiam Angelorum, quæ inveniſti gratiam apud Deum? Inveniſti quod quærebas, inveniſti quod nemo ante te potuit invenire, inveniſti gratiam apud Deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis deſtructionem, vitæ reparationem. Hæc eſt ergo gratia, quam inveniſti apud Deum. Et hoc tibi ſignum: *Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum.* Intellige, prudens Virgo, ex nomine filii promiſſi quantam, & quam ſpecialem gratiam inveneris apud Deum. *Et vocabis*, ait, *nomen ejus Jeſum*: Rationem hujus vocabuli alius Evangeliſta pandit, Angelo ſic interpretante: *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum.* Matt. 1. 21.

11 Duos Jeſus lego in typo hujus, quem nunc in manibus habemus, præceſſiſſe, ambos populis præfuiſſe: quorum unus populum ſuum de Babylone eduxit, alter ſuum in terram promiſſionis introduxit. Et illi quidem illos, quibus præerant, ab hoſtibus defendebant: ſed numquid ſalvabant a peccatis eorum? Is autem noſter Jeſus & a peccatis ſalvat populum ſuum, & introducit in terram viventium. *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum.* Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit? Utinam & me peccatorem dignetur Dominus Jeſus annumerare populo ſuo, ut ſalvum me faciat a peccatis meis! Vere enim beatus populus, cujus ille Jeſus Dominus Deus ejus, quia ipſe ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum. Vereor autem ne multi ſe profiteantur eſſe de populo ejus, quos tamen ipſe non habeat pro populo ſuo: vereor ne pleriſque, qui quaſi in populo ejus religioſiores eſſe videntur, ipſe aliquando dicat: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me.* Novit enim Dominus Jeſus qui ſunt ejus; novit & quos elegit a principio. *Quid me vocatis*, ait, *Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Vis ſcire an pertineas ad populum ejus, vel potius vis eſſe de populo ejus? Fac quæ dicit Jeſus, & computabit te in populo ſuo. Fac quæ jubet in Evangelio Dominus Jeſus, quæ jubet in Lege & Prophetis, quæ jubet per miniſtros ſuos qui ſunt in Eccleſia: obtempera ejus vicariis præpoſitis tuis, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis; & diſce ab ipſo Jeſu, quia mitis eſt & humilis corde: & eris de beato populo ejus, quem elegit in hæreditatem ſibi; eris de laudabili populo ejus, quem Dominus exercituum benedixit, dicens: *Opus manuum mearum tu es, hæreditas mea Iſrael*, cui, ne forte Iſrael carnalem æmuleris, etiam teſtimonium perhibet, dicens: *Populus quem non cognovi, ſervivit mihi, in auditu auris obedivit mihi.*

Salvator Jeſus Chriſtus competit per excellentiam.

Matt. 15. 8. 2. Tim. 2. 19. Luc. 6. 46. Iſ. 19. 25. Pſal. 17. 45.

12 Sed audiamus quid idem Angelus ſentiat de illo, cui necdum concepto tale indidit nomen. Ait namque: *Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur.* Bene magnus, qui *filius Altiſſimi* merebitur appellari. Annon magnus, *cujus magnitudinis non eſt finis? Et quis magnus*, ait, *ſicut Deus noſter?* Plane magnus, qui tam magnus, quam Altiſſimus, quia & ipſe Altiſſimus. Neque enim Altiſſimi Filius rapinam arbitrabitur eſſe ſe æqualem Altiſſimo. Ille merito arbitrandus eſt cogitaſſe rapinam, qui cum de nihilo in angelicam formam factus fuiſſet, Factori ſuo ſe comparans, uſurpavit ſibi quod Filii Altiſſimi proprium eſt, qui utique in forma Dei a Deo non factus, ſed genitus eſt. Altiſſimus enim Deus Pater, quamvis omnipotens ſit, non potuit tamen vel æqualem ſibi condere creaturam, vel inæqualem gignere filium. Fecit itaque Angelum magnum, ſed non quantus ipſe; & ideo nec Altiſſimum. Solum autem Unigenitum, quem non fecit, ſed genuit Omnipotens omnipotentem, Altiſſimus altiſſimum, Æternus coæternum; ipſum ſibi per omnia comparari, nec rapinam æſtimat, nec injuriam. Recte ergo hic erit magnus, qui filius Altiſſimi vocabitur.

Pſal. 144. 3. Philipp. 2. 6. Jeſus magnus, quia Altiſſimus & æqualis.

Cur dictum 13 Sed quare hic erit, & non potius eſt magnus, qui ſemper æqualiter magnus, non habet quo creſcat; nec major poſt conceptum futurus ſit, quam ante vel ſit, vel fuerit? An forte propterea dixerit, *erit*, quia qui magnus Deus erat, magnus homo futurus ſit? Bene ergo, *Hic erit magnus*. Magnus homo, magnus Doctor, magnus Propheta. Sic enim dicitur de eo in Evangelio: *Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis.* Et a minori quondam Propheta magnus itidem Propheta venturus promittitur; *Ecce*, inquit, *veniet Propheta magnus, & ipſe renovabit Hieruſalem.* Et tu quidem, o Virgo, parvulum paries, parvulum nutries, parvulum lactabis: ſed videns parvulum, cogita magnum. Erit enim magnus, quia magnificabit eum Deus in conſpectu regum, adeo ut adorent eum omnes reges, omnes gentes ſerviant ei. Magnificet ergo & anima tua Dominum, quia *hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur.* Magnus erit, & magna faciet tibi qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus. Quod enim ſanctius nomen, quam quod *Filius Altiſſimi vocabitur?* Magnificetur & a nobis parvulis magnus Dominus, qui ut nos faceret magnos, factus eſt parvulus. *Parvulus*, ait, *natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.* Nobis, inquam non ſibi, qui utique ante tempora multo nobilius natus ex Patre, naſci temporaliter non indigebat ex matre. Non Angelis quoque, qui cum magnum haberent, parvulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis & datus, quia nobis neceſſarius.

Erit magnus, & non eſt.

Luc. 7. 16.

Jeſus magnus pro nobis factus parvulus, ut nos faceret magnos. Iſ. 9. 6.

14 Jam de nobis nato & dato faciamus ad quod natus eſt & datus. Utamur noſtro in noſtram utilitatem, de Salvatore ſalutem operemur. Ecce parvulus in medio ſtatuitur. O parvulus, parvulis *deſideratus! O vere parvulus, ſed malitia, non ſapientia! Studeamus effici ſicut parvulus iſte; diſcamus ab ipſo, quia mitis eſt & humilis corde; ne magnus videlicet Deus ſine cauſa factus ſit homo parvus, ne gratis mortuus, ne in vacuum crucifixus. Diſcamus ejus humilitatem, imitemur manſuetudinem, amplectamur dilectionem, communicemus paſſionibus, lavemur in ſanguine ejus. Ipſum offeramus propitiationem pro peccatis noſtris; quoniam ad hoc ipſe natus & datus eſt Nobis. Ipſum oculis Patris, ipſum offeramus & ſuis, quia & Pater proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum, & ipſe filius ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens. Ipſe tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt; & ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit ut non perirent. Non poſſunt perire pro quibus Filius rogat ne pereant, pro quibus Pater tradidit Filium in mortem ut vivant. Æqualiter ab utroque ſperanda eſt venia, quibus æqualis eſt in pietate miſericordia, par in voluntate potentia, una in deitate ſubſtantia, in qua unus cum eis Spiritus-ſanctus vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

A Chriſto nobis nato quæ utilitas capienda.

* al. parvulus.

Rom. 8. 32. Philipp. 2. 7. Iſ. 53. 12.

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS.

HOMILIA IV.

1 NON eſt dubium, quicquid in laudibus Matris proferimus, ad Filium pertinere; & rurſum, cum Filium honoramus, a gloria Matris non recedimus. Nam ſi juxta Salomonem, *Filius ſapiens gloria eſt Patris*, quanto magis glorioſum eſt matrem ipſius effici Sapientiæ? Sed quid ego tento in ejus laudibus, quam laudabilem prædicant Prophetæ, perhibet Angelus, narrat Evangeliſta? Non ergo laudo, quia non audeo; ſed tantum replico devotus quod jam explicavit per os Evangeliſtæ Spiritus-ſanctus. Sequitur namque, & ait: *Et dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ſui.* Verba ſunt Angeli ad Virginem de promiſſo Filio, promittentis, quod debeat poſſidere regnum David. Quod de ſtirpe David duxerit originem Dominus JESUS, nemo dubitat. Quæro autem, quomodo dederit ei Deus ſedem David patris ſui, cum ipſe in Hieruſalem non regnaverit, quinimmo turbis eum volentibus conſtituere regem, non acquieverit, ſed & ante faciem Pilati proteſtatus ſit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo?* Denique quod magnum promittitur ei, qui ſedet ſuper Cherubim, quem Propheta vidit ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, ſedere in throno David patris ſui? Sed novimus quamdam aliam Hieruſalem ab ea, quæ nunc eſt, in qua regnavit David, ſignificatam, multo iſta nobiliorem, multo ditiorem. Hanc igitur puto hic fuiſſe ſignificatam, illo videlicet uſu loquendi, quo ſæpe reperis in Scripturis ſignificans poni pro ſignificato. Tunc ſane dedit illi Deus ſedem David patris ſui, quando conſtitutus eſt rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus. Sed hic Propheta de quo

Prov. 10. 1.

Quomodo Chriſto data ſedes David, cum in Hieruſalem non regnaverit.

Joan. 18. 36. Iſ. 6. 1.

Hieruſalem alia cœleſtis, alia terrena.

regno dixerit, expreſſius aperuiſſe videtur, in eo quod non in Sion poſuit, ſed ſuper Sion. Nam ideo fortaſſis dictum eſt, *ſuper*, quia in Sion quidem regnavit David: ſuper Sion vero regnum eſt illius, de quo dictum eſt ad David: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam*, de quo & dictum eſt per alium Prophetam: *Super ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit*. Vides quia ubique reperis, *ſuper*? *Super Sion, ſuper ſedem, ſuper ſolium, ſuper regnum*. Dabit ergo ei Dominus Deus ſedem David patris ſui, non typicam, ſed veram; non temporalem, ſed æternam; non terrenam, ſed cœleſtem. Quæ idcirco (ut jam dictum eſt) memoratur fuiſſe David, quia hæc, in qua temporaliter ſedit, æternæ illius gerebat imaginem.

Pſ. 131. 11.
Iſ. 9. 7.

Regnare in domo Jacob in æternum quomodo intelligendum.

2 *Et regnabit in Domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis*. Hic quoque ſi domum Jacob temporalem accipimus, quomodo in illa, quæ æterna non eſt, in æternum regnaturus eſt? Quærenda eſt ergo domus æterna Jacob in qua regnet in æternum, cujus regni non erit finis. Annon denique domus illa Jacob exaſperans impie abnegavit eum, & inſipienter reſpuit ante faciem Pilati, quando illo perhibente, *Regem veſtrum crucifigam?* uno ore reſpondendo clamavit: *Non habemus regem niſi Cæſarem?* Require itaque Apoſtolum, & diſcernet tibi eum qui in occulto Judæus eſt, ab illo qui in manifeſto: & quæ in ſpiritu eſt circumciſio ab ea quæ fit in carne; ſpiritualem Iſrael a carnali, & filios fidei Abrahæ a filiis carnis. *Non enim*, inquit, *omnes qui ex Iſrael, hi ſunt Iſraelitæ: neque qui ſemen ſunt Abrahæ, hi filii*. Sequere ergo & dic: Similiter non omnes qui ex Jacob, hi reputandi ſunt in domo Jacob. Jacob quippe ipſe eſt qui Iſrael. Solos igitur, qui in fide Jacob perfecti inveniendi ſunt, reputa in domo Jacob, vel potius ipſos noveris fore ſpiritualem & æternam domum Jacob, in qua regnabit Dominus Jeſus in æternum. Quis ex nobis eſt, qui juxta interpretationem nominis Jacob, ſupplantet diabolum de corde ſuo, luctetur cum vitiis & concupiſcentiis ſuis, ut non regnet peccatum in ſuo mortali corpore, ſed regnet in eo Jeſus, & nunc quidem per gratiam, & in æternum per gloriam? Beati in quibus Jeſus regnabit in æternum, quia & ipſi cum eo regnabunt, & regni hujus non erit finis. O quam glorioſum eſt regnum illud, in quo reges congregati ſunt, convenerunt in unum, ad laudandum ſcilicet, & glorificandum eum, qui ſuper omnes eſt Rex regum, & Dominus dominantium; de cujus ſplendidiſſima contemplatione fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum. O ſi & mei peccatoris meminerit Jeſus in beneplacito populi ſui, cum venerit in regnum ſuum! O ſi me in illa die, quando traditurus eſt regnum Deo & Patri, viſitare dignabitur in ſalutari ſuo, ad videndum ſcilicet in bonitate Electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia gentis ſuæ, ut laudetur etiam a me cum hæreditate ſua! Veni interim Domine Jeſu, aufer ſcandala de regno tuo, quod eſt anima mea, ut regnes tu (qui debes) in ea. Venit enim avaritia, & vindicat in me ſibi ſedem; jactantia cupit dominari mihi; ſuperbia vult mihi eſſe rex. Luxuria dicit: Ego regnabo: ambitio, detractio, invidia & iracundia certant in meipſo de meipſo, cujus ego potiſſimum eſſe videar. Ego autem quantum valeo reſiſto; renitor quantum juvor. Dominum meum Jeſum reclamo; ipſi me defendo, quia ipſius me juris agnoſco. Ipſum mihi Deum, ipſum mihi Dominum teneo, & dico: Non habeo regem niſi Dominum Jeſum. Veni ergo Domine, diſperge illos in virtute tua, & regnabis in me, quia tu es ipſe Rex meus, & Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob.

Joan. 19. 15.
Rom. 2. 28.
Rom. 9. 6.
Jacob myſtice quis.
Matth. 13. 43.
Anima regnum Chriſti, hæc que tyrannis infeſta.

Maria non præceps ad reſpondendum.

3 *Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Primo quidem prudenter tacuit, cum adhuc dubia cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio; malens nimirum humiliter non reſpondere, quam temere loqui quod neſciret. Jam vero confortata & bene præmeditata, Angelo quidem foris loquente, ſed Deo intus perſuadente (erat enim Dominus cum illa, dicente Angelo, *Dominus tecum*:) ita ergo confirmata, fide ſcilicet depellente timorem, lætitia verecundiam, dixit ad Angelum: *Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Non dubitat de facto, ſed modum requirit & ordinem. Nec enim quærit an fiet iſtud, ſed quomodo. Quaſi dicat: Cum ſciat Dominus meus, teſtis conſcientiæ meæ, votum eſſe ancillæ ſuæ non cognoſcere virum; qua lege, quo ordine placebit ei, ut fiat iſtud? ſi oportuerit me frangere votum, ut pariam talem filium; & gaudeo de filio, & doleo de propoſito: fiat tamen voluntas ejus. Sin vero virgo concipiam, virgo & pariam, quod utique ſi placuerit ei, impoſſibile non erit; tunc ſcio vere quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. *Quomodo ergo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco. Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Superius dicta eſt fuiſſe *gratia plena*, & nunc quomodo dicitur: *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi?* Numquid potuit repleri gratia, & necdum habere Spiritum-ſanctum, cum ipſe ſit dator gratiarum? Si autem jam Spiritus ſanctus in ea erat, quomodo adhuc tamquam noviter ſuperventurus repromittitur? An forte ideo non dixit ſimpliciter, *veniet in te*, ſed addidit *ſuper*, quia & prius quidem in ea fuit per multam gratiam, ſed nunc ſupervenire nuntiatur, propter abundantioris gratiæ plenitudinem, quam effuſurus eſt ſuper illam? At vero cum plena jam ſit, illud amplius quomodo capere poterit? Si autem plus aliquid capere poteſt, quomodo & ante plena fuiſſe intelligenda eſt? An prior quidem gratia ejus tantum repleverat mentem, ſequens vero etiam ventrem perfundere debet? quatenus ſcilicet plenitudo Divinitatis, quæ ante in illa, ſicut & in multis Sanctorum, ſpiritualiter habitabat, etiam ſicut in nullo Sanctorum corporaliter, in ipſa habitare incipiat?

TOM. III.
Spiritus-ſanctus ut ſuperveniet in Mariam.
Dubium.

4 Ait itaque: *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Quid eſt, *& virtus Altiſſimi obumbrabit?* Qui poteſt capere, capiat. Quis enim, excepta fortaſſis illa quæ hoc ſola in ſe feliciſſime meruit experiri, intellectu capere, ratione diſcernere poſſit, qualiter ſplendor ille inacceſſibilis virgineis ſeſe viſceribus infuderit, & ut illa inacceſſibilem accedere ad ſe ferre potuiſſet, de portiuncula ejuſdem corporis, cui ſe animatæ contemperavit, reliquæ maſſæ umbraculum fecerit? Et fortaſſe propter hoc maxime dictum eſt, *obumbrabit tibi*, quia res nimirum in ſacramento erat, & quod ſola per ſe Trinitas in ſola & cum ſola Virgine voluit operari, ſoli datum eſt noſſe, cui ſoli datum eſt experiri. Dicatur ergo: *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te*, qui utique ſua potentia fœcundabit te. *Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*: hoc eſt, illum modum quo de Spiritu-ſancto concipies, Dei virtus & Dei ſapientia Chriſtus ſic in ſuo ſecretiſſimo conſilio obumbrando conteget & occultabit, quatenus ſibi tantum notus habeatur & tibi. Ac ſi Angelus reſpondeat ad Virginem: Quid a me requiris quod in te mox experieris? Scies, ſcies, & feliciter ſcies, ſed illo doctore, quo & auctore. Ego autem miſſus ſum nuntiare virginalem conceptum, non creare. Nec poteſt doceri niſi a donante: nec poteſt addiſci niſi a ſuſcipiente. *Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Quod eſt dicere: Quoniam non de homine *, ſed de Spiritu ſancto concipies, concipies autem Altiſſimi virtutem, hoc eſt, filium Dei: *Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei*, id eſt, non ſolum qui de ſinu Patris in uterum tuum veniens obumbrabit tibi, ſed etiam id quod de tua ſubſtantia ſociabit ſibi, ex hoc jam vocabitur filius Dei, quemadmodum & is qui a Patre eſt ante ſæcula genitus, tuus quoque amodo reputabitur filius. Sic autem & quod natum eſt ex ipſo Patre, erit tuus, & quod naſcetur ex te, erit ejus; ut tamen non ſint duo filii, ſed unus. Et licet aliud quidem ex te, aliud ex illo ſit, jam non tamen cujuſque ſuus, ſed unus utriuſque erit filius.

Chriſti conceptio- nis modus Deo tantum notus & Deiparæ.

5 *Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei*. Attende, quæſo, quam reverenter dixerit, *quod naſcetur ex te Sanctum*. Ut quid enim ita ſimpliciter *Sanctum*, & abſque additamento? Credo quia non habuit quid proprie digneve nominaret illud eximium, illud magnificum, illud reverendum, quod de puriſſima videlicet Virginis carne cum ſua anima Unico Patris erat uniendum. Si diceret, ſancta caro, vel ſanctus homo, vel ſanctus infans; quidquid tale poneret, parum ſibi dixiſſe videretur. Poſuit ergo indefinite, *Sanctum*, quia quicquid illud ſit quod Virgo genuit, ſanctum procul dubio ac ſingulariter ſanctum fuit, & per Spiritus ſanctificationem, & per Verbi aſſumptionem.

Chriſtus ab Angelo ſimpliciter Sanctum cur dictus.

6 Et adjecit Angelus: *Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua*. Quid fuit neceſſe etiam hujus ſterilis Virgini nuntiare conceptum? Numquid forte dubiam adhuc & incredulam oraculo, recentiori voluit confirmare miraculo? Abſit. Legimus & Zachariæ incredulitatem ab hoc ipſo Angelo fuiſſe caſtigatam: Mariam autem in ali-

Eliſabeth ſterilis exemplum, cur propoſitum.
Prima ratio.

quo

* al. Quoniam non eſt de homine, ſed de Spiritu-ſancto, quod concipies.

Tom. III quo reprehenſam non legimus, quin potius fidem ipſius Elizabeth prophetante laudatam agnovimus. *Beata*, inquit, *quæ credidiſti, quoniam perficientur in te quæ dicta ſunt tibi a Domino.* (Luc. 1. 45.) Sed ideo ſterilis cognatæ conceptus Virgini nuntiatur, ut dum miraculo miraculum additur, gaudium gaudio cumuletur. Porro neceſſe erat non modico lætitiæ & amoris præveniente inflammari incendio, quæ Filium paternæ dilectionis gaudio Spiritus-ſancti mox fuerat conceptura. Neque enim niſi in devotiſſimo corde atque hilariſſimo tanta ſe capere poterat dulcedinis & alacritatis affluentia. (Secunda.) Vel ideo conceptus Elizabeth nuntiatur Mariæ, quia profecto decebat, ut verbum mox divulgandum ubique, prius ſciret Virgo per Angelum, quam audiret ab homine: ne Mater videlicet Dei a conſiliis filii videretur amota, ſi eorum quæ in terris tam prope gererentur, remanſiſſet ignara. (Tertia.) Vel ideo potius conceptus Elizabeth Mariæ nunciatus eſt, ut dum nunc Salvatoris, nunc Præcurſoris edocetur adventum, rerum tempus & ordinem tenens, ipſa melius poſtmodum ſcriptoribus ac prædicatoribus Evangelii referret veritatem, quæ & plane de omnibus a principio cœlitus fuerit inſtructa myſteriis. (Quarta.) Vel ideo adhuc nuntiatur Mariæ conceptus Elizabeth, ut audiens cognatam vetulam & gravidam, cogitet juvencula de obſequio: ſicque illa properante ad viſitandum, parvulo Prophetæ locus & occaſio detur, quo minori adhuc Domino ſuo officii valeat exhibere primitias: & cum ad ſe invicem occurrit matrum infantiumque ab alterutro excitata devotio, mirabilius fiat miraculum de miraculo.

(Verbum Dei quam efficax.) 7 Vide autem ne hæc tam magnifica, quæ ab Angelo audis prænuntiata, ab ipſo ſperes perficienda. A quo ergo ſi quæris, ipſum audi Angelum. *Quia non erit*, inquit, *impoſſibile apud Deum omne verbum*, tamquam diceret: Hæc quæ ego tam fideliter promitto, non de mea, ſed de illius, qui me miſit, virtute præſumo: *Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* Quale enim illi verbum impoſſibile poterit eſſe, qui omnia fecit in Verbo? Movet me & hoc in verbis angelicis, quod ſignanter non ait: *Quia non erit impoſſibile apud Deum omne* factum, ſed *omne verbum.* (Soli Deo idem facere et dicere.) An idcirco poſuit verbum, quia quam facile poſſunt homines loqui quod volunt, etiam quod nullatenus facere poſſunt; tam facile, immo incomparabiliter facilius valet Deus opere implere quidquid illi verbo valent exprimere? Dicam apertius. Si hominibus tam facile eſſet facere, quam dicere quod volunt: & ipſis quoque non eſſet impoſſibile omne verbum. Nunc autem quoniam vulgaris & vetus ſermo eſt, multum intereſſe inter loqui & facere, ſed apud homines, non apud Deum; ſoli Deo quia idem eſt facere quod loqui, idem loqui quod velle, merito non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. Verbi gratia: Potuerunt prævidere & prædicere Prophetæ Virginem, vel ſterilem concepturam ac parituram: ſed numquid facere, ut conciperet & pareret? Deus autem qui dedit eis poſſe prævidere, quam facile potuit tunc quod voluit per illos prædicere, tam facile potuit nunc, quando voluit, per ſeipſum quod promiſit implere. Siquidem apud Deum nec verbum diſſidet ab intentione, quia veritas eſt: nec factum a verbo, quia virtus eſt, nec modus a facto, quia ſapientia eſt: ac per hoc non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

8 Audiſti Virgo factum, audiſti & modum: utrumque mirum, utrumque jucundum. Jucundare filia Sion, & exulta ſatis filia Hieruſalem. (Zach. 9. 9.) Et quoniam auditui tuo datum eſt gaudium & lætitia, audiamus & nos a te reſponſum lætitiæ quod deſideramus, ut jam exultent oſſa humiliata. Audiſti, inquam, factum, & credidiſti: crede & de modo quod audiſti. Audiſti quia concipies, & paries filium: audiſti quod non per hominem, ſed per Spiritum ſanctum. Expectat Angelus reſponſum: tempus eſt enim ut revertatur ad Deum qui miſit illum. Expectamus & nos, o Domina, verbum miſerationis, quos miſerabiliter premit ſententia damnationis. Et ecce offertur tibi pretium ſalutis noſtræ: ſtatim liberabimur ſi conſentis. In ſempiterno Dei Verbo facti ſumus omnes, & ecce morimur: in tuo brevi reſponſo ſumus reficiendi, ut ad vitam revocemur. Hoc ſupplicat a te, o pia Virgo, flebilis Adam cum miſera ſobole ſua exul de paradiſo, hoc Abraham, hoc David. Hoc cæteri flagitant ſancti Patres, patres ſcilicet tui, qui & ipſi habitant in regione umbræ mortis. (Mariæ ...) Hoc totus mundus tuis genibus provolutus expectat. Nec immerito, quando ex ore tuo pendet conſolatio miſerorum, redemptio captivorum, liberatio damnatorum: ſalus denique univerſorum filiorum Adam, totius generis tui. Da, Virgo, reſponſum feſtinanter. O Domina reſponde verbum, quod terra, quod inferi, quod expectant & ſuperi. Ipſe quoque omnium Rex & Dominus quantum concupivit decorem tuum, tantum deſiderat & reſponſionis aſſenſum: in qua nimirum propoſuit ſalvare mundum. Et cui placuiſti in ſilentio, jam magis placebis ex verbo, cum ipſe tibi clamet e cœlo: O pulchra inter mulieres, fac me audire vocem tuam. Si ergo tu eum facias audire vocem tuam, ipſe te faciet videre ſalutem noſtram. Numquid non hoc eſt quod quærebas, quod gemebas, quod diebus & noctibus orando ſuſpirabas? Quid igitur? Tu es cui hoc promiſſum eſt, an aliam expectamus? Immo tu ipſa, non alia. Tu, inquam, illa promiſſa, illa expectata, illa deſiderata, ex qua ſanctus pater tuus Jacob jam morti appropinquans vitam ſperabat æternam, cum diceret: *Expectabo ſalutare tuum Domine.* (Gen. 49. 18.) In qua denique, & per quam Deus ipſe Rex noſter ante ſæcula diſpoſuit operari ſalutem in medio terræ. Quid ab alia ſperas, quod tibi offertur? quid per aliam expectas, quod per te mox exhibebitur, dummodo præbeas aſſenſum, reſpondeas verbum? Reſponde itaque citius Angelo, immo per Angelum Domino. (Similia extant in ſermone ... Append. S. Auguſtini.) Reſponde verbum, & ſuſcipe Verbum: profer tuum, & concipe divinum: emitte tranſitorium, & amplectere ſempiternum. Quid tardas? Quid trepidas? Crede, confitere, & ſuſcipe. Sumat humilitas audaciam, verecundia fiduciam. Nullatenus convenit nunc, ut virginalis ſimplicitas obliviſcatur prudentiam. In hac ſola re ne timeas, prudens Virgo, præſumptionem: quia etſi grata in ſilentio verecundia, magis tamen nunc in verbo pietas neceſſaria. Aperi, Virgo beata, cor fidei, labia confeſſioni, viſcera Creatori. Ecce deſideratus cunctis gentibus foris pulſat ad oſtium. O ſi te morante pertranſierit, & rurſus incipias dolens quærere quem diligit anima tua! Surge, curre, aperi. Surge per fidem, curre per devotionem, aperi per confeſſionem.

9 *Ecce* inquit, *ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.* (Mariæ humilitas quanta Deo grata.) Semper ſolet eſſe gratiæ divinæ familiaris virtus humilitas. Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Humiliter ergo reſpondet, ut ſedes gratiæ præparetur. *Ecce*, inquit, *ancilla Domini.* Quæ eſt hæc tam ſublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, inſoleſcere gloria neſcit? Mater Dei eligitur, & ancillam ſe nominat. (Humilitas honorata, rara virtus.) Non mediocris revera humilitatis inſigne, nec oblata tanta gloria obliviſci humilitatem. Non magnum eſt eſſe humilem in abjectione, magna prorſus & rara virtus, humilitas honorata. Si me miſerum homuncionem meis decepta ſimulationibus ad aliquem vel mediocrem honorem provexerit Eccleſia, Deo nimirum hoc vel propter mea, vel propter ſubditorum peccata permittente: nonne ſtatim oblitus qui fuerim, talem me puto, qualis ab hominibus (qui cor non vident) putatus ſum? Credo famæ *, conſcientiam non attendo; & reputans non honorem virtutibus, ſed virtutes honori, eo ſanctiorem, quo ſuperiorem me æſtimo. (* al. famæ. Ambitionem & arrogantiam in Eccleſiaſticis arguit.) Videas pleroſque in Eccleſia de ignobilibus nobiles, de pauperibus divites factos, ſubito intumeſcere, priſtinæ obliviſci abjectionis: genus quoque ſuum erubeſcere, & infimos dedignari parentes. Videas & homines pecunioſos * ad honores quoſque Eccleſiaſticos pervolare; (* al. pecunioſos.) moxque ſibi applaudere ſanctitatem, veſtium dumtaxat mutatione, non mentium; & dignos ſe æſtimare dignitate, ad quam ambiendo pervenerunt; quodque (ſi audeo dicere) adepti ſunt nummis, attribuere meritis. Omitto autem de his, quos excæcat ambitio, & honor ipſe ſuperbiendi eis materia eſt.

10 Sed video (quod magis doleo) poſt ſpretam ſæculi pompam nonnullos in ſchola humilitatis ſuperbiam magis addiſcere, ac ſub alis mitis humiliſque Magiſtri gravius inſoleſcere, & impatientes amplius fieri in clauſtro, quam fuiſſent in ſæculo. (Religioſorum quorumdam ſuperbia notatur.) Quodque magis perverſum eſt, plerique in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in ſua nonniſi contemptibiles eſſe potuerunt: ut quia videlicet, ubi a pluribus honores appetuntur, ipſi locum habere non meruerunt, ſaltem ibi honorabiles videantur, ubi ab omnibus honores contemnuntur. (Occupatio item rerum ſæcularium.) Video & alios (quod non ſine dolore videri debet) poſt aggreſſam Chriſti militiam, rurſus ſæcularibus implicari negotiis, rurſus cupiditatibus terrenis immergi: cum magna cura erigere muros, & negligere mores: ſub prætextu quoque communis utilitatis, verba vendere divitibus, & matronis ſalutationes; ſed & contra Imperatoris ſui edictum concupiſcere aliena, & ſua cum lite repetere: non audientes Apoſtolum ex imperio Regis tubicinantem: *Hoc ipſum*, inquit, *delictum eſt in vobis, quod*

causas

cauſas habetis. Quare non magis fraudem patimini? Ita-ne mundum ſibi, & ſe mundo crucifixerunt, ut qui antea vix in ſuo vico vel oppido cogniti fuerunt, modo circumeuntes provincias, & curias frequentantes, regum notitias, principumque familiaritates aſſecuti ſint? Quid de ipſo habitu dicam, in quo jam non calor, ſed color requiritur; magiſque cultui veſtium, quam virtutum inſiſtitur? Pudet dicere! vincuntur in ſuo ſtudio mulierculæ, quando a monachis pretium affectatur in veſtibus, non neceſſitas; nec ſaltem forma religionis retenta, in habitu ornari, non armari appetunt milites Chriſti: qui dum ſe præparare ad prælium, & contra aereas poteſtates prætendere paupertatis inſigne debuerant, (quod utique adverſarii valde formidant) in mollitie veſtimentorum pacis potius præferentes indicium, ultro ſe hoſtibus ſine ſanguine tradunt inermes. Nec aliunde hæc omnia mala contingunt, niſi quod illam, qua ſæculum deſervimus, deſerentes humilitatem, dum per hoc cogimur inepta denuo ſectari ſtudia ſæcularium, canes efficimur revertentes ad vomitum.

Luxus & vanitas veſtium in monachis res indigniſſima.

11 Audiamus itaque, quotquot tales ſumus, quid illa reſponderit quæ Dei mater eligebatur, ſed humilitatem non obliviſcebatur. *Ecce*, ait, *ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*. *Fiat* eſt deſiderii ſignum, non dubitationis indicium. Et per hoc quod dicit, *fiat mihi ſecundum verbum tuum*, magis intelligenda eſt affectum exprimere deſiderantis, quam effectum requirere more dubitantis. Quamquam nil obſtat intelligi, *fiat*, eſſe verbum orantis. Nemo quippe orat, niſi quod credit & ſperat. Vult autem a ſe requiri Deus etiam quod pollicetur. Et ideo forte multa quæ dare diſpoſuit, prius pollicetur, ut ex promiſſione devotio excitetur: ſicque quod gratis daturus erat, devota oratio promereatur. Sic pius Dominus, qui omnes homines vult ſalvos fieri, merita nobis extorquet a nobis: & dum nos prævenit tribuendo quod retribuat, gratis agit, ne gratis tribuat. Hoc utique prudens Virgo intellexit, quando prævenienti ſe muneri gratuitæ promiſſionis junxit meritum ſuæ orationis: *Fiat*, inquiens, *mihi ſecundum verbum tuum*. Fiat mihi de Verbo ſecundum verbum tuum: Verbum quod erat in principio apud Deum, fiat caro de carne mea ſecundum verbum tuum. Fiat obſecro mihi Verbum, non prolatum quod tranſeat, ſed conceptum ut maneat, carne videlicet indutum, non aere. Fiat mihi non tantum audibile auribus, ſed & viſibile oculis, palpabile manibus, geſtabile humeris. Nec fiat mihi verbum ſcriptum & mutum; ſed incarnatum & vivum: hoc eſt, non mutis figuris, mortuis in pellibus exaratum; ſed in forma humana meis caſtis viſceribus vivaciter impreſſum: & hoc non mortui calami depictione, ſed ſancti Spiritus operatione. Eo videlicet modo fiat mihi, quo nemini ante me factum eſt, nemini poſt me faciendum. Porro multifariam multiſque modis olim Deus locutus eſt Patribus in Prophetis: & aliis quidem in aure, aliis in ore, aliis etiam in manu factum eſſe verbum Domini memoratur: mihi autem oro, ut in utero fiat juxta verbum tuum. Nolo autem ut fiat mihi aut declamatorie prædicatum, aut figuraliter ſignificatum, aut imaginatorie ſomniatum: ſed ſilenter inſpiratum, perſonaliter incarnatum, corporaliter inviſceratum. Verbum igitur, quod in ſe nec poterat fieri, nec indigebat, dignetur in me, dignetur & mihi fieri ſecundum verbum tuum. Fiat quidem generaliter omni mundo, ſed ſpecialiter fiat mihi ſecundum verbum tuum.

Orari vult Deus pro his etiam quæ dare diſpoſuit.

Excuſatio S. BERNARDI, quod locum iſtum Evangelii poſt alios Expoſitores tractandum ſumpſerit.

LEctionem evangelicam expoſui, ſicut potui: nec ignoro quod non omnibus placebit, ſed ſcio me ob hanc rem multorum fore indignationi obnoxium: & aut judicabor ſuperfluus, aut præſumptor; quod videlicet poſt Patres, qui hunc ipſum locum pleniſſime expoſuerunt, rurſus in eodem novus expoſitor auſus fuerim mittere manum. Sed ſi quid dictum eſt poſt Patres quod non ſit contra Patres, nec Patribus arbitror, nec cuiquam diſplicere debere. Ubi autem dixi quod a Patribus accepi, dum ſit, abſit typhus præſumptionis, ut non deſit fructus devotionis; patienter audiam de ſuperfluitate cauſantes. Noverint tamen qui me tamquam de otioſa & non neceſſaria explanatione ſuggillant, non tam intendiſſe exponere Evangelium, quam ex Evangelio ſumere occaſionem loquendi quod loqui delectabat. Si vero peccavi, quod propriam magis ex hoc excitarim devotionem, quam communem quæſierim utilitatem: potens erit pia Virgo apud ſuum miſericordem Filium hoc meum excuſare peccatum, cui hoc meum qualecumque Opuſculum devotiſſime deſtinavi.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

SERMO PRIMUS.

De pronuntiatione Martyrologii.

Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Judæ. a

1 SOnuit vox lætitiæ in terra noſtra, vox exultationis & ſalutis in tabernaculis peccatorum. Auditum eſt verbum bonum, verbum conſolatorium, ſermo jucunditate plenus, dignus omni acceptione. Jubilate montes laudem, & omnia ligna ſilvarum plaudite manibus ante faciem Domini, quia venit. Audite cœli, & auribus percipe terra, obſtupeſce & lauda univerſitas creaturæ, ſed tu magis, o homo: *Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Judæ*. Quis tam lapidei cordis, cujus anima non liquefacta ſit in hoc verbo? Quid annuntiari dulcius poterat? Quid delectabilius commendari? Quid tale unquam auditum eſt, aut quid ſimile aliquando mundus accepit? *Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Judæ*. O breve verbum de Verbo abbreviato, ſed cœleſti ſuavitate refertum! Laborat affectio melliflux dulcedinis copiam latius effundere geſtiens, nec inveniens verba. Tanta ſiquidem eſt gratia ſermonis hujus, ut continuo incipiat minus ſapere, ſi unum jota mutavero. *Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Judæ*. O Nativitas illibata ſanctitate, honorabilis mundo, amabilis hominibus collati magnitudine beneficii, inveſtigabilis etiam Angelis ſacri profunditate myſterii, & in his omnibus admirabilis ſingulari excellentia novitatis! utpote quæ nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. O partus ſolus ſine dolore, ſolus neſcius pudoris, corruptionis ignarus; non reſerans, ſed conſecrans virginalis uteri templum! O Nativitas ſupra naturam, ſed pro natura; miraculi excellentia ſuperans, ſed reparans virtute myſterii! Fratres, generationem iſtam quis enarrabit? Angelus nuntiat, virtus obumbrat Altiſſimi, ſupervenit Spiritus: Virgo credit, fide concipit virgo, parturit virgo, manet virgo: quis non miretur? Naſcitur Altiſſimi Filius Deus de Deo genitus ante ſæcula; naſcitur Verbum infans: quis vel ſatis miretur?

Chriſti nativitas miranda.

2 Nec ſane otioſa nativitas, aut infructuoſa dignatio majeſtatis. *Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Judæ*. Vos qui in pulvere eſtis, expergiſcimini & laudate. Ecce Dominus venit cum ſalute, venit cum unguentis, venit cum gloria. Neque enim ſine ſalute Jeſus, neque ſine unctione Chriſtus, nec ſine gloria venit Dei Filius, ſiquidem ipſe ſalus, ipſe unctio, ipſe gloria, ſicut ſcriptum eſt: *Gloria Patris Filius ſapiens*. Felix anima, quæ guſtato ſalutis fructu, trahitur & currit in odorem unguentorum, ut videat gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti a Patre. Reſpirate perditi: venit Jeſus quærere & ſalvum facere quod perierat. Morbidi convaleſcite: venit Chriſtus, qui contritos corde ſanat unctione miſericordiæ ſuæ. Exultate quicumque eſtis grandia concupiſcentes: deſcendit ad vos Filius Dei, ut regni ſui faciat cohæredes. Ita obſecro, ſana me, Domine, & ſanabor: ſalvum me fac, & ſalvus ero: glorifica, & ero glorioſus. Sic nempe benedicet anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus, cum propitiatus fueris omnibus iniquitatibus meis, ſanaveris omnes infirmitates meas, repleveris in bonis deſiderium meum. Hæc tria, dilectiſſimi, ſapit mihi quod audio naſci Jeſum Chriſtum Filium Dei. Quare enim vocamus nomen ejus Jeſum, niſi *quia ipſe ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum*? Aut quare Chriſtus nominari voluit, niſi quia *computreſcere faciet jugum a facie olei*? Quare Filius Dei factus eſt homo, niſi ut homines faciat filios Dei? Voluntati autem ejus quis reſiſtit? Jeſus qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? Chriſtus qui ſanat, quis eſt qui vulneret? Filius Dei qui exaltat, quis eſt qui humiliet?

Mundo quam fructuoſa.

Prov. 10. 1.

Pſal. 102. 1.

Nativitatis tres fructus.

Matt. 1. 21.

Iſ. 10. 27.

3 Naſcitur ergo Jeſus; gaudeat quiſquis ille eſt, quem perpetuæ damnationis reum adjudicabat conſcientia peccatorum. Excedit quippe pietas Jeſu omnem criminum quantitatem ſeu numeroſitatem. Naſcitur Chriſtus: lætetur quicumque vitiis impugnabatur antiquis. Siquidem ante faciem unctionis Chriſti nullus omnino ſtare poterit morbus animæ, quamlibet inveteratus. Naſcitur Filius Dei: exultet qui magna ſolet deſiderare, quia magnus munerator advenit. Fratres, hic eſt hæres: devote ſuſcipiamus eum, ſic enim & hæ-

1. Peccatores.

2. Vitiis ſaucii.

3. Non exultat.

a Hæc verba leguntur in Uſuardi Martyrologio, quo Eccleſiæ Gallicanæ omnes, aut ferè omnes tunc utebantur, immo etiam Romana

& hæreditas noſtra erit. Qui enim proprium filium dedit, quomodo non omnia nobis ſimul cum filio donavit? nemo diſcredat, nemo hæſitet; habemus teſtimonium credibile nimis: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Fratres habere voluit Unigenitus Dei, ut eſſet in multis fratribus primogenitus ipſe. Utique nihil hæſitet ipſa puſillanimitas fragilitatis humanæ, prius ipſe factus eſt hominum frater, factus eſt hominis filius, factus eſt homo. Si & hoc homo judicat incredibile, fidem adſtruunt oculi.

Rom. 8. 32. Joan. 1. 14.

4 *Jeſus-Chriſtus natus eſt in Bethlehem Judæ.* Et vide dignationem. Non in Hieruſalem civitate regia; ſed in Bethlehem, quæ minima eſt in millibus Juda. O Bethlehem parva, ſed jam magnificata a Domino! magnificavit te qui factus eſt in te parvus ex magno. Lætare Bethlehem, & per omnes vicos tuos feſtivum hodie Alleluja cantetur. Quæ tibi civitas, ſi audiat, non invideat pretioſiſſimum illud ſtabulum, & illius præſepii gloriam? In univerſa ſiquidem terra celebre eſt nomen tuum, & beatam te dicunt omnes generationes. Ubique glorioſa dicuntur de te, civitas Dei: ubique pſallitur, quia *homo natus eſt in ea, & ipſe fundavit eam Altiſſimus.* Ubique, inquam, prædicatur, ubique clamatur, quia *Jeſus Chriſtus, filius Dei, naſcitur in Bethlehem Judæ.* Nec otioſum quod additur *Judæ*, ſiquidem admonet nos ejus quæ ad Patres facta eſt repromiſſio. *Non auferetur*, inquit, *ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Salus quippe ex Judæis, ſed ſalus uſque ad fines terræ. *Juda*, ait, *te laudabunt fratres tui. Manus tuæ in cervicibus inimicorum tuorum*, & cætera, quæ de Juda illo nuſquam legimus, ſed in Chriſto videmus impleta. Ipſe eſt enim Leo de tribu Juda, de quo & additur: *Catulus leonis Juda, ad prædam*, inquit, *fili mi aſcendiſti.* Magnus prædator Chriſtus, qui *priuſquam ſciat vocare patrem aut matrem, Samariæ ſpolia diripit.* Magnus prædator Chriſtus, qui aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem: nec tamen abſtulit quidquam, ſed magis ipſe dedit dona hominibus. Has itaque & cæteras ſimiles prophetias impletas in Chriſto (de eo ſiquidem & prædictas) ad mentem revocat, quod dicitur, *Bethlehem Judæ:* nec omnino quærere eſt, utrum a Bethlehem poſſit aliquid boni eſſe.

Pſal. 86. 5. Gen. 49. 10. Ibid. 8.

5 Sane quod ad nos ſpectat, diſcimus etiam ex hoc quemadmodum ſuſcipi velit qui in Bethlehem voluit naſci. Erat enim qui forte ei ſublimia quærenda arbitraretur eſſe palatia, ubi cum gloria Rex gloriæ ſuſciperetur: ſed non propter hoc a regalibus illis ſedibus venit. *In ſiniſtra ejus divitiæ & gloria, in dextera longitudo vitæ.* Horum omnium æterna in cœlis affluentia ſuppetebat, ſed paupertas non inveniebatur in eis. Porro in terris abundabat & ſuperabundabat hæc ſpecies, & neſciebat homo pretium ejus. Hanc itaque Dei Filius concupiſcens deſcendit, ut eam eligat ſibi, & nobis quoque ſua æſtimatione faciat pretioſam. Adorna thalamum tuum, Sion: ſed humilitate, ſed paupertate. In his enim pannis complacet ſibi, & Maria teſtimonium perhibente, his ſericis delectatur involvi. Abominationes Ægyptiorum immola Deo tuo.

Prov. 3. 16.

Bethlehem & Judæ allegorica expoſitio.

6 Conſidera denique quod in Bethlehem Judæ naſcitur, & ſollicitus eſto, quomodo Bethlehem Judæ inveniatis; & jam ne in te quidem ſuſcipi dedignatur. Bethlehem quippe domum panis, Juda ſonat confeſſionem. Tu ergo ſi divini verbi pabulo repleas animam tuam, fideliterque, etſi non digna, certe quanta potes devotione ſuſcipias panem illum, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo, Dominicum videlicet corpus Jeſu; ut veterem utrem corporis tui nova illa reſurrectionis caro reficiat & ſuſtineat, quatenus novum quod intus eſt vinum, hoc ſolidatus glutine, valeat continere: ſed denique ex fide vivas, & nequaquam gemere oporteat, quia oblitus ſis comedere panem tuum: Bethlehem factus es, dignus plane ſuſceptione Dominica, ſi tamen confeſſio non defuerit. Sit proinde, Judæa, ſanctificatio tua: confeſſionem & decorem induere, quam maxime ſtolam in miniſtris ſuis Chriſtus acceptat. Denique breviter tibi utrumque commendat Apoſtolus: *Corde*, inquiens, *creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Juſtitia ſiquidem in corde, panis in domo. Et enim Juſtitia panis. Et, *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Sit ergo in corde juſtitia, & juſtitia quæ ex fide eſt. Hæc enim ſola habet gloriam apud Deum. Sit etiam in ore confeſſio ad ſalutem: & ſecurus jam ſuſcipe eum, qui in Bethlehem Judæ naſcitur, Jeſum Chriſtum Filium Dei.

Rom. 10. 10. Matth. 5. 6.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI,

SERMO SEXTUS.

De eo quod ſcriptum eſt: *O Juda & Jeruſalem, nolite timere, cras egrediemini, & Dominus erit vobiſcum.* 2. Par. 20. 17.

1 VEros alloquitur Judæos, non littera, ſed ſpiritu: ſemen Abrahæ, cujus multiplicatio, ſicut promiſſa legitur, ſic videtur impleta. Neque enim filii carnis, ſed filii promiſſionis deputantur in ſemine. Sed nec illi Hieruſalem dicimus, quæ occidit Prophetas. Unde enim illam conſolemur, ſuper quam Dominus flevit, quæ data eſt in ſubverſionem? Illi dicimus, quæ de cœlo nova deſcendit: *Nolite timere, o Juda & Jeruſalem.* Nolite timere veri confeſſores, qui non ſolum ore, ſed toti pariter, & ex omni parte Domino confitemini, induti confeſſionem ſicut veſtimentum; immo quorum omnia interiora Domino confitentur, & omnia oſſa dicunt: *Domine, quis ſimilis tibi?* non ſicut hi *confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Vera confeſſio eſt, ſi omnia opera veſtra, Fratres, opera ejus ſint, & confiteantur ei. Confiteantur autem gemina quadam confeſſione, ut duplicibus veſtiamini, id eſt confeſſione peccatorum veſtrorum, & confeſſione laudis divinæ. Tunc enim veri Judæi eritis, ſi omnis vita veſtra confiteatur vos peccatores, & dignos multo majoribus pœnis: Deum vero ſumme bonum, qui pro his brevibus & tranſitoriis pœnis, æterna condonat ſupplicia, quæ meruiſtis. Quiſque enim ardenter non deſiderat pœnitentiam, videtur operibus dicere, non indigere ſe pœnitentia; & ita ſuam non confitetur culpam: aut non poſſe prodeſſe ei pœnitentiam; & ſic divinam non confitetur bonitatem. Vos autem eſtote veri Judæi, ſed & Hieruſalem vera, ut nihil jam timeatis. Eſt enim Hieruſalem viſio pacis; viſio, non poſſeſſio, cujus fines Dominus poſuit pacem, non initium ſane, nec medium. Si ergo pacem non habetis, immo quia perfectam in hoc ſæculo habere non poteſtis, ſaltem videte eam, intuemini, conſiderate, & deſiderate eam. Illuc ſint oculi cordis veſtri, ad pacem ſeſe dirigat intentio veſtra, ut omnia quæcumque facitis, hujus pacis, quæ exuperat omnem ſenſum, deſiderio faciatis: in omnibus hoc intendatis, ut reconciliati pacem habeatis ad Deum.

Luc. 19. 41. Pſal. 34. 10. Tit. 1. 16. Confeſſio duplex, peccatorum, & divinæ laudis. Philipp. 4. 7.

2 His dicimus, *Nolite timere*; hos conſolamur, non eos qui viam pacis non cognoverunt. Nam ſi illis dicitur: *Cras egrediemini*; comminatio, non conſolatio erit illa. Soli nimirum diſſolvi deſiderant, & egredi concupiſcunt, qui pacem vident, & ſciunt, ſi terreſtres domus eorum hujus habitationis diſſolvantur, quoniam ædificationem habent ex Deo, & non illi qui in inſaniam verſi ſuis compedibus delectantur. Denique hi tales moriendo non tam egreſſi dicendi ſunt, quam ingreſſi: qui non in lucem, non in libertatem vadunt, ſed in carcerem, ſed in tenebras, ſed in infernum. Vobis autem dicitur: *Nolite timere, cras egrediemini*, & jam non erit timor in finibus veſtris. Multos quidem habetis hoſtes: carnem, qua nullus poteſt eſſe vicinior hoſtis: præſens ſæculum nequam, quod undique circumfuſum eſt vobis: principes tenebrarum, qui viam veſtram obſident in aere collocati. Attamen nolite timere, cras egrediemini, id eſt in proximo. Cras enim in proximo eſt. Unde & ſanctus Jacob ait: *Cras reſpondebit mihi juſtitia mea.* Tres enim dies ſunt, de quibus etiam legimus: *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos.* Unus ſub Adam, alter in Chriſto, tertius cum Chriſto. Unde & ibi ſubditur: *Sciemus, ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum:* & hic dicitur: *Cras egrediemini, & Dominus erit vobiſcum.* His enim dicitur, qui dimidiaverunt dies ſuos, in quibus periit dies in qua nati ſunt, quæ eſt dies Adæ, dies peccati, cui Jeremias quoque maledicebat, dicens: *Maledicta dies, in qua natus ſum.* Omnes enim in illa naſcimur. Utinam pereat in nobis omnibus dies nebulæ & caliginis, dies tenebrarum & turbinis, quam nobis fecit Adam, quam fecit inimicus, qui dixit: *Aperientur oculi veſtri.*

Mors in deſiderio quibus. 2. Par. 20. 17. Animæ hoſtis triplex. Gen. 30. 33. Oſee 6. 3. Jer. 20. 14. Gen. 3. 5.

3 Ecce vero illuxit nobis dies redemptionis novæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ. Hæc eſt dies quam fecit Dominus: exultemus & lætemur in ea, quia cras egrediemur. Unde? niſi de conclavi hujus ſæculi, de ergaſtulo hujus corporis, de compedibus neceſſitatis, curioſitatis, vanitatis, & voluptatis, quæ etiam invitis nobis pedes tenent affectionis? Quid enim ſpiritui noſtro cum terrenis? Cur non ſpiri-

Pſ. 117. 24. Terrenis

Digitized by Google

ſpiritualia deſiderat, ſpiritualia quærit, ſpiritualia ſapit? O ſpiritus, qui de ſurſum eſtis, quod vobis cum infimis? [*contemptis quærenda ſunt cæleſtia.*] *Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.* [*Coloſſ. 3. 1.*] Sed *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem.* [*Sap. 9. 15.*] Neceſſitates multæ miſeri hujus corporis detinent nos. Viſus quidam pravi deſiderii, & delectationis terrenæ volare non patitur, & citius retrahit mentem, ſi forte aliquando ſublevetur. Sed nolite timere, cras egrediemini de lacu miſeriæ & de luto fæcis. Nam ut inde vos educeret, infixus eſt ipſe quoque in limo profundi. Nolite ergo timere, cras egrediemini de corpore mortis, & de omni corruptione peccati. Agite diem iſtum in Chriſto, ut ambuletis ſicut & ipſe ambulavit. *Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet, ſicut ipſe ambulavit, & ipſe ambulare.* [*1. Joan. 2. 6.*] *Nolite ergo timere, quia cras egrediemini*, & ſic ſemper cum Domino eritis. Vel quia ſignanter dictum, *& Dominus erit vobiſcum*, ſic intelligamus, ut dum ſumus in corpore, poſſimus nos eſſe cum Domino, id eſt, adhærere ejus voluntati, ſed non ille nobiſcum, ut conſentiat voluntati noſtræ. Vellemus enim jam liberi eſſe, concupiſcimus diſſolvi, egredi deſideramus: ſed adhuc differt ille certa ex cauſa. Cras egrediemur, & Dominus erit nobiſcum, ut quicquid voluerimus velit, & in nullo a noſtra voluntate diſcordet.

4 Itaque, Juda, & Hieruſalem, nolite timere, ſi perfectionem, quam deſideratis, nondum poteſtis adipiſci: ſed quod minus habet imperfectio converſationis, ſuppleat humilitas confeſſionis: & imperfectum veſtrum viderunt oculi Dei. [*Pſal. 138. 16.*] Propterea enim mandata ſua mandavit cuſtodiri nimis, [*Pſal. 118. 4.* *Mandata Dei cur tam ſevere nobis impoſita.*] ut videntes imperfectionem noſtram deficere, & non poſſe implere quod debet; fugiamus ad miſericordiam, & dicamus: *Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas:* [*Pſal. 62. 4.*] & qui non poſſumus in veſtitu innocentiæ ſeu juſtitiæ, appareamus veſtiti confeſſione. *Confeſſio enim & pulchritudo in conſpectu Domini*, [*Pſal. 95. 6.*] ſi tamen ſit (ut diximus) non oris tantum, ſed etiam totius hominis, ut omnia oſſa noſtra dicant: Domine, quis ſimilis tibi? idque ſolius pacis intuitu, & deſiderio reconciliationis ad Deum. Talibus enim dicitur: *O Juda & Hieruſalem, nolite timere, cras egrediemini*, id eſt quam cito a corpore exierit anima, omnes ſimul affectiones, omnia deſideria quibus per univerſum interim mundum diſperſa & ligata tenebantur, diſſolventur, & egredietur de viſu hoc; & Dominus erit vobiſcum. Nimis id quidem vobis videri poteſt, ſi tamen ad vos reſpicitis, & non ad ea quæ expectant vos. [*Corrupta natura ex peccato*] Nonne hoc univerſus mundus expectat? Creatura enim ſubjecta eſt vanitati: & cadente homine, quem conſtituerat Dominus dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ; tota ſimul hæreditas corrupta eſt. Inde diſtemperatus aer, terra in operibus Adæ maledicta, & omnia ſubdita vanitati.

5 Nec ſane reparabitur hæreditas, donec reparentur hæredes. Unde & juxta Apoſtoli teſtimonium: *ingemiſcit quoque, & parturit uſque adhuc.* [*Rom. 8. 22.*] Nec ſoli utique huic mundo, ſed & Angelis, & hominibus ſpectaculum facti ſumus. *Me*, inquit, *expectant juſti, donec retribuas mihi.* [*Pſ. 141. 8.*] Et Martyres, cum judicii diem poſtularent, non tamquam vindictæ cupidi, ſed perfectionem deſiderantes beatitudinis, quam tunc habituri ſunt, acceperunt divinum reſponſum: *Suſtinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum veſtrorum.* [*Apoc. 6. 11.* *Sancti non conſummabuntur ſine nobis.*] Acceperunt quidem jam ſingulas ſtolas: ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos. Vadia tenemus & obſides ipſa eorum corpora, ſine quibus conſummari non poſſunt, nec ea recipient ſine nobis. Unde de Patriarchis, & Prophetis ait Apoſtolus: *Deo melius aliquid providente pro nobis, ut non ſine nobis conſummarentur.* [*Heb. 11. 40.*] O ſi cognoſceremus & nos, quomodo expectant; & quantum deſiderant adventum noſtrum! quam ſollicite quærunt, quam libenter audiunt bona de nobis!

6 Quid tamen de his loquor, qui didicerunt ex his, quæ paſſi ſunt, compaſſionem, quando & ipſi nos Angeli ſancti deſiderant? [*Angeli quam noſtræ ſalutis cupidi & ſtudioſi.*] Nonne de vermiculis iſtis, & de pulvere iſto reſtaurandi ſunt muri cœleſtis Hieruſalem? Putatis quantum deſiderant cives cœleſtes inſtaurari civitatis ſuæ ruinas? Quomodo ſolliciti ſunt ut veniant lapides vivi, qui coædificentur eis? Quomodo diſcurrunt medii inter nos & Deum, fideliſſime portantes ad eum gemitus noſtros; & ipſius nobis gratiam devotiſſime reportantes? Plane non dedignabuntur ut ſimus eorum ſocii, quorum facti ſunt jam miniſtri. Nonne enim omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis? [*Hebr. 1. 14.*] Feſtinemus, obſecro, dilectiſſimi, feſtinemus: tota nos multitudo cœleſtis curiæ expectat. Exultare Angelos fecimus, quando converſi ſumus ad pœnitentiam: proficiamus, & feſtinemus complere de nobis eorum lætitiam. Væ tibi, quicumque es, qui deliberas redire ad lutum, reverti ad vomitum. Putaſ-ne placatos habebis in judicio quos tanto, & tam ſperato privare vis gaudio? Exultaverunt cum nos ad pœnitentiam venimus, tamquam ſuper his, quos ab ipſa inferi porta cernerent revocari. [*Sancti in cœlis expectant nos.*] Quid nunc erit, ſi ab ipſa paradiſi janua reverti viderint, & abire retrorſum eos, qui jam pedem alterum in paradiſo poſuerunt? Nam etſi corpora inferius, ſed corda ſurſum.

7 Currite, Fratres, currite; non ſoli Angeli, ſed & ipſe Angelorum vos Creator expectat. [*Deus etiam deſiderat nos.*] Nuptiæ paratæ ſunt, ſed nondum plena domus: adhuc expectantur; de quibus nuptiæ impleantur. Expectat vos Pater & deſiderat, non ſolum propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit vos: (unde & Unigenitus, qui in ſinu Patris eſt, ipſe & enarravit, Pater, inquiens, amat vos) [*Joan. 16. 27.*] ſed propter ſemetipſum, ſicut loquitur per Prophetam: *Propter memetipſum ego faciam, non propter vos.* [*Ezech. 36. 22.*] Quis enim implendum dubitet quod promiſit Filio, dicens: *Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam?* [*Pſal. 2. 8.*] Et alibi: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* [*Pſal. 109. 1.*] Non conterentur omnes inimici ejus, dum nos, qui ſumus membra ejus, aliquatenus impugnabunt. Non implebitur hæc promiſſio, donec noviſſima inimica deſtruatur mors. Nam de Filio quis neſciat, quantum deſideret fructum nativitatis, & totius vitæ quam geſſit in carne, denique fructum crucis & mortis ſuæ, pretium ſanguinis pretioſi? Nonne traditurus eſt regnum Deo & Patri, quod acquiſivit? Nonne ei reſtauraturus eſt creaturas ſuas, pro quibus Pater illum miſit in terras? Expectat nos & Spiritusſanctus. Eſt enim charitas & benignitas, in qua prædeſtinati ſumus ab æterno: nec dubium quin prædeſtinationem ſuam velit impleri.

8 Ergo quia paratæ ſunt nuptiæ, & omnis nos curiæ cœleſtis frequentia deſiderat & expectat; curramus non quaſi in incertum; curramus deſideriis, & profectu virtutum. Proficere, proficiſci eſt. Dicamus ſinguli: *Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundum judicium diligentium nomen tuum.* [*Pſ. 118. 132.*] Non ſicut ego merui, ſed ſicut illi decreverint, miſerere. Dicamus item: *Sicut fuerit voluntas in cœlo, ſic fiat.* [*1. Macc. 3. 60.*] Itemque: *Fiat voluntas tua.* [*Matt. 6. 10.*] Scimus quoniam ſcriptum eſt: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Aut quis accuſabit adverſus electos Dei?* [*Rom. 8. 31.*] *Annon licet*, inquit, *mihi facere quod volo?* [*Matt. 20. 15.*] Hæc ſit interim conſolatio noſtra, chariſſimi, donec egrediamur, & Dominus ſit nobiſcum: Qui magna ſua miſericordia ad beatam illam egreſſionem, & ad clarum illud *cras* nos perducat, & in hoc quoque proximo *cras* viſitare nos, & nobiſcum eſſe dignetur, ut ſi quis forte in tentatione qualibet detinetur, ipſo miſerante qui prædicare venit clauſis apertionem, cras egrediatur: ut cum gaudio ſalutari ſuſcipiamus coronam parvuli Regis noſtri, ipſo præſtante, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

Sermo Tertius.

In illud: *Hodie ſcietis quia veniet Dominus, & mane videbitis gloriam ejus.* Exod. 16. 7.

1 Quique terrigenæ, & filii hominum, audite. Vos qui in pulvere eſtis, expergiſcimini & laudate, quia veniet medicus ad ægrotos, redemptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita. Venit quippe qui projiciat in profundum maris omnia peccata noſtra, qui ſanet omnes infirmitates noſtras, qui nos propriis humeris ad propriæ dignitatis reportet originem. Magna eſt iſta potentia: ſed plus eſt miranda miſericordia, quod ſic venire voluit qui potuit ſubvenire. *Hodie*, inquit, *ſcietis quia veniet Dominus.* [*Exod. 16. 6.* *Eccleſia ſpiritum infallibilem in ſe, & explicat ... Scripturæ.*] Verba hæc quidem ſuo loco & tempore in Scriptura poſita ſunt: ſed non incongrue illa Vigiliæ dominicæ Nativitatis Eccleſia mater aptavit: Eccleſia, inquam, illa quæ ſecum habet conſilium & ſpiritum Sponſi & Dei ſui, cui dilectus inter ubera commoratur, ipſam cordis ſui ſedem principaliter poſſidens & conſervans. Nimirum ipſa eſt quæ vulneravit cor ejus, & in ipſam abyſſum ſecretorum Dei oculum contemplationis immerſit, ut & illi in ſuo, & ſibi in ejus corde perennem faciat manſionem. Cum ergo ipſa in Scripturis divinis verba vel alterat, vel alternat;

Digitized by Google

nat: fortior eſt a illa compoſitio, quam poſitio prima verborum; & fortaſſis tanto fortior, quantum diſtat inter figuram & veritatem, inter lucem & umbram, inter dominam & ancillam.

Dies myſtici duo, unus hujus ſæculi, alter futuri.

2 *Hodie ſcietis quia veniet Dominus.* Secundum æſtimationem meam duo in verbis illis dies nobis expreſſius commendantur. Primus, qui a primi hominis lapſu labitur uſque ad finem mundi; dies, cui Sancti ſæpius maledixiſſe noſcuntur. Ab illa enim luciſſima die, in qua conditus fuerat, Adam ejectus eſt; & in has rerum contruſus anguſtias, diem tenebroſum incurrit, & pene a lumine veritatis extinctus. In hac die naſcimur univerſi, ſi tamen dies debet, & non potius nox vocari: niſi quod lumen rationis quaſi quamdam ſcintillulam nobis inſuperabilis illa miſericordia dereliquit. Secunda vero dies erit in ſplendoribus Sanctorum in perpetuas æternitates, cum inclaruerit illud ſereniſſimum mane, qui eſt miſericordia repromiſſa, & abſorpta erit mors in victoria: cum dimotis umbris & tenebris, ſplendor veræ lucis furſum & deorſum, intus & exterius cuncta pariter occupabit. *Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam*, ait Sanctus; & *Repleti ſumus mane miſericordia tua.* Sed ad noſtrum diem revertamur, qui tamquam cuſtodia in nocte pro ſua brevitate dicitur, qui tamquam nihilum & inane ab illo familiari Spiritus-ſancti organo nominatur, cum dicit: *Quoniam omnes dies noſtri defecerunt:* & *Defecerunt ſicut fumus dies mei:* &, *Dies mei ſicut umbra declinaverunt. Parvi & peſſimi ſunt omnes dies vitæ meæ*, ait ille ſanctus Patriarcha, qui vidit Dominum facie ad faciem, qui cum eo tam familiariter loquebatur. Et quidem in hac ipſa die homini Deus rationem præſtat, tribuit intelligentiam: ſed neceſſe eſt ut exeuntem de hoc mundo illuminet lumine ſcientiæ ſuæ, ne ſi de domo carceris & umbra mortis extinctus exierit, illuminari non valeat in æternum. Ideo quippe Unigenitus Dei, Sol juſtitiæ, tamquam immenſi & præclari luminis cereus, in hujus mundi carcere illuminatus eſt & accenſus, ut omnes illuminari voluerint, ad illum accedant, illique jungantur, ut nihil medium inter illos ſit & ipſum. Peccata enim noſtra ſeparant inter nos & Deum. Sed illis ſublatis, vero lumini illuminandi, & quaſi concorporandi connectimur in idipſum: ſicut lumen extinctum lumini lucenti & ardenti ſine aliquo medio conjungitur, ut illuminetur, quatenus per exemplum viſibilium effectus rerum inviſibilium cognoſcamus.

Ps. 142. 8. Ps. 89. 14.
Ibidem. Ps. 89. 9. Ps. 101. 12. Gen. 47. 9.

Lumen divinum nobis neceſſarium.

3 Ad hoc igitur tam magnum & præfulgidum ſidus, juxta Prophetam, illuminemus nobis lumen ſcientiæ, priuſquam de mundi hujus tenebris exeamus, nede tenebris tranſeamus ad tenebras, & tenebras ſempiternas. Quæ eſt autem illa ſcientia? Profecto ſcire quia veniet Dominus, etſi quando veniet, ſcire non poſſumus. Hoc eſt illud totum quod poſtuletur a nobis. At, inquis, iſta ſcientia omnium eſt. Quis enim neſciat vel nomine tenus fidelis, quia veniet Dominus; quia venturus eſt judicare vivos & mortuos, & reddere unicuique juxta opera ſua? Non omnium iſta eſt ſcientia, Fratres mei, ſed nec multorum: paucorum eſt, quia revera pauci ſunt qui ſalvantur. Putaſne quia illi, qui cum male fecerint, lætantur & exultant in rebus peſſimis, vel ſciant, vel recogitent, quia veniet Dominus? Si dixerint ipſi, tu noli credere: quia, *qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt. Confitentur*, ait Apoſtolus, *ſe noſſe Deum, factis autem negant; quia fides ſine operibus mortua eſt.* Non enim ſe ita omni impuritate polluerent, ſi Dominum venturum ſcirent, vel formidarent: ſed vigilarent utique, & non ſinerent tam graviter perfodi conſcientias ſuas.

Oſee 10. 12. juxta LXX.

Fidei ſcientia nobis neceſſaria.

Prov. 2. 14. paucorum eſt. 1 Joan. 2. 4. Tit. 1. 16. Jac. 2. 20.

4 Scientia autem illa in primo gradu operatur pœnitudinem & dolorem, ut riſum in luctum, cantum in planctum, gaudium in mœrorem convertat, & incipiant tibi diſplicere quæ vehementer ante placuerant: & illa ſpecialiter horreas, quæ ſpecialiter appetebas. Sic enim ſcriptum eſt: *Quia qui addit ſcientiam, addit & dolorem;* ut veracis & ſanctæ ſcientiæ ſit dolor ſubſequens argumentum. In ſecundo vero gradu operatur correctionem, ut jam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato, ſed coerceas gulam, jugules luxuriam, ſuperbiam deprimas, & facias ſervire corpus ſanctitati, quod iniquitati ante ſervierat. Pœnitudo enim ſine correctione non proderit, ſicut Sapiens ait: *Unus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſt eis, niſi labor? Unus orans, & unus maledicens, cujus vocem exaudiet Deus? Qui enim baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, nihil proficit lavatio ejus*, ſed juxta Salvatoris ſententiam verendum eſt, ne ei aliquid deterius contingat. Sed quia hæc diutius haberi non poſſunt, niſi circa ſe multa circumſpectione mens indefeſſa vigilet & attendat, in tertio gradu operatur ſollicitudinem, ut jam ſollicitus incipiat ambulare cum Deo ſuo, & ex omni parte ſcrutetur, ne vel in leviſſima re tremendæ illius majeſtatis offendat aſpectus. In pœnitudine accenditur, in correctione ardet, in ſollicitudine lucet, ut interius & exterius renovetur.

Scientiæ hujus primus gradus, dolor de peccatis.

Eccli. 1. 18.

2 Correctio.

Eccli. 34. 28.

Joan. 5. 14.

3 Sollicitudo.

5 Hic jam reſpirare incipit a tribulatione malorum & dolore, & timoris magnitudinem ſpirituali lætitia temperare, ne ſuorum enormitate ſcelerum abundantiori triſtitia abſorbeatur. Hinc etſi timet a Judice, ſperat a Salvatore: cum jam in animo ejus timor & lætitia obequitent, & obvient ſibi; plerumque timor lætitiam ſuperet, lætitia ſæpius timorem excludat, & intra ſui gaudii concludat arcanum. FELIX CONSCIENTIA, in qua luctamen hujuſmodi indeſinenter conficitur, donec quod mortale eſt abſorbeatur a vita, donec evacuetur timor qui ex parte eſt, & ſuccedat lætitia, quod perfectum eſt: quia non timor ſempiternus, ſed lætitia ſempiterna erit ei. Jam vero ſic ardens & lucens, nondum in domo ſe eſſe confidat, ubi ſine omni timore ventorum accenſum lumen ſoleat deportari; ſed meminerit ſe eſſe ſub dio, & utraque manu ſtudeat operire quod portat; nec credat aeri, etiamſi videat eſſe tranquillum. Repente enim, & hora qua non putaverit, mutabitur; & ſi vel ad modicum manus remiſerit, lumen extinguetur. Quod ſi etiam ardor portantis manus (ut quandoque fieri ſolet) aduſſerit, eligat potius pati, quam retrahere manus ſuas: quia in momento, in ictu oculi poterit exſufflari. Si eſſemus in domo illa non manu facta, æterna in cœlis, ubi nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, nihil eſſet timendum. Nunc vero tribus maligniſſimis & validiſſimis ventis expoſiti ſumus, carni, diabolo & mundo, qui conſcientiam illuminatam moliuntur extinguere inſufflantes in cordibus noſtris deſideria mala, motus illicitos, & ita te repente turbantes, ut vix prænoſcere valeas, unde venias, aut quo vadas. Ex quibus etſi duo ſæpius intermittunt, a tertio tamen nemo unquam ſufflandi inducias extorſit. Ideo utriſque manibus, & cordis, & corporis, anima eſt tegenda, ne forte quæ jam illuminata fuerat, extinguatur; nec cedendum, vel recedendum, etiamſi gravis tentationum fervor utriuſque hominis ſtatum vehementer afflixerit; ſed dicendum cum Sancto: *Anima mea in manibus meis ſemper.* ELIGAMUS potius ardere, quam cedere. Et ſicut quod in manibus noſtris tenemus non facile obliviſcimur; ſic NUMQUAM obliviſcamur negotium animarum noſtrarum, & illa cura principaliter vigeat in cordibus noſtris.

Conſcientia felix, quæ.

Securitas hic nulla.

Timendum ſemper.

Pſ. 118. 109.

6 Cum ergo ſic lumbi noſtri præcincti fuerint, & lucernæ ardentes, cuſtodiendæ ſunt vigiliæ noctis ſupra gregem cogitationum & actionum noſtrarum; ut ſi in prima vigilia, vel ſecunda, vel tertia Dominus venerit, paratos nos inveniat. Prima vigilia eſt rectitudo operis, ut ad hanc quam juraſti Regulam, omnem vitam exæquare coneris, nec tranſgrediaris terminos quos poſuerunt patres tui in omnibus viæ & vitæ hujus exercitiis, non declinans ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Secunda, puritas intentionis, ut ſimplex oculus totum corpus lucidum faciat: quatenus quicquid feceris, propter Deum facias, & ad locum unde exeunt gratiæ revertantur, ut iterum fluant. Tertia eſt cuſtodia unitatis, ut in congregatione poſitus, voluntates aliorum tuis voluntatibus anteponas; ut non ſolum ſine querela, ſed & cum gratia inter fratres maneas, portans omnes, orans pro omnibus, ut & de te quoque dicatur: *Hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael, hic eſt qui multum orat pro populo & pro ſancta civitate Hieruſalem.* Ita ergo in hac die adventus Unigeniti nobis veram ſcientiam accendit, ſcientiam, inquam, illam, quæ nos doceat quia veniet Dominus, quæ ſit morum noſtrorum perpetuum, & ſtabile fundamentum.

Vigiliæ tres noctis exponuntur.

1. Rectitudo operis.

2. Puritas intentionis.

3. Cuſtodia unitatis.

Mach. 2. 15.

7 *Et mane*, inquit, *videbitis gloriam ejus.* O mane! o dies, quæ melior eſt in atriis Domini ſuper millia, quando erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato, cum ſplendor lucis & fervor charitatis uſque in altiſſima illa magnalia terrarum incolas illuſtrabit! Quis de te cogitare, nedum aliquid præſumat recitare? Interim tamen ædificemus, Fratres, fidem noſtram, ut ſi mirabilia illa, quæ nobis reſervantur, videre non poſſumus, ſaltem mirabilia, quæ propter nos in terris facta ſunt, aliquantulum contemplemur. Tria opera, tres mixturas fecit omnipotens illa majeſtas in aſſumptione noſtræ carnis, ita ſingulariter mirabilia, & mirabiliter ſingularia, ut talia nec facta ſint, nec facienda ſint amplius ſuper ter-

Mixturæ tres mirabiles in Incarnatione.

a Quanti Bernardus fecerit Eccleſiæ univerſæ decreta, quæ tantam ejus auctoritatem etiam in accommodatione Scripturæ ſenſu agnoſcebat, qualem certe nec ipſe exigit.

A terram: Conjuncta quippe ſunt ad invicem Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Admirabiles iſtæ mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diverſa, tamque diviſa ab invicem, invicem potuere conjungi.

8 Et primo quidem intuere creationem, poſitionem, & diſpoſitionem rerum: quanta ſit videlicet in creatione potentia, quanta in poſitione ſapientia, in compoſitione quanta benignitas. In creatione vide quam multa, & quam magna potenter creata ſunt: in poſitione quam ſapienter cuncta locata ſunt: in compoſitione quam benigne ſuprema & infima connexa ſunt, tam amabili, quam admirabili charitate. B Huic enim limo terreno vim vitalem miſcuit, ut in arboribus, unde ſurgit venuſtas in foliis, in floribus pulchritudo, ſapor in fructibus & medicina. Nec hoc contentus, adjecit etiam vim ſenſibilem limo noſtro, ut in pecoribus, quæ non ſolum vitam habeant, ſed & ſentiant quinquepartita ſenſificatione vigentes. Addidit adhuc honorare limum noſtrum, & ei vim rationalem immiſit, ut in hominibus, qui non ſolum vivunt, ſentiunt, ſed & diſcernunt inter commodum & incommodum, inter bonum & malum, inter verum & falſum. Voluit quoque infirmiora noſtra abundantiori gloria ſublimare, & contraxit ſe majeſtas: quod melius habebat, videlicet ſeipſum, limo noſtro conjungeret, & in perſona una ſibi invicem unirentur C Deus & limus, majeſtas & infirmitas, tanta vilitas & ſublimitas tanta. Nihil enim Deo ſublimius, nil vilius limo: & tamen tanta dignatione Deus deſcendit in limum, tantaque dignitate limus aſcendit in Deum, ut quicquid in eo Deus fecit, limus feciſſe credatur; quicquid limus pertulit, Deus in illo pertuliſſe dicatur, tam ineffabili, quam incomprehenſibili ſacramento. Et attende, quia ſicut in illa ſingulari divinitate Trinitas eſt in perſonis, unitas in ſubſtantia; ſic in iſta ſpeciali commixtione trinitas eſt in ſubſtantiis, in perſona unitas: & ſicut ibi perſonæ non ſcindunt unitatem, unitas non minuit Trinitatem; ita & hæc perſona non confundit ſubſtantias, nec ſubſtantiæ ipſæ perſonæ diſſipant unitatem. Summa illa Trinitas hanc nobis exhibuit trinitatem, opus mirabile, opus ſingulare inter omnia, & ſuper omnia D opera ſua. Verbum enim, & anima, & caro in unam convenere perſonam; & hæc tria unum, & hoc unum tria, non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ. Hæc eſt prima & ſuperexcellens mixtura; & hæc prima inter tres. Adverte homo quia limus es, & non ſis ſuperbus: quia Deo conjunctus es, & non ſis ingratus.

Secunda, unio virginitatis & maternitatis.

9 Secunda mixtura eſt, Virgo & mater, admirabilis plane & ſingularis. A ſæculo non eſt auditum, quod virgo eſſet quæ peperit, quod mater eſſet quæ virgo permanſit. Numquam juxta rerum ordinem virginitas eſt ubi fœcunditas prædicatur; nec fœcunditas, ubi virginitas integra conſervatur. Sola hæc eſt, in qua virginitas & fœcunditas obviaverunt ſibi. Ibi ſemel factum eſt quod factum non fuerat, nec fiet in æternum: quia nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. E Tertia eſt, fides & cor humanum; & hæc quidem prima & ſecunda inferior, ſed non minus fortitan fortis. Mirum enim eſt, quomodo cor humanum his duobus fidem accommodavit, quomodo credi potuit quod Deus homo eſſet: quod virgo manſerit quæ peperiſſet. Sicut ferrum & teſta jungi non poſſunt, ſic & hæc duo nequeunt commiſceri, ſi non miſceat glutinum Spiritus Dei. Ergo-ne credendum eſt, quod iſte Deus ſit, qui ponitur in præſepio, qui vagit in cunis, qui omnium infantilium neceſſitatum injurias patitur, qui flagellatur, qui conſpuitur, qui crucifigitur, qui ponitur in ſepulchro, & inter duos lapides concluditur, excelſus & immenſus? Illa-ne virgo F erit, quæ lactat puerum, cui maritus continuus comes eſt, in convivio, in thalamo; qui ducit illam in Ægyptum, reducit ab Ægypto, & ſolus cum ſola tam longinquam, tam ſecretam conficit viam? Quomodo potuit hoc perſuaderi generi humano, univerſo orbi terrarum? Et tamen tam facile, tam potenter perſuaſum eſt, ut mihi id credibile faciat credentium multitudo. Juvenes & virgines, ſenes cum junioribus elegerunt mille mortibus mori, quam vel ad momentum ab iſta fide deficere.

Tertia, fidei & cordis humani unio.

Fidei virtus ingens.

10 Et hæc quidem mixtura excellens, ſed excellentior eſt ſecunda, tertia vero excellentiſſima eſt. Primam auris audivit, ſed oculus non vidit: quia auditum eſt & creditum uſque in fines terræ magnum illud pietatis ſacramentum: ſed tamen oculus, Deus, non vidit abſque te, quomodo te intra virginei ventris anguſtias humano corpori conjunxiſti. Secundam oculus vidit, quia ſe fecundam & virginem illa ſingu- A laris Regina conſpexit, quæ conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo: cognovit & Joſeph, non minus teſtis, quam cuſtos tantæ virginitatis. Tertia in cor hominis aſcendit, cum quod factum eſt, ſicut factum eſt creditum eſt: cum magis oraculo, quam oculo credimus, cum quæ dicta vel facta ſunt, tenemus firmiſſime, nullatenus dubitantes. In prima vide quid, in ſecunda per quid, in tertia propter quid Deus dederit tibi. Dedit tibi Chriſtum per Mariam propter ſanitatem. In prima remedium eſt, quia ex Deo & homine cataplaſma confectum eſt, quod ſanaret omnes infirmitates tuas. Contuſæ ſunt autem & commixtæ hæ duæ ſpecies in utero Virginis, tamquam in mortariolo; ſancto Spiritu, tamquam piſtillo, illas ſuaviter commi- B ſcente. Sed quia indignus eras cui donaretur, datum eſt Mariæ, ut per illam acciperes quicquid haberes: quæ per hoc quod mater eſt, genuit tibi Deum: per hoc quod virgo eſt, exaudita eſt pro reverentia ſua in cauſa tua & totius generis humani. Si ſola mater eſſet, ſufficeret ei ut ſalvaretur per filiorum generationem: ſi ſola virgo, ſufficeret ſibi; nec benedictus fructus ventris ejus mundi pretium eſſet. Cum ergo in prima ſit remedium, in ſecunda adjutorium eſt: quia nihil nos Deus habere voluit, quod per Mariæ manus non tranſiret. In tertia autem meritum eſt, quia cum hæc firmiter credimus, jam meritum habemus; & in fide ſanitas eſt, quia *qui crediderit ſalvus erit.*

Hæc merito nos excitent ad ſerium & ſedulum Virginis Deiparæ cultum.

Marc. 16. 16.

C

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI,

SERMO QUARTUS.

De medicinis lævæ, & deliciis dexteræ Excelſi.

1 HOdiernum quidem ſermonem Ordinis noſtri conſuetudo non exigit: ſed craſtina opus erit circa Miſſarum ſolemnia diutius occupari, & hora brevis ſermonis longitudinem non admittet. Propterea non abre puto præparare hodie corda veſtra tantæ ſolemnitati, præſertim cum ſit profundiſſima ſacramenti hujus & incomprehenſibilis altitudo, & tamquam fons vitæ quo magis hauriatur, ac magis exuberans numquam valet ex- D hauriri. Denique ſcio quemadmodum abundet pro Chriſto tribulatio veſtra: & utinam abundet & conſolatio veſtra per ipſum! Nam mundialem quidem conſolationem vobis offerre nec libet, nec licet. Vilis eſt, & ad nihilum utilis hujuſmodi conſolatio: & (quod magis eſt metuendum) etiam veræ ac ſalubris conſolationis eſt impedimentum. Propterea qui delectatio eſt & gloria Angelorum, ipſe factus eſt & ſalus & conſolatio miſerorum; qui in civitate ſua magnus & ſublimis valde beatificat cives, ipſe in exilio parvulus & humilis valde lætificat exules: & qui in altiſſimis eſt gloria Patris, factus eſt in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Parvulus enim datus eſt parvulis, ut magnus detur magnis: & quos juſtificat parvulus, magnificet poſtmodum & glorificet magnus & glorioſus. Hinc ſine dubio Vas electionis, quod de plenitudine parvuli E hujus acceperat, (licet enim parvulus, ſed plenus, plenus gratia & veritate, & in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter) hinc utique Paulus eructat verbum illud bonum, quod his diebus frequenter audiſtis; *Gaudete, in Domino ſemper, iterum dico, gaudete:* Gaudete inquit, de exhibitione, iterum gaudete de promiſſione: quoniam & res plena gaudio, & ſpes plena gaudio eſt. Gaudete, quia jam percepiſtis dona ſiniſtræ: gaudete, quia expectatis præmia dexteræ. *Læva*, inquit, *ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Læva quidem levat, dextera ſuſcipit. Læva medetur & juſtificat: dextra amplectitur & beatificat. In læva ejus merita, in dextera vero F præmia continentur: in dextera, inquam, deliciæ, in ſiniſtra ſunt medicinæ.

Conſolatio mundi vilis & noxia.

Coloſſ. 2. 9.

Philip. 4. 4.

Cant. 2. 6.

2 Sed attende pium medicum, attende medicum ſapientem. Conſidera diligentius quam nova medicamina portet, vide quam non modo pretioſas, ſed & ſpecioſas attulerit medicinas; non ſolum perutiles ad ſanitatis fructum, ſed & delectabiles ad aſpectum, & ſuaves ad guſtum. Denique primam ejus medicinam, primum quod in ſiniſtra portat, attende; & conceptum invenies ſine ſemine. Intuere, obſecro, quale ſit illud, quam novum, quam admirabile, quam amabile, quam jucundum! Quid enim pulchrius, quam generatio caſta? quid glorioſius, quam ſancta & ſincera conceptio, in qua nihil pudoris eſt, nihil ſordis, nihil corruptionis? At quoniam minus fortaſſis detineret nos, grata licet, admiratio novitatis, niſi fructus quoque ſalutis & utilitatis conſideratio animum delectaret; conceptus iſte, non

Remedia ex Chriſti nativitate allata.

1. Conceptus ſine pudore.

modo

mundo glorioſus in ipſa quaſi exteriori ſpecie, ſed & pretioſus in interiori virtute: ut ſecundum quod ſcriptum eſt, in ſiniſtra Domini gloria ſimul & divitiæ inveniantur; divitiæ, inquam, ſalutis cum gloria novitatis. *Prov. 3. 16.* Quis enim poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſolus ſine omni illicita, & immunda conceptus eſt voluntate? In ipſa radice & origine mea infectus & inquinatus ſum: immunda eſt conceptio mea, ſed eſt a quo tollatur iſta confuſio. Ipſe eam tollit, in quem ſolum non cadit.

3 Divitias ſalutis habeo, quibus redimam propriæ conceptionis impuritatem, Chriſti puriſſimam conceptionem. Adde adhuc, Domine Jeſu, innova ſigna, immuta mirabilia; nam priora quidem ipſa conſuetudine viluerunt. Plane enim ſolis ortus & occaſus, terræ fœcunditas, temporum viciſſitudo, miracula ſunt, & magna miracula; ſed toties hæc vidimus, ut jam non ſit qui attendat. Innova ſigna, & immuta mirabilia. *Iſa. 43. 19. Apoc. 21. 5.* *Ecce*, ait, *nova facio omnia*. Quis hoc ait? *Agnus* utique *qui ſedebat in throno*. Agnus plane totus ſuavis, totus delectabilis, denique totus unctus. Hinc enim interpretationem habet nomen ejus, quod eſt Chriſtus. *2. Partus ſine dolore.* Cui poterit aſper aut durus videri, qui nec ipſi Matri in nativitate quidquam aſperitatis, quidquam intulit læſionis? O nova vere miracula! Conceptus fuit ſine pudore, partus ſine dolore. Mutata eſt in Virgine noſtra maledictio Evæ. Peperit enim filium ſine dolore. Mutata eſt, inquam, maledictio in benedictionem, & ſicut prædictum eſt per Angelum Gabrielem, *Luc. 1. 28.* *Benedicta tu in mulieribus*. O beata ſola inter mulieres benedicta, & non maledicta; ſola a generali maledicto libera, & a dolore parturientium aliena. Nec mirum, Fratres, ſi dolorem non intulit Matri, qui dolores totius mundi tulit, ſecundum quod Iſaias ait: quia *vere languores noſtros ipſe tulit*. *Iſa. 53. 4.* Duo ſunt quæ timet humana fragilitas: pudor & dolor. Utrumque Chriſtus tollere venit, unde & utrumque ſuſcepit, quando (ut cætera ſileam) morte, & morte turpiſſima condemnatus eſt ab iniquis. Itaque ut fiduciam nobis daret quod tolleret hæc a nobis, prius Matrem ſuam immunem ab utroque ſervavit, ut nec in conceptu quidquam pudoris, nec in partu quidquam doloris exſiſteret.

3. Maternitas ſine corruptione. 4 Accumulantur adhuc divitiæ, creſcit gloria, innovantur ſigna, & miracula immutantur. Non ſolum ſine pudore conceptus, & ſine dolore partus; ſed & Mater eſt ſine corruptione. O vere novitas inaudita! Virgo peperit, & poſt partum inviolata permanſit, fœcunditatem prolis cum carnis integritate, & gaudium matris habens cum virginitatis honore. Jam ſecurus exſpecto promiſſam mihi gloriam incorruptionis in carne mea, quandoquidem conſervata per eum eſt incorruptio etiam in Matre ſua. Facile erit ei, per quem Mater ipſa incorruptionem non perdidit pariendo, ut & corruptibile hoc incorruptionem induat reſurgendo.

4. Proles ſine omni labe peccati. 5 Habes tamen adhuc majores divitias, habes gloriam ampliorem. Mater eſt ſine corruptione virginitatis, Filius ſine omni labe peccati. Non cadit in matrem Evæ maledictio, non cadit in prolem generalis illa conditio, de qua dictum eſt per Prophetam: *Job. 14. 4.* *Nemo mundus a ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram*. Ecce infans ſine ſorde, ſolus inter homines verax, immo & veritas ipſa. *Joan. 1. 29.* *Ecce Agnus ſine macula. Agnus Dei qui tollit peccata mundi*. Quis enim peccata melius tolleret, quam is in quem peccatum non cadit? Iſte ſine dubio lavare me poteſt, quem conſtat inquinatum non eſſe. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ ſola ſine pulvere eſt. Ille meo feſtucam educat de oculo, qui non habet trabem in ſuo: immo ille trabem educat de meo, qui nec exiguum pulverem habet in ſuo.

6 Vidimus certe divitias ſalutis & vitæ; vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti a Patre. Quæris, a quo Patre? *Et filius Altiſſimi vocabitur*. Manifeſtum eſt quis Altiſſimus ſit. *Luc. 1. 35.* Sed ne quis remaneat locus diſſimulationis; *Quod ex te naſcetur Sanctum*, ait Angelus Gabriel ad Mariam, *vocabitur Filius Dei*. *Pſal. 15. 10.* O vere ſanctum! Non dabis, Domine, Sanctum tuum videre corruptionem, quod nec Matri quidem abſtulit incorruptionem. Creſcunt miracula, multiplicantur divitiæ, theſaurus aperitur. Quæ generat, & mater & virgo eſt; qui generatur, & Deus, & homo eſt. *Mira hæc abſconſa.* Sed numquid dabitur ſanctum canibus, aut margaritæ porcis? Abſcondatur certe theſaurus noſter in agro, & pecunia noſtra in ſacculo reponatur. *Chriſti humilitas in nativitate.* Operiatur conceptus ſine ſemine Matris deſponſatione, partus ſine dolore vagitibus parvuli & mœrore. Abſcondatur & parturientis incorruptio legali purificatione; infantis innocentia ſolita circumciſione. Abſconde, inquam, abſconde, Maria, novi Solis fulgorem: pone in præſepio, involve pannis infantem: nam & ipſi panni divitiæ noſtræ ſunt. Pretioſiores ſiquidem panni Salvatoris omni purpura, & glorioſius hoc præſepe auratis regum ſoliis; ditior denique Chriſti paupertas cunctis opibus, cunctiſque theſauris. Quid enim humilitate ditius, quid pretioſius invenitur; qua nimirum regnum cœlorum emitur, & divina gratia acquiritur? Sicut ſcriptum eſt: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*: *Matth. 5. 3. Jac. 4. 6.* & apud Apoſtolum, *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. Habes commendatam a Deo humilitatem in nativitate. In hac enim exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens, & habitu inventus ut homo.

Charitas in paſſione. 7 Vis adhuc pretioſiores divitias, & ſuperexcellentem gloriam invenire? Habes charitatem in paſſione. *Joan. 15. 13.* *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Hæ divitiæ ſalutis & gloriæ, ſanguis pretioſus quo redempti ſumus; & crux Dominica, in qua cum Apoſtolo gloriamur. *Gal. 6. 14.* *Mihi autem*, inquit, *abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu-Chriſti*. Et dicebat: *1. Cor. 2. 2.* *Non arbitratus ſum me ſcire inter vos, niſi Chriſtum Jeſum, & hunc crucifixum*. Ipſa eſt læva Chriſtus Jeſus, & hic crucifixus: nam dextera quidem Chriſtus Jeſus, & hic glorioſus. *Chriſtum*, inquit, *Jeſum, & hunc crucifixum*. Fortaſſe crux ipſa nos ſumus, cui Chriſtus memoratur infixus. *Chriſti crux homo.* Homo enim formam crucis habet: quam, ſi manus extenderit, exprimet manifeſtius. Loquitur autem Chriſtus in pſalmo: *Pſal. 68. 3.* *Infixus ſum in limo profundi*. Limum quidem nos eſſe manifeſtum eſt, quoniam de limo plaſmati ſumus. Sed tunc quidem limus paradiſi fuimus, nunc vero limus profundi. *Infixus ſum*, inquit, non pertranſii, non receſſi. *Matt. 28. 20.* *Vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Ipſe eſt enim Emmanuel, nobiſcum Deus. Nobiſcum utique, ſed per ſiniſtram. *Gen. 38. 27.* Sic enim olim Thamar pariente, Zara prius ſolam protulit manum, quæ in ſacramento Dominicæ paſſionis coccineo alligata eſt filo.

8 Itaque jam quidem tenemus ſiniſtram, ſed adhuc clamare neceſſe eſt: *Job. 14. 15.* Operi manuum tuarum porrige dexteram: *Pſal. 15. 11.* nam delectationes in dextera tua uſque in finem. Domine, extende * nobis dexteram, & ſufficit nobis: *Gloria*, inquit, *& divitiæ in domo ejus*, utique qui timet Dominum. ** al. oſtende* Sed in domo tua, Domine, quid? *Pſal. 111. 3.* Profecto gratiarum actio, & vox laudis. *Beati qui habitant in domo tua, Domine*, &c. *Majeſtas Chriſti in gloria.* *Oculus* enim *non vidit, & in cor hominis non aſcendit quæ præparaſti Deus diligentibus te*. *Pſal. 83. 5. 1. Cor. 2. 9.* Lux eſt enim inacceſſibilis, pax eſt *quæ exſuperat omnem ſenſum*, fons eſt qui aſcenſum neſcit, ſed deſcenſum. Non vidit oculus lucem inacceſſibilem, non audivit auris pacem incomprehenſibilem. Specioſi quidem pedes evangelizantium pacem: ſed licet in omnem terram exiverit ſonus eorum; pax tamen quæ exſuperat omnem ſenſum, nec ab ipſis quanta erat potuit capi, nedum aliorum auribus tradi. Ait enim Paulus ipſe: *Rom. 10. 17. Philip. 3. 13. Rom. 10. 17.* *Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Fides quidem ex auditu, auditus autem per verbum Dei*: ſed fides, non ſpecies; & promiſſio, non exhibitio pacis. *Pax plena & perfecta alteri vitæ reſervatur.* Et quidem pax nunc eſt etiam in terra hominibus bonæ voluntatis; ſed quid eſt pax iſta ad illius plenitudinem & ſupereminentiam pacis? Unde & ipſe Dominus ait. *Joan. 14. 27.* *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*. Meæ ſiquidem, quæ exſuperat omnem ſenſum, & eſt pax ſuper pacem, necdum capaces eſtis: propterea do vobis patriam pacis, & relinquo interim viam pacis.

9 Sed quid eſt quod diximus, *In cor hominis non aſcendit?* Utique quia fons eſt, & aſcenſum neſcit. Scimus enim quia fontium natura eſt, rivos ſectari convallium, montium ardua declinare, ſicut ſcriptum eſt: *Pſ. 103. 10.* *Qui emittis fontes in convallibus, inter medium montium pertranſibunt aquæ*. Hoc autem eſt unde admonere ſæpius ſtudeo veſtram charitatem, quia *Jacob. 4. 6.* *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. Fons enim ad altiora non aſcendit, quam ſit locus ejus unde procedit. Sed videri poteſt ſecundum hanc regulam non impediri a ſuperbia vias gratiæ, præſertim quod ille primus ſuperbus, qui, ſecundum Scripturam, *Job 41. 25.* rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ, dixiſſe non legitur, Altior ero, ſed, *Ero*, inquit, *ſimilis Altiſſimo*. *Iſa. 14. 14. 2. Theſſ. 2. 4.* Attamen non mentitur Apoſtolus, *quoniam ille extollitur ſupra omne quod creditur, aut quod colitur Deus*. *Superbia deteſtanda.* Horret humanus auditus verbum; ſed utinam horreat ſimiliter animus cogitatum malignum pariter & affectum. Dico enim vobis, quod non tantum ille, ſed & omnis ſuperbus extollitur ſupra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem ſuam, & ſuperbus vult fieri ſuam. Jam videtur æqualitas: ſed attende male congruam proportionem. *Superbus omnis extollitur ſupra Deum.* Deus quidem in his tantum quæ ratio approbat, ſuam vult fieri voluntatem: ſuperbus vero & cum ratione, & contra rationem. Vides quoniam altitudo eſt, & non illuc perveniunt fluenta gratiæ. *Matt. 18. 3.* *Niſi converſi fueritis*, inquit, *& efficiamini ſicut parvuli iſti*, (ſe autem dicit, qui eſt fons vitæ, in quo habitat

beat & unde manat plenitudo omnium gratiarum) *non intrantis in regnum cœlorum* Para proinde rivulos, aggeres terrenæ & elatæ cogitationis diſperge, conformare Filio hominis, non primo homini: quia fons gratiæ in cor hominis, carnalis ſcilicet & terreni, non aſcendit. Oculum quoque purga, ut videre poſſit meriſſimam lucem; & aurem tuam inclina ad obediendum, ut quandoque pervenias ad quietem perpetuam, & pacem ſuper pacem. Lux enim eſt propter ſerenitatem, pax propter tranquillitatem, fons propter affluentiam & æternitatem. Fontem aſſigna Patri, ex quo naſcitur Filius, & procedit Spiritus-ſanctus; lucem Filio, qui eſt utique candor vitæ æternæ, & lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; pacem Spiritui-ſancto, qui nimirum ſuper humilem & quietum requieſcit. Nec hoc dico, tamquam propria iſta ſint ſingulorum: nam & Pater lux eſt, ut ſit Filius lumen de lumine; & Filius pax eſt, pax noſtra, qui fecit utraque unum; & Spiritus ſanctus fons eſt aquæ ſalientis in vitam æternam.

Beatitudo lux eſt, pax & fons:

10 Sed quando ad hoc perveniemus? Quando adimplebis me, Domine, lætitia cum vultu tuo? Gaudemus in te, quoniam viſitaſti nos oriens ex alto; iterum gaudemus, expectantes beatam ſpem in adventu ſecundo. Sed quando veniet plenitudo lætitiæ, non de memoria, ſed de præſentia; de exhibitione, non de expectatione? *Modeſtia veſtra*, ait Apoſtolus, *nota ſit omnibus hominibus: Dominus prope eſt*. Dignum eſt enim ut modeſtia noſtra nota ſit, ſicut Domini Dei noſtri modeſtia cunctis innotuit. Quid enim magis incongruum, quam ut immoderate agat homo, conſcius propriæ infirmitatis, quandoquidem apparuit inter homines modeſtus Dominus majeſtatis? *Diſcite*, inquit, *a me, quia mitis ſum, & humilis corde*, ut poſſit etiam modeſtia veſtra innoteſcere cæteris. Jam quod ſequitur: *Dominus prope eſt*, de dextera debet intelligi. Nam de ſiniſtra ipſe loquitur: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi*. Prope eſt Dominus, Fratres mei, nihil ſolliciti ſitis: in proximo eſt, & citius apparebit. Nolite deficere, nolite laſſari; quærite eum dum inveniri poteſt, invocate eum dum prope eſt. *Prope eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde*: prope eſt expectantibus eum, expectantibus eum in veritate. Denique vis noſſe quam prope eſt? Audi ſponſam de ſponſo canentem: Quoniam *ecce ſtat poſt parietem*. Parietem iſtum, corpus tuum intellige, quod obſtaculum impedit, ut eum qui prope eſt, nondum valeas intueri. Propterea Paulus ipſe *diſſolvi cupit, & cum Chriſto eſſe*: & exclamans miſerabilius: *Infelix*, inquit, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Sic & Propheta in Pſalmo: *Educ*, inquit, *de corpore animam meam ad confitendum nomini tuo*.

Philip. 4. 5. — Matt. 11. 29. — Matt. 28. 20. — Pſal. 33. 19. — Cant. 2. 9. — Philip. 1. 23. — Rom. 7. 24. — Pſal. 141. 8.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

SERMO QUINTUS.

In illud: *Sanctificamini hodie & eſtote parati: die enim craſtina videbitis majeſtatem Dei in vobis*.

1 CElebraturi Dominicæ Nativitatis ineffabile ſacramentum, jure quidem monemur, Fratres, in omni ſanctificatione præparari. Adeſt enim Sanctus ſanctorum, adeſt ipſe qui dixit: *Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter*. Alioquin quomodo dabitur ſanctum canibus, & margarita porcis, niſi prius illi ab iniquitate, iſti ab illicita voluptate purgati, de cætero tota ſollicitudine fugiant, illi quidem vomitum, iſti volutabrum luti? Suſcepturus olim divina mandata carnalis Iſrael, ſanctificabatur in juſtitiis carnis, in baptiſmatibus variis, in muneribus & hoſtiis, quæ non poterant juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem. Verum hæc quidem omnia tranſiere, nimirum uſque ad tempus correptionis impoſita, quod utique jam advenit. Opportune igitur ex hoc jam perfecta nobis indicitur ſanctificatio, interna mandatur ablutio, exigitur munditia ſpiritualis, dicente Domino: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Ad hoc vivimus, Fratres, ad hoc nati, ad hoc vocati ſumus, ad hoc nobis dies hodiernus illuxit. Erat aliquando nox, quando nemo poterat hæc operari. Erat nox in univerſo orbe ante veri luminis ortum, ante Chriſti nativitatem. Erat nox etiam ſingulis quibuſcumque noſtrum ante ſuam cujuſque converſionem, & internam regenerationem.

Levit. 19. 2. Sanctificatio legalis & carnalis. — Nunc ſpiritualis & interna neceſſaria. — Matth. 5. 8.

2 An non profundiſſima nox, & denſiſſimæ tenebræ erant ſuper univerſam faciem terræ, cum olim Patres noſtri factitios colerent deos, & inſano penitus ſacrilegio ligna & lapides adorarent? An non etiam cuique noſtrum caliginoſa nox erat, cum tamquam ſine Deo in hoc ſeculo viveremus, cum ambularemus poſt concupiſcentias noſtras, cum ſectaremur carnis illecebras, cum obtemperaremus deſideriis ſecularibus, cum exhiberemus membra noſtra arma iniquitatis peccato, cum ſerviremus iniquitati ad iniquitatem, in quibus nunc merito erubeſcimus tamquam operibus tenebrarum? *Qui dormiunt, nocte dormiunt*, Apoſtolus ait; *& qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt*. Et hæc quidem fuiſtis, ſed excitati eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſi tamen filii lucis eſtis, & filii diei, non noctis, neque tenebrarum. Siquidem præco diei eſt etiam qui clamat: *Sobrii eſtote, & vigilate*. Et Judæis loquebatur in Pentecoſte de condiſcipulis: *Quomodo hi ebrii ſunt, cum ſit hora diei tertia?* Hoc enim eſt quod ait ejus Coapoſtolus: *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ſicut in die honeſte ambulemus*. Abjiciamus, inquit, opera tenebrarum, ſomnolentiam ſcilicet & ebrietatem, (quoniam, ut ſupra meminimus, qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt) ut tamquam in die non dormitemus, ſed ambulemus: atque hoc quidem honeſte, non temulente. Vides hominem, cujus ad omne bonum dormitat anima præ tædio? in tenebris eſt uſque adhuc. Vides inebriatum abſinthio, ſapientem pluſquam oportet, non ad ſobrietatem: cujus nec oculus viſu, nec auris impleatur auditu? qui pecuniam, aut ſimile aliquid diligens, non ſatietur, longam inſtar hydropici ſitim bibens? filius noctis eſt & tenebrarum. Nec facile ſeparantur hæc duo, dicente Scriptura: *Quoniam in deſideriis eſt omnis otioſus*, hoc eſt, in ebrietate omnis ſomnolentus. Sanctificemur ergo hodie, & parati ſimus, parati quidem hodie nocturnum excutiendo ſoporem: porro ſanctificati nihilominus tamquam in die ab ebrietate nocturna, cupiditatis noxiæ frenando furorem. In his enim duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ, quæ ſunt, declinare a malo, & facere bonum.

Nihil hujus ſeculi in nocte & tenebris degunt. — 1. Theſſ. 5. — 1. Petr. 5. 8. — Act. 2. 15. — Rom. 13. 12. — Deſideria & peccata ſunt opera tenebrarum.

3 Verum hoc hodie: nam craſtina nec in ſanctificatione erit, nec in præparatione, ſed in viſione utique majeſtatis. *Craſtina*, inquit, *die videbitis majeſtatem Dei in vobis*. Hoc eſt quod ait patriarcha Jacob: *Cras mihi reſpondebit juſtitia mea*. Hodie enim juſtitia colitur, cras reſpondebit: hodie exercetur, cras fructificabit. Alioquin quod non ſeminaverit homo, nec metet. Nec enim tunc videbit majeſtatem, qui contempſerit interim ſanctitatem, nec orietur ei Sol gloriæ, cui ſol juſtitiæ ortus non fuerit: nec illuceſcet ei dies craſtina, cui non luxerit hodierna. Nimirum idem ipſe, qui hodie quidem nobis factus eſt a Deo Patre juſtitia, apparebit cras vita noſtra, ut & nos cum eo appareamus in gloria. Hodie enim parvulus naſcitur nobis, ut non apponat homo magnificare ſe ipſum, ſed convertamur magis, & efficiamur ſicut parvuli: cras exhibebitur magnus Dominus & laudabilis nimis, ut ipſi quoque magnificemur in laude, cum videlicet erit unicuique laus a Deo. Nimirum quos hodie juſtificaverit, cras magnificabit, & conſummationi ſanctitatis ſuccedet viſio majeſtatis. Nec inanis viſio, quæ non niſi in ſimilitudine conſtat: ſimiles enim ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Unde & hic quoque non ſimpliciter dicitur: *Videbitis majeſtatem Dei*: ſed additur ſignanter, *in vobis*. Hodie nimirum, tamquam in ſpeculo, nos in eo videmus, dum noſtra ſuſcipit: cras videbimus eum in nobis, quando jam ſua donabit, cum oſtendet nobis ſe ipſum, & aſſumet nos ad ſe ipſum. Hoc eſt quod tranſeuntem ſeſe miniſtraturum fore promiſit, de cujus interim plenitudine accipimus, non ſane gloriam pro gloria, ſed gratiam pro gratia, ſicut ſcriptum eſt: *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. Ne ergo contemnas priora munera, ſi ſequentia concupiſcis; nec faſtidias prius edulium, ſi vis accipere quæ ſequuntur; vel pro ipſo ferculo in quo apponitur, quod apponitur ſumere non recuſes. Ferculum enim imputribile fecit ſibi Pacificus noſter, corpus incorruptibile aptans ſibi, in quo ſalutis epulas miniſtraret. *Non dabis*, inquit *ſanctum tuum videre corruptionem*. Illud utique de quo Gabriel ad Mariam: *Quod naſcetur*, ait, *ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*.

Gen. 30. 33. Via ſanctitatis tendendum ad viſionem majeſtatis. — Hodie vitam præſentem, cras futuram deſignat. — Luc. 12. 37. — Pſal. 83. 13. — Pſal. 15. 11. — Luc. 1. 35.

4 Ab hoc igitur Sancto hodie ſanctificemur, ut majeſtatem ejus, ubi dies illa adſpiraverit, videamus. Siquidem dies ſanctificatus illuxit nobis, dies ſalutis, non gloriæ aut felicitatis. Denique donec paſſio Sancti ſanctorum annunciatur, qui nimirum in paraſceve paſſus eſt, id eſt, in die præparationis, merito omnibus dicitur: *Sanctificamini hodie, & eſtote parati*

TOM. III.

ti. Sanctificamini magis ac magis de virtute in virtutem proficiendo: & eſtote parati perſeverando. In quibus tamen ſanctificabimur? Legi de quodam, dicente Scriptura: *Quoniam in fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum*. Neque enim hominibus ſine lenitate, non plus quam Deo ſine fide, placere poſſibile eſt. Merito ſane in his monemus eſſe paratos, quibus & Deo conveniamus, cujus majeſtatem viſuri ſumus: & nobis invicem, ut in nobis eam pariter videamus. Propterea ſiquidem oportet nos providere bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus; ut non tantum Regi noſtro, ſed & concivibus & commilitonibus grati eſſe poſſimus.

Eccli. 45. 4.
Sine fide Deo placere impoſſibile, ſine lenitate hominibus.

5 Et quidem ante omnia fides quærenda eſt, de qua legitur: *Fide mundans corda eorum*. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi majeſtatem Dei videbunt. Crede ergo te Deo, committe te ei, jacta in eum cogitatum tuum, & ipſe te enutriet; ut fiducialiter dicas: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Neque enim hoc ſapiunt homines amantes ſe ipſos, homines ſcioli, ſolliciti pro ſe ipſis, curam carnis perficientes in deſideriis, ſurdi ad vocem dicentis: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum; ipſi enim cura eſt de vobis*. Nam ſibi quidem ipſi fidere, non fidei, ſed perfidiæ eſt, nec confidentiæ, ſed diffidentiæ magis, in ſemetipſo habere fiduciam. IS VERE FIDELIS EST, qui nec ſibi credit, nec in ſe ſperat, factus ſibi tamquam vas perditum, ſed ſic perdens animam ſuam, ut in vitam æternam cuſtodiat eam. Porro id quidem ſola facit humilitas cordis, ut non ſibi fidelis anima innitatur: ſed deſerens ſemetipſam aſcendat jam de deſerto, innixa ſuper dilectum, atque ideo deliciis affluens.

Act. 15. 9.
Matt. 5. 8.
Pſal. 39. 18.
Fidendum in Deum.
1. Pet. 5. 7.
Fidere in ſe perfidia eſt.

6 Sane ut perfecta ſit ſanctificatio, etiam manſuetudinem & ſocialis vitæ gratiam a Sancto ſanctorum diſcamus oportet, ſicut ipſe ait: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Quid enim hujuſmodi hominem dicere prohibet deliciis affluentem, qui ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ, omnibus omnia factus eſt, & univerſos perfundit oleo quodam manſuetudinis & lenitatis, quo ſic infuſus eſt, ſic perfuſus etiam & ſuperfuſus, ut ſtillare videatur undique? Felix qui gemina hac ſanctificatione paratus, dicere poteſt: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Habet enim hodie quidem fructum ſuum in ſanctificationem; craſtina die finem habiturus vitam æternam. Videbit enim majeſtatem Dei, quod utique vita æterna eſt, ſicut & Veritas ait: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Reddet ei coronam juſtitiæ juſtus Judex in illum diem, cui ſane altera non ſuccedet. Tunc videbit & affluet, & mirabitur & dilatabitur cor ipſius. Quouſque dilatabitur? Uſque ad videndam in ſe majeſtatem Dei. Nolite arbitrari, Fratres, quod illam vobis promiſſionem verbis explicare poſſimus.

Manſuetudo neceſſaria ad perfectam ſanctitatem.
Matt. 11. 29.
Pſal. 56. 8.
Joan. 17. 3.

7 Sanctificamini hodie, & eſtote parati craſtina die videbitis, & gaudebitis, & gaudium veſtrum implebitur. Quid enim majeſtas illa non impleat? Etiam ſuperimplebit & ſupereffluet, quando *menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinus veſtros*. Uſque adeo ſiquidem ſupereffluet, ut ſupra modum in ſublimitate excedat non modo merita, ſed & vota, ſicut vere potens eſt facere ſupra quam nos intelligere, aut ſperare poſſimus. Nam deſideria quidem noſtra in tribus maxime conſtituta videntur, quod decet, quod expedit, quod delectat. Hæc ſunt quæ concupiſcimus, omnes quidem omnia, ſed alius magis hoc, alius illud. Ille ſic deditus eſt voluptati, ut nec honeſtatem ſatis reputet, nec utilitatem: ille quæſtui magis incubans, & honeſtum diſſimulat, & jucundum: ille voluptatis pariter & utilitatis negligentior, ſolum, vel maxime honorem ſectatur. Nec vero reprehenſibile deſiderium horum: ſed ibi quæreremus, ea vere inveniremus. Hæc enim ubi vere ſunt, unum ſunt: atque ipſum utique ſummum bonum, ſumma utilitas, ſumma gloria, ſumma voluptas. Atque hæc quidem, quantum interim capere poſſumus, expectatio noſtra eſt, & promiſſa nobis viſio majeſtatis in nobis, ut Deus ſit omnia in omnibus, omne jucundum, omne utile, omne honeſtum.

Futuræ vitæ quanta bona ſeu præmia.
Luc. 6. 38.
Deſideria humana in tribus.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

SERMO SEXTUS.

De annuntiatione ipſius.

1 AUditum audivimus plenum gratia, dignum acceptione: *Jeſus-Chriſtus, filius Dei, in Bethlehem Judæ naſcitur*. Anima mea liquefacta eſt in ſermone iſto, ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis æſtuat, jucunditatem hanc & exultationem ſolito vobis deſiderio eructare feſtinans. JESUS interpretatur Salvator. Quid tam neceſſarium perditis, quid tam optabile miſeris, quid tam utile deſperatis? Alioquin unde ſalus, unde vel tenuis aliqua ſpes ſalutis in lege peccati, in corpore mortis, in malitia hac diei & loco afflictionis, niſi nova nobis & inſperata naſceretur? At tu forte ſalutem optas, ſed curationis acerbitatem, teneritudinis pariter & ægritudinis propriæ conſcius, reformidas. Ne timeas: Chriſtus eſt ſuavis plane, & mitis, & multæ miſericordiæ, unctus oleo lætitiæ præ participibus ſuis, eis nimirum, qui licet non ipſam plenitudinem, de plenitudine tamen hujus accipiunt unctionis. Ne vero ſuavem audiens, inefficacem fore autumes Salvatorem; additur etiam Filius Dei. Qualis enim Pater, talis Filius, cui ſubeſt, cum voluerit, poſſe. Aut forſitan utilitate ſalutis & jucunditate unctionis audita, neſcio quid ſubmurmuras, puto etiam de honeſtate ſollicitus. Salvatorem tibi gratularis adeſſe, utpote jacens paralyticus in grabato, aut magis inter Hieruſalem & Jericho ſemivivus in via. Amplius autem lætaris nec durum eſſe medicum, nec gravibus uti medicinis, ne tibi forſitan intolerabilior videatur brevis ipſa curatio, quam diuturna ægritudo. Sic nimirum, ſic uſque hodie multi pereunt medicum fugientes, quod Jeſum quidem noverint, ſed Chriſtum neſciant, humano ſenſu de multitudine & malignitate morborum, paratæ ſibi medelæ moleſtiam æſtimantes.

Chriſtus qualis Salvator ſeu medicus.

2 Jam vero ſi certus es de Salvatore, & nihilominus Chriſtum eſſe cognoſcis non utentem cauterio, ſed unguento; non uſtione, ſed unctione curantem; unum adhuc arbitror ingenuam poſſe movere creaturam, ne forte (quod abſit) Salvatoris hujus non ſatis condigna videatur eſſe perſona. Puto tamen, non uſque adeo ambitioſus es & gloriæ cupidus, aut zelator honoris, ut ab uno quopiam e conſervis tuis, ſi præſtare poſſet, hanc gratiam ſuſcipere detrectares. Nam ſi Angelus, aut Archangelus eſſet, vel ex ſuperiori quovis ordine Spirituum beatorum, multo minus animoſitas tua, quod cauſaretur, haberet. Nunc autem tanto ampliore tibi devotione ſuſcipiendus eſt iſte Salvator, quanto differentius præ cæteris omnibus nomen hæreditavit Jeſus-Chriſtus Filius Dei. Et vide ſi non evidentius hæc tria ad paſtores loquens Angelus commendavit, gaudium magnum, quod evangelizabat, exponens: *Quia*, inquit, *natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus*. Exultemus igitur, fratres, in hac nativitate, & multipliciter gratulemur in ea, quam & ſalutis utilitas, & unctionis ſuavitas, & Filii Dei majeſtas tam eleganter illuſtrat, ut nihil deſit ex omnibus quæ deſiderantur, nec commodum, nec jucundum, nec honeſtum. Exultemus, inquam, ruminantes intra noſmetipſos & invicem eructantes ſuave verbum, eloquium dulce: *Jeſus-Chriſtus, filius Dei, naſcitur in Bethlehem Judæ*.

Luc. 2. 11.
In Chriſto Salvatore tria conſideranda.

3 Nec mihi quis ad iſta reſpondeat indevotus, ingratus, irreligioſus: Non eſt hoc novum: olim auditum eſt, olim factum eſt, olim natus eſt Chriſtus. Ego enim dico, olim & ante. Nec mirabitur, olim & ante, cui propheticum illud occurrerit, *In æternum & ultra*. Natus eſt ergo Chriſtus, non modo ante hæc noſtra tempora, ſed ante tempora univerſa. Verum illa quidem nativitas poſuit tenebras latibulum ſuum, immo vero lucem magis habitat inacceſſibilem: latet in corde Patris, in monte umbroſo & condenſo. Ut ergo aliquatenus innoteſceret, natus eſt; & in tempore natus ex carne, natus in carne factum eſt Verbum caro. Quid tamen mirum, ſi uſque hodie dicitur in Eccleſia, Chriſtus filius Dei naſcitur, quando tam longe antea dicebatur, haud dubium quin de ipſo, *Puer natus eſt nobis*? Olim cœpit audiri verbum hoc, & nemo Sanctorum aliquando faſtidivit. Siquidem Jeſus-Chriſtus Filius Dei, heri, & hodie, & in æternum. Hinc nimirum primus homo, omnium viventium pater, magnum eructans ſacramentum, quod in Chriſto & in Eccleſia Apoſtolus poſtmo-

Exod. 15. 18.
Iſ. 9. 6.

[Epheſ. 5. 31.] poſtmodum evidentius commendavit : *Relinquet*, ait, *homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*.

4 Hinc nihilo minus Abraham, pater omnium credentium, [Gen. 2. 24. Joan. 8. 56.] exultavit ut videret diem hunc, & vidit, & gaviſus eſt. Alioquin quando ſervum jurantem ſibi per [Gen. 24. 2.] Deum cœli, ſub femore ſuo manum ponere præcepiſſet, niſi ipſum utique Deum cœli ex eodem naſciturum femore prævidiſſet ? Hoc quoque conſilium cordis ſui homini ſecundum cor ſuum revelavit Deus, qui juravit veritatem, & non fruſtrabitur eam : *De fructu*, [Pſ. 131. 11.] inquiens, *ventris tui ponam ſuper ſedem tuam*. Unde & in Bethlehem Judæ naſcitur, ſicut ait Angelus, [Luc. 2. 4.] civitate David, utique propter veritatem Dei ad confirmandas [Hebr. 1. 1.] promiſſiones Patrum. Hoc etiam multifarie multiſque modis, cæteris revelatum eſt Patribus & Prophetis. Abſit autem ut a diligentibus Deum aliquando fuerit negligenter auditum, niſi forte negligere [Exod. 4. 13.] videbatur, qui dicebat : *Obſecro Domine, mitte quem miſſurus es* ; aut faſtidire, qui clamabat : *Utinam diſrumperes cœlos, & deſcenderes*, cæteraque ſimilia. Idipſum deinde Apoſtoli ſancti viderunt, & audierunt, & manus eorum tractaverunt de Verbo vitæ, quibus ſingulariter ajebat : [Iſ. 64. 1.] *Beati oculi qui vident quæ vos videtis*. Poſtremo hoc item nobis quoque ſervatum eſt fidelibus, utique theſauris fidei commendatum, ipſo [Matt. 13. 16. Joan. 20. 29.] æque dicente : *Beati qui non viderunt, & crediderunt*. Pars noſtra hæc in verbo vitæ. Nec ſane contemptibilis, ex qua nimirum vivitur, & qua vincitur mundus : quoniam juſtus ex fide vivit, & hæc eſt [Habac. 2. 4.] victoria quæ vincit mundum, fides noſtra. Hæc eſt quæ [1. Joan. 5. 4.] velut quoddam æternitatis exemplar, præterita ſimul & præſentia, ac futura ſinu quodam vaſtiſſimo comprehendit, ut nihil ei prætereat, nihil pereat, prætereat nihil.

[Expectatio & deſideria Sanctorum erga Chriſtum naſciturum.]

5 Merito proinde in teſtimonium fidei veſtræ, ubi facta eſt vox annuntiationis hujus in auribus veſtris, exultaſtis in gaudio, egiſtis gratias, proſtrati ſolo tenus adoraſtis, concurrentes, velut ſub umbra alarum ejus, & ſub pennis ejus ſperantes. Numquid non ſinguli, nativitate Salvatoris audita, clamaſtis in cordibus ve[Pſal. 72. 28.]ſtris, dicentes : *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt* ? Aut potius illud quod idem Propheta ait : *Deo ſubjecta* [Pſal. 61. 6.] *eſto anima mea* ? Infelix nimirum quiſquis ficte proſtratus, corde rigido corpus humiliavit : [Eccli. 19. 23.] *Eſt enim qui humiliatur nequiter, interiora autem ejus plena ſunt dolo*. Quiſquis enim neceſſitatem ſuam minus conſiderat, minus ſentit incommoda, minus pericula pavet, minus devote confugit ad remedia ortæ ſalutis, minus affectuoſe ſe ſubjicit Deo, minus fideliter pſallit : *Domine* [Pſal. 89. 1.] *refugium factus es nobis* : hujus adoratio minus accepta, hujus proſtratio minus verax, hujus humiliatio minus habens, hujus etiam victorioſa minus, immo & [Joan. 20. 29.] minus vivida fides. Quid tamen dicit : *Beati qui non viderunt, & crediderunt* ? Quaſi non videatur ipſum credere quodammodo jam videre. Sed adverte diligenter, cui & quando dictum ſit : ei utique, qui arguebatur, quod quia vidiſſet, crediſiſſet. Neque enim idipſum [Majus eſt credere, quam videre.] eſt vidiſſe, & ideo crediſiſſe, quod credendo vidiſſe. Alioquin Abraham pater veſter, quonam modo Dominicum hunc vidiſſe diem, niſi credendo, credendus eſt ? Sed & illud quomodo accipietur quod hac nocte cantatum eſt nobis : *Sanctificamini hodie, & eſtote parati : craſtina enim die videbitis majeſtatem Dei in vobis* ? ſi non mente videre, eſt pia devotione repræſentare & recolere fide non ficta magnum illud magnæ pietatis ſacramentum, quod manifeſtum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, aſſumptum eſt in gloria ?

6 Semper igitur novum, quod ſemper innovat men[Nativitas debet ſemper nova videri.]tes ; nec unquam vetus, quod fructificare non ceſſat, quod in perpetuum non marceſcit. Hoc eſt enim Sanctum, quod non datur videre corruptionem. Hic novus homo, qui nullius unquam vetuſtatis capax, etiam eos, quorum inveteraverunt omnia oſſa, in veram vitæ transfert novitatem. Inde eſt, quod etiam in præſenti tam jucundiſſima annuntiatione, ſi advertiſtis, congrue ſatis dicitur non tam natus eſſe quam naſci : *Jeſus-Chriſtus, filius Dei, naſcitur in Bethlehem Judæ*. Sicut enim quodammodo immolatur adhuc quotidie, donec mortem ejus annuntiamus ; ſic videtur & naſci, dum fideliter repræſentamus ejus nativitatem. Die igitur craſtina videbimus majeſtatem Dei, ſed ſane in nobis, non in ſeipſo : utique majeſtatem in humilitate, virtutem in infirmitate, in homine Deum. Ipſe eſt enim Emmanuel, quod interpreta[Joan. 1. 14.]tur, Nobiſcum Deus. Et evidentius audi : *Verbum*, inquit, *caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Deni-

[TOM. III.] que extunc & deinceps vidimus gloriam ejus, ſed gloriam quaſi Unigeniti a Patre, utique plenum gratiæ vidimus & veritatis. Non enim gloriam poteſtatis, aut claritatis, ſed gloriam paternæ pietatis, gloriam gratiæ, de qua Apoſtolus : *In laudem*, inquit, *gloriæ* [Epheſ. 1. 6.] *gratiæ ſuæ*.

7 Sic ergo naſcitur. Sed ubi putas ? *In Bethlehem* [Luc. 2. 15. Nativitatis locus expenſus.] *Judæ*, neque enim decet nos ita Bethlehem præterire. *Tranſeamus uſque Bethlehem*, dicunt paſtores, non Bethlehem pertranſeamus. Quid enim, ſi pauper viculus eſt ? Quid, ſi videtur minima in Judæa ? Ne id quidem incongruum ei, qui cum dives eſſet, propter nos factus eſt pauper ; & cum eſſet magnus Dominus & laudabilis nimis, parvulus natus eſt nobis, & dicebat : *Beati pauperes ſpiritu : quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. [Matth. 5. 3.] Itemque : *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut puer iſte, non intrabitis in regnum cœlorum*. [Mat. 18. 3.] Unde etiam ſtabulum elegit & præſepe, utique domum luteam, & diverſorium jumentorum, ut hunc eſſe ſcias, qui de ſtercore erigit pauperem, & ſalvos facit homines & jumenta.

8 Utinam autem inveniamur & nos Bethlehem Ju[Malach. 4. 2. Bethlehem moraliter expoſito.]dæ, ut in nobis quoque dignetur naſci, & audire mereamur : *Quia nobis timentibus Deum orietur Sol juſtitiæ* ! Forte enim eſt hoc quod ſupra meminimus, ad videndam in nobis Domini majeſtatem & ſanctifica[Pſ. 113. 2.]tione opus eſſe, & præparatione. Nam & juxta Prophetam, *facta eſt Judæa ſanctificatio ejus*, quia videlicet omnia in confeſſione lavantur : & domus panis, quod Bethlehem ſonat, ad præparationem fortaſſe videbitur magnopere pertinere. Quomodo enim ille paratus eſt, ut excipere tantum hoſpitem poſſit, qui [Iſ. 3. 7.] dicit : *Quia non eſt in domo mea panis* ? Denique quia imparatus erat quidam, neceſſe habuit amici oſtium clauſum media nocte pulſare, & dicere : *Quia amicus* [Luc. 11. 6.] *meus venit ad me de via, & non habeo quod ponam ante illum*. *Paratum cor ejus ſperare in Domino*, ait Propheta, haud dubium quin de juſto loquens. *Confir*[Pſ. 111. 8.]*matum eſt cor ejus, non commovebitur*. Non eſt paratum cor quod non eſt confirmatum. Scimus autem, ipſo eodem teſte Propheta, quod *panis cor hominis con*[Pſ. 103. 15.]*firmet*. Non eſt ergo paratum, ſed aridum & exangue cor ejus, qui oblitus eſt comedere panem ſuum. Eſt autem paratus & non turbatus, ut cuſtodiat mandata vitæ, qui oblitus ea quæ retro ſunt, in ea quæ ante ſunt, ſe extendit. Vides quam fugienda quæ[Oblivio quædam bona, quædam mala.]dam, quam ſit quædam oblivio cupienda. Neque enim totus Manaſſes Jordanem tranſiit, ſed nec totus citra ſibi elegit manſionem. Eſt qui oblitus eſt Domini creatoris ſui, & eſt qui providet eum in conſpectu ſuo ſemper, oblitus populum ſuum, & domum patris ſui. Et ille quidem cœleſtia obliviſcitur, hic vero quæ ſunt ſuper terram : ille præſentia, iſte futura : iſte quæ videntur, ille quæ non videntur : poſtremo iſte quæ ſua ſunt, ille quæ Jeſus-Chriſti. Uterque Manaſſes ; uterque obliviosus ; ſed alter quidem Jeruſalem, alter Babylonis oblitus : quia alter eorum quæ impediunt, & iſte paratus ; alter ſane eorum magis quæ expediunt, & quæ non expedit obliviſci : atque hic penitus imparatus ad videndam in ſe Domini majeſtatem. Neque enim eſt domus panis, in qua Salvator oriatur ; non eſt Manaſſes ille cui appareat, qui Iſrael regit, & ſuper Cherubim ſedet, *Appare*, inquit, *coram* [Pſ. 79. 2.] *Ephraim, Beniamin & Manaſſe*. Ego arbitror iſtos tres eſſe qui ſalvantur, quos alius quidam Propheta Noe, [Ezec. 14. 14.] Danielem, & Job nominavit : eoſdem quoque & tribus illis paſtoribus deſignari, quibus, nato Angelo magni conſilii, gaudium magnum Angelus evangelizavit.

9 Vide autem ne forte ipſi ſint & tres Magi, venientes jam non modo ab Oriente, ſed etiam ab Occidente, ut recumbant cum Abraham, Iſaac, & Jacob. Forte enim non incongrue videtur in Ephraim quidem (quod fructificationem ſonat) pertinere thuris oblationem : quod offerre incenſum dignum in odorem ſuavitatis proprium ſit eorum, quos poſuit Dominus, ut eant, & fructum afferant, id eſt Eccleſiæ Prælatorum. Nam & Beniamin, filius dexteræ, offerat neceſſe eſt aurum, id eſt ſubſtantiam hujus mundi, ut videlicet fidelis populus, in parte dextera conſtitutus, a Judice mereatur audire : Quia *eſurivi, & dediſtis* [Mat. 25. 35.] *mihi manducare*, &c. Porro Manaſſes (ſi tamen is eſſe voluerit cui appareat Deus) myrrham offerat mortificationis, quam quidem a noſtra ſpecialiter arbitror profeſſione requiri. Et hæc dicta ſint, ne ad eam partem tribus Manaſſe, quæ citra Jordanem ſubſtitit, pertineamus ; ſed obliviſcamur magis ea quæ retro ſunt, extenti & intenti ad anteriora.

10 Nunc vero redeamus uſque Bethlehem, & vi-

dea-

Tom. III. A deamus hoc verbum quod factum eſt, quod fecit Dominus, & oſtendit nobis. Domus panis eſt, ut jam diximus: bonum eſt nos illic eſſe. Ubi enim fuerit Verbum Domini, non deeſt utique panis qui confirmet cor, dicente Propheta: *Confirma me in verbis tuis*. Nimirum in verbo quod procedit de ore Dei, vivit homo; vivit in Chriſto, vivit in eo Chriſtus.

Pſ. 118. 28. Chriſtus non amat cor titubans, ſed ſtabile.

Ibi oritur, ibi apparet: nec omnino amat cor titubans aut vacillans, ſed ſtabile & confirmatum. Si quis murmurat, ſi quis hæſitat, ſi quis nutat, ſi quis cogitat revolvi in lutum, redire ad vomitum, deſerere votum, mutare propoſitum ſuum; non eſt Bethlehem iſte, non eſt domus panis. Sola enim fames, & fames valida, in Ægyptum eum deſcendere, porcos paſcere, ſiliquas eſurire compellit, utpote procul agentem a domo panis, a domo patris: in qua etiam mercenarii panibus abundare noſcuntur. B Non ergo in hujuſmodi corde naſcitur Chriſtus, cui deeſt fidei fortitudo, utique panis vitæ, Scriptura teſte: *Quoniam juſtus ex fide vivit*,

Abac. 2. 4.

quod videlicet animæ vera vita (quæ ipſe eſt) nonniſi per fidem interim habitet in cordibus noſtris. Alioquin quomodo in illo naſcitur Jeſus, quomodo ſalus oritur illi, quandoquidem vera omnino certaque ſententia eſt, quod is tantum *qui perſeveraverit uſque in finem, ſalvus erit?*

Matt. 10. 22.

Nam quod minime inveniatur in eo Chriſtus, nec de eis ſit quibus dicitur: *Quia unctionem habetis a ſancto;*

1 Joan. 2. 20.

ex eo vel maxime conſtat, quod ſine dubio etiam aruit cor illius, ex quo oblitus eſt comedere panem ſuum. Multo minus autem ad Filium pertinet Dei, qui hujuſmodi eſt, quod non niſi ſuper quietum, & humilem, ac trementem verba ſua requieſcat Spiritus ipſius,

Iſ. 66. 2.

nec ſit ulla ſocietas æternitati, & tantæ mutabilitati, ei qui C eſt, & ei qui numquam in eodem permanet ſtatu.

Nemo tam perfectus, ut non egeat hac remiſſione.

Cæterum quamlibet firmi, quamlibet fortes in fide, quamlibet parati, quamlibet panibus abundantes, ipſo quidem largiente, cui quotidie orantes dicimus: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie;*

Matt. 6. 11.

neceſſe habemus addere conſequenter: *Dimitte nobis debita noſtra*. Alioquin, *ſi dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*.

1 Joan. 1. 8.

Nimirum Veritas ipſe eſt, qui non ſimpliciter in Bethlehem, ſed in Bethlehem Judæ naſcitur, Jeſus-Chriſtus, Filius Dei.

Chriſtus in quibus naſcatur.

11 Præoccupemus igitur faciem Domini in confeſſione, ut ſanctificati pariter & parati, inveniamur & nos Bethlehem Judæ, atque ita naſcentem Dominum videre mereamur in nobis. Cæterum ſi qua anima eo uſque profecerit (quod quidem eſt multum ad D nos) ut ſit fœcunda virgo, ſit ſtella maris, ſit plena gratia, & ſupervenientem habens in ſe Spiritum-ſanctum; puto quod non modo in ea, ſed ex ea quoque non dedignabitur naſci. Nemo ſane id ſibi arrogare præſumat, niſi quos ipſe ſpeciali deſignatione tamquam digito monſtraverit, dicens: *Ecce mater mea, & fratres mei*.

Matt. 12. 49.

Enim vero audi unum ex iſtis: *Filioli mei*, ait, *quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*.

Gal. 4. 19.

Si enim naſci videbatur in eis, cum formabatur Chriſtus in eis; quomodo non etiam ab eo ſimiliter naſci eum dicere quis præſumat, qui in ipſis quodammodo parturiebat? Et tu quidem, impia Synagoga, hunc nobis filium peperiſti, officio quidem matris, ſed non matris affectu. Excuſſiſti eum de ſinu tuo, extra civitatem ejiciens, & elevans ſuper terram, tamquam dicens Eccleſiæ gentium, pari- E ter & Eccleſiæ primitivorum quæ eſt in cœlis: Nec mihi, nec vobis ſit, ſed dividatur. Dividatur, inquam, non inter utraſque, ſed ab utriſque.

Synagoga Chriſtum protulit, ſed abjecit.

Expulſum enim, & exaltatum, & elevatum, & quidem modice ſatis, tamen ut nec in tuis eſſet mœnibus, nec in terra, ferro undique coarctaſti, ne forte vel hac, vel illac excederet: ut videlicet a te ſeparatus, ad neutram perveniret illarum. Sæva nimirum mater ita abortivum facere voluiſti, dum non eſſet qui excipere poſſet excuſſum. Age ergo, quid profeceris; immo quam nihil profeceris intuere. Undique enim egrediuntur filiæ Sion, ut videant regem Salomonem in diademate quo coronaſti eum. Relinquens matrem adhæret uxori ſuæ, ut ſint duo in carne una; & civi- F tate pulſus, atque exaltatus * a terra, omnia trahit ad ſe, quippe qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. Amen.

* al. levatus.

IN NATIVITATE DOMINI.

SERMO PRIMUS.

De ſenſibus Salvatoris.

1 GRandis quidem eſt, dilectiſſimi, hodierna Dominicæ Nativitatis ſolemnitas: ſed dies brevis cogit breviare ſermonem. Nec mirum, ſi facimus nos breve verbum, quando & Deus Pater Verbum fecit abbreviatum. Vultis noſſe quam longum, quam breve fecit? *Cœlum*, inquit hoc Verbum, *& terram ego impleo*.

Jer. 23. 24.

Nunc caro factum, in anguſto locatum præſepio eſt. *A ſæculo*, ait Propheta, *& in ſæculum tu es Deus*:

Pſ. 89. 2.

& ecce factus eſt infans diei unius. Ad quid B hoc, Fratres, aut hæc neceſſitas fuit, ut ſic exinaniret, ſic humiliaret, ſic abbreviaret ſe Dominus majeſtatis niſi ut vos ſimiliter faciatis? Jam clamat exemplo quod poſtmodum prædicaturus eſt verbo: *Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde*.

Matt. 11. 29.

Ut verax inveniatur qui dicit: *Cœpit Jeſus facere, & docere:*

Act. 1. 1. Humilitas, exemplo Verbi incarnati ſectanda.

Obſecro proinde & plurimum rogo, Fratres, non patiamini ſine cauſa tam pretioſum exemplar vobis exhibitum eſſe, ſed conformamini illi, & renovamini ſpiritu mentis veſtræ. Studete humilitati, quæ fundamentum eſt cuſtoſque virtutum: ſectamini illam, quæ ſola poteſt ſalvare animas veſtras. Quid enim magis indignum, quid deteſtandum amplius, quid gravius puniendum quam ut videns Deum cœli parvulum factum, ultra apponat homo magnificare ſe ſuper terram? INTOLERABILIS impudentiæ eſt, ubi ſeſe exinanivit majeſtas, vermiculus inſletur & intumeſcat.

C 2 Hoc igitur eſt propter quod exinanivit ſe formam ſervi accipiens, qui in forma Dei Patri æqualis erat: ſed exinanivit majeſtate & potentia, non bonitate & miſericordia. Quid enim ait Apoſtolus? *Apparuit*, inquit, *benignitas & humanitas ſalvatoris noſtri Dei*.

Tit. 3. 4. Miſericordia De[i] myſterio incarnationis apparuit.

Apparuerat ante potentia in rerum creatione, apparebat ſapientia in earum gubernatione: ſed benignitas miſericordiæ nunc maxime apparuit in humanitate. Innotuerat Judæis poteſtas in ſignis atque portentis; unde & in ea lege ſæpius invenies, *Ego Dominus, Ego Dominus*. Philoſophis quoque abundantibus in ſenſu ſuo majeſtas innotuit, quoniam juxta Apoſtoli verba, *quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis*.

Rom. 1. 19.

Verumtamen & Judæi poteſtate ipſa premebantur, & Philoſophi ſcrutatores majeſtatis opprimebantur a gloria. Poteſtas ſub- D jectionem, majeſtas exigit admirationem, neutra imitationem. Appareat, Domine, bonitas, cui poſſit homo, qui ad imaginem tuam creatus eſt, conformari, nam majeſtatem, poteſtatem, ſapientiam, nec imitari poſſumus, nec expedit æmulari. Quouſque anguſta eſt miſericordia tua in ſola Angelorum parte, reliquam occupat judicium cum toto pariter humano genere: *Domine in cœlo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes*,

Pſ. 35. 6.

terram univerſam condemnans, & aereas poteſtates. Dilatet miſericordia terminos ſuos, extendat funes, expandat ſinus, attingat a fine uſque ad finem fortiter, diſponens omnia ſuaviter. Reſtrictus eſt, Domine, judicio ſinus tuus; ſolve cingulum tuum, & veni miſerationibus affluens, & ſupereffluens charitate.

Fiducia quanta homini inde concipienda.

3 Quid tu times, o homo? quid trepidas a facie Domini, quia venit? Venit non judicare, ſed ſalvare ter- E ram. Olim tibi perſuaſum eſt ab infideli quodam ſervo, ut furtim tolleres & imponeres regium diadema capiti tuo. Deprehenſus in furto, quidni timeres? quidni fugeres a facie ejus? Forte enim jam gladium vibrabat igneum. Nunc in exilio poſitus, in ſudore vultus tui veſceris pane tuo; & ecce vox audita eſt in terra, quia Dominator advenit. Quo ibis a ſpiritu ejus, & quo a facie ejus fugies? Noli fugere, noli timere. Non venit cum armis, non puniendum, ſed ſalvandum requirit. Et ne forte dicas etiam nunc: *Vocem tuam audivi & abſcondi me:*

Gen. 3. 10.

ecce infans eſt, & ſine voce. Nam vagientis vox magis miſeranda eſt, quam timenda: aut ſi cui forte terribilis, ſed non tibi. Parvulus factus eſt, tenera membra Virgo Mater pannis alligat: & ad- F huc timore trepidas? Vel in hoc ſcies quia non venit perdere te, ſed ſalvare; eripere, & non ligare. Jam adverſus hoſtes tuos dimicat, jam ſuperborum & ſublimium colla tamquam Dei virtus & ſapientia calcat.

Hoſtes duos hominis Chriſtus profligat.

4 Duo ſunt tibi hoſtes; peccatum, & mors, id eſt, mors corporis & animæ. Utrumque debellaturus advenit, & ab utroque ſalvabit te: noli timere. Et jam quidem peccatum in propria perſona vicit, quando humanam naturam ſine ulla contagione ſuſcepit. Grandis enim peccato facta eſt violentia, & revera expugnatum eſſe cognoſcitur, quando natura, quam ſe totam infe-

infeciſſe & occupaſſe gloriabatur, ab eo penitus aliena in Chriſto inventa eſt. Dehinc perſequitur inimicos ſuos, & comprehendit eos, nec convertitur donec deficiant. Contra peccatum dimicans in converſatione ſua, verbis pariter & exemplis oppugnat; ſed in paſſione ſua alligat illud, alligat plane fortem, & diripit vaſa ejus. Jam vero eodem ordine mortem quoque ſuperat prius in ſeipſo, cum reſurgit primitiæ dormientium, & primogenitus mortuorum: poſtmodum debellaturus eam pariter in omnibus nobis, quando videlicet ſuſcitabit mortalia corpora noſtra, & deſtruetur noviſſima inimica mors. Propterea enim reſurgens decorem indutus eſt, non (ſicut antea naſcens) pannis involutus eſt. Propterea qui prius ſinu miſericordiæ affluebat non judicans quemquam, reſurgens præcinxit ſe, & juſtitiæ cingulo videtur quodammodo effluentem ſinum miſericordiæ collegiſſe: quoniam ex tunc præparatur ad judicium, quod in noſtra reſurrectione futurum eſt. Nam & propterea parvulus antea venit, ut miſericordiam prærogaret; & futurum in fine judicium præcurrens, miſericordia temperaret.

[*Margin:* Peccatum & mortem.]

5 Licet enim parvulus ad nos venerit, non parum tamen attulit, non parum contulit nobis. Si quæris quid attulit: Primo omnium attulit miſericordiam, ſecundum quam, teſte Apoſtolo, *ſalvos nos fecit*. Neque enim iis tantum profuit, quos tunc præſentes invenit; ſed fons eſt, qui nunquam poterit exhauriri. Fons nobis eſt Chriſtus Dominus unde lavemur, ſicut ſcriptum eſt: *Qui dilexit nos, & lavit nos a peccatis noſtris*. Verumtamen non iſte ſolus aquarum eſt uſus; nec tantum ſordes abluunt, ſed & ſitim extinguunt. *Beatus vero*, ait Sapiens, *qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia meditabitur*: & poſt pauca: *Aqua*, inquit, *ſapientiæ ſalutaris potabit illum*. Bene *ſapientiæ ſalutaris*, quoniam ſapientia carnis mors eſt, & ſapientia mundi etiam ipſa inimica eſt Deo. Sola quæ ex Deo eſt ſapientia ſalutaris eſt, quæ ſecundum beati Jacobi definitionem *primum, pudica, deinde pacifica eſt*. Nam ſapientia carnis voluptuoſa eſt, non pudica: ſapientia mundi tumultuoſa eſt, non pacifica. Sapientia vero quæ ex Deo eſt, primum pudica eſt, non quærens quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu-Chriſti; ut non ſuam quiſque faciat voluntatem, ſed conſideret quæ ſit voluntas Dei: deinde pacifica, non abundans in ſuo ſenſu, ſed alieno magis acquieſcens conſilio vel judicio.

[*Margin:* Tit. 3. 5. Fontes quinque Salvatoris. 1. Fons miſericordiæ. — Apoc. 1. 5. — Eccli. 14. 20. 2. Fons ſapientiæ. — Jacob. 3. 17. — Diſcrimen ſapientiæ carnis & mundi.]

6 Tertius aquarum uſus eſt irrigatio, quam profecto maxime neceſſariam habent novellæ plantationes: alioquin aut minus proficient, aut ex toto peribunt præ ſiccitate. Quærat ergo devotionis aquas quiſquis ſeminaverit bonorum operum ſemina; ut irrigatus fonte gratiæ, bonæ converſationis hortus non areſcat, ſed in perpetua viriditate proficiat. Orat enim pro hujuſmodi Propheta: *Et holocauſtum tuum*, inquiens, *pingue fiat*. Sic & in laudibus Aaron legis, quoniam ſacrificium ejus quotidianus ignis abſumpſit. In quibus omnibus nihil aliud intelligendum videtur, niſi ut bona opera fervore devotionis & dulcedine ſpiritualis gratiæ condiantur. Putas inveniri poterit quartus fons, ut paradiſum recuperemus quatuor fontium irrigatione amœniſſimum? Nam ſi terrenum paradiſum denuo nobis reddendum non ſperamus, quomodo regnum cœlorum ſperabimus? *Si terrena*, inquit, *dixi vobis, & non creditis, quomodo ſi dixero vobis cœleſtia credetis*? Nunc autem ut de exhibitione præſentium firma ſit expectatio futurorum, paradiſum habemus multo meliorem, & longe delectabiliorem, quam primi parentes habuerunt: & paradiſus noſter Chriſtus Dominus eſt. In quo tres quidem fontes jam invenimus: quartum quæramus. Habemus de fonte miſericordiæ, ad diluendas culpas, aquas remiſſionis: habemus de fonte ſapientiæ ad potandam ſitim noſtram, aquas diſcretionis; habemus de fonte gratiæ ad irrigandas plantas bonorum operum, aquas devotionis: quæramus ad decoquendos cibos aquas ferventes, aquas æmulationis. Hæ nimirum condiunt: & decoquunt affectiones noſtras, & ebulliunt de fonte charitatis. Unde ait Propheta: *Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Alibi quoque: *Zelus*, inquit, *domus tuæ comedit me*. Siquidem ex dulcedine devotionis diligens juſtitiam, ex fervore æmulationis odio habet iniquitatem. Et vide ne forte de fontibus iſtis prædixerit Iſaias; *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Nam ut promiſſionem hanc vitæ præſentis eſſe noveris, non futuræ, illud attende quod ſequitur. *Dicetis in illa die: Confitemini Domino, & invocate nomen ejus*. Invocatio quippe præſentis temporis eſt: ſicut ſcriptum eſt: *Invoca me in die tribulationis*.

[*Margin:* 3. Fons gratiæ ſeu devotionis. — Pſ. 19. 4. — Joan. 3. 12. — 4. Fons charitatis ſeu æmulationis. — Pſ. 38. 4. — Pſ. 118. 10. — Iſa. 12. 3. — Iſ. 12. 4. — Pſ. 49. 15.]

7 Porro ex his quatuor [a] fontibus, tres quidem proprie convenire videntur tribus Eccleſiæ ordinibus, ſinguli ſingulis. Nam primus quidem communis eſt omnibus. In multis enim offendimus omnes; & neceſſarium habemus miſericordiæ fontem ad diluendas offenſionum ſordes. *Omnes*, inquam, *peccavimus, & egemus gloria Dei*. Et Prælati, & continentes, & conjugati, *ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus*. Quia ergo nemo mundus a ſorde, neceſſarius eſt omnibus fons miſericordiæ, & pari voto debent ad hunc fontem Noe, Daniel & Job properare. De cætero quidem Job maxime ſapientiæ fontem quærat: quoniam ipſe magis inter medios laqueos ambulat, ita ut magnum videatur, ſi a malo declinat. Danieli vero currendum eſt ad fontem gratiæ, cui nimirum pœnitentiæ opera & labores abſtinentiæ devotionis gratia neceſſe eſt impinguare. Oportet enim ut nos maxime in hilaritate omnia faciamus. *Quoniam hilarem datorem diligit Deus*. Nam & terra noſtra nequaquam fertilis eſt hujuſmodi ſeminis, bonæ ſcilicet converſationis: ideoque facile exareſcet, niſi crebris irrigationibus adjuvetur. Unde & in oratione Dominica hujuſmodi gratiam ſub quotidiani panis nomine poſtulamus. Merito ſane, ne forte cadat ſuper nos terribilis illa maledictio propheticæ imprecationis: *Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam evellatur exaruit*. Fons vero æmulationis Noe convenit ſpecialiter, quia maxime Prælatos decet hic zelus.

[*Margin:* a Eccleſia tribus ordinibus hæc aptata. — Rom. 3. 23. — 1. Joan. 1. 8. V. Serm. 35. de diverſ. — 2. Cor. 9. 7. — Pſ. 128. 6.]

8 Quatuor itaque fontes iſtos adhuc in carne viventibus nobis in ſemetipſo Chriſtus exhibet: quintum, qui eſt fons vitæ, poſt hoc ſæculum repromittens, ad quem ſitiebat Propheta cum diceret: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum*. Et fortaſſis etiam propter hos quatuor fontes, quatuor in locis vulneratus eſt Chriſtus adhuc vivens in cruce: propter quintum, cum jam tradidiſſet ſpiritum, transforatus eſt in latere. Vivebat adhuc, quando foderunt ei manus & pedes, ut nobis adhuc viventibus, quatuor fontes ex ſeipſo proferret: quintum pertulit vulnus cum jam expiraſſet, ut in ſe nihilo minus quintum nobis fontem poſt obitum aperiret. Sed ecce dum loquimur de myſteriis Nativitatis, ad ſcrutanda repente devenimus ſacramenta Dominicæ Paſſionis. Nec mirum tamen, ſi quærimus in Paſſione quid in Nativitate ſua Chriſtus attulerit. Tunc enim conſciſſo ſacco pecuniam quæ latebat, in pretium noſtræ redemptionis effudit.

[*Margin:* 5. Fons vitæ. — Pſ. 41. 2.]

IN NATIVITATE DOMINI.

SERMO SECUNDUS.

De tribus præcipuis Dei operibus, & triplici commixtione.

1 MAgna opera Domini, ait Propheta David. Magna quidem omnia opera ejus, Fratres, ſiquidem magnus & ipſe; ſed ad nos maxime ſpectant quæ in eis maxima eſſe videntur. Hinc eſt quod pſallit idem Propheta, dicens: *Magnificavit Dominus facere nobiſcum*. Denique quam magnifice nobiſcum agat, ſpecialiter tria quædam ejus opera clamant: primæ noſtræ Creationis, præſentis Redemptionis, futuræ Glorificationis. Quam magnificata ſunt in ſingulis opera tua Domine! Tuum eſt virtutem operum tuorum annuntiare populo tuo, nos ipſa ſalutis opera non ſilemus. Triplicem, Fratres, commixtionem in his tribus conſiderare eſt cœleſtis plane operis, & divinæ virtutis. Nam in primo opere conditionis noſtræ de limo terræ plaſmavit hominem Deus; & inſpiravit in faciem ejus ſpiritum vitæ. Qualis artifex, qualis unitor rerum, ad cujus nutum ſic conglutinantur ſibi limus terræ, & ſpiritus vitæ! Limus quidem jam ante creatus erat, quando in principio creavit Deus cœlum & terram: at ſpiritus ſane non communem, ſed propriam habet conditionem; nec in maſſa creatur, ſed ſingulari quadam excellentia inſpiratur. Agnoſce, o homo, dignitatem tuam, agnoſce gloriam conditionis humanæ. Eſt enim tibi cum mundo corpus, ſic enim decet eum, qui conſtitutus eſt ſuper univerſam hujus creaturæ corporeæ molem, aliqua ei ſimulari ex parte. Sed eſt tibi etiam ſublimius aliquid, nec omnino comparandus es cæteris creaturis. Compacta & confœderata ſunt in te caro & anima; illa plaſmata, hæc inſpirata.

[*Margin:* Pſ. 110. 2. Opera Domini magna. — Pſ. 125. 3. Tria ſpecialiter, Creationis, Redemptionis, & Glorificationis. — In primo conjungit corpus animæ.]

2 Sed cujus intereſt hæc commixtio? cui hac unione præſtatur? Etenim juxta ſapientiam filiorum hujus ſæcu-

a Confer Sermonem 96 de diverſis, ubi hos fontes aliter ex[illegible]plicat.

Tom. III. ſæculi, ubi ſociantur ſummis inferiora, prævalent qui A poteſtatem habent, & humilioribus utuntur pro libito ſuo. Conculcat fortior minus fortem, ridet ſapiens indoctum, ſimplicem fallit aſtutus, potens deſpicit imbecillem. Non ſic in opere tuo Deus, non ſic in tua commixtione; non ad hoc ſociaſti ſpiritum limo, ſublimem humili, dignam & excellentem creaturam abjectæ & inutili maſſæ. Quis non videat, Fratres, quantum corpori præſtet anima? numquid non truncus eſſet inſenſibilis caro inanimata? Ab anima enim pulchritudo, ab anima incrementum, ab anima claritas viſus & ſonus vocis; denique ſenſus omnis ab anima eſt. Charitatem mihi conjunctio iſta commendat, charitatem in hac ipſa conditionis propriæ pagina lego: charitatem in ipſo ſtatim principio non ſolum prædicat, ſed ingerit mihi manus benigniſſima Creatoris.

3 Et quidem magna hæc conjunctio, dilectiſſimi, B ſed ſi ſtabilis permanſiſſet. Nunc autem licet divino fuerit munita ſigillo, (ad imaginem quippe & ſimilitudinem ſuam creavit Deus hominem) heu! diſruptum eſt ſigillum, & unitas diſſipata. Accedens peſſimus ille latro recens adhuc ſigillum fregit: & ſic mutata ſimilitudine divina, comparatus eſt miſer homo jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Rectum quippe fecit Deus hominem: atque hæc ſimilitudo ejus, de quo ſcriptum eſt: *Quia rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo*. Veracem quoque & juſtum fecit eum, ſicut & ipſe veritas & juſtitia eſt: nec unitas ipſa poſſet disjungi, dum ſigilli hujus integritas permaneret. Verum ſupervenit falſarius, qui indoctis ſigillum promittens melius, væ, væ! fregit quod erat manu divinitatis impreſſum. *Eritis*, inquit, *ſicut dii, ſcientes bonum & malum*. O malevole! o maligne! ad C quid eis hujus ſimilitudo ſcientiæ? Sint certe ſicut dii, recti, juſti; veraces ſint, ſicut Deus, in quem peccatum non cadit. Hoc quippe ſigillo ſtante, ſtabit unitas illa. Jam experimur miſeri, quid nobis perſuaſerit verſutia diabolicæ fraudis. Fracto namque ſigillo, ſequitur amarum diſſidium, triſte divortium. Ubi eſt quod dixiſti, nequam, *Nequaquam moriemini?* Ecce enim morimur omnes, & non eſt homo qui vivat, & non videat mortem.

4 Sed quid erit, Domine Deus? Numquamne reparabitur opus tuum, & qui crediderit non adjiciet ut reſurgat? Non eſt qui reficiat, niſi qui fecit. Itaque propter miſeriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus: ponam in ſalutari, fiducialiter agam in eo. Nihil ſiquidem proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. D Novam, inquit, ego facio commixturam, ubi & expreſſius, & robuſtius pono ſigillum eum qui non ad imaginem meam factus eſt, ſed eſt ipſa imago, ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ, non factus, ſed genitus ante ſæcula. Et ne forte timeas eſſe frangendum audi Prophetam: *Aruit*, inquit, *tamquam teſta virtus mea*, ſed talis teſta, cui nec ipſe malleus univerſæ terræ nocere ullo modo poſſit. Sane cum prima ex duobus facta ſit, ſecunda jam conjunctio ſit ex tribus, ut diſcas ex hoc ipſo ad ſacramentum accedere Trinitatis. Verbum, quod erat in principio apud Deum, & Deus erat; anima quæ de nihilo creata eſt, & ante non erat: caro de maſſa corruptionis ſine corruptione aliqua divino ſegregata artificio, qualis nulla jam caro erat, vinculo indiſſolubili in perſonæ E coeunt unitatem. Habes in his triplex genus potentiæ: quod non erat, creatum: quod perierat, reparatum: quod ſuper omnia erat, paulo minus ab Angelis minoratum. Hæc ſunt evangelica illa ſata farinæ, quæ pariter fermentantur, ut ſit panis Angelorum quem manducet homo, panis cor hominis confirmans. Felix mulier, benedicta in mulieribus, in cujus caſtis viſceribus, ſuperveniente igne ſancti Spiritus, coctus eſt panis ille. ª Felix, inquam, mulier quæ in hæc tria ſata immiſit fidei ſuæ fermentum. Siquidem fide concepit, fide peperit, & ut ait Eliſabeth, *Beata quæ credidiſti, quoniam perficientur in te quæ dicta ſunt tibi a Domino*. Nec mireris, quia [illegible] deceret Verbum carnem, quando quidem [illegible] F de [illegible] carne ſuſcepit. Sane ne hoc quidem præſenti expoſitioni obviare poteſt, quod de cœleſtis regni dicitur ſimilitudine. Neque enim indignum videtur, ſi cœlorum regnum fidei Mariæ comparatur, qua & reparatur.

[illegible] nulla omnino ſol[illegible] creatura? [illegible] nec princeps hujus mundi habet in eo quidquam, nec ipſe Joannes ſol[illegible]. Quid tamen

Tom. III. | Anima ... corpore ... | ... | Pſal. 48. 13. | Pſal. 91. 16. | Gen. 3. 5. | In ſecunda conjunctione Verbum ... | Pſal. 21. 16. | Potentiæ triplex genus in myſterio Incarnationis | Matt. 13. 33. | ª al. Vitæ. | Luc. 1. 45. | Maria fide ... ante | Unio Chriſti cum ...

Solvatur certe aliquatenus neceſſe eſt: alioquin quod A diſſolutum eſt, non reſolidatur. Panis integer, theſaurus abſconditus, ſapientia occulta, quæ utilitas in his omnibus? Merito flebat Joannes non inveniri qui aperiret librum, & ſolveret ſignacula ejus: dum enim clauſus ſtaret, nemo ex nobis divinam illam attingere ſapientiam prævaleret. Aperi tu librum, Agne Dei, vera manſuetudo. Fodiendas expone Judæo manus tuas & pedes, ut qui in eis latet procedat theſaurus ſalutis, & copioſa redemptio. Frange denique eſurientibus panem tuum. Solus enim frangere potes, qui ſolus, ut contracta ſolides, ſtare potes: & in ipſa confractione ſolus poteſtatem habes ponendi animam, cum volueris, reſumendam. Tua igitur miſeratione ſolvatur aliquatenus hoc templum, ſed non penitus diſſolvatur. Separetur ab anima caro, ſed B Verbum ſane & carnis ſervet incorruptionem, & animæ plenam conferat libertatem, ut ſola inter mortuos libere agat, educens vinctos de domo carceris, ſedentes in tenebris & umbra mortis. Ponat anima ſancta carnem immaculatam, ſed reſumendam tertia die; ut moriens mortem perimat, & vita hominum cum reſurgente reſurgat. Ita factum eſt, dilectiſſimi, & ita factum eſſe gaudemus. Morte illa mors mortua eſt, regenerati ſumus in ſpem vitæ per reſurrectionem Jeſu-Chriſti ex mortuis.

6 Jam quid futurum ſit in unione tertia, quis loquetur? *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*. Conſummatio erit illa, cum tradiderit Chriſtus regnum Deo & Patri: & erunt duo, non jam in carne una, ſed in ſpiritu uno. Etenim ſi adhærens carni Verbum, C factum eſt caro: multo magis qui adhæſerit Deo, unus ſpiritus erit cum eo. Et in hac quidem unione media humilitas exhibetur; & humilitas magna nimis: in ea vero quam expectamus, ad quam ſuſpiramus, perfecta nobis (ſi tamen nobis) repoſita glorificatio eſt. Quod ſi meminimus in prima conjunctione, qua ex anima & carne compactus eſt homo, charitatem commendari, merito humilitas eminet in ſecunda, quia SOLA VIRTUS humilitatis eſt læſæ reparatio charitatis. Porro quod unitur rationalis animæ creatura terreno corpori, omnino non eſt humilitati adſcribere; ſiquidem non ex deliberatione propria carni miſcetur, ſed creando immittitur; immittendo creatur. Non ſic ſane ſummus ille Spiritus, qui cum eſſet magis bonus, ipſo beneplaciti ſui arbitrio acceſſit ad corpus incoinquinatum. Merito denique charitatem & humili- D tatem ſequitur glorificatio, quia ſine charitate nihil prodeſſe poteſt: & nemo, niſi qui ſe humiliat, exaltabitur.

IN NATIVITATE DOMINI.

SERMO TERTIUS.

De loco, tempore, & aliis circumſtantiis Nativitatis.

1 DUO ª quædam rerum genera, Fratres, in hac Nativitate Domini conſidero, non ſolum diverſa, ſed diſſimilia valde. Siquidem & puer qui naſcitur, Deus eſt: & Mater de qua naſcitur virgo eſt: & partus ipſe ſine dolore eſt. Fulget in tenebris lux nova de cœlo, gaudium magnum Angelus evangeli- E zat: laudat multitudo cœleſtis militiæ: datur gloria Deo, pax hominibus bonæ voluntatis: currunt paſtores, inveniunt quod ad eos dictum eſt verbum, nuntiant aliis: quicumque audiunt, admirantur. Hæc & his ſimilia, dilectiſſimi, divinæ virtutis ſunt, non fragilitatis humanæ. Vaſa ſunt aurea & argentea, quibus pro tanta ſolemnitate in menſa Domini etiam egenis quibuſque hodie miniſtratur. Non eſt nobis tollere iſta, non nobis datur aureus diſcus aut ſciphus, ſed qui in eis eſt cibus & potus. *Diligenter conſidera*, ait Sapiens, *quæ tibi apponuntur*. Et ego certe agnoſco mea eſſe Nativitatis hujus tempus & locum, infantilis corporis teneritudinem, parvuli vagitus & lacrymas: ſed & ipſorum, quibus primo an- F nuntiatur nativitas Salvatoris, paupertatem paſtorum atque vigilias. Mea ſunt hæc, pro me fiunt, mihi apponuntur, mihi proponuntur imitanda. Hieme natus eſt, nocte natus eſt Chriſtus. Numquid credimus caſu factum, ut in tanta aeris inclementia, & in tenebris naſceretur, cujus eſt hiems & æſtas, dies & nox? Non eligunt parvuli ceteri quando naſcantur: quippe quibus adhuc vix incipientibus vivere nullus ſubeſt rationis uſus, nulla eligendi libertas, facultas

nulla

Apoc. 5. | Chriſtus voluntario mortuus. | 1 Cor. 2. 9. Tertia conjunctio fiet in glorificatione. | Luc. 14. 11. | Prov. 23. 1. Nativitatis circumſtantiæ ad mores.

ª In mſ. gallico [illegible] & [illegible]

nulla deliberandi. Chriſtus, Fratres, etſi homo non erat [a] erat tamen in principio apud Deum, & Deus erat, ejuſdem, cujus nunc eſt ſapientiæ & poteſtatis, utpote Dei virtus, & Dei ſapientia. Naſciturus itaque Dei Filius, cujus in arbitrio erat quodcumque vellet eligere tempus, elegit quod moleſtius eſt, præſertim parvulo, & pauperis matris filio, quæ vix pannos haberet ad involvendum, præſepe ad reclinandum. Et certe cum eſſet tanta neceſſitas, nullam audio pellium fieri mentionem. Primus Adam pelliceis veſtitur tunicis, pannis ſecundus obvolvitur. Non eſt tale judicium mundi: aut ille fallitur, aut mundus errat. Sed divinam falli impoſſibile eſt ſapientiam. Merito proinde & *carnis prudentia* (mors ſiquidem & ipſa) *inimica eſt Deo;* & ſæculi quoque prudentia ſtultitia nominatur. Quid enim? Chriſtus utique, qui non fallitur, elegit quod carni moleſtius eſt. Id ergo melius, id utilius, id potius eligendum: & quiſquis aliud doceat vel ſuadeat, ab eo tamquam a ſeductore cavendum.

Chriſtus hieme natus docet eligenda quæ carni moleſta ſunt. Pelles improbat.

1. Cor. 3. 19.

A

B

Chriſtus nocte natus docet oſtentationem fugiendam.

2 Jam vero etiam nocte voluit naſci. Ubi ſunt qui tam impudenter oſtentare geſtiunt ſemetipſos? Chriſtus eligit quod ſalubrius judicat: vos eligitis quod reprobat ille. Quis prudentior e duobus? Cujus judicium juſtius? Cujus ſententia ſanior? Denique tacet Chriſtus, non ſe extollit, non magnificat, non prædicat: & ecce annunciat eum Angelus, laudat multitudo cœleſtis exercitus. Et tu ergo qui Chriſtum ſequeris, inventum abſconde theſaurum. AMA NESCIRI, laudet te os alienum, ſileat tuum. Adhuc autem in ſtabulo naſcitur Chriſtus, & in præſepio reclinatur. Et nonne ipſe eſt qui dicit: *Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus?* Quid ergo ſtabulum elegit? Plane ut reprobet gloriam mundi, damnet ſæculi vanitatem. Nec ſum loquitur lingua, & quæcumque de eo ſunt, clamant, prædicant, evangelizant: ipſa quoque infantilia membra non ſilent. In omnibus mundi judicium arguitur, ſubvertitur, confutatur. Quis enim hominum, ſi daretur optio, non magis eligeret robuſtum corpus, & ætatem intelligibilem, quam infantilem? O Sapientia, quæ de occultis traheris! o vere incarnata & velata Sapientia! Et tamen, Fratres, ipſe eſt promiſſus olim per Iſaiam parvulus, ſciens reprobare malum, & eligere bonum. MALUM ergo voluptas corporis, bonum vero afflictio eſt: ſiquidem & hanc elegit, & illam reprobat puer ſapiens, Verbum infans. Verbum enim caro factum eſt, & caro infirma, caro infantilis, caro tenera, caro impotens omnis operis, omnis laboris impatiens.

Pſ. 49. 12.

Stabulum elegit damnans vanitatem.

Iſ. 7. 5.

C

D

3 Et vere, Fratres, Verbum factum eſt caro, & ſic habitavit in nobis. Dum eſſet in principio apud Deum, lucem habitabat inacceſſibilem; & non erat qui caperet illud. Quis enim inveſtigavit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Carnalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei: ſed jam capiat & carnalis, quia Verbum factum eſt caro. Si nihil præter carnem novit audire, ecce, Verbum caro factum eſt: audiat illud vel in carne. O homo in carne tibi exhibetur Sapientia! illa quondam occulta, ecce jam trahitur de occultis, & ipſis ſeſe ingerit ſenſibus carnis tuæ. Carnaliter (ut ita dixerim) prædicatur tibi: Fuge voluptatem; quia poſita eſt mors [b] ſecus introitum delectationis: age pœnitentiam, quia per hanc appropinquat regnum Dei. Hoc tibi prædicat ſtabulum illud, hoc præſepe clamat, hoc membra illa infantilia manifeſte loquuntur, hoc lacrymæ & vagitus evangelizant. Plorat quippe Chriſtus, ſed non ſicut cæteri, aut certe non qua re cæteri ſolent. In aliis ſenſus, in Chriſto prævalebat affectus. Patiuntur illi, non agunt, utpote nec ipſius adhuc uſum voluntatis habentes. Illi ex paſſione lugent, Chriſtus ex compaſſione. Illi jugum grave, quod eſt ſuper omnes filios Adæ: Chriſtus filiorum Adæ peccata deplorat. Et certe pro quibus nunc lacrymas fundit poſtea fundet & ſanguinem. O duritia cordis mei! Utinam, Domine, ſicut Verbum caro factum eſt, ita & cor meum carneum fiat, ſiquidem & hoc pollicitus es per Prophetam: *Auferam,* inquit, *a vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.*

1. Tim. 6. 16.

Iſ. 40. 13. 1. Cor. 2. 14.

Matth. 3. 2.

Chriſti lacrymæ & vagitus docent fugam voluptatum.

Ezech. 11. 19.

E

4 Fratres, lacrymæ Chriſti mihi & pudorem pariunt, & dolorem. Ludebam ego foris in platea, & in ſecreto regalis cubiculi ſuper me ferebatur judicium mortis. Audivit hoc Unigenitus ejus: exiit poſito diademate, ſacco veſtitus, adſperſus cinere caput, nudus pedes, flens & ejulans, quod morte damnatus eſſet ſervulus ejus. Intueor illum ſubito procedentem, ſtupeo novitatem, cauſam percontor, & audio. Quid facturus ſum? Adhuc-ne ludam, & deludam lacrymas ejus? Plane ſi inſanus ſum & mentis inops, non ſequar eum, nec ſimul cum lugente lugebo. Ecce unde pudor. Dolor & timor unde? Utique quia ex conſideratione remedii, periculi mei æſtimo quantitatem. Neſciebam, ſanus mihi videbar: & ecce mittitur Virginis Filius, Filius Dei Altiſſimi, & jubetur occidi, ut vulneribus meis pretioſo ſanguinis illius balſamo medeatur. Agnoſce, o homo, quam gravia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, numquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Pudet itaque, dilectiſſimi, propriam negligenter diſſimulare paſſionem, cui tantam a majeſtate tanta exhiberi video compaſſionem. Compatitur Filius Dei, & plorat: homo patitur, & ridebit? Sic & medicinæ æſtimatio, & doloris mihi, & timoris exaggeratio eſt.

Pudorem quoque, dolorem, & timorem nobis incutiunt.

F

A

B

5 Verum ſi diligenter obſervem præcepta medici, erit etiam conſolationis occaſio. Sicut enim gravem agnoſco morbum, cui tanta apponitur medicina: ſic & ex hoc ipſo non incurabilem eſſe conjector. Neque enim pretioſiſſimas ſpecies fruſtra inſumeret medicus ſapiens, immo Sapientia ipſa. Porro fruſtra inſumi conſtat, non ſolum ſi abſque eis facilis eſſet curatio, ſed multo magis ſi & cum eis ſit impoſſibilis. Animat itaque ad pœnitentiam, & accendit vehementius deſiderium ſpes concepta. Sane accedit ad conſolationem ipſa quoque quæ paſtoribus vigilantibus exhibita eſt, viſitatio & allocutio Angelorum. Væ vobis divites, qui habetis conſolationem veſtram, ut jam non mereamini habere cœleſtem! Quam multi enim nobiles ſecundum carnem, quam multi potentes, quam multi ſapientes hujus ſæculi hora illa in ſtratis mollibus quieſcebant, & nemo eorum dignus habitus eſt novam videre lucem, ſcire magnum illud gaudium, Angelos audire cantantes: *Gloria in excelſis Deo!* Agnoſcant igitur homines, quia qui in labore hominum non ſunt, viſitari ab Angelis non merentur. Agnoſcant quam placeat ſupernis civibus labor, cujus ſpiritualis intentio eſt: quandoquidem & eos, qui pro victu corporis, corporali urgente neceſſitate laborant, ſuo dignantur alloquio, & alloquio tam felici. Nimirum humanum in eis agnoſcunt ordinem, [a] quo conſtituit Deus, ut in ſudore vultus ſui veſcatur Adam pane ſuo.

Sed & conſolationem.

Paſtores electi ſunt, divites & nobiles neglecti.

Gen. 3. 19. a al. ordinationem.

C

D

6 Obſecro vos, dilectiſſimi, conſiderate diligentius, quantum fecerit Deus pro veſtra exhortatione & ſalute, ne infructuoſus inveniatur in vobis ſermo tam vivus & efficax, ſermo fidelis, & omni acceptione dignus: ſermo non tam oris, quam operis. Putatis, Fratres, parum mihi moleſtum eſſe, ſi hoc ipſum verbum quod nunc loquor ad vos, vacuum & ſine aliqua utilitate deperire in cordibus veſtris noſſem? Et quis ſum ego, aut quis eſt hic ſermo meus? Si hunc tantillum vocis laborem inutilem eſſe doleret homo puſillus immo & nihil; quam juſtius indignabitur Dominus majeſtatis, ſi tantam ejus operam noſtra aut duritia, aut negligentia contingat evacuari? Avertat hoc a ſervulis ſuis, qui pro eorum ſalute induere dignatus eſt formam ſervi, Unigenitus Dei Patris, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Chriſti pro nobis labores fruſtrari quam moleſtum Deo.

E

IN NATIVITATE DOMINI,

SERMO QUARTUS.

De eo quod paſtores invenerunt Mariam, & Joſeph, & Infantem poſitum in præſepio.

1 AGnoſcite, Fratres dilectiſſimi, quanta ſit hodierna ſolemnitas, cui & dies brevis, & terræ anguſta eſt latitudo. Loco pariter & tempore dilatatur. Noctem præoccupat, cœlum replet antequam terram. Nox enim ut dies illuminata eſt, cum intempeſtæ noctis hora paſtores circumfulſit lux nova de cœlo. Et ut noveritis quo in loco ſolemnitatis hujus cœperint gaudia celebrari; quod jam Angelis erat futurum omni populo gaudium evangelizatur: ſed & confeſtim adeſt divinis perſonans laudibus cœleſtis exercitus multitudo. Hinc eſt quod ſolemnis ducitur nox illa præ cæteris, in pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, & his potiſſimum in vigiliis ſine ulla hæſitatione credendum eſt cele-

Natalis celebritas & pompa.

F

a Aliis deeſt particula non, ſed retinenda omnino, ut ſit ſenſus Chriſtum non fuiſſe hominem ante hanc nativitatem, ſed tantum Deum.

b Auctor Sermonis 292. in Appendice novæ editionis S. Auguſtini n. 3. tamquam ex Scriptura adducit hunc locum, qui in Regula S. Benedicti totidem verbis refertur cap. 7. de humilitate gradus 1.

TOM. III.

cœleſtes illi: Principes prævenire conjunctos pſallentibus, in medio juvencularum tympaniſtriarum. Sed quam multa hodie gemmis & auro fulgent altaria! quanti ubique palliis parietes adornantur! Putas ad hæc divertent Angeli, & pannoſos homines declinabunt? Si ita eſt, cur paſtoribus ovium magis apparuere, quam terræ regibus, quam ſacerdotibus templi? Cur & ipſe Salvator, cujus eſt aurum pariter & argentum, ſacram in corpore ſuo dedicat paupertatem? Aut certe, cur paupertas ipſa tam ſollicite enarratur ab Angelo? Neque enim ſine certa ratione myſterii pannis Salvator obvolvitur, & ponitur in præſepio, quando id manifeſte in ſignum nobis commendatur ab Angelo. *Hoc*, inquit, *vobis ſignum: invenietis infantem pannis involutum*. In ſignum poſiti ſunt panni tui, Domine Jeſu! ſed in ſignum, cui a multis uſque hodie contradicitur. Multi quippe vocati, ſed non multi electi, & ideo nec ſignati. Agnoſco certe, agnoſco Jeſum magnum ſacerdotem ſordidis opertum veſtibus, dum altercatur cum diabolo. Scientibus Scripturas loquor, & quibus non ignota eſt prophetica viſio Zachariæ. Ubi vero exaltatum eſt Caput noſtrum ſuper inimicos noſtros, ex hoc plane mutavit veſtem, decorem induit, amictus lumine ſicut veſtimento: exemplum dedit nobis, ut & nos eadem faciamus. Utilior ſiquidem in conflictu lorica ferrea, quam ſtola linea, licet oneri ſit illa, hæc honori. Erit cum & membra ſequentur caput, ut corpus jam univerſum uno pſallat ſpiritu, & dicat: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia*.

Luc. 2. 12.
Zach. 3.
Pſal. 29. 12.

2 *Invenietis*, inquit, *infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio*. Et poſt pauca: *Venerunt*, ait Evangeliſta, *feſtinantes, & invenerunt Mariam, & Joſeph, & Infantem poſitum in præſepio*. Quid eſt quod ſola ab Angelo commendari videtur humilitas, nec tamen ſola a paſtoribus invenitur? Forte ſpecialius commendat Angelus humilitatem, quia, ruentibus cæteris per ſuperbiam, ipſe in humilitate ſtetiſſet. Aut propterea certe cælitus annunciatur humilitas, quod hæc quaſi propria virtus divinæ exhibenda ſit majeſtati. Sola tamen non potuit inveniri, quia ſemper gratia datur humilibus. Invenerunt ergo Mariam, & Joſeph, & Infantem poſitum in præſepio. Sicut enim Salvatoris infantia manifeſtam prætendit humilitatem, ſic per Virginem continentia, juſtitia per Joſeph virum juſtum, cujus laus eſt in Evangelio, non incongrue deſignatur. Sane continentiam deberi carni quis neſciat? Juſtitia vero virtus eſt, quod ſuum eſt cuique tribuens: & hæc erga proximos eſt neceſſaria. Porro humilitas Deo nos reconciliat, Deo facit eſſe ſubjectos, Deo placet in nobis, ſicut ait Virgo beata: *Reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ*. Itaque qui fornicatur, peccat in corpus ſuum: qui injurioſus eſt, in proximum: qui extollitur & inflatur, in Deum. Fornicator ſemetipſum dehoneſtat, injurioſus moleſtat proximum; elatus, quod in ſe eſt, Deum inhonorat. *Gloriam meam*, Dominus ait, *alteri non dabo*. Et ſuperbus: Ego, inquit, mihi eam, licet non dederis, uſurpabo. Nec enim placet ei angelica diſtributio, dans *gloriam Deo, pacem hominibus*. Non erit contra Deum, ſed adverſus eum extollitur, impius plane & infidelis. Quæ etenim pietas, niſi cultus Dei? Quis vero Deum colit, niſi qui voluntarie ei ſubjectus eſt, & ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ſic oculi cordis ejus ad Dominum Deum ſuum?

Luc. 2. 12. 16.
Humilitas in Chriſto commendata.
Continentia Virginis, juſtitia in Joſepho.
Luc. 1. 48.
Superbus peccat in Deum.
Iſ. 42. 8.

3 Ut ergo inveniatur in nobis ſemper Maria, & Joſeph, & Infans poſitus in præſepio, ſobrie, & juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo. Propter hoc enim apparuit gratia Dei erudiens nos, & per hoc quoque illius gloria apparebit, ſic enim habes: *Apparuit gratia Dei omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobrie, & juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo, expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei*. Apparuit in parvulo gratia ad eruditionem: ſed *hic erit magnus*, ſicut de eo Gabriel locutus eſt: & quos parvulos erudierit ad humilitatem cordis & manſuetudinem, magnificabit poſtmodum & glorificabit magnus & glorioſus adveniens Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

ad Tit. 2. 12. 13.
Luc. 1. 32.

IN NATIVITATE DOMINI.

SERMO QUINTUS.

De verbis Apoſtoli: *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu-Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra*.

1 BEnedictus qui propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, miſit nobis Filium ſuum dilectum, in quo ei bene complacuit, per quem reconciliati pacem habeamus ad eum, & idem ſit in nobis reconciliationis hujus & mediator, & obſes. Non eſt quod vereamur, Fratres mei, ſub tam pio mediatore, non eſt quod de tam fido obſide dubitemus. Sed qualis mediator eſt, inquies, qui in ſtabulo naſcitur, in præſepio ponitur; pannis involvitur ſicut cæteri, plorat ut cæteri; denique infans jacet, ut cæteri conſueverunt? Magnus plane mediator eſt etiam in his omnibus, quæ ad pacem ſunt, non perfunctorie, ſed efficaciter quærens. Infans quidem eſt, ſed Verbum infans, cujus ne ipſa quidem infantia tacet. *Conſolamini dicit Dominus Deus veſter*. Dicit hoc Emmanuel, nobiſcum Deus. Clamat hoc ſtabulum, clamat præſepe, clamant lacrymæ, clamant panni. Clamat ſtabulum, curando ſeſe homini, qui in latrones inciderat, præparari; clamat præſepe eidem homini, qui jumentis comparatus fuerat, pabulum miniſtrari; clamant lacrymæ, clamant panni ejuſdem ipſius cruenta jam vulnera ablui & detergi, ſiquidem nullo horum Chriſtus egit, nihil horum illi propter ſe, magis autem omnia propter electos, *verebuntur filium meum*, ait Pater miſericordiarum. Verum id quidem, Domine, verentur eum, ſed qui? non plane Judæi, ad quos miſſus; ſed electi, propter quos miſſus.

Chriſtum efficacem mediatorem teſtantur omnia.
Iſ. 40. 1.
Luc. 10. 30.
Pſal. 48. 13.
Matt. 21. 37.

2 Reveremur enim eum nos in præſepio, reveremur in patibulo, reveremur in ſepulchro. Devote ſuſcipimus tenerum propter nos, cruentum propter nos, pallidum propter nos, ſepultum propter nos reveremur. Devote adoramus cum Magis, devote amplectimur cum Simone ſancto infantiam Salvatoris, ſuſcipientes miſericordiam tuam in medio templi tui, ſiquidem ipſe eſt, de quo legimus: *Miſericordia Domini ab æterno*. Alioquin quid cæterorum Patri, niſi Filius & Spiritus-ſanctus? Et uterque quidem non tam miſericors, quam ipſa vere miſericordia. Nihilominus etiam Pater miſericordia eſt; atque hi tres nonniſi una miſericordia, ſicut una eſſentia, una ſapientia, una divinitas, una majeſtas. In eo tamen quo *Pater miſericordiarum* dicitur Deus, qui non videat velut proprio nomine Filium deſignari? Et bene dicitur Pater miſericordiarum, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere.

Chriſtus Salvator a fidelibus undequaque reverendus.
Pſ. 102. 17.
Deus ut Pater miſericordiarum dicatur.

3 Sed forte quis dicat: Quomodo illi proprium eſt miſereri, cujus judicia abyſſus multa? neque enim dicitur: *Omnes viæ ejus* ſola miſericordia, ſed, *miſericordia & veritas*. Non minus juſtus, quam miſericors eſt, cui miſericordia & judicium decantatur. Verum id quidem: cui vult miſeretur, & quem vult indurat; ſed quod miſeretur, proprium illi eſt. Ex ſe enim ſumit materiam, & velut quoddam ſeminarium miſerendi. Nam quod judicat, & condemnat, nos eum quodammodo cogimus, ut longe aliter de corde ipſius miſeratio, quam animadverſio procedere videatur. Ipſum audi dicentem: *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii*, dicit Dominus, *& non magis ut convertatur & vivat?* Recte igitur non Pater judiciorum, vel ultionum dicitur, ſed Pater miſericordiarum, non modo quod pater videatur miſereri potius, quam indignari, & quemadmodum pater filiorum miſereatur timentium ſe: ſed eo magis quod miſerendi cauſam & originem ſumat ex proprio; judicandi, vel ulciſcendi magis ex noſtro.

Pſal. 35. 6.
Pſ. 24. 10.
Pſ. 100. 1.
Rom. 9. 18.
Miſerendi materiam ſumit ex ſe ipſo, puniendi ex nobis.
Ezec. 18. 23.

4 Sed ſi propter hoc pater miſericordiæ, quare Pater miſericordiarum? *Semel locutus eſt Deus*, ait Propheta, *duo hæc audivi: quia poteſtas Dei eſt, & tibi, Domine, miſericordia*. Cæterum Apoſtolus nobis in uno Verbo, in Filio uno ipſam quoque miſericordiam duplicem commendat, Patrem dicens non unius tantum miſericordiæ, ſed miſericordiarum; & Deum non unius, ſed totius conſolationis, qui conſolatur nos non modo in hac, vel illa, ſed in omni tribulatione noſtra. Miſericordiæ Domini multæ, ait quidam, videlicet quia multæ tribulationes juſtorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus. Unus eſt Dei Filius, unum Verbum: ſed miſeria noſtra multiplex, non modo magnam miſericordiam, ſed & multitudinem quæ-

Pſ. 61. 12. 13.
Miſericordiæ ejus multæ.
2. Cor. 1. 4.
Thren. 3. 22.
Miſeria hominis duplex.

A quærit miſerationum. Forte tamen propter ſubſtantiam duplicem, qua ſubſiſtit humana conditio, cum ſit utraque tam miſera, non incongrue duplex hominum dicatur eſſe miſeria, licet ſit multiplex in utraque. Siquidem & corporis, & cordis noſtri tribulationes multiplicatæ ſunt; ſed ab utriſque neceſſitatibus eruit qui totum hominem ſalvum fecit. Cum ergo unus ille & unicus Dei Filius, & jam nunc venerit propter animas, tollere ſcilicet peccata mundi, & ſecundo propter corpora ſit venturus, ut ea reſuſcitet, & configuret corpori claritatis ſuæ: non incongruum fortaſſe videbitur, ut in eo quod Patrem miſericordiarum benedicimus, duplicem hanc miſericordiam confiteamur. B Suſcipiens enim humanæ naturæ corpus ſimul & animam, non modo ſemel *Conſolamini*, ſed (ut ſupra quoque meminimus) *Conſolamini, conſolamini, dicit Dominus Deus veſter*: ut videlicet certi ſimus, quod utrumque ſit ſalvaturus qui neutrum ſuſcipere eſt dedignatus.

Dei miſericordia item duplex.

Iſ. 40. 1.

5 Sed in quibus putas? Plane in populo ſuo. *Ipſe enim* & nunc *ſalvum faciet*; non quoſcumque, ſed *populum ſuum a peccatis eorum*: & poſtmodum non omne corpus, ſed corpus humilitatis configurabit corpori claritatis ſuæ. Denique populum ſuum conſolatur, utique populum humilem, quem ſalvum faciet: nam oculos ſuperborum humiliabit. Vis noſſe populum ejus? *Tibi derelictus eſt pauper*, ait homo ſecundum cor Dei, C ſed & ipſe in Evangelio: *Væ vobis*, inquit, *divites, qui habetis conſolationem veſtram*. Utinam nos, dilectiſſimi, in eo populo inveniri ſemper optemus, non cui dicit Væ, ſed quem conſolatur Dominus Deus ſuus. Quid enim conſoletur eos qui ſuam habent conſolationem? Non conſolatur Chriſti infantia garrulos, non conſolantur Chriſti lacrymæ cachinnantes, non conſolantur panni ejus ambulantes in ſtolis, non conſolantur præſepe & ſtabulum amantes primas cathedras in ſynagogis: ſed æquanimiter forte univerſam hanc conſolationem expectantibus in ſilentio Dominum, lugentibus, pannoſis pauperibus cedere videbuntur. Cæterum audiant, quod & ipſi quoque Angeli non alios conſolantur. Vigilantibus enim paſtoribus & cuſtodientibus vigilias noctis evangelizatur gaudium novæ lucis, & eis natus dicitur eſſe Salvator. Pauperibus atque D laborantibus, non vobis divitibus, qui veſtram habetis conſolationem, & Væ divinum, inter ipſas vigilias noctis dies ſanctificatus illuxit; & nox ſicut dies illuminata, immo in diem mutata eſt, dicente Angelo: *Quia natus eſt vobis Salvator*, *hodie* utique, non hac nocte. Siquidem nox præceſſit, dies autem appropinquavit, verus utique dies ex die, ſalutare Dei, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Pſ. 9. 34.

Luc. 6. 24.

Populus Jeſu quis ſit.

Conſolationes Chriſti ad quos pertineant.

Luc. 2. 11.

IN NATIVITATE SS. INNOCENTIUM.

SERMO UNICUS.

De quatuor continuis ſolemnitatibus, ſcilicet Nativitatis Domini, ac SS. Stephani, Joannis, & Innocentium.

1 BEnedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis. Benedictum nomen gloriæ ejus, quod eſt ſanctum. Neque enim otioſe venit quod ex Maria natum eſt Sanctum: ſed copioſe diffundit & nomen, & gratiam ſanctitatis. Nimirum inde Stephanus ſanctus, inde Joannes ſanctus, inde ſancti etiam Innocentes. Utili proinde diſpoſitione * triplex iſta ſolemnitas. Natale Domini comitatur: E ut non modo inter continuas ſolemnitates devotio continua perſeveret, ſed & fructus Dominicæ Nativitatis F exinde nobis velut ex quadam proſecutione evidentius innoteſcat. Siquidem advertere eſt in his tribus ſolemnitatibus triplicem quamdam ſpeciem ſanctitatis; nec facile præter hæc tria ſanctorum genera, quartum aliud poſſe arbitror in hominibus reperiri. Habemus in beato Stephano martyrii ſimul & opus, & voluntatem: habemus ſolam voluntatem in beato Joanne; ſolum in beatis Innocentibus opus. Biberunt omnes hi calicem ſalutaris, aut corpore ſimul & ſpiritu, aut ſolo ſpiritu, aut corpore ſolo. *Calicem quidem meum bibetis*, ait Dominus Jacobo & Joanni: ne dubium quin de paſſionis calice quæreretur. Demum cum Petro diceret, *Sequere me*, evidenter eum ad imitationem ſuæ provocans paſſionis; *converſus ille vidit diſcipulum quem diligebat Jeſus ſequentem* non tam greſſu corporis, quam promptæ devotionis affectu. Et bibit ergo Joannes ca-

Pſal. 117. 26. 27.

Chriſtus omnis ſanctitatis fons.

** al. diſpenſatione Chriſti natale triplex ſolemnitas ſequitur, cur.*

Triplex genus ſanctitatis & martyrii.

Mat. 20. 23.

Joan. 21. 20.

A licem ſalutaris, & ſecutus eſt Dominum ſicut Petrus, etſi non omni modo ſicut Petrus. Quod enim ſic manſit, ut non etiam paſſione corporeum Dominum ſequeretur, divini fuit conſilii: ſicut ipſe ait: *Sic eum volo manere donec veniam*. Ac ſi dicat, Vult quidem & ipſe ſequi, ſed ego ſic eum volo manere.

Ibid. 22.

2 An vero de Innocentium coronis quis dubitet? Ille pro Chriſto trucidatos infantes dubitet inter martyres coronari qui regeneratos in Chriſto non credit inter adoptionis filios numerari. Alioquin quando coævos ſibi pueros puer ille, qui natus eſt nobis, non contra nos, propter ſe pateretur occidi, quod utique ſolo nutu poterat prohibere, niſi melius aliquid eis B provideret? ut quemadmodum cæteris infantibus tunc quidem circumciſio, nunc vero baptiſmus ſine ullo propriæ voluntatis uſu ſufficit ad ſalutem; ſic nihilominus pro eo ſuſceptum martyrium illis ſufficeret ad ſanctitatem. Si quæris eorum apud Deum merita, ut coronarentur, quære & apud Herodem crimina, ut trucidarentur. An forte minor Chriſti pietas, quam Herodis impietas, ut ille quidem potuerit innoxios neci dare, Chriſtus non potuerit propter ſe occiſos coronare? Sit ergo Stephanus martyr apud homines, cujus voluntaria paſſio evidenter apparuit in eo vel maxime, quod in ipſo mortis articulo tam pro perſequentibus, quam pro ſe ipſo ſollicitudinem gereret ampliorem, vinceretque in eo ſenſum corporeæ paſſionis internæ C compaſſionis affectus, ut illorum magis ſcelera, quam ſua vulnera plangeret. Sit Joannes apud Angelos martyr, quibus tamquam ſpiritualibus creaturis ſpiritualia devotionis ejus ſigna certius innotuerunt. Cæterum hi ſunt plane martyres tui, Deus: ut in quibus nec homo, nec Angelus meritum invenit, ſingularis tuæ prærogativa gratiæ evidentius commendetur. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. *Gloria in excelſis Deo*, Angeli dicunt, *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Magna quidem, ſed, audeo dicere, necdum perfecta laus, donec veniat qui dicat: *Sinite parvulos ad me venire, quia talium eſt regnum cœlorum*; & pax hominibus, etiam ſine voluntatis uſu, in ſacramentum pietatis.

Innocentes veros Chriſti martyres eſſe.

Stephanus martyr apud homines.

Joannes apud Angelos.

Innocentes apud Deum.

Pſ. 8. 3.

Luc. 2. 14.

Matt. 19. 14.

3 Conſiderent hæc qui de opere & voluntate contentioſis ſolent diſputationibus corrixari: conſiderent & D advertant neutrum negligi oportere, ubi non videtur deeſſe facultas, præſertim cum utrumque ſine altero (ubi tamen facultas deeſt) non modo ſalutem conferre poſſit, ſed etiam ſanctitatem. Sed & hoc quoque firmiter teneant, prodeſſe quidem opus ſine voluntate, non autem * contra voluntatem: ut unde ſalvantur infantes, inde magis damnentur ficte accedentes. Nihilominus ſane in quibuſdam voluntas ſine opere ſufficiens eſt, non autem contra opus. Verbi cauſa, rapitur quis in bona quidem voluntate, ſed necdum perfecta, necdum idonea martyrium ſuſtinere: quis illi audeat pro hac imperfectione negare ſalutem? Forte enim propterea non ſinitur in illam gravem tentationem venire, ne deficiat, & damnetur. Nimirum ſi in hac tam infirma voluntate induceretur in eam, E quæ ſupra ipſum eſt, tentationem, nec voluntas roboraretur, quis illum dubitet defecturum, negaturum, & ſi in eo mori contigerit, etiam periturum? *Qui enim erubuerit me coram hominibus, erubeſcam & ego eum*, ait Dominus, *coram Angelis Dei*. In ea igitur imperfecta voluntate, in qua ſalvatur quis, ubi deeſt facultas operis; jam non ſalvari poſſet propter defectum operis, vel opus defectionis. Idem vero & ignorantia poſſet accedere. Æmulemus proinde charitatem, & ſectemur bona opera, Fratres mei, nec infirmitatis, nec ignorantiæ peccata ullo modo parvi pendentes. Magis autem ſolliciti & timorati, agamus gratias benigniſſimo & largiſſimo Salvatori, qui humanæ ſalutis occaſiones tam copioſa charitate perquirit, ut in his vo- F luntatem & opus, in his ſine opere voluntatem, in his etiam ſine voluntate opus ſalutis invenire lætetur, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem ſui venire. Hæc eſt enim vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Jeſum Chriſtum, qui unus cum eo verus eſt Deus ſuper omnia benedictus in ſæcula. Amen.

Opus & voluntas quando rata.

** al. tamen*

Luc. 9. 26.

Larga Dei bonitas in quærenda hominis ſalute.

Joan. 17. 3.

IN

TOM. III.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI.

SERMO PRIMUS.

De lectione evangelica: *Poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur Puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Luc. 2. 21.

1 AUdivimus paucis expreſſum magnum pietatis ſacramentum: audivimus congruam lectionem Verbo abbreviato, quod fecit Dominus ſuper terram. Abbreviatum enim in carne, amplius abbreviatur ſuſcepta etiam carnis circumciſione. Minoratur populo minus ab Angelis Dei Filius, humanam naturam induit: ſed jam nec ipſum reſpuens remedium humanæ corruptionis, plane multo minoratus ab eis. Habens igitur hic magnum fidei documentum, habes & manifeſtum humilitatis exemplum. Ad quid enim tibi circumciſio neceſſaria, qui peccatum non commiſiſti, nec contraxiſti? Quod ipſe non feceris, ætas clamat teſtatur: quod non contraxeris multo certius probat Patris divinitas, integritas Matris. Summus Sacerdos es, quem nec ſuper patre, nec ſuper matre contaminandum, prophetatum eſt in lege potius, quam mandatum. Eſt enim tibi Pater ab æterno, ſed Deus eſt, in quem peccatum non cadit. Eſt & Mater ex tempore, ſed virgo; nec parere potuit incorruptio corruptelam. Super hæc omnia circumciditur Puer, Agnus ſine macula; etſi non eguit, tamen voluit circumcidi. Nec veſtigium quidem ullum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Non ſic impii, non ſic: non ſic agit perverſitas elationis humanæ. Erubeſcimus vulnerum ligaturam, qui de vulneribus interdum etiam gloriamur. Quem nemo poteſt arguere de peccato, ipſe peccati remedium, & verecundum pariter & auſterum, ſine ulla neceſſitate ſuſcepit; nec cultrum lapideum, in quo ſolo vetus illa quæ raderetur rubigo non fuit. Nos e contra inverecundi ad obſcœnitatem culpæ, erubeſcimus agere pœnitentiam, quod extremæ dementiæ eſt; male proni in vulnera, pejus in remedia verecundi. Qui peccatum non fecit, non dedignatus eſt ſe peccatorem reputari: nos & eſſe volumus, & nolumus æſtimari: Ita-ne ſano opus eſt medicina, & non male habentibus? Immo vero ita ne eget medicamine, non æger, ſed medicus? Quis hominum tantæ ſibi non dicam gloriæ, ſed vel innocentiæ conſcius, æquanimiter circumcidentis manum admitteret? Chriſtus vero patienter quæ non rapuit exſolvit*, qui venerat purgationem facere, non ſuſcipere, delictorum. Sed dicas: Quidni ſuſciperet parvulus? immo vero quidem ſuſciperet humilis & manſuetus? Quidni obmuteſceret coram circumcidente, qui coram tondente obmutuit, coram crucifigente ſiluit? Alioquin non erat illi difficile carnem ſuam integram conſervare ne ſcinderetur, qui fecerat ne virginalis uteri porta in exitu ſuo aperiretur. Non erat difficile parvulo prohibere ne caro illa circumcideretur, quando nec mortuo fuit difficile cuſtodire ne corrumperetur.

Levit. 21. 11.

Chriſti humilitas in Circumciſione.

Præpoſterus hominum pudor de pœnitentia.

* al. exſolvebat.

2 *Poſtquam ergo conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Magnum & mirabile ſacramentum! Circumciditur puer, & vocatur Jeſus. Quid ſibi vult iſta connexio? Circumciſio nempe ſalvandi potius, quam Salvatoris eſſe videtur; & Salvatorem circumcidere decet, quam circumcidi. Sed agnoſce Mediatorem Dei & hominum, qui ab ipſo nativitatis ſuæ exordio divinis humana ſociat, ima ſummis. Naſcitur ex muliere, ſed cui fœcunditatis fructus ſic accedat*, ut non decidat flos virginitatis: pannis involvitur, ſed panni ipſi angelicis laudibus honorantur: abſconditur in præſepio, ſed proditur radiante ſtella de cœlo. Sic & circumciſio veritatem ſuſceptæ probat humanitatis; & nomen, quod eſt ſuper omne nomen, gloriam indicat majeſtatis. Circumciditur tamquam verus Abrahæ filius; Jeſus vocatur tamquam verus filius Dei. Neque enim ad inſtar priorum meus iſte Jeſus, nomen vacuum aut inane portat. Non eſt in eo magni nominis umbra, ſed veritas. Cœlitus ſiquidem inditum nomen Evangeliſta teſtatur, *quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam in utero conciperetur.* Et attende verbi profunditatem. Poſtquam natus eſt Jeſus, Jeſus vocatur ab hominibus, quo nomine* vocatus eſt ab Angelo, priuſquam in utero conciperetur. Idem quippe & Angeli Salvator, & hominis: ſed hominis ab incarnatione, Angeli ab initio creaturæ.

Chriſti circumciſio veritatem ſuſceptæ humanitatis probat.

* al. qui vocatus.

3 *Vocatum eſt*, ait, *nomen ejus Jeſus: quod vocatum eſt ab Angelo.* In ore ergo duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum & ipſum quod in Propheta abbreviatum, manifeſtius in Evangelio legitur caro factum. Nos, Fratres mei, nos reſpicit hæc parabola. Chriſtus enim nec angelico eguit teſtimonio, nec humano: ſed, ut ſcriptum eſt, *omnia propter electos.* Triplex proinde quærendum nobis ſalutis propriæ teſtimonium, ne forte videamur aſſumpſiſſe nomen Dei noſtri in vanum. Et nos enim, Fratres, circumcidi neceſſe eſt, & ſic nomen ſalutis accipere: circumcidi, non uno membro, ſed toto corpore ſimul. Licet enim magis in ea parte, in qua mandata eſt Judæis circumciſio, regnet additamentum Leviathan; quod a malo eſt, & amputari debet, univerſam tamen occupat carnem. A planta pedis uſque ad verticem non eſt in nobis ſanitas; nec eſt aliqua pars, quæ non tabida ſit hoc veneno. Propterea ſicut parvulus adhuc in fide & dilectione populus congruum ſibi mandatum exiguæ circumciſionis accepit: ſic ubi crevit in virum perfectiorem, toto jubetur corpore baptizari, quæ totius eſt hominis integra circumciſio. Hinc eſt quod Salvator noſter & circumcidi octavo die, & poſt annum triceſimum dignatus eſt crucifigi, ubi in pœnam corpus omne diſtenſum eſt: cujus ſimilitudini mortis complantamur & nos, ut ſcribit Apoſtolus, nimirum quod noviſſime traditum eſt obſervantes.

2. Tim. 2. 10.

Rom. 6. 5.

4 Quæ eſt ergo moralis circumciſio noſtra, niſi quam commendat idem Apoſtolus? *Victum*, inquiens, *& veſtitum habentes, his contenti ſimus.* Optime prorſus circumcidit nos, & ſuperflua reſecat univerſa, voluntaria hæc paupertas, pœnitentiæ labor, regularis obſervatio diſciplinæ. Cæterum in hac circumciſione triplex nobis quærendum eſt ſalutis noſtræ teſtimonium, ab Angelo, & Maria, & Joſeph. Oportet, inquam, ut ante omnia nobis magni conſilii Angelus ſalutis nomen imponat. Dehinc & ipſius quoque congregationis neceſſaria eſt atteſtatio, quæ tamquam mater eſt ſingulorum: mater, inquam, virgo tamquam ea quam deſpondit Apoſtolus, *uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* Sed nec ipſius miniſtri contemnendum eſt teſtimonium ei, qui imitari quærit Salvatoris exemplum. Hic eſt Joſeph, locum quidem obtinens ſponſi, re autem vera ſervus & diſpenſator, qui ſane pater vocatur, magis autem nutricius eſt.

1. Tim. 6. 8.

Triplex noſtræ ſalutis teſtimonium, a conſcientia, ab Eccleſia, a Prælato.

2. Cor. 11. 2.

5 Sed dico eadem manifeſtius. Et ab his qui foris ſunt, Fratres mei, & ab eo qui intus eſt habere oportet teſtimonium bonum. Cujus enim omnibus grata, nemini oneroſa eſt converſatio, huic ſine dubio propria de ſalute univerſa fratrum congregatio atteſtatur. Fruſtra plane ſuper his dumtaxat quæ ſunt in manifeſto, nequiſſimus ille fratrum accuſator trahat* in cauſam, quem excuſat univerſitas fratrum. Habet & & a prælatis teſtimonium quiſquis & peccata ſecularis vitæ, & hujus quoque temporis negligentias (*quoniam in multis offendimus omnes*, niſi forte ſanctiores nos arbitramur Diſcipulo, quem dilexit Jeſus) humili eis & pura confeſſione judicanda ſemper exponit, & eorum ſatisfacere ſtudet arbitrio. Jam ne in his quidem peſſimi illius timenda eſt accuſatio, quoniam non judicabit Dominus bis in idipſum. At forte criminari volet intentionem, & in ea parte calumniam ſtruere machinabitur, in qua nec fratrum, nec ipſius patris teſtimonium ſatis efficax videatur. Neceſſe eſt ergo ut in hac parte opituletur nobis teſtis internus, qui magis cor, quam faciem intuetur: a quo ſane & incipiendum eſt, ut non prius quidquam concipiatur in animo, quam ab eo ſalutis nomen acceperit. Ubi vero in opus proceſſerit manifeſtum, expedit jam exteriora quoque ſibi teſtimonia conciliare, ſicut ait Apoſtolus: *Providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus.*

* al. trahit.

Jacob. 3. 2.

Joan. 21. 20.

2. Cor. 8. 21.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI.

SERMO SECUNDUS.

De variis ejus nominibus.

1 P*Oſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur Puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Ab initio Deus modum acceptat, & nihil unquam immoderatum illi placuit æquitati. Hinc fuit, quod non modo in pondere, & menſura*, & numero condidit univerſa; ſed protinus ipſi homini modum præſcripſit, mandatum contulit dicens: *Ex omni ligno paradiſi comedes, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas.* Leviſſimum plane mandatum, & larga omnino menſura! Sed tranſgreſſus eſt homo præſcriptum ſibi modum, & conſtitutum ſibi terminum prætergreſſus.

Luc. 2. 21.

Gen. 2. 16. 17.

Circumciſionis antiquæ præceptum.

ſus. Unde & avertens ab eo faciem ſuam Deus, vix tandem in diebus Abrahæ amici ſui placabilis fieri incipiens, rurſus modum inſtituit, promulgavit legem, ſed non priori ſimilem uſquequaque. Ea ſiquidem ad cautelam fuerat, hæc ad medelam: ibi prohibitio facta, ne ſuperfluitas ſubintraret: hic jam indicta abſciſſio eſt, ut ſacramenti remedio quæ ſubintraverat tolleretur. Poſtremo illa quidem in arbore dabore eſt lex, ne fructu ejus veſceretur: hæc in proprio corpore, ut caro præputii ſcinderetur. Nec dubium ſane quin cætera quoque humani corporis membra additamentum illud Leviathan occuparet, venenum ſcilicet concupiſcentiæ, & immoderatæ atque inordinatæ illecebra voluptatis, ut generalis quædam abſciſſio omnibus neceſſaria videretur.

In ea parte, ubi rebellio & concupiſcentia potiſſimum dominatur.

2 Cæterum, quia ſingulorum membrorum abſciſſionem humanæ carnis fragilitas, & infantilis ætatis infirmitas nullatenus ſuſtineret, pio moderamine diſpoſitio ſuperna providit, ut in ea potiſſimum parte concupiſcentia caſtigaretur, in qua vehementius eam ſævire conſtabat, & violentius malignari. In omni ſiquidem contradicentium ſpiritui rebellione membrorum, ſolum illud uſque adeo contumax invenitur, ut contra omnem voluntatis deliberationem ad inhoneſtos & illicitos motus aſſurgat. Nam quod hæc circumciſio octava die fiebat, ſpem commendabat regni cœleſtis, quod vi elicet ad primum reflexus dierum circulus præterire quamdam coronæ ſpeciem videretur. Hinc eſt quod octava potiſſimum dies poſt ſolemnitates præcipuas celebratur, & in ſermone Domini primæ beatitudini copulatur octava, ut cœleſtis regni demum iterata promiſſio evidenter nobis coronam fabricaret *.

Matth. 5.

** al. fabricet.*

Chriſtus circumciſus cur vocetur Salvator.

3 Merito ſane dum circumciditur Puer qui natus eſt nobis, Salvator vocatur; quod videlicet ex hoc jam cœperit operari ſalutem noſtram, immaculatum illum pro nobis ſanguinem fundens. Neque enim jam quærere eſt Chriſtianis, cur voluerit Dominus Chriſtus circumcidi. Propter hoc ſiquidem circumciſus eſt, propter quod natus, propter quod paſſus. Nihil horum propter ſe, ſed omnia propter electos. Nec in peccato genitus, nec a peccato circumciſus, nec mortuus eſt pro peccato ſuo, magis autem propter delicta noſtra. *Quod vocatum eſt*, inquit, *ab Angelo priuſquam in utero conciperetur*. Vocatum eſt plane, non impoſitum: nempe hoc ei nomen eſt ab æterno. A natura propria habet, ut ſit Salvator: innatum eſt ei nomen hoc, non inditum ab humana, vel angelica creatura.

Cur Iſaias non meminit nominis Jeſu.

Luc. 2. 21.

Iſ. 9. 6.

4 Sed quid dicimus, quod egregius ille Propheta hunc ipſum Puerum multis nominibus appellandum fore prædicens, hoc unum tacuiſſe videtur, quod ſolum (ut præmonuit Angelus, & teſtatur Evangeliſta) *vocatum eſt nomen ejus?* Exultavit Iſaias, ut videret diem hunc: & vidit, & gaviſus eſt. Denique & loquebatur gratulabundus & laudans Deum: *Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis*. Magna quidem nomina: ſed ubi eſt nomen, quod eſt ſuper omne nomen, nomen Jeſu, in quo omne genu flectatur? Forte in his omnibus unum illud invenies, ſed expreſſum quodammodo & effuſum. Nempe ipſum eſt, de quo ſponſa in Cantico amoris: *Oleum*, inquit, *effuſum nomen tuum*.

Cant. 1. 2.

Chriſti nominum expoſitio.

5 Habes ergo unum in his omnibus appellationibus Jeſum: nec omnino aut vocari poſſet, aut eſſe Salvator, ſi forte quippiam horum defuiſſet. Numquid non vero admirabilem eum ſinguli ſumus experti, in mutatione utique voluntatum noſtrarum? Hoc nempe eſt ſalvationis noſtræ principium, cum incipimus reſpuere quod diligebamus, dolore unde lætabamur, amplecti quod timebamus, ſequi quod fugiebamus, optare quod contemnebamus. Admirabilis plane qui hæc operatus mirabilia. Sed nihilominus & conſiliarium ſeſe exhibeat neceſſe eſt in electione pœnitentiæ, & vitæ ordinatione; ne forte ſit nobis abſque ſcientia zelus, & voluntati bonæ prudentia deſit. Sane opus eſt ut Deum quoque probemus in remiſſione videlicet priorum delictorum, quia nec ſine hac ſalus nobis conſtare poteſt, & nemo poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus. Verum ne id quidem ſufficit ad ſalutem, niſi fortem quoque experiamur in expugnando impugnantes nos, ne ab eiſdem rurſum concupiſcentiis ſuperemur, & fiant noviſſima noſtra pejora prioribus. Videtur-ne jam aliquid deeſſe Salvatori? Plane deeſſet quod maximum eſt, niſi & pater eſſet futuri ſæculi; ut per eum ſcilicet in immortalitatem reſurgeremus qui per præſentis ſæculi patrem generamur ad mortem. Neque hoc ſatis, ſi non etiam princeps pacis Patri nos reconciliaret, cui traditurus eſt regnum: ne forte ſicut filii perditionis utique, non ſalutis, reſurrecturi videremur ad pœnam. Multiplicabitur ſane ejus imperium, ut merito Salvator dicatur etiam pro multitudine ſalvandorum: & pacis non erit finis, ut veram noveris eſſe ſalutem, quæ non poſſit timere defectum.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI.

Sermo Tertius.

*De die octavo *.*

** al. octo diebus.*

1 IN Circumciſione Domini, Fratres, habemus quod amemus & admiremur; habemus etiam quod imitemur. Patet in ea magnum dignationis beneficium, unde gratias agamus; latet aliquid clauſum, quod in nobis implere debeamus. Venit namque Dominus propter nos, non ſolum redimendos ſanguinis effuſione, ſed & docendos verbis, & exemplis nihilominus inſtruendos. Sicut enim penitus erat inutile viam ſcire, ſi detineremur in carcere: ita redimi non prodeſſet, ſi viæ ignaros qui primus inveniret, primus reduceret in carcerem retrudendos. Itaque in majore quidem ætate, patientiæ & humilitatis, & ſuper omnia charitatis, cæterarumque virtutum manifeſta dedit Salvator exempla; in infantia vero figuris velata.

Rom. 3. 23.

Gal. 6. 14.

Gloria hominis eſt, tanti æſtimatum eſſe a Deo.

2 Sed antequam ad hæc diſcutienda veniamus, delectat aliquid prius de tanta & tam manifeſta dignatione loqui. Habent Angeli gloriam puram & perfectam: ſed nec nos erimus ſine gloria. Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti a Patre, gloriam miſericordiæ & affectus vere paterni, gloriam procedentis ex corde Patris, & paterna plane viſcera exhibentis. *Omnes enim peccaverunt*, ait Apoſtolus, *& egent gloria Dei*. Ex alio loco: *Mihi*, inquit, *abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Quid enim nobis glorioſius quam quod tanti æſtimavit nos Deus? Quæve major illi gloria, quam tanta dignatio & tanta benignitas, eo utique dulciſſima, quod tam gratuita? nam pro impiis mortuus eſt. Videtis quantum fecit, & pro qualibus: pro qualibus, ut non ſuperbiamus; quantum, ne deſperemus. Propterea ut inveniamini non ſpiritum habere hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, & ſciatis quæ a Deo data ſunt vobis: nolite, obſecro, fieri ſicut equus & mulus, ſed ſicut pium jumentum, quod ait: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſuper tecum*. Talia enim jumenta cognoſcunt poſſeſſorem ſuum, & præſepe Domini ſui: in quo poſitum eſt ei, piiſſimum fœnum, ipſe qui panis eſt Angelorum. Ipſe enim eſt panis vivus, de quo vivere debuit homo: ſed quia homo jumentum factus eſt, & panis factus eſt fœnum, ut vel ſic vivat de eo.

Pſ. 72. 23.

Gen. 17. 14.

3 Et hujus quidem mutationis ſacramentum die Nativitatis celebratum eſt, quando Verbum caro factum eſt, cum ſit omnis caro fœnum. Ipſa ergo die minoratus eſt paulo minus ab Angelis, & habitu inventus ut homo; hodie vero mirabilius aliquid audio. Jam minoratus eſt multo minus Angelis, qui non ſolum formam hominis, ſed formam habet peccatoris, & infigitur velut quodam cauterio latronis. Quid eſt enim circumciſio, niſi ſuperfluitatis & peccati indicium? In te, Domine Jeſu, quid eſt ſuperfluum quod circumcidatur? Nonne tu verus Deus es de Deo Patre, homo verus ſine omni peccato de Virgine matre? Quid facitis circumcidentes eum? Putatis quia ſuper eum poſſit cadere illa ſententia: *Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit anima ipſius de populo ſuo?* Poteſt oblviſci Pater filii uteri ſui? aut non cognoſceret eum, niſi ſignum circumciſionis haberet? Immo vero ſi quomodo poſſet non agnoſcere filium, in quo ei bene complacuit, ex hoc maxime ſigno poterat ignorare eum, inventa in eo circumcumciſione, quam peccatoribus ipſe providerat, ob purgationem utique delictorum. Sed quid mirum, ſi caput pro membris accepit curationem, quam tamen in ſeipſo non habuit neceſſariam? Nonne & in membris noſtris ſæpe pro unius infirmitate alteri adhibetur curatio? Dolet caput, & in brachio fit coctura; dolent renes, & fit in tibia: ita hodie pro totius corporis putredine cauterium quoddam infixum eſt in Capite.

Chriſtus ut caput pro membris circumciſionem ſuſcepit.

Chriſti miſericordia parabola commendata.

4 Denique quid mirum, ſi pro nobis dignatus eſt circumcidi, pro quibus dignatus eſt mori? Totus ſiquidem mihi datus, & totus in meos uſus expenſus eſt. Ego enim audiens, quia tranſit ante carcerem filius magni Regis, cœpi altius gemere, & miſerabi-

[Tom. III.] lius exclamare dicens: Filii Dei, miſerere mei. At ille ſicut benigniſſimus; Quiſnam eſt, inquit, iſte fletus & ululatus quem audio? Et dicunt ei: Ipſe eſt Adam proditor ille, quem Pater veſter trudi fecit in carcerem, donec cogitet quibus illum ſuppliciis faciat interire. Quid ageret, cujus natura bonitas, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere? Deſcendit in carcerem, venit ut educat vinctum de domo carceris. [Joan. 15. 24.] Judæi vero non immemores odii quo oderant Patrem, exercent illud in Filium; unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum.* Quid ergo fecerunt impii, quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres, venite, occidamus eum.* [Mat. 21. 38.] Sic ergo occiderunt Agnum Dei; in ſuam quidem perniciem, ſed in ſalutem noſtram. Illi enim ſanguinem Agni fuderunt: nos acceſſimus, & bibimus illum. Accepimus calicem ſalutaris: & calix * inebrians quam præclarus eſt! [* al. calix potens.] [B] Ecce unde gratias agamus. Nam ante paucos dies celebravimus adventum ejus in carcerem hujus mundi, id eſt diem Natalis: hodie vero celebramus quod catenas & vincula noſtra ſuſcepit. Hodie enim qui peccatum non fecit, ut reos abſolveret, innoxias manus eorum catenis inſeruit; hodie ſub lege factus eſt qui legem dedit.

[Gen. 17. 10. Circumciſio quid nos doceat. Rom. 11. 34.] 5 Sed dicendum eſt jam, quid in hac circumciſione nobis ſpiritualiter indicetur agendum. Neque enim ſine cauſa in lege præceptum, nec ſine cauſa completum eſt in Domino, ut octava die fieret circumciſio. Sed quis cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Adſit nunc veſtris deſideriis advocatus, Spiritus, qui ſcrutatur alta Dei, & ediſſerat nobis * ſacramentum iſtud octavæ diei. [* al. vobis.] Non ignoramus jam oportere hominem naſci denuo: nam propter hoc ſecundo natus eſt Dei Filius. [C] In peccatis ſiquidem naſcimur omnes, & neceſſe habemus renaſci in gratia, quam in baptiſmate quidem percepimus, ſed, heu! totum periit in ſæculari vita. [Octo dies myſtice ante perfectam circumciſionem.] Nunc primum, miſerante Deo, virtus gratiæ in nobis operatur, ut in novitate vitæ ambulemus. Ergo tunc naſcitur homo, quando Sol juſtitiæ ortus in animo, peccatorum illuminat tenebras, horrendumque Dei judicium internis obtutibus offert, addens ad terroris vinculum brevem dierum numerum, & finem incertum. Hæc plane veſpera eſt, ad quam demorabitur fletus: & neceſſe eſt addi matutini lætitiam, ut auditam faciat nobis miſericordiam ſuam. [1. Juſtitiæ.] Sic enim fit veſpere & mane dies unus. Eſt autem dies iſta juſtitiæ, reddens unicuique quod ſuum eſt, nobis miſeriam, miſericordiam Deo. In hac die Puer naſcitur, quando ex his quæ diximus, ad amorem pœnitentiæ, & odium peccati animus excitatur.

[D] 6 Sed periculoſum eſt, ſi forte velit inter ſæculi turbas agere pœnitentiam: ubi nimirum alii venenatis perſuaſionibus, alii undique exemplis pejoribus ad peccatum alliciant: alii adulationibus in vanam gloriam, alii detractionibus in impatientiam animum ejus dejiciant. [2. Prudentiæ.] Procedat jam neceſſe eſt prudentiæ radius. Oſtendat quantas & quam importunas, præſertim in hac generatione nequam, opportunitates & occaſiones peccati offerat mundus & ingerat; quam debilis ſit ad illas humanus animus, maxime qui in peccati conſuetudine ſit nutritus. In hac ergo die prudentiæ eligat de præſenti ſæculo nequam fugere, dicens cum Propheta: *Odivi Eccleſiam malignantium, & cum impiis non ſedebo.* [Pſ. 25. 5.] Sed nondum ſufficit hoc. Forte enim vult eligere ſolitudinem, non ſatis attendens propriam infirmitatem, & periculoſam diaboli luctam. [E] Quid enim periculoſius, quam ſolum luctari contra antiqui hoſtis verſutias, a quo videatur, & quem videre non poſſit? [3. Fortitudinis.] Itaque jam habet neceſſariam fortitudinis diem, ut noverit cuſtodiendam ad Dominum fortitudinem ſuam, & in acie multorum pariter pugnantium eſſe quærendam, ubi tot ſunt auxiliarii, quot ſocii; & tales qui dicere poſſunt cum Apoſtolo: *Quia non ignoramus aſtutias ejus.* [2. Cor. 2. Heremi vita periculoſior cœnobitica. Eccl. 4.] Congregatio enim pro fortitudine ſua *terribilis eſt ut caſtrorum acies ordinata. Væ autem ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſublevantem.* Quod ſi cuiquam ex antiquis Patribus gratiam hanc conceſſam audivimus, non expedit temere ſe committere huic periculo, nec oportet tentare Deum, ſicut & Magiſter noſter * de Anachoretis loquens: [F] Qui non, inquit, converſionis fervore novitio, &c. [* Reg. S. Bened. c. 1.] Itaque in hac fortitudinis die ad id quod jam cœperat, id eſt, *Odivi Eccleſiam malignantium*, etiam addit quod ſequitur: *Lavabo inter innocentes manus meas.*

7 Verum cum eligit eſſe in congregatione multorum, numquid eliget eſſe magiſter qui nondum diſcipulus fuit, & docere quod didicit numquam? Et quomodo aut in ſe, aut in aliis motus irrationabiles poterit temperare? *Nemo umquam carnem ſuam odio habuit.* [Epheſ. 5. 29.] Quomodo ergo putatis, ſi jam magiſter ſuus fuerit [A] iſte, quin facile ſibi aliquando eo amplius, quo familiarius condeſcendat? Illuceſcat igitur dies temperantiæ, ut quærat quomodo temperari & refrænari poſſint [4. Temperantiæ.] incontinentes motus voluptatis beſtiales, motus curioſitatis, cervice motus elationis ſuæ. Eligat abjectus eſſe in domo Dei ſui, & ſubjectus eſſe magiſtro, ſub quo frangatur ejus voluntas, & obedientiæ fræno concupiſcentia reprimatur, ſitque quod ait Propheta: *Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.* [Pſ. 65. 12.] Nec dedignandum ſervo quod præceſſit in Domino: ſiquidem *non eſt ſervus major domino ſuo.* [Joan. 13. 16.] Ille enim cum jam creviſſet ætate, ſapientia, & gratia apud Deum & homines; cum jam duodecim annorum eſſet, & remanſiſſet in Hieruſalem, inventus a beata Virgine & Joſeph, cujus filius putabatur, in medio doctorum, audiens illos & interrogans: tamen deſcendit cum illis, *& erat ſubditus illis.* [Chriſtus Parentibus ſubditus. Luc. 2. 51.] [B] Et tu ergo ſubditus eſto propter illum.

8 Sed jam tibi in ipſa obedientiæ via aliqua fortaſſis dura & aſpera occurrere poſſunt, ut accipias interdum præcepta nonnulla, quæ licet ſalubria ſint, minus tamen ſuavia videantur. [Inobedientiæ judicium.] Hæc ſi moleſte cæteris ſuſtinere, ſi dijudicare prælatum, ſi murmurare in corde: etiamſi exterius impleas quod jubetur, non eſt hæc virtus patientiæ *, ſed velamentum malitiæ. [* lege obedientiæ.] Neceſſe eſt ergo ut illuceſcat dies patientiæ, per quam omnia dura & aſpera tacita amplectaris conſcientia, te magis dijudicans, & durius arguens, cui nimirum diſplicent quæ ad ſalutem ſunt; [5. Patientiæ.] & in cogitatione tua ſemper partem magiſtri, quoad potes, adverſus temetipſum juvans; te quidem in omnibus accuſare, ipſum vero magis excuſare laborans.

9 Porro in hoc loco jam cavendum tibi arbitror a ſuperbia. [C] Magnum eſt enim omnino ſic vincere ſemetipſum. *Melior eſt*, ait Salomon, *patiens viro forti; & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.* [Prov. 16. 32. 6. Humilitatis.] Conſidera denique quam manifeſte Propheta doceat neceſſariam eſſe humilitatem poſt patientiam, dicens: *Verumtamen Deo ſubjecta eſt anima mea, quoniam ab ipſo patientia mea.* [Pſ. 61. 6.] Nonne videtur hic occaſione patientiæ tentationem ſenſiſſe ſuperbiæ? Neceſſe eſt ergo ut, illuminet cor tuum radius humilitatis, & declaret quid a te ſit, quid a Deo, ut non altum ſapias: quoniam *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus dat gratiam.* [Jac. 4. 6.]

10 Jam vero cum in his diutius fueris exercitatus, roga dari tibi devotionis lumen, diem ſereniſſimam, & ſabbatum mentis, [7. Devotionis.] in quo tamquam emeritus miles, in laboribus univerſis vivas abſque labore, dilatato nimirum corde currens viam mandatorum Dei: [D] ut quod prius cum amaritudine & coactione tui ſpiritus faciebas de cætero jam cum ſumma dulcedine peragas & delectatione. Hanc (ni fallor) gratiam petebat qui ait: *Remitte mihi ut refrigerer*: ac ſi dicat: Quouſque in ſudore & dolore iſto crucior, & morte afficior tota die? [Pſ. 38. 14.] *Remitte mihi ut refrigerer.* Verum & ad hanc quidem perfectionem pauci (ni fallor) perveniunt in hac vita. [Devotio paucorum eſt.] Neque enim ſi quis aliquando videtur hanc habere, continuo credat ſibi neceſſe eſt, maxime ſi novitius eſt, nec * per præfatos aſcenderit gradus. [* al. ſed necdum.] Pius enim Dominus noſter Jeſus-Chriſtus puſillos corde blanditiis talibus ſolet allicere. Sed noverint qui hujuſmodi ſunt, gratiam hanc præſtitam ſibi eſſe, non datam: ut in die bonorum memores ſint malorum, & in die malorum non immemores ſint bonorum. Longe aliter qui exercitatos habent ſenſus, devotionis hujus felici fruuntur jucunditate. [E] Sed multi tota vita ſua ad hoc tendunt, & numquam pertendunt: quibus tamen, ſi pie & perſeveranter conati ſunt, ſtatim ut de corpore exeunt, redditur quod in hac vita diſpenſatorie eſt negatum, illuc perducente eos ſola gratia, quo prius tendebant ipſi cum gratia; ut conſummati in brevi, expleant tempora multa.

11 Illis vero, qui ad hanc devotionis gratiam perveniunt, unum videtur reſtare periculum, & omnino timendum eis a dæmonio meridiano! *Ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* [2. Cor. 11. 14.] Hoc ergo timendum ei qui tanta delectatione omnia facit; ne dum ſequitur affectionem, corpus deſtruat per immoderatam exercitationem; [F] ac deinde neceſſe habeat, non ſine magno ſpiritualis exercitii detrimento, circa debilitatem curam corporis occupare. [8. Diſcretionis.] Ergo ne incurrat qui currit, illuminari neceſſe eſt lumine diſcretionis, quæ mater virtutum eſt, & conſummatio perfectionis. Hæc nimirum docet, ne quid nimis; atque hæc eſt octava dies, in qua circumciditur puer; quia diſcretio vere circumcidit, ut non plus, nec minus fiat. Nam & qui nimius eſt, fructum boni operis abſcindit, non circumcidit, ſicut qui tepidus eſt, ſi minus facit. In hac ergo die nomen imponitur, & nomen ſalutis; nec de eo qui ſic converſatur dubitem dicere, quod ſuam ipſius ſalutem

ope-

operetur. Uſque ad hunc enim diem dicere poſſunt Angeli, qui norunt ſecreta cæleſtia; ſed ego nunc primum ei fiducialiter nomen ſalutis impono. At vero quia omnino rara iſta avis eſt in terris, hujus diſcretionis locum in vobis, Fratres, ſuppleat virtus obedientiæ, ut nihil plus, nihil minus, nihil aliter quam imperatum ſit, faciatis.

IN EPIPHANIA DOMINI.

Sermo Primus.

De verbis Apoſtoli: *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*; & de tribus Chriſti Apparitionibus.

Tit. 3. 4.

1 A*pparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Gratias Deo, per quem ſic abundat conſolatio noſtra in hac peregrinatione, in hoc exilio, in hac miſeria. Super his namque ſæpius vos admonere curamus, ut nunquam mente excidat, peregrinos nos eſſe, longe factos a patria, pulſos hæreditate. Quiſquis enim deſolationem non novit, nec conſolationem agnoſcere poteſt. Quiſquis conſolationem ignorat eſſe neceſſariam, ſupereſt ut non habeat Dei a gratiam. Inde eſt quod homines ſæculi negotiis & flagitiis implicati, dum miſeriam non ſentiunt, non attendunt miſericordiam. Vos, quibus non fruſtra dictum eſt: *Vacate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*; & quibus idem Propheta: *Virtutem*, inquit, *operum ſuorum annuntiabit populo ſuo*: vos, inquam, quos non detinet occupatio ſæcularis, attendite quænam ſit conſolatio ſpiritualis. Vos qui non ignoratis exilium, audite quia de cœlo venit auxilium. *Apparuit* enim *benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Priuſquam appareret humanitas, latebat benignitas; ſiquidem & prius erat, nam & miſericordia Domini ab æterno eſt. Sed unde tanta agnoſci poterat? Promittebatur, ſed non ſentiebatur: unde & a multis non credebatur. Multifarie quippe multiſque modis loquebatur Dominus in Prophetis; *Ego*, inquiens, *cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*. Sed quid reſpondebat homo afflictionem ſentiens, pacem neſciens? Quouſque dicitis, *Pax, pax, & non eſt pax?* Propter hoc Angeli pacis amare flebant, dicentes: *Domine, quis credidit auditui noſtro?* Sed nunc credant homines vel viſui ſuo, quia *teſtimonia Dei credibilia facta ſunt nimis*. Ut enim nec turbatum quidem oculum lateat, *in ſole poſuit tabernaculum ſuum*.

[Marg.: Conſolatio hic nobis neceſſaria. — Pſ. 45. 11. — Pſ. 110. 6. — Miſericordiæ apparitio in Chriſto. — Hebr. 1. 1. — Jer. 29. 11. — Ezec. 13. 10. — Iſa. 33. 7. — Iſa. 53. 1. — Pſ. 92. 5. — Pſ. 18. 6.]

2 Ecce pax non promiſſa, ſed miſſa; non dilata, ſed data; non prophetata, ſed præſentata. Ecce quaſi ſaccum plenum miſericordia ſua Deus Pater miſit in terram; Saccum, inquam, in paſſione concidendum ut effundatur quod in eo latet pretium noſtrum; ſaccum utique, etſi parvum, ſed plenum. Parvulus ſiquidem datus eſt nobis, ſed in quo habitat omnis plenitudo divinitatis. Poſtquam enim venit plenitudo temporis, venit & plenitudo divinitatis. Venit in carne, ut vel ſic carnalibus exhiberetur, & apparente humanitate, benignitas agnoſceretur. Ubi enim Dei innoteſcit humanitas jam benignitas latere non poteſt. In quo enim magis commendare poterat benignitatem ſuam, quam ſuſcipiendo carnem meam? Meam, inquam, non carnem Adam, id eſt non qualem ille habuit ante culpam. Quid tantopere declarat ejus miſericordiam, quam quod ipſam ſuſcepit miſeriam? Quid ita pietate plenum, quam quod Dei Verbum propter nos factum eſt fœnum? *Domine, quid eſt homo quia reputas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?* Hinc attendat homo, quanta ſit cura ejus Deo: hinc ſciat, quid de eo cogitet, aut quid ſentiat. Non interroges, o homo, ea quæ pateris, ſed quæ paſſus eſt ille. Quanti te fecit, ex his quæ pro te factus eſt, agnoſce, ut appareat tibi benignitas ejus ex humanitate. Quanto enim minorem ſe fecit in humanitate, tanto majorem exhibuit in bonitate; & quanto pro me viluit, tanto mihi charior eſt. *Apparuit*, inquit Apoſtolus, *benignitas, & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Magna prorſus & manifeſta benignitas Dei & humanitas: & magnum benignitatis indicium declaravit, qui humanitati addere nomen Dei curavit.

[Marg.: Job. 7. 17. — Homo a Deo factus.]

3 Et quidem ad Mariam miſſus Gabriel Angelus Filium Dei loquitur, ſed non nominat Deum. Benedictus Deus, qui talem nobis de nobis ipſis Angelum dedit, ut noſter ipſe ſuppleret quod ille non dixit. Nam & ipſe ſpiritum Dei habuit, & ejus ſpiritu locutus eſt, quod nobis valde neceſſarium fuit. Quid enim ſic inſtruit fidem, ſpem roborat, charitatem accendit, quomodo humanitas Dei? Sed Angelo noſtro id reſervatum eſt quod alii tacuerunt. Neque enim omnes omnia dicere congruum erat, ut a diverſis diverſa colligere gratulemur, & debitas ſingulis gratias referamus. Attamen unum eſt in quo conveniunt Apoſtolus & Angeli, qui de Chriſti nativitate loquuntur, id eſt in nomine Salvatoris. Ad Mariam quidem, tamquam plenius edoctam per Spiritum, Gabriel loquens indicat nomen ſolum: *Et vocabis*, inquit, *nomen ejus Jeſum*. Ad Joſeph veniens Angelus non ſolum nomen protulit, ſed & cauſam ejus interpretatus edocuit, dicens: *Et vocabis nomen ejus Jeſum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum*. Sed & paſtoribus quoque annuntiatur gaudium magnum, natum illis Salvatorem Chriſtum Dominum. Simile aliquid Paulus loquitur: *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Bene dulce nomen nullus ex ipſis tacuit, qui hoc mihi maxime neceſſarium fuit. Alioquin quid agerem audiens Dominum venientem? Numquid non fugerem, ſicut Adam qui a facie ejus fugit, ſed non effugit? Nonne deſperarem, audiens quia venit ille, cujus legem ſic prævaricatus ſum, cujus patientia ſic abuſus ſum, cujus beneficio tam ingratus inventus ſum? Quæ vero major conſolatio poterat eſſe, quam in dulci vocabulo, in nomine conſolatorio? Propterea & ipſe dicit, quia *non venit Filius ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum*. Jam confidenter accedo, jam ſupplico fiducialiter. Quid enim timeam, quando Salvator venit in domum meam? Ei ſoli peccavi: donatum erit quidquid indulſerit ille: utique enim licet ei quod vult facere: Deus eſt qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? Aut quis accuſabit adverſus electos Dei? Propterea gaudere nos oportet, quod in noſtra venerit; nunc enim facilis ad indulgentiam erit.

[Marg.: Salvatoris nomen amabile. — Luc. 1. 31. — Mat. 1. 21. — Luc. 2. 10. — Joan. 3. 17.]

4 Denique parvulus eſt: leviter placari poteſt. Quis enim neſciat, quia puer facile donat? Ecce ſi non fuerit nobis pro minimo, poſſumus reconciliari pro minimo. Pro minimo, inquam, non tamen ſine pœnitentia; ſed quia minimum quiddam ſit noſtra ipſa pœnitentia. Pauperes ſumus, parum dare poſſumus: attamen reconciliari poſſumus pro parvo illo, ſi volumus. Totum quod dare poſſum, miſerum corpus iſtud eſt: illud ſi dedero, ſatis eſt. Si quo minus addo & corpus ipſius: nam illud de meo eſt, & meum eſt. *Parvulus* enim *natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis*. De te, Domine, ſuppleo, quod minus habeo in me. O dulciſſima reconciliatio! o ſatiſfactio ſuaviſſima! o vere reconciliatio facilis, ſed perutilis! ſatiſfactio parva, ſed non parvi pendenda! Etenim quam facilis modo, tam difficilis erit poſtea: & ſicut modo nemo eſt, qui reconciliari non poſſit, ita poſt paululum nemo qui poſſit; quoniam ſicut benignitas apparuit ultra omnem humanam æſtimationem, ſimilem expectare poſſumus judicii diſtrictionem. Noli ergo contemnere Dei miſericordiam, ſi non ſentire vis juſtitiam, ſed iram, ſed indignationem, ſed æmulationem, ſed furorem. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Ut enim ſcires quanta diſtrictio ſuccedit, tanta illam manſuetudo prævenit. Ex magnitudine indulgentiæ, magnitudinem ultionis attende. Immenſus eſt enim Deus & infinitus in juſtitia, ſicut & in miſericordia: multus ad ignoſcendum, multus ad ulciſcendum. Sed miſericordia quidem priora ſibi vindicat; ut ſi voluerimus, diſtrictio invenire non poſſit in quem ſæviat. Propter hoc enim benignitatem prærogavit, ut per eam reconciliati, ſeveritatem videamus ſecuri. Propterea voluit non ſolum ad terras deſcendere, ſed etiam innoteſcere; non ſolum naſci, ſed & agnoſci.

[Marg.: Rom. 8. 33. — Pœnitentia minimum eſt quo Deo reconciliamur. — Iſa. 9. 6. — Reconciliatio cum Deo nunc facilis eſt, poſtea difficilis. — Ex magnitudine præſentis miſericordiæ colligenda ſeveritas futuræ juſtitiæ.]

5 Denique propter hanc agnitionem dies iſta celebris habetur, & inſignis dies Apparitionis. Hodie enim Magi ab Oriente venerunt, ortum Solem juſtitiæ requirentes, eum de quo legitur; *Ecce vir, Oriens nomen illi*. Hodie adoraverunt novum Virginis partum, ſequentes novi ſideris ductum. Nonne & hic nobis eſt magna conſolatio, ſicut in illo, de quo locuti ſumus, Apoſtoli verbo? Ille dixit Deum: illi non voce, ſed opere dicunt. Quid facitis, o Magi, quid facitis? Lactentem puerum adoratis, in

[Marg.: Prima Apparitio Magis facta. — Zach. 6. 12.]

a [illegible] ut non habeat Dei gratiam, [illegible] ſæcularibus [illegible] has [illegible] ſermone [illegible]

[illegible] in pſalmum 90. [illegible] Unde ſermone [illegible] ratione [illegible] *Excludit miſeriæ diſſimulatio miſerationem, nec dignoſcitur [illegible] ubi fuerit pro ultione deſperatus*. Confer [illegible] de [illegible] Bernardo [illegible]

TOM. III. *Magorum fides & pietas.*

in tugurio vili, in vilibus pannis? Ergo ne Deus eſt iſte? Deus certe in templo ſancto ſuo, Dominus in cœlo ſedes ejus: & vos eum quæritis in vili ſtabulo, in matris gremio? Quid facitis, quod & aurum offertis? Ergo Rex eſt ipſe? Et ubi aula regia, ubi thronus, ubi curiæ regalis frequentia? Numquid aula eſt ſtabulum, thronus præſepium, curiæ frequentia Joſeph & Maria? Quomodo ita inſipientes facti ſunt viri ſapientes, ut adorent parvulum deſpicabilem tam ſua ætate, quam paupertate ſuorum? Inſipientes facti ſunt, ut fierent ſapientes, & prædocuit eos Spiritus, quod poſtea prædicavit Apoſtolus: *Qui vult ſapiens eſſe, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens. Quia enim per ſapientiam mundus in ſapientia ſua Deum cognoſcere non poterat, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos fieri credentes.* Nonne timendum erat, Fratres, ne ſcandalizarentur viri iſti, & illuſos ſe crederent, cum tanta indigna viderent? A regia civitate, ubi Regem quærendum conjectabant, ad Bethlehem villam parvulam diriguntur: ingrediuntur ſtabulum; inveniunt involutum pannis infantulum. Non illis ſordet ſtabulum, non pannis offenduntur, non ſcandalizantur lactentis infantia: procidunt; venerantur ut Regem, adorant ut Deum. Sed profecto qui illos adduxit, ipſe & inſtruxit: & qui per ſtellam foris admonuit, ipſe in occulto cordis edocuit. Hæc igitur Domini declaratio clarificavit hanc diem, & Magorum devota veneratio devotam fecit & venerabilem.

1. Cor. 3. 18. *1. Cor. 1. 21.*

Secunda Apparitio in Baptiſmo.

6 Nec ſola hæc apparitio, ſed altera quædam, ſicut a Patribus noſtris accepimus, hodie celebratur: quæ, etſi longo poſt tempore, facta creditur cœ[te]ro ipſo die. Cum enim jam Chriſtus triginta annorum tempus exegiſſet in carne, qui ſecundum divinitatem idem ipſe eſt, & anni ejus non deficiunt, inter populares turbas ad baptiſmum Joannis advenit: venit tamquam unus e populo, qui ſolus erat ſine peccato. Quis eum tunc crederet Filium Dei? quis putaret Dominum majeſtatis? Valde quidem humilians, Domine; in imis abſconderis, ſed Joannem latere non poteris. Nonne ipſe eſt, qui per maternum uterum, te nondum natum nondum natus agnovit? Nonne ipſe eſt qui per utriuſque materni uteri parietes te agnovit; & quia turbis clamare non potuit, ſaltem matrem ſuam motu exultationis edocuit? Nunc autem quid? *Vidit eum Joannes*, ait Evangeliſta, *venientem ad ſe, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Vere Agnus, vere humilis, vere manſuetus. *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* En ipſe qui purgationem faciat delictorum, ecce ſentinam noſtram purgaturus advenit; & tamen poſt hoc teſtimonium baptizari vult a Joanne. Tremit ille. Quid mirum? Quid, inquam, mirum, ſi tremit homo, nec audet attingere ſanctum Dei verticem, caput adorandum Angelis, reverendum Poteſtatibus, tremendum Principatibus? Baptizari vis Domine Jeſu? Ut quid enim, aut quid tibi opus fuit baptiſmate? Numquid ſano opus eſt medicina, aut mundatione mundo? Unde tibi peccatum, ut baptiſma ſit neceſſarium? Numquid a Patre? At Patrem quidem habes, ſed Deum; & æqualis es illi, Deus de Deo, lumen de lumine. Nam in Deum peccatum cadere non poſſe quis neſciat? An vero de Matre? Nam & Matrem habes, ſed virgo eſt. Quod ergo peccatum ex ea trahere potuiſti, quæ te ſine iniquitate concepit, & ſalva integritate peperit? Quam maculam habere poteſt Agnus ſine macula? *Ego*, inquit Joannes, *a te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Magna utrinque humilitas, ſed nulla comparatio. Quomodo enim non humiliaretur homo coram humili Deo? *Sine modo*, inquit Dominus: *decet enim ſic nos implere omnem juſtitiam.* Acquievit Joannes, & obedivit: baptizavit Agnum Dei, & aquas lavit. Nos abluti ſumus, non ille: quia nobis lavandis aquæ cognoſcuntur ablutæ.

Joan. 1. 29. *Chriſtus baptizari volens humilitatem.* *Mat. 3. 14.* *Ibidem 5.*

Columbæ teſtimonium de Chriſto.

7 Sed fortaſſis minus credis Joannis teſtimonio, quia & ipſe homo eſt, & potes habere ſuſpectum; cognatus ejus eſt cui teſtimonium perhibet. Ecce teſtimonium majus Joanne, teſtimonium advenientis columbæ. Nec incongrue ad indicandum Agnum Dei venit columba, quia nihil melius agno convenit, quam columba. Quod agnus in animalibus, hoc columba in avibus eſt. Summa utriuſque innocentia, ſumma manſuetudo, ſumma ſimplicitas. Quid enim ſic alienum ab omni malitia, ſicut agnus & columba? Nocere cuiquam neſciunt, lædere non noverunt. Sed ne fortuito caſu id eveniſſe cauſeris, ecce teſtimonium Dei Patris. Ecce Deus majeſtatis intonuit, Dominus ſuper aquas multas, & *Vox Patris audita eſt: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Vere enim hic eſt, in quo non eſt quod Patri

Pſal. 28. 3. *Mat. 3. 17.*

A diſpliceat, quod oculos majeſtatis offendat. Unde & ipſe ait: *Quia quæ placita ſunt ei, facio ſemper: Ipſum*, inquit, *audite.* Ecce, Domine Jeſu, vel jam nunc loquere. Quouſque ſiles? quouſque diſſimulas? Diu tacuiſti, & valde diu: ſed jam nunc loquendi licentiam habes a Patre. Quamdiu, Dei virtus & Dei ſapientia, quaſi infirmus aliquis & inſipiens lates in populo? Quamdiu, nobilis Rex, & Rex cœli, fabri filium te pateris appellari pariter & putari? Etenim Lucas Evangeliſta teſtatur, *quoniam adhuc filius Joſeph putabatur.* O humilitas, virtus Chriſti! o humilitatis ſublimitas! quantum confundis ſuperbiam noſtræ vanitatis! Parum aliquid ſcio, vel magis ſcire mihi videor, & jam ſilere non poſſum, impudenter me & imprudenter ingerens & oſtentans; promptus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Et Chriſtus cum tanto tempore ſilebat, cum ſeipſum abſcondebat, numquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui eſt vera gloria Patris? Utique timebat, ſed non ſibi. Nobis timebat ab illa, quibus noverat eſſe timendum: nobis cavebat, nos inſtruebat. Tacebat ore, ſed inſtruebat opere: & quod poſtea docuit verbo, jam clamabat exemplo: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Nam de infantia Domini parum aliquid audio: extunc jam uſque ad hunc triceſimum annum nihil invenio. Nunc vero jam latere non poteſt, qui tam manifeſte demonſtratur a Patre. Nam in prima quoque apparitione cum Matre virgine voluit apparere quod verecundia quædam in virginitate ſignaretur.

Joan. 8. 29. *Luc. 3. 23.* *Chriſti humilitas latere & ſilere volentis ad annum 30.* *Mat. 11. 29.*

C 8 Tertia quoque apparitio ejus in Evangelio invenitur: & hæc nihilominus hodie celebratur. Invitatus enim ad nuptias Dominus, vino deficiente, compaſſus eorum verecundiæ, aquam mutavit in vinum. *Hoc etiam*, ſicut ait Evangeliſta, *ſignorum ejus fuit initium.* Itaque in prima apparitione homo verus innotuit, ubi inter ubera matris infans apparuit: in ſecunda vero, verum eſſe Dei Filium Patris indicat teſtimonium: in tertia vero, verus eſſe Deus demonſtratur, ad cujus imperium natura mutatur. Tot teſtimoniis hodie confirmatur fides noſtra, tot indiciis roboratur ſpes noſtra, tot incentivis inflammatur charitas noſtra.

Tertia Apparitio in nuptiis. *Joan. 2. 11.*

IN EPIPHANIA DOMINI.

SERMO SECUNDUS.

D De Magis, ubi exponitur illud de Canticis: *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem.*

1 TRES apparitiones Domini legimus, una quidem die, ſed non uno tempore factas. Et quidem mirabilis ſecunda, mirabilis tertia; ſed prima apparitio mirabilius admiranda. Mirabilis aquarum mutatio, mirabilis Joannis & columbæ pariter, & paternæ vocis atteſtatio; ſed illud mirabile magis, quod agnitus eſt a Magis. Nam quod Deum agnoſcant, indicat adoratio, indicat thuris oblatio. Nec ſolum Deum, ſed & Regem agnoſcunt, quod deſignatur in auro. Et in his non latet eos magnum pietatis ſacramentum: unde & in myrrha indicant moriturum. Adorant Magi, & offerunt munera adhuc ſugenti matris ubera. E Sed ubi eſt, o Magi, ubi eſt purpura Regis hujus? Numquid viles panni iſti, quibus eſt involutus? Si Rex eſt, diadema ejus ubi eſt? Sed vos eum vere videtis in diademate, quo coronavit eum mater ſua, in ſacco mortalitatis, de quo reſurgens ait: quia *conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia. Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua, &c.* Egredimini virtutes angelicæ, incolæ civitatis ſupernæ: Ecce Rex veſter, ſed in corona noſtra, in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Sed his deliciis uſque modo caruiſtis; hanc hactenus dulcedinem non guſtaſtis. Habetis ſublimitatem ejus, ſed humilitatem ejus non vidiſtis. Egredimini igitur, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua.

Tres apparitiones Domini. *Pſal. 29. 12.* *Cant. 3. 11.* *Angeli invitantur ad videndum Chriſtum.*

F 2 Verumtamen non eſt opus illis noſtra exhortatione, quoniam ipſi ſunt qui deſiderant in illum proſpicere. Illis enim quanto ſublimitas notior, tanto humilitas pretioſior & amabilior eſt. Unde licet nobis major ſit cauſa lætitiæ; (nobis enim natus eſt, & nobis datus) tamen ipſi nos præveniunt, ipſi nos exhortantur. Probat hoc Angelus, qui gaudium magnum evangelizat paſtoribus, & quæ cum eo facta eſt multitudo cœleſtis exercitus. Vobis ergo dicimus, filiæ Sion, animæ ſeculares, debiles, delicatæ filiæ, & non filii, in quibus nihil eſt fortitudinis, nihil eſt viri-

virilis animi: *Egredimini filiæ Sion*. Egredimini de ſenſu carnis ad intellectum mentis, de ſervitute carnalis concupiſcentiæ ad libertatem ſpiritualis intelligentiæ. Egredimini de terra veſtra, & de cognatione veſtra, & de domo patris veſtri, *& videte regem Salomonem*: alioquin non erit tutum vobis videre eum Eccleſiaſten. Idem enim qui Salomon, id eſt pacificus, in exilio [a] eſt; Eccleſiaſtes, id eſt, concionator, erit in judicio: Idida, id eſt, dilectus Domini, in regno. In exilio manſuetus & amabilis; in judicio juſtus & terribilis, in regno glorioſus & admirabilis. Egredimini igitur, & videte regem Salomonem: nam ubique Rex eſt. Licet enim regnum ejus non ſit de hoc mundo, tamen Rex eſt etiam in hoc mundo. Interrogatus ſiquidem: *Ergo Rex es tu?* *Ego* inquit, *in hoc natus ſum, & in hoc veni in mundum*. Hic ergo rector eſt morum, in judicio diſcretor meritorum, in regno diſtributor præmiorum.

Chriſtus hic, in judicio, & in regno, qualis. — *Joan. 18. 37.*

3 Egredimini proinde, filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua, in corona paupertatis, in corona miſeriæ. Siquidem coronatus eſt & a noverca ſua corona ſpinea, corona miſeriæ: coronandus a familia ſua corona juſtitiæ, quando exibunt Angeli, & tollent de regno ejus omnia ſcandala, quando veniet ad judicium cum ſenioribus populi ſui; cum pugnabit pro eo orbis terræ adverſus inſenſatos. Coronat eum & Pater corona gloriæ, ſicut ait Pſalmiſta: *Gloria & honore coronaſti eum, Domine*. Videte eum, filiæ Sion, in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Suſcipite coronam parvuli propter vos Regis veſtri, & una cum Magis humilitatem ejus adorate, quorum fidei devotio vobis hodie proponitur in exemplum. Cui enim comparabimus, & cui ſimiles æſtimabimus, viros illos? Si Latronis fidem, ſi Centurionis confeſſionem conſidero; in eo ſuperexcellere videntur iſti, quod jam tunc miracula multa fecerat, jam tunc a multis prædicatus fuerat, a multis adoratus. Attamen conſideremus quid & illi dixerint. Clamabat Latro de cruce. *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum*. Ergo ne per ſupplicium ille vadit in regnum? Quis indicavit tibi, quoniam oportebat pati Chriſtum, & ſic intrare in gloriam ſuam? Tu quoque, Centurio eum unde noſti? *Videns quod ſic clamans expiraſſet*: *Vere*, inquit, *hic homo filius Dei erat*. Mira res, & omni admiratione digna!

Pſal. 8. 6. — *Magorum fides & devotio excellit Latronis & Centurionis fidem.* — *Luc. 23. 42.* — *Mat. 27. 54.*

5 Propterea rogo vos, intuemini & videte quam oculata ſit fides; quam lynceos oculos habeat, diligentius conſiderate. Cognoſcit Dei Filium lactentem, cognoſcit in ligno pendentem, cognoſcit morientem: ſiquidem Latro in patibulo, Magi in ſtabulo cognoſcunt: ille clavis infixum, iſti pannis involutum. Centurio vero vitam agnovit in morte; iſti Dei virtutem in teneri corporis infirmitate: ille ſummum Spiritum in expiratione; iſti Dei Verbum in infantia cognovere: ſiquidem quidquid illi ſermonibus, iſti muneribus confitentur. Latro Regem, Centurio Dei Filium ſimul & hominem pronuntiat. Et quid hæc tria ipſa Magorum munera indicant, niſi quod in thure non tam Dei Filium monſtravere, quam Deum? Obſecramus ergo, chariſſimi, proſit vobis tanta charitas, quam nobis Deus Majeſtatis exhibuit; tanta humilitas, quam ſuſcepit; tanta benignitas, quæ nobis per Chriſti humilitatem apparuit. Agamus gratias Redemptori & Mediatori noſtro, per quem nobis innotuit tam bona erga nos voluntas Dei Patris: ſiquidem talem jam novimus ejus animum, ut non immerito dicamus: *Sic currimus, non quaſi in incertum*. Profecto enim tale eſt erga nos cor Dei Patris, quale nobis expreſſit qui de ejus corde proceſſit.

Fidei oculi lyncei. — *1 Cor. 9. 26.*

IN EPIPHANIA DOMINI

SERMO TERTIUS.

De lectione evangelica: *Ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum.*

Diebus ſolemnibus quales ſermones conveniant.

1 NEceſſarium nobis videtur, Fratres, juxta cæterarum ſolemnitatum conſuetudinem, etiam ſolemnitatis hodiernæ vobis exponere rationem. Interdum enim contra vitia loquimur, & genus illud ſermonis perutile: ſed diebus cæteris videtur opportunius convenire. Feſtivis autem, & maxime in præcipuis ſolemnitatibus, magis circa ea quæ ſolemnitatis ſunt, immorandum videtur; ut pariter & erudiatur animus, & excitetur affectus. Quomodo enim celebrabitis quod neſcitis; aut quomodo ſcietis, niſi annuntietur vobis? Propterea non ſit moleſtum his qui ſunt in lege periti, ſi parum doctis morem gerimus, ut exigit ratio charitatis. Credo enim ne ipſos quidem ſuis epulis eſſe fraudandos, ſi minus eruditis, tamquam popularibus turbis, craſſiores prius appoſuerint cibos. Ita vero apponent, ſi fraternæ charitatis intuitu placuerint eis quæ neceſſaria ſunt non ſatis intelligentibus, etſi fortaſſe minus neceſſaria videantur. Sic autem fragmenta poſtmodum recolligent ſibi ipſis, ſi diligentius recogitantes ſubtiliora quæque, tamquam munda animalia ruminaverint, quæ parum intelligibiles animos præ ſubtilitate effugerint.

2 Solemnitas igitur hodiernæ diei ab apparitione nomen accepit. Epiphania quippe apparitio eſt. Hodie ergo apparitio Domini celebratur, non tantum una, ſed trina, ſicut a Patribus noſtris accepimus. Hodie enim parvulus Rex noſter, paucis a nativitate diebus tranſactis, ſtella declarante, primitiis Gentium apparuit. Hodie quoque, cum jam triginta ferme in diſpenſatione carnis egiſſet annos (qui ſecundum Divinitatem idem ipſe eſt, & anni ejus non deficiunt) inter populares turbas abſconditus; ad Jordanem baptizandus advenit; ſed teſtimonio Dei Patris innotuit. Hodie nihilominus cum Diſcipulis ſuis vocatus ad nuptias, deficiente vino, ſigno admirabili ſuæ potentiæ aquas in vinum mutavit. Sed delectat eam, quæ in infantia Salvatoris facta eſt, apparitionem diligentius intueri, quoniam & dulciſſima eſt, & ſpecialius hodie noſcitur celebrari.

Trina Domini apparitio hodie celebratur.

3 Hodie ergo, ſicut audivimus in evangelica lectione, Magi Hieroſolymam venerunt ab Oriente. Merito ſane ab Oriente veniunt, qui Solis juſtitiæ novum nobis ortum annuntiant, qui lætis rumoribus totum mundum illuminant: niſi quod infelix Judæa, quia lucem oderat, ad fulgorem novæ claritatis obtenebratur, & caligantes oculi ejus coruſcante radio Solis æterni multo magis excæcantur. Venientes ergo ab Oriente Magi, quid dixerint audiamus. *Ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum?* Quam certa fides, & nihil penitus hæſitans! Non quærunt utrum natus ſit: ſed fiducialiter loquuntur, & interrogant ſine dubitatione, ubi ſit qui natus eſt Rex Judæorum. Porro audito nomine Regis, rex Herodes ſucceſſorem ſuſpicatus expavit. Nec mirum, ſi turbatur Herodes: ſed quod Hieruſalem civitas Dei, quæ viſio pacis eſt, cum Herode turbatur, quis non miretur? Videte, Fratres, quantum noceat iniqua poteſtas: quomodo caput impium ſubjectos quoque ſuæ conformat impietati. Miſera plane civitas, in qua regnat Herodes: quoniam Herodianæ ſine dubio particeps erit malitiæ, & ad novæ ſalutis ortum Herodiana movebitur turbatione. Confido ego in Domino, quoniam inter nos minime regnabit, etiamſi adeſſe contingat: quod & ipſum Deus avertat. Nam Herodiana malitia & Babylonica credulitas eſt, naſcentem velle extinguere religionem, & allidere parvulos Iſraelis. Si quid enim ad ſalutem pertinens, ſi quid religionis oritur; quicumque reſiſtit, quicumque repugnat, plane cum Ægyptiis parvulos Iſraelitici germinis necare conatur; immo cum Herode naſcentem perſequitur Salvatorem. Sed jam inchoatam proſequitur hiſtoriam. Credo ſi quis conſcius eſt hujus rei, ſtudioſius ſibi cavebit de cætero; & Herodianum execrabitur animum, ne ſimilem exitum ſortiatur.

Herodis & Hieroſolem turbatio. — *Matth. 2. 2.* — *Regis exemplum in ſubditos redundat.* — *Religionem naſcentem perſequi Herodianum eſt.*

4 Ergo quærentibus Magis Regem Judæorum, & ſciſcitante a Scribis Herode Dominicæ nativitatis locum, illi juxta Prophetam nomen civitatis edicunt. Cumque receſſiſſent Magi, & reliquiſſent Judæos, *Ecce ſtella quam viderant in Oriente, antecedebat eos*. Hinc manifeſte datur intelligi, quoniam humanum flagitantes conſilium, divinum amiſere ducatum; & converſos ad terrenum documentum, ſignum cœleſte deſeruit. Unde & relicto Herode, continuo gaviſi ſunt gaudio magno valde. Stella enim antecedebat eos, uſque dum veniens ſtaret ſupra ubi puer erat. *Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum*. Unde vobis hoc, o alienigenæ? Neque enim tantam invenimus fidem in Iſrael. Sic vos non offendit vilis habitatio ſtabuli, non pauperes cunæ præſepii? Non vos pauperis matris præſentia, non lactentis infantia ſcandalizat?

Conſilium humanum ſequentes, amittunt divinum.

5 Denique *apertis theſauris ſuis*, ait Evangeliſta, *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham*. Si ſolum obtuliſſent aurum, videri fortaſſe poterant paupertati matris voluiſſe conſulere, ut haberet nimirum unde parvulum poſſet filium educare. Nunc autem offerentes pariter aurum, thus, & myrrham: ſine dubio

Magorum dona moraliter explicata.

a Quæ abhinc ſequuntur ad finem lectionis, totidem verbis leguntur in Sermone 50. de diverſis.

Tom. III. bio ſpiritualis oblationis genus inſinuant. Aurum enim inter divitias ſæculi videtur excellere: quod per ejus gratiam omnes nos devote obtulimus Salvatori, cum pro ejus nomine ex integro dereliquimus ſubſtantiam hujus mundi. Jam vero neceſſe eſt, ut qui perfecte terrena contempſimus, flagranti deſiderio cœleſtia requiramus. Sic enim offerimus & thuris adoramentum; quo nimirum, ut in Apocalypſi beati Joannis legis, *Apoc. 5. 8.* ſignificantur orationes ſanctorum. Unde & Propheta *Pſ. 140. 2.* in pſalmo: *Dirigatur*, inquit, *oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo*. Sic & in alio loco legis, quia *oratio juſti cœlos penetrat*. *Oratio*, non cujuslibet, ſed *juſti*. *Eccli. 35. 21.* *Nam qui avertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis*.

6 Porro ſi juſtus eſſe volueris, & non avertere aurem ſuam a mandatis Domini, ne avertat & ipſe ſuam a precibus tuis; neceſſe eſt ut non ſolum præſens ſæculum contemnas, ſed & ipſam carnem caſtiges, & ſubjicias ſervituti. *Luc. 14. 33.* Nam qui dixit. *Niſi quis abrenuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*; *Mat. 19. 21.* & alibi; *Si vis eſſe perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me*. *Luc. 9. 23.* Idem ipſe in alio loco ait: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*. *Gal. 5. 24.* Quod exponens Apoſtolus, *Quicumque*, inquit, *ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis*. Duas igitur alas habeat oratio noſtra; contemptum mundi, & afflictionem carnis; nec dubium quin cœlos penetret, & dirigatur ſicut incenſum in conſpectu Dei. Erit enim gratum ſacrificium, & acceptabilis oblatio noſtra, in qua cum auro & thure fuerit etiam & myrrha; quæ licet amara ſit, tamen perutilis eſt, & conſervat corpus, quod mortuum eſt propter peccatum, ne defluens in vitium putrefiat. Hæc breviter pro imitanda Magorum oblatione ſint dicta.

Orationis alæ, mundi contemptus, & afflictio carnis.

7 Cæterum quoniam Apparitionem hanc eſſe diximus, quid in ea appareat, dignum eſt ut quæramus. Utique ſecundum verba Apoſtoli, *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. *Tit. 3. 4.* Ecce enim in Evangelica lectione audivimus, quoniam *intrantes domum Magi, invenerunt puerum cum Maria matre ejus*. *Mat. 2. 11.* In infantili corpore, quod virgineo mater fovebat in gremio, quid, niſi veritas ſuſceptæ carnis apparuit? Quid in eo quod cum matre parvulus invenitur, niſi verus homo & verus hominis filius declaratur? Jam vero & in ſecunda apparitione vide ſi non manifeſte vocis paternæ teſtimonio Dei Filius approbatur. Cœli namque aperti ſunt per eum, & deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in illum, & vox Patris audita eſt: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. *Mat. 3. 17.* Satis equidem manifeſtum eſt ex hoc ipſo, ſatis evidens & indubitabile, quoniam Dei filium neceſſe eſt Deum eſſe. Nam & filios hominum homines, & ipſorum quoque animalium fœtus ex eodem cum eis genere eſſe nemo eſt qui dubitet. Verumtamen ne ſnullus ſacrilego errori remaneat locus, qui in prima apparitione verus homo & filius hominis eſt declaratus, & in ſecunda verus nihilominus Dei filius; in tertia jam verus Deus & auctor naturæ probatur, ad cujus nutum natura mutatur. Nos ergo, dilectiſſimi, Chriſtum Jeſum diligamus ut verum hominem & fratrem noſtrum, honoremus ut Dei Filium, adoremus ut Deum. Secure credamus in eum, ſecure credamus ei nos ipſos, Fratres mei, cui nec poteſtas deeſt ſalvandi nos, cum ſit verus Deus & Dei filius, nec bona voluntas, cum ſit tamquam unus ex nobis verus homo, & hominis filius. Quomodo namque nobis erit inexorabilis, propter quos factus eſt ſimilis nobis paſſibilis?

Apparitionis triplicis ratio. *Fiducia in Chriſto merito.*

8 Jam ſi deſideratis ſuper his apparitionibus aliquid ad ædificationem morum audire, illud attendite, quod primo omnium Chriſtus appareat puer cum Virgine matre, ut ſimplicitatem & verecundiam ante omnia quærendam nobis doceat eſſe. Nam & pueris ſimplicitas naturalis, & cognata virginibus verecundia eſt. OMNIBUS ergo nobis in converſionis noſtræ initio nulla magis virtus neceſſaria eſt, quam ſimplicitas humilis, & gravitas verecunda. In ſecunda vero apparitione venit Salvator ad aquas baptiſmi, non quidem lavandus, ſed magis a Patre teſtimonium accepturus. Hæ ſunt lacrymæ devotionis, in quibus non indulgentia peccatorum, ſed beneplacitum quæritur Dei Patris: cum deſcendit in nos ſpiritus adoptionis filiorum, teſtimonium perhibens ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei, ut melliſluam nobis vocem de cœlo videamur audire, quia vere Deus Pater in nobis complaceat ſibi. Nec parum diſtat inter has lacrymas devotionis, & ætatis utique jam virilis; atque eas, quas primæva ætas inter infantiæ vagitus emiſit, lacrymas utique pœnitentiæ & confeſſionis. Verumtamen longe amplius utriſque præcellunt aliæ quædam lacrymæ, quibus & infunditur ſapor vini. Illas enim lacrymas vere in vinum mutari dixerim, quæ fraternæ compaſſionis affectu in fervore prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horam tui ipſius immemor eſſe ſobria quadam ebrietate videris.

Apparitiones quid ad mores.

SERMO IN OCTAVA EPIPHANIÆ.

De circumciſione, baptiſmo, & verbo Domini ad Joannem: *Sic decet nos implere omnem juſtitiam*.

1 POpulo duræ cervicis cultellus erat neceſſarius, & lapideis cordibus merito cultri lapidei debebantur, qualibus a Jeſu nave facta circumciſio memoratur. *Joſue 5.* Noſter autem Jeſus, tanquam agnus manſuetus, omnem auſteritatem abſtulit. Domine, agnus es cum lana & lacte veniens: aufer a me, obſecro, cultellum iſtum. Durum enim videtur & crudele, parvulo recens nato cultrum lapideum adhibere. Sic agit miſericors. Duritiam duris bene congruam ſervis, filiis commutavit in manſuetudinem: ut rubiginem originalis peccati, quam vix cultellus eradere poterat, ex hoc jam cum unctione gratiæ facile lavet aqua. Nihil ergo mirum, ſi pro diverſitate temporum mutata ſint Sacramenta, ut daretur utriſque quod congruum erat eis. Ipſe vero Chriſtus utrumque ſuſcepit: ut tamquam lapis angularis utrique parieti cohæreret, ac ſi duarum capita corrigiarum conſuendo connecteret: ſicut & Paſcha figuratum ipſe complevit, & verum protinus inchoavit.

Originalis peccati remedium olim durum, nunc facile. *Chriſtus cur circumcidi voluit. 1. Ratio.*

2 Sed & propterea voluit circumcidi, ut oſtenderet auctorem ſe eſſe veteris Legis, ſicut & Evangelii: quoniam qui per ſeipſum ait: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cœlorum*; *Joan. 3. 5.* ipſe idem per ſervum ſuum prius dixerat: *Omnis anima cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit de populo ſuo*. *Gen. 17. 14.* Quod ſi ſolum baptiſma ſuſcepiſſet, videri poterat refugiſſe circumciſionem, tamquam nihil ad ſe pertinentem. Si vero circumcideretur, & non baptizaretur, quando mihi perſuaderi poſſet baptizari, circumciſione relicta? Nunc itaque poſt circumciſionem baptiſma ſuſcipiens, illud mihi tenendum tradidit quod ultimo ſuſcepit.

2. Ratio.

3 Denique communitatis amator & commendator, qui habitare facit unius moris in domo, quomodo communitatem deſereret, & alios ſcandalizaret? *Pſal. 67. 7.* Sic enim ſcandalizarentur videntes eum non circumcidi, ſicut hodie ſcandalizaretur Eccleſia, ſi infantem videret non baptizari. Nec ſolum communitatis & unitatis bonum commendare ſed humilitatem voluit exhibere, ut ligaturam vulneratorum ſuſciperet qui ſolus erat abſque vulnere. Hinc enim Apoſtolus dicit: *Miſit Deus Filium ſuum in mundum, natum ex muliere, factum ſub lege*. *Galat. 4. 4.*

3. Ratio.

4 Verum ne quis forte diceret, quod circumciſus eſt: parentes fecerunt, parvulus enim erat: jam triginta annorum ad baptiſmum ipſe perrexit: Inclinatur ſub Baptiſtæ manibus caput tremendum poteſtatibus, & principatibus adorandum. Quid mirum, ſi Baptiſta contremuit? Quis vel ipſa cogitatione non contremiſcat? O quam altum erit in judicio caput, quod modo ſic inclinatur! & vertex qui modo tam humilis videtur, quam ſublimis & excelſus tunc apparebit! *Mat. 3. 15.* *Sine*, inquit, *modo: ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*. Siquidem qui in plenitudine temporis venit, & in quo habitat plenitudo divinitatis, nihil novit, niſi plenum. Nam & legem non venit ſolvere, ſed implere. *Matt. 5. 17.* Eſt autem juſtitia quædam ſtricta & anguſta valde, ita ut quam cito pedem verteris, in peccati foveam cadas: nec præponere ſe æquali, nec æquare præpoſito. Hujus definitio eſt, reddere unicuique quod ſuum eſt. Altera latior & amplior juſtitia, nec æquare te pari, nec inferiori præponere. Sicut enim grandis & gravis eſt ſuperbia, præferre ſe æquali, aut æquare prælato; ita magnæ humilitatis eſt, interiorem ſe exhibere æquali, aut æqualem inferiori. Maxima & plena juſtitia eſt, ſe inferiorem exhibere etiam ipſi inferiori. Sicut enim ſumma & intolerabilis ſuperbia eſt, ſuperiori ſe præponere: ita inferiori ſe ſupponere * ſumma & plena juſtitia eſt. Quod Joannes ait: *Ego a te debeo baptizari*, de prima fuit, quia ſuperiori ſe ſubdidit: quod autem Chriſtus fecit, de plena juſtitia fecit, ſiquidem ille ſervuli ſui manibus ſe inclinavit. *Matt. 3. 14.*

Chriſti humilitas in baptiſmo. *Juſtitia duplex, ſtricta, & lata.* * *al. ſubdere.*

5 Videat nunc quiſque quem imitetur: hunc, an eum qui extollitur ſuper omne quod creditur Deus, aut quod colitur. Studeamus & nos, obſecro, Fratres,

Juſtitia ſeus & ſtu-ctus.

tret adimplere omnem juſtitiam. Ipſa enim eſt via per quam ad lætitiam venitur. Nam lætitia præmium eſt, juſtitia vero meritum & materia. Nam de ipſa juſtitia erit lætitia noſtra, quando Chriſtus apparebit vita noſtra, & nos apparebimus cum ipſo in gloria: quoniam ipſe eſt qui factus eſt nobis a Deo Patre juſtitia. Beati vero, qui etiam nunc de juſtitia lætantur, & exhilarantur in conſcientiis ſuis, ſugentes mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo. Nunc enim * videtur laborioſa juſtitia: ſed veniet quando in ſuavitate & jucunditate, ſine omni labore deſideretur & habeatur, ametur & percipiatur, quando fruemur ipſa juſtitia. Væ autem his qui prætergrediuntur viam, qui relicta juſtitia, vanam & tranſitoriam lætitiam quærunt. Cum enim de tranſitoriis quærunt lætitiam, non poterit non tranſire, tranſeuntibus his de quibus erat. Sicut enim lignis deficientibus deficit ignis, ſic mundus tranſit, & concupiſcentia ejus, haud dubium quin & lætitia quoque.

** al. autem.*

DOMINICA PRIMA POST OCTAVAM EPIPHANIÆ.

Sermo Primus.

De miraculo facto in nuptiis; & de eo quod Dominus ait: *Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis.*

1 IN lectione ſancti Evangelii, Fratres, hodie audivimus, quia Dominus noſter ivit ad nuptias. Faciamus ergo quod alibi monet, & ſtudeamus ſimiles fieri *hominibus expectantibus dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis.* Nam tenenti carrucam in agro, & vendenti aliquid, vel ementi in foro, non dicimus: Quid expectas? neque enim ſimiles ſunt expectantibus. Et vero quem videmus ſtare ante januam, pulſare crebrius, ſæpius ſuſpicere ad feneſtras; nihil mirum, ſi dicitur: Quid expectas? Illi ergo ſunt ſimiles expectantibus, qui non ſurda aure audierunt: *Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus.* Veniet Dominus exſpectantibus eum in veritate, qualis erat qui dicit: *Expectans expectavi Dominum.* Veniet tanquam revertens a nuptiis, inebriatus vino charitatis, & immemor iniquitatum noſtrarum. Veniet non expectantibus, tanquam revertens a nuptiis, tanquam potens crapulatus a vino. Vere * ebrius & immemor miſerationum ſuarum. Tunc enim, quantum ad illos, obliviſcetur miſereri Deus. Veniet in ira & indignatione, tamquam furibundus; ſed, o Domine, ne in furore tuo arguas me. Hæc modo non tam de præſentibus nuptiis, quam pro earum occaſione ſint dicta.

Luc. 12. 36.

Pſal. 45. 11.

Pſal. 39. 1.

Adventus Domini ſecundus ſeverus.

** al. veniet.*

2 Jam vero ſequamur una cum Diſcipulis ad nuptias euntem Dominum, ut videntes quod facturus eſt; pariter credamus cum illis. *Deficiente vino, dixit Mater Jeſu ad eum: Vinum non habent.* Compaſſa eſt enim eorum verecundiæ, ſicut miſericors, ſicut beniguiſſima. Quid de fonte pietatis procederet, niſi pietas? Quid, inquam, mirum, ſi pietatem exhibent viſcera pietatis? Nonne qui pomum in manu ſua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi ſervabit odorem? Quantum igitur viſcera illa virtus pietatis affecit, in quibus novem menſibus requievit? Nam & ante mentem replevit, quam ventrem: & cum proceſſit ex utero, ab animo non receſſit. Durior fortaſſe, & auſterior videri poſſet reſponſio Domini: ſed noverat ille cui loqueretur; & quis loqueretur illa non ignorabat. Denique ut ſcias quomodo reſponſum ipſum acceperit, aut quantum de Filii benignitate præſumpſerit, ait miniſtris: *Quæcumque præceperit vobis, ſervate, & facite.*

Joan. 2. 3.

Mariæ clementia.

3 *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ.* Has nunc hydrias purificandis veris Judæis non littera, ſed ſpiritu, neceſſe habemus apponere, vel magis appoſitas demonſtrare. Quia enim nondum pervenit Eccleſia ad perfectam purificationem, quando eam ſibi Chriſtus exhibebit glorioſam, non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid hujuſmodi; multis interim purificationibus opus habet, quatenus ſicut abundant peccata, abundet & indulgentia; ſicut multiplicatur miſeria, ſic & miſericordia: niſi quod non ſicut delictum, ita & donum. Gratia enim non ſolum peccata lavat, ſed & merita donat. Sex igitur hydriæ ſunt poſitæ his, qui poſt baptiſmum in peccata labuntur: de his enim loquimur, quia de his ſumus. Exuimus tunicam veterem: ſed, heu! pejus reinduimus eam.

Hydriæ ſex Eccleſiæ poſt baptiſmum.

Peccatum originale, ut alienum.

A Lavimus pedes noſtros: ſed pejus inquinavimus eos. Sicut ergo quod alius inquinaverat, ut alios: ſic inquinatos a nobis lavari opus eſt a nobis. Aliena lavit aqua, quos culpa inquinaverat aliena. Nec tamen ſic alienam dixerim, ut negem noſtram: alioquin nec inquinaret. Sed aliena eſt, quia in Adam omnes neſcientes peccavimus: noſtra, quia etſi in alio, nos tamen peccavimus, & nobis juſto Dei judicio imputabatur, licet occulto. Verumtamen, ut jam non ſit quod cauſeris, o homo, contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Chriſti; ut ſi gratis venumdatus es, gratis etiam redimaris; ſi neſciens in Adam periiſti, neſciens vivificeris in Chriſto. Neſciſti quando ad lignum vetitum vetus Adam tetendit manus noxias: neſciſti nihilominus quando in ligno ſalutifero innoxias manus Chriſtus extendit. A primo homine

A Chriſto expiatum.

B in te manavit macula, qua inquinatus es: a Chriſti latere aqua, qua mundatus es. Nunc jam inquinatus propria culpa, propria nihilominus aqua mundaberis, ab illo tamen, & per illum, qui ſolus eſt purgationem faciens peccatorum.

4 Prima ergo hydria & prima purgatio in compunctione eſt, de qua legimus, quoniam *in quacumque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Secunda vero confeſſio eſt. Omnia ſiquidem in confeſſione lavantur. Tertia, eleemoſynarum largitio. Hinc enim habes in Evangelio: *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Quarta, remiſſio injuriarum, ſecundum quod orantes dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Quinta eſt afflictio corporis: unde & oramus *, ut mundi per abſtinentiam, Deo canamus gloriam. Sexta eſt obedientia præceptorum, ſicut audierunt Diſcipuli, quod utinam audire mereamur & nos: *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.* Nimirum quia non erant ſicut hi quibus dicitur: *Sermo meus non capit in vobis:* ſed in auditu verbi obaudierant ei. Hæ ſunt ſex hydriæ poſitæ in purificationem noſtram, quæ vacuæ ſunt & plenæ vento, ſi pro inani gloria obſervantur. Aqua replentur, ſi timore Dei cuſtodiantur: quoniam timor Domini fons vitæ. Aqua, inquam, timor Domini eſt, etſi minus ſapida; ſed optime refrigerans animam noxiis deſideriis æſtuantem. Aqua eſt, quæ jacula inimici ignita poſſit extinguere. Nam nec illud diſſonat, quod aqua

Hydriæ ſex moraliter pro Chriſtianis.

Ezech. 18. 21. 23.

Luc. 11. 41.

C

Matt. 6. 12.

** In Hymno Eccleſiæ ad Primam.*

Joan. 15. 3.

Joan. 8. 37.

Timoris Dei aqua plenæ.

D ſemper ima petit, & timor ad ima cognitionem deducit, & in inferioribus immoratur, atque loca horrenda pavida mente colluſtrat, juxta illud: *Vadam ad portas inferi.* Sed divina virtute aqua mutatur in vinum, quando perfecta charitas foras mittit timorem.

Iſa. 38. 10.

Amore vino implenda.

5 Dicuntur autem lapideæ hydriæ, non tam propter duritiam, quam propter ſtabilitatem. *Capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.* Duæ metretæ, duplex timor: ne forte tradi in gehennam, ne forte ab æterna vita contingat excludi. Sed quia de contingenti futuro ſunt iſta, & blandiri poteſt ſibi anima dicens: Poſtquam aliquandiu in voluptatibus tuis vixeris, ages pœnitentiam, nec iſta jam cariturus, nec periturus in illa: bonum eſt adhibere & tertium, qui utique ſpiritualibus notus eſt, eo utilior, quo de præſenti eſt. Timent

Timor duplex.

E enim qui noverunt ſpiritualem cibum, nequando forte tradentur eo: Cibo ſiquidem forti egenti qui manum miſerunt ad fortia. Vivant de paleis Ægypti, qui deſerviunt in operibus luti & lateris; nobis fortior cibus eſt neceſſarius; quoniam nobis grandis reſtat via, ut ambulemus in fortitudine cibi illius. Ipſe eſt panis Angelorum, panis vivus, panis quotidianus. Hic eſt de quo nobis promiſſum eſt, quia centuplum accipiemus in hoc ſæculo. Sicut [a] enim mercenariis & quotidianus cibus datur in opere, & merces ſervatur in fine: ſic Dominus vitam æternam in fine reddet, & interim centuplum repromittit, & exhibet. Quid ergo mirum, ſi timet ne perdat hanc gratiam, qui jam conſecutus eſt eam? Hæc eſt metreta tertia, quam

Timor tertius Religioſorum proprius.

Matt. 19. 29.

a Centuplum notum, quale.

F ſub disjunctione ſignanter poſuit, eo quod non omnium ſit. quia nec omnibus centuplum repromiſſum, ſed ſolis qui omnia reliquerunt.

DO-

a Eadem verba in Declamationibus, quæ Bernardo hactenus adſcriptæ ſunt, refert Gaufridus n. 48. ubi hoc centuplum, quod Bernardus Religioſis proprium aſſerit, gratiam devotionis, delicias charitatis, gloriam bonæ conſcientiæ, & gaudium etiam in tribulatione eſſe dicit n. 70. Ita fere Bernardus in Serm. 4. in pſal. 90. n. 6. & 2. Confer ſequentem ſermonem 2. poſt Octavam Epiphaniæ n. 6.

TOM. III.

DOMINICA PRIMA POST OCTAVAM EPIPHANIÆ.

Sermo Secundus.

De ſpiritualibus nuptiis in evangelica hiſtoria deſignatis *.

* al. de mutatione aquæ in vinum.

Chriſti ejuſque operum duplex pulchritudo.

1 IN operibus Domini, Fratres, & minus capaces animos exterior conſideratio paſcit; & qui magis exercitatos habent ſenſus, ſolidiorem intus cibum inveniunt, & ſuaviorem, tamquam adipem medullamque frumenti. Sunt enim & exteriori ſpecie delectabilia, & interiori virtute multo delectabiliora: quemadmodum & ipſe exterius quidem ſpecioſus erat forma præ filiis hominum, interius autem tamquam candor lucis æternæ, etiam ipſius ſupereminens vultibus Angelorum. Apparebat enim foris homo ſine culpa, caro ſine peccato, agnus ſine macula. Quam ſpecioſi pedes annuntiantis pacem, annuntiantis bona! ſed multo ſpecioſius & pretioſius caput ejus: quoniam caput Chriſti Deus. Delectabilis aſpectus hominis, in quem peccatum non cadit, & beati oculi qui vident: ſed multo magis *beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Denique cum perveniſſet ad nucleum, teſtam jam, licet decoram valde, non reputabat Apoſtolus dicens: *Etſi cognovimus aliquando Chriſtum ſecundum carnem: ſed nunc jam non novimus*. Nimirum quia Dominus ipſe prædixerat: *Caro non prodeſt quidquam, ſpiritus eſt qui vivificat*. Sed hæc eſt ſapientia, quam loquitur Paulus inter perfectos, non inter eos, quibus legimus ab eodem dictum: *Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos, niſi Jeſum-Chriſtum, & hunc crucifixum*. Totus ſuavis eſt, totus ſalubris eſt, totus delectabilis, totus denique ſecundum Sponſæ vocem deſiderabilis. Sicut autem in eo oſtenſum eſt; ſic & in operibus ejus reperies. Nam & ſuperficies ipſa, tamquam a foris conſiderata, decora eſt valde: & ſi quis fregerit nucem intus inveniet quod jucundius ſit & multo amplius delectabile. Non ſic apud patres veteris Teſtamenti reperies. Nam in operibus eorum decora & delectabilis eſt ſignificatio myſtica: ipſa tamen, ſi per ſe conſiderentur, invenientur aliquando minus digna, ut ſunt facta Jacob, adulterium David, & multa ſimilia. Pretioſa quidem ſunt fercula, ſed vaſa non adeo pretioſa. Et fortaſſe propterea dictum eſt, *Tenebroſa aqua in nubibus aeris*; quoniam tenebroſæ nubes illæ fuerunt: & ſubjunctum eſt de Domino: *Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tranſierunt*.

Iſa. 52. 7. — Matt. 5. 8. — 2. Cor. 5. 16. — Joan. 6. 64. — 1. Cor. 2. 2. — Cant. 5. 16. — Pſal. 17. 12. — Ibid. 13.

Patrum veterum facta quadam ſignificatione decora, etſi opere ipſo fœda.

2 Credo jam advertiſtis ad quid hæc dicere velim. Audiſtis enim hodie miraculum factum in nuptiis, initium utique ſignorum Domini: cujus & hiſtoria ſatis eſt admirabilis, & ſignificatio amplius delectabilis. Magnum enim divinæ majeſtatis indicium fuit, ad nutum Domini aquam in vinum converti: ſed eſt illa multo melior mutatio dexteræ Excelſi, quam in iſta præfiguravit. Omnes enim nos ad ſpirituales nuptias vocati ſumus, in quibus utique ſponſus eſt Chriſtus Dominus: unde canimus in Pſalmo: *Et ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*. Sponſa vero nos ipſi ſumus, ſi non vobis videtur incredibile, & omnes ſimul una ſponſa, & animæ ſingulorum quaſi ſingulæ ſponſæ. Sed quando hoc ſentire poterit fragilitas noſtra de Deo ſuo, quod eo affectu ſe * diligat, quo diligitur ſponſa a ſponſo? Multum enim hæc ſponſa ſponſo ſuo inferior genere, inferior ſpecie, inferior dignitate. Attamen propter Æthiopiſſam illam de longinquo Filius æterni Regis advenit, & ut ſibi deſponſaret illam, etiam mori pro ea non timuit. Moyſes quidem Æthiopiſſam duxit uxorem, ſed non potuit Æthiopiſſæ mutare colorem: Chriſtus vero quam adamavit ignobilem adhuc & fœdam, glorioſam ſibi exhibebit Eccleſiam, non habentem maculam, neque rugam. Murmuret Aaron, murmuret & Maria, non nova, ſed vetus: non Mater Domini, ſed ſoror Moyſis; non noſtra, inquam Maria; illa enim ſollicita eſt, ſi quid forte deeſt in nuptiis. Vos autem, ut dignum eſt, murmurantibus ſacerdotibus, murmurante Synagoga, toto affectu in gratiarum actione verſamini.

Nuptiarum mortalis ſenſus. — Pſal. 18. 6. Chriſti nuptiæ cum animis. — * al. nos. — Num. 12.

Chriſti dignatio in humana.

3 Unde enim tibi, o humana anima, unde tibi hoc? Unde tibi tam ineſtimabilis gloria, ut ejus ſponſa merearis eſſe, in quem deſiderant Angeli ipſi proſpicere? Unde tibi hoc, ut ipſe ſit ſponſus tuus, cujus pulchritudinem ſol & luna mirantur, ad cujus nutum univerſa mutantur? Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi, ut ſis ſocia menſæ, ſocia regni, ſocia denique thalami, ut introducat te Rex in cubiculum ſuum? Vide jam quid de Deo tuo ſentias, vide quantum de eo præſumas, vide quibus brachiis vicariæ charitatis redamandus & amplectendus ſit, qui tanti te æſtimavit, immo qui tanti te fecit. De latere enim ſuo te reformavit, quando propter te obdormivit in cruce, & * ſomnum mortis excepit. Propter te a Deo patre exivit, & matrem ſynagogam reliquit, ut adhærens ei, unus cum eo ſpiritus efficiaris. Et tu ergo audi, filia & vide, & conſidera quanta ſit erga te dignatio Dei tui; & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui. Deſere carnales affectus, ſæculares mores dediſce; a prioribus vitiis abſtine, conſuetudines noxias obliviſcere. Quid enim putas? Nonne ſtat Angelus Domini qui ſecet te mediam, ſi forte (quod avertat ipſe) alterum admiſeris amatorem?

* al. add. ob hoc. — Quantum ſit unde amandus.

4 Jam enim deſponſata es illi, jam nuptiarum prandium celebratur, nam cœna quidem in cœlo & in aula æterna paratur. Verumtamen numquid ibi vinum deficiet? Abſit. Inebriabimur ibi ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis ejus potabimur. Paratum eſt profecto illis nuptiis flumen vini; vini, inquam, quod lætificat cor: ſiquidem fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Nunc autem quoniam grandis nobis reſtat via, prandium quidem accipimus hic, etſi non in tanta copia, quod plenitudo & ſatietas cœnæ reſervetur æternæ. Hic ergo nonnumquam vinum deficit, gratia ſcilicet devotionis, & fervor charitatis. Quoties mihi neceſſe eſt, Fratres, poſt lacrymoſas querimonias veſtras exorare Matrem miſericordiæ, ut ſuggerat ſuo benigniſſimo Filio, quoniam vinum non habeatis? Et ipſa, dico vobis, chariſſimi, ſi pie a nobis pulſata fuerit, non deerit neceſſitati noſtræ: quoniam miſericors eſt, & mater miſericordiæ. Nam ſi compaſſa eſt verecundiæ illorum, a quibus fuerat invitata, multo magis compatietur nobis, ſi pie fuerit invocata. Placent enim illi nuptiæ noſtræ, & pertinent ad eam multo amplius illis: nimirum de cujus utero, tamquam e thalamo ſuo, cœleſtis Sponſus proceſſit.

Nuptiale convivium eſt prandium, non cœna. — Pſal. 35. 9. — Pſal. 45. 5. — Devotionis gratia per Mariam petenda.

5 Sed quem non moveat, quod in nuptiis illis reſpondit Dominus benigniſſimæ ac ſanctiſſimæ matri ſuæ dicens: *Quid mihi & tibi eſt, mulier?* Quid tibi & illi eſt, Domine? Nonne quod filio & matri? Quid ad illam pertines * quæris, cum tu ſis benedictus fructus ventris ejus immaculati? Nonne ipſa eſt quæ ſalvo pudore concepit? & ſine corruptione te peperit? Nonne ipſa eſt, in cujus utero novem menſibus moratus es, cujus virgineis uberibus lactatus es, cum qua jam duodecim annorum factus de Hieruſalem deſcendiſti, & eras ſubditus illi? Nunc ergo, Domine, quid moleſtus es illi, dicens: *Quid mihi, & tibi?* Multum per omnem modum. Sed manifeſte jam video, quod non velut indignans, aut confundere volens virginis Matris teneram verecundiam dixeris: *Quid mihi & tibi?* cum venientibus ad te juxta Matris præceptum miniſtris, nihil cunctatus feceris quod illa ſuggeſſit. Ut quid ergo, Fratres, ut quid ſic reſpondebat prius? Utique propter nos, ut converſos ad Dominum jam non ſollicitet carnalium cura parentum, & neceſſitudines illæ non impediant exercitium ſpirituale. Quamdiu enim de mundo ſumus, debitores nos conſtat eſſe parentibus. At poſtquam reliquimus noſmetipſos, multo magis ab eorum ſollicitudine liberi ſumus. Unde & legimus fratrem quemdam * in eremo converſantem, cum ad eum carnalis frater auxilii gratia adveniſſet, reſpondiſſe, ut adiret alterum fratrem eorum, cum ille utique jam obiiſſet. Cumque admiratus qui venerat, reſponderet quia ille obiit, eremita ſe quoque ſimiliter obiiſſe reſpondit. Optime ergo nos docuit Dominus, ne ſolliciti ſimus ſuper propinquis carnis noſtræ pluſquam religio poſtulet, quando ipſi Matri, & tali Matri, reſpondit; *Quid mihi & tibi, eſt, mulier?* Sic & in alio loco cum ſuggereret ei quidam, quoniam foris ſtaret cum fratribus Domini, quærens ei loqui, reſpondit: *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Ubi modo ſunt qui tam carnaliter & inaniter ſuper carnalibus propinquis ſuis ſolent eſſe ſolliciti, acſi adhuc viverent & ipſi cum eis?

Chriſti reſponſum ad matrem expenditur. — * al. pertines. — Religioſos propinquorum affectus Chriſtus exemplo ſuo redarguit. — * D. fuit abbas Apollo. V. Vitas PP. — Matt. 12. 48. Marc. 3.

6 Sed videamus jam quid ſequitur. *Erant*, ait Evangeliſta, *hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Judæorum*. Vel ex hoc potes manifeſtius advertere non plenitudinem, ſed præparationem nuptiarum eſſe, ubi nimirum adhuc opus eſt purificatione. Deſponſationis ergo nuptiæ illæ ſunt, non copulationis. Abſit enim ut credamus illis in nuptiis fore vaſa purificationis, quando glorioſam ſibi Chriſtus Eccleſiam exhibebit, non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid hujuſmodi. Ubi enim * non erit macula, quæ purificatio erit neceſſaria? Nunc utique lavandi tempus eſt, nunc purificationem patet eſſe neceſſariam, quando

Deſponſationes hic animæ non nuptiæ. — * al. autem. — Purificationis tempus hæc vita.

A quando nemo mundus a ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Nunc abluitur ſponſa, nunc purificatur, ut in cœleſtibus illis nuptiis ſponſo ſuo ſine omni macula præſentetur. Quæramus ergo hydrias ſex in quibus hæc ablutio Judæorum, id eſt confitentium, purificatio fiat. Nam ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, quæ ſola liberat, ſola ſalvat, ſola lavat. Quod ſi confiteamur peccata noſtra, non deerunt veris Judæis purificationis hydriæ: quoniam fidelis eſt Deus, qui dimittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate.

1 Joan. 1. 8.

Hydriæ ſex moraliter expoſitæ.

B 7 Ego quidem ſex hydrias, ſex obſervantias arbitror eſſe, quas ad purificanda confitentium corda ſancti Patres inſtituere, & omnes illas (ni fallor) hic poterimus invenire. Prima ſiquidem hydria, continentia a eſt caſtitatis, qua diluitur quidquid ante luxuria inquinavit. Secunda vero jejunium eſt, ut quod maculaverat crapula, nunc abſtinentia mundet. Per ſegnitiem quoque & otioſitatem, quæ inimica eſt animæ, multas contraximus ſordes contra Dei ſententiam, in ſudore vultus alieni, non noſtri, pane veſcentes: propter hoc quoque tertia hydria nobis apponitur, ut ſordes illæ in labore manuum diluantur. Sic & per ſomnolentiam, cæteraque noctium & tenebrarum opera, multa deliquimus; ideo quoque & quarta hydria vigiliarum obſervantia ponitur, ut nocte ſurgentes ad confitendum Domino, non bonas noctes præteriti temporis redimamus.

1. Continentia.
2. Abſtinentia.
Gen. 3.
3. Labor manuum.
4. Vigiliæ.

C Jam vero de lingua quis neſciat, quam multum inquinaverit nos per vaniloquia & mendacia, per detractiones, & adulationes, per verba malitiæ & verba jactantiæ? Pro his omnibus neceſſaria eſt hydria quinta, ſilentium ſcilicet, CUSTOS RELIGIONIS, & in quo eſt fortitudo noſtra. Sexta quoque hydria diſciplina eſt qua non noſtro arbitrio, ſed alieno vivimus, ut deleatur quicquid indiſciplinate vivendo deliquimus. Lapideæ ſunt hæc, dura ſunt: ſed neceſſe habemus in his lavari, niſi forte volumus * propter fœditates noſtras a Domino accipere libellum repudii. Attamen in eo quod dicuntur lapideæ, non ſolum duritia, ſed multo melius ſoliditas poteſt intelligi: quoniam non lavant hæc, niſi firma ſtabilitate permanſerint.

5. Silentium.
6. Diſciplina.
** al. voluerimus.*

D 8 Ait ergo Dominus ad miniſtros: *Implete hydrias aqua*. Quid ſibi illud vult, Domine? Miniſtri ſolliciti ſunt de vini penuria, & tu dicis: *Implete hydrias aqua*. Illi de poculis cogitant, & tu præcipis ut vaſa purificationis impleant. Sic omnino, ſic ſuſpiranti Jacob ad Rachelis amplexus, Lia a patre ſupponitur. Nobis, Fratres, qui miniſtri ſumus & ſervi veſtri, per Chriſtum nobis præcipitur implere hydrias aqua, quoties deeſt vinum. Ac ſi dicatur: Illi devotionem deſiderant, vinum requirunt, fervorem flagitant: ſed nondum venit hora mea: implete hydrias aqua. Quæ eſt enim aqua ſapientiæ ſalutaris, etſi non adeo ſuavis, niſi fons vitæ, & initium ſapientiæ timor Domini? Dicitur ergo miniſtris: Incutite metum, & ſpiritu timoris non tam vaſa, quam corda replete; quia ut ad charitatem perveniant, initiandi ſunt a timore, ut dicant & ipſi: *A timore tuo concepimus, Domine, & parturivimus ſpiritum ſalutis*.

Gen. 29.
Timor aquæ comparatus, devotio vino.

E Sed quomodo implebuntur hydriæ? Prædixerat enim Evangeliſta, *capientes ſingulæ metretas binas vel ternas*. Quæ ſunt duæ metretæ, quæve tertia? Utique duplex timor communis, & notus omnibus: at tertius quidem minus communis, & minus notus. Primus enim timor eſt, ne cruciemur in gehenna: ſecundus, ne excluſi a viſione Dei, privemur tam ineſtimabili gloria: tertius replet animam omni ſollicitudine timidam, ne forte deſeratur a gratia.

Pſal. 26. 18. [sic]
Timor triplex.

F 9 Et quidem omnis timor Domini, ſicut aqua extinguit ignem, ſic extinguit peccati concupiſcentiam: ſed is maxime cum ad omnem tentationem ſtatim occurrit, ne forte contingat amittere gratiam, ut ſibi derelictus homo, labatur quotidie de malo in pejus, de peccato minori in graviorem culpam: quales utique multos videmus, cum in ſordibus ſunt, ſordeſcentes adhuc. Nam adverſus timorem illum non eſt unde ſibi blandiatur anima ſive de minori forte quantitate peccati, ſive de emendatione futura. Talibus enim blandimentis impediuntur aliquatenus duo prima genera timoris. Præcipit ergo nobis Dominus, ut hac aqua hydrias impleamus. Sunt enim aliquando vacuæ & plenæ vento: ſi quis tamen adeo inanis eſt, ut in eo per vanitatis ſtudium illæ, quas prædiximus, obſervantiæ mercede perpetua vacuantur, ut ſunt fatuæ virgines, in quarum vaſis oleum non habetur.

Timoris utilitas contra peccati concupiſcentiam.

a Confer ſermonem 55. de diverſis, ubi eodem fere modo hydriæ iſtæ moraliter explicantur, & de metretis ſermonem 57.

A Interdum autem (quod pejus eſt) plenæ quidem ſunt, ſed plenæ veneno, quod eſt invidia, murmur, rancor animi, & detractio. Propterea ne forte ſubintrent illa, dum vinum deeſt, jubemur implere hydrias aqua, ut obſerventur mandata Domini in timore: quæ tunc mutatur in vinum, cum timor expellitur a charitate, & implentur omnia fervore ſpiritus, & jucunda devotione.

IN SEPTUAGESIMA.

SERMO PRIMUS.

B 1 MAGNA mihi conſolatio eſt, Fratres mei, in verbo illo Domini: *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit*. Propterea enim vos libenter auditis, quia ex Deo eſtis. Nec ignoro quod alio in loco dicit Scriptura: *Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*. Sed multo aliter ſunt ex eo, qui, ſecundum beati Joannis Evangelium, *non ex voluntate carnis nati ſunt, ſed ex Deo*. Unde & invenies ab eodem Joanne in Epiſtola ſua ſcriptum: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed generatio cæleſtis conſervat illum*. Non peccat, inquit, id eſt non permanet in peccato; quia conſervat illum, utique ut perire non poſſit, ea quæ falli non poteſt generatio cœleſtis. Sive non peccat, id eſt, tantumdem eſt ac ſi non peccet, pro eo ſcilicet quod non

Joan. 8. 47.
Rom. 11. 36.
Joan. 1. 13.
1 Joan. 5. 18. Natus ex Deo quomodo non peccat.

C imputatur ei peccatum b: generatio enim cœleſtis etiam in hac parte conſervat illum. Sed generationem iſtam quis enarrabit? Quis poteſt dicere: Ego de electis ſum, ego de prædeſtinatis ad vitam, ego de numero filiorum? Quis hæc, inquam, dicere poteſt? reclamante nimirum Scriptura: *Neſcit homo ſi ſit dignus amore, an odio*. Certitudinem utique non habemus: ſed ſpei fiducia conſolatur nos, ne dubitationis hujus anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data ſunt ſigna quædam & indicia manifeſta ſalutis, ut indubitabile ſit eum eſſe de numero electorum, in quo ea ſigna permanſerint. Propter hoc, inquam, quos præſcivit Deus & prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui; ut quibus certitudinem negat cauſa ſollicitudinis, vel fiduciam præſtet gratia conſolationis. Hoc enim eſt

b
Eccleſ. 9. 1. Certitudinem de ſalute noſtra non habemus: ſed fiduciam. a

D unde ſemper ſolliciti, & in timore, & tremore humiliemur neceſſe eſt ſub potenti manu Dei, quoniam quales ſumus, noſſe poſſumus vel ex parte: quales autem futuri ſimus, id noſſe penitus nobis impoſſibile eſt. Itaque qui ſtat, videat ne cadat: & in ea forma, quæ ſalutis indicium eſt & argumentum prædeſtinationis, perſeveret atque proficiat.

2 Porro inter ea quæ fiduciam præſtant & materiam ſpei unum illud maximum eſt, de quo nunc cœpimus loqui: *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit*. Nonnullos enim ſic interdum audientes invenies, ac ſi nihil omnino ad eos pertineant quæ dicuntur: non intrare cor ſuum, non diſcutere mores ſuos, non cogitare, ne forte quod audiunt, dictum ſit propter eos.

Prædeſtinationis præcipuum ſignum debite audire verbum Dei.

E Magis autem ſi forte ſermo Dei vivus & efficax, qui ſuo, & non ejus qui loquitur, arbitrio fertur quocumque voluerit; ſi, inquam, manifeſte adverſus vitia illis proceſſerit, quibus ſeſe illi ſentiunt obligatos, diſſimulant, & avertunt oculos cordis, aut qualibet adinventione palliant vitia *, & ſeducunt miſeri ſemetipſos. In his ergo ſalutis ſigna non video; magis autem vereor, ne forte propterea non audiant verbum Dei, quia non ſunt ipſi ex Deo. In vobis, Fratres, (Deo gratias) vere invenio aures audiendi nimirum cum in emendatione veſtra ſine mora appareat fructus verbi, ſed etiam inter loquendum, fateor, nonnunquam ſentire mihi videor fervorem ſtudii veſtri. Etenim quanto abundantius ſugitis, tanto amplius replet ubera mea dignatio Spiritus-ſancti, & tanto copioſius datur quod propinem vobis, quanto citius quod propinatur hauritis *: Propterea ſæpius loquor vobis, etiam præter

** al. audita pro ſ. ſponſione auditorum afficitur lingua prædicatorum.*
** al. hauſiſtis.*

F conſuetudinem Ordinis noſtri. Scio enim quis dixerit: *Si quid ſupererogaveris, cum rediero, reddam tibi*.

Luc. 10. 35.

3 Initium Septuageſimæ, Fratres, hodie celebratur, cujus nomen in univerſa Eccleſia celebre ſatis habetur. Jam vero dico vobis, chariſſimi, quia plurimum in hoc nomine compatior mihi ipſi. Commovetur enim intra me ſpiritus meus, ſuſpirans nimirum ad patriam illam, in qua nec numerus eſt, nec menſura, nec pondus. Quamdiu enim in pondere, & menſura, & numero, univerſa corporis & animæ bona recipio? Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Nam de corporali cibo ad Adam dictum eſt, & pervenit uſque

c

b Confer ſermonem 40. de diverſis, & tractatum de gratia & libero arbitrio cap. 9. & fuſiores Notas noſtras in hunc locum.

TOM. III. *Gen. 3. 19.*

uſque ad me: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Sed & cum laboravero, panis datur mihi in pondere, potus in menſura, pulmenta in numero. Et de corporali quidem ſic. Quid vero de ſpirituali? Utique antequam comedam, ſuſpiro; atque utinam cum ſuſpiravero & flevero, vel fragmentum exiguum merear de cœleſti convivio, & tamquam catellus edam de micis, quæ cadunt de menſa dominorum meorum. O Hieruſalem civitas Regis magni, qui te ex adipe frumenti ſatiat, & quam fluminis impetus lætificat! in te nec pondus utique, nec menſura, ſed ſatietas eſt & affluentia ſumma. Sed nec habes numerum, quippe cujus participatio ejus in idipſum, Ego vero qui totus ſum in viciſſitudine, & numero, quando veniam ad unam illam quam requiro? Quando ſatiabor apparente gloria tua, Domine? Quando inebriabor ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis me? Nunc enim tam exigua ſunt ſtillicidia ſtillantia ſuper terram, ut nec glutire quidem poſſim ſalivam meam.

In vita præſenti omnia parce dantur: in altera copioſe.

4 Sic omnino, ſic verum eſt, Fratres, quoniam modo omnia dantur in pondere, & menſura, & numero: ſed veniet dies quando omnia ſunt ceſſatura. Nam de numero quidem legimus, quoniam *ſapientiæ illius non eſt numerus*. Et alio in loco apud eundem Prophetam: *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. Audi etiam apud Apoſtolum pondus ſine pondere: *Supra modum*, inquit, *in ſublimitate æternum pondus gloriæ*. Audi pondus æternum: ſed attende quia præmiſerit, *Supra modum*. Sic & Chriſtum audio menſuram ſine menſura promittentem: *Menſuram*, inquit, *confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem*. Sed quando venient iſta? Profecto in fine præſentis Septuageſimæ, quod eſt tempus captivitatis noſtræ. Sic enim legimus, quod captivati a Babyloniis filii Iſrael, terminum acceperunt annorum ſeptuaginta: quibus tranſactis, redierunt in ſua, cum inſtauratum eſt templum, & civitas reædificata. At vero captivitas noſtra, Fratres, quando finietur, quæ tot annis, ab initio utique mundi, protenditur? Quando liberabimur a ſervitute iſta? Quando reſtaurabitur Hieruſalem civitas ſancta? Utique completa hac Septuageſima, quæ ex denario & ſeptenario conſtat, propter decem mandata quæ accepimus; & ſeptem impedimenta, quibus a mandatorum obedientia retardamur.

Pſal. 146. 5. — *Pſal. 15. 10.* — *2. Cor. 4. 17.* — *Luc. 6. 38.* — *Jer. 25. & 29.* Vita noſtra velut Septuageſima captivitatis.

5 Primum enim impedimentum noſtrum & occupatio gravis, eſt ipſa neceſſitas hujus miſeri corporis, quod dum modo ſomnum, modo cibum, modo veſtem, cæteraque ſimilia quærit, haud dubium quin frequenter impediat nos ab exercitio ſpirituali. Secundo loco impediunt nos vitia cordis, ut eſt levitas, ſuſpicio, impatientiæ aut invidiæ motus, laudis appetitus, & ſimilia, quæ quotidie experimur in nobis. Tertium & quartum impedimentum accipe proſperitatem hujus ſæculi & adverſitatem. Sicut enim corpus quod corrumpitur, aggravat animam; ſic deprimit etiam terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Utrimque ergo cave a laqueo tentationis, & quære arma juſtitiæ a dextris & a ſiniſtris. Quintum impedimentum graviſſimum & periculoſiſſimum ignorantia noſtra eſt. In multis enim omnino incertum habemus quid agere debeamus: ita ut quid oremus, ſicut oportet, neſciamus. Sextum impedimentum eſt adverſarius noſter, qui tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret. Atque utinam in iſtis ſex tribulationibus liberaremur, ut vel in ſeptima non tangeret nos malum, nec apprehenderet nos periculum in falſis Fratribus. Utinam ſoli impugnarent nos maligni ſpiritus cum ſuggeſtionibus ſuis, & nihil nocerent homines pernicioſis exemplis, perſuaſionibus importunis, ſermonibus adulationis vel detractionis, atque aliis mille modis! Videtis certe quam neceſſarium ſit, ut adverſus hæc ſeptem pericula, quibus impedimur, ſeptiformi Spiritus-ſancti auxilio ſublevemur. Pro his enim ſeptem, quibus ab obſervantia Decalogi retardamur, in luctu pœnitentiæ Septuageſima præſens agitur. Unde & reticetur interim *Alleluja* [a] ſolemne, & humanæ tranſgreſſionis hiſtoria miſerabilis ab exordio recenſetur.

Impedimenta mandatorum Dei executionem retardantia. — *Sap. 9. 15.* — *1. Pet. 5. 8.*

IN SEPTUAGESIMA.

SERMO SECUNDUS.

De eo quod ſcriptum eſt: *Immiſit Dominus ſoporem in Adam.*

1 *Immiſit Dominus ſoporem in Adam.* Immiſit & in ſeipſum, factus nimirum ſecundus Adam; ſed eſt diſtantia forte non parva. Ille enim Soporatus videtur præ exceſſu contemplationis; Chriſtus miſerationis affectu: ut in illum ſoporem immiſerit veritas, in hunc charitas, cum utraque ſit Dominus. Ait enim Joannes Evangeliſta: *Deus charitas eſt*: & ipſe Dominus: *Ego ſum via, veritas & vita*: Sane ſoporem Chriſti ſolius charitatis fuiſſe nemo dubitat, vel nomine tenus Chriſtianus. Siquidem accubuit [b] ut leo, non victus plane, ſed victor, poteſtate propria ponens animam, ſomnum mortis excipiens propria voluntate. Cæterum qualis & ille ſopor dicendus eſt fuiſſe vel credendus, quem Dominus immiſit in Adam, in quo ſine ſenſu omnino doloris, in mulierem ædificandam coſta ſublata eſt de latere dormientis? Mihi quidem nonniſi incommutabilis veritatis intuitu, & abyſſu divinæ ſapientiæ excedens ſenſibus obdormiſſe videtur: quod ex ejus verbis vel maxime conjici poteſt. Rediens nimirum indicat quo abiiſſet, dum tamquam ebrius de cella vinaria veniens, & eructans illud magnum ſacramentum, quod tanto poſt in Chriſto & in Eccleſia Apoſtolus commendavit: *Hoc nunc*, inquit, *os ex oſſibus meis, & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* An tibi penitus obdormiſſe videtur, qui in hanc vocem excitatus erupit, & non magis dicere potuiſſe: *Ego dormio, & cor meum vigilat?*

Gen. 2. 21. Sopor duplex, primi Adam & ſecundi. — *1. Joan. 4. 16.* *Joan. 14. 6.* Chriſti ſopor ex charitate. — Adami ſoporis eſſlatirus [illegible]. — *Gen. 2. 23.* *Epheſ. 5. 31.* — *Cant. 5. 2.*

2 Verum id quidem ſine præjudicio dixerim, ſi cui forte aliter viſum fuerit, maxime ſi quid aliud in Sanctorum paginis invenitur. Neque enim communem arbitror fuiſſe ſoporem, aut noſtris ſimilem ſomnis, quos nec contemplationis exceſſus, nec miſerationis affectus, ſed infirmitatis defectus immittit; quos nec veritas, nec charitas, ſed neceſſitas parit. *Grave ſiquidem jugum ſuper filios Adam*: non autem in principio ſuper Adam, ſed nunc jam ſuper filios ejus. Quid non grave miſeris, quibus & vivere labor eſt? quibus & (quod pauci videntur advertere, ſentire penitus nemo) ipſe quoque ſenſualitatis uſus invenitur oneri, adeo ut nequeat ſuſtineri, niſi alterna requie foveamur? Quid non labor, & dolor, & afflictio ſpiritus ex omnibus quæ ſub ſole ſunt, quando & illud ei graviſſimum eſt, quo potiſſimum delectatur, vegetatio ſcilicet & ſenſificatio carnis? Nimirum quam ſit ei dulce conſortium, triſte divortium manifeſtat, dum vix tandem avelli poteſt, dum corruptio ipſa corporis penitus intolerabilis eſt vegetanti. Sane non ſimpliciter corpus, ſed *corpus quod corrumpitur, aggravat animam*: ut immunem ab hoc gravamine primi parentis animam noveris extitiſſe, donec adhuc corpus gereret * incorruptum. Nimirum in libertate poſuit eum Deus, ut inter ſumma & infima verſans, & in illa excederet ſine difficultate, & ad hæc ſine illecebra aut neceſſitate deſcenderet: illa penetrans naturali vivacitate & puritate mentis, hæc auctoritate dijudicans præſidentis. Denique adducta ſunt animalia ad Adam, ut viderit quid vocaret ea; non ipſe aliqua curioſitate ductus eſt, ut videret ea.

Eccleſ. 40. 1. — *Sap. 9. 15.* Adami ſtatus ante peccatum. * *Vel degeret.*

3 Non ſic in nobis libera ratio, ſed undique ei luctandum eſt. Sic enim & ab infimis viſco quodam captiva tenetur, & a ſummis indigna repellitur: ut nec ab his ſine dolore poſſit avelli, nec ad illa ſine magno gemitu vel raro queat admitti. Hinc nempe vim faciunt qui quærunt animam meam, ut clamare neceſſe ſit: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Inde priuſquam comedam ſuſpiro, quia *regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Nihilominus tamen & illic unitas, & hic tenenda diviſio eſt, ſicut & Adam ſoporatus eſt in contemplatione, & animalia nominum impoſitione diſcrevit. Sic nimirum, ſic & Abraham in ſacrificio, non quidem volatilia, ſed animalia legitur diviſiſſe. Et Martha erga multa turbatur, cum unum ſit neceſſarium. Neceſſarium plane unum, & maxime neceſſarium, quoniam hæc pars optima, quæ non auferetur. Ceſſabit diviſio, cum venerit plenitudo, & erit totius ſanctæ civitatis Hieruſalem participatio in idipſum. Interim

Hominis poſt lapſum miſeria. — *Rom. 7. 24.* — *Matt. 11. 12.* Unitas & diviſio quæ hic tenenda. — *Gen. 15. 9.* *Luc. 10. 42.* — Elegans tropologia.

a Ita quidem uſus Eccl. jam inde ab ævo Gregorii M. ferebat, præterquam apud Ciſtercienſes. Hi nempe *Alleluja* ante Quadrageſ. (quod Bernardo Abælardus objicit ep. 5.) non tacere ſolebant ex præſcripto Benedictinæ Reg. c. 15. Attamen longe ante Bernardum Abbates in Syn. A[illegible] an. 11[illegible], [illegible] Romæ [illegible] præteritam cap. 30. [illegible] tempore S. Benedicti [illegible] nec Septuageſimæ inſtitutio. Veterem uſum inculcat Concil. V. Toletanum an. 633. can. 10.

b Sic legendum, non *accubuit*, ut accubitus referatur ad ſomnum.

A terim Spiritûs ſapientiæ non modo unicus, ſed & multiplex eſt: interiora quidem in unitate ſolidans, ſed ſub judicio exteriora diſtinguens. Utrumque tibi in primitiva Eccleſia commendatur, quando *multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*; ne volatilia ſcinderentur: *dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat*, ut animalia ſecarentur. Sit igitur etiam in nobis, chariſſimi, unitas animorum: UNITA SINT CORDA, diligendo unum, quærendo unum, adhærendo uni, & idipſum invicem ſentiendo. Sic nimirum exterior ipſa diviſio, & evadit periculum, & ſcandalum non incurrit: dum videlicet etſi propria cuique tolerantia, propria quoque nonnumquam in terrenis agendis ſententia, ſed & diverſa interdum dona gratiarum, nec membra omnia actum eumdem videntur habere: unitas tamen interior & unanimitas ipſam quoque multiplicitatem colligat & conſtringat charitatis B glutine, & vinculo pacis.

Act. 4. 32.

IN CAPITE JEJUNII.

SERMO PRIMUS.

Quid ſit ungere caput, & faciem lavare.

1 HODIE, dilectiſſimi, ſacrum Quadrageſimæ tempus ingredimur, tempus militiæ Chriſtianæ. Non nobis ſingularis eſt hæc obſervatio, una omnium eſt, quicumque in eamdem fidei conveniunt unitatem. Quidni commune ſit Chriſti jejunium omnibus Chriſtianis? Quidni Caput ſuum membra ſequantur? Si bona ſuſcepimus ab hoc Capite, mala autem quare C non ſuſtineamus? An reſpuere triſtia volumus, & communicare jucundis? Si ita eſt, indignos nos Capitis hujus participatione probamus. Omne enim quod patitur ille, pro nobis eſt. Quod ſi in opere ſalutis noſtræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadjutores nos exhibebimus illi? Non eſt magnum, ſi jejunet cum Chriſto qui feſturus eſt ad menſam Patris cum ipſo. Non eſt magnum, ſi compatitur membrum capiti, cum quo & glorificandum eſt. Felix membrum, quod huic adhæſerit per omnia capiti, & ſequetur illud quocumque ierit. Alioquin ſi forte abſcindi ſepararique contingat, privetur ſtatim neceſſe eſt etiam ſpiritu vitæ. Quæcumque enim portio capiti non cohæret, unde ei jam ſenſus, aut vita? Nec ſane deerit qui expoſitam occupet, ut ne tunc quidem ſit abſque capite. Germinabit rurſum radix amaritudinis, venenatum caput D iterum pullulabit: illud, inquam, caput, quod in eo contriverat ante fortis mulier, mater Eccleſia. Dico autem quando per eam regeneratus eſt in ſpem vitæ, quem natura filium iræ mater carnalis ediderat.

Jejunium à Chriſtianis exigitur exemplo Chriſti.

Capiti cohærendum.

2 Videbit ergo jam, ſi fuerit qui revelatos habeat oculos cordis, & ſpiritualiter intueatur, horrendum omnino monſtrum, corpus quidem hominis, caput autem dæmonis habens. Non ſolum autem, ſed etiam erunt ſine dubio noviſſima hominis illius pejora prioribus, cum vipereum illud caput, quod prius fuerat amputatum, non abſque ſeptem nequioribus ſe revertatur. Quis non ſolo contremiſcat auditu? Tollens membrum Chriſti, faciam membrum dæmoniorum? Abſciſſus a corpore Chriſti, ſatanæ miſer incorporabor. Sit procul a nobis ſemper execranda iſta commutatio *, Fratres mei. Mihi omnino adhærere tibi E bonum eſt, o Caput glorioſum & benedictum in ſecula, in quod & Angeli proſpicere concupiſcunt. Sequar te quocumque ieris: ſi tranſieris per ignem, non avellar a te; non timebo mala, quoniam tu mecum es. Tu dolores meos portas, & pro me doles: tu prius tranſis per anguſtum paſſionis foramen, ut latum præbeas ſequentibus membris ingreſſum. *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?* Ipſa enim eſt per quam omne corpus per nexus & juncturas creſcit. Hoc glutinum bonum, cujus meminit Iſaias. Hoc per quam bonum eſt & jucundum habitare fratres in unum. Hoc unguentum, quod deſcendit a capite in barbam, a capite deſcendit & in oram veſtimenti, ut ne minima F quidem fimbria careat unctione. In capite ſiquidem plenitudo gratiarum, de qua accipimus omnes; in capite univerſitas miſerationis; in capite inexhauſtus fons pietatis divinæ; in capite affluentia tota ſpiritualis unguenti, ſicut ſcriptum eſt: *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Ipſum tamen, quod tam copioſe Pater unxerat caput, Maria quoque ungere non veretur. Calumniantur quidem diſcipuli: ſed reſpondet Veritas pro ea, quod bonum opus ſit operata.

Chriſtianus fit monſtrũ, ſi a Chriſto ſeparetur.

* *al. communicatio.*

Rom. 8. 35.

Iſ. 41. 7.

Pſal. 132. 1.

Charitas unguentum.

Pſal. 44. 8.

Matth. 26.

3 Denique & nobis hodie quid præcipit in Evangelio? *Tu*, inquit, *cum jejunaveris, unge caput tuum.* Mira dignatio! Spiritus Domini ſuper eum, eo quod A unxerit eum; & nihilominus tamen evangelizans pauperibus ait: *Unge caput tuum!* Complacet ſibi Pater in Filio, dum vox ſonat in æthere, deſcendit Spiritus in columba. Putatis, Fratres, quia Chriſti baptiſmo chriſma defuerit? Manet Domini Spiritus ſuper ipſum: & unctum ab eo quis dubitet? *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Hæc plane ſpiritualis unguenti fragrantia eſt. Unxit Pater Filium præ participibus ſuis, in quo præ cæteris ſingulariter complacet ſibi. Pater enim diligit Filium, affectu utique divino, & inexperto omni creaturæ. Unxit, inquam, Pater Filium præ participibus ſuis, accumulans ſuper eum univerſa chariſmata benignitatis, manſuetudinis, & ſuavitatis; abundantius eum replens viſceribus miſericordiæ & miſerationis. Unctum denique miſit ad nos, quem nobis exhibuit plenum gratiæ & miſeratio- B nis *. Sic unctum a Patre eſt Caput noſtrum, & nihilominus ungi poſtulat & a nobis. *Cum jejunaveris*, inquit, *unge caput tuum.* Ita-ne aquam petit a rivulo fons indeficiens? Petit ſine dubio, aut certe repetit magis. Ad fontem enim unde exeunt, flumina revertuntur, ut iterum fluant.

Matth. 6. 10.

Chriſti unctio.

Matth. 3. 17.

* *al. pietatis.*

Matth. 6. 17.

Eccleſ. 1. 7.

Chriſtus cur petit a nobis.

4 Non vero, ut minus habens, quod dederat Chriſtus repetit: ſed ne tibi pereat quicquid ad eum referre nolueris. Siquidem etiam fluminis aqua, ſi ſtare cœperit, & ipſa putreſcet, & inundatione facta, ſupervenient repelletur. Sic PLANE, ſic gratiarum ceſſat decurſus, ubi recurſus non fuerit: nec modo nihil augetur ingrato, ſed & quod acceperat vertitur ei in perniciem. Fidelis autem in modico cenſetur dignus munere ampliori. Unge igitur caput tuum, refundens in C eum qui ſupra te eſt quicquid in te eſt devotionis, quicquid delectationis, quicquid affectionis. Unge igitur caput tuum, ut ſi qua in te eſt gratia, referatur ad ipſum: nec tuam quæras gloriam, ſed ipſius. Ungit enim Chriſtum, qui bonus ejus odor eſt in omni loco. Memento ſane adverſus hypocritas hunc proceſſiſſe ſermonem: *Nolite*, inquit, *fieri ſicut hypocritæ triſtes.* Non omnimodam nobis triſtitiam intercidit, ſed quæ in facie eſt coram hominibus. Alioquin, *cor ſapientis ubi triſtitia*: & Paulum quoque diſcipulos contriſtaſſe non piget, pro eo quod contriſtati ſunt ad ſalutem: non eſt talis triſtitia hypocritarum: non in corde, ſed in facie eſt. Exterminant enim facies ſuas.

* *al. volueris.*

Gratitudo cumulat beneficia.

Hypocritæ notati.

Matt. 6. 16.

Eccl. 7. 5.

2 Cor. 7. 8.

5 Nota proinde quod non dixerit: Nolite eſſe ſicut hypocritæ triſtes: ſed, *nolite fieri*, hoc eſt, fingi. Sic quippe vulgo dicitur: Triſtem ſe facit; aut, magnificat ſe; &, Qui beatificat te, in errorem te ad- D ducit, & ſimilia, quæ ſimulationis ſunt, non veritatis. *Tu autem cum jejunaveris, unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Exterminant illi faciem, tu autem lavare juberis. Eſt autem facies, quæ in facie eſt, converſatio. Hanc fidelis Chriſti ſervus lavat, ne quod offendiculum præbeat intuenti: hypocrita magis exterminat, dum ſingularia magis & inuſitata ſectatur. Sed nec caput ungit, cujus affectio elongatur a Chriſto & vanis favoribus delectatur. Ungit potius ſemetipſum, ut propriæ fragrantiam opinionis reſpergat. Aut certe quia manifeſtum eſt non eſſe caput hypocritæ Chriſtum, nec ſuum tamen qualecumque caput ungere poteſt, cujus mens non propriæ teſtimonio conſcientiæ, ſed adulationibus demulcetur. *Date nobis*, ajunt fatuæ virgines, *de oleo veſtro.* Cur hoc? Quia in vaſis ſuis oleum E non habent. Sed non eſt prudentium hujuſcemodi oleum dare. Quod enim ſibi fieri nolunt, quando ipſæ facient aliis? Audi vero Prophetam, cui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ revelaverat Deus. *Oleum*, inquit, *peccatoris non impinguet caput meum.* Emunt oleum illud hypocritæ, ſicut ait Dominus: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Exterminant enim facies ſuas, ut appareant jejunantes.* Vides quam brevi ſermone hypocritas & ſingularitatis notat, & arguit vanitatis. Vide etiam quam paucis & coram Deo ſuadeat bona, & coram hominibus provideat. *Unge caput tuum, & faciem tuam lava*: hoc eſt, ſic te irreprehenſibilem foris exhibe, ut divinam tibi conciliare ſtudeas gratiam: & ante oculos humanos non propriam quæras gloriam, ſed Auctoris.

Iſa. 3. 12.

Matt. 25. 8.

Pſal. 140. 5.

Matt. 6. 16.

F 6 Poteſt tamen & alio modo lota facies, conſcientia pura; & unctum caput intelligi mens devota. Quod ſi id probas, adverſus duplex vitium, quod maxime ſolent appetere jejunantes, hæc duo verba adulationis & unctionis dicta videntur. Alius enim jejunat ſtudio vanitatis, & huic dicitur: *Faciem tuam lava.* Alius jejunat cum impatientia & rancore, & huic opus eſt ut caput ungat. Eſt autem caput illud, mens interior, quæ tunc ungitur in jejunio, cum ſpiritualiter delectatur in eo. An vero tibi novum videtur, ut dicamus caput ungi jejunio? Ego plus dico: etiam impinguatur. Numquamne legiſti quod ſcriptum eſt: *Ut alat eos in fame?*

Jejunantium vitium duplex, Vanagloria & impatientia.

Tom. III. ſ. 32. 39.

Eſt ergo jejunium corporis, capitis unctio; & carnis inedia, refectio cordis. Quidni dixerim unctionem, quæ & medetur vulneribus, & exaſperatas conſcientias lenit? Emat igitur hypocrita jejunio ſuo oleum peccatoris: ego meum interim non vendo jejunium, & ipſum mihi oleum ſit quo ungar. *Unge*, inquit, *caput tuum*, ne quid forte murmuris aut impatientiæ ſubeat. Non ſolum autem, ſed & *gloriare in tribulatione*, ſicut ait Apoſtolus. Gloriare, inquam, ſed abſque omni ſtudio vanitatis, ut ſit etiam facies munda ab oleo peccatoris.

Rom. 5. 3.

IN CAPITE JEJUNII.

Sermo Secundus.

Quomodo debeamus converti ad Dominum.

Joel. 2. 12.

CONVERTIMINI *ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu: & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, ait Dominus omnipotens.* Quid ſibi vult, dilectiſſimi, quod præcipit Dominus, ut convertamur ad eum? Ubique enim eſt, & replet omnia, & nihilominus complectitur univerſa. Quo me vertam, ut convertar ad te, Domine Deus meus? Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Quid jubes? quo convertar ad te? Supra, an infra? ad dexteram, an ad ſiniſtram? Conſilium illud eſt, Fratres mei: ſecretum eſt, quod ſolis credatur amicis. Myſterium regni Dei eſt: Apoſtolis revelatur in aure, nam turbis nihil dicitur abſque parabola: *Niſi converſi fueritis*, inquit, *& efficiamini ſicut parvulus iſte, non intrabitis in regnum cœlorum.* Agnoſco plane quo velit ut convertamur. Ad Parvulum converti neceſſe eſt, ut diſcamus ab eo, quia mitis eſt & humilis corde: ad hoc ſiquidem parvulus datus eſt nobis. Sane idem & magnus eſt, ſed in civitate Domini, cui & dicitur: *Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael.* Quid tu inflaris, o homo? Quid extolleris ſine cauſa? quid alta ſapis, & oculi tui omne ſublime vident, quod tibi non cedet in bonum? Sublimis quidem Dominus, ſed non ita proponitur tibi: laudabilis magnitudo illius, non etiam imitabilis. Elevata eſt magnificentia illius, & non poteris ad eam: nec ſi te ruperis, apprehendes. *Accedet*, inquit, *homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Excelſus ſiquidem Dominus & humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit. Humiliare, & apprehendiſti. Hæc plane lex pietatis, & propter hanc legem ſuſtinui te, Domine. Si forte ſublimitatis eſſet via propoſita, & illic iter quo oſtenderetur ſalutare Dei, quanta facerent homines, ut exaltarentur? Quam crudeliter invicem ſternerent, invicem conculcarent! Quam impudenter reperent, manibuſque & pedibus conarentur in altum, ut imponerent ſeſe homines ſuper capita aliena! Et certe qui contendit ſupergredi * proximos, multas inveniet difficultates, multos habebit æmulos, multos patietur contradictores, aſcendentes equidem ex adverſo: nihil vero facilius eſt volenti, quam humiliare ſemetipſum. Hoc verbum eſt, dilectiſſimi, quod omnino nos reddit inexcuſabiles, ut ne tenue quidem nobis velamen prætendere liceat.

Pſ. 138. 8. — Matt. 18. 3. — Converſio noſtra ad Deum per humilitatem. — Iſa. 12. 6. — Pſal. 63. 8. — Pſ. 137. 6. — Humilitas via ad Deum. — * al. tranſcendere.

2 Sed jam ad hunc Parvulum, ad manſuetudinis, & humilitatis Magiſtrum quonam modo converti neceſſe ſit, videamus. *Convertimini*, inquit, *ad me in toto corde veſtro.* Fratres, ſi dixiſſet, *Convertimini*, nihil addens, eſſet nobis forſitan liberum reſpondere: Factum eſt, jam aliud propone mandatum. Nunc autem ſpiritualis (ut audio) converſionis nos admonet, quæ non una die perficitur: utinam vel in omni vita, qua degimus in hoc corpore, valeat conſummari. Corporis namque converſio, ſi ſola fuerit, nulla erit. Forma ſiquidem converſionis eſt illa, non veritas, vacuam virtute gerens ſpeciem pietatis. Miſer homo, qui totus pergens in ea quæ foris ſunt, & ignarus interiorum ſuorum, putans aliquid ſe eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit! *Sicut aqua effuſus ſum*, ait Pſalmiſta in perſona hominis hujuſcemodi, *& diſperſa ſunt omnia oſſa mea.* Et alius quidam Propheta: *Comederunt*, inquit, *alii robur ejus, & ignoravit.* Exteriorem quippe ſuperficiem intuens, ſalva ſibi omnia ſuſpicatur, non ſentiens vermen occultum, qui interiora corrodit. Manet tonſura, veſtis necdum mutata eſt, jejuniorum regula cuſtoditur, ſtatutis pſallitur horis; ſed cor longe eſt a me, dicit Dominus.

Converſio exterioris hominis ſine interiore inanis. — Pſal. 21. 15. — Oſee 7. 9. — Tonſura item & veſtis ſola in Profeſſo. — V. ſerm. 27. de div. n. 6. — Marc. 7. 6.

3 Attende ſolerter quid diligas ª, quid metuas; unde gaudeas aut contriſteris: & ſub habitu religionis animum ſæcularem, ſub pannis converſionis invenies cor perverſum. Totum enim cor in his quatuor affectionibus eſt: & de his accipiendum puto quod dicitur, ut in toto corde tuo convertaris ad Dominum. Convertatur proinde amor tuus, ut nihil omnino diligas niſi ipſum, aut certe propter ipſum. Convertatur etiam ad ipſum timor tuus; quia perverſus eſt timor omnis, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudium tuum, & triſtitia tua æque convertantur ad ipſum. Hoc autem ita fiet, ſi nonniſi ſecundum eum doleas, aut læteris. Quid enim perverſum magis, quam lætari cum male feceris, & in rebus peſſimis exultare? Sed & ea quoque quæ ſecundum carnem eſt triſtitia, mortem operatur. Si pro tuo, ſive proximi peccato doles, bene facis, & hæc triſtitia eſt ad ſalutem. Si gaudes ad munera gratiæ, hoc gaudium ſanctum, & ſecurum gaudium in Spiritu-ſancto. Debes & in dilectione Chriſti fraternis congaudere proſperitatibus, & adverſitatibus condolere, ſicut ſcriptum eſt: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.*

ª Affectiones quatuor — Ses paſſiones animi noſtri examinandæ & ordinandæ. — 2. Cor. 7. 10. — Rom. 12. 15.

4 Verum ne ipſa corporalis quidem eſt parvi pendenda converſio, quia ſpiritualis hujus adminiculum noſcitur eſſe non parvum. Inde eſt quod in hoc loco Dominus cum dixiſſet, *in toto corde*, adjunxit protinus, *in jejunio*: quod utique corporis eſt. Volo tamen vos admonitos eſſe Fratres meos, obſervandum illud non ab eſcis tantum, ſed ab omnibus illecebris carnis, & univerſa corporis voluptate; immo vero jejunandum eſt longe amplius a vitiis, quam a cibis. Sed eſt panis a quo vos jejunare nolo, ne forte deficiatis in via: & ſi neſcitis, panem dico lacrymarum. Sequitur enim: *in jejunio, & fletu, & planctu.* Exigit enim planctum a nobis pœnitentia præteritæ converſationis: exigit fletum deſiderium futuræ beatitudinis. *Factæ ſunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte*, ait Propheta, *cum dicitur mihi quotidie, Ubi eſt Deus tuus?* parum ei placet hujus vitæ novitas, qui necdum vetera plangit, necdum plangit admiſſa peccata, necdum plangit tempus amiſſum. Si non plangis, plane non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem. Sed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie poſtulas ea cum lacrymis: minus tibi nota ſunt, ſi non renuit conſolari anima tua, donec veniant.

Converſio corporis quoque non negligenda. — Jejunii tempore lacrymis anima reficienda. — Pſal. 41. 4.

5 Addit deinde Propheta: *Et, ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Quibus verbis manifeſte prior ille populus Judæorum & duritiæ cordis, & vanæ ſuperſtitionis arguitur. Crebra ſiquidem apud eos ſciſſio veſtium, ſed non cordium eſſe ſolebat. Quando enim ſcinderentur corda lapidea, quæ non poterant nec circumcidi? *Scindite*, inquit, *corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Quis in vobis eſt, cujus voluntas circa unum aliquid ſolet obſtinatior inveniri? Scindat cor ſuum gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei: ſcindat illud, & in multas minutias feſtinet diſpertiri. Alioquin non eſt converti ad Dominum in toto corde, niſi ſciſſo corde. Donec enim illam unam accipias in Hieruſalem, cujus eſt participatio in idipſum, multa interim tibi præcipiuntur: & ſi in uno offenderis, factus es omnium reus. *Spiritus Domini multiplex*, ait Sapiens, nec potes ſequi multiplicem ſine multiplici ſciſſione. Audi denique hominem, quem ſecundum cor ſuum invenerat Deus. *Paratum*, inquit, *cor meum, Deus, paratum cor meum.* Paratum ad adverſa, paratum ad proſpera, paratum ad humilia, paratum ad ſublimia: paratum ad univerſa quæcumque præceperis. Vis paſtorem ovium facere? Vis conſtituere regem populorum? Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Quis ut David fidelis ingrediens, & egrediens, & pergens ad imperium regis? Et dicebat de peccatoribus. *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum, ego vero legem tuam meditatus ſum.* Inde enim cordis duritia, inde mentis obſtinatio, quia meditatur quis non legem Domini, ſed propriam voluntatem.

Cor quomodo ſcindendum. — Sap. 7. 22. — Pſal. 56. 8. & 107. 1. — Pſ. 118. 70.

6 Scindamus itaque corda noſtra, dilectiſſimi, quatenus integra proinde veſtimenta ſervemus. Veſtes enim noſtræ virtutes ſunt. Bona veſtis, charitas; bona veſtis, obedientia eſt. Beatus qui cuſtodit veſtimenta hæc, ut non ambulet nudus. Denique *beati quorum tecta ſunt peccata*: & *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Scindamus corda, ſicut prædictum eſt, ut hæc veſtimenta integra ſervemus, quemad-

Animæ veſtes, virtutes. — Pſ. 31. 1. — Jacob. 5. 20.

ª Quatuor iſtas principes paſſiones, tamquam ſolas, aſſignare ſolent veteres in his Bernardus, quod ex iis cæteræ pendeant. Confer Serm. 14. in Pſ. Qui hab. num. 9. Serm. 50. de diverſis num. 2. & Sermon. 85. in Cantica num. 5. ac lib. 5. de Conſideratione, numer. 9. necnon tractatum de diligendo Deo num. 23.

admodum integrà ſervata eſt tunica Salvatoris. Nec modo integram ſervat veſtem ſciſſio cordis, ſed & talarem eam facit & polymitam, qualem a ſancto Patriarcha Jacob accepit filius qui præ cæteris amabatur. Hinc nempe virtutum perſeverantia, hinc converſationis pulchræ diſcolor unitas. Hinc illa eſt gloria Regis filiæ in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus. Poteſt tamen & aliter hæc ſciſſio cordis intelligi, ut ſi quidem pravum fuerit, ſcindatur ad compunctionem *: ſi durum ad compaſſionem. Quidni ſcindatur ulcus, ut ſanies effluat? Quidni ſcindatur cor, ut viſceribus effluat pietatis? Utilis prorſus utraque ſciſſio, ut nec clauſum lateat peccati virus in corde, nec indigenti proximo claudamus viſcera miſericordiæ: ut & ipſi conſequamur miſericordiam a Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

Gen. 37. 3.

Pſ. 44. 15.

* al. confeſſionem.

IN QUADRAGESIMA.

Sermo Tertius.

De Jejunio Quadrageſimæ.

1 ROgo vos, dilectiſſimi, tota devotione ſuſcipite Quadrageſimale Jejunium, quod non ſola abſtinentia commendat, ſed multo magis ſacramentum. Nam ſi devote uſque modo jejunavimus, utique ſancto hoc tempore jejunandum nobis eſt multo devotius. Si quid enim additur ad ſolitum abſtinentiæ modum, numquid non valde indignum eſt, ut nobis oneroſum ſit quod Eccleſia portat univerſa nobiſcum? Hactenus uſque ad nonam jejunavimus ſoli: nunc uſque ad veſperam jejunabunt nobiſcum pariter univerſi, reges & principes, clerus & populus, nobiles, & ignobiles, ſimul in unum dives & pauper. Hæc idcirco dixerim, Fratres, ne quis forte turbetur a puſillanimitate ſpiritus, & jejunium præſens minori devotione ſuſcipiat, dum ſe fortaſſis meminerit prioris quoque jejunii pondus ſatis difficile toleraſſe. Hoc enim quantum poteſt laborat adverſarius noſter, ut holocauſtum noſtrum devotionis pinguedine vacuetur, ut & minus acceptum ſit Deo; & conſcientia noſtra in ſpirituali gaudio minus exhilaretur: ſicque de puſillanimitate tolerantiæ etiam conſcientiæ puſillanimitas generetur. Cujus aſtutias non ignorantes, tota, obſecro, adverſus eum ſollicitudine vigilemus: & quia hilarem datorem diligit Deus, & ipſa quoque conſcientia noſtra ampliori exinde fiducia ſublevatur: ut devotiora ſint noſtra jejunia, ſollicite nobis totius Eccleſiæ proponamus exemple.

Quadrageſimæ jejunium ad veſperam.

Jejunio dæmon inſidiatur.

2 Sed quid de his loquor, quos habemus in hac jejunii obſervatione conſortes? quaſi non multo excellentiores habeamus in ea duces, immo & conſecratores. Quanta devotione ſuſcipiendum eſt nobis quod a ſancto Moyſe tanquam hæreditario jure traditur, cui ſpeciali præ cæteris Prophetis prærogativa facie ad faciem Dominus loquebatur? Quanto fervore amplectendum eſt quod Elias ille commendat, igneo curru raptus in cœlum? Ecce enim quam multa millia a diebus illis generalis conditio mortis invaſit: Elias tamen uſque adhuc conſervante Domino manus ejus evaſit. Jam vero ſi commendant jejunium præſens Moyſes & Elias, quamvis magni, tamen conſervi noſtri; quantum commendat illud Jeſus Dominus noſter, qui & ipſe diebus totidem jejunavit? Qualis ille eſt, non dicam monachus, ſed Chriſtianus, qui minus devote jejunium ſuſcipit, quod ei tradidit ipſe Chriſtus? Denique tanto devotius imitandum nobis eſt, dilectiſſimi, Chriſti jejunantis exemplum, quanto certius eſt propter nos eum jejunaſſe, non propter ſeipſum.

Jejunii quos duces habeamus.

Chriſtus maxime.

3 Jejunemus ergo, chariſſimi, & devote jejunemus ſancto hoc Quadrageſimæ tempore: ita ſane ut noverimus Quadrageſimam noſtram non ſolos quadraginta dies habere. Continuanda enim nobis eſt quadrageſima cunctis diebus miſeræ hujus vitæ, dum per auxilium gratiæ (quæ in quatuor Evangeliis commendatur) neceſſe eſt nos decalogum legis implere. Errant plane qui pauciſſimos dies iſtos ad pœnitentiam ſufficere credunt, cum certum ſit totum vitæ hujus tempus non niſi ad pœnitentiam inſtitutum. *Quærite Dominum*, ait Propheta, non ſolum quadraginta diebus: ſed *dum inveniri poteſt, invocate eum, dum prope eſt*. Neque enim tunc erit invocandi tempus, quando nemini proximus erit Deus; ſed aliis quidem præſens, aliis vero nimis valde remotus. Interim ſane ex eo quod proximus dicitur, manifeſtum eſt quod nondum habetur; ſed tamen haberi & inveniri facile poteſt. Quis tibi videtur proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones? Utique qui fecit cum eo miſericordiam. Ergo quia toto hoc tempore miſericordiæ proximus eſt, quærite Dominum, chariſſimi, dum inveniri poteſt; invocate eum, dum prope eſt.

Pœnitentia tota vita impendenda.

Iſ. 55. 6.

Luc. 10. 36.

4 Veruntamen præſenti Quadrageſima majore nobis eſt fervore quærendus, quæ non ſolum pars, ſed & ſacramentum eſt totius temporis hujus. Propterea ſi forte diebus cæteris ſtudia noſtra aliquatenus intepuerant, dignum eſt nunc in fervore ſpiritus recaleſcant. Quod ſi gula ſola peccavit, ſola quoque jejunet, & ſufficit. Si vero peccaverunt & membra cætera, cur non jejunent & ipſa? Jejunet ergo oculus, qui deprædatus eſt animam; jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipſa. Jejunet oculus a curioſis aſpectibus & omni petulantia, ut bene humiliatus coerceatur in pœnitentia qui male liber vagabatur in culpa. Jejunet auris nequiter pruriens & fabulis & rumoribus, & quæcumque otioſa ſunt, & ad ſalutem minime pertinentia. Jejunet lingua a detractione & murmuratione, ab inutilibus, vanis, atque ſcurrilibus verbis: interdum quoque, ob gravitatem ſilentii, & ab ipſis quæ videri poterant neceſſaria. Jejunet manus ab otioſis ſignis, & ab operibus omnibus, quæcumque non ſunt imperata; ſed & multo magis anima ipſa jejunet a vitiis, & propria voluntate ſua. Etenim ſine jejunio hæc cætera a Domino reprobantur, ſicut ſcriptum eſt, quia *in diebus jejuniorum veſtrorum voluntates veſtræ inveniuntur*.

Quadrageſima fervor major.

Jejunium ſingulis membris ſeu ſenſibus indicendum.

Iſ. 58. 3.

IN QUADRAGESIMA.

Sermo Quartus:

De Oratione & jejunio.

1 QUia jejunii Quadrageſimalis tempus advenit, quod tota devotione ſuſcipere moneo charitatem veſtram, dignum reor aliquatenus exponere, quo fructu, & quemadmodum oporteat jejunare. Primum quidem, Fratres, pro eo quod ab ipſis, quoque licitis abſtinemus, ea nobis, quæ prius commiſimus, illicita condonantur. Quid vero eſt condonari commiſſa, niſi jejunio brevi jejunia redimi ſempiterna? Gehennam enim meruimus, ubi nullus unquam cibus eſt, conſolatio nulla, terminus nullus: ubi guttam aquæ dives poſtulat, & accipere non meretur. BONUM ergo & ſalutare jejunium, quo redimuntur jejunia ſempiterna & ſupplicia, dum redimuntur * hoc modo peccata. Non ſolum autem abolitio eſt peccatorum, ſed extirpatio vitiorum: non ſolum obtinet veniam, ſed & promeretur gratiam: non ſolum delet peccata præterita quæ commiſimus, ſed & repellit futura quæ committere poteramus.

Jejunii fructus & modus.

Luc. 16. 24.

* al. remittuntur.

2 Dicam & unum adhuc quod facile capiatis, ſæpius ni fallor, experti. Jejunium orationi devotionem & fiduciam donat. Et vide quemadmodum ſibi invicem jejunium & oratio ſocientur, ſicut ſcriptum eſt: *Frater adjuvans fratrem, ambo conſolabuntur*. Oratio virtutem impetrat jejunandi, & jejunium gratiam promeretur orandi. Jejunium orationem roborat, oratio ſanctificat jejunium, & Domino repræſentat. Quid enim jejunium nobis proderit, ſi relinquatur in terra? quod abſit. Sublevetur ergo jejunium penna quidam orationis. Verum huic, ne forte minus ſufficiat, alteram quoque neceſſe eſt ſociari. *Oratio juſti*, ait Scriptura, *penetrat cœlos*. Sint ergo jejunio noſtro, ut facile cœlos penetret, alæ duæ, orationis ſcilicet, atque juſtitiæ. Juſtitia vero quæ eſt, niſi quæ cuique reddit quod ſuum eſt? Noli ergo quaſi ſolum attendere Deum. Debitor enim es etiam prælatis, etiam fratribus tuis: nec vult Deus ut etiam parvi pendas quos ipſe minime parvi pendit. Neque enim ſine cauſa ait Apoſtolus. *Providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Dicebas fortaſſe: Sufficit mihi, ſi tantum Deus approbat quod ago; quæ mihi de humano cura judicio? Sed certus ſis, quod ei minime placeat quicquid cum ſcandalo filiorum ejus, & contra ipſius feceris voluntatem, cui obedire tamquam ejus vicario oportebat. *Sanctificate*, inquit, *jejunium*, *vocate cœtum*. Quid eſt enim cœtum vocare? Unitatem ſervare, diligere pacem, fraternitatem amare. Superbus ille Phariſæus jejunium habuit, jejunium ſanctificavit, qui nimirum jejunavit bis in Sabbato, & gratias egit Deo: ſed non vocavit cœtum, dicens: *Non ſum ſicut cæteri hominum*; ideoque ala una nitens jejunium ejus non pervenit in cœlum. Vos ergo, chariſſimi, lavate manus veſtras in ſanguine peccatoris, & omnino ſolliciti eſtote, ut alas ſuas habeat jejunium veſtrum, ſanctimoniam ſcilicet, & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. *Sanctificate*

jeju-

Jejunii & orationis copula.

Prov. 18. 19.

Oratio & juſtitia ſunt alæ jejunii.

Eccli. 35. 20.

Rom. 12. 17.

Joel. 2. 15.

Luc. 18. 11.

Jejunii alæ, pax & ſanctimonia.

TOM. III.

jejunium, ut pura intentio & devota oratio divinæ illud offerat majeſtati: *Vocate cœtum*, ut congruat unitati: *Laudate Dominum in tympano & choro*, ut concors ſit mortificatio carnis.

Pſ. 150. 4.

Orationis vitia tria. 1. Nimia timiditas.

3 Porro quia & de jejunio, & de juſtitia aliqua diximus, dignum eſt ut de Oratione quoque pauca loquamur. Hæc enim quanto efficacior eſt, ſi fiat ut debet, tanto callidius impediri ab adverſario ſolet. Interdum enim graviter impeditur oratio a puſillanimitate ſpiritus & timore immoderato. Hoc autem tunc ſolet fieri, cum ſic cogitat homo propriam indignitatem, ut non convertat oculos ad divinam benignitatem. *Abyſſus enim abyſſum invocat*: abyſſus luminoſa, abyſſum tenebroſam; abyſſus miſericordiæ, abyſſum miſeriæ. Profundum namque eſt cor hominis, & imperſcrutabile. B Sed ſi magna eſt iniquitas mea, multo major eſt, Domine, pietas tua. Ideoque cum ad me ipſum turbata fuerit anima mea, memor ſum multitudinis miſericordiæ tuæ, & reſpiro in ea: & cum introiero in impotentias [a] meas, nolo memorari juſtitiæ tuæ ſolius.

Pſ. 41. 8.

2. Temeritas.

4 Verumtamen ſicut periculum eſt, ſi fuerit oratio nimis timida; ſic in contraria parte non minus, immo & majus periculum eſt, ſi forte fuerit temeraria. De his qui ſic orant, audi quid loquatur ad Prophetam Dominus: *Clama*, inquit, *ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam* &c. C *Quaſi tuba*, inquit, quia in ſpiritu vehementi increpandi ſunt temerarii. Me etenim quærunt, qui ſemetipſos nondum invenerunt. Nec hoc dico, ut peccatoribus auferam orandi fiduciam: ſed volo eos orare, tamquam gentem quæ peccatum fecerit, non juſtitiam. Orent pro indulgentia peccatorum ſuorum in animo contrito & ſpiritu humilitatis, quemadmodum Publicanus ille: *Deus*, inquit, *propitius eſto mihi peccatori*. Temeritatem enim dico, quando is, in cujus conſcientia peccatum adhuc, aut vitium aliquod regnat, ambulat in magnis & in mirabilibus ſuper ſe, minus ſollicitus pro periculo animæ ſuæ. Tertium periculum eſt, ſi ſit oratio tepida, & non ex viva affe D ctione procedens. Timida quidem oratio cœlum non penetrat, quia reſtringit animum timor immoderatus, ut oratio, non dicam non aſcendere, ſed non procedere queat. Tepida vero in aſcenſu langueſcit & deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria aſcendit, ſed reſilit; reſiſtitur enim ei; nec tantum non obtinet gratiam, ſed & meretur offenſam. Quæ vero fidelis, & humilis, & fervens oratio, cœlum ſine dubio penetravit; unde certum eſt quod vacua redire non poterit.

Iſ. 58. 7.

Luc. 18. 13.

3. Tepiditas.

Orationis tres conditiones.

IN QUADRAGESIMA.

SERMO QUINTUS.

De triplici modo orationis.

Bernardi ſollicitudo pro ſuis.

1 CHaritas, qua pro vobis ſollicitus ſum, Fratres E mei, cogit ut loquar vobis, & urgente ea, multo ſæpius loquerer, niſi tam multis occupationibus impedirer. Nec mirum, ſi ſollicitus ſum pro vobis, cum inveniam in me ipſo materiam multam & occaſionem ſollicitudinis. Quoties enim propriam miſeriam & multimoda pericula cogito, haud dubium quin ad me ipſum conturbetur anima mea. Nec minor mihi ſollicitudo eſt pro ſingulis quibuſque veſtrum, ſi tamen diligo vos tamquam me ipſum. Novit ipſe qui ſcrutatur corda, quoties in corde meo propriæ ſollicitudini præponderat ſollicitudo veſtra. Nec mirum, ſi multa mihi ſollicitudo eſt, & timor magnus conturbat me ſuper omnibus vobis, quos video tanta miſeria & in tantis conſtitutos eſſe periculis. Ipſi enim (ut maniſeſtum eſt) geſtamus laqueum noſtrum, F ubique proprium circumferimus inimicum, carnem hanc loquor de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipſa origine, ſed multo amplius prava conſuetudine vitiatam. Hinc eſt quod tam acriter caro adverſus ſpiritum concupiſcit, quod aſſidue murmurat, & impatiens eſt diſciplinæ, quod illicita ſuggerit, quod nec rationi obtemperat, nec inhibetur ullo timore.

Caro noſtra, laqueus & inimicus.

Diabolus alter hoſtis.

2 Huic accedit, hanc adjuvat, hac utitur ad impugnandos nos calidiſſimus ſerpens, cui nullum aliud deſiderium eſt, nullum ſtudium, nullum negotium, niſi effundere ſanguinem animarum. Hic eſt qui jugiter machinatur malum, qui deſideria carnis inſtigat, qui concupiſcentiæ ignem naturalem quodammodo venenatis ſuggeſtionibus ſufflat, illicitos motus inflammat, peccati occaſiones parat, & mille nocendi artibus corda hominum tentare non ceſſat. Hic eſt qui manus noſtras proprio cingulo alligat, & (ut dicitur) baculo A noſtro nos cædit, ut caro, quæ data eſt in adjutorium, in ruinam nobis & in laqueum fiat.

3 Sed quid prodeſt indicaſſe pericula, ſi nulla conſolatio, nulla adhibeantur remedia? Grande quidem periculum eſt, & gravis lucta adverſus domeſticum hoſtem: maxime cum nos advenæ ſimus, & ille civis: ille ſuam inhabitet regionem; nos exules ſimus, & peregrini. Magnum quoque diſcrimen, adverſus diabolicæ fraudis aſtutias tam crebros, immo continuos habere conflictus; quem nec videre quidem poſſumus, & quem nimis aſtutum fecerit tam natura ſubtilis, quam longa exercitatio malitiæ ejus. Verumtamen in nobis eſt, ſi vinci nolumus: & nemo noſtrum in hoc B certamine dejicitur invitus. *Sub te eſt*, o homo, *appetitus tuus, & tu dominaberis illi*. Poteſt inimicus excitare tentationis motum; ſed in te eſt, ſi volueris dare, ſeu negare conſenſum. In tua facultate eſt, ſi volueris, inimicum tuum facere ſervum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce enim inflammat inimicus deſiderium cibi, vanitatis aut impatientiæ cogitationes ingerit, aut excitat libidinis motum: tu ſolummodo ne conſenſeris; & quoties reſtiteris, toties coronaberis.

Gen. 4. 7.

Hoſtis uterque ineſſicax abſque conſenſu noſtro.

4 Verumtamen negare non poſſumus, Fratres, moleſta ſunt hæc, & perículoſa; ſed & in ipſo certamine, C ſi viriliter reſiſtimus, quædam pia tranquillitas de conſcientia bona naſcitur. Credo etiam, ſi cogitationes iſtas quam cito in nobis advertimus, non patimur remorari; ſed in ſpiritu vehementi animus adverſus illas excitatur, quoniam inimicus confuſus abſcedet a nobis, nec tam libenter illico revertetur. Sed qui ſumus nos, aut quæ fortitudo noſtra, ut tam multis tentationibus reſiſtere valeamus? Hoc erat certe quod quærebat Deus, hoc erat ad quod nos perducere ſatagebat: ut videntes defectum noſtrum, & quod non eſt nobis auxilium aliud, ad ejus miſericordiam tota humilitate curramus. Propterea rogo vos, Fratres, ut ſemper ad manum habeatis tutiſſimum orationis refugium, de D qua etiam memini me paulo ante in fine ſermonis eſſe locutum.

Tentationes nos moneant recurrere ad orationem.

5 Verumtamen quoties de oratione loquor, verba quædam humanæ cogitationis audire mihi videor in corde veſtro, quæ & ab aliis frequenter audivi, & nonnunquam expertus ſum in corde meo. Quid enim eſt, quod licet numquam ab oratione ceſſemus, vix unquam experiri videatur aliquis noſtrum, quis ſit orationis ſuæ fructus? Sicut ad orationem accedimus, ſic & redire videmur: nemo nobis reſpondet verbum, nemo quicquam donat, ſed laboraſſe videmur incaſſum. Sed quid in Evangelio dicit Dominus? *Nolite*, ait, *judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate*. Quod eſt autem juſtum judicium, niſi judicium fidei? quoniam juſtus ex fide vivit. Ergo judicium fidei ſequere, & non experimentum tuum: quoniam E fides quidem verax, ſed experimentum fallax. Quæ eſt ergo veritas fidei, niſi quod promittit ipſe Filius Dei: *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis?* Nemo veſtrum, Fratres, parvi pendat orationem ſuam. Dico enim vobis, quia ipſe ad quem oramus, non parvi pendit eam. Priuſquam egreſſa ſit ab ore noſtro, ipſe ſcribi jubet eam in libro ſuo. Et unum indubitanter e duobus ſperare poſſumus, quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nobis noverit eſſe utilius. Nos enim quid oremus ſicut oportet, neſcimus; ſed miſeretur ille ſuper ignorantia noſtra; & orationem benigne ſuſcipiens, quod nobis aut omnino non eſt utile, aut non tam cito dari neceſſe eſt, minime tribuit; oratio tamen infructuoſa non erit.

Oratio noſtra nulla infructuoſa.

Joan. 7. 24.

Abac. 2. 4.

Matt. 21. 22.

6 Ita ſane, ſi fecerimus quod monemur in Pſalmo, F id eſt ſi delectemur in Domino. Ait enim ſanctus David: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*. Sed quid eſt, o Propheta, quod tam abſolute mones delectari in Domino, ac ſi ad manum nobis ſit hujuſmodi delectatio? Delectationem cibi, ſomni, quietis, & cæterorum, quæ in terra ſunt, novimus. Deus autem quam delectationem habet, ut in eo delectemur? Fratres mei, ſæculares hoc dicere poſſunt; vos non poteſtis. Quis enim veſtrum eſt, qui non ſæpe expertus ſit conſcientiæ bonæ delectationem? qui non guſtaverit ſaporem caſtitatis, humilitatis, charitatis? Non eſt hæc delectatio potus, neque cibi, aut ſimilis cujuſlibet rei: delectatio tamen eſt, & major omnibus illis. Divina enim eſt, & non carnalis delectatio: & cum in his delectamur, plane delectamur in Domino.

Si delectatio noſtra ſit in Deo.

Pſal. 36. 4.

Delectatio in Deo quæ.

7 Sed cauſantur multi fortaſſe, quod affectum hunc delectabilem & dulciorem ſuper mel & favum rarius experiantur. Nimirum quia tentationibus interim exercen-

Virtutes pro ſcopiis ſectandæ.

a Hic variant codices & editi. Quidam habent, *in potentias meas, nolo*, &c. Horſtius habet *tuas*. Sed noſtra lectio melior ut in potentias referatur ad puſillanimitatem.

centur: multoque virilius agunt, ſi virtutes ipſas non pro delectatione, quam experiantur, ſed pro virtutibus ipſis, & pro ſolo beneplacito Dei tota intentione, etſi non tota affectione ſectantur. Nec dubium quin optime compleat qui hujuſmodi eſt, Prophetæ admonitionem, qua dicit: *Delectare in Domino:* quoniam non de affectu loquitur, ſed de exercitio. Affectus enim ille beatitudinis eſt, exercitium vero virtutis. *Delectare*, inquit, *in Domino*: ad hoc tende, ad hoc conare, ut in Domino delecteris, *& dabit tibi petitiones cordis tui*. Sed conſidera quod petitiones cordis dixerit, quas approbat judicium rationis. Nec habes unde cauſeris, ſed unde magis toto affectu in gratiarum actione verſeris: quando quidem tanta ſuper te cura eſt Deo tuo, ut quoties ignorans quæris quod tibi inutile eſt, non te audiat ſuper hoc, ſed mutet illud utiliori dono. Sic & pater carnalis parvulo quærenti panem libenter porrigit: quærenti cultellum, quem non neceſſarium putat, non conſentit, ſed magis panem ei quem dederat frangit, vel per aliquem miniſtrorum frangi præcipit, ut nihil ille habeat periculi, nihil laboris.

Orationes noſtras cur Deus ſæpe non exaudit ad votum.

Petitiones cordis in tribus.

8 Porro petitiones cordis in tribus credo conſtare; nec video quid præter illa electus quiſque ſibi debeat poſtulare. Duo quidem hujus temporis ſunt, id eſt bona corporis & animæ; tertium vero beatitudo æternæ vitæ. Nec mireris quod bona corporis a Deo dixerim eſſe quærenda; quoniam ejus ſunt corporalia omnia, ſicut & ſpiritualia omnia bona. Ab eo ergo petendum & ſperandum nobis eſt, unde poſſimus in ejus ſervitio ſuſtentari. Verumtamen pro neceſſitatibus animæ orandum nobis eſt & frequentius, & ferventius, id eſt pro obtinenda gratia Dei, animæque virtutibus. Sic & pro vita æterna tota pietate & toto nobis orandum eſt deſiderio, ubi nimirum corporis & animæ plena & perfecta ſit beatitudo.

Tria in iſtis obſervanda.

9 In his ergo tribus, ut cordis petitiones ſint, tria nobis ſunt obſervanda. Nam & in prima quidem ſuperfluitas, & in ſecunda impuritas, & elatio interdum ſurrepere ſolet in tertia. Nonnumquam enim temporalia quæri ſolent ad voluptatem, virtutes ad oſtentationem: ſed & vitam æternam fortaſſis aliqui non in humilitate quærant, ſed tamquam in fiducia ſuorum meritorum. Ne hoc, dico, quin accepta gratia fiduciam donet orandi: ſed non oportet ut in ea conſtituat quiſquam fiduciam impetrandi. Hoc ſolum conferunt hæc prima * dona, ut ab ea miſericordia quæ tribuit hæc, ſperentur etiam ampliora. Sit ergo oratio, quæ pro temporalibus eſt, circa ſolas neceſſitates reſtricta: ſit oratio, quæ pro virtutibus eſt animæ, etiam ab omni impuritate libera, & circa ſolum beneplacitum Dei intenta: ſit ea quæ ſit pro æterna vita, in omni humilitate, præſumens de ſola (ut dignum eſt) miſeratione divina.

* al. præmiſſa.

Orationis optima regula.

IN QUADRAGESIMA.

SERMO SEXTUS.

De Oratione Dominica.

1 VOluntas Domini, fratres, quæ prius Angelos creavit, faciens eoſdem, poſtmodum in eis facta beavit. Sicut enim Verbum quod erat in principio, carnem ſuſcipiens, dicitur, & vere dicitur, factum caro: ſic voluntas illa æterna in Angelo facta eſt, cum angelicam omnino in ſe abſorbuit voluntatem. Quidni dicatur facta in Angelo, cum angelica facta eſt? Hæc enim ſumma illius felicitatis eſt, hic voluptatis cœleſtis torrens, quod divina voluntas, ipſa facta eſt etiam Angelorum: ut quemadmodum placet Deo univerſitas adminiſtrationis hujus, ſic & ipſi in cunctis gaudeant, in omnibus delectentur. Hoc igitur oramus, ut hæc voluntas, ſicut in cœleſtibus facta eſt creaturis, fiat etiam in terrenis, ut ſicut Angelus, ſic & homo adhærens Deo, unus cum eo ſpiritus ſit. Sed, heu me! quot obſtacula ſeparant, quot prohibent impedimenta! Objicit ſe ſe malitia mediam, objicit infirmitas, objicit concupiſcentia & ignorantia noſtra. Ineſt enim nobis quaſi a natura, magis autem ab exterminio naturæ, affectio quædam peſſima & libido nocendi, ut inextinguibilis inveniatur in miſeris animabus noſtris malitiæ delectatio. Quid vero longius a voluntate divina? Plane chaos magnum inter nos & illam firmatum eſt in hac parte: cum ſemper eum delectet præſtare beneficia, & ingratis nobis e contra ſuggerat affectio crudeliſſima & innoxiis velle nocere. Hinc omnis radix amaritudinis germinat, hinc invidiæ, hinc detractiones, hinc diſſenſiones pullulant, hinc ſilveſcunt inimicitiæ. At hæc quidem germina virulenta præcidi ſemper neceſſe eſt falce juſtitiæ, qua videlicet extorquemus a nobis, ne cui faciamus quod nolumus nobis fieri: ſed quæ volumus, ut faciant nobis homines, & nos eis eadem faciamus. Eradicari tamen aut extirpari a cordibus noſtris omnino non poterit malitia, donec in mundo fuerimus, qui totus poſitus eſt in maligno. Conteritur quidem ſerpentis caput, ſed frequenter experiri eſt calcaneo inſidiantem.

Joan. 1. 14.

Voluntatis divinæ varia in nobis impedimenta.

1. Ex naturæ corruptione.

2 Secundo loco ipſa quoque corruptibilis hujus infirmitate corporis præpedimur, ne voluntas noſtra divinæ valeat cohærere. Nobis ſiquidem quod moleſtum ſentimus, non poteſt non diſplicere; & frequenter in his voluntas noſtra a divina diſſidet voluntate; cui ne penitus adverſetur, fortitudo eſt nobis neceſſaria, quæ ſecunda ſpecies eſt virtutis.

2. Ex infirmitate humana.

3 Nec ſola impedit afflictio corporis: impedit & concupiſcentia, qua multiplicibus & inexplebilibus diſtrahimur deſideriis. Quando autem poterit anfractuoſa & angulis plena voluntas ei uniri, quæ rectiſſima eſt, & omnimodis indiſtorta? Heu me! Domine Deus, quia undique mihi bella, undique tela volant, undique pericula, undique impedimenta! Quocumque me vertam, nulla uſquam ſecuritas eſt. Et quæ mulcent, & quæ moleſtant, timeo: & eſuries & refectio, & ſomnus & vigiliæ, & labor & requies militant contra me. *Divitias & paupertatem ne dederis mihi*, orat Sapiens: nimirum quia utrobique laqueus, utrobique periculum. Quod ſi reprimit temperantia concupiſcentiam, (hoc quippe unicum in hujuſmodi remedium eſt) erit quidem unio jam nonnulla, ſed plena non erit. Hinc & Apoſtolus de ſe fatetur: *Ego ipſe*, ait, *mente conſentio legi Dei, carne autem legi peccati, quæ eſt in membris meis.* Ex parte ergo cohæret, & ex parte diſſidet, donec veniat quod perfectum eſt, & quod ex parte eſt evacuetur.

3. Ex concupiſcentia.

Periculis hic plena omnia.

Prov. 30. 8.

Rom. 7. 25.

4 Quarta eſt ignorantia, quam & ipſam nobis plurimum obeſſe non ignoratis. Quo enim pacto voluntatem Dei præviam ſequar, ubi ignoro eam? Cognoſco autem tantum ex parte, & necdum ſicut cognitus ſum. Propterea inquirenda ſunt nobis cum omni deſiderio incrementa prudentiæ, ut magis ac magis notam faciat nobis Deus voluntatem ſuam, ut ſciamus quid acceptum ſit ei omni tempore. Sic virtutum conſummatio, juſtitiæ, fortitudinis, temperantiæ & prudentiæ, unionem illam tam felicem, quam deſiderabilem conſummabit, ut ſit nobis cum Deo una voluntas, & quæcumque ei placent, placeant ſimul & nobis: atque hæc nobis erit (ut de Angelis ſupra dictum eſt) omnino perfecta jucunditas.

4. Ex ignorantia.

5 Oramus autem ut adveniat regnum Domini, quo videlicet nobis plena ſit de regni poteſtate ſecuritas. Quod autem petimus ut ſanctificetur nomen ejus, omnino jam ſupra nos in ejus notitia pergere concupiſcimus. Ubi nimirum nobis in nobis & felix ſecuritas, & ſecura felicitas fuerit, in eum, qui ſupra nos eſt, tota jam ſpiritus vehementia rapiemur. *Sanctificetur nomen tuum*. Nomen ejus, gloria ejus. Et illa quando non ſancta? Fieri tamen dicitur ſancta gloria ejus, cum in ſanctitate glorificatur a nobis, ſicut & voluntatem ejus, quæ æterna eſt, in nobis, ut noſtra fiat, fieri poſtulamus. Hoc ergo primum fieri petimus quod maximum eſt, ut nobis gloriæ illius innoteſcat ſanctitas illibata. Exinde quod ad nos ſpectat optamus, & regni poteſtatem propter ſecuritatem, & voluntatis ejus in nobis perfectionem propter jucunditatem. Sed quia necdum illa perfectione gaudentes, non ſine magno labore divinæ poſſumus obtemperare voluntati; opus eſt cibo, ne deficiamus; opus eſt, inquam, pane quotidiano. Sæpius quoque aberrantes ab ea, & delinquentes, hoc eſt dereliquentes eam, neceſſario pro indulgentia ſupplicamus, dicentes: *Dimitte nobis debita noſtra, &c.* At ne forte in eadem recidamus poſt acceptam veniam peccatorum, orandus a nobis idem ipſe eſt, ne nos inducat in tentationem: ſed magis educat nos, & liberet a malo. Amen.

Dei nomen quomodo ſanctificari dicatur.

IN QUADRAGESIMA.

SERMO SEPTIMUS.

De Peregrino, Mortuo, & Crucifixo.

1 FElices qui ſe præſenti ſæculo nequam advenas & peregrinos exhibent, immaculatos ſe cuſtodientes ab eo! *Neque enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus.* Abſtineamus ergo a car-

Hebr. 13. 14.

TOM. II. carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam, tamquam advenæ & peregrini. Peregrinus quidem via regia incedit: non declinat ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Si forte jurgantes viderit, non attendit: ſi nubentes, aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes; nihilo minus tranſit, quia peregrinus eſt, & non pertinet ad eum de talibus. Ad patriam ſuſpirat, ad patriam tendit: veſtitum & victum habens, non vult aliis onerari. Beatus plane, qui ſuum ſic agnoſcit, ſic deplorat incolatum, dicens Domino: *Quoniam advena ego ſum apud te & peregrinus, ſicut omnes patres mei.* Magnum hoc quidem, ſed forte gradus aliquis altior eſt. Nam peregrinus, etſi non admiſcetur civibus, aliquando tamen delectatur videre quæ fiunt, aut audire ab aliis, aut ipſe narrare quæ viderit: & his, & hujuſmodi, etſi penitus non retinetur, & detinetur tamen & retardatur, dum minus memor patriæ, minori accelerat deſiderio. Nam & tantopere * poteſt in his delectari, ut jam non ſolum remoretur, & minus cito veniat: ſed & remanens ex toto, ne tarde quidem perveniat.

Peregrini meta ii deſcriptio. — *Pſal. 38. 13.* — ** al. tanto tempore.*

2 Quis igitur eſt magis alienus ab actibus ſæculi quam peregrinus? Profecto quibus dicit Apoſtolus: *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Peregrinus nimirum poteſt facile occaſione viatici pluſquam oporteat, & detineri quærendo, & prægravari portando: mortuus, ſi deſit etiam ipſa ſepultura, non ſentit. Sic vituperantes ut laudantes, ſic adulantes audit ut detrahentes, immo vero nec audit, quia mortuus eſt. Omnino felix mors, quæ ſic immaculatum ſervat, immo penitus alienum facit ab hoc ſæculo. Sed neceſſe eſt ut qui non vivit in ſe, vivat Chriſtus in illo. Hoc eſt enim quod ait Apoſtolus: *Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Chriſtus.* Ac ſi diceret, ad alia quidem omnia mortuus ſum, non ſentio, non attendo, non curo: ſi qua vero ſunt Chriſti, hæc me vivum inveniunt & paratum. Nam ſi non aliud poſſum, ſaltem ſentio: placet quod ad ejus honorem fieri video, diſplicent quæ aliter fiunt. Magnus omnino gradus eſt iſte.

Coloſſ. 3. 3. — *Mortuus mundo quis.* — *Gal. 2. 20.*

3 At fortaſſe poterit aliquid adhuc ſuperius inveniri. In quo ergo quæremus? In quo putas, niſi in eo de quo nunc loquebamur, qui raptus eſt uſque ad tertium cœlum? Quis enim prohibet tertium cęlum dicere, ſi quem gradum ſupra iſtos poteris invenire? Audi igitur ipſum de hac tanta altitudine non in ſe gloriantem, ſed dicentem: *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu-Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Non ſolum inquit, mortuus mundo, ſed & crucifixus: quod eſt ignominioſum genus mortis. Ego illi, pariter & ipſe mihi. Omnia quæ mundus amat, crux mihi ſunt: delectatio carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes. Quæ vero mundus reputat crucem, illis affixus ſum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. Annon major iſte eſt ſecundo & primo gradu? Peregrinus, ſi prudens eſt, & non obliviſcitur ſuæ peregrinationis, licet cum labore, tranſit, & non magnopere ſæcularibus implicatur. Mortuus æque blanda hujus ſæculi, ſicut aſpera ſpernit. Qui vero raptus eſt uſque ad tertium cęlum, crux illi eſt omne cui mundus adhæret: & his adhæret quæ mundo crux eſſe videntur. Quamvis in his verbis Apoſtoli illud quoque non incongrue poſſit intelligi, crucifixum ei mundum reputatione, ipſum vero mundo crucifixum compaſſione. Crucifixum enim mundum videbat obligationis vitiorum, & ipſe crucifigebatur ei per compaſſionis affectum.

Gal. 6. 14. — *Crucifixus mundo quis.*

4 Penſemus nunc ſinguli in quo gradu quiſque ſit poſitus, & ſtudeamus proficere de die in diem, quoniam de virtute in virtutem videbitur Deus deorum in Sion. Maxime vero hoc ſancto tempore in omni, obſecro, puritate converſari ſtudeamus, ubi & certus, & brevis dierum numerus poſitus eſt, ne deſperet humana fragilitas. Nam ſi dicitur nobis: Omni tempore ſolliciti eſtote omnino ad cuſtodiendam puritatem veſtræ converſationis; quis non deſperet? Nunc autem monemur, brevi dierum numero omnes aliorum temporum negligentias emendare: ut vel ſic guſtemus dulcedinem perfectæ puritatis, & omni deinceps tempore in converſatione noſtra ſanctæ hujus Quadrageſimæ veſtigia clara reſplendeant. Conemur ergo, Fratres, ſanctum hoc tempus tota devotione ſuſcipere, & nunc magis arma ſpiritualia reparare. Nunc enim generali quodam totius orbis exercitu contra diabolum Salvator congreditur: beati qui ſub tali duce ſtrenue militaverint. Toto ſiquidem anno domeſtica Regis familia militat, & aſſidua eſt in bellorum procinctu *; ſemel autem & certo tempore univerſum imperium generali congregatur exercitu. Felices vos, qui domeſtici meruiſtis eſſe, quibus dicit Apoſtolus: *Jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei.* Quid igitur facturi ſunt qui toto anno pugnare ſuſceperunt, quando & ipſi rudes & vacantes prius, ſpiritualia arma arripiunt? Utique ſolito amplius ſollicitæ opus eſt inſiſtere pugnæ, ut magna quædam victoria Regi noſtro ad gloriam, nobis proveniat ad ſalutem.

Pſal. 83. 8. — *Quadrageſima breves dies ſerio tranſigendi.* — *Quadrageſima tota Eccleſia pugnat in diabolum.* — ** al. add. facta.* — *Epheſ. 2. 19.*

IN PSALMUM *Qui habitat*

SERMONES [a] XVII.

CIRC. AN. MCLX.

IN QUADRAGESIMA HABITI.

PRÆFATIO.

1 CONſidero labores veſtros, Fratres, non ſine magna miſerationis affectu. Quæro conſolationem quam exhibere poſſim, & corporalis occurrit: ſed ea non proceſſit quicquam, magis & obeſſe plurimum poteſt. Siquidem modica ſementis detractio, non modicum meſſis eſt detrimentum. & ſi pœnitentia veſtra minuatur miſeratione crudeli, paulatim gemmis corona veſtra privatur. Quid tamen agimus? Ubi Prophetæ farinula? Siquidem mors in olla eſt; & mortificamini tota die in jejuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis ſupra modum, præter ea quæ intrinſecus ſunt, contritio cordium, & multitudo tentationum. Mortificamini, ſed propter eum qui mortuus eſt pro vobis. Quod ſi abundat tribulatio veſtra pro eo, abundabit conſolatio veſtra per eum, ut in ea delectetur anima, quæ in aliis renuit conſolari. Apud ipſum namque ipſa quoque tribulatio magna quædam conſolatio poterit inveniri. Nonne enim certum eſt ſupra vires humanas, ultra naturam, contra conſuetudinem eſſe quæ ſuſtinetis? Alius igitur portat iſta, ille ſine dubio, qui ſecundum Apoſtolum portat omnia verbo virtutis ſuæ. Nonne ex hoc jam ſuo ipſius gladio inimicus perimitur, & magnitudo tribulationis, de qua tentare ſolebat, ipſa magis tentationes exuperat, tamquam certiſſimum divinæ præſentiæ argumentum? Quid enim timendum nobis, ſi adeſt qui portat omnia? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Nam ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quid eſt quod totam molem terræ ſuſtinet. Et univerſus orbis cui innititur? Nam ſi eſt aliquid quod ſuſtineat cetera, ipſum a quo ſuſtinetur? Non invenitur niſi virtutis verbum omnia portans. Verbo enim Domini cęli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.

Laboris detractio pius miſeratio crudelis. — *4. Reg. 4. 41.* — *Tribulatio piis conſolatio.* — *Tribulationes Deus portat.* — *Hebr. 1. 3.* — *Pſal. 26. 1.* — *Pſal. 22. 4.* — *Pſal. 32. 6.*

2 Propterea, ut ſit vobis in verbo Domini conſolatio, maxime his diebus, quibus (ſicut omnino dignum eſt) aliquatenus major eſt labor veſter; ut confido, non erit inutile tractare vobiſcum aliquid de Scripturis ſanctis, quod etiam aliqui veſtrum rogaverunt. Unde nobis eligendus eſt Pſalmus ipſe, de quo tentationis occaſionem inimicus aſſumpſit [b], ut inde confringantur arma maligni, unde ſibi uſurpare præſumpſit. Propterea nolo vos ignorare, Fratres, quoniam manifeſte imitatores ſunt inimici, quicumque de Scripturis ſanctis aliquid non ſancte uſurpant, & detinent veritatem Dei in mendacio, ſicut ſolent quandoque nonnulli. Cavete hoc, dilectiſſimi, quia prorſus diabolicum eſt, & de parte ejus ſe eſſe probant qui id faciunt, in ſuam ipſorum perniciem ſalutaria ſcripta pervertere molientes. Sed non modo plus immoror: ſufficit, credo, breviter tetigiſſe. Jam de ipſo, quem elegimus, Pſalmo aliqua, præſtante Domino, diſſerere & explanare tentemus.

Scripturis abuti diabolicum.

SERMO PRIMUS.

De verſu primo: *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cęli commorabitur.*

1 QUis ſit divini inhabitator adjutorii, per non inhabitantes illud melius poteſt agnoſci. Tria ſiqui-

Adjutorii divini contempta tria.

a In codice Vaticano n. 663. appellatur LIBER IN PSALMUM *Qui habitat*, conſtatque, non ſermonibus, ſed capitibus 16. In quibuſdam mſſ. numerantur ſermones dumtaxat quindecim, tribus primis in unum conjectis. Habiti ſunt poſt annum 1138. intra ex ſermone 6. ſub finem, & quidem ſermo 13. paulo poſt feſtum S. Benedicti, ſermones porro 16. & 17. in Hebdomada ſancta.

b Quippe verbis Pſalmi hujus abuſus eſt diabolus tentans Chriſtum, ſcilicet [illegible]

Triplex hominum genus. 1. Non ſperantes.

quidem eorum reperies genera: unum non ſperantium, aliud deſperantium, tertium fruſtra ſperantium. A Neque enim habitat in adjutorio Dei, qui non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed confidit in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum. Surdus namque eſt ad Prophetæ vocem dicentis: *Quærite Dominum dum inveniri poteſt, invocate eum dum prope eſt*: (Iſa. 55. 6.) & ſola temporalia quærens, æmulatur in malignantibus, pacem peccatorum videns; & elongatur ab adjutorio Altiſſimi, quod, ſibi ad hæc neceſſarium eſſe non reputat. Sed quid nobis de his quæ foris ſunt judicare? Timeo, Fratres, ne forte etiam ſit in nobis, qui non habitet in adjutorio Altiſſimi, ſed confidat in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum. Forte enim fervorem habet aliquis, potens in vigiliis, in jejuniis, in labore, & cæteris hujuſmodi, aut etiam multorum (ut ſibi videtur) divitias meritorum longo tempore acquiſivit, & in his confidens, remiſſior eſt in timore Dei, B facile jam ad otioſitates & curioſitates pernicioſa quadam ſecuritate declinat, murmurat, detrahit, dijudicatque. Qui profecto, ſi habitaret in adjutorio Dei, attenderet utique ſibi, & timeret offendere, quem ſibi cognoſceret adhuc tam neceſſarium eſſe. Tanto ſiquidem amplius timere Deum, & magis ſollicitus eſſe debuerat, quanto majora ejus munera percepit. Neque enim quæ habemus ab eo, ſervare aut tenere poſſumus ſine eo. Nunc vero (quod non ſine dolore loquimur aut videmus) ſunt aliqui qui in converſionis initio ſatis timorati & ſolliciti ſunt, donec initium aliquod converſationis * acceperint; & cum multo magis deſiderare debuerant, juxta illud: *Qui edunt me, adhuc eſurient*; (Eccl. 24. 29.) C incipiunt ſic agere, ac ſi dicant: Ut quid ei ſerviamus ultra, quando jam habemus quod daturus eſt? O SI SCIRES quam parum eſt quod habes, & hoc ipſum quam cito perdes, ſi non ſervaverit ille qui dedit! Hæc enim duo ſunt quæ valde ſollicitos & ſubjectos Deo nos reddere poſſunt, ut non ſimus de his qui propterea non habitant in adjutorio Altiſſimi, quia non reputant illud ſibi neceſſarium eſſe; & hi ſunt qui non ſperant in Domino.

* al. converſionis.

2. Deſperantes.

2 Sunt autem & alii qui & deſperant, hi ſcilicet qui conſiderantes imbecillitatem propriam, deficiunt & obruuntur a puſillanimitate ſpiritus, habitantes in carne ſua, & circa infirmitatem propriam ſemper intenti, ut omnia quæ patiuntur, curſim enumerare parati ſint. D Ubi enim intenderis, ingenium valet. In adjutorio autem Dei, non habitant, neque noverunt illud, quod nec aſſurgere valeant, ut aliquando cogitent illud.

3. Fruſtra ſperantes.

Sunt autem alii, qui ſperant quidem in Domino, ſed fruſtra: quia ſic de miſericordia ejus ſibi ipſis blandiuntur, ut a peccatis ſuis non emendentur. Vana eſt omnino ſpes illa, & hæc confundit, eo quod charitas deſit. Contra hos Propheta a: *Maledictus*, inquit, *qui peccat in ſpe*, & alius: *Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus*. (Pſ. 146. 11.) Dicturus, *qui ſperant*, ſignanter præmiſit, *ſuper timentes eum*. Fruſtra ſiquidem ſperat, qui contemptu ſuo gratiam a ſe repellit, & ſpem ſuam prorſus evacuat.

3 Nullus ergo horum trium habitat in adjutorio Altiſſimi. Primus enim habitat in meritis ſuis, ſecundus in pœnis, tertius in vitiis. Immunda habitatio tertii, anxia ſecundi, ſtulta & periculoſa primi. Quid enim E ſtultius, quam habitare in domo vix adhuc inchoata? Conſummaſſe te putas? At cum conſummaverit homo, tunc incipit. (Eccli. 18. 6.)

Stulta & periculoſa habitatio, in meritis ſuis confidere.

Denique ruinoſa eſt omnino hæc habitatio, & quæ ſuſtentari magis opus habeat & fulciri, quam inhabitari. Nonne vita præſens fragilis eſt & incerta? Simile ergo eſſe neceſſe eſt quidquid fundatur in ipſa. Quis enim ſuper fragile fundamentum, ſtabile credat ædificium? Periculoſa habitatio eorum, qui in meritis ſuis ſperant; periculoſa, quia ruinoſa. Eorum vero, qui conſideratione propriæ infirmitatis deſperatione dejiciuntur, habitatio eſt anxia, & eos in tormentis diximus habitare. Quamdiu enim & pœnas ſuſtinent, in quibus nocte & die conteruntur; & eis quoque, quas nondum ſentiunt, amplius cruciantur, F ut non ſufficiat diei malitia ſua, ſed opprimuntur his quoque quæ fortaſſe nunquam experientur: quæ tormenta, quis internus interminabilior poteſt excogitari? præſertim quia & tanto labore premuntur, & cœleſtis panis non ſuſtentantur edulio.

Pœnalis animi anxietates & miſeria.

Hi ſunt qui in adjutorio Altiſſimi non habitant, quia deſperant. Priores autem idcirco non quærunt, quia nequaquam ſibi illud neceſſarium ſentiunt. Extremi vero propterea longe ſunt, quia eo modo quærunt auxilium Dei, quo obtinere non poſſunt. Soli enim in adjutorio Altiſſimi habitant, qui id ſolum obtinere deſiderant, id ſolum amittere trepidant; ſedula circa illud & ſollicita cogitatione verſantes, quæ eſt utique pietas cultus Dei. Beatus plane qui ſic habitat in adjutorio Altiſſimi, quia in protectione Dei cœli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorum quæ ſub cœlo ſunt, quem Deus cœli protegere & conſervare voluerit? Porro ſub cœlo ſunt quæcumque nocere poſſunt. Sub cœlo ſunt aereæ poteſtates, ſub cœlo præſens ſæculum nequam, & caro adverſus ſpiritum concupiſcens.

TOM. III. Quinam in adjutorio Altiſſimi habitent.

4 Optime igitur dictum eſt: *In protectione Dei cœli commorabitur*; ut nihil eorum quæ ſub cœlo ſunt timere poſſit, quiſquis protectionem ejus habere meruerit; ſive ita dictum ſit, ut ad verſum ſequentem oratio dependeat: *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur, dicet Domino, Suſceptor meus es tu*; & ſit quod dicitur: *in protectione Dei cœli commorabitur*, expoſitio præcedentis partis, *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi*: aut magis addere videatur, ut non ſolum adjutorium ad operandum bonum, ſed protectionem quoque ad liberandum a malo doceat eſſe quærendam.

Timet nihil qui Deum protectorem habet.

At vero diligenter attende, quod *in protectione* dicit, non in præſentia. Angelus in præſentia ejus exultat: ego utinam poſſim in ejus protectione morari. Ille beatus in præſentia, ego utinam in protectione ſim ſecurus. *Dei cœli*, inquit. Licet enim ubique eſſe non dubitetur, ſic tamen in cœlo eſt, ut ad ejus comparationem nec eſſe videatur in terris. Propter quod & orantes dicimus: *Pater noſter qui es in cœlis*. Sicut enim anima, cum in toto quoque ſit corpore, excellentius tamen & ſingularius eſt in capite, in quo ſunt omnes ſenſus; (nam in cæteris omnibus membris vix unum exercet ſolum, ſcilicet tactum, unde quantum ad eum modum quo in capite eſt, cætera membra videtur quodammodo non tam inhabitare, quam regere) ita ſi præſentiam illam * cogitemus, quia beati Angeli perfruuntur, videri poſſumus vix aliquam Dei protectionem & nomen habere. Felix tamen anima, quæ vel hanc protectionem meretur. *Dicet* enim *Dominus, Suſceptor meus es tu*. Verum id quidem ſermoni alteri reſervemus.

Deus cur peculiariter dicatur eſſe in cœlo.

* al. illius.

SERMO SECUNDUS.

De verſu ſecundo: *Dicet Domino: Suſceptor meus es tu, &c.*

1 QUi *habitat in adjutorio Altiſſimi*, ait Propheta, *dicet Domino: Suſceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus, ſperabo in eum*. Dicet in gratiarum actione, confitentes Domino & miſericordiæ ejus ſuper duplici adjutorio ejus. Omnis enim qui adhuc in adjutorio habitat, non in regno, & frequenter opus habet fugere, & interdum cadit. Fugere, inquam, dum in hoc corpore ſumus, a facie tentationis perſequentis oportet. Quod ſi minus celeriter fugimus, aliquando (ut aſſolet) impellimur, & evertimur, ſed Dominus ſuſcipit nos. Ipſe itaque refugium eſt, ut venientem cum ſtercoribus boum pigrorum lapidatorem impigri fugiamus, & evadere poſſimus fœdam nimis lapidationem. Ipſe quoque ſuſceptor eſt, ut etiam cum ceciderimus, non collidamur, quoniam ſupponit manum ſuam. Cum ergo tentationis impedimentum ſentimus in cogitatione, ſtatim fugiamus ad ipſum, & humiliter poſtulemus auxilium. Quod ſi forte præoccupaverit nos, ut fit aliquando, cum tardius, quam oporteat, ad eum confugimus; ſolliciti ſimus, ut ſuſcipiat nos manus Domini. Homines enim aliquando cadere neceſſe eſt, dum in hoc ſæculo detinentur; ſed alii colliduntur, alii non, quia Deus ſupponit manum ſuam. Sed quomodo eos diſcernere poterimus, ut ſegregemus juxta Domini exemplum agnos ab hœdis, juſtos ab injuſtis? Nam & *Juſtus ſepties in die cadit*.

Tentationum antidotum.

Mat. 25. 33. Prov. 24. 16.

2 Verum hoc intereſt inter eorum caſus, quod juſtus ſuſcipitur a Domino, ideoque reſurgit fortior: injuſtus autem cum ceciderit, non adjiciet ultra ut reſurgat; immo vero aut in pudorem noxium, aut in impudentiam cadit. Aut enim excuſat quod fecit, & hoc eſt pudor adducens peccatum; aut fit ei frons meretricis, & jam nec Deum timet, nec hominem reveretur, ſed prædicat peccatum ſuum ſicut Sodoma. Juſtus vero ſuper manum Domini cadit, & miro quodam modo etiam.

Caſus piorum quid differat a caſu impiorum.

a Incertum quis iſte Propheta, niſi is ſit Jeremias, qui ſimi- liter habet in cap. 17. verſ. 5.

(TOM. III) tiam ipſum ei peccatum in juſtitiam cooperatur. *Scimus enim, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* *(Rom. 8. 28.)* Nonne cooperatur nobis iſte caſus in bonum, unde & humiliores efficimur, & cautiores? Nonne Dominus cadentem illum ſuſcipit, qui ab humilitate ſuſcipitur? *Impulſus everſus ſum ut caderem*, ait *(Pſ. 117. 13.)* Propheta: ſed nihil profecit qui impulit me, quoniam *Dominus ſuſcepit me*. Sic ergo dicet fidelis anima Domino: *Suſceptor meus es tu*. *(Deus eſt ſuſceptor proprium.)* Poſſunt omnia dicere, Creator meus es tu: poſſunt & animalia dicere, Paſtor meus es tu: poſsunt omnes homines dicere, Redemptor meus es tu. At vero Suſceptor meus es tu, is tantum dicere poteſt, qui habitat in adjutorio Altiſſimi. Unde & addidit: *Et Deus meus.* Cur non Deus noſter? Quia in creatione, in redemptione, cæteriſque communibus beneficiis eſt Deus omnium; ſed in tentationibus ſuis tamquam proprium eum habent ſinguli electorum. Sic enim paratus eſt ſuſcipere cadentem, & eripere fugientem, ut videri poſſit, relictis omnibus aliis, ei ſoli operam dare.

3 Propterea expedit omni animæ Deum ſemper attendere tamquam proprium, non modo adjutorem, ſed etiam inſpectorem. *(Deus ut inſpector noſter ſemper cogitandus.)* Quando * enim negligens poterit fieri qui intuentem ſe Deum numquam deſinit intueri? *(* al. quomodo.)* Aut quomodo non quaſi proprium illum habere videtur, qui ſic eum ſuper ſe videt intentum, ut omnia interiora ejus & exteriora omni hora conſiderare non ceſſet; omneſque non ſolum actus, ſed etiam ipſos ſubtiliſſimos animæ motus perſcrutetur atque dijudicet? Hic igitur non immerito dicere poteſt: *Deus meus, ſperabo in eum*. Et attende quod non dixerit, Speravi, aut ſpero, ſed, *ſperabo*. Hoc, inquit, eſt votum meum, hoc propoſitum meum, hæc intentio cordis mei. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo, & in hac perſeverabo. *Sperabo in eum*. Non deſperabo, nec fruſtra ſperabo, quia maledictus qui peccat in ſpe, & nihilo minus qui peccat in deſperatione, ſed nec eſſe volo de his, qui non ſperant in Domino. *Sperabo*, inquit, *in eum*. Sed jam dic nobis quo fructu, qua mercede, quo lucro? *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & a verbo aſpero.* Sane laqueum hunc, & hoc verbum in diem alterum, & ſermonem, ſi placet, alterum differamus.

SERMO TERTIUS.

De verſu tertio: *Deus meus ſperabo in eum. Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & a verbo aſpero.*

(Pſ. 48. 13.) 1 EGo utique, Fratres, in hoc verbo magna mei ipſius pietate compungor, & valde miſereor animæ meæ. *Ipſe liberavit me de laqueo venantium*. *(Homo beſtis, rationis conſortia.)* Ergo-ne beſtiæ ſumus nos? Beſtiæ prorſus: *Homo enim cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Beſtiæ profecto ſunt homines, oves errantes, non habentes paſtorem. Quid ſuperbis, o homo? Quid te ſciolum jactas? Vide quia beſtia factus es, cui venandæ laquei præparantur. Sed qui ſunt venatores illi? Venatores utique peſſimi & nequiſſimi, calliditſſimi & crudeliſſimi. Venatores qui cornu non ſonant, ut non audiantur, ſed ſagittant in occultis immaculatum. Ipſi rectores ſunt tenebrarum harum, aſtutiſſimi nequitia & verſutia diabolicæ fraudis ita, ut ſicut eſt ante venatorem beſtia, ſic ad eorum comparationem ſit quilibet aſtutiſſimus hominum, *(2. Cor. 2. 11.)* præter eos dumtaxat, qui cum Apoſtolo non ignorant cogitationes eorum, quibus in Dei ſapientia datum eſt fraudes deprehendere malignorum. Obſecro vos, novellæ plantationes Dei, vos qui nondum exercitatos habetis ſenſus ad diſcretionem boni & mali, nolite ſequi cordis veſtri judicium, nolite abundare in ſenſu veſtro; ne vos, tamquam rudes adhuc, verſutus ille venator decipiat. Nam ſilveſtribus illis & omnino beſtialibus beſtiis (ſæculares homines loquor) apertos ſatis expandit laqueos, utpote quos facile capiendos eſſe non dubitat. *(Novitiorum cautela in tentationibus.)* Vobis autem, qui tamquam prudentiores cervi, ſerpentes necatis *, & deſideratis ad fontem vivum, ſubtiliores occultat laqueos, & callidiora fraudis ſuæ argumenta conquærit. *(* Vide S. Auguſt. in Pſ. 41. Quemadmodum cervus.)* Unde obſecro vos, humiliamini ſub potenti manu Dei paſtoris veſtri, & acquieſcite eorum conſiliis, qui melius norunt venatoris illius verſutias, edocti diuturno longi temporis exercitio, & crebris experimentis, tam in ſe, quam in multis.

2 Sed ecce quia jam venatores & beſtias novimus; quiſnam ſit laqueus ille quærendum eſt. *(Divitiæ laqueus venatoris infernalis.)* Noto ego adinvenire ex me, nec dubium aliquid tradere vobis. Oſtendat nobis Apoſtolus laqueum illum; ipſe enim venatorum illorum non ignorat cogitationes. Dic nobis, inquam, beate Paule, quis ſit laqueus iſte diaboli, a quo ſe liberatam fidelis anima congratulatur. *Qui volunt*, inquit, *divites fieri in hoc ſæculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli*. *(1. Tim. 6. 9.)* Ergo-ne laqueus diaboli divitiæ ſunt hujus ſæculi? Heu, quam Paucos invenimus, qui ab hoc laqueo liberari exultent! quam multos, qui dolent quod parum ſibi videntur irretiti; & adhuc quantum poſſunt, ipſi ſe involvere & intricare laborant! Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis non habentem ubi caput ſuum reclinaret, Filium hominis, exultate, & dicite: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium*. *(Luc. 9. 58.)* Confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, & ex ipſis medullis cordis gratias ei agite, dicentes: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium*. Et ut noveritis quam magnum ſit beneficium hoc, & ſciatis quæ a Deo donata ſunt vobis, audite quod ſequitur: *Et a verbo aſpero*. O homo, vel magis beſtia, laqueum non timebas? Time vel malleum. *A verbo*, inquit, *aſpero*. *(Verbum aſperum quid.)* Quod eſt hoc verbum, niſi illud inſatiabilis gehennæ: Affer, affer, percute, dilacera, cito interfice, velociter ſpolia detrahe? Quod eſt verbum aſperum, niſi: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei*? *(Pſ. 26. 10.)* Quomodo exultant venatores capta beſtia, & clamant; Tolle, tolle, infige veribus, infer prunis, & male bullientibus impone lebetibus? Verbum aſperum fuit quod protulit domus exaſperans, populus Judæorum; *Tolle, tolle, crucifige eum.* *(Joan. 19. 15.)* Quam horribile verbum, quam aſperum, quam crudele! Vere dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Hoc verbum aſperum tu ſuſtinuiſti, Domine. Cur, niſi ut nos liberares a verbo aſpero? Sit jam pietatis tuæ, ut non ſuſtineamus nos, quod tu dignatus es ſuſtinere pro nobis.

3 Reſpondent homines ſæculares, cum eis ſuademus agere pœnitentiam, & dicunt: Durus eſt hic ſermo. Nempe hoc eſt quod in Evangelio legimus. *(Joan. 6. 61. Pœnitentiæ [illegible] ſæcularibus duræ.)* Loquebatur de pœnitentia ipſa Dominus, ſed in figura, tamquam his quibus non erat datum noſſe myſterium regni Dei. Cumque audirent dicentem: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, dixerunt: *Durus eſt hic ſermo, & abierunt retrorſum*. Quid autem eſt manducare ejus carnem, & bibere ſanguinem, niſi communicare paſſionibus ejus, & eam converſationem imitari, quam geſſit in carne? Unde & hoc deſignat illibatum illud Altaris Sacramentum, ubi Dominicum corpus accipimus: *(Sacramenti Altaris myſtica ſignificatio.)* ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare; ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus noſtris. Cum enim juſtitia ingreditur, ille ingreditur qui factus eſt nobis a Deo Patre juſtitia. Sed & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. *(Joann. 4. 16.)* Sed tamen adhuc multi nobis dicunt: Durus eſt hic ſermo. Ergo-ne durum eſt momentaneum hoc & leve tribulationis, quod ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis? Durum eſt breviſſimo & leviſſimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus ſufficiat cogitare? *(Labor omnis & aſperitas præſens lenitur cogitatione gehennæ.)* Durum vobis videtur cum dicitur: *Agite pœnitentiam?* Erratis; ſed audituri eſtis aliquando verbum aſperum, ſermonem durum, auditionem malam: *Ite maledicti in ignem æternum*. *(Matth. 25. 41.)* Ita, dico vobis, hoc timete, hoc durum reputate: & invenietis, quia jugum Domini ſuave eſt, & onus ejus leve. Si in ſe ipſo ſuave illud credere necdum poteſtis, vel hoc non ignoratis, quoniam hujus comparatione ſuaviſſimum eſt.

4 Vos autem, Fratres mei, vos pennati, ante quorum oculos fruſtra jacitur rete; vos qui divitias hujus ſæculi penitus reliquiſtis, quid timetis a verbo aſpero, quando jam liberati eſtis a laqueo? Felix tu Idithum, pro quo pſalmi quidam inſcripti ſunt, qui tranſiliiſti laqueum, ut omnino longe fieres a verbo aſpero. Quibus enim dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum; Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*; quibus, inquam, dicetur, niſi his qui ſubſtantiam hujus mundi habuere? Numquid non valde exhilarantur ad verbum hoc corda veſtra, & ſpirituali jucunditate replentur? Numquid non pretioſiorem ducitis paupertatem veſtram theſauris ſæculi? ſiquidem ipſa eſt quæ liberat vos a verbo aſpero. Quomodo namque a nobis exiget Deus, quod pro ipſius amore relictum eſt? Et tamen etiam hoc facitis, & de labore manuum veſtrarum Chriſtus alitur & veſtitur, ut nihil deſit: Agite ergo gratias, exultate & dicite: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & a verbo aſpero*. Exultate, inquam, ſed adhuc interim cum tremore. Lætos vos eſſe volo, ſed nondum ſecuros gaudentes;

in

in Spiritu-ſancto, ſed tamen paventes adhuc, & caventes a recidivo.

Apoſtaſia Religioſis quam cavenda.

5 Quid enim vobis ultra pavendum eſt? Unum utique, idque graviſſimum, peccatum Judæ, peccatum apoſtaſiæ. Bene enim factum eſt, ut pennas acciperetis ſicut columbæ, & volaretis ad requieſcendum. Nam in terra non erat requies, ſed labor, & dolor, & afflictio ſpiritus. Quid ergo timendum eſt ſic volanti niſi ne forte cadaver, vel ſimile aliquid in terra videat, cujus deſiderio tractus videatur a venatoribus illis peſſimis, & præparatis laqueis capiatur, & ſint noviſſima hominis illius pejora prioribus? Hoc, inquam, omnino timendum eſt, ne quis aut corde ſolo, aut etiam corpore ad vomitum revertatur. Legimus enim de filiis Iſrael, quia corde redierunt in Ægyptum. Nam corpore reverti, clauſum poſt eorum talos Rubrum mare prohibebat. Hoc eſt quod vehementer ſingulis quibuſque timendum eſt, ne quando forte eatenus Deum offendant, ut manifeſte abjiciantur & evomantur ab eo: aut ſi pudor neget apoſtaſiam corporis, tepor ipſe paulatim ingerat apoſtaſiam cordis: ut videlicet ſub habitu religionis cor ſæculare gerant, & quicquid ſæcularis conſolationis invenire potuerint, amplectantur. Neque enim ſumus nos Apoſtolo ſanctiores, qui tamen verebatur, ne forte cum aliis prædicaſſet, ipſe reprobus efficeretur. Sed tamdiu timendum eſt, donec laqueus contritus ſit, donec corpus illud anima depoſuerit. Nam & ipſum corpus laqueus quidam eſt: unde & oculus legitur animam deprædari. Minime ergo decet eſſe ſecurum hominem, qui ſecum portat laqueum ſuum: immo vero bonum eſt magis habitare in adjutorio Altiſſimi, ut per eum poſſit laqueus evitari.

Apoſtaſia cordis cavenda. Num. 14. 3. 1 Cor. 9. 27. Thren. 3. 51.

SERMO QUARTUS.

De verſu quarto: *Scapulis ſuis obumbrabit tibi, &c.*

Gratitudo nova meretur beneficia.

1 CONfitenti humiliter, & devote gratias referenti, non immerito ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis invenitur in modico, jure conſtituetur ſuper multa: ſicut e contrario accipiendis indignus eſt, qui fuerit de acceptis ingratus. Itaque devotæ illi gratiarum actioni reſpondet ſpiritus: Non id ſolum, inquiens, faciet, ſed & *ſcapulis ſuis obumbrabit tibi*. Credo in his ſcapulis geminam Dei promiſſionem intelligendam, vitæ ſcilicet ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ. Si enim ſolum promitteret regnum, ſi in itinere deeſſet viaticum, omnino conquererentur homines, & reſponderent: Magnum quidem eſt quod promittitur, ſed perveniendi illuc nulla facultas datur. Propterea qui poſt hoc ſæculum vitam promiſit æternam, ipſe dandum etiam in hoc ſæculo centuplum providentiſſima pietate promiſit. Quid jam excuſationis habes, o homo? Profecto obſtructum eſt os loquentium iniqua. Quid plus afferet inimicus ad tentandum, niſi quia longa futura eſt vita tua? Et ſi grandis tibi reſtat via, cur hoc timeas, cui fortis cibus datur, ne deficere poſſis in via? Eliæ utique cibus allatus eſt ab Angelo, quo nullus in humana conſuetudine vilior invenitur, ſcilicet panis & aqua: tanta tamen in eo fortitudo collata eſt, ut quadraginta diebus ambulans non fatigaretur, nec eſuriret. Vis tibi hunc cibum ab Angelis miniſtrari? Mirum valde, ſi non vis.

Mat. 10. 29. Deus magna promittit in hoc ſæculo & in futuro. 3 Reg. 19. 4.

2 Quod ſi cibum hunc deſideras, & angelica miniſteria non ſuperba, ſed humili magis ambitione requiris; audi quomodo ſcriptum ſit de Domino, quia tentante diabolo & ſuadente, ut de lapidibus faceret panem, reſtitit; & dixit: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Deinde tentationibus ſuperatis, & tentatore fugato, acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei. Et tu ergo, ſi vis habere miniſterium Angelorum, fuge conſolationes ſæculi, & tentationibus reſiſte diaboli. Renuat conſolari anima tua in aliis, ſi vis in Dei memoria delectari. Cum eſuris, currere ſuadet ad panem: at tu potius audi dicentem: *Non in ſolo pane vivit homo*. Cur enim tanta varietate diſtraheris, ut modo cibum, modo potum, modo veſtem aut lectum, nil pro ſola corporis neceſſaria ſuſtentatione requiras, qui in uno, id eſt in verbo Dei, potes hæc omnia invenire? Manna enim eſt, omnem ſaporem habens & odoris delectationem; requies eſt vera & ſincera, ſuavis & ſalubris, jucunda & ſancta.

Matth. 4. 3. Deut. 8. 3. Conſolationes divinæ & angelicæ quibus dentur.

3 Hæc eſt promiſſio vitæ præſentis. Nam promiſſionem futuræ quis explicet? Si expectatio juſtorum lætitia; & tanta lætitia, ut omne quod deſideratur in ſæculo, non valeat ei comparari: ipſum quod expectatur, quid erit? Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti diligentibus te. Sub his itaque ſcapulis quatuor nobis beneficia conferuntur. Sub his enim abſcondimur: ſub his ab incurſu * accipitrum & milvorum protegimur, quæ ſunt aereæ poteſtates: ſub his umbraculum ſalubre refrigerat nos, & repellit nimium ſolis fervorem: ſub his quoque alimur & fovemur. Ait enim Propheta in alio pſalmo: *Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo in die malorum*: id eſt, dum adhuc dies mali ſunt, & in terra aliena ſumus, quæ data eſt in manus impii, in qua non eſt regnum pacis, nec Deus pacis regnat in ea. Nam ſi regnat, quid eſt quod orantes dicimus: *Adveniat regnum tuum*? Neceſſe igitur eſt abſcondere interim, ſi quid habemus boni: quoniam theſaurum regni cœlorum, qui invenit homo, abſcondit. Propter quod etiam corporaliter in clauſtris & in ſilvis abſcondimur. Et ſi ſcire vultis quantum in hac abſconſione lucramur, credo nullum hic eſſe, qui, ſi quartam partem eorum quæ facit, in ſæculo actitaret, non adoraretur ut ſanctus, reputaretur ut angelus: nunc autem quotidie tamquam negligens arguitur & increpatur. Parum-ne hoc lucrum ducitis, quod non reputamini ſancti antequam ſitis? Annon timetis, ne forte vili mercede hic recepta, in futuro mercedem non habeatis? Neceſſaria eſt ergo hæc abſconſio non ſolum ante oculos aliorum, ſed etiam multo magis ante teipſum. Hoc enim habet Dominica illa ſententia: *Cum feceritis omnia quæ præcipiuntur vobis, dicite: ſervi inutiles ſumus; quod debuimus facere fecimus*. Væ enim nobis, ſi non feciſſemus. Et hæc eſt utique MAGNA VIRTUS & ſumma ſecuritas, quando & pie vivis, & tamen plus attendis quæ deſunt tibi, quam quæ obtinuiſſe videris, oblitus quæ retro ſunt, & extendens te in anteriora. Hæc igitur eſt abſconſio, quam ſub ſcapulis Domini præſtari dixeramus; qualis forſitan abſconſio fuit vel obumbratio, quæ Mariæ facta eſt a Spiritu-ſancto, ad celandum videlicet tam incomprehenſibile ſacramentum.

*Promiſſio vitæ futuræ. Prov. 10. 28. Iſ. 64. 4. Beneficia Dei quatuor. * al. accurſu. Pſ. 26. 5. 1. Abſconſio. Mat. 6. 10. Mat. 13. 44. Monachorum feliceſ latebræ. Luc. 17. 10.*

4 De protectione quoque idem iſte Propheta ait: *Obumbraſti ſuper caput meum in die belli*. Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas ſuas, ut pulli ſubeant, & habeant tutum refugium: ſic nobis parata, & quodammodo dilatato ſinu extenſa eſt ſumma illa & ineffabilis pietas Domini noſtri. Unde & ſupra dixit: *Quoniam refugium meum es tu*. Jam vero ſub ipſis quoque ſcapulis & umbraculum ſalubre, & protectionem habemus. Sicut enim iſte corporeus ſol, licet bonus ſit & valde neceſſarius, tamen & fervor ejus, ſi temperatus non fuerit, infirmo capiti, & ſplendor infirmis oculis nocet, nec eſt ſolis culpa, ſed infirmitas: ſic etiam Sol juſtitiæ eſt. Unde & dicitur: *Noli nimium juſtus eſſe*. Non quod juſtitia bona non ſit; ſed quia dum adhuc infirmi ſumus, oportet ipſa bona gratia temperari, ne forte elationis, aut indiſcretionis vitium incurramus. Quid enim eſt quod inceſſanter orantes & ſupplicantes non poſſumus ad eam, quam deſideramus, gratiæ abundantiam pervenire? Putatis quia avarus, aut inops factus eſt Deus, impotens aut inexorabilis? Abſit hoc, prorſus abſit: ſed ipſe cognovit figmentum noſtrum, & ſcapulis ſuis obumbrat nobis. Non tamen a petitione propterea ceſſandum eſt: quia etſi non dat ad ſatietatem, dat tamen ad ſuſtentationem: etſi cavet nobis a fervore nimio; tamen fovet nos tamquam mater calore ſuo. Hoc eſt enim quartum quod diximus ſub ſcapulis ejus nobis præſtari, ut tamquam pulli calore materni corporis foveamur, ne foris vagantes moriamur, refrigeſcente nimirum charitate, quæ non diffunditur in nobis niſi per Spiritum, qui datur nobis. Sub his igitur pennis ejus ſecurus ſperabis, ut videlicet de exhibitione præſentium munerum firma ſit expectatio futurorum.

2. Protectio. Pſal. 139. 8. 3. Obumbratio. Eccl. 7. 17. Deus cur parcius ſubinde det quod homo deſiderat. 4. Fomentatio caleſtis.

SERMO QUINTUS.

De verſu quinto: *Scuto circumdabit te veritas ejus.*

1 VIgilate & orate, ut non intretis in tentationem. Et quis hoc dixerit, ſcitis, & tempus ſcitis: Domini enim eſt verbum illud inſtante jam paſſione ſua. Et attendite quoniam ipſe quidem erat paſſurus, & non Diſcipuli: nec tamen pro ſe dicebat orandum, ſed pro illis. Unde ad Petrum ait: *Ecce, ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. SI TANTUM illos oportebat timere in paſſione Domini, quantum nobis timendum eſt,

Marc. 14. 38. Luc. 22. 31.

TOM. III. eſt, Fratres, in paſſione noſtra? Vigilate proinde & orate, ut non intretis in tentationem, quoniam undique circumdati eſtis tentationibus. Unde & Job ait, quia *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*. Itaque ſi tot tentationibus plena eſt vita noſtra, ut non immerito tota ipſa tentatio debeat appellari, pervigili circumſpectione opus eſt & oratione, ne inducamur in eam: unde & ſi te in oratione Dominica. *Et ne nos inducas in tentationem*. Quia ergo undique ſic circumdatus es tentationibus, ſcuto circumdabit te veritas ejus: ut quemadmodum undique bella, ita undique ſint & præſidia. In quo & illud manifeſtum eſt, ſpirituale ſcutum eſſe oportere quod circumdare poteſt. Veritas autem circumdat, quia verax qui promittit, & ſic exhibet ut promittit. *Fidelis Deus*, ait Apoſtolus, *qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis*. (Job 7. 1.; 1. Cor. 10. 13.)

2 Non incongrue ſane ſcuto comparatur gratia divinæ protectionis, quod in ſuperiori parte amplum & latum eſt, ut caput humeroſque cuſtodiat; in inferiori vero ſtrictius, ut minus oneret, maxime quod graciliores ſint tibiæ, nec tam facile vulnerentur; ſed nec adeo periculoſum ſit illis in partibus vulnerari. Sic omnino, ſic militibus ſuis Chriſtus ad inferiora tuenda, id eſt carnem, magnam (ut ita dixerim) ſtrictitatem atque penuriam rerum temporalium donat; nec vult eos illarum multitudine prægravari; ſed ut victum & veſtitum habentes, quemadmodum ait Apoſtolus, his contenti ſimus: in ſuperioribus vero ampliorem latitudinem, & abundantiam gratiæ ſpiritualis. Sic enim habes: *Primum quærite regnum Dei & juſtitiam ejus, & omnia adjicientur vobis*. De victu utique dixit & veſtitu, unde dixerat ſollicitos eſſe non debere. Nam & hæc ipſa Pater noſter cœleſtis benigniſſima pietate miniſtrat, ob duplicem ſcilicet cauſam: ne vel omnino crederemus infenſum, ſi iſta negaret, & ſic deſperaremus: ne vel illorum nimia ſollicitudo, ſpiritualis exercitii fieret detrimentum. Sine his enim neque vivere, neque Deo ſervire eſt. Cæterum quanto ſtrictius, tanto melius. (Divinæ protectio. — 1. Tim. 6. 8. — Mat. 6. 33. Deus ſuis temporalium ſufficientiā tribuit.)

3 Itaque *ſcuto circumdabit te veritas ejus; non timebis a timore nocturno, a ſagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano*. Hæ ſunt quatuor tentationes, quibus undique circumdati, neceſſe habemus circumdari etiam ſcuto Domini, ut ſit nobis a dextris & a ſiniſtris, ante, & retro. Hoc enim præmonitos vos eſſe volo, neminem ſuper terram abſque tentatione victurum, ut cui forte tollitur aliqua, alteram ſecurus expectet: aut forte non ſecurus, ſed pavidus magis: & ſic petat ab ea liberari, ut numquam ſibi in corpore mortis hujus libertatem perfectam ſeu requiem audeat polliceri. Qua in re conſideranda eſt nobis tam benigna erga nos divinæ pietatis diſpenſatio, ut quibuſdam nos tentationibus patiatur diutius occupari, ne forte periculoſiores occurrant: ab aliquibus vero citius liberet, ut poſſimus in aliis, quas nobis utiliores fore prævidet, exerceri. Verum conſiderandum nobis eſt, ſed non modo, quæ ſint illæ quatuor quas hic ponit. Credo enim quod & hoc ordine, quo hic numerantur, contra eos qui convertuntur inſurgunt, & velut principes ſunt omnium tentationum. (Tentationes quatuor. — Dei providentia in moderandis tentationibus.)

SERMO SEXTUS.

De altera parte verſus quinti: *Non timebis a timore nocturno*; & de verſu ſexto: *A ſagitta volante in die*.

1 SOLET in divinis ſcripturis adverſitas deſignari per noctem: & ſcimus quia adverſus eos qui convertuntur, primum eſſe certamen de moleſtiis corporis conſuevit. Caro enim, hactenus indomita, caſtigari & in ſervitutem redigi nequaquam æquanimiter patitur: ſed adhuc memor recens perditæ libertatis, acrius concupiſcit adverſus ſpiritum, maximeque in his pœnis, in quibus eſtis vos quotidie morientes, immo vero morte affecti tota die, quæ & ſupra vires ſunt, & ultra naturam, & contra conſuetudinem veſtram. Quid igitur mirum, ſi turbant iſta, maxime eos, qui necdum conſueverunt, necdum ſatis in promptu habent recurrere ad orationem, ſatagere ad meditationes ſanctas, ut ſic relevetur diei pondus & æſtus? Neceſſarium plane nobis inter ipſa noſtræ converſionis initia ſcutum Domini, ut non timeamus a timore nocturno. Bene autem dicitur non timebis a timore nocturno, & non dicitur a nocte: quia non ipſa afflictio tentatio eſt, ſed magis timor ipſius. Nam & omnes laboramus, cum tamen non omnes inde tentemur: & qui tentantur, multo magis timore futuræ pœnæ, quam præſentis dolore læduntur. (Tentatio prima Noviciorum, puſillanimitas.)

2 Quia ergo timor ipſe tentatio eſt, congrue dictum eſt ei qui circumdatur ſcuto Domini, quod a tentatione hac non timebit. Forte impugnabitur, forte tentabitur, forte timebit noctem, ſed non ei timor iſte nocebit. magis autem ſi non fuerit dominatus, tunc immaculatus erit, & emundabitur, ſicut ſcriptum eſt, quia territi purgabuntur. Caminus eſt timor iſte; ſed ut examinet, non exurat, veritas facit. Nocturnus tamen & tenebroſus timor: ſed facile hunc radius veritatis exſuperat. Ingerit enim oculis cordis nunc quidem peccata quæ fecimus, ut, quemadmodum de ſe Propheta ait, etiam nos in flagella parati ſimus, annuntiantes iniquitatem noſtram, & cogitantes pro peccato noſtro: nunc vero æterna ſupplicia quæ meruimus, ut in eorum comparatione quæ evadimus, univerſa quæ patimur delicias reputemus: nunc quoque cœleſtia præmia, ad quæ tendimus, crebro videlicet memorantes, quoniam non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis: nunc etiam ea quæ pro nobis pertulit Chriſtus, ut crebro conſiderantes quanta ſuſtinuit illa majeſtas pro inutilibus ſervis, erubeſcamus non ſuſtinere vel parva pro nobis. (Job 41. 16. — Remedia. — Rom. 8. 18.)

3 Sed fortaſſe prævaluit veritas, præſertim tam multiplex & uſquequaque circumdans, non repellere modo, ſed etiam expellere penitus hunc timorem. Nox præceſſit: ut filius lucis & diei honeſte ambulans, time ſagittam. Leviter volat, leviter penetrat: ſed dico tibi, non leve infligit vulnus; cito interficit. Nimirum ſagitta hæc vana gloria eſt: non eſt unde hæc impugnet puſillanimes & remiſſos. Qui ferventiores eſſe videntur, ipſi paveant, ipſi ſibi caveant in hac parte: nihilominus adhuc ſolliciti non deſerere ſcutum inexpugnabile veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Nec ſane huic opponenda ſagittæ ſecreta illa & quodammodo intima veritatis exigimus: ſemetipſam noverit anima, de ſe teneat veritatem. DIFFICILE prorſus (ni fallor) homo verbis laudantium hominem in vita ſua abduci poterit altum ſapere, ſi ſe intus ad lucem veritatis ſollicita conſideratione diſcutiat. Nonne enim ſi propriam cogitat conditionem, dicturus eſt ſibi; *Quid ſuperbis terra & cinis?* Nonne ſi propriam conſideret corruptionem, fateatur neceſſe eſt, quoniam non eſt in eo bonum? Sed & ſi forte aliquid habere videtur, non inveniet, puto, quid reſpondeat Apoſtolo dicenti: *Quid habes quod non accepiſti?* & alibi: *Qui ſtat, videat ne cadat*. Poſtremo ſi fideliter computet, facile illi erit advertere, quod nec cum decem millibus poſſit occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe; & omnes juſtitias ſuas tamquam pannum menſtruatæ reputari. (2. Tentatio, vana gloria. — Humilitatis ſcutum opponendum. — Eccleſ. 10. 9. — 1. Cor. 4. 7. 1. Cor. 10. 12.)

4 Eadem quoque veritas & eis nihilominus opponenda eſt tentationibus quæ ſequuntur. Nec enim vel ſic deſiſtit hoſtis antiquus, ſed ad callidiora forte convertitur argumenta. Firmam probavit utroque latere turrim: non eſt quod vel a ſiniſtris puſillanimitate timoris, vel a dextris eam humanis concutere laudibus, in utraque jam molitione fruſtratus, attentet. Sed ſi viribus, inquit, dejicere nequeo, forte decipere poſſum alicujus ingenio proditoris. Quis, putas, erit hic proditor? Plane cupiditas, radix iniquitatis; ambitio, ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium: ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. Contempſit vanam gloriam, ait, quoniam vana eſt: forte ſolidius aliquid affectaret, forte honores, forte divitias. Quantos hoc negotium perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, veſte ſpolians nuptiali, & virtutum exercitia fructu pietatis evacuans? Quantos peſtis hæc nequiter ſupplantatos turpiter quoque dejecit, ut cæteri quique, quos latuit occultus effoſſor, ſubitam expaveſcerent ad ruinam? Quid vero hunc fovet vermem aliud, quam mentis alienatio, & oblivio veritatis? Aut quid, niſi veritas hunc prodendum veſtigat proditorem, & negotium arguit tenebrarum? Nimirum hæc eſt quæ dicit: *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, ſe autem perdat, & detrimentum ſui faciat?* & item: *Potentes, ait, potenter tormenta patientur*. Hæc eſt quæ ſedula ſuggeſtione reducit in mentem, quam ſit in ambitu frivola conſolatio, grave judicium, uſus brevis, finis ignotus. (3. Tentatio ambitio. — Antidotum. — Matth. 16. 26. Sap. 6. 7.)

a Tribus tentationibus diabolus Chriſtum aggreſſus.

Alienum ſane tentationes Domini; quartam a inimicus non præſumpſit afferre. Illa enim de ignorantia eſt: nec dubitabat ſapientiſſimum, qui ſic moderabatur reſponſiones ſuas, ut in nullo unquam poſſet deprehendere quod quærebat. Prima ſiquidem tentatione eſurienti ſuadebat de lapidibus panem facere: ſed ille nec poſſe, nec non poſſe reſpondens, cibum alium prætendit, dicens: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Secunda vero tentatione præcipitium ſuadebat, promittens quia non læderetur, ſi filius Dei eſſet: & ſic videns omnis civitas laudaret eum & magnificaret: & nec eſſe ſe, nec non eſſe reſpondit. Tertia de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promiſit, ſi cadens adoraret eum. Videſne quod ambitionis via adoratio diaboli ſit, qua videlicet ad honores & gloriam mundi perveniendum ſuis ille adoratoribus pollicetur? Quarta (ut dixi) tentatione apud eum abſtinuit, cujus nimirum tantam eſſet expertus prudentiam ex reſponſis.

Matt. 4. 5.

Ambitio eſt adoratio diaboli.

4. Tentatio palliatio mali.

6 Quid autem adverſus alios faciat, quis videt omni modo diligere juſtitiam, & odiſſe iniquitatem? Quid, niſi ut iniquitatem palliet virtutis imagine? Quos enim perfectos boni noverit amatores, malum eis ſub ſpecie boni non mediocris, ſed perfecti perſuadere conatur; ut cito conſentiat qui magnopere diligit bonum, & facile qui currit, incurrat. Hoc eſt igitur dæmonium non modo diurnum, ſed etiam meridianum. Annon hoc timuit Maria, quando ad novam Angeli ſalutationem expavit? Annon hoc inſinuabat Apoſtolus, cum diceret: *Non enim ignoramus cogitationes ejus*. Ipſe enim angelus ſatanæ transfigurat ſe in Angelum lucis. Annon denique hoc ipſum metuebant Diſcipuli, quando videntes Dominum ſuper mare ambulantem, clamabant putantes phantaſma eſſe? Et vide quam bene congruit, quod quarta vigilia noctis fuiſſe dicitur, quando contra tentationem quartam vigilaſſe Diſcipuli perhibentur. Nec vero in re manifeſtiſſima noſtro arbitror opus eſſe eloquio, quod videlicet ſola ſit veritas, quæ palliatam detegit falſitatem.

Luc. 1. 29. 2. Cor. 2. 11. 2. Cor. 11. 14. Matt. 14. 26.

Tentationes 4. Eccleſiæ 1. Tyrannorum 2. Hæreticorum.

7 Quatuor has tentationes etiam in generali ſtatu Eccleſiæ haud difficile diligens conſiderator inveniet. Nonne enim timor nocturnus exercebat novellam adhuc Eccleſiæ plantationem, quando omnis qui occideret ſervos Dei, arbitrabatur obſequium ſe præſtare Deo? Demum perſecutione ceſſante, & die reddita, turbavit eam gravius & afflixit ſagitta volans, quando exierunt aliqui de Eccleſia inflati ſpiritu carnis ſuæ, inanis & volatilis gloriæ cupidi: & volentes ſibi facere nomen, linguas ſuas magnificando, diverſa & perverſa dogmata fabricaverunt. At nunc quidem pax a paganis, pax ab hæreticis, ſed non eſt pax a falſis filiis. Multiplicaſti gentem, Domine Jeſu, ſed non magnificaſti lætitiam: quoniam multi ſunt vocati, pauci vero electi. Omnes Chriſtiani, & omnes fere quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu-Chriſti. Ipſa quoque Eccleſiaſticæ dignitatis Officia in turpem quæſtum & tenebrarum negotium tranſiere: nec in his ſalus animarum, ſed luxus quæritur divitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant Eccleſias, Miſſas celebrant, Pſalmos decantant. Pro Epiſcopatibus & Archidiaconatibus b impudenter hodie decertatur, ut Eccleſiarum reditus in ſuperfluitatis & vanitatis uſus diſſipentur. Supereſt jam ut reveletur homo peccati, filius perditionis, dæmonium non modo diurnum, ſed & meridianum; quod non ſolum transfiguratur in Angelum lucis, ſed extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Nimirum inſidiatur crudelius calcaneo matris Eccleſiæ, a qua dolet caput ſuum eſſe contritum. Hic plane graviſſimus erit incurſus: ſed ab hoc quoque Eccleſiam electorum Veritas liberabit, propter eos breviantis dies, & dæmonium meridianum deſtruens illuſtratione adventus ſui. Et hæc quidem dicta ſint de tentationibus iſtis: nam & in ſermone c quodam ſuper Cantica canticorum memini me ſuper his tractaſſe ſimiliter, cum meridiani hujus dæmonii mentio incidiſſet, ex occaſione ſcilicet meridiani accubitus ſponſi, quem ſibi ſponſa petierat indicari.

3. Malorum Clericorum.

b

4. Antichriſti.

2. Theſſ. 2. Matt. 24. 22.

c

SERMO SEPTIMUS.

De verſu ſeptimo: Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis; ad te autem [illegible] *non appropinquabit.*

1 IN ſpe vivimus, Fratres, nec deficimus in tribulatione præſenti, quod in expectatione ſimus indeficibilium gaudiorum. Neque enim vana nobis hæc expectatio, aut dubia ſpes videtur, innixa nimirum æternæ promiſſionibus veritatis. Deinde etiam ex perceptione præſentium munerum firma eſt expectatio futurorum, & præſentis gratiæ virtus nimis credibiliter atteſtatur felicitatem promiſſæ gloriæ ſine dubio ſecuturam. Nempe Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ: & in hymno quoque eumdem votis vocamus * Patrem perennis gloriæ, Patrem potentis gratiæ, cui & in pſalmo canimus: *Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus*. Viriliter ergo ſuſtineat in hoc ſæculo pietas colluctationem, & perſecutionem quamlibet æquanimiter patiatur. Quidni toleret omnia, quæ ad omnia valet, promiſſionem habens ejus vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ? Repugnet fortiter impugnanti; quia & repugnanti propugnator aderit indefeſſus, & triumphanti non deerit largiſſimus remunerator: *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus*.

Spes certa Chriſtianorum.

* feria 3. ad Laudes. al. cantamus. Pſal. 83. 12.

2 Neceſſaria plane inſuperabilis protectio veritatis non modo interim in carne degenti, ſed & poſtmodum exeunti: & nunc quidem ob periculoſos conflictus, tunc vero ob monſtruoſos occurſus ſpirituum malignorum. Nempe & ſanctiſſimam illam glorioſi Martini animam voluit pars inimica nocere, & cruenta beſtia, ſciens quod modicum jam tempus haberet, tota profecto inſania malitiæ infatigabilis non eſt verita prope aſſiſtere ei quoque, in quo nihil habebat. Immo vero ad ipſum etiam Regem gloriæ accedere impudentiſſima temeritas illa præſumpſit, ſicut ipſe teſtatur: *Venit enim princeps mundi hujus, & in me non invenit quicquam*. Felix anima, quæ ſic interim tentationum jacula ſcuto veritatis repulerit, ut nil prorſus venenatum in ſe coaleſcere paſſa, omnino non confundatur, cum loquetur inimicis ſuis in porta. Nihil in me, funeſte *, reperies. Felix quem ſic circumdat clypeus veritatis, ut introitum quoque & exitum ejus cuſtodiat; exitum utique ab hac vita, & introitum in futuram, quo videlicet nec moliatur a tergo, nec a facie mali quippiam inimicus attentet. Siquidem omnino opus erit cuſtode, opus erit duce fideli, opus erit conſolatore magno, propter horribiles illas viſiones; non minus quam hic adjutore & propugnatore contra inviſibiles tentatores.

Moribundos terret dæmon.

S. Martinum impetit, etiam & Chriſtum.

Joan. 14. 30.

* al. funeſtiſſime.

Angelo his duce opus.

3 Glorificate itaque, dilectiſſimi, & portate interim Chriſtum in corpore veſtro, onus delectabile, ſuave pondus, ſarcinam ſalutarem; etiamſi premere aliquando forte videtur, etiamſi interdum latera tundit, & flagellat recalcitrantem; etiamſi quandoque in camo & fræno maxillas conſtringit & coercet; omnino feliciter. Eſto ut jumentum, qui Salvatorem portas, ſed non penitus ſis jumentum. *Homo*, inquit, *cum in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Quid enim tantopere vel plangit Propheta, vel arguit in homine ſimilitudinem jumentorum, præſertim qui alio quodam loco de ſe loqui, & dicere Deo non ſine quadam congratulatione videtur: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum*? Puto, immo non puto, ſed ſcio, ſimilitudinem aliquam jumentorum homini commendari; ſed plane non eam, quæ in non intelligendo, & inſipientia, ſed patientiæ imitatione conſiſtat. Neque enim ſic conſentientis ſimiliter, ſed ut plangentis quidem videretur vox, ſi dixiſſet: Homo cum ſub onere Dei eſſet, non recalcitravit; ut jumentum factus eſt apud eum. Quis enim non illi jumento plurimum invideret, cujus in humili tergo ad commendationem ineffabilis ſuæ manſuetudinis dignatus eſt ſedere Salvator, ſi tamen illius tam pretioſi oneris geſtatione intelligentiam quoque tam ſingularis habuiſſet honoris? Ut jumentum igitur eſto, minime tamen jumentum; patienter quidem ſuſtinens onus, ſed honorem intelligens; ſapienter & delectabiliter cogitans tam ipſius oneris qualitatem, quam propriam utilitatem.

Onus Chriſti, quamvis premere videatur, portandum.

Pſal. 48. 13.

Pſal. 72. 23. Jumentorum ſimilitudo in hoc probanda.

4 Magnus ille Ignatius, Diſcipuli quem diligebat Jeſus auditor, Martyr noſter, cujus pretioſis reliquiis

Mariam dum a S. Ignatio dicta Chriſtiferam.

a Quartam tamen affert infra ſermone 14. num. 6.

b Horſtius addit, Abbatiis, aliiſque dignitatibus. Sed hæc verba deſunt in aliis editis & in ſcriptis.

c Nempe in ſermone 33. in Cantica. Unde patet hunc Sermonem ſub annum 1140. fuiſſe habitum: ſiquidem Sermo 33. in Cantica poſt annum 1138. pronuntiatus eſt.

TOM. III. a

quiis noſtra ditata eſt paupertas, Mariam quamdam [a] in pluribus quas ad eam ſcripſit epiſtolis, Chriſtiferam conſalutat. Egregius plane titulus dignitatis, & commendatio honoris immenſi. Nempe cui ſervire, regnare eſt, geſtare hunc, non onerari eſt, ſed honorari *. Cæterum num * ei, de quo nunc loquebamur, Salvatoris aſello verendum ullatenus videbatur, ne ſub illa tali ſarcina deficere poſſet in via? An vero timendus ei aut luporum incurſus, aut raptorum occurſus; vel præcipitium, ſeu periculum aliquod ſub tanto præſide metuendum? Felix qui ſic tulerit Chriſtum, ut a Sanctorum in ſanctam civitatem mereatur induci. Non eſt omnino quod timeat, ne vel in via aliquod offendiculum, vel repulſam in janua patiatur. Illi nempe jumento viam parabant fideles populi, huic Angeli ſancti: *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Sed non ſunt hæc præoccupanda modo: ſeries magis ipſa Scripturæ expoſitionis ordine ſequenda eſt.

* al. ornari. * al. unde. Chriſtum portant beatus.

5 *Cadent a latere*, inquit, *tuo mille, & decem millia a dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.* Hic enim verſus hodie nobis tractandus eſt: non ignoratis. In præcedenti ſane capitulo quod noviſſime tractabatur, dictum eſt, ſi recolitis, quemadmodum a quatuor quibuſdam, maximis equidem, graviſſimiſque tentationibus hujus vitæ, protectio liberet veritatis: videlicet a timore nocturno, a ſagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. Quod igitur ſequitur: *Cadent a latere tuo mille, &c.* futuræ magis vitæ arbitror aſſignandum. Unde & in principio ſermonis hujus meminiſtis adhuc, ni fallor, ſententiæ apoſtolicæ, qua videlicet valere ad omnia pietatem, vitæ quæque ejus quæ nunc eſt, futuræ promiſſionem habere commendat. Audite ergo, & audite in lætitia cordis veſtri, quod ad futuræ vitæ promiſſionem veſtramque expectationem pertinere videtur. Ubi eſt theſaurus veſter, ſit & cor veſtrum. Et quidem ſtudioſe audiſtis præſentia, non ſum immemor: ſed ſtudioſius decet futura audire. Nam & pſeudopropheta (Balaam dico, recoliſe qui hiſtorias noſtis) & ipſe, inquam, iniquus juſtorum mortem optabat, & noviſſima ſua horum ſimilia fieri precabatur. Tantus eſt pietatis fructus, tanta juſtitiæ merces, ut ne ab ipſis quidem non deſiderari queat impiis & injuſtis. Minus tamen oblectat canticum Sion ſalices Babylonis. Suſpendenda proinde organa apud eos: lamentandum magis ſuper flumina Babylonis, ſi forte perſuaderi eis poſſit ut plangant. Hinc plane cantandum eſt ubi non deerunt qui tota alacritate ſpiritus ſaltent ad vocem pſalterii, ad canticum Sion: & vehementia quadam ſacri deſiderii ad eam geſtiant prævolare, dicentes: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Quid enim aliud exultare, quam ex ſeipſo ſaltare eſt? Minus ſapit iis qui medio adhuc periclitantur in mari, jactantur undis, aguntur fluctibus, quamlibet favorabile ſit quod de remoti & prope jam deſperati tranquillitate ſeu amœnitate litoris nuntiatur. Sed nec ad ejuſmodi pertinet animam quod hodie nobis propoſitum eſt: neque enim talis quæpiam adhuc meretur audire: *Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis.* Memento cui hæc promiſſio facta ſit, nempe ei qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur.

1. Tim. 4. 8.

Tom. 23. 10.

Pietatis fructus etiam impiis optabilis.

Pſal. 54. 7.

6 Audiat igitur is qui ſaluti portum cogitatione jam & aviditate appropinquat, qui præjactata velut quadam anchora ſpei ſuæ terræ, illi deſiderabili inconvulſibilitate inhærere videtur, cunctis diebus, quibus nunc militat, expectans donec veniat immutatio ſua. Certiſſima ſane, & præcipua propinquatio portus hujus, hæc ipſa converſatio, in qua poſiti eſtis, exitus præparatio eſt, vocationis videlicet & juſtificationis divinæ. In his nempe duobus fidelis quædam conſtituta eſt connexio velut cujuſdam æternitatis ad æternitatem, id eſt magnificationis ad prædeſtinationem: quarum equidem ſicut prædeſtinatio nullo eſt præciſa principio, ſic & magnificatio nihilo minus nullo unquam fine claudenda. Ne vero eam, quam diximus, quaſi geminæ hujus æternitatis mediam connexionem eſſe putes noſtræ adinventionis: Apoſtolum audi, ſi non eamdem tibi manifeſtius ipſe commendat. *Quos enim præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui.* Quomodo putas, aut quo ordine magnificabit

Monaſtica vita præparatio ad mortem.

Prædeſtinatio & magnificatio per media.

Rom. 8. 29.

ſiquidem quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt? Num a prædeſtinatione ad magnificationem ſaltu quodam pervenies repentino? Provide tibi medium pontem, aut magis ingredere jam paratum. *Quos prædeſtinavit*, inquit, *hos & vocavit; quos autem vocavit, hos & juſtificavit; & quos juſtificavit, hos & magnificavit.*

7 Hæc via equidem bona videtur nonnullis hominibus: ſed & bona eſt, nihil ſuper ejus fine timendum. Non tibi ſint viæ hujus ſuſpecta noviſſima! perge ſecurus, tanto vividius, quanto certius ea jam propinquare videntur. Nempe tenes media: quomodo non noviſſima propinquarent? *Agite*, inquit, *pœnitentiam, appropinquavit enim regnum cœlorum.* Sed regnum, inquies, *cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud.* Nullus mihi ad hoc niſi per medios hoſtium cuneos patet acceſſus. In itinere medio ſunt gigantes, in aere volitant, obſident tranſitum, obſervant tranſeuntes. Attamen fiducialiter age, ne timeas. Magni ſunt, multi ſunt: ſed *cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis.* Cadent undique, nunquam tibi deinceps in perpetuum nocituri: parum eſt: non appropinquaturi. Equidem videbit peccator, & iraſcetur, ſed a latere veniet quod videlicet præveniat te miſericordia Dei tui, eadem quoque nihilominus etiam miſericordia ſubſequatur; & introitum videlicet tuum, (ut quidem ſupra meminimus) & exitum tuum cuſtodiens. Alioquin quid in illo tam terribili ſpiritualium nequitiarum occurſu humani poſſet conſiſtere ſenſus, quod non intolerabili concuteretur horrore?

Matt. 3. 2.

Protectio divina, nobis ſecuritatem præſtat in dæmones.

8 Quid putatis, Fratres, ſi vel uni alicui e tam multis principibus tenebrarum in medium veſtri irruere, & in tota feritate ſua ac tenebroſi enormitate corporis apparere liceret: quis illum poſſet vel corporis ſenſu ſuſtinere, vel cordis? Denique ante hos paucos dies (ipſi ſcitis) unum quemdam ex vobis, & prius dormientem, & poſtea excitatum, tam graviter phantaſia nocturna perturbare permiſſa eſt, ut vix illa die rationis compos, vix potuerit eſſe ſecurus. Etiam omnes vos pariter expaviſtis, cum territus ille terribilem nimis exclamaſſet in vocem. Erubeſcendum ſane, quod uſque adeo fides in vobis, vel dormientibus, viſa fuerit obdormiſſe; ſed ad noſtram ſine dubio factum eſt admonitionem, ut tota ſollicitudine meminerimus adverſum quos nobis ſit colluctatio, nequando ſcilicet aut ignari hoſtilis invidiæ, aut protectioni divinæ inveniamur ingrati. Ex vehementiſſimo ſiquidem proprii cruciatu livoris in tantum prorumpit malitia inveterata furorem, his præſertim diebus ſanctis, acrius ſeſe indicans veſtra devotione torqueri. Eodem ſane tabeſcentis inſaniæ zelo, ſed licentia ampliori, exeuntibus ſanctis adeſt, non niſi a latere tamen, neque enim vel occurrere jam a facie, quaſi ut vim faciat; vel a tergo repere, tamquam ut decipiat, permittetur.

Dæmones aliquando permittuntur pios terrere.

9 Sed nec juxta iter quidem ſcandalum de cætero ponet tibi, ad te enim non appropinquabit. Non modo non attinget ut feriat, ſed nec accedet ut terreat. Puto enim id verebaris, ne te forſitan gravis ad illas tam monſtruoſas effigies, & larvalium tantam multitudinem facierum horror invaderet. Sed egregius tibi Paracletus & efficaciſſimus aderit conſolator, ipſe nimirum de quo legiſti; *Coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent.* Plane ad nihilum deducetur in conſpectu ejus malignus, ſic timentes ſe glorificabit. Præſente te, Domine Jeſu, quantumlibet irruant hoſtes, immo non irruant, ſed ruant; confluant undique, ſed ut fluant, & pereant a conſpectu Domini, quemadmodum fluit cera a facie ignis. Quid enim metuam deficientes, quid trementes paveam, quid verear cadentes? Etſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, dummodo tu mecum ſis, Domine Deus meus. Siquidem protinus adſpirabit dies, & inclinabuntur umbræ, cadent hinc inde principes tenebrarum. Quos enim nunc quoque, dum inter malignas eorum occultaſque ſuggeſtiones per fidem adhuc, non per ſpeciem ambulamus, fides tamen victorioſa triumphat; quomodo non facilius ipſa jam tunc propalatæ cognitio veritatis evidens cum ſuis illis tenebroſis, ferrugineiſque imaginibus exſufflabit? Nec cæteris forte de numero, vel ipſam ſaltem multitudinem verearis. Memento ſane, quot ad unum Salvatoris imperium ab obſeſſo jam, & diu poſſeſſo unius hominis corpore dæmonum legio tota diſceſſit,

Pſal. 71. 9.

Pſal. 22. 4. Chriſto duce ac protectore nihil timendum.

Matt. 8. 32.

a *Mariam* noſtorum habent editi, etiam antiquiores: quam ſecundum ſcripti; & recte quidem, cum hoc loco non agatur de Maria Deipara ſanctiſſima, ſed de alia quadam, nempe Caſſobolitana, ad quam duæ exſtant Epiſtolæ Sancto Ignatio martyri adſcriptæ, in quibus *Chriſtifera* ſalutatur. Quamquam eamdem etiam ſalutat enim præter alia vulgata ejuſdem Ignatii nomine epiſtola ad Mariam Deiparam. Verum hic ſermo eſt de Maria illa, ad quam duæ tunc circumferebantur epiſtolæ pro Ignatiana habitæ. Hinc patet, S. Ignatii martyris reliquias vivente Bernardo Claræ-vallenſibus datas fuiſſe.

& ne ipſos quidem auſa eſt, niſi ab eo juſſa, contingere porcos; quanto magis ipſo duce, quotquot fuerint, undique cadent cum ingenti admiratione & confuſione, dicentes: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut auroræ conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?* Intrepidus itaque & omnino impavidus, magis autem gratulabundus & laudans, oculis tuis conſiderabis: nec ſane jam vel impugnationem ſuſtinebis, vel furorem pavebis; ſed magis retributionem peccatorum videbis.

Cant. 6. 9.

Dextera & ſiniſtra quid hoc loco.

10 Et quidem videntur ſufficere poſſe hodie quæ dicta ſunt: ſed adhuc ſane aliquos veſtrum nonnulla arbitror expectatione ſuſpendi. Movet enim ſtudioſiores quoſque (ni fallor) quidnam ſibi velit, quod a dextris quidem decem millia; a ſiniſtris vero mille perhibet eſſe caſuros. Nam latus ſane quod ſimpliciter dicitur, nonniſi ſiniſtrum hoc loco licere accipi puto: præſertim quod dextrum quidem incontinenti proprio deſignetur ex nomine. Et quidem non ſine certi ratione myſterii a ſiniſtris multos, ſed multo plures a dextris caſuros eſſe prædixiſſe videtur. Niſi forte quis tam hebes fuerit & inſulſus, ut in eo quod dicitur: *mille, & decem millia*, certam exprimi putet numeri taxationem, & non magis, ſuperabundantem ſeparationem. Nos enim ſic non divinas Scripturas accipimus, ſed neque Eccleſia Dei. Cadent ergo a ſiniſtris quidem mille, a dextris autem decem millia: quod videlicet abundantiori malignitate; & velut copioſiore manu dextris inſiſtere partibus, dextrum latus appetere conſueviſſent. Quod quidem ſi magnum illud Eccleſiæ corpus conſiderare libet, facile ſatis advertimus, longe acrius impugnari ſpirituales viros ipſius Eccleſiæ, quam carnales; quæ nimirum duo ejus latera, dextrum ſiniſtrumque puto non inconvenienter accipimus. Agit hoc ſane ſuperba ſemper invidioſa malitia, perfectiores quoſque vehementius pulſans, juxta illud: *Eſca ejus electa*: & iterum: *Abſorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.* Agit, inquam, etſi non ſine certa divini diſpenſatione conſilii; qui quidem nec imperfectiores, ſupra id quod ferre poſſunt, tentari permittit, faciens cum tentatione proventum: & perfectioribus non modo glorioſiores, ſed & numeroſiores parat ex hoſte triumphos. Tota ergo pariter electorum Eccleſia coronabitur, quod ex utraque parte ſui legitime certaverit: utroque nimirum cornu tam potenter interiit: ventilans inimicos, ut paulo poſt manifeſtius cadere videantur a latere ejus mille, & decem millia a dextris ejus. Sic nimirum olim jam quidem David perfectiore virtute probata: necdum vero propalata in Iſrael reprobatione Saulis, canebant in choro dicentes: *Percuſſit Saul mille, & David decem millia.*

Spirituales & carnales Eccleſiæ.

Job. 40. 18.

Spirituales acrius impugnantur.

1. Reg. 18. 7.

Alia expoſitio.

11 Sin autem ad ſingulos magis placet hoc referri, non vobis deeſt ne in hac quidem parte ſpiritualis intelligentiæ via, dummodo propriam ſuper hoc experientiam conſulatis. Longe ſiquidem ampliori ſollicitudine, & calliditate multiplici pars adverſa vulnerare * in nobis dexteram ſatagit, quam ſiniſtram: nec tam corporis profecto, quam cordis laborat auferre ſubſtantiam. Utramque nimirum proſperitatem humano generi invidere noſcuntur: utraque * nos felicitate privare contendunt, & cœleſti videlicet, & terrena: ſed longe amplius rore cœli, quam pinguedine terræ. An vero incongrue hæc dixerimus duo latera, quibus nimirum duplicem hominis ſubſtantiam conſtat inniti, vos judicate. Nam quod ſpiritualia quidem bona attribuimus dexteræ, ſiniſtræ vero carnalia, minime prorſus vereor arguendum: præſertim a vobis, quibus ſemper ſtudii eſt, nec dexteram aliquando ſiniſtram: nec ſiniſtram dexteram reputare. Nec vero aliter vera quidem Sapientia probat, quam ut in ſiniſtra divitiæ & gloria, in dextera autem ſit longiturnitas vitæ. Nam & hoc ſane nullatenus expedit ignorare, quanam vobis vehementius inſtet pervicax hoſtium multitudo. Illic nempe ſtudioſius repugnandum, ubi gravior urget neceſſitas, ubi totum belli imminet pondus, ubi collocationis ratio univerſa conſiſtit: unde vobis paratur tota aut victis ignominioſa captivitas, aut vincentibus gloria triumphalis.

** al. vulnerare.*

** al. eam.*

Dextera animæ, ſiniſtra corporis bona.

Prov. 3. 16.

Hæc pro illis exponenda.

12 Denique propter hoc, non quidem ad inſipientiam vobis, tondendum libere adverſario videmini latus expoſuiſſe ſiniſtrum, ut dexterum proinde tota ſollicitudine conſervetis. Hæc nimirum commendata a Chriſto, & Chriſtianis omnibus imitanda ſerpentis prudentia eſt, ut caput ſolum, toto (ſi neceſſe fuerit) expoſito corpore, tueatur. Hæc vera philoſophia, hoc conſilium Sapientis: ut omni cuſtodia ſervetur cor, quia ex ipſo vita procedit. Hæc denique gratia & miſericordia Dei in ſervos ejus, & reſpectus in electos illius, ut eorum interim ſiniſtram quidem velut diſſimulans, dexteræ ſemper ſtudioſius protector aſſiſtat. Hinc eſt quod de ſe ipſo Propheta teſtatur: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris eſt mihi ne commovear.* Numquid non & illius manum dexteram, & ſolam eam putas dexteram tenuiſſe, cujus totam in facultatem pariter & in carnem licere paſſus eſt, quicquid libere viſum eſt inimico? *Verumtamen animam*, inquit, *ejus ſerva*. UTINAM mihi ſemper a dextris ſis, Jeſu bone! utinam ſemper teneas manum dexteram meam! Scio enim & certus ſum, quoniam nulla nocebit adverſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. Tondeatur interim & tundatur ſiniſtrum latus; pulſetur injuriis, vellicetur opprobriis: libens illud expono, dum a te cuſtodiar, dummodo ſis ipſe protectio mea ſuper manum dexteram meam.

Prov. 4. 23.

Pſal. 15. 8.

Job. 2. 6.

13 Forte etiam mille, qui a ſiniſtris caſuri ſunt, homines magis intelligendi ſunt, quam dæmones. Hi nimirum nobis non niſi ob temporalia quælibet adverſantur & tranſitoria bona, quæ quidem aut nos habere invidioſa malignitate ſuſpirent, aut cupiditate injuſta ſeſe potius doleant non habere. Forte enim mundi hujus conantur auferre ſubſtantiam, forte favorem hominum, forte ipſam corporum vitam. Uſque huc ſævire humana perſecutio poteſt: animæ vero non habent quid faciant. Nam dæmones quidem ſuperna nobis & æterna potius invidere noſcuntur; non tamen ut ſibi cedat, quod irreparabiliter amiſerunt: ſed ne illuc pauper de pulvere ſuſcitatus accedat, unde ipſi in gloria conditi irreparabiliter ceciderunt. Indignatur & livore tabeſcit obſtinata malignitas humanam fragilitatem obtinere, quod retinere ipſa non meruit. Sed & ſi quando forte cuivis temporalia damna aut inferre conantur, aut gratulantur inferri, hæc eorum tota molitio eſt, ut jactura exterior vel eidem ipſi, vel alteri occaſio ſit interna: ſicut e regione, homines quoties ea ſuadere nobis, aut quolibet modo efficere curant, unde dextera noſtra lædatur, non hoc quidem principaliter agere, ſed temporale aliquod cuivis proventurum, vel ſibi ſcilicet, vel nobis, vel alteri forte cuipiam; aut detrimentum, aut emolumentum exinde ſeu captare, ſeu propulſare velle videntur. Niſi forte eatenus quis in dæmonem tranſierit ex homine, ut optare ullo modo poſſit quemlibet inimiciſſimum hominem æterna damnatione multari.

Mali homines, & maligni dæmones diverſimode nobis nocent.

Dæmon cur tam infenſus homini.

14 Quid nos miſeri dormitamus a ſpirituali ſtudio, quos tam multipliciter inſectatur nequitia ſpiritualis? Et pudor eſt dicere, & ſilere prohibet vis doloris. Quantos enim invenire eſt Fratres, ex his quoque qui in religionis habitu, & propoſito degunt perfectionis, quos terribilis illa Prophetæ ſententia comprehendiſſe videtur: *Si oblitus fuero tui Hieruſalem, oblivioni detur dextera mea!* Nempe ſiniſtri cuſtodiæ lateris tota ſollicitudine incubantes, callent admodum; ſed ſapientiam hujus ſæculi, cui abrenuntiaſſe debuerant: eam quoque nihilominus quam revelat caro & ſanguis, quibus juxta Apoſtolum noluiſſe acquieſcere videbantur. Denique videas eos tam avide lucra captare præſentia, tam ſæculariter tranſitoriis utilitatibus adgaudere, ad terrenarum damna vel minima facultatum tam puſillanimiter turbari, tam carnaliter ſuper his decertare, diſcurrere tam impudenter, tam irreligioſe ſæcularibus ſeſe implicare negotiis, acſi hoc eſſet tota eorum portio, hæc univerſa ſubſtantia. Attentius ſane agricola pauperem excolit fundum: ſed cui forte nulla amplior pretioſiorve ſit poſſeſſio: Buccellam panis in ſinu ſuo mendicus abſcondit, quod in ſacellis ſuis ſolum hoc metalli genus æruginet. Tu quid ita extremæ huic paupertati, & quidem proprii male prodigus laboris, incumbis? Eſt & alia tibi poſſeſſio, etſi forte remota. Erras. Nil tam prope nos, quam quod intra nos eſt. At forte non quidem longius poſitam, ſed inutilem eſſe cauſaris, ut hic tibi quærendam magis ſufficientiam putes. Falleris: ibi magis invenies: immo non invenies niſi ibi. An vero æſtimas, quod vel operam tuam non exigat, vel minus reſpondeat operanti? Aut certe in tuto credis eſſe locatam, nec ulla deinceps ſollicitudine cuſtodis egere? Quodlibet horum ſapias, ſcito quod deſipias vehementer. Ibi enim quam maxime quæ ſeminaverit homo, hæc & metet. Sed & qui parce ſeminat, parce & metet: qui vero in benedictionibus ſeminaverit, de benedictionibus & metet, ut faciat unum triceſimum, unum ſexageſimum, unum centeſimum. Habes autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, ſi tamen adhuc

Religioſos terrenis & ſæcularib. deditos arguit.

Pſal. 136. 5.

Gal. 1. 16.

Gal. 6. 8.

[TOM. III.] huc habes. Puto enim jam amiſiſti: puto jam ſublatus eſt, puto jam comederunt alieni robur tuum, & ignoraſti: nec potes theſauro tuo cor apponere, quippe qui theſaurum ipſum non habeas. Alioquin, quæſo te, ſi tam ſollicitus es, ſi nec minima ſpernis, ſi tam prudenter ſervas paleas tuas; etiam horreum tuum ſervare memento & cuſtodire. Immo vero non exponas theſaurum tuum, qui ſic incubas ſterquilinio tuo. Forte enim illud tibi invident mille, ſed iſtum obſident decem millia, nec minus ſuperabundantes aſtutia & crudelitate, quam numero. *Cadent*, inquit, *a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis*. Verte illuc oculos fidei. Forte enim jam irruperunt aditus, forte jam libere diripiunt omnia, forte jam ſpolia ipſa diſtribuunt. Quid ſiniſtro lateri tam male ſtrenuoſus obſervator inhæres, niſi quod non in latere jam tibi eſſe, ſed in facie ſiniſtra videntur, quod B hæc provideas in conſpectu tuo ſemper; & qui tangit hoc, non latus tetigiſſe putetur, ſed pupillam oculi tui?

15 Cæterum jam nunc tibi provide, quiſquis es [Matt. 25. 33.] dexteri negligens, ſiniſtri lateris cultor, ne cum hœdis locum accipias in ſiniſtra quam elegiſti. Aſperum [Lateris dextri a Chriſto aperti myſterium] verbum eſt, Fratres: non immerito expaviſtis. At cavere non minus neceſſe eſt, quam pavere. Et quidem Dominus meus Jeſus, poſt cætera ineſtimabilis ſuæ erga me beneficia pietatis etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi: quod videlicet nonniſi de dextera mihi propinare vellet; nonniſi in dextera locum parare refugii. Utinam ego talis merear eſſe co- C lumba, quæ in foramine petræ habitet, & in foramine lateris dextri! Conſidera tamen hoc vulnus eum penitus non ſenſiſſe. Neque enim illud excipere voluit, niſi jam ſoporatus in morte, ut moneret, te, quamdiu vivis, in hujus ſemper lateris vigilare cuſtodia: ſed & mortuam cenſeri eam animam oporte- [Joan. 19. 34.] re, quæ quidem pernicioſa inſenſibilitate diſſimulet in dextera ſibi vulnus inflígi. Merito quidem in ſiniſtro latere poſitum eſſe dicitur cor hominis, quod affectio ejus prona ſit ſemper & proclivis in terram. Nec ſane [Pſal. 118. 25.] ignorabat hoc miſerabiliter ingemiſcens: *Adhæſit*, inquit, *pavimento anima mea, vivifica me ſecundum verbum tuum*. Sed ne is quidem in hoc pondere nos conditionis humanæ & gravedine cordis volebat remanere, [Thren. 3. 41.] qui ſic admonens loquebatur: *Levemus corda noſtra cum manibus ad eum*. Plane id ſuadebat, ut a ſiniſtro la- D tere erigerentur ad dextrum. Sæcularis militia, Fratres, in ſiniſtro tantum latere clypeum portat: non immerito [2. Tim. 2. 4.] nimur ſi inter eos noluimus deputari, quos huic ſæculo militare conſtat, non Chriſto. *Nemo*, inquit, *militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*: hoc eſt, ſcutum applicat non tam dexteræ, quam ſiniſtræ.

16 Attamen, Fratres, utrumque nobis latus tegen- [2. Cor. 6. 7.] dum eſt, ſi meminiſtis. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus*: & Apoſtolus ipſe: *Per arma*, inquit, *juſtitiæ a dextris, & a ſiniſtris*. Cæterum ipſam audi juſtitiam. Forte enim non eadem utrique lateri forma [Rom. 12. 19.] præſcribitur. Nempe hinc quidem mandatur: *Non vos-* [Luc. 21. 19.] *metipſos defendentes, chariſſimi, ſed date locum iræ*. & [Epheſ. 4.] *in patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Inde vero [Jacob. 4. 6.] præcipitur: *Nolite locum dare diabolo*: & item: *Reſiſtite* [Rom. 12. 17.] *diabolo, & fugiet a vobis*. Audi adhuc quomodo tegas latus utrumque. *Providentes bona*, ait idem Apoſtolus, *non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Hæc eſt enim voluntas Dei, ut benefacientes, non modo [1. Petr. 2. 15.] tabeſcere malignorum dæmonum invidiam, verum etiam *obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam*. Numquid tamen in æternum erit nobis hæc prote- [* al. Certe.] ctio neceſſaria? aut ſemper * ab utroque latere hoſtile agmen inſtabit? Erit quando non modo non inſtabunt, ſed nec ſtabunt quidem. *Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis*. Siquidem nec humana malitia jam tunc habebit quid faciat: nec dæmonum millia plus verebimur, quam totidem vermium agmina vel muſcarum. Haud aliter E denique intuebimur eos, quam filii Iſrael tranſmiſſo jam mari Rubro, undique ſui Ægyptios mortuos, ſed & rotas curruum ire in profundum cernebant: ut & nos ſcilicet, longe tamen ſecurius & delectabilius, cantemus Domino, quod glorioſe honorificatus ſit, equum & aſcenſorem ejus dejiciens in abyſſum.

A

SERMO OCTAVUS.

De verſu octavo: *Veruntamen oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis*.

1 BRevius quidem vobis aliquando, dilectiſſimi, loqueremur, ſi crebrius id liceret; quod & vos [Bernardi ſermones cur aliquando prolixi.] credimus nonnunquam advertere potuiſſe. Cæterum quoties ipſa diei præoccupante malitia, pluribus forte diebus moleſtiſſimum ſuſtinuimus a veſtra exhortatione & conſolatione ſilentium, neminem veſtrum reor oportere mirari, ſi tempus ipſum redimere cupientibus nobis, ſermo rarior interdum protractior videatur. Hoc ſane nobis actum ſit brevi procemio, ut heſterni pariter hodiernique ſermonis, illius qui- B dem prolixitas, hujus vero brevitas excuſata apud vos habeatur. Vereor ſiquidem minus gratam forte nonnullis vel fuiſſe illam, vel iſtam fore: aut magis utramque, quam alteram. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus: non timebis a timore nocturno, a ſagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit*. Diximus hinc præcedentibus ſermonibus quod dignata eſt Veritas ipſa largiri, quemadmodum ſcilicet fidelem animam interim quidem a tentationibus, poſtmodum vero a difficultatibus tueatur. Quæ tamen utraque brevius quidem in alio pſalmo idem ille Pro- C pheta commendans; *In te*, inquit, *eripiar a tentatione, & in Deo meo tranſgrediar murum*: quod ipſo nimirum duce, nec hic gradiens offendiculum, nec egrediens hinc obſtaculum pateretur. [Pſal. 17. 30.] In altero ergo crebra ereptio, in altero plena jam & ſecura liberatio deſignatur. Nam in hoc ſane tertio quod adjungit; *Veruntamen oculis tuis conſiderabis*, etiam felicitatis non modicæ promiſſionem arbitror contineri. *Cadent*, inquit, *a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Veruntamen oculis tuis conſiderabis*. Ita oro, Domine, ita fiat. Cadant illi, & non cadam ego: paveant illi, & non paveam ego: confundantur illi, & non confundar ego.

2 Evidentius ſiquidem paucis hoc loco verbis & ani- [Animæ immortalitas & fides reſurrectionis.] mæ mihi immortalitas commendatur, & ipſius quo- D que fides adſtruitur corporeæ reſurrectionis. Nempe ruentibus illis, futurus ſum ipſe qui videam; & ne illi quoque, quibus eorum noviſſimam intuear retributionem, oculi defuturi: Neque enim ſimpliciter oculis, ſed *oculis*, ait, *tuis conſiderabis*: iſtis utique qui nunc languent præ inopia, & deficiunt, dum ſperas in Deum tuum. Et vere, Fratres, deficiunt oculi dum ſperamus. *Quod enim videt quis, quid ſperat? Spes*, [Rom. 8. 24.] inquit, *quæ videtur, non eſt ſpes*. Ipſis ergo jam tunc conſiderabis oculis, quos modo quidem nec levare audes ad cœlum; ipſis plane, qui toties interim fluunt lacrymis, ac crebris compunctionibus atteruntur. Nec enim novos tibi inſtaurandos putes, ſed tuos utique inſtaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, etſi minutiſſima, eminentiſſima tamen, excellentiſſimaque humani corporis portione? Repoſita eſt in ſinu noſtro beata ſpes, ex promiſſione utique Veritatis, nec capillum quidem de capite periturum.

3 Forte tamen idcirco ſignanter viſio promittitur oculorum, quod hoc quidem ſummum interim animæ deſiderium videatur, ut videat bona. *Credo*, inquit, [Pſal. 26. 13.] *videre bona Domini in terra viventium*. Supremas nimirum corporis ſui feneſtras ſupremæ aperiri deſiderat veritati, per ſpeciem magis ambulare geſtiens, quam per fidem. Sane fides ex auditu, non ex viſu. Deni- [Heb. 11. 1.] que *ſubſtantia eſt ſperandarum rerum, argumentum non apparentium*. Et in fide ergo, ſicut & in ſpe, deſicit oculus, auris proficit ſola. *Dominus Deus aperuit* [Iſ. 50. 5.] *mihi aurem*, ait Propheta: ſed quandoque etiam ocu- E lum revelabit. Erit quando jam non dicetur: *Audi* [Pſ. 44. 11.] *filia, & vide, & inclina aurem tuam*: ſed leva potius oculos tuos, & contemplare. Quid? plane jucunditatem & exultationem, quam theſaurizat ſuper te Deus tuus. Quid plane? Non ea modo, quæ interim quidem etſi non videre adhuc, & audire tamen, & credere potes; verum etiam quod ſicut non vidit oculus, ſic [Iſ. 64. 4. & 1. Cor. 2. 9.] non auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quod præparavit Deus diligentibus ſe. Nimirum tanta capiet oculus reſurrectionis, quanta nec auditus, nec animus ipſe nunc capiat. Ob hanc denique tam vehementem animæ concupiſcentiam videndi, ſcilicet quod audit, & credit, alium quoque evidentiſſimum futuræ præconem reſurrectionis ipſorum propriam mentionem feciſſe arbitror oculorum. *Rurſum*, ait, *circumdabor* [Job. 19. 26.] *pelle*

pelle mea, & in carne mea videbo Deum ſalvatorem meum: quem viſurus ſum ego ipſe, & non alius, & oculi mei conſpecturi ſunt: & adjecit? *Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.*

Pſal. 90. 8.
Oculi erunt noſtri poſt reſurrectionem.

4 Forte tamen conſiderandum attentius quod ait: *Oculi mei*, ſicut & in pſalmo: *Oculis*, inquit, *tuis conſiderabis*. Numquid enim mei eſſe oculi nunc videntur? Plane non mei. Nonnumquam ſane viſi ſunt fuiſſe mei, quod ipſi quoque ad eam pertinere noſcantur, quam male ſervaturus accepi, paternæ ſubſtantiæ portionem. Nempe velociter profligata eſt, univerſam citius diſſipavi. Occupavit membra omnia lex peccati, libere intrabat mors per feneſtras meas: cujus nimirum factus eram ſervus etiam ego ipſe. Miſer equidem ſervus, non ſane homini ſerviens, ſed immundo pecori & cœnoſo. Neque enim mercenaria ſaltem conditione famulabar, ſed plane ſervili. Niſi forte mercedem quis dari putet, cui etiam cibus negatur, & cibus quoque ipſa eſurie pernicioſior: Cupienti ſiquidem porcorum ſiliquas nemo dabat, ut porcis viverem, nec conviverem porcis. Denique * numquid meus tunc oculus erat, quando deprædabatur animam meam? Qua quidem neceſſitate demum coactus ſum beneficium reſignare * in manu dominatoris, ut quod omnino non poteram, ipſe ſibi illud ab hoſtili tyrannide vindicaret.

* *al.* Deinde.
* *al.* Refutare.

5 Conſiderate attentius, dilectiſſimi, & animadvertite, in quanam poteſtate evaſeritis Pharaonis intolerabile jugum, ut jam membra veſtra non ſint arma iniquitatis peccato, nec regnent ultra in mortalibus corporibus veſtris. Non eſt hoc operis veſtri, Fratres: dextera Domini facit virtutem: ſolus hoc poteſt ille, qui nihil omnino non poteſt. Ne dixeritis: *Manus noſtra excelſa*: ſed tam ſalubriter, quam veraciter confitemini, quia Dominus facit hæc omnia. Denique nemo ſibi dubitet omnimodis eſſe cavendum, ne forte donec adhuc dies mali ſunt, & nulla uſquam ſecuritas homini, hanc ſuam poſſeſſionem de manu tam pii, tamque providi tutoris, in periculoſam pernicioſamque interim libertatem recipere velle præſumat. Quod enim æmulatur Pater, pro te æmulatur: nec invidentiæ, ſed providentiæ eſt quod ſibi totam jubet manere ſubſtantiam, ne pereat tibi. Denique ubi ad magnam illam ſanctamque civitatem perveneris, cujus fines poſuit pacem, ubi nullus jam hoſtium timeatur incurſus; non modo reddet te tibi, ſed dabit inſuper & ſeipſum. Interim ſane a voluntatibus tuis avertere, & Deo dicata membra nulla tibi temeritate uſurpes, ſciens quod pietati ſanctificata non abſque gravi ſacrilegio in uſus vanitatis, curioſitatis, voluptatis, aut ejuſmodi ſæcularis operis aſſumantur: *Neſcitis*, ait Apoſtolus, *quod corpora veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, quem habetis a Deo, & non eſtis veſtri?* & item: *Corpus*, inquit, *non fornicationi*. Sed cui? Numquid tibi? Plane ſit tibi liberum, ſed ſi eripere illud, aut ereptum ſaltem deinceps a fornicationis impetu vindicare propriis viribus potes. Quod ſi forte non potes; immo quia vere non potes, ſit corpus non fornicationi, ſed Domino; ſerviatque interim ſanctificationi, ne corruptioni denuo pejus ſervire contingat. *Humanum dico*, ait Apoſtolus, *propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificatione*. Verum id quidem propter infirmitatem, ut ipſe quoque præmiſit. Cæterum ubi reſurrexerit in virtute quod in infirmitate fuerat ſeminatum, nulla jam erit neceſſitas ſerviendi. Ubi & ſecuritas libera fuerit, & ſecura libertas, quidni multo magis reddat eum ſibi? Quidni potius libertate donet fidelem ſervum magnus ille Pater familias, quando equidem & ſuper omnia bona ſua conſtituet eum?

Membra Deo ſemel mancipata cave rurſus uſurpes.
1. Cor. 6. 19.
Rom. 6. 19.

Membra & corpus non tam noſtra, quam Dei, aut peccati.

6 Jam tunc ergo oculis tuis conſiderabis, ſi tamen eos fideliter agnoveris interim eſſe ejus, non tuos. Nam & præter eam quam diximus, veri utique tam neceſſarii rationem, quo nimirum membra ipſa, quæ tibi a peccati tyrannide vindicare omnino non poſſes, propriis abrenuntians voluntatibus, divino cultui mancipaſti; numquid vel modo tua eſſe videntur, in quibus adhuc contraria lex, etſi non regnat, habitat tamen? in quibus pœna peccati, ſecundus equidem hoſtis tuus, non modo manet, ſed & prævalet, & libere dominatur? Tunc tuum dixeris corpus, quod mortuum eſt propter peccatum; aut animæ eſſe, quod animam aggravare non ceſſat? Plane ſi quis ſuum illud dicere cupit, non aliud convenienter dixiſſe videbitur, quam onus ſuum, quam carcerem ſuum. Alioquin quonam modo tuos dixeris oculos, quos ſane interim, vis, non vis, toties ſomnus occupat, fumus turbat, exiguus pulvis ſauciat, noxius humor obnubilat, dolor acerbus excruciat, vel ipſa demum noviſſima mors excæcat? At tunc plane tui erunt, quando omnia iſta non erunt: ut vere jam tuis oculis conſiderare ſit, quibus nimirum pro libito deinceps utaris ad omnia tam libere, quam ſecure. Neque enim avertendi de cætero erunt oculi, ne videant vanitatem, quod puriſſimam videant veritatem: multo minus intrabit per feneſtras mors, quod ipſa quoque inimica noviſſima deſtruatur. An vero times eos e tanta plenitudine luminis, ubi ſinguli juſti tamquam ſinguli ſoles fulgeant, aliquando caligaturos fore? Timendum id plane, ſi non ipſos quoque oculos, ſicut cætera humani corporis membra, reſurrectio glorificaret.

TOM. III.
Noſtra futura aliquando.

Sancti gaudent viſis malorum ſuppliciis.

7 *Et retributionem peccatorum videbis*. Hoc plane eis grave tormentum, & magnus quidam malorum cumulus erit. Forte enim quodcumque ſolatium videretur eorum, quos tam malitioſe impugnaverint, in tormentis ſuis vel conſcientia latere; vel ipſos ſaltem declinare poſſe conſpectus. Verumtamen etſi illis ex hac noſtra conſideratione immenſum quoddam miſeriæ pondus accedat, nobis quæ neceſſitas erit, quæ utilitas, quæ voluptas? Quid enim modo tam irreligioſum; immo quid tam inhumanum & exſecrabile videretur, quam cruore quantumlibet inimicorum, quantumlibet iniquorum, paſcere velle oculos, & oblectare aſpectus ſuppliciis miſerorum. Attamen ſicut videbit peccator & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet; (prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti in caminum dejiciantur ignis æterni, quo videlicet acrius doleant, videntes quid amiſerint;) ſic juſti quoque videbunt, & lætabuntur, conſiderantes quid evaſerint. In illa ergo tanta ſeparatione, quemadmodum hœdis agnorum viſio graviſſimi livoris occaſio fiet; ſic electis e regione conſideratio reproborum, immenſa quædam materia gratiarum actionis & laudis. Unde enim juſte tam magnifice gratias agerent, niſi cum illa inexcogitabili felicitate, qua perfruuntur, ipſam quoque retributionem cernerent injuſtorum, a quibus equidem ſola miſericordia Redemptoris ſegregatos ſeſe eſſe fideliſſime & devotiſſime recordantur? Unde vero impii tanto animi furore tabeſcerent, niſi in regnum ſummæ beatitudinis coram ſeſe vidiſſent alios introduci, & tunc demum in illos ſeſe fœtores, in illos horrores, in illos æterni incendii cruciatus, in illas denique immortalis mortis miſerias gemerent eſſe damnatos? *Ibi* enim, inquit, *fletus, & ſtridor dentium*. Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur; ſtridor vero ob vermem qui non moritur. Plane fletus ex dolore, ſtridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, ſtridorem dentium vehementia ipſa tabeſcentis invidiæ, & obſtinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorum videbis; ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquando Liberatori poſſe fieri videaris.

1. Ob evaſionem ſuppliciorum.
Matt. 13. 50.

8 Non ſolum autem, ſed & ſecuritas perfecta juſtorum erit viſa retributio peccatorum, quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam ultra vereri malitiam poſſint, qui nimirum cadentibus a latere ſuo mille, & decem millibus e dextris ſuis, non modo eos cadere viderint, ſed & cadere in gehennam. Putas enim timere adhuc non poterant, & callidiorem cunctis animantibus ſerpentem habere ſuſpectum, præſertim ſeductæ quondam in paradiſo non immemores mulieris, niſi cum toto jam corpore ſuo ultricibus traditum flammis, & inter ſe & eum magnum plane jam chaos firmatum eſſe conſpicerent?

2. Ob ſecuritatem.

9 Tertium quoque hoc nihilo minus peccatorum tibi conſideratio ipſa præſtabit, ut ex comparatione deformitatis eorum eminentius glorioſiuſque reſplendeas. Sic nimirum ſibi invicem collata contraria ſuæ quidem utrumque videtur ſuſcepiſſe augmentum aliquod qualitatis: ut album nigro ſi conferas, & hoc candidius, & illud tetrius apparebit. Sed audi certius ſuper hoc teſtimonium, propheticum ſermonem: *Lætabitur*, ait, *juſtus, cum viderit vindictam*. Ut quid ita? *Manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris*. Plane non inquinabit in ſanguine, ſed lavabit; ut unde ille cruentus magis, inde iſte nitidior videatur; unde ille plus ſordet, inde iſte pulchrius eluceſcat.

3. Ob comparationem ſtatuum.
Pſal. 57. 11.

10 Nullam forte ex his tribus cauſis humanus refugere vel modo inveniatur affectus: ſed non propter aliquod horum Sapientia in eorum ridebit interitu, quod tamen ſine ulla dubitatione factura eſt. Nempe ipſa prædicit quæ mentiri omnino non poteſt: *Quia vocavi, & renuiſtis; extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret*: & poſt pauca: *Ego quoque in interitu*

Prov. 24.

TOM. III. *teritu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis quod timebatis advenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit.* Quid ergo in inſipientium

4. Ob ordinem ſapientiæ & juſtitiæ divinæ.

interitu Sapientiæ credimus placiturum, niſi juſtiſſimam ſuam diſpoſitionem, & irreprehenſibilem ordinem rerum? Sane quod Sapientiæ tunc placebit, ſapientibus quoque placeat neceſſe eſt univerſis. Non igitur tibi durum videatur fore quod dicitur: *Oculis tuis conſiderabis*, quando & ridebis in eorum interitu: non quod velut quadam immanitate crudelitas in ipſa tibi ultione complaceat; ſed quod modus ipſe pulcherrimus divinæ ordinationis, ultra quam credi poſſit, juſtitiæ zelatorem, & amatorem æquitatis oblectet. Ubi optime omnia conſtituta, & ſuum cuique ceſſiſſe locum, immo in ſuum quemque ceſſiſſe, plenius & perfectius, illuſtrante veritate, cognoſces; quomodo non omnia conſiderare, & in omnibus omnium Moderatorem magnificare libebit? Pulchre omnino Petrus Apoſtolus filium perditionis *in locum ſuum* abiiſſe teſtatus eſt, quod in aere crepuerit medius aeriarum collega poteſtatum: utpote quem veri Dei, & veri pariter hominis, qui de cœlo veniſſet operaturus ſalutem in medio terræ, hujus, inquam, proditorem, nec cœlum reciperet, nec terra ſuſtineret.

Act. 1. 25.

11 Itaque *oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis*. Primo quidem ob tuam evaſionem, ſecundo ob omnimodam ſecuritatem, tertio quoque ob comparationem, quarto ob ipſius juſtitiæ perfectam æmulationem. Erit enim jam tunc non miſericordiæ, ſed judicii tempus: nec ulla omnino credenda eſt erga impios futura illic miſeratio, ubi nec ulla ſperanda eſt correctio. Procul erit humanæ infirmitatis illa mollities, qua tamen interim pro tempore charitas utitur ad ſalutem, ampliſſimo quodam velut * expanſæ ſagenæ ſinu & bonos, & malos colligens piſces, id eſt, affectus jucundos pariter & moleſtos. Verum hoc quidem in mari. Nam in litore ſolos eliget bonos, ſic videlicet gaudens cum gaudentibus, ut ex hoc jam cum flentibus flere non poſſit. Alioquin quomodo in nobis judicabitur hic mundus, niſi hujus teneræ affectionis obliti, introductique fuerimus in cellam vinariam, ſecundum eum qui dixit: *Introibo in potentias Domini; Domine, memorabor juſtitiæ tuæ ſolius?* Nec modo quidem conſiderare permittitur perſonam pauperis, aut miſereri ejus in judicio, ſed cum moleſtia licet, coercendus ejuſmodi pietatis affectus & æquitatis eſt dictanda ſententia. Quanto magis ubi nulla animi colluctatio, ubi nulla poterit ſubintrare moleſtia, oportet impleri quod dictum eſt: *Abſorpti ſunt juncti petræ judices eorum?* Abſorpti plane in affectum juſtitiæ, & petræ ſoliditatem, cui juncti ſunt, imitantes. *Juncti*, inquit, *petræ*, quam profecto ſolam ut ſequerentur, cætera omnia reliquerunt. Nempe hoc eſt quod interroganti Petro, quidnam accepturi eſſent, Petra ipſa reſpondit: *Cum ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael.* Hæc quoque Propheta prænuntians ait: *Dominus ad judicium veniet cum ſenioribus populi ſui.* Tunc potes flexibile quippiam inveniendum in judicibus junctis Petræ? *Qui adhæret Deo*, Apoſtolus ait, *unus ſpiritus eſt*: qui & Petræ jungitur, lapis unus. Ad quod ſane Propheta non immerito ſuſpirans, *Mihi*, inquit, *adhærere Deo bonum eſt*. Ita ergo abſorpti ſunt juncti Petræ judices eorum. O familiaritatis gratiam! o honoris culmen! o fiduciæ privilegium! o prærogativam ſecuritatis perfectæ!

Judicia nulla erga impios & damnatos commiſeratio.

* al. videlicet.

Pſ. 70. 16.

Pſ. 140. 6.

Mat. 19. 28.

Iſai. 3. 14.

1 Cor. 6. 17.

Pſ. 72. 28.

Judicium Dei quam terribile futurum.

12 Quid enim tam pavendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementiſſimæ ſollicitudinis excogitari poteſt, quam judicandum adſtare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare ſub tam diſtricto Judice ſententiam? *Horrendum eſt*, ait Apoſtolus, *incidere in manus Dei viventis*. Judicemur interim, Fratres, & terribilem illam expectationem præſenti ſtudeamus declinare judicio. Non judicabit Deus bis in idipſum. Sane ut quorumdam peccata, ſic & quorumdam ſtudia bona manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium; ut illi quidem non expectantes ſententiam, proprio ſtatim pondere criminum in tartara dejiciantur: illi vero e regione paratas ſibi ſedes tota libertate ſpiritus, ſine ulla cunctatione conſcendant. Felix paupertas voluntarie omnia relinquentium, & ſequentium te, Domine Jeſu! Felix plane, quæ tam ſecuros, immo tam glorioſos faciet in illo ſingulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto diſcrimine judiciorum! Jam vero audiamus, quid ad tantas promiſſiones devota & fidelis anima reſpondeat, ne forte aut diffidere, aut ſecus quam oporteat fidere videatur. *Quoniam tu es*, inquit, *Domine ſpes mea*. Quid tam ſobrie, quid tam pie poterat dici? Sed nec aliud huic verbo videtur poſſe convenientius reſponderi, quam quod ſequitur: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum*. Cæterum ignoſcite nobis, Fratres: hodie quoque promiſſæ etiam terminos brevitatis paulo minus exceſſiſſe videmur.

Hebr. 10. 31.

Judicio proprio declinandum.

Pauperes tunc ſecuri.

Sermo Nonus.

De verſu nono: *Quoniam tu es, Domine, ſpes mea; altiſſimum poſuiſti refugium tuum.*

1 ETIAM, Fratres, hodie aliquid audiamus de promiſſione Patris, de expectatione filiorum, de fine hujus noſtræ peregrinationis, de mercede laboris, de fructu captivitatis. Et quidem dura omnino captivitas, non modo illa communis, quam ex ipſa jam conditione generis toleramus humani; ſed hæc quoque qua voluntates mortificare proprias, etiam perdere proprias in hoc mundo animas feſtinantes, in hos tam rigidæ compedes diſciplinæ, in hunc tam gravis pœnitentiæ carcerem dedimus noſmetipſos. Miſeranda ſervitus plane, ſed ſi coacta, ſed ſi non ſpontanea videretur. Nunc vero cum voluntarie ſacrificetis Deo, nec ingeratur ulla niſi per ipſam voluntatem violentia voluntati, profecto aliquid in cauſa eſt. Illud puto aliquid, quo majus aliquid eſſe non poteſt. An vero plangendum videtur quamlibet magnum, quamlibet laborioſum, quod propter Deum fiat? Etſi magnitudo ipſa laboris interdum forte extorqueat compaſſionem, ſed multo magis cauſæ conſideratio exigit congratulationem. Quid quod bona omnia non modo propter eum conſtat fieri, ſed per eum? Deus enim eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Ipſe ergo auctor, ipſe remunerator operis, ipſe remuneratio tota, ut ſummum illud bonum, cujus nimirum tam perfecta eſt ſimplicitas in ſeipſo, duplex quodammodo videatur in nobis cauſa bonorum, effectiva ſcilicet, & finalis. Bene ergo, dilectiſſimi, quod in his omnibus tam multis laboribus veſtris non modo ſubſiſtitis, ſed etiam ſuperatis propter eum qui dilexit vos. An vero non per eum? Et manifeſte. *Sicut enim abundant pro Chriſto tribulationes noſtræ*, ait Apoſtolus, *ita abundant etiam conſolationes noſtræ per ipſum*.

Servitus Dei voluntaria ſuavis.

Philip. 2. 13.

Deus bonorum operum cauſa duplex.

2 Cor. 1. 5.

2 Uſitatus ſermo, communis ſermo, *propter Deum*: ſed plane, ubi non vacue dicitur, profundiſſimus ſermo. Crebro ſonat in ore hominum, etiam a quorum corde longe eſſe probatur. Omnes ſibi propter Deum præſtari poſtulant, propter Deum flagitant ſibi ſubveniri. Facile quoque ea ipſa petuntur propter Deum, quæ tamen non ſunt ſecundum Deum: & id ipſi fieri quis obſecrat propter Deum, quod non deſiderat propter Deum, magis autem forte contra Deum. Cæterum vivus plane & efficax ſermo, ubi non perfunctorie, non uſurpatorie, non velut quodam uſu loquendi, vel arte perſuadendi: ſed ex pinguedine, ut dignum eſt, devotionis, & pura animi intentione procedit. Nempe & mundus tranſit, & concupiſcentia ejus; nec ſatis utiliter poſita, aut ſtabilita firmiter, vel cadente eo, quæ pro eo facta ſunt, videbuntur. Ubi enim cauſa ipſa deficiet, quomodo non omnia quoque, quæ ei videbantur innixa, pariter evacuabuntur? Propterea quoque * & qui in carne ſeminant, de carne habent metere corruptionem: quod videlicet omnis caro fœnum, & gloria ejus tamquam flos fœni, & ubi fœnum aruerit, florem quoque nihilo minus cadere ſit neceſſe. Solus qui eſt, cauſa eſt indeficiens: nec flos fœni, ſed verbum Domini manet in æternum. Denique *cœlum*, inquit, *& terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt*.

Propter Deum dicere nil juvet, niſi Deus ſit in corde.

* al. denique.

Iſa. 40. 6.

Matth. 24. 35.

3 Prudenter itaque, dilectiſſimi, & utiliter elegiſtis propter verba labiorum ejus cuſtodire vias duras; illic ſeminantes, ubi ne minima quidem portio veſtri ſeminis valeat deperire. Sane qui parce ſeminat, non quidem non metet, ſed parce metet. Nempe qui meruit, mercedem accipit: & ſcimus quis promiſit, ne eum quidem, qui pro nomine ſuo calicem aquæ frigidæ dederit ſitienti, mercede propria cariturum. Numquid tamen non in qua menſura menſus fuerit, ſibi quoque remetietur: aut in retributione æquabitur ei, qui non aquam porrigens, ſed ſanguinem fundens, propinatum ſibi biberit calicem Salvatoris? Non eſt hic calix aquæ frigidæ, ſed calix inebrians quam præclarus, calix vini meri, & quidem plenus mixto. Solus enim merum habuit vinum Dominus meus Jeſus, qui ſolus perfecte mundus, & ſemper etiam poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine. Solus plane

2 Cor. 9. 6.

Matth. 10. 42.

Chriſti mors ex mero amore.

ne merum habuit vinum, qui nimirum & ſecundum Divinitatem ſapientia eſt ubique attingens propter munditiam ſuam, & nihil inquinatum cadit in eum; & ſecundum humanitatem peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Solus non debito conditionis guſtavit mortem, ſed ſuæ beneplacito voluntatis: ſane non ad propriam utilitatem, bonorum enim noſtrorum non eget: ſed nec tamquam retribuens nobis gratiam pro gratia, qui non aliter pro amicis mortuus eſt, niſi pro acquirendis, videlicet ut amicos faceret ex inimicis. Cum enim adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per ſanguinem Filii ſui. Aut potius pro jam amicis, etſi nondum quidem amantibus, ſed tamen jam amatis. In hoc eſt enim gratia, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quia prior ipſe dilexit nos. Vis noſſe quam longe prior? *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu-Chriſti*, ait Apoſtolus, *qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*: & poſt pauca: *Fructificavit*, inquit, *nos in dilecto Filio ſuo*. Quomodo non dilecti jam tunc in illo, quando electi in illo? Quomodo non ei grati, in quo gratificati ſumus? Sic ergo Chriſtus ſecundum tempus quidem pro impiis mortuus eſt, ſecundum prædeſtinationem autem pro fratribus & amicis.

Epheſ. 1. 3.

4 In his ergo omnibus merum eſt vinum ipſius equidem & ſolius, uti ne quiſpiam cæterorum præſumere audeat non eſſe quod ſibi propheticum illud aptetur: *Vinum tuum mixtum eſt aqua*. Primum, quod nemo interim mundus a ſorde, nemo gloriari poſſit omnino ſe caſtum habere cor. Deinde quod mortis debitum perſolvant quandoque neceſſe eſt. Tertio, quod ponentes pro Chriſto animas, hoc ſibi compendio vitam mereantur æternam: ſed & væ eis, ſi ipſius erubeſcerent teſtimonium. Quarto, quod prærogatæ ſibi gratis exhibitæ tantæ dilectionis imparem nimis exiguamque rependant. Attamen nec hoc mixtum, qui ſine mixtura eſt, dedignatur, adeo ut fiducialiter Apoſtolus dicat, implere ſe quæ deſunt paſſionum Chriſti in corpore ſuo. Sit ergo licet electis pariter omnibus unus idemque denarius vitæ reddendus æternæ; & in ipſa tamen, ſicut ſtella a ſtella differt in claritate, & alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia ſtellarum; ſic erit & reſurrectio mortuorum: & quamvis domus una, diverſæ tamen in ea ſunt manſiones: ut videlicet, quantum quidem ad æternitatem & ſufficientiam, & qui parum, non minoretur; & qui multum, non abundet: quantum vero ad eminentiam & diſcretionem meritorum, unuſquiſque accipiat ſecundum ſuum laborem, ne quid omnino pereat quod in Chriſto ſit ſeminatum.

Iſai. 1. 22.
Mors noſtra non ita.
Coloſſ. 1. 24.

Spes in Deum hominis pii theſaurus.

5 Hæc autem dicta ſunt, Fratres, ut illius tam ſpiritualis reſponſi, quod hodie nobis conſiderandum eſt, gratia commendetur: *Quoniam tu es, Domine ſpes mea*. QUICQUID igitur agendum ſit, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid optandum, tu es, Domine, ſpes mea. Hæc mihi omnium promiſſionum cauſa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, ſuſtinere ſe jactet pondus diei & æſtus, jejunare bis in ſabbato dicat, poſtremo non eſſe ſicut cæteros hominum glorietur: mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Sperent in aliis alii, forte hic in ſcientia litterarum, hic in aſtutia ſæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat: propter te omnia detrimentum feci, & ut ſtercora arbitror, quoniam tu es, Domine, ſpes mea. Speret qui vult in incerto divitiarum: ego vero ne ipſa quidem niſi abs te victui neceſſaria ſpero, nimirum verbo tuo confidens, in quo abjeci omnia: *Quærite primum regnum Dei & juſtitiam ejus, & omnia adjicientur vobis*. Nempe *tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor*. Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda ſperabo; ſi inſurgant adverſum me prælia; ſi ſæviat mundus, ſi fremat malignus, ſi ipſa caro adverſum ſpiritum concupiſcat; in te ego ſperabo.

Matth. 6. 33.
Pſ. 9. 14.

6 Fratres, hoc ſapere, ex fide vivere eſt, nec alius ex ſententia dicere poteſt: *Quoniam tu es, Domine, ſpes mea*, niſi cui intus ſit perſuaſum a Spiritu, ut (quemadmodum monet Propheta) jactet cogitatum ſuum in Domino, ſciens quod enutriendus ſit ab eo, juxta illud quoque Petri Apoſtoli: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, ipſi enim cura eſt de vobis*. Ut quid enim, ſi hæc ſapimus, ut quid cunctamur abjicere omnino ſpes miſeras, vanas, inutiles, ſeductorias; & huic uni tam ſolidæ, tam perfectæ, tam beatæ ſpei, tota devotione animi, toto fervore ſpiritus inhærere? Si quid illi impoſſibile, ſi quid vel difficile eſt, quære aliud in quo ſperes. Sed verbo omnia poteſt. Quid facilius dictu? Attamen hujuſmodi dictum * intelligas volo. Si decreverit ſalvare, vita in voluntate ejus eſt: ſi præmia æterna largiri, licet ei quod vult facere. An vero de facilitate jam non dubitas, ſed ipſa tibi eſt ſuſpecta voluntas? Plane & voluntatis teſtimonia credibilia facta ſunt nimis: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Denique quando in ſe ſperanti deſit illa majeſtas, quæ tam ſtudioſe monet in ſe ſperari? Hanc non derelinquit ſperantes in ſe. *Adjuvabit eos*, ait, *& liberabit eos; & eruet eos a peccatoribus, & ſalvabit eos*. Quare? quibus meritis? audi quod ſequitur: *Quia ſperaverunt in eo*. Dulcis cauſa, attamen efficax, attamen irretragabilis. Nimirum hæc eſt juſtitia, ſed quæ ex fide eſt, non ex lege. *De quacumque tribulatione*, inquit, *clamaverint ad me, exaudiam eos*. Ecce, numera tribulationes. Secundum multitudinem earum conſolationes ejus lætificabunt animam tuam; dummodo ad alium non convertaris: dummodo clames ad eum: dummodo ſperes in eum; nec humile aliquid vel terrenum, ſed altiſſimum ponas refugium tuum. Quis ſperavit in eo, & confuſus eſt? Facilius eſt cœlum & terram tranſire, quam verbum ejus evacuari.

Pſ. 54. 23.
1. Petr. 5. 7.
Sperandum in Deo, omni vana ſpe abjecta.
** al. ne negligas.*
Joan. 15. 13.
Pſ. 36. 40.
Conſolationes Dei quibus dentur.

7 *Altiſſimum*, inquit, *poſuiſti refugium tuum*. Non accedet illuc tentator, non calumniator aſcendet, non peſſimus ille fratrum accuſator attinget. Nempe ei dicitur hoc (recolite pſalmi primordia) ei dicitur, qui in protectione Altiſſimi commorabitur, illuc refugiens a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. Quæ quidem duplex eſt neceſſitas fugiendi, quod videlicet & foris pugnæ, & intus timores. Minus enim fugere oporteret, ſi vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter ſuſtineret, vel exteriori tranquillitate puſillanimitas propria foveretur. *Altiſſimum*, ait, *poſuiſti refugium tuum*. Sæpe illuc fugiamus, Fratres: munitus eſt locus, nullus ibi timetur hoſtis. Utinam magis ſemper ibi manere liceret! Sed non eſt hoc temporis hujus. Quod modo refugium eſt, quandoque habitaculum erit, & habitaculum ſempiternum. Interim ſane, etſi perſiſtere non conceditur, frequenter tamen eſt recurrendum. Nempe AD OMNEM tentationem, ad omnem tribulationem, ad omnem denique cujuſcumque modi neceſſitatem, aperta eſt nobis urbs confugii; ſinus matris expanſus eſt: parata ſunt foramina petræ; patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri. Hoc refugium qui declinat, nihil mirum ſi effugere non meretur.

Refugium noſtrum ad Deum.

8 Jam quidem, Fratres, quæ dicta ſunt, ad expoſitionem verſus hujus viderentur poſſe ſufficere, ſi dixiſſet Propheta: *Quoniam in te ſperavi*; ſicut in aliis pſalmis quibuſdam invenitur. Cæterum quod dicit: *Tu es, Domine, ſpes mea*, forte amplius aliquid ſonat & ſublimius, quod videlicet non modo in eo ſperet, ſed eum. Convenientius ſiquidem ſpes noſtra dicitur quod ſperamus, quam in quo ſperamus. Sunt autem forte nonnulli, qui a Domino obtinere temporalia, ſeu ſpiritualia quælibet concupiſcunt: ſed PERFECTA CHARITAS ſolum ſitit quod ſummum eſt, tota deſiderii vehementia clamans: *Quid enim mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*. Pulchre nobis utrumque paucis verbis hodie Jeremiæ Prophetæ lectio commendavit: *Bonus es, Domine, ſperantibus in te, animæ quærenti te*. Ubi ſane & ipſam numeri deſcriptionem prudenter adverte, quod ſperantes quidem in eo pluraliter dixerit, quod hoc videatur commune multorum: quærentem vero eum, ſingulariter, quod ſingularis ſit puritatis, ſingularis gratiæ, ſingularis perfectionis, non modo nil ſperare niſi ab eo, ſed nil quærere niſi eum. Quod ſi bonus illis, quanto magis iſti?

Non modo in Deo ſperamus, ſed ipſum Deum.
Pſ. 72. 25.
Thren. 3. 25.

9 Merito proinde quærenti illum animæ reſpondetur: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum*. Neque enim ſic Deum ſitiens anima, aut cum Petro ei in terreno monte facere tabernaculum, aut cum Maria deinceps eum tangere vult in terra, ſed plane clamat: *Fuge, dilecte mi, aſſimilare capreæ hinnuloque cervorum ſuper montes Bethel*. Audivit enim dicentem: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quia Pater major me eſt*. Audivit dicentem: *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem*. Et cœleſtis jam non ignara conſilii, clamat cum Apoſtolo: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus*. Super montes, inquit, Bethel, ſupra omnem videlicet Poteſtatem & Principatum, ſuper Angelos & Archangelos, Cherubim quoque & Seraphim, (neque enim alii ſunt montes domus Dei, quod ſonat Bethel) plane in dextera Patris, ubi jam non ſit Pater major eo,

Matth. 17. 4.
Joan. 20. 17.
Cant. 8. 14.
Joan. 14. 28.
Joan. 20. 17.
2. Cor. 5. 16.

[TOM. III.] in dextera Altiſſimi Coaltiſſimum apprehendere concupiſcens. Hæc enim eſt vita æterna, Fratres, ut Patrem cognoſcamus verum Deum; ſed & quem miſit Jeſum-Chriſtum, verum nihilo minus & unum cum eo Deum, ſuper omnia benedictum in ſæcula. Amen.

Sermo Decimus.

De verſu decimo: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*

[Fide: dogmatica.] 1 NEC noſtra eſt, nec nova vobis, ſed nota omnino ſententia, in præcipuis quibuſque partibus noſtræ fidei, quid non ſit, quam quid ſit, & ſciri poſſe facilius, & periculoſius ignorari. Idem ſane etiam ſpei non inconvenienter tribui poſſe videtur. Longe enim facilius mens humana tantorum experta malorum, quibus ſit caritura, quam quibus perfruitura, comprehendit. Nempe germana fidei, ſpeique cognatio eſt, ut quod illa futurum credit, hæc ſibi [Hebr. 11. 1.] incipiat ſperare futurum. Merito proinde Apoſtolus Fidem ſperandarum rerum ſubſtantiam eſſe diffinit: [Spei noſtræ bona inexcogitabilia.] quod videlicet non credita nemo ſperare, non plus quam ſuper inane pingere poſſit. DICIT ergo fides: Parata ſunt magna & inexcogitabilia bona a Deo fidelibus ſuis. Dicit ſpes: Mihi illa ſervantur. Nam tertia quidem charitas: Curro mihi, ait, ad illa. Cæterum, ut jam memini, difficile omnino, aut etiam impoſſibile eſt illorum qualitatem inveſtigare bo- [1 Cor. 2. 9.] norum, niſi cui forte, juxta illud Apoſtoli: *Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*, revelaverit ipſe per Spiritum ſuum. Sane quantumlibet perfectus in carne adhuc mortali degens, (niſi enim eſſet hic quædam, ut ita dixerim, imperfecta perfectio, non [Philip. 3. 15.] diceret Apoſtolus: *Quotquot perfecti ſumus, idipſum ſentiamus*: idipſum profecto quod præmiſerat: *Non* [1. Cor. 13. 12.] *quaſi jam acceperim, aut jam perfectus ſim*) etiam Paulus ipſe neceſſe eſt fateatur: *Quia nunc cognoſco ex par-* [Malorum privatio cotior.] *te*. Et item: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Quod ergo homini interim noſcitur capibilius, pia ſane & provida inculcatione amplius commendatur. Proprium enim eſt afflictorum, ut moleſtiis eximi, ſummam reputent felicitatem; & carere miſeria, ſummam beatitudinem arbi- [Pſal. 114. 7.] trentur. Unde Propheta in Pſalmo: *Convertere*, inquit, *anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi*: nec ulla tamen collatæ munera felicitatis enumerat, ſed adjungit: *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapſu*. In quibus ſane verbis patenter indicat, quantam ſibi requiem, quantaque Domini beneficia judicet a tribulationibus & periculis liberari.

2 Cui profecto ſententiæ illud quoque, quod de pſalmo nonageſimo hodie nobis tractandum eſt, ſimile invenitur: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Eſt autem verſus ipſius, quantum nos capimus, facilis intelligentia, ad quam [Caro eſt tabernaculum.] forte ex vobis jam aliqui prævolarint. Neque enim tam rudes eſtis, aut ſpiritualis ſtudii tam expertes, ut non faciliime inter vos, & tabernacula veſtra; & rurſum inter id quod malum, & quod flagellum dicitur, diſcernatis. Nam & Apoſtolum ſane audiſtis dicentem, cum jam bonum certamen certaſſet, velocem fore depoſitionem tabernaculi ſui. Sed quid ego Apoſtoli ver- [2. Tim. 4. 6.] ba memoro? Quaſi vero ignorare poſſit miles taberna- [Carni deditos & animæ negligentes arguit.] culum ſuum, aut docendus ſit exemplo alieno. Videmus ſane nonnullos tabernacula ſua in turpiſſimæ captivitatis domicilia commutaſſe, nec militare in his, ſed miſeram gerere ſervitutem. Immo vero (quod omnino ridiculum eſt) ſic errant aliqui, & in tantam oblivionem & ſpiritualem phreneſim devenerunt, ut nihil ſeſe aliud putare, quam ſuum hoc exterius tabernaculum videantur. Quid enim aliud, quam non modo Dei, ſed & ſui ignorantiam habent, qui tamquam mortui a corde, omnem inſumunt operam circa carnem, ſic intendentes tabernaculo ſuo, ac ſi numquam putent eſſe caſurum? Veruntamen cadat neceſſe eſt, atque id quidem in brevi. Annon ſeipſos neſcire videntur qui ſic dediti ſunt carni & ſanguini, ac ſi omnino nihil aliquid quam carnem ſolum ſe eſſe reputent, ſic in vano accipientes animas ſuas, tamquam [Jer. 15. 19.] prorſus ignorent animas ſe habere? *Si ſeparaveris pretioſum a vili*, ait Dominus, *tamquam os meum eris*: hoc eſt, ſi ſollerter diſcreveris inter exteriorem interioremque ſubſtantiam, ut non plus tabernaculo tuo timeas a flagello, quam tibi ipſi a malo. Hoc enim malum eſt, unde dicitur: *Declina a malo, & fac bo-* [Pſ. 36. 27.] *num*. Hoc malum, quod ſua quidem anima animam privat, quod ſeparat inter te & Deum; ut eo regnante, tamquam corpus ſine anima, ſic ſit anima ſine Deo, plane mortua in ſemetipſa, inſtar unius eorum, quos tamquam ſine Deo in hoc ſæculo fuiſſe Apoſtolus memorabat.

[Caro ut diligenda.] 3 Nec ſane dixerim, ut vel ipſam odio habeas carnem tuam. Dilige eam, tamquam tibi datam in adjutorium, & ad æternæ beatitudinis conſortium præparatam. Cæterum ſic amet anima carnem, ut non ipſa in carnem tranſiſſe putetur, dicaturque ei a Domino: [Gen. 6. 3.] *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*. Diligat anima carnem ſuam: ſed multo magis ſuam ipſius animam ſervet. Amet Adam Evam ſuam: ſed non ſic amet, ut voci ejus plus obediat, quam divinæ. Denique ne ipſi quidem expedit ſic amari, ut videlicet cui interim caves a flagello paternæ correptionis, theſaurizes iram æternæ damnationis. *Genimina vipera-* [Matt. 3. 7.] *rum*, ait Joannes, *quis demonſtravit vobis fugere a ventura ira? Facite dignos fructus pœnitentiæ*. Ac ſi eviden- [Carnem vere amant qui eam mortificant.] tius loqueretur: Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus: ſuſtinete virgam corripientem, ne ſentiatis malleum conterentem. Quomodo dicunt nobis carnales homines, Crudelis eſt vita veſtra; non parcitis carni veſtræ? Eſto: non parcimus ſemini. In quo ei magis parcere poteramus? An non melius eſt illi renovari & multiplicari in agro, quam in hor- [Joel. 1. 17.] reo putreſieri? Heu! computruerunt jumenta in ſtercore ſuo! Sic vos parcitis carni veſtræ? Simus nos crudeles interim non parcendo: at vos plane parcendo crudeliores. Siquidem etiam nunc caro noſtra requieſcit in ſpe: videritis vos ipſi quid ignominiæ interim veſtra ſuſtineat, quid miſeriæ eam maneat in futurum. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Hic duplex eſt ſtola, & gemina quædam immortalitas commendatur. Unde enim, niſi ex ſeparatione animæ & corporis mors procedit? Inde eſt quod mortuum corpus exanime nominatur. Unde autem ſeparatio hæc, niſi ex flagellis præſentibus, ex qualibet doloris vehementia, & ipſis corporis corruptione, ex pœna peccati? Merito timet proinde & odit flagellum caro noſtra, quo nimirum ab ipſius animæ tam delectabili honorabilique conſortio amarum nimis divortium patiatur. Cæterum interim quidem donec revocetur *, velit, nolit, ſuſtineat illud neceſſe eſt. [* al. renovetur.] Expedit autem ſic tolerare, ut prorſus evadas, & flagellum deinceps non appropinquet tabernaculo tuo.

[Animæ vita, Deus; peccatum, mors.] 4 Jam vero (ut ſupra meminimus, & inceſſanter convenit meminiſſe) vera animæ vita Deus eſt: & inter hæc quoque ſeparat malum, ſed malum animæ, quod non eſt aliud, quam peccatum. Eja, Fratres, nugari libeat, otioſitatibus indulgere delectet, nimirum gemino hoc ſerpente vicino, qui duplicem nobis auferant vitam, alter corporis, alter cordis. Quidni [Peccatum magis cavendum, quam peccati ſupplicium.] ſecure dormiamus, niſi quod negligentia in graviori periculo, non tam ſecuritatis eſt, quam deſperationis indicium? Et quidem optandum nobis ab utroque liberari: ſed cavendum ſane interim peccatum, quam peccati pœna; & eo ſtudioſius a malo, quam a flagello declinandum, quo pernicioſius & omnino infelicius ſit a Deo animam, quam a corpore ſeparari. Sane ubi prorſus de medio factum fuerit omne peccatum, cauſa quidem omnino ſublata, nec ipſe quoque deinceps manebit effectus: ut quomodo accedere jam ad te malum omnino non poterit, ſic nec flagellum quidem valeat appropinquare tabernaculo tuo, quod videlicet tam longe ſit ab exteriori homine quælibet pœna, quam longe fuerit culpa ab interiori. Neque enim dicit: Non erit in te malum, aut flagellum in tabernaculo tuo, ſed: *Non accedet, non appropinquabit*.

[Peccatum regnans & manens, quid.] 5 Siquidem eſt conſiderare homines, in quibus peccatum non modo habitat, ſed & regnat: nec jam proximum magis, aut magis intimum poſſe eſſe videtur, niſi forte cum ſic dominabitur eis, ut nullo modo deinceps valeat non dominari. Eſt autem & alios invenire, in quibus quidem adhuc manet peccatum, ſed jam non dominatur, aut prævalet in eis, evulſum quodammodo, necdum tamen expulſum; dejectum, ſed non prorſus ejectum. Conſtat ſane ab initio non fuiſſe ſic; ſed in parentibus primis ante primam illam mandati prævaricationem non modo non regnaſſe peccatum, ſed nec fuiſſe quidem. Attamen quodam modo jam tunc prope illos fuiſſe videtur, quod tam facile perſuaſum eſt, quod tam feſtinanter intravit. Quid vero aliud admonebat, quam & ipſam quoque peccati pœnam, etſi necdum ineſſe corporibus, jam tamen velut præ foribus eſſe, qui dixit: *In* [Gen. 2. 17.] *quacumque die comederitis de ligno ſcientiæ boni, & mali, morte moriemini*? Felix proinde expectatio,

& beata

& beata ſpes noſtra, quorum tam longe glorioſior futura eſt reſurrectio, quam fuerit prima conditio; ut nec culpa omnino nec pœna; nec malum ſcilicet, nec flagellum, aut regnet, aut habitet; aut regnare, aut habitare jam poſſit aliquando in animabus, ſeu in corporibus noſtris. *Non accedet*, inquit, *ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Nempe nil tam remotum, quam quod adeſſe ultra non poteſt.

6 Sed quid agimus, Fratres? Vereor deprehendi. Nempe horam hanc magnus ille & communis Abbas noſter & veſter non vacationi ſermonum, ſed operi manuum * noſcitur aſſignaſſe. Puto tamen ignoſcet facile, præſertim non immemor religioſæ fraudis illius, qua Romanus olim tribus annis in ſpecu poſito pie miniſtravit. „ Pie ſiquidem, ut legimus *, Patris ſui oculis furabatur horas, & quem ſibi ſubripere ad manducandum poterat, certis diebus Benedicto panem ferebat. “ Et ego quidem non dubito, Fratres, pluribus qui inter vos ſunt, abundantiorem ſpiritualium deliciarum ſuppetere copiam: ſed quod vobis communico, non ſubripio mihi. Quinimmo & ſecurius, & ſuavius, quicquid illud ſit quod Dominus donat, ſumo vobiſcum: nec enim alimonia hæc diſtribuendo minuitur, ſed potius augetur miniſtrando. Verumtamen quod aliquoties * vobis loquimur præter conſuetudinem Ordinis noſtri, non noſtra id agimus præſumptione, ſed de voluntate venerabilium Fratrum & coabbatum noſtrorum, qui id nobis etiam injungunt, quod tamen ſibi quidem paſſim nolunt omnino licere. Nempe aliam mihi rationem & ſingularem neceſſitatem eſſe noverunt. Neque enim modo loquerer vobis, ſi poſſem laborare vobiſcum. Illud forte vobis efficacius verbum foret, ſed & conſcientiæ meæ magis acceptum. Cæterum quando id mihi, peccatis meis exigentibus, & oneroſi hujus (ut ipſi ſcitis) tam multiplici infirmitate corporis, & ipſa quoque temporis neceſſitate negatur: utinam dicens, & non faciens, in regno Dei vel minimus merear inveniri. Amen.

* Reg. S. Bened. c. 48.
* Gregor. l. 2. Dial. cap. 1.
Humilis excuſatio S. Bernardi.
* al. Aliquando.
NOTA affectum laboris corporalis in viro ſancto.

Sermo Undecimus.

De verſu undecimo; *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*.

1 SCriptum eſt, & veraciter ſcriptum, quia *Miſericordiæ Domini, quod conſumpti non ſumus, quod non tradidit nos in manus inimicorum noſtrorum*. Vigilat ſuper nos indefeſſus & pervigil ille ſingularis clementiæ oculus: non dormit, neque dormitat qui cuſtodit Iſrael. Id quidem neceſſe eſt. Non enim dormit, neque dormitat qui impugnat Iſrael. Et ſicut ipſe ſollicitus eſt noſtri, & ipſi cura eſt de nobis; ſic ille ſollicitus eſt ut nos mactet & perdat, & una ei cura, ne forte qui averſus eſt revertatur. Nos autem aut non attendimus, aut minus attendimus reverentiam præſidentis, protegentis cuſtodiam, beneficia largientis, ingrati gratiæ, immo tam multiplicibus gratiis, quibus prævenit nos, & ſubvenit nobis. Et nunc quidem per ſeipſum implet ſplendoribus animas noſtras: nunc per Angelos viſitat, nunc per homines inſtruit, nunc etiam conſolatur & erudit per Scripturas. *Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus*. Bene *ad doctrinam*, ut per patientiam ſperemus: ſiquidem, ut alibi dictum eſt, *Doctrina viri per patientiam noſcitur*. Sed & patientia probationem operatur, probatio vero ſpem. Quid nos ſoli nobis non adſumus: quid ſoli negligimus noſmetipſos? An ideo diſſimulandum nobis, quia undique ſubvenitur nobis? Immo vero propterea ſtudioſius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in cœlo pariter & in terra ſollicitudo gereretur ſi non magna nobis incumbere neceſſitas videretur; non tam multiplex nobis cuſtodia, niſi ob multiplices inſidias, poneretur.

Thren. 3. 22.
Dei providentia ad noſtram cuſtodiam.
Rom. 15. 4.
Prov. 19. 11.
Rom. 5. 4.
Vigilandum ſtudioſius nobis.

2 Felices proinde fratres noſtri, qui jam liberati ſunt de laqueo venantium, qui de tabernaculis militantium ad atria quieſcentium tranſierunt, malorum timore ſublato: in ſpe ſingulariter conſtituti! Uni illorum, immo univerſitati, dicitur; *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Sane conſidera, non ad hominem qui ſecundum carnem vivit, ſed ad eum qui in carne degens, ſecundum ſpiritum ambulat, hanc fieri promiſſionem; ſiquidem non eſt diſtinguere inter illum, & tabernaculum ſuum. Confuſa in eo ſunt omnia, tamquam in filio Babylonis. Denique hujuſmodi homo etiam caro eſt, nec in eo ſpiritus manet. Ubi autem non fuerit ſpiritus bonus, quando deerit malum? Porro ubi malum, flagellum quoque appropinquare neceſſe eſt. Semper enim malum pœna comitatur. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Magna promiſſio: ſed unde id ſperare licet? Quomodo malum & flagellum evadam, quomodo effugiam, quomodo elongabo, ut non appropinquet mihi? Quo merito, qua ſapientia, qua virtute? *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. In quibus omnibus viis? Quibus declinas a malo, quibus fugis a ventura ira. Multæ ſunt viæ, genera multa viarum: magnum profecto periculum viatori. Quam facile in multarum occurſu errabit in via ſua qui viarum diſcretione caruerit! Nam neque Angelis mandavit, ut in omnibus viis cuſtodiant nos, ſed in omnibus viis noſtris. Sunt autem a quibus, non * in quibus oporteat cuſtodiri.

Homo carnalis ſemper in pœna.
TOM. III.
Viæ diverſæ.
* al. Et in quibus.

3 Scrutemur proinde vias noſtras, Fratres: etiam vias dæmonum, vias quoque beatorum ſpirituum, & vias Domini inveſtigemus. Et quidem ſupra me eſt quod incipio; ſed adjuvabitis orationibus veſtris, ut aperiat mihi theſaurum intelligentiæ ſuæ, & voluntaria oris mei beneplacita faciat ſibi Deus. Viæ igitur filiorum Adam in neceſſitate & cupiditate verſantur. Ab utraque ſiquidem ducimur, & ab utraque trahimur; niſi quod videmur magis urgeri neceſſitate, trahi cupiditate. Et neceſſitas quidem ſpecialiter corpori tribuenda videtur. Nec ſimplex illa eſt, ſed anfractus habens plurimos, plurimaque diſpendia, nam compendia pauca admodum, ſi qua tamen. Quis hominum neſciat, quod neceſſitas hominum revera quam multiplex ſit? Quis ſufficiat, quam ſit multiplex, explicare? Ipſa nos erudit experientia, ipſa vexatio dat intellectum. In his quiſque docetur, quam neceſſe habeat clamare ad Dominum, non de neceſſitate, ſed *de neceſſitatibus meis erue me*. Nec modo ab hac via neceſſitatibus, ſed ab ea quoque, quæ cupiditatis eſt, optabit educi quiſquis non ſurda aure monita Sapientis exceperit. Quid enim ille ait? *A voluntatibus tuis avertere*: & item; *Poſt concupiſcentias tuas non eas*. Siquidem e duobus malis longe melius eſt in neceſſitate gradi, quam in cupiditate. Multiplex illa: ſed iſta amplius, & per omnem modum, immo ultra omnem modum multiplicior invenitur. Res cordis iſta cupiditas; propterea tanto major, quanto anima plus eſt, quam corpus. Denique hæ ſunt viæ quæ videntur hominibus bonæ; ſed finem non habent, niſi cum demergunt in profundum inferni. Si inveniſti vias hominum, illud quoque conſidera, ne forte de his dictum ſit; *Contritio & infelicitas in viis eorum*; ut ſit contritio in neceſſitate, infelicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infelicitas, id eſt non felicitas, ut putatur? Quid enim, ſi cui forte videtur in terrenarum affluentia rerum felicitas arridere concupita? Eo ipſo infelicior eſt, quo vehementius ipſam pro felicitate amplectitur infelicitatem, aut magis immergitur ei, & abſorbetur ab ea. Væ filiis hominum ab hac felicitate falſa atque fallaci? Væ qui dicit, quia dives ſum, & nullius egeo: cum ſit pauper & nudus, & miſer, & miſerabilis. Et neceſſitas quidem ex infirmitate carnis, cupiditas ex cordis inedia & oblivione procedit. Idcirco enim alienum mendicat anima, quod oblita ſit comedere panem ſuum: propterea terrenis inhiat, quod minime cœleſtia meditetur.

1. Viæ hominum, neceſſitas & cupiditas.
Pſ. 24. 17.
Eccli. 18. 30.
Neceſſitas toleranda.
Pſal. 13. 3.
Felicitas malorum, infelicitas.
Neceſſitas & cupiditas unde.

4 Videamus & dæmonum vias; videamus, & caveamus, & videamus, & fugiamus eas: ſiquidem viæ illorum, præſumptio, & obſtinatio. Scire vultis unde id ſciam? Conſiderate eorum principem: qualis ille eſt, tales & domeſtici ejus. Conſiderate viarum ipſius principia, ſi non manifeſte in immaniſſimam ſtatim præſumptionem proſilierit, dicens: *Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis, ſimilis ero Altiſſimo*. Quam temeraria, quamque horrenda præſumptio! Numquid non illic ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare? Propter præſumptionem! ſtare non potuerunt: propter obſtinationem qui cecidit, non adjicet ut reſurgat. Ex hac nempe * ſpiritus vadens, ex illa & non rediens eſt. Et mira quidem præſumptio dæmonum; ſed non minus mira obſtinatio eſt, quod ſuperbia eorum ſemper aſcendit; propterea non eſt illis commutatio. Quia enim converti noluerunt a via præſumptionis, inciderunt in viam obſtinationis. Quam perverſo, & everſo ſunt corde filii hominum, quicumque ſectantur veſtigia dæmonum, ingrediuntur dæmonum vias! Hæc enim tota adverſum nos ſpiritualium colluctatio nequitiarum eſt, ut nos ſeducant, ut nos inducant in vias ſuas, ut deducant in eis, perducant ad deſtinatum finem, qui paratus eſt eis. Fuge, homo, præſumptionem, ne gaudeat de te inimicus tuus.

2. Viæ dæmonum, præſumptio & obſtinatio.
Iſ. 14. 13.
* al. Namque.

TOM. III.

tuus. Nempe in his maxime vitiis gaudet, in ſeipſo expertus, quam difficile poſſis ab hac tanta voragine reſpirare.

Gradus quadruplex in præſumptionem & obſtinationem. S. ſer. 3. de Conſid. n. 2.

5 Nolo autem ignorare vos, Fratres, quonam modo deſcendatur, immo cadatur in illas. Primus enim, ut interim occurrit, gradus deſcenſionis hujus, diſſimulatio eſt propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis; dum ſibi parcens, ſibi blandiens, ſibi perſuadens homo aliud ſe eſſe, cum nihil ſit, jam ipſe ſe ſeducit. Secundus gradus, ignorantia ſui. Ubi enim in primo gradu inutilia ſibi conſuerit perizomata foliorum, quid ſupereſt, niſi ut vulnera tecta non videat: præſertim cum ad hoc ſolum texerit, ne videret? Ex hoc tandem fit, ut etiam alio revelante, vulnera non eſſe contendat, converſus in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Atque is quidem tertius gradus eſt admodum jam vicinus, immo contiguus præſumptioni. Quid enim mali jam actitare vereatur qui præſumit & defenſare? Cæterum difficile hic hærebit in tenebris & lubrico, præſertim cum non deſit etiam angelus Domini malos perſequens & impellens.

Prov. 18. 3.

Itaque quartus gradus, vel quartum potius præcipitium, contemptus eſt, ut quemadmodum Scriptura dicit, *impius, cum venerit in profundum malorum, contemnit*. Ex hoc & deinceps magis ac magis ſuper eum urget puteus os ſuum, dum videlicet ejuſmodi animam contemptus tradit impœnitentiæ, impœnitentia obſtinatione firmatur. Hoc eſt jam peccatum, quod neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittitur: quia cor durum & induratum nec timet Deum, nec hominem reveretur. Qui ſic in omnibus viis ſuis adhæret diabolo, manifeſte factus eſt unus ſpiritus cum eo. Et viæ quidem hominum, quas ſuperius demonſtravimus, ipſæ ſunt de quibus dicitur; *Tentatio vos non apprehendat niſi humana*: & quia humanum eſt peccare. Porro vias diabolicas a natura hominis alienas eſſe quis neſciat? Niſi quod in nonnullis ipſa ſibi conſuetudo induiſſe naturam videatur. Cæterum etſi quorumdam hominum ſit, non humanum tamen, ſed diabolicum eſt in malo perſeverare.

1. Cor. 10. 13.

3. Viæ Angelorum, aſcenſio & deſcenſio. Joan. 1. 51.

6 Quæ vero ſunt ſanctorum Angelorum viæ? Profecto illæ, quas Unigenitus ennarravit, dicens: *Videbitis Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis*. Aſcenſio igitur, & deſcenſio viæ illorum; aſcenſio propter ſe, deſcenſio, vel potius condeſcenſio propter nos. Sic beati illi ſpiritus aſcendunt per contemplationem Dei, deſcendunt per compaſſionem tui, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Aſcendunt ad vultum ejus, deſcendunt ad nutum ejus: quoniam Angelis ſuis mandavit de te. Nec tamen vel deſcendendo viſione gloriæ fraudantur, quia ſemper vident faciem Patris.

4. Viæ Domini, miſericordia & veritas. Pſ. 24. 9. & Mich. 4. 2. Pſ. 24. 10.

7 Puto & vias Domini vultis audire. Multum præſumere videor, ſi me illas promiſero oſtenſurum. Legitur autem de ipſo: *Quoniam docebit nos vias ſuas*. Cui enim alteri crederetur? Docuit itaque vias ſuas, cum aperuit labia Prophetæ, ut diceret: *Univerſæ viæ Domini, miſericordia & veritas*. Ita ad ſingulos, ita ad omnes communiter venit: in miſericordia ſcilicet & veritate. Ubi enim multa jam fuerit de miſeratione præſumptio, ſed oblivio veritatis; non continuo ibi Deus. Sed neque ubi terror multus ex recordatione veritatis; nulla autem de memoria miſericordiæ conſolatio. Nam neque veritatem tenet qui miſericordiam, ubi vere eſt, non agnoſcet; nec vera eſſe ſine veritate miſericordia poteſt. Itaque ubi miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, ſeſe etiam juſtitia & pax oſculantur: nec is abeſſe poteſt, cujus in pace factus eſt locus. Quanta audivimus & cognovimus (ſiquidem patres noſtri annuntiaverunt nobis) ſuper hac copula tam felici miſericordiæ & veritatis! *Miſericordia tua & veritas tua ſuſceperunt me*, ait Propheta: & alio loco. *Miſericordia*, inquit, *tua ante oculos meos eſt, & complacui in veritate tua*. Sed & Dominus ipſe de eo: *Veritas mea & miſericordia mea cum ipſo*.

Utraque copulanda.

Pſ. 39. 12.

Pſ. 25. 3.

Pſ. 88. 25.

8 Sed conſidera etiam manifeſtos adventus Domini, quemadmodum ſcilicet in eo, qui jam præſumptus eſt, miſericordem teneas Salvatorem; porro in eo qui in finem promiſſus eſt, veracem ſuſtineas retributorem. Nam & hinc forte videbitur dictum: *Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus*. Quamvis & in priore quoque adventu recordatus ſit miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael: & in poſteriori, licet judicaturus ſit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua; non tamen futurum judicium fiet ſine miſericordia, niſi forte ei qui non fecerit miſericordiam. Hæc ſunt etenim æternitatis itinera, de quibus apud Prophetam ſic habes: *Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis*

Pſ. 83. 12.

Judicium futurum non erit ſine miſericordia.

Abac. 3. 6.

A *ejus*. Ad manum eſt unde id facillime probare poſſim; ſiquidem *Miſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum*: &: *Veritas Domini manet in æternum*. Ab his itineribus incurvati ſunt colles mundi, ſuperbi dæmones, principes mundi hujus, tenebrarum harum: qui viam veritatis & miſericordiæ neſcierunt, neque meminerunt ſemitarum ejus. Quid illi & veritati, qui mendax eſt & pater ejus? Denique habes manifeſte de eo ſcriptum; *Quoniam in veritate non ſtetit*. Quam vero longe fuerit a miſericordia, etiam inflicta nobis ab illo miſeria noſtra teſtatur. Quando ille unquam miſericors fuit, qui homicida ab initio erat? Poſtremo qui ſibi nequam, cui bonus? Quam nequiſſimus ille ſibi, qui numquam ſuper propria iniquitate dolet, numquam ſuper propria damnatione compungitur! Nimirum falſa præſumptio a via veritatis extrulit, crudelis obſtinatio viam miſericordiæ B interclusit. Inde enim nec in ſe unquam aſſequi, nec a Domino miſericordiam conſequi poteſt. In hunc ergo modum illi tumidi colles incurvati ſunt ab itineribus æternitatis, dum a viis Domini (quæ quidem rectæ ſunt) per anfractus ſuos & diſtorta non tam itinera, quam præcipitia corruerunt. Quam vero prudentius atque utilius alii quidem colles ab his itineribus incurvati & humiliati ſunt ad ſalutem! Non enim incurvati ab his, tamquam ab eorum rectitudine diſſidentes: ſed quod ipſa eos incurvaverunt itinera æternitatis. Annon incurvatos jam cernere eſt colles mundi, dum ſublimes quique ac potentes devota ſubjectione inclinantur ad Dominum, & C ejus veſtigia adorant? Numquid non incurvantur, cum ab ipſa ſua pernicioſa celſitudine vanitatis & crudelitatis, ad humiles ſemitas convertuntur miſericordiæ & veritatis?

Pſ. 102. 17. Pſ. 116. 2.

Joan. 8. 44.

Ibidem.

Obſtinatio diabolo viam miſericordiæ interclusit.

9 Ad iſtas nimirum Domini vias non modo bonorum ſpirituum, ſed etiam electorum viæ hominum diriguntur. Et primus quidem gradus miſero homini emergenti de profundo vitiorum, illa eſt miſericordia, qua miſeretur filio matris ſuæ, miſeretur animæ ſuæ, proinde placens Deo. Imitatur enim qui hujuſmodi eſt, magnum illud divinæ miſerationis opus; compunctus cum eo, qui prior pro eo punctus eſt, moriens & ipſe quodammodo pro ſalute ſua, nec parcens ſibi ipſi. Hæc miſeratio prima excipit redeuntem ad cor, & hæc intra ipſa viſcerum actitatur arcana. Supereſt ut via regia progrediatur, & procedat uſque ad verita- D tem: & quod ſæpiſſime commendamus vobis, cordis contritionem oris confeſſio comitetur. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Converſus ad cor, parvulus fiat in oculis ſuis neceſſe eſt, ſicut Veritas ait: *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum*. Non ergo velit diſſimulare quod non valet neſcire, quam ad nihilum redactus ſit. Non confundatur in lucem prodere veritatis quod non ſine miſerationis affectu viderit in occulto. Sic ingreditur homo miſericordiæ vias & veritatis, vias utique Domini, vias vitæ, & fructus viarum, ſalus eſt viatoris.

Vias Dei homo imitatur per compunctionem.

Et Confeſſionem. Matt. 18. 3.

10 Vias quoque Angelorum ad eaſdem nihilominus tendere manifeſtum eſt. Cum enim aſcendunt ad contemplationem, inquirunt veritatem, de qua & deſide- E derando ſatiantur, & ſatiando deſiderant. Cum vero deſcendunt, faciunt nobiſcum miſericordiam, ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris. Adminiſtratorii enim ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter nos. Plane miniſtri noſtri, non domini noſtri. Et in hoc Unigeniti formam imitantur, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, qui ſtetit inter Diſcipulos tamquam qui miniſtrat. Fructus angelicarum viarum, quod ad ipſos ſpectat, ſua ipſorum beatitudo, & obedientia eſt charitatis: quod autem ad nos pertinet, inde quidem obtentus divinæ gratiæ, hinc vero cuſtodia viæ noſtræ: ſiquidem Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus indigentiis tuis, in omnibus deſideriis tuis. Alioquin facile eſt tibi incurrere vias mortis, ut F videlicet aut de neceſſitate in obſtinationem, aut in præſumptionem de cupiditate prorumpas: quæ quidem jam non hominum, ſed dæmonum viæ ſunt. In quo „ enim tam facile inveniri ſolent homines obſtinati, „ quam in eo, quod ad neceſſitatem pertinere aut ſi- „ mulant, aut arbitrantur? Quidquid moneas, ait ille „ ego quod poſſum, poſſum & non ultra poſſum. Tu, ſi hic ſis, aliter ſentias. Unde vero in præſumptionem, niſi ex quodam impetu vehementioris deſiderii proſilimus?

Viæ Angelorum quomodo tendant ad vias Domini imitandas.

Heb. 1. 14.

Matt. 20. 28.

Viæ dæmonum quomodo incurramus.

* Tepentius.

11 Interim ergo mandavit Angelis ſuis Deus, non quidem ut amoveant te a viis tuis, ſed in eis ipſis te cuſtodiant, & quaſi per vias ſuas, vias tuas dirigant in vias ipſius. Quonam modo, inquis? Nempe ut quod Angelus ex ſola charitate potius agit, ut pro-

Angelorum aſcenſus & deſcenſus, quomodo imitandus.

pia ſaltem neceſſitate compulſos & admonitus, deſcendas, & condeſcendas; exhibere ſcilicet proximo miſericordiam: & rurſum cum eodem Angelo levans deſideria tua, tota animi cupiditate aſcendere ſtudeas ad ſummam & perpetuam veritatem. Hinc enim monemur levare corda noſtra cum manibus; hinc audimus quotidie: *Surſum corda*. Hinc quoque negligentes arguimur, & dicitur nobis: *Filii hominum, uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* EXONERATUM enim cor & leve levatur magis, ut quærat & diligat veritatem. Nec mireris quod in viis Domini ſecum nos admittere, immo & immittere non dedignentur, qui & cuſtodire dignantur in noſtris. Quam felicius tamen in eis ipſi ambulant, quamque ſecurius! Cæterum & ipſi quoque, quamquam longe inferius ab eo qui Veritas ipſa, & ipſa Miſericordia eſt, in miſericordia & veritate verſantur.

Thren. 3. 41. *Pſal. 3. 4.*

B

12 Quam vero congrue ſuis quæque gradibus, ſibique competentibus diſpoſuit Deus! Summam rerum tenet ipſe qui ſummus eſt, ipſe ſupra quem nihil eſt, ultra quem nihil. Porro Angelos tuos non in ſummo quidem poſuit, ſed in tuto; quippe ei qui in ſummo ſtat vicinius adhærentes, ac proinde confirmatos virtute ex alto. Nam homines quidem nec in ſummo, nec in tuto ſunt, ſed in cauto. Denique & in ſolido ſunt, id eſt in terra, habentes locum imum, ſed non infimum, unde & poſſibile, & neceſſe ſit, ut ſibi caveant. Dæmones autem in pendulo hujus aeris vagi * ventoſique vagantur. Indigni ſiquidem cœlos conſcendere, ad terram tamen deſcendere dedignantur. Et hodie quidem illa ſufficiant. Atque utinam ejuſdem ipſius munere ſufficientes ei gratias referre valeamus, ex quo & ſufficientia noſtra eſt. Non enim ſufficientes ſumus vel cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis niſi ipſe dederit nobis qui dat omnibus affluenter, & eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Dei providentia in diſpoſitione rerum.

* al. vani.

C

2. Cor. 3. 5.

SERMO DUODECIMUS

De verſu undecimo: *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, &c.* & de verſu duodecimo: *In manibus portabunt te; &c.*

1 SI meminiſtis, heſterno ſermone vias dæmonum præſumptionem diximus & obſtinationem; nec tacuimus quare id diceremus. Poſſumus tamen, ſi neceſſarium judicatis, vias eorum via adhuc alia inveſtigare. Nam etſi omnimodis eas occultare laborent, multipliciter eos prodit Spiritus-ſanctus, multipliciter in Scripturis ſanctis declarat ſemitas iniquorum. Legimus ſiquidem de eis omnibus, quoniam *in circuitu impii ambulant*. Legimus de eorum principe, quoniam *circuit quærens quem devoret*. Quod & ipſe fateri cogitur in præſentia majeſtatis, cum inter filios Dei adſtans, & unde veniat requiſitus: *Circuivi*, ait, *terram, & perambulavi eam*. Dicamus itaque vias ejus, circuitionem & circumventionem: iſta enim ad nos, illa utitur in ſeipſo. Semper ille extollitur, ſed dejicitur ſemper: ſuperbia ejus aſcendit ſemper, ſemper humiliatur. Numquid non circuitus iſte? Qui enim in circuitu ambulat, proficiſcitur quidem, ſed proficit nihil. Væ homini qui ſequitur hunc circuitum, qui numquam a propria voluntate recedit. Si conaris avellere, paululum ſequi videbitur, ſed in dolo. Circuitus eſt, aliunde reditum parat, non ab ea penitus abducetur. Satagit undique, undique fugitat, hæret tamen ſemper propriæ voluntati.

D

Pſal. 11. 9. *1. Petr. 5. 8.* Viæ dæmonum aliæ, Circuitio, & circumventio. *Job. 1 & 2. 7.*

E

2 Veromtamen ſi mala eſt circuitio propria, longe quidem pejor circumventio aliena. Ea ſiquidem vel maxime diabolum facit. Sed quomodo, Fratres, ut miſerum hominem circumveniat, ſuperbiſſimus ille deſcendit? Vide circuitum impii etiam in hoc ipſo. Oculi ejus omne ſublime vident: attamen ima quoque ipſa curioſe veſtigat, ſed ut magis aſcendat, ut vehementius intumeſcat, & dum conculcaverit humilem, ſibi videatur eſſe ſublimior, ſicut ſcriptum eſt: *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper*. Quam perverſe aſcendentes & deſcendentes Angelos bonos angelus malus æmulatur! Aſcendit ſtudio vanitatis, deſcendit livore malignitatis. Cujus mendax aſcenſio, ejus crudelis deſcenſio eſt: expers ille (ut heri diximus) miſericordiæ & veritatis. Cæterum ſi deſcendunt maligni ut circumveniant, gratias ei cujus mandato deſcendunt & benigni Angeli, ut ſubveniant nobis, ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris. Neque hoc ſolum, ſed. *In manibus*, inquit, *portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum*.

F

Pſal. 9. 2. Aſcenſio & deſcenſio dæmonum.

Verſiculi hujus commendatio.

3 Quanta nobis, Fratres, in hujus Scripturæ verbis & eruditio, & admonitio, & conſolatio exhibetur! Quis in omnibus pſalmis tam magnifice puſillanimes conſolatur, negligentes admonet, erudit ignorantes? Unde id quoque fidelibus ſuis providentia voluit divina præſtare, ut in ore ipſorum verſiculi pſalmi hujus hoc maxime quadrageſimali tempore verſarentur. Nec aliunde quam ex ipſius uſurpatione diaboli ſumpta videtur occaſio, ut in hoc quoque nequiſſimus ille ſervus filiis ſerviat vel invitus. Quid enim tam moleſtum ei, quid nobis eſſe poterat tam jucundum, quam ut etiam malum ejus nobis cooperetur in bonum? *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. Confiteantur Domino miſericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum. Confiteantur, & dicant inter gentes, quoniam magnificavit Dominus facere cum eis. Domine, quid eſt homo quia innotuiſti ei; aut quid apponis erga eum cor tuum? Apponis cor erga eum, geris pro eo ſollicitudinem, curam illius habens. Denique ei mittis Unigenitum tuum, immittis Spiritum tuum, promittis etiam vultum tuum. Et ne quid in cœleſtibus vacet ab opera ſollicitudinis noſtræ, beatos illos ſpiritus propter nos mittis in miniſterium, cuſtodiæ noſtræ deputas, noſtros jubes fieri pædagogos. Parum eſt enim quod facis Angelos tuos Spiritus: facis & Angelos parvulorum. Denique Angeli eorum ſemper vident faciem Patris. Illos utique ſpiritus tam felices, & tuos ad nos, & noſtros ad te Angelos facis.

Dei bonitas in cuſtodia Angelorum.

Matt. 18. 10.

4 *Angelis ſuis mandavit de te*. Mira dignatio, & vere magna dilectio charitatis! Quis enim, quibus, de quo, quid mandavit? Studioſe conſideremus, Fratres, diligenter commendemus memoriæ hoc tam grande mandatum. Quis enim mandavit? cujus ſunt Angeli? cujus mandatis obtemperant? cujus obediunt voluntati? Nempe *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*: nec cunctantur, quin etiam in manibus tollant te. Summa ergo Majeſtas mandavit Angelis, & Angelis ſuis mandavit. Illis utique ſublimibus, tam beatis, tam proximis, ſibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus, & vere domeſticis Dei. Mandavit autem de te. Tu quis es? Domine, quid eſt homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam reputas eum? Quaſi vero non ſit homo putredo, & filius hominis vermis. Sed quid putas mandavit de te? Numquid ſcripſit contra te amaritudines? Numquid ut contra folium, quod vento rapitur, oſtendant potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequantur? Numquid ut tollant impium, ne videat gloriam Dei? Mandandum illud eſt, non mandatum. Non recedas ab adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorare, ne de te illud quandoque mandetur. Quem enim protexerit Deus cœli, non de eo illud mandabitur, ſed pro eo. Et quod interim non mandatur, pro eo differtur, ut ſint omnia propter electos. Denique parantibus ire ſervis, & continuo ſuperſeminata colligere zizania cupientibus, providus Paterfamilias, *ſinite*, inquit, *uſque ad meſſem, ne forte eradicetis ſimul & triticum*. Quomodo igitur tamdiu conſervabitur interea? Hoc plane, hoc opus præſens, hoc mandatum temporis hujus.

Beneficium hoc pie & eleganter expenditur.

Angelorum officium erga homines quod.

Matt. 13. 30.

5 Itaque *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te*. O triticum inter zizania! o granum inter paleas! o lilium inter ſpinas! Gratias ei, Fratres, gratias ei & pro nobis pariter, & pro vobis. PRETIOSUM depoſitum nobis commiſerat, fructum crucis ſuæ, pretium ſanguinis ſui. Non eſt contentus cuſtodia hac tam parum tuta, tam parum utili, tam fragili, tam inſufficienti. Super muros tuos, Hieruſalem, conſtituit cuſtodes. Nempe etiam ipſi qui videntur muri, aut in muro ipſo columnæ, his cuſtodibus egent, & maxime.

6. *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam! reverentiam pro præſentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro cuſtodia. Caute ambula, ut videlicet cui adſunt Angeli, ſicut eis mandatum eſt, in omnibus viis tuis. In quovis diverſorio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiam habe. Tu ne audeas illo præſente, quod vidente me non auderes? An præſentem eſſe dubitas quem non vides? Quid, ſi audires? quid, ſi tangeres? quid, ſi olfaceres? Vide quia non ſolo viſu rerum præſentia comprobatur. Non omnia viſui ſubjacent, nec corporalia quidem: quanto magis ſpiritualia procul ſunt ab omni ſenſu corporeo, & ſpiritualiter potius veſtiganda? Si fidem conſulas, ea tibi angelicam probat præſentiam non deeſſe. Nec dixiſſe piget, quoniam fides probat; quam nimirum Apoſtolus argumentum non apparentium eſſe diffinit. Adſunt igitur, & adſunt tibi, non modo tecum, ſed etiam pro te. Adſunt ut protegant,

Quid ab hominibus exigat.

Hebr. 11. 1.

TOM. III. gant, adſunt ut proſint. Quid tribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? ſiquidem ſoli ei honor & gloria. Quare ei ſoli? quia ipſe mandavit; & omne datum optimum non niſi ab illo eſt.

Jacob 1. 17.

Gratitudo noſtra in Angelos.

7 Verumtamen etſi ille mandavit, ipſis quoque, qui & ei ex tanta charitate obediunt, & nobis ſubveniunt in tanta neceſſitate, ingratos eſſe non licet. Simus ergo devoti, ſimus grati tantis cuſtodibus: redamemus eos, honoremus eos quantum poſſumus, quantum debemus. TOTUS tamen ei reddatur & amor, & honor noſter, a quo tam ipſis, quam nobis eſt totum, unde honorare poſſumus; vel amare, unde amari honorative meremur. Neque enim Apoſtolus ubi ait, *Soli Deo honor & gloria*, prophetico credendus eſt obviare ſermoni, qui ſibi etiam amicos Dei nimis honorificatos eſſe teſtatur. Puto autem ſimile eſſe illud verbum Apoſtoli ei quod item ait: *Nemini quicquam debeatis, niſi ut invicem diligatis*. Siquidem hoc non voluit, ut alia quælibet debita negarentur, præſertim cum idem ipſe dicat: *Cui honorem, honorem*, & cætera in hunc modum. Ut ergo plenius intelligas quid in utroque ſenſerit, quidve monuerit; vide quemadmodum inter radios ſolis minora quælibet luminaria non videntur. Numquid amota modo ſidera arbitramur? numquid extincta? Minime quidem, ſed ampliori claritate quodammodo tecta, interim apparere non poſſe. Sic ergo dilectio, alia quævis debita ſuperans, quaſi ſola regnare debet in nobis, ut quicquid debetur cæteris, ſibi vindicet, & ex dilectione omnia faciamus. Sic divinus prævalere debet honor, & quodammodo præjudicare univerſis, ut ſolus ipſe non modo præ omnibus, ſed in omnibus honoretur. Idipſum ſane putes dictum etiam de amore. Quid enim extra ipſum reliquit cæteris, qui totum cor, totam animam, totam virtutem Domino Deo ſuo in dilectione donavit? In ipſo itaque, Fratres, affectuoſe diligamus Angelos ejus, tamquam futuros aliquando cohæredes noſtros, interim vero actores & tutores a Patre poſitos, & præpoſitos nobis. Nunc enim filii Dei ſumus, etſi nondum appareat quid erimus, eo quod adhuc parvuli ſub tutoribus & actoribus ſimus, tamquam nihil interim differentes a ſervis!

1 Tim. 1. 17.
Pſ. 138. 17.
Rom. 13. 8.
Ibid. 7.
Honor ſoli Deo debitus non excludit honorem ſanctorum.
Idem de amore tenendum.

Fiducia noſtra inde quanta.

8 Cæterum etſi tam parvuli ſumus, & tam magna nobis; nec modo tam magna, ſed & tam pericula via reſtat; quid tamen ſub tantis cuſtodibus timeamus? Nec ſuperari, nec ſeduci, minus autem ſeducere poſſunt qui cuſtodiunt nos in omnibus viis noſtris. Fideles ſunt, prudentes ſunt, potentes ſunt: quid trepidamus? Tantum ſequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei cœli commoremur. Vide enim quam tibi neceſſaria ſit iſta protectio, iſta cuſtodia in omnibus viis tuis. *In manibus*, inquit, *portabunt te, ne umquam offendas ad lapidem pedem tuum*. Parum tibi videtur, quod ſit lapis offenſionis in via? Conſidera quæ ſequuntur: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*. Quam neceſſarius pædagogus, immo etiam bajulus, præſertim parvulo inter hæc gradienti! *In manibus*, inquit, *portabunt te*. In tuis quidem viis cuſtodient te, & deducent parvulum qua poteſt parvulus ambulare. Cæterum non te patientur tentari ſupra quam ſuſtinere potes, ſed in manibus tollent, ut pertranſeas offendiculum. Quam facile tranſit qui illis portatur in manibus! quam ſuaviter (juxta vulgare proverbium) natat, cujus alter ſuſtinet mentum!

Angelorum protectio quam nobis neceſſaria.

In tentationibus & tribulationibus invocandi.

9 Quoties ergo graviſſima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca cuſtodem tuum, ductorem tuum, adjutorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. Inclama eum, & dic: Domine, ſalva nos perimus. Non dormit, neque dormitat: etſi ad tempus quandoque diſſimulet, ne forte periculoſius ab illius te manibus ipſe præcipites, ſi te eis ignoraveris ſuſtentatum. Spirituales enim ſunt manus illæ, & auxilia utique ſpiritualia, quæ ſingulis electorum pro cujuſque diſcriminis modo & objectæ difficultatis, tamquam lapideæ molis quantitate, ab his qui ſibi deputati ſunt Angelis ſpiritualiter & multipliciter exhibentur. Dico ego tamen aliqua ex his quæ communia magis arbitror, & paucis qui inter vos ſunt inexperta. Turbatur aliquis vehementer, ſeu corporali quovis incommodo, ſeu tribulatione aliqua ſæculari, ſeu acedia ſpiritus & quadam animi defectione langueſcens? Jam tentari incipit ſupra quam valeat ſuſtinere, jam impinget, & offendet in lapidem, ſi non fuerit qui ſubveniat. Quis vero eſt lapis iſte? Ego illum intelligo lapidem offenſionis, & petram ſcandali, in quam ſi offenderit quis, collidetur: ſuper quem vero ceciderit, conteret eum: lapidem utique angularem, electum, pretioſum, qui eſt Dominus Chriſtus. In hunc lapidem offendere, eſt murmurare adverſus eum, ſcandalizari a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. Itaque opus illi eſt angelica ope, angelica conſolatione, angelicis manibus, qui jam defecit, jam propemodum offendit in lapidem. Et vere offendit in lapidem qui murmurat, & blaſphemat, ſeipſum collidens, non eum in quem furibundus impingit.

Matth. 8. 25.
Murmuratores in Chriſtum offendunt.

10 Arbitror ſane velut duabus quibuſdam manibus ejuſmodi homines interdum ab Angelis ſupportari, ut quodammodo non ſentientes tranſeant quod tantopere formidabant; nec parum mirentur poſtmodum tam ſuper poſteriori facilitate, quam ſuper difficultate priori. Vultis ſcire quas [a] intelligam duas manus? Duplicem utique demonſtrationem, dum videlicet hinc quidem tribulationis brevitas, inde æternitas retributionis oſtenditur; aut magis pingitur, vel imprimitur cordi, ut intimo affectu ſentiamus, quoniam momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Quis vero iſtas tam bonas per bonos non credat fieri, cum certum ſit, quod e contrario malæ utique fiant immiſſiones per angelos malos? Habetote familiares Angelos, Fratres mei, frequentate eos ſedula cogitatione & devota oratione, qui ſemper vobis adſunt ad cuſtodiam & conſolationem.

Angelorum cuſtodum manus duæ.

SERMO DECIMUS TERTIUS.

De verſu duodecimo: *In manibus portabunt te, &c.*

Animæ defunctorum manibus Angelorum deportantur in cœlum.

1 POſſumus hunc verſum; qui in manibus eſt, videlicet, *In manibus portabunt te, &c.* non modo de præſenti conſolatione dictum accipere, ſed etiam de futura. Nempe cuſtodiunt nos in viis noſtris Angeli ſancti; ſed via finita, quod eſt utique vita finita) in manibus tollunt. Nec enim deſunt nobis teſtes fideles. Proxime lectum eſt vobis de beatiſſimo Patre noſtro, vere per omnia Benedicto, quod dum intentam oculorum aciem in ſplendore coruſcæ lucis habere videretur, vidit Germani [b] animam Capuani Epiſcopi in ſphæra ignea ab Angelis in cœlum deferri. Sed quid hujuſmodi teſtimonia requiramus? Ipſa in Evangelio Veritas de mendico & ulceroſo ait, quoniam *portatus eſt ab Angelis in ſinum Abrahæ*. Neque enim in illa tam nova nobis, tamque incognita regione ambulare ipſi poſſemus, præſertim cum tantus ſit lapis in via. Quis lapis? Qui in lapidibus olim conſueverat adorari, qui lapides obtulit Domino, dicens: *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Porro pes tuus, affectio tua: pes animæ quam in manibus Angeli portant, ne offendas ad lapidem pedem tuum. Quomodo enim non vehementiſſime turbaretur anima, ſi ſola hinc egrederetur; ſi illas ſine conſolatione ingrederetur vias; ſi inter illius lapides ſuis pedibus graderetur?

Luc. 16. 22.
Matth. 4. 3.

2 Enim vero manifeſtius audi, quam neceſſe habes aportari in manibus alienis, nec aliis, quam angelicis tamen. *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*. Quid inter hæc faceret pes humanus? Quid humanæ affectionis inter tam horribilia [*] monſtra conſtaret? Nempe nequitiæ ſpirituales ſunt, & quidem non incongruis appellationibus deſignatæ: Siquidem & de his dictum, quod nequaquam vobis excidiſſe reor: *Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis*. Quis vero ſcire poteſt, an diviſæ ſint inter eos operationes malitiæ, miniſteria iniquitatis, ut ex diverſis officiis, vel [*] potius maleficiis, vocabula quoque diverſa ſortiri, nominentur, alius quidem aſpis, alius vero baſiliſcus, alius autem leo, & alius draco; quod videlicet ſuo quidem inviſibili modo varie noceant, quaſi alius morſu, alius viſu, alius rugitu vel ictu, alius flatu? Legi etiam de quodam genere dæmoniorum, quod non ejiciatur niſi in oratione & jejunio; nihil potuerat namque verbum apoſtolicæ increpationis ad illud. Quomodo non illud aſpis erat? illa utique de pſalmo aſpis ſurda, & obturans aures ſuas, ne vocem audiat incantantis? Vis non terreri a tam terrifico monſtro? Vis ſecurus poſt mortem ambulare ſuper aſpidem illam? Cave ne interim poſt eam ambules: cave ne imiteris, & non erit quod paveas in futuro.

[*] *al. terribilia.*
Dæmonum ex diverſis maleficiis diverſa nomina.
[*] *al. quia.*
Matt. 17. 20.
Pſalm. 57. 5.

3 Enim vero vitium eſt, cui reor ejuſmodi ſpiritum dominari; & ſi vultis ſcire, ipſa eſt circuitio, a qua vobis heſterno ſermone monuimus eſſe cavendum: ipſa obſtinatio eſt, adverſus quam pridie loquebamur. Nec enim piget, quoties datur occaſio, ab hac tam gravi

Vitia dæmonum, circuitio & obſtinatio, quantopere cavenda.

a Illinc patet, ſermonem hunc habitum fuiſſe proxime poſt feſtum

b. Benedicti, de quo id legitur apud Greg. M. in lib. 2. Dial. c. 35.

gravi peſte præmunire vos, ut eam omnimodis fugiatis; quod hæc quidem ſit SUMMA QUÆDAM RELIGIONIS SUBVERSIO, & vere, juxta teſtimonium Legiſlatoris, *venenum aſpidum inſanabile*. Dicitur aſpis in alteram aurem, quam preſſius poteſt terræ infigere; inde vero alteram caudæ immiſſione nihilominus obturare, ne audiat. Quid ad hæc incantantis vox, quod ſermo faciat prædicantis? Orabo pro eo, humiliabo in jejunio animam meam, baptizabor pro mortuo uberrimo quodam profluvio lachrymarum, apud quem viderim nihil humanæ incantationis quamlibet ſapientiam, nihil quantamcumque admonitionis induſtriam prævalere. Noverit tamen vir pertinax, non cœlo ſeſe, ſed ſolo infigere caput, quod ſapientia, quæ deſurſum eſt, non modo pudica, ſed & pacifica ſit: hæc autem magis, ut ita dicam, aſpidica, niſi terrena eſſe non poteſt. Sed nec adeo obſurdeſceret, niſi cauda quoque obturaret auditum. Quæ eſt hæc cauda? Finis intentionis humanæ. Hæc ſurditas deſperata, dum hinc quidem, velut terræ infixus, propriæ quiſque inhæret voluntati: inde, velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo quod deſiderat adipiſci. Nolite obſecro, Fratres, nolite obturare aures, nolite aliquando obdurare corda veſtra. Inde enim tam mordax & amarus ſermo invenitur in ore hominis obſtinati, quod nulla ad eum penetrare queat benevolentia monitoris. Inde aſpidis virus in linguæ aculeo perſeverat, quod adverſus linguam incantatoris tanto ſe ſtudio obturavit.

Deut. 32. 33.

Obſtinati & pertinaces aſpidi ſimiles.

4 At baſiliſcus, ut ajunt, venenum in oculo gerit, peſſimum animal, & præ omnibus execrabile. Noſſe cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum faſcinantem? Invidiam cogitato. Quid vero invidere, niſi malum videre eſt? Si non eſſet ille baſiliſcus, numquam per ejus invidiam mors intraſſet in orbem terrarum. Væ homini miſero, quod invidum non prævidit. Superemus & vitium hoc, dum adhuc vivimus, ſi poſt mortem volumus miniſtrum tantæ nequitiæ non timere. Nemo alterius bonum invido aſpiciat oculo. Nempe hoc ipſum jam, quod in ſe eſt, tabe ſua illud inficere, & quodammodo interficere eſt. Qui hominem odit, homicidam illum Veritas ipſa teſtatur. Quid & ille qui bonum odit in homine? numquid non homicida poterit appellari? Adhuc vivit homo, & ille jam reus eſt mortis ejus. Ad hunc ardet ignis, quem Dominus Jeſus miſit in terram, & invidus, tamquam qui ſpiritum extinxerit, jam damnatur.

Invidia baſiliſco ſimilis.

1. Joan. 3. 15.

5 Væ vobis a dracone. Immanis eſt beſtia, flatu igneo quicquid attigerit necat; non modo beſtias terræ, ſed & volucres cœli. Haud alium ego draconem hunc, quam ſpiritum iracundiæ reor. Quantos etiam ſublimes (ut videbatur) vitæ, flatu hujus draconis miſere ſatis adultos, turpiter in ejus os ingeminum cecidiſſe? Quam melius ſibi ipſis iraſci potuerant, ne peccarent? Nimirum affectio naturalis ira hominum eſt: ſed abutentibus bono naturæ gravius perditio eſt, & miſeranda pernicies. Occupemus illam, Fratres, in quibus expedit, ne forte ad inutilia, illicitaque prorumpat. Sic nimirum ſolet amorem amor expungere, ſolet timor timore depelli. *Nolite timere eos qui corpus occidunt*, ait Dominus, *animæ autem non habent quid faciant*: & confeſtim: *Oſtendam autem*, ait, *vobis quem timeatis. Timete autem eum qui poteſtatem habet corpus & animam mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete*: ac ſi manifeſtius dicat: Hunc timete, ne illos timeatis. Repleat vos ſpiritus timoris Domini, & timor alienus locum non habebit in vobis. Et ego vobis dico, non autem ego, ſed Veritas; non ego, ſed Dominus: NOLITE IRASCI eis qui tranſitoria vobis auferunt, qui convicia inferunt, qui ingerunt forte ſupplicia, & præter * hæc faciunt nihil. Oſtendam autem vobis cui debeatis iraſci. Iraſcimini ei, quæ ſola vobis nocere poteſt; ſola facere, ut omnia illa non proſint. Vultis ſcire quænam illa ſit? Iniquitas propria. Ita dico vobis, huic iraſcimini. Nulla enim nocebit adverſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. Qui perfecte huic iraſcitur, cæteris non movetur; magis & amplectitur ea. *Ego*, inquit, *in flagella paratus ſum*. Sit damnum, ſit convicium, ſit læſio corporalis; paratus ſum, & non ſum turbatus: quoniam dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quidni exteriora omnia parvi pendam in hujus æſtimatione doloris? *Filius*, inquit, *uteri mei perſequitur me: & convicianti ſervulo indignabor?* Cor meum dereliquit me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum; & damna temporalia plangam, aut incommoda corporalia reputabo?

Iracundia draconis.

Ira eſt affectio naturalis, ſed per abuſum pernicioſa.

Luc. 12. 4.

Ira ſecundum ſolis peccatis.

* *al.* poſt.

Pſal. 37. 18.

2. Reg. 16. 11

6 Hinc nimirum non modo manſuetudo oritur, cui

draconis flatus non nocent; ſed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat. *Adverſarius veſter tamquam leo rugiens*, ait Petrus: Gratias magno illi Leoni de tribu Juda: rugire ille poteſt; ferire non poteſt. Rugiat quantum vult: tantum non fugiat ovis Chriſti. Quanta minitatur, quanta exaggerat, quanta intentat! Non ſimus beſtiæ, ut nos proſternat vacuus ille rugitus. Sic enim perhibent qui talia curioſius veſtigaverunt, ad rugitum leonis nullam beſtiam ſtare poſſe, ne eam quidem quæ adverſus ictum ejus tota animoſitate repugnat: & plerumque ſuperat ferientem, quæ non ſuſtinet rugientem. Vere beſtia, vere rationis expers, qui tam puſillanimis eſt, ut ſolo timore cedat; qui ſola furori exaggeratione laboris victus, ante conflictum, non telo, ſed tuba proſternitur. *Nondum reſtitiſtis uſque ad ſanguinem*, ait ſtrenuus ille dux, qui leonis hujus noverat vanum eſſe rugitum. Et alius quidam: *Reſiſtite*, inquit, *diabolo, & fugiet a vobis*.

1. Pet. 5. 8.

Diabolus leo piis non timendus.

Hebr. 12. 4.

Jacob. 4. 7.

SERMO DECIMUSQUARTUS.

De verſu decimo-tertio: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, &c.*

1 AGamus, Fratres, gratias Factori noſtro, benefactori noſtro, redemptori noſtro, remuneratori noſtro, aut potius ſpei noſtræ. Ipſe enim retributor, ipſe retributio noſtra: nec aliud jam, quam ipſum expectamus ab ipſo. Primum quod nobis præſtitit, nos ipſi ſumus: ſiquidem ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Parum-ne tibi videtur iſtud, quia te fecit? Cogita qualem te fecit: nempe etiam ſecundum corpus egregiam creaturam, ſed ſecundum animam magis, utpote imagine Creatoris inſignem, rationis participem, capacem beatitudinis ſempiternæ: porro ſecundum ambo ſimul præ cæteris creaturis maxime admirandam, cohærentem ſibi incomprehenſibili artificio, inveſtigabili ſapientia Conditoris. Itaque tam magnum hoc donum, quam magna res homo. Sed quam gratuitum putas? Planum eſt, quia nihil ante promeruit qui penitus nihil fuit. An poſtea ſperabatur gratiam retributurus auctori? *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Non igitur neceſſariam retributurus gratiam ei, qui ſic per omnia ſibi ſufficit; ſed devotas relaturus gratias ei; qui ſic meruit, ſperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorum lumen, ſi quis uſum aurium, ſi quis narium, ſi quis manuum, ſi quis pedum tibi præpeditum aliquando reparaſſe videretur officium, ſi quis ſopitam quavis occaſione excitaſſet in te rationem: quis non alius tibi vehementiſſime ſuccenſeret, ſi quando forte beneficii hujus immemorem te; aut benefactori deprehendiſſet ingratum? Enimvero Dominus Deus tuus, ipſa etiam tibi inſtrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modo fecit, ſed & compegit etiam, & formavit, ac ſuo quodque illuſtravit officio: Quomodo non in his omni jure ſibi gratias exigit ampliores?

Deo quadrifariam debemus gratiarum actionem.

1. Ob beneficium creationis.

Pſ. 15. 12.

2 Nam ne hoc quidem, licet maximo, contentus munere, qui dedit ut eſſes qui ante non fueras, adjecit etiam unde ſubſiſteres qui jam eras. Nec minus liberaliter hoc, quam illud mirabiliter eſt operatus. *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*. Quid vero poſtea? *Et præſit piſcibus maris, & beſtiis terræ, & volatilibus cœli*. Nam & cœleſtia ſeſe elementa in uſus creaſſe tuos ante docuerat. Nempe facta memorantur, ut eſſent *in ſigna, & tempora, & dies & annos*. Cui putas? Nulli utique, niſi tibi. Ceteræ ſiquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Quam copioſus in ſecundo hoc beneficio, quam liberaliſſimus fuit! QUANTA tibi largitus eſt ad ſuſtentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad conſolationem, quanta ex hoc jam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem! Verum hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico, dupliciter gratis? Sine merito tuo, ſine labore ſuo. Nempe *dixit, & facta ſunt*. An idcirco minus devotus, minus obnoxius, minus gratus es, quod hæc quidem ſicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? PERVERSI cordis eſt occaſiones ingratitudinis veſtigare. Nemo id facit, niſi qui etiam gratis eſt ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus utile, quod præſtanti minime difficile fuit. Alioquin ſi forte quod ei laborioſum, tibi magis commodum ducis, ex teipſo tibi judicium hoc; nec te alibi illud putem, quam apud te didiciſſe. Sic præſtares libentius ipſe fratri tuo abſque incommodo tuo. Verum etſi gratis præſtare velles, nolles tamen ut hanc tibi ille prætenderet ingratitudinis cauſam.

2. Ob creationem aliarum rerum propter nos.

Gen. 1. 26.

Pſal. 32. 9.

TOMO III. 3. Ob beneficium redemptionis.

3 Cæterum ex hoc jam tertium opus tuæ redemptionis attende. Non eſt velamen excuſationis, liboratum prorſus in ea. Gratis hoc quoque præſtitum eſt, ſed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum, plane nos gratis. Salvus factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. Quid adhuc dormitat affectio? Immo vero mortua eſt illa: non dormit quæ huic beneficio non reſpondet, quæ ſe totam non effundit in gratiarum actionem, & vocem laudis. Nam & cætera duo evidentiſſime tertium hoc commendat, ut in eis quoque vera fuiſſe dilectio comprobetur; non propterea de facili præſtans quod nollet aliter, ſed quod non aliter oporteret. Itaque fecit te Deus tuus, fecit tam multa propter te, fecit propter te & ſemetipſum. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Quid adhuc reſtat? Factus eſt ipſe tecum caro una: te quoque ſecum faciet ſpiritum unum. Non recedant hæc quatuor a corde tuo, non ab ore, non a memoria, non ab affectione. Hæc cogita ſemper, in his jugiter delectare. His velut quibuſdam ſtimulis urgens ſollicita animam tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum, qui tam multipliciter ſuum tibi erga te commendat amorem. Memento ſane quod idem ait: *Si diligitis me, mandata mea ſervate*. Serva igitur mandata Creatoris tui, ſerva mandata benefactoris tui, remuneratoris tui.

Joan. 1. 14. 4. Ob beneficium remunerationis.

Joan. 14. 15.

4 Sed ſi hæc quatuor, quot ſunt mandata? Omnes novimus decem eſſe. Itaque per quaternarium hunc decalogum legis multiplicans, veram habes quadrageſimam, tenes quadrageſimam ſpiritualem. Tantum ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Cave ſerpentis aſtutiam, obſerva inſidias inimici. Nempe quadruplici tentamento quadrifariam impedire conatur actionem quam exigeris gratiarum. Tentatus eſt in his omnibus Chriſtus, ut veraciter ab Apoſtolo ſcriberetur *: *Tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*. Erit forte qui miretur & dicat, quartam ſeſe Domini tentationem non legiſſe. Verum, ut ego arbitror, non hoc diceret, ſi legiſſe ſe meminiſſet, quoniam *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*. Hoc enim qui meminit, non ea tantum triplici tentatione tentatum fuiſſe Dominum arbitratur, quæ facta eſt in jejunio deſerti, in pinnaculo templi, in vertice montis. Sane in his omnibus erat manifeſta tentatio. Verum illa quæ extunc, & deinceps uſque ad mortem crucis ei non defuit, etſi occultior, vehementior tamen fuit. Nec hoc quoque a propoſita ſimilitudine videbitur * abhorrere. Nam & tria illa beneficia, quæ jam tranſiere, evidentiſſima & in lucem poſita eſſe noſcuntur. Sane quod ad ſpem vitæ æternæ pertinet, nondum exhibitum, necdum propalatum eſt nobis. Nihil proinde mirum, ſi ſit minus aperta tentatio, ubi etiam cauſa tentationis occulta. Cæterum & diuturnior, & validior ipſa eſt, quod adverſus ſpem noſtram quidquid habet malignitatis exſerat inimicus.

* al. ſcribitur. Hebr. 4. 5.

Job. 7. 1. Tentationes Domini quatuor.

* al. videtur.

Tentatio contra ſpem occulta, ſed graviſſima.

5 Itaque primo quidem ut Auctori naturæ ingratos faciat, ampliorem ingerit pro natura ſollicitudinem, quemadmodum etiam ipſi Chriſto eſurienti auſus eſt dicere: *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Quaſi vero figmentum noſtrum ignoret ipſe qui finxit, aut non curet homines qui cœli volucres paſcit. Quam vero ingratus eſt ei, qui propter hominem univerſum hunc condidit mundum, quiſquis, ut ſubſtantiam ejus quam concupiſcit obtineat, procidens non veretur adorare malignum? *Hæc omnia*, inquit, *tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*. Tu-ne illa feciſti miſer? Quomodo dabis quæ ille creavit? Aut quomodo abs te ſperanda, quomodo tua adoratione petenda, quæ ab illo condita, in illius poſita ſunt ditione? Jam in hoc quod ait: *Mitte te deorſum*, cave tibi, quicumque es qui templi pinnaculum conſcendiſti; cave tibi ſpeculator domus Domini; cave tibi, qui in Eccleſia Chriſti locum cerneris tenere ſublimem. Quam ingratus enim, immo quam injurioſus es illi magno ſacramento pietatis, ſi in illo quæſtum æſtimes pietatem! quam infidelis ei es, qui miniſterium hoc ſanguine proprio conſecravit, ſi in eo quæras gloriam tuam, quæ nihil eſt; quæras quæ tua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti! Quam indigne reſpondens ejus dignationi, qui in diſpenſatione humilitatis ſuæ ſublimem eſſe te fecit, cœleſtia tibi ſacramenta commiſit, cœleſtem, forte & ampliorem, quam ipſis ſpiritibus cœleſtibus, tradidit poteſtatem; ſi deorſum ipſe te mittas, ſapiens non quæ ſurſum, ſed quæ ſuper terram! Sed & omnis qui de virtutum eminentia ad inanis gloriæ ſeſe demittit & dejicit appetitum, haud dubium quin Domino virtutum, qui tanta inter nos toleravit, ut nobis formam hujus imprimeret ſanctitatis, pro gratia contumeliam reddat.

Tentatio de rebus vitæ neceſſariis. Matt. 4. 3.

Prælatos Deo ingratos monet.

6 Conſideremus diligentius, Fratres, ne forte prima illa tentatio, quæ corporalis neceſſitatis occaſione animum turbat, aſpidi debeat comparari. Hoc enim animal quodammodo violento * morſu nocet, obturat aurem, ne audiat vocem incantantis. Quid vero agere nititur in hac parte tentator, niſi ut adverſus conſolationem fidei aurem cordis obſtruat & obturet? Sed non profecit inimicus in eo, non illius præcluſit auditum, qui ait: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Nam in eo quod ait: *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*; in malum inſidiantis ſuadibilem ſibilum animadvertite draconis. Ferunt illum in arena latitantem, etiam aves volantes flatu attrahere venenato. Quam venenatus hic flatus fuit: *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me!* Verum non erat illa qualibet avis: nihil potuit draconis flatus ad illam.

Tentatio corporalis neceſſitatis aſpidi comparatur. * al. violentum.

Matt. 4. 4.

Ambitio draconi.

7 De baſiliſco quid dicemus? Monſtruoſius cæteris ſolo viſu hominem inficere, & interficere perhibetur. Ni fallor, vana gloria eſt. *Videte*, inquit, *ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis*: ac ſi dicat; Cavete oculos baſiliſci. Sed cui nocere dicitur baſiliſcus? Ei qui non videt baſiliſcum. Alioquin ſi prior eum videas, jam non tibi nocet, ut ajunt: magis moritur ipſe. Ita eſt, Fratres. NON VIDENTES NECAT INANIS GLORIA, cæcos & negligentes, qui ſe ei oſtentant, qui ſe exponunt; & non potius ipſi inſpiciunt, non attendunt, non diſcutiunt illam; non vident denique, quam ſit frivola, quam ſit caduca, quam vana, quam inutilis. Si quis enim eum intueatur hoc modo, moritur baſiliſcus: nec jam occidit eum gloria, ſed occiditur magis, & occidit ei, quodammodo verſa in pulverem, immo redacta in nihilum. Puto autem, non eſt quærere, quid ad inanem gloriam ea tentatio viſa ſit pertinere, ubi dictum eſt: *Si filius Dei es, mitte te deorſum*. Ut quid enim hoc, niſi ut videretur, ut laudaretur a baſiliſco.

Vana gloria baſiliſco. Matt. 6. 1.

Quomodo extinguenda tentatio vanæ gloriæ.

Matt. 4. 6.

8 Et vide quomodo ſeipſum occultaverit baſiliſcus, quaſi ut non poſſet ante videri. *Scriptum eſt*, inquit, *quoniam Angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te*. Quid ſcriptum eſt, maligne, quid ſcriptum eſt? *Angelis ſuis mandavit de te*. Quid mandavit? Animadvertite & videte, quoniam ſubticuit malignus & fraudulentus, quod malignitatis ſuæ commenta diſſolveret. Quid enim mandavit? Nempe quod in pſalmo ſequitur; *Ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. Numquid in præcipitiis? Qualis via hæc de pinnaculo templi mittere ſe deorſum? Non eſt via hæc, ſed ruina; & ſi via, tua eſt, non illius. Fruſtra in tentationem capitis intorſiſti quod ſcriptum eſt ad corporis conſolationem. Huic enim neceſſe eſt cuſtodiri, cui timendum, ne offendat ad lapidem pedem ſuum. Non eſt quod cuſtodiatur, cui non eſt quod timeatur. Quid vero taces & illud quod ſequitur: *Super aſpidem et baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem?* Te enim hæc parabola tangit. Monſtruoſa malignitas monſtruoſis appellationibus conculcanda ſignatur; nec modo ab ipſo capite, ſed etiam a corpore univerſo. Siquidem advertis Dominum poſt trinam confuſionem hanc, non jam ſerpentina calliditate, ſed crudelitate uſus eſt leonina, uſque ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Sed manifeſte etiam leonem te conculcavit Leo de tribu Juda. Sic & adverſum nos, Fratres, ut in cæteris omnibus viderit ſeſe fruſtratum, toto jam furore perſecutionem ſuſcitat, qualis non fuerit ab initio, ut vehementia tribulationis regnum cœleſte ſperantibus intercludat. Felix anima, quæ & ipſum leonem potenti virtute conculcans, violenter illud rapere prævalebit!

Diaboli fraus in tentatione ex Scriptura.

Perſecutio ultima tentationum.

9 Ex hoc itaque, dilectiſſimi, tamquam ſuper aſpidem & baſiliſcum cautius & ſollicitius ambulemus? Caveamus omnem radicem amaritudinis, ut nemo noſtrum mordax inveniatur, nemo audax vel ardens, nemo inexorabilis aut rebellis. Nec vero deorſum mittamus nos, ſeu tranſcendamus & tranſiliamus * lethalem gloriæ temporalis obtutum, ut quomodo ſcriptum eſt: *Fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum*; conculcemus quoque leonem pariter & draconem; ut neque illius rugitus terreat, nec iſtius flatus inficiat. Videntur hæc quatuor monſtra affectionibus æque quatuor, ſingula ſingulis incubare. Cui ergo potiſſimum draco inſidiatur? Æſtimo quia cupiditati, quod hanc noverit eſſe radicem malorum omnium, & quæ proxime cor ſubvertat. Inde enim etiam quaſi conſulens dixit: *Hæc omnia tibi dabo*. Nam de leone quidem manifeſtum eſt, quod non niſi ad januam timoris terrificos det rugitus. Porro triſtitiæ fores aſpis obſervat, quod eas maxime morſibus ſuis pervias arbitretur: Unde & ad Chriſtum Dominum, donec jam eſurientem cerneret, non acceſſit. E contra ſane caveat neceſſe eſt lætitia

* al. tranſeamus.

Prov. 1. 17.

Quatuor Monſtra 4. affectionibus incubantia.

Matt. 4. 9.

titia

titia baſiliſcum, quod eo potiſſimum alitu venenatos ingerere ſoleat radios oculorum; nec vana gloria niſi ob lætitiæ noceat vanitatem.

Quatuor virtutes totidem tentationibus oppoſitæ.

10 Illud quoque conſidera, an forte virtutes quatuor, quatuor his tentationibus opponere valeamus. Leo rugiet, quis non timebit? Si quis ille fuerit, fortis erit. Sed fruſtrato leone, draco abſconditur in arena, ut virulentis flatibus attrahat animam, inſufflans ei quodammodo concupiſcentiam terrenorum. Quis, putas, illius prætervitabit inſidias? Nemo utique, niſi prudens. At forte dum ad iſta deſcendere caves, urget ſquis moleſtia: & ecce protinus aſpis adeſt: nam opportunum tempus ſibi inveniſſe videtur. Quis non exaſperabitur ab aſpide iſta? Nempe vir temperans & modeſtus, qui ſciat abundare, & penuriam pati. Puto ex hac occaſione faſcinare te volet male blandiens oculus nequam. Quis avertet faciem ſuam? Profecto juſtus, qui non modo non ipſe ſibi accipere gloriam quæ Dei eſt, ſed ne ab alio quidem recipere velit oblatam: ſi tamen ille ſit juſtus, qui juſte quod juſtum eſt exequatur; qui juſtitiam ſuam non faciat coram hominibus; qui denique, etſi juſtus fuerit, caput non

Juſtitia in humilitate.

levet. Hæc enim VIRTUS ſpecialiter in humilitate conſiſtit, hæc intentionem purgat, hæc quoque meritum omne eo veracius & efficacius obtinet, quo minus arrogat ſibi.

SERMO DECIMUS-QUINTUS.

De verſu decimo-quarto: *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.*

Matt. 11. 28.

1 VEnite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis; & ego reficiam vos, dicit Dominus. *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Laborantes ad refectionem invitat, ad requiem provocat oneratos. Non tamen interim onus ſubtrahit, aut laborem; magis autem onere alio, alio labore commutat: ſed onere levi, ſuavi jugo, in quibus requies ac refectio, etſi minus appareat, tamen inveniatur. Grave onus iniquitas, ſedens ſuper talentum plumbi. Sub hac gemebat ſarcina qui dicebat: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.* Quod ergo onus Chriſti, quod onus leve? Ut quidem ego ſentio, ONUS BENEFICIORUM. Dulce onus, ſed ei qui ſentit, ei qui experitur. Alioquin ſi non invenias, ſi non advertas, grave omnino & periculoſum. Oneriferum animal homo tempore ſuæ mortalitatis: Si adhuc portat peccata ſua, onus eſt grave: ſi jam forte exoneratus eſt a peccatis, minus quidem grave; ſed, ſi ſanum ſapiat, non minus grande onus inveniet hanc ipſam, quam diximus, exonerationem. ONERAT nos cum exonerat Deus: onerat beneficio, cum exonerat a peccato. Vox onerati: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Vox onerati: *Exi a me, quia homo peccator ſum, Domine.* Vox onerati: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus, timui Deum.* Semper, inquit, timui: ſicut ante, ſic poſt acceptam indulgentiam peccatorum. BEATUS HOMO qui ita ſemper eſt pavidus; nec minori angitur ſollicitudine, ne forte obruatur tam beneficiis, quam peccatis.

Zach. 5. 7.
Pſal. 37. 5.
Onus Chriſti onus beneficiorum.
Pſ. 115. 12.
Luc. 5. 8.
Job. 31. 23.

2 Ad hoc ſiquidem divina nobis tam ſedula erga nos, & tam profuſa beneficentia commendatur, ut ſollicitemur ad gratiam, invitemur ad dilectionem. *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Quid ultra potuit tibi facere, & non fecit? Novi quid cogites, ingenua creatura. Habes gratiam Angelis Domini, ſed ad ipſum ambis Dominum Angelorum. Oras & optas, ut nuntiis non contentus, ipſe quoque, qui loquebatur, adſit: nec te quaſi per medium, ſed ſui oris oſculo oſculetur. Audiſti ſuper aſpidem & baſiliſcum, leonem pariter & draconem tibi ambulandum fore, nec ſuper dracone ipſo victoriam Michaelis & Angelorum ejus ignoras. Verumtamen non Michaeli, ſed Domino clamant deſideria tua: *Libera me, & pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me.* Hoc nempe eſt non modo aliis, ſed ipſis quoque altioribus altius captare refugium, ut ex ſententia profitenti, *quoniam tu es Domine ſpes mea*, merito reſpondeatur: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum.*

Job. 17. 3.

3 Non enim dedignatur eſſe ſpes miſerorum miſerator & miſericors Dominus; non ſeipſum liberatorem ſimul & protectorem in ſe ſperantibus exhibere recuſat. *Quoniam in me ſperavit*, inquit, *liberabo eum; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Nempe niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam, ſive ille homo, ſive etiam Angelus eſſet. Montes in circuitu Hieruſalem: ſed parum hoc, immo nihil hoc foret, ſi non etiam Dominus in circuitu eſſet populi ſui. Merito proinde in Cantico ſponſa deſcribitur, inventis licet vigilibus, (immo ab eis magis inventa, nec enim eos ipſa quærebat) non ſubſtitiſſe, nec contenta fuiſſe vigilibus, ſed percontata breviter de dilecto, ad ipſum ocius pervolaſſe. Erat enim cor ejus non in vigilibus, ſed in Domino fiduciam habens; & aliter forte ſuadentibus ajebat: *In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ, Tranſmigra in montem ſicut paſſer?* Minus vigilanter id obſervarant Corinthii, cum offenſis quaſi vigilibus ſecederent apud eos, & minime pertranſirent. *Ego quidem Cephæ, ego autem Pauli* ajunt, *ego vero Apollo.* Sed quid fecerunt vigiles ſobrii, vigiles circumſpecti? Non enim poterant ſibi ſuſcipere ſponſam, qui bene eam æmulabantur, qui æmulabantur Dei æmulatione, qui deſponderant uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. *Percuſſerunt me & vulneraverunt me*, ait. Ut quid ita? Ni fallor, urgebant ut pertranſiret, perinde inventura dilectum. Denique etiam *tulerunt pallium meum*, inquit, haud dubium quin ut curreret expedita. Animadvertere eſt quam valide percutiat, quibus ſagittis Apoſtolus vulneret eos, qui divertiſſe apud vigiles videbantur. *Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Et item: *Cum enim dicit quis, Ego ſum Pauli; alius autem, Ego ſum Apollo: nonne homines eſtis? Quid ergo eſt Apollo, quid vero Paulus? Miniſtri ejus cui credidiſtis. Quoniam in me ſperavit, liberabo eum.* Non in vigilibus, non in homine, non in Angelo, ſed in me, inquit, ſperavit: nihil boni, niſi ex me, ne per ipſos expectans. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum. Ex me vigiliæ hominum utiles, circa opera utique manifeſta: eis nimirum cuſtodes homines deputavi. Ex me excubiæ Angelorum, obſervantium ſecretiores motus, ſpecialiter ſollicitantium, propulſantium ſuggeſtores iniquos. Cæterum intima ſane cuſtodia ſecretiſſimæ intentionis, non modo ex me, verum etiam per me fiat neceſſe eſt, quod illo quidem humanus nequeat, ſed ne angelicus quoque oculus penetrare.

Solidum præſidium.
Cant. 3. 3.
Pſal. 10. 2.
1. Cor. 1. 12.
Cant. 5. 7.
1. Cor. 1. 13.
Jacob. 1. 17.

4 Agnoſcamus triplicem hanc cuſtodiam, Fratres, & exhibeamus nos eis quales cuique convenit exhiberi. Provideamus bona coram hominibus, coram Angelis, coram Deo. Contendamus placere omnibus per omnia, ſed maxime ei qui maximus eſt ſuper omnia. In conſpectu Angelorum pſallamus ei, ut in eis impleatur quod ſcriptum eſt: *Qui timent te, videbunt me & lætabuntur: quia in verba tua ſuperſperavi.* Obediamus præpoſitis noſtris, qui pervigilant, tamquam reddituri rationem pro animabus noſtris, ut non cum triſtitia hoc faciant. Et quidem (gratias Deo, ex cujus ſolo munere venit) non eſt quod multum vos moneam; non eſt quod multum vobis timeam in hac parte. Quod enim eſt gaudium meum & gloria mea, niſi prompta obeditio, & irreprehenſibilis converſatio veſtra? Quid ſi certo cognoſcerem, ne Angelos quidem amplius aliquid in vobis cognoſcere quod dedeceat, apud neminem veſtrum ex anathemate Jericho quippiam occultari, non murmurare aliquem, non detrahere in occulto, non ſimulatorie agere vel remiſſe, non ignominioſas volvere animo cogitationes, quibus ſolet (heu!) interdum ipſa quoque pars corporis perturbari? Magnum hoc mihi gaudii incrementum, ſed nondum utique plenitudo. Non enim tam magni ſumus, ut poſſit nobis adeo eſſe pro minimo ab homine judicari non poſſe, minus autem nihil conſcios eſſe nobis. Cæterum ſi occultiſſimum Judicem timent etiam magni; quantum nos ad illius examinis memoriam convenit trepidare? O ſi mihi contigeret autem eſſe, nil eſſe in omnibus nobis illum offendens oculum, qui ſolus perfecte novit quid ſit in homine, videns in eo & quod in ſe ille non videt! Hoc vel maxime judicium veſtigemus, Fratres, & eo amplius frequentemus in timore & tremore ipſius conſiderationem, quo minus comprehendere poſſumus inveſtigabilem abyſſum judiciorum Dei, & irrefragabilem diſpoſitionem. Cum hoc timore ſpes habet meritum; cum hoc metu fructuoſe ſperatur.

Circumſpectio triplex nobis neceſſaria.
1. Erga homines.
Pſal 118. 74.
Hebr. 13. 17.
2 Erga Angelos.
3. Erga Deum.
Judicium Dei præcipue inveſtigandum & timendum.

5 EST autem is ipſe timor firmiſſima quædam & efficax materia ſpei, ſi quis prudenter advertat. Siquidem maximum quoddam Dei donum timor iſte; & ex perceptione præſentium firma eſt expectatio futurorum. Poſtremo beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum: & utique vita in voluntate ejus, & in beneplacito ejus ſalus æterna. *Quoniam in me ſperavit*, libe-

Timor Dei materia ſpei.
Pſ. 146. 11.

TOM. III. *liberabo eum*. Dulciſſima liberalitas, in ſe ſperantibus non deeſſe. Hoc enim TOTUM HOMINIS MERITUM, ſi totam ſpem ſuam ponat in eo qui totum hominem ſalvum facit. *In te ſperaverunt patres noſtri, ſperaverunt, & liberaſti eos: ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi*. Quis enim ſperavit in eo, & confuſus eſt? Speret in eo omnis congregatio populi. Quemcumque enim locum calcaverit pes veſter, veſter erit. Pes veſter utique ſpes veſtra eſt. Quantumque illa proceſſerit, obtinebit, ſi tamen in Deum tota figatur, ut firma ſit, & non titubet: Quid timeat aſpidem, aut baſiliſcum? quid leonis rugitus, aut draconis ſibillos expaveſcat?

Meritum noſtrum in ſpe.
Pſ. 21. 5.

6. *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum*. Porro liberatum quidem, ne iterum impugnetur, ne iterum egeat liberari, protegam eum & conſervabo: ſi tamen cognoverit nomen meum, nec ſibi tribuat quod liberatus eſt, ſed nomini meo det gloriam. *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*. In præſentia enim vultus glorificatio, in notitia nominis protectio exhibetur. SPES in nomine, res in facie eſt. Quod enim videt quis, quis ſperat? Fides utique ex auditu; & ea quidem, juxta eumdem Apoſtolum, eſt rerum ſubſtantia ſperandarum. *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*. NON NOVIT NOMEN EJUS qui illud aſſumit in vanum, qui dicit ei, Domine, Domine, & non facit quæ dicit ipſe. Non novit nomen ejus qui eum nec honorat ut Patrem, nec ut Dominum timet. Non novit nomen ejus qui ad vanitates & inſanias falſas convertitur. *Beatus vir, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas*. Hoc nomen cognoverat qui dicebat: *non enim eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*. Nos quoque ſi novimus nomen ſanctum quod invocatum eſt ſuper nos, deſiderandum utique nobis, ut ſemper ſanctificetur in nobis, atque ita orandum juxta doctrinam utique Salvatoris: *Pater noſter, qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum*. Denique audi quid ſequatur in pſalmo: *Clamavit ad me, & ego exaudiam eum*. HIC FRUCTUS notitiæ nominis, clamor orationis: porro fructus clamoris, exauditio Salvatoris. Quomodo enim aut non invocans exaudiri poterat; aut nomen Domini neſciens, invocare? Gratias ei qui manifeſtavit hominibus nomen Patris, fructum ſalutis in ejus invocatione conſtituens, ſicut ſcriptum eſt: *Quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit*.

Rom. 8. 24.
Hebr. 11. 1.
Nomen Dei noſſe quid ſit.
Pſal. 39. 5.
Act. 4. 12.
Matt. 6. 9.
Joel. 2. 32.

SERMO DECIMUSSEXTUS.

De verſu decimo-ſexto: *Clamavit ad me, & ego exaudiam eum, &c.*

1 CLamavit ad me, & exaudiam eum. Hoc plane eſt teſtamentum pacis, hoc pietatis fœdus, hoc pactum miſericordiæ & miſerationis. *Speravit*, ait, *in me, liberabo eum*. Nomen meum cognovit, protegam eum: invocavit me, & ego exaudiam eum. Non dicit [a]: Dignus fuit, juſtus & rectus, fuit, innocens manibus & mundo corde: propterea liberabo, protegam, & exaudiam eum. Si enim hæc, aut ſimilia diceret, quis non diffideret? Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Nunc autem apud te propitiatio eſt, & propter hanc legem tuam ſuſtinui te, Domine. DULCIS LEX, quæ meritum exauditionis in clamore conſtituit poſtulationis. *Clamavit*, inquit, *ad me, & ego exaudiam eum*. Merito non exauditur qui clamare diſſimulat, aut omnino non poſtulans, aut tepide poſtulans & remiſſe. Siquidem IN DEI AURIBUS deſiderium vehemens clamor magnus; e regione autem remiſſa intentio, vox ſubmiſſa. Quando illa penetrabit nubes? quando audietur in cœlis? Nempe ut clamandum ſibi noverit homo, inter primordia ſuæ orationis ipſum quem oraturus eſt Patrem in cœlis eſſe protinus admonetur, quod videlicet impetu quodam ſpiritus illo ſibi jaculandam eſſe meminerit orationem. Spiritus eſt Deus, & IN SPIRITU [b] CLAMET neceſſe eſt quiſquis clamorem ſuum ad eum deſiderat pervenire. Sicut enim in faciem hominis non reſpicit tamquam homo, ſed magis intuetur cor: ſic ad cordis potius vocem, quam corporis, aures ejus: cui merito dicitur: *Deus cordis mei*. Hinc eſt quod Moyſes foris tacens, intus auditur, dicente Domino: *Quid clamas ad me?*

Clamor apud Deum magnum deſiderium.
Pſ. 72. 26.
Exod. 14. 15.

2 *Clamavit ad me, & exaudiam eum*. Non immerito. Clamorem magnum ſane magnitudo neceſſitatis extorſit. Quid enim clamans petit, niſi conſolationem, liberationem, glorificationem? Alioquin quomodo ſuper his exauditur, ſi pro aliis clamat? *Exaudiam eum*, ait. In quo exaudies, Domine, vel in quibus? *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*. Ad magnum illud triduum, quod proxime ſumus celebraturi, hunc mihi ternarium arbitror referendum. Siquidem & ipſe propter nos tribulationem & dolorem invenit, quando, propoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. Veruntamen quæ de ipſo erant ſicut ante mortem prædixerat, finem habuerunt; & ſicut in morte dixit, conſummata ſunt, & extunc ſabbatizavit. Nec dilata eſt gloria reſurrectionis: die tertia, ſummo diluculo Sol juſtitiæ de tumulo ortus eſt nobis. Ita ergo fructus pariter tribulationis, & veritas ereptionis in manifeſtatione glorificationis, apparuit. Nihilominus quoque & in nobis ſimile quoddam triduum poſſe videbitur aſſignari. *Cum ipſo ſum*, ait, *in tribulatione*. Quando hoc, niſi in die tribulationis noſtræ, in die crucis noſtræ? dum impletur quod ipſe ait: *In mundo preſſuram habebitis*; & quod Apoſtolus ejus: *Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*. Nam liberatio plena atque perfecta ante diem ſepulturæ eſſe non poterit, quod maneat jugum grave ſuper filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium. In hac ergo die eripiam eum, inquit, quando nihil jam ultra quod vel corpori, vel animæ faciat, mundus habebit. Sane glorificatio diem ultimum manet, diem reſurrectionis, quando ſurget in gloria quod in ignominia interim ſeminatur.

Triduum Chriſti patientis, quieſcentis & reſurgentis. Luc. 22.
Triduum hominis pii.
Joan. 16. 33.
2. Tim. 3. 12.
Eccl. 40. 1.

3 Unde ſcimus quod nobiſcum ſit in tribulatione? Ex eo utique quod in ipſa tribulatione nos ſumus. Quis enim ſuſtineret, quis ſubſiſteret, quis perſiſteret ſine eo? Omne gaudium exiſtimemus, cum in tentationes * varias inciderimus, Fratres mei; non modo quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei: ſed quoniam juxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde. *Si ambulavero in medio umbræ mortis*, ait quidam, *non timebo mala, quoniam tu mecum es*. Ita ergo nobiſcum eſt omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. Quando autem nos erimus cum ipſo? Nimirum quando rapiemur obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus. Quando apparebimus cum ipſo in gloria? Nempe cum Chriſtus apparuerit vita noſtra. Interim ſane abſcondatur neceſſe eſt, ut præcedat tribulatio ereptionem; ereptio glorificationem. Vox liberati: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lachrymis, pedes meos a lapſu. Eripiam eum, & glorificabo eum*. FELIX qui te interim conſolatorem & adjutorem habet, adjutor in opportunitatibus, in tribulatione! At quam felicior, quem jam eripuiſti & exemiſti tantis malis! quam felicior qui jam exemptus de laqueo venantium, qui jam raptus eſt, ne malitia mutet intellectum illius, aut ne fictio decipiat animam ejus! Longe tamen præ his omnibus feliciſſimus ille erit, quem aſſumpſeris ad te ipſum, quem repleveris in bonis domus tuæ, & claritati tuæ conformaveris eum.

Dei præſentia in tribulatione ex patientia.
* al. tribulationes.
Act. 14. 21.
Pſ. 33. 19.
Pſ. 22. 4.
Pſ. 114. 7.

4 Et nunc, filioli, clamemus in cœlum, & miſerebitur noſtri Deus noſter. Clamemus in cœlum, quia ſub cœlo omnis labor & dolor, & vanitas, & afflictio ſpiritus. Denique pravum eſt cor hominis & inſcrutabile, proni ſenſus ejus in malum. Non eſt in me bonum, hoc eſt in carne mea. Lex peccati in ea habitat, adverſus ſpiritum concupiſcit. Poſtremo & cor meum dereliquit me, & corpus mortuum eſt propter peccatum. Sufficit autem diei quoque malitia ſua, & eſt mundus ipſe poſitus in maligno. Quam nequam in omnibus ſæculum præſens! quam nequiter adverſus animam ſæcularia deſideria militare noſcuntur! Sunt & principes mundi hujus, tenebrarum harum, ſpirituales nequitiæ & aereæ poteſtates, & inter eas callidior cunctis animantibus ſerpens. Hæc ergo ſub ſole omnia: hæc omnia ſub cœlo. Ad quod horum omnium confugium facis? In quo horum omnium ſperas ſolatii aliquid, aliquid auxilii invenire? SI QUÆRAS INTRA TE, aruit cor tuum, & oblivioni datum te reperies, tamquam mortuum a corde. SI INFRA TE, corpus quod corrumpitur, aggravat animam. SI CIRCA TE, etiam terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Quære ergo SUPRA TE, ſed cautus eſto ventoſa agmina tranſilire. Quia enim omne datum optimum, & omne donum perfectum nonniſi deſurſum eſſe noverunt, medium iter latrunculi obſedere.

Jerem. 17. 9.
Vitæ præſentis miſeria & pericula.
Remedium ubi quærendum.
Sap. 9. 15.

---

a Hic occurrebat magnis hiatus, ſenſum omnino pervertens, nam nunc verſus Audivit, &c. uſque ad Sermo, &c. aliis editis deſunt, quæ reſtituuntur ex codicibus mſſ. Ciſtercienſi & aliis.
b Gall. Attrebaten. 9. n. a. de bona intentione.

dere. Tranſi ergo, tranſi pervigiles illas nequitias, quæ tam indefeſſe cuſtodiunt & obſervant, ne quis in illam poſſit evadere civitatem. *Gen. 39. 12.* Si te percuſſerint, ſi vulneraverint, dimitte eis pallium, quod in Egypto olim Joſeph adulteræ dereliquit: dimitte ſindonem, ut cum evangelico illo juvene profugias nudus ab eis. *Matt. 14. 52.* Numquid non ſolum pallium ejus & ſindonem dederat Deus in manus impii? In cujus facultatem & carnem dans poteſtatem, *Verumtamen animam*, ait, *illius ſerva*. *Job. 2. 6.* Ita ergo SURSUM COR, ſurſum clamor, ſurſum deſideria, ſurſum converſatio, ſurſum intentio & omnis expectatio tua deſurſum ſit. Clama in cœlum, ut exaudiaris, & qui in cœlis eſt Pater mittat tibi auxilium de ſancto, & de Sion tueatur te. Mittat interim auxilium de tribulatione, eripiat a tribulatione, & glorificet in reſurrectione. Magna ſunt hæc, ſed tu, magne Domine, promiſiſti. Ex tua promiſſione ſperamus, inde audemus dicere: *In hymno Ryadieq.* Si corde clamemus pio, certe debes ex promiſſo. Amen.

SERMO DECIMUS-SEPTIMUS.

De verſu decimo ſeptimo: *Longitudine dierum replebo eum, &c.*

1 BEne nobiſcum agitur, Fratres; ſatis competit huic tempori verſus pſalmi. Celebraturis proxime Dominicam Reſurrectionem, jam nunc cuique noſtrum ſua promittitur, ut feſtivius in capite ſuo factum recolant membra quod in ſeipſis præſtolantur aliquando faciendum. Congruus finis pſalmi, ubi pſallenti finis promittitur tam beatus. Jucunde completur, dum in eo ſpondetur repletio tam jucunda. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum & oſtendam illi ſalutare meum*. Sæpius vos admoneo, Fratres, quod, juxta Pauli ſententiam, promiſſionem habeat pietas vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ. Unde & idem ait: *1. Tim. 4. 8.* *Habetis nunc quidem fructum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam*. *Rom. 6. 22.* Ipſa eſt quæ hoc loco promittitur plenitudo, ipſa longitudo dierum. *Longitudo dierum hic promiſſa eſt vita æterna.* Quid enim tam longum, quam quod æternum eſt? Quid tam longum, quam quod nullo fine præciditur? BONUS FINIS, vita æterna; bonus finis, qui finem non habet. Et ſane cujus finis, bonus, ipſum quoque bonum eſt. Amplectamur itaque ſanctificationem, quoniam bona eſt, quoniam finis ejus vita ſine fine. Sanctimoniam ſectemur & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. *Hebr. 12. 14.* *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum*. Dexteræ Dei eſt illa promiſſio; munus eſt dexteræ quam ſibi olim Sanctus porrigi optabat: *Job. 14. 15.* *Operi*, inquit, *manuum tuarum porriges dexteram*. Delectationes in dextera hac uſque in finem. Hanc nimirum & ille ſibi porrigi optavit, & obtinuit dexteram, de quo Pſalmiſta ait: *Vitam petiit a te, & tribuiſti ei longitudinem dierum in ſeculum, & in ſeculum ſeculi*. *Pſal. 20. 5.* Manifeſtius denique Sapiens dixit: *In ſiniſtra illius divitiæ & gloria, in dextera autem ejus longiturnitas vitæ*. *Prov. 3. 16.* Quis eſt homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? *Vita præſens potius mors dicenda.* Hæc enim vita, quam vivimus, magis mors eſt: nec ſimpliciter vita, ſed vita mortalis. Moritur homo, dicimus, quando morti certiſſime jam appropinquat. Quid vero agimus ex quo primum incipimus vivere, niſi morti appropinquare, & incipere mori? Sed & dies qualeſcumque vitæ hujus pauci & mali ſunt, ſicut ſanctus Patriarcha teſtatur. *Gen. 47. 9.* Ibi vere vivitur, ubi vivida eſt & vitalis: ibi dies boni, ubi interminabilis longitudo dierum. Gratias ei, qui tam non modo fortiter, ſed & ſuaviter diſponit univerſa. Eorum nempe paucitas dierum finietur brevi, quorum ſufficit cuique malitia ſua. Ubi autem dierum bonitas, æternitas quoque non deerit.

2 *Longitudine dierum replebo eum*. Quod prius dixerat, *Glorificabo, eum*, evidentius hoc verſiculo declaravit. Cui tamen non ſufficeret ab eo glorificari, cujus perfecta ſunt opera? Non enim tanta immenſitas, niſi in immenſum quempiam glorificare poteſt. Neceſſe eſt magna ſit glorificatio, & magnifica gloria quæ deſcendit. *Voce delapſa a magnifica gloria*, ait Petrus. *2. Petr. 1. 17.* Bene magnifica gloria, glorificans tam magnifice, in longitudine, in multitudine, in plenitudine claritatis. Fallax gloria, & vana eſt claritas, dies hominum breves. *Gloria futura vere magna, præſens fallax & inanis.* Sapiens ejuſmodi non optabit: magis loquetur ex corde ei, qui intuetur cor: *Et diem hominis non deſideravi, tu ſcis*. Ego tamen plus aliquid, quam non deſiderat, deſidero, ut ne recipiam quidem. Scio enim cujus vox ſit: *Jerem. 17. 16.* *Ego claritatem ab homine non accipio*. Quam vero miſeri, qui gloriam quæ ab invicem eſt quærimus, & nolumus eam quæ a ſolo eſt Deo! Solæ ſiquidem ea, quam ſolam negligimus, longitudinem habet, ſola repletionem. Breves dies hominis, & dies ejus tamquam flos agri, ſic efflorebit. *Exſiccatum eſt*, inquit, *fœnum, & cecidit flos; verbum autem Domini in æternum manet*. *Iſai. 40. 7.* VERUS nimirum DIES, qui non novit occaſum, æterna veritas, vera æternitas: ac proinde vera æternaque ſatietas. Alioquin quomodo gloria illa replebit, quæ fallax, & vana eſt? Denique & inanis dicitur, ut noveris te ex ea magis exinaniri, poſſe, non poſſe repleri. Bonum ergo interim magis abjectio, quam elatio eſt: bonum magis neceſſitas quam voluptas: quod, cum utraque res citius tranſeat, altera pœnam habeat, altera ſit paritura coronam.

3 Utilis tribulatio, quæ probationem operatur, ducit ad gloriam. *Tribulatio utilis & neceſſaria.* *Cum ipſo, ſum*, inquit, *in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*. Agamus gratias Patri miſericordiarum, qui nobiſcum eſt in tribulatione; & in omni tribulatione noſtra nos conſolatur. Res enim, ut dixi, neceſſaria, tribulatio, quæ in gloriam vertitur; triſtitia, quæ mutatur in gaudium: gaudium ſane longum, quod nemo tollit a nobis, gaudium multiplex, gaudium plenum. Res neceſſaria eſt iſta neceſſitas, quæ coronam parit. Non contemnamus, Fratres: ſemen modicum eſt; magnus exinde fructus exurgit. Forte inſipidum, forte acerbum eſt, forte granum ſinapis. *In tribulatione futura cogitanda.* Non conſideremus quæ videntur, ſed quæ non videntur in eo: quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna. *2. Cor. 4. 18.* Prælibemus primitias gloriæ, glorìemur in ſpe gloriæ magni Dei. Non ſolum autem, ſed, ut dicam expreſſius, gloriemur in tribulatione; in ea ſiquidem ſpes gloriæ eſt. Vide ſi non hoc ipſum docere te voluit Apoſtolus, cum ſubjunxit, quoniam *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero ſpem*. *Rom. 5. 4.* Manifeſte advertere eſt in his verbis, cum præmiſiſſet Apoſtolus gloriari in ſpe, non aliud aliquid, ſed amplius eum addidiſſe dicendo: *Non ſolum autem, ſed & gloriari in tribulationibus*. *In tribulatione ſpes gloriæ, veluti meſſis in ſemente.* Non enim altera gloriatio commendatur, ſed additur magis, ubi ſpes gloriæ, ubi ipſa ſpei gloriatio requiratur. Siquidem in tribulatione ſpes gloriæ; immo & ipſa in tribulatione gloria continetur: ſicut ſpes fructus in ſemine, ſicut ipſe fructus in ſemine. In hunc modum etiam modo regnum Dei intra nos eſt, theſaurus ingens in fictili vaſe, in agro vili. Eſt, inquam, ſed abſconditum eſt. Felix qui ſibi invenerit illud. Quis ille? Nempe qui meſſem magis cogitaverit, quam ſementem. OCULUS FIDEI invenit hunc theſaurum, non ſecundum faciem judicans; ſed videns quæ non apparent, & intuens quæ non videntur. Quam veraciter hunc theſaurum invenerat, quem volebat inveniri & ab aliis, qui dicebat: *Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. *2. Cor. 4. 17.* Non dixit: remunerabitur; ſed: *æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Latet gloria, Fratres mei, abſcondita nobis eſt in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas, in hoc levi pondus ſublime & ſupra modum. Interim ergo feſtinemus nobis emere agrum iſtum, emere theſaurum iſtum, qui abſconditus eſt in agro. Omne gaudium exiſtimemus, cum in varias inciderimus tribulationes. Dicamus ex animo, dicamus ex ſententia: *Bonum magis ire ad domum luctus, quam ad domum convivii*. *Eccl. 7. 3.*

4 *Cum ipſo ſum in tribulatione*, ait Deus: & ego aliud interim requiram, quam tribulationem? Mihi adhærere Deo bonum eſt; *Pſal. 72. 28.* non ſolum autem, ſed & ponere in Domino ſpem meam: quia *eripiam eum*, inquit, *& glorificabo eum*. *Prov. 8. 31.* *Cum ipſo ſum in tribulatione*. *Deliciæ*, inquit, *meæ eſſe cum filiis hominum*. Emmanuel, nobiſcum Deus. *Ave gratia plena*, ait Angelus ad Mariam, *Dominus tecum*. *Luc. 1. 28.* In plenitudine gratiæ nobiſcum eſt, in plenitudine gloriæ erimus nos cum illo. Deſcendit, ut prope ſit his qui tribulato ſunt corde, ut nobiſcum ſit in tribulatione noſtra. Erit autem quando rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus; ſi tamen curemus interim eum habere nobiſcum, ut ſit comes viæ qui patriæ redditor eſt futurus: immo qui tunc patria, modo ſit via. BONUM MIHI, Domine, TRIBULARI, dummodo ipſe ſis mecum; *Tribulari bonum, modo Deus nobiſcum.* quam regnare ſine te, epulari ſine te, ſine te gloriari. Bonum mihi, Domine, in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quam eſſe ſine te vel in cœlo. Quid enim mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terram? Aurum probat fornax, & viros juſtos tentatio tribulationis. *Eccli. 27. 6.* Ibi, ibi cum eis es, Domine; ibi in tuo nomine congregatis medius adſtas, ſicut olim cum tribus pueris es dignatus etiam ethnico apparere, ut diceret: Quia *ſpecies quarti, ſimilis filio Dei*. *Dan. 3. 92.* Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sævit ignis, ſed Dominus nobiſcum eſt in tribula-

TOM. III. *Pſal. 83, 11.*

bulatione. Si Deus nobiſcum, quis contra nos? Nihilominus quoque ſi ille eripit, quis eſt qui rapiat de manu ejus? Quis eſt qui de manu ejus poſſit eruere? Poſtremo ſi ille glorificat, quiſnam alius ingloriium faciet? Si ille glorificat, quis humiliabit?

5 Audi denique quanam gloria ipſe glorificet. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*. Et primo quidem in eo quod *dierum* nomen pluraliter poſuit, non viciſſitudinem aliquam, ſed multitudinem voluit commendare. Alioquin ſi viciſſitudinem ſuſpicaris, melior eſt dies una in atriis Domini ſuper millia. Legimus ſanctos atque perfectos viros etiam ab his diebus noſtris plenos migraſſe dierum: nec ſane aliud, quam virtutum plenos, plenos intelligimus gratiarum.

Sancti hinc migrant pleni dierum.

Nimirum in hanc plenitudinem, velut de die in diem, de claritate in claritatem, non quidem a ſuo, ſed a Domini ſpiritu transformantur. B Si ergo dies gratia dicitur; ſi (ut ſupra meminimus) & dies hominis, claritas quæ ab homine eſt; & male nitens gloria, quam ab invicem quærimus: quomodo non magis verus dies, immo & plenus meridies, veræ gloriæ plenitudo? Quod ſi dies plurimos diviſiones dicimus gratiarum; quomodo non in multiplici gloria dierum intelligitur multitudo? Poſtremo evidentius audi ſine ulla viciſſitudine dies multos.

Iſ. 30. 26.

Erit lux lunæ ſicut lux ſolis, ait Propheta, *& lux ſolis ſimpliciter ſicut lux ſeptem dierum*. Iſtis (ni fallor) cunctis diebus vitæ ſuæ pſalmos ſuos cantare in domo Domini Rex fidelis optabat. Erit enim devotos eſſe Deo ad ſingula tantæ, & tam multiplicis gloriæ munera, & in omnibus ſemper gratias agere, quaſi cunctis diebus pſalmos dicere nomini ejus.

Terrena faſtidiens meretur æterna.

C 6 *Longitudine dierum replebo eum*. Ac ſi manifeſtius dicat: Scio quid deſideret, ſcio quid ſitiat, quid ſapiat ei. Non ei aurum vel argentum ſapit, non voluptas, non curioſitas, non dignitas aliqua ſæcularis. Omnia detrimentum facit, omnia aſpernatur & arbitratur ut ſtercora. Exinanivit penitus ſemetipſum, nec ſe ex his patitur occupari, quibus novit ſe non poſſe repleri. Non ignorat ad cujus imaginem conditus ſit, cujus magnitudinis capax ſit; nec ſuſtinet de modico creſcere, ut de maximo minuatur.

Beatitudinis dotes & ſtatus.

Itaque *longitudine dierum replebo eum*, quem niſi lux vera reficere, niſi æterna implere non poteſt: ſiquidem nec longiturnitas illa terminum, nec claritas illa occaſum, nec ſatietas illa faſtidium habet. Erit enim ſecuritas de æternitate, gloriatio de veritate, exultatio de ſatietate. *Et oſtendam illi ſalutare meum*. Nimirum D extunc videre merebitur quod optavit, cum ſibi Rex gloriæ glorioſam exhibebit Eccleſiam, non habentem maculam ob ſplendorem diei; ſed neque rugam ob omnimodam plenitudinem ſui. Alioquin ad illius fulgorem luminis, ſicut non impurus, ſic nec turbatus quidem in aliquo animus, vel inquietus aſſurgit.

Hebr. 12. 14.

Inde eſt quod nunc quoque (ut ſupra memini) ſanctimoniam ſimul & pacem ſectari præcipimur, quod ſine his nemo videat Deum. Cum ergo repleverit in bonis deſiderium tuum, ut non aliud ſit quod requiras, ſerenato penitus ex ipſa plenitudine animo, videre jam poteris ſerenitatem illam, illam plenitudinem majeſtatis, ſimilis Deo factus, quod videas eum ſicuti eſt: aut forte quia * plenus omni gloria in ſemetipſo, etiam totis ſalvationem, quam operatus eſt Deus, &

** al jam.*

E plenam majeſtate ejus omnem terram undique circumſpiciet deliciosiſſimi ſæculi habitator. Ad hoc quoque referri poſſe videbitur quod adjecit: *Et oſtendam illi ſalutare meum.*

7 Alioquin accipiamus, ſi magis placet, etiam hoc modo, ut ipſos quos promiſerat dies in hac oſtenſione ſalutaris exponat. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*. Et tamquam quæreres, unde erit dies in civitate, de qua legimus, quia non lucebit ibi ſol per diem, nox enim non erit in ea: *Oſtendam illi*, ait, *ſalutare meum*: ut (quemadmodum & in illa Scriptura legitur) lucerna ejus ſit Agnus.

Apoc. 21. 23.

Oſtendam illi ſalutare meum. Non jam in fide erudiam, non jam exercebo in ſpe, ſed in ſpecie adimplebo. *Oſtendam illi ſalutare meum*: oſtendam illi Jeſum meum, ut in æternum F jam videat in quem credidit, quem dilexit, quem ſemper optavit. Oſtende nobis, Domine, miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Oſtende nobis, Domine, ſalutare tuum, & ſufficit nobis. Qui enim videt illud, videt & te: quia ipſum in te, & tu in ipſo. Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcamus te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. Itaque tunc dimittes ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace, cum viderint oculi mei ſalutare

Pſ. 84. 8.

Joan. 17. 3.

A tuum, Jeſum tuum, Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

DOMINICA PALMARUM.

SERMO PRIMUS.

De tribus ordinibus obſequentium Chriſto.

1 NON ſine cauſa ſpiritum Sponſi pariter & Dei ſui habens Eccleſia, proceſſionem hodie nova quadam & mira conjunctione addidit paſſioni. Nam proceſſio plauſum habet, paſſio planctum. Quoniam ergo ſapientibus & inſipientibus debitores ſumus, videamus quid utriſque conferat hæc conjunctio.

Proceſſionis hodiernæ & paſſionis conjunctio quid ſibi velit.

B Et prius quidem quid ſæcularibus indicet: quoniam non prius quod ſpirituale, ſed quod animale. Videat ergo ſæcularis anima, videat & intelligat, quoniam extrema gaudii luctus occupat. Propter hoc enim qui cætera quoque cœpit facere, & docere, non ſolum verbis prædicans, ſed & exemplis; quod ante prædixerat per Prophetam: *Quoniam omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni*, etiam apparens in carne manifeſte ſtuduit probare in ſeipſo.

Iſ. 40. 6.

Mundi & gloriæ temporalis inconſtantia.

Unde & proceſſionis gloria voluit ſublimari qui paulo poſt ſibi noverat imminere diem ignominioſiſſimæ paſſionis. Quis ergo ſperare jam debeat in incerto gloriæ temporalis, cum videat in ipſo quoque, qui peccatum non fecit, Creatore temporum, & Conditore univerſitatis, poſt exaltationem tantam, tantam nihilo minus humiliationem ſequi? In eadem enim civitate, a plebe C eadem, & eodem tempore, nunc quidem proceſſionis gloria & divinis eſt laudibus honoratus, poſtmodum vero interrogatus contumeliis & tormento, & cum ſceleratis deputatus. Hic eſt tranſitoriæ finis lætitiæ; hic fructus gloriæ temporalis. Propterea prudenter orat Propheta, ut cantet Domino gloriam ejus, & non compungatur; id eſt, proceſſionem habeat, quam paſſio non ſequatur.

Pſal. 29. 13.

2 Vobis autem, chariſſimi, tamquam ſpiritualibus ſpiritualia comparantes, in proceſſione quidem cœleſtis patriæ repræſentamus gloriam, in paſſione mundi in mentem ſutura illa lætitia & exultatio multa nimis, quando rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aera; ſi tota concupiſcentia videre deſideras diem illam, quando ſuſcipietur in cœleſti Jeruſalem Chriſtus Dominus, caput cum omnibus membris; portans triumD phum victoriæ, applaudentibus jam non popularibus turmis, ſed Virtutibus Angelicis, clamantibus undique populis utriuſque teſtamenti: *Benedictus qui venit in nomine Domini*: ſi, inquam, conſideraſti in proceſſione quo properandum ſit, diſce in paſſione qua ſit eundum.

Mat. 21. 9.

Hæc eſt enim via vitæ, tribulatio præſens; via gloriæ, via civitatis habitaculi, via regni, ſecundum quod clamat latro de cruce: *Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum*. Euntem in regnum vidit, quo cum perveniſſet, ſui memorem eſſe rogavit.

Paſſio & crux, ſeu tribulatio via ad gloriam.

Luc. 23. 42.

Pervenit ergo & ipſe: ſed ſi vis noſſe quam compendioſa via; eadem die meruit cum Domino eſſe in paradiſo. Tolerabilem proinde reddit paſſionis laborem gloria proceſſionis, quoniam amanti nihil difficile eſt.

3 Nec mireris quod præſenti proceſſione cœleſtem dixerim repræſentari, quando unus & idem in utraE que ſuſcipitur, etſi longe aliter, & ab aliis.

Hodierna proceſſio repræſentat cœleſtem.

In hac enim proceſſione irrationabili jumento Chriſtus inſidet in illa vero jumentum quidem futurum eſt, ſed rationale: quoniam *homines & jumenta ſalvos facies, Domine*. Cui ſimile eſt illud: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum*. Et vide ſi non de proceſſione loquitur, cum ſequatur: *Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me*.

Pſal. 35. 7.

Pſal. 72. 23.

Ibi certe ne ipſe quidem pullus deerit: quoniam, etſi murmuret hæreticus, parvulos non ſinens venire, parvulorum baptiſmo detrahens: qui parvulus natus eſt, & primam parvulorum elegit aciem, (Innocentes loquor) hodie quoque parvulos a F gratia non excludit: quia nec pietati incongruum, nec majeſtati ejus difficile eſt, ut ſuppleat munus gratiæ quod minus in eis habet natura poſſibile.

a Baptiſmus parvulorum.

Ibi non ramos arborum, non vilia veſtimenta popularis turma proſternet: ſed dimittent pennas ſuas animalia ſancta, deponent coronas ſuas ante thronum Agni viginti quatuor ſeniores, & virtutes omnes angelicæ quicquid habent gloriæ vel decoris, totum ei adſcribent, totum ei attribuent.

4 Jam vero quoniam de jumento & veſtibus, & de ra-

Triplex

a Henricianos intelligit, de quibus in ep. 241. Hos ſequebantur Cœteri quorum dogmata refellantur Sermonib. 65. & 66. in Cantica.

Obſequium in hodierna proceſſione Chriſto exhibitum.

ramis arborum mentio facta eſt, conſiderare diligentius libet triplex obſequium quod in proceſſione hac exhiberi video Salvatori: primum quidem a jumento, cui inſidet: ſecundum ab eis, qui ſua illi veſtimenta ſternunt: tertium vero ab his, qui de arboribus ramos cædere perhibentur. Nonne tamen omnes reliqui ex eo, quod abundat ſibi, mittunt; & quaſi ſine gravamine obſequuntur Domino; ſolum vero jumentum ſemetipſum exponit ejus obſequio? Silendum mihi eſt, ut elationem caveatis; an magis loquar, ut habeatis conſolationem? Jumentum certe, cui inſidet Chriſtus, nonne vos eſtis, juxta præceptum Apoſtoli, glorificantes & portantes Deum in corporibus veſtris? Expendunt enim ſæculares homines in obſequium Domini, non quidem corpora, ſed quæ adjacent, & neceſſaria ſunt corporibus, cum de terrena ſubſtantia eleemoſynas largiuntur. Prælati quoque ramos cædunt de arboribus, verbi cauſa, cum de fide & obedientia Abrahæ, de caſtitate Joſeph, de manſuetudine Moyſi, cæterorumque ſanctorum virtutibus evangelizant. Veruntamen & illi de promptuariis plenis largiuntur: & hi quæ acceperunt gratis, gratis nihilo minus dare jubentur. Omnes tamen, ſi fideliter ſuo quiſque intentus fuerit miniſterio, in proceſſione Salvatoris ſunt, & cum eo ingrediuntur in ſanctam civitatem: quoniam tres prævidit Propheta ſalvandos: Noe cædentem ramos in arcæ fabricam; Danielem in vili edulio, & labore abſtinentiæ factum tamquam jumentum, Salvatoremque portantem; tertium quoque Job, bene diſpenſantem ſubſtantiam hujus mundi, & de velleribus ovium ſuarum pauperum latera calefacientem. Cui tamen in proceſſione illa Jeſus propinquior, cui de tribus ordinibus ſalus vicinior, facile, credo, poteſtis advertere.

1. Cor. 6. 20.

Ezech. 14. 14.

DOMINICA PALMARUM.

Sermo Secundus.

De Paſſione, & Proceſſione, & quatuor ordinibus Proceſſionis.

Proceſſionis & Paſſionis conjunctio quid ſignificet.

1 NEceſſe eſt ut loquamur hodie brevius propter anguſtiam temporis. Multa quidem nobis miniſtrat proceſſio quam celebraturi ſumus: ſed eadem impedit, ne dicere plura poſſimus. Celebraturi ſumus hodie proceſſionem, & paulo poſt audituri Paſſionem. Quid ſibi vult mirabilis iſta conjunctio; aut quid cogitaverunt Patres noſtri, Paſſionem addentes proceſſioni? Nam proceſſio quidem merito repræſentatur hodie, quæ facta eſt hodie: Paſſio vero cur addita eſt, quam ſexta feria conſtat eſſe ſecutam? Opportune utique proceſſioni Paſſio conjuncta eſt, ut diſcamus in nulla lætitia hujus ſæculi habere fiduciam: ſcientes quoniam extrema gaudii luctus occupat. Propterea non ſimus ſtulti, ut occidat nos proſperitas noſtra: ſed in die bonorum non immemores ſimus malorum, & e converſo. Iſtis enim mixtum eſt præſens ſæculum, non ſæcularibus tantum ſed etiam ſpiritualibus viris. Nam & ſæcularibus viris aliquando quæ placent, quandoque quæ diſplicent videmus accidere: & ipſis nihilo minus ſpiritualibus non ſemper triſtia, non ſemper læta ſuccedunt, ſed veſpere & mane dies unus, & illud: *Viſitas eum diluculo, & ſubito probas illum*. Verum hoc interim dum præſens ſæculum manet, vel magis manat & fluit.

Lætitia hic permiſta triſtitiæ.

Job. 7. 18.

Cautio in iſtis.

2. Cæterum poſt hoc ſæculum duo futura ſunt ſæcula vale diviſa, & diverſa: ita ut in altero non ſit niſi fletus & ſtridor dentium; in altero ſit ſola gratiarum actio, & vox laudis. *Abſterget enim Deus omnem lacrymam ab oculis ſanctorum: & mors jam non erit amplius, neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor, quoniam priora tranſierunt.* Interim ſicut amatores mundi multa patiuntur adverſa, ſic nec ipſis ſervis Dei omnia in hoc mundo optata ſuccedunt. In die ergo malorum memores ſunt bonorum, ne puſillanimes fiant & impatientes, ſicut is de quo legimus in Pſalmo: *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei*. In die quoque bonorum non immemores ſunt malorum; ne extollantur, & dicant in abundantia ſua: Non movebimur in æternum. Sicut enim ſæcularium rerum proſperitas occidit ſtultum ſæcularem, ſic poteſt abundantia ſpiritualis proſperitatis occidere indoctum ſpiritualem, atque ideo non ſpiritualem. Spiritualis quippe dijudicat omnia. Unde autem eveniat quod ſtultum occidit proſperitas, & non ſapientem, alibi habemus: *Cor ſapientis ubi triſtitia, & cor ſtultorum ubi lætitia.* Merito proinde ait: *Bonum eſt magis ire ad domum luctus, quam ad domum convivii.* Licet enim multos frangat adverſitas, tamen multo plures extollit proſperitas, ſicut ſcriptum eſt: *Cadent*

Apoc. 21. 4.

Pſ. 48. 19.

Proſperitas nimia, etiam ſpiritualis, noxia.

Prov. 1. 32.

Eccl. 7. 5.
Ibidem.

Pſ. 90. 7.

A *a latere tuo mille*, ſiniſtro ſcilicet, per quod ſignatur adverſitas; *& decem millia*, id eſt multo plures, *a dextris tuis*, in quibus proſperitas deſignatur. Denique quia utrobique periculum eſt, orat Sapiens & dicit: *Divitias & paupertatem ne dederis mihi*: ne forte aut divitiæ extollerent in ſuperbiam; aut paupertas dejiceret in impatientiam.

Prov. 30. 8.

3 Unde & Dominus ſicut in paſſione patientiam, ita in proceſſione humilitatem exhibere curavit. In illa enim tamquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & quaſi agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuum: qui cum percuteretur non comminabatur, ſed magis orabat dicens: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. In proceſſione autem quid? Parabant ſeſe populi, ut exirent obviam ei, nec eum latebat, qui noverat quid eſſet in homine. Propter quod & ipſe
B paratus eſt, non in curribus & in equis, nec in frenis argenteis, aut ſellis auro tectis; ſed humilis aſelli tergo ſedens, ſuppoſitis Apoſtolorum veſtibus, quas ego de pretioſioribus regionis fuiſſe non credo.

Luc. 23. 34.
Chriſti humilitas.

4 Sed quid fuit, quod proceſſionem habere voluit qui mox futuram noverat paſſionem? Forte ut amarior eſſet paſſio quam proceſſio præceſſiſſet. Ab eodem enim populo, in eodem loco, & ipſo tempore, pauciſſimis diebus interpoſitis, primo cum tanto triumpho ſuſceptus, poſtea crucifixus eſt. O quam diſſimile eſt: *Tolle, tolle, crucifige eum*: &: *Benedictus qui venit in nomine Domini: Hoſanna in excelſis!* Quam diſſimile: *Rex Iſrael*: &: *Non habemus regem, niſi Cæſarem!*
C Quam diſſimiles rami virentes & crux, flores & ſpinæ! Cui prius ſternebantur veſtimenta aliena, ecce, ſuis exuitur, & ſors mittitur ſuper ea. Væ tibi amaritudo peccatorum noſtrorum, propter quæ ſolvenda tanta amaritudo neceſſaria eſt.

Chriſti plauſus quam ſubito mutatus in planctum.
Joan. 19. 15.
Matth. 21. 9.
Joan. 12. 13.
Joan. 19. 15.

5 Jam vero ad proceſſionem accedens, tamquam quatuor ordines in ea mihi videor intueri: & fortaſſis in hac noſtra proceſſione hodie omnes poterunt inveniri. Præibant enim aliqui, & viam parabant. Ipſi ſunt qui viam parant Domino ad corda veſtra, qui vos regunt, & dirigunt greſſus veſtros in viam pacis. Alii ſequebantur: & hi ſunt qui propriæ inſcientiæ conſcii, devote ſequuntur, & adhærent ſemper veſtigiis præcedentium. Erant quoque diſcipuli, tamquam domeſtici, lateri ejus adhærentes. Ipſi ſunt qui optimam partem elegerunt, qui in clauſtro ſoli Deo vivunt,
D ſemper Deo adhærentes, & ejus placitum conſiderantes. Ipſum quoque jumentum, cui inſidebat, non defuit: quod deſignat duros corde, & animos quodammodo beſtiales. Verum non fuit animalium ibi hujuſmodi copioſior multitudo: nec oportuit. Tales enim magis oneri ſunt, quam honori; nec propter eos proceſſio valde glorioſior eſt. Hujuſmodi namque cantare non norunt, ſed male ſonores dant rugitus. Ipſi ſunt qui virga ſemper & calcaribus egent. Attamen nec ipſos relinquet Dominus, dum diſciplinam ferre voluerint. Hic enim dicitur: *Servite Domino in timore*: &: *Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.* Poſtquam enim jumentum hoc diſciplinam ferre noluerit, quid reſtat, niſi ut abjiciat eum Dominus cum indignatione quadam, & protinus exeat a via, currens ad ſpinas & tri-
E bulos, a quibus ſuffocatur verbum Dei: qui ſunt divitiæ hujus mundi, & voluptates carnis?

Quatuor ordines in hodierna proceſſione.
Prælati.
Simplices.
Clauſtrales.
Duri corde.
Pſ. 2. 11.

6 Sed ſi qui tales ſunt hic, quibus gravis ſit Ordo, & omnia oneroſa; quos pungi frequenter oporteat & urgeri; obſecramus eos, ut ſtudeant de jumentis, ſi forte queant, in homines commutari, & computari inter aliquos cæterorum, ut aut de præcedentibus, aut de adhærentibus & collateralibus, aut de ſequentibus ſint. Quod ſi non faciunt, obſecro, ut vel in eo quod ſunt permaneant, & patienter interim ferant quæ ſalubria ſunt, etſi minus ſuavia, donec complaceat Domino reſpicere humilitatem eorum, & in melius aliquid eos promovere. Vultis autem ut aliquatenus con-
F ſolemur jumentum noſtrum? Scimus equidem quia cantare non novit. Neque enim de eis eſt qui dicere poſſint: *Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ*. Attamen unum eſt, quod nemini cæterorum tam prope eſt Dominus. Nam nec ipſi, qui hinc inde adhærent, jam prope eum habent, ut jumentum cui inſidet. Et audi hoc ipſum a Propheta: *Prope eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde*. Nam & mater quem ægrotantem novit filium, magis fovet, & ſæpius amplectitur eum. Nemo igitur indignetur, nemo contemnat, dum voluerit eſſe Chriſti jumentum. Etenim qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, illum graviter offendit, qui eos tamquam mater gremio ſuæ fovet miſericordiæ, donec roborentur. Unde & morum infirmitates patientiſſime ferendas beatus Benedictus [a] admonuit.

Religioſi tardi, duri & indevoti jumento comparantur.
Pſ. 118. 54.
Pſal. 33. 19.
[a] S. Bened. Regul. c. 72.

7 Qua-

TOM. III. Spiritualium ordines 4.

7 Quatuor ergo ſunt genera in proceſſione Domini. Boni prudentes, & boni ſimplices: hi ſunt qui præeunt, & qui ſequuntur. Bonos autem addidi, quia prudentes non boni, iniqui ſunt, juxta illud: *Sapientes ſunt ut faciant male*: & ſimplices non boni, ſtulti ſunt. In proceſſione autem Domini, nec iniquus locum habet, nec ſtultus. Porro qui adhærent ei, contemplativi ſunt. Qui portant eum, & onorantur eo, ipſi ſunt duri corde, & parum devoti. Sed ecce, omnes ſunt in proceſſione Domini, & nemo ex ipſis faciem ejus videt. Nam qui præcedunt, occupati ſunt in paranda via, ſolliciti circa peccata & tentationes aliorum. Qui ſequuntur, ipſi omnino faciem ejus videre non poſſunt: ſed, ſicut Moyſi dictum eſt, poſteriora ejus vident. Jumentum cui inſidet, numquam ad videndum levat oculos, ſed pronum eſt ſemper in terram. Qui vero adhærent ipſi, aliquando videre poſſunt; ſed raptim, & non continue, nec plene, dum adhuc ſunt in via. Attamen quantum ad alios, ipſi magis facie ad faciem eum vident, juxta quod item de Moyſe ſcriptum eſt, quia cæteris quidem Prophetis per viſiones & ſomnia, Moyſi vero facie ad faciem loquebatur. Quantum ad plenam ſane viſionem, nec ipſe Moyſes, dum viveret in hoc mundo, impetrare potuit faciei ipſius viſionem; quia, ſicut ipſe ait, *Non videbit me homo, & vivet*. Non videbor, inquit, in hac vita: non videbit quis faciem meam in hac via, & in proceſſione iſta. Ipſe itaque magna pietate ſua donet nobis ſic in ejus proceſſione perſeverare dum vivimus, ut in magna illa proceſſione, qua cum ſuis omnibus a Patre ſuſcipiendus eſt, & traditurus regnum Deo & Patri, ſanctam civitatem ingredi mereamur cum eo, qui vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Jer. 4. 22. — *Exod. 33. 23.* — *al. vero. Ibidem.* — Moyſes quomodo Deum viderit. *Exod. 33. 20.*

DOMINICA PALMARUM.

Sermo Tertius.

De quinque diebus, Proceſſionis, Refectionis, Paſſionis, Requietionis, & Reſurrectionis.

Sap. 11. 21. Chriſti facta omnia non ſine myſterio.

1 CUM univerſa fecerit Deus in numero, pondere, & menſura; ſpecialius tamen ea tempora, quibus in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, quæcumque in eis operatus, locutus, aut paſſus eſt, ita diſpoſuit, ut ne minimum quidem momentum, ne unum jota a ſacramento vacaverit, aut prætererit ſine myſterio. Evidentius tamen quatuor proximos dies, & ipſum quem hodie colimus, illuſtravit: diem Proceſſionis, diem Refectionis, Paſſionis, Requietionis, & Reſurrectionis ſuæ. Notabiles admodum dies, & inter cæteros inſignes magis. Prima ſiquidem die gloriam ſuſcipere dignatus eſt humanam; & cum ingenti quodam tripudio, & exultatione univerſæ terræ, Jeroſolymam non propriis (ut hactenus conſueverat) pedibus, ſed jumento vectus intrare. Et hæc quidem præparatio ad paſſionem fuit, exercitata hinc maxime invidia Sacerdotum. Sane venturas aliquando turbas ut raperent, & eum regem facerent, fugiens legitur declinaſſe. Nunc vero etiam non quæſitus affuit, ut tamquam Rex Iſrael ſuſciperetur, & prædicaretur ab eis: quia etiam in hæc ipſa præconia eorum (quod dubium non eſt) animos excitavit. Sic nimirum & de paſſione advertere eſt. Exit quandoque, & abſcondit ſe ab eis, ſcilicet Judæis: nec volebat jam ambulare palam in Judæa, quia quærebant eum interficere. Sciens autem quod venerit hora ejus, tamquam poteſtatem habens, ſpontaneus ipſe ſe obtulit paſſioni. Decebat nempe Pontificem noſtrum tentari per omnia pro ſimilitudine abſque peccato; ut, tamquam verus homo & proſpera hominum, & adverſa opportune vitaret, opportune ſuſciperet, & utrorumque rerum in ſeipſo nobis ſalutare præberet exemplum. Ut enim temperantiæ eſt, præconia populi & ſæculi hujus proſpera declinare, ſic interdum juſtitiæ eſt, certa quidem diſpenſatione admittere ea. Perſecutio quoque, & temporalis omnis adverſitas pro loco & tempore prudenter aliquando fugienda erit: cum autem neceſſe fuerit, viriliter toleranda.

1. Dies Proceſſionis. — Chriſtus cur gloriam mundanam admiſerit. — *Joann. 6. 15.* — *Joann. 7. 1.* — *Hebr. 4. 15.*

2 Et in his quidem duobus (proſperitatem, & adverſitatem loquor) humana omnis vita verſatur. Nihilo minus autem in illis quatuor noviſſimis utique ſpeciebus virtus univerſa conſiſtit. Ita ergo omnem virtutem implere decuit eum, in quo plenius habitabat omnis plenitudo virtutis; ut notum fieret omnibus quia is ſciret maxime abundare, ſciret & penuriam pati. Non enim Dei Sapientia de his erat, quos occidere proſperitas ſua: non Dei Virtus de his, quos perdere poſſet averſio. Utrumque enim ſcriptum eſt, quod proſperitas, non tamen omnium, ſed ſtultorum, occidat illos: & averſio utique non quorumlibet, ſed parvulorum, perdat illos. Quam modeſte tamen hanc ipſam videtur gloriam ſuſcepiſſe, ad triumphalem occurſum in aſino veniens, non in curribus aut in equis! Et dicebat: *Si quis vobis aliquid dixerit, dicite: Quia Dominus his opus habet*. Opus magnum, opus ſalutis. Nempe homines & jumenta ſalvos facere venerat, multiplicans miſericordiam ſuam Deus. Initia noſtræ converſionis fovet iſta dignatio, ut primum ex ancilla filium generemus. Solutus eſt ad mandatum Domini qui antea tenebatur, aut non valens, aut non volens benefacere; aut utroque fortius vinculo alligatus, nec volens ſcilicet, nec valens. Non novit interim purius in Domino gratulari. Perſuaſum tenet placere ei quod agit, & conſolatur in eo quod ſibi eum quodammodo ſe facere reputet debitorem; ſæpius memorans, quia Dominus his opus habet. Nam proceſſu temporis in eo magis afficietur, ut ſuo ſollicitetur debito, & timeat ne forte tantis beneficiis inveniatur ingratus, dicens, quia ſervus inutilis ſum, & bonorum meorum non eges. At hæc quidem verax affectio & fidelis: hic filius liberæ, cum quo ancillæ filius hæres eſſe non poſſit. Ita ergo in hac proceſſione.

Prov. 1. 32. — *Matth. 21. 3.*

3 Cæterum ante paſſionem affectuoſiſſimus * Paterfamilias refectionem ſuis curavit domeſticis exhibere: & in hoc quoque apparuit benignitas & humanitas Salvatoris. Cum enim dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos, & dicebat: *Deſiderio deſideravi hoc paſca manducare vobiſcum, antequam patiar*. Oportebat enim. Expetierat eos ſatanas, ut cribraret ſicut triticum: opus erat prævenire refectionem. Denique qui refecti paulo minus defecerunt, quid jejuni feciſſent? Hinc fuit, quod non modo corpora, ſed etiam corda refecit, & ea quam maxime. Neque enim corporalis paſſio, ſed tentatio ſpiritualis imitabat, quod ſingulariter ille futurus eſſet donec tranſiret. Ea nimirum hoſtia ſicut ſola prodeſſe potuit, ſic ſola ſuffecit: nec Chriſtum decuit ſimul & Petrum, aut Jacobum, vel Joannem pro ſalute hominum pati. Crucifixi tamen fuere cum eo alii duo, ſed duo nequam: de quibus nulla prorſus ſuſpicio poſſet haberi, tamquam ex eis minus efficax ſacrificium ſuppleretur.

* al. affectuoſus. — 2. Dies Refectionis. — *Luc. 22. 15.* — Chriſti ſolius paſſio nobis ſufficit.

4 Quibus ergo panibus in cœna refecit Apoſtolos? Ut ego arbitror, quinque: *Meus*, inquit, *cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Cibus utique, ſed cibus cordis: Quid enim æque confirmat & corroborat cor humanum, quid ita in omni neceſſitate confortat & ſuſtentat, ut divinæ voluntatis executio, velut in quemdam animæ ventrem, conſcientiam ſcilicet ejus, ingeſta? Sic & ſermonem divinæ exhortationis, & promiſſionum ejus conſolationem, & orantium * lacrymas, panes cordis eſſe ſolus ille ignorat, cujus jam aruit cor, pro eo quod ſuum ipſius panem comedere ſit oblitus. Super omnia autem caro Domini vere eſt cibus, & cibus vitæ, panis de cœlo vivus. Nullum ex his in hac tam ſolemni Cœna Domini defuiſſe reperies, ſi diligenter advertas. Recumbentibus adhuc diſcipulis, ſurgit a cœna, præcingitur linteo, aquam ponit in pelvim, diſcipulorum pedes abluit, & extergit. Non eſt voluntas carnis & ſanguinis hæc, ſed voluntas Patris, & ſanctificatio noſtra. Denique: *Si non lavero te*, ait Dominus ad Petrum obnoxius repugnantem, *non habebis partem mecum*. Scimus autem qui dixerit: *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras: quia deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me*. Opportune autem, & utique more ſuo, poſt exemplum operis, exhortationem ſermonis adjunxit. Inter loquendum quoque (nam copioſiſſimus extitit ſermo) multis eos promiſſionibus propter inſtantem maxime paſſionem refovere & refocillare curavit, de reſurrectione ſua, de adventu Paracliti, de eorum confirmatione, & aliquando aſſumptione ad ſeipſum. Nec multo poſt ventum eſt ad orationem, & uſque tertio factus in agonia orabat. Ubi quidem non ſolis oculis, ſed quaſi membris omnibus fleviſſe videtur; ut totum corpus ejus, quod eſt Eccleſia, totius lacrymis corporis purgaretur. Nam de Sacramento quidem Corporis & Sanguinis ſui nemo eſt qui neſciat, hanc quoque tantam & tam ſingularem annoniam ea primum die exhibitam, ea die commendatam, & mandatam deinceps frequentari.

Panibus quinque refecti Apoſtoli. — *Joann. 4. 34.* — * al. orationum. — *Joann. 6. 56.* — *Joann. 13. 8.* — *Joann. 6. 37.* — Chriſti oratio & ſudor in horto.

5 Ex hoc jam dies ſequitur Paſſionis, in qua nimirum ſicut totum hominem ſalvum fecit, ſic de toto ſe fecit hoſtiam ſalutarem, corpus exponens tantis ſuppliciis & injuriis, animam vero geminæ cujuſdam

3. Dies Paſſionis.

[Chriſti crux in 4. conſtitit.] humaniſſimæ compaſſionis affectui ; hinc quidem ſuper mœrore inconſolabili ſanctarum feminarum ; inde ſuper deſperatione & diſperſione diſcipulorum. In his quatuor crux Dominica fuit : & hæc omnia propter nos paſſus eſt qui tanta charitate compaſſus eſt nobis. [Luc. 23. 28.] [4. Dei Requietionis, & 5. Reſurrectionis.] Verumtamen quæ de ipſo erant, finem habuere; (ſicut ipſe lamentantibus mulieribus ait) finem utique celerrimum & celeberrimum, primo quidem requiem, deinde reſurrectionem. Nos quoque, ſi feſtinamus in illam ingredi requiem, per multas tribulationes nobis meminerimus tranſeundum. Et prius quidem donec ſumus in tribulatione, magnum nobis videtur * adſpirare ad requiem, tamquam nihil ſimus amplius deſideraturi. [* al. videretur.] Verum non erit nobis requies, ne in requie quidem ipſa, a deſiderio gloriæ, a deſiderio reſurrectionis. *Amodo*, inquit, *jam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis*. [Apoc. 14. 13.] A labore ergo requieſcunt qui in Domino moriuntur : ſed non requieſcunt interim a clamore. Denique ſub throno Dei clamant animæ occiſorum ; quia, etſi nihil habeant quod moleſtet ; nondum tamen totum habent quod delectet, donec requiem reſurrectio, donec ſabbatum paſcha ſequatur. Amen.

FERIA IV. HEBDOMADÆ SANCTÆ.

SERMO.

De Paſſione Domini.

1 VIgilate animo, Fratres, ne infructuoſe vos hujus temporis ſacramenta pertranſeant. Copioſa eſt benedictio : date receptacula munda ; devotas animas, ſenſus vigiles, affectus ſobrios, puras conſcientias exhibete tantis chariſmatibus gratiarum. Nimirum admonet vos ſollicitudinis hujus, non modo ſpecialis ipſa converſatio quam profeſſi eſtis, ſed & generalis Eccleſiæ obſervatio, cujus filii eſtis. Univerſi ſiquidem Chriſtiani ſacra hac ſeptimana, aut præ ſolito, aut præter ſolitum, pietatem colunt, modeſtiam exhibent, humilitatem ſectantur, induunt gravitatem, ut Chriſto patienti quodam modo compati videantur. [Chriſtianorum in hebdomada ſancta religio & pietas.] Quis enim tam irreligioſus, qui non compungatur ? quis tam inſolens, ut non humilietur ? quis tam iracundus, ut non indulgeat? quis tam delicioſus, ut non abſtineat ? quis tam flagitioſus, ut non contineat? quis tam malitioſus, ut non pœniteat his diebus ? Merito quidem. Nempe adeſt Paſſio Domini, uſque * hodie terram movens, petras ſcindens, aperiens monumenta. [* al. uſque] Prope eſt etiam Reſurrectio ejus, in qua ſolemnitatem celebrabitis altiſſimo Domino : utinam uſque in altiſſima quæ fecit magnalia alacritate & aviditate ſpiritus ſubeuntes. Nihil in mundo poterat melius fieri, quam quod factum eſt a Domino his diebus. Nihil mundo poterat melius, vel utilius commendari, quam ut ritu perpetuo celebret ſingulis annis memoriale ejus in deſiderio animæ, & memoriam abundantiæ ſuavitatis ejus * eructet. [* al. ſuæ] Utrumque autem propter nos, quod in utroque nobis ſalutis fructus, in utroque vita ſpiritus noſtri. [Paſſionis & mortis Chriſti vis & efficacia] Mirabilis Paſſio tua, Domine Jeſu, quæ paſſiones omnium noſtrum propulſavit, propitiata eſt omnibus iniquitatibus noſtris, & nulli unquam peſti noſtræ invenitur inefficax. Quid enim tam ad mortem, quod non tua morte ſolvatur?

[In paſſione tria conſideranda, opus, modus, cauſa.] 2 In hac igitur Paſſione, Fratres, tria ſpecialiter convenit intueri, opus, modum, cauſam. Nam in opere quidem patientia, in modo humilitas, in cauſa charitas commendatur. Patientia autem ſingularis, quod videlicet cum ſupra dorſum ejus fabricarent peccatores ; cum ſic extenderetur in ligno, ut dinumerarentur omnia oſſa ejus ; cum fortiſſimum illud propugnaculum, quod cuſtodit Iſrael, undique forarctur [In opere patientia.] cum foderentur manus ejus & pedes : ſicut agnus ad occiſionem ductus ſit, & tamquam ovis coram tondente, non aperuit os ſuum ; non adverſus Patrem murmurans, a quo miſſus fuerat ; non adverſus humanum genus, pro quo quæ non rapuit exſolvebat ; non denique vel contra populum ipſum peculiarem ſibi, a quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis ſuis, & humiliter ſuſtinent : hoc ipſum tamen eis ad pœnitentiam reputatur. Flagellantur alii, non tam purgandi, quam probandi, coronandique ; & major in eis patientia comprobatur, & commendatur. Quomodo non maxima cenſeatur in Chriſto, qui in funiculo hæreditatis ſuæ, ab his, quibus ſpecialiter advenerat ſalvator, crudeliſſima morte mulctatur ſicut fur, nullum omnino peccatum, nec actu proprio, nec contractu ; ſed nec in quo creſcere poſſet, habens ? [TOM. III.] Nimirum in quo habitat omnis plenitudo Dirinitatis, non umbratice, ſed corporaliter ; in quo Deus eſt mundum reconcilians ſibi, non figurative, ſed ſubſtantialiter : qui denique plenus eſt gratiæ & veritatis, non cooperative *, ſed perſonaliter, ut faciat opus ſuum. [* al. comparative.] *Alienum eſt opus ejus ab eo*. Iſaias loquitur : quia & opus ſuum fuit, quod dedit ei Pater ut faceret : & alienum ab eo, ut talis talia ſuſtineret. Ita ergo habes in opere patientiam.

[Modus in humilitate] 3 Nam modum ipſum ſi diligenter attendas, non modo mitem, ſed & humilem corde cognoſces. Nempe in humilitate judicium ejus ſublatum eſt, cum nec ad tantas blaſphemias, nec ad falſiſſima quæ ſibi objiciebantur crimina reſponderet. *Vidimus*, inquit, *eum, & non erat ei aſpectus*, nec ſpecioſum forma præ filiis hominum, ſed opprobrium hominum, & tamquam leproſum ; [Iſai. 53. 2.] noviſſimum virorum, plane virum dolorum, a Deo percuſſum & humiliatum ita, ut nulla eſſet ei ſpecies, neque decor. O noviſſimum, & altiſſimum ! o humilem, & ſublimem ! o opprobrium hominum, & gloriam Angelorum ! Nemo illo ſublimior, neque humilior. Denique ſputis illitus eſt, opprobriis ſaturatus eſt, morte turpiſſima condemnatus eſt, cum ſceleratis deputatus eſt. Nihil-ne merebitur vel iſta humilitas, quæ hunc habet modum, immo quæ tam eſt ultra modum ? Sicut eſt patientia ſingularis, ſic humilitas admirabilis, utraque ſine exemplo.

[Cauſa charitas.] 4 Utramque tamen magnifice cauſa ipſa commendat : nimirum charitas eſt. Propter nimiam enim charitatem ſuam, qua dilexit nos Deus, ut ſervum redimeret, nec Pater Filio, nec ſibi Filius ipſe pepercit. Vere nimiam, quia & hæc menſuram excedit, dum ſuperat, plane ſupereminens univerſis. *Majorem*, inquit, *charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. [Joan. 15. 13.] Tu majorem habuiſti, Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc inimici eſſemus, per mortem tuam & tibi reconciliati ſumus, & Patri. Quænam ergo alia videbitur eſſe, vel fuiſſe, vel fore huic ſimilis charitati ? Vix pro juſto quis moritur : tu pro injuſtis paſſus es, moriens propter delicta noſtra, qui veniſti juſtificare gratis peccatores, ſervos facere fratres, captivos cohæredes, exules reges. Nec ſane aliud aliquid patientiam hanc & humilitatem æque illuſtrat, quam quod tradidit in mortem animam ſuam, & peccata multorum tulit, etiam pro tranſgreſſoribus rogans, ut non perirent. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus ! Quia enim voluit, oblatus eſt. [Chriſti mors ſpontanea.] Non modo voluit, & oblatus eſt, ſed quia voluit. Solus nimirum poteſtatem habuit ponendi animam ſuam : nemo eam abſtulit ab eo : obtulit ultro. Cum accepiſſet acetum, dixit : *Conſummatum eſt*. [Joan. 19. 30.] Nihil reſtat implendum, jam non eſt quod expectem. *Et inclinato capite*, factus obediens uſque ad mortem, *tradidit ſpiritum*. Quis tam facile quando vult dormit ? Magna quidem infirmitas mori : ſed plane ſic mori, virtus immenſa. Nempe quod infirmum eſt Dei fortius eſt hominibus. Poteſt humana veſania ſibi ipſi in mortem ſceleratas injicere manus ; ſed non eſt ponere animam ſuam : urgere eam magis, & violenter abrumpere, quam ad nutum ponere eſt. Tibi, impie Juda, miſera plane facultas fuit, non ponendi animam, ſed perdendi : nec tradente te, ſed trahente laqueo nequiſſimus ille ſpiritus tuus exivit, non emiſſus a te, ſed amiſſus. Solus in mortem tradidit animam ſuam qui ſolus virtute propria regreſſus eſt ad vitam. Solus poteſtatem habuit ponendi, qui ſolus facultatem æque habuit liberam reſumendi, imperium habens vitæ & mortis.

[Chriſti mors omnis peccatum expugnat.] 5 Digna ergo charitas tam ineſtimabilis, humilitas tam admirabilis, patientia tam inſuperabilis. Digna plane tam ſancta, tam immaculata hoſtia, tam acceptabilis. Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autem dico peccatum triplex, quod invaluit ſuper terram. Putatis quod dicere velim concupiſcentiam carnis, & concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ ? Funiculus triplex eſt, qui difficile rumpitur : propterea multi trahunt, immo trahuntur hoc funiculo vanitatis : ſed prior ille ternarius non immerito prævalet in electis. Quomodo enim non illius patientiæ recordatio omnem arceat voluptatem ? Quomodo non illius humilitatis conſideratio ſuperbiam vitæ prorſus extundat ? nam charitas illa plane digna, cujus meditatio ſic mentem occupet, ſic totam ſibi vindicet animam, ut omnino vitium curioſitatis exſufflet. Fortis igitur contra hæc paſſio Salvatoris.

TOM. III.

Triplex peccati genus cruce & morte Chriſti expugnatum.

1. Originale.

6 Sed aliud ego triplex æque peccatum quemadmodum virtus crucis expungat, dicere cogitavi: & id forte utilius audiatur. Primum quidem originale, ſecundum perſonale dixerim, tertium ſingulare. Et originale quidem maximum illud delictum vocatur, quod a primo Adam contrahimus, in quo peccavimus omnes, pro quo morimur univerſi. Maximum plane, quod ſic totum non modo genus humanum, ſed & quemlibet ipſius generis occupat, ut non ſit qui evadat, non ſit uſque ad unum. A primo homine ad noviſſimum uſque protenditur: & in ſingulis quoque a planta pedis uſque ad verticem capitis diffunditur hoc venenum. Sed & aliter nihilominus in univerſam dilatatur ætatem, ab ea ſcilicet die, qua ſua quemque concipit, uſque ad eam, qua communis eum recipit mater. Alioquin unde grave jugum ſuper omnes & totos filios Adam; idque a die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium? In ſordibus generamur, in tenebris confovemur, in doloribus parturimur. Ante exitum miſeras oneramus matres, in exitu more vipereo laceramus: mirum quod non ipſi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus; merito quidem, ut pote vallem plorationis ingreſſi, ut nobis illud ſancti Job ex omni parte poſſit aptari: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.* Quam verum * hoc ſit, non nos verba docent, ſed verbera. *Homo*, inquit, *natus de muliere*; nihil abjectius. Et ne forte ex ipſa ſibi voluptate corporeorum ſenſuum quam de ſenſibilibus hauriat, blandiatur; in ipſo ſtatim introitu de exitu quoque terribiliter admonetur, cum dicitur: *brevi vivens tempore*. Ac ne ſpatiolum illud, quod inter ingreſſum & egreſſum relinquitur, ſibi liberum putet, *repletur*, ait, *multis miſeriis*. Multis & multiplicibus, inquam, miſeriis corporis, miſeriis cordis; miſeriis cum dormit, miſeriis dum vigilat, miſeriis quaquaverſum ſe vertat. Nimirum ipſe quoque natus ex Virgine, immo factus ex muliere, ſed benedicta in mulieribus, qui loquitur ad Matrem: *Mulier, ecce filius tuus*, etiam brevi vivens tempore ſuper terram, & nihilominus multis eſt repletus miſeriis, in illa brevitate appetitus inſidiis, interrogatus contumeliis, pulſatus injuriis, vexatus ſuppliciis, conviciis laceſſitus.

Job. 14. 1.

** al. add. verbum.*

Joan. 19. 26.

7 Tu ne hanc ſufficere dubites obedientiam, quæ reatum omnem primæ prævaricationis abſolvat? immo vero non ſicut delictum, ita & donum. Nam peccatum ex uno in condemnationem; gratia autem ex multis delictis in juſtificationem. Et grave quidem omnino delictum illud originale, quod non ſolum perſonam infecit, ſed & naturam. Perſonale tamen cuique gravius eſt, cum jam laxatis habenis, exhibemus undique membra noſtra arma iniquitatis peccato, non modo jam alieno *, ſed & proprio crimine compediti. Singulare vero eſt graviſſimum, quod commiſſum eſt in Dominum majeſtatis, cum viri impii virum juſtum injuſte occiderunt, & ſacrilegas manus in ipſum Dei Filium injecerunt, crudeliſſimi homicidæ, immo (ſi fas eſt dicere) etiam Deicidæ. Quid duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expalluit, & expavit tota machina mundialis, & pene in antiquum chaos ſunt omnia revoluta. Ponamus aliquem de regni principibus terram regiam populaſſe in vaſtitate hoſtili; ponamus alium, qui cum eſſet de convivio, & conſilio regis, unicum ejus filium proditoris manibus ſuffocarit: Numquid non primus, reſpectu ſecundi, innocens videbitur & immunis? Sic eſt omne peccatum quantum ad hoc peccatum: & tamen hoc peccatum ille pertulit qui ſe ipſum fecit peccatum, ut de peccato damnaret peccatum. Per hoc enim omne peccatum, tam originale, quam perſonale, deletum eſt, & ipſum quoque ſingulare eliminatum eſt per ſeipſum.

Item perſonale & ſingulare.

** al. alterius.*

8 Argumentum mihi a maximo, quod duo minora ſunt exploſa: & ecce argumentum. Peccatum multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit, ut non perirent: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Volat irrevocabile verbum tuum, Domine, nec revertetur ad te vacuum, ſed faciet ad quod miſiſti. Vide nunc opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram. Flagellis cæſus eſt, ſpinis coronatus, clavis confoſſus, affixus patibulo, opprobriis ſaturatus: omnium tamen dolorum immemor, *Ignoſce*, ait, *illis*. Hinc multæ miſeriæ corporis, hinc miſericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miſerationes, hinc oleum exaltationis, hinc ſanguinis guttæ decurrentis in terram. Miſericordiæ Domini multæ, ſed & miſeriæ Domini multæ. Vincent-ne miſeriæ miſericordias; an miſericordiæ miſerias ſuperabunt? Vincant miſericordiæ tuæ antiquæ, Domine, vincat ſapientia malitiam.

Luc. 23. 34.

Chriſti charitas & miſericordia.

Magna enim illorum iniquitas: ſed numquid non major pietas tua Domine? Multum per omnem modum. *Numquid redditur pro bono malum*, ait, *quia foderunt foveam animæ meæ?* Plane foderunt impatientiæ foveam, occaſiones indignationis plurimas, & quam maximas miniſtrantes. Sed quid horum fovea ad abyſſum manſuetudinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis foveam foderunt: ſed charitas non irritatur, non præcipitatur, numquam excidit, non in foveam ruit, & pro retributis malis cumulat bona. Abſit ut muſcæ morituræ exterminent ſuavitatem unguenti, quod de tuo corpore fluit, quia apud ſinum tuum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Muſcæ morituræ, injuriæ ſunt; muſcæ morituræ, blaſphemiæ ſunt; muſcæ morituræ, inſultationes ſunt, quas tibi reddit generatio prava & exaſperans.

Jer. 18. 20.

Chriſti patientia & benignitas.

9 Tu autem quid? in ipſa elevatione manuum tuarum, cum jam ſacrificium matutinum in holocauſtum veſpertinum tranſiret; in ipſa, inquam, virtute incenſi, quod cœlos aſcendebat, terram operiebat, inferos reſpergebat, exaudiendus pro reverentia tua clamas: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. O quam multus es ad ignoſcendum! o quam magna multitudo dulcedinis tuæ a cogitationibus noſtris! o quam firmata eſt etiam ſuper impios miſericordia tua! Mira res! Ille clamat, *Ignoſce*; Judæi, *Crucifige*. Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula. O charitas patiens, ſed & compatiens! *Charitas patiens eſt*, ſufficit: *charitas benigna eſt*, cumulus eſt. *Noli vinci a malo*, charitas abundans; *ſed vince in bono malum*, ſuperabundans eſt. Non enim ſola patientia, ſed & benignitas Dei ad pœnitentiam Judæos adduxit: quia benigna charitas etiam quos tolerat amat, & amat tam ardenter. Patiens charitas diſſimulat, expectat, ſuſtinet delinquentem: ſed benigna trahit, adducit, converti facit ab errore viæ ſuæ; denique cooperit multitudinem peccatorum. O Judæi, lapides eſtis, ſed lapidem percutitis molliorem, de quo reſonat tinnitus pietatis, & ebullit oleum charitatis! QUOMODO potabis, Domine, deſiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui ſic perfundis crucifigentes te oleo miſericordiæ tuæ!

Luc. 23. 34.

1. Cor. 13. 4.

Rom. 12. 21.

10 Pater igitur, quia hæc paſſio potentiſſima eſt ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Sed quis ſcit ſi data eſt mihi? Mihi data eſt, quia alteri dari non potuit. Numquid Angelo? Sed ille non eguit. Numquid diabolo? Sed ille non reſurgit. Denique non in ſimilitudinem Angelorum: abſit autem ut in ſimilitudinem dæmonum; ſed *in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*, exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens. Filius erat, & factus eſt tamquam ſervus. Non ſolum formam ſervi accepit, ut ſubeſſet; ſed etiam mali ſervi, ut vapularet; & ſervi peccati, ut pœnam ſolveret, cum culpam non haberet. *In ſimilitudinem*, inquit, *hominum*, non hominis: quia primus homo nec in carne peccati, nec in ſimilitudine carnis peccati creatus eſt. Chriſtus enim in univerſali hominum miſeria preſſius & profundius ſe immerſit, ne ſubtilis ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet ſacramentum. Ideo habitu, & omni habitu inventus eſt ut homo; nec in eo, quantum ad naturæ debitum, ſignum aliquod ſingularitatis apparuit. Quia enim ita inventus eſt; ideo crucifixus. Paucis autem revelavit ſeipſum, ut eſſent qui crederent; reliquis autem abſconditus eſt: *Quia, ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Ad hoc etiam illi ſingulari peccato ignorantiam copulavit, ut ſub aliqua juſtitiæ umbra ignorantibus poſſet ignoſci.

Philip. 2. 7.

1. Cor. 2. 8.

11 Duo autem nobis in hæreditatem reliquerat ille vetuſtus Adam, qui fugit a facie Dei; laborem videlicet, & dolorem: laborem in actione; dolorem in paſſione. Non hoc ipſe audierat in paradiſo, quem acceperat ut operaretur, & cuſtodiret illum; operaretur delectabiliter, cuſtodiret fideliter & ſibi, & poſteris ſuis. Chriſtus Dominus laborem & dolorem conſideravit, ut traderet eos in manus ſuas; immo ſe magis in manus eorum, infixus in limo profundi; & intraverunt aquæ illæ uſque ad animam ejus. *Vide*, ad Patrem inquit, *humilitatem meam, & laborem meum: quia pauper ego ſum, & in laboribus a juventute mea*. Laboravit ſuſtinens; manus ejus in laboribus ſervierunt. De dolore vide quid dixerit. *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Vere languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates & dolores noſtros ipſe portavit*, vir dolorum, pauper & dolens, tentatus per omnia abſque peccato: Et in vita paſſivam habuit actionem; & in morte paſſionem activam ſuſtinuit, dum

Labor & dolor ex peccato primi parentis.

Pſal. 24. 18.

Pſal. 87. 16.

Thren. 1. 12.

Iſa. 53. 4.

A Chriſto ſuſcepti.

Bernardi devotio in Chriſti paſſionem.

dum ſalutem operaretur in medio terræ. Proinde MEMOR ERO, quamdiu fuero, laborum illorum quos pertulit in prædicando [a], fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum ejus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumque ſimilium, quæ per eum, & ſuper eum abundantius tranſierunt. Facit ergo mihi fortitudo, facit ſimilitudo, ſed ſi acceſſerit etiam imitatio, ut ſequar veſtigia ejus. Alioquin etiam exquiretur a me ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram; nec immunis ero ab illo tam ſingulari ſcelere Judæorum: quod videlicet tantæ charitati ingratus fuerim; quod ſpiritui gratiæ contumeliam fecerim, quod ſanguinem teſtamenti pollutum duxerim; quod conculcaverim Filium Dei.

Chriſti imitatio neceſſaria.

12 Sunt plerique qui laborem & dolorem patiuntur; ſed neceſſitas in cauſa eſt, non voluntas: & hi non ſunt conformes imagini Filii Dei. Sunt qui ex voluntate ſuſtinent; ſed non eſt eis ſors, neque pars in ſermone iſto. Vigilat tota nocte luxurioſus, non ſolum patienter, ſed & libenter, ut ſuam expleat voluptatem: vigilat raptor veſtitus ferro, ut diripiat prædam: vigilat fur, ut domum perfodiat alienam. Sed hi omnes, & horum ſimiles, longe ſunt a labore & dolore, quem conſiderat Dominus. Homines autem bonæ voluntatis, qui Chriſtiana voluntate divitias paupertate commutaverant, vel etiam non habitas tamquam habitas contempſerunt, relinquentes omnia propter ipſum, ſicut & ipſe reliquit omnia propter ipſos, ſequuntur eum quocumque ierit. Hujuſmodi autem imitatio validiſſimum argumentum mihi eſt, quod paſſio Salvatoris, & ſimilitudo humanitatis in meam tranſeunt utilitatem. Hic enim ſapor, hic fructus eſt & laboris, & doloris.

Paſſionis Chriſti in nobis fructificantis indicium.

13 Vide ergo quam magnificaverit facere tecum illa Majeſtas. De omnibus quæ in cœlo, & ſub cœlo ſunt; dixit, & facta ſunt. Et quid facilius dictu! Sed numquid ſolo verbo factum eſt, cum te quem fecerat refecit? Triginta & tribus annis ſuper terram viſus, & cum hominibus converſatus, etiam habuit in factis calumniatores, in dictis inſultatores, non habens ubi caput ſuum reclinaret. Quare hoc? Quia Verbum a ſua ſubtilitate deſcenderat, & groſſius acceperat indumentum. Nam caro tactum ferrat, & ideo groſſiori & moroſiori opere utebatur. Sicut autem cogitatio veſtit ſibi vocem corpoream abſque ſui diminutione, vel ante vocem, vel poſt vocem: ſic Filius Dei aſſumpſit carnem, non commixtionem paſſus, neque diminutionem, nec ante carnem, nec poſt carnem. Apud Patrem inviſibilis: ſed hic manus noſtræ tractaverunt de Verbo vitæ; & quod erat ab initio, vidimus oculis noſtris. Hoc autem Verbum quia carnem puriſſimam, & animam ſanctiſſimam univerat ſibi, libere moderabatur actiones corporis ſui: tum quia ſapientia & juſtitia erat; tum quia nullam habebat proprius legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ. Meum verbum nec ſapientia, nec juſtitia eſt; ſed tamen utriuſque capax, & poſſunt ei hæc abeſſe, & adeſſe; abeſſe autem facilius. Familiare enim magis jam nobis eſt carnis noſtræ ſervire vitiis, quam actiones & paſſiones ejus ordinare, pro eo quod omnis ætas ab adoleſcentia prona eſt in malum, inter flagella quoque & gladios, etiam ſub diſcrimine mortis, ad ſuas ambiens voluptates.

Pſal. 148. 5. Redemptio quam ardua Chriſto, liberius in moderandis actionibus corporis ſui.

14 FELIX, cujus cogitatio (hoc eſt verbum noſtrum) omnes actiones ſuas ad juſtitiam dirigit, ut & intentio ſana ſit, & operatio recta. FELIX, qui paſſiones corporis ſui propter juſtitiam ordinat, ut quicquid patitur, propter Dei Filium patiatur: quatenus & a corde tollatur murmuratio, & in ore verſetur gratiarum actio, & vox laudis. Qui ſic extulit ſe, ille tollit grabatum ſuum, & vadit in domum ſuam. Grabatum noſtrum corpus eſt, in quo prius languidi jacebamus, ſervientes deſideriis & concupiſcentiis noſtris. Nunc vero portamus illud, cum ſpiritui obedire cogimur: & mortuum noſtrum portamus, quia corpus mortuum eſt propter peccatum. Ambulamus tamen, non currimus, quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Ambulamus etiam in domum noſtram. In quam domum? In matrem omnium, quia *ſepulchra eorum domus illorum in æternum*. Vel potius in domum noſtram, quam habemus ex Deo, non manufactam, æternam in cœlis. Qui ſub hoc onere ambulamus, poſito eo, quid putatis quomodo curremus? quomodo volabimus? Plane ſuper pennas ventorum. AMPLEXATUS EST NOS Dominus Jeſus per laborem & dolorem noſtrum: amplectamur eum nos quoque vicariis quibuſdam amplexibus propter juſtitiam, & ad juſtitiam ſuam; actiones ad juſtitiam dirigendo, paſſiones propter juſtitiam ſuſtinendo. Dicamus quoque cum ſponſa: *Tenui eum, nec dimittam*. Dicamus etiam cum Patriarcha; *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi*. Quid enim jam ſupereſt, niſi benedictio? Quid poſt amplexum, niſi oſculum reſtat? Si ſic adhærerem Deo, quomodo non jam exclamare liberet: *Oſculetur me oſculo oris ſui?* Ciba nos interim, Domine, lacrymarum pane; & potum da nobis in lacrymis in menſura, donec perducas nos ad menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, quam dabis in ſinus noſtros, qui es in ſinu Patris ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. Amen.

Actiones & paſſiones noſtræ ut ordinandæ.

Sap. 9. 15.

Pſ. 48. 12.

2. Cor. 5. 1.

TOM. III. Brachia quibus Chriſtus nos amplexus eſt, & quibus eum amplectamur.

Cant. 3. 4.

Gen. 32. 26.

Cant. 1. 1.

IN CŒNA DOMINI.

SERMO.

De Baptiſmo, Sacramento altaris, & Ablutione pedum.

1 HI ſunt dies quos obſervare debemus; dies pleni pietate & gratia, quibus etiam ſceleratorum hominum mentes ad pœnitentiam provocantur. Tanta ſiquidem eſt vis ſacramentorum eorum, quæ diebus iſtis recoluntur, ut poſſint ipſa quoque lapidea ſcindere corda; & pectus omne, licet ferreum, emollire ſufficiant. Denique videmus uſque hodie ad paſſionem Chriſti non modo cœleſtia compati, ſed terram moveri, & petras ſcindi, & in confeſſione peccatorum aperiri monumenta. At vero quoniam ſic eſt in ſpiritualibus cibis, ſicut & in corporalibus, ut in quibuſdam ſtatim præſto ſit ſapor, in aliquibus oporteat laborare: quæ manifeſta ſunt, noſtro non indigent miniſterio; quæ vero clauſa ſunt, diligentem volunt habere conſiderationem *. Neque enim tradit mater parvulo nucem integram, ſed frangit eam, & nucleum porrigit. Sic & ego vobis, Fratres chariſſimi, ſi poſſem, ſacramenta, quæ clauſa ſunt, aperire debueram: ſed quia minus poſſum, rogemus ut vobis pariter & mihi mater ſapientia frangat nuces iſtas; nuces, inquam, quas protulit ſacerdotalis virga, virga virtutis, quam emiſit Dominus ex Sion. Multa quidem ſunt ſacramenta, & ſcrutandis omnibus hora non ſufficit. Fortaſſis etiam aliqui veſtrum imbecilles ſunt ad tanta ſimul capienda. De tribus itaque ſacramentis [b], quæ ſatis congrua ſunt huic tempori, dicendum erit quod Dominus ipſe donaverit.

Sanctitas horum dierum.

** al. conſi- deratio- n[em].*

2 Sacramentum dicitur ſacrum ſignum, ſive ſacrum ſecretum. Multa ſiquidem fiunt propter ſe tantum: alia vero propter alia deſignanda: & ipſa dicuntur ſigna, & ſunt. Ut enim de uſualibus ſumamus exemplum; datur annulus abſolute propter annulum, & nulla eſt ſignificatio: datur ad inveſtiendum de hæreditate aliqua, & ſignum eſt, ita ut jam dicere poſſit qui accipit: Annulus non valet quicquam, ſed hæreditas eſt quam quærebam. In hunc itaque modum appropinquans paſſioni Dominus, de gratia ſua inveſtire curavit ſuos, ut inviſibilis gratia ſigno aliquo viſibili præſtaretur. Ad hoc inſtituta ſunt omnia ſacramenta, ad hoc Euchariſtiæ participatio, ad hoc pedum ablutio, ad hoc denique ipſe Baptiſmus, initium ſacramentorum omnium, in quo complantamur ſimilitudini mortis ejus: unde & trina merſio triduî, quod nunc celebrandum eſt, formam gerit. Sicut enim in exterioribus diverſa ſunt ſigna, &, ut cœpto immoremur exemplo, variæ ſunt inveſtituræ ſecundum ea de quibus inveſtimur: verbi gratia, inveſtitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Epiſcopus per baculum & annulum ſimul: ſicut, inquam, in hujuſmodi rebus eſt, ſic & diviſiones gratiarum diverſis ſunt traditæ ſacramentis. Quæ eſt ergo gratia, unde per Baptiſmum inveſtimur? Utique purgatio delictorum. Quis enim poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſolus eſt mundus, & in quem peccatum non cadit, Deus? Hujus quidem gratiæ ſacramentum prius erat Circumciſio, ut originalis rubiginem culpæ, quæ manaverat a parentibus primis,

Sacramentum quid.

Gratiæ inveſtitura qualis.

Inveſtituræ diverſæ.

Baptiſmi gratia.

Circumciſio olim vice baptiſmi.

a Totidem verba repetit Bernardus ſerm. 22. de diverſis n. 5. ſer. 43. in Cantica n. 3. Iiſdem pro ſuis uſus eſt Nicolaus Claræ-vallenſis in epiſt. 6.

b Sacramenti nomen hic generalius ſumitur, prout non tantum vera legis novæ Sacramenta, qualia ſunt Baptiſmus, Sacramentum altaris, ſed etiam Sacramentalia comprehendit, qualis eſt ablutio pedum, quam etiam Ernaldus Bonæ-vallis abbas in Sermone de ablutione pedum, qui unus eſt libri de cardinalibus Chriſti operibus, Sacramentum itidem appellat. Alias ſane Hugo a ſancto Victore, illius temporis ſcriptor, ſolemnem Sacramentorum numerum habet.

TOM. III.

mis, cultellus eraderet: ſed veniente Domino, qui agnus eſt totus ſuavis & mitis, cujus jugum ſuave eſt & onus leve, optime ſatis mutatum eſt, ut inveteratam rubiginem cum unctione ſancti Spiritus aqua dilueret, & acerbitas illa ceſſaret.

Peccato originali per baptiſmum deleto, cur in nobis adhuc maneat fomes cupiditatis.

3 Sed forte quærat aliquis, & dicat: Si deletum eſt in baptiſmo quod contraximus a parentibus, cur adhuc manet cupiditatis fomes, & velut incentivum quoddam peccati? Neque enim dubium, quin a primis parentibus in nos traducta ſit lex iſta peccati. Omnes ſiquidem peccatrice voluntate generamur [a], & inde voluntas noſtra corrupta eſt tamquam ulceribus plena: unde licet inviti, pruritus quoſdam concupiſcentiarum, & tamquam beſtiales motus ſentimus. Dixi vobis ſæpius, nec mente excidere debet, quoniam in caſu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem ſuper acervum lapidum, & in luto: unde non ſolum inquinati, ſed etiam vulnerati, & graviter quaſſati ſumus. Lavari quidem cito poſſumus; ad ſanandum vero, opus eſt curatione multa. Lavamur igitur in baptiſmo, quia deletur chirographum damnationis noſtræ: & hæc gratia nobis confertur, ut jam nihil nobis concupiſcentia noceat, ſi tamen a conſenſu abſtineamus: atque ita tamquam ſanies inveterati ulceris removetur, dum tollitur damnatio, & reſponſum mortis, quod prius inde manabat. Sed quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritum ulceris hujus ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia ſubvenit; & uti ſecuri ſitis, ſacramentum * Dominici Corporis, & Sanguinis pretioſi inveſtituram habetis. Duo enim illud ſacramentum operatur in nobis: ut videlicet & ſenſum minuat in minimis; & in gravioribus peccatis tollat omnino conſenſum. Si quis veſtrum non tam ſæpe modo, non tam acerbo ſentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujuſmodi; gratias agat Corpori & Sanguini Domini, quoniam virtus ſacramenti operatur in eo; & gaudeat quod peſſimum ulcus accedat ad ſanitatem.

* al. ſacramenti.

Euchariſtiæ vis ad frangendos concupiſcentiæ motus.

4 Sed tamen quid agimus, quod in hoc corpore peccati, & in hoc tempore malo non poſſumus eſſe ſine peccato? Numquid deſperabimus? Abſit. *Si dixerimus*, ait beatus Joannes, *quia peccatum non habemus, nos ipſi ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Si autem confiteamur peccata noſtra, fidelis Deus eſt, qui remittat peccata, & emundet nos ab omni iniquitate.* Nam ut de remiſſione quotidianorum minime dubitemus, habemus ejus ſacramentum, pedum ablutionem. Quæris forte unde ſciam, quod ſacramentum ſit hujus remiſſionis? maxime cum ipſe Dominus promiſerit Petro dicens: *Quod ego facio, tu neſcis modo; ſcies autem poſtea*; nihil autem de ſacramento locutus eſt; ſed tantum: *Exemplum*, inquit, *dedi vobis, ut & vos ita faciatis.* Verum multa habebat illis dicere, ſed tunc portare non poterant. Ideoque nec ex toto voluit eos anxios & ſuſpectos relinquere, nec dicere quod tunc non caperent. Vis autem noſſe quia pro ſacramento illud eſt, non pro ſolo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum eſt: *Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Aliquid igitur latet quod neceſſarium eſt ad ſalutem, quando ſine eo nec ipſe Petrus partem haberet in regno Chriſti & Dei. Vide enim ſi non expaverit Petrus ad tantæ comminationis terrificum verbum; ſi non agnoverit ſalutare eſſe myſterium, cum reſpondit: *Domine, non tantum pedes meos, ſed & manus, & caput.* Et unde ſcimus quia ad diluenda peccata, quæ non ſunt ad mortem, & a quibus plane cavere non poſſumus ante mortem, ablutio iſta pertineat? Ex eo plane, quod offerenti manus & caput pariter ad abluendum reſponſum eſt: *Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet.* Lotus enim eſt quia gravia peccata non habet, cujus caput, ideſt, intentio, & manus, ideſt, operatio & converſatio, munda eſt; ſed pedes, qui ſunt animæ affectiones, dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi eſſe non poſſunt, quia aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curioſitati plus, quam oporteret, cedat animus vel ad horam: *In multis enim offendimus omnes.*

1 Joan. 1. 8.

Lotio pedum peccata venialia delet.

Joan. 13. 7.

Joan. 13. 9.

Jac. 3. 2.

Venialia peccata cur non parvipendenda.

Nimia tamen anxietas cavenda.

5 Verumtamen hæc nemo contemnat, aut parvi pendat. Impossibile eſt enim cum eis ſalvari, impoſſibile eſt ea dilui, niſi per Chriſtum Jeſum, & a Chriſto. Nemo, inquam, pernicioſa ſecuritate dormitet, declinans in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, quoniam (ut audivit Petrus ab ipſo) niſi laverit ea Chriſtus, non habebimus partem cum eo. Nec ideo tamen pro eis neceſſe eſt nimis eſſe ſollicitos: ignoſcet facile, immo & libenter, ſi modo nos agnoſcamus. In hujuſmodi namque, quaſi inevitabilibus, & negligentia culpabilis eſt, & timor immoderatus. Hinc eſt quod in oratione, quam ipſe inſtituit, quotidie pro peccatis illis voluit nos orare. Sicut enim de concupiſcentia diximus, quod licet damnationem abſtulerit, quia juxta Apoſtolum: *Nulla damnatio eſt his, qui ſunt in Chriſto Jeſu*: tamen ad humiliandos nos ipſam adhuc patitur vivere in nobis, & graviter affligere nos, ut ſentiamus quid nobis gratia præſtet, & ſemper ad illius auxilium recurramus: ſic & de minoribus illis peccatis pia diſpenſatione nobiſcum agitur, ut non penitus auferantur; ſed in illis nos erudiat Deus, ut cum minima cavere non poſſumus, certi ſimus, quod non noſtris viribus majora ſuperemus: ſemperque timorati, & omnino ſolliciti ſimus, quomodo ejus gratiam non amittamus, quam nobis tam multipliciter neceſſariam eſſe ſentimus.

Luc. 11. 4.

Rom. 8. 1.

Illis cur maneamus obnoxii.

IN DIE SANCTO PASCHÆ.

SERMO.

De ſeptem ſignaculis quæ ſolvit Agnus.

Apoc. 5. 5.

1 *Vicit Leo de tribu Juda.* Vicit plane malitiam ſapientia, attingens a fine uſque ad finem fortiter & ſuaviter univerſa diſponens: ſed pro me fortiter, ſuaviter mihi. Vicit Judæorum blaſphemias in patibulo, fortem armatorum alligavit in atrio, & de ipſo mortis imperio triumphavit. Ubi enim ſunt opprobria tua, Judæe? ubi ſunt, zabule, vaſa captivitatis? ubi eſt, mors, victoria tua? Confuſus eſt calumniator, raptor ſpoliatus eſt. Novum genus potentiæ! hactenus victorioſa mors obſtupeſcit. Quid tu, Judæe, qui pridie ante crucem agitabas caput ſacrilegum? quid verum * hominis caput Chriſtum exagitabas opprobriis? *Chriſtus*, inquit, *Rex Iſrael deſcendat de cruce.* O venenata lingua, verbum malitiæ, ſermo nequam! Non eſt hoc, Caipha, quod paulo ante dicebas: *Expedit ut unus moriatur homo pro populo; & non tota gens pereat.* At illud, quia mendacium non erat, non loquebaris de proprio, non a temetipſo dicebas. *Si rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce*, hoc plane tuum eſt; magis autem ejus qui mendax eſt ab initio. Quid enim conſequentiæ videtur habere, ut deſcendat, ſi rex eſt; & non magis aſcendat? Sic non meminiſti, ſerpens antique quam confuſus abſceſſeris olim, cum dicere præſumpſiſſes: *Mitte te deorſum*; &, *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*? Sic tibi, Judæe, excidit quod audiſti, quia *Dominus regnavit a ligno*, ut regem abneges, quia manet in ligno? Sed forſitan nec * audiſti, quia non Judæis, ſed nationibus hæc annuntiatio debebatur. *Dicite*, inquit, *in nationibus, quia Dominus regnavit a ligno* [b].

Inſignes Chriſti victoriæ.

* al. ſacrum hom. Chriſti.

Marc. 5. 32.

Marc. 27. 40.

Matt. 4. 9.

Pſ. 95. 10.

* al. legiſti.

Chriſti in cruce & opere redemptionis perſeverantia.

2 Merito proinde titulum regni Præſes gentilis inſcripſit ligno, nec potuit Judæus, ut voluit, corrumpere tituli inſcriptionem, nedum impedire Dominicam paſſionem, & noſtram redemptionem. *Deſcendat*, inquiunt, *ſi rex Iſrael eſt.* Immo vero quia rex Iſrael eſt, titulum regni non deſerat, virgam imperii non deponat, cujus nimirum imperium ſuper humerum ejus, ſicut præcinit Iſaias. *Noli*, inquiunt Judæi ad Pilatum, *noli ſcribere, Rex Judæorum; ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Judæorum*; & Pilatus: *Quod ſcripſi, ſcripſi.* Si Pilatus quod ſcripſit, ſcripſit Chriſtus non perficiet quod incœpit? Ipſe enim cœpit; & ſalvabit nos. Sed dicunt: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.* Immo vero ſi deſcenderit, neminem ſalvum faciet. Cum enim ſalvus eſſe non poſſit, niſi qui perſeveraverit uſque in finem, quanto minus poterit eſſe Salvator? Alios ergo ſalvos facit *: nam ſalvatione, cum ſit ſalus, ipſe non indiget. Operatur ſalutem noſtram, nec caudam deeſſe patitur ſacrificio veſpertino hoſtiæ ſalutaris. Novit, inique, quod cogites. Non dabit tibi occaſionem ſurripiendæ nobis perſeverantiæ, quæ ſola coronatur. Non faciet obmuteſcere prædicatorum linguas, conſolantium puſillanimes, & dicentium ſingulis: Tu locum tuum ne deſeras: quod ſine dubio ſequeretur, ſi reſpondere poſſent, quia Chriſtus ſuum deſeruit. Proni enim ſunt ſenſus hominis & cogitationes in malum. Sine cauſa, maligne, paraſti ſagittas tuas in pharetra: & diſcipulorum ſuſpiria cumulaſti opprobriis Judæorum. Illi quippe deſperant, iſti improperant: ſed Chriſto neutra tela nocebunt. Aliud tempus elegit confortandis diſcipulis, & aliud adverſariis confutandis.

Iſai. 9. 6.

Joan. 19. 21.

Matt. 27. 42.

* al. fecit.

3 In-

a In quibuſdam Scriptis deeſt hoc membrum, *& inde* . . . *ulceribus plena*: quæ tamen verba recte cum ſequentibus cohærent, ubi de ſanie *inveterati ulceris* agitur.

b Sic etiam nunc legitur in verſione Romana, ſeu Itala Halgenſi & in noſtro S. Germani Pſalterio. Vide S. Juſtini Dialogum cum Tryphone.

[Quatuor virtutes in cruce Chriſti ſe ſplendentes.] 3 Interim patientiam magis exhibet, humilitatem commendat, obedientiam implet, perficit charitatem. His nempe virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur: & eſt ſupereminentior charitas, a dextris obedientia, patientia a ſiniſtris, radix virtutum humilitas in profundo. His ditavit trophæum crucis conſummatio Dominicæ paſſionis, cum ad Judæorum blaſphemias humilis, ad vulnera patiens, intus linguis, clavis exterius pungeretur. Nam & charitas in eo perfecta eſt, quod pro amicis animam poſuit; & obedientia conſummata, cum inclinato capite tradidit ſpiritum, factus obediens uſque ad mortem. His ſpoliare dotibus, hac privare gloria Chriſti ſatagebant Eccleſiam, qui dicebant: *Si rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce.* Nimirum ut non ſit jam obedientiæ forma, non incentivum amoris, non patientiæ, vel humilitatis exemplum: ſed deleri habeant ex Evangelio verba illa [Joan. 15. 13.] ſuaviſſima, & dulciora ſuper mel & favum: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat* [Joan. 17. 4.] *quis pro amicis ſuis.* Et ad Patrem: *Opus conſummavi quod dediſti mihi ut faciam.* Itemque ad diſcipulos: [Matt. 11. 29.] *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Et, [Joan. 12. 32.] *Ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum.* Hoc eſt enim quod dolet venenati ſerpentis aſtutia, exaltatum in deſerto ſerpentem æneum, cujus intuitu [Num. 21. 8.] ſanentur vulnera quæ inflixit. Alioquin quonam alio inſtigante miſiſſe credimus uxorem Pilati ad ipſum, [Matt. 27. 19.] dicentem: *Nihil tibi & juſto illi: multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum?* [Diabolus Chriſti patientiam perſeverantiæ fruſtra inſidiatur.] Timebat ergo jam tunc, ſed nunc maxime virtute crucis enervari ſe ſentiens inimicus, ſera ducitur pœnitentia: & quos inſtigavit ad crucifigendum, inſtigat ad ſuadendum, ut de cruce deſcendat. Denique: *Si rex Iſrael eſt*, inquiunt, *deſcendat de cruce, & credimus ei.* Hæc plane ſerpentis aſtutia, hæc adinventio nequitiæ ſpiritualis. Audierat impius Salvatoris vocem dicentis: [Matt. 15. 24.] *Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt, domus Iſrael:* & noverat, quantum pro ſalute illius populi zelum gerere videretur. Propterea malitioſe nimis linguas erudiens blaſphemorum, ſuggerebat ut dicerent: *Deſcendat, & credimus*: quaſi jam nihil poſſet obſtare quin deſcenderet, qui eorum credulitatem tantopere deſideraret.

4 Sed quid machinatur, aut cui parat inſidias verſipellis? Nempe ei in quo nihil proficiet inimicus, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Non movetur vana pollicitatione, qui novit omnium corda: ſicut nec exprobratione blaſphema mitiſſimus omnium movebatur. Eo quippe tendebat malitioſa ſuaſio, non ut ipſi crederent, ſed noſtra quoque, ſi qua erat, fides in [Deut. 32. 4.] eum omnimodis deperiret. Legentes enim, *Dei perfecta ſunt opera*; quando fateremur Deum, qui ſalutis opus reliquiſſet imperfectum? Sed audiamus quid ad hæc Chriſtus reſpondeat per Prophetam. Quæris ſigna, [Soph. 3. 8.] Judæe? *Expecta me in die reſurrectionis meæ.* Si vis credere, majora jam tibi opera demonſtravi. Multiplicavi ſigna, ſanitates perfeci heri & pridie; hodie magis habeo conſummari. An non majus erat, quod vidiſti e corporibus obſeſſis ſpiritus exire malignos, & de grabatis ſuis exilire paralyticos, quam e manibus meis, vel pedibus clavos reſilire quos infixiſti? Sed patiendi tempus eſt, non faciendi: & paſſionis horam ſicut prævenire fruſtra conatus es, ſic nec poteris impedire.

[Mat. 12. 39. Luc. 11. 29.] 5 Sed ſi adhuc generatio prava & adultera ſignum quærit, non ei dabitur niſi ſignum Jonæ Prophetæ: non ſignum deſcenſionis, ſed reſurrectionis. Quod ſi Judæus non quærit, amplectatur & gaudeat Chriſtianus. Vicit enim Leo de tribu Juda. Suſcitatus eſt paterna voce leonis catulus: clauſo prodiit tumulo qui de patibulo non deſcendit. An vero id majus ſit, inimici noſtri ſint judices, qui tam curioſe munierant monumentum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus. Hunc enim lapidem magnum valde, de quo mulieres illæ devotæ invicem querebantur, facta jam reſurrectione Dominica, *revolvit Angelus, & ſedebat*, ſicut ſcriptum [Matt. 28. 2. & Marc. 16. 3.] eſt, *ſuper eum.* Conſtat proinde clauſo exiiſſe tumulo redivivum corpus, quod clauſo Virginis utero natum proceſſit in vitam, & ad diſcipulos clauſis introivit januis in conclavim. Sed eſt locus unde clauſis noluit procedere januis, carcer utique gehennalis. Confregit ſiquidem ferreos vectes, repagula univerſa contrivit, ut libere ſuos educeret quos redemerat de manu inimici: & plenis egrederentur portis agmina *de albatorum, qui laverant ſtolas ſuas, & candidas eas [* al. add. ſanctorum.] fecerant in ſanguine Agni: candidas prorſus in ſanguine, quia exivit cum eo, & in eo etiam aqua dealbans: & teſtimonium perhibet ipſe qui vidit. At certe candidas in ſanguine, ſed in ſanguine Agni novelli lacteo, & candido, & rubicundo, ſicut habes in Cantico canticorum: *Dilectus meus*, ait ſponſa, *candidus & rubicundus, electus ex millibus.* [Cant. 5. 10.] Inde eſt, quod in ſtola candida & fulgureo vultu teſtis quoque reſurrectionis apparet.

6 Jam ſi confutandis Judæorum calumniis ſufficere videtur hoc ipſum, quia clauſo egreſſus eſt monumento, cui inſultantes dicebant: *Si rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce*; (curioſius namque monumentum claudere & ſignare ſtuduerant, quam infigere clavos) ſi igitur vicit Leo de tribu Juda in hoc ipſo proceſſu, & majus demonſtravit opus, quam peterent; ipſum jam reſurrectionis miraculum cui poterit comparari? Legimus quidem nonnullorum præceſſiſſe reſurrectiones, [Mortuorum variæ reſurrectiones.] aut magis certe ſuſcitationes, ſed illius præambulas, quibus & duplici privilegio noſcitur præeminere. Nam cæteri equidem reſurrexerant * iterum morituri: *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur; mors illi ultra non dominabitur.* [* al. add. mortui. Rom. 6. 9.] Illi mortui denuo opus habent iterum reſuſcitari: Chriſtus quod mortuus eſt peccato, [Chriſti reſurrectionis præcellentia.] mortuus eſt ſemel: quod autem vivit, vivit Deo, vivit in æternitate. Merito proinde reſurgentium primitiæ Chriſtus: qui ita reſurrexerit, ut cadere non adjiciat, qui ſolus attigit immortalitatem.

7 Eſt aliud, in quo reſurrectionis hujus innoteſcat gloria ſingularis. Quis enim in cæteris omnibus ſuſcitavit aliquando ſemetipſum? Ineffabile illud eſt, ut a morte ſe excitet ipſe qui dormit; ſingulare eſt, non eſt qui faciat, non eſt uſque ad unum. Eliſæus Propheta mortuum ſuſcitavit, ſed alterum, non ſemetipſum. [4. Reg. 4. 35.] Ecce enim quot annis jacet in monumento, quod a ſe non poteſt, ſperans ab alio ſuſcitari; ab eo utique, qui triumphavit mortis imperium in ſeipſo. Inde eſt quod cæteros quidem dicimus ſuſcitatos, Chriſtum reſurrexiſſe, qui ſolus virtute propria victor prodiit de ſepulchro, ſiquidem & in hoc vicit Leo de tribu Juda. Quantum poterit, immo quid non poſſe videbitur vivens, & dicens Patri: *Reſurrexi, & adhuc ſum tecum*; [Pſ. 138. 18.] qui tam potens exſtitit deputatus cum mortuis; ſed inter mortuos liber?

8 Nec vero reſurrectionem diſtulit ultra tertiam diem, ut Propheta fidelis inveniatur, qui dixit: *Vivificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos.* [Oſee 6. 3.] Decet nimirum, ut quemadmodum caput præceſſit, ſequantur membra. In patibulo ſexta feria redemit [Chriſti triduum in memoriam recolitur.] hominem, ipſa die qua fecerat hominem in initio: ſequenti die ſabbatizavit in monumento, conſummato opere quod ſuſceperat: tertia vero, quæ prima dierum eſt, primitiæ dormientium apparuit mortis victor, novus homo. Ita & nos quicumque ſequimur caput [Perſeverantia in cruce ſervanda.] noſtrum, tota die hac qua plaſmati & redempti ſumus, non ceſſemus agere pœnitentiam, non ceſſemus tollere crucem noſtram, perſeverantes in ea, ſicut ipſe perſeveravit, donec dicat Spiritus, ut requieſcamus a laboribus noſtris. Neminem audiamus, Fratres, non carnem & ſanguinem, non ſpiritum quemlibet, deſcenſum a cruce ſuadentem. Perſiſtamus in cruce, moriamur in cruce: deponamur aliorum manibus, non noſtra levitate. Caput noſtrum depoſuere viri juſti: nos vero dignatione ſua Angeli ſancti deponant, ut conſummata viriliter die crucis, ſecunda, quæ poſt mortem eſt, quieſcamus ſuaviter, dormiamus feliciter in ſepulchris, expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, qui reſuſcitabit corpora noſtra tertia demum die, configurata corpori claritatis ſuæ. Fœtent quatriduani, ſicut de Lazaro ſcribitur: *Jam fœtet, Domine, quatriduanus eſt enim.* [Joan. 11. 39.]

9 Adinventio filiorum Adam quartam formavit diem, [Dies quartus filiorum Adæ.] quam a Domino non accepit. Propterea corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt tamquam jumenta, quæ in ſtercore ſuo putruerunt. Divinæ ſiquidem ordinationis eſt triduum quod prædiximus in labore, in requie, in reſurrectione. Non placent hæc filiis hominum, ſed ſuam volunt præferre, diem differentes pœnitentiæ, ut indulgeant voluptati. Non eſt hæc dies quam fecit Dominus: quatriduani facti ſunt, & jam fœtent. Non novit hoc, de Maria natum eſt, Sanctum: tertia reſurrexit die, ne videret corruptionem. *Vicit itaque Leo de tribu Juda.* Occiſus eſt [Amos 3. 8.] agnus, ſed leo vicit. Leo rugiet; quis non timebit? Leo, inquam, fortiſſimus beſtiarum, qui ad nullius pavebit occurſum, ſcilicet Leo de tribu Juda. Paveant qui abnegaverunt, qui dixerunt: *Non habere regem niſi Cæſarem*: [Joan. 19 15. Luc. 19. 14.] paveant qui dixerunt: *Nolumus hunc regnare ſuper nos.* Redit ſiquidem accepto regno, & malos male perdet. Vultis noſſe quia redit accepto regno? *Data eſt mihi*, inquit, *omnis poteſtas in cælo & in terra.* [Matt. 28. 18. Pſal. 2. 8.] Sed & Pater in Pſalmo: *Poſtula a me*, ait, *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tamquam*

vas figuli confringes eos. Fortis ſiquidem leo eſt; non A crudelis: gravis tamen indignatio ejus: & intollerabilis ira columbæ. Sed pro ſuis Leo rugiet, non in ſuos. Paveant alieni: tribus Juda magis exultet.

10 Gaudeant qui induti ſunt confeſſione, quorum omnia oſſa dicunt: Domine, quis ſimilis tibi? *Leo de tribu Juda, radix David.* Dicitur enim David viſu de- *Pſal. 77. 10.* ſiderabilis, vel manu fortis: & idem ait: *Ante te omne deſiderium meum:* &: *Fortitudinem meam ad te cuſtodiam.* *Radix*, inquit, *David.* Non David radix ejus: *Chriſtus radix David.* ſed ipſe radix David, quia portat, & non portatur. Merito, David ſancte, filium tuum vocas dominum tuum: quia non tu radicem portas, ſed radix te. Radix fortitudinis tuæ & deſiderii, radix deſiderabilis, *Apoc. 5.* radix fortis. *Vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus.* Apocalypſis verba ſunt hæc. Diſcant qui non legerunt, B recolant qui noverunt. *Vidi*, inquit Joannes, *in dextera ſedentis ſuper thronum, librum ſignatum ſigillis ſeptem, & non erat qui legeret, vel aperiret. Et ego*, ait, *flebam multum, quod nemo aperire librum dignus inveniretur. Et unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce, vicit Leo de tribu Juda radix David. Et vidi, & ecce in medio throni Agnum ſtantem, tamquam occiſum: & veniens accepit librum de dextera ſedentis in throno, & aperuit librum: factaque eſt lætitia magna, & gratiarum actio.* Leonem Joannes audierat, & agnum vidit. Agnus occiſus eſt, agnus accepit librum, agnus aperuit, & apparuit leo. Denique *dignus eſt*, ajunt ſeniores, *Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem.* Non manſuetudinem amittere, ſed accipere fortitudinem, ut & agnus maneat, & leo ſit. Plus dico, ut mihi videtur, idem etiam liber eſt qui non poterat C aperiri. Quis enim dignus inveniretur aperire hunc librum? Indignum ſe profitetur & ipſe Baptiſta Joannes, quo inter natos mulierum major nemo ſurrexit. *Marc. 1. 7.* *Non ſum*, inquit, *dignus ſolvere corrigiam calceamenti ejus.* Venerat enim ad nos calceata majeſtas, divinitas incarnata: venerat Dei Sapientia, ſed in libro clauſo utique & ſignato. Quod ligabat corrigia calceamenti, hoc claudebant ſignacula libri.

11 Sed quid dicimus ſuper his ſeptem? An forte triplex animæ virtus, ratio, memoria, & voluntas; & quadrifaria corporis compoſitio, ex elementis videlicet quatuor, in his ſeptem eſt intelligenda, ut nihil de veritate humanitatis defuiſſe noverimus Salvatori? An magis humanitas ejus ipſe eſt liber, & quæ- *Chriſti ſignacula ſeptem. V. Serm. 57. de diverſis.* renda ſunt ſignacula ſeptem? Septem enim quædam arbitror inveniri, quibus maxime celabatur in carne D præſentia majeſtatis, ut non poſſet aperiri liber, & ſapientia quæ latebat agnoſci. Sunt autem quæ occurrunt interim, Matris deſponſatio, qua partus virginis, & conceptionis puritas velabatur; ita ut hominis fabri filius, fabricator hominis putaretur. Infirmitas etiam corporis, qua nimirum plorans & vagiens, lactens & dormiens, & cæteris ſubjacens neceſſitatibus carnis, latebat inter hæc virtus divinitatis. Sic & circumciſionis ſignum ſuſcipiens, peccati remedium, ægritudinis medicinam, qui morbum omnem tollere venerat & peccatum: & item in Ægyptum fugiens a facie Herodis reguli, nec Dei filius agnoſci poterat, nec rex cœli. Quid trina illa tentatio inimici in deſerto, in pinnaculo, ſupra montem? *Si filius Dei*, inquit, *es, dic ut lapides iſti panes fiant:* & item: *Mitte te deorſum.* Neutrum Chriſtus fecit, ut ſignaretur E liber, ut falleretur aſtutus. Denique eo uſque ſeductus eſt, ut haberet jam pro conſtanti hominem eſſe purum, & in tantam veſaniam ſuperbia cæca pro- *Matt. 4. 6.* rumperet, ut non diceret ultra: *Si filius Dei es:* ſed, *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me.* Sextum eſt ſignaculum crucis, ubi pependit inter latrones, & cum iniquis reputatus eſt Dominus majeſtatis. Clauſit & ſepultura librum hunc: nec ullum ſignaculum omnino ſic adſtrinxit, ſic occultavit magnum pietatis ſacramentum. Sepulto nimirum Domino, ſola reſtare deſperatio videbatur: adeo ut diſcipuli ipſi di- *Luc. 24. 21.* cerent: *Quia nos ſperabamus.* Quis non illo fleret in tempore clauſum arctius librum, & non eſſet qui aperiret?

12 Sed ne fleveris ultra, Joannes ſancte: etiam tu F noli flere, Maria. Procul ſit luctus, triſtitiæ nebula diſſipetur. Lætamini in Domino, & exultate juſti, *Pſal. 31. 11.* & gloriamini omnes recti corde. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, Leo qui reſurrexit, poſtremo liber ipſe dignus eſt aperire ſeipſum. Reſurgens nimirum a mortuis, reſurgens autem virtute propria, & poſt tres dies, ſicut ipſe prædixerat, teſtimonium perhibentibus inimicis; & reſurgens in tanta majeſtate & gloria, indicat manifeſte quæcumque prædiximus ſignacula, vel operimenta voluntaria, non neceſſaria; nec conditionis fuiſſe, ſed dignationis. Quid tu nuper, Judæe, ſignabas lapidem monumenti? *Quia ſeductor ille dixerat adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgam.* *Matt. 27. 63.* Vere ſeductor, ſed pius, non malitioſus. Denique *ſeduxiſti me, Domine, & ſeductus ſum*, ait Propheta *Jer. 20. 7.* veſter in perſona veſtra, *fortior me fuiſti, & invaluiſti.* Seduxit vos, o Judæi, in paſſione: nam in reſurrectione invaluit, & prævaluit vicens Leo de tribu Juda. *Etenim ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* *1. Cor. 2. 8.* Quid ergo facturus es? Et prædixit, & jam revixit. Diligenter explora ſignaculum ſepulturæ: apertum eſt enim. Datur tibi ſignum Jonæ Prophetæ, quia & prædixit ipſe. Egreditur Jonas de ventre ceti: Chriſtus de corde terræ tertia die procedit. *Matt. 12. 40. Luc. 11. 29.* Niſi quod manifeſte plus quam Jonas hic, qui ſemetipſum viriliter & ab ipſo utero mortis eduxit. Propterea viri Ninivitæ conſurgent contra vos in judicio: propterea ipſi judices veſtri erunt, quia Prophetæ obtemperaverunt; vos nec Domino Prophetarum.

13 Ubi eſt quod dicebatis: *Deſcendat de cruce, & credimus ei?* *Matt. 27. 42.* Crucis ſignaculum dirumpere voluiſtis, promittentes ad fidem vos introituros. Ecce, apertum, non diruptum eſt: introite. Alioquin ſi non creditis reſurgenti, utique nec crediditſetis deſcendenti. Si ſic vos ſcandalizabat crux Chriſti, *Verbum enim crucis Judæis quidem ſcandalum eſt*, ait Apoſtolus; *1. Cor. 1. 23.* excitet vos ſaltem novitas reſurrectionis. Invenimus nos in cruce gloriam. Nobis, qui ſalvamur, Dei virtus eſt, & omnium (ut oſtendimus) plenitudo virtutum. Sit vobis pars vel in reſurrectione. Sed forte & illa, immo multo magis illa vos ſcandalizat, & odor vitæ nobis in vitam, vobis eſt odor mortis in mortem. Quid ergo *Luc. 15. 28.* inſiſtimus? Non ſuſtinet audire ſymphoniam & chorum ſenior frater, occiſum nobis ſaginatum vitulum indignatur. Foris ſtat, omnino non acquieſcit intrare. Ingrediamur nos, Fratres, & epulemur in azymis ſin- *1. Cor. 5. 7.* ceritatis & veritatis, etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Amplectamur commendatas nobis in cruce virtutes, humilitatem, patientiam, obedientiam, & charitatem.

14 In hac quoque tam præcipua ſolemnitate quid *Chriſti reſurrectio a nobis exigit tranſitum ad meliorem vitam.* commendetur nobis, ſedula cogitatione penſemus. Nempe reſurrectio, tranſitus, & tranſmigratio. Chriſtus enim, Fratres, non recidit hodie, ſed reſurrexit: non rediit, ſed tranſiit; tranſmigravit, non remeavit. Denique & ipſum quod celebramus Paſcha, tranſitus, non redditus interpretatur: & Galilæa, ubi videndus nobis promittitur qui reſurrexit, non remeationem ſonat, ſed tranſmigrationem. Credo jam aliquorum ingenia prævolant, & quorſum hæc velint tendere, ſuſpicantur. Dicimus tamen breviter; præſertim ne devotionem veſtram in tanta ſolemnitate ſermonis videatur prolixitas onerare. Si poſt conſummationem crucis in noſtram hanc mortalitatem & vitæ præſentis ærumnas Chriſtus Dominus revixiſſet, ego eum, Fratres, non tranſiiſſe dicerem, ſed rediiſſe: non tranſmigraſſe in ſublimius aliquid, ſed ad ſtatum remeaſſe priorem. Nunc autem quia tranſiit in novitatem vitæ, nos quoque invitat ad tranſitum, vocat in Galilæam. Propterea ſiquidem quod mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quia quod jam vivit, vivit, non carni, ſed Deo.

15 Quid nos dicimus, qui ſacram Domini Reſurrectionem Paſchæ privamus nomine, ut ſit nobis in reditum magis, quam in tranſitum? Luximus his diebus, compunctioni & orationi, gravitati & abſtinentiæ dediti, cæterorum negligentias temporum ſacro hoc quadrageſimo redimere & diluere cupientes. Communicavimus paſſionibus Chriſti, complantati ei denuo ſumus per baptiſmum quemdam lacrymarum, pœnitentiæ, confeſſionis. Si ergo mortui ſumus peccato, quomodo vivemus adhuc in illo? Si negligentias planximus, quid cauſæ eſt ut recidamus nunc in eaſdem? Inveniemur nunc iterum curioſi ut ante, verboſi ut ante, pigri & negligentes ut ante, vani, ſuſpicioſi, detractores, iracundi, cæteriſque impliciti vitiis, quæ tam anxie deploravimus his diebus. Lavi pedes meos, *Cant. 5. 3.* quomodo iterum inquinabo eos? Exui me tunicam meam, quomodo induam eam? Non eſt tranſmigratio hæc, Fratres: non ſic videbitur Chriſtus, non hoc iter quo oſtendat nobis Deus ſalutare ſuum. Denique qui retro reſpicit, indignus eſt regno Dei.

16 Sic amatores ſæculi, inimici crucis Chriſti, cu- *Luc. 9. 62. Chriſtianorum in feſtis ... ſ... mortuæ.* jus in vanum accepto nomine dicuntur Chriſtiani, toto hoc tempore quadrageſimali ad inſtantes inhiant dies Reſurrectionis, heu! ut liberius indulgeant voluptati. Obnubilat, Fratres, ſolemnitatis lætitiam materia triſtior. ſed ipſius plangimus ſolemnitatis inju-

riam,

tiam, quam diſſimulare non poſſumus, nec ipſa immo minus in ipſa. Proh dolor! peccandi tempus terminus recidendi facta eſt Reſurrectio Salvatoris! Ex hoc nempe comeſſationes & ebrietates redeunt, cubilia & impudicitiæ repetuntur, & laxantur concupiſcentiis frena, quaſi vero ad hoc ſurrexerit Chriſtus, & non magis propter juſtificationem noſtram*. Sic honoratis, miſeri, Chriſtum, quem ſuſcepiſtis? Venturo paraſtis hoſpitium, confitentes peccata cum gemitu, caſtigantes corpora, eleemoſynas impendentes: & ecce, ſuſceptum proditis inimicis, immo exire compellitis, priores nequitias admittendo. Neque enim cohabitatio eſſe poteſt luci ad tenebras, Chriſti cum ſuperbia, cum avaritia, cum ambitione, cum fraterno odio cum luxuria, cum fornicatione. Quid enim minus præſenti debetur, quam venturo? Quid minus reverentiæ Reſurrectionis tempus exigit, quam Paſſionis? Sed vos (ut manifeſtum eſt) neutram honoratis. Nam ſi compateremini, & conregnaretis: ſi commoremini, & conreſurgeretis.

Confeſſio Paſchalis.

17 Nunc autem ex ſola conſuetudine temporis & ſimulatione quadam humiliatio illa proceſſit, quam non ſequitur exultatio ſpiritualis. *Propter hoc*, ait Apoſtolus, *multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi*. Propter hoc crebra in diverſis regionibus hominum mortalitas, ſpecialiter his diebus. Quid enim? Deprehenſi eſtis inter anguſtias prævaricatores, non qui prævaricati eſtis; ſed qui perſiſtitis in peccato, addentes prævaricationem, aut penitus impœnitentes, aut tepide pœnitentes; nec periculoſa *fugientes, vel poſt miſeram experientiam, incentiva peccati. Irretivit vos iniquicns perplexis (ut ait Scriptura) nervis teſticulorum. Si hac conſcientia Chriſti Sacramenta refugitis, nihil vobis commune cum Chriſto, non habetis vitam in vobis. Ipſum audite dicentem: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Si indigne ſuſcipitis, judicium vobis manducatis, ſanctum corpus Domini non dijudicantes. Redite ergo prævaricatores ad cor, & in toto corde quærite Dominum, & odite malum; pœnitentes non verbo tantum & lingua, ſed ſpiritu & veritate. Quia vero non ſatis cecidiſſe piget hominem (ut videtur) qui adhuc manere diſponit in lubrico, aut erraſſe, qui ducem non quærit: ſit veræ compunctionis indicium, opportunitatis fuga, ſubtractio occaſionis. Alioquin timendum valde, ne dies iſta (ſiquidem & ipſa poſita eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum) reprobet vos, vel tamquam manifeſte alienos a Chriſto, Chriſto non communicantes; vel tamquam ſocios Judæ, in quem intravit ſatanas poſt buccellam.

Pœnitentia falſa, ejuſque pœna.
1. Cor. 11. 30.
** al. Pericula.*
Job 40. 12.
Joan. 6. 54.
Communio Paſchalis.
Pœnitentiæ falſæ indicium eſt non fugere occaſiones.

18 Sed quid ad nos, Fratres, de his qui foris ſunt judicare? niſi quod in eodem nos fuiſſe laqueo plangimus, ab eodem erutos gratulamur, ſola miſericordia operante, in quo miſerabiliter eos detineri fraterna charitate dolemus. Utinam autem vel nos jam ſanctificati, & penitus alieni ab hac miſera & ſacrilega conſuetudine inveniamur, nec quicquam in nobis pereat, aut minuatur de exercitio ſpirituali ſacræ reſurrectionis adventu, ſed tranſire magis & excreſcere ſtudeamus. QUICUMQUE enim poſt lamenta pœnitentiæ non ad carnales redit conſolationes, ſed in fiduciam divinæ miſerationis excedit, ingreditur novam quamdam devotionem, & gaudium in Spiritu-ſancto, nec tam compungitur præteritorum recordatione peccatorum, quam delectatur memoria, & inflammatur æternorum deſiderio præmiorum: is plane eſt qui cum Chriſto reſurgit, qui Paſcha celebrat, qui feſtinat in Galilæam. Vos ergo, chariſſimi, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram: ut quemadmodum Chriſtus reſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & vos in novitate vitæ ambuletis: ut a ſæculari lætitia, & conſolatione mundi per compunctionem & triſtitiam, quæ ſecundum Deum eſt, ad devotionem ſanctam, & ſpiritualem vos tranſire gaudentis exultationem, ipſo præſtante, qui tranſivit ex hoc mundo ad Patrem, & nos quoque trahere poſt ſe, & in Galilæam vocare dignatur, ut ſemet ipſum nobis oſtendat, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Reſurrectio ſpiritualis nova.
Coloſſ. 3. 1.

IN TEMPORE RESURRECTIONIS ad Abbates.

SERMO SECUNDUS.[a]

De lectione evangelica: *Maria Magdalene, Maria Jacobi, & Salome, &c.*

1 ACcepimus ab Apoſtolo, habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris. Unde videtur non incongrue intelligi poſſe, tamdiu Chriſtum in nobis vivere, quamdiu vivit fides. At poſtquam fides noſtra mortua eſt, quodam modo Chriſtus mortuus eſt in nobis. Porro fidei vitam opera atteſtantur, ſicut ſcriptum eſt: *Opera quæ dedit mihi Pater, ipſa teſtimonium perhibent de me*. Nec diſcrepare videtur ab hac ſententia, qui fidem ſine operibus mortuam aſſerit in ſemetipſa. Sicut enim corporis hujus vitam ex motu ſuo dignoſcimus: ita & fidei vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem corporis eſt anima, per quam movetur & ſentit: vita vero fidei charitas eſt, quia per illam operatur, ſicut in Apoſtolo legis: *Fides quæ per dilectionem operatur*. Unde & refrigeſcente charitate, fides moritur, ſicut corpus anima recedente. Tu ergo ſi videris hominem in bonis operibus ſtrenuum, & fervore converſationis hilarem, vivere in eo fidem non dubites, indubitata tenes vitæ illius argumenta. Sed ſunt nonnulli, qui cum ſpiritu cœperint, heu! carne poſtea conſummantur, ſcimus autem, quia jam tunc non permaneat in eis ſpiritus vitæ, quia ſcriptum eſt: *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt*. Quod ſi non permanent ſpiritus, haud dubium quin excidat charitas, quæ nimirum diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.

Epheſ. 3. 17. Chriſtus in nobis vivit per fidem.
Joan. 5. 36.
Jac. 2. 20. Fides ſine operibus & charitate mortua eſt.
Galat. 5. 6.
Vita ſpiritualis indicia.
Gen. 6. 3. Rom. 5. 5.

2 Porro fidei vitam (ut jam diximus) in charitate conſtituit, qui fidem per dilectionem perhibuit operari. Hinc ergo colligitur, recedente ſpiritu, fidem mori: quoniam Spiritus eſt qui vivificat. Denique ſi ſapere ſecundum carnem mors eſt, non dubium, quin illi quos vivere lætabamur, quamdiu facta carnis ſpiritu mortificabant; ſecundum carnem viventes, plangendi ſint tamquam mortui. Unde & in eodem Apoſtolo legis: *Si*, inquit, *ſecundum carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Væ tibi quicunque ex carnis reverſus ad vomitum, & ſus lota in volutabro luti. Non ad eos tantum loquor qui corpore, ſed etiam eos qui corde redeunt in Ægyptum ſæculi hujus oblectamenta ſectantes, ac proinde fidei vitam, quæ eſt charitas, non habentes. Si quis enim diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. Quis magis mortuus eo, qui fovet ignem in ſinu, peccatum in conſcientia, nec ſentit, nec expaveſcit, nec excutit.

Gal. 5. 6.
Joan. 6. 64. Rom. 8. 13. Mortui qui ſecundum carnem vivunt.
Rom. 8. 13.
1. Joan. 2. 15.

3 Ecce igitur Chriſtus in ſepulchro, fides mortua eſt in animo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt ſanctæ mulieres, quæ ſolæ ex omnibus ſuis ampliori tenebantur affectu? *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Numquid ut ſuſcitarent? Et nos ſcimus, Fratres, quia ſuſcitare noſtrum non eſt, ſed ungere nobis incumbit. Cur hoc? Nempe ne fœteat qui hujuſmodi eſt, ne ſit cæteris odor mortis, ne perefluat, & penitus diſſolvatur. Emant proinde aromata ſua tres mulieres, mens, lingua, manus. De his enim, ut arbitror, Petrus mandatum accepit tertio paſcere gregem Domini. Paſce, inquit, mente, paſce ore, paſce opere, paſce animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione.

Chriſtus in ſepulchro quomodo ungendus myſtice.
Triplex mulierum officium.
Joan. 21. 15.

4 Quærat igitur mens aromata ſua; ante omnia compaſſionis affectum, dehinc rectitudinis zelum, & inter hæc diſcretionis ſpiritum non omittat. Quoties enim peccantem videris fratrem, continuo procedere debet compaſſionis affectus, tamquam cognatus humanitati, quippe quem concipis ex teipſo: *Vos*, inquit Apoſtolus, *qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris*. Et cum exiret Dominus bajulans ſibi crucem, & plangerent ſuper eum, nondum quidem omnes tribus terræ, ſed mulieres paucæ; converſus ad eas: *Filiæ*, inquit, *Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros*. Ordinem diligenter attende. *Super vos*, inquit, primo; deinde *ſuper filios veſtros*. Temetipſum attende, ut alii noveris compati, ut arguas in ſpiritu lenitatis. Teipſum conſidera, ne & tu tenteris. Sed quia exemplum efficacius perſuadet, & altius imprimit animo, mitto vos ad ſanctum illum Senem, qui

cum

Aromata primæ mulieris, id eſt Mentis. 1. Compaſſionis affectus.
Gal. 6. 1.
Luc. 23. 28.

[a] Sic veterem Sermonum paſchalium ordinem reſtituimus e mſſ. & prima editis, omiſſo hic Sermone 44. de diverſis, qui poſt ſequentem Sermonem tertium olim collocari ſolebat. Confer Sermonem 58. de diverſis.

cum audiſſet peccaſſe unum ex fratribus, amariſſime flebat, inquiens: Ille hodie, & ego cras *. Qui ſic flebat ſuper ſe, putas quia non compaſſus ſit fratri? Hic itaque compaſſionis affectus multis quidem prodeſt: quia animus liberalis contriſtare, quem pro ſe viderit anxium, erubeſcit.

** In vitis Patrum.*

2. Zelus juſtitiæ.

5 Sed quid agimus, quod nonnulli dura cervice & attrita ſunt fronte, ut quo magis eis compatimur, tanto magis noſtra & compaſſione, & patientia abutuntur? Nonne ſicut compatiebamur fratri, ita ipſi juſtitiæ compatiendum eſt, quam videmus tam impudenter abjici, tam imprudenter provocari? Scio quia ſi qua in nobis eſt charitas, contemptum hunc Dei ferre æquanimiter non poſſumus. Hic eſt zelus juſtitiæ, quo adverſus delinquentes accendimur, tamquam pietate ducti erga eam, quam contemni videmus, juſtitiam Dei. Verumtamen oportet ut priora ſibi vindicet compaſſionis affectus. Alioquin in ſpiritu vehementi conterimus naves Tharſis, conterimus paſſatum calamum, extinguimus linum fumigans.

3. Diſcretio.

6 Sed cum uterque aderit, videlicet & compaſſionis affectus, & zelus juſtitiæ; neceſſe eſt ut adſit ſpiritus diſcretionis, ne forte, cum oporteat hunc exhiberi, ille procedat, & indiſcretio ipſa confundat univerſa. Habeat itaque mens noſtra tertium, ſcilicet ſpiritum diſcretionis: ut miſcens apte temporibus tempora, opportune æmulari, nihilo minus ignoſcere ſciat. Samaritanus ſit, cuſtodiens & obſervans, quando oleum miſericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat. Et ne forte meum putetis inventum, Prophetam audite in pſalmo, hæc eadem & eodem ordine poſtulantem: *Bonitatem*, inquit, *& diſciplinam & ſcientiam doce me*.

Pſ. 118. 66.

Aromata hæc a quo emenda.

7 Sed unde hæc nobis? neque enim talia profert virtutum germina terra cordis noſtri, ſed magis ſpinas & tribulos germinat nobis. Emere ergo oportet. A quo autem emenda ſunt? Ab eo utique qui ait: *Venite, emite abſque argento & abſque ulla commutatione vinum & lac*. Non ignoratis, quid lactis dulcedo, quid vini deſignet auſteritas. Quid eſt autem emere ſine argento & ſine commutatione? Non talis eſt emptio apud amatores hujus ſæculi; ſed apud Auctorem ſæculi alia eſſe non poteſt. Propheta enim dixit Domino: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Quam igitur commutationem ei dabit homo pro gratia ſua, qui nullius eget, & cujus ſunt univerſa? Gratia gratis datur; etiam cum emitur, gratis emitur: quia quod datur pro ea, nobis melius retinetur.

Iſ. 55. 1.

Pſ. 15. 2.

Voluntatis propriæ nummo emenda.

8 Tria ergo aromata mentis nummo propriæ voluntatis emenda ſunt: quam quidem dimittentes, nihil amittimus, etiam & lucramur plurimum, commutantes illam in melius, ut communis fiat quæ propria fuit. PORRO COMMUNIS voluntas charitas eſt. Emimus ergo abſque commutatione, recipientes quod non habuimus, & quod habuimus, melius retinentes. Quando vero compatietur fratri, qui in propria voluntate neſcit compati niſi ſibi? aut quando amans ſeipſum diliget juſtitiam, & odio habebit iniquitatem? Simulare quidem poteſt ante oculos hominum, etiam & ſemetipſum ſeducere, ut cum privato amore vel odio ducitur, compaſſionis affectum, aut zelum putet eſſe juſtitiæ. Verum facile eſt noſſe, quam ſint aliena a propria voluntate, quæ propria ſunt charitatis, cui illa recta fronte contrariam ſe conſtituit. Nam charitas benigna eſt, charitas ſuper iniquitate non gaudet. Jam de ſpiritu diſcretionis ſcimus, quia nihil ſic illum extinguit, quomodo voluntas propria, ſubvertens corda hominum, & rationis oculos claudens. Emenda proinde ſunt tria mentis aromata, affectus compaſſionis, rectitudinis zelus, & ſpiritus diſcretionis, nummo (ut dictum eſt) propriæ voluntatis.

1. Cor. 13. 4.

Aromata ſecunda, mulieris, ſcilicet, Linguæ.

1 Moderata correptio.

9 Linguæ quoque aromata tria nihilo minus ſunt: modeſtia in increpando, copia in exhortando, efficacia in perſuadendo. Vis habere hæc aromata? Eme illa a Domino Deo tuo. Eme, inquam, & ſicut priora, ſine ulla commutatione: ut aliquid recipias, perdas nihil. Eme a Domino moderatam correptionem, quia omnino magnum quoddam bonum & datum optimum eſt, & quod habeant pauci: *Linguam enim*, ut ait beatus Jacobus, *nemo domare poteſt*. Videas multos, ſincera licet intentione, & benigno accedant animo, leviter dicere quod graviter audiatur. Volat irrevocabile verbum: & quod ſanare debuerat, quia mordacius forte videtur, exaſperat, & exulcerat magis: quando negligentiæ additur impudentia, etiam & impatientia cumulatur: ut qui in ſordibus erat, ſordeſcat adhuc, declinans in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, ac more phrenetici non ſolum repellens, ſed & mordere tentans medici manum. Multis quoque non ſuppetit verborum copia, ſed præ ſermonis inopia linguam ſuam palato adhæreſcere ſentiunt, quod & ipſum interdum ſolet audientibus obeſſe non parum. Aliis vero ad manum eſt abundantia multa ſermonis, ſed quæ dicunt, minus ſapiunt, minus acceptantur: & quia gratiam non habent, minus efficacia ſunt quæ loquuntur. Vides ergo quam neceſſe ſit emere ab eo, a quo omne bonum eſt, a quo omnis ſcientia, modeſtiam in increpando, copiam in exhortando, efficaciam in perſuadendo.

Jacob. 3. 8.

2. Copia ſermonis.

3. Efficacia ſermonis.

Confeſſionis nummo emenda.

10 Proinde eme iſta nummo confeſſionis, ut prius peccata tua confitearis, quam ad expurganda accedas aliena. Magnum prorſus & mirabile ſacramentum animæ ſuſcitatio eſt: vide ne ad illud immundus accedas. Quod ſi forte non potes innocens, immo quia non potes; lava inter innocentes manus tuas, antequam circumdes monumentum Domini. Omnia ſiquidem in confeſſione lavantur. Et hæc ablutio in quamdam innocentiam tibi deputabitur, ut inter innocentes aſſiſtas. Ad altaris officium nemo accedit in veſte communi; ſed quiſquis acceſſurus eſt, albis induitur. Et tu ergo cum ad Domini monumentum properas, lavare, dealbare, induere veſtimentis gloriæ, ut dicatur tibi: *Confeſſionem & decorem induiſti*. Quia ubi confeſſio, ibi in conſpectu Domini pulchritudo eſt. Hæc pro eo dicta ſunt, ut aromata linguæ, moderata increpatio, copioſa exhortatio, efficax perſuaſio nummo confeſſionis emantur.

Pſ. 103. 1.

** Apud Gregor. in Paſtoral.*

11 Verumtamen legimus *, & quotidianis etiam experimentis didicimus, cujus vita deſpicitur, reſtat ut prædicatio contemnatur. Paret ergo & manus aromata ſua, ne ſubſannet nos Sapiens tamquam pigrum illum, cui labor ſit manum ad os porrigere; ne poſſit dicere is quem arguis. Tu qui alium doces, teipſum non doces. Alligas enim onera gravia & importabilia, & imponis ea in humeros hominum, digito tuo nolens ea movere. Dico vobis: SERMO quidem vivus & efficax exemplum eſt operis, facile perſuadens quod intendimus, dum factibile probat eſſe quod ſuademus. Pro hujuſmodi habeat neceſſe eſt etiam manus aromata ſua, continentiam in carne, miſericordiam in fratre, patientiam in pietate. Unde Apoſtolus ait: *Sobrie, & juſte, & pie vivamus*. Hæc enim tria ſunt converſationi noſtræ maxime neceſſaria: quoniam primum debemus nobis, ſecundum proximo, tertium Deo. Nam qui fornicatur, in corpus ſuum peccat, magno illud privans honore, & pavendo addicens pudendoque dedecori, tollens membrum Chriſti, & faciens membrum meretricis. Ego autem non ab ea tantum, quæ tam abominabilis eſt, ſed ab omni voluptate carnis continendum dico. Ante omnia igitur perfectam hanc continentiam quære, quam debes tibi ipſi; nemo enim tibi propinquior eſt. Dehinc adde miſericordiam, quam debes proximo, quia cum eo ſalvandus es: deinde etiam patientiam quam debes Deo, quia ab eo ſalvandus es. *Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*; &, *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum*. Vide ergo ne per impatientiam pereas, ſed univerſa pro eo ſuſtine, qui prior majora pro te ſuſtinuit; & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait Propheta: *Patientia pauperum non peribit in finem*.

Prov. 19. 24.

Rom. 2. 21.

Exemplum efficacius quam verbum.

Aromata tertia mulieris, ſcilicet, Manus.

Tit. 2. 12.

1. Continentia.

2. Miſericordia.

3. Patientia.

2. Tim. 3. 12.

Act. 14. 21.

Pſ. 9. 19.

Subjectionis nummo emenda.

12 Porro hæc manus aromata nummo ſubjectionis emuntur. Hæc eſt enim quæ dirigit greſſus noſtros, & ſanctæ converſationis gratiam promeretur. Nam ſi contraria lex inventa eſt in membris noſtris per inobedientiam, quis neſciat per obedientiam continentiam dari? Ipſa quoque eſt quæ miſericordiam ordinare novit, ipſa quæ patientiam & docet, & donat. Cum his igitur aromatibus accede ad eum, in quo fides mortua eſt. Verum ſi conſideremus, quam magnum ſit ad nos ſuſcitare eum qui hujuſmodi eſt, quam difficile ſit vel accedere ad cor ejus, quod lapidea quædam obſtinatio & impudentia clauſit, puto quod dicere habeamus & nos: *Qui revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* Attamen dum ſic trepidi veremur accedere, cunctantes ad tam grande miraculum, fit nonnumquam ut ſolita pietate præparationem cordis noſtri audiat auris divina, & ad vocem virtutis ejus reſurgat qui erat mortuus. Et ecce Angelus Domini, hilaritas quædam in vultu illius, tamquam in oſtio monumenti nobis apparet, & fulgor quidam index reſurrectionis, ut aperte videatur facies ejus immutata, acceſſum præbens nobis ad cor ſuum, immo & advocans, ipſumque obſtinationis ſuæ revolvens lapidem, & ſedens ſuper eum: ita ut ſuſcitata fide ipſa, etiam linteamina, quibus obvoluta fuerat, ipſe demonſtret. Dumque omnia quæ in corde ſuo prius actitabantur aperit, & confitetur quomodo ſeipſum ſepelierat intus, ipſam tepiditatem & negligentiam ſuam procedens: *Venite*, inquit, *& videte locum, ubi poſitus erat Dominus*.

Peccatoris converſio res divinæ virtutis.

Matth. 28. 6.

IN

IN TEMPORE RESURRECTIONIS.

SERMO TERTIUS.

De merſione Naaman ſepties in Jordane, deque mundatione ſeptemplicis lepræ; & de ſeptem apparitionibus Domini reſurgentis, quibus ſeptem dona Spiritus-ſancti deſignantur.

1 SIcut in corporum medicina prius purgationes adhibentur, deinde refectiones, ut ſcilicet prius exinaniatur corpus ab humoribus noxiis, dehinc cibis ſanioribus foveatur; ſic medicus animarum Dominus Chriſtus, cujus TOTA DISPENSATIO, quam exhibuit in carne, medicina ſalutis eſt; ante paſſionem ſuam ſeptem dedit purgationes, poſt reſurrectionem ſuam totidem cibos ſalubres pariter & ſuaves. Eliſæus noſter Naaman leproſum ſepties in Jordane mergi præcepit, qui interpretatur deſcenſus. In deſcenſu namque Domini noſtri Jeſu-Chriſti, id eſt in humilitate converſationis ejus, quam exhibuit ante paſſionem, mundamur & purgamur: in reſurrectione vero & vita quam oſtendit quadraginta diebus, reficimur, & delectabilibus paſcimur alimentis. Septemplicitere enim occupavit nos lepra ſuperbiæ, in proprietate poſſeſſionum, in gloria veſtium, in voluptate corporum, in ore quoque dupliciter, ſimpliciter & in corde. Prima eſt lepra domus, qua divites eſſe volumus in hoc ſæculo. Sed ab iſta mundamur, ſi immergimur in Jordane, id eſt in Chriſti deſcenſu. Invenimus enim, quoniam ille, cum eſſet dives, propter nos pauper factus eſt. Deſcendit ab inenarrabilibus cœli divitiis, & veniens in mundum, nec iſtas qualeſcumque divitias habere voluit, ſed in tanta paupertate venit, ut natus continuo poneretur in præſepio, quia ei non erat locus in diverſorio. Denique quis neſciat, quoniam Filius hominis non habebat ubi caput ſuum reclinaret? Qui bene mergitur hic, quando quæret divitias hujus mundi? Et vere magna abuſio, & magna nimis, ut dives eſſe velit vermiculus vilis, propter quem Deus majeſtatis & Dominus Sabaoth voluit pauper fieri.

Chriſtus ſeptem nobis dedit purgationes.
4. Reg. 5. 10.
Septuplex lepra moraliter expenditur.
1. Proprietas poſſeſſionum.
Chriſti paupertas.
Luc. 2. 7.
Luc. 9. 58.

2 Porro in lepra veſtis, omnem ſæculi hujus pompoſam intelligi vanitatem. Nam ab illa nihilo minus in Jordanis merſione mundaberis, ubi invenies Chriſtum Dominum vilibus pannis involutum, factum opprobrium hominum, & abjectionem plebis. A lepra quoque corporis mundamur in ipſo Jordane, ſi bene cogitantes Dominicam paſſionem, erubeſcimus ſequi corporis voluptatem. At in ore (ut diximus) duplex eſt lepra. Cum enim adverſi quicquam contigerit, murmuramus, & impatientiæ verbum tamquam lepræ ſanies effluit. Sed ab hac mundamur, ſi illum attendimus, qui tamquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuum: qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur. In proſperis quoque contra eum qui dixit, *Non qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt*; commendamus noſmetipſos; non in multa patientia, ſed in arrogantia: & inquinat nos altera lepra, verbum jactantiæ. Ut ergo mundemur ab illa, mergamur in Jordane, & imitemur qui non quærebat gloriam ſuam. Unde & dæmonia quæ clamabant, quia ipſe eſſet Dei filius, præcipiebat obmuteſcere; & illuminatos cæcos dicere prohibebat.

2. Lepra gloriæ veſtium.
3. Voluptas corporis.
Iſ. 53. 7.
1. Petr. 2. 23.
2. Cor. 10. 17.
5. Jactantia.
Luc. 4. 35.
Matt. 9. 30.

3 In corde duplex eſt lepra, propria voluntas, & proprium conſilium. Lepra utraque nimis peſſima, eoque pernicioſior, quo magis interior. Voluntatem dico propriam, quæ non eſt communis cum Deo & hominibus, ſed noſtra tantum: quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, ſed propter noſmetipſos facimus, non intendentes placere Deo & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere propriis motibus animorum. Huic contraria eſt recta fronte charitas, quæ Deus eſt. Hæc enim adverſus Deum inimicitias exercens eſt, & pugnam crudeliſſimam. Quid enim odit, aut punit Deus, præter propriam voluntatem? CESSET voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille deſæviet, niſi in propriam voluntatem? Etiam nunc, cum frigus, aut famem, aut aliquid tale patimur, quid læditur, niſi propria voluntas? Quod ſi voluntarie ſuſtinemus, ipſa jam voluntas communis eſt: ſed infirmitas quædam & velut pruritus voluntatis adhuc de proprio eſt, & in illo omnes pœnas ſuſtinemus, donec penitus conſummatur. Nam voluntas illa proprie dicitur, cui aſſentimur, & cui ſe liberum inclinat arbitrium. Hæc autem deſideria & concupiſcentiæ, quæ invitos tenent, non

6. Voluntas propria.
Voluntatis propriæ pericula & damna.
Voluntas propria in

A voluntas, ſed corruptio voluntatis eſt. Porro voluntas propria quo furore Dominum majeſtatis impugnet, audiant, & timeant ſervi propriæ voluntatis. Primo namque ſeipſam & ſubtrahit, & ſubducit ejus dominatui, cui tamquam auctori ſervire jure debuerat, dum efficitur ſua. Sed numquid contenta erit hac injuria? Nequaquam: addit adhuc, & quod in ſe eſt, omnia quoque quæ Dei ſunt, tollit, & diripit. Quem enim modum ſibi ponit humana cupiditas? Nonne qui per uſuram acquirit pecuniam modicam, ſimiliter mundum lucrari conaretur univerſum, ſi non deeſſet poſſibilitas, ſi ſuppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter: Nemini qui ſit in propria voluntate, poſſet univerſus mundus ſufficere. Sed utinam vel rebus illis eſſet contenta, ne in ipſum (horribile dictu!) deſæviret Auctorem. Nunc autem & ipſum (quantum in ipſa B eſt) Deum perimit voluntas propria. Omnino enim vellet Deum peccata ſua aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut ea neſcire. Vult ergo eum non eſſe Deum, quæ, quantum in ipſa eſt, vult eum aut impotentem, aut injuſtum eſſe, aut inſipientem. Crudelis plane & omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, juſtitiam, ſapientiam perire deſiderat. Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima, rapaciſſima lupa, & leæna ſæviſſima. Hæc eſt immundiſſima lepra animi, propter quam in Jordane mergi oporteat, & imitari eum, qui non venit facere voluntatem ſuam, unde & in paſſione: *Non mea*, inquit, *voluntas, ſed tua fiat.*

TOM. III. Deum iniqua & crudelis.
Luc. 22. 42.

4 Lepra vero proprii conſilii eo pernicioſior eſt, quo C magis occulta: & quanto plus abundat, tanto ſibi quiſque ſanior eſſe videtur. Hæc illorum eſt, qui zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam, ſequentes errorem ſuum, & obſtinati in eo, ita ut nullis velint conſiliis acquieſcere. Hi ſunt unitatis diviſores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes ſibi, & magni in oculis ſuis, ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere. Et quæ major ſuperbia, quam ut unus homo toti congregationi judicium ſuum præferat, tamquam ipſe ſolus habeat ſpiritum Dei? *Idololatriæ ſcelus eſt non acquieſcere, & quaſi peccatum ariolandi repugnare.* Eant nunc qui ſe faciunt religioſiores aliis, qui non ſunt ſicut cæteri hominum. Ecce, arioli & idololatræ facti ſunt, ſi tamen vel ei qui dixit hoc, plus quam ſibi judicant eſſe credendum. Neque huic diſſonat D Veritatis ſermo, quem dixit: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Sed ubi poterit hæc lepra mundari, niſi in Jordane? Ibi mergere quicumque hujuſmodi es, & attende quid fecerit magni conſilii Angelus, quomodo conſilium ſuum poſtpoſuerit conſilio, vel magis voluntati mulieris unius, (beatam Virginem loquor), & fabri pauperis, ipſe eſt Joſeph. Inventus enim in medio doctorum, audiens eos & interrogans, quodammodo increpatus a Matre eſt: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* At ille: *Quid erat*, inquit, *quod me quærebatis? Neſciebatis, quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe? At illi non intellexerunt verbum.* Et quid fecit Verbum? Non capiebatur in ſe: deſcendit, ita ut eſſet etiam ſubditus illis. Quis jam non erubeſcat obſtinatus eſſe in conſilio ſuo, quando ſuum Sapientia ipſa deſeruit? Sic E mutavit conſilium ſuum, ut quod jam tunc cœperat, ex tunc uſque ad triceſimum ætatis ſuæ annum prorſus dimiſerit. Nihil enim ab hoc duodecimo anno de ejus doctrina vel operibus invenis uſque ad annos triginta.

7. Lepra proprium conſilium.
Pertinacia proprii ſenſus, & judicii perſtringitur.
1. Reg. 15. 23.
Matt. 18. 17.
Luc. 2. 48.
Chriſtus conſilium ſuum poſtpoſuit.

5 Sed forte quærendum ab ipſo eſt, quomodo voluntatem ſuam conſiliumve reliquerit. O Domine, voluntas, de qua dixiſti ut non fieret, ſi bona non erat, quomodo tua erat? ſi bona erat, quare derelicta eſt? Sic & conſilium, ſi non bonum, quomodo tuum? ſi bonum, quomodo relinquendum? Et bona erant, & ejus erant: neque minus tamen relinquenda, ob hoc videlicet, ut fierent meliora. Neque enim F oportebat propria præjudicare communibus. Erat ergo voluntas Chriſti, & bona erat, qua dicebat: *Si fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte.* Sed ea de qua dicebat: *Fiat voluntas tua*, melior erat: quia communis non ſolum Patris, ſed & Chriſti ipſius; (oblatus eſt enim, quia ipſe voluit) & noſtra. Niſi enim granum frumenti cadens in terram mortuum eſſet, ipſum ſolum maneret; mortuum vero multum fructum attulit. Atque hæc voluntas Patris erat, ut videlicet haberet quos adoptaret in filios: Chriſti erat, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: noſtra erat, quia pro nobis faciebat, ut redimeremur. De conſilio idem dicimus. Chriſti enim erat, & bonum erat conſilium illud quod ait: *Quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe.* Sed quia illi non intellexerunt,

Marc. 14. 36.
Luc. 22. 42.
Cur Chriſtus voluntatem ſuam noluerit impleri.
Matt. 26. 39.
Luc. 2. 49.

TOM. III.

mutavit illud conſilium, ut nos mundaret ab ea lepra, quæ proprii conſilii eſt. Exemplum enim dedit nobis, ut & nos ita faciamus. Nam ab initio noverat quid eſſet facturus: ſed voluit formam nobis hujus humilitatis exhibere, & ad lavandam peſſimam hanc lepram, divinum in ſe ipſo parare Jordanem. Audiant igitur utrique pariter, qui propriæ voluntatis, & qui proprii conſilii lepra ſordent: audiant quid Spiritus dicat eccleſiis, brevi uno verſiculo lepram utramque condemnans. *Sapientia*, ait, *quæ deſurſum eſt, primum quidem pudica eſt*, contra propriæ voluntatis impuritatem: *deinde pacifica*, contra conſilii proprii obſtinatam rebellionem.

Jacob. 3. 17.

6 Cum ab his ſeptem purgatus fuerit ager, tamquam poſt ſeptem cellas, quærat ſeptem fercula, quæ ſunt ſeptem Spiritus-ſancti dona. Porro ſicut in vita Domini ante paſſionem ſeptem purgationes invenimus, ſic & in apparitionibus ſeptem quæ poſt reſurrectionem factæ leguntur, ſeptem illa dona Spiritus-ſancti poſſumus invenire. In prima ſpiritum timoris accipe, quando mulieribus ſanctis venientibus deſcendit Angelus de cœlo, & terræ motus factus eſt, ita ut ipſas timore perterritas oportuerit ab Angelo conſolari. In ſpiritu pietatis apparuit Simoni, quia magna omnino, & vere Domino Jeſu digna pietatis dignatio, quod ei quaſi ſingulariter & ante cæteros dignatus eſt apparere, quem præ cæteris de negatione ejus rea conſcientia confundebat: ut ubi abundavit delictum, ſuperabundaret & gratia. In ſpiritu ſcientiæ duobus pergentibus in Emmaus Scripturas expoſuit, incipiens a Moyſe & Prophetis. In ſpiritu fortitudinis januis clauſis intravit, oſtendens manus & latus, ſicut ſolent in ſignum virtutis clypeorum foramina demonſtrari. In ſpiritu conſilii fruſtra in piſcatione laborantes mittere in dexteram rete conſuluit. In ſpiritu intellectus aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scripturas. In ſpiritu ſapientiæ die quadrageſima apparuit eis, quando videntibus illis elevatus eſt, & viderunt Filium hominis aſcendentem ubi erat prius. Uſque ad illam enim diem quaſi per ſtultitiam prædicationis ſalvos faciebat credentes: poſtquam vero coram eis aſcendit ad Patrem, jam cœpit ſapientia declarari.

Ex ſeptem apparitionibus Chriſti ſeptem dona Spiritus-ſancti eruit.

Matth. 28. 2. *Luc. 24. 5.* *Luc. 24. 27.* *Joann. 20. 19.* *Joann. 21. 6.* *Luc. 24. 51.* *Act. 1. 9.*

IN OCTAVA PASCHÆ.

SERMO PRIMUS.

De Fide vincente, & tribus teſtimoniis in cœlo & in terra.

1. Joann. 5. 4.

1 OMNE *quod natum eſt ex Deo, vincit mundum.* Poſtquam Unigenitus Dei non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, hominis quoque dignatus eſt fieri filius, & habitu inventus ut homo, non immerito jam de cœleſti generatione exiguitas humana præſumit. Neque enim indignum eſt Deo, eorum fieri patrem, quorum ſe Chriſtus fecerit fratrem. Hinc eſt quod beatus Joannes (qui ſæpius nobis ac ſtudioſius hanc commendat adoptionem filiorum Dei) in ipſo quoque Evangelii ſui principio: *Quotquot*, inquit, *receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Huic ergo verbo ſimile eſt quod audivimus hodie de ejus epiſtola recitari: *Omne*, inquit, *quod natum eſt ex Deo, vincit mundum.* Quotquot enim ſunt Chriſti, cum Chriſto eos mundus odit, ſed cum Chriſto ſuperatur pariter & ab ipſis. *Nolite*, ait, *mirari, ſi odit vos mundus: ſcitote quia priorem me vobis odio habuit.* Et item: *Confidite*, inquit, *quia ego vici mundum.* Sic nimirum manifeſta fit ſermonis illius veritas, quem ait Apoſtolus: *Quos præſcivit*, inquit, (haud dubium quin Deus Pater) *& prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui.* Vide conformationem. Poſt ipſum adoptantur, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: poſt ipſum odit mundus eos: poſt ipſum & ab eis vincitur mundus.

Chriſtianorum adoptio. *Joann. 1. 12.* *Joann. 15. 18.* *Joann. 16. 33.* *Rom. 8. 29.*

2 Bene ergo quod natum eſt ex Deo, vincit mundum, ut ſit teſtimonium cœleſtis generationis victoria tentationis: & ſicut is qui filius eſt per naturam, mundum cum ſuo principe triumphavit; ſic & nos victores inveniamur quotquot ſumus filii adoptionis. Victores ſane, ſed in ipſo qui confortat nos, in quo & poſſumus omnia: quia *hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra.* Fide ſiquidem in Dei filios adoptamur: fidem in nobis mundus in maligno poſitus odit atque perſequitur: fide quoque & vincitur, ſicut ſcriptum eſt: *Sancti per fidem vicerunt regna.* Quidni attribuatur fidei victoria, cujus eſt etiam vita? *Juſtus*, inquit, *ex fide vivit.* Quoties ergo tentationi reſiſtis, quoties vincis malignum, noli propriis tribuere viribus, noli in te, ſed magis in Domino gloriari. Quando enim fortis ille armatus tuæ cederet infirmitati? Audi denique quid Dominici conſtitutus paſtor ovilis admoneat. *Adverſarius*, inquit, *veſter diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide.* Vides quemadmodum ſibi veritatis teſtimonia concinant. Paulus fide regna viciſſe ſanctos; Petrus principi mundi reſiſtendum in fide; Joannes quoque: *Hæc eſt*, inquit, *victoria quæ vincit mundum, fides noſtra.*

Tentationis victoria teſtimonium cœleſtis generationis. *1. Joann. 5. 4.* *Fide vincimus hoſtes.* *Hebr. 11. 33.* *Abac. 2. 4. & Rom. 1. 17.* *1. Petr. 5. 8.* *Hebr. 11. 33.*

3 Sequitur: *Quis enim eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Jeſus eſt filius Dei?* Certum id quidem, Fratres, omnem qui non credit in Filium Dei, ex hoc ipſo jam non modo victum eſſe, ſed etiam judicatum. Sine fide enim impoſſibile eſt placere Deo. Verumtamen poteſt forte movere, quod tam multos videmus credentes Jeſum Filium Dei eſſe, adhuc tamen mundi nihilo minus cupiditatibus irretitos. Quid ergo ait: *Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quia Jeſus eſt filius Dei*, cum & ipſe jam mundus id credat? Annon ipſi quoque dœmones & credunt, & contremiſcunt? Sed dico: Putaſ-ne filium Dei reputat Jeſum, quiſquis ille eſt homo, qui ipſius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promiſſionibus, nec præceptis obtemperat, nec conſiliis acquieſcit? nonne is, etiamſi fateatur ſe noſſe Deum, factis tamen negat? Porro: *fides ſine operibus mortua eſt* in ſemetipſa. Nec ſane mirum videri poteſt, ſi nequaquam vincit, qui nec vivit quidem.

1. Joann. 5. 5. *Credentes cur tam pauci victores.* *Hebr. 11. 6.* *Jacob. 2. 20.*

4 Quæris quænam ſit vivida & victorioſa fides? Illa ſine dubio, per quam Chriſtus habitat in cordibus noſtris. Chriſtus enim & virtus eſt, & vita noſtra. *Cum Chriſtus apparuerit vita veſtra*, ait Apoſtolus, *tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.* Unde gloria, niſi de victoria? aut quare cum ipſo apparebimus, niſi quia in ipſo & vincimus? Denique ſi his tantum data eſt poteſtas filios Dei fieri qui ſuſcipiunt Chriſtum, de his quoque ſolis intelligendum eſt quod dicitur: *Omnis qui natus eſt ex Deo, vincit mundum.* Inde eſt quod hic quoque cum dixiſſet: *Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quia Jeſus eſt filius Dei?* ut planius faceret eam commendari fidem, per quam (ut dictum eſt) Chriſtus in cordibus noſtris habitat, addidit continuo de ipſius adventu, dicens: *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Jeſus-Chriſtus.* Adhuc autem ſupereminentiorem vitam oſtendens: *Et Spiritus eſt*, inquit, *qui teſtificatur, quoniam Jeſus eſt filius Dei.* Sane quod interponit, ſignanter repetens: *Non in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine*, ad Moyſis differentiam arbitror accipiendum. Moyſes ſiquidem in aqua venit, a qua & nomen accepit ut Moyſes vocaretur.

Fides vivida & victorioſa. *Coloſſ. 3. 4.*

5 Recolant quibus nota eſt hiſtoria veteris Teſtamenti, quemadmodum in Ægypto, dum parvuli omnes Iſraelitici germinis necarentur, expoſitum in aquis Moyſen tulerit filia Pharaonis. Et vide ſi non manifeſte Chriſti & in hoc ipſo videtur præceſſiſſe figura. Simile nempe cum Pharaone etiam Herodes ſuſpicione laborans, ad eadem converſus eſt crudelitatis argumenta, ſed eodem modo eſt ipſe deluſus. Utrobique pro unius ſuſpecta perſona trucidatur numeroſitas puerorum; utrobique qui quærebatur evadit. Et quomodo Moyſen filia Pharaonis, ita Chriſtum quoque Ægyptus (quæ non immerito Pharaonis intelligitur filia) ſuſcepit conſervandum. Manifeſte tamen pluſquam Moyſes hic, utpote qui venerit non in aqua tantum, ſed in aqua & ſanguine. *Aquæ enim multæ, populi multi.* Venit ergo in aqua tantum, qui congregavit quidem populum, ſed populum non redemit. Nam & ipſa quoque de ſervitute Ægyptia liberatio, non Moyſis, ſed Agni ſanguine facta eſt, liberandos nos præfigurans a vana noſtra converſatione hujus ſæculi, ſanguine Agni immaculati Chriſti Jeſu. Hic eſt verus Legifer noſter, apud quem copioſa eſt redemptio. Mortuus eſt enim non tantum pro gente, ſed ut filios Dei, qui diſperſi erant, congregaret in unum. Memento ſane hunc eſſe Joannem, qui vidit, & teſtimonium perhibuit, (& ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus,) exiiſſe de latere Domini dormientis in cruce ſanguinem ſimul & aquam: quo videlicet dormienti novo nova Adæ de latere ſuo proſerretur pariter & redimeretur Eccleſia.

Exod. 2. 3. *Moyſes typus Chriſti.* *Pharaonis & Herodis comparatio.* *Apoc. 17. 15.* *Teſtimonium aquæ & ſanguinis.*

6 Sic ergo hodie quoque ad nos per aquam & ſanguinem venit, ut ſit aqua & ſanguis teſtimonium adventus ejus, fideique victricis. Non ſolum autem, ſed teſtimonium eſt majus his, quod perhibet Spiritus veritatis. Horum trium teſtimonium verum certumque eſt; & felix anima quæ meretur illud accipere. *Tres enim ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis.* In aqua quidem baptiſmum intellige; in ſanguine martyrium, in Spiritu charitatem. Spiritus enim eſt qui vivificat; & fidei vita, dilectio. Denique ſi quæris quid Spiritui & charitati reſpondeat Paulus.

Teſtimonium Spiritus.

Rom. 5. 5. 1. Cor. 13. 3.

lus: *Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum, qui datus eſt nobis*. Neceſſario quoque Spiritus additur aquæ & ſanguini, cum, eodem Apoſtolo teſte, ſine charitate quicquid habeas, nihil proſit.

Martyrium ſpirituale.

7 Jam vero quia baptiſmum aqua, martyrium diximus ſanguine deſignari; memento & unicum, & quotidianum eſſe baptiſmum, ſimiliter & martyrium. Et eſt enim martyrii genus, & quædam effuſio ſanguinis in quotidiana corporis afflictione. Eſt & baptiſmus aliquis in compunctione cordis & lacrymarum aſſiduitate. Sic quippe infirmis & puſillis corde neceſſe eſt, ut quem ſemel pro Chriſto ponere non ſufficiunt, ſaltem mitiori quodam, ſed diuturniori martyrio ſanguinem fundant. Sic & baptiſmi ſacramentum, quoniam iterari non licet, his qui ſæpius in multis offendunt, frequenti oportet ablutione ſuppleri. Unde & Propheta: *Lavabo*, inquit, *per ſingulas noctes lectum meum; lacrymis meis ſtratum meum rigabo*. Vis ergo noſſe quis eſt qui vincit mundum? Quæ in eo vincenda ſunt diligentius intuere. Siquidem & hoc ipſum beatus iſte Joannes indicat, dicens: *Chariſſimi, nolite diligere quod in mundo ſunt. Omne enim quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi*. Hæ ſunt tres turmæ, quas fecerant Chaldæi. Sed memini quoque ſanctum Jacob feciſſe tres turmas, cum timeret a facie Eſau, rediens de Meſopotamia. Et vobis ergo adverſus triplex genus tentationis triplici opus eſt munimento: ut carnis quidem concupiſcentia ipſius mortificatione vincatur, quam (ſi meminiſtis) in ſanguinis teſtimonio diximus intelligendam: oculorum vero concupiſcentiam ſuperet ſtudium compunctionis, & aſſiduitas lacrymarum: porro ambitionis vanitatem virtus charitatis excludat, quæ ſola caſtificat animam, ſola purgat intentionem. Certum quippe triumphati mundi teſtimonium eſt, ſi corpus caſtiges, & ſubjicias ſervituti, ne pernicioſa libertate ſerviat voluptati: ſi fletui præbeas oculos magis, quam petulantiæ, vel curioſitati: ſi denique ſpirituali dilectione flagrans, nulli animum dederis vanitati.

Pſ. 6. 7. 1. Joann. 2. 16. Gen. 32. 7.

Tentatio triplex, earumque remedium.

Mundi triumphati teſtimonium.

8 Merito ſane unus eſt, qui in terra pariter & in cœlo teſtimonium perhibet Spiritus: quia ſive corporis afflictio ceſſabit, ſive lacrymarum fons exſiccabitur; ſed charitas numquam excidit. Prælibatio quædam eſt in præſenti, conſummatio & plenitudo in futuro manet. Verumtamen licet maneat poſt aquam & ſanguinem Spiritus, (aqua quippe & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt,) interim tamen aut vix, aut nullo modo invenire eſt Spiritum ſine illis, quoniam *hi tres*, inquit, *unum ſunt*: ut, quolibet ex his tribus deficiente, adeſſe cætera non præſumas. Simul vero juncta teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis, nec poterit cui in terris ſuppetunt hæc, carere teſtimonio vel in cœlis. Confitetur Dei Filium coram hominibus non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate: & Filius quoque confitebitur eum coram Angelis Dei. An vero ei deeſſe poterit in teſtimonio Pater, cui Filium videat atteſtantem? Sine dubio confitebitur & ipſe quod viderit in abſcondito. Sed neque Spiritus quidem a Patre Filioque diſſentiet, quippe qui Patris Filiique ſit Spiritus. Denique quonam modo careat teſtimonio ejus in cœlo, qui habere illud meruit & in terra? *Tres ergo ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, & Filius, & Spiritus-ſanctus*. Et nequam forte diſſonantiam ſuſpiceris, hi tres unum ſunt. Magnum profecto habituri ſunt teſtimonium, quos in cœlo Pater ſuſceperit tamquam filios & hæredes, Filius adſciverit tamquam fratres & cohæredes, Spiritus-ſanctus adhærentes Deo unum ſpiritum faciat eſſe cum eo. Eſt enim Spiritus ipſe indiſſolubile vinculum Trinitatis, per quem ſicut Pater & Filius unum ſunt, ſic & nos unum ſimus in ipſis, eo miſerante, qui pro diſcipulis hoc ipſum orare dignatus eſt, Jeſu-Chriſto Domino noſtro.

Trinitatis teſtimonium.

IN OCTAVA PASCHÆ.

SERMO SECUNDUS.

De tribus teſtimoniis.

1. Joann. 5. 7. Teſtimonium in cœlo ad diſcernendos Angelos beatos a reprobis.

EX epiſtola beati Joannis hodie nobis eſt lectio recitata, in qua diſcimus teſtimonium dari triplex in cœlo, triplex in terra. Et quidem pro meo ſapere, illud ſtabilitatis, hoc reparationis eſt ſignum; illud Angelos, iſtud homines; illud beatos a miſeris, iſtud juſtos diſcernit ab impiis. Angelis ſiquidem qui in prima illa prævaricatione, ſuperbiente Lucifero, in veritate ſteterunt, merito teſtimonium perhibet viſio Trinitatis: hominibus, quos divina miſeratio ſalvat, Spiritus, Aqua, & Sanguis. Quidni perhibeat teſtimonium Pater, a quibus honoratus eſt ut pater? Tibi vero, maligne, ſic loquitur: *Si ergo ego Pater, ubi eſt honor meus?* Careas omnino neceſſe eſt teſtimonio Patris, cujus tibi gloriam uſurpare conaris, non honorare eum cupiens, ſed æquare. *Sedebo*, inquit, *in monte teſtamenti, & ſimilis ero Altiſſimo*. Ita-ne modo creatus, Patri ſpirituum conſedebis? Et certe necdum tibi dixit: *Sede a dextris meis*. Si neſcis, o impudens, Unigenitus ille eſt, cui æterna generatione Patris æqualitas collata eſt conceſſus. Tu rapinam cogitans eſſe æqualis Deo, Filio gloriam invides, gloriam quaſi unigeniti a patre, ut ne ab ipſo quidem teſtimonium merearis habere. An vero poterit deteſtato a Patre, & Filio, utriuſque Spiritus atteſtari? Abominatur ſuperbum profecto & inquietum, qui ſuper quietum & humilem requieſcit amator pacis; & unitatis conſecrator adverſum te pro pace & unitate zelatur.

Mal. 1. 6. Iſai. 14. 14. Pſ. 109. 1.

Luciferi ſuperbia.

Singularitas reproborum Angelorum.

2 Quid mirum, Fratres, ſi timemus, ne forte puſillam hanc vineam Domini depaſci ſingularis ferus incipiat? Quantos enim cœleſtis vineæ palmites prima illa ſingularitas conculcavit? Sed forte ſuperbiam quidem in eo facile advertiſtis, non autem ſingularitatem. Dico ergo: Ubi ſtabat univerſitas Angelorum, numquid caruit ſingularitatis vitio qui ſedere velle præſumpſit? At forte quæritis, unde mihi nota ſit hæc ſtatio Angelorum? Duos teneo idoneos teſtes, quorum uterque quod vidit, hoc teſtatur. *Vidi Dominum ſedentem*, ait Iſaias: *Seraphim autem ſtabant*. Et Daniel: *Millia*, inquit, *millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei*. An & tertium deſideratis, ut in ore trium teſtium ſtet omne verbum? Apoſtolum profero, qui utique ad tertium raptus eſt cœlum, & rediens loquebatur: *Nonne omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus?* Siccine ubi ſtant omnes, univerſi miniſtrant; tu, pacis inimice, ſedebis? Plane contriſtas Spiritum, qui habitare facit unius moris in domo: offendis charitatem, qua ſcindis unitatem, rumpis vinculum pacis. Merito proinde Angelorum, qui ſuum neo ordinem, nec domicilium reliquere, charitati, unitati, & paci Spiritus atteſtatur, a quo ſane tua & invidia, & ſingularitas, & inquietudo reprobatur. Et hæc quidem de eo teſtimonio, quod datur in cœlis.

Iſai. 6. 1. Dan. 7. 10. Hebr. 1. 14.

Teſtimonium in terra ad diſcernendos juſtos ab impiis.

3 Eſt & aliud quod datur in terra, ad diſcernendos utique qui in ea ſunt exules ab indigenis, hoc eſt cœli cives a civibus Babylonis. Quando enim ſine teſtimonio electos ſuos deſerat Deus? Aut certe quænam eis eſſe poterat conſolatio inter ſpem & metum ſollicitudine anxia fluctuantibus, ſi nullum omnino electionis ſuæ habere teſtimonium mererentur? Novit Dominus qui ſunt ejus; & ſolus ipſe ſcit quos elegerit a principio. Quis vero ſcit hominum, ſi eſt dignus amore, an odio? Quod ſi, ut certum eſt, certitudo nobis omnino negatur, numquid non tanto delectabiliora erunt, ſi qua forte electionis hujus ſigna poſſimus invenire? Quam enim requiem habere poteſt ſpiritus noſter, dum prædeſtinationis ſuæ nullum adhuc teſtimonium tenet? Fidelis proinde ſermo, & omni acceptione dignus, quo ſalutis teſtimonia commendantur. Hoc ſane verbo & electis conſolatio miniſtratur, & ſubtrahitur reprobis excuſatio. Cognitis ſiquidem ſignis vitæ, quiſquis hæc negligit, manifeſte convincitur in vano accipere animam ſuam, & pro nihilo habere terram deſiderabilem comprobatur.

Prædeſtinationis ſigna.

Hominis caſus & reparatio.

4 *Tres ſunt*, inquit, *qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis*. Scitis, Fratres, quia in primo homine peccavimus omnes, in ipſo etiam cecidimus univerſi. Cecidimus ſane in carcerem, luto pariter & lapidibus plenum. Exinde jacebamus captivi, inquinati, conquaſſati, donec venit deſideratus gentium, qui nos redimeret, ablueret, adjuvaret. Hic eſt enim qui ſanguinem proprium dedit in redemptionem, aquam ſimul produxit de latere ſuo in ablutionem, emiſit deinde de excelſo Spiritum ſuum, qui adjuvaret infirmitatem noſtram. Vis ergo noſſe an hæc aliquid operentur in te, ne forte reus ſis ſanguinis Domini, quem evacuas, quantum in te eſt: ſed & aqua ipſa quæ debuerat mundare, in ſordibus permanenti judicium damnationis accumulet: Spiritus quoque, cui reſiſtis, non liberet maledicum a labiis ſuis? Cavendum enim eſt, ne ſint tibi hæc infructuoſa, quia neceſſario eſſent pariter & damnoſa.

Redemptionis ſeu prædeſtinationis tria ſigna.

5 Quis eſt autem qui teſtimonium habet effuſi non ſine cauſa ſanguinis Chriſti, niſi qui continet a peccatis? Servus enim peccati eſt, qui peccatum facit, ut ſi deinceps continere potuerit, & jugum abjicere miſeræ ſervitutis, certiſſimum ſit teſtimonium redemptionis, quam operatur ſine dubio ſanguis Chriſti.

TOM. III. Verum non ſufficit peccatori continentia, ſi non etiam adſit pœnitentia. Habet ergo & ab aqua teſtimonium qui laborat in gemitu ſuo, lavans per ſingulas noctes lectum ſuum. Sicut enim ſanguis illi redemit, ut non regnet peccatum in noſtro mortali corpore; ſic aqua iſta abluit ab his peccatis, quæ commiſimus ante. Sed quid erit, quod longo catenarum uſu & carceris habitatione crudeli contracti ſumus, atque colendi defecimus in via vitæ? Invocemus Spiritum vivificatorem & adjutorem, confidentes quia dabit Pater, qui eſt in cœlis, ſpiritum bonum petentibus ſe. Sane novum ſuper veniſſe ſpiritum certiſſime converſatio nova teſtatur. Jam ut breviter repetam, a ſanguine & aqua, & ſpiritu habere eſt teſtimonium, ſi contines a peccatis, ſi dignos agis pœnitentiæ fructus, ſi facis opera vitæ.

IN ROGATIONIBUS.

SERMO.

De tribus Panibus.

Luc. 11. 5. 1 QUis veſtrum habebit amicum, &c. Quid eſt quod amicum unum perhibet veniſſe, nec tamen contentus eſt quærere panem unum? Putat-ne

Amicus ille hoſpes qui. tam voracem æſtimabat amicum, ut non poſſet uni ſufficere panis unus? Nam uni quidem tres apponere panes, inconſequens omnino videtur. Puta ergo cum uxore & mancipio hominem veniſſe, ut ſuum cuique panem apponere velit amicus. Ego quidem amicum venientem ad me, non alium intelligo, quam

Converſio hominis. meipſum. Nemo quippe charior mihi, nemo germanior eſt. Ad me ergo de via venit amicus, cum tranſitoria deſerens, ad cor redeo, ſicut ſcriptum eſt: *Redite prævaricatores ad cor.*

Iſai. 46. 8. Deinde tunc vere ſibi quiſque amicus eſt, cum de via redit: quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. A die itaque converſionis meæ de via ad me venit amicus. Venit de regione longinqua, ubi paſcere porcos, & ipſorum ſiliquas inſatiabiliter eſurire ſolebat. Venit fame laborans, confectus inedia, attenuatus jejunio. Venit neceſſe habens invenire amicum: ſed, [illegible] pauperem egit hoſpitem, & vacuum ingreditur habitaculum. Quid faciam huic amico miſero & miſerabili? Omnino enim non habeo quod ponam ante illum. Fateor, amicus eſt, [illegible]. Quid venisti ad me, amice, in neceſſitate tanta? Ego ſum mendicus, & non eſt in domo mea panis. Feſtina, inquit, diſcurre, ſuſcita amicum [illegible] magnum, quo majorem dilectionem nemo habet, ſed neque ſubſtantiam ampliorem. Quære, pete, pulſa: quia omnis qui quærit invenit, & qui petit accipit, & pulſanti aperietur. Clama, & dic:

Matt. 7. 7. Luc. 11. 5. *Amice, commoda mihi tres panes.*

Panes tres, Veritatis, Charitatis & Fortitudinis. V. Serm. 59. de diverſ. 2 Qui ſunt iſti panes, Fratres? Utinam mereamur accipere eos. Forte enim & ipſos nemo ſcit, niſi qui accipit. Credo tamen petendos nobis eſſe tres panes, veritatis, charitatis, & fortitudinis. His tribus egere me fateor, veniente ad me amico de via, veniente autem (ut dixi) cum uxore & mancipio. Deficit quippe ratio mea (ipſe eſt enim vir) præ ignorantia veritatis, languet & voluntas præ inedia affectionis, infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minus intelligit quæ agenda ſunt, & voluntas minus diligit intellecta; & ad hæc; etiam corpus quod corrumpitur, aggravat animam, ut non quæcumque volumus, ita faciamus. Aruit cor meum, etiam & corpus meum, quia oblitus ſum comedere panem meum. Neque enim pateret hunc defectum, ſi jugiter exercitata eſſet ratio in inquiſitione veritatis, voluntas in deſiderio charitatis, caro in operatione virtutis. Comoda ergo mihi, Amice, tres panes, ut intelligam, ut faciam voluntatem tuam. Sic enim vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei, dicente

Pſal. 29. 6. Scriptura: *Quoniam vita in voluntate ejus.*

IN ASCENSIONE DOMINI.

SERMO PRIMUS.

De evangelica lectione.

Mar. 16. 14. 1 R*Ecumbentibus undecim diſcipulis, apparuit illis Jeſus.* Apparuit vere benignitas & humanitas Salvatoris. Multam enim fiduciam præſtat, quod libentius adſit orationi incumbentibus, quando nec recumbentibus quidem dedignatur adeſſe. Apparuit, inquam, benignitas ejus, qui cognovit figmentum noſtrum, nec dedignatur neceſſitates noſtras, ſed miſeratur, ſi tamen curam carnis non in deſiderio facimus,

1. Cor. 10. 31. ſed in neceſſitate. Quod conſiderans idem Apoſtolus: *Sive manducamus*, inquit, *ſive bibimus, ſive aliquid aliud facimus, omnia in gloriam Domini faciamus.* Poteſt tamen quod recumbentibus apparuit, ad id quoque referri, quod alibi calumniantibus Judæis adverſus diſcipulos non jejunantes: *Non poſſunt*, inquit, *filii ſponſi lugere, quamdiu cum eis eſt ſponſus.* Sequitur: *Et exprobravit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia his qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.* Mat. 9. 15. Audis Chriſtum diſcipulos increpantem, immo (quod durius ſonat) etiam exprobrantem, nec quandocumque, ſed ea hora [a], qua eis corporalem præſentiam ſubtracturus, videri poterat magis ab increpatione parcere debuiſſe. Noli ergo indignari de cetero, ſi te quoque aliquando Chriſti vicarius increpaverit. Id enim exhibet quod, aſcenſurus ab eis in cœlum, ſuis Chriſtus legitur exhibuiſſe diſcipulis. Sed quid eſt, Fratres, quod dicit: *His qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt?* Aut qui fuere, quorum beati oculi glorioſum reſurrectionis Dominicæ meruerunt videre miraculum? Neque enim reſurgentem illum quiſquam legitur, aut creditur vidiſſe mortalium. Reſtat ergo de Angelis accipiendum, quibus utique reſurrectionis teſtimonium perhibentibus, Apoſtolorum puſillanimitas hæſitavit.

a Increpationes æquo animo ferendæ.

Pſ. 118. 66 2 Jam vero ut faciat quod ſcriptum eſt: *Bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me*; viſitationis gratiam, exprobationis cenſuram; prædicationis quoque doctrina ſequatur, & dicat: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Sed quid ad hæc dicemus, Fratres? Magna nimis videtur ſæcularibus hominibus in hoc verbo data fiducia, vereorque ne dare eam incipiant in occaſionem carnis, blandientes ſibi pluſquam oporteat ſine operibus de baptiſmo & credulitate. Veruntamen conſideremus quod ſequitur: *Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur.* Nec minor fortaſſe videbitur ipſis quoque religioſis ex hoc verbo provenire deſperatio, quam ex verbo priore vanæ ſpei data ſæcularibus occaſio videretur. Quis enim ea, quæ in præſenti loco ſcripta ſunt, ſigna videtur habere credulitatis, ſine qua nemo poterit ſalvari, quoniam *qui non crediderit, condemnabitur*; &, *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo?* Quis, inquam, dæmonia ejicit, linguis novis loquitur, ſerpentes tollit? Quid ergo? Si nemo hæc habet, aut perpauci noſtris videntur habere temporibus, aut nemo ſalvabitur, aut hi ſoli qui his muneribus gloriantur, quæ non tam merita ſunt, quam indicia meritorum: adeo ut multi dicentes: *Nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* audire habeant in judicio: *Neſcio vos, diſcedite a me operarii iniquitatis.* Ubi eſt quod ait Apoſtolus, cum de judicio futuro loqueretur: *Qui reddet unicuique juxta opera ſua*: ſi (quod abſit) quærenda ſunt in judicio ſigna potius, quam merita?

In judicio ſigna non [illegible] [illegible].

Heb. 11. 6.

Matt. 7. 22.

Rom. 2. 6.

3 Sunt tamen & ipſa merita ſigna quædam, certiora utique & ſalubriora. Nec difficile arbitror noſſe, quemadmodum intelligi ſigna poſſint præſentia, ut ſint indubitata ſigna credulitatis, ac per hoc & ſalutis. Primum enim opus fidei per dilectionem operantis, cordis compunctio eſt, in qua ſine dubio ejiciuntur dæmonia, cum eradicantur e corde peccata. Exinde qui in Chriſtum credunt, linguis loquuntur novis, cum jam recedunt vetera de ore eorum; nec de cætero vetuſta protoparentum lingua loquuntur, declinantium in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Ubi vero compunctione cordis, & oris confeſſione priora ſunt deleta peccata, ne recidivam patiantur, & jam ſint poſteriora pejora prioribus, ſerpentes tollant neceſſe eſt, id eſt, ut venenatas ſuggeſtiones extinguant. Quid tamen agendum, ſi qua forte radix pullulat, quæ tam velociter nequeat extirpari, ſed ſtimulat animum concupiſcentia carnis? Profecto *ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit*: quoniam, juxta Salvatoris exemplum, cum guſtaverint, nolent bibere; id eſt, cum ſenſerint, nolent conſentire. Sic enim non eis nocebit (quia nulla damnatio eſt his qui ſunt in Chriſto Jeſu) concupiſcentiæ ſenſus abſque conſenſu. Quid tamen? Moleſta certe & periculoſa eſt ſic corruptæ & infirmæ affectionis lues: ſed *qui crediderint, ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt*; id eſt, ægras affectiones bonis operibus operient, & hoc remedio curabuntur.

Signa hæc ſingulis fidelibus convenire poſſunt.

Marc. 16. 18.

IN

a Idem ſentit Gregor. M. hom. 29. in Evangelia [illegible] increpatio

a [illegible] præceſſit ex Luc. c. 24. Conſule interpretes

IN FESTO ASCENSIONIS.

SERMO SECUNDUS.

Quomodo aſcendit ſuper omnes cœlos, ut adimpleret omnia.

Aſcenſionis præconia.

1 SOlemnitas iſta, Fratres chariſſimi, glorioſa eſt, & (ut dicam) gaudioſa, in qua & ſingularis Chriſto gloria, & nobis ſpecialis lætitia exhibetur. Conſummatio enim & adimpletio eſt reliquarum ſolemnitatum, & felix clauſula totius itinerarii Filii Dei. Qui enim deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit hodierna die ſuper omnes cœlos, ut adimpleret omnia. Jam enim cum ſe dominum univerſorum, quæ ſunt in terra, & in mari, & in inferno, probaſſet, non reſtabat, niſi ut aeris & cœlorum ſe eſſe dominum argumentis ſimilibus, vel certe potioribus comprobaret. Terra * enim cognovit Dominum, quia ad vocem virtutis ejus, cum clamaſſet magna voce, *Lazare, veni foras*, mortuum reddidit. Cognovit mare, quia ſolidum ſe præbuit ſub pedibus ejus, ita ut Apoſtoli eum putarent phantaſma eſſe. Cognovit infernus, cujus ipſe portas æreas & vectes ferreos confregit, ubi & ligavit illum inſatiabilem homicidam, qui vocatur diabolus & ſatanas. Profecto qui mortuos ſuſcitavit, leproſos mundavit, cæcos illuminavit, claudos firmavit, & omnes exſufflavit infirmitates, dominus omnium fuit, & eadem manu qua fecerat, quæ defecerant reficiebat. Sic & qui in ore piſcis cum ipſo piſce ſtaterem inveniri prædixit, patet proculdubio, quia maris, & omnium quæ in mari moventur, dominus fuit. Qui vero traduxit aereas poteſtates & affixit eas cruci ſuæ, claret quia ſuper infernales ethnicas poteſtatem accepit. Hic eſt enim qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos a diabolo, qui ſtetit in loco campeſtri ut doceret turbas; ante præſidem, ut alapas ſuſtineret: toto tempore quo in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus, in laboribus multis ſtans, & operans ſalutem in medio terræ.

Eph. 4. 10. Chriſtus ab omnibus creaturis agnitus.

* Ita Greg. Mag. homil. 10. in Evang. Joan. 11. 44. Matt. 14. 25. Marc. 6. 49. Pſ. 106. 16. Apoc. 12. 9. & 20. 2.

Matt. 17. 26.

Act. 10. 38.

2 Ad claudendam igitur tunicam tuam inconſutilem, Domine Jeſu, ad perficiendam fidei noſtræ integritatem, reſtat, ut videntibus Diſcipulis, per medium aeris, ſicut aeris dominus aſcendas, ſuper omnes cœlos. Ex tunc probabitur, quia Dominus univerſorum tu es; quia omnia in omnibus adimpleſti, & jam tibi profecto debebitur, ut in nomine tuo omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia tu es in gloria, & in dextera Patris. In hac dextera ſunt delectationes uſque in finem: & ideo monet Apoſtolus, ut quæramus quæ ſurſum ſunt, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens; quia hic profecto theſaurus noſter eſt Jeſus-Chriſtus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.

Philip. 2. 10.

Coloſſ. 3. 1.

Coloſſ. 2. 3.

3 Quid tamen putatis, Fratres, quantus dolor & timor irruperit apoſtolica pectora, cum eum viderunt a ſe tolli, & attolli in aera, non ſcalis adjutum, non ſublevatum funibus; etſi angelico comitatum obſequio non tamen fultum auxilio, ſed gradientem in multitudine fortitudinis ſuæ? Impletum eſt quod eis dixerat; *Quo ego vado, vos non poteſtis venire*. Quocumque enim terrarum iiſſet, eum indiviſibiliter ſequerentur; mare (ſicut Petrus fecit aliquando) cum eo etiam ſubmergendi intrarent: ſed hæc ſequi non poterant, quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Dolor ergo nimius erat, quia videbant illum, propter quem omnia reliquerant, a ſuis ſenſibus & aſpectibus tolli, ut non poſſent, ablato a ſe ſponſo, filii ſponſi non lugere; timor, quia orphani relinquebantur in medio Judæorum, nondum confirmati virtute ex alto. Benedicens ergo eis ferebatur in cœlum, forte concuſſis illius ſingularis miſericordiæ viſceribus, cum miſeros ſuos, & pauperem ſuam ſcholam relinqueret; niſi quod veniebat parare eis locum, & quia expediebat, ut præſentiam eis ſubtraheret corporalem. Quam felix, quam digna illa proceſſio! ad quam ne ipſi quidem adhuc Apoſtoli digni fuerunt admitti, cum & animarum ſanctarum, & cœleſtium virtutum triumphali pompa deductus ad Patrem, ſed a dextris Dei. Nunc vere adimplevit omnia, quia natus eſt inter homines, cum hominibus converſatus eſt, ab hominibus, & pro hominibus paſſus & mortuus eſt, reſurrexit, aſcendit, ſedet ad dexteram Dei. Agnoſco tunicam deſuper contextam per totum, quam ſuperna illa manſio claudit, ubi adimpletus eſt, & adimplevit omnia Dominus Jeſus-Chriſtus.

Apoſtolorum triſtitia in aſcenſu Chriſti.

Joan. 7. 34.

Matt. 14. 29.

Sap. 9. 15.

4 Verumtamen quid mihi & ſolemnitatibus iſtis? Quis me conſolabitur, Domine Jeſu, quia te non vidi in cruce ſuſpenſum, plagis lividum, pallidum morte, quia non ſum crucifixo compaſſus, obſecutus mortuo, ut ſaltem lacrymis meis loca illa vulnerum delinirem? Quomodo me dereliquiſti inſalutatum, cum formoſus in ſtola tua Rex gloriæ in alta cœlorum te recepiſti? Prorſus renuiſſet conſolari anima mea, niſi me Angeli in voce exultationis prævenientes, qui dixerunt; *Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Jeſus qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*. Sic, inquiunt, veniet. Ergo ne veniet quærere nos in illa tam ſingulari, quam univerſali proceſſione, cum præcedentibus omnibus Angelis, & ſubſequentibus hominibus univerſis, deſcendet judicare vivos & mortuos? Proculdubio veniet: ſed quomodo aſcendit, non quomodo ante deſcendit. Humilis enim prius venit animas ſalvare: ſublimis autem veniet cadaver iſtud reſuſcitare, & configurare corpori claritatis ſuæ, ut infirmiori huic vaſculo abundantiorem impendere videatur honorem. Tunc enim videbitur cum poteſtate magna & majeſtate qui prius in infirmitate carnis latuerat. Intuebor & ego eum, ſed non modo; videbo eum, ſed non prope: ita ut hæc ſecunda glorificatio priori glorificationi propter excellentem gloriam manifeſte præluceat.

Act. 1. 11.

Chriſti adventus primi & ſecundi diſcrimen.

5 Interim manipulus primitiarum noſtrarum Chriſtus oblatus eſt, ad dexteram Patris aſſumptus, & aſſiſtit nunc vultui Dei pro nobis. Sedet autem, habens in dextera miſericordiam, in ſiniſtra judicium; & miſericordiam multam nimis, & judicium multum nimis: in dextera aquam, in ſiniſtra ignem immobiliter tenens. Et quidem corroboravit miſericordiam ſuper timentes ſe ſecundum altitudinem cœli a terra, ut majores cumulos miſerationum Domini ſentiant, quam ſit ſpatii inter cœlum & terram. Propoſitum namque Dei ſuper illos manet immobile: & miſericordia hæc * ab æterno & uſque in æternum ſuper timentes eum: ab æterno per prædeſtinationem; in æternum per glorificationem. Similiter & in reprobis terribilis eſt ſuper filios hominum; & utrimque ſtat fixa ſententia æternitatis, & in his qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt. Quis dat ſi omnium veſtrum, quos hic video, nomina ſcripta ſunt in cœlis, & in libro prædeſtinationis annotata? Vocationis enim & juſtificationis veſtræ aliqua ſigna mihi videor intueri in converſatione hujus * humilitatis. Quanto putas gaudio replerentur omnia oſſa mea, ſi id ſcire contingeret? Sed neſcit homo, utrum ſit dignus amore, an odio.

Chriſti miſericordia & juſtitia. Pſ. 102. 8.

* al. Domini.

Prædeſtinati 2 incerti.

* al. adde, tantæ. Eccl. 9.

6 Propterea, dilectiſſimi, perſeverate in diſciplina quam ſuſcepiſtis, ut per humilitatem ad ſublimitatem aſcendatis: quia hæc eſt via, & non eſt alia præter ipſam. Qui aliter vadit, cadit potius, quam aſcendit; quia ſola eſt humilitas quæ exaltat, ſola quæ ducit ad vitam. Chriſtus enim cum per naturam divinitatis non haberet, quo creſceret vel aſcenderet, quia ultra Deum nihil eſt: per deſcenſum quomodo creſceret invenit, veniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum: propter quod Deus exaltavit illum, quia reſurrexit, aſcendit, ſedet a dextris Dei. Vade, & tu fac ſimiliter. Neque enim aſcendere potes, niſi deſcenderis: quia ut æterna lege fixum eſt, *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur*. O perverſitas! o abuſio filiorum Adam! quia cum aſcendere difficillimum ſit, deſcendere autem facillimum: ipſi & leviter aſcendunt, & difficilius deſcendunt, parati ad honores & celſitudines graduum eccleſiaſticorum, ipſis etiam angelicis humeris formidandos. Ad ſequendum autem te, Domine Jeſu, vix inveniuntur qui vel trahi patiantur, qui velint duci per viam mandatorum tuorum. Alii enim trahuntur, qui poſſunt dicere: *Trahe me poſt te*. Alii ducuntur, qui dicunt: *Introduxit me Rex in cellaria ſua*. Alii rapiuntur, ſicut Apoſtolus raptus eſt ad tertium cœlum. Et primi quidem felices, qui in patientia ſua poſſident animas ſuas; ſecundi feliciores, quia ex voluntate ſua confitentur ei; tertii feliciſſimi quia in profundiſſima Dei miſericordia quaſi quodammodo ſepulta jam arbitrii ſui poteſtate, in divitias gloriæ in ſpiritu ardoris rapiuntur, neſcientes ſive in corpore, ſive extra corpus; hoc ſolum ſcientes, quod rapti ſint. Beatus qui ubique te ducem habet, Domine Jeſu; non illum refugam ſpiritum, qui ſtatim aſcendere voluit, & tota divinitatis dextera percuſſus eſt. Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tuæ, ſequamur te, per te, ad te; quia tu es via, veritas, & vita; via in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio. Verba enim æternæ vitæ habes, & nos cognoſcimus & credimus, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui es ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Humilitas via ad ſublimitatem.

Etiam Chriſto.

Luc. 14. 11. & 18. 14. Ambitioſi notantur.

Cant. 1. 3. Ad Jeſum alii trahuntur, alii ducuntur, alii rapiuntur.

Joan. 14. 6.

Joan. 6. 69.

IN

TOM. III.

IN ASCENSIONE DOMINI,

SERMO TERTIUS.

De intellectu & affectu.

1 HOdie cœlorum Dominus cœlorum alta cœleſti potentia penetravit, & infirma carnis tamquam nubila quædam excutiens, induit ſtolam gloriæ. Elevatus eſt Sol in ortu ſuo, incaluit, & invaluit: dilatavit & multiplicavit radios ſuper terram, nec eſt qui ſe abſcondat a calore ejus. Rediit ad regionem ſapientiæ Sapientia Dei, ubi omnes bonum & intelligunt & requirunt, intellectu perſpicaciſſimi, affectu paratiſſimi ad audiendam vocem ſermonum ejus. Nos autem in regione iſta ſumus, ubi plurimum eſt malitiæ, ſapientiæ parum: quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Per ſenſum hic ego arbitror intellectum deſignari: qui tunc vere deprimitur, cum multa cogitat, cum non colligit ſe circa illam unam & unicam meditationem, quæ concipitur de civitate illa, cujus participatio ejus in idipſum. Hujuſmodi intellectum oportet deprimi, & diſtrahi per multa, multis & multiplicibus modis. Animam vero hic æſtimo dici, affectiones quæ corrupto corpore diverſis paſſionibus afficiuntur; quæ mitigari numquam poſſunt, ne dicam ſanari, donec voluntas unum quærat, & tendat ad unum.

Sap. 9. 15.

2 Duo ergo ſunt quæ in nobis purganda ſunt: intellectus, & affectus: intellectus, ut noverit: affectus ut velit. Felices, & vere felices illi duo viri Elias & Enoch, quibus omnes materiæ & occaſiones ablatæ ſunt, quæ eorum intellectum impediant vel affectum, quia ſoli Deo viventes nec noverunt niſi Deum, nec cupiunt niſi Deum. Denique & de Enoch legitur [a], quia *raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*. Intellectus noſter turbatus erat, ne dicam obcæcatus: affectus inquinatus erat, & multum inquinatus: ſed Chriſtus intellectum illuminat, Spiritus-ſanctus affectum purgat. Venit enim Filius Dei, & tot & tanta mirabilia in mundo operatus eſt, ut non immerito intellectum noſtrum ab omnibus mundanis rebus evocaverit: ut ſemper cogitemus, & numquam cogitare ſufficiamus, quia mirabilia fecit. Vere latiſſimos nobis ad ſpatiandum intelligentiæ campos dereliquit; & torrens cogitationum illarum profundiſſimus eſt, qui juxta Prophetam non poſſit tranſvadari. Quis enim ſufficiat cogitare, qualiter rerum Dominus prævenerit nos, venerit ad nos, ſubvenerit nobis, & ſingularis illa majeſtas voluerit mori, ut viveremus, ſervire, ut regnaremus, exulare, ut repatriaremur, & uſque ad ſerviliſſima opera inclinari, ut conſtitueret nos ſuper omnia opera ſua?

Purganda in nobis duo, intellectus & affectus.
Sap. 4. 11.
Ezech. 47. 5.
Chriſti amor pro nobis.

3 Talem ſe obtulit Apoſtolis Apoſtolorum Dominus, ut jam non inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpicerent, ſed ipſe facie ad faciem videretur qui omnia fecit. Et quia diſcipuli carnales erant; & Deus ſpiritus eſt, nec bene convenit ſpiritui & carni; umbra corporis ſui temperavit ſe eis, ut objectu vivificæ carnis viderent Verbum in carne, ſolem in nube, lumen in teſta, cereum in laterna. Spiritus enim oris noſtri Chriſtus Dominus, cui diximus: *In umbra tua vivemus inter gentes*. In umbra, inquit, tua inter gentes, non inter Angelos, ubi puriſſimum lumen puriſſimis oculis intuebimur. Unde & virtus Altiſſimi obumbravit Virgini, ne nimio ſplendore præſtricta, divinitatis fulgur etiam illa ſingularis aquila tolerare non poſſet. Ad hoc autem carnem eis propoſuit, ut omnem cogitatum eorum ab humanis rebus ad carnem ſuam (qua & mirabilia dicebat, & mirabilia faciebat) adunaret, & ſic de carne transferret ad ſpiritum: quia ſpiritus eſt Deus: & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Nonne tibi videtur eis intellectum illuminaſſe, cum aperuit illis ſenſum ut intelligerent Scripturas, oſtendens quia hæc oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam?

Deus cur in carne ſe viſibilem præbuit.
Thren. 4. 20.
Joan. 4. 24.
Luc. 24. 26.

4 Sed illi ſanctiſſimæ carni ejus aſſuefacti, verbum de diſceſſu ejus audire non poterant, ut eos relinqueret pro quo omnia reliquiſſent. Quare hoc? quia intellectus illuminatus erat, ſed nondum purgatus affectus. Unde & benignus Magiſter blande eos ac dulciter compellabat *, dicens: *Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos. Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum*. Quid eſt quod Chriſto commorante in terris, Spiritus-ſanctus ad eos venire non potuit? An carnis illius conſortium abhorrebat, quæ de ipſo, & per ipſum in Virgine, & de Virgine matre concepta erat & nata? Abſit: ſed ut oſtenderet nobis per quam ambularemus viam, formam apponeret cui imprimeremur. Et ille quidem illis plorantibus elevatus in cœlum, Spiritum-ſanctum miſit, qui affectum eorum, id eſt voluntatem, mundavit, immo potius alteravit; ut jam magis Dominum velint aſcendiſſe, qui prius detinuiſſe voluerant. Impletum eſt quod eis prædixerat: *Vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*. Sic ergo eorum intelligentia per Chriſtum illuminata eſt, & voluntas emundata per Spiritum: ut ſicut bonum noverint, ſic & velint quod ſolum perfecta religio, vel religioſa perfectio eſt.

Apoſtoli cur Chriſti diſceſſum ægre audirent.
Joan. 16. 7.
* al. conſolabatur.
Spiritum ſanctum cur recipere non potuerint Chriſto præſente.
Joan. 16. 20.

5 Recordor nunc Eliſæi ſancti, cui cum Elias dixiſſet, ut in diſceſſu, vel aſcenſu ſuo poſtularet quod vellet, reſpondit: *Oro ut fiat ſpiritus tuus duplex in me*. At ille: *Rem difficilem poſtulaſti. Attamen ſi videris quando tollar a te, erit quod petiſti*. Nonne tibi videtur Elias aſcendentis Domini ſignare perſonam; Eliſæus vero chorum apoſtolicum in aſcenſione Chriſti anxie ſuſpirantem? Sicut enim Eliſæus ab Elia nullo pacto avelli poterat, ſic nec Apoſtoli a Chriſti præſentia poterant ſeparari. Vix enim tandem eis perſuaſit, quia ſine fide impoſſibile eſſet placere Deo. Quis eſt ergo ſpiritus iſte duplex qui quæritur, niſi illuminatio intellectus, & affectus purgatio? Res difficilis, quia rarus in terris eſt qui illum habere mereatur. *Attamen*, inquit, *ſi videris quando tollar a te, erit quod petiſti*. Nihil eſt quod propter hoc habeant perdere, vel debeant alumni tui, Domine Jeſu, quia videntibus illis es elevatus in cœlum, & deſiderantibus oculis te ſecuti ſunt gradientem in multitudine fortitudinis tuæ. Vel certe ſpiritum duplicem dicere poſſumus illud, quod Salvator ad Diſcipulos ait: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet*. Nonne majora Chriſto, per Chriſtum tamen, fecit Petrus, de quo legitur: Quia *in plateis ponebantur infirmi in lectulis, ut veniente Petro ſaltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis*? Nuſquam enim Dominus umbra ſua invenitur infirmitates ſanaſſe.

4. Reg. 2. 10.
Elias Chriſti typus.
Joan. 14. 12.
Act. 5. 15.

6 Non dubito ego intellectum omnium veſtrum, qui hic eſtis, illuminatum eſſe; ſed non affectum æque eſſe purgatum manifeſtis approbabo conjecturis. Omnes quod bonum eſt noſtis, & viam per quam incedere, & quomodo in ea incedere debeatis: ſed voluntas non una eſt. Quidam enim ad omnia viæ & vitæ hujus exercitia non ſolum ambulant, ſed & currunt, immo potius volant; ut ei & vigiliæ breves, & cibi dulces, & panni ſuaves, & labores non ſolum tolerabiles, ſed & appetibiles videantur. Alii autem non ſic; ſed corde arido & affectione recalcitrante, vix pudore [b] trahuntur ad hæc, vix gehennali timore compelluntur. Quoſdam nec compellimus quidem, quibus frons mulieris meretricis facta eſt, & nolunt erubeſcere. Sunt, inquam, multi inter nos, qui nobiſcum de uno pane comedunt, nobiſcum dormiunt, nobiſcum cantant, nobiſcum laborant, miſeri & miſerabiles, utpote per omnia * participes tribulationis, ſed conſolationis non ita. Numquid abbreviata eſt manus Domini, ut omnibus donare non poſſit, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione? Quid ergo in cauſa eſt? Illud omnino: quia non vident Chriſtum cum tollitur ab eis, id eſt, non cogitant quomodo eos orphanos reliquerit, quod peregrini & advenæ ſint ſuper terram, quod tamdiu fæculenti corporis horrido carcere teneantur, & non ſint cum Chriſto. Hujuſmodi autem, ſi diu ita permanſerint ſub onere, aut opprimuntur & ſuccumbunt, aut quodammodo in inferno ſunt, ut numquam ad plenum reſpirent in lucem miſerationum Domini, nec in libertatem ſpiritus, quæ ſola facit jugum ſuave, & onus leve.

Religioſi plerique illuminati, pauci purgati.
In Serm. 5. num. 4.
Religioſorum varietas.
* al. deeſt per omnia.
Trepiditas eorum unde.

7 Inde autem tam perniciosa cupiditas emanat, quia affectus, id eſt voluntas eorum nondum purgata eſt, nec bonum ſic volunt ſicut noverunt, a propria concupiſcentia abſtracti graviter & illecti. Amant enim in carne ſua terrenas conſolatiunculas, ſive in verbo, ſive in ſigno, ſive in facto, ſive in aliquo alio; & ſi hæc

a Nempe ex appropriatione: nam univerſim hæc efferuntur Sap. 4. verſ. 11. At Enoch ſingulariter legitur Eccleſiaſtici 44. verſ. 16. *Enoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in Paradiſum*. Idem apud Bernardum infra ſerm. 5. n. 9.

b In quibuſdam deeſt *vix pudore*, ut in Colbertino 3632. in quo poſt *compelluntur*, legitur *miſeri & miſerabiles*: ſex verſibus omiſſis. At pudore retinendum videtur, ut ſerm. 3. n. 7. *Quos denique vix gehennæ metus cohibet, vix pudor cohibet*.

A ſi hæc interrumpunt aliquando, non tamen penitus rumpunt. Inde eſt, quod raro affectiones ſuas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, ſed horaria eſt, & (ut verius dicam) momentanea. Impleri autem viſitationibus Domini anima non poteſt, quæ his diſtractionibus ſubjacet: & quanto magis illis evacuabitur, tanto amplius illis implebitur; ſi multum, multum; ſi parum, parum. Vel certe ſi magis probas, numquam iſtæ illis miſceri poterunt in æternum: quia ubi vaſa vacua non invenit oleum, ſtare neceſſe eſt: nec mittunt vinum novum niſi in utres novos, ut ambo conſerventur. Neque enim ſpiritus & caro, ignis & tepiditas, in uno domicilio commorantur, præſertim cum tepiditas ipſi Domino ſoleat vomitum provocare.

Conſolatio carnalis obſtat divinæ.

Apoc. 3. 16.

8 Si enim Apoſtoli adhuc carni Dominicæ inhærentes, (quæ ſola ſancta, quia Sancti ſanctorum, erat) B Spiritu ſancto repleri nequiverint, donec tolleretur ab eis; tu carni tuæ, quæ ſordidiſſima eſt, & diverſarum ſpurcitiarum phantaſiis repleta, adſtrictus & conglutinatus, illum meraciſſimum Spiritum te poſſe putas ſuſcipere, niſi carneis iſtis conſolationibus funditus renuntiare tentaveris? Revera cum incœperis, triſtitia implebit cor tuum: ſed ſi perſeveraveris, triſtitia tua convertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renovabitur, vel potius nova creabitur: ut omnia quæ prius difficilia, immo impoſſibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine & aviditate. *Emitte*, inquit, *Spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ*. C Sicut per faciem exterior homo cognoſcitur, ſic per voluntatem demonſtratur interior. Emiſſo ergo Spiritu creatur & renovatur facies terræ, id eſt, terrena voluntas fit cœleſtis, parata ad nutum nuta citius obedire. Beati qui tales ſunt: quia non ſolum malum non ſentiunt, ſed in mira quadam cordis dilatatione commorantur. De illis enim, quos ſupra commemoravimus; terribiliter ait Deus: *Non permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, quia caro ſunt*, id eſt carnales: & quicquid in eis ſpiritus fuerat, in carnem evanuit.

Carnis deliciis renuntiare initio grave, poſtea ſuave.

Pſal. 103. 30.

Gen. 6. 3.

9 Quia igitur, chariſſimi, hodierna dies eſt, in quo Sponſus aufertur a nobis, & non ſine tumultu aliquo animorum noſtrorum, ad hoc tamen ut mittat nobis Spiritum veritatis: ploremus & oremus, ut dignos nos inveniat, vel potius efficiat, & repleat do- D mum iſtam, ubi ſumus ſedentes, quatenus non vexatio, ſed unctio ejus doceat nos de omnibus: ſicque & intellectu clarificato, & affectu purificato, veniat ad nos, & apud nos faciat manſionem. Et ſicut ſerpens Moyſi devoravit omnes ſerpentes magorum, ſic iſte cum venerit, abſorbebit omnes carnales affectiones & delectationes noſtras, & infundet * conſolationes, ita ut de labore requiem, de tribulatione lætitiam, de contumelia gloriam habeamus; ſicut illi, quos repleverat, ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Spiritus enim Jeſu, ſpiritus bonus, ſpiritus ſanctus, ſpiritus rectus, ſpiritus dulcis, ſpiritus principalis, quicquid in hoc ſæculo nequam videtur difficile & anguſtum, leve facit & latum: opprobrium gaudium judicat, deſpectionem exaltationem eſſe perſuadet. Scrutemur ergo juxta E Prophetam vias noſtras, & ſtudia noſtra; levemus corda noſtra cum manibus, ut in ſolemnitate ſancti Spiritus gaudeamus, & abundantius gaudeamus, qui nos inducat in omnem, ſicut promiſit Dei Filius, veritatem.

Exod. 7. 12.

** infundet. al. deeſt.*

Act. 5. 41.

Thren. 3. 40.

IN FESTO ASCENSIONIS.

SERMO QUARTUS.

De duabus malis aſcenſionibus, dæmonis, & primi hominis, & ſex bonis, Chriſti, & noſtris.

1 SI Nativitatis & Reſurrectionis Dominicæ digna devotione ſolemnia celebramus, hodiernum F quoque Aſcenſionis diem non minus devote convenit celebrari. In nullo ſiquidem a feſtivitatibus illis iſta degenerat, ſed finis earum & adimpletio eſt. Merito quidem ſolemnitatis & lætitiæ dies agitur, quando Sol ille ſupercœleſtis, Sol juſtitiæ, noſtris ſe præſentavit obtutibus, nube carnis & mortalitatis ſacco fulgorem ſuum & lucem temperans inacceſſibilem. Magna quoque lætitia & exultatio multa nimis, quando conſciſſo ſacco, lætitia circumdatus eſt, factaque de medio ſacci ipſius non quidem ſubſtantia, ſed vetuſtate, ſed corruptione, ſed miſeria, ſed vilitate, noſtræ

Spes noſtra ex aſcenſione Chriſti.

A dedicavit primordia reſurrectionis. Veruntamen quid mihi & ſolemnitatibus iſtis, ſi converſatio mea uſque adhuc detinetur in terris? Quis vero ſul deſideraret præſumeret aſcenſum cœli, niſi quia is qui deſcenderat, prior aſcendit? Dico ergo vobis: NON MULTO MIHI tolerabilior videretur exilii hujus habitatio, quam gehenna, niſi Dominus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen fiduciæ & expectationis, quando elevatus eſt in nubibus, & ſpem fecit credentibus ᵃ. Denique *niſi ego abiero*, inquit, *Paraclitus non veniet ad vos*. Quis Paraclitus? Utique per quem diffunditur charitas, & jam ſpes non confundit; ille Paraclitus, per quem in cœlis ſit converſatio noſtra, virtus ex alto, per quam ſurſum ſint corda noſtra. *Vado*, inquit, *parare vobis locum: & ſi abiero, & præparavero vobis locum, iterum venio, & aſſumam vos ad me-* B *ipſum. Ubi enim fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*. Videſne quemadmodum cæterarum ſolemnitatum ea, quam hodie celebramus, & conſummationem habeat, & fructum declaret, & augeat gratiam?

Joan. 16. 9.

Joan. 14. 3.

2 Sicut enim cetera omnia ejus qui nobis natus eſt, & nobis datus: ita ipſa quoque ipſius aſcenſio propter nos facta eſt, & facit pro nobis. In noſtra ſiquidem vita, multa, quantum in nobis eſt, videmur agere caſu, multa neceſſitate: ſed Chriſtus, Dei virtus & Dei ſapientia, neutri potuit ſubjacere. Quæ enim Dei virtutem neceſſitas cogeret, aut quid ageret Dei ſapientia caſu? Omnia proinde quæcumque locutus eſt, quæcumque operatus eſt, quæcumque paſſus eſt, ne du- C bites fuiſſe voluntaria, plena ſacramentorum, plena ſalutis. Hæc ſcientes, ſi quid aliquando eorum, quæ de Chriſto ſunt, in noſtram ſcientiam venire contingat, non ſic audiendum eſt, tamquam ſi inventitium quidpiam proferamus: ſed tamquam id, quod etiam priuſquam cauſa ſciretur, conſtaret nequaquam ſine cauſa fuiſſe. Sicut enim qui ſcribit, certis rationibus collocat univerſa; ita quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt, maximeque ea, quæ præſens in carne eſt operata majeſtas. Sed væ anguſtiæ cognitionis * ! væ paupertati ſcientiæ noſtræ, qui tantum ex parte cognoſcimus, & parte modica! Vix ſcintillulæ quædam nobis elucent de tanta luminis copia, de lucerna poſita ſuper candelabrum. Sane quanto minus ſinguli capimus, tanto fidelius cæteris communicanda ſunt quæ ſingulis revelantur. Et ego, Fratres, quæ mihi ad veſtram ædifi- D cationem de aſcenſione, immo de aſcenſionibus ſuis donare ipſe dignatur, nec volo, nec debeo ſubtrahere vobis: præſertim quod hæc ſit ſpiritualium prærogativa donorum, ut communicata non minuantur. Aliquibus fortaſſis hæc nota ſunt, quibus ſimiliter hæc revelata ſunt: ſed propter eos qui forte non adverterunt, ſublimioribus intenti, aut aliis occupati; ſeu etiam propter eos qui minus capacis intelligentiæ ſunt, mihi incumbit loqui quæ ſentio.

Chriſti geſta, magno conſilio & myſterio conſtant.

** al. cogitationis.*

3 *Chriſtus qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit.* Apoſtoli verba ſunt hæc. Ego autem credo eum in hoc ipſo quod deſcenderit, aſcendiſſe. Sic enim oportebat Chriſtum deſcendere *, ut nos aſcendere doceremur. Cupidi quidem ſumus aſcenſionis: exaltationem concupiſcimus omnes. Nobiles enim creaturæ ſumus, & magni cujuſdam animi, ideoque altitudinem E naturali appetimus deſiderio. Sed væ nobis, ſi voluerimus eum ſequi, qui ait: *Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis*. Heu miſer, in lateribus Aquilonis! Frigidus eſt mons ille, non te ſequimur. Poteſtatis habes concupiſcentiam, altitudinem præſumis potentiæ. Quanti tamen uſque hodie fœda ſequuntur infeliciaque veſtigia! immo vero quam pauci evadunt, quibus non dominandi libido dominetur! Hinc eſt quod benefici vocantur qui poteſtatem habent; hinc quod laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ. Potentibus ſiquidem omnes adulantur, invident omnes. Quem ſequimini, miſeri homines, quem ſequimini? Annon videtis ſatanam tamquam ful- F gur cadentem? Non iſte eſt mons, in quem aſcendit Angelus, & diabolus factus eſt? Vel illud advertite, quod poſt caſum ſuum, invidia cruciante, male ſollicitus de ſupplantando homine, illius tamen montis aſcenſum nullatenus auſus eſt ſuadere ei, in quo nimirum pro inani aſcenſu tam immane præcipitium cognoſceretur expertus.

Epheſ. 4. 10. Chriſtus deſcendendo nos docet aſcendere.

** al. aſcendere.*

Iſa. 14. 13.

Ambitioſi, ſectatores ſatanæ.

4 Sed non deſiit verſuto hoſti quid ageret. Similem ei montem alterum demonſtravit. *Eritis*, inquiens, *ſicut dii, ſcientes bonum & malum*. Pernicioſa etiam hæc aſcenſio, immo magis deſcenſio eſt de Hieruſalem in Jericho. Peſſimus mons inflans ſcientia, in quem tamen

Gen. 3. 5.

Scien. inflans Ada.

ᵃ Quidem ita habent: *additur autem quod & qui ait:* NISI QUIA DOMINUS ADJUVIT ME, PAULO MINUS HABITASSET IN INFERNO ANIMA MEA, *unde & dicebat:* VITA MEA INFERNO APPROPINQUAVIT. *Nunc vero ſpe ſalvi facti ſumus, in cujus altitudinem Chriſti nos aſcenſio ſublimavit.* VADO, &c.

HOM. XI. mo & po-ſte in ruina cadunt.

A tamen uſque hodie videas tanta concupiſcentia plurimus repere filiorum Adam, acſi non noverint, quantum pater eorum in illius montis aſcenſu deſcenderit, immo quam graviter ceciderit, quantum tota dejecta ſit & conquaſſata poſteritas. Nondum ſanata ſunt vulnera, quæ tibi in aſcenſu montis illius inflicta ſunt, licet adhuc in parte lateres: & nunc iterum in propria perſona conaris aſcendere, ut ſit error noviſſimus pejor priore? Quænam miſeris tam dira libido? Filii hominum uſquequo gravi corde; ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? An ignoratis, quoniam infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia; & ſtulta mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes? Non nos Dei comminantis terror revocat, perdituri ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobaturi; non patris exemplum, non denique ſenſus ipſe noſter, & duræ experientia neceſſitatis, cui ſumus addicti

Pſal. 4. 3.

1. Cor. 1. 27.

B per inſipientem ſcientiæ appetitum.

5 Ecce vobis, Fratres, montem demonſtravimus alium, non in quem aſcendatis, ſed quem fugiatis. Ipſe eſt in quem aſcendebat qui voluit eſſe ſicut Deus, ſciens bonum & malum: ipſe quem uſque hodie filii ejus accumulant & elevant, nihil invenientes tam vile, unde non velint montem elevare ſcientiæ. Videas alium litterarum, alium mundialis curæ, illum placitationum diſplicentium Deo, illum ſervilis cujuslibet artis tam vehementer affectare ſcientiam, ut laborem non reputet, tantummodo ut poſſit aliquibus doctior reputari. Sic ædificant Babel, ſic putant ad Dei ſe perventuros ſimilitudinem; ſic concupiſcunt quod non expedit, quod expedit omittentes. Quid vobis & montibus iſtis, in quorum aſcenſu tanta difficultas eſt, &

C tam grande periculum? aut cur eum deſeritis montem, cujus & facilis eſt aſcenſus, & perutilis? Poteſtatis ambitio Angelum felicitate privavit angelica: ſcientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria ſpoliavit. Conetur quis aſcendere in montem poteſtatis: quantos putas contradictores habebit, quantos inveniet repulſores, obſtacula quanta, quam difficilem viam? Quid, ſi tandem eum adipiſci contigerit quod optabat? *Potentes*, ait Scriptura, *potenter tormenta patientur*: ut præſentes ſollicitudines & anxietates, quas poteſtas ipſa parit, omittam. Cupidus alter eſt inſtantis ſcientiæ: quantum laboravit, quantum anxiabitur ſpiritus ejus? Et tamen audiet: Nec ſi te ſuperis, apprehendes. In amaritudine morabitur oculus ejus, quoties videre contigerit, qui ſe poſteriorem judicet, aut putet ab aliis reputari. Quid, cum intumuerit multum? *Perdam*, inquit

Sap. 6. 7.

Ambitus poteſtatis & ſcientiæ utriuſque malis obnoxia.

1. Cor. 1. 19.

D Dominus, *ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo*.

6 Jam ne multis immorer, vidiſtis (ut arbitror) quam fugiendus nobis ſit mons uterque, ſi præcipitium Angeli, ſi caſum hominis expaveſcimus. Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant ſuper vos. Quid tamen agimus? Aſcendere ſic non expedit, & aſcendendi tenemur concupiſcentia. Quis docebit nos aſcenſum ſalubrem? Quis, niſi de quo legimus, quoniam *qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit*? Ab ipſo demonſtranda nobis erat aſcenſionis via, ne ductoris, immo ſeductoris iniqui aut veſtigium, aut conſilium ſequeremur. Quia ergo non erat quo aſcenderet, deſcendit Altiſſimus, & ſuo nobis deſcenſu ſuavem ac

2. Reg. 1. 21.

Aſcenſus ſalutaris exemplo Chriſti deſcendentis.

Epheſ. 4. 10.

E ſalubrem dedicavit aſcenſum. Deſcendit de monte potentiæ, carnis infirmitate circumdatus: deſcendit de monte ſcientiæ, quoniam placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. Quid enim tenello corpore & infantilibus membris videtur infirmius? Quid indoctius apparet parvulo, qui ſola matris ubera noverit? Quis impotentior eo, cujus omnia membra clavis affixa, cujus omnia dinumerantur oſſa? Quis inſipientior eo, qui tradebat in mortem animam ſuam, & quæ non rapuit, tunc exſolvebat? Vides quam multum deſcenderit, quantum a potentia ſua, quantum a ſapientia ſua exinanierit ſemetipſum. Sed non potuit altius in montem bonitatis aſcendere, nec ſuam commendare expreſſius charitatem. Nec mi-

F rum, ſi deſcendendo Chriſtus aſcendit, quando primum uterque cecidit aſcendendo. Et mihi quidem videtur montis hujus aſcenſorem quærere qui dicebat: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Forte etiam Iſaias aſcenſionis deſiderio cadentes intuens homines, ad hunc revocabat montem, exclamans: *Venite, aſcendamus in montem Domini*. Annon manifeſte eos de priorum montium aſcenſione redarguens, montis hujus prædicat ubertatem qui ait: *Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mons coagulatus, mons pinguis*. Hic eſt igitur mons domus Domini præparatus in vertice montium, ſuper quos ſalientem ſponſum inſpexerat qui dicebat: *Ecce, venit iſte ſaliens in montibus*:

Pſal. 23. 3.

Iſai. 2.

Pſal. 67. 17.

Cant. 2. 8.

A Docebat enim ignarum viæ trahebat parvulum, infirmum deducebat: ideoque velut quibuſdam paſſibus ibat, ut de virtute in virtutem videretur Deus deorum in Sion. Juſtitia enim ejus ſicut montes Dei.

7 Sed jam (ſi placet) ſaltus etiam ipſos intueamur, quibus exultavit ut gigas ad currendam viam, & cujus egreſſio a ſummo cœlo, per gradus quoſdam uſque ad ſummum ejus occurrit. Primum ergo conſtitue montem illum, in quem aſcendit cum Petro & Jacobo, & Joanne, ubi & transfiguratus eſt ante eos. Reſplenduit facies ejus ut ſol, & veſtimenta ejus facta ſunt alba ſicut nix. Reſurrectionis gloria illa eſt, quam in monte ſpei contemplamur. Ut Quid enim aſcendit ut transfiguraretur, niſi ut doceret nos cogitatione aſcendere ad futuram illam gloriam, quæ revelabitur in nobis? Felix, cujus meditatio in conſpectu Domini eſt ſemper,

Pſal. 18. 6.

Matt. 17. 2.

Aſcenſio prima, gloriæ contemplans.

B qui in corde ſuo delectationes dexteræ Domini uſque in finem ſedula cogitatione revolvit! Quid enim grave illi poterit videri, qui ſemper mente tractat, quod non ſint condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam? Quid concupiſcere poterit in ſæculo nequam, cujus oculus ſemper videt bona Domini in terra viventium, ſemper vivet æterna præmia? *Tibi dixit cor meum* (Propheta loquitur Domino) *tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram*. Quis mihi tribuat, ut omnes ſurgentes ſtetis in excelſo, & videatis exultationem, quæ ventura eſt nobis a Domino.

Pſ. 26. 8.

8 Non ſit moleſtum vobis, obſecro, quod in monte hoc aliquando diutius immoramur: poterimus enim cæteros feſtinantius pertranſire. Veruntamen in iſto quem non detineat ſententia illa ſancti Petri, quam

C in eo protulit, & de eo: *Domine*, inquiens, *bonum eſt nos hic eſſe*? Quid enim tam bonum eſt; immo quid aliud videtur bonum, quam in bonis animam demorari, quandoquidem adhuc corpus non poteſt? Puto quod ejus qui ingrediebatur in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei, in voce exultationis & confeſſionis ſonus epulantis fuerit: *Bonum eſt nos hic eſſe*. Quis enim ex vobis ſecum cogitans futuram illam vitam, ſed lætitiam, ſed jucunditatem, ſed beatitudinem, ſed gloriam filiorum Dei: quis, inquam, talia tranquilla ſecum conſcientia volvens, non continuo de plenitudine intimæ ſuavitatis eructat: *Domine, bonum nos eſt hic eſſe*? Non ſane in hac ærumnoſa peregrinatione, ubi corpore detinetur, ſed in ſuavi ac ſalubri illa cogitatione, in qua corde verſatur. *Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo, & requie-*

Matt. 17. 4.

Pſal. 41. 5.

Pſal. 54. 7.

D *ſcam?* Vos autem, filii hominum, filii hominis, qui deſcendit de Hieruſalem in Jericho, filii hominum uſquequo gravi corde? Aſcendit ad cor altum, & exaltabitur Deus. Hic eſt enim mons, in quo transfiguratur Chriſtus. Aſcendite, & ſcietis, quoniam Dominus ſanctum ſuum mirificavit.

9 Obſecro vos, Fratres mei, non graventur corda veſtra in curis ſæcularibus; nam de crapula & ebrietate (gratias Deo) non magnopere neceſſe habeo vos admonere. Exonerate, obſecro, corda veſtra gravi mole terrenarum cogitationum, ut ſciatis mirificatum a Domino ſanctum ſuum. Levate corda veſtra cum manibus quibuſdam cogitationum, ut transfiguratum Dominum videatis. Formate in cordibus veſtris non mo-

Corda ſurſum levanda.

E do Patriarcharum & Prophetarum tabernacula, ſed omnes domus illius cœleſtis multiplices manſiones ſecundum eum, qui circuibat immolans in tabernaculo Domini hoſtiam vociferationis, cantans, & pſalmum illum dicens Domino: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini*. Circuite, & vos chariſſimi, cum pietatis & devotionis affectu, vel hoſtia, viſitantes animo ſedes ſupernas, & multas quæ in domo Patris ſunt manſiones, humiliter proſternentes corda veſtra ante thronum Dei & Agni; cum reverentia ſupplicantes ſingulis ordinibus Angelorum; Patriarcharum numerum, cuneos Prophetarum, & ſenatum apoſtolicum ſalutan-

Pſal. 83. 2.

F tes, coronas Martyrum ſuſpicientes purpureis rutilantes floribus; redolentes liliis chorus Virginum admirantes, atque ad melliflum novi cantici ſonum ſuum, quantum prævalet infirmitas cordis, erigentes auditum. *Hæc recordatus ſum*, (Propheta loquitur *) *& effudi in me animam meam*. Quæ? *Quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei*. Et item: *Memor fui*, inquit, *Dei, & delectatus ſum*. Quem viderunt Apoſtoli, vidit & ille, nec diſſimili, ut arbitror, viſione: niſi quod ſpirituale totum habuit hujus viſio, corporeum nihil. Omnino non vidit eum ſicut is qui dicebat: *Vidimus eum, & non erat illi ſpecies, neque decor*. Transfiguratum proculdubio vidit & ſpecioſum forma præ filiis hominum, qui de-

Pſal. 41. 5.
* al. add. Domino.

Pſal. 76. 4.

Iſai. 53. 2.

lecta-

Matt. 17. 4.

lectatum ſe perhibet, ſicut & Apoſtoli, *Bonum eſt*, inquiunt Domino, *nos hic eſſe*. Et ut nihil deſit propoſitæ ſimilitudini, illi quidem proni cecidiſſe leguntur; hic vero ſuum fatetur ſpiritum defeciſſe. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te! Aſcendentes igitur in hunc montem, & revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, haud dubium quin clamare habeatis & vos: Trahe nos poſt te. Quid enim prodeſt ſcire quo ſit eundum, ſiquidem qua debeas ire non noveris?

2. Aſcenſio, meditatio doctrinæ evangelicæ.

10 Alterum proinde montem aſcendas neceſſe eſt, in quo prædicantem audias, ſcalam erigentem octo diſtinctam ſcalaribus, cujus ſummitas cœlos tangit, *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Jam ſi primum aſcenderis montem jugi meditatione ſupernæ gloriæ, iſtum nihilominus montem aſcendere non graveris, ut in lege ejus mediteris die ac nocte: ſicut idem Propheta non ſolum meditabatur in præmiis, ſed & in mandatis Domini, quæ dilexit. Sic enim audies & tu: *Et quo eam, ſcitis*, propter aſcenſionem primam; *& viam ſcitis*, propter ſecundam. Propterea in corde tuo pone viam veritatis inquirere, ne forte ſis de eorum numero, qui viam civitatis habitaculi non invenerunt. Magis autem ſollicitus eſto aſcendere non modo cogitatione cœleſtis gloriæ, ſed & converſatione, quæ cœleſtem gloriam mereatur.

Pſal. 118. 47. Joann. 14. 4.

3. Aſcenſio, Oratio. Mat. 14. 23. Cant. 2. 8.

11 Tertium nihilominus montem lego, in quem aſcendit ſolus orare. Vides ergo quam bene ſponſa in Canticis: *Ecce*, inquit, *venit iſte ſaliens in montibus*. In primo transfiguratus eſt, ut ſcires quo tenderes: in ſecundo verba vitæ locutus eſt, ut ſcires qua pervenires: oravit in tertio, ut eundi & perveniendi bonam obtinere ſtudeas voluntatem. *Scienti enim bonum, & non facienti, peccatum eſt illi*. Propterea ſciens quoniam in oratione datur bona voluntas; cum videris quæ agenda ſunt, ut convaleſcas ad agenda quæ videris, aſcende tu ad orationem: ora inſtanter, ora perſeveranter, ſicut ille pernoctabat in oratione: & dabit Pater bonus ſpiritum bonum petenti ſe. Et vide quam utiliter orationis tempore etiam corporalis loci ſecretum quærimus, quando hoc ille non ſolum docuit verbo, *intra*, inquiens, *in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum*: ſed & commendavit exemplo, nec domeſticorum quemquam admittens, ſolus aſcendens ad orationem.

Jacob. 4. 17. Oranti ſeceſſus neceſſarius. Mat. 6. 6.

12 Putas poterimus aliquid amplius de ejus aſcenſionibus invenire? Poterimus utique. Volo enim ut nec jumenti ipſius ſis immemor, ſuper quod legitur aſcendiſſe. Volo ut nec ipſam crucis aſcenſionem omittas. Nam & in illa exaltari oportebat Filium hominis. *Et ego*, inquit, *ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum*. Itaque cum jam & cognitio ſuppetit, & velle adjacet; quid ages, quod perficere bonum non invenis; ſed aſinini quidam & beſtiales motus legem contrariam habent, & captivare te volunt? Quid, inquam, facies ſuper concupiſcentiis irrationabilibus, quæ ſunt in membris tuis? Urget te etiam, cum jejunare conſentis, gulæ illecebra; cum vigilare proponis, ſomnolentia premit. Quid faciemus huic aſino? Aſininum enim iſtud eſt, commune cum aſinis: quia homo *comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Aſcende, Domine, ſuper aſinum iſtum, conculca hos beſtiales motus: quia domari debent, ne dominari prævaleant. Niſi enim calcati fuerint, conculcabunt nos; niſi premantur, oppriment nos. Propterea ſequere, anima mea, & in hac aſcenſione Chriſtum Dominum, ut ſub te ſit appetitus tuus, & tu domineris illius. Nam ut in cœlum aſcendas, prius neceſſe eſt levare te ſuper te, calcando carnalia deſideria, quæ in te militant adverſum te.

Joann. 12. 32. 4. Aſcenſio, mortificatio. Pſ. 48. 14.

5. Aſcenſio, mundi contemptus. Iſai. 33. 17.

13 Sequere etiam aſcendentem in crucem, exaltatum a terra; ut non ſolum ſuper te, ſed ſuper omnem quoque mundum mentis faſtigio colloceris, univerſa quæ in terris ſunt deorſum aſpiciens & deſpiciens, ſicut ſcriptum eſt: *Cernent terram de longe*. Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ adverſitates dejiciant. Abſit tibi gloriari, niſi in cruce Domini tui Jeſu-Chriſti, per quem tibi mundus crucifixus eſt: ut quæ mundus appetit, crucem reputes: & tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat toto inhæreas amore.

6. Aſcenſio, viſio Dei.

14 Jam vero quid ex hoc reſtat, niſi ut ad illum aſcendas, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula? Diſſolvi jam, & eſſe cum Chriſto, multo magis optimum. *Beatus vir cujus eſt auxilium abs te*, ait, Propheta ad Dominum: *aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit; ibit de virtute in virtutem uſque ad videndum Deum deorum in Sion*. Hæc eſt ultima aſcenſio, in qua implentur omnia, ſicut ait Apoſtolus: *Chriſtus qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit, ut adimpleret omnia*. Sed de illa aſcenſione quid dicam? Quo aſcendemus, ut ubi Chriſtus eſt, & nos ſimus? Quid ibi erit? *Oculus, Deus, non vidit abſque te quæ præparaſti diligentibus te*. Deſideremus hanc, Fratres mei, ſuſpiremus ad eam jugiter; & eo magis affectus vigeat, quo deficit intellectus.

Pſ. 83. 6. Epheſ. 4. 10. Iſa. 64. 4. & 1. Cor. 2. 9.

IN ASCENSIONE DOMINI.

SERMO QUINTUS.

De intellectu & affectu.

1 HOdie ſedenti in throno Antiquo dierum, conſeſſurus pariter oblatus eſt Filius hominis, & erit deinceps non modo germen Domini in magnificentia & gloria, ſed & fructus terræ ſublimis. Felix unio, & amplectendum ineffabilibus gaudiis ſacramentum! Idem enim & germen Domini, & fructus terræ: idem ipſe & Dei filius, & fructus ventris Mariæ eſt: idem filius David, & dominus, de quo hodie gaudium ejus impletum eſt, unde olim præcinens ajebat: *Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis*. Quomodo enim non germen Domini Dominus? Idem tamen & filius ejus, utpote fructus terræ ſublimis, fructus virgæ, quæ de radice Jeſſe proceſſit. Hodie igitur ſuum hunc & hominis Filium apud ſemetipſum Pater clarificat claritate quam habuit, priuſquam mundus fieret, apud ipſum. Hodie Veritatem, quæ de terra orta eſt, cœlum ſibi redditam gloriatur. Hodie ſponſus aufertur a filiis, & lugendum eis eſt, ſicut ipſe prædixit. Non enim poterant filii ſponſi lugere, donec ſponſus cum eis erat: ſed venit dies ut auferatur ab eis, ut de cætero lugeant & jejunent. Ubi illud jam, Petre, quod dixeras: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe; faciamus hic tria tabernacula*? Ecce enim ingreſſus eſt amplius & perfectius tabernaculum, non manu factum, id eſt non hujus creationis.

Iſa. 4. 2. Pſ. 109. 1. Mat. 9. 15. Matth. 17. 4.

2 Quomodo ergo jam bonum eſt nos hic eſſe? Immo vero moleſtum eſt, grave eſt, periculoſum eſt. Nimirum ubi malitiæ plurimum, ſapientiæ modicum, ſi tamen vel modicum invenitur: ubi viſcoſa omnia, omnia lubrica, operta tenebris, obſeſſa laqueis peccatorum: ubi periclitantur animæ, ubi ſpiritus affliguntur ſub ſole, ubi tantum vanitas & afflictio ſpiritus eſt. Levemus igitur, Fratres mei, levemus in cœlum corda cum manibus, & aſcendentem Dominum ſequi velut quibuſdam paſſibus devotionis & fidei contendamus. Erit enim cum ſine mora, ſine difficultate obviam illi in nubibus rapiemur, & poterunt corpora ſpiritualia quod merito interim nequeunt ſpiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda levare neceſſe eſt; quæ quidem (ut miſerabiliter ſatis in libro propriæ experientiæ legimus) & corruptio corporis aggravat, & terrena inhabitatio deprimit?

Mundi, & vitæ hujus pericula & miſeriæ. Corda ſurſum levanda.

3 At forte tradendum eſt, quid ſit levare cor, aut quemadmodum illud oporteat elevari: ſed tradendum ſane ab Apoſtolo potius, quam a nobis. *Si conſurrexiſtis*, inquit, *cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens; quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*. Ac ſi manifeſtius dicat: Si conſurrexiſtis, & conſcendite: ſi convivitis, & conregnate. Sequamur, Fratres, ſequamur Agnum quocumque ierit: ſequamur patientem, ſequamur & reſurgentem, ſequamur multo libentius aſcendentem. Crucifigatur vetus homo noſter ſimul cum illo, ut deſtruatur corpus peccati: ut ultra non ſerviamus peccato, mortificatis nimirum membris noſtris, quæ ſunt ſuper terram. Sed & quomodo ipſe reſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. In hoc enim mortuus eſt, & reſurrexit, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus.

Coloſſ. 3. 1.

4 Cæterum quoniam vitæ novitas locum exigit tutiorem, & reſurrectionis dignitas altiorem expetit gradum, ſequamur etiam aſcendentem, quærere videlicet & ſapere quæ ſurſum ſunt ubi ille eſt, non quæ ſuper terram. Quæris quis ille ſit locus? Apoſtolum audi: *Quæ ſurſum eſt*, inquit, *Hieruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra*. Vis ſcire quænam ibi ſint? Viſio pacis eſt. *Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui poſuit fines tuos pacem*. O pax, quæ exuperas omnem ſenſum! o pax etiam ſuper pacem! o menſura ſuper menſuram, conferta, & coagitata, & ſupereffluens! Compatere igitur Chriſto, anima Chriſtiana: conreſurge, conſcende: quod eſt: *Declina a malo, & fac bonum, inquire pacem, & perſequere eam*. Sic nimirum Paulus in Actibus Apoſtolo-

Gal. 4. 26. Pſ. 147. 12. Pſ. 33. 15. 1. Petr. 3. 11.

TOM. III. ſtolorum de continentia, & juſtitia, & ſpe vitæ æternæ memoratur docuiſſe diſcipulos. Sic Veritas ipſa monet in Evangelio præcingere lumbos, lucernas accendere, & deinceps hominibus expectantibus Dominum ſuum ſimiles inveniri.

Luc. 12. 35.

Aſcenſio duplex commendata ab Apoſtolo.

Pſ. 33. 15.

5 Cæterum gemina quædam (ſi bene advertiſtis) aſcenſio nobis ab Apoſtolo commendatur, in eo quod & quærere, & ſapere monuit, non infima, ſed ſuperna. Quam fortaſſe diſtinctionem nec ipſe quoque Propheta prætermiſiſſe omnino videbitur, dicens: *Inquire pacem, & perſequere eam*: ut hoc ſit pacem ſequendam quærere, perſequi inquiſitam, quod eſt ſapienda quærere, quæſita ſapere, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram. Nimirum donec diviſa ſunt corda noſtra, & multos interim ſinus inveniuntur habere, nec ſibi omnino cohærere videntur; vel particulatim ea & membratim quodam modo levare neceſſe eſt, ut in ſuperna illa Hieruſalem colligantur, cujus participatio ejus in idipſum: ubi non tantum ſinguli, ſed & omnes pariter incipiant habitare in unum, non modo ſcilicet non diviſi in ſemetipſis, ſed nec inter ſeipſos. Ecce enim ut tamquam principalia cordis ipſius membra diſtinguam, eſt intellectus in nobis, eſt & affectus; & hi quoque ſæpius ſibi invicem adverſantes, ut alter ſumma petere, alter appetere infima videatur. Quantus vero is dolor, quam gravis animæ cruciatus, dum ſic diſtrahitur, ſic dilaceratur, ſic abrumpitur a ſeipſa, vel ex ea ſaltem, quam omnibus experiri in promptu eſt, corporis ſciſſione conjiciat, ſi quis in ſuo ſpiritu animadvertere pernicioſa & periculoſa inſenſibilitate non neglexerit. Diſtrahuntur hominum crura, & longioris obice ligni removentur ad invicem pedes: & dum adhuc cutis integra manet, quis tamen ille eſt cruciatus?

Cordis plena pax & unio futura vitæ reſervatur.

Cordis membra intellectus & affectus, hic ſæpe diviſa.

6 Sic, ſic affligi plangimus miſeros, qui corporaliter inter nos converſantur, illuminati forte ſimiliter, ſed diſſimiliter inveniuntur affecti. Intelligunt pariter bona quæ faciunt, ſed non pariter diligunt intellecta. Nam de ignorantia, Fratres, quænam excuſatio nobis, quibus numquam doctrina cœleſtis, numquam divina lectio, numquam ſpiritualis eruditio deeſt? Quæcumque vera ſunt, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ; ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc didiſcitis & accipitis, hæc auditis pariter & videtis, in exemplis videlicet, & verbis eorum, qui inter vos ſunt perfecti; quorum & exhortatio, & converſatio plenius erudit univerſos. Utinam autem hæc ut intellectum admonent, moveant & affectum! ne ſit intus amariſſima contradictio, & diviſio moleſtiſſima, dum hinc quidem ſurſum trahimur, ſed retrahimur inde deorſum.

Religioſi illuminati, ſed non bene affecti.

V. ſer. 3. n. 6.

7 Nimirum advertere potes in omnibus fere religioſis congregationibus viros repletos conſolatione, ſuperabundantes gaudio, jucundos ſemper & hilares, ferventes ſpiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei, crebro ſuſpicientes in cœlum, & puras manus in oratione levantes, ſollicitos obſervatores conſcientiæ, & devotos ſectatores bonorum operum: quibus amabilis diſciplina, dulce jejunium, vigiliæ breves, labor manuum delectabilis, & univerſa denique converſationis hujus auſteritas refrigerium videatur. Contra ſane invenire eſt homines puſillanimes & remiſſos, deficientes ſub onere, virga & calcaribus indigentes: quorum remiſſa lætitia, puſillanimis triſtitia eſt: quorum brevis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida converſatio: quorum obedientia ſine devotione, ſermo ſine circumſpectione, oratio ſine cordis intentione, lectio ſine ædificatione: quos denique (ut videmus) vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frœnat ratio, vix diſciplina coercet. Nonne tibi horum vita inferno penitus appropinquare videtur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante, neceſſe habent mittere manum ad opera fortium, qui cibo fortium minime ſuſtentantur, loci plane tribulationis, ſed non conſolationis? Exurgamus, obſecro, quicumque hujuſmodi ſumus, relarciamus animas, ſpiritum recolligamus, abjicientes pernicioſam tepiditatem, etſi non quia periculoſa eſt, & Deo ſolet (ut interdum miſerabiliter plangimus) etiam vomitum provocare; certe quia moleſtiſſima, plena miſeriæ & doloris, inferno plane proxima, & umbra mortis jure cenſetur.

Religioſorum ferventium & tepidorum diſcrimen.

Tepiditas abjicienda.

8 Si quærimus quæ ſurſum ſunt, etiam ſapere & prælibare interim ſtudeamus. Forte enim poterit intellectui & affectui non inconvenienter aptari, quod & quærere quæ ſurſum ſunt, & ſapere admonemur; ut in principalibus (quemadmodum ſupra dictum eſt) membris ſuis noſtra corda manibus quibuſdam pii conatus & exercitii ſpiritualis levare ſtudeamus ad Deum. Omnes (ni fallor) quæ ſurſum ſunt quærimus intellectu fidei & judicio rationis; ſed non æque forſitan ſapimus omnes quæ ſurſum ſunt, tamquam ineſcati his quæ ſunt ſuper terram, violento quodam præjudicio affectionis. Unde enim ea, quam paulo ante oſtendimus, animorum diverſitas, tanta diſparitas ſtudiorum, converſationum tanta diſſimilitudo? Unde ſpiritualis gratiæ inopia tanta quibuſdam, cum aliis copia tanta exuberet? Profecto nec avarus, nec inops eſt gratiæ diſtributor; ſed ubi vacua vaſa deſunt, ſtare oleum neceſſe eſt. Undique ſeſe ingerit amor mundi cum conſolationibus, immo deſolationibus ſuis: obſervat aditus, per feneſtras irruit, mentem occupat, ſed non ejus qui dixit: *Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum*. PRÆOCCUPATUM nempe ſæcularibus deſideriis animum delectatio ſancta declinat; nec miſceri poterunt vera vanis, æterna caducis, ſpiritualia corporalibus, ſumma imis, ut pariter ſapias quæ ſurſum ſunt, & quæ ſuper terram.

Quærunt multi, at rari ſapiunt quæ ſurſum ſunt.

Ariditatis cauſa.

Conſolatio carnalis obex divinæ.

Pſ. 76. 3.

9 Felices nimirum viri illi, per quos Dominica aſcenſio legitur præſignata, Enoch raptus, & tranſlatus Elias. Felices plane, qui ſoli jam Deo vivunt, ſoli vacant intelligendo, diligendo, fruendo. Neque enim corpora, quæ corrumpuntur, illas aggravant animas, aut terrena inhabitatio ſenſus eorum, tamquam multa cogitantes deprimit, qui cum Deo ambulaſſe noſcuntur. Factum eſt impedimentum omne de medio, occaſio univerſa ſublata, materies nulla relicta eſt, quæ eorum affectum aggravet, vel deprimat intellectum. Nam & priorem ob hoc raptum Scriptura commemorat*, ne forte vincat malitia ſapientiam, & intellectus ejus vel anima ultra decipi valeat, aut mutari.

Eccli. 44. 16.

4. Reg. 2. 11.

Sap. 4. 11.

** V. ſup. Serm. 3. n. ...*

10 Nobis autem unde in his tenebris veritas, unde charitas in hoc ſæculo nequam, in hoc mundo, qui totus poſitus eſt in maligno? Putas erit qui intellectum illuminet, qui inflammet affectum? Erit utique, ſi convertamur ad Chriſtum, ut velamen de cordibus auferatur. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: *Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis*. Siquidem prioris ignorantiæ tempora deſpiciens Deus, annuntiavit hominibus, ut omnes ubique agerent pœnitentiam, ſecundum quod Paulus Athenienſibus tradit. Memento etenim Dei Verbum & Sapientiam incarnatam: cujus utique opus erat toto illo tempore, quo videri in terris, & inter homines converſari dignata eſt ineffabilis illa virtus, illa gloria, illa majeſtas, illuminare oculos cordis, & ſuadere fidem hominibus prædicatione pariter, & oſtenſione ſignorum. Denique *Spiritus Domini*, ait, *ſuper me, ad evangelizandum pauperibus miſit me*. Et Apoſtolis loquebatur: *Adhuc modicum lumen in vobis eſt: ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant*. Nec modo ante paſſionem, ſed & poſt reſurrectionem in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei; quando & ſenſum eis, ut Scripturas intelligerent, legitur aperuiſſe, intellectum potius informabat, quam purgabat affectum.

Intellectus per Chriſtum illuminandus.

Iſ. 9. 2.

Act. 17. 30.

Iſa. 61. 1.

Joan. 12. 35.

Act. 1. 3.

Luc. 24. 27.

11 Quando enim ad ſpiritualia affici poſſent animales? Immo vero ne ipſam quidem meram lucem poterant aliquatenus ſuſtinere; ſed exhibere illis oportuit Verbum in carne, ſolem in nube, lumen in teſta, mel in cera, cereum in laterna. Spiritus ante faciem illorum Chriſtus Dominus, ſed non utique ſine umbra, in qua viverent interim inter gentes. Unde & Virgini legitur obumbraſſe, ne vehementiori reverberata ſplendore, ad candidiſſimam illam lucem, puriſſimumque fulgorem Divinitatis, etiam illius aquilæ poſſet acies hebetari. Minime tamen vel nubes ipſa levis eſſe potuit otioſa, ſed ea quoque uſus eſt in ſalutem; & diſcipulorum animos, qui nec ad fidei intellectum ſine aliqua mutatione affectus poterant promoveri, nec aſſurgere adhuc ad ſpiritualia prævalebant, in ſuæ carnis provocavit affectum; ut amore quodam humano operanti mira, mira loquenti homini adhærerent, amore utique carnali adhuc, ſed tam valido, ut cæteris omnibus prævaleret. Nimirum hic erat ille Moyſis ſerpens, qui ſerpentes magorum Ægypti omnes pariter devoravit. Denique: *Ecce nos*, inquiunt, *reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Beati ſiquidem oculi, qui videbant Dominum majeſtatis in carne præſentem, auctorem univerſitatis inter homines converſantem, virtutibus coruſcantem, infirmos curantem, maria calcantem, mortuos ſuſcitantem, dæmonibus imperantem, & poteſtatem ſimilem hominibus conferentem; mitem & humilem corde, benignum, affabilem, miſericordiæ viſceribus affluentem, Agnum Dei peccatum non habentem, & omnium peccata portantem. Beatæ aures, quæ verba vitæ ab ipſius incarnati Verbi ore percipere merebantur, quibus enarrabat

Affectus, ſeu amor ſenſim a Chriſto purgatus in Apoſtolis.

Luc. 1. 35.

Exod. 7. 12.

Matth. 19. 27.

bat Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, & nota faciebat quæcumque audiſſet a Patre: ut fluenta doctrinæ cœleſtis ab ipſius Veritatis puriſſimo fonte haurirent, univerſis poſtmodum gentibus propinanda, immo eructanda potarent.

12 Quid mirum, Fratres, ſi implebat triſtitia cor eorum, cum ab eis ſeſe pronuntiaret iturum, & adderet: *Quo ego vado, vos non poteſtis venire modo?* [Joan. 8. 21.] Quidni concuterentur viſcera, turbaretur affectus, hæſitaret animus, hæreret vultus, paveret auditus, nec omnino æquanimiter diſceſſionis ejus ſermo poſſet admitti, ut relinqueret eos, pro quo omnia reliquiſſent? Cæterum non ut maneret in carne, ſed ut transferretur ad ſpiritum, totus ab eo in illam carnem Diſcipulorum fuerat collectus affectus, ut dicere eſſet aliquando: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus.* [2. Cor. 5. 16.] Unde & benigniſſimus ille Magiſter blandis eos refovens conſolationibus ait: *Rogabo Patrem meum, & alium Paraclitum dabit vobis, Spiritum veritatis, qui vobiſcum maneat in æternum.* [Joan. 14. 16.] Et item: *Ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam. Niſi enim abiero, Paraclitus non veniet ad vos.* [Joan. 16. 7.] Grande myſterium, Fratres mei. Quid enim ſibi vult: *Niſi ego abiero, Paraclitus non veniet?* Ita-ne inviſa Paraclito præſentia Chriſti, aut contubernium Dominicæ carnis Spiritus-ſanctus horrebat, quæ (ſicut Angelo prænuntiante cognovimus) nec concipi quidem, niſi eo ſuperveniente potuerit? [Luc. 1. 35.] Quid eſt ergo: *Niſi ego abiero, Paraclitus non veniet?* Niſi carnis præſentia veſtris ſubtrahatur aſpectibus, ſpiritualis gratiæ plenitudinem occupata mens non admittit, non recipit animus, non capit affectus.

Spiritus-ſanctus cur non venerit Chriſto præſente.

13 Quid vobis videtur, Fratres? Si hæc ita ſunt, immo quia ita ſunt, audeat quis de cætero phantaſticis quibuſdam illecebris deditus, ſectans lenocinia carnis ſuæ, carnis utique peccatricis, genitæ in peccatis, aſſuetæ peccatis, in qua denique bonum non eſt, illum pariter expectare Paraclitum? Audeat, inquam, qui huic ſterquilinio ſemper inhæret, qui carnem fovet, in carne ſeminat, carnem ſapit, illam nihilo minus conſolationem ſupernæ viſitationis, torrentem voluptatis illum, illam ſperare gratiam Spiritus vehementis, quam (ut Veritas ipſa teſtatur) nec cum ipſa quidem Verbi carne percipere ullatenus Apoſtoli potuerunt? Errat omnino, ſi quis cœleſtem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balſamum huic veneno, chariſmata illa ſpiritus miſceri poſſe hujuſmodi illecebris arbitratur. Falleris, Thoma ſancte, falleris, ſi videre Dominum ſperas ab Apoſtolorum collegio ſeparatus. Non amat Veritas angulos, non ei diverſoria placent. In medio ſtat, id eſt, diſciplina & vita communi, communibus ſtudiis delectatur. Uſquequo, miſer, diverticula captas, & conſolationes propriæ voluntatis tanto labore quæritas, tanto rubore mendicas! Et quid facio, inquis? Ejice ancillam, & filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. [Gen. 21. 10.] Nulla (ut dictum eſt) conventio veritati & vanitati, luci & tenebris, ſpiritui & carni, igni & tepiditati.

Conſolatio Spiritus fruſtra ſperatur inter illecebras carnis.

Concordiæ & communis vitæ prærogativa.

14 Sed dum ille moratur, inquies, ſine aliqua conſolatione eſſe non poſſum. Immo vero ſi moram fecerit, expecta eum: quia veniet, & non tardabit. [Abac. 2. 3.] Apoſtoli decem dies in hac expectatione ſederunt, perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Jeſu. [Act. 1. 14.] Et tu igitur orare diſce, diſce quærere, petere, pulſare, donec invenias, donec accipias, donec aperiatur tibi. Novit Dominus figmentum tuum: fidelis eſt, non te patietur tentari ſupra quam poſſis. Confido in ipſo, quod ſi fideliter expectaveris, nec diem decimum expectabit. Præveniet certe in benedictionibus dulcedinis deſolatam animam & orantem, ut feliciter, & non ad inſipientiam tibi conſolari renuens, in ipſius memoria delecteris, inebriatus ab ubertate domus Dei, & voluptatis ejus torrente potatus. Sic nimirum & Eliſæus quondam oraſſe legitur, cum dulciſſimum illud ſolatium, Eliæ præſentiam ſibi plangeret ſubtrahendam. [4. Reg. 2. 9.] Sed conſidera diligentius quid oraverit, quidve reſponſum ſit poſtulanti. *Oro*, inquit, *domine, ut fiat ſpiritus tuus duplex in me.* Nimirum duplicari ei ſpiritum oportebat, ut magiſtri abeuntis abſentiam gratia duplicata ſuppleret. Unde & Elias ad eum: *Si videris*, inquit, *quando tollar a te, fiet quod petiſti.* Duplicavit enim ſpiritum viſio abeuntis, cum evidenter raptus in cælum, univerſa pariter ejus deſideria ſecum tulit, ut inciperet ipſe quoque jam ſapere quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram. Duplicavit ſpiritum viſio abeuntis, ut intellectui ſpiritualis jungeretur affectus cum ipſa utique, cui potiſſimum inhærebat, carne raptus in cælum.

Oratio perſeverans neceſſaria ad gratiam Spiritus-ſancti.

Eliæ ſpiritus duplex.

15 Quod evidentius in Apoſtolis invenitur impletum. Ubi enim videntibus illis ſuus ille Jeſus tam manifeſte elevatus eſt, & ferebatur in cælum, ut nemo eorum opus haberet interrogare: Quo vadis? ipſa jam (ut ita dixerim) oculata fide edocti ſunt ſupplices in cœlum levare oculos, puras tendere manus, promiſſa ſibi dona chariſmatum poſtulantes; donec fieret repente de cælo ſonus advenientis ſpiritus vehementis, advenientis utique ignis, quem Dominus Jeſus mittebat in terram, volens vehementer accendi. Conſtat ſiquidem eos & prius Spiritum accepiſſe, cum videlicet inſufflavit eis, & dixit: *Accipite Spiritum-ſanctum:* [Joan. 20. 22.] ſed ſpiritum plane fidei & intelligentiæ, non fervoris, quo magis illuminaretur ratio, quam inflammaretur affectio: quod duplicati utique ſpiritus opus fuit. Quos enim Verbum Patris diſciplinam & ſapientiam * ante docuerat, & intellectu adimpleverat corda eorum; adveniens utique poſtmodum ignis divinus, & inveniens jam receptacula munda, infudit uberius dona chariſmatum, & in ſpiritalem omnino mutavit amorem, ut accenſa in eis charitas fortis ut mors, jam non modo fores, ſed ne ipſa quidem ora propter metum Judæorum claudere dignaretur. Cui nos gratiæ pro noſtræ exiguitatis modulo præparantes, exinanire per omnia noſmetipſos, & a delectationibus miſeris, & caducis conſolationibus evacuare ſtudeamus, dilectiſſimi, corda noſtra; maximeque inſtante nunc die feſto, & ferventius, & fiducialius unanimiter perſeveremus in oratione, ut ſua nos viſitatione, ſua conſolatione & confirmatione dignetur Spiritus ille benignus, ſpiritus dulcis, ſpiritus fortis, infirma roborans, aſpera planans, corda purificans: qui cum Patre & Filio idipſum, ſed non is ipſe eſt: ut tres unum, & unum tres eſſe veriſſime prorſus & fideliſſime catholica Eccleſia fateatur, a Patre adoptata, a Filio deſponſata, a Spiritu ſancto confirmata, quibus ut una ſubſtantia, ſic & eadem nihilo minus gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Apoſtolorum typus.

Apoſtoli diverſimode Spiritum ſanctum acceperunt.

* *al.* Scientiam.

Præparatio ad Spiritum-ſanctum.

IN FESTO PENTECOSTES. SERMO PRIMUS.

Quomodo Spiritus-ſanctus tria operatur in nobis.

1 CElebramus, dilectiſſimi, hodie Spiritus-ſancti ſolemnitatem, tota cum jucunditate celebrandam, dignam omni devotione. Dulciſſimum enim quiddam in Deo Spiritus-ſanctus eſt, benignitas Dei, & idem ipſe Deus. Proinde ſi celebramus Sanctorum ſolemnia, quanto magis ejus, a quo habuerunt ut ſancti eſſent quotquot fuere ſancti? Si veneramur ſanctificatos, quanto magis ipſum Sanctificatorem convenit honorari? Hodie itaque feſtivitas eſt Spiritus-ſancti, quia viſibiliter apparuit inviſibilis, ſicut & Filius, cum ſit nihilo minus inviſibilis in ſeipſo, dignatus eſt exhibere ſe in carne viſibilem. Hodie Spiritus ſanctus revelat nobis aliquid de ſeipſo, ſicut ante de Patre & Filio aliquid noveramus; nam perfecta Trinitatis cognitio, vita æterna eſt. Nunc autem ex parte cognoſcimus, reliqua credimus, quæ minime ſufficimus comprehendere. Et de Patre quidem novi creationem, clamantibus creaturis: *Ipſe fecit nos, & non ipſi nos.* [Pſal. 99. 3.] *Inviſibilia enim Dei a creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* [Rom. 1. 20.] At vero æternitatem & immutabilitatem ipſius comprehendere multum eſt a me: lucem habitat inacceſſibilem. De Filio autem magnum aliquid novi, ejus gratia, ſcilicet Incarnationem. Nam generationem ejus quis enarrabit? [Iſ. 53. 8.] Quis comprehendat æqualem genitum genitori? Jam & de Spiritu-ſancto, ſi non proceſſionem, qua ex Patre Filioque procedit, (illa enim mirabilis facta eſt ſcientia ex me; confortata eſt, & non potero ad eam:) novi tamen aliquid, videlicet inſpirationem. Duo enim ſunt, unde procedat, & quo. Proceſſio a Patre & Filio poſuit tenebras latibulum ſuum: ſed proceſſio ad homines hodie cœpit innoteſcere; & eſt jam fidelibus manifeſta.

Feſti hujus dignitas.

Quid de Deo cognoſcere poſſumus.

Spiritus ſancti proceſſio duplex.

2 Et prius equidem (quoniam ſic oportebat) ſignis viſibilibus inviſibilis Spiritus ſuum declarabat adventum: nunc ejus ſigna quo ſpiritualiora ſunt, eo magis congrua, eo magis videntur Spiritu-ſancto digna. Venit tunc ſuper Diſcipulos in linguis igneis, ut linguis omnium gentium verba ignea loquerentur, & legem igneam linguæ igneæ prædicarent. Nemo conqueratur, quod minime nobis illa manifeſtatio Spiritus fiat: *Unicuique enim datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem.* [1. Cor. 12. 7.] Denique ſi dicere opus eſt, nobis iſta manifeſtatio potius, quam Apoſtolis facta eſt. Ad quid enim illis neceſſariæ linguæ gentium, niſi ad converſionem gentium? Fuit in eis alia quædam manifeſtatio magis ad eos pertinens: & hæc uſque hodie fit in nobis. Manifeſtum enim fuit induſos eſſe virtute ex alto qui de tanta puſillanimitate ſpiritus ad

Duplex ejus manifeſtatio facta Diſcipulis.

Apoſtolorum mutatio poſt acceptum Spiritum-ſanctum.

tantam devenere conſtantiam. Non eſt jam fugere, non eſt abſcondi propter metum Judæorum; conſtantius modo prædicant, quam deliteſcerent ante timidius. Denique mutationem illam dexteræ Excelſi manifeſte declarat Principis Apoſtolorum prius quidem inter ancillæ verba formido, poſtmodum inter principum verbera fortitudo. *Ibant*, ait Scriptura, *gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*: quem ſane prius, cum duceretur ad concilium, ſolum reliquerant fugientes. Quis dubitet adveniſſe Spiritum vehementem, qui mentes eorum inviſibili illuſtraret potentia? In hunc modum etiam modo quæ Spiritus operatur in nobis, teſtimonium perhibent * de eo.

Act. 5. 41.

** al. add. in nobis.*

3 Quia igitur mandatum accepimus, ut declinantes a malo, faciamus quod bonum eſt; vide quemadmodum ſpiritus in utroque adjuvat infirmitatem noſtram; nam diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus. Propterea ad declinandum a malo tria operatur in nobis: compunctionem, ſupplicationem, remiſſionem. Initium enim revertendi ad Deum pœnitentia eſt, quam ſine dubio ſpiritus operatur, non noſter, ſed Dei: idque & certa ratio docet, & confirmat auctoritas. Quis enim cum ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne veniſſe calorem, quem habere non poterat ſine illo? Sic ergo qui prius iniquitate erat frigidus, ſi poſtmodum fervore quodam pœnitentiæ accendatur, alium ſibi ſpiritum, qui ſuum arguit & dijudicat, non dubitet adveniſſe. Habes hoc & in Evangelio, ubi cum loqueretur de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: *Ille*, inquit, *arguet mundum de peccato*.

1. Petr. 3. 11. Pſal. 33. 15.

Spiritus-ſanctus tria operatur in nobis ad declinandum a malo.

1. Pœnitentiam ſive compunctionem.

Joan. 16. 8.

2. Supplicationem pro venia.

4 Sed quid prodeſt pœnitere de culpa, & non ſupplicare pro venia? Neceſſe eſt ut etiam hoc Spiritus operetur, dulcedine quadam ſpei replens animum, per quam fiducialiter poſtules nihil hæſitans. Viſ-ne oſtendam tibi etiam hoc opus eſſe Spiritus-ſancti? Utique dum abeſt ille, tale aliquid in tuo ſpiritu non invenies. Denique ipſe eſt in quo clamamus, Abba Pater: ipſe qui poſtulat pro Sanctis gemitibus inenarrabilibus. Et hæc quidem in corde noſtro. Quid autem in corde Patris? Sicut in nobis interpellat pro nobis; ita in Patre delicta donat cum ipſo Patre, Advocatus noſter ad Patrem in cordibus noſtris, Dominus noſter in corde Patris. Itaque quod poſtulamus, idem ipſe donat, qui donat ut poſtulemus: & ſicut nos erigit pia quadam fiducia, ita Deum inclinat ad nos magis pia miſericordia ſua. Itaque ut omnino ſcias quia remiſſionem peccatorum Spiritus-ſanctus operatur, audi quod aliquando audierunt Apoſtoli: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Et de malo quidem declinando ſic.

Rom. 8. 26.

3. Peccatorum [illegible].

Joan. 20. 22.

Tria itidem ad bonum faciendum.

1. Monet memoriam.

5 Porro ad faciendum bonum quid in nobis Spiritus bonus operatur? Profecto monet, & movet, & docet. Monet memoriam, rationem docet, movet voluntatem. In his enim tribus tota conſiſtit anima noſtra. Memoriæ ſuggerit bona in cogitationibus ſanctis, atque ita ignaviam noſtram torporemque repellit. Propterea quoties hujuſmodi ſuggeſtionem boni ſenſeris in corde tuo, da honorem Deo, & age reverentiam Spiritui ſancto, cujus vox ſonat in auribus tuis. Ipſe namque eſt qui loquitur juſtitiam. Et in Evangelio habes, quia ille *ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis*. Et adverte quid præmiſerit: *Ille vos docebit omnia*. Dixeram enim quia docet rationem. Multi ſiquidem monentur, ut benefaciant: ſed minime ſciunt quid agendum ſit, niſi adſit denuo gratia Spiritus-ſancti; & quam inſpirat cogitationem, doceat in opus proferre, ne vacua in nobis ſit gratia Dei. Sed quid? *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi* *. Propterea non ſolum moveri & doceri, verum etiam moveri & affici ad bonum neceſſe eſt ab eo utique Spiritu, qui adjuvat infirmitatem noſtram, & per quem in cordibus noſtris diffunditur charitas, quæ eſt bona voluntas.

Joan. 14. 26.

2. Docet rationem.

Jacob. 4. 17.

** al. add. gratia.*

3. Movet voluntatem.

Spiritus-ſancti affectus in nobis.

6 Itaque cum ſic adveniens Spiritus totam poſſederit animam, ſuggerendo, inſtruendo, afficiendo, loquens ſemper in cogitationibus noſtris, ut audiamus & nos quid loquatur in nobis Dominus Deus, rationem illuminans, voluntatem inflammans: non tibi videtur, quia totam domum impleverint diſpertitæ linguæ tamquam ignis? Nam in his tribus ſuperius dictum eſt animam conſiſtere totam. Sint autem diſpertitæ linguæ propter multiplices cogitationes; ſed earum multiplicitas & uno lumine veritatis, & uno charitatis fervore ſit tamquam ignis. Aut certe domus adimpletio fini potius reſervetur, quando menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, ſuperfluentem dabunt in ſinus noſtros. Sed quando hæc erunt? Profecto cum completi fuerint dies Pentecoſtes. Felices vos, qui jam intraſtis quinquageſimam requiei, & jubilæi annum. Fratres noſtros loquor, quibus jam dixit Spiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis. Etenim hoc quoque inter ejus opera reperimus. Duo namque tempora celebramus, Fratres: Quadrageſimæ unum, alterum Quinquageſimæ: illud ante Paſſionem, iſtud poſt Reſurrectionem: illud in compunctione cordis & lamentis pœnitentiæ, iſtud in devotione ſpiritus & ALLELUJA ſolemni. Prius quidem tempus ipſa eſt vita præſens: poſterius vero quietem Sanctorum ſignificat, quæ eſt poſt mortem. Cum autem venerit illius Quinquageſimæ finis, in judicio ſcilicet & reſurrectione, completis diebus Pentecoſtes, aderit plenitudo Spiritus, & totam replebit domum. Plena ſiquidem erit omnis terra majeſtate ejus, quando non ſolum anima, ſed & ipſum corpus ſpirituale reſurget; ſi tamen, juxta Apoſtoli monitum, dum adhuc eſt, animale, fuerit ſeminatum.

IN FESTO PENTECOSTES.

SERMO SECUNDUS.

De operibus Trinitatis ſuper nos, & de triplici gratia Spiritus-ſancti.

1 HODIE, dilectiſſimi, cœli diſtillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Iſrael, & pluvia voluntaria ſegregata eſt hæreditati Chriſti. Spiritus enim ſanctus, procedens a Patre, largiori munere ſuæ majeſtatis in Apoſtolos ſupervenit, & tribuit eis chariſmatum dona. Poſt magnificentiam enim reſurgentis, poſt gloriam aſcendentis, poſt reſidentis ſublimitatem, non reſtabat, niſi ut expectata * juſtorum lætitia adveniret, & cœli muneribus cœleſtes homines implerentur. Vide autem ſi non & ſententiarum pondere, & verborum ordine hæc omnia Iſaias longe ante prædixit. *Erit*, inquit, *in die illa germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his qui ſalvati fuerint de Iſrael*. Germen Domini Jeſus-Chriſtus *, ſolus de mundiſſimo conceptus ſemine: quia etſi in ſimilitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati. Et ſi filius carnis Adæ, non tamen filius prævaricationis Adæ: quia non fuit natura filius iræ, ſicut reliqui omnes, qui in iniquitatibus ſunt concepti. Iſtud ergo germen, quod de virga Jeſſe virore virgineo pullulavit, in magnificentia fuit, cum reſurrexiſſet a mortuis: quia tunc, Domine Deus meus, magnificatus es vehementer, confeſſionem & decorem inducens, amictus lumine ſicut veſtimento. Quanta autem aſcendentis gloria, cum medius Angelorum & animarum ſanctarum ad Patrem deduceris, & triumphatrice palma cœlis invectus, ſuſceptum hominem in ipſa Divinitatis claudis identitate? Quis cogitet, nedum loquatur, quam ſit fructus terræ ſublimis in conceſſu ad dexteram Patris; quod utique cœleſtium oculos reverberat naturarum; quod angelicus intuitus contremit, non attingit? Veniat ergo exultatio, Domine Jeſu, his qui ſalvati ſunt de Iſrael, Apoſtolis tuis, quos elegiſti ante mundi conſtitutionem. Veniat Spiritus tuus bonus, qui ſordes abluat, & infundat virtutes, in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris *.

Pſal. 67. 10.

** al. expectationis.*

Iſ. 4. 2.

** al. non germen Adæ.*

Pſ. 103. 1.

** al. add. Dei.*

Dei bonitas eminet in hominis reparatione.

2 Eja igitur, Fratres, cogitemus ſuper nos, & in nos opera Trinitatis ab initio mundi uſque ad finem, & videamus quam ſollicita fuerit illa majeſtas, cui adminiſtratio pariter & gubernatio ſæculorum incumbit, ne nos perderet in æternum. Et potenter quidem omnia fecerat, & ſapienter omnia gubernabat, & utrarumque rerum, tam potentiæ, quam ſapientiæ, ſigna manifeſtiſſima tenebantur in creatione, & conſervatione machinæ mundialis. Et bonitas quidem in Deo erat, & bonitas multa nimis: ſed latebat in corde Patris, cumulanda quandoque ſuper genus filiorum Adam in tempore opportuno. Dicebat tamen Dominus: *Ego cogito cogitationes pacis*, ut mitteret nobis illum, qui eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum; ut jam daret pacem ſuper pacem; pacem his qui longe, & pacem his qui prope. Verbum igitur Dei in ſublimi conſtitutum, ut ad nos deſcenderet, propria benignitas invitavit, miſericordia traxit, veritas qua ſe promiſerat venturum compulit, puritas uteri Virginalis ſalva Virginis ſuſcepit integritate, potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armavit, charitas verbis & miraculis manifeſtavit.

Jer. 29. 11.

3 Prorſus ampliſſima mihi nunc materia & malorum meorum ſuppetit, & bonorum Domini mei, ut cum cogitaverim vias meas, convertam pedes meos in teſtimonia ſua. Illa enim bona ineffabilia ſunt, quia (ut brevi verbo cuncta concludam) nihil melius in-

invenire potuit, unde nos redimeret Sapientia Dei in omni ſapientia ſua. Sed & mala circumdederant nos, quorum non erat numerus; quia *peccavi* (juſtusj loquitur) *ſuper numerum arenæ maris*: &: *Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo, multum eſt enim*. Miſſus eſt coluber tortuoſus a diabolo, ut venenum per aures mulieris in ipſius mentem transfunderet, & ſic refunderet in totius poſteritatis originem: miſſus eſt interim Gabriel angelus a Deo, ut verbum Patris per aurem Virginis in ventrem & mentem ipſius eructaret, ut eadem via intraret antidotum, qua venenum intraverat. Vere vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti a Patre, quia totum paternum eſt, quod de corde Patris Chriſtus attulit nobis, ut nihil in Filio Dei niſi dulce, niſi paternum, humani generis trepidatio ſuſpicetur. A planta pedis uſque ad verticem non erat in nobis ſanitas. Erraveramus ab utero, in utero damnati antequam nati, quia de peccato, & in peccato concepti.

Pſal. 24. 14.

Chriſti conceptio noſtram reformat.

4 Chriſtus ergo ibi primum medicinam appoſuit, ubi primus vulneri patebat locus: & ſubſtantialiter utero Virginis illapſus, de Spiritu ſancto conceptus eſt; ut conceptionem noſtram mundaret, quam ſpiritus malus, ſi non fecerat, tamen infecerat: ut non eſſet etiam in utero vita ipſius otioſa, dum novem menſibus purgat vulnus antiquum, ſcrutans, ut dicitur, uſque ad imum putredinem virulentam, ut ſanitas ſempiterna ſuccederet. Et tunc jam operabatur ſalutem noſtram in medio terræ, in utero videlicet Virginis Mariæ, quæ mirabili proprietate terræ medium appellatur. Ad illam enim, ſicut ad medium, ſicut ad arcam Dei, ſicut ad rerum cauſam, ſicut ad negotium ſæculorum, reſpiciunt & qui in cœlo habitant, & qui in inferno, & qui nos præceſſerunt, & nos qui ſumus, & qui ſequentur, & nati natorum, & qui naſcentur ab illis. Illi qui ſunt in cęlo, ut reſarciantur; & qui in inferno, ut eripiantur; qui præceſſerunt, ut prophetæ fideles inveniantur; qui ſequuntur, ut glorificentur. Eo beatam te dicent omnes generationes, Genitrix Dei, Domina mundi, Regina cęli. Omnes, inquam, generationes. Sunt enim generationes cœli & terræ. *Pater ſpirituum*, ait Apoſtolus, *ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur*. Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes, quæ omnibus generationibus vitam & gloriam genuiſti. In te enim Angeli lætitiam, juſti gratiam, peccatores veniam inveniunt * in æternum. Merito in te reſpiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus Omnipotentis quicquid creaverat recreavit.

Maria medium terrę.

Luc. 1. 48.

Epheſ. 3. 15.

* al. invenerunt.

Chriſti vita noſtram inſtruit.

5 Placebit ne tibi, Domine Jeſu, ut dones mihi vitam tuam, ſicut dediſti conceptionem? quia non ſolum conceptio mea immunda, ſed mors perverſa, vita pericoloſa, & poſt mortem reſtat mors gravior mors ſecunda. Non ſolum, ait, conceptionem meam, ſed & vitam meam; & hoc per ſingulos ætatum gradus, infantiæ, pueritiæ, adoleſcentiæ, juventutis, tibi donabo; adjiciens mortem, reſurrectionem, aſcenſionem, & miſſionem Spiritus-ſancti. Hoc autem ideo, ut conceptio mea emundet tuam, vita mea inſtruat tuam, mors mea deſtruat tuam, reſurrectio mea præcedat tuam, aſcenſio mea præparet tuam, porro Spiritus adjuvet infirmitatem tuam. Sic enim plane videbis & viam per quam ambules; & cautelam qua ambules, & ad quam ambules manſionem. In vita mea cognoſces viam tuam, ut ſicut ego paupertatis & obedientiæ, humilitatis & patientiæ, charitatis & miſericordiæ indeclinabiles ſemitas tenui; ſic & tu eiſdem veſtigiis incedas, non declinans ad dexteram, neque ad ſiniſtram. In morte autem mea dabo tibi juſtitiam meam, dirumpens jugum captivitatis tuæ, & expugnans hoſtes qui ſunt in via, vel juxta viam, ut non apponant amplius nocere tibi. His autem completis, revertar in domum meam unde exivi, & ovibus illis, quæ in montibus remanſerant, & quas propter te reliqueram, ut te non reducerem, ſed reportarem, reddam faciem meam.

Chriſti mors hoſtes noſtros debellat.

Spiritus-ſancti tria dona. Pignus ſalutis.

6 Et ne de abſentia mea vel murmures, vel contriſteris, mittam tibi Spiritum Paraclitum, qui tibi donet pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen. Pignus ſalutis, ut ipſe Spiritus reddat teſtimonium ſpiritui tuo, quod filius Dei ſis: qui certiſſima [a] ſigna prædeſtinationis tuæ cordi tuo imprimat & oſtendat: qui donet lætitiam in corde tuo, & de rore cęli, ſi non continue, tamen ſæpiſſime mentem tuam impinguet. Robur vitæ, ut quod per naturam tibi eſt impoſſibile, per gratiam ejus non ſolum poſſibile, ſed & facile fiat; ita ut in laboribus, in vigiliis, in fame & ſiti, & in omnibus obſervantiis iſtis (quæ niſi ſanncula iſta dulcorentur, prorſus mors in olla appareat) delectabiliter incedas, ſicut in omnibus divitiis. Scientiæ lumen, ut cum omnia bene feceris, te ſervum inutilem reputes; & quicquid boni in te inveneris, illi tribuas, a quo omne bonum, & ſine quo non parum aliquid, ſed nihil omnino potes incipere, ne perficere dicam. Sic ergo Spiritus iſte in tribus iſtis te docebit omnia, ſed omnia quæ ad tuam pertineant ſalutem, quia in ipſis eſt plena & abſoluta perfectio.

Robur vitę.

Scientia lumen.

7 Hoc eſt quod per Prophetam idem Spiritus dicit: *Seminate vobis ad juſtitiam*, ubi pignus ſalutis oſtenditur; *metite ſpem vitæ*, ubi vitale robur accipitur: *illuminate vobis lumen ſcientiæ*, quod verbis propriis ſubinfertur. Unde & Spiritus iſte ſuper Apoſtolos in igne apparuit, propter lucem pariter & ardorem. Quos enim replevent, & ſpiritu fervere, & in veritate cognoſcere facit, quia ſola miſericordia eſt quæ eos & prævenit, & perducit. Multum ſibi de hac miſericordia undique contraxerat * puer Domini, cum diceret: *Miſericordia ejus præveniet me*: &: *Miſericordia tua ante oculos meos eſt*: &: *Miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ*. &: *Qui me coronat in miſericordia & miſerationibus*: &: *Deus meus miſericordia mea*. Quam dulciter, Domine Jeſu, cum hominibus converſatus es, quam abundanter multa, & magna bona hominibus largitus es! quam fortiter tam indigna, quam aſpera pro hominibus paſſus es! ita ut liceat ſugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo: duro ad verba, duriore ad verbera, duriſſimo ad crucis horrenda: quia in omnibus his ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum. Vides igitur quam verum dixerit ille qui dixit: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Pater, ut ſervum redimat, Filio non parcit: Filius ſeipſum libentiſſime tradit: Spiritum-ſanctum uterque mittit: & ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Oſee 10. 12.

Spiritus-ſanctus cur in igne apparuit.

* al. condixerat.

Pſ. 58. 11.

Pſ. 25. 3.

Pſ. 22. 6.

Pſ. 102. 4.

Pſ. 58. 18.

Pſ. 39. 18.

8 O duri, & indurati, & obdurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator, qui pro vilibus ſarcinulis tam pretioſas merces expendit! Non enim corruptibilibus auro, vel argento redemit nos, ſed pretioſo ſanguine ſuo, quem effudit abunde, quia largiter undæ ſanguinis de corpore Jeſu per quinque partes emanaverunt. Quid ultra debuit facere, & non fecit? Illuminavit cæcos, reduxit erroneos, reconciliavit reos, juſtificavit impios, triginta & tribus annis ſuper terram viſus, cum hominibus converſatus, pro hominibus mortuus, qui de Cherubin & Seraphim, & omnibus angelicis Virtutibus dixit, & facta ſunt: cui ſubeſt, cum voluerit, omnia poſſe. Quid ergo a te quærit qui tanta ſollicitudine te quæſivit, niſi te ſollicitum ambulare cum Deo tuo? Hanc ſollicitudinem non facit niſi Spiritus-ſanctus, qui ſcrutatur profunda pectorum noſtrorum, diſcretor cogitationum & intentionum cordis, qui nec minimam paleam intra cordis quod poſſidet, habitaculum patitur reſidere, ſed ſtatim igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis exurit; Spiritus dulcis & ſuavis, qui noſtram voluntatem flectat, immo erigat, & dirigat magis ad ſuam; ut eam & veraciter intelligere, & ferventer diligere, & efficaciter implere poſſimus.

Induratos & ad Dei beneficia ſtupidos compellat.

IN FESTO PENTECOSTES.

SERMO TERTIUS.

De multiplici operatione Spiritus-ſancti in nobis.

1 QUam libenter vobis communicem, ſi quid mihi ſuperna dignatione ſenſero inſpiratum, novit Spiritus ipſe, cujus hodie ſolemnitatem, & ſolemnitatem præcipuam celebramus, utinam devotione præcipua. Ipſe eſt enim, dilectiſſimi, qui vos ſedere facit non ſolum in civitate; ſed & in domo una, ut ſedeat ſuper ſedentes, & requieſcat ſuper humiles & trementes ad ſermones ſuos. Ipſe eſt qui Virginem obumbravit, Apoſtolos roboravit, ut & virgineo corpori temperaret deitatis acceſſum, & Apoſtolos indueret virtute ex alto ferventiſſima ſcilicet charitate. Hanc nimirum apoſtolicus ille chorus loricam ſeſe induit, ſicut gigas ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Quia enim in domum fortis ligare eum, & vaſa ejus diri-

Spiritus-ſancti opera.

Pſ. 149. 7.

pere

a Certiſſima vocat ſigna eo modo, quo Serm. 2. in Octava Paſchæ, n. 3. *certitudo nobis omnino negatur*. Confer Serm. 1. in Septuageſima n. 2. *Certitudinem utique non habemus; ſed ſpei fiducia conſolatur nos*. [illegible] *Propter hoc data ſunt ſigna quædam & indicia manifeſta ſalutis . . . ut quibus certitudinem negat cauſa ſollicitudinis, vel fiduciam præſtet gratia conſolationis*. Vide ſi lubet Horſtii Notas.

TOM. III. pere mittebantur, opus erat fortitudine ampliori. Alioquin quam multum erat ad ipſos, ut de morte triumpharent, & ne ipſæ quidem portæ inferi prævalerent adverſus eos, ſi non vigeret in eis, quæ in eis vinceret, dilectio fortis ut mors, dura ſicut infernus æmulatio? Hunc ſibi zelum imbiberant, cum vino ebrii putarentur. Et vere ebrii vino, ſed non eo quo ab incredulis ebrii credebantur. Plane, inquam, ebrii; ſed vino novo, quod veteres quidem utres nec mererentur accipere, nec continere valerent. Hoc enim vinum vera illa Vitis fuderat de excelſo, vinum lætificans cor, non ſtatum mentis evertens: vinum germinans virgines, non apoſtatare faciens etiam ſapientes. Novum vinum, ſed habitantibus ſuper terram. Nam in cęlis quidem olim copioſiſſime redundabat non in utribus, nec in teſteis vaſis, ſed in cella vinaria, in ſpiritualibus apothecis. Fluebat per vicos & plateas omnes illius civitatis vinum, in quo lætitia cordis, non carnis luxuria eſt: nam terrigenæ & filii hominum vinum ejuſmodi non habebant.

Act. 2. 13. Vinum myſticum.

Commercium cœli & terræ in Pentecoſte.

2 Sic igitur cęlum quidem vino proprio fruebatur, quod terra interim neſciebat; ſed ne ipſa quidem terra penitus inops, carne Chriſti gloriabatur, cujus preſentiam nihilo minus cęlum ſitiebat. Quidni fideliſſimum fieret gratiſſimumque commercium inter cęlum & terram, inter Angelos & Apoſtolos, ut exhiberetur illis caro Chriſti, iſtis vinum cęli, eſſetque in terra Spiritus, caro in cęlis, ac deinceps omnia omnibus communia in æternum? *Niſi*, inquit, *ego abiero*, *Paraclitus non veniet ad vos*. Hoc eſt dicere: Si non dederitis quod amatis, non habebitis quod deſideratis. Expedit ergo vobis ut ego vadam, vos quoque de terra ad cęlum, de carne ad ſpiritum tranſlaturus. Filius enim ſpiritus, Pater ſpiritus, Spiritus-ſanctus ſpiritus eſt. Denique ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus. Sed & Pater, quia ſpiritus eſt, tales quærit adoratores, qui adorent eum in ſpiritu & veritate. Spiritus tamen ſanctus quaſi ſpecialiter ſpiritus dicitur, quod ab utroque procedat, firmiſſimum & indiſſolubile vinculum Trinitatis, tamquam proprie ſanctus, quod ſit donum Patris & Filii, omnem ſanctificans creaturam; quamvis Pater quoque & Spiritus ſanctus: itemque & Filius, & Spiritus & ſanctus ſit: *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia*, ait Apoſtolus.

Joan. 16. 7.

Rom. 11. 36.

Dei ſapientia in creatione.

3 Tria in magno hujus mundi opere cogitare debemus; videlicet, quid ſit, quomodo ſit, ad quid conſtitutus. Et in eſſe quidem rerum inæſtimabilis potentia commendatur, quod tam multa, tam magna tam multipliciter, tam magnifice ſunt creata. Sane in modo ipſo ſapientia ſingularis elucet, quod hæc quidem ſurſum, hæc vero deorſum, hæc in medio ordinatiſſime ſint locata. Si vero ad quid factus ſit mediteris, occurrit tam utilis benignitas, tam benigna utilitas, quæ etiam ingratiſſimos quoque multitudine & magnitudine beneficiorum poſſit obruere. Potentiſſime ſiquidem ex nihilo omnia, ſapientiſſime pulchra, benigniſſime utilia ſunt creata. Veruntamen & fuiſſe novimus ab initio, & adhuc multos eſſe videmus in filiis hominum, qui in bonis inferioribus ſenſibilis mundi hujus tota ſenſualitate depreſſi, totos ſe dederunt his quæ facta ſunt, quonam modo, vel ad quid facta ſint negligentes. Quid illos, niſi carnales dicamus? Pauciſſimos eſſe jam arbitror: legimus tamen nonnullos quandoque fuiſſe, quibus ſummum ſtudium fuit, atque unica ſollicitudo, modum & ordinem inveſtigare factorum, adeo ut plerique non modo utilitatem rerum perquirere diſſimulaverint, ſed & ipſas magnanimiter ſpreverint, cibo parviſſimo viliſſimoque contenti. Ipſi quidem ſeſe philoſophos vocant, ſed a nobis curioſi & vani rectius appellantur.

Carnales qui.

Philoſophi curioſi & vani.

Sapientia eſt in rebus condi tis ſpectare finem.

4 Utriſque igitur ſucceſſerunt viri prudentiores utriſque, qui nimirum & quæ facta ſunt, & quomodo facta ſunt tranſilientes, intenderunt aciem mentis, ut ad quid facta ſunt viderent. Nec latuit eos, quoniam omnia propter ſemetipſum fecit Deus; omnia propter ſuos. Aliter tamen propter ſe, aliter propter ſuos. In eo quippe quod dicitur: *Omnia propter ſe*, præveniens commendatur origo: in eo autem quod dicitur: *Omnia propter ſuos*, magis exprimitur fructus ſequens. Omnia fecit propter ſemetipſum, gratuita videlicet bonitate: omnia propter electos ſuos, pro eorum ſcilicet utilitate: ut illa quidem efficiens cauſa ſit; hæc finis. Hi ſunt ſpirituales viri, ſic utentes hoc mundo, tamquam non utentes; ſed in ſimplicitate cordis ſui quærentes Deum, ne illud quidem magnopere veſtigantes, quonam modo mundialis hæc machina volveretur: primi voluptate, ſecundi vanitate, tertii veritate impleti.

Prov. 16. 4.

Spirituales quinam.

5 Gaudeo vos eſſe de hac ſchola; de ſchola videlicet Spiritus, ubi bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam diſcatis, & dicatis cum Sancto: *Super omnes docentes me intellexi*. Quare, inquam? Numquid quia purpura & byſſo me indui, & quia lautioribus epulis abundavi? Numquid quia Platonis argutias, Ariſtotelis verſutias intellexi, aut ut intelligerem laboravi? Abſit, inquam, ſed *quia teſtimonia tua exquiſivi*. Felix qui in hoc ſancti Spiritus thalamo commoratur, ut poſſit intelligere triplicem illum ſpiritum: de quo idem ipſe puer Domini ſuper ſenes intelligens clamabat, & decantabat: *Ne projicias me a facie tua, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas a me. Cor mundum crea in me, Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.* Spiritum ſanctum, ipſum intellige proprio nomine deſignatum. Rogat ergo ne projiciatur a facie ejus tamquam aliquid immundum: quia Spiritus iſte odit ſordes: nec habitare poteſt in corpore ſubdito peccatis. Cui enim proprium eſt peccata repellere, ipſi & proprium eſt peccata odiſſe: nec in uno domicilio pariter morabuntur tanta munditia & immunditia tanta. Recepto ergo ſancto Spiritu per ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum, audet quis ante faciem ejus apparere tamquam lotus & mundus: utpote qui contineat ſe ab omni malo, & qui actiones, etſi non cogitationes, frenaverit.

Pſal. 118. 99.

Spiritus triplex.

Pſ. 50. 13.

Spiritus ſanctus quis.

Sap. 1. 3.

6 Sed quia perverſæ & immundæ cogitationes ſeparant a Deo, orandum eſt ut cor mundum creetur in nobis: quod utique fiet, ſi ſpiritus rectus fuerit in noſtris viſceribus innovatus. Spiritum rectum quod ait, Filio poteſt non inconvenienter aptari: qui nos veterem hominem exuens, novum induit: qui nos renovavit in ſpiritu mentis noſtræ, tamquam in viſceribus noſtris: ut cogitemus quæ recta ſunt, ut ambulemus in novitate ſpiritus, & non in litteræ vetuſtate. Formam enim rectitudinis de cęlis attulit, reliquit in terris: immiſcens ſane & immittens dulcedinem rectitudini in omnibus operibus ſuis, ſicut de eo idem ipſe prædixerat: *Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via.* Caſtigato ergo corpore per ſanctitudinem operum, mundato corde, vel potius innovato per rectitudinem cogitationum, redditur lætitia ſalutaris, ut jam in lumine vultus Dei ambules, & in nomine ejus exultes tota die.

Spiritus rectus.

Pſ. 24. 8.

Spiritus principalis.

7 Quid igitur reſtat, niſi ut ſpiritu principali confirmeris? Patrem intellige ſpiritum principalem: non quod major, ſed quod ſolus a nullo, cum ab eo ſit Filius, Spiritus-ſanctus ab utroque. In quo autem confirmatio hæc, niſi in charitate? aut quod donum aliud tam dignum Patre? quod munus aliud tam paternum? *Quis nos*, ait Apoſtolus, *ſeparabit a Charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius?* Certi ſitis, quia neque mors, neque vita, neque cætera alia, quæ Apoſtolus tam multipliciter, quam audacter enumerat, poterunt nos ſeparare a charitate Dei quæ eſt in Chriſto Jeſu. Numquid non hanc confirmationem ab omni hujus ſententiæ parte demonſtrat? Scis vas tuum poſſidere in ſanctificatione, & honore & non in paſſione deſiderii? Spiritum-ſanctum accepiſti tibi. Vis ut quæcumque tibi vis ab hominibus fieri, tu quoque facias illis; & quod tibi fieri non vis alii non feceris? Spiritum rectum ad opus proximi ſuſcepiſti. Hæc eſt enim rectitudo, quam Lex utraque commendat, & quæ naturæ indita eſt, & quæ tradita per Scripturam. Jam ſi in utroque bono, & in his quæ ad utrumque pertinent, firmiter perſeveras, principalem ſpiritum, quem ſolum Deus approbat, recepiſti: alioquin quæ modo ſunt, modo non ſunt, is qui vere eſt, non acceptat, nec in caducis iſtis ſibi poteſt æternitas complacere. Itaque ſi deſideras ut in te Deus eligat partem ſibi, eſto ſollicitus ſicut tibi Spiritum ſanctum, ſicut proximo ſpiritum rectum, ſic ei quoque, tamquam vero principi, & patri ſpirituum, ſpiritum principalem exhibere.

Rom. 8. 35.

Spiritus ſancti in nobis habitantis indicia.

8 Vere multiplex Spiritus, qui tam multipliciter filiis hominum inſpiratur, ut non ſit qui ſe abſcondat a calore ejus. Siquidem conceditur eis ad uſum, ad miraculum, ad ſalutem, ad auxilium, ad ſolatium, ad fervorem. Ad uſum quidem vitæ, bonis & malis, dignis pariter & indignis communia bona abundantiſſime tribuens, ita ut videatur hic diſcretionis limitem non tenere. Ingratus eſt qui in his quoque beneficium Spiritus non agnoſcit. Ad miraculum, in ſignis & prodigiis, in variis virtutibus, quas per quorumlibet manus operetur. Ipſe eſt antiqua miracula ſuſcitans, ut ex præſentibus fidem adſtruat præteritorum. Sed quia nonnullis hanc quoque gratiam ſine

Spiritus ſanctus datur hominibus multipliciter.

pro-

propria utilitate largitur, tertio infunditur ad ſalutem, cum in toto corde noſtro revertimur ad Dominum Deum noſtrum. Porro ad auxilium datur, cum in omni colluctatione adjuvat infirmitatem noſtram. Nam cum teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus, ea inſpiratio eſt ad conſolationem. Datur et jam ad fervorem, cum in cordibus perfectorum vehementius ſpirans, validum ignem charitatis accendit; ut non ſolum in ſpe filiorum Dei, ſed etiam in tribulationibus glorientur, contumeliam gloriam reputantes, opprobrium gaudium, deſpectionem exaltationem. Omnibus nobis, ni fallor, datus eſt Spiritus ad ſalutem; ad fervorem non ita. Pauci enim ſunt qui hoc ſpiritu repleantur; pauci qui ſtudeant æmulari. Contenti ſumus anguſtiis noſtris, nec reſpirare in libertatem illam, non ſaltem ad eam ſpirare conamur. Oremus, Fratres, ut compleantur in nobis dies Pentecoſtes, dies remiſſionis, dies exultationis, dies veriſſimi jubilei: & inveniat nos ſemper Spiritus ſanctus omnes propter præſentiam corporalem, pariter propter cordium unitatem, in eodem loco per promiſſam ſtabilitatem: ad laudem & gloriam ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Pauci ad fervorem.

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

De David & Golia, & quinque lapidibus.

SERMO.

* *Hic ſermo Nicolai Claræ-vallenſis Sermonibus novemdecim, Henrico Trecenſium Comiti nuncupatis, ſubjicitur in codicibus nonnullis: at nec in paucioribus, nec ſequioris notæ, Bernardo tribuitur, atque etiam in Floribus Willelmi monachi Tornacenſis ex Bernardo collectis ante annos quadringentos, ut in hujuſce tomi præfatione diximus.*

1 AUdivimus ex libro Regum, Goliam, virum proceræ ſtaturæ, præſumentem ſuper multa fortitudine & magnitudine corporis ſui, vociferantem adverſus phalangas Iſrael, & provocantem eas ad ſingulare certamen: audivimus etiam a Deo ſuſcitatum ſpiritum pueri junioris, ut indigne ferret virum ſpurium & incircumciſum, caſtris Iſrael & Dei ſummi exprobrantem agminibus. Spectavimus procedentem adoleſcentulum in funda & lapide adverſus monſtruoſæ magnitudinis hominem loricatum, & clypeo protectum ac galea, cæteriſque terribilem militaribus armis. Si qua in nobis erant viſcera pietatis, non potuimus non timere ſic ineunti conflictum, non congaudere vincenti. Laudavimus magnanimitatem parvuli, quod comederet animam ejus zelus domus Dei, & opprobria exprobrantium ei a ſe non duceret aliena; ſed tamquam ad propriam moveretur injuriam, & doleret ſuper contritionem Joſeph. Mirati ſumus tanta in adoleſcente fiduciam, quanta non inveniretur in univerſo Iſraele. Collatam denique cœlitus victoriam, & divina manifeſte patratam virtute, tam læti ſuſcepimus, quam ſolliciti certamen ſpectavimus armati fide parvuli, & gloriantis propria in virtute gigantis.

Rom. 7. 14.

2 Jam ſi ſpiritualem, ſecundum Apoſtoli teſtimonium, legem eſſe non ignoramus; & ſcriptam eſſe propter nos non ſolum exteriori ſuperficiei oblectandos aſpectu, ſed interiorum quoque ſenſuum guſtu, tamquam medulla tritici, ſatiandos: conſiderandum nobis eſt, quiſnam videatur iſte Golias, qui populo Dei, jam repromiſſionis terram ingreſſo, jamque multis ex hoſtibus triumphanti, ſolus exprobare præſumit, elatus & inflatus ſpiritu carnis ſuæ. Credo enim non incongrue in ſuperbo homine ſuperbiæ vitium deſignari. Ipſum namque eſt peccatum maximum, quod Dei populo magis inſultat, & inſurgit ſpecialiter adverſus eos, qui cætera jam videantur viciſſe peccata. Hinc eſt, quod provocat ad ſingulare certamen, tamquam cæteris jam ſubactis. Nam & Philiſthæi illo in tempore timebant omnino adverſus Iſrael inire conflictum; niſi quod de Golia, enormis magnitudinis viro, eorum fiducia tota pendebat. Unde enim ejuſmodi animam ſuperbia tentet quam ſibi ſubjugavit invidia, ſeu tepiditas ea, quæ ſolet Deo vomitum provocare, aut pigritia, quæ facit ut bonum ſtercoribus lapidetur? Unde, inquam, ei ſuperbia, unde extollentia oculorum, cui adeo cætera vitia dominantur, ut dijudicari ſe ab univerſis tamquam male ſibi conſcius arbitretur? Quis denique, niſi manu fortis, qui cætera jam ſibi potenti virtute vitia ſubjugavit, adverſus nequiſſimum ſuperbiæ vitium dimicaturus accedat? Procedat, inquam, David manu fortis, quoniam non eſt vincere tantum hoſtem, niſi in manu forti. Armetur ipſe contra Goliam, qui & urſum vicerit, & leonem.

Goliath ſuperbiæ typus.

Apoc. 3. 16. Eccli. 27. 2.

3 Videat ſane, utrum Saulis ei arma poſſit prodeſſe, utrum ſæculari ſapientia & philoſophicis traditionibus, ſeu etiam divinarum ſuperficie Scripturarum, quam nimirum occidentem litteram vocat Apoſtolus; videat, inquam, utrum his armis debellare ſuperbiam, utrum hac via humilitatem apprehendere poſſit, ut onerari ſeſe magis, quam roborari ſentiens, hujuſmodi arma atque impedimenta projiciat, jactans omnino cogitatum ſuum in Domino; & de propria penitus deſperans induſtria, ſola fide armatus, non reputet Goliæ proceritatem, ne forte magnitudinis ejus mole prematur, ſed potius pſallat ſpiritu, pſallat & mente; *Dominus*, inquiens, *defenſor vitæ meæ: a quo trepidabo?* Nam & Petrus dum nec ventorum violentiam, nec maris profundum, corporiſque pondus conſideraret, in verbo Domini jactans ſemetipſum, nec perire potuit, nec timere. At ubi vidit ventum validum venientem, timuit, ipſoque timore protinus mergi cœpit. Smile aliquid etiam nunc athletæ noſtro rex Saul ſuadere tentat; *Non potes*, inquiens, *reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare adverſus eum, quoniam puer es, hic autem vir bellator ab adoleſcentia ſua.* Verumtamen non acquieſcit ille tale aliquid meditari: ſed præſumens de virtute ejus cujus auxilio priora certamina jam viciſſet, accedit intrepidus. Colligit igitur, abjectis armis Saulis, quinque lapides de torrente, quos nimirum, cum levia quæque tolleret, levigare torrens potuit, ſed non etiam tolleret ſecum. Torrens quippe (quem utinam petranſeat anima noſtra) ſæculum præſens eſt, Scriptura teſte quoniam *generatio advenit, & generatio præterit*: tamquam tumens unda undam implens. Quia ergo *omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos agri*, hujuſmodi levia facile ſecum trahit torrens inundans: verbum autem Domini, nullis fluctibus cedens, manet in æternum.

2. Cor. 3. 6.

Pſal. 26. 1. Matth. 14. Petrus timore vacillans mergi cœpit.

1. Reg. 17. 33.

Eccl. 1. 4. Iſa. 40. 6.

4 Arbitror proinde non incongrue quinque lapidibus illis quinquepartitum verbum intelligi, comminationis, promiſſionis, dilectionis, imitationis, & orationis. Horum quinque verborum late patens copia in divinarum reperitur ſerie Scripturarum. Et forte ipſa ſunt quinque verba, quorum meminit Paulus malens quinque verba loqui in ſenſu, quam decem millia in lingua. *Præterit enim figura hujus mundi*; & juxta aliud teſtimonium: *Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus.* Hæc autem verba tranſeunte mundo non modo manent, verum etiam levigantur magis, dum pertranſeuntibus pluribus multiplex eſt ſcientia. Jam vero collectos illos lapides contra ſuperbiæ ſpiritum dimicaturus David in vaſe memoriæ ſuæ reponat, conſiderans quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, & quam multa nobis ſanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis ubique commendet inſtantiam. Hos, inquam, lapides ſecum tollat quiſquis ſuperbiæ vitium debellare feſtinat; ut quoties venenatum audet erigere caput, quilibet ex his lapidibus manui cogitationis ejus primus occurrat, percuſſus in fronte Golias dejiciatur opertus confuſione. In quo ſane conflictu funda quoque neceſſaria eſt longanimitatis formam habens, quam huic maxime certamini nulla ratione deeſſe neceſſe eſt.

Lapides ſuccendi in ſuperbiæ vitium.

1. Cor. 14. 19.

1. Cor. 7. 31. 1. Joan. 2. 17.

Funda, longanimitas.

5 Quoties ergo vanitatis cogitatio mentem pulſat, ſi ex intimo cordis affectu divinas expaveſcere cœperis comminationes, ſeu promiſſiones ejus deſiderare, non ſuſtinet Golias utriuſlibet lapidis ictum *, ſed reprimitur illico tumor omnis. Quod ſi venerit in mentem dilectio illa tam ineffabilis, quam tibi Deus majeſtatis exhibuit, an non illico inardeſcens ad charitatem, prorſus abominari incipis, & abjicere vanitatem? Sic & exempla Sanctorum ſi diligenti tibi conſideratione proponas, erit ſine dubio ad reprimendam elationem cogitatio iſta perutilis. Jam vero ſi forte inſurgente ſubito elatione, nihil ex his quæ diximus apprehendere quiverit manus tua, toto fervore ad eam convertere, quæ ſola reſtat, orationem: & continuo quem elevatum videras & exaltatum ſicut cedros Libani, ſubverſus impius, jam non erit.

* al. ictum.

6 Sed quæras fortaſſe, quemadmodum ſuo ipſius gladio Goliæ poſſis abſcindere caput: id enim tanto tibi jocundius, quanto moleſtius hoſti: Dico breviter, quoniam expertus loquor, & qui facile capiant & advertant ſine mora quod in ſemetipſis crebro ſentiunt actitari. Quoties te, provocante vanitate, ad recordationem comminationis divinæ, ſeu promiſſionis, aut cæterorum, quæ ſupra diximus, confundi cœperis & erubeſcere, devictus eſt quidem Golias,

Goliath ſuo ipſius gladio ut perimendus.

* al. dejectus.

ſed

TOM. III. ſed forſitan adhuc vivit. Accede itaque propius, ne forte reſurgat; & ſtans ſuper eum mucrone proprio caput ejus abſcinde; de ea ipſa quæ te appetit vanitate perimens vanitatem. Elatâ ſiquidem cogitatione pulſatus, ſi ex ea ipſa materiam & occaſionem ſumas humilitatis, quo nimirum humilius deinceps & abjectius, tamquam de ſuperbo homine, ſentias de te ipſo, Goliam utique Goliæ gladio peremiſti.

DOMICA VI. POST PENTECOSTEN.

De evangelica lectione, ubi turba triduo ſuſtinens Dominum ſeptem panibus reficitur.

SERMO PRIMUS.

Marc. 8. 2. Evangeliū cur legatur.

1 *Miſereor ſuper turbam, quia jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent.* Evangelium, Fratres, ob hoc ſcriptum eſt, ut legatur; nec ob aliud legitur, quam ut rationabilem conſolationem, vel deſolationem exinde capiamus. Eſt enim ſæcularibus conſolatio vana de terrenarum affluentia rerum; vana nihilo minus de earum penuria deſolatio. At Evangelium, ſpeculum veritatis, nemini blanditur, nullum ſeducit. Talem in eo ſe quiſque reperiet, qualis fuerit: ut nec ibi timore trepidet, ubi non eſt timor: nec lætetur cum male fecerit. Sed quid dicit Scriptura? (Jacob. 1. 23.) *Si quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo. Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.* Nos autem, Fratres, non ſic obſecro, non ſic: ſed conſideremus noſmetipſos in ipſa, quam audivimus, ſacri Evangelii lectione, ut proficiamus ex ea, & corrigamus ſecundum eam, ſi qua in nobis deprehendamus corrigenda. Propter hoc enim optat Propheta dirigi vias ſuas ad cuſtodiendas juſtificationes Domini: (Pſal. 118. 5. Ibid.) *Tunc*, inquiens, *non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis.* Et ego quidem non confundor, ſed glorior pro vobis, Fratres mei, quoniam Salvatorem in ſervo ſecuti, ſecuti exiſtis ad eum extra caſtra: ſed vereor ne quis forte in triduana expectatione puſillanimis inveniatur, & in Egyptum ſæculi cujus nequam vel corde, vel etiam & corpore revertatur. Merito proinde clamat divina Scriptura, & dicit; (Pſal. 26. 14.) *Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.* Sed quamdiu neceſſe eſt ſuſtinere? Prorſus donec miſereatur tui. Quæris quando? *Miſereor*, inquit, *ſuper turbam, quia jam triduo ſuſtinent me.*

Triduum myſticum quo ſuſtinendus Salvator.

2 Viam enim trium dierum eas neceſſe eſt in deſerto, ſi gratum Deo tuo offerre volueris ſacrificium, & triduo ſuſtineas Salvatorem, ſi miraculi panibus deſideras ſatiari. Prima eſt dies Timoris; dies, in quam, declarans & illuminans tenebras tuas, interiores ſcilicet; & horrendum gehennæ ſupplicium demonſtrans, in quo ſunt tenebræ exteriores. Hujuſcemodi ſiquidem cogitatio, ſicut ipſi noſtis, noſtræ ſolet exercere primordia converſionis. Secunda eſt Pietatis dies, qua reſpiramus in luce miſerationum Dei. Tertia dies eſt Rationis, in qua veritas innoteſcit, ut tamquam ex debito quodam naturæ ſine aliqua contradictione Creatori ſubjecta ſit creatura, ſervus ſerviat Redemptori. Exhinc jubemur jam diſcumbere, ut charitas ordinetur in nobis; exhinc aperit Dominus manum ſuam, & implet omne animal benedictione. Verum quoniam Apoſtolis dicitur: *Facite homines diſcumbere*; quorum nos (licet ad confuſionem noſtram) habetis vicarios qualeſcumque, diſcumbere vos admonemus, Fratres Chariſſimi, ut refecti pane benedictionis, ſubſiſtere poſſitis in via, ne forte miſera neceſſitate compulſi deſcendatis & vos in Ægyptum, & incipiant vobis illudere, qui necdum vobiſcum in deſerto ſecuti ſunt Salvatorem. Miſeri ſane & ipſi, qui non exiere cum exeuntibus; ſed plane miſerabiliores omnibus hominibus, qui profecti quidem cum aliis, ſed non cum aliis ſunt refecti.

Diſcubitus ſpiritualis.

3 Porro ſi fuere qui, diſcumbentibus aliis, poſt dumeta ſeu diverſoria quævis abſconditi latuere, homines ejuſmodi jejunos vacuoſque remanſiſſe quis neſciat? Sic & eos nihilo minus, qui levitate, & curioſitate ducti, circumquaque vagantes, minime reſederunt: aut ſi qui reſederunt quidem, ſed non in ordine, nec in numero cæterorum. Hortamur proinde charitatem veſtram, & paſtorali ſollicitudine admonemus, ne quis ex vobis inveniatur angulos amare, ſectari latebras, quærere diverticula: quoniam (Joan. 3. 20.) *qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Sed nec inveniantur in vobis, qui circumferantur omni vento doctrinæ, inſtabiles & inquieti, nihil in ſe ſoliditatis, nihil gravitatis habentes, tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ. Nam de his quid dicam, quorum manus contra omnes, & manus omnium contra ipſos? Hi ſunt qui ſeparant ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes: quoniam (1. Cor. 12. 3.) *Nemo in ſpiritu Dei loquens dicit anathema Jeſu.* Nequiſſima plane & pernicioſiſſima peſtis: quoniam univerſos unius obſtinatio turbat, & fit omnibus diſcordiæ fomes, materia ſcandalorum. Denique Prophetam audi, qui de vinea Domini loquens. (Pſal. 79. 14.) *Singularis*, inquit, *ferus depaſtus eſt eam*: Pro hujuſmodi rogo & obſecro vos Fratres mei, fugite ſimulationem omnem, & angulos propriæ voluntatis: fugite inquietudinem & ſpiritum levitatis: fugite obſtinationem, & nequiſſimum vitium ſingularitatis; niſi forte (quod abſit) fraudare vultis animas veſtras panis edulio benedicti.

Singularitas vitanda.

Inconſtantia item & elatio.

4 Jam vero ne longius protraham vos, ſeptem panes quibus reficiamini, iſti ſunt. Primus panis verbum Dei, in quo vita hominis eſt, ſicut & ipſe teſtatur. (Luc. 4. 4.) Secundus panis, obedientia eſt: quoniam (Joan. 4. 34.) *meus cibus eſt*, inquit, *ut faciam voluntatem ejus qui miſit me.* Tertius panis, meditatio ſancta, de qua ſcriptum eſt: (Prov. 12. Eccli. 15. 3.) *Cogitatio ſancta conſervabit te*, & æque alio in loco nominari videtur panis vitæ & intellectus. Quartus panis, orantium lacrymæ. Quintus vero, pœnitentiæ labor eſt. Nec miraberis, quod laborem, aut lacrymas, panem dixerim, niſi forte excidit tibi quod in Propheta legiſti: (Pſal. 79. 6.) *Cibabis nos pane lacrymarum*: & item in alio Pſalmo: (Pſ. 127. 2.) *Labores*, inquit, *manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.* Sextus panis eſt jucunda unanimitas ſocialis; panis, inquam, ex diverſis granis confectus, fermentatuſque * gratia Dei. Porro ſeptimus panis eſt Euchariſtia: quoniam (Joan. 6. 52.) *panis*, inquit, *quem ego do, caro mea eſt pro mundi vita.*

Panes ſeptem myſtici.

* al. utique ſapientia.

** Hic in mſſ. interponuntur Sermo XXXVI. & tres conſequentes de diverſis, præterquam in codice Ciſtercienſi, in quo notatur eos transferendos eſſe inter diverſos. Qui vero hic ſubſequuntur Sermones duo de ſeptem miſericordiis, multum variant in vetuſtis libris: ſed hæc varietas non mutat ſenſum.*

IN EADEM DOMINICA.

De ſeptem miſericordiis.

SERMO SECUNDUS.

1 *Miſericordias Domini in æternum cantabo*: (Pſal. 88. 2.) Ut quid enim mihi inſipiens, neſcio quæ cogitatio de pœnitentiæ hujus onere murmurat, ut aggravet illud ſuper cervicem meam? Aliud onus ſentio, ſuavius quidem, ſed utique multo majus. Sic enim onerat me miſerationibus ſuis Deus, ſic concludit, ſic obruit beneficiis ſuis, ut onus aliud ſentire non poſſim. Quid enim retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Tanta tribuit, & tanta retribuit; & tu mihi de alio onere loqueris? Defecit ſpiritus meus; prorſus deficit in tanta beneficiorum conſideratione. Et licet dignas non ſufficiam gratias agere, ſed ingratitudinem prorſus odit anima mea. Peremptoria ſiquidem res eſt ingratitudo, hoſtis gratiæ, inimica ſalutis. Dico ego vobis, chariſſimi, quoniam, pro meo ſapere, nihil ita diſplicet Deo, præſertim in filiis gratiæ, in hominibus converſionis, quemadmodum ingratitudo. Vias enim obſtruit gratiæ; & ubi fuerit illa, jam gratia acceſſum non invenit, locum non habet. Hinc mihi, Fratres, triſtitia magna, & dolor continuus eſt cordi meo, quod nonnullos tam pronos ad levitatem, ad riſum, ad otioſa & ad ſcurrilia verba tam faciles video; ut pertimeſcam valde, ne forte pluſquam expediat, divinæ miſericordiæ ſint immemores; & ingrati tam multis beneficiis ſuis, aliquando deſerantur a gratia, quam non ut gratiam venerantur *.

Onus Dei beneficiorum.

Ingratitudinis malum.

* al. habent.

2 Nam de eo quid dicam, qui in murmure & impatientia obſtinato perdurat animo; aut quem pœnitet adhæſiſſe Deo, & contra morem, & contra rationem, bonum factum pœnitentia comitatur, qui ſine dubio miſerationibus Dei non modo non habet gratiam, ſed & contumeliam reddit? Omnino enim, quantum in ſe eſt, inhonorat ª eum a quo vocatus eſt quiſquis in ejus ſervitio in triſtitia permanet & rancore:

Triſtitia & rancor Deum inhonorat.

a A[illegible] in triſtitia & rancore [illegible] ſi tamen ſerviat ei qui poteſt in ea triſtitia, quæ ſecundum carnem eſt.

re: eam dico triſtitiam, quæ ſecundum carnem eſt, [A] & mortem operatur. Putas ergo quia major illi detur gratia; & non magis etiam quod videtur habere auferatur ab eo? Non-ne enim jure perditum reputatur quod ingrato donatum eſt? aut dediſſe non pœnitet, quod periiſſe videtur? Oportet proinde gratum eſſe hominem & devotum, qui percepta gratiæ munera non modo manere ſibi deſiderat, ſed & multiplicari. Nemo ſane eſt qui non facile, ſi quærit, inveniat, unde plurimum ſit obnoxius Deo, quoniam non eſt qui ſe abſcondat a calore ejus. Sed nos maxime, quos ſegregavit ſibi, & aſſumpſit ad ſerviendum ſibi ſoli, ſi juxta Apoſtolum non accipimus ſpiritum hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata [B] ſunt nobis; omnino plurima inveniemus unde continuas ei gratias agere debeamus. Quis enim in nobis eſt, qui non confiteri poſſit, quoniam miſericordia tua magna eſt ſuper me? Itaque de tanta multitudine miſerationum Domini vobis breviter aliquas proponere volo, ut qui ſapiens eſt, occaſione accepta, ſapientior fiat.

1. Cor. 2. 12. Gratitudinis debito erga Deum omnes tenentur, ſed Religioſi maxime.
1. Cor. 2. 12.

Miſericordiæ Dei ſeptem in homines pios.

3 Septem ego in me video miſericordias Domini, quas & vos ipſi credo facile invenietis in vobis. Prima eſt, quod a multis peccatis adhuc in ſæculo poſitum cuſtodivit me: prima quidem, inquam, non inter omnes quas mihi impendit, ſed prima inter has ſeptem. [C] Quis enim non videat, quod ſicut in multa cecidi, ſic & in alia cecidiſſem peccata, niſi Omnipotentis pietas me conſervaſſet? Fateor, & fatebor, niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus cecidiſſet in omne peccatum anima mea. Et hæc quanta dignatio pietatis, quod ingratum & parvi pendentem ſic gratia conſervabat, quod in multis contrarium & contemnentem nihilominus ab aliis benigniſſime protegebat? At ſecunda miſeratio tua ſuper me, Domine, quoniam poterit explicari ſermone, quam benigna, quam liberalis, quamque gratuita fuerit? Ego peccabam, & tu diſſimulabas: non continebam a ſceleribus, & tu a verberibus abſtinebas. Prolongabam ego multo tempore iniquitatem [D] meam, & tu, Domine, pietatem tuam. Sed quid prodeſſet expectatio, niſi ſequeretur pœnitudo? Cumulus eſſet damnationis, dicente Domino: *Hæc feciſti, & tacui.*

Pſal. 49. 21.

4 Tertia proinde miſeratio fuit, quod viſitavit cor meum & immutavit; ut amara fierent quæ male dulcia prius erant: & qui lætabar, cum male facerem, & exultabam in rebus peſſimis, inciperem demum recogitare ei annos meos in amaritudine animæ meæ. Et nunc, Domine, commoviſti terram cordis mei, & conturbaſti eam: ſana contritiones ejus, quia commota eſt. Mulci enim pœnitentia ducti ſunt, ſed infructuoſa: quoniam ipſa quoque eorum pœnitentia reprobata eſt, ſicut & prior culpa. Itaque & hæc miſeratio quarta fuit, quod pœnitentem miſericorditer ſuſcepiſti, ut in eorum numero inveniret, de quibus Pſalmiſta: *Beati*, inquit, *quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* [E]

Pſ. 31. 1.

5. Gratia continendi & cavendi relapſum.

5 Sequitur miſericordia quinta, per quam mihi continendi deinceps, & emendatius vivendi præſtitiſti virtutem, ne recidivum paterer, & eſſet noviſſimus error pejor priore. Omnino enim manifeſte tuæ eſt, Domine Deus, & non humanæ virtutis, ſuſceptum ſemel peccati jugum a cervicibus ſuis excutere: quoniam *Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati:* nec eſt jam liberari, niſi in manu forti. Jam vero poſtquam in his quinque miſerationibus a malo liberaveris, ut fiat quod ſcriptum eſt: *Declina a malo, & fac bonum*, in duabus aliis bona largiris. Hæ autem duæ ſunt, gratia promerendi, qua videlicet munus bonæ converſationis indulges: & ſpes obtinendi, qua donas homini indigno & peccatori de tua toties experta bonitate uſque ad cœleſtia ſperanda præſumere. [F]

Joann. 8. 34.

Pſ. 36. 27.

IN EADEM DOMINICA.

De fragmentis ſeptem miſericordiarum.

SERMO TERTIUS.

1 SCitis quid fecerim, ſeptem vobis hodie miſericordias proponendo? Septem utique panes diſtribui. Nam ſi factæ ſunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, quanto magis divinæ miſerationes? Multo enim dulcius iſtæ ſapiunt, reficiunt multo melius, ampliuſque confirmant cor hominis. Verum multa nobis, ni fallor, ex his panibus hodie cecidere fragmenta. Nam & ego ipſe ſentiebam inter frangendum multas e manibus evadere micas, atque inter digitos properantis elabi: utrum ipſi collegeritis aliqua vos videritis. Ego (ſi nondum faſtiditis) noſtra, quæ mihi collegeram, ſine invidia communicabo, ne forte incurram maledictionem abſcondentis frumenta in populis. Primus itaque panis, ſi bene memini, conſervatio gratiæ fuit, quæ me, licet indignum, a multis peccatis prorſus adhuc in ſæculo poſitum cuſtodivit. Hujus ergo tria teneo fragmenta, habentia magnum prorſus delectamentum ſaporis, & alimoniam vitæ. Tribus ſiquidem modis a peccato memini me conſervatum: occaſionis ſubtractione, reſiſtendi data virtute, affectionis ſanitate. Multa enim in peccata facile cecidiſſem, ſi data eſſet occaſio; ſed Dei miſeratione non me talis opportunitas apprehendit. In multa quoque paulo minus cecidiſſem, graviter impoſitus violentia tentationis; ſed virtutem dedit Dominus rex virtutum, ut ſub me eſſet appetitus meus, & ei quam ſentiebam concupiſcentiæ minime conſentirem. Sed a quibuſdam tam longe me fecit miſeratio tua, Domine, ut penitus abominarer ea, & ne ulla quidem eorum me tentatio moleſtaret.

Prov. 11. 26.

Præſervatio a peccato fit tribus modis.

2 Secundus quoque panis fuit expectatio, qua tardabat ultionem, quia indulgentiam cogitabat. Et hujus ergo panis tria fragmenta accipite, cogitantes longanimitatem quam exhibuit, electionem prædeſtinationis ſuæ quam impleri voluit, & charitatem nimiam qua me dilexit. Propter hoc enim expectans expectavit me Dominus, & non intendit mihi, ſed oculos ſuos avertit a peccatis meis, quaſi nolens advertere quantum delinquerem. Propter hoc, inquam, diſſimulabat, ut commendaret patientiam ſuam, ut impleret electionem ſuam, ut confirmaret charitatem ſuam.

Peccati ultionem cur Deus tardat.

3 De tertio quoque pane, ejus ſcilicet miſericordiæ qua convertit nos ad pœnitentiam, tria non tam fragmenta, quam fruſta vobis appono. Tunc enim, ut bene memini, concuſſit cor meum, excitans illud ut adverteret ſuorum vulnera peccatorum, & vulnerum ſentiret dolorem. Etiam & terruit, deducens ad portas inferi, & præparata iniquis ſupplicia monſtrans. Et ut nihil jam noxiæ remaneret delectationis, meliorem mihi conſolationem inſpirans, ſpem indulgentiæ dedit. In his ergo tribus converſus ſum: credo quod & vos ipſi.

Pœnitentiam quomodo Deus in nobis operetur.

4 Jam vero quarti panis, (ipſa eſt indulgentia) obſecro vos, diligenter colligite fragmenta ne pereant. Sunt enim ſalubria valde, & dulciora ſuper mel & favum. Sic nimirum ex toto indulſit, & tam liberaliter omnem donavit injuriam, ut jam nec damnet ulciſcendo, nec confundat improperando, nec minus diligat imputando. Sunt enim aliqui ſic donantes injuriam, ut non ulciſcantur, ſæpius tamen improperent. Sunt & alii, qui licet ſileant, manet tamen alta mente repoſta, & rancorem tenent in animo: quarum utique neutra plena indulgentia eſt. Longe ab his omnibus benigniſſima eſt Divinitatis natura. Liberaliter agit, ignoſcit plenarie, ita ut propter fiduciam peccatorum, ſed pœnitentium, ubi abundavit delictum, ſoleat & gratia ſuperabundare. Teſtis eſt Paulus gentium Doctor, qui plus omnibus cum divina gratia laboravit. Teſtis eſt Matthæus, de telonio electus in Apoſtolum, cui etiam novi Teſtamenti primum Scriptorem eſſe donatum eſt. Teſtis eſt Petrus, cui poſt trinam negationem, totius Eccleſiæ paſtorali cura commiſſa eſt. Teſtis denique etiam famoſiſſima illa Peccatrix, cui in ipſo converſionis initio tanta multitudo dilectionis conceſſa eſt, tanta poſtmodum indulta gratia familiaritatis. Quis accuſavit Mariam, & pro ſe eam oportuit reſpondere? Si Phariſæus murmurat, ſi Martha conqueritur, ſi ſcandalizantur Apoſtoli, Maria tacet: Chriſtus excuſat eam, etiam & laudat tacentem. Denique illud quantæ prærogativæ, quantæ excellentiæ fuit, quod reſurgentem a mortuis prima [a] videre, prima tangere meruit?

Dei indulgentia erga peccatores in tribus.

5 Sed jam tranſeamus ad alia. Bonum quidem eſt nos hic eſſe, ubi datur fiducia peccatoribus: ſed oportet etiam cætera non tacere. Itaque & in continentia ipſa, quæ eſt panis quintus, tria nihilo minus invenio, unde merito clamare poſſim. *Quia fecit mihi magna qui potens eſt.* Forte parvum aliquid reputatis continentiam veſtram; ſed ego non ita. Scio enim quos habeat oppugnatores, & quantæ illam neceſſe ſit eſſe virtutis, ut poſſit reſiſtere talibus. Primus ſiquidem continentiæ noſtræ hoſtis caro eſt, adverſus ſpiritum concupiſcens. Quam domeſticus hoſtis, quam periculoſa lucta, quam inteſtinum bellum! Hoſtem hunc crudeliſſimum nec fugere poſſumus, o anima mea, nec fugare: circumferre illum neceſſe eſt, quoniam alligatus eſt nobis. Nam (quod periculoſius eſt & miſerabilius) hoſtem noſtrum ipſi cogi-

Luc. 1. 49.

Continentiæ primus hoſtis, Caro noſtra.

[a] Hic Magdalena confunditur cum Maria ſorore Lazari, & Peccatrice, ut ſerm. 2. in Aſſumptione. Dubius Bernard. ſer. 12. in Cant.

TOM. III

coɡimur ſuſtentare, perimere eam non licet. Vide ergo quam ſollicite te cuſtodire neceſſe ſit ab ea, quæ dormit in ſinu tuo. Verumtamen non eſt hic ſolus adverſarius mihi: alium adhuc habeo, qui circumcinxit & obſedit me undique: & ſi ignoratis, hoſtis ille eſt præſens ſæculum nequam. Concluſit inimicus vias meas, & per quinque portas, quinque videlicet corporis ſenſus, jaculis ſuis vulnerat * me, & mors intrat per feneſtras meas. Sufficere nimis poterant iſti duo: ſed, heu me! ecce, video ventum validum venientem ab Aquilone, a quo panditur omne malum. Et nunc quid ſupereſt aliud? *Domine ſalva nos, perimus*. Ecce enim malleus univerſæ terræ: ecce ſerpens callidior cunctis animantibus: ecce inimicus ille, quem nec videre poſſum: quanto minus cavere? Neque enim eſt colluctatio ſervare volentibus continentiam (continentiam autem dico non a ſola luxuria, ſed a cæteris quoque, ſicut neceſſe eſt, vitiis & peccatis) non eſt illis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem tantum, ſed adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Et quis eſt quis jacula eorum ignea poſſit extinguere? Paraverunt enim ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent in obſcuro rectos corde; ſed & narraverunt ut abſconderent laqueos, & dixerunt: Quis videbit eos? Nunc quidem aperte, & violenter, nunc occulte & fraudulenter, ſemper autem malitioſe & crudeliter impugnant & perſequuntur nos. Et ad hæc toleranda, ne dicam ſuperanda, quis idoneus? Credo jam vobis aliquatenus innoteſcit continentiæ difficultas, ut, juxta Apoſtolum, ſciatis quæ a Deo donata ſunt vobis. Omnino enim in Domino facimus hanc virtutem, & ipſe ad nihilum deducit tribulantes nos. Ipſe eſt qui non modo carnem noſtram cum concupiſcentiis ſuis, ſed & præſens ſæculum nequam cum curioſitatibus & vanitatibus ſuis, etiam & ipſum cum tentationibus ſuis conterit ſatanam ſub pedibus noſtris. Numquid non merito dixeram inveniendum in continentia, unde clamarem: *Quia fecit mihi magna qui potens eſt?*

2. Mundus. — * al. appetit. — 3 Diabolus. — Epheſ. 6. 12. — Pſ. 10. 3. — Pſ. 63. 6. — 2. Cor. 2. 12. De virtute hoſtes noſtros vincimus.

6 Jam vero ſexti panis fragmenta accipite. Eſt autem panis iſte gratia promerendi, bona ſcilicet æternæ vitæ; quam gratiam in tribus maxime conſtare arbitror: in odio præteritorum malorum, & contemptu præſentium bonorum, & deſiderio futurorum. Septimus quoque panis eſt ſpes obtinendi, cujus nihilo minus teneo fragmenta tria; & eorum ſapor dulcis admodum gutturi meo. Tria, inquam, ſunt quæ ſic roborant & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla conſideratio propriæ vilitatis, nulla æſtimatio cœleſtis beatitudinis, ab altitudine ſpei dejicere poſſit in ea firmiter radicatum. Deſideratis ea, an reſervanda ſunt propter eum qui dixit: *Mel inveniſti? comede quod ſufficit tibi*. Sic completur quotidie quod de ſe ipſa Sapientia prophetavit; & nunc idipſum video, quoniam *qui edunt me*, ait, *adhuc eſurient*. Proinde non vos protraham ultra, ſed nec veſtram fraudabo eſuriem; quoniam quidem ſic paratos vos video, ac ſi necdum ſumpſeritis quicquam. Tria conſidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit: charitatem adoptionis, veritatem promiſſionis, poteſtatem redditionis. Murmuret jam, quantum voluerit, inſipiens cogitatio mea, dicens: Quis enim es tu, aut quanta eſt illa gloria, quibuſve meritis hanc obtinere ſperas? Et ego fiducialiter reſpondebo: Scio cui credidi, & certus ſum, quia in charitate nimia adoptavit me, quia verax in promiſſione, quia potens in exhibitione, licet enim ei facere quod voluerit. Hic eſt funiculus triplex qui difficile rumpitur, quem nobis a patria noſtra in hunc carcerem uſque demiſſum firmiter, obſecro, teneamus, ut ipſe nos ſublevet, ipſe nos trahat & pertrahat uſque ad conſpectum gloriæ magni Dei, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

Gratia promerendi in tribus. — Spei noſtræ tria momenta. — Prov. 25. 16. — Eccl. 24. 29.

DOMINICA I. NOVEMBRIS.

De verbis Iſaiæ: *Vidi Dominum ſedentem*, &c.

SERMO PRIMUS.

Iſ. 6. 1.

1 VIDI *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, & plena erat omnis terra majeſtate ejus*. Sublimis quædam viſio prophetico nobis ſermone deſcribitur. *Vidi*, inquit, *Dominum ſedentem*. Magnum ſpectaculum, Fratres, & beati oculi qui viderunt. Quis non toto deſiderio concupiſcat tantæ majeſtatis gloriam contemplari? Hoc quippe Sanctorum omnium unicum ſemper deſiderium fuit. Ipſe eſt enim in quem deſiderant Angeli proſpicere, quem videre vita æterna eſt. Sed aliam, Fratres, audio Prophetæ ejuſdem, & ejuſdem Domini longe diſſimilem viſionem. Siquidem Iſaias iſte eſt, qui in alio loco ſic loquitur: *Vidimus eum, & non erat ei ſpecies neque decor: & æſtimavimus eum tamquam leproſum*, &c. Ubi illud primum conſiderandum eſt, quod communis illa, hæc propheticæ prærogativæ propria videatur. Non ſine cauſa ſane ibi, *vidimus*, ſcriptum eſt: & hic, *vidi*: niſi ut illam quidem intelligas eſſe communem, hanc vero excellentiæ ſingularis. Siquidem abſque ſpecie & decore vidit eum, & ſprevit Herodes: viderunt ipſi quoque Judæi, qui & dinumeraverunt omnia oſſa ejus. Jam vero ſuper hac viſione beata manifeſte Propheta denuntians ait: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei*.

Viſio Dei duplex. — in majeſtate, & humilitate. — Iſ. 53. 2. — Iſ. 26. 10.

2. Multifarie ergo multiſque modis non ſolum locutus in Prophetis, ſed & viſus eſt a Prophetis. Agnovit eum David minoratum ab Angelis; Jeremias etiam vidit eum in terris cum hominibus converſantem; Iſaias modo ſuper ſolium excelſum, modo non ſolum infra angelos, aut inter homines, ſed tamquam leproſum ſe vidiſſe teſtatur, id eſt, non in carne tantum ſed in ſimilitudine carnis peccati. Tu quoque ſi deſideras videre ſublimem, humilem prius Jeſum videre curato. Intuere prius exaltatum in deſerto ſerpentem, ſi videre deſideras Regem in ſolio reſidentem. Iſta te humiliet viſio, ut illa exaltet humiliatum. Reprimat & ſanet iſta tumorem tuum, ut illa repleat & ſatiet deſiderium tuum. Exinanitum vides? non ſit otioſa viſio, quia exaltatum otioſe videre non poteris. Similis eris illi, cum videris eum ſicuti eſt; eſto & nunc ſimilis ei, videns eum ſicut propter te factus eſt. Si enim ne in humilitate quidem ſimilitudinem ejus abnuis, certa tibi ſublimitatis quoque ſimilitudo debetur. Numquam ille ſocium tribulationis a communione gloriæ patietur arceri. Denique uſque adeo non dedignatur paſſionis ſuæ conſortem, & in regnum admittere ſecum, ut in cruce confitens Latro eadem die cum eo fuerit in paradiſo. Hinc eſt quod ait etiam ad Apoſtolos: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tribulationibus meis, & ego diſpono vobis regnum*. Quia ergo ſi compatimur, & conregnabimus: ſit interim meditatio noſtra, Fratres, Chriſtus, & hic crucifixus. Ipſum ponamus ſignaculum ſuper cor, ſignaculum ſuper brachium noſtrum. Ipſum amplectamur brachiis quibuſdam vicariæ dilectionis, ipſum ſequamur ſtudio piæ converſationis. Hoc enim iter, quo oſtendatur & nobis ipſe, qui eſt ſalutare Dei: ſane non jam ſine ſpecie & decore, ſed in claritate tanta, ut majeſtas ejus repleat orbem terrarum.

Chriſtus prius in humilitate videndus, quam in gloria. — Patientia commendatur exemplo Chriſti. — Luc. 22. 28.

3 Opportune ſiquidem viſione prima, tamquam hiemali adhuc tempore, non ſuper ſolium, ſed in inferiori atque humiliori habitatione videtur. Duplicem quippe ſolet habere magna domus qualibet manſionem, æſtivam ſuperius, inferius hiemalem. Igitur dum ipſa etiam diſcipulorum corda brumali adhuc glacie ſtringerentur, & Petrus quoque non minus gelido corde, quam corpore calefaceret ſe ad prunas, tempus omnino non erat habitandi in ſolio, vel potius apparendi. At ubi cantabitur canticum novum: *Hyems abiit & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra*: opportune jam tunc aſcendetur in ſolium, & habitabit Dominus in excelſo.

Cant. 2. 11.

4 Puta ergo Iſaiam, cum hæc loqueretur, illius gloriam temporis oculo prævidiſſe prophetico. *Vidi*, inquit, *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum*, &c. Sed quid putamus, quale eſt ſolium iſtud, Fratres? Neque enim Altiſſimus in manufactis, vel manufactis inhabitat. Nulla omnino materia corporalis apta tanto ſolio, tantæ fabricæ congrua, digna tanto habitatore videtur. Vivis eſt conſtruenda lapidibus fabrica ſpiritualis, quam vera & æterna Vita ſua inhabitatione dignetur. Quod ſi minus tanto ædificio ſufficit angelica creatura, prævaricatorum utique minorata præcipitio: ſuſcitet certe de terra inopem, & de pulvere erigat pauperem, ut collocet eum cum principibus, & ſolium gloriæ compleat. Et fortaſſis propterea ipſe qui vidit, non modo excelſum ſolium, ſed elevatum quoque deſcribit: ut proinde & Angelorum ſtabilis celſitudo, & hominum miſericors elevatio deſignetur. Quæ ſequuntur, diligentiorem & ipſa conſiderationem deſiderare videntur: ideoque ſufficiat hodie vel cœpiſſe.

Iſ. 6. 1. — Pſ. 112. 8.

SER-

TOM III.

Sermo Secundus.[a]

De verbis Iſaiæ Prophetæ.

Iſ. 6. 3. 1 P*Lena erat*, ait contemplator noſter de eo, quem ſuper ſolium viderat, *majeſtate ejus omnis terra*. Adveniat, Domine, regnum tuum, ut majeſtate tua ſicut cœlum repletur, repleatur & terra. Ut quid enim princeps hujus mundi tanto ubique furore debacchatur, niſi quia terra data eſt in manus impii? Sed hæc eſt hora ejus, & poteſtas tenebrarum. Erit certe quando qui in cœlo locum non habuit, & ab ipſa quoque terræ ſuperficie exturbabitur miſer, cavernis utique ſubterraneis recludendus. Hinc quippe propheta David ſanctorum proſperitate præmiſſa, de maligno, & Angelis, ſeu membris ejus adjecit, & ait: *Non ſic impii, non ſic, ſed tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ.* Nulla jam tunc tentandi facultas erit, inquietandi nulla libertas; poſſibilitas nulla nocendi. Replebitur majeſtate Domini omnis terra, quando jam voluntatis ejus tranſgreſſio nulla erit: magis autem quando creatura ipſa liberabitur a ſervitute corruptionis hujus, propter quam ingemiſcit & parturit uſque adhuc. Erit enim cœlum novum, & terra nova: ut quaqua verteris oculos, in ipſa tibi rerum facie, divina videatur quodam modo reſplendere majeſtas.

Terra majeſtate Domini replenda, excluſo ab ea ſatana.

Pſ. 1. 4.

2 Sed & eſt tibi altera quædam terra propinquior, & ſuper hac amplior, juſtiorque ſollicitudo. *Nemo quippe carnem ſuam odio habuit.* Conſolare ergo eam, ut & ipſa requieſcat in ſpe: audiens nimirum, quia replebitur majeſtate Domini omnis terra. Quomodo enim nunc carnem noſtram, dilectiſſimi, majeſtas divina repleat, cum & magnus ille Paulus, primitias tantum ſpiritus habens, ingemiſcat miſerabiliter ſatis, & dicat: *Scio quia non eſt in me, hoc eſt in carne mea, bonum?* Et certe jam non dominabatur peccatum in ejus mortali corpore. Nota tamen adhuc, & corpus mortale perhiberi, & peccati quoque ſolum dominium negari. Erat enim etiam tunc lex peccati in membris ejus, quam quidem majeſtatis plenitudo, cum venerit, prorſus excludet. Non ſolum autem, ſed & noviſſima inimica deſtruetur mors. Replebitur ergo majeſtate Domini terra noſtra, quando prorſus de medio fiet & peccati omnis ſenſus, & debitum mortis. Replebitur, inquam, omnis terra noſtra Domini majeſtate, quando reſurrectionis gloria veſtietur, induet immortalitatis ſtolam, configurabitur denique claritati corporis Chriſti. *Salvatorem ſiquidem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ.* Quid adhuc murmuras, caro miſera, quid adhuc recalcitras, & adverſus ſpiritum concupiſcis? Si te humiliat, ſi caſtigat, ſi redigit in ſervitutem: id profecto in tuo genere non minus tua intereſt, quam ipſius. Quid eis invides, qui de operibus vermium, & murium pellibus gloriam plane mendicare non erubeſcunt, cultu indigno viris, interdicto & mulieribus; ſemetipſos dehoneſtantes potius, quam ornantes? Reforment ipſi, aut magis certe deforment corpora ſua; te, ſi fueris corpus humilitatis, reformabit idem artifex qui formavit. Illam, ſi non deſipis, præſtolabere manum, ut quod fecit, ipſa reficiat.

Epheſ. 5. 29. Caro noſtra replenda quoque majeſtate Domini.

Rom. 7. 18.

Ibid.

Rom. 7. 23.

Phil. 3. 20.

Si mortificata fuerit.

3 Jam vero quid in ipſa prophetica viſione ſequatur attende. *Et ea*, inquit, *quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Propterea ſane dixi: *Humiliare ſub potenti manu Dei, ut exaltet te in tempore viſitationis*. Vide ut ſub ipſo inveniaris; alioquin non poteris eſſe cum ipſo. Quid enim? Putas indifferenter admittet homines in illud tantæ beatitudinis templum, qui ne ipſos quidem Angelos indifferenter reliquit in eo? Aut non diſcernet inter glebas, qui diſcrevit inter ſtellas? Examinabit certe argentum, qui ipſum quoque aurum probavit, & reprobavit. Qualem ergo, putas, neceſſe eſt hominem inveniri, qui repudiati locum Angeli ſortiatur? Plane immunem ab omni iniquitate: ſed ab ea maxime, quæ in ipſo quoque Angelo, non ad levem offenſam, non ad momentaneam iram inventa eſt, ſed ad odium ſempiternum. Semel turbavit ſuperbia regnum illud, concuſſit muros, etiam proſtravit ex parte, & parte non modica. Quid ergo? Facile-ne deinceps admittenda videtur? Numquid non odit civitas illa, & vehementer hujuſmodi peſtem abominatur? Certi eſtote, Fratres, eum qui ſuperbis non pepercit Angelis, nec hominibus parciturum. Non eſt contrarius ſibi ipſi, non eſt perſonarum acceptor; ſimilia ſunt judicia ejus. Sola ei placet humilitas, ſive in Angelo, ſive in homine: & qui ſedet in throno, ſolos eligit ſubditos, e quibus repleat templum. Scriptum quippe eſt: *Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cœlo, & in terra?* Vide autem ne forte Michaelis verbum ſit, ſuperbo illi dicenti, *Similis ero altiſſimo*, in faciem reſiſtenti? Michael quippe interpretatum dicitur: *Quis ut Deus?*

Iſa. 6. 1. 1. Petr. 5. 6. Humilitas ad hoc neceſſaria.

Superbia quam aliena & inimica cœlo.

Pſal. 112. 5.

Iſa. 14. 14.

4 Bene ergo Propheta cum dixiſſet, vidiſſe ſe Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum; ne forte aut excelſum intelligeres de eo dictum qui ait: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium*, aut elevatum referres ad eos homines, qui in ſuperbiam eriguntur; addidit: *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*; ut manifeſte intelligas, non eam altitudinem commendari, quæ extollitur adverſus eum; ſed eos in templo, ſive in ſolio tore, qui ſub eo ſunt, alios quidem excelſos ſtabilitate ſolida, alios ex imo levatos miſeratione divina. Ac ne forte objicias, ditioni ejus univerſa ſubeſſe, nec quicquam determinationis habere quod ait: *Quæ ſub ipſo erant*: ut ſolam, quæ voluntaria eſt, & ex fervore charitatis procedit, approbaret & commendaret Dei ſubjectionem, addidit & de Seraphim, de quibus, & nos loco ſuo dicemus, quod ab eo fuerit datum.

Ibidem.

5 *Et ea*, inquit, *quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Ab initio ſiquidem creaverat Angelos Deus, in quibus beati illius templi plenitudo conſtaret; ſed non in omnibus beneplacitum eſt ei, quia *& in ipſis* (ut ſcriptum eſt) *Angelis ſuis reperit pravitatem*. Fuit quippe in eis qui diceret: *Ponam ſedem meam ad Aquilonem*; & populum qui ſibi crederet, habuit. Miſer ipſe qui ſine Deo eſſe maluit, quam ſub Deo: miſeri & illi, qui videntes furem, cucurrerunt cum eo. Exierunt infelices, & vacuus relictus eſt locus, quem accipiat alter. Nonne Deo ſubjecta eris anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo, quia *quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Fruſtra pulſabunt fatuæ virgines, in vanum clamabunt, ubi impletæ fuerint nuptiæ diſcumbentium, & janua clauſa erit. Infelix anima, cui a nuptiis illis contigerit excludi! Infelix de quo clamabitur: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei*. Ut quid enim lucem hanc temporalem miſer ille videt qui gloriam illam non merebitur intueri? Utinam nihil unquam vidiſſet oculus meus, ſi ille (quod avertat Deus) fruſtrandus eſt viſione. Eant ſuperbi, inſoleſcant magis; extollantur, inflentur, appetant ſemper in cumulo apparere: ut cum venerit æquitatis linea, a plenitudine ejiciantur. Tu vero non ſic, ſed Deo ſubjecta eſto, anima mea: ſubjecta ſane ex animo, ſubjecta cum fervore devotionis: quia *Seraphim ſtabant ſuper illud*. Cum quibus ſtemus & nos hodie, Fratres, nec dimoveamur a templo iſto, in quo omnes dicunt gloriam, quia gloriam contemplantur Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula Amen.

Job. 4. 18.

Iſa. 14. 13. Angelorum ſuperborum ...

Iſai. 26. 10. ex LXX.

Sermo Tertius.

De verbis Iſaiæ Prophetæ.

1 NON vobis arbitror excidiſſe de duobus[b] Seraphim hodie nobis habendum eſſe ſermonem, propter illud Iſaiæ, qui poſtquam Dominum ſeſe vidiſſe teſtatus eſt ſuper ſolium reſidentem, addidit, Seraphim ſtare ſuper illud. Seraphim quidem, dilectiſſimi, ſicut frequenter audiſtis, nomen eſt ſupernorum ſpirituum, ordinis unius de novem, ipſiuſque ſummi atque ſupremi. Verum hoc loco, ut arbitror, non in ea ponitur ſignificatione, præſertim cum innumera illa ſint agmina, hic vero duo tantum Seraphim deſcribantur. Et ego quidem, Fratres, ſi licet in hac parte unicuique abundare in ſuo ſenſu, in duobus Seraphim duplicem arbitror intelligi creaturam rationabilem; angelicam ſcilicet & humanam. Nec mireris hominem Seraphim factum: memento quia Creator & Dominus Seraphim factus eſt homo. Ad contumeliam tuam, o ſuperbe, qui creatus inter Angelos, inter Angelos ſtare non meruiſti, ecce, Rex noſter novos in terra angelos fabricaturus advenit. Atque ut tabeſcas amplius, & livore proprio torquearis; non qualeſcumque, nec inferioris alicujus ordinis angelos, ſed Seraphim. Audi enim quid ipſe loquatur: *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram: & quid volo, niſi ut accendatur?* Vult ergo Seraphim fabricari, ut ibi ſtent, unde tu corruiſti. *Seraphim*, inquit, *ſtabant ſuper*

Iſa. 6. 2.

Seraphim duo ſignificant, creaturas ... ...

Angel... ...

Luc. 12. 49.

a In pleriſque m ſſ. continua ſerie Sermones tres ſequentes conjunguntur, & fere deeſt quintus, qui nova commentatio eſt in verba Iſaiæ, ſed tamen in Colbertino & Albo mantellorum codicibus reſe[...]citur. Et in libris Florum quinque iſti ſermones laudant. Vide l. 10. cap. 9. & 10. Obſerva voces Seraphim & Cherubim in ſingulari ibi cum littera m, in plurali cum n in vetuſtis libris.

per illud. Ut quid ergo tu, qui mane oriebaris Lucifer, in veritate non ſtetiſti, niſi quia Seraphim non fuiſti? Seraphim quippe ardens, vel incendens interpretatur. Tu vero habuiſti miſer lucem, ſed ardorem non habuiſti. Bonum erat tibi, ſi ignifer magis eſſes, quam lucifer nec tam immoderato appetitu lucendi, ut eras frigidus ipſe, frigidam quoque eligeres regionem. Dixiſti enim: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſedebo in lateribus Aquilonis*. Quid feſtinas mane oriri, Lucifer? quid gloriaris ſuper ſidera, quibus aliquanto clarius rutilare videris? Brevis omnino erit gloriatio tua. Sequitur te Sol juſtitiæ, quem te eſſe vana ſimulatione jactabas, cujus fervore pariter & ſplendore in nihilum redactus omnino diſpareas. Fruſtra quoque paras venturum in fine ſæculorum Dominum, tamquam veri ſolis ortum, in damnato illo quem aſſumpturus es homine prævenire, & extolli ſuper omne quod dicitur, aut colitur Deus: quia & tunc adventus ejus illuſtratione penitus deſtrueris.

Iſa. 14. 14. Lucifer lucem habuit, ſed non ardorem.

2 Quam melius, & certe non ad inſipientiam ſibi, Joannes Baptiſta; ſiquidem & ipſe lucifer fuit, non ſua præſumptione, ne & ipſe fur eſſet & latro, ſed Dei Patris auctoritate præmiſſus eſt ante Dominum! *Ecce*, inquit, *mitto Angelum meum ante faciem tuam*, &c. Habes & in pſalmo de eodem: *Paravi lucernam Chriſto meo*. Ille enim erat lucerna ardens & lucens: & voluerunt Judæi ad horam exultare in lumine ejus, ſed non ipſe. Unde ergo? Ipſum interroga, ipſe de ſe loquatur. *Amicus*, inquit, *ſponſi ſtat, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi*. Stat ergo Joannes; neque enim arundo eſt vento agitata. Stat, quia amicus eſt: ſtat, quia ardens eſt, & Seraphim ſtare deſcribuntur. Vere amicus ſponſi, qui procedentis de thalamo ſuo non æmulatur gloriam, ſed parat viam, ſed prædicat gratiam, ut & ipſe de plenitudine ejus accipere mereatur. Lucet ergo Joannes, tanto utique clarius, quanto amplius fervet; tanto verius, quanto minus appetit lucere. Fidelis lucifer, qui Solis juſtitiæ non uſurpare venerit, ſed prænuntiare ſplendorem. *Non ſum ego*, inquit, *Chriſtus*; *venit fortior me poſt me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamenti*: & illud: *Ego baptizo vos aqua, ille baptizabit vos Spiritu-ſancto & igne*. Ac ſi manifeſte lucifer dicere videatur: Quid admiramini intuentes ſplendorem meum? Non ſum ego ſol: longe alium videbitis eum, in cujus comparatione tenebræ ſum, & non lux. Ego, tamquam ſidus antelucanum, matutino vos rore perfundo: ille emittet in fervore radios ſuos, ſolvet glacies, paludes ſiccabit, algentes calefaciet, pauperibus erit pro veſtimento. Nec ſane diſſonat a verbo Judicis vox Præcurſoris, ſed manifeſte ignem a Joanne promiſſum Chriſtus exhibuit, dicens: *Ignem veni mittere in terram*.

Luc. 7. 27. *Pſal. 131. 17.* Joannes Bapt. lucerna lucens, & ardens. V. infra ſer. de S. Joanne Bapt. *Joan. 3. 29.* *Joan. 1. 20.* Joannes Chriſti gloriam ſibi non uſurpat. *Luc. 12. 49.*

3 Dicas fortaſſis, in igne ut fervorem, ſic & ſplendorem eſſe: non contendo: licet fervor ei quodam modo ſubſtantialior videatur. Ipſum potius audiamus, quid magis in igne commendet. *Ignem*, ait, *veni mittere in terram; & quid volo, niſi ut ardeat?* Cognoviſti certe quid velit. Sed ne illud quidem ignoras, quod *vita in voluntate ejus*; & ſervus ſciens, nec faciens Domini voluntatem, plagis plurimis habeat vapulare. Quid lucere feſtinas? Nondum illud advenit tempus, in quo fulgebunt juſti, ſicut ſol, in regno Patris eorum. Interim pernicioſus eſt iſte appetitus lucendi: fervere enim multo melius. Denique ſi tam vehementer ſplendorem deſideras, quod videri vis, eſſe curato; & primum quære fervorem, nec dubium quin & ſplendor adjiciatur tibi. Alioquin incaſſum laboras: quia vanus ſplendor abſque fervore. Mutuata, aut magis certe ſimulata lux eſt, quæ non ab igne procedit. Quod autem alienum eſt, ad modicum poteris uſurpare. Erit major confuſio, quod non erat tuum, tuum voluiſſe videri. Luna (ut ajunt) habet abſque fervore ſplendorem, ſed & ipſum mutuatur a ſole; ideoque tam frequenter, immo & ſemper mutatur, nec unquam in eodem ſtatu permanet. Sic profecto *ſtultus ut luna mutatur, ſapiens permanet ut ſol*. Ille, inquam, ſtultus, qui in decore ſuo perdidit ſapientiam, ideſt, qui refriguit in ſplendore.

Luc. 12. 47. *Pſal. 29. 6.* Splendoris præpoſterum deſiderium ſine fervore. *Eccli. 27. 12.*

4 Cecidit ergo Lucifer ut fulgur de cœlo; *Seraphim vero ſtant ſuper illud*. Stant plane ſeraphim, *quia charitas numquam excidit*. Stant attoniti & ſuſpenſi in contemplatione ſedentis in throno, ſtant in æterna incommutabilitate, & æternitate incommutabili. Tu ſedere tentaſti, o impie, propterea tui moti ſunt pedes, & effuſi ſunt greſſus tui. Filius eſt qui ſedet in throno, Dominus Sabaoth, cum tranquillitate judicans omnia. Sola ſedet Trinitas, quæ ſola habet immortalitatem *, ſola eſt apud quam non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Seraphim vero ſtant immutabiles quidem, ſed ſuo modo, non in ejus comparatione. Stant extendentes ſe, & intendentes in eum, in quem proſpicere concupiſcunt. Qui ſedere præſumpſit, ſeipſo voluit eſſe contentus: unde ſolam hodieque malitiam eſurit, quia ſolam habet hanc a ſemetipſo. Cum loquitur mendacium, de proprio loquitur; quia *mendax eſt, & pater ejus*. Quod audis de verbo mendacii, intellige & de opere malitiæ. Et licet male ſibi in malo complaceat, ſufficere tamen ſibi numquam poterit nec in ipſo. Sola proinde ſedet Trinitas ſumma, quæ ſola habet in ſe eſſe: in ſe eſt, & ideo ſola vere eſt; ſola ſe fruitur, ſola nullius eget, ſola ſufficit ſibi ipſi.

1. Cor. 13. 7. Statio Seraphim incommutabilitatem denotat. Trinitas ſola ſedet. * al. immutabilitatem. *Joan. 8. 44.*

SERMO QUARTUS.

De verbis Iſaiæ Prophetæ.

1 CUM dixiſſet Propheta, quia *Seraphim ſtabant*, adjungit deinde, & ait: *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri*. Quid ſibi volunt alæ iſtæ, Fratres? Ergo-ne etiam cum hyems tranſierit, & ſedebit Rex ſuper ſolium, volandum adhuc erit & ipſis Seraphim, ut poſſint diverſis occurrere neceſſitatibus diverſorum, ab imminentibus liberare periculis, opem ferre laborantibus, in tribulatione poſitos conſolari? Abſit ut in illo æternæ beatitudinis regno neceſſitas, aut periculum, aut labor, aut tribulatio ſit, cui oporteat ſubveniri. At quid ergo tunc alæ? Placet mihi ſtatio illa, omnino ſic volo manere, nec aliquid prorſus admitto, quo mihi ſtabilitas illa depereat. Veruntamen ſcio, beate Iſaia, quod propheta es tu, & ſpiritum ejus habes qui abundantia pietatis excedit hominum non modo merita, ſed & vota. Salva mihi ſit illa tam amata ſtabilitas: jam ſi quid alæ iſtæ ad beatitudinem addiderint, non recuſo. Credo autem ſicut in ſtatione immutabilitatem, ſic & in volatu alacritatem promitti, ne videlicet inſenſibilis quædam & quaſi lapidea ſtabilitas æſtimetur. Sed dicas: Etſi alas habere neceſſe eſt, quare tam multas? Quid ſibi vult multiplicitas iſta pennarum? Audi quod ſequitur: *Duabus alis velabant caput, duabus pedes, & duabus volabant*. In quibus verbis videre mihi videor, quod de ſtatione dictum eſt, volatu manifeſtius explicari. Quo enim Seraphim volant, niſi in eum, cujus ardent amore? Vide flammam quaſi volantem, & ſtantem ſimul; nec miraberis jam Seraphim ſtantes volare, ſtare volantes.

Iſai. 6. 2. Alarum multiplicitas quid ſibi velit.

2 Sed quia diximus quo volant; ipſas quoque quibus volant alas exigere religioſa curioſitas veſtra videtur. Certius poſſet & credibilius teſtimonium perhibere, cui datum eſt & videre. Ego tamen opinor non incongrue pennas iſtas agnitionem & devotionem intelligi poſſe, quibus in eum, qui ſupra ipſos eſt, Seraphim rapiuntur. Levat quippe cognitionis ala, ſed ſola non ſufficit. Ruit citius qui una tantum ala volare contendit: & quo magis attollitur, pejus colliditur. Experti ſunt hoc philoſophi gentium, *qui cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum*. Denique traditi in reprobum ſenſum, uſque in ipſas etiam paſſiones ignominiæ corruerunt, adeo vera probatur illa ſententia: *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi*. Sic & zelus abſque ſcientia, quo vehementius irruit, eo gravius corruit, impingens nimirum atque reſiliens. Ubi vero intelligentiam charitas, agnitionem devotio comitatur, volet ſecure quiſquis ejuſmodi eſt; volet ſine fine, quia volat in æternitatem.

Alæ duæ, cognitio & devotio. *Rom. 1. 21.* *Jacob. 4. 17.* Zelus ſine ſcientia corruit.

3 Jam ſuper ea, quæ præmittitur, capitis & pedum velatione extat a Patribus probata ſententia, Dei caput, pedeſque velari, eo quod lateat quid ante mundum fuerit, quidve futurum ſit poſt ejus conſummationem. Et hoc quidem pro eo quod diſtincte in Latinis codicibus ſcriptum eſt, *caput ejus, & pedes ejus*. Teſtatur autem interpres noſter * in Hebræo verbum eſſe commune, quod interpretari poſſit *ejus*, & *ſuam*: ut Seraphim, juxta Hebræi ſermonis ambiguitatem, vel faciem pedeſque Dei, vel ſuam faciem ac pedes operire dicantur. Unde & mirum videri poteſt, cur e duobus eum magis in interpretatione elegerit ſenſum, quem viſionis ipſius conſequentia minus videtur admittere, ut videlicet volarent, & velarent pariter caput pedeſque ſedentis, niſi quod Origenis expoſitionem ſecutus eſt in hac parte.

Capitis & pedum velatio quid ſignificet. * S. Hieronymus. Interpretatio duplex.

4 Quod ſi de ipſis quoque Seraphim licet accipere, ſic pinge ea, ut operto capite & pedibus, ſolum appareat corpus medium; ſed & ipſum quoque non penitus, propter eas nimirum alas, quibus volare perhibentur. Conſidero ſiquidem quaſi quoddam caput, corpus, &

pedes

pedes meos in verbis Apoſtoli, quibus ait: *Quos enim præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui! & quos prædeſtinavit, hos & vocavit: quos autem vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, hos & magnificavit*. Itaque initium meum ſolius [a] gratiæ eſt; & non habeo quid mihi in prædeſtinatione attribuam, ſive vocatione. Non ſic ſane ab opere juſtificationis alienus ſum: operatur & illud gratia, ſed plane mecum. Videſ-ne quemadmodum Seraphim in medio appareat aliquatenus? Porro conſummatio quidem & ipſa ſolius gratiæ eſt; nec eſt mihi in hac parte, vel cum ea, ſive in ea gloriari, quaſi coadjutor videar, aut cooperator. Velat itaque Seraphim caput ſuum duabus pennis, ſi & veraciter cognoverit, & humiliter fateatur, quia miſericordia eum ſola prævenerit. Velat & pedes alis æque duabus, ſi miſericordiæ quoque, quæ ſubſecutura eſt, nec ignarus extiterit, nec ingratus. Quam ſane capitis & pedum velationem & nunc quoque negligere non oportet, licet tunc maxime perficienda ſit, quando Judex ſedebit ſuper ſolium, & adſtantes ſibi Seraphim & agnitione veritatis ſubtilius illuſtrabit, & inflammabit vehementius charitatis ardore. In quorum numero indignos nos ſervos nominis ſui ipſa, de qua locuti ſumus, conſtituere dignetur miſericordia, quæ ab æterno eſt & uſque in æternum ſuper electos; in medio quidem aliquatenus oſtendens liberum arbitrium, meriti gratia; principium vero & finem omnino ſoli vindicans ſibi: ut ſit nobis Alpha & Omega Dominus Deus noſter: & pro utroque jure clamemus: *Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*. Amen.

Rom. 8. 29.

a

Prædeſtinationis initium & finis ſoli gratiæ opus etiam nobis tribuendum. V. Ser. 105. de diverſ.

Pſal. 113. 9.

SERMO QUINTUS.*

* Eſt nova commentatio.

De verbis Iſaiæ Prophetæ.

b

Chriſtus ex Patre.

In Patre & cum Patre.

1 COmmendant [b] nobis ſacræ litteræ Chriſtum Dominum & ex Patre, & in Patre, & cum Patre, & a Patre, & pro Patre, etiam & ſub Patre. Quod dicitur, ex Patre, ineffabilis eſt nativitas: quod in Patre, conſubſtantialis unitas: quod cum Patre æqualitas majeſtatis. Sane enim tria hæc ab æterno. Cæterum ſi ex Patre naſcens, quid in Patre, aut cum Patre? Non incongrue forſitan in Patre cubans, cum Patre ſedens dicatur. Et audite conſeſſus hujus, & hujus accubitus rationem. Sicut enim ſeſſio majeſtatem, ſic conſeſſio æqualitatem exprimit majeſtatis: præſertim cum ſit ei ſedes a dextris Patris, non ſane ſub pedibus, vel quaſi a tergo. Et ſedere quidem jam quieſcere eſt, ſed jacere magis. Quid autem delectabilius & quodammodo dulcius eſſe videbitur Filio? quod in Patre eſt, an quod cum Patre omnibus præeſt? In quo putas horum ſumma illa pax Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum, & ſingularis requies Domini competentius aſſignetur? Etſi digne ſatis ore id exprimi nequeat, corde tamen forſitan pie concipitur, ut, ſalva quidem in omnibus illius indiviſibili ſimplicitate eſſentiæ, inter gloriæ æqualitatem, & ſubſtantiæ unitatem, velut ſimilis quædam ei, quæ inter conſeſſum & accubitum eſt, cogitari poſſe diſtinctio videatur.

Cant. 1. 6.

2 Denique parum videtur ſponſæ videre ſequentem: cubantem ſibi flagitat indicari. *Indica mihi*, ait, *quem diligit anima mea, ubi cubas in meridie*. Sed & animæ omni, quæ ſanum ſapit, dulcius ſapit per omnem modum quod Apoſtolus ait: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*; quam quod Apoſtolis dicitur: *Cum ſederit Rex in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos judicantes*. Haud minus utique jucundior ſeſſione cubatio. *Ego in Patre*, ait Filius, *& pater in me eſt*. Non potuit expreſſius ſubſtantiæ unitas commendari. Ubi enim uterque in altero, nihil quaſi exterius licet, nihil interius cogitari; ſimpliciſſimam magis credi neceſſe eſt in ambobus ſubſtantiæ unitatem. Veruntamen aliquatenus huic ſimile eſt quod dicitur: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: niſi quod hic quidem ſpiritualis quædam unio, ſecundum quod ſupra memoravimus: *Qui adhæret Deo*; non quidem unum, id eſt, non una ſubſtantia, *ſed unus ſpiritus eſt*: illic vero naturalis potius, & ſubſtantialis unitas, deſignatur. Unde & habes in Evangelio: *Ego & Pater unum ſumus*. Illud proinde juxta præfatam ſimilitudinem, tamquam cubiculum Unigeniti, & quaſi ſumma quædam requies Domini eſt. Nos quoque per hanc voluntatum unctionem & adhæſionem ſpiritus, quam nimirum charitas facit, pro noſtro quidem modulo, in hoc ſuum cubiculum & in ſuam requiem factos etiam primogenitus introducit.

1. Cor. 6. 17.
Mat. 19. 28.

1. Joan. 4. 16.

Joan. 10. 30.

4 Jam vero quod dicitur a Patre, ambulantem ſignificat, & ad eum, quem proxime, ipſo præſtante, celebraturi ſumus, ſpectat Incarnationis ejus adventum. Hinc nimirum & ipſe ait: *Ego enim a Deo proceſſi & veni*. In terris denique viſus, & cum hominibus converſatus, medius noſtrum, quem neſciebamus, ſtetit, verus quidem Emmanuel, nobiſcum Deus, nobiſcum ſtans, ſed pro Patre. Quod enim nobiſcum ſtetit, adjutorium; quod pro Patre ſtetit, zelum deſignat. Paternam nempe quærebat in omnibus gloriam, cujus & venerat facere voluntatem. Cæterum ſi pendentem conſideres, ſi Chriſtum, & hunc crucifixum attendas, ibi maxime evidentiſſimeque eum ſub Patre reperies. Hoc enim proprie ac ſpecialiter ad humanæ pertinuit naturæ humilitatem, ſecundum quam ipſe ait: *Pater major me eſt*. Dicerene audebimus, quod aliquando etiam fuerit ſine Patre? Nemo id præſumeret, ſi non prior ipſe dixiſſet: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Quaſi quædam enim ibi derelictio fuit, ubi nulla fuit in tanta neceſſitate virtutis exhibitio, nulla offenſio majeſtatis.

TOM. III.
Chriſtus a Patre.
Joan. 8. 42.

Ibid. 1. 8.
Pro Patre.

Sub Patre.

Joan. 14. 28.
Sine Patre.

Mat. 27. 46.

4 Habemus itaque Chriſtum ex Patre naſcentem, in Patre cubantem, cum Patre ſedentem, a Patre ambulantem, pro Patre ſtantem, ſub Patre pendentem, ſine Patre quodammodo morientem. Quonam igitur modo ex his vidiſſe eum credemus Iſaiam, cum diceret: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum?* Longe enim per omnem modum diſſimilis ea viſio fuit, de qua alibi idem Propheta: *Vidimus eum*, inquit, *& non erat ei ſpecies neque decor: & æſtimavimus eum tamquam leproſum, & percuſſum a Deo, & humiliatum*. Idem utrobique vidit eumdem: ſed non vidit eodem modo, ac per hoc quodammodo non eumdem. Ibi enim vidit eum lividum plagis, ſaturatum opprobriis, afflictum ſuppliciis, laceſſitum injuriis. Vidit denique contemptibilem, vidit pendentem, vidit propter nos morientem, & ait: *Attritus eſt propter ſcelera noſtra, cujus livore ſanati ſumus*. Ibi, inquam, noviſſimus virorum apparuit & deſpectus: hic autem plena erat omnis terra majeſtate ipſius. Ibi vir dolorum, & ſciens infirmitatem; hic Dominus ſedens. Ex illa quidem communis viſio verbo pluralis numeri deſignatur: hæc autem tam ſingularis eſt, quam ſublimis. Ibi ergo tamquam unus de multitudine: *Vidimus* ait: hic vero tamquam ſolus & ſolitarius, levans ſe ſupra ſe: *Vidi*, inquit, *Dominum ſedentem, &c.* Sane competenter Dominus dicitur, qui ſedere conſpicitur. Sedere enim præſidentis eſt, ſedere dominantis eſt & regnantis. Maxime vero ſedere ſuper ſolium, dominationem notat: nam ſedere ſimpliciter, aliquando & humiliationem. Cæterum, ut prædiximus, qui in Patre cubat delicians, cum Patre imperans ſedet; ibi ſponſus amabilis, hic dominus admirabilis; denique glorioſus Deus in ſanctis ſuis, mirabilis in majeſtate ſua.

Iſ. 6. 1.

Ibid. 53. 2.

Ibid. 5.

Chriſti viſio apud Iſaiam diverſa.

5 *Vidi*, inquit, *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, & plena erat omnis terra majeſtate ejus: & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Quæ enim ſub ipſo erant? Numquid ipſum quod dixerat ſolium? Quamlibet excelſum & elevatum; ſub ipſo tamen nihilo minus erat. Si enim ipſe ſuper ſolium ſedens, ſolium plane ſub ipſo. Et quomodo illud replebat templum? Deinde quando & ipſa jam terra omnis plena eſt majeſtate ejus; quomodo templum adhuc vel unde repletur? Enim vero diſce ex his quæ audis, ſolium non machinam imaginari corpoream, ſed angelicam intelligere creaturam. Si enim ſedes ſapientiæ eſt anima juſti, quam dignior ſedes Angeli ſancti? Hoc plane ſolium gloriæ ejus, excelſum per naturam, ſed multo magis per gratiam elevatum. Excelſos enim fecit eos natura conditionis, elevatos gratia confirmationis, de qua dicitur: *Verbo Domini cœli firmati ſunt*. Ea igitur agmina Angelorum, in quibus ſedet Deus, & quæ ſub ipſo ſunt, templum replent, licet jam terra omnis ipſius plena ſit majeſtate. Ubique enim regnat, ubique imperat, ubique majeſtas ejus, ſed gratia forte non ita. Non, inquam, ubique ſicut poteſtas, ſic & voluntas ejus bona, & beneplacens & perfecta. Alioquin quid eſt quod dicimus: *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra?* Fit enim voluntas ejus de omnibus, ſit per omnes, non in omnibus tamen. In electis ſpiritibus fit voluntas Dei, quando eis efficitur cum ipſo una voluntas. Hæc ſane adhæſio ſpiritualis unum ſpiritum faciens, ſicut multitudinis quoque credentium cor unum & anima una legitur extitiſſe. *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Replebant omni benedictione ſpirituali, replebant conſolatione divina, replebant diviſionibus gratiarum, replebant

Angeli ſolium Dei.

Pſal. 32. 6.

Matt. 6. 10.

Act. 4. 32.

a Hæc ex dictis Bernardi citantur in Florum lib. 5. cap. 20.

b Illud initium refertur in lib. 10. eorumdem Florum cap. 19.

TOM. III. bant denique fructu ſanctificationis: ſiquidem *domum tuam, Domine, decet ſanctitudo*. Replebant diverſis chariſmatum donis, ſpiritu ſapientiæ & intellectus, conſilii & fortitudinis, ſcientiæ & pietatis; & replebant illud ſpiritu timoris Domini.

Statio Dominal. Angelica & hominum diverſa.

6 *Seraphim ſtabant ſuper illud*. Nomen eſt ordinis Angelorum ſummi atque ſupremi, ut merito ſtare ſuper cæteros deſcribantur: & ipſi tamen quamlibet cæteris præſtent, adſtant nihilo minus Domino præſidenti, devotum utique miniſterium, & plenum reverentiæ obſequium exhibentes. Aliter enim Domini, aliter Angeli, aliter hominis intelligi convenit ſtationem. Stat Chriſtus pro Patre zelans, Patris gloriam quærens: & tamquam fidelis Unigenitus, imo & primogenitus Patris, zelo Patris adjuvans adoptivos. Sic illum Stephanus ſtantem vidit, quem habuit adjutorem; ſic Propheta in adjutorium eum ſurgere precabatur: *Exurge*, inquiens, *Domine, adjuva nos*. Sane angelica ſtatio miniſtratio eſt, dicente Propheta: *Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*. Nam hominis quidem ſtare, perſiſtere eſt in vigore animi, & obſervatione propoſiti. Sic Moyſes ſtetit in confractione in conſpectu Domini, ut averteret iram ejus: ſic ſtetit Phinees, & placavit. *Seraphim ſtabant ſuper illud*. Quid ſibi vult, quod non unum, non plurimos ſtantes vidiſſe ſe perhibet Propheta, ſed duos? Duos ſiquidem ei apparuiſſe conſtat ex eo quod ſecutus adjunxit: *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri*. Et bene duo ſtabant: *Væ enim ſoli, quia, ſi ceciderit, non habet ſublevantem*. Væ tibi ſuperbiæ ſpiritus, ſolitudinis, & ſolitariæ præſumptionis amator: non ſtetiſti in veritate; expulſus es: pes ſuperbiæ ſtare non potuit. Solus ſedere volens, tamquam fulgur cecidiſti de cœlo, non habiturus aliquando ſublevantem.

Act. 7. 55. *Pſ. 43. 26.* *Dan. 7. 10.* *Pſ. 105. 30.* *Seraphim duo quid.* *Eccl. 4. 10.*

Pennarum duplicitas ad quid.

7 *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri*. Ad quid multiplicitas illa pennarum? *Duabus*, inquit, *velabant caput ejus, & duabus pedes; & duabus volabant*. Grande myſterium, & profundum utique ſacramentum! Attentas in vobis hæc verba deſiderant aures, ſed multo magis diſertam in nobis linguam exigunt, maximeque animum ſpiritalem. Dico autem utcumque quod ſentio, nec ſane affirmans dico, ſed conjectans quodammodo & opinans. Quid enim æſtimare vetat, dejecto Lucifero, ad pervigiles excubias Seraphim conſtitutos; ſicut, ejecto homine, teſte Scriptura, Cherubim ad cuſtodiam poſuit Deus? Nec incongrue forſitan Cherubim flammeus traditur gladius, ut a ligno vitæ inciſio pariter & incenſio, quibus nihil carni terribilius, manum prohibeant corporalem. Porro Seraphim tantum alas accipiunt, quarum velamine arceant oculum ſpiritalem. Denique: *duabus*, inquit, *velabant caput ejus, & duabus pedes*, ut nec alta Dei, nec profunda ejus iniquus ille valeat contemplari. Erit cum revelabitur gloria Domini: ſed non erit hoc niſi factum fuerit ante quod ſcriptum eſt: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei*. Interim ſane velatur caput, velantur pedes, ut medium quidem aliquid eidem impio videndum, ſed ad invidendum utique relinquatur. Et velantur alis, quæ nimirum ſic illum arceant, ut iſtos ſuſtineant & ſuſtollant.

Gen. 3. 24. Cherubim ſervatum ſecundum Dei gloria. *Iſ. 6. 2.* *Iſ. 26. 10.*

Alæ duæ, natura & gratia.

8 Quærendum tamen prius, quibus alis volare dicantur: quia *duabus*, inquit, *volabant*. Nec incongrue forſitan duas illas naturæ, & gratiæ dicimus: præſertim cum prius quoque in his ipſis etiam ſolii celſitudo & elevatio a nobis fuerit aſſignata. Vivaci ſiquidem per naturam intellectu, & ferventi nihilo minus affectu per gratiam in eum qui ſupra ipſos eſt extenti jugiter & intenti, ſtare quidem (ut diximus) per miniſterium, ſed & volare per ſtudium perhibentur. Licet enim velent caput Domini, velent etiam pedes: ſed ſibi iſta non velant; magis autem ſedule volant & volitant inter iſta, & alta potentiæ ejus, & profunda ſapientiæ veſtigantes. Nec ſane ſcrutatores ſunt majeſtatis, ut proinde opprimantur a gloria, quod non minus diligant, quam intelligant: utpote quos ille regit & agit Spiritus, qui ſcrutatur etiam alta Dei. Superbus ille Lucifer, lucem præferens, non ignem habens, alteri tantum innixus alæ, caſum facere potuit, non volatum. Exultavit enim lucidus eſſe, non fervidus, non incenſus, quod Seraphim ſonat. Non ergo ſtetit, quia contempſit; ſed nec volare potuit, quod præſumpſit. Suſtulit eum naturæ vivacitas, ſed in ſuam plane perniciem, quippe quem defectus gratiæ mox dejecit. Nec diſſimilis ſane illorum caſus, qui cum cognoviſſent Deum, non glorificaverunt, aut gratias egerunt: qui tandem merito traditi ſunt in reprobum ſenſum, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Denique & ipſi eorum principi interpoſitum eſt velamen, quod nulla jam naturæ vivacitate pertranſeat, ut ipſius, qui ſuper ſolium ſedet, caput aut pedes valeant intueri. Siquidem Seraphim ſtantes & adſtantes duabus alis caput velant, duabus pedes.

Lucifer una tantum ala volare tentans excidit.

Nihil corporeum in Deo legendum.

9 Non eſt corporalis divina ſubſtantia, nec in formam hominum membris diſtincta corporeis. Spiritus eſt Deus; & quæ de eo dicuntur, ſpiritualiter veſtiganda. Alioquin quis nobis revelabit hoc caput, & pedes iſtos, quos geminis alis Seraphim velant, niſi Spiritus ipſe qui novit omnia quæ in eo ſunt, & ſcrutatur etiam alta Dei? Ego enim opinor ipſa eſſe, quæ in hoc loco capitis nomine deſignantur. Itaque, ſecundum hunc ſenſum, caput ejus, majeſtas ejus, poteſtas ejus, ſempiterna virtus atque divinitas. Caput ejus, juxta illud propheticum: *Juſtitia tua ſicut montes Dei*[*]. Nempe quod ſequitur: *Judicia tua abyſſus multa*, non incongrue forte videtur pedum poſſe appellatione ſignari. Sunt enim velut quidam pedes ejus, inveſtigabiles viæ ejus, inſcrutabilia judicia ejus, profundum ſapientiæ ejus, & irreprehenſibilis quædam, ſed incomprehenſibilis diſpoſitio ejus. Ad hos pedes ipſum quoque Dominicæ Incarnationis myſterium ſpecialiter noſcitur pertinere, & omnis pariter operatio noſtræ ſalutis. Cernere eſt quam ſit juſtitia illa ſublimis, quam ſicut montes Dei Propheta eſſe miratur. Noſtra enim (ſi qua eſt) humilis eſt juſtitia, recta forſitan, ſed non pura. Niſi forte meliores nos eſſe credimus, quam patres noſtros, qui non minus veraciter, quam humiliter dicebant: *Omnes juſtitiæ noſtræ, tamquam pannus menſtruatæ mulieris*. Quomodo enim pura juſtitia, ubi adhuc non poteſt culpa deeſſe? Recta proinde interim videri poteſt juſtitia hominum, ſi tamen peccato non conſentiant, ut non regnet in eorum mortali corpore. Nam primi hominis in initio quidem non modo recta, ſed etiam pura fuit, quamdiu ei datum eſt nec ſentire peccatum. Cæterum & hæc ipſa, quoniam firma non fuit, & puritatem facile perdidit, & ne ipſam quoque retinuit rectitudinem ſuam. Sane apud Angelos juſtitia recta, pura, & firma eſt: ſublimis quidem, ſed adhuc longe inferior, quam divina. Non enim innata eſt eis, ſed a Deo collata: ut natura ipſa, quod ex ſe eſt, non modo juſtitiæ, ſed etiam injuſtitiæ capax inveniatur. Numquid non illa eſt pravitas quædam quam in Angelis ſuis vera illa Juſtitia legitur inveniſſe? *Non enim juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*, ait is qui Dei juſtitiam minime ignorabat. Nec ait: *Omnis homo*, ſed, *omnis vivens*; forte, ut ne ipſos angelicos eum noveris ſpiritus excepiſſe. Vivunt enim & ipſi, tanto verius, quanto propius adſtant ei, apud quem eſt fons vitæ. Nihilo minus etiam juſti ſunt, ſed ex eo, non coram eo: munere ejus, non in ejus comparatione. Ipſe enim ſibi juſtitia eſt, cujus voluntas non tam æqua, quam ipſa æquitas: & utraque non aliud, quam ipſa ſubſtantia eſt. Illa ergo juſtitia veriſſime ſicut mons eſt, quæ recta eſt, quæ pura eſt, quæ firma eſt, & (ut ita dixerim) etiam ſubſtantia eſt. Quanta in hoc capite latet altitudo! Quanta gloria eſt, quantaque ſublimitas in hoc umbroſo & condenſo monte repoſita!

Dei caput divinitas. *Pſal. 35. 7.* *Pedes judicia.* *Iſ. 64. 6.* *Juſtitia divina, humana, & angelica, differentia.* *Job. 4. 18.* *Pſ. 142. 2.*

Alæ quibus caput Dei velant Seraphim, admiratio & veneratio.

10 Quibus tamen putamus alis hoc caput Seraphim velant, ut nulla ſublimitate naturæ, nulla rationis perſpicacitate nequam oculus in illam queat irrumpere veri luminis claritatem? Duabus, ni fallor, alis; ſuæ videlicet ipſorum gloriæ, & felicitatis. Ineffabiliter ſiquidem delectantur in admiratione contemplationis illius; nec minus gloriantur in ipſius veneratione. Iniquus ille admirationem quidem, ſed non venerationem habens, quia ſubdi noluit per venerationem, figi non valuit per admirationem. Denique admirationem ipſam in æmulationem convertit; nec venerari dignatus, ſed conatus eſt imitari. Quam melius Seraphim ſua ipſa admiratione felices, veneratione etiam venerabiles fiunt, veram in ipſo habentes gloriam, cui ſervire regnare eſt, & apud quem omnis qui ſe humiliat exaltatur? Et nunc audi quemadmodum his duabus alis ipſum, quod diximus, caput Domini, ne iniquus ille inſpiciat, velare Seraphim videantur. Quoties enim ſurſum dirigit aciem, in angelicam ſtatim felicitatem & gloriam malignus offendit: & offendit a oculum peſſimus humor, livor proprius, ut penetrare ultra non poſſit. Sic nimirum quaſi gemino quodam velamine, ne ſublimiora proſpiciat, invidus præpeditur; ad illorum, quos ſuperiores habere dolet, modo quidem felicitatem, modo gloriam, modo utramque ſimul, reverberata acie contabeſcens. Quis enim tam gravis pruritus oculis, quam invidia eſt? Nec vero aliis ſi-

Lucifero una defuit. *Invidi tormentum, gloria aliena.*

... lib. 6. cap. ... ex ... de ... Aug. ... lib. 9. cap. 29.

livor invidus, quam aliena gloria & felicitate torquetur. Miſeria enim (ut ajunt) invidia caret.

11 Sed & pedes Domini, quibus nimirum impenetrabilem judiciorum ejus abyſſum, & diſpoſitionis ejus vias diximus inveſtigabiles deſignari, duabus æque alis velant Seraphim. Ego autem dico, prudentia, & fidelitate. Cum enim & fideles pariter miniſtri ſint, & prudentes; ſic divina negotia gerunt, & ſaluti provident electorum, ut malignus ille deprehendere omnino non poſſit. Ex hoc pedum velamento factum reor, ut neſciens, Dominum gloriæ fecerit crucifigi: ex hoc quotidie fieri, ut ſalutis noſtræ negotiis ignorans ſerviat & invitus, ſero poſtmodum plangens, quod dum obeſſe voluit, inventus eſt profuiſſe. Sic nimirum per adminiſtratorios ſpiritus illuditur ejus aſtutiæ, quod & fideles ſint qui detegere nolint, & prudentes qui norint tegere divinæ erga nos providentiæ & diſpoſitionis arcana.

Alæ quibus pedes velant, prudentia, & fidelitas.

Diabolus ſervit electorum ſaluti inſcius & invitus.

12 Cæterum ſicut e ſupremis duabus alis nequiſſimus ille admirationem habuit, ſed non venerationem, ut diximus; ſic e mediis quoque ſpiritualem ei intellectum natura, ſed non etiam gratia affectum dedit. Sed nihilo minus ex infimis iſtis facile ſatis animadvertere eſt, quam inventus ſit fidelitatis expers, non autem ſimiliter caruiſſe prudentia. Niſi tu forte alium aliquem putas eſſe, qui dictus eſt *callidior, cunctis animantibus* ſerpens. Forte etiam non incongrue dicimus, quoniam eo ipſo tam irrevocabilis caſus ejus irreparabiliſque colliſio fuerit, quod ex his quas diximus alis, ſicut in parte dextra nulla affuerit, ſic in læva nulla defuerit. Non ita ſane duo illi, quos prophetica nobis viſio commendavit ſtantes, & adſtantes Domino majeſtatis. Cujus etiam duabus (ut dictum eſt) alis caput velant; ipſa equidem ſua admiratione, in qua delectantur feliciter; ac veneratione, in qua ſublimiter gloriantur: duabus etiam pedes, fidelitate videlicet atque prudentia. Porro duabus volant, naturæ (ut diximus) perſpicacia, & efficacia gratiæ. Sane mediam quaſi quamdam longanimitatem nudam viſibilemque relinquunt, longitudinem dico & benignitatem Dei, ad pœnitentiam homines invitantis. Omnibus enim cernere eſt, quemadmodum ſolem ſuum ſuper bonos & malos oriri faciat, & pluat ſuper juſtos pariter & injuſtos. Hac nimirum charitate verus ille Salomon quaſi quamdam media ſua conſtravit propter filias Hieruſalem: ut quibus altiora ſe quærere, & profunda veſtigare non licet; in his ſaltem mediis valeant exerceri, & ad ſubtilium, ſublimiumque exinde rerum contemplationem promoveri aliquando mereantur. Cæterum nequiſſimus ille ex hac viſione & in præſenti torquetur acrius, & gravius cruciabitur in futuro. Primum quidem, quod ipſam nobis longanimitatem benignitatis invideat; deinde, quod nequaquam ſibi ipſi hac ſaltem occaſione provideat, ut ad pœnitentiam adducatur.

Diabolis quæ alæ competant quæ manus.

Gen. 3. 1.

Dei longanimitas & benignitas in peccatores.

Cant. 3. 10.

S. BERNARDI ABBATIS
SERMONES DE SANCTIS.

XXV. JAN.

IN CONVERSIONE S. PAULI.

SERMO PRIMUS.

Quomodo ad exemplum ejus converti debemus.

Paulus converſus convertit gentes, etiam hodie, tripliciter.

1 MERITO quidem, dilectiſſimi, Converſio Doctoris Gentium ab univerſitate Gentium feſtivis gaudiis hodie celebratur. Multos enim ab hac radice ramos prodiiſſe videmus. Converſus Paulus, converſionis miniſter factus eſt univerſo mundo. Et multos quidem olim in carne adhuc, ſed non jam ſecundum carnem ambulans, prædicationis officio convertit ad Deum; nunc quoque in ipſo felicius vivens, & apud ipſum, ne adhuc quidem ceſſat ab hominum converſione: dico autem exemplo, oratione, doctrina. Propterea denique Converſionis ejus memoria frequentatur, quod & ipſa quoque memorantibus utilis inveniatur. In hac enim memoria & peccator ſpem veniæ concipit, ut provocetur ad pœnitentiam; & qui jam pœnitet, perfectæ converſionis accipit formam. Quis deſperet ultra pro magnitudine cujuslibet criminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc ſpirantem minarum & cædis in diſcipulos Domini, ſubito factum vas electionis? Quis dicat iniquitatis pondere preſſus: Aſſurgere jam ad ſtudia meliora non valeo: quando in ipſo itinere, quo ſanguinem ſitiens Chriſtianum, dirum toto pectore virus eſſlabat [?], perſecutor crudeliſſimus in fideliſſimum repente mutatus eſt prædicatorem? Magnifice ſiquidem in hac una Converſione & miſericordiæ magnitudo, & efficacia gratiæ commendatur.

Act. 9. 4.

2 *Subito*, ait Lucas, *circumfulſit eum lux de cœlo*. O vere inæſtimabilis divinæ dignatio pietatis! Illuſtrat cœleſti fulgore vel a foris, intus adhuc luminis incapacem: qui necdum infundi poterat, divina ſaltem circumfunditur claritate. *Et vox facta eſt*. Lucis & vocis teſtimonia credibilia facta ſunt nimis; nec dubitare eſt de veritate, quæ ſeſe ingerit per utraſque oculorum ſcilicet auriumque feneſtras. Sic nimirum, ſic in Jordane quoque ſupra caput Domini & columba apparuit, & vox ſonuit: ſic & in monte, quando transfiguratus eſt coram Diſcipulis, & claritas viſa eſt, & vox nihilo minus Patris audita. *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Vere deprehenſus eſt Saulus: non eſt diſſimulandi locus, non eſt facultas ulla negandi. In manibus ſunt epiſtolæ crudeliſſimæ legationis, auctoritatis execrandæ, poteſtatis iniquæ. *Quid me perſequeris*, inquit? Annon perſequebatur Chriſtum, qui Chriſti membra trucidabat in terris? An vero perſecuti ſunt Chriſtum qui ſacratiſſimum illud corpus crucis affixere patibulo, & non perſequebatur eum qui adverſus corpus ejus, quod eſt Eccleſia, (eſt enim corpus ejus etiam ipſa) odio furebat iniquo? Denique ſi proprium ſanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur graviorem ab eo ſuſtinere perſecutionem, qui ſuggeſtione maligna, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione, avertit ab eo animas quas redemit, quam a Judæo qui ſanguinem illum fudit?

Fidelium perſecutio, ipſius Chriſti cenſetur.

3 Agnoſcite, dilectiſſimi, & expaveſcite conſortia eorum, qui ſalutem impediunt animarum. Horrendum penitus ſacrilegium, quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui Domino majeſtatis manus ſacrilegas injecerunt. Videbatur jam ceſſaſſe perſecutionis tempus: ſed, ut palam factum eſt, numquam deeſt perſecutio Chriſtiano, ſed neque Chriſto. Et nunc, quod gravius eſt, ipſi Chriſtum perſequuntur qui ab eo utique Chriſtiani dicuntur. Amici tui, Deus, & proximi adverſum te appropinquaverunt & ſteterunt. Conjuraſſe videtur contra te univerſitas populi Chriſtiani a minimo uſque ad maximum: a planta pedis uſque ad verticem non eſt ſanitas ulla: egreſſa eſt iniquitas a ſenioribus judicibus, vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum. Non eſt jam dicere: Ut populus, ſic ſacerdos; quia nec ſic populus, ut ſacerdos. Heu, heu! Domine Deus, quia ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum! Arcem Sion occupaverunt, apprehenderunt munitiones, & univerſam deinceps libere & poteſtative tradunt incendio civitatem. Miſera eorum converſatio, plebis tuæ miſerabilis ſubverſio eſt. Atque utinam ſola hac parte nocerent! Eſſet forte qui Dominica præmonitus & præmunitus exhortatione, daret operam ipſorum non exempla imitari, ſed obſervare præcepta, juxta illud. *Quæ dicunt facite, & ad opera eorum nolite reſpicere*. Nunc autem dati ſunt ſacri gradus in occaſionem turpis lucri, & quæſtum æſtimant pietatem. Copioſiſſimæ ſiquidem pietatis inveniuntur in ſuſcipienda, immo accipienda magis animarum cura; ſed hæc apud eos cura minor, & de animarum ſalute noviſſima cogitatio eſt. An vero Salvatori animarum gravior ulla eſſe poterat perſecutio? Inique agunt & cæteri contra Chriſtum, multique ſunt noſtris temporibus antichriſti. Merito tamen & crudeliorem eam cenſet perſecutionem pro acceptis beneficiis, & graviorem ſentit pro poteſtate, quam propriis ſuſtinet a miniſtris; licet alii quoque multi contra proximorum ſalutem multifarie, multiſque modis & variis occaſionibus agere videantur. Hæc videt Chriſtus, & ſilet; & hæc Salvator patitur, & diſſimulat.

Perſecutio Chriſtiano, ipſique Chriſto numquam deeſt.

A Prælatis & Sacerdotibus maxime.

Matt. 23. 3.

Eccleſiæ dignitatum abuſus.

TOM. III.

lat. Propterea diſſimulemus & nos quoque neceſſe eſt, & ſileamus interim, maximeque de prælatis noſtris, magiſtris eccleſiarum. Sic nimirum, ſic placet & ipſis ut evadant nunc humana judicia, veniatque ſemel judicium grave his qui præſunt, & potentes patiantur tormenta potenter.

Chriſti perſecutores etiam detractores, & ſcandali auctores.

4 Vereor, dilectiſſimi, ne quis forte ſit & in nobis Domini perſecutor: quia manifeſta docuit ratio, impedire ſalutem, eſſe perſequi Salvatorem. Quas ego de ſalute animæ meæ fratri illi gratias agere poſſum qui mihi propinat detractionis fraternæ venenum? Merito detractores Deo odibiles deſcribuntur, tamquam perſecutores. Quid & is qui exemplo ſuo ad remiſſius agendum cæteros provocat, aut ſingularitate turbat, aut inquietat curioſitate, aut impatientia ſua & murmuratione moleſtat, aut quocumque modo contriſtat Spiritum Dei qui in eis eſt, ſcandalizans unum de minimis illis credentibus in eum? Nonne & hic manifeſte perſequitur Chriſtum? Ut ergo perſecutorum & nomen, & crimen longe ſit ſemper a nobis, obſecro vos dilectiſſimi, benignos ſemper & mites exhibeamus nos, invicem ſupportantes in omni patientia, & ad id quod melius & perfectius eſt, alterutrum provocantes. Quis enim ſervus ſufficere ſibi putat non perſequi, Dominum, ſed nec obſequi Domino? Quam habiturus eſt gratiam, ſi ut non reſiſtit, ſic nec aſſiſtit quidem? Denique ſi quis adeo puſillanimis eſt, ut ſatis ſibi reputet nec perſecutorem eſſe, nec coadjutorem Dei, audiat quid ipſe loquatur: *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.*

Rom. 1. 30.

Matth. 12. 30.

5 *Saule, Saule, quid me perſequeris? Et ille: Quis es, Domine?* Hinc profecto datur intelligi, quia vere circumfuſa erat illi claritas, non infuſa. Audiebat Paulus vocem Domini, ſed faciem Domini non videbat, quoniam erudiebatur ad fidem: & ut ipſe poſtea docuit, *Fides ex auditu*. Qui es, inquit? Ignotum enim perſequebatur, & ideo conſecutus eſt miſericordiam, quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Diſcite ex hoc, Fratres, juſtum judicem Deum, non modo quid fiat, ſed & quo animo fiat, conſiderate: & cavete deinceps, ne quis parva reputet, quamlibet parva ſcienter delinquere convincatur*. Nemo dicat in corde ſuo: Levia ſunt iſta, non curo corrigere: non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus minimiſque peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſſimi, impœnitentia, hæc blaſphemia in Spiritum-ſanctum, blaſphemia irremiſſibilis. Paulus quidem blaſphemus fuit, ſed non in Spiritum-ſanctum, quia ignorans fecit in incredulitate. Non in Spiritum ſanctum dixit blaſphemiam: ideo conſecutus eſt miſericordiam.

Peccata, etiam leviora ſtudioſe cavenda.
* al. Videatur.

6 *Quis es, Domine? Et Dominus ad eum: Ego ſum Jeſus-Nazarenus, quem tu perſequeris.* Ego ſum Salvator, quem tu perſequendo peris. Ego ſum, de quo tu in lege tua legis prædictum quod neſcis impletum: *Quia Nazaræus vocabitur.* Et ille: *Domine, quid me vis facere?* Hæc plane, fratres, perfectæ converſionis eſt forma. *Paratum*, inquit, *cor meum, Deus; paratum cor meum. Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua. Domine quid me vis facere?* O verbum breve, ſed plenum, ſed vivum & efficax, ſed dignum omni acceptione! QUAM PAUCI inveniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui ſuam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipſum quidem cor proprium habeant, ut non quid ipſi, ſed quid Dominus velit, omni hora requirant, dicentes ſine intermiſſione; *Domine, quid me vis facere?* Et illud Samuelis: *Loquere, quia audit ſervus tuus.* Heu! plures habemus evangelici illius cæci, quam novi Apoſtoli imitatores. *Quid vis*, ait Dominus ad cæcum illum, *ut faciam tibi?* Quanta eſt miſeratio tua, Domine, quanta dignatio tua! Siccine Dominus quærit ut ſervi faciat voluntatem? Vere cæcus ille, qui non conſideravit, non expavit, non exclamavit: Abſit hoc, Domine: tu magis dic quid me facere velis. Sic enim decet, ſic omnino dignum eſt, non meam a te, ſed a me tuam quæri & fieri voluntatem. Videtis, Fratres, quia vere neceſſaria erat hoc in loco converſio. Sic profecto, ſic multorum uſque hodie puſillanimitas & perverſitas exigit, ut ab eis quæri oporteat. Quid vis ut faciam tibi? non ipſi quærant: *Domine, quid me vis facere?* Conſiderare neceſſe habent miniſtri & vicarii Chriſti, quid ſibi præcipi velint; non ipſi conſiderant quæ voluntas ſit præceptoris. Non eſt obedientia eorum plena, non in omnibus parati ſunt obſequi, non per omnia ſequi propoſuerunt eum, qui non ſuam, ſed Patris venit facere voluntatem. Diſcernunt & dijudicant eligentes in quibus obediant imperanti, immo in quibus præceptorem ſuum ipſorum obedire neceſſe ſit voluntati. Hujuſmodi itaque, etſi tolerari ſe videant, & condeſcendi, ac morem geri infirmitati ſuæ, proficiant, obſecro, pudeatque ſemper parvulos inveniri, nequando forte audiant: Quid debui vobis facere, & non feci? & abutentibus patientia & benignitate prælati, fiat tandem multitudo exhibitæ miſerationis cumulus juſtæ damnationis.

Matth. 2. 23.

Pſ. 107. 2.
Pſ. 118. 6

Pauli obedientia, & propriæ voluntatis abdicatio commendatur.

1. Reg. 3. 10.

Luc. 18. 41.

Religioſi propriis voluntatis ſtudio ab perſequuntur.

7 *Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad illum: Surge, & ingredere civitatem; ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.* O ſapientia ſuaviter vere univerſa diſponens! Eum cui tu loqueris, erudiendum de voluntate tua mittis ad hominem, ut ſocialis vitæ commendetur utilitas: & edoctus per hominem, diſcat & ipſe ſecundum datam ſibi gratiam hominibus ſubvenire. *Ingredere civitatem.* Videtis, Fratres, non ſine divino conſilio factum eſſe, ut hanc civitatem Domini virtutum ingrederemini, divinam diſcere voluntatem. Plane qui te ſalubriter terruit, & convertit cor tuum ad deſiderandam voluntatem ſuam, ipſe tibi dixit; *Surge, & ingredere civitatem.* Sed audi quam manifeſte in his quæ ſequuntur, voluntaria ſimplicitas & Chriſtiana commendatur manſuetudo. *Apertis oculis, nihil videbat: ad manus autem trahebatur ab his qui comitabantur eum.* Felix cæcitas, qua male quondam illuminati in prævaricatione, tandem in converſione oculi ſalubriter excæcantur. Sane quod triduo Paulus ſine cibo manet perſiſtens in oratione, ad eos maxime pertinet, qui noviter ſæculo abrenuntiantes, necdum in cæleſti conſolatione reſpirant. Suſtineant ergo & ipſi Dominum in omni patientia; orent ſine intermiſſione, quærentes, petentes, pulſantes: quia exaudiet eos Pater cæleſtis in tempore opportuno. Non obliviſcetur eorum in finem: veniet, & non tardabit. Si triduo ſuſtinueris eum, non habens quod manduces, confide, quia miſerator & miſericors Dominus jejunum te non dimittet.

Cœnobiticæ ſeu ſocialis vitæ utilitas.

Converſis recentes & carentibus conſolatione cæleſti quid faciendum.

8 Exinde jubetur Ananias manus imponere Saulo: ſed tamquam bene eruditus, non continuo acquieſcit. Vide enim ſi non etiam Paulus ipſe doctrinam hanc deinde tradidit diſcipulo, *Nemini*, inquiens, *cito manus impoſueris. Vidit*, ait, Dominus, a *virum imponentem ſibi manus, ut viſum recipiat.* Fratres, Paulus, hoc cum vidiſſet, non continuo illuminatus eſt. Numquid non expectavit Ananiæ manum, quia venturum eum forte, in ſomnis prævidit? Hæc dico vobis, chariſſimi, quia vereor ne quis forte ſit inter vos, qui ſolo ſe ſomnio præſumat illuminatum eſſe: nec jam æquanimiter patiatur ad manum trahi, ſed doctorem ſeſe profiteatur aliorum. Cui enim necdum adminiſtrationis cura injuncta eſt, cui necdum credita diſpenſatio, cui necdum præceptum ut videat, & provideat his qui apertos oculos habentes nihil vident; quid hoc præſumere tentat, niſi quia meditatur inania, & quaſi ſomnia vana ſectatur? Caveamus ab hoc vitio, Fratres: ſemper, quod in nobis eſt, abjecti eligamus eſſe, & ad manus trahi, manſuetudinem & humilitatem diſcentes a Chriſto Domino, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

1. Tim. 5. 22.
a

Religioſi alium ſequantur.

IN CONVERSIONE S. PAULI.

SERMO SECUNDUS.

1 CONverſus eſt hodie Paulus, immo Saulus converſus, verſus eſt in Paulum. Siquidem factus eſt tamquam evangelicus ille parvulus, de quo Dominus ait; *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvulus iſte, non intrabitis in regnum cælorum.* Forte enim ſeipſum dicebat. Nimirum ipſe magnus Dominus & laudabilis nimis, ipſe parvulus qui datus eſt nobis; nec tamen magnus interim, ſed parvulus exhibetur, ut ſeipſum faciat gratum & efficax neceſſariæ parvitatis exemplum. Ad parvulum ergo ſit converſio tua, ut diſcas parvulus eſſe: tu quoque cum converteris, parvulus fias. Enim vero audi quam evidenter ipſum tibi, in quo conſtituit formam converſionis, parvulum manifeſtat, ſignanter ea quæ ſunt parvuli in ſeipſo imitanda proponens. *Diſcite a me*, inquit, *quia mitis ſum, & humilis corde.* Gemina parvitas, humilitas, & manſuetudo. Et illa interior, iſta exterior parvitas. Utraque tamen non parva virtus eſt: nempe quam parvulus ille tam magnus unicum magiſterium profitetur. Hodie ergo factus eſt humilis, & mitis corde. Probat oris confeſſio cordis humiliationem, dum clamat: *Domine, quid me vis facere?* Magis autem probat ipſa collatæ gratiæ magnitudo, quæ nimirum tam multa, niſi multum humili, data non fuit.

Matth. 18. 3.
Converſio noſtra ad parvuli exemplum.

Matth. 11. 29.
Parvitas duplex.

Act. 9. 6.

2 Cæterum manſuetudo, quoniam exterior quædam

a Hic locus in Florum lib. 4. cap 3. adducitur ex Serm. 5. de verbis Iſaiæ. Alia vide lib. 9. cap. 29.

Manſuetudo triplici ariete pulſatur.

dam (ut diximus) parvitas, & ob hoc manifeſtior eſt, tripliciter nobis in converſione hac commendatur. Triplici quidem velut ariete manſuetudo noſtra pulſatur: verborum injuriis, damnis rerum, corporis læſione. In his tribus omnis exhibitio patientiæ, omnis exercitatio manſuetudinis. Probata eſt illa virtus quam nihil horum videtur concutere potuiſſe. Conſiderare libet, quemadmodum Paulus ſuper his omnibus in ipſa ſtatim ſua converſione tentatus, vere jam Paulus inventus ſit, in hac parte vere jam mitis & patiens: *Saule, Saule, quid me perſequeris? Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.* Durum equidem verbum, verbum increpatorium, plenum comminatione. Sane quod ad corpus pertinuit, concuſſus eſt & proſtratus in terram. An vero & damno quoque probatus eſt? Et valde: ſiquidem ipſum ei lumen ademptum eſt oculorum: *& apertis*, ut ſcriptum eſt, *oculis nihil videbat*. Experta eſt in his tribus & exercitata patientia Job, quem in hac virtute opinatiſſimum Deus exemplar dedit. Sed veſtræ hoc induſtriæ relinquimus veſtigandum. Sufficit nos monere, formam veræ converſionis magna ex parte in hac manſuetudine conſtitutam: ut pudeat eos, qui converſi eſſe debuerant, vel in corporum læſione, vel in damno rerum, vel (quod magis indignum eſt) in verborum injuriis inveniri perverſos penitus & averſos.

Paulus illæſus ab utroque.

Ibid. 4.

Ibid. 8.

IN PURIFICATIONE B. MARIÆ.

II. FEBR.

SERMO PRIMUS.

De triplici miſericordia.

Chriſti proceſſio prima, ejuſque ratio.

1 HODIE templi Dominum in templum Domini Virgo Mater inducit: Joſeph quoque ſiſtit Domino, non ſuum, ſed ejus filium dilectum, in quo ei bene complacuit. Agnoſcit Simeon juſtus quem expectabat, Anna quoque vidua confitetur. Ab his quatuor primo hodierna proceſſio celebrata eſt, quæ poſtmodum exultatione univerſæ terræ in omni loco & ab omni gente celebraretur: Nec ſane mirum, ſi tunc parva fuit, quandoquidem parvus erat qui ſuſcipiebatur. Nullum ibi locum peccator habuit: omnes juſti, omnes ſancti, omnes fuere perfecti. Sed numquid hos tantum ſalvabis, Domine? Creſcat corpus, creſcat & miſeratio. Homines & jumenta ſalvabis, Domine, cum multiplicaveris miſericordiam tuam, Deus. In ſecunda jam proceſſione præeunt turbæ, turbæ ſequuntur; nec virgo portat, ſed aſellus. Neminem itaque dedignatur, nec ipſos qui computruerunt tamquam jumenta in ſtercore ſuo: non dedignatur, inquam; ſed ſi apoſtolica veſtimenta non deſint, ſi doctrina eorum, ſi morum juſtitia, ſi obedientia, ſi charitas cooperiat multitudinem peccatorum, ex hoc jam proceſſionis ſuæ gloria non cenſebit indignos. Magis vero & ipſam, quæ tam paucis collata videtur, nobis quoque ab ipſo invenire eſt reſervatam. Quidni reſervaret poſteris quam & prærogavit antiquis.

Secunda Chriſti proceſſio.

2 David, rex & propheta, exultavit, ut videret diem iſtum; vidit, & gaviſus eſt. Alioquin ſi non viderat, unde pſallebat: *Suſcepimus*, inquit, *Deus miſericordiam tuam in medio templi tui?* Suſcepit hanc miſericordiam Domini David, ſuſcepit Simeon, ſuſcepimus & nos, & quicumque ſunt præordinati ad vitam; ſiquidem Chriſtus heri, & hodie, & in æternum. In medio enim templi miſericordia eſt, non in angulo: aut diverſorio, quia non eſt acceptio perſonarum apud Deum. In communi poſita eſt, offertur omnibus, & nemo illius expers, niſi qui renuit. Derivantur aquæ tuæ foras, Domine Deus: nihilo minus tamen fons tuus tibi proprius eſt, & non bibit alienus ex eo. Qui tuus eſt, non videbit mortem, donec viderit Chriſtum Domini, ut ſecurus dimittatur in pace. Quidni dimittatur in pace qui Chriſtum Domini habet in pectore? Ipſe enim eſt pax noſtra, qui per fidem habitat in cordibus noſtris. Tu quomodo hinc exibis, anima miſera, quæ ducem itineris Jeſum ignoras? Ignorantiam enim Dei quidam habent. Unde hoc? nempe quia Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. *Et lux*, inquit, *in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*. Ac ſi dicat: Et in plateis derivantur aquæ, & alienus non bibit ex eis: & miſericordia in medio templi eſt: nemo * tamen accedit ex his quos manet æterna damnatio. Modius veſtrum ſtat, o miſeri, quem vos neſcitis; ut morientes, antequam videritis Chriſtum Domini, non in pace dimittamini, ſed potius rapiamini a rugientibus præparatis ad eſcam.

Pſal. 47. 10.

Dei miſericordia omnibus oblata.

Joan. 1. 5.

** al. Nec tamen accedunt.*

3 *Suſcepimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui.* Longe eſt hæc gratiarum actio a voce illa gementis: *Domine, in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes.* Quid enim? Videtur-ne tibi in medio fuiſſe miſericordia cum apud ſolos cœleſtes ſpiritus haberetur? At ubi ſane minoratus eſt Chriſtus paulo minus ab Angelis, factuſque eſt Dei & hominum mediator, ac velut lapis angularis pacificavit per ſanguinem ſuum quæ in cœlis ſunt, & quæ ſuper terram; ex hoc plane jam ſuſcepimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui. Eramus enim & nos natura filii iræ, ſed conſecuti ſumus miſericordiam. Cujus iræ filii, & quam miſericordiam conſecuti? Nempe filii ignorantiæ, ignaviæ, captivitatis: & conſecuti ſumus ſapientiam, virtutem, redemptionem. Ignorantia mulieris ſeductæ excæcaverat nos: mollities viri abſtracti & illecti a propria concupiſcentia enervaverat nos; malitia diaboli expoſitos juſte a Deo captivaverat nos. Sic ergo naſcimur univerſi: primum quidem viæ civitatis habitaculi prorſus ignari: deinde imbecilles & ignavi, ut etſi nota nobis eſſet via vitæ propria tamen præpediremur & detineremur inertia: poſtremo captivi ſub peſſimo crudeliſſimoque tyranno, ut licet prudentes eſſemus atque robuſti, ipſa tamen miſeræ ſervitutis opprimeremur conditione. Numquid non miſericordia & miſeratione multa opus habet tanta miſeria? Aut certe ſi jam ſalvi facti ſumus ab hac triplici ita per Chriſtum, qui factus eſt nobis ſapientia a Deo Patre, & juſtitia & ſanctificatio, & redemptio: quanta nobis vigilantia opus eſt, dilectiſſimi, ne forte (quod abſit) inveniantur noſtra noviſſima pejora prioribus, ſi denuo contingat iram incidere, utpote qui non natura jam, ſed propria voluntate filii iræ ſumus?

Pſ. 47. 10.

Pſ. 35. 6.

Miſericordiam conſecuti ſumus triplicem contra triplicem miſeriam.

4 Amplectamur itaque miſericordiam, quam in medio templi ſuſcepimus, & cum beata Anna non dimoveamur a templo. *Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos*, ait Apoſtolus. Prope eſt hæc miſericordia, prope eſt verbum in ore veſtro, in corde veſtro. Denique in cordibus veſtris per fidem habitat Chriſtus. Hoc templum ejus, & hæc ſedes ejus: niſi forte excidit vobis, quoniam *anima juſti ſedes ſapientiæ eſt.* [a] Quod ergo frequenter, immo & ſemper admonere cupio fratres meos, obſecro & nunc, ambulemus non ſecundum carnem in carne, ne diſpliceamus Deo. Non ſimus amici hujus ſæculi, ne Dei conſtituamur inimici. Reſiſtamus quoque * diabolo, & fugiet a nobis, ut libere jam ambulemus in ſpiritu, & in corde ſit converſatio noſtra. Siquidem corpus quod corrumpitur, aggravat, & enervat, & effeminat animam; & terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem deprimit, ut ad cœleſtia non aſſurgat. Unde & ſapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum; & a maligno qui ſuperatur, ei & ſervus addicitur. Porro in corde ſuſcipitur miſericordia, in corde habitat Chriſtus, in corde loquitur pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor.

1. Cor. 3. 17.

a

** al. Ergo. Sap. 9. 15.*

1. Cor. 3. 19.

IN PURIFICATIONE B. MARIÆ.

SERMO SECUNDUS.

De ordine & modo proceſſionis Chriſti in templum.

1 GRatias Redemptori noſtro, qui tam copioſe prævenit nos in benedictionibus dulcedinis, ſacramentis infantiæ ſuæ gaudia noſtra multiplicans. Celebratis ſiquidem paulo ante Nativitate, Circumciſione, & Apparitione ejus, feſtus hodie nobis Oblationis ipſius dies illuxit. Hodie namque ſiſtitur Creatori terræ fructus ſublimis: hodie placabilis, & Deo placens hoſtia virgineis manibus offertur in templo, portatur a parentibus, a ſenibus expectatur. Offerunt Joſeph & Maria ſacrificium laudis, ſacrificium matutinum: Simeon & Anna ſuſcipiunt. Ab his quatuor celebrata proceſſio eſt, quæ per quatuor orbis climata ſolemnibus hodie gaudiis ad memoriam revocatur. Quia ergo feſtivam hodie & nos ipſi, præter cæterarum conſuetudinem [b] ſolemnitatum, acturi ſumus proceſſionem, non inutile arbitror modum ipſius & ordinem diligentius intueri. Proceſſuri ſumus bini & bini, candelas habentes in manibus, ipſas quoque ſuccenſas, nec quolibet igne, ſed qui prius in Eccleſia ſacerdotali benedictione fuerit conſecratus. Ad hæc futuri ſunt in proceſſione noſtra noviſſimi primi, & primi noviſſimi: & cantabimus in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini.

b

Proceſſionis hodiernæ ritus tropologice expenſus.

2 Me-

a Hic locus tamquam ex Scriptura paſſim laudatur a ſanctis ſcriptoribus, Gregorio M. aliiſque, & a Bernardo, ut Sermone 47. in Cantica, ubi vide Horſt. Notas.

b Huc pertinet Abælardi objectio in epiſt. 10. ad Bernardum: *Proceſſionem ſuis totam contrariam a noſtra excluſit.*

TOM. III.

Singularitas notatur. *Luc. 10. 1.*

2 Merito ſane bini & bini procedimus: ſic enim ob commendationem fraternæ charitatis & ſocialis vitæ miſſos a Salvatore diſcipulos Evangelia ſacra teſtantur. Turbat proceſſionem, ſi quis ſolitarius incedere curat; nec ſibi ſoli nocet, ſed etiam cæteris eſt moleſtus. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes, nec ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Jam vero ſicut non eſt bonum eſſe hominem ſolum, ſic in conſpectu Domini vacuum apparere eſt prohibitum. Cum enim arguantur otioſitatis ipſi quoque quos nemo conduxit qui jam conducti ſunt, ſi otioſi inventi fuerint, quid merentur? *Fides quippe ſine operibus mortua eſt*. Ipſa denique opera noſtra in fervore agenda ſunt, & in deſiderio cordis, ut ſint lucernæ ardentes in manibus noſtris. Alioquin timendum eſt, ne forte tepidos nos emovere incipiat qui in Evangelio loquitur, dicens: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut ardeat?* Hic plane ſacer & benedictus eſt ignis, quem Pater ſanctificavit & miſit in mundum, & cui benedicitur in eccleſiis, ſicut ſcriptum eſt: *In eccleſiis benedicite Deo Domino*. Habet enim etiam adverſarius noſter, utpote perverſus divinorum operum æmulator; habet, inquam, ignem ſuum & ipſe, ignem concupiſcentiæ carnalis; ignem invidiæ & ambitionis, quem Salvator in nobis non accendere, ſed extinguere venit. Denique ſi quis alienum hunc ignem in divino offerre præſumpſerit ſacrificio, etiamſi patrem habeat Aaron, morietur in iniquitate ſua.

Exod. 23. 15. *Mat. 20. 6.* *Jacob. 2. 26.* *Cerei ardentes quid ſignificent.* *Luc. 12. 49.* *Ignis benedictus.* *Pſal. 67. 27.* *Ignis maligni quis.*

Humilitas commendata. *2. Cor. 9. 7.*

3 Porro ſuper hæc quæ de ſociali vita & fraterna dilectione, de bonis operibus, & fervore ſancto dicta ſunt; humilitatis virtus maxima, maximeque neceſſaria eſt, ut honore præveniamus invicem; nec modo priores, ſed & ipſos juniores ſibi quiſque præponat: quæ nimirum humilitatis perfectio eſt, & juſtitiæ plenitudo. Et quoniam hilarem datorem diligit Deus, & fructus charitatis eſt gaudium in Spiritu-ſancto; cantemus, ut dictum eſt, in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini: cantemus Domino canticum novum, quia mirabilia fecit. In quibus omnibus ſi quis forſitan proficere diſſimulat, & proficiſci de virtute in virtutem; noverit quiſquis hujuſmodi eſt, in ſtatione, non in proceſſione ſe eſſe, immo vero & in regreſſione: quoniam in via vitæ non progredi, regredi eſt, cum nihil adhuc in eodem ſtatu permaneat. Porro PROFECTUS NOSTER in eo conſiſtit, (ut ſæpius me dixiſſe memini) ut numquam arbitremur nos apprehendiſſe, ſed ſemper extendamur ad anteriora, inceſſanter conemur in melius, & imperfectum noſtrum divinæ miſericordiæ obtutibus jugiter exponamus.

Non proficere, eſt deficere.

IN PURIFICATIONE B. MARIÆ.

SERMO TERTIUS.

De Puero, Maria, & Joſeph.

Levit. 12. 2. *Purificationis ratio & inſtitutio.*

1 PUrificationem beatæ Mariæ virginis hodie celebramus, quæ ſecundum legem Moyſi facta eſt, tranſactis a nativitate Domini quadraginta diebus. In Lege enim ſcriptum erat, ut mulier quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet filium, immunda eſſet ſeptem diebus, & octava die circumcideretur puer: dehinc ablutioni & purificationi intenta, abſtineret ab ingreſſu templi triginta tribus diebus: quibus expletis, offerret filium Domino cum muneribus. Sed quis non advertat in ipſo ſententiæ hujus initio, liberam omnino Matrem Domini ab hoc præcepto? Putas enim quia dicturus Moyſes mulierem, quæ peperiſſet filium, immundam eſſe, non timuerit ſuper Matre Domini blaſphemiæ crimen incurrere, & idcirco præmiſerit, *ſuſcepto ſemine*? Alioquin niſi paritura m prævidiſſet ſine ſemine virginem, quæ neceſſitas erat de ſuſcepto ſemine fieri mentionem? Patet itaque quod lex iſta Matrem Domini non includit, quæ non ſuſcepto ſemine filium peperit, ſicut prædictum erat per Jeremiam, quia *novum faceret Dominus ſuper terram*. Quæris quod novum? *Mulier*, inquit, *circumdabit virum*. Non ab altero viro virum ſuſcipiet, non humana lege concipiet hominem, ſed intra viſcera intacta & integra virum claudet: ita ſane, ut, intrante & exeunte Domino, juxta alium Prophetam, porta orientalis clauſa jugiter perſeveret.

Matrem Domini non ſa ... legi purificationis obnoxiam. *Jer. 31. 22.* *Ezech. 44. 2.*

2 Putas ergo non poterat moveri animus ejus, & dicere: Quid mihi opus purificatione? Cur abſtineam ab ingreſſu templi, cujus uterus neſciens virum, templum factus eſt Spiritus-ſancti? Cur non ingrediar templum, quæ peperi Dominum templi? Nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum: nimirum cum proles iſta fons puritatis ſit, & purgationem venerit facere delictorum. Quid in me legalis purificet obſervatio, quæ puriſſima facta ſum ipſo partu immaculato? Vere, o beata Virgo, vere non habes cauſam, nec tibi opus eſt purificatione. Sed numquid filio tuo opus erat circumciſione? Eſto, inter mulieres tamquam una earum: nam & filius tuus ſic eſt in numero puerorum. Circumcidi voluit: & non multo magis velit offerri? Offer filium tuum, Virgo ſacrata, & benedictum fructum ventris tui Domino repræſenta. Offer ad noſtram omnium reconciliationem hoſtiam ſanctam, Deo placentem. Omnino acceptabit Deus Pater oblationem novam & pretioſiſſimam hoſtiam, de qua ipſe ait: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Sed oblatio iſta, Fratres, ſatis delicata videtur, ubi tantum ſiſtitur Domino, redimitur avibus, & illico reportatur. Veniet, quando non in templo offeretur, nec inter brachia Simeonis, ſed extra civitatem inter brachia crucis. Veniet, quando non redimetur alieno, ſed alios redimet ſanguine proprio, quia redemptionem cum miſit Deus Pater populo ſuo. Illud erit ſacrificium veſpertinum; iſtud eſt matutinum. Iſtud quidem jucundius, ſed illud plenius. Iſtud enim tempore nativitatis, illud jam in plenitudine ætatis. De utroque tamen potes accipere quod Propheta prædixit: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*. Nam & modo oblatus eſt, non quia opus habuit, non quia ſub Legis edicto fuit, ſed quia ipſe voluit; & in cruce nihilo minus oblatus eſt, non quia meruit, non quia Judæus potuit, ſed quia ipſe voluit. Voluntarie ſacrificabo tibi, Domine, quia voluntarie oblatus es pro mea ſalute, non pro tua neceſſitate.

Mat. 3. 17. *Oblationis hodiernæ & oblationis in cruce collatio.* *Iſ. 53. 7.*

3 Sed quid, Fratres, nos offerimus, aut quid retribuimus illi pro omnibus quæ retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit hoſtiam pretioſiorem quam habuit, nimirum qua pretioſior eſſe non potuit: & nos ergo faciamus quod poſſumus, optimum quod habemus offerentes illi, quod ſumus utique noſmetipſi. Ille ſeipſum obtulit: tu quis es, qui teipſum offerre cunctaris? Quis mihi tribuat, ut oblationem meam dignetur majeſtas tanta ſuſcipere? Duo minuta habeo, Domine, corpus, & animam dico: utinam hæc tibi perfecte poſſim in ſacrificium laudis offerre! Bonum enim mihi, longeque glorioſius atque utilius eſt, ut tibi magis offerar, quam ut deſerar mihi ipſi. Nam ad me ipſum anima mea conturbatur, in te vero exultabit ſpiritus meus, ſi tibi veraciter offeratur. Fratres, morituro Domino Judæus mortuas hoſtias offerebat: ſed jam nunc: *Vivo ego, dicit Dominus; nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat*. Non vult Dominus mortem meam; & non libenter offero illi vitam meam? Hæc eſt enim hoſtia placabilis, Deo placens hoſtia, hoſtia viva. Sed in oblatione illa Domini tres fuiſſe leguntur; & in oblatione noſtra tria nihilo minus a Domino requiruntur. Fuit in oblatione illa Joſeph ſponſus Matris Domini, cujus filius putabatur: fuit & ipſa virgo Mater, & puer Jeſus qui offerebatur. Sit ergo & in oblatione noſtra conſtantia virilis, ſit continentia carnis, ſit conſcientia humilis. Sit, inquam, in propoſito perſeverandi animus virilis, ſit in continentia caſtitas virginalis, ſit in conſcientia ſimplicitas & humilitas puerilis. Amen.

Offerre Deo nos ipſos debemus. *Ezec. 33. 11.* *Oblationis noſtræ tres conditiones.*

IN NATALI SANCTI VICTORIS [illegible]
Confeſſoris.

a *... Feb.*

SERMO PRIMUS.

1 VIctoris vita * & gloria ſpecialis non tam ad gloriam, quam ad virtutem provocat omnes qui recto ſunt corde. Non recti plane, ſed perverſi eſt animi, ante quærere gloriam, quam exercere virtutem, & velle coronari qui legitime non certaverit: *Vanum eſt vobis*, inquit, *ante lucem ſurgere*. Ita eſt. FRUSTRA ad celſitudinem nititur gloriæ qui prius non claruit virtute. Fruſtra fatuæ virgines ſponſo obviam ſurgunt, quarum lampades extinguuntur: & ideo fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Abſit mihi gloriari niſi in gloria illorum, quibus Propheta congratulans ait: *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in juſtitia tua exaltabuntur*. Et infert: *Quoniam gloria virtutis eorum tu es*. Pulchre non eorum, ſed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim ſine virtute eſt gloria, profecto indebita venit, præpropere affectatur, perniciose captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ eſt. Fallax gloria, & vana

** al. Virtus.* *Pſ. 126. 2.* *Pſal. 88. 16.* *Gloria ſine virtute inanis.*

a [illegible] Monſtr-Romey [illegible] Ka [illegible]

Mart. [illegible] habes ſub finem hujuſce tomi. [illegible]

na eſt pulchritudo, quam illa non parturivit. Sola eſt, cui gloria jure debetur, & ſecure impenditur.

2 Sancto Victori nec virtus, nec gloria deeſt: ſed quemadmodum ambæ res, & quo ordine in homine proceſſerunt, id operæ pretium intueri. Pugnavit fortiter, viriliter ſuperavit: & ſic demum gloria & honore coronatur. Quomodo nempe inglorius remanſiſſet bellator fortis, humilis victor? Quamquam nec in die virtutis ſuæ ſine gloria fuit, ſignis & prodigiis admirandus. Habemus, dilectiſſimi, in vita Victoris, & quod digne miremur, & quod ſalubriter imitemur. Miror vina dediſſe in eremo, non vitem, ſed fontem. Miror & ſtupeo infantem adhuc in utero pavori fuiſſe pavendis dæmoniis, quippe ab ipſis præcognitum, & jam tunc ex nomine deſignatum. Nec vacuum nomen, ubi hoſtium fuga, & extorta confeſſio victoriam conceſſit infantulo. Quis item non miretur furem a dæmone deprehenſum, & rurſum a dæmone mox hominem liberatum? Quis non etiam omni admiratione ſtupendum ducat, carne circumdatum hominem, cœlis patentibus, carnis oculos ſuperno infingere lumini, & videre viſiones Dei; angelico inſuper mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc, atque ſimilia in ſancto homine veneramur, non æmulamur. Merito quidem, quando & ſine ſalutis periculo poſſunt non fieri, & ſine ſalutis periculo nequeunt uſurpari. Tutius ſane æmulanda ſolidiora, quam ſublimiora; & quæ magis virtutem redoleant, gloriam minus.

In ſanctis quædam miranda, quædam imitanda.

S. Victoris nonnulla mirabilia.

3 Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus ſimilari, etſi volumus, non valeamus. Æmulemur in viro ſobrium victum, devotum affectum: æmulemur manſuetudinem ſpiritus, caſtimoniam corporis, oris cuſtodiam, animi puritatem: ponere frenum iræ, & modum linguæ; dormire parcius, orare frequentius, commonere noſmetipſos pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus: diebus jungere noctes, & divinis laudibus occupare. Æmulemur chariſmata meliora. Diſcamus ab ipſo, quod mitis & humilis corde fuit. Æmulemur, inquam, quod extitit liberalis in pauperes, jucundus ad hoſpites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma eſt cui imprimamur, in miraculis gloria a qua reprimamur. Illa lætificent, iſta ædificent; moneant illa, iſta promoveant. Epulemur, dilectiſſimi, ad menſam divitis vocati, menſam abundantem panibus, deliciis cumulatam. Annon dives qui exemplis nos reficit, protegit meritis, lætificat ſignis? Dives plane, in cujus hodie convivio ſolemni Angeli & homines pariter congregantur: hi ut reficiantur, illi ut delicientur; iſti ut proficiant, illi ut gaudeant. Cujus vita repleta bonis, quid niſi menſa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur, ſed ut tollat quiſque quod ſibi expedire & convenire videbit.

Sancti potius in moribus, quam in mirabilibus æmulandi.

4 Et ego quidem conſilio ſalubriori diligenter conſidero quæ mihi apponuntur. Cautum eſt mihi eligere mea, & aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum: ne ſi attentavero quod deſuper non accepi, perdam merito & quod videor accepiſſe. Non levo cum illo oculos ad rimanda ſecreta cœleſtia, ne oppreſſus a gloria confuſus reſiliam, ſero confugiens ad conſilium Sapientis, qui ait: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris.* Infertur menſis vinum novum aquarum rubentium: non tango, quia non mihi appoſitum ſcio, qui ſimiliter elementa mutare, naturas innovare non valeo. Cerno item in menſa Victoris Angelos illum audiſſe canentes. Numquid videbo & ego mihi ſupernos exhiberi cantores, aut certe citharœdos illos de Apocalypſi coram me citharizare in citharis ſuis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore vivens, vinctum in corpore ſolvit corpore jam ſolutus. Cibi ſunt, ſed non mei; equidem jucundi & ſapidi; ſed non tangit illos anima mea, quoniam non eſt inopi mihi unde ſufficiam talia redhibere. At ſi diligenter conſidero, ecce præ oculis in menſa Sancti, cenſura judicii, diſciplinæ vigor, ſanctitatis ſpeculum, vitæ forma, virtutis inſigne. Hæc a me & abſque præſumptione ſumuntur, & ſalubriter inſumuntur: & ſi diſſimulo, diſtricte repoſcuntur.

Sanctorum vita, quaſi menſa plena ferculis.

Eccli. 3. 22.

Apoc. 14. 2.

5 Audi adhuc quænam mihi jure appoſita putem. Si panem doloris & vinum compunctionis de divitis menſa obtuleris, tollo ſecurus qui ſum pauper & inops. Erunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, & poculum meum cum fletu miſcebo. Pars mea hæc, qui dolenda commiſi. Nec me tamen pigebit, ut æſtimo, cibi hujus; quoniam qui appoſuit ſcientiam, addidit & dolorem. Sed & ſi temperantiæ, ſi juſtitiæ, ſi prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter ſumo, ſciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc a me repetitum iri non dubito. Numquid ſigna & prodigia exigenda a nobis ſunt, ut ea diviti viciſſim præparemus? Fratres, vaſa ſunt in honorem illi qui nos invitavit, non cibi pauperum. Tu ergo, qui invitatus es, diligenter conſidera quid tibi ille, quid ſibimet appoſuerit. Non enim quicquid in menſa apponitur, tibi apponitur. Quid, ſi in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi, ſed potus apponitur: ſume potum, & pone aurum. Ergo EXEMPLA bonorum operum & rectitudinem morum Paterfamilias communicat ita domeſticis, ut prærogativam ſibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis ille glorificandus eſt, cujus eſt munus ſancte vivere, cujus virtus ſigna facere, qui in Trinitate perfecta vivit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſ. 41. 4.

Pſal. 101. 10.

Virtutes a nobis, non prodigia exigenda.

IN NATALI S. VICTORIS CONFESS.

SERMO SECUNDUS.

1 GAudete in Domino, dilectiſſimi, qui inter continua ſuæ pietatis beneficia induſſit hominem mundo, cujus multi ſalvarentur exemplo. Iterum dico, gaudete, quod factus de medio appropiavit Deo, ut multo plures ejus interceſſione ſalventur. Habet ex hominibus, cui hominum peccata donet miſericors & miſerator Dominus; habet tempus & locum intercedendi pius & miſericors advocatus: equidem locum quietum & tempus feriatum. In terris viſus eſt, ut eſſet exemplo: in cœlum levatus eſt, ut ſit patrocinio. Hic informat ad vitam, illic invitat ad gloriam. Factus eſt mediator ad regnum qui fuit incitator ad opus. Bonus mediator, qui ſibi jam poſtulans nihil, totum in nos transferre deſiderat; & ſupplicantis affectum, & ſupplicationis fructum. Quid enim quærat ſibi, qui nullius eget? Dominus conſervat eum, & vivificat eum, & beatum facit eum in gloria: nihil illi deerit in loco paſcuæ collocato. Hæc dies glorioſæ migrationis ejus, dies lætitiæ cordis ejus: exultemus & lætemur in ea. Introivit in potentias Domini; gaudeamus, quia nunc potentior ad ſalvandum.

Sancti in terris nos informant ad vitam, in cœlis invitant ad gloriam.

2 Hodie Victor, poſito corpore, quo ſolo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, tanto alacrior, quanto expeditior, penetravit in ſancta, ſimilis factus in gloria Sanctorum. Hodie de noviſſimo & humili loco, quem ſibi ex conſilio Salvatoris elegerat, ipſo ſummo Patre-familias evocante, verus amicus aſcendit ſuperius, & eſt illi gloria coram ſimul diſcumbentibus. Hodie deſpecto mundo, & mundi principe triumphato, ſupra mundum vere Victor aſcendit, accipiens de manu Domini coronam victoriæ. Aſcendit autem cum immenſa ſupellectili meritorum, clarus triumphis, miraculis glorioſus. Pauſat miles emeritus, & poſt labores ſudoreſque ſacræ peractæ militiæ, locatur feliciter, coronatur ſublimiter. Anima ejus in bonis demorabitur. Quæris ubi? cum Abraham, Iſaac, & Jacob in regno cœlorum. Ita cum talibus & tali in loco ſibi ſedet: ſedet excelſa & fulgida, ſedet lætabunda & laudans: ſedet delicata & ornata monilibus ſuis, ſtipata malis, fulcita floribus; ſedet, inquam, ſibi vacua curis, deliciis affluens, abundans otii & quietis ad vacandum ſapientiæ. Quæ ſedit, & flevit ſuper flumina Babylonis, ſedet modo ad fontem vitæ, & converſatio illi ſecus torrentem voluptatis, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Invenit ſibi fontem hortorum, puteum aquarum viventium, & cum Samaritana potatur aqua ſapientiæ ſalutaris, ut non ſitiat in æternum. Datur illi de fructu manuum ſuarum, & laudant eam in portis opera ejus, & gloriatur teſtimonio conſcientiæ; conſcientiæ dico ſuæ, non alterius. Sedet media Angelorum, digna plane eorum conſortio quorum deſiderio flagrat, puritate nitet, caſtimonia decoratur. Sedet inter Apoſtolos vir apoſtolicæ gratiæ; nec eſt quod ſe abſcondat a cuneo Prophetarum, qui quem illi prædixerunt, glorificavit, & portavit in corpore ſuo. Neque ſe putat a victorioſis Martyrum choris Victor noſter arcendum, qui duro & diuturno martyrio viventem ſui corporis hoſtiam immolavit.

Animæ in cœlis conditæ elogia.

3 Sed & veteranus miles, debita jam ſuavitate & ſecuritate quietus: ſecurus quidem ſibi, ſed noſtri ſollicitus. Non enim cum putredine carnis ſimul ſe exuit viſceribus pietatis; nec ſibi ſic induit ſtolam gloriæ, ut noſtræ pariter miſeriæ, ſuæque ipſius miſericordiæ oblivionem indueret. Non eſt terra oblivionis, quam anima Victoris inhabitat: non terra laboris, ut occupetur in ea: non denique terra, ſed cœlum eſt. Numquid cœleſtis habitatio animas quas admittit indurat, aut memoria privat, aut ſpoliat pietate? Fratres, latitudo cœli dilatat corda, non arctat;

Sancti in cœlis ſecuri de ſe, at pro nobis ſolliciti.

TOM. III.

ctat: exhilarat mentes, non alienat: affectiones non contrahit, ſed extendit. In lumine Dei ſerenatur memoria, non obſcuratur: in lumine Dei diſcitur quod neſcitur, non quod ſcitur dediſcitur. Superni ſpiritus illi, qui ab initio cœlos inhabitant, numquid, quia incolunt cœlos, deſpiciunt terras, & non magis eas viſitant & frequentant? Numquid quod ſemper vident faciem Patris, miniſterium evacuat pietatis! Omnes

Heb. 1. 14.

nihilo minus adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Quid ergo? Diſcurrunt Angeli, & ſuccurrunt hominibus; & qui ex nobis ſunt, neſciunt nos, nec norunt jam compati, in quibus paſſi ſunt & ipſi? Qui dolores neſciunt, ſentiunt tamen noſtros, & qui venerunt de magna tribulatione, non recognoſcunt jam in quo fuerunt? Scio qui dixit: *Me expectant juſti, donec retribuas mihi*. Juſtus eſt Victor, etiam expectans noſtram procul dubio retributionem. Non eſt ille pincerna Pharaonis, qui inventam gratiam retinuit ſibi, prophetæ ſui pariter & captivi minime recordatus. Miniſter Chriſti eſt, Chriſtum ſequitur. Non eſt ille oblitus ſuæ promiſſionis, nec ſocio paſſionis regni conſortium denegavit. Non eſt diſcipulus contra Magiſtrum: non poteſt Victor quicquam facere, niſi quod viderit Magiſtrum facientem. Opera quæ ille fecit, & iſte fecit ſimiliter.

Sancti nobis compatiuntur.

Pſal. 141. 8.

Gen. 40. 23.

4 Jam cœlos ingreſſus, quos & ante apertos beatis oculis ſuſpiciebat, vere nunc revelata facie ſpeculatus gloriam Dei, abſorptus quidem, ſed non oblitus clamorem pauperum. Beata viſio, qua in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu. Parvulus ad pugnam, magnus ad victoriam, matris viſcera necdum exiens, & jam ejiciens dæmonia, cum incremento virtutum ac meritorum Victor vivens inter peccatores translatus eſt. O virum præcipuæ ſanctitatis! qui ante ſanctus, quam natus; ante opere, quam nomine Victor. Adhuc utero clauſus jam de hoſte triumphavit. O venerandam etiam ipſis Angelis ſanctitatem! quam pari ſtudio, etſi diſpari voluntate, & mali fugitant, & frequentant boni. Nec facile dixerim quid virum adſtruat ſanctiorem, horum favor, aut pavor illorum. Corpore denique terras, mente cœlos inhabitans, aliquando familiarius aliquid nuntiantes, aliquando ineffabili cantus ſuavitate plauſibiles ſupernorum voces ſpirituum audiebat. Vere anima tua, Victor, una ex gemmis quæ tibi in cruce apparuerunt. Vere infixa cruci, cum divinæ inſerta gloriæ, eamdem ſibi claritatis imaginem induit, quam invenit. Vincenti expandit gremium ſuum, qui pugnanti dederat ſpiritum ſuum. O victrix anima, quæ ſicut paſſer tranſvolans, mundi laqueos evaſiſti! reſpice ad incautas animas intricatas illis, periclitantes in illis, ut tuo patrocinio eruamur.

Victor Angelis familiaris, dæmonibus terribilis.

5 O miles emerite, qui chriſtianæ militiæ duris laboribus angelicæ felicitatis requiem commutaſti! reſpice ad imbelles, & imbecilles commilitones tuos, qui inter hoſtiles gladios & ſpirituales nequitias tuis laudibus occupamur. O Victor inclyte, qui & de terra, & de cœlo glorioſiſſime triumphaſti, illius gloriam nobiliter ſuperbus deſpiciens, & hujus regna pie violentus diripiens! reſpice de cœlo ad vinctos terræ, ut hæc ſit tuorum conſummatio triumphorum, ſi & nobis demum viciſſe te ſentiamus. Nam ſi ex re nomen tibi, perfecta veritas nominis ex noſtra liberatione conſiſtitur. Et certe deeſt interpretationi, quamdiu nos, qui tui ſumus, minime liberamur. Quam pium, quam dulce, quam ſuave, o Victor, in hoc loco afflictionis, & in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari! Nomen tuum & memoriale tuum favus diſtillans in labiis captivorum; mel & lac ſub lingua eorum, qui tui memoria delectantur. Eja ergo fortis Athleta, dulcis patrone, advocate fidelis, exurge in adjutorium nobis: ut & nos de noſtra ereptione gaudeamus, & tu de plena victoria glorieris. Omnipotens Pater, peccavimus tibi, facti filii alieni: ſed appropiavimus in Victore, qui dum vicit cupiditatem ſuam, vincat & iram tuam, nos quoque in gratiam potenter reſtituat. O victor Jeſu, te in noſtro Victore laudamus, quia te in illo viciſſe cognoſcimus. Da ei, piiſſime Jeſu, ſic de ſua in te victoria gloriari, ut non ſubeat oblivio noſtri. Fili Dei, immitte ei noſtri ſemper in conſpectu tuo memorem eſſe, noſtram in tuo tremendo judicio ſuſcipere & agere cauſam, qui cum Patre & Spiritu-Sancto vivis & regnas Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Oratio ad S. Victorem.

IN NATALI S. BENEDICTI ABBATIS.

XXI. Mart.

SERMO.

1 Convenientibus vobis in unum ad audiendum verbum ſalutis, magnus mihi timor eſt, Fratres mei, ne quis forte minus digne illud recipiat, & non ſicut recipiendum eſt verbum Dei. Scio enim terram, quæ ſæpius ſupervenientem in ſe receperit imbrem, ſi fructum non fecerit, reprobam fore, & proximam maledicto. Et ego utique, ſi poſſem, benedictiones vobis dare mallem, & non maledictiones. Immo vero ipſam benedictionem cœleſtis utique Patris noſtri, non meam, (quam tamen, ipſo quidem dignante, accipitis per os meum) opto vobis benedictionem manere ſemper, nec in maledictionem poſſe mutari.

Hebr. 6.

2 Celebramus hodie magiſtri noſtri glorioſi Benedicti natale: pro eo vobis & de eo ſolemnis ex more ſermo debetur [a]. Cujus dulciſſimum nomen cum omni vobis jucunditate amplectendum eſt & honorandum; quoniam ipſe dux noſter, ipſe magiſter & legifer noſter eſt. Delector quidem & ego in ipſius memoria, licet non ſine rubore beati hujus Patris nomen audeam memorare. Eſt enim mihi de ipſius imitatione vobiſcum ſæculi abrenuntiatio, & monaſticæ profeſſio diſciplinæ: ſed ſingulariter ſine vobis cum eo participo nomen Abbatis. Abbas fuit, & ego. O Abbas, & Abbas! Nomen unum, ſed in altero ſola magni nominis umbra. Miniſterium unum, ſed, heu me! quam diſſimiles miniſtri, quantum miniſtratio ipſa diſſimilis! Væ mihi, ſi tam longe a te futuro, o beate Benedicte, in futuro, quam a tuæ veſtigiis ſanctitatis longe eſſe reperior in præſenti. Sed non mihi hæc apud vos perorare neceſſe eſt. Scio quod ſcientibus me loquar; tantum peto, ut pudorem hunc, & hunc timorem meum fraterna compaſſione levetis.

Bernardi modeſtia.

3 Quando tamen omnino diſpenſatio mihi credita eſt, etſi non habeo apud me quod vobis apponam, quæram a beato Benedicto tres panes, quibus vos paſcam. Reficiat vos ſanctitas ejus, juſtitia ejus, pietas ejus. Recolite, dilectiſſimi, quod non omnes qui in proceſſione Domini fuerunt, ſua illi proſtraverint veſtimenta. In illa, inquam proceſſione, quam annuente Domino in proximo ſumus celebraturi, quando venienti Domino ad paſſionem, & ſedenti ſuper aſellum populi occurrerunt, non omnes veſtimenta ſua proſternebant in via, ſed cædebant aliqui ramos de arboribus. Non erat hoc magnum: quod gratis acceperant, gratis dabant. Verumtamen nec ipſi quidem penitus otioſi fuerunt, ſed nec a proceſſione leguntur excluſi. Fratres mei, pium Chriſti jumentum, qui cum Propheta dicere poteſtis: *Ut jumentum factus ſum apud te & ego ſemper tecum*: vos quibus inſidet Chriſtus, quoniam *anima juſti ſedes eſt ſapientiæ*: & Apoſtolus prædicat *Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam*: ſi non habeo veſtes quas pedibus veſtris proſternam, tentabo vel ramos cædere de arboribus, ut tamen proceſſioni veſtræ parum aliquid non deſit miniſterii mei.

Pſal. 72. 23.

1. Cor. 1. 24.

4 Arbor fuit beatus Benedictus, grandis atque fructifera, tamquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Ubi ſunt decurſus aquarum? Profecto in vallibus; quia inter medium montium pertranſibunt aquæ. Quis enim non videat etiam torrentes montium ardua declinare, & mediam ad humilitatem ſemper divertere vallis? Sic profecto, ſic Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Securus hic fige pedem, quicumque es jumentum Chriſti: ſuper hunc ramum innitere, ſemitam vallis incede. Nimirum in monte ſibi ſedem conſtituit ſerpens antiquus, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retro: propterea vallem magis elige ad ambulandum, vallem elige ad plantandum. Neque enim vel in ſerendis arboribus montana ſolemus eligere, quod frequenter arida ſint & petroſa. In vallibus pinguedo eſt: ibi proficiunt plantæ, ibi plena ſpica, ibi centeſimus oritur fructus, juxta illud: *Et valles abundabunt frumento*. Audis quia ubique vallis laudatur, ubique humilitas prædicatur. Ibi ergo plantare, ubi decurſus aquarum: quia ibi copia gratiæ ſpiritualis: & aquæ quæ ſuper cœlos ſunt, laudant nomen Domini; id eſt, cœleſtes benedictiones faciunt ut laudetur. Stemus in hac, chariſſimi, & plantati ſtemus, ut non areſcamus. Non moveamur quocumque flatu, ſicut ſcriptum eſt: *Si ſpiritus habentis poteſtatem ſuper te irruerit, locum tuum ne deſeras*. Nulla enim tentatio vobis prævalebit, ſi non in magnis & in mira-

Pſal. 1. 3.

B. Benedictus arbori frugiferæ comparatus.

Jacob. 4. 6.

Pſal. 64. 14.

Eccl. 10. 4.

Humilitas ſecurior a. mina.

[a] In codice Majoris-monaſterii multa eſt in conſequentibus verborum varietas, ſed idem ſenſus; & iſta lectio præferenda.

mirabilibus ſuper vos ambuletis, ſed permaneatis radicibus firmis humilitate radicati atque fundati. Sic plantatus ſecus decurſus aquarum ſanctus ille Confeſſor Domini, fructum ſuum dedit in tempore ſuo.

Arborum ſpit cus. ſium diſcrimen.

5 Sunt enim qui fructum non faciunt: ſunt qui faciunt, ſed non ſuum: ſunt qui faciunt ſuum, ſed non in tempore ſuo. Sunt, inquam, arbores infructuoſæ, ut quercus & ulmus, & ſilveſtres aliæ arbores: ſed hujuſmodi nemo plantat in horto ſuo, quia non faciunt fructum: & ſi quem faciunt, non humano eſui aptus eſt, ſed porcino. Tales ſunt filii hujus ſæculi agentes in comeſſationibus & ebrietatibus, in crapula & voracitate, in cubilibus & impudicitiis.

Arbores infructuoſæ.

Hæc namque porcorum cibus ſunt, quos Judæus vetus prohibetur comedere, Chriſtianus ſcilicet, qui his non debet adhærere. Sicut enim caro porcina, cum comeditur, noſtræ adhæret carni, ut jam ſit una caro: ſic tranſgreſſor præcepti Dominici ſpurcos ſibi ſociat ſpiritus, & adhærendo eis unus, cum eis efficitur dæmon.

Deut. 14. 8.

Porci cur Judæis interdicti.

Nam & idcirco in ſacrificiis prohibetur animal illud offerri, quod ſpurcos ſpiritus immundoſque deſignet: qui relicta omni munditia, ſolis ſibi in ſpurcitiis complacentes, vitiorum & criminum ſemper cœno delectantur involvi. Unde & in Evangelio, legio illa maledicta, dum ejiceretur ab homine, tamquam ſimile ſibi animal porcos poſtulat, nec negantur. His fructum ferunt arbores infructuoſæ, ad quarum radices ſecuris poſita jam videtur.

Marc. 5. 12.

Arbores fructuoſæ.

6 Arbores autem quæ fructum faciunt, ſed non ſuum, hypocritæ ſunt, cum Simone Cyrenæo crucem portantes non ſuam: qui religioſa intentione carentes, angariantur, & quæ non amant, amore gloriæ, quam deſiderant, facere compelluntur. Jam in eo quod dicitur, *in tempore ſuo*, arguuntur quidam ante tempus fructificare volentes. Nonne enim & arboribus noſtris, citius quam oporteat pullulantibus, timemus omnino floribus intempeſtivis? Sic ſunt alii qui quorum fructus, quia nimis propere, minus proſpere oriuntur. Hi ſunt, qui initio converſionis ſuæ aliis fructificare continuo velle præſumunt, contra legis decreta arare in primogenito bovis, & ovis primogenita tondere feſtinantes.

Pſ. 1. 3.

Tempore opportuno fructificandum.

Vultis noſſe quam ſollicite id vitaverit ſanctus iſte Magiſter noſter? Et hunc ramum vobis appono; quoniam tribus annis ſoli Deo notus, hominibus manſit incognitus. Fructum quidem multum tulit, ipſi cernitis; ſed in tempore ſuo. Neque enim credebat tempus eſſe fructificandi, quando tanta carnis tentatione gravatus eſt, ut pene caderet, pene diſcederet. Ego enim nec iſtum quidem ramum prætéribo, quoniam etſi hirſutus quodam modo ſpinarum aculeis, quibus ſeipſum Domino Benedictus injecit: tamen utilis eſt omnino; utilis jumento Domini propter foveas tentationum, ne in eas incidat conſentiendo, ſed magis reſiſtat, & viriliter agat, ſuſtineatque Dominum, ne deſperet. Hic ergo fige pedem, Chriſti jumentum, & diſce, quantumcumque acerba tentatio ſæviat, non cedere, nec credere propterea derelictum te eſſe a Domino; ſed memineris ſcriptum eſſe: *Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me.*

S. Benedict. tribus annis latuit.

Pſ. 49. 15.

S. Benedicti tres fructus.

7 Ergo, ut dicere cœperam, non credebat beatus Benedictus tunc eſſe fructificandi tempus, quando adhuc tantis tentationibus urgebatur: ſed venit tempus, & in tempore ſuo fructum dedit. De fructu ejus ſunt illa tria quæ ſuperius tetigi: Sanctitas ejus, Juſtitia ejus, Pietas ejus. Sanctitatem miracula probant, doctrina pietatem, vita juſtitiam. Vides, o jumentum Chriſti, ramos foliis virentes, vernantes floribus, onuſtos fructu. Super iſtos innitere, ut greſſus rectos facias pedibus tuis. Sed quomodo tibi appono ejus miracula? Numquid ut miracula facere velis? Nequaquam, ſed ut miraculis ejus innitaris: videlicet ut confidas, & gaudeas, quod ſub tali poſitus es paſtore; quod tantum meruiſti habere patronum. Omnino enim valde potens eſt in cœlis qui tam potens extitit in terris; ſecundum magnitudinem gratiæ magnitudine gloriæ exaltatus. Nam & juxta radicum quantitatem rami prodire noſcuntur: & quot radicibus arbor innititur, tot ramis, ſicut ajunt, decoratur. Sic ergo, licet non habeamus noſtra, conſolatio magna nobis eſſe debent patroni noſtri miracula. Doctrina vero inſtruit nos, & dirigit greſſus noſtros in viam pacis. Porro vitæ juſtitia omnino roborat & animat nos, ut tanto magis accendamur ad agenda quæ docuit, quanto certi ſumus eum non alia docuiſſe, quam fecerit. SERMO quidem vivus & efficax exemplum operis eſt, plurimum faciens ſuadibile quod dicitur, dum monſtrat factibile quod ſuadetur.

Miracula ſanctorum quorſum nobis proponantur.

Exemplum efficacius docet.

8 In hunc ergo modum Sanctitas confortat, Pietas informat, Juſtitia confirmat. Quantæ enim pietatis fuit, quod non ſolum præſentibus profuit, ſed etiam pro futuris ſollicitus fuit? Non ſolum his, qui tunc erant, fructum tulit hæc arbor, ſed uſque hodie fructus ejus & manet, & creſcit. Dilectus plane Deo & hominibus; cujus non ſola præſentia in benedictione fuit, ſicut ſunt multi dilecti Deo ſoli, quia ſoli Deo jam cogniti; ſed & memoria ejus etiam nunc in benedictione eſt. Nam & uſque hodie in triplicem amoris Domini confeſſionem triplici hoc fructu paſcit Domini gregem. Paſcit vita, paſcit doctrina, paſcit & interceſſione. Per quam inceſſanter adjuti, fructificate & vos, chariſſimi, quoniam in hoc poſiti eſtis, ut eatis, & fructum afferatis. Unde eatis? Utique a vobis ipſis, ſicut ſcriptum eſt: *A voluntatibus tuis avertere.* Nam & de Domino legimus, quia *exiit ſeminare ſemen ſuum.* Ecce, & hic habemus ſemen ſuum, ſicut & prius fructum ſuum. Imitemur & hunc, Fratres, quoniam ad hoc venit, ut formam nobis traderet, & viam demonſtraret.

Paſcit vita, doctrina, interceſſione.

Eccli. 18. 30.
Matt. 13. 3.

9 Fortaſſis & ipſe Dominus arbor eſt, & debemus ab eo quoque ramos accipere, quos veſtris pedibus apponamus: immo non fortaſſe, ſed magis vere arbor & ipſe & planta cœleſtis, ſed in terris plantata, ſicut ſcriptum eſt; *Veritas de terra orta eſt, & juſtitia de cœlo proſpexit.* Ab eo igitur hunc ramum vobis appono, ut ſicut ſe ipſum exinanivit, hoc ipſum ſentiatis in vobis: niſi quod non tam ego appono, quam Apoſtolus, apud quem legiſtis: *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.*

Chriſtus arbor cœleſtica.

Pſ. 84. 12.

Philip. 2. 5.

Et vos itaque, Fratres chariſſimi, exinanite vos, humiliate vos, ſeminate vos, perdite vos. Seminate corpus animale, & reſurget corpus ſpirituale. Perdite animas veſtras, & in vitam æternam ſervabitis eas. Vultis noſſe quomodo id fecerit Apoſtolus ipſe qui docuit: *Sive*, inquit, *mente excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis.* Quid ergo tibi? *Ego*, inquit, *factus ſum tamquam vas perditum.* BENE SEIPSUM PERDIT, qui nihil unquam pro ſe facit: ſed omnis ejus intentio & omne deſiderium tendit ad Dei placitum, & utilitatem fratrum ſuorum. *Infelix* enim *qui ſeminat in carne, quia de carne metet corruptionem.* Alibi vero ſcriptum eſt: *Beati qui ſeminant ſuper omnes aquas.* Sed quomodo ſuper omnes aquas? Forte & ſuper aquas, de quibus legitur: *Et aquæ quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini?* quæ ſunt virtutes angelicæ, & cœleſtes populi. Ita plane: *Quoniam ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.*

Chriſti humilitas imitanda.

2. Cor. 5. 13.
Pſ. 30. 13.

Gal. 6. 8.

Iſa. 32. 20.

Pſ. 148. 4.

1. Cor. 4. 9.

Seminare quid debeamus.

10 Seminemus igitur hominibus exemplum bonum per aperta opera: ſeminemus Angelis gaudium magnum per occulta ſuſpiria, & per cætera hujuſmodi, quæ ſolis eis ſunt nota. Gaudium enim eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Hinc dicebat Apoſtolus: *Providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Nam Deo omnino noti ſumus: ſed *coram Deo* dixit, id eſt, coram eis qui vultui ejus ſemper aſſiſtunt. Ipſis enim maxime placet, cum vos vident occulte orantes, aut ruminantes pſalmum aliquem, aut tale aliquid facientes. Sic ſeminate & vos, ſic fructificate, chariſſimi. Seminate & vos, quia tam multi ante vos ſeminaverunt: fructificate, quia vobis ſeminaverunt. O genus Adam, quam multi ſeminaverunt in te, & quam pretioſum ſemen! quam male peribis, & quam merito, ſi perierit in te tantum ſemen, ſimul & ſeminantium labor! Cui perditioni traderis ab agricola, ſi in te perierint hæc univerſa? Seminavit in terra noſtra tota Trinitas; ſeminaverunt Angeli pariter & Apoſtoli, ſeminaverunt Martyres, & Confeſſores, & Virgines. Seminavit Deus Pater; quoniam eructavit cor ejus Verbum bonum. Dominus enim dedit benignitatem, & terra noſtra dedit fructum ſuum. Seminavit & Filius, ipſe enim eſt qui exiit ſeminare ſemen ſuum. Pater enim non exiit, ſed Filius a Patre proceſſit, & venit in mundum; ut qui prius erat cogitatio pacis in corde Patris, fieret & ipſe pax noſtra in utero Matris. Seminavit & Spiritus-ſanctus, quia & ipſe venit, & apparuerunt diſcipulis diſpertitæ linguæ tamquam ignis. Ita tota Trinitas ſeminavit: Pater ſcilicet pacem de cœlo, Filius veritatem, Spiritus ſanctus charitatem.

2 Cor. 8. 21.

Seminatores myſtici.

1. Deus.

Matth. 13. 3.
Luc. 8. 5.

2. Angeli.

11 Angeli quoque ſeminaverunt, quando cadentibus aliis, ipſi ſteterunt. Dixit enim Lucifer ille, non jam lucifer, ſed tenebrifer & veſperus; *Sedebo in monte teſtamenti, ſimilis ero Altiſſimo.* O impudens, & imprudens! Millia millium miniſtrant ei, & decies centena millia aſſiſtunt; & tu ſedebis! *Cherubim*, ait Propheta, *ſtabant*, & non ſedebant: quid laboraſti,

Iſai. 14. 13.

Dan. 7. 10.

aut

TOM. III.

ut jam ſedeas? Omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus, miſſi in miniſterium, propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis: & tu ſedebis? quid ſeminaſti, ut jam metas? Non eſt tuum, non eſt tuum hoc, ſed quibus paratum eſt a Patre. Quid eis invides? Profecto ipſi ſedebunt: ipſi, inquam, vermiculi terræ judicantes ſedebunt, & tu non modo non ſtabis, ſed judicandus adſtabis. *Neſcitis*, ait Apoſtolus, *quia & Angelos judicabimus?* Ipſi utique qui ibant & flebant, mittentes ſemina ſua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos. Duo manipuli ſunt quos quæris: honoris ſcilicet, & quietis. Seſſionem affectas & altitudinem: ſed non ſic, impie, non ſic: non colliges, quia non ſeminaſti. Qui ſeminaverunt laborem & vilitatem, metent honorem pariter & quietem. Pro confuſione enim ſua duplici & labore * in terra ſua duplicia poſſidebunt. Unde & dicebat quidam: *Vide humilitatem meam, & laborem meum.* Hodie utique audiſtis in Evangelio promittentem Dominum, & dicentem diſcipulis: *Sedebitis ſuper ſedes, judicantes duodecim tribus Iſrael.* Ecce quies ſeſſionis, & honor judicii. Nam & ipſe Dominus ad hæc noluit pervenire, niſi per humilitatem & laborem. Unde & morte turpiſſima condemnatus eſt, interrogatus tormentis, & opprobriis ſaturatus: utique ut inimicus induatur confuſione, ipſe pariter & omnes qui imitantur eum, & prætergrediuntur viam. Ipſe eſt, o inique, ipſe eſt qui ſeſſurus eſt in ſede majeſtatis ſuæ ſimilis Altiſſimo, & coaltiſſimus ei. Hoc utique cogitaverunt Angeli ſancti, qui, cadente maligno, apoſtaſiæ illius non conſenſerunt, nobis relinquentes exemplum, ut quemadmodum ipſi elegerunt miniſtrare, ſic & nos faciamus. Nam etiam qui laborem fugiunt, & honorem captant, illum ſe noverint imitari, qui ſeſſionem altitudinemque quæſivit: & ſi non ſatis terret nos illius culpa, terreat vel vindicta. Omnia enim in contrarium devenerunt, ut formatus ſit ad illudendum ei, & ignis æternus præparatus ſit illi. Ad hæc vitanda prudentiam nobis ſeminaverunt ſancti Angeli qui prius eam, aliis cadentibus, tenuerunt.

1. Cor. 6. 3. Pſal. 125. 6. — Honor & quies quibus reſervata in futuro. — * al. rubore. — *Pſ. 24. 18.* — *Matth. 19. 28.* — Honorum cupidi, & laborum inimici, ſimiles diabolo.

12 Sed & Apoſtoli hanc ipſam ſeminaverunt nobis quando, recedentibus his qui ſapientiam hujus mundi ſequebantur, quæ ſtultitia eſt apud Deum: & prudentiam carnis, quæ mortem operatur, & inimica eſt Deo: ipſi Domino adhæſerunt. Scandalizati enim illi audientes de Sacramento carnis & ſanguinis, ultra non ibant cum eo. Diſcipuli vero interrogati, an & ipſi vellent abire, reſponderunt: *Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Neceſſe habemus, Fratres, hanc prudentiam imitari, quia multi adhuc ambulant cum Jeſu, donec veniatur ad edendam ejus carnem, & bibendum ſanguinem illius, ad communicandum ſcilicet paſſionibus ejus; (hoc enim & verbum illud, & ipſum Sacramentum ſignificat) extunc autem ſcandalizantur & abeunt retro dicentes, quia *durus eſt hic ſermo.* Nos cum Apoſtolis prudentes ſimus, & dicamus: *Domine, ad quem ibimus? Verbum vitæ æternæ habes.* Non diſcedimus a te, vivificabis nos. Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Non ſolus mundus habet delectationem, ſed multo major eſt in verbis tuis. Unde & Propheta ait: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori meo.* Ad quem igitur eamus? Verba vitæ æternæ habes, Domine: & ea ſunt ſupra omnia, quæ mundus habere poteſt. Non ſolum ipſa vita, ſed & promiſſio vitæ æternæ, & expectatio juſtorum, lætitia eſt; & tanta lætitia, ut omne quod concupiſcitur, ei non valeat comparari. Hanc igitur prudentiam nobis Apoſtoli ſancti ſeminaverunt. Martyres vero manifeſtum eſt fortitudinem ſeminaſſe. Porro Confeſſores ſeminaverunt juſtitiam, quam in omni vita ſua ſecuti ſunt. Hoc enim intereſt inter Martyres & Confeſſores, quod inter Petrum ſimul omnia relinquentem, & Abraham ſubſtantiam mundi in bonos uſus expendentem. Sic enim illi conſummati in brevi expleverunt tempora multa: iſti vero longa & multimoda traxere martyria. Virgines ſanctæ planum eſt quia temperantiam ſeminarunt, quæ ſic libidinem calcaverunt.

5. Seminatores Apoſtoli. — *Joann. 6. 69.* — *Ibidem.* — *Deut. 8. 3. & Matth. 4. 4.* — *Pſ. 118. 103.* — 6. Martyres Confeſſores, & Virgines.

IN FESTO ANNUNTIATIONIS.

BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

SERMO PRIMUS. *

De verbis Pſalmi: *Ut inhabitet gloria in terra noſtra.*

1 UT *inhabitet gloria in terra noſtra, miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt. Gloria noſtra hæc eſt*, ait Apoſtolus, *teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Non quidem tale teſtimonium, quale ille ſuperbus Phariſæus habebat, ſeducta & ſeductrice cogitatione teſtimonium perhibens de ſeipſo, & teſtimonium ejus verum non erat; ſed cum Spiritus ipſe teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro. Porro hoc teſtimonium in tribus conſiſtere credo. Neceſſe eſt enim primo omnium credere quod remiſſionem peccatorum habere non poſſis, niſi per indulgentiam Dei; deinde quod nihil prorſus habere queas operis boni, niſi & hoc dederit ipſe; poſtremo quod æternam vitam nullis potes operibus promereri, niſi gratis tibi detur & illa. Quis enim poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſolus eſt mundus? Utique quod factum eſt, non poteſt non fieri; ipſo tamen non imputante, erit quaſi non fuerit. Quod Propheta quoque conſiderans ait: *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.* De operibus vero bonis certum omnino eſt, quod nemo hæc habeat a ſeipſo. Nam, ſi ſtare non potuit humana natura adhuc integra, quanto minus poterit per ſeipſam reſurgere jam corrupta? Certum eſt ad ſuam originem univerſa, quantum in eis eſt, tendere, & in eam ſemper eſſe partem procliviora. Sic & nos, qui de nihilo creati ſumus, conſtat quia ſi nobis ipſis relinquimur, in peccatum ſemper, quod nihil eſt, declinamus.

Pſal. 84. 11. — *2. Cor. 1. 12. Luc. 18. 11.* — Conſcientiæ teſtimonium in tribus. — *Job 14. 4.* — *Pſ. 31. 2.* — Homo ſibi relictus continuo tendit in nihilum.

2 Jam vero de æterna vita ſcimus, quia non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam nec ſi unus omnes ſuſtineat. Neque enim talia ſunt hominum merita, ut propterea vita æterna debeatur ex jure, aut Deus injuriam aliquam faceret, niſi eam donaret. Nam ut taceam quod merita omnia dona Dei ſunt, & ita homo magis propter ipſa Deo debitor eſt, quam Deus homini: quid ſunt merita omnia ad tantam gloriam? Denique quis melior eſt Propheta, cui Dominus ipſe tam inſigne teſtimonium perhibet, dicens: *Virum inveni ſecundum cor meum?* Verumtamen & ipſe neceſſe habuit dicere Deo: *Non intres in judicium cum ſervo tuo, Domine.* Nemo itaque ſe ſeducat: quia, ſi bene cogitare * voluerit, inveniet procul dubio, quod nec cum decem millibus poſſit occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad ſe.

Merita noſtra ſunt Dei dona. — *1. Reg. 13. 14. Act. 13. 22. Pſal. 142. 2.* — * al. computare. *Luc. 14. 31.*

3 Verum hæc, quæ nunc diximus, non omnino ſufficiunt, ſed magis initium quoddam & velut fundamentum fidei ſunt habenda. Ideoque ſi credis peccata tua non poſſe deleri, niſi ab eo cui ſoli peccaſti, & in quem peccatum non cadit, bene facis ſed adde adhuc ut & hoc credas, quia per ipſum tibi peccata donantur. Hoc eſt teſtimonum quod perhibet in corde tuo Spiritus-ſanctus, dicens: Dimiſſa ſunt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apoſtolus, gratis juſtificari hominem per fidem. Ita de meritis quoque ſi credis non poſſe haberi, niſi per ipſum, non ſufficit, donec tibi perhibeat teſtimonium Spiritus veritatis, quia habes ea per illum. Sic & de vita æterna habeas neceſſe eſt teſtimonium Spiritus, quod ad eam divino ſis munere perventurus. Ipſe enim peccata condonat, ipſe donat merita, & præmia nihilominus ipſe redonat.

Rom. 3. 28.

4 Porro teſtimonia iſta credibilia mihi facta ſunt nimis. Nam de remiſſione quidem peccatorum validiſſimum teneo argumentum, Dominicam paſſionem. Vox ſiquidem ſanguinis ejus invaluit multo plus, quam vox ſanguinis Abel clamans in cordibus electorum remiſſionem omnium peccatorum. *Traditus eſt enim propter peccata noſtra*: nec dubium, quin potentior & efficacior ſit mors illius in bonum, quam peccata noſtra in malum. De bonis autem operibus argumentum nihilominus efficax mihi eſt reſurrectio ejus quia *reſurrexit propter juſtificationem noſtram.* Porro de ſpe præmiorum teſtimonium ejus eſt aſcenſio, quia aſcendit propter glorificationem noſtram. Hæc tria in Pſalmis habes, dicente Propheta: *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.* Et alibi *Beatus vir cujus eſt auxilium abs te.* Item alibi: *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, habitabit in atriis tuis.* Hæc eſt gloria vera, gloria inhabitans: quia ab eo eſt, qui per fidem

Paſſioni Chriſti tribuitur remiſſio peccatorum. — *Rom. 4. 25.* — Reſurrectioni juſtificatio. — *Ibid.* Aſcenſioni glorificatio. — *Pſal. 31. 2. Pſ. 83. 6. Pſal. 64. 5.*

* In codice Fuienſi tertius, & qui hic tertius eſt ſecundus, tertius vero ex noſtris ibidem primus.

by Google

dem habitat in cordibus noſtris. Filii vero Adam gloriam quæ ab invicem eſt quærentes, gloriam quæ a ſolo Deo eſt non volebant: & ſic gloriam extrinſecus fluentem ſectantes, habebant gloriam, non in ſemetipſis, ſed magis in aliis.

Vera & inhabitans gloria unde homini contingat.

5 Vis noſſe unde ſit homini inhabitans gloria? Dico breviter, quoniam ad myſtica feſtinat intentio. Nam & ea ſola propoſueram in verbis illis propheticis diligentius veſtigare; ſed reflexit ad moralia, occurrens prima fronte apoſtolicus ſermo de interna gloria & teſtimonio conſcientiæ. Sic ergo inhabitat hæc gloria etiam hic in terra noſtra, ſi miſericordia & veritas obviaverint ſibi, & ſeſe juſtitia & pax oſculentur. Prævenienti ſiquidem miſericordiæ veritas noſtræ confeſſionis *occurrat neceſſe eſt, ac de cætero ſanctimoniam ſectemur & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. Ubi enim compungitur quis, jam tunc eum miſericordia prævenit: ſed nequaquam ingredietur, donec ei veritas confeſſionis occurrat. *Peccavi Domino*, ait ipſe David ad Natham prophetam, cum de adulterio & homicidio argueretur. *Et tranſtulit Dominus peccatum tuum a te*, ait Propheta. Nimirum miſericordia & veritas obviaverunt ſibi. Et hoc quidem, ut declines a malo. Jam vero ut facias bonum, in tympano & choro tibi pſallendum eſt, ut ipſa mortificatio carnis tuæ, & pœnitentiæ fructus, ac juſtitiæ opera in unitate & concordia fiant: (quoniam unitas ſpiritus, vinculum eſt perfectionis) neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinaveris. Sunt enim quorum dextera eſt dextera iniquitatis. Phariſæus ille, cujus ſupra meminimus, non erat ſicut cæteri hominum: ſed ipſe ſibi (ut diximus) teſtimonium perhibuit, ſed non verum. Sane quiſquis ille eſt, in quo miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt, ſecure glorietur: ſed glorietur in eo qui ſibi teſtimonium perhibet, in ſpiritu utique veritatis.

** al. converſionis.* — *2 Reg. 12. 13.* — *Luc. 18. 2.*

6 *Ut inhabitet gloria in terra noſtra; miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt.* Si gloria patris filius ſapiens, cum ſit Sapientia ipſa ſapientior nemo; liquet profecto gloriam Patris Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam eſſe. Quia ergo multifarie, multiſque modis de eo prædictum fuerat in Prophetis, quod in terris videndus eſſet, & inter homines converſaturus; quonam modo id factum ſit, & impleta quæ de eo per os omnium Prophetarum prædicta fuerant, habitaverit gloria in terra noſtra, Pſalmiſta indicat his verbis; ac ſi manifeſtius dicat: Ut Verbum caro fieret, & habitaret in nobis, *miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt.* Magnum ſacramentum, Fratres, & diligentius peſcrutandum, niſi & intellectus myſterio, & ipſi quoque intellectui verba deeſſent. Dico tamen utcumque modicum id quod ſentio, ſi forte vel occaſionem dediſſe videar ſapienti. Videre mihi videor, dilectiſſimi, quatuor virtutibus his amictum primum hominem ab ipſo ſuæ creationis exordio, & (ut Propheta meminit) veſtimento ſalutis indutum. Eſt enim in his quatuor ſalutis integritas, nec ſine his omnibus poteſt conſtare ſalus; præſertim cum nec poſſint eſſe virtutes, ſi ab invicem ſeparentur. Acceperat ergo homo miſericordiam, cuſtodem ſcilicet atque pediſſequam, ut ipſa præveniret, ipſa & ſequeretur eum; ipſa quoque protegeret, & conſervaret ubique. Vides qualem nutritium contulit parvulo ſuo Deus, qualem dedit pediſſequam homini recens orto. Sed erat illi neceſſarius etiam eruditor, tamquam ingenuæ & rationabili creaturæ, ut non ſicut jumentum aliquod cuſtodiretur, ſed tamquam parvulus educaretur. Cui ſane magiſterio nemo poterat aptior inveniri, quam Veritas ipſa, quæ eum in agnitionem ſummæ perduceret aliquando Veritatis. Interim vero ne ſapiens inveniretur ut malum faceret, eſſetque peccatum ei tamquam ſcienti bonum, & minime facienti; Juſtitiam quoque, qua regeretur, accepit. Adhuc autem & Pacem, qua foveretur, & delectaretur, addidit manus benigniſſima Creatoris: pacem utique duplicem, ut nec intus pugnæ, nec foris timores; id eſt, nec caro concupiſceret adverſus ſpiritum, nec eſſet ei creatura ulla formidini. Nam & beſtiis omnibus libere impoſuit nomina, & ſerpens ipſe, quod violentia non præſumpſit, fraude magis eum aggreſſus eſt. Quid huic deerat, quem miſericordia cuſtodiebat, docebat veritas, regebat juſtitia, pax fovebat?

Hebr. 1. 1. — *Pſ. 84. 11.* — *Homo ab inſtanti ipſo creationis quatuor virtutibus inſtructus.* — *Iſai. 61. 10.* — *1. Miſericordia.* — *2. Veritate.* — *3. Juſtitia.* — *4. Pace.*

7 Sed heu! homo iſte ad multam perniciem, & inſipientiam ſibi, deſcendit de Hieruſalem in Jerico: ſiquidem incidit in latrones, a quibus & ante omnia legitur deſpoliatus. Annon deſpoliatus, qui Domino veniente, nudum ſe eſſe conqueritur? Nec vero poterat reveſtiri, vel ablata ſibi recipere veſtimenta, niſi Chriſtus amitteret ſua. Sicut enim vivificari in anima niſi interveniente corporali morte Chriſti, non potuit; ita nec reveſtiri ſine ejus deſpoliatione. Et vide, ſi non propter has quatuor partes veſtimenti, quod amiſerat primus & vetus homo, in totidem quoque diviſa ſunt ſecundi & novi hominis veſtimenta. An forte quæris & tunicam inconſutilem, quæ non dividitur, ſed forte provenit? Ego divinam arbitror eſſe imaginem, quæ nimirum non aſſumpta, ſed inſita atque ipſi impreſſa naturæ, dividi ſcindique non poteſt. Ad imaginem nempe & ſimilitudinem Dei factus eſt homo, in imagine arbitrii libertatem, virtutes habens in ſimilitudine. Et ſimilitudo quidem periit, veruntamen in imagine pertranſit homo. Imago ſiquidem in gehenna ipſa uri poterit, non exuri; ardere, ſed non deleri. Hæc ergo non ſcinditur, ſed forte provenit. Et quocumque perveniat anima, ſimul & ipſa ibi erit. Nam ſimilitudo non ſic: ſed aut manet in bono, aut, ſi peccaverit anima, mutatur miſerabiliter, jumentis inſipientibus ſimilata.

Luc. 10. 30. Homo per peccatum eſt ſpoliatus, nudus factus. — *Imagine ſciſſa.*

8 Sed quia ſpoliatum virtutibus quatuor hominem diximus, quonam modo ſingulis ſit ſpoliatus, congruum eſt ut dicamus. Perdidit homo juſtitiam, cum Eva ſerpentis, Adam mulieris voci obedivit potius, quam divinæ. Erat tamen reſiduum aliquid, quod apprehendere poſſent, idque Dominus ſuo illo ſcrutinio innuebat: ſed abjecerunt etiam illud, converſi in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Prior enim juſtitię portio non peccare, ſecunda per pęnitentiam damnare peccatum. Perdidit & miſericordiam, cum ſic exarſit Eva in concupiſcentia ſua, ut nec ſibi, nec viro, nec filiis parceret naſcituris, ſimul omnes terribili maledicto & neceſſitati mortis addicens. Adam quoque indignationi divinæ mulierem, pro qua peccaverat, objecit, quaſi poſt tergum ejus volens declinare ſagittam. *Vidit enim mulier lignum quod eſſet pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave*, & a ſerpente audierat tamquam deos ſe futuros. Funiculus triplex difficile rumpitur, curioſitatis, voluptatis, & vanitatis. Hæc ſola mundus habet, concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. His abſtracta & illecta, miſericordiam omnem crudelis mater abjecit. Sic & Adam, qui mulieri male miſertus eſt, ut cum ea peccaret, bene noluit miſereri*, ut pęnam ſuſtineret pro ea. Privata eſt etiam mulier veritate, primo quidem male detorquens quod audierat: *Morte morieris*; & dicens: *Ne forte moriamur*; demum ſerpenti credens, penitus abneganti & dicenti: *Nequaquam moriemini*. Privatus eſt & Adam veritate, ubi eam confiteri erubuit, folia, hoc eſt, excuſationum operimenta, prætendens. Siquidem ipſa dicit: *Qui erubuerit me coram hominibus, erubeſcam & ego eum coram Patre meo.* Pacem quoque protinus amiſerunt, quia non eſt pax impiis, dicit Dominus. Nonne enim contrariam legem invenerant in membris ſuis, quos de novo pudere cœperat nuditatis? *Timui ego*, inquit, *eo quod nudus eſſem.* Non ſic miſer, non ſic paulo ante timebas: non quærebas folia, licet corpore nudus, ſicut & modo.

Quomodo ſpoliatus prædictis virtutibus. — *Juſtitię duę partes.* — *Gen. 3. 6.* — *Evæ peccatum triplex.* — ** al. aut pęnam ſuſtinere.* — *Gen. 3. 4.* — *Luc. 9. 26.* — *Gen. 3. 10.*

9 Ex hoc ſane (ut Prophetæ ipſius parabolam proſequamur, qui ſibi obviaſſe eas, & reconciliatas in oſculo memoravit) gravis quædam inter virtutes videtur orta contentio. Siquidem veritas & juſtitia miſerum affligebant: pax & miſericordia, zeli hujus expertes judicabant magis eſſe parcendum. Sunt etenim collectaneæ hæ duæ ſibi, quemadmodum & priores. Unde & factum eſt, ut perſeverantibus illis in ultione, & prævaricatorem hinc inde cædentibus, & præſentes moleſtias futuri cumulantibus comminatione ſupplicii, iſtæ ſecederent in cor Patris, redeuntes ad Dominum qui illas dedit. Solus ſiquidem ipſe, cogitabat cogitationes pacis, cum afflictionis plena omnia viderentur. Siquidem non ceſſabat pax, non ei miſericordia dabat ſilentium, ſed pio quodam ſuſurro paterna pulſantes viſcera loquebantur: *Numquid in æternum projiciet Deus, aut non apponet ut complacitior ſit adhuc? Numquid obliviſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas?* Et quamvis diu multumque viſus ſit diſſimulare Pater miſerationum, ut interim ſatisfaceret zelo juſtitiæ & veritatis: non tamen infructuoſa fuit ſupplicantium importunitas, ſed exaudita eſt in tempore opportuno.

Virtutum contentio poſt Adæ peccatum coram Deo. — *Pſal. 76. 8.*

10 Forte enim interpellantibus tale dicatur dediſſe reſponſum: Uſquequo preces veſtræ? Debitor ſum & ſororibus veſtris, quas accinctas videtis ad faciendam vindictam in nationibus, juſtitiæ & veritati. Vocentur, veniant, & ſuper hoc verbo pariter conferamus. Feſtinant ergo legati cœleſtes, & ut viderunt miſeriam hominum & crudelem plagam, ut Profeta loqui-

TOM. III. Iſai. 33. 7.

quitur: *Angeli pacis amare flebant*. Qui enim fidelius quærerent aut rogarent quæ ad pacem ſunt, quam Angeli pacis? Sane ex deliberatione communi aſcendit veritas ad conſtitutam diem, ſed aſcendit uſque ad nubes: necdum plane lucida, ſed ſubobſcura & obnubilata adhuc zelo indignationis. Factumque eſt ut legimus in Propheta: *Domine in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes*. Medius autem Pater luminum reſidebat, & utraque pro parte ſua utilius quod habebat loquebatur. Quis putas illi colloquio meruit intereſſe, & indicabit nobis? Quis audivit, & enarrabit? Forte inenarrabilia ſunt, & non licet homini loqui. Summa tamen controverſiæ totius hæc fuiſſe videtur. Eget miſeratione creatura rationalis, ait, Miſericordia, quoniam miſera facta eſt, & miſerabilis valde. Venit tempus miſerendi ejus, quia jam præteriit tempus. E contra Veritas: Oportet, inquit, impleri ſermonem quem locutus es, Domine. Totus moriatur Adam neceſſe eſt cum omnibus qui in eo erant, qua die vetitum pomum in prævaricatione guſtavit. Ut quid ergo, ait Miſericordia, ut quid me genuiſti, Pater, citius perituram? Scit enim Veritas ipſa, quoniam miſericordia tua perit, & nulla eſt, ſi non aliquando miſerearis. Similiter autem e contrario & illa loquebatur: Quis enim neſciat, quod ſi prædictam ſibi prævaricator ſententiam mortis evaſerit, peribit, nec permanebit jam in æternum veritas tua, Domine?

Pſ. 35. 6.

* add. al. id eſt magni conſilii Angelus. Joan. 5. 22.

11 Ecce vero unus de Cherubin *, ad regem Salomonem ſuggerit eſſe mittendas: quoniam filio, inquit, datum eſt omne judicium. Et in ejus ergo conſpectu Miſericordia & Veritas obviaverunt ſibi, eadem quæ ſupra meminimus verba querimoniæ repetentes. Fateor, ait Veritas, zelum bonum Miſericordia habet, ſed utinam ſecundum ſcientiam. Nunc autem quid prævaricatori potius, quam ſorori judicat eſſe parcendum? At tu, inquit Miſericordia, neutri parcis ſed tanta indignatione ſævis in prævaricatorem, ut involvas pariter & ſororem. Quid mali merui? Si quid habes adverſum me, dicito mihi: ſin autem, quid me perſequeris? Grandis controverſia, Fratres, & intricata nimium diſceptatio. Quis non illic diceret: Bonum nobis erat, ſi natus non fuiſſet homo iſte? Sic erat, dilectiſſimi, omnino, ſic erat, non videbatur quomodo ſimul poſſent erga hominem Miſericordia & Veritas conſervari. Cumque adjiceret Veritas in ipſum quoque Judicem partis ſuæ injuriam * retorqueri dicens, cavendum omnino, ne fieret irritum verbum Patris, ne ſermo vivus & efficax qualibet occaſione evacuaretur: Parcite quæſo, ait Pax, parcite verbis hujuſmodi. Non nos talis altercatio decet: virtutum eſt inhoneſta contentio.

* al. merito retorquere.

Judicis ſententia.

12 Porro Judex inclinans ſe, digito ſcribebat in terra. Erant autem verba ſcripturæ, quæ Pax ipſa legit in auribus omnium (ea ſiquidem propius aſſidebat.) Hæc dicit, Perii, ſi Adam non moriatur; & hæc dicit, Perii, niſi miſericordiam conſequatur. FIAT MORS BONA, & habet utraque quod petit. Obſtupuere omnes in verbo ſapientiæ & forma compoſitionis pariter atque judicii: ſiquidem manifeſtum fuit nullam eis querimoniæ occaſionem relinqui: ſiquidem fieri poſſet quod utraque petebat, ut & moreretur, & miſericordiam conſequeretur. Sed id quomodo fiet, inquiunt? Mors crudeliſſima, & amariſſima eſt, mors terribilis, & ipſo horrenda auditu. Bona fieri quanam ratione poterit? At ille: Mors, inquit, peccatorum peſſima, ſed pretioſa fieri poteſt mors ſanctorum. An non pretioſa erit, ſi fuerit janua vitæ, porta gloriæ? Pretioſa, inquiunt. Sed quomodo fiet illud? Fieri, ait, poteſt, ſi ex charitate moriatur quis, utique qui nihil debeat morti. Neque enim detinere poterit mors innoxium, ſed forabitur (ut ſcriptum eſt) maxilla Leviathan, & deſtruetur paries medius, ſolveturque chaos magnum, quod inter mortem vitamque firmatum eſt. Nimirum charitas fortis ut mors, immo & fortior morte, ſi fortis illius intraverit atrium, alligabit eum, & diripiet utique vaſa ejus, ſed & ipſo tranſitu ſuo ponet profundum maris viam, ut tranſeant liberati.

Job. 40. 9.

Sententiæ approbatio.

13 Bonus viſus eſt ſermo, utpote fidelis, & omni acceptione dignus. Sed ubi poterit ille innocens inveniri, qui mori velit non ex debito, ſed ex voluntate; non ex malo merito, ſed ex beneplacito ſuo? Circuit Veritas orbem terræ, & nemo mundus a ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Sed & Miſericordia cœlum omne perluſtrat, & in Angelis quoque, ne dixerim pravitatem, minorem tamen invenit charitatem. Nimirum hæc victoria alii debebatur, quo majorem charitatem nemo haberet, ut animam ſuam poneret pro ſervis inutilibus, & indignis. Nam etſi ipſe jam non dicit nos ſervos, hoc ipſum immenſæ dilectionis eſt, & eximiæ dignationis. Nos autem etſi omnia quæ præcepta ſunt nobis faceremus, quid aliud dicere deberemus, niſi quod ſervi inutiles ſumus? Sed quis eum ſuper hoc convenire præſumeret? Redeunt ad conſtitutam diem Veritas & Miſericordia, anxiæ plurimum, non invento quod deſiderabant.

Job. 15. 14. Redemptor quæritur.

Luc. 17. 10.

Deus ſolus ad hoc idoneus.

14 Tunc vero ſeorſum Pax conſolans eas: Vos, inquit, neſcitis quicquam, nec cogitatis. Non eſt qui faciat bonum hoc, non eſt uſque ad unum. Qui conſilium dedit, ferat auxilium. Intellexit Rex quid loqueretur: & ait: *Pœnitet me feciſſe hominem*. Pœna, inquit, me tenet, mihi incumbit ſuſtinere pœnam, pœnitentiam agere pro homine quem creavi. Tunc ergo dixit: Ecce venio. Non enim poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum. Et accerſito protinus Gabriele: Vade, inquit, dic filiæ Sion: *Ecce rex tuus venit*. Feſtinavit ille, & ait: *Adorna thalamum tuum Sion, & ſuſcipe Regem*. Porro venturum Regem Miſericordia & Veritas prævenerunt, ſicut ſcriptum eſt: *Miſericordia & veritas præcedunt faciem tuam*. Juſtitia thronum præparat, ſecundum illud: *Juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ*. Pax cum Rege venit, ut Propheta fidelis inveniretur qui dixerat: *Pax erit in terra noſtra cum venerit*. Inde eſt quod nato Domino Angelorum chorus canebat: *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis*. Sed & tunc Juſtitia & Pax oſculatæ ſunt, quæ non modice videbantur hactenus diſſidere. Prior enim, ſi qua erat ex lege juſtitia, non oſculum, ſed aculeum magis habebat, urgens magis timore, quam provocans dilectione. Sed nec habuit illa reconciliationem, ſicut habet nunc quæ ex fide noſcitur eſſe juſtitia. Alioquin quid erat quod nec Abraham, nec Moyſes, nec cæteri juſti temporis illius, in obitu ſuo pacem illam beatitudinis æternæ apprehendere, aut regnum pacis poterant introire, niſi quod minime adhuc juſtitia & pax ſeſe fuerant oſculatæ? Ex hoc ſane, dilectiſſimi, ferventiore nobis zelo ſectanda juſtitia eſt; ſiquidem juſtitia & pax oſculatæ ſunt, & indiſſolubile amicitiarum iniere fœdus, ut cuicumque teſtimonium juſtitiæ ſecum tulerit, hilari vultu jam & amplexibus lætis excipiatur a pace, in idipſum jam dormiens & requieſcens.

Gen. 6. 7.

Incarnatio ut præparata.

Zach. 9. 9.

Pſal. 84. 11.

Luc. 2. 14.

IN ANNUNTIATIONE B. MARIÆ.

SERMO SECUNDUS.

De ſeptiformi ſpiritu in Chriſto.

Myſterii ſumma.

1 CONſiderare eſt, Fratres, in ſolemnitate hodierna Dominicæ Annuntiationis, velut amœniſſimam quamdam planitiem, ſimplicem noſtræ reparationis hiſtoriam. Injungitur nova legatio Angelo Gabrieli, & novam Virgo profeſſa virtutem, novæ ſalutationis honoratur obſequio. Antiqua excluditur maledictio mulierum, novam nova mater accipit benedictionem. Impletur per gratiam quæ concupiſcentiam neſcit, ut, ſpiritu ſuperveniente Altiſſimi, pariat Filium quæ virum dedignatur admittere. Intrat ad nos eadem porta ſalutis antidotum, qua venenum ſerpentis ingrediens, univerſitatem generis humani occuparat. Innumeros hujuſcemodi flores ex his facile eſt legere pratis: ſed intueor mediam metuendæ profunditatis abyſſum. Abyſſus plane imperſcrutabilis, Incarnationis dominicæ ſacramentum; abyſſus impenetrabilis: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Quis enim inveſtiget, quis attingat, quis apprehendat? Puteus altus eſt, & in quo hauriam non eſt mihi. Veruntamen ſolet interdum ſuperpoſita putei humectare linteamina vapor exhalans. Propterea ſane licet irrumpere verear propriæ conſcius infirmitatis, frequenter tamen velut ſuper os hujus putei expando ad te, Domine, manus meas, pro eo quod anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Et nunc ſi quid eſt quod, aſcendente deorſum nebula, tenuis ebiberit cogitatio; vobis, Fratres, modicum illum ſine invidia communicare curabo, velut expreſſo linteamine vel exigua refundens cœleſtis ſtillicidia roris.

Incarnatio myſterium inſcrutabile.

Filius cur potius incarnatus quam Pater aut Spiritus-ſanctus.

2 Quæro igitur, qua ratione Filius magis incarnatus ſit, quam Pater, aut Spiritus-ſanctus, cum totius Trinitatis non modo æqualis ſit gloria, ſed una eademque ſubſtantia? Sed quis cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Altiſſimum eſt myſterium, nec nos oportet temere ſuper hujuſcemodi præcipitare ſententiam. Videtur tamen nec Patris, nec Spiritus incarnationem in pluralitate filiorum effugiſſe confuſionem, dum alius Dei, alius filius hominis diceretur.

Vi-

Videtur & illud maxime congruum, ut is ſpecialiter filius fieret, qui filius erat, ne quid eſſet ambiguitatis in nomine. Denique ipſa eſt Virginis noſtræ gloria, ſingularis & excellens prærogativa Mariæ, quod filium unum eumdemque cum Deo Patre meruit habere communem, quam ſane periiſſe conſtat, ſi non filius incarnaretur. Sed nec nobis alia dari poſſet occaſio ſimilis ſperandæ ſalutis & hæreditatis. Factus ſiquidem primogenitus in multis fratribus, qui unigenitus erat, adſciſcet eos ſine dubio in hæreditatem, quos vocavit in adoptionem. Si enim fratres, & cohæredes. Hic ergo Chriſtus Jeſus, mediator fidelis, ſicut in perſona una Dei hominiſque ſubſtantiam copulavit ineffabili ſacramento; ſic & in ipſa reconciliatione, conſilio uſus altiſſimo, mediam non deſeruit æquitatem, utrique tribuens quod oportebat, honorem Deo, homini miſerationem. Hæc enim optima inter offenſum Dominum & reum ſervum forma compoſitionis, ut nec honorandi Domini zelo ſervus opprimatur auſteriori ſententia: nec rurſum, dum huic immoderatius condeſcenditur, ille debito fraudetur honore.

Luc. 2. 14. Septiformis ſpiritualia Chriſto.

3 Audi igitur, & diligenter obſerva angelicam in hujus Mediatoris ortu diſtributionem. *Gloria*, inquiunt, *in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Hujus denique gratia obſervationis fideli reconciliatori Chriſto nec timoris ſpiritus defuit, quo Patri ſemper reverentiam exhiberet, ſemper ei deferret, ſemper gloriam ejus quæreret: nec ſpiritus pietatis, quo miſericorditer compateretur hominibus. Unde & neceſſarium habuit ſpiritum quoque ſcientiæ, per quem timoris pariter & pietatis diſtributio fieret inconfuſa. Et nota quod in primo illo parentum noſtrorum peccato tres quidem auctores extiterunt: ſed manifeſte defuerunt tria tribus. Dico enim Evam, diabolum, & Adam. Non habuit Eva ſcientiam, quæ, ut ait Apoſtolus, ſeducta eſt in prævaricationem. *2. Tim. 2. 14.* Verum hæc quidem ſerpenti non defuit, qui callidior deſcribitur cæteris animantibus; ſed pietatem malignus non habuit, qui ab initio factus eſt homicida. Adam vero pius forte videtur, mulierem non contriſtando: ſed timorem Domini dereliquit, voci illius magis obediens, quam divinæ. Utinam magis timor Domini prævaluiſſet in eo! ſicut de Chriſto ſignanter legitur: Quia replevit eum, non pietatis ſpiritus, ſed timoris. In omnibus enim, & per omnia pietati proximorum timor Domini præferendus eſt, & ſolus ipſe eſt, qui totum ſibi hominem debeat vindicare. In his igitur tribus, timore, pietate, & ſcientia, Mediator noſter reconciliavit homines Deo: nam in conſilio, & fortitudine de manu adverſarii liberavit. Conſilio ſiquidem priſtino jure privavit hoſtem, data poteſtate, ut manus injiceret innocenti: fortitudine prævaluit, ne violenter poſſet retinere redemptos, dum victor ab inferis rediit, & vita omnium cum eo ſurrexit.

Iſai. 11. 3. Timor domini præferendus pietati proximi.

Chriſtus quibus virtutibus nos redemit.

4 Exinde cibat nos pane vitæ & intellectus, & potat aqua ſapientiæ ſalutaris. Eſt enim intellectus rerum ſpiritualium & inviſibilium, verus animæ panis, confirmans cor noſtrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione ſpirituali. Carnalis autem homo, qui non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſed ſtultitia ei videntur, gemat & lugeat, dicens: *Aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum.* Ecce enim mera & perfecta veritas eſt, non prodeſſe homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum faciat. Sed quando id capere poſſit avarus? Sine cauſa laborat, quiſquis ei id perſuadere conatur. Ut quid hoc? Nempe quia ſtultitia illi videtur. Quid verius, quam jugum Chriſti eſſe ſuave? Appone homini ſæculari, & vide ſi non magis lapidem, quam panem reputabit. E certe hujuſmodi intelligentia veritatis internæ vivit anima, & hic eſt ſpiritualis cibus. *Non* enim *in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Veruntamen DONEC ſapiat tibi veritas, non ſine difficultate ad interiora trajicitur. Ubi vero cœperis in ea oblectari, jam non cibus, ſed potus eſt, & ſine difficultate intrat in animam, quo videlicet ſpiritualis cibus intelligentiæ potu ſapientiæ digeratur, ne amplius interioris hominis artubus, id eſt affectibus, ſiccitate laborantibus, oneri magis ſit, quam utilitati.

Pſal. 101. 5.

Deut. 8. 3. Veritas primo ardua, dein facilis.

5 Ex omnibus ergo quæ ſalvandis populis fuerant neceſſaria, nihil penitus defuit Salvatori. Ipſe eſt enim, de quo præcinit Iſaias: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini*. Illud ſane diligenter attende, quod florem hunc de radice, non de virga dixerit aſcenſurum. Etenim ſi nova Chriſti caro in Virgine creata eſſet ex nihilo, (quod æſtimaverunt nonnulli) non de radice flos, ſed forte de virga dici poterat aſcendiſſe. Nunc autem qui prodiit ex radice, ſine dubio ab origine communem probatur habuiſſe materiam. Nam quod ſuper eum Spiritus requievit, nihil in eo contradictionis fuiſſe declarat. In nobis enim quia non omnino ſuperior eſt ſpiritus, non requieſcit, carne nimirum adverſus ſpiritum, & ſpiritu adverſus carnem concupiſcente: a quo conflictu nos liberet, in quo nihil ſimile fuit, novus homo, & verus homo, qui veram carnis noſtræ ſuſcepit originem, ſed fermentum vetus concupiſcentiæ non ſuſcepit.

Iſai. 11. 1.

IN ANNUNTIATIONE B. MARIÆ.

SERMO [a] TERTIUS.

De Suſanna & B. Maria.

1 QUam dives es in miſericordia, quam magnificus in juſtitia, in gratia quam munificus, Domine Deus noſter! Non eſt qui ſimilis ſit tibi, munerator copioſiſſime, remunerator æquiſſime, piiſſime liberator. Gratis reſpicis humiles, juſte judicas innocentes, miſericorditer ſalvas etiam peccatores. Hæc ſunt, dilectiſſimi, quæ nobis in menſa divitis hujus Patris-familias ſanctarum teſtimoniis ſcripturarum, hodie quidem, ſi diligenter advertimus, ſolito copioſius apponuntur. Nimirum hanc nobis copiam præſtant, quæ pariter convenerunt, ſacrum videlicet tempus Quadrageſimæ, & ſacratiſſima dies Annuntiationis Dominicæ. Hodie enim in auribus noſtris deprehenſam in adulterio mulierem indulgentia Redemptoris abſolvit; hodie innoxium Suſannæ ſanguinem liberavit; hodie quoque B. Virginem ſingulari munere gratuitæ benedictionis implevit. Magnum convivium, ubi pariter nobis miſericordia, juſtitia, & gratia apponuntur! Numquid non miſericordia eſca hominum? Salutaris omnino & efficax ad medelam. Numquid non etiam juſtitia panis cordis? Et quidem optime confirmans illud, utpote cibus ſolidus ad nutrimentum. Denique beati qui eſuriunt illam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Numquid non cibus animæ gratia Dei ſui? Dulciſſimus ſane, & omnem habens in ſe ſuavitatem, & delectamentum ſaporis: immo vero hæc ſibi omnia pariter vindicans, non modo delectat, ſed & reficit, & medetur.

Animæ cibus miſericordia, juſtitia, & gratia.

Mat. 5. 6.

2 Accedamus ad menſam hanc, Fratres mei, & ex ſingulis dapibus vel modicum aliquid deguſtemus. *In lege Moyſes mandavit hujuſmodi lapidare*, ajunt de peccatrice peccatores, de adultera Phariſæi. Sed ad duritiam lapidei cordis veſtri ille locutus eſt. *Jeſus autem inclinavit ſe.* Domine, inclina cœlos tuos, & deſcende. Inclinans ſe, & ad miſericordiam flexus (neque enim judaici cordis erat) *digito ſcribebat*, non jam in lapide, ſed *in terra*. Neque hoc tantum ſemel, ſed hic quoque duplex ſcriptura, ſicut apud Moyſen tabulæ duæ. Et forte veritatem & gratiam ſcribens, & iterum ſcribens terræ impreſſiſſe videtur, ſecundum quod Joannes Apoſtolus ait: *Lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Conſidera denique an videri poſſit de tabula veritatis legiſſe, unde refelleret Phariſæos: *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat*. Verbum quidem abbreviatum, ſed vivum & efficax, & ancipiti gladio penetrabilius. Quam graviter enim ad verbum hoc ſaxea corda transfoſſa, quam vehementer hoc uno lapillo contritæ ſint lapideæ frontes, rubor ipſe confuſionis & clandeſtinus probavit abſceſſus. Meruit quidem adultera lapidari: ſed is punire geſtiat, qui dignus non eſt etiam ipſe puniri. Is præſumat a peccatrice exigere ultionem, qui eamdem excipere non meretur. Alioquin ipſe ſibi vicinior, a ſe incipiat: in ſe prius ſententiam ferat, exerceatque vindictam. Hæc Veritas.

Joan. 8. 5.

Pſal. 143. 5.

Joan. 1. 17.

Correctio facienda per inſontem.

3 Cæterum adhuc minus eſt: & ſi accuſatores refellit hæc Veritas, ſed ream necdum abſolvit. Scribat iterum, ſcribat gratiam, legat, & audiamus. *Nemo te condemnavit mulier? Nemo, Domine. Nec ego te condemnabo; vade, & amplius noli peccare*. O vox miſericordiæ, o auditus lætitiæ ſalutaris! Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam; quia in te ſperavi, Domine. SOLA nimirum SPES apud te miſerationis obtinet locum; nec oleum miſericordiæ, niſi in vaſe fiduciæ

Pſal. 142. 8. Spes vera capaces nos reddit miſericordiæ.

[a] Habitus anno 1150. quo Annuntiatio celebrata fuit ſabbato poſt Dominicam tertiam Quadrageſimæ: quo die legitur Suſannæ hiſtoria, & Evangelium de muliere adultera.

TOM. III.

Spes ſeu fiducia falſa.

ciæ ponis. Sed eſt infidelis fiducia, ſolius utique maledictionis capax, cum videlicet in ſpe peccamus. Quamquam nec fiducia illa dicenda ſit, ſed inſenſibilitas quædam, & diſſimulatio pernicioſa. Quæ enim fiducia ei qui periculum non attendit? aut quod ibi timoris remedium, ubi nec timor ſentitur, nec materia ipſa timoris? Fiducia ſolatium eſt: nec eget ille ſolatio, qui lætatur cum male fecerit, & in peſſimis rebus magis exultat. Rogemus itaque, Fratres, reſponderi nobis, quantas habeamus iniquitates & peccata; ſcelera noſtra & delicta nobis deſideremus oſtendi. Scrutemur vias noſtras & ſtudia noſtra, periculaque univerſa vigili intentione penſemus. Dicat quiſque in pavore ſuo: Vadam ad portas inferi; ut jam nonniſi in ſola Dei miſericordia reſpiremus. HÆC VERA hominis fiducia, a ſe deficientis, & innitentis Domino ſuo.

Spes vera quænam.

Hæc, inquam, vera fiducia, cui miſericordia non denegatur, Propheta atteſtante: *Quoniam beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus.* Nec parva utique ſuppetit nobis: in nobis quidem timoris, in ipſo autem cauſa fiduciæ. Suavis & mitis eſt, copioſæ miſericordiæ; præſtabilis ſuper malitia, multus ad ignoſcendum. Credamus ſane vel inimicis, qui in eo nihil aliud, unde occaſionem ſtruendæ calumniæ caperent, invenerunt. Compatietur, ajunt, peccatrici, nec ſibi oblatam ullatenus occidi patietur. Tenebitur itaque manifeſtus adverſarius legis, cum abſolverit lege damnatam. In veſtrum, o Phariſæi, caput tota veſtræ malignitatis adinventio retorquetur. Diffiditis cauſæ, qui judicium ſubterfugitis. Nam illa quidem ſine injuria legis abſolvitur, quæ non accuſatori * relinquitur.

Chriſtus ab inimicis habet teſtimonium miſericordiæ.

* al. quæ ſine accuſatore.

4 Sed conſideremus, Fratres, quoniam hinc abeant Phariſæi. Videtiſne duo ſenes (nam a ſenioribus exire cœperunt) quomodo in pomario * Joachim abſconduntur? Suſannam quærunt uxorem ejus: ſequamur eos; nam iniqua cogitatione pleni ſunt contra eam. *Conſentire nobis*, ajunt ſenes, ajunt, Phariſæi, ajunt lupi, qui ab alterius paulo ante, licet errantis oviculæ, fuerant devoratione fruſtrati. *Conſentire nobis, & commiſcere nobiſcum.* Inveterati dierum malorum, modo accuratis adulterium, modo adulterium ſuadetis. Sed hæc eſt tota juſtitia veſtra, & quæ palam arguitis, eadem agitis in occulto. Hinc fuit quod exiſtis unus poſt unum, cum ille omnium conſcius occultorum, veſtras tam valide percuſſiſſet conſcientias, dicens: *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat.* Merito proinde ad Diſcipulos Veritas ait: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Alioquin dicemus, ajunt, contra te teſtimonium. Semen Chanaan, & non Juda, nec hoc quidem Moyſes in Lege mandavit. An qui decrevit adulteram lapidare, mandavit accuſare pudicam? An qui juſſit adulteram lapidibus opprimi, etiam juſſit contra inſontem teſtimonium ferri? Immo vero ſicut adulteram, ſic etiam falſum teſtem non impunitum eſſe præcepit. Sed qui gloriamini in lege, per legis prævaricationem Deum inhonoratis.

Joan. 8. 9.
* *Vulgata Pomario Suſannæ hiſtoria.*
Dan. 13.
Joan. 8. 7.
Matt. 5. 20.
Deut. 19. 16.
Prov. 19. 9.

5 *Ingemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ mihi ſunt undique.* Undique enim mors; hinc quidem corporea, inde ſpiritualis. *Si hoc*, inquit, *egero, mors mihi eſt. Si autem non egero, non effugiam manus veſtras.* Veſtras, o Phariſæi, manus nec adultera effugit, nec pudica: veſtras accuſationes nec ſanctus, nec peccator evadit. Diſſimulatis peccata veſtra, ubi inveneritis aliena, alioquin ſi quis forte ſuum non habet, veſtrum ei impingitis crimen. Quid tamen Suſanna facit, inter mortem & mortem, animæ ſcilicet & corporis, undique anguſtiata: *Melius eſt mihi*, inquit, *abſque opere incidere in manus hominum, quam derelinquere legem Dei mei.* Nimirum ſciebat iſta, quam horrendum ſit incidere in manus Dei viventis. Nam homines quidem, cum occiderint corpus, animæ non habent ultra quid faciant; ille autem timendus eſt, qui poteſtatem habet & corpus, & animam mittere in gehennam. Quid familia Joachim tardat? Irruat per poſticum, nam in pomario clamor auditur; clamor autem luporum gravium, & balantis oviculæ inter eos. Se non patitur ab eis innoxiam devorari, qui ab ipſis eorum faucibus tam dignanter eripuit etiam eripi non merentem. Merito proinde *cum duceretur ad mortem, erat cor ejus fiduciam habens in Domino*, quem uſque adeo timuiſſet, ut timorem omnem poſt poſuiſſet humanum, & ipſius legem & ſimul vitæ prepoſuiſſet, & famæ. *Non enim dictus fuerat ſermo hujuſmodi aliquando de Suſanna. Sed & parentes ejus juſti erant, & vir ejus honoratior omnium Judæorum.* Merito igitur a juſto Judice juſtam de injuſtis obtinuit ultionem quæ tam vehementer juſtitiam eſurivit, ut propter eam contemneret mortem corporis, opprobrium generis, luctum inconſolabilem amicorum.

Animæ ſolius corporis damno redimenda.
Matth. 10. 28.

6 Et nos, Fratres, ſi a Chriſto audivimus: *Nec ego te condemnabo*, ſi peccare jam nolumus contra ipſum, ſi in Chriſto volumus pie vivere; neceſſe eſt ſuſtineamus perſecutionem, ne malum pro malo, aut maledictum pro maledicto reddamus. Alioquin QUI PATIENTIAM NON SERVAVERIT, perdet juſtitiam; hoc eſt, vitam perdet; hoc eſt, perdet animam ſuam. *Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.* Ita prorſus eſt. Ipſe retribuet, ſed ſi ei vindictam ſerves, ſi non tollas ab eo judicium, ſi non reddas retribuentibus tibi mala. Faciet judicium, ſed injuriam patienti; in æquitate judicabit, ſed pro manſuetis terræ. Jam vobis (ni fallor) moleſtum eſt, quod deliciæ tardant. Non miremini; deliciæ ſunt. Non onerabunt quamlibet ſatiatos, nec a ructantibus quidem poterunt faſtidiri.

Patientia pie viventibus neceſſaria.
Rom. 12.

7 *Miſſus eſt Gabriel angelus a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.* Miraris quod Nazareth, parva civitas, & tanti Regis nuntio illuſtretur, & tanto? Sed magnus latet in hac parva civitate theſaurus; latet, inquam, ſed homines latet, non Deum. Annon theſaurus Dei Maria? ubicumque illa eſt, cor ejus. Oculi ejus ſuper eam, ubique reſpicit humilitatem ancillæ ſuæ. Novit cœlum Unigenitus Dei Patris? Si novit cœlum, novit & Nazareth. Quidni ſciat patriam ſuam? quidni noverit hæreditatem ſuam? Cœlum ex Patre, Nazareth ex Matre vindicat ſibi, ſicut ipſe ſe & Filium David, & Dominum eſſe teſtatur. *Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum.* Cedat ergo ei utrumque neceſſe eſt in poſſeſſionem, quia non modo Dominus, ſed & filius hominis eſt. Audi etiam quomodo terram ſibi tamquam filius hominis vindicat, ſed & communicat tamquam ſponſus. *Flores*, inquit, *apparuerunt in terra noſtra.* Neque hinc diſcrepat, quod Nazareth interpretatur flos. Amat floriferam patriam flos de radice Jeſſe, & libenter inter lilia paſcitur flos campi, & lilium convallium. Commendat enim flores pulchritudo, ſuaveolentia, & ſpes fructus; gratia triplex. Teque florem reputat Deus: & bene ei complacet in te, ſi tibi nec honeſtæ converſationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia, nec intentio deſit futuræ retributionis. Fructus enim ſpiritus eſt vita æterna.

Luc. 1.
Annuntiationis circumſtantiæ expendantur.
Pſ. 113. 16.
Cant. 2. 12.

8 *Ne timeas, Maria, inveniſti enim gratiam apud Dominum.* Quantam gratiam? Gratiam plenam, gratiam ſingularem. Singularem, an generalem? Utramque ſine dubio, quia plenam, & eo ſingularem, quo generalem: ipſa enim generalem ſingulariter accepiſti. Eo, inquam, ſingularem, quo generalem, nam ſola præ omnibus gratiam inveniſti. Singularem, quod ſola hanc inveneris plenitudinem; generalem, quod de ipſa plenitudine accipiant univerſi. *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Singulariter quidem fructus ventris tui eſt: ſed ad omnium quidem mentes te mediante pervenit. Sic nimirum, ſic olim ros totus in vellere, totus in area: ſed in nulla parte areæ totus, ſicut in vellere fuit. In te ſola Rex ille dives & prædives exinanitus; excelſus, humiliatus; immenſus, abbreviatus, & Angelis minoratus eſt: verus denique Deus, & Dei Filius incarnatus. Sed quo fructu? Nempe ut omnes ejus paupertate locupletemur, ejus humilitate ſublevemur, ejus minoratione magnificemur, ejus incarnatione adhærentes Deo, incipiamus unus eſſe ſpiritus cum eo.

Mariæ gratia ſingularis & generalis.
Luc. 1. 28.
Judic. 6. 37.

9 Sed quid dicimus, Fratres? Cuinam potiſſimum vaſi gratia infundetur? Si (ut ſupra meminimus) capax quidem eſt miſericordiæ fiducia, patientia vero juſtitiæ: quale jam poterimus idoneum gratiæ receptaculum exhibere? Balſamum eſt puriſſimum, & ſoliſſimum vas requirit. Et quid tam purum, quidve tam ſolidum, quam humilitas cordis? Merito proinde humilibus dat gratiam: merito reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ. Quonam merito, quæris? Eo utique, quo animum humilem meritum non occuparet humanum, quominus libere influeret divinæ gratiæ plenitudo. Sed ad hanc nobis humilitatem quibuſdam erit gradibus aſcendendum. Primo enim cor hominis, quem adhuc peccare delectat, nec miſeram conſuetudinem propoſito meliore mutavit, ne ſit gratiæ capax, propriis vitiis præpeditur. Secundo quoque, ubi jam corrigere mores, & priores nequitias de cætero non iterare proponit; ipſa tamen peccata præterita, licet jam amputata quodam modo videantur, dum in eo manent, gratiam non admittunt. Manent autem donec confeſſione laventur, donec ſuccedentibus dignis fructibus pœnitentiæ de medio fiant. Sed

Gratiæ ſedes non efficit humilitas.
Gratiæ impedimenta quatuor.

ve

TOM. III.

væ tibi, ſi forte vitiis & peccatis pernicioſior ſucceſſerit ingratitudo. Quid enim tam evidenter gratiæ adverſatur? Tepeſcimus proceſſu temporis a fervore converſationis noſtræ, paulatim refrigeſcit charitas, abundat iniquitas, ut conſummemur carne, qui ſpiritu cœperamus. Inde enim eſt ut minus ea ſciamus, quæ a Deo donata ſunt nobis, indevoti pariter & ingrati. TIMOREM Domini relinquimus, religioſam omittimus ſolitudinem, verboſi, curioſi, faceti, etiam detractores & murmuratores, vacantes magis, fugitantes laboris & diſciplinæ, quoties ſine nota id licet; quaſi vero confeſtim ſit etiam ſine nota. Quid ergo tantis repulſam obſtaculis gratiam nobis deeſſe miramur? Jam vero ſi quis, juxta Apoſtolum, ut verbum Chriſti, verbum gratiæ in eo habitet, gratus eſt: ſi quis devotus, ſi quis ſollicitus, ſi quis ſpiritu fervens: caveat ſibi ne ſuis fidat meritis, ne ſuis operibus innitatur: alioquin nec hujuſcemodi animum intrat gratia. Nimirum plenus eſt, nec in eo jam invenit gratia locum ſibi.

Coloſſ. 3. 16.

10 Conſideraſtis Phariſæum illum orantem? Non erat raptor, non injuſtus, non adulter. An ſine fructibus pœnitentiæ erat? Jejunabat bis in ſabbato, decimas dabat omnium quæ poſſidebat. Sed ingratum forſitan ſuſpicamini. Audite quid dicat: *Deus gratias ago tibi*. Sed non erat vacuus, non erat exinanitus, non erat humilis, ſed elatus. Non enim quid ſibi deeſſet, ſcire ſtuduit, ſed exaggeravit meritum ſuum: nec erat illa SOLIDA PLENITUDO, ſed tumor. Vacuus proinde rediit, qui plenitudinem ſimulavit. Nam Publicanus ille, qui exinanivit ſeipſum, quoniam vacuum vas exhibere curavit, gratiam retulit ampliorem. Nos ergo, Fratres, ſi gratiam cupimus invenire, ſic de cætero abſtineamus a vitiis, ut de præteritis quoque peccatis digne pœniteamus. Nihilominus quoque ſolliciti ſimus, & devotos nos Deo, & vere humiles exhibere. Hujuſmodi nempe animas gratanter reſpicit pio illo reſpectu, de quo Sapiens ait: *Quoniam gratia & miſericordia Dei eſt in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius*. Et forte propterea quater revocat animam quam reſpicit, dicens: *Revertere, revertere, Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te*: quo videlicet nec in peccandi conſuetudine, nec in conſcientia peccatorum; ſed in tepore & torpore ingratitudinis, aut in elationis cæcitate perſiſtat. A quo nos quadripertito periculo revocare & eripere dignetur, qui factus eſt nobis a Deo Patre ſapientia, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per infinita ſecula ſæculorum. Amen.

Luc. 18. 11.
Phariſæi orantis arrogantia, & elatio vacua.
Sap. 4. 15.
Cant. 6. 12.

XXIV. Jun.

IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTÆ.

SERMO.

De lucerna ardente tripliciter, & tripliciter lucente.

1 SIT procul ab his conventibus, Fratres, increpatio illa Prophetæ, Judaica reprobantis conventicula, & dicentis: *Iniqui ſunt cœtus veſtri*. Hi nimirum cœtus non iniqui, ſed plane ſancti, ſed religioſi, ſed pleni gratia, digni benedictione. Convenitis ſiquidem ad audiendum Deum: convenitis ad laudandum, ad orandum, ad adorandum eum. Sacer eſt conventus uterque, placens Deo, Angelis familiaris. State ergo in reverentia, Fratres, ſtate in ſollicitudine & devotione mentis: maximeque in loco orationis, & in hac ſchola Chriſti, & auditorio ſpirituali. Nolite conſiderare, dilectiſſimi, quæ videntur & temporalia ſunt, ſed magis quæ non videntur, æterna: ſecundum fidem, non ſecundum faciem judicate. Terribiliter ſiquidem metuendus eſt locus uterque? nec major adeſſe credendus eſt numerus hominum, quam Angelorum. Patet utrobique ſine dubio porta cœli, ſcala illa erecta eſt, aſcendunt & deſcendunt Angeli ſuper filium hominis. Gigas nempe eſt iſte filius hominis, cœlum ei ſedes eſt, terra ſcabellum pedum ejus. Elevata eſt magnificentia ejus ſuper cœlos: manet tamen nobiſcum uſque ad ſæculi conſummationem. Aſcendunt & deſcendunt itaque ad Deum Angeli ſancti, quia caput & corpus unus eſt Chriſtus.

Iſai. 1. 13.
Quanta cum reverentia ſacris conventibus intereſſe oporteat.

2 Nec tamen ubi caput, ſed ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ, licet non poſſit caput a corpore ſeparari. Denique & ipſe ait: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum*. Sed forte quis dicat: Ubi eſt modo Chriſtus? Oſtende nobis Chriſtum, & ſufficit nobis. Quid curioſos circumducitis oculos? Num ad videndum, & non magis ad audiendum convenitis? *Dominus Deus aperuit mihi aurem*, ait Propheta. Aurem meam aperuit, ut audiam quid loquatur: non oculum, ut videam vultum ejus, illuminavit. Aut certe ſuam mihi aperuit aurem, non faciem revelavit. Poſt parietem ſtat, audit, & auditur: ſed necdum apparet. Audit orantes, erudit audientes. An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Chriſtus? Ego, inquit, qui loquor juſtitiam. Quidni loquatur ore, quod ipſe plaſmaverit? Quidni ſuo utatur, ut libet, artifex inſtrumento? Non tantum aures eorum, ſed & labia mea aperi, Domine: ergo enim labia mea non prohibebo, Domine, tu ſciſti. Bene enim omnia facis, & ſurdos facis audire, & mutos loqui.

Matt. 18. 20.
Iſai. 50. 5.
2. Cor. 13. 3.

3 Audite ergo, Fratres, quid de Joanne loquatur, cujus ſolemnis hodie Nativitas celebratur. *Ille*, inquit, *erat lucerna ardens, & lucens*. Magnum teſtimonium, Fratres mei: magnus enim eſt cui perhibetur, ſed major eſt ipſe qui perhibet: *Ille*, inquit, *erat lucerna ardens, & lucens*. Eſt enim tantum lucere vanum, tantum ardere parum: ardere & lucere perfectum. Audi quid dicat Scriptura: *Sapiens permanet ut ſol, ſtultus autem ut luna mutatur*. Quia enim ſplendet luna ſine fervore; modo plena, modo exigua, modo nulla videtur. Mutuatum ſiquidem lumen numquam in eodem permanet ſtatu, ſed creſcit, deficit, extenuatur, annihilatur, & penitus non comparet. Sic qui conſcientias ſuas in alienis labiis poſuerunt, modo magni, modo parvi ſunt, modo nulli, ſecundum quod adulantium linguis vel vituperare placuerit, vel laudare. At vero ſolis ſplendor igneus eſt, & cum fervet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur. Sic ſapientis ardor internus foris lucet: & ſi non ei datur utrumque, curat ſemper ardere magis, ut Pater ſuus qui videt in abſcondito, reddat ei. Væ nobis Fratres, ſi luxerimus tantum. Nam lucemus quidem, & magnificamur ab hominibus: ſed mihi pro minimo eſt, ut ab humano judicer die. Qui enim judicat me, Dominus eſt, qui fervorem ab omnibus exigit, ſplendorem vero non ita. *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram: & quid volo niſi ut accendatur?* Hoc nempe commune mandatum, hoc eſt quod exigitur ab univerſis, nec ulla ſi deeſſe contigerit, admittitur excuſatio.

Joan. 5. 35.
Fervor & ſplendor perfectum efficiunt.
V. ſupr. ſer. 3. de Fe[illegible] Iſaac.
Eccli. 27. 12.
Qui ex hominum judiciis pendent, mutabiles.
Fervor præferendus ſplendori.
Luc. 12. 49.

4 Ceterum ſingulariter Apoſtolis & apoſtolicis viris dicitur: *Luceat lux veſtra coram hominibus*, nimirum tamquam accenſis, & vehementer accenſis, & quibus non timeatur a flatu quolibet aut impulſione ventorum. Dictum eſt & Joanni, ſed illi in aure audiunt: Joannes in ſpiritu tamquam Angelus eruditur. Nimirum tanto propinquior Deo, quanto vox Verbo vicina, cui nulla voce alia media quod foris ſonet oporteat intimari. Neque enim Joannem prædicatio, ſed inſpiratio docuit, quem replevit Spiritus in utero matris ſuæ. VERE ARDENS, & vehementer accenſus, quem ſic præoccupavit flamma cœleſtis, ut jam Chriſti ſentiret adventum, qui necdum ſentire poterat vel ſeipſum. Nimirum novus ille ignis, qui recens elapſus e cœlo, per os Gabrielis in aurem intraverat Virginis, rurſum per Virginis & matris aurem introivit ad parvulum: ut ab ea aura vas electionis ſuæ Spiritus-ſanctus impleret, & lucernam Chriſto Domino pararet. Fuit ergo jam tunc ardens lucerna, ſed interim adhuc ſub modio, donec ſuper candelabrum poneretur, & luceret omnibus qui erant in domo Domini. Illo enim in tempore ſolum adhuc potuit illuminare modium ſuum; ſoli interim lucere matri, magnum ei pietatis ſacramentum revelans ipſo motu novæ exultationis. *Unde mihi hoc*, inquit, *ut veniat Mater Domini mei ad me?* Quis enim tibi indicavit matrem Domini, mulier ſancta? Unde me noſti? *Ut facta eſt*, inquit, *vox ſalutationis tuæ in auribus meis exultavit in gaudio infans in utero meo*.

Matt. 5. 16.
S. Joannis præ[illegible]
Joannes vere ardens.
Luc. 1. 43.
Ibid. 44.

5 Illuminavit ergo jam tunc modium, ſub quo latebat: ſed quem non latebat ardens lucerna ſub modio, totum paulo poſt mundum novis illuſtratura fulgoribus. *Ille erat*, inquit, *lucerna ardens, & lucens*. Non ait, lucens, & ardens, quia Joannis ex fervore ſplendor, non fervor prodiit ex ſplendore. Sunt enim qui non eo lucent, quia fervent: ſed magis fervent ut luceant: at iſti plane non fervent charitatis ſpiritu, ſed ſtudio vanitatis. Vultis noſſe quemadmodum arſit Joannes, & luxit? Ego utrumque in eo triplicem poſſe arbitror inveniri & ardorem ſcilicet, & ſplendorem. Ardens enim erat in ſeipſo vehementi auſteritate converſationis: erga Chriſtum intimo quodam & pleno fervore devotionis: erga peccantes proximos conſtantia liberæ increpationis. Luxit nihilominus (ut paucis dixerim) exemplo, digito, verbo, & ſeipſum oſtendens ad imitationem, & luminare majus quod latebat, ad pec-

Joan. 5. 35.
Fervor & ſplendor in Joanne triplex.

TOMO III. peccatorum remiſſionem, & ipſas quoque tenebras noſtras illuminans, ſicut ſcriptum eſt: *quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine; Deus meus illumina tenebras meas*, utique ad correctionem. [Pſal. 17. 29.]

6 Conſidera igitur hominem angelico promiſſum oraculo, conceptum miraculo, ſanctificatum in utero, & novum in novo homine pœnitentiæ mirare* fervorem. [* al. imitare.] *Victum & veſtitum*, ait Apoſtolus, *habentes, his contenti ſimus*. Apoſtolica perfectio iſta eſt; ſed Joannes etiam hæc contempſit. Denique audi Dominum in Evangelio: *Venit*, inquit, *Joannes Baptiſta non manducans, nec bibens*, plane nec veſtiens. [Matt. 11. 18.] [Religioſos delicatos arguit.] Sicut enim non eſt locuſta cibus, niſi aliquorum forte irrationabilium animalium: ſic nec pilus cameli humanum eſt indumentum. [Luc. 7. 27.] Quid tu pilos tuos, camele, depoſuiſti? Utinam gibbum magis depoſuiſſes! Quid vos irrationabiles feræ & reptilia deſerti, cibos exquiritis delicatos?

B

Joannes, ſanctus homo, miſſus a Deo, immo Angelus Dei, ſicut ait Pater: *Ecce mitto Angelum meum ante te*; hic ergo Joannes, quo nullus major in natis mulierum, innocentiſſimum illud corpus ſic caſtigat, ſic extenuat, ſic affligit: vos indui feſtinatis byſſo & purpura, & ſplendide epulari? [Abuſus in celebrando Natali ſancti Joannis.] Heu! hic eſt præſentis totius honor diei, hæc Baptiſtæ reverentia tota; hæc nativitatis ejus prophetata quondam lætitia eſt? Cujus enim memoriam agitis, o nimis delicati cultores? cujus celebratis natalem? Nonne illius qui in eremo fuit hirſutus veſte, confectus inedia? Quid exiſtis in deſertum videre, filii Babylonis? arundinem vento agitatam? Quid igitur? hominem mollibus veſtitum? nutritum mollibus? In his nempe tota verſatur hæc veſtra celebritas: in popularis favoris aura ſectanda, in gloria veſtium, & voluptate ciborum.

C

Sed quid hæc ad Joannem? Neque enim Joannes fecit ſic, aut talibus unquam potuit delectari.

7 *Multi*, inquit Angelus, *in nativitate ejus gaudebunt*. [Luc. 1. 14.] [Gaudium in feſto S. Joannis.] Verum id quidem: multi in nativitate ejus gaudent: & paganis ipſis, (ut audivimus) læta eſt & ſolemnis. Illi celebrant quod ignorant, ſed non ita debuerant Chriſtiani. Nunc vero & ipſi in hac beati Joannis Baptiſtæ Nativitate gaudent: ſed utinam de nativitate, non de vanitate! Quid eſt enim niſi vanitas vanitatum quicquid ſub ſole eſt? aut quid amplius habet homo de univerſo labore ſuo, quo ſub ſole laborat? Fratres, ſub ſole eſt quidquid oculis cernitur, quicquid huic corporeæ luci ſubjacere videtur. Quid vero illud, niſi vapor ad modicum parens? Quid illud, niſi fœnum, & flos fœni? [Jacob. 4. 15. Iſai. 40. 16.] *Omnis caro fœnum*, ait Dominus,

D

& omnis gloria ejus quaſi flos fœni. Fœnum aruit, & flos decidit: verbum autem Domini manet in æternum. In hoc verbo laboremus, Fratres; in quo & vivere & gaudere poſſimus in æternum. Operemur non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Quis ille? *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. [Matt. 4. 4. Luc. 4. 4. & Deut. 8. 3.] Seminemus in hoc verbo, chariſſimi, ſeminemus in ſpiritu: quoniam qui in carne ſeminant, ſolam habent metere corruptionem. Gaudeamus intus, & non ſub ſole, ſed juxta Apoſtolum, *tamquam triſtes*, propter humilitatem & gravitatem; *ſemper autem gaudentes*, propter internam conſolationem. [2. Cor. 6. 10.] Gaudeamus, dilectiſſimi, in Nativitate beati Joannis, & gaudeamus de ipſa nativitate.

E

8 Copioſa ſiquidem nobis in ejus recordatione lætitiæ cauſa, multiplex eſt materia gaudiorum. [Gaudii materia duplex.] Ille erat lucerna ardens & lucens, & Judæi voluerunt exultare in luce ejus: ipſe vero potius gaudebat in fervore devotionis, gaudebat ad vocem ſponſi tamquam amicus ſponſi. Nobis in utroque gaudendum eſt: in altero quidem ei, nobis in altero congaudendum. Ardebat enim ſibi, nobis autem lucebat. Gaudeamus in fervore ejus ad imitationem: gaudeamus & in lumine, non tamen ſibi manentes, ſed ut in lumine ejus videamus lumen, lumen utique verum, quod non eſt ipſe, ſed cui teſtimonium perhibet ipſe. [Matt. 11. 18.] *Venit Joannes*, ait Dominus, *nec manducans, nec bibens*. Incentivum fervoris id mihi eſt, & materia humilitatis.

F

Quis enim in nobis eſt, Fratres, qui Joannis pœnitentiam intuens, ſuam, non dico magnificare, ſed alicujus ſaltem momenti reputare præſumat? [Joannis pœnitentia nos ad eamdem excitare debet.] Quis audeat murmurare in laboribus ſuis, & dicere: Satis eſt quod patior, nedum nimis? Quæ enim homicidia, quæ ſacrilegia, aut quæ flagitia ſic puniebat Joannes in ſeipſo? Accendamur ad pœnitentiam, Fratres, interrogemus conſcientias noſtras, & animemur ad ultionem exigendam de nobis, ut horrendum poſſimus evadere judicium Dei viventis. Quicquid vero minus eſt fervoris, humilitas ſuppleat, puræ confeſſionis. Fidelis enim Deus, & ſi confiteamur iniquitates noſtras, ſi miſerias noſtras exponamus, ſi non excuſemus infirmitates noſtras; dimittet nobis peccata noſtra.

9 Ex hoc ſane & erga proximorum delicta fervorem intuere Joannis. Hic nempe dignus eſt, & rationi conſentaneus ordo, ut incipiendum tibi memineris a te ipſo. *Ab occultis*, inquit, *meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo*. [Pſ. 18. 13.] *Genimina viperarum*, ait Joannes, *qui oſtendit vobis fugere a ventura ira?* [Luc. 3. 7.] De quanto mentis fervore procedere putas ſcintillas iſtas, immo carbones deſolatorios? Sic neque Phariſæis parcens: *Nolite*, inquit, *dicere, quia patrem habemus Abraham: potens eſt enim Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*. [Ibid. 8.] [S. Joannis zelus in corripiendis impiis.] Sed minus hoc videatur, ſi vel ipſum vereatur potentis vultum, & non tota libertate ſpiritus arguit peccantem regem, crudelem atque ſuperbum, ſacra quadam vehementia ad hoc ipſum prodiens de deſerto: ſi vel blanditiis ejus, vel ipſo mortis terrore movetur. *Metuebat*, inquit, *Herodes Joannem, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat*. [Marc. 6. 20.] Ac ille nihil ob hoc parcens: *Non licet*, ait, *tibi habere eam*. Ligatus quoque, & in carcerem truſus nihilominus fortiter ſtetit in veritate, & occubuit pro veritate feliciter. Ferveat etiam in nobis zelus iſte, chariſſimi; ferveat amor juſtitiæ, odium iniquitatis. Nemo, Fratres, vitia palpet, peccata diſſimulet nemo. Nemo dicat: Numquid cuſtos fratris mei ſum ego? Nemo, quod in ſe eſt, æquanimiter ferat, cum viderit Ordinem deperire, minui diſciplinam. [Religioſis inculcat zelum diſciplinæ.] Eſt enim conſentire, ſilere cum arguere poſſis; & ſcimus, quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentientes.

10 Jam vero ſuper humili & omnino ferventiſſima devotione Joannis erga Dominum quid loquemur? Inde enim exultavit in utero; inde expavit in Jordane baptizaturus eum; inde non modo Chriſtum, qui putabatur, ſed vel ipſam corrigiam calceamenti ejus ſolvere dignum ſe eſſe negabat; inde gaudebat amicus ſponſi ad vocem ſponſi: inde gratiam ſe accepiſſe pro gratia fatebatur: [Luc. 1. 44. Matt. 3. 14. Marc. 1. 7. Luc. 3. 16. Joan. 3. 29.] illum autem non ad menſuram habere Spiritum, ſed plenitudinem, de qua omnes acciperent, clamitabat: [Ibidem.] *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea?* [Pſal. 61. 1.] Alioquin non ero lucerna ardens, niſi toto corde, tota mente, & ex omnibus viribus meis diligam Dominum Deum meum. Sola enim eſt charitas quæ accendit ad ſalutem, ſola quam infundit & inflammat Spiritus, quem extinguere prohibemur. [1. Theſ. 5. 19.] Habes quemadmodum Joannes arſerit: & in hoc ipſo quemadmodum luxerit, indicatum eſt, ſi advertiſti. Neque enim ardorem ejus noſſe poteras, niſi luxiſſet.

11 Luxit ergo, ut ſupra memini, exemplo, digito, verbo; opere ſeipſum, Chriſtum indice, noſmetipſos nobis ſermone declarans. *Tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis*, ait pater, *præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus, ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus*. [Luc. 1. 76.] *Ad dandam*, inquit, non ſalutem, (neque enim ille lux,) ſed *ſcientiam ſalutis* ut teſtimonium perhiberet de lumine: *Scientiam*, inquit, *ſalutis in remiſſionem peccatorum*. Num ſalutis ſcientiam ſapiens parvi pendere poteſt? [Chriſtus ſalutis noſtræ auctor.] Ponamus tamen necdum veniſſe Joannem, necdum ſignificaſſe nobis de Chriſto. Ubi ſalutem quæremus? Peccavi peccatum grande quod ſanguine vitulorum vel hircorum deleri non poteſt, quia non holocauſtis delectatur Altiſſimus. Memoria mea infecta eſt fæce hujus amuræ; non eſt novacula quæ membranam hanc radere poſſit, quia totam imbibit fæcem. Si peccati mei oblitus fuero, ſtultus ſum & ingratus: ſi in memoria mea permanet, arguet me in æternum. Quid igitur faciam? Ibo ad Joannem, & audiam vocem lætitiæ, miſericordiæ vocem, ſermonem gratiæ, verbum remiſſionis & pacis. *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. [Joan. 1. 29.] Et alibi: *Qui habet Sponſam*, inquit, *ſponſus eſt*. [Joan. 3. 29.] Oſtendit igitur quia venit Deus, quia Sponſus, quia Agnus. [Chriſtus venit ut Deus, ut ſponſus, ut agnus.] Quia Deus, certum eſt quod peccata remittere poſſit: ſed utrum velit, adhuc in quæſtione eſt. Vult profecto, quia Sponſus eſt, quia amabilis eſt. Et Joannes amicus ſponſi eſt, quia ſponſus niſi amicos habere non novit. Et licet velit glorioſam ſponſam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid ejuſmodi: non tamen quærit talem, (ubi enim illam inveniret?) ſed talem potius ipſe facit, talem ſibi exhibet ipſe. Audi denique quid dicat per Prophetam. *Vulgo dicitur: Numquid mulier, ſi dormierit cum altero viro, revertetur ad virum ſuum priorem? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Revertere tamen ad me, & ego ſuſcipiam te*. [Jer. 3. 1.] Ecce quod poſſit, ecce quod velit.

12 Sed tu fortaſſis timeas eam quam facere venit delictorum purgationem, ne uſtione & ſciſſione oſſa & medullas oſſium collidat, ne dolorem inferat morte

gra-

graviorem. Audi: Agnus eſt, in manſuetudine venit cum lana & lacte, ſolo verbo juſtificans impium. Quid enim eſt, juxta Comicum *, facilius dictu? Tantum, inquit, dic verbo, & ſanabitur puer meus. Ut quid ergo deinceps hæſitemus, Fratres, & non omni fiducia ad thronum gloriæ accedamus *? Agamus Joanni gratias, & eo mediante tranſeamus ad Chriſtum, quia, ut ait ipſe, *illum oportet creſcere, me autem minui*. Quomodo minui? Splendore utique non fervore. Retraxit radios, collegit ſe *, ne fieret ſicut is qui totum profert ſpiritum ſuum. *Illum*, inquit, *oportet creſcere*, qui exhauriri non poteſt, de cujus plenitudine omnes accipiunt: me autem minui, cui datus eſt ſpiritus ad menſuram: & danda magis opera ut ardere ſemper valeam, quam lucere. Præceſſi ſolem, tamquam ſidus matutinum: abſcondi neceſſe eſt, orto jam ſole. Non eſt mihi niſi modicum olei quo ungar: volo illud in vaſe tutius, quam in lampade poſſidere.

* Terent. — Matt. 8. 8. — * al. aſcendamus. — Joan. 3. 30. — * al. recolligit.

IN VIGILIA SS. PETRI ET PAULI APOSTOLI.

xxviii. Jun.

SERMO.

De triplici auxilio, quod a Sanctis accipimus.

1 IN Sanctorum vigiliis neceſſe eſt vigilare hominem ſpiritualem, qui ſolemnitates eorum celebrare deſiderat in ſpiritu & veritate. Aliæ enim carnalium, aliæ ſpiritualium vigiliæ. Illi & nitidiores cultus, & epulas præparant lautiores: & fortaſſis in ipſis vigiliis operantur opera tenebrarum, lætantur, cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis: vos non ita didiciſtis Chriſtum, qui Chriſtum ſecuti eſtis, qui omnia reliquiſtis, qui vigilanti oculo vigiliarum nomen debetis attendere. Ad hoc enim vigiliæ proponuntur, ut evigilemus, ſi in aliquo peccato vel negligentia dormitamus, & præoccupemus faciem Sanctorum in confeſſione. Non ſic filii hujus ſæculi, non ſic, qui potentes ſunt ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem: qui obdormierunt in flagitiis & facinoribus ſuis. Illud vos non lateat, quia qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt: & qui dormiunt, nocte dormiunt, & fruſtra ſonat eis nomen vigiliarum ſanctarum, cum ipſi magis dormire ſtudeant, quam vigilare. Vos autem non eſtis filii noctis neque tenebrarum, ſed lucis & diei, ut non vos præoccupent natalitii Sanctorum dies, & inveniant imparatos.

Feſtorum vigiliæ quomodo celebrandæ. — 1. Theſſ. 5. 7.

2 Tria ſunt igitur quæ in feſtivitatibus Sanctorum vigilanter conſiderare debemus; auxilium Sancti, exemplum ejus, confuſionem noſtram. Auxilium ejus, quia qui potens in terra fuit, potentior eſt in cœlis ante faciem Domini Dei ſui. Si enim dum hic viveret, miſertus eſt peccatoribus, & oravit pro eis: nunc tanto amplius, quanto verius agnoſcit miſerias noſtras: orat pro nobis Patrem: quia beata illa patria charitatem ejus non immutavit, ſed augmentavit. Neque enim quia impaſſibilis omnino, ideo & incompaſſibilis factus eſt; ſed nunc potius induit ſibi viſcera miſericordiæ, cum ante fontem miſericordiæ aſſiſtit *. Eſt & alia cauſa, quæ magis urget Sanctos, ut ſolliciti ſint de nobis, quia, juxta vocem Apoſtoli, Deus providet pro nobis, ne ſine nobis conſummentur, ſicut ait ſanctus David: *Me expectant juſti, donec retribuas mihi*. Debemus etiam attendere exemplum ejus, quia quamdiu in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, non declinavit ad dexteram, neque ad ſiniſtram: ſed viam regiam tenuit, donec veniret ad illum qui dicit; *Ego ſum via, veritas, & vita*. Intuemini humilitatem operum ejus, auctoritatem verborum ejus, & tunc videbitis, quomodo tam verbo, quam exemplo luxerit inter homines: qualia nobis veſtigia dereliquerit, ut ambulemus per ea, & non erremus in eis. Vere, juxta Prophetam: *Semita juſti recta eſt, rectus callis juſti ad ambulandum*.

Tria in Feſtivitatibus SS. præcipue conſideranda. 1. Auxilium & oratio. — * al. exiſtit. — Pſal. 141. 8. — 2. Exemplum. — Joan. 14. 6. — Iſa. 26. 7.

3 Sed & diligentiori intuitu confuſionem noſtram inſpiciamus: quia homo ille ſimilis nobis fuit paſſibilis, ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid ergo eſt, quod non ſolum difficile, ſed & impoſſibile credimus, ut faciamus opera quæ fecit, ut ſequamur veſtigia ejus? Confundamur, Fratres, & contremiſcamus ad vocem iſtam, ſi forte hæc confuſio adducat nobis gloriam, ſi forte generet gratiam nobis timor iſte. Homines iſti fuerunt qui præceſſerunt nos, qui tam mirabiliter proceſſerunt per vias vitæ, ut vix eos homines fuiſſe credamus. Sic ergo in Sanctorum feſtivitatibus & gaudere, & confundi debemus: gaudere, quia patronos præmiſimus; confundi, quia eos imitari non poſſumus. Ita ſemper gaudium noſtrum in hac valle lacrymarum, lacrymarum pane condiri debet, ut ſemper non ſolum extrema, ſed & prima gaudii luctus occupet: quia etſi magna eſt gaudiorum materia, ſed maxima eſt dolorum: *Memor fui Dei*, clamat juſtus, *& delectatus ſum*: ſed & ſtatim ſubjungit: *Defecit ſpiritus meus, turbatus ſum, & non ſum locutus*.

3. Confuſio noſtra ex collatione eorum. — Pſ. 76. 4.

4 Quod ſi hæc in vigiliis uniuſcujuſque Sancti cogitare debemus, quid faciemus in ſolemnitate ſanctorum & ſummorum Apoſtolorum? Petrum & Paulum loquor. Sufficeret unius feſtivitas ad infundendam exultationem univerſæ terræ; ſed amborum juncta eſt ad cumulum gaudiorum, ut quomodo in vita ſua dilexerunt ſe, ita in morte non ſint ſeparati. Quid illis potentius dum fuerunt in terris? quorum alteri traduntur claves regni cœlorum, alteri magiſterium gentium: alter & Ananiam & Sapphiram occidit in verbis oris ſui: alter donat quicquid donat in perſona Chriſti: & cum infirmatur, tunc fortior eſt & potens. Quam potentiores ſunt in cœlis, qui tam potentes fuerunt in terris! Et qui nobis reliquerunt majora exempla, quam illi qui in fame, & ſiti, in frigore & nuditate, & in omnibus illis, quæ Paulus enumerat, jugiter ſunt afflicti, & demum felici martyrio regna cœleſtia conſcenderunt? Vere nobis robor confuſionis ſunt, quos vix audeamus reſpicere, ne dicam imitari. Oremus ergo eos, ut ipſi propitium nobis reddant amicum ſuum, judicem noſtrum, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SS. Petri & Pauli elogium. — 2. Cor. 11. 27. Heb. 11. 36.

IN FESTO SS. APOST. PETRI ET PAULI.

xxix. Jun.

SERMO PRIMUS.

De triplici cuſtodia, quam Apoſtoli habent ſuper nos: & de tribus gradibus converſationis noſtræ.

1 GLorioſa nobis ſolemnitas illuxit, quam præclari Martyres, Martyrum duces, Apoſtolorum principes, morte clariſſima conſecrarunt. Iſti ſunt Petrus & Paulus, duo magna luminaria, quos Deus in corpore Eccleſiæ ſuæ conſtituit, quaſi geminum lumen oculorum. Hi mihi traditi ſunt in magiſtros & in mediatores, quibus ſecure me committere poſſim, quia & notas mihi fecerunt vias vitæ, & mediantibus illis ad illum Mediatorem aſcendere potero, qui venit pacificare per ſanguinem ſuum & quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt. Ille enim in utraque natura puriſſimus eſt, qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Quomodo ergo ad illum accedere audebo, qui ſum ſupra modum peccans peccator, qui peccavi ſupra numerum arenæ maris, cum ille purior, ego impurior eſſe non poſſim? Verendum ne incidam in manus Dei viventis, ſi illi appropinquare, vel inhærere præſumpſero, quem a me tanta differentia dividit, quantum diſtat inter bonum, & malum. Propterea dedit mihi Deus homines iſtos, qui & homines eſſent, & peccatores, & maximi peccatores: qui in ſeipſis, & de ſeipſis diſcerent, qualiter aliis miſereri deberent. Magnorum enim criminum rei magnis criminibus facile donabunt veniam, & in qua menſura menſum eſt eis, remetientur nobis. Peccavit peccatum grande Petrus Apoſtolus: & fortaſſis quo grandius nullum eſt: & tam velociſſime, quam faciliſſime veniam conſecutus eſt, & ſic, ut nihil de ſingularitate ſui primatus amitteret. Sed & Paulus, qui in ipſa viſcera naſcentis Eccleſiæ tam ſingulariter, quam incomparabiliter graſſatus eſt, per ipſius Filii Dei vocem ad fidem adducitur, & pro tantis malis, tantis bonis repletus eſt, ut vas electionis fieret ad portandum nomen ejus coram gentibus, & regibus, & filiis Iſrael: vas dignum, & cœleſtibus ferculis repletum: de quo & ſanus eſcam, & infirmus accipiat medicinam.

Petrus & Paulus duo lumina, magiſtri & mediatores. — Uterque eſt peccatore. — Act. 9. 15.

2 Tales decebat humano generi paſtores & doctores conſtitui, qui & dulces eſſent, & potentes, & nihilominus ſapientes. Dulces, ut me blande & miſericorditer ſuſciperent: potentes, ut fortiter protegerent: ſapientes, ut ad viam, & per viam ducerent, quæ ducit ad civitatem. Quid Petro dulcius, qui tam dulciter ad ſe omnes convocat peccatores, ſicut & Actus Apoſtolici, & Epiſtolarum ejus ſeries atteſtatur? Quid illo potentius, cui & terra obedivit, cum mortuos reddidit, & mare ſub pedibus ejus ſe calcabile præbuit: qui Simonem Magum ſpiritu oris ſui in aere attigit, qui claves regni cœlorum tam ſingulariter accepit, ut præcedat ſententia Petri ſententiam cœli? Denique quod-

Paſtorum tres dotes in eis. — Act. 9. 41. Matt. 14. 29. Act. 8. 20.

Tom. III.

quodcumque ligaveris, inquit, *ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*. Quid autem illo ſapientius, cui non caro & ſanguis, ſed [a] Pater, qui in cœlis eſt, ſapientiam illam, quæ de cœlis eſt, multa largitate revelavit? Libentiſſime Paulum ſequor, qui præ nimia dulcedine luget eos qui peccaverant, & non egerunt pœnitentiam: qui fortior eſt omni principatu & poteſtate: qui ſapientiam & medullam ſacrorum ſenſuum non a primo, vel ſecundo, ſed a tertio cœlo largiter aſportavit.

Mat. 16. 19. — a — 2. Cor. 12. 21. — Rom. 8. 38. — 2. Cor. 12. 4.

Apoſtoli quid nos doceant.

3 Hi ſunt magiſtri noſtri, qui a Magiſtro omnium vias vitæ plenius didicerunt, & docent nos uſque in hodiernum diem. Quid ergo docuerunt, vel docent nos Apoſtoli ſancti? Non piſcatoriam artem, non ſcenofactoriam, vel quicquid hujuſmodi eſt; non Platonem legere, non Ariſtotelis verſutias inverſare, non ſemper diſcere, & numquam ad veritatis ſcientiam pervenire. DOCUERUNT ME VIVERE. Putas, parva res eſt ſcire vivere? Magnum aliquid, immo maximum eſt. Non vivit qui ſuperbia inflatur, qui luxuria ſordidatur, qui cæteris inficitur peſtibus: quoniam non eſt hoc vivere, ſed vitam confundere, & appropinquare uſque ad portas mortis. BONAM autem VITAM ego puto, & mala pati, & bona facere, & ſic perſeverare uſque ad mortem. Dicitur vulgo, quia qui bene ſe paſcit, bene vivit. Sed mentita eſt iniquitas ſibi: quia non bene vivit, niſi qui bonum facit.

Scientia bene vivendi, potiſſima.

Bona vita in quo.

4 Arbitror autem quod tu, qui in congregatione es, bene vivis, ſi vivis ordinabiliter, ſociabiliter, & humiliter; ordinabiliter tibi, ſociabiliter proximo, humiliter Deo. Ordinabiliter, ut in omni converſatione tua ſollicitus ſis obſervare vias tuas, & in conſpectu Domini, & in conſpectu proximi; cavens & tibi a peccato, & illi a ſcandalo. Sociabiliter, ut ſtudeas amari, & amare: blandum te & affabilem exhibere: ſupportare non ſolum patienter, ſed & libenter infirmitates fratrum tuorum, tam morum, quam corporum. Humiliter, ut, cum hæc omnia feceris, ſpiritum vanitatis ſtudeas exſufflare, qui ex hujuſmodi naſci ſolet: & quantumcumque illum ſenſeris, negare omnino conſenſum. Sic & in patiendo malum, quoniam triplex eſt, triplicem providentiam adhibere te oportet. Eſt enim quod a te pateris, quod a proximo, quod a Deo. Primum eſt auſteritas pœnitentiæ: ſecundum vexatio alienæ malitiæ: tertium flagellum correctionis divinæ. In eo quod a te pateris, debes voluntarie ſacrificare: quod a proximo, patienter ferre: quod a Deo, ſine murmure & cum gratiarum actione ſuſtinere. Non ſic multi filiorum Adam, qui erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo. Erraverunt plane, & errant a via veritatis, qui in ſolitudinem ſuperbiæ recedentes, ſocialem vitam habere non volunt; quorum ſingularitas aſſociari non poteſt. Sed & in inaquoſo: quia nullo imbre lacrymarum compuncti, in terra ſterili & arenti perpetua ſiccitate morantur. Propterea viam civitatis habitaculi non invenerunt: quia inveterati in terra aliena, coinquinati ſunt cum mortuis, deputati cum his qui in inferno ſunt.

In congregatione vivendum ordinabiliter, ſociabiliter, & humiliter.

Per conſtantiam & providentia agere.

Pſal. 106. 4.

5 Non erat ita ſolitarius ille, de quo ſanctus Jeremias ait: *Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe*. Illi erraverunt, ſed iſte ſedebit. Semper enim illi errant corde: iſte autem non ſedet, ſed ſedebit ſolitarius, cum habuerit honorem ſingularitatis, illius videlicet judiciariæ poteſtatis inſigne, quod ſancti in terra ſua poſſidebunt, cum lætitia ſempiterna erit eis [b]. Tacebit etiam, ideſt, cum tranquillitate judicabit, ſicut Dominus Sabaoth cum tranquillitate judicat omnia. Quare? *Quia levavit ſe ſuper ſe*, ideſt, cum adoleſcens eſſet, & ætatis lubricæ ſentiret ardores, ſenem induit, relinquens quod erat, aſſumens quod non erat. *Levavit*, inquit, *ſe ſuper ſe*: quia non reſpicit ad ſe, ſed ad illum qui eſt ſuper ſe. Sedebit enim, & tacebit etiam modo a ſtrepitu diabolicarum ſuggeſtionum, a ſtrepitu carnalium deſideriorum, a ſtrepitu mundi. Felix anima, quæ linguas iſtas non exaudit, audiat licet: illa multum felicior (ſi tamen aliqua eſt) cui penitus non loquuntur. Hæc eſt ſapientia, quam Apoſtolus loquitur inter perfectos, abſcondita in myſterio, quam nemo principum ſæculi hujus cognovit. Sic me Apoſtoli & vivere, & conſcendere [c] docuerunt. Gratias tibi ago, Domine Jeſu, qui abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis iſtis qui te ſecuti ſunt, & reliquerunt omnia propter nomen tuum.

Thren. 3. 27.

Boni ſolitarii conditiones.

b

1. Cor. 2. 6.

c al. credere

a Al. codices hic addunt, qui non caro & ſanguis revelavit, exter[illegible]

b Sequens periodus deeſt in aliis editis & quibuſdam mſſ.

IN FESTO SS. APOST. PETRI ET PAULI.

SERMO SECUNDUS.

1 SANCTI iſti, quorum ſolemnis hodie paſſio celebratur, multam nobis de ſe loquendi cauſam, multam quoque materiam præbuere. Verum ego unum timeo, ne toties audita verba ſalutis vileſcere nobis incipiant tamquam verba. Vilis ſiquidem & volatilis res verbum hominis, nullius molis [a], nullius ponderis, nullius pretii, nullius ſoliditatis. Aerem verberat, unde & verbum dicitur; & ſicut folium quod vento rapitur, effluit, & non eſt qui conſideret. Nemo veſtrum, Fratres, ſic accipiat: immo nemo ſic deſpiciat verbum Dei. Dico enim vobis: Bonum illi fuiſſet, ſi non audiſſet homo ille. FRUCTUS VITÆ ſunt verba Dei, non folia: & ſi folia, ſed aurea ſunt. Proinde non parvipendantur, non pertranſeant, non prætervolent. Ipſa quoque colligite fragmenta, ne pereant. Terra enim, quæ ſæpius ſupervenientem ſuſceperit imbrem, & non fecerit fructum, terra reproba eſt, proxima maledicto. Sic & ea quæ in Evangelio ſterilis ficulnea legitur, ſi poſtea quam foderit circa eam vineæ cultor, atque miſerit ſtercora, nihilominus ſterilis inventa fuerit, non ne jam ſecuris ad radicem illius arboris eſt ponenda?

a al. amore. Verbum Dei quanti faciendum.

Heb. 6. 8. Luc. 13. 6. Mat. 21. 19.

2 Et ego dico vobis, ſi minus boni in ſæcularibus invenerit, majorem in eis Dominus habiturus eſt patientiam, quam in nobis, quibus cœleſtium conſolationum pluviam voluntariam ſegregavit: quibus non ſarculus diſciplinæ, non paupertatis & vilitatis ſtercora defuerunt. An non ſtercora ſunt abominationes Ægyptiorum, quas immolamus Deo noſtro? Stercora plane vilia ad aſpectum, ſed ad fructum utilia. Non refugiat hanc fœditatem, qui fœcunditatem deſiderat: ſiquidem ex deformi ſtercorum acervo, qui portatur in agrum, formoſus ſurget acervus manipulorum, qui reportabitur ex agro. Propterea non vileſcat vobis VILITAS PRETIOSA; ſed pretioſius cunctis theſauris Ægypti Chriſti improperium æſtimate. Verumtamen terrenum habentibus ſterquilinium, ipſa quoque cœleſtis non deeſt pluvia: quæ eſt orationum devotio, jucunda ruminatio pſalmodiæ, dulcis meditatio, conſolatio ſcripturarum. Denique & hæc ipſa pluvia eſt, quam accipitis per os meum, ſi quando de flumine, cujus impetus lætificat Dei civitatem, & torrente voluptatis illius, aliqua ſuper vos, dum de eis loquimur, ſtillicidia ſtillare contigerit.

Religioſos infructuoſos Deus gravius fert, quam ſæculares.

Agriculturæ ſpiritualis elegans tropologia.

3 Sed neceſſe habeo interdum circumfodere, quandoquidem poſuerunt me cuſtodem & cultorem in vineis. Heu! qui meam non colui, nec cuſtodivi, neceſſe habeo tamen, dum hunc occupo locum, & circumfodere nonnumquam, & apponere ſtercora. Moleſtum id quidem, ſed diſſimulare non audeo; ſciens multo amplius ſecurim nocituram, quam ſarculum; ignem, quam fimum. Itaque & arguere, & increpare interdum neceſſe eſt: nec ignoro fimum eſſe verbum increpatorium [c], verbum improperii, & quod ſi non excuſet neceſſitas, ipſum quoque minus deceat proferentem. Sed quid agimus, quod hoc fimo etſi aliquos impinguari, ſed alios plane & lapidari, & indurari videmus? Hinc namque ſcriptum eſt: *De ſtercore boum lapidabitur piger*. Annon impinguatur, qui increpatus, benigne accipit, manſuete reſpondet, libenter emendare conatur? Hæc plane ſalubris & fœcunda impinguatio eſt, ut corripiat me juſtus in miſericordia, & increpet; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ex ea ſiquidem pinguedine, quam generat oleum peccatoris, abundantius pullulant ſpinæ & tribuli, & omnis radix amaritudinis germinat copioſius. Itaque qui juſtorum increpationem miſericordiam nominat, ſatis indicat quemadmodum ſuſcipienda ſit, quam benigno animo, quam devota mente, quantaque ei gratia ſit habenda. Sic enim accipientibus nobis erit impinguatio ſalubris, non fertilis vitiorum, quemadmodum oleum peccatoris; ſed fructus illius, quem ſecundum Apoſtolum habemus in ſanctificatione. Quid autem facimus tibi, o piger, qui ad hanc miſericordiam irritaris magis, & exaſperaris? Nonne bonum fimum ſparſi in agro tuo? Unde ergo lapides habet? Sed tu, inimice homo, (quoniam *qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam*) tu, inquam, inimice homo, hoc feciſti: qui deſidiam tuam non excutere, ſed excuſare pergens, fimum tibi pervertis in lapides; & unde impin-

Paſtores ſunt quaſi cuſtodes & cultores vineæ.

c

Eccli 22. 2. Increpatio benigne ſuſcipienda.

Rom. 6. 22.

Pſ. 10. 6.

c Codices nonnulli addunt, verbum amarum, quod in aliis editis & ſcriptis deeſt.

pinguari debueras, lapidaris. Hæc idcirco dicta ſunt, Fratres, ut noveritis quam benigne audiendum ſit, quam devote ſuſcipiendum, quam ſollicite conſervandum quicquid ad animarum ſalutem pertinet; & non ſicut verbum hominum, ſed ſicut (quod vere eſt) verbum Dei, ſive illud conſolatorium, ſive commonitorium, ſive etiam increpatorium audiatur *. Exceſſi, fateor, ipſius propemodum feſtivitatis oblitus: ſed (ut arbitror) non ad inſipientiam vobis, ſi firmiter inhæſerint animo quæ audiſtis.

* al. videatur.

4 Et nunc jam de ſolemnitate ipſa vel breviter aliquid loqui tentemus. Apoſtolorum Chriſti feſtus agitur dies, quibus ſane plurimum a nobis honorem debere ſcio: ſed utrum poſſit aliquis exhiberi, hæſito ſatis. *Nimis enim honorati ſunt amici tui, Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* Quid enim? ſi in terra adhuc poſiti, omnia poterant, non quidem in ſe, ſed in Chriſto: quid non poterunt hodie viventes in æterna felicitate cum ipſo? Mortales adhuc & morituri imperium vitæ & mortis videbantur habere, ſolo nimirum verbo mortificantes vivos, & mortuos ſuſcitantes; quanto magis nunc, cum honorati ſunt, nimis confortatus eſt principatus eorum? Sed quid eſt, Fratres? Cum Apoſtolorum beata hodie memoria celebretur, numquid nativitatis, ſeu converſionis eorum, aut certe vitæ, vel miraculorum ſolemnis agitur commemoratio? Non eſt, Fratres, nativitatis humanæ ſolemnitas iſta, ſicut paulo ante beati Joannis diem natalitium celebraſtis. Ille enim naſcens honoratur, qui naſcitur ſanctificatus. Denique in Joanne ſolo celebrior eſt paſſione Nativitas; quia, etſi paſſus pro Chriſto eſt, cum pro juſtitia & veritate occubuit: evidentius tamen natus pro eo eſt, nimirum homo miſſus a Deo, qui in hoc natus eſt, & ad hoc venit in mundum, ut perhiberet teſtimonium veritati. Sed neque converſionem Apoſtolorum, aut eorum miracula hodie recenſemus, ſicut certis diebus aliis, alterius quidem Converſio, alterius de carcere Liberatio facta per Angelum feſtivis Eccleſiæ gaudiis ad memoriam revocatur. Mortem ſpecialius veneramur, quia nihil inter homines humano judicio plus horretur.

Pſal. 138. 18.

Apoſtolorum hodie mors celebratur.

S. Joannis Baptiſtæ Nativitas cur celebrior morte.

Joan. 1. 7.

5 Conſiderate, Fratres, Eccleſiæ ſanctæ judicium ſecundum fidem, non ſecundum faciem judicantis. Mortem ſiquidem Apoſtolorum in eorum recolit ſolemnitate præcipua. Hodie nimirum Petrus crucifixus eſt; hodie decollatus eſt Paulus. Hæc hodiernæ cauſa feſtivitatis, hæc præſentium materia gaudiorum. In his igitur feſtum agens diem & lætum, ſine dubio ſpiritum ſponſi habet Eccleſia, ſpiritum Domini, in cujus conſpectu (ſicut habes in pſalmo) *pretioſa eſt mors ſanctorum.* Quantos enim, dum paterentur Apoſtoli, credimus affuiſſe, qui nequaquam pretioſis mortibus illorum inviderent? Viſi ſunt enim oculis inſipientium mori, & æſtimata eſt afflictio exitus eorum, & ſic quidem viſi ſunt oculis inſipientium mori: *Mihi autem*, ait Propheta, *nimis honorati ſunt amici tui, Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* Fratres, amici Dei mori videntur oculis inſipientium; ſed in oculis ſapientium judicantur potius obdormire. Denique & Lazarus dormiebat, quia amicus erat: & cum dederit dilectis ſuis ſomnium, ecce hæreditas Domini.

Sanctorum mortem cur celebret Eccleſia.

Pſ. 115. 15. Mors SS. pretioſa.

Pſ. 138. 17.

Joan. 11. 4. Pſal. 126. 2.

6 Studeamus, Fratres, vivere vita juſtorum; ſed morte eorum mori multo magis deſideremus. Sapientiam enim juſtorum noviſſima præfert, ibi nos judicans, ubi nos invenerit. Omnino neceſſe eſt vitæ præſentis finem futuræ cohærere principio; nec ibi tolerabilis diſſimilitudo eſt. Sicut enim ſi quis duo ſibi (ut ita dixerim) cinctoria conſuere, aut colligare voluerit, minus de reliquis partibus curans, ipſa quæ ſibi copulanda ſunt capita, uniformiter parat, ne diſſideant a ſeipſis; ita dico vobis, quantumlibet exſtiterit converſatio ſpiritualis, ſi carnalis fuerit conſummatio noſtra, vitæ illi ſpirituali penitus non cohæret, nec caro & ſanguis regnum Dei poterunt poſſidere. *Fili*, ait Sapiens, *memorare noviſſima tua, & non peccabis.* Nimirum quod hæc maxime recordatio faciat timoratum: timor expellat peccatum; negligentiam non admittat.

Sanctorum vita deſideranda, ſed mors vel maxime.

Eccli. 7. 40.

7 Hinc & Moyſes de quibuſdam: *Utinam*, ait, *ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent!* In quibus utique verbis tria quædam nobis video commendari: ſapientiam, intelligentiam, providentiam. Arbitror, ſane tribus eas aſſignari poſſe temporibus, ut æternitatis quædam imago reformari videantur in nobis, præſentia moderantibus per ſapientiam, præterita per intelligentiam dijudicantibus, noviſſima providentibus ad cautelam. Hæc nempe ſpiritualis eſt exercitii ſumma, hæc forma ſtudii ſpiritualis; ut ſapienter diſponamus præſentia noſtra, recogitemus in

Deut. 32. 29. Spiritualis vitæ ſeu exercitii ſumma.

A amaritudine animæ noſtræ præterita, futura quoque ſollicite provideamus. *Sobrie, & juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo*, ait Apoſtolus, ut videlicet in præſenti ſobrietas obſervetur, ut juſta ſatisfactione præterita, quæ nobis ſine fructu ſalutis præteriere, tempora redimantur; ut pietatis clypeum imminentibus de futuro periculis opponamus. Sola eſt enim quæ ad omnia valet pietas, cultus ſcilicet Dei humilis & devotus: nec aliter nobis eſt providere noviſſima, niſi ut univerſa, quæ nobis imminere videntur pericula, ſedula nobiſcum cogitatione verſantes, diſcamus de noſtra omnino induſtria, magis autem de noſtris diffidere meritis, & ſoli divinæ nos protectioni committere pio quodam mentis affectu, & effectu * piæ intentionis in ipſum, cujus datum optimum, & donum perfectum eſt, conſummatio felix, & mors pretioſa.

Tit. 2. 12.

Noviſſima quomodo providenda.

* & effectu al. deeſt.

B 8 Habes in Evangelio tria hæc ipſa, tibi ſermone Domini commendata: *Beati*, inquit, *pauperes, beati mites, beati qui lugent.* Beati qui futura ſapiunt, præ deſiderio cœleſtium interno quodam ſapore mentis præſentia reſpuentes. Beati qui noviſſima provident, in manſuetudine ſuſcipientes inſitum verbum, quod eorum ſalvare animas poteſt, & pietate cordis ad futuram tendunt hæreditatem. Beati qui priſtinum intelligentes errorem, crebris lavant lacrymis lectum ſuum. Vides quid optat vir ſanctus, quid obtinere cupit eis, pro quibus orat? *Utinam*, inquit, *ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent!* Ac ſi manifeſtius dicat: Utinam eſſet in eis ſpiritus ſapientiæ, & intelligentiæ, C atque conſilii! UTINAM hæc in nobis inveniantur, Fratres, ut ſuaviter omnia noſtra per ſapientiam diſponamus, ut intellectu præterita peccata damnemus, ut provideamus futura conſilio! UTINAM ſapiamus ad præſentis vitæ moderationem: utinam intelligamus ad præteritæ correctionem: utinam devota in Deum fide provideamus, ut felicem habeamus, ipſo miſerante, conſummationem! Hic enim EST FUNICULUS TRIPLEX, quo trahimur ad ſalutem, ordinata converſatio, rectum judicium, fides devota.

Matt. 5. 3.

Deut. 32. 29.

Salutis triamedia.

IN FESTO SS. APOST. PETRI ET PAULI.

SERMO TERTIUS.

De lectione libri Sapientiæ: *Hi ſunt viri miſericordiæ.*

D 1 MERITO, Fratres, Apoſtolis ſanctis attribuit mater Eccleſia, quod in Sapientiæ libris legitur: *Hi ſunt viri miſericordiæ, quorum juſtitiæ oblivionem non acceperunt: cum ſemine eorum permanent bona.* Sunt enim hi plane viri miſericordiæ, ſive quia miſericordiam conſecuti, ſive quia miſericordiæ pleni, ſeu quia miſericorditer a Deo nobis donati ſunt. Et vide, quam miſericordiam conſecuti ſunt. Paulum interroga de ſeipſo, vel magis ſponte confitentem auſculta: *Qui fui blaſphemus, & perſecutor, & iniquus: ſed miſericordiam conſecutus ſum.* Quis enim non audivit, quanta mala fecerit ſanctis in Hieruſalem? nec ſolum in Hieruſalem, ſed & per totam Judæam inſaniæ ferebatur habenis, ut Chriſti membra laniaret in terris. Denique hac furia vectus ibat, ſed præventus a gratia eſt. Ibat E ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, & diſcipulus Domini factus eſt, cui oſtenderetur, quanta eum oporteret pro nomine ipſius pati. Ibat dirum toto corpore virus exhalans, & ſubito in electionis vas mutatus eſt, ut jam cor illius eructaret verbum bonum, verbum pium, & diceret: *Domine quid me vis facere?* Hæc utique, hæc mutatio dexteræ Excelſi. Merito proinde loquebatur: *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quoniam Dominus Jeſus venit peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.* Hoc ergo apud beatum Paulum fiduciæ & conſolationis accipit, Fratres, ut ad Dominum jam converſos non nimis cruciet præteritorum conſcientia delictorum; ſed tantum F humiliet vos, ſicut & ipſum. *Ego ſum*, inquit, *minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quia perſecutus ſum Eccleſiam Dei.* Ita & nos humiliemur ſub potenti manu Dei, & fiduciam habeamus, quia & nos miſericordiam conſecuti ſumus, abluti ſumus, ſanctificati ſumus. Et hoc quidem omnibus nobis: quoniam omnes peccavimus, & egemus hac gloria Dei.

Eccli. 44. 10.

SS. Apoſtoli cur viri miſericordiæ.

1. Tim. 1. 13.

Mira in Paulum Dei miſericordia.

Act. 9. 1.

Ibid. 6.

1. Tim. 1. 15.

1. Cor. 15. 9. Ingens Dei in Petrum miſericordia.

2 Verum apud beatum Petrum aliud habeo quod apponam, eo carius, quo rarius; & quo ſingularius, eo ſublimius. Nam peccavit Paulus, ſed ignorans fecit in incredulitate ſua. Petrus cum cecidit, apertos habebat oculos. Porro ubi abundavit delictum, ibi ſuperabundavit & gratia. Eorum ſiquidem qui peccant antequam Deum noverint, antequam miſeratio-

nes

nes ejus experti ſint : antequam portaverint jugum ſuave & onus leve, priuſquam devotionis gratiam, & conſolationes acceperint Spiritus-ſancti : eorum, inquam, copioſa redemptio eſt. Et tales omnes nos fuimus. At EORUM qui poſt converſionem ſuam peccatis & vitiis implicantur, ingrati acceptæ gratiæ, & poſt miſſam manum ad aratrum retro reſpiciunt, tepidi & carnales facti, aut poſt agnitam viam veritatis retro eunt apoſtatæ manifeſti : eorum utique perpaucos invenias, qui poſt hæc redeant in gradum priſtinum, ſed magis in ſordibus poſiti ſordeſcant adhuc. Super quos Propheta deplorat : *Quomodo, obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus ? &, Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.*

Semel converſi, iterūque perverſi, raro reſipiſcunt.

Thren. 4. 1.

3 Nec tamen ſi quis hujuſmodi eſt, deſperamus de eo, tantum ut reſurgere velit cito. QUANTO enim diutius permanebit, tanto evadet difficilius. Beatus vero qui tenebit, & allidet parvulos Babylonis ad petram : etenim ſi creverint, vix poterunt ſuperari. Filioli, hæc dico, ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, qui poteſt quod nos minime poſſumus : tantum qui cecidit, non adjiciat in malum ut profundius cadat, ſed magis ut reſurgat, confidens quod nec ei negabitur venia, ſi tamen ex corde confiteatur peccata ſua. Si enim is, de quo loquimur, Petrus poſt tam gravem lapſum ad tantam redut eminentiam ſanctitatis; quis de cætero deſperet, ſi tantum egredi voluerit a peccatis? Attende quod ſcriptum eſt : *Egreſſus foras, flevit amare*. In egreſſu confeſſionem oris, in amaro fletu compunctionem cordis intellige. Et attende, quod tunc primum recordatus eſt verbi quod dixerat Jeſus : tunc primum cordi fuit verbum, quo prædicta fuerat ejus infirmitas, cum evanuit præſumpta temeritas. VÆ TIBI, qui poſt lapſum fortiorem te nobis exhibes. Ut quid tam rigidus es in tuam ipſius perniciem? Inclinare potius, ut melius erigaris, & ne prohibeas frangi quod diſtortum eſt, ut poſſit melius ſolidari. Quid indignaris increpanti gallo? tibi potius indignare. *Pluviam voluntariam*, ait Pſalmiſta, *ſegregabit Deus hæreditati tuæ, & infirmata eſt*. Bona infirmitas, quæ ſegregatur hæreditati, quæ medicum non repellit. Induratos enim, tamquam vas figuli in virga ferrea conteret : *& hæreditas infirmata eſt*, ait, *tu vero perfeciſti eam*.

Non tamen de eis deſperandum.

Petri pœnitentis exemplum animat peccatores.

Mat. 26. 75.

Contumaces obſtinati poſt lapſum abominabiles.

Pſ. 67. 10.

4 Audiſtis certe quam miſericordiam conſecuti ſint Apoſtoli noſtri, ut jam nemo ex vobis ſuper peccatis præteritis ultra quam neceſſe ſit confundatur, in cubili conſcientiæ ſuæ compunctus. Quid enim? Forte peccaſti in ſæculo : numquid amplius Paulo? Quod ſi & ipſa in Religione : numquid plus Petro? Attamen illi in toto corde pœnitentiam agentes, non modo ſalutem, ſed & ſanctitatem conſecuti ſunt : etiam & ſalutis miniſterium, & magiſterium adepti ſunt ſanctitatis. Et tu ergo fac ſimiliter, quoniam propter te Scriptura loquitur, viros illos eſſe miſericordiæ : utique propter multam miſericordiam, quam conſequi meruerunt.

Conſolatoria verba ob religioſos.

5 Potes tamen in hoc verbo etiam illud non inconvenienter accipere, viros miſericordiæ fuiſſe Apoſtolos, ideſt, plenos miſericordia, ſeu viros miſericordiæ, ideſt, miſericorditer datos Eccleſiæ univerſæ. Scimus enim quod viri illi nec ſibi vixere, nec ſibi mortui ſunt, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt : magis autem nobis omnibus propter illum. Quantum enim proderit nobis eorum juſtitia, quando ipſa quoque, ſicut oſtenſum eſt, tantum profuere peccata? Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, etiam & mors ipſa : etenim in converſione continentiam, in prædicatione ſapientiam, in paſſione ſua patientiam nobis beati Apoſtoli contulerunt. Quartum uſque hodie conferre non ceſſant miſericordia pleni, quod eſt ſanctarum fructus orationum. Quamvis & in ipſa eorum vita adhuc invenias quod annumeres, fiduciam ſcilicet, quam nobis miraculorum exhibitione præbuerunt. Et quis enumeret, quam multa nobis per eos beneficia provenerunt? Bene ergo de eis Scriptura loquitur, quoniam *hi ſunt viri miſericordiæ*. Et addidit : *quorum juſtitiæ oblivionem non acceperunt*.

Apoſtoli ergo nos miſericordiæ viri appellandi.

Quatuor nobis præſtant.

6 Vis ut nec tua accipiat oblivionem? A triplici cave periculo, & florebit in æternum ante Dominum. Legis enim : *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*. Legis : *Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, &c. omnium juſtitiarum ejus non recordabor*. Legis quibuſdam dicendum in judicio : *Non novi vos*; illis ſine dubio, qui receperunt mercedem ſuam. ERGO OMNIS JUSTITIA tepida, omnis tranſitoria, omnis vendita, erit in oblivione coram Deo. Sed non ita Apoſtolorum juſtitiæ : quod ex eo ſatis apparet, quod ſequitur : *Cum ſemine eorum permanent bona*. Manent enim uſque hodie in nobis Apoſtolorum veſtigia : & eorum religio, quia ex Deo eſt, non poteſt diſſolvi. Veſtes Iſraelitici populi quadraginta annis in deſerto perſeveratunt integræ : multo magis Apoſtolorum veſtes ſuper jumentum Salvatoris impoſitæ. *Cum ſemine*, inquit, *eorum*. Quod eſt ſemen, quia ſecutus adjungit : *Hæreditas ſancta nepotes eorum*? Idem profecto & ſemen ſunt, & nepotes. Meminiſtis credo (ſcientibus enim legem loquor) meminiſtis, inquam, legalis mandati, ut ſuſcitet frater ſuperſtes ſemen fratri defuncto ſine ſemine. Quis ſine ſemine? *Singulariter*, ait, *ſum ego donec tranſeam*. Ideoque reſurgens : *Vade*, inquit, *dic fratribus meis*; ac ſi dicat : Fratres ſunt, faciant quod fratres. Ergo per Evangelium ipſi nos genuerunt : non tamen ſibi, ſed Chriſto, quia per Evangelium Chriſti. Hinc eſt quod moleſte tulit Paulus quoſdam eorum dici, a quibus geniti fuerant per Evangelium, indignans adverſus eos qui dicebant : *Ego ſum Pauli, ego ſum Cephæ, ego Apollo*; Chriſti magis omnes & fieri volens, & dici. Itaque ſemen Apoſtolorum ſumus per prædicationem; ſed per adoptionem & hæreditatem ſemen Chriſti, & Apoſtolorum nepotes.

Juſtitiæ periculum triplex.

Apoc. 3. 16.

Ezech. 18. 24.

Matt. 7. 23.

Juſtitiæ coram Deo in oblivione, quæ.

Apoſtolorum juſtitia permanens.

Deut. 8. 4.

Gen. 38. 8.

Deut. 25. 5.

Pſal. 140. 10.

Joan. 20. 17.

Apoſtolorum ſemen ſumus.

1. Cor. 1. 12. & 3. 4.

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIÆ.

XV. Aug.

SERMO PRIMUS.

De gemina ſuſceptione, Chriſti ſcilicet, & Mariæ.

1 VIRGO hodie glorioſa cœlos aſcendens, ſupernorum gaudia civium copioſis ſine dubio cumulavit augmentis. Hæc eſt enim, cujus ſalutationis vox & ipſos exultare facit in gaudio, quos materna adhuc viſcera claudunt. Quod ſi parvuli necdum nati anima liquefacta eſt, ut Maria locuta eſt : quid putamus quænam illa fuerit cæleſtium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & beata ejus frui præſentia meruerunt? Nobis vero, chariſſimi, quæ in ejus Aſſumptione ſolemnitatis occaſio, quæ cauſa lætitiæ, quæ materia gaudiorum? Mariæ præſentia totus illuſtratur orbis, adeo, ut & ipſa jam cæleſtis patria clarius rutilet virgineæ lampadis irradiata fulgore. Merito proinde reſonat in excelſis gratiarum actio & vox laudis; ſed plangendum nobis, quam plaudendum, magis eſſe videtur. Quantum enim de ejus præſentia cœlum exultat, numquid non conſequens eſt, ut tantum lugeat hic noſter inferior mundus ejus abſentiam? Ceſſet tamen querela noſtra, quia nec nobis hic eſt manens civitas; ſed eam inquirimus, ad quam hodie Maria benedicta pervenit. In qua ſi conſcripti cives ſumus, dignum profecto eſt etiam in exilio, etiam ſuper flumina Babylonis, ejus nos recordari, ejus communicare gaudiis, ejus participare lætitiam, maximeque eam, quæ tam copioſo impetu lætificat hodie civitatem Dei, ut ſentiamus & ipſi ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. Præceſſit nos Regina noſtra, præceſſit, & tam glorioſe ſuſcepta eſt, ut fiducialiter ſequantur Dominam ſervuli clamantes : Trahe nos poſt te; in odore unguentorum tuorum curremus. Advocatam præmiſit peregrinatio noſtra, quæ tamquam Judicis mater, & mater miſericordiæ, ſuppliciter & efficaciter ſalutis noſtræ negotia pertractabit.

Luc. 1. 41.

Cœlitum gaudia in Aſſumptione B. Mariæ.

B. Virgo in cœlum proceſſit Advocata noſtra.

2 Pretioſum hodie munus terra noſtra direxit in cœlum, ut dando & accipiendo, felici amicitiarum fœdere copulentur humana divinis, terrena cæleſtibus, ima ſummis. Illo enim aſcendit fructus terræ ſublimis, unde data optima, & dona perfecta deſcendunt. Aſcendens ergo in altum Virgo beata, dabit ipſa quoque dona hominibus. Quidni daret? Siquidem nec facultas ei deeſſe poterit, nec voluntas. Regina cœlorum eſt, miſericors eſt; denique Mater eſt unigeniti Filii Dei. Nihil enim ſic poteſt poteſtatis ejus, ſeu pietatis magnitudinem commendare : niſi forte aut non credatur Dei Filius honorare Matrem; aut dubitare quis poteſt omnino in affectum charitatis tranſiſſe Mariæ viſcera, in quibus ipſa quæ ex Deo eſt Charitas novem menſibus corporaliter requievit.

Cœli commercium hoc die cum terra.

3 Et hæc quidem propter nos dixerim, Fratres, ſciens difficile eſſe, ut in tanta inopia charitas illa perfecta, non quærens quæ ſua ſunt, valeat inveniri. Ut tamen interim ſileam beneficia, quæ pro illius glorificatione conſequimur, ſi eam diligimus, gaudebimus utique, quia vadit ad Filium. Plane, inquam, congratulabimur ei, niſi forte (quod abſit) inventrici gratiæ omnimodis inveniamur ingrati. Quem enim in caſtellum mundi hujus intrantem prius ipſa ſuſceperat, ab eo ſuſcipitur hodie ſanctam ingrediens civitatem. Sed cum quanto putas honore, cum quanta putas exultatione, cum quanta gloria? NEC IN TERRIS locus dignior uteri virginalis templo, in

quo

Aſſumptionis Deiparæ gloria.

quo Filium Dei Maria ſuſcepit; nec in cœlis regali ſolio, in quo Mariam hodie Mariæ Filius ſublimavit. Felix nimirum utraque ſuſceptio: ineffabilis utraque, quia utraque inexcogitabilis eſt. Ut quid enim ea hodie in eccleſiis Chriſti evangelica lectio recitatur, in qua mulier benedicta in mulieribus excepiſſe intelligitur Salvatorem? Credo ut hæc, quam celebramus, ex illa ſuſceptione aliquatenus æſtimetur, immo ut juxta illius ineſtimabilem gloriam ineſtimabilis cognoſcatur & illa. Quis enim, etiamſi linguis hominum Angelorumque loquatur, explicare queat, quemadmodum, ſuperveniente Spiritu, obumbrante virtute Altiſſimi, caro factum ſit Verbum Dei, per quod facta ſunt omnia; & Dominus majeſtatis, quem non capit univerſitas creaturæ, intra virginea ſeſe clauſerit viſcera factus homo?

Evangelicæ lectionis ratio.

4 Sed & illud quis vel cogitare ſufficiat, quam glorioſa hodie mundi Regina proceſſerit, & quanto devotionis affectu tota in ejus occurſum cœleſtium legionum prodierit multitudo? quibus ad thronum gloriæ canticis ſit deducta; quam placido vultu, quam ſerena facie, quam lætis * amplexibus ſuſcepta a Filio, & ſuper omnem exaltata creaturam, cum eo honore, quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria, quæ tantum decuit Filium? Felicia prorſus oſcula labiis impreſſa lactentis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Verum numquid non feliciora cenſebimus, quæ ab ore ſedentis in dextera Patris hodie in beata ſalutatione ſuſcepit, cum aſcenderet ad thronum gloriæ, epitalamium canens, & dicens: *Oſculetur me oſculo oris ſui?* Chriſti generationem, & Mariæ aſſumptionem quis enarrabit? QUANTUM enim gratiæ in terris adepta eſt præ cæteris, tantum & in cœlis obtinet gloriæ ſingularis. Quod ſi oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: quod præparavit gignenti ſe, & (quod omnibus eſt certum) diligenti præ omnibus, quis loquatur? Felix plane, Maria, & multipliciter felix, ſive cum excipit Salvatorem, ſive cum a Salvatore ſuſcipitur: utrobique miranda dignitas Virginis Matris: utrobique amplectenda dignatio majeſtatis. *Intravit*, inquit, *Jeſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam excepit illum in domum ſuam.* Sed laudibus magis vacandum eſt, quod feſtivis præconiis hæc dies debeatur. Quia vero copioſam nobis materiam lectionis hujus verba miniſtrant; cras quoque, convenientibus nobis in unum, communicandum erit ſine invidia quod fuerit deſuper datum, ut in memoria tantæ Virginis non modo affectus devotionis excitetur, ſed & mores ædificentur ad profectum converſationis, in laudem & gloriam Filii ejus Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

** al. divinis.*

Chriſti generatio & Mariæ Aſſumptio inenarrabilis.

Luc. 10. 38.

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIÆ.

SERMO SECUNDUS.

De domo mundanda, ornanda, implenda.

Luc. 10. 38. *Baruc. 3. 24.*

1 INtravit *Jeſus in quoddam caſtellum: & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam.* Opportune ſatis hoc mihi loco prophetica exclamatio aſſumenda videtur: *O Iſrael, quam magna eſt domus Domini, & ingens locus poſſeſſionis ejus!* An non ingens, cujus comparatione caſtellum dicitur terræ hujus ſpatioſiſſima latitudo? An non ingens patria & regio inæſtimabilis, quando ab ea Salvator adveniens, cum ingrederetur orbem terræ, dicitur introire caſtellum? Niſi forte caſtellum quis aliud intelligendum putet, quam atrium fortis armati principis mundi hujus, cujus vaſa diripere fortior ſupervenit. Feſtinemus in illam ingredi beatitudinis amplitudinem, Fratres, ubi nemo alium coanguſtat: ut poſſimus cum omnibus ſanctis comprehendere, quænam ſit longitudo & latitudo, ſublimitas & profundum. Neque id deſperemus, quandoquidem ipſe cœleſtis habitator patriæ, etiam & creator, noſtri hujus caſtelluli anguſtias non refugit.

2 Sed quid introiſſe eum dicimus in caſtellum? Etiam in anguſtiſſimum virginalis uteri diverſorium introivit. Denique & *mulier quædam excepit illum in domum ſuam*. Felix mulier, quæ non jam exploratores Jericho, ſed ipſum potius fortiſſimum, expoliatorem ſtulti illius, qui vere ut luna mutatur, non legatos Jeſu filii Nave, ſed ipſum magis ſuſcipere meruit verum Jeſum Filium Dei. Felix, inquam, mulier, cujus domus, Salvatore ſuſcepto, inventa eſt munda quidem, ſed plane non vacua. Quis enim vacuam dixerit, quam ſalutat Angelus gratiam plenam? Neque hoc ſolum; ſed adhuc quoque in eam ſuperventurum aſſerit Spiritum-ſanctum. Ad quid putas? niſi ut etiam ſuperimpleat eam? Ad quid? niſi ut adveniente jam Spiritu plena ſibi, eodem ſuperveniente, nobis quoque ſuperplena & ſupereffluens fiat? Utinam fluant in nos aromata illa, chariſmata ſcilicet gratiarum, ut de plenitudine tanta omnes accipiamus! Ipſa nempe mediatrix noſtra, ipſa eſt, per quam ſuſcepimus miſericordiam tuam, Deus: ipſa eſt, per quam & nos Dominum Jeſum in domos noſtras excipimus. Et nobis enim ſingulis caſtra ſunt ſingula, & ſingulæ domus; & Sapientia pulſat ad oſtia ſingulorum, ſi quis ei aperuerit, introibit, cœnabitque cum eo. Eſt vulgare proverbiorum, quod multorum in ore, magis autem in corde verſatur: Bonum, inquiunt, ſervat caſtellum, qui cuſtodierit corpus ſuum. Sapiens tamen non ſic, ſed magis inquit: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.*

TOM. III. Maria ſuperplena gratia, ut in nos redundet.

Caſtelli myſtica expoſitio.

Prov. 4. 23.

3 Eſto tamen, cedendum ſit multitudini: bonum caſtrum cuſtodiat, qui cuſtodierit corpus ſuum. Illud ſane quærendum, quænam huic ſit adhibenda cuſtodia caſtro. Recte-ne cuſtodiſſe tibi videtur anima illa corporis ſui caſtrum, cujus membra, velut conjuratione facta, inimico ejus dominium tradidere? Sunt enim qui cum morte fœdus inierunt, pactum pepigerunt cum inferno. *Incraſſatus eſt*, inquit, *dilectus, & recalcitravit, incraſſatus, impinguatus, dilatatus.* Hæc plane cuſtodia, quæ laudatur a peccatoribus in deſideriis carnis ſuæ. Quid vobis videtur, Fratres? Num & in hac parte cedendum eſt multitudini? Abſit. Paulum magis interrogemus, utpote ducem ſtrenuum militiæ ſpiritualis. Dic nobis, Apoſtole, quæ ſit tui cuſtodia caſtri? *Ego*, ait, *ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aerem verberans. Caſtigo enim corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar:* & alio in loco: *Non regnet*, inquit, *peccatum in veſtro mortali corpore ad obediendum concupiſcentiis ejus.* Utilis, profecto cuſtodia, & felix anima, quæ ſic cuſtodierit corpus ſuum, ut numquam ſibi vindicet illud inimicus. Fuit enim aliquando, cum hoc meum caſtrum tyrannidi ſuæ impius ille ſubjecerat ſibi, poteſtative membris imperans univerſis. Quantum eo nocuerit tempore, præſens adhuc indicat deſolatio & egeſtas. Heu! nec continentiæ murum in eo; nec patientiæ antemurale reliquit. Exterminavit vineas, meſſuit ſegetes, arbores extirpavit: quippe etiam oculus iſte meus deprædabatur animam meam. Denique niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea. Dico autem infernum inferiorem, ubi nulla confeſſio, unde nemini datur exire.

Corporis noſtri cuſtodia quæ probanda.

Iſ. 28. 15. Deut. 32. 15.

1. Cor. 9. 26.

Rom. 6. 12.

Peccati clades in corpore & anima.

4 Cæterum etiam tunc nec carcer illi deerat, nec infernus. Ab ipſo nempe conjurationis & proditionis peſſimæ deprehenſa principio, non alibi, quam in domo propria carcerali eſt mancipata cuſtodiæ; nec aliis, quam ſuæ ipſius familiæ data tortoribus. Erat enim illi conſcientia carcer, erant tortores ratio & memoria, atque hi quidem crudeles, auſteri, & immiſericordes: ſed longe minus a rugentibus illis præparatis ad eſcam, quibus erat jam jamque tradenda. Sed benedictus Deus, qui non dedit me in captionem dentibus eorum. Benedictus, inquam, Dominus, qui viſitavit, & fecit redemptionem. Cum enim inferiori eam carceri tradere malignus * acceleraret, ſed & caſtrum ipſum ignibus cremare perpetuis, ut digna perjuriis etiam fieret retributio membris, fortior ſupervenit. Intravit in caſtellum Jeſus, qui fortem alligans, ejus vaſa diripuit: ut quæ prius erant in contumeliam, faceret in honorem. Contrivit portas æreas, & confregit ferreos vectes, vinctum de domo carceris & umbra mortis educens. Porro egreſſus ejus in confeſſione. Ipſa eſt enim ſcopa, qua mundatus & carcer & ornatus, deinceps regularium inſtitutionum juncis quibuſdam pulchre virentibus de carcere redit in domum. Habet ergo mulier jam domum ſuam, habet ubi ſuſcipiat eum cui ſuper tantis beneficiis extat obnoxia. Alioquin væ ei, ſi eum excipere renuit, ſi non detinet, ſi non cogit manere ſecum, quoniam adveſperaſcit. Rediens enim qui prius ejectus eſt, mundatam quidem & ornatam domum invenit, ſed vacantem.

Peccatoris carcerem, tortores & infernum depingit.

** add. al. Et*

Redemptio per Chriſtum.

5 Relinquitur ſiquidem mulieri domus ſua deſerta, quam * Salvatoris hoſpitio dignam exhibere neglexit. Quomodo, inquis? Poterit-ne domus mundata confeſſione priorum delictorum, & obſervatione regularium inſtitutionum ornata, indigna adhuc judicari habitaculo gratiæ, Salvatoris ingreſſu? Poterit ſine dubio, ſi ſuperficie tenus emundata, & juncis (ut dictum eſt) ſtrata virentibus, interius plena ſit

Religioſis non prodeſt cultus exterior ſine interiori.

** al. Quia.*

TOM. III. Intro. Quis enim ſuſcipiendum Dominum arbitretur in dealbatis mortuorum ſepulchris, quæ videntur a foris ſpecioſa, intrinſecus autem ſpurcitia & ſanies univerſa replevit? Eſto ſiquidem ut aliquando, tamquam ipſa ſuperficie delectatus, incipiat velut primum apponere pedem, ei qui hujuſmodi eſt, primam aliquam viſitationis ſuæ gratiam indulgendo: numquid non reſiliet illico cum indignatione? numquid non aufugiet clamitans: Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia? Virtutis enim ſpecies, & non veritas, quaſi qualitas eſt, non ſubſtantia. Neque vero ingreſſum ejus exterioris poteſt converſationis tenuis ſuperficies ſuſtinere; quoniam omnia penetrat, & in intimis cordibus ejus habitatio eſt. Quod ſi nequaquam ſpiritus diſciplinæ ſubditum manifeſte peccatis corpus inhabitat, fictum utique non modo declinat, ſed & effugit, atque elongatur ab eo. An vero aliud eſt, quam fictio execranda, ſi peccatum ſuperficie tenus radas, non intrinſecus eradices? Certus eſto, quoniam pullulabit uberius, & mundatam, ſed vacantem domum cum nequioribus ſeptem, qui ejectus fuerat, hoſpes * malignus intrabit. Reverſus enim ad vomitum canis, odibilis erit multo plus, quam ante; & fiet filius gehennæ multipliciter, qui poſt indulgentiam delictorum in eaſdem denuo ſordes inciderit, ut ſus lota in volutabro luti.

Pſ. 68. 3. — *Sap. 1. 5.* *Peccata radicitus evellenda.* — * *al. Hoſtis.*

Exterioris hominis cura ſine interiori multos fallit.

6 Vis videre mundatam, ornatam, & vacantem domum? HOMINEM intuere qui confeſſus eſt, & deſeruit manifeſta peccata præcedentia ad judicium, & nunc ſolas movet manus ad opera mandatorum, corde penitus arido, ductus conſuetudine quadam, plane quaſi vitula Ephraim, docta diligere trituram. Exteriorum, quæ ad modicum valent, ne unum jota præterit, aut apicem unum: ſed camelum glutit dum culicem liquat. IN CORDE enim ſervus eſt propriæ voluntatis, cultor avaritiæ, gloriæ cupidus, ambitionis amator, aut hæc omnia, aut ſingula quæque intus vitia fovens; & mentitur iniquitas ſibi, ſed Deus non irridetur. Videas enim interdum ſic palliatum hominem, ut ſeducat etiam ſemetipſum, penitus non attendens vermem, qui interiora depaſcitur. Manet enim ſuperficies, & ſalva ſibi omnia arbitratur. *Comederunt*, ait Propheta, *alieni robur ejus, & ignoravit*. Dicit: Quia dives ſum, & nullius egeo: cum ſit pauper, & miſer, & miſerabilis. Nam & inventa occaſione ebullire ſaniem, quæ latebat in ulcere, & exciſam, non extirpatam arborem in ſilvam pullulare videas denſiorem. Quod periculum ſi volumus declinare, SECURIM ponamus neceſſe eſt ad radices arborum, non ad ramos. Non ſola inveniatur in nobis exercitatio corporalis, ad modicum valens: ſed inveniatur utilis ad omnia pietas, & exercitium ſpirituale.

Oſee 7. 9. — *Apoc. 3. 17.*

Mariæ, Marthæ & Lazari officia.

7 *Mulier*, inquit, *Martha nomine, excepit illum in domum ſuam; & huic erat ſoror, nomine Maria*. Sorores ſunt, & debent eſſe contubernales. Occupatur hæc circa frequens miniſterium, illa dominicis eſt intenta ſermonibus. Ad Martham ſpectat ornatus, ſed impletio ad Mariam. Vacat enim Domino, ut non ſit domus vacans. Sed mundationem cui poſſumus attribuere? Erit enim, ſi & hoc invenerimus, domus, in qua Salvator ſuſcipitur, & munda, & ornata, & non vacans. Demus eam Lazaro, ſi & vobis ita videtur. Et ei ſiquidem fraternitatis jure cum ſororibus eſt domus illa communis. Dico autem Lazarum, quem quatriduanum, jam jamque fœtentem a mortuis excitat vox virtutis: ut videatur ſatis congrue formam gerere pœnitentis. Intret ergo domum Salvator, & frequenter viſitet eam, quam pœnitens Lazarus mundat, ornat Martha, & Maria replet internæ dedita contemplationi.

Domus ſpiritualis præparatio.

8 Sed forte curioſius quiſquam requirat, cur in præſenti evangelica lectione nulla prorſus Lazari mentio fiat. Arbitror ſane ne id quidem a propoſita ſimilitudine diſſidere. Virginalem etenim domum intelligi volens Spiritus, ſiluit non incongrue pœnitentiam, quæ malum utique comitatur. Abſit enim, ut proprii quidquam inquinamenti domus hæc aliquando habuiſſe dicatur, ut in ea proinde ſcopa Lazari quæreretur. Quod ſi originalem a parentibus maculam traxit: ſed minus a Jeremia ſanctificatam in utero, aut non magis a Joanne Spiritu-ſancto repletam credere prohibet pietas Chriſtiana: nec enim feſtis laudibus naſcens honoraretur [a], ſi non ſancta naſceretur. Poſtremo cum omnimodis conſtet, ab originali contagio ſola gratia mundatam eſſe Mariam, quippe cum & nunc in baptiſmate ſola hanc maculam lavet gratia, & ſola eam raſerit olim petra circumciſionis, ſi, ut omnino pium eſt credere, proprium Maria delictum non habuit, nihilo minus ab innocentiſſimo corde etiam pœnitentia longe fuit. Sit ergo Lazarus apud eos, quorum neceſſe eſt ab operibus mortuis conſcientias emundari: ſecedat inter vulneratos dormientes in ſepulchris, ut in thalamo virginali inveniantur Martha & Maria tantum. Ipſa eſt enim quæ Eliſabeth gravidæ & grandævæ quaſi menſibus tribus humili deſervivit officio; ipſa quæ verba, quæ de Filio dicebantur, conſervabat conferens in corde ſuo.

B. Maria ſanctificata potior aliis. — a — *Proprium delictum non habuit.*

Luc. 1. 56. — *Luc. 2. 19.*

9 Neminem ergo moveat, quod ſuſcipiens mulier Dominum, non Maria, ſed Martha vocatur, quando in hac una & ſumma Maria & Marthæ negotium, & Mariæ non otioſum otium invenitur. Omnis quidem gloria filiæ regis ab intus: nihilo minus tamen in fimbriis aureis circumamicta eſt varietate. Non eſt de numero fatuarum virginum; prudens eſt virgo; lampadem habet, ſed in vaſe oleum portat. An forte excidit vobis evangelica illa parabola, quæ fatuas virgines prohibitas narrat ab introitu nuptiarum? Erat quidem domus earum munda; virgines enim erant: erat ornata, quia ſimul omnes, id eſt fatuæ cum prudentibus, lampades ornaverunt; ſed erat vacans, quia in vaſis ſuis oleum non acceperunt. Hinc eſt, quod nec ab eis ſuſcipi in domos ſuas, nec admittere eas dignatur ſponſus cœleſtis ad nuptias. Non ſic mulier illa fortis, quæ ſerpentis caput contrivit. Habes enim poſt multa in laudibus ejus quia *non extinguetur in nocte lucerna ejus*. In ſuggillationem hoc dicitur fatuarum, quæ, veniente media nocte ſponſo, conqueruntur ſero, & dicunt; *Quia lampades noſtræ extinguuntur*. Proceſſit igitur glorioſa Virgo, cujus lampas ardentiſſima ipſis quoque Angelis lucis miraculo fuit, ut dicerent: *Quæ eſt iſta quæ progreditur ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol?* Clarius enim cæteris rutilabat, quam repleverat oleo gratiæ præ participibus ſuis Chriſtus Jeſus, Filius ejus, Dominus noſter.

In Maria Deipara & Marthæ negotium, & Mariæ otium invenitur. — *Matt. 25. 12.* — *Prov. 31. 18.* — *Matt. 25. 8.* — *Cant. 6. 9.*

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIÆ.

SERMO TERTIUS.

De Maria, Martha, & Lazaro.

1 *INtravit Jeſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam*. Quid eſt, Fratres, quod e duabus ſororibus altera tantum Dominum legitur excepiſſe, & ea ipſa quæ videtur inferior? Optimam enim partem elegit Maria, teſte ipſo quem Martha ſuſcepit. Sed prior natu Martha videtur, & SALUTIS INITIUM ſibi magis actio, quam contemplatio noſcitur vindicare. Laudat Chriſtus Mariam, ſed a Martha ſuſcipitur. Amat Rachelem Jacob, ſed Lia ſupponitur ignoranti. Si de fraude queritur, audiet non eſſe conſuetudinis, ut juniores prius tradantur ad nuptias. Quod ſi luteam hanc cogites domum, facile erit noſſe, quemadmodum in ea Dominum Martha magis excipiat quam Maria. Quod enim ait Apoſtolus: *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*, Marthæ dicitur, non Mariæ. Hæc nimirum corporis utitur inſtrumento, cum illi potius ſit impedimento. Denique *corpus*, inquit, *quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Numquid & operantem? Martha igitur in domum ſuam excipit Salvatorem in terris; Maria potius cogitat, quemadmodum ſuſcipiatur ab eo in domo non manu facta, æterna in cœlis. Forte tamen & ipſa Dominum ſuſcepiſſe videtur, ſed in ſpiritu: Dominus enim ſpiritus eſt.

Luc. 10. 38. — *Salutis initium ab actione.* — *Gen. 29. 23.* — *1. Cor. 6. 20.* — *Sap. 9. 15.*

2 *Huic*, inquit, haud dubium quin Marthæ, *ſoror erat, nomine Maria: quæ etiam ſedens ſecus pedes Jeſu, audiebat verbum illius*. Vides quod utraque ſuſcepit Verbum, hæc in carne, illa in voce. *Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium. Quæ ſtetit, & ait: Domine, non eſt tibi curæ, quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare?* Putas in domo, in qua Chriſtus ſuſcipitur, vox murmurationis audietur? FELIX DOMUS, & beata ſemper congregatio eſt, ubi de Maria Martha conqueritur. Nam Mariæ Martham æmulari prorſus indignum, prorſus illicitum eſt. Alioquin ubi legis Mariam cauſantem, quia ſoror mea reliquit me ſolam vacare? Abſit, abſit, ut qui Deo vacat, ad tumultuoſam adſpiret fratrum officialium vitam. Martha ſemper inſufficiens ſibi & minus idonea videatur, aliiſque magis id operis quod adminiſtrat optet imponi. *Reſpondit autem ei Jeſus: Martha, Martha ſollicita es, & turbaris erga plurima*. Vide prærogativam Ma-

Felix congregatio, ubi de Maria Martha conqueritur.

a Male apud Horſtium, *Hæc enim feſtis laudibus naſcens honoratur. Poſtremo*

a *Mariæ*, quem in omni cauſa habeat advocatum. Indignatur ſiquidem Phariſæus, conqueritur ſoror, etiam Diſcipuli murmurant: ubique Maria tacet, & pro ea loquitur Chriſtus. *Optimam*, inquit, *partem elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab ea in æternum.* Hoc unum illud quod neceſſarium eſt; hæc una, quam Propheta tam ſedulo requirebat: *Unam*, inquit, *petii a Domino, hanc requiram.*

Mariæ Chriſtum habet advocatum.

Pſ. 26. 4.

3 Quid tamen ſibi vult, Fratres, quod optimam partem Maria dicitur elegiſſe? Ubi jam erit quod adverſus eam proferre ſolemus, ſi quando forte adminiſtrantis Marthæ turbationem, inæqualitatem dijudicare voluerit: *Melior eſt iniquitas viri, quam benefaciens mulier?* Ubi erit & illud: *Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus?* & illud: *Qui major eſt veſtrum, erit miniſter veſter?* Poſtremo quæ conſolatio eſt laboranti, quaſi in ejus ſuggillationem, partem ſororis attollere? Unum ergo arbitror e duobus, ut aut de electione Maria laudetur, quod pars ipſa, quantum in nobis eſt, ſit omnibus eligenda; aut certe ut neutrum dicatur defuiſſe, nec in partem quamlibet præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris in utrumlibet ſit parata. Quis enim ſicut David fidelis, ingrediens & egrediens, & pergens ad imperium regis? Denique *paratum*, inquit, *cor meum, paratum cor meum*; non ſemel tantum, ſed & ſecundo, & vacare tibi, & proximis miniſtrare. Hæc plane pars optima, quæ non auferetur: hæc mens optima, quæ non mutabitur, quocumque vocaveris eam. *Bonum*, inquit, *acquirit gradum qui bene miniſtraverit.* Forte meliorem qui bene vacaverit Deo; optimum autem qui perfectus eſt in utroque. Unum adhuc dico, ſi tamen id de Martha liceat ſuſpicari. Nonne enim quaſi otioſam reputaſſe videtur quam ſibi dari petiit adjutricem? Sed carnalis eſt, & omnino non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei, ſi quis forte vacantem animam ſua de vacatione redarguit. Audiat igitur optimam eſſe hanc partem, quæ maneat in æternum. Numquid enim non rudis quodammodo videtur anima, quæ divinæ contemplationis penitus expers, illam intraverit regionem, ubi hoc unum omnium opus, unum ſtudium, eadem vita?

Optima pars quæ.

Eccli. 42. 14. *Joan. 12. 26.* *Matt. 20. 26.*

Vitæ mixtæ commendatio.

1. Reg. 22. 14.

Pſ. 56. 8.

1. Tim. 3. 13.

4 Sed conſideremus, Fratres, quemadmodum in hac domo noſtra tria hæc diſtribuerit ordinatio charitatis, Marthæ adminiſtrationem, Mariæ contemplationem, Lazari pœnitentiam. Habet hæc ſimul quæcumque perfecta eſt anima: magis tamen videntur ad ſingulos ſingula pertinere, ut alii vacent ſanctæ contemplationi, alii dediti ſint fraternæ adminiſtrationi, alii in amaritudine animæ ſuæ recogitent annos ſuos, tamquam vulnerati dormientes in ſepulchris. Sic plane, ſic opus eſt, ut Maria pie & ſublimiter ſentiat de Deo ſuo; Martha benigne & miſericorditer de proximo; Lazarus miſere & humiliter de ſeipſo. Gradum ſuum quiſque conſideret. *Si inventi fuerint in civitate hac Noe, Daniel, Job, ipſi juſtitia ſua liberabuntur, ait Dominus, ſed filium, aut filiam non liberabunt.* Nemini nos blandimur: utinam nec veſtrum quiſpiam ſe ſeducat. Quibus enim nulla credita eſt diſpenſatio, adminiſtratio nulla commiſſa, his omnino ſedendum erit, aut ſecus pedes Jeſu cum Maria, aut certe cum Lazaro intra ſepta ſepulchri. Quidni erga multa turbetur Martha, quæ ſollicita eſt pro multis? Tibi vero, cui neceſſitas hæc non incumbit, e duobus unum eſt neceſſarium: aut non turbari penitus, ſed delectari magis in Domino: aut, ſi id necdum potes, turbari non erga plurima, ſed (ut de ſe Propheta loquitur) ad teipſum.

Religioſæ domus veri ſtatus ſeu gradus.

Ezech. 14. 14.

Pſ. 41. 7.

5 Iterum dico, ne quis de ignorantia habeat excuſationem: Oportet te, Frater, ad quem de fabricanda, ſeu regenda inter undas diluvii Noe arca nihil ſpectat, aut virum eſſe deſideriorum, ut Daniel erat; aut cum beato Job virum dolorum, & ſcientem infirmitatem. Alioquin vereor ne tepidum te & nauſeam provocantem evomat ex ore ſuo qui te invenire cupit, aut ſui conſideratione calidum & charitatis igne flagrantem; aut tua ipſius cognitione frigidum, & aqua compunctionis ignita diaboli jacula reſtinguentem. Sed & ipſam quoque Martham admonitam eſſe neceſſe eſt, id maxime quæri inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur. Erit autem fidelis, ſi neque quæ ſua ſunt quærat, ſed quæ Jeſu-Chriſti, ut ſit intentio pura; nec ſuam faciat, ſed Domini voluntatem, ut ſit actio ordinata. Sunt enim quorum non ſimplex eſt oculus, & recipiunt mercedem ſuam. Sunt qui ferantur propriis motibus animorum, & contaminata ſunt univerſa quæ offerunt, quippe cum voluntates eorum inveniantur in eis. Veni nunc mecum ad nuptiale carmen, & conſideremus quemadmodum ſponſus, ubi ſponſam vocat, nec ullam omiſerit ex his tribus, nec his addiderit quidquam. *Surge*, inquit, *propera amica mea, formoſa mea, columba mea, & veni.* An non amica eſt, quæ dominicis lucris intenta, fideliter ipſam quoque pro eo ponit animam ſuam? Quoties enim pro uno ex minimis ejus ſpirituale ſtudium intermittit *, toties pro eo ſpiritualiter ponit animam ſuam. An non formoſa, quæ revelata facie gloriam Domini ſpeculando, in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu? An non columba, quæ plangit & gemit in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ, tamquam ſepulta ſub lapide?

Religioſis ab officiis exterioribus vacantibus quid incumbat.

Activæ vitæ cultoribus utile monitum.

Cant. 2. 10.

* *al.* Interponit.

6 *Mulier*, ait, *Martha nomine, excepit eum in domum ſuam.* Certum eſt hujus tenere locum fratres officiales, quos fraternæ charitatis intuitus variis adminiſtrationibus deputavit. Utinam autem & ego ipſe inter diſpenſatores fidelis merear inveniri. Quibus enim convenientibus videtur aptandum quod Dominus ait: *Martha, Martha, ſollicita es*, quam Prælatis, ſi tamen digna in ſollicitudine præſunt? Aut quis turbatur erga plurima, niſi cui & Mariæ vacantis, & Lazari pœnitentis, ſed & ipſorum, quibus onera ſua partitur, univerſa incumbit ſollicitudo? Vide Martham ſollicitam, vide Martham erga plurima turbatam. Apoſtolum loquor, qui Prælatos ſollicitudinis admonens, gerit ipſe ſollicitudinem omnium eccleſiarum. *Quis infirmatur*, inquit, *& ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Suſcipiat igitur Martha Dominum in domum ſuam, cui nimirum credita eſt diſpenſatio domus. Mediatrix eſt, ut ſibi pariter & ſubjectis ſalutem obtineat, ſuſcipiat gratiam, ſicut ſcriptum eſt: *Suſcipiant montes pacem populo, & colles juſtitiam.* Suſcipiant ceteri coadjutores ejus ſinguli pro qualitate miniſterii ſui: excipiant Chriſtum, ſerviant Chriſto, miniſtrent ei in membris ſuis: ille in infirmis fratribus, ille in pauperibus, ille in hoſpitibus & peregrinis.

Paſtores Marthæ officio funguntur.

2. Cor. 11. 29.

Pſ. 71. 3.

7 Quibus ita ſollicitis circa frequens miniſterium, videat Maria quemadmodum vacet, & videat quoniam ſuavis eſt Dominus. Videat, inquam, quam devota mente, quam tranquillo ſedeat animo ſecus pedes Jeſu, providens eum ſemper in conſpectu ſuo, & verba ex ore ejus excipiens, cujus & aſpectus delectabilis, & eloquium dulce. Diffuſa eſt enim gratia in labiis ejus, & eſt ſpecioſus forma præ filiis hominum, immo etiam ſuper omnem gloriam Angelorum. Gaude, & gratias age, Maria, quæ partem optimam elegiſti. Beati enim oculi qui vident quæ tu vides, & aures quæ merentur audire quod audis. Beata plane, quæ venas ſuſurri divini percipis in ſilentio, in quo utique bonum eſt homini Dominum expectare. Simplex eſto, non tantum ſine dolo & ſimulatione, ſed & abſque multiplicitate occupationum, ut tecum ſit ſermocinatio ejus, cujus & vox dulcis, & facies decora. Unum cave, ne abundare incipias in ſenſu tuo, & velis plus ſapere, quam oportet ſapere; ne forte, dum lucem ſectaris, impingas in tenebras, illudente tibi dæmonio meridiano, de quo non eſt hujus temporis diſputare. Nam Lazarus quo devenit? Ubi poſuiſtis eum? Sorores alloquor, quæ ſepelierunt fratrem prædicatione & miniſterio, exemplo & oratione. Ubi ergo poſuiſtis eum? Abſconditus eſt foſſa humo, ſub lapide jacet, non facile invenitur. Propterea non erit incongruum quatriduano quartum reſervare ſermonem, ut, juxta Salvatoris exemplum, audientes: *Ecce quem amas, infirmatur*, & nos maneamus hic die iſto.

Contemplativis utile monitum.

Joan. 11. 3.

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIÆ.

SERMO QUARTUS.

De quatriduo Lazari, & præconio Virginis.

1 TEmpus loquendi eſt omni carni, cum aſſumitur incarnati Verbi Mater in cœlum; nec ceſſare debet a laudibus humana mortalitas, cum hominis ſola natura ſupra immortales ſpiritus exaltatur in Virgine. Sed de ejus gloria nec ſilere devotio patitur, nec dignum aliquid ſterilis concipere cogitatio, aut ineradita poteſt locutio parturire. Hinc eſt quod & ipſi cœleſtis curiæ principes in conſideratione tantæ novitatis clamant non ſine admiratione: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens?* Ac ſi manifeſtius dicant: Quanta eſt hæc, aut unde ei aſcendenti utique de deſerto affluentia tanta deliciarum? Nec enim pares in-

Cant. 8. 5.

Angeli admirabundi in aſcenſu Virginis.

a Huic unam agnoſcit Mariam Bernardus, ut ſupra Sermone 3. in dominica 6. poſt Pentecoſten; & Sermone 4. de dedicatione ecclesiæ num. 3. Confer Sermonem 12. & 23. in Cant. ubi hac de re dubius hæret.

inveniuntur deliciæ vel in nobis, quos in civitate Domini lætificat fluminis impetus, qui a vultu gloriæ voluptatis torrente * potamur. Quæ eſt iſta, quæ de ſub ſole, ubi nihil eſt niſi labor & dolor, & afflictio ſpiritus, aſcendit deliciis ſpiritualibus affluens? Quidni delicias dixerim, virginitatis decus cum munere fœcunditatis, humilitatis inſigne, diſtillantem charitatis favum, miſericordiæ viſcera, plenitudinem gratiæ, prærogativam gloriæ ſingularis? Aſcendens igitur de deſerto Regina mundi, etiam Angelis ſanctis, ut canit Eccleſia: *Specioſa facta eſt, & ſuavis in deliciis ſuis.* Deſinant tamen deſerti hujus mirari delicias, quia Dominus dedit benignitatem, & terra noſtra dedit fructum ſuum. Quid mirantur de terra deſerta Mariam aſcendere deliciis affluentem? Mirentur potius pauperem Chriſtum de cœleſtis regni plenitudine deſcendentem. Longe enim ampliori miraculo dignum videtur, Dei Filium paulo minus ab Angelis minorari, quam Dei Matrem ſuper Angelos exaltari. Illius ſiquidem exinanitio facta eſt repletio noſtra: illius miſeriæ, mundi deliciæ ſunt. Denique cum dives eſſet, propter nos pauper factus eſt, ut nos ejus inopia ditaremur. Sed & crucis ignominia, credentium facta eſt gloria.

* al. Gloria.
2. Cor. 8. 9.

Lazar ſepultus conſideratur tropologice.

2 Adhuc autem & ad monumentum properat Vita noſtra, ut quatriduanum reducat a monumento? & eum, de quo vobis hodie (ſi bene meminit charitas veſtra) ſermo debetur, Lazarum quærit, ut quæratur, & inveniatur a Lazaro. In hoc enim eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos. Age igitur, Domine, quære quem amas, ut & amantem facias, & quærentem. Quære ubi poſuerunt eum. Jacet enim clauſus, ligatus, oneratus. Jacet in ergaſtulo conſcientiæ, tenetur vinculis diſciplinæ, & tamquam lapide ſuperpoſito premitur, & opprimitur onere pœnitentiæ, maxime quod deſit interim fortis ut mors dilectio, & charitas omnia ſuſtinens, & in his omnibus jam fœtet, Domine: quatriduanus eſt enim. Credo jam multorum ingenia prævolant, ut intelligant quem velim dicere Lazarum: eum ſine dubio, qui nuper peccato mortuus, fodit ſibi parietem, ut videat abominationes multas, & mala prava & inſcrutabilis cordis ſui, & juxta Prophetam alium, ingreſſus eſt in petram, abſconditus foſſa humo a facie furoris Domini.

Ezech. 8. 8.
Iſai. 2. 10. &

3 Sed quid eſt: *Domine jam fœtet, quatriduanus eſt enim?* Forte enim fœtorem illum, & quatuor dies iſtos non continuo quivis intelligat. Ego primam arbitror timoris diem, qua nimirum irradiante cordibus noſtris, peccato morimur, & quodam modo ſepelimur in conſcientiis noſtris. Secunda (ni fallor) agitur in labore certaminis. Solet nempe inter primordia converſionis acrius inſurgere tentatio pravæ conſuetudinis; & vix extingui poſſunt jacula ignita diaboli. Tertia nihilo minus doloris eſſe videtur, dum recogitat quis annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ; & nec tam laborat declinando futura, quam præterita plangendo deplorat. Miraris quod hos dixerim dies? Sed tales ſepulturæ debentur, dies nebulæ & caliginis, dies luctus & amaritudinis. Sequitur dies pudoris, non diſſimilis tribus: quando jam horribili confuſione operitur anima miſeranda, dum nimis conſiderat quæ, & quanta deliquerit, & in oculis cordis tetras verſat imagines peccatorum. Animus hujuſmodi nihil diſſimulat, ſed dijudicat, ſed aggravat, ſed exaggerat univerſa: non ſibi parcit durus judex in ſemetipſum. Utilis quidem exacerbatio, & digna miſeratione crudelitas, facile ſibi divinam concilians gratiam, dum pro eo mens æmulatur etiam contra ſeipſam. Verumtamen, Lazare, veni foras, ne in tanto fœtore diutius immoreris. Caro putida putredini proxima eſt: & qui confunditur vehementius & tabeſcit, prope eſt ut deſperet. Propterea, Lazare, veni foras. Abyſſus abyſſum invocat: abyſſus luminis & miſericordiæ, abyſſum miſeriæ & tenebrarum. Major illius bonitas, quam iniquitas tua: & ubi peccatum abundat, ſuperabundare gratiam facit. *Lazare*, inquit, *veni foras.* Ac ſi manifeſtius dicat: Quouſque conſcientiæ tuæ caligo te detinet? Quamdiu in cubili tuo gravi corde compungeris? Veni foras, procede, reſpira in lucem miſerationum mearum. Hoc enim eſt quod in Propheta legiſti: *Infrenabo os tuum laude mea, ne pereas.* Evidentius quoque Propheta alius de ſeipſo: *Ad meipſum*, inquit, *anima mea turbata eſt, propterea ero memor tui.*

De infinita bonitate ad erigendos peccatores.
Iſai. 48. 9.
Pſal. 41. 7.

4 Jam vero quid ſibi vult quod ait: *Tollite lapidem*, & poſt pauca, *ſolvite eum?* Numquid poſt viſitationem gratiæ conſolantis ceſſabit agere pœnitentiam, quoniam appropinquavit regnum cœlorum; aut abjiciet diſciplinam, ſi forte iraſcatur Dominus, & pereat de via juſta? Abſit hoc. Tollatur lapis, ſed pœnitentia maneat, non jam premens & onerans, ſed vividam & robuſtam mentem roborans magis atque confirmans: nimirum cujus cibus ſit, quem antea nauſeabat, Domini facere voluntatem. Sic & diſciplina non jam conſtringit liberum, ſecundum illud: *Juſto non eſt lex poſita*; ſed voluntarium regit, & dirigit in viam pacis. Super hac Lazari ſuſcitatione manifeſtius pſallit Propheta: *Non derelinques animam meam in inferno*, quia, ut dixiſſe me memini ſecundo hujus feſtivitatis die, infernus quidem, & carcer animæ, rea conſcientia eſt. *Nec dabis ſanctum tuum* (non ſuum ipſius, ſed tuum utique, quem ipſe ſanctificas) *videre corruptionem.* Corruptioni ſiquidem proximus erat quatriduanus, qui cœperat jam fœtere. Prope erat ut penitus diſſolveretur; & veniens in profundum malorum contemneret impius; ſed præventus voce virtutis, & ab ea vivificatus, gratias agit dicens: *Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Ad ipſius ſiquidem contemplationem evocaſti & eduxiſti ab inferno animam meam, dum anxiaretur ſuper me ſpiritus meus, intuens conſcientiæ propriæ faciem nimis abominandam. *Clamavit*, inquit, *voce magna: Lazare, veni foras*; magna utique voce, non tam ſono clamoſa, quam pietate & virtute magnifica.

1. Tim. 1. 9.
Pſal. 15. 10.
Ibid.
Ibid.

5 Sed quo devenimus? Numquid non ſupra cœlos Virginem proſequebamur euntem? Et ecce, cum Lazaro deſcendimus in abyſſum. A ſplendore virtutis ad fœtorem quatriduani proclivis decurrit oratio. Cur hoc? niſi quia pondere proprio ferebamur? & trahebat nos materia, tanto uberior utique, quanto familiarior? Fateor imperitiam meam, puſillanimitatem propriam non abſcondo. Non eſt equidem quod me magis delectet; ſed nec quod terreat magis, quam de gloria Virginis Matris habere ſermonem. Ut enim ſileam interim ineffabile privilegium meritorum, & prærogativam penitus ſingularem, tanto eam devotionis affectu amplectuntur, honorant, ſuſcipiunt (ut dignum eſt) univerſi, ut licet de ea loqui geſtiant omnes: tamen quidquid dicitur de indicibili, eo ipſo quod dici potuerit, minus gratum ſit, minus placeat, minus acceptetur. Quidni minus ſapiat quidquid de incomprehenſibili gloria comprehendere potuerit mens humana? Ecce enim, ſi in ea laudavero virginitatem, mihi multæ virgines poſt eam videntur offerri. Si humilitatem prædicavero, invenientur forte vel pauci qui, docente Filio ejus, mites facti ſunt, & humiles corde. Si magnificare voluero miſericordiæ ejus multitudinem, ſunt aliqui miſericordiæ viri, etiam & mulieres. Unum eſt, in quo nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem, gaudia matris habens cum virginitatis honore. Optimam, inquit, partem elegit ſibi Maria. Optimam plane: quia bona fœcunditas conjugalis, melior autem caſtitas virginalis: prorſus autem optima eſt fœcunditas virginea, ſeu fœcunda virginitas. Mariæ privilegium eſt, non dabitur alteri, quia non auferetur ab ea. Singulare eſt, ſed continuo etiam indicibile invenitur, ut nemo aſſequi poſſit, ſic nec eloqui quidem. Quid, ſi & illud adjicias, cujus mater? Quæ jam poterit lingua, etiamſi angelica ſit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem? matrem autem non cujuſcumque, ſed Dei? Duplex novitas, duplex prærogativa, duplex miraculum, ſed digne prorſus aptiſſimeque conveniens. Neque enim filius alius virginem, nec Deum decuit partus alter.

Quam ſtudium loqui de laudibus Virginis.
Matth. 11. 29.
Quid mirandum in Virgine.

6 Verumtamen non hoc tantum, ſi diligenter attendas, ſed cæteras quoque virtutes ſingulares prorſus invenies in Maria, quæ videbantur eſſe communes. Quæ enim vel angelica puritas virginitati illi audeat comparari, quæ digna fuit Spiritus-ſancti ſacrarium fieri, & habitaculum Filii Dei? Si rerum pretia de raritate penſamus, quæ prima in terris angelicam propoſuit ducere vitam, ſuper omnes eſt. *Quomodo*, inquit, *fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco.* Immobile propoſitum virginitatis, quod nec Angelo filium promittente aliquatenus titubavit. *Quomodo*, inquit, *fiet iſtud?* Neque enim eo modo, quo fieri ſolet in cæteris. Virum penitus non cognoſco, nec filii deſiderio, nec ſpe prolis.

Virtutes ejus ſingulares.
1. Puritas.
Luc. 1. 34.

7 Quanta vero & quam pretioſa humilitatis virtus cum tanta puritate, cum innocentia tanta, cum conſcientia prorſus abſque delicto, immo cum tanta gratiæ plenitudine? Unde tibi humilitas, & tanta humilitas, o beata? Digna plane quam reſpiceret Dominus, cujus decorem concupiſceret Rex, cujus odore ſuaviſſimo ab æterno illo paterni ſinus attraheretur accubitu. Vide enim quam manifeſte ſibi concinant Virginis noſtræ canticum, & nuptiale carmen: nimirum cujus uterus, ſponſi thalamus fuit. Audi Mariam in Evangelio: *Reſpexit*, inquit, *humilitatem ancillæ ſuæ.*

2. Humilitas.
Luc. 1. 48.
Cant. 1. 11.

Audi

Audi eamdem in epithalamio: *Cum eſſet Rex*, inquit, *in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum*. Nardus quippe herba humilis eſt, & pectus purgat: ut manifeſtum ſit humilitatem nardi nomine deſignari, cujus odor & decor invenerit gratiam apud Deum.

Miſericordia. 6 Sileat miſericordiam tuam, Virgo beata, ſi quis eſt, qui invocatam te in neceſſitatibus ſuis ſibi meminerit defuiſſe. Nos quidem ſervuli tui cæteris in virtutibus congaudemus tibi: ſed in hac potius nobis ipſis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur: ſed miſericordia miſeris ſapit dulcius, miſericordiam amplectimur charius, recordamur ſæpius, crebrius invocamus. Hæc eſt enim quæ totius mundi reparationem obtinuit, ſalutem omnium impetravit. Conſtat enim pro univerſo genere humano fuiſſe ſollicitam, cui dictum eſt: *Ne timeas, Maria, invenisti gratiam*, utique quam quærebas. (*Luc. 1. 30.*) Quis ergo miſericordiæ tuæ, o benedicta, longitudinem & latitudinem, ſublimitatem & profundum queat inveſtigare? Nam longitudo ejus uſque in diem noviſſimum invocantibus eam ſubvenit univerſis. Latitudo ejus replet orbem terrarum, ut tua quoque miſericordia plena ſit omnis terra. Sic & ſublimitas ejus civitatis ſupernæ invenit reſtaurationem, & profundum ejus ſedentibus in tenebris & in umbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletum, infernus evacuatus eſt, inſtauratæ ruinæ cœleſtis Hieruſalem, expectantibus miſeris vita perdita data. Sic potentiſſima & piiſſima charitas & affectu compatiendi, & ſubveniendi abundat effectu, æque locuples in utroque.

Invocatio B. Virginis. 9 Ad hunc igitur fontem ſitibunda properet anima noſtra: ad hunc miſericordiæ cumulum tota ſollicitudine miſeria noſtra recurrat. Ecce jam quibus potuimus votis aſcendentem te ad Filium deduximus, & proſecuti ſumus ſaltem a longe, Virgo benedicta. Sit deinceps pietatis tuæ ipſam, quam apud Deum gratiam inveniſti, notam facere mundo; reis veniam, medelam ægris, puſillis corde robur, afflictis conſolationem, periclitantibus adjutorium & liberationem ſanctis tuis precibus obtinendo. In hac quoque die ſolemnitatis & lætitiæ dulciſſimum Mariæ nomen cum laude invocantibus ſervulis per te, Regina clemens, gratiæ ſuæ munera largiatur Jeſus Chriſtus Filius tuus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

DOMINICA INFRA OCTAVAM

ASSUMPTIONIS B. V. MARIÆ.

SERMO.

De duodecim prærogativis B. V. Mariæ, ex verbis Apocalypſis: *Signum magnum apparuit in cœlo; Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim.*

1 VEhementer quidem nobis, dilectiſſimi, vir unus & mulier una nocuere: ſed, gratias Deo, per unum nihilo minus virum, & mulierem unam omnia reſtaurantur; nec ſine magno fœnore gratiarum. Neque enim ſicut delictum, ita & donum; ſed excedit damni æſtimationem beneficii magnitudo. Sic nimirum prudentiſſimus & clementiſſimus artifex, quod quaſſatum fuerat, non confregit, ſed utilius omnino refecit, ut videlicet nobis novum formaret Adam ex veteri, & Evam transfunderet in Mariam. Et quidem ſufficere poterat Chriſtus; ſiquidem & nunc omnis ſufficientia noſtra ex eo eſt: ſed nobis bonum non erat eſſe hominem ſolum. Congruum magis ut adeſſet noſtræ reparationi ſexus uterque, quorum corruptioni neuter defuiſſet. Fidelis plane & præpotens mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, ſed divinam in eo reverentur homines majeſtatem. Abſorpta videtur in deitatem humanitas, non quod mutata ſit ſubſtantia, ſed affectio deificata. Non ſola illi cantatur miſericordia, cantatur pariter & judicium: quia etſi didicit ex his quæ paſſus eſt compaſſionem, ut miſericors fieret, habet tamen & judiciariam poteſtatem. Denique Deus noſter ignis conſumens eſt. Quidni vereatur peccator accedere, ne, quemadmodum fluit cera a facie ignis, ſic pereat ipſe a facie Dei?

Reparationi noſtræ cooperatur ſexus uterque.

Deut. 4. 24. & Hebr. 12. 29.

Maria mediatrix ad Mediatorem. 2 Jam itaque nec ipſa mulier benedicta in mulieribus videbitur otioſa: invenietur equidem locus ejus in hac reconciliatione. Opus eſt enim mediatore ad Mediatorem iſtum; nec alter nobis utilior, quam Maria. Crudelis nimium mediatrix Eva, per quam ſerpens antiquus peſtiferum etiam ipſi viro virus infudit: ſed fidelis Maria, quæ ſalutis antidotum & viris, & mulieribus propinavit. Illa enim miniſtra ſeductionis, hæc propitiationis: illa ſuggeſſit prævaricationem, hæc ingeſſit redemptionem. Quid ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? Nihil auſterum in ea, nihil terribile: tota ſuavis eſt, omnibus offerens lac & lanam. Revolve diligentius evangelicæ hiſtoriæ ſeriem univerſam: & ſi quid forte increpatorium, ſi quid durum, ſi quod denique ſignum vel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cætero ſuſpectam habeas, & accedere verearis. Quod ſi (ut vere ſunt) plena magis omnia pietatis & gratiæ, plena manſuetudinis & miſericordiæ, quæ ad eam pertinent inveneris; age gratias ei, qui talem tibi mediatricem benigniſſima miſeratione providit, in qua nihil poſſit eſſe ſuſpectum. Denique omnibus omnia facta eſt, ſapientibus & inſipientibus copioſiſſima charitate debitricem ſe fecit. Omnibus miſericordiæ ſinum aperit, ut de plenitudine ejus accipiant univerſi, captivus redemptionem, æger curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, juſtus gratiam, Angelus lætitiam; denique tota Trinitas gloriam, Filii perſona carnis humanæ ſubſtantiam, ut non ſit qui ſe abſcondat a calore ejus.

Eva & Mariæ antitheſis.

Maria quam ſuavis & benefica omnibus.

Maria Soli comparatur. 3 Putaſ-ne ipſa eſt ſole amicta mulier? Eſto ſiquidem, ut de præſenti Eccleſia id intelligendum propheticæ viſionis ſeries ipſa demonſtret; ſed id plane non inconvenienter Mariæ videtur attribuendum. Nimirum ea eſt, quæ velut alterum ſolem induit ſibi. Quemadmodum enim ille ſuper bonos & malos indifferenter oritur, ſic ipſa quoque præterita non diſcutit merita: ſed omnibus ſeſe exorabilem, omnibus clementiſſimam præbet, omnium denique neceſſitates ampliſſimo quodam miſeratur affectu. Nam & defectus omnis ſub ea: & quicquid fragilitatis, ſeu corruptionis eſt, excellentiſſima quadam ſublimitate præ cæteris omnibus excedit & ſupergreditur creaturis, ut merito ſub pedibus ejus luna eſſe dicatur. Alioquin nihil magnum dixiſſe videbimur, ut ſit luna iſta ſub pedibus ejus, quam ſuper omnes Angelorum choros, ſuper Cherubin quoque & Seraphim exaltatam nefas eſt dubitare. Solet autem luna non modo defectum corruptionis, ſed & ſtultitiam mentis, nonnumquam vero & Eccleſiam hujus temporis deſignare; illam quidem propter mutabilitatem; hanc ſane propter, ſuſceptum aliunde ſplendorem. Utraque vero (ut ita dixerim) luna ſub Mariæ pedibus congrue ſatis ponitur: alio tamen atque alio modo, ſiquidem *ſtultus ut luna mutatur; ſapiens autem permanet ut ſol*. In ſole nimirum & fervor, & ſplendor ſtabilis; in luna ſolus ſplendor, atque is omnino mutabilis & incertus, qui numquam in eodem ſtatu permanet. Jure ergo Maria ſole perhibetur amicta, quæ profundiſſimam divinæ ſapientiæ, ultra quam credi valeat, penetravit abyſſum: ut, quantum ſine perſonali unione creaturæ conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa. Illo nimirum igne Prophetæ labia purgantur, illo igne Seraphim accenduntur. Longe vero aliter Maria meruit, non velut ſummatim tangi, ſed operiri magis undique, & circumfundi, & tamquam ipſo igne concludi. Candidiſſimus ſane, ſed & calidiſſimus hujus mulieris amictus; cujus omnia tam excellenter irradiata noſcuntur, ut nihil in ea, non dico tenebroſum, ſed ne ſubobſcurum ſaltem, vel minus lucidum, ſed ne tepidum quidem aliquid, aut non ferventiſſimum, liceat ſuſpicari.

Luna ſub pedibus ejus quomodo.

Eccli. 27. 12.

Mariæ fervor & ſplendor ſtabilis.

Iſ. 6. 6.

4 Inſipientia vero omnis longe ſub pedibus ejus eſt, ut penitus abſit hæc ab inſipientium mulierum numero, & collegio virginum fatuarum. Immo vero & unicus ille ſtultus, & totius ſtultitiæ princeps, qui vere mutatus ut luna, ſapientiam perdidit in decore ſuo, ſub Mariæ pedibus conculcatus & contritus, miſeram patitur ſervitutem. Nimirum ipſa eſt quondam a Deo promiſſa mulier, ſerpentis antiqui caput virtutis pede contritura: cujus plane calcaneo in multis verſutiis inſidiatus eſt, ſed ſine cauſa. Sola enim contrivit univerſam hæreticam pravitatem. Alius non de ſubſtantia carnis ſuæ Chriſtum ediaiſſe dogmatizabat: alius parvulum non peperiſſe, ſed reperiſſe ſibilabat: alius vel poſt partum, viro cognitam blaſphemabat: alius Dei Matrem audire non ſuſtinens, magnum illud nomen Theotocos impiiſſime ſuggillabat. Sed contriti ſunt inſidiatores, conculcati ſupplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes. Denique & continuo per Herodem draco inſidiatus eſt parienti, ut naſcentem excipiens filium devoraret, quod inimicitiæ eſſent inter ſemen mulieris & draconis.

Gen. 3. 15.

Hæreſes variæ in Mariam.

5 Jam ſi Eccleſia lunæ magis intelligenda videtur vocabulo, quod videlicet non ex ſe ſplendeat, ſed ab eo qui dicit: *Sine me nihil poteſtis facere*: habes mediatricem, quam tibi paulo ante commendavimus,

Joan. 15. 5.

TOM. III. *Apoc. 12. 1.*

evidenter expreſſam. *Mulier*, inquit, *amicta ſole*, *& luna ſub pedibus ejus*. Amplectamur Mariæ veſtigia, Fratres mei, & devotiſſima ſupplicatione beatis illius pedibus provolvamur. Teneamus eam, nec dimittamus donec benedixerit nobis: potens eſt enim. Nempe vellus eſt medium inter rorem & aream, mulier inter ſolem & lunam, Maria inter Chriſtum & Eccleſiam conſtituta. Sed forte miraris non tam vellus opertum rore, quam amictam ſole mulierem. Magna ſiquidem familiaritas, ſed mira omnino vicinitas ſolis & mulieris. Quomodo enim in tam vehementi fervore tam fragilis natura ſubſiſtit? Merito quidem admiraris, Moyſes ſancte, & curioſius deſideras intueri. Verumtamen ſolve calceamenta de pedibus tuis, & involucra pone carnalium cogitationum, ſi accedere concupiſcis. *Vado*, inquit, *& videbo viſionem hanc magnam*. Magna plane viſio, rubus ardens ſine combuſtione; magnum ſignum, mulier illæſa manens amicta ſole. Non eſt rubi natura, opertum undique flammis, manere nihilo minus incombuſtum: non mulieris potentia, ut ſuſtineat ſolis amictum. Non eſt virtutis humanæ, ſed nec angelicæ quidem: ſublimior quædam neceſſaria eſt. *Spiritus-ſanctus*, inquit, *ſuperveniet in te*. Et tamquam reſponderet illa: Quoniam ſpiritus eſt Deus, & Deus noſter ignis conſumens eſt; *Virtus*, ait, non mea, non tua, ſed *Altiſſimi obumbrabit tibi*. Nihil itaque mirum, ſi ſub tali obumbraculo talis etiam a muliere ſuſtineatur amictus.

Maria inter Chriſtum & Eccleſiam media conſtituta.

Exod. 3. 3. Rubus incombuſtus, typus Mariæ.

Luc. 1. 35.

6 *Mulier*, inquit, *amicta ſole*. Plane amicta lumine tamquam veſtimento. Non percipit forte carnalis: nimirum ſpirituale eſt, ſtultitia illi videtur. Non ſic videbatur Apoſtolo, qui dicebat: *Induimini Dominum Jeſum Chriſtum*. Quam familiaris ei facta es Domina! quam proxima, immo quam intima fieri meruiſti, quantam inveniſti gratiam apud eum! In te manet, & tu in eo: & veſtis eum, & veſtiris ab eo. Veſtis eum ſubſtantia carnis, & veſtit ille te gloria ſuæ majeſtatis. Veſtis ſolem nube, ſole ipſa veſtiris. Novum enim fecit Dominus ſuper terram, ut mulier circumdaret virum, nec alium, quam Chriſtum, de quo dicitur: *Ecce vir, Oriens nomen ejus*: Novum quoque fecit in cœlo, ut mulier ſole appareret amicta. Denique & coronavit eum, & viciſſim ab eo meruit coronari. Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Verum hoc alias. Interim ſane ingredimini magis, & videte Reginam in diademate, quo coronavit eam Filius ſuus.

Rom. 13. 14.

Jerem. 31. 22.

Zach. 6. 12.

7 *In capite*, inquit, *ejus corona ſtellarum duodecim*. Dignum plane ſtellis coronari caput, quod & ipſis longe clarius micans, ornet eas potius, quam ornetur ab eis. Quidni coronent ſidera quam Sol veſtit? Sicut dies verni, ait, circumdabant eam flores roſarum, & lilia convallium. Nimirum læva ſponſi ſub capite ejus, & jam dextera illius amplexatur eam. Quis illas æſtimet gemmas? Quis ſtellas nominet, quibus Mariæ regium diadema compactum eſt? Supra hominem eſt coronæ hujus rationem exponere, indicare compoſitionem. Nos tamen pro modulo noſtræ exiguitatis, abſtinentes a perículoſo ſcrutinio ſecretorum, non incongrue forſitan duodecim ſtellas illas, duodecim prærogativas gratiarum intelligere videamur *, quibus Maria ſingulariter adornatur. Siquidem invenitur eſt in Maria prærogativas cœli, prærogativas carnis, prærogativas cordis: & ſi fuerit ternarius iſte per quaternarium multiplicatus, habemus forte ſtellas duodecim, quibus Reginæ noſtræ diadema præfulgeat univerſis. Mihi ſane ſingularis rutilat fulgor, primo quidem in Mariæ generatione, ſecundo in angelica ſalutatione, tertio in Spiritus ſuperventione, quarto in Filii Dei inenarrabili conceptione. Sic & in his quoque ſidereum plane irradiat decus, quod virginitatis primiceria, quod ſine corruptione fecunda, quod ſine gravamine gravida, quod ſine dolore puerpera. Nihilo minus etiam ſpeciali quodam ſplendore in Maria coruſcant manſuetudo pudoris, devotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis. Veſtræ quidem ſedulitatis erit ſingula quæque diligentius intueri. Nos interim ſatis feciſſe videbimur, ſi breviter ea potuerimus demonſtrare.

Cant. 3. 11.

Cant. 2. 6.

Apoc. 12. 1. Prærogativæ 12. gratiarum in Maria.

* *al.* Valeamus.

8 Quid ergo ſidereum micat in generatione Mariæ? Plane quod ex regibus orta, quod ex ſemine Abrahæ, quod generoſa ex ſtirpe David. Si id parum videtur, adde quod generationi illi, ob ſingulare privilegium ſanctitatis, divinitus noſcitur eſſe conceſſa; quod longe ante eiſdem Patribus cœlitus repromiſſa, quod myſticis præfigurata miraculis; quod oraculis prænuntiata propheticis. Hanc enim ſacerdotalis virga, dum ſine radice floruit; hanc Gedeonis vellus, dum in medio ſicca area maduit: hanc in Ezechielis viſione orientalis porta, quæ nulli unquam patuit, præſignabat. Hanc denique præ cæteris Iſaias nunc virgam de radice Jeſſe orituram promittebat; nunc evidentius virginem parituram. Merito ſignum hoc magnum in cœlo appareuiſſe ſcribitur, quod tanto ante de cœlo noſcitur fuiſſe promiſſum. Dominus ait: *Ipſe dabit vobis ſignum*. *Ecce virgo concipiet*. Magnum profecto ſignum dedit, quia & magnus ipſe qui dedit. Hujus ergo prærogativæ fulgor quorum non vehementer reverberat aciem oculorum? Jam in eo quod tam reverenter atque officioſiſſime ab Archangelo ſalutata eſt, ut jam tunc in regali ſolio ſupra omnes cœleſtium ordines legionum exaltatam cernere videretur, & pæne minus adoraturus feminam, qui ſolebat ab hominibus hactenus æquanimiter adorari; excellentiſſimum nobis Virginis noſtræ meritum, & ſingularis gratia commendatur.

1. Prærogativa in Mariæ generatione.

Num. 17. 8. Judic. 6. 37. Ezech. 44. 1.

Iſ. 11. 1.

Iſ. 7. 14.

2. In Archangeli ſalutatione.

9 Nihilo minus fulget etiam novus ille conceptionis modus, ut non in iniquitate, quemadmodum cæteræ omnes, ſed ſuperveniente Spiritu-ſancto, ſola, & de ſola ſanctificatione Maria conciperet. Nam quod verum Deum, & Dei filium genuit, ut idem ipſe Dei atque hominis filius, unus omnino Deus & homo prodiret ex Maria, abyſſus eſt luminis: nec facile dixerim, quod vel angelicus oculus ad hujus fulgoris vehementiam non caliget. De cætero ſane & virginitatem carnis & propoſitum virginitatis, maxime & ipſius quoque propoſiti novitas evidenter illuſtrat: quod videlicet in libertate ſpiritus legis Moſaicæ decreta tranſcendens, illibatam Deo corporis ſimul & ſpiritus ſanctimoniam vovit. Probat enim propoſiti inviolabile fundamentum, quod tam conſtanter promittenti filium Angelo reſpondit: *Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Forte enim propterea primo turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio, quod benedictum ſeſe audiſſet in mulieribus, quæ nimirum benedici in virginibus ſemper optabat. Et ex tunc quidem cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio *, quod jam videretur eſſe ſuſpecta. Ubi vero in promiſſione filii manifeſtum virginitatis periculum videbatur, non potuit ultra diſſimulare quin diceret: *Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Merito proinde & illam meruit benedictionem, & hanc non amiſit: ut longe glorioſior fiat & virginitas ex fecunditate, & ex virginitate fecunditas, ac mutuis ſeſe radiis illuſtrare hæc duo ſidera videantur. Magnum enim eſt virginem eſſe: ſed virginem matrem eſſe, longe amplius per omnem modum. Jure etiam illud moleſtiſſimum tædium, quo reliquæ omnes gravidæ mulieres laborare noſcuntur, ſola non ſenſit, quæ ſola ſine libidinoſa voluptate concepit. Unde & in ipſo ſuæ conceptionis initio, quando potiſſimum cæteræ mulieres miſerabilius affliguntur, Maria tota alacritate montana conſcendit, ut Eliſabeth miniſtraret. Sed & aſcendit Bethleem imminente jam partu, portans pretioſiſſimum illud depoſitum, portans onus leve, portans a quo portabatur. Sic & in partu quam lucidum eſt quod nova exultatione novam edidit prolem, ſola inter mulieres a communi maledicto & dolore parturientium aliena. Si rerum pretia de raritate penſamus, nihil his poteſt rarius inveniri. Siquidem in omnibus illis nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. E quibus nos, ſi ea fideliter intuemur, ſine dubio admirationem concipimus, ſed venerationem, ſed devotionem, ſed conſolationem.

3. & 4. In Spiritus obumbratione, & novo conceptionis modo.

5. Virginitatis propoſitum novum & inviolabile. *Luc. 1. 34.*

* *al.* Benedictio.

6. Fecunditas ſine corruptione.

7. Graviditas ſine gravamine.

8. Puerperium ſine dolore.

10 Cæterum quæ reſtant adhuc, & imitationem requirunt. Non eſt nobis ante ortum tam multifarie multiſque modis promitti divinitus, cœlitus prænuntiari: ſed nec ab archangelo Gabriele tam novæ ſalutationis obſequiis honorari. Minus autem cætera duo communicat nobis: plane ſecretum ſuum ſibi. Sola enim eſt, de qua dicitur: *Quod in ea natum eſt, de Spiritu-ſancto eſt*: ſola cui dicitur: *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Offerantur Regi virgines, ſed poſt eam: nam primatum ſola vindicat ſibi. Multo magis autem ſola ſine corruptione concepit, ſine gravamine tulit, ſine dolore filium parturivit. Itaque nihil horum a nobis exigitur: ſed exigitur plane nonnihil. Numquid enim, ſi defuerit nobis etiam manſuetudo pudoris, ſi humilitas cordis, ſi magnanimitas fidei, ſi compaſſio mentis, negligentiam noſtram munerum ſingularitas excuſabit? Gratiſſima ſane gemma in diademate, micans in capite ſtella, rubor in facie hominis verecundi. An vero quis putat, quod hac caruerit gratia quæ gratia plena fuit? Pudibunda fuit Maria: ex Evangelio id probamus. Ubi enim aliquando loquax, ubi præſumptuoſa fuiſſe videtur? Foris ſtabat quærens loqui Filio, nec materna auctoritate aut

Hæc non imitabilia, ſed ſequentia.

Matth. 1. 20.

Luc. 1. 35.

Manſuetudo pudoris. *Matth. 12. 46.*

ſermo-

ſermonem interrupit, aut habitationem irrupit, in qua Filius loquebatur. In omni denique textu quatuor Evangeliorum (ſi bene meminimus) non niſi quater Maria loquens auditur. Primo quidem ad Angelum, ſed cum jam ſemel atque iterum allocutus eam fuiſſet: ſecundo ad Eliſabeth, quando vox ſalutationis ejus Joannem exultare fecit in utero, & ea magnificante Mariam, ipſa magis Dominum magnificare curavit: tertio ad Filium, cum jam eſſet annorum duodecim, quod ipſa & pater ejus dolentes quæſiſſent eum: quarto in nuptiis ad Filium & miniſtros. Et is quidem ſermo certiſſimus index ingenitæ manſuetudinis, & virginalis verecundiæ fuit. Aliorum quippe verecundiam ſuam reputans, ſuſtinere non potuit, non potuit vini diſſimulare defectum. Ubi ſane increpata eſt a Filio, tamquam mitis & humilis corde, nec illi reſpondit, nec tamen deſperavit, miniſtros admonens facere quod diceret eis.

Nonniſi quater Maria locuta legitur. — *Luc. 1. 34.* — *Luc. 1. 46.* — *Luc. 2. 48.* — *Joan. 2. 3.*

11 Numquid non ab initio veniſſe paſtores, & primam omnium Mariam inveniſſe leguntur? *Invenerunt*, ait Evangeliſta, *Mariam & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio.* Sic & Magi quoque, ſi recolis, non ſine Maria matre ejus puerum invenerunt; & inducens in templum Domini templi Dominum, multa quidem a Simeone audivit tam de eo, quam de ſeipſa, ad loquendum tarda, velox ad audiendum. Et quidem *Maria conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo:* ſed in his omnibus neque de ipſo Incarnationis Dominicæ ſacramento quodcumque verbum feciſſe reperies. Væ nobis, qui ſpiritum habemus in naribus! Væ qui totum proferimus ſpiritum, qui juxta illud Comici *, pleni rimarum effluimus undique. Toties denique Maria filium audivit, non modo turbis loquentem in parabolis, ſed & Diſcipulis ſeorſum regni Dei myſteria revelantem, vidit miracula facientem, vidit deinde in cruce pendentem, vidit expirantem, vidit reſurgentem, vidit & aſcendentem: ſed in his omnibus quoties verecundiſſimæ virginis, quoties pudiciſſimæ turturis vox memoratur audita? Denique legis in Actibus Apoſtolorum, quod redeuntes a monte Oliveti, unanimiter perſeverabant in oratione. Qui? Si forte Maria adfuit, nominetur prima, quæ ſupra omnes eſt, tam Filii prærogativa, quam ſuæ privilegio ſanctitatis. *Petrus & Andreas*, ait; *Jacobus & Joannes*, & cæteri qui ſequuntur. *Hi omnes perſeverabant unanimiter cum mulieribus, & Maria matre Jeſu.* Itane & mulierum ſeſe ultimam exhibebat, ut noviſſima omnium poneretur? Vere carnales adhuc Diſcipuli, quibus nec dum Spiritus erat datus, quia Jeſus necdum fuerat glorificatus, quando facta eſt inter illos contentio de primatu: cum Maria, quanto major erat, humiliaret ſe non modo in omnibus, ſed & præ omnibus. Merito facta eſt noviſſima prima, quæ cum prima eſſet omnium, ſeſe noviſſimam faciebat. Merito facta eſt omnium domina quæ ſe omnium exhibebat ancillam. Merito denique ſuper Angelos exaltata eſt, quæ & infra viduas & pœnitentes, infra eam de qua ejecta fuerant ſeptem dæmonia, ineffabili ſeſe manſuetudine inclinabat. Obſecro vos, filioli, æmulamini hanc virtutem, ſi Mariam diligitis: ſi contenditis ei placere, æmulamini modeſtiam ejus. Nihil enim tam idoneum homini: nihil tam congruum Chriſtiano, maximeque monachum nihil adeo decet.

Luc. 2. 16. Maria ſtudioſa cultrix ſilentii. — *Matt. 2. 11.* — *Luc. 2. 39.* — *Luc. 2. 19.* — * *Terent. in Eunucho.* — Maria humilitas. — Modeſtia maxime decet monachum.

12 Et quidem manifeſta ſatis in Virgine ex hac ipſa manſuetudine virtus humilitatis elucet. Nimirum collactaneæ ſunt humilitas & manſuetudo, in eo confœderatæ germanius, qui dicebat: *Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde.* Sicut enim mater præſumptionis elatio, ſic manſuetudo vera nonniſi ex vera humilitate procedit. Nec in ſola tamen Mariæ taciturnitate commendatur humilitas, ſed evidentius reſonat in ſermone. Audierat: *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei:* & nihil aliud, quam ancillam ejus ſe eſſe reſpondit. Inde ventum eſt ad Eliſabeth, & continuo Virginis gloria ſingularis eidem per Spiritum revelatur. Denique & mirabatur perſonam venientis, dicens: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Commendabat & vocem ſalutantis, adjiciens: *Ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo;* & beatificabat fidem credentis: *Beata*, inquiens, *quæ credidiſti, quoniam perficientur in te quæ dicta ſunt tibi a Domino.* Magna quidem præconia: ſed & devota humilitas nihil ſibi paſſa retinere, in eum magis univerſa refudit, cujus in ſe beneficia laudabantur. Tu, inquit, magnificas Matrem Domini: ſed *magnificat anima mea Dominum.* In voce mea filium perhibes exultaſſe in gaudio: ſed *exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo:* & ipſe quoque, tamquam amicus ſponſi, gaudio gaudet ad vocem ſponſi. Beatam eſſe dicis quæ crediſſet: ſed credulitatis & beatitudinis cauſa reſpectus eſt ſupernæ pietatis, ut in hoc magis *beatam me dicant omnes generationes*, quia ancillam humilem & exiguam reſpexit Deus.

10. Excellens humilitas. — *Matt. 11. 29.* Manſuetudo & humilitas cognatæ virtutes. — *Luc. 1. 35.* — *Ibid.* — *Luc. 1. 47.* B. Maria laudes a ſe transfert in Deum. — TOM. III.

13 Verumtamen numquid putamus, Fratres, Eliſabeth ſanctam in eo, quod per Spiritum utique loquebatur, erraſſe? Abſit. Beata plane quam reſpexit Deus, & beata quæ credidit. Hic enim magnus divinæ reſpectionis extitit fructus. Ineffabili ſiquidem artificio Spiritus ſupervenientis tantæ humilitati magnanimitas tanta in ſecretario virginei cordis acceſſit, ut (quemadmodum de integritate & fœcunditate prædiximus) hæ quoque nihilo minus fiant ſtellæ ex reſpectu mutuo clariores, quod videlicet nec humilitas tanta minuit magnanimitatem, nec magnanimitas tanta humilitatem: ſed cum in ſua æſtimatione tam humilis eſſet, nihilo minus & in promiſſionis credulitate magnanimis; & ut quæ nihil aliud, quam exiguam ſeſe reputabat ancillam, ad incomprehenſibile hoc myſterium, ad admirabile commercium, ad inſcrutabile ſacramentum nullatenus ſe dubitaret electam, & veram Dei & hominis genitricem crederet mox futuram. Agit hoc nimirum in cordibus electorum gratiæ prærogativa divinæ, ut nos nec humilitas puſillanimes faciat, nec magnanimitas arrogantes; magis autem cooperentur ſibi, ut non ſolum nulla ex magnanimitate ſubintret elatio, ſed hinc maxime provehatur humilitas: ut inveniantur eo amplius timorati, & Largitori munerum non ingrati; ac viciſſim ex occaſione humilitatis puſillanimitas nulla ſubrepat: ſed quo minus de ſua quiſque vel in minimis præſumere conſuevit, eo amplius etiam in magnis quibuſque de divina virtute confidat.

11. Magnanimitas et humilitas. — Humilitas non reddit puſillanimes, nec magnanimitas arrogantes.

14 Martyrium ſane Virginis (quam nimirum inter ſtellas diadematis ejus, ſi meminiſtis, duodecimam nominavimus) tam in Simeonis prophetia, quam in ipſa dominicæ paſſionis hiſtoria commendatur. *Poſitus eſt hic*, ait ſanctus Senex de parvulo Jeſu, *in ſignum cui contradicetur: & tuam ipſius animam* (ad Mariam autem dicebat) *pertranſibit gladius.* Vere tuam, o beata Mater, animam gladius pertranſivit. Alioquin non niſi eam pertranſiens, carnem Filii tui penetraret. Et quidem poſteaquam emiſit ſpiritum tuus ille Jeſus, (omnium quidem, ſpecialiter tuus) ipſius plane non attigit animam crudelis lancea, quæ ipſius (nec mortuo parcens, cui nocere non poſſet) aperuit latus, ſed tuam utique animam pertranſivit. Ipſius nimirum anima jam ibi non erat: ſed tua plane inde nequibat avelli. Tuam ergo pertranſivit animam vis doloris, ut plusquam martyrem non immerito prædicemus, in quo nimirum corporeæ ſenſum paſſionis excelleret compaſſionis affectus.

12. Martyrium cordis. — *Luc. 2. 34.*

15 An non tibi pluſquam gladius fuit ſermo ille, revera pertranſiens animam, & pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritus: *Mulier, Ecce filius tuus?* O commutationem! Joannes tibi pro Jeſu traditur, ſervus pro Domino, diſcipulus pro Magiſtro; filius Zebedæi pro Filio Dei, homo purus pro Deo vero! Quomodo non tuam affectuoſiſſimam animam pertranſiret hæc auditio, quando & noſtra, licet ſaxea, licet ferrea pectora ſola recordatio ſcindit? Non miremini, Fratres, quod Maria martyr in anima fuiſſe dicatur. Miretur qui non meminerit ſe audiſſe Paulum inter maxima gentium crimina memorantem, quod ſine affectione fuiſſent. Longe id fuit a Mariæ viſceribus, longe id ſit etiam a ſervulis ejus. Sed forte quis dicat: Numquid non eum præſcierat moriturum? Et indubitanter. Numquid non ſperabat continuo reſurrecturum? Et fidenter. Super hæc doluit crucifixum? Et vehementer. Alioquin quiſnam tu, frater, aut unde tibi hæc ſapientia, ut mireris plus Mariam compatientem, quam Mariæ filium patientem? Ille etiam mori corpore potuit; iſta commori corde non potuit? Fecit illud charitas, qua majorem nemo habuit: fecit & hoc charitas, cui poſt illam ſimilis altera non fuit. Jam te, Mater miſericordiæ, per ipſum ſinceriſſimæ tuæ mentis affectum, tuis jacens provoluta pedibus Luna *, mediatricem ſibi apud Solem juſtitiæ conſtitutam devotis ſupplicationibus interpellat: ut in lumine tuo videat lumen, & Solis gratiam tuo mereatur obtentu, quam vere amavit præ omnibus, & ornavit, ſtolam gloriæ induens, & coronam pulchritudinis ponens in capite tuo. Plena es gratiarum, plena rore cœleſti, innixa ſuper dilectum, deliciis affluens. Ciba hodie pauperes tuos, Domina; ipſi quoque catelli de micis edant; nec puero Abrahæ tantum, ſed & camelis potum tribuas de ſupereffluenti hydria tua: quia tu vere puella es prælecta & præparata Altiſſimi Filio, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Joan. 19. 26. — Dolor & afflictio Mariæ in paſſione & morte filii. — *Rom. 1. 31.* — Supplicatio ad B. Virginem. — * id eſt, Eccleſia.

IN

TOM. III. VIII. Sept.

IN NATIVITATE [a] B. V. MARIÆ.

Sermo.

De Aquæ-ductu.

1 FOEcundæ Virginis amplectitur cœlum præſentiam, terra memoriam veneratur. Sic nimirum totius boni illic exhibitio, hic recordatio invenitur: ibi ſatietas, hic tenuis quædam libatio primitiarum: ibi res, & hic nomen. *Domine*, inquit, *nomen tuum in æternum, & memoriale tuum in generatione & generationem*. [*Pſ. 101. 13.*] Generatio & generatio, non Angelorum profecto, ſed hominum eſt. Vis ſcire quia nomen & memoriale ejus in nobis eſt, præſentia in excelſo? *Sic orabitis*, inquit: *Pater noſter, qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum*. [*Mat. 6. 9.*] Fidelis oratio, cujus ipſa primordia & divinæ adoptionis, & terrenæ peregrinationis admoneant: ut hoc ſcientes, quod quamdiu non ſumus in cœlo, peregrinamur a Domino, gemamus intra noſmetipſos, adoptionem filiorum expectantes, præſentiam utique Patris. Signanter proinde & de Chriſto Propheta loquitur, dicens: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus: in umbra ejus vivemus inter gentes*. [*Thren. 4. 20.*] Nam inter cœleſtes quidem beatitudines non in umbra vivitur, ſed potius in ſplendore. *In ſplendoribus ſanctorum*, inquit, *ex utero ante luciferum genui te*. [*Pſ. 109. 4.*] Verum id quidem Pater.

2 At Mater ſane eumdem ipſum in ſplendore non genuit, ſed in umbra; nonniſi ea tamen, qua obumbravit Altiſſimus. Merito proinde canit Eccleſia; non illa quidem Eccleſia Sanctorum, quæ in excelſis & in ſplendore eſt, ſed quæ interim peregrinatur in terris: *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo*. [*Cant. 2. 3.*] Lucem quippe meridianam, ubi paſcit ſponſus, ſibi petierat indicari: ſed repreſſa eſt, & pro plenitudine luminis umbram pro ſatietate interim guſtum recepit. Denique non ait, ſub umbra ejus quam deſideraveram, ſed: *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi*. Neque enim ipſius expetierat umbram, ſed ipſum profecto meridiem, lumen plenum de lumine pleno. *Et fructus ejus*, ait, *dulcis gutturi meo*, ac ſi dicat, *guſtui meo*. Uſquequo non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam ſalivam meam? [*Pſ. 33. 9.*] Quouſque manet illa ſententia: *Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus*? Et quidem ſuavis guſtui, & dulcis gutturi, ut merito etiam ſuper hoc ſponſa proruperit in vocem gratiarum actionis & laudis.

3 Sed quando dicetur: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*? [*Cant. 5. 1.*] *Juſti epulentur*, ait Propheta, ſed *in conſpectu Dei*, utique non in umbra. [*Pſal. 67. 3.*] Et de ſeipſo: *Satiabor*, ait, *cum apparuerit gloria tua*. [*Pſal. 16. 15.*] Sed & Dominus ad Apoſtolos ait: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam*. [*Luc. 22. 28.*] Sed ubi? *in regno meo*, inquit. Beatus plane qui manducabit panem in regno Dei. Sanctificetur itaque nomen tuum, per quod utcumque interim in nobis es, Domine, per fidem in cordibus habitans, quoniam nomen tuum jam invocatum eſt ſuper nos. Adveniat regnum tuum. Veniat utique quod perfectum eſt, & evacuetur quod eſt ex parte. *Habetis*, ait Apoſtolus, *fructum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam*. [*Rom. 6. 22.*] Vita æterna, fons indeficiens, qui univerſam irrigat ſuperficiem paradiſi. Nec modo irrigat, ſed inebriat, fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano, & fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Quis vero fons vitæ, niſi Chriſtus Dominus? *Cum Chriſtus*, inquit, *apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria*. [*Coloſſ. 3. 4.*] [Chriſtus fons vitæ ad nos.] Sane ipſa ſeſe plenitudo exinanivit, ut fieret nobis juſtitia, & ſanctificatio, & remiſſio: necdum apparens vita, aut gloria, aut beatitudo. Derivatus eſt fons uſque ad nos, in plateis derivatæ ſunt aquæ, licet non bibat alienus ex eis. [*Prov. 5. 16.*] Deſcendit per aquæductum vena illa cœleſtis, non tamen fontis exhibens copiam, ſed ſtillicidia gratiæ arentibus cordibus noſtris infundens: aliis quidem plus, aliis minus. Plenus equidem aquæ-ductus; ut accipiant cæteri de plenitudine, ſed non plenitudinem ipſam.

4 [Maria aquæ-ductus.] Advertiſtis jam, ni fallor, quem velim dicere aquæ ductum, qui plenitudinem fontis ipſius de corde Patris excipiens, nobis edidit illum, ſi non prout eſt, ſaltem prout capere poteramus. Noſtis enim cui dictum ſit; *Ave gratia plena*. An vero inveniri potuiſſe miramur, unde talis ac tantus fieret aquæ-ductus, cujus nimirum ſummitas, inſtar profecto ſcalæ illius quam vidit Patriarcha Jacob, cœlos tangeret; [*Gen. 28. 12.*] immo & tranſcenderet cœlos, & vividiſſimum illum aquarum, quæ ſuper cœlos ſunt, poſſet attingere fontem? Mirabitur & Salomon, & velut deſperanti ſimilis ajebat: *Mulierem fortem quis inveniet?* [*Prov. 31. 10.*] Nimirum propterea tanto tempore humano generi fluenta gratiæ defuerunt, quod necdum intercederet is, de quo loquimur, tam deſiderabilis aquæ-ductus. Nec mirabere diutius expectatum, ſi recordaris, quot annis Noe, vir juſtus, in arcæ fabrica laborarit, in qua paucæ, id eſt, octo animæ, ſalvæ factæ ſunt, idque ſatis ad modicum tempus.

5 [Aquæ-ductus hujus aſcenſus.] Sed quomodo noſter hic aquæ-ductus fontem illum attigit tam ſublimem? Quomodo putas, niſi vehementia deſiderii, niſi fervore devotionis, niſi puritate orationis? ſicut ſcriptum eſt: *Oratio juſti penetrat cœlos*. [*Eccli. 35. 21.*] [1. Per fervorem devotionis.] Et quis juſtus, ſi non Maria juſta, de qua Sol juſtitiæ ortus eſt nobis? Quomodo ergo illa inacceſſam attigit majeſtatem, niſi pulſando, petendo, quærendo? Denique & quod quærebat invenit, cui dictum eſt: *Inveniſti gratiam apud Deum*. Quid? Plena eſt gratia, & gratiam adhuc invenit? Digna prorſus invenire quod quærit, cui propria non ſufficit plenitudo, nec ſuo poteſt eſſe contenta bono; ſed, quemadmodum ſcriptum eſt: *Qui bibit me, adhuc ſitiet*; [*Eccli. 24. 29.*] petit ſuperefluentiam ad ſalutem univerſitatis. [Maria non ſibi tantum plena, ſed & nobis.] *Spiritus ſanctus*, ait, *ſuperveniet in te*, & pretioſum illud balſamum tanta tibi copia, tantaque plenitudine influet, ut copioſiſſime effluat circumquaque. Ita eſt: jam ſentimus, jam exhilarantur facies noſtræ in oleo. Jam clamamus: *Oleum effuſum nomen tuum*, [*Cant. 1. 2.*] & memoriale tuum in generatione & generationem. Verum id quidem non in vanum, & ſi oleum effunditur, ſed non perit. Propterea ſiquidem & adoleſcentulæ, parvulæ ſcilicet animæ, ſponſum diligunt, idque non parum; & unguentum deſcendens de capite, non modo barba, ſed & ipſa veſtimenti ora ſuſcepit.

6 Intuere, o homo, conſilium Dei, agnoſce conſilium Sapientiæ, conſilium pietatis. Cœleſti rore aream rigaturus, totum vellus prius infudit: redempturus humanum genus, pretium univerſum contulit in Mariam. Ut quid hoc? Forte ut excuſaretur Eva per filiam, & querela viri adverſus fœminam deinceps ſopiretur. Ne dixeris ultra, o Adam: *Mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno vetito*; [*Gen. 3. 12.*] dic potius; Mulier quam dediſti mihi, me cibavit fructu benedicto. Piiſſimum ſane conſilium; ſed latet forſitan aliud, nec totum hoc eſt. Verum id quidem, ſed parum eſt (ni fallor) deſideriis veſtris. Dulcedo lactis eſt; elicietur forte, ſi fortius premimus, & pinguedo butyri. Altius ergo intueamini, quanto devotionis affectu a nobis eam voluerit honorari qui totius boni plenitudinem poſuit in Maria: ut proinde; ſi quid ſpei in nobis eſt, ſi quid gratiæ, ſi quid ſalutis, ab ea noverimus redundare, quæ aſcendit deliciis affluens. Hortus plane deliciarum, quem non modo afflaverit veniens, ſed & perflaverit ſuperveniens auſter ille divinus, ut undique fluant & effluant aromata ejus, chariſmata ſcilicet gratiarum. Tolle corpus hoc ſolare, quod illuminat mundum: ubi dies? Tolle Mariam, hanc maris ſtellam, maris utique magni, & ſpatioſi; quid, niſi caligo involvens, & umbra mortis, ac denſiſſimæ tenebræ relinquuntur?

7 [Maria quanto affectu veneranda & invocanda.] Totis ergo medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia ſic eſt voluntas ejus, qui totum nos habere voluit per Mariam. Hæc, inquam, voluntas ejus eſt, ſed pro nobis. In omnibus ſiquidem & per omnia providens miſeris, trepidationem noſtram ſolatur, fidem excitat, ſpem roborat, diffidentiam abigit, erigit puſillanimitatem. Ad Patrem verebaris accedere, ſolo auditu territus, ad folia fugiebas: Jeſum tibi dedit mediatorem. Quid non apud talem Patrem Filius talis obtineat? Exaudietur utique pro reverentia ſua: Pater enim diligit Filium. An vero trepidas & ad ipſum? Frater tuus eſt caro tua, tentatus per omnia abſque peccato, ut miſericors fieret. Hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed forſitan & in ipſo majeſtatem vereatur divinam, quod, licet factus ſit homo, manſerit tamen Deus. Advocatum habere vis & ad ipſum? [Advocata noſtra apud Filium.] Ad Mariam recurre. Pura ſiquidem humanitas in Maria, non modo pura ab omni contaminatione, ſed & pura ſingularitate naturæ. Nec dubius dixerim exaudietur & ipſa pro reverentia ſua. Exaudiet utique Matrem Filius, & exaudiet Filium Pater. Filioli,

hæc

a De hoc feſto vide epiſtolas 86. 144. 174. & 416. Item de Officio ejuſdem feſti lege Anſelmum c. ſcriptum Cantuarienſem lib. 4. epiſtola 41. ad Ernulfum Patrem Cantuarienſem.

hæc peccatorum ſcala, hæc mea maxima fiducia eſt, hæc tota ratio ſpei meæ. Quid enim? Poteſt-ne Filius aut repellere, aut ſuſtinere repulſam? non audire, aut non audiri Filius poteſt? Neutrum plane. *Inveniſti*, ait Angelus, *gratiam apud Deum*. Feliciter. Semper hæc inveniet gratiam, & ſola eſt gratia qua egemus. Prudens Virgo non ſapientiam, ſicut Salomon, non divitias, non honores, non potentiam, ſed gratiam requirebat. Nimirum ſola eſt gratia, qua ſalvamur.

Luc. 1. 30.

Gratia apud Deum per Mariam quærenda.

8 Quid nos alia concupiſcimus, Fratres? Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus: quia quod quærit, invenit, & fruſtrari non poteſt. Quæramus gratiam, ſed gratiam apud Deum: nam apud homines gratia fallax. Quærant alii meritum, nos invenire gratiam ſtudeamus. Quid enim? Num gratiæ eſt quod hic ſumus? Profecto miſericordiæ Domini eſt, quod non ſumus conſumpti nos. Qui nos? Nos perjuri, nos adulteri, nos homicidæ, nos raptores, purgamenta utique mundi hujus. Conſulite conſcientias veſtras, Fratres, & videte, quia ubi abundavit delictum, ſuperabundat & gratia. Maria non prætendit meritum, ſed gratiam quærit. Denique uſque adeo fidit gratiæ, & non altum ſapit, ut ſalutationem angelicam vereatur. *Maria*, inquit, *cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*. Nimirum ſeſe ſalutatione angelica reputabat indignam. Et forſitan talia meditabatur: Unde hoc mihi, ut veniat Angelus Domini mei ad me? Ne timeas Maria, ne mireris Angelum venientem: & major Angelo venit. Ne mireris Angelum Domini: & Dominus Angeli tecum. Poſtremo quidni videas Angelum, cum jam Angelice vivas? Quidni viſitet Angelus vitæ ſociam? Quidni ſalutet civem Sanctorum, & domeſticam Dei? Angelica plane vita virginitas; & qui non nubent, neque nubentur, erunt ſicut Angeli Dei.

Religioſorum qualis ſenſus eſſe debeat de ſua vocatione.

Virginitas angelica vita.

2. Aſcenſus per incorruptionem.

9 Videſ-ne quod & hoc nihilominus modo aquæductus noſter aſcendit ad fontem; nec ſola jam oratione cœlos penetrat, ſed etiam incorruptione, quæ proximum Deo facit, ſicut Sapiens ait? Erat enim virgo ſancta corpore & ſpiritu, cui ſpecialiter eſſet dicere: *Converſatio noſtra in cælis eſt*. Sancta, inquam, corpore & ſpiritu, ne quid forſitan ſuper hoc dubites aquæ ductu. Sublimis equidem valde, ſed nihilominus integerrimus manet. Hortus concluſus, fons ſignatus, templum Domini, ſacrarium Spiritus-ſancti. Nec enim eſt fatua virgo, cui non modo oleum eſt, ſed olei plenitudo in vaſe recondita. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, converſatione pariter (ſicuti jam diximus) & oratione aſcendens. Denique abiit in montana cum feſtinatione, & ſalutavit Eliſabeth, & in miniſterio ejus erat quaſi menſibus tribus, ut jam tunc poſſet dicere matri Mater quod tanto poſt filio dixit Filius: *Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*. Plane montana conſcendens, cujus juſtitia ſicut montes Dei. Tertius enim hic aſcenſus Virginis fuit, ut funiculus triplex difficile rumperetur. Fervebat ſiquidem in quærenda gratia charitas, ſplendebat in carne virginitas, humilitas in obſequio eminebat. Etenim ſi omnis qui ſe humiliat exaltabitur, quid hac humilitate ſublimius? Veniſſe eam mirabatur Eliſabeth; & dicebat: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Sed jam magis miretur, quod inſtar utique Filii & ipſa non miniſtrari venerit, ſed miniſtrare: merito proinde Cantor ille divinus in ipſius admiratione præcinens, ajebat: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?* Aſcendit plane ſupra humanum genus, aſcendit uſque ad Angelos, ſed & ipſos quoque tranſcendit, & cœleſtem omnem ſupergreditur creaturam. Nimirum ſupra Angelos, hauriat neceſſe eſt, quam refundat hominibus aquam vivam.

Sap. 6. 20.

Philip. 3. 20.

Matt. 3. 15.

3. Aſcenſus per humilitatem.

Luc. 1. 43.

Cant. 6. 8.

10 *Quomodo*, inquit, *fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Vere ſancta corpore & ſpiritu, & integritatem carnis habens, & propoſitum integritatis. Reſpondens autem Angelus, dixit: *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Ne me interrogaveris, inquit: ſupra me eſt, & non potero ad illud. Spiritus-ſanctus, non angelicus, ſuperveniet in te; & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, non ego. Ne ſteteris vel intra Angelos Virgo ſancta: ſublimius aliquid tuo ſibi miniſterio propinandum terra ſitiens præſtolatur. Paululum cum pertranſieris eos, invenies quem diligit anima tua. Paululum, inquam: non quia non incomparabiliter ſuperemineat, ſed quod inter eum & ipſos medium nihil invenias. Tranſi ergo Virtutes & Dominationes, Cherubin quoque & Seraphin, ut ad eum pervenias de quo vociferantur ad invicem: *Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus Sabaoth. Quod enim ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Fons ſapientiæ, Verbum Patris in excelſis. Hoc Verbum mediante te caro fiet: ut qui dicit, *Ego in Patre, & Pater in me*: dicat nihilominus: *quia ego a Deo proceſſi & veni*. *In principio*, inquit, *erat verbum*. Jam ſcatet fons: ſed interim, tantum in ſemetipſo. Denique *& verbum erat apud Deum*, lucem profecto habitans inacceſſibilem: & dicebat Dominus ab initio: *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*. Sed penes te eſt cogitatio tua, & quid cogites, nos neſcimus. Quis enim cognoverat ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus erat? Deſcendit itaque cogitatio pacis in opus pacis; Verbum caro factum eſt, & habitat jam in nobis. Habitat plane per fidem in cordibus noſtris, habitat in memoria noſtra, habitat in cogitatione, & uſque ad ipſam deſcendit imaginationem. Quid enim prius cogitaret homo de Deo, niſi forſitan idolum corde fabricaret?

Joan. 14. 10.

Joan. 1. 1.

Jer. 29. 11.

Deus ante incomprehenſibilis, nunc comprehendi poteſt.

11 Incomprehenſibilis erat & inacceſſibilis, inviſibilis & inexcogitabilis omnino. Nunc vero comprehendi voluit, videri voluit, cogitari voluit. Quonam modo, inquis? Nimirum jacens in præſepio, in virginali gremio cubans, in monte prædicans, in oratione pernoctans, aut in cruce pendens, in morte pallens, liber inter mortuos, & in inferno imperans, ſeu etiam tertia die reſurgens, & Apoſtolis loca clavorum victoriæ ſigna demonſtrans, noviſſime coram eis cœli ſecreta conſcendens. Quid horum non vere, non pie, non ſancte cogitatur? Quicquid horum cogito, Deum cogito, & per omnia ipſe eſt Deus meus. Hæc ego meditari dixi ſapientiam, & prudentiam judicavi eructare memoriam ſuavitatis, quam in hujuſcemodi nucleis virga ſacerdotalis copioſe produxit, quam in ſupernis hauriens, uberius nobis Maria refudit. In ſupernis plane, & ultra Angelos, quæ Verbum ex ipſo Patris corde ſuſcepit, ut ſcriptum eſt: *Dies diei eructat verbum*. Utique dies Pater; ſiquidem dies ex die ſalutare Dei. An non etiam Virgo dies? Et præclara, Rutilans plane dies, quæ procedit ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol.

Pſal. 18. 3.

12 Intuere igitur quemadmodum uſque ad Angelos plenitudine gratiæ, ſupra Angelos ſuperveniente Spiritu-ſancto pervenit. Eſt in Angelis charitas, eſt puritas, eſt humilitas. Quid horum non eminuit in Maria? Sed oſtenſum eſt ſuperius, ut quidem a nobis oſtendi potuit: ſupereminentiam proſequamur. Cui enim Angelorum aliquando dictum eſt; *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi; ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei?* Denique veritas de terra orta eſt, non de angelica creatura: nec Angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Magnum eſt Angelo ut miniſter ſit Domini: ſed Maria ſublimius quiddam meruit, ut ſit Mater. Fœcunditas itaque Virginis ſupereminens gloria eſt; tantoque excellentior Angelis facta munere ſingulari, quanto differentius præ miniſtris nomen Matris accepit. Hanc invenit gratiam plenam jam gratia, ut charitate fervida, virginitate integra, humilitate devota, fieret nihilominus ſine viri cognitione gravida, ſine muliebri dolore puerpera. Parum eſt: Quod ex ea natum eſt, Sanctum vocatur, & eſt Filius Dei.

B. Mariæ ſupra omnes Angelos eminentia oſtenditur.

Luc. 1. 35.

13 De reliquo, Fratres, curandum nobis ſummopere eſt, ne Verbum, quod de ore Patris ad nos egreſſum eſt Virgine mediante, vacuum revertatur: ſed per eamdem nihilominus Virginem gratiam pro gratia referamus. Eructemus memoriam donec præſentiam ſuſpiramus, & ſuæ reddantur origini fluenta gratiæ, ut uberius fluant. Alioquin, niſi ad fontem redeant, exſiccantur, & infideles in modico, quod maximum eſt accipere non meremur. Modicum plane memoria ad præſentiam, modicum ad id quod cupimus, magnum ad id quod meremur: longe infra deſiderium, ſed nihilominus ſupra meritum. Sapienter proinde ſponſa & pro hoc modico non modice * gratulatur. Cum enim dixiſſet: *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*, recipiens exigua pro immenſis, & pro paſtu meridiano libans ſacrificium veſpertinum, minime tamen, ut ſolet fieri, murmurat, aut triſtatur; ſed gratias agit, & in omnibus ſeſe exhibet devotiorem. Novit enim quod ſi fidelis fuerit in umbra memoriæ, lucem præſentiæ ſine dubio obtinebit. Itaque qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium. Nimirum qui præſentem habent Dominum, exhortatione non indigent, & quod ait Propheta alius: *Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion*, congratulationis eſt potius, quam commonitionis. Qui in fide ambulant, egent admonitione ne taceant, &

Gratiæ fluenta orig[ini] ſuæ reſtituenda, ut fluant uberius.

* *al. gloriatur.*

Dei laus & grata memoria frequentanda, dum differtur præſentia.

[A] ne dederint ſilentium ei. Loquitur enim, & loquitur pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor. [Pſ. 17. 26.] Cæterum: *cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris*: & audientem ſeſe audiet, & loquenti ſibi loquetur. Alioquin ſilentium ei dediſti, ſi taceas. Sed unde ſi taceas? A laude. *Ne taceatis*, inquit, *& ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Hieruſalem laudem in terra*. [Iſai. 62. 7.] Laus Hieruſalem, jucunda & decora laudatio. Niſi forte Angelos cives Hieruſalem mutuis opinamur laudibus delectari, & decipere de vanitate in idipſum.

14 Fiat voluntas tua, Pater, ſicut in cœlo, & in terra, ut laus Hieruſalem ſtabiliatur in terra. Quid enim modo eſt? non quærit Angelus ab Angelo gloriam in Hieruſalem, & homo ab homine laudari cupit in terra? Execranda perverſitas! [B] ſed eorum ſit, qui ignorantiam Dei habent, qui obliti ſunt Domini Dei ſui. Vos, qui reminiſcimini Domini, ne taceatis a laude ejus, donec ſtabiliatur & perficiatur in terra. Eſt enim ſilentium irreprehenſibile, immo & laudabile magis. Eſt & ſermo non bonus. Alioquin non diceret Propheta, bonum eſſe homini præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. [Thren. 3. 27. Bonum & laudabile ſilentium triplex.] Bonum ſilentium a jactantia, bonum a blaſphemia, bonum a murmure & detractione. Alius enim, ob laboris magnitudinem & pondus diei exaſperatus, animo murmurat; & dijudicat eos qui pro anima ſua pervigilant, tamquam reddituri utique rationem. Clamor eſt, ſed ſupra omne ſilentium clamor iſte animi obdurati ſilere facit, [C] quam audiri non patitur, vocem verbi. Alius puſillanimitate ſpiritus in expectatione deficit: peſſimumque hoc verbum blaſphemiæ eſt, quod nec in hoc ſæculo remittitur, nec in futuro. Tertius in magnis ambulat, & in mirabilibus ſuper ſe, dicens: Manus noſtra excelſa, putans ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit. Quid loqueretur huic qui loquitur pacem? Dicit enim, quia dives ſum, & nullius egeo. Porro Veritatis ſententia eſt: *Væ vobis divitibus, quia habetis hic conſolationem veſtram*. [Luc. 6. 24.] Contra vero: *Beati*, inquit, *qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. [Matt. 5. 5.] Sileat ergo in nobis lingua maledica, lingua blaſphema, lingua magniloqua: quoniam bonum eſt in hoc triplici ſilentio ſalutare Domini præſtolari, ut dicas: *Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus*. [1. Reg. 3. 10.] Ejuſmodi quippe voces non ad eum [D] ſunt, ſed adverſus eum, ſicut Legislator murmurantibus ait: *Non enim contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum*. [Exod. 16. 8.]

15 Ita tamen ab his taceas, ne omnino taceas, ne dederis ſilentium ei. [Sermo bonus & utilis itidem triplex.] Loquere illi contra jactantiam in confeſſione, ut obtineas veniam de præteritis. Loquere in gratiarum actione contra murmurationem, ut ampliorem invenias gratiam in præſenti. Loquere in oratione contra diffidentiam, ut conſequaris & gloriam in futuro. Confitere, inquam, præterita & pro præſentibus gratias age, ac deinceps ora ſtudioſius pro futuris: ut ne ipſe quidem ſileat a remiſſione, ab immiſſione, a promiſſione. Ne taceas, inquam, & ne dederis ſilentium ei. Loquere, ut & ipſe loquatur, & dicere poſſit: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. [Cant. 2. 16.] Jucunda vox, & eloquium dulce. [E] Nimirum non vox murmuris hæc, ſed vox turturis eſt. Et ne dixeris: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* [Pſ. 136. 25] Non jam aliena reputabitur, de qua ſponſus ait: *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*. [Cant. 2. 12.] Audierat enim dicentem: *Capite nobis vulpes parvulas*; [Ibid. 15.] & forte ex eo in vocem exultationis erupit, ut diceret: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. [Dei erga hominem conſtans & fortis amor.] Plane vox turturis, quæ tam viventi, quam mortuo, ſingulari utique caſtimonia ſuo compari perſeverat, ut eam neque mors, neque vita a Chriſti ſeparet charitate. Intuere etenim utrum nam aliquid hunc dilectum avertere potuerit a dilecta, quominus ei & peccanti, & averſæ perſeveraret. Glomeratæ nubes radios offundere contendebant, ut iniquitates noſtræ ſepararent inter nos & Deum: [F] ſed incaluit * Sol, & univerſa diſſolvit. [* al. lavaluit.] Alioquin quando rediſſes ad eum, niſi ille tibi perſeveraſſet, niſi clamaſſet: *Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te?* [Cant. 6. 12.] Eſto ergo illi & tu nihilominus perſeverans, ut nullis ab eo flagellis, aut laboribus avertaris.

16 Luctare cum Angelo, ne ſuccumbas: quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. [Matt. 11. 12.] An non iucta: *Dilectus meus mihi, & ego illi?* [Tentationibus, vel adverſis non cedendum.] NOTAM fecit dilectionem ſuam; experiatur & tuam. In multis enim tentat te Dominus Deus tuus. Declinat ſæpius, avertit faciem, ſed non in ira. PROBATIONIS illud eſt, non reprobationis. SUSTINUIT te dilectus; ſuſtine tu dilectum, ſuſtine Dominum, [A] viriliter age. NON ILLUM vicerit peccata tua: te quoque ipſius flagella non ſuperent, & obtinebis benedictionem. Sed quando? Cum aurora fuerit, cum adſpiraverit jam dies, cum ſtabilierint Hieruſalem laudem in terra. *Ecce*, inquit, *vir luctabatur cum Jacob uſque mane*. [Gen. 32. 24.] Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam, quia ſperavi in te, Domine. Non tacebo, nec dabo tibi ſilentium uſque mane: utinam nec jejunium. Nimirum dignaris & paſci, ſed inter lilia. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia*. [Cant. 2. 16.] Nimirum & ſupra, ſi meminiſti, in eodem Cantico evidenter expreſſum eſt, quod florum apparitio turturis comitetur auditum. [Cant. 2. 12.] Sed attende, quod locum, non cibum indicare videtur: nec quibus paſcitur exprimit; ſed inter quæ. Forte enim non cibo, ſed conſortio paſcitur liliorum: nec liliis veſcitur, ſed verſatur. Nimirum odore [B] potius, quam ſapore lilia placent; & viſui magis ſunt apta, quam eſui.

17 Ita ergo paſcitur inter lilia donec adſpiret dies, & venuſtati florum fructuum ſuccedat ubertas. Interim * quippe florum, non fructuum tempus eſt, dum in ſpe magis, quam in re ſumus: [* al. Int.] & per fidem, non per ſpeciem ambulantes, expectatione magis quam experientia, gratulamur. Conſidera denique floris teneritudinem, & memento verbi, quod ait Apoſtolus, quia *habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*. [2. Cor. 4. 7.] Quanta enim videntur imminere pericula floribus! Quam facile ſpinarum aculeis lilium perforatur! Merito proinde canit dilectus: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. [Cant. 2. 2.] [C] An non erat lilium inter ſpinas qui dicebat; *Cum his qui oderunt pacem eram pacificus?* [Pſal. 119. 6.] Cæterum etſi juſtus germinat ſicut lilium, ſed non ad lilium ſponſus paſcitur, nec in ſingularitate complacet ſibi. Audi denique inter lilia commorantem. *Ubi*, inquit, *duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. [Singularitas exoſa Chriſto. Matt. 18. 20.] Amat ſemper media Jeſus, diverticula ſemper & reclinatoria reprobat Filius hominis, Dei & hominum mediator. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia*. Curemus habere lilia, Fratres, exſtirpare ſpinas & tribulos, & inſerere lilia feſtinemus: ſi quando forte & ad nos paſcendos dignetur dilectus deſcendere.

18 Apud Mariam utique paſcebatur, idque copioſius pro multitudine liliorum. Annon lilia virginitatis decus, humilitatis inſigne, ſupereminentia charitatis? [D] Erunt tamen & nobis lilia, quamvis inferiora valde; ſed ne inter hæc quidem dedignabitur paſci ſponſus: ſiquidem eas, quas prædiximus, actiones gratiarum devotionis hilaritas illuſtraverit, orationem intentionis puritas candidaverit, confeſſionem indulgentia dealbaverit, ſicut ſcriptum eſt; *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur; & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt*. [Iſai. 1. 18.] Cæterum quicquid illud eſt quod offerre paras, Mariæ commendare memento, ut eodem alveo ad Largitorem gratiæ gratia redeat quo influxit. [Mariæ commendandum quidquid offers Deo.] Neque enim impotens erat Deus & ſine hoc aquæductu infundere gratiam, prout vellet: ſed tibi vehiculum voluit providere. Forte enim manus tuæ, aut ſanguine plenæ, aut infectæ muneribus, quod non eas ab omni munere excuſſiſti. Ideoque * modicum iſtud, [E] quod offerre deſideras, [* al. Itaque.] gratiſſimis illis & omni acceptione digniſſimis Mariæ manibus offerendum tradere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam. Nimirum candidiſſima quædam lilia ſunt: nec cauſabitur ille liliorum amator inter lilia non inventum, quicquid illud ſit quod inter Mariæ manus invenerit. Amen.

IN FESTO SANTI MICHAELIS. [XXIX. Sept.]

SERMO PRIMUS.

De Angelorum erga nos officiis, & noſtra erga ipſos reverentia *. [* al. De triplici cauſa, qua pro nobis ſolliciti ſunt Angeli.]

1 ANgelorum hodie memoria celebratur; & exigitis debitum pro tanta ſolemnitate ſermonem. Sed quid de angelicis ſpiritibus viles loquantur vermiculi? Credimus ſane, & indubitata fide tenemus, divina eos præſentia & viſione beatos ſine fine lætari in bonis Domini, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt. Quid ergo de his homo loquatur hominibus, quæ nec ipſe quidem cogitare, nec illi ſaltem audire ſufficiant? Profecto ſi ex abundantia cordis os loquitur, ſileat nihilominus lingua neceſſe eſt ex inopia cogitationis. [Angelorum eminentia, ſeu dignitas.] Attamen ſi multum eſt ad nos loqui de ea claritate & gloria, qua in ſemetipſis, immo in Deo ſuo Angeli ſan-

A ſancti noſtris omnino ſupereminent cordibus : de ea loquamur, quam nobis exhibent, gratia & charitate. In ſupernis enim ſpiritibus non ſolum admirabilis di- gnitas, ſed & dignatio amabilis invenitur. Dignum eſt proinde, Fratres, ut gloriam non capientes, tanto magis amplectamur miſericordiam, qua nimirum conſtat nihilo minus abundare domeſticos Dei, cœli cives, principes paradiſi. Teſtatur denique Apoſtolus ipſe, qui raptus uſque ad tertium cœlum, beatæ illi curiæ meruit intereſſe, atque ejus noſſe ſecreta : *Quoniam omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus, miſſi in miniſterium propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis.*

Eorumdem erga nos dignatio & charitas.

Heb. 1. 14.

2 Neque id cuiquam incredibile videatur : quandoquidem ipſe quoque Creator & Rex Angelorum venit non miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam ſuam dare B pro multis. Ut quid ergo miniſterium illud Angelorum quiſpiam dedignetur, in quo præcedit eos, cui in excelſis tota cum aviditate & felicitate miniſtrant? Si & hinc dubitas, utique qui vidit, teſtimonium perhibuit, *Millia*, inquiens, *millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*. Alius quoque Propheta ad Patrem de Filio loquens ait : *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis*. Sic plane, ſic decet ut vincat & humilitate qui ſublimitate vincebat; ſitque tanto minor Angelis, quanto inferiori ſeſe miniſterio mancipavit qui tanto excellentior eſt, quanto differentius præ eis nomen hæreditavit. Sed quæras fortaſſe, in quo minoratus videatur ab Angelis, cum miniſtrare venit, quandoquidem (ut ſupra meminimus) in miniſterium mittantur & illi? In eo utique quod non modo miniſtravit ſed & miniſtratus eſt, eratque unus & idem qui C miniſtrabat, & qui miniſtrabatur. Merito proinde ſponſa in Canticis canticorum; *Ecce*, inquit, *venit iſte ſaliens in montibus, tranſſiliens colles*. Miniſtrans enim ſaliit inter Angelos : ſed & ipſos tranſſiluit miniſtratus. Miniſtrant enim Angeli, ſed de alieno, offerentes Deo bona opera, non ſua, ſed noſtra, ac nobis ejus gratiam referentes. Unde & Scriptura dicens : *Quoniam aſcendit fumus aromatum in conſpectu Domini de manu Angeli*; ſollicite præmiſit, *data ei fuiſſe incenſa multa*. Noſtros enim ſudores, non ſuos; noſtras, non ſuas lacrymas offerunt Deo; nobis quoque ejus munera referunt, & non ſua.

Matt. 20. 28.

Dan. 7. 10.

Pſal. 8. 6.

Chriſtus & Angeli miniſtrare venientes, quo diſcrimine.

Cant. 2. 8.

Apoc. 8. 4.

3 Non ſic Miniſter ille ſublimior cunctis, ſed & humilior univerſis, qui ſemetipſum obtulit ſacrificium laudis, qui Patri offerens animam ſuam, nobis mini- D ſtrat uſque hodie carnem ſuam. Hujus utique tanti Miniſtri gratia nihil mirum, ſi dignanter nobis, immo & libenter Angeli ſancti miniſtrent. Ipſi enim amant nos quia nos Chriſtus amavit. Dicitur certe vulgari quodam proverbio; Qui me amat, amat & canem meum. Nos vero, o beati Angeli, catelli ſumus Domini illius, quem tanto affectu diligitis : catelli, inquam, cupientes ſaturari de micis quæ cadunt de menſa dominorum noſtrorum, qui eſtis vos. Et hæc dixerim, Fratres, ut ampliorem de cætero erga beatos Angelos fiduciam habeatis, ac proinde familiarius in omni neceſſitate veſtra eorum invocetis auxilia : ſed & dignius in eorum præſentia converſari, & magis ac magis eorum vobis conciliare gratiam, captare benevolentiam, exorare clementiam ſtudeatis. Cujus rei gratia neceſſarium duco alias quoque charitati veſtræ exponere cauſas, quæ & ipſæ beatos Angelos pro noſtra infirmitate reddant E ſollicitos : abſque ſua ſane anxietate, ſed non abſque utilitate noſtra : nec ad detrimentum felicitatis ſuæ, ſed ad noſtræ ſalutis augmentum.

Angeli cur pro nobis ſolliciti.

4 Conſtat ſine dubio, rationis participes & capaces beatitudinis humanas animas angelicæ (ſi dicere id audeamus!) cognatas eſſe naturæ : nec decet vos, o beati Spiritus, contra legis præceptum dedignari, quam viſitare debetis, ſpeciem veſtram, licet in multam (ut ipſi cernitis) dejecta ſit vilitatem. Sed neque arbitramur vos, ſuperni cives, civitatis veſtræ excidio delectari, & ruina murorum, quos ſemirutos eſſe ipſi videtis. Cujus inſtaurationem ſi deſideratis, (ut dignum eſt) frequenter, quæſo ante thronum gloriæ verbum precis iterate, dicentes : *Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, ut ædificentur muri Hieruſalem*. Si diligitis decorem domus Dei, immo quia vere diligitis, F experiantur zelum veſtrum vivi & rationales lapides, qui ſoli in inſtaurationem ejus vobis poſſunt coædificari. Hic eſt, dilectiſſimi, funiculus triplex, quo de excelſo cælorum habitaculo ad conſolandos, ad viſitandos, ad adjuvandos nos attrahitur ſupereminens charitas Angelorum, propter Deum, propter nos, propter ſeipſos. Propter Deum utique, cujus tanta erga nos miſericordiæ viſcera ipſi quoque (ut dignum eſt) imitantur. Propter nos, in quibus nimirum propriam ſimilitudinem miſerantur. Propter ſeipſos, quorum ordines inſtaurandos ex nobis toto deſiderio præſtolantur. In ore enim parvulorum qui lacte modo veſcuntur, & nondum ſolido cibo, perficienda eſt laus illa majeſtatis divinæ, cujus habentes primitias angelici ſpiritus, beata nimirum delectatione fruuntur : ſed tanto avidius nos expectant, quanto conſummationis ejus expectatione & expetitione ſollicitantur.

Pſ. 50. 20.

5 Quæ cum ita ſint, penſate quanta etiam nobis ſollicitudine opus eſt, dilectiſſimi, ut dignos nos exhibeamus eorum frequentia, & eo modo converſemur in conſpectu Angelorum, ne forte ſanctos offendamus obtutus. Væ enim nobis, ſi quando provocati peccatis & negligentiis noſtris, indignos nos judicaverint præſentia & viſitatione ſua, ut jam neceſſe habeamus & nos plangere, & dicere cum Propheta; *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt, & ſteterunt, & qui juxta me erant, de longe ſteterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam*; elongatis nimirum eis, quorum præſentia protegere nos, & propulſare poterat inimicum. Quod ſi tam neceſſariam habemus familiaritatem dignationis angelicæ, cavenda nobis eorum offenſa, & in his maxime exercendum, quibus eos novimus oblectari. Sunt enim plurima quæ eis placent, & quæ in nobis invenire delectat : ut eſt ſobrietas, caſtitas, paupertas voluntaria, crebri in cœlum gemitus, & orationes cum lacrymis, & cordis intentione. Attamen ſuper omnia hæc unitatem & pacem a nobis exigunt Angeli pacis. Quidni maxime delectentur in his, quæ formam quamdam civitatis ſuæ repræſentant in nobis, ut mirentur Hieruſalem novam in terra? Dico autem, ut quomodo civitatis illius participatio eſt in idipſum, ſic & nos idipſum ſentiamus, idipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata : ſed magis omnes ſimul unum corpus ſimus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.

Angelorum offenſa quam ſollicite cavenda.

Pſ. 37. 12.

Virtutes & exercitia Angelis grata.

Unitas & pax maxime.

Pſ. 121. 3.

6 E contra vero nihil æque offendit, & ad indignationem provocat eos, quomodo diſſenſiones & ſcandala, ſi forte inveniantur in nobis. Audiamus ſiquidem quid loquatur ad Corinthios Paulus. *Cum enim ſit inter vos zelus & contentio, nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?* In epiſtola quoque Judæ Apoſtoli legimus ſic : *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes*. Videre eſt animam hominis quemadmodum univerſa corporis membra vivificet cohærentia ſibi. Separa ergo quodvis a junctura cæterorum, & vide an de cætero illud vivificet. Sic eſt omnis qui dicit anathema Jeſu : quod nemo dicit loquens in Spiritu Dei, quia anathema ſeparatio eſt. Sic eſt, inquam, omnis qui ab unitate dividitur; nec dubites quin ab eo receſſerit ſpiritus vitæ. Digne igitur contentioſos, & qui ſeparant ſemetipſos, Apoſtoli carnales vocant & animales, Spiritum non habentes. Dicunt ergo ſancti illi & beati Spiritus, ubi ſcandala invenerint & diſſenſiones : Quid nobis & generationi huic Spiritum non habenti? Nam ſi adeſſet Spiritus, per eum utique charitas diffunderetur, & unitas non ſcinderetur. Et dicunt; Non permanebimus cum hominibus iſtis in æternum, qui caro ſunt. Quæ enim conventio luci ad tenebras? Nos de regno unitatis & pacis ſumus, & homines iſtos in eamdem unitatem & pacem ſperabamus eſſe venturos. Nunc autem qua ratione nobis cohæreant qui diſſident a ſeipſis? Videtis quam congruat huic ſolemnitati evangelica lectio, quæ ſic deterret nos a ſcandalo parvulorum, quandoquidem tam vehementer Angelis diſplicent ſcandala : Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis : durum eſt quod ſequitur. Sed jam præterit hora ad Miſſas nobis eundum eſt. Peto ne ſit vobis moleſta dilatio, quæ poterit non inutilis fore, ſi capitulum præſens ſermone altero diligentius proſequamur.

Diſcordia & ſcandala eis diſplicent.

1. Cor. 3. 3.

Judæ v. 19.

Pacis & concordiæ ſymbolum anima in corpore.

1. Cor. 12. 3.

Matt. 18. 6.

IN FESTO SANCTI MICHAELIS.

SERMO SECUNDUS.

In illud : *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, &c.*

1 AUdiſtis, Fratres, evangelicam lectionem adverſus eos, qui puſillos ſcandalizant ſatis terribiliter intonantem. Nemini blanditur Veritas, neminem palpat, nullum ſeducit, aperte denuntians, quoniam *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit. Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille*. Natus ſane denuo, natus ad vitam, natus de Spiritu, qui nimirum carne poſtmodum conſummatur. EXPEDIT ei (ſi quis eſt) qui ſcandala ſuſcitat in hac domo, in hac ſancta, Deo placita, & Angelis ejus admodum grata ac fami-

Matt. 18. 7.

Matt. 26. 24.

TOM. III.

Religioſi in monaſteriis ſcandala ſuſcitantes, quam damnabiles.

liari congregatione, ut ſuſpendatur in collo ejus mola aſinaria, & pro ſuavi jugo & levi onere Salvatoris, gravi mola terrenæ cupiditatis humeris ejus impoſita, demergatur in profundum maris hujus magni & ſpatioſi manibus, quod eſt ſine dubio ſæculum nequam. Minus enim damnabile erat ei in ſæculo magis perire, quam in monaſterio. Perire ſiquidem neceſſe eſt hominem, qui charitatem non habet, etiamſi tradiderit corpus ſuum ita ut ardeat. Et hoc dixerim, Fratres, non quaſi minus bene de vobis ſentiam, aut regnare videatur in vobis nequiſſimum iſtud vitium; ſed ut in ea charitate, & unanimitate, & pace in qua ſtatis in Domino, ſollicitus ſitis perſeverare, & abundare magis. Quæ eſt enim ſpes noſtra, & gaudium noſtrum, & corona gloriæ? Nonne unitas & unanimitas veſtra, in qua gaudeo vos inveniri fraternitatis amatores, & ante omnia mutuam in vobiſmetipſis charitatem habentes, quod eſt vinculum perfectionis? Propter quod obſecro vos, ſic ſtate in Domino, chariſſimi. In hoc enim cognoſcunt omnes, etiam Angeli ſancti, quod Chriſti eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

Unitas ſeu unanimitas, gloria Religioſorum.

Angelicæ erga nos dilectionis & ſollicitudinis obſtacula.

2 Denique, ſi tenetis memoria quam vobis præcedenti ſermone tradidimus triplicem angelicæ erga nos charitatis & ſollicitudinis cauſam, poteſt hinc quoque fraternæ dilectionis utilitas magnifice commendari. Facile ſiquidem conſiderare eſt homini, qui non diligit proximum, nullam ex his, quas tunc diximus, ſuppetere cauſam. Numquid enim Chriſti gratia diligemur ab Angelis, ſi de mutuæ dilectionis inopia cognoverint, nequaquam ejus nos eſſe diſcipulos? Numquid diligemur ab eis propter nos ipſos, idest ſpiritualis naturæ ſimilitudinem *, ſi invenimur non diligere humanæ naturæ noſtræ conſortes, immo vero ſi ex eis quæ inter nos ſunt contentionibus, carnales non magis, quam ſpirituales eſſe conſtiterit? Denique numquid diligent nos propter ſeipſos, & futuram de nobis civitatis ſuæ reſtaurationem, ſi (quod abſit) unum illud, quo ſolo uniri & coædificari eis poſſumus, defuerit glutinum charitatis? Quomodo ſperabunt reædificandos de nobis perpetuos civitatis illius muros, ſi cognoverint, ſi viderint nos, non lapides eſſe vivos, qui poſſint invicem cohærere: ſed magis pulverem, quem projiciat ventus a facie terræ, quem unius verbi flatus in turbinem excitet, & ſuſpicionis cujuſlibet leviſſima aura diſpergat? Et hæc quidem dixiſſe ſufficiat pro eo quod ait Dominus: *Si quis ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis*. Credo enim quod majori ſollicitudine deinceps ab hac tam nequiſſima peſte cavebitis.

* al. ſimilitudine.

Matt. 18. 6.

Matt. 18. 9. Scandalum duplex, internum & externum.

3 Jam vero quem non moveat quod ſequitur in Evangelio: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum?* Numquid enim corporalem hunc oculum monemur eruere, aut unam ex manibus iſtis, ſimiliter & unum abſcindere pedem? Abſit a nobis hujuſmodi carnalis omnino & nimis ridiculoſa cogitatio. Immo vero poſtquam ab exterioribus ſcandalis deterruit nos ſermo divinus aſpere ſatis, ſicut audiſtis, conſilium dat quid de eo nobis agendum ſit ſcandalo quod interius patimur, contrariam invenientes legem in membris noſtris. Ipſe enim novit figmentum noſtrum, quod ejuſmodi ſcandalum non tam facile a nobis valeat evitari. Porro tripliciter fieri ſcandalum illud quotidiano nobis noſſe licet experimento. Interdum enim eſt in nobis ſpiritualis intentionis oculus ſimplex, & qui gratiæ magis, quam noſter, dicendus ſit; ſed ſcandalizat nos oculus noſter, & qui vere a nobis eſt, dum voluntas noſtra aliam minus caſtam importune ingerit intentionem. Sed habemus jam ſuper hoc ſalubre conſilium Salvatoris: *Erue eum*, inquit, *& projice abs te*. Hoc autem fiet, ſi non conſentias, ſi abjicias, ſi reſiſtas. Simili modo de manu ac pede eſt intelligendum. Cum enim bonis operibus intentos ad alia opera trahere voluntas propria conatur, manus noſtra eſt quæ ſcandalizat nos; ſed abſcindi debet & projici a nobis, ut non ei conſentiamus.

Internum tripliciter modo fieri poteſt.

Ibid. 9. Voluntas propria damna.

4 Sic etiam proficere in ſancta converſatione, & aſcendere per gradus ſcalæ quæ Jacob apparuit, ac juxta quod ait Pſalmiſta, de virtute in virtutem ire deſiderantes, ſæpius ſcandalum patimur a pede quodam puſillanimitatis & negligentiæ noſtræ, qui nimirum deſcendere magis ac remiſſius ire conatur; ſed abſcindi eum neceſſe eſt, ut pes gratiæ, qui ſtat in directo, currere poſſit ſine offenſione, ſine ſcandalo, ſine impedimento. Quod autem dicit: *Bonum nobis eſſe ad vitam intrare cum uno oculo, aut manu, aut pede, quam duos habentes, ire in gehennam ignis*: eos notat qui voluntatem ſuam, ſive bona, ſive mala ſit, æque ſequuntur, & ingrediuntur duabus viis, nunc bona, nunc mala ſectantes, ſecundum quod variantur deſideria ſua. Quibus merito utilius fuerat gratiæ in omnibus inhærere, & ubi obviat propria voluntas, abſcindere, & a ſeipſis abjicere eam. Eſt autem cum multo tempore in abſciſſione propriæ voluntatis noſtræ exercitati, aliquatenus eam domamus, ut diſcat jam non ſuperbire, ſed magis ſine omni ſcandalo vel contradictione Deo ſubjecta ſit anima noſtra; nec jam abjicere neceſſe ſit oculum noſtrum, nempe qui ſimplici adhærens oculo factus eſt & ipſe ſimplex, aut certe jam non alter eſt oculus, ſed unus cum eo, Apoſtolo teſte: *Quoniam qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt cum eo.* Quod autem de oculo dictum eſt, de manu quoque & pede eodem modo eſt intelligendum. Cujus enim voluntas ex affectione, & cum deſiderio gratiæ cohæret, ut nec concupiſcat mala agere, nec bona minora, nec minus bene, quam gratia ſuggerit; hic plane perfectus eſt vir. Sed pax iſta potius eſt felicitatis: abſciſſio vero ſcandalorum, & tentationum victoria, fortitudinis: illa, inquam, gloriæ, hæc virtutis.

Pſ. 83. 8.

Matt. 18. 9.

1. Cor. 6. 17.

Perfectus quiſnam.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

1. Novemb.

Sermo Primus.

De lectione Evangelica: *Videns Jeſus turbas, &c.*

1 Feſtivitatem hodiernam Sanctorum omnium cum omni devotione dignum eſt celebrari. Nimirum ſi magna videtur, & eſt, beati Petri ſolemnitas, ſeu beati Stephani, aut cujuſlibet cæterorum: quanta iſta eſt, quæ non unius tantum eſt, ſed univerſorum? Verum non ignoratis, Fratres, ſæcularibus in more eſſe, ut diebus feſtis feſtiva ſibi convivia parent: & quanto fuerit ſolemnitas clarior, tanto ſplendidius epulentur. Quid ergo? Nonne & his qui convertuntur ad cor, cordis deliciæ ſunt quærendæ, & ſpiritualibus ſpiritualia comparanda? Propterea jam paratum eſt convivium noſtrum, Fratres, jam cocta ſunt omnia, & epulandi tempus advenit. Dignum eſt enim, ut prius anima ſatietur: quod hæc portio ſine dubitatione, & ſine comparatione ſit potior: præſertim cum Sanctorum ſolemnitates manifeſtum ſit ad animas magis, quam ad corpora pertinere: & quæ animarum ſunt, animæ plus acceptent, quippe naturali quadam eis cognatione conjunctæ. Quibus propterea quoque Sancti iſti compatiuntur amplius, propterea magis deſiderant animarum bona, & plus earum refectionibus delectantur, quoniam & ipſi ſimiles nobis fuere paſſibiles: & ipſi peregrinationis hujus & exilii miſerabilis deploravere moleſtias; & ipſi grave hujus corporis onus, & tumultus ſæculi & tentationes experti ſunt inimici. Nihil itaque dubium, quin gratior eis ſit & multo acceptabilior illa feſtivitas, qua intenditur epulis animarum, quam ſit ea, quæ celebratur a ſæcularibus curam carnis perficientibus in deſideriis voluptatum.

Feſtivitates piis & religioſis non more ſæcularium celebrandæ.

2 Verumtamen unde nobis animarum panis in terra deſerta, in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis? Unde nobis ſub ſole ſpiritualis cibus, ubi nihil eſt, niſi labor, & dolor, & afflictio ſpiritus? Sed ſcio quis dixerit: *Petite & accipietis*, & illud: *Si vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quanto magis Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Nec ignoro quam obnixe tota hac nocte & die petieritis mendicantes dari vobis panem de cœlo vivum; non eum qui corpus roborat, ſed qui confirmat cor hominis. Nam convivas quidem non auſim dicere, ſed mendici ſumus in præbenda Dei viventes, mendici, inquam, jacentes ante januam Regis prædivitis, ulceribus pleni, & cupientes ſaturari, immo & ſuſtentari de micis, quæ cadunt de menſa dominorum noſtrorum, quorum celebramus hodie ſolemnitatem. Nempe deliciis affluunt, & menſuram accipiunt bonam, & confertam, & ſupereffluentem. Confidimus autem, quoniam erit qui det nobis: chaos enim magnum & diſtantia eſt multa nimis inter liberalitatem & benignitatem Dei, & avari divitis crudelitatem. Propterea dedit hodie Pater noſter panem (Patrem enim miſericordiarum, patrem eſſe neceſſe eſt etiam miſerorum) dedit, inquam, nobis panem de cœlo, & cibaria in abundantia: quorum utinam ego fidelis coquus, utinam anima mea coquina utilis videatur.

Convivium ſpirituale odorant ſuis Bernardus.

Matt. 7. 7. Luc. 11. 13.

Mendici ſumus ante januam ſummi Regis.

3 Siquidem ad preparanda fercula veſtra, tota hac nocte concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exarſit ignis: ille ſine dubio, quem Dominus Jeſus miſit in terram, & voluit vehementer accendi. Nam ſpiritualem cibum, & coquinam & ignem habere neceſſe eſt ſpiritualem. Supereſt jam ut diſtribuam

quæ

quæ paravi : vos autem conſiderate potius dantem Dominum, quam miniſtrum diſtribuentem. Ego enim, quantum in me eſt, nihil aliud ſum quam conſervus veſter, qui vobiſcum pariter, & mihi, & vobis (ſicut ipſe Dominus novit) mendico panem de cœlo, & alimoniam vitæ. Propterea non ego do vobis, ſed Pater veſter ipſe eſt, qui dat vobis panem de cœlo vivum. Ipſe vos paſcit, & operibus, & ſermonibus, etiam & carne Filii ſui, quæ eſt vere cibus. Nam & de operibus lego : *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei* : & de verbis, quoniam *non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*. Ergo nunc quidem cibari habemus factis ejus & verbis ; poſt hæc etiam illibatum Dominici corporis Sacramentum in altaris menſa ſacroſancta, ipſo propitio, percepturi.

Joan. 4. 34. — *Deut. 8. 3.* — Communio hac die.

4 Legimus in Evangelio hodie, quoniam *Videns turbas Jeſus, aſcendit in montem*. Prædicantem enim Dominum de civitatibus & caſtellis populi ſequebantur : quorum ſalvabat animas, ſanabat corpora ; & adhærebant ei, affatu pariter & aſpectu illius delectati : cujus nimirum vox ſuavis, & facies ejus decora, ſicut ſcriptum eſt : *Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis*. Talis eſt quem nos ſequimur, cui adhæremus ; totus deſiderabilis, in quem non ſolum populi, ſed & ipſi quoque Angeli ſancti deſiderant proſpicere. Quid vobis ſuavius apponemus ? Nimirum hæ ſunt deliciæ Angelorum. Guſtate proinde, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus. Et huic ſuavitati, huic ſapori, huic ſapientiæ, quæ vere trahitur de occultis, omne quod deſideratur non valet comparari. Quid enim ? Miraris in ſole ſplendorem, in flore pulchritudinem, in pane ſaporem, in terra fœcunditatem ? Sed a Deo hæc univerſa donata ſunt : nec dubium, quin multo amplius reſervaverit ſibi, quam dederit creaturis.

Matth. 5. 1. — Chriſti ſuavitas attrahit omnes. — *Pſ. 44. 3.* — Perfectiones omnium rerum eminentius in Deo.

5 Jam ne hoc quidem otioſum putemus, quod aſcendit in montem, nimirum quod tanto ante prædictum eſt, tamquam a longe clamante Propheta : *Super montem excelſum aſcende tu qui evangelizas Sion ; exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Hieruſalem*. In qua aſcenſione, ſi vos melius non habetis, ego illud intelligendum puto, quod initio Actuum Apoſtolorum beatus Lucas meminit, dicens : *Primum quidem ſermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jeſus facere, & docere*. Utique non juxta Phariſæorum morem, qui alligabant onera gravia & importabilia, & imponebant ea in humeros hominum, digito autem ſuo nolebant ea movere. An non bonus animæ panis eſt iſte, & plurimum confirmans cor hominis ? Fiducialiter ſequor te, Domine, quocumque ieris, & ſecure incedo viam mandatorum tuorum, ſciens quod per eam præceſſeris ipſe. Secure, inquam, viam mandatorum tuorum curro, quandoquidem novi quod a ſummo cœlo egreſſio tua ad currendam hanc viam, & occurſus tuus uſque ad ſummum ejus fuerit per hanc viam. Non poſſum modo, Fratres, in hunc modum ſingula maſticare : vos eſtote animalia munda & ruminantia, ut fiat ſicut ſcriptum eſt : *Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis*. Cogit enim ſuccingere forſitan & præſcindere verbum tam brevitas horæ, quam materiæ magnitudo.

Iſ. 40. 9. — *Act. 1. 1.* — Chriſtus fecit & docuit. — *Matt. 23. 4.* — *Prov. 21. 20.*

6 *Videns turbas Jeſus, aſcendit in montem*. Videns miſerationis intuitu, quoniam erant ſicut oves errantes, non habentes paſtorem. Quid eſt quod priuſquam docere inciperet, aſcendit in montem, niſi quod in hoc ipſo docuit neceſſe habere prædicatores verbi Dei deſideriis animi, & converſatione ſancta ad ſublimia tendere, & virtutum conſcendere montem ? *Et cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus. Cum ſediſſet*, inquit. Alioquin quis ad excelſum illum gigantem poſſet accedere ? Benigniſſime prorſus inclinavit ſe, & exinanivit uſque ad ſeſſionem, ita ut dicat Patri : *Tu cognoviſti ſeſſionem meam, & reſurrectionem meam*. Sedit enim, ut ad eum, quem ne ipſi quidem Angeli ſtantem attingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant, accedat Maria Magdalene, accedat & Latro de cruce. *Et cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus*. Acceſſerunt non tam inceſſu pedum, quam affectu cordis, & imitatione virtutum. Bene autem non turbæ, non quilibet de populo, ſed Diſcipuli acceſſiſſe dicuntur ; quatenus ſicut Teſtamentum vetus datum legitur in monte Sina, ſolo Moyſe aſcendente, & populo expectante deorſum ; ſic & modo ſuſciperent montes pacem populo, & colles juſtitiam, & velut in tenebris quibuſdam, & in occulto diceretur Apoſtolis, quod poſtea dicerent in lumine ; & audirent in aure, quod prædicarent poſtmodum ſuper tecta. Unde & ſequitur.

Prædicatorum converſatio ad ſublimia tendere debet. — *Pſ. 138. 2.* — *Exod. 24. 14.*

7 *Et aperiens os ſuum, docebat eos*. Aperuit nunc os ſuum qui Prophetarum prius aperuerat ora. Hinc eſt quod legitur in Pſalmo, Propheta dicente : *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam*. Nunc autem qui multifarie, multiſque modis olim locutus fuerat in Prophetis, demum ſuo ipſius ore locutus eſt, tamquam ſi diceret : Et qui loquebar, ecce adſum. Beati qui audierunt loquentem in carne Sapientiam ; beati qui Verbi Dei verba, quæ ab ipſius ore proceſſerunt, audierunt. Verumtamen quod audierunt illi, adhuc reſervatur nobis : quia & nos audire poſſumus, quamvis non ab ipſo. *Aperiens os ſuum, docebat eos, dicens : Beati pauperes ſpiritu*. Vere apertum eſt os ejus, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt reconditi. Et vere ejus hæc doctrina, qui in Apocalypſi loquitur : *Ecce nova facio omnia* : qui per Prophetam ante prædixerat : *Aperiam os meum, eructabo abſcondita a conſtitutione mundi*. Quid enim tam abſconditum, quam paupertatem eſſe beatam ? Attamen Veritas loquitur, quæ nec falli, nec fallere poteſt ; & ipſa eſt quæ dicit, quoniam *beati pauperes ſpiritu*. Sic vos, inſenſati filii Adam, divitias quæritis, divitias deſideratis uſque adhuc, cum jam beatitudo pauperum divinitus commendata, prædicata mundo, credita ſit ab hominibus ? Quærat eas paganus, qui ſine Deo vivit : quærat Judæus, qui terrenas promiſſiones accepit : ſed qua fronte, magis autem qua mente Chriſtianus divitias quærit, poſtquam Chriſtus beatos eſſe pauperes prædicavit ? Quouſque filii alieni, quouſque vanitatem loquetur os veſtrum, ut beatum dicatis populum cui hæc ſunt, hæc viſibilia, hæc præſentia ; cum Filius Dei os ſuum aperiens, locutus ſit veritatem, beatos eſſe pauperes, & væ divitibus ?

Pſ. 50. 17. — *Matt. 5. 2.* — *Apoc. 21. 5.* — *Pſ. 77. 2.* Pauperes beati. — *Matth. 5. 3.*

8 Sed diligenter attende, quod non ſimpliciter pauperes nominat, propter plebejos pauperes neceſſitate miſerabili, non laudabili voluntate. Spero equidem profuturam eis apud divinæ bonitatis miſericordiam hanc ipſam afflictionis ſuæ miſeriam : ſcio tamen Dominum hoc in loco non de hujuſmodi fuiſſe locutum ; ſed de his qui poſſunt dicere cum Propheta : *Voluntarie ſacrificabo tibi*. Attamen nec voluntaria quidem paupertas omnis laudem habet apud Deum : nam & philoſophi omnia ſua reliquiſſe leguntur, ut expediti mundialibus curis, ſtudio vanitatis, poſſent vacare liberius, & nolebant cenſu abundare terreno, ut abundarent magis in ſenſu ſuo. Hos diſcernit quod dictum eſt, *ſpiritu*, ideſt, ſpirituali voluntate. *Beati* ergo *pauperes ſpiritu*, ſpirituali ſcilicet intentione, deſiderio ſpirituali, propter ſolum beneplacitum Dei, & animarum ſalutem : *quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*. Sed quis eſt qui ſic loquitur, qui ſic beatificat pauperes, & ſic ditat ? Putas poterit verum eſſe ? Erit ſine dubio : ſiquidem verax & potens eſt qui promittit. Si murmurat inimicus, reſpondebitur ei : An non licet mihi facere quod volo ? An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum ? Si tu jure humiliatus es pro eo quod adverſum me exaltare te voluiſti ; nonne qui ſe humiliant propter me, merito ſunt exaltandi ? Et vere, Fratres, ſi miſerrimus ille e cœlo dejectus eſt, quoniam affectavit celſitudinem, altitudinem concupivit, ſublimitatem præſumpſit : nonne conſequens eſt beatos eſſe, qui ſponte in paupertatis humilitatem ſeſe deponunt ; & juxta Domini promiſſionem, *ipſorum eſt regnum cælorum*, quod perdidit iſte ? Et attende quam ſapienter ordinaverit Sapientia, contra peccatum primum, remedium primum opponens. Ac ſi apertius dicat : Vis obtinere cœlum quod perdidit ſuperbiens Angelus, qui confiſus eſt in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum ? Paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit. Sequitur.

Quinam. — *Pſal. 53. 8.*

9 *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*. Bene optime. Sic enim oportebat, commendata paupertate, etiam manſuetudinem prædicari : quoniam relinquentibus omnia, prima ſolet eſſe tentatio de moleſtiis corporis, & afflictione carnis inſolita. Quid vero paupertas proderit, ſi (quod abſit) pauper in murmurationem deveniat, factus exaſperans, & impatiens diſciplinæ ? Optime quoque poſt regni promiſſionem minus aliud regnum velut in arrham datur, ut ſecundum Scripturam, *promiſſionem habeamus vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ* ; & de exhibitione præſentium firma ſit expectatio futurorum. *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*. Hanc ego terram corpus noſtrum intelligo : quod ſi poſſidere vult anima, ſi regnare deſiderat ſuper membra ſua, neceſſe eſt ut ſit ipſa mitis, & ſuperiori ſuo ſubjecta : quoniam TALE inveniet inferius ſuum, qualem ſe exhibuerit ſuperiori. Armatur enim creatura ad ulciſcen-

Beati mites. — *1. Tim. 4. 8.* — Terræ nomine corpus intelligit.

TOM. III.

ciſcendam ſui injuriam Creatoris. Et ideo noverit anima, quæ rebellem ſibi invenit carnem ſuam, ſe quoque minus, quam oporteat, ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubjectam. Manſueſcat ipſa, & humilietur ſub potenti manu Altiſſimi; & ſubjecta ſit Deo, & his pariter quibus vice ejus habet obedire Prælatis: & continuo corpus ſuum inveniet obediens, & ſubjectum. Veritas enim eſt quæ loquitur: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Et vide, ſi non adverſus ſecundi peccati vulnus ſecunda proceſſerit medicina. Prima ſiquidem poſt angelicæ prævaricationis ruinam Eva peccavit, inquietudine ſpiritus agitata, & interdicti dominici jugum ſuave, & leve onus abjiciens: quoniam expectare noluit, ut de manu Domini, unde jam cætera acceperat, perfectionem quoque beatitudinis mereretur; ſed præripere illam ſerpentis conſilio attentavit. Propter hoc paradiſum perdidit, terram deliciarum: propter hoc in ipſo corpore ſuo contrariam legem invenit. Sed jam fortaſſis ad hanc Domini vocem deſiderio manſuetudinis æſtuas, & conquereris ſuper aſperitate cordis tui, & belluinis quibuſdam motibus, atque indomita feritate, Attende ergo quod ſequitur.

Eva præproſtere beatitudinem ambiens, amiſit.

A

B

Beati qui lugent.

10 *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Equum indomitum flagella domant: animam immitem contritio ſpiritus, & aſſiduitas lacrymarum. Ergo in omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua: mortis horrorem, judicii tremendum diſcrimen, ardentis gehennæ metum ab oculis cordis tui elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miſeriam, recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ; cogita vitæ humanæ pericula, cogita fragilitatem propriam: & in hujuſmodi cogitatione ſi perſeveraveris, dico tibi, parum ſenties quicquid foris videtur eſſe moleſtum, dum toto corde circa interiorem moleſtiam occuparis. Sed nec patietur Dominus ſine conſolatione te eſſe, quoniam Pater miſericordiarum eſt, & Deus totius conſolationis; & complebitur omnino quod veritas pollicetur: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Concordat autem huic ſententiæ etiam illud, quod in Salomone legiſti: *Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum convivii.* Propterea beata eſſes, Eva, ſi poſt culpam conſolationem quæreres lacrymarum, & converſa ad pœnitentiam, veniam citius obtineres. Nunc autem miſerrimam quæſiſti conſolationem de ſimili caſu viri tui; & veneno peſſimo, nequiſſimo videlicet vitio, totam infeciſti poſteritatem tuam: ut uſque hodie perditionem alterius, alter ſuam reputet conſolationem. Miſera prorſus Evæ conſolatio, & eorum qui miſeriam hanc imitantur! Sed *beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Verum quid aliud eſt hæc conſolatio, quam procedens de ſpe veniæ gratia devotionis, & ſuaviſſima delectatio boni, & guſtus ſapientiæ, licet exiguus, quibus interim benignus Dominus afflictam refrigerat animam? Sed guſtus ille nihil aliud eſt, quam irritamentum deſiderii, & incentivum amoris, ſicut ſcriptum eſt: *Qui edunt me, adhuc eſurient; & qui bibunt me, adhuc ſitient.* Propterea illico ſubinfertur:

Lugendi copioſa materia.

C

Eccl. 7. 3.

Evæ poſt cullem lapſum perverſa conſolatio.

D

Eccli. 24. 29.

Matt. 5. 6.

11 *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Qui eſurit, eſuriat amplius; & qui deſiderat, abundantius adhuc deſideret; quoniam QUANTUMCUMQUE deſiderare potuerit, tantum eſt accepturus. Immo vero non ſecundum imperfectionem modumve deſiderii, quoniam quidem donec perfecte habeat, perfecte deſiderare non poteſt; ſed nec & perfecte habere, donec perfecte deſideret: ſed menſuram accepturus eſt bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Infirmiori palato cordis, & animæ languenti adhuc dura & inſipida res videtur eſſe juſtitia: ſed qui guſtaverunt, ecce, ipſi ſciunt quam beati ſunt qui eſuriant illam, *quoniam ipſi ſaturabuntur.* O vere felix & glorioſa ſatietas! o ſanctum convivium! o deſiderabiles epulæ! ubi nimirum anxietas nulla, nullum poterit eſſe faſtidium, quoniam ſatietas ſumma, & ſummum inerit deſiderium. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Jam vero hoc verbum adverſus Adam procedere credo, qui portionem quidem aliquam videtur tenuiſſe juſtitiæ in eo quod mulieri compaſſus eſt: ſed ſi eſuriſſet juſtitiam, curaſſet ſine dubio reddere quod debebat, non modo uxori, ſed multo magis Creatori. Debebat enim uxori compaſſionem utique & diſciplinam, tamquam inferiori. Caput enim mulieris vir. Debebat autem Deo obedientiam atque ſubjectionem. Sed quid putamus, Fratres, quam plurimi uſque hodie factum illud graviter dijudicant, & tamen inſipienter imitantur? Indignantur adverſus Adam, quod obedierit voci uxoris ſuæ pluſquam Dei; & ipſi quotidie Evam ſuam, carnem videlicet, audiunt pluſquam Deum. Fratres, ſi modo præſentem videremus Adam in eo articulo poſitum, aſcendentibus cogitationibus in cor ejus coarctari inter precem uxoris, & præceptum Creatoris; nonne clamaremus adverſus illum dicentes: Cave tibi, miſer, vide ne feceris; ſeducta eſt mulier, non acquieſcas ei? Ut quid ergo, quoties apprehendit nos tentatio ſimilis, non perſuademus ſimiliter nobis ipſis? *Beati* enim *qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Sed quid poteſt eſſe omnis juſtitia noſtra coram Deo? Nonne, juxta Prophetam, *velut pannus menſtruatæ* reputabitur? & ſi diſtricte judicetur, injuſta invenietur omnis juſtitia noſtra, & minus habens? Quid ergo de peccatis erit, quando ne ipſa quidem pro ſe poterit reſpondere juſtitia? Propterea obnixe cum Propheta clamantes: *Non intres in judicium cum ſervo tuo Domine,* tota humilitate ad miſericordiam recurramus, quæ ſola poteſt ſalvare animas noſtras & ſollicite penſemus quod ſequitur.

Juſtitiam eſurientes accipiunt ultra deſiderium.

E

Adamo deuit vera eſuries juſtitiæ.

F

Epheſ. 5. 23.

A

Adæ imitatores, quinam.

Iſ. 64. 6.

B

Pſ. 142. 2.

Beati miſericordes.

12 *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Et attende quemadmodum Zacchæus breviter uno verbo utrumque complectitur, dicens: *Dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi quempiam defraudavi, reddo quadruplum.* Vides quantum eſurit ille juſtitiam, cui non ſufficit æqua menſura reddere, niſi reddat quadruplum. Miſericordia quoque magna eſt, quod dimidium bonorum ſuorum dat pauperibus. Verumtamen non ſilebo ego quod ſentio. Laudem Domini loquetur os meum: Domini plane, non veſtram. Neque enim vobis, ſed nomini ejus do gloriam. Zacchæus certe, cujus laus eſt in Evangelio, dimidium bonorum ſuorum dedit pauperibus: ſed ego multos Zacchæos hic video, qui nihil ſibi ex omnibus reliquere. Quis mihi ſcribet hoc Evangelium de Zacchæis iſtis, immo de Petris iſtis, qui fiducialiter loquantur Domino: *Ecce, nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te?* Sed ſcriptum eſt jam in Evangelio æterno, in libro vitæ ſcriptum eſt & ſignatum: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Jam vero, Fratres, Adæ crudelitatem hæc ſententia tangit, qui videbatur prius uxoris amore peccaſſe. Ecce enim ſcimus, o Adam, quia os de oſſibus tuis, & caro de carne tua eſt, & ejus amore peccaſti. Videamus nunc quantum diligas eam. Venit Dominus igneum tenens gladium in ultionem prævaricationis; oppone te diſcrimini propter illam, & dic: Domine, mulier infirmior eſt, mulier ſeducta eſt: mea eſt iniquitas, meum peccatum, in me ſolum vindicta procedat. Sed non loquitur ſic: *Mulier,* inquit, *quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi.* O perverſitas! Pœnam pro ea ſuſcipere refugis, & culpam admittere non recuſaſti! Quomodo, proh dolor! omnia confudiſti, pernicioſe miſericors, ubi ſeverus eſſe debueras; & pernicioſius crudelis, ubi miſericordiam impendere oportebat? Nam delinquere propter illam nullo modo, ſatisfacere vero pro ea libenti animo debuiſti. Sic enim oportet fieri, Fratres, ut numquam propter alium homo peccet, quod eſt juſtitiæ: & libenter aliena peccata portet, quod eſt miſericordiæ. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Sequitur:

Luc. 19. 8.

Zacchæi juſtitia & miſericordia.

C

Matt. 19. 27.

Adæ inhumanitas erga uxorem.

D

Gen. 3. 12.

E

Beati mundo corde.

13 *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Beati plane, & omnino beati, qui videbunt in quem deſiderant Angeli proſpicere; quem videre vita æterna eſt. Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram. Quid enim mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Quando adimplebis me lætitia cum vultu tuo? Væ mihi ab immunditia cordis mei! qua impediente, necdum mereor ad beatam illam viſionem admitti. Quanta ſollicitudine, Fratres, quanto ſtudio danda eſt opera, ut mundari poſſit oculus, quo videndus eſt Deus? Et ego quidem triplici ſorde inquinari me ſentio; concupiſcentia carnis, & concupiſcentia gloriæ temporalis, & præteritorum conſcientia delictorum. Sunt enim in anima motus quidam utrorumque deſideriorum, quos nec ratione, nec viribus extinguere poſſum, quamdiu ſum in hoc ſæculo nequam, & in corpore mortis teneor alligatus. Attamen contra ſordes iſtas orationis oppono remedium; & propterea ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri, qui ſolus mundus eſt, & poteſt facere mundum

Mentis oculus ad videndum Deum purgandus triplici inquinamento.

F

Oratio remedium contra pravos motus concupiſcentiæ.

Confeſſio contra peccatum.

dum de immundo conceptum ſemine. Sic & contra peccati conſcientiam remedium Confeſſionis eſt inſtitutum; & omnia in confeſſione lavantur. Ecce, hæc ſunt quæ mundant oculum cordis, Gratia, & Confeſſio. Porro *beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Videbunt quidem in fine facie ad faciem: videbunt etiam nunc, ſed per ſpeculum in ænigmate: & nunc cognoſcunt ex parte, perfecte poſtea cognituri.

Alii peccant in ſpe, alii ex deſperatione.

Omnis enim, in cujus conſcientia clauſum adhuc peccatum vivit, aut peccat in ſpe, & ita ſentit de Deo, tamquam ſi minus ei peccata diſpliceant: aut peccat in deſperatione, immiſericordem ſentiens Deum. Quorum utrique merito dicitur: *Exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis*: quoniam neuter Deum videt, ſed mentitur iniquitas ſibi, formans ſibi idolum pro eo, quod non eſt ipſe. Beati vero mundo corde, quoniam ipſi ſoli Deum vident, ſoli de eo ſentiunt in bonitate: ſicut vere bonus eſt, ita ut nemo bonus ſit, niſi ipſe. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Miſeri proinde Adam & Eva, qui converſi in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, dum confeſſionis mundationem fugiunt, immundo remanent corde, & a facie Domini ejiciuntur. Sequitur.

Pſ. 49. 21.

Beati pacifici.

14 *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Merito filii nomine vocabuntur, qui filii opus impleverint. Ipſe enim eſt per quem reconciliati pacem habemus ad Deum; ipſe qui pacificavit in ſanguine ſuo quæ in cœlis ſunt, & quæ ſuper terram, mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus. Et attende quemadmodum in tribus quidem prioribus ſibi ipſi reconciliatur anima, in duobus quæ ſequuntur proximo, in ſexto Deo, in ſeptimo etiam alios reconciliat, tamquam receptus in gratiam Domini, & felici familiaritate donatus. Nam paupertate, manſuetudine, fletu renovatur in anima ſimilitudo quædam & imago æternitatis omnia tempora complectentis, dum paupertate futura meretur, manſuetudine ſibi præſentia vindicat, luctu pœnitentiæ præterita quoque recuperat, ſicut ſcriptum eſt: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Porro juſtitia & miſericordia perfecte proximo cohæremus, dum quicquid nolumus nobis fieri, aliis non faciamus per juſtitiam: & quæcumque volumus ut faciant nobis homines, & nos faciamus illis per miſericordiam. Jam reconciliati nobis, reconciliati etiam proximo, fiducialiter per munditiam cordis reconciliamur Deo. Beati vero qui de ſua reconciliatione non ingrati, & pro fratribus ſuis pie ſolliciti, eos quoque, quantum prævalent, & ſibi, & Deo reconciliare laborant. Quibus enim laudibus dignum, quanto amplectendum putas affectu fratrem illum, qui ſine querela converſans inter fratres, tota ſollicitudine cavet, ne quid in eo ſit quod ab aliis portari oporteat: & quicquid in aliis eſt oneroſum, patientiſſime portat? qui ſingulorum ſcandala ſua reputat: qui cum Apoſtolo loquitur: *Quis ſcandalizatur, & ego non uror? Quis infirmatur, & ego non infirmor? Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Non eſt enim Deus diſſenſionis, ſed pacis: ideoque filios pacis, Dei quoque filios dignum eſt appellari.

Reconciliatio multiplex, quomodo fiat.

Iſa. 38. 15.

2. Cor. 11. 29. Matt. 5. 9.

Perſecutionem pauci volunt.

15 Jam quæ ſequitur octava Beatitudo, Martyrum eſt prærogativa: cujus nobis tolerantiæ nec tempus videtur eſſe, nec virtus. Honoratur nunc juſtitia magis quantum in facie eſt: aut nulli, aut pauci pro ea ſuſtinent perſecutionem. Felices tamen, ſi qui ſunt, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, ut* eos nemo perſequatur. Quod ſi multiplex fuerit tribulatio, tunc quoque multiplicius exultandum, non intuentibus quæ videntur incommoda, ſed præmia, quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna. *Beati*, inquit, *eritis cum vos oderint homines, & cum ſeparaverint vos, & ejecerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes propter me. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra copioſa eſt in cœlis*; copioſior longe quam ſit labor in terris. Verumtamen quid ſibi vult, quod eadem promiſſio facta eſt pauperibus & martyribus, niſi quia vere martyrii genus paupertas voluntaria eſt? *Beatus vir*, ait Propheta, *qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in theſauris pecuniæ. Quis eſt hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita ſua*. Quid mirabilius, aut quod martyrium gravius eſt, quam inter epulas eſurire, inter veſtes multas & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter ipſe appetitus? An non merito coronabitur qui ſic certaverit, mundum abjiciens promittentem, irridens inimicum tentantem, & (quod glorioſius eſt) de ſemetipſo triumphans, & crucifigens concupiſcentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter & martyribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur, ſed in paſſione pro Chriſto abſque omni dilatione percipitur.

* al. ubi.

Pauperibus & martyribus eadem promiſſio facta.

Eccli. 31. 8.

Paupertas martyrium.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM

SERMO SECUNDUS.

De ſtatu Sanctorum ante reſurrectionem.

1 QUia Sanctorum omnium feſtivam hodie, dilectiſſimi, omnique digniſſimam devotione memoriam celebramus, operæ pretium puto de communi eorum felicitate, in qua beata jam requie perfruuntur, & futura quam præſtolantur conſummatione, adjuvante Spiritu-ſancto, ſermonem facere charitati veſtræ, ita ſane, ut non opinionis propriæ conjecturas, ſed divinorum librorum ſequar auctoritatem; ne prophetare videar de corde meo, ſed innitar, quoad potero, teſtimoniis Scripturarum. Erit enim præſtante Domino triplex ſermonis hujus utilitas, quatenus agnita vel ex parte aliqua felici retributione Sanctorum, abundantiori deinceps ſollicitudine ipſorum inhærere veſtigiis, ac ferventiori deſiderio ad eorum ſuſpirare conſortia, propenſiori quoque devotione eorumdem nos commendare patrociniis ſtudeamus. Fidelis quippe ſermo, & omni acceptione dignus, ut quos ſolemni veneratione proſequimur, etiam ſimili converſatione ſequamur: quos beatiſſimos prædicamus, ad eorum beatitudinem tota aviditate curramus: quorum delectamur præconiis, ſublevemur eorum patrociniis. Nec ſane parum fructuoſa invenitur memoria feſtiva Sanctorum, languorem, teporem, erroremque depellens: cum eorum interceſſione juvetur infirmitas noſtra, conſideratione beatitudinis excitetur negligentia noſtra: ignorantia quoque noſtra ipſorum erudiatur exemplis. Propterea cum perfecte eruditos vos ad imitanda Sanctorum veſtigia hodierna ſancti Evangelii lectione, & ipſius Domini ſermone non dubitem, erecta nimirum ante oculos veſtros, ſcala, per quam univerſus, quem hodie veneramur, Sanctorum chorus aſcendit; nec ignorem implorandis eorum ſuffragiis totum paulo minus noctis & diei hujus religioſa devotione tempus expenſum; jam de eorum felicitate loqui vel exiguum aliquid attentabo, quod donaverit ipſe, qui eos & magnificat jam & glorificat, quos vocavit prius atque juſtificavit.

Feſta Sanctorum quam fructuoſe celebrentur.

2 Legimus in Propheta: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapſu*: & in alio pſalmo: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium*. Multa quoque ſimilia in divinarum repeniſſe mihi videor ſerie ſcripturarum verba hominum, qui liberatos ſe eſſe non ſine multa admiratione lætantur, verba perfectæ ſecuritatis, & felicitatis immenſæ, vocem gratiarum actionis & lætitiæ, quam pro meo ſapere his qui luteas adhuc domos inhabitant, & in ſudore vultus ſui comedunt panem ſuum, omnino non arbitror convenire. Quis enim eorum gloriabitur caſtum ſe habere cor? quis audeat gloriari contritum eſſe laqueum, liberatos pedes ſuos a lapſu, reclamante nimirum Apoſtolo, & dicente: *Qui ſtat, videat ne cadat?* Unde & de ſemetipſo: *Infelix*, inquit, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Et alio in loco: *Fratres*, inquit, *ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ retro ſunt oblitus, & in ea quæ ante me ſunt extentus, ſequor ad palmam*, &c. itemque: *Ego*, ait, *ſic curro, non quaſi in incertum; ſic pugno, non quaſi aerem verberans; ſed caſtigo corpus meum & ſervituti ſubjicio, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar*. Hæc plane tuba militiæ eſt, hæc verba ducis ſtrenui fortiter dimicantis. Nam ſuperiora quidem videntur potius triumphantis, aut certe necdum quidem triumphantis, ſed cum victoria jam redeuntis de prælio, & futuram magni triumphi diem læta ac ſecura conſcientia præſtolantis.

Pſal. 114. 7

Pſal. 123. 7.

1. Cor. 10. 12. Rom. 7. 24.

Philip. 3. 13.

1. Cor. 9. 26.

3 Quid enim loquitur reverſus de prælio fortis miles, ſervus fidelis? *Convertere jam*, inquit, *anima mea in requiem tuam*. Dum enim in corpore mortis Domino militares, nulla requies erat, tum pro labore certaminis, tum pro periculo exitus adhuc incerti. Hinc excitabat tumultus tentationum, inde ſuccumbendi metus gravius ſollicitabat. Habebat tamen, Fratres, etiam tunc gloriam miles Chriſti, licet requiem non haberet. Ait ſiquidem ſtrenuus ille & fortiſſimus miles, cujus & paulo ante fecimus mentionem: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Quod conſcientiæ teſtimonium non ſic intelligendum puto, tamquam

Pſal. 114. 7. Quies nulla in hac vita.

2. Cor. 1. 12. Conſcientiæ teſtimonium quale.

ipſa

ipſi ſibi conſcientia atteſtetur. Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. Eſt ergo teſtimonium conſcientiæ, in quo gloriatur Apoſtolus, non quod perhibeat conſcientia, ſed quod loquitur Spiritus veritatis in ipſa, teſtimonium perhibens ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus. Eſt enim teſtimonium conſcientiæ non perhibentis, ſed percipientis. Cum enim veritas applaudit, cum juſtitia atteſtatur, Dei ſine dubio commendantis vox eſt, & Spiritus ſancti teſtimonium perhibentis, ac ſi decertanti viriliter militi Rex ſuus, pro cujus amore & honore decertat, prope aſſiſtens lætus applaudat, laudet fortia facta, proximam clamitet eſſe victoriam, parata jam præmia, & coronam polliceatur æternam. In quo teſtimonio gloriatur quidem probatus & ſtrenuus miles; minime tamen quieſcit, ſed tanto acrius viriliuſque decertat. Itaque dum adhuc militant, gaudent utique electi Dei, ſed tantum de primitiis Spiritus, qui & infirmitatem eorum adjuvat virtute ſua, & puſillanimitatem ſua conſolatur atteſtatione. Unde & is, de quo loquebamur, Apoſtolus: *Non eſt*, inquit, *regnum Dei eſca & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.*

[2. Cor. 10. 18.] [Rom. 14. 17.]

4 Jam vero conſummato militiæ tempore, gaudium habent Sancti etiam in ſpiritu ſuo, donec adveniat dies illa, qua introire mereantur in gaudium Domini ſui, gaudium habituri & in ipſo corpore ſuo. Sic enim habemus in Pſalmo: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo.* Unde? plane ex his quæ ſequuntur: *A fructu frumenti, vini, & olei ſui.* Audivit enim ejuſmodi anima vocem dicentis: *Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera ejus.* Unde & Joannes ſcribere jubetur in Apocalypſi, quoniam *beati mortui qui in Domino moriuntur.* Quare beati? *Amodo enim jam dicit Spiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis.* Unde & in ipſo, de quo paulo ante loquebamur, pſalmo, eis quæ ſupra poſuimus verbis adjunctum eſt: *In pace in idipſum dormiam & requieſcam.* Et de operibus habemus in Apocalypſi: *Opera enim illorum ſequuntur illos.* Ad quid vero ſequuntur, niſi ut laudent eos in portis? Ad quid ſequuntur, niſi ut multiplicentur a fructu eorum, & accipientes de fructu manuum ſuarum, ſaginentur vituli, quo ex prophetico teſtimonio, cum reædificabuntur muri Hieruſalem, ſuper altare Domini novimus imponendos? Interim quippe ſub altari eos eſſe, & non ſupra, ipſe nos doceat, cujus teſtimonium credibile factum eſt nimis, qui, ut ſcribit in Apocalypſi, ſub altari ipſo eorum etiam voces audivit. Atque ergo ſignatum, eſt ſuper eos lumen vultus Dominici: & licet non plenam, habent tamen lætitiam multam in corde ſuo; donec veniat dies illa, qua implebit eos lætitia cum vultu ſuo. Interim, inquam, convertuntur animæ illæ in requiem ſuam, donec veniat dies, qua introire mereantur in requiem Domini. Adhuc laudant eas in portis opera ſua, donec veniat, cum erit unicuique laus a Deo. Videtis, Fratres, quanta eſt unitas Scripturarum, quam uno ſenſu & eiſdem pene verbis de beatitudine loquantur animarum.

[Pſal. 4. 7.] [Prov. 31. 31.] [Apoc. 14. 13.] [Pſal. 4. 10.] [Apoc. 14. 13.] [Pſal. 50. 20.] [Apoc. 6. 9.]

[2 Sancti ante generalem reſurrectionem non plene [illegible]. *Non plene ait, ſed intelligit ex[illegible] [illegible] quod [illegible] Domini.*]

5 Jam vero nemo ex vobis parvam aliquam requiem, aut lætitiam ſuſpicetur eorum; qui ab omni penitus moleſtia liberi recogitant annos ſuos in dulcedine animæ ſuæ: lætantur pro diebus quibus humiliati ſunt, annis quibus viderunt mala; cum jucunda admiratione & mira jucunditate conſiderant pericula quæ evaſerunt, labores quos pertulerunt, certamina quæ vicerunt: & pro his omnibus certa & indubitata ſpe expectant beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris ſui, qui reſuſcitabit & reformabit corpora eorum, configurata proprii corporis claritati.

6 Quanta eſt felicitas eorum, quam immenſa lætitia! qui nimirum triplici gaudio, de recordatione tranſactæ virtutis, de exhibitione præſentis quietis, de certa expectatione futuræ conſummationis exultant. Nam de futura illa conſummatione habemus vocem eorum in fine ejus Pſalmi de quo ſuperius loquebamur. Dicunt enim ſingulæ animæ, quibus jam datum eſt ad hanc requiem pervenire: *In pace in idipſum dormiam & requieſcam; quoniam tu, Domine, ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.* Singulariter, inquam, in ſpe, non jam inter ſpem & metum, ubi prius non ſine ſollicitudine & anxietate plurima fluctuabam. Sic & de præſenti Sanctorum requie habemus in alio Pſalmo ſcriptum: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.* Bene, inquam, fecit; quamvis necdum optime. Denique audi quam bene: *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapſu:* id eſt, a peccato omni, & a peccati pœna, a timore quoque & a periculo recidendi penitus liberavit. Hoc eſt ſuaviſſimum animæ ſtratum, quod nullis jam lavet, aut riget lacrymis, quando abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis ejus. Hoc cubile, in quo jam non compungitur, nec convertitur in ærumna ſua, dum configitur ſpina. Exiit enim de terra illa, quæ ſpinas ei & tribulos germinabat. Hoc plane ſtratum animæ, quod minime jam verſatur in infirmitate ejus; quoniam univerſa, quæ infirmitatis erant, pariter tranſierunt. Hæc eſt, inquam, animæ ſuaviſſima & ſaluberrima requies, conſcientia munda, quieta, ſecura. Sit ergo beatæ animæ culcitra conſcientiæ ſuæ puritas, ſit capitale tranquillitas, ſit opertorium ejus ſecuritas: ut in hoc interim ſtrato dormiat delectabiliter, feliciter requieſcat.

[[illegible] triplex gaudium. 1. De [illegible] [illegible] tionis.] [Pſal. 4. 10.] [2. De exhibitione præſentis.] [Pſal. 114. 7.] [Lectus animæ.]

7 Jam vero de recordatione tranſactæ virtutis habes in pſalmo centeſimo vigeſimo tertio manifeſte verba eorum, quæ ſuperius quoque commemoravi. Conſiderant enim, & multa cum admiratione recogitant, a quibus laqueis, quantiſque periculis divino meruerint auxilio liberari, & exultantes in Domino dicunt: *Niſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſrael, niſi quia Dominus erat in nobis, cum exurgerent homines in nos, forte vivos deglutiſſent nos: Torrentem pertranſivit anima noſtra, forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem.* Et addunt: *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.* Sed & verba quæ jam tempore ſuæ reſolutionis inſtante loquebatur Apoſtolus, de eo in quo nunc feliciter requieſcit ſtatu præſumpta, videntur & nunc ei multo melius convenire: nunc enim jam ſecure loquitur: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: de reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem juſtus judex.* Hæc ſunt, dico vobis, Fratres, hæc modo ſunt univerſa Sanctorum negotia, hic cibus, hic ſomnus eorum: & propterea voluit Spiritus ſanctus ſcribi verba ea quæ protulimus, cæteraque ſimilia, ut ex his aliquatenus innoteſceret nobis ſtatus eorum.

[3. De recordatione tranſactæ virtutis.] [Pſal. 123. 1.] [2. Tim. 4. 7.]

8 Longe aliter tamen afficiuntur in hujuſmodi meditationibus, & multo amplius delectantur, quam noſtra aut cogitatio capere, aut explicare queat oratio. Audi enim quomodo laboret Propheta inculcans, & multiplicans verba, nec tamen ſic digne magnificare valens quod intendit. *Quam magna*, inquit, *multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Quid tamen addidit? *Perfeciſti*, inquit, *eis qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum.* Eſt ergo multitudo dulcedinis, quæ abſcondita eſt, magna quidem, & magna valde, necdum tamen perfecta: quoniam in manifeſto perficietur, non in abſcondito, quando non ſub altari requieſcent Sancti, ſed ſuper thronos tamquam judices reſidebunt. Ad requiem enim exutæ a corporibus animæ ſanctæ protinus admittuntur: ad plenam autem gloriam regni non ita. *Me expectant juſti*, ait Propheta, cum adhuc detineretur in cuſtodia corporis hujus, *donec retribuas mihi.* Et vox divina ad animas ſanctas corporum ſuorum reſurrectionem flagitantes: *Suſtinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum veſtrorum.* Sed jam ſermo claudendus eſt: vocant enim nos Miſſarum adhuc celebranda ſolemnia. Quod ergo reſtat adhuc de eadem materia, ſermoni alteri reſervemus.

[Pſal. 30. 20.] [Pſ. 141. 8.] [Apoc. 6. 11.]

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

SERMO TERTIUS.

Quomodo animæ ſanctæ erunt ſine macula & ruga.

1 ADvertiſtis, niſi fallor, ex his quæ præcedente ſermone ſunt dicta, tres eſſe ſanctarum ſtatus animarum: primum videlicet in corpore corruptibili, ſecundum ſine corpore, tertium in corpore jam glorificato. Primum in malitia, ſecundum in requie, tertium in beatitudine conſummata: primum denique in tabernaculis, ſecundum in atriis, tertium in domo Dei. *Quam dilecta, tabernacula tua, Domine virtutum!* multo magis tamen atria concupiſcibilia, ſecundum quod addit: *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Sed quoniam in ipſis quoque atriis nonnullus (ut audis) defectus eſt, beati omnino qui habitant in domo tua, Domine. Lætatus ſum plane in his

[Animarum ſanctarum tres ſtatus.]

[illegible] conſummatum [illegible] & manifeſtatum [illegible] [illegible] ubi ait, [illegible] [illegible] Chriſti humanitatem, non ipſam divinitatem. Vide tamen Horſtii Notas in hunc locum.

Sanctorum glo[r]ia & conſummata felicitas quando.

his quæ dicta ſunt mihi, Fratres, quoniam in domum Domini ibimus. Quod ſi quæritis, unde id tam fiducialiter præſumam: inde ſine dubio, quod jam multi ex nobis in atriis ſtent, expectantes donec recipiant corpora ſua, donec impleatur numerus fratrum. In illam enim beatiſſimam domum nec ſine nobis intrabunt, nec ſine corporibus ſuis, id eſt nec Sancti ſine plebe, nec ſpiritus ſine carne. Neque enim præſtari decet integram beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur; nec perfectione donari Eccleſiam imperfectam. Propterea cum reſurrectionem expeterent corporum, ſicut priore ſermone jam diximus, acceperunt divinum reſponſum, dicens: *Suſtinete modicum tempus, donec compleatur numerus fratrum veſtrorum.* Acceperunt tamen jam ſingulas ſtolas: ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamus & nos: quomodo de Patriarchis & de Prophetis ait Apoſtolus: *Deo melius aliquid providente pro nobis, ut non ſine nobis conſummarentur.* Stola enim prima ipſa eſt, quam diximus, felicitas & requies animarum: ſecunda vero immortalitas & gloria corporum. Unde & dicunt: *Vindica, Domine, ſanguinem Sanctorum tuorum qui effuſus eſt*, non tamquam vindictæ cupidi, nec de propriæ ultionis zeli: ſed ex deſiderio reſurrectionis & glorificationis corporum ſuorum, quam nimirum uſque in diem judicii differendam eſſe non dubitant.

Apoc. 6. 11. — Hebr. 11. 40. — Apoc. 6. 10.

Animæ ſeparatæ minus perfecte feruntur in Deum.

2 Sed unde hoc tibi, o miſera caro, o fœda, o fœtida, unde tibi hoc? Animæ ſanctæ, quas propria Deus inſignivit imagine, te deſiderant; quas redemit proprio ſanguine, te expectant: & ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari beatitudo non poteſt. Adeo ſiquidem viget in eis deſiderium hoc naturale, ut necdum tota earum affectio libere pergat in Deum, ſed contrahatur quodam modo, & rugam faciat, dum inclinantur deſiderio tui. Unde & beatus Joannes, qui multa nobis de eo ſtatu, in quo feliciter beatæ animæ requieſcunt, per Spiritum reſeravit: *Sine macula*, inquit, *ſunt ante thronum Dei.* Sine macula, inquam, ſed necdum ſine ruga, donec veniat dies, cum ſibi glorioſam Chriſtus exhibebit Eccleſiam, non habentem maculam, neque rugam. In his namque qui adhuc militant, nec ſine macula quidem Eccleſia eſt: quoniam nemo mundus a ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram: quam utique vitam beatus Job militiam eſſe teſtatur. In his vero qui ſub altare Domini requieſcunt, jam quidem ſine macula eſt Eccleſia, ſicut habes in pſalmo: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur*, inquit, *ſine macula.* Hic ergo requieſcet in monte Domini qui ingreditur ſine macula: qui vero fuerit ſine ruga, exaltabitur ſupra montem. Sed ſi vis ſcire quando erunt ſine ruga animæ ſanctæ, quando extendentur cœli ſicut pellis, quæ dilatatur penitus, ut nec minima quidem ruga inveniatur in ea: tunc ſine dubio, quando jam ſequentur Agnum quocumque ierit. Vere enim extendi & dilatari neceſſe eſt animas, quibus utique ſequendus eſt Agnus. Quo enim vadit? Attingit profecto a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter.

Apoc. 14. 5. — Eccleſia quando ſine macula & ruga. — Job 7. 1. — Pſ. 14. 1.

Sanctorum perfecta requies, delectatio in omnibus.

3 Vis adhuc noſſe quo eat Agnus, & quo neceſſe habeant beatæ animæ ſequi eum? *In omnibus requiem quæſivi.* Hæc eſt plane requies Domini, non interciſa, non circa aliquid certum reſtricta: quoniam in omnibus gaudet, in omnibus delectatur, in omnibus requiem quærit, & invenit. Nam & bona ei placent in ſeipſis, & delectatur nihilominus bona ordinatione malorum. Diligit miſericordiam & judicium: nec modo in bonorum gloria ſibi complacet, ſed in ipſis quoque, utpote juſtis, ſuppliciis impiorum. Quid ergo? Putaſ-ne poterit humana anima in hoc gaudium Domini ſui, & in hanc ejus requiem intrare, ut & ipſa quoque in omnibus delectetur; nec aliqua jam privata affectione contrahatur in rugam, ſed tranſeat in affectum quemdam generalem atque divinum? Poterit ſine dubio, ſi fidelis inveniatur ſuper pauca quæ accepit militiæ ſuæ tempore, id eſt ſuper artus, ſuper ſenſus, ſuper appetitus ſuos, quos ſuſcepit regendos, ut in his probetur quam fidelis ſit Domino ſuo. Sciat igitur ſervus Chriſti vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, glorificet & portet Deum in corpore ſuo: nec dubium quin fidelem in modico ſervum ſupra multa conſtituat Dominus liberalis & dives. Supra multa plane, quoniam conſtituet eum dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ. Ne-

Servus fidelis quiſnam.

TOM. III.

A que id vobis incredibile videatur, Fratres, tamquam a meipſo id loquar: quoniam Veritas ipſa manifeſte id pollicetur, cujus de promiſſione omnino dubitare non licet. *Beatus*, ait, *ſervus ille, quem, cum venerit Dominus ejus, invenerit ſic facientem. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Tunc enim fidelis ſervus conſtituitur ſuper omnia bona Domini ſui, cum in gaudium ejus meretur intrare, & cum eo deinceps lætari in univerſis, in cunctis gaudere, in omnibus delectari. Etenim *qui adhæret Deo*, Apoſtolo teſte, *unus cum eo ſpiritus efficitur*; & voluntas ejus omnino divinæ adhærens voluntati fit una cum ea, ut nihil jam, quod contra eam ſit, inveniatur in omnibus creaturis; ſed univerſa fiant, vel magis maneant pro ejus arbitrio.

Matt. 24. 46. — 1. Cor. 6. 17.

Animæ ſanctæ orant pro ſua conſummatione.

4 Hæc eſt ergo beata ſpes, quam expectant animæ ſanctæ: & licet in gratiarum actione verſentur pro ea felicitate, in qua jam requieſcunt; adhuc tamen orant & clamant ad Deum pro ea conſummatione, quam præſtolantur. Unde quemadmodum ſine macula quidem vetuſtatis, ſed non ſine ruga contractionis eas diximus eſſe: ſic ad gratiarum actionem jam perveniſſe videntur, ſed necdum ad vocem laudis: quoniam perfectum perfectos laudare decet, ut laudetur cum hæreditate ſua, quando jam & ipſi laudabunt eum, & erit unicuique laus a Deo. Unde & Propheta ſignanter futuri temporis verbo uſus videtur: *Beati*, inquiens, *qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Nam & beatus Joannes in Apocalypſi non vocem laudis, ſed potius vocem precis audivit. Sic enim habes: *Sub altare Dei audivi voces occiſorum.* Quas voces? *Vindica Domine ſanguinem ſanctorum tuorum qui effuſus eſt.* Vox precis, non laudis eſt iſta. Sed quouſque a longe circumdamus altare iſtud, & veremur accedere? Deſiderat, niſi fallor, charitas veſtra audire ſacramentum altaris hujus, & ſacrum ſecretumque noſſe myſterium. Sed quis ego ſum, qui Sanctorum cubiculum facile audeam temerarius perſcrutator irrumpere? Quaſi vero non legerim ſcrutatorem majeſtatis opprimendum a gloria. Verumtamen pauſemus hic, ſi placet, hodie, ſi forte pulſantibus nobis aperire dignentur myſterium altaris illius inhabitatrices animæ ſanctæ, non noſtro merito ſane, ſed propter eum qui dilexit nos, & lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo: agnoſcentes & nos inter cives & domeſticos Dei, nec tamquam hoſpites & advenas a ſecreta illa habitatione cenſeant propulſandos.

Vox laudis nedum eis competit. — Pſ. 83. 5. — Apoc. 6. 10. — Prov. 25. 27.

IN SOLEMNITATE OMNIUM SANCTORUM.

Sermo Quartus.

De ſinu Abrahæ, & altari ſub quo Sanctorum animas B. Joannes audivit, & ſeptem panibus ex quibus totidem ſportæ remanſiſſe leguntur.

1 CUM de Altari illo cœleſti, ſub quo beatus Joannes Sanctorum voces audivit, ſermo incidiſſet diſtulimus, (ſicut meminiſſe arbitror charitatem veſtram) ut, oratione præmiſſa, ſecurior nobis ad tam ſacrum ſecretumque cubiculum pateret acceſſus. Tempus eſt ut jam dicamus quod de eo nobis ſentire datum eſt, ſine præjudicio ſane, ſi cui forte aliter fuerit revelatum. Illud ergo primum movere poteſt, quid ſibi velit, quod beatus Joannes ſub altare Dei audiſſe ſe perhibet ſanctarum voces animarum, cum Salvator in Evangelio de Lazari anima loquens, non ſub altare Dei, ſed in ſinum Abrahæ dicat eam ab Angelis deportatam. Nam & ſanctus Job, ut apparet, nequaquam ad altare Dei auſus eſt adſpirare, cum diceret: *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo recorderis mei?* Sed jam venerat tempus, Fratres, illud, quod beatus Job poſtulabat; jam recordandi tempus, jam venerat tempus miſerendi, quando Sanctorum voces ſub altare Dei beatus Joannes audivit. Donec enim veniret deſideratus ille, qui ſanguine ſuo deleret chirographum damnationis noſtræ, & flammeum extinguens gladium, aperiret credentibus regna cœlorum; nullus omnino cuiquam Sanctorum ad ea patebat acceſſus: ſed providerat eis Dominus in inferno [a] ipſo locum quietis & refrigerii, chaos magnum firmans inter ſanctas illas animas, & animas impiorum. Quam-

Apoc. 6. 9. — Quæſtio de Altari Apocalypſis. — Luc. 16. 22. — Job 14. 13.

a Huic ſententiæ adverſatur Auguſtinus in lib. 12. de Geneſ. ad litt. cap. 33. num. 63. ubi putat antiquos juſtos numquam in inferis [illegible] illis [illegible] & [illegible] apparet in Scripturis non competere huic loco pœnarum.

TOM. III.

Sinus Abrahæ, ſeu limbus Patrum in ipſo inferno. *V. ſerm. 71. in Cant.* *Job 10. 21.*

A Quamvis enim utrreque in tenebris eſſent, non utrreque erant in pœnis: ſed cruciabantur impii, juſti vero conſolabantur. Quod autem in tenebris eſſent, beati Job teſtimonio didicimus, qui ſe quoque in locum tenebroſum & opertum mortis caligine perhibebat iturum. Hunc ergo locum, obſcurum quidem, ſed quietum, ſinum Abrahæ Dominus vocat: pro eo, ut arbitror, quod in fide & expectatione quieſcerat Salvatoris. Abrahæ enim fides tam manifeſte probata eſt, & approbata, ut primus ipſe futuræ incarnationis Chriſti meruiſſet accipere promiſſionem.

Chriſtus deſcendens ad inferos quid egerit.

In hunc ergo locum Salvator deſcendens, contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit, eductoſque vinctos de domo carceris, ſedentes quidem, hoc eſt, quieſcentes, ſed in tenebris & umbra mortis, jam tunc quidem ſub altare Dei collocavit, abſcondens eos in tabernaculo ſuo in die malorum, B & protegens eos in abſcondito tabernaculi ſui, donec veniat tempus, quo procedant completo jam numero fratrum, & percipiant regnum quod eis paratum eſt ab origine mundi. Jam vero ſicubi forte præſens quoque Sanctorum requies Abrahæ ſinus ᵃ vocatur, certum eſt de Evangelio hanc inoleviſſe conſuetudinem: licet neminem oporteat dubitare, longe alium hunc ſinum eſſe, quam illum: quippe cum ille in tenebris, hic in luce multa, in inferno ille fuerit, ille in cœlo. Non incongrue tamen etiam nunc dictum videtur Patriarcharum filios paternum in ſinum recipi, cum ad eorum conſortium ab hoc ſæculo tranſire merentur *.

a Præſens ſanctorum requies an ſinus Abrahæ.

** al. meruerint.*

Altare illud Chriſti humanitas. b

C 2 Porro altare ipſum, de quo nobis habendus eſt ſermo, ego pro meo ſapere nihil aliud arbitror ᵇ eſſe, quam corpus ipſum Domini Salvatoris. Credo autem quod & ego ſuper hoc ſenſum ejus habeam, præſertim cum audiens eum in Evangelio promittentem: *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Interim ergo ſub Chriſti humanitate feliciter * ſancti quieſcunt, in quam nimirum deſiderant etiam Angeli ipſi proſpicere, donec veniat tempus, quando jam non ſub altari collocentur, ſed exaltentur ſuper altare. Sed quid dixi? Numquid humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel Angelorum aſſequi poterit quis, necdum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper altare dixerim exaltandos eos, qui nunc ſub altare quieſcunt? Viſione utique & contemplatione, non prælatione. D Oſtendet enim nobis Filius (ut pollicitus eſt) ſemetipſum, non in forma ſervi, ſed in forma Dei. Oſtendit etiam nobis Patrem & Spiritum ſanctum, ſine qua nimirum viſione nihil ſufficeret nobis; quoniam hæc eſt vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Jeſum-Chriſtum, & in eis (quod non eſt dubium) etiam Spiritum utriuſque. Tranſiens quippe miniſtrabit nobis, novas utique, & uſque ad tempus illud nobis penitus inexpertas delicias manifeſtæ ſuæ contemplationis. Unde & beatus Joannes in epiſtola ſua: *Nunc*, inquit, *filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus.* Et addit: *Scimus autem quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt.* Audi denique ſponſam in Cantico canticorum fiducialiter loquentem, & ſpe quidem jam ſuper altare locatam. *Læva ejus*, haud dubium quin ſponſi, *ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* E Tranſcendit enim beata anima Chriſti incarnationem & humanitatem; quæ nimirum læva ejus jure vocatur; ut divinitatem ejus & majeſtatem ejus, quam non incongrue dexteram nominat, ſublimius contempletur.

Luc. 17. 37. ** al. felices animæ.* *Quid altare Apocalypſis.* *Joan. 14. 9.* *Joan. 17. 3.* *1. Joan. 3. 2.* *Cant. 2. 6.*

3 Triplicier enim, Fratres, in æterna illa & perfecta beatitudine fruemur Deo; videntes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipſis, & (quod his omnibus ineffabiliter jucundius ſit atque beatius) ipſam quoque cognoſcentes in ſemetipſa Trinitatem, & gloriam illam ſine ullo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. In hoc enim erit vita æterna & perfecta, ut cognoſcamus Patrem, & Filium F cum ſancto ſpiritu, & videamus Deum ſicuti eſt: id eſt non modo ſicut ineſt nobis videlicet, aut cæteris creaturis, ſed ſicut eſt in ſemetipſo. Unde duo illa velut circumjacentia eſſe videntur quæ prædiximus, & quaſi cortex tritici: hæc vero cognitio, ſumma beatitudinis, tritici medulla, adeps frumenti, quo nimirum civitas ſancta Hieruſalem ſatiatur. Verum quam magna eſt beatitudo illa, tam abſcondita eſt ab oculis noſtris: quoniam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quanta claritas, quanta ſuavitas, quanta jucunditas maneat nos in illa cognitione. Pax Dei eſt illa, quæ exuperat omnem intellectum: quanto magis omnem ſermonem noſtrum? Quod ergo nulli datum eſt experiri, nullus conetur effari. *Menſuram*, ait Dominus, *plenam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinus veſtros.* Plenam univerſitate creaturarum; confertam in interiore homine noſtro; coagitatam in exteriore, ſupereffluentem in Deo ipſo. Ibi cumulus felicitatis, ibi ſupereminens gloria, ibi ſupereffluens beatitudo.

Dei in perfecta beatitudine triplex fruitio. *Æternæ vitæ beatitudo in quo conſiſtat.* *Pſ. 147. 14.* *Luc. 6. 38.*

4 Nam quomodo videndus ſit in creaturis, quomodo in nobis habendus, poſſumus vel ex parte conjicere, ex ipſis nimirum, quas accepimus jam, primitus ſpiritus. Cognitio autem illa omnino adhuc nobis incognita eſt: mirabilis facta eſt; confortata eſt, et non poſſimus ad eam. At vero quemadmodum in creaturis videndus ſit, poſſumus aliquatenus intelligere, nimirum cum & modo videatur in ipſis: unde & Philoſophi, Apoſtolo teſte, per ea, quæ facta ſunt, Dei inviſibilia conſpexere. Verum quantumcumque proficiat quis intelligendo conſpicere, quam potentiſſime, quam prudentiſſime, quam benigniſſime majeſtas æterna omnia fecerit, cuncta regat, ordinet univerſa, prorſus modicum ab eo quod eſt comprehendit. Veniet autem, quando jam (ut in præcedenti ſermone diximus) ſequemur Agnum quocumque ierit, & in omnibus conſequemur creaturis, ut in omnibus gaudeamus, quod eſt gaudium Domini Dei noſtri. Gaudeamus ſane in omnibus, ſed non aliunde, quam de ipſo, ſicut & ipſe non aliis fruitur, ſed ſemetipſo.

Deus quomodo videndus in creaturis. *Rom. 1. 20.*

5 Jam vero quemadmodum in nobis habendus ſit, & hoc vel ex parte poſſumus cogitare. Conſtat enim animarum triplicem eſſe naturam. Unde & Sapientes mundi hujus animam humanam, rationalem, iraſcibilem, concupiſcibilem eſſe tradiderunt: quam utique triplicem vim animæ ipſa quoque natura, & quotidiana experimenta nos docent. Porro quemadmodum circa rationale noſtrum, & ſcientia, & ignorantia conſtat, tamquam habitus & privatio: ſic & circa concupiſcibile, deſiderium & contemptus: & circa id quod dicitur iraſcibile, & lætitia pariter, & ira verſatur. Implebit ergo Deus rationale noſtrum luce ſapientiæ, ita ut penitus nobis nihil deſit in ulla ſcientia. Implebit concupiſcibile noſtrum fonte juſtitiæ, ut omnino deſideremus eam, & ea penitus repleamur, ſicut ſcriptum eſt: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Nulla enim alia res implere poteſt deſiderium animæ, nulla alia præter juſtitiam beatificare animam poteſt. Cum ergo repleverit Deus concupiſcibile noſtrum juſtitia; quicquid reſpuere debet anima, reſpuet; quicquid debet concupiſcere, concupiſcet: & ex omnibus id magis appetet, quod magis fuerit appetendum. Merito denique concupiſcibili noſtro juſtitiam attribuimus, ex quo nimirum aut juſti, aut injuſti reputamur. Jam vero quod dicitur in nobis iraſcibile, cum repleverit illud Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in ſummam jucunditatem atque lætitiam replebimur pace divina. Et vide ſi non etiam in his tribus perfecta, quantum ſane ad animam ſpectat, beatitudo conſiſtit: quando ſcientia jam non inflabit propter juſtitiam; jam non contriſtabit propter lætitiam, ut ceſſet proverbium illud: *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem*: quando juſtitia nec indiſcreta erit propter ſcientiam; nec oneroſa propter lætitiam: quando lætitia nec inepta * erit propter ſcientiam, nec impura propter juſtitiam.

Animæ triplex potentia quomodo implenda a Deo. *Matt. 5. 6. Beatitudo hominis quoad animam.* *Eccl. 1. 18.* ** al. ſuſpecta.*

6 Sed in bis omnibus nihil adhuc exterior homo noſter accepit. Ipſi ergo, ut inhabitet gloria etiam in terra noſtra, & juxta alium Prophetam, repleatur majeſtate Domini omnis terra, quatuor ſunt quærenda, quem nimirum conſtat ex elementis quatuor eſſe compactum. Nec mireris quod pluribus indigere videtur qui miſerior eſt, cum & in pſalmo legeris, dicente Propheta: *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea!* Habeat ergo terra noſtra immortalitatem, ne jam timeat denuo ſe in pulverem redigendam. Reſurgens enim corpus noſtrum jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Sed quid proderit, ſi forte contingat in æternum vivere in miſeriis & ærumnis paſſibilitatis hujus, qua nimirum inceſſanter corruptibile hoc corpus affligitur; &

Pſ. 71. 19. Beatitudo hominis quoad corpus. *Pſ. 62. 2.* *Corporis glorioſi quatuor dotes.*

---

a Sic Bernardus ipſe vocat in lib. 5. de Conſideratione n. 9.
b Hæc Bernardi non abſoluta ſententia eſt, ſed opinio eſt, ut patet ex n. 1. ubi id dictum vult accipi ſine præjudicio ſane, ſi cui forte aliter fuerit revelatum. Lege Præfationem ad hunc tomum n. xx & xxi.

& ſi non ſemel, utique ſemper moritur? Habeat certe etiam aliquando omnimodam impaſſibilitatem. Ab humoribus enim inordinatis cauſas ajunt procedere paſſionum. Sed jam deſiderat corpus noſtrum etiam levitatem, ſecundum eam nimirum quam habet ex aere portionem, ne vel ipſo onere ſit moleſtum. Tanta itaque futura credenda eſt corporum levitas & agilitas beatorum, ut poſſint, ſi velint, abſque omni mora, ſeu difficultate, ipſam quoque cogitationum noſtrarum ſequi ad omnia velocitatem. Quid ultra deeſt ad perfectam corporis beatitudinem? Sola utique pulchritudo. Hanc perfectiſſimam habituri, non immerito poſſumus attribuere ei parti quam habemus ab igne. *Salvatorem enim expectamus*, ut ait Apoſtolus, *qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*, exhibens quod pollicitus eſt, quoniam *fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum.* Sic ergo replebit animas noſtras Deus, cum perfecta in eis ſcientia fuerit, perfecta juſtitia, perfecta lætitia. Sic replebitur majeſtate ejus omnis terra, cum fuerit corpus incorruptibile, impaſſibile, agile, configuratum denique corpori claritatis ſuæ. Et vide ne forte iſti ſint ſeptem panes, quibus quatuor hominum millia Salvator legitur ſatiaſſe, e quibus ejuſdem numeri ſportas plenas Apoſtoli reſervandas ſuſtulerunt. Nunc enim reficimur panibus iſtis, cum jucunda meditatione beatam ſpem ruminamus, donec veniat, cum jam non de ſpe, ſed de re ipſa & exhibitione gaudentes, quaſi plenas ſportas recipere pro panibus ſingulis mereamur.

Philip. 3. 20.
Mat. 13. 43.
Mat. 15. 38.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

SERMO QUINTUS.

1 FEſtiva nobis eſt dies, & inter præcipuas ſolemnitates hodierna ſolemnitas numeratur. Quid ergo dicimus? cujus Apoſtoli, cujus Martyris, cujus Sancti? Non unius alicujus ſingulariter, ſed pariter univerſorum. Omnes ſiquidem novimus feſtivitatem Omnium Sanctorum dici, & eſſe, quam hodie celebramus. Omnium, inquam, ſive cœleſtium, ſive terreſtrium. Sunt enim Sancti de cœlo, & ſunt Sancti de terra: itemque eorum qui de terra ſunt, quidam adhuc in terra, aliqui jam in cœlo. Celebratur ergo feſtivitas omnium horum communiter, ſed forſitan non uniformiter. Neque hoc mirum, cum non ſit ne ipſa quidem ſanctitas omnium uniformis, ſed inter ſanctos & ſanctos diſtet; idque non parum. Nec modo dico, quia alius alio ſanctior, (hæc enim quantitatis potius, quam qualitatis diſtantia eſt) ſed quod non modo magis, & minus, verum etiam aliter, atque aliter ſanctos dici, & vere dici inveniamus. Et forte inter Angelos atque homines aſſignari poſſit iſta diverſitas ſanctitatis pariter & celebritatis. Neque enim tamquam triumphantes honorari poſſe videntur qui numquam pugnaſſe noſcuntur. Aliter tamen honorandi ſunt nimis etiam ipſi, tamquam amici tui, Deus, cujus nimirum voluntati ſemper adhæſerunt, tanta utique felicitate, quanta facilitate. Niſi forte in eo pugnaſſe creduntur, quod peccantibus aliis, viriliter perſtiterunt, non abeuntes in conciilio impiorum, ſed ſinguli quique dicentes: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Celebranda ergo in eis gratia præveniens in benedictione dulcedinis: honoranda benignitas Dei; non ad pœnitentiam adducens, ſed abducens ab omnibus, quibus pœnitentia deberetur; non eripiens a tentatione, ſed a tentatione conſervans.

Solemnitas hodierna etiam ſanctos de terra comprehendit.
Angeli ſancti quare honorandi.
Sancti alii triumphantes.

2 Aliud ſane in his ſanctitatis genus, & proprio modo videbitur honorandum, qui venerunt ex magna tribulatione, & dealbaverunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni: qui poſt multos agones jam nunc triumphant in cœlis coronati, quoniam legitime certaverunt. Eſtne adhuc Sanctorum aliquod tertium genus? Eſt, ſed occultum. Sunt enim ſancti qui adhuc militant, adhuc pugnant; currunt adhuc, necdum comprehenderunt. Temerarie forſitan hujuſmodi videar dicere ſanctos; ſed tamen novi unum ex his non veritum dicere Deo: *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum.* Sic & Apoſtolus, divinorum conſcius ſecretorum, evidentius ait: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti.* Hæc nimirum diverſitas appellationis in nomine ſanctitatis, ut alii quidem jam ſecundum conſummationem ſancti vocentur, aliis juxta ſolam adhuc prædeſtinationem. Latet ergo hujuſmodi ſanctitas penes Deum; clauſa eſt, & clauſe quodammodo celebratur. Siquidem *neſcit homo, utrum amore, an odio dignus ſit, ſed in futurum omnia reſervantur incerta.* Sit ergo iſtorum celebritas ſanctorum in corde Dei: quoniam novit Dominus qui ſunt ejus, & ipſe ſcit quos elegerit a principio. Sit etiam apud adminiſtratorios illos Spiritus, qui mittuntur in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis: nos in vita ſua laudare hominem prohibemur. Quomodo namque ſecura laudatio, ubi nec ipſa vita ſecura? *Non coronabitur, niſi qui legitime certaverit*, ait tuba illa cœleſtis. Et legem certaminis ab ore ipſius Legiſlatoris auſculta: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Neſcis quis ſit perſeveraturus, neſcis quis ſit legitime certaturus, neſcis quis coronam ſit accepturus.

Alii militantes.
Pſ. 85. 2.
Rom. 8. 28.
Eccl. 9. 1.

Ante obitum nemo debet dici beatus.
2 Tim. 2. 5.
Mat. 10. 22. & 24. 13.

3 Illorum lauda virtutem, quorum jam certa victoria eſt: illos devotis extolle præconiis, quorum ſecure potes adgaudere coronis. Cantavimus Sanctis hac nocte, dicentes: *Timete Dominum omnes ſancti ejus*: ſed non iſtis. Non, inquam, eos, qui perſeveraverunt uſque in finem, timere hortabamur, quia ſcriptum eſt: *Jam non erit timor in finibus noſtris.* Illis potius dicebamus ſanctis, quibus cuſtodia multiplex neceſſaria eſt pro multitudine periculorum. Siquidem non eſt eis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem tantum, ſed adverſus principatus quoque & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Egent plane cuſtodia qui tam multipliciter, non modo cominus, ſed eminus appetuntur. Et ubi tot pugnæ foris non debent intus deeſſe timores, ut merito his dicatur: *Timete Dominum omnes ſancti ejus.* TOTA interim BEATITUDO NOSTRA eſt timere Deum, dicente Scriptura: *Beatus homo qui ſemper eſt pavidus.* Et item Pſalmiſta ait: *Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.* Cæterum longe aliter beati, in quibus jam perfecta charitas foras miſit timorem, nec jam timent ambulantes in viis, ſed laudant potius habitantes in domo, ſicut idem ait: *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* NOSTRA ergo felicitas, noſtra interim feſtivitas in timore Dei: nam illorum magis in exultatione & laude verſatur.

Pſ. 33. 10.
Sanctis in hac vita ſemper timendum.
Epheſ. 6. 12.
Beatitudo mortalium in timore Dei.
Pſ. 33. 10.
Prov. 28. 14.
Pſ. 127. 1.
Pſ. 83. 5.

4 Inde eſt quod ſecure laudantur homines, qui non ſua jam vivunt vita, ſed Dei, nam hominum utique vita tentatio eſt. Eſt autem gemina quædam ſecuritas laudis hujus: niſi quod forte videbitur (ſi diligenter attendimus) intra alteram altera comprehendi. Siquidem non eſt quod laudare vereamur veriſſime, certiſſimeque laudabiles; non eſt quod glorificare cunctemur ſic abſorptos in gloria, ut noſtra omnino nequeant laudatione moveri. Non enim eſt quo vanitas intret, ubi veritas jam totum occupavit. Sed quænam, inquies, gloria Sanctis? Neque enim ſinguli ſeſe glorificant, quia ſcriptum eſt: *Non te laudet os tuum.* Non viciſſim alter alterum laudat, quia in laudem Conditoris intenti & extenti, in quo nimirum tota eis repoſita eſt beatitudo, mutuis numquam vacare laudibus poſſunt, dicente Propheta, ſicut ſupra quoque meminimus: *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Verumtamen non acquieſco expertes gloriæ credere Sanctos, maxime propter illud quod Apoſtolus ait: *Quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitatem æternum gloriæ pondus operabitur in nobis.* Et Propheta: *Viſita nos in ſalutari tuo ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, ut lauderis cum hæreditate tua.* Non enim ait, ut lauderis ab hæreditate tua: ſed, *cum hæreditate tua*, ut communis intelligatur futura laudatio. Quod ſi ipſa laudat hæreditas Dominum; hæreditatem quis laudet, ab Apoſtolo audiamus. *Tunc*, inquit, *unicuique laus erit.* A quo? *a Deo.* Magnus laudator, & vehementer ambienda laudatio. FELIX COMMUTATIO laudis, ubi & laudare beatum eſt, & laudari.

Sancti in cœlis ſecure laudantur.
Prov. 27. 2.
Sanctorum laus & gloria unde.
Pſ. 83. 5.
2. Cor. 4. 17.
Pſ. 105. 4.
1. Cor. 4. 5.

5 Ad quid ergo Sanctis laus noſtra, ad quid glorificatio noſtra, ad quid noſtra hæc ipſa ſolemnitas? Quo eis terrenos honores, quos juxta veracem Filii promiſſionem honorificat Pater cœleſtis? Quo eis præconia noſtra? Pleni ſunt. Prorſus ita eſt, dilectiſſimi, honorum noſtrorum Sancti non egent, nec quicquam eis noſtra devotione præſtatur. Plane quod eorum memoriam veneramur, noſtra intereſt, non ipſorum. Vultis ſcire quantum intereſt noſtra? Ego in me, fateor, ex hac recordatione ſentio deſiderium vehemens inflammari, & deſiderium triplex. Vulgo dicitur: Quod non videt oculus, cor non dolet. Oculus meus, memoria mea: & cogitare de Sanctis, quodam modo eos videre eſt. Sic nempe portio noſtra in terra viventium, nec modica ſane portio: ſi tamen, ut decet, memoriam affectio comitetur. Sic, inquam, converſatio noſtra in cœlis eſt: verumtamen non ſic noſtra,

Sanctorum laus noſtra intereſt.
Excitat in nobis triplex deſiderium.

tanto gratulamur affectu? Cæterum qui dixit: *Si glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra*, hoc quoque nihilominus ait: *quod ſi patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*. Hæc igitur noſtra & eorum cohærentia eſt, ut nos congratulemur eis; ipſi compatiantur nobis: nos devota meditatione regnemus in eis, ipſi in nobis, & pro nobis militent pia interventione. Nec eſt quod de eorum pia erga nos ſollicitudine dubitemus, quandoquidem non conſummandi ſine nobis, ſicut ſupra meminimus, expectant nos uſque dum retribuatur nobis: ut videlicet in noviſſimo die magno feſtivitatis omnia ſimul in virum perfectum cum ſuo tam excelſo capite membra concurrant, & laudetur cum hæreditate ſua Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia benedictus, & laudabilis, & glorioſus in ſæcula. Amen.

1 Cor. 12. 26. — Quarta.

IN TRANSITU S. MALACHIÆ * EPISCOPI.

SERMO PRIMUS.

2. Novemb. Obiit anno 1148. Vitam ejus habes T. 2.

1 DE cœlo vobis hodie, dilectiſſimi, copioſa quædam eſt benedictio deſtinata: & fideliter eam non diſtribui vobis quidem damnoſum eſſet; mihi vero periculoſum: cui nimirum hæc diſpenſatio videtur eſſe commiſſa. Timeo itaque damnum veſtrum, timeo damnationem meam, ſi forte dicatur: *Parvuli petierunt panem, & non fuit qui porrigeret illis*. Scio enim quam neceſſaria vobis ſit e cœlo veniens conſolatio, quos conſtat illecebris carnalibus, & oblectamentis ſæcularibus viriliter abrenuntiaſſe. Nemo ſane beneficii eſſe cœleſtis, & ſuperno dubitet conſilio diffinitum, ut epiſcopus Malachias hodie inter vos obdormiret, & deſideratam inter vos haberet ſepulturam. Cum enim nec folium quidem arboris ſine divino nutu cadat in terram, quis tam hebes, ut non evidenter in hujus beati viri adventu & tranſitu magnum prorſus conſilium ſupernæ pietatis advertat? A finibus terræ, terram hic poſiturus advenit, alia quidem occaſione feſtinans, quamvis ob ſpecialem erga nos charitatem id plurimum deſideraſſe, noſcatur. Multa quidem in itinere ipſo impedimenta ſuſtinuit, nec transfretare permiſſus eſt, donec appropinquaret tempus conſummationis ejus, & terminus qui non poterat præteriri. Quem quidem multis ad nos pervenientem laboribus, tamquam Angelum Dei, pro reverentia ſanctitatis ſuæ ſuſcepimus, ſed & nos ipſe, pro ſua manſuetudine & humilitate altius radicata, longe ſupra quam mereremur, devoto ſuſcipiebat affectu. Paucos deinde apud nos dies fecit in incolumitate ſua, dum ſocios præſtolaretur, qui diſperſi in Anglia fuerant, cum Regis illius vana ſuſpicio Dei hominem impediret. Jamque omnibus ad eum collectis, ad Romanam pro qua venerat, curiam parabat iter: cum ſubito infirmitate præventus, ſenſit protinus ad cœleſte magis ſeſe palatium evocari, Deo melius aliquid providente pro nobis, ne a nobis egreſſus alibi conſummaretur.

Thren. 4. 4. — Malachias Claramvallem venit.

Mortis ſuæ præſcius.

2 Nullum quidem in eo, non dico mortis, ſed vel gravis ægritudinis ſignum medicis apparebat: ille tamen exhilaratus ſpiritu, ajebat omnimodis oportere, ut hoc anno Malachias ab hac vita egrederetur. Laboratum eſt econtra, & devotis precibus apud Deum, & quibuſcumque potuimus modis: ſed illius prævaluere merita, ut deſiderium cordis ejus tribueretur ei, & non fraudaretur voluptate laborum ſuorum: Sic enim pro votis omnia ei concurrere, ut hunc maxime locum, divina ſibi inſpirante clementia, elegiſſet: & hunc quoque ex longo optaret ſepulturæ habere diem, quo Fidelium omnium generalis memoria celebratur. Sed & illud noſtra hæc gaudia merito cumulavit, quod fratrum noſtrorum oſſibus *, de priore cœmeterio huc aſportandis & recondendis, eadem nobis dies auctore Deo fuiſſet electa. Quæ nimirum deportantibus nobis, & ex more pſallentibus, idem vir ſanctus plurimum ſeſe illo cantu delectari dicebat: & non multo poſt ipſe quoque ſecutus eſt, ſomno ſuaviſſimo & feliciſſimo ſoporatus. Agimus itaque gratias Deo ſuper omnibus diſpoſitionibus ſuis, quod indignos nos beatæ mortis ejus honorare præſentia, quod pauperes ſuos pretioſiſſimo corporis ejus locupletare theſauro, quod infirmos nos tanta Eccleſiæ ſuæ voluit fulcire columna. Alterum ſiquidem e duobus ſignum iſtud, quod nobis in bonum factum eſt, perſuadet, quod aut placitus Deo ſit locus, aut ſibi placitum facere velit, ad quem tantæ ſanctitatis virum a finibus terræ moriturum, ſepeliendum perduxit.

Sepultus in die Commemorationis Fidelium Animarum. [illegible]

3 Cæterum populo illi affectuoſius condolere, & ejus quæ tam miſerabili Eccleſiæ virum hoc vulnus non perpecit inferre, crudelitatem mortis vehementius abhorrere, beati hujus Patris charitas ipſa compellit. Dira profecto & inexorabilis mors, quæ tantam hominum multitudinem unius percuſſione mulctavit: cæca & improvida, quæ Malachiæ ligavit linguam, impedivit greſſus, diſſolvit manus, oculos clauſit. Illos, inquam, devotos oculos, qui piiſſimis fletibus divinam peccatoribus reconciliare gratiam conſuevere: illas mundiſſimas manus, quæ laborioſis & humilibus operibus exerceri ſemper amaverant, quæ Dominici corporis hoſtiam ſalutarem pro peccatoribus toties offerebant; & ſine ira & diſceptatione in oratione levabantur in cælum; quæ infirmis multa beneficia præſtitiſſe, & ſignis variis effulſiſſe noſcuntur: illos quoque ſpecioſos greſſus evangelizantis pacem, evangelizantis bona; illos pedes, qui toties fatigati ſunt ſtudio pietatis; veſtigia illa digna, quæ ſemper devotis oſculis premerentur: ſancta denique labia illa ſacerdotis, quæ cuſtodiebant ſcientiam; os juſti, quod ſapientiam meditabatur; & linguam ejus, quæ judicium loquens, immo & miſericordiam, tantis mederi ſolebat vulneribus animarum. Nec mirum, Fratres, inquam mortem eſſe quam generavit iniquitas: inconſideratam, quam noſcitur ſeductio peperiſſe. Nihil, inquam, mirum, ſi ferit ſine diſcretione quæ venit ex prævaricatione: ſi ſit crudelis & fatua quæ ex antiqui ſerpentis fallacia, & mulieris inſipientia prodiit. Quid tamen cauſamur, quod Malachiam auſa ſit attentare, fidele equidem membrum Chriſti, quando & ipſum Malachiæ pariter & omnium electorum caput furibunda pervaſit? Pervaſit utique immunem, ſed non immunis evaſit. Impegit in vitam mors, & incluſit intra ſe vita mortem, & abſorpta eſt mors a vita. Hamum ſibi devorans, inde teneri cepit, unde viſa eſt tenuiſſe.

Dira mors quæ Malachiam ſuſtulit. — *Sed neque Chriſto pepercit.*

4 At fortaſſe quis dicat: Quomodo mors a capite ſuperata videtur, quæ tanta adhuc libertate ſævit in membra? Si mors mortua, quomodo Malachiam occidit? Si victa, quomodo adhuc prævalet univerſis; & non eſt homo qui vivat, & non videat mortem? Victa plane mors, opus diaboli, & peccati pena: victum peccatum, cauſa mortis; victus & malignus ipſe, & peccati auctor, & mortis. Nec modo victa ſunt hæc, ſed & judicata jam & damnata. Diffinita quidem, ſed nondum promulgata ſententia eſt. Denique jam diabolo ignis paratus, etſi nondum ille præcipitatus in ignem, modico adhuc tempore ſinitur malignari. Tamquam malleus celeſtis Opificis factus eſt; malleus univerſæ terræ, terit electos ad eorum utilitatem; reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis ergo pater familias, tales & domeſtici ejus, peccatum ſcilicet & mors. Nam & peccatum, licet ſimul cum Chriſto cruci ipſius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim non regnare quidem, ſed habitare etiam in ipſo, dum viveret, Apoſtolo permittebatur. Mentior ſi non ipſe ait: *Jam non ego operor illud; ſed quod habitat in me peccatum*. Sic & mors ipſa minime quidem adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe. Erit autem cum dicetur: *Ubi eſt mors victoria tua?* Et ipſa ſiquidem inimica noviſſima deſtruetur. Nunc vero, moderante eo qui imperium habet vitæ & mortis, & mare ipſum certis littorum coercet metis, mors ipſa dilectis Domini ſomnus refrigerii eſt, Propheta atteſtante, qui ait: *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini*. Peſſima quidem mors peccatorum, quorum & nativitas mala, & vita pejor: ſed *pretioſa eſt mors ſanctorum*. Pretioſa plane, tamquam finis laborum, tamquam victoriæ conſummatio, tamquam vitæ janua, & perfectæ ſecuritatis ingreſſus.

Mors a Chriſto ſuperata. — *Diabolo & morti quid juris in homines relictum.* — *Rom. 7. 17.* — *Pſal. 126. 3.* — *Pſal. 115. 15.*

5 Congratulemur itaque, Fratres, congratulemur, ut dignum eſt, Patri noſtro: quia & pium eſt defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachiæ congaudere viventi. Numquid non vivit? Et beate. Nimirum viſus eſt oculis inſipientium mori, ille autem eſt in pace. Denique jam concivis Sanctorum & domeſticus Dei, pſallit pariter & gratias agit, dicens: *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium*. Tranſivit plane viriliter, & feliciter pertranſivit. Verus Hebræus Paſcha celebravit in ſpiritu, & nobis tranſiens loquebatur: Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare apud vos. Tranſivit per ignem & aquam, quem nec triſtitia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Eſt enim deorſum nos locus, quem ibi totum vindicat ignis, adeo ut ne minimam quidem

Pſ. 65. 12.

* ...ratus hodie apud Claram vallem oſſa primorum illorum Sanctorum monachorum in ſacello ſubterraneo, ad pietate ſane toto compoſito.

TOM. III. dem aquæ guttam de Lazari digito miſer ille dives ibi A habere potuerit. Eſt & ſurſum civitas Dei, quam lætificat fluminis impetus, voluptatis torrens, calix inebrians quam præclarus. In hoc ſane medio boni & mali ſcientia continetur, & voluptatis & tribulationis hic capere eſt experimentum. Infelix Eva in has viciſſitudines nos induxit. Hic plane dies & nox: nam in inferno tantum nox, & in cœlo tantum dies. Beata proinde anima, quæ utrumque pertranſit, nec voluptati inhærens, nec deficiens in tribulatione.

Malachias quid pro eccleſia ſua fecerit.

6 Breviter vobis unum aliquod ex multis hujus viri magnificis actibus arbitror referendum, in quo ſtrenue ſatis & ignem & aquam noſcitur pertranſiſſe. Magni illius Patricii Hiberneuſium Apoſtoli ſedem metropolitanam tyrannica ſibi progenies, ſucceſſionis ordine creans archiepiſcopos, vindicabat, hæreditate poſſidens ſanctuarium Dei. Rogatus itaque a fidelibus Malachias B noſter, ut tantis ſeſe malis opponeret, animam ſuam in manibus ſuis ponens, acceſſit intrepidus, ſuſcepit archiepiſcopatum, tradens ſeſe diſcrimini manifeſto, ut tanto crimini finem daret. Inter pericula rexit eccleſiam: poſt pericula ſibi continuo ſucceſſorem alterum canonice ordinavit. Ea ſiquidem conditione ſuſceperat, ut poſtquam, ceſſante perſecutionis rabie, alter ſecure poſſet inſtitui, ad ſedem propriam remeare permitteretur: ubi ſine eccleſiaſticis ſæcularibuſve reditibus in congregationibus religioſis, quas ipſe extruxerat, degens inter eos tamquam unus eorum, uſque ad hoc tempus vixit abſque ulla proprietate. Sic Dei hominem examinavit, non exinanivit, tribulationis incen- C dium, (ſiquidem aurum erat) ſic nec illecebra tenuit, aut reſolvit: nec curioſus ſpectator in via ſubſtitit propriæ peregrinationis oblitus.

Sanctum quo fecerit Malachiam.
Eccli. 45. 4.

7 Quis veſtrum, Fratres, non vehementer ejus imitari cupiat ſanctitatem, ſi id audeat vel ſperare? Credo igitur libentius auditurus, ſi dicere forte poterimus, quid ſanctum fecerit Malachiam. Sed ne noſtrum forſitan minus acceptabile teſtimonium videatur, Scripturam audite dicentem: *In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum.* Fide calcabat mundum, Joanne atteſtante, qui ait: *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.* Nam in ſpiritu lenitatis dura quælibet & adverſa æquo animo tolerabat. Hinc quidem poſt Chriſtum fide calcabat maria, ne caperetur illecebris: inde in patientia ſua poſſidebat animam ſuam, ne moleſtiis frangeretur. De his enim duobus habes in pſalmo, ca- D ſuros a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis: quod multo plures proſperitatis fallaciæ, quam adverſitatis flagella dejiciant. Nemo itaque noſtrum, chariſſimi, plana mollioris vitæ * ſuperficie delectatus, iter illud planum * ſibi commodius arbitretur. Magnos hic campus montes habet, inviſibiles quidem, ſed eo ipſo periculoſiores. Laborioſior forte via videtur inter ardua collium, & aſpera rupium: ſed expertis longe ſecurior & deſiderabilior invenitur. Utrobique tamen laborem, utrobique periculum eſſe noverat qui dicebat: *Per arma juſtitiæ a dextris, & a ſiniſtris*, ut merito congratulemur eis, qui tranſierunt per ignem & aquam, & in refrigerium ſunt educti. Refrigerium vultis audire? Utinam in vobis alius loqueretur! nam ego quod non guſtavi, eructare non poſſum.

1. Joan. 5. 4.
Pſ. 90. 7.
Plures dejicit proſperitas quam adverſitas.
** al. Unde.*
** al. Maximum.*
2. Cor. 6. 7.

Pſal. 114. 7.

8 Videor tamen mihi hodie ſuper hoc refrigerio Ma- E lachiam audire dicentem: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi; quia eripuit animam meam de morte, &c.* In quibus verbis quid intelligam, paucis audite: ſiquidem inclinata eſt jam dies, & longius quam ſperaveram ſermo proceſſit, quod invitus avellar a paterni dulcedine nominis, & Malachiam ſilere lingua formidans, finem facere vereatur. Mors animæ, Fratres mei, peccatum eſt. Niſi forte excidit vobis quod in Propheta legitis: *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.* Triplex proinde congratulatio eſt hominis ab omni peccato, & labore, & periculo liberati. Ex hoc ſiquidem nec peccatum in eo habitare dicitur, nec pœnitentiæ luctus indicitur, nec ab ullo deinceps lapſu ei prædicitur eſſe cavendum. Poſuit Elias pallium: non eſt quod timeat, non eſt quod tangi, nedum teneri ab adultera vereatur. Currum conſcendit, non eſt jam trepidare ne cadat: ſuaviter ſcandit; non laborans volatu proprio, ſed celeri in vehiculo ſedens. Ad hoc nos refrigerium, dilectiſſimi, tota animi aviditate curramus in odorem unguentorum hujus beati Patris noſtri, qui noſtrum hodie torporem in ferventiſſimum deſiderium viſus eſt excitaſſe. Curramus, inquam, poſt eum, crebrius illi clamantes: Trahe nos poſt te: & affectu cordis profectu converſationis devotas omnipotenti miſericordiæ gratias referentes, quod indignis ſervulis ſuis, quibus propria deſunt merita, aliena ſaltem voluit ſuffragia non deeſſe.

Ezech. 18. 4.
Sanctorum triplex congratulatio.

DE S. MALACHIA EPISCOPO.

SERMO SECUNDUS.

1 LIquet, dilectiſſimi, quod dum corpore retinemur, peregrinamur a Domino: ac per hoc luctum magis, quam gaudium, miſerandum nobis indicit exilium, & ſcientiam delictorum. Quia tamen apoſtolico ore gaudere cum gaudentibus admonemur, in omnem nos ſuſcitari lætitiam, tempus & cauſa requirit. Nam ſi vere, quod Propheta ſenſit, exultent juſti in conſpectu Dei, exultat ſine dubio Malachias, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inventus eſt juſtus. In ſanctitate & juſtitia coram ipſo miniſtravit: placuit miniſterium, placuit & miniſter. Quidni placuerit? Poſuit ſine ſumptu Evangelium, replevit Evangelio patriam, ſuorum maxime feralem edomuit barbariem Hibernorum; levi jugo Chriſti in gladio ſpiritus exteras ſubdidit nationes, uſque ad extrema terræ reſtituens hæreditatem ſuam illi. O miniſterium fructuoſum! o miniſtrum fidelem! Numquid non per ipſum Filio eſt paterna adimpleta promiſſio? Numquid non hunc olim intuebatur Pater, cum ad Filium loqueretur; *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ?* Quam libens Salvator recipiebat quod emerat, & emerat pretio ſanguinis ſui, ignominia crucis, horrore paſſionis? Quam libens de manibus Malachiæ, pro eo quod gratis miniſtraret! Ergo in miniſtro quidem gratum erat munus gratuitum, in miniſterio autem placita converſio peccatorum. Grata, inquam, & placita in miniſtro ſimplicitas oculi, in miniſterio autem ſalus populi.

2. Cor. 5. 6.
Rom. 12. 15
Pſ. 67. 4.
Pſal. 2. 8.

2 Quamquam etſi miniſterii quidem minor efficientia ſequeretur, nihilominus tamen ad Malachiam, & ad opera ejus ille merito reſpexiſſet, cui amica puritas, cui familiaris ſimplicitas: cujus juſtitiæ eſt de intentione penſare opus, & de oculi qualitate totius æſtimare corporis ſtatum. Nunc vero magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates & ſtudia Malachiæ: magna & multa, & bona valde, etſi pro bona caſtæ intentionis origine meliora. Quod opus pietatis præteriit Malachiam? Pauper ſibi, ſed dives pauperibus erat. Pater orphanorum, maritus viduarum, patronus extitit oppreſſorum. Hilaris dator, petitor rarus, acceptor verecundus. Pacis reformandæ inter deſcordantes fuit illi cura maxima, & efficacia multa. Quis æque pius ad compatiendum, ad ſubveniendum promptus, ad corripiendum liber? Nam & zelans erat, nec deerat ſcientia zeli ipſius moderatrix. Et quidem infirmus infirmis, ſed nihilominus potentibus potens, ſuperbis reſiſtebat, tyrannos verberabat, regum magiſter ac principum. Ipſe eſt qui Regi orando viſum & malignanti abſtulit, & humiliato reſtituit. Ipſe eſt qui pacis, quam fecerat violatores, ſpiritui erroris traditos, fruſtratus eſt in malo quod facere cogitabant, ac denuo coegit ad pacem, confuſos quidem & ſtupefactos in eo quod ſibi contigerat. Ipſe enim eſt, cui adverſus alios, pacti æque prævaricatores, rivus officioſiſſime adfuit, miro modo objectu ſui evacuans molimina impiorum. Imbres non erant, non illuvies aquarum, non concurſus nubium, non liquefactio nivium: cum ſubito factus eſt in fluvium magnum, qui rivulus erat: & rivus ibat, & intumeſcebat inundans, & negans omnino tranſitum volentibus malignari.

Opera Deus ex intentione judicat.
Scientia zeli moderatrix.
Rivulus excreſcit ſubito in fluvium.

3 Quanta audivimus, & cognovimus ea de zelo viri, & ultione inimicorum, cum tamen eſſet ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus neceſſitatem patientibus? Qui quaſi unus omnium parens, vivebat omnibus: quaſi gallina pullos ſuos, ſic fovebat omnes, & in velamento alarum ſuarum protegebat. Non ſexus, non ætas, non conditio diſcernebatur aut perſona: deerat nemini, expanſo omnibus gremio pietatis. De quacumque tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat: niſi quod in ſua patiens, in aliena compatiens erat, plerumque & impatiens. Nonnunquam ſiquidem repletus zelo, pro aliis in alios movebatur, ut eripiens inopes, & reprimens fortes, conſuleret proinde omnibus in ſalutem. Itaque iraſcebatur, ſed ut * non iraſcendo peccaret, juxta illud de pſalmo: *Iraſcimini, & nolite peccare.* Non ira illi, ſed ipſe animo dominabatur. Erat ſuimet potis. Sane victor ſui, ira ſuperari non poterat. IRA EJUS in manu ejus. Vocata veniebat, exiens, non erumpens: nutu, non impetu ferebatur. Non UREBATUR illa, ſed utebatur. Magna illi tam in hoc, quam in cunctis utriuſque hominis ſui motibus regendis, vel cohibendis, cenſuræ diligentia, & circumſpectio multa. Non enim ita omnibus intendebat, ut ſe ſolum exponeret, ſolum curæ exciperet generali. Erat & ſui ſollicitus. Seipſum cuſtodie-

Gallinæ evangelicæ comparatur Malachias.
** al. ne iraſc.*
Pſ. 4. 5.
Ira ut uſus eſt S. Malachias.
Intentus ſibi & aliis quomodo.

ſtudebat. Ita denique totus ſuus, & totus omnium erat, ut nec charitas a cuſtodia ſui, nec proprietas ab utilitate communi eum impedire, vel retardare in aliquo videretur. Si videres hominem mediis immerſum turbis, & implicitum curis, diceres patriæ natum, non ſibi. Si videres hominem ſolum, & ſecum habitantem, putares ſoli vivere Deo & ſibi.

In turbis & otio qualis.

4 Sine turbatione verſabatur in turbis: ſine otio tempus, quod otio dederat, tranſigebat. Quomodo otioſus, quando exercebatur in juſtificationibus Domini? Nam etſi habebat tempus liberum a neceſſitatibus plebium, non tamen a ſanctis meditationibus feriatum, non orandi ſtudio, non ipſo otio contemplandi. Sermo illi in tempore otii aut ſerus, aut nullus. Aſpectus ejus aut officioſus, aut demiſſus, & cohibitus intra ſe. Nempe (quod non mediocri laudi inter ſapientes ducitur) oculus ejus in capite ejus, nuſquam avolans, niſi cum virtuti paruiſſet. Riſus aut indicans charitatis, aut provocans: rarus tamen & ipſe. Equidem interdum eductus, excuſſus numquam: qui ita nuntiaret cordis lætitiam, ut ori gratiam non minueret, ſed augeret. Tam modeſtus, ut levitatis non poſſet eſſe ſuſpectus: tantillus tamen, ut hilarem vultum ab omni triſtitiæ nævo vel nubilo vindicare ſufficeret. O munus perfectum! o holocauſtum pingue! o obſequium gratum mente & manu! Quam bonus odor Deo in orationibus otioſi! quam bonus hominibus in ſudoribus occupati!

Eccli. 2. 14. Riſus ejus qualis.

Sancti ſtatim a morte in conſortium Angelorum recipiuntur.

5 Pro hujuſmodi ergo dilectus a Deo & hominibus, non immerito hodie Malachias in conſortium Angelorum recipitur, re adeptus, quod nomine dicebatur. Et quidem ante Angelus erat non minus puritate, quam nomine: ſed nunc felicius glorioſi in eo interpretatio nominis adimpletur, quando pari cum Angelis gloria & felicitate lætatur. Congratulemur itaque, Fratres, congratulemur, ut dignum eſt, Patri noſtro, quia & pium eſt defunctum plangere Malachiam; & pium magis Malachiæ congaudere viventi. Numquid non vivit? Et beate. Nimirum viſus eſt oculis inſipientium mori; ille autem eſt in pace. Denique jam concivis Sanctorum & domeſticus Dei, pſallit pariter, & agit gratias, dicens: *Tranſivimus per ignem & aquam, & induxiſti nos in refrigerium.* Tranſivit plane viriliter, & feliciter pertranſivit. Verus Hebræus paſcha celebravit in ſpiritu, & nobis tranſiens loquebatur: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare apud vos. Tranſivit per ignem & aquam, quem nec triſtia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Lætemur quod Angelus noſter aſcendit ad cives ſuos, pro filiis captivitatis legatione fungens, corda nobis concilians beatorum, vota illis intimans miſerorum. Lætemur, inquam, & exultemus, quia cœleſtis illa curia ex nobis habet cui ſit cura noſtri; qui ſuis nos protegat meritis, quos informavit exemplis, miraculis confirmavit.

Eadem in ſup. Serm. n. 5.

Pſal. 65. 12.

Sancti in cœlis quid præſtent nobis.

6 Sanctus Pontifex, qui in ſpiritu humilitatis hoſtias pacificas cœlis frequenter invexerat, hodie per ſemetipſum introivit ad altare Dei, ipſe hoſtia & ſacerdos. Migrante ſacerdote; ſacrificii ritus in melius mutatus eſt; fons lacrymarum ſiccatus eſt, holocauſtum omne conditur in lætitia & exultatione. Benedictus Dominus Deus Malachiæ, qui tanti Pontificis miniſterio viſitavit plebem ſuam, & nunc aſſumpto eo in ſanctam civitatem, tantæ recordatione ſuavitatis noſtram non deſinit conſolari captivitatem. Exultet in Domino ſpiritus Malachiæ, quod levatus pondere corporeæ molis, nulla jam fæculenta, vel terrena materia prægravatur, quominus, tota alacritate ac vivacitate corpoream omnem & incorpoream tranſiens creaturam, pergat totus in Deum, & adhærens illi, unus ſit cum eo ſpiritus in æternum.

Invocatio.

7 Domum iſtam decet ſanctitudo, in qua tantæ frequentatur memoria ſanctitatis. Sancte Malachia, ſerva eam in ſanctitate & juſtitia, miſertus noſtri, qui inter tot & tantas miſerias memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructamus. Magna eſt ſuper te divinæ diſpenſatio pietatis, qui te parvum fecit in oculis tuis, magnum in ſuis: qui magna fecit per te ſalvans patriam tuam: magna fecit tibi, introducens te in gloriam ſuam. Feſtivitas tua, quæ merito tuis virtutibus votiva impenditur, tuis nobis efficiatur meritis & precibus ſalutaris. Gloria ſanctitatis tuæ, quæ a nobis frequentatur, continuatur ab Angelis, ſic erit nobis digne jucunda, ſi fuerit & fructuoſa. Liceat nobis aliquas, te migrante, retinere reliquias de fructibus ſpiritus, quibus onuſtus aſcendis, qui in tuo hodierno tam delicioſo convivio congregamur.

S. Malachiæ feſtivitas.

S. Malachiæ encomium.

8 Eſto nobis, quæſumus, Malachia ſancte, alter Moyſes, vel alter Elias, impertiens & tu de ſpiritu tuo nobis; ipſorum ſiquidem in ſpiritu & virtute veniſti. Vita tua, lex vitæ & diſciplinæ: mors tua, mortis portus, & porta vitæ: memoria tua, dulcedo ſuavitatis & gratiæ; præſentia tua, corona gloriæ in manu Domini Dei tui. O oliva fructifera in domo Dei! o oleum lætitiæ ungens & lucens, fovens beneficiis, coruſcans miraculis! fac nos ejus, qua frueris, lucis ſuavitatiſque participes. O odoriferum lilium, in æternum ante Dominum germinans, & florens, & ſpargens ubique vivificum ſuavitatis odorem; cujus apud nos memoria in benedictione eſt, apud ſuperos præſentia in honore! da canentibus te tantæ plenitudinis participio non fraudari. O luminare magnum, & lux in tenebris lucens, ſignorum radiis & meritorum illuminans carcerem, lætificans civitatem! fuga de cordibus noſtris virtutum ſplendoribus tenebras vitiorum. O ſtella matutina, eo cæteris clarior, quo diei * vicinior, ſimilior Soli! dignare præire nobis, ut & nos in lumine ambulemus quaſi filii lucis, & non filii tenebrarum. O aurora dieſcens ſuper terram, ſed ſuperiores cœli plagas lux meridiana perluſtrans! recipe nos in conſortio luminis, quo illuminatus & late foris luces, & intus ſuaviter ardes, præſtante Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui cum Patre & Spiritu-Sancto regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

** al. Deo*

IN FESTO S. MARTINI EPISCOPI.

11. Novemb.

S E R M O.

De exemplis obedientiæ.

1 PUTO ſermonem a nobis expetit tam veſter iſte conventus, quam adventus harum honorabilium perſonarum, quas de longinquo gratulamur adeſſe. Sane audirem eos ipſe libentius: ſed quoniam eligunt, immo & exigunt magis ut loquar, mihi ſi non licet audire eos, eis neceſſe eſt obaudire. Et quidem vivus eſt nobis ſermo tam multa manſuetudo eorum, qua videlicet mentis ſanctiores, dignitate ſuperiores, ſapientia locupletiores, non modo ad viſitandos, ſed etiam ad audiendos nos dignati ſunt declinare. Efficax eruditio, & omni digna acceptione doctrina. Siquidem non verbo & lingua, ſed opere & veritate nos admonent imitatores ſuos eſſe, ſicut ipſi ſunt Chriſti; & diſcere quod ab ipſo utique didicerunt, mites eſſe, & humiles corde. Sic Maria Eliſabeth petiit, conjugatam virgo, ancillam domina; Præcurſoris matrem, Judicis mater; Dei genitrix, ſervuli genitricem. Sic poſtmodum Jeſus etiam ipſe Joannem adiit, & adiit baptizandus, utpote quem decebat implere omnem juſtitiam. Vos quoque, reverendi Patres, * deteriorem vobis non facitis partem veſtram: ad audiendum quippe, quam ad loquendum velociores, etiam inter ipſos, qui veſtro magis eguerant documento. Nam nos quidem, quia omnem non poſſumus implere juſtitiam, vel nonnullam vobis exhibere curamus, juſtum eſſe non ignorantes inferiorem ſuperioribus obedire.

Humilitatem auditoribus ſuis commendat.

Luc. 1. 39.

Matt. 3. 3.

** al. Deteriorem nobis facitis partem noſtram.*

2 Sed unde loquemur? *Qui de terra eſt, de terra loquitur*, ait vox illa clamantis. De terra ergo loquamur, quia de terra ſubſiſtimus, & in terra. Audite quippe terrigenæ & filii hominum: vobis dicimus, & de vobis. In terra orimur, in terra moramur, in terra morimur, revertentes in eam unde ſumus aſſumpti. Hic nobis anguſtus introitus, mora brevis, ſola mors certa. Cogitur totus Adam judicium portare quod meruit. Dilatatus eſt vehementer, multiplicatus eſt, & replevit terram. Attamen velit, nolit, quantumcumque recalcitret, univerſus adhuc fert ſententiam, quam excepit. *Terra*, inquit, *es, & in terram ibis.* Gravis equidem ſententia, ſed non ſine grandis miſericordiæ temperamento. Dura admodum, ſed, ſi merita penſes, indulgentiæ plena. Siquidem non minus juſte peccanti diceretur: Terra es, ſed ex hoc ſub terram ibis. Juſtus foret etiam tunc juſtus Dominus, & laudabilis nimis. Dignus plane qui laudaretur, ſed non ego idoneus qui laudarem. Alioquin tunc quoque nihilominus vere dicerem, ſi tamen dicere poſſem: *Juſtus es, Domine, & rectum judicium tuum.* At non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: ſed nos qui vivimus, benedicimus Domino. Pepercisti ergo creaturæ tuæ, pepercisti gloriæ nominis tui, ut deſcendentem de Hieruſalem minime tamen uſque in Jerico patereris abduci. Semivivus adhuc relictus in via ſemilaudare poſſum: ubi totus vixero, ibi totus erumpam in laudem, & dicent omnia oſſa mea: Domine, quis ſimilis tibi? Propter hoc nempe cum iratus fuiſſes, miſericordiæ meminiſti, non damnans hominem in loco perditionis, ſed in loco afflictionis humilians.

Joan. 3. 31.

In terra orimur & morimur.

Gen. 3. 19.

Pſ. 118. 7.

 militans. Quid cauſaris homo? quid ſententiam quereris duriorem? Terræ addictus es factus e terra, ut ipſa tibi ſit patria, quæ materia fuit.

3 Sed audire, inquies, velim, quia ſpiritus es, & ad ſpiritum ibis. Siquidem etiam ſpiritus ſum, quod ad animam pertinet; nec portionem hanc mei dubitaverim potiorem. Audivi ſane ab Apoſtolo, quia *Dominus ſpiritus eſt*, & ab ipſo Domino, quia *ſpiritus eſt Deus*. Nec modo ſpiritus, ſed & ſpirituum pater. Ut quid ergo tenet me mater carnis, quia caro ex parte; ſpirituum Pater non recipit, cum ex parte ſim ſpiritus? Scio, ſcio, agit hoc non tam ſubſtantia ipſa, quam culpa. Sicut enim peccatores ſpiritus inter cœlum & terram ventoſum hoc medium tenent, unde & poteſtates hujus aeris nominantur: ſic peccata noſtra inter nos & Deum ſeparant, inter creatorem patremque ſpirituum, & ſpiritualem utique creaturam. Traxit animam corpus in regionem ſuam, & ecce prævalens opprimit peregrinam. Factum eſt nempe talentum plumbi; non aliunde tamen, niſi quia ſedet iniquitas ſuper illud. Corpus enim aggravat animam, ſed utique quod corrumpitur: corrumpitur autem, immo etiam, Apoſtolo teſte, mortuum eſt propter peccatum. Itaque licet quodammodo cœlum ſit homo, cœleſtibus ſine dubio ſpiritibus ſimilis ſubſtantia ſimul & forma; ſubſtantia quidem quoniam ſpiritualis; forma vero quia rationalis eſt: minime tamen jam levare eum duo iſta ſufficiunt, ut mereatur audire, quia cœlum es, & in cœlum ibis. Fruſtra glorietur de libertate arbitrii, quæ in mente eſt: captivus ducitur in lege peccati, quæ in carne eſt. Nam etſi forſitan videretur duplex funiculus poſſe alteri æque duplici prævalere, ut videlicet quem ſibi terra gemino quodam jure tamquam patria pariter & materia vindicat; ob geminam nihilominus, quæ prædicta eſt, ſubſtantiæ ſcilicet & formæ ſimilitudinem, cœlum quoque recipiat ut celeſtem: ſed jam triplicatus inferior ille, & deorſum trahens peccato equidem accedente funiculus, niſi illinc quoque occurrerit gratia, non rumpetur. Sane ubi illa adfuerit, haud dubium quin ſolvatur facile gravis ille quo trahimur, immo quem trahimus, funiculus iniquitatis. Hæc enim inter nos & Deum non ſeparans intervenit, ſed reparans & conjungens.

2. Cor. 3. 17.
Joan. 4. 24.
Epheſ. 2. 2.
Sap. 9. 15.
Rom. 8. 10.
In homine cœleſtis portio cur non prædominetur terrenæ.

4 Itaque ibo ad montem gratiæ, & colles miſerationum, quarum theſauros omnes repoſitos audio penes Chriſtum. Ibo ad eum qui eſt plenus gratiæ & veritatis, ſi forte accipiam aliquid de plenitudine illa; immo ſi forte accipiar in plenitudinem illam: ut cum cæteris aliquando membris occurram in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Nemo quippe aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de celo. Fideliſſimus plane & benigniſſimus Mediator, qui quidem non diſcrevit, ſed fecit utraque unum, medium parietem maceriæ ſolvens, donans nobis omnia delicta, delens quod adverſum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis: & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci; expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos, pacificanſque per ſanguinem ſuum quæ ſunt in celo, & quæ ſuper terram. Propter hanc nempe ſalutem, quam in medio terræ erat operaturus, non confeſtim ſub terra poſuit hominem, ſicut peccando meruerat; ſed in terra. Siquidem reſpirandum eſt nobis, & nullatenus deſperandum, donec in terra adhuc interim conſtituti, & ſuſcipere celum poſſumus, & ſuſcipere data optima & dona perfecta deſurſum a Patre luminum, a patre ſpirituum, a patre miſericordiarum. Nam & propterea rectum fecit hominem, etiam corpore ipſo, & os homini ſublime dedit, cum prona utique ſpectent animantia cætera terram, ut attollens ad ſidera vultum illo ſuſpiret, ubi tam beatam & perennem conſpicit manſionem.

Gratia hic quam neceſſaria.
Joan. 3. 13.
Coloſſ. 2. 14.
Deus hominem peccantem cur non illico deſeverit.
Homo rectus corpore cur.

5 Nonne enim pie & fideliter intuentibus nobis vehementiſſimum quoddam incentivum amoris, & provocatio flagrantiſſimi deſiderii eſt viſio ipſa tam lucidiſſimæ regionis? Non ſunt ſtellæ cœli ſimiles glebis terræ. Inter ſplendorem ſolis, & caliginem ſoli hujus non parva diſtantia eſt. Forte tamen hic quoque nonnulla, ſed in ſuo genere pulchra videntur: & hæc ipſa undique mixta non pulchris, ut aurum in luto, gemma in ſterquilinio, lilium inter ſpinas. Tota pulchra es, patria mea, & macula non eſt in te: tota pulchra abſque eo quod intrinſecus latet. Quid illud? Nempe illi beati angelici ſpiritus, & animæ ipſæ Sanctorum, quæ jam ingredi meruerunt in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei. Sicut enim ſunt corpora terreſtria, ſunt & corpora celeſtia; longe vero alia eſt celeſtium gloria, quam terreſtrium;

Cœli & terræ diſcrimen.

A ſic ſunt celeſtes ſpiritus & terreſtres, nec minor ſane diſtantia inter eos. Angeli, Archangeli, Virtutes, Principatus, Poteſtates, Dominationes, Throni, Cherubin, atque Seraphin. Bene nomina novi. Forte hoc totum eſt. Quid enim amplius capiam terrigena de celeſtibus, carnalis homo de ſpiritualibus & divinis? Verumtamen etſi ignoro quid lateat in his tantis appellationibus, illud equidem certiſſime novi, quod magnum & mirabile aliquid ſub hac tanta verborum majeſtate clauſum ſit & ſignatum. Non ſine cauſa celum hoc dicitur: plane eximium neſcio quid celatur in eo. Celatur, inquam, ſed tamen non negatur fidei uſquequaque. Videre enim nobis datur in terra ipſam exteriorem celi pulchritudinem, non adire: internam quoque gloriam ſecretorum ejus, etſi non comprehendere, conceditur vel audire. Videmus patriam, ſed a B longe ſalutamus: odoramur illas delicias, non guſtamus.

Ordines Angelorum, & eorum nomina myſteriis plena.

6 Enim vero non ſine cauſa Unigenitus, qui eſt in ſinu Patris, ipſe nobis in regione hac umbræ mortis, quam inhabitamus, cœleſtium gloriam ſpirituum ſane per fidem enarrat, corporum vero per ſpeciem manifeſtat. *Audi*, inquit, *filia, & vide*. Et factum eſt. Quorſum iſta? *Inclina*, ait, *aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui*. Vult nos ponere contumaciam, diſcere obedientiam, apprehendere diſciplinam. Vult etiam nos obliviſci poſteriora, deſpicere inferiora, terrenos mores & vitia * genuina deſerere, cœleſtia ſapere, ſuperna quærere, anterioribus inhiare. Vult & illum tantum decore domus ſuæ ingenuam concupiſcere creaturam, quo ſcilicet in eamdem imaginem transformetur de claritate in claritatem, tam- C quam a Domini ſpiritu; ac proinde concupiſcat etiam rex decorem illius, utique ſpiritualem. Sed in quo viſus ille, inquies, vel auditus inclinare me aurem, & obaudire monet? Nam quod deſiderium pariat, manifeſtum eſt.

Pſ. 44. 11.
* al. virilem germina.

7 Sane ergo conſidera univerſam hanc cœleſtium gloriam corporum inceſſanter legibus obtemperare divinis, nec unquam ſibi poſitas in tam continuis motibus metas excedere temporum, aut locorum terminos tranſgredi conſtitutos. Sed & ipſos ſpiritus tam ſublimes audi omnes adminiſtratorios eſſe, & in miniſterium mitti dignantiſſimum, ut ne indignum dicam: minime tamen puto reperies in Scripturis aliquando quemquam illorum vel contradixiſſe mittenti, vel erga ipſos tam inferiores ſe, propter quos in miniſte- D rium mittebantur, ſaltem tenuiter fuiſſe commotum. Exempla ſunt obedientiæ, ſi diligenter attendas; eo ſane acceptabiliora, quo in materia digniori. Sed novi quid ad iſta ſubmurmuret ſenſus hominis, & cogitatio prona ſemper ad malum. Quid tu mihi, inquit, elementorum proponis obedientiam ſupernorum? Quaſi vero aut ſenſus ullus in eis, aut ulla vigeat deliberatio rationis, & non potius agi ipſa, quam agere videantur. Quid vero vel ipſorum Angelorum obedientiam ſic commendas? Sentiunt quidem Angeli, ſed delectabilia ſola; obedientes equidem Creatori, ſed tam felici, quam facili voluntate. Quidni obediant? Semper enim vident faciem Patris, quem videre perfecta beatitudo, æterna gloria, ſumma voluptas eſt.

Obedientiam commendat ab exemplis celorum, Angelorum.

8 Produc nobis, Domine, Patriarchas & Prophe- E tas, viros obedientes præceptis tuis, obedientes ex voluntate, obedientes contra propriam voluntatem. Factum eſt. Exhibetur nobis (ut ceteros brevitatis cauſa prætercam) exhibetur, inquam, nobis Abraham ad præceptum Domini exiens de terra ſua, ejiciens ancillam & filium ejus, etiam chariſſimum filium Iſaac immolare paratus. Quid hic humana aſtutia poterit cavillari? Forte reſpondeat, quoniam multifarie, multiſque modis apparens ei Deus, ſuſcipiebatur hoſpitio, participabat convivio, animabat alloquio, inſtruebat conſilio, donabat filiis, illuſtrabat victoriis, divitiis cumulabat. Quid dices, cum venerit Chriſtus factus obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis? Multum, inquit, per omnem modum. Quando enim F Unigenitum Dei Patris, Dei virtutem, & Dei ſapientiam Chriſtum, quando præſumerem æmulari? Oblatus eſt quia ipſe voluit, quando, & quantum voluit paſſus eſt, utpote verus quidem homo, ſed verus nihilominus Deus. Immo vero ne ipſam Apoſtolicam obedientiam afferas velim; quos nimirum, juxta propheticam promiſſionem, oculis ſuis vidiſſe conſtat præceptorem ſuum, & auribus ſuis vocem audiſſe monentis. Unde & unus eorum expreſſius ſcribens ait: *Quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ tractaverunt de verbo vitæ*. Quidni relinquerent omnia? Quidni ad omnia ſequerentur

Abrahami.
Chriſti Domini.
1. Joan. 1. 1.

cur tantæ præſentiam majeſtatis? Quid ego non facerem, ſi mihi eadem copia præſtaretur? Sed non fecit taliter omni nationi, non præeunti utique, non ſequenti. Siquidem ut multi reges optaverunt videre, & non viderunt; ſic nihilominus venerunt jam dies, quando deſideremus videre diem unum Filii hominis, nec tamen mereamur.

S. Martini.

9 Opportune ergo jam Martinus ad medium veniat, ut de medio fiat occaſio peccatorum. Hodie enim ille per omnia ſimilis nobis, plane & ſenſibilis, & paſſibilis; ſed & longe poſt illa patriarchalium, & propheticarum tempora viſionum, & homo purus, nihil de natura divinitatis habens, credens autem in eum quem non vidit; plenus fructu obedientiæ, & virtutum locuples, ſolum deſeruit, polum ſubiit, terræ commendans quod habebat e terra; ſpiritum dirigens ad Patrem ſpirituum, cui fideliter in adoptionis ſpiritu deſervivit. Non fuit cœleſte corpus, ſed nec ſpiritus quidem cœleſtis: rationale animal, etiam & mortale, terrigena, filius hominis. In terra natus eſt, in terra educatus, in terra exercitatus & probatus, in terra etiam conſummatus. Nec vero Patriarcha erat, aut unus ex Prophetis, de quibus ſane in Evangelio Veritas ait: *Quia Lex & Prophetæ uſque ad Joannem*. Multo magis non erat ipſe Chriſtus, ſed erat tamen Chriſtus in ipſo, haud aliter utique, quam per fidem.

Matth. 11. 13.

10 Enim vero juxta hunc modum etiam modo prope eſt verbum in corde tuo, & in ore tuo, tantum ſi recto quæſieris corde. Nempe, Apoſtolo interpretante verbum fidei iſtud eſt, de Moyſe ait. Unde & alibi idem Apoſtolus: *Jeſus-Chriſtus*, inquit, *heri*, *& hodie*, *& in æternum*. Heſternum quidem ab initio ſæculi uſque ad aſcenſionem Dominicam; hodiernum, vero diem exinde uſque ad ſæculi conſummationem; porro, in æternum intellige poſt communem omnium reſurrectionem. Nulli horum deeſt Chriſtus; nulli deeſt Jeſus; nulli deeſt unctio; nulli ſalus. Patriarchis & Prophetis in viſione exhibitus eſt, Apoſtolis in humanitate, Martino in fide, Angelis jam in ſpecie. Quam ſane ſpeciem & electis omnibus oſtenſurum ſeſe promiſit, non quidem hodie, ſed in æternum. Denique jam tranſierat heri, jam iſtud noſtrum illuxerat hodiernum, cum Apoſtoli loquerentur: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus*. Videtur tamen etiam in hoc mane de carnibus Agni nonnihil eſſe ſervatum: ſed quod reſiduum eſt, utique jam datur igni: quod videlicet uſque hodie eadem caro nobis, ſed ſpiritualiter utique, non carnaliter exhibeatur.

Deut. 30. 14. Rom. 10. 8.

Hebr. 13. 8. Chriſtus diverſimode omnibus præſens & manifeſtus.

2. Cor. 5. 16.

11 Neque enim eſt quod cauſemur noſtro huic negatam tempori, ſive eam quæ ad Patres veteris Teſtamenti facta eſt, apparitionem; ſive eam, quæ Apoſtolis exhibita eſt, præſentiam carnis ejus. Siquidem fideliter conſiderantibus neutram deeſſe liquebit. Adeſt enim nobis etiam nunc carnis ipſius VERA SUBSTANTIA, haud dubium ſane quin in Sacramento. Adſunt revelationes, ſed in ſpiritu & virtute; ut tempori gratiæ, quod nunc eſt, nihil in ulla gratia deeſſe probetur. Denique nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus diligentibus ſe; nobis tamen revelavit per Spiritum ſuum. Nec mireris, quod carnales eis manifeſtationes exhibuit, qui carnalem ejus præſtolabantur adventum. Nobis enim tanto efficacior gratia, & revelatio dignior neceſſaria eſt, quanto nimirum excellentiora conſtat eſſe quæ expectamus.

Chriſti præſentia in Euchariſtia.

12 Itaque (ut ſupra diximus) Martinus iſte Chriſtus non fuit, ſed tamen Chriſtum habuit: non quomodo Angeli in præſentia majeſtatis; non quomodo Apoſtoli in viſione humanitatis; non quomodo olim locutus eſt in viſione ſanctis ſuis: ſed, quomodo enim etiam nunc habet Eccleſia, in fide & ſacramentis. Non erat ille lux, ſed lucerna plane ardens & lucens, de Joanne dictum eſt. Sed ſi illum protulero, puto dicetis: Maximus hominum eſt, pluſquam Propheta eſt, etiam Angelus eſt Dei Patris, ſicut ipſe teſtatur. *Ecce mitto Angelum meum*, *&c.* Et Martinus lucerna erat ardens & lucens: eum ſaltem non pigeat imitari; ſed imitari in eo quod eſt imitabile, non autem quod mirabile exhibetur. Ad menſam divitis ſedes hodie: diligenter conſidera quæ tibi apponuntur. Diſcerne inter cibos, & vaſa ciborum. Illos enim juberis tollere, ſed non illa. Dives eſt iſte Martinus, dives in meritis, dives in miraculis, dives in virtutibus, dives in ſignis. Diligenter ergo conſidera quæ apponuntur tibi, quænam videlicet ad admirationem, quæ vero ad imitationem. Aut certe quia ſequitur in Scriptura illa, *quoniam talia oportet te præparare*: diligenter conſidera, quod apponitur, & in quo.

Joan. 5. 35.

Luc. 1. 17.

In Sanctis alia imitanda, alia miranda.

Prov. 23. 1. juxta LXX.

Suſcitavit Martinus tres mortuos, quos nimirum Salvatorem legerat ſuſcitaſſe. Reddidit viſum cæcis, ſurdis auditum, mutis loquelam, claudis greſſum, aridis ſoſpitatem. Evaſit divina virtute pericula, proprii corporis obice flammas repulit, immanem ſacrilegæ machinæ molem columna pariIi e cœlo deſcendente proſtravit, leproſum mundavit oſculo, curavit oleo paralyticum, dæmones vicit, Angelos vidit, futura prævidit.

B. Martini miracula.

13 Verum hæc quidem, cæteraque ejuſmodi altiſſima quæ fecit magnalia, quidni mirifica quædam vaſa dixerim divitis hujus, auro gravia, gemmis micantia, pariterque materia & opere pretioſa? Noli in his ſaporem quærere, ſed mirare ſplendorem. Luceat in hujuſmodi lucerna noſtra, ut in lumine ejus videamus lumen, quod quidem purum, prout in ſe eſt, necdum prævales intueri. Non enim eſt iſte lux, ſed ut teſtimonium perhibeat de lumine; & appareat tibi interim glorioſus Deus in Sancto ſuo, dum non potes ad gloriam ejus, ſicut eſt in ſeipſo. Cæterum ne putaveris ornatas quidem Martini lampades, ſed vacuas inveniri: non eſt fatua virgo, habet in vaſis oleum. Habet vinum in phialis, habet intra paropſides iſtas ciborum copiam, delicias utique ſpirituales: ut non modo videant & mirentur, ſed edant pauperes, & ſaturentur: atque in illis quidem Dominum laudent, porro in his vivant corda eorum. Alioquin quomodo mortui laudabunt te, Domine? Ut ergo ſit jucunda decoraque laudatio in admiratione, etiam vivant ex imitatione; & ut avidius ſumant delicias, ipſas quoque divitias curioſius contemplentur. Sic nimirum inter ſplendorem & fervorem lucernæ hujus vicariis quibuſdam affectibus diſcurrendum, ut nobis alter ex altero commendetur, & ex mutua collatione uterque complacitior fiat. Siquidem humilis fuit & ſpiritu pauper iſte Martinus, ſicut evidentiſſime probat affectus ipſe divinæ gratiæ, quam profecto tam multam, niſi multum humili non dediſſet.

Miracula Sanctorum gratiæ divinæ teſtimonia.

Sanctorum laus exigit imitationem.

14 Ut tamen pauca virtutum ejus indicia promam, pauperem illum ſpiritu beatus novit Hilarius, cum imponere ei diaconatus officium tentans, nec prævalens, quod indignum ſeſe vociferaretur: exorciſtam eum eſſe præcepit: in quo quidam locus injuriæ videretur, ſciens nimirum quod humiliorem ordinationem minime repudiaret. Pauper fuit, veſte ſordidus, crine incultus, facie deſpicabilis: quæ quidem licet in electione ejus a quibuſdam malevolis objecta fuiſſent, in ipſo tamen eſpiſcopatu, ſicut ſcriptum eſt *, penitus non mutavit. Denique quia vere pauper fuit ſpiritu Martinus, pauper & modicus meruit nominari. Audi vero manſuetudinem ejus, ſuo illo Sulpitio ſic ſcribente: „ Tantam adverſus omnes injurias patientiam „ aſſumpſerat, ut cum eſſet ſummus Sacerdos, impa„ ne etiam ab infimis clericis læderetur: nec propter „ id eos aut loco unquam amoverit, aut a ſua, quan„ tum in ipſo fuit, charitate repulerit. „ Quod quidem in Briccio manifeſte probatum, omnes vos arbitror meminiſſe. Eum nempe ex omnibus ſibi ſucceſſorem elegit, & de tanta poſt futura adverſitate præmonuit: poſtremo in fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, ad cujus os aures ſuæ fuerant, cum reſponderet homini, qui de eo ſciſcitabatur: Si illum delirum quæris, proſpice eminus; ecce cœlum ſolito ſicut amens reſpicit. Crebro ſiquidem homo Dei, utpote terram deſpiciens, cœlum ſuſpiciebat. Nempe ſciebat ad hoc ſeſe (ut ſupra meminimus) rectam & in ipſo corpore accepiſſe ſtaturam. Sciebat illic eſſe theſaurum ſuum, ſciebat illic ſedere in Patris dextera Chriſtum ſuum, ſciebat numquam ſeſe, donec illuc perveniret, quod deſiderabat, aſſecuturum. Unde & hoc ipſum, quod delirus vocabatur in terra, merito non attendit, cujus nimirum converſatio eſſet in cœlis, cujus oculi in capite ſuo. Sane illuc etiam lacrymæ ejus a maxilla aſcendere conſueverant, quibus ſic abundabat, ut ſoleret pro illorum quoque, qui obtrectatores ſui videbantur, flere peccatis.

B. Martini humilitas, & paupertas.

* Sulp. de vita Mart. cap. 7.

Manſuetudo ejus. Sulp. Dial. 3. cap. 20.

Injuriarum oblivio, & benevolentia erga Briccium

15 Sane quantum juſtitiam eſurierit, tum in cæteris ejus actibus, tum ſpecialiter in idololatriæ perſecutione, probatum eſt, in templorum deſtructione, in ſtatuarum dejectione, in ſucciſione lucorum. Ubi ſe quoque aliquando non eſt veritus dare diſcriminis, ut occaſio tanti criminis de medio tolleretur. Nam miſericordem eum in paupere ſe expertum Salvator ipſe apud Angelos gloriabatur, datam ſibi medietatem veſtis oſtentans. Utinam nobis etiam miſeris apud ſummum Judicem, in cujus admirabile tabernaculum introivit, miſericordiam illam exhibere dignetur, qua & illos olim morti deſtinatos, & tormentis variis deputatos eripuit, pro quibus ante terreni Judicis januam nocte media ſcribitur jacuiſſe!

Zelus & ſitis juſtitiæ.

Charitas & miſericordia erga proximos.

Quo-

TOM. III.

Munditia & ſtudium concordiæ.

Quomodo enim non audiet eum nunc, qui tunc quoque fecit audiri? Porro munditiam cordis ejus illud vel maxime indicat, quod non eſt confuſus inimico loquens in porta. „ Nihil in me funeſte reperies, „ Abrahæ me ſinus ſuſcipiet „. Nam in opere pacificorum feliciter plane conſummans labores ſuos, licet dierum ſuorum finem non ignoraret, clericos tamen adiit diſſidentes, inter quos reformata pace, in pace ipſe quievit.

Patientia perſecutionum. ** Vvormes.*

16 Cæterum perſecutiones, quas ſuſtinuit propter juſtitiam, longum eſt numerare, quomodo apud Julianum Auguſtum in civitate Wangionem * intrepidus, immo & illato terrore conſtantior, cuſtodiæ mancipatus eſt, ut inermis poſtero die barbaris opponeretur: quomodo circa Alpes ſub ſecuri, quam in verticem ejus latro vibrabat, ſecuriſſimus fuit: quomodo illum Mediolani Auxentius Arianus graviter inſectatus, multiſque appetitum injuriis, tandem de civitate exturbavit: quomodo & alibi prius adverſus ſacerdotum perfidiam acerrime pugnans, ſuppliciis fuit affectus, publice virgis cæſus, inde quoque exire compulſus eſt: quomodo item in cujuſdam fani everſione, cum gentilis eum ſtricto gladio peteret, nudam cervicem præbuit percuſſuro, donec ille extollens ad ictum dexteram, cecidit reſupinus: quomodo alter eum cultro ferire voluit, ſed ferrum de manibus ejus elapſum repente diſparuit. Pro quibus omnibus dubium non eſt multipliciter coronari eum qui quidem etſi non ſemel effectu conſummatæ paſſionis, ſed toties martyr fuit affectu devotiſſimæ voluntatis. Comedite jam amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi. Sic enim vivitur, & in talibus vita ſpiritus veſtri. Niſi forte beatos prædicat ſermo divinus, qui mortuos ſuſcitant, cæcos illuminant, morbidos ſanant, leproſos mundant, paralyticos curant, dæmonibus imperant, futura prænuntiant, miraculis coruſcant; & non magis pauperes ſpiritu, mites, lugentes, eſurientes & ſitientes juſtitiam, miſericordes, mundicordes, pacifici, perſecutionem propter juſtitiam ſuſtinentes.

Sancti non faciunt miracula ſed virtutes.

B. Martini mira obedientia & reſignatio. ** Sulp. ep. 3. ad Baſſul.*

17 Ignoſcite mihi, Fratres: exemplum obedientiæ paulo minus præterivi, quod quidem vel ſolum juxta propoſitum ordinem in Martino quoque nobis convenit exhiberi. Sane moram facimus, ſed, ut arbitror, bonum eſt nos hic eſſe: tardius enim hodie venimus ad Martinum. „ Domine, inquit *, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat „ voluntas tua. „ O vere ſanctiſſimam animam! o ineſtimabilem charitatem! o obedientiam ſingularem! Bonum certamen certaſti, curſum conſummaſti, fidem ſervaſti; de reliquo ſupereſt tibi corona juſtitiæ, quam reddet tibi Dominus hodie juſtus judex: & adhuc dicis: Non recuſo laborem, fiat voluntas tua! Obtuliſti plane Iſaac; unicum illum quem diligis, quod in te eſt, jugulaſti: immolaſti ſingulare gaudium tuum pia devotione, paratus redire iterum in pericula, innovare certamina, denuo ſubire laborem, ſuſtinere tribulationem, prolongare tentationem, deinde differri adhuc ab illa tanta felicitate, & diu deſiderata ſocietate Spirituum beatorum, atque in hujus mortalitatis ærumnas ab ipſo introitu gloriæ revocari; poſtremo (quod maximum eſt) a Chriſto tuo peregrinari diutius, ſi modo ipſe voluiſſet. Nec ſane dubium, quin ampliorem gratiam mereatur qui paratum ſe exhibeat etiam ante mandatum, quam qui obedire ſatagit poſt mandatum. Magna quidem obedientia veſtra, Angeli ſancti: ſed, quod dicere audeam pace veſtra, neſcio an inveniatur in vobis quiſquam paratus in tale aliquando miniſterium mitti, in quo neceſſe habeat non videre faciem Patris. Magnum eſt, Petre, quod Dominum ſecuturus, omnia reliquiſti: ſed audivit te in monte dicentem, ubi transfiguratus eſt coram vobis: *Domine bonum eſt nos hic eſſe; faciamus hic tria tabernacula*. Non eſt hoc; Si adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem. Paratum cor tuum, Martine, paratum cor tuum, ſive manere in corpore, ſive diſſolvi & eſſe cum Chriſto.

Matt. 17. 4.

18 Et magna quidem in horrenda morte ſecuritas; magna in viſione Chriſti deſideranda, & tam ferventer ac ſingulariter deſideranda perfectio reperitur: ſed id quidem longe amplius per omnem modum, quod qui mori non metuis, immo qui tanto deſiderio præſentiam Domini concupiſcis, vivere quoque non renuis, & expectatione moleſtiſſima fatigari. In quo enim alio non obedire potuerat qui in hoc tanto articulo tam devote clamabat: *Fiat voluntas tua?* Hæc ergo pars noſtra ſit, Fratres, in convivio hodierno, hanc nobis obedientiam in menſa pauperis, immo jam divitis hujus appoſitam diligenter conſideremus, ſcientes quoniam ipſa eſt quæ a nobis exigitur, ipſa quam oportet nos præparare, ut ſinguli quique dicamus: quia *paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua*. Nec modo ſemel, aut in parte: ſed paratum cor meum Deus, paratum cor meum; paratum ad utrumque, & in nullo tuæ præſcribens diſpoſitioni. Forte hoc cupio, & ſpecialiter, & vehementer; ſed ne quidem illud recuſo: ſicut fuerit voluntas in cœlo, ſic fiat. Deſidero requiem, ſed non recuſo laborem, fiat voluntas tua.

Pſal. 118. 60.

DE S. CLEMEMTE PAPA ET MARTYRE,

xxiii. Nov.

S E R M O.

De tribus aquis.

1 P*Retioſa in conſpectu Domini, mors ſanctorum ejus*. Audiat peccator, & iraſcatur; dentibus ſuis fremat & tabeſcat. Deprehenſus eſt in aſtutia ſua, cecidit in foveam quam fecit, in laqueum incidit quem tetendit. Invidia ſiquidem diaboli mors intravit in orbem terrarum: ſed ecce pretioſa facta eſt mors ſanctorum. Audi igitur hoſtis vitæ, mortis auctor attende. Quid valet jam fraus tua, verſutia tua quid nocet? Immo vero, ut plus doleas, etiam omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti. Neque enim aliter, quam ipſa (quæ tui eſt operis) de te hodie beatus Martyr, cujus ſolemnia celebramus, morte corporis triumphavit. Fecit ſiquidem de neceſſitate virtutem, pœnam peccati in meritum gloriæ commutavit: fidelem ſe probavit in modico, ut dignus inveniretur ſupra multa conſtitui. Modicum namque erat, & omnino modicum quicquid prius acceperat anima illa beata, quantum ad eam gloriam, quam præſenti promeruit paſſione. Omnis enim delectatio hujus mundi, univerſa ejus gloria, quicquid denique in eo concupiſcitur, prorſus modicum eſt in illius felicitatis, in illius gloriæ, in illius beatitudinis comparatione: ſi tamen vel modicum dici debet, & non potius nihilum, vapor ad modicum parens. Acceperat beatus Clemens nobile genus, amplas poſſeſſiones, hæreditatem multam, ſcientiam quoque quampluriniam, ita ut optimum quidem illius temporis philoſophus haberetur. Acceperat hæc univerſa a Domino: Dei enim dona ſunt etiam hæc. Fidelem ergo ſe probavit ei qui dederat, cum pro ejus amore univerſa contempſit, omnia detrimentum faciens, & arbitratus ut ſtercora, ut lucrifaceret Chriſtum.

Pſal. 115. 5.

Rom. 8. 28. Sancti ipſa morte de diabolo triumphant.

Omnis hujus vitæ bona comparatione futurorum vana.

2 Sed forte murmurat etiam tunc inimicus: *Pellem*, inquiens, *pro pelle, & omnia quæ habet homo, dabit pro anima ſua*. Quid ergo? Putas quod in ipſa corporis ſui vita, quam accepit a Domino, infidelis inveniatur, ut vel ipſam præferat illi? Ecce, habes poteſtatem: irrue in eum per ſatellites tuos, ut coarctetur e duobus, aut a Domino neceſſe habens, aut a corpore ſeparari. Varia & immania exquire genera tormentorum: ſed noveris te Martyri noſtro fabricare coronas. Sicut enim ipſa vitæ hujus ornamenta & adjumenta contempſit, ſic contemnit & ipſam. Corpus omne tibi exponit in mortem, & in faciem maledicit tibi, atque idola tua ſacro ore blaſphemat, Dominum Deum ſuum etiam inter tormenta tua libere prædicat, ingenue * confitetur. Coronabitur ergo, quia legitime certavit, quia fideliter vicit, quia nec blandimentis vitæ hujus, nec mortis horrore a charitate Chriſti potuit ſeparari. Dic quæſo nobis anima ſancta, quæ ſic corpus tuum ſuppliciis exponebas, obſecro, diligebas illud, an non? Utique diligebam, inquit. Nemo enim unquam odio habuit carnem ſuam. Diligebam ergo eam: ſed parum diligebam tamquam ancillam, & multo magis diligebam Dominum Deum. Utque probatio eſſet dilectionis, operis exhibitio; libenter ipſam quoque pro ejus gloria mortem corporis amplectebar.

Job. 2. 4. Sancti omnia impendunt pro Deo.

** al. ingenue.*

Epheſ. 5. 29.

3 Quid nos ad hæc dicimus, Fratres? Congratulamur Martyri, ſed jam gloria ejus non ſine noſtra confuſione eſt. Ecce enim beatus Clemens homo erat ſimilis nobis, paſſibilis, eadem circumdatus infirmitate, & carni ſuæ eodem vinculo naturalis affectionis inhærens. Si ergo ille ſic glorificavit Chriſtum in corpore ſuo, & calicem ſalutaris accepit; quid nos retribuimus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis? Eadem certe nos inſignivit imagine, eodem ſanguine nos redemit, & vocavit in eamdem hæreditatem, incorruptibilem, & incontaminatam, æternam, conſervatam in cœlis. Ut quid ergo non poſſumus & nos cum beato Clemente Chriſti bibere calicem? Sed forte

Quam longe abſumus a zelo & fervore Martyrum.

re reſpondeat aliqui: Poſſemus, ſi opportunitas non deeſſet: ſed perſecutionis tempus ceſſavit. At ego, fateor, non ſatis crediderim iſta dicentibus. Quid enim? QUOTIDIE ceditis punctioni acus unius, & mucroni vos arbitramini poſſe reſiſtere? In minimis probate conflictibus, quam viriliter in majori certamine ſtare poſſitis. Ecce enim vobis non dicitur: Sacrificate idolis, & vivite; aut ſi hoc non vultis, oportet vos diverſis ſuppliciis interire. Novit Dominus figmentum noſtrum, nec dat nobis tam forte certamen. Beato Clementi certamen forte dedit ut vinceret, & diſceret quoniam omnium potentior eſt ſapientia.

Martyrio impares inumus, qui minima vix potamus.

4 Veſtrum autem certamen quale eſt, Fratres mei? Quotidie vobis ſuggeritur in cordibus veſtris: Frange Ordinem tuum, murmura, detrahe, age remiſſius, infirmitatem ſimula, reſponde ei qui forte durius tibi locutus eſt, ut ſatisfacias deſiderio tuo; nec dicitur cuiquam: Niſi hæc feceris, morieris; ſed ut multum, cum difficultate & labore reſiſtens animo tuo. Et quis ſuſtineret tanta? Hæc enim intus audire, hæc reſpondere conſuevimus exhortantibus nos, aut foris homini, aut intus Spiritui-ſancto. Si ergo in hujuſmodi certamine periclitamur, ſi vix reſiſtimus, ſi interdum etiam ſuccumbimus; quid in illo tam gravi certamine faceremus? Si juncis fragilibus cedit infirmitas noſtra, quomodo telis reſiſteret? Videtis quomodo ad nihilum redacti ſumus, & ſicut ſolent mulieres, aut parvuli, pugnantes laudamus alios, pugnare ipſi non poſſumus. Quid tamen agimus? Omnes certe ad nuptias Agni vocati ſumus, & in conſpectu ejus vacuos apparere non licet. Diligenter ergo conſideremus quæ apponuntur nobis, quoniam talia oportet nos præparare. Conſideravit beatus Clemens vinum ſibi appoſitum eſſe a Domino, & ipſe quoque, quoniam dives fuit, ad nuptias illas vinum nihilominus proprii ſanguinis effuſione portavit. Sed nos pauperes ſumus, & vinum, Domine, non habemus. At ille, *Implete*, inquit, *hydrias aqua*. Ergo-ne & ipſa ſuſcipietur aqua, ſi attulerimus eam? Utique ſuſcipietur. Nam & ipſam cum vino nobis appoſitam inveniet, qui ſecundum monita Sapientis, diligenter conſideraverit quæ ſibi apponuntur, ab eo nimirum qui venit non in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine. Teſtimonium enim perhibuit qui vidit, quod aperto latere Domini dormientis in cruce exierit ſanguis & aqua.

Religioſorum imperfectorum ignavia.

Joan. 2. 7.

Prov. 23. 1.

Joan. 19. 35.

5 Et nos ergo, Fratres, ut vel fideles nos probemus Deo noſtro, ſi martyrium ſanguinis non habemus, (martyrium enim teſtimonium eſt,) quæramus vel teſtimonium aquæ, & ne ipſum quidem deſpiciet Deus. Tres ſunt enim qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis. Beati quibus trinum ſuppetit teſtimonium, quoniam funiculus triplex difficile rumpitur. Nos ſi ſanguinis teſtimonium non habemus, habeamus ſpiritum & aquam: quoniam ſine ſpiritu nec ſanguis, nec aqua ſufficiat. Immo vero ſi ſpiritus ipſe ſine aqua, aut ſanguine invenitur, ſufficit teſtimonium ejus: quoniam ſpiritus veritatis eſt, nec ſanguis, nec aqua quicquam proderunt a ſeipſis, ſed ſpiritus eſt qui teſtificatur in illis. Sane tamen aut vix, aut numquam ſine aqua aut ſanguine ſpiritum arbitror inveniri. Propterea, chariſſimi, quæramus vel aquam qui ſanguinem non habemus. Et quoniam hydriarum ſupra fecimus mentionem, quæramus menſuras binas vel ternas, quas hydriæ capiebant. Nam & Chriſtus triplicem nobis apponit aquam, & perfectus omnis qui fuerit in nobis ſicut ipſe qui videlicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc enim ſub diſtinctione dicitur, binas vel ternas, ut duas ad minus conſtat neceſſarias eſſe; tertiam non ab omnibus exigendam.

Martyrium quale nobis curandum.

1 Joan. 5. 8.

Eccl. 4. 12.

6 Accipe igitur triplicem aquam, quam tibi Salvator apponit. Plorat ſuper Lazarum & ſuper civitatem Hieruſalem; & hæc eſt aqua prima. Sudat imminente jam paſſionis hora; & hæc eſt aqua ſecunda, non ab oculis tantum, ſed a toto corpore manans. Hæc autem rubea eſt, ſanguineique coloris, ſicut ſcriptum eſt: *Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*. Jam vero tertia eſt aqua, quam & prædiximus de latere ejus una cum ſanguine emanaſſe. Et tu ergo primam quidem habes, ſi rigas lacrymis tuis conſcientiæ tuæ ſtratum, & dolore compunctionis præteritorum diluis maculas peccatorum. Secundam aquam habes, ſi in ſudore vultus tui veſceris pane tuo, & labore pœnitentiæ corpus tuum caſtigas, ac reſtringis concupiſcentiæ flammam. Eſt autem ſanguinei coloris, ſive propter laborem, ſeu etiam propter ipſum quem extinguit concupiſcentiæ ignem. Jam vero ſi proficere potes uſque ad devotionis gratiam, potaberis aqua ſapientiæ ſalutaris; & ſpiritus Chriſti, qui ſuper mel dulcis eſt, fiet in te fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et memento hanc eſſe aquam, quæ procedit de latere dormientis, & ſine omni moleſtia fluit. Oportet enim jam mortuum eſſe mundo qui in hac voluerit gratia delectari. Ergo, ut breviter repetam, prima quidem a præteritis delictis abluit conſcientiam; ſecunda ut futura caveas, extinguit concupiſcentiam: tertia, ſi ad eam pervenire merueris, potat animam ſitientem.

Aqua triplex Salvatoris.

Luc. 22. 44.
Aqua hominis itidem triplex.

Devotionis aqua ſine moleſtia.

IN VIGILIA S. ANDREÆ APOSTOLI.

XXIX. Nov.

SERMO.

Quomodo jejuniis prævenire debeamus ſolemnitates Sanctorum.

1 SAnctorum feſta præcipua Patrum ſanxit auctoritas votivis prævenienda jejuniis: utiliter plane, & non ad inſipientiam nobis, ſi adfuerit qui advertat. Multa ſiquidem quotidie peccata contrahimus, & in multis offendimus omnes: nec tutum omnino eſt celebrandas ſuſcipere feſtivitates ſacras, maximeque eas quæ maximæ ſunt, niſi prius abſtinentiæ purificatione præmiſſa, quo & digniores, & capaciores inveniamur ſpiritualium gaudiorum. Sic enim juſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui; nec niſi a propria reprehenſione laudes incipit alienas. Quod ſi etiam juſtus trepidat ſollicitus prævenire eum, qui ipſas quoque paratus eſt juſtitias judicare: quid agimus nos, quorum interim judicata non fuerint & tecta peccata? Timendum valde eſt, ne forte manifeſta inveniantur præcedentia ad judicium. Si nec juſtus ſine modeſtia & verecundia quadam ad Sanctorum præſumit accedere laudes: quanto magis peccator, in cujus ore non eſt laus ſpecioſa, timeat ſemper neceſſe eſt vocem illam: *Quare tu enarras juſtitias meas?* ſive illam: *Amice quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* Beati proinde qui ſtolam ſuam, dico autem gloriam conſcientiæ ſuæ, ſolliciti ſunt omni tempore conſervare immaculatam, ſemper ſplendidam exhibere. Sed quia pauci ſunt qui ſic omni cuſtodia ſervent cor ſuum: pauciores autem (ſi tamen vel pauciores) qui in omni ſanctimonia conſervent illud: neceſſe eſt frequenti abſtinentia maculas diluere ſubintrantes, præcipue cum præcipua quælibet ſolemnitas advenerit celebranda.

Jejunia cur majoribus feſtis præmiſſa. Cauſa 1.

Pſal. 49. 16.
Matt. 22. 12.

2 Nec modo tamen præparatio eſt ad proximam celebritatem obſervatio præmiſſa jejunii; eſt & admonitio quædam, eruditioque non parva. Diſcimus ex hoc ipſo, quænam vera ſit via feſtivitatis æternæ. Quid eſt enim quod jejuniis ſolemnia prævenimus, niſi quod per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei? Indignus quippe ſolemni lætitia eſt qui ſtatutam vigiliæ abſtinentiam non obſervat. Plane, inquam, ſi renuis affligere animam tuam in vigilia, indignus jure cenſeris requie & exultatione feſtiva. Eſt autem univerſum præſentis pœnitentiæ tempus, vigilia quædam ſolemnitatis magnæ, & æterni ſabbatiſmi quem præſtolamur. Nec cauſaberis vigiliam longiorem, ſi æternitatem feſtivitatis attendas. Licet enim habere præparationem ſoleant ſolemnia diurna diurnam: illa cum æterna ſit, non exigit tamen æternam. Sed quo nos rapit jucundior illius memoria felicitatis? Hoc enim nomine & ſæpius, & forte dignius nominatur illa feſtivitas. Redeundum nobis eſt ad id quod præ manibus eſt.

Cauſa 2.

3 Hodierni itaque jejunii, & ejus, quam præſtolamur, ſolemnitatis & lætitiæ cauſa, eſt beata paſſio Andreæ apoſtoli. Dignum eſt enim, ut ſi cum eo pendere non poſſumus, cum eo vel jejunemus. Nam & ipſum cum biduo penderet in cruce, etiam jejunaſſe quis dubitet? Inveniamur ergo vel in exiguo communicantes paſſionis ejus, & ſi non ſimul affixi patibulo, ſimul afflicti jejunio: ut, miſerante Deo etiam coronæ participes ſimus; & in præſenti quoque ſpiritualium ſocii gaudiorum. Quomodo enim non exultemus in memoria triumphi ejus, quem in ipſa ſui præſentia ſupplicii tam vehementer novimus exultaſſe? An non erit læta feſtivitas, ubi & crux ipſa plena eſt gaudio? Siquidem & feſtivum ſolemus nominare quod lætum eſt; & crux a cruciatu utique dicitur, aut certe cruciatus a cruce. Quanta proinde exultatione univerſæ terræ celebrandum tantæ novitatis miraculum, tam magnificum opus divinæ virtutis? Andreas homo erat ſimilis nobis, paſſibilis, & tam vehementi ardore ſpiritus crucem ſitiebat, tam inaudito a ſæculis gaudio tripudiabat, cum paratum ſibi eminus patibulum conſpexiſ-

Jejunium in vigilia S. Andreæ.

Andreæ ad crucem anhelat...

TOM. III. 4.

xiſſet. „ O crux, inquit, diu deſiderata, & jam „ concupiſcenti animo præparata! ſecurus & gaudens „ venio ad te, „ ita ut & tu exultans. Ergo-ne tanta eſt exultatio, ut exultet & tu exultans ſuſcipias me. „ Videtis quia non ſe capit præ magnitudine gaudii. Ita, inquit, ut & ipſa crux: nec læti quicquam habeat, ſed totum lætitiæ ſit? Aut quis dicat minus contra conſuetudinem, ſupra rationem, ultra naturam, crucem exultare, quam crucifixum*? Illi ſenſum lætitiæ natura negavit: huic ſi quid prævalet, gaudium omne exterminat, ingeritque dolorem. „ Amator, ait, tuus „ ſemper fui, & deſideravi amplecti te. „ Fratres, ignis vibrans eſt, non lingua loquens, & ſi lingua, certe ignea eſt. Carbones ſunt ignis illius, quem de excelſo Chriſtus miſerat in oſſibus ejus. Atque utinam deſolatorii nobis ſint, conſumentes & exurentes quicquid in nobis eſt carnalis affectionis! Quales enim ſcintillæ ſunt iſtæ, aut a quanto interiori incendio micant!

* al. crucifixum exultare quam crucem.

4 Plane, beate Andrea, granum ſinapis eſt fides tua, quæ tam inſperatum, ubi teri cœpit, cœpit ex ſe proferre fervorem. Quid ſi paulo amplius tereretur? Quis fervorem illum animus, quis verba illa ſuſtinere poſſet auditus? Deum enim minus minaretur Ægeas, adhoc granum ſinapis deſpicabile videbatur. Integrum erat, neſciebamus quid intus lateret. „ Dominus, inquit, „ me miſit ad iſtam provinciam, in qua non parvum „ ei populum acquiſivi. „ Accedat comminationis piſtillum: longe jam acrius ſapiet, conſtantiuſque loquetur. Terrendum eum putat Ægeas, crucis ſupplicium minitans; ſed non eſt ita. Accenditur magis in verbo hoc, & libere clamat: „ Ego ſi patibulum crucis ex „ paveſcerem, crucis gloriam non prædicarem. „ At ubi paratum ſibi lignum intuitus eſt, ex hoc jam plane totus igneſcens applaudebat, & blandiebatur illi amatæ ſuæ, officioſiſſime ſalutabat, devotiſſime ſuſcipiebat*, magnifice attollebat eam, & in ipſius præconio gloriabatur, clamans magis affectione quam voce: „ Salve „ crux pretioſa, quæ decorem & pulchritudinem de „ membris dominicis accepiſti! Salve crux, quæ in cor„ pore Chriſti dedicata es, & ex membris ejus tam„ quam margaritis ornata! „ Merito proinde crucis amatorem venerantur quicumque ſunt ſervi crucis, ſed ab his ampliorem jure devotionem exigit, qui ſpecialius propoſuerunt tollere crucem ſuam. Vobis hoc, & de vobis dico, Fratres mei, qui non ſurda aure audiſtis illam evangelicam tubam: *Qui non bajulat crucem ſuam, & ſequitur me, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Parati eſtote totam animi diligentiam huic adhibere ſolemnitati, & corde magno celebrare eam; quia magnus omnino conſolationis pariter & exhortationis theſaurus vobis repoſitus eſt in ea, ſi fuerit qui fodiat & ſcrutetur.

B. Andreæ fides inſtar grani ſinapis.

Non terretur minis aut ſuppliciis.

* al. ſuſpiciebat.

Crucem cupidiſſime ſalutat.

Luc. 14. 27.

XXX. Nov.

IN FESTO S. ANDREÆ APOSTOLI.

Sermo Primus.

*De tribus generibus piſcium, qui ſunt in mari, in flumine, & ſtagno.**

* al. De mundis piſcibus.

1 CElebrantes hodie glorioſum beati Andreæ triumphum, in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ejus, exultavimus, & delectati ſumus. Neque enim locus poterat eſſe triſtitiæ, ubi tam vehementer lætabatur & ipſe. Nemo ex nobis compaſſus eſt ſic patienti; nemo auſus eſt plangere exultantem. Alioquin & nobis ipſe non incongrue dicere poterat quod Salvator crucem bajulans ſequentibus ſe & lugentibus ait; *Filiæ Hieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete*. Denique cum duceretur ipſe beatus Andreas ad crucem, populus, qui ſanctum & juſtum dolebat injuſte damnari, prohibere voluit ne puniretur; ſed magis ipſe inſtantiſſima prece prohibuit eos, ne non coronaretur, immo ne non pateretur. Deſiderabat ſiquidem diſſolvi, & cum Chriſto eſſe, ſed in cruce quam ſemper amaverat, deſiderabat regnum intrare, ſed per patibulum. Quid enim dicit illi amatæ ſuæ? „ Per te, inquit, me recipiat qui per te me redemit. „ Ergo ſi diligimus eum, congaudeamus ei, non ſolum quia coronatus, ſed & quia crucifixus: quia deſiderium animæ ejus tribuit ei Dominus, & poſuit in capite ejus coronam de lapide pretioſo. Veruntamen dum congratulamur ei, quod diu deſideratæ crucis frui mereatur amplexu; mirum valde eſt, ſi non ipſum ejus miramus gaudium cui congratulamur.

Luc. 23. 28.

2 Dum enim noctis hujus vigilias celebrantes, in verbis tantæ exultationis cantando delectaremur, putas non fuit in nobis qui ſecum cogitaret, & diceret; Quid ſibi vult hoc, aut unde tam nova lætitia? Certe & crux pretioſa eſt, & crux amari poteſt, & crux habet exultationem? Ita eſt, Fratres mei. Si fuerit qui colligat, ſemper lignum crucis vitam germinat, fructificat jucunditatem, oleum lætitiæ ſtillat, balſamum ſudat ſpiritualium chariſmatum. Non eſt ſilveſtris arbor: lignum vitæ eſt apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor ſalutifera eſt: alioquin dico pretioſiſſimam glebam, cui clavorum eſt infixa radicibus. Si non eſſet hæc pretioſior cunctis, fructuoſior univerſis, numquam illo plantaretur in horto, nec illam permitteretur vineam occupare. Denique quid mirum, ſi cruci ſuavitatem dedit qui dedit & igni? aut quomodo crux judicatur inſipida, ubi dulce ſapit & flamma? Quid enim ſapiebat Laurentio ignis ille, cum rideret carnifices, judicem ſubſannaret? Quid nos ad iſta dicemus, Fratres? Cur non ſapit etiam nobis; quæ pro Chriſto eſt tribulatio nec guſtamus & nos manna illud abſconditum? Sic enim victus eſſet omnino diabolus, nec haberet penitus quod* afferret. Sufficeret nobis hoc unum adverſus duplicem malitiam inimici.

Crux pretioſa, amabilis, & jucunda.

* al. auferret.

3 Habet quippe nequiſſimus ille laqueos, habet & jacula, utpote calliditiſſimus venator hominum, ſolum ſitiens ſanguinem animarum. Alios telis appetit malitioſæ cujuslibet ſuggeſtionis: & in eis vulnerat multos, quorum tenuis eſt patientia. Alios voluptatibus irretire laborat: & in his certe includit multitudinem copioſam eorum qui in terra repunt, aut volitant juxta eam. Sit ergo gaudium in tribulatione: & jam non habet malignus unde illiciat, non habet unde dejiciat: liberati ſumus a laqueo venantium, pariter & a verbo aſpero. Nihil enim proficiet inimicus in eo quem crux Chriſti delectat, ſi carnalem ſuggeſſerit delectationem: & filius iniquitatis non apponet nocere ei, ſi ad exaſperandum animum ejus quamlibet immittere tentaverit amaritudinem. Non curat delicias, qui jejunio paſcitur: multo minus murmurare pro eo poteſt, in quo etiam delectatur. Plane altiſſimum poſuit refugium ſuum, ubi nec muſcipula inimici timenda ſit, nec ſagitta: immo vero mundus piſcis eſt, ſquamas pariter & pinnulas habens. Porro ſicut fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum, ſic fruſtra jacitur telum in ſquamas loricatorum. Hujuſmodi ſiquidem piſces mundos eſſe legalis ſanctio judicabat, qui & pinnis levantur, & proteguntur ſquamis: ſive illi in mari ſint, ſive in flumine, ſive in ſtagno. Habet enim etiam mare hoc magnum & ſpatioſum piſces mundos, & dominica dignos menſa: quia ex his, qui in ſæculi latitudine habitu actuque verſantur, reliquit ſibi multa millia, quos apoſtolica ſagena trahit, ut cum educta fuerit, ſegregentur a malis. Ubi ſane ſedebit & hic noſter piſcator hominum, qui totam nunc poſt ſe Achajam trahit. Habet & flumen piſces mundos, quicumque inter diſpenſatores fideles inveniuntur. Fluvius quippe eſt prædicatorum ordo, non in eodem permanens loco, ſed extendens ſe & currens, ut diverſas irriget terras. Sunt & in ſtagnis mundi piſces qui in clauſtris Deo ſerviunt in ſpiritu & veritate. Merito ſiquidem ſtagnis monaſteria comparantur; ubi quodam modo incarcerati piſces evagandi non habeant libertatem, quo videlicet parati ſint ſemper ad epulas ſpirituales, dicentes ſinguli intra ſe; Quando veniet qui me deferat? Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.

Diabolus quibus laqueis capiat homines.

Crucis amor ab eis nos tutos facit.

Levit. 11. 9. Deut. 14. 9. Piſces myſtici triplices, primo in mari.

2. In fluvio.

3. In ſtagnis, deſt monaſteriis.

Job 14. 14.

4 Porro, ut de Lege ſupra meminimus, ſive in mari, ſive in flumine, ſive in ſtagno, illi mundi ſunt piſces, qui ſquamas & pinnulas habent. Sunt autem ſquamæ multæ, ſed una ex eis quodammodo lorica contexitur: quia una eſt patientiæ virtus, licet ſingulis tribulationibus exhibere ſingulas videamur. Jam vero ſicut ſquamas ad patientiam, ſic pinnulas quoque ad hilaritatem arbitror non incongrue poſſe referri. Hilaritas quippe levat, & ſublevat, ut ſaltus quoſdam in altum dare videatur, quiſquis exhilaratur. Sane ut duas habeamus pinnulas, duplex nobis hilaritas quærenda eſt. Et forte propterea docet Apoſtolus (ille enim vere pennas habebat, quibus & in tertium uſque cœlum raptus eſt, & volavit etiam in paradiſum) non ſolum *Gloriari in ſpe*, ſed etiam *gloriari in tribulationibus*. Prorſus ſublime volat quiſquis ille eſt, quem non modo futurorum expectatio bonorum, ſed præſentium quoque malorum exhibitio ipſa delectat, ita ut in ea etiam glorietur. Talem invenimus hunc beatum Apoſtolum, talem miramur, talem merito prædicamus.

Pinnulæ & ſquamæ in piſcibus mundis quid ſignificent.

Hilaritas duplex.

Rom. 5. 3.

5 Unde & triplicem hic licet conſiderare gradum: incipientium, proficientium, perfectorum. Initium enim

Eccli. 1. 16.

* Hæc relata ex ſanct. Andreæ actis, quæ presbyteri Achajæ [illegible], quorum meminit ante annos ſexcentos beatus Etherius Hiſpanus ſub finem lib. 2. contra Elipandum, haud ſcio an utilius ante eum.

A

enim ſapientiæ, timor Domini: medium, ſpes, charitas, plenitudo. Denique Apoſtolum audi, quia *plenitudo legis eſt charitas*. Qui initiatur a timore, crucem Chriſti ſuſtinet patienter: qui proficit in ſpe, portat libenter: qui vero conſummatur in charitate, amplectitur jam ardenter. Solus etenim iſte eſt qui dicere poſſit, quia amator tuus ſemper fui, & deſideravi amplecti te. Longe eſt vox illa ab eo qui ſuſtinet quidem, ſed optaret omnino, ſi poſſet, non veniſſe in hanc horam. Denique (ſi non videor temerarius) longe eſt ab ea voce: *Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte.* Quid enim? Certe ſuper aſellum aſcenderat, ut ne hic quidem hoſtibus relinqueretur. Agnoſco plane in duce belli puſillanimorum trepidationem, agnoſco ægroti vocem in medico, agnoſco infirmantem gallinam cum pullis: conſidero charitatem, ſtupeo miſerationem, expaveſco dignationem. Miſericors Dominus non beati Andreæ robuſtum ſibi ſuſcepit affectum; quia non eſt ſanis opus medico, ſed male habentibus. Si quem forte dignatio ſcandalizat, plane meretur audire: *Nonne oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus?* Huic enim odor vitæ in mortem eſt.

Rom. 13. 10.
Crucem ferentium tres gradus.

Mat. 26. 39.
Chriſtus deprecatur mortem, Andreas deſiderat.

B

Matt. 9. 12.

6 Quid magnum fuerat, Domine Jeſu, ſi accedente hora, propter quam veneras, intrepidus ſtares, tamquam qui poteſtatem habebas ponendi animam tuam, & nemo eam tollebat a te? Aut non longe glorioſius fuit, quando quidem totum propter nos agebatur, ut non modo paſſio corporis, ſed etiam cordis affectio pro nobis faceret: & quos vivificabat mors tua, tua nihilominus & trepidatio robuſtos, & mœſtitia lætos, & tædium alacres, & turbatio quietos faceret, deſolatio conſolatos? Lego quidem in Lazari reſurrectione, quia *infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum*. Sed eſto interim, quia ſe ipſe turbavit: non conditionis neceſſitate, ſed ſuæ beneplacito voluntatis. Nunc autem aliquid jam amplius audio. Uſque adeo ſiquidem prævaluit ea quæ fortis eſt ut mors dilectio, ut Chriſtum Angelus Dei confortaverit. Quis? quem? Evangeliſtam audi: *Apparuit*, inquit, *Angelus confortans eum*. Quem eum? Plane eum, cui naſcituro clauſus patuit Virginis uterus, cujus nutu in vinum aqua mutata eſt; cujus tactu lepra fugata: ſub cujus plantis ſolidum mare ſtetit; ad cujus vocem mortui ſurrexerunt: denique eum, qui portat omnia verbo virtutis ſuæ; per quem facta ſunt omnia: per quem univerſa ſubſiſtunt, etiam & Angelus ipſe. Et quid dicam? Quem eum? Minus enim morarer, ſi non penitus eſſet indicibilis. Confortans ergo eum, cujus ne ipſe quidem confortator ſuus capere poterat majeſtatem.

Joan. 11. 38.

C

Luc. 22. 43.
Chriſtus ab Angelo confortari voluit, cur.

D

7 Rogo te, Angele, quem conſolaris? An ignorabas quis eſſet, ad quem conſolandum veniebas? Certe conſolator eſt, certe paraclitus eſt; alioquin non diceret, alium Paraclitum a Patre mittendum Apoſtolis, ſi non eſſet & ipſe paraclitus. Denique agnoſco & in hoc ipſo paraclitum maximum, agnoſco paraclitum benigniſſimum, qui prope ſit his qui tribulato ſunt corde. Non deſpero jam, Domine, etiamſi moleſta mihi videatur tribulatio quam patior; etiamſi puſillanimis ſum; etiamſi deſidero ut transferatur calix a me. Non deſpero, inquam, dummodo addam & ipſe: *Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*. Didici etiam ex hoc ipſo, non ad carnalem ſive caducam recurrere conſolationem, ſed ad angelicam, ſed ad ſpiritualem, ſed ad cœleſtem. Ita plane, dummodo non murmurem: (id enim penitus ſepararet a te, ſi non citius reſipiſcerem) non renuo, etiamſi opus habeo conſolari. Quid enim: Agnoſco vocem meam in Salvatore, & de ſalute deſperem? Plane in patientia mea poſſidebo animam meam.

Joan. 14. 16.

E

8 Verum tamen proficere volo, ſi poſſum, nec ſtatim adepta ſalute eſſe contentus. *Qui timet Deum*, ait Sapiens, *faciet bona*. Sed parum eſt: ſcriptum eſt enim: *Declina a malo, & fac bonum: inquire pacem, & perſequere eam*. Noli eſſe ſalute contentus: quære pacem, ne tibi ſit in periculo etiam ſalus ipſa. Audi ergo Angelum nato eo, qui factus eſt pax noſtra, exultantem atque canentem: *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis*. Quæ autem bona, niſi ordinata voluntas? Quænam eſt illa, inquis? Profecto quæ rationi conſentanea eſt dicenti: *quia non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Hoc ſi jam ſentire cœpiſti, haud dubium quin libenter feras crucem Domini, & dicas: *Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua*.

2. Gradus ferentium crucem libenter.
Eccli. 15. 2.
Pſ. 36. 7.

Luc. 2. 14.
Voluntas bona quæ.

F

Rom. 8. 18.

Pſ. 118. 60.

9 Attamen ſi vis perfectus eſſe, unum adhuc tibi eſt neceſſarium. Quid illud, inquis? Profecto gaudium in Spiritu-ſancto. Siquidem & is qui timore coercetur, & patiens eſt: & qui ratione ſpei ducitur, & benevolus eſt, niſi etiam fuerit fervens ſpiritu, facile labi poteſt. Porro quæ per Spiritum diffunditur charitas, & patiens, & benigna eſt; & (quod eſt amplius) numquam excidit. In primo denique mandato quod parentibus noſtris datum eſt, ſi diligenter conſideres, & Eva patiens, & Adam benevolus fuiſſe videntur. Quia tamen uterque cecidit, liquet quod ſtabili non erat ille vel illa gradu. *Vidit mulier lignum*, ait, Scriptura, *quod eſſet pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave*. Non tibi videtur vix continere manum. Sic & ubi a ſerpente interrogata eſt, vide ſi non manifeſte ſonant verba ejus moleſtum ei fuiſſe mandatum. *Ex omni*, inquit, *ligno paradiſi comedimus: de ligno autem ſcientiæ boni & mali dixit nobis, ne comedamus*. Non dicit, Sic eſt voluntas Creatoris; quare ſic, ipſe novit, nobis ſufficit obedire, quia vita noſtra in voluntate ejus. Itaque facile ſeducta eſt mulier & promiſſioni credere, & acquieſcere perſuaſioni. Vir autem non ſeductus eſt, ſed ſubverſus mulieris amore. Optaret enim ſemper ſervare mandatum, quod ſibi utile noverat, ſi non mulier ei aliud ſuaderet. Nec aliquam in ſervando mandato viſus eſt pati difficultatem: ſed quæ bona voluntas erat, non habuit fortitudinem, quia non habuit fervorem.

3. Gradus ferentium crucem gaudenter.

A

Gen. 3. 6.

Primorum parentum lapſus ex inſtabilitate & defectu charitatis.
2. Tim. 2. 14.

B

10 Fortis quippe eſt ut mors, non patientia, aut ſpes, ſed dilectio: non timor, aut ratio, ſed ſpiritus fortitudinis eſt. DICIT PATIENTIA; Sic oportet fieri, quia timore urgetur. Dicit voluntas bona: Sic expedit, & ſic agendum eſt; quia ſpei attrahitur ratione. Charitas vero quæ inflammatur a ſpiritu. Neque, ſic oportet, dicit, neque, Sic expedit; ſed Sic volo, inquit, ſic cupio, ſic deſidero vehementer. Videtis quanta ſublimitas, videtis quanta ſecuritas, quantaque ſuavitas charitatis. Felix anima, quæ ad hunc charitatis pervenerit actum! Nec ſane deſperandum nobis, quandoquidem ejus, qui ad hunc pervenit gradum, ob hoc maxime memoria celebratur, ut ipſius & invocemus auxilium, & provocemur exemplo. Plus dico; & ex nobis nonnullos videre mihi videor in hoc gradu. Si dicis beatum Andream Apoſtolum eſſe, nec poſſe te, qui puſillus es, ejus ſequi veſtigia; pudeat certe vel eos qui tecum ſunt non imitari. NEMO repente fit ſummus: aſcendendo, non volando apprehenditur ſummitas ſcalæ. Aſcendamus igitur, velut duobus quibuſdam pedibus, meditatione, & oratione. Meditatio ſiquidem docet quid deſit: oratio, ne deſit obtinet. Illa viam oſtendit, iſta deducit. Meditatione denique agnoſcimus imminentia nobis pericula: oratione evadimus, præſtante Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Cant. 8. 6.
Trium graduum diſcrimen.

C

Charitatis vis & efficacia.

Aſcendimus meditatione & oratione.

D

DE SANCTO ANDREA APOSTOLO.

SERMO SECUNDUS.

De quatuor cornibus Crucis.

1 BEATI Andreæ Apoſtoli ſolemnitas hodie celebratur, quam ſi pia ſollicitudine perſcrutemur, multa invenimus in ea quæ ædificent animas noſtras. In ipſo ſiquidem converſionis ſuæ initio magnum nobis perfectæ obedientiæ præſtat exemplum. Quod quidem Chriſtianis omnibus neceſſarium, nobis tamen eſt charius amplectendum, qui nimirum ſpecialiter ex ipſa profeſſione noſtra tenemur obedientiæ debitores. Sapiens nummularius * eſt, immo ipſa Sapientia; cui neceſſe habemus reddere hunc obedientiæ nummum; nec ſuſcipiet eum, niſi & integer inveniatur, & ſine aliqua falſitate. Nam ſi diſcutimus, ſi dijudicamus, & in hoc quidem præcepto obedimus, ſed non in illo; fractus eſt nummus: non ſuſcipiet eum Chriſtus, a quo nimirum tenemur nummi, non fracti, ſed integri debitores. Omnes enim obedientiam ſimpliciter, & ſine ulla exceptione promiſimus. Quod ſi quis obediat quidem, ſed ſimulatorie, & ad oculum, murmuret autem in abſcondito; falſus eſt nummus ejus: plumbum habet, non argentum, & iniquitas ſedet ſuper talentum plumbi. Doloſe agit, ſed in conſpectu Dei, quoniam Deus non irridetur.

Obedientiæ nummus.

E

* al. mercator.

Obedientia vitiata.

F

2 Vis audire perfectæ obedientiæ formam? *Vidit Dominus*, ait Evangeliſta, *Petrum & Andream mittentes rete in mare; & ait illis: Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*. Faciam, inquit, de piſcatoribus piſcatores, immo prædicatores. At illi continuo, nihil dijudicantes aut hæſitantes, non ſolliciti unde viverent, non conſiderantes quonam modo rudes homines & ſine litteris prædicatores fieri poſſent; nihil

Matt. 4. 18.
Obedientiæ perfectæ exemplum in Petro & Andrea.

TOM. III. denique interrogantes, ſine omni mora *relictis retibus & navi, ſecuti ſunt eum*. Agnoſcite, Fratres, quoniam propter vos ſcripta ſunt hæc, propter vos ſingulis annis in Eccleſia recitantur: ut diſcentes veræ obedientiæ formam, caſtigetis corda veſtra in obedientia charitatis. Hæc nimirum eſt quæ ſola commendat obedientiæ nummum; hoc illius argentum eſt probatum atque purgatum. Sola enim eſt charitas, quæ obedientiam gratam facit & acceptabilem Deo. *Hilarem* quippe *datorem diligit Deus*. Et item: *Si tradidero*, inquit, *corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*.

2. Cor. 9. 7.
1. Cor. 13. 3.

B. Andreæ ardor in crucem.

3 Vultis ut de ipſa quoque beati hujus Apoſtoli paſſione, quam nimirum hodie celebramus, loquamur aliquid ad laudem Chriſti, & ad ædificationem veſtram? Audiſtis certe, cum perveniſſet beatus Andreas ad locum ubi crux parata erat, quomodo confortatus ſit in Domino, & per Spiritum, quem una cum cæteris Apoſtolis in igneis linguis acceperat, verba vere ignea loqueretur. Videns enim paratam eminus crucem, nequaquam (ut exigere videtur mortalis infirmitas) facies ejus expalluit, nequaquam ſanguis ejus gelatus eſt: non ſtetere comæ, aut vox faucibus hæſit; non contremuit corpus, non mens ejus turbata eſt; non receſſit, ut aſſolet, intellectus. Ex abundantia cordis os locutum eſt, & charitas quæ fervebat in corde, quaſi ſcintillas quaſdam ardentiſſimas emittebat in voce. Quid enim beatus Andreas, cum ſibi paratam, ut dixi, crucem eminus cerneret, loquebatur? „O crux, „inquit, diu deſiderata, & jam concupiſcenti animo „præparata! ſecurus & gaudens venio ad te; ita ut „& tu exultans ſuſcipias me, diſcipulum ejus, qui „pependit in te: quia amator tuus ſemper fui, & de„ſideravi amplecti te„. Obſecro, Fratres, homo eſt qui loquitur hæc? an non eſt homo, ſed Angelus, aut nova aliqua creatura? Homo plane ſimilis nobis, paſſibilis. Nam paſſibilem eum paſſio ipſa teſtatur, qua appropinquante, tam lætabundus exultat. Unde ergo in homine nova hæc exultatio, & lætitia hactenus inaudita? Unde in tanta fragilitate tanta conſtantia? Unde in homine tam ſpiritualis mens, tam fervens charitas; animus tam robuſtus? Abſit ut a ſeipſo tantam ei credamus ineſſe virtutem. Donum perfectum eſt, deſcendens a Patre luminum, ab eo utique qui facit mirabilia magna ſolus.

Crucem exultabundus ſalutat.

Languor ad ſpiritualia in nobis unde.

4 Plane ſpiritus erat, dilectiſſimi, qui adjuvabat infirmitatem ejus, per quem diffundebatur in corde ipſius charitas fortis ut mors, immo & fortior morte. Cujus o ſi & nos participes inveniamur! Ecce enim moleſtus eſt nobis pœnitentiæ labor, corporis afflictio gravis, abſtinentia oneroſa. In vigiliis dormitat anima noſtra præ tædio, non ob aliud ſane, quam propter inopiam ſpiritus. Ipſe enim ſi adeſſet, adjuvaret ſine dubio infirmitatem noſtram: & ſicut beato Andreæ crucem & mortem ipſam, ſic nobis quoque laborem, & pœnitentiam noſtram faceret, non ſolum non moleſtam, ſed etiam deſiderabilem, atque omnino delectabilem eſſe. *Spiritus enim meus*, ait Dominus, *ſuper me dulcis*, ita ut ne ipſa quidem dulcedini ejus prævalere queat, amariſſima licet, mortis amaritudo. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoque facit eſſe dulciſſimam? Quæ reſiſtere poſſit aſperitas unctioni illi, quæ mortem quoque facit ſuaviſſimam? *Cum dederit*, ait, *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini*. Quam moleſtiam non expellet gaudium illud, quod mortem quoque ipſam facit eſſe lætiſſimam? Quæramus hunc ſpiritum, Fratres: tota ſollicitudine operam demus, ut mereamur habere hunc ſpiritum, immo ut quem jam habemus, abundantius adhuc habeamus. Quicumque enim ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus. Nos autem non accepimus ſpiritum hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis. Teſtimonium præſentiæ ejus præbent opera ipſa ſalutis & vitæ, quæ nullatenus agere poſſemus, niſi ſpiritus Salvatoris adeſſet, qui vivificat animas noſtras. Quæramus igitur ut dona ſua multiplicet Deus in nobis, & ſpiritum ſuum augeat, qui jam primitias dedit. Nullum enim omnino præſentiæ ejus certius teſtimonium eſt, quam deſiderium gratiæ amplioris; quoniam ipſe dicit: *Qui edunt me, adhuc eſurient; & qui bibunt me, adhuc ſitient*.

Eccli. 24. 27.
Pſal. 126. 3.
Rom. 8. 9.
Gratiæ majoris deſiderium eſt teſtimonium præſentiæ Dei.
Eccli. 24. 29.

Orantes cur ſæpe non exaudiamur.

5 Sed fortaſſe multorum nobis conſcientiæ jam reſpondent: Deſiderabamus quidem hunc Spiritum, qui ſic adjuvet infirmitatem noſtram: ſed invenire non poſſumus. Et ego dico: Propterea non invenitis, quia non quæritis: propterea non accipitis, quia non petitis. Petitis, & non accipitis, eo quod negligenter [a] petatis. Nihil enim aliud expectat, nihil aliud quærit Deus, niſi ut ſedule & cum deſiderio requiratur. Denique quando negabit petentibus qui etiam non petentes provocat, & hortatur ut petant? *Si vos*, inquit, *cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quanto magis Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Petite ergo, chariſſimi, & petite ſine intermiſſione, petite ſine hæſitatione: & in omnibus operibus veſtris dulciſſimi ſemper hujus ac ſuaviſſimi Spiritus præſentiam & auxilium invocate. Et nos enim, Fratres, cum beato Andrea neceſſe habemus tollere crucem noſtram, immo cum eo, quem & ipſe ſecutus eſt, Domino Salvatore. Inde enim ſic lætabatur, inde ſic exultabat, quod non ſolum pro eo, ſed etiam cum eo mori videretur, & complantari ſimilitudini mortis ejus, ut compatiens etiam conregnaret. Cum quo ut ſimul crucifigamur & nos, attentis auribus cordis audiamus vocem dicentis: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*: ac ſi dicat: Qui me deſiderat, ſe deſpiciat: qui vult facere voluntatem meam, diſcat frangere ſuam.

Matt. 7. 11.
Crux cuique tollenda.
Luc. 9. 23.

Arma contra hoſtem capienda.

6 Sed continuo bella inſurgunt, armantur protinus adverſum nos inimici. Et nos armemur contra: imitemur arma Regis noſtri, ut tollamus & nos crucem noſtram, in qua de inimicis omnibus triumphemus. Audi enim quid Pſalmiſta promiſerit, immo Spiritus ſanctus per os ejus: *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus*; haud dubium quin Altiſſimi: de eo ſiquidem loquebatur, ſicut manifeſte indicant ipſius pſalmi præcedentia verba. Ad quid, Fratres, ſcuto circumdamur, niſi quia nos undique bella circumdant? Denique quid cauſæ ſit, ut te ſcuto circumdet, attende. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus*. Ad quid enim? *Non timebis*, inquit, *a timore nocturno: a ſagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano*. Vides-ne quam neceſſe ſit ut ſcuto circumdet te veritas, quem ſic hoſtium tela circumdant? Ab inferiori enim parte timor nocturnus inſurgit, a ſiniſtris ſagitta volat in die, a dextris perambulat negotium tenebroſum: & ut nihil ſit vacuum, a ſuperiori parte dæmonium meridianum * inſurgit. Nos autem miſeri & miſerabiles, vicinis tot ſerpentibus, & igneis telis undique volantibus, undique inſurgentibus inimicis, nihilominus pernicioſa ſecuritate & negligentia dormitamus, torpemus otio, vanitatibus & ſcurrilitatibus indulgemus, tam pigri ad ſpiritualia exercitia, ac ſi jam pax ſit & ſecuritas, & non ſit militia vita hominis ſuper terram. Hoc est, dico vobis, chariſſimi, quod me vehementius terret, quod omnino timoris acerbiſſimi gladio tranſverberat animam meam: quod inter tanta pericula minus timorati, minus * exercitati, minus quam neceſſe ſit ſolliciti videamur. Siquidem unum e duobus hæc ipſa negligentia noſtra probat, aut omnino traditos nos hoſtibus, & neſcire; aut certe, ſi inter hæc conſervamur, ei, qui tuetur nos, ingratos nimium inveniri. Quorum utrumque quid periculi habeat, ſatis manifeſtum eſt. Propterea obſecro vos, dilectiſſimi, ipſa nos excitet hoſtium malitia pervigil; & inſtantia eorum maligna, qua tam ſeduli, tam ſolliciti ſunt in noſtram perditionem * nos quoque ſollicitos faciat & circumſpectos, ut in timore & tremore noſtram ipſorum ſalutem operemur.

Pſ. 90. 5.
Armorum ſpiritualium neceſſitas.
Tentationes quatuor.
* al. occurſit.
Securitas hic pernicioſa.
* al. excitati.
* al. perſecutionem.

7 Ecce enim in cruce eſt ſalus noſtra: tantum ut ei viriliter inhæreamus. *Verbum crucis*, ait Apoſtolus, *pereuntibus quidem ſtultitia, his autem qui ſalvi fiunt, ideſt nobis, virtus Dei eſt*. Ipſa eſt ſcutum quo circumdamur, ut ejus quatuor cornua quadrifaria hoſtium tela repellant. Sit ergo inferius cornu contra timorem nocturnum, ideſt adverſus puſillanimitatem, quæ de carnis afflictione procedit, ut id quod ſub nobis eſt, corpus caſtigare viriliter ſtudeamus, ac ſubjicere ſervituti. Si quis vero nobis in faciem maledicit, ſi quis aperte mala ſuadere conatur, in die volat ſagitta, & a ſiniſtris eſt, ſiniſtro nihilominus cornu crucis excipienda. Quod ſi adulatur, ſi quaſi conſulentis animo venenum propinat fraternæ detractionis, & odium ſeminare conatur, ſi denique iniquum aliquid tamquam juſtum perſuadere tentat, a dextris eſt mihi iſte: ſed Judas eſt, oſculo me prodit, & dextro cornu crucis negotium perambulans in tenebris neceſſe eſt propulſari. Sed ecce dæmonium meridianum, ſuperbiæ ſcilicet ſpiritus, qui nimirum in ſplendore majori virtutum acrius inſurgere ſolet. Hæc autem quam pernicioſa ſit, ſæpius vobis intimare curamus. Initium quippe omnis peccati, & cauſa totius perditionis ſuperbia eſt. Propterea quiſquis es qui ſalutem tuam operari ſtudes, adverſus hanc ſuper caput tuum cor-

1. Cor. 1. 18.
Crucis 4. cornua myſtice contra 4. tentationes.
Superbia maxime cavenda.

nu

a Ingratitudinem in cauſa eſſe dicit ſermone 27. de diverſis.

na crucis habere memento, ut non eleveris in ſuperbiam, non exaltetur cor tuum, non ambules in magnis, neque in mirabilibus ſuper te: ſed tela ea, quæ de ſublimi veniunt, ſupereminens capiti tuo cornu crucis excipiat. Sane hoc ſolum eſt, cui ſalutis pariter & regni titulos inſcribitur: quia ſolus qui ſe humiliat ſalvari & exaltari meretur.

8 Jam ut breviter repetam, quatuor hæc cornua ſunt continentia, patientia, prudentia, & humilitas. Felix anima, quæ in hac cruce gloriatur, in hac cruce triumphat! tantum ut perſeveret in ea, & nullis valeat tentationibus dejici. Oret igitur quiſquis in hac cruce eſt, oret cum beato Andrea Dominum & Magiſtrum ſuum, ne patiatur eum de cruce deponi. Quid enim malignus ille non audeat, quid non præſumat impius attentare? Quod Ægeæ manibus de Diſcipulo, hoc Judæorum linguis facere cogitaverat & de Magiſtro. In utroque tamen ſera pœnitentia ductus, victus, & confuſus abſceſſit. Utinam abeat ſimiliter & a nobis, eo vincente, qui & in ſe, & in diſcipulo triumphavit! Faciat ipſe, ut mereamur & nos in hac noſtra quacumque cruce pœnitentiæ, quam pro ipſius nomine tulimus, feliciter conſummari, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

Perſeverantiæ dæmon inſidiatur.

Moriendum in cruce.

IN OBITU [a] DOMNI HUMBERTI MONACHI CLARÆ-VALLENSIS.

Anno 1148.

SERMO.

1 HUmbertus famulus Domini mortuus eſt, devotus famulus, ſervus fidelis. Ipſi vidiſtis quomodo nocte præterita inter manus noſtras expiravit, tamquam unus ex vermiculis terræ. Per hoc triduum fatigavit eum mors, & demolita eſt intra fauces ſuas, ut ſatiaretur ſanguine quem ſitivit. Eja, fecit quod potuit, occidit carnem, & ecce recondita eſt in corde terræ. Separavit a nobis dulcem amicum, prudentem conſiliarium, auxiliarium fortem. Nec mihi, nec vobis pepercit inſatiabilis homicida, mihi autem minus. Siccine ſeparas amara mors? O beſtia crudelis! o amaritudo amariſſima! o terror * & horror filiorum Adam! quid feciſti? Occidiſti. Sed quid? Carnem utique ſolam: animæ enim non habes quid facias. Volat ad Creatorem ſuum, quem tam ardenter concupierat, tam fortiter ſecuta fuerat omnibus diebus vitæ ſuæ. Sed & ipſum corpus quod videris habere, auferetur a te, cum tu noviſſima inimica deſtrueris, & abſorberis in victoria. Reddes utique, reddes aliquando corpus iſtud, quod ad ſignum adventus tui tantis heſterna die ſputis & execrationibus *, ac multiplici ſordium ſqualore repleveras, lætabunda & laudans, quia & hunc tuis laqueis irretiſſes. Veniet Unigenitus Patris cum poteſtate magna & majeſtate Humbertum quærere, & illud idem cadaveroſum corpus configurare corpori claritatis ſuæ. Tu autem quid? Profecto (quod in Jeremia ſcriptum eſt) in noviſſimo dierum ſtulta remanebis, & Humberto in æternum vivente, tu in perpetuum morieris. Evomuit Prophetam marina beſtia, quem deglutierat; & tu Humbertum reddes, quem videris tuo vaſtiſſimo ventre concluſiſſe.

** al. fætor.*

Mortis poteſtas tantum in corpus, nulla in animam.

** al. execrationibus.*

Jer. 17. 11.

Jonæ 2. 11.

2 De cætero, fratres, factitium [b] vobis ſermonem in omni forma ſanctitatis iſte Dei ſervus exhibuit, quem & longum fecit, & magnum. Longum, quantum ad longinquitatem * vitæ; magnum, quantum ad vitæ ſublimitatem. Non oportet me amplius aperire os meum, ſi bene retinuiſtis ſermonem ejus, ſi veſtris illum cordibus impreſſiſtis. Quinquaginta annos, & eo amplius, vixit in ſervitio illius, cui ſervire regnare eſt: quia a puerilibus annis locatus eſt in ſanctuario [c] Dei. Nobiſcum triginta [d] annis ab ipſo pene principio monaſterii hujus converſatus eſt, non ſolum ſine querela, ſed & cum gratia: cujus ex hoc memoria in benedictione erit nobis, & generationi quæ ventura eſt. Sicut advena & peregrinus pertranſiit viam & viſam illam, quantum minus potuit de mundi rebus accipiens, utpote ſciens quia non erat de hoc mundo. Non habebat hic manentem civitatem, ſicut nec patres ſui: ſed interiora extentus, ſequebatur ad palmam ſupernæ vocationis. Nihil habet mundus, quod jure clamet in eo, vel de eo: quia nec mundus ei placuit, nec ipſe mundo. Quantum parcius potuit, de ſubſtantia ejus accepit: & minus accepiſſet, ſi non obedientia cogiſſet. Victum & veſtitum habens, his contentus fuit, non ad ſuperfluitatem, ſed ad neceſſitatem: niſi quod ipſam quoque neceſſitatem, ſuperfluitatem eſſe ſæpius cauſabatur. Ante hos paucos dies, ſi bene memini, dum colloqueremur ad invicem, dicebat ſe monaſterii hujus præbendarium [e] eſſe, & tamquam nullius utilitatis hominem paſci in domo Dei. Erat enim vere mitis, & humilis corde: & cum cæteris floreret virtutibus, gratiam tamen manſuetudinis ſpecialiter obtinebat. Ideo ſeſe amabilem & affabilem omnibus exhibebat, ſicut erat amabilis valde.

Vita piorum, ſermo efficax.

** al. vita.*

Quinquaginta annos egit in Ordine.

TOM. III.

Eminebat in eo amor paupertatis.

Manſuetudo & humilitas.

3 Verumtamen in his omnibus quam circumciſum fuerit os ejus & lingua, omnes vos pleniſſime cognoviſtis, qui tamdiu vidiſtis ejus converſationem, & ſermonem ejus audiſtis. Quis unquam ex ore ejus ſonum detractionis, verbum ſcurrilitatis, ſermonem gloriæ, invidiæ vocem audivit? Quis eum vel alios judicantem, vel judicanti conſentientem aliquando deprehendit? Quis eum loquentem inania audire potuit? immo quis non ab eo timuit, ſi talia forte loqueretur, audiri? Nimirum ſollicite cuſtodiebat vias ſuas, ut non delinqueret in lingua ſua: ſciens quia qui in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir. Longe a te, Humberte, væ illud evangelicum: *Væ vobis qui nunc ridetis, quia flebitis*. Numquid aliquis veſtrum eum ridentem, etiam inter multos ridentes, invenit? Serenabat quidem vultum ſuum aſſidentium gratia, ne fieret oneroſus: ſed riſum integrum, ſi bene recolitis, non admiſit. Porro quanti fervoris in opere Dei diebus & noctibus fuerit, non ſolum vidiſtis, ſed etiam admirati eſtis uſque ad diem mortis ſuæ. Cum enim fere jam ad decrepitam perveniſſet ætatem, præter incommoda ſenectutis, etiam tot & tantis infirmitatibus, quas multi veſtrum non ignorant, laſſatus atque quaſſatus; erat tamen, ut dicitur animus victor annorum, & cedere neſcius infirmitati. Denique in frigoribus & caloribus per montes & valles aſcendens, & deſcendens, juvenum laborem proſequebatur, ita ut admirationi eſſet omnibus & ſtupori. Si eum quandoque propter multitudinem negotiorum conſilii gratia retinuiſſem, triſtis perſeverabat & nubilus, donec veſtro conſortio redderetur. Rariſſime unquam ſolemnibus vigiliis, quas tamen non raro anticipabat, rariſſime cæteris horis pſallentium choro inventus eſt defuiſſe: nec niſi ea neceſſitate, ut ex inſtanti reſponſum mortis habens, infirmitas ſequeretur.

Taciturnitas.

Maturitas & riſus fuga.

Jer. 5. 11.
Luc. 6. 25.

Vigilantia & induſtria.

Fervor in infirmitatibus.

Aſſiduitas in officio divino.

4 Porro in refectorio vix communibus utens cibis, ſi quid forte aliud [f] apponeretur, aut non accipiebat, aut tam moleſte accipiebat, ut ſuper hoc univerſitatem noſtram ſæpius moleſtaret. Decreverat aquam bibere ſemper, ſi non totis viribus reſtitiſſem. Vinum ſi quandoque bibere cogeretur, erat vinum colore potius, quam ſapore, adeo illud aquis nimis obruebat. Vix unquam obedientia compellente infirmitorium introivit; vix, cum intraſſet, teneri potuit. Fateor minus obediens in hac parte, quod auctoritatis ſuæ mole me premeret. Laudo eum, in hoc non laudo: quia, ſicut vos ſcitis, non parum in hujuſmodi perſtitit obſtinatus. Credo quia ſi quid triſte ſenſit, propter hoc ſenſit, quod nobis minus conſenſit [g] de neceſſitate corporis ſui. Sed qualis erat in conſiliis? Purus utique & diſcretus: quod ego tanto melius novi, quanto ſæpius tetigi pectus ejus. Non ſolus autem novi hoc: novit & univerſitas veſtra. Quis denique multitudine vel magnitudine tentationum percuſſus, non audivit ab ore ejus & radicem tentationis, & curationis remedium? Ita enim percurrebat omnes angulos conſcientiæ infirmantis, ut credere poſſet qui confitebatur, eum vidiſſe omnia, omnibus interfuiſſe.

Sobrietas & abſtinentia.

Diſcretio in conſiliis & tentationum tenendis.

5 Quantæ autem charitatis erat? Sic ſe induerat viſcera pietatis, ut omnes excuſaret, pro omnibus interce-

Charitas erga alios.

a In codice regio poſt ſermonem de dedicatione habetur iſte ſermo ſub hoc titulo. *In obitu reverendiſſimi patris Humberti*, ſcilicet abbatis Igniacenſis, ad quem epiſt. 141. ubi a Bernardo arguitur, quod regimen inconſulto abdicaſſet. Mirum eſt, nullam hic de Humberti abbatiali dignitate fieri mentionem. Fuit & alter Humbertus item Claræ-vallenſis, de quo Nicolaus Bernardi Notarius in ep. 15. *Humbertus ille, qui hominem exuit, non eſt ille communis Pater, de quo tu dubitas.* Porro ſimiles in obitu ſuorum funebres orationes habebat vir ſanctus, ut de Gerardo fratre Serm. 26. in Cantica: item de quodam Converſo in lib. 7. Vitæ cap. 26. De Humberto abbate vide lib. 7. Vitæ num. 48. & Exordium magnum Ciſterc. caſe variis in locis, maxime lib. 3. cap. 4. ubi hujus Sermonis fit mentio.

b Id eſt, factorum, ſeu exemplorum, quæ Humbertus exhibuit.

c Nempe in monaſterio Caſæ-Dei, ubi viginti a prima ætate annos monachus vixit, antequam ad Claram-vallem ſe reciperet, quod factum ſub anno 1118.

d Totidem annos habet Exordium Magnum Ciſtercienſe l. 3. c. 4.

e Præbendarii vocabantur etiam pauperes, qui quotidianum commeatum ab aliis accipiebant. Ita Bernardus ſerm. 1. in feſto omnium Sanct. n. 2. *Mendici ſumus, in præbenda Dei viventes.*

f Ergo aliena a lege rerum, quam in refectorio ſanctus Pater præberi curabat præter communes cibos, ut in ſermone 30. de diverſis num. 6. De vini uſu vide Notas in epiſtolam 1.

g Idem legitur de eo in jam laudato Exordio. Conferendus Bernardi Sermo 19. in Cant. num. 7. ubi religioſos in ejuſmodi auſteritatibus propriæ voluntati nimis quam addictos arguit.

tercederet, neſcientibus illis pro quibus loquebatur; non perſonarum acceptor, ſed neceſſitatum. Erat ergo humilis corde, dulcis ſermone, ſtrenuus opere, fervens charitate, in commiſſo fidelis, in conſilio circumſpectus & prudens. Compoſitus erat ſuper omnes homines, quos viderim in diebus iſtis; unus & idem perſeverans omni tempore, & omni hora. Plane in ſemitis Domini Jeſu poſuit veſtigia, nec retraxit pedem, donec curſum itineris conſummaret. Ille fuit pauper; pauper & iſte fuit. Vixit ille in laboribus, & hic in laboribus multis. Crucifixus eſt ille, & iſte multis & magnis crucibus affixus, ſtigmata Domini Jeſu tulit in corpore ſuo, adimplens ea quæ deerant paſſionum Chriſti etiam in carne ſua. Reſurrexit ille, & iſte reſurget. Ille aſcendit in cœlum, & iſte creditur aſcenſurus. Aſcenſurus plane, cum Rex gloriæ propter nos deſcendet, ſicut prius aſcenderat, ut notam faciat potentiam ſuam: cum non minoris excellentiæ ſit deſcendere per aera, quam per aerem aſcendiſſe. Sic enim olim Angeli prædixerunt: quia *hic Jeſus qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*. Ne laudaveris hominem in vita ſua, dicit Scriptura, pro eo quod non eſt ſecura laudatio, niſi poſt mortem. Hoc & ego in eo ſtudioſe ſervavi, qui dum adviveret, in hujuſmodi non aperui os meum; ne forte poſſemus vel ego adulationis notam, vel ille culpam incurrere vanitatis. Ex hoc ſane neutrum jam timetur: nec ego eum video, & ille forſitan me non audit. Sed etſi audiat, non movetur hominum verbis, fortius inhærens atque felicius Verbo Dei. Nihil proficiet inimicus in eo, & vanitatis ſuggeſtor non apponet nocere ei.

Conſtantia. — *Act. 1. 11. Eccli. 11. 30.*

Bernardi apoſtrophe ad Humbertum, & lamentatio.

6 Ecce jam coram te eſt, Pater dulciſſime, fons ille puritatis, quem tanto ardore animi ſitiebas: ecce immerſus es in illam divinæ pietatis abyſſum, cujus memoriam abundantiæ ſuavitatis tam devote eructare ſolebas. Quis enim tam devotus prædicator pietatis divinæ, quis humanæ puritatis commendator tam ſtudioſus, quis utriuſque rei tam affectuoſus amator erat? aut cui aliquando quinque verba locutus es, in quibus non vera puritas reſonaret, in quibus non ſancta Dei pietas audiretur? Non ergo ſuper te doleo, cui deſiderium animæ tuæ tribuit Deus: mihi potius ademptum doleo fidele conſilium, auxilium grande, virum unanimem, hominem ſecundum cor meum. In me hæc omnia mala reciderunt. In me tranſierunt iræ tuæ, Domine Jeſu, & terrores tui conturbaverunt me. Elongaſti a me amicum & proximum, & notos meos a miſeria extrahens, me in miſeriis reliquiſti. Abſtuliſti mihi germanos carne, germaniores ſpiritu, & in tuis negotiis, & in ſæcularibus ſecundum te ſapientes. Subtuliſti hinc alios atque alios, qui onus meum portabant, onus grande, quod mihi impoſuiſti. Unus mihi & prope ſolus Humbertus ſupererat e tantis neceſſariis meis, eo ſuavior amicus, quo antiquior: & hunc tuliſti, quoniam tuus erat. Ego, ego ſolus ad verbera relinquor, ego morior in ſingulis, & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Utinam quem flagellas, occidas ſemel, & non miſerum hominem tot & tantis mortibus ſerves. Verumtamen non contradico ſermonibus ſancti: ſed qui cœpit, ipſe me conterat; & hæc mihi conſolatio ſit, quod affligens dolore, non parcat. Ego in flagella paratus ſum, ſi forte pius Pater in beneficia flagella commutet. Unde & verba mea non murmure plena ſunt, ſed dolore. Non ploro Humbertum (neque enim ille plorandus eſt qui vocatus eſt ad menſam divitis), ſed ſuper me, & ſuper vos ploro, ſuper domum iſtam, ſuper cæteros fratres noſtros, qui omnes ab ejus ore conſilium expectabant. Sic & Salvator crucem ſuam, tamquam latro ſuum laqueum, portans, cum mulieres, quæ eum a Galilæa ſecutæ fuerant, ſuper ſe lamentantes reſpiceret, converſus ad eas dixit: *Filiæ Hieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros. Etenim ea quæ de me ſunt, finem habent*. Quæ videtis mihi præparari, temporalia ſunt: quæ non videtis, æterna. Si temporalia ſunt, tranſitoria ſunt: ſi tranſitoria ſunt, & mortalia ſunt: & tranſeundi, vel moriendi argumentum hoc ſolum eſt, quia videri poſſunt. Temporalia fuerunt quæ in Humberti morte conſpeximus: ſed jam obtinet gaudium & lætitiam in perpetuas æternitates.

Luc. 23. 28. — Luc. 22. 37.

7 Non eſt ergo lugendus nobis, cui nec luctus, nec dolor eſt. Sed nec pro nobis, quibus ille ſublatus eſt, murmurandum: magis gratias agamus, quod tamdiu conceſſus eſt nobis. Siquidem, ut ego arbitror, decennium [a] jam decurſum eſt, quod non vixit niſi nobis, & pro nobis; atque hic timor meus eſt, ne ideo tranſlatus ſit, quia non eramus jam digni conſortio illius. Quis ſcit tamen ſi idcirco ſublatus fuerit, ut nos ſuis interceſſionibus protegat apud Patrem? Utinam ita ſit. Si enim tantæ charitatis erat, dum eſſet nobiſcum, ut omnia quæ ad corpoream neceſſitatem ſpectant, libentius mihi quam ſibi cederet, quanto magis nunc, cum illi ſummæ charitati, quæ Deus eſt, inhæret, majorem habet in me gratiam & charitatem? Sed forſitan nunc de me & de converſatione mea plenius novit veritatem; nec compatitur, ut ſolebat, ſed, ut vereor, indignatur. Quod ſi etiam propter peccata noſtra abſtulit eum Deus, utinam idem ipſe obtineat, ut nobis hoc ipſum miſericorditer relaxetur, ne pœnam ſuper pœnam ſuſtineamus.

Interceſſio ſanctorum.

8 De reliquo, fratres, dico vobis, ſi ſequeremini veſtigia ejus, non tam facile in vanis cogitationibus & otioſis ſermonibus, in jocis & ſcurrilitatibus laberemini: quia in his multum perditis & de vita veſtra, & de tempore veſtro. Volat irrevocabile tempus: & dum creditis vos cavere pœnam iſtam minimam, incurritis ampliorem. Illud enim ſcitote, quia poſt hanc vitam in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerint hic neglecta reddentur uſque ad noviſſimum quadrantem. Scio ego quia durum eſt homini diſſoluto apprehendere diſciplinam, verboſo ſilentium pati, vagari ſolito ſtabilem permanere: ſed durius, & multo durius erit, futuras illas moleſtias tolerare. Et homo iſte qui hic ſepultus eſt, multa in principio (ſicut ipſe cognovi) ſuper hujuſmodi tentamenta ſuſtinuit, ſed cum multo luctamine pugnavit & vicit; & ſicut tunc ei durum erat pugnam in tentationibus ſuſtinere, ſic ei modo durius eſſet ad illas ineptias revolare, quia bona conſuetudo venerat in naturam. Exercete vos in doctrina iſta, & attendite formam illam, quam vidiſtis in eo & audiſtis, ut ad eum perveniatis, ad quem ipſe pervenit, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Otioſos ſermones in ſuo ſanguie.

IN DEDICATIONE [b] ECCLESIÆ.

SERMO PRIMUS.

De quinque ſacramentis Dedicationis.

1 FEſtivitas hodierna, Fratres, tanto nobis debet eſſe devotior, quanto familiarior eſt. Nam cæteras quidem Sanctorum ſolemnitates cum eccleſiis aliis habemus communes; hæc vero ſic nobis eſt propria, ut neceſſe ſit, vel a nobis eam, vel a nemine celebrari. Noſtra eſt, quia de eccleſia noſtra; magis autem noſtra, quia de nobis ipſis. Miramini forſitan, & erubeſcitis celebrari feſta de vobis; ſed nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Quid enim lapides iſti potuerunt ſanctitatis habere, ut eorum ſolemnia celebremus? Habent utique ſanctitatem; ſed propter corpora veſtra. An vero corpora veſtra ſancta eſſe quis dubitet, quæ templum ſancti Spiritus ſunt, ut ſciat unuſquiſque poſſidere vas ſuum in ſanctificatione? Itaque ſanctæ ſunt animæ propter inhabitantem Spiritum Dei in vobis: ſancta ſunt corpora propter animas; ſancta eſt etiam propter corpora domus. Adhuc certe corruptibili tenebatur in carne, & in corpore peccati, in quo & grave adulterii crimen admiſit illius anima, qui dicebat: *cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum*. Mirabilis plane Deus in Sanctis ſuis, non modo in cœleſtibus, ſed etiam in terrenis. Utrobique ſanctos habet, & in utriuſque mirabilis eſt; illos quidem beatificans, iſtos ſanctificans.

Dedicationis feſtivitas non tam templi materialis, quam ſpiritualis. — *Pſ. 85. 2.*

2 An experimentum quæritis ejus, de qua loquimur, ſanctitatis, & ſanctorum vobis iſtorum miracula deſideratis oſtendi? Multi certe ex vobis a peccatis & vitiis, in quibus computruerunt tamquam jumenta in ſtercore ſuo, exiere viriliter; & quotidie impugnantibus eis potenter reſiſtunt, juxta Apoſtolum, qui de ſanctis loquens utique: *Convaluerunt*, inquit, *de infirmitate, fortes facti ſunt in bello*. Quid mirabilius, quando is qui prius vix per biduum poterat a luxuria, crapula, & comeſſationibus, & ebrietatibus, & cubilibus, & impudicitiis, cæteriſque ſimilibus & diſſimilibus

Hebr. 11. 33. — Miracula piorum in hac vita qualia.

a Humbertus Abbas anno 1138. ſe recepit ad Claram-vallem. Si decennium ibi ſupervixit, non anno 1145. ut Manrico placet, ſed anno 1148. mors ejus conſignanda. Idem Manrique ſupremum Humberti diem 7. Decembris Chalemotus 7. Septembris aſſignat.

b Chalemotus dedicationem baſilicæ Claræ-vallenſis memorat tertio Idus Octob. ſed poſteriorem ea, de qua hic Bernardus, nempe novæ baſilicæ, quæ, Bernardo e vivis migrante, needum perfecta erat. 5 Sermones de Dedicatione recte in veteribus libris ordinati ſunt, veteris baſilicæ dedicatio poſt feſtum S. Andreæ celebrabatur.

bus vitiis continère, nunc ab eis continet multis annis, tota utique vita ſua? Quod majus miraculum, quando tot juvenes, tot adoleſcentes, tot nobiles, univerſi denique quos hic video, velut in carcere aperto tenentur ſine vinculis, ſolo Dei timore confixi; quod in tanta perſeverant afflictione pœnitentiæ, ultra virtutem humanam, ſupra naturam, contra conſuetudinem? Ipſi, credo, videtis quanta jam poſſemus invenire miracula, ſi perſcrutari ſingillatim liceret ſingulorum exitum de Ægypto, & deſerti viam, id eſt abrenuntiationem ſæculi, introitum monaſterii, in monaſterio converſationem. Quid vero ſunt hæc, niſi manifeſta

Spiritualis unde noſcendus. inhabitantis in vobis Spiritus-ſancti argumenta? Nam habitare in corpore animam probant vitales motus corporis; habitare in animam Spiritum probat vita ſpiritualis. Illud ex viſu & auditu dignoſcitur; iſtud ex charitate & humilitate, cæteriſque virtutibus.

3 Veſtra eſt igitur, fratres chariſſimi, veſtra eſt hodierna feſtivitas. Vos dedicati eſtis Domino, vos elegit & aſſumpſit in proprios: *Tibi*, inquit Propheta, *derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor*. Quam bene commutaſtis, dilectiſſimi, quicquid habere potuiſtis in ſæculo, quando nunc relinquendo ea, proprii eſſe meruiſtis Auctoris ſæculi, & eum habere propriam poſſeſſionem, qui ſine dubio portio & hæreditas eſt ſuorum.

Pſ. 9. 14.

Qui reliquerunt omnia, relicti ſunt Deo.

Pſ. 143. 13. Neque enim, ſicut dixerunt filii iniquitatis: *Beatus populus cui hæc ſunt*, temporalia ſcilicet quæ præmiſerat, *promptuaria eructantia ex hoc in illud, oves fœtoſæ*, & ſimilia; non, inquam, beatus populus cui hæc ſunt,

Religioſi Deo proprii. ſed *beatus populus cujus Dominus Deus ejus*. Videte ergo, ſi non dignum ſit ut feſtum agamus diem, quo nos aſſumpſit in proprios, & inveſtivit ſe per miniſteriales & vicarios ſuos, ut fiat ſicut ipſe jam olim promiſerat: *Ego*, inquiens, *in medio eorum ero eorum*

Zach. 2. 5. *Deus:* nos autem populus ejus, & oves paſcuæ ejus. Quando enim domus iſta per manus Pontificum dedicata eſt Domino, propter nos ſine dubio factum eſt; non ſolum qui tunc præſentes fuimus, ſed & quicumque uſque in finem ſæculi Domino ſunt in hoc loco militaturi.

Dedicationis ritus quinque ad mores. 4 In nobis proinde ſpiritualiter impleri neceſſe eſt, quæ in parietibus viſibiliter præceſſerunt. Et ſi vultis ſcire, hæc utique ſunt: aſperſio, inſcriptio, inunctio, illuminatio, benedictio. Hæc quidem in hac viſibili domo fecere Pontifices: hæc Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum inviſibiliter quotidie operatur in nobis. Primo ſiquidem aſpergit nos hyſſopo, ut mundemur, lavemur, dealbemur, dicaturque de nobis:

Cant. 8. 5. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata?* Lavat, inquam, nos in confeſſione, lavat nos lacrymarum imbre, lavat ſudore pœnitentiæ: magis autem lavat nos aqua illa pretioſiſſima, quæ de fonte pietatis, id eſt ab ejus

1. Aſperſio. latere, emanavit. Aſpergit nos hyſſopo, quæ humilis herba eſt, & pectoris purgativa; aqua ſapientiæ ſalutaris, quæ eſt timor Domini, initium ſapientiæ, & fons vitæ: etiam condimentum ſalis admiſcens, ne ſit

2. Inſcriptio. inſipidus timor ſine ſpe, ſine devotione. Non ſolum autem, ſed inſcribit digito Dei, in quo ejiciebat dæmonia, haud dubium quin in Spiritu ſancto. Inſcribit, inquam, legem ſuam, non jam in lapide, ſed in tabulis cordis carnalibus, propheticam implens promiſſionem, qua ſe pollicitus eſt ablaturum cor lapideum, &

Ezech. 11. 19. carneum cor eſſe daturum, id eſt, non durum, non ob-

Pſ. 93. 12.

Pſ. 102. 18. ſtinatum, non Judaicum; ſed pium, ſed manſuetum, ſed tractabile, ſed devotum. *Beatus quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum*. Beati, inquam, qui docti & *memores ſunt mandatorum ejus*, ſed *ad faciendum ea*. Alioquin *ſcienti bonum & non facienti, peccatum eſt illi*: &: *Servus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens, plagis vapulabit multis*.

Jac. 4. 17.

Luc. 12. 47.

3. Unctio. 5 Unde neceſſe eſt ut unctio ſpiritualis gratiæ adjuvet infirmitatem noſtram, obſervantiarum illarum & multimodæ pœnitentiæ cruces devotionis ſuæ gratia liniens: quia nec eſt ſine cruce ſequi Chriſtum; & ſine unctione crucis aſperitatem ferre quis poſſet? Hinc eſt quod multi abominantur & fugiunt pœnitentiam, crucem quidem videntes, ſed non etiam unctionem. Vos, qui experti eſtis, ecce ipſi ſcitis, quia vere crux noſtra inuncta eſt, & per gratiam Spiritus adjuvantis, ſuavis & delectabilis eſt pœnitentia noſtra, &, ut ita

4. Illuminatio. dicam, amaritudo noſtra dulciſſima. At poſtquam unctio gratiæ hujus præceſſerit, jam lucernam ſuam Chriſtus non ponit ſub modio, ſed ſuper candelabrum: quia tempus eſt ut luceat lux noſtra coram hominibus, &

Matt. 5. 16.

5. Benedictio. videant opera noſtra bona, & glorificent Patrem noſtrum qui in cœlis eſt.

Domus Dei ex Angelis & hominibus conſtructur. 6 Jam vero benedictionem quid expectamus in fine, quando aperiet manum ſuam, & implebit omne animal benedictione. Nam in quatuor præmiſſis merita conſtant, in benedictione ſunt præmia. In benedictione tota complebitur gratia ſanctificationis, quando jam in domum transibimus non manufactam, æternam in cœlis. Ipſa eſt quæ conſtruitur vivis ex lapidibus, Angelis ſcilicet & hominibus. Simul enim ædificatio, & dedicatio ipſa complebitur. Disjuncta nimirum ligna & lapides, domum non faciunt, nec in iis habitare quis poteſt; ſola vero conjunctio domum facit. Sic cœleſtium ſpirituum perfecta unitas, ſine ulla ſibi diviſione connexa, integram & congruam Deo reddit habitationem, quam ineffabiliter beatificat inhabitans gloria majeſtatis. Quis enim ſic ſciret univerſa regum conſilia; aut quis eorum omnia dicta vel facta ſic noſſet, quomodo palatii ligna & lapides, ſi non deeſſet illis intelligentiæ ſenſus? Itaque cœleſtis illius curiæ lapides vivi ac rationabiles divinis interſunt conſiliis, & Trinitatis myſteria norunt, audiuntque verba ineffabilia, quæ non licet homini loqui. *Beati*

Pſ. 83. 5. *qui habitant in domo tua, Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Quanto enim plus vident, plus intelligunt, plus agnoſcunt; tanto plus diligunt, tanto magis laudant, tanto amplius admirantur.

7 Verum quia cohærere quidem ſibi domum illam & perfecte connexam eſſe jam diximus, supereſt ut juncturam & connexionem ipſam aliquatenus exprimamus. Legimus in Iſaia: *Glutino bonum eſt*. Duplici

Iſai. 41. 7.

Lapides vivi domus Dei quale glutino cohæreant. igitur ſibi cohærent lapides illi glutino, cognitionis plenæ, & perfectæ dilectionis. Tanto ſiquidem majori ad ſe invicem dilectione copulantur, quanto ipſi charitati, quæ Deus eſt, viciniores aſſiſtunt. Sed nec ulla ſeparare eos ab invicem ſuſpicio poteſt, ubi nihil omnino quod in altero ſit, alterum latere patitur penetrans omnia radiis veritatis. Quoniam enim *qui adhæret*

1. Cor. 6. 17. *Deo, unus ſpiritus eſt cum eo*, nihil dubium eſt, quin perfecte adhærentes ei beati Spiritus cum eo pariter & in eo penetrent univerſa. Ad hanc domum ſi pervenire deſideras, ſi: concupiſcat & deficiat anima tua in atria Domini, ſicut Propheta clamat: *Unam petii a*

Pſal. 26. 4. *Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*. Ipſum nihilominus imitare

Pſ. 131. 2. Prophetam, qui *ſicut juravit Domino votum vovit Deo Jacob, ſi introiero in tabernaculum domus meæ, &c.* Sed hinc alio ſermone nobis tractandum erit quod Dominus ipſe donaverit.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

SERMO SECUNDUS.

Quomodo & nobis, & aliis cohærere debeamus.

1 OLIM rex glorioſus & propheta Domini David ſanctus religioſa quadam cœpit cogitatione moveri, indignum judicans quod nullam adhuc Dominus Sabaoth domum haberet in terris: ipſe vero domum inhabitaret regiæ dignitatis. Hoc ipſum, Fratres, nos quoque decet cogitare fideliter, & viriliter effectui mancipare. Nam quod, licet Deo placuerit cogitatio illa Prophetæ, opus tamen reſervatum eſt Salomoni, alia ratio eſt, forte prolixiore indigens diſputatione. Jam vero, o anima, tu quidem ſublimi in domo habitas, quæ a Deo tibi fabricata eſt. Corpus hoc dico, quod ſic compegit, quod ſic aptavit, quod ſic ornavit & ordinavit, ut glorioſe in eo & delectabiliter habitares. Sed & ipſi corpori domum fecit excelſam, aptiſſimam & decoram. Dico autem ſenſibilem hunc &

2. Reg. 7. 2.

1. Par. 17. 1.

Templum Deo in nobis ædificandum. inhabitabilem mundum. Non ergo indignum reputas ut tibi ipſe fecerit domum, tu vero ei templum ædificare diſſimules? Adhuc domum quidem habes, ſed certatus eſto quoniam in brevi caſura eſt domus tua: & tu niſi prius provideris aliam, erit pluviæ, vento, & frigori exponenda. Heu! a facie frigoris ejus quis ſuſtinebit? Felix proinde, & multum felix anima; quæ dicere poteſt: *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quod ædificationem habemus ex Deo, domum non manufactam, æternam in cœlis*. Propterea jam ne dederis, o anima, ſomnum oculis tuis, & palpebris tuis dormitationem, donec invenias locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.

2. Cor. 5. 1.

Pſ. 131. 3.

2 Sed quid putamus, Fratres? Ubi invenitur hujus ædificii locus, aut quis poterit eſſe architectus? Nam viſibile iſtud templum utique propter nos factum eſt ad noſtram habitationem: neque enim Altiſſimus in manufactis habitat. Quod ergo ædificabimus templum ei qui dicit, & vere dicit: *Cœlum & terram ego*

Jer. 23. 24. *impleo?* Tribularer valde, & anxiaretur ſuper me ſpiritus meus, niſi quod audio eum de quodam dicentem: *Quia ego & Pater ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Itaque jam ſcio ubi præparanda ſit domus ei, quoniam non capit eum, niſi imago ſua.

Joan. 14. 23.

V Anima

TOM. III.

Anima capax illius eſt, quæ nimirum ad ejus imaginem eſt creata. Propter quod jam feſtina, adorna thalamum tuum, Sion, quoniam complacuit Domino in te, & terra tua inhabitabitur. Exulta ſatis, filia Sion: habitabit in te Deus tuus. Dic cum Maria: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Dic juxta beatæ Eliſabeth verba: *Et unde hoc mihi, ut veniat* majeſtas *Domini mei ad me?* Quanta enim Dei benignitas, quanta dignatio, quanta dignitas, quanta gloria animarum, quod Dominus univerſorum, & qui nullam habet indigentiam, templum ſibi fieri jubet in illis?

Luc. 1. 38. Ibid. 43.

Quomodo.

3 Itaque, Fratres, toto cum deſiderio, & digna gratiarum actione ſtudeamus ei templum ædificare in nobis: primo quidem ſolliciti, ut in ſingulis, deinde ut in omnibus ſimul inhabitet: quia nec ſingulos dedignatur, nec univerſos. Primo igitur loco ſtudeat unuſquiſque ne diſſideat ipſe a ſemetipſo: quoniam omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet: nec intrabit Chriſtus ubi fuerint parietes declinati, & maceriæ depulſæ. Nonne enim corporis ſui domum integram anima vult habere, & exire illam neceſſe eſt, ſi fuerint a ſe invicem membra diſperſa? Videat ergo & ipſa, ſi deſiderat habitare Chriſtum per fidem in corde ſuo, id eſt, in ſe ipſa: ſollicite caveat, ne a ſe invicem membra ejus diſſideant, id eſt, ratio, voluntas, atque memoria. Sit ergo ſine errore ratio, ut bene congruat voluntati: talem enim voluntas amat. Sit & voluntas ſine iniquitate, quoniam ratio talem approbat. Alioquin ſi ſeſe judicat anima propter voluntatis pravitatem in eo quod per rationem probat, bellum inteſtinum eſt, & diſcordia periculoſa; quoniam voluntatem hujuſmodi ratio ſemper ſuggillat, ſed accuſat, ſed dijudicat ſed condemnat. Propter quod ait Dominus in Evangelio: *Eſto conſentiens adverſario tuo, dum es in via cum illo, ne forte adverſarius tradat te judici, & judex tradat te tortoribus, & in carcerem mittaris.* Sit etiam memoria ſine ſorde, ut nullum in ea peccatum maneat, quod non pura confeſſione & dignis fructibus pœnitentiæ deleatur. Alioquin conſcientiam, in qua peccatum latet, & voluntas odit, & ratio execratur. Bonum proinde parat habitaculum Deo, cujus nec ratio decepta, nec voluntas perverſa, nec memoria fuerit inquinata.

Matt. 12. 25. 1. Stude ne diſſideas ipſe a temetipſo.

Concordia ſui ipſius qualiter conſtat.

Matth. 5. 25.

4 Jam vero ſic ſe habentibus ſingulis, etiam omnes nos connecti & conglutinari neceſſe eſt, mutua utique charitate, quæ eſt vinculum perfectionis. Nam cognitio quidem perfecta in hac vita haberi non poteſt, forſitan nec oportet. In cœleſti ſiquidem domo cognitio dilectionis eſt nutrimentum; hic vero eſſe poterat detrimentum. Quis enim gloriabitur caſtum ſe habere cor? Propterea facile erit & confundi cognitum, & cognoſcentem offendi. Ibi jucunda erit cognitio, ubi macula jam non erit. Illa ergo domus connexa firmius eſt, tamquam in æternum manſura: hæc, tamquam tabernaculum bellatorum, minus ſibi perfecte cohæret. Illa nimirum domus lætitiæ, iſta militiæ eſt: illa domus laudis, iſta orationis. Hæc, inquam, eſt urbs fortitudinis noſtræ, illa eſt civitas requiei noſtræ. Proinde ſi victorioſi fuerimus hic, illic erimus glorioſi, habentes loco galeæ diadema, ſceptrum & palmam pro gladio, pro ſcuto chlamydem deauratam, pro thorace ſtolam jucunditatis. Interim ſane premi magis, quam perimi videtur utilius; & ſuſtinere pondus clypei & loricæ, quam maligni jaculis igneis vulnerari: a quibus nos ſuperna ſua protectione cuſtodiat qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

2. Cura, ut charitate conjungaris proximo.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

SERMO TERTIUS.

De triplici apparatu, quem habemus ad cuſtodiam Dei.

1 DOMUS hæc, Fratres, æterni Regis eſt oppidum; ſed obſeſſum ab inimicis. Quotquot igitur in ipſius arma jurati ſumus, & ejus militiæ dedimus nomina, triplici nobis opus eſſe noverimus apparatu ad cuſtodiam caſtri hujus: munitione videlicet & armis, & alimentis. Quæ eſt ergo munitio? *Urbs fortitudinis noſtræ Sion*, ait Propheta, *Salvator ponetur in ea murus & antemurale.* Murus continentia, antemurale patientia eſt. Bonus continentiæ murus, qui ſic undique circumdat & circumcingit, ut nec per oculorum feneſtras, nec per cæteros ſenſus detur ingreſſus morti. Bonum antemurale patientiæ, quod primos hoſtium ſuſtinet impetus, ut inter plurima tentamenta ſtemus viriliter, & perſeveremus jugiter inconcuſſi. Unicum quippe remedium eſt, dum continentia quatitur & quodam modo nutat, objicere patientiam, & quantumcumque ferveat ſenſus peccati, negare omni modo conſenſum. *In patientia veſtra*, inquit, *poſſidebitis animas veſtras.* Ponitur ergo in civitate ſua Salvator ipſe murus & antemurale, factus nobis a Deo Patre juſtitia, & Prophetæ patientia, ſicut idem ait: *Quoniam tu es patientia mea, Domine.* Murus, inquam, ponitur in converſatione, antemurale in paſſione, ab omnibus carnis & ſæculi præſentis illecebris abſtinens, & adverſa ſuſtinens fortiter univerſa.

Caſtrum ſpirituale.

Iſai. 26. 1.

Murus continentia.

Antemurale patientia.

Luc. 21. 19.

Pſ. 70. 5.

2 Oportet autem & arma parare, ſed arma ſpiritualia, potentia Deo, non modo ad reſiſtendum, ſed ad impugnandum quoque & expugnandum viriliter inimicum: *Induite vos armaturam Dei*, ait Apoſtolus, &c. Quid enim putamus, Fratres? Gravis equidem nobis eſt inimici tentatio: ſed longe gravior illi oratio noſtra. Lædit nos iniquitas ejus atque verſutia: ſed multo amplius noſtra eum ſimplicitas & miſericordia torquet. Humilitatem noſtram non ſuſtinet; uritur charitate noſtra, manſuetudine & obedientia cruciatur. Jam vero nec fame quidem urgeri poſſumus, ut hoſtibus caſtrum tradere compellamur: quoniam, gratias Deo, non venit ſuper nos terribilis illa comminatio Prophetæ, immo Domini per Prophetam, famis videlicet & ſitis; non panis & aquæ, ſed * verbi Dei. Sic enim habemus: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Itaque non nobis alimenta deſunt, qui & ſermones frequenter, & frequentius ſacras lectiones audimus; & interdum quoque ſpiritualis devotionis guſtamus delicias, tamquam ſi catuli edant de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum: cœleſtes illos convivas dico, qui replentur ab ubertate domus Dei. Habemus etiam panem lacrymarum, qui licet minus ſuavis, optime tamen confirmat cor hominis. Habemus & obedientiæ panem, de quo loquitur ad Diſcipulos Dominus: *Meus*, inquiens, *cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei.* Habemus ſuper omnia de cœlo panem vivum, corpus Domini Salvatoris, in cujus utique fortitudine cibi omnis adverſæ partis dejicitur fortitudo.

Arma ſpiritualia.

Epheſ. 6. 10.

Commeatus ſacer, triplex.

Amos 8. 11.

* al. audiendi verbi.

Matt. 4. 4. & Deut. 8. 3.

3 Sic ergo munita eſt caſtri Dominici fortitudo, ut nihil jam timere oporteat, ſi tamen fideliter & viriliter agere voluerimus: ut videlicet nec proditores, nec pavidi, nec deſides inveniamur. Nam proditores quidem ſunt quicumque in hoc Domini caſtrum inimicos ejus introducere moliuntur, quales ſunt utique detractores, Deo odibiles, qui diſcordias ſeminant, & nutriunt ſcandala inter fratres. Sicut enim in pace factus eſt locus Domini, ſic in diſcordia locum diabolo fieri manifeſtum eſt. Non miremini, Fratres, ſi durius loqui videor: quia veritas neminem palpat. Omnino proditorem ſeſe noverit, ſi quis forte (quod abſit) vitia qualibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei ſpeluncam facere dæmoniorum. Gratias Deo, non multos hic invenimus hujuſmodi. Sed tamen deprehendimus interdum forte nonnullos, qui colloquantur hoſtibus, & paciſcantur fœdus cum morte, hoc eſt moliantur (quod in eis eſt) imminuere Ordinis diſciplinam, intepeſcere fervorem, turbare pacem, lædere charitatem. Verum nos quidem caveamus ab eis, quantum poſſumus: ſicut ſcriptum eſt de quibuſdam: *Jeſus autem non credebat ſe eis.* Dico autem vobis, quia licet portentur modo, ſed portabunt cito grave judicium, niſi ſe citius emendaverint, ſicut grave damnum moliuntur inferre. Quid enim, frater? Vanitati, aut tepiditati, ſeu cuilibet alteri vitio fidem ſervas operibus, & Deo per tonſuram mentiris? Optimum certe caſtrum tulit Chriſto, ſi inimicis ejus tradideris Claram-vallem. Optimos inde ſingulis annis, & pretioſos in oculis ſuis reditus accipit; & prædam multam, quam hoſtibus eripit, in hunc munitionis ſuæ locum ſolet inducere, & habet fiduciam multam in fortitudine ejus. Ecce enim quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregavit eos, a ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari. Quibus ergo proditorem caſtri hujus, poſtquam deprehenſus fuerit; (neque enim latere, aut fugere poteſt) quibus, inquam, putas exponendum eſſe ſuppliciis? Non utique communi cæterorum morte damnabitur, ſed exquiſitis illum neceſſe eſt interire tormentis. Sed non modo plus immoror circa iſta: credo melius deinceps ab hac tam execrabili proditione cavebimus, ſtudentes de cætero majori ſollicitudine non attrahere, ſed repellere vitia, quæcumque illa ſint, ſeu carnalia, ſeu etiam ſæcularia, ne proditorum notam, vel pœnam incurrere mereamur.

Proditio caſtri cavenda.

Proditores quinam.

Religionis proditores incipat.

Joan. 2. 24.

Clara-vallis caſtrum Chriſti.

4 Secundo loco etiam illud cavendum ne quis forte puſillanimitate dejectus, fugiat a munitione, ibi trepidans timore ubi non eſt timor: ubi vero ſummum peri-

Proditio ut cavenda.

periculum eſt, inſana temeritate ſecurus. Hoſtilibus enim manibus, hoſtilibus gladiis ſe exponit quicumque eſt ille qui fugit, ac ſi ignoret, quoniam hoſtes illi omnino carent miſericordia, crudeles quidem in alienos, ſed multo crudeliores in ſuos, quippe crudeliſſimi in ſeipſos.

Languidi & ſegnes notantur.

5 Jam vero tertium quoque periculum breviter dico, quia jam hora præteriit, dum veſtræ (ut dignum eſt) ſalutis plurimum cupidus diverſis morum infirmitatibus remedia diverſa conquiro. QUID PRODEST ſi nec prodere caſtrum nec relinquere velis ſed ſegnis & deſidioſus in eo permaneas? Toto proinde animo, tota virtute, dilectiſſimi, commiſſum nobis caſtrum Domini & Regis noſtri manutenere laboremus, ſolliciti contra omnes inimici verſutias, & adverſus omnia ejus machinamenta parati, ſicut ſcriptum eſt: *Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis.* (Jacob. 4. 7.) At quoniam ſcimus a quo dictum ſit; *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam* (Pſ. 126. 1.), humiliemur ſub potenti manu Altiſſimi, & nos, & domum illam tota devotione ejus miſericordiæ committentes, ut ipſe nos cuſtodiat ab omnibus inſidiis inimicorum omnium, ad laudem & gloriam nominis ſui, quod eſt benedictum in ſæcula. Amen.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

SERMO QUARTUS.

De triplici manſione.

1 VOtivis laudibus celebramus hanc diem, & feſtivis eam gaudiis honoramus. Quod ſi nec religioſis competit, nec ſapientes decet ignorare quid venerentur, aut celebrare quod neſciant: quærendum nobis eſt, in cujus id agitur, vel in quorum commemoratione Sanctorum. Nec vero id mihi ex me arbitror præſumendum; prior loquatur alter, cujus teſtimonium majus ſit, & credibilius videatur. Miramini forte cur iſta præloquimur, cum veſtris ſeſe obtutibus eccleſia præſens manifeſtius ingerat, cujus anniverſaria Dedicatio celebratur.

Eccleſiarum noſtrarum ſanctitas.

Quid enim parietes ejus ſanctos dicere vereamur, quos manus ſacratæ Pontificum tantis ſanctificavere myſteriis? Extunc quoque & deinceps ſanctarum inibi lectionum reſultare frequentia, ſanctarum orationum devota murmurare ſuſurria, ſanctarum reliquiarum honorari beata præſentia, ſanctorum ſpirituum indefeſſa noſcitur cuſtodia vigilare. Dices forſitan, cætera quidem evidentia ſunt ſed quis angelicas ſeſe vidiſſe excubias gloriatur? Etſi tu forte non vides, eſt tamen qui videt, ipſe qui mittit. Quis ille? Nimirum qui loquitur per Prophetam: *Super muros tuos, Hieruſalem, conſtitui cuſtodes.* (Iſai. 62. 6.) Eſt quidem ſurſum Hieruſalem, quæ eſt libera, mater noſtra: ſed minime crediderim ſuper muros ejus conſtitutos eſſe cuſtodes, in cujus laudibus Propheta decantat: *Qui poſuit fines tuos pacem.* (Pſ. 147. 14.) Tu vero ſi id parum judicas, perge audire quod ſequitur in teſtimonio præcedenti: *Tota die*, inquit, *& tota nocte in perpetuum non tacebunt.* Siquidem advertere eſt vel ex hoc, non hanc eſſe Hieruſalem de qua legiſti; *Portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit in ea.* (Apoc. 21. 25.) Illa ergo Hieruſalem nec viciſſitudines patitur, nec cuſtodibus eget: noſtris potius cuſtodes neceſſe eſt, & diebus & noctibus deputari. *Super muros tuos, Hieruſalem, conſtitui cuſtodes.*

Angelorum cuſtodia munit eccleſiam.

2 Benignus es, Domine, nec noſtrum hac fragili protectione murorum potes eſſe contentus, ſed ipſis hominum prælatis hominibus angelicam quoque cuſtodiam ſuperponis, ut & muros defenſent, & eos qui murorum ambitu continentur. Ita, Pater, quoniam ſic eſt placitum ante te, ſic neceſſarium nobis. Inſufficiens enim eſt adminiſtratio noſtra, niſi & nobiſcum, & pro nobis adminiſtratorios illos ſpiritus in miniſterium mittas, ut hæreditatem capiamus ſalutis. Quid enim, ſi non videmus obſequium, cum experiamur auxilium? Quid, ſi non meremur aſpectum, cum ſentiamus effectum? Diſcimus certe vel ex hoc ipſo inviſibilia viſibilibus præferenda. Quæ enim videntur temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. (2. Cor. 4. 18.) Denique in inviſibilibus viſibilium cauſa conſiſtit, ut ſecundum Apoſtolum, *inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, a creatura viſibili intellecta conſpiciuntur.* (Rom. 1. 20.) Sic nimirum Judæos olim, de inviſibili peccatorum indulgentia ſanctum Dei blaſphemantes, ſanitatis corporeæ ſigno viſibili confutavit; *Ut ſciatis quia Filius hominis poteſtatem habet in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico; Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* (Marc. 2. 10.)

3 Sic & Phariſæum illum murmurantem adverſus medicum qui ſalutem operabatur, & ſuccenſentem languidæ quæ ſalvabatur, manifeſtis revicit indiciis, obſequia mulieris enumerans. Errabat quidem qui tamquam adhuc peccatricem horrebat, quæ divinis inhærens veſtigiis, rigabat fletibus, tergebat crinibus, oſculo premebat, ungebat unguento. (Luc. 7. 38.) Quis enim crimina jam deleta recenſeat, quis tangenti ſuccenſeat, quis eam peccatricem cenſeat, quæ dum commiſſa deplorat, odit iniquitatem: dum oſculatur pedes Domini, diligit juſtitiam: & rurſum dum tergit crinibus, exhibet humilitatem: dum ungit unguento, manſuetudinem præfert?

Mulier non amplius peccatrix quando pœnitens.

Numquid poſſibile eſt regnare peccatum in animo contrito & ſpiritu ingemiſcenti, aut non multa charitas operit multitudinem peccatorum? *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* (Luc. 7. 47.) Merito proinde jam non peccatrix juxta tuam, Phariſæe, ſententiam, ſed ſancta diſcipula Chriſti vocabitur, a quo etiam didicit in tam brevi eſſe mitis & humilis corde. Nimirum hoc eſt quod in Propheta legiſti, ſed forſitan neglexiſti; *Verte impios, & non erunt.* (Prov. 12. 7.) Sic chariſſimi, ſic, & antiquus ille accuſator fratrum, ſi in quibus & vos erubeſcitis, præterita peccata veſtra vobis improperet, Apoſtolum audite magnifice conſolantem vos, & dicentem: *Hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis:* (1. Cor. 6. 11.) & illud: *Habetis nunc quidem fructum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam.* (Rom. 6. 22.) Et manifeſtius exprimens: *Templum Dei*, ait, *ſanctum eſt, quod eſtis vos.* (1. Cor. 3. 17.)

Templorum ſanctitas cur honoranda.

4 Nimirum ipſe eſt, cujus reverentiæ primam in hujus ſermonis principio reſervavimus vocem, dum quæreremus ſanctos, quorum ſanctimoniæ congratulamur devotione ſolemni. Licet enim parietes hos & dici ſanctos, & eſſe faciat conſecratio Epiſcoporum, frequentatio Scripturarum, inſtantia orationum, reliquiæ Sanctorum, viſitatio Angelorum: minime tamen eorum ſanctitas propter ſe credenda eſt honorari, quos nec propter ſe certum eſt ſanctificari. Quinimmo ſancta eſt propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter Spiritum inhabitantem. Neque hinc dubitet quis, cum inviſibilis ejus gratiæ viſibile nobis ſignum fiat in bonum. Dico autem in eo quod & ipſi inſtar illius evangelici paralytici ſurgitis; quod corporeum hoc grabatum, in quo jacebatis languidi, tam facile tollitis: quod denique ambulatis in domum veſtram: illam ſane domum, de qua lætamini, dicentes cum Propheta: *In domum Domini ibimus.* (Pſal. 121. 1.) O admirabilis domus; & dilectis tabernaculis, & atriis concupiſcibilibus præferenda! *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* (Pſal. 83. 2.) Verum multo magis *Beati qui habitant in domo tua, Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te.*

Manſiones tres diſtinguit, infimam, mediam, & ſupremam.

Siquidem glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei. In tabernaculis enim gemitus eſt pœnitentiæ, in atriis guſtus lætitiæ, in te ſatietas gloriæ. Hæc quidem eſt infima domus orationis, media expectationis, tu gratiarum actionis & laudis. Felix proinde qui hic declinaverit a malo, quod eſt culpa, & fecerit bonum: ut illic a malo, quod eſt pœna, liberetur, & in te recipiat bonum. Hic nimirum primitiæ ſpiritus, illic divitiæ, in te plenitudo: ubi bona illa menſura, conferta, & coagitata, & ſupereffluens detur in ſinus noſtros. Hic denique ſunt ſancti, illic ſecuri, in te beati.

Primitiæ ſpiritus, quæ.

Hæ ſiquidem primitiæ ſpiritus, quæ militantibus interim prærogantur; ſanctitas in converſatione, pietas in mentione, virtus in colluctatione. In ſanctitate converſationis; pœnitentiæ fructus intellige, & corporalia quæque divinorum exercitia mandatorum.

Intentio ſit pia, et pura.

Et quoniam hæc, niſi ſimplex fuerit oculus, ſimplicia eſſe non poſſunt; neceſſario pietas intentionis & puritas cordis exigitur, ne vel honoris ambitus, vel laudis ſubrepat appetitus: ſed ſolus ille deſideretur qui ſolus deſiderium replet, & ad proprii fontis originem omnis, quam accepimus, gratia revertatur. Memento tamen ſolam ex omnibus perſeverantiam coronari; nec eam facile poſſe inter tot diſcrimina vindicari, niſi multiplicem obtineas in tam multiplici colluctatione virtutem. Hæc in tabernaculis.

Atria animarum corone ſolutarum.

5 Porro in atriis, quæ poſt moleſtos conflictus amœna jucunditate fovendos excipiunt exeuntes, jam divitiæ ſpiritus erogantur, requies a laboribus, ſecuritas a ſollicitudinibus, pax ab hoſtibus. Ipſe enim amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis, qui tanto fervore otium hactenus interdicere, labores indicere conſuevit. (*V. ſerm. 2. de omnibus Sanctis, & Notas.*) Ipſe ſeorſum a curis faciet, & ab omni ſollicitudine ſequeſtrabit, qui modo conſilia ponit in anima ſua, & ſollicitam facit erga multa turbari. Ipſe jam parta victoria in pace in idipſum ſuaviter dormire præſtabit, qui, dum adhuc leo rugiens fremit, & ad vigilias excitat, & accingit ad pugnam. Verum in his, ut ſupra tetigimus, liberatio magis a malo, quam boni muneratio eſt, niſi quod du-

TOM. III.

ta nos noſtræ neceſſitatis experientia cogit, abſentiam mali, boni cumulos æſtimare: quemadmodum conſcientia graviorum immunitatem criminum, plenitudinem reputat ſanctitatis. Hinc advertere eſt, quam longe agimus a ſummo bono, qui carere culpa, juſtitiam; carere miſeria, beatitudinem judicamus.

Beatitudinis futuræ tria bona.

6 Abſit autem ut talem quis putet ubertatem domus illius, & torrentem voluptatis, & ſi qua ſunt alia, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe. Ne ergo audire velis, o homo, quod auris hominis non audivit; nec ab homine quæras quod humanus nec oculus videt, nec animus capit. Ne tamen hinc penitus taceamus, noſtram hanc patriam a longe ſalutantes: triplicem quamdam odorari videmur, potentiæ ſcilicet, & magnificentiæ, & gloriæ repromiſſionem. Siquidem homo erat, & filius captivitatis hujus, qui dicebat: *Introibo in potentias Domini*. (Pſ. 70. 16.) Cæterum nos ſcire poſſumus quid ſit infirmitate carere, tamquam infirmitate circumdati: quid vero ſit virtute indui, & potentiam introire: nec modo potentiam, ſed & multam potentiam, forte & omnipotentiam, interim ſcire non poſſumus. Clamat etiam teſtis fidelis; *Quos quis juſtificavit, illos & magnificavit*. (Rom. 8. 30.) At magnificentiam, eam præſertim quam procedere deceat a magnitudine, cujus nec finis, nec numerus eſt, utinam noſtræ interim exiguitati liceat expectare; nam æſtimare non licet. Jam vero ne ipſius quidem vereri neceſſe eſt, aut habere ſuſpectam gloriæ promiſſionem: feliciter tunc & fiducialiter hauries gloriam, a cujus interim appetitu tantis comminationibus deterreris. Erit enim tunc unicuique laus a Deo, ſecura certe & ſempiterna, finis pariter & diſcriminis expers; &, ut ſcriptum eſt, *Jucunda, decoraque laudatio*. (Pſ. 146. 1.) Eja ergo, Fratres, viriliter interim in tabernaculis militemus, ut ſuaviter deinde in atriis requieſcamus, ut noviſſime in domo ſublimiter gloriemur, cum momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublime, æternum pondus gloriæ operabitur in nobis, cum in Domino laudabimur tota die, in veritate utique, non in vanitate.

Gloria ſola ſecura, quæ in cælis expectatur.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ:

SERMO QUINTUS.

De gemina conſideratione ſui.

Dedicationis feſtum quare.

1 ETiam hodie, Fratres, ſolemnitatem agimus, & præclaram. Atque id quidem facile dixerim: ſed ſi pergitis quærere cujus Sancti, illud forte jam non ita. Quoties enim Apoſtoli, ſeu Martyris, vel Confeſſoris alicujus memoria celebratur, haud difficile eſt dicere cujus; ut puta, ſancti Petri, & Stephani glorioſi, aut ſancti Patris noſtri Benedicti, vel alicujus cæterorum magnorum principum magnæ curiæ cæli. Nunc vero nullius eorum ſolemnitas agitur: agitur tamen nonnulla ſolemnitas. Nec modo nonnulla, ſed non parva. Et ſi jam vultis audire, feſtivitas eſt domus Domini, templi Dei, civitatis Regis æterni, ſponſæ Chriſti. Nemo ſane ambigit ſanctam eſſe ſponſam Sancti ſanctorum, & omni celebritatis honore digniſſimam. An vero domum Dei ſanctam eſſe quis dubitet, de qua legitur: *Domum tuam decet ſanctitudo*? (Pſ. 92. 5.) Sic & *ſanctum eſt templum ejus, mirabile in æquitate*: (Pſ. 64. 6.) ſed & civitatem ſanctam Joannes ſeſe vidiſſe teſtatur: *Vidi*, inquit, *ſanctam civitatem Hieruſalem novam deſcendentem de cælo a Deo, paratam tamquam ſponſam, ornatam viro ſuo*. (Apoc. 21. 2.) In quibus ſane verbis aperire jam cœpi quod adhuc, fateor, diſſimulare volebam. Dico autem quod eadem ſponſa, quæ civitas eſt, ſed & templum quoque, & domus nihilominus ſit. Neque id mirum, præſertim cum ſimiliter unus ſit qui ſe ei & Sponſum dignatur, & regem, & Deum, & Patrem-familias exhibere.

2 Necdum tamen vobis arbitror ſatisfactum, donec evidentius quæ domus hujus Patris-familias, quod hoc templum Dei, quæ civitas Regis illius, quænam denique hujus tam glorioſi Sponſi ſponſa dici, & eſſe meruerit, addiſcatis *. At ego ſuper hoc quidem non parum vereor loqui quid ſentiam, ne quem veſtrum (quod abſit) aut minus fideliter, aut minus humiliter audire contingat: ne quis forſitan ab hoc auditorio aut elatus præ magnitudine gloriæ, aut incredulus exeat præ puſillanimitate ſpiritus ſui. Opto enim ſemper vos & fideles, & humiles inveniri, quod utrumque ſummopere ſit neceſſarium ad ſalutem. Solis namque humilibus ipſe dat gratiam, cui etiam ſine fide placere impoſſibile eſt. Opto igitur & omnibus modis cupio, ut & parvulos, & magnos, immo (ut plus miremini) & nihil & aliquid, * etiam grande aliquid ei vos exhibere curetis. Neque enim ſine magno animo bona illa tam magna capere, aut vim facere poteritis regno cœlorum; non plus quam idem cœlorum regnum intrare, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli. (Matt. 18. 3.) Non ſum homo profundi ſenſus, nec poſſum vobis quod non guſtaverim eructare. Dicam tamen quid interdum in me ſentiam actitari, ut ſi quis forte ſibi utile judicaverit, imitetur. (Eccl. 30. 24.) Quia enim olim perſuaſum eſt mihi, ut miſerear animæ meæ, placiturus exinde Deo meo, frequenter de ea recogito; utinam autem * ſemel, ſemperque liceret. Erat quando id actitari minime libebat, nempe quod minus (ſi tamen minus, & non magis minime) diligerem eam. Quomodo enim amat quis, cujus mortem amat? Quod ſi, ut verum eſt & indubitabile, mors animæ iniquitas eſt, abſolutam proinde liquet eſſe ſententiam, quod *iniquitatem qui diligit, odit animam ſuam*. (Pſ. 10. 6.) Oderam ergo eam, & odiſſem adhuc, niſi hoc mihi quodcumque amoris ejus initium is, qui prior eam dilexerat, contuliſſet.

* al. audiatis.

Conſideratio noſtri duplex. Humiliationis & exaltationis.

* al. nihil aliud quam grande.

* al. magis ſemper.

Humiliationis conſideratio animæ miſeria.

3 Ipſius proinde beneficio nonnumquam de ea cogitans, videor mihi in ea, fateor, velut duo quædam contraria invenire. Si ipſam, prout in ſe eſt, & ex ſe, juxta rei veritatem intueor, nihil de ea verius ſentire poſſum, quam ad nihilum eſſe redactam. Quid modo neceſſe eſt ſingulas ejus miſerias numerare, quam ſit onerata peccatis, offuſa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiſcentiis, obnoxia paſſionibus, impleta illuſionibus, prona ſemper ad malum, in vitium omne proclivis, poſtremo totius confuſionis, & ignominiæ plena? Nimirum ſi ipſæ quoque juſtitiæ noſtræ omnes, ad lumen veritatis inſpectæ, velut pannus menſtruatæ inveniuntur: injuſtitiæ deinceps quales reputabuntur? (Iſai. 64. 6.) Si lumen, quod in nobis eſt, tenebræ ſunt; ipſæ tenebræ quantæ erunt? Facile eſt cuique noſtrum, ſi ſua plenius * univerſa & ſine diſſimulatione veſtiget, & judicet ſine acceptione perſonæ, atteſtari per omnia apoſtolicæ veritati, & libere proclamare: *Qui ſe putat aliquid eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit*. (Gal. 6. 3.) *Quid eſt homo, quia magnificas eum*, ait fidelis & devota confeſſio, *aut quid apponis erga eum cor tuum*? (Job. 7. 17.) Quid? Sine dubio vanitati ſimilis factus eſt homo, ad nihilum redactus eſt homo, nihil eſt homo. Quomodo tamen penitus nihil eſt, quem magnificat Deus? Quomodo nihil eſt, erga quem appoſitum eſt cor divinum?

Homo rerum miſer & nihil.

* al. melius.

4 Reſpiremus, Fratres, & ſi nihil ſumus in cordibus noſtris, forte in corde Dei poteſt aliud latere de nobis. O Pater miſericordiarum! o Pater miſerorum! quid apponis erga eos cor tuum? Scio, ſcio: ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum. Quomodo ergo nihil ſumus, ſi theſaurus tuus ſumus? Omnes gentes, quaſi non ſint, ſic ſunt ante te, & tamquam nihilum & inane reputabuntur. Siquidem ante te, ſed non ſic intra te. Sic in judicio veritatis tuæ, ſed non ſic in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea quæ non ſunt, tamquam ea quæ ſunt. Et non ſunt ergo, quia quæ non ſunt vocas: & ſunt, quia vocas. Licet enim non ſint quantum ad ſe, apud te tamen ſunt, utique, juxta Apoſtolum: *non ex operibus juſtitiæ, ſed ex vocante*. (Rom. 9. 20.) Sic nimirum, ſic conſolaris in tua pietate, quem in veritate tua humiliaſti, ut magnifice dilatetur in tuis qui merito anguſtiatur in viſceribus ſuis. Siquidem univerſæ viæ tuæ miſericordia & veritas, requirentibus teſtamentum tuum & teſtimonia tua; (Pſ. 24. 10.) teſtamentum utique pietatis, & teſtimonia veritatis.

Exaltationis conſideratio.

5 Lege, homo, in corde tuo, lege intra teipſum de teipſo teſtimonio veritatis: etiam hac communi luce judicabis te indignum. Lege in corde Dei teſtamentum, quod firmatum eſt in ſanguine Mediatoris, & invenies quam longe aliud ſpe poſſidere, quam re tenere videris. *Quid eſt*, inquit, *homo, quia magnificas eum*? (Job 7. 17.) Magnus utique, ſed in illo: ſiquidem magnificatus eſt ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura eſt de eo? *Ipſi enim cura eſt de nobis*, ait Apoſtolus Petrus. (1. Petr. 5. 7.) Et Propheta: *Ego autem mendicus ſum & pauper, Dominus ſollicitus eſt mei*. (Pſ. 39. 18.) Plane artificioſa connexio utriuſque conſiderationis, qua velut uno momento deſcendens pariter & aſcendens, & ſe pauperem & mendicum, & Deum pro ſe ſollicitum vidit. Angelicum eſt illud, aſcendere, & deſcendere ſimul: *Videbitis*, ait, *Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis*. (Joan. 1. 51.) Neque enim talis aliqua viciſſitudo in eorum aſcenſionibus & deſcenſionibus eſt. Simul & mittuntur in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis, & aſſiſtunt vultui majeſtatis: Deo miſericorditer providen-

vidente, ut & nobis ſit conſolatio, & eis tribulatio A nulla. Alioquin quando æquanimiter paterentur ab illo vultu gloriæ, in quem ſemper proſpicere deſiderant, propter nos vel ad modicum ſeparari? Denique ipſam audi in Evangelio Veritatem: *Matt. 18. 10.* *Angeli eorum*, ait, haud dubium quin parvulorum, *in cælis ſemper vident faciem Patris*; ſic videlicet parvulorum cuſtodiæ deputati, ut non privati ullo modo beatitudine ſua. Hinc eſt quod Joannes ſanctam civitatem *Apoc. 21. 2.* Hieruſalem deſcendentem vidit, ſtantem non potuit intueri. Et adverte quod deſcendentem dixerit, non cadentem. Cecidit enim quondam non minima pars civitatis illius, ſed ea quidem minime ſancta, quippe cui graviſſimus caſus fuit, quod totius inimica facta eſt ſanctitatis.

6 Verum hanc equidem ruinam & terribilem caſum Joannes videre non potuit, quia necdum erat; ſed vi- B dit Verbum quod in principio erat, vidit Principium *Luc. 10. 18.* quod Apoſtolis loquebatur: *Videbam ſatanam tamquam fulgur cadentem de cælo*. Itaque pars illa quæ cecidit, a Deo reparanda eſt, cum implebit ruinas, & reædificabit muros Jeruſalem, non tamen ex his qui ceciderunt. Hæc autem, quæ deſcendens apparuit, jam *Apoc. 21. 2.* parata erat, ſicut ſecutus adjunxit: *A Deo paratam*. Siquidem quod deſcendunt, non cadunt Angeli ſancti, divina præparatio facit: a quo nimirum hæc ipſa eis & voluntas præparata eſt, & facultas. Unde non ſolum adminiſtratorios, ſed & miſſos in miniſterium Apoſto- *Hebr. 1. 14.* lus quoque teſtatur. Quidni mittat Angelos, pro quibus & ipſe a Patre voluit mitti? Quidni pro eis in- C clinet cœlos, pro quibus ipſe quoque cœlorum Rex inclinavit ſe, ita ut digito in terram ſcriberet? Domine, inclina cœlos tuos, (parum eſt) & deſcende. Quid ultra? Ut quibus condeſcendit, faciat etiam coaſcendere ſibi. Cæterum, ut jam diximus, angelicus aſcenſus & deſcenſus caret viciſſitudine: nos autem modo hac, modo illac verſari neceſſe eſt: quod nec ſupra diutius ſtare liceat, nec expediat infra longius demorari. *Aſcendunt*, ait, *uſque ad cœlos, & deſcen-* *Pſ. 106. 26.* *dunt uſque ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcebat*. Ut quid hoc? Propterea ſane anima eorum in malis interim plus tabeſcit, quam delectetur in bonis, quod hæc in re, illa vero tantum in ſpe videantur haberi. *Quis poterit ſalvus eſſe?* dicunt Diſcipuli Salvatori. *Matt. 19. 25.* Et ille: *Apud homines hoc impoſſibile eſt, ſed non apud* D *Deum*. Hæc tota fiducia noſtra, hæc unica conſolatio noſtra, hæc tota ratio ſpei noſtræ.

7 Sed de poſſibilitate jam certi, de voluntate quid *Rom. 11. 34.* agimus? Quis ſcit ſi eſt dignus amore; an odio? Quis novit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Hic jam plane fidem nobis ſubvenire neceſſe eſt, hic oportet ſuccurrere * veritatem: ut quod de nobis la- ** al. pietatem.* tet in corde Patris, nobis per ipſius Spiritum reveletur, & Spiritus ejus teſtificans perſuadeat ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus. Perſuadeat autem vo- *Gemina conſideratio hominis. 1. Veritatis.* cando & juſtificando gratis per fidem, in quibus nimirum velut medius quidam tranſitus eſt ab æterna *In homine quanta naturarum, morum & affectuum diverſitas.* prædeſtinatione ad futuram magnificationem. Propterea ſane geminam illam conſiderationem, alteram quidem judicii & veritatis, alteram vero non incongrue vocari credimus fidei & pietatis. Nec mirabere E in humanis qualitatibus tam diſſimilia reperiri, ſi ſollerter advertas quanta & in ipſa ejus ſubſtantia conveniſſe videtur diverſitas naturarum. Quid enim ſpiritu vitæ ſublimius? Quid vero humilius limo terræ? Quam profecto tam diſcohærentium in homine cohærentiam rerum ipſos quoque ſapientes ſæculi hujus arbitror non latuiſſe, cum hominem diffinirent, animal rationale mortale. Mirabilis ſiquidem copula rationis & mortis, mira ſocietas diſcretionis & corruptionis. Sic nimirum, ſic in moribus, ſic in effectibus, ſic in ſtudiis hominum non minor, forte & amplior contrarietas invenitur: ut ſi totam, ſicut eſt, pravitatem ſeorſum intuearis, ac rurſum quidquid boni videtur ineſſe conſideres ſigillatim, plenum cenſeas F eſſe miraculo, quod tam adverſa convenerint. Inde homo nunc quidem *Bar-Jona*, nunc vero *ſatana* meretur audire. Nolite mirari hoc. Recolite ex Evangelio cui dictum ſit (& utrumque in veritate, nam utrumque ab ipſa Veritate dictum) prius quidem: *Matt. 16. 17.* *Beatus es Simon Bar-Jona*; nec multo poſt: *Vade retro* *Ibid. 23.* *ſatana*. Unus ergo utrumque, etſi non utrumque ex uno. Illud enim ex Patre, iſtud ex homine, ipſe tamen utrumque erat. Unde Bar-Jona? Quia non caro, nec ſanguis, ſed Pater ei quod locutus eſt revelavit. Unde ſatanas? Quia ſapuit quæ erant hominum, *2. Pietatis ſeu glorificationis.* non quæ Dei. Jam ſi in utraque conſideratione diligenter inſpexerimus nos quid ſumus, immo in una, quam nihil, in altera quam magnificati: quippe pro quibus A etiam ſollicitudinem gerat tanta majeſtas, & cor ſuum *TOM. III.* appoſuerit erga nos; puto temperata videtur gloriatio noſtra, ſed forſitan magis aucta eſt, ſolidata tamen, ut non in nobis, ſed in Domino glorìemur, quibus nimirum in hoc ſolo reſpirare eſt, ut dicamus: Si decreverit ſalvare nos, continuo liberabimur.

8 Ex hoc jam in illa ſuperiori ſpecula vel paululum *Homo miſeriam ſuam non agnoſcens, expers divinæ miſerationis.* immorantes, quæramus domum Dei, quæramus templum, quæramus civitatem, quæramus & ſponſam. Neque enim oblitus ſum, ſed cum metu & reverentia dico: Nos ſumus. Nos, inquam, ſumus, ſed in corde Dei: nos ſumus, ſed ipſius dignatione, non di- *V. ſerm. 1. in Epiphania num. 2.* gnitate noſtra. Non uſurpet quod Dei eſt, ut non apponat homo magnificare ſeipſum; alioquin quod illius erat faciens Deus, exaltantem ſe humiliabit. Quod etſi nos puerili animoſitate gratis ſalvari volumus, me- B rito non ſalvamur. Excludit miſeriæ diſſimulatio miſerationem, nec dignatio locum habet ubi fuerit præſumptio dignitatis: provocat vero compaſſionem humilis confeſſio paſſionis. Sane hæc ſola facit ut nos ipſe tamquam dives pater-familias alat in fame; & ſub eo panibus abundantes inveniamur. Proinde domus ejus, *Mat. 21. 13.* cui numquam deeſt alimonia vitæ. Et memento quod *Templum Dei quomodo ſimus.* domum ſuam domum orationis eſſe definiat: quia & hoc prophetico ſatis videtur teſtimonio convenire, qui ab ipſo nos, in orationibus utique, cibandos pane la- *Pſal. 79. 6.* crymarum, & in lacrymis potum aſſerit accepturos. Cæterum, juxta eumdem Prophetam, ſicut ſupra quoque meminimus, domum illam decet ſanctitudo: ut *Pſal. 92. 5.* C videlicet pœnitentiæ lacrymas puritas continentiæ comitetur, & quæ jam domus eſt, fiat ſubinde etiam templum Dei. *Sancti eſtote*, inquit, *quia ego ſanctus ſum* *Levit. 11. 44.* *Dominus Deus veſter*. Et Apoſtolus: *Neſcitis quia corpo-* *1. Cor. 6. 19.* *ra veſtra templum ſunt Spiritus-ſancti, & Spiritus-ſanctus habitat in vobis? Si quis templum Dei violaverit, diſperdet eum Deus*.

9 Numquid tamen vel ipſa jam ſanctimonia ſufficit? Pax quoque neceſſaria eſt, Apoſtolo teſte, qui *Hebr. 12. 14.* ait: *Pacem ſectamini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Hæc eſt quæ facit unius moris habitare fratres in unum, novam utique Regi *Civitas quoque ſummi Regis.* noſtro vero pacifico, ædificans civitatem, quæ & ipſa Hieruſalem nominetur, quod eſt viſio pacis. Ubi enim ſine fœdere pacis, ſine obſervantia legis, ſine diſciplina & regimine acephala multitudo congregata fuerit, D non populus, ſed turba vocatur: non eſt civitas, ſed confuſio: Babylonem exhibet, de Hieruſalem habet nihil. Sed quemadmodum fieri poſſe videbitur, ut Rex raptus in ſponſum tranſeat, civitas promoveatur in ſponſam? Sola hoc poteſt, quæ nihil non poteſt, charitas fortis ut mors. Quomodo non facile illum levet, *Denique ſponſa cœleſtis ſponſi.* quæ illum jam inclinavit? Verum hinc tibi nullatenus conſolenda prior illa, quam diximus, conſideratio tui: hic quam potiſſimum fidei magnanimitas exercetur. Denique & ipſe ait: *Deſponſavi te mihi in fide, deſpon-* *Oſee 2. 19.* *ſavi te in judicio & juſtitia*: (ejus, non tuam intellige) *deſponſavi te in miſericordia & miſerationibus*. Si non fecit ille quod ſponſus, ſi non tamquam ſponſus amavit, ſi non zelatus eſt tamquam ſponſus, noli acquieſcere ſponſam te arbitrari.

10 Itaque, Fratres mei, ſi per abundantem refe- E ctionem magni Patris-familias domus eſſe probamur, ſi templum Dei per ſanctificationem, ſi civitas ſummi Regis per ſocialis vitæ communionem, ſi ſponſa immortalis Sponſi per dilectionem: puto jam non eſt quod dicere verear noſtram eſſe ſolemnitatem. Nec miremini quod in terris agitur hæc celebritas, ſiquidem agitur & in cœlis. Nempe ſi (ut Veritas ait, *Luc. 15. 10.* & non poteſt non eſſe verum) ſuper uno peccatore pœnitentiam agente gaudium eſt in cœlis, etiam Angelis Dei: non eſt dubium, quin ſit eis hodie gaudium multiplex ſuper tam multo peccatore pœnitentiam agente. Adhuc amplius vultis audire? Etiam *gaudium Domi-* *Eſdr. 8. 1.* *mini, fortitudo noſtra*. Collætemur ergo Angelis Dei, F congaudeamus Deo, & in gratiarum actione præſens ſolemnitas agatur: quia quanto nobis domeſtica, tanto amplius debet eſſe devota.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

SERMO SEXTUS.

De reverentia ſacris locis debita.

1 DOmeſtica nobis celebritas dedicatio domus no- *Dedicatio propter animas.* ſtræ, magis autem domeſtica noſtra ipſorum dedicatio eſt. Noſtra ſiquidem illa aſperſio, noſtra illa benedictio, noſtra conſecratio fuit, quæ per manus ſanctorum celebrata Pontificum, etiam hodie anniver-

TOM. III. niverſario reditu votivis laudibus ad memoriam revocatur. Numquid de lapidibus cura eſt Deo? Non parietes dicunt, ſed homines: *Ipſi enim cura eſt de nobis.* Unus homo erat Jacob, & dormiens vidit deſcendentes Angelos & aſcendentes. Parum eſt hoc; etiam Dominum Angelorum adeſſe teſtatus eſt, dicens: *Vere Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam.* Miratur enim gratiam, & dignationis magnitudinem expaveſcit. Quam terribilior eſt iſte locus! quam evidentius certiuſque Dominus eſt in loco iſto! ubi nimirum non modo duo, aut tres, ſed tam multi in ipſius congregati nomine perſeverant. Nemo jam neſciat, nemo veſtrum ignoret. Siquidem non accepimus ſpiritum mundi hujus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo data ſunt nobis. Terribilis plane locus, & dignus omni reverentia, quem fideles viri inhabitant; quem Angeli ſancti [a] frequentant; quem ſua quoque præſentia Dominus ipſe dignatur.

1. Pet. 5. 7. — Gen. 28. 16. — Eccleſiarum dignitas unde colligenda. — 1. Cor. 2. 12.

2 Quomodo enim tantus Patriarcha neſcire potuerat, quod non eſſet locus, ubi non eſſet Deus? Sed forte aliud eſſe miratus eſt, ubi ait: *Vere Dominus eſt in loco iſto.* Ibi vere eſt, & vere Dominus eſt, ubi in ejus nomine Angeli ſimul & homines congregantur. Licet enim in omni loco ſit qui nullo clauditur loco, ſignanter tamen dicimus: *Pater noſter, qui es in cælis*; quod aliter illic & proprio quodam modo præſentem ſe exhibeat, non quidem ipſe diverſis, ſed diverſa diſtinguens. Eſt ergo in omni loco, omnia univerſaliter continens, omniaque diſponens: ſed longe tamen aliter atque aliter. Apud homines malos eſt præſtans atque diſſimulans: apud electos homines operans & ſervans apud ſuperos paſcens & cubans: apud inferos arguens & damnans. Facit ſolem ſuum oriri etiam ſuper malos: ſed ubi malorum interim diſſimulatio eſt, quodam modo veritas non eſt. Itaque, ſi dicere licet, apud impios eſt in diſſimulatione, apud juſtos in veritate apud Angelos in felicitate; apud inferos in feritate ſua. Durum vobis ſonat quod de feritate dixi? ego vero & iram vereor, & furorem. *Domine ne in furore tuo arguas me, &c. Vere*, inquit, *Dominus eſt in loco iſto.* Ubi enim pluit ſuper juſtos & injuſtos, pater eſt, & pater miſericordiarum, expectans homines ad pœnitentiam. Ubi damnat obſtinatos, judex eſt: & horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Ubi cubat, ſponſus eſt: & beata anima, quam introduxerit in cubiculum ſuum.

Deus quomodo alicubi dicatur eſſe peculiariter. — Pſ. 6. 2. — Hebr. 10. 31.

3 Cæterum in loco iſto vere Dominus eſt, ſi tamen ſerviamus ei in ſpiritu & veritate. Non enim vere Dominus erat apud eos, quibus dicebat. *Quid vocatis me, Domine, Domine; & non facitis quæ dico?* Teſtantur ſacræ litteræ in paradiſo olim poſitum primum Adam, ut operaretur, & cuſtodiret illum. Sic ſecundus Adam in eccleſia Sanctorum, in congregatione ſuorum, in horto deliciarum (ſiquidem deliciæ ſuæ eſſe cum filiis hominum) ita, inquam, & ipſe Dominus eſt in loco iſto, ut operetur, atque cuſtodiat. Alioquin ſicut, *niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam*: ſic nihilominus, niſi ipſe cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Porro Angelos aſcendentes & deſcendentes eſſe in loco iſto patriarchalis ipſa viſio manifeſtat; aſcendentes, ut videant faciem Patris; deſcendentes, ut provideant nobis. Quid ergo? Nos quomodo hic eſſe debemus; in quanta reverentia ſtare in loco iſto, ubi Deus eſt operans, & ſervans; Angeli aſcendentes & deſcendentes? Nimirum pœnitentes & expectantes eſſe nos convenit. Hoc eſt enim obliviſci quæ retro ſunt, ignorare, reprobare, recogitare annos illos in amaritudine animæ noſtræ, ac deinceps cogitatione ſimul & aviditate extendere nos in anteriora. Ad hoc venimus, in hoc poſiti ſumus. HÆC SUNT QUÆ EXIGUNTUR A NOBIS, præteritorum pœnitudo peccatorum, & futurorum expectatio præmiorum.

Luc 6. 46. — Gen. 2. 15. — Pſal. 126. 1. — Gen. 28. 12. — Reverentia in locis ſacris quanta.

FINIS SERMONUM DE TEMPORE, ET DE SANCTIS.

S. BERNARDI ABBATIS
SERMONES DE DIVERSIS.

SERMO PRIMUS.

De fallacia & brevitate vitæ præſentis.

VERA omnino ſententia, Fratres, quoniam *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*: ſiquidem fallax eſt, nec ſimpliciter fallere conſuevit. Ut enim multipliciter illudat [b] hominibus, mutat faciem, mutat vocem: modo ait, modo negat, nec erubeſcit de ipſa quantitate ſua: diverſis diverſa loquitur, immo & eidem diverſo tempore contraria quoque ſuggerit & adverſa. Modo enim ſe brevem eſſe cauſatur, modo ſimulat longiorem. Cum peccare delectat adhuc, gemit altius pro brevitate ſua. Nec brevitas falſa, ſed gemitus fallax, quod id memoret cum mœrore, unde magis oportuerat gratulari. Siquidem bonum eſt ei, ſi ſic agere perſeverat, ut flagitiis ejus, quibus voluntas modum non ponit, vel neceſſitas finem ponat. Expedit ei qui ſemper anima moritur, ut corpore citius moriatur: magis autem e bonum erat ſi natus non fuiſſet homo ille. Et ipſa denique vitæ memoria brevioris remedium magis, quam incentivum debuerat eſſe peccati, ſicut ſcriptum eſt. *Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Quod ſi uſque adeo regnat in te peccatum, immo uſque adeo delectat te ſervire peccato, ut doleas tibi modicum tempus eſſe quo ſervias ei, ſed eo uſque latam diligis viam, ut omnimodis optes, ſi poſſes, eam etiam facere longam; velis, nolis, non longe eſt finis ejus, ſed tu, fateor, longe es a regno Dei, & firmiſſimum pepigiſſe videris cum morte fœdus, pactum cum inferno.

Job. 7. 1. — Vita hominum quam fallax. — Vita longa malis non expedit. — Eccli. 7. 40.

2 *Erraverunt*, ait Propheta, *in ſolitudine, in inaquoſo; viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Solitudo hæc ſuperborum eſt, quia ſolos ſeſe reputant, ſolos appetunt reputari. Litteratus eſt: odit ſocium. Aſtutus in negotiis ſæcularibus, neminem vellet ſibi ſimilem inveniri. Pecunioſus eſt: ſi diteſcere viderit alterum, cruciatur. Fortis eſt, aut formoſus: da ei parem, & contabeſcit. Solitarius eſt, ſed erroneus. Errat in ſolitudine ſua: non enim ſolus habitare poterit ſuper terram. Nec mirum quod ſolitudini huic *inaquoſum*, additur, ut dicatur, *in ſolitudine, in inaquoſo.* Sicut enim in ſolitudinibus aquæ deeſſe ſolent, & loca deſerta ſterilia quoque & arida eſſe conſueverunt: ſic ſuperbiam impœnitentia comitatur. ELATUM enim cor, durum & expers eſt pietatis, ignarum compunctionis, ſiccum ab omni rore gratiæ ſpiritualis: quia *ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus vero dat gratiam. Qui emittit fontes in convallibus, inter medium montium*, ait Propheta, *pertranſibunt aquæ.* Hinc eſt quod de ſeipſo miſerabiliter conquerens ait: *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* Siquidem aquæ inopia non modo aridum, ſed & ſordidum facit, dum non eſt quo laveris: & humanum cor lacrymas neſciens, non modo durum, ſed & impurum eſſe neceſſe eſt. *Lavabo*, ait, *per ſingulas noctes lectum meum*, ut conſcientiæ maculas diluam. *Lacrymis meis ſtratum meum rigabo*, ne in me quoque fiat quod ſcriptum eſt de ſemine quod cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.

Pſal. 106. 4. — Superbia impœnitens conſors. — Pſ. 6. 7. — Matt. 13. 5.

3 *Erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo: viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Erraverunt plane in invio, & non in via. Neque enim via eſt lata via. Rectitudo quippe ad viam, latitudo ad planitiem magis, quam ad viam pertinet. Solitudo invia lata eſt via: & ubi nulla eſt via, totum eſt via. Sic eſt vita expoſita vitiis, latiſſimos habens hinc inde terminos, quia nullos terminos habens. Nec vita ſane dicenda eſt, qua nimirum ſoli vivitur morti, Apoſtolo teſte, qui ait: *Quia ſi ſecundum carnem vixeritis, moriemini.* Sic nec circuitus via, & tamen impiorum eſt via, ſicut ſcriptum eſt: *In circuitu impii ambulant.* Ipſa eſt ſpatioſa via, cu-

Via perditionis lata, adeoque non via. — Rom. 8. 13. — Pſ. 11. 9.

a Huc ſpectare videtur Joannes Heremita in lib. 2. de vita S. Bernardi nomer. 7. ubi ejus verba refert ex ſermone in dedicatione eccleſiæ habito: *Nunc ſancti Angeli ſolemnitatem noſtram referrent, &c.* tomo 6. col. 1287.

b Hic locus & ſequentia citantur in Florum lib. 6. cap. 10. & infra, *litteratus odit ſocium, &c.* in eodem lib. cap.

cujus latitudinis ſpatium nullis clauditur metis, ubi nec lex eſt, nec prævaricatio. Hujuſmodi ergo filiis diffidentiæ, qui totos ſe ſe corporeis voluptatibus & propriis voluntatibus tradiderunt, fiducialiter fallax vita brevem ſeſe eſſe fatetur, ut carnaliter doleant, quod initar principis ſui a modicum tempus ſe habere cognoſcant, atque eo vehementius ad omne flagitium inardeſcant, ſicut quidam dicere referuntur: *Non nos prætereat flos temporis, coronemus nos roſis antequam marceſcant. Nullum pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra, nullum ſit expers luxuriæ noſtræ, ubique relinquamus ſigna lætitiæ, quoniam hæc eſt pars, & hæc eſt ſors noſtra.* Et manifeſtius: *Manducemus, & bibamus; cras enim moriemur.* Verum id quidem, reſpondebit eis cras injuſtitia ſua: nec manentem hic civitatem habent vel ipſi, qui viam civitatis tabernaculi non invenerunt. Sed quod eo magis peccare feſtinant, prorſus inſaniunt. Sane eiſdem ipſis, ſi quando forte imminentis ſibi mortis cœperint horrere memoriam, & terribilem expectationem judicii contremiſcere, continuo vitæ hujus fallacia longam ſe eſſe mentitur: ut quam paulo ante brevem eſſe dolebant peccato vitam, nunc eamdem repente inveniant uſque adeo prolongatam, ut ſecure ſe poſſe putent non modicam adhuc partem conſumere in peccatis, quod reliqua longa ſit, & ſufficiat ad agendam pœnitentiam pro peccatis. Cæterum ſicut prioribus, niſi reſipuerint, timor quem timent eveniet, immo gravius, quam quod verentur, accidet eis, ut non modo flagitiorum tempus velociter tranſeat, ſed & ſuccedat tempus, aut magis æternitas ſuppliciorum: ita & his, cum dixerint: Pax & ſecuritas; repentinus ſuperveniet interitus, ut non poſſint nec dimidiare dies quibus ſeſe ſomniant adhuc eſſe victuros; non illam, quam ſibi interim pollicentur, dimidiationem explere dierum.

Sap. 6. 7.

Vitam modo brevem modo longam ſibi fingunt carnales.

Tentatio ſtorum de vitæ longiturnitate.

4 Vobis, Fratres, nec ab inani triſtitia veræ brevitatis, nec a fallaci conſolatione ſimulatæ longitudinis timeo, quod certiſſime jam cœperitis ire in civitatem habitationis, nec ambuletis in invio, ſed in via. Vereor autem ne vobis quoque, ſed aliter, vita ipſa ſimulatione longitudinis illudere velit, non conſolationem hinc aſſerens, ſed magis inferens deſolationem. Vereor, inquam, ne longiorem ſibi vitam ſupereſſe quis reputans, & grandem ſibi reſtare autumans viam obruatur a puſillanimitate ſpiritus, & labores tantos, & tam diuturnos ſuſtinere poſſe deſperet. Quaſi vero non ſecundum multitudinem dolorum ſuorum in corde ſuo, conſolationes divinæ lætificent animas electorum. Et nunc quidem ſecundum multitudinem dolorum dum adhuc quaſi ad menſuram dantur. Cæterum poſt hæc delectationes, non jam conſolationes, in dextera ejus uſque in finem. Concupiſcamus illam dexteram, Fratres, quæ totos amplexabitur nos: ſuſpiremus ad delectationes illas: ut ſicut breve eſt omnino tempus etiam pauci videantur nobis dies præ amoris magnitudine. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Jucunda promiſſio, & votis omnibus amplectenda. Non enim adſtabimus quaſi inanes & vacui ſpectatores, nec gloria illa quaſi extrinſecus revelabitur nobis, ſed in nobis. Videbimus enim Deum facie ad faciem, ſed non extra nos, quia in nobis erit, utique omnia in omnibus. Nimirum plena erit gloria illa etiam omnis terra: quanto magis anima ipſa replebitur? *Replebimur*, inquit, *in bonis domus tuæ.* Et quid dico, quod non aderit nobis gloria, ſed inerit? Nunc quoque in nobis eſt, ſed tunc revelabitur. Nunc enim filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus.

Remedium.

Rom. 8. 18.

Remedium

Pſal. 64. 5.

5 Fratres mei, ſi non accepimus ſpiritum hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis. Ego enim dico, quoniam omnia. Et ſi mihi non creditis, Apoſtolo credite. *Qui proprio*, ait, *Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non omnia etiam cum illo nobis donavit?* Hæc nempe poteſtas filiorum Dei, quam dedit his qui receperunt eum. Hæc gloria cujuſque fidelis, gloria quaſi adoptati a Patre: per eum utique, cujus gloriam vidimus, gloriam quaſi Unigeniti a Patre. Audi denique poteſtatem. *Omnia*, inquit, *poſſibilia ſunt credenti.*

Rom. 8. 32.

Marc. 9. 22.

Homini quomodo donata omnia.

6 Sed adhuc multa, inquies, graviter inquietant, multa evidentius adverſantur. Et miror quomodo omnia data memores, quibus fere nulla famulantur ad votum. Servire nobis videntur aliqua, ſed cum labore noſtro: nec niſi prius ſervierimus eis. Jumenta ipſa niſi fuerint a nobis nutrita, niſi domita, niſi fuerint pabulo ſuſtentata, non adjuvant. Terra ipſa, quæ debuerat nobis eſſe germanior, non ſine ſudore vultus noſtri, panem nobis miniſtrat; immo & cum coluerimus eam, ſpinas & tribulos germinat nobis. Et cætera omnia denique, ſi diligenter conſideremus, ſervitium a nobis magis exigunt, quam exhibent nobis: ut ea interim ſileam quæ ſunt parata nocere, ut eſt ignis ad exurendum, aqua ad ſubmergendum, feræ ad lacerandum. Et hæc quidem ita ſe habent: ſed tamen non mentitur Apoſtolus etiam alio loco manifeſtius aſſeverans ſcire ſe: *Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti.* Veruntamen ſollerter attende, quod non ad libitum famulari, ſed cooperari dicit ad bonum. Neque enim ad voluntatem ſerviunt, ſed ad utilitatem: non ad voluptatem, ſed ad ſalutem; non ad votum, ſed ad commodum noſtrum. Uſque adeo ſiquidem in hunc modum omnia nobis cooperantur in bonum, ut inter hæc omnia etiam ea quæ nihil ſunt numerentur, moleſtia, morbus, & ipſa mors, etiam & peccatum: quæ quidem conſtat naturas non eſſe, ſed naturæ corruptiones. An vero ei peccata ipſa non cooperantur in bonum, qui ex eis humilior, ferventior, ſollicitior, timoratior & cautior invenitur?

Rom. 8. 28.

Piis omnia cooperantur in bonum.

Etiam peccata.

Primitiæ ſpiritus.

7 Hæ ſunt ergo primitiæ ſpiritus, hæ primitiæ regni, hæc gloriæ prælibatio, hoc poteſtatis initium, & arrha quædam paternæ hæreditatis. Cæterum cum venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt: ut ad votum deinceps omnia diſponantur, quod indiſſolubili vinculo copulata ſibi utile, & jucundum, ſeparari ultra non poſſint. Hoc nempe erit illud æternum gloriæ pondus, de quo identidem ait Apoſtolus: *Momentaneum*, inquit, *hoc & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* I, perge ergo murmurare, & dicere: Longum eſt, grave eſt, non poſſum tam immania & tam diuturna portare. Apoſtolus momentaneum & leve perhibet eſſe quod tolerat. Et certe necdum a Judæis quinquies quadragenas una minus accepiſti: necdum nocte ac die in profundo maris fuiſti; necdum plus omnibus laboraſti, poſtremo necdum uſque ad ſanguinem reſtitiſti. Vide ergo quam non ſunt condignæ ad gloriam paſſiones. Quod tribulationis eſt, momentaneum eſt & leve; quod gloriæ, æternum eſt, & pondus etiam ſupra modum in ſublimitate. QUID IN INCERTUM tibi dies & annos numeras? TRANSIT HORA, tranſit & pœna: nec accedunt ſibi, ſed cedunt potius & ſuccedunt. Non ſic gloria, non ſic remuneratio, non ſic merces ipſa laboris. Neſcit viciſſitudinem, neſcit finem, manet tota ſimul, & manet in æternum. *Cum dederit*, inquit, *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini.* Sufficit enim nunc cuique diei malitia ſua, nec laborem ſuum poteſt reſervare ſequenti: ſed omnium merces laborum in una illa die reddetur, cui altera non ſuccedit. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*, ait Apoſtolus, *quam reddet mihi*, non in illis, ſed *in illum diem juſtus Judex.* Melior eſt enim dies una in atriis illis ſuper millia. GUTTATIM pœna bibitur, ſiquando ſumitur per minutias tranſit: nam in remuneratione torrens eſt voluptatis, & fluminis impetus, torrens inundans lætitiæ, flumen gloriæ *, & flumen pacis. Flumen plane eſt, ſed quod affluat, non fluat vel effluat. Flumen vocatur, non quod tranſeat vel pertranſeat, ſed quod abundet.

2. Cor. 4. 17.

Labores noſtri collati cum præmio.

Pſal. 126. 2.

2. Tim. 4. 8.

Pſ. 83. 11.

* al. gratiæ

8 *Æternum*, inquit, *gloriæ pondus.* Non enim nobis glorioſa veſtis, non glorioſa domus, ſed ipſa gloria promittitur. Si quid vero illorum aut ſimilium aliquando dicitur, figura eſt. Nam in veritate juſtorum expectatio, non aliquid lætum, ſed ipſa lætitia eſt. Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in divitiis, gaudent & in vitiis homines; ſed luctus extrema occupat ejuſmodi gaudiorum, quod GAUDIUM in materia convertibili mutari neceſſe ſit re mutata. Accenditur cereus: non purum lumen eſt, ſed lucerna; ſiquidem ignis ipſe propria fomenta conſumit; nec niſi ipſa conſumptione fovetur. Porro deficiente materia etiam ipſe deficiet, & ubi illam videris prorſus exuſtam, hunc quoque nihilominus extinctum eſſe reperies. Sicut ergo flammæ illius noviſſima fumus occupat & caligo, ſic lætitia lætæ rei in triſtitiam commutatur. Nobis autem non favum mellis, ſed puriſſimum & liquidiſſimum mel repoſuit Deus, ipſam plane lætitiam, vitam, gloriam, pacem, voluptatem, amœnitatem, felicitatem, jucunditatem & exultationem theſaurizavit nobis Dominus Deus noſter: & hæc omnia unum, ut ſit participatio Hieruſalem in idipſum. Et hoc unum & idipſum non niſi ipſe, ſicut ſupra meminimus, dicente Apoſtolo: *Quo-*

Gloria & lætitia ipſa nobis promiſſa.

Prov. 10. 28.

Gaudium mundanorum breve.

Gaudium piorum ſtabile & perpetuum.

a Nec ipſi [illegible], ut qui Apocal. 12. *Deſcendit ad vos diabolus habens iram magnam, ſciens quod modicum tempus habet.*

TOM. III.

2. Cor. 15. 28.

Quoniam erit Deus omnia in omnibus. Hæc merces noſtra: (A) hæc corona noſtra, hoc bravium noſtrum; ad quod utinam ſic curramus, ut comprehendamus. Fratres, numquam prudens agricola ſeminandi opportunitatem reputat longiorem, qui futuræ meſſis deſiderat ubertatem. Veſtri autem dies, non minus utique quam capilli, omnes numerati ſunt: & ſicut pilus de corpore, ſic & momentum de tempore non peribit. Habentes ergo talem promiſſionem, chariſſimi, non deficiamus aut fatigemur aliquando, nec grave cauſemus onus Chriſti, quod teſte ipſo leve eſt; vel jugum, quod revera ſuave eſt; ſed ad omne quod videmur portare pondus diei, æternum gloriæ pondus cogitemus. Ad quam nos ſua miſeratione perducat virtutum Dominus (B) & Rex gloriæ, cui interim devota humilitate clamemus: *Non nobis, Domine, non nobis; ſed nomini tuo da gloriam*.

Pſ. 113. 9.

SERMO II.

De Obedientia, patientia, & Sapientia; ſeu, de noſcendo ſeipſum, quod homines ſumus.

Religioſorum vocatio & vacatio.

1 OBſecro vos, Fratres, per communem ſalutem, ſtudioſe ſuſcipite datam vobis opportunitatem operandæ ſalutis. Obſecro per miſericordiam, pro qua tam miſerabiles vos facere ſtuduiſtis, facite ad quod veniſtis, ad quod aſcendiſtis de fluminibus Babylonis. (C) *Super flumina Babylonis*, ait Propheta, *illic ſedimus, & flevimus, dum recordaremur tui Sion*. Nulla vobis hic nutriendorum liberorum cura, nulla ſollicitudo quomodo placeatis uxoribus: non de nundinis, non de negotiis ſæcularibus, non de ipſo victu & veſtitu neceſſe eſt cogitare. Procul a vobis, magna quidem ex parte, diei malitia & ſollicitudo vitæ. Sic abſcondit vos Deus in abſcondito tabernaculi ſui. *Vacate* itaque, dilectiſſimi, *& videte, quoniam ipſe eſt Deus*. Verum ut hoc quandoque poſſitis, curandum eſt vobis prius, ut videatis quid eſtis vos, & juxta ejuſdem Prophetæ vocem: *Sciant gentes quoniam homines ſunt*. Huic duplici conſiderationi tota hæc veſtra vocatio tribuatur, ſicut Sanctus orabat *, Deus noverim me, noverim te. Quomodo enim notus ſibi videtur homo, (D) laboris fugitans & doloris? Aut quomodo ſcit ſe eſſe hominem, qui ad id paratus non eſt ad quod natus? *Homo*, inquit, *naſcitur ad laborem*. Nam ad dolorem natum ſe dubitet qui non natus eſt in dolore. Sed dolorem parturientis clamor, laborem prolis fletus indicat & vagitus: *Quoniam tu laborem & dolorem conſideras*, ait Propheta. Labor in actionibus, dolor in paſſionibus eſt. Proinde qui ſe noverat hominem, ad utrumque paratus ſupplici confeſſione dicebat: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Et geminam hanc præparationem evidentius exprimens, de actione quidem: *Paratus ſum*, ait, *& non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua*. De paſſione vero: *Ego*, inquit, *in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper*. (E)

Pſ. 136.

Pſ. 45. 11.

Conditio Dei & ſua neceſſaria.

Pſ. 9. 21.

* S. Auguſt.

Job 5. 7.

Homo natus ad laborem & dolorem.

Pſ. 9. 34.

Pſ. 56. 8.

Pſ. 118. 60.

Pſ. 37. 18.

Nemo hic ſine labore & dolore.

2 Nemo ſane in hac miſera vita geminam hanc vexationem ſe evadere glorietur. Nemo quippe ex omnibus filiis Adæ ſine labore hic vivit, nemo ſine dolore. Eſt qui declinat aliquos, ſed incidit proculdubio in graviores. *In labore*, inquit, *hominum non ſunt & cum hominibus non flagellabuntur*. Non tamen continuo ſine labore ſunt, aut minime flagellantur. Denique, *propterea*, inquit, *tenuit eos ſuperbia*. Gravis equidem labor: *Operti ſunt iniquitate & impietate ſua*. Gravibus plane flagellis: ſiquidem non eſt gaudere impiis, dicit Dominus. Quod enim nec laboris anxietatem, nec flagelli ſentiunt læſionem, ipſa jam inſenſibilitas vehementiam indicat paſſionis. Sudat pauper in opere forti: ſed numquid minus anxie dives intus in ipſa ſua cogitatione laborat? Aperit iſte os ſuum in oſcitatione, (F) aperit ille in eructatione: & interdum ille gravius faſtidio, quam iſte inedia cruciatur. Poſtremo velint, nolint, non modo homines, ſed etiam dæmones & faciunt & patiuntur quod providentia ſumma diſpoſuit.

Pſal 72. 5.

Iſa. 57. 21.

3 Cæterum nec leproſa obedientia, nec canina patientia commendatur. Inde eſt quod non ſimpliciter petimus ut fiat voluntas Domini, quam in omnibus & per omnia fieri certiſſime conſtat, (voluntati enim ejus quis reſiſtit?) ſed ut fiat *ſicut in cælo, & in terra*. Quam nimirum adjectionem duabus quoque præcedentibus petitionibus nihilominus reor aptandam, ut Patrem noſtrum qui in cœlis eſt exoremus, quatenus & nomen ejus ſanctificetur, & regnum ejus adveniat, & voluntas fiat. Hæc omnia *ſicut in cælo, ſic & in terra*. Alioquin ubi non ſanctificatur nomen ejus? Ubi

Matth. 6. 10.

Dei regnum ubique.

Ep. Ep. 2. 10.

(A) jam regnum ejus non venit, quando in nomine Jeſu omne genuflectitur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum? *Scio te quia es Sanctus Dei*, ait etiam ipſe malignus. At longe aliter & diſſimili prorſus affectione nomen iſtud ſanctificatur in cœlis, ubi tam inenarrabili jucunditate clamatur: *Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus ſabaoth*. Sic & regnat non in terra ſolum, verum etiam in gehenna, imperium habens vitæ & mortis. Sed omnino diſſimiliter regnat in his qui inviti ſerviunt, qui voluntarie famulantur.

Marc. 1. 24.

Iſai. 6. 3.

4 Bonus cibus obedientia, de qua nimirum & ipſe Dominus ait: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Et Propheta: *Labores*, ait, *manuum tuarum quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit*. Bonus (B) cibus patientia pauperum, quæ non peribit in finem, panis lacrymarum, panis doloris. Verumtamen utrique neceſſarium eſt condimentum, ſine quo uterque inſipidus non modo non reficiat, ſed guſtatus afferat mortem. Duriſſimus equidem cibus uterque, Fratres: & niſi aliquod tertium ſaporabile opponatur, utique mors in olla. Quid vero tam ſaporabile, quam ſapientia? Nempe lignum vitæ eſt, quod & ipſas aquas Marath per Moyſen dulcoravit. Farinula eſt, quæ pulmentum prophetarum per Eliſæum ſaporavit. Ignis eſt, qui ſemper ardere præcipitur in altari. Oleum eſt, ob cujus inopiam virginibus fatuis oſtium clauditur nuptiarum. Sal eſt, quod nulli ſacrificio deeſſe jubetur. Inde (C) eſt quod inſulſos homines dicimus, quos intelligi volumus minime ſapientes. Et Dominum ſal in nobis habere præcipit. Apoſtolus quoque omnem noſtrum ſermonem ſale monet eſſe conditum.

Joan. 4. 34.

Pſ. 127. 2.

Sapientia condimentum ſpiritualis cibi.

Exod. 15. 25.

4. Reg. 4. 4.

Levit. 6. 12.

Matt. 25. 12.

Levit. 2. 13.

Marc. 9. 49.

Coloſſ. 4. 6.

5 Puto tamen hanc ipſam, quam obedientiæ & patientiæ tertiam addi volumus, ſapientiam nihilominus triplicem inveniri, ut noſtrum hoc condimentum velut tribus quibuſdam herbis conficiatur. Opus eſt enim ut juſtitia ſit in intentione, hilaritas in operatione, humilitas in reputatione. Inſipida namque Deo & inſulſa quodam modo noſtra obedientia, ſeu etiam patientia eſt, niſi omnium quæ vel agimus, vel patimur, ipſe ſit cauſa: quia & quicquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei: & non ſi quid patimur, ſed ſi quid propter juſtitiam patimur, beati. Oportet autem puſillanimitatem quoque & triſtitiam in omnibus, quæ (D) agenda ſunt, vel toleranda, caveri: quia *hilarem datorem diligit Deus*. Denique hilaritas ipſa & devota voluntas ad eam, quam ſupra diximus, præparationem ſpecialiter noſcitur pertinere. Porro elationem ſuper omnia fugere neceſſe eſt. Quiſquis enim altum ſapit, & opus ejus, & patientia vanum ſapit; nec gravior ullus ſapor, aut magis contrarius eſt veritati. Videſne quam ſit utile homini ſcire ſe hominem, ut proinde ſit paratus ad mandatorum obedientiam, & tolerantiam flagellorum? ac deinceps ſtudeat, ut qui nec laborem interim poteſt effugere, nec dolorem, ſic ſaltem laboret & doleat, ut hæc ſibi in cibos tranſeant ſalutares. Siquidem *melior eſt obedientia, quam victimæ*; (E) &: *Melior eſt patiens viro forti*. Inobedientia eſt cauſa mortis: omnes experimur, omnes morimur propter eam. Impatientia animæ perditio eſt, dicente Domino: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Nihilominus autem ſapientia quoque, quam diximus, neceſſaria eſt ad ſalutem. Siquidem non ſolum propter inobedientiam quibus obedientia defuit, aut propter impatientiam qui patientia caruerunt; ſed & qui non habuerunt ſapientiam, propter ſuam inſipientiam perierunt.

Sapientia triplex.

1. Cor. 9. 7.

1. Reg. 15. 22.

Prov. 16. 32.

Luc. 21. 19.

6 Et hæc quidem ut ſciant homines quoniam homines ſunt, actionibus jam, & paſſionibus deputati; erat quando in actione & meditatione poſitus erat homo, ſine paſſione habens actionem, habens etiam ſine labore meditationem. Dico autem quando poſitus eſt in paradiſo, ut operaretur & cuſtodiret. Verum hinc (F) quoque ſi non caderet, erat aliquando promovendus, ut ſola jam frueretur contemplatione: ſicut & ex hoc inferiori gradu, quem modo tenet, niſi reſurgere ſatagat, in infimum eſt quandoque caſurus: videlicet ut in ſola jam paſſione verſetur, quod nec opus, nec ratio, ſed tantum paſſio apud inferos ſit. Felix quidem cujus animam corpus non aggravabat, quia nec corrumpebatur. Sed longe felicior, ſi ad hoc perveniſſet, ut minoratus actu, plenius perfectiuſque perciperet ſapientiam, gratis diligens corpus, tamquam in nullo indigens corpore. Eſſet enim hic pulcherrimus ordo, & erit adhuc quando erit. Neque enim aliquatenus deſperandum, ut videlicet ſicut anima Deo, ſic animæ caro dicere videretur: *Quoniam bonorum meorum non eges; Adimplebis me lætitia*, ait, *cum vultu tuo*. Inde plenitudo, inde ſatietas, cum apparuerit gloria tua. Nam quod de corporum reformatione, & con-

Adæ conditio in ſtatu naturæ integræ.

Pſal. 15. 2.

Gloriæ ſtatus poſt reſurrectionem.

forma-

formatione claritati corporis ejus expectamus, ex abundanti quodam modo & menſuræ ſuperefluentia erit: ut feliciter quidem in ipſius glorificatione, ſed non principaliter gaudeamus. [Pſal. 127. 3.] *Uxor*, inquit, *tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ*. Honorabitur caro, ſed juxta menſuram ſuam, non in medio domus habitans ſed ſeorſum; nec in facie nobis, ſed in latere conſtituta: [Ibidem.] *Filii tui, ſicut novellæ olivarum, in circuitu menſæ tuæ*. Nimirum opera etiam ipſa non deerunt, ſed quæ nunc fiunt; non quæ fient tunc, ſicut ſcriptum eſt: [Apoc. 14. 13.] *Opera enim illorum ſequuntur illos*. Verum etſi gratulemur & agamus gratias Deo ſuper his quæ ipſius adjutorio geſſimus, non primum tamen eis locum dabimus, ſed in circuitu locabuntur.

[Naturæ corruptæ ſtatus.] 7 Nunc vero in regione corporum habitantes, corporibus ſumus obnoxii: & ex quo diſſipaverunt legem Domini parentes noſtri, non modo faciendi tempus eſt, ſed etiam patiendi, & omnium noſtrum amplius labor & dolor. Durus equidem cibus eſt hordeaceus panis: ſed offenſo rege, paſſus palatio miles quamlibet delicatos, ad unum forte quem ſolum habet ſervulum divertere opus habebit: ibi fovere latebras, & inſolita capere prandia apud eum: regales delicias pultibus ruſticanis, ac nobiles ſtratus ſterquilinio mutare ſervili, juxta illud propheticæ lamentationis: [Thren. 4. 5.] *Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora*. Ibique hoc maxime Propheta deplorat, oblitas propriæ conditionis ingenuas creaturas tantam diſſimulare miſeriam; nec modo non reputare quod tolerant, ſed tamquam bona magna complecti, quæ paulo minus extrema ſunt mala. Propterea ſiquidem & de ſeipſo ait: [Ibidem 3. 1.] *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus*.

[Miſeriæ noſtræ remedia.] 8 Gemamus nos ſub hoc onere, Fratres, & præſentes deploremus ærumnas. Frequenter quiſque noſtrum in vocem piæ querimoniæ erumpat, & clamet; [Rom. 7. 24.] *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Studeamus etiam furari aliquando noſmetipſos, & a peſſimis occupationibus iſtis ſurripere vel ad horam; jaculari animos, vibrare corda in id quod ſuum eſt, & quod quanto naturalius, tanto ſuavius eſt. Hoc enim eſt quod dicitur: [Pſal. 45. 11.] *Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus*. Neque enim eſt oculorum viſio iſta, ſed cordium, cum Dominus dicat. [Matth. 5. 8.] *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Proprium hoc cordis bonum; nec ſervili ad hoc indiget inſtrumento. Proprius enim animæ cibus eſt de quo Propheta: [Pſal. 101. 5.] *Aruit*, inquit, *cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum*. Sane quod dicimus, Dictu facilius nihil eſt, in comparatione dicimus operum; quod longe ſit volubilior lingua, quam dextera; & levius hæc ad verbum, quam ad actum illa moveatur. Alioquin & dictu, & actu cogitatus facilior eſt, quod in eo quidem ſuo ipſius ore loquatur anima, ſuis videat oculis, ſuis manibus operetur. Quamvis & hic interdum laborare eam neceſſe eſt etiam in gemitu ſuo, & intra proprium quoque cubile compungi. Siquidem uſque adeo vita noſtra inferno appropinquavit, qui ſolus utique paſſionis eſt locus, ut & actionem paſſio, immo & ipſam quoque cogitationem actio & paſſio pariter occuparint. Nonne enim nobis quodam modo paſſivæ [a] ſunt actiones, & in cogitationibus etiam dolor & labor? [Oſee 10. 11.] Heu vitula Ephraim docta diligere trituram, aſſueta jugo, ignara quietis! quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Quando ceſſabunt hæc omnia, & jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor, neque labor ullus? Quando inebriabit animam ubertas domus Dei, & torrens ille indeficiens voluptatis divinæ? Quando totam ſibi eam ſereniſſimi contemplatio luminis vindicabit? [Suſpirium ad patriam.] Filioli, concupiſcamus in atria Domini: crebro ſuſpiremus illuc. Patria noſtra ipſa eſt, odoremus * ſaltem, & a longe ſalutemus eam. Amen.

[* al. adoremus.]

SERMO III.

De Cantico Ezechiæ regis: *Ego dixi; in dimidio dierum meorum, &c.*

[b Pſal. 54. 24.] 1 VIri ſanguinum [b] & doloſi non dimidiabunt dies ſuos, perſeverantes in ſua vetuſtate uſque ad mortem; & hoc quia non timent Dominum. Verum qui timore Dei initiatur ad ſapientiam, is continuo dimidiat dies ſuos, exclamans præ timore: *Vadam ad portas inferi*. Cujus utique inferi metu, cum cœperit quieſcere a malis, incipit de bonis quærere conſolationem, quia neceſſe eſt in alterutro conſolari. Eſt autem bona conſolatio de ſpe ſalutis æternæ, in quam, ſublatis peccatis quæ ſeparabant inter ipſum & Deum, per Dei gratiam reviviſcit, & hilareſcit. In quo cum cœperit proficere, quia hoc eſt pie vivere in Chriſto, neceſſe eſt, teſte Scriptura, perſecutionem patiatur: [2. Tim. 3. 12.] ut recens gaudium vertatur in mœrorem, & dulcedo boni vix ſummis (ut ita dicam) labiis attacta, in amaritudinem commutetur, ita ut libeat dicere: [Job. 30. 31.] *Verſa eſt cithara mea in luctum, & cantatio mea in plorationem*. [Viciſſitudo tentationis & deſolationis piis utilis.] Plorat ergo amarius amiſſam dulcedinem, quam prius fleverat admiſſam peccatorum amaritudinem: & hoc tamdiu facit, donec Deo miſerante conſolatio redit. Qua denuo redeunte, cognoſcit eam, quam paſſus eſt tentationem, probationem fuiſſe, non deſolationem: porro probationem fuiſſe ad ædificationem, non ad deſtructionem, ſicut ſcriptum eſt: [Ibid. 7. 18.] *Viſitas eum diluculo, & ſubito probas illum*. Unde & cognito ſuo de tentatione profectu, non tantum non refugit, ſed etiam tentari appetit: *Proba me*, inquiens, *& tenta me*. [Pſal. 25. 2.] Crebris itaque hujuſcemodi viciſſitudinibus inter gratiæ viſitationem & tentationis probationem in ſchola virtutum proficiens, faciente utique viſitatione ne deficiat, tentatione ne ſuperbiat: tali tandem exercitio mundato oculo interiori, ſtatim adeſt lux, cui fideliter inhærere cupiens, ſed corpore preſſus non prævalens, ad ſeipſum nolens dolenſque reſilit. Guſtato tamen aliquatenus quam dulcis eſt Dominus, ejus etiam, cum ad ſua redierit, in cordis palato ſaporem retinet: quo fit, ut jam ipſum, non ipſius quæcumque bona deſideret. Et hæc eſt charitas non quærens quæ ſua ſunt: hæc facit filium non quærentem ſua, ſed Patrem diligentem. Timor quippe faceret ſervum in ſua commoda declinantem, ſpes mercenarium ſua lucra ſectantem.

2 Per hos proculdubio gradus Ezechias tranſiit, & innotuit tranſituris: [Iſai. 38. 10.] *Ego dixi; in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi*. Ac ſi diceret: Cum depoſita imagine terreſtris hominis, imaginem cœleſtis velle portare cœpi, a timore, ut ſcriptum eſt, concipiens exclamavi: [Iſai. 26. 18.] *Vadam ad portas inferi*. Quo tamen timore nequaquam deſperans, *quæſivi reſiduum annorum meorum*, ut jam mihi vivere inciperem, qui contra me vixeram uſque adhuc. Quæſivi autem ab illo qui dixit: [Joan. 15. 5.] *Sine me nihil poteſtis facere*. Neque enim ad ipſum ſine ipſo, non dicam reverti, ſed nec converti quidem poteram: utpote ſpiritus vadens, & non rediens. *Quæſivi*, ergo, *reſiduum annorum meorum*. Quo accepto (non enim negat qui incitat ad quærendum) ſtatim veram experior ſententiam Sapientis, qui ait: *Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem*. [Eccli. 2. 1.] Tentationibus itaque cum urgerer, & ſpes recens quam conceperam ſalutis, mihi jam jamque intercludi videretur, *Dixi, Non videbo Dominum Deum in terra viventium*: [Pſ. 77. 10.] quod utique in abundantia præſumpſeram. *Dixi* enim *in abundantia mea: Non movebor in æternum*, non attendens, quod in voluntate tua, non in poteſtate mea præſtitiſti decori meo virtutem. Quamobrem *avertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus*, nequaquam jam viſurus Dominum Deum, id eſt Patrem, in terra viventium. *Non aſpiciam hominem ultra*, videlicet Filium, de quo dictum eſt: [Jer. 17.] *Et homo eſt, & quis cognovit eum?* Sed *nec habitatorem quietis*, id eſt Spiritum-ſanctum, de quo ſcriptum eſt: [Iſai. 66. 2.] *Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum?*

3 Addit quoque; *Generatio mea ablata eſt & convoluta eſt a me*, hoc eſt bonorum operum proles quam ex timore cœperam parturire, ut de anima noſtra poſſit dici; *Et quæ multos habebat filios, infirmata eſt*. *Ablata eſt* autem pia hæc ſoboles, *& convoluta eſt a me quaſi tabernaculum paſtorum*: ad tempus utique credita, non tradita in æternum. Item adjecit: *Præciſa eſt velut a texente vita mea*, ut diſcerem profectus vitæ meæ non in mea, ſed in manu Omnipotentis, ſicut tela in manu texentis: quandoquidem *dum adhuc ordirer*, hoc eſt ſtatim in initio, *ſuccidit me*, quatenus eodem pene tempore & dederit, & tulerit quod donarat. Sed ſi defecit virtus mea, non tamen dereliquit me; ne qui cœperat, non poſſe perficere videretur. Quid multa? In veritate mox comperi, quia *virtus in infirmitate perficitur*, & ajo: [2. Cor. 12. 9.] *Bonum mihi, quia humiliaſti me*. Cognovi enim quia *de mane uſque ad veſperam finies me*, id eſt conſummabis me. [Perfectio hominis in quo.] Non in ſolo mane viſitationis, aut tantum in veſpere tentationis, ſed in utroque ſimul erit perfectio

a Sic alibi Bernardus ait, Chriſtum in vita paſſivam habuiſſe actionem, in morte activam paſſionem ſuſtinuiſſe, ſermone in feria 4. majori numero 11.

b Hujus ſermon. fragmentum refert Florum Collector in lib. 8. c. 33.

TOM. III. ctio mea. Stultus ego, qui tantum *ſperabam uſque ad mane*, cum David dicat; *A cuſtodia matutina uſque ad noctem ſperet Iſrael in Domino*. [Pſal. 129. 6.] Et quoniam puſillus in ſpes: *quaſi leo ſic contrivit omnia oſſa mea*: robur omne videlicet, de quo adhuc ſub tutela gratiæ futurorum improvidus confidebam. Contrivit autem quis, niſi adverſarius noſter diabolus, qui tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret? Tu ergo Domine, ex hac contritione humiliatum & probatum *de mane uſque ad veſperam finies me*, quoniam & factum eſt mane & veſpere dies unus. [1. Petr. 5. 8.]

[Pſ. 33. 19. Eccl. 6. 11. Job 2. 10.]

[Deus in omni ſtatu laudandus.]

4 Quamobrem ego, ut didici, benedicam Dominum in omni tempore, hoc eſt mane & veſpere, non ſicut ille qui confitebitur tibi cum benefeceris ei: non ſicut illi, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt; ſed dicam cum ſanctis: *Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala autem quare non ſuſtineamus?* Et in mane quidem *ſicut pullus hirundinis ſic clamabo*, in veſpere autem *meditabor ut columba*: quatenus & cum gratiæ matutinum arriſerit, in modum hirundinis exultans & clamitans gratias agam pro viſitatione: & cum veſpera ingruerit, non deerit ſacrificium veſpertinum, cum inſtar columbæ gemens, lacrymas fundam in tribulatione. Sic enim deſerviet tempus utrumque Deo, cum & ad veſperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Mœrens mœrebo in veſpera, quo lætus fruar matutino. Placet uterque Deo & peccator compunctus, & juſtus devotus; cui e regione diſplicet tam ingratus juſtus, quam peccator ſecurus. Aut certe *ſicut pullus hirundinis*, hac illacque diſcurrens Marthæ me officiis mancipabo, hilarem datorem me exhibens omni neceſſitatem patienti, *& meditabor ut columba*; gemendo utique quod obſtat, dum quod reſtat intueor. Hoc autem faciam mane & veſpere, hoc eſt prius & poſterius, juxta quod in typum utriuſque vitæ dictum eſt a Laban; *Non eſt conſuetudinis, ut minores ante tradantur ad nuptias*, quamquam indifferenter de altera ad alteram tranſeatur. Quod ſignificare Job puto, ubi ait; *Si dormiero dico: Quando ſurgam? & rurſum expectabo veſperam*. Quieſcens quippe in veſpera contemplationis, mane deſiderabat, quo ſurgeret ad actionem: rurſumque negotiis fatigatus expectabat veſperam, libenter repetens otia contemplationis. [Gen. 29. 26.] [Job 7. 4.]

5 Poteſt & per garrulam aviculam cantus ſimul pſallentium in Eccleſia: & per gementem columbam privata orationum ſuſpiria deſignari. Sed mediam ſententiam magis velle videtur ſequens verſiculus: *Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excelſo*. Sive enim dicatur, *attenuati*, hoc eſt ſubtiles facti, pro aſſiduitate ſuſpiciendi in excelſo, videlicet ſublimia atque excelſa contemplandi; ſive intelligatur, *attenuati*, id eſt reverberati, & a ſuo quodam modo acumine imminuti, juxta illud; *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum*; & rurſum: *Memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus*; Sive ergo illo, ſive hoc modo accipiatur, non aliud quam contemplatio deſignatur. Cæterum poſterior expoſitio ſequentibus magis convenire videtur. Ait enim: *Domine vim patior*. Quaſi dicat: Domine non ſponte, ſed invitus retrahor & arceor a tui contemplatione: quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. *Reſponde* ergo tu, o Conditor, *pro me*, qui noſti naturæ conditionem. Aut ſi peccata mea hoc faciunt, nec eſt culpa naturæ, ſed meæ peſſimæ conſuetudinis: etiam ſic nihilominus reſponde pro me, affigens peccata cruci, & ſanguine tuo delens; ut non ſit quod me impediat contemplantem. *Nam quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cum ipſe fecerit?* Ad quem me videlicet alium vertam, aut quis alius reſpondebit pro me? cum ipſe, non alius hanc mihi difficultatem, immo impoſſibilitatem impoſuerit, dando ſuper me illam ſententiam: *In ſudore vultus tui comedes panem tuum*. [Pſal. 118. 82. Pſal. 76. 4.] [Sap. 9. 15.] [Gen. 3. 19.]

[Alia expoſitio juxta aliam lectionem.]

6 Quod ſi non, *fecerit*, legitur, ſed, *fecerim*: arguit ſe, quod quaſi culpam in auctorem retorſerit, cum de natura cauſatus eſt; & totum ſibi imputat & ſuis peccatis, dicens: *Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cum ipſe fecerim?* hoc eſt, id quod patior, peccando meruerim. Quamobrem unum eſt quod facere poſſum; *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Nempe non ſum dignus ut valeam te recogitare cum dulcedine: faciam quod poſſum: cogitabo meipſum in amaritudine animæ meæ. Lucem habitas inacceſſibilem, nec queo diu infirmam mentis aciem radio tui fulgoris infigere, & ob hoc confuſus redeo ad conſuetas & familiares mihi tenebras vitæ meæ priſtinæ; non quidem in eis iterum jacendo cum mortifera delectatione, ſed puniendo eas & recogitando in amaritudine animæ meæ. Oportebat quidem, ſi fieri poſſet, revivere me (ut ita loquar) denuo, quod male vixi; ſed quia hoc non poſſum, ſaltem recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ; actam recogitando quod recuperando non poſſum. Recogitabo autem tibi, quia tibi ſoli peccavi; ut in quo ego me condemno, tu juſtificeris, & vincas miſericordia, cum de me judicabis. Jam quidem & ante cogitaveram ea: ſed quia non ſatis punita ſunt, quæ me adhuc impedire poſſunt; rurſum redeo ad ea recogitanda in amaritudine animæ meæ, quouſque ita penitus extirpata ſint, ut jam impedire non poſſint.

[Vita prioris & ſimul ut recordanda.]

7 Nec infructuoſum (ut arbitror) erit hoc ſtudium. Nempe *ſi ſic vivitur*, immo quia ſic vivitur, non quidem carne, ſed ſpiritu, *& in talibus vita ſpiritus mei*, hoc eſt tam in mei conſideratione, quam in tui contemplatione; magis ac magis *corripies me, & vivificabis me*: Siquidem corripior, cum me cogitando compungor; reviviſco, cum te ſublevatus utcumque intueor. Itaque oſtendendo me mihi, corripies; oſtendendo te, vivificabis. Porro vivifices neceſſe eſt, quia *ecce in pace amaritudo mea amariſſima*. Amaram paſſus ſum amaritudinem pro peccatis in principio converſionis, unde exclamavi; *Vadam ad portas inferi*; amariorem pro terroribus in profectu converſationis, quando dixi; *Non videbo Dominum Deum in terra viventium*. Sed ecce jam peccatis pœnitentia punitis, & ſopitis terroribus, quæ impugnare ſolebant; in hac tamen pace amariſſimam ſuſtineo amaritudinem pro defectu contemplationis. Verum qui & mihi peccata miſerando donaſti, & tentationes juvando ſuperaſti, etiam nunc, ô Domine, reddes mihi lætitiam ſalutaris tui. Hoc quippe eſt quod ait; *Tu autem eruiſti animam meam, ut non periret*, in conflictu videlicet vitiorum ſive in impetu tentationum: *projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea*, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum.

8 Nec immerito; neque enim *infernus confitebitur tibi*, quo utique ego pene deſcenderam, cum irruentibus pulſaret tentationibus: quippe quia *niſi Deus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea*. Sed *neque mors laudabit te*, qua nimirum aliquando detinebar, dum adhuc jacerem mortuus in peccatis. *Nec expectabunt qui deſcendunt in lacum veritatem tuam*: qui ſcilicet poſt guſtatam dulcedinem contemplationis in lacum deſcendunt deſperationis. Mors ſiquidem eſt jacenti in peccatis ante converſionem: infernus ſuccumbenti tentationibus poſt acceptam remiſſionem: lacus vero deſperanti poſt expertam contemplationem. Nam QUANTO quis ad altiora profecerit, tanto gravius, ſi corruerit, colliditur, quando ruit. *Non* itaque *infernus confitebitur tibi*, hoc eſt qui jam quidem ſunt converſi, ſed tentationibus ſuperantur: *neque mors laudabit te*, hi utique qui necdum converſi, aut confeſſi, lætantur potius cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis. A mortuo quippe, quaſi qui non ſit, perit confeſſio. *Nec expectabunt qui deſcendunt in lacum veritatem tuam*: quos de faſtigio divinæ contemplationis in lacum propriæ diffidentiæ forte devolvi contigerit. Quod procul dubio fit, cum nimia quis triſtitia poſt acceptam tantam lætitiam abſorbetur. At vero *vivens, vivens ipſe confitebitur tibi*. Eſt qui vivens carne, mortuus eſt ſpiritu; & eſt qui mortuus carne, nihilominus mortuus eſt ſpiritu; ſed horum neuter laudabit te, aut confitebitur tibi. Cæterum *vivens, vivens ipſe confitebitur tibi*: qui videlicet non tantum carne, ſed & ſpiritu vivit, ipſe confitebitur tibi, *ſicut & ego hodie*. Hac me duplici vita tuo munere vivere confido. Sequitur:

[Pſ. 93. 17.] [Mors, infernus, & lacus quibus competant.] [Prov. 2. 14.] [Eccli. 17. 26.]

9 *Pater filiis notam faciet veritatem ſuam*. Non revelatur ſervo veritas, quia ſervus neſcit quid faciat dominus ejus. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplandum veritatem, qui propriam quærit utilitatem. Filio autem pater notam faciet veritatem ſuam, quem audit dicentem: *Verumtamen non quod ego volo, ſed quod tu, Pater*. Revelatur itaque ſervo Dei poteſtas; mercenario felicitas, filio veritas. Non quod in Deo illa diſcreta ſint, cui idem poſſe, quod felicem & veracem eſſe: ſed quod a creatura Creator pro diverſis ejuſdem creaturæ affectibus, diverſis ſentiatur reſpectibus. Cum ſancto enim ſanctus, & cum perverſo erit perverſus. Audi denique vocem filii: *Domine, ſalvum me fac*. Quare? forte ne ardeat in inferno, forte ne fraudetur præmio? Non, inquit: *ſed pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini*. Non, inquit, quæro ſalutem, ut pœnas vitem, aut in cœlo regnem: ſed ut te in æternum cum aliis laudem, de quibus ſcriptum eſt: *Beati qui habitant in domo tua Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Servus dicit: *Vadam ad portas inferi*. Mercenarius: *Non videbo Dominum Deum in terra viventium*.

[Joan. 15. 15.] [Matt. 26. 39. Differentia ſervi, mercenarii, & filii.] [Pſal. 17. 26.] [Pſal. 83. 5.]

ſiam. Filius: *Pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini.* (*Pſal. 22. 5.*) Cui ſimile eſt illud: *Aperite mihi portas juſtitiæ ingreſſus in eas confitebor Domino.* Et qui timet ire ad portas inferi, & qui Deum cupit videre propter quietem ſui, uterque profecto quærit quæ ſua ſunt. Porro qui Pſalmos cantare deſiderat in domo Domini, non ſua vel pericula fugit, vel lucra appetit: ſed illum proculdubio diligit, quem laudare geſtit cunctis diebus vitæ ſuæ. Laudatur non immerito in æternum, qui vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO IV.

De * quærendo Deo, & triplici vinculo, quo cohæremus Deo.

* al. De triplici cohærentia vinculorum, &c.

1 NON hic ſtamus tota die otioſi. Scimus enim & quid quærimus, & quis eſt qui nos conduxit. Deum quærimus, Deum expectamus. Non eſt parva res, nec parvi animi, cum illa, quæ ſingulari pietatis nomine gloriatur, ſæpius ſeſe queratur eſſe fruſtratam, dicens: *Quæſivi illum, & non inveni.* (*Cant. 3. 1.*) Eſt enim ſicut amabilis, ita etiam admirabilis: quia cum non quæritur, invenitur, & non invenitur cum quæritur. (Quærere Deum, quanti.) SI NATI ESSEMUS ex quo factus eſt homo ſuper terram, & uſque ad centum millia annorum vita noſtra extenderetur; non eſſet tamen condigna quæſitio hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Ecce nunc tempus quærendi, ecce nunc dies inveniendi præ manibus ſunt. *Quærite*, inquit, *Dominum dum inveniri poteſt; invocate eum dum prope eſt.* (*Iſai. 55. 6.*) Erit tempus, quando non erit locus, cum ille fons miſerationis interminabili ſiccabitur ſiccitate. *Quæretis me*, inquit, *& non invenietis.* (*Joan. 7. 34.*) Bonus es, Domine, animæ quærenti te. Si quærenti, quanto magis invenienti? Si tam dulcis eſt memoria, qualis erit præſentia? Si mel & lac dulce eſt ſub lingua, quid erit ſuper linguam?

2 Hinc probate vos, Fratres, ſi in via eſtis, ſi non exorbitatis. *Lætetur*, inquit, *cor quærentium Dominum.* (*Pſal. 104. 3.* Quærere Deum, quinam cenſendi.) Si gauderis ad labores, ſi inoffenſo, ſi indefeſſo pede curritis viam mandatorum Dei, ſi quotidie utriuſque hominis ſtatus recentior eſt ad proficiendum, quam ad incipiendum; profecto quæritis faciem ejus ſemper. Quo ergo abiit dilectus ex dilecto, & quæremus eum? Ubi eſt [a]? Quid dixi miſer? Sed ubi non eſt? Altior eſt cœlo, inferno profundior, latior terra, mari diffuſior. Nuſquam eſt, & ubique eſt: quia nec abeſt ulli, nec ullo capitur loco. Ipſe hic eſt, ſed ego hic non ſum. (Deus ubique, homo nullibi.) Quam veri ſimilius videretur, ut tu hic non eſſes, & ego hic eſſem, Domine! Sed ego nec hic, nec alibi ſum, quia *ad nihilum redactus ſum, & neſcivi.* (*Pſal. 72. 22.*) Vero ad nihilum, id eſt ad peccatum, & neſcivi: quia non fui ibi, cum primus parens meus devoravit me morſu amariſſimo. Hinc eſt, quod corde confractus & corpore, diffluo in voluptates, in amaritudines, habens innatam culpam, pœnam cognatam, totus fluidus & enervis. Ille autem qui idem ipſe eſt, qui dixit: *Ego ſum qui ſum*; (*Exod. 3. 14.*) veraciter eſt, cui eſt eſſe quod eſt.

3 Quæ ergo participatio, quæ conventio illius qui non eſt ad illum qui eſt? Quomodo poſſunt tam diverſa conjungi? *Mihi*, ait Sanctus, *adhærere Deo bonum eſt.* (*Pſal. 72. 28.* Tria vincula, quibus adſtringimur Deo.) Immediate ei conjungi non poſſumus: ſed per medium aliquod poterit fieri fortaſſis iſta conjunctio. Et ne diutius vos protraham, tria ſunt vincula quibus ei adſtringimur: & ſic tria, ut ſola: cum ſolis iſtis, vel illorum ſimilibus, omne quod ligatur, ligetur. Et primum accipite funes: ſecundum clavos ligneos vel ferreos; tertium gluten. (1. Funibus, idest pudore.) Primum adſtringit fortiter & dure: ſecundum fortius & durius: tertium ſuaviter & ſecure. Fune quodam modo alligatus eſt Redemptori, ſi quis forte, dum vehementiori tentatione turbatur, proponit ſibi honeſtatis intuitum, memoriam promiſſionis; & hoc interim ſe fune retinet, ne propoſitum penitus abrumpatur. Durum profecto vinculum & moleſtum, ſed & periculoſum nimis, & quod diu tenere non poſſit; ſiquidem putreſcunt funes, & pudoris vinculum aut obliviſcimur, aut abrumpimus cito. (2. Clavis, idest timore.) Eſt autem qui clavis configitur Domino majeſtatis, quem timor Dei ligat, qui non expaveſcit ad vultus hominum, ſed ad memoriam gehennalium tormentorum; & hic quidem peccare non metuit, ſed ardere. Durius tamen & fortius primo imprimitur: quia cum ille vacillet in propoſito, iſte propoſitum non amittit. (3. Glutine, idest amore.) Tertius vero glutine ei conglutinantur, ideſt charitate, qui tam ſuaviter, quam ſecure ligatus adhærens Deo, unus ſpiritus eſt cum eo. Iſte eſt, qui quæcumque, undecumque, ſive quæ facit, ſive quæ ei fiunt, ad ſuum commodum revocat, & retorquet. Beatus hujuſmodi homo, & abundantis ſpiritus influens majeſtate, qui ſuavis & unctus portat omnes, & neminem onerat ipſe; qui terribilius & horribilius ipſa gehenna judicat in ſe vel leviſſima vultum Omnipotentis ſcienter offendere. *Hic eſt fratrum amator & populi Iſrael: Hic eſt qui multum orat pro populo, & pro civitate ſancta Hieruſalem.* (*2. Mac. 15. 14.*) *Glutino bonum eſt*, ait Iſaias. (*Iſai. 41. 7.*) Bonum eſt revera & jucundum, quia alia duo, ne mala dixerim, comparatione iſtius gravia & importabilia ſunt.

4 Sed ille miſericors oculus, qui novit figmentum noſtrum, neminem ſalvandorum dimitti in primo, ſed provehit ad ſecundum; & ne ibi quidem deſerens, de ſecundo perducit ad tertium. (Iſque perfectiſſimus modus, quo alligamur Deo.) Primo ſiquidem quia pudet deſerere, æſtuantes vix ſuſtinemus ad horam: ſecundo jam timentes & ſperantes proficimus: tertio perficimur amantes. Sic igitur duobus præcedentibus timore pariter & pudore excluſis, in ſolius amoris reclinatorio commoramur. (Triplex iſte ligandi modus in Chriſto adumbratus.) Ita & Chriſtus prius quidem ligatur, ſecundo crucifigitur, tertio glutinoſa aromatum inunctione linitur: non quod opus haberet corpus illud hujuſmodi aromatibus ſolidari, quod diſſolvi omnino non poterat, aut videre corruptionem: ſed qui propter nos Judæorum ſputa ſuſtinuit, propter nos quoque fidelium non eſt dedignatus unguenta. Et attende, quod vix unius diei ſpatio in funibus & clavis moratus, cum unctione victor, & victurus perenniter reſurrexit. Sic & electos in duobus prædictis non diutius patitur immorari, ſed ungit eos unctione miſericordiæ ſuæ, ut crucifixi mundo, & mundus illis jam reſurgant in novitate ſpiritus, & dicant: *Quis nos ſeparabit a charitate Dei?* (*Rom. 8. 35.*)

5 Hoc glutino agglutinavit nos ſibi ille divinus intuitus a conſtitutione mundi, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate. Scimus enim quia qui *natus eſt ex Deo, non peccat, quia generatio cœleſtis ſervat eum.* (*1. Joan. 5. 18.* Natus ex Deo quomodo non peccet.) Generatio cœleſtis æterna prædeſtinatio, qua Deus prævidit nos conformes fieri imagini Filii ſui. Ex his nullum peccat [b], ideſt in peccato perſeverat: quia novit Dominus qui ſunt ejus, & propoſitum Dei manet immobile. Etſi horrendorum criminum nota David inuritur, etſi Maria Magdalene ſeptem dæmoniis cumulatur, etſi princeps Apoſtolorum in profundum negationis ſubmergitur; non eſt tamen qui de manu Dei poſſit eruere. *Quos enim prædeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit.* (*Rom. 8. 30.*) Nonne huic adhærere Deo bonum eſt? Quærite, Fratres, *Quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem ejus ſemper. Quærite Dominum, & vivet anima veſtra.* (*Pſal. 21. 27.*) *Et anima mea*, inquit, *illi vivet*, quæ mundo mortua eſt. Quæ enim mundo vivit, non illi vivit. Sic ergo quæramus eum, ut & ſemper quæramus, & cum venerit quærere nos, dicat de nobis. *Hæc eſt generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob.* (*Pſal. 23. 6.*) Sicque aperiantur portæ æternales, & introeat Rex gloriæ, & nos cum illo, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO V.

De verbis Abacuc: *Super cuſtodiam meam ſtabo.*

1 LEgimus in Evangelio, quod prædicante aliquando Salvatore, & ſub myſterio edendi corporis ſui diſcipulos ad communicandum paſſionibus ſuis admonente, dixerint quidam: *Durus eſt hic ſermo*; & ex hoc jam non fuerint cum eo. (*Joan. 6. 61.*) Interrogati vero diſcipuli an & ipſi vellent abire: *Domine*, inquiunt, *ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* (Verba Jeſu aliis dulcia ſunt, aliis dura.) Ita dico vobis, Fratres, uſque hodie quibuſdam manifeſtum eſt, quoniam verba quæ loquitur Jeſus, ſpiritus & vita ſunt; & propterea ſequuntur illum: aliis dura videntur, & miſeram alibi quærunt conſolationem. Sapientia ſiquidem in plateis clamitat, in lata videlicet & ſpatioſa via quæ ducit ad mortem, ut revocet ambulantes per eam. Denique *quadraginta annis*, inquit, *proximus fui generationi huic, & dixi, Semper hi errant corde.* (*Pſal. 94. 10.*) Habes & in alio pſalmo; *Semel locutus eſt Deus.* (*Ibid. 61. 12.*) Semel utique, quia ſemper. Una enim, & non interpolata, ſed continua & perpetua locutio eſt.

2 Revocat autem peccatores ad cor, de cordis errore redarguit, pro eo quod ibi habitet ipſe, ibique loqua-

a Hæ in no. 1. Florum cap. 3. quaſi ex ſuppoſitis.

b Confer ſermonem 23. in Cantica numer. 15. & libr. de Gratia & libero arbitrio num. 29. cum ſermone 2. de Septuageſima.

TOM. III. *Iſai. 40. 2.* loquatur, faciens nimirum quod docuit per Prophetam dicentem; *Loquimini ad cor Hieruſalem*. Nam Babylon, quoniam terra eſt, nec poteſt ſuſtinere univerſos ſermones ejus, elongatur a corde, & in carne magis ambulat, tamquam mortua a corde, immo tamquam columba ſeducta non habens cor. Vult enim lætari, cum male fecerit, & exultare in rebus peſſimis: audienſque vocem Domini hujuſmodi gaudia nullatenus approbantem, ſed deteſtantem, ſed arguentem, ſed condemnantem, fugit, & abſcondit ſe in ſimilitudine prævaricatoris Adæ. Sed heu me! quam vile operimentum quæris miſera anima! quam inutile quæris operimentum! Folia enim ſunt quæ intexis; folia, inquam, quæ nil tibi caloris præbeant, nil habeant ſoliditatis. Orto denique ſole areſcent, & ventus urens diſperget illa: tu vero nuda & miſera remanebis. Tunc ergo nihil opertum quod non reveletur, quoniam veniet Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Non erit jam quo lateas, miſera. Fruſtra dices montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos: quoniam nudam & apertam oportebit te ſtare ante tribunal Chriſti, ut audias vocem judicii, quæ vocem conſilii contempſiſti. Ecce enim quid loquitur Deus: *Agite*, inquit, *pœnitentiam*, & diſſimulant multi, & continent aures ſuas, & dicunt: Durus eſt hic ſermo. Non ſic impii, non ſic diſſimulare poteritis, cum ſonabit aſperum illud verbum, & auditio mala: *Ite maledicti in ignem æternum*.

Carnales & peccatores timeant judicium. — *Matt. 3. 2.* — *Matt. 25. 41.*

3 Videtis, Fratres, quam ſalubriter admoneat nos Propheta, ut ſi vocem ejus audierimus hodie, non obduraremus corda noſtra. Eadem enim pene verba & in Evangelio legitis, & in Propheta: Ait enim Dominus in Evangelio: *Oves meæ vocem meam audiunt*. Et ſanctus David in pſalmo: *Populus*, inquit, *ejus* (haud dubium quin Domini) *& oves paſcuæ ejus, hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Utilius namque & multo ſalubrius eſt hodie audire eum conſulentem, conſolantem, admonentem, docentem; &, ut multum, arguentem; increpantem, corripientem; quam in die illa tam amara, tam lugubri, tam tenebroſa, audire illum judicantem, indignantem, ulciſcentem, ſævientem, condemnantem. Bonum, inquam, mihi ut humiliter, ut corripiat me juſtus in miſericordia, & increpet me, quam ut oleum peccatoris impinguet caput meum, ne forte terra inveniar, quam percutiat virga oris ſui, quando vaſa figuli virga ferrea conterentur. Bonum mihi propter verba labiorum ejus cum Propheta cuſtodire vias duras, quam pariter cum impio interfici ſpiritu labiorum ejus.

Pſal. 94. 8. — *Joan. 10. 27.* — *Pſal. 94. 7.* — *Pœnitentia multis nunc dura, ſed durior erit Judicis ſententia.* — *Pſal. 16. 4.*

4 Nunc autem ſi quid amaritudinis ſentio in voce ejus, non ſine dulcedine eſt: quoniam cum iratus fuerit, miſericordiæ recordabitur: immo vero & ipſa indignatio non aliunde, quam de miſericordia eſt. Quos enim amat, arguit & caſtigat, & flagellat omnem filium quem recipit; viſitans in virga iniquitates ejus, & in verberibus peccata ipſius: miſericordiam autem ſuam non diſpergit ab eo. Propterea qui prudentes ſunt, non operiunt vulnera ſua, ſed detegunt; & confitentur Domino quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordiæ ejus; & ſic vinum reprehenſionis infundit, ut non deſit oleum conſolationis. Propterea, inquam, ſapiens apprehendit diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & jam ſecundum multitudinem iræ ſuæ non quærat, ſed recedat zelus ejus ab ipſo. Inde eſt enim quod ſapientis cor, ubi triſtitia; cor vero ſtultorum, ubi lætitia: ſed triſtitia illius convertetur in gaudium, & extrema gaudii illorum luctus occupabit. Audi denique Abacuc prophetam, quomodo dominicam non diſſimulet increpationem; ſed ſedula ac ſollicita circa eam cogitatione verſatur. Ait enim. *Super cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum in munitionem, ut videam quid dicat mihi, & quid reſpondeam ad arguentem me.* Et nos ergo, Fratres, obſecro, ſuper cuſtodiam noſtram ſtemus, quoniam tempus militiæ eſt. Nec in ſterquilinio hujus miſeri corporis, ſed in corde, ubi Chriſtus habitat, in judicio & conſilio rationis ſit converſatio noſtra; ita ſane ut non in ipſa habeamus fiduciam, nec fragili innitamur cuſtodiæ, ſed figamus gradum in munitionem, firmiſſimæ petræ Chriſto totis viribus innitentes, ſicut ſcriptum eſt: *Qui ſtatuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos*. Sic ergo conſtituti & ſtabiliti, jam contemplemur, ut videamus quid dicat nobis, & quid reſpondeamus ad arguentem nos.

Amaritudo vocis divinæ mixta dulcedine. — *Hebr. 12. 6.* — *Eccl. 7. 9.* — *Abac. 2. 1.* — *Pſ. 39. 3.*

5 Primus enim contemplationis gradus iſte eſt, dilectiſſimi, ut inceſſanter conſideremus quid velit Dominus, quid placeat ei, quid acceptum ſit coram ipſo. Et quoniam in multis offendimus omnes, & fortitudo noſtra in illius rectitudinem voluntatis offendit, nec conjungi ei aut coaptari poteſt: humiliemur ſub potenti manu Dei altiſſimi, & omnino ſolliciti ſimus miſerabiles nos exhibere in oculis miſericordiæ ejus: dicentes: *Sana me Domine, & ſanabor; ſalvum me fac, & ſalvus ero.* Et illud: *Domine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi*. Poſtquam enim in hujuſmodi cogitationibus mundatus eſt oculus cordis, jam non in ſpiritu noſtro cum amaritudine, ſed in divino magis ſpiritu cum multa delectatione verſamur; nec jam conſideramus quæ ſit voluntas Dei in nobis, ſed quæ ſit in ſeipſa. Vita enim in voluntate ejus, ut hoc nobis in omnibus utilius atque omnino commodius eſſe non dubitemus, quod ejus congruit voluntati. Et propterea quam ſollicite conſervare volumus vitam animæ noſtræ, tam ſolliciti ſimus, quoad poſſumus, ab ea non deviare. Deinde cum jam in ſpirituali exercitio aliquatenus profecerimus, ducem ſequentes Spiritum, qui ſcrutatur etiam alta Dei; cogitemus quam ſuavis ſit Dominus, quam bonus in ſemetipſo, orantes cum Propheta, ut videamus voluntatem Domini, & viſitemus jam non cor noſtrum, ſed templum ejus; & cum eodem Propheta nihilominus dicentes; *Ad me ipſum anima mea conturbata eſt, propterea memor ero tui.* In his enim duobus tota ſpiritualis converſationis ſumma verſatur, ut in noſtra conſideratione turbemur & contriſtemur ad ſalutem, in divina reſpiremus, ut de gaudio Spiritus ſancti habeamus conſolationem: & hinc timorem & humilitatem, inde vero ſpem concipiamus & charitatem.

Contemplationis primus gradus. — *Jer. 17. 14.* — *Pſal. 40. 5.* — *Secundus.* — *Pſal. 26. 4.* — *Pſ. 41. 7.* — *Spiritualis converſatio conſiſtit in duobus.*

SERMO VI.

De cute, carne, & oſſibus animæ.

Subjicitur ſermonibus Nicolai Claræ-vallenſis, ſed non eſt Bernardo indignus, tametſi quadam accedunt ad ea quæ leguntur in ſermone XXXII. *de diverſis num.* 3. *Citatur in lib.* 8. *Florum cap.* 68. *Editus primum Rotomagi abſque anni deſignatione ſub nomine Bernardi.*

1 BEATUS David in Pſalmo de juſtis loquitur, dicens: *Multæ tribulationes juſtorum, ſed de omnibus his liberabit eos Dominus. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur.* Quod nemo dictum eſſe de corporeis oſſibus arbitretur: præſertim cum tot beatorum Martyrum oſſa confracta ſint manibus hominum impiorum, & contrita dentibus beſtiarum. Sed miranda prorſus & miſeranda humanarum conditio animarum, quæ licet tam multa foris ingenii vivacitate percipiant, nulla tamen perſpicacitate ſemetipſas, ſicut ſunt, noſſe aut cogitare ſufficiant; ſed egeant omnino figuris & ænigmatibus quibuſdam corporearum ſimilitudinum, ut ex viſibilibus & exterioribus poſſint vel aliquatenus inviſibilia atque interna conjicere. Ponamus itaque velut quamdam animæ cutem cogitationem, carnem affectionem, ut conſequenter os ejus intentionem poſſimus accipere. Sic enim erit in oſſis integritate animæ vita, in carnis incorruptione ſanitas, in cutis ſpecie pulchritudo. Quæ ſunt ergo tribulationes juſtorum, niſi quod interdum decoloratur cutis, cum videlicet inutilis cogitatio in corde verſatur? Nonnumquam vero etiam caro vulneratur, quando ſcilicet ad hoc uſque cogitatio perniciosa procedit, ut delectatione corrumpatur affectio. Nam oſſa quidem juſtorum omnino integra atque illæſa cuſtodiuntur a Domino, ut numquam frangatur propoſitum cordis eorum, numquam ſalutis * intentio conteratur: ut videlicet concupiſcentiæ titillanti etiam detur aſſenſus. Sicut enim peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat: ſic conſenſus omnino animam necat.

Pſal. 33. 20. — *Anima quomodo cognoſcat ſeipſam.* — *Animæ cutis, caro & oſſa.* — ** al. ſalubris.*

2 Caveamus ergo, dilectiſſimi, cogitationes inutiles, ut animarum noſtrarum facies decora permaneat; ut obliti quæ retro ſunt, id eſt populum noſtrum & domum patris noſtri, concupiſcat Rex ſpeciem noſtram. Exeamus de terra noſtra, ut non comprehendat nos cogitatio ſpectans ad voluptatem carnis. Exeamus & de cognatione noſtra, id eſt a cogitationibus curioſitatis, quæ nimirum cum in ſenſibus corporeis habitet, carnali utique cognata eſt voluptati. Exeamus etiam de domo patris noſtri, ut fugiamus cogitationes ſuperbiæ & vanitatis. Eramus nos aliquando, ſicut & cæteri, filii iræ: eramus & nos ex patre diabolo, qui nimirum rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ, & in montibus elationis ſedem ſibi atque habitaculum infeliciſſimum præparavit. Quod ſi forte aliquando talis aliqua cogitatio mentem ſubierit, tota ſollicitudine laboremus citius abluere & eradere ſordem, qua nos maculari conſpicimus, clamantes cum Propheta, ac dicentes: *Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor; lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.* Jam vero ſi quando forte per incuriam & negligentiam noſtram tranſierit cogitatio inutilis etiam in affectum cor-

Cogitationibus acris ſedulo reſiſtendum. — *Pſal. 50. 9.*

cordis, ſcientes quoniam non macula eſt jam, ſed plaga: tota feſtinatione ad auxilium Spiritus, qui adjuvat infirmitatem noſtram, recurramus, clamantes illud de pſalmo, & dicentes: *Domine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi*. Humanæ enim ſunt tentationes iſtæ, nec ex toto caveri poſſunt, quandiu in hoc corpore mortis peregrinamur a Domino. Nemo tamen parvi pendat aut diſſimulet iſta: quoniam etſi non mortifera ſunt, certe periculoſa.

Pſ. 40. 5.

Peccatum ex deliberatione vitam perdit.

3 Intentionem vero & propoſitum mentis ea ſollicitudine cuſtodiamus, Fratres, qua vitam animarum noſtrarum volumus cuſtodire: quoniam illud omnino eſt peccatum ad mortem, cum ex conſenſu & deliberatione delinquimus, proprio judicio condemnati. Nec ideo ſane id dixerim, ut deſperet, ſi quis forte delicti hujus ſibi conſcius eſt: ſed ut expaveſcat præcipitium, & qui cecidit, adjiciat citius ut reſurgat. Noverit enim excidiſſe ſe a juſtitia, quicumque hujuſmodi eſt. Cujus os confractum eſt & comminutum, noverit præciſum ſe a corpore Chriſti, de quo nimirum legitur: *Os non comminuetis ex eo*. Unde & in paſſione ſua, licet plagis virgarum in livorem decolorata ſit cutis, ut livore ejus nos ſanaremur; licet clavis vulnerata ſit caro, & lancea latus ejus apertum, ut ſanguine ejus redimeremur: os tamen non eſt comminutum ex eo. Propterea & ſanctus David: *Non eſt*, inquit, *occultatum os meum a te, quod feciſti in occulto*. Et in alio pſalmo: *Oſſa*, inquit, *mea ut cremium aruerunt*. Quod tunc fit, cum omnem delectationem boni prorſus amiſiſſe videtur anima, ſolamque ſibi aridæ intentionis fortitudinem reſervaſſe. Et vide ne forte tale aliquid etiam Beatus Job pateretur cum diceret: *Pelli meæ conſumptis carnibus adhæſit os meum*: ut videlicet corrupta affectione vix ſolam ſibi intentionem ſpiritualis cogitatio vindicaret.

Exod. 12. 46.
Pſ. 138. 15.
Pſ. 101. 4.
Job. 19. 20.

SERMO VII.

De triplici gloria, in illud Apoſtoli: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*.

Et hic ſermo Nicolai ſermonibus ſubjectus eſt: ſed Bernardi genium omnino ſapit, exſtatque inter hoſce Bernardi ſermones in omnibus editis & miſſ. uti & ſuperior.

1 QUI *gloriatur, in Domino glorietur*. Noverat Apoſtolus gloriam propriam eſſe Creatoris, non creaturæ, ſecundum illud: *Gloriam meam alteri non dabo*; &: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*; itemque: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*: ſed conſideravit rationalem creaturam adeo affectare gloriam, ut aut vix, aut numquam ab hoc compeſci deſiderio poſſit: quippe quæ ad imaginem facta eſt Creatoris. Propterea ſecundum datam ſibi a Deo ſapientiam, ſaluberrimum adinvenit conſilium, dicens: Quandoquidem perſuaderi nobis non poteſt non gloriari: ſaltem qui gloriatur, in Domino glorietur. Et conſidera, quantum ſuperexcedat Pauli philoſophia philoſophiam ſapientium mundi hujus, quæ nimirum ſtultitia eſt apud Deum. Cum enim nonnullos viderint philoſophi alienis delectari laudibus, & gloriam ad invicem quærere: qui inter eos fuere præcipui, prudenter adverterunt vanam eſſe hujuſcemodi gloriam, & penitus contemnendam. Sed conſiderantes deinde, ac ſtudioſius inquirentes, quænam appetenda eſſet gloria ſapienti, hic jam plane evanuerunt in cogitationibus ſuis, propriam cuique ſufficere gloriam arbitrantes: quaſi vero anima, quæ a ſemetipſa eſſe non poteſt, a ſe poſſit eſſe beata. Sicut ergo cupidi laudis alienæ tota ſollicitudine operam dabant ea operari quæ mirarentur homines, & laudarent: ſic iſti ſola ea judicabant ſectanda eſſe, quæ interior arbiter animus approbaret.

2. Cor. 10. 17.
Iſa. 42. 8.
Luc. 2. 14.
Pſ. 113. 9.
Gloriæ inanis omni homini deſiderium.
1. Cor. 3. 19.
Philoſophi gloriæ laudiſque avidi ſed differentes.

2 Et hæc quidem ſumma philoſophia ſapientium hujus mundi eſt, ipſa quoque minus habens, licet propinquior veritati. Unde & utramque gloriam ſublimi veritatis contemplatione tranſcendens Apoſtolus: *Qui gloriatur*, inquit, non in altero, non in ſe, ſed *in Domino glorietur*. Et eam, quæ veritati videbatur eſſe vicinior, majori proinde redarguens ſollicitudine, & condemnans certo judicio veritatis: *Non enim*, inquit, *qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat*. Ut quid enim aut de alterius hominis, aut de meo ipſius judicio ſollicitus ſum, cujus nec vituperio reprobus, nec laude probatus inveniar? Fratres, ſi me ante veſtrum oporteret tribunal adſtare, merito ſuper veſtris laudibus gloriarer. Quod ſi vel meo ipſius eſſem judicandus examine jure meo ipſius teſtimonio contentus, propriis laudibus delectarer. Nunc autem cum nec veſtro, nec meo, ſed Dei ſim judicio præſentandus; quantæ inſipientiæ, immo & inſaniæ eſt, aut in veſtro me, aut in meo ipſius teſtimonio gloriari? præſertim cum ipſe ſit, cujus oculis omnia nuda ſunt & aperta, & cui nequaquam opus ſit ut quis ei teſtimonium perhibeat de homine. Merito proinde Apoſtolus ipſe vanæ & fallacis gloriæ reprobator; *Mihi*, inquit, *pro minimo eſt ut a vobis judicer, aut ab humano die: ſed neque meipſum judico. Nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt*. In quibus verbis illud quoque diligenter conſiderandum eſt, quod alienum quidem judicium pro minimo habens, ſuum quoque nequaquam ſequeretur, quamvis non illud adeo pro minimo judicaret habendum. Nemo enim ſcit hominum quæ ſunt in homine, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt: ut comparatione interioris teſtimonii, exterius omnino pro nihilo ſit habendum. QUID enim mihi cum eorum laudibus, quibus ignotus ſum? Quod ſi vel ipſe qui in homine eſt ſpiritus omnia quæ hominis ſunt noſſe poſſet, profecto ſufficeret teſtimonium ejus. Nunc autem pravum eſt cor hominis, & imperſcrutabile etiam ſibi ipſi, adeo ut præſentia quoque magna ex parte ignoret, futura vero ſua omnino noſſe non poſſit. Quia tamen aliquatenus novit præſentia, ſi non reprehendat nos conſcientia noſtra, non quidem gloriam, ſed *fiduciam habemus ad eum*, ſicut S. Joannes ait. Cum autem veritatis ipſius, quam nihil latet, ſententiam de nobis tenere meruerimus, in ea plane ſecurius poterimus gloriari.

Gloriandum ſolius Dei teſtimonio.
1. Cor. 4. 3.
1. Cor. 2. 11.
Jer. 17. 9.
1. Joan. 3. 21.

3 Interim vero *nolite ante tempus judicare*, ait Apoſtolus, *donec veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum*. Illa enim perfecta omnino erit & ſecura gloriatio, cum erit unicuique laus a Deo. Nunc quoque licet non plenarie, licet non ſine timore & ſollicitudine multa, aliquatenus tamen in Domino gloriamur, teſtimonium perhibente Spiritu Sancto ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus. Hinc enim vere poſſumus gloriari, quod tantum habemus Patrem, quod majeſtati ineffabili cura eſt de nobis. Unde & Propheta: *Domine*, inquit, *quid eſt homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?* Itaque qui gloriatur, jam non in meritis ſuis glorietur. Quid enim habet quod non acceperit? Si autem accepit, quid gloriatur quaſi non acceperit? In eo ergo a quo accepit, glorietur, non quaſi ipſe magnus ſit, ſed quia magnificet eum Deus: hoc eſt, ut in illis quæ acceperit, non quaſi ea non acceperit, ſed quaſi qui ea acceperit, glorietur. Neque enim ait Apoſtolus; Si autem accepiſti, quid gloriaris? ſed, *Quid gloriaris*, inquit, *quaſi non acceperis?* ut non prohibeat, ſed doceat gloriari.

1. Cor. 4. 5.
Quatenus in hac vita gloriari liceat.
Job. 7. 17.
1. Cor. 4. 7.

4 Sed quid ſibi vult quod ait: *Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat?* Quis eſt enim quem in hoc ſæculo commendat Deus? Quomodo commendabit Veritas eum, qui adhuc reprehenſibilis invenitur? Denique: *ego*, inquit, *quos amo, arguo & caſtigo*. Hæccine commendatio eſt tota? Prorſus, quantum mihi videtur, ipſa eſt. Quæ eſt enim melior & efficacior commendatio, quam divinæ erga nos atteſtatio charitatis? TESTIMONIUM vero amoris ejus nullum credibilius, nullum certius in hac vita, quam quod deſiderat Propheta, ubi ait: *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me*. Hæc namque increpatio, qua jugiter nobis ſuggerit in occulto Spiritus veritatis quid deſit nobis, ſuperbiam, negligentiam, ingratitudinemque repellit. Quo triplici vitio omne paulo minus religioſorum hominum genus periculoſe laborat, pro eo quod minus attenta cordis aure percipiant quid intus loquatur is, qui neminem palpat, Spiritus veritatis. Quod nonnullis exinde provenit, (niſi fallor) quod propriæ gloriæ cupidi, nulla ratione quieſcere poſſunt, cum in ſeipſis penitus nihil inveniunt, unde poſſint aliquatenus gloriari. Perfecta autem & ſecura gloriatio eſt, cum veremur omnia opera noſtra, ſicut teſtatur B. Job de ſeipſo: & cum Iſaia Propheta, omnes juſtitias noſtras non aliud quam pannum menſtruatæ reputandas eſſe cognoſcimus. Nihilominus tamen confidimus etiam & gloriamur in Domino, cujus miſericordia tanta eſt ſuper nos, ut a gravioribus quidem, & quæ ad mortem peccata ſunt, cuſtodiat nos, & tam benigne ipſa imperfectionis noſtræ delicta, & converſationis impuritatem nobis manifeſtare, & agnitam condonare dignetur, quatenus in humilitate & ſollicitudine, & gratiarum actione firmiter radicati, jam non in nobis, ſed in Domino gloriemur.

2. Cor. 10. 17.
Deus quomodo hominem commendet.
Apoc. 3. 19.
Pſ. 140. 5.
Correptio Dei quid in nobis operetur.
Religioſi triplici vitio obnoxii.
Job. 9. 28.
Iſa. 64. 6.

SERMO VIII.

De diverſis affectionibus, vel ſtatibus, quibus anima eſt ſub Deo.

Guerrico Abbati Igniacenſi tribuitur in Bibliotheca Patrum: ſed non reperitur inter Guerrici Sermones in codice Coloníenſi, immo inter Bernardi ſermones de diverſis in editis & mſſ. omnibus occurrit, & in Floribus citatur.

1 QUOD diverſis nominibus Deum, nunc quidem Patrem, nunc Magiſtrum vocamus, aut Dominum, non illius ſimpliciſſimæ & omnino invariabilis naturæ diverſitas ulla in cauſa eſt, ſed affectionum noſtrarum multiplex variatio ſecundum diverſos profectus animæ, vel defectus. B Videntur enim quædam animæ ſub Patre-familias agere; quædam ſub Domino; quædam ſub Magiſtro; quædam quoque ſub Patre, & nonnullæ cum Sponſo: ut cum proficientibus proficere, cum immutatis mutari videatur & ipſe, qui juxta Prophetam mutat quidem creaturas, & mutabuntur, licet idem ipſe ſit, & anni ejus non deficiant. Denique quid in alio pſalmo idem Propheta ad ipſum loquatur attende: *Cum ſancto*, inquit, *ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris*, atque ut magis miremur, *& cum perverſo*, inquit, *perverteris*. Et quemadmodum ſic mutetur, immo ſic mutet immutabilis ipſe, ſecutus adjungit: *Quoniam tu populum humilem ſalvum facies, & oculos ſuperborum humiliabis*.

Quinque gradus ſive ſtatus hominum ſub Deo.
Pſ. 101. 27.
Pſ. 17. 26.

2 C At vero quoniam non prius quod ſpirituale, ſed prius quod animale, deinde quod ſpirituale: videntur, mihi quatuor interdum converſionem noſtram præcedere ſtatus: unus ſub nobis ipſis, tres ſub principe mundi hujus. Eſt enim anima ſub ſeipſa, cum propriam ſequitur voluntatem, libertate pernicioſa gaudens. Hic eſt filius ille prodigus, qui portionem paternæ ſubſtantiæ, quæ ſe contingebat, accepit: ingenium ſcilicet, memoriam, vires corporis, cæteraque ſimilia bona naturæ: quibus non ad divinam, ſed ad ſuam uteretur voluntatem, eſſetque tamquam ſine Deo in hoc ſæculo. Eſt autem interim homo ſub ſe, cum propriæ ſatisfaciens voluntati, necdum tamen poſſidetur a vitiis & peccatis: quoniam qui facit peccatum, jam D non ſui ipſius ſervus eſt, ſed peccati. Jam hinc vero proficiſcitur in regionem longinquam, qui prius quidem ſeparatus erat, ſed necdum elongatus a patre. Accepta ſiquidem portione ſubſtantiæ, factus eſt ſui juris: & quamvis receſſerit ab auctore, proximus tamen fuit, quamdiu ab opere non receſſit. Hoc autem tamdiu fit, dum licita quidem, ſed non expedientia pro ſua ſequitur voluntate. At poſtquam receſſerit & a ſeipſo, declinans ſcilicet in peccatum, tunc jam in longinquam vere proficiſcitur regionem, quoniam ab eo qui ſumme & ſingulariter eſt, nihil longius eo quod nullo modo eſt: nihilque remotum magis ab eo, a quo, & per quem, & in quo ſunt omnia, quam peccatum, quod nihil eſt inter omnia.

a Status hominis ante converſionem.
a
1. Anima ſub ſeipſa.
Luc. 15. 2.
Parabola de filio prodigo tropologica expoſitio.

3 Porro juſtum divinæ ultionis judicium eſt, ut fugitivum patris ſuum alter ſibi uſurpet in ſervum. Unde & profectus in regionem longinquam, uni civium E legitur adhæſiſſe: quem ego non alium, quam unum ex malignis ſpiritibus intelligendum puto, qui pro eo quod obſtinatione irreparabili peccant, & tranſierunt in affectum malitiæ & nequitiæ, jam non ſunt hoſpites & advenæ, ſed quaſi cives & inhabitatores peccati. Quid eſt autem, quod civi dicitur adhæſiſſe pauper adoleſcens & peregrinus, niſi quod factus eſt ſubditus illi? Denique quomodo adhæſerit, ſequentia manifeſtant. Sic enim habes: *Adhæſit uni civium regionis illius, & miſit eum in villam ſuam paſcere porcos*. Et nota, quod famis neceſſitate civi maligno dicitur adhæſiſſe, ſicut Iſrael tempore famis deſcendiſſe legitur in Ægyptum. Periculoſa plane & pernicioſa eſuries, quæ liberos addicat miſeræ ſervituti, ſubjiciat operibus luti & lateris, porcis aſſociet, immo & ſervos faciat eſſe porcorum. F Unde autem egeſtas tanta ei qui dives advenerat, collectis nimirum omnibus, quæ de paterna ſubſtantia in ſuam acceperat portionem? Ex eo ſine dubio quod præmiſſum eſt, diſſipaſſe eum bona ſua, vivendo luxurioſe cum meretricibus: *Propterea*, inquit, *cœpit egere*.

Luc. 15. 15.
Gen. 46. 6.

4 Porro meretrices iſtas concupiſcentias carnis intellige, cum quibus luxurioſe vivendo diſſipat bona naturæ, dum eis abutitur ad voluptatem. Hinc, ut jam diximus, egeſtas ſuccedit pernicioſa, teſte Scriptura, quod non ſatietur oculus viſu, nec auris impleatur au- A dito. Mittitur ergo paſcere porcos, corporeos ſcilicet ſenſus, qui volutabro luti & ſpurcitiis oblectantur. Et vide ne forte hi ſint porci, quos ejecti ab homine maligni ſpiritus intrant. Ejectum enim a rationali noſtro, id eſt a mente, peccatum ſenſibus corporis hæret, Apoſtolo teſte, quod mente conſentiat legi Dei, carne vero legi peccat, quæ eſt in membris noſtris. Unde & in alio loco: *Scio*, inquit, *quod non eſt in me bonum, hoc eſt in carne mea*. Quid tamen agendum eſt, cum ſic ejecti ab homine, porcos inhabitant ſpurci ſpiritus, niſi quærenda remedia lacrymarum, & currendum ad aquas, quarum abundantia male vivida radix peccati ſuffocetur in eis? Quamvis hæc omnimoda peccati extinctio ſibi potius reſervata videtur.

Eccli. 1. 9.
Rom. 7. 22.
Ibid. 18.

5 B Hæc in excurſu quodam ſunt dicta, ut proinde manifeſtius aſſignarem, quonam modo eum, quem ſub ſemetipſo reperit, ſibi malignus ſubjiciat, tamquam fortis armatus intrans & poſſidens atrium, in quo pauper & debilis inventus eſt habitator. Veruntamen tripliciter mihi videntur homines eſſe ſub principe tenebrarum. Primum quidem nec volentes, nec nolentes, quod convenit his qui necdum habent voluntatis uſum; ſunt tamen vaſa iræ propter originale peccatum, donec alligato forti vaſa ejus diripiat fortior per Sacramentum adveniens, verus utique Moyſes, qui in aqua venit, nec in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine. Secundo modo volentes, cum jam voluntarie peccant. Tertio quoque modo nolentes, cum jam quidem reſipiſcere vellent, niſi quod peccati conſuetudine miſerabiliter obligati, juſto Dei judicio qui in C ſordibus ſunt, ſordeſcant adhuc: In quo tertio ſtatu laboraſſe videtur prodigus ille filius, & vere prodigus nimis, qui non modo diſſiparat ſua, ſed & ſemetipſum ſubjecerat miſeræ ſervituti, infelix, venundatus ſub peccato, cum ad ſe reverſus ait: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus! ego autem hic fame pereo*. Si quis expertus eſt in ſemetipſo, facile, credo, in his verbis animum miſerabilem recognoſcet. Quis enim peccati conſuetudine obligatus, non ſe felicem reputaret, ſi datum eſſet ei eſſe tamquam unum ex his, quos in ſæculo tepidos videt, viventes ſine crimine, minime tamen quærentes quæ ſurſum ſunt, ſed quæ ſuper terram? *Quanti*, inquit, *mercenarii in domo patris mei abundant panibus*! id eſt conſolantur in innocentia ſua, & fruuntur propriæ conſcientiæ bono; D *ego autem fame pereo*, id eſt inſatiabilibus crucior peccatorum deſideriis, & affectibus vitiorum. Poteſt tamen intelligi, quod non fame panis, nec ſiti aquæ; ſed fame & ſiti divini verbi, quam & Judææ Propheta minatur, ſeſe perhibeat laborare. Et hæc dixerim non quod ita ſit, ſed quod ita ſentiat miſer humiliatus ſub peccato. Neque enim gloriantur conſcientiæ teſtimonio, quorum ſæcularis & mercenaria intentio eſt: ſed peccator compunctus reputat ſanctiſſimum, quacumque ex cauſa alterum videat innocentem. *Fac me*, inquit, *ſicut unum ex mercenariis tuis*.

a Status hominis ſub diabolo, iſque triplex.
Conſuetudo peccati quam gravis.
Luc. 15. 17.
Amos 8. 11.

6 Ecce hic jam primus eſt ſtatus, quo ſub Deo eſſe incipiunt qui tamquam mercenarii ſub Patre-familias vivunt. Hi ſunt quos in ſæculo videmus aut nullo, aut exiguo deſiderio æternorum, velut ſub mercede, E ſervire Deo, & ab eo terrena petere quæ & deſiderant. Jam vero ſecundo ſtatu incipit eſſe ſub Domino qui tamquam ſervus carcerem timet, & metuit ne ſubigatur pœnis. In quo ſane ſtatu converſio eſt, exituſque a ſæculo, & introitus vitæ: unde & legis: *Principium ſapientiæ timor Domini*: Et alius quidam Propheta: *A timore*, inquit, *tuo concepimus, & parturivimus ſpiritum ſalutis*. Huic gradui tertius admodum proximus & quaſi permixtus eſt, eorum ſcilicet qui parvuli adhuc in Chriſto lac concupiſcunt, tamquam ſub Magiſtro & pædagogo viventes. Id namque convenit maxime novitiis, qui nimirum ſi forte in conſolationibus meditationis ſanctæ, orationum, pſalmodiæ, & cæterorum hujuſmodi cœperint delectari, quaſi pueriliter timent ne magiſtrum offendant, ne vapulent, defraudentur munuſculis, quibus ſolet eos eruditor ille benigniſſimus allicere. F Hi ſunt qui provident Dominum in conſpectu ſuo ſemper; & commoventur, ſi vel ad horam abeſſe contigerit: nec jam ſerviliter timent ſupplicia, ſed tamquam parvuli metuunt plagas virgarum, apprehendentes diſciplinam magiſtri, nequando iraſcatur, & pereant de via juſta: ne devotionis gratia ſubtrahatur, & moleſta eis omnia fiant, & laborent tædio quodam, & quaſi vapulent intus in anima, amaritudine ſcilicet cogitationum. Hæc ſunt enim verbera, quibus caſtigat ſuos parvu-

Quinque ſtatus hominis ſub Deo.
Eccli. 1. 16.
Iſa. 26. 18.
Novitiorum indoles.

a Florilegus hæc verba refert ex dictis Bernardi in lib. 9. cap. 2.

Adde lib. 10. cap. 17.

A parvulos Deus, quæ melius experimento dignoſcimus, quam ſermone. Unde & ipſe Dominus loquitur per Prophetam: Pſ. 88. 31. *Si dereliquerint filii ejus legem meam, &c. viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.*

7 In his itaque primordiis, & quaſi infantili ætate, ſic viciſſim ſibi ſuccedunt timor Domini, & diſciplina magiſtri, ut nunc in iſto, nunc in ſtatu illo ſeſe inveniat, quiſquis ſollicitus fuerit diligenter hoc obſervare. Inde eſt, quod novellæ adhuc Eccleſiæ loquens, ſimul utriuſque nominis meminit, dicens: Joan. 13. 13. *Vos vocatis me Magiſter & Domine, & bene dicitis: ſum etenim.* Agnoſcant hic locum ſuum novitii noſtri, ut ſolliciti ſint de cætero ſedule magis circa iſta verſari. Ante omnia ſiquidem timor eis neceſſarius eſt, quo nimirum Eccli. 1. 27. peccata poſſint præterita delere, cavere futura. *Timor* B enim *Domini*, ut ait Scriptura, *expellit peccatum*, ſive quod jam admiſſum eſt, ſive quod tentat intrare. Expellit ſane, illud quidem pœnitudo; hoc reſiſtendo. Pædagogus parvulis ſeu novitiis neceſſarius. Sed quoniam arcta & ardua eſt via quæ ducit ad vitam, tamquam parvulis in Chriſto pædagogus vobis, o filioli, ac nutritius neceſſarius eſt, qui doceat, deducat, foveat vos, & tamquam alludat parvulis, ac blanditiis quibuſdam conſoletur, ne pereat ætas infirma. Propterea non ego, ſed magis Eccleſiæ Princeps & Paſtor vos admonet: *Quaſi modo geniti infantes, rationabiles* 1. Petr. 2. 2. *ſine dolo lac concupiſcite*, ita ſane ut in eo nequaquam permaneatis, ſed in eo creſcatis in ſalutem. Quod alia quædam ſcriptura manifeſtius exprimens loquitur ſic. *Gaudete gaudio omnes qui lugebatis ſuper eam* Iſ. 66. 13. C (haud dubium quin ſuper Hieruſalem, de ea ſiquidem loquebatur) *ut potemini*, ait, *a lacte, & ſatiemini ab uberibus conſolationis ejus; & cum avulſi fueritis a lacte, epulemini ab introitu gloriæ ejus.*

8 Ipſe eſt enim ſtatus filii jam robuſtæ ætatis, qui ſub Patre vivit, nec lacte jam potatur, ſed veſcitur ſolido cibo: oblitus ſane quæ retro ſunt, in quibus ſervilis oculus in amaritudine morabatur: ſed ne ipſa quidem præſentia conſiderans, nec parvas parvulorum conſolationes captans, magis autem extendens ſe in anteriora, ad palmam ſupernæ vocationis, & introitum futuræ beatitudinis, expectans beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei. Evacuavit enim quæ erant parvuli, nec circa hujuſmodi ſuaves quidem, ſed non perennes conſolationes hactenus occupatur. Sed quia jam profecit in virum perfectum, in his quæ Patris ſunt, oportet eum eſſe, ſuſpirare ad hæreditatem, ſedulaque circa D eam meditatione verſari. Numquid enim mercenarium eum quis æſtimet, qui paternæ inhiat hæreditati, eamque toto affectu expetit & expectat; quam nimirum filii mercedem eſſe, non mercenarii, Propheta teſtatur? *Cum dederit*, inquit, *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæredi-* Pſ. 126. 2. *tas Domini, Filii merces, fructus ventris.*

9 Invenitur tamen alter gradus ſublimior, & affectus dignior iſto, cum penitus caſtificato corde, nihil aliud deſiderat anima, nihil aliud a Deo quærit, quam ipſum Deum. Crebro ſiquidem didicit experimento, quoniam bonus Dominus ſperantibus in ſe, animæ quærenti ipſum, ita ut jam ex affectu cordis atque ex ſententia clamet illud de pſalmo: *Quid enim mihi eſt in* Pſal. 72. 25. *cœlo, & a te quid volui ſuper terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* E Neque enim ſuum aliquid, non felicitatem, non gloriam, non aliud quicquam, tamquam privato ſui ipſius amore deſiderat anima quæ ejuſmodi eſt: ſed tota pergit in Deum, unicumque ei ac perfectum deſiderium eſt, ut introducat eam Rex in cubiculum ſuum, ut ipſi adhæreat, ipſo fruatur. Unde & jugiter revelata facie, quoad poteſt, cœleſtis Sponſi gloriam ſpeculando, in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu. Ex hoc plane audire meretur: Cant. 4. 7. *Tota pulchra es amica mea.* Audet & ipſa loqui: *Dilectus meus mihi, & ego* Cant. 2. 16. *illi.* Atque hujuſmodi feliciſſima & jucundiſſima confabulatione delectatur glorioſa cum ſponſo.

SERMO IX.

De verbis Apoſtoli: *Inviſibilia Dei a creatura mundi, &c.* & de verbis Pſalmi: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, &c.*

1 I*Nviſibilia Dei*, Apoſtolo teſte, *a creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* Rom. 1. 20. Et eſt velut communis quidam liber, & catena alligatus (ut Mundus liber, in quo Dei ſapientia legitur. aſſolet) ſenſibilis mundus iſte, ut in eo ſapientiam Dei legat quicumque voluerit. Erit tamen cum cœlum plicabitur ſicut liber, in quo utique nemo deinceps legere habeat neceſſe, quoniam *erunt omnes docibiles Dei*: Joan. 6. 45. & quemadmodum creatura cœli, ſic & creatura mundi, jam non per ſpeculum & in ænigmate, B ſed facie ad faciem Deum videbit, & ſapientiam ejus ad liquidum contemplabitur in ſeipſa. Interim vero opus habet humana anima velut quodam vehiculo creaturæ, ut ad cognitionem Creatoris aſſurgat: cum e contra longe beatius perfectiuſque angelica natura in Creatore notitiam habeat creaturæ. Ad quam nimirum excellentiam, licet ad modicum, rapta fuiſſe videtur anima illa beata [a], quæ collectum ſub uno ſolis radio mundum univerſum conſpexit: de quo miraculo beatus Papa Gregorius in libro Dialogorum ſcribens: Videnti, S. Greg. lib. 2. Dial. cap. 35. inquit, Creatorem anguſta eſt omnis creatura. Felices proinde qui ſatiantur ex adipe frumenti: nec opus habent ſugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo; qui videlicet inviſibilia Dei non viſibilibus ri- C mando perquirunt, ſed in ipſis ad liquidum intellecta conſpiciunt. Verum, ut jam diximus, angelicæ felicitatis illud eſt, non fragilitatis humanæ.

2 Quæramus igitur per ea ſaltem quæ facta ſunt intellectum inviſibilium Dei: quæ ſi in cæteris creaturis Homo inter creaturas quæ ſub cœlo, Deo propinquior. intellecta conſpicit anima, neceſſe eſt ut longe amplius conſpiciat, & intelligat multo ſubtilius in creatura, quæ facta eſt ad imaginem Creatoris; hoc eſt, in ſeipſa. Nullus enim Deo vicinior gradus inter omnes quæ ſub ſole habitant creaturas, quam anima humana, ut merito Propheta dicat ad ipſum: *Beatus vir cujus eſt auxilium abs te! aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit.* Pſal. 83. 5. Et poſt pauca: *Ibunt*, inquit, *de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.* Propterea inceſſanter hortamur vos, Fratres, ut ambuletis vias cordis, & ſit anima veſtra in manibus veſtris ſemper, ut au- D diatis quid loquatur in vobis Dominus Deus: *Quoniam* Pſal. 84. 9. *loquetur pacem.* Quibus loquetur pacem? Utique *in plebem ſuam, & in ſanctos ſuos.* Quæ eſt plebs, aut qui ſunt ſancti? Ipſi nimirum qui convertuntur ad cor. Unde & ſequitur: *& in eos qui convertuntur ad cor.*

3 Nos tamen in his verbis tria ſolemus intelligere Ezec. 14. 14. Pacem Deus tribus hominum generibus loquitur. hominum genera, quibus ſolis Deus loquitur pacem, ſicut & Propheta alius tres tantum prævidit ſalvandos, Noe, Danielem, & Job: contrario quidem ordine, ſed eoſdem ordines exprimens, continentium ſcilicet, prælatorum, & conjugatorum: ſi tamen continentes a carnalibus illecebris ad ea quæ cordis ſunt, id eſt, ad ſpiritualia deſideria, convertantur; unde & Daniel *vir* Dan. 10. 11. *deſideriorum* ab Angelo nominatur, & Prælati prodeſſe magis ſtudeant, quam præeſſe, quoniam ipſos maxime decet ſanctitudo, unde & in pſalmo *ſancti* ſpecialiter E appellantur: & conjugati mandata non tranſgrediantur, Pſal. 84. 9. ut merito plebs Domini, & oves paſcuæ ejus debeant nominari.

4 Immo vero & in nobis ipſis (quoniam inde eſt Monachorum tres ſtatus. nobis amplior ſollicitudo) tres iſtos ordines aſſignare ſolemus: plebem quidem intelligere officiales fratres qui exterioribus & quaſi popularibus negotiis occupantur. At vero qui convertuntur ad cor, ipſi ſunt clauſtrales, quos nulla impedit occupatio, ſed libere vacant, ut videant quoniam ſuavis eſt Dominus. Super utrumque parietem Deus loquitur pacem, quoniam ad idem tendunt, licet non eadem via. Eſt pſalterium jucundum cum cithara, nec minus jucundus eſt ſonus citharæ, quam pſalterii, licet hæc ab inferioribus reddat ſonum, illud a ſuperioribus. Veruntamen optimam partem elegit Maria, licet non minoris fortaſſe meriti F ſit apud Deum humilis converſatio Marthæ: ſed de electione Maria laudatur, quoniam illa quidem omnino (quod ad nos ſpectat) eligenda; hæc vero, ſi injungitur, patienter eſt toleranda.

5 Jam quod interponitur, *ſuper ſanctos ſuos*, ad Prælatis utraque vita, & Mariæ & Marthæ, neceſſaria. Prælatos pertinet, quibus nimirum utraque vita neceſſaria eſt.

[a] Nimirum S. Benedictus, quem Bernardus cenſet vidiſſe Deum, licet raptim, abſque *vehiculo creaturæ*, ac proinde in ſeipſo, & quidem *in Dei lumine*, ut loquitur Gregorius, tametſi Bernardus in Sermone 31. in Cantica num. 2. ait, quod *nec ſapiens, nec Sanctus, nec Propheta, videre illum, ſicuti eſt, poteſt, aut potuit in corpore hoc mortali.*

TOM. III.

TOM. III.

eſt. Et ipſorum eſt utriſque providere, & copulare ſibi parietes e diverſo venientes: quoniam angularis lapidis, qui eſt Chriſtus Jeſus, vicarii conſtituti ſunt. Nec dubium quin longe periculoſior cæteris eorum ſit adminiſtratio. Tamen ſi bene miniſtraverint gradum bonum ſibi acquirent, & majorem abundantiam & ſuperfluentem menſuram accipient pacis, ut de eis merito dicatur: *Quoniam ſuper ſanctos pacem loquitur Deus.* An vero dubitet quis quos dixerit ſanctos? Audiat Iſaiam: *Vos*, inquit, *ſancti Domini vocabimini, miniſtri Dei noſtri.* Propoſueram exemplum aliquod dare, quemadmodum ex ſua ipſius conſideratione ad ſpiritualem intelligentiam aſſurgere humanus debeat animus; ſed neceſſe eſt in diem alterum, & ſermonem alterum differre.

Iſ. 61. 6.

SERMO X.

De vita & quinque ſenſibus animæ.

1 MAGNA eſt a, dico vobis, chariſſimi, & nimium inexcuſabilis negligentia noſtra, qui cogitationibus otioſis vacantes, tempus amittimus, quibus nimirum nec penetrandæ nubes, nec maria transfretanda, ut ſalubres inveniamus cogitationes, ſed prope eſt (ut ait Moyſes) verbum in ore noſtro & in corde noſtro: & infinitas in nobiſmetipſis utilium cogitationum occaſiones & ſeminaria poſſumus invenire. Denique ſi tam inerudita & negligens fuerit anima, ut nec interiora ſua ſufficiat perſcrutari, attendat vel ea quæ foris agit palam, & manifeſte: & in ipſis quoque, ſi diligenter quæſierit, inveniet ſapientiam. Ecce enim (quoniam ſcriptum eſt: *Da occaſionem ſapienti, & ſapientior erit*) conſidera, o anima, quid impendas corpori tuo, & invenies ſine dubio, quod vitam ei ſenſumque miniſtras: & vitam quidem in toto corpore invenies uniformem, (neque enim, verbi gratia, aliter vivit oculus quam articulus) ſenſum vero non ita. Quære ergo, ut tibi quoque anima tua (quæ eſt ſine dubio Deus tuus) ſimilia largiatur. NEQUE enim vivere dicenda eſt anima, quæ veritatis non habet cognitionem, ſed adhuc mortua eſt in ſemetipſa: quemadmodum & ea ſine ſenſu, quæ necdum habet dilectionem. EST ergo ANIMÆ VITA, VERITAS: SENSUS, CHARITAS. Nec mireris quod interdum animæ impiorum notitiam habent veritatis, quæ tamen expertes ſunt charitatis; quando & in corporibus nonnullis vitam reperis ſine ſenſu, ut ſunt arbores cæteraque ſimilia, animata quidem ſed animatione, & non anima. Quemadmodum & animæ iniquorum veritatis habent notitiam naturali ratione, quæ tamen interdum adjuvantur a gratia, cum nullatenus ſane animentur ab ea. In his autem quibus & cognitionem veritatis, & dilectionem anima ſpiritualis infundit, non exteriori quolibet modo, ſed tamquam anima ipſorum, cui adhærentes unus ſpiritus fiunt cum ea, in his, inquam indiviſa eſt cognitio veritatis, ſecundum quod dictum eſt de vita corporis. Eadem enim cognitione & minima, & maxima comprehendis.

Deut. 30. 14.

Sanctas cogitationes non procul quærere neceſſe eſt.

Prov. 9. 9.

Animæ vita veritas, ſenſus charitas.

b Serm. 116. infra.

2 Porro dilectionem quidem, ſi diligenter advertas, variam, & fortaſſis ſecundum quinque ſenſus corporis quinquepartitam poteris invenire. Eſt enim amor pius, quo parentes diligimus: eſt amor jucundus quo ſocios diligimus: eſt & erga omnes homines amor juſtus; erga inimicos amor violentus; erga Deum ſanctus ſive devotus. In his omnibus, ſi diligenter attendis, proprium erga ſingulos, & omnino diverſum ab aliis modum invenies. Denique ſi curioſius conſiderare delectat, non immerito fortaſſe videbitur primus, id eſt parentum amor, tactui convenire quod hic ſenſus ſola proxima & corpori juncta percipiat: quemadmodum amor ille nullis exhibetur niſi proximis carnis noſtræ. Sed nec illud quidem diſcrepat a ratione ſimilitudinis, quod hic ſolus e ſenſibus per corpus diffunditur univerſum: quoniam & amor ille naturalis eſt omni carni, adeo ut ipſa quoque animalia bruta & diligant fœtus ſuos & diligantur ab eis. Amor quoque ſocialis videre licet quam proprie dicatur guſtui convenire, ob majorem profecto dulcedinem, & quoniam hic ſenſus ſolus eſt, quo magis eget humana vita. Nec video qua ratione vivere dicendus eſt, ſaltem hac communi vita, qui non eos diligit inter quos vivit. Amor autem generalis, quo videlicet omnes homines diliguntur, odoratus habet ſimilitudinem, in eo utique quod hic ſenſus jam remotiora percipiat, & quod non ex toto carnalis delectationis expers, eo tamen tenuiorem eam habeat, quo diffuſiorem. Auditus autem multo magis remotiora capit; nec inter homines ab amante quiſquam remotior eſt, quam non amans. Denique cum in cæteris ſenſibus nonnulla carnis ipſius oblectatio ſit, & magis ad carnem pertinere videantur, auditus pene totus exit a carne, & ei dilectioni non immerito convenire videtur cujus tota cauſa obedientia eſt: quam pertinere ad auditum ſatis evidens eſt, cum cæterarum, ut diximus, dilectionum nonnulla a carne ſumatur occaſio.

Amor ſecundum 5. ſenſus corporis quintuplex.

Amor in parentes comparatur Tactui.

2. Amor in ſocios Guſtui.

3. Amor in omnes Odoratui.

4. Amor in inimicos Auditui.

3 Porro viſus quidem in eo ſibi vindicat amoris divini ſimilitudinem, quod cæteris omnibus excellentior & ſingularis cujuſdam naturæ, perſpicacior quoque cæteris invenitur, & diſcernit multo remotiora. Denique odoratus quidem & auditus videntur utique remota ſentire: ſed ad ſe magis quem ſentiunt aerem creduntur attrahere. Viſus autem non ita, ſed magis ipſe exire videtur, & ad remota procedere. Sic & in dilectionibus eſt. Quodam modo enim attrahimus proximos, quos tamquam nos ipſos diligimus; attrahimus & inimicos, quos ad hoc diligimus, ut ſint & ipſi ſicut nos, id eſt ut ſint amici. Deum vero ſi, ut dignum eſt, tota virtute, tota anima, toto corde diligimus, ipſi magis in eum pergimus, & tota feſtinatione in eum ineffabiliter ſupra nos eſt, properamus.

5. Amor in Deum Viſui.

4 Jam vero & id manifeſtum eſt, quoniam in corporis ſenſibus viſus quidem cæteris omnibus, auditus vero reliquis tribus dignior eſt: odoratus quoque & guſtum, & tactum, etſi non utilitate, dignitate tamen ſuperare videtur: & guſtus tactui ſuperexcellere: quod manifeſtat etiam diſpoſitio ipſa membrorum. Oculis ſiquidem in ſummitate locatis, aures inferiores eſſe quis neſciat? Sic & auribus nares, & fauces naribus, ipſis quoque faucibus manus pariter, & reliquas corporis partes, ad quas pertinet tactus ſubeſſe manifeſtum eſt. Secundum ergo hunc modum, & in ſenſibus animæ conſiderare licet alterum altero digniorem: quod quia facile jam poteſtis advertere, brevitatis cauſa prætereo. Illud quoque veſtræ nihilo minus diligentiæ conſiderandum relinquo, quod quemadmodum artus corporis cadere neceſſe eſt, quam cito defierit eos anima vegetare: ſic & eas, quas diximus, affectiones, quæ ſunt velut quædam animæ membra, ſine anima ipſius animæ (quæ Deus eſt) cadere omnino neceſſe eſt: quatenus videlicet aut ex toto non diligatur quod diligendum eſt; aut non diligatur ad quod debet, aut quomodo debet. Sunt enim qui parentes carnaliter tantum diligunt: & ipſi quoque confitentur Domino, cum benefecerit eis. Sed hujuſmodi dilectio aut omnino vocanda dilectio non eſt, aut caduca eſt, & decidens in terram.

Ordo dignitatis & utilitatis in ſenſibus corporis & animæ.

Sine amore Dei cæteri amores cadunt.

SERMO XI.

De duplici Baptiſmo, & de relinquenda propria voluntate.

1 SCITIS, Fratres (firmiſſime enim tenetis catholicam veritatem) quod in Baptiſmate abrenuntiantes diabolo Pater cœleſtis adoptet, & in regnum Filii claritatis ſuæ de poteſtate transferat tenebrarum. Nimirum ipſa eſt ſtola prima, quam vere cito proferre miniſtros paternus jubet affectus, non oris petitionem, non deſiderium cordis expectans, ſed & ipſum intellectum præveniens in benedictionibus dulcedinis. Quotquot enim baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, Chriſtum induimus. De quo & alius clamat teſtis, & ipſe fidelis, quia *quotquot receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Nec vero inanis eſt, aut infirma poteſtas: quia nimirum certi ſumus continuo & nos, quoniam neque mors, neque vita, neque Virtutes, neque Angeli, neque altitudo, neque profundum poterit nos ſeparare a charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Sed attende quanta enumeravit Apoſtolus, (ejus enim verba ſunt) minime tamen adjiciens, *nec nos ipſi.* Nimirum hæc eſt libertas qua Chriſtus nos liberavit, ut nulla penitus creatura avellere nos, aut vim facere poſſit. Soli id deſerere poſſumus propria voluntate abſtracti, & illecti a propria concupiſcentia. Præter hanc enim nihil eſt quod timeamus. Denique donec voluntatis uſum & facultatem deliberandi renatus quiſque recipiat, a charitate Dei ſeparari omnino non poteſt. Securus interim degit ſub protectione & advocatione Domini Dei ſui: non eſt quod vereatur ex omnibus. At ubi ſane diſcretionis annos ingrediens redditur ſibi, cæterorum utique violentiam nec hanc quidem formidare neceſſe eſt: ſed ab ea quæ dormit in ſinu ſuo caveat, propria ſcilicet voluntate. Erit forte peccatum in foribus, ſed appetitus ejus ſub eo eſt: tan-

Abrenuntiatio in Baptiſmo.

Gal. 3. 27.

Joan. 1. 12.

Rom. 8. 38.

Sola propria voluntas a Deo nos avellere poteſt.

a Hic locus in quibuſdam ... [illegible] ... Floren[illegible]

tantum ipſe aperire renuat, conſentire recuſet.

Primi parentes non coacti, ſed decepti peccarunt.

2 Denique primos parentes non urſus, aut leo, ſed potius ſerpens, callidior utique, non fortior cæteris animantibus, ſupplantavit, nec mulierem vir, ſed mulier virum. Serpens, o Eva, decepit te: decepit profecto, non impulit, aut coegit. Mulier tibi, o Adam, de ligno dedit: ſed offerendo utique, non violentiam inferendo. Neque enim poteſtate illius, ſed tua factum eſt voluntate, ut ejus voci plus obediens, quam divinæ. Cæterum ſi ille ſibi non præcavit ignarus, nos ſaltem nobis tot exemplis præmoniti caveamus. Immo vero quoniam periclitati ſumus & nos [b] miſerabiliter in hac parte, de cætero jam remedium aliquod tantis providere malis ſollicite ſtudeamus. Quando enim fortis ille armatus, quem fortior ſuperveniens alligavit, atrium illud olim ſuum valuit violentia aliqua obtinere? Sed vacuum, ſibique inſipienter expoſitum domicilium reperit, & cum aliis ſeptem nequioribus, non fortioribus, ingrediens, non irruens, libere habitavit. Quis vero illum admiſit, niſi propria voluntas? Ipſa eſt quæ in poteſtatem tenebrarum denuo rediit, quæ nos iterum ſubdidit mortis imperio.

Propria voluntas hominem ſubjecit diabolo.

3 Veni Domine Jeſu, veni etiam nunc Jeſu bone, ejice iterum fortiter, quem nos inſipienter admiſimus. Tunc enim vere liberi erimus etiam nunc, ſi nos liberaveris. Irritum fecimus fœdus primum: tibi peccavimus Domine, ſatanæ & operibus ejus obligantes denuo noſmetipſos: jugo iniquitatis colla altronea ſubmittentes, & ſubjicientes nos miſeræ ſervituti. Itaque, Fratres mei, rebaptizari nos convenit, ſecundum fœdus inire neceſſe eſt, opus eſt profeſſione ſecunda; nec jam ſufficit abrenuntiare diabolo & operibus ejus: mundo pariter abrenuntiandum eſt, & propriæ voluntati. Ille enim ſeduxit, illa [a] traduxit nos. In priori nimirum baptiſmate, quando nihil nobis adhuc voluntas noſtra nocuerat, ſatis fuit abrenuntiare diabolo, cujus profecto invidia peccatum pariter & mors per unum ingrediens, in omnes homines pertranſivit. Cæterum poſtquam mundi fallentis illecebras, & infidelitatem propriæ voluntatis manifeſte ſumus experti; de cætero jam in ſecundo (ut ita dixerim) converſionis noſtræ baptiſmate [b] merito prorſus, & non ad inſipientiam nobis, non reſarcire tantummodo fœdus primum, ſed etiam roborare ſolliciti, ipſis quoque affectibus pariter abrenuntiamus. Studeamus proinde, dilectiſſimi, immaculatos nos ab hoc ſæculo cuſtodire, ſcientes, quoniam religio munda & immaculata coram Deo hæc eſt. Caveamus autem a propria voluntate, tamquam a vipera peſſima & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras.

In 1. Baptiſmo abrenuntiandum; propriæ voluntati.

Jacob. 1. 27.

SERMO XII.

De primordiis, mediis, & noviſſimis, in illud Eccleſiaſtici: *Memorare noviſſima tua*, &c.

Eccl. 7. 40.

1 FILI, *memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Recole primordia, attende media, memorare noviſſima tua. Hæc pudorem adducunt, iſta dolorem ingerunt, illa metum incutiunt. Cogita unde veneris, & erubeſce; ubi ſis & ingemiſce; quo vadas, & contremiſce. Vide ne adjicias adhuc ignorare, ne forte ſuper te veniat terribilis illa comminatio, qua Sponſus intonat, dicens: *Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt greges ſodalium tuorum.* Primo ſiquidem cum in honore eſſes, o homo, non intellexiſti: unde & comparatus es jumentis inſipientibus, & ſimilis factus es illis. Jam ſi nec vexatio intellectum dederit auditui, etiam poſt greges abibis, illis nihil mali ſentientibus, malis expoſitus univerſis. Agnoſce ergo primordia tua, & erubeſce comparatum te eſſe jumentis: memorare noviſſima tua, & time ne abeas etiam poſt jumenta. Erubeſce, inquam, quod pro conſortio Angelorum, conſortium ſortitus es pecorum, non modo in neceſſitatibus corporis, ſed etiam in affectibus cordis. Cum jumentis partiris cibum terræ, quia panem angelicum, panem faſtidiſti cœleſtem. Non ſolum autem, ſed etiam, quod pejus eſt, in recto corpore curva eſt anima: & in corpore manet humanæ animæ ſimilitudo; in anima vero, beſtiali ſimilitudine mutata eſt ſimilitudo Dei.

Cant. 1. 7.

Primo vide unde ſis.

Pſal. 48. 13. 21.

Homo ſimilis & ſocius factus jumentis.

2 An non confunderis ſurſum caput habere, qui ſurſum cor non habes? corpore rectus ſtare, qui corde repis in terra? An non repere eſt in terra, carnem ſapere, carnalia deſiderare, carnalia quærere? Verumtamen quia ad imaginem & ſimilitudinem Dei creatus es, ſi perdidiſti ſimilitudinem, ſimilis factus jumentis; ſed in imagine pertranſiiſti. Ergo ſi in ſublimi poſitus non intellexiſti quoniam limus eſſes; noli infixus in limo profundi ignorare quia imago Dei es, & erubeſce quod peregrinam ei ſuperduxeris ſimilitudinem. Memor eſto nobilitatis tuæ, & pudeat te tantæ dejectionis. Ne ignores pulchritudinem tuam, ut de fœditate amplius confundaris. Hæc eſt, juxta Salomonem, *confuſio adducens gloriam*, quando a tanta gloria cecidiſſe confunderis. Eras enim aliquando gloria & honore coronatus, conſtitutus ſuper opera manuum Domini, incola paradiſi, Angelorum concivis, & domeſticus Domini ſabaoth. Hinc dejeciſti teipſum in has interiores tenebras, unde ad exteriores quoque & palpabiles tenebras ejiciendus eris aliquando, ſi non caves. Ab illa, inquam, gloria filiorum Dei depoſuiſti temetipſum; a felici illa & dulciſſima patria, ab horto voluptatis exulem te feciſti.

Turpe homini ſurſum caput habere, cor deorſum.

TOM. III.

Eccli. 4. 25.

3 Ecce unde veniſti: vis noſſe quo deveniſti? In locum utique afflictionis: ſiquidem vita tua inferno appropinquavit. Quid enim hic, niſi labor & dolor, & afflictio ſpiritus? Sed nunc ita contigit tibi, ac ſi puer in carcere natus ſit, & in carcere ſit nutritus; & quia numquam viderit lucem, miretur ſuper triſtitia & anxietate matris ſuæ. Illa enim ſcit unde doleat; & quia novit bona, graviora ſunt ei mala, & recordatione pacis amaritudo ejus amariſſima eſt. Tibi magna bona videntur minora mala; & præ majoribus compedibus, quibus aſſuetus es, minores annulos requiem putas. Comedere appetis, quia fames te cruciat. Utrumque labor eſt; ſed quia fames gravior magis, comedere neſcis eſſe laborem. Denique poſtquam fames depulſa fuerit, vide ſi non gravius ducis comedere, quam eſurire. Sic ſe habent univerſa ſub ſole, ut nihil ſit in eis vere jucundum, ſed ab uno ſemper tranſire velit homo ad aliud, ſolaque viciſſitudine relevetur utcumque, ac ſi proſiliat ab aqua in ignem, & inde rurſus in aquam reſiliat, utpote qui neutrum ferre poſſit. Omne ſiquidem laboris remedium, alterius laboris initium eſt. Nemo in hoc ſæculo nequam quod vult habere poteſt: quando quidem nec juſtus juſtitia ſatiatur, nec voluptuoſus voluptate, nec curioſitate curioſus, nec ambitioſus inani gloria. Ecce unde doleas, ſi nondum inſenſibilis factus es; ecce unde doleas, quod in exilio poſitus es, in deſerto moraris, & in tenebris ambulas & in lubrico, & in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. An non in amaritudine moratur oculus tuus, quoties iſta conſiderat, & deplorat pariter cum Propheta: *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus eſt?*

Secundo vide ubi ſis.

Sola viciſſitudo placet in creaturis.

Pſal. 119. 5.

4 Habes jam primordia, habes etiam media: ſed noviſſima quæ ſunt? Nam de eis dicitur, quod eorum memor non peccabis. Ipſa ſunt mors, judicium, gehenna. Quid horribilius morte? quid judicio terribilius? nam gehenna nihil poteſt intolerabilius cogitari. Quid metuet, ſi quis ad iſta non trepidat, non expaveſcit, non timore concutitur? O homo, ſi pudorem perdideras ad nobilem creaturam pertinentem; ſi dolorem non ſentiebas afflictionis, quod eſt etiam carnalium; vel timorem non omittas, quoniam ille eſt etiam jumentorum. Oneramus aſinum, & fatigamus in laboribus plurimis; & non curat, quia aſinus eſt. At ſi in ignem impellere, ſi in foveam præcipitare velis; cavet quantum poteſt, quia vitam diligit, & mortem timet. An non tibi ergo juſtum videtur, ut qui modo jumentis inſenſibilior fuerit, poſt jumenta quoque ipſa compellatur abire, & in tormentis poſitus locum teneat poſteriorem? Time ergo, o homo, quod in morte ſeparandus es a bonis omnibus hujus corporis, & tam dulce carnis & animæ vinculum amariſſimo ſecandum eſt divortio. Time, quod in terribili judicio ei præſentandus es, in cujus manus horrendum eſt incidere: & eo examinante quem nihil latet, ſi quidem inventa fuerit in te iniquitas, alienandus ab univerſitate quietis & gloriæ, & ſegregandus a numero beatorum. Time, quod in gehenna cruciatibus æternis & immenſis exponendus es, in ſorte diaboli & angelorum ejus, in igne æterno, qui paratus eſt eis. Hic ergo timor initium ſapientiæ dicitur, non pudor, non dolor: quia neuter eorum ſic initiat ad ſapientiam, neuter tantam habet efficaciam. Unde eſt quod non dicitur: *Memorare primordia*, aut media, ſed *noviſſima; & non peccabis?* Validior enim eſt & vehementior ſpiritus timoris ad reſiſtendum peccato quam

Eccli. 7. 40. Tertio vide quo vadas.

Hebr. 10. 31. Mors, judicium, & gehenna timenda.

Pſal. 110. 9.

Timor efficacius peccato reſiſtit, quam pudor aut dolor.

---

a Sic ex codice Cœleſtinorum Pariſienſium emendata lectio vulgata, *ille tradidit nos.*

b Profeſſionem religioſam veteres non pauci alterum Baptiſmum nuncuparunt, ut Bernardus ipſe in Serm. 37. de diverſis num. 3. & lib. de Præcepto & diſpenſatione. Vide Hieronymum in Epiſtola ad Paulam de obitu Bleſillæ, ubi ait, eam *ſecundo quodam modo propoſiti* (ſic monaſticam profeſſionem vocat) *ſe baptiſmo laviſſe.*

TOM. III

quam pudor aut dolor: quia pudor de multitudine, & dolor de qualicumque hujus mundi conſolatione capit ſolatium; timor vero non invenit unde conſoletur. Nam in morte non magnum, non parvum aliquid de bonis hujus mundi tecum delaturus es: in judicio nec fallere, nec reſiſtere poſſibile erit: in gehenna nulla penitus conſolatio; ſed perpetuum væ, ululatus, & fletus, & ſtridor dentium.

SERMO XIII.

De triplici miſericordia, & quatuor miſerationibus.

Miſericordia De parva mediocris, & magna.

1 SICUT ſunt peccata minima, ſunt mediocria, ſunt & magna: ſic eſt miſericordia parva, mediocris, & magna. Magnus ergo peccator magna miſericordia opus habet; ut ubi abundavit delictum, ſuperabundet & gratia. Parvam miſericordiam dico expectationem, qua non ſtatim punit peccantem, ſed expectat ad pœnitentiam. Parvam autem non in ſe, ſed ad comparationem aliarum. Alioquin magna plane, magna omnino miſericordia, expectatio Domini. Nam peccantem angelum omnino non expectavit, ſed præcipitavit de cœlo: hominem quoque peccantem non distulit, ſed protinus expulit de paradiſo. Nunc jam expectat, diſſimulat, ſuſtinet decem annis, viginti, uſque ad ſenectam & ſenium. Et ſi conſideremus quanta, & quam plurima peccata quotidie fiunt; nonne levia reputabimus illa, quæ tamen continuo damnationis excepere ſententiam? Nihil proinde mirum, ſi ipſius quoque Prophetæ pene moti ſunt pedes, pene effuſi greſſus, quoniam zelabat *ſuper iniquos pacem peccatorum videns*; ſi peccatores ipſi dicant; *Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo?* Sed hæc eſt gratia crucis Chriſti, & virtus. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat.* Quantum vero mihi videtur, vox Chriſti reſurgentis eſt iſta, ac ſi dicat: Velit, nolit Judæus, vivo ego; nolo mortem peccatoris, qui mori volui pro peccatoribus: volo ut fructuoſa ſit mors mea, & copioſa per eam redemptio.

Parva, quæ.

Pſ. 72. 2.

Ibid. 72. 11.

Ezec. 33. 11.

Longanimitas Dei culpam obſtinati cumulat.

2 Hanc ergo miſericordiam Domini, qua tardat ferire, paratus ignoſcere; parvam, non quidem in ſe ipſa, ſed aliarum comparatione nominavi: quod hæc, ſi quidem ſola fuerit, nullatenus ſufficit ad ſalutem, immo vero judicium damnationis accumulat, ut dicatur: *Hæc feciſti, & tacui.* Apoſtolum proinde audiamus, more ſuo terribiliter intonantem: *An divitias bonitatis ejus,* inquit, (haud dubium quin Dei) *& longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem, ſecundum duritiam tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ.* Theſaurizas, inquit, tibi theſauros iræ pro prærogatis theſauris miſericordiæ quos contemnis, & evacuas in te miſericordiam Dei. Sed ſecundùm quid? *Secundum duritiam tuam,* ait, *& cor impœnitens.* Quis autem ſcindet duritiam iſtam, niſi qui paſſione ſua petras ſcidit? Quis dabit cor pœnitens, niſi a quo eſt omne datum optimum?

Pſ. 49. 21.

Rom. 2. 4. 5.

Miſericordia mediocris.

3 Hæc eſt ſecunda miſericordia, omnino major priore, quæ facit ne prima ſit infructuoſa, & convertatur in damnationem mortis; dando ſcilicet pœnitentiam, ſine qua expectatio non modo non prodeſt, ſed obeſt plurimum. Et hæc quidem in levibus peccatis poteſt ſufficere: quoniam in his a quibus abſtinere omnino non poſſumus dum geſtamus corpus peccati, ad ſalutem ſufficere poteſt pœnitentia quotidiana. At in gravioribus quidem, & quæ peccata ad mortem ſunt, opus eſt non modo pœnitentia, verum etiam continentia. Difficilis prorſus res, & ſoli divinæ virtuti poſſibilis ſuſceptum ſemel peccati jugum a cervicibus ſuis excutere: quoniam qui facit peccatum, ſervus eſt peccati; nec eſt jam liberum niſi in manu forti.

Venialium remiſſioni quid neceſſarium, quid mortalium.

Miſericordia magna.

Pſ. 50. 1.

** V. de Serm. Jon Dominica 6. poſt Pent.*

4. Effectus ejus ſeu filiæ.

4 Hæc eſt magna miſericordia, magnis neceſſaria peccatoribus, de qua dicitur: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam, & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum,* &c. De quatuor filiabus magnæ miſericordiæ dictum eſt *, quæ ſunt immiſſio amaritudinis, ſubtractio opportunitatis, virtus reſiſtendi, & ſanitas affectionis. Quandoque enim ei, qui peccato quovis obligatus tenetur, pie immittit Dominus amaritudines quaſdam, quæ mentem occupant hominis, & expellunt pernicioſam delectationem peccati. Quandoque ſubtrahit opportunitatem, nec tentari patitur infirmitatem. Quandoque virtutem donat reſiſtendi, quod majus eſt; ut ſcilicet tentationem ſentiens viriliter agat, & non conſentiat. Quandoque affectionem ſanat, quod perfectiſſimum eſt, & in quo prorſus eradicatur * tentatio: ut non ſolum non conſentiatur ei, ſed nec ſentiatur quidem.

** al. Tollitur.*

SERMO XIV. [a]

De ſeptem donis Spiritus-ſancti contra ſeptem vitia.

1 SApientia vincit malitiam, dum ſatanam conterit Dei virtus, & Dei ſapientia Chriſtus. *Attingit ergo a fine uſque ad finem fortiter,* in cœlo quidem dejiciendo ſuperbum, in mundo ſuperando malignum, in inferno ſpoliando avarum. *Et diſponit omnia ſuaviter,* in cœlo ſtantes Angelos confirmando, in mundo venundatos redimendo, in inferno captivos liberando. Aut, ſi melius placet, accipiamus hoc modo. Ordinata procedit acie adverſus ſeptem peccati gradus Spiritus ſeptiformis. Et primus contra negligentiam Timor exurgit. Nimirum ipſe eſt, quo concutitur anima, diſcutitur conſcientia, excutitur ſopor lethalis, incutitur ſollicitudo. Denique *qui timet Deum, nihil negligit,* ſed veretur omnia opera ſua.

Sap. 7. 30.

Septiformis Spiritus adverſus ſeptem peccati gradus.

1. Timor contra negligentiam.

Eccl. 7. 19.

2 Cæterum ut gravior ſit conflictus, ſquama ſquamæ jungitur, & comitantia ſunt in humano corde negligentia ſui, & curioſitas cæterorum. Triplex enim (ut ait Sapiens) incommodum ejicit de domo inhabitantem, fumus, ſtillicidium, mala uxor. Quando vero hæc deerunt negligenti? Propria quippe qui negligit, fumum non abigit, uxorem non corrigit, tectum non reficit. Fumant peccata, nullo miſericordiæ ſtudio, nullis lacrymarum undis extincta; & fumus ille teterrimus & intolerabilis. Malignatur voluntas, ipſo neglectu quotidie deterior ſemetipſa. Stillat ſuperni Judicis indignatio ex defectu utique charitatis, quæ ſola operit multitudinem peccatorum. Egrediatur itaque foras neceſſe eſt, & curioſius exteriora conſideret, qui ſic interna deſpicit, præterita non reſpicit, præſentia non inſpicit, futura non proſpicit. Evidenter proinde curioſitati pietas adverſatur, & quem illa a corde evocat, iſta revocat. Nimirum pietas illa eſt cultus Dei, & in corde colitur, qui in corde cognoſcitur habitare. Parit autem curioſitas experientiam mali, ut facile qui per multa vagatur, offendat, facile cadat in laqueum, facile inveniat quod pernicioſe delectet. Confligit ſane adverſus hanc Scientiæ ſpiritus, docens eligere bonum, reprobare malum, docens quid periculoſum ſit, quidve expediat expertiſ.

Negligentiæ damna.

Prov. 27. 15.

2. Pietas contra curioſitatem.

3. Spiritus ſcientiæ contra experientiam mali.

3 Verumtamen in multis jam in concupiſcentiam experientia tranſire videtur. Habes hos gradus in Dina filia Jacob, quam nimirum, ad videndum alienigenas mulieres egreſſam, Emor filius Sichem rapuiſſe, corrupiſſe, ac deinde triſtem blanditiis deliniſſe legitur, ita ut illius animæ anima ejus adhæſerit. Dico autem in concupiſcentiam, &, ut Propheta meminit, in affectum cordis tranſiſſe hominem qui legem ſprevit, honeſtatem abjecit, valefecit pudori, timorem autem Domini penitus tranſiliit; ſoloque vehitur appetitu, ſequitur concupiſcentiam ſolam, ſola trahitur voluptate, & eſt apud eum pro ratione voluntas. Contra hanc igitur concupiſcentiam mali dimicat Fortitudo: neque enim ulla jam, niſi in manu forti, liberatio eſt. Indicat ſibi homo jejunia, corpus caſtiget & ſubjiciat ſervituti, ne forte jam de radice colubri egrediatur regulus, de concupiſcentia conſuetudo. Quemadmodum enim miſera nimium & miſerabilis humana fragilitas ſine prurit u concupiſcentiæ, aut impetu deſiderii, ſola conſuetudine ipſa ad illicita trahatur, utinam omnibus liceat ignorare. Nimirum peccatum faciens, ſervus eſt peccati, ſervus plane diaboli, ad prava quæque pronus trahitur ſequens, a quo nimirum captivus tenetur, ad ipſius voluntatem.

Gen. 34. 1.

Pſal. 72. 7.

4. Fortitudo contra concupiſcentiam.

Joan. 8. 34.

4 Eſt autem conſuetudo hæc gravis quædam & pernicioſa catena, ſolvenda utique facilius, quam rumpenda: ut hic maxime vulgare illud proverbium videatur uſurpari, Induſtriam violentia potiorem: ut quemadmodum vis vi repellitur, & fervore ſpiritus fervor extinguitur deſideriorum; ſic maligni artem arte deludas, & conſuetudini Conſilium opponas. Alioquin ſi forte violentiam quæras, & caſtigationem corporis ſperes conſuetudini prævalere, timendum omnino eſt ne ſit pernicioſus labor, & prius ipſa ſubſtantia deficiat, quam inſolita concupiſcentia, præſertim quod altera quædam natura ſit ipſa conſuetudo. Neceſſarium itaque eſt conſilium vel ab ipſo magni conſilii Angelo mi-

5. Conſilium contra pravam conſuetudinem.

a Multa eſt varietas hujus Serm. in cod. Ciſterc. ſed hæc parum ad ſenſum refert, ut in aliis. Citatur in Floribus lib. 7. cap. 46.

Digitized by Google

miniſtratum, vel ab homine aliquo ſpirituali, qui cogitationes ſatanæ, ſpiritualiaque remedia non ignoret. Subtrahenda nobis occaſio eſt, & opportunitas fugienda peccati. Legimus, Fratres, in eremo fornicationis ſpiritu graviter quempiam impugnatum, laudabili prorſus induſtria a Patre curatum. Advocans enim ſenior fratrem alterum ſecreto, juſſit ut eumdem laceſſeret injuriis: & prior ipſe, quaſi accepta ab eo injuria, quereretur. Anxiabatur ille, & confuſus vehementer, ſic in brevi oblitus eſt priſtinæ tentationis, ut quærenti de ea non ſine admiratione plurima reſponderet: Papæ! vivere non licet, & fornicari liberet?

Exemp. Eremitæ fornicationis ſpiritu liberati. V. S. Hier. epiſt. ad Ruſtic. circa med.

5 Sed forte necdum venit cui victoria repoſita eſt, quem triumphus manet, cui corona debetur, & contemptus ex conſuetudine prodit: ut tanto liberius, quanto deſperatius peccans, totas jam concupiſcentiæ laxet habenas, toto impetu feratur in præceps, ſicut ſcriptum eſt: *Peccator cum venerit in profundum malorum contemnit*. Hunc ergo contemptum neceſſe eſt ut ſpiritus Intellectus impugnet, illuminans tenebras cordis, & lucem divinæ miſericordiæ & copioſæ miſerationis infundens. Intelligentia nempe divinis & altiſſimis rebus attribuenda eſt, quas quidem ratio humana nullatenus, difficile autem vel fides ipſa comprehendere poſſit, ut eſt illud: *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*.

Prov. 18. 3. 6. Intellectus contra contemptū. Rom. 5. 20.

6 Jam ſi contemptus perſtiterit, accedere neceſſe eſt & malitiam, ut quam poteſt conſolationem deſperatus miſer admittat; & cui non eſt pars in bonis, lætetur vel in malis, lætetur cum male fecerit, & exultet in rebus peſſimis. Ex his ergo ſolum hoc remedium eſt, ut ipſa adverſus malitiam Sapientia congrediatur, propriaque dextera prælietur, quæ ſuccumbere omnino non novit. Quando enim liberetur qui in Babylonem * deſcendit, niſi præveniatur in benedictionibus ſupernæ dulcedinis, ut clavum clavus expellat; & peſtiferam dulcedinem vitiorum jucunditas ſpiritualis unctionis excludat?

*7. Sapientia contra malitiam. * al. Habitationem.*

7. Attingit ergo a fine uſque ad finem fortiter ſapientia victrix, eradicando ſingula vitia, ſingulaſque inferendo virtutes. Excutitur ſiquidem negligentia, ut timoris ſpiritus repleat mentem; abjicitur curioſitas, ut ſuccedat pietas; experientia mali fugatur, apponiturque ſcientia. Sic & concupiſcentiæ prævalet fortitudo, & conſilium conſuetudinem amputat, & intellectus vigens contemptum amovet, & diſparente omnino malitia, ſapientia regnat. Qua quidem triumphante, de cætero miſeram illam animam, quam pernicioſe negligentia ſoporaverat, pejus excitaverat curioſitas, attraxerat experientia, tenuerat concupiſcentia, ligaverat conſuetudo, contemptus in carcerem truſerat, malitia jugulaverat; timor ſuſcitat, pietas blande demulcet, ſcientia quid actum ſit indicans dolorem apponit; quod ſuum eſt fortitudo erigit, conſilium ſolvit, intellectus educit de carcere, ſapientia menſam ponit, refocillat eſurientem, & ſalutaribus reparat alimentis.

Recapitulatio præmiſſorum.

SERMO XV.

De quærenda Sapientia.

Mundi compedes quantumvis aurei relinquendi.

1 QUID in hoc mundo agimus, Fratres, aut quid faciamus de hoc mundo? Si ſalvari contendimus a præſenti ſæculo nequam, quid adhuc de hoc mundo decernimus? Si exire volumus, quid compedes noſtros nobiſcum trahere laboramus? Ponamus aureos eſſe: ſed multo melius eſt ſine his liberari quam eorum occaſione teneri. Non æſtimemus pretium, ſed impedimentum conſideremus: ne præter ipſam, quæ dura ſatis reputanda eſt, conditionis neceſſitatem, etiam cupiditatis viſco inhærere his incipiamus, & inanis ſollicitudinis nexibus irretiri. Quid enim in compedibus faciat quis? percunctari forte minus congruum judicetur, quod videlicet ad patiendum magis, quam ad aliquid faciendum ſoleant homines compediri: & actionis impedimenta compedes ſunt, adminicula paſſionis. Agendum tamen nobis aliquid in hoc mundo; agenda utique pœnitentia: ſed ad paſſionem hæc potius, quam ad actionem videbitur pertinere. Nihilo minus tamen agendum hic nobis aliquid: non quidem de hoc mundo, ſed in hoc mundo. Cum enim legatur Adam in loco voluptatis ab initio poſitus, ut operaretur: quis ſanum ſapiens, filios ejus in loco afflictionis ad feriandum poſitos arbitretur? Operemur ergo, ſed cibum qui non perit: operemur opus ſalutis noſtræ. Operemur in vinea Domini, ut denarium diurnum accipere mereamur. Operemur in Sapientia, quæ dicit: *Qui operantur in me, non peccabunt*. Ager eſt mundus, ait Veritas. Fodiamus in eo, theſaurus abſconditus latet; effodiamus eum. Ipſa eſt enim ſapientia, quæ trahitur de occultis. Omnes eam quærimus, omnes concupiſcimus eam.

Eccli. 2. 15. TOM. III. Eccli. 24. 30. Matt. 13. 38.

2 Sed fruſtra quærit, qui in lectulo ſuo quærit: neque enim in terra ſuaviter viventium invenitur. Lectulus eſt; & ibi gigantem quæris? Tuus eſt; & ibi ſperas invenire eum, qui diverſoria ſemper ignorat? *Si quæritis*, inquit *quærite; convertimini, & venite*. Quæris unde? A lectulo tuo. Quæris unde convertaris? *A voluntatibus*, inquit, *tuis avertere*. Et ſi in voluntatibus meis non invenio, ubi, inquis, invenio ſapientiam? Vehementer enim eam deſiderat anima mea: nec inveniſſe ſufficiet, ſi contigerit invenire, niſi menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem ponam in ſinum meum. Merito quidem. *Beatus* enim *homo qui invenit ſapientiam, & qui affluit prudentia*. Quære ergo dum inveniri poteſt: & dum prope eſt, invoca illam. Vis audire quam prope ſit? *Prope eſt verbum in corde tuo & in ore tuo*: tantum illud recto ſi quæſieris corde. Erige cor, ſurge de lectulo tuo, ut non fruſtra audias admonentem ſurſum habere cor. Sic enim invenies corde ſapientiam; ore affiues prudentia; ſed affluere, non effluere, vel evomere cura.

Sapientia ubi invenienda. Iſ. 21. 12. Eccli. 18. 30. Rom. 10. 8.

3 Nimirum mel inveniſti, ſi inveniſti ſapientiam; tantum ne multo comedas, ne ſatiatus evomas illud. Sic comede ut ſemper eſurias. Nam ipſa dicit: *Qui edunt me, adhuc eſurient*. Noli multum reputare quod videris habere, auferatur a te, quippe qui ante tempus quærere deſtitiſti. Neque enim dum poteſt inveniri, dum prope eſt, ab inquiſitione vel invocatione ceſſandum eſt. Aliter quoque *ſicut qui mel comedit multum* (ut ait idem Salomon) *non eſt ei bonum: ita qui ait ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur a gloria*. Quid tu, Pilate, ſeorſum interrogas Dominum, ut tibi ſuſurret in aurem, quid ſit veritas? Multum eſt ad te: non dabitur ſanctum cani, nec margarita porco. Quære potius fidei guſtum; ſatietatem intelligentiæ interim ne requiras. Merito, Fratres, reverberata acie protinus reſilivit: & reſponſum non ſuſtinens, egreſſus eſt ad Judæos qui ambulare cœperat in magnis & mirabilibus ſuper ſe, quid eſſet veritas percontatus.

Eccli. 24. 29. Satietas mellis, id eſt ſapientiæ, cavenda. Prov. 25. 27. Joan. 18. 38.

4 Quocirca QUÆRAMUS ſapientiam in corde, & ſapientiam quæ eſt ex fide, quemadmodum Apoſtolus ait: *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*. SOBRIA ſiquidem ſapientia [a] eſt in pœnitudine peccatorum præteritorum, in contemptu præſentium commodorum, in deſiderio futurorum præmiorum. Inveniſti plane ſapientiam, ſi prioris vitæ peccata defleas, ſi hujus ſæculi deſiderabilia parvi pendas, ſi æternam beatitudinem toto deſiderio concupiſcas. Inveniſti ſapientiam, ſi tibi horum ſingula ſapiunt prout ſunt, ut hæc quidem amara & omnino fugienda, iſta quoque velut caduca & tranſitoria contemnenda; illa vero ut perfecta bona totis appetenda deſideriis, intimo quodam animi ſapore dijudices & diſcernas. Atque hæc quidem ſobria eſt ſapientia, & vomitum neſcit, ubi & timoris frigus ex recordatione peccatorum, & charitati fervor ex appetitu divinarum promiſſionum, tepiditatem amovet earum quæ nunc ſunt peſſimarum occupationum: ut nec evomas ſapientiam, nec evomaris ab ea. Sicut enim beatus homo qui invenit ſapientiam, ſic etiam beatus vir, vel beatior etiam qui morabitur in ſapientia: forte enim hoc ad affluentiam ſpectat.

Rom. 12. 3. a Sapientia ſobria conſiſtit in tribus. Eccli. 14. 22.

5 Sane in his tribus ore affluis ſapientia vel prudentia, ſi ſit in ore confeſſio propriæ iniquitatis, ſi gratiarum actio & vox laudis, ſi etiam ſermo ædificationis. Nimirum *corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Atque in principio quidem ſermonis juſtus accuſator eſt ſui: nam in medio magnificare Dominum; in tertio quoque (ſi eatenus affluit ſapientia) ædificare proximum debet. An vero & in opere affluendum eſt ſapientia? Ex maxime. Quæramus ergo & in opere triplicem affluentiam; nam & olim dictum eſt a Sapiente quodam, quod ſapientia tripliciter deſcriberetur. Itaque, ſi vos melius non habetis, puto ego, quod ad opus pertinet, copioſe ſatis affluere ſapientia quicumque inter vos continenter, patienter, & obedienter converſatur: tantum ut fidelis obedientia propriam mortificet voluntatem; humilis continentia carnalem pariter & ſæcularem amputet voluptatem; hilaris patientia utramque ſimul, & corporalem ſcilicet, & mundialem, viriliter ſuſtineat adverſitatem.

Sapientia in ore & in corde. Rom. 10. 10. Prov. 18. 17. In opere. Prov. 22. 20. Sapientia quis affluat.

SER-

a Hunc locum habes in lib. 8. Florum cap. 90.

TOM. III.

SERMO XVI.

De triplici genere bonorum, & vigilantia ſuper cogitationibus.

a Religioſos a malis cogitationibus quam alienos eſſe oporteat.

1 ET a propenſius ſtudium, cura vigilantior noſtris eſſet cogitationibus adhibenda, Fratres mei: noſtris, inquam quibus tam ſanctarum meditationum aſſidue materia miniſtratur. Nocte enim & die nobis propheticæ & evangelicæ, ſed & apoſtolicæ voces cantantur & leguntur, quæ & pœnam minantur inferni, & gloriam regni pollicentur. Unde ergo nobis tam vanæ, tam noxiæ, tam obſcœnæ cogitationes, quæ B nunc immunditia & elevatione, nunc ſuperbia & ambitione, cæteriſque paſſionibus contorquent nos, ut vix aliquando in ſerenitatem ſanctarum cogitationum reſpiremus? Væ nobis a torpore & tepore cordis noſtri! qui permittimus nos his vanitatibus occupari, & non magis ex inſtanti tranſilimus in bona Domini, ſive in naturalia, ſive in ſpiritualia, ſeu etiam in æterna. Et quidem naturalia bona b magna, ſpiritualia majora, ſed maxima ſunt æterna. In primis reparamur, in ſecundis exercitamur, extendimur, & beatificamur in tertiis. Si non potes oculum meditationis in illam ſublimitatem æternalium bonorum infigere, quia diſtantia ſunt, & omnem ſenſum exſuperant: in bonis C gratiæ, quæ ſunt in exercitio virtutum, viſum reflecte, ut videas quam puræ conſcientiæ, quam liberæ frontis ſit verſari & converſari in caſtitate & charitate, in patientia & humilitate, cæteriſque virtutibus, quæ amabilem Deo, placabilem & imitabilem hominibus reddunt. Quod ſi & hæc nimis ſublimia ſunt, & tranſgredentia infirmitatem tuam; demitte oculos tuos in bona naturæ, quæ tibi tam familiaria eſſe debent, quantum tu familiaris es tibi. Nec ſic dicimus bona naturæ, quaſi gratiæ non ſint; ſed ideo, quod ipſi naturæ quodam modo ingenita & complantata fuerint, antequam fieret peccatum illud, quod non ſolum perſonam infecit, ſed etiam naturam. Extunc non ita nobis ad manum perveniſſe monſtrantur propter vulnus inflictum, cum tamen nos illa in nobis & circa nos eſſe tam rationibus, quam D affectionibus plerumque ſentiamus. Et quia nos ex anima & corpore conſiſtimus, juxta vocem Apoſtoli, ab animali parte, id eſt a bonis corporis, incipiamus, ut non ſit prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale.

b Triplicia bona, naturalia, ſpiritualia, æterna.

1 Cor. 15. 45.

1. Bona corporis. Debemus corpori ſanitatem non voluptatem.

2 Sunt autem omnia bona corporis, & quæ ei ſolummodo debeamus, ſanitas. Nihil autem ultra dandum eſt vel quærendum, ſed hoc termino ligandum, & frenandum eſt, cum fructus ejus nullus, ſi & mors ſit finis illius. Sed hic fovea eſt, quæ nolo vos lateat. Inſidiatur enim voluptas ſanitati, & tam ſubtili malignitate proſequitur, ut vix eam quis vel poſſit cavere, vel noverit. Quod ſi voluptati ſervitur, non ſanitati; hoc jam de natura non eſt, ſed ſub natura, E quæ morti manus dat, cum magiſtram conſtituit voluptatem. Inde etiam eſt quod multi ad tam beſtiales & rebelles impetus deſcenderant, vel (ut dicam verius) ceciderunt, ut voluptatem preferant ſanitati, illis ipſis ſæpiſſime volutentur, quæ ſciunt difficiles & acutiſſimas ſubſequi paſſiones. Sicut autem corporis natura eſt ſanitas, ita cordis natura eſt puritas: quia turbato oculo non videbitur Deus; & cor humanum ad hoc factum eſt, ut ſuum videat Creatorem. Si vero ſanitati corporis ſollicita eſt providenda coſtodia, puritati cordis tanto ſollicitior eſt impendenda, quanto pars illa dignior illa eſſe convincitur. Hic tamen ſimpliciter accipimus puritatem, ut videlicet omnia quæ agimus, pure & humiliter confiteamur Domino in oratione, homini in confeſſione, & dicamus: *Dixi:* F *Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.*

Rege S. Aug. l. 10. Conf. cap. 13.

2. Cordi puritatem.

Pſal. 31. 5.

3 Et quia ſociale animal ſumus, ex his quæ in nobis ſunt, ad ea quæ circa nos ſunt tranſeamus: ut, ſi fieri poteſt, quod ex nobis eſt, pacem habeamus cum omnibus hominibus. Hæc enim eſt lex naturalis ſocietatis, ut omnia quæcumque nobis fieri nolumus, aliis non faciamus: & quæ nobis fieri volumus, aliis impendere ſtudeamus. Sicut ergo debemus ſanitatem corpori, puritatem cordi: ſic & fratri pacem. Jam hinc tranſeundum eſt ad ſanctorum animas, quæ de hujus mortalitatis carcere ad cœlorum gaudia volaverunt. His profecto debemus imitationem: quia ſimiles fuere nobis paſſibiles, & notas nobis fecerant vias

3. Proximo debemus pacem.

4. Sanctis imitationem.

A vitæ, quas tam infatigabiliter, quam interminabiliter tenuerant. Sed & illis qui non in tanta ſanctitate, ſeu peracta pœnitentia, exierunt, compaſſionem debemus & orationem, propter ſimilis naturæ conſortium: ut pius Pater auferat ſcoriam eorum, & in beneficia flagella commutet, & ſic tandem reconſignet ad beatæ gaudia civitatis. Si enim tauri, cum taurum mortuum invenerint, plorant, mugiunt, & quaſi quibuſdam debitis humanitatis obſequiis fraterna funera proſequuntur: quid debet homo homini, quem & ratio docet, & trahit affectio? Sicut ergo ſanctis animabus imitationem, ſic minus ſanctis compaſſionem debemus; illinc exemplum, hinc gemitum haurientes.

5. Defunctis compaſſionem & orationem.

B 4 A ſanctis vero Angelis auxilium quærendum eſt, & occultis ſuſpiriis, & frequentia lacrymarum, ut illi ſupereminenti majeſtati preces noſtras offerant, referant gratiam, qui adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi propter nos, ut hæreditatem capiamus ſalutis. Ab illo autem rerum omnium Domino pietas quærenda eſt, ut ille, cujus natura bonitas, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, non reſpiciat multitudinem iniquitatum noſtrarum; ſed ſecundum multitudinem miſerationum ſuarum miſereatur noſtri. Ipſi enim nos & amorem debemus, & ſubjectionem cum omni reverentia & humilitate. Amorem, quia fecit nos, & benefecit nobis: ſubjectionem, quia ſuper nos eſt, & hoc C præcipit * nobis, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. Ita ergo & ſanitatem corpori, puritatem cordi, pacem fratri, imitationem ſanctis, compaſſionem mortuis debemus: auxilium ab Angelo, pietatem a Deo c ex arca naturalium bonorum habere debemus & quærere, ut ſciamus, quia cum hæc quæ mandata ſunt & data naturæ fecerimus, ſervi inutiles ſumus: quæ debuimus facere, fecimus. Aut vix enim, aut numquam invenitur aliquod præceptum datum hominibus, quod tranſeat terminos poſſibilitatemque naturæ. In his autem bonis, ſicut prædiximus, reparamur, & quaſi quodam modo reſtituimur in antiquum, dum ad ingenitam naturæ ſuavitatem revertimur, dum etiam nobis, & his qui circa nos ſunt, & eis qui ſupra nos ſunt, debitum rerum ordinem exhibemus. Et hæc quidem pro bonis naturalibus.

A S. Angelis quærendum auxilium.

Heb. 1. 14.

A Deo pietas & miſericordia.

6. Deo debemus amorem & ſubjectionem.

* al. Præcipit nobis.

D 5 Spiritualia autem bona, in quibus exercemur, ut ad æterna tendamus, ipſa eadem ſunt; ſed alia, quia alio introitu conſiderata, cum plurimis tamen aliis, quæ longum eſt enumerare. Illa enim juxta naturam; hæc ſupra naturam eſſe noſcuntur. Nam & in ſpirituali exercitio non ſanitatem debemus corpori, ſed ſervitutem, ſed afflictionem, ſed laborem, juxta vocem illius ſpiritualis, & ſumme ſpiritualis hominis, qui dicebat: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.* Nec iſtam tantum cordi puritatem debemus, ut pure & humiliter confiteamur peccata noſtra; ſed ut in intentione, cogitatione, & opere hanc circumſpectionem exhibeamus, ut & vita noſtra ſit fructuoſa, & fama glo- E rioſa: non quæ fructificet ſibi, ſed Deo; non quæ glorificet ſe, ſed Patrem ſuum qui in cœlis eſt. Pacem quoque non ſolum fratribus exhibendam dicimus in via iſta; ſed cum his qui oderunt pacem, eſſe pacificum, portare omnes, & a nemine velle portari. Confitemur etiam non modo compaſſionem mortuis & orationem, ſed in ſpe etiam congratulationem adhibendam; quia etſi contriſtandum eſt, quod in locis purgatoriis patiuntur; multo amplius collætandum, quod prope eſt ut abſtergat Deus omnem lacrymam ab oculis eorum; & jam non ſit neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor, quia prima abierunt. Sanctis vero animabus non jam imitationem, nec a ſanctis Angelis tantummodo quærere debemus auxilium; ſed ardenter deſiderare conſpectum eorum, & eſſe cum illis, & videre quæ ſint illæ columnæ cœli, quæ ſuſtinent orbem terrarum, F in quibus rutilat & relucet tantum, & tam excellens divinitatis inſigne. A Domino autem non ſolum pietas quærenda eſt, ſed & in eum tota affectio dirigenda, ut diligamus nos propter ipſum, & ſuſcipiamus quæ ſit illa majeſtas quæ cuncta faciat, cuncta contineat, & in quam deſiderant rationabiles creaturæ proſpicere.

Bona ſpiritualia.

Corpori quid debemus in via ſpirituali.

1. Cor. 9. 27.

Quid proximis.

Quid defunctis.

Quid Beatis & Angelis.

Quid Deo.

6 Hæ ſunt ſemitæ ſpiritualis exercitii, in quibus religioſa mens & dilatatur, & delectatur, unde eorum quæ ſunt retro oblita, & ad anteriora, id eſt, æterna bona, ſe extendens, ſequitur ad palmam ſupernæ vocationis. Numquid non ſupra naturam beatus ille Andreas Apoſtolus, cujus ſolemnitas præ manibus eſt, tranſilierat? qui dicebat: „O bona crux, diu deſi„derata, & jam concupiſcenti animo præparata! ſe-„cu-

S. Andreæ Apoſtoli elogium.

a Nihil[?] modo Nicolaus Claræ-vallenſis, *Et quietum ſtudium, & attentum ſilentium, &c.* orſus eſt Sermonem in feſto Sancti Andreæ, in quo idem hic ſermo habitus eſt infra, num. 6.

b Hic locus citatur in lib. 8. Floreum S. Bernardi cap. [illegible] alter ex num. 7. in eodem lib. cap. 92.

c Alii, *o Deo poſtulemus. Ex arca, &c.*

a curus & gaudens venio ad te. Alterati hominis eſt iſta vox, & qui de bonis naturæ ad gratiæ bona ſurrexerat: ut non ſolum gloriaretur in ſpe; ſed & in tribulationibus, & gaudens iret a conſpectu concilii, quod dignus eſſet pro nomine Jeſu contumeliam pati. Non modo enim patienter, ſed & libenter, verum & ardenter ad tormenta ſicut & ornamenta, ad pœnas ſicut ad delicias properabat.

Bona æterna.

7 Porro æterna illa bona, bona ſunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, & quæ numquam exeunt ab illa patria, quæ neſcit niſi gaudium & jubilationem. Ibi nihil deeſt; ecce abundantia, qua impleatur humana cupiditas. Quæ eſt iſta copia, ubi nihil quod nolis ſit, totum ſit quod velis? *Fiat pax*, ait Propheta ad Hieruſalem, *in virtute tua & abundantia in turribus tuis*. In illis, inquam, turribus, quæ juxta Prophetam aliam gemmis ædificabuntur, ubi adipe frumenti, non cortice ſacramenti ſatiabit nos Deus. Quod ſi nihil deerit nobis, aliquid autem nobis latuerit, numquid erit gloria conſummata? Ideo nihil latebit nos; & ecce ſapientia, qua curioſitas hominis ſatietur. O ſapientia, qua tunc omnia quæ in cœlo, & quæ in terra ſunt, perfectiſſime cognoſcemus, in ipſo fonte ſapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes! Non metuam ſuſpiciones, non timebo conſilia: quia civitas illa, juxta Joannem, puriſſimo vitro ſimilis erit, ut ſicut per vitrum lucidiſſime cernimus, ſic aliorum conſcientias clariſſime videamus. Quid ſi & nihil latuerit; maneat autem timor & anxietas amittendi? Ideo nihil terret; & ecce potentia, qua humana infirmitas roboretur. *Qui poſuit*, inquit, *fines tuos pacem & confortavit ſeras portarum tuarum*: ita ut nullus inimicus intret, nullus exire poſſit amicus. Ubi ergo ſumma abundantia, ſumma ſapientia, ſumma potentia eſt, puto quod nihil deſit plenitudini beatitudinis, quantum ſpectat ad ſummam felicitatis humanæ. Hæc ſunt bona naturæ, gratiæ, gloriæ, bona humanitatis, bona virtutis, bona æternitatis. Hæc cogitemus, hæc ruminemus, Fratres, & juxta præceptum Legis revocemus ruminationem, quia ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus noſtri. Sic enim cogitatio ſancta ſervabit nos, ut dicamus cum Sancto: *Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper, Domine adjutor meus, & redemptor meus.*

Pſ. 121. 7. — Apoc. 21. 19. — Bonorum abundantia in cœlo. — Sapientia. — Apoc. 21. 18. — Potentia. — Pſ. 147. 3. — Levit. 11. 3. — Pſ. 18. 15.

SERMO XVII.

De triplici cuſtodia, manus, linguæ, & cordis.

Gratia non tam nobis deeſt quam nos gratiæ.

1 OMNES nobis cauſamur deeſſe gratiam: ſed juſtius forſitan ipſa ſibi queritur gratia deeſſe nonnullos. Nempe res cordis eſt gratia devotionis iſta, quam quærimus, & hoc munere ipſe ſe fraudat qui internum ei diſſimulat receptaculum exhibere. Cæterum unde illi cura cordis, cui ne ipſa quidem adhuc oris circumſpectio, ſeu manus cuſtodia ſubeſt? Non ſibi deeſſe miretur conſummationem, qui nec initium apprehendit: ſed ne is quoque qui initium jam tenere videtur, ſi ad medium non pervenit. Magnum eſt homini ſæculari mundas habere manus: monacho non eſt magnum, ſed plane magnum ei malum eſſe probatur, ne ipſarum quidem contagia declinare. Immo vero & in ipſis quoque manibus longe amplior munditia, & juſtitia abundantior a nobis exigitur, quam ab illis. Nimirum illis dicitur, *Fugite fornicationem*: &, *Qui furabatur, jam non furetur*, cæteraque ſimilia; quæ qui fecerint, regnum Dei non conſequentur. Numquid & nobis ab hujuſmodi contagiis operum, & tam gravi manuum contaminatione timendum eſt? Sed quo nitidiores manus, eo gravius quoque minor in eis nævus offendit: & ſicut pretioſam veſtem exigua quævis macula turpius decolorat: nobis ad immunditiam minima quælibet inobedientia ſufficit; nec jam nævus eſt, ſed gravis macula, ſi in actionibus noſtris vel minorum reſidet negligentia mandatorum. Hæc igitur operum diligentia ſervandorum initia noſtræ converſationis exercet, dum adhuc quidem modicum, ſed tamen jam lumen in nobis eſt: niſi forte magnum ſe putant habere lumen, quibus Veritas ait: *Cum feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Quia ſervi inutiles ſumus, quæ debuimus facere fecimus*. Sed hoc, inquies, propter humilitatem monuit eſſe dicendum. Plane propter humilitatem: ſed numquid contra veritatem? Cæterum ſi circa factorum quoque cuſtodiam invenimur adhuc negligentiores, nemo ſapiens eum liquare culicem moneat, qui utinam non glutiat vel camelum.

Prima cuſtodia manuum, id eſt operum, major in Religioſis. — 1. Cor. 6. 18. Epheſ. 4. 28. — In Religioſis minimus etiam nævus graviter offendit. — Luc. 17. 10.

2. At ſi jam manus mundatæ fuerint, nec ſic quidem continuo ad cor tranſitur: labiis ſane mundandis ſecundum ſtudium & media ſollicitudo debetur. Quod ſi dixeris: Rarus eſt qui ſermones ſuos in judicio diſponere videatur: vel ex hoc diſces, quam ſit rara perfectio, cum nec profectum inveneris omnibus eſſe communem. Quis ſane numeret quantas modicum linguæ membrum contrahat ſordes: quam multiplex in labiis incircumciſis immunditia coaguletur; quanta ſit pernicies oris incircumſpecti? Eſt enim lingua diſſoluta in ſermonibus otioſis; eſt lingua impudica, eſt & magniloqua: quarum prima laſciviæ, ſequens arrogantiæ famulantur. Eſt etiam lingua doloſa, & item lingua maledica: quarum altera in falſiloquam & adulatoriam ſubdividitur: altera vero nunc in facie contumelias irrogat, nunc detrahit in occulto. Quod ſi de omni vel otioſo verbo, quodcumque locuti fuerint homines, Deo ſunt redditurі rationem in die judicii, quanto diſtrictius de verbo mendaci, mordaci & injurioſo, de elato vel laſcivo, de adulatorio aut detractorio judicabuntur?

TOM. III. Secunda cura linguæ ſeu verborum. — Lingua multiplex peccatum. — Matth. 12. 36.

3 Quam vera ſententia, Fratres: *In multiloquio non effugies peccatum*. Ut enim prætercam cætera, ſi propterea otioſum eſt verbum, quod nullam rationabilem cauſam habeat; quam rationem de eo reddere poterimus, quod eſt præter rationem? Nemo veſtrum, Fratres, parvi æſtimet tempus, quod in verbis conſumitur otioſis: ſiquidem tempus acceptabile eſt, & dies ſalutis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit inſipiens quid amittat. Libet confabulari, ajunt, donec hora [a] prætereat. O donec prætereat hora! o donec pertranſeat tempus! donec hora prætereat, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam miſeratio Conditoris indulget! donec tranſeat tempus, quo divinam tibi repropitiare debueras pietatem, properare ad angelicam ſocietatem, ſuſpirare ad amiſſam hæreditatem, aſpirare ad promiſſam felicitatem, excitare remiſſam voluntatem, flere commiſſam iniquitatem! Sic nimirum, ſic agricolæ, cum diu deſiderata affuerit opportunitas ſeminandi; ſic vinitores, cum expectatum tempus putationis advenerit; inveniſſe occupationes, & quaſi irreprehenſibiliter ſine opere diem tranſegiſſe lætantur? Sic inſtantibus nundinis inſtitores nectere moras, occaſiones quærere ſolent, ne quem forte ſibi ex eis quæſtum provenire contingat? Sic denique pauperes mendicantes, cum multis clamoribus evocatus tandem affuerit eleemoſynarum diſtributor, diverticula captant, & concurrentibus ſociis vacuos ambiunt occupare receſſus, & fovere latebras in angulis platearum?

Prov. 10. 19. Verbum otioſum quid. — Temporis jactura in verbis otioſis.

4 Utinam tamen vel ſolum tempus vitæ amitteretur in verbis! ſed multi in his etiam vitam amittere comprobantur: nec modo ipſi amittere, ſed adimere quoque: & hoc fratribus ſuis. An non amittunt vitam detractores, Deo odibiles, odibiles vitæ? Fugit Vita quos odit: & quos Vita fugit, mori neceſſe eſt. An non & ipſe moritur, qui venenum bibit, quod ei maleſuada detractoris lingua propinat? ſiquidem furtim ei dilectionis vita ſubtrahitur: & dum neſcit, paulatim in eo fraterna charitas refrigeſcit. Auditurus eſt forſitan ipſe quoque cui detrahitur. Undique enim verba volant, & multorum prius ora ſermo pertranſiens, difficile fieri poteſt quin ſingulorum creverit linguis, & quaſi jam provectus referatur ad eum, ad cujus ſpectat offenſam. Itaque ſcandalizabitur audiens, & tabeſcet; eoque facilius extinguetur in eo charitas, quo amplius ante vivere videbatur. *Si inimicus*, ait, *meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique*. Et quidem cavet ſibi prudens auditor; cavet & ipſe, ſi non deſipit; qui ſibi noverit eſſe detractum: ille, ne veneno inficiatur; iſte, ne ſcandalo perturbetur. Sed, quod in ſe eſt, tamen lingua maledica, & illius percutiens conſcientiam, & iſtius vulnerans charitatem, ſecum pariter utrumque peremit. Numquid non vipera eſt lingua iſta? Ferociſſima plane: nimirum quæ tam lethaliter tres inficiat flatu uno. Numquid non lancea eſt iſta lingua? Profecto & acutiſſima, quæ tres penetrat ictu uno. *Lingua*, inquit, *eorum gladius acutus*. Gladius equidem anceps, immo triceps eſt lingua detractoris.

Detractio tres perimit. — Pſ. 54. 13.

5 Nec vero ejuſmodi linguam ipſo etiam mucrone, quo Dominicum latus confoſſum eſt, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Chriſti corpus, & membrum de membro; nec jam exanime fodit, ſed facit exanime fodiendo. Ipſis quoque nocentior

Detractoris lingua lancea, ſpinis & clavis Chriſti crudelior.

[a] Hinc colligunt nonnulli, Ciſtercienſibus horam aliquando ad confabulandum conceſſam fuiſſe, ut infra num. 5. *poſt longas confabulationes*. Unde vir ſanctus ſupra in ſermone de Humberto num. 8. otioſos ſuorum ſermones, jocos, ſcurrilitates; alibi etiam detractiones arguit. Alias ſane magna erat apud nos ſilentii ratio ex ſerm. 3. de Adventu num. 5. & ex aliis locis.

tior eſt ſpinis, quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit; ſeu etiam clavis ferreis, quos ſanctiſſimis manibus illis & pedibus conſummata Judaicæ gentis iniquitas infixit. Niſi enim hujus, quod nunc pungitur & transfoditur, corporis vitam ſui vitæ corporis prætuliſſet, numquam illud pro iſto mortis injuriæ, crucis ignominiæ tradidiſſet. Et dicimus: Levis res eſt ſermo: tenera, mollis, & exigua caro lingua hominis: quis ſapiens magni pendat? Levis quidem res ſermo, quia levis volat, ſed graviter urit: leviter penetrat animum, ſed non leviter exit: profertur leviter, ſed non leviter revocatur: facile volat, atque ideo facile violat charitatem. Vilis res eſt muſca moriens, ſed exterminat oleum ſuavitatis. Tenerum membrum lingua, attamen vix teneri poteſt: ſubſtantia quidem infirmum atque exiguum, ſed uſu magnum & validum invenitur. Modicum membrum eſt; ſed, niſi caveas, magnum malum. Tenuis eſt & lata, aptiſſimum vacuandis cordibus inſtrumentum, ſicut multorum mihi inter vos conſcientias arbitror atteſtari: niſi forte omnes tam perfecti ſumus, ut numquam nobis poſt longas confabulationes inventa ſit mens quodam modo vacua, meditatio minus devota, ſicca magis affectio, & holocauſtum orationis non adeo pingue propter verba, ſive quæ diximus, ſive etiam quæ audivimus; verba tamen.

Eccl. 10. 1. Linguæ quanta mala.

Devotionis & orationis peſtis incuria linguæ.

6 Facile enim lingua labitur, nec minus facile illabitur cordi: ita ut multis inter loquendum minus profuerit quod propriam cohibuerint, dum non caverint alienam. Utilis eſt frater qui tibi loquitur, ſapiens eſt, religioſus ac timens Deum, plus dico, angelus eſt, & angelus lucis; etiam ſic cave tibi, ne audias unde lædaris. Nec perſonam tibi velim ſuſpectam eſſe, ſed linguam, præſertim in ſermocinatione communi. Bona quidem columbæ ſimplicitas; ſed in hac parte ſerpentis quoque aſtutiam non omittas. Maria ne angelicum quidem verbum ſine diſcuſſione prætertiens, *cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*. Tu quoque, qui crebris ſaltem experimentis ſollerter advertiſti quantum noceant verba, non deſipies, ſi ſollicitus fueris (quandoquidem intereſſe neceſſe eſt collocutioni) non modo ori circumſpectionem, ſed & auri nihilominus adhibere cautelam. Non miremini quod huic gradui proficientium diutius immoremur: plures ſiquidem inter nos proficientes eſſe credimus, quam profectos.

Sermones otioſos audire quam nocivum.

Luc. 1. 29.

7 Forte tamen nimii videamur in ſugillatione verborum. Sed mementote quoniam lingua eſt, quæ contra vitia linguæ loquitur, ut in eo vel maxime haberi debeat excuſata, quod nec ſibi parcat, & adverſus propria quoque ſui ipſius pericula muniat audientes. Ventus eſt ſermo, ſed non ſemper eſt ventus urens. *Surge*, inquit, *Aquilo, & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius*. Eſt quoque magna nihilominus ſermonis utilitas, & frequenter in lingua fructus pretioſiſſimus reperitur. Nempe juſti vita ex fide eſt, & fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Quomodo enim vivet quis, niſi crediderit? Quomodo credet, niſi audierit? Quomodo audiet, niſi annuntietur ei? Sane propterea majorem ei diligentiam, & diligentiorem cuſtodiam convenit exhiberi, quod ſit, juxta ſcripturam, *mors & vita in manibus linguæ*. Alioquin ſi ſola ineſſet vita, nec circumciſio quidem ei: ſi ſola mors, etiam abſciſſio deberetur. Nunc vero ponenda * ori noſtro cuſtodia, & oſtium circumſtantiæ labiis, ut nec vitalem ædificationem clauſura damnet æterna, nec lethalis pernicies liberum ſortiatur egreſſum. Vigilemus [a] itaque ſuper opera noſtra, Fratres, ne vel omittamus quod præceptum eſt, vel quod prohibitum eſt committamus. Hortatur nos ad bipartitam hanc cuſtodiam Propheta, cum dicit: *Declina a malo, & fac bonum*. Vigilemus etiam nihilominus ſuper verba noſtra, ne in eis vel offendere Deum, vel proximum nocere contingat. Felix ſiquidem, quem in omni confabulatione duplex timor ille ſollicitat, & duorum conſideratio ſtimulat auditorum: primum quidem divinæ majeſtatis, in cujus manus incidere prorſus horrendum; dehinc fraternæ infirmitatis, cui nihilominus perfacile eſt offendiculum dare.

Cant. 4. 16.

Linguæ bonæ magna utilitas.

Prov. 18. 21.

* al. add. nobis.

a

Pſ. 36. 27.

In omni colloquio duo auditores cogitandi.

8 Puta tamen ne eum quidem, qui in verbo cavet offenſionem, perfectum adhuc dici oportere, niſi forſitan comparatione prioris, qui tantum ſuper opera vigilabat. Nam & Veritas in Evangelio de vigilantibus ſervis, & Adventum Domini præſtolantibus loquens: *Si*, inquit, *in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi*. Quod nequaquam de prima, ſed nec de ſecunda quidem dictum eſſe reperies. Eſt autem vigilia hæc ſuper cor, cui ſine omnem jam cuſtodiam adhibendam Sapiens monet; nimirum *quia ex ipſo ex vita procedit*. Ego tamen etiam hanc conſtare arbitror ſpecialiter in duobus: ut videlicet ſuper affectionum pariter & cogitationum ſuarum greges mens ſollicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis cuſtodia, a quo ceteras quoque duas procedere conſtat: niſi forte (quod abſit) ſimulationis gerantur ſtudio, & pietatis habeant ſpeciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena ſcaturiens, niſi foſſas ante repleverit adjacentes, nec refluere, nec ſedari, nec in altum ſeſe tollere prævalebit, quod videlicet alias occupetur; ſic humanus animus, donec eas, quas prædiximus, manus & linguæ cuſtodias ſollerter impleat, nec ad perfectam hanc ſui ipſius poterit reflecti curam, nec jucunda devotionis tranquillitate frui, nec in ſublimem divinæ contemplationis proficere gradum. Eja, fratres, ſi ſupernæ viſitationis gratiam quærimus, ſic quæramus: ſi ſpiritales conſolationes deſideramus percipere, ſic petamus: ſi cœlum nobis aperiri cupimus, ſic pulſemus. Hoc denique triplici modo vigilemus, ſi ad nuptias volumus intrare cum ſponſo Jeſu Chriſto Domino noſtro, qui eſt benedictus [b] in ſæcula. Amen.

Tertia cuſtodia, eaque præcipua cordis.

Luc. 12. 38.

Prov. 4. 23. Cordis cuſtodia in affectionum & cogitationum cura conſiſtit.

Cordis cuſtodia ſine cuſtodia manus & linguæ conſtare nequit.

b

SERMO XVIII.

De gaudio ſpirituali, ſeu de verbis Apoſtoli; *Non eſt regnum Dei eſca & potus*, &c.

Rom. 14. * al. de.

1 QUID prætergredimur viam, qui ad gaudium properamus? Eſt quidem gaudium in * regno Dei, ſed non primum * eſt. Eſt gaudium de regno Dei, ſed non gaudium carnale, non gaudium ſæculare, non gaudium cujus extrema luctus occupat, ſed in quod magis triſtitia vertitur: non denique gaudium eorum qui lætantur cum male fecerint, nec exultatio quæ in rebus peſſimis eſt, ſed gaudium in Spiritu-ſancto. Unde autem hoc gaudium interim, niſi de juſtitia & pace procedit? Ipſa ergo procedant tamquam cellulæ mellis, ut facile adhuc labilem liquorem ſuavitatis ſolidior poſſit materia continere. Erit quando jam ipſo ſimplici melle fruemur, & gaudium noſtrum plenum & purum erit, ut non modo in Spiritu, ſed de ipſo quoque Spiritu gaudeamus. Erit quando omnimodis erit gaudium ſpirituale, ut nullis jam corporeis occaſionibus excitetur, non operibus miſericordiæ, non lacrymis pœnitentiæ, non exercitatione juſtitiæ, non probatione patientiæ; ſed ipſa magis præſentia Spiritus, in quem deſiderant ipſi etiam Angeli proſpicere. Interim ſane velut ſalis loco ſapientia mihi cætera condit, tamquam non ſit & ipſa cibus. Interim priuſquam comedam, ſuſpiro; & nec tunc quidem permittor ut glutiam ſalivam meam. Eſt enim ſapiens, cui quæque res ſapiunt prout ſunt. Cui vero ipſa jam in ſe, prout eſt, ſapientia ſapit, is non modo ſapiens, ſed etiam beatus eſt. Nempe hoc eſt videre Deum ſicuti eſt; atque hic quidem fluminis impetus lætificans civitatem Dei; hic torrens voluptatis; hæc denique ubertas inebrians eſt.

* al. præmium.

Gaudii ſpiritualis origo.

Gaudii ſancti deſcriptio, & origo.

Sapiens & beatus quis.

2 Nunc vero, Domine, vinum non habent: deficit enim in his interim nuptiis vinum, vinum utique carnalis illecebræ, & concupiſcentiæ ſæcularis. *Fel draconum*, inquit, *vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile*. Semper nobis hoc vinum deficiat, Fratres mei, quia non eſt hoc vinum bonum. Bonum vinum non ex vinea impuritatis, ſed ex hydria purificationis hauritur. Bonum vinum, non ex uva Gomorræ conficitur, ſed ex aqua Judææ. *Servaſti*, inquit, *bonum vinum uſque adhuc*. Nam optimum quidem vinum ſervatur etiam uſque adhuc, quod videlicet non ex aqua conficiendum, ſed exprimendum magis ex botro illo magno terræ promiſſionis, qui interim in vecte portatur, dum ſecundum carnem novimus Chriſtum, & hunc crucifixum. Numquid non illi vinum defecerat, qui dicebat: *Renuit conſolari anima mea?* Sed & vinum aquam factum guſtaſſe viſus eſt, cum ſubjunxit: *Memor fui Dei, & delectatus ſum*. Quid enim faciet in præſentia, qui ſola memoria delectatur? Sic & Apoſtoli plane vinum aquam factum guſtaverunt, quando *ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Quomodo non vinum ex aqua, gaudium de contumelia? Nimirum implebatur jam promiſſio Veritatis, quæ ad eos facta erat hoc modo: *Triſtitia veſtra convertetur in gaudium*: hoc eſt, aqua veſtra vertetur in vinum. Miraris quod in vinum aqua mutatur? etiam tranſit in panem: niſi forte oblitus es comedere panem

Deut. 32. 33.

Vinum carnalis illecebræ.

Joan. 2. 10. Vinum bonum ſanctæ voluptatis.

Pſal. 76.

Act. 5. 41.

Joan. 16. 20.

a Citatur hic locus in lib. 8. Florum Bernardi cap. 36.

b Hæc clauſula Bernardo familiaris eſt cum in aliis, tum quoque in Sermonibus ſuper Cantica.

Pſal. 79. 6. panem tuum, cum de quo legiſti: *Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis in menſura.* *Joan. 2. 6.* Denique audi menſuram. *Erant*, ait, *lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundum purificationem Judæorum.* Si verus *Vide ſer. 28. de diverſ.* Judæus es, non carne, ſed ſpiritu; ſex annis ſervies, in ſeptimo liber egredieris; in ſex hydris purificaberis, ſex diebus operaberis, in ſex tribulationibus liberaberis; & in ſeptima non tanget te malum. Non ſolum autem liberaberis in eis, ſed & vinum bibes ex eis, ubi cœperis juxta Apoſtolum gloriari non ſolum in *Rom. 5. 3.* ſpe, ſed etiam in tribulationibus.

Gaudium duplex in hac vita. 3 Hoc enim eſt duplex interim gaudium, quod habes in Spiritu-ſancto, de memoria futurorum bonorum, & malorum præſentium tolerantia. Nil quippe in his carnale ſapit, nil ſæculare, nil vanum; ſed Spiritus veritatis & cœleſtis ſapientia eſt, cujus in utraque ſuavitas prælibatur. *Gaudete in Domino ſemper*, ait Apoſtolus, *iterum dico, gaudete*. Et duplicis hujus *Philip. 4. 4.* gaudii materiam ſecutus adjunxit: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus; Dominus prope eſt.* *Modeſtia quid.* Quid modeſtia noſtra, niſi manſuetudo & patientia eſt? Gaudeamus ergo de his quæ expectamus, quoniam Dominus prope eſt. Iterum gaudeamus de his quæ ſuſtinemus, ut modeſtia noſtra omnibus nota ſit. Nimirum *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio* *Rom. 5. 4.* *vero ſpem, ſpes autem non confundit.*

Juſtitiæ duo neceſſaria. 4 Sane ut idoneus fiat animus geminæ huic ſpirituali lætitiæ capeſſendæ, duo æque ad juſtitiam exercendam, duo nihilominus ad conſervandam pacem neceſſe eſt præmittantur, quæ quidem utraque copioſius nobis Scriptura ſacra commendat. Siquidem juſtitiæ exercitatio in his duobus mandatis tota pendere videtur, ut quod ſibi quis fieri non vult, alii non faciat, ſicut ad Gentes miſſa epiſtola Apoſtolorum continet; *Act. 15. 23.* & quemadmodum ad eoſdem Apoſtolos Dominus dicit: *Quæcumque vultis ut vobis faciant homines, ita & vos facite illis.* *Matth. 7. 12. Luc. 6. 31. Jacob. 3. 2.* Cæterum quoniam in multis offendimus omnes, impoſſibile eſt in hoc loco & tempore ſcandalorum, (neque enim adhuc venerunt Angeli, qui de regno Dei tollant omnia ſcandala, ſed nec ſumus in illa beata civitate, cujus fines pacem poſuit Deus): propterea impoſſibile eſt hic & modo pacem inter nos conſervari omnino, niſi & is, qui in aliquo forte offendit proximum, animoſam elationem; & is qui offenſus eſt, nihilominus caveat inexorabilem obſtinationem.

5 Studeamus itaque, Fratres mei, & humiles ad ſatisfaciendum his, qui aliquid habent adverſum nos; & ad remittendum his, qui offenderunt nos, faciles inveniri: quia non ſolum mutuæ inter nos pacis conſervatio conſtat in his duobus, ſed nec ipſa quoque divina ſine his propitiatio poterit obtineri, quod nec munus ab eo recipiat qui non prius ierit ut fratri reconcilietur; & dimiſſum etiam debitum ab eo diſtri- *Matt. 5. 24.* ctius exigat, qui conſervo ſuo debitum non remittit. Jam ſi manent in nobis juſtitia, pax, & gaudium in Spiritu ſancto, tria hæc; non quaſi ſecuri ſimus proeo quod regnum Dei intra nos eſt, ſed eo magis in timore & tremore noſtram ipſorum ſalutem operemur, ſcientes nimirum, quod hunc tantum theſaurum adhuc in vaſis fictilibus habeamus.

SERMO XIX.

De eiſdem verbis Apoſtoli: *Non eſt regnum Dei eſca & potus.*

a *a S. Hieronymus.* 1 SOLET [a] Apoſtolus Paulus in verbis eſſe brevis, in ſententiis copioſus. Non ignoravit hoc ille tam eloquentiæ, quam ſapientiæ dotibus approbatus, qui ſingula Pauli verba tonitrua judicabat. Tam ſignanter enim univerſa depromit, & ſic intonat ſpiritu & virtute, ut in ſerie ordinem, in ſenſu plenitudinem, *Rom. 14. 17.* in utroque connexionem mirabiliter oſtendat. *Non eſt*, inquit, *regnum Dei eſca & potus; ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu-ſancto.* Quid ad hæc dicitis vos, guloſi & luxurioſi, quorum Deus venter eſt, quorum omnis uſus aut in ventre, aut ſub ventre eſt, qui (ut *Jacob. 5. 5.* ait Jacobus Apoſtolus) *in luxuriis enutriſtis corda & corpora veſtra?* Audite, audite, *Quia eſca ventri, &* *1. Cor. 6. 13.* *venter eſcis; Deus autem hunc & has deſtruet.* Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris: qui comeditis vitulum de armento, & *Amos 6.* *Luxum & delicias hominum arguit.* bibitis vinum defæcatum, & primis ungimini unguentis. *Filii hominum, uſquequo gravi corde*, quia corpore pingui: *ut quid diligitis vanitatem*, & veritatem negligitis? Pinguedo carnis, deliciæ corporis, ſaturitas ventris, aut ante mortem vos deſerent, aut vos in morte illas relinquetis: *Quoniam*, inquit Sanctus, *cum* *Pſal. 48. 18.* *interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus. Sicut oves in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet* *Ibidem 15.* *eos.* Quam bene, *ſicut oves*: quia detracto vellere mundialium divitiarum, dure preſſeque detonſi, ſempiternis nudi deputabuntur incendiis. *Mors depaſcet eos*; quia ſemper moriuntur ad vitam, & ſemper vivent ad mortem. Ergo hic caro vermibus, illic anima ignibus deputatur; donec rurſus infelici collegio colligati, tormentis pœnalibus ſocientur qui ſocii fuerunt in vitiis.

2 O delicate, qui deliciis & divitiis circumfuſus atque confuſus, contuſionem expectas & mortem; *Non eſt regnum Dei eſca & potus*, non purpura & byſſus: quia dives ille utroque circumfluens, in puncto ad inferna deſcendit. *Luc. 16. 19.* Quid ergo? *ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu-ſancto.* *Carnales ordine præpoſtero gaudium quærunt.* Attendis & intendis quia gaudium in fine eſt? Sic fatui filii Adam, & præcipiti ſaltu juſtitiam tranſilientes & pacem, rem finalem in principium convertere & pervertere vultis? Nemo enim eſt qui gaudere non velit. Non ſtabit, & *Iſai. 48. 22.* non erit illud; quia ſicut *non eſt pax impiis*, ſic nec gaudere impiis, dicit Dominus. Non ſic impii, non ſic. Prius eſt juſtitiam facere, inquirere pacem, & perſequi eam, & ſic demum apprehendere gaudium, immo a gaudio comprehendi. Sic angelicus ille conventus prius juſtitiam fecit, cum ſtetit in veritate, & veritatis deſeruit deſertorem. Poſt hæc, illa pace firmati ſunt quæ exſuperat omnem ſenſum: quia cum diverſis honorum primatibus ambiantur, nullus qui murmuret, qui invideat nullus.

Pax & gaudium in cœlo. 3 Lauda tu Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui poſuit fines tuos pacem. Lauda, & laudes replica, quia munitiſſimis vectibus & inconvulſibilibus ſeris clauſæ ſunt portæ tuæ: nullus inimicus intrat, nullus exit amicus. Benedicti filii *Pſ. 147. 1.* tui in te, omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus cum Chriſto. Jam non eſt timor in finibus tuis, quia poſuit fines tuos pacem. Nullæ tibi tentationes nulla ſeſe cogitationum turma confundit: quia verſipellis ille tortor longe eſt a muris tuis & a filiis tuis; & ille qui idem eſt, omnia identitate conſolidat atque conjungit; *Cujus participatio*, inquit, *in idipſum.* *Pſ. 121. 3.* Hoc jam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & nudis (ut ita dicam) oculis divinitatis intuentur eſſentiam, nulla corporeum phantaſmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine, ſed ſine fine.

4 Miſeri nos, qui ab illa felici regione repulſi, in hanc deſcendimus, immo cecidimus vanitatem. *Filii* *Thren. 4. 2.* *Sion*, ait Propheta, *inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea?* Filii Sion, illius videlicet ſpeculativæ civitatis, quam ædificavit Dominus, ut videatur in gloria ſua: filii ſupernæ Hieruſalem, quæ libera eſt, quæ eſt mater noſtra; inclyti per dignitatem conditionis, amicti auro primo per divinitatis imaginem. Quomodo ergo ex his nos quidem reputati ſumus in vaſa teſtea, in hæc lutea & fragilia corpora degeneravimus? Exhibent enim Angeli, Fratres chariſſimi, juſtitiam Deo, pacem inter ſe, gaudium *Juſtitiam debemus Deo; pacem proximo.* ſibi. Sic & tu, homo, noli prius rapere quod tuum eſt; & juſtitiam quam Deo; & pacem quam proximo debes, contemnere. Juſtitia virtus eſt, qua redditur unicuique quod ſuum eſt. Tu non ſolum juſtitiam, ſed multas & multiplices juſtitias debes Creatori. *Juſtus enim Dominus, & juſtitias dilexit. Juſtitia tua* *Pſal. 10. 8.* *ſunt montes Dei.* Bene, *ſicut montes*, quia plures cumulos miſerationum ſuarum ingeſſit tibi.

5 Et prius quidem te cum cæteris, & inter cætera creavit, non ſine magnæ prærogativa dignitatis. Dixit *Pſ. 35. 7.* *Dei erga nos beneficia in creatione, redemptione, vocatione.* enim de omnibus, & facta ſunt. Poſt hæc vehementiſſimo tui amore inflammata majeſtas illa redemit te. Numquid verbi facilitate? Non: ſed triginta & tribus annis operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ, affixus cruci; addictus morti, ludibriis deputatus. Deus tuus factus eſt frater tuus, non Angelorum frater: quia nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Commune quidem habes quod factus es: quod frater es, ſpeciale. Adjecit adhuc erga nos ſpecialius quiddam, quod de lata nos & ſpatioſa via, quæ ducit ad mortem, digito ſuo traxit, & poſuit in concilio juſtorum & congregatione. Quid ultra debuit facere, & non fecit? Cujus vel ſaxeum pectus tanta & talis, a tanto & tali collata beneficiorum multitudo non emolliat? Quidquid igitur es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti.

6 Sed

a Hunc ſermonem memorat Nicolaus Claræ-vallenſis in epiſt. 24. ad Abbatem Celtenſem, ut in Præfatione hujus tomi dictum eſt.

TOM. III.

Pax quam debemus proximo, nutrienda charitate, & humilitate.

6 Sed cum juſtitiam feceris, fac & pacem. Quamdiu enim ſumus in hoc vaſe teſteo & fragilitate complexionis humanæ, non poſſumus inveniri ſcandalorum prorſus immunes. Si igitur recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adverſum te, ſis humilis ad veniam petendam: ſi tu habes adverſus illum, ſis facilis ad dandam; & omnia membra erunt in pace. Sic enim ad duo iſta, charitatem & humilitatem, paratiſſimi, non poterimus diſſenſionem ſentire. *Diſcite*, inquit, *a me, quia mitis ſum & humilis corde*: *mitis*, quod pertinet ad charitatem, quia charitas patiens eſt, benigna eſt: *humilis*, quod ad ipſam verbi ſpectat proprietatem. Sic procedentibus erit gaudium in Spiritu ſancto. Loquar quod expertus novit, inexpertus ignorat: *Animalis* enim *homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei*. Numquid non plerumque orantibus nobis omnia viſcerum ſuccutiuntur occulta ad memoriam gaudii illius, quod eſt in Hieruſalem quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra: & lacrymarum unda vultus meditantium ſuperfundit? O ſi duraret! *Si oblitus fuero tui, Hieruſalem, oblivioni detur dextera mea; adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui; ſi non propoſuero Hieruſalem in principio lætitiæ meæ.* Vere in principio lætitiæ, quia finis illic repoſitus eſt.

Matt. 11. 29. — Pſ. 136. 5.

Aſpiratio ad cœleſtem patriam.

7 Quando conſcindes ſaccum meum, Domine Jeſu, & circumdabis me lætitia, ut cantet tibi gloria mea, & non compungar? Principium gaudii illius quod hic quandoque ſentimus, ſtilla eſt, guttula eſt de flumine illo deſcendens, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Quando veniet tempus, ut perennibus gaudiis in ipſo divinitatis fonte profundius immergamur, ubi unda undam ſine intercapedine & interpolatione continuet? Quando veniam & apparebo ante faciem Domini? Quando tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei? Quando, ſicut audivimus ſic videbimus in civitate Domini virtutum? Eja igitur, Fratres, huic felici ternario fideliter inſiſtamus, & ſemper ſimus memores verbi illius: *Amice, ad quid veniſti?* Quia non ad hoc venimus, ut ſimulatoria ſpecie Regem interficiamus, ſed ut ei ſerviamus, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

M. 26. 50.

SERMO XX.

De verbis Domini: *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.*

Hominum quatuor gradus, ſeu ſtatus.

1 SI conſideremus diligenter, Fratres, gradus hominum, quatuor inveniemus. Dico autem ſummam felicitatem in cœlo, ad quam ſuſpiramus: mediam felicitatem in paradiſo, unde cecidimus; itemque mediam infelicitatem in hoc mundo, pro qua gemimus: & in inferno extremam infelicitatem, quam merito formidamus. Brevius tamen dicere poſſum, vitam, & umbram vitæ: umbram mortis, & mortem. Itaque nec in ſummo, nec in imo poſiti, timemus deſcendere, aſcendere cupimus, eo magis anxii, quo videmur viciniores infimis, quam ſupremis: & ecce dicitur nobis: *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Quidnam ſibi vult cancellata hæc connexio exaltationis & humiliationis? Itane parum eſt, Domine, quod in veritate tua humiliaſti nos, qui adhuc exigis ut apponat homo humiliare ſeipſum? Et quidem reſtat adhuc quo poſſimus humiliari; ſed qui illo ceciderit, jam non adjiciet ut reſurgat; & qui humiliatus fuerit uſque illuc, fruſtra ſperet exaltationem; ſiquidem humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis. Uſque adeo vita noſtra inferno appropinquavit; quo nos humiliabimus ultra? Quæ utilitas in ſanguine noſtro, ſi deſcenderimus in corruptionem? Sane nihil aliud infra nos eſt, quam irreparabilis illa corruptio. Poſt umbram mortis non reſtat niſi mors; poſt locum afflictionis ſolus ſupereſt locus mortis.

Luc. 18. 14. Humilitatis & exaltationis mira connexio.

Humiliatio quædam ad infernum.

Humilitatis neceſſitas.

2 *Qui ſe*, inquit, *humiliat, exaltabitur.* Si dixiſſet: Qui humiliatus fuerit, exaltabitur; exultaſſem utique, tamquam certiſſime humiliatus, & vehementer. Nunc vero cum dicat: *Qui ſe humiliat, exaltabitur*, anguſtiæ mihi ſunt undique: nec ignoro quid eligam, ſed quid agam. Exaltari cupio, quia ſummopere id neceſſarium; ſiquidem neque hic manentem habeo civitatem: nec bonum eſſet hic manere etiamſi liceret. Porro inferius adhuc ire, perire eſt. Jam enim locum teneo inferiorem, & qui ſolum habeat infra ſe infimum, hoc eſt infernum. Si me illuc humiliavero non eſt ſpes exaltationis; ſi me non humiliavero, identidem deſperatio eſt exaltationis; quia *qui ſe humiliaverit, exaltabitur*, & is tantum. Si hoc egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero, ab exaltatione repulſus nec ſic effugiam manus mortis. Sed ſi hoc difficile paret, ſaltem quod præmiſſum eſt conſideremus.

Humiliatio veritatis, quæ.

3 *Omnis qui ſe exaltat*, ait, *humiliabitur*. Quem enim Veritas humiliat, ipſe quomodo ſe exaltat? Neque hic dicimus quo, ſed quomodo: quia non locus videtur deeſſe, ſed virtus. Non, inquam, deeſt homini quo exaltare ſe poſſit, ſed deeſt omnino qui poſſit. Eſt quidem voluntas multa, ſed nulla facultas. Nempe, velint, nolint homines, communis totius Adæ, totius humani generis vox eſt: *In veritate tua humiliaſti me.* Quiſquis autem in veritate humiliatur, veraciter humiliatur, nec niſi fallaciter exaltatur. Quid eſt autem fallaciter exaltari, niſi vere non exaltari? Gratias ei, quia non dixit; Omnis qui ſe exaltaverit, exaltabitur. Quomodo enim conaremur in vanum exaltari, ſi id arbitraremur; quando ne ipſa quidem nunc deſperatio proficiendi, appetitum cohibet exaltandi? Et forte hoc eſt quod ait: *Qui ſe exaltat, humiliabitur?* nec pertinet ad effectum, qui nullus eſt: ſed ad affectum, qui ſtultus eſt.

Pſal. 118. 75.

Multi humiliati, ſed non humiles.

4 Quantos enim videmus humiliatos, ſed non humiles, percuſſos, ſed non dolentes; curatos quidem a Domino, ſed nec ipſa curatione ſanatos? Hi ſunt qui ſub ſentibus [a] eſſe delicias computant, diſſimulantes peccata quæ actitant, lubricum in quo titubant, tenebras quibus caligant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, corpus mortis quod geſtant, jugum grave quod tolerant, graviorem conſcientiam quam occultant, graviſſimam ſententiam quam expectant. Talis ille erat, cui Joannes in Apocalypſi ſcribere jubebatur: *Dicis, Quia dives ſum, & nullius egeo: & neſcis quia tu es pauper & miſer, & miſerabilis, & cæcus, & nudus.* Nec mirum ſi ſit vana & mendax exaltatio filiorum hominum, ſiquidem vani ſunt & mendaces. Humiliat eos veritas, exaltat vanitas: & dilexerunt magis tenebras quam lucem, amplectentes exaltantem ſe vanitatem, & quærentes mendacium: porro contra veritatem quæ ſe humiliat, votis & ſtudiis quibus poſſunt, diſſimulationibus, & conatibus frivolis recalcitrantes.

a V. ſerm. 51. in Cant. n. 4. — Apoc. 3. 17.

Quomodo homo humiliet ſeipſum.

5 Fecimuſ-ne aliquid? Puto quia invenimus etiam quomodo humiliet homo ſeipſum. Dico autem ut ADHÆREAT [b] HUMILIANTI SE VERITATI, nec diſſimulet, ſed cooperetur ei devoto pietatis affectu. Proinde cavebo deinceps, quam ſollicite potero, duritiam cordis; ſentiam & plangam dolorem meum, ne ſi forte inſenſibile fuerit, ſit etiam inſanabile vulnus meum. Ero igitur vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus, ne veniat anima mea in conſortio eorum, de quibus veritas ait: *Percuſſit eos, & non doluerunt*: & iterum: *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata.* Gravis curatio humiliatio hæc, ſed gravior morbus ſuperbia eſt; quæ utinam ſic curetur, ut ſanetur hac cura. Conſentiam itaque adverſario meo, acquieſcam judici meo, cedam denique urgenti aculeo, ne bis pungar. Tale enim reor eſſe quod Dominus ait; *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Ac ſi dicat: Quiſquis contra ſtimulum recalcitraverit, duplo pungetur: parcetur autem ei qui conſenſerit, & dederit locum iræ.

b al. adhibeat voluntatem. — Jer. 5. 3. — Jer. 51. 9.

SERMO XXI.

De verbis Sapientiæ: *Juſtum deduxit Dominus per vias rectas, &c.*

Inſcribitur a Nicolao Claravallenſi in Octava ſancti Andreæ. At cum non ſit unus ex illis novemdecim, quos Nicolaus Henrico Trecenſium Comiti nuncupavit, Bernardo hunc tribuere [illegible].

Juſtorum tres gradus. Prov. 18. 17. Rom. 1. 17. Prov. 28. 1.

1 EST juſtus, qui in principio ſermonis accuſator eſt ſui: & eſt juſtus, qui ex fide vivit; & eſt juſtus, qui abſque terrore eſt. Et primus quidem bonus, quia accedit ad viam: ſecundus melior, quia currit per viam: tertius optimus, quia jam appropinquat ad finem viæ. Hic tamen accipiamus primum quem velocius invenimus. Hunc deduxit Dominus, & non alius: quia ipſius eſt de via iniquitatis ad viam veritatis reducere, & deducere, & ducere per eam. *Per vias*, inquit, *rectas*. Viæ Domini viæ rectæ, viæ pulchræ, viæ plenæ, viæ planæ. Rectæ ſine errore, quia ducunt ad vitam; pulchræ ſine ſorde, quia docent munditiam: plenæ multitudine, quia totus jam mundus eſt intra Chriſti ſagenam: planæ ſine difficultate, quia donant ſuavitatem. Jugum enim ejus ſuave eſt, & onus ejus leve. *Et oſtendit illi regnum*

Sap. 10. 10. Viæ Domini quæ & quales. — Matt. 11. 30.

a Hic [illegible] Bernardus [illegible] [illegible] ca- [illegible]

gnum Dei. Regnum Dei conceditur, promittitur, oſtenditur, percipitur. Conceditur in prædeſtinatione promittitur in vocatione, oſtenditur in juſtificatione, in glorificatione percipitur. Unde eſt illud: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum Dei*. Sic enim ait Apoſtolus: *Quos prædeſtinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, illos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & magnificavit*. In prædeſtinatione eſt gratia, in vocatione potentia, in juſtificatione lætitia, in magnificatione eſt gloria.

Matt. 25. 34. Rom. 8. 30.

Scientia ſanctorum, mundi, & carnis, quæ.

2 *Et dedit illi ſcientiam ſanctorum*. Scientia ſanctorum eſt, hic temporaliter cruciari, & delectari in æternum. Et in contrarium ſcientia malorum relabitur. Alia eſt ſcientia mundi, quæ docet vanitatem; & alia ſcientia carnis, quæ docet voluptatem. Illa tamquam pater, iſta tamquam mater nobis eſt. Sicut enim mater filio ſuo ſemper optat quietem, & omnem prorſus laborem claudit a filio ſuo; ſic caro incraſſata, impinguata, dilatata, recalcitrat, nec minimis ſaltem digitis patitur ſe contingi. Et ſicut pater vult filium ſuum huc illucque diſcurrere, ut addiſcat unde aliquando magnificetur; ſic & mundus vult hominem multis laboribus intricari, ut habeat unde ſuperbiat unde inifletur, & deſipiat de vanitate in idipſum. Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ; id eſt propriæ voluntatis, quæ quaſi radix eſt, duæ filiæ ſunt, vanitas & voluptas, clamantes; Affer, affer. Hæ numquam ſatiantur, numquam dicunt: Sufficit. Si quis has plenius in ſe contriverit, non immerito ſibi illam vocem poterit coaptare: *Quoniam*, inquit, *pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me*.

Voluntatis propriæ duæ filiæ inſatiabiles.

Pſ. 26. 10.

3 *Honeſtavit illum in laboribus*. Nonne nos & in ipſis laboribus noſtris honeſtamur, cum omnia quæ facimus, ad unitatis vinculum adunamur, ut non in nobis ſit pondus & pondus, menſura & menſura; quia utrumque abominabile eſt apud Deum? Nonne & hæc vilitas, hæc deformitas, hæc ſemicinctia a honorantur & adorantur a principibus terræ? Væ nobis, ſi exultaverimus niſi in Chriſto & pro Chriſto! væ nobis, ſi vendibilem obtulerimus paupertatem! *Et complevit labores illius*, vel hic in perſeverantia, ut uſque in finem juſtitiam non derelinquat: vel illic in gloria, ut gaudeat in æternum. Felix utraque completio, cum & hic moritur juſtus plenus dierum, & illic oritur in plenitudine * dierum: utrobique plenus, & hic gratia, & illic gloria, quia gratiam & gloriam dabit Dominus. Amen.

a

* al. longitudinem. Pſ. 83. 12.

SERMO XXII.

De quadruplici debito.

Religioſis facilior aſcenſus ad cœlum.

1 IN via eſtis, Fratres, quæ ducit ad vitam, in via recta & impolluta, quæ ducit ad civitatem ſanctam Hieruſalem illam quæ libera eſt, quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra. Arduus quidem aſcenſus ejus, utpote per ipſam montis ſummitatem inciſus; ſed via compendioſior laboris magnitudinem vel temperat, vel excludit. Vos autem tam felici facilitate, quam facili felicitate viam iſtam non ſolum itis, ſed curritis, quia exonerati eſtis & accincti, nihil ponderis ſuper dorſa portantes. Non ſic aliqui, non ſic, qui quadrigas & quadrigalia onera pertrahentes, montis circuitum ambire decernunt, & plerumque per devexa montis præcipitantur, ut vix finem inveniant viæ ſuæ. Felices igitur vos, qui vos & veſtra ſine omni exceptiuncula reliquiſtis, per ipſum montis verticem iter facitis ei qui aſcendit ſuper occaſum: Dominus nomen illi. Illi vero qui quamvis Ægyptum fugerint, tamen ad quæque Ægyptia tenerrime reſuſpirant, viam civitatis habitaculi non invenerunt; ſed voluntatum ſuarum graviſſimis ſarcinis prægravati, vel ſub onere, vel cum onere cadunt, ut vix ad curſum perveniant deſtinatum.

Religioſi vitæ apoſtolicæ ſectatores. b

2 Quid enim eſt (gratias illi, cujus gratia hoc totum factum eſt) quod vita veſtra vitam apoſtolicam b repræſentet? Illi reliquerunt omnia, & in ſchola Salvatoris ſub ejus præſentia congregati hauſerunt aquas in gaudio de fonte Salvatoris, ipſum vitæ fontem in ipſo fonte bibentes. Beati oculi qui viderunt. Numquid nos & vos, non in præſentia, ſed in abſentia ipſius: non ad verba oris ejus, ſed ad vocem nuntiorum ejus, ſimile aliquid feciſtis? Defendite vobis hanc prærogativam, quod illi ad viſum & ad verbum, vos ad auditum & nuntium crediditis. Sic ſtate in Domino chariſſimi, ut quemadmodum illi in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus & jejuniis, & vigiliis, & cæteris obſervantiis juſtitiæ viam regiam tenuerunt: ſic & vos, etſi non eorum meritis, tamen exercitiis aliquatenus coæquati, dicatis Domino Deo veſtro cum veneritis ante thronum gloriæ ipſius: *Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala*. In veritate dico vobis, quia in veritate eſtis, in via recta, in via ſancta, quæ perducat ad Sanctum ſanctorum. Mentior; (quod ad conſolationem veſtram dico) ſi non ex manibus hujus peccatoris, monachorum, novitiorum, & converſorum animæ ad cœleſtia gaudia volaverunt, tam liberæ, quam liberatæ de carcere noſtræ mortalitatis. Si quæritis unde id ſciam, ſcitote quia certiſſima mihi ſigna inde facta ſunt & oſtenſa.

Pſ. 89. 15. Claravallenſium animas in cœlum evolaſſe novit Bernardus.

Dæmonis fortitudo non timenda ſed cavenda.

3 Non eſt igitur quod vobis, vel pro vobis timeam a viribus ſatanæ & miniſtrorum ejus, cum noverim illius fortitudinem per Redemptoris vulnera traductam & deductam ad nihilum. In ſpiritu enim fortitudinis fortem fortior ille contrivit, portas æreas & vectes ferreos confringens. A verſutiis & aſtutiis illius formido mihi eſt pro vobis, in quibus partim ſubtilitate naturæ, partim experientia temporum ſubtot annorum millibus eruditus, fragilitatem humanæ naturæ, quaquaverſum ſe verterit, non ignorat. Sic ille inſatiabilis homicida primis parentibus noſtris non urſos, non leones, non fortia terræ animalia delegavit; ſed tortuoſum & callidum ſerpentem, qui per ſinuoſa volumina nunc caput cauda, nunc caudam capite tegere conſuevit. Denique & ſerpens non fortior erat, ſed *callidior cunctis animantibus terræ*, ait Scriptura. Unde & ab interrogatione incœpit, mentem mulieris explorans, ſciens ingenio non viribus laborandum. *Cur præcepit vobis Dominus Deus*, inquiens, *ne comederetis de ligno ſcientiæ boni & mali? Quæ reſpondit: Ne forte moriamur*. Quod Deus pro certo poſuerat, dicens: *Quacumque die comederitis, morte moriemini*: iſta ſub dubio ſupponit, *ne forte*, inquiens, *ſi comederimus, moriamur*. Et audi ingenium malitiamque ſerpentis. *Nequaquam*, inquit, *moriemini*. Deus affirmat, mulier dubitat, ſatan negat. Sic & ego timeo, ne ſicut ſerpens Evam ſeduxit aſtutia ſua, ſic & ſenſus veſtri corrumpantur a caſtitate, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

Primos parentes calliditate vicit. Gen. 3. 1. Ibid. 2. Gen. 2. 17.

Regulæ fortiorem Religioſis ſuggerit.

4 Putaſ-ne aliquis in vobis eſt, cui dicat in cogitationibus ſuis: Dur præcepit vobis Deus, ut iſtam Regulam teneretis? Secundum enim impetum ſpirituum veſtrorum huic tepido remiſſionem, illi ferventi vitam arctiorem proponit, hoc ſolum expetens & expectans, ut quoquo modo tollat eum a concilio juſtorum & congregatione. Profecto ſpiritus ille, qui tibi hoc ſuggerit, ſpiritus mendax eſt, ſpiritus poteſtatem habens, qui tibi invidet locum tuum. Unde & ſapiens hujus rei non ignarus: *Si ſpiritus poteſtatem habentis ſuper te aſcenderit*, ait, *locum tuum ne dimiſeris*. Abſit enim ut Spiritus veritatis, qui te huc adduxit, te reducere velit: quia non eſt in ore ejus: Eſt & Non; ſed eſt in illo, Eſt ſicut irrefragabilis auctoritas teſtatur. *Nemo*, ait Apoſtolus, *loquens in Spiritu Dei, dicit anathema Jeſu*. Jeſus ſalvator ſive ſalus: anathema, ſeparatio interpretatur. Qui vero tibi ſeparationem a ſalute ſubmurmuras, nec Dei Spiritus eſt, nec a Deo: quia Spiritus-ſanctus non diſpergere, ſed colligere venit, qui ſemper revocat diſperſos Iſrael in terram ſuam.

Eccli. 10. 4. 1. Cor. 12. 3.

Auſteriora nonnumquam ſuadet aut remiſſiora.

5 Quid? vitam fortiorem aliquis quærat? Dico vobis, quia iſta fortiſſima eſt, & quæ ex omni parte, ſi diſſimulare nolueris, primæ illi ſcholæ Salvatoris pro ſua poſſibilitate reſpondeat. An audes ad molliorem vel cogitando deſcendere? O ſi cognoviſſes & tu, quam multa, & quam multis debeas! videres quam nihil ſit quod facis, quam nec inter minima numerandum ad comparationem debitorum tuorum. Vis ſcire c quæ, & quibus debeas? Primo Chriſto Jeſu debes omnem vitam tuam, quia ipſe vitam ſuam poſuit pro vita tua: & cruciatus amaros ſuſtinuit, ne tu perpetuos ſuſtineres. Quid tibi dirum vel durum eſſe poterit, cum recordatus fueris, quia ille in forma Dei, in die æternitatis ſuæ, in ſplendoribus ſanctorum ante luciferum genitus, ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei, venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus (ut dicitur) uſque ad cubitos in limo profundi? Quid non ſuave tibi, cum tibi collegeris omnes amaritudines Domini tui, & rememo-

c Vitam debemus. 1. Chriſto pro immenſis beneficiis.

a His verbis deſignatur Ciſtercienſium vilis habitus, regibus nihilominus venerabilis. Vide Præfationem ad hunc tomum n. 43.

b Id explicat Bernardus infra ſermone 27. de diverſis num. 3 & ſermone 37. num. 7.

c Locus iſte refertur in lib. 9. Florum cap. 11.

a

moraberis, primum quidem illarum infantilium neceſſitatum [a]; deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo: poſtremo periculorum in falſis fratribus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, flagellorum, irriſionum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumque ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis triginta & tribus annis operatus & paſſus eſt in medio terræ. O quam indebita miſeratio, quam gratuita & ſic probata dilectio, quam inopinata dignatio, quam ſtupenda dulcedo, quam invicta manſuetudo! Regem gloriæ pro deſpicatiſſimo vernaculo, immo vermiculo crucifigi! Quis audivit unquam tale, aut quis vidit huic ſimile? Vix enim pro juſto quis moritur; ipſe pro injuſtis & inimicis mortuus eſt eligens exulare a cœlis, ut nos reportaret ad cœlos amicus dulcis, conſiliarius prudens, adjutor fortis.

6 Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Nonne ſi conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, & omnes dies ſæculi, & labores omnium hominum, qui fuerunt, qui ſunt, & qui erunt: nihil eſſet ad comparationem corporis illius, quod ſpectabile eſt & ſtupendum eſt Virtutibus etiam ſupernis, in conceptu de Spiritu-ſancto, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia *, in coruſcationibus miraculorum, in revelationibus ſacramentorum? Vides igitur, quia ſicut exaltantur cœli a terra, ſic exaltata eſt vita illa a vita noſtra: quæ tamen poſita eſt pro vita noſtra. Sicut nihil ad aliquid nullam habet comparationem, ita & vita noſtra nullam habet ad vitam illius proportionem; cum illa dignior, iſta miſerior eſſe non poſſit. Nec me putes rem exaggerare ſermonibus: quia hic deficit omnis lingua, nec ſufficit oculus * vel ad intuendum tantæ dignationis arcanum. Cum ergo ei donavero quicquid ſum, quicquid poſſum; nonne iſtud ſic eſt, ſicut ſtella ad ſolem, gutta ad fluvium, lapis ad turrim, pulvis ad montem, granum ad acervum? Non habeo niſi minuta duo, immo minutiſſima, corpus & animam; vel potius unum minutum, voluntatem meam: & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui toto ſe totum me comparavit? Alioquin ſi illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conſcientia vado ad viſcera miſericordiæ Dei noſtri; & audeo perfodere illud fortiſſimum propugnaculum, quod cuſtodit Iſrael; & illius ſanguinis, non guttas, ſed undas a quinque partibus corporis in meum pretium detorquere? O generatio perverſa, & infideles filii! quid facietis in die calamitatis de longe venientis? ad cujus fugietis auxilium?

Eadem ferm. 45. in Cant. num. 9.
* al. *decentis.*
* al. *animus.*
Quid retribuendum.
Voluntas propria mactanda.
2. Peccatis expiandis.

7 Sed numquid huic ſoli debitor ſum, cui vix parum aliquid retribuere poſſum? Exigunt a me præterita peccata mea futuram vitam meam, ut faciam fructus dignos pœnitentiæ, & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et ad hæc quis idoneus? Peccavi ſuper numerum arenæ maris, & multiplicata ſunt peccata mea, & non ſum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine iniquitatis meæ: quoniam irritavi iram tuam, & malum coram te feci. *Circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus; comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.* Quod ergo ſine numero eſt, quomodo numerabo. Quomodo ſatisfaciam, cum cogar reddere debitum uſque ad noviſſimum quadrantem? Sed & delicta quis intelligit? Ait illa cœleſtis fiſtula [b] Ambroſius: „ Facilius inveni eos, qui innocentiam ſervaverunt, quam „ qui congruam egerunt penitentiam. Sed & quantumlibet peniteat, quantumlibet ſe affligat & maceret; *Propter nomen tuum*, non propter meum * meritum, *propitiaberis peccato meo, Domine*, ait juſtus: *multum eſt enim.* Cum ergo quicquid vivis, quicquid ſapis, quicquid habes, quicquid potes, huic uni rei dedicaveris; numquid eſt, vel inter aliqua computandum? Paulo ante vitam tuam pro vita ſua Chriſto reddideras: & nunc iterum eam totam præcedentium exigit recordatio peccatorum. Numquid (ut vulgo dicitur) de una filia duos generos ſtatuiſti facere?

Pſ. 39. 13.
b
Ambroſ. l. 2. de pœnit. c. 10.
* al. *pœnitentiæ.*
Pſal. 24. 11.
3. Gloria cœleſtis comparanda.
Pſalm. 86. 3.

8 Quid ſi tertium tibi debitorem oſtendam, qui non minus acriter, quam veraciter vindicat eam ſibi? Puto quod & tu poſſidere deſideras civitatem, de qua dicitur: *Glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei*; gloriam illam, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, regnum omnium ſæculorum, vivere in æternum, in perpetuas æternitates. Credo quod velis eſſe æqualis Angelis Dei in cœlo, eſſe etiam heres Dei, coheres Chriſti, & in plateis ſupernæ Sion melos angelicum auſcultare, & videre quicquid illud ſit, cum Chriſtus tradiderit regnum Deo Patri, & erit Deus omnia in omnibus; poſtremo eſſe ſimilis Deo, & videre eum ſicuti eſt. Nec dubito quin & concupiſcas ſuſpicere & umbras declinantes, & diem adſpirantem, cum illuxerit illa ſolemnis dies, & nubila rerum excuſſerit; quando jam non inclinabitur dies, ſed erit æterna meridies; quando erit plenitudo fervoris & lucis, ſolis ſtatio, tenebrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fœtorum depulſio. Nonne ad hoc emendum totum te, quæcumque, & undecumque contrahere poteris, dare oportebit? Et cum univerſa compleveris, non tamen putes eſſe condignas paſſiones hujus temporis vel corporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. An ſic impudens es, vel imprudens, ut minutum tuum, quod ſibi tam Chriſti vita, quam peccati penitentia certatim rapiunt, etiam ad hoc conquirendum vel audeas numerare?

V. ferm. 33. in Cant. n. 6.

9 Quid dices, & ſi quartum debitorem in medium adduxero, qui ſibi etiam jure primatus ſui ſuperiores tres cedere velit? Ecce in januis eſt qui fecit cœlum & terram: & Creator tuus eſt, tu creatura: tu ſervus, ille Dominus: ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, a quo totum habes; illi præcipue Domino, qui & te fecit, & benefecit tibi, qui tibi miniſtrat ſiderum curſus, aeris temperiem, fecunditatem terræ, fructuum ubertatem. Huic revera totis medullis, totis viribus ſerviendum, ne forte indignationis oculo te reſpiciat, & deſpiciat, & conterat in æternum & in ſæculum ſæculi. Non arbitror autem quod te tanta rapiat inſania, ut & hic minutum tuum nominare, nedum numerare præſumas. Expone ergo mihi, cui horum quatuor proponas reddere quod debes: cum unuſquiſque tantus [c] exactor ſit, ut te poſſit ſingulariter ſuffocare. Eja Domine, vim patior, reſponde pro me. In manus tuas Domine commendo minutum meum: tu perſolve omnibus, tu ab omnibus libera, quia tu es Deus, & non homo; & quod hominibus impoſſibile eſt, poſſibile eſt tibi. Quod habui, & feci: Domine, habe me excuſatum, quia imperfectum meum viderunt oculi tui. Quis ergo amplius grunniet, dicens: Nimium laboramus, nimium jejunamus, nimium vigilamus: cum nec milleſimæ, immo nec minimæ parti debitorum ſuorum valeat reſpondere? Hæc eſt fortaſſe, Fratres, illa vera veſtra Quadrageſima, non exterior, ſed interior, quæ non corticem ſacramenti, ſed adipem frumenti contineat. Si enim unicuique iſtorum quatuor & pro ſe, & per ſe omnem decalogi perfectionem debetis: profecto decem quater ducta quadrageſimam veſtram faciunt, quam cuſtodire vos oporteat omnibus diebus vitæ veſtræ. Et ipſe qui vos congregavit in loco iſto, vitam veſtram conſervet in opere ſancto, ut cum ipſe apparuerit vita veſtra, & vos appareatis cum ipſo in gloria.

4. Deo ut auctori ſe totum debet.
Religioſi nomet in quæ unice de ſ[illegible] ſ[illegible] laboribus.

SERMO XXIII.

De diſcretione ſpirituum *.

* al. *de ſeptem Spiritibus.*

1 MAgiſter gentium Paulus ex occaſione ipſius ſpiritualis naturæ, qua vivimus, ad ſpiritualem converſationem excitans diſcipulos, ait: *Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus.* Ac ſi dicat: Si caro non prodeſt quicquam, ſed ſpiritus eſt qui vivificat ipſam; ſeparare oportet pretioſum a vili, & digniorem præponere partem, ut ſecundum ſpiritum ambulemus, non ſecundum carnem. Ad ſpiritum enim debet fieri converſio carnis, ut ſerviat ipſa, & non ſerviatur ei, ut dicat ſpiritus ſervo ſuo: Veni, & veniat: Fac hoc, & faciat illud. Sic enim erat uxor noſtra ſicut vitis abundans, & ſalvabitur per generationem filiorum, qui ſunt opera bona, ſi fuerit ipſa quidem in lateribus domus noſtræ, id eſt in abſcondito & humili loco: anima vero reſideat in medio tamquam domina, tamquam pater-familias, tamquam judex, ut fiat quod ſcriptum eſt: *Anima mea in manibus meis ſemper.* Maledictus enim ſpiritus ille, qui partem ſuam deteriorem facit. Maledictus homo, qui paſcit ſterilem, & viduæ non benefacit. Denique, ut teſtatur idem Apoſtolus, ſi ſecundum carnem vixerimus, moriemur: quoniam qui in carne ambulant, Deo placere non poſſunt: & qui ſe-

Gal. 5. 25.
Caro ſervire debet ſpiritui, non contra.
Pſ. 118. 109.
Rom. 8. 13.
Ibidem.

---

a Iiſdem verbis uſus eſt Bernardus in ſerm. fer. 4. majoris hebd. num. 11. & ſerm. 43. in Cantica num. 3. Sic ſe ipſe quandoque exſcribit, ut ſupra in ſermonibus de S. Malachia num 5.

b Sic Norberti et cœleſtem fiſtulam appellat, epiſtola 56.

c In vulgata, [illegible] qui tam [illegible], quam [illegible] exactor ſit.

ſeminant in carne, de carne metent corruptionem. Si autem ſpiritu facta carnis mortificaverimus vivemus: quoniam qui ſpiritu Dei aguntur, hi filii Dei ſunt; & qui ſeminant in ſpiritu, de ſpiritu metent vitam æternam.

[Spirituum diverſa genera.] 2 Prudenter proinde, Fratres, & non ad inſipientiam nobis, ſpiritualem eligimus vitam, caſtigare ſcilicet corpus, & ſervituti ſubjicere; & Deum, qui Spiritus eſt, adorare in ſpiritu & veritate. Sed quia a ſpirituum diverſa ſunt genera, neceſſaria eſt nobis eorum diſcretio, præſertim cum ab Apoſtolo didicerimus [1. Joan. 4. 1.], non omni ſpiritui eſſe credendum. Videri enim poteſt minus eruditis, & qui parum exercitatos habent ſenſus, omnem cogitationem non alterius, quam ipſius humani ſpiritus eſſe ſermonem; quod non ita eſſe & certa fidei veritas probat, & divinarum teſtimonia Scripturarum. *Audiam*, inquit Propheta [Pſal. 84. 8.], non quid ego loquar, ſed *quid loquatur in me Dominus Deus*. Et alius Propheta [Zach. 1. 9.]: *Angelus*, inquit, *qui loquebatur in me &c.* & in Pſalmo [Pſal. 77. 49.] didicimus fieri immiſſiones etiam per Angelos malos. Unde & timet Apoſtolus [2. Cor. 11. 3.], ne, ſicut ſerpens decepit Evam aſtutia ſua, ſic & diſcipulorum, quibus loquitur, corda decipiantur, ab eo utique, cujus ipſe Paulus aſtutias non ignorat, unde & dicit [Epheſ. 6. 12.]: *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum*. Eſſe autem ſpiritum carnis non bonum, manifeſte idem Apoſtolus indicat, ubi inflatos ſpiritu carnis ſuæ quoſdam eſſe teſtatur. Et eſſe etiam ſpiritum hujus mundi declarat, ubi gloriatur in Domino pro ſe pariter & pro diſcipulis ſuis, non quod eum acceperint; ſed ſpiritum qui a Deo eſt, *ut ſciamus*, inquit, *quæ a Deo donata ſunt nobis*.

3 Sunt ergo hi duo ſatellites maligni illius principis tenebrarum, ut dominetur ſpiritus nequitiæ ſpiritui carnis, & ſpiritui hujus mundi. Quiſquis ergo ex his tribus ſpiritibus ſpiritui noſtro loquatur, ne credamus ei: quoniam ſanguinem ſitiunt, non quidem corporum, ſed (quod gravius eſt) animarum. [Spiritus unde diſcernendi.] Sed quoniam ſpiritualis omnium natura eſt, a ſermonibus eorum cognoſcemus eos: & quis ſpiritus ſit qui loquatur, ipſa ſuggeſtio declarabit. Semper enim ſpiritus carnis mollia, ſpiritus mundi vana, ſpiritus malitiæ ſemper amara loquitur. [Spiritus carnis quibus indiciis ſe probat.] Quoties ergo importune (ut aſſolet) carnalis cogitatio mentem pulſat: verbi gratia, cum de cibo, de potu, de ſomno, cæteriſque ſimilibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam modo inardeſcimus deſiderio, certum ſit nobis ſpirituum carnis eſſe qui loquitur, & tamquam adverſarium repellamus eum, dicentes [Marc. 8. 33.]: *Vade retro ſatana, quoniam non ſapis ea quæ Dei ſunt*: ſed magis ſapientia tua inimica eſt Deo. [Item ſpiritus mundi,] Cum autem non de illecebris carnis, ſed de ambitione ſæculi, de jactantia & arrogantia, cæteriſque ſimilibus, cogitatio vana verſatur in cordibus noſtris; ſpiritus mundi eſt qui loquitur, longe perniciolior hoſtis, & majori ſollicitudine repellendus. [& ipſe ſpiritus malignus.] Interdum vero ſatellitibus illis terga vertentibus, princeps ipſe habens iram magnam, tamquam leo rugiens, inſurgit adverſus nos; cum videlicet non ad voluptatem carnis, aut ſæculi vanitatem, ſed ad iram, ad impatientiam, ad invidiam, ad amaritudinem animi provocamur, importune ingerendo, ſi quod minus amicabiliter, minuſve diſcrete factum videtur aut dictum: ſi qua denique aut in ſigno, aut in opere quolibet data videtur indignationis occaſio, materia ſuſpicionis. Huic ergo cogitationi non aliter quam ipſi diabolo reſiſtendum eſt: nec aliter ab ea, quam ab ipſa perditione cavendum. Scriptum eſt enim [Luc. 21. 19.]: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*.

[Spiritus noſter quandoque ex ſe tentationes ſuggerit.] 4 Fit tamen aliquando, ut ſpiritus noſter a quolibet horum trium crebro ſuperatus, & ſervus illi addictus, in ſuam ipſius perniciem (heu!) vices illius agat, ut jam ſine omni alterius ſpiritus ſuggeſtione ipſa ex ſe anima aut voluptuoſas, aut vanas, aut amaras pariat cogitationes. Jam vero non facile arbitror poſſe diſcerni, quando noſter ipſe loquatur ſpiritus, quandove loquentem alterum audiat quemlibet e tribus illis. Sed quid refert quicumque loquatur, dum unum & idem ſit quod loquuntur [V. ſerm. 32. in Cant. n. 6.]? Quid refert loquentis noſſe perſonam, dum conſtat pernicioſum eſſe quod loquitur? Si inimicus eſt, reſiſte viriliter inimico: ſi tuus ipſe ſpiritus eſt, argue eum, & miſerabiliter plange, quo in tantam miſeriam & tam miſerabilem devenerit ſervitutem.

[Spiritus Dei unde cognoſcatur.] 5 Quoties vero ſuper caſtigato corpore, humiliando corde, ſervanda * unitate, & charitate fratribus exhibenda, ſeu cæteris virtutibus acquirendis, conſervandis, amplificandis, ſalubris cogitatio in mente verſatur; divinus ſine dubio Spiritus eſt qui loquitur, aut per ſeipſum ſane, aut per Angelum ſuum. [* al. virtute patientiæ] Et quemadmodum de humano atque maligno ſpiritu dictum eſt, ſic de angelico, & de divino: nec facile eſt quis loquatur diſcernere, nec ignorare periculoſum: præſertim cum certum ſit Angelum bonum numquam loqui ex ſemetipſo, ſed Deum eſſe qui loquitur in ipſo.

[Suggeſtiones malæ quam ſollicite repellendæ.] 6 Studioſius igitur deinceps conſideremus, quonam modo malignorum illorum ſpirituum ſuggeſtiones audire, immo quanta indignatione abjicere debeamus, avertentes aures noſtras, ne audiamus ſanguinem & ſapientiam, quam revelat caro & ſanguis: parvulos quoque Babylonis, cogitatus ſcilicet mundanos *, ab ipſo initio tenentes, & alliſidentes ad petram: [* al. malignos.] ipſum etiam malignum cum tentationibus ſuis a conſpectu cordis noſtri abjicientes, & deducentes ad nihilum. [Divinæ inſpirationes, quam diligenter obſervandæ.] Eas vero cogitationes, quæ juſtitiæ & veritatis nos admonent, tota devotione ſuſcipientes, divinæ dignationi gratiam habeamus, ne aliquando tantæ benignitati inveniamur ingrati, ſcientes quoniam ipſe eſt qui loquitur juſtitiam; ipſe cujus ſermo veritas eſt. Quantæ enim * temeritatis, immo quantæ inſaniæ eſt, ſi forte, dum alloquitur nos Dominus majeſtatis, nos inſenſati avertamus aurem, & ad neſcio quas animum ineptias convertamus? [* al. perverſitatis.] Quanta eſt hæc injuria, & quam graviter vindicanda, cum viliſſimus vermis clamantem ad ſe audire dedignatur Creatorem univerſitatis? Quanta vero & quam ineffabilis divinæ dignatio bonitatis, quæ quotidie concipit nos infelices avertentes aures, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos, & jugiter clamitat in plateis? Vere in plateis, quia in latitudine charitatis. Ecce enim bonorum meorum non eges, Domine: & tamen dicis: *Convertimini ad me filii hominum*; & iterum clamitas, *Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te* [Cant. 6. 12.].

7 Propterea obſecro vos, dilectiſſimi, qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium ei: audientes jugiter quid loquatur in nobis Dominus Deus, quoniam loquetur pacem: Felix proinde & beata anima, quæ venas ſuſurri divini percipit in ſilentio, frequenter iterans illud Samuelis [1. Reg. 3. 9.]: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*. Hic ergo hodiernus ſermo finem accipiat, ut etiam tacentibus nobis Deum intus audiamus loquentem & ſuadentem de regno ſuo, tanto utilius, quanto ſubtilius, per internam ſcilicet inſpirationem. Si qua tamen adhuc de audienda hac Domini voce ipſe ſuggeſſerit, alio ſermone tractabimus, ne præſertim in tam utili ac ſpirituali materia mentes veſtras longitudine ſermonis oneremus.

SERMO XXIV.

De multiplici utilitate verbi Dei.

1 TEnetis, credo, quemadmodum heſterno ſermone de ea, quæ nobis admodum neceſſaria eſt, diſcretione ſpirituum admonuerimus, ſollicitudinem veſtram: ut contra venenatos ſerpentis antiqui ſibilos, contra mortiferos ſirenæ cantus, aures cordis jugiter obturare ſtudeatis; ut nec ſpiritum carnis loquentem mollia, nec ſpiritum mundi vana ſuggerentem, nec ſpiritum nequitiæ audiatis immittentem amaritudines, ſcandala ſeminantem. Sed hujus ſpecialiter aſtutias noſſe neceſſe eſt, hujus cogitationes non expedit ignorare. Interdum enim transfigurat ſe malignus ille & nequam ſpiritus in angelum lucis [2. Cor. 11. 14.], ut virtutis ſimulatione plus noceat. Sed & tunc quoque, ſi diligenter advertimus, numquam niſi amaritudinis & diſcordiæ ſeminaria ſpargit. Suadet enim nonnullis ſingularia jejunia quædam, unde cæteri ſcandalizentur; non quia jejunium diligat, ſed quia ſcandalo delectetur. Multa quoque in hunc modum ſolet afferre, quæ tamen a divina ſapientia facile diſcernantur, ſi apoſtolicam illam beati Jacobi diffinitionem præ oculis habeamus, qui divinam deſcribens ſapientiam, ait [Jacob. 3. 17.]: *Sapientia quæ a Deo eſt, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica*. [Sapientia quæ a Deo eſt, unde noſcenda.] Omnem ergo cogitationem, in qua hæc duo non concurrunt, a Dei ſapientia

a Hæc verba exibet Collector Florum lib. 10. cap. 15. ubi hic ſermo de ſeptem ſpiritibus inſcribitur.

TOM. III. tia alienam eſſe non dubites. Eam vero quæ pudica videtur, nec ad vitia trahit aperte, ſed virtutis prætendit imaginem; tunc demum a Deo noveris eſſe, ſi pacifica ſit, ſi Prælati tui atque ſpiritualium fratrum approbatur judicio: quoniam non faciet Dominus Deus verbum, quod non revelaverit ſervis ſuis.

2 Quanta vero devotione, quanta humilitate, quanta ſollicitudine cogitatio ſalubris non aliter quam divinæ dignationis ſermo ſuſcipi debeat, & heſterno ſermone partim jam diximus, & hodierno nihilominus aliquanto latius perſuadere conabimur. *Beati* enim *qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*. Vultis noſſe quam beati? Primum quidem ſonans in auribus animæ vox divina, conturbat, terret, dijudicatque: ſed continuo, ſi non avertis aurem, vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique & cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, reſurrectio quoque & conſummatio noſtra. Nec mireris quod verbum Dei jam nunc inveniatur omnia in omnibus eſſe, quantum ſpectat ad juſtificationem, ſiquidem & futurum eſt omnia in omnibus ad glorificationem. Audiat illud peccator, & conturbabitur venter ejus; a voce illa carnalis anima contremiſcet. Omnia namque cordis ſecreta rimatur atque dijudicat ſermo vivus & efficax, cordium atque cogitationum perſcrutator. Unde & licet mortuus in peccato, ſi audieris vocem Filii Dei, vives. Sermo enim quem loquitur, ſpiritus & vita eſt. Si cor tuum induratum eſt, memento Scripturæ dicentis: *Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea*. Et item: *Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt*. Si tepidus es, & evomi jam formidas, non diſcedas ab eloquio Domini, & inflammabit te; quia eloquium ejus ignitum eſt valde. Quod ſi tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi quid loquatur in te Dominus Deus; & erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen ſemitis tuis.

Luc. 11. 28. Verbi Dei mira vis & multiplex utilitas.

Pſal. 147. 18. Cant. 5. 6.

3 At fortaſſis tanto amplius doles, quanto clarius peccata etiam minima illuminatus agnoſcis: ſed ſanctificabit te Pater in veritate, quæ eſt utique ſermo ejus, ut inter Apoſtolos audire merearis: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*. Jam vero cum laveris inter innocentes manus tuas, ecce paravit in conſpectu tuo menſam, ut non de ſolo pane vivas, ſed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi illius curras viam mandatorum ejus. Ubi ſi conſiſtant adverſum te caſtra, & prœlium tentationis inſurgit, arripe gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, & in eo facile triumphabis. Quod ſi forte (ut eſt certaminis conſuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet verbum ſuum, & ſanabit te, & eripiet te de interitionibus tuis: ut in te quoque impleatur quod ait Centurio, cujus fides tam magnifice commendatur: *Domine*, inquit, *dic tantum verbo, & ſanabitur puer meus*. Sed & ſi titubas adhuc, confitere & clama: *Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei*; & in verbis ſuis confirmabit te, ut experimento diſcas, quoniam verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.

Joan. 15. 3. *Matt. 8. 8.* *Pſal. 72. 2.*

4 In his, atque hujuſmodi perſevera, in talibus jugiter exercere, donec jam dicat Spiritus ut requieſcas a laboribus tuis. In hoc verbo quieſces dulciter, ac ſuaviter ſoporaberis, donec veniet hora, cum omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem ejus, & procedent. Sed quo? Alii quidem in judicium, alii vero in vitam æternam. Et quis ſcit ſi eſt dignus amore vel odio? Tunc maxime memor eſto verbi tui ſervo tuo, Domine, in quo mihi ſpem dediſti, ut ab auditione mala non timeam: ſed beata magis auditio perducat ad viſionem, cum dices: *Venite benedicti Patris mei*, &c. *Quicumque* enim *confitebitur me coram hominibus*, ait ipſe, *hunc & ego confitebor in conſpectu Patris mei*, & Angelorum ſanctorum: quod nobis conferre dignetur, ipſe, qui conſtitutus eſt judex vivorum & mortuorum. Amen.

Matt. 25. 34. Luc. 12. 8.

In Mſ. S. Ebrulfi ſic finitur hic ſermo, incipiendo a num. 4.

In his atque hujuſmodi interim exercere; donec ipſa, quæ certantem adjuvat, vox Domini ad requiem evocet triumphantem, atque in magnificentia quæ nunc eſt in virtute, amodo jam dicente ſpiritu, ut requieſcas a laboribus tuis. Erit ſane quando & ipſum corpus de pulvere vox eadem ſuſcitabit, quando omnes qui in monumentis ſunt, *audient vocem Filii Dei, & procedent*. Opus eſt etiam ut tunc quoque memor ſit verbi ſui ſervo ſuo, in quo tibi ſpem dedit, ut non timeas ab auditione mala: ſed verbum bonum: *Venite*, inquit, *benedicti Patris mei*.

Hæc eſt vox quæ perducit ad vultum, ut jam dicere merearis & tu: *Quia auditu auris audivi te, & nunc oculus meus videt te*.

Apoc. 14. 13. Joan. 5. 28. *Matt. 25. 34.* *Job 42. 5.*

Non facile ego crediderim quia pigeat tunc audiſſe comminationes, correptiones ſuſtinuiſſe, toleraſſe increpationes, in quibus iter erat quo oſtenderet tibi ſalutare ſuum. Jam vero cum hæc omnia ita ſe habeant, & alias quoque innumeras (audiendæ) divinæ vocis utilitates perhibeant non jam ſcripturarum teſtimonia, quam animarum experimenta; quid nos miſeri tanta varietate diſtrahimur, cuncam mendicantes utique conſolationem? Quaſi vero non ſit nobis ad manum abſque omni difficultate in verbo, quod prope eſt utique in ore & corde noſtro, quicquid ſalutis, quicquid jucunditatis, quicquid delectationis eſt invenire. Bene proinde *beati qui verbum* hoc vitæ *audiunt & cuſtodiunt illud*. Cuſtodiunt ſane diſcretum, non aliter quam depoſitum pretioſiſſimum, ut ibi cor habeant, ubi eſt theſaurus eorum.

Rom. 10. 8. *Luc. 11. 28.*

Dico autem breviter quæ occurrunt interim ex his quæ huic videntur cuſtodiæ neceſſaria. Primum quidem ut ponas cor tuum audire diligentius quid loquatur, propter illud quod ſcriptum eſt: *Quia ignorans ignorabitur*. Dehinc ut opere impleas quod audiſti, quia *Scienti bonum & non facienti, peccatum eſt illi*. Poſtremo ut quæcumque occurrerint adverſa, ſuſtineas patienter, quia verbum hoc non ſolum quid agere debeas docet, ſed & oſtendit tibi quanta te oporteat pati. Hæc plane latria eſt, cultus debitus ſoli Deo, ut ſollicitus ſis voluntatem ejus prudenter intelligere; & ubi neceſſe eſt, aut potenter implere, aut ſuſtinere patienter.

1. Cor. 14. 38. Jacob. 4. 17.

SERMO XXV.

De verbis Apoſtoli: *Volo primum fieri obſecrationes orationes, &c.*

1 QUatuor mihi videntur orandi modos exprimere Apoſtoli verba, dicentis: *Volo primum fieri obſecrationes: deinde orationes, poſtulationes, gratiarum actiones*. Sunt enim quos adhuc peccati conſcientia terret & cruciat, nondum accepta reſiſtendi virtute, tunc ſcilicet cum primum ipſos in peccatorum cœno jacentes Spiritus veritatis irradiat, & excitans erubeſcere facit, & timere Deum*, dum vident immanitatem criminum, meritorum exiguitatem: & velut ardentem coram ſe gehennam expaveſcentes, quoniam in ſeipſis boni nil inveniunt, aliunde apprehendunt unde tegantur. Sciunt enim quod non ſit tutum in conſpectu Domini Dei ſui vacuos apparere contra Legis præceptum, & multo minus id præſumere plenis ſtercore manibus audent. Quia ergo timent, & merito timent per ſeipſos accedere, ſtudent quaſi per alios ſupplicare. Tale eſt illud orationis genus, quo ſolemus uti dicentes: *Sancte Petre, ora pro nobis*, & ſimilia. Maxime vero illud obſecratio eſt manifeſta; *Per crucem & paſſionem tuam, libera nos Domine*; & cætera in hunc modum. Tale enim videtur, ac ſi latro deprehenſus, & jam vicinus ſuſpendio, quando penitus deſperat, nec invenit in ſe unde veniam* deprecetur, extendens brachia dicat; quia ſic paſſus eſt Chriſtus; ut eorum a quibus tenetur, animos moveat ad pietatem.

a *1. Tim. 2. 1.* 1. Obſecrationem tribuit infirmis conſcientiis. * *Mſ.* eos. *Exod. 23. 15.* Sanctorum interceſſio. * *al.* miſericordiam.

2 Credo ego de talibus dici poſſe, quia *regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Vim faciebat regno cœlorum Publicanus ille, qui dum non auderet oculos ad cœlum levare, ipſum cœlum ad ſe potuit inclinare. Simile aliquid mulier illa egiſſe videtur, quæ profluvium ſanguinis habens, dum timeret ad Chriſtum accedere, fecit ab eo virtutem exire. Furtim enim tetigit fimbriam, & curata eſt ab infirmitate, unde & dedignantis quodam modo verbum videtur quod de ea Dominus ait: *Quis me tetigit?* Et addidit: *Senſi a me exiſſe virtutem*. Non credo quod ſit inter nos quiſpiam; ſed forte nonnulli in habitu vel ſæculari converſatione potuerunt aliquando experiri quod loquor, ut inviti fluvium ſanguinis paterentur, ejus inquam ſanguinis qui regnum Dei non poſſidebit. Etenim *qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*: nec ſua ſe poterit continere virtute, etiam cum volet. Huic ergo minime expedit per ſeipſum ad Chriſtum accedere, ſed tangere, ſi quam invenerit, ejus fimbriam, hoc eſt eum conſiderare hominem, quem humiliorem* viderit, & extremum in Eccleſia, quæ eſt veſtis Chriſti. Eum, inquam, qui elegit abjectus eſſe in domo Dei, oportet conſiderare: quoniam is vere eſt fimbria poſita in ora veſtimenti, ad quam utique ſpiritualis unguenti deſcendens a capite copia tota decurrit. Hunc ſi beneficiis aliquibus, ſeu prece humili, aut confeſſione pura tetigerit, ut affectum ejus erga ſe moveat ad compatiendum ſibi; habeat fidem, & ſine dubitatione ſanabitur. Illud tamen noverit fimbria, non a ſe, ſed a Chriſto exiiſſe virtutem, qui & tangi ſe proteſtatur in fimbria. Expreſſi nunc vobis, quantum potui, quale ſit, & cui animæ neceſſarium genus obſecrationis.

Matt. 11. 12. Luc. 18. 13. *Luc. 8. 43.* Allegoria hæmorrhoiſſæ. *Ibid. 46.* *1. Cor. 15. 50. Joan. 8. 34.* * *al.* meliorem.

3 At vero jam continendi virtute accepta, ſecurus accedit, qui ſibi conſcius fuerit, pro delictis præteritis veniam quærens; & oratione utitur, quæ nimirum oris eſt ratio, quando jam ore ſuo loquitur cum Deo ſuo. Hinc illud eſt quod Maria Magdalene, quamquam non minus humilis hæmorrhoiſſa illa, non ſic

2. Orationem attribuit pœnitentibus. *Luc. 7. 38.*

a Hæc verba referuntur a Pierlego in lib. 9. cap. 10.

ſic tamen veretur accedere, ſed rigat lacrymis pedes, capillis tergit, ungit unguento, oſculatur ore devoto. Unde ſatis liquet, quod omnino jam propoſuerat in corde ſuo a peccato deinceps abſtinere: & quaſi profluvium ſtabat. Quod ſi jam conſecutus es & tu, primum eſt ut ipſi Domino in oratione loquens, recogites annos tuos in amaritudine animæ tuæ.

3. Poſtulationem aſſignat jam receptis in gratiam.

4 Dehinc poſtquam in lamentis pœnitentiæ aliquandiu perſeverans, hilaritatem quamdam & fiduciam conceperis indulgentiæ, accede jam ad poſtulationes; ut ſecure, tamquam receptus in gratiam Domini, tibi & conſervis tuis audeas petere quod oportet. At fortaſſis requiras, unde aut quomodo noſſe poteris, utrum * hanc conſecutus ſis indulgentiam. Sic nimirum conſervandæ humilitatis gratia, divina ſolet pietas ordinare, ut quanto quiſque plus proficit, eo minus ſe reputet profeciſſe. Nam & uſque ad ſupremum exercitii ſpiritualis gradum, ſi quis eo uſque pervenerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, ut vix ſibi primum videatur adeptus. Attamen ſcio quid hodie [a] lectum ſit in Evangelio. Dixerat Jeſus paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua:* & reputatum eſt ei ad blaſphemiam. At ille, cui nimirum cogitatio hominis confitetur: *Quid*, inquit, *cogitatis mala in cordibus veſtris?* Blaſphemare me blaſphematis, & quaſi ad excuſandum viſibilis curationis virtutem, me inviſibilem [b] dicitis uſurpare. Sed ego vos potius blaſphemos eſſe convinco, ſigno probans viſibili inviſibilem poteſtatem. *Ut ſciatis*, inquit, *quia poteſtatem habet Filius hominis in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.* Et tu ergo ſi jam ſurgis deſiderio ſupernorum, ſi grabatum tuum tollis, corpus ſcilicet a terrenis elevans voluptatibus, ut jam non feratur anima concupiſcentiis ejus, ſed magis ipſa, ut dignum eſt, regat illud, & ferat quo non vult: ſi demum ambulas, quæ retro ſunt obliviſcens, & ad ea quæ ante ſunt, te extendens deſiderio & propoſito proficiendi, curatum te eſſe non dubites. Neque enim ſurgere poteras, ſi non aliquatenus onus eſſet alleviatum; nec grabatum tollere, niſi exhoneratus magis: quia nec ambulare in fervore converſationis cum peccatorum gravi mole poſſibile eſt.

* al. jam.

Humilitas proficentium aliter ſen ſu & experientia imperfectionum.

Matth. 9. 2.

Curationis ſpiritualis ſigna & indicia.

Modus recte poſtulandi.

5 Propter quod fiducialiter jam poſtulare poteſt qui ejuſmodi eſt: tantum caveat, ne forte aut poſtulet non poſtulanda: aut nimis poſtulet quæ a Deo ſunt poſtulanda: aut ea tepide quærat, quæ toto affectu, & omni tempore ſunt quærenda: *Petitis, & non accipitis*, ait Jacobus, *eo quod male petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis*. Sic agit omnis qui terrena quærit ultra neceſſitatem, qui mundialem gloriam ſectatur, aut voluptatem. Tale eſt etiam quod ſolent ſæculares homines mortem inimicorum in orationibus poſtulare, cæteraque ſimilia quæ non oportet. At vero temporalia, ſi defuerint, petenda quidem ſunt quantum neceſſitas humana requirit: ſed juxta beati Gregorii ſententiam, non ſunt hæc nimie requirenda. In quo genere etiam illa ſpiritualia ſunt, ſine quibus nihilominus ſalus conſtare poteſt, ut ſermo ſcientiæ, gratia curationum, omniaque, de quibus certum non habemus quod expediant nobis; utpote ſi te fatiget tentatio, ſupplicandum quidem pro ea, ut auferatur a te, ſed non nimis obnixe, quoniam in talibus meminiſſe ſemper oportet apoſtolicæ illius ſententiæ: *Nos enim quid oremus, ſicut oportet, neſcimus*; & Deo magis committere, quam temere aliquid apud nos definire. Hæc autem ſunt toto affectu, & omni tempore poſtulanda: hæc ſunt, pro quibus inceſſanter & quam obnixe poterunt, ad Deum clament deſideria tua: ut habeas gratiam ejus bonam, & placere poſſis in oculis pietatis ipſius, & in eo vivas, & moriaris in ipſo, ut gloriam ejus videre, & ipſo frui in perpetuum merearis. De his enim dictum eſt; *Sine intermiſſione orate*. Unde & Propheta: *Exquiſivit*, inquit, *te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram*. Et alibi: *Unam*, ait, *petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*.

Jacob. 4. 3.

Temporalia & gratiæ gratis datæ ſub conditione petenda.

Rom. 8. 26.

Gratia gratum faciens e ſt gloria æterna ſimpliciter & abſolute.

Luc. 18. 1.
Pſ. 26. 13.

Pſ. 26. 7.

6 Porro ad quartum genus orationis, quod eſt gratiarum actio, perpaucos [c] attingere credo; & quo rarius, eo pretioſius eſt. Multam enim prorſus gratiam inveniet apud Deum, quem juxta promiſſionem ſuam exaudit antequam invocetur: & teſtimonium reddet ſpiritui ejus Spiritus quem habet ex Deo, quoniam exauditum eſt deſiderium ejus, ita ut certus jam non orare, ſed gratias agere poſſit. Sic enim habes in Lazari reſuſcitatione, ubi Dominus, licet prius nihil oraſſet: *Pater*, inquit, *gratias ago tibi, quia audiſti me*. Prima igitur, id eſt *obſecratio*, verecundo fiat affectu; ſecunda, quam proprie diximus *orationem*, affectu puro, ut videlicet non diſſimulemus peccata, non nos palpemus: ſcientes quod ſic quiſque miſericordiam invenit apud Deum, ſi inventus fuerit durus judex in ſemetipſum. Tertia, id eſt *poſtulatio*, amplum quærit affectum, & fiduciæ latitudinem, ſicut ſcriptum eſt: *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans*. Credo enim propterea dictum; *Quemcumque locum calcaverit pes veſter, veſter erit*; quod tantum impetrabimus, quantum porrexerimus pedem fidei. Quarta, quæ eſt *gratiarum actio*, ipſa debet eſſe devotione pleniſſima, & deliciis affluens.

4. Orationis genus. Gratiarum actio, paucorum eſt.
Pſ. 65. 24.
c

Joan. 11. 41.

Recapitulatio.

Jacob. 1. 6.
Joſue 1. 3.

7 Jam vero de reverentia Orationis, in eo quod lectum eſt in Capitulo, ipſius Regulæ * vos modo ſollicitavit auctoritas, ex cujus occaſione aliqua de oratione dicenda putavi. Illud tamen breviter dico, nonnullos (ut arbitror) experiri interdum in oratione ariditatem, & hebetudinem quamdam mentis: ut ſolis orantes labiis, non ſatis attendant neque quid dicant, neque cui loquantur pro eo quod velut ex conſuetudine quadam cum minus digna reverentia & ſollicitudine acceſſerunt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrans ad orationem, quam propheticum illud: *Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, uſque ad domum Dei*. Omnino ſiquidem oportet nos orationis tempore curiam intrare cœleſtem, illam utique curiam, in qua Rex regum ſtellato ſedet ſolio, circumdante innumerabili beatorum ſpirituum exercitu. Unde & ipſe qui viderat, quia majorem numerum non invenit: *Millia*, ait, *millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*. Quanta ergo cum reverentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet a palude ſua procedens & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam ſupplex, quam humilis, quam denique ſollicitus, & toto intentus animo majeſtati gloriæ, in præſentia Angelorum, in concilio juſtorum & congregatione ſanctorum aſſiſtere poterit miſer homuncio?

* Regul. S. Bened. c. 20.

Orationi quanta reverentia vacandum.

Pſ. 41. 4.

Dan. 7. 10.

8 In cunctis igitur actionibus noſtris multa opus eſt animi vigilantia, ſed præcipue in oratione. Etenim, ſicut in Regula * noſtra legimus, licet hora omni & omni loco oculi Domini nos * ſpeculentur, maxime tamen in oratione. Licet enim ſemper videamur, ſed tunc etiam præſentamus & oſtendimus nos, quaſi facie ad faciem cum Deo loquentes. Porro quamvis ubique ſit Deus, in cœlo tamen orandus eſt, ibique orationis tempore cogitandus: ut mens noſtra non Oratorii tecto, non aeris ſpatio, non ipſa retardetur nubium denſitate, juxta eam formam, quæ nobis a Chriſto tradita eſt, ubi ait: *Sic orabitis: Pater noſter qui es in cœlis*. Cœlum enim quadam prærogativa etiam ſedes ſive thronus Dei vocatur; quia ad eam comparationem, qua Deum in cœlis Angeli ſancti & Electorum animæ vident, nos miſeri & peregrini ſuper terram vix ſolum nomen habere videmur. Sic igitur oret qui orat, tamquam aſſumptus & præſentatus ei, qui ſedet ſuper excelſum thronum in Angelis, qui minime ceciderunt; & elevatum in hominibus, quos ſuſcitavit de pulvere inopes, & erexit de ſtercore pauperes, ſic inquam, ſemetipſum conſideret & ſic attendat, tamquam præſentatum Domino majeſtatis, ut dicat cum Abraham: *Loquar ad Dominum meum, cum ſim pulvis & cinis*. Et quia tuo præcepto commonitus, tua inſtitutione formatus, id præſumo, Domine, fons pietatis.

* Regul. S. Bened. cap. 19.

Oratio præcipue vigilantiam exigit.

* al. add. & Angeli ſuper nos.

Matt. 6. 9.

Orationis tempore mens in cœlum dirigenda.

Gen. 18. 27.

SERMO XXVI.

De voluntate noſtra divinæ voluntati ſubjicienda.

1 AUdiſtis nunc ex Regula * noſtra, Fratres, de humilitate ſententiam Chriſti: cui ego, quoties legitur, toto animo intentos vos eſſe volo. INSIPIENS eſt enim & inſanus, quicumque in aliis vitæ meritis, quicumque in alia religione ſeu ſapientia, niſi in ſola humilitate confidit. Apud Dominum, Fratres, jus habere non poſſumus, quoniam in multis offendimus omnes, ſed nec fallere eum; ipſe enim novit abſcondita cordis: quanto magis opera manifeſta? utique nec reſiſtere viribus, quoniam omnipotens eſt. Quid ergo reſtat, niſi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quicquid in aliis minus habemus de ea ſupplere?

* Reg. S. Bened. cap. 7.
* al. doct. Chriſti.

In ſola humilitate confidendum.

a Hinc patet, hunc Sermonem habitum fuiſſe Dominica 18. poſt Pentecoſten.

b Ita in miſſ. Colbertino & Majoris-Monaſterii; in editis, *ad excuſandum eum viſibilis curationis, virtutem mihi inviſibilem uſurpare*. Idem ſenſus.

c Id explicatur infra ſermone 27. de diverſis num. 5. & 6.

TOM. III. *al. elevationem.* * quia, &c. cinis *deeſt in C.ſ. Miſ.*

plere? Sed, o mira vanitas! o mira fatuitas cordis noſtri! cujus * elationem perfecte reprimere, cujus cervicoſos motus omnino domare, humilitatis materia tanta non ſufficit, quin * ſuperbiat adhuc terra & cinis.

Pſal. 61. 1. Humilitatis ſumma in ſubjectione voluntatis noſtræ.

2 Porro totius humilitatis ſumma in eo videtur conſiſtere, ſi voluntas noſtra divinæ (ut dignum eſt) ſubjecta ſit voluntati, ſicut ait Propheta: *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea?* Scio, quidem creaturam omnem, velit, nolit, ſubjectam eſſe Creatori: ſed a creatura rationali voluntaria ſubjectio quæritur, ut voluntarie ſacrificet Domino, & confiteatur nomini ejus: non quia terribile & ſanctum, non quia omnipotens, ſed quia bonum eſt. At vero ſubjectionem iſtam triplicem eſſe neceſſe eſt: ut quod certum eſt Deum velle, id nos velimus omnino: & quod certum eſt eum nolle, ſimiliter execremur & nos: quod autem incertum eſt utrum velit an nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus. Hic certe, Fratres, in hoc medio totum periculum eſt Religioſorum, dum infeliciter blandimur nobis, & palpantes ſeducimus noſmetipſos. Hinc accidit, ut diſſimulemus Domini quærere voluntatem, dum & noſtram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excuſationem. Quis enim eſt ille tam infelix monachus, qui id nolle audeat quod certus eſt Deum velle; aut quod certus eſt eum nolle, id velle præſumat? Sed in medio periculum eſt his qui jam egreſſi de ſæculo, in loco converſionis habitant, tamquam in paradiſo voluptatis: ſicut in medio paradiſi lignum tranſgreſſionis poſitum erat, in quo prævaricati ſunt parentes primi; lignum ſcientiæ boni & mali; non tantum boni, vel mali ſolius, ſed boni & mali.

Subjectio iſta triplex.

Religioſi periculum in medio.

3 Propterea rogo vos, Fratres, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit quod utilius poſſitis audire. Ubi certa eſt Dei voluntas, omnino noſtra ſequatur, in his videlicet de quibus certum aliquid in ſcripturis invenimus, aut ipſe Spiritus manifeſte clamat in cordibus noſtris quid ſentiendum ſit, ut eſt charitas, humilitas, caſtitas, obedientia, cæteræque virtutes; hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ placere Deo ſcimus indubitanter. Sic & ea omnimodis odiſſe debemus, de quibus certum eſt quod oderit ea Deus, ut eſt apoſtaſia, fornicatio, iniquitas, impatientia. In his vero rebus de quibus nihil certi poſſumus invenire, nihil certum voluntas noſtra definiat; ſed magis pendeat inter utrumque, aut ſaltem neutri parti nimis adhæreat, cogitans ſemper, ne forte altera pars Deo magis placeat; & parati ſimus voluntatem ejus ſequi, in quamcumque partem eam cognoverimus inclinari. Nemo ſuper his quæ certa ſunt heſitet: nemo dubia pro certis admittat: nemo ſibi in dubiis judicium vindicet, præcipitetve ſententiam; & experiemus quod ſcriptum eſt: *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine, & non eſt illis ſcandalum.* Unde enim ſunt ſcandala, unde * turbatio, niſi quod propriam ſequimur voluntatem, & temere quod volumus in corde noſtro definientes, ſi quo modo id prohiberi contingat aut impediri, continuo etiam in impatientiam, in murmurationem & in ſcandalum proni ſumus, non attendentes, quoniam omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti: & ipſe, qui nobis caſus videtur, ſermo quidam Dei eſt, ſuam nobis indicans voluntatem? At quicumque nihil certum de hujuſmodi in corde ſuo poſuerit, in quamcumque partem poſtea convertatur, ſcandalizari non poterit. Aut ſi quid facere cogitat, unde mandatum certum non habet, ſi voluntatem ſuam ſuſpenſam tenuerit, donec Prælatum ſuum interroget, & ab eo quærat Domini voluntatem, cui vice ipſius obedit, non conturbabitur quidquid ei præcipiatur: quoniam vere pax multa diligentibus legem Domini, & non eſt illis ſcandalum.

Voluntas Dei ubi incerta eſt quid agendum.

Pſ. 118. 165.

* *al.* tribulatio.

Voluntatis propriæ damna.

Voluntatis plena ſubjectio impoſſibilis in hoc mortali corpore.

4 Porro quod dixi voluntatem ſuſpenſam teneat, aut voluntatem ſuam divinæ ſubjiciat voluntati; non de concupiſcentiis deſideriorum, non de affectionibus dico. Illud enim impoſſibile eſt, dum adhuc in hoc peccati corpore, in hoc corpore mortis anima detinetur. Quid enim eſſet aliud quam vita æterna, tota affectione divinam in omnibus ſequi voluntatem? Sed conſenſum noſtrum neceſſe eſt divinæ ſubjicere voluntati, ſi pacem æternam, ſi pacem deſideramus habere præſentem, ſicut ſcriptum eſt: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Domine,* ait Propheta, *in lumine vultus tui ambulant, & in nomine tuo exultabunt tota die.* Alius enim ambulat in lumine vultus ſui ſollicitus facere ſuam voluntatem, & beneplacitum cordis ſui conſiderans. Alius ambulat in lumine vultus humani, in eo ſemper intentus quid hominibus placeat, quid mundus judicet, de quo die Propheta loquitur; *Diem hominis non concupivi, Domine, tu ſcis.* Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt, non eſt timor Dei ante oculos eorum. Nam qui timorem Dei ſemper habet præ oculis, viæ ejus viæ pulchræ, & omnes ſemitæ ejus pacificæ. *Venite ad me,* inquit, *omnes qui laboratis, & onerati eſtis,* quos veſtræ, ſeu alienæ voluntatis dura premit ſervitus: *& invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Quanto enim benignior & dulcior * eſt divina clementia quolibet homine, tanto ſuavius eſſe manifeſtum eſt jugum ejus cæteris oneribus. Propterea homines ſibi ipſis, aut aliis hominibus placere ſtudentes, confuſi ſunt: ſed qui in lumine vultus tui ambulant, Domine, id ſolum cogitantes, quomodo tuam faciant voluntatem, & toto corde contendentes placere tibi; nunc quidem in nomine tuo exultabunt tota die, & non erit illis ſcandalum, ſed demum in juſtitia tua exaltabuntur, quando exuentes infirmitates ſuas, & intrantes in potentias tuas, memorabuntur juſtitiæ tuæ ſolius, ut eam tunc teneant ſine labore, quam modo ſequi laborant.

Joann. 14. 27. *Pſal. 88. 17.*

Jer. 17. 16. *Pſ. 13. 7.*

Prov. 3. 17. *Matt. 11. 30.*

Servitus Dei ſuavior omni ſervitute.

* *al.* ſuavior.

SERMO XXVII.

Contra peſſimum vitium ingratitudinis.

1 MAgna eſt ſuper nos, dilectiſſimi, magna valde miſericordia Dei noſtri, quos tam ineffabili Spiritus ſui virtute, tam inæſtimabili dono gratiæ ſuæ eripuit de vana noſtra converſatione hujus ſæculi, in quo eramus aliquando tamquam ſine Deo, aut certe (quod execrabilius eſt) etiam contra Deum, non ignorantiam ejus habentes, ſed contemptum. Cujus vitæ, aut potius mortis (*Anima enim quæ peccaverit, ipſa morietur*) utinam frequenter in oculis cordis noſtri tetra verſetur imago, quanta videlicet cæcitas, quanta perverſitas illa fuerit: ut ſedula meditatione penſantes miſeriæ pondus, etſi non tam perfecte ſicut eſt, aliquatenus tamen æſtimare poſſimus liberatricis miſericordiæ quantitatem. Jam vero ſi quis ex nobis diligenter conſiderare non negligat, non modo unde erutus, ſed & ubi ſit conſtitutus; non ſolum quid evaſerit, ſed & quid acceperit; non tantum unde revocatus ſit, ſed etiam quo vocatus; inveniet ſine dubio cumulum hujus miſericordiæ omnino menſuræ prioris excedere quantitatem. Neque enim fecit omni rationi, ut non ſolum judicia, ſed & conſilia ſua manifeſtaret eis: ſed omnino magnificavit facere nobiſcum, non ſolum in ſervos aſſumens, ſed & eligens in amicos. Neque enim nos elegimus eum, ſed ipſe elegit nos, & poſuit nos ut eamus & fructum afferamus: fructum, inquam, non ſolum non peremptorium, quod ad judicium pertinens, notum ſit etiam ſervis; ſed nec peritorum quidem, quod de conſilio eſt, & revelatur amicis.

Religioſa vocatio quæreſ. faciendæ. *Ezech. 18. 4. & 20.*

2 In hoc ſiquidem poſiti ſumus, ut nec peccato ſerviamus, (ipſe enim eſt peremptorius labor) nec ſæculo quoque, quemadmodum hi quos videmus ſubditos curis terrenis, etſi non culpis; corporalibus officiis, etſi non flagitiis implicatos, & in ea quæ præterit hujus mundi figura pro ſua ſuorumque præſenti ſuſtentatione laborantes: quorum utique labor etſi non ad damnationem, minime tamen pertinet ad ſalutem, ita ut etſi conſervaverint fundamentum, detrimentum tamen patiantur, pereuntibus quæ ſuperædificaverant, ipſi vero ſalvi ſint, ſic tamen quaſi per ignem. Nobis autem quid dicitur? Quod conſilium datur amicis? *Operemini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam.* Nec ceſſamus ab operando hoc cibo, etiam cum terrenis forte occupamur operibus, aut obedientia dictante, aut fraternæ charitatis intuitu: quoniam diſſimilis nobis intentio eſt ab his, quorum laborem periturum eſſe prædiximus. Diſſimili proinde radici inhærens labor ſimilis, non ſimiliter habet perire: quoniam radicatus eſt in ea, quæ numquam * perit, æternitate.

Religioſorum labores quam præcellant laboribus ſæcularium.

Joann. 6. 27.

* *al.* excidit.

3 Denique ſi forte non quidem illicita, nec tamen expedientia ſectantes, priori ſorſitan fornicatione relicta, fletiſſemus in conjugii caſtitate, non capientes quod de cœlibe vita datum novimus eſſe conſilium; ſed a rapinis & fraudibus abſtinentes, licite propriis rebus uteremur, necdum tamen ad perfectionem evangelicam attingentes, ſicut ſcriptum eſt:

Si

a Hæc in lib. 8. Florum cap. 38.

Matt. 19. 21. *Si vis eſſe perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & veni, ſequere me*; hoc ipſum quantæ pietatis eſſet, ſi a tantis criminibus, in quibus multi ex vobis involuti, ſolum in ſe reſponſum mortis & judicium certæ damnationis haberent, datum eſſet vel in inferiori aliquo reſpirare gradu? *Luc. 15. 19.* Prodigus certe filius ad filiorum numerum adſpirare timebat, beatum ſe reputans, ſi forte vel in mercenariorum numero recipi mereretur: minime tamen ſufficere potuit paternæ pietati, niſi tam copioſam ei miſericordiam exhiberet, cui poſſet & ipſe, qui nunquam a patre receſſerat, ſenior filius invidere. *Religioſi apoſtolicæ profeſſionis imitatores.* Sic & nos, dilectiſſimi, abundanter effuſa ſuper nos miſericordia Dei noſtri, de filiis iræ & diffidentiæ non ſolum in electorum recepit numerum, ſed vocavit ad collegium perfectorum. Nam etſi forte aliquorum negligentia ad perfectionem non aſſurgit, ipſi viderint quid excuſationis poſſint afferre: quoniam apoſtolicam omnes nos vitam profeſſi ſumus, apoſtolicæ perfectioni * nomina dedimus univerſi. Quod ſane non de ea gloria ſanctitatis dixerim, quam non ſibi tantum, ſed univerſo orbi ſuſcipere meruerunt, ſicut ſcriptum eſt; *Pſal. 71. 3.* *Suſcipiant montes pacem populo, & colles juſtitiam*: ſed de eorum potius profeſſione, quam pro omnibus Petrus loquitur, dicens: *Matt. 19. 27.* *Ecce, nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.*

* *al. profeſſioni.*

4 Sed jam omnino me movet, fratres mei, quid ſibi velit, quod minus erga nos liberalis nunc divina clementia videatur, ut quibus tanta contulit non rogantibus, non deſiderantibus, immo & fortaſſe regulantibus: nunc orantibus, obſecrantibus, poſtulantibus ſæpiſſime, immo continue, videatur multo minora negare. Quid enim putamus, chariſſimi? Abbreviata eſt manus Domini? an forte theſauri gratiæ defecerunt? *Orantibus cur Deus pleraque non largiatur.* Quid, inquam, putamus, utrum voluntas mutata ſit, an imminuta * facultas? Neutrum ſane de eo æſtimare licet, neutrum fas eſt credere de omnipotenti & immutabili majeſtate. Quid ſibi vult ergo, quod inceſſanter orantes, obſecrantes, poſtulantes, non exaudimur, quibus tantam & tam gratuitam miſericordiam prærogavit? Nam ſi reſpondeat quis quod Apoſtolo *2. Cor. 12. 9.* Paulo reſponſum eſt, ſufficere nobis gratiam Dei: plane omnino fallitur, cum ea quam maxime univerſæ orationes, obſecrationes, & poſtulationes noſtræ fiant, ne ambulemus in magnis, aut in mirabilibus ſuper nos, orantes nobis dari humilitatem, quanta decet, non dico ſanctos, ſed monachos peccatores, obſecrantes patientiam nobis tribui, quanta non dico in Martyribus inventa, ſed profeſſioni noſtræ neceſſaria eſt; poſtulantes charitatem, quantam non dico Angelis, ſed Patribus noſtris, qui fuere homines ſimiles nobis paſſibiles, etiam & peccatores, divino munere collatam agnovimus ex teſtimonio Scripturarum.

* *al. immutata.*

5 Væ generationi huic miſeræ ab imperfectione ſua, cui ſufficere videtur inſufficientia, immo inopia tanta! Quis enim ad perfectionem illam, quam Scripturæ tradunt, vel adſpirare videtur? Non ſine cauſa ſane, cum ſint nobis eadem cum Patribus converſionis initia, diſpar valde converſationis profectus invenitur: *Religioſos languidos perſtringit.* adeo ut cum ipſos profeciſſe de die in diem, & curſum conſummaſſe legamus, apud nos magnus [a] æſtimaretur, ſi quis vel ipſa converſionis ſuæ primordia conſervaret, ut non minus humilis aut timoratus, non minus ſollicitus & circumſpectus, non minus fervens ſpiritu, non minus patiens ac manſuetus in medio, quam in initio videretur. Quantos enim videmus quaſi oblitos ſui & peccatorum ſuorum, Dei quoque & beneficiorum ejus immemores, ſic non redimere, ſed amittere tempus, ut de moribus & affectionibus ſuis vix ultima apud ipſos mentio fiat? *Religioſorum tepidorum notæ ſeu judicia.* Quid iſtos aliud agere dixerim, qui ſcurrilitates, & detractiones, jactantiæ & impatientiæ verba non reputant: facile contriſtant proximos, immo Spiritum Dei qui in eis eſt; puſillorum ſcandala parvi pendunt, ad increpationem aliorum aut negligentia quadam dormitare videntur, aut iracundiæ facibus inflammantur: & cum his quaſi gens quæ fecerit juſtitiam, accedunt libere ad eccleſiam: pſallunt cum aliis, ſed non ſpiritu neque mente; orationis tempore neſcio quas ineptias meditantur: & ne ipſi quidem tremendo Angelis participare verentur Dominici corporis ſacramento: quid, inquam, iſtos aliud agere dixerim, quam ſecuros jam de gratia Domini ſui fiducialiter de ea, quam longo tempore promeruerunt, familiaritate præſumere? Hoc nempe eſt quod vulgari proverbio dicitur; Familiaris dominus fatuum nutrit ſervum. Sed ubi eſt, dilectiſſimi, quod toties canitis: *Pſ. 37. 13.* *Quoniam advena ego ſum apud te & peregrinus, ſicut omnes patres mei?* Heu, heu! non invenitur qui redeat, & agat gratias Deo, niſi hic alienigena. *Luc. 16. 15.* *Nonne decem mundati ſunt: & novem ubi ſunt?* Meminiſtis, credo, verba Salvatoris hæc eſſe, novem illorum ingratitudinem arguentis. Bene ſiquidem oraſſe, obſecraſſe, poſtulaſſe leguntur, qui levaverunt vocem, dicentes: *Jeſu fili David, miſerere nobis.* *1. Tim. 2. 1.* Sed defuit eis quarta, quam adjecit Apoſtolus, gratiarum actio, quoniam non redierunt, nec egerunt gratias Deo.

6 Multos quoque videmus uſque hodie, ſatis importune petentes quod ſibi deeſſe cognoverint: ſed paucos admodum novimus qui dignas ſuper acceptis beneficiis gratias agere videantur. *Gratitudo in Deum paucorum eſt. Oratio hinc inefficax ex clementia Dei.* Nec reprehenſibile eſt quod inſtanter petimus: ſed plane petitioni negat effectum, quod invenimur [b] ingrati. Et forte hoc etiam clementiæ eſſe videtur, ingratis negare quod poſtulant: ne contingat nobis, ut tanto gravius de ingratitudine judicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur extitiſſe. ERGO MISERICORDIÆ res eſt in hac parte ſubtrahere miſericordiam, quemadmodum iræ & indignationis, miſericordiam exhibere; eam ſane, de qua per Prophetam ipſe Pater miſericordiarum loquitur, dicens: *Iſ. 26. 10.* *Miſereamur impio, & non diſcet facere juſtitiam.* Quam multos enim videmus & plangimus Fratres, qui, dummodo maneat habitus & tonſura, ſalva ſibi omnia arbitrantur? *Religioſi exteriuſ paratum jactare ſine cæteris.* non conſiderantes, miſeri quemadmodum ingratitudinis vermis [c] interiora corrodens, ob hoc tantum corticem, quem vident, transforare diſſimulet, ne forte recogitent & erubeſcant, ipſaque verecundia emendentur. Qui ſic interdum in nonnullis conſumpta eſſe interiora univerſa præſumit, ut non vereatur ad ea quoque, quæ foris apparent, venenatum producere caput: niſi forte quos videmus manifeſte apoſtatare a Deo, repente fieri peſſimos arbitremur: & non magis paulatim defeciſſe, cum comederint alieni robur eorum, & neſcierunt.

7 Vides ergo non omnibus prodeſſe, quod a lepra ſæcularis converſationis, cujus peccata manifeſta ſunt emundantur: *Religioſis quam noxia ingratitudo.* ſed nonnullis pejus in occulto ingratitudinis ulcus oriri, quod tanto periculoſius ſit, quanto interius. Et bene Salvator hinc in Evangelio *Luc. 17. 17.* novem illos ubi ſunt quærit, quoniam longe a peccatoribus ſalus. Sic enim & primum hominem poſt peccatum ubi ſit interrogat: *Gen. 3. 9.* & in judicio neſcire ſe profitebitur operarios iniquitatis, cum legamus in pſalmo: *Luc. 13. 27. Pſal. 1. 6.* *Quoniam novit Dominus viam juſtorum, & iter impiorum peribit.* Nec ſine cauſa in novenario inventi ſunt qui non redeunt ad Salvatorem: in quo nimirum numero quaternario quinarius jungitur; & eſt non bona commixtio corporeæ ſenſualitatis, & evangelicæ traditionis. Quod tunc fieri ſolet, cum ſic volumus quatuor Evangeliis obedire, ut quinque corporis ſenſus pariter oblectare velimus.

8 Felix autem Samaritanus ille, qui cognovit ſe *Luc. 17. 15.* nihil habere quod non accepiſſet: & idcirco ſervavit depoſitum, & cum gratiarum actione ad Dominum eſt reverſus. *Gratitudo nova beneficia meretur.* Felix qui ad ſingula dona gratiæ redit ad eum, in quo eſt plenitudo omnium gratiarum: cui dum nos pro acceptis * non ingratos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ, ut majora adhuc accipere mereamur. OMNINO enim SOLA nos a profectu converſationis impedit ingratitudo noſtra, dum quodam modo amiſſum reputans dator quod ingratus accepit, cavet ſibi de cætero, ne tanto plura amitteret, quanto plura conferret ingrato. *Ingratitudo cavenda maximum benefactoris.* Felix proinde, qui ſe alienigenam reputans, etiam pro minimis quibuſque beneficiis non minimas refert grates, gratuitum eſſe non dubitans neque diſſimulans, quod alieno impenditur & ignoto. Nos autem miſeri & miſerabiles, cum in initio, dum adhuc alienos nos æſtimamus timorati ſatis, ſatis devoti & humiles inveniamur, tam facile poſtmodum obliviſcimur, quam gratuitum ſit quicquid accepimus, & præſumentes non bene quaſi de familiaritate Dei, nequaquam advertimus quod mereamur audire, quoniam *Pſal. 54. 13.* *inimici Domini domeſtici ejus.* Faciliùs [d] enim tunc offendimus eum, quaſi non gravius tunc, quæ a nobis committuntur judi-

* *al. poſt acceptum beneficium.*

---

[a] Ex hoc loco accepta videntur quæ leguntur in lib. 1. de Imit. Chriſti cap. 11. *Nunc pro magno videtur, ſi quis primi fervoris partem poſſit retinere.*

[b] Aliam cauſam indicat ſupra ſermone 4. in feſto ſancti Andreæ numer. 5. Hic locus tamquam ex Sententiis citatur in Floribus libr. 5. cap. 18.

[c] Eadem fere verba ſermone 2. in capite jejunii num. 2.

[d] Sic tres mſſ. et in editis: *Tanto enim faciliùs nunc offendimus eum, quanto ea graviùs, quæ a nobis committuntur, &c.*

TOM. III. judicanda noverimus eſſe, cum in pſalmo legamus: *Quoniam ſi inimicus meus maledixit mihi, ſuſtinuiſſem utique*. Obſecro itaque, Fratres mei, humiliemur magis ac magis ſub potenti manu Dei, & ab hoc tam maximo, tam nequiſſimo vitio ingratitudinis longe fieri ſtudeamus; ut tota devotione in gratiarum actione verſantes, conciliemus nobis gratiam Dei noſtri, quæ ſola poteſt ſalvare animas noſtras. Nec verbo tantum, vel lingua, ſed opere & veritate exhibeamus nos gratos; quia gratiarum actionem magis quam dictionem a nobis exigit dator gratiarum Dominus Deus noſter, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXVIII.

De eo quod legitur in Job; *In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum.*

Extat inter ſermones Guerrici abbatis in Bibliotheca Patrum, deeſt in Cisterciensi codice Guerrici ſermones continente, teſte Horſtio: uti Bernardo adjudicandus, cum in libro 6. Florum citetur, & clauſulam habeat Bernardinam.

1 DIGNUM valde eſt, & omnino exigit ratio æquitatis, ut quibus a conſtitutione mundi regnum paratur, ipſi etiam ſeſe regno parare non negligant; ne parato regno inveniantur forſitan, qui regnaturi fuerant, imparati. Sic enim legimus de cœna quadam, dicente Domino, quoniam *cœna quidem parata eſt, ſed qui vocati erant, non fuerunt digni*. Quærimus ergo, quemadmodum regno parato, parari debeant reges futuri. Et ſi pie quærimus cum Propheta Domini, audiemus utique a Domino cum Propheta: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur*, inquit, *ſine macula*. Sed hæc, inquies, præparatio ſoli Chriſto convenire videtur. Nemo enim cæterorum omnium mundus a ſorde, nec infans, cujus eſt vita unius diei ſuper terram. Itaque ſolus intrabit qui ſolus agnus eſt ſine macula, ſolus argui non potuit de peccato, quod non ab eo factum eſt, nec in eo inventum. Solus plane ſummus Pontifex meus nec in patre, nec in matre contaminatus eſt, ut Lex dicit: patrem quippe, ſed Deum, matrem quoque, ſed virginem habens. Unde & ſolus ingreditur ſancta ſanctorum, & *nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo Filius hominis qui eſt in cœlo*.

Matth. 22. 8.
Pſal. 14. 1.
Cœlum ſolis patet immaculatis, quomodo.
Job. 14. 4.
Levit. 21. 2.
Joan. 3. 13.

2 Quid ergo nos? Ita-ne continuo deſperabimus? Immo vero ſperabimus, & hinc maxime. Licet enim ſolus, ſed profecto totus intrabit, & os non comminuetur ex eo. Non ſine membris caput invenietur in regno, ſi tamen membra fuerint conformia & cohærentia, ſcilicet capiti ſuo: conformia ſane moribus, cohærentia fide. Habet enim conformationem quam poteſt, habet & cohærentiam ipſa etiam minor ætas, dum & ſimilitudini mortis ejus merſione illa triplici complantatur, & fidem in involucro [a] quodam recipit, quod necdum capax ſit evolutæ. Benignus nimirum eſt Spiritus ſapientiæ; & quem traducta culpa ligaverat, indulta juſtitia ſolvit. Sed non ita deinceps liberabit maledictum a labiis ſuis. *Voluntarie enim peccanti poſt agnitam gratiam non relinquitur hoſtia pro peccato*. Sed neque ſic liberabit a ſuis, quomodo ab alienis labiis maledictum. Maledictio, Fratres, gravis eſt macula, & ſcimus quoniam non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quod de ore egreditur. Inde ergo macula, inde maledictio a labiis ſuis, ſed non ſemper a propriis. Neque enim de corpore, vel corde proprio originalis in parvulum culpa procedit, cui non modo conſenſus, ſed ne allus quidem interim poteſt ſenſus eſſe peccati. Quomodo tamen maledictum a labiis ſuis non liberat Spiritus, aut voluntarie peccantibus non relinquitur hoſtia: niſi quia non illi denuo crucifigitur Chriſtus, nec complantatur iterum ſimilitudini mortis ejus per baptiſmum? Propria jam ab eo lacrymarum unda exigitur, propriam bajulare crucem, propria mortificare membra, & propriam immolare hoſtiam neceſſe eſt. Sine cauſa alioquin diceret Credo. Proprus labiis expietur oportet propriorum maledictio labiorum. Per multas enim tribulationes in regnum Dei intrare neceſſe eſt: & nemo niſi per tribulationes ingreditur, aut proprias, aut alienas.

Infantes quomodo cohæreant Chriſto per fidem.
b
Hebr. 10. 26.
Matt. 15. 11.
Adulti non niſi propria pœnitentia expiantur.
Act. 14. 21.

3 Sola nimirum ſecundi Adæ tribulatio purgat, quos contaminavit offenſio ſola prioris. Non quod propria cuiquam ſufficere poſſit ſatisfactio. Quid enim eſt univerſa pœnitentia noſtra, niſi quod ſi non compatimur, omnino non poſſumus conregnare? Quod enim in nobis minus eſt, ipſe ſupplet. Modicum tamen illud, quodcumque noſtrum eſt, non patitur reſervari. Quod ſi fidei cohærentia ſine morum conformitate nequaquam ſalvat adultos, longe minus ſalvare poterunt opera ſine fide. Facilius enim membrum inhærens capiti, ſi deforme eſt, reformatur, quam divulſum, quamlibet ſimile copulatur. Et ipſum tamen quod deforme eſt, ut conforme fieri imagini Filii ſui & capitis ſui, aut certe tandem avelli ab eo neceſſe eſt, & anathema eſſe a Chriſto; ne in illa plenitudine corporis ejus inveniatur quippiam indecorum.

Fides ſine operibus non ſalvat adultos.

4 Ubi ergo macula propria, propria quoque purgatio jure requiritur: & ſi contaminatio multiplex, opus eſt etiam tribulatione multiplici. Unde enim tribulatio, niſi dum reſiſtitur contaminationi, concupiſcentiæ repugnatur? Quod vero in homine purum ab hac macula, immune ab hoc contagio poterit inveniri? Ab intus manat, de corde exit peſtiferum virus, ac deinceps corpus occupat univerſum: mentem deſideriis [b] afficit, membra illecebris inficit. Inde pruritus aurium, oculorum petulantia; inde olfaciendi voluptas, inde in faucibus tam inordinata delectatio, inde in univerſo corpore mollitiei ſenſus, & libido pernicioſa tangendi; inde intus in anima ebrietas illa deſideriorum, & fornax quædam, ambitionis, avaritiæ, invidiæ, contumaciæ, nequitiæ, & omnium denique vitiorum affectibus vehementer accenſa. Quot enim corpus illecebras, quot oblectamenta mundus habere videtur, tot patitur tribulationes, tot ſuſtinet tentationes vir juſtus. Et quemadmodum ambulans quis in carne, ſenſuum voluptate delectatur, & delicias [c] computat eſſe ſub ſentibus: ſic & omnis qui in ſpiritu ſeminare deſiderat, ſpinas & tribulos, quos propria terra ex maledicto utique germinat, potius eradicare, quam propagare contendit, quippe qui convertitur in ærumna ſua, quoties configitur ſpina.

Concupiſcentia, ſeminarium vitiorum & malorum ſcaturigo.

5 Huic ergo tam multifariæ peſti per ſingula quæque reſiſtere, quam multiplex tribulatio? A planta pedis uſque ad verticem non eſt in me ſanitas. Totum infecit concupiſcentia, lex peccati in membris omnibus invenitur. Undique per feneſtras mors intrare contendit, & intus fomes totius nequitiæ periculoſius ſævit, crudelius malignatur. Minime tamen in hac tam multiplici lucta deficiendum, aut deſperatione cedendum eſt. Licet enim abundent tribulationes pro Chriſto, ſed abundant & conſolationes per ipſum. Denique audi conſolationem. Peccatum in foribus eſt: niſi ipſe aperias, non intrabit. Appetitus in corde prurit, ſed ſub te eſt: niſi ſponte ceſſeris, nil nocebit. Audi conſolationem. Conſenſum cohibe, ne prævaleant hæc, & immaculatus eris, ut ſine macula ingrediaris & ipſe ad habitandum in tabernaculo, & requieſcendum in monte ſancto Domini Dei tui. Si enim tui non fuerint dominati, tunc immaculatus eris & emundaberis a delicto maximo. Maximum plane delictum, quod interiorem & exteriorem hominem occupat univerſum. Audi adhuc conſolationem. *In ſex*, inquit, *tribulationibus liberaberis, & in ſeptima non tanget te malum*. Si puer Hebræus es, ſex annis ſervies, liber egredieris in ſeptimo. Sex tibi tribulationes ſunt contra deſideria cordis, & quinquepertitam ſenſualitatis corporeæ voluptatem: ſed in his ſex liberaberis a ſeptima: non quidem ne veniat, ſed ne lædat, ne noceat, ne tangat te malum. Veniet quidem mors, (ipſa enim eſt ſeptima tribulatio) ſed ſomnus erit dilectis Domini, & ecce hæreditas ejus. Erit janua vitæ, erit initium refrigerii, erit ſancti illius montis ſcala, & ingreſſus in locum tabernaculi admirabilis, quod fixit Deus, & non homo. In ſeptima itaque non tanget te malum. Malum utique triplex, quod eos manet in ſeptima, qui in ſex tribulationibus diſſimulant perfecte interim liberari, nec in ſex hydriis purificantur ad liquidum, ut exhibeantur in nuptiis ſponſi non habentes maculam neque rugam. MANET enim eos horror in exitu, dolor in tranſitu, pudor in conſpectu gloriæ magni Dei.

Concupiſcentiæ ſenſus non nocet ſine conſenſu.
Gen. 4. 7.
Pſ. 18. 14.
Job. 5. 19.
Mors piis non damnum affert, ſed lucrum.
Negligentibus triplex malum.

6 Unde nobis iſta diſſimulatio eſt, Fratres mei? Unde hæc tam pernicioſa tepiditas, unde hæc ſecuritas maledicta? Quid ſeducimus miſeri noſmetipſos? Forſitan jam divites facti ſumus, forſitan jam regnamus. Nonne oſtium domus noſtræ horribiles illi ſpiritus obſident? Nonne exitum noſtrum larvales illæ facies prætolantur? Quis ille pavor erit, o anima mea, cum dimiſſis omnibus, quorum tibi eſt tam jucunda præſentia, tam gratus aſpectus, cohabitatio ipſa tam familiaris: ſola ingrediens incognitam penitus regionem, occurſantia tibi catervatim ruere teterrima illa monſtra vide-

Mortis metus.

a Eadem [illegible]
b Hic locus refertur ex [illegible] cap. 5.
c Eadem verba ſupra in ſerm. 10. num. 4. ex Jobi cap. 30. v. 7.

A videbis? Quis ſibi in die tantæ neceſſitatis occurret? Quis tuebitur a rugientibus præparatis ad eſcam? quis conſolabitur? quis deducet? Filioli mei, memoremur hæc noviſſima noſtra, ne peccemus. Nam & per ignem nobis tranſeundum eſt; & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit. Ibi aurum noſtrum vertetur in ſcoriam, ibi revelabitur univerſa impuritas, ibi veritas ipſa accepto tempore, quod nobis interim datum contemnimus, juſtitias judicabit. Quid vero illic omnes

Purgatorii cruciatus.

juſtitiæ noſtræ, niſi pannus menſtruatæ reputabuntur? Quicquid nunc parvi pendendo tranſimus, palpando tegimus, diſſimulando negligimus, quanto illic cruciatu vindex flamma conſumet! Utinam magis nunc daret quis capiti meo aquas, & oculis meis fontem la- B crymarum: forte enim non reperiret ignis exurens quod interim fluens lacryma diluiſſet.

Judici pudor.

7 Jam vero poſt ignem illum putas reſiduum aliquid invenietur in nobis? aut tantum erit, ut audeamus illud vultui majeſtatis offerre; aut ejus ſic aditare conſpectui? Quis ille pudor erit, quæve confuſio, poſt tanta beneficia tam tepidos, tam imperfectos, tam vacuos apparere ante faciem Domini Dei noſtri? Fugiebat Adam ut abſconderetur ab eo, poſt unius utique

Gen. 3. 8.

pomi vetiti guſtum: quid nos poſt tanta flagitia, poſt tanta facinora præſumemus? Quando ab hac confuſione purgabitur oculus cordis, cui nunc operam dare negligimus, ut irreverberata acie veri illius Solis radios valeat intueri? Sicut fluit cera a facie ignis, ſic pe-

Pſal. 67. 3. Abac. 3. 16.

reunt peccatores a facie Dei. Ingrediatur itaque putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat; ut requie- C ſcam in die tribulationis hujus ſeptimæ, & in ea non tangat me malum. Malum hoc triplex, horroris, doloris, & puroris. Felix ſiquidem anima, quæ fiducialiter inimicis ſuis loquetur in porta. Quid hic adſtas, cruenta beſtia? Nihil in me funeſte * reperies. Felicior, cujus opus non arſerit, quem ſuperædificaſſe aurum, argentum, lapides pretioſos, examen illud inveniet. Feliciſſimus qui ſine ulla nube confuſionis, revelata penitus facie gloriam Domini ſpeculando, in eamdem imaginem transformabitur, & ſimilis erit illi, videns eum ſicuti eſt, utique ſuper omnia Deus benedictus, & laudabilis, & glorioſus in ſecula ſæculorum. Amen.

* Ita S. Martinus jam morti vicinus apud Sulpicium.
* ſanctum.

SERMO XXIX.

D *De triplici Dilectione Dei* *.

* al. De dilectione Dei.

1 John 2. 15.

1 *NOlite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Omnia enim quæ in mundo ſunt concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi, quæ non ſunt ex Patre.* Quid ergo? Sunt aliqua ex Patre, quibus nobis iſta recompenſentur? Sunt utique, omnino dulciora his & amabiliora: ſed hæc non creduntur ſervis, multo minus inimicis. Quiſquis vero amicus voluerit eſſe hujus mundi, inimicus Dei conſtituitur. Amicis creditur conſilium, quibus dicitur:

Joan. 15. 15.

Quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. Exponit beatus Gregorius, quia amor ipſe, notitia eſt. Eſt ergo triplex amor qui tria illa excludat

Amor triplex.

E quæ non ſunt ex Patre. Et propterea, credo, ter interrogatur Petrus: *Amas me, amas me, amas me?* Sed

Joan. 21. 15.

& forte hæc ſunt, de quibus in lege præcipitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*, ideſt, diliges dulci-

Deut. 6. 5.

ter ſive affectuoſe, diliges prudenter, diliges fortiter. Siquidem amor cordis ſimile quiddam habet carnali amori: nam affectiones proprie cordis eſſe dicuntur. Anima vero aliquanto jam ſuperius ſonat, unde & dicitur ſedes ſapientiæ, ut merito videatur illi attribuendum prudenter diligere Deum.

Dulcis, prudens, fortis.

2 Sane ad affectuoſum illum, quem dicimus, cordis amorem plurimum valet Incarnationis Chriſti cogitatio; ſed & totius diſpenſationis quam geſſit in carne, & maxime Paſſionis. Videns enim Deus homines omnino carnales effectos, tantam eis dulcedinem exhi- F buit, in carne, ut duriſſimi cordis ſit, quiſquis eum toto affectu non diligat. Volens ſiquidem nobilem creaturam hominem recuperare: Si, inquit, invitum coegero, aſinum habebo, non hominem, quandoquidem non libens veniet, nec ſpontaneus, ut poſſit dicere: *Voluntarie ſacrificabo tibi*. Numquid aſinis dabo

Incarnationis & Paſſionis Chriſti meditatio, incentivum dulcis amoris.

Pſ. 53. 8.

regnum meum? Aut numquid de bobus cura eſt Deo? Ut ergo habeam voluntarium, terrebo eum, ſi forte convertatur, & vivat. Et comminatus eſt acerbiora quæ excogitari poſſunt, tenebras æternas, vermes im-

A mortales, ignem inextinguibilem. Cum autem nec ſic homo revocaretur, ait: Non ſolum timidus, ſed etiam cupidus eſt; promittam ei quod potiſſimum deſiderabile videatur. Deſiderant homines aurum, & argentum, & ſimilia; ſed ſuper hæc omnia vitam deſiderant. Manifeſtum eſt hoc, & valde manifeſtum. Si, inquit, tantopere deſiderant miſeram hanc & laborioſam vitam, & momentaneam, quantum diligent vitam quietam, æternam, beatam? Promiſit itaque vitam æternam; promiſit quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit.

3 Videns autem quod nihil proficeret: Unum, inquit, reſtat adhuc. Ineſt homini non ſolum timor & cupiditas, ſed & amor, nec quicquam in eo vehemen- B tius ad trahendum. Venit igitur in carne, & tam amabilem ſe exhibuit, ut illam nobis impenderet charitatem, qua majorem nemo habet, ut animam ſuam daret pro nobis. Quiſquis ſane nec ob hoc quidem converti voluerit, nonne merito audiet: *Quid debui facere tibi, & non feci?* Et vere in nullo ſic commendat

Iſai. 5. 4.

Deus charitatem ſuam, quomodo in myſterio Incarnationis ejus & Paſſionis; in nullo ſic revelatur ejus pietas, in nullo ſic apparet ejus benignitas, quomodo in humanitate, Apoſtolo teſte, qui ait: *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Nam potentia

Tit. 3. 4.

quidem occulta eſt, quoniam in infirmitate venit. Unde Abacuc, *Ibi*, inquit, *abſcondita eſt fortitudo ejus*, haud dubium quin in cruce, cujus *cornua in manibus*

Abac. 3. 4.

ejus. Sapientia quoque abſcondita eſt & incarnata: C placuit enim ei per ſtultitiam verbi ſalvos facere credentes. Nonne quodam modo ſtultum ſe fecerat qui tradidit in mortem animam ſuam, & tulit peccata multorum, & quæ non rapuit, tunc exſolvebat? Nonne ebrius erat vino charitatis, & immemor ſui, contra Petri conſilium, dicentis: *Propitius eſto tibi?* Itaque abſcondita eſt fortitudo, maximeque velata & incarnata

Matt. 8. 32.

ſapientia: ſed benignitas non potuit amplius * declarari, non abundantius exprimi, non evidentius commendari.

* al. Apertius.

4 Porro id quidem ad affectuoſum cordis amorem diximus pertinere. Nam & videre eſt homines ſic affectos erga hujuſmodi, ut vix ſine lacrymis vel audiant, vel recordentur. Hic ergo amor contra concupiſcentiam carnis eſt. Quid enim dulce ſit ei in carne, cui tanta

Amor dulcis, ſeu affectuoſus excludit concupiſcentiam carnis.

D dulcedo eſt in Chriſti paſſione? Verum hæc dulcedo falli poteſt, ſi deſit prudentia; & jam difficile cavere poterit in melle venenum. Neceſſe eſt igitur adeſſe prudentiam, qua diligenter interiora myſteria * inveſtigare poſſimus, ut parati ſimus omni poſcenti reddere rationem. Hic amor prudens excludit curioſitatem. Siquidem animus his intentus, temporalium non poterit eſſe curioſus, dicens cum Propheta: *Quomodo dilexi legem tuam, Domine! tota die meditatio mea eſt.*

Amor prudens curioſitatem.

* al Sacramentorum poſſimus inveſtigare.

Pſ. 118. 97.

5 Tertium eſt, ut fortiter quiſque diligat; quatenus ſicut falli non poteſt, ita nec cogi poſſit, paratus omnia pati propter juſtitiam. Quis autem neſciat eum, qui rex cœli ſit, terrena regna & honores non ambire, ſed magis abjicere? Porro *beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Itaque de his tribus nunc Petrus interrogatur,

Amor fortis ambitionem.

Matt. 5. 10.

E quia prius inventus fuerat minus habens. Audiens enim primo de paſſione Domini, ferre non potuit, tamquam dulciter diligens; ſed, *Abſit*, inquit, *a te*, utpote inſipienter amans. Unde & audire meruit: *Vade retro ſatana, quoniam non ſapis ea quæ Dei ſunt*. Simile aliquid in Apoſtolis erat, quibus dicebatur: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem*: immo vero quia diligunt, dolent. Et diligunt, & non diligunt: diligunt dulciter, ſed non diligunt ſapienter. Nocte vero ipſa qua tradendus erat Dominus, & dulciter, & prudenter diligebat Petrus, cum diceret: *Tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire*; ſed non diligebat fortiter: quoniam

Matt. 8. 33.

Joan. 14. 28.

Luc. 22. 33.

Qui a cecidit, ſtabili non erat ille gradu.

a Boet. de con ſol. Philo. lib. 1. metr. 1.

Nondum venerat virtus ex alto, qua accepta, non negavit, ſed libera voce uſus: *Vos*, inquit, *judicate, utrum Deo magis obedire oporteat, an hominibus*. Annon

Act. 5. 29.

F congrue de dilectione requiritur, qui paſcendo præponitur gregi? Ille enim præeſſe debet aliis qui vino charitatis inebriatus æſtuat, immemor ſui; ut non quærat quæ ſua ſunt, ſed magis quæ Jeſu-Chriſti. Et nota, quia requiſitus Petrus, an diligat plus his; tantum reſpondit ſe diligere, non audens affirmare quod prius ſe dixiſſe temere confundebatur: & forſaſſe propterea contriſtatus eſt *. Dixerat enim prius: *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.*

Paſtor amore ſit præditus.

Joan. 21. 15.

* Cah. deſunt in cod. Ciſterc.
Matt. 26. 33.

S E R-

a Hunc verſum itidem refert ſupra in ſerm. 2. de S. Andrea num. 9.

SERMO XXX.

De ligno, fœno, & ſtipula.

Nuſquam ſecuritas.

1 NUSQUAM eſt ſecuritas, Fratres, neque in cœlo, neque in paradiſo; multo minus in mundo. In cœlo enim cecidit Angelus ſub præſentia divinitatis; Adam in paradiſo de loco voluptatis; Judas in mundo de ſchola Salvatoris. Hæc idcirco dixerim, ne quis ſibi de loco illo blandiatur, quia dicitur: Locus iſte ſanctus eſt; quia non locus homines, ſed homines locum ſanctificant. Sunt enim etiam inter nos tria genera hominum, ipſaque ſatis incongrua & Ordini, & homini, qui hanc viam ingreſſus eſt. Sunt enim qui bene incœperunt, ſed ſtatim defecerunt. Et ſunt qui numquam incœperunt, ſed in ſua mollitie permanſerunt, & permanent. Et ſunt qui raptantur ſpiritu levitatis, tardi ad audiendum, veloces ad loquendum, paratiſſimi curſim enumerare quod faciunt, ſi quid faciunt tamen. Numquid vel illos repellet * Deus? Non, ſi in fundamento permanſerint; ſed ſalvi erunt, ſic tamen quaſi per ignem. Per quem ignem? Dicit Apoſtolus: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus: Si quis ædificaverit ſuper fundamentum hoc lignum, fœnum, ſtipulam; detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi per ignem.* Fundamentum Chriſtus eſt; lignum fragile eſt, fœnum molle, ſtipula levis. Lignum ſunt qui fortiter incœperunt, ſed fracti non renodantur. Fœnum ſunt, qui fugienda mollitie tepefacti, nec ſummitate digiti (ut dicitur) labores arduos attingere volunt. Stipula ſunt, qui levitatis motibus exſufflati, numquam in eodem ſtatu permanent.

Religioſi triplicis generis, fragiles, molles, leves.

* al. abjiciet.

1. Cor. 3. 11.

Comparantur ligno, fœno, ſtipulæ.

Ad ſalutem quid illis neceſſarium.

2 Et timendum quidem eſt de iſtis, ſed non deſperandum: quia ſi in fundamento Chriſtum habuerint, hoc eſt in hac via vitam finierint, ſalvi erunt; ſic tamen quaſi per ignem. Ignis tria habet, fumum, lucem, ardorem. Fumus excitat lacrymas, lux vicina illuminat, ardor adurit. Ita & qui ejuſmodi eſt, fumum, hoc eſt amaritudinem, in mente habere debet, quia tepidus eſt, quia remiſſus eſt, quia levis; quia Ordinem, quantum in ſe eſt, ſubruit & perturbat. Sed & lucem in ore, ut qualis eſt in mente, talem ſe in confeſſione & dicat, & plangat, ut & linguam acuat conſcientia, & conſcientiam arguat lingua. Neceſſe eſt quoque ut ardorem ſentiat in corpore, ideſt, pœnitentiæ tribulationem, etſi non multimodam, aliquam tamen. Putas quia ſic compunctos corde, ore confeſſos, corpore fatigatos abjiciet, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & neminem vult perire? Sunt & alii qui ædificant ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, & lapides pretioſos; qui vehementer incipiunt, vehementius proficiunt, vehementiſſime perficiunt, non attendentes quid caro poſſit, ſed quid ſpiritus velit.

SERMO XXXI.

De ſollicita cura cogitationum.

* Reg. c. 7.

1 ADMONET nos beatus Benedictus *, Fratres, ſollicitos eſſe circa cogitationes noſtras, Sapientis utique conſilium ſequens, qui omni cuſtodia cor cuſtodire ſuadet, *quoniam ex ipſo vita procedit.* Tria igitur occurrunt mihi genera cogitationum, a quibus multa ſollicitudine cavere neceſſe ſit eos qui convertuntur ad cor, & dignum Deo in ſemetipſis templum exhibere feſtinant. Sunt enim nonnullæ interdum cogitationes penitus otioſæ, & ad rem non pertinentes, quas tam facile abjicere, quam recipere facile poſſit anima, dummodo ſit ſecum habitans in corde ſuo, & aſſiſtens dominatori univerſæ terræ.

Prov. 4. 23. Cogitationum tria genera cavenda. 1. Otioſæ.

2. Limoſæ corporis neceſſaria concernentes.

2 Sunt & aliæ cogitationes violentæ magis & fortius adhærentes, quæ videlicet ad neceſſitates naturæ pertinent, & quaſi ex eodem aſſumptæ limo, de quo & nos facti ſumus; ſi paululum inſederint, avelli nequeunt ſine læſione & difficultate. Sæpe enim ſic afficit nos cogitatio carnalis de cibo, de potu, ſive veſtimento, ut vix eradicari queat de cordibus noſtris: quod non aliunde eſt, niſi quod & ipſa limoſa & viſcoſa quodam modo, limoſam nihilominus & glutinoſam invenerit terram. Non ſine cauſa enim dictum eſt, hominem plaſmatum non de terra qualibet, ſed de limo. Vide enim quam limoſum ſit corpus, quod ipſi quoque ſpiritui tam fortiter & pene indiſſolubiliter inhæret, ut vix cum multa afflictione poſſit aliquando ſeparari. Quid ergo agendum, cum limoſa illa cogitatio

Gen. 2. 7.

A mentem ſubierit? Plane exclamandum nobis eſt cum ſancto Jacob, atque dicendum: *Ruben, primogenitus meus non creſcas: aſcendiſti enim cubile patris tui.* Rubea enim & carnalis, atque ſanguinea hujuſmodi concupiſcentia eſt: quæ tunc cubile noſtrum aſcendit, cum non ſolum memoriam tangit cogitatione, ſed & ipſum voluntatis ſtratum ingreditur, & polluit prava delectatione. Bene autem primogenitus noſter dicitur appetitus ille carnalis, qui ab ipſo nimirum initio vitæ noſtræ in nobis pullulat, cum cætera vitia proceſſu temporis ex malitia mundi hujus, variiſque occaſionibus contrahantur. Oportet ergo reprimere, quem extinguere non poſſumus appetitum: ut quam cito cubile noſtrum ingreditur, creſcere eum nullatenus patiamur; ſed ſub nobis ſit, quemadmodum dicit Scriptura: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.*

Gen. 49. 3. His quomodo obviandum.

Gen. 4. 7.

B 3 Jam vero tertium cogitationum genus immundum nimis ac fœtidum eſt, quod nec admittere quidem ulla ratione debemus, ſed a longe præſentire fœtorem, & tota virtute repellere, toto animo propulſare, & converti ſtatim ad gemitus, lacrymis atque ſuſpiriis invocantes Spiritum, qui adjuvet infirmitatem noſtram. Sic nimirum confuſus abſcedens, non tam facile deinceps ſimile aliquid viriliter reſiſtentibus nobis malignus hoſtis offerre, vel afferre præſumet. Dico autem cogitationes illas immundas penitus ac fœtidas, quæ ad luxuriam, ad invidiam & vanam gloriam pertinent, cæteraque vitia deteſtanda. Oportet enim, ſi mundas conſervare volumus animas noſtras, adhuc longe agentibus cogitationibus hujuſcemodi multa cum indignatione occurrere, & exſufflare a nobis, ut nullus eis detur acceſſus. Et primum quidem genus cogitationum, C otioſarum ſcilicet & ad rem non pertinentium, lutum eſt, ſed lutum ſimplex, ideſt, non inhærens nec fœtens, niſi forte diutius immoretur in nobis, & per incuriam ac negligentiam noſtram in alterum genus cogitationum vertatur: quod quotidie experimur. Dum enim otioſa tamquam minima ſpernimus, ad turpia atque inhoneſta dilabimur. Secundum vero cogitationum genus, non lutum ſimplex, ſed, ut jam diximus, viſcoſum ac limoſum eſt. Nam tertium quidem ſic cavendum eſt, non tamquam lutum, aut limus, ſed tamquam immundiſſimum ac fœdiſſimum cœnum.

3. Cogitationes fœdæ & immundæ.

Quomodo hæ propulſandæ.

Luto variè comparantur.

SERMO XXXII.

De triplici judicio, proprio, humano, & divino.

1. Cor. 4. 1.

D 1 SIC *nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Miniſter Chriſti ſic debet converſari, ut ex moribus exterioris hominis qui videtur, exiſtimetur compoſitio interioris animi qui non videtur, ne vel ab alio, vel a ſeipſo poſſit judicari, ſed dicat cum eodem Apoſtolo; *Mihi pro minimo eſt ut a vobis judicer, aut ab humano die; ſed neque me ipſum judico: qui autem judicat me, Dominus eſt.* In quibus verbis notanda ſunt tria judicia, humanum, ſuum cujuſque proprium, & divinum. Et humanum quidem poteſt judicare de rebus exterioribus, quæ ſenſibus corporis percipiuntur; de interioribus vero non poteſt. Hinc enim ſcriptum eſt; *Quis enim ſcit hominum quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus qui eſt in eo?* Quapropter de his quæ ſunt in homine poteſt judicare ſpiritus hominis qui in ipſo eſt: longe vero præſtantius de E his ipſis judicat Deus, cujus necdum ſe fatetur Apoſtolus evaſiſſe judicium, qui tamen jam humanum tranſcendiſſet, & proprium. Porro humanum contemnebat qui dicebat: *Mihi autem pro minimo eſt ut a vobis judicer, aut ab humano die.* Sed neque proprium timebat qui dicebat: *Sed neque meipſum judico. Nihil enim mihi conſcius ſum.* Solum ergo reſtabat divinum, de quo ait: *Qui autem judicat me, Dominus eſt.*

Ibidem.

Judicia tria, humanum, proprium, & divinum.

1. Cor. 2. 11.

b

2 Debet tamen * quiſque, quantum poteſt, ſe irreprehenſibilem exhibere, primum quidem coram Deo, ſed deinde etiam coram hominibus. Hoc nempe eſt quod alibi loquitur idem Apoſtolus, dicens: *Providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* F Tribus ſiquidem modis providemus bona coram hominibus id eſt, habitu, actione, ſermone: habitu, ne ſit notabilis; actione, ne ſit reprehenſibilis: ſermone ne ſit contemptibilis. Tribus etiam modis coram Deo cogitatione, affectione, & intentione. Nam & cogitatio debet eſſe ſancta, unde ſcriptum eſt: *Cogitatio ſancta ſervabit te*; & affectio pura: & intentio recta. Sunt autem tria iſta, id eſt cogitatio, affectio, & intentio, in anima. Sed in ea quoque propriis ſingula locis diſtincta videntur. Nam cogitatio in memoria

Rom. 12. 17.

Providenda bona coram hominibus & Deo tripliciter.

eſt,

† Totam hunc locum exhibet liber 7. Florum cap. 43.

A eſt, affectio in voluntate, intentio in ratione conſiſtit.

Peccati gradus pulchra ſimilitudine declarati.

3 Atque ut eorum uſum ac differentiam clarius videamus, ſumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus ſi quilibet deformis color cutem tantum inficiat, corpus quidem turpius redditur, ſed nil ei de ſua ſanitate ex hoc adimitur. Si vero carni putredo aliqua, vel lividus tumor inſederit, jam non ſolum decus corporis, ſed & ſalus quoque perturbatur. Quod ſi languor forſitan invaleſcens, cum ipſa carne oſſa quoque medullitus occuparit, tunc demum de vita non immerito poteſt deſperari. Eodem modo in anima, ſi peccatum ſuggeritur memoriæ per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut deliberatio ipſa conſenſum: fateor quidem deformitas eſt, nec audire interim anima illa meretur: *Cant. 4. 7.* *Tota pulchra es, amica mea*. Cæterum etſi nævus eſt, B ſed non morbus. Quod ſi voluntas quoque præoccupata ſenſu delectationis afficitur, reſiſtit tamen adhuc deliberatio rationis, infirmatur quidem, ſed necdum moritur anima: clamet tamen neceſſe eſt: *Jer. 17. 14.* *Sana me Domine, & ſanabor*. Tunc vero mori dicitur, quando & ipſa ratio ad peccatum per intentionem curvatur. Tunc enim conſentit; & de tali dicitur: *Ezech. 18. 4.* *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur*. Hunc triplicem gradum deploravit David ex perſona peccatoris *, dicens Domino expellenti de paradiſo in latam hujus ſæculi evagationem: *Pſal. 37. 3.* *Confirmaſti ſuper me manum tuam*. Et quoniam carnalia deſideria ſunt pœna peccati: *Pſ. 37. 4.* *Non eſt ſanitas in carne mea a facie iræ tuæ*. Jam vero nec robur eſt rationis: *Non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum*. Qui C rurſus eoſdem gradus ex perſona juſti decantat, dicens: *Memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum*. Delectatus enim per voluntatem, exercitatus per rationem.

* al. Adam.

Memoria contra cogitationes muniends recordatione propriæ profeſſionis.

4 Ne ergo a memoria expellat Deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ ſoleat effluere tamquam vilis plebs in atrium, ponatur ad ejus portam janitor, cujus nomen eſt recordatio propriæ profeſſionis: ut cum turpibus ſeſe cogitationibus ſenſerit animus prægravari, increpet ſe, & dicat ſibi: Tu-ne hæc debes cogitare, qui ſacerdos es, qui clericus es, qui monachus es? Cultor juſtitiæ debet in ſe quicquam iniquum admittere? Decet ſervum Chriſti, amatorem Dei, tale aliquid vel ad modicum meditari? Hæc dicendo, excludet fluxum illicitæ cogitationis per recordationem propriæ profeſſionis. Similiter ad portam voluntatis, D in qua ſolent manere carnalia deſideria, tamquam in domo domeſtica familia; ſtatuatur oſtiarius, qui vocatur recordatio cœleſtis patriæ. Hæc enim poteſt pravum deſiderium, quaſi cuneus cuneum, expellere; & ipſum qui ait: *Apoc. 3. 20.* *Ecce ſto ad oſtium & pulſo*, ſine cunctatione recipere. Jam vero ad thalamum rationis talis & tam ferox adhibendus eſt cuſtos, qui nemini parcat; ſed quicumque hoſtis, ſive clam, ſive palam ingredi præſumpſerit, procul eum arceat; & hic ſit recordatio gehennæ. In cæteris ſiquidem, id eſt memoria & voluntate, non ita eſt intolerabile, ſi vel memoria recipiat quandoque vagam cogitationem; vel voluntas impuram affectionem; hoc vero graviſſimum & omnino damnoſum, ſi unquam ratio perdiderit rectitudinem intentionis.

Voluntas contra affectiones recordatione cœleſtis patriæ.

Ratio contra malam intentionem recordatione gehennæ.

SERMO XXXIII.

De verbis Pſalmi: *Quis aſcendet in montem Domini?*

E

Cœlum monti comparatum.

1 VERBUM exhortationis eſt, Fratres mei, ut quandoquidem omnes aſcendere nitimur, omnes tendimus in ſublime, ſurſum adſpiramus omnes, omnes conamur in altum: illuc ſtudeamus aſcendere, ubi bonum ſit nos eſſe, ubi ſecurum ſit nos eſſe, unde cadere non oporteat, ubi ſtare poſſimus. Nec modo ut deſiderium provocet, aſcenſorem montis hujus Propheta requirit: verum etiam ut aſcendere cupientem modum doceat aſcendendi. Felix, qui hujus montis aſcen- F ſiones in corde ſuo diſpoſuit, concupiſcens & deficiens in atria Domini. Siquidem mons ille mons uber, bonorum omnium cumulus, mons voluptatis æternæ, do- *Pſ. 83. 5.* mus Dei eſt. Et *beati qui habitant in domo tua Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Audi teſtem fidelem, quia mons eſt domus iſta. *Baruc. 3. 24.* O *Iſrael, quam magna domus Domini, & ingens locus poſſeſſionis ejus! magnus, & non habens conſummationem, excelſus & immenſus*. Immo vero non ſolum mons eſt, ſed & mons montium, multæ in eo manſiones, multi montes. Deni- *Pſ. 86. 1.* que etiam fundamenta ejus in montibus ſanctis.

Iſai. 2. 2. 2 Et ne hoc quidem ſanctus tacuit Iſaias; *Erit*, in-

A quit, *mons domus Domini præparatus in vertice montium, & elevabitur ſuper colles*. Quidni montium mons, fundatus exultatione univerſæ terræ, ubi tam multiplex omnium delectabilium copia, ubi una copiarum omnium plenitudo? Erit enim mons pacis, mons gaudii, mons vitæ, mons gloriæ; & hi omnes montes unus mons conſummatæ felicitatis. Annon mons pacis pax ſuper pacem, pax quæ exſuperat omnem ſenſum? Plane mons magnus pax in corde, pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax ab ipſis dæmonibus, pax cum Deo; & pacis non erit finis. *Joan. 16. 22.* Erit gaudium, ſed quale Dominus ait, *gaudium plenum*, ſecurum gaudium, quod nemo tollet a nobis. Sed & vitam habituri ſumus, & abundantius habituri, quod non poſſit inefficax eſſe tanti Paſtoris adventus, qui ad hoc ipſum venit ad oves, ſicut ipſe teſtatur, *Joan. 10. 10.* *ut* B *vitam habeant, & abundantius habeant*. Numquid non etiam mons tibi videtur æternum gloriæ pondus ſupra modum in ſublimitate? Porro ex his omnibus, & ſi qua poſſunt ſimiliter deſiderabilia cogitari, una eſt beatitudinis menſura bona, conferta, coagitata, ſupereffluens, *Luc. 6. 38.* ac ſi plurimos montes, alium quidem aureum, alium argenteum, alium ex hyacintis & ſmaragdis, atque omnium gemmarum gloria; alium quoque ex vermiculo, purpura & byſſo, cæteriſque ejuſmodi opibus pariter coacervans, in unum redigas montem. Omnia enim nobis multiplicata reddentur. Et qui aurum & argentum, lapides pretioſos ſuperædificaverit fundamento, ædificium humile in immenſos montes excreviſſe mirabitur; & ex modico ſemine magnos metet, non tam manipulos, quam acervos manipulorum.

Cœlum mons montium, ubi omnium bonorum copia.

Cœli aſcenſus quis dignus.

C 3 *Quis ergo aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde*. Beatus ille, ſi quis tamen ille eſt. Sed quis gloriabitur innocentes manus, aut caſtum ſe habere cor? *Job. 14. 4.* *Nemo mundus a ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram*. Unus tantum eſt inter noxios innocens: mundus inter impuros, inter mortuos liber unus eſt, & non æſtimabitur alius abſque eo. Ipſe eſt de quo legiſti: *Joan. 3. 13.* *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo*. Erat enim innocens manibus, qui peccatum non fecit, ſed multa bona operatus, Judæis libere ajebat: *Joan. 8. 46.* *Quis ex vobis arguet me de peccato?* An vero mundiſſimum cor fuiſſe quis dubitat, ortum perſonaliter Sapientiæ, in quam nihil inquinatum incurrit: attingit autem ubique propter ſuam munditiam? Sed non in vano accepit ani- D mam ſuam, qui ſolus poteſtatem habuit ponendi animam ſuam, & iterum reſumendi. Non in vano accepit naſcens, non in vano poſuit moriens, non in vano accepit reſurgens.

Solus Chriſtus innocens.

Nobis etiam meruit aſcenſum.

4 At quomodo non in dolo juravit proximo ſuo, quomodo non in vano accepit animam ſuam, quomodo non in vano omnia illa perfecit, ſi hic ſolus accipiat benedictionem? *Luc. 24. 26.* Ita-ne oportebat Chriſtum pati? reſurgere, & ſic introire in gloriam ſuam? Sua erat. Quæ utilitas in ſanguine ejus, dum omnes deſcendimus in corruptionem? Quæ veritas in promiſſione, ſi (ut ſupra meminimus) *Joan. 3. 13.* *nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit?* Eſto, hic accipiat benedictionem: miſericordiam quare? At non ſolus hic accipiet, aut certe magis non ſoli ſibi accipiet, ſi advertas. Perge enim per ſacra verba prophetica, & vide quonam modo, velut E occulte, multitudinem ſubinducit. Loquebatur de uno & dicebat: *Hic accipiet*: ſed continuo transfudit in hanc generationem, & ait: *Hæc eſt generatio quærentium*: ut in uno non perſonæ ſingularitatem intelligas, ſed ſpiritus unitatem. Nimirum hic ſponſus, & hæc ſponſa eſt: & ſcimus quis dixerit: *Epheſ. 5. 31.* *Jam non ſunt duo, ſed una caro*. Ita ergo hic aſcendet, hic accipiet benedictionem; ſed aſcendent etiam cum eo, vel magis in eo, qui ab eo accipient benedictionem. Audi hoc a Propheta: *Pſal. 83. 8.* *Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibunt de virtute in virtutem*. Atque hoc eſt propter quod oportebat *Luc. 24. 46.* Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis; ut prædicetur in nomine ejus pœnitentia, & remiſſio peccatorum: & pœnitentia ad innocentiam, remiſſio ad mun- F ditiam deputetur. *Pſal. 31. 2.* *Beatus* enim, non in quo non invenerit, ſed *cui non imputabit Dominus peccatum*. *Act. 13. 22.* *Inveni*, ait, *hominem ſecundum cor meum*. Numquid ut gloriari poſſit caſtum ſe habere cor? Non, quia *Job. 25. 5.* *ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus*: ſed cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. *Pſal. 50. 19.* COR CONTRITUM proximum cordi mundo: & hoc eſt eſſe juxta cor Dei: ſiquidem prope eſt his qui tribulato ſunt corde. *Pſal. 33. 19.* Samaritanus eſt, proximus ei qui incidit in latrones. Non jurabit in dolo huic proximo ſuo, ſed faciet quod promiſit: *Matt. 19. 28.* *Amen dico vobis, ſedebitis & vos judicantes*.

Pœnitentia pro innocentia reputatur.

5 Simus ergo & nos, dilectiſſimi, pro noſtro qui-

TOM. III. dem modulo, & manum innocentiæ, & cordis munditiæ ſectatores. Ante omnia quidem ſolliciti, etſi penitus cavere pro humana fragilitate non prævalemus, quantum tamen declinare a malo poſſumus, non modo actionis, ſed & cogitationis. De cætero quoque ne in vano acceperimus animas noſtras rationales, exerceamus non in operibus bonis, & conſilio rationis utamur. Quomodo enim non fruſtra humanam accipit homo animam, qui, tamquam unum ex irrationabilibus animantibus, incubans corporeis voluptatibus, ſolum ſequitur carnis appetitum? Addidit quoque Propheta; *Nec juravit in dolo proximo ſuo*. Sicut enim munditiam intra nos, erga proximum innocentiam convenit obſervari: ſic & in nobis, & erga proximum exercenda virtutis opera, opera pietatis. Non ergo ſimus nobis inutiles, ne in vano receperimus animas noſtras: non ſimus inutiles proximo noſtro, ne in vano ei juraſſe probemur. Novit figmentum noſtrum Spiritus qui loquebatur per Prophetam, nec de utilitate proximi ſimpliciter voluit commonere. De juramento nos convenit, ut agnoſcamus debitum, ut promiſſam fidem irritam facere vereamur. Omnes enim proximis jurati ſumus, cum quibus in Eccleſiæ venimus unitatem. Et hæc profeſſio fidei Chriſtianæ, ut qui vivit, jam non ſibi vivat, ſed ei qui pro omnibus mortuus eſt.

[Innocentia manuum & cordis munditia ſectanda.]

[Proximis quid debeamus.]

6 Nec mihi dicat quis: Ei vivam, ſed tibi non, quandoquidem ille non ſolum pro ſomnibus vixit, ſed & pro omnibus mortuus eſt. Quomodo enim ei vivit, qui negligit ſic ab eo dilectos? Quomodo ei vivit, qui legem ejus non implet, aut mandatum ejus non ſervat? Quæris legem? quæris mandatum? *Hoc, eſt*, inquit, *mandatum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*: & Apoſtolus. *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti*. Noli ergo putare gratuitum bonum quod exhibes proximo, ut liceat etiam diſſimulare, ſi velis. Debitor es ſacramenti cautione, & propria profeſſione teneris. *Hic* ergo *accipiet benedictionem a Domino, & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo*. Hic, quia unus accipit bravium. Sed ne unum hominem putes, *hæc eſt generatio quærentium Dominum*. Hic accipiet benedictionem, quia caput & corpus unus eſt Chriſtus. Sed hæc eſt generatio; quia in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti omnes pariter occurremus.

[2. Cor. 5. 15. — Joan. 13. 34. — Gal. 6. 2. — 1. Cor. 9. — Epheſ. 4. 13.]

7 Et forte idem ipſe Dominus mons Domini eſt de quo dicitur; *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Nimirum ipſe eſt abſciſſus ſine manibus lapis, qui in montem crevit immenſum; ipſe qui exaltatus a terra omnia trahit ad ſe, *mons coagulatus, mons pinguis*. Ut quid vos Judæi, ut quid ſuſpicamini montem coagulatum, montem in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo? *In Beelzebub*, inquiunt, *principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. Execranda ſuſpicio, & blaſphemia reprehenſibilis! Princeps eſt Chriſtus, & magnus princeps, cujus ne ipſi quidem dæmones poſſunt effugere principatum. At illorum regnum in ſe ipſis diviſum deſolabitur; hujus regnum integrum atque perfectum, & regni ejus non erit finis. Diſtat ergo inter Principem & principes, nec ulla comparatio inter montem coagulatum & pinguem, & montes tantum coagulatos. Veſter iſte Beelzebub mons coagulatus, ſed non pinguis, magis autem ſterilitate perpetua maledictus. Mons, quia elatus eſt; coagulatus, quia ſquamæ conjungitur, & coagulatum eſt ſicut lac cor eorum.

[Chriſtus Dominus mons allegorice. — Dan. 2. 45. — Joan. 12. 32. — Pſ. 67. 16. — Matth. 12. 24. — Ibid. 25.]

8 Criſtus Dominus mons eſt, mons coagulatus, & mons pinguis. Mons eſt ſublimitate, coagulatus multorum congerie, pinguis charitate. Et nunc vide quomodo trahat ad ſe omnia, quomodo ei omnia uniantur unitate ſubſtantiali, perſonali, ſpirituali, ſacramentali. Habet in ſe Patrem, cum quo eſt una ſubſtantia; habet aſſumptum hominem, cum quo eſt una perſona; habet adhærentem ſibi fidelem animam, cum qua eſt ſpiritus unus; habet ſponſam, Eccleſiam unam omnium electorum, cum qua eſt caro una. Et forte carnalis hæc unio dicenda fuiſſe videbitur: ſed ſacramentalem dicere malui, dignius hoc vocabulum arbitratus, præſertim occaſionem dante Apoſtolo, ubi ait: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Pinguiſſimus plane & uberrimus mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo; ſiquidem propterea unxit eum oleo lætitiæ præ participibus ſuis. Mons cœleſtium aromatum, mons chariſmatum ſpiritualium, non ad menſuram accipiens ſpiritum, ſed omnimodam obtinens plenitudinem gratiarum. Magnus mons, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi ſunt, in quo tota humanitatis veritas, tota divinitatis inhabitat plenitudo; excelſus & immenſus: in quo omnia inſtaurantur quæ in cœlis, & quæ ſuper terram, ut ſit Deus omnia in omnibus.

[Luc. 1. 33. — Chriſtus mons coagulatus & pinguis. — Epheſ. 5. 32. — Pſ. 67. 17. — Pſal. .. 8.]

9 Venite, aſcendamus in hunc montem, fratres; & ſi via nobis videtur ardua, exoneremus nos; ſi arcta, etiam exinanire nos non parcamus: ſi longa, tanto magis feſtinemus; ſi laborioſa, clamemus ei; *Trahe nos poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Felix qui ſic cucurrerit, ut comprehendat, immo ut ipſe comprehendatur, & in illam amplitudinem montis & plenitudinem corporis Chriſti mereatur admitti. Felix qui in illum beatificum montem tam deſideranter & perſeveranter aſcenderit, ut in loco ſancto locum accipiens ſtationis, Deo Patri in ſancto ejus appareat, ſimul & videat virtutem ejus & gloriam, haud aliam ſane, quam eumdem ipſum montem montium, montem coagulatum & pinguem, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. In quo nimirum per prædeſtinationem ab æterno apparuimus ei qui dilexit nos, & gratificavit in dilecto Filio ſuo, in quo elegit nos ante mundi conſtitutionem. Sed jam tunc cognoſcemus, ſicut & cogniti ſumus, cum plenius & perfectius exaltatus altiſſimus & uberrimus ille mons omnia trahet ad ſe, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſecula. Amen.

[Ad Chriſtum quomodo aſcendendum. — Cant. 1. 3. — Pſ. 62. 3. — Epheſ. 1. 4.]

SERMO XXXIV.

De verbis Origenis.

1 NOcere poſſunt, ut vereor, forte nonnullis verba quæ heri lecta ſunt vobis, ex homilia ſcilicet Origenis ſuper capitulum illud Legis, ubi Aaron & filii ejus vinum bibere prohibentur, cum acceſſuri ſunt ad altare, ſi recipiant ea ſimpliciter, ſicut ſonare videntur. „Salvator meus, inquit, luget etiam „nunc peccata mea, & tamdiu eſt in mœrore quamdiu nos perſiſtimus in errore“. Plurima quoque alia in hunc modum abundantius forſitan, quam circumſpectius dicta, nec tam ſobrie quam diſerte. Quidnam ſibi vult inſolitus iſte grunnitus, aut quis inter vos neſcio quid ſubmurmurat? Scio quidem doctos in lege divina hujuſmodi verba ridere; ſed nihilominus etiam minus ſapientibus me confiteor debitorem. Nec modo de intellectu Origenis quæſtio eſt. Potuerit forſitan hyperbolice loqui: ipſe viderit, nihil intereſt noſtra. Quamvis ne hoc quidem ſilendum arbitror, quod evidentiſſime illum contra fidem nonnulla ſcripſiſſe ſanctorum Patrum tradat auctoritas, atque ideo non ſine circumſpectione monet eſſe legendum. Verum nos in præſenti non quid ipſe ſenſerit quærimus, ſed id agere cupimus, ut vos omnes quod ad ſanam doctrinam pertinet ſentientes, nihil moveamini verbis illis.

[Origenis verba. — Levit. 10. 9. — Origenis ſcripta caute legenda.]

2 Abſit enim ut in cœlo credatur locus eſſe triſtitiæ, ſicut nec culpæ. Nemo ibi delinquere, nemo lugere poteſt: ſicut nec in terra quidem pœna ulla fuiſſet, niſi iniquitas præceſſiſſet. In cœlo utique ſola juſtitia, ſola nihilominus lætitia eſt: in inferno ſolum peccatum, & pœna peccati: porro in medio utraque inveniuntur, atque ideo neutra conſummata. In multis offendimur, quia *in multis offendimus omnes*. Quoniam enim nullus in cœlo paſſionis locus eſſe poterat vel doloris, propterea ſane Unigenitus Dei Patris, paſſione ſua hominem redempturus, ſicut carnem in qua pateretur (qui pati non poterat in Divinitate) ſuſcepit, ſic etiam *in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*, ut humiliaret etiam ſemetipſum in loco afflictionis. Hic ergo turbare ſe, pavere quoque dignatus eſt & tædere, tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. In terra, inquam, vere lacrymatus eſt Jeſus, vere contriſtatus, vere paſſus, vere mortuus, vere ſepultus: ſed ubi ſurrexit, vetera tranſierunt. Noli ultra dilectum tuum in tuo quærere lectulo: ſurrexit, non eſt hic. Vox ſponſæ eſt: *In lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea; quæſivi, & non inveni*. Maria fuit quæ Dominum quæſivit in lectulo, quæſivit in tumulo, nec invenit. Magis autem invenerunt eam vigiles, & dixerunt: *quid quæris viventem cum mortuis?* Fuit quidem cum mortuis, ſed jam non eſt: fuit inter mortuos, ſed tunc liber fuit. Siquidem ipſe ſeſe turbavit, ipſe animam ſuam poſuit; *quia ipſe voluit, oblatus eſt*. Omnis enim ei infirmitas de voluntate fuit, non de neceſſitate. Unde & quod infirmum erat Dei, fortius erat hominibus: quod eſſet tunc quoque etiam inter parvulos magnus, inter infirmos validus, inter mortuos liber.

[In cœlo nullus triſtitiæ aut culpæ locus. — Jac. 3. 2. — Baruc. 3. 38. — Chriſtus carnem ſuſcepit in qua pati poſſet. — Cant. 3. 1. — Matt. 28. 5. — Criſtus voluntarie paſſus. — Iſ. 53. 7. — 1. Cor. 1. 25.]

3 Videtur quidem & in noſtris aliquando tribulationibus eſſe nonnulla libertas, cum videlicet pro peccatis proximorum libera & liberali charitate laborem pœnitentiæ ſuſtinemus, lugentes pro eis, jejunantes pro eis, vapulantes pro eis, & quæ non rapuimus exſolventes. Unde & Paulus: *Cum liber eſſem*, inquit, *ex omnibus, omnium me ſervum feci*. Cæterum nihil hoc ad liber-

[1. Cor. 9. 19]

libertatem illius, qui nihil proprii delicti habuit, qui nihil morti debuit, nihil meruit tribulationis. Nam a nobis quidem etiam voluntarias illas tribulationes etſi proximus exigere forſitan ex jure non poteſt, exigit tamen Deus: & ſi proximo forte videtur quis reddere pluſquam debeat, Deo tamen nemo unquam totum reddidit quod debebat. *Mihi autem*, inquit Apoſtolus, *pro minimo eſt, ut a vobis judicer, aut ab humano die; ſed neque meipſum judico.* Nota ſane quod alibi ait: *Si noſmetipſos judicaremus, non utique judicaremur*, & item: *Spiritualis homo omnia dijudicat*. Non enim judicare hic poſuit, ſed *dijudicare*: quod utique diſcernere & probare eſt, ſicut item ait: *Beatus qui ſe non judicat in eo quod probat.* Itaque pro minimo illi erat ut ab eis judicaretur, quibus nihil ſeſe debiti officii ſubtraxiſſe ſciebat, nihil peccaſſe in aliquem, ſed magis omnibus præſtitiſſe, adeo ut ſecura conſcientia ingenue loqueretur: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Nam & Judæis Judæus factus eſt, ut Judæos lucrifaceret: & his qui ſine lege erant, tamquam ſine lege: poſtremo omnibus omnia factus eſt, ut omnes ſalvos faceret. Merito proinde pro minimo illi erat ut ab eis judicaretur, quibus uſque adeo ſeſe ſine offenſione præbuerat, inter quos ſic honorificaverat miniſterium ſuum. Sed neque ipſe ſe dijudicabat, in eo quod probabat, perfecte etiam ſibi quod debebat impendens, corporis caſtigationem, animæ miſerationem, atque omnem cuſtodiæ ſollicitudinem cordi ſuo, ut nec in ſe quoque peccati conſcius haberetur. *Sed non in hoc*, inquit, *juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt.* Illius enim prorſus nequeo declinare judicium: & ſi juſtus fuero, non levabo caput, quoniam omnes juſtitiæ meæ tamquam pannus menſtruatæ coram illo. Non eſt qui in conſpectu ejus juſtificetur, non eſt uſque ad unum.

Deo nemo unquam reddit quod debet. 1. Cor. 4. 3. 1. Cor. 11. 31. 1. Cor. 2. 15. Rom. 14. 22. 2. Cor. 11. 29. 1. Cor. 9. 22. Paulus non hominum, ſed Dei judicium æſtimat. 1. Cor. 4. 4. Iſa. 64. 6.

4 Cæterorum ſiquidem nemo eſt quem non oporteat dicere Deo: *Tibi peccavi*: ſed magnus qui in veritate poteſt dicere: *Tibi ſoli*. Solus ille etiam inter mortuos penitus liber fuit, qui peccatum non fecit, cujus juſtitia ſicut montes Dei. Cæterum jam nec inter mortuos eſt, ſed aſſumptus ab eis, mutatus corpore, mutatus & corde, ingreſſus in potentias Domini, & omni infirmitate privatus, exutus nimirum ſordidas illas veſtes, quibus ſane apud Zachariam Prophetam primo veſtitus apparuit, & indutus ſplendidis, ſicut loquitur in Pſalmo: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia*. Quia enim veram humanæ carnis & animæ ſubſtantiam ſuſcepit, veram utriuſque naturam, nec corporis illi defuerunt, nec animæ paſſiones: ſed ex hoc jam glorificatus eſt in utroque. Puto autem quod utriuſque glorificationem brevi uno verſiculo Propheta comprehendit, dicens: *Dominus regnavit decorem induit, induit Dominus fortitudinem*. Decorem ſane in corpore claritatis, fortitudinem vero in * imperturbabili ſtatu mentis. Denique *triſtis eſt*, inquit, *anima mea uſque ad mortem*. Unde & inclinans caput dixit: *Conſummatum eſt*, ne quid deinceps infirmitatis in eo liceat ſuſpicari.

Pſalm. 50. 6. Chriſtus poſt reſurrectionem impaſſibilis. Zach. 3. 3. Pſ. 29. 12. Pſ. 92. 1. * al. Menſaſe, perturbabili. Matt. 26. 38. Joan. 19. 30.

5 Sed ait iſte: „ Si Apoſtolus ipſius luget quoſdam „ qui ante peccaverunt, nec pœnitentiam egerunt in „ his quæ geſſerunt: quid dicam de ipſo, qui Filius „ dicitur charitatis? „ Et deinde „ Cum ergo quæ noſtra „ ſunt quæſierit, nunc jam nos non quærit, nec quæ „ noſtra ſunt cogitat, nec de erroribus noſtris mœret „ nec perditiones noſtras deflet & contritiones, qui „ flevit ſuper Hieruſalem? „ Item: „ Nunc, inquit, quia „ miſericors & miſerator eſt Dominus, majori affectu, „ quam Apoſtolus ſuus, flet cum flentibus, & luget „ eos qui ante peccaverunt. Nec enim putandum eſt „ quod Paulus lugeat pro peccatoribus & fleat, Do„ minus autem meus abſtineat a fletu „. Hæc quidem ſic accipere quidni adhuc dilectum in lectulo quærere dicam? Neſcit mortuus extra tumulum, neſcit infirmus extra lectum, neſcit parvulus extra lectulum quærere quem diligit anima ſua. Verum ille (ut ſupra meminimus) non minus corde, quam corpore glorificatus (immo tanto amplius, quanto amplior anima, & gloriæ capacior eſt, quam caro) ſicut non poteſt negligere ſuos, ſic nec lugere pro eis. Sed quando humana fragilitas hujuſmodi capere poſſit affectum, qui ſine miſeria miſereatur, & ſic diligat, & vehementer diligat eum qui dolet, aut qui periclitatur, ut tamen ipſe omnino nec doleat, nec turbetur? Verumtamen etſi id longe ſupra noſtram experientiam eſt, Deo tamen nihil impoſſibile eſt. Poteſt igitur non modo ſibi, ſed & ſuis omnibus, & quos infirmitate carnis exutos virtute induit, & in potentias introduxit, eam conferre dilectionem, quæ gaudeat cum gaudentibus, non autem fleat cum flentibus: & ſic eos quos amat, efficaciſſime & affectuoſiſſime uniat, ut ipſa tamen imperturbabilis perſeveret. Nec dubium ſane quin longe præſtantior ſit ea dilectio, quemadmodum medicina (ſi quæ tamen ejuſmodi eſt) pretioſior utique judicatur, quæ ſic curat vulnera, ut inter curandum nec virtus ejus in aliquo, nec ſubſtantia minuatur, quam ea quæ ſic curat, ut curando deficiat, aut corrumpatur. Licet ergo fleverit Dominus ſuper Hieruſalem, ex hoc jam omnino non flebit: ſicut mortuus eſt, ſed reſurgens ex mortuis jam non moritur: ſicut fuit in lectulo, ſed exurgens jam in lectulo non invenitur.

Origenis alia dicta minus congrua. Luc. 19. 41. Chriſtus & beati non amplius paſſionibus obnoxii. Luc. 19. 41. Rom. 6. 9.

6 Habet tamen etiam nunc ineffabiliter ampliorem affectum & efficaciorem, quam habeant qui lugent pro delinquentibus, aut pro fratribus ponunt animas: quamvis ipſe quidem, conſummato nimirum opere ſuo, neutrum deinceps ſit facturus. Noſtræ infirmitatis iſtud eſt, quorum adhuc in mari ſagena trahitur, & ex omni genere piſcium congregat, nihil omnino diſcernens. Ille enim, nec modo ille, ſed & Apoſtoli, & cæteri qui cum eo ſunt ſancti, ad littus utique pervenerunt nec mixtos piſces in vaſis poſuere, ſed electos, & bonos tantum; nam malos utique foras miſerunt. Quantos ego interim cogor trahere malos piſces, quantos anxios & moleſtos intra ſagenam meam congregavi, quando vobis adhæſit anima mea! Congratulor proficientibus: jucunda affectio, bonus eſt piſcis. Condoleo deficientibus, fleo cum flentibus, angor pro periclitantibus, infirmor cum infirmantibus, uror cum ſcandalizatis. Gravia ſunt hæc & acerba, utique mali piſces. Malos autem dixerim, non propter culpam, ſed propter pœnam. Faciat Deus, ne a multitudine malorum piſcium obruamur puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate, donec perveniamus ad optati littoris ſtationem, ubi malos ſeparemus & ſecludamus a bonis, ut videlicet de cætero nec luctus, nec clamor, ſed nec ullus dolor, aut etiam timor ſit in finibus noſtris ſed gratiarum actio, & vox exultationis.

Miſericordiæ tamen non expertes. Matt. 13. 48.

SERMO XXXV.

De tribus Ordinibus Eccleſiæ ad Patres in Capitulo habitus.

1 HOC mare magnum [a] & ſpatioſum (in quo utique certum eſt nihil aliud, quam præſens ſæculum amarum fluctuans deſignari) tribus hominum generibus ſuo cuique modo pervium eſt, ut tranſeant liberati. Tres enim ſunt Noe, Daniel, & Job *: quorum primus navi, ſecundus ponte, tertius vado tranſiit. Porro tres homines, tres ordines Eccleſiæ ſignant. Noe quidem arcam rexit ne periret in diluvio, ubi protinus rectorum Eccleſiæ formam agnoſco: Daniel vir deſideriorum abſtinentiæ & caſtimoniæ deditus, ipſe eſt ſoli Deo vacans pœnitentium & continentium ordo: Job quoque ſubſtantiam hujus mundi bene diſpenſans in conjugio, fidelem deſignat populum terrena licite poſſidentem. De primo igitur & ſecundo nobis habendus eſt ſermo; quoniam adſunt venerabiles Fratres & coabbates noſtri de numero Prælatorum; adſunt & monachi de pœnitentium ordine: a quo tamen nec nos Abbates alienos reputare debemus, niſi forte (quod abſit) officii noſtri gratia, noſtræ fuerimus profeſſionis immemores. Tertium igitur, conjugatorum videlicet ordinem, magis ſuccincte tranſcurro, tamquam minus ad nos pertinentem. Ipſe eſt qui maxime mare magnum vado pertranſit, laborioſum prorſus & periculoſum, etiam & longum habens iter, quippe qui nulla viæ compendia captet. Nam quod periculoſum ſit iter, in eo patet, quod tam multos in eo perire dolemus, tam paucos videmus, ſicut neceſſe eſt, pertranſire. Valde enim difficile eſt præſertim diebus illis, quibus malitia nimis invaluit, inter undas hujus ſæculi *, voraginem vitiorum, & criminalium peccatorum foveas declinare.

* Ezech. 14. 14. Tres ordines ſeu ſtatus Eccleſiæ: Prælatorum, Continentium, Conjugatorum. V. Serm. 1. de Nativit. num. 7. Conjugatorum ſtatus periculoſus. * al. Mundi.

2 At continentium quidem ordo & ponte pertranſit; quod iter brevius & facilius, etiam & ſecurius eſſe nemo eſt qui neſciat. Sed omitto laudes, pericula magis oſtendo: hoc enim multo melius atque utilius eſt. Recta quidem ſemita veſtra, chariſſimi, ſecurior conjugatorum via, non tamen omnino ſecura. Timendum enim periculum triplex, id eſt, ne forte aut æquare ſe alteri, aut reſpicere retro, aut certe in medio ponte ſtare, ſeu reſidere quis velit. Neque enim ullum

Religioſorum ſtatus non omnino ſecurus.

[a] Hic ſermo in cod. Colbertino optimæ notæ locatur ante Serm. de Nativitate B. Mariæ; in regio poſt, cum hoc titulo: *Sermo ad Abbates venientes ad capitulum Ciſtercii*. In Fuſenti gallico, inter Sermones de quadrageſima. Olim Capitulum Ciſtercienſe Idibus Septembris celebrari mos erat. In libro Florum citatur hic ſermo in lib. 5. cap. 11. & lib. 8. cap. 36. 37. &c.

TOM. III. lum ex his tribus pontis patet anguſta, & arcta via quæ ducit ad vitam. Contra primum ergo periculum oremus ſinguli cum Propheta: *Ne veniat nobis pes ſuperbiæ, quoniam ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem.* Nam de eo qui mittens manum ſuam ad aratrum, poſtea retro convertitur, certum eſt quoniam labitur ſtatim, & pelagus operit caput ejus. Sed & qui ſtare voluerit, non quidem relinquimus Ordinem, ſed proficere in eo diſſimulans, cadat neceſſe eſt, ab his qui ſequuntur, impulſus & everſus. Arcta enim eſt via; & impedimento eſt proficere & proficiſci volentibus. Hinc eſt quod jugiter arguunt & reprehendunt, quod ferre nequeunt tepiditatis ejus ſegnitiem, quod velut quibuſdam ſtimulis urgent & impingunt manibus ut UNUM neceſſe ſit e duobus, aut proficere ſcilicet, aut prorſus deficere. Minime igitur oportet ſiſtere greſſum: reſpicere quoque retro, aut æquare nos aliis, multo minus expedit: ſed tota humilitate currendum nobis & properandum, ne quando forte is qui egreſſus eſt ut gigas ad currendam viam, longe a nobis fiat: quem, ſi bene ſapimus, providentes in conſpectu noſtro ſemper, & in ejus odore tracti, facilius citiuſque curremus.

Pſ. 35. 12. Triplex in eo periculum. Proficere deſinens cadit.

3 Nec vero anguſta nimis invenietur pontis ſemita currere in ea volentibus. Tribus enim compactus eſt lignis: ut qui perfecte eis inniti voluerint, non labatur in itinere pes eorum. Hæc autem ſunt, pœna corporis, paupertas ſubſtantiæ mundialis, & humilitas obedientiæ. Nam & *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum; & qui volunt divites fieri in hoc ſæculo, incidunt in tentationem & laqueum diaboli*; & quem a Deo ſuo exturbavit inobedientia, ſine dubio per obedientiam recto tramite ad eum redit. Hæc itaque ſibi invicem compacta eſſe neceſſe eſt. Nam & pœna corporis nec inter divitias ſtabilis, nec ſine obedientia facile poteſt eſſe diſcreta: & paupertas in voluptate & voluntate propria nullius meriti, nullius apud Deum poteſt eſſe momenti: & obedientia in divitiis & voluptate nec ſtabilis eſt, nec glorioſa.

Religioſorum tria præſidia. *Act. 14. 21. 1. Tim. 6. 10.*

4 At vero his rite compoſitis, vide ſi non perfecte tria maris hujus pericula evaſiſti: concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. Rite, inquam, compoſitis, ut in pœna quidem nodum impatientiæ, & in paupertate vero cupiditatis ſcrupulum, in obedientia nævum caveas propriæ voluntatis. Nam & qui murmuraverunt, a ſerpentibus perierunt: *& qui volunt divites fieri* (non ait qui ſunt, ſed qui *volunt fieri*) *incidunt in tentationes & laqueum diaboli*. Sed & illud quid refert, ſi forte (quod abſit), non quidem divitias, ſed ea ipſa quæ paupertatis ſunt, tanto affectu deſideres, aut etiam ardentius, quam divitias cupiant homines ſæculares? Quid diſtat quæcumque ſubſtantia deſideretur, dum æqualiter ſit corruptus affectus? niſi quod tolerabilius illud videri poteſt, quæ utcumque pluris eſſe videntur, plurimum deſiderare. Porro quiſquis vel aperte, vel occulte ſatagit, ut quod habet in voluntate, hoc ei ſpiritualis Pater injungat: ipſe ſe ſeducit, ſi forte ſibi quaſi de obedientia blandiatur. Neque enim in ea re ipſe Prælato, ſed magis ei Prælatus obedit.

Mundi tria pericula his evadere licet. *1. Cor. 10. 9. 1. Tim. 6. 9.* Paupertatis & obedientiæ profeſſio quomodo vitietur.

5 Verumtamen, quia juxta ſententiam Salvatoris, in qua menſura menſi fuerimus, remetietur nobis, bonum eſt homini hoc ad cumulum dare, ut de eorum ſit numero, quibus menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinus ſuos. Sufficit enim ad ſalutem corporis moleſtias patienter ferre: ſed cumulus eſt, etiam libenter in fervore ſpiritus eas amplecti. Sufficere poteſt ſuperflua non requirere, ſed nec propter ipſa, ſi forte deſint, neceſſaria murmurare: ſed cumulus eſt etiam exultare, & libenter quærere, quomodo alius magis habeat neceſſaria, & ipſe penuriam patiatur. Sufficit quoque ad ſalutem, ſi nec impatientia, nec ſimulatione aliqua ad id quod deſideras, invitum velis Prælati animum inclinare; ſed cumulus eſt etiam fugere ea, quibus voluntatem propriam ſenſeris oblectari, quantum ſane bona cum conſcientia poteſt.

Matt. 4. 24. Patientiæ, Paupertatis, & Obedientiæ cumulus.

6 Porro Prælati quidem ipſi ſunt, qui deſcendunt in mare in navibus, facientes operationem in aquis multis. Neque enim certa pontis aliqua, ſeu vadi ſemita coarctantur, ut libere poſſint uſquequaque diſcurrere, & occurrere ſingulis ut oportet, ac dirigere pontis ſemitam, ſeu vadi *, ordinare gradientes, pericula inveſtigare ac declinare, excitare tepidos, puſillanimes ſuſtentare. Denique aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad inferos, nunc quidem ſpiritualia tractantes atque ſublimia, nunc infernalia & horribilia facta dijudicantes. Sed quæ poterit navis inveniri, quæ tam immanes ſuſtineat fluctus, & in tanto ſecura poſſit eſſe diſcrimine? Utique *fortis ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio*: quia, juxta quod alibi habes: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*. Neceſſaria eſt, & omnino neceſſaria navis iſta Prælatis, tribus compacta lateribus, quæ eſt utique forma navium, ut ſit nimirum juxta Pauli doctrinam, *charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta*. Puritatem quidem cordis in eo Prælatus habeat ut prodeſſe deſideret, non præeſſe; ut ſcilicet proprium commodum, vel honorem ſæculi, ſeu aliud quippiam ſuum in prælatione non quærat, præter ſolum beneplacitum Dei, & animarum ſalutem. Sed cum intentione pura irreprehenſibilis quoque neceſſaria eſt converſatio, ut forma factus gregis incipiat facere & docere: & ſecundum Magiſtri noſtri Regulam *, quæcumque docuerit diſcipulis eſſe contraria, hæc in ſuis actibus indicet non agenda: ne forte ſubmurmurare poſſit frater quem arguit, & dicere: *Medice, cura te ipſum*. Talis enim occaſio, plurima damnatio Prælati, plurima ſubditorum perditio eſt. Non quod ego bene id caveam, idcirco ſic loquor: ſed & mihi, & omnibus pariter Veritas clamat: Quoniam oportet irreprehenſibilem eſſe eum qui præeſt, ita ut ſecura conſcientia cum Domino reſpondeat exprobrantibus ſibi verbum: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Non quod ſine peccato penitus eſſe poſſit in hac miſera vita: ſed quod ea quæ arguit in diſcipulis, oporteat ſummopere vitare magiſtrum.

Prælatorum conditio & officium. * al. Vadum, inveſtigare. Charitas præcipue Prælatis neceſſaria, ut navis. *Cant. 8. 7.* *1. Tim. 1. 5.* Intentionis item puritas. Et ſanctitas converſationis. * *S. Bened. in Reg. c. 2.* *Luc. 4. 23.* Prælatus alios corripiens, ipſe culpa vacet. *1. Tim. 3. 2.* *Joan. 8. 46.*

7 Ob hoc, qualis eſt in converſatione, talis ſit neceſſe eſt etiam in occulta cogitatione: ne videlicet foris humilis, intus elatus ſit in corde ſuo, præſumens de ſapientia, ſeu virtute, aut ſanctitate ſua: quæ eſt ſine dubio ficta, quando non, ſicut oſtendit humilitas converſationis, in ſola Domini pietate confidit. Et vide quam proprie his tribus, cordis ſcilicet puritati, conſcientiæ bonæ, & fidei non fictæ, convenire videantur alia quoque ipſius Apoſtoli verba dicentis: *Mihi autem pro minimo eſt ut a vobis judicer, aut ab humano die, &c. Non me judico*, inquit, *quia nihil mihi conſcius ſum*, quod meum aliquid quæram, ſed quæ Jeſu-Chriſti. Sed & pro minimo mihi eſt ut a vobis judicer, propter conſcientiam bonam, & irreprehenſibilem converſationem *. *Qui autem judicat me*, inquit, *Dominus eſt*, ut etiam in eo ſolo ſpem ſuam poſitam eſſe doceret, humiliatus ſub potenti manu Dei. Sed & illud tu judica, utrum poſſit his convenienter aptari trina Petri interrogatio, ut hoc ſit dicere: Amas me, amas me amas me? Habes charitatem de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Merito ſiquidem de navi interrogatur, an charitatem habeat, piſcator hominum conſtituendus.

1. Cor. 4. 3. * al. Vitam. *Joan. 21. 15.*

SERMO [a] XXXVI.

De altitudine, & baſſitudine cordis.

1 DE eo quod nuperrime dictum eſt *, ſurſum alios, alios deorſum aſpicere, habeo adhuc aliquid quod veſtræ non ſileam charitati. Nam earum quidem cogitationum, quam expreſſimus tunc, ſi bene meminiſtis, licet una ſit perfectior altera, utraque tamen utilis eſt. Sunt autem qui alio modo aut ſurſum cor habeant, ſicut fecit Deus hominem rectum, & ſecuro reſpondeant ad exhortantis vocem Presbyteri; *Habemus ad Deum*. Sunt & alii, qui ſimiles brutis animalibus, inclinati deorſum, deriſui ſeſe faciant, eſſe immundis ſpiritibus, qui proſecto clamitant illudentes: *Incurvare ut tranſeamus*. Scitis enim quod in congregatione plurimorum impoſſibile eſt unius omnes fortitudinis eſſe, ſeu corporum, ſeu morum: nam utramque infirmitatem patienter ferre Regulæ * noſtræ monet auctoritas, & utique aliquatenus condeſcendere jubet charitas. Videt hoc alter quiſpiam, & fortaſſis incipit invidere cui condolere debuerat. Hinc accidit, ut ſæpe beatificet unum in corde ſuo ea de re, unde miſerum ſe ille reputat, moleſte ferens neceſſitatem ſuam. Omnino igitur incurvatum ſe eſſe, & baſſo corde carnem ſapere probat, apud quem ne ipſa quidem miſeria caret invidia. Sed eis quas certa charitatis conſideratione alienæ neceſſitati diſpenſationes Prælatus impendit, talibus apponit cor ſuum; ſimilia quærit, murmurat adverſus eum qui denegat irrationabiliter poſtulanti. Hinc ſuſpiciones, detractiones, & ſcandala ſuſcitantur.

* *Serm. 12 de diverſ. n. 2.* *Iſ. 51. 23.* Alii ſurſum, alii deorſum cor habent. * *Reg. c. 72.* Compatiendum alienæ infirmitati.

2 Non idcirco id loquor, chariſſimi, quaſi magnopere de vobis habeam conqueri ſuper hac re: ſed præmonere vos & præmunire neceſſarium duxi propter multos, qui inter vos ſunt teneri & delicati, quibus aut

[a] Hic ſermo, ſicut & tres ſequentes, collocatur in omnibus mſſ. inter Sermones de tempore, poſt Sermones in Dominica vi. poſt Pentecoſtem: et in C. Aretenſi codice notatur, eos transferendos eſſe poſt Sermonem 39. de diverſis, tametſi in editis omnibus poſt Sermonem 35. collocantur.

aut ætas, aut infirmitas rigorem communis [a] regulæ, exigit aliquatenus temperari. Gratias ei de cujus munere venit: quia multos hic video, quorum mens intenta Deo, tam longe facta eſt ab illo infirmo cogitatu, ut juxta ſe poſitos debiliores prorſus ignorent, ſe minus omnibus facere conquerantur. Nimirum quia ſuperiores ſemper attendunt, cum Apoſtolo obliti quæ retro ſunt, & extendi in anteriora. Quantum, putas, illos ego admiror, quantum veneror in corde meo, quantum amplector charitatis affectu, qui velut neſcientes eos quos ſecum quotidie vident, unum forte aut duos, ſeu etiam plures, quos in majore fervore ſpiritus viderint, ſibi ex omnibus eligunt: & cum ipſi forte meliores ſint, ſemper tamen illorum ſibi præponunt & proponunt ſancta in Domino ſtudia & exercitia corporalia, ſeu etiam ſpiritualia.

Philipp. 3. 13.

Clarævallenſium elogium.

3 Memini me altera quoque jam vice dixiſſe, ſed iterum repetere non gravabor, quam ſublimi aliquando meditationi monachus * quidam laicus toto intendit ſpatio vigiliarum. Etenim ſummo mane apprehenſum me in auditorium trahit, & proſtratus pedibus, „ Væ mihi, inquit, quia monachum in vigiliis unum „ conſideravi, in quo triginta virtutes numeravi; qua„ rum ne unam quidem in me invenio. Et fortaſſe „ nullam ille tantam habebat, quanta hæc ipſa erat „ religioſæ æmulationis humilitas. Hic itaque fructus ſit noſtri hujus ſermonis, ut aliorum altiora ſemper attendas, quia in eo plenitudo conſtat humilitatis. Nam ſi forte in re aliqua major tibi fratre aliquo gratia collata videtur: ſed in multis (ſi bonus æmulator fueris) judicare te poteris inferiorem. Quid enim ſi forte laborare aut jejunare plus illo potes, & ille te patientia ſuperat, præcedit humilitate, ſupereminet charitate? Quid enim tota die circa id quod videris habere, inſipienti cogitatione verſaris? Eſto magis ſollicitus, ut ſcias quid deſit tibi. Hoc enim melius. Utinam, Fratres, ſic nos eſſemus cupidi gratiæ ſpiritualis, quemadmodum ſæculares homines pecuniæ temporalis. Debuimus certe, & multum debuimus vincere in bono malum, & tanto amplius deſiderare, quanto pretioſius eſt quod deſideramus: ſed utinam vel æquales eſſe poſſimus. Magna enim confuſio, magna valde, quod ardentius illi perniciosa deſiderant, quam nos utilia: citius illi ad mortem properant, quam nos ad vitam. Quanto enim deſiderio pecuniæ crucietur avarus, quanto gloriæ appetitu ambitioſus exæſtuet, quam violenter denique ſua trahat quemque voluptas, quis explicet? Videas certe eos quidquid adepti ſunt parvi pendere, non attendere quanto labore & deſiderio ea vix tandem conſequi potuere: quoniam vileſcunt eis omnia præ deſiderio minoris forte rei, quam alteri ceperint invidere.

V. Vitam S. Bern. lib. 7. cap. 23.

al. Frater.

Humilitatis plenitudo.

Humilitas ex aliorum conſideratione nutriende:

Religioſis pudori eſſe debet ſtudia ſæcularium.

4 Et tu ergo non magnopere cogites quæ tibi videris habere, niſi forte interdum, ut gratias agere poſſis, & te noveris debitorem eo qui dedit: ſeu gratia conſolationis, cum id neceſſe fuerit, ne qualibet ex cauſa triſtior fias. De cætero ea ſemper magis attende quæ alius habet, tu non habes: quod hæc cogitatio in humilitate te cuſtodiat, & a deſcenſu tepiditatis elonget, magis autem & accendat deſiderio proficiendi. Vide autem quanta e regione mala cogitatio illa parturiat, qua ſedule verſas in animo quod tibi habere videris, & alterum quempiam æſtimas non habere. Hinc enim elevaris in ſuperbiam, dum te præponis alteri; hinc proficere negligis, dum te magnum quempiam arbitraris; hinc demum incipis & deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis expedire videris, ſicque in tepiditatem incidis, & incipis remiſſius agere. Scimus autem quia *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*, & quia *maledictus, qui opus Dei negligenter facit*. Beati vero qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam: quia ſi ſpiritu facta carnis mortificaverimus, vivemus: ſi vero ſecundum carnem vixerimus, moriemur.

Humilibus quid in se conſiderandum, [illegible] in aliis.

Jacob. 4. 6.

Jer. 48. 10.

SERMO XXXVII.

I. In labore [b] meſſis, de verbis pſalmi; *Hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob.*

1 E Diverſis & diverſa quærentibus hominum turbis animo fatigatus, quam deſideranter ad hunc cuneum hodie ſpiritum refocillaturus acceſſi! Gratias Deo, non ſum fraudatus a deſiderio meo, non fruſtratus a ſpe mea. Concupivi [c] videre: vidi & liquefacta eſt anima mea. Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio, omnia interiora mea nomini Domini benedicunt, & omnia oſſa mea dicunt: *Domine, quis ſimilis tibi?* Nempe proſpiciens minus cum accederem, fateor, videre mihi corporaliter viſus ſum, quos in ſpiritu quondam Propheta prævidit: & continuo ſubiit animum, quod ore ille depromſerat, ut cum eo pſallerem, dicens: *Hæc eſt generatio quærentium Dominum.*

Pſ. 23. 6.

2 Multæ ſunt generationes hominum, (ni fallor), tertia iſta eſt generatio, quæ nunc viget & apparet in vobis. Prima ſiquidem generatio nec quærens adhuc Dominum, nec quæſita fuit a Domino: cum in oblivione mentis & reatu iniquitatis unumquemque genuit mater ſua. Secunda proinde ſtatim (ſicut neceſſe erat) ex aqua & ſpiritu remedium nobis exhibuit feſtinatum: & fuit illa generatio nondum quidem generatio quærentium, ſed tamen jam quæſitorum; quod nec ſcientes adhuc quærere Dominum, nec valentes ipſe quæſierit. Quæſivit igitur nos, & acquiſivit in generatione ſecunda, ut eſſemus jam populus acquiſitionis. Si adhuc forte ſenior frater murmurat, & invidia contabeſcit, dicitur ei: *Quoniam epulari & gaudere oportebat, quia hic frater tuus perierat, & inventus eſt.*

Hominum generatio triplex.

Luc. 15. 32.

3 Cæterum ad hoc ſtatim quæſivit nos Dominus, ut quæreretur tempore opportuno, cum jam poſſet quæri, poſſet & inveniri. Væ nobis, quoniam tamdiu diſſimulavimus & neglEximus quærere vitam, quærere eum, qui ſolus bonus eſt quærentibus ſe, animæ ſperanti in ſe! Væ tibi generatio prava & exaſperans: mala & adultera generatio, mendacium uſque hodie quæritans, & diligens vanitatem, nec ſervans fidem! cui deſponſata fueras veritati. Numquid non opus habet ejuſmodi generatio naſci denuo, iterum generari? Et maxime. Nempe genimina viperarum facti, tanto magis nunc neceſſe habent in ventrem matris gratiæ iterato introire & renaſci, quanto facta noſcuntur poſteriora eorum deteriora prioribus. Gratias ipſi gratiæ, & (ſi dici poteſt) pluſquam gratuitæ miſerationi, quæ beneficiis obruit non modo immeritos, ſed nimium male meritos & ingratos. Gratias ei, qui regeneravit vos etiam hac vice in ſpem vitæ, ut adoptionem filiorum reciperetis. Voluntarie enim nunc proprie genuit vos, verbo utique veritatis. Nam quod prius vos genuit ſacramento equidem pietatis, etſi voluntarium generanti, genitis tamen voluntarium eſſe non potuit, in quibus adhuc nullus voluntatis uſus, nullum rationis exercitium fuit; ac proinde nulla generationis ipſius agnitio, nulla tanti notitia genitoris. Nunc demum voluntaria generatio voluntarium exhibet ſacrificium, juxta illud: *Voluntarie ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum eſt.*

Religionis profeſſio eſt regeneratio. V. Serm. 11. num. 1.

Pſ. 53. 8.

4 *Hæc eſt generatio quærentium Dominum.* Quærentium, an habentium dicam? Habentium utique & quærentium: alioquin non poſſent quærere non habentes. Sed quid habentes, aut quid quærentes? Vel potius quomodo habentes, quomodo requirentes? Verbo geniti Verbum habent. Numquid non Verbum Dominus? Joannem audi: *Et Deus erat Verbum.* Quid ergo jam amplius quærit generatio quærentium * Dominum? Conſidera quid ſequatur in pſalmo: *Hæc eſt*, inquit, *generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob.* Eumdem proinde habent pariter & requirunt, quia unus idemque & Verbum Patris, & ſplendor paternæ gloriæ eſt. Et is quidem non quæſitus haberi forſitan poteſt; non habitus autem quæri omnino non poteſt. Denique ipſa eſt quæ de ſe loquitur Sapientia: *Qui edit me, adhuc eſuriet.* Potens ipſe eſt præſtare ſe etiam non quærenti, qui (ut ſupra oſtendimus) de cumulo gratiæ & benedictione dulcedinis quærit, & prævenit adhuc quærere non valentes. Nemo autem ante idoneus quærere, quam habere: quia *nemo*, inquit, *venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Adeſt ergo qui trahit, & quodam modo necdum adeſt, qui non alio trahit, quam ad ſeipſum. Numquam enim, nec uſquam ſine Filio Pater adeſt per fidem, ut ad ſpeciem trahat. Quomodo ergo nunc non exultet ſpiritus meus? quomodo non ſine modo jucundetur in generatione iſta quærentium Dominum? Nempe teſtimonium credibile nimis guſtatæ ſapientiæ eſt eſuries ipſa tam vehemens. CERTISSIMA mihi probatio & indubitabile argumentum, quia habetis quem ſic quæritis, & in vobis habitat, qui tam valide trahit vos ad ſeipſum. Non enim humanæ poſſibilitatis eſt curſus iſte: ejus dextera facit virtutem, cui ſemper neceſſe eſt ut clametis: *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Non, inquam, ab homine forma iſta converſationis: nec aliud expe-

Quærentes Dominum jam ipſum habent.

Joan. 1. 1.

** al. Habendum.*

Eccli. 24. 29.

Joan. 6. 44.

Cant. 1. 3.

a Confer Sermonem de Humberto monacho ſupra, num. 4.

b Confer l. 1. de vita Bernardi n. 24. & Guerrici abbatis Ser. 4. in Aſſumptione B. Mariæ n. 2. ubi de labore meſſis.

c habitus proinde hic ſermo in reditu ex longo quodam itinere forte Romano.

experimentum quærimus ejus qui in vobis habitat Chriſtus, quam quod ita quæritis Chriſtum.

5 Videtis enim, Fratres, qualem ſpiritum accepiſtis, ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciatis quæ a Deo donata ſunt vobis. Audivimus apoſtolicum, audivimus & propheticum, etiam & angelicum gradum, quibus nihil a nobis arbitror poſſe ſublimius affectari. Sane e ſingulis mihi videor in vobis aliquid, & magnum aliquid invenire. Quis enim cœlibem vitam, vitam cœleſtem & angelicam dicere vereatur? Aut quod in reſurrectione futuri ſunt omnes electi, quomodo non jam nunc eſtis; ſicut Angeli Dei in cœlo, a nuptiis penitus abſtinentes? Amplectimini, fratres, pretioſiſſimam margaritam, amplectimini ſanctimoniam vitæ, quæ vos efficit ſanctorum ſimiles, & domeſticos Dei, dicente Scriptura: *Incorruptio facit proximum Deo*. Ita ergo non veſtro quidem merito, ſed gratia Dei eſtis quod eſtis: quod ad caſtitatem & ſanctimoniam ſpectat, angeli quidam terreni, aut potius cœli viventes; ſed interim in terra peregrini. Quamdiu enim ſumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino.

Rel. gioſorum cœleſtis vita, cœleſtis & angelica.

Sap. 6. 20.

6 De propheta quid dicemus? *Lex & prophetæ uſque ad Joannem*, Veritas ait. Verumtamen non erat ille adverſarius, ſed diſcipulus utique Veritatis, qui dicebat etiam poſt Joannem. *Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus*. Ceſſavit ergo prophetia, quia jam cognoſcimus: necdum tamen tota ceſſavit, quia adhuc ex parte. *Cum venerit*, inquit, *quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt*. Siquidem ante Joannem qui fuerunt Prophetæ, utrumque adventum Domini prophetabant; & quaſi neutra adhuc pars ſalutis in notitia, ſed utraque in prophetia erat. Magnum ſane prophetandi genus, cui vos deditos eſſe conſpicio; magnum prophetiæ ſtudium, cui vos video mancipatos. Quid illud? Nempe juxta Apoſtolum, non conſiderare quæ videntur, ſed quæ non videntur ſine dubio prophetare eſt. AMBULARE IN SPIRITU, ex fide vivere, quæ ſurſum ſunt quærere, non quæ ſuper terram; obliviſci quæ retro ſunt, & extendi in anteriora, ex magna parte prophetare eſt. Alioquin quonam modo; niſi per ſpiritum prophetiæ, converſatio noſtra in cœlis eſt? Sic nimirum Prophetæ olim quaſi non inter homines erant ſui temporis, ſed virtute & impetu quodam ſpiritus dies illos tranſilientes, exultabant ut viderent diem Domini; & videbant, & lætabantur in ea.

Luc. 16. 16. Et quodam modo prophetica. 1. Cor. 13. 9.

Ibidem 10.

2. Cor. 4. 18. Prophetia [illegible] in ſpiritu, ſeu ex fide vivere.

7 Sed & profeſſionem Apoſtolicam audiamus. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Si gloriari licet, habemus gloriam; ſed ſi ſapimus, habere curabimus apud Deum. Hæc enim vera eſt gloriatio, ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Nam neque manus noſtra excelſa, ſed Dominus fecit hæc omnia. Fecit nobis magna qui potens eſt, ut merito magnificet anima noſtra Dominum. Ipſius enim magno munere factum eſt, ut magnum illud propoſitum, unde magni gloriabantur Apoſtoli, magnifice ſequeremur. Forte etiam ſi in hoc quoque gloriari voluero, non ero inſipiens; veritatem enim dicam; eſſe hic aliquos, qui plus quam navem, ª & regia reliquere. Quid vero illud? quod ipſi quidem Apoſtoli reliquerunt omnia, ſed ut præſentem in carne Dominum ſequerentur. Non eſt noſtrum dicere: ſecurius ipſum Dominum audiamus. *Quia vidiſti me*, inquit, *Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt, & crediderunt*. Forte etiam prophetandi genus excellentius eſſe videbitur, non intendens quibuſcumque temporalibus rebus & tranſituris aliquando, ſed ſpiritualibus & æternis; & nihilominus in vaſe fictili theſaurus caſtitatis illuſtrior: & in carne fragili ex aliqua parte probabilior virtus.

Matt. 19. 27. Religioſorum vita apoſtolica.

Joan. 20. 29.

8 Ubi ergo angelica in hoc corpore converſatio, in corde prophetica expectatio: in utroque apoſtolica perfectio invenitur, quantus eſt iſte cumulus gratiarum? Quid retribuetis Domino pro omnibus quæ retribuit vobis? Sublimis gradus, ſed eo amplius periculoſa ruina. Numquid non tres cœli ſunt, quos aſcendimus? Itaque qui ſtat, videat ne cadat. *Videbam*, inquit, *ſatanam tamquam fulgur de cœlo cadentem*. Ex alto corruit: confractus & comminutus eſt, deſperata eſt plaga ejus: factus eſt ſpiritus vadens, & non rediens. Numquid & vos vultis abire? Satanas ruit; numquid ruitis & vos ſecum? Quam ſalubrius vobis ſtare in via Domini, ſtare in gratia in qua ſtatis. Non enim beatus vir qui * abiit in via peccatorum: beatus magis, cujus eſt auxilium abs te, Domine. Ibunt enim hujuſmodi de virtute in virtutem, ad videndum Deum deorum in Sion, ad videndum in bonitate electorum tuorum, ut lauderis cum hæreditate tua. Ipſi nempe hæreditas: ipſi ſunt dii, & filii Excelſi omnes.

Luc. 10. 18. Religioſorum ſtatus ſublimis, ſed periculoſa ruina.

** al. add. non.*

9 Itaque, Fratres mei, quandoquidem veriſſime certiſſimeque hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob, quid vobis dixerim aliud, quam quod idem Propheta ait: *Lætetur cor quærentium Dominum, quærite Dominum & confirmamini; quærite faciem ejus ſemper*? & quod alius quidam dicit: *Si quæritis, quærite*. Quid eſt, *ſi quæritis quærite*? *In ſimplicitate cordis quærite illum*. Non aliud tamquam illum, non aliud præter illum, non aliud poſt illum. *In ſimplicitate cordis quærite illum*. Simplex natura ſimplicitatem cordis exquirit. Denique & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus. *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus viis ſuis*. Non poteſt quem quæritis inveniri ab his qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Æternitas eſt: quæ niſi perſeveranter quæſita, minime invenitur. *Væ etiam peccatori terram ingredienti duabus viis*. *Nemo* enim *duobus dominis ſervire poteſt*. Ne hanc quidem duplicitatem amat integritas illa, perfectio illa, illa plenitudo. Indignum enim eſt ei, ut inveniendam ſe præbeat, niſi perfecto eam quæſieris corde. Cæterum ſi odibilis eſt *canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti*; ſed & ipſum quoque quem invenerit tepidum; ex ore ſuo evomere incipit Deus; ſimulator & proditor ubi parebunt? Si maledictus qui facit opus Dei negligenter; qui fraudulenter fecerit, quid meretur? Fugiamus hanc duplicitatem, Chariſſimi, & a fermento Phariſæorum omnimodis caveamus. Veritas eſt Deus, & tales quæſitores requirit, qui quærant eum in ſpiritu & veritate. Si nolumus fruſtra quærere Dominum, quæramus veraciter, quæramus frequenter, quæramus perſeveranter: ut nec pro illo quæramus aliud, nec cum illo aliud, ſed nec ab illo ad aliud convertamur. Facilius eſt enim cœlum & terram tranſire, quam ut ſic quærens non inveniat, ſic petens non accipiat, ſic pulſanti non aperiatur.

Pſal. 104. 3.

Abdiæ. 12. Sap. 1. 1. Deus quomodo quærendus.

Jacob. 1. 8.

Eccli. 2. 14. Luc. 16. 13.

2. Pet. 2. 22. Apoc. 3. 16.

SERMO XXXVIII.

II. In labore meſſis ᵇ, in illud Apoſtoli: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*.

1 PAuperes quidem videmur, & ſumus *: ſed ſi ſpiritum qui ex Deo eſt accepimus, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis: magna ab eo gloria *, magna nobis eſt collata poteſtas. *Quotquot*, inquit, *receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. An non poteſtas filiorum Dei eſt iſta, quando etiam nobis ſerviunt univerſa? Sciebat enim Apoſtolus ipſe, quoniam *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Sed forte dicat aliquis veſtrum: Quid hoc ad me? & in puſillanimitate cordis ſui talia meditetur: Glorientur certe de poteſtate filiorum Dei, in quibus filialis erga eum fervet amor, viget affectus; & præſumant omnia ſibi cooperari in bonum qui Deum diligunt in veritate: ego vero mendicus ſum & pauper, carens affectu filiali, expers dignæ devotionis. Sed attende quod ſequitur. Nullum enim deſperationi locum reliquit in Scriptura ſua qui, alio loco ſic loquitur: *Ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus*. Affectus enim ille quem quæris, pax eſt, non patientia; in patria eſt, non in via; nec eos qui ejuſmodi ſunt, a Scriptura opus eſt conſolari.

** al. ſumus, ſcimus tamen quæ a Deo, &c.*

Joan. 1. 12.

** al. gratia.*

Rom. 8. 28.

Rom. 15. 4.

2 Ergo per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus, etiamſi nondum poſſumus apprehendere pacem. Propterea cum dixiſſet diligentibus Deum omnia cooperari in bonum, ſollerter addidit: *his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti*. In quo verbo non te terreat ſanctitatis nomen, quando non ſecundum meritum, ſed ſecundum propoſitum, non ſecundum affectionem, ſed ſecundum intentionem ſanctos vocat, juxta illud Prophetæ: *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum*. Illam enim quam putas ſanctitatem nec ipſe quidem Paulus, corruptibili adhuc gravatus corpore, arbitrabatur ſe comprehendiſſe. *Unum autem*, inquit, *quæ retro ſunt oblitus, & in ea quæ ante ſunt me extendens, ſequor ad palmam ſupernæ vocationis*. Vides, quia licet nondum apprehendiſſet bravium, habebat tamen jam ſanctitatem propoſiti, & propoſitum ſanctitatis. Et tu ergo ſi propoſueris in corde tuo declinare a malo, & facere

Rom. 8. 28. Sancti quomodo hic dici mereantur.

Pſ. 85. 2.

Philip. 3. 13.

a Certe primorum ordinum homines per id tempus in Ordinem Ciſtercienſem, maxime in Claram-vallem, confluebant: quod Bernardus ipſe agnoſcit in ſerm. 1. de Dedicatione eccleſiæ num. 2. Lege Ernaldi prologum ad lib. 2. de vita S. Bernardi, & epiſtol. Petri de Roya num. 9. ſupra pag. 171.

b In Florum lib. 7. cap. 41. vocatur primus Sermonum, qui inſcribuntur, *Conſolatorii ad Fratres*: ſequens vero ſecundus.

A facere bonum: tenere quod cœpiſti, & proficere ſemper in melius; ſed & ſi quid aliquando minus recte egeris (ut eſt humana fragilitas) non in eo perſiſtere, ſed pœnitere, & corrigere quantum prævales: eris ſine dubio ſanctus & tu, ſed cui interim adhuc clamare neceſſe ſit: *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum.*

3 Vis ergo noſſe quemadmodum hujuſmodi ſanctis omnia cooperantur in bonum? Non modo curro per ſingula, quia in longum protrahi ſermonem hora non patitur. Eundum nobis eſt: jam enim campanam audivimus, jam veſpertinæ tempus orationis advenit. Audite ergo verbum abbreviatum, quemadmodum nobis univerſa ſerviant, omnia cooperentur in bonum. Inimici noſtri ſint judices. Etenim ſi quidem illi pro nobis, quis contra nos? Si pro nobis faciunt hoſtes noſtri, quomodo non omnia ſimul cum illis?

B Hoſtium duo genera nobis adverſa.

4 Porro duo nobis (ut manifeſtum eſt) adverſantur hoſtium genera, malum videlicet duplex, quod facimus, & quod patimur. Hæc autem, ut apertius dixerim, ſunt culpa, & pœna. Itaque cum ſit nobis utraque contraria, erit, ſi voluerimus, utraque pro nobis: ut hæc quidem ab illa liberet, & item adverſus iſtam juvet illa, nec parum. Ecce enim compungimur in cordibus noſtris & in cubili conſcientiæ ſuper delictis præteritis: ſed delinit conſcientiam, & corrodentium peccatorum dentes conterens, reducit ad ſpem veniæ pœnitentia iſta, & voluntaria pœna quam patimur. Non ſolum autem præterita, ſed & futura repellit: nam & tentantia propulſat vitia, & nonnulla ſic perimit, ut raro, aut numquam erigere caput audeant venenatum. Sic pœna facit pro nobis adverſus culpam, ut vel omnino non ſit, vel ſit minor. Culpa vero nihilominus agit, ut aut non ſit, aut minor ſit pœna. Non quidem ut omnino non ſit, ſive a quantitate ſua minoretur, quod nullatenus expediret: ſed ut non ſit pœna, aut minor ſit pœna, videlicet ut aut non ſit, aut minus ſit oneroſa. Quiſquis enim perfecte ſenſerit onus peccati, & animæ læſionem; exteriorem utique aut parum ſentiet, aut ex toto non ſentiet corporis pœnam; nec reputabit laborem, quo peccata noverit deleri præterita, futura caveri. Sic enim ſanctus David convicíantis ſervi non reputavit injurias, memor filii perſequentis.

Peccatum & pœna quomodo nobis cooperentur in bonum.

C Peccati ſenſus tollit aut minuit ſenſum pœnæ.

2. Reg. 16. 11.

SERMO XXXIX.

III. In labore meſſis: *de duabus menſibus, ſeu de ſuperiori, & inferiori irriguo.*

D 1 LABOR iſte, Fratres, exilii & paupertatis noſtræ nos admonet, profecto & iniquitatis. Ut quid enim morte afficimur tota die, in jejuniis multis, in vigiliis abundantius, in laboribus & ærumnis? Numquid ad hoc creati ſumus? Abſit. Nam licet homo natus ſit ad laborem, ſed minime ad laborem creatus eſt. Nativitas eſt in culpa, ideo & in pœna. Omnes enim oportet nos gemere cum Propheta, dicentes: *In iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.* Aliena ab utriſque prima creatio, quia ſicut nec culpam, ita nec pœnam Deus fecit. Quod de ea quæ major eſt omnium, morte videlicet, aperte Scriptura teſtatur: *Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum*; & in alio loco: *Deus mortem non fecit.* Itaque ſicut laborantibus manibus nec oculus propterea clauditur, nec auris abſtinet ab auditu: ſic, immo & multo melius, laborante corpore, mens quoque ipſa ſuo intenta ſit operi, & non vacet. Cauſam laboris cogitet in labore, ut ipſa ei pœna quam patitur, culpam pro qua patitur repræſentet: & dum videt vulnerum ligaturam, ipſa ſub pannis vulnera meditetur. Hujuſmodi ſiquidem cogitatione humiliamur ſub potenti manu Dei, & dulci quadam pietate mens plena, miſerabilem ſe exhibet in oculis ejus. Hinc quippe Scriptura nos admonet: *Miſerere*, inquiens, *animæ tuæ placens Deo.* Nec dubium quin ea quæ Deo placet miſeria facile poſſit ejus miſericordiam obtinere. Et ne dixerimus, unde miſerendum ſit animabus noſtris. Niſi enim inſipienter diſſimulaverimus, multa in eis miſeratione digna poterunt inveniri.

Homo natus, ſed non creatus ad laborem.

Pſ. 50. 7.

Sap. 2. 24.

E Ibid. 1. 13.

Eccli. 30. 24.

F 2 Unum tamen dico, ut occaſionem vobis dediſſe videar, & cætera quoque ſimiliter advertatis. Nonne velut inter duas menſas poſiti, epulantes hinc inde ſpectamus jejuni? Sic ſumus omnino, ſic ſumus. Unde ergo ſic poſitis riſus, unde jocus, unde levitas, unde ſuperbia, unde extollentia oculorum? An forte non agnoſcimus menſas, non conſideramus epulas, delicias non videmus? Hinc mihi ſunt, quos video delicioſe viventes in omnibus bonis ſenſibilis hujus mundi: inde contemplor alios, quibus diſpoſuit Chriſtus regnum,

Religioſi velut inter duas menſas, mundanorum & cœleſtium, poſiti.

A ut edant & bibant ſuper menſam ejus in regno Patris ſui. Utrobique video ſimiles mei homines, fratres meos; &, heu me! ad neutram licet extendere manum. Ab utraque menſa prohibeor: ab hac quidem profeſſionis, ab illa corporis vinculo: ut nec ad inferiorem audeam, nec ad ſuperiorem accedere poſſim. Quid inter hæc reſtat, niſi comedere panem doloris, ut ſint mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, ſi quis forte cœleſtium convivarum miſericordia motus, in os latrantis ſub menſa catelli vel exigua aliqua deliciarum illarum fragmenta demittat? Nam inferior quidem conſideratio, qua nobis ipſis compatimur, eorum reſpectu, quos novimus delicioſe viventes in hoc ſæculo, infirmæ adhuc animæ eſt, nec omnino talis mihi placet affectio in anima ſpirituali. Longius enim poſitus eſt a judicio veritatis qui beatificat quos velut miſerrimos lugere debuerat, qui peccant, & non agunt pœnitentiam: & ſe miſerum reputat non ſane conſenſu judicii, ſed affectionis ſenſu, quod non ſit ſicut illi, qui id magis optare debuerat, ut omnes eſſent ſicut ipſe.

Luc. 22. 30.

Illa reſpuenda; ad hanc ſuſpirandum.

B Sæculares cenſendi non ſunt beati.

3 Hoc tamen ſolum tali in cogitatione laudabile eſt, ſi miſeriam ipſam quam reputat, pro amore ſive timore Dei patienter ferre deliberat, & cum pietate quadam dicit Deo: *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.* Et hæc quidem cogitatio inchoantium eſt, tamquam lac parvulorum. At vero cum jam proficere cœperit anima, & affectione ſequi judicium rationis, omnia proculdubio detrimentum faciet, & quaſi ſtercora arbitratus, lugebit cum Propheta ſuper eos, qui amplexati ſunt ſtercora. Ipſe vero ſancta quadam humilique ſuperbia hæc univerſa deſpiciet: & magna in altitudine animi collocatus, non beatum dicet populum cui hæc ſunt, ſed miſerum plane: beatum vero, cujus Dominus Deus ejus. Verum dum hic ita ſui comparatione miſeretur illis, inveniet utique quorum comparatione, ſui quoque miſereatur, ſi ſuſpexerit ad cœleſtes divitias, & delectationes in dextera Domini uſque in finem. Unde fit, ut qui prius de inferiori irriguo lacrymas fundens plangebat dicens: *Quoniam propter te mortificamur tota die*: jam de ſuperiori abundantiores emittat fletus dicens: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt*,

Pſal. 16. 4.

C Thren. 4. 5.

Rom. 8. 36.

Pſal. 119. 5.

SERMO XL.

D ### *De ſeptem gradibus Confeſſionis.*

Sequentes duo ſermones in editione Lugdunenſi anni 1514. in qua primum prodiere, extra claſſem genuinorum Bernardi ſermonum locati ſunt, nec ſtilum ejus plane aſſequi videntur. Sed tamen eos hoc loco movere tanti non duximus: tum quia in codice Vaticano num. 663. Bernardi ſermonibus de diverſis accenſentur: tum quia ambo familiari Bernardi clauſula præditi ſunt; tum denique quia eamdem, quam ſanctus Doctor, ſententiam de ſanctis animabus corpore ſolutis tradit [illegible] num. 12. Idem cenſendum de tertio ſequente, qui Bernardo itidem tribuitur in eodem codice Vaticano.

1 NOTAS *mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua uſque in finem.* Ad te quidem libenter accedimus, Domine Jeſu, diſcipuli ad magiſtrum, infirmi ad medicum, ſervi ad Dominum. Tu es enim magiſter & dominus, cujus ſchola eſt in terris, cathedra in cœlis. Tu es ille eximius medicus, qui ſolo verbo reſtauras univerſa. Vias tuas, Domine, demonſtra nobis, & ſemitas tuas edoce nos: *Viæ enim tuæ viæ pulchræ, & omnes ſemitæ tuæ pacificæ.* Beati qui ambulant in via tua, Domine virtutum: beatiores qui currunt viam mandatorum tuorum; qui currunt in odore unguentorum tuorum. Exultas enim ut gigas ad currendam viam: & non ſolum currens, ſed & ſaliens in montibus, & tranſiliens colles. Exultaverunt gigantes Philoſophi non ad currendam viam tuam, ſed ad quærendam vanam gloriam, evaneſcentes in cogitationibus ſuis, non in humilitate aut in virtutibus tuis, ſed ſuis. Viam enim ſapientiæ neſcierunt, neque meminerunt ſemitarum ejus. Non eſt audita in Chanaam, neque viſa eſt in Theman. Maledicti qui dixerunt Domino Jeſu: Recede a nobis; ſcientiam viarum tuarum nolumus. Nos quærimus te de die in diem, & ſcire vias tuas volumus.

Pſal. 15. 10.

E Pſ. 22. 4. Prov. 3. 17

Pſ. 18. 6.

Baruc. 3. 22. Job 21. 14.

F 2 Principales viæ tuæ, duæ ſunt: Confeſſio, & Obedientia. In confeſſione omnia lavantur; in obedientia virtutes ſolidantur. Bonum animæ ornamentum confeſſio, quæ & peccatorem purgat, & juſtum reddit purgatiorem. Si peccata ſunt, in confeſſione lavantur; ſi bona, confeſſione commendantur. Cum mala tua confiteris, ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cum Dei beneficia, immolas Deo ſacrificium laudis. Abſque confeſſione juſtus judicatur ingratus,

Confeſſio & obedientia duæ principales viæ Domini. Confeſſio duplex, criminis & laudis.

gratus, & peccator mortuus reputatur. Confeſſio igitur eſt peccatoris vita, juſti gloria. Video David dicentem: *Peccavi*, & audientem: *Tranſtulit Dominus peccatum tuum a te, & non morieris*. Conſidero Mariam, ſi non verbis, tamen operibus publice ſua crimina confitentem, & Dominum pro ea reſpondentem: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Reſpicio Principem Apoſtolorum negantem timide, amariſſime flentem, Chriſtum illum reſpicientem. Felicem illum Latronem intueor ſe accuſantem, excuſantem Chriſtum, & Dominum promittentem: *Hodie mecum eris in paradiſo*. O quam ſublimis iſta confeſſio, per quam de patibulo ad regnum, de terra ad cœlum, de cruce Latro damnatus ac crucifixus ad paradiſum aſcendit! Glorioſa confeſſio, quæ Petrum apoſtolum trinæ negationis crimine liberavit, & ab apoſtolatus culmine cadere non permiſit! Fidelis inſtitutio, quæ Mariæ multum diligenti multum dimiſit, & amoris multi titulo inſignitam diſcipulorum corpori ſociavit! Præclara miſeratio, quæ Regem & Prophetam multiplici criminum inundatione mundavit, & in antiquæ gloriam dignitatis perducendo reduxit! Hæc eſt via, quæ viatorem ſuum numquam fefellit, quæ numquam deſeruit niſi deſerentem ſe.

2 Reg. 12. 13.
Luc. 7. 47.
Luc. 22. 62.
Luc. 23. 43.
Confeſſionis vis & efficacia.

3 Hujus multæ viæ, multiplicesque ſunt ſemitæ ad inveniendum, difficiles ad tenendum, ad enumerandum inexplicabiles. Prima ſemita, & primus gradus in via iſta eſt Cognitio ſui. De cœlo cecidit iſta ſententia: Noſce teipſum, homo. Vide ſi non & Sponſus in amoris Cantico ſponſæ idem loquatur. *Si ignoras te*, inquit, *o pulchra inter mulieres, egredere, & abi*, &c. Cognitio ſui ſtat in tribus, ut cognoſcat homo quid fecit, quid meruit, quid amiſit. Quid vilius, o nobilis creatura, imago Dei, Creatoris ſimilitudo, quam carnem tuam illecebris carnalibus deturpare, & pro brevi voluptate torrentem perdere voluptatis? Quid furioſius, quam rapi mentem ira, ſuperbia extolli, vexari invidia, & anxietate torqueri? Quæ in croceis es nutrita, quare ſtercora amplexaris? Recordare etiam quid merueris. Subeat memoriam tuam gehennalis olla, fornax ferrea magnæ Babylonis, domus mortis, anxietatis domicilium, flammarum globus, acerbitas frigoris, tenebræ ſempiternæ. Conſidera ordinem tormentorum, tortorum facies, mutationem pœnarum, miſeriarum infinitatem; & intellectualibus oculis iſta diſcurre, & poteris dicere; Melius erat mihi, ſi natus non fuiſſem. Reflecte oculos, & quid amiſeris animadverte. Reminiſcere qualis ſit civitas glorioſa, cœleſtis habitatio, locus vitæ, ſuavitatis palatium, ſplendor gloriæ, gratiæ magnitudo, claritas infinita. Attende ordinem gaudiorum, gaudentium vultus, præmiorum viciſſitudinem, multitudinem deliciarum, & potes exclamare: Qui te perdidit, totum perdidit, Domine Deus. Si hoc triplici funiculo ligaveris animam tuam intelliges & animadvertes, quia initium ſalutis notitia peccati eſt.*

Confeſſionis gradus. Cognitio ſui quæ in tribus conſiſtit.
Cant. 1. 7.
* Seneca ep. 28.

4 Secundus gradus eſt Pœnitentia. Hæc duo ita ſibi invicem conjuncta ſunt, ut cognoſcere ſe non poſſit, niſi pœniteat: pœnitere non poſſit, niſi ſe cognoſcat. Pœniteat igitur anima, compunctionis jaculo vulnerata, pœnitentia triplici: quia innocentiam amiſit, amiſſam non requiſivit, & neglexit patientiam Dei. Scio, Domine Jeſu, quia primam ſtolam innocentiæ nobis in baptiſmate reddidiſti: & amictu niveo candidati, in juſtitiæ ſolio relocati, cito receſſimus a via quam oſtendiſti nobis, & portionem ſubſtantiæ, quæ nobis contingebat, cum prodigo filio in diſſimilitudinis regione expendimus. Venerunt ad nos viliſſimi ſpiritus, & æternorum ignium reges; ad mundatos immundi, ad ſalvandos damnati, curvi ad rectos, & dixerunt animæ noſtræ: *Incurvare ut tranſeamus*. Audivimus illos, & incurvati ſumus: tranſierunt per nos, & innocentiam amiſimus. Si culpa eſt perdidiſſe, quid putas erit non requiſiſſe perditam? Perdit aliquis aliquid in hac mortalitate; quærit judices, amicos convocat, trahit in cauſam, nihil intentatum relinquit, donec vel amiſſa inveniat, vel ablata reſtituantur, & cuſtodiat reſtitute; nos hæreditatem noſtram incorruptibilem, immarceſſibilem, incontaminatam in cœlis, verſutiis illius inſatiabilis homicidæ perdidimus, & non requirimus? & incurvavit nos, & nos non reſurgimus? Surgamus & eamus ad Patrem noſtrum, dicentes ei; *Pater, peccavimus in cœlum & coram te*. Et omnem evangelicæ lectionis textum percurrentes, offeramus Patri pœnitentiam mentis, cordis contritionem; ſi forte cum adhuc longe ſumus, videat nos Pater, & miſericordia moveatur, & accurrens cadat ſuper collum noſtrum, & oſculetur nos oſculo oris ſui. Forſitan jubebit proferri ſtolam primam innocentiæ, & indui nos veſtimentis virtutum, & dari annulum ſecretorum in manu noſtra, & calceari pedes noſtros in præparationem evangelii pacis. Præcipiet fortaſſis adduci vitulum ſaginatum, & occidi in ſatisfactionem revertentium, epulari & exultare, & in ſymphonia & choro reduci ad ſupernæ gaudia civitatis, ubi gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Scimus, Domine Jeſu, quia non privabis bonis eos qui ambulant in innocentia, ſed nec illos qui ambulant in pœnitentia. Quia enim peccatum non fecit niſi unus; beatus vir tamen, cui non imputavit Dominus peccatum. Omne quod ipſe mihi non imputare decreverit, ſic eſt, quaſi non fuerit. Cogita etiam quanta ſuperbia patientia Dei uſus, immo abuſus ſis. Videbat te peccantem, & diſſimulabas, quaſi non videns: vocabat, & non audiebas: minabatur, & non timebas: promittebat, & contemnebas, nec promiſſis illectus, nec terrore perculſus. Ignoras quia patientia Dei ad penitentiam te adduxit? Time timore magno, ne theſaurizaveris tibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei; & memento, quia horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Liga igitur hoc triplici cataplaſmate pœnitentiæ vulnus animæ tuæ, & dic: *Miſerere mei, Domine, quoniam infirmus ſum, ſana me*, &c.

2. Pœnitentia, eaque triplex.
1. Ob amiſſam innocentiam.
Iſ. 51. 23.
2. Ob non requiſitam perditam.
Luc. 15. 21.
Ibid. 10.
Pſ. 83. 13.
Pſal. 31. 2.
3. Ob abuſum patientiæ Dei.
Rom. 2. 4.
Hebr. 10. 31.
Pſal. 6. 3.

5 Tertius gradus eſt Dolor: ſed & ipſe trina ligatione connexus. Vere poſt cognitionem & pœnitentiam dolor meus renovatus eſt, & in meditatione mea ignis incanduit, quia Creatorem offendi, Dominum non timui, ſprevi benefactorem. *Numquid non ſicut lutum in manu figuli, etiam vos in manu mea, dicit Dominus?* Si ipſe fecit te vas in honorem, cur te in contumeliam facere præſumpſiſti? *Numquid dicit figmentum figulo, Cur me feciſti ſic?* Creatura Creatorem, figmentum factorem, opus opificem auſus es provocare? Memento, viliſſima teſta, quia ſi cecideris ſuper lapidem iſtum, confringeris: ſi vero ipſe ſuper te ceciderit, conteret te contritione timenda, ita ut ne veſtigium minimum pareat. Tu autem ſanguinem ſanguini miſcuiſti, & Creatorem offendens, & Dominum non timens. Servus eras illius Domini, cujus iræ reſiſtere nemo poteſt; & in præceptis ejus acceperas voluntatem. Noluiſti intelligere ut bene ageres, ſed recalcitrans Dominantis imperio, propria lege intra ſuam rempublicam vivere decreviſti. Num audiſti quam ſententiam excipiat ſervus nequam, qui ſciens voluntatem Domini, & non faciens, multitudini verberum reſervatur? Aſſiſtunt Angeli ad audiendam vocem ſermonum ejus; ſtellæ vocantur, & dicunt, Adſumus. Venti & mare obediunt ei, & omnia legem præfixam inconcuſſa retinent firmitate; tu ſolus peregrinus es, & imperatoriæ decreta majeſtatis non curas? Audi quia poteſt te mittere in tenebras exteriores, ubi fletus & ſtridor dentium perpetua infelicitate crebreſcunt. Quod ſi te non movet Creatoris offenſio, reverentia poteſtatis; moveat ſaltem ingratitudo, quod tantum benefactorem in tantis beneficiis contempſiſti. Ubinam ſimilem benefactorem invenies, qui tibi miniſtrat ſiderum curſus, temperiem aëris, fœcunditatem terræ, fructuum ubertatem? Ad extremum, ut omnium tibi vitæ beneficiorum cumulum aggregaret, *proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum*: tradens Unigenitum pro adoptivis, Dominum pro ſervis, Juſtum pro impiis. Quid tibi ultra debuit facere, & non fecit? Si ergo iſto dolore dolueris, poteris dicere cum Propheta: *Ventrem meum doleo, ſenſus cordis mei turbati ſunt*.

4. Dolor de peccatis, & is triplex.
Jer. 18. 6.
Rom. 9. 20.
1. Quia Creatorem offendit.
2. Quia Deum non timuit.
Luc. 12. 47.
Pſ. 102. 20.
Baruc. 3. 35.
Matth. 8. 12.
3. Quia ſprevit benefactorem.
Rom. 8. 32.
Jerem. 4. 19.

6 Quartus gradus eſt Confeſſio oris. Poſt cognitionem ſui, poſt pœnitentiam mentis, poſt dolorem cordis, ſequitur confeſſio oris. In his omnibus *corde creditur ad juſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem*. Sed & ipſa triplex eſt, ſi virtutem ſalutis aſſequitur. Debet enim eſſe vera, nuda & propria. Veritatem quærit Altiſſimus: & ubi vult falli qui fallere non intendit? Novimus pleroſque & experti ſumus, qui ad confeſſionis gratiam venientes, magis onerati, quam liberati a peccatis, ad ſuam conſcientiam redierunt. Dicunt enim, ſi clerici, ea quæ litterario: ſi milites, ea quæ gladiatorio geſſere conflictu: ut ſub humilitatis pallio ſuperbiam induant, in tanto ſe ſignaculo condemnantes, ſub quo totius humanæ ſalutis ſumma conſiſtit. Sunt & alii quos ſimulatio ducit. Ad hoc enim confitentur, ut ſaltem ſpecie videantur confeſſi. An tu veram illam putas eſſe confeſſionem, quam aut timor extorſit, aut ſimulatio fecit; cum Spiritus-ſanctus diſciplinæ effugiat fictum, & gratuitam ſatisfactionem Omnipotens quærat? Illa vera confeſſio eſt, quæ de mentis contritione

4. Confeſſio oris, eaque triplex.
Rom. 10. 10.
1. Vera.
Sap. 1. 5.

ne deſcendens, nec timore cogitur, nec fictione pal- A
liatur; ſed in ſpiritu contribulato profert ea quæ ſen-
tit. Nudam autem eam eſſe oportet, & totius abſcon-
ſionis exutam velamine. Quid enim prodeſt partem
peccatorum dicere, & partem celare, ex parte mun-
2. Nuda. dari, & ex parte immunditiæ deſervire? Numquid de
uno eodemque vaſe dulce & amarum, ſapidum & in-
ſipidum ſtillare poteſt? Omnia nuda & aperta ſunt o-
culis Dei: & tu illi aliquid abſcondis, qui Dei locum
Hebr. 4. 13. in tanto obtinet ſacramento? Oſtende & denuda quæ-
cumque cor tuum dilacerant: detegere vulnus, ut ſen-
Sap. 1. 1. tias operam medicantis. In ſimplicitate cordis oportet
Eccl. 2. 14. te quærere Dominum, non in duplicitate: quia væ il-
lis qui loquuntur in corde & corde, & terram duabus
viis ingrediuntur. Debet autem eſſe & propria. Sunt B
3. Propria. enim plerique qui aliorum peccata cum magna gravi-
tate numerant, & ſociorum exceſſus multiformi decla-
matione loquuntur: neſciunt ſua, aliena vero perpetuæ
memoriæ commendaverunt. Infelices & miſeri, qui-
bus datum eſt aliena plangere, relinquere ſua! An
Prov. 18. 17. non legiſti, quia *juſtus in principio ſermonis accuſator
eſt ſui? *Sui*, dicit ſcriptura, non alterius. Numquid
oblitus es apoſtolum Jacobum dicentem: *Confitemini
Jacob. 5. 16. *alterutrum peccata veſtra*? *Veſtra* dixit, non aliena. *Ini-
*quitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra
Pſ. 50. 5. *me eſt ſemper*. *Meam* dixit Propheta, non tuam.

5. Maceratio carnis, quæ tripliciter fieri debet. 7 Quintus gradus eſt Maceratio carnis: ſed & ipſa
ternario numero conſecrata. Convenit enim ut fiat
occulte, licentioſe, diſcrete. Teneros artus tuos, &
exquiſitis educatos deliciis, diuturno conſtringe marty- C
rio, ut tanto te noveris a licitis abſtinere, quanto me-
Matth. 6. 3. mineris illicita perpetraſſe. Hoc autem occulte facien-
1. Occulte. dum eſt, ut neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua.
Non enim eſt in ore hominum tanti boni reponenda
cuſtodia, ſed in abſcondito cordis tui, ut ſit gloria tua
2. Cor. 1. 12. teſtimonium conſcientiæ tuæ. Nec hoc dicimus, ut
Matt. 5. 16. non luceat lux tua coram hominibus, ut glorificent
Patrem tuum qui in cœlis eſt: ſed ne intentionem
tuam in vilis gloriæ brevitate reponas. Nihil enim in-
felicius eſt, quam hic carnem macerare jejuniis, vigi-
liis affligere: & hic accipere gloriam, illic gehennam.
Licentioſe vero facienda eſt: quia quicquid ſit Paſto-
2. Licentioſe. ris * licentia, gratioſius eſt in conſpectu Dei; & il-
* V. Reg. S. lam hoſtiam ſingulariter accipit Altiſſimus, quæ non
Ben. c. 48. eſt de propriæ ſententia voluntatis, ſed de præcipien-
tis offertur imperio. Multum enim valet ad refellen- D
dam ſuperbiam, propriæ voluntatis excluſio: quam ex-
tirpare non poteſt qui mundi hujus diligit vanitatem.
3. Diſcrete. Diſcretio autem in hac diſtrictione tenenda eſt, ne dum
nimis flagellare cupimus, ſalutem perdamus; & dum
hoſtem ſubigere quærimus, civem occidamus. Conſide-
ra corpus tuum, & corporis tui poſſibilitatem, intue-
re carnis complexionem, impone modum tuæ diſtri-
ctioni. Cuſtodi corpus tuum incolume ad obſequium
Creatoris. Multos vidimus ita in principiis carnem
ſuam verberaſſe, & diſcretionis fregiſſe repagula, ut
inhabiles laudum ſolemniis redderentur, & apparatu
lautiori diuturnis foverentur temporibus.

6. Correctio operis & hæc triplex. 8 Sextus gradus eſt correctio operis; ſed & ipſe nu-
mero trinitatis conſecratus, videlicet ut tibi malum
non facias, alteri non noceas, nec conſentias nocenti.
Expertus es quam fragilis ſit voluptatum immerſio, & E
tu iterum vadis illuc? Animadvertiſti quia tranſiit
1. Ut tibi malum non facias. voluptas, & peccatum remanſit. Reprime pedem ab
infandis itineribus immundiſſimæ libidinis. Colla ſub-
ſterne mandatis Altiſſimi, ne ſit iniquitas in manibus
tuis. Deſævienti gulæ ſolemnes epulas, & vana reſcin-
Pſ. 118. 37. de colloquia. *Averte oculos tuos ne videant vanitatem,*
Iſa. 33. 15. *obtura aures tuas ne audiant ſanguinem*; & tunc dicere
Pſ. 117. 18. poteris: *Caſtigans caſtigavit me Dominus*. Quid autem
2. Alteri non noceas. prodeſt intra rectitudinis lineam tui curſus opera co-
Pſ. 14. 3. & 23. 5. hibere, ſi aliis nocere deſideras? Qui non fecit proxi-
mo ſuo malum, & opprobrium non accepit adverſus
proximos ſuos, requieſcet in monte ſancto Dei, acci-
piens benedictionem a Domino, & miſericordiam a
Deo ſalutari ſuo. Non autem te innocentem præſu-
mas, niſi impios, & contra virtutem gradientes quan-
ta poteris auctoritate redarguas, & apponas te mu- F
rum pro domo Iſrael, caſtigans te non nocens alte-
3. Nec conſentias nocenti. ri, nec nocenti conſentiens. Vera eſt enim illa ſen-
tentia: Qui cum emendare poſſit, negligit, partici-
Qui non vetat peccare cum poſſit, jubet. pem ſe proculdubio delicti conſtituit. Cum enim cau-
Publ. Mim. ſa Dei ventilatur in medium, & falſitas præponitur
veritati; qui pro perſona quam gerit non reſiſtit, de
ſuo damnabitur ſilentio.

7. Perſeverantia, cui tria ſubſerviunt. 9 Septimus gradus eſt perſeverantia; ſed & ipſa
ternarii numeri ſanctificatione dicata. Perſeverantiam
1. Imitatio Sanctorum. namque faciunt imitatio Sanctorum, brevitas tempo-
rum, fragilitas corporum: Quid namque pati non poſ-

ſis, cum videas juvenes, pueros, virgines, anus, ſe- TOMO III.
nes, decrepitos, diverſa pro Chriſto, non ſolum exce-
piſſe, ſed & exquiſitiſſime tormenta? Conſidera puerorum
ætatem, juvenum ignem, virginum teneritudinem,
anuum fragilitatem, ſenum infirmitatem, impoſſibili-
tatem decrepitorum; & ubicumque reflexeris oculos,
invenies in his ætatibus multitudinem exemplorum ad
palmam martyrii viriliter cucurriſſe. Numquid de eo-
dem luto formatus es & tu, & eodem ſpiritu inſpira-
tus? Et forſitan non ingruit perſecutio, ut martyrium
patiaris; nec damnaris, ſi Chriſto ſervis: immo lau-
daris, & ab omnibus prædicaris. Quod ſi & perſecu- 2. Brevitas temporum.
tio imminet, contemnenda eſt propter brevitatem.
Bene enim natura nobis providit, quæ nullum dolo-
rem vel longum, vel magnum eſſe demonſtrat. Si e-
nim magnus eſt, longus eſſe non poteſt: Conjunctio
enim corporis & animæ exquiſita diu tormenta non
ſuſtinet, ſed ſtuporis magnitudine tremefacta, ſumma
velocitate diſſolvitur. Magni ergo animi eſt magna
tormenta contemnere, quæ in brevi tantam pariunt
mutationem, ut de labore ad requiem, de miſeria ad
gloriam, patientem faciant evolare. Conſideranda eſt 3. Fragilitas corporum.
etiam fragilitas corporis, quam ſæpe aut aliquis leviſ-
ſimus caſus; aut incandentis febriculæ cumulata con-
geries, brevi poſſunt ſuffocare momento. Tribue ergo
virtuti, ſi neceſſitas fuerit, quod quandoque debes ne-
ceſſitati, pro brevi periculo ſempiternum præmium a-
depturus.

10 Vides ergo quam difficilis ſit via confeſſionis ad
currendum, quam multiplices ſemitæ ad tenendum.
Verum eſt quod ille tantus Eccleſiæ Magiſter ait *: * S. Ambr. l. 2. de Pœn. cap. 10.
facilius inveni eos qui innocentiam ſervaverunt, quam
qui congruam egerunt pœnitentiam. Hæc de via con-
feſſionis pro modulo noſtro locuti ſumus, ſublimiori-
bus ſublimioris ſententiæ pondera reſervantes. Cæterum
obedientiæ viam ſub alio ſermonis principio aperire ten-
tabimus, ne unquam in faſtidium veniant verba Do-
mini Salvatoris, qui eſt benedictus in ſæcula.

SERMO XLI.

De virtute Obedientiæ, & ſeptem ejus gradibus.

1 NON *poſſumus nos cogitare aliquid a nobis, quaſi* 2. Cor. 3. 5.
ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.
Quid enim in hoc vaſe teſteo & fragilitate comple-
xionis humanæ, cogitare ſufficiat ſpiritus carcere in-
cluſus, peccato corruptus, depreſſus terrenis? *Corpus* Sap. 9. 15.
enim *quod corrumpitur, aggravat animam; & deprimit*
terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Benignus Sap. 1. 6.
tamen eſt Spiritus ſapientiæ, qui & ſpiritum inclu-
ſum illuminat, & corruptum ſanat, & allevat depreſ-
ſum. Eſt enim Spiritus pietatis, compeditos ſolvens, Joan. 14. 26.
cæcos illuminans, & erigens eliſos. Eſt etiam Spiri-
tus veritatis, qui docet nos omnem veritatem: non
ſolum autem docet, ſed etiam ſuggerit. Suggerit vi-
delicet ut quæramus, docet ut intelligamus. Ipſe eſt,
quem Dominus Jeſus, poſt Patris obedientiam uſque
ad mortem crucis, miſit Apoſtolis ſuis, obedientibus
ſuis. An non tibi videntur ſingularis obedientiæ con-
ſcendiſſe faſtigium, qui accepta licentia ſedendi in ci-
vitate, intra unius domunculæ ſepta concluſi, *unani-*
miter in oratione perſeverabant? Intellexiſti quia *ibant* Act. 1. 14.
Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni Act. 5. 41.
habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati? O quan-
tis obedientiæ viribus innituntur qui gaudent pro Chri- Obedientia commendatur in Apoſtolis.
ſto ad concilium trahi, dignitatem ducunt pro eo cæ-
di, gloriam quærunt pro eo mori! Beatæ animæ, &
abundanti majeſtate Spiritus influentes: quibus vilitas,
ſublimitas; contumelia, gloria; patientia, victoria mi-
rabili mutabilitate videntur. Multum repleta eſt ani-
ma eorum, opprobrium abundantibus, & deſpectio ſu-
perbis. Cernis quam libera fronte Pontificum faciem, Pſal. 122. 4.
Phariſæorum ſupercilium, tumultum plebis irrumpunt
dicentes: *Magis oportet Deo obedire, quam hominibus*. Actor. 5. 29.
Intuere illa duo magna luminaria Petrum & Paulum,
& univerſum ordinem apoſtolici ſenatus obambula; &
ibi videbis obedientiæ firmitatem inter tormentorum In Chriſto Domino.
multitudinem viriliter perſtitiſſe. Nonne ipſe Filius
Regis, Rex regionis illius, quæ continuis gaudiis in-
clareſcit, *factus eſt Patri obediens uſque ad mortem,* Philip. 2. 8.
mortem autem crucis, & didicit obedientiam ex his quæ
paſſus eſt? Audiſti miſeriam, audi & coronam: vidi-
ſti periculum, vide præmium: attendiſti infirmitatem,
attende poteſtatem. *Propter, quod*, inquit, *& Deus e-* Ibidem.
xaltavit illum, & dedit ei nomen, quod eſt ſuper omne
nomen.

2 Sed taceamus interim de illius obedientia, quæ

TOM VI. ſingulari prærogativa clauditur & ſignatur. Procedat in medium magnus ille Patriarcha, fidei lumen, obedientiæ forma, juſtitiæ principatus. Audit ab Omnipotente: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui; & veni in terram, quam monſtravero tibi*; & ad unius juſſionis vocem patriam fugit, relinquit parentes, deſerit hæreditatem, & aliorum fines hoſpes ingreditur novus. Magna res, & primitivæ dignitatis privilegio in patre multarum gentium conſecrata! Primus primum ſuis facultatibus renuntiat, & obedientiæ viam indefeſſa velocitate percurrit. Denique cum accepiſſet filium in ſenectute ſua, in quo totius mundi benedictio fuerat cumulanda, dicit ei Deus: *Tolle filium tuum unigenitum quem diligis Iſaac, & offer illum mihi in holocauſtum.* (Gen. 22. 2.) O quanta in verbis illis amaritudo, quanta a corde patris ſeparatio pietatis! Jubetur namque filium occidere, os ex oſſibus ſuis, & carnem de carne ſua: filium magnæ promiſſionis, extremæ ſenectutis, propriæ mulieris: filium mirabiliter promiſſum, feliciter natum, educatum innocenter. Et ne quid deeſſet, ut teneriſſimum intra paterna viſcera doloris incendium exundaret, additur, *unigenitum*. Sunt namque multi filii, ſed non unigeniti. Ille ſic eſt filius, ut & unigenitus. Ille unicus patri, unigenitus matri, hæreditati reſervatus. Ne reſpicias ad Iſmael, quia qui in ſervitute & ex ancilla genitus fuerat, ad libertatem & hæreditatem minime pertinebat. Quia vero multi ſunt filii & unigeniti, ſed non dilecti; ad exaggerandam in corde patris tribulationem, & comprobandam in mente juſti obedientiam, Dominus ſubjungit, *quem diligis*. Ut vero teneritudo patris ex memoria dilecti nominis recrudeſceret, & interior pietas ad dilectæ vocis ſonum tota ferveret, *puer* nominatur ex nomine, quod vocatum erat a Domino, priuſquam in utero conciperetur. Vides quantis tribulationum malleis Abrahæ pietas feriatur, cui præcipitur ut filium tollat, occidat unigenitum, quem diligit immolet, Iſaac percutiat! Multum tentatus, multum probatus, aduſtus eſt multum: dulcis relatio filii ad patrem, patris ad filium. Hanc dulcedinem & omnium affectus neceſſitudinum obliviſcitur Abraham, ſternit aſinum ſuum, ligna componit, ignem accendit, eximit gladium. Non a Domino quærit, quare; non murmurat, non conqueritur, non ſaltem vultum dolentis oſtendit: ſed omnium quæ præcipiuntur ignarus, in mortem filii pia crudelitate feſtinat. (Ibid. quæque v.) Ideo ſumma & admirabilis obedientiæ virtus in Abraham, & ſingularis excellentiæ laudibus prædicanda.

(Obedientia triplex.) 3 Fortiſſima res eſt obedientia vera, & quæ in animum deſcendere non poteſt, niſi a mundi hujus aſperigine pure preſſeque detarſum. Ut autem via ejus evidentius eluceſcat, oſtendamus, quantum poſſumus, quæ ſit obedientia ſpecialis ad Deum, propria ad hominem, communis inter Deum & hominem. Sunt quædam ſumma mala, quædam ſumma bona. Summa bona ſunt, diligere Deum, amare proximum, veritatem loqui, non furtum facere, non falſum teſtimonium dicere, non adulterare, & alia multa, quæ ſermonis brevitas numerare prohibet. Summa mala ſunt eorum contraria, & ſimilia illis. Bona præcipit Deus ut faciamus; a malis jubet ut abſtineamus. Præcepti hujus ſancta & incommutabilis auctoritas non valet quoquo modo refelli: quia illius eſt charactere conſignata, qui dicit: *Ego Dominus, & non mutor.* (Malac. 3. 6. — [illegible] quod quæ obediendum.) Si ergo homo ille, quem impoſuit Deus ſuper capita noſtra, aliter ſentire voluerit, ponens tenebras lucem, & lucem tenebras, ut præcipiat prædicta bona relinquere, vel malis præfatis adhærere; audacter refutandum eſt præcipientis imperium, & libera voce dicendum: *Obedire oportet magis Deo quam hominibus.* (Act. 5. 29.) Hæc eſt ſpecialis obedientia ad Deum, quæ nequaquam eſt hominis arbitrio temperanda, ſed immutabili conſervanda propoſito. Certam igitur regulam tene, ut nec imperio Prælatorum prædicta bona relinquas, vel facias mala. (Parere ad Prælatos.) Inter ſumma vero mala & ſumma bona, quædam media ſunt, quæ ad alterutrum ſe habentia, boni malique nomen aſſumunt. Media ſunt ambulare, ſedere, loqui, tacere, comedere, jejunare, vigilare, dormire, & ſi qua ſunt ſimilia, quæ ſi paſtoris licentia fiant, ſummam expectant retributionem. In his [illegible] (1. Cor. [illegible]) [illegible] Deus, ſed [illegible] a [illegible] poteſtas

ſed memento quia non eſt poteſtas niſi a Deo; & qui reſiſtit poteſtati, reſiſtit Dei ordinationi. (Rom. 13. 2.) Hæc eſt propria hominis obedientia, quam homini debemus, qui homini ſubditi ſumus. Communis eſt etiam illa inter Deum & hominem: quia quicquid obedientiæ Prælatis exhibetur, ei exhibetur qui dicit: *Qui vos audit, me audit.* (Luc. 10. 16.) Cum magna igitur cautela hoc tramite dicimus incedendum: quia & multi gradus ibidem deliteſcunt, quorum qui unum reliquerit, cæteros ſine retributione tenebit.

4 Primus autem gradus eſt obedire libenter. Omnis ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt in malum, & unuſquiſque voluntatem pravi cordis ſui ſectatur. (Gen. 8. 21. — 1. Obedientiæ gradus. Obedire libenter.) Ab illa enim primæ prævaricationis anguſtia innatus eſt homini amor propriæ voluntatis, quæ voluntatem ſui Creatoris relinquens, ibi ſubdita eſt ſervituti, ubi voluit dominari. Difficile eſt ergo ſuam relinquere voluntatem, & alterius voluntati deſervire. Quamlibet autem grave ſit, non poteſt tamen primum obedientiæ aſcendere gradum qui voluntatem præcipientis ſuam non fecerit. In voluntate ſua juſtus gloriatur ſeſe Domino confiteri. Unde: *voluntarie*, inquit, *ſacrificabo tibi.* (Pſ. 53. 8.) Sola ergo voluntas eſt quæ totius operis ornat affectum, ſine qua nec bene aliquid agitur, etiamſi bonum eſſe videatur *. Ex voluntate igitur ſuſcipienda ſunt imperia Prælatorum, & ipſum cor a ſuis voluntatis reflexionibus abducendum, donec propria voluntas mactata mandatum diligat imperantis. Hoc eſt ergo libenter obedire, Prælatorum voluntatem voluntarie adimplere.

(* S. August. *Nemo invitus bene facit, etſi bonum eſt quod facit.* 1. Confeſſ. c. 12.)

5 Secundus gradus eſt obtemperare ſimpliciter. *Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter.* (Prov. 10. 9. — 2. Obedire ſimpliciter. Sap. 1. 1.) In ſimplicitate cordis quærere Dominum Scriptura præmoniſtrat. Multos videmus poſt præcipientis imperium multas facere quæſtiones: cur, quare, quamobrem, ſæpius interrogare, crebras ingeminare querelas, quærere: Quare hoc præcipit, unde hoc venit, quis hoc adinvenit conſilium? Inde murmuratio, inde verba murmurationem & indignationem ſonantia, & redolentia amaritudinem. Inde frequens excuſatio, ſimulatio impoſſibilitatis, advocatio amicorum. Non ſic Abraham. Audi quid Dominus de ſimplici populo proteſtetur: *In auditu*, inquit, *auris obedivit mihi*: (Pſ. 17. 45.) ut videlicet oſtenderet, uno eodemque momento proceſſiſſe & imperantis imperium, & obſequium obſequentis. *Nolite errare, Deus non irridetur.* (Gal. 6. 7.) Murmuras contra Prælatum in tabernaculo corporis tui? elevat manum ſuam ad proſternendum te dextera Dei. Incede igitur ſimpliciter in mandatis obedientiæ, addens voluntati ſimplicitatem, intentioni illuminationem. Fortitudo enim ſimplicis via Domini, (Prov. 10. 29.) quæ obedientia eſt. Fortitudinem igitur induunt qui obedientes ſunt & ſimpliciter incedunt.

6 Tertius gradus eſt hilariter obedire. *Hilarem enim datorem diligit Deus. Non ex triſtitia*, inquit, Apoſtolus, *aut ex neceſſitate*. (3. Obedire hilariter. 2. Cor. 9. 7. Ibid.) Serenitas in vultu, dulcedo in ſermonibus, multum colorant obedientiam obſequentis. Unde & gentilis ille poeta ſic ait: Super omnia vultus acceſſere boni. (Ovid. 2. Art. Amat.) Quis enim locus obedientiæ, ubi triſtitiæ cernitur ægritudo? Oſtendunt plerumque voluntatem animi ſigna exteriora, & difficile eſt ut vultum non mutent qui mutant voluntatem. Nubiloſa corporis compoſitio, & facies tenebris triſtitiæ obfuſcata, devotionem ab animo receſſiſſe deſignant. Reſpice David ante arcam Domini hilariter ſaltantem, & quam ſapienter ſuperbientis feminæ reprimat indignationem. *Ludam*, inquit, *& vilior ero in conſpectu Domini*. (2. Reg. 6.) Cernis igitur quam neceſſaria & conveniens ſit hilaritas in obedientiæ executione: Quis enim imperat homini libenter triſtitiam eſtanti? Si vis ergo perfectus eſſe, hilariter & cum magna vultus alacritate ſuſcipe jubentis imperium, ut voluntati cordis, ſimplicitati operis, vultus hilaritatem adjungas.

7 Quartus gradus eſt obſecundare velociter. Velociter currit ſermo Dei, & velocem habere deſiderat ſequentem. (4. Obedire velociter. Pſ. 147. 4.) Vides cum quanta velocitate currat ille, qui dicit: *Viam mandatorum tuorum cucurri*. (Pſ. 118. 32.) Fidelis obediens neſcit moras, fugit craſtinum, ignorat tarditatem, prævenit præcipientem, parat oculos viſui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes, totum ſe colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Vide Dominum feſtinanter præcipientem, & hominem feſtinanter obedientem. *Zachæe*, inquit, *feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.* (Luc. 19. 5.) Animadvertiſti quia & feſtinanter deſcenderit, & gaudenter

a Prælatorum, ſcilicet eorum auctoritati, qui Regulas monaſticas conſiderant, imo aliorum etiam Prælatorum diſpenſationi, ubi cauſa & neceſſitas poſtulare videtur. Alias abſque neceſſitate permiſſa non, tacit, Regulæ tranſitur, non diſpenſatio, ſed prævaricatio [illegible] Bernardus de præcepto & diſpenſatione cap. 5.

Ibid. 10. A

ter exceperit. Audiſti obedientiam, audi & obedientiæ remunerationem. *Quia hodie ſalus huic domui facta eſt.* Intuere etiam ex occaſione hujus obedientiæ concluſionis grande myſterium, & obſignatam ſignaculo miſericordiæ ſententiam: *Venit enim*, inquit, *Filius hominis quærere, & ſalvum facere quod perierat.* Nonne legiſti quod filiis Iſrael præcipitur ut agnum comedant feſtinanter? Feſtinanter quippe veri Agni comeſtio ſignatur implenda: quia verba illa, quæ per legem dedit, quæ per ſemetipſum præſens exhibuit, quæ per Eccleſiæ præpoſitos tradenda reliquit, veloci ſunt obedientia conſummanda. Et tu ergo cum voluntatem cordi, ſimplicitatem operi, hilaritatem vultui conjunxeris, adde & velocitatem, ut ſis, juxta Apoſtolum Jacobum, *velox ad audiendum*, & ad implendum velocior.

Exod. 12. 11. — Jacob. 1. 19. — B

Pſ. 30. 25. — 5. Adimplere viriliter.

8 Quintus gradus eſt adimplere viriliter. *Viriliter agite & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.* Non eſt fortitudinis ire ad inobedientiam, ſed ab obedientia non abduci. Si tribulatio intonat, ſi perſecutio reſultat, ſi peccatores tibi laqueum ponunt, ſi maligni tuum iter impediunt, tu obedientiæ viam non deſeras, ſed dic: *Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua.* Quid enim ſuperius enumerata pariunt utilitatis, ſi fortitudo deſit, quæ in arce conſtantiæ virtutes collocat, & eo vallo munit, quo furentium impetus aſpirare non poſſit? Manum tuam miſiſti ad fortia? agendum eſt inſtanter, & conſtanter obediendum: nec inter verborum, ſeu verberum aſperitatem tam regalis eſt ſemita relinquenda, ſed tenaciori eſt retinenda fervore. Et ut breviter dotes fortitudinis concludamus, virtus eſt virtutes ſervans ac muniens. Junge igitur velocitati fortitudinem, conſtantiam inſtantiæ, & tunc decantabis ſecurus: *Manus peccatoris non movebit me.*

Pſ. 118. 60. — C — Pſ. 35. 12.

Pſ. 135. 23. — 6. Humiliter obedire.

9 Sextus gradus eſt humiliter obedire. In humilitate noſtra memor fuit noſtri qui fecit nos. Magna virtus humilitas, ſine cujus obtentu virtus fortitudinis, non ſolum virtus non ſit, ſed etiam in ſuperbiæ vitium erumpat. Quam fortiter currebat Saul, cum eſſet parvulus in oculis ſuis! quanta Philiſtæorum agmina proſternebat! quantis viribus exercebat gladium! Poſtquam autem tenuit eum ſuperbia, & tranſivit in affectum cordis, debilis & impotens factus, incircumciſorum armis facile proſtratus occubuit. Aſpice regem, in quo humilitas ſublimis, & humilis ſublimitas facili compoſitione niteſcunt. *Domine*, inquit, *non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei*: totum itinerarium ejus ſedula intentione recurre: & quaquaverſum oculos reflexeris, invenies humilitatis floribus eſſe reſperſum. Audi namque alibi quid dicat: *Fortitudinem meam ad te cuſtodiam.* Quam vere loquitur juſtus juſtitiæ executor! Sunt namque plurimi, qui fortitudinem ſuam non ad Deum, ſed ad inanem gloriam cuſtodiunt; qui confidunt in virtute ſua; qui de acceptis virtutibus, quaſi non acceperint, gloriantur; Conditori facientes injuriam, a quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum. Ne ergo fortitudo in ſuperbiam tranſeat, condienda eſt ſale humilitatis, quia nihil proderit fortiter obedire, ſi contigerit infeliciter ſuperbire. Illi ergo fortitudinem ſuam ad Deum cuſtodiunt, qui cum fecerint quod facere debent, dicere poſſunt: *Servi inutiles ſumus, quod debuimus facere fecimus.*

Pſ. 130. 1. — D — Pſ. 58. 10. — Jac. 1. 17. — E — Luc. 17. 10.

7. Perſeveranter obtemperare. — Matt. 10. 22. & 24. 13.

10 Septimus gradus eſt, indeſinenter obtemperare. Non qui inceperit, ſed qui perſeveraverit, hic ſalvus erit. Incipere multorum eſt; perſeverare paucorum. Perſeverantia ſingularis eſt filia ſummi Regis, virtutum fructus, earumque conſummatio, totius boni repoſitorium; virtus ſine qua nemo videbit Deum, nec a Deo videbitur; finis eſt ad juſtitiam omni credenti, in qua virtutum conventus reverendum ſibi thalamum conſecravit. Quid enim currere prodeſt, & ante metam curſus deficere? *Sic currite ut comprehendatis*, dicit Apoſtolus. O quam perſeveranti pede curſum ſuum perfecerat qui dicebat: *Curſum conſummavi.* O quam longum curſum felix ille Latro complevit [a]! qui conſummatus in brevi, explevit tempora multa. Denique & Dominus Prophetarum per Prophetam loquitur: *Si converſus fuerit juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem; omnium juſtitiarum ejus non recordabor.* Vides ergo quam profunda oblivione virtutes illæ ſepeliantur, quas perſeverantia non inſignierit. Sola eſt, quæ amatorem obedientiæ ad Regis cubiculum introducit, ut eum videat in decore ſuo, in quem deſiderant Angeli proſpicere. In via igitur iſta, in qua ambulamus abſconderunt ſuperbi laqueum mihi. Difficilis eſt via iſta, & gravis ſpinoſis anfractibus, multiplicium vinculorum nexibus innodata. An tu ibi putas obedientiæ fructum, cum ſubditus audit obedientiam, quam multis expetierat votis, cum ei præcipitur quod redoleat dignitatem, gaudio & lætitia floret, potentiæ fulciatur imagine? E contrario autem an tu illi obedientiæ meritum aſſignas, quæ cum adverſitate procedens, animum terret audientis, gravis ad audiendum, gravior ad implendum, ad tenendum graviſſima? Non eſt ita. Faciendum eſt ut a proſperitate animo ſeparemur, adverſitatem animo complectamur; ſi volumus illum ſequi, qui regnum fugit, & ad paſſionem voluntarius venit.

1. Cor. 9. 24. — 2. Tim. 4. 7. — a — Sap. 4. 13. — F — Ezech. 18. 24. — 1. Pet. 1. 12. — Pſ. 139. 6.

TOM. III. — A — Obedientia falſa. — Joan. 6. 15. — Iſai. 53. 7.

Matt. 5. 4. — Pſ. 24. 9. — B

11 Animadvertis igitur, quia viæ iſtæ, viæ vitæ ſunt, ducentes ad vitam. *Beati mites*, quoniam mites docebit Dominus vias ſuas: continget enim eis quod ſequitur: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Quia quamdiu ſumus in corpore, peregrinamur a Domino, longe ſumus a facie Dei, a vultu gloriæ, a contemplatione majeſtatis; niſi quia plerumque miſericors & miſerator Dominus illuminat vultum ſuum ſuper nos. Hoc autem fit, cum remota nube illa, quæ oppoſita erat ne tranſiret oratio, accedimus ad illum, & illuminamur, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes. Non autem ita proprie revelata facie accipiamus, cum videamus adhuc per ſpeculum & in ænigmate, & carcerali corpore teneamur: *Revelata* vero dicit, quantum ad caliginem corporum. Unde ſpiritus iſte creatus aliquando ad Creatorem ſpirituum emergit, & adhærens ei, unus cum eo ſpiritus efficitur. Nullius autem momenti eſt iſta contemplatio: quia ſpiritus clauſtris corporis circumdatus, frequenti carnis contagione reliditur; & ſupra creaturam conſtitutus, infra quæque viliſſima protinus reperitur. Sed & creator Spiritus, cujus magna ſunt opera, exquiſita in omnes voluntates ejus, modo accedit neſcientibus nobis, modo ignorantibus nobis recedit; quia neſcimus unde veniat, aut quo vadat. Et plerumque quanto frequentius quæritur, tanto velocius elongatur, juxta quod & ipſe loquitur ſponſæ: *Averte oculos tuos a me, quia ipſi me avolare fecerunt.* Contigit etiam ut cum non quæritur, veniat; cum quæritur, fugiat, ſicut ſponſa ſe in Canticis multipliciter oſtendit, quæſiſſe, & non inveniſſe. Non ſic autem vultus ille, vultum gloriæ Domini inveniſſe, qui eſt ſuper Cherubim; quia univerſitati Angelorum puriſſimus & clariſſimus exhibetur, nobis vero ſpeculatoriis & umbratilibus adumbratur imaginibus.

Pſ. 15. 10. — 2. Cor. 5. 6. — 2. Cor. 3. 18. — C — Pſ. 110. 2. — Spiritus divini occulti acceſſus & receſſus. — Joan. 3. 8. — Cant. 3. 2. — Cant. 6. 4. — Deus in hac vita ſicuti eſt videri non poteſt. — D

Animæ ſanctæ corporibus exutæ non plene beatæ, niſi poſt reſurrectionem corporum.

12 Quia igitur hic vultum Dei ſicuti eſt videre non poſſumus, adimpletionem lætitiæ non habemus, donec trahat nos ad ſeipſum, & accedat caput corpori, & ſit Deus omnia in omnibus. Illic erit adimpletio, hic eſt guſtus. Guſtamus enim hic & videmus quoniam ſuavis eſt Dominus: ſed guſtus ille non tranſit in potum, quia licet videamus, non tamen penetramus. In guſtu eſt ſuavis, in adimpletione mirabilis. Sanctorum autem animæ terrenis exutæ corporibus, quæ jam ad ſedes æthereas evolaverunt, licet bibant, non tamen adimplentur, non tamen inebriantur *. Quamvis enim multa beatitudine perfruantur, expectant tamen reſurrectionem mortuorum corporum, ut cum in terra ſua duplicia poſſederint, ſempiterna perfundantur lætitia. Modo enim illis ſingulis ſingulæ ſtolæ albæ datæ ſunt; & injunctum, ut ſuſtineant tempus adhuc modicum, donec impii conterantur duplici contritione, & ipſi gemina beatitudine coronentur. Cum ergo nondum habeant quod habere deſiderant, inebriari non poſſunt; ſed eſt eis illa viſio potus: ut ſicut abſque labore bibitur, ita ſine labore quieſcant, donec ſatientur cum apparuerit gloria ejus. Cum autem reſurgemus in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, & glorioſa illa civitas margaritis ornabitur, & ſicut lætantium omnium habitatio erit in ea: tunc adimplebit nos lætitia cum vultu ſuo, quia videbimus eum ſicuti eſt. Tunc inebriabimur ab ubertate domus ſuæ, & torrente voluptatis ſuæ potabit nos dicetque nobis: *Bibite & inebriamini chariſſimi*: quia & anima illuminationem, & corpus glorificationem jure perpetuo poſſidebunt.

* V Tom. 2. Tract. de dilig. Deo c. 13. — E — Iſ. 61. 7. — Apoc. 6. 11. — Inebriari non poſſunt, extenſive ſcilicet, non reſumpto adhuc corpore. — Epſ. 4. 13. — Pſ. 15. 10. — 1 Joan. 3. 2. — Pſ. 35. 9. — F — Cant. 5. 1.

Pſal. 15. 10.

13 Sequitur: *Delectationes in dextera tua uſque in finem.* Siniſtra Dei vita præſens eſt. Et quia pro ſiniſtro ducimus, quicquid non multum curamus; per ſiniſtram præſens vita accipitur, in qua Dominus electos ſuos ſic ab impiis permittit flagellari, ut etiam patiatur occidi. Annon tibi videntur oblivioni dati qui dicunt: *Propter te mortificamur tota die; æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis? quare faciem tuam avertis,* obli-

Pſ. 43. 22.

a Quidam addunt, quem perſeverantia pœnitentiæ [illegible], &c.

TOM. III. *oblivifceris inopiæ noſtræ?* Per dexteram vero illa beata vita ſignatur, quæ neſcit niſi gaudia, de qua nihil aliud dicere poſſumus, niſi quia *glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei*. Ibi ſunt delectationes illæ, quas oculos non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe. In ſiniſtra tribulationes, in dextera delectationes. Uſque quo autem? *Uſque in finem*. Quis eſt ille finis? Finis ad juſtitiam, Chriſtus omni credenti. Finis ille, de quo Sapientia dicit: *Attingit a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter*. Deum enim cernere, finis eſt conſummatus. Ipſe eſt finis, ad quem cum venerimus, nihil amplius ſitiemus. Jeſus-Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

Pſ. 86. 3. 1. Cor. 2. 9. Rom. 10. 4. Sap. 8. 1.

SERMO XLII.

De quinque negotiationibus, & quinque regionibus *.

** Confer cum ſermone de S. Nicolao, T. 3.*

Dignatio Chriſti in reparatione hominum.

1 VERBUM Patris, Unigenitus Dei, Sol juſtitiæ, ſummus ille negotiator, de ultimis cælorum finibus noſtræ redemptionis pretium apportavit. Fidelis iſta negotiatio, & omni acceptione digniſſima, in qua Rex filius Regis efficitur negotiatio, aurum pro plumbo tribuitur, pro peccatore donatus eſt juſtus. O quam indebita miſeratio, quam gratuita & ſic probata dilectio, quam inopinata dignatio, quam ſtupenda dulcedo, quam invicta manſuetudo, quam vilis negotiatio, ubi Filius Dei pro ſervo traditur, pro creatura Creator occiditur, pro mancipio Dominus condemnatur! Tua ſunt hæc, Chriſte, opera, qui de lumine cæli ad tenebras inferni, a dextera majeſtatis ad miſeriam humanitatis, a gloria Patris ad mortem crucis deſcendiſti, infernum illuſtrando, hominem redimendo, ſuperando mortem, & mortis auctorem. Unus es, & ſecundum non habes: quem ad nos redimendum propria benignitas invitavit, miſericordia traxit, veritas, qua te venturum promiſeras, compulit, puritas uteri virginalis ſuſcepit, ſalva virginitatis integritate potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armavit, charitas verbis & miraculis manifeſtavit. Abſint procul negotiatores terræ Theman, recedant filii Agar, qui exquiſierunt prudentiam: elongentur a me gigantes a ſæculo nominati, qui ab initio fuerunt ſtatura magna, ſcientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ invenerunt, propterea perierunt: ſed dedit eam Jacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Abſcondiſti enim hæc, Domine, a ſapientibus & prudentibus, gigantibus & nominatis, qui magni facti ſunt videlicet in oculis ſuis, & revelaſti ea parvulis & humilibus tuis. Libenter amplector negotiationem tuam, quia negotium meum eſt. Hæc mercimonia cum ſumma ſuavitate ruminat anima mea. Non ſolum autem ruminat, ſed & revocat ruminationem tuam: quia & intelligit quæ diligit, & commendat memoriæ quæ elegit. In his negotiationibus præcipio eſſe animam meam, ut fiat navis inſtitoris de longe portans panem ſuum. Negotiabor donec venias, venienti lætus occurram, & utinam audiam: *Euge ſerve bone*. Tui ſunt cæli, & tua eſt terra: in regionibus tuis negotiabor ſecurus, te ſolum habens in itinere ducem, in periculis protectorem, conſortem in tribulatione.

Matth. 11. 25. Matth. 25. 23.

Quinque regiones. Prima eſt regio diſſimilitudinis, id eſt, præſens ſæculum.

2 Regiones tuæ quinque ſunt, quas perambulant ad negotiandum inſtitores tui, ubi te quærunt dilecti tui, & inveniunt electi tui. Prima regio eſt regio diſſimilitudinis. Nobilis illa creatura in regione ſimilitudinis fabricata, quia ad imaginem Dei facta: cum in honore eſſet, non intellexit, & de ſimilitudine ad diſſimilitudinem deſcendit. Magna prorſus diſſimilitudo, de paradiſo ad infernum, de angelo ad jumentum, de Deo ad diabolum! Execranda converſio, gloriam in miſeriam, vitam in mortem, pacem in pugnam perpetua captivitate convertere! Maledicta deſcenſio, de divitiis ad paupertatem, de libertate ad ſervitutem, & de requie ad laborem deſcendere! Miſeri nos, & miſerabiliter nati, quibus datum eſt naſci in mœrore, vivere in labore, in dolore mori. De peccatore peccatores, de debitore debitores, de corrupto corrupti, de ſubacto ſubacti, geniti & generantes ſumus. Gens peccatrix, populus gravis iniquitate, ſemen peſſimum, filii ſcelerati, addentes prævaricationem. Ecce quaſi non ſimus, ſic ſumus coram eo, quaſi nihilum & inane reputati, putantes nos aliquid eſſe, cum nihil ſimus. Vulnerati ſumus ingredientes mundum, converſando in mundo, exeundo de mundo; a planta pedis uſque ad verticem non eſt ſanitas in nobis. Noverat hæc ille ſublimis Propheta, qui ſtatum humanæ miſeriæ deplorans, in hæc verba prorupit: *Grave jugum eſt ſuper filios Adæ a die exitus de ventre matris eorum uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium.*

Miſeria lapſi hominis. Iſai. 40. 17. Eccli. 40. 1.

Negotiationes in hac regione quales.

3 In hac diſſimilitudinis regione quid negotiamur Domine Deus? Aſpicio genus humanum ab ortu ſolis uſque ad occaſum hujus mundi nundinas perambulare: alios divitias quærere, alios honoribus inhiare, alios favorabilis auræ ſuavitate rapi. Sed quid de divitiis? Nonne cum labore acquiruntur, cum timore poſſidentur, cum dolore amittuntur? Theſaurizas, & ignoras cui congregabis ea. Vide quantum laborem pro perituris divitiis aſſumpſiſti. Tranſis maria, & alium tibi orbem aperis navigando, ſecundum Sapientem tribus digitis diſtans a morte: patriam fugis, relinquis parentes, divelleris ab uxore, filios neſcis, & omnium neceſſitudinum oblitus, quæris ut acquiras,
B acquiris ut perdas, perdis ut doleas. *Filii hominum uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Quæ eſt iſta dementia, filii Adam, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in vigiliis multis, in jejuniis crebris, in mortibus frequenter? Ecce quales divitiæ. Sed quid de honoribus? In ſublimi loco poſitus es, ducem te conſtituerunt. Vide ſi non judicandus es ab omnibus, ab omnibus ſpectandus, ab omnibus lacerandus. Si miles es, excubas ante limina principis, ut principatum acquiras, & ferrato veſtitus amictu, propior es vulneri, quam honori; morti, quam vitæ, periculo quam præmio. Si de ſorte Domini es, nonne Epiſcopus Romanum Pontificem, archidiaconus vel diaconus Epiſcopum pertimeſcit? Vide
C etiam utrum excuſſeris manus tuas ab omni munere, ne cum Simone audias: *Non eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto, quia exiſtimaſti donum Spiritus-ſancti cum pecunia poſſidere*. Nihil ad nos de rectoribus Eccleſiæ judicare: videant ipſi amici Sponſi, cum de ſponſa cœperint exigere rationem, qui judicat orbem terræ in æquitate. Numquid in honore ſine dolore, in prælatione ſine tribulatione, in ſublimitate ſine vanitate eſſe quis poteſt? Ecce quales honores. Quid autem de gloria? Gloria tibi unde, fœtide pulvis, limus terræ, vas in contumeliam? Non tibi, non tibi, ſed nomini Domini gloriam cede. Illi permitte gloriam ſuam, qui glorioſus eſt in ſanctis ſuis. Illum lauda, quem laudant angeli in excelſis. Numquid & ipſa inanis gloria, quæ nihil aliud eſt, quam aurium inflatio vana, quæ haberi vix poteſt ſine invidia? Reſpice quos antecedis, & cogita, quia omnibus invidiæ ſemina
D præbuiſti. Omnes ergo adverſum te torvis luminibus inflammantur, tua felicitate torquentur, tua uruntur gloria. Ecce unde glorioſus, inde odioſus; unde ſublimis, inde humilis: inde ſollicitus, unde ſecurus. Animadvertere quia ſi per gloriam curris, incurris invidiam; ſi felicitatem ſequeris, corrumperis infelicitate. Vides ergo quia vane conturbatur omnis homo. Hæc ſunt mercimonia, quæ inveniuntur in regione diſſimilitudinis. Prudens ergo negotiator, qui videt in divitiis laborem, in honoribus pœnam, invidiam in gloria, facit ſarcinam ſuam mundi contemptum, & fugit.

Pſal. 48. 7. Pro Divitiis. Pſal. 4. 3. Honoribus. Act. 8. 21. Vana gloria. Pſal. 38. 12. Contemptum mundi hinc nundinate.

2. Regio eſt paradiſus clauſtralis. Pſal. 132. 1. Pſ. 67. 7.

4 Secunda regio eſt paradiſus clauſtralis. Vere clauſtrum eſt paradiſus, regio vallo diſciplinæ munita, in qua pretioſarum eſt mercium fœcunda fertilitas. Glo-
E rioſa res, homines unius moris habitare in domo; bonum & jucundum habitare fratres in unum. Videas illum peccata ſua deflentem, alium in Dei laudibus exultantem, hunc omnibus miniſtrantem, illum alios erudientem; hunc orantem, illum legentem; hunc miſerentem, illum peccata punientem; hunc charitate flagrantem, illum humilitate pollentem; hunc in proſperis humilem, illum in adverſitate ſublimem; hunc in activa laborantem, illum in contemplativa quieſcentem; & poteris dicere: *Caſtra Dei ſunt hæc. Quam terribilis eſt locus iſte! non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cæli*. Quid tibi ergo, fidelis anima, in his nundinis eſt conſiderandum? Perambula virtu-
F tes cohabitantium in domo Domini virtutum, & fac inde ſarcinam tuam, formam vivendi. Quæ prius habitabas in regione umbræ mortis, tranſi ad regionem vitæ & veritatis.

Gen. 28. 17. Forma vivendi hic comparanda.

3. Regio eſt regio expiationis, ſeu Purgatorium.

5 Tertia regio eſt regio expiationis. Tria ſunt loca, quæ mortuorum animæ pro diverſis meritis ſortiuntur, infernus, purgatorium, cælum. In inferno impii, in purgatorio purgandi, in cælo perfecti. Qui in inferno ſunt, redimi non poſſunt: quia in inferno nulla eſt redemptio. Qui in purgatorio ſunt, expectant redemptionem, prius cruciandi, aut calore ignis, aut rigore frigoris, aut alicujus gravitate doloris. Qui in cælo ſunt, gaudio gaudent ad viſionem Dei, Chri-

Triа animarum poſt mortem receptacula.

Chriſti fratres in natura, cohæredes in gloria, ſimiles in æternitate jucunda. Quia igitur primi redimi non merentur, tertii redemptione non indigent; reſtat ut ad medios tranſeamus per compaſſionem, quibus junѐti ſumus per humanitatem. Vadam in iſtam regionem, & videbo viſionem hanc grandem, quomodo pius Pater glorificandos filios in manu tentatoris relinquat, non ad occiſionem, ſed ad purgationem; non ad iram, ſed ad miſericordiam: non ad deſtructionem, ſed ad inſtructionem: ut jam non ſint vaſa iræ apta in interitum, ſed vaſa miſericordiæ præparata ad regnum. Surgam ergo in adjutorium illis: interpellabo gemitibus, implorabo ſuſpiriis, orationibus intercedam, ſatisfaciam ſacrificio ſingulari: ut ſi forte videat Dominus, & judicet, laborem convertat in requiem, miſeriam in gloriam, verbera in coronam. His enim & hujuſmodi officiis poteſt eorum pœnitentia reſecari, finiri labor, deſtrui pœna. Percurre ergo, quæcumque es fidelis anima, regionem expiationis, & vide quid in ea fiat; & in nundinis illis fac ſarcinam tuam, affectum compatiendi.

Affectus compaſſionis hinc ſumendus.

4. Regio eſt infernalis.

6 Quarta regio eſt regio gehennalis. O regio dura & gravis, regio extimeſcenda, regio fugienda! terra oblivionis, terra afflictionis, terra miſeriarum, in qua nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat! Locus lethifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confuſio peccatorum, innodatio vinculorum, horribiles dæmonum facies! Totus tremo atque horreo ad memoriam iſtius regionis, & concuſſa ſunt omnia oſſa mea. Quomodo cecidiſti Lucifer, qui mane oriebaris? Omnis lapis pretioſus operimentum tuum vermis. O Deus, quanta diſtantia inter operimentum pretioſi lapidis, & operimentum vermis, inter delicias paradiſi, & tineam corrodentem inferni! Scio quia paratus eſt ille ignis diabolo, & angelis ejus, & hominibus ſimilibus ejus: ubi ſine fine finientur; ſine morte morientur, torquebuntur ſine ceſſatione. Vivens igitur in infernum deſcende; percurre mentalibus oculis tormentorum officinas, fuge ſcelera & vitia, pro quibus ſcelerati homines & vitioſi perierunt. Habe odio iniquitatem, & dilige legem Domini, & in tam formidoloſis nundinis fac ſarcinam tuam, odium peccati.

Iſai. 14. 12.
Ezech. 28. 13.
Iſai. 14. 11.
Matt. 25. 41.

Odium peccati inde comparа.

5. Regio paradiſus cœleſtis.

7 Quinta regio eſt paradiſus ſuper cœleſtis. O beata regio ſupernarum virtutum, ubi beata Trinitas a Beatis facie ad faciem videtur, ubi illa ſublimia agmina ſublimi pennarum applauſu, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*, clamare non ceſſant! Locus eſt voluptatis, ubi torrente voluptatis potantur juſti: locus ſplendoris, ubi juſti fulgent ſicut ſplendor firmamenti: locus lætitiæ, ubi lætitia ſempiterna ſuper capita eorum: locus abundantiæ, ubi nihil deeſt videntibus eum: locus ſuavitatis, ubi apparet Dominus ſuavis univerſis: locus pacis, ubi in pace factus eſt locus ejus: locus admirationis, ubi ſunt mirabilia opera ejus! locus ſatietatis, ubi ſatiabimur cum apparuerit gloria ejus: locus viſionis, ubi videbitur magna viſio. O regio ſublimis, plena divitiarum! de valle lacrymarum ſuſpiramus ad te, ubi ſapientia ſine ignorantia, memoria ſine oblivione, intellectus ſine errore, ratio ſine obſcuritate ſplendebit. Regio in qua Dominus tranſiens miniſtrabit electis ſuis, ideſt talem ſe qualis eſt oſtendet. Illic erit Deus omnia in omnibus, ubi rerum univerſitas mirabiliter ordinata dabit Creatori gloriam, lætitiam creaturæ. Curre igitur ſpiritualis anima oculis deſideriorum per regionem iſtam, & vide Regem gloriæ in decore ſuo glorioſum, ſtipatum legionibus Angelorum, Sanctorum ornatum agminibus, deponentem ſuperbos, humiles exaltantem, damnantem dæmones, homines redimentem, & dic: *Beati qui habitant in domo tua, Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Cum ergo mente perceperis tam pretioſas nundinas, mercimonia tam præclara, conſtrue ſarcinam tuam, amorem Dei. Vidiſti regiones, animadvertiſti nundinas, ſarcinam conſtruxiſti, & beatus es. Negotiare ergo dum veniat Dominus Deus tuus, ut ei dicere poſſis: *Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum*; & audire merearis: *Intra in gaudium Domini tui*, ſponſi Eccleſiæ, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

Iſa. 6. 3.

Ejus felicitas & amœnitas.

Pſ. 83. 5.
Amor Dei hinc comparandus.

Matt. 25. 20.

SERMO XLIII.*

De magnanimitate, longanimitate, unanimitate.

* *Hic ſermo in præcedentibus editis erat 5. in feſto Aſcenſionis.*

1 TRiplicem nobis in Eccleſia primitiva virtutem ſanctus Lucas brevi ſermone commendat, ubi poſt dominicam aſcenſionem unanimiter eos in oratione perſeveraſſe deſcribit, expectantes cœleſtem conſolationem, cujus acceperant repromiſſionem. Laudabili ſiquidem magnanimitate puſillus grex, Paſtoris ſolatio deſtitutus, minime tamen dubitans quoniam illi cura eſſet de eis, ſed paternam pro eis gereret ſollicitudinem, devotus pulſabat ſupplicationibus cœlum, certus quod penetrarent illud juſtorum orationes, nec pauperum preces ſpernerentur a Domino, aut ſine copioſa benedictione redirent. Sed nec ſine longanimitate perſiſtebant indeficientes, juxta illud propheticum: *Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit*. Porro unanimitas quidem legitur evidenter expreſſa, quod hæc ſola divini ſpiritus chariſmata mereatur. Neque enim eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis; neque habitare facit niſi unius moris in domo.

Act. 1. 14.
Abac. 2. 3.
1. *Cor.* 14. 33.
Pſal. 67. 7.

2 Jure igitur præparationem cordis eorum audivit auris divina, nec ab expectatione ſua confudit eos, qui & magnanimes, & longanimes, & unanimes eſſent. Certiſſima namque hæc teſtimonia ſunt fidei, ſpei, charitatis. Et quidem evidenter ſpes longanimitatem, unanimitatem charitas, operatur. Numquid fides quoque magnanimum facit? Et ſola. Quicquid enim ſine fide præſumitur, non eſt illa animi ſolida magnitudo, ſed ventoſa quædam inflatio, & tumor inanis. Vis audire magnanimum virum? *Omnia*, inquit, *poſſum in eo qui me confortat*. Imitemur triplicem hanc præparationem, Fratres, ſi deſideramus ſupereffluentem menſuram Spiritus obtinere. Omnibus enim præter Chriſtum ad menſuram datur Spiritus; ſed menſuræ cumulus ſupereffluentis videtur quodam modo exceſſiſſe menſuram. Evidens fuit magnanimitas in converſione noſtra: ſit etiam in conſummatione longanimitas, ſit unanimitas in converſatione. Hujuſmodi ſiquidem animabus cœleſtis illa Hieruſalem deſiderat inſtaurari, quibus nec fidei magnitudo deſit in ſuſcipiendo onere Chriſti, nec longitudo ſpei in perſiſtendo, nec charitatis junctura, quod eſt vinculum perfectionis.

Philip. 4. 13.

SERMO XLIV.*

De his in quibus Myſteria Chriſti necdum videntur impleta.

* *Hic ſermo in mſſ. eſt tertius in Reſurrectione.*

1 OMNIA quæ de Salvatore legimus, medicamina ſunt animarum noſtrarum: Videamus ergo ne quando forte dicatur de nobis: *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata*. Cogitet unuſquiſque, quantum operentur in eo tam ſalutaria medicamenta. Sunt enim quibus nondum natus eſt Chriſtus, ſunt quibus nondum eſt paſſus, ſunt quibus non reſurrexit uſque adhuc. Aliis quoque nondum aſcendit; aliis nondum miſit Spiritum-ſanctum. Quomodo enim operatur ejus humilitas, *qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens?* quomodo, inquam, Dei humilitas in ſuperbo homine operatur? Quæ illius humilitatis veſtigia in his, qui adhuc toto deſiderio terrenis divitiis & honoribus inhiant? An non modo exhilaratur conſcientia veſtra, Fratres mei, quod dicere poteſtis: *Parvulus natus eſt nobis?* Sunt quibus nondum eſt paſſus Chriſtus, qui labores fugiunt, & mortem metuunt uſque adhuc, quaſi vero ille & labores ſuſtinendo, & mortem moriendo non vicerit.

Jer. 51. 9.
Philip. 2. 6.
Chriſtus quibus nondum natus.
Iſa. 9. 6.
Quibus nondum paſſus.

2 Sunt quibus nondum ſurrexit, qui in laborum anxietate & afflictione pœnitentiæ morte afficiuntur tota die, nondum ſpirituali conſolatione recepta. Sed niſi breviati fuiſſent dies illi, quis poſſet ſuſtinere? Aliis ſurrexit Chriſtus, ſed nondum aſcendit: immo cum eis adhuc in pia dulcedine commoratur in terris, his ſcilicet qui in devotione ſunt tota die, flent in orationibus, ſuſpirant in meditationibus ſuis, & omnia feſtiva & jucunda ſunt eis, & per omnes dies illos continuum Alleluja cantatur. Sed oportet lac eis ſubtrahi, ut diſcant veſci ſolido cibo; & expedit eis, ut Chriſtus vadat, & hæc temporalis devotio ſubtrahatur. Sed quando hoc capere poterunt? Deſertos ſeſe a Domino privatos gratia conqueruntur. Sed expectent paululum, ſedeant in civitate, donec induantur ſolidiori quadam virtute ex alto, & majora percipiant chariſmata Spiritus-ſancti, ſicut Apoſtoli promoti ſunt in gan-

Quibus nondum ſurrexit, quibus nondum aſcendit.

Quibus nondum Spiritus ſanctus miſſus.

TOM. III.

gaudium altiorem, & ſupereminentiorem viam charitatis ingreſſi, non jam ſollicit quomodo flerent paululum, ſed quomodo magna quadam victoria de communi adverſario triumpharent, & conculcarent ſatanam ſub pedibus ſuis.

Sequuntur Sermones, vulgo PARVI *nuncupati, quos Horſtius ſermonibus de* Diverſis *accenſuit, nonnullis inter Sententias rejectis. Hos fortaſſe Bernardi* Flores verborum *a Petro-Cellenſi petebat Joannes Sareſberienſis epiſtolis* XCVI. *&* CVII.

SERMO XLV.*

* al. 1. ex Parvis.

De varia Trinitate, Dei ſcilicet, & Hominis.

a In anima rationali eſt quoddam veſtigium ſummæ Trinitatis.

1 BEATA illa & ſempiterna [a] Trinitas, Pater & Filius & Spiritus-ſanctus, unus Deus ſcilicet, ſumma potentia, ſumma ſapientia, ſumma benignitas, creavit quamdam trinitatem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, animam videlicet rationalem: quæ in eo præfert veſtigium quoddam illius ſummæ Trinitatis, quod ex memoria, ratione, & voluntate conſiſtat. Creavit autem eam hoc modo, ut manens in illo, participatione ejus eſſet beata; averſa ab illo, quocumque ſe conferret, remaneret miſera. Sed hæc trinitas creata elegit potius per motum propriæ voluntatis cadere, quam ex gratia * Conditoris per liberum arbitrium ſtare. Cecidit ergo per ſuggeſtionem, delectationem, conſenſum, ab illa ſumma & pulchra Trinitate, ſcilicet potentia, ſapientia, puritate, in quamdam contrariam & fœdam trinitatem, ſcilicet infirmitatem, cæcitatem, immunditiam. Memoria enim facta eſt impotens & infirma, ratio imprudens & tenebroſa, voluntas impura. Porro memoria, quæ ſimplicis divinitatis potentiam ſtans cogitabat, ab illa cadens, & velut ſupra ſaxa corruens, in tres partes confracta diſſiliit, ſcilicet in cogitationes affectuoſas, oneroſas, otioſas. Affectuoſas voco illas, in quibus ipſa afficitur, ut in curis rerum neceſſariarum, edendi, bibendi, cæterarumque * ſimilium: oneroſas, ut in exterioribus adminiſtrationibus & occupationibus duris: otioſas, quibus nec afficitur, nec oneratur, & tamen ab æternorum contemplatione per illa diſtenditur: ut ſi cogitet, verbi gratia, equum currentem, aut avem volantem.

* al. creationis.

Trinitas felicitatis animæ in trinitatem miſeræ commutata.

Memoriæ caſus triplex.

* al. innumerabilium.

2 Rationis quoque triplex caſus eſt. Siquidem ejus erat diſcernere inter bonum & malum, verum & falſum, commodum & incommodum; in quibus diſcernendis tanta modo caligine cæcatur, ut ſæpe in contrarium ducat judicium, recipiens malum pro bono, falſum pro vero, noxium pro commodo, & e converſo. Numquam vero in his falleretur, ſi numquam lumine, a quo creata eſt, privaretur. Sed quia & ipſa inde cecidit, procul dubio nihil aliud quam tenebras ſuæ cæcitatis invenit. Unde factum eſt, ut & inſtrumentum perderet, quo illa adminiſtraret, ſcilicet illud trivium Sapientiæ, Ethicam, Logicam, Phyſicam: quas nos poſſumus aliis vocare nominibus, Moralem, Inſpectivam, & Naturalem ſcientiam. Siquidem per Ethicam eligitur bonum, reprobatur malum: per Logicam cognoſcitur verum & falſum: per Phyſicam commodum & incommodum, ideſt, quid in uſum aſſumendum ſit, quid reſpuendum.

Rationis quoque triplex caſus.

Trivium ſapientiæ.

3 Sequitur voluntas, cujus ruina ſimiliter tripartita eſt. Quæ enim ſummæ benignitati & puritati inhærere, & eam ſolam diligere debuit, per propriam iniquitatem a ſupernis in hæc infima lapſa, per concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ambitionem ſæculi, terrena dilexit. Quid hoc infelicius caſu poteſt æſtimari, ubi pereunte memoria, ratione, voluntate, tota animæ ſubſtantia perimitur?

Voluntatis itidem ruina triplex.

4 Verumtamen nunc tam gravem, tam tenebroſum, tam ſordidum lapſum noſtræ naturæ reparavit illa beata Trinitas, memor miſericordiæ ſuæ, immemor culpæ noſtræ. Venit ergo a Patre miſſus Dei Filius, & dedit fidem: poſt Filium miſſus eſt Spiritus-ſanctus, & dedit docuitque charitatem. Itaque per hæc duo, ideſt fidem & charitatem, facta eſt ſpes redeundi ad Patrem. Et hæc eſt trinitas, ſcilicet Fides, Spes, Charitas: per quam velut per tridentem reduxit de limo profundi ad amiſſam beatitudinem illa incommutabilis & beata Trinitas mutabilem, lapſam, & miſeram trinitatem. Et Fides quidem illuminavit rationem; Spes erexit memoriam; Charitas vero purgavit voluntatem. Cum ergo venit (ut dictum eſt) Deus Filius, & factus eſt homo qui erat Deus: tamquam medicus bonus dedit præcepta, quibus obſervatis, reformaretur ſalus amiſſa. Ut vero præceptis faceret fidem, exhibuit ſigna: ut eorumdem præceptorum perſuaderet utilitatem, promiſit beatitudinem.

Naturæ triplicem lapſum reparavit ſumma Trinitas.

Idque per fidem, ſpem, Charitatem.

5 Eſt igitur Fides alia præceptorum, alia ſignorum alia promiſſorum: id eſt qua credimus in Deum, qua credimus Deum, qua credimus Deo. Per fidem præceptorum credimus in Deum. Credere autem in Deum eſt in eum ſperare & eum diligere. Per fidem ſignorum credimus Deum, qui talia poteſt, & omnia poteſt. Per fidem promiſſorum credimus Deo, qui quicquid promittit, veraciter complet. Similiter quoque Spes triplex eſt, & procedit de prædicta triplici fide. Nam de fide præceptorum oritur ſpes veniæ; de fide ſignorum, ſpes gratiæ, de fide promiſſorum, ſpes gloriæ. Charitas itidem ternario numero colligitur, *de corde puro, & de conſcientia bona, & fide non ficta*. Puritatem debemus proximo, conſcientiam nobis, fidem Deo. Puritas autem eſt, ut quicquid agitur, aut ad utilitatem proximi, aut ad honorem fiat Dei. Maxime autem exhibenda eſt proximo, quia Deo manifeſti ſumus: proximo autem non poſſumus, niſi in quantum illi cor noſtrum aperimus. Conſcientiam bonam faciunt in nobis duo: pœnitentia, & continentia: quando ſcilicet per pœnitentiam peccata commiſſa punimus & per continentiam deinceps punienda non committimus: & hanc debemus nobis. Poſt hæc ſupereſt fides non ficta, quæ Deo vigilanter exhibenda eſt, ut nec propter proximum, cui nos impendimus charitatem, offendamus Deum; nec propter conſcientiam, quam per pœnitentiam & continentiam in humilitate cuſtodire volumus, minus exequamur mandatorum Dei obedientiam: & hæc eſt fides non ficta. Non ficta autem ponitur ad differentiam mortuæ fidei, & fictæ. Mortua fides eſt quæ ſine operibus eſt: Fides ficta, quæ ad tempus credit, & in tempore tentationis recedit, unde etiam ficta, id eſt fragilis, dicitur.

Fides triplex, præceptorum, ſignorum, & promiſſorum.

Credere in Deum, Deum, & Deo.

Spes triplex, veniæ, gratiæ, gloriæ.

Charitas quoque triplex de corde puro cōſcientia bona, & fide non ficta. 1. Tim. 1. 5.

Conſcientiam bonam duo faciunt.

Fides mortua, & ficta quæ.

6 Hæc omnia brevius poſſumus colligere, ut facilius commendentur memoriæ. Dicamus ergo: eſt Trinitas creatrix, Pater & Filius & Spiritus ſanctus ex qua cecidit creata trinitas, Memoria, Ratio, & Voluntas. Et eſt trinitas per quam cecidit, videlicet per ſuggeſtionem, delectationem, conſenſum. Et eſt trinitas in quam cecidit, videlicet impotentia, cæcitas, immunditia. Rurſus trinitas, quæ cecidit, id eſt Memoria, Ratio, Voluntas. Singulæ cujuſque tripartitus extitit caſus. Memoria cecidit in tres ſpecies cogitationum, affectuoſas, oneroſas, otioſas. Ratio in triplicem ignorantiam; boni & mali, veri & falſi, commodi & incommodi. Voluntas in concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ambitionem ſæculi. Eſt trinitas per quam reſurgit, ſcilicet Fides, Spes, Charitas, Quæ trimembres habent ſubdiviſiones. Eſt enim Fides præceptorum, ſignorum, promiſſorum; eſt & Spes veniæ, gratiæ gloriæ: & eſt Charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

Antecedentium recapitulatio. Trinitas varia.

SERMO XLVI.*

* al. 2. ex Parvis.

De Virginitatis & Humilitatis connexione.

1 A*Ve Maria gratia plena*. Non in ſola virginitate conſtare poterat gratiæ plenitudo: neque enim omnibus eſt de ea accipere. Felices qui non inquinaverunt veſtimenta ſua, & cum Regina noſtra virginitatis privilegio gloriantur. Sed num unam tantum benedictionem habes, o Domina? Et mihi obſecro ut benedicas. Periit virtus illa a me [b], non eſt jam vel adſpirare ad illam. Computrui in ſtercore meo, & ut jumentum factus ſum: ſed numquid non erat mihi etiam aliquid apud te? non erit ubi poſſim eſſe tecum, quia jam ſequi non valeo quocumque iens? Quærit Angelus puellam, quam præparavit Dominus filio domini ſui. Bibit ipſe de hydria tua, cognata ſibi virtute delectatus: ſed numquid non & jumentis potum tribues? Bibit Angelus, quod virum non cognoſcis: bibant & jumenta, quod de humilitate ſingulariter gloriaris. *Reſpexit*, inquit, *Dominus humilitatem ancillæ ſuæ*. Nam virginitas ſine humilitate habet fortaſſe gloriam, ſed non apud Deum. Humilia ſemper Excelſus reſpicit, & alta a longe cognoſcit. Hu-

Luc. 1. 28.

b

Luc. 1. 48.

Pſal. 137. 6.

a Hic ſermo magna ex parte refertur in lib. 8. Florum c. 3. & c. 26. ubi de charitate, quæ infra num. 5.

b Bellarminus ex his verbis dubitat, an iſte ſermo auctorem habeat Bernardum, in quo ſemper [illegible] caſtitatis integritas. Sed quid vetat id dictum modeſtiæ cauſa, habito reſpectu ad humanos lapſus; aut etiam in perſona auditorum? ut Horſtius in aliis Notis. Certe hic ſermo habetur in editis antiquis.

Jacob. 4. 6. Humilibus dat gratiam, ſuperbis reſiſtit. Sed forte nec in his quidem duabus metretis plena eſt hydria tua: capax eſt etiam tertiæ, ut non modo Angelus & jumenta, ſed ipſe jam bibat architriclinus. Hoc enim vinum bonum, quod ſervavimus uſque adhuc, miniſter Angelus haurit, ſed ut ferat architriclino. Patrem loquor, qui principium Trinitatis, architriclinus jure vocatur. Ait ſane Angelus, fœcunditatem Mariæ commendans, quæ tertia eſt metreta; *Luc. 1. 35.* *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei:* ac ſi dicat: Cum eo ſolo tibi eſt generatio iſta communis.

SERMO XLVII. *

** al. 3. ex Parvis.*

De quadruplici ſuperbia.

AVE *Maria gratia plena*. Bene plena, quia Deo, & Angelis, & hominibus grata. Hominibus per fœcunditatem, Angelis per virginitatem, Deo per humilitatem. In hoc tertio a Domino ſe reſpectam teſtatur, *Pſ. 137. 5.* qui humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit. Sicut enim oculi ſatanæ omne ſublime vident, ita oculi Domini omnem humilem intuentur. Unde ait in Cantico canticorum; *Cant. 6. 12.* *Revertere, revertere Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te.* Quater dicit, *revertere*, propter quadruplicem ſuperbiam per quam averſa a Domino non videbatur. Eſt enim ſuperbia [a] cordis, ſuperbia oris, ſuperbia operis, ſuperbia habitus. *Superbia quadruplex, cordis, oris, operis, & habitus.* Superbia cordis eſt, quando homo in oculis ſuis magnus eſt, Contra quam Sapiens orat, dicens: *Eccli. 23. 5.* *Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi.* Et alibi; *Iſ. 5. 21.* *Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris.* Superbia oris vel linguæ, quæ & jactantia dicitur, eſt quando homo non ſolum magna de ſe ſentit, ſed etiam loquitur. Unde Pſalmiſta: *Pſ. 11. 7.* *Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam.* Superbia operis eſt, quando homo exteriori quadam ſuperbia, ut magnus appareat, agit. De qua idem Pſalmiſta ait; *Pſal. 100. 7.* *Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam.* Superbia habitus eſt, quando homo, ut glorioſus videatur, pretioſis ſe ornat veſtibus. Unde Paulus; *1. Tim. 2. 9.* *Non in veſte pretioſa.* Et Dominus: *Matt. 11. 8.* *Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt*, ubi ſuperbia abundat. Sunt autem quinque, quæ ad remedium tam mortiferæ peſtis a Domino rationali animæ ſunt poſita; *Remedium quintuplex adverſus ſuperbiam.* locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Chriſti, & ejus converſatio. Locus, quia exilium; corpus, quia onerofum: tentatio quia inquietat: Chriſti prædicatio, quia ædificat; & ejus converſatio, quia informat. His quaſi quinque ſenſibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima vita eſt corporis, ita Deus vita eſt animæ; & ſicut corpus mortuum eſt, quod per quinque ſenſus ab anima non vegetatur: ita anima mortua eſt, quæ per hæc a Domino non humiliatur.

SERMO XLVIII. *

** al. 4. ex Parvis.*

De paupertate voluntaria.

INtravit *Jeſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam.* *Luc. 10. 38.* Caſtellum ubi Chriſtus intravit, voluntaria eſt paupertas, quæ habitatores ſuos a gemina impugnatione, qua hujus mundi amatores expugnantur, reddit ſecuros, ſcilicet propria invidia, & aliena. *Paupertas vacat invidia propria, & aliena.* PAUPERTAS enim, dum putatur miſera, aliena caret invidia; & quia eſt voluntaria, nemini quicquam invidet. Duæ illæ ſorores duas vitas amatorum paupertatis ſignificant. Quidam cum Martha ſolliciti Domino Jeſu duo pulmentaria præparant, ſcilicet correctionem operis cum ſalſamento contritionis, & opus pietatis cum condimento devotionis. Hi vero qui cum Maria ſoli Deo vacant, *Contemplationis objectum.* conſiderantes quid ſit Deus in mundo, quid in hominibus, quid in Angelis, quid in ſeipſo, quid in reprobis; contemplantur quia Deus eſt mundi rector & gubernator, hominum liberator & adjutor, Angelorum ſapor & decor, in ſeipſo principium & finis, reproborum terror & horror. In creaturis mirabilis, in hominibus amabilis, in Angelis deſiderabilis, in ſeipſo incomprehenſibilis, in reprobis intolerabilis.

SERMO XLIX. *

** al. 5. ex Parvis.*

De triplici verbo.

DIES *diei eructat verbum.* *Pſ. 18. 2.* Dies diei, Angelus Virgini. Dies Angelus propter beatitudinem; Virgo dies propter integritatis virtutem. *Et nox nocti indicat ſcientiam.* Serpens nox propter malitiam: mulier nox propter ignorantiam. *Dies diei eructat verbum.* Deitas virginitati, de utero paternæ majeſtatis in utero maternæ integritatis. Aliter: *Dies diei eructat verbum;* Deus Pater animæ rationali per fidem illuminatæ. *Et nox nocti indicat ſcientiam:* creatura rationalis animæ rationali nondum per fidem illuminatæ. Unde Apoſtolus: *Rom. 1. 20.* *Inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur a creatura mundi.* Unde nos dicimus verbum indicatum, verbum inſpiratum [b], verbum eructatum. *Verbum triplex.* Primum fecit cognitionem, ſecundum converſionem, tertium vivificationem. Primum obfuit, ſecundum non profuit, tertium vivificavit. Primum obfuit: *Ibid.* *quia cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.* Secundum non profuit; quia non data lex, quæ poſſet vivificare. Tertium vivificavit, quia per crucem redemit. Primum totum deforis; ſecundum foris & intus; tertium totum intus. Et nota, quia quod eructatur, de plenitudine eructantis cum quodam ipſius ſubſtantiæ ſapore profertur. *Joan. 1. 16.* Et idcirco Sapientia incarnata dicitur habens in ſe omnem plenitudinem, in miraculis cognitionem, in doctrina converſionem, in paſſione vivificationem. Unde ait Propheta: *Oſee 6. 1.* *Venite, & revertamur ad Dominum: quia ipſe cepit, & ſanabit nos; percutiet, & curabit nos. Vivificabit nos poſt duos dies*, ſcilicet cognitionis, & converſionis: *in die tertia ſuſcitabit nos*, voce Verbi incarnati per primam ſuam reſurrectionem: *& vivemus in conſpectu ejus*, vivificati per paſſionem, ſerenius illuminati per miraculorum cognitionem: *Sequemurque ut cognoſcamus Dominum*, inſtructi per doctrinæ converſionem.

SERMO L. *

** al. 6. ex Parvis.*

De affectionibus recte ordinandis.

1 EGredimini *filiæ Sion, & videte regem Salomonem.* *Cant. 3. 11.* Non dicit Eccleſiaſten, aut Ididam *. ** Idida vocatus Salomon. Hebr. Jedidejah.* Nam & his nominibus appellatus eſt rex ille: & ſignificat Jeſum Chriſtum noſtrum verum Salomonem, qui eſt Salomon, id eſt pacificus, in exilio; Eccleſiaſtes, id eſt concionator, in judicio; Idida, id eſt, dilectus Domini in regno; ubique Rex. *V. NOTAS. Chriſtus ubique Rex.* In exilio rector morum, in judicio diſcretor meritorum, in regno diſtributor præmiorum [c]. In exilio manſuetus, in judicio juſtus, in regno glorioſus. In exilio amabilis, in judicio terribilis, in regno admirabilis. *In diademate quo coronavit eum mater ſua.* Eſt autem hæc corona miſericordiæ, & in hac imitabilis. Coronavit eum & noverca ſua corona miſeriæ, & in hac contemptibilis. Synagogam loquor, quæ ſe ei non matrem exhibuit, ſed novercam. Coronabit eum familia ſua corona juſtitiæ, & in hac terribilis. Videant ergo eum peccatores in corona miſeriæ, id eſt ſpinea, & compungantur: videant eum filiæ Sion, animæ affectuoſæ, in corona miſericordiæ, & imitentur: videbunt eum impii in corona juſtitiæ, & peribunt: videbunt eum ſancti in corona gloriæ, & perpetualiter gaudebunt.

2 *Egredimini filiæ Sion;* animæ delicatæ, de ſenſu carnis ad intellectum mentis; de ſervitute carnalis concupiſcentiæ ad libertatem ſpiritualis intelligentiæ; *& videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua.* Coronantur quidem & alii imitatores ipſius, ſed hoc ex induſtria adjuti per gratiam. Solus iſte a matre coronatus eſt, quia ſolus cum ordinatis affectionibus tamquam ſponſus e thalamo proceſſit ex utero matris. Sunt autem affectiones illæ quatuor [d] notiſſimæ, amor & lætitia, timor & triſtitia. *Affectiones quatuor in Chriſto ordinatæ ab utero.* Abſque his non ſubſiſtit humana anima: ſed quibuſdam ſunt in coronam, quibuſdam in confuſionem. Purgatæ enim & ordinatæ glorioſam in virtutum corona reddunt animam; inordinatæ per confuſionem dejectam & ignominioſam. Purgantur autem ſic. *Quomodo purgandæ.* Si amantur quæ amanda ſunt, ſi magis amantur quæ magis amanda ſunt, ſi non amantur quæ amanda non ſunt, amor purgatus erit. Sic & de cæteris. Ordinantur autem ſic. *Quomodo ordinandæ.* In initio timor, deinde lætitia, poſt triſtitia, in conſummatione amor. Compoſitio quarum talis eſt. De timore & lætitia naſcitur prudentia, & eſt timor cauſa prudentiæ, lætitia fructus. De lætitia & triſtitia naſcitur temperantia, cujus eſt triſtitia cauſa, lætitia fructus. De triſtitia & amore naſcitur fortitudo, & eſt triſtitia cauſa fortitudinis, amor fructus. Clauditur circu-

a Hoc fragmentum refert Florilegus lib. 9. cap. 19.
b Florum collector hunc locum exhibet lib. 8. cap. 2.
c Hactenus fere ex ſermone 2. in Epiphania num. 2.

d De his aff[ectionibus] conſer ... ad ſermonem 2. in capite quadr[agesimæ] num. 3. Citatur locus iſte in Florum lib. 9. cap. 8.

Digitized by Google

TOM. III.

circulus coronæ. De amore & timore naſcitur juſtitia, & eſt timor cauſa juſtitiæ, amor fructus.

Ordinatæ, virtutes; inordinatæ ſunt perturbationes.

3 Conſidera ergo quomodo iſtæ affectiones ordinatæ virtutes ſunt, inordinatæ, perturbationes. Si timorem ſequatur triſtitia, deſperationem generat; ſi amorem lætitia, diſſolutionem. Sequatur ergo timorem lætitia, quia timor futura cavet, lætitia de præſenti gaudet, prudentis cautelæ finem lætitia poſſidet. Probet ergo lætitia timorem. Probatus timor nihil aliud quam prudentia eſt. Comitetur lætitiam triſtitia, quia moderate læta amplectitur qui triſtia reminiſcitur. Temperet ergo lætitiam triſtitia. Temperata lætitia nihil aliud, quam temperantia eſt. Jungatur amor triſtitiæ, quia fortiter ſuſtinet triſtia qui per amorem quæ ſunt amanda deſiderat. Confortet ergo amor triſtitiam. Confortata vero triſtitia nihil aliud quam fortitudo eſt. Jungatur amor timori; quia ordinate amandis inhæret qui timenda non negligit. Ordinet ergo amor timorem. Ordinatus timor nihil aliud quam juſtitia eſt. Duæ affectiones, lætitia & triſtitia, non ſe extendunt ad alia; in nobis enim lætamur, & in nobis triſtamur. Amor & timor ad alia ſe extendunt. Timor enim affectio eſt naturalis, quæ nos conjungit ſuperiori per inferiorem partem; & habet ſe ad ſolum Deum. Amor affectio eſt, quæ nos conjungit ſuperiori & inferiori, & æquali; & habet ſe ad Deum & proximum. In his autem duobus perfecta conſiſtit juſtitia, ut timeamus Deum propter potentiam, amemus propter bonitatem, & proximum propter naturæ ſocietatem.

Ordinate amandis inhæret, qui timenda non negligit.

Perfecta juſtitia quæ.

SERMO LI.*

* al. 7. & 8. ex Parvis.

De Mariæ Purificatione, & Chriſti Circumciſione.

Chriſti circumciſio & Mariæ purificatio quid nos doceant.

QUID eſt quod dicimus beatam Mariam purificari? Quid vero quod ipſum Jeſum dicimus circumcidi? Enimvero tam non indiguit illa purificatione, quam nec ille circumciſione. Nobis ergo & hic circumciditur, & illa purificatur, præbentes exemplum pœnitentibus, ut a vitiis continentes, primum per ipſam continentiam circumcidamur, deinde a commiſſis per pœnitentiam purificemur. Quid eſt autem quod Maria portat Jeſum in utero, Joſeph in humero, in Ægyptum ſcilicet iens & inde rediens; Simeon portat in brachiis? Significant illi tres electorum ordines; Maria prædicatores, Joſeph pœnitentes, Simeon bonos operatores. Qui enim aliis evangelizat, quaſi Jeſum in utero portat, ut eum aliis, vel potius alios ei pariat. De talibus erat beatus Paulus, qui dicebat: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis.* Qui vero pro Chriſto laboribus fatigantur, qui perſecutiones patiuntur, qui nulli mala inferunt, ſed ab aliis illata patienter ferunt, merito illi portare eum in humeris dicuntur, quibus & ab ipſa Veritate dicitur: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, &c.* Si quis autem eſt qui porrigat panem eſurienti, potum ſitienti, cæteraque miſericordiæ opera ſollicite impendat egenti, nonne iſte recte videtur eum portare in brachiis? Hujuſmodi enim dicturus eſt in judicio Dominus: *Quamdiu feciſtis uni ex minimis meis, mihi feciſtis.*

Gal. 4. 19.

Luc. 9. 23.

Matt. 25. 40.

SERMO LII.*

* al. 9. ex Parvis.

De domo divinæ Sapientiæ, id eſt Virgine Maria.

Prov. 9. 1.

1 SApientia ædificavit ſibi domum, &c. Cum multis modis ſapientia intelligatur, quærendum eſt quæ ſapientia ædificavit ſibi domum. Dicitur enim ſapientia carnis, quæ inimica eſt Deo: & ſapientia hujus mundi, quæ ſtultitia eſt apud Deum. Utraque iſta ſecundum Jacobum apoſtolum terrena *eſt, animalis, diabolica.* Secundum hanc ſapientiam dicuntur ſapientes, ut faciant mala, bene autem facere neſciunt; & in ipſa ſapientia arguuntur & perduntur, ſicut ſcriptum eſt: *Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum, & perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* Et utique talibus ſapientibus videtur mihi digne & competenter dictum Salomonis aptari, quo ait: *Et malitia quam vidi ſub ſole, virum qui videtur apud ſe ſapiens eſſe.* Nulla talis ſapientia, ſive carnis, ſive mundi, ædificat, immo deſtruit quamcumque domum inhabitat. Eſt ergo alia ſapientia quæ deſurſum eſt, primum quidem pudica, deinde pacifica. Hinc eſt Chriſtus Dei virtus, & Dei ſapientia, de quo Apoſtolus: *Qui factus eſt,* inquit, *nobis ſapientia a Deo, & juſtificatio, & redemptio.*

Rom. 8. 7.
1. Cor. 3. 19.
Jacob. 3. 15.
1. Cor. 3. 19.
1. Cor. 1. 30.

B. Virgo domus divinæ ſapientiæ.

2 Hæc itaque Sapientia quæ Dei erat, & Deus erat, de ſinu Patris ad nos veniens, ædificavit ſibi domum, ipſam ſcilicet matrem ſuam virginem Mariam: in qua ſeptem columnas excidit. Quid eſt in ea ſeptem columnas excidere, niſi ipſam dignum ſibi habitaculum fide & operibus præparare? Nimirum ternarius numerus ad fidem propter ſanctam Trinitatem; quaternarius pertinet ad mores propter quatuor principales virtutes. Quod autem in beata Maria ſancta Trinitas fuerit (fuerit dico per præſentiam majeſtatis) ubi ſolus Filius erat per ſuſceptionem humanitatis, teſtatur Nuntius cœleſtis, qui ei arcana myſteria referans, ait: *Ave gratia plena, Dominus tecum;* & poſt pauca: *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Ecce habes Dominum, habes virtutem Altiſſimi, habes Spiritum-ſanctum: habes Patrem & Filium & Spiritum-ſanctum. Neque enim poteſt eſſe, aut Pater ſine Filio, aut ſine Patre Filius, aut ſine utroque procedens ab utroque Spiritus ſanctus, ipſo Filio dicente: *Ego in Patre, & Pater in me eſt;* & iterum: *Pater autem in me manens, ipſe facit opera.* Manifeſtum eſt fuiſſe in corde Virginis fidem ſanctæ Trinitatis.

Ejus tres columnæ, fides SS. Trinit.

Luc. 1. 28.

Joan. 14. 10.

Aliæ columnæ hujus domus: quatuor virtutes cardinales.

3 Utrum autem & quatuor principales virtutes tamquam quatuor columnas poſſederit, inquiſitione dignum videtur. Primum ergo videamus an fortitudinem habuerit. Quæ nimirum virtus quomodo illi abeſſe potuit, quæ abjectis ſæcularibus pompis, ſpretiſque voluptatibus carnis, ſoli Deo in virginitate vivere propoſuit? Niſi fallor, hæc Virgo eſt quæ apud Salomonem legitur: *Mulierem fortem quis inveniet? Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* Quæ adeo fortis fuit, ut illius ſerpentis caput contereret, cui a Domino dictum eſt: *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter ſemen tuum & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum.* Porro quod temperans, prudens, & juſta fuerit, ex Angeli collocutione, & ſua ipſius reſponſione luce clarius comprobamus. Salutata quippe tam venerabiliter ab Angelo: *Ave gratia plena, Dominus tecum,* non ſe extulit, quaſi quæ ex ſingulari gratiæ privilegio benediceretur, ſed ſiluit; & qualis eſſet inſolita hæc ſalutatio, ſecum cogitavit. Qua in re quid, niſi temperans fuit? At vero cum de cœleſtibus myſteriis ab eodem Angelo doceretur, diligenter quæſivit quomodo conciperet ac pareret, quæ virum utique non cognoſceret; & in hoc ſine dubio prudens extitit. Juſtitiæ autem præfert inſigne, ubi ſe ancillam Domini confitetur. Nam quod juſtorum ſit confeſſio, teſtatur qui ait: *Verumtamen juſti confitebuntur nomini tuo, & habitabunt recti cum vultu tuo.* Et alibi juſtis dicitur: *Et dicetis in confeſſione, opera Domini univerſa bona valde.*

Prov. 31. 10.

Gen. 3. 15.

Pſal. 139. 14.

Eccli. 39. 21.

4 Fuit igitur beata Virgo Maria fortis in propoſito, temperans in ſilentio, prudens in interrogatione, juſta in confeſſione. His itaque quatuor morum columnis, & tribus fidei prædictis extruxit in ea ſibi domum Sapientia cœleſtis; quæ adeo mentem ejus replevit, ut de plenitudine mentis fœcundaretur & caro, ac virgo ſingulari gratia eamdem ipſam Sapientiam carne tectam pareret, quam prius mente pura conceperat. Nos quoque ſi ejuſdem Sapientiæ fieri domus volumus, neceſſe eſt ut eiſdem ſeptem columnis extruamur, id eſt ut fide & moribus ei præparemur. Et in moribus quidem ſolam puto ſufficere juſtitiam, cæteris tamen virtutibus circumfultam. Itaque ne errore fallatur ignorantiæ, ſit ei prævia prudentia: ſint hinc inde temperantia atque fortitudo, ne forte labatur, vel in dexteram, vel in ſiniſtram partem declinando.

SERMO LIII.*

* al. 10. ex Parvis.

De nominibus Salvatoris.

Iſai. 9. 6.

1 ET vocabitur nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus fortis, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis. *Admirabilis* eſt in nativitate: *Conſiliarius* in prædicatione; *Deus* in operatione: *Fortis* in paſſione: *Pater futuri ſæculi* in reſurrectione: *Princeps pacis* in perpetua beatitudine. Hæc etiam nomina poſſunt ei congrue aſſignari in opere noſtræ ſalutis. Nam primo dicitur *Admirabilis* in converſione noſtræ voluntatis, quæ mutatio eſt ſolius dexteræ Excelſi. Poſtmodum dicitur *Conſiliarius* in revelatione ſuæ voluntatis, quando revelat quid ſequendum ſit jam converſis. Unde Paulus converſus dicebat: *Domine quid me vis facere?* Converſi autem neceſſe eſt compungantur pro præteritis delictis, in quorum remiſſione dicitur *Deus*, cujus tantum eſt peccata remittere. Hinc eſt quod Salvatore noſtro in terra remittente peccata, Judæi dicunt eum blaſphemare, quaſi qui aſſumeret ſibi quod erat ſolius Dei. Quarto dicitur *Fortis*: juxta ſententiam enim Apoſtoli neceſſe eſt, ut *omnes*

Act. 9. 7.

Matt. 9. 3.

2. Tim. 3. 12.

qui

qui pie volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur.

2 Sed quis ſuſtineret, niſi ille juvaret? Unde David: *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea.* (Pſal. 93. 17.) Cum ergo nos in tribulatione protegit, cum ipſas aerias poteſtates arcet a nobis ac repellit, quid aliud in hoc opere dici poteſt, niſi fortis? Unde dictum eſt: *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* (Pſal. 23. 8.) Et quoniam ipſa converſio, & vita noſtra in Chriſto agenda eſt, non intuitu temporalium rerum, ſed ſpe futurorum bonorum: ideo quinto loco ponitur: *Pater futuri ſæculi.* (1. Cor. 15. 51.) Pater ſcilicet in regeneratione corporum noſtrorum. Quia vero *omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur:* ut diſcernat immutationem juſtorum ab iniquorum reſurrectione, ponitur ſexto loco *Princeps pacis.* Qua obtenta, tota perfectio impletur, nec jam ultra aliud quicquam appetendum relinquitur. Ipſa eſt enim, in cujus exultatione concinit Pſalmiſta, dicens: *Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te qui poſuit fines tuos pacem.* (Pſ. 147. 1.) Horum ſex nominum conſequentiam & virtutem breviter atque eleganter comprehendit uno nomine Angelus loquens ad Joſeph: *E vocabis*, inquit, *nomen ejus Jeſum.* (Matth. 1. 21.) Cujus videlicet nominis exponens rationem; *Ipſe enim*, ait, *ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum.* (Ibidem.)

SERMO LIV.*

*al. 12. ex Parvis.

De Apparitione Chriſti.

Chriſtus venit ut adjuvaret nos & erudiret. Tit. 2. 12.

FILIUS Dei apparuit, ut nos adjuvaret & erudiret: quod poteſt, quia eſt Virtus Patris, & Sapientia. Virtus adjuvat, Sapientia erudit & informat. Infirmitati auxilium eſt neceſſarium: cæcitas eruditione indiget & doctrina. Erudivit ſane, faciens abnegare impietatem & ſæcularia deſideria, ut ſobrie, & juſte, & pie vivamus. Impietas erat incredulitas, quia Deum nec credebamus, nec colebamus. Deum enim ſicut pium eſt colere, ſic impium eſt abnegare. Sæcularia deſideria ſunt concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, ſuperbia vitæ: quæ trahunt & inclinant ad amorem ſæculi. Iſtis abnegatis, vivit homo ſobrie, refrenans concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, ſuperbiam vitæ. Poſtquam vero incipit eſſe ſobrius, contra duplicem ebrietatem duplicem ponit ſobrietatem. Ebrietas exterior voluptatum effuſio, interior curioſitatum occupatio. E contra ſobrietas exterior voluptatum refrenatio, interior curioſitatum excluſio. Ita vivit homo ſobrie quantum ad ſeipſum, juſte quantum ad proximum, cui exhibet quod juſtum eſt. Juſtitia eſt in duobus: in innocentia, & in beneficentia. Innocentia juſtitiam inchoat, beneficentia conſummat. Pie quantum ad Deum. Pietas eſt in duobus: ut de nobis non præſumamus, ſed in Deo perfecte confidamus: ut per eum omnia mundi impedimenta vincamus. In Deo non eſt diffidendum, ſed ſecure & fiducialiter eſt agendum. Ipſe, tamquam pius & laudabilis medicus, prius bibit potionem quam parabat ſuis, id eſt paſſionem & mortem ſuſtinuit: & ſic ſanitatem immortalitatis accepit, & impaſſibilitatis, docens ſuos ut confidenter biberent potionem, quæ generat ſanitatem & vitam; & qui poſt paſſionem vita æterna vivit, ſpem dat nobis ut idem ſperemus ab eo ſecuri.

Impietas quid. Sæcularia deſideria. Sobrietas duplex. Flor. lib. 8. cap. 32. Juſtitia in duobus, Pietas itidem.

SERMO LV.*

*al. 12. ex Parvis.

De ſex hydriis ſpiritualibus.

Joan. 2. 6. Sex hydriæ tropologicæ.

1 ERANT *ibi poſitæ lapideæ ſex hydriæ ſecundum purificationem Judæorum.* Intelligamus has ſex hydrias ibi poſitas, eſſe ſex obſervantias ſervis Dei propoſitas, in quibus tamquam Judæi purificari debeant. Sunt autem iſtæ, Silentium [a], Pſalmodia, Vigiliæ, Jejunium, Opus manuum, Carnis munditia. In hydria Silentii purificamur a peccatis, quæ verboſitate contrahimus. Cujus vitii ſunt octo ſpecies. Eſt enim verbum ſtultum, vanum, mendax, otioſum, doloſum, maledicum, impudicum, excuſatorium. Quæ nimirum peſtis de loquacitate naſcitur, & per ſilentii cenſuram aut evertitur funditus, aut certe ne multum noceat, reprimitur. In pſalmodia fit duplex confeſſio, ubi & peccator de culpis compungitur, & Deo laudes ſuper judicia juſtitiæ ſuæ dicuntur. In hac ergo hydria Judæus quiſque, qui ſcilicet recte confitetur *, purificatur ab immundo ſpiritu blaſphemiæ, cui ante converſionem ſubjacebat. Dum enim ſeipſum laudaret, ac Deum accuſaret, quid aliud quam blaſphemus erat? An non ſunt blaſphemi, qui dicunt: *Non eſt æqua via Domini?* (Ezech. 18. 25.) An non inſipiens ille blaſphemus, qui dicit in corde ſuo: *Non eſt Deus?* (Pſ. 52. 1.) Jam vero converſus & confeſſus, canticiſque divinis inſtructus, correcta vita corrigit & verba; ſeque ipſum accuſans, mala ſibi computat; Deum autem laudans, bonum quod in ſe videt, non ſibi, ſed illi applicat: & hoc totum agitur in pſalmodia. Per pſalmodiam accipe quicquid Deo agitur cum mentis melodia, ſive ſint pſalmi, ſive hymni, ſive etiam quæcumque cantica.

1. Silentium. 2. Pſalmodia. Loquacitatis octo ſpecies. * Juda hebr. confeſſio.

2 Tertiam hydriam poſui ſuperius Vigilias. Has ſemper debet comitari orationum inſtantia. Unde & Dominus in Evangelio legitur in oratione pernoctaſſe: (Luc. 6. 12.) & diſcipulos ſuos exhortans, utrumque ſimul conjunxit, dicens: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.* (Marc. 14. 38. Luc. 22. 46.) Tales vigiliæ abluunt nos a ſordibus, quas contraximus per ſomnolentiam reſoluti, dum oblivione quadam a via ſalutis intepuimus ac torpuimus. Quarta hydria eſt Jejunium, de quo quis dubitet an & ipſum purificet? Vera eſt illa ſententia: Contrariis curantur contraria. Si ergo per gulam peccavimus & ingluviem, quid reſtat, niſi ut per abſtinentiam reparemur? Nec ſolum hujus vitii fit per jejunium purificatio; inſuper & virtus ad expellendos dæmones comparatur, dicente Domino: *Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione & jejunio.* (Marc. 9. 28.)

3. Vigiliæ. 4. Jejunium. Ejus utilitas.

3 Sequitur quinta hydria, quæ dicitur Opus manuum, in quo ſi quæratur an ſit aliqua purificatio, facile poteſt inveniri per multa. Nam ut plurima prætercam, hoc ſolum quanti ſit præconii, quantæ gratiæ, quis digne æſtimet, ſuo ſe quemque labore tranſigere, ac nullius aliquid deſiderare? Ac ne me quiſquam putet hæc magis declamatorie, quam ex veritate proferre; audiat ipſum doctorem noſtrum in fide & veritate apoſtolum Paulum ſcribentem ad Theſſalonicenſes, hæc ipſa docentem & præcipientem. *Rogamus vos*, inquit, *fratres, ut abundetis magis, & operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcipimus vobis, & ut honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt, & nullius aliquid deſideretis.* (1. Theſſ. 4. 10.) Audite eumdem ipſum facientem quæ docebat. *Ipſi enim ſcitis*, inquit, *quemadmodum oporteat vos imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque panem gratis manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & fatigatione, nocte & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus.* (2. Theſſ. 3. 7.) Item audiat docentem quæ faciebat; *Cum eſſemus apud vos, hæc denuntiabamus vobis, quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet.* (Ibid. 10.) Vides quam ſollicite obſervandum præcepit Doctor gentium opus manuum? Cur hoc tantopere curavit, niſi quia, ſicut bonus & diligens paſtor, hoc ovium ſaluti plurimum expedire providit?

5. Opus manuum. Commendatur teſtimonio & exemplo Apoſt.

4 Reſtat ultima, Carnis munditia. In hac fit purificatio ab illa quinquepartita corporis illecebra, viſus, auditus, guſtus, odoratus, tactus. Et cætera quidem prædicta, id eſt ſilentium, pſalmodia, vigiliæ, jejunium, opus manuum, exerceri ſine iſta poſſunt; ſed ſi lumbi præcincti non ſint, id eſt ſi deſit carnis munditia, lucernæ ardentes quid proderunt? Hinc ergo colligendum eſt, quod ſit neceſſaria hujus hydriæ purificatio, quæ ſola omnibus ſupradictis æquipollentem obtinet vim ſalutis. Et notandum quod in his omnibus obſervantiis quatuor primas debemus nobis, quintam proximo, ſextam Deo. Nam ſilentium, pſalmodiam, vigilias, jejunium debet quiſque exercere propter ſeipſum, hoc eſt propter ſuam diſciplinam: opus manuum propter proximum, ne quem gravet, ſed magis habeat unde tribuat neceſſitatem patienti: carnis munditiam propter Deum, ut illi placeat, & ejus voluntatem faciat. Unde ſcriptum eſt: *Hæc eſt enim voluntas Dei ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos a fornicatione, ut ſciat unuſquiſque veſtrum ſuum vas poſſidere in ſanctificatione & honore.* (1. Theſſ. 4. 3.) Quod autem illæ hydriæ lapideæ dicuntur, ſignificat quod ſine aliqua difficultate obſervari non poſſunt, & quod dura & aſpera eſt via quæ ducit ad vitam. Vel certe lapideæ dicuntur propter fortitudinem, ne facile frangantur, aut diſſolvantur, & effundatur liquor gratiæ qui in eis continetur; quod utique cito contingere poſſet, ſi vel fictiles eſſent, vel ligneæ, ſeu cujuſlibet alterius fragilis materiæ. Vel etiam lapideæ, id eſt Chriſtianæ, a lapide Chriſto, ut ſcilicet in fide Chriſti fiant.

6. Munditia carnis. Ejus neceſſitas. Ordo tioſſitu hydriarum.

SER-

a Eadem aliqua erat Sermone 2. poſt octavam Epiphaniæ a n. ed Vadiae paululum immutato.

SERMO LVI *.

[* al. 13. ex Parvis. Eſt proſecutio ſuperioris.]

De hydriis myſticis implendis triplici timore.

1 [Joan. 2. 6.] C*Apientes ſingulæ metretas binas vel ternas*. Hic primum ſciendum eſt, quod hujuſmodi hydriæ aliquando ſunt vacuæ, aliquando ſunt plenæ. Plenæ autem aliquando veneno, aliquando aqua, interdum etiam vino. Vacuæ quippe & inanes ſunt, cum pro inani gloria, vel aliquo temporali emolumento fiunt. Plenæ veneno ſunt, ſi cum murmure & animi rancore gerantur. Aqua plenæ dicuntur, cum ex timore Dei obſervantur: ſiquidem per aquam timor intelligitur. Unde & apud Salomonem legitur: [Prov. 14. 27.] *Timor Domini fons vitæ*. Vino autem plenæ ſunt, cum timor vertitur in amorem; cum charitas excludit timorem; cum ea quæ prius obſervabantur timore pœnæ, jam exercentur delectatione & amore juſtitiæ. Ut vacuæ, vel veneno infectæ ſint non vult Dominus; ut impleantur aqua jubet Dominus: ut autem aqua in vinum vertatur, hoc facit Dominus. Sed quibus implere hydrias aqua imperat Dominus? Miniſtris utique, quos & conſtituit ſuper familiam ſuam, ut dent illi in tempore tritici menſuram, quibus tamen Maria primum ſuggeſſerit, dicens: [Joan. 2. 5.] *Quodcumque dixerit vobis facite*. Quo exemplo innuitur, quod officium prædicationis non debent uſurpare ſibi, niſi quos Maria, id eſt mater gratia, prius inſtruxerit. Alioquin dicetur eis: [Oſee 8. 4.] *Regnaverunt, & non ex me; principes extiterunt, & ego ignoravi*. [Timor triplex.] Implent ergo miniſtri hydrias aqua; prædicant mira de dulcedine regni, intentant horrenda de terrore ſupplicii: fit ſummus auditoribus de utroque timor, ne vel illo fraudentur, vel iſto plectantur; & ita capiunt hydriæ metretas binas. Quid eſt autem vel ternas? Addatur illis duobus tertius timor, & capiunt hydriæ metretas ternas. Et illi quidem duo prædicti timores de futuro ſunt valde utiles: ſed eſt alius timor de præſenti multo probabilior, quo timet homo, & ſemper eſt pavidus, ne interna gratia deſeratur. Quiſquis igitur hoc timore repletus fuerit, profecto binis metretas ternas addidit.

2 Notandum autem, quod cum hydriæ plenæ factæ ſunt uſque ad ſummum, tunc aqua verſa eſt in vinum bonum; quia nimirum ordo rationis eſt, ut ſi timor eſt initium charitatis, perfectum ſequatur etiam plenitudo dilectionis. Unde etiam architriclinus dicit ad ſponſum: [Joan. 2. 10.] *Omnis homo primum vinum bonum ponit; & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu autem ſervaſti vinum bonum uſque adhuc*. Conſuetudinis eſt ſæcularium hominum, ut cum aliquem honorem adipiſci deſiderant, cæteros ſibi prius per amorem acquirant. [Timor tandem convertitur in amorem.] Cum vero adepti fuerint, elati poteſtate, eos ipſos per timorem ſibi poſtmodum ſubjiciunt, quibus prius privati non terrorem, ſed amorem exhibuerant. Iſti ponunt primum bonum vinum, id eſt amorem: & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt, id eſt, timorem. E contrario facit Sponſus noſter. Semper enim ſervat ad ultimum bonum vinum: quod vero in ejus comparatione deterius eſt, ante propinat, dicens: [Eccl. 2. 1.] *Fili, accedens ad ſervitutem Dei ſta in timore*. Si ex timore feceris ipſius ſervum, faciet te ex charitate amicum ſuum. Et ſic aqua timoris commutabitur in vinum dilectionis. Ad hoc enim purificaris in illis ſex hydriis aquis timoris, ad hoc in timore accedis ad ipſum tamquam ſervus ad dominum, ut de ſervo proveharis in filium.

SERMO LVII. *

[* al. 14. ex Parvis.]

De ſeptem ſignaculis per Chriſtum ſolutis.

1 [Apoc. 5. 5. V. Serm. 1. in feſto Paſcha.] E*CCE, vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus*. Septem ſignacula ſunt, temporalis nativitas, legalis circumciſio, Matris purgatio, fuga in Ægyptum, carnis neceſſitudo, baptiſmus, paſſio. Hæc ſiquidem ſunt veræ quædam humanitatis inſignia, quibus ſe teneri ac ligari voluit incarnata Dei Sapientia. [SS. Trinitatis operatio circa Incarnationem Chriſti.] Ipſa quippe eſt ſecunda in Trinitate perſona: & licet eamdem incarnationem ſimul fecerint Pater & Filius & Spiritus ſanctus; non tamen Pater, aut Spiritus ſanctus eſt incarnatus, ſed ſolus Filius. Implevit quidem & Pater & Spiritus-ſanctus carnem Filii, a quo neuter eorum poterat ſeparari; ſed implevit majeſtate, non ſuſceptione. Ideoque Filius oſtendit in carne potentiam Patris per opera; exhibuit bonitatem Spiritus-ſancti remittendo peccata; & quod ſuum erat, immo quod ipſe erat, id eſt Sapientia, ſe occultavit per illa prædicta ſignacula. Facta eſt igitur res mira & obſtupenda. Infirmata eſt virtus ſumma, (ut ita dicam, ſi dici liceat, quod tamen reverenter dico) quaſi infatuata eſt ſapientia. Nec erubeſco dicere quod non erubuit Doctor Gentium docere. Sic nempe credidit, ſic docuit, ſic ſcriptum reliquit. *Nos*, inquit, *prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam: quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus; & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. [1. Cor. 1. 23.]

2 Verumtamen hæc virtus abſcondenda erat, & in humilitate perficienda, ut omnium implerentur oracula Prophetarum. [Chriſti virtus & ſapientia in opere redemptionis abſcondita.] Paſſus eſt ergo in cruce impaſſibilis Deus, & in carne poſtea mortali mortuus ac ſepultus immortalis Dei Filius. Sed ecce, tertia die reſurrexit a mortuis, & qui Agnus extiterat in paſſione, Leo factus eſt in reſurrectione. *Surrexit & vicit Leo de tribu Juda*: quia mortem, quam ex infirmitate noſtra pertulit, ex virtute ſua reſurgendo calcavit. *Reſurgens enim a mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*. [Rom. 6. 9.] Reſurgendo autem & in cælum aſcendendo, librum aperuit, quia nimirum ex auctoritate ſacræ Scripturæ, quod Deus eſſet, innotuit manifeſte. Unde ſcriptum eſt: *Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua*. [Pſal. 107. 6.] Septem quoque ejuſdem libri ſignacula ſolvit, quando intellectum eloquii ſacri fidelium mentibus reſeravit: & quicquid de myſteriis ſuis, Lex & Prophetæ ſub allegoriis prædixerant, de his ſcilicet, quæ per hominem temporaliter geſſit; hæc de ſe prædicta, & in ſe ac per ſe completa, luce clarius indicavit.

SERMO LVIII. *

[* al. 15. ex Parvis.]

De tribus mulieribus mortuum ungentibus, id eſt, mente, manu, lingua, ſalutem proximi curantibus.

1 QUID eſt quod poſt mortem ejus tres illæ ſanctæ mulieres emerunt aromata, ut in monumento poſitum ungerent eum? [Marc. 16. 1. V. Serm. 2. in Reſurr.] Quid in ſua actione nobis reliquerunt imitandum? Res enim geſta, ut ait beatus Gregorius *, aliquid in ſancta Eccleſia ſignat gerendum. [* S. Gregor. in Homil. Paſcha.] Et nos ergo ſi Chriſtum mortuum, id eſt fidem Chriſti mortuam in corde cujuſpiam fratris ſenſerimus, danda nobis opera eſt, ut ad unguendum corpus mortuum emptis aromatibus accedamus. Significant autem tres illæ mulieres tres in nobis efficientias, quæ ſibi congrua comparant aromata. Quæ ſunt illæ? Mens, manus, lingua. [Tres mulieres tropolog.] Omnis enim qui emit, dat accipit aliquid: & quod dat, perdit, ut poſſideat quod accipit. Dat igitur mens nummum propriæ voluntatis, & comparat affectum compaſſionis, zelum juſtitiæ, diſcretionem conſilii. Dat manus obedientiam, & emit in tribulatione patientiam, in opere perſeverantiam, in carne continentiam. Dat lingua nummum confeſſionis, & accipit modum in correctione, copiam in exhortatione, efficaciam in perſuaſione.

2 Talibus unguentis compoſitis, dum ad monumentum ſimul venerint, colloquuntur invicem, & dicunt: *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* [Ibid.] Lapis iſte eſt, vel nimia triſtitia, vel pigritia, vel duritia; quæ dum cordis auditum obſtruit, fruſtra ad unguendum mortuum mens, vel manus, vel lingua cum quibuſlibet aromatibus venit. Sed quoniam ſcriptum eſt: *Præparationem cordis eius audivit auris tua*, [Pſ. 9. 39.] vident lapidem revolutum, introeunt in monumentum: & quem ungere volebant mortuum, audiunt ſuſcitatum. Quis hoc indicat? Quis hoc prædicat? Angelus utique teſtis reſurrectionis. Videtur ſcilicet hujus in quo Chriſtus reſurrexit, vultus lætior, aſpectus venuſtior, ſermo purior, inceſſus modeſtior, & ad omne opus bonum ſpiritus promptior. Quæ omnia quid ſunt aliud, quam quidam internæ reſurrectionis hilaris nuntius? Cætera quoque, quæ in Chriſti reſurrectione geſta vel dicta ſunt, utpote de invento ſudario, ac de ipſo Domino in Galilæa videndo, & alia quæ evangelica continet hiſtoria, poſſunt nimirum juxta cœptam tropologiam interpretari: ut quod hiſtorice præceſſit in capite, conſequenter etiam credatur fieri moraliter in ejus corpore.

SERMO LIX. *

[* al. 17. ex Parvis. Rejectus eſt 16. inter Sententias.]

De tribus panibus hominis ſpiritualis.

A*MICE, commoda mihi tres panes*. [Luc. 11. 5. V. Serm. in Rogationibus.] Veniens ad nos de via noſter amicus, id eſt quilibet converſus proximus, tribus panibus reficiendus eſt. Primus panis eſt continentia, qua reſtringitur corpus, ne deinceps per mortiferas voluptates defluat. Secundus eſt humilitas, qua inſtruitur anima, ne de ipſa ſua continen-

tia

tia ſuperbiat. Tertius eſt fervor charitatis, quo accenditur ſpiritus, ut utrumque, id eſt corpus & animam, in caſtitate & humilitate perſeveranter cuſtodiat. His tribus virtutibus, id eſt, caſtitatis, humilitatis, charitatis, tamquam tribus panibus reficitur homo Dei & roboratur; ut ſecundum Apoſtolum in die adventus Domini ſit integer ſpiritus, anima, & corpus. Spiritum autem voco gratiam, quæ juxta Apoſtolum eumdem adjuvat infirmitatem noſtram ne deficiamus, donec ſuo tempore metamus bonum quod ſeminavimus. Vocatur primus panis carnalis vel corporalis, ſecundus rationalis, tertius ſpiritualis. Hi panes quoties deſunt, a Deo requirendi ſunt. Merito autem tres quæruntur, quia tres reficiendi veniunt: Anima quaſi vir, Caro quaſi conjux, Spiritus velut utriuſque vernaculus. Et notandum quod non ait, da, ſed *commoda mihi tres panes*, quaſi redditurus: quia ſacerdos peccatori convertenti debet quidem gratiam divinitus impetrare, fructum vero ejuſdem gratiæ non ſibi debet, ſed Deo referre.

1. Cor. 1. 9. — Rom. 8. 26.

SERMO LX.*

* al. 18. ex Parvis.

De Chriſti, itemque noſtro deſcenſu, & aſcenſu.

Joan. 3. 13. — a

1 NEMO *aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, Filius hominis qui eſt in cœlo*. Dominus & Salvator noſter Jeſus Chriſtus volens nos docere quomodo in cœlum aſcenderemus, ipſe fecit quod docuit: aſcendit in cœlum. Et quoniam aſcendere non poterat, niſi prius deſcenderet; deſcendere autem eum vel aſcendere non patiebatur divinitatis ſuæ ſimplicitas, quippe quæ nec minui poteſt, nec augeri, aut aliquo modo variari: aſſumpſit in unitatem ſuæ perſonæ naturam noſtram, id eſt humanam, in qua deſcenderet & aſcenderet: viamque nobis, qua & nos aſcenderemus, oſtenderet. Quod totum indicant ſancti Evangelii verba propoſita. In eo enim quod dictum eſt: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit*, aſſumptio humanæ naturæ exprimitur: in eo autem quod infertur: *qui eſt in cœlo*, divinitatis ſuæ incommutabilitas oſtenditur. In quibus verbis illud etiam innuitur, quod ipſe ſit via per quam aſcendamus; ipſe patria ubi maneamus: via ſcilicet tranſeuntibus, patria pervenientibus. Manens itaque quod erat in natura ſua, deſcendit, & aſcendit propter nos in noſtra: attingens nimirum a fine uſque ad finem fortiter, & diſponens omnia ſuaviter. Deſcendit ſiquidem quo inferius non decuit; aſcendit quo celſius non potuit: ipſumque deſcenſum egit fortiter, quia virtus erat; aſcenſum diſpoſuit ſuaviter, quia ſapientia erat. *Deſcendit* autem dictum eſt, non, cecidit: quia qui cadit, ſine gradu ruit: qui autem deſcendit, gradatim pedem ponit.

Sap. 8. 1.

Deſcenſus triplex: ſeu tres ejus gradus.

2 Sunt ergo gradus in deſcendendo, ſunt in aſcendendo. In deſcendendo primus quidem gradus eſt a ſummo cœlo uſque ad carnem; ſecundus uſque ad crucem; tertius uſque ad mortem. Ecce quouſque deſcendit. Numquid amplius potuit? Poterat jam certe Rex noſter dicere, & quaſi quodam operis affectu clamare: *Quid ultra debui facere, & non feci? Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Vidimus deſcenſum, videamus & aſcenſum. Sed & iſte quoque triplex eſt, & ejus primus gradus gloria reſurrectionis, ſecundus poteſtas judicii, tertius conſeſſus ad dexteram Patris. Et de morte quidem meruit reſurrectionem; de cruce judicii poteſtatem; ut quoniam in illa injuſte judicatus eſt, de illa juſtam obtineret judicis cenſuram, ipſo poſt reſurrectionem dicente: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*. Ipſam vero ſervi formam, id eſt carnem, in qua paſſus & mortuus eſt, reſuſcitatam evexit ſuper omnes cœlos, & ſuper omnes Angelorum choros, uſque ad dexteram Patris. Quid hac diſpoſitione ſuavius, ubi mors abſorbetur in victoria, ubi ignominia crucis vertitur in gloriam? ut de illa dicant ſancti; *Abſit mihi gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti*: ubi & ipſa carnis humilitas ex hoc mundo tranſit ad Patrem. Hac aſcenſione nihil ſublimius, hoc honore nihil glorioſius dici poteſt aut cogitari. Sic per incarnationis ſuæ myſterium deſcendit & aſcendit Dominus, relinquens nobis exemplum ut ſequamur veſtigia ejus.

Iſai. 5. 4. — Joan. 15. 13. — Aſcenſus quoque gradus tres. — Matt. 28. 18.

3 Sumamus & nos de myſterio ejus moribus noſtris exemplum. *Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulavit & ipſe ambulare.* Deſcendamus per viam humilitatis, ponaturque nobis primus ejus gradus, id eſt primus profectus, nolle dominari: ſecundus velle ſubjici; tertius in ipſa ſubjectione quaslibet contumelias, & injurias illatas æquanimiter pati. Primo gradu caruit in cœlo Lucifer ille qui dixit in corde ſuo: *In cœlum aſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo*. Hæc dicens, irreparabiliter cecidit de cœlo: & hoc ideo forte, quia omnino intolerabilis ſuperbia eſt, velle dominari. Secundo gradu caruerunt primi homines in paradiſo, qui licet ſua maluerint voluntate abuti, quam Creatori ſubjici; non tamen præſumpſerunt ceteris ſuæ ſortis dominari, ideoque culpa eorum & pœna longe extitit diſſimilis ſuperbiæ atque ruinæ diaboli: unde & divina clementia quandoque meruerunt reparari. Tertium gradum non habent qui ad tempus credunt, ſed in tempore tentationis recedunt.

1. Joan. 2. 6. — Chriſti deſcenſus & aſcenſus quomodo a nobis imitandus. — Deſcenſus noſtri tres gradus. — Iſ. 14. 13.

4 Hec dicimus, ut ſciamus a quorum imitatione declinare debeamus. Nam & diabolus, & homo uterque aſcendere præpoſtere voluit: hic ad ſcientiam, ille ad potentiam, ambo ad ſuperbiam. Non ſic aſcendere velimus, quin potius audiamus Prophetam quærentem quomodo aſcendendum ſit. *Quis*, inquit, *aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo*. Ubi notandum, quod triplicem gradum aſcendendi conſtituit. Primus gradus eſt innocentia operis; ſecundus, munditia cordis; tertius, fructus ædificationis. Quos gradus miro modo invenimus in ſuperioribus gradibus aſcenſionis. Ibi quippe fuerat tertius gradus, tolerantia injuriarum. Ipſa eſt enim quæ probat hujus aſcenſionis primum gradum, id eſt innocentiam operis. Ibi ſecundus fuerat patientia ſubjectionis: & ipſam operatur munditia cordis, quæ eſt ſecundus aſcenſionis gradus. Ad hoc enim doctores prælatos habemus, ut cor mundemus, dicente Domino: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*. Ibi etiam primus gradus fuerat contemptus dominationis: hic tertius eſt fructus ædificationis. Quiſquis autem dominari non appetit, is profecto fructuoſe præeſt cæteris inſtituendis.

Pſ. 23. 3. — Aſcenſus noſtri totidem. — Joan. 15. 3.

SERMO LXI.*

* al. 19. ex Parvis.

De quatuor montibus aſcendendis.

1 QUIS *aſcendet in montem Domini?* Aſcendit quidem ſemel Chriſtus corporaliter ſuper altitudinem cœlorum: ſed & nunc aſcendit quotidie ſpiritualiter in cordibus electorum. Si ergo volumus & nos cum eo aſcendere, aſcendendum nobis eſt in montes virtutum de vallibus vitiorum. Eſt autem gemina ſpecies ipſorum [b] vitiorum. Alia enim ſunt quæ nocent nobis, alia quæ proximis; illa flagitia, iſta vocantur facinora: & hæc omnia dicuntur vallis lacrymarum, quia omni fletus fluvio plangenda eſt vita peccatorum. De valle flagitiorum aſcenditur ad montem caſtitatis triplici continentia, membrorum, ſenſuum, cogitationum. In prima continentia cohibetur actus, in ſecunda vitatur aſpectus, in tertia reſecatur affectus. Item de valle facinorum aſcenditur in montem innocentiæ. Hic erigitur ſcala: *Quod tibi non vis fieri, alii ne facias*: & ponitur in ea triplex gradus timoris; vel ejus ſcilicet qui patitur, ne reddat talionem; vel ſuperioris poteſtatis, ne inferat ultionem: vel interni Judicis, qui reddit unicuique ſecundum opera ſua. Cum autem ad hunc montem aſcenderint, jam juſti ſunt, & ex fide vivunt: ſed neceſſe eſt eos, ſecundum Apoſtolum, perſecutionem pati.

Pſ. 23. 3. — Duæ ſpecies peccatorum, flagitia, & facinora. — Mons caſtitatis. — Mons innocentiæ. — Matt. 7. 12. & Tob. 4. 16. — 2. Tim. 3. 12.

2 Itaque confugiendum eſt de monte innocentiæ ad montem patientiæ: & hic quoque erigitur ſcala triplicis gradus. Primus eſt Domini paſſio; ſecundus Martyrum fortitudo; tertius præmii magnitudo. Poſſunt ſane gradus iſti dici gradus pudoris, ſicut in innocentia fuerunt gradus timoris. Et nota, quod mons iſte patientiæ ſecundum hos gradus eſt arduus, ſpinoſus, aridus. Arduus, propter difficultatem imitandi paſſionem Domini; ſpinoſus, propter aculeos tentationum quæ multiplices ſunt, damna ſcilicet rerum, contumeliæ verborum, cruciatus corporum, in quibus ſancti Martyres examinantur: aridus, propter retributionem præmiorum, quæ non in hoc ſeculo ſperatur, ſed in futuro. Poſt hunc montem reſtat ei alius mons aſcendendus, mons ſcilicet montium, ad quem cum pervenerit, jam in eo Deus requieſcit. Unde ſcriptum eſt: *Factus eſt in pace locus ejus*. Sed & in hoc monte pacis erigitur ſcala charitatis, unde Dominus dicit. *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*. Volumus ſiquidem retribui nobis, volumus ignoſci, volumus gratis dari.

Mons patientiæ. — Mons pacis. — Pſ. 75. 3. — Matt. 7. 12. & Tob. 4. 16.

SER-

a Hæc in l. 7. Florum c. 1. ſequentia item c. 2. relata.

b Hunc contextum refert lib. 7. Florum cap. 32.

SERMO LXII *.

* al. 22. ex Parvis.

De varia, & vera ſequela Chriſti.

Sermones 20 & 21. extant inter Sententias. Joan. 12. 26.

QUI *mihi miniſtrat, me ſequatur*. Quidam ſunt qui non ſequuntur Chriſtum, ſed fugiunt; alii non ſequuntur, ſed præeunt; nonnulli ſequuntur, ſed non aſſequuntur: alii vero ſequuntur, & conſequuntur. Non ſequuntur, ſed fugiunt, qui necdum peccare deſiſtunt, de quibus ſcriptum eſt: *Omnis qui male agit, odit lucem*; & Propheta: *Ecce iſti qui elongant ſe a te, peribunt*. Non ſequuntur, ſed præeunt, qui magiſtrorum ſententiis ſuas præierunt. Quorum imaginem tenebat Petrus, cum pro ſalute noſtra volentem pati Dominum increparet, dicens: *Abſit a te Domine, non erit tibi hoc*. Sequuntur, ſed non aſſequuntur, qui ſegniter ac remiſſe agunt, vel uſque ad finem non perſeverantes, de medio itinere revertuntur. Talibus dicit Apoſtolus: *Remiſſas manus, & diſſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur*. Sequuntur & conſequuntur, qui viam humilitatis ejus devoto mentis affectu perſeveranter imitantur. Hujuſmodi vere ſequuntur Dominum. *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur*, id eſt, me imitetur. Quo fructu? *Ut ubi ſum ego*, inquit, *ibi ſit & miniſter meus*. Fructus itaque hujus imitationis manſio eſt æternæ beatitudinis.

Joan. 3. 20. Pſ. 72. 27. Matt. 16. 22. Heb. 12. 12. Joan. 12. 26.

SERMO LXIII. *

* al. 23. ex Parvis.

De tribus mediis recuperandæ beatitudinis a Chriſto præſcriptis, in illud: *Qui vult venire poſt me, &c.*

a QUI vult a, veniat poſt me, per me, ad me. Poſt me, quia veritas ſum: per me, quia via ſum: ad me, quia veritas ſum. *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*. Tria propoſuit Chriſtus, Dei virtus & Dei ſapientia, Angelus magni conſilii, animæ rationali ad imaginem Trinitatis factæ, ſcilicet ſervitutem, vilitatem, aſperitatem. In abnegatione ſui ſervitus; in toleratione crucis vilitas: in imitatione Chriſti deſignatur aſperitas: ut quæ per inobedientiam de ſtatu trinæ felicitatis ceciderit, humiliata afflictione trinæ miſeriæ per obedientiam reſurgat. Ceciderat enim a ſeipſa, a ſocietate Angelorum, a viſione Dei, id eſt a libertate, a dignitate, a beatitudine. Audiat ergo conſilium, ut abnegando ſemetipſam, id eſt propriam voluntatem, ſuæ libertatem recuperet, tollendo crucem ſuam, id eſt carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigendo, per continentiæ bonum recuperet ſocietatem Angelorum; ſequendo Chriſtum, id eſt ejus paſſionem imitando, recuperet claritatis ejus viſionem: quia ſi compatimur ei, & conregnabimus.

Luc. 9. 23. Rom. 8. 17.

SERMO LXIV *.

* al. 24. & 25. ex Parvis.

De pretioſa vita & morte ſanctorum.

Pſ. 115. 5. Mors ſanctorum, triplicit. pretioſa

1 PRetioſa *in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus*. Pretioſam in conſpectu Domini mortem ſanctorum ejus facit aliquando vita, aliquando cauſa, aliquando vita ſimul cum cauſa. In Confeſſoribus b, qui in Domino moriuntur, facit pretioſam vita. In Martyribus, qui pro Domino moriuntur, facit eam pretioſam aliquando ſola cauſa, aliquando cauſa pariter & vita. Et illa quidem mors pretioſa eſt, quam commendat vita, pretioſior, quam facit cauſa; pretioſiſſima vero, quam prævenit vita ſimul cum cauſa.

Tria faciunt hominem ſanctum.

2 Porro tria ſunt quæ ſanctam faciunt hominis vitam; victus ſobrius, actus juſtus, ſenſus pius. Victus ſobrius erit, ſi continenter, ſi ſocialiter, ſi obedienter, id eſt caſte, charitative, humiliter, vixerimus. Per continentiam enim caſtitas, per ſocialitatem charitas, per obedientiam humilitas acquiritur. Et hæc eſt virtus, quæ animam perfecte Deo ſubditam, ſub umbra alarum ipſius ſecure facit vivere. Actus juſtus erit, ſi fuerit rectus, diſcretus, fructuoſus. Rectus per bonam intentionem, diſcretus, per menſuram poſſibilitatis, fructuoſus per utilitatem proximorum. Senſus pius erit, ſi fides noſtra Deum ſentit ſumme potentem, ſumme ſapientem, ſumme bonum: ut per ejus potentiam, noſtram credamus adjuvari infirmitatem, per ejus ſapientiam, noſtram credamus corrigi ignorantiam; per ejus bonitatem, noſtram credamus dilui iniquitatem. Tria ſunt quæ mortem ſanctorum faciunt pretioſam: quies a labore, gaudium de novitate, ſecuritas de æternitate.

Tria faciunt mortem pretioſam.

SERMO LXV *.

* al. 26. ex Parvis. Matt. 13. 44. 1. Parabola Theſauri in agro.

De connexione triplicis Parabolæ apud Matth. *Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, &c.*

1 TRiplicem nobis commendat gradum parabola triplex lectionis unius. Ager eſt corpus. Hunc dum adhuc dominantur paſſiones deſideriorum, jacet incultus, & obnoxius maledicto, ſpinas & tribulos germinat: quid intus lateat ignoratur. Quis enim eo tempore idoneum reputet ferre dignos pœnitentiæ fructus? Quid tam inſipienter exponis anima corpus tuum? Neſcis quid abſconditum ſit in eo? Quid, niſi regnum cœlorum? Invenire eſt in eo ſalutis opera, quibus regnum cœlorum poteris adipiſci. Eme ergo agrum, & a concupiſcentiis tuis tibi vindica corpus tuum, dato nimirum pretio fomentis & occaſionibus ipſarum concupiſcentiarum.

2. Negotiatoris emen. tis margaritas.

2 Ubi vero theſaurum effoderis, eſto jam negotiator, & pretioſas margaritas quære. Si pretioſiſſimam unam inveneris, etiam tunc vende quicquid habes, & eme eam. Quæ eſt tamen una tam pretioſa? Neque enim mirum, ſi pro theſauro vendidit quæcumque habebat, id eſt pro divitiis ſalutis & peccata, & peccati fomenta deſeruit. Hæc quippe ſola prius habebat. Nunc autem, ubi theſaurum hunc reperit, quomodo quærit bonas margaritas, & pro una omnia vendidit? Ego unam hanc nihil aliud, quam unitatem arbitror eſſe. Quærit autem bonas margaritas qui in opere ſalutis ſuæ non eſt contentus inferioribus bonis, ſed ſumma quæque & excellentiora perquirit. Nihil ergo pretioſius inveniens unitate, non parcat omnibus cæteris propter eam; jejuniis, vigiliis, orationibus audacter præferat unitatem.

3. Sagena miſſa in mare.

3 Volo autem, ut in ea quoque ſic maneat, non quaſi unus ex omnibus, ſed quaſi cum omnibus unus. Latum expandat ſinum, ex omni genere affectuum claudat intra viſcera ſua, omnibus omnia fiat, & congaudere paratus, & compati: gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Erit enim cum ad littus veniens, malos piſces a ſagena charitatis excludet, & quicquid moleſtum eſt, foras mittetur.

SERMO LXVI *.

* al. 27. ex Parvis.

De octo beatitudinibus oppoſitis totidem peccatis.

1. Peccatum ſuperbia: huic oppoſitur. 1. Beatitudo. Iſ. 14. 13.

1 EOdem ordine, quo præceſſit culpa, ſubſecuta eſt etiam culpæ medicina. Primum peccatum c eſt factum in cœlo per ſuperbiam prævaricatoris angeli, qui dixit in corde ſuo: *In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubium ero ſimilis Altiſſimo*. In ſeipſo tumuit, & de ſorte beatorum ſpirituum ejectus, cœlorum regnum amiſit. Contra hoc peccatum dictum eſt; *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Secundum peccatum commiſſum eſt per inobedientiam mulieris in paradiſo. Ex hoc peccato facta eſt caro rebellis ſpiritui, ut quoniam ſpiritus ejus non fuit ſubjectus Creatori, nec caro ſit ſubjecta ſpiritui. Contra hoc eſt dictum: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*. Horum duorum peccatorum comprehendit Dominus medicinam, dicens; *Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde*. Tertium peccatum fuit, quod ipſa mulier virum quoque ſecum traxit in culpam. Debuit quidem illa peccatum ſuum deflere, nec addere peccatum peccato: ſed in hoc ſe putavit habere conſolationem, ſi virum faceret peccati ſui participem. Quodammodo enim naturale eſt unumquemque velle, ſive in vitiis, ſive in virtutibus, aſſociare ſibi conſortem. Contra hoc peccatum eſt illud remedium: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*.

Matt. 5. 3. 2. Peccat. inobedientia, huic opponitur 2. Beatitudo. Ibidem. Matt. 11. 29. 3. Peccat. Seductio Adami huic opp. 3. Beatitudo. Matt. 5. 4. 4. Peccat. Conſenſus huic opp. 4. Beatitudo. 1. Tim. 2. 14.

2 Quartum peccatum commiſit Adam, qui conſenſit. *Adam* enim, ſicut ait Apoſtolus, *non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit*. Illa per ignorantiam, iſte peccavit per infirmitatem. Peccavit autem nimis diligendo uxorem, non quia ejus voluntatem fecit, ſed quia eam voluntati prætulit divinæ. Unde & a Domino ei dictum eſt: *Pro eo quod obedisti voci uxoris tuæ pluſquam meæ, maledicta terra in opere tuo*. Juſtum quippe erat, ut illius magis voluntatem faceret, cui plus debebat. Quis vero ambigat plus eum debere Conditori, quam uxori? Siquidem uxori erat adſtrictus tantum per amorem, Deo autem per timorem ſimul & amo-

Gen. 3. 17. Adam plus debebat Conditori quam uxori.

a Hæc extant in ſententiis in lib. 1. cap. 32.
b Item hæc in lib. cap. ubi & alia ex initio ... in l. 8. c. 77
c Hæc capitula relata in libris Florum capit.

amorem. Plus ergo debuerunt valere duo vincula ad tenendum eum erga Dei præceptum, quam unum tantum erga conjugis affectum. Contra hoc quartum peccatum adhibitum eſt remedium: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* (Matth. 5. 6.) Habuit quidem Adam juſtitiam, a juſto Deo creatus juſtus: ſed quia non eam ex libero arbitrio direxit, facile ab ea per idem liberum arbitrium defluxit. Quo contra dicitur per Pſalmiſtam de Chriſto: *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem.* (Pſ. 44. 8.) Quintum æque peccatum commiſit qui propriam culpam retorſit in uxorem, cum ait: *Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* (Gen. 3. 12.) Primo quidem crudelis in ſe, qui peccatum ſuum excuſavit: ſecundo in uxorem, quam accuſavit. Et utique ſatis ſumpta eſt digna de peccato vindicta, quando eam accuſavit, cujus amore peccavit. Contra hoc peccatum dictum eſt: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* (Matth. 5. 6.)

5. Peccat. Excuſatio ſui, & accuſ. uxoris: huic opp. 5. Beatitudo.

3 Sextum peccatum fecit Eva, quæ cum increparetur a Domino cur hoc feciſſet, reſpondit ei: *Serpens decepit me, & comedi.* (Gen. 3. 13.) Sic declinavit & ipſa in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis (Pſ. 140. 4.), refundens culpam in ſerpentem, quaſi immunis a crimine, cum nil obfuiſſet ſuggeſtio ſerpentis, ſi illa negaſſet aſſenſum propriæ voluntatis; & forte præceſſit in ea aliquis motus ſuperbiæ, unde ſeduci meruit a ſerpente. Contra quod dictum eſt: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* (Matt. 5. 8.) Septimum peccatum factum eſt extra paradiſum, quando Cain conſurrexit adverſus Abel fratrem ſuum, & interfecit eum. (Gen. 4. 8.) Ex eo jam tempore inveteratum eſt, ut mali inſurgant in bonos, & opprimant eos. Hujus peccati remedium eſt illud: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* (Matt. 5. 9.) Quod ſi ab infeſtatione ceſſare noluerint iniqui, patienter tolerent eos juſti audientes conſolationem quæ ſequitur, & dicit: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* (Ibid.) Ecce quam neceſſarius fuit adventus Chriſti, qui carnem ſubjiceret ſpiritui, hominem pacificaret ſibi, Deum reconciliaret homini.

6. Peccat. Rejectio culpæ in ſerpentem: huic opp. 6. Beatitudo.

7. Peccat. Malorum in bonos odium: huic opp. 7. Beatitudo.

8. Beatitudo oppoſita perſecutioni malorum.

SERMO LXVII*.

* al. 28. ex Parvis.

De duplicibus Legis præceptis, moralibus, & figuralibus.

LEX *per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.* (Joan. 1. 17.) Duplex in lege veteri præceptorum genus invenio. Sunt enim moralia quædam, ut eſt: *Non concupiſces, Non adulterabis; Honora patrem tuum*, & his ſimilia. (Matt. 19. 18. Rom. 13. 9. Exod. 20. 12.) Sunt etiam figurativa & umbratilia quædam, ut eſt taurorum immolatio, & ſanguis hircorum. Verumtamen carnalis ille populus nec illa implere poterat, nec in his obtinere ſalutem. Unde & Salvator in Evangelio legis præcepto improperat Phariſæis, quod propter traditiones ſuas irrita facerent Dei mandata (Marc. 7. 13.): ipſa ſine dubio, in quibus eſſet ædificatio morum. Nam de cæteris ipſe loquitur per Prophetam; *Dedi eis præcepta non bona* (Ezech. 20. 25.): ipſa plane, in quibus eſſet umbra futurorum. Quæ enim conſequentia rationis, ut homine peccante aries mulctaretur, & diceret cum Propheta; *Quæ non rapui, tunc exſolvebam?* (Pſ. 68. 7.) Merito ſane non bona præcepta populus non bonus accepit, dicente Propheta; *Cum ſancto ſanctus eris, & cum perverſo perverteris.* (Pſ. 17. 26.) Non erat enim Judæorum corda carnalia: unde & carnalia eis tradidit ſacramenta, quæ non poſſent juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem in juſtitiis carnis. Venit proinde plenus gratia & veritate Chriſtus Dominus noſter, ut ex hoc jam moralia quidem impleantur per gratiam: quæ vero umbratilia & myſtica fuerant, revelata veritate deinceps non ad litteram obſerventur, ſed ſecundum ſpiritum ſpiritualiter intelligantur. Propterea jam non aries vel taurus, homine peccante, mactatur; ſed viva corporis hoſtia, rationale & acceptabile ſacrificium in jejuniis & laboribus veniam meretur pariter & gratiam.

* SERMO LXVIII, *ſeu* 29. *ex* PARVIS, *cum in nullo differat a Sermone* 32. de diverſis, *hic conſulto omiſſus eſt.*

SERMO LXIX.*

* Eſt 30. ex Parvis.

De triplici renovatione triplicis vetuſtatis.

1 SICUT *portavimus imaginem terreni hominis, portemus & imaginem cæleſtis.* (1. Cor. 15. 49.) Duo * homines ſunt, vetus, & novus: Adam vetus, Chriſtus novus. Ille terrenus, iſte cœleſtis: illius imago vetuſtas, illius imago novitas. Eſt autem triplex vetuſtas, & e contrario triplex novitas. (Triplex vetuſtas.) Eſt enim vetuſtas in corde, in ore, in corpore; in quibus tribus modis peccavimus, cogitatione, locutione, & opere. In corde ſunt deſideria carnalia & ſæcularia, ideſt amor carnis, & amor ſæculi. Similiter in ore eſt gemina vetuſtas, arrogantia & derogatio. (V. Serm. 5. in Adv. D.) Item gemina in corpore, flagitia & facinora. Hæc omnia ſunt imago veteris hominis, & hæc omnia renovanda ſunt in nobis. Si non eſſet vetuſtas in corde, non diceret Apoſtolus; *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.* (Epheſ. 4. 23.) Item ſi non eſſet vetuſtas in ore, non diceret Scriptura: *Recedant vetera de ore veſtro.* (1. Reg. 2. 3.) Et Apoſtolus; dicit: *Omnis ſermo malus non procedat de ore veſtro: ſed qui bonus eſt, ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* (Epheſ. 4. 29.) Sed & de vetuſtate corporis mentionem facit, cum dicit: *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem.* (Rom. 6. 9.) De cujus renovatione etiam ſubjungit: *Ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.*

* In lib. 7. Floruum cap. 36. hic ſermo partim refertur, ut & ſequens in eodem lib. cap. 33.

2 Renovetur ergo cor noſtrum a carnalibus & ſæcularibus deſideriis, ut excluſis illis, introducatur amor Dei, & amor patriæ cæleſtis. (Triplex renovatio.) Recedant ab ore noſtro arrogantia & derogatio, & ſuccedant pro his vera peccatorum noſtrorum confeſſio, & bona de proximis æſtimatio. Pro flagitiis & facinoribus, quæ vetuſtas eſt corporis, aſſumatur continentia & innocentia, ut ſcilicet contrariis virtutibus contraria vitia depellantur. Hanc ſupradictam renovationem facit Chriſtus habitans in nobis per fidem, ſicut ipſe ait: *Ecce nova facio omnia.* (Apoc. 21. 5.) Unde & ad ſponſam loquitur in Canticis: *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum.* (Cant. 8. 6.) Habitans igitur in corde eſt ſapientia, habitans in ore veritas, habitans in corpore juſtitia.

SERMO LXX*.

* al. 31. ex Parvis.

De vigilantia & ſollicitudine curandæ ſalutis.

SPectaculum *facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* (1. Cor. 4. 9.) Ita plane, & malis, & bonis pariter. Illos enim ſollicitat invidiæ paſſio, illos compaſſio miſericordiæ, ut in nos inceſſanter intendat: illi quidem defectum noſtrum, iſti profectum deſiderantes. Nimirum in probatione ſumus, inter paradiſum & infernum interim medii, velut inter clauſtrum & ſæculum conſtituti. Diligenter conſiderantur utrimque quid agimus, utrimque dicitur; O ſi ad nos tranſeat! intentione quidem diſſimili, ſed non diſpari forſitan voluntate. Quod ſi ita omnium oculi in nos; noſtri quo abierunt? aut quare ſoli ipſi receſſerunt a nobis? A dextris ſiquidem & a ſiniſtris tanto ſtudio circumſpecti, ſoli diſſimulamus inſpicere vitam noſtram, ſoli noſmetipſos negligimus intueri: nec verentes deceptorios, nec adminiſtratorios ſaltem ſpiritus reverentes. *Me expectant juſti, donec retribuas mihi.* (Pſ. 141. 8.) Et item: *Me expectaverunt peccatores ut perderent me.* (Pſ. 118. 95.) Hinc mihi gehenna, inde corona paratur; & inter hanc atque illam medium nugari libet, oſcitare delectat? uſque adeo nec trahor deſiderio, nec periculo terreor, ne cupidus plane, nec pavidus, in quibus magis fuerat neceſſarium: perniciosiſſime inſenſibilis ad utrumque. Exurgamus aliquando, Fratres, nec in vano accipiamus animas noſtras, pro quibus alii tanto zelo, vel in bonum vigilant, vel in malum. Non eſt res parva, quam ſic inſectantur hoſtes, cives ſic præſtolantur.

Deſidia noſtra in negotio ſalutis perſtringitur.

SERMO LXXI*.

* al. 34. ex Parvis. Sermonib. 32. & 33. in Sentent. numerum ſedulo.

1 INtegra & perfecta moralitas in duobus præcipue conſiſtit, in evitandis vitiis, & appetendis virtutibus: quoniam non ſufficit a malo abſtinere, ſi non & bonum faciamus. Inde Pſalmiſta: *Declina a malo, & fac bonum.* (Pſ. 36. 27.) Fugiamus ergo vitia, amplectamur virtutes. Hiſtorias igitur ſummatim delibantes, moralitatis fructus decerpamus. Fames coegit Iſrael intrare in Ægyptum: (Gen. 42. 2. & 43. 2.) ſtatim reperit ibi novum dominum, & de libero ſervus efficitur. Ex illius regionis inhabitatione redigitur ſub poteſtate Pharaonis: qui maſculos præcepit interfici, fœminas reſervari. (Exod. 1. 14.) Iſrael operibus luti & lateris duriter affligitur, Pharao paleas miniſtrat laborantibus: fames coegit.

2 Non fames panis, neque ſitis aquæ; ſed audiendi verbum Dei, compellit multos intrare Ægyptum. Hoc verbum Dei eſt lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. (Joan. 1. 9.) Unde Pſalmiſta: *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* (Pſ. 18. 9.) Qui hanc lucem ſequitur, non ambulat in tenebris, ſed

Iſraelitæ cauſa famis in Ægyptum profecti quid tropologice.

TOM. III.

ſed habet lumen vitæ. De luce præceptorum tranſitur ad lumen præmiorum. Quid hujus divini verbi patitur egeſtatem, cogitur intrare Ægyptum, ideſt tenebras. Involvitur enim tenebris ignorantiæ, & ſubjacet dominio Pharaonis, ideſt diaboli, qui princeps eſt Ægypti, hoc eſt tenebrarum, juxta illud Apoſtoli: *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* Sub jugo Pharaonis fiunt lutea opera, ideſt diſſoluta & ſordida. Ab ipſo dantur paleæ, ideſt leves cogitationes. Palearum eſt leviter accendi, & in momento conſumi. Sic & malæ cogitationes a diabolo immiſſæ, cito in mentibus noſtris accenduntur, carnis mollitie conſentiente. Sed ſi viriliter ſtudeamus reſiſtere, Deo juvante, protinus extinguuntur. Paleis accenſis coquebatur lutum, & ſolidabatur in lateres; & pravæ cogitationes, quæ ſunt lutum, paleis delectationis accenduntur. Quæ cum tranſeunt in actum, tunc decoquuntur; cum vero ducuntur in conſuetudinem, tunc ſolidantur.

Epheſ. 6. 12.

SERMO LXXII. *

* al. 35. ex Parvis.
Pſal. 1. 1.

1 BEATUS vir, qui non abiit in conſilio impiorum. Pii ſunt qui in Deum credunt, & ipſum colunt. Eſt enim pietas cultus Dei *. Hic autem cultus in tribus conſiſtit, fide, ſpe, & charitate, quæ ſunt inviſibilia. His tribus carent impii, qui Deum non colunt; & quorum conſilium eſt viſibilia inviſibilibus, terrena cœleſtibus præponere. Horum caput & princeps eſt diabolus, qui primus a pietate receſſit, & impius factus, etiam homines in paradiſo poſitos ab eadem pietate fraude ſua dejecit, volens eos habere ſocios ſui erroris, & participes iniquitatis. Ille enim Evam ſeduxit, & illa virum ſibi ſubdidit. Similiter adhuc dæmon ſuggerit carni, caro ſpiritui, & fit impiorum conſilium. Dicunt enim ſibi invicem: *Omnium noſtrum ſit unum marſupium.* Ponunt ergo in memoria, quaſi in marſupio, quiſque obolum ſuum: dæmon ſcilicet ſuggeſtionem, caro delectationem, ſpiritus conſenſum. Inde, tamquam de ſymbolo, comparant ſibi victum competentem: caro quidem combuſtionem, ignem ſcilicet qui non extinguitur: ſpiritus malam conſcientiam, ideſt vermem qui non moritur: dæmon autem ſitit utriuſque ſanguinem.

* Job. 28. juxta LXX.

Prov. 1. 14.

Conſilium impiorum ejus auctor & ſuggeſtor dæmon.

2 Ad hoc conſilium a impiorum itur quatuor modis. Quidam enim trahuntur inviti, alii trahuntur illecti, alii ſeducuntur ignari, alii ſequuntur ſpontanei. Iſtis neceſſariæ ſunt quatuor virtutes, per quas armati reſiſtant, ne in conſilio eant. Invitis neceſſaria eſt fortitudo, qua reſiſtant uſque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia, quæ reprimit illicita deſideria, nec cedit promiſſionibus, nec emollitur blanditiis. Illis qui ſeducuntur ignari, eſt opus prudentia, quæ ab utilibus inutilia diſcernit, & docet quid tenendum, quidve rejiciendum ſit. Juſtitia indigent illi qui ſequuntur ſpontanei. Juſtitia eſt rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato conſentire. Juſtitia & fortitudo ſedem habent voluntatem: quia voluntas juſta debet eſſe, & fortis. Eſt autem juſtitia ordinata hoc modo, ſcilicet mala reſpuens, bonis meliora præponens. Hanc non videtur habuiſſe Adam, qui malo conſentiens, quod utile erat deſeruit. Prudentia & temperantia ſedem habent in ratione: quia ratio prudens debet eſſe, & temperata. Eſt quippe prudentia, ratio docta, ſcilicet a gratia, vitare contagia injuſtitiæ propter juſtitiam. Vitat quidem non ſolum injuſtitiam apertam, ſed etiam illa quæ ſunt aliquo modo contra juſtitiam, attendens non quod licet, ſed magis quod expedit: vitans divitias & quædam alia, non quia illicita, ſed quia juſtitiæ ſolent eſſe impedimenta. Sed propter quoſdam qui ex hypocriſi hoc faciunt, additur, *propter juſtitiam.* Juſtitia eſt perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes ſunt ad ejus acquiſitionem, vel conſervationem, fortitudo, temperantia, prudentia, quæ juſtitiam conſervant, ne amittatur, aut minuatur. Poſtquam vero perfecta eſt juſtitia, & tranſit in affectum cordis, idem eſt quod illa tria: quia fortis eſt, prudens, temperata.

a Quatuor ad hoc conſilium v ex. Totidem virtutes iis oppoſitæ.

Juſtitia ordinata quæ.

Juſtitia virtus generalis, cui cæteræ ſubſerviunt.

3 *Qui non abiit.* Abire pertinet ad illos qui ſunt inconſtantes, & leviter poſſunt impelli. Quod quidam volentes evitare, fiunt evidenter obſtinati, nullius conſilio acquieſcentes, propoſitum ſuum immobiliter tenentes, & ideo adjunctum eſt: *& non ſtetit*, ſcilicet, ut nec levis ſit, nec obſtinatus. Via peccatorum eſt mundus, vel propria voluntas, quæ eſt ſuperbia, ex qua omnia mala: ſicut ex communi ſunt bona. *Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Sedet qui docet, exemplo ſuo faciens peccare alios. Cathedra eſt hæc, & quatuor pedibus ſubſiſtit. Primus pes eſt malitia; ſecundus contemptus Dei, tertius irreverentia, quartus aſtutia. Malitia eſt amare malum, & ſaporem mali habere; & malum, quia malum eſt, diligere, ſicut facit Diabolus, & nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquando, ut tales timeant Deum non timore bono, ſed ne incurrant vel damnum rerum, vel corporis cruciatum, ut amplius fiant mali, contemnunt & ipſum Deum; & fit ſecundus pes contemptus Dei. Item poſſet fieri ut malum amarent, Deum contemnerent, ſed inhiberet eos pudor hominum, cum quibus habitant: ideo ad augmentum mali ſequitur tertius pes irreverentia, ut nec Deum timeant, nec homines revereantur. Ad conſummationem vero malitiæ adeſt quartus pes aſtutia, ut ſciant uti tribus prædictis, miſcentes oleo venenum, & melli acetum. Eminens pars cathedræ, cui ſedens inhæret, eſt potentia. Si enim potens eſt qui prædicta habet, tunc plurimum nocet; vel ſi potentem ſibi allicere poteſt, quem conſilio ſuo ſeducat, & ad malum impellat. Deinde apponitur pulvinar, ut ſuaviter ſedeat. Pulvinar fit de levibus pennis avium, ſignificans vanam gloriam, & favorem popularem quibus homines delectati extolluntur. Scabellum pedibus ſupponitur, ne terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, ſed ſpirituales ſimulant, ut magis decipiant. Horum doctrina eſt quaſi peſtilentia, multa loca occupans & vaſtans.

Cathedra peſtilentiæ, i. malum exemplum, ſubſiſtit 4. pedibus.

Eminens ejus pars potentia.

Pulvinar ejus vana gloria.
Scabellum hypocriſis.

4 *Sed in Lege Domini voluntas ejus.* Superiori verſu dictum eſt quid ſit reſpuendum: in hoc autem dicitur quid ſit appetendum. In illo dictum eſt tamquam *declina a malo*: hoc autem *& fac bonum*: quod utique eſt ambulare in lege. Sed quoniam hæc via agitur non greſſu corporis, ſed affectu mentis, ideo dictum eſt: *In lege Domini voluntas ejus.* Velle enim, teſte Beato Gregorio, mente ire eſt. Per hanc viam incedunt, & quaſi quemdam curſum ducunt tria genera hominum, ſervus, mercenarius, filius. Trahunt autem eumdem currum jumenta, quorum nomina ſunt, comminatio & promiſſio. Super comminationem ſervus ſedet, ſuper promiſſionem mercenarius. Horum uterque trahit currum, alter timore, alter cupiditate; & uterque propriis ſtimulis impellitur. Solus filius, qui nec timore quatitur, nec illicitur cupiditate, ſed ſpiritu dilectionis agitur, ſine labore aut læſione vehitur in curru: *Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, hi filii ſunt Dei.* Habet etiam currus ille quatuor rotas, illas ſcilicet quatuor animi affectiones notiſſimas, amorem & lætitiam, timorem & triſtitiam. Amant enim reprobi temporalia, & lætantur cum male fecerint: ſed hunc amorem & hanc lætitiam ſequitur timor & triſtitia ſempiterna. Electi vero quibus dicitur: *Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*; ponunt primas rotas timorem & triſtitiam, poſteriores amorem & lætitiam. Ipſis enim commutatur timor in charitatem, triſtitia in lætitiam ſempiternam.

Ibid. 2.

Tria hominum genera per viam legis Domini incedunt.

Rom. 8. 14.

Joan. 16. 20.

5 Notandum autem, quod hæc via legis Domini conſummatur ſex diebus. Et prima quidem dicta eſt gemitus cordis, ſecunda confeſſio oris, tertia largitio propriæ poſſeſſionis, quarta labor corporis, quinta abnegatio propriæ voluntatis, ſexta contemptus mortis. In ſeptima fit quies ab omnibus prædictis, ſperans octavam reſurrectionis. *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte.* In quocumque ſtatu ſit homo poſitus, numquam recedendum eſt illi a lege Domini, ſed ſemper in die bonorum non immemor ſit malorum; & in die malorum memor ſit ſemper bonorum. Poteſt etiam per diem & noctem contemplativa & activa vita intelligi, quæ ambæ continentur in lege Domini.

SERMO LXXIII. *

* al. 36. ex Parvis.

DIxit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Deus licet unus ſit, & unum ſit, tamen non ſui varietate, ſed animi noſtri mutatione, guſtantibus nobis diverſos videtur habere ſapores. Sapit enim timenti juſtitiam & potentiam; ſapit amanti bonitatem & miſericordiam. Unde & alibi ait idem ille Propheta: *Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi: quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia.* Idem quippe eſt audire hoc, quod guſtare: quia utrumque fit una & ſimpliciſſima mente. Itaque ſemel locutus eſt Deus, quia

Pſ. 52. 1.

Deus pro affectuum varietate nobis ſapit diverſimode.

Pſ. 61. 12.

a VVilielmus Florilegus refert hæc verba lib. 9. cap. 20. Idem cap. 21. refert alia ex num. 3.

quia unum genuit Verbum. Cæterum nos per unum Verbum duo hæc audimus ſive ſapimus, *quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia.* At is quidem penitus inſipiens eſt, cui nec timorem Deus ſapit, nec amorem. Diſcat quantum vult: ego ſapientem non dixerim, dum nec timebit, nec diliget Deum. Quomodo enim dixerimus in ſapientia conſummatum quem video nec initiatum? Nam *Initium ſapientiæ timor Domini*; conſummatio amor; media ſibi vindicat ſpes. Cui ergo nec juſtitiam ſapit Deus per timorem, nec miſericordiam per amorem, is plane dicit in corde ſuo: Non eſt Deus. Deum enim non putat, quem nec juſtum, nec pium reputat.

Pſ. 110. 9. Eccli. 1. 16. & Prov. 1. 7.
Inſipiens quis.

SERMO LXXIV.*

** al. 37. ex Parvis.*

Pſ. 13. 2. & 52. 7.

Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis; non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Habet anima corruptionem ſuam [a], habet & corpus ſuum. Corruptio animæ tripartita eſt: quadripartita eſt corporis. Corpus ſiquidem conſtat ex quatuor elementis: anima vero in triplici vi ſubſiſtit. Eſt enim rationalis, concupiſcibilis, iraſcibilis. Rationalis, cujus ſanitas eſt cognitio veritatis, corrumpitur ſuperbia. Corrupta autem fallitur duobus modis; in cognitione ſui, & cognitione Dei. Concupiſcentiam corrumpit vana gloria, iram invidia. Corruptio corporis dicitur abominatio; & fit quatuor modis, ſecundum quatuor elementa ex quibus conſtat. Quatuor enim ſunt quæ corpus corrumpunt: curioſitas, loquacitas, crudelitas, voluptas. Sunt autem quatuor partes corporis, in quibus ſingulis maxime vigent ſingula elementa. Nam in oculis eſt ignis: in lingua, quæ vocem format, aer: in manibus, quarum proprie tactus eſt, terra: in membris genitalibus, aqua. Has quatuor partes corrumpit illa quadripartita peſtis: oculos ſcilicet curioſitas, linguam loquacitas, manus crudelitas, genitalia voluptas. Sic fiunt homines *corrupti & abominabiles*, corrupti in anima, abominabiles in corpore; corrupti coram Deo, abominabiles coram hominibus. *Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* Quatuor genera ſunt hominum, quorum omnium nullum eſt quod faciat bonum, niſi unum. Quidam enim ſunt, qui Deum nec intelligunt, nec requirunt; & hi mortui ſunt. Alii intelligunt quidem, ſed non requirunt, & hi impii ſunt. Alii requirunt, non autem intelligunt; & hi fatui ſunt. Alii vero & intelligunt, & requirunt; & hi ſancti ſunt: de quibus ſolis dici poteſt, quia ipſi ſunt qui faciunt bonum.

a Animæ corruptio triplex.
Corporis quadruplex. Elementa quatuor corporis partibus ſingulariter vigentia.
Hominum quatuor ſortes, quarum una tantum facit bonum.

SERMO LXXV.*

** al. 38. ex Parvis.*

Pſ. 15. 4.
Salutis curam in mortem uſque differre periculoſum.

Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt. Quid diſſimulant homines in vita ſua agere pœnitentiam, & extrema de confeſſione præſumunt? Quomodo ſub unius horæ articulo revocari poſſe æſtimant omnia animæ membra, cujus concupiſcentiæ & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt, & ubique terrarum velut quodam viſco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & talium ſalvem aliquos: potens ſum enim in momento omnia revocare: ſed *non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus*, ideſt, qui in ſanguine perſeverant, donec multiplicatis infirmitatibus, deſerantur a peccatis, antequam deſerant ea. Non magna talium conventicula congregabo. Si bene memini, in toto canone Scripturarum unum Latronem invenies ſic ſalvatum. Noli ergo huic tam periculoſæ expectationi credere temetipſum. Et quidem ſpiritus non modo ubi vult, ſed quando vult, ſpirat; nec ei difficile eſt de ſubito perfectam dare contritionem cordis, quam vix multo tempore alii conſequuntur: ſed unde ſcis, quod tunc tibi ita ſubvenire velit, quem tu interim ſic repellis? Benignus quidem ſpiritus ſapientiæ, ſed non liberabit maledictum a labiis ſuis. Audi quis ille ſit: *Maledictus qui peccat in ſpe.*

Ibid.
Joan. 3. 8.
Sap. 1. 6.

SERMO LXXVI.*

** al. 39. ex Parvis.*

Pſ. 20. 3.

Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Triplex nobis neceſſaria [b] eſt benedictio: præveniens, adjuvans, & conſummans. Prima miſericordiæ, ſecunda gratiæ, tertia gloriæ. Prævenit miſericordia converſionem, adjuvat gratia converſationem, proficit gloria conſummationem. Niſi trinam hanc benedictionem dederit Deus, non poterit dare terra noſtra fructum ſalutis. Neque enim aut inchoare bonum, donec a miſericordia præveniamur; aut agere bonum, donec adjuvemur a gratia; aut conſummari in bono poſſumus, donec gloria repleamur. Verum in his tribus non immerito dulcius ſapit ea, quæ non modo immeritos, ſed & male meritos prævenit; ut dum adhuc filii ſumus iræ, & operamur opera mortis, ipſe cogitet ſuper nos cogitationes pacis, & ne petentibus * quidem, immo & impetentibus *; non invocantibus, ſed provocantibus; non interpellantibus, ſed etiam repellentibus, ſpiritum bonum, ſpiritum vitæ, adoptionis ſpiritum largiatur. Quid illi animæ dulce ſapiat, cui miſericordia tanta non ſapit? Merito proinde benedictio dulcedinis nominatur ea quæ prævenit; quia quæ adjuvat, fortitudinis; quæ conſummat, plenitudinis eſt.

b Benedictio triplex nobis neceſſaria.
Gratiæ neceſſitas ad bonum inchoandum & peragendum.
** al. pœnitentibus. * al. impœnitentibus.*

SERMO LXXVII.*

** al. 40. ex Parvis.*

Pſ. 17. 45.

Populus, quem non cognovi, ſervivit mihi. Non eſſet magnæ admirationis, ſi populus a Deo cognitus ſerviret illi. Cum vero incognitus illi ſerviat, & in auditu auris obediat, magnæ laudi adſcribendum eſt. Ex hoc genere cognitorum, & non cognitorum, & cognoſcentium & non cognoſcentium, ſunt quatuor differentiæ. Quidam enim ſunt qui a Deo cognoſcuntur, & Deum cognoſcunt: alii non cognoſcuntur, nec cognoſcunt: alii cognoſcuntur quidem, ſed ipſi non cognoſcunt; alii non cognoſcuntur, & tamen cognoſcunt. Cognoſcere Dei, eſt felicem facere: cognoſcere hominis, eſt gratias agere. Qui ergo cognoſcuntur a Deo, & Deum cognoſcunt, ſancti Angeli ſunt: qui ab eo felices facti, ejus, laudibus ſemper vacant, & obſequiis deſerviunt. Qui nec cognoſcuntur, nec cognoſcunt, pauperes ſunt neceſſarii: quos nec rerum temporalium copia ditat, nec beatificat ſervitus divina. Qui autem cognoſcuntur, ſed non cognoſcunt, divites ſunt hujus ſæculi; qui acceptis quidem opibus affluunt, ſed carnalibus deſideriis hujus ſæculi preſſi, numquam ad cœleſtia cor ſuſpendunt. Qui vero non cognoſcuntur & cognoſcunt, pauperes ſunt voluntarii; quos nec tribulatio, nec anguſtia, nec alia quæcumque pericula poſſunt ſeparare a charitate Dei. Et hi nimirum multis modis probantur adverſis, duriſve fatigantur tribulationibus, ſicut ſcriptum eſt: *Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis.* Ex quorum item perſona loquitur Pſalmus: *Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti?* Numquid non incogniti videntur qui orant ut reſpiciantur? Verumtamen licet derelicti videantur, ipſi tamen Deum cognoſcunt; & ex perſona cognoſcentium ſtatim in eodem pſalmo ſubinfertur: *Deus meus clamabo per diem, & non exaudies; & nocte, non ad inſipientiam mihi.* De his ergo vox divina dicit: *Populus, quem non cognovi, ſervivit mihi.* Ac ſi aperte diceret Angelis ſuis: Quid, ſi vos mihi ſervitis, quos felices facio, quandoquidem illi mihi ſerviunt, quos in ſua paupertate derelinquo? Et quid, ſi vos mihi obeditis, qui faciem meam videtis, cum illi obediant, qui me tantum audiunt, & non vident? Vident quippe Angeli, audiunt homines. Audiunt ſcilicet & obediunt, ut quandoque ſimiles Angelis facti, mereantur ipſi quoque videre. Itaque auditus eſt meritum videndi, viſio præmium audiendi. Et prius eſt audire, videre poſterius, ſicut ſcriptum eſt: *Audi filia, & vide.* Quiſquis ergo in futuro Deum videre deſiderat, profecto neceſſe eſt ut in præſenti prius Deum audiat, & in auditu auris obediat.

Hominum quatuor differentiæ cognitorum & non cognitorum a Deo.
Eccli. 27. 6. Pſ. 21. 2. [illegible] relicti a Deo.
Pſ. 44. 11.

SERMO LXXVIII.*

** al. 41. ex Parvis. Extat 41. inter S[illegible] Quid Tabernacula, Atria, Domus; & cui comparantur.*

TRIA ſunt, Tabernacula, Atria, Dominus. In tabernaculis ſunt omnes juſti in carne viventes & laborantes: quia tabernacula laborantium ſunt & militantium. Tabernaculum vero habet tectum, ſed fundamento caret, & portabile eſt: quia juſti in præſentibus non ſunt fundati, ſed inquirunt civitatem deſurſum fundamenta habentem. Fides etiam eorum, quæ eſt fundamentum, non eſt in terrenis, ſed in Domino. Tectum habent, ideſt, munimentum gratiæ & protectionem. Atria ſunt domui vicina, amplitudinem habentia. In illis ſunt animæ ſanctæ corporibus exutæ, quæ in latitudine ſunt, depoſita carnis anguſtia. Atria habent fundamentum, ſed non tectum; quia animæ, quæ in amore Dei ſunt, non ruunt; unde *ſtantes erant pedes noſtri*: ſed non habent tectum adhuc expectantes augmentum, quod non erit niſi in reſurrectione corporum ſuorum. Poſt ipſam ſane reſurrectionem cum Angelis erunt in domo, quæ habet fundamentum & tectum. Fundamentum eſt ſtabilitas æternæ beatitudinis, tectum conſummatio & perfectio ipſius.

Pſ. 121. 2.

SER-

a Hic locus extat in Florum lib. 7. cap. 37.

b Et hunc ſermonem laudat Florilegus lib. 8. cap. 4.

TOM. III.

SERMO LXXIX. *

** al. 43. ex Parvis.*

Pſ. 56. 8. *Gen. 21. 10.* *Gen. 22. 2.*

P*Aratum cor meum Deus, paratum cor meum.* Via regia, Fratres, nec ad dexteram declinat, nec ad ſiniſtram. Porro invenire eſt hominem ſemel quidem paratum, non quidem ſecundo. Si dixerit ei Deus: *Ejice ancillam & filium ejus*, dico autem opera carnis: non cunctatur. Si dixerit: *Immola mihi filium tuum quem diligis Iſaac:* hoc plane jam patienter audire non poteſt, ut fraternæ utilitatis, aut unitatis gratia, ſpiritualis ſuſtinere videatur ſtudii detrimenta. Quidni abjiciat facile ſervus Chriſti quicquid ad corpoream pertineat voluptatem! At vero ſpirituali jucunditate æquanimiter fraudari, quando aut obedientia cogit, aut fraternæ charitatis ratio poſtulat; hoc plane magnum, & Deo gratum offerre eſt holocauſtum. Memento tamen, non Iſaac in hoc ſacrificio, ſed arietem contumaciæ jugulari.

Quam difficile proprium relinquere voluntatem.

SERMO LXXX. *

** al. 44. ex Parvis.*

Pſal. 132. 1.

1 E*CCE quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum.* Eſt unitas naturalis, unitas carnalis, unitas virtualis, unitas moralis, unitas ſpiritualis, unitas ſocialis, unitas perſonalis, unitas principalis. Unitas naturalis eſt inter corpus & animam, Unitas carnalis inter virum & mulierem, de qua dictum eſt: *Erunt duo in carne una.* Unitas virtualis eſt, quæ hominem ſibi ipſi conjungit, ut non per diverſa effluat, ſed cum Propheta, unam petat a Domino. Unitas moralis eſt quæ nos conjungit proximo: unde Pſalmiſta: *Qui habitare facit unius moris in domo.* Unitas ſpiritualis eſt, quæ nos conjungit Deo. Unde Apoſtolus: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt.* Unitas ſocialis inter Angelos, quibus omnimodis idem velle eſt, idem nolle. Unitas perſonalis in Chriſto. Unitas principalis, quæ & ſubſtantialis, eſt in Trinitate.

Unitas multiplex. *Gen. 2. 25.* *Pſal. 26. 4.* *Pſ. 67. 6.* *1. Cor. 6. 17.*

2 *Ecce quam bonum, & quam jucundum.* Sunt quædam bona, & jucunda; ſunt quædam nec bona, nec jucunda: ſunt quædam bona, & non jucunda; ſunt quædam jucunda, & non bona. De bonis, & non jucundis pervenitur ad bona & jucunda. De jucundis & non bonis pervenitur ad non bona & non jucunda. Bona & non jucunda ſunt continentia, patientia, diſciplina. Jucunda & non bona, voluptas, curioſitas, & vanitas. Nec bona, nec jucunda, invidia, triſtitia, acedia. Bona & jucunda, honeſtas, charitas & puritas. Ad hoc bonum & jucundum obtinendum neceſſaria eſt unitas virtualis, & unitas moralis. Primam diſturbant puſillanimitas & levitas. Puſillanimitas facit propoſitum relinquere, levitas mutare. Alteram obſtinatio, ſuſpicio, & ſimulatio diſturbant. Obſtinatio non recipit proximum, ſuſpicio non credit proximo, ſimulatio non ſe jungit proximo. Spes æternorum expellit puſillanimitatem, humilis obedientia levitatem. Obſtinatio humilitate, ſuſpicio & ſimulatio charitate pelluntur.

Quid & quotuplex bonum jucundum, & contra. *Unitas duplex.* *Duo oppoſita.*

SERMO LXXXI. *

** al. 45. ex Parvis.*

Eccli. 15. 9.

N*ON eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Etiam quæ eſt in ore peccatoris pœnitentis, non videtur ſpecioſa: quia adhuc de peccati recordatione & memoria confuſionem patitur, & frequenter inde compungitur. Sed tamen in eo eſt utilis & fructuoſa confeſſio, etſi non ſpecioſa decoraque laudatio. Poſtquam vero de beneficiis Dei proficiens adhæret divinæ laudi, & in ea aſſidue delectatur & proficit, ita ut nihil aliud placeat ei; tunc in ore ejus eſt ſpecioſa laus Dei, ad ſimilitudinem agricolæ, qui dum ſtercorat agrum ſuum, totus in luto eſt & ſtercoribus, & non eſt pulcher labor ejus, etſi ſit fructuoſus: quando colligit manipulos ſegetis, tunc labor eſt ſpecioſus & dulcis.

Simile.

SERMO LXXXII. *

** al. 46. ex Parvis.*

De diligenti cuſtodia cordis.

Prov. 4. 23. *Rom. 10. 10.* *Rom. 1. 18.* *Matt. 5. 8.* *Joan. 17. 3.* *Epheſ. 3. 17.* *Coloſ. 3. 4.*

1 O*MNI cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.* Duobus autem [a] modis vita a corde procedit: aut quia corde creditur ad juſtitiam; & juſtus ex fide vivit, & fide mundatur cor; & mundo corde Deus videtur, ideſt agnoſcitur, & hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te unum Deum, & quem miſiſti Jeſum-Chriſtum: aut quia Chriſtus vita noſtra, qui nunc per fidem habitat in cordibus noſtris, erit cum apparebit, & nos cum ipſo apparebimus in gloria: & qui nunc latet in corde, tunc quaſi de corde ad corpus procedet, quando reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Unde & alius Apoſtolus ait: *Nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus.*

Philip. 3. 21. *1 Joan. 3. 2.*

2 Sed conſiderandum eſt quomodo dicat: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum.* Solent dicere homines hujus ſæculi: Bonum caſtellum cuſtodit, qui corpus ſuum cuſtodit. Nos autem non ſic: ſed ſterquilinium vile cuſtodit, qui cuſtodit corpus ſuum, Apoſtolo teſte: *Quoniam qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem, qui vero*, inquit, *in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.* Ac ſi dicat, colendum, cuſtodiendum magis animæ caſtrum, quoniam æterna ex ipſo vita procedit. Sed caſtrum illud in terra inimicorum ſitum undique impugnatur: & idcirco omni cuſtodia, ideſt ex omni parte, vigilanti ſollicitudine eſt muniendum, inferius, ſuperius, ante & retro; a dextris & ſiniſtris. Inferius impugnat concupiſcentia carnis, quæ militat adverſus animam; quia caro concupiſcit adverſus ſpiritum. Superius imminet judicium Dei: Horrendum eſt enim incidere in manus Dei viventis. Sollicite ſatis hac parte cor ſuum cuſtodierat, qui dicebat: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum.* Retro mortifera delectatio eſt, quæ oritur ex recordatione præteritorum peccatorum: ante, inſtantia tentationum: a ſiniſtris vero arrogantium fratrum & murmurantium inquietudo: a dextris obedientium fratrum devotio. Poſſunt enim hi quoque (niſi caveatur) duobus nocere modis; aut bonis eorum actibus invidendo, aut ſingularem gratiam æmulando.

Prov. 4. 23. *Gal. 6. 8.* *Animæ caſtrum quam multipliciter impugnetur.* *Hebr. 10. 31.* *Job 31. 23.*

3 Vigilet ergo adverſus carnem rigor diſciplinæ; contra judicium Dei, judicium propriæ confeſſionis: & hoc ſit duplex: manifeſtum de manifeſtis, occultum de occultis. Unde ait Apoſtolus: *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.* Contra delectationem, quæ procedit de recordatione præteritorum peccatorum, frequentia lectionis; contra inſtantiam tentationis, inſtantia ſupplicis orationis; contra fratrum inquietudinem, patientia & compaſſio; adverſus obedientium fratrum fervorem, congratulatio & diſcretio. Congratulatio enim expellit invidiam, diſcretio nimiam æmulationem.

Quibus armis reſiſtendum. *1. Cor. 11. 31.*

SERMO LXXXIII. *

** al. 47. ex Parvis.*

Prov. 25. 16.

M*EL inveniſti? noli multum comedere, ne forte ſatiatus evomas illud.* Poteſt non incongrue hoc loco mellis nomine favor humanæ laudis intelligi; meritoque non ab omni, ſed immoderato mellis hujus edulio prohibemur. Eſt enim cum utiliter humanas laudes recipimus, fraternæ dumtaxat intuitu charitatis, & ad ſalutem eorum, qui nobis propterea facilius acquieſcunt. Hac ergo parcitate ſervata, mellis hujus moderata comeſtio non nocebit. Si quid vero amplius eſt, a malo eſt, & in perniciem convertetur. Invento enim melle immoderatius veſcitur, quiſquis apponens omnino cor ſuum, favore humanæ laudis inflatur, incraſſatur, impinguatur: a quo ſe Propheta ſanctus cuſtodiri deprecatur a Domino, non quidem mellis, ſed olei ſatis vicina appellatione ipſum quem prædiximus favorem exprimens, ubi ait: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Vis noſſe quando evomat immoderatus epulator mellis edulium, quod uſque ad ſatietatem ſumens, modum parcitatis exceſſit? Tunc ſine dubio laudes, quibus ſatiabatur, non alium fructum quærens, ſed favore ipſo contentus humano; tunc, inquam, multa cum anxietate evomit, quod pernicioſa delectatione comedit, cum alium quemlibet laudari audiens invidia contabeſcit. Mens enim dedita vanitati, & arrogantia tumens, laudem alterius, ſuam reputat vituperationem.

Laudes humanæ quatenus admittendæ. *Pſ. 140. 5.*

SERMO LXXXIV. *

** al. 48. ex Parvis.*

Eccli. 10. 4. *Rom. 6. 19.*

1 D*UO loca ſunt animæ rationalis: inferior, quem regit, & ſuperior in quo requieſcit. Inferior quem regit, corpus; ſuperior, in quo quieſcit, Deus.* De utroque poteſt recte intelligi quod ſcriptum eſt: *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis, locum tuum ne dimiſeris:* vel inferiorem ſcilicet, regendo; vel ſuperiorem quieſcendo. Sed hoc quod prius dixi, convenit rudibus adhuc & imperfectis, quibus loquitur Apoſtolus: *Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Habet

a Florum collector hunc locum habet lib. ... cap. 45.

Animæ tria erga corpus officia.

Habet quippe anima tria facere in corpore, vivificare, ſenſificare, regere. Sed ſive auferatur vita, ſive ſenſus perturbetur, de neutro condemnatur. Sin vero tentatori victa ſuccumbit, hoc illi ad peccatum reputatur. Dicitur ergo ne aſcendente ſuper eam ſpiritu, locum ſuum deſerat, hoc eſt ne ingruente tentatione, membra ſua arma iniquitatis peccato exhibeat.

Voluntas diaboli ſemper mala; poteſtas numquam niſi juſta & a Deo limitata.

2 Notandum autem quod dicitur: *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis*. Nihil quippe adverſus nos malignus ſpiritus poteſt, niſi miſſus, aut permiſſus. Unde cum ejus ſit voluntas ſemper mala, numquam poteſtas eſt niſi juſta. Nam voluntas quidem mala ex ſeipſo ſibi ineſt, poteſtatem vero non aliunde, quam a Deo habet. Quam tamen poteſtatem ſemper moderatur Dominus, ne ſcilicet ex nequitia voluntatis plus puniat, quam eorum exigunt merita qui puniuntur. Et hæc de inferiori loco dicta ſint. Cæterum de ſuperiori hoc intelligitur, ne quietem mentis, quam in Deo habet, tentante diabolo deſerat, ſed undecumque ille tentaverit, ipſa in Deo fixa conſtanter in tranquillitate permaneat. Hæc poſterior ſententia convenit perfectis, qui cum Elia dicere poſſunt: *Vivit Dominus Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto*. Et illud de Joanne Apoſtolo: *quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo*. Hæc, inquam, ſententia convenit perfectis, qui jam in ſua converſatione quodam modo imitantur ſtatum æternitatis.

4. Reg. 3. 14. — *1. Joan. 4. 17.*

SERMO LXXXV*.

** al. 49. ex Parvis.* — *Eccli. 11. 4.* — *Jer. 1. 14.* — *Marc. 8. 24.*

SIVE *ad auſtrum, ſive ad aquilonem arbor ceciderit, ibi erit*. Auſtri calor & lenitas in ſacra Scriptura bonam ſolet habere ſignificationem: ab aquilone vero panditur omne malum. Porro homines ſicut arbores vidit aliquis. Exciditur autem arbor in morte: & quocumque ceciderit, ibi erit: quia ibi te judicabit Deus ubi invenerit. Ibi, inquam, erit immutabiliter & irretractabiliter. Videat quo caſura ſit antequam cadat: quia poſtquam ceciderit, non adjiciet ut reſurgat, ſed nec ut ſe vertat. Quo vero caſura ſit arbor, ſi ſcire volueris, ramos ejus attende. Unde major eſt copia ramorum & ponderoſior, inde caſuram ne dubites, ſi tamen fuerit tunc exciſa. Rami noſtri, deſideria noſtra ſunt; quibus ad Auſtrum extendimur, ſi ſpiritualia fuerint: ſi carnalia ad Aquilonem. Quæ vero præponderent, medium corpus indicat. Ea namque præponderant, quæ ſecum traxerint corpus. Sic enim eſt corpus noſtrum inter ſpiritum cui ſervire debet, & carnalia deſideria quæ militant adverſus animam, ſive poteſtates tenebrarum, ac ſi vacca ſit inter raptorem & ruſticum conſtituta. Quicquid ille minetur, quicquid intendat, ſi vaccam non duxerit, ruſticus vicit. Sic quantumcumque ſæviat malignus, quantumcumque prava deſideria crucient; ſi vas ſuum ſibi vindicat anima, viciſſe credenda eſt, ut, quemadmodum ait Apoſtolus: *Non regnet peccatum in noſtro mortali corpore*; ſed ſicut exhibuimus membra noſtra ſervire iniquitati ad iniquitatem, ſic exhibeamus ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*.

Mors mala incorrigibilis. — *Mortis qualitas quo indicio colligenda.* — *Simile.* — *Rom. 6. 12.* — ** Vid. S. Greg. l. 12. Mor. cap. 4.*

SERMO LXXXVI*.

** al. 52. ex Parvis 50. inter Sentent.* — *Sap. 11. 21.*

1 OMNIA *feciſti in pondere, & menſura, & numero*. Ad differentiam ipſius divinæ eſſentiæ dictum eſt. Creaturæ enim in pondere, & menſura, & numero factæ ſunt: ſolus Creator his omnibus caret. Pondus in dignitate rei conſideratur. In pondere igitur facta eſt quæ rei ſui generis eſt comparanda, aut ſecundum majus, aut ſecundum minus, aut ſecundum æquale. Pondus habet, quæ quanti valeat æſtimari poteſt. Menſura vero in loco & tempore conſideratur. Quod ſi locum ſolum accipimus corporalem, incorporeorum menſura in tempore erit, & non in loco. Neque enim anima in loco poteſt eſſe corporeo; nec corpus, de quo magis videtur, locus animæ eſt. Quomodo enim corpore clauditur, quæ ſic vegetat exteriora, ſicut interiora. Sic eſt in ſuperficie cutis, ſicut in viſceribus intimis.

2 Sed ex affectione carnali & conſuetudine corporum ſic errat anima, ut ſeipſam neſciat niſi corpoream cogitare. Ubi eſt enim theſaurus ejus, ibi eſt & cor. Hoc ſapit quod diligit. Affectionibus ſiquidem obligata & illita terrenis, ſuam ipſius faciem conſiderare non poteſt. Infixa eſt in limo profundi, & ſeipſam non videt, ſed putat formam ſuam eſſe luteam illam quam portat imaginem. Sed omnino aliter eſt: & aliter conſideratur menſura animæ ſecundum locum. Locus ſiquidem uniçuique rei, finis eſt ſuæ ſubſtantiæ. Subſtantia vero animæ in ratione, in memoria, in conſilio, in judicio, cæteriſque ſimilibus eſt: quæ omnia ſuo quoque fine clauduntur. In menſura eſt ergo factus omnis ſpiritus, præter divinum: quia & ratio ejus, & memoria, & cætera omnia ſuam habent menſuram. In numero facta ſunt omnia, vel ſecundum partium compoſitionem, ut ſunt corpora; vel ſecundum varietatem & mutabilitatem, ut ſunt etiam incorporea. Solus Deus eſt, in quem nec pondus, nec menſura cadit omnino, nec numerus. Unus Deus eſt, non habet ſui generis cui valeat comparari. Unus eſt, & ſolus ipſe penitus inæſtimabilis; æternus quoque & immenſus, indiviſus & omnino invariabilis.

Matth. 6. 21. — *Omnia facta in pondere, menſura, & numero præter Deum.*

SERMO LXXXVII*.

** al. 54. ex Parvis. Confer hunc cum ſer. 3. & 4. in Cant.*

De oſculo Sponſi, ſeu gratia contemplationis.

Oſculum triplex. — *Duo pedes Domini, miſericordia, & veritas.*

1 OSculetur *me oſculo oris ſui*. Tria ſunt oſcula: primum pedum; ſecundum manuum; tertium oris. Cum primo convertimur, pedes Domini oſculamur. Duo autem ſunt pedes Domini, miſericordia, & veritas. Hunc utrumque pedem Deus convertentium cordibus imprimit, & utrumque pedem peccator quiſque, ſi vere convertitur, amplectitur. Si enim ſolam miſericordiam ſine veritate reciperet, per præſumptionem caderet. Rurſus ſi veritatem ſine miſericordia reciperet, nihilominus per deſperationem periret. Sed ut fiat ſalvus, ad utrumque pedem humiliter provolvitur: ut per veritatem peccata damnet, & per miſericordiam veniam ſperet: & hoc primum oſculum. Secundum oſculum fit, cum primum ad bona opera conſurgimus. Tunc manus Domini oſculamur, cum ei noſtra bona opera offerimus; vel cum ab eo virtutum dona recipimus. At vero tertium oſculum tunc fit, cum jam conſumpto luctu pœnitentiæ, jam acceptis virtutum donis, mens cœleſti deſiderio inſpirata, ad ſecreta interioris cubiculi gaudia impatiens amoris introduci deſiderat: cum dulcibus ſuſpiriis, vocem animi interrumpentibus, pio cordis affectu decantat: *Vultum tuum Domine requiram*. Et ita ex vehementi deſiderio fit ei præſens ſponſus, quem ſic amat, quem ſic affectat, cui ſic ſuſpirat. Primum itaque oſculum fit in remiſſione peccatorum, & dicitur propitiatorium. Secundum fit in donis virtutum, & vocatur muneratorium. Tertium fit in contemplatione cœleſtium, & vocatur contemplatorium.

Pſal. 69. 8.

Contemplationis duo genera. — *Rom. 1. 21.* — *Ibidem.*

2 Sciendum eſt autem eſſe duo genera contemplationis. Quidam enim ſunt qui aſcendunt, & cadunt: alii vero qui rapiuntur, & deſcendunt. Aſcendunt ſicut illi, de quibus ſcriptum eſt: *Cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt*. Gratias non egerunt, quia viribus ſuis & ingenio tribuerunt quod Deus revelavit illi. Ideo ſequitur caſus eorum: *& evanuerunt in cogitationibus ſuis. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt*. Electi vero rapiuntur, ſicut Paulus, & ſui ſimiles. Sed & deſcendunt, ut ea quæ per exceſſum mentis viderint, loquantur parvulis: eo ſane modo quo capiantur ab ipſis. Rapitur Paulus cum dicit: *ſive mente excedimus Deo*. Deſcendit cum dicit: *ſive ſobrii ſumus vobis*. Hoc poſteriori genere contemplationis rapi deſiderat anima perfecta in caſtiſſimos amplexus ſponſi ſui, dicens: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Ac ſi diceret: Ego non viribus meis, non induſtria, non meritis ad contemplanda gaudia Domini mei aſſurgere valeo: ſed ipſe *oſculetur me oſculo oris ſui*, ideſt ejus gratia fiat, non per doctrinam, non per naturam, ſed per gratiam ſuam *oſculetur me oſculo oris ſui*. Miro autem modo gratiam operantis, & opus, & modum operis eleganter expreſſit. Cum enim dicit, *oſculetur*, operantis gratia monſtratur: cum autem ſupponit, *oſculo*, ipſum opus, ideſt contemplatio, deſignatur: cum vero adjungit, *oris ſui*, modum operis, ſcilicet quo fiat contemplatio, evidenter expreſſit. Per os quippe verbum intelligitur.

2. Cor. 5. 13. — *Ibidem.* — *Cant. 1. 1.*

Contemplatio fit ex condeſcenſione Verbi Dei ad humanam naturam.

3 Fit autem contemplatio ex condeſcenſione Verbi Dei ad humanam naturam per gratiam, & exaltationem humanæ naturæ ad ipſum Verbum per divinum amorem. Nec abſurdum cuiquam videri debet, ſi in contemplatione Verbi Dei hæc ita diſtinguamus, cum ejuſdem quoque Verbi Dei incarnationem eodem ordine factam Evangelium teſtetur. Ibi etenim gratia præmittitur, cum ab Angelo Virgo ſalutatur: *Ave*, inquit, *gratia plena*. Etenim cujus ſit, & quanta ſit ipſa gratia, ſubjungit, dicens: *Dominus tecum*. Opus etiam ejuſdem gratiæ ſubinfertur, cum dicitur: *Benedictus fructus ventris tui*. Fructus namque ventris tui, incarnatio eſt Verbi. Modus vero tanti operis edocetur, ubi dicitur: *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. In quibus operibus Verbi ſive his quæ de Evangelio protulimus, ſive his

Luc. 1. 28. — *Ibid. 35.*

TOM. III.

quæ de Canticis canticorum expoſuimus; manifeſte ſtat, & iſtam ſcilicet incarnationem ex ſola ubertate divinæ gratiæ eſſe factam; nec illam, id eſt contemplationem, quandoque humana voluntate, ſed divino tantum munere provenire poſſe.

Contemplatio tribus modis diſtinguitur.

4 Et notandum, quod hæc ipſa contemplatio tribus modis pro diverſo ſtatu temporum diſtinguitur. Et primo quidem vocatur cibus, ſecundo potus, tertio ebrietas. Unde & in conſequentibus electi quoque voce ſponſi invitantur, dicentis: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*. Prius comedunt, dum in carne adhuc corruptibili degunt. Poſtmodum vero corpore exuti, & in cœlum tranſlati, jam bibere dicuntur eadem quæ prius comederant; quia jam per ſpeciem contemplantur ſine labore quæ prius per fidem crediderant, dum in corpore poſiti peregrinarentur a Domino, & in ſudore vultus ſui veſcerentur pane ſuo; ſicut & nos facilius ſumimus ea quæ bibimus, quam illa quæ mandimus; quia in illis nonnullus labor; in his levis eſt tranſitus. In hoc ergo ſtatu poſiti ſancti bibere quidem poſſunt, ſed inebriari non poſſunt: quoniam a perfectiſſima contemplatione divinitatis quodam modo retardantur, dum adhuc reſurrectionem ſui corporis in fine ſæculi præſtolantur. Qua facta, ita corpus menti, & Deo mens inhærebit, ut jam deinceps nihil ſit, quo ab interna ebrietate contemplationis revocari poſſit. Prima itaque invitatione qui comedunt, vocantur amici, id eſt chari; in ſecunda quia bibunt, chariores; in tertia, quia inebriantur, chariſſimi.

Cant. 5. 1.

Beati contemplationis perfectione ante reſurrectionem corporum non potiuntur.

* V. ſupra Serm. 41. num. 12.

Cant. 1. 1.

5 *Quia meliora ſunt ubera tua vino*. Duo ſunt ubera ſponſæ: unum congratulationis, alterum compaſſionis. Unde Apoſtolus his duobus parvulos fovens, *gaudere*, ait, *cum gaudentibus, flere cum flentibus*. Vinum accipitur deſiderium ſæculare, de quo ſcriptum eſt: *Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile*.

Rom. 12. 15.

Deut. 32. 33.

Unguenta tria.

Compunctionis.

6 *Fragrantia unguentis optimis*, innuit quod aliqua ſunt unguenta bona, aliqua meliora, quibus omnibus ſuperferantur hæc optima. Dicamus ergo tria genera eſſe unguentorum. Primum fit de recordatione peccatorum, cum pro ipſis compungimur, & veniam petimus. Et hoc unguentum bonum eſt; quia cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Effunditur autem ad pedes Domini, ibique remunerationem accipit, ſcilicet remiſſionem peccatorum, cum Dominus dicit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Secundum unguentum fit de recordatione beneficiorum Dei. Et hoc recte ad caput effunditur; quia virtutes non niſi ad Deum, a quo ſunt, referuntur. Hoc autem unguentum jam charius eſt; quia de hoc ſcriptum eſt: *Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt? Poterat enim venundari pluſquam trecentis denariis, & dari pauperibus*. Sed hanc perditionem approbat Dominus, cum dicit. *Sinite eam. Quid illi moleſti eſtis? Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis*. Non ſolum approbat, ſed etiam remunerat, cum dicit: *Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus*. Tertium ergo unguentum componitur de pretioſis aromatibus, ſicut de quibuſdam ſanctis mulieribus ſcriptum eſt, quod *emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Sed hujus tertii unguenti non fit aliqua effuſio vel perditio: quia noluit Dominus illud ſuper corpus ſuum mortuum effundi, ſed ſervari vivo corpori ſuo, id eſt Eccleſiæ ſanctæ, cui nimirum mulieres, quæ cum unguentis venerant, mittuntur reſurrectionem evangelizare. Primum itaque unguentum vocatur unguentum compunctionis, & abſumitur igne contritionis; ſecundum devotionis, & abſumitur igne charitatis; tertium vocatur unguentum pietatis, quod non abſumitur, ſed integrum conſervatur.

Pſal. 50. 19.

Luc. 7. 47.

Devotionis.

Matt. 26. 8.

Ibid. 10.

Ibid. 13.

Pietatis.

Marc. 16. 1.

* Serm. 10. in Cant.

SERMO LXXXVIII *.

* al. 53 ex Parvis.

De recto uſu donorum Dei.

* SICUT de Chriſto duo ſunt, unum nobis incognitum, ſcilicet generatio divina, de qua ſcriptum eſt: *Generationem ejus quis enarrabit?* alterum cognitum, ut generatio vel opera humana; ita etiam de Spiritu ſancto aliud ejus noſtris eſt mentibus occultum, ſcilicet, quomodo procedat a Patre & Filio, cum ſit æqualis & coæternus eidem Patri & Filio; aliud vero ipſo docente manifeſtum, videlicet quibus modis operetur gratiam ſuam in nobis. Duplex quippe eſt operatio ſancti Spiritus. Operatur enim in nobis aliud propter nos; aliud propter proximos. Propter nos, id eſt propter utilitatem noſtram, operatur in nobis primo compunctionem, conſumendo peccata; ſecundo devotionem, ungendo & ſanando vulnera; tertio creando intellectum, tamquam pane confirmat nos & roborat; quarto hæc ipſa multiplicius augendo, & amorem infundendo, quaſi vino inebriat. Cætera chariſmata, id eſt ſapientiæ, conſilii, & hujuſmodi, dantur nobis ad utilitatem aliorum. Unde Apoſtolus cum de diſtributione donorum loqueretur, non ait ſimpliciter: *Alii datur* ſapientia, alii ſcientia, ſed addidit dicens: *ſermo ſcientiæ, ſermo ſapientiæ*; ut oſtenderet quod hujuſmodi dona propter alios dantur, ſcilicet ut alii ædificentur.

Iſai. 53. 8.

Spiritus ſanctus alia operatur propter nos, alia propter proximos.

1. Cor. 12. 8.

2 In quibus operibus cavendum eſt duplex periculum: ne vel illa, quæ dantur propter nos, dividamus proximis: vel illa quæ propter proximos, reſervemus nobis. Si enim quæ pro utilitate aliorum accepimus, retinemus tantum nobis, charitatem non habemus, & dicitur nobis: *Sapientia abſcondita, & theſaurus inviſus; quæ utilitas in utriſque?* Rurſus ſi de donis Dei velimus innoteſcere hominibus, non Deo in occultis cordis placere; humilitatem perdimus, & merito illa voce increpamur: *Quid habes quod non accepiſti?* Sic utroque modo periclitamur, hinc humilitatem, illinc amittendo charitatem. Et quis ſine humilitate & charitate poteſt ſalvus fieri? Rectus ergo profectus noſtri ordo eſt, ut illis donis, ſcilicet compunctione & cæteris, ſtudeamus impleri primum: deinde ſi per gratiam Spiritus ſancti cætera ſupercreverint, id eſt ſapientia & ſcientia, curemus illa proximis partiri. Ita ſane obtinebimus illud Spiritus ſancti donum, quod vocatur diſcretio ſpirituum, ſi & ea quæ nobis tantum congruunt, nobis reſervemus; & ea quæ ad aliorum utilitatem conferuntur, nobis largiamur & proximis.

In donis Spiritus ſancti cavendum duplex periculum.

Eccli. 20. 32.

1. Cor. 4. 7.

SERMO LXXXIX. *

* al. 54 ex Parvis.

De oſculo a ſponſa deſiderato, id eſt Spiritu-ſancto.

1 *OSculetur me oſculo oris ſui*. Os Patris intelligitur Filius. *Nemo autem novit Filium niſi Pater, & nemo novit Patrem niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare*. At vero cuicumque fit iſta revelatio, ſive Patris, ſive Filii, non fit niſi per Spiritum-ſanctum. Hinc eſt quod cum Petrus dixiſſet Domino: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*; ille reſpondit: *Beatus es Simon Barjona*, quod interpretatur, filius columbæ: *quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cœlis*. Et Apoſtolus cum præmiſiſſet, quod *oculus non vidit, & auris non audivit*, & cætera; ſtatim ſubjunxit: *nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum*. Videtur ergo ſponſa gratiam habere Spiritus ſancti, per quam cognoſcat Filium æqualem Patri. Nec dicit: *Oſculetur me* ore ſuo, quod ſolius Filii eſt dicere, non cujuſquam creaturæ, quippe quæ nullo modo poteſt eſſe æqualis Patri: ſed *oſculo oris ſui*. Porro oſculum commune eſt oſculantis & oſculati. Si igitur ſe invicem oſculantur Pater & Filius, quid eſt eorum oſculum, niſi Spiritus ſanctus?

Cant. 1. 1.

Matt. 11. 27.

Oſculum Patris & Filii, Spiritus ſanctus.

Matt. 16. 17.

1. Cor. 2. 10.

2 Hoc itaque flagrat ſponſa oſculari; *Oſculetur me*, inquiens, *oſculo oris ſui*. Hoc oſculum teſtatur etiam Paulus eam accepiſſe, cum dicit: *Quoniam eſtis filii, miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra, clamantem, Abba, Pater*. Hoc oſculum pollicebatur & ipſe Salvator, cum ad inſtantiam orationis exhortaretur diſcipulos: *Si vos*, inquit, *cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quanto magis Pater veſter qui in cœlis eſt, dabit bona*, id eſt, *Spiritum bonum, petentibus ſe?* Ex hujus oſculi impreſſione ſuſcipit anima rationalis ab ipſo ſponſo ſuo Verbo Dei cognitionem, & amorem veritatis; quæ duo quaſi labia imprimit ei ipſa Dei virtus & Dei ſapientia. Siquidem ſapientia cognitionem, virtus confert amorem. Habet & ipſa anima ſimiliter duo labia, quibus oſculatur ſponſum ſuum, id eſt rationem & voluntatem. Rationis eſt percipere ſapientiam, voluntatis virtutem. Si ſola ratio percipiat ſapientiæ cognitionem, & voluntas non habet virtutis amorem, non eſt plenum oſculum: aut ſi ſola voluntas obtineat amorem, & ratio minime percipiat cognitionem, nihilo minus eſt ſemiplenum. Tunc vero plenum & perfectum eſt, quando & ſapientia illuſtrat rationem, & virtus afficit voluntatem.

Gal. 4. 6.

Per oſculum ſponſa deſiderat cognitionem Verbi Dei, & veritatis amorem.

Matt. 7. 11.

Confer. ſerm. 8. in Cant.

SERMO XC *.

* Sermonibus 55. & 56 ex Parvis inter Sententias rejectis, hic ex 57. & 58. conflatus eſt, exſtantque,

De triplici unguento, Compunctionis, Devotionis, Pietatis.

1 DUO ſunt pedes Dei, miſericordia, & judicium. His circuit & perambulat jugiter ſpirituales mentes, exultans ut gigas ad currendam viam; ſi ta-

men

ad verbum in Tract. de Amore a n. 5. quem habes.

men tales ſunt, de quibus merito dicat: *Habitabo in illis, & deambulabo in eis*. Hos ergo pedes primo ungit anima peccatrix illo primo unguento, quod dicitur compunctionis. Denique Maria, quæ peccatrix erat, unxit pedes Jeſu. Nec mediocre ſane unguentum hoc videatur, de quo ſcriptum eſt: *Et domus impleta eſt ex odore unguenti*. Nec mirum, cum etiam in cœleſtibus ſentiatur hujuſmodi unguenti fragrantia, Veritate atteſtante quæ ait: *Gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*. Verum quantumlibet unguentum hoc pretioſum videatur, tamen comparatum alteri, quod appellatur devotionis, & conficitur ex memoria beneficiorum divinorum, quo & ungitur caput Domini, vile, & nullius pretii intelligitur. Denique de illo dicitur: *Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*. De iſto vero: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Caput ex eo ungis, cum de ſuis donis Deo gratias agis. Siquidem caput Chriſti, Deus. Deitas ergo in Chriſto tangitur: quoties ad laudem ipſius ejus beneficia memoramus, ſicut non tam deitas, quam humanitas neceſſe eſt ut cogitetur, cum non ejus dona, ſed noſtra peccata recordamur.

Duo pedes Dei miſericordia & judicium. Pſ. 18. 4. Unguentū compunctionis. Joan. 12. 3. Luc. 15. 10. Unguentū devotionis. Pſ. 50. 19. Pſal. 49. 23. 1. Cor. 11. 3. Il ad pedibus hoc capiti convenit.

Chriſti caput Deitas; pedes humanitas.

2 Nam in carnis aſſumptione duos illos pedes ad hoc accepiſſe cognoſcitur, id eſt miſericordiam & judicium, ut peccator, qui ad caput, id eſt ad deitatem, acceſſum non habebat, ad pedes, id eſt ad humanitatem, accederet. Niſi enim pes ille, quem diximus miſericordiam, ad hominem aſſumptum pertineret, Paulus de illo non diceret: *Tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato, ut miſericors fieret*. Et niſi judicium æque ad hominem pertineret, ipſe homo Deus de ſeipſo non dixiſſet: *Et poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt*. Itaque ad hos pedes viri doloris, & ſcientis infirmitatem, peccator accedere non dubitans, fidenter loquitur: *Nunc autem fiducia accedimus ad thronum gratiæ. Non enim habemus Pontificem, qui non ſciat compati infirmitatibus noſtris*. Peccatrix ergo ad pedes, juſta ad ungendum caput accedit. Tanto autem unguentum capitis illo alio, quod pedibus apponitur, pretioſius eſt æſtimandum, quanto ſpecies quibus conficitur, illis conſtat eſſe pretioſiores. Has quippe facile & abſque labore in noſtra regione reperimus. Peccatores ſiquidem omnes ſumus. Porro illas difficile eſt, ac de longinquo valde, utpote de paradiſo Dei, aſportatas ſuſcipimus. *Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*. Quid denique hujuſcemodi unguento excellentius de cujus effuſione etiam Apoſtoli murmuraſſe dicuntur, dicentes: *Ut quid perditio hæc? potuit enim venumdari, & dari pauperibus.*

Heb. 4. 15. Joan. 5. 27. Hebr. 4. 15. Unguentum capitis quanto pretioſius altero pedum. V. Serm. 12. in Cant. num. 10. Jac. 1. 17. Matt. 26. 8.

Contemplativæ aliis, aliis activæ vitæ magis idonei.

3 Sed & nunc quoque, cum forte videtur quiſpiam vacare Deo, tantæque devotionis & gratiæ, ut merito credatur ungere caput Chriſti, perfruens jugiter in ſancta quiete, & gratiarum actione, & divinæ delectatione devotionis; non deſunt qui hoc perditionem dicant, & juſto, ut ſibi videtur, murmure conqueruntur, quod is, qui pluribus prodeſſe poterat, quieſcat ſibi; non quod ſanctitati invideant, ſed quod provideant charitati. Cæterum ipſa charitas Deus hujuſcemodi animæ plerumque parcit, quam videt ſpiritualibus ſtudiis delectari; maximeque ſi talem eam noverit, quæ adhuc puſillanimitate & imbecillitate ut mulier ſit, & necdum in virum perfectum profecerit; quod utique melius ipſe diſcernit qui intuetur cor, quam homines, qui in facie tantum vident, & ſecundum faciem judicant; cum videlicet minime attendunt, non eſſe ejuſdem facilitatis devote quieſcere, & fructuoſe occupari; humiliter ſubeſſe, & utiliter præeſſe; regi ſine querela, & regere ſine culpa; obedire ſponte, & imperare diſcrete; bonum denique eſſe inter bonos, & bonum inter malos; immo etiam eſſe pacatum inter filios pacis, & his qui oderunt pacem, exhiberi pacificum. Sciens ergo Jeſus qui ſint, quive non ſint idonei implicari curis; pro tali delicata anima, quam pro ſui adhuc teneritudine tractandis negotiis minus ſufficere ſentit, adverſus aliud ſentientes, & ob hoc ejus quietem, tamquam infructuoſam, bono quidam zelo, ſed non ſecundum ſcientiam inſimulantes, ipſo reſpondet effectu: *Quid moleſti eſtis huic mulieri?* Nam etſi (quod fatendum eſt) melius eſt ad quod illam trahere tentatis, bonum tamen opus eſt quod operata eſt in me. Sinite eam interim operari bonum quod poteſt. Novi enim ego quod adhuc mulier ſit. Cum autem mutatione dexteræ Excelſi de muliere factus fuerit vir, (quod & me, quando tamen erit, latere non poterit, quia me provocante promovebitur, me quoque ſervante tenebitur) tunc melior erit iniquitas viri, quam nunc benefaciens mulier.

Deus ſolus uniuſcujuſque capacitatem novit.

Eccli. 42. 14.

Unde & illud melius ſpero. Nec reputo perditionem unguenti hujus effuſionem, in quo & mulieris devotio deſignatur, & mea præfiguratur ſepultura. Huc accedit, quod tam late ſuam fragrantiam circumquaque diffundit: quare ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium, dici etiam habeat, quod & hæc fecit in ejus commemorationem.

Matt. 26. 13. Unguentum tertium pietatis.

4 Jam ad tertium unguentum accedamus. Sane in duorum præmiſſorum alterutra collatione, priore ſequens abſque omni ambiguitate cognoſcitur eſſe melius, longeque excellentius. Illud autem mirum videtur, ſi tertium aliquod inveniri queat, quod ambobus ante debeat anteponi, juxta quod optimum unguentum ſponſa ſua redolere ubera glorietur. Alioquin optima non ſunt, ſi non vincunt & meliora: ſicut & meliora veraciter non dicuntur, niſi quæ ſuperant bona. Porro tantæ excellentiæ unguentum illud ſecundum, quo caput ungitur, inventum eſt, ut vix quælibet ei divitiæ, non dico præferri, ſed nec ſaltem conferri poſſe videantur. Ego tamen non crediderim ſponſam eſſe mentitam, quippe quæ habeat ſponſum ipſam Veritatem, cujus & hic verba loquitur, qui utique ſicut fallere non vult, ita nec falli poteſt. Alioquin fruſtra deſiderat & ſuſpirat veritatis amplexibus jungi mentiens veritati. Quæ enim mendacio ſocietas cum veritate? Quin potius veritas perdit omnes qui loquuntur mendacium.

Pſ. 5. 7.

5 Fortaſſis in Evangelio ſi quærimus, inveniemus præceſſiſſe & hujus figuram. *Maria*, inquit, *Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Videſne in prima fronte propoſiti capituli, quanti æſtimandum ſit etiam hoc materiale unguentum, cujus aromatibus comparandis non una vel duæ ſufficere potuerunt? Una primum, una & ſecundum attulit unguentum. Ad hoc autem comparandum & præparandum tres pariter convenerunt, ut ſimul videlicet emerent quod per ſe ſingulæ non poterant, & ſic venientes ungerent Jeſum. Non ſolum pedes, aut ſolum caput, ſed, *ut venientes*, inquit, *ungerent Jeſum*, id eſt totum corpus. Sed attende, quod tam pretioſi hujus unguenti Chriſtus pati noluerit perditionem fieri: & ideo non invento corpore, reportarunt illud, & juſſæ ſunt exhibere vivo quod præparaverant mortuo. Quod & fecerunt, cum protinus nuntiato gaudio reſurrectionis, Diſcipulorum, qui proculdubio membra Chriſti, & membra viva erant, triſtia corda delinire curarunt. Quæ utique membra niſi plus illo crucifixo corpore Chriſtus diligeret, pro his illud crucifigendum non tradidiſſet. Liquet itaque, quod duo illa tanto hoc ultimum præcellit unguenta, quanto Chriſtus hoc ſuum corpus, id eſt Eccleſiam, cui exhibetur, illo quod ex eo ungi voluit, quod & propter hujus redemptionem tradi voluit, conſtat eſſe amabilius.

Marc. 16. 1. Cur Chriſtus noluerit ſuum corpus mortuum ungi per mulieres. Chriſtus mylticum ſuum corpus pluſquam verum diligit.

SERMO XCI. *

De tribus emiſſionibus.

* Conf. c. ex Parv. 60. & 61.

1 EMiſſiones tuæ paradiſus. Vox illius cœleſtis Hieruſalem, congaudentis huic quæ peregrinatur terris. Sunt autem tres emiſſiones. Prima conjugatorum pœnitentium in mundo: ſecunda converſorum continentium in clauſtro: tertia Prælatorum prædicantium, & orantium pro Dei populo. De prima emiſſione, id eſt pœnitentia, dicunt Angeli, quibus gaudium eſt ſuper uno peccatore pœnitentiam agente: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi*, &c. Aſcendere autem dicitur hæc anima pœnitens *per deſertum*, terram ſcilicet inviam & inaquoſam, peccatorum ſuorum recordando. Aſcendit *ſicut virgula*, eadem peccata humiliter confitendo. Quæ confeſſio recte fieri *ſicut virgula fumi* dicitur, quia per plures peccatorum ſpecies, tamquam fumus de thuribulo, per plura foramina derivatur. Et notandum quod cum fumus numquam habeat ſplendorem, nonnumquam tamen habere poſſit odorem. Quod hic fumus confeſſionis odorem quemdam pietatis habeat, innuitur ex his quæ ſubjunguntur: *ex aromatibus myrrhæ & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii*. Confeſſionem debet ſemper comitari myrrha & thus, id eſt mortificatio carnis, & oratio cordis. Alterum enim ſine altero, aut parum, aut nihil prodeſt. Nam ſi quis carnem mortificet, & orare diſſimulet, ſuperbus eſt, & dicitur ei: *Numquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo?* Item ſi oraverit, & carnem ſuam mortificare neglexerit, audiet: *Quid vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Et illud: *Qui avertit aurem ſuam ne audiat legem,*

Cant. 4. 13. Emiſſiones tres. Prima eſt Pœnitentia ſecularium. Luc. 15. 10. Cant. 3. 6. Confeſſio comites habere debet mortificationem & orationem. Pſ. 49. 13. Luc. 6. 46. Prov. 28. 9.

oratio

oratio ejus erit execrabilis. Utrumque ergo alteri ſuffragatur, dum conſtat quod alterum ſine altero reprobatur.

Cant. 3. 6.

2 Sequitur: *Et univerſi pulveris pigmentarii*: Poſt recordationem & confeſſionem peccatorum, poſt mortificationem & orationem, exhibendus eſt fructus eleemoſynarum. Quæ bene *pulvis* dicuntur, quia de terrena ſubſtantia fiunt: *pigmentarii* vero, quia ſuaviſſimum odorem emittunt. Hinc eſt quod Cornelio bene agenti dictum eſt: *Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt*. Vel *univerſi pulveris pigmentarii* ideo dicitur, quia non ſolum magna, ſed etiam minima quæque peccata conterenda ſunt per confeſſionem, & diluenda per compunctionem. Hæc de prima emiſſione dicta ſufficiant.

Act. 10. 4.

Emiſſio ſecunda, vita continentium.

3 Secunda eſt vita continentium in clauſtro vel eremo. In hac emiſſione nulla fit deſerti mentio, aut fumi, ſeu pœnitentiæ; ſed lucis, ſplendoris, atque virtutis. Denique in hujus laude angelica voce cantatur: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?* In quibus verbis triplex virtus ejus oſtenditur, humilitas, caſtitas, charitas. Aurora quippe finis eſt noctis, & initium lucis. Nox autem vitam peccatoris, lux ſignificat vitam juſti. Aurora ergo quæ fugat tenebras, lucem nunciat, merito humilitatem deſignat; quia ſicut illa diem & noctem, ita iſta dividit juſtum & peccatorem. Nam hinc, id eſt ab humilitate, juſtus quiſque incipit, & inde proficit. Unde etiam ipſa *aurora conſurgens* dicitur, ut videlicet virtutum ſtructura ſurgens ab humilitate, tamquam proprio fundamento erigatur. Igitur ad oſtendendam ejus humilitatem dictum eſt; *Sicut aurora conſurgens*. Illud vero quod ſequitur: *Pulchra ut luna*, caſtitatem demonſtrat. Porro luna dicitur ſplendorem ſuum non a ſe habere, ſed a ſole trahere; quantoque magis ſolis conſpectui cernenda opponitur, tanto majore ſui parte ab ejuſdem ſolis lumine illuſtratur. Similiter congregatio, ſeu quæque fidelis anima, ſi veri Solis obtutibus offeratur intuenda, ſine dubio ex viſione illius admittit protinus in ſe decus quoddam pulchritudinis, & venuſtatem caſtitatis. Unde fit, ut ex ejus lumine creſcens & proficiens, etiam ad perfectionem provehatur, ut recte dicatur de illa quod ſequitur:

Cant. 6. 9. Humilitas per auroram deſignatur.

Caſtitas per pulchritudinem lunæ.

Simile.

Charitas per ſplendorem ſolis.

4 *Electa ut ſol*. Quare ut ſol? An ideo quia fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum? Sed ibi unde ſicut ſol fulgebunt, niſi de ſplendore veſtis nuptialis? Ipſa eſt enim, qua utique in terris poſiti veſtiendi erant illi quibus dictum eſt: *Vos autem ſedete in civitate, donec induamini virtute ex alto*. Hac virtute charitatis, quam veſtis illa nuptialis ſignificat, quiſquis indutus fuerit, eamque in ſe recte ordinaverit, erit procuîdubio terribilis hoſtibus ſuis ut caſtrorum acies ordinata. Nam de cæteris quidem virtutibus quantaſcumque ſine charitate habuerit, non curant dæmones. Cum vero charitatem, & ipſam ordinatam in acie viderint, illico præcipites aguntur in fugam. Poteſt in eo quod dicitur *electa ut ſol*, perſeverantia intelligi, quæ tantum electorum eſt. In eo autem quod ſequitur, *terribilis ut caſtrorum acies ordinata*, diſcretio mater virtutum, per quam terrentur & fugantur dæmones, acquiruntur & conſervantur virtutes. Poſſunt & alia multa in hac ſecunda emiſſione congrue intelligi & dici: ſed hæc pauca de multis dixiſſe ſufficiat.

Matt. 13. 43. Luc. 24. 49. Virtute charitatis inimicis hoſtibus terribilis.

Emiſſio tertia Prælatorum vita & doctrina.

Cant. 8. 5.

5 Tertia emiſſio convenit ſanctis prædicatoribus, de quorum vita & doctrina etiam vox illa ſub admiratione profertur: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* In prima emiſſione dictum fuerat: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum*: in hac autem: *Quæ aſcendit de deſerto*: quia nimirum ibi pœnitentes compungunt ſpinæ, per quas incedunt; hic vero doctores quicquid de ſæculo ſubripere potuerunt, ſublimi mente calcaverunt. Ideo dictum eſt: *de deſerto deliciis affluens*. Sed quærendum eſt, quæ ſint illæ deliciæ; quibus affluere dicuntur, & quis ille dilectus, aut cur ſuper eum inniti dicantur. Neque enim parvæ æſtimandæ ſunt quæ a ſupernis civibus deliciæ nominantur. Siquidem hujuſcemodi deliciæ mentis ſunt, non ventris: animi, non corporis: ſpiritus, non carnis; rationis, non ſenſualitatis; interioris, non exterioris hominis. Quæ ut breviter aliquo modo deſcribam, ipſæ ſunt abundans infuſio gratiæ ſpiritualis. Beata illa anima, cui talis gratia infunditur, quæ in benedictionibus ſupernæ dulcedinis prævenitur, ut templum Dei & oraculum Spiritus-ſancti efficiatur. Tali quippe animæ deeſſe non poſſunt divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia, & ejuſdem ſalutis optimus theſaurus timor Domini. Quibus deliciis cum abundaverit & repleta fuerit, exaltet jam in eccleſia Dominum, & in cathedra ſeniorum laudet eum. Quod in aure audivit in cubiculis, prædicet jam ſuper tecta, & ſic affluet deliciis. Affluere enim dictum eſt, verbo doctrinæ inſiſtere, exemplo vitæ lucere, opus ſpirituale inſtanter exercere.

Paſtorum bonorum quæ deliciæ.

Omnis profectus prædicatorum Deo tribuendus.

Cant. 2. 16. Luc. 9. 35.

6 Sed neceſſe eſt ut in his omnibus non ſuam, ſed Auctoris ſui quærat gloriam. Ipſe eſt enim dilectus ejus, de quo ſcriptum eſt: *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi*. Et de quo Pater: *Hic eſt Filius meus dilectus: ipſum audite*. Super quem innitendum eſt, ut videlicet illius gratiæ auxilio adſcribatur opus ejus, a quo omnia, per quem omnia, & ad quem omnia referuntur. Cur autem ſuper eum inniti debeat, ipſe dilectus, qui docet hominem ſcientiam, plenius nos doceat. Ait ille diſcipulis, quos hujuſmodi deliciis implebat: *Ego ſum vitis, vos palmites. Sicut palmes non poteſt facere fructum, niſi manſerit in vite; ſic & vos, niſi in me manſeritis*. Et iterum: *Sine me*, inquit, *nihil poteſtis facere*: ac ſi aperte diceret: Si deliciis vultis affluere, innitimini ſuper me. Sed jam videamus quomodo illi affluant & innitantur. Veniet in medium unus pro omnibus ille Prædicator egregius. Eja, beatiſſime Paule, afflue deliciis tuis. Certe cum Evangelium ab Hieruſalem per circuitum ad Illyricum prædicaſſes; cum ſine ſumptu ipſum Evangelium poſuiſſes; cum cœleſtes theſauros fideique ſacramentum Græcis ac Barbaris, ſapientibus & inſipientibus, ut prudens ac fidelis diſpenſator, erogaſſes; cum mortificationem Jeſu in tuo mortali corpore circumtuliſſes, & inter multas admirandas virtutes tuas, quas tu potuiſti facere, nos vix poſſumus enarrare, etiam illud cum omni auctoritate, ſine omni arrogantia, cum eſſes Apoſtolorum tuo judicio minimus, tamen auſus es dicere: *Gratia Dei in me vacua non fuit, ſed abundantius omnibus illis laboravi*. Magnæ, &, ut ita dicam, delicioſæ deliciæ! Sed ne illas amittas, innitere ſuper dilectum tuum. *Non autem ego*, inquit, *ſed gratia Dei mecum*. Rurſum afflue; quoniam, ut verum fatear, delectant valde tales deliciæ. *Omnia poſſum*, ait. Iterum innitere. *In eo*, inquit, *qui me confortat*. Item dicit Apoſtolus: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*: hoc eſt, qui deliciis affluit, ſuper dilectum ſuum innitatur.

Joan. 15. 5.

Sine Dei gratia omnis prædicantium labor inanis.

Id Paulus in primis agnovit. 1. Cor. 15. 10. Ibidem.

Philip. 4. 13.

2. Cor. 10. 17.

7 Hæc de tribus emiſſionibus in ſignificatione trium generum hominum, quos in hac vita continet ſancta Eccleſia, quos etiam apud Ezechielem deſignant Noe, Daniel, & Job, adjuvante Domino, diximus; quamvis in ſingulis quibuſque perfectis poſſint non inconvenienter aſſignari. Et in his quoque prima emiſſio eſt pœnitentia, ſecunda juſtitia, tertia doctrina. Primo enim pœnitendo convertuntur, ſecundo bene vivendo juſtitiam exercent, tertio ſi bene proceſſerint, ipſam juſtitiam, quam vita tenent, verbo docent. Sed quoniam virtutibus inſidiantur vitia, & ita juxta ſunt poſita, ut qui ab illis deviaverit, iſtorum laqueos incurrat: oportet ut ſit pœnitentia ſine pudore, ne ſcilicet erubeſcat confiteri commiſſa peccata; caveat juſtitia ſimulationem, eliminet prælatio elationem. Ubi enim magnitudo gratiarum eſt, ibi etiam magnitudo diſcriminis eſt.

Ezech. 14. 14.

SERMO XCII.*

* Conſtat ex ſerm. 62. & 63. ex parvis. Confer Ser. 23. in Cant.

De triplici introductione, in hortum, in cellarium, & in cubiculum.

Cant. 5. 1. Cant. 1. 3. Cant. 3. 4.

1 VENI *in hortum meum, ſoror mea ſponſa*. Alibi dicitur: *introduxit me rex in cellarium ſuum*: alibi dicitur, *in cubiculum ſuum*. Hæc triplex introductio fit animæ rationali a ſponſo ſuo, Verbo ſcilicet Dei, ſecundum triplicem ſenſum Scripturarum, hiſtoricum, moralem, myſticum. In horto eſt hiſtoricus, in cellario moralis, in cubiculo myſticus. In horto, id eſt in hiſtoria, continetur triplex Trinitatis operatio: creatio cœli & terræ, renovatio cœli & terræ, confirmatio cœli & terræ. Pater creavit, Filius reconciliavit, Spiritus ſanctus confirmavit. Et aliud tempus eſt creationis, aliud reconciliationis, aliud confirmationis: ſicut & in horto aliud eſt tempus plantationis, aliud fructus colligendi, aliud veſcendi. Creatio & reconciliatio ſunt præſentis, confirmatio futuri ſæculi. In principio temporis creavit Pater, in plenitudine temporis reconciliavit Filius, poſt omne præſens tempus confirmabit Spiritus ſanctus. De Patre dixit Filius: *Pater meus uſque modo operatur*; & de ſe ſubjunxit: *Et ego operor*. Similiter & Spiritus-ſanctus in conſummatione ſæculi vere poterit dicere: Pater & Filius uſque modo operantur; & ex hoc jam operor ego; cum ſcilicet jam fecerit corpora noſtra ſpiritualia, corpuſque adhæ-

Introductio triplex. 1. in hortum ubi triplex ſenſus Scripturæ.

Joan. 5. 17. Ibidem.

adhæſerit ſpiritui, & ſpiritus Deo, hoc ipſum corpus eodem Spiritu ſancto ſic confirmante, ut jam deinceps abſque ullo temporis intervenientis momento fiat quod ſcriptum eſt: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. De creatione inſtruit nos vetus Teſtamentum, & promittit reconciliationem. Reconciliationem exhibet novum Teſtamentum, & ſpondet confirmationem.

1. Cor. 6. 17.

2. Introductio in cellarium. *In aliis Editis male inchoatur novus ſermo.* Triplex cella.

2 Secunda introductio eſt in cellarium. Hoc cellarium continet moralem ſcientiam, & habet tres diſtinctas manſiones. Prima dicitur aromatica; ſecunda fructuaria; tertia cella vinaria. In prima ſunt qui bene ſe habent cum Prælatis; in ſecunda qui cum æqualibus; in tertia qui cum ſubditis. Eſt ergo prima cella diſciplinæ, ſecunda naturæ, tertia gratiæ. Qui enim perfectæ converſationis nititur cumulum attingere, fit primum diſcipulus, & ingreditur cellam diſciplinæ, in qua mores ejus a magiſtro variis virtutibus, velut a pigmentariis aromata diverſis ſpeciebus componuntur.

Diſciplinæ.

Unde & iſta cella dicitur aromatica, quia tales quique dum ultro amplectuntur diſciplinæ laborem, optimum aliis exemplo ſuo effundunt imitationis odorem. Inde conſequenter ingrediuntur in ſecundam cellam naturæ; quoniam illi quidem cæteris condiſcipulis concordare facile poſſunt, qui ſub magiſtro propriam voluntatem frangere didicerunt. Et hæc cella, ubi cum cæteris communiter vivitur; congrue cella naturæ dicitur: quia omnes homines æquales quidem natura genuit, ſed alios aliis meritorum cauſa vel præpoſuit, vel ſuppoſuit. Dicitur etiam fructuaria, quia magnæ utilitatis eſt, ſi quique gratiam quam accepit, in alterutrum adminiſtrat; unde ſcriptum eſt: *Frater fratrem adjuvans, exaltabitur ſicut civitas munita*. Et item dicit Propheta: *Ecce quam bonum & quam jucundum, habitare fratres in unum*. At vero cum conſummati plene fuerint in hac ſecunda cella naturæ, tunc tandem ingredi poſſunt tertiam, quæ eſt gratiæ; ut etiam cæteris inſtituendis præſint qui cum cæteris juſte & ſine querela vixerint. Et hæc quoque cella dicitur vinaria, ut ſcilicet ferveant charitate qui cæteris præſunt in regimine. Dicitur etiam cella gratiæ, quod nomen ſcilicet aliis quoque duabus poſſit eſſe commune. Nam & diſciplina, & ſocialis vita donum gratiæ eſt. Iſta tamen ſibi illud vindicat ſpecialiter: quoniam quidem multum facile eſt ſubjici vel ſociari; rarum vero & difficile ad aliorum regimen utiliter quemvis poſſe transferri.

Prov. 18. 19.

Pſ. 132. 1.

Gratiæ. V. ſerm. 49. in Cant. n. 6. & 7.

3 His tribus cellis continentur & formantur omnium hominum mores. Omnes enim homines vel ſunt Prælati, vel æquales, vel ſubditi. Quemadmodum autem eliguntur de hortis quæque potiora, & in cellariis reponuntur, ubi etiam diſtincta habent loca, in quibus ſerventur; ita de hiſtoria ſumitur, & quaſi reconditur in cellario moralis ſenſus, unde omnis humana vita inſtruatur. Legunt etenim ibi Prælati, quales ſe exhibere ſubditis debeant, cum eis dicitur: *Non dominantes in clero, ſed forma facti gregis*; & illud: *Non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri*: & Dominus in Evangelio: *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Inveniunt etiam in eadem Scriptura æquales, qualiter ſe habere debeant invicem, cum legunt: *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti*; & illud: *Honore invicem prævenientes*; & multa in hunc modum. Habent ibi & ſubditi quod eorum mores componant, quomodo ſcilicet ſubdi eos majoribus oporteat, quibus dicitur: *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animalibus veſtris**.

1. Pet. 5. 3.
2. Cor. 1. 23.
Joan. 10. 11.
Gal. 6. 2.
Rom. 12. 10.
Hebr. 13. 17.

* De introductione in cubiculum vide Serm. 23. in Cant. num. 12.

SERMO XCIII.*

* al. 64. ex Parvis.

Dentes tui ſicut tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis.

Cant. 4. 2.

1 SPiritus-ſanctus, de cujus ſecretiori fonte Canticorum flumen emanat, in his (ut ſentio) dentibus myſteria nobis non parva commendat. Non ſunt hi dentes de quibus dicitur: *Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum*; vel de quibus ad virum ſanctum vox divina proclamat: *Per gyrum dentium ejus formido*; ſed dentes iſti lacte candidores; quippe ſponſæ ſunt, cujus ſpeciem concupivit Altiſſimus; quæ non habet maculam neque rugam. Cum enim tota candida ſit, candidior probatur in dentibus. Nova tamen & inaudita comparatione in illius laudes perorat, dicens: *Dentes tui ſicut grex tonſarum*. Quid in hac, rogo, ſimilitudine dignum eſt, ut eam de cœleſtibus arcanis deſcendiſſe credamus? Magnum prorſus, & magno animo magnifice ſentiendum. Spiritus enim eſt qui loquitur; qui cum loquitur, nec unum poteſt jota vacuum præterire. Aliquid profecto eſt in his dentibus involutum, quod evolutum, ſacratioris intelligentiæ præſignet arcanum.

Pſ. 57. 7.
Job 41. 5.

TOM. III.

Dentium proprietates attributæ pulchra tropologia vitæ religioſæ.

2 Dentes enim candidi ſunt & fortes; carnem non habent; carent corio; nihil intra ſe pati poſſunt; non eſt dolor ſicut dolor eorum; clauſi ſunt labiis ne videantur; indecens eſt cum videntur, niſi ridendo; toti corpori maſticant cibum; nullum inde ſaporem habent: non facile conſumuntur; per ordinem poſiti ſunt, ſuperiores alii, & alii inferiores; & cum inferiores moveantur, ſuperiores numquam. Hujuſmodi dentes ergo arbitror homines monaſticæ profeſſionis, qui viam
compendioſiorem*, & ſecuriorem vitam eligentes, * al. rectiorem.
de toto Eccleſiæ corpore, quod candidum eſt, candidiores eſſe videntur. Quid enim illis candidius, qui to- 1.
tius immunditiæ ſpurcitias evitantes, cogitationum,
ſicut actionum, peccata deplorant? Quid fortius illis, 2.
quibus tribulatio pro ſolatio, contumelia pro gloria,
inopia pro abundantia ducitur? Illi carnem non ha- 3.
bent, quia in carne, carnem obliti audiunt ab Apoſtolo: *Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu*. Corio Rom. 8. 9.
carent; quia nitorem & diſtenſionem mundanarum ſol- 4.
licitudinum non habentes, in pace in idipſum dormiunt
& requieſcunt. Nihil morari intra ſe patiuntur; quia 5.
nec modicum quidem offendiculum tolerabile reputant
aut intra ſe aut in conſcientiis ſingulorum. Hinc eſt
illa veſtra opportuna importunitas, qua tam ſæpe fatigatis nos, ut multoties, etiam cum neceſſe non ſit, multum in his diei expendatis. Non eſt dolor ſicut dolor eorum; quia nihil tam horrendum & horribile eſt ſicut murmur & diſſenſio in congregatione. Clauſi ſunt labiis, ne videantur; ſic & nos materialibus vallis

NOTA Quæ ſcribendæ ſingulorum cura expurgandæ continuo conſcientiæ tempore S. Bernardi.

circumcingimur, ne ſæcularium oculis & acceſſui parea- 6.
mus. Indecens eſt ſi appareant, niſi interdum forte ad 7.
riſum; quia nihil turpius, quam monachus per urbes 8.
& caſtella diſcurrens, niſi cum illa cogit quæ operit
multitudinem peccatorum charitas. Charitas enim riſus eſt, quia hilaris eſt. Læta quidem, non tamen
diſſoluta. Toti corpori maſticant cibum dentes; quia
ipſi pro toto Eccleſiæ corpore, videlicet tam vivis, quam 9.
mortuis, orare ſunt conſtituti. Nullum inde ſaporem
habere debent; quia nullam ſibi gloriam debent aſſi- 10.
gnare, ſed dicere cum Propheta: *Non nobis, Domine,* Pſ. 113. 1.
non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Non facile conſumuntur; quia quanto annoſiores, tanto ferventio- 11.
res; & eo rapidius currunt, quo vicinius appropinquant ad palmam. Per ordinem poſiti ſunt. Ubi enim
aliquid ordinatum eſt, ſi hic non eſt? ubi cibus & 12.
potus, vigilare & dormire, laborare & quieſcere, ambulare & ſedere, & cætera omnia, in numero & menſura, & pondere conſtituuntur. Superiores & inferio- 13.
res ſunt, quia inter nos Prælati & ſubditi ſunt, & ſic
ſuperiores inferioribus junguntur, ut inferiores a ſuperioribus non diſcordent. Cum autem inferiores mo- 14.
veantur, ſuperiores numquam moveri debent; quia
etſi ſubditi quandoque turbentur, Prælatorum eſt in
mente compoſita perdurare. *Sicut grex tonſarum*, inquit. Quam bene monachi tonſis ovibus comparantur; Cant. 4. 2.
quia revera tonſi ſunt, quibus nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanum in proprietate relictum eſt. *Quæ aſcenderunt de lavacro*. Lavacrum baptiſmus eſt, de quo aſcendit qui ad celſitudinem vitæ perfectionis intendit; deſcendit autem qui ſe vitæ mancipat inhoneſtæ. *Omnes gemellis fœtibus*: quia & verbo pariunt, & exemplo. *Et ſterilis non eſt in eis*, quia nullus eſt infœcundus.

Ibidem.
Ibid.

SERMO XCIV.*

* al. 65. ex Parvis.

De proceſſu vitæ Chriſtianæ ſeu ſpiritualis, juxta tropologiam Eliæ, Jezabel fugientis.

1 TImuit Elias Jezabel, & ſurgens abiit quocumque tulit eum voluntas; venitque in Berſabee Juda, & dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum. Cumque veniſſet ſubter umbram juniperi, & ſederet, projecit ſe, & dormivit. Et Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. Et reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ. Comedit ergo, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus uſque ad montem Dei Horeb*. Per Eliam quippe, qui interpretatur Dominus, vel Dominus fortis, intelligitur quilibet juſtus, qui perſecutionem patitur propter juſtitiam. Unde illud: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Qui metuens Jezabel, ideſt malitiam ſæculi, vel tyrannidem diaboli, ſurgit de tentatione peccaminum, & abit quocumque eum tulerit voluntas a Domino ſibi collata. Venitque in Berſabee Juda, in ſanctam Eccleſiam, quæ dicitur Berſabee, ideſt puteus ſeptimus, pro-

3. Reg. 19. 3.
Matth. 5. 10.

pter

pter abundantem ſeptiformis Spiritus gratiam, quæ mihi fidelibus dividitur; vel puteus ſatietatis, propter myſteriorum Dei profunditatem, & ſanctarum Scripturarum refectionem. De hac profunditate habe- [Pſal. 17. 12. Pſal. 35. 7.] mus in pſalmo: *Tenebroſa aqua in nubibus aeris*, & rurſus: *Judicia tua abyſſus multa*. Ad ejuſdem conſiderationem Apoſtolus expaveſcens, & paveſcendo deficiens, [Rom. 11. 33.] clamare compellitur: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, &c.*

[Pſ. 22. 2. Pſal. 35. 9.] 3 De hac ſatietate legis in Pſalmo: *Super aquam refectionis educavit me*; & item: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*. Hujuſmodi ebrietas non inducit faſtidium, ſed indeficientem quibuſdam deſideriis provocat appetitum. In hoc ſacræ lectionis pelago agnus ambulat, & elephas natat. In catholicæ doctrinæ menſa juxta modum intelligentiæ ſufficientes ſingulis epulæ apponuntur. Hæc eſt paradiſus deliciarum, hic eſt hortus omnium pomorum. Veniens itaque in Berſabee, in ſanctam Eccleſiam, ut dictum eſt, currit ad confeſſionem, quæ per Judam notatur; & dimittit ibi puerum ſuum, id eſt puerilem ſenſum, vel priſtinorum actuum debilitatem, & pergit in deſertum, id eſt iſtius mundi contemptum. Quo poſtquam venit, ſedet, id eſt a ſæculari tumultu quieſcit, cantans cum Propheta: [Pſal. 131. 4.] *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi*. Projicit ſe, id eſt vilem ſe reputat, ſuis abrenuncians deſideriis, juxta illud evangelicum: [Luc. 9. 23.] *Qui vult venire ad me, abneget ſemetipſum*. Obdormivit in umbra juniperi, quia in atriis domus Dei ſecundum ſenſus corporis vacat omnino ab omnibus pravitatibus, dicens cum Pſalmiſta: [Pſal. 4. 9.] *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*. Tunc angelica viſio tangit eum, excitans ad bonum operandum, & ad altiora conſurgendum. Reſpicit ad caput ſuum, id eſt ad Chriſtum, qui caput eſt Eccleſiæ; & ecce ſubcinericius panis, id eſt paſtus divini dogmatis, forinſecus quidem rudis, ſed medullitus ineffabiliter confortativus & dulcis; & vas aquæ, hoc eſt, fons lachrymarum cum cordis compunctione. Comedit & bibit, id eſt adimplet quæ audit; & pergit in fortitudine ad montem Dei, ad celſitudinem videlicet beatitudinis.

SERMO XCV.*

[* al. 66. ex Parvis.]

De doctrinæ amaritudine per prædicatores temperanda.

[4. Reg. 4. 40.] 1 ERAT *fames in terra, & filii prophetarum habitabant coram Eliſeo: quibus fecit apponi pulmentum. Cumque guſtaſſent de coctione, exclamaverunt: Mors olla, vir Dei. Et non potuerunt comedere. At ille; Afferte, inquit, farinam. Et miſit in ollam, & ait: infunde turbæ. Et comedit: & non fuit quicquam amplius amaritudinis in olla*. Fames in terra, penuria prædicatorum. Propheta interpretatur Videns. Et ſancti prædicatores non ab re prophetæ appellantur; qui & arcana myſteriorum Dei contemplantur, & prout vident mores hominum, adhibent modos curationum. Eliſeus ſalus Domini interpretatur; quo nomine quivis Prælatus & doctor Eccleſiæ decenter cenſetur; cujus ſalubri perſuaſione Domini ſalus populis annuntiatur, & annuntiando impertitur. Hic talis ex debito ſui officii opponit ſubjectis ollam grandem, herbas agreſtes continentem; id eſt, admonitionem de gravibus diſſerentem, acerbitate refertam, ſed tamen igne ſancti Spiritus ſuccenſam. Subditi ergo perhorreſcentes ſermonum auſteritatem, clamant: *Mors in olla*: & non poſſunt guſtare.

[*Charitas omnia condit amara.*] 2 Sapiens igitur diſpenſator non affert, immo afferri jubet farinam; quoniam non præbet, ſed hortatur habere charitatem, cujus condimento redduntur dulcia quæ prius videbantur amara. Poteſt namque prædicator monita ſalutis auribus circumſtantium inſonare; ſed nemo, niſi ſolus Deus, valet ſaporem charitatis palato cordis infundere. Unde Gregorius: [S. Greg. Homil. 30. in Evang.] „ Niſi ſit intus Spiritus qui doceat, doctoris lingua „ exterius in vacuum laborat „. Alius eſt ſapor cæli, alius eſt ſapor terræ. Haudquaquam nobis placere poteſt ſapor cæli, dum ſaporem quærimus coci noſtri. In deſerto dantur coturnices & manna, id eſt in loco diſciplinæ majora & minora mandata. [Exod. 16. 15.] *Cum vidiſſent filii Iſrael manna, dixerunt ad invicem: Manhu? quid eſt hoc? Ignorabant enim quid eſſet. Quibus ait Moyſes: Iſte eſt panis quem dedit Dominus vobis ad veſcendum*. Hujus facti myſterium in Evangelio Joannis convenienter aperitur, ubi Dominus ait: [Joan. 6. 54.] *Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, &c. Multi ergo ex diſcipulis audientes dixerunt: Durus eſt hic ſermo: quis poteſt eum audire? Ex hoc multi abierunt retro*. [*Novitiorum tentatio.*] Ad hunc itaque modum, cum aliqui ſimplices ad converſionem veniunt, ſeveritatem Regulæ expaveſcunt. Si fiat eis ſermo de mundi contemptu, de virtutum vitiorumque conflictu; ſi anxietas vigilandi, aſſiduitas orandi, parſimonia jejunandi ab ipſis requiritur; dicunt conquerendo inter ſe: Quid eſt hoc? quis tot & tota implere ſufficiat? NESCIUNT enim quanta ſit virtus aſſumpti Ordinis. Sed paſtor eis conſolatorie habet reſpondere, & de afferenda eos ſollicitare farina.

SERMO XCVI*.

[* al. 67. ex Parvis. Confer ſerm. 1. de Nativitate Domini, & ſerm. 117. infra. Iſai. 12. 3.]

De quatuor fontibus Salvatoris, & aquis inde hauriendis.

1 H*Auriatis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Pro paradiſo quem perdidimus, reſtitutus eſt nobis Chriſtus Salvator. Sicut ergo de uno fonte paradiſi derivantur quatuor flumina ad irrigandum paradiſum, ita de pectoris ejus arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, unde tota per univerſum mundum rigatur Eccleſia. Sunt autem quatuor fontes, veritas, ſapientia, virtus, & charitas. Ex his ergo fontibus hauriuntur aquæ, ex ſingulis ſcilicet ſinguiæ. Nam de fonte veritatis ſumuntur aquæ judiciorum: de fonte ſapientiæ, aquæ conſiliorum: de fonte virtutis, aquæ præſidiorum: de fonte charitatis aquæ deſideriorum. In aquis judiciorum cognoſcimus quid liceat, vel quid non liceat: In aquis conſiliorum diſcernimus quid expediat, vel quid non expediat. Sed quia electis viris recte per hæc gradientibus non deſunt tentationes, tentantur autem de duobus: aut terroribus, ut concutiantur; aut blandimentis, ut ſeducantur: idcirco armandi ſunt contra terrores præſidiis divinæ virtutis: contra blandimenta deſideriis ſupernæ charitatis. Deſideriis enim meliorum ſuperantur (ut ait quidam Sanctus) deſideria deteriorum. Vel ſic poſſumus procedere. Quid prodeſt noſſe quid liceat & expediat, (quod utique docent judicia atque conſilia) ſi poſſe perfici minime contingat? Ideo poſt aquas judiciorum & conſiliorum, quærendæ ſunt aquæ præſidiorum. Rurſum & poſſe quid valeat, ſi horum omnium non ſit finis charitas? Recte itaque poſt judicia, poſt conſilia, poſt præſidia, hauriuntur de fonte charitatis deſideria, ut videlicet quicquid ſapimus, aut loquimur, quicquid operamur, aut patimur, æternæ vitæ finis concludat.

[*Ex fonte veritatis hauriuntur judicia.*] 2 Sed ut hæc quæ dicta ſunt de fontibus & aquis clarius eluceant, Scripturarum teſtimoniis reor eſſe comprobanda, aurique ſimilitudines, quas protulimus, vermiculandas argento. Ac primum quod dictum eſt, quatuor illos fontes ex pectore Jeſu manare, nullum arbitror ambigere. Quomodo autem ex iiſdem fontibus hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum eſt. Veniat ergo David, & dicat quod ex fonte veritatis procedant judicia. Hoc certe videtur ſenſiſſe cum diceret: [Pſ. 16. 2.] *De vultu tuo judicium meum prodeat*. Neque enim vir ſanctus judicium ſuum diceret, quod de vultu Dei, id eſt de veritate, non prodiret. Noverat enim electos Dei veritatis judiciis, tamquam virga ferrea, regi; & quia ſub eorum regimine ſe eſſe ſentiebat, exultans pſallebat: [Pſ. 18. 10.] *Judicia Dei vera, juſtificata in ſemetipſa: deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum*. A quibus ne forte per incuriam devient, audiant vocem Patris per eumdem Prophetam comminantis. [Pſ. 88. 32.] *Si in judiciis*, inquit, *meis non ambulaverint, & mandata mea non cuſtodierint, viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*. Hæc myſteria divini judicii reſerabat cæleſtis regni clavicularius, cum diceret: [1. Pet. 4. 17.] *Tempus eſt ut incipiat judicium de Domo Dei. Si autem primum a nobis, quis finis eorum qui non crediderunt Dei Evangelio?* Et hoc de electis dictum eſt. Cæterum eſt aliud de reprobis judicium, quod nihilominus ab ipſa Veritate procedit. Unde & per Paulum dicitur: [Rom. 2. 2.] *Scimus enim quoniam judicium eſt ſecundum veritatem in eos qui talia agunt*. Et utrumque quidem judicium complectitur ipſa Veritas, dicens: [Joan. 9. 39.] *In judicium ego veni in hunc mundum ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant*. Utrumque autem diſcernit, cum item dicit: [Matt. 25. 46.] *Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam*.

3 Si vidimus quomodo de fonte veritatis hauriuntur judicia, videamus quomodo de fonte ſapientiæ propinentur conſilia. Quis dubitet Apoſtolum Paulum eſſe ſapientem, cum & Petrus ejus coapoſtolus ſapientiam ei datam eſſe atteſtetur, [2. Pet. 3. 15.] & ejuſdem Apoſtoli tota verborum ſeries nil aliud quam ſapientiam redoleat? Proferat igitur conſilia, & per ipſa nos doceat quid pere-

1. Cor. 7. 25.

peregrinantibus & ad cœleſtem patriam feſtinantibus expediat. *De virginibus*, inquit, *præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Domino, ut ſim fidelis. Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe*, hoc eſt in virginitate manere. Si de virginibus præceptum haberet, nihil aliud, quam quod præciperetur, liceret. Nunc vero cum utrumque licet, vel nubere, vel non nubere; quid compendioſius dici potuit, quam *bonum eſt homini ſic eſſe?* præſertim cum & neceſſitatis inſtantia frequenter obrepere ſoleat, & cito mori ipſa temporis brevitas urgeat, totiuſque mundi figura prætereat. Item cum de vidua loqueretur: *Beatior*, inquit, *erit ſi ſic*, ideſt innupta, *permanſerit ſecundum conſilium meum*. Ac ne de proprio corde, & non potius de fonte ſapientiæ videretur hoc ipſum conſilium depromſiſſe, ſubjecit dicens: *Puto quod & ego Spiritum Dei habeam*. Sed cur ergo paucis immoror exemplis, cum in ejus verbis omnis ſexus, omnis conditio conſilium inveniat, ſi diligenter quærat, ſalutis? Quod ſi quis curioſius velit perſpicere, utrum verum ſit quod dictum eſt, de ſapientia conſilia manare, legat libros qui inſcribuntur * SAPIENTIÆ, ubi totus orationis contextus conſilia parare videtur. Si vero conſultius & utilius ſtudet vitam inde eligere, audiet ipſam ſalubriter invitantem Sapientiam: *Si vis*, inquit, *ad vitam venire, ſerva mandata*. Quæris cujus? *Deum*, inquit, *time, & mandata ejus obſerva*. Audiat eam ipſam materno affectu inclamantem: *Da mihi cor tuum*. O quantum vellem & ego cor meum in ejus verbum ſuſpendere, de cujus ore mirifico tam dulcia vitæ conſilia audio perſonare! Utinam autem & linguæ meæ calamum in ejus fonte poſſem intingere, quo idoneus eſſem ea quoque quæ reſtant de duobus fontibus, ideſt virtutis & charitatis, utiliter exarare.

Ibidem 40.

* Nempe Proverbia, Eccleſiaſtes, Cant. canticor. Eccleſiaſticus & Sapientia.

Matt. 19. 17. Eccl. 12. 13. Prov. 23. 26.

De fonte virtutis, unde præſidium.

4 Et quoniam quatuor iſti fontes ita ſibi invicem ſaporem transfundunt, ut qui de uno biberit, quadam ineffabili dilectionis dulcedine invitetur ad alium: libet jam de ſapientia ad virtutem tranſire, & qualiter illinc hauriantur aquæ præſidiorum, quantum ab ipſa virtute adjuvor, oſtendere. Sicut autem ſuperius dixi gemina eſſe veritatis judicia, quia ſcilicet determinant quid liceat, vel quid non liceat; itidem ſapientiæ duo, hoc eſt quid expediat, vel quid non expediat: ita & hic agnoſcamus de fonte virtutis hauriendas duplices præſidiorum aquas, quæ vel abluant electos a culpis, vel refrigerent in tormentis. De utriſque ſumamus exemplum. Refert Lucas Evangeliſta, quod quædam mulier, quæ fluxum ſanguinis patiebatur, erogata in medicos tota ſubſtantia, cum minime curari potuiſſet, acceſſerit retro, & tetigerit fimbriam veſtimenti Domini, & confeſtim ſteterit fluxus ſanguinis: Jeſum vero dixiſſe: *Quis me tetigit?* Cumque Diſcipuli reſponderent: *Turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?* rurſum repetiiſſe: *Tetigit me aliquis; nam & ego novi virtutem de me exiſſe*. Ecce quas aquas præſidii hauſerit mulier de fonte virtutis, quibus abluta eſt a profluvio ſanguinis, quæ nulla medicorum arte poterat ſanari. Quod ſi quis objiciat, prolatum teſtimonium nihil ad rem præſentis operis pertinere, eo quod illa mulier nequaquam abluta eſſe videatur a culpis, ſed tantum ab ægritudine carnis; noverit moris eſſe divinæ virtutis prius cordi mederi, quam corpori. Unde & alibi, cum quidam ei paralyticus offerretur curandus, tamquam bonus & pius medicus, volens ſanare prius quod erat potius, id eſt mentem, quam carnem, ait eidem paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Itaque ſanata conſcientia, conſequenter ſanatur corpus, cum dicitur: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam*. Sic ergo & hujus cor mulieris prius abluit intus per donum fidei, ſicut ſcriptum eſt: *Fide mundans corda illorum*, per quam meruit exterius impetrare ſalutem corporis. Hoc enim innuit ipſe Dominus cum dicit: *Filia, fides tua te ſalvam fecit, vade in pace*. Quod autem de hoc ipſo fonte virtutis hauriantur aquæ præſidii in tormentis, oſtendunt & illi tres pueri in fornacis incendio æſtuantis poſiti, quibus ipſa flamma refriguit; & præcipue inclytus ille martyr Vincentius, qui cum graviter torqueretur, non ſolum toleraſſe, ſed etiam tortorem ſuum conſtanter provocaſſe fertur his verbis: „Inſurge, inquit, & toto malignitatis ſpiritu debacchare: videbis me Dei virtute plus poſſe dum torqueor, quam poſſis ipſe qui torques“. Poſſent plura de hoc fonte virtutis copioſius dici, ſed eum ſuccincte prætereo: quia de fonte virtutis * bibere potius, quam ſcribere deſidero.

Luc. 8. 43.

Moris eſt divinæ virtutis prius mederi cordi, quam corpori.

Matth. 9. 2.

Ibidem.

Act. 15. 9.

Luc. 8. 48.

Vincentii mart. fortitudo in tormentis.

* al. charitatis.

5 Ad hunc fontem invitamur Redemptoris noſtri voce dicentis: *Si quis ſitit, veniat, & bibat, & de*

Joan. 7. 37.

ventre ejus fluent aquæ vivæ. Et ſecutus Evangeliſta expoſuit ad quem fontem nos invitaret, dicens: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum*. Quem, niſi Spiritum charitatis, quem mundus non poteſt accipere, ſed ſoli accipiunt qui vere credunt in eum? Ex hoc ergo fonte hauriamus nobis aquas deſideriorum, ipſaſque partiamur in geminos rivulos, ut ſicut ejuſdem charitatis duo ſunt præcepta, ita ſint & deſideria gemina, quibus impleantur ipſa præcepta. Aliud eſt enim deſiderium quo Deus propter ſeipſum, aliud quo proximus diligitur in Deo, vel propter Deum. In illo nullus modus, ſed ex toto corde, tota anima, tota virtute diligitur Deus, in hoc autem præſcribitur quidam modus cum dicitur: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*. Illo flagrabat Propheta, cum diceret: *Sicut cervus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus*, & item: *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*. Hoc exhibebat Apoſtolus Romanis, quibus ſcribebat: *Deſidero enim videre vos, ut aliquid gratiæ ſpiritualis impertiar vobis*: & Dominus in Evangelio diſcipulis ſuis; *Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar*.

TOM. III.

Ibidem 39.

De fonte charitatis haurienda aqua deſideriorum.

Matt. 22. 39.

Pſ. 41. 2.

Pſ. 83. 3.

Rom. 1. 11.

Luc. 22. 15.

6 Et notandum, quod ad illud excitatur mens humana ſpecialiter tribus affectionibus, ac provehitur: unde & Deum diligere toto corde, tota anima, tota virtute jubetur. Prima quidem dulcis, ſecunda prudens, tertia fortis eſt. Primam habuit Petrus, cum Domino mori diſſuaderet; ex corde enim dulciter diligebat, cujus paſſionem expaveſcebat. Sed cum audiret: *Vade retro, ſatana, non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominis*; his verbis eruditus, & intelligens quid boni haberet mors Chriſti, cœpit tota anima prudenter diligere, quem prius tantum diligebat dulciter toto corde, necdum vero diligebat tota virtute. Quod ſi faceret, nec propter mortis diſcrimen eum negaret. At vero poſt reſurrectionem & aſcenſionem, dato deſuper Spiritu, tunc demum tota virtute dilexit, pro quo etiam horrendum crucis ſupplicium poſtmodum ſubire non expavit. Erga charitatem quoque proximi exercemur tripliciter: vel ut ædificetur ipſa charitas ubi non eſt, vel certe ne pereat, vel minuatur ubi eſt. Quiſquis autem hanc puro affectu erga proximum operatur, illam proculdubio, quæ Deus eſt, ulterius promeretur.

Dilectio erga Deum tribus affectionibus excitatur & provehitur.

Marc. 8. 33.

Dilectio proximi tripliciter exercetur.

SERMO XCVII.

De ſuavitate verbi ac jugi Chriſti, foris quidem duri, ſed intus dulciſſimi.

1 MEL *& lac ſub lingua ejus*. Id quidem neceſſe. Nam quod in lingua eſt, durum ſonat. *Verba ſapientis quaſi ſtimuli, & ſicut clavi in altum defixi*. Alius eſt cujus molliti ſunt ſermones ſuper oleum; ſed oleum peccatoris non impinguet caput meum. Corripiat me magis juſtus & increpet, nam hoc in miſericordia eſt; quam illud oleum impinguet caput meum, in quo eſt dolus. Pulchre enim non molles, ſed *molliti* dicuntur ſermones vel ſuaſoris adulatoris, vel ſuaſoris iniqui, quod ſit in eis non tam vera & ſolida, quam ſuperducta & ſimulata ſuavitas: ſiquidem ipſi ſunt jacula. Denique ſub lingua ejus quid? Audi Prophetam; *Labor & dolor*. Porro ſub lingua ejus mel & lac, qui juxta eumdem Prophetam laborem fingit in præcepto. Miraris fingere Veritatem; nam mirari licet, dubitare non licet. Si & alterum teſtem quæris, lege in Evangelio; quia *finxit ſe longius ire*. Quidni figmentum figmento exhibeat? Siquidem ipſe novit figmentum noſtrum, utique laboris impatiens, dilationem non ſuſtinens, fragile ad utrumque. Pie ergo providit, ut haberet pietas promiſſionem vitæ ejus quæ nunc eſt, & futuræ; nec laborem verum imponeret, ſed magis fingeret in præcepto. Audi quomodo laborem fingere ipſe ſe prodat: *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*. Quomodo non fictus * labor, ubi non labor, ſed requies invenitur?

Cant. 4. 11.

Eccl. 12. 11.

Pſal. 54. 22.

Pſ. 140. 5.

Pſ. 54. 10.

Pſ. 9. 7.

Pſ. 93. 20.

Luc. 24. 28.

1. Tim. 4. 8.

Matt. 11. 29.

* V. Declamat. n. 38. tomo 5.

2 Ita ergo labor in lingua, mel ſub lingua. Quid ſuper linguam? Ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Miſeri! qui ſolum quod in lingua ſonuit attendentes, nec quod ſub lingua reconditum, nec quod ſupra repoſitum fuit, capere potuerunt. *Durus eſt hic ſermo*, inquiunt. Durus equidem, ſed tamen idem eſt verbum vitæ. *Qui non bajulat crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, adhuc autem & animam ſuam, non eſt me dignus*. Quid durius poterat dici? Noli errare. Lapis videtur; panis eſt. Durus in cortice, ſed ſuaviſſimus in medulla. Tentat te Dominus Deus tuus. Fidei exercitatio, & probatio dilectionis eſt fictio iſta laboris.

2. Cor. 12. 4.

Joan. 6. 61.

Matt. 10. 38.

Luc. 14. 26.

Sermo Dei durus in cortice ſuaviſſimus in medulla.

TOM. III.

bonus. Eſto tamen lapis ſit. Num tu credis quod & dæmones credunt? *Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.* Omnes novimus quis hoc dixit. Non dubitat ille poſſe ſolo dictu (quo quidem facilius nihil eſt) ex lapide panem facere, quem filium Dei eſſe credit. Fas eſt & ab hoſte doceri. Dicamus & nos Filio Dei: Dic ut lapides iſti panes fiant. Nam & ille qui hominum utique, non dæmonum, venerat in ſalutem, ſic confutavit adverſarios, ut parvulos erudiret. Non enim dicens quod ille voluit, ſed quod oportuit nos audire, ut videlicet noſter hic lapis panis fieret, non illius. *Non*, inquit, *in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.*

Matth. 4. 3. — *Ibidem 4.*

Dæmonis impoſtura eſt, Dei verba & mandata repuntare dura.

3 Quid tu ad hæc, veritatis inimice, ſubmurmuras? Quod quidem ipſe fateris, & negare omnino non potes, potens eſt Filius Dei dicere, ut lapides panes fiant. Ubi ergo de verbis Dei ait, & generaliter ait, quia ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei; quid tu mihi ſubſibilas ad quodvis eorum, dicens; *Durus eſt hic ſermo?* Quæ Dei Filius dixit, & facta ſunt alimenta vitæ, tu-ne ſaxa dixeris, qui filius Dei non es? Non ſum ego qui te arbitrer (quod temeraria prorſus rapina arbitratus es ipſe) eſſe te æqualem Deo, ut, dicente te, panis in lapidem revertatur. Qui filius Dei non es, ſine cauſa dicas, ut lapides iſti panes fiant. Nec minus fruſtra tuum nobis apponas pro pane lapidem, ſcorpionem pro ovo; pro piſce ſerpentem: Væ enim his qui panem lapidem, lapidem panem dicunt, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem; jugum Chriſti aſperum, & eſſe ſub ſentibus delicias reputantes. Has delicias nolim. Opto magis guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. Hoc enim non fruſtra is ipſe, qui monet, ſtuderat experiri. Denique ait: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua!* Et rurſum; *Quam magna*, inquit, *multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Ubi putas abſconditur? Nempe ſub lingua ſua, ſub capite ejus, quæ dicit: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Licet enim in promiſſione vitæ ejus quæ nunc eſt, dulcedo & multitudo dulcedinis, & magna quoque, & perquam magna ſit multitudo; perfectio tamen nonniſi in promiſſione futuræ: *Perfeciſti*, inquit, *his qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum.* Quid perfecit? Non eſt hic ſermo in lingua, ſed ſupra linguam. Ideo enim auris non audit, quia nec lingua protulit quod præparavit Deus his qui diligunt eum. Nec ſane in abſcondito conſummatio illa, ſed in conſpectu filiorum hominum erit. Congrue vero non adhuc perfectum, ſed jam perfeciſſe, cum ſperantibus ait: *Spe enim ſalvi facti ſumus.*

Error hominum in veris & falſis deliciis diſcernendis. — *Iſai. 5. 20.* — *Pſ. 33. 9.* — *Pſ. 33. 8.* — *Pſ. 118. 103.* — *Pſ. 30. 20.* — *Cant. 2. 6.* — *Pſ. 30. 20.* — *Rom. 8. 24.*

SERMO XCVIII.

De filiis pacis, in quibus habitat Deus.

FACTUS *eſt in pace locus ejus.* Eſt pax ficta, ut in Juda: eſt inordinata, ut in Adam & Eva. Harum neutra eſt locus Dei. Sola pax Chriſtiana, quam Dominus reliquit & dat diſcipulis ſuis, ipſa eſt in qua Dominus requieſcit. Hæc offertur per ſanctos prædicatores univerſo generi humano: ſed eam quidam repellunt, aliqui recipiunt. Nos vero excutientes pulverem pedum noſtrorum ſuper odientes pacem, ad dilectorem ejuſdem pacis nos conferamus. Eorum alii dicuntur recipientes pacem, alii retinentes pacem, alii facientes. Poſſunt & aliis nominibus vocari, ſcilicet pacati, patientes, pacifici. Et hæc nomina ſortiuntur ſecundum diverſos ſtatus pacis, in quibus proficiunt. Nam pacati per hanc pacem poſſident terram corporis ſui, quia mites ſunt. Patientes poſſident animam ſuam, quibus dicitur: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Pacifici poſſident non ſolum ſuam, ſed etiam aliorum, in quibus faciunt pacem. Unde merito filii Dei vocantur. Pacati ergo dicuntur qui pacem recipiunt, de quibus ſcriptum eſt: *Si tibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra.* Sed quia puſilli ſunt, ſcandalis exagitati, cito pacem quam receperunt perdunt. Patientes autem ſunt qui receptam retinent, nec quavis injuria exaſperati eam amittunt. Iſtis tamquam robuſtioribus præcipitur: *Pacem diligite & ſanctimoniam, ſine qua nemo videt Deum.* Pacifici vero qui non ſolum in ſe & in aliis eam faciunt, ſed etiam volentes auferre diligunt, ſicut ſcriptum eſt: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* Ecce iſti ſunt, quos ſicut filios Deus diligit, & de quibus tamquam vivis lapidibus templum ſibi Sapientia conſtruit. De quo ædificio, ne ullo impulſu poſſint labefactari, ipſo Deo inhabitante pariter & operante, ad ſimilitudinem lapis quadrantur quatuor modis, ſuperius, inferius, a dextris, & a ſiniſtris. Superius, cum divinæ voluntati ſuam humiliter & prudenter ſubjiciunt: inferius, cum carnem ſubjectam temperanter regunt: a dextris, juſte bonos amplectendo; a ſiniſtris, malos fortiter tolerando.

Pſ. 75. 3. — Pax ficta, inordinata, & Chriſtiana. — *Matth. 5. 9.* — *Luc. 21. 19.* — *Luc. 10. 6.* — *Hebr. 12. 14.* — *Pſ. 119. 6.*

SERMO XCIX.

De quatuor generibus hominum cœlum obtinentium.

QUatuor ſunt genera hominum regnum cœlorum poſſidentium. Alii violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii ad illud compelluntur. Rapiunt qui dereliquerunt omnia, & ſequuntur Chriſtum, de quibus dicitur: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Sunt alii inferioris gradus, a quibus metuntur carnalia, dum eis ſpiritualia ſeminantur: & his loquitur in Evangelio Dominus: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Tales dicuntur mercatores, quia dant in præſenti pauperibus temporalia quæ poſſident, ut in futuro recipiant ab eis æterna, quæ non niſi per eos habere merentur. Neceſſe eſt enim omnes, qui in futuro judicio examinandi ſunt, vel eſſe Judicis amicos, vel apud Judicem interceſſores habere amicos. Habent ergo primum beatitudinis locum qui intercedunt; habent hi pro quibus intercedunt ſecundum. Sunt alii qui nonnulla bona occulte faciunt, pro quibus merentur regnum cœlorum: ſed tamen furari illud dicuntur, quia laudem humanam vitantes, ſolo divino teſtimonio contenti ſunt. Horum figuram tenuit mulier in Evangelio; quæ fluxum ſanguinis patiens, cogitavit intra ſe dicens: *Si tetigero fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero.* Quo dicto, acceſſit occulte, & tetigit, & ſalva facta eſt. Alii ſunt qui compelluntur: verbi gratia ut pauperes neceſſarii, quos ſcilicet hic ignis paupertatis, Deo diſpenſante, purgat, ne in futuro ignis judicii puniat. De quibus ſcriptum eſt: *Compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Compelluntur multi variis neceſſitatibus & oppreſſionibus afflicti: qui mira Dei providentia, dum temporalem pœnam, ſi non libenter, tamen patienter ſuſtinent, vitam conſequuntur æternam.

Flor. lib. 8. cap. 16. — *Matth. 5. 3.* — *Luc. 16.* — Divites mercantur cœlum a pauperibus. — *Luc. 8. 43.* — *Marc. 5. 28.* — *Luc. 14. 23.*

SERMO C.

De diſcrimine inter plebem & Præſulem.

QUantum diſtat inter Paſtorem & gregem, tantum debet diſtare inter Epiſcopum & plebem. Stat ille ſublimis & rectus, curvat iſte caput ſolo depreſſus. Unde Poeta:

> Pronaque cum ſpectent animalia cætera terram,
> Os homini ſublime dedit.

Ovidius *Metam.* 1.

Ille regit, iſte regitur: ille paſcit, iſte paſcitur; ut ex ipſa forma & habitu uterque diſcernatur. Habet ille in manu virgam qua feriat, vel potius ducat & reducat ovem. Quid eſt autem habere in manu virgam, niſi in opere diſciplinam, ut ſubjectos ſuos exemplo magis inſtruat, quam verbo? Erubeſcunt enim ſuperbi eſſe diſcipuli, ſi eos in humilitate præceſſerint magiſtri. Unde de Domino ſcriptum eſt: *Quæ cœpit Jeſus facere, & docere.* Habet etiam baculum, quo feriat lupum, virga ovem, baculo lupum. Hoc eſt mites & obedientes debet lenius corripere, duros vero corde & improbos acrius arguere; cumque neceſſe fuerit, etiam anathematis ſententia ferire. Tenet canem in fune, zelum ſcilicet in diſcretione, ne ſit de illis de quibus ſcriptum eſt: *Habent Zelum* * *Dei, ſed non ſecundum ſcientiam.* Habet etiam paſtor bonus panem in pera, hoc eſt verbum Dei in memoria.

Paſtoribus exemplo potius quam verbo docendum. — *Act. 1. 1.* — *Rom. 10. 2.* — * *al.* æmulationem.

SERMO CI.

De quatuor modis diligendi.

DUO ſunt amores, carnalis, & ſpiritualis: ex quibus colliguntur quatuor modi diligendi, ſcilicet diligere carnem carnaliter, ſpiritum carnaliter; carnem ſpiritualiter, ſpiritum ſpiritualiter. In his fit quidam profectus & aſcenſus ab inferioribus ad ſuperiora. Nam, ut homines, qui tantum noverant diligere carnem carnaliter, ad hoc proficerent, ut Deum quoque diligerent ſpiritualiter; Deus caro factus eſt, & loquendo, & converſando cum hominibus, primum ab eis carnaliter dilectus eſt. Cum autem pro amicis ſuis animam ponere vellet, jam ſpiritum diligebant, ſed adhuc carnaliter. Unde & Petrus loquenti de paſſione ſua reſpondit: *Abſit a te Domine, non erit tibi hoc.*

Amores duo, carnalis & ſpiritualis. — *Matth. 16.*

bat. Sed cum per eamdem paſſionem fieri myſterium redemptionis agnoſcerent, in ipſa paſſione jam carnem ſpiritualiter diligebant. Reſurgente autem eo, & aſcendente, ſpiritum ſpiritualiter amant, lætique decantant: *Et ſi cognovimus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus*. Nos quoque carnem noſtram carnaliter diligimus, cum ejus deſideria diligimus & perficimus. Spiritum carnaliter, quando eum flendo, ſuſpirando, gemendo in oratione conterimus. Carnem ſpiritualiter, cum eam ſpiritui ſubjectam in bonis ſpiritualiter exercentes, cum diſcretione ſervamus. Spiritum ſpiritualiter, cum etiam ipſa ſpiritualia ſtudia noſtra fraternæ utilitati ex charitate poſtponimus.

2. Cor. 5. 16.

S E R M O CII.

De modo redeundi ad Deum.

Ada caſus per quos gradus.

1 EST ad Deum quidam redeundi modus, primi hominis caſui oppoſitus. Adam quippe in paradiſo poſitus, primo perdidit circumſpectionem Dei. Teſtatur enim beatus Auguſtinus, quod nequaquam tentator hominem de paradiſo ejeciſſet, niſi aliqua elatio in anima hominis præceſſiſſet, cum veriſſime ſcriptum ſit: *Ante ruinam exaltatur cor*. Secundo perdidit juſtitiam, quando uxoris voci, pluſquam divinæ, obedivit. Juſtitia enim eſt virtus, quæ ſuum cuique reddit. Tertio amiſit judicium, cum poſt peccatum correctus, oblique per mulierem retorſit propriam culpam in Auctorem, dicens: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi*. Eiſdem ergo virtutum gradibus redeundum eſt homini in exilio poſito, quibus primus expelli meruit de paradiſo. Primum itaque faciendum eſt judicium, deinde exercenda juſtitia, tandem circumſpectio adhibenda. Et judicium quidem nobis, ut nos ipſos judicemus & accuſemus; juſtitiam proximo, circumſpectionem debemus Deo.

Auguſt. l. 14. de Civ. c. 13.
Prov. 17. 18.
Gen. 3. 12.
Converſio ſeu reditus ad Deum quibus gradibus fiat.

2 Hanc redeundi viam oſtendit nobis Micheas propheta, dicens: *Indicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Deus requirat a te: utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ambulare ſollicite cum Deo tuo*. Hanc ſalutis viam teſtatur Apoſtolus Chriſtum docuiſſe, dicens: *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobrie, & juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo*, &c. *Sobrie* ſcilicet quantum ad nos, *juſte* ad proximum, *pie* ad Deum. Qui etiam manifeſtius intulit circumſpectionem Dei, dicens: *Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti*. Et in multis aliis Scripturæ ſacræ locis, ſi hic ordo viæ & inſtitutio vitæ quæratur, poteſt inveniri ut illud: *Beatus vir qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei*. Moratur ſiquidem in ſapientia, & ſapiens eſt qui ſemetipſum hic dijudicat, ut æternum Dei judicium evadat. *Si enim*, ait Apoſtolus, *noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur*. Sapiens eſt, non ſecundum ſapientiam hujus ſæculi, ſed ſecundum illam quæ trahitur de occultis, per quam utique miro Dei opere agitur, ut electi quique tunſionibus & preſſuris hic attriti, in ædificio veri Salomonis ſine ſonitu mallei poſtmodum collocentur.

Mich. 6. 8.
ad Tit. 2. 12.
Ibid. 13.
Eccli. 14. 22.
1. Cor. 11. 31.

S E R M O CIII.

De quatuor gradibus, quibus electorum profectus diſtinguitur.

Profectus electorum primus gradus, quo homo fit amicus animæ ſuæ.

1 QUatuor gradibus diſtinguitur omnium electorum profectus. Primo enim fit quiſque amicus ſuæ animæ; ſecundo fit amicus juſtitiæ; tertio ſapientiæ; quarto fit ſapiens. In primo profectu vitat omnia quæ animam poſſunt offendere, & diligit ea quæ eam poſſunt mulcere. Horret ergo infernum, & cœlum concupiſcit. Ita poteſt implere illud divinum præceptum, quod in prima converſione ſua accepit: *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum*. Nam dum ſecundum carnem ambulat, nullo modo poteſt; cum autem ſpiritu Dei agitur, facile poteſt. Quid enim habeat emolumenti homo, ſi proximus ejus ardeat in inferno? aut quid perdiderit, ſi ſecum fuerit in paradiſo? Neque enim talis eſt illa paradiſi hæreditas, ut poſſidentium numero minuatur. Diligit ergo proximum, quem non vult malum pati, ſicut nec ſeipſum; & quem ſicut ſeipſum vult poſſidere cœlum. Hoc autem ſuo, id eſt hominis ſpiritu, quando poſſet; ut ſcilicet expaveſceret gehennam, ac cœleſtia deſideraret? Sed poteſt hoc illius ſpiritu, cui dictum eſt: *Si aſcendero in cœlum, tu illic es*, &c. Spiritus quippe ſapientiæ ubique præſens, novit quid in cœlo, & quid agatur in inferno. Cumque mentem humanam replevit, & de pœnis inferni incutit timorem, & cœleſtium amorem infundit: ſicque facit hominem amare ſeipſum, & dicit ei: *Miſerere animæ tuæ, placens Deo*. Primum igitur eſt diligere ſe, deinde proximum. Non enim dictum eſt: diliges te ſicut proximum, ſed *diliges proximum ſicut te*. Hoc modo fit amator animæ ſuæ per Spiritum ſanctum, quem ex fide accepit.

Matt. 22. 39.
Pſal. 138. 8.
TOM. III
Eccli. 30. 24.

2 Accepto autem hoc dono, non debet eo ſolo contentus eſſe, ſed ad majora provehi, & in melius proficere. Vivit autem jam per Spiritum. Sed ſi per Spiritum vivimus, ait Apoſtolus, *ſpiritu & ambulemus*. Et alibi dicit: *Nos vero omnes revelata facie gloriam Dei ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu*. Hoc ipſum & Pſalmiſta de ſanctis videtur ſenſiſſe. *Benedictionem*, inquit, *dabit Legiſlator; ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion*. Ambulet & iſte, quem in manibus habemus: eat & proficiat, donec ad quartum gradum perveniat. Ibi ſine dubio factus ſapiens, videbit Deum deorum in Sion. Porro eo ipſo quod dixi, qui bene diligit animam ſuam, debet etiam diligere juſtitiam. Alioquin ſi diligit iniquitatem, odit plane, non diligit, animam ſuam.

Galat. 5. 25.
2. Cor. 3. 18.
Pſal. 83. 7.
Pſal. 10. 6.

3 Diligendo autem juſtitiam tranſit ad ſecundum gradum, & audit illud Sapientiæ præceptum: *Diligite juſtitiam qui judicatis terram*. Quam ſi perfecte dilexerit, debet pro ea ferre patienter omnem pœnam & quamcumque illatam contumeliam. Duo quippe præſtabit ei juſtitia: unum, ut faciat quod debet: alterum ut patiatur quod debet; ſcilicet, ut ſi bonum non fecerit quod debuit, malum quod meruit patiatur. Sic miro modo ne deferendo quidem juſtitiam ab ipſa deferimur, dum per ipſam quilibet prævaricationis reatus punitur. Neque enim eſt qui ſe abſcondat a calore ejus. Hanc autem pœnam non ſolum vir juſtus non horret, verum etiam libenter excipit, dum per eam præteritæ vitæ peccata purgari fideliter credit. Hinc enim ſcriptum eſt: *Non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit*. Opponit igitur variis voluptatibus, quibus corruit, contraria medicamenta per quæ reſtaurat. Verbi gratia, cecidit per inobedientiam; per obedientiæ laborem redit ad vitam: lubricus exſtitit ac diſſolutus; per continentiæ ſtudium rigoremque diſciplinæ reparatur. Patitur ab ipſis elementis mundi pœnam, quorum uſu dudum defluxerat ad voluptatem. Quibus cruciatibus cum diu, tamquam aurum in fornace probatus fuerit, quantum ſcilicet dignum judicabit is qui in pane lacrymarum nos cibat, & potum dat nobis in lacrymis in menſura; incipit jam conſolari, & audit illam Iſaiæ vocem dicentis: *Conſolamini, conſolamini popule meus, dicit Deus veſter. Loquimini ad cor Hieruſalem, & advocate eam, quoniam completa eſt malitia ejus*, id eſt, afflictio: *dimiſſa eſt iniquitas illius. Suſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis*. Poſtquam vero conſolationem receperit, ſollicitus eſt, & quærit quomodo placeat ei cui ſe probavit. Facit quicquid boni facit, ut ſoli placeat ſuo Conditori.

Sap. 1. 1.
Tranſitus ad ſecundum gradum, per amorem juſtitiæ.
Juſtus duo per juſtitiam habet.
Prov. 12. 21.
Iſ. 40. 1.

4 Tranſit ad tertium gradum ſui profectus: ut fit ſcilicet amicus ſapientiæ, quæ materno affectu loquitur ſibi, cum dicit: *Præbe fili cor tuum mihi*. Cum ergo ad hunc gradum pervenerit, nihil aliud ei reſtat, niſi ut ad quartum aſcendat, ubi dicitur eſſe ſapiens. Hoc autem fit, quando jam operatur, non ut ipſe Deo placeat, quod utique in tertio gradu fecerat; ſed quia placet ei Deus, vel quia placeat Deo quod operatur. Quiſquis talis eſt, poteſt cum tota fiducia ac ſecuritate conſcientiæ illud Sapientis canticum decantare: *In omnibus requiem quæſivi*, &c. Hic enim requieſcit in omnibus, cum per omnia ei placeat Deus, qui non Dei voluntatem ad ſuam curvare, ſed ſuam didicit ad Dei voluntatem erigere. *Morabitur in hæreditate Domini*, ſicut ei ejuſdem Domini voce promittitur, cum dicitur: *Terram in qua dormis tibi dabo*: hoc eſt, quietem illam, ad quam perveniſti labore tuo & munere meo, ſtabilem tibi faciam atque perpetuam. Quod autem ſubjungit, *& ſemini tuo*, ſic poſſumus intelligere, ut non ſolum ſpiritui detur tranquillitas iſta, & hic, & in futuro; ſed etiam ſemini tuo, id eſt operibus tuis, dabitur corporis tui glorificatio.

Tranſitus ad tertium gradum per amorem ſapientiæ.
Et hinc ad quartum per ipſam ſapientiam.
Prov. 23. 26.
Eccli. 24. 11.
Gen. 28. 13.

S E R M O CIV.

De quatuor impedimentis Confeſſionis.

Confeſſionis 4. impedimenta.

1 QUatuor ſunt quæ impediunt confeſſionem: pudor, timor, ſpes, deſperatio. Quoſdam enim impedit pudor, qui ſcilicet pro ſola confuſione dicere erubeſcunt peccata quæ commiſerunt. De quo

per Salomonem dicitur: *Eſt confuſio adducens peccatum.* Quo contra de his qui confitentur iterum dicitur: *Eſt confuſio adducens gloriam.* Quos etiam commendat Propheta, dicens: *Confeſſionem & decorem induiſti.* Et alibi. *Confeſſio & magnificentia opus ejus.* Alios impedit timor. Timent enim, ſi confiteantur, ne gravis eis pœnitentia injungatur; & hos arguit Job, dicens: *Qui timet pruinam, irruet ſuper eum nix.* Sunt autem nonnulli, qui in hoc mundo adhuc aliquid concupiſcunt, nec putant ſe adepturos quod deſiderant, ſi hominibus quales ſint innoteſcant. Horum confeſſionem impedit ſpes, id eſt cupiditas potiendi deſiderii. Talibus comminatur Dominus in Evangelio: *Væ prægnantibus & nutrientibus.* Sunt item alii, qui nil horum verentur, ſed ſolum hoc timent, quia poſt peccatorum confeſſionem ab ipſis abſtinere minime poſſent. Et his obeſt deſperatio. Quibus non incongrue illud poteſt aptari: *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit.* Fit vero nonnumquam ut hæc omnia ſimul confeſſionem impediant. Sed qui quatuor his malis premitur, recte jam in monumento jacet, & velut ille evangelicus quatriduanus fœtet. Scriptum eſt enim: *A mortuo velut qui non ſit, perit confeſſio.* Quod ſi is mortuus eſt qui non confitetur, utique reviviſcet qui confitebitur. Veniat ergo Jeſus, & dicat: *Veni foras:* & ad vocem ejus illico ſuſcitabitur mortuus. Excipiat hic noſter mortuus exhortationem, & non differat confeſſionem.

1. Pudor. *Eccl. 4. 25.* *Ibidem.* *Pſal. 103. 2.* *Pſ. 110. 3.* 2. Timor. *Job 6. 16.* 3. Spes. *Matt. 24. 19.* 4. Deſperatio. *Prov. 18. 3.* *Joan. 11. 39.* *Eccli. 17. 26.* *Joan. 11. 43.*

2 Dicatur ergo illi quem pudor afficit: Cur te pudet peccatum tuum dicere, quem non puduit facere? Aut cur erubeſcis Deo confiteri, cujus oculis non potes abſcondi? Quod ſi forte pudor eſt tibi uni homini & peccatori peccatum tuum exponere; quid facturus es in die judicii, ubi omnibus expoſita tua conſcientia patebit? Hæc itaque tria proponenda ſunt contra pudorem, ſcilicet conſideratio rationis, reverentia intuentis Dei, comparatio majoris confuſionis. Similiter contra timorem opponenda ſunt tria. Conſiderandum enim eſt, quam ſit longa pœna inferni, quam gravis, quam infructuoſa. E contrario vero præſentis temporis pœnitentia brevis eſt, & levis, & fructuoſa. Contra ſpem quoque itidem tria opponuntur: bona ſcilicet futuri ſæculi, præſentis vitæ bonis majora, certiora, durabiliora; ad quorum comparationem quicquid in hoc mundo deſiderari poteſt, modicum eſt & incertum, &, ut ita dicam momentaneum. Ita contra deſperationem vincendi peccatum, tria ſunt remedia. Primum eſt vigor ipſius propoſiti boni, quem aſſumit ex confeſſione. Secundum eſt gratia Dei, quam meretur ex humilitate. Tertium eſt auxilium, quod ex ejus habet cui confitetur compaſſione.

Antidotum pudoris. Timoris. Spei. Deſperationis.

SERMO CV.

De requiſitis ad juſtificationem & ſalutem.

1 DUO ſunt in quibus conſiſtit noſtra ſalus: juſtificatio, & glorificatio. Altera initium, altera perfectio eſt. In illa labor, in hac autem fructus laboris eſt. Et nunc quidem juſtificatio fit per fidem, tunc glorificatio erit per ſpeciem. Quanta autem ſit in futura vita glorificatio ſanctorum, humanus interim non poteſt attingere intellectus. De illa enim ſcriptum eſt quod *oculus non vidit, nec auris audivit, &c.* Hac ergo interim omiſſa, quoniam vires noſtras excedit, de juſtificatione, quæ nunc agitur, aliquid ad ædificationem Fratrum noſtrorum quod neceſſarium viſum eſt, loquamur. Ipſa eſt enim via, per quam fit tranſitus ad glorificationem, dicente Apoſtolo: *Quos prædeſtinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, hos & magnificavit.* Neque enim poterit obtineri magnificatio, niſi juſtificatio præceſſerit: cum illa meritum, illa præmium ſit. Hoc in Evangelio docuit Dominus, qui cum Diſcipulis evangelizaret regnum Dei, primum eis propoſuit juſtitiam, dicens: *Nam niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.*

V. ſerm. 1. de verbis Iſaiæ num. 4. *Iſai. 64. 4.* *Rom. 8. 30.* *Matth. 5. 20.*

2 Notandum autem, quod ſicut in illo beatitudinis regno præſentem ſe electis ſuis exhibebit Dominus ad glorificationem, ita etiam ſe eiſdem ipſis exhibet in via peregrinationis ad juſtificationem; ut a quo ſcilicet glorificandi ſunt per ſpeciem, ab ipſo prius juſtificentur per fidem. Et quidem tria ſunt, a quibus abſtinere debent quicumque juſtificari deſiderant. Primo utique ab operibus pravis, ſecundo a carnalibus deſideriis, tertio a curis ſæculi. Item tria ſunt, quibus debent inſiſtere, quæ etiam continet ſermo Domini in monte: eleemoſyna, jejunium, oratio. Sic enim adimpletur juſtificatio, dum ab interdictis vitiis abſtinent, & bona quæ præcepta ſunt, fideliter exercent. Opponantur ergo pravis operibus opera miſericordiæ, contra carnalia deſideria adhibeantur jejunia, & pro curis ſæculi ſuccedat amor Dei, & frequentia orationis.

Matth. 6. 2.

SERMO CVI.

De tribus ad agendam pœnitentiam neceſſariis.

1 TRES ſunt ſtatus animæ: in corpore, poſito corpore, recepto corpore. Primus datus eſt ei ad agendam pœnitentiam, reliqui duo ad habendam requiem, vel pœnam, ſcilicet prout geſſit in corpore, ſive bonum, ſive malum. Ad agendam vero pœnitentiam tria ſunt neceſſaria, tempus, corpus, & locus. Quod tempus ſit neceſſarium, dicit Apoſtolus: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Similiter & de corpore idem ſcribit: *Omnes nos oportet manifeſtari ante tribunal Chriſti, ut referat quiſque propria corporis prout geſſit.* Sed & de hoc loco loquitur Scriptura, dicens: *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis, locum tuum ne deſeras.* Porro tempus in tria dividitur, in præteritum, in præſens, in futurum. Horum nullum perdit quiſquis recte pœnitentiam agit. Nam præteritum quidem quod perdiderat reſtaurat, dum in amaritudine animæ ſuæ omnes annos ſuos recogitat: præſens autem tenet jam per exercitium operis: futurum vero per conſtantiam boni propoſiti. De præterito loquitur Apoſtolus, cum dicit: *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* Ad præſentis vero operationem hortatur nos, cum dicit: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei.* Futuri nos admonet Dominus, cum ait: *Qui perſeveraverit uſque in finem, ſalvus erit.*

Pœnitentiæ tria neceſſaria. *2. Cor. 6. 2.* 1. Tempus. *2. Cor. 5. 10.* *Eccl. 10. 4.* *Epheſ. 5. 16.* *Galat. 6. 10.* *Matt. 10. 22.*

2 Corpus quoque neceſſarium eſt ad agendam pœnitentiam. In corpore quippe poſſumus mala pati, & bona operari. Pati ſcilicet pro commiſſis delictis, operari pro adipiſcendis æternis præmiis. Qui ergo corpore caret, dignos pœnitentiæ fructus facere quomodo valet? Et notandum, quod pœnitentia, quæ per corpus geritur, brevis eſt & levis. Brevis, quia corporis morte terminatur: levis, quia per ſocietatem corporis fertur facilius. Gravis ſiquidem eſſet, ſi eam ſolus animus portaret. Cum vero & ipſi corpori ejus partitur pondus, quanto magis inde corpus oneratur, tanto amplius animus exoneratur. Locus etiam videtur neceſſarius eſſe & utilis, Eccleſia ſcilicet vitæ præſentis: in qua quiſquis dum in corpore vivit, pœnitentiam recte agere negligit, nullum in futuro ſalutis remedium obtinere poterit.

2. Corpus. 3. Locus.

SERMO CVII.

De affectionibus orationum.

1 SICUT æger ad medicum, ſic eſſe debet peccator ad Creatorem ſuum. Qui ergo peccator eſt, debet orare Deum, ſicut æger medicum. Duobus autem modis impeditur oratio peccatoris: vel nulla, vel nimia luce. Nulla luce illuſtratur, qui peccata ſua nec videt, nec confitetur. E contrario nimia luce obruitur, qui ea tanta videt, ut de indulgentia deſperet. Horum neuter orat. Quid ergo? Temperanda eſt lux, ut peccata ſua videat peccator, & confiteatur; ac pro ipſis oret, ut remittantur. Primo ergo ejus oratio debet fieri verecundo affectu. Hoc autem fit, cum necdum peccator audet per ſeipſum accedere ad Deum, ſed quærit aliquem ſanctum virum; aliquem ſanctum pauperem ſpiritu; qui ſit in ora veſtimenti Domini tanquam fimbria, per quam habeat acceſſum. Hujus orationis tenuit typum illa evangelica mulier, quæ fluxum ſanguinis patiebatur; cupienſque ſanari, acceſſit, & intra ſe cogitavit dicens: *Si tetigero fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero.* Secunda oratio fit puro affectu: & hoc fit quando ſcilicet peccator jam per ſeipſum accedit, & ore proprio confitetur. Talis orationis reliquit nobis exemplum illa Peccatrix, quæ lacrymis rigavit pedes Domini; & capillis capitis ſui terſit, de qua dictum eſt a Domino: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Tertia oratio effunditur amplo affectu: & hoc fit, quando is qui pro ſe oraverat, orat jam pro aliis. Sic oraverunt Apoſtoli pro muliere Chananæa pro filia ſua rogante: *Dimitte,* inquiunt, *illam, quia clamat poſt nos.* Quarta oratio emittitur devoto affectu, quæ de cordis puritate ſine ulla hæſitatione cum gratiarum actione depromitur. Talem orationem fecit ipſe Dominus, quando quatriduanum de monumento Lazarum reſuſcitavit, & ait: *Pater, gratias ago tibi, quia audiſti me.* Tales

Oratio duobus modis impeditur. Affectus quatuor, quibus orandum. 1 *Matth. 9. 21.* 2 *Luc. 7. 47.* 3 *Matt. 15. 23.* 4 *Joan. 11. 41.*

A les orationes docuit nos Apoſtolus facere frequentes, dicens: *Sine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite.* (1. Theſſ. 5. 17.) Has quæ dictæ ſunt quatuor orationum ſpecies, idest, verecundam, puram, amplam, devotam, nuncupat Apoſtolus aliis nominibus, & ad eas nos hortatur dicens: *Obſecro primo omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones.* (1. Tim. 2. 1.) Nam obſecrationes verecundo, orationes puro, poſtulationes amplo, gratiarum actiones fiunt affectu devoto.

Oranti tria conſideranda. 1. quid petat.

2 Diximus de generibus affectionum & orationum: dicamus etiam qua puritate ſit orandum. Et quidem tria videntur mihi hic eſſe neceſſaria, quibus orationis intentio firmiter eſt adſtringenda. Conſiderare namque debet is qui orat, & quid petit, & ipſum quem petit, & ſeipſum qui petit. In eo autem quod petit, duo debet attendere, ut ſecundum Deum ſit quod poſtulat, & ut hoc ipſum in ſummo affectus deſiderio habeat. B Verbi gratia, ſi mortem inimici, ſi læſionem ſeu dejectionem proximi orando petierit, non eſt ſecundum Deum talis oratio, cum ipſe præcipiat, & dicat: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos; & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* (Luc. 6. 27.) Si vero peccatorum remiſſionem, ſi Spiritus-ſancti gratiam, ſi virtutem, atque ſapientiam, ſi fidem, veritatem, juſtitiam, humilitatem, patientiam, manſuetudinem, & cætera ſpiritualia chariſmata quæſierit, & ea cogitando vehementer affectaverit; hæc ſecundum Deum eſt oratio, & hæc vere meretur audiri. De hujuſmodi enim orationibus loquitur per Iſaiam Deus: *Antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego audiam.* (Iſai. 65. 24.) Sunt & alia, quæ cum deſint, a Deo dantur, & poſſunt eſſe, vel non eſſe ſecundum Deum, quantum duntaxat intereſt finis ad quem referuntur: ut eſt corporis sani- C tatis, pecuniæ, cæterarumque rerum affluentia: quæ etſi a Deo ſint, non tamen ſunt magni pendenda, nec ex deſiderio poſſidenda.

Secundo quem petat.

Similiter & in ipſo quem petit, debet duo conſiderare: bonitatem, & majeſtatem. Bonitatem, qua gratis velit; & majeſtatem, qua plane poſſit dare quicquid petitur. Sed & in ſeipſo qui petit, debet nihilominus duo attendere, idest, ut pro ſuis meritis nihil accepturum putet, ſed de Dei miſericordia tantum quicquid rogaverit, impetraturum ſperet.

Tertio quis ſ. orat.

Tunc ergo dicitur cor purum, quando tria hæc, quæ dicta ſunt, & eo modo quo dicta ſunt, cogitat. Et quiſquis hac puritate & intentione cordis oraverit, exaudiri ſe ſciat; quia, ſicut teſtatur Petrus apoſtolus: *Non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente qui timet Deum & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.* (Act. 10. 34.)

D

SERMO CVIII.

De ſpirituali minutione ſanguinis.

MInuendi ſanguinis duplex eſt cauſa. Interdum qualitas, interdum quantitas obeſt: nec minus pernicioſa immoderata abundantia, quam corruptio. Sanguis animæ meæ, voluntas mea. Naturæ ſiquidem cognatus præ cæteris humoribus ſanguis dicitur, & animæ vita in voluntate eſt. Minuatur ergo prava voluntas, quæ morbi cauſa eſt ſpiritualis.

Sanguis vitioſus, ſeu abundans in anima minuendus quis.

Minuatur, inquam, dum penitus exhauriri exſiccarique non poteſt. Scindatur & aperiatur vena ferro compunctionis, ut peccati, etſi non omnis ſenſus, certe conſenſus effluat & abjiciatur. E An dubitas inveniri & in anima ſanguinis non inutilis inutilem abundantiam? audi ſapientem medicum, qui & ipſum docet juſtitiæ ſanguinem minuendum. *Noli*, inquit, *nimium eſſe juſtus.* (Eccle. 7. 17.) Simile eſt & illud Apoſtoli: *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* (Rom. 12. 3.) Cui putas venæ parcendum eſt, ſi & juſtitia, & ſapientia egent minutione? Quis enim ſanguis utilior?

Exceſſus in ipſa etiam juſtitia & ſapientia datur.

Illud tamen memento, nec nimis juſtum, juſtum: nec ebriam (ut ita loquar) ſapientiam oportet ſapientiam nominari. Sic nimirum & in ſanguine corporis invenire eſt, ubi excreverit nimis, non jam nutrimentum afferre corpori; ſed detrimentum. Quamobrem ſi peccare delectat, adhuc ſanguis vitioſus eſt, & minuere feſtinato. Si vis agere pœni- F tentiam, caſtigare * oportet membra, corpus affligere, judicare temetipſum, ut non incidas in manus Dei viventis. Juſtum id quidem, ſed ne quid nimis. Alioquin reprimendus eſt fervor immoderatus, ne noceat unitati, ſerviat indiſcretioni.

* al. Puniſe.

SERMO CIX.

De inani ſplendore virtutum cavendo.

CAveamus, Fratres, ne vaſorum interim vacuo ſplendore decepti, ſero conqueri habeamus quod A lampades noſtræ extinguuntur. Ego enim reor minime fuiſſe accenſas, quæ tunc videntur extingui. Sic nempe habes: *Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas.* (Matt. 25. 1.) Accipientes dixit, non accendentes. Quomodo enim accenderunt, quæ non ſumpſerunt oleum ſecum? Aut ubi ignis materia defuit, quomodo ignis fuit? At lucet caſtitas etiam ex ſeipſa. Sed quanto lucidior lampas ardens, quam ſine igne, tanto pulchrior caſta generatio cum charitate. Sic & a cæteris voluptatibus temperantia, & patientia in adverſitatibus, honeſtas in converſatione, & circumſpectio in ſermone, eleemoſyna quoque & ejuſmodi opera pietatis, naturali quadam placere gratia, & velut ingenito decore etiam apud fatuas virgines renitere videntur. At quoniam vitrea magis, quam ignea claritate fulgebant, eo ipſo lampades ſuas arbitrabantur ex- B tingui, quo nimirum inanem hunc ſplendorem ab æterna conſpexerint luce reprobari.

SERMO CX.

De allocutione hominis ad ſeipſum, vel animam ſuam.

QUanta eſt miſeria noſtra, & indigentia noſtra quam multiplex! Etiam verbis opus habemus. Et cum utrumque ſit miſerum, non jam mirum quod inter nos: mirum magis, quod etiam ad nos ipſos. *Nemo ſcit quæ ſunt in homine, niſi ſpiritus hominis qui eſt in ipſo.* (1. Cor. 11. 2.) Chaos magnum inter nos firmatum eſt, niſi interveniente quaſi inſtrumento verborum, fiat ad invicem tranſitus quidam cordium in communicatione cogitationum. C Hac neceſſitate inventa ſunt verba; quis neſciat? Veruntamen & nos ipſos verbis jam alloqui neceſſe eſt: *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea?* Propheta ait: *Ab ipſo enim ſalutare meum.* (Pſ. 61. 1.) Et cui non frequenter neceſſe eſt animam revocare ſuam, advocare rationem ſuam, ſuos convocare affectus? Cui non opus eſt crebro ſeipſum convenire verbis, increpare minis, ſollicitare monitis, urgere accuſationibus? Quin etiam ratiociniis ſuadere expedit, quale eſt: *Ab ipſo enim ſalutare meum*: (Pſ. 41. 6.) & conſolari aliquando, juxta illud: *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?* (Pſ. 105. 1.) & interdum velut excitare & dicere, *Lauda anima mea Dominum*: & nonnumquam diligentius commonere de quibus oportet, ut eſt; *Benedic anima mea Domino, & noli oblivisci omnes retributiones ejus.* (Pſ. 102. 2.) Nempe cor meum dereliquit me, & neceſſe habeo ad meipſum, immo ad me alterum loqui. Atque D id interim tanto amplius, quanto minus ſum adhuc reverſus ad cor, reverſus in me, unitus denique mihi ipſi. Nam ne invicem quidem erit jam verbis uti, ubi in omnem utique virum perfectum occurremus omnes. Opportune igitur linguæ ceſſabunt: nec medius requiretur interpres, ubi utique adeo medium omne charitate contraverit ille unicus Mediator, ut & nos in unum facti ſimus in ipſis, qui vere ſempiterneque unum ſunt, Deo Patre, & ipſo Domino Jeſu-Chriſto.

SERMO CXI.

De Fide vita & moribus conteſtanda: ſeu de ſex teſtimoniis Deo perhibendis.

Fidei languor & torpor cauſa noſtræ in curanda ſalute tepiditatis.

E 1 ÆTernam cœleſtis patriæ, ad quam noſtra peregrinatio ſuſpirat, felicitatem, & e contra gehennæ paratos impiis cruciatus, omnem excedere humani non modo corporis ſenſum, ſed etiam intellectum cordis, nemo dubitat, qui vel nomine tenus ſit fidelis. Atque utinam viveret in omnibus fides iſta, & credulitatem, ut dignum erat, ſequeretur: hinc quidem deſiderium, inde timor! Quid eſt enim quod non optamus etiam per medios enſes, aut, ſi oporteat ſemiuſtis declinare miſeriam tantam, & ad tantam accelerare gloriam, niſi quod inſenſibilis eſt, & mortua fides noſtra? Accedit ſane ad cumulum infelicitatis, ſalutis impedimentum, occaſionem perditionis noſtræ, quod in æſtimatione quidem finis utriuſque affectio noF ſtra judicio non conſentit; ſed in conſideratione viarum ne ipſum quidem ſatis tenemus judicium veritatis. Nec mirum, ſi nulla virtutum delectatione movetur deſiderium, quod etiam circa illam æternam beatitudinem torpet: aut ſi præſentem non metuit amaritudinem peccatorum, qui ne ipſa quidem parata diabolo & angelis ejus æterna ſupplicia pertimeſcit, niſi quod in cæteris utique conſuevimus ipſa, quorum vicinior nobis experientia eſt, etſi longe minora ſunt, vehementius & jucunda appetere, & formidare moleſta.

2 Illud ſatis mirari nequeo, cur fides noſtra in præſentibus titubat, quæ de futuris tam certa videtur. Sic

fatui

TOM. III.

fatui filii Adam non judicantes, neque quod verum eſt diſcernentes, cum promiſſiones habeatis vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ, in ea quam protinus eſt experiri, omnino incredulos vos exhibetis & infideles, ut palam fieri videantur, nonniſi ad cumulum damnationis relictam vobis fidem futuræ promiſſionis? Idipſum ſane conſiderare & de comminatione. Nonne enim idem ipſe, qui paratum aſſerit electis regnum, reprobis ignem, eodem ore & eadem veritate teſtatur, laborare & oneratos eſſe quicumque ad ipſum non accedunt: accedentes autem non defecturos, ut eſt trepidatio pusillanimitatis humanæ, ſed reficiendos ab ipſo? Qui regnum ineffabiliter delectabile pollicetur, ipſe jugum ſuum ſuave & onus leve eſſe teſtatur. Qui æternam beatitudinem promittit in patria, præſentem quoque requiem & refectionem repromittit in via. Denique Propheta loquitur dicens: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*; & facile credimus univerſi. Loquitur ipſe Dominus Prophetarum, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos; tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris; jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*: & quam multi avertunt cordis aurem? nam corporis jam forte non audent. Quid incredulitatis iſtud eſt? immo quid inſaniæ? Quaſi vero aut falli Sapientia, aut fallere Veritas poſſit: Quaſi aut Charitas quod offert, dare nolit; aut Omnipotentia non valeat reddere quod promittit.

1. Tim. 4. 8. Promiſſiones & comminationes divinæ cur tam parum nos moveant. *Matt. 25. 34. Matt. 11. 28. Ibidem. Ibid. 30. Iſ. 4. 64. Matt. 11. 28.*

3 Quis enim hominum adeo voluptati & luxuriæ deditus eſt, qui non ſobrietatem & caſtitatem magis eligeret, ſi certus eſſet eas ſibi delectabiliores fore? Qui tam ambitioſus, qui non inciperet vilitate omni & extremitate eſſe contentus, ſi, ut vere eſt, charitatem, quæ non quærit quæ ſua ſunt, dignitatibus univerſis ſciret amabiliorem? Quis tam avarus, qui non omnino divitias ſperneret, ſi jucundiorem crederet paupertatem? Nunc autem Chriſtus fruſtra clamat de levitate oneris ſui: ſine cauſa jugum ſuum ſuave prædicat; quando quidem & ab ipſis qui Chriſtiano cenſentur nomine, onus diaboli, & jugum carnis atque ſæculi hujus delectabilius reputatur. Sed unde tibi vel inconſideratio tanta, quanta ab ipſis imponitur, Domine Deus meus? Cur tam publice pollicens quod tam facile deprehenderis non implere? Dulciorem ſuper mel & favum ſpiritum tuum aſſeris; & ecce, illi dulciorem invenerunt carnem venationis; carnem, proh pudor! meretricis: ſæculi vanitatem. Væ miſeris! de parte judicant, & tamquam amarum faſtidiunt manna tuum abſconditum, quod non guſtaverunt! Sane qui probaverunt utraque, ecce, hi ſciunt quia Deus verax, omnis autem homo mendax. Ipſorum proinde teſtimonia eſſe debuerant credibilia nimis: ſed cum promiſſionibus tuis, tuorum quoque experientia contemnitur, & ridetur. Carnalis ſiquidem homo non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei, ſed ſtultitia illi videtur. Nec mirum, ſi experto non credit homini, qui Deo non credit promittenti. Ergo inſani reputamur, qui crucem Domini prædicamus eſſe ſuavem; qui delectationem paupertatis magnificamus, extollimus humilitatis gloriam, eructamus delicias caſtitatis. Inſanus nobiſcum æſtimetur & Propheta, qui dicit delectatum ſe eſſe in teſtimoniis Domini, ſicut in omnibus divitiis.

Peccata ex fidei defectu. Fideles mole viventes Chriſtum et mendacem & fallacem faciunt. *Rom. 3. 4. 1. Cor. 2. 14.* Carnales ridenT ſpem futurorum. *Pſ. 118. 14.*

4 Vos, qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, non omnes, ſed paucas, quas utcumque mendicare poteſtis divitias, divinis præferte teſtimoniis, ut nullum unquam habeat teſtimonium fides veſtra. Penes vos ſit in occulto, in abſcondito, ubi ne ipſe quidem videat Pater qui eſt in cœlis, ſed dicere poſſit, quia *neſcio vos*. Firmiter creditis Deum juſtum, veracem, remuneratorem, omnipotentem, ſumme bonum, æternum. Exhibete vos aſpides ſurdas, & obturantes aures, nequando audiatis vocem improperantis, & dicentis: *Oſtende mihi fidem tuam ſine operibus*. Credere quanti vobis conſtat! Viam autem teſtimoniorum nolite ingredi, quoniam ardua eſt, aſpera, & inambulabilis. Miſeri & infelices! qui viam civitatis habitaculi non inveniſtis; & ideo erratis in invio, & non in via! Finis nempe viarum, quæ videntur vobis bonæ, quas delectabiles vos eſſe judicatis, (neque enim veræ quidquam delectationis habent) demergitur in profundum inferni: ibi erit fletus & ſtridor dentium. Expergiſcimini ebrii, & flete, ne fletus ille perpetuus apprehendat incautos. Cum enim dixeritis: Pax & ſecuritas, tunc ſubitaneus vobis ſuperveniet interitus, tamquam in utero habenti, & non effugietis. Merito plane, qui nunc fugiendi tempus ſcienter amittitis, & refugitis effugiendi viam.

Matt. 6. 4. Matt. 25. 11. 1 Theſſ. 5. 3.

5 *Orate*, inquit Dominus, *ut non fiat fuga veſtra hyeme, vel ſabbato*. Fugite, dum tempus eſt acceptabile, & via delectabilis exhibetur. Fugite ſex diebus, quibus operari licet. Fugite in teſtimoniis ſex illorum quæ ſupra tetigimus, juſtitiæ, veritatis, remunerationis, omnipotentiæ, ſummæ bonitatis, æternitatis: ne forte ſeptimum, divini ſcilicet zeli teſtimonium, non tam detis, quam ſuſtineatis inviti. Genimina viperarum, quis vos docuit fugere a ventura ira? Via mortis eſt, in qua curritis: via perditionis, via, cujus finis demergit in profundum inferni. Adhuc tamen ſpes eſt, quia necdum vitæ, id eſt vitæ, finis advenit. Feſtinate prævenire fidem, ne ſubito præoccupati, quocumque cecideritis, ibi ſitis. Venite filii, audite me: viam ſalutis docebo vos, viam teſtimoniorum Dei, in qua delectemini & vos ſicut in omnibus divitiis.

Matt. 24. 20. Sex teſtimonia Deo, ſeu divinis attributis perhibenda. *Luc. 3. 7.*

6 Sit prima dieta uſque ad cor. Illuc nempe prævaricatores vocat vox divina, uti teſtimonium juſtitiæ ejus compunctionem generet & timorem. Hinc ſane procedatur ad confeſſionem oris, ut non cunctemur etiam contra noſmetipſos perhibere teſtimonium veritati. Quiſquis enim coram hominibus erubuerit illam, hunc & illa erubeſcet coram Patre ſuo. Sequetur deinde poſſeſſionum diſtractio, diſtributio facultatum, ſicut ſcriptum eſt: *Diſperſit, dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi*. Et item: *Si vis eſſe perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & habebis theſaurum in cœlo*. Eſt enim in hac liberali proprietatis effuſione teſtimonium largitatis divinæ & copioſæ retributionis, ut qui ſponte diſtribuit ſua, indubitanter ſperare videatur de manu Domini ampliora. Adhuc autem & quartum quoque præbeas neceſſe eſt teſtimonium omnipotentiæ; dico autem, in corporis afflictione. Seminandum quippe eſt animale corpus, ſed ut ſpirituale reſurgat. Non tibi ergo qui parcit corpori, de reſurrectione & immutatione hæſitare videtur? Sic & qui non compungitur animo, de juſtitia; & qui non confitetur, de veritate: & qui avarus eſt, de retributione futura. Eodem quoque modo conſiderare eſt & cætera quæ ſequuntur. Etenim ſi eo uſque proficias, ut propriæ abrenunties voluntati, certiſſimum illud eſt divinæ teſtimonium bonitatis. Veniens nimirum non tuam, ſed ipſius facere voluntatem, commendas magnifice quam ſic præfers: clamans non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate: quia nemo bonus, niſi ſolus Deus.

Iſ. 46. Teſtimonium juſtitiæ. Veritatis. *Pſ. 111. 6. Matt. 19. 21.* Liberalitatis. Omnipotentiæ. Bonitatis. *Luc. 18. 19.*

7 Supereſt ut perſeverantiæ ſtudeas. Hæc enim vitæ conſummatio eſt, teſtimonium habet æternitatis. Imago ſiquidem æternitatis divinæ perſeverantia eſt converſationis noſtræ; ut quomodo ipſe eſt, ita & nos ſimus in hoc ſæculo, incommutabilitatem illam pro modulo poſſibilitatis noſtræ imitantes. Hinc quippe Sapiens ait: *Stultus ut luna mutatur, ſapiens permanet ut ſol*. Hæc eſt ergo via, dilectiſſimi, ambulate in eam: quoniam aſcendendo de virtute in virtutem videbimur Deus deorum in Sion. Ad cujus gloriam viſionis ipſe nos perducat Dominus virtutum & Rex gloriæ, qui eſt via, veritas, & vita, Jeſus Chriſtus Dominus noſter.

Æternitatis. *Eccli. 27. 12. Pſ. 83. 8. Joan. 14. 6.*

SERMO CXII.

* Ex editione Pamelii. Conſcientia quadruplex. V. Tract. de Conſcientia num. 5. Flor. lib. 9. cap. 7.

Convertere anima mea in requiem tuam. Laborat & requieſcit anima in conſcientia, quia conſcientia alia bona, & non tranquilla: alia tranquilla, & non bona; alia nec tranquilla, nec bona: alia bona & tranquilla. Tranquilla, & non bona, eorum eſt, qui in ſpe peccant, & dicunt in corde ſuo, quod Deus non requiret: & iſta maxime adoleſcentium. Bona, & non tranquilla, eorum eſt, qui jam converſi ad Dominum, recogitant annos ſuos in amaritudine. Nec bona, nec tranquilla, eorum qui præ multitudine peccatorum deſperant. Bona, & tranquilla eorum, qui carnem ſpiritui ſubdiderunt: qui cum his qui oderunt pacem, ſunt pacifici. Hic eſt lectus animæ: in hoc requiem capit anima, ſed non perfectam. Oportet autem ut perfectam poſſit præſtare requiem, non ſolum bona & tranquilla ſit conſcientia, ſed etiam ſecura, unde ſubjungit: *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapſu*. De morte, dando bonam conſcientiam: a lacrymis, dando tranquillam & bonam: a lapſu, dando ſecuram.

Pſ. 114. 8.

SERMO CXIII.

Pſ. 18. 13. Tria occulta.

Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo. Tria ſunt occulta: illicita actio, doloſa intentio, impudica affectio. Prava operatio inquinat memoriam, doloſa intentio rationem vel mentem,

A

tem, impudica affectio voluntatem. Mundatur memoria per confeſſionem, mens per lectionem, affectio vel voluntas per orationem. Ab alienis mundus eris, ſi non inſultes, ſi non diſcedas, ſi non conſentias, ſi non diſſimules. Juſtitiæ eſt, non conſentire, ſed cum rigore reſiſtere: fortitudinis, non diſcedere, ſed mala proximi patienter tolerare: temperantiæ, non inſultare, ſed cum moderamine compati: prudentiæ, non diſſimulare, ſed ſollicite ut mala deſinant providere.

Munditiea a peccatis alienis quomodo obtineri poſſit.

SERMO CXIV.

Ex libris Auguſt. de Civ. Dei.
Pax multiplex.

PAX corporis eſt ordinata temperantia partium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, cogitationis actionisque conſenſio. Pax corporis & animæ, ordinata vita & ſalus animantis. Pax hominis ac Dei, ordinata in fide ſub æterna lege obedientia. Pax hominum, ordinata concordia. Pax domus, ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Pax civitatis ſimilis eſt. Pax cœleſtis civitatis, ordinatiſſima & concordiſſima ſocietas fruendi Deo, & vivendi in eo. Pax omnium rerum, tranquillitas ordinis. Ordo eſt parium diſpariumque rerum ſua cuique loca tribuens diſpoſitio.

B

SERMO CXV.

Pſal. 63. 7.
Cor triplex.
Flor. lib. 8. cap. 63.
Iſ. 46. 8.

A*Ccedat homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Eſt cor altum, cor humile, cor mediocre. Dicit Propheta: *Redite prævaricatores ad cor.* Prima acceſſio prævaricatoris ſervi ad cor humile: ad quod trahitur per judicium. Secunda acceſſio mercenarii ad cor mediocre: ad quod vocatur per conſilium. Tertia filii ad ad cor altum; ad quod levatur per deſiderium. Et tunc exaltatur Deus, ideſt ſupra cor elevatur: ut dum non poteſt comprehendi per rationem, deſideretur per affectionem & amorem. Et nota, quod acceſſiones iſtæ, ſive aſcenſiones in corde aguntur. Unde dicit Propheta: *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum.* Sed aliquando homo interior rationem excedit, & ſupra ſe rapitur, & dicitur exceſſus mentis. Unde & quatuor gradus aſcenſionis eſſe dicimus. Primus ad cor, ſecundus in corde, tertius de corde, quartus ſupra cor. In primo timetur Dominus, in ſecundo auditur conſiliarius, in tertio deſideratur ſponſus, in quarto videtur Deus.

Pſ. 83. 6.
Quatuor gradus aſcenſionis.

C

D

SERMO CXVI.

Coloſſ. 3. 1.
Mortes duæ, & totidem reſurrectiones.
Flor. lib. 9. cap. 5.

S*I conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite.* Duæ ſunt mortes, & totidem reſurrectiones. Prima mors animæ, ſecunda corporis. Mors animæ, ſeparatio a Deo: mors corporis, ſeparatio animæ a corpore. Hanc operatur peccatum, illam pœna peccati. Item, prima reſurrectio animæ operatus eſt humilis & occultus Chriſti adventus: reſurrectionem corporis, glorioſus & manifeſtus Chriſti perficiet adventus. Sed anima inviſibilis eſt ad imaginem Dei creata; unde dicit Scriptura: *Fecit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam.* Rectum quidem. Unde & exterior homo, ideſt corpus, in forma ſua rectus apparet, habens vitam & ſenſum, ut per hunc exteriorem & viſibilem, illum interiorem & inviſibilem intelligeremus: qui rectus tactus eſt in voluntate, vivus in cognitione, ſenſibilis in amore. Et ſicut corpus, ideſt exterior homo, in reſurrectione ſua vitam, & ſenſum recipiet; ita & in reſurrectione ſua vitam, & ſenſum anima, ideſt interior homo, recipit, ideſt cognitionem & amorem. Quod autem cognitio vita ſit, veritas atteſtatur, dicens: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Et quod amor ſit ſenſus, hinc accipe, ſicut homo interior in vita non diſcernitur, quia in toto ſuo æqualiter vivit; in ſenſu autem diſcernitur in quinque partes notiſſimas, ſcilicet viſum, guſtum, auditum, odoratum, & tactum; quia aliter ſentit in oculo, aliter in ore, & ſic in cæteris: ita interior homo in cognitione quidem non diſcernitur, ſed in amore. Et ſicut ille in quinquepartitos ſenſus dividitur, ita iſte circa quinque inviſibilia Dei afficitur, quæ ſunt veritas, juſtitia, ſapientia, charitas, æternitas. Aliter enim afficitur circa veritatem, quam diligit propter libertatem: aliter circa juſtitiam, quam diligit propter ſuavitatem: aliter circa charitatem, quam diligit propter virtutem: aliter circa æternitatem, quam diligit propter ſecuritatem.

Gen. 1. 26.
Cognitio, vita.
Joan. 17. 3.
Charitas ſenſus.
V. Serm. 10.

E

F

SERMO CXVII.

TOM. III.

Paradiſi ſpirituales fontes quatuor.
Flor. lib. 9. cap. 6.

HABET fidelis anima paradiſum ſuum, ſpiritalem quidem, non terrenum; & idcirco priori illo delectabiliorem & ſecretiorem. In hoc delectatur anima, ſicut in omnibus divitiis. De hoc paradiſo prodeunt fontes quatuor, ideſt, veritas, charitas, virtus, ſapientia. De his fontibus laboranti animæ ſalubres aquæ hauriuntur. Laborat enim anima humana quadruplici morbo vitiorum, ſcilicet timoris, concupiſcentiæ, propriæ iniquitatis, ignorantiæ. Timore enim victa in vitium cogitur, concupiſcentia illecta in vitium trahitur, propria iniquitate voluntarie vitium ſequitur, ignorantia ſeducta in vitium labitur. His malis laborantes & gementes animas conſolatur Propheta, dicens: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Contra puſillanimitatem *, quæ provenit de vitio timoris, aqua præſidiorum de fonte virtutis: contra concupiſcentiam temporalis voluptatis, aqua deſideriorum de fonte charitatis: contra malitiam voluntariæ iniquitatis, aqua judiciorum de fonte veritatis: contra fallaciam ignorantiæ, aqua conſiliorum de fonte ſapientiæ. Et hoc in gaudio: ut quæ prius gemebat ſub pondere vitiorum, modo gaudeat in adeptione virtutum, comparando ſibi de aquis conſiliorum prudentiam, de aqua præſidiorum fortitudinem, de aqua deſideriorum temperantiam, de aqua judiciorum juſtitiam: ut in adverſis fortitudo expellat puſillanimitatem: in proſperis temperantia refrenet laſciviam: in agendis juſtitia excludat iniquitatem: in dubiis prudentia inſtruat ignorantiam. Talibus anima refocillata aquis, & ornata virtutibus, extendat ſe & comprehendat cum omnibus Sanctis, quæ ſit latitudo & longitudo, ſublimitas & profundum. Hæc quatuor Dei duobus brachiis comprehendi poſſunt, vero ſcilicet amore, & vero timore. Timore ſublimitatem & profundum, ideſt, potentiam & ſapientiam: amore latitudinem & longitudinem, ideſt charitatem & veritatem. Timetur enim Deus, quia omnia per potentiam poteſt; & veraciter timetur, quia nihil eum per ſapientiam latet. Amatur Deus, quia charitas eſt; & veraciter amatur, quia veritas, ideſt æternitas eſt.

Anima quadruplici vitiorum morbo laborat.
Iſ. 12. 3.
** V. Serm. 96. de diverſis.*
Epheſ. 3. 18.

SERMO CXVIII.

S*TATE in viis Domini, & interrogate ſemitas ejus.* In via Domini ſtat qui corporales obſervantias boni propoſiti ſervat. Sed quia corporale exercitium ad modicum valet, ut Paulus dicit, idcirco ſubjungit: *Et interrogate ſemitas æternas ejus*, ideſt, deſiderate ſanctorum Patrum vitas, & invenietis viam; ambulate in ea. Viam invenit, qui ad cor revertitur; ambulat in ea, qui aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. Prima aſcenſio hujus viæ eſt contritio, ſecunda confeſſio, tertia affectio, quarta proprietatis abjectio, quinta abnegatio propriæ voluntatis, ſexta humiliatio voluntariæ ſubjectionis, ſeptima perſeverantia.

Jer. 6. 16.
Pſ. 83. 6.
Aſcenſionis 7. gradus.

SERMO CXIX.

Incarnatio 3. continet conſideranda.
Flor. lib. 8. cap. 3.
Joan. 15. 13.

MYſterium Incarnationis tria in ſe conſideranda continet: ſcilicet formam humilitatis, probamentum dilectionis, ſacramentum redemptionis. Formam humilitatis demonſtrat vagitus parvuli, locus diverſorii, reclinatio in præſepio, pannorum involutio. Probamentum dilectionis, pia mors: quia *majorem charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Sacramentum redemptionis triplicem oſtendit potentiam Deitatis; ſcilicet de nihilo aliquid fecit, inveteratum innovavit, temporale perpetuavit.

SERMO CXX.

Miniſterium triplex.
Flor. lib 8. cap. 21.

MIniſterium miniſtrorum Chriſti triplex eſt: ſervitutis, charitatis, dignitatis. Miniſterium ſervitutis, corporis caſtigatio: charitatis, mentis devotio; dignitatis, corporis Chriſti conſecratio. Primum fit in afflictione, ſecundum in hilaritate, tertium in humilitate. Primum eſt ſacrificium timoris, ſecundum amoris, tertium laudis.

SERMO CXXI.

Joan. 2. 7.
Timor comparatur aquæ.

IN ſchola Chriſti ſumus, in quadruplici doctrina erudimur; quia aliud per ſeipſum ille unus & verus Magiſter docet, aliud per miniſtros. Per miniſtros timorem; per ſeipſum dilectionem. Unde deficiente vino

præ-

præcipit miniſtros implere hydrias aqua; & adhuc quotidie refrigeſcente charitate, miniſtri Chriſti implent hydrias aqua, ideſt, mentes hominum timore. Et bene per aquam timor intelligitur: quia ſicut aqua ignem, ita timor extinguit libidinem: & ſicut aqua ſordes corporum, ita timor ſordes purgat animorum. Impleamus ergo aqua iſta hydrias, ideſt mentes noſtras: quia qui timet, nihil negligit: & bene plenus eſt, ubi negligentia cadere non poteſt. Sed quia aqua gravat, ideſt, timor pœnam habet; accedendum eſt ad eum qui de aqua vinum facit, ideſt, timorem pœnalem in amorem convertit: ut audire poſſimus quod ipſe de dilectione docet. Dicit enim: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*, quaſi diceret: Multa per miniſtros præcipio, ſed hoc ſpecialiter per meipſum commendo. Et alibi: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. Ut ergo veritatis nos diſcipulos eſſe probemus, diligamus invicem. Et in hac dilectione triplici ſollicitudine vigilemus: quia *Deus charitas eſt*. Et omnem ſollicitudinem noſtram illi debemus: ideſt, ut naſcatur, ut creſcat, ut ſervetur. Naſcitur, ſi cibaveris inimicum, ſi potum dederis ei: quia hoc faciens, *carbones ignis congeres ſuper caput ejus*. Carbones ignis, opera ſunt charitatis; quæ congeruntur ſuper diabolum, qui eſt caput omnium iniquorum; ut ablato eo, naſcatur eis caput Deus, qui charitas eſt. Creſcit, ſi neceſſitatem patienti ſubveneris, ſi volenti mutuare præſtiteris, ſi amico animum tuum aperueris. Servatur, ſi loquendo, vel exhibendo etiam quæ non videntur neceſſaria, amicorum voluntati ſatisfeceris. Servatur etiam & augetur bono vultu, dulci ſermone, hilari operatione: ut charitatem, quam vultus & ſermo indicant, pia & hilaris operatio confirmet; quia exhibitio operis probatio eſt dilectionis *.

Charitas vino. — Joan. 15. 12. — Joan. 13. 35. — Rom. 12. 20. — Quomodo Deus naſcatur, creſcat, & ſervetur in nobis. — * S. Greg. in Homil. Paſchali.

SERMO CXXII.

Matth. 6. 17.

TU *autem cum jejunaveris, unge caput tuum, & faciem tuam lava*. Hoc autem dixit Dominus propter duplex vitium, vanæ gloriæ ſcilicet, & impatientiæ, quod ſolet jejunantes ſubvertere. Per hoc quod jubet faciem lavare, præcipit nobis intentionem puram ſervare; quia ſicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis animæ conſiſtit in intentione. Per unctionem capitis, qua quod aſperum erat lenitur, præcipit nobis lenitatem mentis in jejunio tenere. Pura erit intentio, ſi in omni actione noſtra aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conſcientiam noſtram quæramus.

Jejunantes duplici vitio tentantur.

SERMO CXXIII.

Gal. 5. 16.

1 SPIRITU *ambulate, & deſideria carnis non perficietis*. Sunt qui carne ambulant, qui omnem ſollicitudinem in hoc ponunt, quomodo moleſtias carnis evitent. Hi ſunt, qui licet virtutes probent, tamen dum moleſtias carnis omnino evitare volunt, concupiſcentiis ejus pravis nequeunt reſiſtere. Talibus dicit Apoſtolus: *Spiritu ambulate*, ideſt, ſollicitudinem veſtram, quomodo moleſtias carnis evitetis, deponite. In hac vita ſpiritus duo gradus ſunt, ſuperior, & inferior. In inferiori gradu homo in ſuo ſpiritu ambulat; in ſuperiori gradu in ſpiritu Dei. In inferiori gradu ambulat homo, quando reverſus ad cor, circa affectiones ſuas ſollicitus, in ſe reprehendit quod virtuti contrarium eſſe cognoſcit. In hoc gradu ſacrificium Deo contribulati ſpiritus & cordis humiliati per compunctionem offert. De hoc gradu ad ſuperiorem aſcendens, incipit cogitare beneficia Dei: & converſus ad gratiarum actiones, offert Deo per devotionem ſacrificium laudis. In utroque gradu videt Chriſtum: in primo crucifixum, in ſecundo gloria & honore coronatum. In primo erat Iſaias, quando dixit: *Et vidimus eum, & non erat ei ſpecies, neque decor*. In ſecundo erat, quando dixit: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum*. Et nota quod in primo dixit, *Vidimus*: in ſecundo, *Vidi*; quia illud multorum eſt, & peccatorum: illud paucorum, & ſolius Prophetæ. Unde Apoſtolus: *Ex parte cognoſcimus Chriſtum, & hunc crucifixum: ex parte prophetamus; quia nondum videmus ſicuti eſt. Scimus enim quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quia videbimus eum ſicuti eſt*. Vidit Propheta, ſed oculo prophetico, Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, ideſt, ſuper angelicam creaturam; & elevatum, ideſt, ſupra humanam; quia ipſe ſuſcitabit de pulvere egenum, & de ſtercore eriget pauperem, ut ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat. *Et plena erat omnis terra majeſtate ejus*. Omnis terra, hoc eſt omnia electorum corpora, plena erunt majeſtate ejus, quando reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ: *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Projectis hypocritis, & his qui invitati venire excuſant, in tenebras exteriores, humiles & Deo ſubditi replebant templum; quoniam ipſe populum humilem ſalvum faciet, & oculos ſuperborum humiliabit.

Iſ. 53. 2. — Iſ. 6. 1. — 1. Cor. 13. 9. — 1. Joan. 3. 2. — Pſ. 112. 7. — Philip. 3. 21. — Iſ. 6. 1. — Pſ. 17. 28.

2 *Seraphin ſtabant ſuper illud: ſex alæ uni, & ſex alæ alteri*. Seraphin, ideſt ardentes, ſignificant eos qui in fervore Deo ſerviunt; quos Dominus vigilantes invenit, & ſuper omnia bona ſua conſtituet eos. *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri*; quia non ſolum prælati, ſed etiam ſubjecti alas habent, & Seraphin ſunt, ſi ferventes fuerint. *Duabus tegebant caput, & duabus pedes, & duabus volabant*. Habent ferventes animæ alas quibus volant, ſpem & timorem; quia volantis eſt aliquando alta petere, aliquando ima. Per ſpem enim alta petunt, quia in cœleſtibus habitant. Unde quidam ex eis dicunt: *Noſtra converſatio in cœlis eſt*. Per timorem ima; condeſcendendo enim infirmis, inſtruunt eos, conſiderantes ſeipſos, ne & ipſi tententur. *Duabus tegebant pedes*. Pedes eorum affectiones ſunt, quibus proximis junguntur. Sed quia his duobus modis offenditur, ſcilicet nimio rigore infirmos dejiciendo, ac nimia lenitate eorum vitiis conſentiendo, velabant illos Seraphin duabus alis; contra nimium rigorem, conſideratione propriæ fragilitatis; contra nimiam lenitatem, zelo rectitudinis. *Duabus velabant caput*. Caput, intentio contemplationis eſt, ſive intellectus ſpiritualis. Et hoc velant Seraphin, propter inimicos, propter vanam gloriam, & occultam ſuperbiam, duabus alis: contra vanam gloriam una ala, ſcilicet amore veritatis, contra ſuperbiam, ſtudio humilitatis.

Iſ. 6. 2. — Ibid. Alæ animæ. — Philip. 3. 20.

SERMO CXXIV.

1 SERMO Dei duo a operari debet: & animas vitioſas ſanare, & bonas admonere. Vitioſas dico, non omnes quibus ineſt vitium, ſed quæ vitio ex voluntate conſentiunt, nec reſiſtunt quantum poſſunt. Tali animæ loquitur Veritas in Evangelio, dicens: *Eſto conſentiens adverſario tuo, quamdiu cum illo es in via, &c*. Non dixit, vitio; ſed, adverſario. Adverſarius iſte, ſermo Dei eſt, qui ſemper vitiis adverſatur. Huic conſentit qui cum Propheta dicere poſſit: *Et peccatum meum contra me eſt ſemper*. Bonas dico animas, non ſolum perfectas, ſed incipientes; quæ licet vitium habeant, non tamen conſentiunt, ſed repugnant. Tales animæ, licet ex infirmitate, vel ignorantia ſæpe cadant, ſicut ſcriptum eſt: *Septies in die cadit juſtus*; tamen per voluntatem, quam habent bonam, reſurgunt. Hæc eſt enim quæ bonam facit animam: quia cum multa ſint animæ bona naturaliter inſita, ſicut ingenium bonum, memoria capax, vigil ratio, & cætera animæ bona; ſola tamen voluntas, ſi fuerit bona, bonam facit animam; ſi fuerit vitioſa, vitioſam. Sed quia *homo* (ſicut Job ait) *numquam in eodem ſtatu permanet*: aut enim deficit, aut proficit; proficiendum eſt in hac voluntate, quia ipſa eſt via, de qua ait Propheta: *Hæc eſt via, ambulate in ea*: & Pſalmus: *Beatus vir cujus eſt auxilium abs te! aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum*. In corde, ideſt voluntate.

a Sermo Dei duo operari debet. — Matt. 5. 25. — Pſal. 50. 5. — Prov. 24. 16. — Job 14. 2. — Iſ. 30. 21. — Pſal. 83. 6.

2 Primus hujus viæ gradus eſt recta voluntas, ſecundus valida, tertius devota, quartus plena voluntas. In primo gradu anima mente legi Dei conſentit; ſed carne repugnante, bonum quod diligit, perficere non invenit; ſed ſæpe malum quod odit, per infirmitatem facit. In hoc tamen recta eſt ejus voluntas, quod adverſario ſuo conſentiens, in ſe odit quod ille reprehendit. In ſecundo gradu anima non ſolum malum quod odit non agit, ſed etiam bonum quod diligit, licet cum gravedine, fortiter tamen perficit, dicens cum Propheta: *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras*. In tertio gradu jam dilatato corde currit viam mandatorum Dei, & delectatur in eis, ſicut in omnibus divitiis; quia inuncta pellis oleo ſpiritualis gratiæ, & ſciens quod *hilarem datorem diligat Deus*, cum hilaritate ad quodlibet bonum ſe extendens, clamat cum Propheta David: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum*. In quarto gradu ſunt Angeli: qui ea facilitate, qua ſemper volunt bonum plenarie perficiunt. Hunc gradum deſiderare quidem poteſt anima, aſcendere non poteſt in corpore, ob hoc quod corpore aggravatur. Qui nondum rectam habet voluntatem, ſciat quia impedit eum carnalis intentio. Qui habet rectam, & non validam, ſciat quia impedit eum prava conſuetudo. Qui habet devotam, & nondum plenam, ſciat quia impedit eum terrena inhabitatio. Cujus

adhuc

Voluntatis bonæ 4. gradus. — Rom. 7. 16. — Pſ. 16. 4. — 2. Cor. 9. 7. — Pſ. 118. 32. — Voluntatis bonæ impedimenta.

a Verba iſta referuntur in l. 7. Florum c. 13. Alia etiam in cap. 14.

adhuc vitioſa voluntas, eſt oret & dicat: *Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra*: ſe intelligens terram; illum autem qui rectam habet voluntatem, cœlum; quia quantum cœlum diſtat a terra, tantum diſtat recta voluntas a vitioſa. Ita oret qui rectam habet voluntatem, ſed non validam, ſe intelligens terram; illum autem, cui jam valida eſt, cœlum. Et ita de cæteris, ut ſemper attendat anima proficere; quia SICUT condemnatus eſt qui in vitioſa permanet voluntate, ita reprehenſibilis eſt qui in aliis non ſtudet proficere. [Proficiendum ſemper.]

SERMO CXXV.

[a 1. Cor. 6. 20. Matt. 11. 19. Matt. 6. 9.]

1 GLorificate, & portate Deum in corpore veſtro. Alibi dicit Scriptura: *Juſtificata eſt ſapientia a filiis ſuis*. Et in oratione dicimus: *Sanctificetur nomen tuum*. Chriſtus, Dei virtus & Dei ſapientia, juſtificatur, ſanctificatur, glorificatur a filiis ſuis. Dicamus ergo primum, quomodo ſapientia juſtificatur a filiis ſuis. *Flagellat Deus omnem filium quem diligit*. [Hebr. 12. 6.] Sed in initio flagelli, dum adhuc ſub lege ſervus Dei eſt, & neſcit quomodo filius Dei erit, murmurat; ſe autem innocentem, Deum vero crudelem pronuntiat. Huic autem Chriſtus Dei virtus apparet, ſed nondum ſapientia; quia per flagellum potentiam virtutis ſentit, ſed nondum ſapientiæ ſuavitatem per intellectum capit. [Sap. 8. 1.] Hunc talem *ſapientia attingit fortiter* per flagellum, & *diſponit ſuaviter* per intellectum, dum illud Apoſtoli ei inſpirat, ſcilicet *gaudere in tribulationibus*; ſcire quoniam *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero ſpem; ſpes autem non confundit*. [Rom. 5. 3.] Et jam ſe non quaſi ſervum puniri, ſed quaſi filium per flagellum erudiri cognoſcit, ut hæreditatem capiat; ſe peccatorem, Deum vero juſtum pronuntians, juſtificat in ſe matrem ſapientiam.

2 Sed quid prodeſt peccata inter flagella confiteri, ſi non ab eiſdem per continentiæ ſanctitatem abſtineas? ſicut ſcriptum eſt: *Sancti eſtote, ſicut & ego ſanctus ſum*: [Levit. 19. 2.] ut qualis pater, talis ſit filius; & in ſanctimonia filiorum nomen Patris ſanctificetur. Quod & quotidie in oratione petimus, ut ſicut de quibuſdam pravis & incontinentibus Pater conqueritur dicens: *Quotidie nomen meum blaſphematur per vos inter gentes*: [Iſ. 52. 5. & Rom. 2. 24.] ita & per ſanctos ſanctificetur. Sed ne meum putes inventum, quod ſanctitas continentia ſit; audi Apoſtolum dicentem ad Theſſalonicenſes: *Hæc eſt enim voluntas Dei, & ſanctificatio veſtra*. [1. Theſſ. 4. 3.] Et ne aliud putes ſanctificationem, quam continentiam, audi quod ſequitur: *Ut abſtineatis a fornicatione, ut ſciat unuſquiſque veſtrum, ſuum vas poſſidere in ſanctificatione*. Unde & ſanctos eos dicimus, quos firmos in propoſito continentiæ, ab hujus ſæculi non ſolum illicitis actionibus, ſed etiam impudicis locutionibus abſtinere videmus. Unde ſcriptum eſt: *Sapiens ut ſol permanet: ſtultus ut luna mutatur*. [Eccli. 27. 12.]

3 Sed quia ſapiens filius gloria eſt patris, neceſſe eſt ut non ſolum ſanctificetur ab eo mater ſapientia per continentiæ ſtabilitatem, ſed etiam glorificetur per boni operis fructificationem, ſicut in Evangelio Veritas dicit. [Matt. 5. 16.] *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt*. Unde Pſalmiſta Sapientiæ filium deſcribens ait: *Jucundus homo, qui miſeretur & commodat*. [Pſal. 111. 5.] Et vere brevis & perfecta definitio ſapientis. Jucundus enim inter flagella confitendo delictum, gaudet illud per præſentem tribulationem deleri. Miſeretur animæ ſuæ placens Deo per continentiæ decorem; commodat proximo fructum bonæ operationis. Et hic eſt juſtus, [Juſtus quis.] reddens cuique quod ſuum eſt; Deo confeſſionem, ſibi miſericordiam, proximo charitatem. Sic autem juſtificatur ſapientia a filiis ſuis per confeſſionem peccatorum: ſanctificatur per continentiæ bonum: glorificatur per boni operis fructificationem. [Pugna ſpiritualis.] Primus conflictus timoris Dei eſt contra negligentiam. Timor enim ad cuſtodiam ſui excitat. Quod ſi prævaluerit negligentia, generat curioſitatem. Dum enim per negligentiam terra cordis inculta, ſpinas & tribulos germinat; quæ in ſeipſa non invenit requiem, foras cogitur evagari. Sic curioſitas a corde exit, contra quam dimicat pietas. Pietas enim Dei cultus eſt, & in corde colitur, qui in corde cognoſcitur habitare. Curioſitas ſi non vincitur, generat experientiam mali: quia dum animus evagatur per multa, facile invenit ubi noxiam experiatur delectationem. Hanc impugnat ſcientia, docens quid tutum ſit experiri, quid non. Si vero prævaluerit experientia, generat concupiſcentiam, ut tranſeat in affectum cordis.

S. BERNARDI SENTENTIÆ.

1 TRES *ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus*. [1. Joan. 5. 7.] Tres in terra; ſpiritus, aqua, & ſanguis. Similiter in inferno, ut in Iſaia legimus: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*. [Iſai. 66. 24.] Duo mala ſunt vermis & ignis: altero roditur conſcientia, altero concremantur corpora. Tertium additur deſperatio, quæ in eo utique intelligitur quod dicitur, *non morietur*, & *non extinguetur*. His, qui in cœlo ſunt, datur teſtimonium beatitudinis: his qui in terra, juſtificationis: his qui in inferno ſunt, damnationis. Primum teſtimonium eſt gloriæ, ſecundum gratiæ, tertium iræ.

2 De Spiritu ſancto teſtatur Scriptura, quia procedit, ſpirat, inhabitat, replet, glorificat. Procedere dicitur duobus modis: unde, & quo. Unde? a Patre & Filio. Quo? Ad creaturam. Procedendo prædeſtinat; ſpirando vocat quos prædeſtinavit; inhabitando juſtificat quos vocavit; replendo accumulat meritis quos juſtificavit; glorificando ditat præmiis, quos accumulavit meritis.

3 Spiritus-ſanctus arguit mundum de peccato quod diſſimulat: de juſtitia quam non ordinat, dum ſibi, non Deo eam dat: de judicio quod uſurpat, dum tam de ſe, quam de aliis temere judicat.

4 Uſque hodie in civibus Babylonis aquarum effuſio, id eſt confuſio cogitationum, terram facit inanem & vacuam. Dum enim fluctuat circa carnem cogitatio univerſa, nullum ex ea ſperare eſt fructum ſalutis. Dividantur ergo aquæ ab aquis, [Gen. 1. 6.] quatenus anima quoque (ut dignum eſt) partem ſibi vindicet ſollicitudinis & meditationis. Sane inferiores certis limitibus coerceantur, certis contineantur alveis, neceſſitatis terminos non excedant; proinde ſuperiores copioſius dilatentur. Ex hoc ſane dat Dominus benedictionem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. [Pſal. 84. 13.]

5 Cum in populo Dei carnales alii ſint, & alii ſpirituales; nec illi tamen æternorum, nec iſti carent omni modo temporalium deſiderio. In eo ſane diſtant, quod plus alia appetunt alii, & ſecundum ea quæ prælerunt, aut ſpirituales, aut carnales judicantur. Hinc eſt quod in benedictionibus Jacob & Eſau, & ros cœli, & terræ pinguedo nominatur, ſed non eodem ordine in utroque. *Det tibi Deus de rore cœli & de pinguedine terræ abundantiam*, ait Iſaac ad Jacob. Ad Eſau vero: *In pinguedine terræ*, inquit, *& in rore cœli deſuper erit benedictio tua*. Quid autem ſinguli præferant, a ſtudiis eorum, & ſollicitudinibus innoteſcit.

6 *Mors peccatorum peſſima*. Mala in amiſſione mundi, quia non poſſunt ſine dolore ſeparari ab eo quem diligunt. Pejor in diſſolutione carnis, a qua evelluntur eorum animæ a ſpiritibus malignis. Peſſima in tormentis inferni, quando corpus & anima perpetuis ſimul addicuntur ignibus. E contrario bonorum mors optima, quoniam quidem fit ibi quies a labore, fit jucunditas de novitate, fit ſecuritas de æternitate.

7 *De ſtercore boum lapidatus eſt piger*. [Eccli. 22. 2.] Boves ſunt qui in opere Dei ſtrenue exercentur; qui ſeminant in lacrymis, ſed in gaudio metent. Iſti ſane quæcumque ſunt mundi hujus, arbitrantur ut ſtercora. Piger vero, cujus ſabbata videntes hoſtes derident, dehoneſtatur ab hoſtibus in otio ſuo, ſicut boves ſtrenui in laboribus ſuis honeſtantur a Deo. Quem enim maligni ſpiritus pigrum vident ad ſpiritualia exercitia, in cogitationibus ejus ingerunt importune terrena; velut de ſtercoribus boum maſſas coagulantes, & pigrum, ſicut dignus eſt, lapidantes.

8 *Oſculetur me oſculo oris ſui*. [Cant. 1. 1.] Tria ſunt oſcula: reconciliatorium, muneratorium, contemplatorium. Primum ad pedes, ſecundum ad manum, tertium ad os ſumitur. In primo accipitur remiſſio peccatorum, in ſecundo munus virtutum, in tertio cognitio ſecretorum. Vel ita: oſculum doctrinæ, naturæ, gratiæ.

9 Duo ſunt ubera ſponſæ; [Cant. 4. 12.] congratulatio & compaſſio. Gemina lactis ſpecies: exhortatio, & conſolatio. Tria unguenta: compunctio, devotio, pietas. Compunctio de recordatione peccatorum, devotio de recordatione beneficiorum: pietas ex conſideratione miſerorum.

10 *Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere ut intueamur te*. Revertere primo ab inepta lætitia, revertere ſecundo ab inutili triſtitia, revertere tertio ab inani gloria, quarto revertere a latenti ſuperbia. Inanis gloria eſt, quæ ab ore hominum venit extrin-

a Hæc in lib. 8. Florum cap. 20. Alia item habes ex hoc Sermone lib. 6. cap. 17.

TOM. III. extrinſecus. Superbia latens oritur intrinſecus. Cum hæc omnia vitia reliquerit anima, intuebitur eam ſponſus ejus. Ob hoc autem debet ab aliis abſtinere, ut digna fiat ejus complexibus. Unde & ad eam dicitur: *Revertere, revertere, ut intueamur te.*

A

11 Paſtorum eſt vigilare ſuper gregem propter tria neceſſaria, videlicet ad diſciplinam, ad cuſtodiam, ad preces. Ad diſciplinam, propter morum correctionem, ne grex commiſſus propria moleſtia deficiat. Ad cuſtodiam, propter diabolicam ſuggeſtionem, ne hoſtili ſeducatur calliditate. Ad preces, propter tentationum inſtantiam, ne vincatur a puſillanimitate. In diſciplina rigor juſtitiæ, in cuſtodia ſpiritus conſilii, in prece affectus compaſſionis.

12 Duas ad intelligendum ſe condidit univerſitatis Auctor creaturas, Hominem, & Angelum. Hominem juſtificant fides & memoria: Angelum beatificant intellectus & præſentia. Et quia homines quandoque perducendi ſunt ad æqualitatem Angelorum, neceſſe eſt ut interim juſtificentur per fidem, & proficiant ad intellectum. Scriptum eſt enim: *Niſi credideritis, non intelligetis.* Itaque fides via eſt ad intelligendum nam mundatur cor fide, ut intellectus videat Deum. Similiter & memoria Dei, via eſt ad præſentiam Dei. Qui enim hic habet mandatorum ejus, ut ea faciat, memoriam, merebitur quandoque, ut ejus quoque videat præſentiam. Habeant igitur intellectum & præſentiam Angeli Dei in cœlo; habeamus & nos ejus fidem & memoriam in mundo.

B

Iſ. 7. 9.

13 Pars tua ſumus Domine, quam tuliſti de manu Amorrhæi in gladio & arcu tuo. Gladius tuus ſermo vivus & efficax: arcus tuus Incarnatio tua. Ibi enim velut curvato ſapientiæ ligno, & quodam modo flexa divinitate, nervus carnis vehementer extenſus, & humanitas ineffabiliter aucta cognoſcitur. Pars ergo tua ſumus & populus acquiſitionis tuæ, quem acquiſiſti verbo prædicationis, & myſterio Incarnationis.

Gen 48. 22. Hebr. 4. 12.

C

1 Petr. 2. 9.

14 In circumciſione Domini nec nervus rumpitur, nec os comminuitur, ut robuſtiora quæque & firmiora ſerventur illæſa. Aperitur autem cutis, amputatur caro, ſanguis effunditur, ut illecebroſa mollities caſtigetur. In carne quidem peccatum, quod in ea manet, intellige: porro in cute operimentum ejus: in ſanguine vero incentivum. Hæc igitur vera circumciſio ſpiritu, non littera, ſi velamen excuſationis & diſſimulationis per compunctionem cordis, & confeſſionem oris amoveas: ſi peccati conſuetudinem correctione converſionis abſcindas: ſi denique, ut neceſſarium eſt, occaſiones quoque peccati & fomitem fugias concupiſcentiarum.

D

15 *Obtulerunt Magi Domino aurum, thus, & myrrham.* Hæc fortaſſis pro loco & tempore neceſſaria videbantur. Auri pretium ob paupertatem: myrrhæ unguentum ob infantilis (ut aſſolet) corporis teneritudinem: thuris odoramentum ob ſordidam ſtabuli manſionem. Nos vero, quoniam illa jam omnia tranſierunt, offeramus ei acceptabiliora munera; myrrhæ unctionem in communionem ſocialis vitæ, thuris ſpeciem in ſuaveolentiam bonæ famæ, auri ſplendorem in conſcientiæ puritatem: quo videlicet nec de officioſa converſatione familiarem gratiam, nec de laudabili opinione inanem gloriam, ſed honorem Dei, & fratrum utilitatem quærere ſtudeamus.

Matth. 2. 11.

16 Ante omnia ſine murmuratione ſint fratres. Forte aliqui leve peccatum æſtimant murmurare; ſed non hic *, qui ante omnia monet eſſe cavendum. Puto autem ne illum quidem leve reputaſſe, qui murmurantibus ajebat: *Non contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum. Nos enim quid ſumus?* Sed ne illum quoque qui dixit; *Non murmuraveritis, ſicut quidam murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.* Illo nimirum exterminatore, qui poſitus eſt in hoc ipſum, ut a terminis beatæ illius civitatis arceat murmurantes, & longe faciat a finibus ejus, cui dicitur: *Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui poſuit fines tuos pacem.* Nihil enim commune habent murmur & pax, gratiarum actio & detractio, zelus amaritudinis & vox laudis. Itaque in ore trium & talium teſtium ſtet hoc verbum, ut peſtem illam murmurationis ſummopere nobis noverimus eſſe cavendam.

* S. Bened. in Reg. c. 34.

E

Exod. 16. 8.

1. Cor. 10. 10.

Pſ. 147. 12.

17 Tres ſunt [a] quibus reconciliari debemus: hominibus, Angelis, Deo. Hominibus per aperta opera, Angelis per occulta ſigna, Deo per puritatem cordis. Nam de operibus quæ coram hominibus facienda ſunt, ſcriptum eſt; *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra opera bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt.* De Angelis dicit David: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi.* Occulta autem ſigna ſunt gemitus, ſuſpiria, uſus cilicii, & cætera pœnitentiæ inſignia, quæ Angelis placent: unde eſt illud: *Gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Ut autem Deo reconciliemur, nec operibus, nec ſignis, ſed puritate & ſimplicitate cordis indigemus. Scriptum eſt enim: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Et illud: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, &c.*

F

Matth. 5. 16. Pſal. 137. 1.

Luc. 15. 10.

Matt. 5. 8. Matth. 6. 22.

[a] Nicolaus Claravallenſis in fine epiſtolæ xxiv. ad Petrum Cellenſem; & ſimilium autem qui ita inſcripſit. TRIA SUNT QUIBUS RECONCILIARI DEBEMUS; & Horas noſtras, quas habetis de Domino noſtra remittite.

ALIÆ S. BERNARDI SENTENTIÆ.

Ex Bibliotheca Dunenſi.

18 *TEmplum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Templum Dei eſt clauſtrum Religioſorum. Duo parietes clauſtri ſunt; activi, & contemplativi, Maria & Martha, interior & exterior. Interiori neceſſarii ſunt duo ordines lapidum, cavere ſcilicet vitium voluptatis, & curioſitatis. Exteriori ſimiliter duo, ne ſint fraudulenti, & turbulenti. Unde Dominus: *Fidelis ſervus & prudens.* Fidelis, ne ſit fraudulentus; prudens, ne ſit turbulentus. Paries ex adverſo, qui hunc utrumque conjungit, ſunt Prælati, & hi qui fideliter ingrediuntur & egrediuntur, ſicut de Domino dictum eſt: *A ſummo cœlo egreſſio ejus, & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus, nec eſt qui ſe abſcondat a calore ejus.*

1. Cor. 3. 17. Clauſtrum Religioſorum, templum Dei.

Matt. 24. 45.

Pſ. 18. 7.

19 Quinque de cauſis addiſcit homo, ut ſciat, ut ſciatur ſcire, ut vendat, ut ædificet, ut ædificetur. Ut ſciat, curioſitas eſt; ut ſciatur ſcire, vanitas; ut vendat, ſimonia, ut ædificet, charitas, ut ædificetur, humilitas. Qui nutriti erant in croceis, amplexati ſunt ſtercora, id eſt, curam ventris.

Diſcentium varii fines. V. Serm. 36. in Cant. n. 3.

20 Initium ſapientiæ timor Domini. Timor primus revocat euntes ad mortem, cui ſuccedit triſtitia ſæcularis: hanc excludit ſpes æternitatis.

21 Dubitari ſolet utrum dilectio Dei præcedat tempore dilectionem proximi. Quod per hoc videtur, quod proximum propter Deum diligere non poſſumus, niſi prius diligamus Deum: & contra dilectio proximi videtur præcedere dilectionem Dei, quia ſcriptum eſt: *Qui non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere?* Sed ſciendum eſt, quod dilectio Dei duobus modis conſideratur; incipiens, & nutrita. Incipit enim homo diligere Deum, antequam proximum: ſed quia illa dilectio non poteſt perfici, niſi nutriatur, & creſcat per dilectionem proximi, oportet ut proximus diligatur. Sic ergo dilectio Dei præcedit ut incipiens, & præceditur a dilectione proximi, ut illa nutrienda. Si qui forte pertinent ad gubernationem tuam, vindica, coerce cum dilectione, cum charitate, attendens ſalutem æternam; ne cum parcis carni, anima pereat. Fac hæc, & multos paſſurus es, in quos non poteris exercere diſciplinam. Fer minas, ſecurus eſto: faciet enim Dominus miſericordiam & judicium omnibus injuriam accipientibus.

Amor Dei an præcedat dilectionem proximi.

1. Joan. 4. 20.

22 *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Debet unuſquiſque proximum ſuum diligere tamquam ſeipſum, ut quem poterit hominem, vel beneficentiæ conſolatione, vel informatione doctrinæ, vel coercitione diſciplinæ, adducat ad Deum colendum. Hæc qui ſola diſcretione eligit, prudens eſt: qui nulla hinc afflictione avertitur, fortis eſt: qui nulla alia delectatione, temperans eſt, qui nulla elatione, juſtus eſt.

Matth. 19. 19.

Eccli. 15. 9.

23 *Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris*, in pœnitente peccatore fructuoſa, in juſtificato eſt ſpecioſa. Sicut cum ſtercorantur agri, non eſt ſpecioſum, ſed fructuoſum, poſtea vero in frugum collectione fit ſpecioſum.

Confeſſionis 4. impedimenta.

24 Quatuor ſunt quæ impediunt confeſſionem; timor ne perdat, pudor ne vileſcat, ſpes honoris vel alicujus terreni commodi, ſi innocens putetur: deſperatio earumdem rerum, ſi innocens non putetur.

25 Octo ſunt Trinitates, quarum prima eſt illa ſumma & individua Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus-ſanctus. Secunda eſt quæ cecidit. Tertia per quam cecidit. Quarta in quam cecidit. Quinta per quam reſurgit, quæ in tres dividitur trinitates. Trinitas quæ cecidit, eſt memoria, ratio, & voluntas. Memoria infirmata eſt tribus modis, videlicet per cogitationes affectuoſas, oneroſas, & otioſas. Ratio tribus modis excæcata eſt, quia ſæpe recipit vera pro falſis, & e converſo; licita pro illicitis, & e converſo *. Voluntas tripliciter fœdata eſt: per concupiſcentiam carnis, per deſiderium oculorum, & ambitionem ſæculi. Trinitas per quam cecidit, ſuggeſtio, delectatio, conſenſus. Trinitas in quam cecidit, infirmitas, fœditas, cæcitas. Trinitas per quam reſurgit, fides, ſpes, charitas.

Octo Trinitates. Eadem habes similiter formata de diverſ.

* adde commoda pro incommodis, & e converſo.

ritas. Fides eſt trina, præceptorum, ſignorum, promiſſionum. Spes quoque trina eſt, ſpes veniæ, ſpes gratiæ, & ſpes gloriæ. Charitas etiam trina eſt, ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute.

Congregationis tres parietes.

26 Duo parietes debent eſſe in congregatione: unus interior, alter exterior. Interior clauſtrales, exterior obedientiarii. Illi non debent eſſe curioſi, nec voluptuoſi: iſti vero nec turbulenti, nec fraudulenti. Et quia raro pax inter illos eſt, ideo tertius paries eſt, ex adverſo veniens, qui conjungat diviſos parietes; Abbas videlicet & Prior, & alii fratres ſpirituales: fundamentum eſt ſanctum propoſitum.

Dona 7. Spiritus-ſancti ſeptem Chriſti apparitionibus aptata.

27 Adaptatio ſeptem donorum Spiritus-ſancti ad apparitiones Domini reſurgentis. Primo apparuit mulieribus, quibus dictum eſt ab Angelo: *Nolite timere*; ecce ſpiritus timoris. Apparuit Petro, qui negaverat: ecce ſpiritus pietatis. Apparuit mulieri, cui dictum eſt: *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum*: ecce ſpiritus ſcientiæ. Apparuit illis undecim in monte, ubi conſtituerat, quando dixit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*: ecce ſpiritus fortitudinis. Apparuit duobus euntibus in Emmaus, de quibus ſcriptum eſt: *Et aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scripturas*: ecce ſpiritus intellectus. Ad ultimum apparuit illis recumbentibus, quando aſcendit in cœlum, quia de eo dictum eſt: *Ego ſapientia in altiſſimis habito*: ecce ſpiritus ſapientiæ.

Matt. 28. 5. Joan. 20. 17. Matt. 28. 18. Luc. 24. 45. Eccli. 24. 7.

Gratia quadruplex.

28 Gratia quadripartita eſt, gratia creans, gratia redimens ſive miſerans, gratia donans, gratia remunerans. Prima, omnia per ipſum facta ſunt. Secunda, Verbum caro factum eſt. Tertia, plenum gratiæ. Quarta, & veritatis.

Pax quadruplex.

29 Pax quadripartita eſt, erga Deum, erga proximum, in carne, in ſpiritu. Quæ ut firma ſit, ſubſternendum eſt unicuique fundamentum; paci carnis temperantia; paci ſpiritus fortitudo; paci cum proximo prudentia; paci cum Deo juſtitia. *Gloria in excelſis*, ecce pax cum Deo: *& in terra hominibus bonæ voluntatis*, pax cum proximo: *Pax vobis: videte manus & pedes meos*, pax carnis: *Accipite Spiritum-ſanctum*, pax ſpiritus.

Luc. 2. 14. Luc. 24. 39. Joan. 20. 22.

Devotionem tria exterminant.

30 *Muſcæ morientes exterminant ſuavitatem unguenti*, id eſt Vanitas, Curioſitas, & Voluptas: quæ quia in Ægypto & circa ſacrificia Ægyptiorum abundant, non poſſumus in Ægypto ſacrificare Domino Deo noſtro ſacrificium juſtitiæ & charitatis. Ideo proficiſcimur in deſertum, id eſt in ſolitudinem cordis, *viâ trium dierum*. De prima die dicit ſponſus ſponſæ: *Veni in hortum meum, ſoror mea ſponſa*; hoc eſt in plantaria bonarum virtutum. De ſecunda gaudet ſponſa, & dicit: *Introduxit me Rex in cellam vinariam*; id eſt, inter delicias ſcripturarum. Tertia dies eſt thalamus, plenitudo amoris, in quo ſe invicem fruuntur ſponſus & ſponſa. Et nota contra vanitatem, ſoliditatem virtutum; contra curioſitatem, variam delectationem ſcripturarum; contra voluptatem, ſummi illius amoris thalamum.

Cant. 5. 1. Tria remedia.

Ubera duo.

31 Duo ſunt ubera charitatis; compaſſio, & congratulatio. Ex compaſſione lac ſugitur conſolationis: ex congratulatione lac ſugitur exhortationis.

Unitatem tria ſervant.

32 Tria ſunt quibus ſervatur unitas: patientia, humilitas, & charitas. His armari debet miles Chriſti, patientiam habens quaſi ſcutum, quod ferat & circumferat contra omnia adverſa: humilitatem quaſi loricam, quæ conſervet interiora præcordia: charitatem quaſi lanceam, per quam, ſicut dicit Apoſtolus, omnes impetens in provocatione charitatis, & omnibus omnia ſe faciens, belligeratur bellum Domini. Oportet etiam ut habeat galeam ſalutis, quæ eſt ſpes, caput, ideſt, principale mentis, muniens & conſervans. Habeat etiam gladium verbi Dei & equum boni deſiderii. Goliath ſuo gladio occidendus eſt, vana gloria conſideratione ipſius vanæ gloriæ.

Hebr. 10. 24.

33 Duo ſunt noviſſima; mors, & vita. Ad hæc volamus duabus alis, timore & ſpe. Duabus velamus pedes, pœnitentia cordis, & confeſſione oris, ſecundum illud: *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Duabus velamus caput, dilectione Dei & proximi. Unde Apoſtolus: *Sive mente excedimus, Deo; ſive ſobrii ſumus, vobis*.

Rom. 10. 10. 2. Cor. 5. 13.

Dona 7. Spiritus-ſancti.

34 Nota, quod ex timore compunctio, ex compunctione omnium rerum abrenuntiatio, ex qua vera humilitas, ex qua vera confeſſio, in qua omnium vitiorum purgatio. Ex confeſſione virtutum pullulatio: concretæ virtutes faciunt cordis puritatem, in qua vera ſapientia & perfecta charitas. Ad hoc ſciendum quod ſpiritus timoris dat timorem, ſpiritus pietatis compunctionem, ſpiritus ſcientiæ præſentium abrenuntiationem, ſpiritus fortitudinis veram humilitatem. Humilitas enim vincit omnia; ſpiritus conſilii confeſſionem, ſpiritus intelligentiæ virtutum acquiſitionem, ſpiritus ſapientiæ perfectam cordis puritatem & amorem.

TOM. III.

Ordines 4. domo Dei.

35 Quatuor ſunt ordines in domo Domini. Quidam enim procidunt ad pedes Jeſu, ſicut Æthiopes, ſicut Maria pœnitens & confitens; quidam ſedent ad pedes ejus, ut eadem Maria audiens verbum ejus: quidam jacent in ſinu ejus: quidam ſedent ad latus ejus. Duo ordines primi ſibi vivunt; tertius ſibi & proximo, ut Joannes Evangeliſta, ſuſcipiens & ſugens pacem de ſinu Domini, & nuntians eam populo. Quartus proximo, ſicut Apoſtolus, qui ait: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi*. Unde ſecurus ſubjungit: *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*. Et ideo *cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto. Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos*. Iſti nec mori timent, nec vivere recuſant.

2. Tim. 4. 7. Philip. 1. 23.

Superbia triplex.

36 Superbia alia eſt cæca, alia vana, alia cæca ſimul & vana. Cæca, quando homo putat in ſe eſſe quod non eſt. Vana, quando gloriatur in hoc quod homines putant eum eſſe quod non eſt. Cæca ſimul & vana eſt, quando de bono quod non habet, & gloriatur in ſemetipſo, & aliorum gloriam quærit.

37 Humilitas, alia ſufficiens, alia abundans, alia ſuperabundans. Sufficiens, ſubdi majori, nec præferre ſe pari. Abundans, ſubdi pari, nec præferre ſe minori. Superabundans, ſubdi minori. Inde Dominus ad Joannem: *Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*.

Matt. 3. 15.

Caſtitas quintuplex.

38 Quicumque volunt perfecte placere Deo, tam caſtitate, quam charitate ſplendere debent. Caſtitas autem quinquepartita eſt, videlicet in auribus, in oculis, in odoratu, in guſtu, & in tactu. Charitas autem quadrifaria eſt, quæ, ſecundum Apoſtolum, *omnia credit*, ideſt non eſt ſuſpicioſa; *omnia ſperat*, non eſt pigra: *omnia ſuffert*, non murmurat; *omnia ſuſtinet*, non eſt impatiens. Ecce novem, quæ qui perfecte habet, perfectus eſt, & ſecundum novem ordines Angelorum degit in terra. Unde Apoſtolus: *Noſtra converſatio in cœlis eſt*. Et ut ita dicam, majus meritum habet homo taliter vivens, quam Angelus. Homini enim eſt virtutis, Angelo dignitatis.

1. Cor. 13. 7. Philipp. 3. 20.

39 Sancta anima carnem ſuam a putredine vitiorum mortificat, dum omnes voluptates mundi per continentiam abnegat: & tunc quaſi myrrham morituro corpori adhibet, ut poſt judicium a corruptione æterna maneat ſanum. Cum vero ad cœleſtia majori deſiderio ſe accendit, & a cordis cubiculo omnes ſuperfluas cogitationes ferventer abjicit; quaſi thuribulum cor ſuum coram Deo facit, in quo dum per dilectionem virtutes congregat, quaſi carbones in thuribulo coaptat, in quo ſeipſam mens in conſpectu Dei igne charitatis incendat. Dumque ferventes & mundas orationes ad Deum emittit, quaſi fumum aromatum ex thuribulo educit, ut coram dilecto ſuave redoleat, & proximos quoſque ad ejus amorem per bona opera concitare non deſinat.

40 *Non coques hædum in lacte matris*. Hædus, peccator; mater, primi parentes, ex quibus omnes procreati ſumus; lac, vitia quæ de originali peccato venerunt. *Non coques hædum in lacte matris ſuæ*, ideſt non ſinatur peccator uſque ad diem mortis ſuæ in peccatis permanere, ſed ante mortem ad bona opera revocetur, ne pereat.

Exod. 34. 26.

41 *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis*. Veniens Dominus, circumciſionem & alia baptiſmata fecit ceſſare: Baptiſmum vero inſtituit in quo tria prædicta, quaſi teſtimonium Chriſtianitatis in terra dantia, operari voluit. Audi quomodo ſanguis Chriſti facit, & ſignum eſt ut moriamur peccato, ſecundum Apoſtolum: *An ignoratis quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus?* Aqua, quæ quaſi quodam tumulo corpus includit, ſignum eſt ut ultra non ſerviamus peccato: *Conſepulti enim ſumus cum ipſo per baptiſmum in mortem*. Spiritus vivificat, & facit ut qui in illo aquarum elemento ſepelimur, renovati per ipſum Spiritum reſurgamus, *ut quomodo ſurrexit Chriſtus a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Et hi tres, quia unum operantur, unum ſunt, ſicut dicit Joannes. Unum in myſterio, non in natura. Sanguis igitur teſtis mortis, aqua ſepulturæ, Spiritus vitæ. Sanguis ſpectat ad pretium, aqua ad lavacrum. Spiritus mentem renovat, Sanguis Domini nos redemit, ſacri fontis unda nos abluit, Spiritus per adoptionem filios Dei nos facit.

1. Joan. 5. 8. Rom. 6. 3.

42 *Quarta vigilia venit ad eos* (Apoſtolos) *ambulans ſuper mare*. Prima dormitio eſt timor nocturnus, ſcilicet de adverſis; ſubſequens vigilia, per prudentiam. Secunda dormitio, ſagitta volans per diem,

Matth. 14. 25. Dormitio quadruplex.

TOM. III ideſt tentatio per proſpera; vigilia, per fortitudinem. Tertia dormitio, negotium perambulans in tenebris, ſcilicet vana gloria, vigilia, juſtitia. Quarta dormitio, incurſus & dæmonium meridianum, ideſt intemperantia. Tunc venit ad eos Dominus, ambulans ſupra mare. Dominus ſupra, ſed Petrus mergitur. Primo putatur eſſe phantaſma, ſed poſt agnoſcitur. Alii tepidiores, ſed tamen fideles, magnificant Dominum in talibus.

Orationis conditiones 7. Marc. 11. 24.

43 Septem debent eſſe in [illegible]atione. Oratio enim debet eſſe fidelis, juxta illud: *Quidquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis.* Deinde munda, juxta exemplum Abrahæ, qui aves de ſacrificio abigebat. Tertio juſta, quarto aſſidua, quinto humilis, ſexto fervens, hæc duo habens in grano ſinapis; ſeptimo devota.

Finis ſententiarum.

PARABOLÆ S. BERNARDO vulgo adſcriptæ.

PARABOLA I.

*De Pugna Spirituali.**

* al. De fuga & reductione filii prodigi.

Hominis dignitas in creatione.

1 REX dives & prepotens Deus omnipotens filium ſibi fecit hominem, quem creaverat, cui ſicut puero delicato pædagogos delegavit Legem; Prophetas, cæteroſque tutores & actores uſque ad præfinitum tempus ejus conſummationis. Inſtruxit eum & monuit, dominum eum paradiſi conſtituens, omneſque theſauros gloriæ ſuæ ei oſtendens & repromittens, ſi ſe non deſereret. Et ne quid deeſſet bonis ejus, etiam liberum arbitrium ei indulſit, ut bonum ejus eſſet voluntarium, non coactum. Accepta licentia boni & mali cœpit eum tædere bonorum ſuorum, a concupiſcentia ſciendi bonum & malum. Egreſſus igitur de paradiſo bonæ conſcientiæ, nova quærens quæ neſciebat, qui nulla adhuc niſi bona noverat; paternis* legibus & pædagogis relictis, manducavit de ligno ſcientiæ boni & mali contra vetitum Patris: & abſcondens ſe miſer, & fugiens a facie Domini, cœpit vagari puer inſipiens per montes altitudinis, per valles curioſitatis, per campos licentiæ, per nemora luxuriæ, per paludes voluptatum carnalium, per fluctus curarum ſæcularium.

Ejus lapſus deſcribitur.

* al. patriis.

2 Videns autem antiquus prædo laſcivum puerum ſine cuſtode, ſine rectore, procul a domo Patris vagantem; acceſſit, & pomulo illo inobedientiæ manu malæ perſuaſionis ei porrigens, poſtquam ab eo conſenſum elicuit, aggreſſus eſt miſerum, & in terram, id eſt in terrena eum deſideria, præcipitans, pedeſque, ideſt mentis affectiones, ne reſurgat, fortiſſimis ei ſæcularis concupiſcentiæ vinculis alligans, manuſque operationis, & oculos mentis, miſit eum in navim malæ ſecuritatis, & flante vehementer vento adulationis, tranſvexit eum in longinquam regionem diſſimilitudinis. Veniens ille in regionem non ſuam, venalis factus eſt omnibus, qui prætergrediuntur viam. Diſcit porcos paſcere, ſiliquas porcorum manducare; dediſcit omnia quæ didicerat, & diſcit quæ neſciebat, ſervilia ſcilicet opera. Vinctuſque in deſperationis carcere, ubi in circuitu impii ambulant, in mola impiæ circuitionis cogitur molere emolumenta malæ concupiſcentiæ. Proh dolor!

A Deo revocatus.

3 Et ubi modo eſt Pater ille potentiſſimus & dulciſſimus, atque liberaliſſimus? Numquid poteſt oblivisci filium uteri ſui? Abſit, abſit. Non obliviſcitur, ſed miſeretur, condolet & conqueritur de abſentia & perditione filii ſui. Mandat amicis, ſollicitat ſervos, omneſque ſuſcitat ad requirendum eum. Unus ſervorum Timor, ad imperium Domini, filii fugitivi veſtigia proſequens, in profundo carceris invenit filium Regis, carnalibus peccatorum ſordibus oblitum, vinculis & catenis malæ conſuetudinis ligatum, miſerum & amentem, in miſeriis ſecurum & ridentem: quem verbis & verberibus urgens ut exiret, & rediret, tantæ miſerum confuſione dejecit, ut ſicut morti jam vicinus, jaceret, & adhæreret in terra venter ejus. Egreſſus eſt veſtigio alius, cui nomen Spes, videnſque filium Regis a timore non erutum, ſed obrutum: non adjutum, ſed dejectum; acceſſit leniter, & ſuſcitans a

1. Per timorem.

3. Per Spem.

A terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem, levanſque caput ejus, & coacta in unum conſolationis veſte, oculos ejus detergens & faciem: Heu, inquit, quanti mercenarii in domo Patris tui abundant panibus, tu autem hic fame peris! Surge, obſecro, & vade ad Patrem tuum, & dic ei: Pater, fac me ſicut unum ex mercenariis tuis. Tunc ille tandem vix ad ſe modicum reverſus: Tu-ne es, inquit, Spes? Et quomodo Spei introitus potuit patere in tantum & tam horribile profundum deſperationis meæ? Ego, ego, inquit, ſum Spes, a Patre tibi tranſmiſſa, te adjutura, te non deſertura, donec te introducam in domum patris tui, & in cubiculum genitricis tuæ. Et, O, inquit ille, dulce levamen laborum, dulcis conſolatio

B miſerorum! o una, & non infima de tribus cubiculi regii adſtitricibus! vides carceris mei profundum immane; vides vincula, quæ tamen ad ingreſſum tuum jam maxima ex parte dirupta ſunt & diſſoluta: vides captivorum* meorum immanem multitudinem, fortitudinem, velocitatem, aſtutiam: & quis tibi locus hic? At Spes: Ne timeas: inquit: qui nos adjuvat, miſericors eſt; qui pro nobis pugnat, omnipotens eſt; pluresque ſunt nobiſcum, quam cum illis. Super hæc omnia, adduxi tibi a Patre miſſum equum Deſiderii; cui cum inſederis, me duce, ab his omnibus ſecurus proficiſceris. Dixit, & mollibus ſtramentis piæ Devotionis ſubmiſſis, & bonorum exemplorum calcaribus additis, equo Deſiderii impoſuit filium Regis, ſed frenum defuit, tanta erat feſtinatio fugiendi. Illico equus currit

* al. captivantium.

C intrepidus, trahit Spes ante. Timor autem retro verberibus urget & minis. Tunc videntes hoc, conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes inhabitatores Chanaan. Irruat ſuper eos formido & pavor in magnitudine brachii tui; fiant immobiles quaſi lapis, donec pertranſeat filius tuus, Domine, filius iſte, quem poſſediſti. Sed cum ſic ferantur præcipites, effugiunt quidem, ſed non ſine periculo: quia ſine modo, ſine conſilio.

Exod. 15. 15.

4 Propter quod a Patre tranſmiſſa accurrit Prudentia, una de ſummis principibus palatii, in comitatu amicam habens Temperantiam: & tenens currentes: Parcius, inquit, obſecro, parcius: dicit enim Salomon noſter: *Qui feſtinus eſt, pedibus offendit.* Si ſic curritis, offenditis; ſi offenditis, caditis; ſi caditis, filium Regis, quem ſuſcepiſtis liberandum, inimicis redD ditis. Nam ſi ceciderit, illico manus eorum erit ſuper eum. Hæc dicens, frenum Diſcretionis impoſuit fervido illi equo Deſiderii, ejuſque habenas Temperantiæ regendas commiſit. Cumque Timor retro de vicinia & virtute inimicorum, & tarditate fugæ cauſaretur: Vade, inquit Prudentia, retro ſatana, ſcandalum es nobis. Fortitudo & laus noſtra Dominus, & factus eſt nobis in ſalutem. Et ecce Fortitudo, miles Dei egregius, accurrens per campum Fiduciæ extracto gladio lætitiæ: Nolite, inquit, turbari; plures nobiſcum ſunt, quam cum illis. Tunc Prudentia curiæ cœleſtis aſſueta conſiliis; Cavete, inquit, obſecro, *quia hereditas illa, ad quam feſtinatur in initio,* ſicut dicit Salomon noſter, *in fine benedictione carebit.* Proficiſcimini igitur, non tam feſtinanter, quam prudenter. Inimici enim non ſunt in itinere, ſed juxta

3. Per 4. virtutes Cardinales.

Prov. 19. 2.

Prov. 20. 21.

E iter ſcandalum ponere ſolent, in biviis & triviis, & viarum anfractibus. Præcedam itaque; vos autem tenete viam Juſtitiæ; & velociter introducemus vos in caſtra Sapientiæ, quæ jam non procul ſunt a nobis. Sapientia enim eſt, de qua dicitur: *Concupiſcens ſapientiam, diſce juſtitiam.*

5 Sic itaque dum viam carpunt, urget Timor, Spes trahit, munit Fortitudo, Temperantia moderatur, providet & inſtruit Prudentia, ducit & perducit Juſtitia. Appropinquat filius Regis caſtris Sapientiæ: quæ novi hoſpitis audito adventu, præoccupat eum qui ſe concupiſcit, occurrit, & oſtendit ſe in viis hilariter. Foſſa vero profundæ Humilitatis caſtra cingebat; ſuper quam fortiſſimus & pulcherrimus murus Obedientiæ ædificatus cœlos penetrabat, quem bonorum exemplorum hiſtoriæ undique depictæ mirabiliter decorabant.

Aliiſque virtutes.

F Ædificatus autem erat cum propugnaculis: mille clypei ex eo dependebant, omnis armatura fortium, Porta profeſſionis omnibus patens; janitor in limine dignos inducens, & indignos abjiciens. Præco ſuper portam clamans: *Si quis diligit ſapientiam, ad me declinet, & eam inveniet: & eam cum invenerit, beatus eſt, ſi tenuerit eam.* Huc filius Regis, occurrentis ſibi Sapientiæ ducatu introductus, immo ulnis deportatus, familiæ regiæ vallatus obſequiis, ad mediæ civitatis arcem perducitur, ubi ipſa ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, ſubdidit ſibi gentes, ſuperborumque & ſublimium colla propria vir-

tute calcavit. Ibi collocatur in lecto Sapientiæ, quem ambiunt ſexaginta fortiſſimi ex fortibus Iſrael: uniuſcujuſque enſis ſuper femur ſuum. Adeſt David in tympano & choro, in chordis & organo; cæterique cœleſtis curiæ paranymphi, gaudentes & exultantes magis ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quam ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia.

6 Et ecce veniens ab aquilone ventus turbinis & ignis involvens totam concuſſit domum, Sapientiæ caſtra turbavit. Egreſſus eſt enim Pharao cum curribus & equitibus, perſequens fugientem Iſrael. Cogitaverunt etiam unanimiter ſimul adverſus eum, teſtamentum diſpoſuerunt tabernacula Idumæorum & Iſmaelitæ, Moab & Agareni, Gebal & Ammon & Amalech, alienigenæ cum habitationibus Tyrum. Etenim Aſſur, ille magnus exterminator diabolus, venit cum illis. Quid multa? Obſeſſa eſt civitas. Jam ſurgent tentationum machinæ: urget undique inimicus ille, in inſidiis draco, in aperto leo: cogit ſocios, ignes injicit, perfodit muros, bella ſuſcitat, inſidias ſubmittit, totius urbis minitans excidium. Intus vero timor & anguſtiæ, & a vehementi & improviſo hoſtium impetu omnes turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum devorata eſt, & clamaverunt ad Dominum cum tribularentur.

Pſal. 106. Præcipue Fidem & Charitatē.

Curritur ad arcem Sapientiæ: mala nuntiantur; conſilium quæritur. Reverſa enim ad ſe Prudentia conſulit Sapientiam, quid facto opus ſit. Illa accelerandum teſtatur & quærendum ſummi Regis auxilium. Et quis, inquit, ibit nobis? At Sapientia: Oratio, inquit. Et ne moram faciat in eundo, aſcendat ſuper equum Fidei. Quæſita diu Oratio, & in tanto tumultu vix tandem inventa eſt. Aſcendit ſuper equum Fidei, proficiſcitur per viam cœli, nec ceſſat, donec intret portas Domini in confeſſione, atria ejus in hymnis. Et, ſicut familiare mancipium, cum fiducia accedens ad thronum gratiæ ejus, exponit neceſſitatis ſuæ negotium. Audito Rex filii periculo, converſus ad conſortem regni ſui Charitatem: O, inquit, quem mittam, & quis ibit nobis? At illa: Ecce ego, inquit, mitte me. Tunc Rex: prævalens, inquit, prævalebis, & liberabis eum. Egredere; & fac ita. Illico egreſſam a facie Domini reginam cœli, Charitatem, tota comitatur militia cœleſtis: veniensque, & deſcendens in caſtra virtute & lætitia præſentiæ ſuæ illico omnia exhilaravit, commota compoſuit, turbata pacavit. Reddita eſt miſeris lux, timidis fiducia. Redit coram Spes, quæ pene aufugerat; Fortitudo, quæ pene corruerat. Reſumit conſtantiam tota Sapientiæ militia. At inimici civitatem obſidentes: Quænam eſt, inquiunt, exultatio in caſtris? Non fuit tanta exultatio heri & nudiuſtertius. Væ nobis, venit Deus in caſtra! væ nobis! Fugiamus Iſraelem: Dominus enim

Pſal. 45. 5.

pugnat pro eis. Sic fugientibus inimicis, gratiæ Dei impetus lætificat civitatem Dei, ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus. Deus in medio ejus, non commovebitur, adjuvabit eam Deus mane diluculo. Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna; dedit vocem ſuam, mota eſt terra. Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob. Suſcipiens ergo puerum Dei, puerum ſuum regina Charitas evexit ad cœlum, Patrique Deo repræſentavit. Cui Pater placidus ac ſerenus occurrens; *Cito*, inquit, *proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manu ejus, & calceamenta in pedibus ejus. Et producite vitulum ſaginatum, & occidite illum. Epulari enim & gaudere oportet, quia iſte filius meus mortuus fuerat, & revixit; perierat, & inventus eſt.*

Luc. 15. 22. Denique filius repræſentatur Patri, & induitur ſtola gloriæ.

7 Nota hic quatuor in pueri noſtri liberatione. Primo pœnitentiam, ſed fatuam: ſecundo fugam, ſed temerariam & irrationabilem: tertio pugnam, ſed trepidam & meticuloſam: quarto victoriam validam & ſapientem, quæ omnia in uno quolibet fugiente de ſæculo invenies. Primo enim eſt egens * & inſipiens; poſtea præceps & temerarius in proſperis: deinde trepidus & puſillanimis in adverſis: poſtremo, providus, & eruditus, & perfectus in regno charitatis.

* al. hebes.

PARABOLA II.

De pugna ſpirituali. *

* al. de Conflictu vitiorum & virtutum. Bellum inter Babylonem & Hieruſalem.

1 INTER Babylonem & Hieruſalem nulla pax eſt, ſed guerra continua. Habet unaquæque civitas regem ſuum. Rex Hieruſalem Chriſtus Dominus eſt, rex Babylonis diabolus. Et cum alterum in juſtitia, alterum in malitia regnare delectet, rex Babylonis quos poteſt de civibus Hieruſalem per miniſtros ſuos, ſcilicet ſpiritus immundos, ſeducere, *ut ſervire eos faciat iniquitati ad iniquitatem, in Babylonem trahit. Unde dum unum de civibus ſuis conſtitutus ſpeculator ſuper muros Hieruſalem trahi cerneret, nuntiavit Regi captam prædam in Babylonem duci.

TOM. III. Homo captivus a Timore reducitur.

Rex vero Hieruſalem advocans ſpiritum Timoris, militem in talibus ſtrenuum: Vade, inquit, eripe prædam noſtram. Ille, ut ſemper ad omnia imperata paratus, cum velocitate hoſtes perſequitur, & in auribus eorum factus eſt repente ſonus tamquam advenientis ſpiritus vehementis. Timor enim ſuper eos intonuit, & ad vocem virtutis ejus hoſtium robur omne contremuit: quos in fugam converſos Timor non longius perſecutus eſt, ſed ereptum concivem reducebat ad propria. Verum unus ex adverſariis, Triſtitiæ ſpiritus, non erat cum eis, quando Timor advenit. Hic cum cerneret ſocios ſubito fugientes, ab inſidiis, in quibus latebat, ocius advolavit. A Timore, inquiunt, ſolo factum eſt iſtud, & eſt opprobrium omnibus nobis. At ille: Ne timeatis a Timore iſto: ſcio enim quid facto opus ſit. Ibo, & ero ſpiritus mendax in angulis ſemitarum, & amicum me ſimulabo Timoris. Novi enim hominem, nec eſt agendum cum eo vi, ſed fraude. Vos autem expectate finem. Fecit ut dixerat, & viarum compendia captans, præceſſit Timorem. Referenſque iter per viam, qua gradiebatur Timor, obvius ei factus eſt, amica, ſed iniqua cum eo colloquia commiſcens ita, ut ſeducere eum cœperit: & Timor neſcius bono animo ſequebatur. Prope jam erat, ut eum in foveam deſperationis impelleret.

2. a Spe.

Sed ſpectator Regi indicat quid agatur. Rex autem unum de militibus ſuis, Spem ſcilicet, præcepit accerſiri, quem cum equo Deſiderii, & enſe Lætitiæ in auxilium jubet accelerare Timoris. Fidelis miles ad imperium egrediens, cum perveniſſet ad locum, vibrans enſem lætitiæ, Triſtitiam effugavit. Sicque liberatum concivem; & impoſitum equo deſiderii præcedens, trahebat funiculo promiſſionum: & Timor ſequens urgebat facto flagello de funiculis peccatorum.

2 Ibat igitur voluntarius equus, hinc attractus, inde compulſus; ſed in tam rapido curſu timendum ei fuerat ab incurſu. Unde & collegerunt milites Babylonici conſilium, dicentes; Quid facimus, quia ſic evadit, quem jam quaſi cum ſecuritate poſſidebamus? Quomodo plauſus interni verſus eſt in planctum, & per ſolos duos milites gaudium eſt in cœlis ſuper ſui liberatione concivis? Quomodo periit verſutia diabolicæ fraudis? Unus autem ex eis cæteris nequior, cum ſceleris hujus opifex eſſet, profanum protulit conſilium, dicens: Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis, quia modo ad capiendum facilior ſit; & ſi captus, difficilius eripi poſſit. Vos igitur a longe proſequimini: ego me in angelum lucis transfiguro, ut ignaros viæ, tamquam advenas & peregrinos, nocendi ſimulatione decipiam. Hunc igitur in modum fraude diſpoſita. Regi noſtro ſpeculator annuntiat, venire quidem hominem equo impoſitum deſiderii, ſed pluſquam oporteat properare, eo quod frenum & ſella deeſſet. Hoſtes, inquit, a longe proſequuntur: alii, tamquam inveterati malorum, viarum compendia captant. Sed & nunc unum video, in quo armorum noſtrorum relucet effigies; a nobis tamen ille non exivit. Neceſſe eſt eat qui interrogare noverit eum: Noſter es, an adverſariorum?

3. a Virtutibus cardinalibus.

3 Porro Rex, cujus animum cura ſemper ſollicitat animarum, duos conſiliarios ſuos emittit, Prudentiam, & Temperantiam. Quarum Temperantia quidem equo frenum Diſcretionis impoſuit, & Spem moderatius incedere perſuaſit. Prudentia vero Timorem increpans & arguens improbitatis, de futuro commonuit; & equo ſellam circumſpectionis appoſuit, ut non caderet aſcenſor ejus retro; ſed retro præteriti confeſſioni peccati, ante meditationi judicii, a ſiniſtris patientiæ inniteretur, a dextris humilitati. Porro Spes & Timor dedere calcaria, Spes in dextro pede expectationem præmii, Timor in ſiniſtro ſupplicii metum.

4 Et facta mora, cum adveſperaſceret, & inclinata eſſet jam dies, rurſus congregati ſunt hoſtes in multitudine, ut dimicent contra eos. Pavet Timor, Spes accelerat; ſed vix tandem ad conſilium eos Prudentia Temperantiaque revocavit. Et illa; Videtis, inquit, quia dies præceſſit, & nox appropinquavit, & qui ambulat in tenebris, neſcit quo vadat? Porro vobis grandis reſtat via, nec parva eſt hoſtium multitudo. Eſt autem miles quidam Regi noſtro fideliſſimus, quem ego novi, caſtrum habens prope nos poſitum, & firmiſſimum eſt habitaculum; quia in petra poſuit nidum ſuum. Divertamus ad illum, ſi placet, quia bonum eſt illic eſſe. Quod cum placuiſſet omnibus, &

TOM. III. ducem itineris quæſiſſent, ait Prudentia: Armiger meus Ratio præcedet nos. Eſt enim gnarus viarum, & notus Juſtitiæ, utpote conſanguineus ejus. Præcedente itaque Ratione, cæteris ſubſequentibus; antevenit Ratio: & ſalutata Juſtitia, nuntiavit; hoſpites adventare. Quærit illa qui ſint; unde, ad quid veniant, ſciſcitatur. Et cum Regem cognoviſſet, hilari vultu ſurgens fugientibus, occurrit cum panibus, & obviavit illis quaſi mater honorificata, ſuſceptamque Animam ab equo depoſuit, & in penetralibus domus avida collocavit.

5 Inſequitur hoſtilis exercitus, & caſtrum obſidens, undique inquirit, ſi quis forte pateret ingreſſus, ac tamquam leo circuit quærens quem devoret. Sed cum undique illud munitum inveniunt, tentoria figunt, & excubias ordinant, ne quis ingredi, aut egredi valeat; ut mane facto inſtructis machinis diruant, & irruant ſuper eos. Interim pavor paviditate & ſollicitudine non piger; nec unquam ſecurus, commilitones excitat, Juſtitiam convenit, de munitione loci, de præparatione armorum quærit, adjiciens & illud, ne forte ſuſtentationi deficiant alimenta. Ad hæc Juſtitia reſpondit: Situs loci, ut animadvertere poteſtis, ſaxoſus & inacceſſibilis eſt, nec in armis, nec in machinis inimicorum timet inſultum. Sed quia aridus eſt, paucos habet indigenas, quos arido hordeacei panis cibo utcumque ſuſtentat. Et nunc ſuperſunt nobis quinque panes hordeacei, & duo piſces. Et Timor; Quid hæc, inquit, ſunt inter tantos? Cœpit igitur magis pavere & tædere; & arguens Animam, quod ab equo deſiderii deſcendiſſet, illud ſæpius memorabat, eſſe noviſſima hominis illius pejora prioribus. Equus enim ille præpeti curſu feſtinus advolabat ad urbem, nunc ſolius rationis commiſſus ducatui. Ipſe, inquit, videris, ſi non melius erat tibi tunc magis, quam nunc.

6 Prope jam erat ut adverſus Spem contraria ſentientem Timor inſurgeret; ſed Temperantia Prudentiam advocavit. Acceſſita Prudentia improbitatem Timoris objurgans: In adverſarios, inquit, tuus, o Timor, mucro deſæviat. Neſcis quia Rex noſter, rex virtutum eſt, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio? Eat igitur nuntius, qui ſuorum neceſſitates exponat, adjutorium flagitet, auxiliatorem adducat. Et quis ire poterit? ait Timor. Tenebræ operiunt terram, & muros obſidet hoſtium pervigil multitudo: & ignari viæ, tamquam in regione longinqua. Advocaverunt igitur hoſpitem ſuum Juſtitiam. Si quid, inquiunt, potes; adjuva nos. Quibus illa: Bono animo eſtote. Eſt enim mihi nuntius fideliſſimus Regi, bene notus curiæ; Oratio ſcilicet, qui in ſecreto noctis ſilentio per ignotas ſemitas arcano cœli penetrare, & cubiculum Regis adire, & opportuna importunitate pium Regis animum flectere non indoctus, ſupplicatione miſerabili laborantibus auxilium ſolitus impetrare. Eat ille, ſi placet: ecce enim præſto eſt. Cumque reſpondiſſent omnes, Placet; Prudentia quid Regi inſinuet, dictante Juſtitia ut fideliter agat, & ne vacuus revertatur præcipiente, cæteris, & maxime Timore, ut iter acceleraret deprecantibus, per occultos quoſdam muri exitus dimiſſus eſt. At ille hoſtium cuneos penetrans ſecurus, omni ave velocior, in momento, in ictu oculi uſque ad portam novæ Hieruſalem pervenit. Quam cum clauſas reperiſſet, & pulſaſſet, janitoribus ægre ferentibus, quod intempeſtæ noctis ſilentio civitatem impleret clamoribus, & Regi ipſi importunus eſſe non vereretur, ille perſeverabat pulſans, & amplius loquebatur; Aperite mihi, inquit, portas juſtitiæ, & ingreſſus in eas confitebor Domino Regi noſtro in ore meo ſecundum multitudinem dolorum meorum, qui ſunt in corde meo. Hæc, inquit, porta Domini mei. Juſtitia me miſit ad vos, ut introducar ad Regem, quia ad ipſum habeo ſecreta quæ pertuleram. Vox turbinis audita eſt in terra noſtra.

a Per Orationem.

7 Rex cum cognoviſſet nuntium eſſe Juſtitiæ, introduci eum præcepit. Ingreſſa Oratio ad Regem, adoravit, & ait: Rex, in æternum vive. Et ille: Rectene ſunt omnia circa dominum tuum, & quæ illius ſunt? Et Oratio: Recte, Domine, veſtri gratia. Porro unum eſt neceſſarium. Servus ille veſter a cornibus unicornium ad imperium Regis ereptus, divertit ad militem veſtrum dominum meum: &, Domine mi, terra illa auſtralis & arens eſt, & cibum non habet. Det Dominus benedictionem, & terra noſtra det fructum ſuum. En congregati hoſtes in multitudine, ut dimicent contra nos: da nobis, Domine, auxilium de tribulatione; quia non eſt alius qui pugnet pro nobis, niſi tu Deus noſter. Porro Rex noſter, cujus natura bonitas, motus his lacrymis ait: Quem mittemus? Ad quem Charitas: Ecce ego, Domine, mitte me. Rex autem quærebat de ſociis; ſed Charitas domeſticam ſibi familiam reſpondit ſufficere. Exit ergo una cum nobili illo comitatu ſuo, gaudio, pace, patientia, longanimitate, benignitate, bonitate, manſuetudine. His ſtipatus dux inſignis progreditur, certuſque de victoria, erecto ſigno triumphali, primam pertranſit inimicorum, ſecundamque cuſtodiam: Cumque veniſſet ad portam, ultro aperta eſt ei. Ad cujus ingreſſum facta eſt lætitia magna in oppido. Cumque ſuadente gaudio vociferarentur omnes & acclamarent, exortus clamor exterorum caſtra perterruit. Et illi: Quæ eſt iſta, inquiunt, vox exultationis in auribus noſtris de caſtris Iſrael? Non ita heri & nudius tertius. Forte venit eis auxilium, & impetum facient in nos. Fugiamus ergo Iſraelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Interim Charitas moræ impatiens, ordinari exercitum, aperiri portas, & perſequi præcipit inimicos, aperte denuntians: Vadam ad portas inferi. Sicque uno impetu univerſus Charitatis exercitus procedit, quos Babylonii non ferentes, fugiunt, ſed non effugiunt. Cadunt a latere Timoris mille, & a dextris Charitatis decem millia.

b Per Charitatem.

PARABOLA III.

De pugna ſpirituali.

1 INTER Hieruſalem & Babylonem ordinatæ ſunt acies ad bellum. Hinc David manu fortis aciem producit virtutum terribilem & ordinatam: inde Nabuchodonoſor Babylonis ſpiritualia nequitiæ, ſuumque vitiorum tumultuoſum exercitum dirigit ex adverſo. Procedit de caſtris David tirunculus novitius, nuper in militiam regis juratus, & per manus ipſius æterni David verbi Dei gladio accinctus, & ſpiritualibus armis inſignitus, ingentes gerens animos, & contra regis edictum, ad faciendum ſibi nomen, pluſquam ad hoſtem vincendum impatientiſſimus. Equus erat ei fervidus, proprium corpus: de ſucco adhuc ſæculi fortis, viridis, laſcivus, animoſque ejus conveniens; cui inſidens ferebatur inſignis: caſtrorumque ſuorum dedignans diſciplinam, contemptis ſociis, ſtolida quadam præſumptione longe præ cæteris progrediebatur, æſtuans & anhelans ad faciendum ſibi nomen. Videns David impetuoſam ejus præſumptionem, per filium ſuum Salomonem ſub interminatione ei mandavit: *Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habebit ſublevantem.* Cujus ille monita parvi pendens, cum ſibi, vel aliis oſtendere magnæ virtutis ſuæ quæreret occaſiones, & præclarum aliquod facinus moliretur; conſpicatur eminus in parte hoſtili unum de inimicis fortis, malitiæ, aſtutæ nequitiæ, arma habentem ignea, manuſque plenas jaculis igneis, multos vulnerantem, vulneratos occidentem, occiſos conculcantem, facile capientem, difficile relaxantem, ſpiritum Fornicationis.

Belli inter David & Nabuchodonoſor allegorica expoſitio.

Vitia capitalia Davidi adverſantur.

2 Hic ſe oſtenſurum præſumens præclaram virtutem ſuam, impetum in eum dirigit, & promptum illum equum ſuum jejuniorum verberibus, & vigiliarum calcaribus perurgens, totus fertur in illum. Clamat a tergo Prudentia: Parce, parce. Clamat Diſcretio: Suſtine, ſuſtine: totuſque eum concrepat Davidicus exercitus: quos ille omnes ſurda aure prætericns, fertur miſer totus in malum ſuum, & neſcit. Videns Nabuchodonoſor infremit, & malum ei parans, dolos præmittit. Occurrunt enim illi a latere in præceps ruenti ſorores duæ, Superbia, & Vanagloria, acclamantes ei in dolo: Euge, euge. Quibus ille miſer nimis credulus, totus fertur in præceps, & neſcit quæ jam undique eum circumvallent inſidiæ. Spiritus quidem Fornicationis, jam crebro tales, & talium impetus expertus, fugam ſimulat, & deluſum miſerum ſequi provocat, donec per patentem portam in medio Babylonis introductum ſuis illum ſociis tradidit illudendum. Gaſtrimargia & Fornicatio equum ſibi vindicant, nec dominum ſuum jus in eo habere ultra permittunt. Jam quippe deficiebat, jam fatigatus divertere quærebat. In medio quippe pugnæ ſub pugnante ceciderat, & caſu ſuo vehementer attriverat ſeſſorem ſuum: quem illi cibis Babylonis refectum, reimpinguatum ſuis ſubdidere ſervitiis. In miſerum vero ira, invidia, cæteraque vitiorum turba conſurgit, & fiducialiter ſupra dorſum ejus fabricant peccatores. Sed & Fornicatio, cujus niſi terga fugientis nil adhuc ille viderat, aperta jam facie & impudenti fronte in eum conſurgit, & ſpicula ignea in cor ejus torquet, gladiumque in cervicem ejus exerit, projectumque in terram conculcat; & coquo regis Babyloniorum Nabuzardam eum tradens, ejus immundis gurgitationibus

ſubdi-

ſubdidit illudendum. Nec jam patitur ut honeſta in eum vitia manum mittant, ſed immundis ſcurris de coquina regis, ideſt fœdis & horrendis vitiis, exhibet irridendum. Sic igitur captus ab inimicis, ligatur funibus malæ conſuetudinis, & præcipitatur in carcerem deſperationis.

3 Rex autem David cooperto capite lugebat, dicens: Abſalon fili mi, fili mi Abſalon. Vocanſque unum regiæ clientelæ ac ſedis in hujuſmodi utilem & probatum, Timorem ſcilicet, ad requirendum eum dirigit, & Obedientiam ſecum mandavit, ut ereptum de carcere tutelæ committeret Obedientiæ. Miſſus Timor venit, & ſuſcitat miſerum, ereptumque de carceralibus claustris & vinculis, ſicut ſibi juſſum fuerat, Obedientiæ tradidit: equum ſuum ei reſtituit, ſed ferocem & rebellem, & qui vix ultra dominum dignaretur agnoſcere. Quem Obedientia apprehendens, & freno ferreo cohibens, licet renitentem plurimum & recalcitrantem, antiquo domino ſubdidit, docuitque eum mutare fortitudinem.

Sed prævalent dona Spiritus-ſancti.

4 Suſceptum itaque a timore Obedientia deducens militem Chriſti, per aliam viam reduxit in regionem ſuam, primamque ei manſionem apud Pietatem conſtituit: ut ſcilicet animos ejus, quos Timor exacerbaverat, Pietas patris revocantis refocillaret. Secundam apud Scientiam, ut ſciret unde, & quo ſibi eſſet redeundum; ſciretque uti & pietate, & timore, ne Pietas extolleret, Timor frangeret. Tertiam apud Fortitudinem, quæ eum ad peragendum redditus ſui iter confortaret. Quartam apud Conſilium, ut alterius cum conſilio omnia faceret, nec a ducatu obedientiæ in aliquo declinaret. Quintam apud Intellectum, ut non jam conſilio tantum hominum, ſed ipſe jam intelligere inciperet, quæ ſit voluntas Domini bona, beneplacens & perfecta. Ad ſextam manſionem pervenit miles Chriſti Sapientiæ, hoſpitibus ſuis eum proſequentibus, nec iter ejus deſerentibus, ut jam ei ſapiant bona Domini, & exinde cum Moyſe, velut de monte Abarim, repromiſſiones Dei incipiat contemplari. Et hinc jam pervenitur in Hieroſalem, in regnum & civitatem David, in viſionem pacis: ubi beati pacifici filii Dei interius & exterius omnibus pacificatis ingreſſi, gaudium Domini ſui celebrant, ſabbatum ſabbatorum. Amen.

Deut. 32. 49.

PARABOLA IV.

De Chriſto & Eccleſia.

Inter ſpuria locum habet in antiquis editionibus, uti & ſequens.

Matt. 22. 2.

1 SIMILE *eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.* Cumque dies inſtaret nuptiarum, conſuluit Pater Filium, quam vellet ducere. Ille ſe elegiſſe & prælegiſſe Eccleſiam reſpondit a ſæculo. At Pater: ſed captiva, inquit, tenetur in Ægypto: ibique ſervit in luto & latere, venumdata ſub peccato. Induratum eſt cor Pharaonis ſuper eam, & aggravata manus: nec dimittet eam niſi in manu forti. Et ego, inquit Filius, manus tua, & brachium fortitudinis tuæ, intrabo Ægyptum in manu forti & brachio extento, & liberabo eam. Et ut obſtruam os loquentium iniqua, & redimam eam a calumniis hominum, appendam in ſtatera juxta pretium quo venumdata eſt ſub peccato, voluntatem ſcilicet peccati; & e contra pretium ſanguinis mei, & invenietur illa minus habens, & perveniet ad victoriam judicium meum. At Pater: Plane, inquit, perveniet; ſed lex eſt conjugii, ſponſæ requirere aſſenſum. Requiretur, inquit. Inveni David ſervum meum, virum ſecundum cor meum. Mittam eum cum cithara, ut loquatur ad cor ejus, & advocet eam, & demulceat animos ejus, in luto Ægypti afflictos & putrefactos. Miſſus David Ægyptum ingreditur; & præparatum habens dulciſſimum epithalamii canticum, eructavit de corde ſuo hoc verbum bonum: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus.* Juſſus etiam Iſaias e veſtigio ſubſequitur, vocenſque illam in vinculis captivitatis: Conſurge, inquit, *conſurge, induere fortitudine, brachium Domini. Elevare, elevare, conſurge Hieruſalem, ſolve vincula colli tui, captiva filia Sion.*

Exod. 1. 14.

Exod. 3. Iſraelitarum captivitas ſub Pharaone, typus captivitatis noſtræ ſub diabolo.

Chriſtus ſibi deſponſat Eccleſiam. Paranymphus ejus David, & alii. Pſal. 44. 11.

Iſ. 51. 9.

2 Cumque etiam alii multi intraſſent Patriarchæ & Prophetæ, omnes eadem nuntiantes, tandem aliquando intelligens illa gratiam Dei, ſurgenſque de pulvere, dixit: *Revelatus es mihi, Domine Deus meus. Miſereris, cujus miſereris; & miſericordiam præſtas, cujus miſer-*

Exod. 33.

tus eris. Et ſubſequens quod ſapiens illa Abigail: *Quis*, inquit, *me det in ancillam ſervorum Domini mei, ut lavem pedes ſervorum domini mei?* Moxque exurgens, ſicut ipſa Abigail, aſcendit ſuper aſinam, ideſt, ſubdidit ſibi carnem ſuam, & ſecuta eſt ſervos Regis. Occurrit ſponſus feſtivus & hilaris; tenenſque manum dexteram ejus, & in voluntate ſua deducens eam, & cum gloria ſuſcipiens eam, introduxit in civitatem regni ſui, & in cubiculum genitricis ſuæ. Et in lectulo charitatis ſuæ eam collocans, & gratiæ ſuæ ornamentis eam condecorans, lævamque ſuam ſub capite ejus ponens, & dextera ſua eam amplexans: *Adjuro vos*, inquit, *filiæ Hieruſalem, ut non ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* Poſuitque ſexaginta ex fortiſſimis Iſrael, qui ambirent lectum, ad bella doctiſſimos, & uniuſcujuſque enſis ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos. Oſculanſque eam oſculo oris ſui, & valedicens ei abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti. Mandavitque ei per Oſee prophetam: *Multo tempore me expectabis, & non erit tibi ſacerdos, nec ſacrificium.*

TOM. III. 1. Reg. 25. 41.

Cant. 2. 7.

Cant. 3. 8. Sponſus abiit in regionem longinquam. Oſee 3. 3.

3 Cujus Pharao ille Ægyptius captans abſentiam, convocato exercitu: Veni, inquit, perſequar, & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Surgenſque cum omni malitiæ ſuæ nequitia, Eccleſiæ perſecutionem indixit. Moxque ejus caſtra aggrediens; comprehenſum Petrum, fratremque ejus Andream crucifixit, Paulum decollavit, Joannem exiliavit, Bartholomæum decoriavit, Stephanum lapidavit, Laurentium & Vincentium uſtulavit, & ſanctorum mortibus, mortiumque & tormentorum generibus omnia complevit. *Poſuerunt morticina ſervorum Dei eſcas volatilibus cœli, carnes ſanctorum beſtiis terræ. Effuderunt ſanguinem innocentem tamquam aquam in circuitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret.* Videns Eccleſia defenſores ſuos poſitos ut oves eſcarum, ingemuit, & facta eſt amaritudo ejus amara. Sed terra Eccleſiæ ſanguine Martyrum impinguata, fidelium ſegetes multiplici quodam germine refundebat: & in præciſione unius centum vel mille reddens; unde vinci ſperabatur, vincebat.

Exod. 15. 9. Eccleſia perſecutionibus premitur.

1. a Tyrannis.

Pſal. 78. 2.

4 Quod barbara illa inimici nequitia deprehendens, infremuit, & ad nota calliditatis ſuæ arma refugiens, a perſecutione interim conquievit, vireſque contraxit, gladium revocavit, conſilium mutavit. Nullus pejor, inquit, quam domeſticus inimicus. Effundam igitur contentionem ſuper principes eorum, & errare eos faciam in invio, & non in via. Et cum dicent, Pax, pax; non erit pax. Sed ſuſcitabo inter eos hæreſes & ſchiſmata, & civili & inteſtino quodam bello omnia turbabo; & facilius ſuo eos gladio faciam interire, quam meo. Dixit, & mox terribilis illa hactenus Eccleſiæ acies ordinata, facta eſt non terribilis; quia deordinata. Mutuis quippe ſe vulneribus impetentes, ſeque invicem hoſtiliter concidentes, hoſtibus a longe ſtantibus & ridentibus, riſum & inſultationem, Eccleſiæ vero luctum & intolerabilem incuſſere dolorem. Amaritudo enim ejus prius amara, nunc facta eſt amarior, cum vipereo quodam malo a filiis ſuis deflebat diſcerpi viſcera ſua. Sed continuo egregii curiæ Chriſtianæ milites prævalere videntes aſtutam inimici malitiam, ſpiritum reſumpſerunt, arma corripuerunt; & malum ex ſemetipſis viriliter auferentes, Alexander * cum multis Arium; Auguſtinus Manichæum, multoſque alios, Hieronymus Epicureum Jovinianum, cæteroſque cæteras hæreſum & ſchiſmatum peſtes pervadentes, vel fortiter trucidaverunt, vel prudenter a caſtris propulerunt, pacemque Eccleſiæ & gaudium reſtituerunt.

Pſ. 106. 40. Hier. 6. 14. 2. Ab hæreticis & ſchiſmaticis.

** Alexander Epiſc. Alexander. egregius antagoniſta Arii, vide Baron. anno Dom. 315. & 318.*

5 Sed heu, heu! nec mare fluctibus, nec iſta vita carere poteſt tentationibus; nec poteſt eſſe pax firma & ſolida, niſi in regione ſua. Videns enim peccator, & invide iraſcitur, dentibus fremit & tabeſcit, & nova parans bella, ad ſpiritualia malitiæ arma ſe convertit. Convocanſque ſui exercitus egregios illos duces, ſpiritum ſcilicet fornicationis, ſpiritum gulæ, ſpiritum avaritiæ: Videtis, inquit, quia nihil proficimus, & jam totus mundus poſt ipſos abiit. Sed adhuc experiri habent vires noſtras, qui glorianturſe jam effugiſſe vel eluſiſſe artes meas. Dixit, & caſtris eos Eccleſiæ immittens, & dormientes omnes & ebrios nocte inveniens (qui enim dormiunt, & qui ebrii ſunt, nocte dormiunt, & nocte ebrii ſunt) continuo omnia turbavit. Mox enim omnes ſeipſos amantes, quæ ſua ſunt quærentes, non quæ Jeſu-Chriſti, hæreditate ſibi vindicaverunt ſanctuarium Dei, & polluerunt tabernaculum nominis ejus: non Deo in eo, ſed voluntatibus & voluptatibus ſuis ſervientes, quæque Deo oblata vel ſacrata, in ſuos uſus vertentes. Facientes enim ſibi de nominibus & officiis religionis nomina & aucto-

Demum graviſſime a malis Chriſtianis & Clericis.

Confer Ser. 33 in Cant. & Serm. in Converſ. S. Pauli. 1. Theſſ. 5. 7.

Pſ. 73. 7. Abuſus honorum & bonorum Eccleſiæ notatur.

TOM. III. auctoritates avaritiæ, elationis & vanitatis, tunicam illam charitatis inconſutilem deſuper textam per totum, purpureumque illud fidei pallium pretioſo ſanguine tinctum, quibus nuditatem ſponſæ Sponſus operuerat, cæteraque religionis ornamenta, reluctanti & reclamanti Eccleſiæ detraxerunt: eamque denudantes, nec ſe veſtientes, quam cuſtodire debuerant, nudam reliquerunt, & de ſtatu quietis eam exturbantes, quantum in ipſis eſt, de mundo fugere compulerunt.

Joan. 19. 23.

6 Sed illa clamans, plorans, & nudata turpitudine, & diſcoopertis natibus, omnia occulta & pudenda ſua riſui omnium deflens expoſita, orat filios uteri ſui, nec miſerentur: obſecrat, & irridetur. Et utraque manu totis viribus panniculos quoſdam canonicæ, vel monaſticæ religionis, qui vix manus diripientium effugerant, circa cor & vitales illas partes adſtringens, hos ſaltem dimitti ſibi precatur, nec auditur. Et ipſos enim ſui illi, non cuſtodes, ſed latrones, diripere conantur: ut vel nuditatem ſuam non ferens, de hoc mundo fugiat, vel inter eos in frigore malitiæ eorum moriatur. Fingentes tamen nonnumquam ſe miſereri, veſtem de ſimulatione virtutum & diſſimulatione vitiorum, manu hypocriſis utrimque contextam vendere illi conantur. Quam illa deteſtans, & abominans, non ſuſcipit, non recognoſcit. Novit illam ſapientiæ manibus contextam, tinctam & ſacratam Agni ſanguine, a ſponſo ſibi derelictam, a filiis ſublatam. Aliam neſcit, ſed abjicit & reſpuit. Ideo abjicitur, reſpuitur, conſpuitur, & omnibus opprobrio habetur.

Iſa. 13. 18. 7 Hæc ſunt noſtra; hæc ſunt Eccleſiæ periculoſa tempora: in quibus in pace facta eſt amaritudo ejus amariſſima. Sed tria væ abierunt: adhuc reſtat unum væ, ſcilicet angelus ſatanæ, in angelum lucis ſe transfiguraturus, ſeſſurus in templo Dei, & oſtenſurus ſe tamquam ſit Deus. Qui jam myſteria iniquitatis operatur, præcuntius ejus jam undique Eccleſiæ ſuggillantibus: *Ecce hic, & ecce illic*. Sed, o ſponſa Chriſti, noli credere, noli exire: ſed ſuſtine ſponſum tuum, qui te non deſpicit, nec obliviſcitur in tribulatione: ſed quarta vigilia veniet ad te ambulans ſuper mare. Et veni Domine, veni ad liberandum eam Domine Deus virtutum, qui vivis & regnas per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Ultima perſecutio Eccleſiæ ab Antichriſto.
2. Theſſ. 2. 7.
Mat. 14. 25.

PARABOLA V.

De Fide, Spe, & Charitate.

1 REX nobilis & potens tres habuit filias, Fidem, Spem, & Charitatem. His delegavit civitatem eximiam, humanam Animam. In qua cum tres ſint arces, Rationabilitas, Concupiſcibilitas, Iraſcibilitas; unicuique ſuam contradidit: Fidei primam, Spei ſecundam, Charitati tertiam. Rationabilitati præficitur Fides, quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum *. Concupiſcibilitati Spes, quia concupiſcere nos non licet quæ videmus, ſed quæ ſperamus: & ſpes quæ videtur, non eſt ſpes. Iraſcibilitati Charitas, fervor ſcilicet fervori; ut fervor virtutis fervori naturæ dominetur; immo fervor naturalis attollat ſe in fervorem virtutis. Ingreſſæ illæ, unaquæque pro poſſe ſuo domum ſuam ordinat & procurat. Cuſtodem ergo domus ſuæ in Rationabilitate Fides ponit Prudentiam, ut ſuum jus in ea ſibi conſervet, & rationem ſub legibus fidei & intra terminos a fide poſitos cohibeat. Ut autem fiducialiter in domo ageret, addidit & Obedientiam. Ut obedientia proceſſum operis, & tolerantiam haberet laboris, ſubdidit & Patientiam. Ut autem etiam inferiorem actuum vel ſenſuum familiam regere bene poſſet & diſpenſare, ipſa ei Diſpenſationem ſufficit. Ut ſecundum Apoſtolum honeſte, & ſecundum ordinem omnia fierent, addidit etiam & Ordinem. Ne maledictio intraret domum (Maledicta omnis domus indiſciplinata) cuſtodem in porta poſuit Diſciplinam.

Tres filiæ Regis, Fides, Spes, Charitas.
* *S. Greg. M. Homil. 6. in Evang.*
His commiſſa una civitas, Anima hum. in qua tres arces.
Singulis ſingulæ ad cuſtodiam traditæ.
Fides quos cuſtodes adhibeat.
1. Cor. 14. 40.

Item Spes. 2 Spes autem in Concupiſcibilitate domui ſuæ Sobrietatem præfecit, ut jus ſuum in ea ſibi conſervaret, & principales ejus ſibi ſemper ſervire compelleret. Ut autem inferiorem voluntatum & voluptatum familiam diſcrete regere ſufficeret, ipſa ei ſubdidit Diſcretionem. Cui etiam contra concupiſcentiam carnis addidit Continentiam; contra concupiſcentiam oculorum Conſtantiam; contra ambitionem ſæculi Humilitatem. Et ne egeſtas intraret domum (*ubi enim multa verba ſunt*, ſicut dicit Salomon, *ibi multa egeſtas*) Silentium cuſtodem poſuit in limine.

Prov. 14. 23.

Item Charitas. 3 At Charitas ſuam domum ad auſtrum, & meridiem poſitam, amicæ ſibi Pietati commiſit; juſque ſuum omne ei tradidit, ſubdens ei ad obſequium primum Munditiam corporis, deinde congruas exercitationes, videlicet lectiones, meditationes, orationes, & ſpirituales affectiones. Et ne ingreſſa domum miſeria conturbaret, Beatitudinem filiorum Dei, qui in ſeptimo gradu *, ideſt in perfectione beatitudinis poſiti, in domo charitatis ludunt & jucundantur; ipſam Pacem cuſtodem in porta conſtituit. Sic ordinatis domibus ſuis, totius civitatis quaſi præpoſitum quemdam & œconomum poſuerunt Liberum arbitrium.

* *ideſt Pacifici.*

4 Quo peracto, redeunt in domum patris puellæ regiæ. Inimicus homo ſuperveniens, ordinem & gloriam civitatis videns, & invidens, machinatur inſidias: & ingredi cupiens, corruptis duobus de præcipuis civibus, Diſcretione & Diſpenſatione, univerſæ malitiæ ſuæ exercitum introduxit per portas Rationabilitatis & Concupiſcibilitatis. Præpoſitus civitatis Liberum arbitrium, qui totius civitatis dimiſſus erat cuſtos & arbiter (pater-familias quippe peregre proficiſcens dedit ſervis ſuis poteſtatem cujuſque operis) ligatur vinculis ferreis; & in carcerem mittitur. Præcipitatis de arce rationabilitatis cuſtodibus ſuis, mox contra Fidem Blaſphemia inducitur. Cum qua irruentes contradictiones, commotiones & confuſiones, cæteraque hujuſmodi turba, conctaque * ſibi diripientes, ſibique quicquid libebat vindicantes, in rationabilitate nihil rationis reliquerunt; & janitore perempto, ſcilicet Diſciplina, omnibus intrandi & exeundi copiam præbuerunt.

Inimicus homo civitatem invadit occupans primo domum Fidei.
* *forte*, illic

5 Porro in domum Spei, concupiſcibilitatem ſcilicet, ingreſſa, & omnia ſibi vindicans domina Luxuria, totam eam de ſuperioribus dejectam ad ima devolvit, & concupiſcentiæ carnis Continentiam, concupiſcentiæ oculorum Conſtantiam, ambitioni ſæculi Humilitatem conculcandam tradidit & illudendam. Et perempto Silentio janitore, omnibus & intrantibus & exeuntibus fecit portam patere. Sobrietatem vero & ſocias ſobrietatis virtutes aut occidit, aut incarceravit, aut in exilium deſtinavit. Exinde ad ſuperiorem civitatis arcem conſcenditur, & Pace janitore & cuſtode ſummæ beatitudinis perempto, Miſeria ingreditur. Mox enim domina Superbia aſcendens in arcem (*ſuperbia enim eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper*) Pietatem de ea impie deturbavit, totamque illam Pietatis & Pacis familiam morte vel exilio damnavit. Jam quicumque vult, ſanctuarium Dei ingreditur: quæcumque ſancta in eo, quæcumque hactenus filiis Levi tantum acceſſibilia erant & viſibilia, jam profanata, jam direpta ab inimicis, in Babylonem transferuntur; & de vaſis Templi concubinis regis Babylonii propinatur. Sic capta eſt & confuſa tota civitas: ſecundum gloriam ejus facta eſt ignominia ejus.

Deinde Spei.
Domum Charitatis.
Pſal. 73. 23.

6 Confuſis omnibus, ad dominas triſtis nuntius venit perditæ civitatis. Conturbatæ illæ pedibus Patris provolvuntur, auxilium deprecantes. Cauſante illo, & cuſtodis Liberi arbitrii arguente negligentiam: Quid, inquiunt, o Pater, Liberum arbitrium poteſt ſine adjutrice gratia? Et ego, inquit, dabo gratiam: ſed præmittendus eſt Timor. Ipſe enim præibit ante illam parare vias ejus. Egreſſus Timor a facie Domini, venit ad civitatem, baculum habens diſciplinæ in manu ejus; invenitque portam difficultatis obſeratam, & obfirmatam vectibus malæ conſuetudinis. Janitor procax & improbus Carnis laſcivia in portis aderat, qui Timori ſatis infeſtus, opprobriis & conviciis eum fatigabat. At ille facto impetu fiduciæ, frangens vectes malæ conſuetudinis, portas diruens difficultatis, miſerum illum corripit, & baculo cum diſciplinæ, quem tenebat, uſque ad mortem perurget: ſtatimque ſignum advenientis gratiæ ſuper portas elevans, totam civitatem vertit in timorem. Poſt quem Gratia ingreditur civitatem, ſecum totum illum Virtutum cæleſtium exercitum adducens. Mox pars inimica diſparuit, virtutes vero ad nota præſidia recurrunt. Procedentes illico & ſeipſas deceptas fuiſſe accuſantes Diſcretio & Diſpenſatio, veniam precantur: prodit de vinculis & ad occurſum dominæ Gratiæ feſtinat Arbitrium, ſub regno gratiæ nunc tandem ſe ſperans fore liberum. Fercula præparantur filiabus Regis domus ſuæ, & menſæ ponuntur congruæ. In menſa quippe fidei panis ponitur doloris, & aqua anguſtiæ, & cætera pœnitentiæ fercula. In menſa Spei panis confortans, & oleum exhilarans faciem, & cætera conſolationis fercula. In menſa Charitatis panis vitæ, vinumque lætificans; & omnes deliciæ paradiſi. Jam ingrediuntur & epulantur, & cuſtodiunt civitatem. Sed *niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.*

Filiæ a Patre poſcunt auxilium.
Ille gratiam promittit, ſed præmiſſo timore.
Sic fugantur hoſtes,
Et civitas recuperatur.
Pſal. 126. 1.

CON-

CONFESSIONIS PRIVATÆ FORMULA, ſeu, Oratio Pœnitentis ad Chriſtum devotiſſima, quæ B. Bernardo non male adſcribitur.

1. IN unione acerbiſſimi doloris tui, qui cauſam doloris mei aſſumpſiſti, & emendationem pro peccatis meis ſuſcepiſti, Domine Jeſu Chriſte, cum univerſitate dolentium, vere pœnitentium, & te in veritate quærentium, confiteor tibi omnia peccata mea, mala commiſſa, & bona omiſſa, vel non pure, aut negligenter facta, ſicut tu ea melius noſti in numero, pondere, & menſura: & dies perditos vitæ meæ, in quibus te offendi, & laudem tuam minui, & a te ſummo bono cecidi, & proximum in caſum traxi. Suſcipe ergo, Domine, de mea miſera vita reſiduum annorum meorum: pro his vero quos male vivendo perdidi, quibus perdite vixi, cor contritum, & humiliatum, Deus, ne deſpicias. Dies mei declinaverunt, & perierunt ſine fructu. Impoſſibile eſt ut eos revocem: ſed placeat tibi, ut recogitem illos in amaritudine animæ meæ. Domine, abyſſus profundiſſima miſeriæ meæ abyſſum invocat altiſſimæ miſericordiæ tuæ. Ne contineas in ira miſerationes tuas, & fontem inexhauſtum miſericordiæ tuæ circa me exſiccari ne permittas propter peccata mea, qui miſereris omnium, & nihil odiſti eorum quæ feciſti, diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Tuum eſt, Domine, remittere peccata: miſerere mei, dum tempus eſt gratiæ & miſerationis: & dum tempus eſt emendationis, da mereri gloriam benedictionis, ne in die conſummationis me feriat verbum maledictionis.

R. Serm. 22. in Cant. n. 4.

2 Fac me, quæſo, Domine, aſſueta mala relinquere, & quæ tibi placent peragere; & ſtudium, quod huc uſque in peccatis exercui, te adjuvante, deinceps in tua voluntate da ut exerceam: ut ubi abundavit delictum, tua gratia reabundet. Rogo te propter temetipſum, & per amorem piiſſimæ Matris tuæ glorioſæ Virginis Mariæ, & per interceſſionem omnium ſanctorum tuorum, atque electarum tuarum, ignoſce omnibus peccatis, negligentiis & ignorantiis meis, & ne perdas me cum omnibus iniquitatibus meis, neque in finem iratus reſerves mala mea. Recordare, Domine Jeſu, quia tuum non eſt perdere quicquam eorum quæ Pater tuus dedit tibi; quin tibi proprium eſt miſereri ſemper & parcere: neminem perdere, ſed ſalvare. Nam Pater tuus miſit te in mundum, non ut judices mundum, ſed ut vitam habeamus per te; ut ſis propitiatio noſtra, & advocatus noſter, non contra nos. Quod enim nos debuimus, tu ſolviſti; quod nos peccavimus, tu luiſti; quod nos neglexims, tu ſuppleſti.

3 Proficiat ergo nunc, Domine, & in extremis meis, plenaria, immo ſuperflua ſatisfactio, amariſſima mors tua, & pretium inæſtimabile fuſi ſanguinis tui, commemoratio ſatisfactionis tuæ, venerabile myſterium Corporis & Sanguinis tui, quod tibi quotidie offertur in Eccleſia pro ſalute fidelium ſervorum tuorum: in quo es tu ipſe ſacerdos & ſacrificium; ille qui offert pariter & cui offertur, & hoc ipſum quod offertur; ad promerendam in præſenti gratiam, quam non mereor, ad obtinendam in futurum requiem & gloriam, quam tua amariſſima mors impetravit. Imperfectum meum, Domine Jeſu, oculi tui viderunt: ſed tu pie, miſericors, & præſtabilis ſuper malitia, ne quæſo imputes mihi ad æternum ſupplicium, qui omnia ad ſummum & perfectum bonum optime, & perfectiſſime, & ſapientiſſime præordinaſti; & ne permittas me deleri de libro vitæ: ſed offer mihi portionem quæ me contingit, in ſubſidium tuæ videlicet pretioſæ paſſionis, pro qua voluiſti hominem habere tibi cohæredem in terra viventium.

4 Te igitur, Domine, moveat, & inclinet ad miſericordiam humanæ fragilitatis conſideratio, qui noſti quæ ſit hominis ſubſtantia, & quod non vane conſtitueris hominem ſuper terram: & conſerva me opus tuæ pietatis, ne incaſſum circa ipſum laboraveris, neve infructuoſa ſit in me immaculati cruoris tui effuſio. Tu, qui es purificationem faciens peccatorum, præſta, ut emundatis per te peccatorum ſordibus, illuſtrataque mentis facie, cognoſcam te, teque agnoſcens in directione jugiter ad te tendam, ut felici tandem exitu ad te merear pervenire, Jeſu Chriſte Deus meus & Dominus meus, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivis, &c.

a Hic in mentem revocanda Bernardi verba ex epiſtola 398. n. 3.

OFFICIUM DE S. VICTORE CONFESSORE, a ſancto BERNARDO, rogatu Guidonis Abbatis Arremarenſis, compoſitum [*].

AD I. VESPERAS.

Antiphona ſuper Pſalmos.

[*] V. Epiſt. nunc 398. & duos Sermones de S. Victore.

VIctrix anima, quæ ſicut paſſer tranſvolans, laqueos venantium evaſiſti; da ut tuo ab his patrocinio eruamur.

O miles emerite, qui debitam poſt certamen requiem accepiſti, reſpice in nos, qui & inter hoſtiles gladios tuis laudibus occupamur.

O Victor Jeſu, quem in noſtro Victore viciſſe cognoſcimus; da ei ſic ſibi in te gloriari, ut non ſubeat oblivio noſtri.

Capitulum.

DIlectus a Deo & hominibus ſanctus Victor, cujus memoria in benedictione eſt, ſimilem illum fecit in gloria ſanctorum.

℟. *prolixum*. O vere Victor, qui ex quo viciſti ab utero uſque ad tumulum, continuos promerendo triumphos: [*] Da nobis ut ſicut tuis animarum victoriis, muniamur & armis.

℣. Ut poſſimus reſiſtere in die malo & in omnibus perfecti ſtare. Da nobis.

Hymnus.

VITA Victoris a meritis præclara, Hominem terris qui non ſit de terra, Velut e cœlo datum repræſentat Ad imitandum.

Chriſtus in illo vixit, & non ipſe. Speculum vitæ mortuis de mundo, Homo cœleſtis præbuit ſeipſum, Similes quærens.

Aliquid quoque ſanctius profeſſus, Extitit Victor forma ſanctitatis, Integrum ſervans atque incorruptum Decus honeſti.

Unde & vidit viſiones Dei, Vidit & cœlos aperiri ſibi. Nempe pudicos viſio cœleſtis Quærit aſpectus.

Gloria ſummæ Trinitati Deo, Gloria trina una perſonarum, Tota cujuſque non diviſa trium, Tres enim unum.

Ad Magnif. Antiphona. Magna eſt virtus, Domini tui Victor, nec minor pietas: & utinam per te nobis tam ſit propitius ad ſalutem, quam tibi magnificus extitit ad virtutem! Magnifica Victor Dominum, qui magna fecit tibi, magnum te faciens, ut faceres mirabilia, in quibus mirabilis fieres: dedit certare, ut vincere daret, & Victorem coronaret.

Collecta. Exaudi Domine quæſumus tibi ſupplicantium preces: ut quos corporali beati confeſſoris tui Victoris feciſti præſentia gloriari, concedas ejus benigna interceſſione undique præmuniri. Per Dominum Jeſum, &c.

Ad Matutinum.

Invitat. Confidite, Victor vicit mundum: [*] Gaudeamus in ejus victoria, ut vincamus.

Hymnus.

MErito dulces angelorum voces Corpore gravi audiebat homo, Carneos luxus perimens, in carne Angelum vivens.

Sic oportebat ut jam deſignatum Vas in honorem ſanctius maneret, Sanctitas cujus dedicata fuit Matris in alvo.

Denique carne gravidam cernentes Matrem non ſeniunt, fugitant paventes, Indicant nomen, confitentur ſanctum Utero clauſum.

Neque tenello huic tam maturæ Vita ſecura, gloriæ invidit, Et quidem magis cumulavit eam Fœnore multo.

Gloria ſummæ Trinitati.

ubi ait ſe hic in hymnis metrum neglexiſſe, ne ſenſui deeſſet.

In primo nocturno Antiphonæ.

Beatus vir, qui legem dilexit, & cathedram non affectavit.

Servivit Domino in timore, & jam ſine tremore exultat ei.

Domine in lumine vultus tui ambulavit, & nunc ſignatum eſt ſuper eum.

Verba tua, Domine, Victor auribus & corde percepit, ac per ea vicit.

In ore Victoris perfecta laus, quia in corde ejus perpetua pax.

Confidenti in Domino fruſtra inſidiati ſunt, qui ſagittant in obſcuro rectos corde.

Lectio I.

VIctoris vita & gloria, &c. *Vide ſupra inter Serm. de SS. ad diem 26. Febr.*

℞. O virum præcipuæ ſanctitatis, qui ante ſanctus, quam natus, ante Victor opere, quam nomine fuit, ita ut clauſus in utero, jam de hoſte triumpharet.

℣. Domine prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Ita ut, &c.

Lectio II.

HAbeamus dilectiſſimi in vita Victoris, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℞. O jucundum & inuſitatum miraculum! Leo rugiens fugit a facie parvuli, necdum vagientis.

℣. Sicut fluit cera a facie ignis; ſic pereant peccatores. A facie, &c.

Lectio III.

EPulemur, dilectiſſimi, vocati ad menſam divitis, &c. *Vide ſupra loc. cit.*

℞. O felix mater, cujus uterus ſenſit novitatem, nulli matrum compertam a diebus Joannis Baptiſtæ.

℣. Non eſt inventus ſimilis illi. A diebus, &c.

Lectio IV.

SI diligenter itaque, fratres reverendiſſimi, conſidero, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℞. O Jeſu bone, tua eſt virtus, tua victoria, quod agn cujus unus luporum multitudinem exturbavit.

℣. Antequam ſciret puer vocare patrem aut matrem. Luporum, &c.

In ſecundo Nocturno Antiphonæ.

Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus, ut ſui nominis ſervaret veritatem.

Domine in virtute tua lætabitur Victor, ſciens non in ſua virtute feciſſe victoriam.

Non accepit in vano animam ſuam, qui de ratione rexit vitam ſuam, & ideo aſcendit in montem Domini.

A timore inimici eripuiſti Domine animam ſancti, cui peracta victoria non reſtat pugna.

Te decet hymnus, te decet laus, cujus opus fuit, ut carne ſolutus Victor noſter hominem ſolveret catenatum.

Bonum eſt confiteri Domino, cujus munera ſanctorum merita, cui ſanctus Victor, & quod ſanctus eſt, & quod victor eſt, debere ſe confitetur.

Lectio V.

GAudete in Domino, dilectiſſimi, qui, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℞. Dum tranſiret Rex Francorum, & veniret ſecus ubi habitabat eremita, admiratus eſt ſuper his quæ dicebantur de viro hoc.

℣. Quanta audivimus, & cognovimus ea, & patres narraverunt nobis. Super his, &c.

Lectio VI.

PAuſat miles emeritus, & poſt labores, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℞. Jam theſaurum abſconditum fama delatrix prodiderat, & non potuit præterire regem prætereuntem, ſed divertit ad tugurium pauperis, excitus fama ſanctitatis.

℣. Ut videret opera Domini & mirabilia ejus in deſerto. Excitus, &c.

Lectio VII.

FRatres, latitudo cœli dilatat corda, non arctat, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℞. Ingreſſo rege pauperis cellam, ſollicitus hoſpes quod vinum non haberet, hauſtam de proximo fonte aquam benedicens convertit in vinum, & bibit rex & qui cum eo erant.

℣. Repleti ſunt omnes ſtupore & ecſtaſi in eo quod contigerat illis. Et bibit, &c.

Lectio VIII.

PArvus ad pugnam, magnus ad victoriam, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℞. Novum genus potentiæ! aquæ rubeſcunt hydriæ, vinum juſſa fundere mutavit unda originem.

℣. Dextera Domini fecit virtutem. Vinum, &c.

In tertio Nocturno Antiphonæ.

Quam pium, quam dulce, quam ſuave, o victor, in hoc loco afflictionis, & in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari.

℞. Homo quidam non veritus malignari in ſanctum, furatus eſt triticum ejus, & abſcondit in terram, & ecce miſer traditur maligno ſpiritui.

℣. Maledictus homo qui abſcondit frumenta in populis. Traditur.

℞. Triſte miraculum, ſed juſtitiæ plenum. Ut quem ſuggeſtorem, ipſum & ultorem ſceleris homo dæmonem pateretur.

℣. Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum. Ut quem, &c.

℞. Revelantur iniquitatis myſteria: dæmon hominem cogit, homo dæmonem prodit, Victor medius dijudicat inter illos: dum dæmonem fugat, & hominem ſanat, frumentum prodente ipſa malignitate recuperat.

℣. In fraude circumvenientium aſſuit illi, & honeſtum fecit illum. Dum dæmonem, &c.

℞. Suſcipiens Victor, vidit cœlos apertos, & crucem auream gemmis ornatam, & vox ad eum: Gemmæ ſunt animæ, cruce gloriam aſſecutæ, * Cujus ignominiam portaverunt.

℣. Lætetur Iſrael in eo qui fecit eum, & filiæ Sion exultent in rege ſuo. Cujus.

Ad Laudes Antiphonæ.

COrpore terras, mente cœlos Victor inhabitans, aliquando aliquid nuntiantes, aliquando ineffabili cantus ſuavitate plauſibiles voces angelicas audiebat.

Jam cœlos ingreſſus, quos & ante oculis apertis ſuſpiciebat, vere nunc revelata facie ſpeculatur gloriam Dei.

Beata viſio! qua in eamdem imaginem Victor transformaris de claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu.

Vere anima tua, Victor, una ex gemmis quæ tibi in cruce apparuerunt, vere infixa cruci, cum divinæ inſerta gloriæ, eamdem ſibi induit claritatis imaginem, quam invenit.

Omnipotens Pater, peccavimus tibi, facti filii alieni: ſed appropiavimus in Victore noſtro, qui cum vicerit cupiditatem ſuam, vincat & iram tuam, nos quoque in gratia potenter reſtituat.

℞. Filiæ Hieruſalem, ſancta anima migrat: * Exite obviam ei.

℣. Veniens venit cum exultatione. Exite, &c.

Hymnus.

VINA de fonte, non de vite manant, Muſta pro rivis colorata fluunt, Benedicentis manu bene uſa Pro torculari.

Subito ſapor ſubiens novellus, In novos uſus latices coegit, Rege mirante, ubi non putabat Regium potum.

Dæmone tortus publicat ſe homo, Furta fatetur miſer vel invitus, Pellitur tortor, fure deprehenſo, Tortus & ipſe.

Hæc ſatis probant aliaque multa Prærogativam gloriæ Victoris; Nec minoratam, quo præventus fuit Spiritu bono.

Gloria ſummæ Trinitati Deo, &c.

Ad

Ad Bened. Antiph. Felix generatio, cui exortum eſt lumen in tenebris. Victor illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis ſedebant.

Alia. Benedictus Dominus Deus Victoris, qui ipſum in medio ſtatuens, cornu ſalutis erexit nobis: & rurſum de medio tollens, cum principibus collocavit, ut habeat ex hominibus, cui hominum peccata donet.

℣. Hæc dies tantæ ſolemnitatis ejus, hæc dies lætitiæ gentis ejus. ℟. Exultemus & lætemur in ea.

Ad Primam, Antiph.

Hodie poſito corpore Victor, quo ſolo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, dives meritis, ſignis clarus, expeditus penetravit in ſancta, ſimilis factus in gloria ſanctorum.

Ad Tertiam.

Nomen tuum & memoriale tuum, Victor, favus diſtillans in labiis captivorum. Eja ergo, fortis athleta, dulcis patrone, advocate fidelis, exurge in adjutorium nobis, ut de plena victoria glorieris.

Ad Sextam.

Vincenti expandit gremium ſuum, qui pugnanti dederat ſpiritum ſuum. Ibi, ibi, tu qui ubique es,
A cogitare de miſeris inſpira ei Deus, ſupplicantem pro miſeris ſuſcipe eum Deus, exorantem pro miſeris exaudi eum Deus.

Ad Nonam.

Abſorptus eſt Victor in gloria Filii Dei: immitte ei noſtri ſemper memorem fieri; noſtram in tuo tremendo judicio ſuſcipere & agere cauſam.

Ad II. Veſperas.

Sancte Victor, quis digne explicet laudes tuas, calimoniæ decus, animi virtutem, conſcientiæ puritatem?
B Sancte Victor, quis det nobis, ut cum memoria abundantiæ ſuavitatis tuæ inſideat nobis forma rectitudinis vitæ tuæ?

Sancte Victor, mitte nobis auxilium de ſancto, & de Sion tuere nos, qui de terra te laudamus.

Sancte Victor ſanctitas tua, victoria tua, quo nobis ſalubrior, eo tibi glorioſior invenitur.

℣. Ecce appropinquat Victor glorioſus, cito proferte coronam.

℟. Jam intrat in gaudium Domini ſui.

Ad Magnif. Antiph. O magnifice Victor, etſi elevata eſt magnificentia tua ſuper cœlos, ſed non terræ inopes tua jugis munificentia derelinquat.

FINIS TOMI TERTII.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTI
BERNARDI
CLARÆ-VALLENSIS
ABBATIS
OPERUM
Tomus Quartus

Sermones ejus in Cantica numero LXXXVI. complectens.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO.

IN SANCTI BERNARDI TOMUM IV.

I. CUM omnia ſancti Bernardi Opera ſolidæ pietatis ac doctrinæ ſucco referta ſint, cum duo præcipue apud omnes in pretio eſſe debent, nimirum libri de Conſideratione, & Sermones in Cantica canticorum. In illis ſiquidem libris, quidquid ſanctius in ſacris litteris & in conciliis, quidquid ſalubrius in ſcriptis veterum Patrum & in decretis Pontificum ad regimen Eccleſiæ præſcribitur; id omne ſub eleganti compendio comprehenſum habetur. In his vero Sermonibus, quæcumque per alia ſancti Doctoris opera ad mores informandos & ad pietatem accendendam, quæcumque de vitiis & virtutibus, atque de tota vita ſpirituali reſperſa ſunt; in his, inquam, Sermonibus hæc omnia ſolidius ac ſublimius pertractantur, & ex myſticarum allegoriarum involucris ac figuris, totius perfectionis eruuntur arcana, non minus jucundo atque utili, quam ſublimi modo; ita ut hi Sermones quaſi caſtæ quædam piorum hominum deliciæ cenſendæ ſint. Jucundum atque utilem hunc ſcribendi modum appellamus. Hæc enim eſt, teſte Bernardo, *miranda prorſus & miſeranda humanarum conditio animarum, ut licet tam multa foris ingenii vivacitate percipiant, egeant omnino figuris & ænigmatibus quibuſdam corporearum ſimilitudinum, ut ex viſibilibus & exterioribus poſſint vel aliquatenus inviſibilia atque interna conjicere*. Quod quidem his in Sermonibus præclare omnino præſtatur.

[Horum Sermonum dignitas. — Bern. Serm. 6. de divers. num. 1.]

II. Hoc inſigne opus Bernardus aggreſſus eſt anno MCXXXV. poſt ſuum ex Aquitania reditum, ut patet ex libro ſecundo de ipſius vita cap. VI. *Nactus vero vir Dei aliquod quietis tempus, aliis ſe negotiis occupavit, & ſecedens in caſulam, piſatiis torquibus circumtextam, ſolus meditationibus divinis vacare diſponit. Et repente occurrunt ei in diverſorio humili, quaſi ad præſepe Domini conſiſtenti, amatoria Cantica, & ſpiritualium fercula nuptiarum. Multo tempore in harum meditatione rerum animam ſuam effudit; & multipliciter hæc exponens, quantum in ſe profecerit qui in illis quotidie epulabatur deliciis, quantum nobis profuerit, quibus ejuſdem benedictionis reliquias in Scriptura ſervavit, manifeſtum eſt legentibus eam*. Ita Gaufridus: qui ſurſus in libri tertii capite VIII. *In Sermonibus ſuper Cantica*, inquit, *& inveſtigator myſteriorum, & morum ædificator magnificus innoteſcit*. Id autem Operis tempore Adventus prædicti anni MCXXXV. inchoatum fuiſſe intelligimus ex Sermonis ſecundi exordio. *Ecce enim quam multi in hac ejus, quæ proxime celebranda eſt, Nativitate gaudebunt*, &c.

[Tempus & occaſio.]

III. Bernardum de Portis Cartuſianum iſtius ſuſcepti, ſi non auctorem, ſaltem incentorem fuiſſe conſtat ex Bernardi ad ipſum epiſt. CLIII. in qua vir ſanctus expoſitionem in Cantica, ſeu aliquid ſpirituale obnixe flagitanti ſuam tenuitatem prætendit; ſed tandem inſtanti obſequitur; ſive id de ſuſceptione, ſive de publicatione & miſſione operis jam inchoati interpretandum ſit. Placet ſecunda interpretatio, præſertim quod Gaufridus in locis modo adductis Bernardi de Portis ad iſtud aggrediendum auctoritatem interveniſſe non dicit, immo virum ſanctum ſponte ſua huic mediationi applicuiſſe animum ſatis innuit. Favent huic ſententiæ verba epiſt. CLIII. *Cedo importunitati tuæ, ut vel* exhibitio *tollat ſuſpicionem. Res eſt cum amico. Non parco jam verecundiæ. Prorſus, dum fiat quod tu vis, inſipientiæ meæ non memorabor. Sermones paucos in principio Canticorum Salomonis, recens dictatos, en facio tranſcribi, & tibi, cum necdum ediderim, quam citius mitto. In quo opere, cum accepero tempus, Chriſto imperante curis, tentabo procedere*. Ex quibus verbis id tantum eruitur, Bernardum Portenſem aliquid ſpiritualis operis a Bernardo noſtro poſtulaſſe, eique miſſos fuiſſe Sermones primos in Cantica. Neſcio an de hoc Bernardo explicandus ſit locus in Serm. I. n. 2. *Puto autem quod jam non habebit unde adverſum nos murmuret is, qui nobis de via venit amicus, cum & tertium iſtum ſumpſerit panem*, quod aliis æſtimandum permitto. Denique ad ipſum Bernardum Portenſem priores Sermones directi ſunt cum epiſt. CLIV. in qua hæc legimus: *Sermones ſuper principia Canticorum, quos tu petiiſti, & ego promiſeram, tranſmitto tibi: quibus lectis, peto ut quam citius opportune poteris, tuo reſcripto moneamur vel ad procedendum, vel ad ſuperſedendum*: quod de ipſa deſcriptione & miſſione operis itidem interpretari licet.

[Incentor.]

IV. Etſi vero Bernardus continuis fere diebus hos Sermones habebat ad ſuos Claræ-vallenſes, non potuit tamen intra annos octodecim, quibus ſupervixit, inceptum opus perficere, variis ſubinde Eccleſiæ ac regni negotiis interpellatus, quin etiam adventantium importuna frequentia, de qua non ſemel conqueritur, ut in fine Sermonis tertii. *Sed ecce avocat nos diei malitia. Hi ſiquidem, qui modo ſuperveniſſe nuntiantur, gratum cogunt rumpere magis, quam finire Sermonem. Ego exibo ad hoſpites, ne quid deſit officiis ejus, de qua loquimur, charitatis*. Et in Serm. LII. n. 7. *Rara ſatis mihi ad feriandum a ſupervenientibus conceditur hora*. Mirum vero eſt, ſanctum Patrem, magnæ familiæ & irruentium negotiorum curis diſtractum, parem fuiſſe meditandis tam altæ ſapientiæ Sermonibus, iiſque in dies recitandis. Quod etiam ipſe conteſtatur Serm. XXII. n. 2. *Nonnullius profecto fatigationis eſt atque laboris, quotidie ſcilicet exire, & haurire etiam de manifeſtis rivulis Scripturarum*, &c. Nam hos Sermones feriatis diebus habebat, & quidem pene continuis, ut patet ex Serm. LXXXIII. ubi triduum jam conſequenter ad explicandum unum locum ſe inſumpſiſſe dicit. Hos porro Sermones viva voce proferebat. Unde in fine Serm. XLII. hæc loquitur: *Infirmitas mea, quam noſtis, non ſinit ulterius progredi*. Et in fine Serm. XLIV. *Et de hoc ſatis. Nam & infirmitas mea pauſandum indicit, ſicut & ſæpe facit*.

[Sermones illi cur imperfecti. — Feriatis etiam diebus habiti.]

V. Meditationem quidem vir ſanctus diſponendæ Sermonum materiæ cum oratione adhibebat; ſed eos ex animi copia & plenitudine nondum ſcriptos nonnumquam depromebat, ut varia loca probant. Nam & multa in illis Sermonibus ex tempore dicuntur, quale eſt illud, cum in Sermone XXXVI. ſomnolentos in-

[Ex tempore aliquando prolati.]

Digitized by Google

TOM. IV. crepet, aitque : *Putabam me uno Sermone implere quod promiſi de duplici ignorantia; & feciſſem, niſi faſtidioſis longior videretur. Quoſdam ſiquidem oſcitantes, quoſdam & dormientes intueor. Nec mirum : præcedentis noctis vigiliæ (longiſſimæ quippe fuerunt) excuſant eos.* At extemporanea illa dicta nihil æque probant, quam locus ex Sermone IX. num. 6. *Occurrit & alius ſenſus, quem quidem non propoſueram; ſed minime præteribo.* Accedit quod recitatos Sermones poſtea a diſcipulis fuiſſe deſcriptos innuit vir ſanctus his verbis: *Scripta ſunt ut dicta ſunt*, ait Sermone LIV. num. 1. *& excepta ſtilo, ſicut & Sermones cæteri, ut facile recuperetur quod forte exciderit.* Huc ſpectat quod legitur in Sermone LXXVII. num. 2. *Sed etſi litteris forſitan mandentur iſta quæ dicimus, dedignabuntur legere.*

Quo in loco, & quibus horis. VI. Hos porro Sermones paſſim declamabat Bernardus *in auditorio* Fratrum, & quidem Novitiis præſentibus, ex Sermone LXIII. num. 6. non vero Converſis, qui ejuſmodi conventibus non intererant. Unde ſæpe innuit auditores ſuos fuiſſe in Scripturis ſacris peritos, quos *ingenio* dicendis *prævolare* teſtatur in Sermonibus XV. num. 2. XVI. num. 1. & XXXIX. num. 2. Cæterum hora qua Sermones iſti habebantur, aliquando matutina, ante Miſſam, (ut de aliis Sermonibus in ſuperioris tomi Præfatione dictum eſt) aliquando veſpertina erat. De matutino tempore interpretare duo loca, in quibus concionem dimittit propter laborem manualem & officium divinum. Sic in fine Sermonis I. *Sed præterit hora*, inquit, *qua nos exire urget ad opera manuum & paupertas, & inſtitutio regularis.* At expreſſior eſt hanc in rem locus in Sermone XLVII. quem interrupit ob inſtantem horam officii divini. De veſpertino tempore perſpicuum eſt teſtimonium in Sermone LXXI. num. 14. *Jam enim diſputante me longius, inclinata eſt dies.* At ſatis minutiarum, quæ tamen huic loco non male conveniunt.

Anno 1137. interrupti. VII. Sermones omnino quatuor & viginti abſolverat Bernardus anno MCXXXVII. quo anno in Italiam ad componendum ſchiſma profectus eſt. Inde reverſus anno ſequenti, ad opus intermiſſum denuo ſe recepit, Sermone XXIV. repetito cum alio exordio & alia clauſula, ex quibus nata eſt illa de qua ſuo loco agemus, lectionis diverſitas. Sermones autem ſexageſimum quintum & ſequentem, qui ab expoſitione iſtius verſus, *Capite nobis vulpes parvulas*, incipiunt, compoſuit vir ſanctus adverſus Colonienſes hæreticos, occaſione epiſtolæ ad ſe ſcriptæ per Evervinum Præpoſitum Steinfeldenſem: quam epiſtolam idcirco duobus illis Sermonibus præfigere viſum eſt. Denique Sermo octogeſimus habitus eſt poſt Concilium Remenſe, anno MCXLVIII. præſente Eugenio celebratum, in quo damnatus eſt error Gilberti Porretani Epiſcopi Pictavienſis, prout Bernardus ipſe in eo ſermone commemorat.

Num. 16. VIII. In pleriſque mſſ. habentur Sermones numero LXXXVI. in paucis LXXXVII. ſed vel ob repetitionem Sermonis vigeſimi quarti, ut in codice Colbertino, vel ob diviſionem alterius Sermonis, ut in noſtro Germanenſi. Ex quinque Vaticanis, quos rogatu meo conſuluit noſter Joannes Durandus, unus habet Sermones omnino LXXXVI. ſed in alio, qui ſignatus eſt num. 665, habetur Præfatio, quæ nec in editis, nec in ſcriptis ullis legitur. Ejus exordium ſic habet. *Incipit Præfatio beati Bernardi Claræ-vallis Abbatis ſuper Cantica canticorum. Summum incentivum virtuti propoſuit Deus, futuræ beatitudinis delectationem: vehemens quoque calcar erroris delectationem eſſe diabolus excogitavit. Utriuſque enim ſententiæ præſtat indicium princeps humani generis Adam, a Domino Deo in paradiſo poſitus voluptatis, ut æterna felicitate frueretur ad virtutem futuris ſæculis provocandam.* Tum ſubditur, amiſſa per peccatum innocentia, amiſſam utique delectationem, ſed reparari per Pſalmorum & Canticorum dulcedinem & concentum. Nihil in ea Præfatione ad Bernardi ſtilum, aut genium accedit. Præfationi ſubjiciuntur Sermones tantum LXXXIII. ſub hoc titulo: *Incipit expoſitio beati Bernardi Claræ-vallenſis Abbatis in Canticis canticorum.* Alius codex: *Incipit Bernardus ſuper Cantica cant.* Alii: *Incipit Tractatus beati Bernardi Abbatis de Clara-valle ſuper Cantica cantic.* In uno Colbertino dicuntur *Tractatus*, non *Sermones*, pro veteri more. Sed hæc leviuſcula ſunt. Expoſitio iſta deſinit in caput tertium Cantici, ad hunc verſum: *In lectulo meo quæſivi per noctes*, a quo Gillebertus de Hoylandia, & ipſe Ciſtercienſis Hibernus, eam continuavit uſque ad quinti capitis hunc verſum: *Dilectus meus candidus & rubicundus*, editis Sermonibus octo & quadraginta, vir ſane Bernardo dicendi gravitate & pietate non multum inferior. Conantem vero ulterius explanando progredi mors ex humanis abſtulit, veluti huic indignata, ſi Sixto Senenſi credimus, quod interruptum a ſe Bernardi laborem iterum continuare, & ad finem deducere velle auderet. Fallitur Sixtus, qui Bernardi opus *ultimo vitæ ſuæ anno* inceptum dicit, Gilleberti Sermones in tomo ſequenti adducemus.

IX. Præter hanc expoſitionem Bernardus aliam breviorem dictavit Guillelmo S. Theoderici abbati, uti Guillelmus ipſe teſtatur in lib. 1. de ejus vita capite XII. ſed commodior erit de hac dicendi locus in tomo quinto, ubi compendioſam in duo priora Cantici capita ex Bernardo commentationem referemus.

X. In primo Sermone fuſioris expoſitionis Bernardus innuere videtur, ſe commentarios edidiſſe in Parabolas Salomonis, & in Eccleſiaſten. Sic enim ait num. 2. *Nam de verbis Eccleſiaſtes ſatis (ni fallor) per Dei gratiam inſtructi eſtis mundi hujus cognoſcere & contemnere vanitatem. Quid & Parabolæ? An non vita & mores veſtri juxta eam, quæ in ipſis invenitur, doctrinam ſufficienter emendati & informati ſunt? Proinde illis ambobus prælibatis, quos nihilo minus de amici arca præſtitos accepiſtis; accedite & ad tertium hunc panem, ut probetis forſitan potiora.* Verum hæc verba id unum ſignificare videntur, Claræ-vallenſes dediſſe operam legendis Parabolis & Eccleſiaſtæ, & ad eorum regulas mores ſuos compoſuiſſe. Sane nec Gaufridus[c] qui ſatis accuratum Bernardi operum indicem texuit, nec ullus (quem ſciam) veterum ejus generis commentationes Bernardo tribuit. An fortaſſe *amici* nomine aliquem alium illius temporis auctorem intelligit? qualis fuit Hugo Victorinus, qui homilias XIX. in Eccleſiaſten compoſuit.

XI. Redeo ad Sermones in Cantica, de quibus quid ſentiret Guerricus abbas Igniacenſis, & ipſe ſancti Doctoris diſcipulus piiſſimus, aperit in Sermone III. de ſanctis Petro & Paulo, qui cum aliis habetur in tomo VI. *Magiſter noſter, ille interpres Spiritus-ſancti, de toto illo carmine nuptiali loqui inſtituit, ſpemque nobis dedit ex iis quæ jam edidit: quia ſi pervenerit ad locum de quo quæritis*, Donec adſpiret dies, & inclinentur umbræ, *umbras ipſas ponet in lucem intelligentiæ; quod dictum eſt, vel erit in tenebris, nobis dicet in lumine.* Hæc Guerricus.

IN.

INDEX
SANCTI BERNARDI
Sermonum in Cantica, qui in Tomo IV. continentur.

SERMO I. IN Cantica canticorum promulſis.

II. De Incarnatione Chriſti per Patriarchas & Prophetas prænuntiata, & ardentiſſime ab eis expectata.

III. De oſculo pedis, manus, & oris Domini, &c.

IV. De triplici profectu animæ, qui fit per oſculum pedis, manus, & oris Domini.

V. De quatuor generibus ſpirituum; videlicet Dei, Angeli, Hominis, & Pecoris.

VI. De ſummo & incircumſcripto Spiritu, qui eſt Deus; & quomodo Miſericordia & Judicium dicantur pedes Domini.

VII. De amore ardenti quo anima diligit Deum: Item de attentione tempore Orationis vel Pſalmodiæ procuranda.

VIII. Quomodo per oſculum oris Dei ſignificatur Spiritus ſanctus, quem Eccleſia ſibi petit dari ad notitiam ſanctæ Trinitatis.

IX. De uberibus ſponſi, ideſt Chriſti: quorum unum eſt longanimitas expectandi peccatores; alterum benignitas ſeu facilitas eos recipiendi.

X. De tribus unguentis ſpiritualibus, ſcilicet Contritionis, Devotionis, & Pietatis.

XI. De duobus, hoc eſt, fructu & modo, pertinentibus ad opus humanæ redemptionis.

XII. De pretioſo unguento pietatis, deque veneratione a ſubditis erga Prælatos ſuos exhibenda.

XIII. De gloria & laude Deo ſemper attribuenda pro omnibus bonis ejus nobis impenſis.

XIV. De Eccleſia fidelium Chriſtianorum, & de Synagoga Judæorum perfidorum.

XV. Qualiter nomen Jeſus eſt medicina ſalubris fidelibus Chriſtianis in omnibus adverſis.

XVI. De cordis contritione, & de tribus ſpeciebus veræ confeſſionis.

XVII. De acceſſu & receſſu Spiritus ſancti obſervando: deque invidia diaboli erga genus humanum.

XVIII. De duabus operationibus Spiritus-ſancti, quarum una vocatur Effuſio, & alia Infuſio.

XIX. De natura, modo, ac proprietatibus amoris angelici erga Deum juxta ſingulos Angelorum ordines differit.

XX. De triplici modo dilectionis, qua Deum diligimus.

XXI. Qualiter Sponſa, ideſt Eccleſia, trahi ſe optat poſt Sponſum, ideſt Chriſtum.

XXII. De quatuor unguentis Sponſi, & totidem virtutibus cardinalibus.

XXIII. De tribus modis contemplationis circa Deum ſub figura trium cellarum.

XXIV. Agit præcipue contra deteſtabile vitium detractionis, & qua in re rectitudo hominis potiſſimum conſiſtat.

XXV. De nigredine & formoſitate Sponſæ, ideſt Eccleſiæ.

XXVI. In qua B. Bern. obitum fratris ſui Gerardi in Clara-valle monachi pathetice deplorat, & vim ſui erga ipſum amoris graphice depingit.

XXVII. De ornatu Sponſæ, & qualiter anima ſancta cœlum dicatur.

XXVIII. De nigredine & formoſitate Sponſi & quomodo auditus potius quam viſus valeat in rebus fidei, & ad notitiam veritatis.

XXIX. De querimonia Eccleſiæ contra ſuos impugnatores, vel contra illos qui impugnant unitatem fraternam.

XXX. Qualiter populus fidelium, ſeu animæ Electorum, per vineas ſignificantur, quarum Eccleſia cuſtos dicitur: & de prudentia carnis, quæ eſt mors.

XXXI. De excellentia divinæ viſionis, & quomodo in præſenti ſanctis viris guſtus divinæ præſentiæ varietur pro variis animæ deſideriis.

XXXII. Qualiter Chriſtus ſuſcipitur ab anima ſancta tamquam ſponſus, & ab anima infirma tamquam medicus. Item de differentia cogitationum, unde oriantur.

XXXIII. De his quæ ſemper ſectanda ſunt a mente devota; quid ſit meridies, & de quatuor generibus tentationum ſemper evitandis.

XXXIV. In quo tractatur de humilitate & patientia.

XXXV. De increpatione dura, quam fecit ſponſus ad ſponſam, & duplici ignorantia nimium pavenda & fugienda.

XXXVI. Quod ſcientia litterarum ſit bona ad inſtructionem, ſed ſcientia propriæ infirmitatis ſit utilior ad ſalutem

XXXVII. De duplici notitia, & duplici ignorantia, deque malis ſeu damnis quæ pariunt.

XXXVIII. Qualiter ex ignorantia Dei naſcitur deſperatio, & qualiter ſponſa dicatur pulchra inter mulieres.

XXXIX. De curribus Pharaonis, ideſt diaboli, & de principibus exercitus, qui ſunt malitia, & luxuria, & avaritia.

XL. Quod intentio ſit facies animæ: quæ ſit ejus pulchritudo, aut deformitas, quæ ejuſdem ſolitudo & pudicitia.

XLI. Qualiter ſponſa recipit interim magnam conſolationem de contemplatione divinæ charitatis, antequam perveniat ad claram ejus viſionem.

XLII. De duplici humilitate, una videlicet quam parit veritas, & altera quam inflammat charitas.

XLIII. Qualiter conſideratio paſſionis & laborum Chriſti facit ſponſam, ideſt animam, pergere illæſam inter proſpera & adverſa hujus mundi.

XLIV. De correptione pro ingenio peccantium moderanda, ut nempe humiles & morigeri leniter, duri & obſtinati auſtere corrigantur.

XLV. De duplici pulchritudine animæ, & qualiter anima loquitur ad Dei Verbum, & Verbum ad animam; & quæ ſint eorum linguæ.

XLVI. De ſtatu & compoſitione totius Eccleſiæ Item, quomodo per activam vitam, quæ ſub obedientia agitur, pervenitur ad contemplativam.

XLVII. De triplici flore, ſcilicet virginitatis, martyrii, & bonæ operationis, & de devotione habenda circa divinum officium.

XLVIII. De laude reciproca, quæ fit inter ſponſum & ſponſam: & qualiter per umbram Chriſti intelligatur corpus & fides ejus.

XLIX. Qualiter per diſcretionem ordinatur charitas, ut omnia membra Eccleſiæ, ideſt electi, invicem colligentur.

L. De duplici charitate, ſcilicet actuali & affectuali, & ejus ordinatione.

LI. Qualiter ſponſa petit ſibi accumulari fructus bonorum operum cum floribus odoramentis fidei. Item de ſpe & timore.

LII. De exceſſu qui contemplatio dicitur, in quo ſponſus facit quieſcere animam ſanctam, pro ejus quiete vigilans.

LIII. Per montes & colles ſignificari cœleſtes ſpiritus, quos tranſilit ſponſus per ſuum in terras adventum, ſeu per myſterium Incarnationis ſuæ.

LIV. Qualiter tantum per montes ſignificantur Angeli & homines, per colles dæmones. Item de triplici timore quo quiſque timere debet, ne gratiam bene operandi a Deo acceptam perdat.

Digitized by Google

TOM. IV.

L V. *Qualiter homo per veram pœnitentiam poſſit evadere judicium Dei.*

L V I. *Quod peccata & vitia ſunt tamquam parietes medyantes inter Deum & peccatorem.*

L V I I. *De viſitationibus Domini obſervandis: quibus indiciis vel ſignis hæ deprehendi poſſint.*

L V I I I. *Quomodo ſponſus hortatur ſponſam, ideſt viros perfectos, ad regimen imperfectorum. Item de amputatione vitiorum in eis facienda, ut virtutes ſuccreſcant.*

L I X. *De gemitibus animæ ſuſpirantis ad cœleſtem patriam, & de commendatione caſtitatis & viduitatis.*

L X. *De incredulitate Judæorum, qua compleverunt menſuram patrum ſuorum occidendo Chriſtum.*

L X I. *Quomodo Eccleſia reperit divitias divinæ miſericordiæ in foraminibus vulnerum Chriſti: & de fortitudine Martyrum, quam a Chriſto receperunt.*

L X I I. *Quid ſit animam fidelem commorari in foraminibus petræ; & quid in cavernis maceriæ. De Dei voluntate potius quam majeſtate ſcrutanda. Denique de puritate mentis neceſſaria ad prædicationem veritatis.*

L X I I I. *De vinea viro pio & ſapienti, ideſt ſua cuique vita, ſeu mente & conſcientia, ſerio colenda, & de duobus vulpium generibus, ſcilicet adulatoribus & detractoribus, & de tentationibus monachorum novitiorum.*

L X I V. *De tentationibus monachorum provectorum, quas patiuntur vulpes, ſeu tentationes magis ſibi infeſtas. Item de hæreticis, vulpibus Eccleſiæ, capiendis.*

* *Duobus ſequentibus Sermonibus præmittitur Epiſtola* EVERVINI *præpoſiti Steinfeldenſis.*

L X V. *De clandeſtinis hæreticis; quorum præpoſteram religionem, & ſtudium occultandi myſteria ſua, necnon ſcandaloſum fœminarum contubernium perſtringit.*

L X V I. *De erroribus hæreticorum circa nuptias, baptiſmum parvulorum, purgatorium, orationes pro defunctis, & invocationem Sanctorum.*

L X V I I. *De mirabili affectu dilectionis ſponſæ, quem eructat propter amorem Chriſti ſponſi.*

LXVIII. *Quomodo ſponſus Chriſtus intendit ſponſæ Eccleſiæ, & hæc illi. Et de cura quam habet Deus de electis. Item de merito & fiducia Eccleſiæ.*

L X I X. *Qualiter omnis altitudo ſe extollens adverſus ſcientiam Dei dejicitur. De adventu & manſione Patris & Verbi apud animam diligentem; & familiaritate, quæ inde inter Deum & animam contrahitur.*

L X X. *Unde ſponſus dilectus vocatur; & de veritate, manſuetudine, & juſtitia, cæteriſque virtutibus, quæ ſunt lilia inter quæ paſcitur.*

L X X I. *De liliis ſpiritualibus, ideſt operibus bonis, quorum odor recta conſcientia, color fama: & quomodo ſponſus & paſcit nos, & paſcitur a nobis. Item de unitate Dei Patris cum Filio, & animæ ſanctæ cum Deo.*

L X X I I. *Dies adſpirans, & umbræ inclinatæ, quæ ſint. Deinde varii hominum dies exponuntur. Et quod juſtos, utpote in luce viventes, manet clarior dies: impios vero in operibus tenebrarum verſantes æterna nox.*

LXXIII. *Qualiter Chriſtus ad judicandum veniet in forma humana, ut ſuavis appareat electis; & quomodo minor Angelis, iiſdemque ſublimior.*

LXXIV. *De viſitationibus Verbi ſponſi, quam occulte fiant ad animam ſanctam, idque Bern. ſui ipſius exemplo ad ædificationem ſuorum demiſſe ac verecunde declarat.*

L X X V. *Deus quærendus eſt debito tempore, modo & loco: & quod nunc ſit acceptabile tempus, in quo quiſque per bona opera poteſt ſibi invenire Deum, ac ſuam operari ſalutem.*

LXXVI. *De claritate Sponſi, in qua coæqualis Patri ſedet a dextris gloriæ ejus: & qualiter boni paſtores debent eſſe ſolliciti, vigiles & diſcreti circa paſcendas animas ſibi commiſſas.*

LXXVII. *De malis paſtoribus Eccleſiæ. Item quomodo Beati in cœlo ſimul cum Angelis adjutorio ſunt electis adhuc peregrinantibus.*

LXXVIII. *Quod ſponſa, ideſt Eccleſia electorum, prædeſtinata eſt a Deo ante ſæcula, & præventa ab eo, ut quæreret eum, & converteretur.*

LXXIX. *De amore tenaci & indiſſolubili, quo anima tenet ſponſum. Item de reditu ſponſi in fine ſæculi ad Synagogam Judæorum ſalvandam.*

L X X X. *De Imagine ſive Verbo Dei, & anima quæ ad imaginem eſt, ſubtilis diſputatio. & de errore Gilleberti Pictavienſis epiſcopi, quem Eugenius Papa damnavit in Concilio Remenſi.*

L X X X I. *De convenientia & ſimilitudine animæ cum Verbo ſecundum identitatem eſſentiæ, & vitæ immortalitatem, & arbitrii libertatem.*

LXXXII. *Qualiter anima ſimilis Deo manens, per peccatum tamen diſſimilis facta eſt in ſimplicitate, immortalitate & libertate.*

LXXXIII. *Qualiter anima, quantumcumque vitiis corrupta, adhuc per amorem caſtum & ſanctum poteſt redire ad ſimilitudinem ſponſi, ideſt Chriſti.*

LXXXIV. *Quod anima quærens Deum, præventa eſt ab eo; & quid ſit illa quæſitio, in qua ipſa ab eo præventa eſt.*

L X X X V. *De ſeptem neceſſitatibus, propter quas anima quærit Verbum: qua tandem reformata accedit ad ejus perfruendum.*

LXXXVI. *De cautela & verecundia ſponſæ quærentis Verbum; & de commendatione verecundiæ.*

SAN.

Digitized by Google

SANCTI BERNARDI ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

SERMONES* IN CANTICA CANTICORUM.

** Inceprati anno 1135.*

SERMO PRIMUS.

1. VOBIS, Fratres, alia quam aliis de ſæculo, aut certe aliter dicenda ſunt. Illis ſiquidem lac potum dat, & non eſcam, qui Apoſtoli formam tenet in docendo. Nam ſpiritualibus ſolidiora apponenda eſſe, itidem ipſe ſuo docet exemplo: *Loquimur*, inquiens, *non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina ſpiritus, ſpiritualibus, ſpiritualia comparantes*; item: *Sapientiam loquimur inter perfectos*, quales vos nimirum eſſe confido; niſi fruſtra forte jam ex longo ſtudiis eſtis cœleſtibus occupati, exercitati ſenſibus, & in lege Dei meditati die ac nocte. Itaque parate fauces, non lacti, ſed pani. Eſt panis apud Salomonem, iſque admodum ſplendidus ſapiduſque; librum dico, qui CANTICA CANTICORUM inſcribitur: proferatur, ſi placet, & frangatur.

1. Cor. 3. 1. 2. Cor. 2. 13. — 1. Cor. 2. 6.

Eccleſiaſtes & Parabolæ quam utiles.

2 Nam de verbis Eccleſiaſtes ſatis (ni fallor) per Dei gratiam inſtructi eſtis mundi hujus cognoſcere & contemnere vanitatem. Quid & per Parabolas? An non vita & mores veſtri juxta eam, quæ in ipſis invenitur, doctrinam ſufficienter emendati ſunt & informati? proinde illis ambobus prælibatis, quos nihilominus de amici arca ᵃ præſtitos accepiſtis; accedite & ad tertium hunc panem, ut probetis forſitan potiora. Cum enim duo ſint mala, quæ vel ſola, vel maxime militant adverſus animam, vanus ſcilicet amor mundi, & ſuperfluus ſui: peſti utrique duo illi libri obviare noſcuntur: alter ſarculo diſciplinæ prava quæque in moribus, & carnis ſuperflua reſecans; alter luce rationis in omni gloria mundi fucum vanitatis ſagaciter deprehendens, veraciterque diſtinguens a ſolido veritatis. Denique univerſis humanis ſtudiis, ac mundanis deſideriis prætulit Deum timere, ejuſque obſervare mandata. Merito quidem. Veræ etenim ſapientiæ primum illud, initium; ſecundum, conſummatio eſt: ſi tamen conſtat vobis non aliud veram & conſummatam eſſe ſapientiam, quam declinare a malo, & facere bonum; itemque recedere a malo neminem poſſe perfecte abſque timore Dei, nec bonum opus omnino eſſe præter obſervantiam mandatorum.

a Animæ duo mala amor mundi, & ſui.

Canticorum liber non niſi ſobriis mentibus, & auribus credendus.

3 Depulſis ergo duobus malis duorum lectione librorum, competenter jam acceditur ad hunc ſacrum theoricumque ſermonem: qui cum ſit amborum fructus, non niſi ſobriis mentibus & auribus omnino credendus eſt. Alioquin ante carnem diſciplinæ ſtudiis edomitam & mancipatam ſpiritui, ante ſpretam & abjectam ſæculi pompam & ſarcinam, indigne ab impuris lectio ſancta præſumitur. Quomodo nempe lux incaſſum circumfundit oculos cæcos vel clauſos, ita *animalis homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei*. Quippe *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*, quod eſt vita incontinens: ſed nec erit ei unquam pars cum mundi vanitate, cum veritatis ſit Spiritus. Quæ enim ſocietas ei quæ deſurſum eſt ſapientiæ & ſapientiæ mundi, quæ ſtultitia eſt apud Deum; aut ſapientiæ carnis, quæ & ipſa inimica eſt Deo? Puto autem quod jam non habebit unde adverſum nos murmuret is qui nobis de via venit amicus, cum & tertium iſtum inſumpſerit panem.

1. Cor. 2. 14. Sap. 1. 5. — Joan. 14. 17. — 1. Cor. 3. 19. — Rom. 8. 7.

Ex explicatione ſolius Dei eſt.

4 Sed quis franget? Adeſt Paterfamilias: cognoſcite Dominum in fractione panis. Quis enim alter idoneus? Non equidem ego mihi iſtud temere arrogaverim. Sic ſpectetis ad me, ut ex me non expectetis. Nam & ego unus ſum de expectantibus, mendicans, & ipſe vobiſcum cibum animæ meæ, alimoniam ſpiritus. Revera pauper & inops pulſo ad eum qui aperit, & nemo claudit, ſuper ſermonis hujus profundiſſimo ſacramento. Oculi omnium in te ſperant, Domine. Parvuli petierunt panem: non eſt qui frangat eis; ſperatur id a benignitate tua. O piiſſime, frange eſurientibus panem tuum, meis quidem (ſi digneris) manibus, ſed tuis viribus.

Abruptum hujus libri exordium quid ſibi velit.

5 Dic, quæſo, nobis, a quo, de quo, ad quemve dicitur: *Oſculetur me oſculo oris ſui*? aut quale eſt iſtud ita ſubitaneum, & factum repente de medio ſermonis exordium? Sic quippe in verba prorumpit, quaſi quempiam loquentem præmiſerit, qui conſequenter reſpondentem & hanc introducat perſonam, quæcumque eſt ipſa quæ oſculum flagitat. Deinde ſi ſe oſculari a neſcio quo vel petit, vel præcipit; cur ſignanter & nominatim ore, & ore ſuo; quaſi aliud quam os, aut alienum, & non potius ſuum, exhibere ſibi ſoleant oſculantes? Quamquam ne hoc quidem dicit: *Oſculetur me ore ſuo*; ſed aliud * profecto inuſitatius, *Oſculo*, inquit, *oris ſui*. Et quidem jucundum eloquium, quod ab oſculo principium ſumit, & blanda ipſa quædam Scripturæ facies facile afficit & allicit ad legendum, ita ut quod in ea latet, delectet etiam cum labore inveſtigare, ne fatiget inquirendi ſorte difficultas, ubi eloquii ſuavitas mulcet. Verum quem non valde attentum faciat illiuſmodi principium ſine principio, & novitas locutionis in veteri libro? Unde conſtat hoc opus non humano ingenio, ſed Spiritus arte ita compoſitum, ut quamvis difficile intellectu, ſit tamen inquiſitu delectabile.

** aliquid.*

Tituli expoſitio.

6 Sed quid? titulum præterimus? Non oportet ne unum quidem jota, quando & minutias jubemur colligere fragmentorum, ne pereant. Titulus talis eſt: INCIPIUNT CANTICA CANTICORUM SALOMONIS. Obſerva in primis Pacifici nomen, quod eſt Salomon, convenire principio libri, qui incipit a ſigno pacis, id eſt ab oſculo; ſimulque adverte hujuſcemodi principiis ſolas ad hanc intelligendam ſcripturam mentes invitari pacificas, quæ ſeſe jam a vitiorum vindicare perturbationibus & curarum tumultibus prævalent.

Matt. 5. 18. — Joan. 6. 12.

Cantica Scripturæ varia.

7 Dehinc ne hoc quoque otioſum putes, quod non ſimpliciter Cantica, ſed Cantica canticorum habet inſcriptio. Multa quippe legi cantica in Scripturis, & nullum illorum memini taliter appellari. Cecinit Iſrael carmen Domino, quod gladium pariter & jugum evaſerit Pharaonis, gemino maris mirabiliter liberatus ſimul & vindicatus obſequio. Non tamen quod cecinit, dictum eſt Canticum canticorum, ſed, ſi bene recolo: *cecinit*: ait Scriptura, *Iſrael carmen hoc Domino*. Cecinit etiam Debbora, cecinit & Judith, cecinit & mater Samuelis, Prophetæ quoque aliqui cecinerunt; & nemo eorum legitur appellaſſe canticum ſuum Cantica Canticorum. Sane omnes (ni fallor) ceciniſſe reperies pro quocumque ſuo, ſuorumve percepto commodo: v. gr. pro obtenta victoria, pro evaſione periculi, aut pro concupitæ rei qualiſcumque adepto beneficio. Ita ergo plerique cecinerunt, ſinguli pro ſingulis cauſis, ne ingrati divinis beneficiis invenirentur, juxta illud: *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei*. At vero rex iſte Salomon, ſapientia ſingularis, ſublimis gloria, rebus affluens, pace ſecurus, nullius talium eguiſſe cognoſcitur, pro quo accepto iſta decantare libuerit. Sed nec Scriptura ipſa ſui uſpiam tale aliquid ſignificare videtur.

Exod. 15. 1. Judic. 5. 1. Judith. 16. 2. 1. Reg. 2. 1. — Pſ. 48. 19.

Argumentum hujus libri.

8 Itaque divinitus inſpiratus, Chriſti & Eccleſiæ laudes, & ſacri amoris gratiam, & æterni connubii cecinit ſacramenta; ſimulque expreſſit ſanctæ deſiderium animæ, & epithalamii carmen, exultans in ſpiritu, jucundo compoſuit eulogio, figurato tamen. Nimirum velabat & ipſe inſtar Moyſis faciem ſuam, non minus forſitan in hac parte fulgentem, eo quod illo adhuc in tempore nemo, aut rarus erat, qui revelata facie gloriam illam ſpeculari ſufficeret. Igitur pro ſui excellentia reor nuptiale hoc carmen hujuſmodi titulo præſignitum *, ut merito *Cantica canticorum*, ſingulariter appelletur, ſicut is quoque cui canitur ſingulariter eſt dictus *Rex regum, & Dominus dominantium*.

*Exod. 34. 33. — * al. Præfixum. — 1. Tim. 6. 15.*

9 Ce-

ᵃ Alludit ad illud Lucæ 11. 5. *Amice, commoda mihi tres panes*. An vero his verbis aliqua in duos hoſce libros commentarie deſignetur, in Præfatione hujus Tomi expendimus.

TOM. IV.

Religioſis ſua quoque cantica conveniunt.

9 Cæterum vos, ſi veſtram experientiam advertatis *, nonne in victoria, qua vicit mundum fides veſtra, & in exitu veſtro de lacu miſeriæ & de luto fæcis, cantaſtis & ipſi Domino canticum novum, quia mirabilia fecit? Rurſus cum adjecit primum ſupra petram ſtatuere pedes veſtros, & dirigere greſſus veſtros; puto quod & tunc nihilominus pro indulta novitate vitæ immiſſum ſit in os veſtrum canticum novum, carmen Deo noſtro. Qui cum pœnitentibus vobis non ſolum peccata dimiſit, ſed inſuper promiſit & præmia; non multo magis ſpe gaudentes futurorum bonorum, cantaſtis in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini? At ſi cui forte veſtrum clauſum vel obſcurum aliquid de Scripturis interdum eluxerit, tunc prorſus neceſſe eſt pro percepta cœleſtis panis alimonia divinas mulceat aures in voce exultationis & confeſſionis ſonus epulantis. Sed & in quotidianis exercitiis & bellis, quæ nulla hora pie in Chriſto viventibus deſunt a carne, a mundo, a diabolo, ſicut militiam eſſe vitam hominis ſuper terram inceſſanter experimini in vobiſmetipſis; quotidiana neceſſe eſt cantica pro aſſecutis victoriis innovari. Quoties tentatio ſuperatur, aut vitium ſubjugatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus inſidiantis deprehenditur, aut annoſa & inveterata quæcumque animæ paſſio ſemel perfecteque ſanatur, aut multum diuque cupita & ſæpius petita virtus tandem aliquando Dei munere obtinetur; quid niſi toties, juxta Prophetam, perſonat gratiarum actio & vox laudis, & ad ſingula quæque beneficia benedicitur Deus in donis ſuis? Alioquin ingratus reputabitur, cum diſcuſſio venerit, qui non poterit dicere Deo: *Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.*

Job 7. 1. — Pſ. 118. 54.

Cantica Graduum unde vocentur.

10 Arbitror vos in vobis ipſis illa jam recognoſcere, quæ in pſalterio, non Cantica canticorum, ſed *Canticum Graduum* appellantur, eo quod ad ſingulos profectus veſtros, juxta aſcenſiones quas quiſque in corde ſuo diſpoſuit, ſingula ſint cantica depromenda ad laudem & gloriam promoventis. Quoniam modo impleatur aliter ille verſiculus non video: *Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis juſtorum*; aut certe Apoſtoli illa pulcherrima ſaluberrimaque exhortatio: *In pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino.*

Pſ. 117. 15. — Epheſ. 5. 19.

Cantici hujus dignitas & ſuavitas.

11 Sed eſt canticum, quod ſui ſingulari dignitate & ſuavitate cunctis merito quæ memoravimus, & ſi qua ſunt alia, antecellit: & jure hoc appellaverim *Canticum canticorum*, quia cæterorum omnium ipſum eſt fructus. Hujuſmodi canticum ſola unctio docet, ſola addiſcit experientia. Experti recognoſcant, inexperti inardeſcant deſiderio, non tam cognoſcendi, quam experiendi. Non eſt enim ſtrepitus oris, ſed jubilus cordis; non ſonus labiorum, ſed motus gaudiorum; voluntatum, non vocum conſonantia. Non auditur foris, nec enim in publico perſonat: ſola quæ cantat audit, & cui cantatur, id eſt ſponſa & ſponſus. Eſt quippe nuptiale carmen, exprimens caſtos jucundoſque complexus animorum, morum concordiam, affectuumque conſentaneam ad alterutrum charitatem.

Tirones minus idonei hujus cantici audiendi.

12 Cæterum non eſt illud cantare, ſeu audire animæ puerilis & neophytæ adhuc, & recens converſæ de ſæculo, ſed provectæ jam & eruditæ mentis; quæ ſuis nimirum profectibus, Deo promovente, in tantum jam creverit, quatenus ad perfectam ætatem, & ad nubiles quodam modo pervenerit annos, annos dico meritorum, non temporum; facta nuptiis cœleſtis ſponſi idonea, qualis denique ſuo loco plenius deſcribetur. Sed præterit hora, qua nos exire urget ad opera manuum & paupertas, & inſtitutio regularis. Cras in nomine Domini quod cœperamus proſequemur de oſculo, quia de titulo hodiernus ſermo nos expedivit.

SERMO II.

De Incarnatione Chriſti per Patriarchas & Prophetas nuntiata, & ardentiſſime ab iis expectata.

Patrum deſideria ad Chriſti Incarnationem noſtrum arguunt torporem.

1 ARdorem deſiderii Patrum ſuſpirantium Chriſti in carne præſentiam frequentiſſime cogitans, compungor & confundor in memetipſo; & nunc vix contineo lacrymas, ita pudet teporis torporiſque miſerabilium temporum horum. Cui namque noſtrum tantum ingerat gaudium gratiæ hujus exhibitio, quantum Sanctis veteribus accenderat deſiderium promiſſio? Ecce enim quam multi in hac ejus, quæ proxime celebranda eſt, Nativitate gaudebunt! ſed utinam de nativitate, non de vanitate! Illorum ergo deſiderium flagrans & piæ expectationis affectum ſpirat mihi vox iſta: *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Senſerat nimirum in ſpiritu, quiſquis tunc ſpiritualis eſſe poterat, quanta foret gratia diffuſa in labiis illis. Propterea loquens in deſiderio animæ ajebat: *Oſculetur me oſculo oris ſui;* nimirum omnimodis cupiens tantæ ſuavitatis participio non fraudari. Cant. 1. 1.

2 Dicebat enim perfectus quiſque: Quo mihi ora hæc ſeminiverbia Prophetarum? Ipſe potius ſpecioſus forma præ filiis hominum, ipſe me oſculetur oſculo oris ſui. Non audio jam Moyſen: impeditioris ſiquidem linguæ factus eſt mihi. Iſaiæ labia immunda ſunt: Jeremias neſcit loqui, quia puer eſt: & Prophetæ omnes elingues ſunt. Ipſe, ipſe, quem loquuntur, ipſe loquatur: ipſe me oſculetur oſculo oris ſui. Non in eis jam, aut per eos loquatur mihi, quoniam tenebroſa aqua in nubibus aeris; ſed ipſe me oſculetur oſculo oris ſui, cujus gratioſa præſentia & admiranda fluenta doctrinæ fiant in me fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Quem unxit Pater oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, numquid non ex ipſo mihi uberior infunditur gratia? ſi tamen dignetur me oſculari oſculo oris ſui. Cujus utique ſermo vivus & efficax oſculum mihi eſt, non quidem conjunctio labiorum, quæ interdum pacem mentitur animorum; ſed plane infuſio gaudiorum, revelatio ſecretorum, mira quædam & quodammodo indiſcreta commixtio ſuperni luminis & illuminatæ mentis. Adhærens quippe Deo unus ſpiritus eſt. Merito proinde viſiones & ſomnia non recipio, figuras & ænigmata nolo; ipſas quoque angelicas faſtidio ſpecies. Quippe & ipſos * longe ſuperat Jeſus meus ſpecie ſua & pulchritudine ſua. Non ergo alium ſive angelum, ſive hominem, ſed ipſum peto oſculari me oſculo oris ſui. Nec ſane præſumo me oſculatum iri ab ore ipſius, (eſt enim hoc aſſumpti hominis unicæ felicitatis & prærogativæ ſingularis) ſed humilius ab oſculo oris ſui peto me oſculari: quod commune utique eſt multorum, qui dicere poſſunt: *Et nos omnes de plenitudine ejus accepimus.*

Exod. 4. 10. — Iſ. 6. 5. — Jer. 1. 6. — Pſ. 44. 8. — 1. Cor. 6. 17. — * ipſas. — Joan. 1. 16.

Oſculantis, oſculati, & oſculi explicatio.

3 Intendite. Sit os oſculans, Verbum aſſumens: oſculatum, caro quæ aſſumitur: oſculum vero, quod pariter ab oſculante & oſculato conficitur, Perſona ipſa ſcilicet ex utroque compacta, mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus. Hac ergo ratione Sanctorum nemo dicere præſumebat: Oſculetur me ore ſuo; ſed tantum oſculo oris ſui: ipſi ſane ſervantes prærogativam illam, cui ſingulariter ſemelque os Verbi impreſſum tunc eſt, cum ei ſe corporaliter plenitudo omnis Divinitatis induliſit. Felix oſculum, ac ſtupenda dignatione mirabile, in quo non os ori imprimitur, ſed Deus homini unitur. Et ibi quidem contactus labiorum complexum ſignificat animorum: hic autem confœderatio naturarum divinis humana componit, quæ in terra ſunt, & quæ in cœlis pacificans. *Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit utraque unum.* Ad hoc igitur oſculum ſanctus quiſque antiqui temporis ſuſpirabat; eo quod jucunditatem & exultationem theſaurizari ſuper eum, & theſauros omnes ſapientiæ & ſcientiæ in ipſo abſconditos præſentirent, cuperentque & ipſi de plenitudine ejus accipere.

Epheſ. 2. 14. — Coloſ. 2. 3.

Alius ſenſus.

4 Sentio, placet vobis quod dicitur: ſed accipite & alium ſenſum. Non latuit Sanctos & ante adventum Salvatoris, Deum ſuper mortalium genus cogitare cogitationes pacis. Nec enim faceret verbum ſuper terram, quod non revelaret ſervis ſuis Prophetis. Erat tamen verbum hoc abſconditum a multis. Fuit namque in tempore illo rara fides in terris, & tenuis admodum ſpes in pluribus quoque illorum, qui expectabant redemptionem Iſrael. Qui vero præſciebant, ipſi & prædicebant Chriſtum in carne venturum, & cum ipſo pacem. Unde quidam eorum: *Et pax erit*, inquit, *in terra noſtra, cum venerit.* Immo per ipſum Dei gratiam homines recuperaturos cum omni fiducia, ſicut divinitus acceperant, prædicabant. Quod & præcurſor Domini Joannes ſuo tempore impletum agnovit, & perhibuit: *Gratia*, inquiens, *& veritas per Jeſum-Chriſtum facta eſt:* & ita verum eſſe omnis nunc Chriſtianus populus experitur.

Jer. 29. 11. — Amos 3. 7. — Luc. 18. 8. — Mich. 5. 5. — Joan. 1. 17.

Querimonia veterum de mora Meſſiæ.

5 Cæterum illis prænuntiantibus pacem, moram autem faciente auctore pacis, nutabat populi fides, dum non erat qui redimeret, neque qui ſalvum faceret. Itaque cauſabantur homines moras, quod ille toties nuntiatus necdum veniret Princeps pacis, ſicut locutus fuerat per os ſanctorum, qui a ſæculo ſunt Prophetarum ejus: & ſuſpectas habentes promiſſiones, ſignum promiſſæ reconciliationis (quod eſt oſculum) flagitabant; acſi nuntiis pacis unus quilibet de populo reſponderet:

Quo-

* Addit codex Cisterciensis, quæ Cantica per ſingulos profectus cantare debeamus, quod item alia oſtendit.

Quouſque tollitis animas noſtras? Jam olim prædicitis pacem, & non venit: promittitis bona, & adhuc turbatio. Ecce hoc ipſum multifarie, multiſque modis & Angeli patribus, & patres noſtri annuntiarunt nobis, dicentes, *Pax, pax; & non eſt pax.* (*Jer. 6. 14.*) Si mihi vult eſſe perſuaſum Deus, quod de ſuæ beneplacito voluntatis tam crebra jam legatione reſpondet, nec exhibet, oſculetur me oſculo oris ſui, ſicque in ſigno pacis faciat de pace ſecurum. Nam verbis jam quomodo credam? Opus magis eſt opere verba firmari. Probet veridicos nuntios ſuos Deus, (ſi tamen nuntii ejus ſunt) & ſequatur eos ipſe, ut ſæpius promiſerunt, quia ſine ipſo poſſunt facere nihil. Miſit puerum, tulit baculum, & necdum eſt vox neque vita. (*Joan. 1. 3. 4. Reg. 4. 29.*) Non ſurgo, non ſuſcitor, non excutior de pulvere, non reſpiro in ſpem, ſi non Propheta ipſe deſcendat, & oſculetur me oſculo oris ſui.

6 Huc accedit, quod is qui noſtrum profitetur ſe mediatorem ad Deum, Dei Filius eſt, & Deus eſt. (*1. Tim. 2. 5.*) Et quid eſt homo, ut innoteſcat ei, aut filius hominis, ut reputet eum? Quæ mihi fiducia, ut tantæ me audeam credere majeſtati? Unde, inquam, terra & cinis præſumo Deum curam habere mei? Ad hæc diligit Patrem ſuum, me vero opus non habet, bonorum meorum non eget. Unde ergo conſtabit mihi, quod mediator meus in parte nequaquam ſit? Tamen ſi vere, ut dicitis, decrevit miſereri Deus, cogitatque ut complacitior ſit adhuc; ſtatuat teſtamentum pacis, & fœdus perpetuum feriat mihi in oſculo oris ſui. Ut quæ procedunt de labiis ſuis, non faciat irrita, exinaniat ſe, humiliet ſe, inclinet ſe, & oſculetur me oſculo oris ſui. Ut ex æquo partibus congruens mediator neutri ſuſpectus ſit, Deus Filius Dei fiat homo, fiat filius hominis, & certum me reddat in hoc oſculo oris ſui. Securus ſuſpicio mediatorem Dei Filium, quem agnoſco & meum. Minime plane jam mihi ſuſpectus erit: frater enim & caro mea eſt. Puto enim ſpernere me jam non poterit os de oſſibus meis, & caro de carne mea.

(Mediatorem eſſe Deum & hominem oportebat.)

7 Ita ergo vetus querela ſacroſanctum oſculum, id eſt incarnandi Verbi myſterium, exigebat, dum longa & moleſta expectatione fatigata fides deficeret, & infidelis populus adverſus promiſſa Dei victus tædio murmuraret. Adinventio mea eſt, ſi non hoc idem & vos recognoſcitis de Scripturis. Inde profecto erant querulæ illæ & plenæ murmure voces: *Manda, remanda; Expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum ibi.* (*Iſ. 28. 10.*) Inde anxiæ illæ & plenæ pietate preces: *Da mercedem, Domine, ſuſtinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur.* (*Eccli 36. 18. ibidem 17.*) Item: *Suſcita, Domine, prædicationes, * quas locuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores.* (*a Al. acc. 2. 3.*) Inde blandæ illæ & plenæ conſolatione promiſſiones: *Ecce apparebit Dominus, & non mentietur: ſi moram fecerit, expecta eum; quia veniens veniet, & non tardabit.* (*Iſ. 14. 1.*) Item: *Prope eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur.* (*Iſai. 66. 12.*) Et ex perſona promiſſi: *Ecce ego*, inquit, *declino in vos ut flumen pacis, & ut torrens inundans gloria gentium.* In quibus verbis ſatis apparet & prædicatorum inſtantia, & diffidentia populorum. Sic itaque & plebs murmurabat, & fides nutabat; &, juxta Iſaiæ vaticinium: *Angeli pacis amare flebant.* (*Iſai. 33. 7.*) Ne ergo univerſum genus humanum, moram faciente Chriſto, deſperatione periret, dum ſe contemni ſuſpicaretur infirma mortalitas, ſuæque reconciliationis cum Deo de gratia toties repromiſſa diffideret; Sancti, qui de ſpiritu certi erant, certitudinem de carnis præſentia exoptabant, ac ſignum reformandæ pacis propter puſillanimes, & incredulos omni inſtantia requirebant.

8 O radix Jeſſe, qui ſtas in ſignum populorum! (*Iſai. 11. 10.*) quam multi reges & prophetæ voluerunt te videre, & non viderunt! Felix tamen ex omnibus Simeon, (*Luc. 2. 25.*) cujus ſenectus in miſericordia uberi! Is nempe exultavit ut videret deſiderii ſignum: & vidit, & gaviſus eſt; acceptoque oſculo pacis, in pace dimittitur, ante tamen aperte pronuntians, Jeſum eſſe natum in ſignum, cui contradicendum erat. Omnino ita fuit. Contradictum eſt exorto ſigno pacis, ſed ab his qui oderunt pacem: (*Luc. 2. 34.*) nam pax hominibus bonæ voluntatis, malevolis autem petra ſcandali, & lapis offenſionis. (*Matt. 2. 3. Joan. 1. 11.*) Herodes denique turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo: ſiquidem in propria venit, & ſui eum non receperunt. Felices illi in ſua pernoctatione paſtores, qui ſigni hujus viſione digni habiti ſunt. Jam tunc ſe abſcondebat a ſapientibus & prudentibus, & revelabat parvulis. Et Herodes videre voluit: ſed quia non bona voluntate, non meruit. Pacis ſiquidem ſignum erat, datum tantum hominibus bonæ voluntatis: Herodi vero & ſimilibus ejus non dabitur niſi ſignum Jonæ Prophetæ. (*Luc. 2. 12.*) Porro ad paſtores: *Et hoc*, ait Angelus: *vobis ſignum*, vobis humilibus, vobis obedientibus, vobis non alta ſapientibus, vobis vigilantibus, & in lege Dei meditantibus die ac nocte: *Hoc*, inquit *vobis ſignum.* Quod? quod Angeli promittebant, quod populi requirebant, quod Prophetæ prædixerant, hoc fecit Dominus nunc, & oſtendit vobis: in quo recipiant increduli fidem, puſillanimes ſpem, perfecti ſecuritatem. Hoc ergo vobis ſignum. Cujus rei ſignum? indulgentiæ, gratiæ, pacis, & pacis, cujus non erit finis. Hoc eſt ergo ſignum: *Invenietis infantem pannis quidem involutum, & poſitum in præſepio.* (*Luc. 2. 12.*) Deus eſt tamen in ipſo *mundum reconcilians ſibi.* (*2. Cor. 5. 19.*) Morietur propter peccata veſtra, & reſurget propter juſtificationem veſtram, ut juſtificati per fidem, pacem habeatis ad Deum. (*Rom. 5. 1.*) Hoc ſignum pacis Propheta quondam regi Achaz proponebat petendum a Domino Deo ſuo, ſive in excelſo ſupra, ſive in inferno deorſum. (*Iſai. 7. 11.*) Sed impius rex recuſavit, non credens miſer quod in ſigno hoc ima ſummis in pace ſocianda eſſent: quatenus & inferi Domino deſcendente ſalutati, in oſculo ſancto ſignum pacis & ipſi reciperent: & ſuperni ſpiritus idipſum nihilominus, cum ad cœlos redierit, æterna ſuavitate participent.

(Signum divinæ clementiæ.)

9 Sermo finiendus eſt: ſed ut quod in eo diſputatum eſt, brevi recolligam ſumma, patet hoc ſanctum oſculum duabus ex cauſis neceſſarie indultum mundo: ut & infirmis faceret fidem, & deſiderio ſatisfaceret perfectorum; porro ipſum oſculum eſſe non aliud quam mediatorem Dei & hominum, hominem Jeſum Chriſtum, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

(Summa præmiſſorum.)

SERMO III.

De oſculo pedis, manus, & oris Domini &c.

1 HODIE legimus in libro experientiæ. Convertimini ad voſipſos, & attendat unuſquiſque conſcientiam ſuam ſuper his quæ dicenda ſunt. Explorare velim, ſi cui unquam veſtrum ex ſententia dicere datum ſit: *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Non eſt enim cujuſvis hominum ex affectu hoc dicere: ſed ſi quis ex ore Chriſti ſpirituale oſculum vel ſemel accepit, hunc proprium experimentum profecto ſollicitat, & repetit libens. Ego arbitror neminem vel ſcire poſſe quid ſit, niſi qui accepit: eſt quippe manna abſconditum; & ſolus qui edit, adhuc eſuriet. Eſt fons ſignatus, cui non communicat alienus; ſed ſolus qui bibit, adhuc ſitiet. Audi expertum, quomodo requirit. *Redde mihi*, inquit, *lætitiam ſalutaris tui.* (*Pſ. 50. 14.*) Minime ergo id ſibi arroget mei ſimilis anima, onerata peccatis, ſuæque adhuc carnis obnoxia paſſionibus, quæ ſuavitatem ſpiritus necdum ſenſerit; internorum ignara atque inexperta penitus gaudiorum.

(Oſculum oris notum ſoli experto.)

2 Oſtendo tamen ei quæ hujuſmodi eſt, locum in ſalutari ſibi congruentem. Non temere aſſurgat ad os ſereniſſimi Sponſi, ſed ad pedes ſeveriſſimi Domini mecum pavida jaceat, & cum Publicano terram tremens, non cœlum aſpiciat; (*Luc. 18. 13.*) ne confuſa in luminaribus cœli facies aſſueta tenebris, opprimatur a gloria; atque inſolitis reverberata ſplendoribus majeſtatis, denſioris rurſum cæcitate caliginis obvolvatur. Non tibi, o quæcumque es talis anima, non tibi ille locus vilis aut deſpicabilis videatur, ubi ſancta Peccatrix peccata depoſuit, induit ſanctitatem. Ibi Æthiopiſſa * mutavit pellem, & in novum reſtituta candorem, jam tunc fiducialiter veraciterque reſpondebat exprobrantibus ſibi verbum: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem.* (*Cant. 1. 4.*) Miraris quanam id arte potuerit, vel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe. Flevit amare, & de intimis viſceribus longe ſuſpiria trahens, ſalutaribus intra ſe ſuccuſſa ſingultibus, felleos humores evomuit. Cœleſtis medicus celerrime ſubvenit: quia velociter currit ſermo ejus. (*Pſ. 147. 15.*) Numquid non potio eſt ſermo Dei? Eſt utique, & fortis, & vehemens, & ſcrutans corda & renes. Denique *ſermo Dei vivus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum.* (*Pſ. 7. 10. Hebr. 4. 12.*) Hujus ergo beatæ Pœnitentis exemplo proſternere, & tu o miſera, ut deſinas eſſe miſera: proſternere & tu in terram; amplectere pedes, placa oculis, riga lacrymis, quibus tamen non illum laves, ſed te, & fias una de grege tonſarum, quæ aſcendunt de lavacro: (*Luc. 7. 38.*) ita ſane ut ſuffuſum pudore ac mœrore vultum non ante ſuſtollere audeas, quam audias, & ipſa: *Dimittuntur tibi peccata* (*Iſai. 52. 2.*)

(Pœnitentibus congruit oſculum pedum.)

(* Mulier peccatrix.)

a Sic legebatur olim in Bibliis ante Romanam Sixti correctionem. Septuaginta habent, *τοὺς προφήτας*.

1. Tim. 6. 16. Phil. 4. 7. Eccli. 33. 20.

miniſtrat, nec quicquam eſt omnium proprie. Nam quod in ſe eſt: *lucem habitat inacceſſibilem*, & *Pax ejus exſuperat omnem ſenſum*, & *ſapientia ejus non eſt numerus, & magnitudinis ejus non eſt finis*; nec poteſt eum videre homo ut vivat. Non quod longe ab unoquoque ſit qui eſſe omnium eſt, ſine quo omnia nihil; ſed (ut tu plus mireris) & nil eo præſentius, & nil incomprehenſibilius. Quid nempe cuique rei præſentius, quam eſſe ſuum? Quid cuique tamen incomprehenſibilius, quam eſſe omnium? Sane eſſe omnium dixerim Deum, non quia illa ſunt quod eſt ille: ſed quia *ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*. Eſſe eſt ergo omnium quæ facta ſunt ipſe factor eorum, ſed cauſale, non materiale. Tali proinde modo dignatur illa majeſtas ſuis eſſe creaturis, omnibus quidem quod ſunt; animantibus autem quod & vivunt; porro ratione utentibus lux, recte vero utentibus virtus, vincentibus gloria.

Rom. 11. 36. Quomodo Deus ſit eſſe omnium rerum.

5 Et in his omnibus creandis, gubernandis, adminiſtrandis, movendis, promovendis, innovandis, firmandis, nullis corporeis indiget inſtrumentis, qui omnia ſolo verbo & corpora creavit, & ſpiritus. Animæ corporibus & corporeis egent ſenſibus, quibus ſibi invicem innoteſcant, & valeant. At non ita omnipotens Deus, cui de ſola voluntate celeris ſuppetit efficientia tam creandis rebus, quam ordinandis prout voluerit. Valet cui vult, quantum vult, & abſque corporalium officio, obſequiove membrorum. Quid ad intuenda quæ condidit ipſe putas ſibi requirat corporei ſenſus adjutorium? Nihil omnium omnino latet aut effugit lucem ubique præſentem: nec tamen, ut agnoſcat aliquid, neceſſarium habet renuntiantis ſenſus miniſterium. Nec ſolum univerſa noſcit ſine corpore, ſed & innoteſcit mundis corde ſine corpore. Dico autem idem latius, ut planius fiat. Sed forte quia finiendi jam ſermonis anguſtia non admittit, conſilii magis eſt ut in craſtinum differamus.

Deus non eget corpore ad ſuas operationes.

SERMO V.

De quatuor generibus ſpirituum, videlicet Dei, Angeli, hominis, & pecoris.

Spirituum 4. genera.

1 QUatuor ſpirituum genera nota ſunt vobis, pecoris, noſter, angelicus, & qui condidit iſtos. Non eſt ex omnibus, cui ſive propter ſe, ſive propter alium, ſive propter utrumque, neceſſarium corpus non ſit, corporiſve ſimilitudo, excepto dumtaxat illo cui omnis tam corporalis, quam ſpiritualis creatura merito confitetur, & dicit: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Et primum quidem ita corpore egere conſtat, ut nec ſubſiſtere abſque illo utcumque poſſit. Simul quippe & vivificare deſinit, & vivere ille ſpiritus, quando moritur pecus. Verum nos vivimus quidem poſt corpus; ſed ad ea quibus beate vivitur nullus nobis acceſſus patet, niſi per corpus. Senſerat hoc qui dicebat. *Invifibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*. Ipſa ſiquidem quæ facta ſunt, ideſt corporalia & viſibilia iſta, nonniſi per corporis inſtrumentum ſenſa, in noſtram notitiam veniunt. Habet ergo neceſſarium corpus ſpiritualis creatura quæ nos ſumus, ſine quo nimirum nequaquam illam ſcientiam aſſequitur, quam ſolam accepit gradum ad ea, de quorum fit cognitione beata. Hic ſi mihi objicitur de parvulis regeneratis, quod abſque ſcientia rerum corporalium exeuntes de corpore, ad beatam vitam nihilominus tranſire credantur; breviter reſpondeo, hoc illis conferre gratiam, non naturam. Et ad me de miraculo Dei, qui de naturalibus diſſero?

Pſ. 15. 2.

Pecus quidem eget corpore. Item anima. Rom. 1. 20.

Item Angeli.

Hebr. 1. 14.

2 Jam quod & ſupercœleſtes ſpiritus opus corporibus habeant, illa maxime certos nos faciat vera, & vere divina ſententia: *Nonne omnes*, ait, *adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis?* Quonam ergo modo implent miniſterium ſuum abſque corpore, præſertim apud viventes in corpore? Denique non eſt diſcurrere, nec de loco ad locum tranſire, niſi corporum; quod frequenter Angelos facere tam indubitata, quam nota probat auctoritas. Hinc eſt quod & viſi ſunt Patribus, & ad eos intraverunt, & manducaverunt, & pedes laverunt, Ita inferior ſuperiorque ſpiritus propriis corporibus egent, ſed tantum * quibus juvent, non etiam juventur.

* al. tamen.

3 At pecus quidem ex debito ſervitutis, & ad uſus tantum temporalium corporaliumque neceſſitatum juvando ſervit: ideoque ille ſpiritus & cum tempore tranſit, & cum corpore deficit. Servus quippe non manet in domo in æternum: licet qui bene eo utuntur omnem uſum hujus temporalis ſervitutis ad quæſtum referant æternorum. Angelus vero curat ſatagitque in libertate ſpiritus adminiſtrare officium pietatis, futurorum bonorum promptum mortalibus alacremque miniſtrum ſeſe exhibens, utpote ſuis in æternum futuris civibus *, & cohæredibus ſupernæ jucunditatis. Ille ergo ut jure ſerviat, iſte ut pie ſubveniat, ambo proculdubio ſuis corporibus egent ut juvent. Nam in quo ipſi eis juventur, non video, ad profectum dumtaxat æternitatis. Irrationalis nempe ſpiritus, etſi corporalia per corpus & ipſe hauriat: numquid tamen euſque juvatur corpore ſuo, ut per corporalia & ſenſibilia quæ per illud ſentit, etiam ad ſpiritualia & intelligibilia proficiendo pertingat? Ad quæ tamen capeſſenda pro ſuo corporali temporalique obſequio noſcitur juvare illos, qui omnem uſum rerum temporalium ad fructum transferunt æternarum, utentes hoc mundo, tamquam non utentes.

* al. concivibus.

Pecora etiam ſerviunt homini ad profectum æternitatis.

4 Porro autem ſupercœleſtis ſpiritus abſque adjutorio corporis, & abſque intuitu horum quæ per corpus ſentiuntur, ſola profecto ſuæ viciniæ ac vivacitate naturæ ſufficit apprehendere ſumma, & intima penetrare. An non hoc Apoſtolus intellexit, qui cum diceret, *invifibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur*: adjecit protinus, *a creatura mundi*? Nimirum quoniam a creatura cœli non ita. Quo enim is involutus carne & terræ incola ſpiritus, ex conſideratione ſenſibilium proficiens, gradatim quodam modo paulatimque nititur pervenire, eo ille cœleſtium habitator ingenita ſubtilitate ac ſublimitate ſua, in omni velocitate facilitateque pertingit, nullo utique ſenſus corporei adminiculo fultus, nullo corporei membri adjutus officio, nullo corporeæ cujuſcumque rei informatus intuitu. Cur enim inter corpora ſpiritales ſcrutetur ſenſus, quos in libro vitæ & abſque contradictione legit, & abſque difficultate intelligit? Cur in ſudore vultus ſui laboret excutere grana de paleis, de uvis vina, & de amurca oleum, qui ex omnibus ſatis abundeque ad manum habet? Quis mendicet victum ſuum per domos alienas, in ſua abundans panibus? Quis puteum fodere curet, & in terræ viſceribus venas aquarum cum labore rimari, cui ultro affatim aquas limpidas fons vivus emanat? Nec brutus ergo, nec angelicus ſpiritus ad ea capeſſenda, quæ beatam ſpiritualem faciunt, ſuis ullo modo corporibus adjuvantur: ille quidem pro innata ſtoliditate non capiens; iſte vero pro excellentioris gloriæ prerogativa non indigens.

Rom. 1. 20.

Perfectio intellectus angelici præ humano.

5 Porro hominis ſpiritum, qui medium quemdam inter ſupremum & infimum tenet locum, uſque adeo ad utrumque neceſſarium habere corpus, manifeſtum eſt, ut abſque eo nec ipſe proficere, nec alteri prodeſſe poſſit. Nam, ut taceam membra cætera corporis, officiave membrorum quonam modo, quæſo, aut ſine lingua inſtruis audientem, aut ſine auribus percipis inſtruentem?

Spiritus hominis eget adminiculo corporis.

6 Itaque cum abſque corporis adminiculo nec beſtialis ſpiritus ſervilis conditionis ſolvere debitum, nec ſpiritualis cœleſtiſque creatura implere miniſterium pietatis, nec rationalis anima tam proximo, quam etiam ſibi ſufficiat conſulere ad ſalutem, liquet omne creatum ſpiritum, ſive ut juvet, ſive ut juvetur ſimul & juvet, corporeo prorſus indigere ſolatio. Quid enim ſi qua animantia, quantum ad uſum ſui, reperiantur incommoda, nulliſque apta uſibus humanarum neceſſitatum? Proſunt profecto viſu, etſi non uſu; utiliora cordibus intuentium, quam utentium eſſe corporibus poſſent. Etſi nociva, etſi etiam pernicioſa temporali hominum conſtet eſſe ſaluti; non tamen deeſt eorum corporibus unde cooperentur in bonum his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti; & ſi non cedendo in cibum, aut exhibendo miniſterium, certe ingenium exercendo, juxta eum, qui utique omni utenti ratione præſto eſt, communis diſciplinæ profectum quo *inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur*. Nam & diabolus ejuſque ſatellites, cum ſit ſemper eorum maligna intentio, nocere quidem ſemper cupiunt, ſed bonis æmulatoribus, quibus dicitur? *Quis vobis nocere poterit, ſi boni æmulatores fueritis?* abſit ut poſſint; magis autem proſunt & * nolentes, cooperanturque in bonum bonis.

Animantia omnia, etiam quæ noxia videntur, homini utilia.

Diabolus ipſe, etiam nolens homini prodeſt.

1. Pet. 3. 13.

* etiam.

7 Cæterum angelica corpora, utrumnam ipſis ſpiritibus naturalia ſint, ſicut hominibus ſua: & ſint animalia, ſicut homines, immortalia tamen, quod nondum ſunt homines: porro ipſa corpora mutent, & verſent in forma & ſpecie qua volunt quando apparere volunt, denſantes & ſolidantes ea quantum volunt, cum tamen in ſui veritate præ ſubtilitate naturæ atque ſubſtantiæ ſuæ impalpabilia ſint, & noſtris omnino inat-

Dubia circa Angelorum corpora.

TOM. IV. tingibilia viſibus; an vero ſimplici ſpirituali [a] ſubſtantia ſubſiſtentes, corpora cum opus eſt ſumant, rurſumque expleto opere, ponant in eadem, de qua ſumpta ſunt, materiam diſſolvenda: nolo ut a me requiratis. Videntur Patres de hujuſmodi diverſa ſenſiſſe; nec mihi perſpicuum eſt, unde alterutrum doceam: & neſcire me fateor. Sed & veſtris profectibus non multum conferre arbitror harum rerum notitiam.

Illapſus in animam ſoli Deo competit.

8 Illud autem ſcitote, nullum creatorum ſpirituum per ſe noſtris mentibus applicari, ut videlicet, nullo mediante noſtri ſive corporis inſtrumento, ita nobis immiſceatur vel infundatur, quo ejus participatione docti ſive doctiores, vel boni ſive meliores efficiamur. Nullus [b] Angelorum, nulla animarum hoc modo mihi capabilis eſt, nullius ego capax. Nec ipſi Angeli ita ſe alterutrum capiunt. Sequeſtretur proinde prærogativa hæc ſummo ac incircumſcripto Spiritui, qui ſolus, cum docet Angelum, ſive hominem ſcientiam, inſtrumentum non quærit noſtræ corporeæ auris, ſicut nec ſibi oris. Per ſe infunditur, per ſe innoteſcit, purus capitur a puris. Solus nullius indiget; ſolus & ſibi, & omnibus de ſola omnipotenti voluntate ſufficiens.

Deus cur ad ſuas actiones utatur opera creaturæ.

9 Operatur tamen immenſa & innumera per ſubjectam creaturam corporalem, ſive ſpiritualem: ſed quaſi imperans, non quaſi mendicans. En, verbi gratia, quod linguam meam corporalem aſſumpſit nunc in opus ſuum, docere videlicet vos, cum per ſe abſque dubio facilius ſuaviuſque id poſſet; profecto indulgentia eſt, non indigentia. In profectu ſiquidem veſtro meritum quærit mihi, non ſibi ſolatium. Idipſum ſapere opus eſt omni homini operanti bonum, ne forte in ſe de bonis Domini, & non in Domino glorietur. Eſt tamen qui bonum operatur non volens, ſive homo malus, ſive angelus malus: & conſtat non fieri propter eum quod fit per eum, cum prodeſſe nullum bonum poſſit invito. Igitur ei quidem diſpenſatio tantum credita eſt: ſed neſcio quomodo gratius jucundiuſque ſentimus bonum, quod per malum diſpenſatorem miniſtratur. Ipſa eſt ergo cauſa, cur & per malos Deus faciat bona bonis; non autem quod opera eorum indigeat in benefaciendo.

10 Porro his quæ ratione, vel ſenſu carentia ſunt, multo minus Deum egere quis dubitet? Sed quando in opus bonum & ipſa concurrunt, apparet quoniam omnia ſerviunt ei, cui merito eſt dicere: *Meus eſt orbis terræ.* (Pſ. 49. 12.) Aut certe quia novit quæ per quæ convenientius fiant; de ſervitute corporeæ creaturæ non efficaciam quærit, ſed congruentiam. Eſto deinde quod corporum miniſteria opportune plerumque divinis operibus applicentur, ut verbi gratia, pluviæ vivificandis ſeminibus, vel multiplicandis ſegetibus, vel fructibus maturandis; quid proprio, quæſo, de corpore facere habet, cui ad nutum indifferenter univerſa corpora cœleſtia atque terreſtria obſequi conſtat? Plane ſuperfluo haberet ſuum qui nullum ſibi reperit alienum. Verum ſi cuncta, quæ hoc loco dicenda [c] occurrunt, præſenti volumus ſermone concludere, ſermo modum excedet, & vires forſitan aliquorum: propterea quæ reſtant, ſub alio ſervemus abſolvenda principio.

SERMO VI.

De ſummo & incircumſcripto Spiritu, qui eſt Deus: & quo modo Miſericordia & Judicium dicantur pedes Domini.

Solus Deus non indiget corpore.

1 UT præcedenti ſequens ſermo cohæreat, teneti ſane datum ſuperius, ſolum ſummum & incircumſcriptum Spiritum ad omne quod facere vel fieri vult, corporis inſtrumento ſive obſequio non egere? Deum ergo ſecuri verum ſoli Deo, ſicut immortalitatem, ita & incorporeitatem: quod ſolus ſpirituum univerſam corpoream naturam eo uſque tranſcendat, ut quocumque corpore in quocumque opere non indigeat, ſolo ſpirituali nutu, cum vult, ad quæcumque vult agenda contentus. Sola igitur eſt, quæ nec propter ſe, nec propter alium, ſolatio corporei inſtrumenti opus habet illa majeſtas, cujus omnipotenti arbitrio incunctanter præſto eſt omne opus, omne altum inclinat, omne adverſum cedit, omne creatum favet, etiam nullo interveniente vel ſubveniente ſolatio corporali, ſive ſpirituali. Docet vel monet ſine lingua; præbet vel tenet ſine manibus; ſine pedibus currit & ſuccurrit pereuntibus.

Unde gentiles eum non ſentiebant.

2 Actitabat iſta & cum patribus prioribus ſæculis: experiebantur homines ſedula beneficia, ſed latebat eos beneficus. Ille quidem attingebat a fine uſque ad finem fortiter: ſed diſponens omnia ſuaviter, non ſentiebatur ab hominibus. Et gaudebant de bonis Domini; & Dominum ſabaoth, eo quod cum tranquillitate judicaret omnia, omnino neſciebant. Ab ipſo erant, ſed non cum ipſo: per ipſum vivebant, ſed non ipſi, ex ipſo ſapiebant, ſed non ipſum, alienati, ingrati, inſenſati. Hinc demum factum eſt, ut quod erant, quod vivebant, quod ſapiebant, non Auctori tribuerent, ſed naturæ adſcriberent, aut certe (quod inſipientibus erat) fortunæ: propriæ quoque induſtriæ atque virtuti multi multa arrogabant [*]. Quanta ſibi uſurparunt ſeductorii ſpiritus, quanta ſoli & lunæ data ſunt; quanta terris & aquis attributa, quanta etiam manufactis fabrilibuſque mortalium deputata operibus! Herbis, arbuſtis, minutiſſimis viliſſimiſque ſeminibus pro numinibus deferebatur.

[*] arrogarent.

3 Heu! ſic homines perdiderunt & commutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum! (Pſ. 105. 20.) Quorum Deus miſeratus errores, de monte umbroſo & condenſo dignanter egrediens, in ſole poſuit tabernaculum ſuum. (Pſ. 18. 6.) Obtulit carnem ſapientibus carnem, per quam diſcerent ſapere & ſpiritum. Nam dum in carne & per carnem facit opera, non carnis, ſed Dei, naturæ utique imperans, ſuperanſque fortunam, ſtultam faciens ſapientiam hominum, dæmonumque debellans tyrannidem; manifeſte ipſum ſe indicat eſſe, per quem eadem & ante fiebant quando fiebant. In carne, inquam, & per carnem potenter ac patenter operatus mira, locutus ſalubria, paſſus indigna, evidenter oſtendit, quia ipſe ſit qui potenter, ſed inviſibiliter ſæcula condidiſſet, ſapienter regeret, benigne protegeret. Denique dum evangelizat ingratis, ſigna præbet infidelibus, pro ſuis crucifixoribus orat; nonne liquido ipſum ſe eſſe declarat, qui cum Patre ſuo quotidie oriri facit ſolem ſuum ſuper bonos & malos, pluit ſuper juſtos & injuſtos? (Matt. 5. 45.) Hoc enim eſt quod ipſe ajebat: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere.* (Joan. 10. 37.)

Deus ideo in carne viſibilis apparere voluit.

4 En, aperit os carnis ſuæ docens in monte diſcipulos, qui in ſilentio Angelos in cœleſtibus docet. En ad tactum corporeæ manus curatur lepra, fugatur cæcitas, auditus reparatur, lingua muta reſolvitur, diſcipulus prope merſus erigitur; & is indubitanter agnoſcitur, cui dixerat longe ante David: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione;* (Pſ. 144. 16.) & item: *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* (Pſ. 103. 28.) En ſecus corporales pedes jacens ac pœnitens audit Peccatrix: *Remittuntur tibi peccata tua:* (Matt. 9. 2.) & recognoſcit eum, de quo ex multis retro temporibus ſcriptum legerat: *Egredietur diabolus ante pedes ejus.* (Abac. 3. 5.) Ubi nempe Peccatum remittitur, ibi procul dubio diabolus de corde peccatoris expellitur. Hinc univerſaliter de cunctis pœnitentibus dicit: *Nunc judicium eſt mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras:* (Joan. 12. 31.) quod ſcilicet humiliter confitenti remittat Deus peccatum; & diabolus eum, quem in hominis corde invaſerat, amittat principatum.

5 Denique ambulat ſuper undas carnalibus pedibus, cui necdum carne veſtito jam Pſalmiſta præcinuerat: *In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis multis:* (Pſ. 76. 20.) quod eſt, conculcas corda tumentia ſuperborum, & fluxa deſideria carnalium comprimis; juſtificans impios, & ſuperbos humilians. Quod tamen quia inviſibiliter fit, carnalis non ſentit a quo fit. Unde & ſubdit: *Et veſtigia tua non cognoſcentur.* Hinc rurſus Pater ad Filium: *Sede*, inquit, *a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*, (Pſ. 109. 1.) hoc eſt, donec omnes qui te contemnunt, tuæ voluntati ſubjiciam, ſive invitos & miſeros, ſive voluntarios & beatos. Itaque hoc opus Spiritus quia caro non percipiebat, (*Animalis quippe homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei*) (1. Cor. 2. 14.) opus fuit ut corporalibus pedibus corporaliter incubans, & corporalibus labiis pedes eoſdem deoſculans, veniam peccatorum Peccatrix perciperet: ſicque illa mutatio dexteræ Excelſi, (Pſ. 76. 11.) qua mirabiliter, ſed inviſibiliter juſtificat impium, etiam carnalibus innoteſceret.

Pedes Dei, miſericordia & judicium.

6 Verum illos ſpirituales pedes Dei, quos primo loco ſpiritualiter oſculari pœnitentem oportet, prætermittere me non oportet. Novi ego curioſitatem veſtram, quæ nil ſua voluntate inſcrutatum omnino prætereat. Nec

a Idem dubium proponit Bernardus in lib. 5. de Conſideratione cap. 4. Vide hic Horſtii Notas.

b Recte hoc argumentum tractat Bernardus in lib. 5. de Conſideratione num. 12. *Inſunt Angeli ſuggerunt bona, non ingerunt: inſunt hortantes ad bonum, non bonum creant. Deus ſic ineſt, ut afficiat, ut infundat, vel potius ut infundatur & participetur, ita ut nemo* *perinde enim noſtro ſpiritum ejus dicere quis non timuerit. Angelus ergo cum anima, Deus in anima.* Adi Horſtii Notas ad hunc ſermonem & ſermonem 31. n. 6.

c Confer ea quæ de hoc argumento dicuntur in Opuſculo de Gratia & libero arbitrio, cap. 13. num. 44. & 45. in Tomo 2.

Nec vero ducendum contemptui, noſſe, quibus Scriptura pedibus tam frequenter Deum commemorat, nunc quidem ſtare, ut ibi: *Adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus*; nunc vero ambulare, ut ibi: *Et habitabo in illis, & deambulabo in eis*; nunc etiam currere, juxta illud: *Exultavit ut gigas ad currendam viam*. Si recte Apoſtolo viſum eſt caput Chriſti referre ad Deitatem, puto & nobis non incongrue videri pedes ad hominem pertinere: quorum alterum Miſericordiam, alterum Judicium nominemus. Nota ſunt vobis duo iſta vocabula; & de pleriſque Scripturæ locis ambo pariter, ſi cogitatis, occurrunt. Quia vero Miſericordiæ pedem Deus in carne, cui ſe univit, aſſumpſerit, docet epiſtola ad Hebræos, tentatum perhibens per omnia Chriſtum pro ſimilitudine abſque peccato, ut miſericors fieret. Quid illum alterum, qui judicium nuncupatus eſt? nonne ad hominem æque aſſumptum & ipſum pertinere ipſe Deus homo aperte ſignificat, ubi datam ſibi perhibet a Patre poteſtatem judicium facere, quia Filius hominis eſt?

Pſ. 131. 7. — Levit. 26. — Pſ. 18. 6. — 2. Cor. 11. 3. — Hebr. 4. 15. — Joann. 5. 27.

A — B

7 His duobus ergo pedibus apte ſub uno Divinitatis capite concurrentibus, natus ex muliere, factus ſub lege inviſibilis Emmanuel, in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt. His certe pertranſit & nunc, benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos a diabolo, ſed ſpiritualiter, ſed inviſibiliter. His, inquam, pedibus devotas perambulat mentes, inceſſanter luſtrans, ſcrutanſque corda & renes fidelium. Vide autem ne forte hæc illa ſint ſponſi crura, quæ ſponſa tam magnifice commendat in conſequentibus, comparans ea (ni fallor) columnis marmoreis, fundatis ſuper baſes aureas. Pulchre omnino: quoniam quidem in incarnata Dei Sapientia, quæ auro deſignatur, miſericordia & veritas obviaverunt ſibi: denique univerſæ viæ Domini miſericordia & veritas.

Baru. 3. 38. — Cant. 5. 15.

C

8 Felix mens, cui ſemel Dominus Jeſus utrumque infixerit pedem! A duobus ſignis cognoſcite eam quæ hujuſmodi eſt, quæ ſecum neceſſe eſt referat divinis impreſſa veſtigiis. Ipſa ſunt Timor & Spes: ille judicii, iſta miſericordiæ repræſentans imaginem. Merito beneplacitum eſt Deo ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus: cum timor initium ſit ſapientiæ: ſpes, profectus: nam conſummationem ſibi charitas vindicat. Quæ cum ita ſint, non parvus fructus eſt in primo hoc oſculo, quod ad pedes accipitur: tantum curato, ut neutro frauderis illorum. Porro enim ſi jam dolore peccati, & judicii timore compungeris, veritatis judiciique veſtigio labia impreſſiſti. Quod ſi timorem doloremque divinæ intuitu bonitatis, & ſpe conſequendæ indulgentiæ temperas, etiam miſericordiæ pedem amplecti te noveris. Alioquin alterum ſine altero oſculari non expedit: quia & recordatio ſolius judicii in baratrum deſperationis præcipitat, & miſericordiæ fallax aſſentatio peſſimam generat ſecuritatem.

Pſal. 84. 11. — Pſal. 24. 10. — Judicia horum pedum in anima, Timor & Spes. — Pſ. 146. 11. — Prov. 1. 7. — Uterque pes oſculandus.

D

9 Datum eſt mihi miſero nonnumquam ſedere ſecus pedes Domini Jeſu: & modo hunc, modo illum tota devotione complecti, in quantum me ſua benignitas dignabatur admittere. At ſi quando miſerationis oblitus, ſtimulante conſcientia, judicio paulo diutius inhærerem, mox metu incredibili ac miſerabili confuſione dejectus, & tenebroſo circumfuſus horrore, hoc ſolum palpitans de profundis clamabam: *Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Quod ſi eo relicto, pedem miſericordiæ plus tenere contingeret, tanta e contrario incuria & negligentia diſſolvebar, ut confeſtim & oratio tepidior, & actio pigrior, & riſus promptior, & ſermo incautior, & omnis denique utriuſque hominis ſtatus inconſtantior appareret. Proinde magiſtra inſtructus experientia, non judicium jam ſolum, aut ſolam miſericordiam, ſed miſericordiam pariter & judicium cantabo tibi Domine. In æternum non obliviſcar juſtificationes iſtas: cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ, quouſque miſericordia ſuperexaltata judicio, miſeria conticeſcat, ac ſola cantet tibi de cætero gloria mea, & non compungar.

Bernardi experimentum. — Pſ. 89. 11. — Pſ. 100. 1.

E — F

SERMO VII.

De amore ardenti quo anima diligit Deum. Item de attentione tempore Orationis vel Pſalmodiæ procuranda.

1 IPSE mihi laborem ſuſcito, qui vos ſponte provoco ad quærendum. Quia enim ego primi oſculi occaſione ſpirituales Dei pedes propriis diſtinctionibus ac nominibus, & quidem ex abundanti, demonſtrare curavi: vos pergitis inquirere & de manu, quæ ſecundo loco oſculanda proponitur. Annuo, gero vobis morem; inſuper non manum, ſed manus oſtendo, propriiſque diſtinguo vocabulis. Latitudo una, altera Fortitudo dicatur: quod & tribuat affluenter, & defendat potenter quod dederit. Utramque profecto oſculabitur qui ingratus non fuerit, Deum utique bonorum omnium ſicut largitorem, ita & conſervatorem recognoſcens & confitens. Satis de duobus oſculis dictum eſſe reor: videamus & de tertio.

Manus Dei Latitudo & Fortitudo.

2 *Oſculetur*, inquit, *me oſculo oris ſui*. Quis dicit? Sponſa. Quænam ipſa? Anima ſitiens Deum. Sed pono diverſas affectiones, ut ea quæ propriæ ſponſæ congruit, diſtinctius eluceſcat. Si ſervus eſt, timet a facie Domini; ſi mercenarius, ſperat de manu domini; ſi diſcipulus, aurem parat magiſtro; ſi filius, honorat patrem: quæ vero oſculum poſtulat, amat. Excellit in naturæ donis affectio hæc amoris: præſertim cum ad ſuum recurrit principium, quod eſt Deus. Nec ſunt inventa æque dulcia nomina, quibus Verbi, animæque dulces ad invicem exprimerentur affectus, quemadmodum ſponſus & ſponſa: quibus omnia communia ſunt, nil proprium, nil a ſe diviſum habentibus. Una utriuſque hæreditas, una domus, una menſa, unus thorus, una etiam caro. Denique propter hanc relinquet ille patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Hæc quoque jubetur nihilo minus obliviſci populum ſuum, & domum patris ſui, ut concupiſcat ille decorem ejus. Si ergo amare ſpecialiter ſponſis ac principaliter convenit, non immerito Sponſæ nomine cenſetur anima quæ amat. Amat autem quæ oſculum petit. Non petit libertatem, non mercedem, non hæreditatem, non denique vel doctrinam, ſed oſculum; more plane caſtiſſimæ ſponſæ ac ſacrum ſpirantis amorem, nec omnino valentis flammam diſſimulare quam patitur. Vide enim quale præripiat ſermonis exordium. Magnum quid a magno petitura, nullo tamen, ut aſſolet, utitur blanditiarum fuco; nullis circumvolutionibus ad id quod deſiderat ambit. Non facit proœmium, non captat benevolentiam: ſed ex abundantia cordis repente prorumpens, nude frontoſeque ſatis, *Oſculetur me*, ait, *oſculo oris ſui*.

Oſculum oris petit anima Deum ſitiens. — Cant. 1. 1. — Sponſi & ſponſæ nomina aptiſſima. — Gen. 2. 24. — Pſ. 44. 11. — Anima amans recte Sponſa vocatur.

3 An non tibi quaſi dicere manifeſte videtur: *Quid mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terram?* Amat profecto caſte, quæ ipſum quem amat, quærit; non aliud quicquam ipſius. Amat ſancte, quia non in concupiſcentia carnis, ſed in puritate ſpiritus. Amat ardenter, quæ ita proprio inebriatur amore, ut majeſtatem non cogitet. Quid enim? *Reſpicit terram, & facit eam tremere*: & illa ſe ab eo poſtulat oſculari. Ebria-ne eſt? Ebria prorſus. Et forte tunc, cum ad illa prorupit, exierat de cella vinaria, quo ſe nimirum introductam poſtmodum gloriatur. Nam & David de quibuſdam dicebat Deo: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos*. O quanta amoris vis! quanta in ſpiritu libertatis fiducia! Quid manifeſtius, quam quod perfecta charitas foras mittit timorem?

Pſ. 72. 25. — Amor ejus caſtus, ſanctus, & ardens. — Pſ. 103. 32. — Cant. 1. 3. & 2. 4. — Pſ. 35. 9. — 1. Joan. 4. 18.

4 Verecunde tamen non ad ipſum ſponſum ſermonem dirigit, ſed ad alios, tamquam de abſente: *Oſculetur me*, inquiens, *oſculo oris ſui*. Grandis quippe res petitur, & opus eſt verecundia comitari precem, commendari petentem. Itaque per domeſticos & intimos acceſſus ad intima quæritur, ambitur ad deſideratum. Quinam illi? Credimus Angelos ſanctos adſtare orantibus, offerre Deo preces & vota hominum: ubi tamen ſine ira & diſceptatione levari puras manus perſpexerint. Probat hoc Angelus ita loquens ad Tobiam: *Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas; ego obtuli orationem tuam Domino*. Puto id vobis ſatis & ex aliis Scripturæ teſtimoniis perſuaſum. Nam quod pſallentibus quoque dignanter admiſceri ſancti Angeli ſoleant, quid eo manifeſtius quod Pſalmiſta ait: *Prævenerunt principes conjuncti pſallentibus in medio juvencularum tympaniſtriarum?* Unde & dicebat: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi*. Doleo proinde aliquos veſtrum gravi in ſacris vigiliis deprimi ſomno, nec cœli cives revereri, ſed in præſentia principum tamquam mortuos apparere, cum veſtra ipſi alacritate permoti, veſtris intereſſe ſolemniis delectentur. Vereor, ne veſtram deſidiam quandoque abominantes, cum indignatione recedant, [a], & incipiat unuſquiſque veſtrum ſero cum gemitu dicere Deo: *Longe feciſti notos meos a me, poſuerunt me abominationem ſibi*; & illud: *Elon-*

Angeli adſtant orantibus, cur. — Tob. 12. 12. — Pſ. 67. 26. — Pſ. 137. 1. — Pſallentes ſomnolentos increpat. — a — Pſ. 87. 9.

a Non ſecundum legem localemve cuſtodiam, ſed ſecundum opem & efficaciam, ut interpretatur Sixtus Senenſis in ſuſioribus Notis.

TOM. IV. *Elongaſti a me amicum & proximum, & notos meos* A
Ibid. 19. *a miſeria.* Item: *Qui juxta me erant, de longe ſtete-*
Pſ. 37. 12. *runt, & vim faciebant qui quærebant animam meam.*
Pro certo enim ſi ſe a nobis boni ſpiritus elongaverint,
impetus malignorum quis ſuſtinebit? Dico ergo his qui
ejuſmodi ſunt: *Maledictus qui opus Dei facit negligen-*
Jer. 48. 10 *ter.* Dicit quoque, non ego, ſed Dominus: *Utinam te*
calidum, aut frigidum inveniſſem! ſed quia te tepidum
Apoc. 3. 15 *inveni, incipiam te evomere ex ore meo.* Ea propter at-
tendite principes veſtros, cum ſtatis ad orandum vel
pſallendum, & ſtate cum reverentia & diſciplina, &
gloriamini, quia Angeli veſtri quotidie vident faciem
Patris. Nimirum miſſi in miniſterium propter nos,
Matt. 18. 10. qui hæreditatem capimus ſalutis, devotionem noſtram
in ſuperna ferunt, referunt gratiam. Uſurpemus offi-
Hebr. 1. 14. cium quorum ſortimur conſortium, ut in ore infantium
& lactentium perficiatur laus. Dicamus eis: *Pſallite* B
Pſ. 8. 3. *Deo noſtro, pſallite;* atque audiamus eos vicisſim re-
Pſ. 46. 7. ſpondentes: *Pſallite Regi noſtro, pſallite.*

5 Laudem ergo cum cœli cantoribus in commune
Pſalmis unde ſapor & ſuavitas conciliandа. ducentes, utpote cives ſanctorum & domeſtici Dei,
pſallite ſapientes. Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit.
Tantum illum terere non negligat fidelis & prudens
anima quibuſdam dentibus intelligentiæ ſuæ, ne ſi forte
integrum gluttiat, & non manſum, fruſtretur palatum
ſapore deſiderabili, & dulciori ſuper mel & favum.
Offeramus cum Apoſtolis in cœleſti convivio & in do-
Luc. 24. 41. minica menſa favum mellis. Mel in cera, devotio in
litera eſt. Alioquin litera occidit, ſi abſque ſpiritus
2. Cor. 3. 6. condimento glutieris. Si autem cum Apoſtolo pſallas
1. Cor. 14. 15. ſpiritu, pſallas & mente, cognoſces & tu de illius ve- C
Joan. 6. 64. ritate ſermonis, quem dixit Jeſus: *Verba quæ locutus*
ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt; & item quem legi-
Eccli. 24. 27. mus dicente Sapientia: *Spiritus meus ſuper mel dulcis.*

6 Sic delectabitur in craſſitudine anima tua, ſic ho-
Pſallentium devotio recreat Angelos. locauſtum tuum pingue fiet. Sic placabis Regem, ſic
placebis principibus, ſic denique totam tibi curiam be-
nevolam reddes; & odorati odorem ſuavitatis in cœ-
leſtibus, de te quoque dicent: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit*
Cant. 3. 6. *per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ*
& thuris, & univerſi pulveris pigmentarii? Principes,
inquit, *Juda, duces eorum, principes Zabulon, principes*
Pſ. 67. 28. *Nephtali*, hoc eſt confitentium, continentium, con-
templantium. Norunt ſiquidem principes noſtri Regi
Quales ſunt confitentes, continentes, & contemplantes. ſuo acceptam eſſe pſallentium confeſſionem, continen-
tium fortitudinem, contemplantium puritatem: & ſol-
liciti ſunt exigere a nobis hujuſmodi primitias ſpiritus, D
quæ profecto non aliud ſunt, quam primi & puriſſimi
fructus ſapientiæ. Quod enim non ignoratis, Judas
laudans vel confitens, & Zabulon habitaculum forti-
tudinis, Nephtalim cervus emiſſus interpretatur: qui
nimirum agilitatis ſuæ ſaltibus exprimit ſpeculantis ex-
ceſſus, ſed & opaca penetrare nemorum, ut ille ſen
ſuum, conſuevit. Scimus autem qui dixerit: *Sacrificium*
laudis honorificabit me.

Pſ. 49. 23. 7 Verum ſi non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris;
nonne perneceſſariam habetis continentiæ virtutem,
Eccli. 15. 9. per quam fiat, ut non regnet peccatum in veſtro mor
Continentia & puritas intentionis neceſſaria oranti. tali corpore? Porro continentia non habet meritum
apud Deum, quæ gloriam requirit humanam. Ideoque
maxime opus eſt etiam puritate intentionis, qua ſoli
mens veſtra Deo & placere appetat, & valeat inhæ
rere. Neque enim aliud eſt inhærere Deo, quam vi- E
dere Deum; quod ſolis mundicordibus ſingulari felici
tate donatur. Cor mundum habebat David, qui dice-
bat Deo: *Adhæſit anima mea poſt te.* Item, *Mihi au-*
Pſ. 62. 9. *tem adhærere Deo bonum eſt.* Videndo adhærebat, &
Pſ. 72. 28. adhærendo videbat. Animæ ergo in his exercitatæ cœ-
Orationes noſtræ per Angelos Deo innoteſcunt. leſtes ſeſe nuntii familiares exhibent & frequentes,
præſertim ſi frequenter orantem perſenſerint *. Quis
dabit mihi per vos, o benigni Principes, petitiones
meas innoteſcere apud Deum? Non enim Deo, cui
* al. proſpiciant. etiam cogitatio hominis confitetur, ſed apud Deum,
hoc eſt, ipſis qui cum Deo ſunt, tam beatis Virtuti-
bus, quam carne ſolutis Spiritibus. Quis ſuſcitabit me
de terra inopem, & de ſtercore eriget pauperem, ut
ſedeam cum principibus, & ſolium gloriæ teneam?
Non ambigo quin gratanter in palatio colligant quem
dignanter in ſterquilinio viſitant. Denique lætati ſunt F
de converſione, & in aſſumptione non agnoſcent?

8 Hos itaque puto inter orandum alloqui ſponſam,
& ipſis, tamquam ſponſi domeſticis ac ſodalibus, de-
ſiderium cordis ſui aperire, cum ait: *Oſculetur me oſcu-*
lo oris ſui. Et vide familiare amicumque colloquium
animæ in carne ſuſpirantis cum cœleſtibus poteſtatibus.
Geſtit in oſcula, petit quod cupit; non tamen nomi-
nat quem amat, quia illos noſſe non dubitat, utpote
de quo ſibi frequens cum illis ſoleat eſſe confabulatio.
Propterea non dicit; Oſculetur me ille, vel ille; ſed

Oſculetur me tantum: ſicut & Maria Magdalena non A
exprimebat ex nomine quem quæreret, ſed tantum aje-
bat ei quem putabat hortolanum: *Domine, ſi tu ſuſtu-* *Joan. 20. 15.*
liſti eum. Quem eum? Non aperit; quia palam omni-
bus eſſe credit quod a ſuo corde nec ad momentum
recedere poteſt. Ita ergo & iſta loquens ſodalibus ſponſi
ſui, tamquam conſciis & quibus ſe noverat manife-
ſtam, tacito nomine repente in hæc de dilecto verba
prorumpit: *Oſculetur me oſculo oris ſui.* De quo jam
oſculo nolo vos diutius protrahere, ſed ſermone craſtino
audietis quidquid orantibus vobis ſuggerere mihi inde
dignabitur unctio docens de omnibus. Neque enim hoc
ſecretum revelat caro & ſanguis: ſed is qui ſcrutatur
profunda Dei Spiritus-ſanctus, qui a Patre Filioque
procedens, cum ipſis pariter vivit & regnat in ſæcula
ſæculorum. Amen.

B

SERMO VIII.

Quomodo per oſculum oris Dei ſignificatur Spiritus-ſanctus, quem Eccleſia ſibi petit dari ad notitiam ſanctæ Trinitatis.

1 HODIE vobis, ſicut heſterna promiſſione tene-
tis, de ſummo, ideſt de oris oſculo, diſputare
propoſitum eſt. Audite attentius quod ſapit ſuavius,
& guſtatur rarius, & intelligitur difficilius. Mihi vi-
detur (ut paulo altius inchoem) ineffabile quoddam
atque inexpertum omni creaturæ oſculum deſignaſſe,
qui ait: *Nemo novit Filium niſi Pater; & nemo novit* *Matt. 11. 27.*
Patrem niſi Filius, aut cui voluerit Filius revelare. Pa-
C ter enim diligit Filium, & ſingulari dilectione ample-
ctitur, ſummus æqualem, æternus, coæternum, unus
unicum. Sed enim non minori ipſe a Filio affectione Oſculum in divinis [illegible]
adſtringitur: quippe pro cujus amore & moritur, ipſo
atteſtante cum ait: *Ut ſciant omnes quia diligo Patrem,* *Matt. 26. 46.*
ſurgite, eamus; haud dubium quin ad paſſionem. Illa
itaque mutua gignentis genitique cognitio pariter & di-
lectio, quid niſi oſculum eſt ſuaviſſimum, ſed ſecre-
tiſſimum.

2 Ego pro certo ad tantum & tam ſanctum divini Angelis non conceſſum.
amoris arcanum ne ipſam quidem angelicam admitti
arbitror creaturam. Etenim, Paulo hoc ipſum ſapien-
te, pax illa exſuperat omnem, etiam angelicum, ſen- *Philip. 4. 7.*
ſum. Unde nec illa (quamquam multum præſumens)
audet tamen dicere: Oſculetur me ore ſuo; ſoli illud
D ſcilicet reſervans Patri: ſed aliquid minus poſtulans,
Oſculetur me, inquit, *oſculo oris ſui.* Videte novam Spiritus-ſancti donum, oſculum Eccleſiæ.
ſponſam novum oſculum accipientem, non tamen ab
ore, ſed ab oſculo oris. *Inſufflavit,* inquit, *eis,* haud
dubium quin Jeſus Apoſtolis, ideſt primitivæ Eccle-
ſiæ: *& dixit: Accipite Spiritum-ſanctum.* Oſculum pro- *Joan. 20. 22.*
fecto fuit. Quid? corporeus ille flatus? Non, ſed in-
viſibilis Spiritus: qui propterea in illo Domini flatu
datus eſt, ut per hoc intelligeretur & ab ipſo pariter
tamquam a Patre procedere, tamquam vere oſculum,
quod oſculanti oſculatoque commune eſt. Itaque ſuffi-
cit ſponſæ, ſi oſculetur ab oſculo ſponſi, etiamſi non
oſculetur ab ore. Nec enim exiguum quid aut vile pu-
tat oſculari ab oſculo: quod non eſt aliud, niſi infundi
Spiritu-ſancto. Nempe ſi recte Pater oſculans, Filius
oſculatus accipitur: non erit ab re oſculum Spiritum-
E ſanctum intelligi, utpote qui Patris Filiique impertur-
babilis pax ſit, gluten firmum, individuus amor, indi-
viſibilis unitas.

3 De ipſo igitur audet ſponſa, ipſumque infundi
ſibi fidenter ſub oſculi nomine petit. Tenet quippe
aliquid, unde non deſit occaſio præſumendi. Dicens
enim Filius: *Nemo novit Filium niſi Pater, & nemo* *Matt. 11. 27.*
novit Patrem niſi Filius; adjecit, *aut cui voluerit Filius*
revelare. Non autem diffidit ſponſa quin ſibi velit, ſi
cui voluerit. Petit ergo audenter dari ſibi oſculum,
hoc eſt, Spiritum illum, in quo ſibi & Filius reveletur &
Pater. Alter enim ſine altero nequaquam innoteſcit.
Unde eſt illud: *Qui videt me, videt & Patrem meum;* *Joan. 14. 9.*
& illud Joannis: *Omnis qui negat Filium, nec Patrem* *1 Joan. 2. 23.*
habet. Qui autem confitetur Filium, & Patrem habet.
Ex quibus liquido conſtat, quia nec Pater ſine Filio,
F nec Filius ſine Patre agnoſcitur. Merito proinde non
in alterius tantum, ſed in utriuſque cognitione con-
ſtituit ſummam beatitudinem qui dicit: *Hæc eſt vita* *Joan. 17. 3.*
æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti
Jeſum Chriſtum. Denique & qui ſequuntur Agnum, *Apoc. 14. 1.*
referuntur habere nomen ejus, & nomen Patris ejus
ſcriptum in frontibus ſuis: quod eſt de utriuſque noti-
tia gloriari.

4 Sed dicit aliquis: Ergo & Spiritus ſancti agnitio
non eſt neceſſaria, ut cum dixerit eſſe vitam æter-
nam noſſe & Patrem & Filium, de Spiritu-ſancto ta-
cuerit?

enerit? Eſt utique: ſed ubi Pater & Filius perfecte agnoſcitur, utriuſque bonitas, quæ Spiritus-ſanctus eſt, quomodo ignoratur? Neque enim integre homo homini innoteſcit, quamdiu latet, utrumnam bonæ an malæ ſit voluntatis. Quamquam & cum dictum eſt: *Hæc vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*; [Joan. 17. 3.] profecto ſi miſſio illa beneplacitum tam Patris benigne mittentis, quam Filii voluntarie obedientis demonſtrat, non omnino tacitum eſt de Spiritu ſancto, ubi tantæ utriuſque gratiæ mentio facta eſt. Utriuſque ſiquidem amor & benignitas Spiritus ſanctus eſt.

5 Trinæ ergo hujus agnitionis infundi ſibi gratiam, quanta quidem capi in carne mortali poteſt, ſponſa petit, cum oſculum petit. Petit autem a Filio, quia Filii eſt cui voluerit revelare. Revelat ergo Filius ſe ipſum cui vult, revelat & Patrem. Revelat autem ſine dubio per oſculum, hoc eſt per Spiritum-ſanctum, Apoſtolo teſte qui ait: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum*. [1. Cor. 2. 10. Qui illuminat ſimul & accendit.] At vero dando Spiritum per quem revelat, etiam ipſum revelat; dando revelat, & revelando dat. Porro revelatio, quæ per Spiritum-ſanctum fit, non ſolum illuſtrat ad agnitionem, ſed etiam accendit ad amorem, dicente Paulo: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum, qui datus eſt nobis*. [Rom. 5. 5.] Et ideo forſan de his, qui cognoſcentes Deum, non tamquam Deum glorificaverunt, non legitur quod Spiritu ſancto revelante cognoſcerent: [Profani ſapientes hujus doni expertes.] quia cum cognoſcerent, non amaverunt. Sic quippe habes; *Deus enim illis revelavit*. Nec adjunctum eſt, per Spiritum ſuum: ne ſibi ſponſæ oſculum mentes impiæ uſurparent, quæ contentæ ea quæ inflat, eam quæ ædificat neſcierunt. Denique ipſe Apoſtolus dicat per quid cognoverunt. *Per ea*, inquit, *quæ facta ſunt, intellecta conſpexerunt*. [Rom. 1. 20.] Unde & conſtat, quia nec perfecte cognoverunt, quem minime dilexerunt. Si enim integre cognoviſſent, bonitatem qua pro eorum redemptione in carne naſci & mori voluit, non ignoraſſent. Audi denique quid eis de Deo revelatum fuerit; *Sempiternum*, ait, *virtus ejus & divinitas*. [Ibidem.] Vides quia quod ſublimitatis, quod majeſtatis eſt, in præſumptione ſpiritus, non Dei, ſed ſui rimati ſunt: quod autem mitis ſit & humilis corde, non intellexerunt. Nec mirum, quia & caput eorum Behemoth nihil humile, ſed (ſicut de eo legitur) *omne ſublime videt*. [Job 41. 25.] Quo contra David non ambulabat in magnis, neque in mirabilibus ſuper ſe, [Pſ. 130. 1.] ne ſcrutator majeſtatis opprimeretur a gloria. [Prov. 25. 27.]

6 Vos quoque, ut caute in arcanis ſenſibus pedem figatis, mementote ſemper quod Sapiens admonet: *Altiora*, inquit, *te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris*. [Eccl. 3. 22. Curioſitatem reprimit, charitatem accendit.] In ſpiritu ambulate in illis, & non in ſenſu proprio. DOCTRINA Spiritus non curioſitatem acuit, ſed charitatem accendit. Merito proinde ſponſa, quem diligit anima ſua inquirens, non ſe ſuæ carnis ſenſibus credit, non curioſitatis humanæ inanibus ratiociniis acquieſcit; ſed petit oſculum, id eſt Spiritum ſanctum invocat, per quem accipiat ſimul & ſcientiæ guſtum, & gratiæ condimentum. Et bene ſcientia, quæ in oſculo datur, cum amore recipitur: quia amoris indicium oſculum eſt. SCIENTIA ergo quæ inflat, cum ſine charitate ſit, non procedit ex oſculo. [Scientia inflans & cæcus zelus non ab oſculo.] Sed nec qui zelum Dei habent, & non ſecundum ſcientiam, ſibi ullatenus arrogent illud. Utrumque enim munus ſimul fert oſculi gratia, & agnitionis lucem, & devotionis pinguedinem. [Sed ſcientia cum devotione.] Eſt quippe Spiritus ſapientiæ & intellectus, qui inſtar apis ceram portantis & mel, habet omnino & unde accendat lumen ſcientiæ, & unde infundat ſaporem gratiæ. Neuter ergo ſe oſculum percepiſſe putet, ſive qui veritatem intelligit, nec diligit; ſive qui diligit, nec intelligit. Sane in oſculo iſto nec error locum habet, nec tepor. Quamobrem geminæ gratiæ ſacroſancti oſculi ſuſcipiendæ paret e regione duo labia ſua quæ ſponſa eſt, intelligentiæ rationem, ſapientiæ voluntatem, ut de pleno oſculo glorians mereatur audire: *Diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum*. [Pſ. 44. 3.] Itaque Pater Filium oſculans, pleniſſime illi arcana ſuæ divinitatis eructat, & ſpirat ſuavitatem amoris, Scriptura hoc ſignificante, cum ait: *Dies diei eructat verbum*. [Pſ. 18. 3.] Cui ſane ſempiterno, ſingulariterque beato complexui, nulli omnino, ut jam dictum eſt, creaturæ intereſſe donatur, ſolo utriuſque Spiritu teſte ac conſcio mutuæ agnitionis & dilectionis. *Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* [Rom. 11. 34.]

7 Sed dicet mihi fortaſſe aliquis: Tibi ergo unde innotuit, quod nulli fateris creditum creaturæ? Profecto Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit, [Joan. 1. 18.] dixerim, non mihi miſero & indigno, ſed plane Joanni * amico ſponſi, cujus hæc verba ſunt; [* Baptiſtæ.] non ſolum autem, ſed & Joanni Evangeliſtæ, utique diſcipulo quem diligebat Jeſus. Placita enim fuit Deo & anima illius, digna prorſus nomine & dote ſponſæ, digna ſponſi amplexibus, digna denique quæ recumberet ſuper pectus Domini. Hauſit Joannes de ſinu Unigeniti quod de paterno hauſerat ille. Nec ſolus ipſe tamen, ſed & omnes, quibus idem ajebat magni conſilii Angelus: *Vos dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis*. [Joan. 15. 15.] Hauſit & Paulus, cujus evangelium non eſt ab homine, neque per hominem illud accepit; ſed per revelationem Jeſu Chriſti. [Galat. 1. 12.] Profecto hi omnes tam feliciter, quam veraciter dicere poſſunt: *Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit nobis*. [Joan. 1. 18.] Et illa enarratio quid eis, niſi oſculum fuit? Sed oſculum de oſculo, & non de ore. Audi ſiquidem oſculum de ore. *Ego & Pater unum ſumus*: [Joan. 10. 30.] item, *Ego in Patre, & Pater in me eſt*. [Oſculum de ore, oſculum de oſculo.] Oſculum eſt ore ad os ſumptum: ſed nemo appropiat. Oſculum plane dilectionis & pacis: ſed dilectio illa ſupereminet omni ſcientiæ, & pax illa omnem ſenſum exſuperat. Veruntamen quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, Paulo revelavit Deus per Spiritum ſuum, hoc eſt per oſculum oris ſui. Igitur Filium in Patre, & Patrem eſſe in Filio, oſculum de ore eſt. Quod autem legitur: *Non enim accepimus ſpiritum hujus mundi, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis*; [1. Cor. 2. 12.] oſculum ſane de oſculo eſt.

8 Et ut apertius alterutrum diſtinguamus; qui plenitudinem capit, oſculum de ore ſumit: qui vero de plenitudine, oſculum de oſculo recipit. [Diſcrimen utriuſque.] Magnus quidem Paulus; ſed quantumlibet ſurſum porrigat os, etiamſi ſe uſque ad tertium cœlum extendat, citra os Altiſſimi tamen neceſſe eſt ut remaneat, & modo ſuo contentus in ſe ſubſiſtat: & cum pertingere ad vultum gloriæ non valebit, condeſcendi ſibi, & ex alto tranſmitti oſculum humiliter petat. Qui vero non rapinam arbitratur eſſe ſe æqualem Deo, [Philip. 2. 6.] ita ut audeat dicere: *Ego & Pater unum ſumus*; [Joan. 10. 30.] quia ex æquo conjungitur, ex æquo complectitur, non oſculum de loco inferiori mendicat, ſed pari celſitudine os * ori conjungit, [* al. Ori os contingit.] & ſingulari prærogativa oſculum de ore ſumit. Chriſto igitur oſculum eſt plenitudo, Paulo participatio: ut cum ille de ore, iſte tantum de oſculo oſculatum ſe glorietur.

9 Felix tamen oſculum, per quod non ſolum agnoſcitur Deus, ſed & diligitur Pater: [Pater non perfecte cognoſcitur, niſi cum perfecte diligitur.] qui nequaquam plene cognoſcitur, niſi cum perfecte diligitur. Quæ in vobis anima ſenſit aliquando in ſecreto conſcientiæ ſuæ Spiritum Filii clamantem: *Abba, pater!* Ipſa, ipſa, æterno ſe diligi præſumat affectu, quæ eodem ſe ſpiritu, quo & Filius, affectam ſentit. Confide, quæcumque es illa, confide nihil hæſitans. In ſpiritu Filii filiam cognoſce te Patris, ſponſam Filii vel ſororem. Utroque vocabulo eam, quæ hujuſmodi eſt, invenies appellari. Ad manum eſt unde id probem: non multum laborabo. Vox ſponſi eſt ad ipſam: *Veni in hortum meum, ſoror mea ſponſa*. [Cant. 5. 1. Anima ſancta, & ſoror, & ſponſa, & filia vocatur.] Soror ſiquidem eſt, quia ex uno Patre: ſponſa, quia in uno Spiritu. Nam ſi carnale matrimonium conſtituit duos in carne una, cur non magis ſpiritualis copula duos conjunget in uno ſpiritu? Denique qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt. Sed audi etiam de Patre, quam amanter, quamque dignanter & filiam eam nominat, & nihilominus tamquam nurum propriam ad Filii blandos invitat amplexus. *Audi*, inquit, *filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum*. [Pſ. 44. 11.] Ecce a quo illa flagitat oſculum. O ſancta anima, reverentiam habe, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & fortaſſe non oſculandus, ſed adorandus cum Patre & Spiritu-ſancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO IX.

De uberibus ſponſi, id eſt Chriſti, quorum unum eſt Longanimitas expectandi peccatores: alterum Benignitas, ſeu facilitas eos recipiendi.

1 ACcedamus jam ad librum, verbiſque ſponſæ rationem demus & conſequentiam. [Textus conſequentia.] Pendent enim, & prærupta nutant abſque principio ideoque præmittendum cui competenter cohæreant. Ponamus proinde iſtos, quos ſponſi ſodales diximus, viſitandi ſalutandique gratia, ſicut heri & nudiuſtertius, acceſſiſſe nunc quoque ad ſponſam; ipſamque ſubmurmurantem & tædentem repeiriſſe, mirari cauſam, & quaſi alloqui in hunc modum. Quid novi accidit? quid te cernimus ſolito triſtiorem? quæ inopinati murmuris cauſa? Certe cum averſa & alienata ires poſt amatores tuos, cum quibus male erat tibi, compulſa tandem

TOM. IV. dem reverti ad virum tuum priorem, nonne, ut ſaltem mereris tangere pedes, multis precibus & fletibus inſtitiſti? Recolo, inquit. Quid? Obtento eo, ſimulque accepta in oſculo pedum indulgentia de offenſis, numquid non rurſus facta impatiens, & tanta nequaquam dignatione contenta, ſed majoris familiaritatis cupida, ſecundam quoque gratiam eadem qua prius inſtantia poſtulaſti, & impetraſti, ita ut in oſculo manus adepta ſis virtutes non paucas, & non parvas? Non diffiteor, ait. Et illi: Enimvero num tu es quæ jurare & obteſtari ſolebas, ſi unquam ad oſculum manus pervenire daretur, ſufficere jam tibi: nil te de cætero petituram? Ego. Quid igitur? Forte horum quæ acceperas quippiam ablatum cauſaberis? Nihil. An vero times repetitum iri quod tibi de mala tua priſtina converſatione indultum præſumpſeras? Non.

Amoris ardor impatiens.

2 Age tamen, dic unde queamus ſatisfacere tibi. Non quieſco, ait, niſi oſculetur me oſculo oris ſui. Gratias de oſculo pedum: gratias & de manus: ſed ſi cura eſt illi ulla de me, *oſculetur me oſculo oris ſui*. Non ſum ingrata, ſed amo. Accepi, fateor, meritis potiora, ſed prorſus inferiora votis. Deſiderio feror, non ratione. Ne, quæſo, cauſemini præſumptionem, ubi affectio urget. Pudor ſane reclamat: ſed ſuperat amor. Non ignoro, quod honor regis judicium diligit, ſed præceps amor nec judicium præſtolatur, nec conſilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi ſubjicitur. Rogo, ſupplico, flagito: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. En gratia ipſius multis jam annis caſte ſobrieque vivere curo, lectioni inſiſto, reſiſto vitiis, orationi incumbo frequenter; vigilo contra tentationes, recogito annos meos in amaritudine animæ meæ. Sine querela me arbitror, quantum in me eſt, converſari inter fratres; ſuperioribus poteſtatibus ſubdita ſum, egrediens & regrediens ad imperium ſenioris. Aliena non cupio: mea potius & me pariter dedi. In ſudore vultus mei comedo panem meum: cæterum quod in his omnibus eſt, totum conſtat de conſuetudine, de dulcedine nihil. Quid, niſi, juxta Prophetam, *vitula Ephraim* ſum, *docta diligere trituram*? Denique in Evangelio qui hoc ſolum quod facere debet, facit, ſervus inutilis reputatur. Mandata forſan utcumque adimpleo: ſed anima mea ſicut terra ſine aqua in illis. Ut igitur holocauſtum meum pingue fiat, *oſculetur me*, quæſo, *oſculo oris ſui*.

Pſ. 58. 4.
Anima religioſæ querimonia.
Aridæ pia querimonia.
Oſee. 10. 11.
Luc. 17. 10.

Bernardi diſcipuli idipſum conquerebantur.

3 Plerique veſtrum mihi quoque (ut memini) in privatis [a] confeſſionibus ſuis conqueri ſolent ſuper hujuſmodi animi arentis languore atque hebetudine ſtolidæ mentis, quod Dei ſcilicet alta atque ſubtilia penetrare nequeunt; quod de ſuavitate ſpiritus aut nil, aut parum ſentiant. Quid iſti, niſi ad oſculum ſuſpirant? Suſpirant plane, & inhiant ſpiritui ſapientiæ & intellectus: intellectus utique quo pertingant; ſapientiæ, qua guſtent quod intellectu apprehenderint. Ego in hoc ipſo affectu ſanctum puto oraſſe Prophetam, cum diceret: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum*. Oſculum omnino petebat, & illud oſculum, in cujus tactu perfuſis labiis pinguedine gratiæ ſpecialis *, ſequeretur quod alibi item ipſe precatur: *Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam*. Denique & eructavit ubi guſtavit: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Satis hoc oſculum detinuit nos, & necdum me illud (ut verum fatear) digne ſatis expreſſiſſe confido. Sed tranſeamus ad reliqua: quia id melius impreſſum, quam expreſſum innoteſcit.

Pſ. 62. 6.
** al. Spiritalis.*
Pſ. 70. 8.
Pſ. 30. 20.

4 Sequitur: *Quia meliora ſunt ubera tua vino; fragrantia unguentis optimis*. Et hæc verba cujus ſint, auctor non loquitur, relinquens nobis libere commentari, cui proximum perſonæ conveniant. Mihi vero non deeſt unde illa congruenter aſſignem ſive ſponſæ, ſive ſponſo, ſive etiam ſponſi ſodalibus. Et primum ſponſæ qualiter congruat, indicabo. Interim confabulantibus illa pariter atque illis, acceſſit ipſe, de quo ſermo erat. Utique libens appropiat de ſe loquentibus. Sic ſolet. Sic euntibus in Emmaus, & conferentibus inter ſe, jucundum ſe facundumque exhibuit comitem. Nempe hoc eſt quod in Evangelio pollicetur: *Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ego ſum in medio eorum*; & per Prophetam; *Antequam*, ait, *clament, ego exaudiam; & adhuc loquentibus illis, dicam: Ecce adſum*. Ita ergo nunc non vocatus affuit, & delectatus verbis prævenit preces. Arbitror quod interdum nec verba expectat, ſed ſolis cogitationibus advocatur. Denique ait homo qui inventus eſt ſecundum cor Dei: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua*. Attendite & vos vobis in omni loco, ſcientes quoniam omnia veſtra norit, ſcrutans corda & renes Deus, qui finxit ſingillatim corda veſtra, & intelligit omnia opera veſtra. Sponſa ergo ſponſum adeſſe ſentiens, ſubſtitit: (Pudet enim præſumptionis in qua ſe deprehenſam intelligit, nam verecundius id moliri per internuntios exiſtimarat) moxque converſa ad ipſum, temeritatem, prout valet, excuſare conatur: *Quia meliora ſunt*, inquiens, *ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis*. Ac ſi dicat: Si altum ſapere videor, tu feciſti, o ſponſe, qui in dulcedine uberum tuorum tanta me dignatione lactaſti, quatenus omni metu, tui charitate, non mea temeritate, depulſo, audeam plus forte, quam expediat. Audeo ſane pietatis memor, immemor majeſtatis. Hæc pro verborum conſequentia dicta ſint.

Cant. 1. 1.
Luc. 24. 15.
Matt. 18. 20.
Iſ. 65. 24.
Fletum preces Deus prævenit.
Pſ. 9. 17.
Ubera Sponſi, Longanimitas & Benignitas.

5 Nunc qualis ſit iſta uberum ſponſi commendatio, videamus. Duo ſponſi ubera, duo in ipſo ſunt ingenitæ manſuetudinis argumenta, quod & patienter expectat delinquentem, & clementer recipit pœnitentem. Gemina, inquam, dulcedo ſuavitatis exuberat in pectore Domini Jeſu, longanimitas videlicet in expectando, & in donando facilitas. Et audi quia non ſit hoc inventum meum. Legis profecto de longanimitate: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis?* item: *An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Ad hoc ſiquidem diu ſuſpendit ſententiam ultionis a contemnente, ut quandoque exhibeat gratiam remiſſioni in pœnitente. *Non enim vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat*. Ponamus exempla & de altero ubere, quod dictum eſt remittendi facilitas. Legis & de ipſa: *Quacumque hora ingemuerit peccator, peccatum ſuum remittetur ei*. Legis: *Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus; & ad Deum noſtrum, quoniam multus eſt ad ignoſcendum*. Pulchre David paucis comprehendit utrumque, dicens: *Longanimis, & multum miſericors*. Hujus ergo geminæ bonitatis experimento in eam ſe fiduciam excreviſſe fatetur ſponſa, ut auderet petere oſculum, Quid mirum, dicens, ſi ſic præſumo de te, o ſponſe, quæ de tuis uberibus tantam ſum experta abundantiam ſuavitatis? Ergo ad audendum me provocat dulcedo uberum tuorum, non meorum confidentia meritorum.

Rom. 2. 4.
Ibid.
Ezech. 33. 11.
Ibid. 12.
Iſ. 55. 7.
Pſ. 102. 8.

6 Quod autem dicit: *Meliora ſunt ubera tua vino*, hoc eſt: Pinguedo gratiæ, quæ de tuis uberibus fluit, efficacior mihi eſt ad ſpiritualem profectum, quam mordax increpatio prælatorum. Nec ſolum meliora vino, ſed & *fragrantia unguentis optimis*: quia non modo internæ dulcedinis lacte præſentes alis, ſed bonæ quoque opinionis grato odore reſpergis abſentes, bonum habens teſtimonium & ab his qui intus, & ab his qui foris ſunt. Habes, inquam, lac intus, & foris unguenta: quoniam quidem non eſſent quos lacte reficeres, ſi non prius odore attraheres. Sane de his unguentis, ſi quid dignum conſideratione contineant, videbitur poſt hæc, cum eo ventum fuerit, ubi dicit in conſequentibus: *In odore unguentorum tuorum curremus*. Nunc, juxta promiſſum noſtrum, hæc ipſa verba, quæ Sponſæ data ſunt, an & Sponſo congruant videamus.

Gratia efficacior increpatione.
Cant. 1. 3.

7 Sponſa loquente de Sponſo, repente (ut dixeram) adeſt ille, annuit voto, dat oſculum, impletque in ea ſermonem qui ſcriptus eſt: *Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei, & voluntate labiorum ejus non fraudaſti eum*. Quod & probat ex ejus uberum repletione. Tantæ nempe efficaciæ oſculum ſanctum eſt, ut ex ipſo mox, cum acceperit illud, ſponſa concipiat, tumeſcentibus in teſtimonium. Quibus ſtudium eſt orare frequenter, experti ſunt quod dico. Sæpe corde tepido & arido accedimus ad altare, orationi incumbimus. Perſiſtentibus autem repente infunditur gratia, pingueſcit pectus, replet viſcera inundatio pietatis: & ſi ſit qui premat, lac conceptæ dulcedinis ubertim fundere non tardabunt. Dicat ergo: Habes ſponſa quod petiiſti, & hoc tibi ſignum, quia meliora facta ſunt ubera tua vino. Hinc te ſcilicet noveris oſculum accepiſſe, quod te concepiſſe ſentis. Unde & ubera tibi intumuerunt, facta in ubertate lactis meliora vino ſcientiæ ſæcularis, quæ * quidem inebriat, ſed curioſitate, non charitate; mi-

Pſ. 20. 3.
Ubera ſponſæ.
Hi oratione initio aridi, ſæpe in decurſu ferveſcunt.
Scientia ſæcularis facit curioſos.
** al. Quod.*

[a] Sic in ejuſmodi privatis confeſſionibus recitabant ipſas etiam negligentias, quales vocat Bernardus in Sermone 3. de Circumciſione num. 5. Guido Carthuſiæ Prior V privatas appellat confeſſiones, quas faciebant in cellis privatis; communes, quas ab omnibus faciebant ſingulis ſabbatis, tametſi privatim. Confer lib. 3. de vita S. Bernardi n. 28.

implens, non nutriens; inflans, non ædificans, ingurgitans, non confortans.

Activa vita magis neceſſaria quam contemplativa.

8 Sed demus & ſodalibus iſta depromere. Injuſte, inquiunt, murmuras adverſus ſponſum: quia id plus valet quod ille jam dedit, quam quod tu petis. Quod enim poſtulas, te quidem delectat: ſed ubera quibus parvulos alis, quos & paris, meliora, hoc eſt, neceſſariora, ſunt vino contemplationis. Aliud ſiquidem eſt quod unius lætificat cor hominis, & aliud quod ædificat multos. Nam etſi Rachel formoſior, ſed Lia fœcundior eſt. Noli ergo nimis inſiſtere oſculis contemplationis, quia meliora ſunt ubera prædicationis.

Alius ſenſus.

9 Occurrit & alius ſenſus, quem quidem non propoſueram, ſed minime præteribo. Utquid enim verba hæc non magis convenire dicamus eis ipſis, quibus præeſt in ſollicitudine, tamquam parvulis mater, aut nutrix? Nec enim æquanimiter ferunt juvenculæ & teneræ adhuc animæ, illam vacare quieti; cujus plenius erudiri doctrina, & exemplis informari deſiderant. An non denique talium in ſubſequenti compeſcitur inquietudo, ubi ſub gravi conteſtatione prohibentur ſuſcitare dilectam, quo uſque ipſa velit? Hæ itaque ſentientes oſculis inhiare ſponſam, ſecretum quærere ſibi, fugitare publicum, declinare turbas, & curæ ipſarum propriam præferre quietem: Noli inquiunt, noli; quia major in uberibus, quam in amplexibus, fructus exiſtit. Per ea ſiquidem nos vindicas a carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam; eripis mundo, & acquiris Deo. Hoc ergo eſt quod ajunt: *Quia meliora ſunt ubera tua vino*. Carnis, inquiunt, voluptatem, qua paulo ante, tamquam vino ebriæ, tenebamur, vincunt hæ, quas tua nobis ubera ſtillant, deliciæ ſpirituales.

Cant. 2. 7. Prælatis curæ ovium non fugienda.

Carnalis affectus vino ſimilis.

10 Et pulchre vino comparant carnalem affectum. Ut enim uva ſemel expreſſa non habet jam quod denuo fundat, ſed perpetua ariditate damnatur; ſic caro in preſſura mortis ab omni prorſus ſua delectatione ſiccatur, nec ultra revireſcit ad libidines. Unde Propheta: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni. Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos*: & Apoſtolus: *Qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem*: & rurſum: *Eſca ventri, & venter eſcis; Deus autem & hunc, & has deſtruet*. Vide autem non carni tantum, ſed & mundo forte competat iſta proportio. Siquidem & ipſe tranſit, & concupiſcentia ejus: & cum omnia quæ in mundo ſunt, finem habeant, finis eorum non erit finis. Verum ubera non ſic. Hæc enim cum exhauſta fuerint, rurſum de fonte materni pectoris ſumunt quod propinent ſugentibus. Merito proinde meliora carnis, ſæculive amore aſſeruntur ubera ſponſæ, quæ nullo unquam lactentium numero areſcunt, ſed ſemper abundant de viſceribus charitatis, ut iterum fluant. Flumina ſiquidem fluunt de ventre ejus, fitque in ea fons aquæ vivæ ſalientis in vitam æternam. Cumulatur deinde laus uberum fragrantia unguentorum, quod non ſolum verborum ſapore paſcant, ſed & factorum opinione redoleant. Jam quæ ſint ubera, quo tumida lacte, qualibus delibuta unguentis, ſub alio ſermonis principio Chriſto adjuvante monſtrabimus: qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Iſ. 40. 6.
Galat. 6. 8. 1. Cor. 6. 13.
Ubera ſponſæ meliora.
Joan. 7. 38.

SERMO X.

De tribus unguentis ſpiritualibus, ſcilicet Contritionis, Devotionis, & Pietatis.

1 NON ſum ego profundi ſenſus, neque adeo perſpicacis ingenii, ut novi quippiam ex me adinvenire poſſim: ſed eſt fons magnus & indeficiens os Pauli, quod patet ad nos. De ipſo haurio mihi etiam nunc in oſtenſione uberum ſponſæ, ſicut & frequenter ſoleo. *Gaudere*, inquit, *cum gaudentibus, flere cum flentibus*. Materni breviter exprimuntur affectus, quia nec dolere parvuli, nec valere queunt abſque illa quæ genuit: utrobique neceſſe eſt ſuis eam conformari viſceribus. Igitur, juxta Pauli ſententiam *, duas illas affectiones duobus ſponſæ uberibus aſſignabo, Compaſſionem uni, & Congratulationem alteri. Alioquin parvula eſt, & nondum nubilis, ſi nondum ubera miſit, ſi ſe videlicet neque ad congaudendum ſentiat promptam, neque pronam ad condolendum. Talis ſi forte ad regimen animarum, ſeu ad officium prædicationis aſſumitur, aliis quidem non prodeſt, ſibi vero obeſt plurimum. Porro ſeſe ingerere, quantæ impudentiæ eſt?

Rom. 12. 15.
Duo ſponſæ ubera, compaſſio & congratulatio.
** al. ſapientiam.*
Prædicatori neceſſaria.

2 Sed redeamus ad ubera ſponſæ, ac pro diverſitate uberum, diverſas & lactis ſpecies proponamus. Nam Congratulatio quidem exhortationis, Compaſſio vero conſolationis lac fundit. Porro utramque ſpeciem uberrim cœlitus irrorari pio pectori ſuo ſpiritualis mater toties ſentit, quoties oſculum ſumit. Videas eam mox plenis uberibus parvulis incubare lactandis, & ex uno quidem conſolatoria, ex altero vero exhortatoria uberius miniſtrare, prout ſingulis convenire videbit. Verbi cauſa, ſi quem forte ex his quos genuit in Evangelio, deprehenderit forti aliqua tentatione concuſſum, & inde turbatum ac triſtem, puſillanimemque factum, non poſſe jam ferre vim tentationis: quomodo condolet, quomodo mulcet, quomodo plangit, quomodo conſolatur? quot argumenta pietatis mox reperit, quibus erigat deſolatum? E contra, ſi promptum, ſi alacrem, ſi bene proficientem cognoverit; exultat, aggreditur ſalutaribus monitis, accendit amplius, inſtruit de quibus poteſt, ut perſeveret, atque in melius ſemper proficiat exhortatur. Omnibus ſe conformat, omnium in ſe transfert affectus, matrem ſe denique probat non minus deficientium, quam proficientium.

Boni Prælati erga filios affectus.

3 Quanti hodie ſecus affectos ſe oſtendunt? De his dico, qui animas regere ſuſceperunt. Quod enim ſine miſerabili gemitu dicendum non eſt, Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clavos, lanceam, crucem, & mortem, hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, & profligant in acquiſitionem turpis quæſtus, & pretium univerſitatis ſuis marſupiis includere feſtinant; hoc ſolo ſane a Juda Iſcariote differentes, quod ille horum omne emolumentum paucorum denariorum numero compenſavit; iſti voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His inſatiabili deſiderio inhiant, pro his ne amittant, timent, & cum amittunt, dolent: harum in amore quieſcunt, quantum dumtaxat liberum eis eſt a ſervandi, vel augmentandi cura. Animarum nec caſus reputatur, nec ſalus. Non ſunt profecto matres, qui cum ſint de Crucifixi patrimonio nimium incraſſati, impinguati, dilatati, non compatiuntur ſuper contritione Joſeph. Quæ mater eſt, non diſſimulat: habet ubera, & non vacua. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus novit, nec ceſſat exprimere de ubere quidem congratulationis lac exhortationis; de ubere vero compaſſionis lac conſolationis. Et de ſponſæ uberibus, vel uberum lacte iſta ſufficiant.

Prælatorum avaritia acriter perſtringitur.

4 Jam qualibus etiam unguentis eadem ubera redoleant, indicabo, ſi tamen veſtris orationibus juvet, ut quod inde mihi ſentire datum eſt, detur & eloqui digne ad audientium utilitatem. Alia ſponſi, atque alia ſponſæ unguenta ſunt, quemadmodum & ſua cuique ubera. Sed de ſponſi quo in loco tractandum ſit, ſuperius præfixum eſt: nunc ſponſæ unguentis intendamus, idque attentius, tamquam his quæ ſcriptura non mediocriter commendavit, ita ut ea pronuntiaverit non ſimpliciter bona, ſed *optima*. Et pono diverſas ſpecies unguentorum, quo ex pluribus ea, quæ potiſſimum ſponſæ uberibus congruant, eligamus. Eſt unguentum Contritionis, & eſt unguentum Devotionis, eſt & Pietatis. Primum pungitivum, dolorem faciens; ſecundum temperativum, dolorem leniens; tertium ſanativum, etiam morbum expellens. Nunc de ſingulis latius diſſeramus.

Unguentum triplex: contritionis, devotionis & pietatis.

5 Eſt ergo unguentum, quod ſibi conficit anima multis irretita criminibus, ſi, cum incipit cogitare vias ſuas, colligat, congerat, conteratque in mortariolo conſcientiæ multas ac varias ſpecies peccatorum ſuorum, & intra æſtuantis pectoris ollam ſimul omnia coquat igne quodam pœnitentiæ & doloris, ut poſſit dicere cum Propheta: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Ecce, hoc eſt unguentum, quo anima peccatrix ſuæ converſionis primordia condire debet, plagiſque ſuis recentibus adhibere. Primum namque ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Quamdiu ergo non habet, tamquam pauper & inops, unde ſibi melius ac pretioſius componat unguentum, non negligat parare interim iſtud, licet de vilibus ſpeciebus: quia cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Tanto autem minus vile divinis apparebit conſpectibus, quanto plus ſibi illa viluerit in recordatione peccatorum ſuorum.

Unguentum contritionis unde conficiatur.
Pſal. 38. 4.
Pſ. 50. 19.
Ibidem.

6 Tamen ſi illo viſibili, quo viſibiliter uncti a Peccatrice corporei pedes Dei referuntur in Evangelio, inviſibile hoc & ſpirituale fuiſſe dicimus figuratum, non omnino vile reputare poterimus. Quid enim de illo legitur? *Et domus*, inquit, *impleta eſt ex odore unguenti*. Peccatricis a manibus diſtillabatur, & extre-

Vis ejus & fragrantia.
Joan. 12. 3.

a Hoc in loco (uti & alibi non ſemel, ſermone 3. de Aſſumptione, &c.) confunditur Peccatrix illa mulier, de qua apud Lucam cap. 7. cum Maria, Lazari & Marthæ ſorore, quæ Chriſti Domini pedes in caſtello Bethaniæ unguento perfundit apud Joannem c. 12. ubi *domus ex odore unguenti repleta* dicitur. Verum plerique veterum ante Gregorium M. immo recentiores non pauci, gravibus ſane ar-

TOM. IV. tremis membris corporis, ideſt pedibus, fundebatur; & tamen non uſque adeo contemptibile aut vile fuit, quin totam domum vis aromatum & ſuavitas repleret odoris. Quod ſi attendamus, quanta in unius peccatoris converſione fragrantia reſpergatur Eccleſia, & quantis fiat odor vitæ ad vitam quivis pœnitens, ſi publice perfecteque pœniteat; profecto & de hoc æque

Luc. 15. 10. indubitanter pronuntiabimus, quia *domus impleta eſt ex odore unguenti*. Denique & ſupernas beatorum manſiones attinget pœnitentiæ odor, ita ut, teſte ipſa Veritate, magnum gaudium ſit inter Angelos Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Gaudete pœnitentes, puſillanimes confortamini. Vobis dico, quos nuper converſos de ſæculo, & a viis veſtris pravis recedentes, excepit mox amaritudo & confuſio animi pœnitentis, ac velut recentium adhuc vulnerum dolor nimius excruciat & perturbat. Securæ manus veſtræ diſtillent myrrhæ amaritudinem in ſalubrem hanc unctionem: quia cor contritum & humiliatum Deus non

Pſ. 50. 19. deſpiciet. Non eſt omnino ſpernenda, nec vilis æſtimanda hujuſmodi unctio, cujus odor non ſolum homines provocat ad correctionem, ſed & Angelos ad exultationem invitat.

Devotionis unguentum unde conficiendum.

7 Sed eſt unguentum tanto iſto profecto pretioſius, quanto de melioribus compoſitum ſpeciebus. Hujus ſiquidem ſpecies ne longe quærantur, penes nos & abſque difficultate reperimus, ac de noſtris hortulis talium perfacile copiam tollimus, quotieſcumque neceſſitas poſcit. Quis enim non ſatis de proprio, cum vult, ad manum habet iniquitates & peccata, ſi non diſſimulat? Hæ autem ſunt (ſicut recognoſcitis) ſpecies unguenti primi, quod jam deſcripſimus. At vero ſecundi hujus aromata terra noſtra nequaquam profert, ſed procul & de ultimis finibus ea nobis conquirimus. Nempe omne datum optimum, & omne donum per-

Jac. 1. 17. fectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum. Fit enim unguentum illud de divinis collatis humano generi beneficiis. Felix qui ipſa ſibi ſtudioſe colligere, & ante mentis ſuæ oculos digna cum gratiarum actione reducere curat. Profecto cum fuerint in vaſculo pectoris piſtillo crebræ meditationis contuſa atque contrita, deinde igne ſancti deſiderii ſimul decocta omnia, & demum impinguata oleo lætitiæ; erit unctio longe pretioſior, excellentiorque priore. Sufficit ad probandum ejus teſtimonium qui ait: *Sacrificium laudis hono-*

Pſ. 49. 23. *rificabit me*. Nec dubium quin excitet ad laudandum beneficiorum recordatio.

8 Porro cum Scriptura hoc ſolum teſtetur de illo alio, quia nequaquam deſpicitur; liquet amplius eſſe commendatum quod & honorificat. Denique illud pedibus apponitur, hoc capiti. Si enim in Chriſto caput ad Divinitatem referendum eſt, dicente Paulo: *Caput*

1. Cor. 11. 3. *Chriſti Deus*: proculdubio caput ungit qui gratias agit, quoniam Deum tangit, non hominem. Non quia non ſit homo qui Deus eſt, ſiquidem Deus & homo unus eſt Chriſtus: ſed quia omne bonum a Deo, non ab homine eſt, etiam ipſum quod per hominem miniſtra-

Joann. 6. 64. tur. Profecto enim ſpiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam. Propterea & maledictus qui ſpem

Jer. 17. 5. ſuam ponit in homine; quoniam etſi ſpes noſtra tota merito pendet ex homine Deo, non tamen quia homo, ſed quia Deus eſt. Itaque illud pedibus, hoc capiti exhibetur: quoniam & humiliatio contriti cordis humilitati congruit carnis, & majeſtatem decet glorificatio. En quale unguentum propoſui vobis, quo ſe nimirum tangi caput illud tremendum Principatibus non ducit indignum, immo & honori inſigni judicat, dicens: *Sacrificium laudis honorificabit me*.

Pſ. 49. 23.

9 Quamobrem non eſt pauperis & inopis, ſeu puſilli cordis animæ, conficere hujuſmodi unctionem, nempe cujus aromata & ſpecies ſola confidentia poſſidet, quæ tamen de libertate ſpiritus & cordis puritate deſcendat. Quæ enim puſillanimis eſt & modicæ fidei

Puſillanimis non conficit.

mens, rei ſuæ familiaris tenuitate conſtringitur, nec valet præ inopia otiari ad vacandum divinis laudibus, ſeu his, quæ laudes pariunt, intuendis beneficiis. Et ſi quando certe conatur aſſurgere, confeſtim domeſticarum neceſſitatum curis urgentibus revocatur ad ſua, & in ſe comprimi propria egeſtate compellitur. Quod ſi hujus miſeriæ quæritur a me cauſa, dicam quod ipſi in vobis (niſi fallor) aut eſte, aut fuiſſe recognoſcetis. Duabus de cauſis videtur mihi hujuſmodi animi

Puſillanimitatis cauſa.

ægritudo & diffidentia ſolere contingere, aut de novitate videlicet converſionis, aut certe de converſationis tepore, etiamſi in converſione longum tempus habue-

A rit. Utrumque profecto humiliat & dejicit conſcientiam, & inquietam facit, dum ſive pro tempore, ſive pro tepore antiquas animi paſſiones necdum in ſe emortuas ſentit: & neceſſe proinde habens reſecandis intendere de cordis hortulo ſpinis iniquitatum, & urticis cupiditatum, longius a ſemetipſa evagari non ſinitur. Quid enim? qui laborat in gemitu ſuo, poteritne ſimul & in Dei laudibus exultare? Quonam modo in ore gementis & plangentis ſonabit pariter illud Iſaiæ, *gratiarum* ſcilicet *actio, & vox laudis*? Nam, ſicut a Sapiente accipimus, *Muſica in luctu, importuna narratio eſt*. Denique gratiarum actio beneficium ſequitur, *Iſ. 51. 3.*
non præcedit. Quæ autem adhuc in triſtitia eſt anima, beneficio non gaudet, ſed indiget. Habet ergo *Eccli. 22. 6.*
unde preces offerat; non autem unde referat grates.
B Quomodo enim recolet beneficium quod non accepit? Merito proinde dixi, non eſſe animæ pauperis conficere hoc unguentum, quod de recolendis divinis beneficiis componi debet: quoniam non poteſt videre lucem, donec tenebris intuetur. Nempe in amaritudine eſt, occupatque memoriam triſtis recordatio peccatorum, nec libet lætum quippiam ſimul admittere. Idcirco talibus denuntiat ſpiritus propheticus, dicens: *Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere*. Quod eſt: Fruſtra ſurgitis ad intuenda beneficia quæ delectant, niſi prius recepto lumine conſolationis de reatibus qui conturbant. Non eſt ergo pauperum hoc unguentum. *Pſ. 126. 2.*

10 Sed videte quinam de ejus copia non immerito glorientur. *Ibant gaudentes* Apoſtoli *a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Multam ſibi profecto inſtillaverant de pinguedine *Act. 5. 41.*
C ſpiritus, quorum lenitas non dico verbis, ſed nec verberibus ceſſit. Erant enim divites in charitate, quæ nullius exhauritur expenſis, & de ipſa facile holocauſta medullata offerre ſufficiebant. Fundebant paſſim ſudantia pectora liquorem ſanctum, quo imbuta plenius erant, quando loquebantur variis linguis magnalia Dei, *Act. 2. 11.*
prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis. Nec dubium quin & illi abundarent iiſdem unguentis, quibus Apoſtolus teſtimonium perhibebat, dicens: *Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu; quia in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni verbo & in omni ſcientia, ſicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis, ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia*. Utinam & pro vobis ego has ipſas gratias referre poſſim, ut videam vos divites in virtutibus, *1. Cor. 1. 4.*
D alacres in laudibus Dei ſpirituali hac pinguedine abundantius redundantes in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

Quinam hoc unguento gaudeant.

SERMO XI.

De duobus, hoc eſt fructu & modo, pertinentibus ad opus humanæ redemptionis.

Unguentum hoc bonum eſt propter duo.

1 DIXI in fine ſermonis, nec me iterare piget, quod cupiam vos omnes fieri ſacræ unctionis participes, illius videlicet, in qua Dei beneficia cum lætitia & gratiarum actione recolit ſancta devotio. Hoc enim bonum eſt, tum propter relevandos vitæ præſentis labores, qui utique tolerabiliores nobis fiunt exultantibus in laude Dei, tum quia nihil ita proprie quemdam terris repræſentat cœleſtis habitationis ſta-
E tum, ſicut alacritas laudantium Deum, Scriptura dicente: *Beati qui habitant in domo tua Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. De hoc præcipue unguento puto dixiſſe Prophetam: *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum: ſicut unguentum in capite*. Neque enim priori videtur poſſe congruere. Illud enim etſi bonum ſit, non eſt tamen jucundum; quia recordatio peccatorum amaritudinem facit, non jucunditatem. Sed nec qui illud faciunt, in unum habitant, cum quiſque peccata propria lugeat atque deploret. Qui vero in gratiarum actione verſantur, Deum ſolum intuentur & cogitant; ac per hoc ipſi vere habitant in unum. Bonum eſt autem quod faciunt, quia ſervant ei juſtiſſime gloriam cujus eſt; & nihilominus jucundum, quia delectat. *Pſ. 83. 5.* *Pſ. 132. 1.*

2 Quamobrem ſuadeo vobis amicis meis reflectere interdum pedem a moleſta & anxia recordatione via-
F rum veſtrarum, & evadere in itinera planiora ſereniorís memoriæ beneficiorum Dei, ut qui in vobis confundimini, ipſius intuitu reſpiretis. Volo vos experiri illud quod ſanctus Propheta conſulit, dicens: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*. Eſt quidem neceſſarius dolor pro peccatis, ſed ſi non ſit *Pſ. 36. 4.*

Recordatio peccatorum memoriæ divinorum beneficiorum condienda.

gumentis, alteram ab altera diſtinguunt, atque etiam a Maria Magdalena, de qua Chriſtus ejecerat ſeptem dæmonia. Marci xvi. quæ Lucæ cap. 8. ſecuta eſt Chriſtum cum aliis, & quidem ante converſionem (ut eis videtur) peccatricis. Confer ſermonem 12. infra, num. 6.

ſit continuus. Sane interpoletur lætiori recordatione divinæ benignitatis, ne forte præ triſtitia induretur cor, & deſperatione plus pereat. Miſceamus abſinthio mel, ut ſalubris amaritudo ſalutem dare tunc poſſit, cum immixto temperata dulcore bibi poterit. Audi denique Deum, quomodo ipſe contriti cordis temperat amaritudinem, quomodo puſillanimem a deſperationis barathro revocat, quomodo blandæ & fidelis promiſſionis melle mœrentem conſolatur, erigit diffidentem. Ait per Prophetam; *Ego infrenabo os tuum laude mea, ne intereas*. Hoc eſt: Ne intuitu facinorum tuorum nimiam incurras triſtitiam, atque inſtar effrenis equi deſperatus in præceps ruas, & pereas; freno te, inquit, inhibebo indulgentiæ meæ; & meis laudibus erigam reſpirabiſque in bonis meis, qui de tuis confunderis malis, dum me ſane benigniorem, quam te culpabiliorem invenies. Hoc freno ſi infrenatus fuiſſet Cain, nequaquam deſperando dixiſſet: *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear*. Abſit, abſit. Major enim eſt ejus pietas, quam quævis iniquitas. Ideo juſtus non continue, ſed tantum in principio ſermonis accuſator eſt ſui: porro autem in Dei laudes extrema ſermoni claudere conſuevit. Videte denique juſtum hoc ordine procedentem. *Cogitavi*, ait, *vias meas, & converti pedes meos in teſtimonia tua*, ut qui videlicet contritionem & infelicitatem in viis propriis perpeſſus fuerat, in via teſtimoniorum Dei delectaretur, ſicut in omnibus divitiis. Et vos igitur exemplo juſti, ſi de vobis in humilitate ſentitis, ſentite & de Domino in bonitate. Sic enim legitis apud Sapientem; *Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum*. Hoc autem facile menti perſuadet divinæ munificentiæ * frequens, immo continua recordatio. Alioquin quomodo implebitur apoſtolicum illud: *In omnibus gratias agentes*, ſi ea pro quibus gratiæ debentur, a corde receſſerint? Nolo vos Judaico notari opprobrio, de quibus Scriptura teſtatur, quod non fuerint memores benefactorum ejus, & mirabilium ejus quæ oſtendit eis.

Iſai. 48. 9.
Gen. 4. 13.
Prov. 18. 17.
Pſ. 118. 59.
Cap. 1. 1.
* al. Magnificentiæ.
1. Theſſ. 5. 17.
Pſal. 77. 11.

Redemptio præcipue meditanda.
Pſal. 105. 2.

3 Verum, quoniam bona, quæ largiri mortalibus non ceſſat miſericors & miſerator Dominus, recolere & recolligere omnia omni homini impoſſibile eſt; (Quis enim loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?) id ſaltem, quod præcipuum eſt & maximum, opus videlicet noſtræ redemptionis, a memoria redemptorum aliquatenus non recedat. In quo opere duo potiſſimum, quæ nunc occurrunt, veſtris ſtudiis intimare curabo. Et hoc quam paucis ad compendium potero, memor illius ſententiæ: *Da occaſionem ſapienti, & ſapientior erit*. Duo ergo illa ſunt, Modus & Fructus. Et modus quidem Dei exinanitio eſt: fructus vero noſtri de illo repletio. Hoc meditari ſanctæ ſpei ſeminarium eſt: illud ſummi amoris incentivum. Utrumque profectibus noſtris neceſſarium, ne aut ſpes mercenaria ſit, ſi amore non comitetur, aut amor teſcat, ſi infructuoſus putetur.

Duo præcipue in eo conſiderand, modus & fructus.
Prov. 9. 9.

Luc. 6. 38.
Fructus, plenitudo de Deo.

4 Porro fructum talem expectamus noſtri amoris, qualem ipſe quem amamus promiſit: *Menſuram*, inquiens, *plenam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*. Menſura iſta, ut audio, erit ſine menſura. Sed velim ſcire, cujus rei futura ſit illa menſura, vel potius illa immenſitas quæ repromittitur. *Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti diligentibus te*. Dic nobis tu qui præparas, quid præparas? Credimus, confidimus, revera ſicut promittis. *Replebimur in bonis domus tuæ*. Sed quibus, quæſo, bonis, vel qualibus? Forte frumento, vino, & oleo, auro, atque argento, lapidibuſve pretioſis? Sed hæc novimus & vidimus, & videmus, & faſtidimus. Id quærimus, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Hoc placet, hoc ſapit, hoc delectat inquirere, quodcumque eſt illud. *Erunt*, inquit, *omnes docibiles Dei & ipſe erit omnia in omnibus*. Ut audio, plenitudo quam expectamus a Deo, non erit niſi de Deo.

Iſ. 64. 4.
Pſ. 64. 5.
Joan. 6. 45.

Bona futuræ vitæ quoad animam.

5 Quis vero comprehendat, quam magna multitudo dulcedinis in brevi iſto ſermone ſit comprehenſa: *Erit Deus omnia in omnibus?* Ut de corpore taceam, in anima tria intueor, Rationem, Voluntatem, Memoriam: & hæc tria ipſam animam eſſe. Quantum cuique horum in præſenti ſæculo deſit de integritate ſua & perfectione, ſentit * omnis qui ambulat in ſpiritu. Quare hoc? niſi quia Deus nondum eſt omnia in omnibus? Hinc eſt quod & ratio ſæpiſſime in judiciis fallitur, & voluntas quadruplici perturbatione jactatur, & memoria multiplici oblivione confunditur. Triplici huic vanitati nobilis creatura ſubjecta eſt non volens, in ſpe tamen. Nam qui replet in bonis deſiderium animæ, ipſe rationi futurus eſt plenitudo lucis, ipſe voluntati multitudo pacis, ipſe memoriæ continuatio æternitatis. O veritas, charitas, æternitas! O beata & beatificans Trinitas! ad te mea miſera trinitas miſerabiliter ſuſpirat, quoniam a te infeliciter exulat. Diſcedens a te, quantis ſe intricavit erroribus, doloribus, timoribus! Heu me! qualem pro te commutavimus trinitatem! *Cor meum conturbatum eſt*, & inde dolor: *dereliquit me virtus mea*, & inde pavor: *& lumen oculorum meorum non eſt mecum*, & inde error. En quam diſſimilem trinitatem, o animæ meæ trinitas, exulans oſtendiſti.

* al. Novit.
TOM. IV.
Pſ. 37. 11.

Pſ. 41. 6.

6 Veruntamen quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, cum error videlicet a ratione, a voluntate dolor, atque a memoria timor omnis receſſerit: & ſucceſſerit illa quam ſperamus mira ſerenitas, plena ſuavitas, æterna ſecuritas. Primum illud faciet veritas Deus, ſecundum charitas Deus, tertium ſumma poteſtas Deus; ut ſit Deus omnia in omnibus, ratione recipiente lucem inextinguibilem, voluntate pacem imperturbabilem conſequente; memoria fonti indeficienti æternaliter inhærente. Videritis vos, recte-ne primum illud Filio, Spiritui-ſancto ſequens, Patri ultimum aſſignetis; ſic tamen, ut nihil horum vel Patri, vel Filio, vel Spiritui-ſancto ſubtrahatis; ne cui forte perſonarum aut plenitudinem minuat diſtinctio, aut proprietatem tollat perfectio. Simul & hoc advertite, quid ſimile filii hujus ſæculi experiantur de carnis illecebris, de mundi ſpectaculis, & de pompis ſatanæ; cum tamen hoc totum ſit, unde vita præſens eludit miſeros amatores ſuos, dicente Joanne: *Quicquid in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi*. Hæc de redemptionis fructu.

1. Joan. 2. 16.

In modo redemptionis tria conſideranda.
* al. Committo.
Philip. 2. 7.

7 In modo quoque, quem, ſi recolitis, Dei eſſe exinanitionem diffinivimus, tria item præcipue vobis intuenda commendo *. Non enim ſimplex aut modica illa exinanitio fuit: ſed ſemetipſum exinanivit uſque ad carnem, ad mortem, ad crucem. Quis digne penſet, quantæ fuerit humilitatis, manſuetudinis, dignationis, Dominum majeſtatis carne indui, mulctari morte, turpari cruce? Sed dicit aliquis: Non valuit opus ſuum reparare Creator abſque iſta difficultate? Valuit: ſed maluit cum injuria ſui, ne peſſimum atque odioſiſſimum vitium ingratitudinis occaſionem ultra reperiret in homine. Sane multum fatigationis aſſumpſit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret, commoneretque gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minus eſſe devotum fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem conditus ſum, ſed nullo auctoris gravamine vel labore: ſiquidem dixit, & factus ſum, quemadmodum & univerſa. Quid magnum eſt, quamlibet magna in verbi facilitate donaveris? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam inde ſumebat, unde amoris cauſam habere debuerat *, idque ad excuſandas excuſationes in peccatis. Sed obſtructum eſt os loquentium iniqua. Luce clarius patet, quantum modo pro te, o homo, diſpendium fecit: de Domino ſervus, de divite pauper, caro de Verbo, & de Dei Filio hominis filius fieri non deſpexit. Memento jam te, etſi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia. At vero per totos triginta annos operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ. O quantum laboravit ſuſtinens! Carnis neceſſitates, hoſtis tentationes, nonne ſibi crucis aggravavit ignominia, mortis cumulavit horror? Neceſſarie quidem. Sic, ſic homines & jumenta ſalvaſti, Domine, quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus.

Cur tam laborioſe nos redemit Deus.
* al. Debebat.
Quanta Chriſtus propter hominem paſſus.
Pſ. 35. 8.

8 Hæc meditamini, in his verſamini. Talibus odoramentis refovete viſcera veſtra, quæ diu torſit odor moleſtior peccatorum, ut abundetis & his unguentis non minus ſuavibus, quam ſalutaribus. Nec tamen adhuc vos putetis habere illa optima, quæ in ſponſæ uberibus commendantur. De quibus incipere modo, finiendi jam ſermonis anguſtia prohibet. Quæ dicta ſunt de aliis, tenete memoria, probate vita: & de his juvate me precibus veſtris, ut digne loqui poſſim, quod & dignum ſit tantis ſponſæ deliciis; & veſtras animas ad amorem ædificet ſponſi Domini noſtri Jeſu-Chriſti, Amen.

TOM. IV.

SERMO XII.

De pretioſo unguento pietatis; & de veneratione a ſubditis erga Prælatos ſuos exhibenda.

1 DUO me unguenta vobis tradidiſſe recordor: unum Contritionis, delicta multa complectens; alterum Devotionis, multa continens beneficia; ambo ſalubria, ſed non ambo ſuavia. Primum ſiquidem pungitivum ſentitur, quia movet ad compunctionem amara recordatio peccatorum, & dolorem facit; cum ſequens mitigatorium ſit, divinæ bonitatis intuitu conſolationem dante, & ſedante dolorem. Sed eſt unguentum, quod ambobus longe antecellit: & hoc appellaverim Pietatis, eo quod fiat de neceſſitatibus pauperum, de anxietatibus oppreſſorum, de perturbationibus triſtium, de culpis delinquentium, & poſtremo de omnibus quorumlibet miſerorum ærumnis, etiamſi fuerint inimici. Deſpicabiles videntur ſpecies iſtæ; ſed eſt ſuper omnia aromata unguentum, quod ex eis conficitur. Sanativum eſt: *Beati enim miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Igitur multæ miſeriæ collectæ, atque oculo pietatis inſpectæ, ipſæ ſunt ſpecies, ex quibus unguenta optima componuntur, ſponſæ digna uberibus, ſponſi ſenſibus grata. Felix mens, quæ talium collectione aromatum ſeſe ditare & impinguare curavit, infundens ea oleo miſericordiæ, & ardore decoquens charitatis. Quis putas eſt jucundus homo qui miſeretur & commodat, pronus compati, ſubvenire promptus: dare quam accipere beatius judicans: ignoſcere facilis, iraſci difficilis, ulciſci penitus non acquieſcens, & per omnia proximorum æque ut proprias reſpiciens neceſſitates? O quæcumque es anima ſic affecta, ſic imbuta rore miſericordiæ, ſic affluens pietatis viſceribus, ſic te omnibus omnia faciens, ſic facta ipſa tibi tamquam vas perditum, ut cæteris prædo ubique ſemper occurras atque ſuccurras; ſic denique mortua tibi, ut vivas omnibus: tu plane tertium optimumque unguentum felix poſſides, & manus tuæ diſtillaverunt totius ſuavitatis liquorem. Non exſiccabitur in tempore malo, nec fervor perſecutionis ebibet illud: ſed ſemper Deus memor erit omnis ſacrificii tui, & holocauſtum tuum pingue fiet.

Pietatis unguentum prioribus præſtantius. — *Matth. 5. 7.* — *Ex alienis miſeriis confectum.* — *Pſ. 111. 5.*

2 Sunt viri divitiarum in civitate Domini virtutum; quæro an apud aliquos hæc unguenta inveniantur. Et primus occurrit, ſicut ubique ſolet, mihi Paulus vas electionis, revera vas aromaticum, vas odoriferum, & refertum omni pulvere pigmentario. Chriſti enim erat bonus odor Deo in omni loco. Multæ profecto ſuavitatis fragrantiam longe lateque ſpargebat pectus illud, quod ſic affecerat ſollicitudo omnium eccleſiarum. Vide enim quales ſpecies, & qualia aromata coacervaverat ſibi. *Quotidie*, inquit, *morior per veſtram gloriam.* Et rurſum: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Et multis talibus, quæ vobis bene nota ſunt, abundabat dives iſte in componendis unguentis optimis. Decebat namque primis & duriſſimis aromatibus redolere ubera, quæ Chriſti membra lactarent, quorum Paulus mater erat pro certo, parturiens ſemel & iterum, donec Chriſtus formaretur in eis, ac membra capiti ſuo reformarentur.

S. Paulus iſto unguento dives. — *1. Cor. 15. 31.* — *2. Cor. 11. 29.* — *Gal. 4. 19.*

3 Audi & de alio divite, quomodo ad manum habebat electas ſpecies, de quibus optima unguenta conficeret: *Foris*, inquit, *non manſit peregrinus. Oſtium meum viatori patuit.* Item: *Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Si negabam quod volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Si comedi bucellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea. Si deſpexi prætereuntem, * eo quod non haberet indumentum, & abſque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus eſt.* Quanto putamus vir iſte odore terram reſperſerat in his operibus? Singula opera ſingula erant aromata. His propriam repleverat conſcientiam, ut fœtorem putidæ carnis internæ ſuavitatis exhalatione ibi temperaret.

Item B. Job. Job 31. 32. Job 29. 15. Job 31. 16. — a

4 Joſeph poſtquam univerſam Ægyptum poſt ſe fecit currere in odore unguentorum ſuorum, etiam ſuis venditoribus eamdem demum fragrantiam propinavit. Et quidem increpatoria verba vultu proferebat irato: ſed erumpebant lacrymæ de pinguedine cordis, non iræ indices, ſed gratiæ proditrices. Samuel lugebat Saul, qui ſe quærebat occidere, & ad ignem charitatis incaleſcente pectore, liquefactus intus, pietatis adeps foras emanabat per oculos. Ob bonum denique quem circumquaque diffuderat ſuæ opinionis odorem, refert de eo Scriptura: *Quia cognoverunt omnes a Dan uſque Berſabee, quod fidelis Samuel propheta eſſet Domini.* Quid de Moyſe dicam? quanto adipe & pinguedine & ipſe repleverat viſcera ſua? Nec domus illa exaſperans, in qua pro tempore verſabatur, potuit unquam in communi murmure & furore ſuo unctionem ſpiritus, qua ſemel imbutus fuerat, exterminare, quominus inter aſſiduas lites & quotidiana jurgia ipſe in ſua manſuetudine perduraret. Merito teſtatus eſt Spiritus-ſanctus de eo, quod eſſet *mitiſſimus omnium hominum, qui morabantur ſuper terram.* Siquidem cum his qui oderant pacem, erat pacificus in tantum, ut populo ingrato & rebelli non modo non iraſceretur, & iraſcentem Deum ſuo interventu leniret, ſicut ſcriptum eſt: *Dixit ut diſperderet eos, ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus, ut averteret iram ejus ne diſperderet eos.* Denique: *Si dimittas*, ait, *dimitte; ſin autem, dele me de libro tuo quem ſcripſiſti.* O vere hominem unctum unctione miſericordiæ! Loquitur plane parentis affectu, quam nulla poſſit delectare felicitas, exortibus quos parturivit: Verbi gratia, ſi dives quiſpiam mulieri pauperculæ dicat; Ingredere tu ad prandium meum, ſed quem geſtas infantulum relinque foris, quoniam plorat, & moleſtus eſt nobis: numquid faciet? Nonne magis eliget jejunare, quam expoſito pignore charo, ſola prandere cum divite. Ita nec Moyſi ſedet ſolum ſe introduci in gaudium Domini ſui, foris ſcilicet remanente populo; cui, licet inquieto & ingrato, vice pariter & affectione matris inhæret. Dolent viſcera, ſed tolerantiorem ſibi judicat tortionem, quam evulſionem.

Joſeph quoque. — *Gen. 42. 9.* — *Nec non Samuel. 1. Reg. 15. 35.* — *1. Reg. 3. 20.* — *Et Moyſes.* — *Num. 12. 3.* — *Pſ. 119. 7.* — *Pſ. 105. 23.* — *Exod. 32. 32.*

5 Quid David manſuetius, qui illius mortem lugebat, qui ſuam ſemper ſitierat? Quid benignius, ut ejus moleſte ferret deceſſum, cui ſuccedebat in regnum? Sed & de morte parricidæ filii quàm difficile conſolationem admiſit? Magnam profecto optimæ unctionis copiam præterebat talis affectio, ideo & ſecurus orabat, dicens: *Memento, Domine, David, & omnis manſuetudinis ejus.* Ergo hi omnes habuerunt unguenta optima, quibus hodieque per univerſas Eccleſias ſuaviſſime redolent. Nec ſolum ipſi, ſed & quicumque ſe in hac vita ita benevolos & beneficos præbuerunt, ita inter homines humane vivere ſtuduerunt, quatenus omnem, quam viſi ſunt habuiſſe gratiam, non ſibi tenerent, ſed in commune deducerent, æſtimante ſe amicis pariter & inimicis, ſapientibus & inſipientibus debitores. Cumque fuiſſent utiles omnibus, humiles in omnibus, & præ omnibus extiterunt dilecti Deo & hominibus: quorum fragrantia in benedictione eſt. Quotquot, inquam, tales præceſſerunt, fragrarunt ſuis temporibus, fragrant & hodie unguentis optimis. Tu quoque, ſi donum quod deſuper accepiſti, nobis contubernalibus tuis libenter impertiaris; ſi te exhibeas ubique inter nos officioſum, ſi affectuoſum, ſi gratum, ſi tractabilem, ſi humilem; teſtimonium habebis ab omnibus, quod fragres & ipſe unguentis optimis. Omnis in vobis, qui fraternas infirmitates, tam corporum, quam animorum, non ſolum patienter ſupportat, ſed inſuper, ſi licet, & ſi valet, juvat obſequiis, confortat alloquiis, conſiliis informat *: ſi hoc non poteſt propter diſciplinam *, ſollicitis ſaltem orationibus ſolatiari non ceſſat infirmo: omnis, inquam, qui talia operatur in vobis, bonum omnino ſpargit odorem inter fratres, & odorem de unguentis optimis. Balſamum in ore, hujuſcemodi frater in congregatione: monſtratur digito, & dicunt de eo omnes: *Hic eſt fratrum amator & populi Iſraël; hic eſt qui multum orat pro populo, & univerſa ſancta civitate.*

Item David. 2. Reg. 1. 11. — *2. Reg. 19. 4.* — *Pſal. 131. 1.* — *Quinam eorum imitatores.* — *Boni Religioſi nota & elogia.* — ** aliqq. adjuvat. & relevat.* — ** V. Serm. 3. de advent. num. 5.* — *2. Mach. 15. 14.*

6 Sed recurramus ad Evangelium, atque aliquid, quod forte ſpectet & ad hæc unguenta, requiramus. *Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum.* Quænam iſta unguenta tam pretioſa, ut Chriſti corpori parentur & comparentur, tam copioſa, ut toti ſufficiant? Neutrum quippe duorum præcedentium aut emptum *, aut factum ſpecialiter ad opus Domini, aut toto in corpore legitur fuiſſe diffuſum. Sed de ſubito introducitur mulier, uno quidem in loco oſculans pedes, & unguento ungens; in altero vero vel ipſa, vel altera, habens alabaſtrum unguenti, & illud mittens in caput. Cæterum nunc: *emerunt*, ait, *aromata, ut venientes ungerent Jeſum.* Emunt non unguenta, ſed aromata: & unctio in obſequium Domini non facta aſſumitur, ſed nova conficitur: nec ad ungendam tantum aliquam corpo-

Marc. 16. 1. — ** Emptum dicit pluribus, aliiſ.* — *Joann. 12. 3.* — *Marc. 14. 3.*

[illegible] ſecunda, [illegible]

corporis partem, verbi gratia, pedes aut caput; ſed ſicut ſcriptum eſt: *Ut venientes ungerent Jeſum*, quod eſt totius complexio, non partis diſtinctio.

7 Tu quoque ſi te induas viſcera miſericordiæ, liberalem benignumque exhibeas non tantum parentibus ſive cognatis tuis, aut quos tibi vel benefactores tenes, vel benefacturos ſperas, nam & ethnici hoc faciunt; ſed, juxta Pauli conſilium, ſtudeas operari bonum ad omnes, ita ut propter Deum nec inimico officium humanitatis corporale, ſeu ſpirituale negandum, ſubtrahendumve exiſtimes; conſtat te quoque abundare unguentis optimis, nec caput aut pedes Domini tantum, ſed paſſim, quantum in te eſt, ungere ſuſcepiſſe totum corpus, quod eſt Eccleſia. Et forte proinde ob hoc Dominus Jeſus paratam ſibi confectionem expendi noluit in ſuo corpore mortuo, ut ſervaret vivo. Vivit enim Eccleſia, quæ manducat panem vivum, qui de cœlo deſcendit. Ipſa eſt charius corpus Chriſti, quod ne mortem guſtaret, morti illud alterum traditum fuiſſe nullus Chriſtianus ignorat. Ipſam ungi, ipſam foveri deſiderat, ipſius infirma membra cupit fomentis accuratioribus relevari. Ipſi ergo pretioſa unguenta retinuit, cum anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum devotionem non eluſit, ſed inſtruxit. Renuit ungi, ſed parcens, non ſpernens; non recuſans obſequium, ſed reſervans proficuum. Proficuum dico, non hujus materialis atque corporalis unguenti, ſed plane ſpiritualis, quod in iſto deſignatum eſt. In iſto ergo pepercit Magiſter pietatis unguentis optimis pietatis, quæ membris ſuis indigentibus tam corporaliter, quam ſpiritualiter omnino cuperet exhiberi. Denique paulo ante, cum in caput ejus, aut etiam in pedes funderetur unguentum, ipſumque ſatis pretioſum, numquid prohibuit? Immo & obſtitit prohibentibus. Nam & Simoni indignanti, quod ſe tangi a peccatrice permitteret, longam texuit reprehenſionis parabolam; & aliis perditionem unguenti cauſantibus reſpondit, dicens: *Quid moleſti eſtis huic mulieri?*

Matt. 5. 47. — Gal. 6. 10. — Chriſtus cur noluerit ungi in ſepulchro. — Matt. 26. 10.

8 Nonnumquam ergo, ut modicum faciam exceſſum; cum ſederem mihi ad pedes Jeſu mœrens, & offerens ſacrificium ſpiritus contribulati in recordatione peccatorum meorum; aut certe ad caput ſi quando vel raro ſtarem, & exultarem in recordatione beneficiorum ejus, audivi dicentes: *Ut quid perditio hæc?* cauſantes videlicet quod ſoli viverem mihi, qui, ut putabant, multis prodeſſe poſſem. Et dicebant: *Potuit enim venumdari multo, & dari pauperibus*. Sed non bonum mercatum mihi eſt, etiam ſi univerſum mundum lucrer, meipſum perdere, & detrimentum mei facere. Unde intelligens verba hæc illas eſſe, quas Scriptura loquitur, muſcas morituras, quæ perdunt ſuavitatem unguenti; recordatus ſum divinæ illius ſententiæ: *Populæ meus, qui te beatificant, in errorem inducunt*. Verum audiant excuſantem Dominum, & reſpondentem pro me, qui me quaſi de otio incuſant: *Quid*, inquit, *moleſti eſtis huic mulieri?* quod eſt, Vos videtis in facie, & ideo ſecundum faciem judicatis. Non eſt vir, ut putatis, qui poſſit mittere manum ad fortiora, ſed mulier. Quid tentatis ei imponere jugum, ad quod ego eum minus ſufficientem intueor? Bonum opus operatur in me. Stet in bono, quamdiu non convaleſcit ad melius. Si quando de muliere in virum, & virum perfectum profecerit, poterit & in opus perfectionis aſſumi.

Bernardi devotio. — Ibid. 8. — Eccle. 10. 1. — Iſ. 3. 12. — Matt. 26. 10.

9 Fratres, revereamur epiſcopos, ſed vereamur labores eorum: ſi labores penſamus, non affectemus honores. Agnoſcamus impares vires noſtras, nec delectet molles & femineos humeros virorum ſupponere ſarcinis; nec obſervemus eos, ſed honoremus. Inhumane nempe eorum redarguis opera, quorum onera refugis. Temerarie objurgat virum de prœlio revertentem mulier nens in domo. Dico enim: ſi is, qui de clauſtro eſt, eum qui verſatur in populo, interdum minus diſtricte minuſve circumſpecte ſeſe agere deprehenderit, verbi gratia in verbo, in cibo, in ſomno, in riſu, in ira, in judicio; non ad judicandum confeſtim proſiliat, ſed meminerit ſcriptum: *Melior eſt iniquitas viri, quam benefaciens mulier*. Nam tu quidem in tui cuſtodia vigilans bene facis: ſed qui juvat multos, & melius facit, & virilius. Quod ſi implere non ſufficit abſque aliqua iniquitate, ideſt abſque quadam inæqualitate vitæ & converſationis ſuæ, memento quia *charitas operit multitudinem peccatorum*. Hæc dicta ſint contra geminam tentationem, qua ſæpe viri religioſi epiſcoporum vel ambire gloriam, vel exceſſus temere judicare diabolicis inſtigationibus incitantur.

Epiſcopis non obloquendum. — Monachos maxime id decere. — Eccli. 42. 14. — 1. Petr. 4. 8.

10 Sed redeamus ad unguenta ſponſæ. Videſ-ne quam ſit præferendum cæteris illud pietatis unguentum, de quo ſolo permiſſum non eſt perditionem fieri? In tantum perditio de ipſo non fit, ut nec aquæ frigidæ munus irremuneratum ſinatur. Bonum tamen Contritionis unguentum, quod de recordatione peccatorum conficitur, mittiturque in pedes Domini: quia *cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet*. Cæterum longe melius eſſe arbitror id quod dicitur Devotionis, factum de recordatione beneficiorum Dei; quippe quod & capiti idoneum reputatur, ita ut perhibeat de ipſo Deus: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Porro utramque vincit unctio Pietatis, quæ de reſpectu miſerorum fit, & per univerſum Chriſti corpus diffunditur. Corpus dico, non illud crucifixum, ſed quod illius acquiſitum eſt paſſione. Optimum revera unguentum, in cujus comparatione cætera nec reſpicere ſe oſtendit qui ait: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*. Hanc ergo potiſſimum inter cæteras virtutes redolere puto ubera ſponſæ, quæ ſponſi per omnia geſtit congruere voluntati. An non odore miſericordiæ Thabita etiam in morte fragrabat? Et ideo cito de morte convaluit, quia prævaluit odor vitæ.

Matt. 10. 42. — Unguenta Contritionis. — Pſal. 50. 19. — Devotionis. — Pſ. 49. 23. — Et Pietatis. — Matt. 9. 13. — Act. 9. 39.

11 Sed audite verbum abbreviatum ſuper præſenti capitulo. Quiſquis & inebriat verbis, & fragrat beneficiis, ſibi dictum putet: *Quia meliora ſunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis*. Et ad hæc quis idoneus? Quis noſtrum unum ſaltem horum integre perfecteque poſſideat, ut non videlicet interdum & in dicendo ſterilior, & in operando tepidior ſit? Sed eſt quæ merito & non dubie hoc præconio glorietur; Eccleſia utique, cui numquam de univerſitate ſua deeſt & unde inebriet, & unde fragret. Quod enim ſibi deeſt in uno, habet in altero, ſecundum menſuram donationis Chriſti, ac moderationem Spiritus, dividentis ſingulis prout vult. Fragrat Eccleſia in his, qui ſibi faciunt amicos de mammona iniquitatis; inebriat in miniſtris verbi, qui vino lætitiæ ſpiritualis infundunt terram, & inebriant eam, & fructum referunt in patientia. Ipſa audacter ſecureque ſeſe nominat ſponſam, tamquam quæ vere habet ubera meliora vino, & fragrantia unguentis optimis. Quod etſi nemo noſtrum ſibi arrogare præſumat, ut animam ſuam quis audeat ſponſam Domini appellare; quoniam tamen de Eccleſia ſumus, quæ merito hoc nomine, & re nominis gloriatur; non immerito gloriæ hujus participium uſurpamus. Quod enim ſimul omnes plene integreque poſſidemus, hoc ſinguli ſine contradictione participamus. Gratias tibi, Domine Jeſu, qui nos chariſſimæ Eccleſiæ tuæ aggregare dignatus es, non ſolum ut fideles eſſemus, ſed ut etiam tibi vice ſponſæ in amplexus jucundos, caſtos, æternoſque copularemur, revelata & ipſi facie ſpeculantes gloriam tuam, quæ tibi communis pariter eſt cum Patre & Spiritu-ſancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

Cant. 1. 1. — Eccleſiæ hæc verba optime congruere. — Eph. 4. 7.

SERMO XIII.

De gloria & laude Deo ſemper attribuenda pro omnibus bonis ejus nobis impenſis.

1 ORIGO fontium & fluminum omnium mare eſt: virtutum, & ſcientiarum Dominus Jeſus-Chriſtus. Quis enim Dominus virtutum, niſi ipſe eſt Rex gloriæ? Sed & juxta Annæ canticum, idem ipſe *Deus ſcientiarum Dominus eſt*. Continentia carnis, cordis induſtria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Non ſolum autem, ſed & ſi quis callet ingenio, ſi quis nitet eloquio, ſi quis moribus placet, inde eſt. Inde ſcientiæ, inde ſapientiæ ſermo. Theſauri ſiquidem ſapientiæ & ſcientiæ ibi omnes abſconditi ſunt. Quid? Caſta conſilia, juſta judicia, ſancta deſideria, nonne rivuli fontis illius ſunt? Quod ſi copiæ aquarum ſecretis, ſubterraneiſque recurſibus inceſſanter æquora repetunt, ut inde rurſus ad viſus uſuſque noſtros jugi & infatigabili erumpant obſequio; cur non etiam ſpirituales rivi, ut arva mentium rigare non deſinant, proprio fonti ſine fraude & ſine intermiſſione reddantur? Ad locum, unde exeunt, revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Remittatur ad ſuum principium cœleſte proluvium, quo uberius terris refundatur. Qualiter, inquis? Qualiter dicit Apoſtolus: *In omnibus gratias agentes*. Quicquid ſapientiæ, quicquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti, & Dei ſapientiæ deputa Chriſto.

Omnis boni auctor Deus. — 1. Reg. 2. 3. — Col. 2. 3. — Gratiæ inde ſemper agendæ Deo. — 1. Theſ. 5. 18.

2 Et quis tam inſanus, ait, ut aliunde præſumat? Nemo plane, adeo ut & Phariſæus gratias agat, cujus tamen juſtitiæ non eſt laus a Deo. Nec enim illa gratiarum actio (ſi bene recolis Evangelium) gratiorem eum facit. Quare? Quia quicquid in ore devotum

Luc. 18. 11. — Gratiarum actio non omnis grata Deo.

ſonue-

TOM. IV.

Pſ. 137. 6.

ſanuerit, cordis non ſufficit excuſare tumorem apud A eum, qui alta a longe cognoſcit. Deus, o Phariſæe, non irridetur. Putas tu habeas aliquid quod non accepiſti? Nil, inquis; & ideo gratias refero largitori. Si omnino nihil; ergo nec meritum præceſſit in te ullum, ut illa, de quibus gloriaris, acciperes. Quod ſi & fatearis, primo quidem fruſtra inflaris adverſus Publicanum, qui ideo non habet quod tu, quia non accepit ut tu. Deinde vide etiam ne non integre ſua dona reſignes Deo, & tibi inflectens aliquid de gloria & honore ipſius, fraudis merito arguaris, & fraudis in Deum. Si enim de his quæ jactas, ex te tibi quippiam forte arrogares, falli te magis, quam velle fraudare crederem, & errorem corrigeres. Nunc vero B quia gratias agendo, probas te tibi nihil tribuere, ſed Dei eſſe dona tua merita prudenter agnoſcere; certe cæteros aſpernando prodis te; quod in corde, & corde locutus ſis, altero commodans linguam mendacio, altero veritatis uſurpans gloriam. Non enim judicares Publicanum contemnendum præ te, ſi non præ illo te honorandum cenſeres. Sed quid reſpondes Apoſtolo præſcribenti & dicenti: *Soli Deo honor & gloria?* Quid Angelo diſtinguenti & docenti, quid ſibi retinere placeat Deo, & quid partiri dignetur hominibus? Nam: *Gloria*, inquit, *in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Cernitiſ-ne Phariſæum agentem gratias, labiis quidem honorare Deum, cordis autem ſententia ſe? Sic uſu quodam magis, quam ſenſu, vel affectu perſonare in ore multorum gratiarum actionem advertere eſt, in tantum ut homines quoque C ſceleratiſſimi ad quæque flagitia & facinora ſua ſoleant gratias Deo agere, quod bene proſpereque, ut quidem ipſi ſapiunt, ceſſerit ſibi in adimpletione perverſarum voluntatum ſuarum. Audias, verbi gratia furem, cum impiæ machinationem male capitum manipulum reportarit, exultantem clam, & dicentem: Deo gratias, non inanes vigilias feci, nocturnum laborem meum non perdidi. Similiter qui hominem interfecit, nonne gloriatur, & refert gratias, quod prævaluit adverſus æmulum, aut de hoſte ſe vindicavit? Et nihilo minus adulter tripudians geſtit in Dei laudes, quod diu optato concubitu tandem potitus ſit.

Ve Phariſæis.

1. Tim. 1. 17.

Luc. 2. 14.

Perverſa gratiarum actio impiorum.

Gratiarum actio qualis Deo grata.

3 Non ergo omnis gratiarum actio accepta eſt Deo, niſi quæ de cordis pudica & mera ſimplicitate procedit. Pudica ſane dixerim, propter eos qui & de malis D actibus ſuis gloriantes, Deo gratias agere ſolent: quaſi Deus more ipſorum lætetur cum male fecerint, & exultet in rebus peſſimis. Audiet qui hujuſmodi eſt: *Exiſtimaſti inique quod ero tui ſimilis; arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.* Mera vero adjunxi propter hypocritas, qui Deum quidem de bonis ſuis, ſed verbo tenus glorificantes, corde retinent quod ore præbuerant: & quoniam doloſe agunt in conſpectu ejus, invenitur iniquitas eorum ad odium. Illi impie mala ſua Deo, iſti Dei bona fraudulenter intorquent ſibi. Et quidem primum illud tam ſtultum, tamque ſæculare, ac quodam modo etiam beſtiale eſt, ut neceſſe non habeam de ipſo monere vos: cæterum ſequens Religioſis maxime & ſpiritualibus viris inſidiari ſolet. MAGNA & rara virtus profecto eſt, ut magna licet ope- E rantem, magnum te neſcias, & manifeſtam omnibus tuam te ſolum latere ſanctitatem. Mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare; hoc ego ipſis virtutibus mirabilius judico. Fidelis revera famulus es, ſi de multa gloria Domini tui, etſi non exeunte ex te, tamen tranſeunte per te, nil tuis manibus adhærere contingat. Tunc juxta Prophetam projicis avaritiam ex calumnia, & excutis manus tuas ab omni munere. Tunc juxta mandatum Domini, lux tua lucet coram hominibus, ad glorificandum non te, ſed Patrem qui in cœlis eſt. Sed & imitator Pauli fideliumque prædicatorum, non prædicantium ſemetipſos, æque nec tu quæ tua ſunt quæris, ſed quæ Jeſu-Chriſti. Quamobrem audies & tu: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam.*

Pſ. 49. 21.

Magna & vera virtus, aliis magnum videri, ſibi minimum.

Fidelis hic Dei famulus.

Iſai. 33. 15.

Matth. 5. 16.

Philip. 2. 21.

Matth. 25. 21.

Joſeph exemplo.

Gen. 39. 9.

4 Joſeph cum domum & omnia bona Ægypti do- F mini ſui ſibi credita ſciret, dominam non ignoravit exceptam: & ob hoc non acquievit contingere. *Non eſt*, inquit, *ex omnibus bonis domini mei, quod non in mea poteſtate ſit, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es.* Mulierem noverat gloriam eſſe viri, & iniquum ſibi judicavit vice contraria inglorium facere eum, qui ſe fecerat glorioſum. Advertit homo Dei ſapientia prudens, virum uxorem fortiter, tamquam propriam zelare gloriam, ſibique ipſi retinuiſſe ſervandam, non alii crediſſe: & manum ad non conceſſum extendere non præſumpſit. Quid ergo? Homo zelat gloriam ſuam, & Deum audet velle fraudare de ſua quaſi non A zelantem? Sed audi quid dicat: *Gloriam*, inquit, *meam alteri non dabo.* Quid ergo dabis Domino, quid dabis nobis? *Pacem*, inquit, *do vobis, pacem relinquo vobis;* Sufficit mihi; gratanter ſuſcipio quod relinquis, & relinquo quod retines. Sic placet, ſic mea intereſſe non dubito. Abjuro gloriam prorſus, ne forte ſi uſurpavero non conceſſum, perdam merito & oblatum. Pacem volo, pacem deſidero, & nihil amplius. Cui non ſufficit pax, non ſufficis. Tu es, enim pax noſtra, qui feciſti utraque unum. Hoc mihi neceſſarium, hoc ſatis eſt, reconciliari tibi, reconciliari mihi. Nam ex quo poſuiſti me contrarium tibi, factus ſum etiam mihimetipſi gravis. Cautus ſum nec ingratus fore beneficio da- B tæ pacis, nec ſacrilegus invaſor gloriæ tuæ. Tibi Domine, tibi gloria tua maneat illibata, mecum bene agitur, ſi pacem habuero.

Iſai. 48. 11.

Joan. 14. 27.

Deus non dat nobis hic gloriam, ſed pacem.

Eph. 2. 14.

Job. 7. 20.

5 Golia proſtrato lætatus eſt populus pace recepta, ſed David ſingulariter extitit glorioſus. Joſue, Jephte, Gedeon, Samſon, Judith quoque, quamquam femina, glorioſe in diebus ſuis triumpharunt de hoſtibus, ſed pace cum gaudio fruentibus cæteris, nemo eis communicavit in gloria. Judas Macchabæus, multis & ipſe inclytus victoriis, cum frequenter exultanti populo pacem fortiter pugnando tribuiſſet, numquid gloriam quandoque eſt partitus alicui: *Denique & facta eſt*, inquit non gloria, *ſed lætitia magna in populo.* Quid minus ab his omnibus Conditor omnium fecit, quominus & ipſe debeat gloriari ſingulariter? Solus cuncta creavit, ſolus de hoſte triumphavit, ſolus C captivos liberavit: & ſocium habebit in gloria? *Et brachium*, inquit, *meum auxiliatum eſt mihi:* item: *Torcular calcavi ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum.* Quid mihi ergo cum victoria, ſi nec in prælio fui? Impudentiſſime mihi arrogo vel gloriam abſque victoria, vel victoriam ſine pugna. Sed ſuſcipite montes pacem populo, pacem ſuſcipite vobis, non gloriam, ipſi ſoli eam ſervantes, qui ſolus & pugnavit, & vicit. Ita quæſo, ita ſit: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* At vero non bonæ, ſed plane iniquæ voluntatis, eſt, qui nequaquam pace contentus, ſuperbo oculo & inſatiabili corde inquietus anhelat & ad gloriam Dei; nec pacem proinde retinens, nec gloriam apprehendens. Quis credat parieti, ſi ſe dicat parturire radium, quem ſuſcipit per feneſtram? aut ſi glorientur nubes quod imbres ge- D nuerint, quis non irrideat? mihi liquido conſtat, nec de canalibus oriri rivos aquarum, nec de labiis vel dentibus verba prudentiæ, etſi ſenſus ultra corporeus non * attingat.

David & aliorum.

1. Mac. 4. 58.

Iſa. 63. 5.

Ibidem. 3.

Soli Deo gloria.

Pax hominibus.

Luc. 2. 14.

* *al. deſt.* non.

6 Si qua ſane in ſanctis digna laude vel admiratione intueor, clara luce veritatis diſcutiens, profecto reperio laudabilem ſive mirabilem alium apparere, atque alium eſſe; & laudo Deum in ſanctis ſuis, ſive ſit Eliſæus, ſive ille magnus Elias, mortuorum utique ſuſcitatores. Ipſi quidem ſuo non imperio, ſed miniſterio foris exhibent nobis nova & inſueta: Deus vero in ipſis manens, ipſe facit opera. Inviſibilis & inacceſſibilis in ſe, in ſuis ſpectabilis atque mirabilis eſt, & ſolus mirabilis, qui facit mirabilia ſolus. Nec laus calami, laudabilis eſt pictura ſive ſcriptura; nec gloria linguæ aut labiorum, ſermo bonus. Tempus E eſt ut & Propheta loquatur. *Numquid glorabitur*, inquit, *ſecuris contra eum qui ſecat in ea, aut exaltabitur ſerra contra eum a quo trahitur? Quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus qui utique lignum eſt; ſic contra Dominum omnis qui gloriatur, ſi non in Domino glorietur.* Si gloriandum eſt, Paulus me docuit unde, & in quo. *Gloria*, inquit, *noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Securus glorior, ſi teſte conſcientia de gloria Conditoris nihil mihi uſurpo; ſecurus plane, quia jam non contra Dominum, ſed in Domino. Hæc nobis gloriatio non ſolum non prohibetur, ſed & ſuadetur, cum dicitur: *Gloriam ad invicem quæritis, & gloriam quæ a ſolo Deo eſt non vultis.* Revera gloriari in ſolo Deo non niſi a ſolo Deo eſt. Nec mediocris iſta gloria: quippe tam vera, quam de veritate, & in veritate tam F rara, ut vix vel paucitas perfectorum perfecte glorietur in ea. Eant ergo vani filii hominum; mendaces filii hominum; eant, & decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Nam ſapiens gloriator probabit opus ſuum, atque ad lumen veritatis diligenter examinabit: & ſic habebit in ſemetipſo gloriam, & non in ore alterius. Stultus ſum, ſi ciſtellæ labiorum tuorum gloriam meam credidero, & cœpero mendicare eam abs te cum habere voluero. Nonne nempe in tuo arbitrio eſt probare me, vel improbare, prout volueris? Sed retineo penes me, ipſe fidelius ſervo mihi. Imo nec mihi eam credo: ipſi potius repono ſervandam, qui potens eſt

Laus & gloria Sanctorum debetur Deo.

Pſ. 71. 18.

Iſai. 10. 15.

2. Cor. 10. 17.

Gloriandum in Deo.

Joan. 5. 44.

Pſal. 61. 10.

Non in ore hominum.

2. Tim. 1. 12.

eſt depoſitum meum ſervare in illum diem, cautus in cuſtodiendo, fidelis in reſtituendo. Secura tunc erit unicuique laus a Deo, his dumtaxat qui humanas laudes contempſerint. Nam gloria in confuſione eorum qui terrena ſapiunt, dicente etiam David: *Qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos.*

Pſal. 52. 6.

Laus in hac vita non ambienda.

7 Fratres, ſi hæc ſcitis, nemo veſtrum velit laudari in vita iſta: quia quicquid hic favoris captas quod ad Deum non retuleris, ipſi furaris. Tibi enim unde gloria, putide pulvis, tibi unde? De vitæ ſanctitate? Sed Spiritus eſt qui ſanctificat: ſpiritus dico non tuus ſed Dei. Etſi prodigiis ac ſignis effulgeas, in manu tua fiunt, ſed virtute Dei. An blanditur popularis favor, quod verbum bonum, & forte bene deprompſeris? Sed Chriſtus donavit os & ſapientiam. Nam lingua tua quid, niſi calamus ſcribæ? Et hoc ipſum mutuo accepiſti. Talentum creditum eſt, repetendum cum uſura. Si inventus fueris ad opus impiger, ad fructum referendum fidelis, pro labore tuo mercedem accipies. Si quo minus, tolletur a te talentum, & nihilo minus exigetur lucrum, & vocaberis ſervus nequam & piger. Omnis igitur de bonis multiformis gratiæ apparentis in vobis referatur ad ipſum laus, laudabilium ſiquidem univerſorum auctorem & largitorem; idque non ficte, quemadmodum ab hypocritis, nec ſola conſuetudine, ſicut a ſæcularibus; ſed nec neceſſitate quidem, ut jumenta ferendis oneribus applicantur; ſed ſicut decet ſanctos, ſinceritate fida, devotione ſollicita, hilaritate grata, ſed non diſſoluta. Immolantes itaque hoſtiam laudis & reddentes vota noſtra de die in diem, curemus omni vigilantia jungere ſenſum uſui, affectum ſenſui, exultationem affectui, gravitatem exultationi, humilitatem gravitati, libertatem humilitati: quo interdum liberis purgatæ mentis paſſibus procedamus, & excedamus per inuſitatas quaſdam affectiones ſpiritales lætitias in jubileis amœnitatibus, in lumine Dei, in ſuavitate, in Spiritu-ſancto: probantes nos comprehenſos in his quos Propheta intuebatur, cum diceret; *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in juſtitia tua exaltabuntur.*

Laus omnis recte factorum in Deum referenda.

Pſ. 88. 16.

8 At fortaſſe aliquis mihi dicat: Bene admones, ſed ſi ea diceres quæ tuo propoſito convenirent. Expectate paulisper; non ſum immemor. Nonne in manibus eſt id tractare quod dicitur: *Oleum effuſum nomen tuum?* Hoc opus, hic labor eſt. Et quæ præmiſimus, an fuerint neceſſaria, vos videritis. Nunc quod ad me attinet, quia hinc aliena non ſint paucis advertite. Non recordamini in ſponſæ uberibus extremam commendatam eſſe ſuaveolentiam unguentorum? Quid ergo conſequentius, quam ut eamdem fragrantiam ſponſa, ne ſibi arrogare putetur, de ſponſi beneficio recognoſcat? Cui plane ſenſui illa omnia, quæ prætaxavimus, ſubſervire cognoſcitis. Quod ubera, inquit, mea ſic redolent, & ſic placent, nec ſtudiis, nec meritis adſcribo meis; ſed tuæ, o ſponſe, tribuo largitati; de oleo utique effuſo, nomine tuo. Hoc pro litteræ conſequentia.

Cant. 1. 2.

9 Cæterum explanatio ipſius capituli, cujus occaſione ſuper nequiſſimo vitio ingratitudinis præſentem ſermonem tam in longum protraximus, tempus aliud, & aliud exordium ſermonis deſiderat. Nunc hoc ſolum admonitos vos eſſe ſufficiat, ſi ſponſa utique de omni virtute ſua vel gratia minime audet ſibi quippiam arrogare: quanto minus adoleſcentulæ, forte quæ nos ſumus? Dicamus proinde & nos, ſponſæ veſtigia inſectantes, dicamus: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Dicamus non verbo & lingua tantum, ſed opere & veritate, ne forte (quod nimis vereor) dicatur & de nobis: *Quoniam dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei: cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus.* Dicamus ergo, dicamus, clamantes plus medullis cordis, quam labiis oris: *Salvos fac nos Domine Deus noſter, & congrega nos de nationibus, ut confiteamur nomini ſancto tuo*, non noſtro: *& gloriemur in laude*, non noſtra, ſed *tua*, in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſ. 113. 1.

Pſ. 77. 36.

Pſ. 105. 47.

SERMO XIV.

De Eccleſia fidelium Chriſtianorum; & de Synagoga Judæorum perfidorum.

Pſ. 75. 2.
Iſ. 9. 2.

1 NOTUS *in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus. Populus* gentium *qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam*, quæ erat in Judæa, & in Iſrael, voluitque accedere & illuminari, ut qui, aliquando non populus, nunc populus eſſet; lapiſque unus angularis ambos in ſe parietes venientes e diverſo recipe-

1. Pet. 2. 10.

A ret, & eſſet de cætero in pace locus ejus. Porro fiduciam dabat invitantis vox quæ jam ſonuerat: *Lætamini, gentes cum plebe ejus.* Ergo accedere voluit; ſed vetuit Synagoga, immundam aſſerens Eccleſiam de gentibus & indignam, idololatriæ fæcem & ignorantiæ cæcitatem improperans, & dicebat: Tu enim quo merito? Noli me tangere. Cur inquit? *An Judæorum Deus tantum? nonne & Gentium?* Et ſi mihi certe meritum deeſt, ſed non illi miſeratio. Numquid ſolummodo juſtus eſt? Eſt & miſericors. Domine, *Veniant mihi miſerationes tuæ & vivam*; & rurſum: *Miſericordiæ tuæ multæ Domine, ſecundum judicium tuum vivifica me*: quod nimirum temperatum, miſericordia eſt. B Quid faciet juſtus & miſericors Dominus, altera gloriante in lege, & applaudente juſtitiam ſibi, nec indigente miſericordia, ſed deſpiciante ipſam quæ indiget; altera e regione propria cognoſcente delicta, confitente indignitatem, renuente judicium, flagitante miſericordiam? Quid, inquam, faciet Judex, & ille Judex, cui & judicare, & miſereri ſic utrumque familiare eſt, ut neutrum altero familiarius? Quid ſane poſſit convenientius, quam ut pro ſuo quæque accipiat voto, judicium illa, iſta miſericordiam? Judæus judicium quærit, & habeat: Gentes autem ſuper miſericordia honorent Deum. Eſt eſt judicium, ut qui contemnunt Dei miſericordem juſtitiam, & ſuam volunt conſtituere, (quæ profecto non juſtificat, ſed accuſat) eidem ſuæ juſtitiæ relinquantur, opprimendi magis, quam juſtificandi.

TOM. IV.
Rom. 15. 10. ex Deut. 32. ſec. ndum LXX.

Rom. 3. 29.

Pſ. 118. 77.
Ibid. 156.

Judæis juſtitia, Gentibus miſericordia obtigit.

2 Eſt quippe ex lege, quæ neminem unquam du- C xit ad perfectum: eſt jugum, quod neque ipſi, neque patres eorum unquam portare potuerunt. Sed ſynagoga fortis eſt, non curat onus leve, nec jugum ſuave. Sana eſt, non eſt ei opus medicus, nec unctio Spiritus. Confidit in lege, liberet eam, ſi poteſt. Non autem data eſt lex quæ poſſit vivificare, inſuper & occidit: *Littera* enim *occidit. Propterea*, inquit, *dico vobis: Moriemini in peccatis veſtris.* Hoc ergo judicium, o Synagoga, quod flagitas errori tuo. Cæca & contentioſa deſereris, donec plenitudo Gentium (quas ſuperba ſpernis, & invida repellis) introeat, & agnoſcat etiam ipſa ipſum qui notus eſt in Judæa Deus, quodque eſt in Iſrael magnum nomen ejus. Hoc quippe in judicium venit Jeſus in hunc mundum; *ut qui non vident, videant; & qui vident, cæci fiant.* Ex par- D te tamen: *quia non repellet Dominus plebem ſuam* ex toto, ſervans ſibi ad ſemen Apoſtolos & multitudinem credentium, quorum erat cor unum, & anima una. Sed nec repellet in finem, reliquias ſalvaturus. Iterum enim ſuſcipiet Iſrael puerum ſuum; & recordabitur miſericordiæ ſuæ, ut ne ibi quidem judicium deferat comes miſericordia, ubi nullum ipſa reperit locum. Alioquin ſi pro meritis recepiſſet; judicium profecto ſine miſericordia ei qui non facit miſericordiam. Habet quippe Judæa oleum multum divinæ notitiæ, idque in ſe tamquam in vaſe clauſum avara retinet. Peto, & non miſeretur, nec commodat. Sola Dei cultum, ſola notitiam, ſola vult poſſidere magnum nomen ejus: nec zelat ſibi, ſed invidet mihi.

2. Cor. 3. 6.
Jo. 8. 24.

Joan 9. 39.
Pſ. 93. 14.

Luc. 1. 54.

Jacob. 2. 13.

3 Ergo, tu, Domine, judica judicium meum, & nomen tuum magnum magnificetur adhuc, & oleum E quod multum eſt, multiplicetur magis. Creſcat, ebulliat, effundatur, derivetur & in Gentes, & ſentiat omnis caro ſalutare Dei. Quo pacto, ut vult Judæus ingratus, tota in barba Aaron remaneat unctio ſalutaris? Non barbæ, ſed capitis eſt. Caput autem non barbæ ſolius, ſed & totius eſt corporis. Capiat ſane prima, non ſola. Refundat & inferioribus membris quod accepit ipſa deſuper. Deſcendat, deſcendat & in ubera Eccleſiæ ſupernus liquor, (avida quippe nimis hunc ſibi exprimere de barba non deſpicit:) perfuſaque rore gratiæ, ut ſe non ingratam probet, dicat. *Oleum effuſum nomen tuum.* Sed exuberet, quæſo, adhuc, & perveniat uſque in oram veſtimenti, in me utique omnium noviſſimo atque indigniſſimo, de veſtimento tamen. Nam & ego illud mihi de maternis uberibus, tamquam parvulus in Chriſto, jure profecto pietatis efflagito. F Quod ſi murmuret homo, cui de bonitate oculus nequam eſt; Domine, reſponde pro me, de vultu tuo judicium meum prodeat, & non de ſupercilio Iſrael. Immo reſponde pro te, & dic calumniatori (tibi quippe calumniatur, quod tribuas gratis) dic proinde illi: *Volo & huic noviſſimo dare ſimiliter.* Diſciplicet Phariſæo. Quid muſſitas? Jus meum, voluntas eſt Judicis. Quid juſtius ad meritum, quid ad præmium ditius? annon licet ei quod vult facere? Mihi quidem miſericordia, ſed tibi minime injuria fit. Tolle quod tuum eſt, & vade. Si decreverit ſalvare me, quid tu perdis?

Eccleſiæ votum, pro gratiæ Evangelicæ diffuſione.

Cant. 1. 2.

Matth. 20. 14.

4 Exaggera quantumvis merita, & extolle ſudores:

TOM. IV. Pſ. 62. 4. Onus ejus leve. * al. pluvis.

tas: melior eſt miſericordia Domini ſuper vitas. Fateor, non ſuſtinui pondus diei & æſtus: ſed jugum ſuave & onus leve pro beneplacito Patris-familias porto. Opus meum vix unius eſt horæ: & ſi plus *, præ amore non ſentio. Judæus proprias exercitet vires: mihi probare libet, quæ ſit voluntas Domini bona, & beneplacens, & perfecta. Ex ea ſane operis ac temporis damna mihi reſarcio. Ille pacto conventionis, ego placito voluntatis innitor; credo, & non ad inſipientiam mihi. Nam vita in voluntate ejus. Illa mihi reconciliat Patrem, illa hæreditatem reſtituit, etiam cumulatiori gratia symphoniæ, & cantus, & epularum, ac totius exultantis familiæ celeberrima gaudia ſuſcitat mihi. Si indignatur frater meus ſenior ille, qui hœdum comedere mavult cum amicis ſuis foris, quam mecum in paterna domo vitulum ſaginatum, reſpondebitur illi: *Epulari & gaudere oportet, quia hic filius meus mortuus fuerat, & revixit: perierat, & inventus eſt.* Adhuc ſynagoga foris epulatur cum amicis ſuis dæmonibus, quibus ſatis placet, quod hœdum peccati inſipiens devorat tranſgluttiens, atque quodam modo occultans, & reponens ſibi illud in ventre ſocordiæ & inſipientiæ ſuæ, dum contemnens Dei juſtitiam, & ſuam volens conſtituere, dicit ſe non habere peccatum, nec morte egere vituli ſaginati, mundam ſiquidem juſtamque ex legis operibus ſe reputans. At vero Eccleſia, ſciſſo velo occidentis litteræ in morte Verbi crucifixi, audacter ad ejus penetralia præeunte ſpiritu libertatis irrumpit, agnoſcitur, placet, ſortitur æmulæ locum, fit ſponſa, fruitur præreptis amplexibus, & in calore ſpiritus Chriſto Domino, cui confricatur, inhærens, illi lante ac fundente undique ſuæ oleum exultationis, hoc illa præ participibus ſuis excipiens, ait: *Oleum effuſum nomen tuum.* Quid mirum, ſi ungitur quæ unctum amplectitur?

Synagoga ſepulum. — Luc. 15. 32. — Synagogæ repudium & Eccleſiæ connubium.

Unio perfectorum cum ſponſo.

5 Eccleſia ergo recumbit intus, ſed Eccleſia interim perfectorum. Spes tamen eſt & nobis. Excubemus pro foribus qui minus perfecti ſumus, ſpe gaudentes. Sponſus & ſponſa ſoli interim intus ſint, mutuis ſecretiſque fruantur amplexibus, nullo ſtrepitu carnalium deſideriorum, nullo corporeorum phantaſmatum perturbante tumultu. Turba vero adoleſcentularum, quæ abſque hujuſmodi inquietudinibus nondum eſſe poſſunt, foris expectent; expectentque ſecure, ſcientes ad ſe illud ſpectare quod legunt: *Adducentur regi virgines poſt eam, proximæ ejus afferentur tibi.* Et ut quæque ſciat cujus ſpiritus ſit, virgines dico illas, quæ ante Chriſto fœderatæ, quam fœdatæ mundi complexibus, ipſi firmiter perſeverant, cui ſe tanto felicius, quanto maturius devoverunt: proximas vero, quæ priſtinam ſuam deformitatem, in qua mundo huic quandoque conformes, mundi principibus, ideſt ſpiritibus ſpurcis, in omni carnali concupiſcentia ſeſe turpiter proſtituerant, tandem aliquando erubeſcentes & exeuntes, in novi hominis formam, quanto ſerius, tanto ſincerius reformare feſtinant. Et hæ & illæ ſane proficiant, non deficiant neque fatigentur; etſi necdum plene in ſe ſentiunt, unde dicant & ipſæ: *Oleum effuſum nomen tuum.* Nec enim audent adoleſcentulæ per ſe facere verba ſponſo. Tamen ſi magiſtræ veſtigiis preſſius inhærere ſtudent, effuſi olei ſaltem odore delectabuntur, & incitabuntur etiam de odoris perceptione cupere & quærere potiora.

Pſ. 44. 15.

Perfectorum memoria recreatus Bernardus.

6 Frequenter ego ipſe (quod fateri non verecundor) maximeque in initio converſionis meæ, corde durus & frigidus, & quærens quem vellet diligere anima mea; (nec enim adhuc diligere poterat quem nondum invenerat, aut certe minus quam vellet diligebat; & ob hoc quærebat ut magis diligeret; quem nequaquam quæreret, niſi jam aliquatenus dilexiſſet). Cum ergo eum quærerem, in quo recaleſceret atque requieſceret ſpiritus meus, utique torpens & languens; nec ulla de parte occurreret qui ſuccurreret, per quem videlicet bruma * rigens, quæ ſenſus ſtringebat internos, diſſolveretur, & vernalis illa ſua vitas, ac ſpiritualis amœnitas reverteretur: tunc magis ac magis languebat, & tædebat, & dormitabat anima mea præ tædio, triſtis & pene deſperans, & muſſitans ſecum illud: *A facie frigoris hujus quis ſuſtinebit?* cum ſubito forte ad affatum, vel etiam aſpectum cujuſpiam ſpiritualis perfectique viri, interdum & ad ſolam defuncti ſeu abſentis memoriam, flabat ſpiritus, & fluebant aquæ; & erant mihi lacrymæ illæ panes die ac nocte. Quidnam illud, niſi odor exhalantis unctionis, qua erat ille perfuſus? Non enim unctio, quæ ad me nimirum niſi homine mediante non pertingebat. Ea propter etſi gaudebam de munere, confundebar tamen & humiliabar, quod ſola ad me tenuis exhalatio, & non pinguis aſperſio perveniſſet. Odoratu quippe delectatus, non tactu, indignum me proinde cognoſcebam, cui per ſe ipſum dulceſceret Deus. Et nunc idipſum ſi accidat, avidus quidem ſuſcipio munus indultum, gratumque habeo: ſed dolens doleo per me ipſum non meruiſſe, atque (ut dicitur) de manu in manum minime accepiſſe, cum obnixe id peterem. Pudet nimirum magis ad hominis, quam ad Dei moveri memoriam. Et tunc cum gemitu clamo: *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Exiſtimo & aliquos veſtrum idem eſſe expertos, & experiri interdum adhuc. Quæ in re quid ſentiendum, niſi quod noſtra aut ſuperbia convincitur, aut humilitas cuſtoditur, aut fraterna charitas nutritur, aut deſiderium excitatur? Unus idemque cibus & ægrotis eſt medicina, & ægrotativis dieta: porro & debiles confortat, & delectat valentes. Unus idemque cibus & languorem ſanat, & ſervat ſanitatem: & corpus nutrit, & palato ſapit.

* al. pruina. — Pſ. 147. 17. — Pſ. 41. 3. — Cauſa hujus rei.

Profectus ex conviciis.

7 Sed redeamus ad verba ſponſæ, & ſic curemus audire quæ ait, ut ſtudeamus & ſapere quod ſapit. Sponſa (ut dixi) Eccleſia eſt. Ipſa eſt cui plus dimiſſum eſt, & quæ plus diligit. Quod æmula improperat ei ad convicium, hoc ſibi ipſa inflectit ad commodum. Inde manſuetior ad correptionem, inde patientior ad laborem, inde ardentior ad amorem, inde ſagacior ad cautelam; inde humilior pro conſcientia, inde acceptior pro verecundia; inde ad obediendum paratior, inde ad gratiarum actionem devotior ac ſollicitior. Denique illa (ut dictum eſt) murmurante & memorante merita ſua, & labores, & pondus diei & æſtus, Eccleſia beneficium recolit dicens: *Oleum effuſum nomen tuum.*

8 Hoc plane teſtimonium Iſrael ad confitendum nomini Domini: non tamen Iſrael ſecundum carnem, ſed ejus qui ſecundum ſpiritum eſt. Nam hoc ille quo pacto dicat? Non quod non habeat oleum, ſed non habet effuſum. Habet, ſed reconditum; habet in codicibus, ſed non in cordibus. Foris hæret in littera: contrectat manibus vas plenum, ſed & clauſum, nec aperit ut ungatur. Intus, intus eſt unctio ſpiritus: aperi, & ungere, & jam non eris domus exaſperans. Quid facit oleum in vaſis, ſi non ſentias & in membris? Quid tibi prodeſt pium Salvatoris nomen lectitare in libris, nec habere pietatem in moribus? Oleum eſt: effunde, ſenties virtutem ejus, quæ triplex eſt. Sed Judæus iſta faſtidit, vos audite. Volo dicere cur nomen ſponſi oleo comparetur, quod nondum dixeram. Et tres hujus rei occurrunt cauſæ. At quoniam pluribus vocabulis appellatur, eo quod nullum quo proprie dicatur invenitur, (ineffabilis quippe eſt:) prius nobis invocandum eſt Spiritus-ſanctus, ut de multis unum, quod vult hoc loco intelligi, (quoniam ſcripto deſignare non placuit) per ſe nobis aperire dignetur. Sed hoc quoque alias. Nam etſi in promptu nunc eſſent omnia, & neque vos onerati, nec ego fatigatus eſſem, hora tamen finem indicit. Tenete in quo attentos vos reddidi, ut non ſit cras neceſſe repetere. Hoc incumbit, hoc in manibus eſt, docere ſcilicet, cur nomen ſponſi oleo comparetur: & quod de nominibus. Et quoniam non poſſum ego à me dicere quicquam, indicta oratio eſt, ut nobis ſponſus ipſe revelet per ſpiritum ſuum Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Nomen non in libris ſed in moribus habendum.

SERMO XV.

Qualiter nomen Jesus *eſt medicina ſalubris fidelibus Chriſtianis in omnibus adverſis.*

1 BEnignus eſt Spiritus ſapientiæ, & non conſuevit eſſe difficilis ſe invocantibus, qui ſæpe, & antequam invocetur, dicit, *Ecce adſum.* Audite jam quod orantibus vobis per me indicare dignatur de eo, quod heri ad hoc ipſum diſtulimus, & orationum veſtrarum fructum tempeſtivum percipite. En oſtendo nomen, quod oleo merito comparatur; & quo merito, dicam. Multa quidem Sponſi vocabula ſparſa per omnem divinam paginam legitis, ſed in duo ea vobis univerſa complectar. Nullum, ut arbitror, reperietis, quod non aut pietatis gratiam, aut potentiam majeſtatis foret. Spiritus ita dicit etiam per ſibi familiarius organum: *Duo hæc audivi; Quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia.* Ergo ſecundum majeſtatem *ſanctum & terribile nomen ejus:* ſecundum pietatem: *Non eſt nomen aliud ſub cœlo datum hominibus,*

Sap. 1. 6. — Iſai. 65. 24.

Sponſi nomina, alia majeſtatis, alia pietatis.

Pſ. 61. 12. — Pſ. 110. 9. — Act. 4. 12.

in

in quo oportet nos ſalvos fieri. Sed exemplis magis perſpicuum fiet. *Hoc eſt*, inquit, *nomen quod vocabunt eum, Dominus, juſtus noſter*. Nomen potentiæ eſt. Item: *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel*; pietatem ſuggerit. Item ipſe de ſe: *Vos vocatis me*, ait, *Magiſter, & Domine*. Primum gratiæ eſt, ſecundum majeſtatis. Non enim minus pium eſt docere animum ſcientiam, quam præbere eſcam corpori. Rurſum Propheta, *Vocabitur*, inquit, *nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis*. Primum, tertium, quartum, majeſtatem ſonant; reliqua pietatem. Quod horum ergo effunditur? Profecto majeſtatis ac potentiæ nomen in id quod eſt pietatis & gratiæ quodam modo transfunditur, ipſumque effunditur abunde per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum. Nomen (verbi cauſa) quod *Deus* eſt, nonne in id quod eſt *Nobiſcum Deus*, hoc eſt in *Emmanuel* liqueſcit & deficit? Sic *Admirabilis* in id quod eſt *Conſiliarius*; ſic *Deus & Fortis* in ea quæ ſunt *Pater futuri ſæculi*, & *Princeps pacis*, & *Dominus juſtus noſter* in *Miſericors & miſerator Dominus*. Non dico novum quid: quondam quoque nihilo minus Abraham in Abraham, & Sarai in Saram effuſa ſunt; & jam tunc ſalutiferæ effuſionis celebratum præfiguratumque myſterium recordamur.

Jer. 23. 6. — *Iſ. 7. 14.* — *Joan. 13. 13.* — *Iſ. 9. 6.* — Effuſio nominum Dei ad invicem.

2 Ubi jam illud, quod apud antiquos tam terribiliter, quam frequenter intonare ſolebat: *Ego Dominus, ego Dominus*? Mihi dictatur oratio, cujus principium, nomine dulce paterno, ſequentium obtinendarum petitionum præbet fiduciam. Servi nominantur amici, & reſurrectio non ſaltem * Diſcipulis, ſed fratribus nuntiatur. Nec miror, ſi cum venit plenitudo temporis, facta eſt effuſio nominis, Deo ſcilicet quod per Joelem promiſerat adimplente, & effundente de Spiritu ſuo ſuper omnem carnem, cum tale aliquid & apud Hebræos olim contigiſſe legam. Credo vos prævolare, & ſcire jam quid dicere velim. Quare erat, inquam, quod ſciſcitanti Moyſi primo reſponſum eſt: *Ego ſum qui ſum?* & : *Qui eſt, miſit me ad vos?* Neſcio an vel ipſe Moyſes caperet ſic, ſi non videlicet effunderetur. Sed fuſum eſt, & captum eſt: nec modo fuſum, ſed & effuſum: nam infuſum jam erat. Jam cœli habebant illud, jam Angelis innotuerat. Eſt autem foris miſſum; & quod Angelis ita erat infuſum, ut eſſet & privatum, effuſum & in homines eſt, ita ut jam tunc merito clamaretur de terra: *Oleum effuſum nomen tuum*, ſi non ingratæ plebis exoſa prævaricatio obſtitiſſet. Ait enim: *Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob*.

Exod. 20. 2. — Nomina Dei olim terribilia, nunc delectabilia. — * *Sic MSS. al.* tantum. — *Joan. 15. 15.* — *Matth. 28. 10.* — *Joel. 2. 28.* — *Exod. 3. 14.* — *Cant. 1. 2.* — *Exod. 3. 6.*

3 Currite gentes: ad manum eſt ſalus, effuſum eſt nomen, quod quicumque invocaverit, ſalvus erit. Angelorum Deus etiam hominum Deum ſe nominat. Oleum miſit in Jacob, & cecidit in Iſrael. Dicite fratribus veſtris: *Date nobis de oleo veſtro*. Si nolunt, rogate Dominum olei, ut mittat & vobis. Dicite: *Aufer opprobrium noſtrum*. Ne quæſo inſultet malevolus dilectæ tuæ, quam a finibus terræ evocare placuit tibi, tanto utique dignantius, quanto minus dignam. Decetne, obſecro, ut benigni patris-familias invitatos ſervus nequam excludat? *Ego ſum*, ais, *Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob*. Et non amplius? Effunde, effunde; aperi manum tuam adhuc, & imple omne animal benedictione. Veniant ab Oriente & Occidente, & recumbant cum Abraham, Iſaac, & Jacob in regno cœlorum. Veniant, veniant, tribus, tribus Domini; teſtimonium Iſrael ad confitendum nomini Domini. Veniant & recumbant, epulentur & delectentur in lætitia, & unus ubique reſonet in voce exultationis & confeſſionis ſonus epulantis. *Oleum effuſum nomen tuum*. Unum ſcio, ſi Philippum & Andream habuerimus oſtiarios, repulſam omnino non patimur quicumque oleum petimus, quicumque volumus Jeſum videre. Incunctanter Philippus dicet Andreæ: Andreas autem & Philippus dicent Jeſu. Jeſus autem quid? Profecto quod Jeſus: *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert*. Moriatur igitur granum, & ſurgat gentium ſeges. Oportet pati Chriſtum, & reſurgere a mortuis, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum, non ſolum in Judæam, ſed etiam in omnes gentes: quatenus ab uno nomine, quod eſt Chriſtus, millia millium credentium Chriſtiani dicantur, & dicant: *Oleum effuſum nomen tuum*.

Votum gentium. — *Matth. 8. 11.* — *Pſ. 121. 4.* — *Pſ. 41. 5.* — *Joan. 12. 24.*

4 Agnoſco enim nomen, quod in Iſaia legi: *Servos ſuos*, inquit, *vocabit nomine alio, in quo qui benedictus eſt ſuper terram, benedicetur in Domino, amen*. O nomen benedictum! O oleum uſquequaque effuſum! Quo uſque? De cœlo in Judæam, & inde in omnem terram excurrit; & de toto orbe clamat Eccleſia: *Oleum effuſum nomen tuum*. Effuſum plane, quod non ſolum cœlos terraſque perfudit, ſed aſperſit & inferos, adeo ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, & dicat: *Oleum effuſum nomen tuum*. Ecce Chriſtus, ecce Jeſus, utrumque infuſum Angelis, utrumque effuſum in homines, & illos homines, qui computruerant tamquam jumenta in ſtercore ſuo, homines & jumenta ſalvans, quemadmodum multiplicavit miſericordiam ſuam Deus. Quam charum, quam vile! vile, ſed ſalubre. Si vile non eſſet, non mihi effunderetur; ſi ſalubre non eſſet, non me lucraretur. Particeps nominis ſum, ſum & hæreditatis. Chriſtianus ſum, frater Chriſti ſum. Si ſum quod dicor, hæres ſum Dei, cohæres autem Chriſti. Et quid mirum, ſi Sponſi effuſum eſt nomen, cum ipſe quoque effuſus ſit? Nam *ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*. Denique ait: *Sicut aqua effuſus ſum*. Effuſa eſt plenitudo Divinitatis, habitans ſuper terram corporaliter, ut de illa plenitudine omnes, qui corpus mortis geſtamus, caperemus, ac vitali odore repleti diceremus: *Oleum effuſum nomen tuum*. En quod nomen effuſum, & qualiter, & quatenus.

Iſ. 65. 15. — Chriſti nomen effuſum in omnes terras. — *Philip. 2. 10.* — Chriſtus ipſe in omnes effuſus. — *Rom. 8. 17.* — *Philip. 2. 7.* — *Pſ. 21. 15.* — Olei proprietates nomini Jeſu aptæ.

5 Cur vero oleum? nam hoc nondum dixi. In ſermone ſuperiore dicere cœperam: ſed intervenit ſubito aliud quod prædicendum videbatur. Quamquam intermiſerim ultra quam credidi; quod non aliud eſſe reor, niſi quod fortis mulier Sapientia miſit manum ad colum, & digiti ejus apprehenderunt fuſum. Novit enim modicam lanam vel linum in longum producere filum, atque in telæ extendere latitudinem, & ſic omnes domeſticos ſuos veſtire duplicibus. Eſt procul dubio inter *Oleum & Nomen* Sponſi ſimilitudo; nec otioſe Spiritusſanctus alterutrum comparavit. Ego autem dico in triplici quadam qualitate olei, quod lucet, paſcit, & ungit: ſi vos melius non habetis. Fovet ignem, nutrit carnem, lenit dolorem; lux, cibus, medicina. Vide idem nunc & de Sponſi nomine. Lucet prædicatum, paſcit recogitatum, invocatum lenit & ungit. Et percurramus ſingula.

Prov. 31. 19. — 1. Lucet.

6 Unde putas in toto orbe tanta, & tam ſubita fidei lux, niſi de prædicato Jeſu? Nonne in hujus nominis luce Deus nos vocavit in admirabile lumen ſuum, quibus illuminatis, & in lumine iſto videntibus lumen, dicat merito Paulus: *Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino?* Hoc denique nomen coram regibus, & gentibus, & filiis Iſrael portare juſſus eſt idem Apoſtolus; portabat nomen tamquam lumen, & illuminabat patriam, & clamabat ubique: *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis: ſicut in die honeſte ambulemus*. Et monſtrabat omnibus lucernam ſuper candelabrum, annuntians in omni loco Jeſum, & hunc crucifixum. Quomodo lux illa inſplenduit ac perſtrinxit cunctorum intuentium oculos, quando de ore Petri, tamquam fulgur, egrediens, claudi unius corporales plantas ſolidavit & baſes, multoque ſpiritualiter cæcos illuminavit? Numquid non ignem ſparſit, cum ait, *In nomine Jeſu-Chriſti Nazareni ſurge & ambula?* Nec tantum lux eſt nomen Jeſus, ſed & cibus. An non toties confortaris, quoties recordaris? Quid æque mentem cogitantis impinguat? quid ita exercitatos reparat ſenſus, virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honeſtos, caſtas fovet affectiones? Aridus eſt omnis animæ cibus, ſi non oleo iſto infunditur; inſipidus eſt, ſi non hoc ſale conditur. Si ſcribas, non ſapit mihi, niſi legero [a] ibi Jeſum. Si diſputes aut conferas, non ſapit mihi, niſi ſonuerit ibi Jeſus. JESUS mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. Sed eſt & medicina. Triſtatur aliquis veſtrum? Veniat in cor Jeſus, & inde ſaliat in os: & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum. Labitur quis in crimen? currit inſuper ad laqueum mortis deſperando? Nonne ſi invocet nomen vitæ, confeſtim reſpirabit ad vitam? Cui aliquando ſtetit ante faciem ſalutaris nominis duritia (ut aſſolet) cordis, ignaviæ torpor, rancor animi, languor acediæ? cui fons forte ſiccatus lacrymarum, invocato Jeſu, non continuo erupit uberior, fluxit ſuavior? Cui, in periculis palpitanti, & trepidanti, in-

Epheſ. 5. 8. — *Act. 9. 15.* — *Rom. 13. 12.* — *Act. 3. 6.* — 2. Paſcit. — a — 3. Ungit & medetur animæ morbis.

---

a Auguſt. in libr. [illegible] Conf. cap. [illegible] idem ſibi accidiſſe ait in legendo Hortenſii libros. *Hoc ſolum me*, inquit, *in tanta flagrantia refrangebat, quod nomen Chriſti non erat ibi* [illegible] *& quidquid ſine hoc nomine fuiſſet, quamvis litteratum & expolitum & veridicum, non me totum rapiebat*.

TOM. IV. ti, invocatum virtutis nomen non ſtatim fiduciam prærſtitit, depulit metum? Cui, quæſo, in dubiis æſtuanti & fluctuanti, non ſubito ad invocationem clari nominis emicuit certitudo? Cui, in adverſis diffidenti, jam jamque deficienti, ſi nomen adjutorii ſonuit, defuit fortitudo? Nimirum morbi & languores animæ iſti ſunt, illud medicina. Denique & probare licet: *Invoca me*, inquit, *in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me*. Nihil ita iræ impetum cohibet, ſuperbiæ tumorem ſedat, ſanat livoris vulnus, reſtringit luxuriæ fluxum, extinguit libidinis flammam, ſitim temperat avaritiæ, ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cum nomino Jeſum, hominem mihi propono mitem & humilem corde, benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, & omni denique honeſtate ac ſanctitate conſpicuum, eumdemque ipſum Deum omnipotentem, qui ſuo me & exemplo ſanet, & roboret adjutorio. Hæc omnia ſimul mihi ſonant, cum ſonuerit Jeſus. Sumo itaque mihi exempla de homine, & auxilium a potente; illa tamquam pigmentarias ſpecies, hoc tamquam unde hauriam eas: & facio confectionem, cui ſimilem medicorum nemo facere poſſit.

Pſ. 49. 15.

7 Hoc tibi electuarium habes, ô anima mea, reconditum in vaſculo vocabuli hujus, quod eſt Jeſus, ſalutiferum certe, quodque nulli unquam peſti tuæ inveniatur inefficax. Semper tibi in ſinu ſit, ſemper in manu, quo tui omnes in Jeſum & ſenſus dirigantur, & actus. Denique & invitaris: *Pone me*, inquit, *ſignaculum in corde tuo, ſignaculum in brachio tuo*. Sed hoc alias. Nunc vero habes unde & brachio medearis & cordi. Habes, inquam in nomine Jeſu, unde actus tuos vel pravos corrigas, vel minus perfectos adimpleas itemque unde tuos ſenſus aut ſerves, ne corrumpantur; aut, ſi corrumpantur, ſanes.

Cant. 8. 6. — Jeſus ſuper omnes ejuſdem nominis.

8 Habuit & Judæa quoſdam Jeſus, quorum vacuis gloriatur vocabulis. Illa enim nec lucent, nec paſcunt, nec medentur. Idcirco ſynagoga in tenebris eſt uſque adhuc, fame & infirmitate laborans, & non ſanabitur, nec ſatiabitur, quouſque ſciat meum Jeſum dominari Jacob & finium terræ, & convertatur ad veſperam, & famem patiatur ut canes, & circumeat civitatem. Et illi quidem præmiſſi ſunt, tamquam baculus ad mortuum Prophetam præveniens, & ſua interpretari nomina nequiverunt; vacua quippe erant. Superpoſitus mortuo baculus eſt, & non erat vox neque ſenſus, quoniam baculus erat. Deſcendit qui baculum miſit; & mox ſalvum fecit populum ſuum a peccatis eorum, probans ſe eſſe quod dicebatur: *Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit?* Nimirum qui dicit, *Salus populi ego ſum*. Jam vox, jam ſenſus eſt, & patet eum non inane portare nomen inſtar priorum. Sentitur infuſa ſalus, & beneficium non tacetur. Intus ſenſus, foris vox. Compungor, & confiteor, & confeſſio vitam indicat: *A mortuo enim, tamquam qui non eſt, perit confeſſio*. Ecce vita, ecce ſenſus. Suſcitatus perfecte ſum, integra eſt reſurrectio. An aliud mors corporis eſt, niſi cum ſenſu privatur & vita? Peccatum, quod mors animæ eſt, nec compunctionis mihi ſenſum, nec confeſſionis reliquerat vocem, & eram mortuus. Venit is qui peccata dimittit, & utrumque reſtituit, & dicit animæ meæ: *Salus tua ego ſum*. Quid mirum, ſi cedit mors, ubi Vita deſcendit? Jam corde creditur ad juſtitiam, & ore confeſſio fit ad ſalutem. Jam oſcitat puer, & oſcitat ſepties, & dicit; *Septies in die laudem dixi tibi*, Domine. Videte hunc ſeptenarium. Sacer numerus eſt; non vacat. Sed melius hoc alii ſervamus ſermoni, quo famelici & non faſtidioſi ad tam bonas epulas accedamus, invitante nos Sponſo Eccleſiæ Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

4. Reg. 4. 29. — *Luc. 7. 49.* — *Eccli. 17. 26.* — *Pſal. 34. 3.* — *Rom. 10. 10.* — *4. Reg. 4. 35.* — *Pſ. 118. 164.*

SERMO XVI.

De cordis contritione, & de tribus ſpeciebus veræ confeſſionis.

Septenarius numerus expenditur. *4. Reg. 4. 35.*

1 QUID ſibi ergo vult ſeptenarius iſte? Neſcio enim an ita ſimplex quiſpiam in nobis ſit, qui otioſas eſſe has vices, & numerum hunc putet fortuitum. Ego nec illud vacare reor, quod Propheta incumbens ſuper mortuum, ad menſuram pueriliſ corporis ſeſe contraxit, os ſuum ori illius conjunxit, oculiſque oculos, & manibus manus. Spiritus-ſanctus ſic omnia fieri, & ſic ſcribi fecit, ad eruditionem procul dubio illorum ſpirituum, quos corrupti corporis circumvenit inſida ſocietas, ac ſtulta mundi ſapientia deſipere docuit. *Corpus* quippe *quod corrumpitur, aggravat animam; & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Propterea nemo miretur aut moleſte accipiat, ſi in his ſcrutandis, tamquam quibuſdam Spiritus-ſancti apothecis, curioſus exiſto, cum ſciam quia ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei. Dico tamen his qui prævolantes ingenio, in omni ſermone ante pene flagitant finem, quam principium teneant, debitorem me etiam tardioribus eſſe, & maxime: ſed nec ſtudium tam eſſe mihi ut exponam verba, quam ut imbuam corda. Et haurire & propinare me oportet; quod non fit celeriter percurrendo, ſed tractando diligenter, & exhortando frequenter. Quamquam & præter ſpem quoque meam diu nos diſcuſſio detinuit ſacramentorum. Putavi, fateor, unum ad hoc ſermonem ſufficere, ſilvamque iſtam umbroſam, latebroſamque allegoriarum pertranſire nos cito, & ad planitiem moralium ſenſuum itinere diei quaſi unius pervenire; ſed ſecus contigit. Biduum quippe jam in eo expendimus, & adhuc reſtat via. Ictus oculi eminus ſummitates ramorum & montium cacumina prævolabat: ſed vallium ſubter jacens vaſtitas, & denſitas dumetorum fruſtrabatur obtutus. Numquid, v. gr. Eliſei miraculum prævidere valebam, quia nobis videlicet de Gentium vocatione & repulſione Judæorum diſſerentibus, ita de ſubito in medium proſiliret? Et nunc, quandoquidem incidimus, non pigeat nos paululum immorari, conſequenter ad id quod intermittimus poſtea reverſuros: ſiquidem animarum cibus nihilominus eſt iſte. Canibus quoque ac venatoribus plerumque contigit a beſtia quam aggreſſi erant, deſiſtere; & ſequi aliam, quæ inopinantibus forte occurrerit.

Sap. 9. 15. — Bernardi ſcopus, non tam ut exponat verba, quam ut imbuat corda. — Prolixitatem excuſat.

2 Non parvum fiduciæ robur præſtat mihi, quod magnus ille vir Propheta, potens in opere & ſermone, de excelſo monte Cœlorum deſcendens, viſitare dignatus eſt me, cum ſim cinis & pulvis; miſereri mortuo, inclinare ſe jacenti, contrahi & coæquari parvo, cæco partiri lumen oculorum ſuorum, & os mutum oris proprii oſculo ſolvere, debileſque manus ſuarum roborare contactu. Suaviter rumino iſta; & replentur viſcera mea, & interiora mea ſaginantur; & omnia oſſa mea germinant laudem. Hoc ſemel contulit univerſitati: hoc quotidie ſinguli in nobis actitari ſentimus, & cordi ſcilicet tribui intelligentiæ lumen, & ori ædificationis verbum, & manibus opus juſtitiæ. Dat ſentire fideliter, dat proferre utiliter, dat efficaciter adimplere. Et eſt funiculus triplex, qui difficile rumpitur, ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas poſt ſe ad regna cœleſtia, ſi recte ſentias, ſi digne proloquaris, ſi vivendo confirmes. Oculis ſuis tetigit meos, interioris hominis frontem *claris luminaribus ornans, fide & intellectu. Ori meo junxit ſuum, & mortuo ſignum pacis impreſſit: quoniam cum adhuc peccatores eſſemus, reconciliavit nos Deo, juſtitiæ mortuos. Os ori applicuit, iterato inſpirans in faciem meam ſpiraculum vitæ, ſed ſanctioris quam primo. Nam primo quidem in animam viventem creavit me: ſecundo in ſpiritum vivificantem reformavit me. Manus ſuas meis ſuperpoſuit, exemplum præbens bonorum operum, formam obedientiæ. Aut certe manus ſuas miſit ad fortia, ut doceret manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.

Eliſæus puerum mortuum reſuſcitans figura Chriſti. — In corde, ore, & manibus quid operatur. — Prædicantium funiculus triplex. — * al. tamquam.

3 *Et oſcitavit*, inquit, *puer ſepties*. Sufficiebat ad gloriam manifeſtandi miraculi oſcitaſſe ſemel: ſed multiplicitas & inſignis numerus myſterii admonent. Si illud ingens univerſi humani generis primum quidem examine corpus attendas, vides ubique Eccleſiam, ex quo vitam Propheta incumbente recepit, quaſi ſepties oſcitare: quia ſepties in die laudem dicere conſuevit. Si teipſum advertas, in hoc te noveris vita vivere ſpirituali, ac myſticum hunc implere numerum, ſi ſenſualitatis tuæ quinarium charitatis binario ſubjicis, exhibeſque juxta Apoſtolum membra tua ſervire juſtitiæ in ſanctificationem, quæ prius exhibuiſti ſervire iniquitati ad iniquitatem: aut certe ſi eumdem quinarium proximorum ſaluti impertiens, ad perficiendum ſeptenarium duo hæc adjicias, miſericordiam ſcilicet & judicium cantare Deo.

Septenæ oſcitationis myſteria. *4. Reg. 4. 35.* — *Rom. 6. 19.*

4 Habeo & alias ſeptem oſcitationes, ſeptem videlicet experimenta, ſine quibus vera & certa ſalus redivivi ſpiritus minime conſtat: quatuor ad ſenſum compunctionis, tria ad confeſſionis ſonum pertinentia. Si vivis, ſi vox, ſi ſenſus eſt, tu quoque eadem in te recognoſcis. Porro ſenſum ex integro recuperaſſe te ſcias, ſi tuam conſcientiam quadruplici ſentis compunctione morderi, pudore gemino, & gemino metu: nam vitam ad perficiendum ſeptenarium triplex confeſſionis ſpecies atteſtatur, de quibus poſtea videbitur. Nonne & ſanctus Jeremias in ſuo planctu obſervat hunc numerum? Et tu igitur in tua pro te lamentatione formam habens propheticam, Deum cogita Factorem tuum, cogita & Benefactorem, cogita Patrem, cogita Dominum. Ad omnia ſeris ut plan-

Septem indicia veræ reſuſcitationis. — Contritionis motiva quatuor.

plange per ſingula. Ad primum & ultimum reſpondeat timor tuus; ad duo media pudor. Pater ſane non metuitur, cum pater ſit. Patris enim eſt miſereri ſemper & parcere. Et ſi percutit, virga, non baculo percutit; & cum percuſſerit, ſanat. Paterna vox eſt: *Percutiam, & ego ſanabo.* Non eſt proinde quod a Patre formides, qui etſi quandoque feriat ut emendet, numquam tamen ut vindicet. At vero cogitantem quod Patrem offenderim, eſt certe quod pudeat, etſi non quod terreat. Voluntarie genuit me verbo veritatis, non ſtimulo carnalis cupiditatis excuſſit, quemadmodum genitor carnis meæ. Deinde etiam non pepercit Unigenito pro ſic genito. Ita ipſe quidem Patrem ſe exhibuit mihi, ſed non ego me illi viciſſim filium. Quanam fronte attollo jam oculos ad vultum Patris tam boni, tam malus filius? Pudet indigna geſſiſſe genere meo, pudet tanto Patre vixiſſe degenerem. Exitus aquarum deducite oculi mei: operiat confuſio faciem meam, vultum meum pudor ſuffundat, occupetque caligo. Deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Proh pudor! quem fructum habui in quibus nunc erubeſco? Si in carne ſeminavi, de carne non metam niſi corruptionem: ſi in mundo, & ipſe tranſit, & concupiſcentia ejus. Quid? Caduca, vana, & prope nulla, & quorum finis mors eſt, infelix & inſanus prætuli æterni Patris amori & honori. Confundor, confundor audire: *Si ego pater, ubi eſt honor meus?*

1. Offenſus Pater.
Deut. 32. 39.
& inde pudor.
Gal. 6. 8.
1. Joan. 2. 18.
Malac. 1. 6.

5 Sed & ſi Pater non eſſet, obrueret me beneficiis. Inſtantur adverſum me teſtes (ut alia innumera taceam) hujus corporis victum, & uſum temporis hujus, & ſuper omnia ſanguinem dilecti Filii clamantem de terra. Pudet ingratitudinis, quamquam ad confuſionis cumulum, arguar etiam reddidiſſe mala pro bonis, & odium pro dilectione. Minime quidem mihi a benefactore, ſicut nec a Patre timendum. Verus quippe beneficus eſt, dans affluenter, & non improperans. Non improperat dona, quia dona ſunt; & beneficia ſua mihi dedit, non vendidit. Denique ſine pœnitentia ſunt dona ejus. At quanto de illo benignius, tanto de me indignius ſentire cogor. Erubeſce, & dole nihilominus anima mea, quoniam etſi illum non repetere & non improperare decet, nos tamen omnino dedecet ingratos immemoreſque extitiſſe. Heu! quid vel nunc tandem retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?

2. Benefactor.
& hinc etiam pudor.
Jac. 1. 5.

6 Quod ſi ſegnior forte ſuas partes minus exequitur pudor, timor ſane excitetur in adjutorium. Excitetur, ut excitet. Sepone parum pia vocabula Benefactoris & Patris, atque ad auſteriora convertere. Nempe qui legitur *Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis;* legitur nihilominus *Deus altiſſimus Dominus;* legitur *Deus judex juſtus & fortis*: legitur *terribilis in conſiliis ſuper filios hominum*; legitur *Deus zelans.* Quod pater eſt, quod beneficus eſt, tibi eſt: quod Dominus ac creator, ſibi; etenim *propter ſemetipſum fecit omnia*, Scriptura teſte. Qui ergo quod tuum eſt tibi defendit ac ſervat; putas, & pro ſe aliquando non zelabit? putas ſui non requiret principatus honorem? Propter hoc *irritavit impius Deum*, quia *dixit in corde ſuo, Non requiret.* Et quid eſt in corde ſuo dicere: *Non requiret*, niſi non metuere quod requirat? Sed requiret uſque ad noviſſimum quadrantem, requiret & *retribuet abundanter facientibus ſuperbiam.* Requiret a redempto ſervitium, honorem & gloriam ab eo quem plaſmavit.

3. Dominus.
2. Cor. 1. 3.
Pſ. 91. 1.
Pſal. 7. 12.
Pſ. 65. 5.
Exod. 20. 5.
Hinc timor.
Prov. 16. 4.
Pſ. 9. 13.
Pſ. 30. 24.

7 Eſto quod diſſimulet Pater, ignoſcat Beneficus, ſed non Dominus & Creator: & qui parcit filio, non parcet figmento, non parcet ſervo nequam. Penſa cujus ſit formidinis & horroris, tuum atque omnium contempſiſſe Factorem, offendiſſe Dominum majeſtatis. Majeſtatis eſt timeri, Domini eſt timeri, & maxime hujus Majeſtatis, hujuſque Domini. Nam ſi reum regiæ majeſtatis, quamvis humanæ, humanis legibus plecti capite ſancitum ſit; qui finis contemnentium divinam omnipotentiam erit? Tangit montes, & fumigant: & tam tremendam majeſtatem audet irritare vilis pulviſculus, uno levi flatu mox diſpergendus, & minime recolligendus? Ille, ille timendus eſt, *qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet mittere & in gehennam.* Paveo gehennam, paveo Judicis vultum ipſis quoque tremendum angelicis poteſtatibus. Contremiſco ab ira potentis, a facie furoris ejus, a fragore ruentis mundi, a conflagratione elementorum, a tempeſtate valida, a voce Archangeli, & a verbo aſpero. Contremiſco a dentibus beſtiæ infernalis, a ventre inferi, a rugientibus præparatis ad eſcam. Horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum & vaporem, & ſulphur, & ſpiritum procellarum; horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut præveniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium, & manuum pedumque dura vincula, & pondus catenarum prementium, ſtringentium, urentium, nec conſumentium? Heu me, mater mea! ut quid me genuiſti filium doloris, & filium amaritudinis, indignationis & plorationis æternæ? Cur exceptus genibus, cur lactatus uberibus, natus in combuſtionem, & cibus ignis?

4. Creator.
Pſ. 143. 5.
Luc. 12. 15.
Timor judicii & gehennæ.
TOM. IV.
Jer. 9. 1.

8 Qui ſic afficitur, ſenſum proculdubio recuperavit, & in duplici metu illo, itemque pudore illo æque duplici habet oſcitationes quatuor. Tres quæ reſtant ex voce confeſſionis adjiciet, & nequaquam dicetur jam de eo, quod non ſit vox neque ſenſus: ſi tamen de corde humili, ſimplici, fidelique proceſſerit illa confeſſio. Omne ergo quod remordet conſcientiam, confitere humiliter, pure, fideliter; & has vices impleſti. Sunt qui gloriantur *cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*, quo notans Propheta: *Peccata ſua*, inquit, *prædicaverunt ſicut Sodoma.* Verum hos ab hac diſputatione, tamquam ſæculares amoveo: nam quid ad nos de his qui foris ſunt?

Reſuſcitationis tria poſtrema ſigna.
Confeſſionis tres conditiones.
Prov. 2. 14.
Iſai. 3. 9.

9 Quamquam & de his, qui religioſe veſtiti, & religionem profeſſi ſunt, nonnumquam audivimus aliquos reminiſci & jactitare impudentiſſime mala ſua præterita, quæ (verbi gratia) aliquando vel fortiter gladiatorio, vel argute litteratorio geſſere conflictu; ſeu aliud quid ſecundum mundi quidem vanitatem favorabile, ſecundum animæ vero ſalutem nocivum, perniciosum, damnoſum. Sæcularis adhuc animi indicium eſt hoc: & humilis habitus qui geſtatur a talibus, non ſanctæ novitatis eſt meritum, ſed priſcæ vetuſtatis operculum. Nonnulli talia, quaſi dolendo & pœnitendo rememorant; ſed gloriam intentione captantes, commiſſa ſua non diluunt, ſed ſeipſos illudunt: nam *Deus non irridetur.* Veterem hominem non exuerunt, ſed novo palliant. Non proditur aut projicitur vetus fermentum illa confeſſione, ſed ſtatuitur, ſecundum illud: *Inveteraverunt oſſa mea, dum clamarem tota die.* Pudet reminiſci quorumdam tantam proterviam, ut non pudeat eos cum exultatione lugenda jactitare, quod & poſt ſuſceptum ſanctum habitum callide quempiam ſupplantaverint, & circumvenerint in negotio fratrem *: aut quod talionem pro convicio vel maledicto, id eſt malum pro malo; aut maledictum pro maledicto audacter reddiderint.

Monachi quidam nocantur, peccata in ſæculo facta jactantes.
Alii ſiſe pœnitentes…
Gal. 6. 7.
Pſ. 31. 3.
Alii male dicta aut facta jactantes.
(ſuum)*

10 Sed eſt confeſſio eo periculoſius noxia, quo ſubtilius vana, cum ipſa etiam inhoneſta & turpia de nobis detegere non veremur, non quia humiles ſumus, ſed ut eſſe putemur. APPETERE autem de humilitate laudem, humilitatis eſt, non virtus, ſed ſubverſio. VERUS HUMILIS vilis vult reputari, non humilis prædicari. Gaudet contemptu ſui, hoc ſolo ſane ſuperbus, quod laudes contemnit. Quid perverſius, quidve indignius, quam ut humilitatis cuſtos confeſſio ſuperbiæ militet, & inde velis videri melior, unde videris deterior? Mirabile jactantiæ genus, ut non poſſis putari ſanctus, ſi non appareas ſceleratus. At talis confeſſio ſpeciem habens humilitatis, non virtutem, non ſolum veniam non meretur, ſed & provocat iram. Numquid profuit Saul, quod ſe ad increpationem Samuelis peccaſſe confeſſus eſt? Culpabilis proculdubio fuit illa confeſſio, quæ culpam non diluit. Quando enim humilem contemneret confeſſionem humilitatis Magiſter, & cui humilibus dare gratiam certe ingenitum eſt? Omnino non poterat non placari, ſi quæ in ore ſonuit, in corde radiaſſet humilitas. Ecce cur humilem eſſe debere confeſſionem dixi.

Confeſſio 1. debet eſſe humilis.
Vera & falſa humilitas.
1. Reg. 15. 30.

11 Oportet autem eſſe & ſimplicem. Non intentionem (forte quia latet homines) excuſare delectet, ſi ſit rea; nec levigare culpam, quæ gravis eſt: nec alieno adumbrare ſuaſu, cum invitum nemo coegerit. Primum illud non confeſſio eſt, ſed defenſio; nec placat, ſed provocat. Sequens monſtrat ingratitudinem: & quo minor reputatur culpa, eo minuitur & gloria indultoris. Sed enim minus libenter beneficium datur, quod minus grate minuiſve neceſſarie provenire ſentitur. Veniam proinde ſibi abjudicat, qui munus largitoris attenuat: quod quidem omnis qui reatum ſuum verbis alleviare conatur, facit. Jam a poſtremo primi hominis dehortetur exemplum, nec culpam ſiquidem diffitentis, nec tamen conſequentis veniam, non dubium quin ob reatus mulieris admixtionem. Genus excuſationis eſt, cum argueris tu, alium incuſare. Porro excuſare te velle quando corriperis, quam ſit non modo minime fructuoſum, ſed & pernicioſum, ſanctum David interroga. *Verba* nempe *malitiæ, excuſationes in peccatis* appellat, ne in ea declinet cor ſuum rogans & ſupplicans. Merito quidem. In animam etenim ſuam peccat

2. Debet eſſe ſimplex.
Gen. 3. 12.
Excuſatio remota.
Pſ. 140. 4.

TOM. IV. qui ſe excuſat, repellens proinde a ſe indulgentiæ medicinam, & ſic vitam ſibi proprio ore intercludens. Et quænam major malitia, quam propriam armare in ſalutem, & linguæ tuæ temetipſum mucrone confodere? Denique *qui ſibi nequam, cui eſt bonus?* (Eccli. 14. 5.)

12 Sit autem & fidelis confeſſio, ut confitearis in ſpe, de indulgentia penitus non diffidens, ne tuo te ore non tam juſtifices, quam condemnes. Judas certe proditor Domini, & Cain fratricida confeſſi ſunt, & diffiſi ſunt: alter, *Peccavi*, inquit, *tradens ſanguinem juſtum*: alter, *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear*: & verax licet, nil eis profuit infidelis confeſſio. Hæ itaque tres confeſſionis obſervantiæ, junctæ quatuor ſuperioribus compunctionis, ſeptenarium implent.

(3. Debet eſſe fiducialis. — Matt. 27. 4. Gen. 4. 13.)

13 Jam vero ſic compunctus, & ſic confeſſus, ac propria proinde certus de vita, certus quoque nihilominus es (ut arbitror) vacuo nequaquam nomine appellari Jeſum, eum, qui in ſe talia valuit & voluit operari, nec vacue ſubſecutum fuiſſe baculum quem præmiſerat. Non venit vacue, quia non venit vacuus. Nam quomodo vacuus, in quo habitavit plenitudo? Neque enim ei datus eſt ad menſuram ſpiritus. Denique & venit *in plenitudine temporis*, plenum proinde venire ſe indicans. Bene plenum, quem *unxit* Pater *oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis*; unxit & miſit *plenum gratiæ & veritatis*. Unxit ut ungeret. Omnes ab eo uncti ſunt, qui de plenitudine ejus meruerunt accipere. Ideo ait: *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit me, ad annuntiandum manſuetis miſit me: ut mederer contritis corde, ut prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem, ut prædicarem annum placabilem Domino*. Veniebat (ut audis) ungere contritiones noſtras, ac lenire dolores: ideoque venit unctus, venit manſuetus & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus ſe. Sciebat ſe ad infirmos deſcendere, exhibuitque qualem oportuit. Et quoniam multæ erant infirmitates, multa quoque providus medicus medicamina curavit afferre. Attulit ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ſpiritum conſilii & fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & pietatis, & ſpiritum timoris Domini.

(Gal. 4. 4. Pſ. 44. 8. — Iſai. 61. 1.)

14 Vides quot phialas plenas odoramentis cœleſtis Medicus præparavit ad ſananda vulnera illius miſeri, qui incidit in latrones? Septem ſunt numero, ſeptem fortaſſe prælatis oſcitationibus excitandis accommodatæ. Spiritus enim vitæ erat in phialis. Ex his profecto infudit oleum meis vulneribus; infudit & vinum, ſed minus quam olei. Sic nempe congruebat infirmitatibus meis, ut miſericordiam ſuperexaltaret judicio, quemadmodum vino oleum ſuperfertur inſuſum. Attulit proinde quinque cados olei, vini nonniſi duos. Vinum ſiquidem timor tantum & fortitudo fuere: reliqua quinque oleum propria ſuavitate deſignant. In ſpiritu denique fortitudinis, tamquam potens crapulatus a vino, deſcendit ad inferos, contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit; alligavit fortem, & vaſa captivitatis eripuit. Deſcendit nihilominus in ſpiritu timoris, ſed timendus, non timidus.

(Christus vino & oleo ſanat animas. — Pſ. 77. 65.)

15 O Sapientia! quanta arte medendi in vino & oleo animæ meæ ſanitatem reſtauras, fortiter ſuavis, & ſuaviter fortis! fortis pro me, & ſuavis mihi. Denique attingis a fine uſque ad finem fortiter, & diſponis omnia ſuaviter, propellens inimicum, & infirmum fovens. Sana me Domine, & ſanabor; pſallam & confitebor nomini tuo, & dicam: *Oleum effuſum nomen tuum*. Non vinum effuſum, (nolo enim ut intres in judicium cum ſervo tuo) ſed oleum, quia coronas me in miſericordia & miſerationibus. Oleum plane, quod dum ſupernatat cunctis quibus immiſcetur liquoribus, liquido illud deſignat nomen, quod eſt ſuper omne nomen. O nomen præſuave & prædulce! o nomen præclarum, prælectum & præexcelſum, ſuperexaltatum in ſæcula! Hoc vere oleum quod exhilarat faciem hominis, quod caput jejunantis impinguat, ut oleum peccatoris non ſentiat. *Hoc nomen novum, quod os Domini nominavit; Quod & vocatum eſt ab Angelo priuſquam in utero conciperetur*. Hoc non ſolum Judæus, ſed *quicumque invocaverit, ſalvus erit*, in tantum uſquequaque effuſum eſt. Hoc Pater donavit Filio, ſponſo Eccleſiæ Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

(Cant. 1. 2. — Pſ. 102. 4. — Iſ. 62. 2. Luc. 2. 21. — Joel. 2. 32.)

SERMO XVII.

De acceſſu & receſſu ſpiritus-ſancti obſervando, deque invidia diaboli erga genus humanum.

1 PUtamuſne ſatis proceſſum eſt in ſanctuario Dei, dum ſcrutamur mirabile ſacramentum; an ad perſcrutandum adhuc, ſi quid reſtat, audemus ſpiritum ad interiora ſequi? Spiritus nempe iſte ſcrutatur non ſolum hominum corda & renes, ſed etiam profunda Dei: & ſive ad noſtra, ſive ad alta *, ſecurus ſequor eum quocumque ierit. Tantum ut cuſtodias corda noſtra & intelligentias noſtras, ne forte cum non aderit, adeſſe putemus, noſtrumque pro ipſo ſequamur ſenſum deviantes. Venit namque, & vadit prout vult; & nemo facile ſcit unde veniat, aut quo vadat. At illud ſine damno fortaſſe ſalutis neſcire licet: cæterum quando veniat, vel quando vadat, id plane periculoſiſſime ignoratur. Cum enim hæ Spiritus-ſancti circa nos diſpenſatoriæ quidem viciſſitudines vigilantiſſime non obſervantur, fit ut nec abſentem deſideres, nec præſentem glorifices. Nempe qui idcirco recedit ut avidius requiratur; quonam modo, ſi abeſſe neſcitur, requiritur? Et rurſum qui dignanter ad hoc redit ut conſoletur; qualiter digne pro ſua majeſtate ſuſcipitur, ſi nec adeſſe ſentitur? Mens ergo quæ ignorat abſceſſum, patet ſeductioni: & quæ reditum non obſervat, erit ingrata viſitationi.

(* Sic mſſ. non alta. — Joan. 3. 8. — Spiritus-ſancti acceſſus & receſſus diligenter obſervandus.)

2 Petiit quondam aliquid Eliſæus a magiſtro, cum diſceſſum ejus imminere perſenſit; nec obtinuit, ſicut ſcitis, niſi ea quidem conditione, ſi videret quando tolleretur a ſe. In figura contigit hoc illis, ſcriptum eſt autem propter nos. Vigiles eſſe & ſolliciti circa opus noſtræ ſalutis (quod mira ſubtilitate ac ſuavitate divinæ ſuæ artis inceſſanter actitat Spiritus in intimo noſtri) prophetico docemur & monemur exemplo. Numquam ſane ſine noſtra conſcientia magiſtra unctio, quæ docet de omnibus, tollatur a nobis, ſi duplicato volumus munere non fraudari. Numquam, cum venerit, inveniat imparatos, ſed ſemper vultus ſuſpenſos, expanſoſque habentes ſinus ad largam Domini benedictionem. Quales denique quærit? *Similes hominibus expectantibus dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis*: qui utique ab illis ſupernæ menſæ copioſis deliciis vacua numquam revertitur manu. Vigilandum proinde & vigilandum omni hora, quia neſcimus qua hora Spiritus venturus ſit, ſeu iterum abiturus. It & redit Spiritus: & qui ſtat eo tenente, deſerente cadat neceſſe eſt: ſed non colliditur, quia Dominus rurſum ſupponit manum ſuam. Et has alternare vices non ceſſat in his qui ſpirituales ſunt, vel quos potius ſpirituales proinde ipſe creare intendit, viſitans diluculo, & ſubito probans. Denique *ſepties cadit juſtus, & ſepties reſurgit*: ſi tamen cadit *in die*, ut ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat, & reſurgere cupiat, & requirat manum adjuvantis, & dicat: *Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem; avertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus*.

(4. Reg. 2. 9. — Luc. 12. 36. — Prov. 24. 16. — Pſ. 29. 8.)

3 Aliud eſt dubitare de veritate, quod patiaris neceſſe eſt, cum Spiritus minime ſpirat: & aliud ſapere falſitatem, quod facile caves, ſi eamdem tuam ignorantiam non ignoras, quatenus dicas & tu: *Et ſi quid ignoravi, ignorantia mea mecum eſt*. Sancti Job ſententia eſt; agnoſcite. Peſſimæ matris ignorantiæ, peſſimæ itidem filiæ duæ ſunt, falſitas & dubietas, illa miſerior, illa miſerabilior; pernicioſior illa, iſta moleſtior. Cum loquitur Spiritus, cedit utraque: & eſt non ſolum veritas, ſed & certa veritas. Eſt quippe veritatis ille Spiritus, cui contraria falſitas eſt: eſt & ſapientiæ, quæ cum ſit candor vitæ æternæ, & ubique attingat propter munditiam ſuam, obſcurum ambigui non admittit. Cavenda ſane, cum Spiritus iſte non loquitur, etſi non moleſta dubietas, certe falſitas execranda. Aliud eſt enim ſub incerto, hoc vel illud opinando ſentire, aliud temere affirmare quod neſcias. Aut ergo loquatur ſemper ſpiritus, quod noſtri quidem minime arbitrii eſt; aut quando ſilere placet, hoc ipſum indicet, & loquatur ſaltem ſuum ſilentium, ne ipſum nobis falſo præire putantes, noſtrum pro ipſo male ſecuri ſequamur errorem: & ſi ſuſpenderit ambiguo, non relinquat mendacio. Eſt qui dubie profert mendacium, nec mentitur: & eſt qui veritatem quam neſcit affirmat, & mentitur. Nam & ille, non quidem quod non eſt, eſſe; ſed ſe quod credit, credere dicit, & verum dicit, etiamſi hoc verum non ſit quod credit: & is, cum ſe certum unde non eſt certus, dicit, verum non dicit, etiamſi verum ſit de quo aſſerit.

(Job. 19. 4. — Ignorantiæ duæ filiæ, falſitas & dubietas. — Optima regula loquendi. — Mendax quis.)

4 His præmiſſis ad cautelam talium inexpertorum, ſequar jam Spiritum, ſicut confido, præeuntem, eadem tamen cautela, ſi potero, quam præmiſi; & tentabo facere ipſe quod doceo, ne dicatur & mihi: *Tu qui alios doces, teipſum non doces*. Diſtinguendum ſane inter manifeſta & dubia, nec illa ſcilicet adduci in dubium, nec iſta temere affirmari. Quod quidem ipſum de magiſterio ſperandum eſt ſpiritus: nec enim noſtra ad illud omnino induſtria ſufficit. Quis novit hominum,

(Rom. 2. 21. — De dubiis nil temere pronuntiandum.)

ſcil. inter Synagogam & Eccleſiam.

num, an id quod inter homines judicatum a Deo * ſermo ſuperior (a quo videlicet, ſi bene memini, quartus eſt iſte) patefecit, in ſupernis quoque judicium jam factum præceſſerit. a

De peccato & invidia Luciferi.

al. effuſionem.

5 Quod dico, tale eſt. Putaſ-ne Lucifer ille, qui mane oriebatur, ſed præpropere elevabatur, antequam verteretur in tenebras, generi humano inviderit & ipſe olei infuſionem *, ut per ſeipſum jam tunc indignabundus muſſitaret, dicens intra ſe quodammodo: Ut quid perditio hæc? Hoc ego non aſſero dicere Spiritum, ſed nec contradicere dico; neſcio enim. Potuit autem contingere, (ſi tamen incredibile non putetur) plenum ſapientia & perfectum decore, homines præſcire potuiſſe futuros, etiam & profecturos in pari gloria. Sed ſi præſcivit, in Dei Verbo abſque dubio vidit, & in livore ſuo invidit, & molitus eſt habere ſubjectos, ſocios dedignatus. Infirmiores ſunt, inquit, B interioreſque natura: non decet eſſe concives, nec æquales in gloria. An forte prodit impiam hanc ejus machinationem illa præſumpta aſcenſio, teſtiſque ſignificans magiſterium? *Aſcendam*, inquit, *ſuper montem excelſum, & ſedebo in lateribus Aquilonis*, quo Altiſſimi quondam proinde ſimilitudinem obtineret, ſi quemadmodum ille ſuper Cherubim ſedens, gubernat omnem angelicam creaturam; ita & ipſe altus ſederet, regeretque genus humanum? Abſit. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, mentiatur iniquitas ſibi. Nos alium non agnoſcimus judicem, quam auctorem. Non diabolus, ſed Dominus judicabit orbem terræ; & ipſe Deus noſter in ſæculum ſæculi; & ipſe reget nos in ſæcula.

Iſ. 14. 13.

C 6 Ergo in cælo concepit dolorem, & in paradiſo peperit iniquitatem, prolem malitiæ, matrem mortis & ærumnarum, omniumque prima parens ſuperbia. Nam etſi *invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum*, *initium* tamen *omnis peccati ſuperbia*. Verum quid illi profuit? Nihilominus tu in nobis es Domine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos; & dicit populus acquiſitionis, dicit Eccleſia redemptorum: *Oleum effuſum nomen tuum*. Cum ejicior ego, tu illud effundis poſt me, & in me: quoniam cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Accepit tamen ſatan regnum ſuper omnes filios ſuperbiæ, factus princeps tenebrarum harum, ut regno humilitatis etiam ſuperbia militet, dum in uno ſuo principatu temporali, & tali, multos humiles excelſos æternoſque reges conſtituit. Jucundum judicium, ut ſuperbus ille, humilium malleator, eiſdem ipſis neſciens fabricet coronas perpetuas, impugnando omnes, & omnibus ſuccumbendo. D Siquidem ubique & ſemper judicabit Dominus populos, & ſalvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem. Ubique, & ſemper defenſabit ſuos, propulſabit nocentes, & tollet virgam peccatorum deſuper ſortem juſtorum, ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas; eritque tandem cum ex toto totum arcum conteret, & confringet arma, & ſcuta comburet igni. Tu tibi, miſer, ſedem collocans in Aquilone, plaga nebuloſa & frigida; & ecce, ſuſcitantur de pulvere inopes, & de ſtercore pauperes, ut ſedeant cum principibus, & ſolium gloriæ teneant, doleaſque impleri illud: *Pauper & inops laudabunt nomen tuum*.

Sap. 2. 24. Eccl. 10. 15.

Cant. 1. 2. Diabolus princeps ſuperborum.

Humilibus neſciens fabricat coronas.

Pſ. 124. 3.

Pſ. 73. 21.

7 Gratias tibi, Pater orphanorum & judex pupillorum, incaluit ſuper nos mons coagulatus, mons pinguis; cæli diſtillaverunt a facie Dei Sinai, effuſum eſt E oleum, dilatatum eſt nomen, quod nobis & cui nos invidebat iniquus; dilatatum, inquam, uſque ad corda & ora parvulorum, & in ore infantium & lactentium perficitur laus. Porro peccator videbit, & iraſcetur; & erit ſicut ira implacabilis, ſic flamma inextinguibilis, quæ jam parata eſt ei & angelis ejus. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Quomodo me amas, Deus meus, amor meus! quomodo me amas, ubique recordatus mei, ubique zelans ſalutem egeni & pauperis, non ſolum adverſum homines ſuperbos, ſed etiam adverſus ſublimes angelos? In cælo & in terra judicas, Domine, nocentes me, expugnas impugnantes me: ubique ſubvenis, ubique aſſiſtis, ubique a F dextris es mihi, Domine, ne commovear. Hæc cantabo Domino in vita mea, pſallam Deo meo quamdiu ſum. Hæ virtutes ejus, hæc mirabilia ejus quæ fecit. Hoc primum & maximum judicium, quod mihi illa conſcia ſecretorum aperuit virgo Maria: *Depoſuit*, inquiens, *potentes de ſede, & exaltavit humiles. Eſurientes implevit bonis, & divites dimiſit inanes*. Secundum autem ſimile eſt huic, quod jam audiſtis: *ut qui non vident videant, & qui vident, cæci fiant*. In his duobus judiciis conſoletur ſe pauper, & dicat: *Memor fui judiciorum tuorum a ſæculo, Domine, & conſolatus ſum*.

Dei amor erga homines contra dæmones.

Luc. 1. 52. Joan. 9. 39. Pſ. 118. 52.

8 Sed revertamur ad nos ipſos, ſcrutemurque vias noſtras: & ut in veritate id poſſimus, invocemus Spiritum veritatis, & revocemus ab alto quo nos eduxerat, quatenus antecedat nos etiam ad nos, quoniam ſine ipſo poſſumus nihil. Nec verendum quod dedignetur condeſcendere nobis, qui potius, ſi vel exiguum quid abſque ipſo conamur, indignatur. Non eſt enim ille vadens & non rediens, ſed ducit nos & reducit de claritate in claritatem, tamquam Domini Spiritus, quandoque rapiens ad ſe in lumine ſuo, quandoque * contemperans, & illuminans tenebras noſtras: ut ſive ſupra nos, * ſive apud nos, ſemper in luce, ſemper ut filii lucis ambulemus. Tranſivimus allegoriarum umbras: ventum eſt ad [illegible] moralia. Ædificata eſt fides, inſtruatur vita: exercitatus eſt intellectus, dirigatur * actus. Siquidem intellectus bonus omnibus facientibus eum, ſi tamen & actus, & intelligentia dirigantur in laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Spiritus dux neceſſarius.

al. add. nobis.

apud ipſum.

al. Dicetur.

Pſ. 110. 10.

SERMO XVIII.

De duabus operationibus Spiritus-ſancti, quarum una vocatur Effuſio, & alia Infuſio.

1 OLEUM *effuſum nomen tuum*. Quid certum demonſtrat Spiritus ſanctus nobis in nobis occaſione hujus capituli? Profecto (quod interim occurrit) geminæ cujuſdam ſuæ operationis experimentum: unius quidem, qua nos primo intus virtutibus ſolidat ad ſalutem: alterius vero, qua foris quoque muneribus ornat ad lucrum. Illas nobis, hæc noſtris accipimus. Verbi gratia, fides, ſpes, charitas nobis propter nos dantur: abſque his quippe ſalvi eſſe non poſſumus. Porro ſcientiæ, ſeu ſapientiæ ſermo, gratia curationis, prophetia, ſimiliaque quibus carere cum integritate etiam ſalutis propriæ poſſumus, proximorum procul dubio in ſalutem expendenda donantur. Et has Spiritus ſancti operationes, quas vel in nobis, vel in aliis experimur, ut ex ſe nomina accipiant, Infuſionem, ſi placet, atque Effuſionem nominemus. Cuinam ergo harum convenit *Oleum effuſum nomen tuum*? Nonne effuſioni? Nam de infuſione infuſum potius, quam effuſum dixiſſet. b Denique ob bonum odorem uberum extrinſecus perfuſorum, ait ſponſa: *Oleum effuſum nomen tuum*: adſcribens ipſum odorem nomini ſponſi, tamquam oleo effuſo ſuper ubera. Et quicumque munere gratiæ exterioris perfuſum * ſe ſentit, quo & ipſe aliis refundere poſſit, etiam huic dicere eſt: *Oleum effuſum nomen tuum*.

Cant. 1. 2.

Duplex gratia Spiritus-ſancti.

b

al. Perfundi.

2 Sed ſane cavendum in his, aut dare quod nobis accepimus; aut quod erogandum accepimus, retinere. Rem profecto proximi retines tibi, (ſi verbi cauſa) plenus virtutibus cum ſis, foriſque nihilo minus donis ſcientiæ & eloquentiæ adornatus, metu forte aut ſegnitie, aut minus diſcreta humilitate, verbum bonum, quod poſſet prodeſſe multis, inutili, immo & damnabili ligas ſilentio; certe maledictus, quod frumenta abſcondis in populis. Rurſum quod tuum eſt ſpargis & perdis, ſi priuſquam infundaris tu totus, ſemiplenus feſtines effundere, contra legem arans in primogenito bovis, & ovis primogenitum tondens. Nimirum vita atque ſalute, quam alteri das, te fraudas, dum ſana vacuus intentione, gloriæ inanis vento inflaris: aut terrenæ cupiditatis veneno inficeris, & lethali apoſtemate turgens interis.

Quid in his duobus cavendum. V. Serm. 81. num. 1.

Deut. 15. 19.

3 Quamobrem, ſi ſapis, CONCHAM te exhibebis, & non canalem. Hic ſiquidem pene ſimul & recipit, & refundit: illa vero donec impleatur, expectat; & ſic quod ſuperabundat, ſine ſuo damno communicat, ſciens maledictum qui partem ſuam facit deteriorem. Et ne meum conſilium contemptibile ducas, audi ſapientiorem me: *Stultus*, ait Salomon, *profert totum ſpiritum ſuum ſimul, ſapiens reſervat in poſterum*. Verum canales hodie in Eccleſia multos habemus, conchas vero perpaucas. Tantæ charitatis ſunt per quos nobis fluenta cæleſtia manant, ut ante effundere, quam infundi velint, loqui, quam audire paratiores, & prom-

Prædicator concha ſit non canalis.

Prov. 29. 11.

Imperfectorum præpoſtera in alios charitas.

---

a In pleriſque ſcriptis ſublata parentheſi legitur, *præceſſerit, naturarum videlicet Lucifer, qui &c.* ut in n. ſeq. & ſic habet prima editio.

b Apud Horſtium & alios, hic inſeritur periodus ſequens: *Denique de uberum ſuorum ſpirante fragrantia, & non de interna Sponſi virtutibus prolatum eſt*, OLEUM EFFUSUM NOMEN TUUM. *Denique ob bonum odorem, &c.* Sed eam omittunt pleraque mſſ. & prima editio. Habet quidem codex Utricenſis, ſed omiſſa ſequente periodo: *Denique ob bonum &c.* Et vero ſuperflua eſt alterutra.

TOM IV.

prompti docere quod non didicerunt, & aliis præeſſe geſtientes, qui ſeipſos regere neſciunt. Ego nullum ad ſalutem pietatis gradum illi gradui anteponendum exiſtimo, quem Sapiens poſuit, dicens: *Miſerere animæ tuæ placens Deo*. Quod ſi non habeo niſi parumper olei quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omnino, niſi ad Prophetæ juſſionem non profero. Si inſtiterint rogitantes aliqui ex his, qui forte exiſtimant de me ſupra id quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, reſpondebitur eis: *Ne forte non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis*. Sed *charitas*, inquis, *non quærit quæ ſua ſunt*. Et tu ſcis quam ob rem? Non quærit quæ ſunt ſua, profecto quia non deſunt. Quiſnam quærat quod habet? Charitas quæ ſua ſunt, id eſt propriæ ſaluti neceſſaria, numquam non habet; nec modo habet, ſed etiam abundat. Vult abundare ſibi, ut poſſit & omnibus; ſervat ſibi quantum ſufficiat, ut nulli deficiat. Alioquin ſi plena non eſt, perfecta non eſt.

Eccli. 30. 24. Animæ propriæ cura alienæ præferenda.

Matth. 25. 9. *1. Cor. 13. 5.*

Præfectorum imperfectorum indicia.

4 Cæterum tu, frater, cui firma ſatis propria ſalus nondum eſt, cui charitas adhuc aut nulla eſt, aut adeo tenera atque arundinea, quatenus omni flatui cedat, omni credat ſpiritui, omni circumferatur vento doctrinæ; immo cui charitas tanta eſt, ut ultra mandatum quidem diligas proximum tuum pluſquam teipſum: & rurſum tantilla, ut contra mandatum favore liqueſcat, pavore deficiat, perturbetur triſtitia, avaritia contrahatur, protrahatur ambitione, ſuſpicionibus inquietetur, conviciis exagitetur, curis eviſceretur, honoribus tumeat, livore tabeſcat: tu, inquam, ita in propriis teipſum ſentiens, quænam dementia, quæſo, aliena curare aut ambis, aut acquieſcis? Sed enim audi quid conſultat cauta vigilque charitas. *Non quod aliis*, inquit, *ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate*. *Noli nimium eſſe juſtus*. Sufficit ut diligas proximum tuum tamquam teipſum, hoc quippe eſt ex æqualitate. Dicit David: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum*. Infundi nimirum prius volens, & ſic effundere; nec ſolum infundi prius, ſed & impleri, quatenus de plenitudine eructaret, non oſcitaret de inanitate. Caute quidem: ne quod aliis remiſſio, ſibi tribulatio eſſet; & nihilominus caſte, imitans illum, de cujus plenitudine omnes accepimus. DISCE & tu nonniſi de pleno effundere, nec Deo largior eſſe velis. Concha imitetur fontem. Non manat illa in rivum, nec in lacum extenditur, donec ſuis ſatietur aquis. NON PUDEAT concham non eſſe ſuo fonte profuſiorem. Denique ipſe Fons vitæ plenus in ſeipſo, & plenus ſeipſo, nonne primum quidem ebulliens & ſaliens in proxima ſecreta cœlorum, omnia implevit bonitate; & tunc demum impletis ſuperioribus ſecretioribuſque partibus, erupit ad terras, ac de ſuperfluo homines & jumenta ſalvavit, quemadmodum multiplicavit miſericordiam ſuam? Prius interna replevit: & ſic exundans in multis miſerationibus ſuis viſitavit terram, & inebriavit eam, multiplicavit locupletare eam. Ergo & tu fac ſimiliter. Imple prius, & ſic curato effundere. Benigna prudenſque charitas affluere conſuevit, non effluere. *Fili mi ne pereffluas*, ait Salomon: & Apoſtolus: *Propterea*, inquit, *debemus intendere his quæ dicuntur, ne forte pereffluamus*. Quid enim? Tu-ne Paulo ſanctior, ſapientior Salomone? Alioquin nec mihi ſedet ditari ex te exinanito. Si enim tu tibi nequam, cui bonus eris? De cumulo, ſi vales, adjuva me: ſin autem, parcito tibi.

2. Cor. 8. 13. *Eccl. 7. 17.*

Pſ. 62. 6.

Hebr. 2. 1.

Paſtoris conditiones.

5 Sed jam audite, quæ & quanta ſaluti propriæ neceſſaria ſint, quæ & quanta infundi oporteat, prius quam effundere præſumamus, quæ tamen in præſentiarum breviter colligere potero. Hora ſiquidem jam multum aſcendit, & ſermonis urget ad finem. Accedit medicus ad vulneratum, ſpiritus ad animam. Quam enim non reperiat gladio diaboli vulneratam, etiam poſt ſanatum vulnus antiqui delicti medicamento baptiſmatis? Ergo ad illam animam quæ dicit: *Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ*; cum accedit ſpiritus, quid primo opus eſt? Ut tumor vel ulcus, quod forte ſupercrevit in vulnere, & poteſt impedire ſanitatem, ante omnia amputetur. Abſcindatur itaque ferro acutæ compunctionis ulcus inveteratæ conſuetudinis. Sed eſt acerbus dolor: leniatur proinde unguento devotionis, quod non eſt aliud, niſi concepta de ſpe indulgentiæ exultatio. Hanc continendi parit facultas, & victoria de peccato. Jam gratias agit, & dicit: *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*. Deinde apponitur medicamentum pœnitentiæ, malagma jejuniorum, vigiliarum, orationum, & ſi qua ſunt alia pœnitentium exercitia. In labore cibandus eſt cibo boni operis, ne deficiat. Quod opus ſit cibus, inde doceris: *Meus cibus eſt*, inquit, *ut faciam voluntatem Patris mei*. Itaque comitentur pœnitentiæ labore, pietatis opera quæ confortent. *Magnam*, ait, *fiduciam præſtat apud Altiſſimum eleemoſyna*. Cibus ſitim excitat: potandus eſt. Accedat cibo boni operis orationis potus, componens in ſtomacho conſcientiæ quod bene geſtum eſt, & commendans Deo. Orando bibitur vinum lætificans cor hominis, vinum ſpiritus, quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit oblivionem. Humectat interiora arentis conſcientiæ, eſcas bonorum actuum digerit, & deducit per quædam animæ membra, fidem roborans, ſpem confortans, vegetans ordinanſque charitatem, & impinguans mores.

Pſ. 37. 6.

1. Compunctio.
2. Devotio.

Pſ. 115. 17.
3. Opera pœnitentium.

Joan. 4. 34.

Tob. 4. 12.

4. Oratio.

6 Sumpto cibo potuque, quid jam reſtat, niſi ut paſcat ægrotos, & quieti contemplationis poſt ſudores actionis incumbat? Dormiens in contemplatione Deum ſomniat; per ſpeculum ſiquidem & in ænigmate, non autem facie ad faciem interim intuetur. Tamen ſic non tam ſpectati, quam conjectati, idque raptim, & quaſi ſub quodam coruſcamine ſcintillulæ tranſeuntis, tenuiter vix attacti inardeſcit amore: & ait: *Anima mea deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis*. Talis amor zelat; hic decet amicum ſponſi, hoc neceſſe eſt ardeat fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Hic replet, hic fervet, hic ebullit, hic jam ſecurum effundit exundans, & erumpens, ac dicens: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Prædicet, fructificet, innovet ſigna, & immutet mirabilia: non eſt quo ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas. Siquidem plenitudo legis & cordis eſt charitas, ſi tamen plena. *Deus* denique *charitas eſt*, & NIHIL EST in rebus quod poſſit replere creaturam factam ad imaginem Dei, niſi charitas Deus, qui ſolus major eſt illa. Eam nondum adeptus periculoſiſſime promovetur, quantiſlibet aliis videatur pollere virtutibus. Si habuerit omnem ſcientiam, ſi dederit omnem ſubſtantiam ſuam pauperibus, ſi tradiderit corpus ſuum, ita ut ardeat: abſque charitate vacuus eſt. En quanta prius infundenda ſunt, ut effundere audeamus, de plenitudine, non de penuria largientes; primo quidem compunctio, deinde devotio, tertio pœnitentiæ labor, quarto pietatis opus, quinto orationis ſtudium, ſexto contemplationis otium, ſeptimo plenitudo dilectionis. Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus ſecundum operationem, quæ infuſio appellatur: quatenus illa quæ effuſio dicta eſt, pure, & ob hoc tute jam adminiſtretur ad laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

5. Contemplatio.

Iſ. 26. 9.
6. Charitas præcipue.

2. Cor. 11. 29. *Rom. 13. 10.*

1. Joan. 4. 16.
Sola Charitas Deus animam implere poteſt.

SERMO XIX.

De natura, modo, ac proprietatibus amoris angelici erga DEUM, *juxta ſingulos Angelorum ordines diſſerit.*

1 ADHUC ſponſa amatoria loquitur, adhuc pergit amplius proſequi laudes ſponſi: & gratiam provocat, dum monſtrat eam, quam jam acceperat, in ſe vacuam non fuiſſe. Audi etenim quid ſecura adjungit: *Propterea*, inquit, *adoleſcentulæ dilexerunt te nimis*. Quaſi dicat: Non fruſtra nec inaniter nomen tuum exinanitum eſt, o ſponſe, atque effuſum in ubera mea: propterea enim adoleſcentulæ dilexerunt te nimis. Propter quid? Propter nomen effuſum, & propter ubera ex eo perfuſa. Inde quippe excitatæ ſunt in amorem ſponſi, inde ſumpſerunt ut diligant. Sponſa infuſum munus excipiente, illæ mox ſenſere fragrantiam, quæ longe a matre minime eſſe poterant; atque illa ſuavitate repletæ dicunt: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum qui datus eſt nobis*. Ergo ipſarum devotionem ſponſa commendans, Hic, inquit, fructus, o ſponſe, effuſi nominis tui, quod propterea adoleſcentulæ dilexerunt te. Effuſum ſiquidem ſentiunt quod integrum capere non valebant: propterea dilexerunt te. Effuſio quippe nomen facit capibile, captus* amabile, ſed adoleſcentulis dumtaxat. Qui capaciores ſunt, integro gaudent, effuſo non indigent.

Cant. 1. 2.

Rom. 5. 5.

* al. Captum.

2 Angelica creatura irreperculſa mentis acie intuetur divinorum judiciorum abyſſum multum, quorum ſummæ æquitatis ineffabili delectatione beata, gloriatur inſuper effectui ea mancipari per ſuum miniſterium, ac palam fieri: & propterea diligit merito Dominum Chriſtum. *Nonne omnes*, ait, *adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?* Porro Archangelos (ut eis aliquid differentius ab his, qui ſimpliciter Angeli ſunt,

Angeli quanto amore in Chriſtum ferantur.

Hebr. 1. 14.

Archangeli.

ſunt, tribuamus) mirabiliter, credo, delectat, quod ipſis quoque æternæ Sapientiæ conſiliis familiarius admittuntur, eademque per ipſos ſuis quæque ſuis atque temporibus ſummo moderamine diſpenſantur. Et hæc cauſa quod diligunt Dominum Chriſtum & ipſi. Illæ

Virtutes.

quoque beatitudines, quæ Virtutes ex eo fortitan appellatæ ſunt, quod virtutum ac prodigiorum occultas perpetuaſque cauſas felici curioſitate rimari ac mirari divinitus ordinatæ, ſigna quæ, & quando volunt, ex omnibus elementis terris potenter exhibeant; & ipſæ ergo exinde non immerito inardeſcunt diligere Dominum virtutum, & Dei virtutem Chriſtum. Plenum quippe eſt ſuavitatis & gratiæ, incerta & occulta ſapientiæ in ipſa ſapientia intueri: plenum nihilominus honoris & gloriæ, cauſarum in Dei Verbo abſconditarum mundo ſpectandas mirandaſque in manu ipſorum dirigi efficientias.

Poteſtates.

3 Sed & illi ſpiritus, qui poteſtates nominantur, dum Crucifixi noſtri divinam omnipotentiam ubique fortiter attingentem intueri ac magnificare delectantur, exturbare & debellare dæmonum hominumque contrarias poteſtates pro his, qui hæreditatem capiunt ſalutis, accipiunt poteſtatem. Et hi nonne juſtiſſimam habent cauſam, ut diligant Dominum Jeſum? Sunt

Principatus.

& ſuper illos Principatus, qui ipſum altius ſpeculantes, & liquido pervidentes univerſitatis eſſe principium, & primogenitum omnis creaturæ, tanta proinde principatus dignitate donantur, ut ubique terrarum habeant poteſtatem, quaſi de ſummo quodam rerum cardine, regna, & principatus, & quaslibet pro arbitrio mutare & ordinare dignitates; pro quorumque meritis facere primos noviſſimos, & noviſſimos primos; deponere potentes de ſede, & exaltare hu-

Dominationes.

miles. Et hæc iſtis quoque ratio diligendi. Sed diligunt & Dominationes. Cur? Neſcio quid ſubtilius ſublimiuſque indagare de Chriſti interminabili atque irrefragabili dominatu, laudabili quadam præſumptione feruntur: quod ſcilicet ubique univerſitatis non ſolum potens, ſed & præſens, ſupra infraque obſequi rectiſſimæ voluntati ſuæ curſus temporum, motus corporum, nutus mentium; ordine utique pulcherrimo cogat; idque cura tam vigili, ut ne puncto quidem, aut jota, uni (ut dicitur) horum omnium debitum ſubtrahere famulatum ullatenus liceat: opera tamen tam facili, ut turbationem ſeu anxietatem ullam omnino gubernator non ſentiat. Intuentes ergo Dominum ſabaoth tanta cum tranquillitate omnia judicantem, intentiſſimæ ſuaviſſimæque contemplationis ſtupore nimio, ſed ſenſato rapti in illud divinæ claritatis tam ingens pelagus, recipiunt ſeſe in ſecretiori quodam miræ tranquillitatis receſſu, ubi tanta pace ac ſecuritate fruuntur, ut quieſcentibus ipſis, pro reverentia prærogativæ, tamquam vere dominationibus miniſtrare & militare videatur cætera multitudo.

Throni.

4 In Thronis ſedet Deus. Et puto quod his ſpiritibus ſupra omnes qui memorati ſunt, & juſtior cauſa, & copioſior ſit materia diligendi. Etenim ſi intres hominis regis cujuſcumque palatium, nonne cum plenum ſit ſellis, ſcamnis, cathedriſque, regia ſedes in eminenti poſita cernitur? Et non eſt neceſſe quærere ubi rex ſedere ſolitus ſit: nimirum mox occurrit manifeſta ſedes ejus, cæteris altior ornatiorque ſedilibus. Sic quoque omni decoris ornatu cunctis aliis præminere ſpiritibus iſtos intellige, in quibus ſpeciali quodam ſtupendæ dignationis munere divina elegit reſidere majeſtas. Quod ſi ſeſſio ſignificat magiſterium; puto illum, qui unus eſt nobis magiſter in cœlo & in terra, Dei ſapientiam Chriſtum, cum alias quidem ubique attingat propter munditiam ſuam, ſpecialius tamen iſtos, atque principalius tamquam propriam ſedem ſua illuſtrare præſentia, & inde tamquam de ſolemni auditorio docere Angelum, docere hominem ſcientiam. Inde Angelis divinorum notitia judiciorum, inde conſiliorum Archangelis, ibi Virtutes audiunt, quando, & ubi, & qualia proferant ſigna. Ibi denique univerſi, ſive ſint Poteſtates, ſive Principatus, ſive Dominationes, diſcunt profecto quid ex officio debeant, quid pro dignitate præſumant, & (quod præcipue cautum eſt omnibus) accepta poteſtate ad propriam voluntatem ſeu gloriam non abuti.

Cherubin.

5 Illa tamen cœli agmina, quæ Cherubin nuncupantur, ſi eis ſui vocabuli ſervetur interpretatio, arbitror nil habere quod ab ipſis, aut per ipſos accipiant: cum de ipſo fonte ad plenum haurire liceat, ipſo ea per ſe Domino Jeſu dignanter introducente in omnem plenitudinem veritatis, theſauros ſapientiæ ſcientiæque, qui in eo omnes abſconditi ſunt, largiſſime revelante.

Seraphin.

Sed nec ea quæ appellata ſunt Seraphin; quippe quæ ipſa charitas Deus in ſe adeo traxit & abſorbuit, atque in eumdem rapuit ſanctæ affectionis ardorem, ut unus cum Deo eſſe ſpiritus videantur, inſtar profecto ignis, qui aerem, quem inflammat, dum ſuum ei totum calorem imprimit, induitque colorem, non ignitum, ſed ignem feciſſe cernitur. Amant itaque præcipue contemplari in Deo illi quidem ſpiritus ſcientiam, cujus non eſt numerus; hi vero charitatem, quæ nequaquam excidit. Unde & nomina iſta ſortiti ſunt ex eo quique, in quo præeminere videntur: nam Cherubin quidem plenitudo ſcientiæ; Seraphin vero incendentia, vel incenſa dicuntur.

Recapitulatio prædictorum.

6 Diligitur ergo ab Angelis Deus ob judiciorum ſuorum ſummam æquitatem; ab Archangelis ob conſiliorum ſummam moderationem; porro a Virtutibus ob benigniſſimam exhibitionem miraculorum, per quæ incredulos dignantiſſime trahit ad fidem; a Poteſtatibus vero ob illam juſtiſſimæ potentiæ vim, qua ſolet a piis malignantium propulſare & arcere crudelitatem; verum a Principatibus ob æternam & originalem illam virtutem, qua dat eſſe & eſſendi principium omni creaturæ ſuperiori & inferiori, ſpirituali & corporali, attingens a fine uſque ad finem fortiter; a Dominationibus quoque ob placidiſſimam voluntatem, qua licet ubique dominetur in fortitudine brachii ſui, virtute tamen potentiori pro ſua ingenita lenitate, & imperturbabili tranquillitate diſponit omnia ſuaviter. Diligitur & a Thronis ob benevolentiam magiſtræ ſapientiæ ſine invidia ſeſe communicantis, & unctionem, quæ gratis docet de omnibus. Cæterum a Cherubin propterea diligitur, quia Deus ſcientiarum dominus eſt, & ſciens quid cuique opus ſit ad ſalutem, diſcrete provideque dona ſua digne poſcentibus, prout novit expedire, diſtribuit: a Seraphin quoque, quia charitas eſt, & nihil odit eorum quæ fecit, & vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

7 Hi ergo omnes, prout capiunt, diligunt. Sed enim adoleſcentulæ, quoniam minus ſapiunt, minus & capiunt, nec omnino ſufficiunt ad tam ſublimia: parvulæ quippe in Chriſto ſunt, lacte & oleo nutriendæ. Ergo ex uberibus ſponſæ opus ſumere habent unde diligant. Habet oleum effuſum ſponſa, ad cujus illæ excitantur odorem, guſtare & ſentire quam ſuavis eſt Dominus. Cumque amore flagrantes perſenſerit, convertens ſe ad ſponſum: *Oleum*, ait, *effuſum nomen tuum, propterea adoleſcentulæ dilexerunt te nimis*. Quid eſt, *nimis*? Valde, vehementer, ardenter. Vel certe magis ex obliquo vos, qui nuper veniſtis, tangit ſpiritualis ſermo: veſtram illam (quam & nos frequenter reprimere conati ſumus) minus diſcretam vehementiam, immo intemperantiam prorſus nimium obſtinatam redarguens. Non vultis eſſe communi contenti vita. Non ſufficit vobis regulare jejunium, non ſolemnes vigiliæ, non impoſita diſciplina, non menſura, quam vobis partimur in veſtimentis & alimentis; privata præfertis communibus. Qui veſtri curam ſemel nobis crediditis, quid rurſum de vobis vos intromittitis? Nam illam, qua toties Deum, conſcientiis veſtris teſtibus, offendiſtis, propriam ſcilicet voluntatem veſtram, ecce nunc iterum magiſtram habetis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, rationi non acquieſcere, non obtemperare ſeniorum conſilio vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis *melior eſt obedientia, quam victimæ*? Non legiſtis in Regula veſtra, quod quicquid ſine voluntate vel conſenſu Patris ſpiritualis fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi? Non legiſtis in Evangelio quam formam obediendi puer Jeſus pueris ſanctis tradiderit? Nam cum remanſiſſet in Hieruſalem, & dixiſſet in his quæ Patris ſui erant oportere ſe eſſe; non acquieſcentibus parentibus ejus, ſequi illos in Nazareth non deſpexit, Magiſter diſcipulos, Deus homines, Verbum & Sapientia fabrum & feminam. Quid? Etiam addit ſacra hiſtoria: *Et erat*, inquit, *ſubditus illis*. Quouſque vos ſapientes eſtis in oculis veſtris? Deus ſe mortalibus credit & ſubdit; & vos in viis veſtris adhuc ambulatis? Bonum recepiſtis ſpiritum: ſed non bene utimini eo. Vereor ne alium pro illo recipiatis, qui ſub ſpecie boni ſupplantet vos: & qui ſpiritu cœpiſtis, carne conſummemini. An neſcitis, quia angelus ſatanæ multoties transfigurat ſe in Angelum lucis? Sapientia eſt Deus, & vult ſe amari non ſolum dulciter, ſed & ſapienter. Unde Apoſtolus: *Rationabile*, inquit, *obſequium veſtrum*. Alioquin FACILLIME zelo tuo ſpiritus illud & erroris, ſi ſcientiam negligas: nec habet callidus hoſtis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam ſi efficere poſſit, ut in ea incau-

Cant. 1. 2.

Nimis quid.

Religioſos ſingularitatem ſtudioſos arguit.

V. Serm. 33. num. 1.

V. Tom. 3. Serm. in obitu Humberti, num. 2.

Voluntatis propriæ amatores notat.

1 Reg. 15. 22.

Reg. S. Bened. cap. 49.

Chriſti miranda obedientia.

Luc. 2. 51.

2 Cor. 11. 14.

Rom. 12. 1.

Deus ſapienter amandus.

TOM. IV.

cante, & non cum ratione ambuletur. Quamobrem ego cogito modos quoſdam tradere vobis, quos operæ pretium eſt Deum diligentibus obſervare. Sed quia hic ſermo finem deſiderat, cras eos, ſi Deus vitam mihi & otium, quod nunc habemus ad diſſerendum, ſervaverit, explicare conabor. Tunc enim recreatis nocturna quiete ſenſibus, & (quod eſt præcipuum) oratione præmiſſa, alacriores, ut juſtum eſt, ad ſermonem de dilectione conveniemus, præſtante Domino noſtro Jeſu-Chriſto, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO XX.

De triplici modo dilectionis, quâ Deum diligimus.

1. Cor. 16. 22.

Dignus morte qui Chriſto renuit vivere.

1 UT à Magiſtri verbis ſermo exordium ſumat; *Qui non amat Dominum Jeſum, anathema ſit*. Valde omnino mihi amandus eſt, per quem ſum, vivo, & ſapio. Si ingratus ſum, & indignus. DIGNUS plane eſt morte, qui tibi, Domine Jeſu, recuſat vivere, & mortuus eſt: & qui tibi non ſapit, deſipit; & qui curat eſſe niſi propter te, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Denique quid eſt homo, niſi quia tu innotuiſti ei? Propter temetipſum Deus feciſti omnia, & qui eſſe vult ſibi, & non tibi, nihil eſſe incipit inter omnia. *Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt*, inquit, *omnis homo*. Ergo ſi hoc eſt omnis homo, abſque hoc nihil omnis homo. Inclina tibi, Deus, modicum id quod me dignatus es eſſe; atque de mea miſera vita ſuſcipe, obſecro, reſiduum annorum meorum: pro his vero, quos vivendo perdidi; quia perdite vixi, cor contritum et humiliatum Deus non deſpicias. Dies mei ſicut umbra declinaverunt, et præterierunt ſine fructu. Impoſſibile eſt ut revocem: placeat ut recogitem tibi eos in amaritudine animæ meæ. Jam de ſapientia, ante te eſt omne deſiderium meum, et propoſitum cordis mei: ſi qua eſſet in me, ſervarem ad te. Sed, Deus, tu ſcis inſipientiam meam: niſi quod hoc ipſum fortaſſe ſapere eſt, quod & ego agnoſco eam & quidem ex munere tuo. Auge illud mihi, minime quidem ingrato pro munuſculo; ſed ſollicito pro eo quod deeſt. Pro his ergo ita ſum amans te, quantum poſſum.

Pſ. 143. 3.

Eccl. 12. 13.

Pœnitentis animæ ad Deum adſpiratio.

Chriſtus plus amandus ob opus redemptionis, quam creationis.

2 Sed eſt quod me plus movet, plus urget, plus accendit. Super omnia, inquam, reddit amabilem te mihi, Jeſu bone, calix quem bibiſti opus noſtræ redemptionis. Hoc omnino amorem noſtrum facile vindicat totum ſibi. Hoc, inquam, eſt quod noſtram devotionem blandius allicit, & juſtius exigit, & arctius ſtringit, & afficit vehementius. Multum quippe laboravit in eo Salvator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis auctor aſſumpſit. Ille denique dixit, & facta ſunt; mandavit, & creata ſunt. At vero hic & in dictis ſuis ſuſtinuit contradictores, & in factis obſervatores, & in tormentis illuſores, & in morte exprobratores. Ecce quomodo dilexit. Adde quod hanc ipſam dilectionem non reddidit, ſed addidit. Nam *quis prior dedit ei, & retribuetur ei?* Sed ut ſanctus Joannes Evangeliſta ait: *Non quia nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos*. Denique dilexit etiam non exiſtentes; ſed adjecit & reſiſtentes diligere, juxta Pauli teſtimonium dicentis: *Quoniam cum adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per ſanguinem Filii ejus*. Alioquin ſi non dilexiſſet inimicos, nondum poſſediſſet amicos: ſicut necdum quos ſic diligeret eſſent, ſi non dilexiſſet qui nondum eſſent.

Pſ. 32. 9.

Rom. 11. 35. 1. Joan. 4. 10.

Rom. 5. 10.

Chriſtus dilexit nos dulciter, ſapienter, fortiter.

3 Dilexit autem dulciter, ſapienter, fortiter. Dulce nempe dixerim, quod carnem induit; cautum, quod culpam cavit; forte, quod mortem ſuſtinuit. Nam quos ſane in carne viſitavit, carnaliter tamen nequaquam amavit, ſed in prudentia ſpiritus. *Spiritus* quippe ante faciem noſtram *Chriſtus Dominus*, æmulans nos Dei æmulatione, non hominis, & certè ſaniori, quam primus Adam Evam ſuam. Itaque quos in carne quæſivit, dilexit in ſpiritu, redemit in virtute. Plenum prorſus omni ſuavitatis dulcedine, videre hominem hominis Conditorem. At dum naturam prudenter ſelegit a culpa, etiam potenter mortem propulit a natura. In carnis aſſumptione condeſcendit mihi, in culpæ vitatione conſuluit ſibi, in mortis ſuſceptione ſatisfecit Patri; amicus dulcis, conſiliarius prudens, adjutor fortis. Huic ſecurus me credo, qui ſalvare me velit, noverit, poſſit. Quem quæſivit, hunc & vocavit per gratiam ſuam: numquid venientem ejiciet foras? Sed nec vim nec fraudem metuo profecto ullam, quod me videlicet de manu ejus poſſit eruere; qui & vincentem omnia vicit mortem, & ſeductorem univerſitatis ſerpentem, arte utique ſanctiore deluſit; iſto prudentior, illa potentior. Carnis quidem aſſumſit veritatem, ſed peccati ſimilitudinem: dulcem prorſus in illa exhibens conſolationem infirmo, & in hac prudenter abſcondens laqueum deceptionis diabolo. Porro ut Patri nos reconciliet, mortem fortiter ſubit & ſubigit, fundens pretium noſtræ redemptionis ſanguinem ſuum. Ergo niſi amaſſet dulciter, non me in carcere requiſiſſet illa majeſtas: ſed junxit affectioni ſapientiam, qua tyrannum deciperet: junxit & patientiam, qua placaret offenſum Deum Patrem. Hi ſunt modi, quos vobis promiſeram; ſed præmiſi eos in Chriſto, ut commendabiliores haberetis.

Thren. 4. 20.

Chriſto ſecure ſe credit homo.

Deus ſit amandus exemplo Chriſti.

4 Diſce, ô Chriſtiane, a Chriſto, quemadmodum diligas Chriſtum. Diſce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. Dulciter, ne illecti; prudenter, ne decepti; fortiter, ne oppreſſi ab amore Domini avertamur. Ne mundi gloria, ſeu carnis voluptatibus abducaris, dulceſcat tibi præ his ſapientia Chriſtus: ne ſeducaris ſpiritu mendacii & erroris, luceſcat tibi veritas Chriſtus: ne adverſitatibus fatigeris, confortet te virtus Dei Chriſtus. ZELUM tuum inflammet charitas, informet ſcientia, firmet conſtantia. Sit fervidus, ſit circumſpectus, ſit invictus. Nec teporem habeat, nec careat diſcretione, nec timidus ſit. Et vide ne forte tria iſta tibi & in lege tradita fuerint, dicente Deo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*. Mihi videtur (ſi alius competentior ſenſus in hac trina diſtinctione non occurrit) amor quidem cordis ad zelum quemdam pertinere affectionis; animæ vero amor ad induſtriam, ſeu judicium rationis; virtutis autem dilectio ad animi poſſe referri conſtantiam, vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu: dilige tota rationis vigilantia & circumſpectione: dilige tota virtute, ut nec mori pro ejus amore pertimeſcas, ſicut ſcriptum eſt in conſequentibus: *Quoniam fortis eſt ut mors dilectio; dura ſicut infernus æmulatio*. Sit ſuavis & dulcis affectui tuo Dominus Jeſus contra male utique dulces vitæ carnalis illecebras; & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodum clavum clavus expellit. Sed ſit nihilominus intellectui prævia lux & dux rationi, non ſolum ob cavendas hæreticæ fraudis decipulas, & fidei puritatem ab eorum verſutiis cuſtodiendam, verum ut cautus quoque ſis nimiam & indiſcretam vehementiam in tua converſatione* vitare. Sit etiam fortis, & conſtans amor tuus, nec cedens terroribus, nec ſuccumbens laboribus. Ergo amemus affectuoſe, circumſpecte, & valide: ſcientes amorem cordis, quem affectuoſum dicimus, abſque eo qui dicitur animæ, dulcem quidem, ſed ſeducibilem: illum vero abſque illo qui virtutis eſt, rationabilem eſſe, ſed fragilem.

Zeli boni conditiones.

Deut. 6. 5.

Cant. 8. 6.

* al. Converſione.

Amor noſter in Chriſtum qualis eſſe debeat.

5 Et vide in manifeſtis exemplis hoc ita eſſe ut dicimus. Cum ægre ferrent Diſcipuli quod de aſcenſuri Magiſtri diſceſſu ab eodem ipſo audierant, audierunt: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem*. Quid ergo? non diligebant de cujus diſceſſione dolebant? Sed diligebant quodam modo, & non diligebant. Diligebant dulciter, ſed minus prudenter; diligebant carnaliter, ſed non rationabiliter; denique diligebant toto corde, non autem tota anima. Dilectio eorum contra ſalutem eorum, unde & ajebat: *Expedit vobis ut ego vadam*, culpans conſilium, non affectum. Loquenti item de morte ſua futura, obviare ſibi conantem Petrum, qui eum tenere diligebat, cum ita, ut meminiſtis, increpando repreſſit, quid in eo aliud, quam imprudentiam reprehendit? Poſtremo quid eſt: *Non ſapis quæ Dei ſunt*, niſi non ſapienter diligis, humanum ſequens affectum, contra divinum conſilium? Et vocavit *Satanam*, eo quod ſaluti, etſi neſciens, adverſaretur, qui Salvatorem mori prohiberet. Unde & correctus, repetentem poſtmodum triſte verbum minime jam mori vetuit, ſed ſe commoriturum eſſe promiſit. Non autem implevit, quia necdum ad tertium pervenerat gradum, in quo virtute tota diligitur. Erat tota anima doctus diligere, ſed adhuc infirmus; bene inſtructus, ſed parum adjutus; non ignarus myſterii, ſed martyrii pavidus. Non plane illa fortis ut mors dilectio tunc fuit, quæ morti ſuccubuit: fuit autem poſtea, cum ex promiſſione Jeſu Chriſti indutus virtute ex alto, tantâ tandem cœpit virtute diligere, ut in concilio prohibitus prædicare nomen ſanctum, conſtanter prohibentibus reſponderet: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus*. Tunc demum tota virtute dilexit, cum nec vitæ ſuæ pepercit pro dilectione. *Majorem* ſiquidem *charitatem nemo habet, quam ſi animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*; quam etſi minime tunc potuit, eam tamen expoſuit. Ergo NON ABDUCI blanditiis,

Joan. 14. 28.

Diſcipulorum in Chriſtum amor dulcis, non prudens & fortis.

Joan. 16. 7.

Petri amor.

Marc. 8. 33.

Act. 5. 29.

Joan. 15. 13.

Amor Dei verus.

nec

nec ſeduci fallaciis, nec injuriis frangi, toto corde, tota anima, tota virtute diligere eſt.

Carnalis erga Chriſtum amor. 6 Et nota amorem cordis quodam modo eſſe carnalem, quod magis erga carnem Chriſti, & quæ in carne Chriſtus geſſit vel juſſit, cor humanum afficiat. Hoc repletus amore, facile ad omnem de hujuſmodi ſermone compungitur. Nihil audit libentius, nihil legit ſtudioſius, nihil frequentius recolit, nihil ſuavius meditatur. Inde holocauſta orationum, tamquam ex adipe vituli ſaginati impinguat. Adſtat oranti Hominis-Dei ſacra imago, aut naſcentis, aut lactantis, aut docentis, aut morientis, aut reſurgentis, aut aſcendentis; & quicquid tale occurrerit, vel ſtringat neceſſe eſt animum in amorem virtutum, vel carnis exturbet vitia, fuget illecebras, deſideria ſedet. *Incarnationis finis præcipuus.* Ego hanc arbitror præcipuam inviſibili Deo fuiſſe cauſam, quod voluit in carne videri, & cum hominibus homo converſari, ut carnalium videlicet, quod niſi carnaliter amare non poterant, cunctas primo ad ſuæ carnis ſalutarem amorem affectiones retraheret, atque ita gradatim ad amorem perduceret ſpiritualem. Nonne denique in hoc gradu adhuc ſtabant qui ajebant: *Ecce, nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te?* (*Matt. 19. 27.*) Solo profecto corporalis præſentiæ amore reliquerant omnia, adeo ut ſalutaris futuræ paſſionis & mortis ne audire quidem verbum æquanimiter ſuſtinerent, ſed nec gloriam aſcendentis poſtmodum, niſi cum gravi mœrore ſuſcipere*. Hoc enim eſt quod eis dicebat. *Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.* (*Joan. 16. 6.*) Itaque in ſola interim gratia præſentis ſuæ carnis eos ab amore omnis carnis ſuſpenderat.

** al. Suſcipere.*

7 Monſtrabat autem poſtea eis altiorem amoris gradum, cum diceret: *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam.* (*Joan. 6. 64.*) Puto hunc aſcenderat jam qui dicebat: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus.* (*2. Cor. 5. 16.*) Fortaſſis & nihilominus Propheta in hoc ipſo ſtabat, cum diceret: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus.* (*Thren. 4. 20.*) Nam quod ſubjungit: *Sub umbra ejus vivimus inter gentes*, (*Ibid.*) mihi videtur ex perſona incipientium addidiſſe, ut quieſcant ſaltem in umbra, qui ſolis ferre ardorem minus validos ſe ſentiunt; & carnis dulcedine nutriantur, dum necdum valent ea percipere quæ ſunt Spiritus Dei. Umbram ſiquidem Chriſti, carnem reor eſſe ipſius, de qua obumbratum eſt & Mariæ, (*Luc. 1. 35. Mariæ obumbratio. V. Serm. 3. num. 9.*) ut ejus objectu fervor ſplendorque Spiritus illi temperaretur. In carnis ergo devotione interim conſoletur qui vivificantem Spiritum necdum habet, eo duntaxat modo, quo habent illi qui ajunt: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*; & item: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus.* (*2. Cor. 5. 16.*) *Toto corde diligere quid ſit.* Nam alias quidem nequaquam ſine Spiritu-ſancto vel in carne diligitur Chriſtus, etſi non in illa plenitudine. Cujus tamen menſura devotionis hæc eſt, ut totum cor illa ſuavitas occupet, totum ſibi ab amore univerſæ carnis ac carnalis illecebræ vindicet. Hoc quippe toto corde diligere eſt. Alioquin ſi carnis meæ quamlibet conſanguinitatem, vel voluptatem forte præfero carni Domini mei, per quod me videlicet minus ea implere contingat, quæ in carne manens verbo & exemplo me docuit: non ne liquido conſtat, quod toto nequaquam diligo corde, cum id diviſum habens, partem impendere videar carni ejus, partem intorquere ad propriam? Denique ait: *Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus; & qui amat filium aut filiam pluſquam me, non eſt me dignus.* (*Matt. 10. 37.*) Ergo, ut breviter dicam, toto corde diligere, eſt omne quod blanditur de carne propria, vel aliena, ſacroſanctæ carnis ejus amori poſtponere. In quo & mundi æque gloriam comprehendo, quia gloria mundi gloria eſt carnis; & qui ea delectantur, carnales eſſe non dubium eſt.

8 Licet vero donum, & magnum donum Spiritus ſit hujuſmodi erga carnem Chriſti devotio, carnalem tamen dixerim hunc amorem; illius utique amoris reſpectu, quo non tam Verbum caro jam ſapit, quam Verbum ſapientia, Verbum juſtitia, Verbum veritas, Verbum ſanctitas, pietas, virtus; & ſi quid aliud quod ſit, hujuſmodi dici poteſt. Et hæc nempe omnia Chriſtus: *Qui factus eſt nobis ſapientia a Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio.* (*1. Cor. 1. 30.*) *Amatorum Chriſti [illegible] partes.* An tibi æque & uno modo affecti videntur, is quidem qui Chriſto paſſo pie compatitur, compungitur, & movetur facile ad memoriam horum quæ pertulit, atque illius devotionis ſuavitate paſcitur, & confortatur ad quæque ſalubria, honeſta, pia; itemque ille, qui juſtitiæ zelo ſemper eſt accenſus, qui veritatem ubique zelat; qui ſapientiæ fervet ſtudiis, cui amica ſanctitas vitæ, & morum diſciplina; cujus mores erubeſcunt jactantiam, abhorrent detractionem; invidiam neſciunt, ſuperbiam deteſtantur, omnem humanam gloriam non ſolum fugiunt, ſed & faſtidiunt & contemnunt; omnem in ſe carnis & cordis impuritatem vehementiſſime abominantur & perſequuntur; omne denique tamquam naturaliter & malum reſpuunt, & quod bonum eſt amplectuntur? Nonne ſi compares utriuſque affectiones, conſtat quodam modo illum ſuperiorem, reſpectu quidem hujus, amare quaſi carnaliter?

Amor triplex. 9 Bonus tamen amor iſte carnalis, per quem vita carnalis excluditur, contemnitur & vincitur mundus. Proficitur autem in eo, cum ſit & rationalis; perficitur, cum efficitur etiam ſpiritualis. Porro rationalis tunc eſt, cum in omnibus quæ oportet de Chriſto ſentiri, fidei ratio ita firma tenetur, ut ab eccleſiaſtici ſenſus puritate nulla veri ſimilitudine, nulla hæretica, ſeu diabolica circumventione aliquatenus devietur. *Ex tota anima diligere quid.* Itemque cum in propria converſatione illa cautela ſervatur, ut diſcretionis meta nulla ſuperſtitione vel levitate, vel ſpiritus quaſi ferventioris vehementia excedatur. Et hoc eſſe tota anima Deum diligere, jam ſupra diximus. *Ex tota virtute.* Quod ſi etiam adjuvantis Spiritus vigor tantus accedat, ut nulla vi laborum vel tormentorum, ſed nec mortis metu juſtitia unquam deſeratur, in hoc etiam tota virtute diligitur, & eſt amor ſpiritualis. Quod nimirum nomen huic ſpecialiter amori congruere puto, ob prærogativam utique plenitudinis ſpiritus, qua præcellit. Et hæc ſufficiant pro eo quod ſponſa dicit: *Propterea adoleſcentulæ dilexerunt te nimis.* (*Cant. 1. 2.*) In his quæ ſequuntur, dignetur nobis aperire theſauros miſericordiæ ſuæ ipſe cuſtos eorum Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus-ſancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO XXI.

Qualiter ſponſa, id eſt Eccleſia, trahi ſe optat poſt ſponſum, id eſt Chriſtum.

1 TRahe me poſt te, in odore [a] unguentorum tuorum curremus. (*Cant. 1. 3.*) Quid? Sponſa-ne ergo neceſſe habet trahi, & hoc poſt ſponſum? Quaſi vero invita eum, & non libens ſequatur. Sed non omnis qui trahitur, invitus trahitur. *Trahi quid & quibus competat.* Nec enim infirmum aut debilem, eum videlicet qui per ſe ire non valet, trahi ad balneum, ſeu ad prandium piget, etſi reum pigeat trahi ad judicium, vel ad pœnam. Denique trahi vult quæ & hoc rogat: non autem rogaret, ſi ſequi per ſeipſam dilectum, prout vellet, valeret. Ut quid vero non valet? an infirmam fateamur & ſponſam? Si una quævis ex adoleſcentulis infirmam ſe diceret, & peteret trahi, nequaquam miraremur. At vero de ſponſa, quæ trahere, & alios, utpote fortis & perfecta, poſſe ſufficere videbatur; cui non durum ſonet, quod & ipſa trahi, tamquam infirma vel debilis, neceſſe habeat? De quanam anima jam confidimus, quod valida ſit & ſana, ſi illam infirmam dici conſenſerimus, quæ pro ſui ſingulari perfectione & excellentiori virtute ſponſa Domini nominatur? An Eccleſia forte id dixerit, cum intueretur dilectum aſcendentem, geſtiens eum ſequi, atque aſſumi cum ipſo in gloria? Quamquam & quantævis perfectionis anima, quamdiu quidem gemit ſub corpore mortis hujus, & hujus ſæculi nequam retinetur incluſa carcere, vincta neceſſitatibus, torta ſceleribus, lentius ſegniuſque aſſurgat neceſſe eſt ad contemplanda ſublimia, nec omnino liberum habet ſequi ſponſum quocumque ierit. Hinc lacrymoſa vox illa gementis: *Infelix ego, homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* (*Rom. 7. 24.*) Hinc ſupplex illa precatio: *Educ de carcere animam meam*: (*Pſal. 141. 8.*) Dicat proinde, dicat cum gemitu etiam ſponſa: *Trahe me poſt te*; quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem.* (*Sap. 9. 15.*) *An cupientibus diſſolvi & eſſe cum Chriſto.* An hoc dicat cupiens diſſolvi & eſſe cum Chriſto, (*Philip. 1. 23.*) præſertim dum videat eas, propter quas manere ipſam in carne neceſſarium videbatur, bene proficientes amare jam ſponſum, & ſtare in ſtatu charitatis? Siquidem hoc præmiſerat: *Propterea*, inquiens, *adoleſcentulæ dilexerunt te.* Nunc ergo

---

a Sic veteres libri, ſic primi editi, non *in odorem*, ut in aliis vulgatis, quod jam notetur. Nempe curremus non in odorem, ſed *ſpirantibus unguentis curremus*, [illegible] *odore* [illegible] & [illegible] *curremus in odore unguentorum tuorum, non noſtrorum fiducia meritorum* [illegible] hæc, *ſic currit in ipſo* [illegible], [illegible] *in illius odore curremus*; [illegible] *plenitudine, non in odore.*

TOM. IV

ergo quaſi dicat, Ecce adoleſcentulæ amant te, & amando firmiter inhærent tibi, meque minime jam opus habent, nulla mihi cauſa in hac vita ulterius commorandi; idcirco ait: *Trahe me poſt te*.

Maxime ſequentibus Chriſtum.

2 Hoc ſentirem, ſi dixiſſet, Trahe me ad te. Nunc vero quia dicit *poſt te*, magis illud mihi poſtulare videtur, ut converſationis ejus valeat veſtigia ſequi, ut poſſit æmulari virtutem, & normam tenere vitæ, & morum queat apprehendere diſciplinam. In his quippe maxime opus eſt adjutorio quo valeat abnegare ſemetipſam, & tollere crucem ſuam, & ſic ſequi Chriſtum. Hic prorſus trahi neceſſe habet ſponſa, nec ſane trahi ab alio, quam ab eo ipſo qui ait: *Sine me nihil poteſtis facere*. Scio, inquit, me nequaquam poſſe pervenire ad te, niſi gradiendo poſt te; ſed neque hoc quidem, niſi adjutam abs te: ideoque precor ut trahas me poſt te. *Beatus* ſiquidem *cujus eſt auxilium abs te! aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum*, perventurus quandoque ad te in montibus gaudiorum. Quam pauci poſt te, o Domine Jeſu, ire volunt! cum tamen ad te pervenire nemo ſit qui nolit, hoc ſcientibus cunctis, quia *delectationes in dextera tua uſque in finem*. Et propterea volunt omnes te frui, aut non ita & imitari: conregnare cupiunt, ſed non compati. Ex his erat ille, qui dicebat: *Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia*. Optabat ſibi extrema juſtorum, ſed non ita & principia. Mortem ſpiritualium optant ſibi etiam carnales, quorum tamen vitam abhorrent, ſcientes pretioſam mortem eſſe ſanctorum: quoniam *cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini*: & quia *beati mortui qui in Domino moriuntur*: cum e contrario juxta Prophetæ ſententiam: *Mors peccatorum peſſima* ſit. Non curant quærere, quem tamen deſiderant invenire; cupientes conſequi, ſed non & ſequi. Non ſic illi, quibus ajebat: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis*. Beati qui digni habiti ſunt teſtimonio tuo, benigne Jeſu! Ipſi revera ibant poſt te, & pedibus, & affectibus. Notas eis feciſti vias vitæ, vocans eos poſt te, quia via & vita es, & dicis: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*; item: *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur; & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit*. Dicebant ergo glorianter: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*.

Joan. 15. 5.
Pſ. 83. 6.
Chriſti gloriam plures quam crucem deſiderant.
Pſ. 15. 10.
Num. 23. 10.
Pſ. 126. 2.
Apoc. 14. 13.
Pſal. 33. 22.
Luc. 22. 28.
Matth. 4. 19.
Joan. 12. 26.
Matth. 19. 27.

3 Sic itaque & dilecta tua, relictis omnibus propter te, concupiſcit ſemper ire poſt te, ſemper tuis inhærere veſtigiis, ac ſequi te quocumque ieris: ſciens quoniam viæ tuæ pulchræ, & omnes ſemitæ tuæ pacificæ; & quia qui ſequitur te, non ambulat in tenebris. Precatur autem ſe trahi, quoniam juſtitia tua ſicut montes Dei, nec ſufficit ad illam ſuis viribus. Precatur ſe trahi, ut aſſolet: quia nemo venit ad te, niſi Pater tuus traxerit eum. Porro quos Pater trahit, trahis & tu. Opera quippe quæ Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit. Sed familiarius a Filio poſtulat trahi, tamquam a ſponſo proprio, [a] quem Pater miſit obviam ei ducem ac præceptorem, qui ſibi præiret in via morum, & præpararet iter virtutum, & erudiret eam ſicut ſemetipſum, & viam prudentiæ doceret, & traderet ei legem vitæ & diſciplinæ, & ſic merito ipſe concupiſceret decorem ejus.

Joan. 6. 44.

Gratiæ neceſſitas.

4 *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Propterea opus habeo trahi, quoniam refriguit paululum in nobis ignis amoris tui; nec valemus a facie frigoris hujus currere modo, ſicut heri & nudius tertius. Curremus autem poſtea, cum reddideris lætitiam ſalutaris tui, cum redierit melior temperies gratiæ, cum Sol juſtitiæ iterum invaluerit, & pertranſierit tentationis nubes, quæ hunc operire ad horam cernitur, atque ad lenem flatum auræ blandioris ſolito cœperint ungenta liqueſcere, & aromata fluere, & dare odorem ſuum. Tunc curremus, in odore illo curremus. Spirantibus, inquam, unguentis, curremus, quoniam abſcedet torpor qui nunc eſt, & revertetur devotio, & jam non erit opus nobis ut trahamur, quippe odore excitatis, ut ſponte curramus. Nunc vero interim *trahe me poſt te*. Videſ-ne illum qui in ſpiritu ambulat, nequaquam permanere in uno ſtatu, nec eadem ſemper facilitate proficere, & quod non ſit in homine via ejus; ſed quemadmodum ei ſpiritus moderatur, prout vult, diſpenſat, nunc ſegnius, nunc alacrius quæ retro ſunt oblivisci, & ad anteriora ſeſe extendere? Puto quod hoc ipſum, ſi attenditis, veſtra vobis experientia intus reſpondet quod ego foris loquor.

Curſus pro modo gratiæ.

Gratiæ ſtatus varii.

5 Ergo cum te torpore, acedia, vel tædio affici ſentis, noli propterea diffidere, aut deſiſtere a ſtudio ſpirituali: ſed juvantis require manum, trahi te obſecrans ſponſæ exemplo, donec denuo ſuſcitante gratia factus promptior alacriorque curras, & dicas: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum*. Sic autem, quamdiu adeſt gratia, delectare in ea, ut non te exiſtimes donum Dei jure hæreditario poſſidere, ita videlicet ſecurus de eo, quaſi numquam perdere poſſis: ne ſubito, cum forte retraxerit manum, & ſubtraxerit donum, tu animo concidas, & triſtior quam oportet fias. Denique ne dixeris in abundantia tua: *Non movebor in æternum*, ne etiam illud quod ſequitur, dicere cum gemitu quidem cogaris; *Avertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus*. Curabis potius, ſi ſapis, pro conſilio Sapientis, in die malorum non immemor eſſe bonorum, atque in die bonorum non immemor eſſe malorum.

Pſ. 118. 32.
De præſenti gratia numquam eſſe ſecurus.
Pſ. 29. 7.
Ibidem.
Eccli. 11. 27.

6 Ergo in die virtutis tuæ noli eſſe ſecurus, ſed clama ad Deum cum Propheta, & dic; *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Porro in tempore tentationis conſolare, & dic cum ſponſa: *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Sic te non deſeret ſpes in tempore malo, nec in bono providentia deerit, eriſque inter adverſa & proſpera mirabilium temporum tenens quamdam æternitatis imaginem, utique hanc inviolabilem & inconcuſſam conſtantis animi æqualitatem, benedicens Dominum in omni tempore, proindeque vindicans tibi etiam in hujus notabundi ſæculi dubiis eventibus, certiſque defectibus, perennis quodammodo incommutabilitatis ſtatum, dum te cœperis renovare & reformare in inſigne illud antiquum ſimilitudinis æterni Dei, *apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio*. Quippe ſicut ipſe eſt, ita & tu eris in hoc mundo; nec in adverſis timidus, nec in proſperis diſſolutus. In hoc, inquam, nobilis creatura facta ad imaginem & ſimilitudinem ejus qui ſe fecit, antiqui honoris dignitatem recepturam, jam jamque & recuperare ſe indicat, cum ſibi indignum ducit huic labenti ſæculo conformari, reformari magis ſatagens, juxta Pauli doctrinam, in novitate ſui ſenſus, in eam ſimilitudinem in qua ſe conditam novit; ac per hoc etiam cogens, ut dignum eſt, ſæculum illud, quod propter ſe factum fuit, verſa vice mirum in modum conformari ſibi, dum omnia ei cooperari in bonum incipiunt, tamquam in propria & naturali forma, abjecta degeneri ſpecie recognoſcentia Dominum ſuum, cui ad ſerviendum creata fuere.

Pſal. 70. 9.
Quomodo ſe gerendum in conſolatione & tentatione.
Æqualitas animi ut ſervanda.
Jac. 1. 17.
Rom. 12. 2.
Hominem huic ſæculo conformari indignum.

7 Unde arbitror illum ſermonem, quem dixit de ſe Unigenitus, videlicet, ſi exaltaretur a terra, omnia traheret ad ſeipſum, cunctis quoque ejus fratribus poſſe eſſe communem; his utique quos Pater præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Et ego igitur ſi exaltatus fuero a terra, audacter, dico omnia traham ad meipſum. Nec enim temerarie uſurpo mihi, fratres mei, vocem, cujus me induo ſimilitudinem. Quod ſi ita eſt, non putent divites hujus ſæculi, fratres Chriſti ſola poſſidere cœleſtia, quia audiunt dicentem: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Non eos, inquam, æſtiment ſola cœleſtia poſſidere, qui ea ſola audiunt in promiſſione. Poſſident & terrena, & quidem tamquam nihil habentes, ſed omnia poſſidentes: non mendicantes, ut miſeri, ſed ut domini poſſidentes; eo pro certo magis domini, quo minus cupidi. Denique fideli homini totus mundus divitiarum eſt. Totus plane; quia tam adverſa, quam proſpera ipſius, æque omnia ſerviunt ei, & cooperantur in bonum.

Joan. 12. 32.
Homo qui omnia trahat ad ſeipſum.
Matt. 5. 3.
Paupertas Evangelica etiam terrena poſſidet.

7 Ergo avarus terrena eſurit ut mendicus; fidelis contemnit ut dominus. Ille poſſidendo mendicat, iſte contemnendo ſervat. Quære a quovis eorum qui inſatiabili corde lucris temporalibus inhiant, quidnam de his ſentiat, qui ſua vendentes & dantes pauperibus, regna cœlorum pro terrena mercantur ſubſtantia, ſapienter agant nec-ne? Proculdubio reſpondebit; Sapienter. Quære item cur quod approbat, ipſe non facit? Non poſſum, inquiet. Quare? Profecto quia domina avaritia non permittit; quia liber non eſt; quia non ſunt ſua quæ poſſidere videtur; ſed nec ipſe ſui juris. Si vere tua ſunt, expende ad lucra, & pro terrenis cœleſtia commutato. Si non vales fatere te pecuniæ tuæ, non dominum eſſe, ſed ſervum; cuſtodem, non poſſeſſorem. Denique & conformaris crumenæ tuæ, tamquam ſervus dominæ ſuæ, dum quomodo ille illi neceſſario & congaudet gaudenti, & dolenti condolet, tu quoque cum creſcente tuo marſupio creſcis pariter animo, & cum decreſcente decreſcis. Nam & contraheris triſtitia, cum illud exime-

Avarus non dominus, ſed ſervus.

[a] Addunt ſcripti quidam, qui concupivit decorem ejus.

exinanitur: & lætitia ſolveris, aut certe inflaris ſuperbia, cum impletur. Hoc ille. Nos vero ſponſæ curemus æmulari libertatem atque conſtantiam, quæ, ſicut bene inſtructa in omnibus, & erudita corde in ſapientia, ſcit abundare, ſcit & penuriam pati. Cum ſe rogat trahi, oſtendit quid deſit ſibi, non pecuniæ, ſed virtutis. Rurſum cum ſe nihilo minus de ſpe rediture gratiæ conſolatur, etſi deficere, non tamen diffidere ſe probat.

9 Dicit ergo: *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Et quid mirum, ſi indiget trahi, quæ poſt gigantem currit, quæ comprehendere nititur eum qui ſalit in montibus, tranſilit colles? *Velociter*, ait, *currit ſermo ejus*. Non valet ex æquo currere, non poteſt pari cum illo celeritate contendere, qui *exultat ut gigas ad currendam viam*: non poteſt ſuis viribus & propterea rogat ſe trahi. Feſſa ſum, inquit, deficio, noli me deſerere, ſed *trahe me poſt te*, ne incipiam vagari poſt amatores alios, nec curram quaſi in incertum. *Trahe me poſt te*; quia ſatius mihi eſt ut me trahas, ut ſcilicet vim qualemcumque mihi, aut terrendo minis, aut exercendo flagellis inferas, quam parcens in meo me torpore male ſecuram derelinquas. Trahe quodam modo invitam, ut facias voluntariam; trahe torpentem, ut reddas currentem. Erit quando non indigebo tractore, quoniam voluntarie & cum omni alacritate curremus. Non curram ego ſola, etſi ſolum me trahi petierim; current & adoleſcentulæ mecum. Curremus pariter, curremus ſimul, ego odore unguentorum tuorum, illæ meo excitatæ exemplo atque hortatu, ac per hoc omnes in odore unguentorum tuorum curremus. Habet ſponſa imitatores ſui ſicut & ipſa eſt Chriſti, & ideo non ait ſingulariter; *Curram*, ſed *curremus*.

Pſ. 147. 15.

Pſ. 18. 6.

Tractio varie capitur.

10 Sed oritur quæſtio, cur ſimiliter, cum ſe petiit trahi, etiam adoleſcentulas non adjunxit, ut non *Trahe me*, ſed Trahe nos diceret. Quid enim? Forte-ne ſponſa indiget trahi, & adoleſcentulæ non indigent? O pulchra, o felix, o beata, ediſſere nobis hujus diſtinctionis rationem. *Trahe me*, ais. Quare *me*, & non *nos*? An hoc bonum invides nobis? Abſit. Neque enim protinus dixiſſes adoleſcentulas tecum eſſe curſuras, ſi ſola poſt ſponſum ire voluiſſes. Cur ergo pluraliter mox ſubjunctura *curremus*, trahi te ſingulariter poſtulaſti? Charitas, inquit, ita poſtulabat. Diſce per hoc verbum a me in ſpirituali exercitio duplex auxilium deſuper ſperare, correptionem, & conſolationem. Altera foris exercet, altera viſitat intus. Illa reprimit inſolentiam, iſta in fiduciam erigit: illa operatur humilitatem, iſta puſillanimitatem conſolatur: illa cautos, iſta devotos facit. Timorem Domini docet illa, iſta ipſum timorem infuſo temperat gaudio ſalutari, ſicut ſcriptum eſt: *Lætetur cor meum ut timeat nomen tuum*; item: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*.

Adoleſcentulas cur trahi non petat.

Auxilium Dei duplex correptio & conſolatio.

Pſ. 85. 11.

Pſ. 2. 11.

11 Trahimur, cum tentationibus & tribulationibus exercemur; currimus, cum internis conſolationibus & inſpirationibus viſitati, tamquam in ſuave olentibus unguentis reſpiramus. Ergo quod auſterum & durum videtur, retineo mihi, tamquam forti, tamquam ſanæ, tamquam perfectæ, & dico ſingulariter: *Trahe me*. Quod ſuave & dulce, tibi tamquam infirmo communico, & dico: *Curremus*. Novi ergo adoleſcentulas delicatas & teneras eſſe, & minus idoneas ſufferre tentationes; & propterea mecum volo ut currant, ſed non ut mecum trahantur; volo habere ſocias conſolationis, non autem & laboris. Quare? Quoniam infirmæ ſunt, & vereor ne deficiant, ne ſuccumbant. Me, inquit, o ſponſe, corripe, me exerce, me tenta, me trahe poſt te: quoniam ego in flagella parata ſum, & potens ad ſuſtinendum. Cæterum ſimul curremus: ſola trahar, ſed ſimul curremus. Curremus, curremus, ſed in odore unguentorum tuorum non noſtrorum fiducia meritorum: nec in magnitudine virium noſtrarum currere nos confidimus, ſed in multitudine miſerationum tuarum. Nam & ſi quando cucurrimus ac voluntarie fuimus, non fuit volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei. Revertatur miſeratio, & curremus. Tu quidem in virtute tua, tamquam gigas & potens, curris: nos, niſi unguenta tua ſpiraverint, non curremus. Tu, quem Pater unxit oleo lætitiæ præ conſortibus tuis, curris in ipſa unctione; nos in illius odore curremus: tu in plenitudine, nos in odore. Tempus eſſet ut perſolverem quod de unguentis ſponſi longe ſupra promiſiſſe me memini, ſi non hujus ſermonis longitudo vetaret. Differo ergo: nam & materiæ dignitas arctari moleſta brevitate non patitur. Rogate Dominum unctionis, ut voluntaria oris mei beneplacita facere dignetur ad inſinuandam veſtris deſideriis memoriam abundantiæ ſuavitatis ſuæ, quæ eſt in ſponſo Eccleſiæ Jeſu-Chriſto Domino noſtro. Amen.

Hinc & trahi & currere ſimul.

Curſus noſter a gratia dependet.

Rom. 9. 16.

Pſ. 44. 8.

SERMO XXII.

De quatuor unguentis Sponſi; & totidem virtutibus cardinalibus.

1 SI ita pretioſa, ita magnifica ſponſæ unguenta inventa ſunt, quemadmodum cum tractarentur audiſtis; ſponſi qualia ſunt? Et ſi digne ea nos prout ſunt non ſufficimus explicare; haud dubium tamen quin excellentior horum virtus, & gratia efficacior ſit, quorum ſolus non ſolum adoleſcentulas, ſed ipſam quoque ſponſam odor excitat ad currendum. Si enim advertis, nil tale de propriis unguentis auſa eſt polliceri. Et quidem illa optima eſſe gloriatur: ſed non dicit tamen, quia in eis cucurriſſet, aut curreret; quod in illorum ſolo odore promittit. Quid, ſi ipſam unctionem in ſe effuſam ſentiret, cujus ita tenui exhilarata fragrantia permovetur ut currat? Mirum, ſi non & volaret. Sed dicit aliquis: Deſine jam commendare: ſatis, cum ea cœperis aſſignare, apparebit quid ſint. Non. Minime ego illud polliceor. Sane an vel ipſa ſint quæ animo ſuggeruntur dicenda, crede mihi, adhuc neſcire me fateor. Exiſtimo enim ſponſum varias aromatum atque unguentorum habere ſpecies, & non paucas; & alias quidem eſſe in quibus ſingulariter oblectatur ſponſa, tamquam propinquior ac familiarior; alias vero quæ uſque ad adoleſcentulas perveniunt; alias quæ pertingunt etiam ad longe poſitos & extraneos, ut non ſit qui ſe abſcondat a calore ejus. Sed licet ſuavis Dominus univerſis, maxime tamen domeſticis: & quanto quis ei familiarius pro vitæ meritis ac mentis puritate appropiat, tanto eum arbitror recentiorum aromatum & unctionis ſuavioris ſentire fragrantiam.

Deus varie ſapit pro diverſis meritis.

2 Porro in hujuſmodi non capit intelligentia, niſi quantum experientia attingit. Ego vero haud temere mihi arrogarim ſponſæ prærogativam. Novit ſponſus quibus deliciis ſpiritus foveat dilectam, quibus ſingulariter refocillet ſenſus ejus inſpirationibus, & mulceat odoramentis. Sit tibi fons proprius, in quo ei non communicet alienus, nec indignus bibat ex eo: eſt quippe *hortus conclusus, fons ſignatus*. Cæterum derivantur aquæ inde in plateas. Eas me habere ad manum fateor, dum tamen nemo mihi moleſtus ſit aut ingratus, ſi de publico haurio & propino. Nam ut paulisper miniſterium meum in hac parte commendem; nonnullius profecto fatigationis eſt atque laboris, quotidie ſcilicet exire, & haurire etiam de manifeſtis rivulis Scripturarum, & ex eis ſingulorum neceſſitatibus inſervire, ut abſque ſuo labore quiſque veſtrum præſto habeat aquas ſpirituales ad omne opus, verbi gratia, ad lavandum, ad potandum, ad cibos coquendos. Eſt nimirum aqua ſapientiæ ſalutaris ſermo divinus, non modo potans, ſed & lavans, dicente Domino: *Et vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis*. Sed & crudos carnis cogitatus igne Spiritus ſancti accedente coquit divinum eloquium, ac vertit in ſenſus ſpirituales & cibos mentis, ita ut dicas; *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*.

Experientia ad hoc neceſſaria.

Cant. 4. 12.

Prædicandi labor non exiguus.

Verbi divini uſus triplex.

Joan. 15. 3.

Pſ. 38. 4.

3 Qui mente ſane puriori per ſeipſos apprehendere ſublimiora ſufficiunt, quam per nos proferantur; non ſolum non prohibeo, ſed & multum congratulor, dum & ipſi nos patiantur ſimpliciora ſimplicioribus miniſtrare. Quis dabit mihi ut omnes prophetent? Utinam mihi neceſſe non eſſet in his occupari! Utinam aut alteri cura incumberet iſta, aut certe, quod mallem, nemo in vobis eſſet qui ea indigeret, eſſentque omnes docibiles Dei, & ego poſſem vacare & videre quoniam ſponſus eſt Deus! Nunc vero quem minime interim, non dico intueri, ſed ne inquirere quidem licet, quod ſine lacrymis non loquor, Regem in decore ſuo ſedentem ſuper Cherubin, ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, in ea forma, qua æqualis Patri in ſplendoribus ſanctorum ante luciferum genitus eſt, in qua & ſemper deſiderant Angeli eum proſpicere, Deum apud Deum: ipſum ſaltem hominem homo hominibus loquor ſecundum eam formam, in qua, ut ſe manifeſtum nimia ſua dignatione & dilectione præberet, minoratus ab Angelis, in ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Suavem magis, quam ſublimem, & unctum, non altum loquor, qualem denique Spiritus Domini unxit, & miſit evangelizare pauperibus; mederi contritis corde, prædicare captivis indulgentiam, & clau-

De Chriſti humanitate quam de divinitate loqui promptius.

Pſ. 18. 6.

& clauſis apertionem, prædicare annum placabilem Domino.

4 Salvo igitur cuique, quod forte ſublimius ſubtiliuſque de Sponſi unguentis ſpeciali munere ſentire ſibi & experiri donatum eſt, ego quod de communi accepi, profero in commune. Ipſe ſiquidem fons vitæ, ipſe fons ſignatus, de intra hortum concluſum erumpens, per os Pauli fiſtulam ſuam, tamquam vere illa ſapientia, quæ juxta beati Job ſententiam *trahitur de occultis*, in quatuor ſeſe rivos diffudit, & derivavit in plateas, ubi videlicet & aſſignat nobis eum factum a Deo ſapientiam, & juſtitiam, & ſanctificationem, & redemptionem. Ex his utique quatuor rivis, tamquam pretioſiſſimis unguentis, (nil enim obſtat utrumque intelligi, & aquam, & unctionem; aquam, quia mundant; unctionem, quia fragrant) ex his, inquam, quatuor præmiſſis, tamquam unguentis pretioſiſſimis, ſuper montes aromatum de cœleſtibus ſpeciebus confectis, tanta Eccleſiæ nares odoris ſuavitas replevit, ut mox a quatuor mundi partibus excitata illa dulcedine, ſupernum properaret ad ſponſum, tamquam vere illa regina Auſtri feſtinans a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, opinionis ſiquidem odore provocata.

Job. 27. 18.
1. Cor. 1. 30. Verbi incarnati odore & ſuavitate tracta demum eſt Eccleſia.
3 Reg. 10. 1.

Chriſtus nobis Sapientia.

5 Sane & Eccleſia non ante currere valuit in odorem ſui Salomonis, quouſque is qui ab æterno ex Patre ſapientia erat, factus eſt ei in tempore a Patre ſapientia, quo ipſius odorem percipere poſſet. Sic juſtitia, ſic ſanctificatio, ſic & redemptio nihilominus ei factus eſt, ut horum quoque in odorem currere poſſet, cum hæc æque omnia in ſe ante omnia eſſet. Nam & in principio quidem erat Verbum: ſed tunc demum ad videndum ipſum paſtores venerunt feſtinantes, cum nuntiatum eſt factum. Denique & loquuntur ad invicem: *Tranſeamus uſque ad Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod fecit Dominus, & oſtendit nobis*. Et ſequitur, quia *venerunt feſtinantes*. Prius non ſe movebant, dum Verbum erat tantum apud Deum. At ubi Verbum, quod erat, factum eſt, ubi hoc Dominus fecit & oſtendit, tunc venerunt feſtinantes, tunc cucurrerunt. Quomodo ergo in principio erat Verbum, ſed Verbum erat apud Deum, factum eſt autem quatenus eſſe inciperet & apud homines: ſic nihilominus in principio ſapientia erat, erat juſtitia, erat ſanctificatio, & redemptio, ſed Angelis; ut eſſet & hominibus, fecit eum hæc omnia Pater, & fecit quod Pater. Denique *qui factus eſt*, inquit, *nobis ſapientia a Deo*. Non ait ſimpliciter, qui factus eſt ſapientia, ſed qui factus eſt nobis ſapientia: quoniam quod erat Angelis, factus eſt & nobis.

Joan. 1. 1.
Luc. 2. 15.
Et redemptio.
1. Cor. 1. 30.

Chriſtus etiam Angelis factus redemptio, & quomodo.
V. Serm. 2. de Circumc. num. 4.

6 At Angelis, inquis, quomodo redemptio fuerit, non video. Nec enim auctoritas Scripturarum uſpiam aſſentire videtur, eos aliquando aut peccato extitiſſe captivos, aut morti obnoxios, ut neceſſariam haberent redemptionem, exceptis dumtaxat illis, qui ſuperbiæ lapſu irremediabili corruentes, redimi deinceps non meruerunt. Si itaque Angeli numquam redempti ſunt, alii utique non egentes, alii non promerentes, alii quidem quia nec lapſi ſunt, hi autem quia irrevocabiles ſunt: quo pacto tu dicis Dominum Jeſum-Chriſtum eis fuiſſe redemptionem? Audi breviter. Qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti * Angelo ne laberetur, ſic illum de captivitate eruens, ſicut hunc a captivitate defendens. Et hac ratione fuit æque utrique redemptio, ſolvens illum, & ſervans iſtum. Liquet ergo ſanctis Angelis Dominum Chriſtum fuiſſe redemptionem, ſicut juſtitiam, ſicut ſapientiam, ſicut ſanctificationem: & nihilominus tamen hæc ipſa quatuor eſſe factum propter homines, qui inviſibilia Dei nonniſi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpicere poſſunt. Sic ergo omne quod erat Angelis, factus eſt nobis. Quid? Sapientia, juſtitia, ſanctificatio, redemptio. Sapientia in prædicatione, juſtitia in abſolutione peccatorum, ſanctificatio in converſatione, quam habuit cum peccatoribus; redemptio in paſſione, quam ſuſtinuit pro peccatoribus. Ubi ergo hæc a Deo factus eſt, tunc Eccleſia odorem ſenſit, tunc cucurrit.

* al. ſtatam.
Rom. 1. 20.
Chriſtus quid nobis factus.

7 Vide jam quadrifariam unctionem, vide affluentiſſimam atque ineſtimabilem ſuavitatem ejus, quem unxit Pater oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Sedebas, o homo, in tenebroſis * & umbra mortis per ignorantiam veritatis; ſedebas vinctus catenis delictorum. Deſcendit ad te in carcerem, non ut torqueret, ſed ut erueret de poteſtate tenebrarum. Et primo quidem veritatis doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ luce ſapientiæ ſuæ. Per Juſtitiam deinde, quæ ex fide eſt, ſolvit funes peccatorum, gratis juſtificans peccatorem. Quo gemino beneficio implevit ſermonem illum Sancti David: *Dominus ſolvit compeditos, Dominus illuminat cæcos*. Addidit quoque ſancte inter peccatores vivens, & ſic tradere formam vitæ, tamquam viæ, qua redires ad patriam. Ad cumulum poſtremo pietatis tradidit in mortem animam ſuam, & de proprio latere protulit pretium ſatisfactionis, quo placaret Patrem; per quod illum plane ad ſe verſiculum traxit: *Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio*. Prorſus copioſa, quia non gutta, ſed unda ſanguinis largiter per quinque partes corporis emanavit.

* al. tenebris.
Pſal. 145. 7.
Pſal. 129. 7.

8 Quid tibi debuit facere, & non fecit? Illuminavit cæcum, ſolvit vinctum, reduxit erroneum, reconciliavit reum. Quis non poſt illum libenter atque alacriter currat, qui & ab errore liberat, & errata diſſimulat; qui deinde merita vivendo tradit, præmia moriendo conquirit? Quam excuſationem habet qui in odore horum unguentorum non currit, niſi ad quem forte odor minime pervenit? Sed enim in omnem terram exivit odor vitæ: quoniam miſericordia Domini plena eſt terra, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Ergo qui vitalem hanc ſparſam ubique fragrantiam non ſentit, & ob hoc non currit; aut mortuus eſt, aut putidus *. Fragrantia fama eſt. Pervenit * opinionis odor, excitat ad currendum, perducit ad unctionis experimentum, ad bravium viſionis. Vox una lætantium, omnium pervenientium: *Sicut audivimus, ſic vidimus in civitate Domini virtutum*. Omnino propter manſuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus poſt te, Domine Jeſu, audientes quod non ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruiſti confitentem latronem, non lacrymantem peccatricem, non Chananæam ſupplicantem, non deprehenſam in adulterio, non ſedentem in telonio, non ſupplicantem Publicanum, non negantem Diſcipulum, non perſecutorem diſcipulorum, non ipſos crucifixores tuos. In odore horum currimus. Porro ſapientiæ tuæ odorem ex eo percipimus quod audivimus, quia ſi quis indiget ſapientia, poſtulet eam a te, & dabis ei. Ajunt ſiquidem quod des omnibus affluenter, & non improperes. At vero juſtitiæ tuæ tanta ubique fragrantia ſpargitur, ut non ſolum juſtus, ſed etiam ipſa dicaris juſtitia, & juſtitia juſtificans. Tam validus denique es ad juſtificandum, quam multus ad ignoſcendum. Quamobrem quiſquis pro peccatis compunctus eſurit, & ſitit juſtitiam, credat in te qui juſtificas impium, & ſolam juſtificatus per fidem, pacem habebit ad Deum. Sanctitatem quoque ſuaviſſime & copioſiſſime tua redolet non ſolum converſatio, ſed & conceptio. Peccatum ſiquidem non commiſiſti, nec contraxiſti. Qui ergo juſtificati a peccatis ſectari deſiderant, deliberantque ſanctimonium, ſine qua nemo videbit Deum, audiant te clamantem: *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum*. Conſiderent vias tuas, & diſcant a te quia *Juſtus es in omnibus viis tuis, & ſanctus in omnibus operibus tuis*. Jam redemptionis odor quantos currere facit? Cum exaltaris a terra, tunc prorſus omnia trahis ad teipſum. Paſſio tua ultimum refugium, ſingulare remedium. Deficiente ſapientia, juſtitia non ſufficiente, ſanctitatis ſuccumbentibus meritis, illa ſuccurrit. Quis enim de ſua vel ſapientia, vel juſtitia, vel ſanctitate præſumat ſufficientiam ſibi ad ſalutem? *Non quod ſufficientes*, inquit, *ſimus cogitare aliquid a nobis tamquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Itaque cum defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido. Scio quid faciam: *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo*. Illumina oculos meos, Domine, ut *ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore*, & ſapiens ſum. *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*, & juſtus ſum. *Deduc me Domine in via tua*, & ſanctus ſum. Verumtamen niſi interpellet ſanguis tuus pro me, ſalvus non ſum. Pro his omnibus currimus poſt te: dimitte nos, quia clamamus poſt te.

Quam indignum non currere poſt Chriſtum.
Excitare nos ad hoc debet.
* al. putridus.
* al. prævenit.
Pſal. 47. 9.
1. Chriſti manſuetudo.
2. Sapientia. *Jac. 1. 5.*
3. Juſtitia.
4. Sanctimonia.
Levit. 19. 2.
Pſ. 144. 17.
5. Redemptionis beneficium.
2. Cor. 3. 5.
Pſal. 115. 13.
Sap. 9. 10.
Pſal. 24. 7.
Pſ. 85. 11.

9 Nec currimus æqualiter omnes in odorem omnium unguentorum: ſed videas alios vehementius ſtudiis flagrare ſapientiæ, alios magis ad pœnitentiam ſpe indulgentiæ animari, alios amplius ad virtutum exercitium vitæ & converſationis ejus provocari exemplo, alios ad pietatem paſſionis memoria plus accendi. Putamus nos de ſingulis poſſe reperire exempla? Currebant in odorem ſapientiæ qui miſſi fuerant a Phariſæis, cum reverſi dicerent: *Numquam homo ſic locutus eſt*; utique admirantes doctrinam, & confitentes ſapientiam. Currebat in hoc ipſo odore Sanctus Nicodemus, qui *venit ad Jeſum nocte*, in ſplendore multo ſapientiæ: de multis quippe inſtructus edoctuſque receſſit. Verum in odore juſtitiæ cucurrit Maria Magdalena, cui *dimiſſa ſunt peccata multa, quoniam dilexit multum*. Juſta profecto & ſancta, & non jam pec-

Diſcrimen currentium poſt Chriſtum.
Alii currunt in odore ſapientiæ.
Joan. 7. 46.
Joan. 3. 2.
Luc. 7. 47.
Alii in odore juſtitiæ.

peccatrix, quemadmodum Phariſæus exprobrabat, neſciens juſtitiam ſeu ſanctitatem Dei eſſe munus, non opus hominis; & quia non modo juſtus, ſed & beatus cui non imputabit Dominus peccatum. An oblitus erat; quomodo vel ſuam ipſius, vel alterius corporalem tangendo lepram fugarat, non contraxerat? Sic tactus a peccatrice juſtus juſtitiam impertit, non perdit; nec ſorde peccati, qua illam mundat, ſe inquinat. Cucurrit & Publicanus, qui cum propitiationem peccatis ſuis humiliter imploraret, *deſcendit juſtificatus*, teſte ipſa Juſtitia. Cucurrit Petrus, qui lapſus *flevit amare*, quatenus culpam dilueret, recuperaret juſtitiam. Cucurrit David, qui reatum agnoſcens & confitens, audire meruit: *Et Dominus tranſtulit a te peccatum tuum*. Porro in ſanctificationis odorem Paulus currere ſe teſtatur, cum Chriſti ſe imitatorem eſſe gloriatur, dicens ad diſcipulos: *Eſtote imitatores mei, ſicut & ego Chriſti*. Cucurrerunt & omnes qui ajebant: *Ecce, nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Deſiderio quippe ſequendi Chriſtum reliquerant omnia. Hortatur generaliter univerſos ad eumdem odorem illa ſententia: *Qui ſe dicit in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit & ipſe ambulare*. Jam qui in odorem cucurrerint paſſionis, ſi audire vis, univerſos Martyres accipe. En quatuor unguenta aſſignata habetis primum Sapientiæ, ſecundum Juſtitiæ, tertium Sanctificationis, quartum Redemptionis. Tenete nomina, percipite fructum, & compoſitionis modum, vel numerum ſpecierum, quibus confecta ſunt, nolite requirere. Non enim facile in ſponſi unguentis hæc præſto eſſe poſſunt nobis, quemadmodum in ſuperioribus illis ſponſæ fuerunt. In Chriſto nempe rerum plenitudo eſt ſine numero, & ſine modo. Nam & *ſapientiæ ejus non eſt numerus*, & *juſtitia* ipſius *ſicut montes Dei*, ſicut montes æterni; & ſanctitas ſingularis, & redemptio inexplicabilis.

Luc. 18. 14. *Luc. 22. 62.* *2. Reg. 12. 13.* Alii in odore ſanctificationis. *1. Cor. 11. 1.* *Mat. 19. 27.* *1. Joan. 2. 6.* Alii in odore paſſionis ſeu redemptionis. Hæc ſponſi unguenta. *Pſ. 146. 5.* *Pſ. 35. 7.*

10 Dicendum & hoc: quia fruſtra hujus ſæculi ſapientes de quatuor virtutibus tam multa diſputaverunt, quas tamen apprehendere omnino nequiverunt, cum illum neſcierint, qui factus eſt nobis a Deo ſapientia docens prudentiam, & juſtitia delicta donans, & ſanctificatio, in exemplum temperantiæ continenter vivens, & redemptio in exemplum patientiæ fortiter moriens. Forſitan dicit aliquis: cætera bene conveniunt, ſed ſanctificatio ad temperantiam minus proprie referri videtur. Ad quod reſpondetur primum, idem eſſe continentiam, quod temperantiam. Deinde uſitatum in Scripturis, ſanctificationem pro continentia ſeu munditia poni. Denique quid illæ apud Moyſen tam crebræ ſanctificationes aliud erant, quam quædam purificationes hominum temperantium ſe a cibo, a potu, concubitu, hiſque ſimilibus? Sed audi ipſum præcipue Apoſtolum, quam familiare habeat vel uti, vel uſurpare ſanctificationem in hoc ſenſu: *Hæc eſt*, inquit, *voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut ſciat unuſquiſque veſtrum ſuum vas poſſidere in ſanctificatione, & non in paſſione deſiderii*; item: *Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem*. Liquet quod ſanctificationem pro temperantia ponit.

Vera virtute illi a in ethnicis. *1. Theſſ. 4. 3.* *Ibid. 7.*

11 Educto itaque in lucem quod ſubobſcurum videbatur, redeo ad id unde digreſſus eram. Quid vobis cum virtutibus, qui Dei virtutem Chriſtum ignoratis? Ubinam, quæſo, vera prudentia, niſi in Chriſti doctrina? Unde vera juſtitia, niſi de Chriſti miſericordia? Ubi vera temperantia, niſi in Chriſti vita? Ubi vera fortitudo, niſi in Chriſti paſſione? Soli ergo qui ejus doctrina imbuti ſunt, prudentes dicendi ſunt; ſoli juſti, qui de ejus miſericordia veniam peccatorum conſecuti ſunt; ſoli temperantes, qui ejus vitam imitari ſtudent; ſoli fortes, qui ejus patientiæ documenta fortiter in adverſis tenent. Incaſſum proinde quis laborat in acquiſitione virtutum, ſi aliunde eas ſperandas putat, quam a Domino virtutum: cujus doctrina, ſeminarium prudentiæ; cujus miſericordia, opus juſtitiæ; cujus vita, ſpeculum temperantiæ; cujus mors, inſigne eſt fortitudinis. Ipſi honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Sine Chriſto nulla vera virtus.

SERMO XXIII.

De tribus modis contemplationis circa Deum, ſub figura trium cellarum.

1 Introduxit me Rex in cellaria ſua. Ecce unde odor, ecce quo curritur. Dixerat quia currendum, & in quo currendum: ſed quo currendum eſſet non dixerat. Ergo ad cellaria curritur, & curritur in odorem qui ex ipſis procedit, ſponſa illum ſolita ſua ſagacitate præſentiente, & cupiente in ipſius plenitudinem introduci. Verum de cellariis his quid ſentiendum putamus? Cogitemus ea interim loca quædam redolentia penes ſponſum, plena odoramentis, referta deliciis. In hujuſmodi nempe officina potiora quæque ex horto, ſive ex agro ſervanda reponuntur. Illuc ergo pariter currunt. Qui? Spiritu ferventes animæ. Currit ſponſa, currunt adoleſcentulæ: ſed quæ amat ardentius, currit velocius, & citius pervenit. Perveniens, non dico repulſionem, ſed nec cunctationem patitur. Sine mora aperitur ei, tamquam domeſticæ, tamquam chariſſimæ, tamquam ſpecialiter dilectæ, & ſingulariter gratæ. Adoleſcentulæ autem quid? Sequuntur a longe: neque enim, cum adhuc infirmæ ſint, pari poſſunt devotione cum ſponſa currere, nec ipſius omnino imitari deſiderium & fervorem: ideoque tardius pervenientes, foris remanent. At charitas ſponſæ non quieſcit, neque inſoleſcit, ut aſſolet, ſucceſſibus ſuis, ut eas obliviſcatur, conſolans magis & hortans ad patientiam, quatenus æquanimiter & ſui ferant repulſam, & illius abſentiam. Denique & nuntiat eis gaudium quod percepit, non ob aliud ſane, niſi ut ſibi congaudeant, dum confidant minime alienum fore a ſe quicquid gratiæ matris acceſſerit. Nam nec illa ita proficere curat, quo ipſarum negligat curam: nec juvandos ſuos profectus putat illarum damno. Quocumque proinde meritorum prærogativa tollatur ab illis, charitate abſque dubio & pia ſollicitudine neceſſe eſt eam ſemper eſſe cum illis. Oportet denique eam ſponſum ſuum imitari, & petentem nimirum cœlos, & nihilominus in terris cum ſuis ſe fore uſque ad conſummationem ſæculi pollicentem. Sic & illa, quantumvis proficiat, quantumlibet promoveatur; cura, providentia, atque affectu ab his, quas in Evangelio genuit, numquam amovetur, numquam ſua viſcera oblivifcitur.

Cant. 1. 3. Ferventes animæ currunt præ aliis. Affectus perfectiorum erga imperfectiores.

2 Dicat itaque eis: Gaudete, confidite: *Introduxit me rex in cellaria ſua* *: putate & vos pariter introductas. Sola introducta videor: ſed ſoli non prodeſt. Veſtrum omnium eſt meus omnis profectus: vobis proficio, vobiſcum partibor quicquid plus forte vobis meruero. Vis indubitanter ſcire, quia in hoc ſenſu & affectu locuta ſit? Audi quid illæ reſpondeant. *Exultabimus, & lætabimur in te. In te*, inquiunt, *exultabimus & lætabimur*; nam in nobis necdum meremur. Et addunt: *Memores uberum tuorum*: hoc eſt, æquanimiter ſuſtinemus dum venias, ſcientes te plenis ad nos reverſuram uberibus. Tunc nos confidimus exultare & lætari, memores interim uberum tuorum. Quod adjungunt: *ſuper vinum*, ſignificant ſe adhuc quidem pro ſui imperfectione carnalium deſideriorum, quæ vino deſignantur, recordatione pulſari, vinci tamen eadem deſideria memoria abundantiæ ſuavitatis, quam jam ex uberibus fluentem expertæ ſunt. Dicerem de uberibus, ſi non me ſatis dixiſſe ſuperius * meminiſſem. Nunc vero vides quomodo de matre præſumunt; quomodo ejus lucra & gaudia ſua reputant, propriæ repulſæ injuriam illius introductione conſolantes. Minime ita confiderent, niſi matrem agnoſcerent. Audiant hoc Prælati, qui ſibi commiſſis ſemper volunt eſſe formidini, utilitati raro. Erudimini qui judicatis terram. Diſcite ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos; ſtudete magis amari, quam metui: & ſi interdum ſeveritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica. Matres fovendo, patres vos corripiendo exhibeatis. Manſueſcite, ponite feritatem, ſuſpendite verbera, producite ubera: pectora lacte pinguescant, non typho turgeant. Quid jugum veſtrum ſuper eos aggravatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morſus a ſerpente parvulus fugit conſcientiam ſacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tamquam ad ſinum recurrere matris? Si ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis; conſiderans unuſquiſque ſeipſum, ne ipſe tentetur. Alioquin ille *in peccato ſuo morietur: ſanguinem autem ejus*, ait, *de manu tua requiram*. Sed hæc alias.

* al. cubiculum. * Serm. 9. Prælati ſubditorum matres, non dominos ſe reputent. *Gal. 6. 1.* *Ezech. 3. 18.*

3 Nunc quoniam litteræ conſequentia ex his quæ prætaxavimus manifeſta eſt, videamus jam de cellariis quid ſpiritualiter ſentire debeamus. In conſequentibus mentio fit etiam de horto, & de cubiculo, quæ ambo nunc adjungo iſtis cellariis, & in præſentem diſputationem aſſumo: nam ſimul tractata melius ex invicem innoteſcent. Et quæramus, ſi placet, tria iſta in Scripturis ſanctis, hortum, cellarium, cubiculum. In ipſis nempe libenter Deum ſitiens anima verſatur & moratur, ſciens ſe ibi abſque dubio inventuram quem ſitit. Sit itaque *Hortus* ſimplex ac plana hiſtoria; ſit *Cellarium* moralis ſenſus; ſit *Cubiculum* arcanum theoricæ contemplationis.

Hortus, cellarium, cubiculum quid tropologice.

4 Et

T. M. IV.
Hortus eſt ſenſus hiſtoricus.

4 Et primum quidem hiſtoriam ad hortum puto A non immerito deputari, quod in ea inveniantur viri virtutum, tamquam ligna fructifera in horto ſponſi & in paradiſo Dei, de quorum bonis actibus ac moribus quot ſumis exempla, tot carpis poma. An forte quis ambigat Dei eſſe plantationem bonum hominem? Audi ſanctum David de viro bono quid canat. *Erit*, ait, *tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo, & folium ejus non defluet.* Audi Jeremiam eodem ſpiritu concinentem, & eiſdem pene verbis: *Erit tamquam lignum*, inquit, *quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod ad humorem mittit radices ſuas, & non timebit cum venerit æſtus.* Item propheta: *Juſtus ut palma florebit, ſicut cedrus Libani multiplicabitur.* Et de ſeipſo: *Ego autem ſicut oliva fructifera in domo Dei.* B Eſt ergo Hiſtoria hortus, & ipſa tripartita. Continetur namque in ea cœli & terræ Creatio, Reconciliatio, & Reparatio. Creatio quidem, tamquam horti ſatio ſive plantatio. Reconciliatio autem, quaſi germinatio ſatorum vel plantatorum. Tempore nempe ſuo rorantibus cœlis deſuper, & nubibus pluentibus juſtum, aperta eſt terra, & germinavit Salvatorem, per quem facta eſt cœli terræque reconciliatio. *Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit utraque unum*, pacificans in ſanguine ſuo quæ in terris ſunt, & quæ in cœlis. Porro reparatio futura eſt in fine ſæculi. Erit enim cœlum novum, & terra nova: & colligentur boni de medio malorum, tamquam fructus de horto, in Dei promptuario reponendi. *In die illa*, ut ſcriptum eſt, *erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis.* C Habes igitur tria tempora in horto hiſtorici ſenſus.

Pſ. 1. 3.
Jer. 17. 8.
Pſ. 91. 13.
Pſ. 51. 10.
Tria in hiſtoria, Creatio, Reconciliatio, Reparatio.
Iſa. 45. 8.
Epheſ. 2. 14.
Iſa. 4. 2.

5 In Morali quoque diſciplina tria æque advertere eſt, cellas quaſi tres in cellario uno. Et idcirco forſitan pluraliter *cellaria* dixit, & non cellarium, cellarum videlicet hunc numerum cogitans. Intra denique introductam ſe gloriatur *in cellam vinariam*. Nos ergo, quia legimus: *Da occaſionem ſapienti, & ſapientior erit*: habentes occaſionem ex vocabulo quod Spiritus ſanctus cellæ huic cenſuit imponendum, reliquis quoque duabus nomina imponamus, Aromaticam uni, & Unguentariam alteri. Cauſas horum vocabulorum videbimus poſtea. Nunc autem adverte cuncta apud ſponſum ſalubria, cuncta ſuavia reperiri, vinum, unguenta, aromata. *Vinum*, Scriptura teſte, *lætificat cor hominis.* D Exhilarari nihilominus faciem in oleo legis, quo utique pulvis pigmentorum infunditur, ut unguenta fiant. Aromata non modo grata ſuavitate odoris, ſed vi quoque medendi utilia ſunt. Merito ſe introductam illuc exultat ſponſa, ubi tanta redundat ubertas gratiæ.

Tria quoque in morali diſciplina, ſeu tres cellæ.
Cant. 2. 4.
Prov. 9. 9.
Cellarum nomina duo.
Pſ. 103. 15.

6 Sed habeo & alia nomina; puto & evidentiorem ſui gerentia rationem. Et ut ſuo ordine nominentur, primam nuncupaverim Diſciplinæ, ſecundam Naturæ, poſtremam Gratiæ. In priori diſcis juxta ethicæ partis rationem inferior eſſe, in ſequenti par, in poſteriore ſuperior: hoc eſt, ſub alio, cum alio, ſuper alium; vel ſic, ſubeſſe, coeſſe, præeſſe. Primo ergo diſcis eſſe diſcipulus, ſecundo ſocius, tertio & magiſter. Et quidem omnes homines natura æquales genuit. At quoniam bono naturæ in moribus ſuperbia depravato, E facti ſunt homines æqualitatis impatientes, contendentes invicem ſuperiores conſtitui, atque alterutrum ſupergredi cupientes, & inanis gloriæ cupidi, invicem invidentes, invicem provocantes: primo omnium in cella priori, jugo diſciplinæ inſolentia morum domanda eſt, quouſque duris ac diutinis ſeniorum attrita legibus humilietur & ſanetur cervicoſa voluntas, bonumque in ſe naturæ, quod ſuperbiendo amiſerat, obediendo recipiat: dum ſolo jam naturali affectu, non metu diſciplinæ, cum univerſis naturæ ſuæ ſociis, ideſt cum omnibus hominibus ſocialiter, quantum in ſe eſt, quieteque ſeſe habere didicerit, in cellam tandem naturæ tranſiens, experienſque quod ſcriptum eſt: *Ecce quam bonum & quam jucundum, habitare fratres in unum! ſicut unguentum in capite.* Accedit nimirum diſciplinatis moribus, tamquam tritis F ſpeciebus, oleum lætitiæ, bonum naturæ; & fit unguentum bonum atque jucundum. Quo quaſi unctus redditur homo ſuavis & mitis, homo ſine querela, neminem circumveniens, neminem concutiens, neminem lædens, nemini ſe ſuperextollens, aut præferens, inſuper & libenter communicans in ratione dati & accepti.

Alia earumdem nomina tria.
Diſciplinæ ſeu obedientiæ neceſſitas.
Pſ. 132. 1.

7 Puto, ſi bene intellexiſti utriuſque cellæ proprietates, non incongrue me hanc Unguentariam, illam Aromaticam appellaſſe * teſtaberis. In illa denique, ſicut pigmentorum vires atque fragrantiam piſtilli ex- A torquet, & exigit violenta contuſio, ſic ſectorum moros elicit quodammodo & exprimit naturalem vim vis magiſterii, & diſtrictio diſciplinæ. In hac autem voluntariæ & tamquam innatæ affectionis grata manſuetudo ſponte officioſa currit, inſtar plane unguenti quod eſt in capite, ad levem caloris tactum deſcendentis ac diffluentis per totum. Itaque in cella Diſciplinæ, tamquam ſiccæ ac ſimplices aromatum ſpecies continentur, & inde Aromaticam eam denominandam putavi. In ea vero quæ Naturæ dicta eſt, quoniam jam quaſi confecta reponuntur & ſervantur unguenta, nihilominus ex re nomen & ipſa accepit, ut Unguentaria nuncupetur. Nam Vinariam quoque cellam, non aliam ſane ſui nominis arbitror ferre rationem, niſi quod in ea vinum zeli in charitate ferventis reconditur. Nec debet omnino præeſſe aliis qui in eam necdum meruit B introduci. Oportet prorſus hoc vino æſtuet qui aliis præſidet, quemadmodum Doctor Gentium æſtuabat, quando dicebat: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Alioquin improbe ſatis præeſſe affectas, quibus prodeſſe non curas: & quorum non zelas ſalutem, ſubjectionem nimis ambitioſe vindicas tibi. Hanc ego cellam quoque Gratiæ nominavi: non quod abſque gratia vel reliquas duas obtinere omnino quis poſſit, ſed ob plenitudinem quæ ſingulariter in iſta percipitur. Denique *plenitudo legis eſt charitas*; & *qui diligit* fratrem, *legem implevit.*

** al. quoque.*
Cella diſciplinæ.
Natura.
Zelus Prælatis neceſſarius.
2. Cor. 11. 29.
Rom. 13. 10.

8 Vidiſti rationem vocabulorum: vide & differentiam cellarum. Nec enim paris facilitatis, ſeu facul- C tatis ejuſdem eſt, petulantes vagoſque ſenſus atque intemperantem carnis appetitum magiſtri comprimere metu, ac rigida diſciplinæ cohibere cenſura; & ſpontaneo affectu bene cum ſociis convenire; caſtigatis ſub ferula vivere moribus, & ſola magiſtra voluntate gratum paribus gerere morem. Nam neque unius rurſum quis dicat eſſe meriti, unius ve virtutis, ſocialiter vivere, & utiliter præeſſe. Quam multi denique ſub præceptore quieti vivunt, quos ſi jugo abſolvas, videas non poſſe quieſcere, nec ſe ullo modo æqualibus ſervare innoxios? Itemque innumeros cernes ſimpliciter ac ſine querela inter fratres converſari, ſuper fratres non ſolum inutiliter, ſed & inſipienter, & nequiter. Quadam ſiquidem bona mediocritate contenti ſunt qui hujuſmodi ſunt, ſicut eis menſuram gratiæ partitus eſt Deus; minime quidem egentes magiſtro, D nec tamen idonei magiſterio. Prioribus ergo ſequentes quidem in moribus antecellunt: ſed utriſque ſuperiores exiſtunt, qui ſuperiores eſſe ſciunt. Denique & accipiunt in promiſſione qui bene præſunt, conſtitui ſuper omnia bona Domini ſui. At pauci profecto qui utiliter; pauciores qui & humiliter præſint. Facile tamen utrumque adimplet qui matrem virtutum diſcretionem perfecte adeptus, vino nihilominus charitatis uſque ad contemptum propriæ gloriæ, uſque ad ſui ipſius oblivionem, & non ad quærenda quæ ſua ſunt debriatur, quod ſolo ac miro Spiritus ſancti magiſterio intra cellam vinariam obtinetur. Virtus ſiquidem diſcretionis abſque charitatis fervore jacet, & fervor vehemens abſque diſcretionis temperamento præcipitat. Ideoque laudabilis cui neutrum deeſt: quatenus & fervor diſcretionem erigat, & diſcretio fervorem E regat. Ergo taliter oportet eſſe moratum eum qui præeſt. Optimum autem in moribus dixerim, & ſummam diſciplinæ hujus perfecte apprehendiſſe, cui totas has cellas abſque offendiculo percurrere & circuire donatum eſt: qui in nullo prorſus aut reſiſtat prioribus, aut invideat paribus, aut ſubjectis vel deſit in cura, vel in ſuperbia præſit, prælatis obediens, ſociis congruens, ſubditis utiliter condeſcendens: quod quidem perfectionis inſigne haud dubius ſponſæ annuerim. Innuit hoc etiam ſermo quem dixit, quia *Introduxit me rex in cellaria ſua*: dum non in unam aliquam cellam, ſed *in cellaria* pluraliter ſe introductam oſtendit.

Differentia cellarum.
Multi boni privati, qui Prælati mali.
Matth. 24. 47.
Pauci humiles.
Diſcretionis & fervoris neceſſaria copula in Prælatis.
Boni paſtoris conditiones.
Cant. 1. 3.

9 Jam ad cubiculum veniamus. Quid & iſtud? Et id me præſumo ſcire quid ſit? Minime mihi tantæ rei arrogo experientiam, nec glorior in prærogativa, F quæ ſoli ſervatur beatæ ſponſæ, cautus, juxta illud Græcorum, ſcire meipſum; ut ſciam etiam cum Propheta *quid deſit mihi*. Tamen ſi nihil omnino ſcirem, nihil dicerem. Quod ſcio, non invideo vobis, nec ſubtraho: quod neſcio, doceat vos *qui docet hominem ſcientiam*. Dixi, & meminiſtis, in theoricæ contemplationis arcano Regis eſſe quærendum cubiculum. Sed quemodo de unguentis dixiſſe me ſcio, multa videlicet & diverſa penes ſponſum ea eſſe, nec omnia præſto omnibus, ſed ſua quibuſque pro diverſitate indulta meritorum; ſic quoque non unum puto cubiculum Regi eſſe,

Cubiculum quid ſit.
Pſ. 38. 15.
Pſ. 93. 10.

Cubicula Sponſi varia.

A eſſe, ſed plura. Nam nec una eſt regina profecto, ſed plures: & concubinæ multæ ſunt, & adoleſcentularum non eſt numerus. Et unaquæque invenit ſecretum ſibi cum Sponſo, & dicit: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi.* (*Iſ. 24. 16.*) Non omnibus uno in loco frui datur grata & ſecreta ſponſi præſentia, ſed ut cuique paratum eſt a Patre ipſius. Non enim nos eum elegimus, ſed ipſe elegit nos, & poſuit nos; & ubi ab eo quiſquis poſitus eſt, ibi eſt. Denique mulier una compuncta ſecus pedes Domini Jeſu ſortita eſt locum (*Luc. 7. 38.*), cum altera ſuæ devotionis fructum ad caput invenerit (*Matt. 26. 7.*), ſi tamen altera. [a] Porro Thomas in latere, Joannes in pectore, Petrus in ſinu Patris, Paulus in tertio cęlo, ſecreti hujus gratiam ſunt aſſecuti.

Contemplantium varii ſtatus.

B 10 Quis noſtrum digne diſtinguere ſufficiat has varietates meritorum, vel potius præmiorum? Ne omnino tamen præteriiſſe quod ipſi novimus * videamur; prior mulier ſtravit ſibi in tuto humilitatis, poſterior in ſolio ſpei, Thomas in ſolido fidei, Joannes in lato charitatis, Paulus in intimo ſapientiæ, Petrus in luce veritatis. Sic ergo apud ſponſum manſiones multæ ſunt; & ſive regina, ſive concubina, ſive etiam de numero ſit adoleſcentularum, congruum quæque pro meritis accipit ibi locum terminumque, quouſque liceat ſibi contemplando procedere, & introire in gaudium Domini ſui, & rimari dulcia ſecreta ſponſi. Quod ſuo loco diſtinctius, quantum dignabitur ipſe ſuggerere, demonſtrare conabor. Nunc vero id noſſe ſufficiat, nulli adoleſcentularum, nulli concubinarum, nulli vel reginarum patere omnino acceſſum ad ſecretum illud cubiculi, C quod ſuæ illi columbæ formoſæ, perfectæ uni, unicum ſponſus ſervat. Unde nec ego ſane indignor, ſi non ad illud admittor; præſertim cum conſtet mihi ne ipſam quidem ſponſam interim adhuc ad omne quod vult pervenire ſecretum. Denique & flagitat indicari ſibi, ubi paſcat, ubi cubet in meridie. (*Cant. 1. 6.*)

* al. movimus.

In primo providentia conſideratur.

11 Sed audite quouſque pervenerim, aut me perveniſſe putaverim. Nec enim jactantiæ deputandum eſt, quod in veſtros pando profectus. Eſt locus apud ſponſum, de quo ſua jura decernit, & diſponit conſilia ipſe univerſitatis gubernator, leges conſtituens omni creaturæ, pondus, & menſuram, & numerum. Eſt locus iſte altus & ſecretus, ſed minime quietus. Nam etſi ipſe (quantum in ſe eſt) diſponit omnia ſuaviter, diſponit tamen; & contemplantem, qui forte eo loci pervenerit, quieſcere non permittit; ſed mirabiliter, D quamvis delectabiliter, rimantem & admirantem fatigat, redditque inquietum. Pulchre utrumque in conſequentibus ſponſa exprimit; & delectationem videlicet iſtiuſmodi contemplationis, & inquietudinem, ubi & ſe dormire, & cor ſuum vigilare fatetur. (*Cant. 5. 2.*) Nam in ſomno quidem ſuaviſſimi ſtuporis, placidæque admirationi ſentire quietem; in vigiliis vero inquietæ nihilo minus curioſitatis ac laborioſæ exercitationis pati ſe fatigationem ſignificat. Hinc beatus Job: *Si dormiero*, ait, *dico quando conſurgam? & rurſus expectabo veſperam.* (*Job. 7. 4.*) Sentiſ-ne in his verbis ſanctam animam velle interdum moleſtam quodam modo declinare ſuavitatem, eamdemque rurſum ſuavem moleſtiam affectare? Non enim dixiſſet: *Quando conſurgam*, ſi ex toto ei quies illa ſuæ contemplationis placuiſſet: ſed E & ſi ex toto diſplicuiſſet, non denuo expectaſſet horam quietis, ideſt *veſperam*. Non igitur locus eſt iſte cubiculi, ubi nequaquam per omnem modum quieſcitur.

Ubi delectatio & inquietudo.

Reprobatio in ſecundo.

12 Eſt item locus, de quo ſuper rationalem reprobam quidem creaturam immobilis vigilat ſecretiſſima & ſeveriſſima animadverſio juſti judicis Dei, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. Cernitur, inquam, a timorato contemplatore hoc loco Deus juſto, ſed occulto judicio ſuo, reproborum nec diluens mala, nec acceptans bona; inſuper & corda indurans, ne forte doleant, & reſipiſcant, & convertantur, & ſanet eos. Et hoc non abſque certa & æterna ratione; quod tanto formidoloſius conſtat eſſe, quanto immobilius fixum extat in æternitate. Pavendum valde quod in Propheta de hujuſmodi legimus, ubi F loquens ad Angelos ſuos Deus, ſic ait: *Miſereamur impio.* (*Iſa. 26. 10.*) Quibus paventibus atque quærentibus: *Non ergo diſcet facere juſtitiam?* Non, inquit: ſubdenſque cauſam: *In terra*, ait, *ſanctorum iniqua geſſit; & non videbit gloriam Domini.* (*Ibidem.*) Timeant clerici, timeant miniſtri Eccleſiæ, qui in terris ſanctorum quas poſſident, tam iniqua gerunt, ut ſtipendiis, quæ ſufficere debeant, minime contenti, ſuperflua quibus egeni ſuſtentandi forent, impie ſacrilegeque ſibi

Clericorum ſuperfluitas notatur.

A retineant: & in uſus ſuæ ſuperbiæ atque luxuriæ victum pauperum conſumere non vereantur; duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt; & ſacris in ſuis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

13 Talibus ergo cum in præſentiarum parcere ac miſereri, ne in æternum parcat, cujus judicia abyſſus multa, advertitur: quis hoc loco requiem quærat? Habet hæc viſio tremorem * judicii, non ſecuritatem cubiculi. Terribilis eſt locus iſte, & totius expers quietis. Totus inhorrui, ſi quando in eum raptus ſum, illam apud me replicans cum tremore ſententiam: *Quis ſcit, ſi eſt dignus amore, an odio?* (*Eccl. 9. 1.*) Nec mirum, ſi B titubo ego ibi, (folium utique quod a vento rapitur, & ſtipula ſicca) (*Job. 13. 25.*) ubi & maximus ille contemplator ſuos quoque fatetur pene motos fuiſſe pedes, pene effuſos greſſus (*Pſ. 72. 2.*); & dicebat: *Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.* (*Ibid. 3.*) Quare? *In labore*, inquit, *hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur; ideoque tenuit eos ſuperbia*, ne humilientur ad pœnitentiam, ſed damnentur propter ſuperbiam cum ſuperbo diabolo & angelis ejus. Nam QUI in labore hominum non ſunt, in labore dœmonum profecto erunt, dicente Judice: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* (*Matt. 25. 41.*) Eſt tamen Dei locus & iſte, plane non aliud, quam domus Dei, & porta cœli. Hic nempe timeri dicitur Deus; hic ſanctum & terribile nomen ejus, & tamquam ingreſſus gloriæ: *Initium* plane *ſapientiæ timor Domini.* (*Pſ. 110. 9. Ibid. 10.*)

* al. terrorem.

Timor Dei quomodo initium ſapientiæ.

C 14 Nec te moveat, quod initium ſapientiæ huic demum loco dederim, & non priori. Ibi quippe in quodam quaſi auditorio ſuo docentem de omnibus magiſtram audimus Sapientiam, hic & ſuſcipimus; ibi inſtruimur quidem, ſed hic afficimur. Inſtructio doctos reddit, affectio ſapientes. Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit: ſic Sapientia multos, quos docet quid ſit faciendum, non continuo etiam accendit ad faciendum. Aliud eſt multas divitias ſcire, aliud & poſſidere: nec notitia divitem facit, ſed poſſeſſio. Sic prorſus, ſic aliud eſt noſſe Deum, & aliud timere: nec cognitio ſapientem, ſed timor facit, qui & afficit. Tu-ne ſapientem dixeris, quem ſua ſcientia inflat? Quis illos ſapientes, niſi inſipientiſſimos dicat, qui cum cognoviſſent Deum, non tamquam Deum glorificaverunt; aut gratias egerunt? Ego magis cum Apo- D ſtolo ſentio, qui *inſipiens cor eorum* manifeſte pronuntiat. (*Rom. 1. 21.*) Et bene *initium ſapientiæ timor Domini*: quia tunc primum Deus animæ ſapit, cum eam afficit ad timendum, non cum inſtruit ad ſciendum. Times Dei juſtitiam, times potentiam; & ſapit tibi juſtus & potens Deus, quia timor ſapor eſt. Porro ſapor ſapientem facit, ſicut ſcientia ſcientem, ſicut divitiæ divitem. Quid ergo prior locus? Tantum præparat ad ſapientiam. Illic præpararis, ut hic initieris. Præparatio, rerum cognitio eſt. Verum hanc faciliime ſequitur elationis tumor, ſi non reprimat timor, ut merito dicatur: *Initium ſapientiæ timor Domini*, qui ſe peſti inſipientiæ primus opponit. Ibi itaque quidam acceſſus eſt ad ſapientiam, hic & ingreſſus. Porro nec hic, nec ibi ſpeculanti perfecta eſt quies; quia illic Deus apparet tamquam ſollicitus, hic tamquam turbatus. E Non ergo cubiculum quæſieris in his locis, quorum alter auditorium quaſi docentis, alter prætorium judicis magis apparet.

Scientiam ſequitur tumor, ſi non reprimat timor.

Miſericordia in tertio ſtatu conſideratur.

15 Sed eſt locus, ubi vere quieſcens & quietus cernitur Deus, locus omnino, non judicis, non magiſtri, ſed ſponſi: & qui mihi quidem (nam de aliis neſcio) plane cubiculum ſit, ſi quando in illum contigerit introduci. Sed, heu! rara hora, & parva mora! Clara ibi agnoſcitur miſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum. Et felix qui dicere poteſt: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* (*Pſ. 118. 63.*) Stat propoſitum Dei, ſtat ſententia pacis ſuper timentes eum, ipſorum & diſſimulans mala, & remunerans bona: ut miro modo eis non modo bona, ſed & mala cooperentur in bonum. O ſolus vere, *beatus, cui non imputa-* F *bit Dominus peccatum!* (*Pſ. 31. 2.*) Nam qui non habuerit peccatum? nemo. *Omnes* enim *peccaverunt, & omnes egent gloria Dei.* (*Rom. 3. 23.*) *Quis accuſabit* tamen *adverſus electos Dei?* (*Rom. 8. 33.*) Sufficit mihi ad omnem juſtitiam ſolum habere propitium cui ſoli peccavi. Omne quod mihi ipſe non imputare decreverit, ſic eſt quaſi non fuerit. NON PECCARE, Dei juſtitia eſt: hominis juſtitia, indulgentia Dei. Vidi hæc, & intellexi illius ſententiæ veritatem: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: quia generatio cœle-*

Prædeſtinatorum felix ſtatus.

---

a Eadem verba ſunt Auguſtini in Joannem tract. 7. n. 5. Idem dicitur Bernardus movit ſupra in Serm. 12. n. 6. Vide notas fuſiores.

TOM. IV. *cœleſtis ſervat eum.* Generatio cœleſtis, æterna prædeſtinatio eſt; quia electos ſuos Deus dilexit & gratificavit in dilecto Filio ſuo ante mundi conſtitutionem, ſic in ſancto apparentes ſibi, ut viderent virtutem ſuam, & gloriam ſuam, quo ejus forent conſortes hæreditatis, cujus & apparerent conformes imaginis. Hos ergo adverti quaſi numquam peccaſſe: quoniam etſi quæ deliquiſſe videntur in tempore, non apparent in æternitate: quia charitas [a] Patris ipſorum cooperit multitudinem peccatorum. Et dixit beatos, *quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata*; cum ſubito tanta mihi quoque de me ſuborta fiducia, & infuſa lætitia eſt, quantus certe in loco horroris, id eſt in loco ſecundæ viſionis, non præceſſerat timor, ita ut mihi viſus ſim tamquam unus ex illis beatis eſſe. O ſi duraſſet! Iterum, iterumque viſita me Domine in ſalutari tuo, ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ.

1. Joan. 3. 9. Quomodo non peccent.

b Pſ. 31. 1.

Pſ. 105. 4.

16 O veræ quietis locus, & quem non immerito cubiculi appellatione cenſuerim! in quo Deus, non quaſi turbatus ira, nec velut diſtentus cura proſpicitur; ſed probatur voluntas ejus in eo bona, & beneplacens, & perfecta. Viſio illa non terret, ſed mulcet; inquietam curioſitatem non excitat; ſed ſedat; nec fatigat ſenſus, ſed tranquillat. Hic vere quieſcitur. TRANQUILLUS Deus tranquillat omnia; & quietum aſpicere, quieſcere eſt. Cernere eſt Regem poſt diurnas forenſium quaſi lites cauſarum, dimiſſis a ſe turbis, curarum moleſtias declinantem, petentem de nocte diverſorium, cubiculum introeuntem cum paucis, quos hoc ſecreto & hac familiaritate dignatur, eo certe ſecurios, quo ſecretius quieſcentem; eo ſerenius ſe habentem, quo placidius ſolos intuentem quos diligit. In hoc arcanum, & in hoc ſanctuarium Dei ſi quem forte veſtrum aliqua hora ſic rapi, & ſic abſcondi contigerit, ut minime avocet, aut perturbet vel ſenſus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certe, quæ difficilius amoventur, irruentia imaginum corporearum phantaſmata; poterit quidem hic, cum ad nos redierit, gloriari & dicere: *Introduxit me Rex in cubiculum ſuum.* Quod tamen an ipſum ſit de quo exultat ſponſa, non temere affirmaverim. Eſt tamen cubiculum, & cubiculum Regis; quia nimirum de tribus, quos triplici aſſignavimus viſioni, ſolus factus eſt in pace locus iſte. Ut enim aperte monſtratum eſt, & in priori exigua, & in ſecundo nulla percipitur quies: cum & illic apparens admirabilis, ad indagandi ſtudium exerceat curioſitatem; & hic innoteſcens terribilis, infirmitatem concutiat. At vero tertio illo in loco, non plane terribilis, nec tam admirabilis, quam amabilis apparere dignatur, ſerenus & placidus, ſuavis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus intuentibus [*] ſe.

Contemplationis hujus quies.

Quibus competat.

Cant. 1. 3.

In duobus prioribus locis non quies, ſed in tertio.

* al. invocantibus.

17 Jam ut horum quæ de cellario, horto, cubiculo, longiori ſunt diſputata ſermone, memoria veſtra compendium teneat; mementote trium temporum, trium meritorum, trium quaſi præmiorum. In horto advertite tempora, merita in cellario, præmia in triplici illa contemplatione cubiculum inquirentis. Et de cellario quidem iſta ſufficiant. Porro de horto, vel cubiculo, ſi qua addenda, aut alia forte quam dicta ſunt, modo advertenda occurrerint; loco ſuo non præteribimus. Sic autem, ſufficiant quæ dicta ſunt, & minime iterentur, ne unquam in faſtidium (quod abſit) veniant ea, quæ proferuntur ad laudem & gloriam ſponſi Eccleſiæ Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Summa ſuperiorum.

SERMO XXIV. [*]

Agit præcipue contra deteſtabile vitium detractionis; & quæ in re rectitudo hominis potiſſimum conſiſtat.

* Habitus anno 1138. compoſito Schiſmate, poſt ſuum ex Italia reditum.

1 HOC demum tertio, Fratres, reditum ab Urbe noſtrum clementior oculus e cœlo reſpexit; & vultus tandem ſerenior deſuper arriſit nobis. Quievit Leonina rabies, finem accepit malitia, Eccleſia pacem recepit. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus, qui eam per hoc ferme octennium diro ſchiſmate conturbarat. Nunc vero gratis de tantis periculis ero redditus vobis? Veſtris deſideriis donatus ſum; veſtris me profectibus paro: quorum vivo meritis, volo vivere ſtudiis & ſaluti. Quandoque dudum cœpta in Canticis me exequi vultis, libenter quidem accipio, & dignum arbitror interruptum potius reſarcire ſermonem, quam novi ordiri quippiam. Vereor autem ne diſſuetum per id temporis animum & diſtentum alio habitum, non ſolum ad tam diverſa, ſed etiam ad tam indigna, dignitas materiæ, prout oportet, non admittat. Sed ſi quod habeo, hoc vobis do: poterit & fideli obſequio meo Deus, etiam quod non habeo, dare ut dem. Si non; culpetur ſane ingenium, non voluntas.

2 Locus autem unde incipere debemus (ni fallor) iſte eſt: *Recti diligunt te.* Quod antequam explanare incipiamus, quid ſit videamus, cujus ſit, quiſnam hoc videlicet dicat. A nobis namque exigitur quod auctor non loquitur. Et fortaſſe melius adoleſcentulis id damus, ut ſuis verbis & hoc addant. [b] Siquidem cum dixiſſent: *Exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum ſuper vinum*; (nec dubium quin matri loquerentur) continuato ſermone hoc quoque inferunt: *Recti diligunt te.* Puto propter aliquas de numero ipſarum, quæ non idem ſaperent, licet pariter currere viderentur; quæ ſua ſunt quærentes, & non ambulantes ſimpliciter neque ſincere, ſed ſpeciali gloriæ matris invidentes, & captantes occaſionem murmurandi adverſus eam, ex eo nimirum quod ſola in cellaria introiſſet. Quod non eſt aliud, niſi quod Apoſtolus ait: *Periculum in falſis fratribus.* Ipſæ ſunt denique quibus exprobrantibus ſubinde pro ſe ſatisfacere cogitur, ubi eis ita reſpondet: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem.* Itaque propter murmurantes & blaſphemantes dicitur ab his quæ bonæ, quæ ſimplices, quæ humiles & manſuetæ ſunt; ab his, inquam, dicitur ſponſæ conſolandi gratia: *Recti diligunt te.* Non ſit tibi, inquiunt, cura de iniqua reprehenſione blaſphemarum harum, cum conſtet, quia *Recti diligunt te.* Bona profecto conſolatio, cum blaſphemamur a malis bene facientes, ſi recti diligant nos. Omnino ſufficit adverſus os loquentium iniqua, opinio bonorum cum teſtimonio conſcientiæ. *In Domino laudabitur anima mea; audiant manſueti, & lætentur. Manſueti,* inquit, *lætentur.* Manſuetis placeam & æquanimiter audio quidquid in me jactare voluerit livor perditorum.

Cant. 1. 3.

b Ibidem.

2. Cor. 11. 26.

Cant. 1. 4.

Laus a bonis & rectis ſufficere debet.

Pſ. 33. 3.

3 Ergo in hoc ſenſu puto appoſitum: *Recte diligunt te.* Nec abſurde ut æſtimo: cum ubique pene in choro adoleſcentularum tales inveniantur, quæ acta ſponſæ curioſe obſervent, derogandi, non imitandi cauſa. Torquentur in bonis ſeniorum ſuorum, malis paſcuntur. Videas ambulare ſeorſum, convenire ſibi & ſedere pariter, moxque laxare procaces linguas in deteſtandum ſuſurrium. Una uni conjungitur, nec ſpiraculum incedit in eis; tanta eſt libido detrahendi, audiendive detrahentem: Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordes ad diſcordiam. Conciliant inter ſe inimiciſſimas amicitias, & pari conſentaneæ malignitatis affectu celebratur odioſa collatio. Haud ſecus egere quondam Herodes & Pilatus, de quibus narrat Evangelium, quia *facti ſunt amici in illa die,* hoc eſt, in die dominicæ paſſionis. Convenientibus ſic in unum, non dominicam cœnam manducare, ſed magis propinare & bibere calicem dœmoniorum; dum impotrantibus linguis aliorum perditionis virus, aliorum aures intrantem mortem libenter excipiunt. Sic quippe juxta Prophetam *intrat mors per feneſtras noſtras,* cum prurientes auribus & oribus, lethale poculum detractionis invicem nobis miniſtrare contendimus. Non veniat anima mea in conſilio detrahentium, quoniam Deus odit eos, dicente Apoſtolo: *Detractores Deo odibiles.* Quam ſententiam Deus ipſe loquens in pſalmo, audi quomodo confirmat; *Detrahentem,* inquit, *proximo ſuo, hunc perſequebar.*

Detractorum ingenium & mores præſtigit.

Luc. 23. 12.

Jer. 9. 21. Detractores Deo odibiles.

Rom. 1. 30.

Pſal. 100. 5.

4 Neq

a Eodem ſenſu in lib. de Gratia & libero arbitrio, num. 29. peccata prædeſtinatorum dicuntur *abſconda in charitate*, nempe Dei. Confer ſermonem 4. de diverſis num. 5. & Sermonem 1. de Septuageſima cum notis.

b Ab initio Sermonis ad hunc locum inſignis eſt in ſcriptis diverſitas. In quibuſdam, omiſſo hoc exordio, Sermo ita incipit. RECTI DILIGUNT TE. *Et hoc cui potiſſimum perſona congruere judicamus? Si adoleſcentulis, matri ſine dubio id loquuntur; ſiquidem cum dixiſſent ei*, EXULTABIMUS ET LÆTABIMUR IN TE, MEMORES UBERUM TUORUM SUPER VINUM, *continuato ſermone hoc quoque inferunt*: RECTI, &c. Alii ſcripti noſtram lectionem habent. In hac varietate nota eſt magna confuſio in pleriſque cuſis, in quibus refertur utrumque exordium, ſed perperam. Hæc enim varietas inde orta eſt, quod Bernardus bis hunc eumdem Sermonem pronuntiavit: primo quidem cum exordio breviori anno 1137. antequam Romam tertio proficiſceretur: ſecundo vero, cum inde rediit anno 1138. eumdem repetiit cum altero exordio, ut interruptum opus ab ultimo hoc ſermone reſumeret. Codex unus Regius num. 4331. conſequenter eumdem ſermonem ſub duplici exordio refert: unus item Thuano Colbertinus ſemel hoc loco, cum uno exordio & iterum poſt ſermonem 60. cum altero.

Detractio charitatem impugnat & perimit.

A 4 Nec mirum, cum id præcipue vitium charitatem, quæ Deus eſt, & quidem cæteris acrius, impugnare & perſequi cognoſcatur, quemadmodum vos quoque poteſtis advertere. Omnis qui detrahit, primum quidem ſeipſum prodit vacuum charitate. Deinde quid aliud detrahendo intendit, niſi ut is, cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis, apud quos detrahit? Ferit ergo charitatem in omnibus qui ſe audiunt lingua maledica, & quantum in ſe eſt, necat funditus & extinguit: non ſolum autem, ſed & in abſentibus univerſis, ad quos volans verbum forte per eos, qui præſentes ſunt, pervenire contigerit. Vides quam facile & in brevi ingentem multitudinem animarum velociter currens ſermo tabe malitiæ hujus inficere poſſit.

Detractionis ingentia nocumenta.

B Propterea dicit de talibus propheticus ſpiritus: *Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.* Utique tam veloces, quam velociter currit ſermo. Unus eſt qui loquitur, & unum tantum verbum profert; & tamen illud unum verbum, uno in momento, multitudinis audientium, dum aures inficit, animas interficit. Cor ſiquidem felle livoris amarum per linguæ inſtrumentum ſpargere niſi amara non poteſt, dicente Domino: *Ex abundantia cordis os loquitur.*

Pſ. 13. 3.

Luc. 6. 45.

Detractionis variæ ſpecies & modi.

Et ſunt ſpecies peſtis hujus, dum alii quidem nude atque irreverenter, uti in buccam venerit, virus evomunt detractionis: alii autem quodam ſimulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conantur. Videas alta præmitti ſuſpiria, ſicque quadam cum gravitate & tarditate, vultu mœſto, C demiſſis ſuperciliis, & voce plangenti egredi maledictionem; & quidem tanto perſuaſibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt corde invito, & magis condolentis affectu, quam malitioſe proferri. Doleo, inquit, vehementer, pro eo quod diligo eum ſatis, & numquam potui de hac re corrigere eum. Et alius; Mihi quidem, ait, bene compertum fuerat de illo iſtud: ſed per me numquam innotuiſſet. At quoniam per alterum patefacta eſt res, veritatem negare non poſſum: dolens dico, revera ita eſt. Et addit: Grande damnum! nam alias quidem in pluribus valet; cæterum in hac parte (ut verum fateamur) excuſari minime poteſt.

Rectitudo hominis qua in re conſiſtat.

5 His paucis adverſus maligniſſimum vitium commemoratis, revertamur ad explanandi ordinem, & D demonſtremus, qui ſint hoc loco intelligendi *Recti*. Non enim arbitror ſentire quempiam rectæ intelligentiæ, ſecundum corpus rectos dici eos, qui ſponſam diligunt. Propterea demonſtranda nobis eſt ſpiritualis, id eſt animi cordiſve, rectitudo. Spiritus eſt qui loquitur, ſpiritualibus ſpiritualia comparans: ergo ſecundum animum, non ſecundum terrenam & fæculentam materiam, Deus hominem rectum fecit. *Ad imaginem quippe & ſimilitudinem ſuam creavit illum.* Ipſe vero, quemadmodum pſallis, *Rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo.* Rectus itaque Deus rectum fecit hominem ſimilem ſibi: id eſt ſine iniquitate, ſicut non eſt iniquitas in eo. Porro iniquitas, cordis eſt, non carnis vitium: ut per hoc noveris in ſpirituali portione tui, & non in craſſa luteaque ſubſtantia Dei ſimilitudinem conſervandam fore, ſive reparandam. E Spiritus enim eſt Deus, & eos qui volunt ſimiles ei vel perſeverare, vel fieri, oportet intrare ad cor, atque in ſpiritu id negotii actitare: ubi revelata facie ſpeculantes gloriam Dei, in eamdem imaginem transformentur de claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu.

Gen. 1. 27.

Pſal. 91. 16.

Hominem ſtatura rectum cur Deus condidit.

6 Quamquam & corporis ſtaturam dedit homini Deus rectam: forſitan ut iſta corporea exterioris vilioriſque rectitudo figmenti hominem interiorem illum, qui ad imaginem Dei factus eſt, ſpiritualis ſuæ ſervandæ rectitudinis admoneret, & decor limi deformitatem argueret animi. Quid enim indecentius, quam curvum recto corpore gerere animum? Perverſa res eſt & fœda, luteum vas, quod eſt corpus de terra, oculos habere furſum, cœlos libere ſuſpicere, cœlorumque luminaribus oblectare aſpectus: ſpiritualem vero cœleſtemque creaturam ſuos e contrario oculos, id eſt, internos ſenſus atque affectus, trahere in terram deorſum; & quæ debuit nutriri in croceis, hærere luto, F tamquam unum de ſuibus, amplexarique ſtercora. Erubeſce, anima mea, divinam pecorina commutaſſe ſimilitudinem: erubeſce volutari in cœno, quæ de cœ-A lo es. Erubeſce anima, ait corpus, in mei conſideratione. Creata Creanti ſimilis recta, me quoque accepiſti adjutorium ſimile tibi, utique ſecundum lineamenta corporeæ rectitudinis. Quocumque te vertas, ſive ad Deum ſurſum, ſive ad me deorſum, (nemo ſiquidem carnem ſuam umquam odio habuit) ubique occurrit tibi ſpecies decoris tui, ubique pro ſtatu tuæ dignitatis habes de magiſterio ſapientiæ familiarem admonitionem. Me ergo meam, quam tui gratia accepi, retinente & ſervante prærogativam; tu quomodo non confunderis amiſiſſe tuam? Cur ſuam in te Conditor intuetur abolitam ſimilitudinem, cum tuam in me tibi conſervet, aſſidueque repræſentet? Jam B omne adjutorium, quod tibi ex me debebatur, vertiſti tibi in confuſionem: abuteris obſequio meo, indigne humanum corpus inhabitas, brutus & beſtialis ſpiritus.

Jacob. 4. 4.

Rectitudo animi eſt, quærere cœleſtia.

7 Hujuſmodi ergo curvæ animæ non poſſunt diligere ſponſam, quoniam non ſunt amicæ ſponſi, cum ſint mundi. *Qui vult*, inquit, *amicus eſſe hujus mundi, inimicus Dei conſtituitur.* Ergo quærere & ſapere quæ ſunt ſuper terram, curvitas animæ eſt: & e regione meditari ac deſiderare quæ ſurſum ſunt, rectitudo. [a] Et ipſa ut perfecta ſit, in ſenſu diffiniatur & conſenſu. RECTUM revera te dixerim, ſi recte in omnibus ſentias, & factis non diſſentias. Inviſibilis animi ſtatum nuntiet fides, & actio. Rectum judica, ſi fide catholicum, & juſtum opere probaveris. Si quo minus, curvum cenſere non dubites. Sic nemC pe habes: *Si recte offers, & recte non dividis, peccaſti.* Recte quidem quodcumque horum offers, recte autem ab alterutro ea non dividis. Noli eſſe rectus oblator, & pravus diviſor. Quid dividis actum a fide? Inique dividis, fidem perimens tuam: nam *fides ſine operibus mortua eſt.* Munus mortuum offers Deo? Si enim quædam anima fidei ipſa devotio eſt, quid fides quæ non operatur ex dilectione, niſi cadaver exanime? Bene honoras Deum munere fœtido? bene placas tuæ fidei interfector? Quomodo hoſtia pacifica, ubi tam ſæva diſcordia eſt? Non mirum ſi Cain inſurrexit in fratrem, qui ſuam prius occiderat fidem. Quid miraris, o Cain, ſi ad tua non reſpicit munera qui te deſpicit? Nec hoc mirum ſi non reſpicit ad te, qui ita diviſus es in te. Si manum devotioni, quid animum das livori? NON CONCILIAS Deum tibi diſcors tecum; D non placas, ſed peccas: & nondum quidem impie feriendo, ſed tamen dividendo non recte. Etſi necdum fratricida, jam tamen fideicida teneris. Numquid rectus, vel quando manum porrigis Deo, cujus cor in terram trahit livor & fraternum odium? Quomodo rectus, cujus fides mortua, cujus opus mors, cujus nulla devotio, amaritudo multa? Erat quidem in offerente fides, ſed non in fide dilectio: recta oblatio, ſed crudelis diviſio.

a Rectus quis dicendus.

Jacob. 2. 20.

Fidei anima devotio & actio.

Gen. 4. 5.

Cain oblatio cur repudiata.

Fides operibus comprobanda.

8 MORS FIDEI eſt ſeparatio charitatis. Credis in Chriſtum? fac Chriſti opera, ut vivat fides tua. Fidem tuam dilectio animet, probet actio. Non incurvet terrenum opus quem fides cœleſtium erigit. Qui te dicis in Chriſto manere, debes ſicut ipſe ambulavit, & tu ambulare. Quod ſi propriam gloriam quæris, florenti invides, abſenti detrahis, reponis E lædenti te; hoc Chriſtus non fecit. Confiteris te noſſe Deum, factis autem negas. Non recte plane, ſed impie linguam Chriſto, animam dediſti diabolo. Audi ergo quid dicat: *Homo iſte labiis me honorat, cor autem ejus longe eſt a me.* Non es profecto rectus, qui tam non recte dividis. Non potes attollere caput preſſum diaboli jugo. Non te erigere prævales, cui dominatur iniquitas. Iniquitates tuæ ſupergreſſæ ſunt caput tuum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper te. Iniquitas denique ſedet *ſuper talentum plumbi.* Vides quod non faciat hominem rectum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione. At qui ſine dilectione eſt, non habet unde diligat ſponſam. Sed nec opera, quamvis recta, rectum cor efficere ſufficiunt ſine fide. Quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo? *Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo.* QUI NON PLACET DEO, non poteſt illi placere Deus. Nam cui placet Deus, Deo diſplicere F non poteſt. Porro cui non placet Deus, nec ſponſa ejus. Quomodo ergo rectus qui nec Deum diligit, nec Eccleſiam Dei, cui dicitur: *Recti diligunt te?* Si ergo nec fides ſine operibus, nec opera ſine fide ſufficiunt

Iſa. 29. 13.

Pſ. 37. 5.

Zach. 5. 7.

Opera ſine fide non faciunt hominem rectum.

Heb. 11. 6.

Nec ſine amore Dei & Eccleſiæ.

a Hunc ex pin locum, ob præmiſſam rationem, in editis turbavit diſcrepantia veterum codicum. Quibus enim prolixius deeſt pro omnium hujus ſermonis, in his ita effertur hicce textus: *Rectitudo. Et hanc rectitudinem, ut ſit perfecta in omnibus, convenit neceſſe eſt ſenſu atque conſenſu. Illum vero rectum corde dixerim, qui & recte in omnibus ſentiat, & a recto, quod ſenſerit, in nullo diſſentiat. Ecce de quibus dicitur ad ſponſam* RECTI DILIGUNT TE, *qui videlicet in omnibus & recte, & recto acquieſcunt.* Tum concluditur ſermo his verbis. *Utinam & nos de illis ſimus, annumerati dilectoribus Sponſi, præſtante eodem Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula. Amen.* Noſtram vero lectionem alii codices præferunt.

TOM. IV. ciunt ad animi rectitudinem: nos, qui in Chriſtum credimus, fratres, rectas ſtudeamus facere vias noſtras & ſtudia noſtra. Levemus corda noſtra cum manibus ad Deum, ut toti recti inveniamur, fidei noſtræ rectitudinem rectis actibus comprobantes, dilectores ſponſæ, dilecti a ſponſo Jeſu Chriſto Domino noſtro, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXV.

De nigredine & formoſitate ſponſæ, ideſt Eccleſiæ.

1 ECCE quod dixeram in ſermone, quia æmulis laceſſentibus ſponſa reſpondere cogatur, quæ corpore quidem de numero adoleſcentularum eſſe videntur, animo autem longe ſunt. Ait nempe: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem.* (Cant. 1. 4.) Patet quo detraherent ei, nigredinem improperantes. Sed adverte ſponſæ patientiam ac benignitatem. Non modo enim non reddidit maledictum pro maledicto, ſed inſuper benedixit, *filias Hieruſalem* vocans, quæ magis pro ſua nequitia filiæ Babylonis, vel filiæ Baal, aut ſi quod aliud nomen improperii occurriſſet, appellari meruerant. (Maledictis non referendam vicem.) Sane didicerat a Propheta, immo ab ipſa unctione quæ docet ſuavitatem, calamum quaſſatum non conterendum, & linum fumigans non extinguendum. (Iſ. 42. 4.) Propterea non putavit amplius irritandas ſatis commotas per ſe, nec quicquam addendum ſtimulis invidiæ, qua torquebantur. Magis autem cum his qui oderunt pacem, ſtuduit eſſe pacifica, ſciens ſe etiam inſipientibus debitricem. Maluit ergo ipſas favorabili demulcere vocabulo, quia curæ fuit ei infirmarum potius operam dare ſaluti, quam propriæ ultioni.

2 Omnibus quidem optanda eſt iſta perfectio: proprie autem optimorum forma eſt Prælatorum. (Perfectio boni eſt infirmorum potius ſaluti quam propriæ ultioni conſulere.) Sciunt quippe boni fideleſque Præpoſiti, languentium ſibi creditam animarum curam, non pompam. Cumque internum murmur cujuſpiam illarum querulæ vocis indicio deprehendunt, etſi in ipſos uſque ad convicia & contumelias prorumpentis; medicos ſe, & non dominos agnoſcentes, parant confeſtim adverſus phreneſim animæ, non vindictam, ſed medicinam. Hæc igitur ratio, cur ſponſa *filias Hieruſalem* dicat eas ipſas, quas malevolas ſuſtinet atque maledicas: videlicet ut in blando ſermone deliniat murmurantes, commotionem ſedet, ſanet livorem. Scriptum eſt enim: *Lingua pacifica compeſcit lites.* (Prov. 25. 15.) Alias vero filiæ revera Hieruſalem quodam modo ſunt quæ hujuſmodi ſunt, nec falſo ita eas nominat ſponſa. (Mali Eccleſiæ adſcribuntur.) Sive enim propter Sacramenta Eccleſiæ, quæ indifferenter quidem cum bonis ſuſcipiunt; ſive propter fidei æque communem confeſſionem; ſive ob fidelium corporalem ſaltem ſocietatem, ſeu etiam propter ſpem futuræ ſalutis, a qua omnino non ſunt, quamdiu hic vivunt, vel tales deſperandæ, quantumlibet vivant deſperate; non incongrue filiæ Hieruſalem nominantur.

3 Videamus jam quid illud fuerit dicere: *Nigra ſum, ſed formoſa.* Nulla-ne in his verbis repugnantia eſt? Abſit. Propter ſimplices dico, qui inter colorem & formam diſcernere non noverunt, cum forma ad compoſitionem pertineat, nigredo color ſit. Non omne denique quod nigrum eſt, continuo deforme eſt. (Non omnis nigredo deformis.) Nigredo (verbi cauſa) in pupilla non dedecet; & nigri quidam lapilli in ornamentis placent; & nigri capilli candidis vultibus etiam decorem augent & gratiam. Sic tibi quoque facile advertere eſt in rebus innumeris. Quamquam ſine numero ſunt, quæ in ſuperficie quidem reperies decolorata, in compoſitione vero decora. Tali fortaſſis modo poteſt ſponſa, cum pulchritudine utique compoſitionis, nævo non carere nigredinis: ſed ſane in loco peregrinationis ſuæ. Alioquin erit cum eam ſibi in patria exhibebit Sponſus gloriæ glorioſam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi. At vero nunc ſi diceret, quia nigredinem non haberet, ſeipſam ſeduceret, & veritas in ea non eſſet. Quamobrem ne mireris quia dixit: *Nigra ſum;* & rurſum nihilo minus, quia *formoſa* ſit, gloriatur. Quomodo enim non formoſa, cui dicitur: *Veni formoſa mea?* Cui autem dicitur, *Veni*, nondum pervenerat: ne forte quis putet hoc dictum, non quidem huic nigræ, quæ adhuc laborat veniendo in via; ſed beatæ illi, quæ jam prorſus abſque nigredine regnat in patria.

4 Sed audi unde nigram, & unde formoſam ſe dixerit. (Sponſa unde nigra, & unde formoſa.) An nigram quidem ob tetram converſationem, quam prius habuit ſub principe hujus mundi, imaginem terreſtris hominis adhuc portans: formoſam vero de cœleſti ſimilitudine quam poſtea comparavit, ambulans jam in novitate vitæ? Sed ſi hoc eſt, cur non magis de præterito, Nigra fui, & non, *Nigra ſum*, dicit? Si cui tamen placet hic ſenſus, id quod ſequitur, *ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*, (Cant. 1. 4.) ſic oportet intelligi, ut de veteri quidem converſatione Cedar, de nova vero Salomonis ſe dixerit tabernaculum. Hoc enim eſſe pelles, quod tabernaculum, Propheta oſtendit dicens: *Repente vaſtata ſunt tabernacula mea, ſubito pelles meæ.* (Jer. 4. 20.) Prius igitur *nigra*, ſicut viliſſima tabernacula Cedar: poſtea *formoſa*, ſicut pelles glorioſi Regis.

5 Sed videamus quomodo ad ſtatum potius vitæ potioris utrumque reſpiciat. Si conſideremus habitum exteriorem ſanctorum, eum qui in facie eſt, quam ſit humilis utique & abjectus, & quadam neglectus incuria; (Nigredo in ſanctis etiam locum habet.) cum tamen identidem intus revelata facie gloriam Dei ſpeculantes, in eamdem imaginem transformentur de claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu; nonne una quælibet talis anima merito nobis videbitur poſſe reſpondere exprobrantibus ſibi nigredinem: *Nigra ſum, ſed formoſa?* Vis tibi denique demonſtrem animam & nigram pariter, & formoſam? *Epiſtolæ*, inquiunt, *graves ſunt: ſed præſentia corporis infirma, & ſermo contemptibilis.* (2. Cor. 10. 10.) Paulus hic erat. Ita-ne Paulum, o filiæ Hieruſalem, de præſentia corporis æſtimatis, & tamquam decolorem deformemque contemnitis, quia cernitis homunculum affligi in *fame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus plurimis, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter?* (2. Cor. 11. 23. & 27.) Hæc ſunt quæ denigrant Paulum. Pro hujuſmodi Doctor gentium reputatur inglorius, ignobilis, niger, obſcurus; tamquam denique peripſema hujus mundi. Enim vero nonne ipſe eſt qui rapitur in paradiſum, qui unum alterumque perambulans, uſque ad tertium ſui puritate penetrat cœlum? O vere pulcherrima anima! quam, etſi infirmum inhabitantem corpuſculum, pulchritudo cœleſtis admittere non deſpexit, angelica ſublimitas non rejecit; claritas divina non repulit. Hanc vos dicitis nigram? Nigra eſt, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem. Nigra veſtro, formoſa divino angelicoque judicio. Etſi nigra eſt, forinſecus eſt. Sibi autem pro minimo eſt, ut a vobis judicetur, aut ab his qui ſecundum faciem judicant. *Homo ſiquidem videt in facie, Deus autem intuetur cor.* (1. Reg. 16. 7.) Propterea etſi nigra foris, ſed intus formoſa, ut ei placeat cui ſe probavit. Non enim vobis, quibus ſi adhuc placeret, Chriſti ſervus non eſſet. FELIX nigredo, quæ mentis candorem parit, lumen ſcientiæ, conſcientiæ puritatem.

6 Audi denique quid per Prophetam Deus promittat hujuſmodi nigris, quos aut humilitas pœnitentiæ, aut charitatis zelus, tamquam ſolis æſtus, decoloraſſe videtur. *Si fuerint*, ait, *peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur; ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.* (Iſa. 1. 18.) Non plane contemnenda in ſanctis illa nigredo extera, quæ candorem operatur internum, & ſedem proinde præparat ſapientiæ. *Candor eſt* enim *vitæ æternæ* ſapientia, ut Sapiens diffinit: (Sap. 7. 26.) & candidam oportet eſſe animam, in qua ipſa ſedem elegerit. Quod ſi *anima juſti ſedes eſt ſapientiæ*, haud dubie dixerim animam juſti eſſe candidam. Et fortaſſis juſtitia ipſa candor eſt. Juſtus autem erat Paulus, cui *repoſita* fuerat *corona juſtitiæ.* (2. Tim. 4. 8.) Candida proinde Pauli anima erat, & ſapientia ſedebat in ea, ita ut ſapientiam loqueretur inter perfectos, ſapientiam in myſterio abſconditam, quam nemo principum mundi hujus agnovit. (Pauli pulchritudo & candor.) Porro hunc in eo ſapientiæ, juſtitiæque candorem nigredo illa exterior de præſentia corporis infirma, de laboribus plurimis, de jejuniis ac vigiliis multis, aut operabatur, aut promerebatur. Ideoque & quod nigrum eſt Pauli, ſpecioſius eſt omni ornatu extrinſeco, omni etiam regio cultu. (Nigredo ſpecioſa.) Non comparabitur ei quantalibet pulchritudo carnis, non cutis utique nitida & arſura, non facies colorata vicina putredini, non veſtis pretioſa obnoxia vetuſtati, non auri ſpecies, ſplendorve gemmarum, ſeu quæque talia, quæ omnia ſunt ad corruptionem.

7 Merito proinde omnis cura ſanctorum, ſpreto ornatu cultuque ſuperfluo exterioris ſui hominis, qui certe corrumpitur, omni ſe diligentia præbet & occupat excolendo ac decorando interiori illi, qui ad imaginem Dei eſt, & renovatur de die in diem. (Cura ſanctorum præcipua circa animam.) Certi ſunt enim Deo non poſſe eſſe quicquam acceptius imagine ſua, ſi proprio fuerit reſtituta decori. Propterea & omnis gloria eorum intus, non foris eſt; hoc eſt, non in flore fœni, aut in ore vulgi, ſed in Domino. Unde & dicunt: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ:* quod conſcientiæ ſolus ſit arbiter Deus, cui ſoli placere deſiderant; & cui place-

re,

2. Cor. 1. 12. re, ſola, vera, & ſumma gloria eſt. Non mediocris plane gloria illa quæ intus eſt, in qua gloriari dignatur & Dominus gloriæ, dicente David: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus*. Et tutior ſua cuique gloria, dum habet eam in ſemetipſo, & non in altero. At non in ſolo fortaſſis candore interno, ſed in exteriore quoque nigredine & gloriandum, ne quid omnino ſanctis depereat, ſed omnia cooperentur in bonum. Non ſolum igitur in ſpe, ſed & gloriari in tribulationibus. *Libenter*, ait, *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi*. Optanda infirmitas, quæ Chriſti virtute compenſatur. Quis dabit mihi non ſolum infirmari, ſed & deſtitui ac deficere penitus a memetipſo, ut Domini virtutum virtute ſtabiliar? *Nam virtus in infirmitate perficitur*. Denique ait: *Quando infirmor, tunc fortis ſum & potens*.

Sanctorum gloria interior, & exterior. — *Pſ. 44. 14.* — *2. Cor. 12. 9.* — *Ibidem.*

8 Quod cum ita ſit, pulchre ſponſa convertit ſibi ad gloriam quod ei pro opprobrio ab æmulis intorquetur; non modo *formoſam*, ſed & *nigram* eſſe ſe glorians. Non enim erubeſcit nigredinem, quam novit præceſſiſſe & in ſponſo: cui ſimilari quantæ etiam gloriæ eſt? Nil ſibi glorioſius proinde putat, quam Chriſti portare opprobrium. Unde vox illa prorſus exultationis & ſalutis: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini mei Jeſu Christi*. GRATA ignominia crucis ei qui Crucifixo ingratus non eſt. Nigredo eſt, ſed forma & ſimilitudo Domini. Vade ad ſanctum Iſaiam, & deſcribet tibi, qualem in ſpiritu illum viderit. Quem namque alium dicit *virum doloris, & ſcientem infirmitatem*, & quia *non erat ei ſpecies neque decor*? Et addidit: *Nos putavimus eum tamquam leproſum, & percuſſum a Deo, & humiliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra; & livore ejus ſanati ſumus*. Ecce unde niger. Junge & illud ſancti David: *Specioſus forma præ filiis hominum*; & habes totum in ſponſo, quod ſponſa de ſe hoc in loco teſtata eſt.

Crucifixo conformari gloria Christiani. — *Gal. 6. 14.* — *Iſai. 53. 3.* — *Ibidem 4.* — *Pſ. 44. 3.*

9 Num tibi recte & ipſe videtur, ſecundum ea quæ dicta ſunt, æmulis poſſe reſpondere Judæis: Niger ſum, ſed formoſus, filii Hieruſalem? Niger plane, cui *non erat ſpecies, neque decor*; niger, quia *vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis*. Denique ſeipſum *fecit peccatum*: & nigrum dicere verear? Intuere ſane pannis ſordidum, plagis lividum, illitum ſputis, pallidum morte; & nigrum vel tunc profecto fatebere. Percunctare etiam Apoſtolos, eumdem ipſum qualem in monte perſpexerint; aut certe Angelos, in qualem proſpicere concupiſcant; & nihilo minus formoſum mirabere. Ergo formoſus in ſe, niger propter te. Quam formoſum & in mea forma te agnoſco, Domine Jeſu! non ob divina tantum quibus effulges miracula, ſed & propter veritatem, & manſuetudinem, & juſtitiam. Beatus qui te in his hominem inter homines converſantem diligenter obſervans, ſeipſum præbet pro viribus imitatorem tui. Hoc jam beatitudinis munus formoſa tua primitias ſuæ dotis accepit; nec quod formoſum eſt tui, imitari pigra; nec quod nigrum ſuſtinere confuſa. Unde & dicebat: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem*. Et addidit ſimilitudinem, *ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*. At illud obſcurum eſt, nec attingendum omnino fatigatis. Habetis tempus ad pulſandum. Si non diſſimulatis, aderit qui revelat myſteria: nec cunctabitur aperire qui & ad pulſandum invitat. Ipſe eſt enim qui aperit, & nemo claudit, ſponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſ. 21. 7. — Christus quomodo niger & formoſus. — *2. Cor. 5. 21.* — *Apoc. 3. 7.*

SERMO XXVI.*

* Habitus anno 1138.

In quo beatus Bernardus obitum fratris ſui Girardi a luget.

Cant. 1. 4.

1 SICUT *tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*. Hinc incipiendum, quia hic deſiit ſermo ſuperior. Hoc expectatis audire quid ſit, & qualiter ei quod proximo tractatum eſt capitulo coaptetur, quia ſimilitudo eſt. Poteſt enim hoc ita ſubjunctum fuiſſe, ut utraque pars ſimilitudinis ad id ſolum reſponderet, quod ibi præceſſerat: *Nigra ſum*. Poteſt & ita, ut duobus illis duo iſta, id eſt ſingula ſingulis referantur. Ille ſenſus ſimplicior, iſte obſcurior eſt. Sed tentemus utrumque: & prius quidem hunc, qui difficilior apparet. Non autem in duobus primis, ſed in duobus dumtaxat extremis difficultas eſt. Nam *Cedar* quidem (quod interpretatur tenebræ) aperte ſatis cum nigredine convenire videtur: ſed *pelles Salomonis* cum formoſitate non ita. Porro tabernacula in eamdem nihilominus concurrere convenientiam quis non videat? Quid enim tabernacula, niſi noſtra ſunt corpora in quibus peregrinamur? Nec enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus. Sed & militamus in eis, tamquam in tabernaculis; prorſus violenti ad regnum. Denique militia eſt vita hominis ſuper terram: & quamdiu militamus in hoc corpore, peregrinamur a Domino, id eſt a luce. Nam Dominus lux eſt: & in quantum quiſque cum eo non eſt, in tantum in tenebris eſt, hoc eſt in Cedar. Flebilem proinde vocem illam agnoſcat ſuam: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt! habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea*. Eſt ergo hoc habitaculum noſtri corporis, non civis manſio, aut domus indigenæ; ſed aut tabernaculum militantis, aut ſtabulum viatoris. Eſt, inquam, hoc corpus tabernaculum, & tabernaculum Cedar, quod nimirum animam, quaſi objectu ſui, incircumſcripti luminis interim nunc fraudat aſpectu; nec ſinit omnino videre illud, niſi per *ſpeculum* quidem & *in ænigmate*, non autem *facie ad faciem*.

TOM. IV. — *Hebr. 13. 14.* — *Job. 7. 1.* Corpus noſtrum tabernaculum tenebroſum. — *Pſ. 119. 5.* — *1. Cor. 13. 12.*

2 Videſ-ne unde Eccleſiæ nigredo, unde pulcherrimis quoque animabus nonnulla rubigo inhæſerit? De tabernaculo profecto Cedar, de exercitio laborioſæ militiæ, de diuturnitate miſeri incolatus, de anguſtiis ærumnoſi exilii, de corpore denique fragili & gravi: quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Propterea & cupiunt diſſolvi, ut corpore levatæ, Chriſti avolent in amplexus. Unde & gemens una de miſeris ajebat: *Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Scit nimirum quæ hujuſmodi eſt, quod non poſſit in tabernaculo Cedar carere ad purum macula, aut ruga, non quantulacumque nigredine: & cupit exire, ut ſe poſſit exuere. Et hæc ratio, cur ſponſa nigram ſe dixerit *ſicut tabernacula Cedar*. Sed enim quomodo formoſa *ſicut pelles Salomonis*? At neſcio quid ſublime, ac ſacrum ſentio in his pellibus involutum, quod minime auſim omnino contingere, niſi ad nutum ſane ipſius qui repoſuit & ſignavit. Legi nimirum: *Qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur a gloria*. Superſedeo igitur & differo. Vobis interim curæ erit ſolito impetrare favorem veſtris precibus, ut eo alacriores, quo fidentiores redeamus ad id, quod attentioribus eget animis. Et fortaſſis inveniet pius pulſator quod temerarius ſcrutator non poſſet. Quamquam & mœror finem imperat, & calamitas quam patior.

Nigredo Eccleſiæ unde. — *Sap. 9. 15.* — *Rom. 7. 24.* — Mortem cur ſit optaſſet. — *Prov. 25. 27.*

3 Quouſque enim diſſimulo [b] & ignis quem intra meipſum abſcondo, triſte pectus adurit, interiora depaſcitur? Clauſus latius ſerpit, ſævit acrius. Quid mihi & in cantico huic, qui in amaritudine ſum? Vis doloris abducit intentionem, & indignatio Domini ebibit ſpiritum meum. Subtracto ſiquidem illo, per quem mea in Domino ſtudia utcumque libera eſſe ſolebant; ſimul & cor meum dereliquit me. Sed feci vim animo, ac diſſimulavi uſque huc; ne affectus quidem vincere videretur. Denique plorantibus aliis, ego (ut advertere potuiſtis) ſiccis oculis ſecutus ſum inviſum funus, ſiccis oculis ſteti ad tumulum, quouſque cuncta peracta ſunt exequiarum ſolemnia. Indutus ſacerdotalibus, ſolitas in eum orationes proprio ore complevi, terram meis manibus ex more jeci ſuper dilecti corpus, terram mox futurum. Qui me intuebantur, flebant, & mirabantur, quod non flerem ipſe: cum non illum quidem, ſed me potius, qui illum amiſiſſem, omnes miſerarentur. Cujus enim vel ferreum pectus ſuper me ibi non moveretur, quem videret Girardo ſuperſtitem? Commune damnum: ſed præ-

b — Bernardus ſuper fratris ſui ſiccis oculis proſecutus. — c

a De ejus converſione lege Guillelmum in lib. 1. de vita Bernardi num. 11. & 12. Cellerarius erat apud Claramvallem ibid. num. 27. Ejus mors incidit in annum 1138. poſt ſuum ex Italia cum Bernardo reditum, hoc num. 19. Similem orationem funebrem de Humberto habes in tomo 3.

b Hæc eſt S. Bernardi de Girardo fratre oratio funebris, quam Berengarius, ille Abælardi impudens diſcipulus, immerito ſugillat, in primis quod *triſtitia luctu confuderet*; deinde quod quibuſdam Ambroſii verbis utatur, ex ejus oratione funebri de morte Satyri fratris, *pilatas in deſumpta*. At illa nec in hoc Sermone leguntur: nec, ſi legerentur, Bernardo facerent injuriam. Loca duo huc referre juvat. En primum: *Deceſſit frater a vita, imo, ut verius fatear, mortem reliquit pro vita. Frater, inquam, receſſit, tuus conſolatio, morum ſpeculum, vinculum religionis. Quis alterius vegetabit ad laborem? quis amplius levaret mœrentem? Alterum hoc eſt: Hos bonum requiris, ſe quod ſolum putas, frequenti miſeros plum teſtatio affectum. Hoc, inquam, bonum requirit, cum quo ducere colla aratrum conſueverit.* Poſterior quidem locus extat poſt initium apud Ambroſium, neuter apud Bernardum. Caute Francus Berengarius, ni fallor, ne mendacii atque impoſturæ argueretur.

c Idipſum teſtatur Gaufridus in lib. 3. de vita Bernardi cap. 21. *Nam extraneum quemlibet*, inquit Gaufridus, *vix aut numquam ſine lacrymis ſepelivit*.

TOM. IV. Conſolationis motiva.

præ meo non reputabatur infortunio. At ego quibus poteram viribus fidei, reluctabar affectui, nitens vel invitus non moveri fruſtra addictione naturæ, univerſitatis debito, conditionis uſu, potentis juſſu, judicio juſti, flagello terribilis, Domini voluntate. Pro hujuſmodi ſemper ex tunc & deinceps exegi a memetipſo non indulgere multo fletui, multum tamen turbatus & mœſtus. Nec potui imperare triſtitiæ, qui potui lacrymæ. ſed, ut ſcriptum eſt: *Turbatus ſum, & non ſum locutus;* At ſuppreſſus dolor altius introrſum radicavit, eo (ut ſentio) acerbior factus, quo non eſt exire permiſſus. Fateor, victus ſum. Exeat neceſſe eſt foras quod intus patior. Exeat ſane ad oculos filiorum, qui ſcientes incommodum, planctum humanius æſtiment, dulcius conſolentur.

Pſal. 76. 5.

Quam juſtus dolor Bernardi ex obitu fratris.

4 Scitis, o filii, quam juſtus ſit dolor meus, quam dolenda plaga mea. Cernitis nempe, quam fidus comes deſeruit me in via hac qua ambulabam, quam vigil ad curam, quam non ſegnis ad opus, quam ſuavis ad mores. Quis ita mihi pernecceſſarius? cui æque dilectus ego? Frater erat genere, ſed religione germanior. Dolete, quæſo, vicem meam vos, quibus hæc nota ſunt. Infirmus corpore eram, & ille portabat me; puſillus corde eram, & confortabat me; piger & negligens, & excitabat me; improvidus & obliviosus, & commonebat me. Quo mihi avulſus es? quo mihi raptus e manibus, homo unanimis, homo ſecundum cor meum? Amavimus nos in vita: quomodo in morte ſumus ſeparati? Amariſſima ſeparatio! & quam non poſſet omnino efficere, niſi mors. Quando enim me vivus vivum deſereres? Omnino opus mortis, horrendum divortium. Quis enim tam ſuavi vinculo mutui noſtri non pepercisſet amoris, niſi totius ſuavitatis inimica mors? Bene mors, quæ unum rapiendo, duos furioſe peremit. An non mors etiam mihi; immo plus mihi, cui utique omni morte infelicior vita ſervata eſt? Vivo, ut vivens moriar: & hoc dixerim vitam? Quam mitius me privares, o auſtera mors, vitæ uſu, quam fructu! num vita ſine fructu gravior morte? Denique duplex malum ligno paratur infructuoſo: ſecuris, & ignis. Ergo meis laboribus invidens, elongaſti a me amicum & proximum, per cujus maxime ſtudium erant (ſi quando erant) fructuoſi. Satius proinde mihi fuiſſet periclitari vita, quam tua, o Girarde, præſentia, qui meorum in Domino ſtudiorum eras ſollicitus incitator, fidelis * adjutor, cautus examinator. Cur, quæſo, aut amavimus, aut amiſimus nos? Dira conditio, ſed mea miſeranda fortuna, & non illius! Nam tu, chare frater, ſi charos amiſiſti, chariores utique recepiſti. Me vero quænam jam miſerum conſolatio manet poſt te unicum ſolatium meum? Placita fuit pariter utrique ſocietas corporum pro morum concordia: ſed ſolum me diviſio vulneravit. Commune, quod libuit; quod triſte & lugubre, meum: in me tranſierunt iræ, in me confirmatus eſt furor. Erat ambobus alterutrum grata præſentia, dulce conſortium, ſuave colloquium, ſed tantas utriuſque delicias ego perdidi, tu mutaſti. Et quidem immutatis illis retributio multa.

Mutuus amor fratrum.

Separatio duobus mortis.

Matt. 3. 10.

* al. ſocius.

a

Mors beatis non jacturam, ſed lucrum.

5 Quanto tenore a gaudiorum ac benedictionum cumulo cares hodie nobis, frater chariſſime! Habes certe pro me tantillo repoſitam tibi Chriſti præſentiam: nec diſpendium ſentis abſentiæ a nobis tuæ, Angelorum admixtus choris. Non eſt igitur quod cauſeris tu de noſtra quaſi ſubtracta tibi præſentia, cui aſſatim ſui, ſuorumque copiam Dominus majeſtatis indulſit. At ego pro te quid? Quam vellem ſcire quidnam ſentias nunc de me illo unico tuo, mediis nutante curis & pœnis, deſtituto te baculo imbecillitatis meæ! ſi tamen licet adhuc cogitare de miſeris, ingreſſo abyſſum luminis, atque illo pelago æternæ felicitatis abſorpto. Forte enim, etſi noſti nos ſecundum carnem, ſed nunc jam non noſti: & quoniam introiſti in potentias Domini, memoraris juſtitiæ ejus ſolius, immemor noſtri. Cæterum *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*, & in divinum quemdam totus immutatur affectum; nec poteſt jam ſentire, aut ſapere niſi Deum, & quod ſentit & ſapit Deus, plenus Deo. Deus autem charitas eſt, & quanto quis conjunctior Deo, tanto plenior charitate. Porro impaſſibilis eſt Deus, ſed non incompaſſibilis, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Ergo & te neceſſe eſt miſericordem eſſe, qui inhæres miſericordi, quamvis jam minime miſer ſis: & qui non pateris, compateris tamen. Affectus proinde tuus non eſt imminutus, ſed immutatus; nec quoniam Deum induiſti, noſtri b cura te exuiſti: & ipſi enim cura eſt de nobis. Quod infirmum eſt abjeciſti, ſed non quod pium. Charitas denique numquam excidit: non obliviſceris me in finem.

1. Cor. 6. 17.

Beati in cœlo pro nobis ſolliciti.

b

1. Petr. 5. 7.

1. Cor. 13. 8.

6 Videor mihi quaſi audire fratrem meum dicentem: *Numquid mater obliviſci poterit filii uteri ſui?* Etſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui. Non expedit prorſus. Scis ubi verſer, ubi jaceam, ubi reliqueris me; non eſt qui porrigat manum. Ad omne quod emerſerit, reſpicio ad Girardum, ut conſueveram, & non eſt. Heu! tunc ingemiſco miſer, ſicut homo ſine adjutorio. Quem conſulam in ambiguis? cui in adverſis fidam? quis portabit onera? quis pericula propulſabit? Nonne ubique greſſus meos Girardi oculi anteibant *? Nonne tuum, Girarde, pectus curæ c meæ notius, quam meum ipſius habebant, familiarius incurſabant, acrius urgebant? Nonne in lingua tua illa placabili & potenti, meam a ſermonibus ſæculi frequentiſſime vindicabas & amico reddebas ſilentio? Dominus dederat illi linguam eruditam, ut ſciret quando deberet proferre ſermonem. Ita denique in prudentia reſponſorum ſuorum, & in gratia data ſibi deſuper, & domeſticis ſatiſfaciebat & exteris, ut pene me nemo requireret, cui prior forte Girardus occurriſſet. Occurrebat autem adventantibus, opponens ſe, ne ſubito meum otium incurſarent. Si quibus ſane per ſe ſatisfacere non quibat hos perducebat ad me, cæteros emittebat. O virum induſtrium! o amicum fidelem! & amico gerebat morem, & officiis charitatis non deerat. Quis vacua ab eo receſſit manu? Si dives, conſilium; ſi pauper, ſubſidium reportabat. Nec quærebat quæ ſua ſunt qui ſe mediis ingerebat curis, ut ego vacarem. Sperabat enim, ſicut erat humillimus, majorem de noſtra quiete fructum, quam ſi vacaret ipſe. Interdum tamen poſtulabat abſolvi, & alteri cedere, quaſi qui melius provideret. Sed ubi ille inveniretur? Nec petulanti aliquo (ut aſſolet) in eo officii detinebatur affectu, ſed ſolo intuitu charitatis. Siquidem plus omnibus laborabat, & minus omnibus accipiebat, ita ut ſæpe, cum aliis neceſſaria miniſtraret, egeret ipſe in pluribus, verbi cauſa, cibo, aut veſte. Denique cum ſe ſentiret deceſſui propinquare: „ Deus, inquit, tu ſcis, „ quod quantum in me fuit, ſemper optavi quietem; „ mihi intendere, tibi vacare. Sed implicitum tenuit timor tuus, voluntas fratrum, & ſtudium obediendi; ſuper omnia Abbatis pariter & fratris „ germana dilectio. Ita eſt. Gratias tibi, Frater, de omni fructu meorum, ſi quis eſt, in Domino ſtudiorum. Tibi debeo ſi profeci, ſi profui. Tu intricabaris, & ego tuo beneficio feriatus ſedebam mihi, aut certe divinis obſequiis ſanctius occupabar, aut doctrinæ filiorum utilius intendebam. Cur enim ſecurus intus non eſſem, dum te ſcirem agentem foris, manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum, & linguam meam? Et quidem indefeſſa manus, oculus ſimplex, pectus conſilii, lingua loquens judicium, ſicut ſcriptum eſt: *Os juſti meditabitur ſapientiam, & lingua ejus loquetur judicium.*

Iſai. 49. 15.

* al. animabant.

c

Girardi prudentia, & induſtria in negotiis.

Bernardus fratri ſuo profectus ſuos adſcribit.

Pſ. 36. 30.

7 Sed quid dixi foris agentem illum? quaſi interna Girardus neſciret, ac ſpiritualium expers eſſet donorum. Norunt qui illum norunt ſpirituales quam verba ejus ſpiritum redolerent. Norunt contubernales, quam mores ejus & ſtudia non carnem ſaperent, ſed ferverent ſpiritu. Quis illo rigidior in cuſtodia diſciplinæ? quis in caſtigando corpus ſuum diſtrictior, ſuſpenſior vel ſublimior in contemplando, ſubtilior in diſſerendo? Quoties cum eo diſſerens ea didici quæ neſciebam; & qui docturus adveneram, doctus magis abſceſſi? Nec mirum de me, cum magni ac ſapientes viri idipſum nihilo minus ex illo ſibi accidiſſe teſtetur. Non cognovit litteraturam: ſed habuit litterarum inventorem ſenſum, habuit & illuminantem Spiritum. Nec in maximis tantum, ſed in minimis maximus erat. Quid (verbi cauſa) in ædificiis, in agris, hortis, aquis, cunctis denique artibus ſeu operibus ruſticanis quid, inquam, vel in hoc rerum genere Girardi ſubterfugit peritiam? Cæmentariis, fabris, agricolis, hortulanis, ſutoribus, atque textoribus facile magiſter erat. Cumque omnium judicio omnibus eſſet ſapientior, ſolis in ſuis oculis non erat ſapiens. Utinam multos, etſi minus ſapientes, non plus tangeret illa maledictio: *Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris!* Scientibus iſta loquor, & adhuc plura his de illo, & majora compertis. Parco tamen, quia caro mea,

Girardus etiam internorum ac ſpiritualium peritus.

Etſi abſque litteris.

Rerum œconomicarum peritus.

Iſai. 5. 21.

a Id eſt, cum quanto ſonore. Quidam codices ſcripti, & editi, poſt *fratres chariſſime*, addunt *erante*, ut reſponderat quanto, ſed perperam.
b Hanc curam colligere licet ex duabus Girardi apparitionibus, in lib. 4. de vita Bernardi num. 10. & lib. 5. num. 8.
c Id teſtatur Bernardi per Girardum increpatio de miraculis, ne is inde inſoleſceret, lib. 1. Vitæ num. 45.

mea, & frater eſt. Hoc tamen ſecurus addo, mihi utilis in omnibus, & præ omnibus: fuit utilis in parvis & magnis, in privatis & publicis, foris & intus. Merito ex eo pendebam totus, qui mihi totum erat. Solum pene reliquerat mihi proviſoris honorem & nomen; nam opus ipſe faciebat. Ego vocitabar Abbas, ſed ille præerat in ſollicitudine. Merito requievit in illo ſpiritus meus, per quem licebat delectari in Domino, prædicare liberius, orare ſecurius. Per te, inquam, mihi, frater mi, mens ſobria, & grata quies, ſermo efficacior, pinguior oratio, frequentior lectio, & ferventior affectus.

Fratris vices agens.

8 Heu! ſublatus es, & hæc omnia ſimul. Tecum omnes pariter abiere deliciæ, & lætitiæ meæ. Jam curæ irruunt, jam moleſtiæ hinc inde pulſant, & anguſtiæ undique ſolum me repererunt, ſolæ mihi, te abeunte remanſerunt, ſolus ſub ſarcina gemo. Aut ponere, aut opprimi neceſſe eſt, quia tu tuos humeros ſubduxiſti. Quis mihi tribuat cito mori poſt te? Nam pro te nolim, nec te tua fraudare gloria. Porro ſupervivere tibi, labor & dolor. Vivam, quoad vivam, in amaritudine, vivam in mœrore: & hæc ſit mihi conſolatio, ut mœrendo affligar. Non parcam, & juvabo manum Domini: etenim manus Domini tetigit me. Me, inquam, tetigit & percuſſit, non illum, quem vocavit ad requiem: me occidit, cum ſuccidit illum. Numquid enim occiſum quis dixerit, quem plantavit in vita? At quod illi vitæ janua fuit, mihi plane eſt mors: meque illa morte mortuum dixerim, non hunc qui obdormivit in Domino. Exite, exite lacrimæ jampridem cupientes: exite, quia is qui vobis meatum obſtruxerat, commeavit. Aperiantur cataractæ miſeri capitis, & erumpant fontes aquarum, ſi forte ſufficiant ſordes diluere culparum, quibus iram merui. Cum conſolatus fuerit ſuper me Dominus, tunc fortaſſis & ego merear conſolari, ſi tamen non pepercero a mœrore: nam qui lugent, ipſi conſolabuntur. Propterea condeſcendat mihi omnis ſanctus, & in ſpiritu lenitatis qui ſpiritualis eſt, ſuſtineat lamentantem. Luctus meus humano, quæſo, penſetur affectu, non uſu. Videmus nempe mortuos quotidie plangere mortuos ſuos, fletum multum, & fructum nullum. Non culpamus affectum, niſi cum excedit modum; ſed cauſam. Ille nimirum naturæ eſt, & ejus turbatio pœna peccati: hæc vanitas & peccatum. Etenim ibi ſola (niſi fallor) plorantur damna gloriæ carnis, vitæ præſentis incommoda. Et plorandi qui ita plorant. Numquid ego ſic? Similis mihi affectus, ſed altera cauſa, diſſimiliſque intentio. Nulla mihi ſane querela de omnibus quæ ſunt mundi. In his profecto quæ ſunt Dei, ademptum doleo fidele auxilium, ſalutare conſilium. Girardum lugeo: Girardus eſt in cauſa, frater carne, ſed proximus ſpiritu, ſocius propoſito.

Bernardus ſolutam ſuam deflet.

Matth. 5. 5.

Plorandi qui temere mortuos plorant.

9 Adhæſit anima mea animæ illius; & unam fecit de duabus, non conſanguinitas, ſed unanimitas. Carnis quidem neceſſitudo non defuit: ſed plus junxit ſocietas ſpiritus, conſenſus animorum, morum conformitas. Cum ergo eſſemus cor unum & anima una, hanc meam pariter atque ipſius animam pertranſivit gladius, & ſcindens, mediam partem locavit in cœlo, partem in cœno deſeruit. Ego, ego illa portio miſera in luto jacens, truncata parte ſui, & parte potiori; & dicitur mihi, Ne fleveris? Avulſa ſunt viſcera mea a me; & dicitur mihi, Ne ſenſeris? Sentio, ſentio vel invitus, quia nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt: ſentio prorſus & doleo, & dolor meus in conſpectu meo ſemper. Non ſane nos poterit duritiæ & inſenſibilitatis arguere ille qui verberat, quomodo illos, de quibus ait: *Percuſſi eos, & non doluerunt.* Affectum meum confeſſus ſum, & non negavi. Carnalem quis dixerit: ego humanum non nego, ſicut nec me hominem. Si nec hoc ſufficit, nec carnalem negaverim. Nam & ego carnalis ſum, venumdatus ſub peccato, addictus morti, pœnis & ærumnis obnoxius. Non ſum, fateor, inſenſibilis ad pœnas, mortem horreo meam & meorum. Meus Girardus erat, meus plane. An non meus, qui frater ſanguine fuit, profeſſione filius, ſollicitudine pater, conſors * ſpiritu, intimus affectu? Is receſſit a me: ſentio, læſus ſum, & graviter.

Vis mutui amoris inter Bernardum & Girardum.

Jer. 5. 3. Bernardus ſtoicæ apathiæ expers.

** al. conſors.*

10 Ignoſcite, filii, immo; ſi filii, vicem dolete paternam. Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, qui certe conſideratis quam gravia pro peccatis recepi de manu Domini. In virga indignationis ſuæ percuſſit me, digne pro meritis, dure pro viribus. An leve quis dixerit vivere me abſque Girardo, niſi qui ignorat quid mihi cum Girardo? Nec tamen contradico ſermonibus ſancti: nec reprehendo judicium, quo recepit quiſque quo dignus eſt, ille coronam quam meruit, ego quam debui pœnam. Numquid quia ſentio pœnam, reprehendo ſententiam? Humanum eſt illud, hoc impium. Humanum, inquam, & neceſſe affici erga charos, ſive delectabiliter, cum præſto ſunt, ſive cum abſunt, moleſte. Non erit otioſa ſocialis converſatio, præſertim inter amicos: & quid effecerit mutuus amor in ſibi præſentibus, horror indicat ſeparationis, & dolor de invicem ſeparatis. Doleo ſuper te, Girarde chariſſime, non quia dolendus, ſed quia ablatus. Et ideo fortaſſis dolendum mihi potius ſuper me, qui bibo calicem amaritudinis. Et ſolus dolendus, quia ſolus bibo: non enim & tu. Solus ego patior quod ſolent pariter pati qui ſe diligunt, cum ſe amittunt.

Fratris mortem ſuam reputat pœnam; ſed juſtam.

11 Utinam non te amiſerim, ſed præmiſerim! utinam vel tarde aliquando ſequar te quocumque ieris! Non enim dubium, quin ad illos ieris, quos circa medium extremæ noctis tuæ invitabas ad laudem, cum in vultu & voce exultationis ſubito erupiſti in illud Davidicum, ſtupentibus qui aſſiſtebant; *Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelſis.* Jam tibi, Frater mi, nocte adhuc media dieſcebat, & nox ſicut dies illuminabatur. Prorſus illa nox illuminatio tua in deliciis tuis. Accitus ſum ego ad id miraculi videre exultantem in morte hominem, & inſultantem morti. Ubi eſt mors victoria tua? Ubi eſt mors ſtimulus tuus? Jam non ſtimulus, ſed jubilus. Jam cantando moritur homo, & moriendo cantat. Uſurparis ad lætitiam mater mœroris, uſurparis ad gloriam gloriæ inimica; uſurparis ad introitum regni porta inferi, & fovea perditionis ad inventionem ſalutis: idque ab homine peccatore. Juſte nimirum, quia tu inique in hominem innocentem & juſtum poteſtatem temeraria uſurpaſti. Mortua es, o mors, & perforata hamo quem incauta glutiiſti, cujus illa vox eſt in Propheta: *O mors, ero mors tua, morſus tuus ero, inferne.* Illo, inquam, hamo perforata *, tranſeuntibus per medium tui fidelibus latum lætumque exitum pandis ad vitam. Girardus te non formidat, larvalis effigies. Girardus per medias fauces tuas tranſit ad patriam, non modo ſecurus, ſed & lætabundus & laudans. Cum ergo ſuperveniſſem, & extrema jam pſalmi me audiente clara voce compleſſet, ſuſpiciens in cœlum, ait: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum.* Et repetens eumdem ſermonem, ac frequenter ingeminans: „*Pater, Pater*, converſus ad me, exhilarata quidem „facie: Quanta, inquit dignatio Dei, patrem hominum eſſe! quanta hominum gloria, Dei filios, Dei „eſſe & hæredes? Nam ſi filii, & hæredes. Sic cantabat quem nos lugemus: in quo & meum, fateor luctum pene in cantum convertit, dum intentus gloriæ ejus, propriæ fere miſeriæ obliviſcor.

Pſ. 148. 1. Girardus inter cantica lætus moritur.

Oſee 13. 14.

Luc. 23. 46.

Extrema verba morientis.

12 Sed revocat me ad me pungens dolor, facileque a ſereno illo intuitu, tamquam a levi excitat ſomno perſtringens anxietas. Plangam igitur, ſed ſuper me, quia ſuper illum jam vetat ratio. Puto enim, ſi opportunitas daretur, modo diceret nobis: Nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſos flete. Planxit merito David ſuper parricida filio, cui perpetuo ſciret obſtructum exitum de ventre mortis mole criminis. Merito ſuper Saul & ſuper Jonatham: quibus æque abſorptis ſemel, emerſio jam non ſperatur [a]. Et quidem reſurgent, ſed non ad vitam: immo ad vitam, ut vivi in morte infelicius moriantur. Quamquam de Jonatha poſſit non immerito hærere ſententia. At mihi etſi non iſta ſuppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primum ſuper mea ipſius plaga, atque hujus jactura domus: plango deinde ſuper pauperum neceſſitatibus, quorum Girardus pater erat: plango certe & ſuper univerſo ſtatu noſtri Ordinis noſtræque profeſſionis, qui de tuo, Girarde, zelo, conſilio & exemplo robur non mediocre capiebat; plango poſtremo, etſi non ſuper te, propter te tamen. Hinc prorſus, hinc afficior graviter, quia vehementer amo. Et nemo mihi moleſtus ſit, dicens non debere ſic affici: cum benignus Samuel ſuper reprobo rege, & pius David ſuper parricida filio ſatisfecerint affectioni, & non ad injuriam fidei, non in ſuperni ſuggillationem judicii. *Abſalon fili mi* ait ſanctus David, *fili mi Abſalon*: & ecce plus quam Abſalon hic. Salvator quoque videns civitatem Hieruſalem, & prævidens ruituram, *flevit ſuper eam*. Et ego propriam, & quæ in præſenti eſt deſolationem non ſentiam? Plagam meam recentem, & gravem non doleam?

Planctus cauſa in Bernardo.

2. Reg. 19. 1.

2. Reg. 1. 27.

1. Reg. 16. 1.

2. Reg. 18. 33.

Luc. 19. 41. Exemplis luctum ſuum tuetur.

a Ita omnes ſcripti cum primis editis: recentiores ſperabatur. De Jonathæ ſalute non omnino dubitat Bernardus, ut de Sau-

* Vide Horſtii Notas.

TOM. IV. leam? Ille flevit compatiendo, & ego patiendo non audeam? Et certe ad tumulum Lazari nec flentes arguit, nec a fletu prohibuit, inſuper & flevit cum flentibus: *Et lacrymatus eſt*, inquit, *Jeſus*: Fuerunt lacrymæ illæ teſtes profecto naturæ, non indices diffidentiæ. Denique & prodiit mox ad vocem ejus qui erat mortuus, ne continuo putes fidei præjudicium dolentis affectum.

Joan. 11. 35.

13 Sic nec fletus utique noſter infidelitatis eſt ſignum ſed conditionis indicium: nec quia percuſſos ploro arguo ferientem, ſed provoco pietatem, ſeveritatem flectere ſatago. Unde & verba mea dolore ſunt plena non tamen & murmure. Numquid non plenum juſtitia protuli, quod unius ſententiæ complemento & punitus eſt qui debuit, & coronatus qui meruit? Et adhuc dico: Bene utrumque fecit dulcis & rectus Dominus. Miſericordiam & judicium cantabo tibi, Domine. Cantet tibi miſericordia, quam feciſti cum ſervo tuo Girardo: cantet & judicium, quod nos portamus. In altero bonus, in altero juſtus laudaberis. An ſolius laus bonitatis? Eſt & juſtitiæ. *Juſtus es, Domine, & rectum judicium tuum*. Girardum tu dediſti, Girardum tu abſtuliſti: & ſi dolemus ablatum, non tamen obliviſcimur quod datus fuit, & gratias agimus quod habere illum meruimus, quo carere in tantum non volumus, in quantum non expedit.

Pſ. 118. 137.

Bernardus fragi de vita periclitanti amici Girardi obtinuit. a

14 Recordor, Domine, pacti mei & miſerationis tuæ, ut magis juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum judicaris. Cum pro cauſa Eccleſiæ anno præterito Viterbi [a] eſſemus, ægrotavit ille, & invaleſcente languore, cum jam proxima videretur vocatio, ego ægerrime ferens comitem peregrinationis, & illum consolatorem in terra relinquere aliena, nec reconſignare his qui mihi eum commiſerant, quoniam amabatur ab omnibus, ſicut erat amabilis valde, converſus ad orationem cum fletu & gemitu: Expecta, inquam, Domine uſque ad reditum. Reſtitutum amicis tolle jam eum, ſi vis, & non cauſabor. Exaudiſti me, Deus: convaluit; opus perfecimus quod injunxeras, rediimus cum exſultatione reportantes manipulos pacis. Porro ego oblitus pene ſum meæ conventionis, ſed non tu. Pudet ſingultuum horum qui prævaricationis me arguunt. Quid plura? Repetiſti commendatum, recepiſti tuum. Finem verborum indicunt lacrymæ, tu illis, Domine, finem modumque indicito.

SERMO XXVII.

De ornatu ſponſæ, & qualiter anima ſancta Cœlum dicatur.

1 Quia debitis humanitatis officiis amicum revertentem in patriam proſecuti ſumus, redeo, Fratres, ad propoſitum ædificandi quod intermiſeram. Intermiſſum namque eſt cum flere lætantem, & ſeorſum ad epulas accubantes multas ingerere importunum. Sed & ſi noſtras deflemus ærumnas, ne id quidem oportet nimis, ne non tam amaſſe illum, quam noſtra quæſiſſe de illo commoda videamur. Temperet ſane dilecti gaudium mœſtitiam deſolatorum: & tolerabilius fiat nobis quod nobiſcum non eſt, quia cum Deo eſt. Fretus ergo orationibus veſtris, volo in lucem, ſi poſſum, prodere quicquid illud eſt, quod opertum illis pellibus ſentio, quæ in exemplum decoris ſponſæ productæ ſunt. Hoc (ſi * recolitis) tactum fuit, ſed indiſcuſſum remanſit: porro diſcuſſum & declaratum, quomodo *nigra* ſit *ſicut tabernacula Cedar*. Quomodo ergo *ſicut pelles Salomonis formoſa*? quaſi vero Salomon in omni gloria ſua quicquam habuerit condignum decore ſponſæ, & gloria ornatus ejus. Et quidem ſi non ad decorem ſponſæ, ſed ad nigredinem potius neſcio quas *pelles* illas, ſicut & *tabernacula Cedar* reſpicere diceremus, fortaſſis competeret, nec deeſſet unde id congruere monſtraremus, ſicut & monſtrabimus. At vero ſi ſponſæ claritati quarumcumque decorem pellium comparandum putamus, hic prorſus opus nobis eſt ejus ad quem pulſatis auxilio, quatenus myſterium hoc digne aperire poſſimus. Quid namque eorum quæ in facie lucent, ſi internæ cujuſpiam ſanctæ animæ pulchritudini comparetur, non vile ac fœdum recto appareat æſtimatori? Quid, inquam, tale in ſe oſtendit ea quæ præterit figura hujus mundi, quod æquare ſpeciem animæ poſſit illius, quæ exuta terreni hominis vetuſtatem, ejus qui de cœlo eſt decorem induit, ornata optimis moribus pro monilibus, ipſo purior, ſicut & excelſior æthere, ſole ſplendidior? Noli ergo reſpicere ad illum Salomonem, cum indagare cupis, cujuſmodi ſe pellibus ſimilem in decore ſponſa glorietur.

Fletus moderandus.

* al. ſcitis.

Internæ pulchritudinis animæ cum externis comparatio.

2 Quid eſt ergo quod dicit: *Formoſa ſum ſicut pelles Salomonis*? Magnum & mirabile quiddam, ut ego æſtimo; ſi tamen non hunc, ſed illum hic attendamus, de quo dicitur: *Ecce plusquam Salomon hic*. Nam uſque adeo is meus Salomon Salomon eſt, ut non modo Pacificus (quod quidem Salomon interpretatur) ſed & Pax ipſa vocetur, Paulo perhibente, quia *ipſe eſt pax noſtra*. Apud illum Salomonem non dubito poſſe inveniri quod decori ſponſæ omnino comparare non dubitem: Et præſertim de pellibus ejus adverte in pſalmo: *Extendens*, ait, *cœlum ſicut pellem*. Non ille profecto Salomon (etſi multum ſapiens, multumque potens) extendit cœlum ſicut pellem; ſed is potius, qui non tam ſapiens, quam ipſa Sapientia eſt, ipſe prorſus extendit & condidit. Illius ſiquidem, & non illius illa vox eſt: *Quando præparabat cœlos*, haud dubium quin Deus Pater, *ego aderam*. Aderat ſine dubio præparanti cœlos ſua virtus, ſuaque ſapientia. Nec putes adſtitiſſe otioſam, & quaſi ad ſpectandum ſolummodo, quia dixit, *aderam*, non etiam, præparabam. Reſpice paulisper inferius, & invenies aperte ſubjungentem, quia *eram cum eo componens omnia*. Denique ait: *Quæcumque enim Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit*. Et ipſe itaque extendit cœlum ſicut pellem. Pulcherrima pellis, quæ in modum magni cujuſdam tentorii univerſam operiens faciem terræ, ſolis, lunæ, atque ſtellarum varietate tam ſpectabili humanos oblectat aſpectus. Quid hac pelle formoſius? quid ornatius cœlo? Minime tamen vel ipſum ullatenus contendendum gloriæ & decori ſponſæ, eo ipſo ſuccumbens, quod præterit & hæc figura ipſius, utpote corporea, & corporeis ſubjacens ſenſibus. *Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna*.

Cant. 1. 4.

Matt. 12. 42. Quis ille Salomon.

Eph. 2. 14.

Pſ. 103. 2. Quæ pelles.

Prov. 8. 27.

Ibid. 30. Joan. 5. 19. Cœlorum ornatus & decor.

2. Cor. 4. 18.

3 Sed eſt rationalis quædam ſponſæ ſpecies, & ſpiritualis effigies; ipſaque æterna, quia imago æternitatis. Decor ejus, verbi gratia, charitas eſt, & *charitas*, ſicut legitis, *numquam excidit*. Eſt certe & juſtitia: *& juſtitia ejus*, inquit, *manet in ſæculum ſæculi*. Eſt etiam patientia; & legitis nihilominus, quia *patientia pauperum non peribit in finem*. Quid voluntaria paupertas? quid humilitas? Nonne altera regnum æternum, altera æque exaltationem promeretur æternam? Eo quoque ſpectat, & *timor Domini ſanctus permanens in ſæculum ſæculi*. Sic prudentia, ſic temperantia, ſic fortitudo, & ſi quæ ſunt virtutes aliæ, quid, niſi margaritæ ſunt quædam in ſponſæ ornatu, ſplendore perpetuo coruſcantes? Perpetuo, inquam, quia ſedes & fundamentum perpetuitatis. Nec enim perpetuæ beatæque vitæ omnino locus in anima eſt, niſi mediis quidem interjectiſque virtutibus. Unde Propheta Deo, qui utique vita beata eſt: *Juſtitia* inquit, *& judicium præparatio ſedis tuæ*. Et Apoſtolus dicit *Chriſtum habitare*, non omni modo quidem, ſed ſignanter *per fidem in cordibus noſtris*. Domino quoque ſeſſuro ſuper aſellum, veſtes ſuas diſcipuli ſubſtraverunt: ſignificantes Salvatorem, id eſt ſalutem nequaquam inſidere nudæ animæ, quam non videlicet veſtitam invenerit doctrina & moribus Apoſtolorum. Et ideo Eccleſia promiſſionem habens futuræ felicitatis, curat interim præparare & præornare ſe in veſtitu deaurato, circumdata varietate gratiarum atque virtutum [b], quo digna & capax plenitudinis gratiæ inveniatur.

Spiritualis Sponsæ decor in ornatu virtutum.

1. Cor. 13. 8. Pſ. 111. 3.

Pſal. 9. 9. Matt. 5. 3. Luc. 18. 14. Pſ. 18. 11.

Pſ. 88. 15. Epheſ. 3. 17.

Matt. 21. 7.

b Pſ. 44. 10.

4 Cæterum ſpirituali huic tam pulchræ varietati, quam de prima interim ſtola in quadam veſte ſuæ ſanctificationis accepit, nullo pacto ego comparaverim in decore cœlum hoc viſibile atque corporeum, quamvis in ſuo genere quidem ſiderea varietate pulcherrimum. Sed eſt cœlum cœli, de quo Propheta: *Pſallite*, inquit, *Domino, qui aſcendit ſuper cœlum cœli ad Orientem*. Et hoc cœlum intellectuale ac ſpirituale: & qui fecit cœlum in intellectu creavit illud & ſtatuit in ſempiternum, ipſumque inhabitat. Ne vero putes ſponſæ devotionem citra illud remanere cœlum, in quo ſcit habitare dilectum; ubi enim theſaurus ejus, ibi & cor ejus. Æmulatur ſane aſſiſtentes vultui ad quem ſuſpirat; & quibus ſe interim non valet videndo aſſociare, ſtudet conformare vivendo, moribus magis, quam vocibus clamans; *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*.

Pſ. 67. 34. Pſal 135. 5.

Matt. 6. 21.

Pſ. 25. 8.

5 Prorſus de hoc cœlo minime ſibi indignum ducit ducere ſimilitudinem. Hoc extentum ſicut pellis, non ſpatiis tamen locorum, ſed affectibus animorum: hoc miris variiſque artificis diſtinctum operibus. Diviſio-

a Viterbii in Italia Bernardus duplicem orationem fecit, primam anno 1133. teſte epiſt. 131. alteram anno 1137. cujus hic mentio.

b Addit Horſtius, *qualem quidem ex parte deſcripſimus: quæ deſideratur in primis editis & omnibus noſtris mſſ.*

a Diverſi Angelorum ordines.

viſiones autem ſunt, non cęlorum [a], ſed beatitudinum. Nam alios quidem poſuit Angelos, alios autem Archangelos, alios vero Virtutes, alios Dominationes, alios Principatus, alios Poteſtates, alios Thronos, alios Cherubim, atque alios Seraphim. Sic ſtellatum cœlum hoc: ſic depicta hæc pellis. Hæc una de pellibus mei Salomonis, & hæc præcipua in omni ornatu multiformis gloriæ ejus. Habet autem grandis iſta pellis quam plurimas in ſe æque Salomonis pelles, quoniam unuſquiſque beatus & ſanctus, qui ibi eſt, pellis eſt utique Salomonis.

Beatorum ſpirituum charitas erga nos.

Benigni ſiquidem ſunt atque extenti in charitate, pertingentes uſque ad nos, quibus gloriam, quam habent, non invident, ſed optant, ita ut ex ipſis hujus rei gratia demorari apud nos non graventur, ſeduli circa nos, & curam gerentes noſtri, *omnes adminiſtratorii ſpiritus, miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis.* (*Hebr. 1. 14.*) Quamobrem ſicut *cęlum cęli* ſingulariter dicitur univerſa illa multitudo collecta beatorum: ſic & *cęli cęlorum* propter ſingulos, qui utique cœli ſunt, nominantur: & ad ſingulos ſpectat quod dicitur: *Extendens cœlum ſicut pellem.* (*Pſal. 103. 2.*) Videtis, credo, quænam illæ pelles, & cujus ſint Salomonis, de quarum ſponſa ſimilitudine gloriatur.

Anima e cœlo ducit originem.

6 Nunc jam intueamini ejus gloriam, quæ & cœlo ſe comparat, & illi cœlo, quod tanto eſt glorioſius, quanto divinius. Nec immerito uſurpat inde ſimilitudinem, unde originem [b] ducit. Nam ſi propter corpus, quod de terra habet, tabernaculis Cedar ſe aſſimilat, cur non & propter animam, quæ de cœlo eſt, cœlo æque ſimilem ſe eſſe glorietur; præſertim cum vita teſtetur originem, teſtetur naturæ dignitatem & patriæ? Unum Deum adorat & colit, quomodo Angeli; Chriſtum ſuper omnia amat quomodo Angeli: caſta eſt, quomodo Angeli: idque in carne peccati & fragili corpore, quod non Angeli; quærit poſtremo & ſapit quæ apud illos ſunt, non quæ ſuper terram. Quod evidentius cęleſtis inſigne originis, quam ingenitam, & in regione diſſimilitudinis, retinere ſimilitudinem: gloriam vitæ cœlibis in terra, & ab exule, uſurpari: in corpore denique pene beſtiali vivere angelum? Cęleſtis ſunt iſta potentiæ, non terrenæ: & quod vere de cęlo ſit anima quæ hæc poteſt, aperte indicat. Audi tamen apertius: *Vidi*, inquit, *civitatem ſanctam Hieruſalem novam, deſcendentem de cęlo, a Deo paratam, tamquam ſponſam ornatam viro ſuo*; (*Apoc. 21. 2.*) addidit; *Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* (*Ibidem.*) Ad quid? Credo ut ſibi acquirat ſponſam de hominibus. Mira res! Ad ſponſam veniebat, & abſque ſponſa non veniebat. Quærebat ſponſam, & ſponſa cum ipſo erat. An duæ erant? Abſit. *Una eſt enim*, ait, *columba mea.* (*Cant. 6. 8.*) Sed ſicut de diverſis ovium gregibus unum facere voluit, ut ſit *unum ovile, & unus paſtor*: (*Joan. 10. 16.*)

Sponſa ex Angelis & hominibus.

ita cum haberet ſponſam inhærentem ſibi a principio multitudinem Angelorum, placuit ei & de hominibus convocare Eccleſiam, atque unire illi quæ de cęlo eſt, ut ſit una ſponſa, & ſponſus unus. Ergo ex adjecta iſta, perfecta eſt illa, non duplicata; & agnoſcit de ſe dictum: *Una eſt perfecta mea.* (*Cant. 6. 8.*) Porro unam conformitas facit, nunc quidem in ſimili devotione, poſtea vero & in pari gloria.

7 Habes itaque utrumque de cęlo, & ſponſum ſcilicet Jeſum, & ſponſam Hieruſalem. Et ille quidem ut videretur, *ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* (*Philip. 2. 7.*) At illam in quanam putamus forma ſeu ſpecie, aut in quo habitu videlicet deſcendentem vidit ille qui vidit? An forte in frequentia Angelorum, quos vidit *deſcendentes & aſcendentes ſuper Filium hominis*? (*Joan. 1. 51.*) Sed melius dicimus, quod ſponſam tunc viderit, cum Verbum in carne vidit, agnoſcens duos in carne una. Dum enim ſanctus ille Emmanuel terris intulit magiſterium diſciplinæ cęleſtis; dum ſupernæ illius Hieruſalem, quæ eſt mater noſtra, viſibilis quædam imago, & ſpecies decoris ejus per ipſum nobis & in ipſo expreſſa innotuit; quid niſi in ſponſo ſponſam perſpeximus, unum eumdemque Dominum gloriæ admirantes, & ſponſum decoratum corona, & ſponſam ornatam monilibus ſuis? Ipſe igitur qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit: ut nemo aſcendat in cęlum, niſi qui de cęlo deſcendit, unus idemque Dominus, & ſponſus in capite, & ſponſa in corpore.

Chriſtus de cęlis deſcendit, ut nos cęleſtes faceret.

Nec fruſtra in terris viſus eſt homo cęleſtis, cum de terrenis cęleſtes quamplurimos fecerit ſibi ſimiles, ut ſit quod legitur; *Qualis cœleſtis, tales & cœleſtes.* (*1. Cor. 15. 48.*) Ex tunc igitur in terra vivitur more cęleſtium, dum inſtar ſupernæ illius beatæque creaturæ, hæc quoque, quæ a finibus terræ venit audire ſapientiam Salomonis, cęleſti viro nihilo minus caſto inhæret amore, etſi necdum quomodo illa juncta per ſpeciem, tamen ſponſata per fidem, juxta promiſſum Dei dicentis per Prophetam: *Sponſabo te mihi in miſericordia & miſerationibus, & ſponſabo te mihi in fide.* (*Oſee 2. 19.*)

Eccleſia Angelis aſſimilari cupit.

Unde magis magiſque conformari ſatagit formæ, quæ de cęlo venit, diſcens ab ea verecunda eſſe & ſobria, diſcens pudica & ſancta, diſcens patiens atque compatiens, poſtremo diſcens mitis & humilis corde. Et ideo moribus hujuſcemodi contendit & abſens placere ei, in quem Angeli proſpicere concupiſcunt: ut dum deſiderio fervet angelico, probet ſe proinde civem ſanctorum, & domeſticam Dei: probet dilectam, probet ſponſam. (*Sap. 6. 4.*)

8 Ego puto omnem animam talem non modo cęleſtem eſſe propter originem, ſed & cęlum ipſum poſſe non immerito appellari propter imitationem. Et tunc liquido oſtendit quia vere origo ipſius de cęlis eſt, cum converſatio ejus in cęlis eſt. Eſt ergo cęlum ſancta aliqua anima, habens ſolem intellectum, lunam fidem, aſtra virtutes. Vel certe ſol, juſtitiæ zelus aut fervens charitas; & luna continentia. Quomodo enim claritas, ut ajunt, lunæ non niſi a ſole eſt, ſic abſque charitate ſeu juſtitia, continentiæ meritum nullum eſt: Hinc denique Sapiens: *O quam pulchra eſt*, inquit, *caſta generatio cum charitate.* (*Sap. 4. 1.*) Porro ſtellas dixiſſe virtutes non me pœnitet, conſiderantem congruentiam ſimilitudinis.

Virtutes ſtellis comparantur.

Quomodo nempe ſtellæ in nocte lucent, in die latent: ſic vera virtus, quæ ſæpe in proſperis non apparet, eminet in adverſis. Illud ſane cautelæ eſt, hoc neceſſitatis. Ergo virtus eſt ſidus, & homo virtutum, cęlum. Niſi quis forte cum Deum per Prophetam dixiſſe legit: *Cęlum mihi ſedes eſt*; (*Iſa. 66. 1.*) cęlum hoc volubile viſibileque intelligendum exiſtimet, & non potius illud, de quo alibi apertius Scriptura commemorat; *Anima*, inquiens, *juſti ſedes eſt ſapientiæ.* [c] Qui autem ex doctrina Salvatoris ſapit ſpiritum eſſe Deum, atque in ſpiritu adorandum: (*Joan. 4. 24.*) etiam ſedem ei non ambigit aſſignare ſpiritualem. Ego vero fidenter id fecerim, non minus in hominibus juſtis, quam in angelico ſpiritu. Confirmat me in hoc ſenſu maxime illa fidelis promiſſio: *Ego & Pater*, ait Filius, *ad eum*, id eſt ad Sanctum hominem, *veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* (*Ibid. 14. 23.*) Prophetam quoque non de alio dixiſſe cęlo arbitror: *Tu autem in ſancto habitas laus Iſrael.* (*Pſ. 21. 4.*) Manifeſte autem Apoſtolus dicit *habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris.* (*Epheſ. 3. 17.*)

In anima pia velut in cœlo Deus habitat.

9 Nec mirum, ſi libenter inhabitat cęlum hoc Dominus Jeſus, quod utique non quomodo cæteros, dixit tantum ut fieret, ſed pugnavit ut acquireret, occubuit ut redimeret. Ideo & poſt laborem, voto potitus ait: *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam.* (*Pſ. 131. 14.*) Et beata cui dicitur: *Veni electa mea: & ponam in te thronum meum.* Quid tu triſtis es nunc, o anima mea, & conturbas me? Putaſne & tu penes te invenias locum Domino? Et quis nobis locus in nobis huic idoneus gloriæ, ſufficiens majeſtati? Utinam vel merear adorare in loco, ubi ſteterunt pedes ejus. Quis dabit mihi ſaltem veſtigiis adhærere ſanctæ cujuſpiam animæ, quam elegit in habitionem ſibi? Tamen ſi dignetur infundere & meam animam unctione miſericordiæ ſuæ, atque ita extendere ſicut pellem, quæ utique cum ungitur, dilatatur, quatenus & ego dicere valeam: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum*: (*Pſ. 118. 32.*) potero etiam ipſe fortaſſis oſtendere in meipſo, etſi non cœnaculum grande ſtratum, ubi poſſit recumbere cum Diſcipulis ſuis; attamen ubi ſaltem reclinet caput. A longe ſuſpicio illos certe beatos, de quibus dicitur: *Et inhabitabo in eis, & deambulabo in illis.* (*2. Cor. 6. 16.*)

Quomodo in hunc ſtatum evadet.

10 O quanta illi animæ latitudo, quanta & meritorum prærogativa, quæ divinam in ſe præſentiam, & digna invenitur ſuſcipere, & ſufficiens capere! Quid illa, cui & ſpatioſa * ſuppetunt deambulatoria, ad

** al. ſpatia.*

opus

---

a Omnes ſcripti noſtri habent *cœlorum*, præter unum Gemeticenſem, qui *lectrum*; editi *cœlorum*.

b Hic iterum occurrit petulantiſſimus ille Berengarius, Bernardum inſimulans, quod animarum e cęlo originem aſſerat, nimirum quod a Deo creatæ & infuſæ in corpore, non ex terrena materia eductæ. Sed hæc commodius in aliis Notis noſtris.

c Idem locus laudatur in Sermone 1. de Purificatione num. 4. & Sermone 5. de verbis Iſaiæ n. 5. item ſupra Sermonem 23. num. 1. Hunc ex Scriptura paſſim adducunt, præter Bernardum, Auguſtinus & Gregorius Magnus. Quidam huc accerſunt Proverbiorum Cap. XII. verſ. 23. *in ſemita juſtitiæ, vita*. Alii ex Sapientia c. 7. verſ. 27. *Inveniuntur, & venit in me ſpiritus ſapientiæ*, ut Hor[illegible] in aliis Notis. Gregorius Magnus in homilia 38. in Evangelia locum hunc Salomoni tribuit.

TOM. IV.

opus quidem majeſtatis? Non eſt profectò intricata forenſibus cauſis, curiiſve ſæcularibus; nec certe ventri & luxuriæ dedita, ſed nec curioſa ſpectandi, ſeu cupida omnino dominandi, vel etiam tumida dominata. Oportet namque primo quidem his omnibus vacuam eſſe animam, ut cœlum fiat, atque habitatio Dei. Alioquin quomodo poterit vacare & videre, quoniam ipſe eſt Deus? Sed & odio, ſive invidiæ, aut rancori minime prorſus indulgendum, quoniam *in malevolam animam non introibit ſapientia*. Deinde neceſſe eſt eam creſcere ac dilatari, ut ſit capax Dei. Porro latitudo ejus, dilectio ejus, ſicut dicit Apoſtolus: *Dilatamini in charitate*; Nam etſi anima minime, cum ſit ſpiritus, quantitatem corpoream recipit; tamen confert illi gratia quod negatum eſt a natura. Creſcit quidem & extenditur, ſed ſpiritaliter: creſcit non in ſubſtantia ſed in virtute: creſcit & in gloria; creſcit etiam in templum ſanctum in Domino: creſcit denique & proficit in virum perfectum, *in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*. Ergo quantitas cujuſque animæ æſtimetur de menſura charitatis quam habet, ut verbi gratia, quæ multum habet charitatis, magna ſit; quæ parum parva; quæ vero nihil, nihil, dicente Paulo, *Si charitatem non habuero, nihil ſum*. Quod ſi quantulamcumque habere cœperit, ut ſaltem diligentes ſe diligere curet, ac ſalutare vel fratres ſuos, & eos qui ſe ſalutant; jam nonnihil quidem illam animam dixerim, quæ in ratione dati & accepti ſocialem ſaltem retinet charitatem. Verumtamen juxta ſermonem Domini, *quid amplius facit?* Nec amplam proinde, nec magnam, ſed plane anguſtam modicamque cenſuerim animam, quam adeo modicæ charitatis eſſe cognoverim.

Sap. 1. 4. — *2 Cor. 6. 13.* Anima quomodo creſcat, & dilatetur. — *Eph. 4. 13.* Pro menſura charitatis. — *1 Cor. 13. 2.* — *Matth. 5. 47.* Anima anguſta.

11 At ſi grandeſcat & proficiat, ita ut tranſiens limitem anguſti obnoxiique amoris hujus, latos fines bonitatis gratuitæ tota libertate ſpiritus apprehendat, quatenus largo quodam gremio bonæ voluntatis ad omnem ſeipſam curet extendere proximum, diligendo unumquemque tamquam ſeipſam; numquid jam illi recte dicetur: Quid amplius facis? quippe quæ ſeipſam tam amplam facit. Amplum, inquam, gerit charitatis ſinum, quæ complectitur univerſos, etiam quibus nulla te novit carnis neceſſitudine junctam, nulla ſpe percipiendi commodi cujuſquam ductam, nulla percepti redhibitione obnoxiam, nullo denique omnino adſtrictam debito, niſi illo ſane, de quo dicitur: *Nemini quicquam debeatis, niſi ut invicem diligatis*. Verum ſi adjicias etiam uſquequaque vim facere regno charitatis, ut uſque ad ultimos ejus terminos occupare illud pius invaſor prævaleas, dum ne inimicis quidem claudenda viſcera pietatis exiſtimes; benefacias his quoque qui te oderunt, ores & pro perſequentibus ac calumniantibus te, necnon & cum his qui oderunt pacem, eſſe pacificus ſtudeas; tunc prorſus latitudo cœli, latitudo tuæ animæ, & altitudo non diſpar, ſed nec diſſimilis pulchritudo; impleturque tunc demum in ea quod dicitur: *Extendens cœlum ſicut pellem*: in quo jam miræ latitudinis, altitudinis, ac pulchritudinis cœlo ſummus & immenſus, atque glorioſus, non modo dignanter habitat, ſed & ſpatioſe deambulat.

Anima ampla ſeu lata. — Charitas ampla. — *Rom. 13. 8.* — *Pſ. 103. 2.*

12 Videſne quales in ſe habeat Eccleſia cœlos, cum ſit nihilominus ipſa, in ſua quidem univerſitate, ingens quoddam cœlum, extentum a mari uſque ad mare, & a flumine uſque ad terminos orbis terrarum? Vide etiam conſequenter, cui & in hoc ipſo aſſimiles eam, ſi tamen non tibi excidit illud, quod paulo ante memoratum eſt * hujus rei exemplar, de *cœlo* videlicet *cœli*, & *cœli cœlorum*. Ergo, exemplo illius quæ ſurſum eſt mater noſtra, hæc quoque, quæ adhuc peregrinatur, habet cœlos ſuos, homines ſpirituales, vita & opinione conſpicuos, fide puros, ſpe firmos, latos charitate, contemplatione ſuſpenſos. Et hi pluentes pluviam verbi ſalutarem, tonant increpationibus, coruſcant miraculis. Hi enarrant gloriam Dei, hi extenti, ſicut pelles, ſuper omnem terram, legem vitæ & diſciplinæ digito quidem Dei ſcriptam in ſemetipſis oſtendunt, ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus: oſtendunt & Evangelium pacis, quoniam Salomonis ſunt pelles.

* *Sup. n. 8.* — Cœli in Eccleſia qui ſint.

13 Agnoſce jam in his pellibus ſupernarum illarum imaginem, quæ in ſponſi ornatu non longe ſuperius deſcribebantur *. Agnoſce ſimiliter & reginam adſtantem a dextris ejus, circumamictam ſimilibus ornamentis, non tamen paribus. Nam etſi huic etiam in loco peregrinationis ſuæ, & in die virtutis ſuæ, in ſplendoribus ſanctorum, non minima claritatis atque decoris eſt portio: differenter tamen illam * coronat integritas & conſummatio gloriæ beatorum. Quamquam & ſponſam dixerim perfectam atque beatam, ſed ex parte. Nam ex parte tabernaculum Cedar: formoſa tamen; ſive in illa portione ſui, quæ jam beata regnat; ſive etiam in illuſtribus viris, quorum, etiam in hac nocte, ſua ſapientia atque virtutibus, tamquam cœlum ſuis ſideribus, adornatur. Unde Propheta: *Qui docti*, inquit, *fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates*.

* *Sup. n. 3.* — *Pſal. 44. 10.* — * *a. ſponſam.* — *Dan. 12. 3.*

14 O humilitas! o ſublimitas! Et tabernaculum Cedar, & ſanctuarium Dei; & terrenum habitaculum, & cœleſte palatium; & domus lutea, & aula regia; & corpus mortis, & templum lucis; & deſpectio denique ſuperbis, & ſponſa Chriſti. *Nigra eſt*, ſed *formoſa*, filiæ Jeruſalem: quam etſi labor & dolor longi exilii decolorat, ſpecies tamen cœleſtis exornat, exornant pelles Salomonis. Si horretis nigram, miramini & formoſam; ſi deſpicitis humilem, ſublimem ſuſpicite. Hoc ipſum quam cautum, quam plenum conſilii, plenum diſcretionis & congruentiæ eſt, quod in ſponſa dejectio iſta, & illa celſitudo, ſecundum tempus quidem, eo moderamine ſibi pariter contemperantur, ut inter mundi hujus varietates & ſublimitas erigat humilem, ne deficiat in adverſis; & ſublimem humilitas reprimat, ne evaneſcat in proſperis! Pulchræ omnino ambæ res, cum ad invicem contrariæ ſint, ſponſæ tamen pariter cooperantur in bonum, ſubſerviunt in ſalutem.

Sponſa partim nigra & formoſa, humilis & ſublimis. — Contemperatio apta.

15 Et hæc pro eo quod ſponſa videtur de pellibus Salomonis inducere ſimilitudinem. Reſtat tamen aperiendus ille ſuper eodem capitulo ſenſus, quem in principio commemoravi & promiſi, qualiter videlicet tota ad ſolam nigredinem ſimilitudo referatur: qua quidem non eſtis promiſſione fraudandi. Cæterum id differendum in aliud ſermonis principium: tum quia hoc jam hujus flagitat longitudo; tum etiam ut præveniat ex more oratio ea, quæ in laudem & gloriam ſunt referenda ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO XXVIII.

De nigredine & formoſitate Sponſi; & quomodo Auditu potius, quam Viſu, valeas in ſolidus fidei, & ad notitiam veritatis.

1 TEnetis credo, cujus, & quibus Salomonis pellibus decorem ſponſæ ſenſerim comparatum, ſi tamen ad oſtenſionem commendati nempe referatur decoris data ex his ſimilitudo. At ſi ad nigredinem magis referenda putetur, ſicut & illa de tabernaculis Cedar, non equidem aliunde occurrit mihi quicquam de hujuſcemodi pellibus Salomonis, niſi quas forte rex in uſum tabernaculi ſolebat aſſumere, ſi quando in tentoriis habitare liberet; quas utique (ſi quæ tamen fuerunt) obſcuras ſine dubio & teras eſſe neceſſe fuit, tamquam quæ quotidiano forent expoſitæ ſoli, & frequentium injuriis pluviarum. Neque id fruſtra, ſed ut is qui intus repoſitus erat ornatus, nitidior ſervaretur. Hoc exemplo ſponſa non negat nigredinem, ſed excuſat; nec probro ducit qualemcumque habitum, quem charitas format, judicium veritatis non improbat. Denique quis infirmatur, cum quo non infirmetur? quis ſcandalizatur, & non uritur? Induit ſe compaſſionis nævum, ut morbum in altero paſſionis levet, vel ſanet: nigreſcit candoris zelo, lucro pulchritudinis.

a — *2 Cor. 11. 29.*

2 Multos candidos facit unius denigratio, non cum tingitur culpa, ſed cum cura afficitur. *Expedit*, inquit, *ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*: expedit ut unus pro omnibus denigretur ſimilitudine carnis peccati, & non tota gens nigredine condemnetur peccati. Splendor & figura ſubſtantiæ Dei obnubiletur in forma ſervi pro vita ſervi. Candor vitæ æternæ nigreſcat in carne, pro carne purganda. Specioſus forma præ filiis hominum, pro filiis hominum illuminandis obſcuretur in paſſione, turpetur in cruce, palleat in morte; ex toto non ſit ei ſpecies neque decor, ut ſibi ſpecioſam atque decoram acquirat ſponſam Eccleſiam ſine macula & ſine ruga. Agnoſco pellem Salomonis, immo ipſum in pelle nigra Salomonem amplector. Habet & Salomon nigredinem, ſed in pelle: foris niger, in cute niger, non intus; alioquin *omnis gloria ejus filiæ regis ab intus*. Intus divinitatis candor, decor virtutum, ſplendor gloriæ *, innocentiæ puritas: ſed tegit hæc deſpicabilior infirmitatis color; & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, dum tentatur per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Agnoſco denigratæ formam naturæ; agnoſco tunicas illas pelliceas, Protoplaſtorum peccantium

Compaſſionis & zeli effectus. — Chriſtus factus niger, ut nos faciat candidos. — *Joan. 11. 50.* — *Pſ. 44. 3.* — *Ibidem.* — * *al. gratiæ.*

* Aliter habent, ſic ſcripti poſt poterat redeunda ad memoriam illo, quando olim Salomon tabernaculum … Erant procul dubio obſcura, quotidiano expoſita ſoli, quotidianorum injuriis pluviarum. Neque id fruſtra, &c.

Gen. 9. 11. Philip. 2. 7. tium habitum. Denique ſemetipſum denigravit *formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Agnoſco ſub pelle hœdi, qui peccatum ſignificat, & manum quæ peccatum non fecit, & collum per quod mali cogitatio non tranſivit; ideoque non eſt inventus dolus in ore ejus. Iſai. 53. 9. Pſal. 44. 8. Novi quod ſis lenis natura, mitis & humilis corde, blandus aſpectu, ſuavis ſpiritu: & quidem unctus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Unde ergo nunc ad inſtar Eſau piloſus & hiſpidus? Cujuſnam rugoſa & tetra imago hæc, & unde hi pili? Mei ſunt: nam piloſæ manus ſimilitudinem exprimunt peccatoris. Meos agnoſco hos pilos: & in pelle mea videbo Deum Salvatorem meum.

3 Non tamen Rebecca ſic illum induit, ſed Maria, tanto digniorem qui benedictionem acciperet, quanto ſanctior quæ peperit. Et bene in meo habitu: quia mihi benedictio vindicatur, mihi poſtulatur hæreditas. Siquidem audierat: Pſ. 2. 8. *Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Tuam,* inquit, *hæreditatem,* tuamque *poſſeſſionem* dabo tibi. Quomodo dabis ei, ſi ſua eſt? Et quomodo ſuam mones ut poſtulet? aut quomodo ſua, ſi neceſſe habet ut poſtulet? Mihi proinde poſtulat, qui meam ad hoc induit formam, ut ſuſcipiat cauſam. Iſai. 53. 5. Quippe *diſciplina pacis noſtræ ſuper eum,* dicente Propheta: *& Dominus in eo poſuit iniquitatem omnium noſtrum:* unde *debuit fratribus per omnia ſimilari,* ſicut ait Apoſtolus, Hebr. 2. 17. *ut miſericors fieret.* Gen. 27. 22. Propterea *vox quidem vox Jacob eſt; manus autem, manus ſunt Eſau.* Suum eſt quod auditur ex eo: quod in eo videtur, noſtrum. Quod loquitur, ſpiritus & vita eſt: quod apparet, mortale & mors. Aliud cernitur, & aliud creditur. Nigrum ſenſus renuntiat, fides candidum & formoſum probat. Niger eſt, ſed oculis inſipientium: nam fidelium mentibus formoſus valde, niger eſt, ſed formoſus; niger reputatione Herodis, formoſus confeſſione latronis, Centurionis fide.

Chriſtus foris deformis intus formoſus.

4 Marc. 15. 39. Quam formoſum adverterat qui exclamavit: *Vere homo hic Filius Dei erat.* Sed in quo advertit advertendum. Si enim attenderet quod apparebat, quomodo formoſus, quomodo Filius Dei? Quid, niſi deforme & nigrum oculis ſpectantium occurrebat, cum expanſis in cruce manibus, medius duorum nequam, riſum malignantibus daret, fletum fidelibus? Et ſolus erat riſui, qui ſolus poterat eſſe terrori, ſolus honori debuerat. Unde igitur advertit pulcritudinem Crucifixi, & quod is ſit Filius Dei, qui Iſai. 53. 12. *cum iniquis reputatus eſt?* Reſpondere aliquid ad id noſtrum nec fas, nec opus eſt: nec enim Evangeliſtæ hoc diligentia præteriit. Sic enim habes: Marc. 15. 39. *Videns autem Centurio qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Vere hic homo Filius Dei erat.* Ergo ad vocem credidit, ex voce agnovit Filium Dei, & non ex facie. Erat enim fortaſſe ex ovibus ejus, de quibus ait: Joan. 10. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt.* a

Centurioni fides ex auditu.

5 Auditus invenit quod non viſus: oculum ſpecies fefellit, auris veritas ſe infudit. Oculus pronuntiabat infirmum, oculus fœdum, oculus miſerum, oculus morte turpiſſima condemnatum: auri Dei Filius, auri formoſus innotuit; ſed non Judæorum, quia erant incircumciſi auribus. Merito Petrus abſcidit auriculam ſervi, ut viam faceret veritati, & veritas liberaret eum, id eſt liberum faceret. Erat ille Centurio incircumciſus, ſed non aure, qui ad unam expirantis vocem ſub tot infirmitatis indiciis Dominum majeſtatis agnovit. Ideoque non deſpexit quod vidit, quia credidit quod non vidit. Non autem credidit ex eo quod vidit: ſed ex eo procul dubio quod audivit, quia Rom. 10. 17. *fides ex auditu.* Dignum quidem fuerat per ſuperiores oculorum feneſtras veritatem intrare ad animam: ſed hoc nobis, o anima, ſervatur in poſterum, cum videbimus facie ad faciem. Nunc autem unde irrepſit morbus, inde remedium intret, & per eadem ſequatur veſtigia vita mortem, tenebras lux, venenum ſerpentis antidotum veritatis: & ſanet oculum qui turbatus eſt, ut ſerenus videat quem turbatus non poteſt. Auris prima mortis janua, prima aperiatur & vitæ; auditus, qui tulit, reparet viſum: quoniam niſi crediderimus, non intelligemus. Ergo AUDITUS ad meritum, viſus ad præmium. Unde Propheta: Pſ. 50. 10. *Auditui meo,* inquit, *dabis gaudium & lætitiam;* quod fidelis retributio auditionis beata viſio ſit, & beatæ meritum viſionis fidelis auditio. Matt. 5. 8. *Beati autem mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Porro fide oportet mundari oculum qui videat Deum, quemadmodum habes: Act. 15. 9. *Fide mundans corda eorum.*

Aurium prærogativa in negotio fidei.

Auditus ad meritum, viſus ad præmium.

6 Interim ergo dum necdum paratus eſt viſus, auditus excitetur, auditus exercitetur b, auditus excipiat veritatem. Felix, cui Veritas atteſtatur, dicens: Pſal. 17. 45. *In auditu auris obedivit mihi.* Dignus qui videam, ſi priuſquam videam, obediſſe inveniar: ſecurus videbo, ad quem meæ obedientiæ munus præceſſerit. Quam beatus qui ait: Iſai. 50. 5. *Dominus Deus aperuit mihi aurem, & ego non contradico, retrorſum non abii.* Ubi & voluntariæ habes obedientiæ formam, & longanimitatis exemplum. Qui enim non contradicit, ſpontaneus eſt: & qui retro non abiit, perſeverat. Utrumque neceſſarium, quoniam 2. Cor. 9. 7. *hilarem datorem diligit Deus,* & Matt. 10. 22. *qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Utinam & mihi aperiat aurem Dominus, intret ad cor meum ſermo veritatis, mundet oculum, & lætæ præparet viſioni, ut dicam Deo etiam ipſe: Pſ. 9. 17. *Præparationem cordis mei audivit auris tua!* ut audiam a Deo, etiam ipſe cum cæteris obedientibus: Joan. 15. 3. *Et vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.* Nec omnes mundantur qui audiunt, ſed qui obediunt. Luc. 11. 28. *Beati qui audiunt, & cuſtodiunt illud.* Talem requirit auditum qui mandat dicens: Deut. 6. 4. *Audi Iſrael:* talem offert qui ait: 1. Reg. 3. 9. *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus;* Talem ſpondet qui dicit: Pſal. 84. 9. *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.*

7 Et ut ſcias etiam Spiritum-ſanctum hunc in animæ ſpirituali profectu ordinem obſervare, ut videlicet prius formet auditum, quam lætificet viſum: Pſ. 44. 11. *Audi,* inquit, *filia, & vide.* Quid intendis oculum? Aurem para. Videre deſideras Chriſtum? Oportet te prius audire eum, audire de eo, ut dicas cum videris: Pſ. 47. 9. *Sicut audivimus, ſic vidimus.* Immenſa claritas, viſus anguſtus, & non potes ad eam. Potes auditu, ſed non aſpectu. Clamantem denique Deum: Gen. 3. 10. *Adam ubi es?* non videbam jam peccator, audiebam tamen. Sed auditus aſpectum reſtituet, ſi pius, ſi vigil, ſi fidelis præceſſerit. Fides purgabit, quem turbavit impietas: & quem inobedientia clauſit, aperiet obedientia. Denique Pſ. 118. 104. *a mandatis tuis,* inquit, *intellexi,* quod intellectum reddat obſervatio mandatorum, quem tulit tranſgreſſio. Adverte adhuc in ſancto Iſaac, quomodo præ cæteris ſenſibus auditus in jam ſene viguerit. Caligant oculi Patriarchæ, palatum ſeducitur, fallitur manus, non fallitur auris. Quid mirum, ſi auris percipit veritatem, cum Rom. 10. 17. *fides ex auditu, auditus per verbum Dei,* verbum Dei veritas ſit? Gen. 27. 22. *Vox,* inquit, *vox Jacob eſt.* Nihil verius. *Manus autem manus ſunt Eſau.* Nihil falſius. Falleris: manus ſimilitudo decepit te. Nec in guſtu veritas, etſi ſuavitas eſt. Nam quomodo habet veritatem, qui ſe putet edere venationem, cum domeſticis veſcatur hœdorum carnibus? Multo minus oculus qui nihil videt. Non eſt veritas in oculo, non ſapientia. Iſai. 5. 21. *Væ qui ſapientes eſtis,* ait, *in oculis veſtris.* Non bona ſapientia, cui maledicitur. Mundi eſt, ac per hoc 1. Cor. 3. 19. *ſtultitia apud Deum.*

Auditus qualis eſſe debeat ad meritum.

8 Bona & vera Job 28. 18. *ſapientia trahitur de occultis,* ut ſapit beatus Job. Quid foris eam quæris in corporis ſenſu? Sapor in palato, in corde ſapientia eſt. Non quæras ſapientiam in oculo carnis, quia Matt. 16. 17. caro & ſanguis non revelat eam, ſed ſpiritus. Non in guſtu oris: nec enim Job 28. 13. *invenitur in terra ſuaviter viventium.* Non in tactu manus: cum ſanctus dicat: Job 31. 27. *Si oſculatus ſum manum meam in ore meo, quod eſt iniquitas maxima, & negatio in Deum.* Quod tunc fieri arbitror, cum donum Dei, quod eſt ſapientia, non Deo, ſed meritis adſcribitur actionum. Sapiens fuit Iſaac, ſed tamen erravit in ſenſibus. Solus habet auditus verum, qui percipit verbum. Joan. 20. 17. Merito carnem redivivam Verbi tangere prohibetur mulier carnaliter ſapiens, plus quippe tribuens oculo, quam oraculo, id eſt carnis ſenſui, quam verbo Dei. Quem enim mortuum vidit, reſuſcitatum non credidit, cum tamen hoc promiſerit ipſe. Denique non quievit oculus, uſque dum ſatiatus eſt viſus: quoniam non erat conſolatio fidei, nec Dei rata promiſſio. Nonne cœlum & terra, & quicquid omnino carnis oculus attingere poteſt, ante habent tranſire & perire, quam jota unum aut unus apex ex omnibus quæ locutus eſt Deus? Et tamen ceſſavit a fletu in viſu oculi quæ noluit conſolari in verbo Domini; pluris habens experimentum, quam fidem. At experimentum fallax.

Sapientia in corde.

Maria Magdalena prohibetur Chriſtum tangere. c a. Reſurrecturum.

9. Mittitur ergo ad certiorem fidei cognitionem; quæ utique apprehendit quod ſenſus neſcit, experimentum non invenit. Joan. 20. 17. *Noli me tangere,* inquit, hoc eſt: Diſſueſce huic ſeducibili ſenſui: innitere verbo, fidei aſſueſce. Fides neſcia falli, fides inviſibilia comprehendens, ſenſus penuriam non ſentit: denique tranſgreditur fines etiam rationis humanæ, naturæ uſum, expe-

Fallax ſenſus, non fides.

a Sic codices duo alii cum editis addit, *& cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ.* Cobertinus tantum, *& cognoſcunt me meæ.*

b Quibuſdam deeſt, *auditus exercitetur.* Forſan ob adſcribendum ſcribæ, qui utrum legendum eſſet dubitans, utrumque poſuit.

 experientiæ terminos. Quid interrogas oculum ad quod non ſufficit? Et manus quid explorare conatur quod ſupra ipſam eſt? Minus eſt quicquid ille, vel illa renuntiet. Sane fides pronuntiet de me, quæ majeſtati nihil minuat. Diſce id habere certius, id tutius ſequi, quod illa ſuaſerit: *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum*. Quaſi vero cum jam aſcenderit, tunc tangi ab ea velit, aut poſſit. Et utique poterit, ſed affectu, non manu; voto, non oculo; fide non ſenſibus: Quid tu me, ait, modo tangere quæris, quæ ſenſu corporis gloriam æſtimas reſurrectionis? Neſcis quod tempore adhuc meæ mortalitatis transfigurati ad horam morituri corporis gloriam oculi diſcipulorum ſuſtinere nequiverint? Adhuc quidem tuis ſenſibus gero morem, formam ingerendo ſervilem, quam de conſuetudine recognoſcas. Cæterum mirabilis facta eſt gloria mea ex te, confortata eſt, & non poteris ad eam. Differ ergo judicium, ſuſpende ſententiam, & tantæ rei diffinitionem ne credas ſenſui, fidei reſervato. Illa dignius, illa diffiniet certius, quæ plenius comprehendet. Denique comprehendit ſuo illo myſtico ac profundo ſinu, quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas & profundum, Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit; illa in ſe quaſi quodam involucro clauſum portat, ſervatque ſignatum.

Matt. 17. 7.

Fide digne tangi Chriſtum jam glorificatum.

10 Illa igitur digne me tanget, quæ Patri conſedentem ſuſcipiet, non jam in humili habitu, ſed in cœleſti carne ipſa, ſed altera ſpecie. Quid deformem vis tangere? Expecta ut formoſum tangas. Nam qui deformis modo, tunc formoſus, deformis tactui, deformis aſpectui; deformis denique deformi tibi, quæ ſenſibus plus inhæres, fidei minus. Eſto formoſa, & tange me: eſto fidelis, & formoſa es. Formoſa formoſum & dignius tanges, & felicius. Tanges manu fidei, deſiderii digito, devotionis amplexu; tanges oculo mentis. At numquid adhuc nigrum? Abſit. Dilectus tuus *candidus & rubicundus*, Formoſus plane, quem circumdant flores roſarum, lilia convallium, hoc eſt, Martyrum Virginumque chori; & qui medius reſideo, utrique non diſſideo choro, virgo & martyr. Quomodo denique candidis non congruo Virginum choris, virgo, Virginis filius, virginiſque ſponſus? Quomodo non roſis Martyrum, cauſa, virtus, fructus & forma martyrii? Talem talis taliterque tange, & dic: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus*. Millia millium cum dilecto, & decies centena millia circa dilectum, & nemo ad dilectum. Num tibi verendum erit ne forte in quempiam de multitudine errore incidas, quærendo quem diligis? Non prorſus ambiges quemnam eligas. Facile occurret electus e millibus, cunctis inſignior, & dices: *Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ*. Non ergo in pelle nigra, quæ hactenus ſane ingerenda fuit oculis perſequentium, ut contemnerent occidendum; aut etiam amicorum, & recognoſcerent redivivum. Non, inquam, jam in pelle occurret nigra, ſed in veſte alba, ſpecioſus forma, non modo præ filiis hominum, ſed etiam præ vultibus Angelorum. Quid me vis tangere in humili habitu, ſervili forma, ſpecie contemptibili? Tange cœleſti decorum ſpecie, gloria & honore coronatum; divina quidem majeſtate tremendum, ſed ingenita ſerenitate gratum ac placidum.

Cant. 5. 10.

Iſai. 63. 1.

Sponſa ſponſum ſub infirmitate carnis agnoſcit.

11 Inter hæc advertenda prudentia ſponſæ, & profunditas ſermonum ejus, quæ ſub figura pellium Salomonis, ſcilicet in carne, rimata eſt Deum, in morte Vitam; ſummam gloriæ & honoris inter opprobria, & ſub nigro denique habitu crucifixi candorem innocentiæ, ſplendoremque virtutum: ſicut illæ utique pelles, cum eſſent nigræ atque deſpectæ, pretioſa, & præcandida prædivitis regis in ſe ornamenta ſervabant. Merito nigredinem non contemnit in pellibus, decorem qui ſub pellibus eſt advertens. Et ideo quidam illam contempſerunt, quia hunc minime cognoverunt. *Si enim cognovisſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Non cognovit Herodes, & idcirco deſpexit; non cognovit ſynagoga, quæ nigredinem illi paſſionis & infirmitatis improperans: *Alios*, ait, *ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere. Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, & credimus ei*. Sed cognovit Latro de cruce, licet in cruce, qui & innocentiæ puritatem confeſſus eſt. *Hic autem*, inquiens, *quid mali fecit?* Et gloriam regiæ majeſtatis ſimul eſt proteſtatus: *Memento mei*, dicens, *dum veneris in regnum tuum*. Cognovit Centurio, qui filium Dei clamat; cognoſcit Eccleſia, quæ & æmulatur nigredinem, ut decorem participet. Non confunditur nigra videri, nigra dici, ut dilecto dicat: *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me*. At ſane nigra inſtar pellium Salomonis, foris ſcilicet, & non intus: neque enim intus nigredinem meus Salomon habet. Denique non ait: *Nigra ſum* ſicut Salomon, ſed *ſicut pelles Salomonis*: quod in ſuperficie tantum ſit veri nigredo Pacifici. Peccati nigredo intus eſt, & prius interiora culpa commaculat, quam ad oculos prodeat. Denique *de corde exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, adulteria, blaſphemia, & hæc ſunt quæ coinquinant hominem*; ſed abſit ut Salomonem, Minime prorſus apud verum Pacificum iſtiuſmodi inquinamenta reperies. Oportet namque eſſe ſine peccato eum qui tollit peccata mundi, qui ad reconciliandos peccatores inventus idoneus, jure ſibi nomen vindicet Salomonis.

1. Cor. 2. 8.

Matt. 27.

Luc. 23. 22.

Ibid. 42.

Matt. 27. 54.

Pſ. 68. 10.

Chriſtus abſque peccato.

Matt. 15. 19.

Nigredo Pœnitentiæ.

12 Sed eſt nigredo affligentis Pœnitentiæ, cum aſſumitur lamentatio pro delictis. Hanc fortaſſis non abhorreat in me Salomon, ſi ſponte tamen induam mihi pro peccatis meis: quia cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Eſt & afficientis Compaſſionis, ſi afflicto condoleas, & fraternum te decoloret incommodum. Nec hanc profecto rejiciendam putat noſter Pacificus, quippe quam & ſibi ipſe pro nobis dignanter induit, *qui peccata noſtra tulit in corpore ſuo ſuper lignum*. Eſt & Perſecutionis: quæ etiam pro ſummo ornamento habetur, ſi quidem ſuſcipiatur pro juſtitia & veritate. Unde eſt illud: *Ibant gaudentes diſcipuli a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Denique *beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Hac potiſſimum gloriari Eccleſiam arbitror, hanc libentius imitari de pellibus ſponſi. Denique & habet in promiſſione: *Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur*.

Pſ. 50. 19.

Compaſſionis.

1. Petr. 2. 24.

Perſecutionis.

Act. 5. 41.

Matt. 5. 10.

Joan. 15. 20.

13 Unde & addit ſponſa: *Noli me conſiderare quod fuſca ſim, quia decoloravit me ſol*, hoc eſt: Nolite me notare quaſi deformem, quia cernitis pro ingruente perſecutione minus florentem, minus ſecundum gloriam ſæculi coloratam. Quid exprobratis nigredinem, quam fervor perſecutionis, non converſationis pudor invexit? Vel ſolem dicit zelum juſtitiæ, quo accenditur, & accingitur adverſus malignantes, dicens Deo: *Zelus domus tuæ comedit me*, & illud: *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei*; illud quoque: *Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam*; item: *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?* Etiam illud Sapientis caute obſervat: *Filiæ*, ait, *tibi ſunt? noli oſtendere lætum vultum ad ipſas*: ut ſcilicet remiſſis & mollibus, & fugitantibus diſciplinam, non candorem ſerenitatis, ſed obſcurum ſeveritatis exhibeat. Vel decolorari a ſole, eſt ignеſcere charitate fraterna, flere cum flentibus, cum infirmantibus infirmari, uri ad ſcandala ſingulorum. Vel ſic: Sol juſtitiæ decoloravit me Chriſtus, cujus amore langueo. Languor iſte, coloris quædam exterminatio eſt, & defectus in deſiderio animæ; unde & dicit: *Memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus*. Ergo, inſtar urentis ſolis, deſiderii ardor peregrinantem in corpore decolorat, dum vultui gloriæ inhiantem, impatientem facit repulſa, & excruciat amantem dilatio. Quis noſtrum ita ſancto amore ardet, ut deſiderio videndi Chriſtum, omnem colorem præſentis gloriæ, lætitiæque faſtidiat & deponat, illa ei prophetica voce conteſtans: *Et diem hominis non deſideravi, tu ſcis*. Item cum Sancto David: *Renuit conſolari anima mea*, ideſt præſentium bonorum inani lætitia deſpicit colorari. Vel certe *Decoloravit me ſol*, ſui nimirum comparatione ſplendoris, dum appropians illi, ex eo me obſcuram deprehendo, nigram invenio, fœdam deſpicio. Cæterum alias quidem formoſa ſum: quid fuſcam dicitis ſolius Solis pulchritudini ſuccumbentem? At ſenſui priori videntur magis aſſentire ea quæ ſequuntur. Adjiciens ſiquidem: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*; perſecutionem paſſam ſe eſſe aperte ſignificat. Sed hinc aliud ſermonis principium ordiemur, quoniam ſufficere hac vice poſſunt, quæ accepimus de gloria ſponſi Eccleſiæ Domini noſtri Jeſu-Chriſti, dono ipſius, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cant. 1. 5.

Decoloratio ſolis varie exponitur.

Primo.

Secundo.

Pſ. 68. 10.

Pſ. 118. 139.

Ibid. 53.

Pſ. 138. 21.

Eccli. 7. 25.

Tertio.

Pſ. 76. 3.

Pſ. 17. 16.

Pſ. 76. 3.

Quarto.

SERMO XXIX.

De querimonia Eccleſiæ contra ſuos impugnatores, vel contra illos, qui impugnant unitatem fraternam.

FILII *matris meæ pugnaverunt contra me*. Anna & Caiphas, & Judas Iſcarioth, filii ſynagogæ fuerunt: & hi contra Eccleſiam, æque ſynagogæ filiam, in ipſo exortu ipſius acerbiſſime pugnaverunt, ſuſpen-

den-

dentes in ligno collectorem ipſius Jeſum. Jam tunc ſiquidem Deus implevit per eos, quod olim præſignaverat per Prophetam, dicens: *Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves*. Et fortaſſis illius vox illa eſt in cantico Ezechiæ: *Præciſa eſt velut a texente vita mea; dum adhuc ordirer, ſuccidit me*. De his ergo atque aliis, qui de illa gente Chriſtiano nomini contradixiſſe ſciuntur, puta dictum a ſponſa: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. Et pulchre filios matris ſuæ, non autem & patris ſui illos vocat, qui non habebant patrem Deum, ſed ex patre diabolo erant: homicidæ utique, ſicut & ille homicida erat ab initio. Propterea non dicit, *Fratres mei* aut *filii patris mei*, ſed, *Filii*, inquit, *matris meæ pugnaverunt contra me*. Alioquin ſi non ita diſtingueret, videretur etiam Apoſtolus Paulus comprehenſus in his, de quibus conqueritur, quod & ipſe aliquando perſecutus ſit Eccleſiam Dei: ſed miſericordiam conſecutus eſt, quia ignorans hoc fecit manens in incredulitate; & probavit Deum ſe habere patrem, fratrem Eccleſiæ tam ex Patre, quam ex matre eſſe.

Zac. 13. 7.
Iſai 38. 12.
Eccleſia cur impugnatores ſuos vocet filios matris ſuæ, & non patris.
Joan. 8. 44.
1. Cor. 15. 9.
1. Tim. 1. 13.

2 Sed attende quomodo nominatim filios matris ſuæ, & ſolos incuſat, quaſi ſoli in culpa ſint. Quanta & ab exteris paſſa eſt, juxta illud apud Prophetam: *Sæpe expugnaverunt me a juventute mea*; &, *Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores*. Quid ergo ſingulariter filios matris tuæ cauſaris, quæ te minime ignorans & ex aliis atque aliis nationibus ſæpiſſime impugnatam? *Ad menſam divitis vocatus, diligenter*, inquit, *conſidera quæ tibi apponuntur*. Fratres ad menſam Salomonis ſedemus. Quis ditior Salomone? Non de terrenis dico divitiis, quamquam & ipſis Salomon abundaret! ſed intuemini præſentem menſam, quomodo ſupernis eſt referta deliciis. Spiritualia ſunt & divina quæ nobis in ea apponuntur. *Diligenter ergo*, inquit, *conſidera quæ tibi apponuntur, ſciens quia talia te oportet præparare*. Ego utique, quod in me eſt, diligenter attendo id mihi apponi in his verbis ſponſæ, & ad meam prorſus doctrinam cautelamque reſpicere, quod ita ex nomine ac ſola exprimitur perſecutio a domeſticis: & tacentur tot & tam gravia quæ ubique terrarum nihilominus ex omni natione quæ ſub cælo eſt, ab infidelibus, ab hæreticis & ſchiſmaticis pertuliſſe cognoſcitur. Novi ſponſæ prudentiam; nec putaverim caſu hæc illam, aut quaſi immemorem præteriiſſe. Sed profecto id expreſſius plangit, quod & ſentit differentius, quodque vigilantius nobis cavendum exiſtimat. Quidnam hoc? Malum utique inteſtinum atque domeſticum. Hoc tibi manifeſte in Evangelio ore ipſius Salvatoris exprimitur, cum dicit: *Et inimici hominis domeſtici ejus*. Hoc & in Propheta: *Homo*, inquit, *pacis meæ, qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem*. Item, *Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique; & ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos*: hoc eſt, quod a te patior conviva & contubernali meo, id moleſtius ſentio, fero ægrius. Scitis hæc querimonia cujus, & de quo ſit.

Cur ſolos incuſet domeſticos?
Pſ. 128. 1.
Prov. 23. 1.
Mala a domeſticis illata acerbiora.
Matth. 10. 36.
Pſ. 40. 10.
Pſ. 54. 13.

3 Agnoſcite ergo & ſponſam eodem de filiis matris ſuæ conquerentem affectu, quoniam in eodem ſpiritu, cum ait: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. Unde & alibi loquitur: *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt, & ſteterunt*. Longe, quæſo, a vobis facite ſemper hoc tam abominabile & deteſtabile malum vos, qui experti eſtis, & quotidie experimini, quam bonum ſit, & quam jucundum habitare fratres in unum, ſi tamen in unum, & non in ſcandalum. Alioquin nec jucundum plane, nec bonum, ſed peſſimum ac moleſtiſſimum. Væ autem homini illi, per quem unitatis vinculum jucundum turbatur! Judicium profecto portabit quicumque eſt ille. Ante mihi contingat mori, quam audire in vobis quempiam juſte clamitantem: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. Nonne præſentis congregationis tamquam unius matris filii omnes vos eſtis, ſinguli alterutrum fratres? Quid ergo a foris vos conturbare, aut contriſtare poſſit, ſi intus bene eſtis, & fraterna pace gaudetis? Denique *quis vobis nocere poterit*, inquit, *ſi boni æmulatores fueritis*? Quamobrem *æmulamini chariſmata meliora*, ut bonos vos probetis æmulatores. Chariſma peroptimum charitas eſt; plane incomparabile, quod novæ ſponſæ cœleſtis ſponſus toties inculcare curabat, nunc quidem dicens: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem*: nunc vero, *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*: &: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*. Itemque orans unum eos fore, *ſicut ipſe & Pater unum ſunt*. Et vide ſi non ipſe Paulus, qui te ad chariſmata meliora invitat, inter cætera charitatem in ſummo ponit, ſive cum fide & ſpe dicit eam eſſe majorem, & ſupereminentem ſcientiæ; ſive cum enumeratis pluribus ac mirabilibus ſupernæ gratiæ donis, tandem ad ſuperexcellentiorem viam nos mittit; haud aliam profecto illam, quam charitatem diffiniens. Denique quidnam huic comparandum putemus, quæ ipſi præfertur martyrio, ac fidei transferenti montes? Hoc igitur eſt quod dico: Pax vobis a vobis ſit; & omne quod extrinſecus minari videtur, non terret, quia non nocet. Nam e contrario quicquid foris blandiri appareat, nulla eſt profecto conſolatio, ſi intus (quod abſit) ſeminarium diſcordiæ germinaverit.

Schiſmata & diſſidia ſtatuunt in malum.
Pſ. 37. 12.
Pſ. 132. 1.
1. Pet. 3. 13.
1. Cor. 12. 31.
Charitas chariſma optimum.
Joan. 13. 35.
Joan. 13. 34.
Joan. 15. 12.
Joan. 17. 11.
1. Cor. 13. 13.
Ibidem.
1. Cor. 13. 2.
Pax & charitas commendatur.

4 Proinde, dilectiſſimi, pacem habete ad vos, & nolite lædere invicem, non facto, non verbo, non ſigno qualicumque: & ne quis forte exacerbatus & præoccupatus a puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate, Deum interpellare cogatur adverſus eos, qui ſe læſerint aut contriſtaverint, & prorumpere in verbum grave contingat: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. Sic enim peccantes in fratrem, in Chriſtum peccatis, qui ait: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*. Nec cavendum a gravioribus tantum offenſis, verbi gratia, ab aperto convicio ſeu maledicto, ſed a clandeſtino quoque & venenato ſuſurrio. Non, inquam, ſufficit os cuſtodire ab his & his ſimilibus: cavenda ſunt & levia: ſi tamen leve debeat dici quodcumque in fratrem præſumpſeris voluntate lædendi; cum hoc ſolo, ſi iraſceris illi, divini reus judicii tenearis. Merito quidem: nam quod tu leve putas, & ob hoc levius præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tamquam homo videns in facie, & ſecundum faciem judicans, paratus feſtucam trabem ſuſpicari, & ſcintillam putare fornacem. Non enim eſt omnium charitas illa, quæ omnia credit. Proni ſunt autem ſenſus hominis & cogitationes ad malum potius ſuſpicandum, quam ad bonum credendum: præſertim ubi diſciplina ſilentii nec te, qui in cauſa es, excuſare permittit; nec illum vulnus ſuſpicionis aperire quod patitur, ut curetur. Ita oritur ille, & moritur clauſo & lethali vulnere, intra ſemetipſum gemens, dum totus in ira & diſceptatione poſitus, nil aliud ſilens verſare in mente poſſit, niſi injuriam quam accepit. Non poteſt orare, non poteſt legere, non ſanctum aut ſpirituale aliquid meditari: & ita intercepto vitali ſpiritu, dum ſuis deſtituta alimentis vadit ad mortem anima pro qua Chriſtus mortuus eſt, quid tu interim, quæſo, animi habes? Quid oratio tua, aut opus quodcumque interim feceris, ſapit tibi, contra quem nimirum Chriſtus anxie clamat de pectore fratris tui quem contriſtaſti: Filius, inquiens, matris meæ pugnat contra me; & qui ſimul mecum dulces capiebat cibos, replevit me amaritudine.

Matt 25. 40.
Suſurria quantopere cavenda.
Mat. 5. 22.
Non leve quo læditur proximus.
1. Cor. 13. 7.
Rancoris damna.

5 Quod ſi dixeris illum non tam graviter pro tam levi cauſa debuiſſe turbari, reſpondeo: quanto levior eſt, tanto a te levius potuit non committi. Quamquam neſcio quomodo leve dicas (ut jam dixi) quicquid amplius eſt quam iraſci, cum vel hoc ipſum obnoxium eſſe judicio ex ore ipſius acceperis Judicis. Quid enim? Tune leve dixeris, in quo offenditur Chriſtus, unde ad Dei judicium pertrahi habes, cum horrendum ſit incidere in manus Dei viventis? Tu ergo accepta forte injuria, (quod quidem interdum non accidere in his conventibus difficile eſt) non continuo more ſæcularis, obliqua referire, fratrem reſponſione feſtines: ſed neque, ſub ſpecie quaſi corripiendi, verbo acuto & urenti transfigere audeas ullatenus animam, pro qua Chriſtus affigi cruci dignatus eſt; non grunnire quaſi increpando, non labiis muſſitare quaſi murmurando, non narem contrahere, aut cachinnare quaſi ſubſannando, non frontem rugare, quaſi invehendo aut comminando. Sane commotio tua ibi moriatur ubi oritur, nec permittatur exire quæ mortem portat, ne perimat, ut dicere poſſis & tu cum Propheta: *Turbatus ſum, & non ſum locutus*.

Mat. 5. 22.
Hebr. 10. 31.
Injuria accepta ut ſe gerendum.
Pſ. 76. 5.

6 Quoſdam altius intellexi ſentire iſtud, quaſi de diabolo & angelis ejus dictum, qui cum fuerint & ipſi filii Jeruſalem illius, quæ ſurſum eſt mater noſtra, ex quo lapſi ſunt, non ceſſant ſororem ſuam Eccleſiam impugnare. Sed neque contendo, ſi quis uſurpet hoc etiam in bonam ſignificationem, ſecundum quod ſpirituales, qui ſunt in Eccleſia, adverſus carnales fratres ſuos dimicant in gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, vulnerantes eos ad ſalutem, atque ad ſpiritualia iſtiuſmodi impugnationibus provehentes. Utinam corripiat me juſtus in miſericordia, & increpet me, percutiens & ſanans, occidens & vivificans, quo valeam & ego dicere: *Vivo autem, jam non ego, vivit*

Alii per Filios matris intelligunt dæmones: alii ſpirituales.
Eph. 6. 17.
Adverſarius bonus corrigens.
Gal. 2. 20.
Mat. 5. 25.

vero

TOM. IV. tero hi me Chriſtus. *Eſto*, inquit, *conſentiens adverſario tuo, dum es cum eo in via, ne tradat te judici, & judex tortori*. Bonus adverſarius, cui ſi conſentiens ero, non erit unde, aut judex me calumnietur, aut tortor. Ego profecto ſi quos veſtrum aliquando pro hujuſmodi contriſtavi, non me pœnitet; contriſtati enim ſunt ad ſalutem. Et quidem neſcio id me feciſſe unquam abſque mea quoque magna triſtitia, ſecundum illud: *Mulier cum parit, triſtitiam habet*. Sed abſit ut jam meminerim preſſuræ, tenens fructum doloris mei, dum perinde videam Chriſtum formatum in ſobole. Neſcio autem quomodo etiam tenerius mihi adſtricti ſunt qui poſt increpatoria, & per increpatoria tandem convaluerunt de infirmitate, quam qui fortes ab initio permanſerunt, non indigentes hujuſmodi medicamento.

Bernardi animus in corripiendo.

Joan. 16. 21.

B 7 Ergo in hunc ſenſum poterit Eccleſia, ſeu anima diligens Deum dicere, quod decoloravit eam ſol, mittendo ſcilicet & armando de filiis matris ejus qui eam ſalubriter expugnarent, & captivam ducerent ad fidem amoremque ipſius, multis utique confixam ſagittis, illis de quibus ſcriptum eſt: *Sagittæ potentis acutæ*, & item: *Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi*. Ideoque ſequitur & ait: *quoniam non eſt ſanitas in carne mea*; ut ſecundum animam ſanior proinde fortiorque factus dicat: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*, & cum Apoſtolo: *Quando enim infirmor, tunc potens ſum & fortis*. Vides quia carnis infirmitas robur ſpiritui augeat, & ſubminiſtret vires? Ita e contrario noveris carnis fortitudinem debilitatem ſpiritus operari. Et quid mirum, ſi hoſte debilitato, tu fortior efficeris? Niſi forte illam tibi inſaniſſime ducas amicam, quæ non ceſſat concupiſcere adverſus ſpiritum. Vide ergo ſi non prudenter ſagittari & impugnari ſalubriter poſtulat Sanctus, cum dicit in oratione: *Confige timore tuo carnes meas*. Optima timor iſte ſagitta, qui configit & interficit carnis deſideria, ut Spiritus ſalvus ſit. Sed & qui caſtigat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, nonne is tibi videtur etiam manum contra ſe pugnanti ipſe juvare?

Pſ. 119. 4.
Pſ. 37. 3.
Mat. 26. 41.
2 Cor. 12. 10.
Carnis infirmitas & mortificatio robur ſpiritus augent.
Gal. 5. 17.
Pſ. 118. 120.

C 7 Eſt & ſagitta ſermo Dei vivus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, de quo Salvator: *Non veni*, inquit, *pacem mittere, ſed gladium*. Eſt etiam ſagitta electa amor Chriſti, quæ Mariæ animam non modo confixit, ſed etiam pertranſivit, ut nullam in pectore virginali particulam vacuam amore relinqueret, ſed toto corde, tota anima, tota virtute diligeret, & eſſet gratia plena. Aut certe pertranſivit eam, ut veniret uſque ad nos, & de plenitudine illa omnes acciperemus, & fieret mater charitatis cujus pater eſt charitas Deus, parturiens & in ſole ponens tabernaculum ejus, ut ſcriptura impleretur, quæ dicit: *Dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ*. Hoc enim impletum eſt per Mariam, quæ in carne viſibilem edidit quem inviſibilem nec de carne, nec cum carne ſuſcepit. Et illa quidem in tota ſe grande & ſuave amoris vulnus accepit: ego vero me felicem putaverim, ſi ſumma ſaltem quam cuſpide hujus gladii pungi interdum me ſenſero, ut vel modico accepto amoris vulnere, dicat etiam anima mea: *Vulnerata charitate ego ſum*. Quis mihi tribuat in hunc modum non modo vulnerari, ſed & expugnari omnino uſque ad exterminationem coloris & caloris illius, qui militat adverſus animam?

Hebr. 4. 12.
Matth. 10. 34.
Amor Chriſti ſagitta animam Mariæ pertranſiit.
Iſ. 49. 6.

D

E 9 Si exprobraverint filiæ hujus ſæculi illi animæ quæ hujuſmodi eſt, dicentes pallidam & ſine colore eſſe; nonne tibi congrue poſſe reſpondere videbitur, *Nolite me conſiderare quod fuſca ſim, quia decoloravit me ſol?* Et ſi ſe ad hoc meminerit perveniſſe adhortationibus, ſeu increpationibus aliquorum ſervorum Dei, æmulantium eam Dei æmulatione; nonne conſequenter veraciterque inferre poterit, quia *filii matris meæ pugnaverunt contra me?* Erit ergo ſenſus, juxta quod dictum eſt, ut Eccleſia, ſeu ſtudioſa quævis anima id loquatur, non quaſi gemens aut conquerens, ſed quaſi gaudens & gratias agens, inſuper & glorians, quod pro nomine & amore Chriſti digna ſit fuſca ſeu decolor eſſe & dici: atque hoc ipſum adſcribat non ſuæ induſtriæ, ſed gratiæ & miſericordiæ prævenientis ſe, & mittentis ad ſe. Nam quomodo crederent ſine prædicante? Quomodo autem prædicarent, niſi mitterentur? Filios matris ſuæ contra ſe pugnaſſe memorat, non ut irata, ſed ut non ingrata. Unde & ſequitur: *Poſuerunt me cuſtodem in vineis*. Quod verbum utique ſi ſpiritualiter examinetur, puto nil in ſe querimoniæ aut rancoris habere videbitur, ſed magis favorabile aliquid redolere. Verum ad id contingendum prius ſane, quam manum apponere audeamus (locus enim ſanctus eſt) conciliandus eſt nobis ſolitis, precibus, & ſic

F Rom. 10. 14.

A conſultandus ille Spiritus, qui ſcrutatur alta Dei, aut certe Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXX.

Qualiter populus fidelium, ſeu animæ electorum, per Vineas ſignificantur, quarum Eccleſia cuſtos dicitur; & de prudentia carnis, quæ eſt mors.

1 POſuerunt me cuſtodem in vineis. Qui? Tu-ne illi oppugnatores, quos proxime memoraſti? Audite & intelligite, ſi non ſe ab illis ipſis fatetur iſta promotam, a quibus & paſſam. Nec mirum tamen, ſiquidem fuerit cauſa pugnandi intentio corrigendi. Nam quis neſciat multos amicabiliter utiliterque multoties oppugnatos? Quam multos quotidie experimur piis impugnationibus Prælatorum ad meliora proficere, provehi ad altiora? Ergo illud potius demonſtremus, ſi poſſumus, quemadmodum adverſus Eccleſiam pugnatum ſit a filiis matris ſuæ, & hoſtili animo, & damno utili. Id enim jucundius, cum qui nocere intendunt, proſunt & nolentes. Utrumque vero ſenſum tenet ſuperior interpretatio: quoniam quidem non defuerunt, & qui bene, & qui male æmularentur eam, diverſa intentione pugnantes: ſed utrique profuerunt. In tantum denique ſe profeciſſe ex iis, quæ ab æmulis paſſa eſt, gloriatur, ut pro una vinea, quam ſibi abſtuliſſe viſi ſunt, ſuper multas ſe gaudeat conſtitutam. Hoc mihi, inquit, præſtitere pugnando contra me & contra vineam meam, qui dicunt: *Exinanite, exinanite uſque ad fundamentum in ea*, ut unam pluribus commutarim. Hoc quippe eſt quod infert: *Vineam meam non cuſtodivi*: tamquam cauſam ſubjungens unde hoc illi contigerit, ut non in una jam, ſed in pluribus cuſtos poſita ſit. Et littera quidem ſic eſt.

Correptionis utilitas.

Hoſtes Eccleſiæ profunt nolentes.

Pſ. 136. 7.

2 Sed ſi eam ſimpliciter ſequimur, contenti eo ſolo quod ſonare in ſuperficie illa videtur, putabimus nos legere in Scriptura ſancta de his vineis corporeis & terrenis, quas quotidie cernimus de rore cœli & de pinguedine terræ accipere, unde fundunt vinum, in quo eſt luxuria; & ſic nihil, non dico Domini ſponſæ dignum; ſed nec cuivis cæterarum congruum quid de tam ſancta & divina Scriptura attriviſſe videbimur. Quæ enim convenientia ſponſis & cuſtodiæ vinearum? Sed & ſi convenire poteſtur, unde docebimus fuiſſe aliquando Eccleſiam iſtiuſmodi deputatam officio? Numquid de vineis cura eſt Deo? Si autem ſpirituali ſenſu vineas eccleſias, ideſt fideles interpretamur populos, juxta Prophetæ ſenſum dicentis: *Vinea Domini ſabaoth domus Iſrael eſt*; incipiet fortaſſis elucere nobis, quomodo ſponſæ minime indignum ſit fieri cuſtodem in vineis.

De quibus vineis hic ſermo ſit.

Iſ. 5. 7.

3 Puto quod & non parva inſuper & in hoc ipſo apparebit prærogativa, ſi quis diligentius curet advertere, quantum ubique per orbem in hujuſmodi vineas dilataverit terminos ſuos a die illa, qua Hieroſolymis a filiis matris ſuæ expugnata eſt & exturbata, una cum prima illa ſua novella plantatione: multitudinem dico credentium, quorum legitur fuiſſe *cor unum & anima una*. Et ipſa eſt, quam modo fatetur ſe minime cuſtodiſſe, ſed non ad inſipientiam ſibi. Nec enim ita inde evulſa in perſecutione fuit, ut non alibi plantaretur, atque aliis locaretur agricolis, qui reddant fructus ejus temporibus ſuis. Non prorſus, non periit, ſed migravit; etiam crevit & dilatata eſt tamquam cui benedixit Dominus. Denique leva oculos tuos, & vide ſi non *operuit montes umbra ejus, & arbuſta ejus cedros Dei; ſi non extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad flumen propagines ejus*. Nec mirum, *Dei enim ædificatio eſt, Dei agricultura eſt*. Ipſe fœcundat, ipſe propagat, ipſe putat & purgat eam, *ut fructum plus afferat*. Quando nempe ſua deſtitueret cura, vel opera, quam plantavit dextera ejus? Non plane habenda neglectui, in qua Apoſtoli palmites, Dominus vitis, & Pater ejus agricola eſt. In fide plantata, in charitate mittit radices, defoſſa ſarculo diſciplinæ, ſtercorata pœnitentium lacrymis, rigata prædicantium verbis: & ſic ſane exuberans vino, in quo eſt lætitia, ſed non luxuria: vino, totius ſuavitatis, nullius libidinis. Hoc certe vinum lætificat cor hominis; hoc conſtat & Angelos bibere cum lætitia. Denique gaudent in converſione & pœnitentia peccatorum, ſalutem hominum ſitientes. Lacrymæ pœnitentium vinum eorum, quod in illis vitæ odor, ſapor gratiæ ſit, indulgentiæ guſtus, reconciliationis jucunditas, ſanitas redeuntis innocentiæ, ſerenatæ ſuavitas conſcientiæ.

Act. 4. 32.
Eccleſia perſecutione aucta.

Pſ. 79. 11.

1. Cor. 3. 9.
Joan. 15. 2.
Vinea propria Eccleſiæ applicata.

Lacrymæ pœnitentium, vinum Angelorum.

A 4 Ergo ex illa una vinea, quam ſævæ perſecutionis viſa eſt deleviſſe tempeſtas, quantæ in univerſa terra propagatæ refloruerunt? Et in his omnibus cuſtos poſita ſponſa eſt, ut non contriſtetur, quod primam vineam non cuſtodivit. Conſolare, filia Sion: ſi cæcitas ex parte contigit in Iſrael, quid tu perdis? Mirare myſterium, & noli plangere detrimentum; dilata ſinum, & collige plenitudinem gentium. Dic civitatibus Judæ: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos vos judicaſtis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.* Moyſi ſane oblatum eſt a Deo, ſi prævaricatorem populum vellet dimittere, & divinæ exponere ultioni, ipſum quidem fieri poſſe in gentem magnam: ſed ille renuit. Quare? Ob B nimiam profecto dilectionem, qua illi fortiter devinctus populo tenebatur; & quoniam non requirebat quæ ſua ſunt, ſed Dei honorem; & non quod ſibi utile foret, ſed quod multis. Et ille quidem ſic.

Act. 13. 46.
Exod. 32. 9.

5 Ego autem conſilio ſecretiori puto hoc munus divinitus pro ſui magnitudine ſervatum ſponſæ, ut ipſa potius, & non Moyſes, mitteretur in gentem magnam. Non enim oportebat amicum ſponſi præripere ſponſæ benedictionem: & propterea non quidem Moyſes, ſed nova ſponſa, cui dicitur: *Ite in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ*; ipſa, in quam, prorſus miſſa eſt in gentem magnam. Num in majorem potuit, quam in univerſitatem? Et facile univerſitas ceſſit portanti pacem, gratiam offerenti. Sed non ſicut gratia, ita & lex. Quam diſſimili vultu ad omnem conſcientiam ſe offerunt ſuavitas hujus, C & illius auſteritas? Quis ſane ex æquo reſpiciat condemnantem & conſolantem, repreſcentem & ignoſcentem, plectentem & amplectentem? Non pari profecto acceptabitur voto umbra & lux, ira & pax, judicium & miſericordia, figura & veritas, virga & hæreditas, frænum & oſculum. Graves denique Moyſi manus, teſtibus Aaron & Hur: grave Legis jugum, teſtibus ipſis Apoſtolis, qui hoc & ſibi, & patribus importabile clamitant: grave jugum, & vile præmium: nam terra eſt in promiſſione. Pro hujuſmodi non eſt Moyſes miſſus in gentem magnam. Verum tu, mater Eccleſia promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ, facile in duplici gratia obtinens ab univerſis te recipi & propter jugum ſuave, & propter regnum ſublime. D Pulſa de civitate, ab univerſitate exciperis, dum ſic provocat quod promittis, ut quod imponis non terreat. Quid adhuc unius vineæ plangis damnum, quod tanto tibi fœnore compenſatum eſt? Pro eo quod fuiſti derelicta, & odio habita, & non fuit qui per te tranſiret. *Ponam te*, inquit, *in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generatione & generationem; & ſuges lac gentium, & mammilla regum lactaberis: & ſcies quia ego Dominus ſalvans te; & redemptor tuus fortis Jacob.* Tali itaque modo dicit ſe ſponſa poſitam cuſtodem in vineis, & quia vineam ſuam non cuſtodivit.

Eccleſiæ prærogativa, a ſtatu ſeu in mundum univerſum.
Marc. 16. 15.
Synagogæ & Eccleſiæ diſcrimen.
Exod. 17. 12.
Act. 15. 10.
Iſ. 60. 15.

6 Ego loci hujus occaſione meipſum reprehendere ſoleo, quod animarum ſuſceperim curam, qui meam non ſufficerem cuſtodire, vineas animas interpretans. Quod ſi probas & tu hanc noſtram interpretationem, vide etiam conſequenter, an recte quoque dicamus fidem, vitem; virtutes, palmites; botrum, opus; E devotionem, vinum. Siquidem nec palmes abſque vite, nec virtus ſine fide aliquid eſt. *Sine fide* enim *impoſſibile eſt placere Deo*, fortaſſe & diſplicere neceſſe erit. Denique *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Hoc ergo conſiderare oportuit illos qui me poſuerunt cuſtodem in vineis, ſi videlicet propriam cuſtodiſſem. At quanto tempore inculta jacuit & deſerta, redacta in ſolitudinem! Prorſus defecerat vinum ex ea, areſactis, præ ſterilitate fidei, virtutum palmitibus. Erat fides, ſed mortua. Quomodo enim non mortua ſine operibus? Et id quidem in ſæculari vita. Cæterum converſus ad Dominum, meliuſcule cœpi, fateor, cuſtodire: non tamen prout oportuit. Et quis nempe ad hoc idoneus? Nec ſanctus Propheta, qui ait: *Niſi dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.* Quantis etiam tunc me- F mini me patere inſidiis illius, qui ſagittat in occultis immaculatum? Quantum nobis, o vinea mea, furtivis ſubreptum eſt machinamentis eo ipſo tempore, quo vigilantius intendere cœpimus curæ & cuſtodiæ noſtri? Quot, & quales piorum botros operum aut præfocavit ira, aut tulit jactantia, aut fœdavit inanis gloria? Quanta ab illecebra gulæ, quanta ab acediæ ſpiritu, quanta a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate ſuſtinuimus? Sic eram; & nihilominus tamen poſuerunt me cuſtodem in vineis, non conſiderantes quid de mea ego facerem, vel feciſſem, nec audientes arguentem magiſtrum ac dicentem: *Si quis domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?*

Quæritur de impoſita ſibi paſtura.
Hebr. 11. 6.
Rom. 14. 23.
Bernardi ſententia de ſeipſo.
Pſ. 126. 2.
1. Tim. 3. 5.

7 Miror audaciam plurimorum, quos videmus de ſuis vineis non colligere, niſi ſpinas & tribulos; vineis tamen dominicis etiam ſe ingerere non vereri. Fures ſunt & latrones, non cuſtodes, neque cultores. Hoc illis. Væ autem mihi etiam nunc a periculo vineæ meæ! immo magis nunc, quando pluribus intentus, minus circa unam diligens, minuſque ſollicitus fieri cogor. Nec ſepem circumdare, nec torcular fodere in ea licet. Heu! deſtructa eſt maceria ejus, & vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam! Patet expoſita triſtitiæ, iracundiæ, atque impatientiæ pervia. Demoliuntur eam ſedulæ quædam vulpe- B culæ inſtantium neceſſitatum: irrumpunt undique anxietates, ſuſpiciones, ſollicitudines; turbæ diſcordantium, cauſarum moleſtiæ rara hora deſunt. Non eſt prohibendi facultas, non copia declinandi, ſed nec orandi ſpatium. Quo imbre lachrymarum perfundere ſufficiam ſterilitatem animæ meæ? Vineæ meæ volui dicere, ſed de pſalmo ſic incidit propter uſum; & ſenſus idem eſt: nec piget erroris qui admonet ſimilitudinis, quia non de vinea ſermo eſt, ſed de anima. Ergo anima cogitetur, cum vinea legitur; ſiquidem ſub hujus ſpecie & nomine illius ſterilitas deploratur. Quibus ergo lachrymis rigabo ſterilitatem vineæ meæ? Omnes palmites ejus aruerunt præ inopia: jacent ſine fructu, eo quod non habeant humorem. Jeſu bone! quos faſciculos ſarmentorum ex eis in quo C quotidie ſacrificio ultro contriti cordis mei te teſte abſumit? Sit, obſecro, ſacrificium tibi ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus ne deſpicias.

Pſ. 79. 13.
Animæ ſterilitatem deſcribit & deplorat in ſeipſo.
Pſ. 39. 28.
Pſ. 50. 19.

8 Et ego quidem ſic pro imperfecto meo traho ad me capitulum præſens. Perfectus autem omnis erit qui alias dicere poterit: *Vineam meam non cuſtodivi*, illo videlicet ſenſu, quo Salvator loquitur in Evangelio: *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Idoneus plane & dignus qui ponatur cuſtos in vineis, quem propriæ cura vineæ a commiſſarum diligentia & ſollicitudine non impedit aut retardat, dum non quærit quæ ſua ſunt, neque quod ſibi utile eſt, ſed quod multis. Propterea ſane Petro cura ita credita eſt in tam multis vineis, quæ erant de cir- D cumciſione, quia homo paratus erat *& in carcerem, & in mortem ire*, uſque adeo ſuæ vineæ, ideſt ſuæ animæ, non detinebatur amore, quominus curæ intenderet creditarum. Merito & Paulo inter gentes tam ingens ſilva credita eſt vinearum, quod & ipſe in ſuæ cuſtodia vineæ minime curioſus inventus ſit, ita ut non ſolum alligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus fuerit propter nomen Domini Jeſu-Chriſti. Denique *Nihil horum vereor*, inquit, *nec facio animam meam pretioſiorem quam me.* Optimus æſtimator rerum, qui nihil ſuorum ſibi præferendum exiſtimet.

Mat. 10. 39.
Ad cuſtodiam vineæ Dominicæ quis dignus.
Luc. 22. 33.
Act. 21. 13.
Act. 20. 24.

9 Quam multi ſaluti propriæ modicam viliſſimamque pecuniam prætulerunt! Paulus nec animam. *Non*, inquit, *facio eam pretioſiorem quam me.* Ergo differentiam facis inter te, & animam tuam? Prudenter quidem tu tibi pluris es, quam quidvis tuum. Sed E quomodo non tua anima tu? Arbitror quod quia Paulus jam tunc in ſpiritu ambularet, & mente conſentiret legi Dei, quoniam bona eſt; idcirco hanc ipſam mentem ſuam, tamquam principale ac ſupremum quiddam ſui, dignum duxerit ſuimet potius quam, ſeu cujuſpiam rei nomine deſignare: reliquum vero quod conſtat naturæ eſſe inferioris; & inferiori proinde viliorique eſſentiæ (quod eſt corpus) inhærere, non modo officio vivificandi ac ſenſificandi, ſed & fovendi nutriendique deſiderio: hoc, inquam, ſenſuale atque carnale appellatione ſui homo ſpiritualis indignum judicans, inter ſua magis cenſuit deputandum, quam ſe perſonaliter exprimendum per illud. Cum me dico, inquit, excellentius quod in me eſt, in quo & illo per gratiam Dei, ideſt mentem rationemque, intellige. Cum loquor animam meam, hoc inferius ac- F cipe, quod carni animandæ vides accommodatum, etiam & junctum in concupiſcentia. Id me fuiſſe quidem, ſed jam non eſſe agnoſco: quia *non ſecundum carnem* adhuc ambulo, *ſed ſecundum Spiritum. Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Chriſtus.* Secundum mentem ego, ſecundum carnem non ego. Quid enim ſi carnaliter etiam nunc anima concupiſcit? *Jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.* Et ideo non me quidem, ſed tamen meum dixerim quod in me carnaliter ſapit, idque non aliud, quam ipſam animam. Revera enim animæ portio eſt carnalis affectio ejus, & vita, quam adminiſtrat corpori. Hanc ergo animam ſuam Paulus ſpernebat præ ſe, para-

Paulus cur diſtinguat inter ſe & animam ſuam.
Rom. 7. 22.
Rom. 8. 4.
Gal. 2. 20.
Rom. 7. 17.

TOM. IV. *Matt. 10. 39.*

paratus pro Domino non ſolum alligari, ſed & mori in Hieruſalem, & ſic perdere animam ſuam juxta conſilium Domini.

Animæ quomodo perdendæ exemplo B. Pauli.

10 Tu quoque ſi propriam deſeras voluntatem, ſi corporis voluptatibus perfecte renunties, ſi carnem tuam crucifigas cum vitiis & concupiſcentiis, ſed & mortifices membra tua, quæ ſunt ſuper terram; probabis te Pauli imitatorem, qui non facias animam tuam pretioſiorem teipſo: probabis & Chriſti diſcipulum, etiam illam perdendo ſalubriter. Et quidem prudentius eam perdis ut cuſtodias, quam cuſtodis ut perdas. Nam *qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam*. Quid hic vos dicitis obſervatores ciborum, morum neglectores? Hippocrates & ſequaces ejus docent animas ſalvas facere in hoc mundo; Chriſtus & ejus Diſcipuli perdere. Quemnam vos e duobus ſequi magiſtrum eligitis? At manifeſtum ſe facit qui ſic diſputat: Hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori vel ſtomacho nocet. Profecto unuſquiſque quod a ſuo magiſtro didicit, hoc in medium profert. Num in Evangelio legiſti has differentias, aut in Prophetis, aut in litteris Apoſtolorum? Caro & ſanguis pro certo revelavit tibi hanc ſapientiam, non ſpiritus Patris: eſt enim carnis hæc ſapientia. Sed audi quid de ipſa noſtri medici ſentiant. *Sapientia*, inquiunt, *carnis mors eſt*. Item: *Sapientia carnis inimica eſt Deo*. Num Hippocratis, ſeu Galeni ſententiam, aut certe de ſchola Epicuri debui proponere vobis? Chriſti ſum diſcipulus; Chriſti diſcipulis loquor: ergo ſi peregrinum dogma induxero, ipſe peccavi. Epicurus atque Hippocrates, corporis alter voluptatem, alter bonam habitudinem præfert: meus Magiſter utriuſque rei contemptum prædicat. Animæ in corpore vitam, quam ſummo ſtudio iſte unde ſuſtentet, ille unde & delectet, inquirit, atque inquirere docet, Salvator monet & perdere.

Matt. 16. 25. *Religioſi valetudinis curandæ nimium ſtudioſi perſtringuntur.* *V. NOTAS ad Epiſt. 345.* *Rom. 8. 6. & 8. 7.*

Joan. 12. 25. *Mortificatio carnis genus eſt martyrii.*

11 Quid enim tibi aliud de Chriſti auditorio ſonuit, cum paulo ante clamatum eſt: *Qui amat animam ſuam, perdet eam*? Perdet eam dixit, ſive ponendo ut martyr, ſive affligendo ut pœnitens. Quamquam genus martyrii eſt, ſpiritu facta carnis mortificare: illo nimirum, quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Videſ-ne hac ſententia Magiſtri mei carnis ſapientiam condemnari, per quam utique aut in luxum voluntatis diffluitur, aut ipſa quoque bona valetudo corporis ultra quam oporteat appetitur? Denique quod vera ſapientia in voluntates non effluat, audiſti profecto a Sapiente, ne inveniri quidem hanc *in terra ſuaviter viventium*. Qui autem invenit, dicit: *Super ſalutem, & omnem pulchritudinem dilexi ſapientiam*. Si ſuper ſalutem & pulchritudinem, quanto magis ſuper voluptatem & turpitudinem? Quid vero prodeſt temperare a voluptatibus; & inveſtigandis diverſitatibus complexionum, ciborumque varietatibus inquirendis quotidianam expendere curam? Legumina, inquit, ventoſa ſunt, caſeus ſtomachum gravat, lac capiti nocet, potum aquæ non ſuſtinet pectus, caules nutriunt melancholiam, coleram porri accendunt, piſces de ſtagno, aut de lutoſa aqua, meæ penitus complexioni non congruunt. Quale eſt hoc, ut in totis fluviis, agris, hortis, cellariiſve reperiri vix poſſit quod comedas?

Job 28. 13. *Sap. 7. 10.* *Senſualium dicta de cibis.*

Obſervatio ciborum non decet monachum.

12 Puta te, quæſo, monachum eſſe, non medicum, nec de complexione judicandum, ſed de profeſſione. Parce, obſecro, primum quidem quieti tuæ, parce deinde labori miniſtrantium, parce gravamini domus, parce conſcientiæ. Conſcientiæ dico, non tuæ, ſed alterius; illius videlicet, qui prope ſedens, & edens quod ſibi apponitur, de tuo ſingulari jejunio murmurat. Scandalo quippe eſt ei aut tua odioſa ſuperſtitio, aut duritia, quam forte putat illius, qui tibi habet providere. Scandalizatur, inquam, in tua ſingularitate frater judicans te ſuperſtitioſum, tamquam ſuperflua quæritantem: aut certe me durum cauſans, qui non perquiram victui tuo neceſſaria. Fruſtra ſibi quidam blandiuntur de exemplo Pauli, hortantis diſcipulum non bibere aquam, ſed *modico uti vino propter ſtomachum & frequentes ſuas infirmitates*. Qui attendere debent primum quidem Apoſtolum minime ſibi ipſi rem iſtiuſmodi ſuadere, ſed nec diſcipulum æque expoſcere ſibi. Deinde non monacho hoc intimari, ſed epiſcopo, cujus vita teneræ adhuc & naſcentis Eccleſiæ pernecellaria eſſet. Timotheus hic erat. Da mihi alterum Timotheum; & ego cibo eum, ſi vis, etiam auro, & poto balſama. Cæterum tu tibimetipſi diſpenſas, miſertus tui. Suſpecta eſt mihi, fateor, tua ipſius in te diſpenſatio: & vereor tibi illudi ſub tegmine & nomine diſcretionis a carnis prudentia. Id te ſaltem volo admonitum eſſe, ut ſi tibi ita auctoritas Apoſtoli placet de bibendo vino, *modico* (quod ille adjunxit) non prætermittas. Et de hoc ſatis. Sed revertamur ad ſponſam, & diſcamus ab ea vineas proprias utiliter [a] non cuſtodire, præſertim nos qui videmur deputati cuſtodes in vineis ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

1. Tim. 5. 23. *Modicum vini quomodo permiſſum Timotheo ab Apoſtolo.*

Monacho indigna carnis tenera cura.

SERMO XXXI.

De excellentia divinæ viſionis; & quomodo in præſenti ſanctis viris guſtus divinæ præſentiæ variatur, pro variis animæ deſideriis.

Cant. 1. 6.

1 INdica mihi quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie. Studioſis mentibus Verbum ſponſus frequenter apparet, & non ſub una ſpecie. Quid ita? profecto quoniam nondum videtur *ſicuti eſt*. Nempe illa viſio ſtat, quia forma ſtat quæ tunc videtur; eſt enim: nec ullam capit ex eo quod eſt, fuit, vel erit, mutationem. Tolle nempe *fuit* & *erit*, unde jam tranſmutatio, aut viciſſitudinis obumbratio? quicquid veniens ex eo quod *fuit* non ceſſat tendere in id quod *erit*, tranſitum ſane habet per *eſt*, ſed omnino non eſt. Nam quomodo eſt, quod numquam in eodem ſtatu permanet? Solum proinde vere eſt, quod nec a *fuit* præciditur, nec ab *erit* expungitur: ſed ſolum atque inexpugnabile remanet ei *eſt*, & manet quod eſt. Nec *fuit* ſane tollit illi eſſe ab æterno, nec *erit* eſſe in æternum: ac per hoc ſibi vindicat verum eſſe, idelt increabile, interminabile, invariabile. Cum igitur ipſe qui ſic eſt, immo qui non ſic, aut ſic eſt, videtur ſicuti eſt; ſtat, ut dixi, illa viſio, quia nulla eam interpolat viciſſitudo. Et tunc ille de Evangelio unus omnibus, qui ſic vident, denarius redditur in una ſpecie quæ offertur. Nam & quod apparet, ut invariabile in ſe eſt, ita invariabiliter intuentibus præſto eſt: & quibus apparet, nil videre deſiderabilius volunt, nil poſſunt delectabilius. Quando ergo illa vel faſtidiet aviditas, vel ſe ſubtrahet ſuavitas, vel fraudabit veritas, vel deficiet æternitas? Quod ſi in æternum extenditur videndi copia pariter & voluntas; quomodo non plena felicitas? Nil quippe aut deeſt jam ſemper videntibus, aut ſupereſt ſemper volentibus.

1. Joan. 3. 2. *Eſt notat immutabilitatem.*

Matt. 20. 9. *Ac proinde beatitudinem.*

2 At talis viſio non eſt vitæ præſentis, ſed in noviſſimis reſervatur, his dumtaxat qui dicere poſſunt: *Scimus quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt*. Et nunc quidem apparet quibus vult: ſed ſicuti vult, non ſicuti eſt. Non ſapiens, non Sanctus, non Propheta videre illum, ſicuti eſt, prodeſt, aut potuit [b] in corpore hoc mortali; poterit autem in immortali, qui dignus habebitur. Itaque videtur & hic, ſed ſicut videtur, ipſi, & non ſicuti eſt. Nam neque hoc luminare magnum (ſolem loquor iſtum, quem quotidie vides) vidiſti tamen aliquando ſicuti eſt, ſed tantum ſicut illuminat, verbi cauſa, aerem, montem, parietem. Quod nec ipſum quidem aliquatenus poſſes, ſi non aliqua ex parte ipſum lumen corporis tui, pro ſui ingenita ſerenitate & perſpicuitate, cœleſti lumini ſimile eſſet. Non denique alterum membrum corporis capax eſt luminis, ob multam utique diſſimilitudinem. Sed nec ipſe oculus, cum turbatus fuerit, lumini propinquabit, nimirum ob amiſſam ſimilitudinem. Qui ergo turbatus, nullatenus ſerenum ſolem videt propter diſſimilitudinem: ſerenus aliquatenus videt propter nonnullam ſimilitudinem. Profecto ſi pari prorſus puritate vigeret, videret omnino inoffenſa acie eum ſicuti eſt, propter omnimodam ſimilitudinem. Ita & Solem juſtitiæ illum, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, videre in hoc mundo, ſicut illuminat, illuminatus poteſt, tamquam jam in aliquo ſimilis: ſicuti eſt, omnino non poteſt, tamquam nondum perfecte ſimilis. Propterea dicit: *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur*. Ita ſane, ſed ſi quantum ſatis eſt illuminamur, ut revelata facie ſpeculantes gloriam Dei, in eamdem imaginem transformemur *de claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu*.

1. Joan. 3. 2. *Dei viſio impoſſibilis in hac vita.*

Puritas ad videndum Deum neceſſaria.

Pſ. 33. 6.

2. Cor. 3. 18.

3 Ergo accedendum ad eum, non irruendum, ne irreverens ſcrutator majeſtatis opprimatur a gloria. Nec locis ſane accedendum, ſed claritatibus; ipſiſque

Prov. 25. 27.

---

a Idelt ad propriam ejus utilitatem: ſic veteres ſcripti & editi primi: Horſtius & alii, *proprias utiliter non cuſtodire*.

b Confer quæ Bernardus de S. Benedicto habet in Sermone 9. [illegible] de diverſis; & infra de Moyſe, Sermone 33. in Cantica num. 6. & Sermonem 34. num. 1.

Deo propinquior, qui clarior.

Primus modus videndi Deum competens beatis.

quæ non corporeis, ſed ſpiritualibus, tamquam a Domini Spiritu. A Domini plane, & non a noſtro, quamvis in noſtro. Qui itaque clarior, ille propinquior: eſſe autem clariſſimum, perveniſſe eſt. Porro jam præſentibus non aliud eſt videri ſicuti eſt, quam eſſe ſicuti eſt, & aliqua diſſimilitudine non confundi. Sed id tunc, ut dixi. Interim vero tanta hæc formarum varietas, atque numeroſitas ſpecierum in rebus conditis, quid, niſi quidam ſunt radii Deitatis, monſtrantes quidem quia vere ſit a quo ſunt, non tamen quid ſit prorſus diffinientes? Itaque de ipſo vides, ſed non ipſum. Cum autem de eo, quem non vides, cætera vides; ſcis indubitanter exſtare quem oportet inquirere, ut inquirentem non fraudet gratia, negligentem ignorantia non excuſet. Verum hoc genus videndi commune. In promptu enim eſt, juxta Apoſtolum, omni utenti ratione, inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpicere.

a Viſoribus, atque communis.

Rom. 1. 20.

4 Alius proculdubio ille modus, quo quondam Patribus crebra illa atque ambitioſa divinæ præſentiæ familiaritas dignanter indulta eſt, quamquam nec ipſis ſicuti eſt, ſed ſicut dignata eſt. Nec uno omnibus modo, ſed ut ait Apoſtolus, *multifarie multiſque modis*, cum ipſe in ſe ſit unus, dicente ipſo ad Iſrael: *Dominus Deus tuus, Deus unus eſt*. Et hæc demonſtratio, non quidem communis, ſed tamen foris facta eſt, nimirum exhibita per imagines extrinſecus apparentes, ſeu voces ſonantes. Sed eſt divina inſpectio, eo differentior ab his, quo interior, cum per ſeipſum dignatur inviſere Deus animam quærentem ſe, quæ tamen ad quærendum toto ſe deſiderio & amore devovit. Et hoc ſignum illiuſmodi adventus ejus, ſicut ab eo qui expertus eſt edocemur: *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus*. Oportet namque ut ſancti deſiderii ardor præveniat faciem ejus ad omnem animam, ad quam eſt ipſe venturus, qui omnem conſumat rubiginem vitiorum, & ſic præparet locum Domino. Et tunc ſcit anima quoniam juxta eſt Dominus, cum ſe ſenſerit illo igne ſuccenſam, & dixerit cum Propheta: *De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me*; & illud: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*.

Patribus antiquis.

Heb. 1. 1.

Deut. 6. 4.

Piis & juſtis.

Pſal. 96. 3.

Viſio Dei requirit ardens deſiderium.

Thren. 1. 13.

Pſ. 38. 4.

5 Tali animæ ſuſpiranti frequenter, immo ſine intermiſſione oranti, & afficienti ſe præ deſiderio, cum interdum deſideratus ille, qui ita quæritur, miſeratus occurrit; puto illi de propria experientia convenire, ut dicat cum Sancto Jeremia: *Bonus es Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te*. Sed & Angelus ejus, qui unus eſt de ſodalibus ſponſi, in hoc ipſum deputatus, minister protector & arbiter ſecretæ mutuæque ſalutationis; is, inquam, Angelus quomodo tripudiat, quomodo collætatur & condelectatur, & converſus ad Dominum dicit: Gratias ago tibi, Domine majeſtatis, quia deſiderium cordis ejus tribuiſti ei, & voluntate laborum ejus non fraudaſti eam. Ipſe eſt qui in omni loco ſedulus, quidam pediſſequus animæ non ceſſat ſollicitare eam, & aſſiduis ſuggeſtionibus monere, dicens: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*: & rurſum: *Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus*. Item: *Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit*. Ad Dominum autem: *Sicut cervus*, inquit, *deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima iſta ad te Deus*. Deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritus tuus in præcordiis ejus de mane vigilavit ad te. Et iterum: Tota die expandit ad te manus ſuas, dimitte illam, quia clamat poſt te: convertere aliquantulum, & deprecabilis eſto ſuper eam. Reſpice de cœlo, & vide, & viſita deſolatam. Fidelis paranymphus, qui mutui amoris conſcius, ſed non invidus, non ſuam quærit, ſed Domini gratiam: diſcurrit medius inter dilectum, & dilectam, vota offerens, referens dona. Excitat iſtam, placat illum. Interdum quoque, licet raro, præſentat eos pariter ſibi, ſive hanc rapiens, ſive illum adducens: ſiquidem domeſticus eſt & notus in palatio, nec veretur repulſam, & quotidie videt faciem Patris.

Thren. 3. 25.

Angelorum erga animam officium.

Pſ. 36. 4.

Ibidem.

Abac. 2. 3.

Pſ. 41. 2.

Iſai. 26. 9.

Pſ. 87. 10.

Matth. 15. 23.

Pſal. 38. 14.

6 Vide autem tu, ne quid nos in hac verbi animæque commixtione corporeum ſeu imaginatorium ſentire exiſtimes. Id loquimur quod Apoſtolus dicit: quoniam qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt. Exceſſum puræ mentis in Deum, ſive Dei pium deſcenſum in animam, noſtris quibus poſſumus exprimimus verbis, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes. Itaque in ſpiritu ſit illa conjunctio, quia ſpiritus eſt Deus, & concupiſcit decorem animæ illius, quam forte adverterit in ſpiritu ambulantem, & curam carnis non perficientem in deſiderio, præſertim ſi ſui amore flagrantem conſpexerit. Non ergo ſic affecta, & ſic dilecta, contenta erit omnino vel illa, quæ multis per ea quæ facta ſunt; vel illa, quæ paucis per viſa & omnia facta eſt manifeſtatio ſponſi, niſi & ſpeciali prærogativa intimo, illum affectibus atque ipſis medullis cordis cœlitus illapſum ſuſcipiat, habeatque præſto quem deſiderat, non figuratum, ſed infuſum, non apparentem, ſed afficientem; nec dubium quin eo jucundiorem, quo intus, non foris. Verbum nempe eſt, non ſonans, ſed penetrans; non loquax, ſed efficax: non obſtrepens auribus, ſed affectibus blandiens. Facies eſt non formata, ſed formans; non perſtringens oculos corporis, ſed faciem cordis lætificans: grata quippe amoris munere, non colore.

Verbi cum anima conjunctio non corporea.

1 Cor. 6. 17.

Anima plena Dei viſione ſequitur.

Illapſus Dei.

V. ſerm. 3. num. 10.

7 Non tamen adhuc illum dixerim apparere ſicuti eſt, quamvis non omnino aliud hoc modo exhibeat, quam quod eſt. Neque enim vel ſic continue præſto erit, quamvis devotiſſimis mentibus, ſed nec uniformiter omnibus. Oportet namque pro variis animæ deſideriis divinæ guſtum præſentiæ variari, & infuſum ſaporem ſupernæ dulcedinis diverſa appetentis animæ aliter atque aliter oblectare palatum. Denique advertiſti in hoc amatorio carmine, quoties mutaverit vultum, & in quanta multitudine dulcedinis ſuæ coram dilecta dignatus ſit transformari, & quomodo nunc quidem inſtar verecundi ſponſi ſanctæ animæ ſecretos petat amplexus, & oſculis delectetur; nunc vero in oleo & unguentis medicum exhibere appareat, nimirum propter teneras & infirmas animas hujuſmodi adhuc indigentes fomentis & medicamentis: unde & delicato adoleſcentularum nomine deſignantur. Similiter quis, audiet, quia *non eſt opus ſanis medicus, ſed male habentibus*. Nunc rurſum quaſi viator quiſpiam itinerantibus ſponſæ ſimul atque adoleſcentulis ſeſe aſſocians, jucundiſſimis confabulationibus ſuis a labore viæ omnem relevat comitatum, ita ut eo diſcedente, loquantur: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis de Jeſu, dum loqueretur nobis in via?* Facundus comes, qui in ſermonum & morum ſuavitate ſuorum, tamquam in quadam ſuaveolentia ſpirantium unguentorum, poſt ſe currere faciat univerſos; unde & dicunt: *In odorem unguentorum tuorum currimus*. Item aliquando occurrens, quaſi prædives aliquis pater familias, qui in domo ſua abundet panibus; immo tamquam rex magnificus & potens, qui ſponſæ pauperis videatur puſillanimitatem erigere, provocare cupiditatem, demonſtrans illi omnia deſiderabilia gloriæ ſuæ, divitias torcularium ac promptuariorum, hortorum & agrorum copias, demum etiam introducens eam in ipſa ſecreta cubiculi. Nimirum confidit in ea cor viri ſui, & non eſt ex omnibus quod ab illa exiſtimet abſcondendum, quam redemit inopem, probavit fidelem, amplexatur amabilem. Atque ita non ceſſat, ſive hoc, ſive illo modo interno, jugiter apparere conſpectui quærentium ſe, ut ſermo impleatur, quem dixit: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*.

Divinæ præſentiæ guſtus, pro variis animæ affectibus variatur.

Matth. 9. 12.

Luc. 24. 32.

Chriſtus ſuavitate ſua conſortes trahit.

Cant. 1. 3.

Matth. 28. 20.

8 Et in his omnibus ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ. Nam in oſculis quidem affectuoſum & blandum, in oleo autem & in pigmentis, atque unguentis, clementem & affluentem viſceribus pietatis & compaſſionis; porro in via hilarem, affabilem, plenum gratiæ & ſolatii: in oſtenſione vero divitiarum ac poſſeſſionum, munificum ſe, ac largum pro regia liberalitate remuneratorem demonſtrat. Ita per omnem hujus carminis textum reperies. Verbum illiuſmodi ſimilitudinibus adumbrari. Unde ego puto id ſignificatum apud Prophetam, ubi ait: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus: in umbra ejus vivemus inter gentes*: quod ſcilicet videamus nunc per ſpeculum & in ænigmate, & necdum facie ad faciem. At iſtud ſane donec vivimus inter gentes: nam inter Angelos aliter: quando, jam indifferenti omnino felicitate cum ipſis videbimus eum & nos ſicuti eſt, hoc eſt, in forma Dei, & non in umbra. Quomodo namque apud veteres quidem umbram figuramque dicimus extitiſſe, nobis autem per gratiam Chriſti in carne præſentis ipſum per ſe illuceſcere veritatem; ita nos quoque reſpectu futuri ſæculi in quadam interim veritatis umbra vivere non negabit, niſi qui non acquieſcit Apoſtolo dicenti: *Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus*; & illud: *Non arbitror me comprehendiſſe*. Quomodo enim non eſt diſtinctio ejus, qui per fidem ambulat, & illius qui per ſpeciem? Ergo juſtus ex fide vivit: beatus exultat in ſpecie: & ideo ſanctus homo vivit interim in umbra Chriſti, ſanctus Angelus in ſplendore vultus gloriæ gloriatur.

Qualis Chriſtus erga ſequentes ſe.

Thren. 4. 20.

1 Cor. 13. 9.

Philip. 3. 13.

Habac. 2. 4.

9 Et bona fidei umbra, quæ lucem temperat oculo caliganti, & oculum præparat luci: ſcriptum eſt enim: *Fide mundans corda eorum*. Fides itaque lucem non extinguit, ſed cuſtodit. Quicquid ſane eſt illud quod videt Angelus, hoc mihi umbra fidei ſervat, fideli

Fides comparatur umbræ.

Act. 15. 9.

TOM. IV. fidei ſinu repoſitum, in tempore revelandum: An non expedit tenere vel involutum, quod nudum non capis? Denique & Mater Domini vivebat in umbra fidei, cui dictum eſt: *Et beata quæ credidiſti*. Habuit & de Christi corpore umbram quæ audivit: *Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Nec enim vilis umbra, quæ de virtute Altiſſimi formatur. Et vere virtus in carne Chriſti, quæ Virgini obumbravit, ut quod impoſſibile erat mortali fœminæ, objectu tamen involucri vivifici corporis ferret præſentiam majeſtatis, & lucem ſuſtineret inacceſſibilem. Virtus plane, in qua omnis contraria fortitudo debellata eſt: & virtus & umbra fugans dæmones, tutans homines; aut certe virtus vegetans, umbra refrigerans.

Luc. 1. 45. Ibid. 30. Mariæ obumbratio. V. Serm. 30. num. 7.

10 Vivimus proinde in umbra Chriſti qui per fidem ambulamus, & carne ipſius paſcimur ut vivamus. Caro enim Chriſti vere eſt cibus. Et vide ne propterea etiam nunc deſcribatur hoc loco apparens, tamquam in ſchemate paſtorali, ubi illum ſponſa, quaſi unum quempiam de paſtoribus videtur alloqui, dicens: *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Bonus Paſtor, *qui animam ſuam dat pro ovibus ſuis*: animam pro illis, carnem illis; illam in pretium, illam in cibum. Res mira! ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio. Verum ſermo in longum pergit, quoniam locus amplus eſt, & gravia continens, & non explicabitur paucis? atque hac neceſſitate videtur mihi jam rumpendus potius, quam finiendus. Oportet autem ut quoniam materia pendet, memoria vigilet; quatenus ubi pauſatum erit, inde mox reſumatur & pertractetur, prout Dominus dabit, Jeſus-Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Joan. 6. 56. Joan. 10. 11.

SERMO XXXII.

Qualiter Chriſtus ſuſcipitur ab anima ſancta tamquam ſponſus, & ab animis infirma tamquam medicus. Item de differentia cogitationum, unde oriatur.

Cant. 1. 6. 1 INDICA *mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Hic ſumus, hinc progredimur. Sed antequam tractari incipiat viſio illa & allocutio, recapitulandum breviter arbitror de aliis viſionibus quæ præceſſerunt, quomodo nobis aptari ſpiritualiter poſſint pro votis & meritis ſingulorum, ut apprehenſis illis, (ſi tamen hoc datum fuerit) facilior & in hujus diſcuſſione eluceat intellectus. Verum id difficillimum. Nam etſi illa verba, quibus ipſæ viſiones, ſeu ſimilitudines deſcribuntur, ſonare corpora atque corporea videantur; ſpiritualia tamen ſunt quæ nobis miniſtrantur in his, ac per hoc in ſpiritu quoque cauſas & rationes earum oportet inquiri. Et quis idoneus inveſtigare & comprehendere tam multos animæ affectus profectuſque, quibus hæc de præſentia ſponſi tam multiformis gratia diſpenſatur? Tamen ſi intremus ad nos, & Spiritus ſanctus in lumine ſuo dignetur oſtendere nobis, quod opere ſuo non dedignatur aſſidue agitare in nobis, puto non omnino nos in his ſine intellectu remanſuros. Confido enim non accepiſſe nos ſpiritum hujus mundi, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis.

1. Cor. 2. 12.

2 Ergo ſi cui noſtrum cum ſancto Propheta adhærere Deo bonum eſt, & (ut loquar manifeſtius) ſi quis in nobis eſt ita deſiderii vir, ut cupiat diſſolvi & cum Chriſto eſſe, cupiat autem vehementer, ardenter ſitiat, aſſidue meditetur: is profecto non ſecus quam in forma ſponſi ſuſcipiet verbum in tempore viſitationis, hora videlicet qua ſe adſtringi intus quibuſdam brachiis ſapientiæ, atque inde ſibi infundi ſenſerit ſancti ſuavitatem amoris. Siquidem deſiderium cordis ejus tribuetur ei, etſi adhuc peregrinanti in corpore, ex parte tamen, idque ad tempus, & tempus modicum. Nam cum vigiliis, & obſecrationibus, & multo labore * & imbre lacrymarum quæſitus affuerit, ſubito, dum teneri putatur, elabitur; & rurſum lacrymanti & inſectanti occurrens, comprehendi patitur, ſed minime retineri, dum ſubito iterum quaſi e manibus evolat. Etſi inſtiterit precibus & fletibus devota anima, denuo revertetur, & voluntate labiorum ejus non fraudabit eam; ſed rurſum mox diſparebit, & non videbitur, niſi iterum toto deſiderio requiratur. Ita ergo & in hoc corpore poteſt eſſe de præſentia ſponſi frequens lætitia, ſed non copia: quia etſi viſitatio lætificat, ſed moleſtat viciſſitudo. Et hoc tamdiu neceſſe eſt pati dilectam, donec ſemel poſita corporeæ ſarcina molis, avolet & ipſa levata pennis deſideriorum ſuorum, libere iter carpens per campos contemplationis, & mente ſequens expedita dilectum quocumque ierit.

Sponſi præſentia quibus conceſſa. Pſ. 72. 28.

Viciſſitudo præſentiæ & abſentiæ. * Labore deeſt in quibuſdam mſſ.

3 Nec tamen vel in tranſitu præſto erit ſic omni animæ, niſi illi dumtaxat, quam ingens devotio, & deſiderium vehemens, & prædulcis affectus ſponſam probat, & dignam, ad quam gratia viſitandi acceſſurum Verbum decorem induat, formam ſponſi accipiens. Qui enim nondum invenitur ita affectus, ſed compunctus magis actuum recordatione ſuorum, loquens in amaritudine animæ ſuæ dicit Deo: *Noli me condemnare*; aut forte etiam adhuc periculoſe tentatur a propria concupiſcentia abſtractus & illectus; hic talis non ſponſum requirit, ſed medicum; ac per hoc non oſcula quidem vel amplexus, ſed tantum remedia vulneribus accipiet ſuis, in oleo utique & unguentis. An non ſæpenumero ſic ſentimus, & ſic experimur orantes, nos qui noſtris quotidie adhuc exceſſibus tentamur præſentibus, mordemur præteritis? A quanta me amaritudine frequenter liberaſti adveniens, Jeſu bone? Quoties poſt anxios fletus, poſt inenarrabiles gemitus & ſingultus, ſauciam conſcientiam meam unxiſti unctione miſericordiæ tuæ, & oleo lætitiæ perfudiſti? Quoties me oratio, quem pene deſperantem ſuſcepit, reddidit exultantem, & præſumentem de venia? Qui ſimiliter afficiuntur, ecce hi ſciunt, quod vere medicus ſit Dominus Jeſus, *qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*. Qui experti non ſunt, credant inde eidem ipſi dicenti: *Spiritus Domini unxit me, ad evangelizandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde*. Si adhuc dubitant, accedant certe & probent, & ſic in ſemetipſis diſcant quid ſit: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*. Sed videamus & reliqua.

Sponſi conſolatio hæc quibus competat. Job 10. 2. Qui ad ſponſi amplexus inhabiles, eum ut medicum requirant. Pſ. 146. 3. Iſai. 61. 1. Matt. 9. 13.

4 Sunt qui in ſtudiis ſpiritualibus fatigati, & verſi in teporem, atque in defectu quodam ſpiritus poſiti, ambulant triſtes vias Domini, corde arente & tædente accedunt ad quæque injuncta, frequenter murmurant longos dies, longas conqueruntur & noctes, loquentes cum ſancto Job: *Si dormiero, dicam: Quando conſurgam? & rurſum expectabo veſperam*. Ergo ubi contingit tale aliquid pati, ſi miſertus Dominus appropiet nobis in via qua ambulamus, & incipiat loqui de cœlo qui de cœlo eſt, necnon favorabile quippiam cantare nobis de canticis Sion, narrare etiam de civitate Dei de pace civitatis, de æternitate pacis, de ſtatu æternitatis: dico vobis, erit pro vehiculo animæ dormitanti & pigritanti læta narratio, ita ut pellat omne faſtidium ab animo audientis, & a corpore fatigationem. An tibi aliud vel pati, vel petere ille videtur, qui ait: *Dormitavit anima mea præ tædio; confirma me in verbis tuis?* Et nonne cum obtinuerit, clamabit: *Quomodo dilexi legem tuam, Domine! tota die meditatio mea eſt?* Sunt enim quædam verba Verbi ſponſi ad nos, noſtræ meditationes de ipſo & ejus gloria, elegantia, potentia, majeſtate. Non ſolum autem, ſed & cum avida mente verſamus teſtimonia ejus & judicia oris ejus, & in lege ejus meditamur die ac nocte; ſciamus pro certo adeſſe ſponſum, atque alloqui nos, ut non fatigemur laboribus, ſermonibus delectati.

Languidis & tepidis quomodo ſubinde ſuccurrat Dominus. Job 7. 4. Pſ. 118. 28. Ibid. 97.

5 Tu ergo cum tibi aliqua talia volvi animo ſentis, non tuam putes cogitationem, ſed illum agnoſce loquentem, qui apud Prophetam dicit: *ego qui loquor juſtitiam*. Simillima enim ſunt noſtræ cogitata mentis ſermonibus Veritatis in nobis loquentis: nec facile quis diſcernit, quid intus pariat cor ſuum, quidve audiat; niſi qui prudenter advertit Dominum in Evangelio loquentem, *quia de corde exeunt cogitationes malæ*; & illud: *Quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* &: *Qui loquitur mendacium, de ſuo loquitur*. Apoſtolus autem *Non quod ſufficientes*, inquit, *ſimus cogitare aliquid a nobis tamquam ex nobis*, ſubaudis bonum; *ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Cum ergo mala in corde verſamus, noſtra cogitatio eſt: ſi bona, Dei ſermo eſt. Illa cor noſtrum dicit, hæc audit. *Audiam* ait, *quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam*. Itaque pacem, pietatem, juſtitiam Deus in nobis loquitur: nec talia nos cogitamus ex nobis, ſed in nobis audimus. Ceterum homicidia, adulteria, furta, blaſphemiæ, & his ſimilia, de corde exeunt, nec audimus ea, ſed dicimus. Denique *dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus*. Et propter hoc irritavit impius Deum, quia dixit in corde ſuo, non requiret. Sed eſt præterea quod corde quidem ſentitur, non tamen cordis eſt verbum. Nec enim de corde exit, ſicut noſtra cogitatio; ſed neque illud eſt quod ad cor fieri diximus, verbum videlicet Verbi, cum ſit malum. Immittitur autem a contrariis poteſtatibus, ſicut ſiunt immiſſiones per angelos malos, quale (verbi cauſa) fuit quod legitur miſiſſe in

De diſcernendis cogitationibus utilis doctrina. Iſai. 63. 1. Matt. 15. 9. Ibidem. Joan. 8. 44. 2. Cor. 3. 5. Cogitationes bonæ a Deo, malæ a nobis, vel a diabolo. Pſ. 84. 9. Matt. 15. 19. Pſ. 13. 1. Pſ. 9. 13.

cor

cor diabolus, ut traderet Dominum Judas Simonis Iſcariotes.

Cogitationum malarum originem diſcernere difficile. *V. ſerm. 23 de div. n. 6. & Med. tat tom. 5. n. 35.* *1. Cor. 12. 10.* *Prov. 4. 23.*

6 Verum quis ita vigil & diligens obſervator motionum internarum ſuarum, ſive in ſe, ſive & ex ſe factarum, ut liquido ad quæque illicita ſenſa cordis ſui diſcernat inter morbum mentis, & morſum ſerpentis? Ego nulli hoc mortalium poſſibile puto, niſi qui illuminatus a Spiritu-Sancto ſpeciale accepit donum illud quod Apoſtolus inter cætera chariſmata quæ enumerat, nominat Diſcretionem ſpirituum. Quantumlibet enim quis, ſecundum Salomonem, omni cuſtodia ſervet cor ſuum, & omnia quæ intra ſe moventur, vigilantiſſima intentione obſervet; etiamſi diuturnum forte in his habuerit exercitium, & frequens experimentum; non poterit tamen ad purum in ſe dignoſcere, diſcernereve ad invicem malum innatum, & malum ſeminatum. Nam delicta quis intelligit? Nec multum refert noſtra ſcire, unde ineſt nobis malum, dummodo ineſſe ſciamus: vigilandum potius & orandum undecumque ſit, ne conſentiamus. Denique orat Propheta contra utrumque malum, dicens: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce ſervo tuo.* Et ego, non poſſum tradere vobis quod non accepi. Non autem accepi, fateor, unde aſſignem certam notionem inter partum cordis, & ſeminarium hoſtis. Quippe utrumque malum, utrumque a malo; utrumque in corde, ſed non utrumque de corde. Hoc totum certum mihi in me, etſi incertum quid cordi, quid hoſti tribuam. Et id quidem, (ut dixi) abſque periculo.

Pſal. 18. 13. *Ibid. 14.*

Cogitationes bonæ non nobis, ſed Deo adſcribendæ.

7 Sed ſane eſt ubi periculoſe, immo damnabiliter erratur, atque ibi merito nobis certa præfigitur regula, ne quod Dei eſt in nobis, demus nobis, putantes Verbi viſitationem noſtram eſſe cogitationem. Ergo quantum diſtat bonum a malo, tantum iſta duo a ſe: quoniam nec de Verbo malum, nec de corde exiet bonum, niſi quod prius forte de Verbo conceperit, quia non poteſt bona arbor malos fructus facere, nec arbor mala fructus bonos. At ſatis dictum eſſe credo, quid Dei, quid noſtrum in noſtro ſit corde; nec ſuperfluo, ut arbitror: ſed ut ſciant inimici [a] gratiæ, abſque gratia nec ad cogitandum bonum ſufficere cor humanum, ſed ſufficientiam ipſius ex Deo eſſe: Dei vocem, bonum quod cogitatur, non cordis prolem exſiſtere. Tu ergo ſi vocem ejus audis, non jam neſcias unde veniat, aut quo vadat; ſciens quia a Deo exit, & ad cor vadit. Vide autem quomodo verbum, quod egreditur de ore Dei, non revertatur ad eum vacuum, ſed proſperetur & faciat omnia ad quæ miſit illud, ut dicere poſſis & tu quia *gratia Dei in me vacua non fuit.* Felix mens, cui Verbum individuus comes, ubique ſe affabile præbet, cujus indeſinenter oblectata ſuavitate facundiæ, a carnis moleſtiis & vitiis ſeſe vindicet omni hora redimendo tempus a diebus malis. Non labitur, non moleſtabitur, quoniam, ſicut dicit Scriptura: *Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit.*

Matth. 7. 18. *2. Cor. 3. 5.* *Gratiæ neceſſitas.* *Ei cooperandum.* *1. Cor. 15. 10.* *Epheſ. 5. 16.* *Prov. 12. 21.*

Magnanimi zelo & fide magna & ſublimia audent & obtinent. *[a] al. aſcendentes.*

8 Jam vero magni Patris familias ſeu regiæ majeſtatis ſchema apparere exiſtimo his, qui accedentes [a] ad cor altum, de majori ſpiritus libertate & puritate conſcientiæ magnanimiores facti, conſueverunt audere majora, inquieti prorſus & curioſi ſecretiora penetrare, & apprehendere ſublimiora, & tentare perfectiora, non modo ſenſuum, ſed & virtutum. Hi enim pro fidei magnitudine digni inveniuntur, qui inducantur in omnem plenitudinem; nec eſt omnino in omnibus apothecis ſapientiæ, a quo Deus ſcientiarum Dominus arcendos cenſeat cupidos veritatis, vanitatis non conſcios. Talis erat Moyſes, qui audebat dicere Deo: *Si inveni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi teipſum.* Talis Philippus, qui ſibi & ſuis condiſcipulis Patrem flagitabat oſtendi; talis & Thomas, qui niſi ſua manu tangeret vulnus & foſſum latus, credere recuſabat. Puſilla fides, ſed de magnitudine animi [b] miro modo deſcendens. Talis quoque David, qui & ipſe dicebat Deo: *Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea; faciem tuam Domine requiram.* Tales itaque magna audent, quoniam magni ſunt: & quæ audent, obtinent juxta verbum promiſſionis ad ipſos, quod eſt hujuſmodi: *Quemcumque locum calcaverit pes veſter, veſter erit.* Magna ſiquidem fides magna meretur; & quatenus in bonis Domini fiduciæ pedem porrexeris, catenus poſſidebis.

Exod. 33. 13. *Joan. 14. 8.* *Joan. 20. 25.* *b* *Pſ. 26. 8.* *Deut. 11. 24.*

Num. 12. 8.

9 Denique Moyſi ore ad os loquitur Deus; & palam, non per ænigmata & figuras Dominum videre meretur, cum Prophetis aliis tantum in viſione apparere ſe dicat, & per ſomnium loqui. Philippo quoque ſecundum petitionem cordis ſui oſtenſus eſt Pater in Filio, in eo proculdubio quod incontinenti audivit: *Philippe, qui videt me, videt & patrem*; &: *Quia ego in Patre, & Pater in me eſt.* Sed & Thomæ juxta deſiderium cordis ejus palpandum ſe præbuit, & voluntate labiorum ejus non fraudavit eum. Quid David? Nonne & ipſe voto ſe non omnino fraudari ſignificat, ubi ait non daturum ſe ſomnum oculis ſuis, nec palpebris ſuis dormitationem, donec inveniret locum Domino? Igitur hujuſmodi magnis ſpiritibus magnus occurret ſponſus, & magnificabit facere cum eis, emittens lucem ſuam, & veritatem ſuam, eoſque deducens & adducens in montem ſanctum ſuum, & in tabernacula ſua, ita ut dicat qui ejuſmodi eſt: *Quia fecit mihi magna qui potens eſt.* Regem in decore ſuo videbunt oculi ejus, præeuntem ſe ad ſpecioſa deſerti, ad flores roſarum & lilia convallium, ad amœna hortorum, irrigua fontium, ad delicias cellariorum, & odoramenta aromatum, poſtremo ad ipſa ſecreta cubiculi.

Joan. 14. 9. *Joan. 20. 27.* *Pſ. 131. 4.* *Luc. 1. 49.* *Iſai. 33. 17.*

Edocti a Deo alios docere debent.

10 Iſti ſunt theſauri ſapientiæ & ſcientiæ penes ſponſum abſconditi; hæc vitæ paſcua præparata in refectionem animarum ſanctarum. Beatus vir qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis. Hoc ſolum admonitus ſit, ne ſolus habere velit quæ poſſunt ſufficere pluribus. Propterea enim fortaſſis poſt iſta omnia ſponſus, tamquam paſtor, apparere deſcribitur; ut proinde admoneatur aſſecutor tantorum munerum paſcendi gregis ſimpliciorum, qui ſcilicet tam non valent per ſemetipſos apprehendere iſta, quam non audent ſine paſtore oves exire in paſcua. Denique hoc ipſum ſponſa prudenter advertens poſtulat ſibi indicari, ubi ipſe paſcit & cubet ſub meridiano fervore, parata (ut quidem ex hoc intelligi datur) paſci, & paſcere cum illo, & ſub illo. Nec enim tutum arbitratur longe agere gregem a ſummo Paſtore, nimirum ob incurſiones luporum, eorum maxime qui veniunt ad nos in veſtimentis ovium: & propterea ſatagit in eiſdem cum ipſo pariter paſcere paſcuis, & cubare umbris. Et cauſam ponit: *Ne incipiam*, inquiens, *vagari poſt greges ſodalium tuorum.* Ipſi ſunt qui ſe volunt videri amicos ſponſi, & non ſunt: & cum ſuos, non illius greges paſcere cura ſit eis: hinc inde tamen inſidiantes dicunt: *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt*, videlicet ut multos ſeducant, & abducant a Chriſti gregibus, & ſocient ſuis. Hoc pro litteræ textu. Jam vero ſpiritualem ſenſum qui in ea latet, ſub alio ſermonis principio expectate, quicquid illud erit quod mihi inde vobis orantibus ſua miſericordia partiri dignabitur ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cant. 1. 6. *Periculoſum agere gregem longius a paſtore.* *Marc. 13. 21.*

SERMO XXXIII.

De his quæ ſemper ſectanda ſunt a mente devota. Quid ſit meridies, & de quatuor generibus tentationum ſemper evitandis.

1 *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Et alius quidam: *Indica*, inquit, *mihi cur me ita judices?* Ubi non ſane ſententiam cauſatur, ſed ſcrutatur cauſam, erudiri flagellis petens, non eximi. Item alius precatur, dicens: *Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me.* Quas dixerit vias vel ſemitas, manifeſtat alibi: *Deduxit me*, inquit, *ſuper ſemitas juſtitiæ.* Ergo tria iſta anima curioſa Dei non ceſſat inquirere, juſtitiam, & judicium, & locum habitationis gloriæ ſponſi: tamquam viam in qua ambulet, cautelam qua ambulet, & ad quam ambulet manſionem. De qua manſione ſic habes in Propheta: *Unam petii*, inquit, *a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*; & iterum: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Porro de reliquis duobus: *Juſtitia, & judicium*, ait, *præparatio ſedis tuæ.* Merito tria iſta mens devota requirit, utpote ſedem Dei, & ſedis præparationem. Et pulchre in ſponſæ prærogativam concurrunt pariter omnia ad conſummationem virtutum, ut de forma juſtitiæ ſit formoſa, de judiciorum notitia cauta, de deſiderio præſentiæ ſeu gloriæ ſponſi caſta. Talem prorſus decet eſſe ſponſam Domini, pulchram, eruditam, & caſtam. Ergo petitio quam ultimam poſui, hujus eſt loci. Petit ſiquidem ab eo, quem diligit anima ſua, indicari ſibi ubi paſcat, & ubi cubet in meridie.

Job 10. 2. *Pſal. 24. 4.* *Pſ. 22. 3.* *Anima Deum amans tria indeſinenter inquirit.* *Pſ. 26. 4.* *Pſ. 25. 8.* *Pſ. 88. 15.* *Sponſa dotes.*

2 Et primo adverte quam eleganter amorem ſpiritus a carnis diſcernat affectu, dum dilectum exprimere

Paſtio & cubatio in meridie quid.

[a] Abaelardum, ut puto, intelligit, qui gratiam Chriſti pene ad rationem & exemplum redigebat, ut dictum eſt tomo 3. in Opuſculo xi.

[b] Puſillitas fidei in eo quod non vult credere abſque conditione: magnitudo animi, quod talem conditionem interponere auſus ſit pro fiducia in Deum, ex alia parte.

[TOM. IV.] ſe magis ipſa affectione, quam nomine volens, non ſimpliciter quem diligo, ſed, O inquit, quem diligit anima mea, ſpiritalem deſignans dilectionem. Deinde quidnam eam in loco paſcuæ adeo delectet diligenter attende. Sed nec illud prætereat te de hora meridiana, & quod is potiſſimum exploratur locus, in quo qui paſcit, cubat ſimul; quod eſt magnæ ſecuritatis indicium. Arbitror enim ob hoc additum, cubat, quod eo loci minime neceſſe ſit ſtare & vigilare ſuper cuſtodiam gregis, quando grex, etiam cubante paſtore & pauſante ſub umbris, libere nihilominus diſcurrat in paſcuis. Felix regio, in qua pro libitu oves ingrediuntur & egrediuntur, & non eſt qui exterreat. Quis mihi tribuat videre vos, meque pariter in montibus paſci una cum illis nonaginta novem quæ illic relictæ leguntur, cum Paſtor earum dignanter ad unam deſcendit quæ erraverat? [Matt. 18. 12. Paſci a ſponſo quam dulce.] Secure procul dubio cubat prope, qui & longe recedere minime dubitavit, ſciens quia in tuto eas relinqueret. Merito ſponſa illo ſuſpirat, merito inhiat loco paſcuæ ſimul & pacis, ſed quietis, ſed ſecuritatis, ſed exultationis, ſed admirationis, ſed ſtuporis. Nam & me miſerum, heu! longe agentem, & de longe ſalutantem, en ipſa ejus recordatio ad lacrymas provocat, plane juxta affectionem & vocem dicentium: [Pſ. 136. 1.] *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus, dum recordaremur tui Sion.* Libet exclamare & me cum ſponſa pariter & cum Propheta: [Pſ. 147. 1.] *Lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te.* Quis non illic vehementer cupiat paſci & propter pacem, & propter adipem, & propter ſatietatem? [Ibi pax, adeps, & ſatietas.] Nihil ibi formidatur, nihil faſtiditur, nihil deficit. Tuta habitatio Paradiſus, dulce pabulum Verbum, opulentia multa nimis Æternitas.

3 Habeo & ego Verbum, ſed in carne; & mihi apponitur veritas, ſed in Sacramento. [Angeli beati & hominis viatoris diſpar conditio. Veritas in Euchariſtia.] Angelus ex adipe frumenti ſaginatur, & nudo ſaturatur grano; me oportet interim quodam ſacramenti cortice eſſe contentum, carnis furfure, litteræ palea, velamine fidei. Et hæc talia ſunt quæ guſtata afferunt mortem, ſi non de primitus ſpiritus quantulumcumque accipiant condimentum. [4. Reg. 4. 40.] Proſus mors mihi in olla, niſi ex Prophetæ farina dulcoretur. Denique abſque ſpiritu & Sacramentum ad judicium ſumitur, & caro non prodeſt quicquam, & littera occidit, & fides mortua eſt. Sed ſpiritus eſt qui vivificat, ut vivam in eis. At quantalibet ſane abundantia ſpiritus pingueſcant iſta, non pari omnino jucunditate ſumitur cortex ſacramenti, & adeps frumenti, fides & ſpecies, * memoria & præſentia, æternitas & tempus, vultus & ſpeculum, imago Dei, & forma ſervi. [* al. mundiſſa ſpes.] Nempe in omnibus his fides locuples mihi, intellectus pauper. Numquid vero par ſapor intellectui fideique, cum ſit in meritum iſta, ille in præmium? Vides ergo tantum diſtare inter pabula, quantum & inter loca: & ſicut exaltantur cœli a terra, ita habitantes in eis, bonis potioribus abundare?

4 Feſtinemus proinde, Filii, feſtinemus ad locum tutiorem, ad paſtum ſuaviorem, ad uberiorem & fertiliorem agrum. [Beatorum felicitas.] Feſtinemus ut habitemus ſine metu, abundemus ſine defectu, epulemur ſine faſtidio. Tu enim Domine ſabaoth, qui cum tranquillitate judicas omnia, etiam cum ſecuritate æque omnia ibi paſcis. Idem ipſe & Dominus exercituum, & paſtor ovium. Ergo & paſcis, & cubas pariter, ſed non hic. Denique ſtabas, cum e cœlo proſpiceres unam ex tuis oviculis (Stephanum loquor) a lupis circumdari ſuper terram. [Act. 7. 55.] Et propterea quæſo *indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*, hoc eſt tota die, etenim illa meridies tota eſt dies, & ipſa neſciens veſperam. [Beata æternitas eſt meridies neſciens veſperam. Pſ. 83. 11.] Et ideo melior dies illa in atriis tuis ſuper millia, quia neſcit occaſum. Et matutinum forſitan habuit, cum primum videlicet dies ſanctificatus illuxit nobis, per viſcera utique miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto. [Luc. 1. 78. Pſ. 47. 10.] Vere tunc ſuſcepimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui, cum in medio umbræ mortis exortus matutini lux orta eſt nobis, & mane videbimus gloriam Domini. Quanti reges & Prophetæ voluerunt videre, & non viderunt? Quare? niſi quia nox erat, & necdum venerat illud expectatum mane, cui fuerat repromiſſa miſericordia? Unde & orabat quis dicens: [Pſ. 142. 8.] *Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam, quia in te ſperavi.*

5 Fuit namque quædam hujus aurora diei, ex quo Sol juſtitiæ per archangelum Gabrielem nuntiatus eſt terris, & Virgo Deum in utero de Spiritu-ſancto concepit & peperit Virgo, ac deinceps, quoad in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt. [Aurora hujus diei quæ.] Nam uſque adeo per totum id temporis lux paſſa, & tamquam lux revera auroræ apparuit, ut diem eſſe interim apud homines pene univerſitas ignoraret. Denique *ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* [1. Cor. 2. 8.] Et utique ipſis paucis Diſcipulis dicebatur: [Joan. 12. 35.] *Adhuc modicum lumen in vobis eſt*, eo quod aurora eſſet, & initium, vel potius indicium diei, dum Sol adhuc abſconderet radios ſuos, & minime eos ſpargeret ſuper terram. Paulus quoque dicebat, quoniam *nox præceſſit, dies autem appropinquavit*: [Rom. 13. 12.] ſignificans eſſe tunc adhuc adeo modicum lumen, ut propinquaſſe, quam veniſſe diem dicere maluerit. Quando autem hoc dicebat? Profecto quando Sol reverſus ab inferis, jam ſe ad alta cœli ſuſtulerat. Quanto magis cum adhuc ſimilitudo carnis peccati inſtar denſæ nubis operiret auroram, juxta omnes nimirum noſtri corporis paſſiones, ita ut neque amara mors, nec crux probroſa defuerit? [Chriſti converſatio ſuper terram, quaſi aurora.] quanto magis, inquam, tunc exigua tenuiſque admodum lux fuit, & quæ de auroræ magis, quam de Solis prodire præſentia videretur?

6 Erat ergo aurora, & ipſa ſubobſcura ſatis, tota illa Chriſti videlicet converſatio ſuper terram, uſque dum occumbens, & rurſum exoriens, ſolaris ſuæ præſentiæ lumine clariori fugavit auroram, & mane facto abſorpta eſt nox in victoria. Denique habes: *Et valde mane una ſabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam ſole.* [Marc. 16. 2.] An non mane fuit, quando ortus eſt Sol? Attulit autem novum de reſurrectione decorem, & ſereniorem ſolito lucem, quoniam *etſi noveramus eum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus.* [Mane, reſurrectio. 2. Cor. 5. 16.] Eſt ſcriptum in Propheta: [Pſ. 92. 1.] *Decorem induit, induit fortitudinem, & præcinxit ſe*, quod carnis infirma, tamquam nubila quædam, excuſſerit, ſtolam gloriæ induens. Sane ex tunc elevatus eſt ſol, & ſenſim demum diffundens ſuos radios ſuper terram, cœpit paulatim ubique clarior apparere, ferventiorque ſentiri. Verum quantumlibet incaleſcat, & invaleſcat, multiplicet & dilatet radios ſuos per omne hujus noſtræ mortalitatis curriculum, (erit enim nobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi) [Matt. 28. 20.] non tamen ad meridianum perveniet lumen, nec in illa ſui plenitudine videbitur modo, in qua videndus eſt poſtea, ab his dumtaxat, quos hac viſione ipſe dignabitur. O vere meridies, plenitudo fervoris & lucis, ſolis ſtatio, umbrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fœtorum depulſio! [Meridies, viſio beata.] O perenne ſolſtitium, quando jam non inclinabitur dies! o lumen meridianum, o vernalis temperies, o æſtiva venuſtas, o autumnalis ubertas; & (ne quid videar prætermiſiſſe) o quies & feriatio hiemalis! [8 Deſiderium animæ devotæ ad meridiem lucis æternæ.] Aut certe, ſi hoc magis probas, ſola tunc hiems abiit & receſſit. Hunc locum, inquit, tantæ claritatis, & pacis, & plenitudinis indica mihi, ut quemadmodum Jacob adhuc in corpore manens vidit Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima ejus; [Gen. 32. 30.] vel certe ſicut Moyſes vidit eum, non per figuras & ænigmata, ſeu per ſomnia, uti Prophetæ alii, ſed modo plane præcellenti, atque inexperto cæteris, ſibi noto & Deo; [Num. 12. 8.] vel ſicut Iſaias revelatis oculis cordis vidit eum ſuper ſolium excelſum & elevatum; [Iſai. 6. 1.] vel etiam quomodo Paulus raptus in paradiſum audivit verba ineffabilia, & Dominum ſuum Jeſum Chriſtum vidit oculis ſuis: [2. Cor. 12. 4.] ita ego quoque te in lumine tuo, & in decore tuo per mentis exceſſum merear contemplari paſcentem uberius, quieſcentem ſecurius.

7 Nam & hic paſcis, ſed non in ſaturitate: nec cubare licet, ſed ſtare & vigilare oportet propter timores nocturnos. [Hujus ſtatus ab illo diſcrimen.] Heu! nec clara lux, nec plena refectio, nec manſio tuta; & ideo *indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Beatum me dicis cum eſurio, & ſitio juſtitiam. [Matt. 5. 6. Pſ. 64. 6. Pſ. 67. 4. Matt. 5. 9.] Quid hoc ad illorum felicitatem, qui repleti ſunt in bonis domus tuæ, qui epulantur & exultant in conſpectu Dei, & delectantur in lætitia? Sed & ſi quid patior propter juſtitiam, nihilominus beatum pronuntias. Et certe paſci ubi timeas pati, jucunditatem habet, ſed non ſecuritatem. Porro autem paſci, & pati ſimul, nonne moleſta jucunditas eſt? Omnia mihi hic cedunt citra perfectum, plura præter votum, & totum nihil. [Totum hic nihil.] Quando adimplebis me lætitia cum vultu tuo? Vultum tuum, Domine, requiram. [Pſ. 15. 10. Pſ. 26. 8.] Vultus tuus meridies eſt. *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Scio ſatis ubi paſcas non cubans: indica mihi ubi paſcas, & cubes. Non ignoro ubi aliis temporibus paſcere ſoleas: ſed ſcire velim ubi in meridie paſcas. Nam in tempore quidem mortalitatis meæ, & in loco peregrinationis meæ conſuevi ſane ſub tua cuſtodia paſci, & paſcere in Lege, & Prophetis, & Pſalmis de te: necnon in evangelicis paſcuis, & apud Apoſtolos ſimiliter requievi; frequenter etiam de geſtis ſanctorum, & verbis, & ſcriptis eorum, [Sponſa, ſeu Bernardi paſcua.]

* Eadem verba in Sermone 22. de diverſis num. 8.

rum, victum mihi atque attinentibus mihi mendicavi, ut potui, frequentius autem (quoniam is magis ad manum fuit) manducavi panem doloris, & vinum compunctionis bibi; & *facta ſunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi eſt Deus tuus?* Niſi quod de menſa tua (ſiquidem *paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos qui tribulant me*) de ipſa, inquam, quæ quidem beneficio miſerationis, accipio, in quo utcumque reſpiro, quoties triſtis eſt anima mea, & quoties conturbat me. Hæc paſcua novi & frequentavi te ſecuta paſtorem: ſed indica, quæſo, etiam quæ non novi.

Pſ. 41. 3.
Pſ. 22. 5. Euchariſtia ejus ſolamen.

8 Sunt quidem & alii paſtores, qui dicunt ſe eſſe ſodales tuos, & non ſunt, habentes greges ſuos, & fines ſuos pabulo mortis refertos, in quibus paſcunt nec tecum, nec per te, quorum utique terminos non intravi, nec appropinquavi eis. Ipſi ſunt qui dicunt: *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt:* promittentes ſapientiæ & ſcientiæ paſcua uberiora, & creditur eis, & confluunt ad eos multi, & faciunt eos filios gehennæ duplo quam ſe. Cur hoc? niſi quia non eſt ibi meridies & perſpicua lux, ut liquido veritas cognoſcatur, facileque pro ea recipitur falſitas propter veri ſimilitudinem, quæ non facile in obſcuro a vero diſcernitur, præſertim quia *aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior?* Et propterea quæſo, ut indices mihi *ubi paſcas, ubi cubes in meridie*, id eſt, in manifeſto; ne ſeducta incipiam vagari poſt greges ſodalium tuorum, quemadmodum & ipſi vagi ſunt, nulla ſtabiles certitudine veritatis: *ſemper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis pervenientes*. Hæc ſponſa propter philoſophorum & hæreticorum varia & vana dogmata.

Paſtorum quorumdam mala paſcua.
Matt. 24. 23.
Prov. 9. 17.
Hi Philoſophi & hæretici.

9 Mihi vero videntur non ſolum propter ea, ſed & propter dolos, inviſibilium poteſtatum, ſicut ſunt ſeductorii ſpiritus, ſedentes in inſidiis, & parantes ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent in obſcuro rectos corde: propter hos, inquam, & maxime, videtur mihi illa meridies optanda etiam nobis, ut clara luce deprehendamus aſtutias diaboli, atque angelum ſatanæ illum, qui ſe transfigurat in Angelum lucis, ab Angelo noſtro facillime diſcernamus. Non enim aliter nos cuſtodire ſufficimus ab incurſu & dæmonio meridiano, niſi in meridiano æque lumine. Quod quidem dæmonium idcirco meridianum [a] dictum exiſtimo, quia ſunt aliqui de numero malignorum, qui cum merito tenebroſæ obſtinatæque voluntatis ſuæ nox, & nox perpetua ſint, diem tamen, ſe ad fallendum, ſimulare noverunt: nec modo diem, ſed & meridiem: ſicut eorum princeps non contentus eſſe æquali Deo, etiam *adverſatur, & extollitur ſupra id quod dicitur, aut quod colitur Deus*. Itaque niſi cordi illius, quem forte aliquod illiuſmodi dæmonium meridianum tentandum acceperit, oriens ex alto illuxerit verus Meridies, qui falſum convincat & prodat; non poterit omnino caveri, ſed tentabit & ſupplantabit ſine dubio ſub ſpecie boni, pro bono ſcilicet malum incauto & improvido perſuadens. Et tunc meridies, id eſt major claritas apparet, tentant, cum quaſi boni majoris imaginem prætert.

Meridies optanda ad deprehendendas diaboli fraudes.
2. Cor. 11. 14.
Pſ. 90. 6.
2. Theſſ. 2. 4.
Tentatio ſub ſpecie boni.

10 Quoties, verbi cauſa, ſuggeſſit anticipare vigilias, quo ad ſolemnia fratrum illuderet dormitanti? Quoties produci jejunia, ut divinis obſequiis eo inutilem redderet, quo imbecillem? Quoties bene proficientibus in cœnobiis invidens, obtentu quaſi majoris puritatis eremum petere perſuaſit, & cognoverunt miſeri tandem, quam verus ſit ſermo quem fruſtra legerant: *Væ ſoli, quoniam ſi ceciderit, non habet ſublevantem?* Quoties ad opus manuum plus, quam opus fuerat, incitavit; & tractum viribus, cæteris regularibus exercitiis invalidum reddidit? Quam multis exercitationem corporis (quæ juxta Apoſtolum ad modicum valet) non modicam perſuaſit, & pietate fraudavit. Denique ipſi experti eſtis, quomodo quidam (ad verecundiam illorum dico) qui ante inhiberi non poterant, (ita in ſpiritu vehementi ad omnia ferebantur) poſt in tantam ignaviam devenerunt, ut ſecundum illud Apoſtoli, cum ſpiritu cœperint, nunc carne conſummentur: quam turpe iniere fœdus cum ſuis corporibus, quibus crudele ante indixerant bellum. Videas, proh pudor! importune ſuperflua quæritare qui prius neceſſaria obſtinatiſſime recuſabant. Quamquam ſi qui in ſua forte invicti obſtinatione perdurant, indiſcretius abſtinentes, & ſingularitate notabili conturbantes eos, cum quibus habitare debent unius moris in domo: haud ſcio ſine an ſe exiſtiment pietatem retinere, cum hujuſmodi mihi videantur & longius abjeciſſe. Nam qui ſapientes in oculis ſuis decreverunt apud ſe

Dæmon quoties ſub ſpecie boni decipit.
Eccli. 4. 10.
1. Tim. 4. 8.
Galat. 3. 3.
Singularitatis amantes, & proprii judicii tenaces pietatem amittunt.
V. Serm. 10 ſerm. 77. num. 6.

nec conſilio acquieſcere, nec præcepto; videant quid reſpondeant, non mihi, ſed dicenti: *Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere*. Præmiſerat autem, quia *melior eſt obedientia, quam victima, & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum*, id eſt ab inentiam contumacium. Unde Dominus per Prophetam: *Numquid manducabo*, ait, *carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo?* ſignificans minime ſibi accepta fore jejunia ſuperborum, vel immundorum.

1 Reg. 15. 23.
Ibid.
Obedientia præſtat victimis.
Pſ. 49. 13.

11 Sed ſane vereor, ne damnantes ſuperſtitioſos, videamur fræna laxare guloſis; & audiant illi ad periculum ſui quod ad remedium his dicitur. Quamobrem audite utraque pars, quatuor eſſe tentationum genera, & ipſa nobis ita prophetico ſermone deſcribi. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus: non timebis a timore nocturno, a ſagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano*. Attendite nihilominus & vos alii, quod omnibus ſpero profuturum. Illud omnes in nobis ſentimus & ſenſibus qui converſi ſumus ad Dominum, quod ſancta Scriptura dicit: *Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem*. Itaque primordia noſtræ converſionis, juxta communis quidem experientiæ rationem, primus exagitat timor, quem intrantibus ſtatim horror vitæ ingerit arctioris, & inſuetæ auſteritas diſciplinæ. Atque is timor nocturnus dicitur, vel quia nox in Scripturis deſignare ſolet adverſa, vel quoniam propter quod adverſa pati aggredimur, id nondum revelatum eſt. Si enim dies ille luceret, in cujus lumine pariter & labores & præmia videremus; timor omnino quorumvis laborum nullus eſſet præ deſiderio præmiorum, dum clara luce appareret, quoniam *non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Nunc vero quoniam abſcondita ſunt ab oculis noſtris, & nox eſt interim in hac parte; tentamur nimirum a timore nocturno, & pro bonis quæ non videmus, formidamus quæ in præſentiarum ſunt adverſa tolerare. Vigilandum proinde & orandum primo intrantibus contra hanc primam tentationem, ne ſubito præoccupati a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate, a bono cœpto (quod abſit) reſiliant.

Tentationum 4. genera.
Pſ. 90. 5. *V. ſerm. 4. in Pſ. Qui habitat &c. ſimilia.*
Eccli. 2. 1.
1. Horror vitæ arctioris in Novitiis.
Rom. 8. 18.

12 Superata autem hac tentatione, armemus nos nihilominus & adverſus hominum laudes, quæ de laudabili potiſſimum vita ſumunt materiam. Alioquin patebimus vulneri a *ſagitta volante in die*, quæ eſt inanis gloria: Fama ſiquidem volat, & ideo in die, quia ex operibus lucis. Si hæc exſufflatur tamquam inanis aura, reſtat ut ſolidius aliquid adſectatur de divitiis & honoribus ſæculi, ſi forte qui non curat laudes, appetat dignitates. Et vide, ſi non hic ordo tentandi ſervatus eſt in Domino noſtro, cui poſt ſuggeſtum ad ſolam vanitatem præcipitium, oſtenſa ſunt omnia regna mundi atque oblata. Tu ergo exemplo Domini & illa renue. Aliter neceſſe eſt circumveniri te *a negotio perambulante in tenebris*, quod eſt hypocriſis. Etenim illa de ambitione deſcendit, & in tenebris habitat o ejus: quippe abſcondit quod eſt, & quod non eſt mentitur. Negotiatur autem omni tempore, formam retinens pietatis ad ſeſe occultandum, virtutem autem ejus vindicans, & emens honores.

2. Vana gloria.
3. Ambitio.
Matt. 4. 8.
Pſ. 90. 6. Seu hypocriſis.

13 Poſtrema tentatio eſt dæmonium meridianum, quod ſoleat maxime inſidiari perfectis, qui videlicet, tamquam viri virtutum, omnia ſuperaverint, voluptates, favores, honores. Quid enim jam ſupereſt ei qui tentat, in quo poſſit pugnare palam adverſus hujuſmodi? Venit proinde occultus qui manifeſtus non audet: & quem ſatis expertus eſt apertum omne horrere malum, falſo bono ſupplantare molitur. Qui autem dicere poſſunt cum Apoſtolo: *Non enim ignoramus aſtutias ejus*; quo plus proficiunt, eo magis ſolliciti ſunt cavere a laqueo iſto. Hinc eſt quod Maria angelica ſalutatione turbatur, dolum (niſi fallor) ſuſpicans; & Joſue non prius amicum Angelum ſuſcipit, quam eſſe amicum noverit. Denique ſciſcitatur, noſtrne ſit, an adverſariorum, tamquam qui expertus ſit dæmonii meridiani verſutias. Apoſtoli quoque aliquando cum laborarent in remigando, vento adverſante & jactante naviculam, videntes Dominum ambulantem ſuper mare, & putantes eſſe phantaſma, ita ut clamarent præ timore: nonne apertam meridiani ſuſpicionem dæmonii prætenderunt? Et recordamini Scripturæ dicentis, quia *quarta vigilia noctis venit ad eos ambulans ſupra mare*. Quarto igitur, id eſt ſupremo demum loco, hæc tentatio formidetur, & quo ſe in ſummo ſtare quis viderit, eo ſibi vigilantius ab incurſu & dæmonio meridiano ca-

4. Palliata iniquitas, quæ eſt tentatio perfectorum.
2. Cor. 2. 11.
Luc. 1. 29.
Joſ. 5. 14.
Marc. 6. 48.
Ibid. 48.

a Hunc locum Bernardus ipſe laudat in hoc ſerm. 6. in Pſ. 90.

TOM. IV.
Ibid. 50.

A

cavendum intelligat. Porro Diſcipulis verus ſe manifeſtavit Meridies in eo quod audierunt: *Ego ſum nolite timere*; & falſi ſuſpicio ab eis depulſa eſt. Utinam & nobis, quoties palliata fallitas molitur irrepere, emittat lucem ſuam & veritatem ſuam ad prodendam illam oriens ex alto verus Meridies, & dividat lucem a tenebris, ut non notemur a Propheta tamquam
Iſai. 5. 20.
ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.

Eccleſiæ itidem 4. tentationes.
1. Tyrannorum.

14 Adhuc, niſi tædio fuerit longitudo ſermonis, has quatuor tentationes tentabo ſuo ordine aſſignare ipſi corpori Chriſti, quod eſt Eccleſia. Et ecce, quam brevius poſſum, percurro. Videte primitivam Eccleſiam, ſi non primo pervaſa eſt acriter nimis a *timore nocturno*: erat enim nox, quando omnis qui interficeret ſanctos, arbitrabatur obſequium ſe præſtare Deo. Hac autem tentatione devicta & ſedata tempeſtate, inclyta facta eſt, & juxta promiſſionem ad ſe factam, in brevi poſita in ſuperbiam ſæculorum. Et dolens inimicus quod fruſtratus eſſet, a timore nocturno convertit ſe callide ad ſagittam volantem in die, & vulneravit in ea quoſdam de Eccleſia. Et ſurrexerunt homines vani, cupidi gloriæ, & voluerunt ſibi facere nomen: & exeuntes de Eccleſia, diu eamdem matrem ſuam affixerunt in diverſis & perverſis dogmatibus. Sed hæc quoque peſtis depulſa eſt in ſapientia Sanctorum, ſicut & prima in patientia Martyrum.

B

2. Hæreticorum.

3. Falſorum filiorum, ſed malorum Clericorum, & Prælatorum.

C

15 En tempora iſta libera quidem Deo miſerante ab utraque illa malitia: ſed plane fœda *a negotio perambulante in tenebris*. Væ generationi huic a fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis! ſi tamen hypocriſis dici debet quæ jam latere præ abundantia non valet, & præ impudentia non quærit. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Eccleſiæ, & quo latius, eo deſperatius; eoque periculoſius, quo interius. Nam ſi inſurgeret apertius inimicus hæreticus, mitteretur foras & areſceret: ſi violentus inimicus, abſconderet ſe forſitan ab eo. Nunc vero quem ejiciet, aut a quo abſcondet ſe? Omnes amici, & omnes inimici: omnes neceſſarii, & omnes adverſarii: omnes domeſtici, & nulli pacifici: omnes proximi, & omnes quæ ſua ſunt quærunt. Miniſtri Chriſti ſunt, & ſerviunt Antichriſto. Honorati inceſſunt de bonis Domini qui Domino honorem non deferunt. Inde is quem quotidie vides meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frænis, in ſellis & calcaribus; & plus calcaria, quam altaria fulgent. Inde ſplendidæ menſæ & cibis, & ſcyphis; inde commeſſationes & ebrietates; inde cithara, & lyra, & tybia; inde redundantia torcularia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marſupia. Pro hujuſmodi volunt eſſe & ſunt eccleſiarum Præpoſiti, Decani, Archidiaconi, Epiſcopi, Archiepiſcopi. Nec enim hæc merito cedunt, ſed negotio illo, quod perambulat in tenebris.

Similia vide in Pſ. ſer. 7. & ſerm. 6. in Pſ. Qui habitat. & Conſi. 2. c. 2.

D

Iſai. 38. 7.
Perſecutio graviſſima Eccleſiæ a domeſticis.

16 Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis advenit: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima*. Amara prius in nece Martyrum, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugare, non fugere eos poteſt, ita invaluerunt, & multiplicati ſunt ſuper numerum. Inteſtina & inſanabilis eſt plaga Eccleſiæ: & ideo in pace amaritudo ejus amariſſima. Sed in qua pace? Et pax eſt, & non eſt pax. Pax a paganis, & pax ab hæreticis; ſed non profecto a filiis. Vox plangentis in tempore

E

Iſai. 1. 2.
iſto: *Filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me*. Spreverunt & maculaverunt me a turpi vita, a turpi quæſtu, a turpi commercio, a negotio denique perambulante in tenebris. Supereſt ut jam de medio fiat dæmonium meridianum ad ſeducendos ſi qui in Chriſto reſidui ſunt, adhuc permanentes in ſimplicitate ſua. Siquidem abſorbuit fluvios ſapientium, & torrentes potentium, & *habet fiduciam ut Jordanis influat in os ejus*, id eſt, ſimplices & humiles qui ſunt in Eccleſia. Ipſe enim eſt Antichriſtus, qui ſe non ſolum diem, ſed & meridiem mentietur, *& extolletur ſupra id quod dicitur, aut quod colitur Deus*: quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui, utpote verus & æternus Meridies, ſponſus & advocatus Eccleſiæ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

4. Antichriſti.
Job 40. 18.
2. Theſſ. 2. 4.

SERMO XXXIV.

In quo tractatur de Humilitate & patientia,

Cant. 1. 7.
1 *SI ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt greges ſodalium tuorum, & paſce hædos tuos juxta tabernacula paſtorum*. Olim ſanctus Moyſes, quoniam multum præſumebat de gratia & familiaritate, quam invenerat apud Deum, adſpirabat ad quamdam viſionem magnam, ita ut diceret Deo: *Si inveni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi teipſum*. Accepit autem pro ea viſionem longe inferiorem, ex qua tamen ad ipſam, quam volebat, poſſet aliquando pervenire. Filii quoque Zebedæi in ſimplicitate cordis ſui ambulantes, magnum aliquid & ipſi auſi ſunt, ſed ad gradum nihilominus ſunt reducti, per quem fuerat aſcendendum. Ita & modo ſponſa, quoniam rem grandem poſtulare videtur, reprimitur ſane auſteriori reſponſione, ſed plane utili & fideli. Oportet namque humiliter ſentire de ſe nitentem ad altiora: ne dum ſupra ſe attollitur, cadat a ſe, niſi in ſe firmiter per veram humilitatem fuerit ſolidatus. Et quia niſi humilitatis merito maxima minime obtinentur, propterea qui provehendus eſt, correptione humiliatur, humilitate meretur. Tu ergo cum te humiliari videris, habeto id ſignum in bonum omnino argumentum gratiæ propinquantis. Nam ſicut ante ruinam exaltatur cor, ita ante exaltationem humiliatur. Sane utrumque legis, Deum ſcilicet & ſuperbis reſiſtere, & humilibus dare gratiam. Nonne denique ſervum ſuum Job, cum poſt inſignem triumphum, tantam & tam probatam ipſius patientiam larga remunerandam benedictione cenſeret, prius in multis & diſtrictis percunctationibus humiliare curavit, & ſic parare viam benedictioni?

Exod. 33. 13.
Matt. 20. 21.
Humiliter de ſe ſentiat qui ad altiora nititur.
Humiliatio a Deo, ſignum gratiæ propinquantis.
Prov. 16. 18.
Jac. 4. 6.
Job 38. & ſeq.

2 At parum eſt cum per ſeipſum humiliat nos Deus, ſi tunc libenter accipimus, niſi quando & per alium hoc facit, ſapiamus ſimiliter. Quamobrem accipite hujus rei mirabile documentum de ſancto David. Aliquando maledictum eſt illi & a ſervo: at ille nec cumulatam injuriam ſenſit, quia præſenſit gratiam. *Quid mihi, ait, & vobis, filii Sarviæ?* O vere hominem ſecundum cor Dei, qui SE ULCISCENTI potius, quam EXPROBRANTI ſuccenſendum putavit. Unde & ſecura conſcientia loquebatur: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis*. Vetuit ergo prohiberi maledicum convicianter, QUÆSTUM æſtimans maledicta. Et addit: *Dominus miſit illum ad maledicendum David*. Prorſus ſecundum cor Dei, qui de corde Dei ferebat ſententiam. SÆVIEBAT lingua maledica, & ille intendebat quid in occulto ageret Deus. Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat ſe ad benedictionem. Numquid in ore blaſphemi Deus? Abſit. Sed eo uſus eſt ad humiliandum David. Nec latuit Prophetam, quippe cui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtaverat Deus, & ideo dicit: *Bonum mihi quod humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas*.

Humiliatio ab homine, ut accipienda.
2. Reg. 16. 10.
Davidis patientia in maledicum.
Pſ. 7. 4.
Pſal. 50. 8.
Pſ. 118. 71.

3 Vides quia humilitas juſtificat nos? Humilitas, dixi, & non humiliatio. Quanti humiliantur, qui humiles non ſunt. Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alii & libenter. Primi rei ſunt, ſequentes innoxii, ultimi juſti. Quamquam & innocentia portio juſtitiæ eſt, ſed conſummatio ejus apud humilem: qui autem dicere poteſt: *Bonum mihi, quia humiliaſti me*, is vere humilis eſt. Non poteſt hoc dicere qui invitus tolerat; minus qui murmurat. Neutri horum promittimus gratiam, quod humiliatur: etſi ſane longe hi duo a ſe differant, & alter quidem in patientia ſua poſſideat animam ſuam, alter in ſuo murmure pereat. Sed enim etſi unus iram, neuter tamen gratiam promeretur; quoniam NON HUMILIATIS, ſed humilibus Deus dat gratiam. Eſt autem HUMILIS qui humiliationem convertit in humilitatem, & ipſe eſt qui dicit Deo: *Bonum mihi quia humiliaſti me*. Nemini prorſus, quod patienter fert, bonum eſt, ſed plane moleſtum. Scimus autem, quod hilarem datorem diligit Deus. Unde & cum jejunamus, jubemur caput noſtrum ungere oleo, & faciem lavare, ut noſtrum ſcilicet opus bonum ſpirituali quodam gaudio condiatur, & holocauſtum noſtrum pingue fiat. Etenim ſola gratiam, quam præfert, meretur læta & abſoluta humilitas. Quæ enim coacta fuerit vel extorta, qualis utique eſt in viro patiente illo qui poſſidet animam ſuam; hæc, inquam, humilitas, etſi vitam obtinet propter patientiam, propter triſtitiam tamen gratiam [a] non habebit. Non enim congruit ei, qui ejuſmodi eſt, illud Scripturæ: *Glorietur humilis in exaltatione ſua*: quoniam non ſponte humiliatur, neque libenter.

Humilitas & humiliatio quam diverſa.
Humilitatis præmio quis dignus.
Jacob 4. 6.
Humilis quis.
Pſ. 118. 71.
2. Cor. 9. 7.
Matt. 6. 17.
Jacob 1. 9.

F

4 Vis autem videre humilem recte gloriantem, & vere dignum gloria? *Libenter*, inquit, *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*.

Paulus vere humilis.
2. Cor. 12. 9.

Non

a Non tam peculiarem gratiam veris humilibus repromiſſam his verbis, *Deus humilibus dat gratiam*, peculiarem, inquam, gratiam, non modo internam, ſed etiam externam, nempe exaltationem etiam in hac vita.

Non dicit patienter ſe ferre infirmitates ſuas? ſed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam ſibi bonum eſſe, quod humiliatur: nec ſufficere omnino ut poſſideat animam ſuam tamquam patienter humiliatus, niſi & gratiam accipiat tamquam ſponte humiliatus. Generalem vero hinc audi regulam: *Omnis qui ſe humiliat*, ait, *exaltabitur*. Significat profecto, non omnem exaltandam eſſe humilitatem, ſed eam tantum quæ de voluntate venit, non ex triſtitia, nec ex neceſſitate. Nec enim per contrarium omnis, qui exaltatur, humiliandus erit: ſed tantum qui ſe exaltat humiliabitur, nimirum ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, ſed qui ſponte ſe humiliat, exaltabitur, utique ob meritum voluntatis. Eſto enim quod humilitatis materia per alium miniſtratur, verbi gratia, probra, damna, ſupplicia: non tamen idcirco recte ab alio, quam a ſemetipſo humiliatus ille dicetur, qui illa omnia tacita & læta conſcientia, cauſa Dei ſubeunda decreverit.

Luc. 14. 11.

Humilitas exaltanda quæ.

V. ſerm. 21. de diverſis.

5 Sed quo progredimur? Patienter, ut ſentio*, ſuſtinetis exceſſum in verbo de Humilitate & Patientia: ſed revertamur ad locum, de quo digreſſi ſumus. Id namque incidit nobis ex occaſione reſponſi, quo grandia præſumentem ſponſam reprimendam cenſuit ſponſus, & non ad inſipientiam illi: ſed ut ſane ex eo probabilioris & majoris humilitatis daretur occaſio, per quam dignior potiorum, atque eorum ipſorum quæ petebat, capacior efficeretur. Verumtamen quia adhuc in januis ſumus præſentis capituli, diſcuſſionis ejus initium ſi placet, ſermonis alterius ordiamur, præſertim ne verba ſponſi vel recenſeantur cum tædio, vel audiantur. Quod ipſe avertat a ſervis ſuis Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

* Video,

SERMO XXXV.

De increpatione dura, quam facit ſponſus ad ſponſam; & duplici ignorantia nimium pavenda & fugienda.

Cant. 1. 7.

1 SI *te*, inquit, *ignoras*, *egredere*. Dura & aſpera increpatio, quod dicit, *egredere*. Hoc quippe verbum ſervi audire ſolent a valde iraſcentibus, & indignantibus dominis, vel ancillæ a dominabus ſuis, cum graviter illa offenderit: Exi hinc, exi a me, egredere a conſpectu meo, & a domo iſta. Hoc ergo verbo aſpero & amaro ſatis, nimiumque increpatorio utitur modo ſponſus contra dilectam, ſub conditione tamen, ſi ſeipſam ignoraverit. Nil quippe validius efficaciuſve ad terrendum potuit in eam intendere, quam ut egredi minaretur. Quod & tu advertere potes, ſi bene attendas, unde, quo egredi jubeatur. Unde enim, quo putas, niſi de ſpiritu ad carnem, de bonis animi ad ſæcularia deſideria, de interna requie mentis ad mundi ſtrepitum, & inquietudinem curarum exteriorum? In quibus omnibus non eſt niſi labor & dolor, atque afflictio ſpiritus. Quæ enim anima ſemel a Domino didicit & accepit intrare ad ſe ipſam, & in intimis ſuis Dei præſentiam ſuſpirare, & quærere faciem ejus ſemper; (ſpiritus eſt enim Deus, & qui quærunt eum, oportet eos in ſpiritu ambulare, & non in carne, ut ſecundum carnem vivant:) talis, inquam, anima neſcio an vel ipſam gehennam ad tempus experiri horribilius pœnaliuſve ducat, quam poſt ſpiritualis ſtudii hujus guſtatam ſemel ſuavitatem exire denuo ad illecebras, vel potius ad moleſtias carnis, ſenſuumque inexplebilem repetere curioſitatem, dicente Eccleſiaſte: *Oculus impletur viſu, nec auris auditu.* Audi enim hominem expertum quæ loquimur. *Bonus es*, inquit, *Domine, ſperantibus in te, animæ quærenti te.* Ab hoc bono ſi quis avertere ſanctam illam animam conaretur, puto haud ſecus accepiſſet, quam ſi ſe de paradiſo, & ab ipſo introitu gloriæ conſpiceret deturbari. Audi adhuc & alium ſimilem huic. *Tibi dixit cor meum*, ait, *exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine, requiram*. Unde & dicebat: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt*; & item loquens ad animam ſuam dicit: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus, benefecit tibi.* Dico ergo vobis: NIHIL EST quod in tantum formidet quiſquis hoc beneficium ſemel accepit, quam ne gratia derelictus, neceſſe habeat denuo egredi ad carnis conſolationes, immo deſolationes; rurſumque carnalium ſenſuum ſuſtinere tumultus.

Animam a Deo ad creaturas reverti, gravis pœna.

Eccl. 1. 8.

Thren. 3. 25.

Pſ. 26. 8.

Pſ. 72. 28.

Pſ. 114. 7.

2 Terribilis proinde & nimis formidoloſa comminatio: *Egredere, & paſce hædos tuos.* Quod eſt: Indignam te noveris illa tua familiari & ſuavi rerum contemplatione cœleſtium, intelligibilium, divinarum. Quamobrem egredere de ſanctuario meo, corde tuo, ubi ſecretos ſacroſque veritatis ac ſapientiæ ſenſus dulciter haurire ſolebas; & magis tamquam una de ſæcularibus, paſcendis & oblectandis tuæ carnis ſenſibus intricare. Hœdos quippe (qui peccatum ſignificant, & in judicio collocandi ſunt a ſiniſtris) dicit vagos & petulantes corporis ſenſus, per quos peccatum, tamquam mors per feneſtras, intravit ad animam. Cui & bene congruit quod ſequitur in Scriptura, *juxta tabernacula paſtorum*. Non enim ſupra, ſicut agni, ſed juxta tabernacula paſtorum hœdi paſcuntur. Paſtores ſiquidem, qui veri paſtores ſunt, licet tabernacula habeant de terra, & in terra corpora videlicet ſua, in diebus quibus nunc militant; non tamen de terra, ſed de cœleſtibus paſcuis greges dominicos paſcere conſueverunt: neque enim ſuam eis, ſed Domini prædicant voluntatem. At hœdi (qui ſunt corporis ſenſus) cœleſtia non requirunt; ſed juxta tabernacula paſtorum, in omnibus videlicet bonis ſenſibilibus hujus mundi (quæ eſt regio corporum) ſumunt, unde ſua deſideria non tam ſatient, quam irritent.

Cant. 1. 8.

Paſtores veri quibus paſcuis ſoleant animas paſcere.

3 Turpis mutatio ſtudiorum! ut cui ante ſtudii fuerat, peregrinantem & exulem animam ſuam ſacris meditationibus, tamquam cœleſtibus paſcere bonis, Dei beneplacitum & myſteria voluntatis ejus inquirere, penetrare devotione cœlos, & mente ſupernas circuire manſiones, ſalutare Patres atque Apoſtolos, & choros Prophetarum, Martyrumque admirari triumphos, ac ſtupere pulcherrimos ordines Angelorum: nunc omnibus his omiſſis, turpi ſe mancipet corporis ſervituti ad obediendum carni, ad ſatisfaciendum ventri & gulæ, ad mendicandum in univerſa terra, unde ex ea quæ præterit mundi hujus figura, ſuam ſemper famelicam curioſitatem aliquatenus conſoletur. Exitus aquarum deducant oculi mei ſuper hujuſmodi animam, quæ cum nutriretur in croceis, demum amplexatur ſtercora. Pavit enim, juxta beati viri ſententiam, ſterilem quæ non habebat filios, & viduæ non benefecit. Et vide, quia non ſimpliciter, *egredere*; ſed, *egredere*, inquit, *poſt greges ſodalium tuorum, & paſce hædos tuos.* In quo (ut mihi videtur) magnæ cujuſdam rei nos admonet. Quid iſtud? Heu! quod egregia creatura, jam olim facta de grege, & nunc in pejus miſerabiliter proruens, non ſaltem inter greges remanere permittitur; ſed poſt abire jubetur. Quomodo, inquis? Quomodo legis: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Ecce quomodo de grege facta eſt egregia creatura. Puto, dicerent jumenta, ſi loqui fas eſſet: *Ecce, Adam factus eſt quaſi unus ex nobis.* Cum *in honore eſſet*, inquit. In quo honore, quæris? Habitabat in paradiſo, & in loco voluptatis converſatio ejus. Nihil moleſtiæ, nihil indigentiæ ſentiebat, odoriferis ſtipatus malis, fulcitus floribus, gloria & honore coronatus, & conſtitutus ſuper opera manum Plaſmatoris: magis autem ob inſigne divinæ ſimilitudinis præcellebat; & erat illi ſors & ſocietas cum plebe Angelorum, & cum omni militia cœleſtis exercitus.

Studiis ſpiritualibus relictis, ad carnalia converti, indignum.

Job 24. 21.

Cant. 1. 7.

Pſ. 48. 13.

Gen. 3. 22.

Degeneratio hominis a nobilitate ſua in vilitatem jumentorum.

4 Sed mutavit illam gloriam Dei in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum. Inde eſt quod panis Angelorum factus eſt fœnum poſitum in præſepio, appoſitum nobis tamquam jumentis. *Verbum* quippe *caro factum eſt*, & juxta Prophetam, *Omnis caro fœnum*. At fœnum illud minime exſiccatum eſt, nec ex eo cecidit flos, quia requievit ſuper ipſum Spiritus Domini. Propter hoc namque aliquando finis venit univerſæ carnis, quia ſpiritus receſſerat. Denique ait: *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt.* Carnis nomine hoc loco vitium deſignari intellige, non naturam: nec enim ſpiritum natura expungit, ſed vitium. Propter vitium ergo *omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni. Exſiccatum eſt*, inquit, *fœnum, & cecidit flos*: ſed non ille flos, qui de virga & radice Jeſſe aſcendit, eo quod requievit ſuper eum Spiritus Domini: nec illud fœnum, quod *Verbum factum eſt*, pro eo quod ſequitur in Propheta: *Verbum autem Domini manet in æternum.* Si enim fœnum Verbum, & Verbum in æternum manet, fœnum quoque neceſſe eſt maneat in æternum. Alioquin quomodo vitam præbet æternam, ſi ipſum minime manet in æternum? Ait enim: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et quem panem dicat, aperit cum ſubjungit: *panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Quomodo ergo æternum non eſt, quo æternaliter vivitur?

Joan. 1. 14.

Iſai. 40. 6.

Gen. 6. 3.

Iſai. 40. 6.

Omnis caro fœnum, ſed non caro Verbi.

Ibidem 8.

5 Sed recole nunc mecum vocem Filii ad Patrem loquen-

TOM. IV. Pſ. 15. 10.
quentis in Pſalmo: *Non dabis*, inquit, *Sanctum tuum videre corruptionem*. Haud dubium quin de corpore dicat, quod in ſepulchro jacebat exanime. Hoc enim ſanctum & Angelus, qui nuntiavit Virgini, locutus eſt
Luc. 1. 35.
dicens: *Et quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei*. Quo ergo pacto ſanctum fœnum poterat videre corruptionem, quod de incorrupti uteri perpetuo virore vernantibus paſcuis ortum, etiam avidos Angelorum in ſe figere poſſit obtutus, inſatiabiliter oblectandos? Perdat ſane fœnum viriditatem, ſi Maria
Triſtis & lacrymoſa mutatio hominis.
virginitatem amiſerit. Ergo cibus hominis mutavit ſe in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Heu triſtis & lacrymoſa mutatio! ut homo, paradiſi accola, terræ dominus, cœli civis, domeſticus Domini ſabaoth, frater beatorum ſpirituum, & cœleſtium cohæres virtutum: repentina ſe converſione invenerit & propter infirmitatem jacentem in ſtabulo, & propter ſimilitudinem pecorinam indigentem fœno, & propter indomitam feritatem alligatum præſepio, ſicut ſcri-
Pſ. 31. 9.
ptum eſt: *In chamo & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te*. Agnoſce tamen, o bos, poſſeſſorem tuum, & tu aſine, præſepe Domini tui, ut Prophetæ Dei fideles inveniantur, qui iſta ſunt Dei mirabilia prælocuti. Cognoſce, pecus, quem non cognoviſti homo; adora in ſtabulo, quem fugiebas in paradiſo; honora præſepium, cujus contempſiſti imperium; comede fœnum, quem panem, & panem angelicum faſtidiſti.

Mutationis hujus cauſa, ignorantia.
6 Sed quænam cauſa, inquis, tantæ dejectionis? Profecto quod homo cum in honore eſſet, non intellexit. Quid non intellexit? Non dicit: nos dicamus, Poſitus in honore, non intellexit quod limus eſſet honoris faſtigio delectatus: & continuo in ſe expertus eſt quod tanto poſt tempore homo & de filiis captivitatis & prudenter advertit, & veraciter protulit, di-
Galat. 6. 3.
cens: *Qui ſe putat aliquid eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit*. Væ miſero, quod non fuit qui jam tunc diceret ei: *Quid ſuperbis terra & cinis?* Hinc egregia creatura gregi admixta eſt, hinc beſtiali ſimilitudine Dei ſimilitudo mutata eſt, hinc ſocietas cum jumentis pro
Ignorantia quam damnoſa.
conſortio Angelorum inita eſt. Vides quam ſit fugienda nobis hæc ignorantia, de qua tot millia malorum univerſo noſtro generi provenerunt? Ait enim propterea hominem jumentis inſipientibus comparatum, quia non intellexit. Cavenda proinde omnimodis ignoran-
Pſ. 48. 13.
tia, ne forte, ſi adhuc ſine intellectu & poſt vexationem inventi fuerimus, multo plura & graviora prioribus mala inveniant nos, dicaturque de nobis: *Curavi-*
Jer. 51. 9.
mus Babylonem, & non eſt ſanata. Merito quidem, quod nec vexatio dederit intellectum auditui.

Ignorantia ſecunda reddit hominem beſtiis inferiorem & infeliciorem.
7 Et vide ne forte etiam hinc ſponſus, cum dilectam ab ignorantia tanto increpationis tonitruo deterreret, propterea minime dixerit: Egredere cum gregibus, aut egredere ad greges; ſed, *egredere*, ait, *poſt greges ſodalium tuorum*. Ut quid hoc? ſane ut ſecundam proinde ignorantiam priore magis pavendam pudendamque oſtenderet, quod illa hominem beſtiis parem fecuiſſet, iſta & poſteriorem. Nam homines quidem merito ignorantiæ ignorati, id eſt reprobati, & ad tremendum illud judicium ſtare, & igni perpetuo tradi habent, non autem & pecudes. Nec dubium fore
In inferno.
deterius his qui ſic erunt, quam his qui omnino non erunt: *Melius ei fuerat*, inquit, *ſi natus non fuiſſet*
Marc. 14. 21.
homo ille. Non utique ſi natus non fuiſſet omnino, ſed ſi natus non fuiſſet homo: ſed, verbi gratia, aut pecus, aut alia quæpiam creatura: quæ quoniam judicium non haberet, ad judicium non veniret, ac per hoc nec ad ſupplicium. Sciat ergo anima rationalis, quæ ſe ob priorem ignorantiam erubeſcit, pecudes habere ſodales in perfruendis utique bonis terræ; non etiam ſimiliter ſocias habituram in perferendis tormentis gehennæ; & tum demum etiam ab ipſis gregibus ſuorum ſodalium jumentorum cum dedecore exturbandam; nec jam vel cum ipſis ituram, ſed plane poſt, quando illis nihil mali ſentientibus, ipſa malis omnibus exponetur: a quibus non liberabitur in æternum, ſiquidem ſecundo ignorare adjecerit. Egreditur itaque homo, & ſolitarius abit poſt greges ſodalium ſuorum, cum ſolus in inferno inferiori retruditur. An non tibi poſteriorem videtur tenere locum, qui ligatis manibus & pedibus projicitur in tenebras exteriores? Et erunt profecto noviſſima hominis illius pejora prioribus, quando qui prius beſtiis æquabatur, nunc & poſtponitur.

Etiam in hac vita.
8 Puto quod & in præſenti vita, ſi bene advertas, poſteriorem ire pecoribus hominem judicabis. An non ſiquidem tibi videtur ipſis beſtiis quodam modo beſtialior eſſe homo ratione vigens, & ratione non vivens? Nam pecus quidem ſi ſe ratione non regat, excuſationem habet a natura, a qua hoc ei penitus munus negatum eſt; non habet homo, cui ab ipſa ſpeciali prærogativa donatum eſt. Merito proinde eo ipſo cenſetur homo egredi, & poſtire gregalibus animantibus, quod ſolum hoc animal converſatione degeneri jura naturæ tranſgrediens, rationis compos, rationis expertia moribus & affectibus imitatur. Cogitur ergo ire poſt greges homo, & nunc quidem depravatione naturæ, poſtmodum autem & extremitate pœnæ.

9 Ecce ſi maledicetur homo qui ignorantiam Dei habere inventus fuerit. Dei dicam, an ſui? Utrumque ſine dubio: utraque ignorantia damnabilis eſt, utralibet ſufficit ad perditionem. Vis ſcire quia ita eſt? Sed de Deo minime dubitas, ſi tamen conſtat tibi non aliam vitam eſſe æternam, quam ut Patrem cognoſcas
Ignorantia duplex, Dei & ſui, utraque damnabilis.
Deum verum, & quem miſit Jeſum-Chriſtum. Audi
Joan. 17. 3.
ergo ſponſum liquido & aperte in anima etiam animæ ignorantiam condemnantem. Quid enim dicit? Non utique ſi Deum, ſed: *Si ignoras te*, inquit, &c. Pa-
1. Cor. 14. 38.
tet ergo quia *ignorans ignorabitur*, ſive ſe, ſive Deum ignorare contingat. De qua utraque ignorantia erit nobis (ſi tamen Deus manum apponit) utilis admodum diſputatio. Non modo tamen: ne fatigati, & non præmiſſa eſt ex more oratione, aut ego minus diligenter rem neceſſariam proſequar, aut vos minus attente, quæ non niſi magno ſuſcipienda ſunt deſiderio, audiatis. Etenim ſi corporis cibus, cum abſque appetitu & faſtiatus illum ſumis, non modo non prodeſt, ſed & nocet plurimum: multo magis panis animæ cum faſtidio ſumptus non ſcientiæ nutrimentum, ſed magis tormentum conſcientiæ importabit. Quod a nobis avertat ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.
Verbum Dei nocet, ſi cum faſtidio audiatur.

SERMO XXXVI.

Quod ſcientia litterarum ſit bona ad inſtructionem; ſed ſcientia propriæ infirmitatis ſit utilior ad ſalutem.

1 EN ego meæ promiſſioni; en ego deſideriis veſtris; en ego etiam Deo pro debito famulatu. Triplici, ut videtis ratione urgeor ad loquendum, pacti veritate, charitate fraterna, timore Domini. Si tacuero, os meum condemnabit me. Quid, ſi loquar? Profecto vereor idem judicium, ne loquentem videlicet, & non facientem, identidem os meum condemnet me. Juvate me orationibus veſtris, ut ſemper poſſim & loqui quæ oportet, & opere implere quæ loquor.
Ignorantia duplex.
Non ignoratis hodiernum nobis propoſitum eſſe ſermonem de ignorantia, vel potius de ignorantiis? quoniam duæ, ſi meminiſtis, propoſitæ ſunt: noſtri una, & altera Dei. quas & monuimus ambas eſſe cavendas, quod ambæ damnabiles ſint. Superest ut clarius hoc ipſum faciam, edifferam plenius. Sed prius quærendum exiſtimo, ſitne ignorantia omnis damnabilis. Et
Ignorantia omnis ſit damnabilis.
mihi quidem videtur non eſſe, (neque enim omnis ignorantia damnat) ſed multa & innumera eſſe, quæ neſcire liceat abſque diminutione ſalutis. Verbi gratia,
Ut ignorantia artium.
ſi ignoras fabrilem artem, ſeu carpentariam, aut cæmentariam, & quæcumque iſtiuſmodi ſunt artes, quæ ad uſus vitæ hujus præſentis ab hominibus exercentur, numquid impedit ad ſalutem? Etiam abſque omnibus illis artibus, quæ liberales dicuntur, (quamvis honeſtioribus, utilioribuſque ſtudiis, & diſcantur, & exerceantur,) quam plurimi hominum ſalvi facti ſunt, placentes moribus atque operibus: quantos enumerat Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos, factos dilectos, non
Hebr. 11. 4.
Apoſtoli earum experteſ.
in ſcientia litterarum, ſed in conſcientia pura, & fide non ficta. Omnes placuerunt Deo in vita ſua, vitæ meritis, non ſcientiæ. Petrus, & Andreas, & filii Zebedæi, cæterique condiſcipuli omnes, non de ſchola rhetorum aut philoſophorum aſſumpti ſunt; & nihilominus tamen Salvator per ipſos operatus eſt ſalutem in medio terræ. Non in ſapientia, quæ in ipſis eſſet plus,
Eccli. 1. 16.
quam in cunctis viventibus, (quemadmodum, Sanctus aliquis de ſemetipſo confeſſus eſt) ſed in fide & lenitate ipſorum ſalvos fecit illos, etiam & ſanctos, etiam & magiſtros. Denique notas mundi fecerunt vias vitæ, & non in ſublimitate ſermonis, aut in doctis hu-
1. Cor. 2. 1.
manæ ſapientiæ verbis, ſed ſicut placuit Deo per ſtultitiam prædicationis eorum ſalvos facere credentes, quia mundus eum in ſua ſapientia non cognovit.

Scientia non ideo damnanda.
2 Videar forſitan nimius in ſuggillatione ſcientiæ, & quaſi reprehendere doctos, ac prohibere ſtudia litterarum. Abſit. Non ignoro quantum Eccleſiæ profuerint & proſint litterati ſui, ſive ad refellendos eos qui ex adverſo ſunt, ſive ad ſimplices inſtruendos. Denique
Oſee 4. 6.
Dan. 12. 3.
legi: *Quia tu repuliſti ſcientiam, repellam & ego te,*

ut non fungaris mihi ſacerdotio. Legi, *Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates*. Sed & ſcio ubi legerim: *Scientia inflat*, & rurſum: *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem*. Vides quia differentia eſt ſcientiarum, quando alia inflans, alia contriſtans eſt. Tibi vero, velim ſcire, quænam harum videatur utilior ſeu magis neceſſaria ad ſalutem: illa-ne quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito quin dolentem tumenti præferas: quia ſanitatem, quam tumor ſimulat, dolor poſtulat. Qui autem poſtulat, propinquat ſaluti: quoniam qui petit accipit. Denique qui ſanat contritos corde, execratur inflatos, dicente Sapientia: quia *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. Et Apoſtolus ajebat: *Dico autem per gratiam, quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*. Non prohibet ſapere, ſed plus ſapere quam oportet. Quid eſt autem, *ſapere ad ſobrietatem*? Vigilantiſſime obſervare, quid ſcire magis, priuſve oporteat. Tempus enim breve eſt. Eſt autem, quod in ſe eſt, omnis ſcientia bona, quæ tamen veritate ſubnixa ſit: ſed tu qui cum timore & tremore tuam ipſius operari ſalutem pro temporis brevitate feſtinas, ea ſcire prius, ampliuſque curato, quæ ſenſeris viciniora ſaluti. Nonne medici corporum medicinæ portionem diffiniunt eligere in ſumendis cibis, quid prius, quid poſterius, & ad quem modum quidque ſumi oporteat? Nam etſi bonos conſtat eſſe cibos quos Deus creavit; tu tamen ipſos tibi, ſi in ſumendo modum & ordinem non obſerves, reddis plane non bonos. Ergo quod dico de cibis, hoc ſentite & de ſcientiis.

3 Sed melius mitto vos ad Magiſtrum. Non eſt enim noſtra iſta ſententia, ſed illius; immo & noſtra, quoniam Veritatis. *Qui ſe*, inquit, *putat aliquid ſcire, nondum ſcit, quomodo oporteat eum ſcire*. Vides quoniam non probat multa ſcientem, ſi ſciendi modum neſcierit. Vides, inquam, quomodo fructum & utilitatem ſcientiæ in modo ſciendi conſtituit? Qui ergo dicit modum ſciendi? quid? niſi ut ſcias, quo ordine, quo ſtudio, quo fine quæque noſſe oporteat? Quo ordine; ut id prius, quod maturius ad ſalutem: quo ſtudio; ut id ardentius, quod vehementius ad amorem: quo fine; ut non ad inanem gloriam, aut curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantum ad ædificationem tuam, vel proximi. Sunt namque qui ſcire volunt eo fine [a] tantum, ut ſciant: & turpis curioſitas eſt. Et ſunt qui ſcire volunt, ut ſciantur ipſi: & turpis vanitas eſt. Qui profecto non evadent ſubſannantem Satyricum, & ei qui ejuſmodi eſt decantantem:

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.

Et ſunt item qui ſcire volunt, ut ſcientiam ſuam vendant, verbi cauſa, pro pecunia, pro honoribus: & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt quoque qui ſcire volunt, ut ædificent: & charitas eſt. Et item qui ſcire volunt, ut ædificentur: & prudentia eſt.

4 Horum omnium ſoli ultimi duo non inveniuntur in abuſione ſcientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, ut bene faciant. Denique *Intellectus bonus omnibus facientibus eum*. Reliqui omnes audiant: *Scienti bonum & non facienti, peccatum eſt ei*, ac ſi per ſimilitudinem dicat: Sumenti cibum, & non digerenti, perniciofum eſt ei. Cibus ſiquidem indigeſtus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit. Ita & multa ſcientia ingeſta ſtomacho animæ, quæ eſt memoria, ſi decocta igne charitatis, non fuerit, & ſic per quoſdam artus animæ, mores ſcilicet atque actus, tranſfuſa atque digeſta, quatenus ipſa de bonis quæ noverit, vita atteſtante & moribus, bona efficiatur: nonne illa ſcientia reputabitur in peccatum, tamquam cibus converſus in pravos noxioſque humores? An non malus humor peccatum? An non mali humores pravi mores? An non inflationes & tortiones in conſcientia ſuſtinebit qui hujuſmodi eſt, ſciens videlicet bonum, & non faciens? An non reſponſum mortis & damnationis toties in ſemetipſo habebit, quoties in mentem venerit ſermo, quem dixit Deus, quia *ſervus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens digna, plagis vapulabit multis*? Et vide ne forte in perſona talis animæ Propheta plangeret, dicens: *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo*. Niſi quod ipſa ingeminatio geminum videtur innuere ſenſum, ut præter hunc quem diximus, etiam alium requiramus. Puto enim quod in ſua perſona potuit hoc dixiſſe Propheta, quod videlicet ſcientia plenus, & æſtuans charitate, & omnino effundere cupiens, non inveniret qui curaret audire: & ſic quaſi oneri ſua ſibi ſcientia erat, quam communicare non poterat. Plangit itaque pius Eccleſiæ doctor, tam illos qui ſcire contemnunt quomodo ſit vivendum, quam illos qui ſcientes, male nihilo minus vivunt. Et hoc pro eo quod eumdem ſermonem Propheta repetit.

5 Advertiſ-ne jam quam verum ſenſit Apoſtolus, quia *ſcientia inflat*? Volo proinde animam primo omnium ſcire ſeipſam, quod id poſtulet ratio & utilitatis, & ordinis. Et ordini quidem, quoniam quod non ſumus primum eſt nobis: utilitatis vero, quia talis ſcientia non inflat, ſed humiliat, & eſt quædam præparatio ad ædificandum. Niſi enim ſuper humilitatis ſtabile fundamentum, ſpirituale ædificium ſtare minime poteſt. Porro ad ſe humiliandum nihil anima invenire vivacius, ſeu accommodatius poteſt, quam ſi ſe in veritate invenerit: tantum non diſſimulet, non ſit in ſpiritu ejus dolus, ſtatuat ſe ante faciem ſuam, nec ſe a ſe avertere abducatur. Nonne ſe ita intuens clara luce veritatis, inveniet ſe in regione diſſimilitudinis: & ſuſpirans miſera, quam jam latere non poterit quod vere miſera ſit, nonne cum Propheta clamabit ad Dominum: *In veritate tua humiliaſti me*? Nam quomodo non vere humiliabitur in hac vera cognitione ſui, cum ſe perceperit oneratam peccatis, mole hujus mortalis corporis aggravatam, terrenis intricatam curis, carnalium deſideriorum fæce infectam, cæcam, curvam, infirmam, implicitam multis erroribus, expoſitam mille periculis, mille timoribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille ſuſpicionibus obnoxiam, mille neceſſitatibus ærumnoſam, proclivem ad vitia, invalidam ad virtutes? Unde huic jam extollentia oculorum, unde levare caput? Nonne magis convertetur in ærumna ſua, dum configitur ſpina? Convertetur, inquam, ad lachrymas, convertetur ad planctus & gemitus, convertetur ad Dominum, & in humilitate clamabit: *Sana animam meam, quia peccavi tibi*. Porro converſa ad Dominum recipiet conſolationem, quia Pater eſt miſericordiarum, & Deus totius conſolationis.

6 Ego quamdiu in me reſpicio, in amaritudine moratur oculus meus. Si autem ſuſpexero & levavero oculos ad divinæ miſerationis auxilium; temperabit mox amaram viſionem mei viſio læta Dei, cui & dico: *Ad meipſum anima mea conturbata eſt, propterea memor ero tui*. Nec mediocris Dei viſio, pium & deprecabilem experiri, ſicut revera benignus & miſericors eſt, & præſtabilis ſuper malitia: quippe cujus natura bonitas, & cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Tali itaque experimento & tali ordine ſalubriter innoteſcit Deus, cum prius ſe homo noverit in neceſſitate poſitum, & clamabit ad Dominum, & exaudiet eum, & dicet: *Eruam te, & honorificabis me*. Atque hoc modo erit gradus ad notitiam Dei cognitio tui: & ex imagine ſua, quæ in te renovatur, ipſe videbitur, dum tu quidem revelata facie gloriam Domini cum fiducia ſpeculando, in eamdem imaginem transformaris de claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

7 Sed jam demum adverte, quomodo utraque cognitio ſit tibi neceſſaria ad ſalutem, ita ut neutra carere valeas cum ſalute. Nam ſi ignoras te, non habebis timorem Dei in te, non humilitatem. An vero ſine timore Dei, & ſine humilitate de ſalute præſumas, tu videris. Bene feciſtis grunniendo ſignificare quod minime ita ſapiatis, immo quod non ita deſipiatis, ne in eo quod planum eſt immoremur. Sed attendite cætera. An potius pauſandum eſt nobis propter ſomnolentos? Putabam me uno ſermone implere quod promiſi de duplici ignorantia: & feciſſem, niſi faſtidioſis longior videretur. Quoſdam ſiquidem oſcitantes, quoſdam & dormitantes intueor. Nec mirum: præcedentis noctis vigiliæ [b] (longiſſimæ quippe fuerunt) excuſant eos. Verum illis quid dicam, qui & nunc dormierunt, & modo nihilo minus dormiunt? Sed non pergo nunc ulterius exagitare verecundiam eorum: ſufficit tetigiſſe. Puto quod melius deinceps vigilabunt, noſtræ obſervationis cauterium veriti. In hac ſpe gerimus eis hac vice morem; & quod continuandum ratio exigebat, eorum charitate, pendente licet diſputatione, partimur, facientes finem ubi non erat finis. Ipſi vero

Marginalia: Eccl. 12. 3. — Dan. 12. 3. — 1. Cor. 8. 1. — Eccl. 1. 18. — Scientia alia inflans, alia contriſtans. — Luc. 11. 10. — Jac. 4. 6. — Rom. 12. 3. — Ordo ſciendi ſaluti neceſſaria prius diſcenda. — 1. Cor. 8. 2. — Scientia utilitas conſiſtit in modo ſciendi. — Modus triplex. — Studentium ſeu diſcentium fines varii. — Perſius ſatyra 1. — Boni & laudabiles duo. — Pſ. 110. 10. — Jacob. 4. 17. — Similitudo optima. — Scientia otioſa vel infructuoſa eſt veluti cibus crudus & indigeſtus. V. Gilberti ſerm. 31. in Cant. n. 6. — Luc. 12. 47. — Jer. 4. 19. — 1. Cor. 8. 1. — Cognitio ſui ipſius ante omnia neceſſaria. — Humilitatis eſt cauſa. — Pſ. 118. 75. — Humilitatis motiva. — Pſ. 31. 4. — Hinc converſio ad Deum. — Pſ. 40. 4. — Pſ. 41. 7. — Cognitio Dei ſequitur cognitionem ſui. — Joel. 2. 13. — Pſ. 49. 15. — Cognitio utraque neceſſaria. — Somnolentos præſtringit.

a Eadem ſententia, & verba fere eadem ſunt Joannis Saresberienſis in Polycratico lib. 7. cap. 15. *Alius ut ſciatur, alius ſtudia exercet; alius ut ſcire videatur, dum eum ſimul vanitas urget: alios ad quæſtum cupiditas inflammat. Rarus eſt qui charitate, aut humilitatis pede ſapientiæ vias ſcrutetur, aut doceat*. Confer Bernardi ſententias tomo 3 col. 1242.

b Sic Matutinorum quod vocamus officium appellat ex more Sancti Benedicti.

TOM. IV.

vero ſuper ſibi facta indulgentia nobiſcum glorificent ſponſum Eccleſiæ, Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXXVII.

De duplici notitia, & duplici ignorantia; deque malis ſeu damnis quæ pariunt.

Ex cognitione ſui timor Dei & humilitas.
Cognitio Dei quam neceſſaria.

1 PUTO non habemus nunc opus hortari ad vigilandum, cum abſque dubio ſermo ille ſuggillatorius vigilet, utpote adhuc recens, qui heri a nobis charitative prolatus, bene aliquos expergefecit. Ergo tenetis memoria quod teneam aſſenſum veſtrum, neminem abſque ſui cognitione ſalvari: de qua nimirum mater ſalutis humilitas oritur, & timor Domini, qui & ipſe ſicut initium ſapientiæ, ita eſt & ſalutis. Nemo dico abſque illa cognitione ſalvatur, qui tamen ætatem habet ac facultatem cognoſcendi. Quod propter parvulos loquor, & propter fatuos, quorum alia ratio eſt. Quid, ſi ignoras Deum? Poterit-ne ſpes eſſe ſalutis cum Dei ignorantia? Ne hoc quidem. Nec enim potes aut amare quem neſcias, aut habere quem non amaveris. Noveris proinde te, ut Deum timeas: noveris ipſum, ut æque ipſum diligas. In altero initiaris ad ſapientiam; in altero & conſummaris: quia initium ſapientiæ timor Domini eſt, & plenitudo legis eſt charitas. Tam ergo utraque ignorantia cavenda eſt tibi, quam ſine timore & amore Dei ſalus eſſe non poteſt. Cætera indifferentia ſunt, nec ſalutem, ſi ſciantur; nec damnationem, ſi neſciantur, habentia.

Pſ. 110. 9.
Rom. 13. 10.

Scientiæ utiles.

2 Non tamen dico contemnendam aut negligendam ſcientiam litterarum, quæ ornat animam, & erudit eam, & facit ut poſſit etiam alios erudire. Sed duo illa oportet & expedit ut præcedant, in quibus ſummam ſalutis conſiſtui ſuperior ratio declaravit. Et vide ſi non intuebatur, & ſi non docebat hunc ordinem qui dicebat: *Seminate vobis ad juſtitiam: metite ſpem vitæ*; & tunc demum *illuminate vobis*, ait, *lumen ſcientiæ*. Ultimam poſuit ſcientiam, tamquam picturam, quæ ſtatum habere nequeat ſuper inane: & ideo illa duo præmiſit & ſubjecit illi, tamquam ſi ſolidum aliquid picturæ ſubſterneret. Securus jam intendam ſcientiæ, ſi vitæ prius per beneficium ſpei ſecuritatem accepero. Tu ergo ſeminaſti tibi ad juſtitiam, ſi ex vera notitia tui evigilaſti timere Deum, temetipſum humiliaſti, fudiſti lacrymas, eleemoſynas profudiſti, cæteriſque te pietatis actionibus mancipaſti, ſi jejuniis & vigiliis afflixiſti corpus, ſi pectus tunſionibus, cœlos clamoribus fatigaſti. Hoc ſiquidem ſeminare eſt ad juſtitiam. Semina ſunt bona opera, bona ſtudia; ſemina lacrymæ ſunt. *Ibant*, inquit, *& flebant mittentes ſemina ſua*. Sed quid? ſemper flebunt? Abſit. Sed *venient cum exultatione portantes manipulos ſuos*. Merito *cum exultatione*, cum reportent manipulos gloriæ. At iſtud, inquis, in reſurrectione in noviſſimo die, & eſt nimis longa expectatio. Noli animo frangi, noli deficere a puſillanimitate ſpiritus; habes interim de primitiis ſpiritus, quod ad præſens in exultatione metas. *Seminate*, ait, *vobis ad juſtitiam, metite ſpem vitæ*. Non te modo mittit ad diem noviſſimum, quando res jam erit in re, & non in ſpe; ſed de præſenti loquitur. Prorſus magna lætitia & exultatio multa nimis, cum vita venerit.

Oſee 10. 12.
Ex præcedentibus debet nasci cognitio.
Juſtitia ſe mina lacrymæ &c.
Pſ. 125. 7.
Spes, vitæ meſſis.

3 Sed numquid tantæ lætitiæ ſpes erit ſine lætitia? *Spe gaudentes*, ait Apoſtolus. Et David non lætaturum, ſed *lætatum* ſe dixit, quod in domum Domini ſe ſperaret iturum. Nondum vitam tenebat, ſed ſpem profecto vitæ meſſuerat; atque in ſemetipſo experiebatur veritatem ſcripturæ perhibentis, quia non modo remuneratio, ſed ipſa quoque *expectatio juſtorum lætitia*. Hanc parit in animo illius qui ſibi ad juſtitiam ſeminavit, præſumpta indulgentia delictorum; ſi tamen ipſam indulgentiam efficacia atteſtatur acceptæ gratiæ ad vivendum ſanctius deinceps. Omnis in vobis qui hæc ſentit intra ſe actitari, ſcit quid loquitur Spiritus, cujus vox atque operatio minime inter ſe unquam diſſentiunt. Propterea ergo intelligit quæ dicuntur, quoniam quæ foris audit, intus ſentit. Nam qui in nobis loquitur, operatur in vobis, *unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult*: aliis quidem loqui, aliis autem operari quod bonum eſt.

Rom. 12. 12.
Pſ. 121. 1.
Prov. 10. 28.
Spes & lætitia iſta unde naſcantur.
1 Cor. 12. 11.

4 Quiſquis itaque veſtrum poſt illa amara & lachrymoſa converſionis ſuæ primordia reſpiraſſe in ſpem, atque in quoddam ſerenum ſupernæ conſolationis pennis gratiæ ſublevatum ſe evolaſſe lætatur; is profecto jam metit, ſuarum recipiens fructum temporaneum lacrymarum; & ipſe vidit Deum, & audivit vocem dicentis: *Date ei de fructibus manuum ſuarum*. Nam quomodo non vidit Deum qui guſtavit, & vidit, quoniam ſuavis eſt Dominus? Quam dulcem & ſuavem te ſenſit, Domine Jeſu, cui a te non modo peccata donata ſunt, ſed & munus ſanctitatis indultum eſt; neque id ſolum, ſed & addita inſuper ad cumulum bonorum vitæ æternæ promiſſio! Felix qui tantum jam meſſuit, habens interim quidem fructum ſuum in ſanctificationem, finem vero, vitam æternam! Merito qui ſe invento flevit, gaviſus eſt viſo Domino: ad cujus utique miſerationis intuitum tantos jam levavit manipulos, remiſſionem, ſanctificationem, ſpem vitæ. O quam verus eſt ſermo qui in Propheta legitur; *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent*. Ubi breviter comprehenſa utraque cognitio eſt; & noſtri quidem in lacrymis ſerens: quæ autem Dei metens in gaudio.

Prov. 31. 31.
Manipuli tres inde.
Pſ. 125. 6.

5 Hac ergo in nobis gemina præeunte notitia, jam ea quæ forte ſupercreverit ſcientia minime inflat, utpote quæ nihil afferre valeat terreni commodi vel honoris, quod non ſit ſine inferius ſpe concepta, lætitiaque ſpei jam altius radicata in animo. *Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum, qui datus eſt nobis*. Ideo illa non confundit, quia iſta infundit certitudinem. Per hanc enim ipſe Spiritus teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus. Quidnam igitur nobis de noſtra quantacumque ſcientia provenire poſſit, quod non ſit minus hac gloria, qua inter Dei filios numeramur? Parum dixi: nec reſpici in ejus comparatione poteſt orbis ipſe & plenitudo ejus, etiamſi totus cedat unicuivis noſtrum in poſſeſſionem. Cæterum ſi nos ignorantia Dei tenet, quomodo ſperamus in eum quem ignoramus? ſi noſtri, quomodo humiles erimus putantes nos aliquid eſſe, cum nihil ſimus? Scimus autem nec ſuperbis, nec deſperatis partem eſſe vel ſocietatem in ſorte ſanctorum.

Scientia non inflat, quæ geminam notitiam, Dei & ſui, præſupponit.
Rom. 5. 5.
Rom. 8. 16.
Spes omnibus terrenis præponderat.
Ex duplici notitia naſcitur.

6 Intuere ergo nunc mecum, quanta cura & ſollicitudine ambas iſtas repellere a nobis ignorantias debeamus, quarum omnis peccati altera initium parit, altera conſummationem: ſicut duarum e regione notitiarum initium ſapientiæ una, perfectionem altera gignit; illa timorem Domini, iſta charitatem. At iſtud de notitiis ſupra oſtenſum eſt. Nunc de ignorantiis vide. Etenim ſicut initium ſapientiæ timor Domini; ſic initium omnis peccati ſuperbia: & quomodo perfectionem ſibi ſapientiæ vindicat amor Dei, ita deſperatio ſibi omnem malitiæ conſummationem. Et quemadmodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia Dei itidem amor: ſic e contrario de ignorantia tui ſuperbia, ac de Dei ignorantia venit deſperatio. Sic autem ſuperbiam parit tibi ignorantia tui, cum meliorem quam ſis, decepta & deceptrix tua cogitatio te eſſe mentitur. Hoc quippe eſt ſuperbia, hoc initium omnis peccati, cum major es in tuis oculis, quam apud Deum, quam in veritate. Et ideo qui primus peccavit, hoc grande peccatum, (diabolum loquor) de ipſo dictum eſt, quia *in veritate non ſtetit, ſed mendax eſt ab initio*, quoniam quod in ſua fuit cogitatione, non fuit in veritate. Quid ſi in eo diſcordaret a veritate, ut minorem ſe inferioremque putaret, quam veritas haberet? Excuſaret eum ſua proculdubio ignorantia, & minime reputaretur ſuperbus nec tam inveniretur iniquitas ejus ad odium, quam humilitas fortaſſis ad gratiam. Si enim IN QUONAM STATU unumquemque noſtrum habet Deus, liquido cognoſceremus: nec ſupra ſane, nec infra ſecedere deberemus, veritati [a] in omnibus acquieſcentes. Nunc autem quia conſilium hoc poſuit tenebras latibulum ſuum, & ſermo abſconditus eſt a nobis, ita ut nemo ſciat ſi dignus ſit amore, vel odio: juſtius tutiuſque profecto, juxta ipſius Veritatis conſilium, noviſſimum nobis locum eligimus, de quo poſtmodum cum honore ſuperius educamur, quam præſumimus altiorem, unde cedere mox oporteat cum rubore.

Ignorantia Dei uſque quam fugienda.
Eccl. 1. 16.
Eccl. 10. 15.
Ignorantia Dei deſperationem, ſui parit ſuperbiam.
Joan. 8. 44.
NOTA
Humilitas neceſſaria, cur.
Pulchra ejus idea.
a
Eccl. 9. 1.
Luc. 14. 10.

7 Non eſt ergo periculum, quantumcumque te humilies, quantumcumque reputes minorem quam ſis, hoc eſt, quam te veritas habeat. Eſt autem grande malum, horrendumque periculum, ſi vel modice plus vero te extollas, ſi vel uni videlicet in tua cogitatione te præferas quem forte parem tibi Veritas judicat, aut etiam ſuperiorem. Quemadmodum enim ſi per oſtium tranſeas, cujus ſuperliminare (ut ad intelligentiam loquar)

Humilitas quantumvis profunda, non nocet, at elatio, etſi minima, noxia eſt.

a Inſignis hæc notio humilitatis, cujus ratio in ipſa veritate conſiſtit. Confer Sermonem 20. de diverſis.

A quæ) nimium baſſum ſit, non nocet, quantumcumque te inclinaveris; nocet autem, ſi vel tranſverſi digiti ſpatio plus quam oſtii pariter menſura, erexeris, ita ut impingas, & capite quaſſato collidaris: ſic in anima non eſt plane timenda quantalibet humiliatio; horrenda autem nimiumque pavenda vel minima temere præſumpta erectio. Quamobrem noli te, homo, comparare majoribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli uni. Quid ſcis enim, o homo, ſi unus ille, quem forte omnium viliſſimum atque miſerrimum reputas, cujus vitam ſceleratiſſimam ac ſingulariter fœdiſſimam horres: & propterea illum putas ſpernendum, non modo præ te qui forte jam ſobrie, & juſte, & pie vivere te confidis, ſed etiam præ cæteris omnibus ſceleratis tamquam omnium ſceleratiſſimum; quid ſcis, inquam, ſi melior & te, & illis mutatione dexteræ Excelſi in ſe quidem futurus ſit, in Deo vero jam ſit? Et B propterea non mediocrem, non vel penultimum, non ipſum ſaltem inter noviſſimos eligere locum nos voluit: ſed *recumbe*, inquit, *in noviſſimo loco*, ut ſolus videlicet omnium noviſſimus ſedeas, teque nemini, non dico præponas, ſed nec comparare præſumas. En quantum malum venit de ignorantia noſtri, utique peccatum diaboli, & initium omnis peccati, ſuperbia. Quid etiam Dei parturiat ignorantia, alias videbimus. Nam nunc horæ brevitas non permittit, quoniam hodie tarde convenimus. Itaque ſufficiat unumquemque modo ne ſeipſum ignoret, admonitum eſſe, non ſolum ſermone noſtro, ſed ipſius quoque dignatione ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Nullus alteri debet ſe comparare, vel præferre.

Luc. 14. 10.

Eccl. 10. 15.

SERMO XXXVIII.

C *Qualiter ex ignorantia Dei naſcitur deſperatio; & qualiter ſponſa dicatur pulchra inter mulieres.*

Ignorantia Dei parit deſperationem.

1 QUid igitur Dei ignorantia parturit? Nam hinc incipiendum eſt, ſicut recordamini hic heri fuiſſe terminatum. Quid itaque parturit? Diximus deſperationem: ſed quonam modo dicamus. Forte aliquis reverſus in ſe, & diſplicens ſibi in omnibus malis quæ fecit, cogitanſque reſipiſcere, & redire ab omni via mala & carnali converſatione ſua; ſi ignorat, quam ſit bonus Deus, quam ſuavis & mitis, & quam multus ad ignoſcendum: nonne ſua carnalis cogitatio arguet eum, & dicet: Quid facis? Et vitam iſtam vis perdere & futuram? Peccata tua maxima ſunt, & nimium multa; nequaquam pro tot & tantis, nec ſi te excories, D ſufficies ſatisfacere. Complexio tenera eſt, vita extitit delicata, conſuetudinem difficile vinces. Pro his & ſimilibus deſperatus reſilit miſer, ignorans quam facile omnipotens Bonitas*, quæ neminem vult perire, cuncta iſta diſſolveret: ſequiturque impœnitentia, quæ eſt delictum maximum, & blaſphemia irremiſſibilis. Ipſe vero aut conturbatus nimia triſtitia abſorbetur, & fertur in profundum, minime jam, ut conſolationem recipiat, emerſurus, ſicut ſcriptum eſt: *Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit*: aut certo diſſimulans, & ſibi qualicumque veriſimili blandiens ratione, revocat ſe irrevocabiliter in ſæculum, ad perfruendum & deliciandum in omnibus bonis ejus, quoad licuerit. E Cum autem dixerit, Pax & ſecuritas, tunc repentinus ei ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habentis, & non effugiet. Ita ergo & de ignorantia Dei univerſæ malitiæ conſummatio venit, quæ eſt deſperatio.

Deſperationis cauſa & effectus.

** al. Omnipotens qui.*

Prov. 18. 3.

1. Theſſ. 5. 3.

2 Apoſtolus dicit, quod ignorantiam Dei quidam habent. Ego autem dico omnes ignorare Deum, qui nolunt converti ad Deum. Neque enim ob aliud procul dubio renuunt, niſi quia gravem & ſeverum imaginantur qui pius eſt; durum & implacabilem, qui miſericors eſt; ferum & terribilem, qui amabilis eſt: & mentitur iniquitas ſibi, formans ſibi idolum pro eo quod non eſt ipſe. Quid timetis modicæ fidei? ut peccata nolit remittere? Sed affixit ea cruci cum ſuis manibus. Quod teneri & delicati eſtis? Sed ipſe novit figmentum noſtrum. Quod male aſſueti, & ligati peccandi conſuetudine? Sed *Dominus ſolvit compeditos*. F Forte ne irritatus immanitate & multitudine criminum, cunctetur porrigere manum adjutorii? Sed ubi abundavit delictum, ſuperabundare & gratia conſuevit. An de veſtimento ſolliciti eſtis, vel cibo, cæteriſque corpori veſtro neceſſariis; & propterea cunctamini relinquere veſtra? Sed ſcit quia his omnibus indigetis. Quid vultis amplius? quid jam impedit a ſalute? Sed hoc eſt quod dico: Deum ignoratis, ſed nec creditis auditui noſtro. Vellem vos vel expertis credere, quia niſi credideritis, non intelligetis. Sed non eſt omnium fides.

1. Cor. 15. 34. Converſionem nolle, eſt Deum ignorare.

Converti nolentes inani vana ratione.

Pſ. 145. 8.

Rom. 5. 20.

Matt. 6. 32.

A 3 Abſit autem ut de tali, hoc eſt de Dei ignorantia, ſponſam commonitam ſentiamus, quæ tanta ſponſi pariter & Dei ſui, non dico agnitione, ſed amicitia & familiaritate donata eſt, ut ejus crebra colloquia & oſcula mereretur, & nunc familiari auſu loquitur: *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Ubi ſane non ipſum, ſed locum habitationis gloriæ ejus ſibi indicari requirit: quamquam non aliud ipſe, & aliud locus ejus, vel gloria. Sed reprimenda cenſetur propter præſumptionem, & de ſua ipſius commonenda cognitione, in qua nimirum viſa eſt aliquatenus caligare, quæ tantæ ſe æſtimarit idoneam viſioni: ſive minus attendens præ exceſſu ſuo, quod eſſet in corpore: ſive fruſtra ſperans, etiam manentem in corpore ad illam ſe poſſe inacceſſibilem accedere claritatem. Ergo ad ſeipſam protinus revocatur, & ignorantia con- B vincitur, & inſolentia caſtigatur. *Si ignoras te*, inquit, *egredere*. Terribiliter ſponſus intonat in dilectam, non tamquam ſponſus, ſed tamquam magiſter; & non quaſi iratus, ſed ut territa purgaretur, purgata idonea redderetur huic ipſi, cui inhiat, viſioni. Mundi cordibus nempe illa viſio ſequeſtratur.

TOM. IV. Sponſa cur repreſſa.

Cant. 1. 6.

4 Pulchre autem pulchram, non omnimode quidem, ſed pulchram inter mulieres eam dicit, videlicet cum diſtinctione: quatenus & ex hoc amplius reprimatur, & ſciat quid deſit ſibi. Ego enim puto mulierum nomine hoc loco appellatas animas carnales ac ſæculares, nihil in ſe virile habentes, nihil forte aut conſtans in ſuis actibus demonſtrantes, ſed totum remiſſum, totum fœmineum & molle quod vivunt, & quod agunt. Spiritualis autem anima, etſi inde jam pulchra quod non ſecundum carnem ambulat, ſed ſecundum C ſpiritum; ex eo tamen quod adhuc in corpore vivit, citra perfectum adhuc pulchritudinis proficit: ac proinde non pulchra omni modo, ſed pulchra inter mulieres, id eſt inter animas terrenas, & quæ non ſunt, ſicut ipſa, ſpirituales, non autem inter angelicas beatitudines, non inter Virtutes, Poteſtates, Dominationes. Sicut Patrum aliquis olim inventus & dictus eſt *juſtus in generatione ſua*, id eſt præ omnibus ſui temporis ſuæque generationis; & Thamar juſtificata perhibetur ex Juda, hoc eſt præ Juda: & in Evangelio Publicanus deſcendiſſe refertur de templo juſtificatus, ſed juſtificatus a Phariſæo: & quomodo magnus ille Joannes magnifice quondam commendatus eſt, quod videlicet ſuperiorem non haberet, ſed hoc inter natos mulierum, non autem inter choros beatorum cœleſtiumque ſpirituum: ita & ſponſa modo dicitur pul- D chra, ſed interim adhuc inter mulieres, & non inter cœleſtes beatitudines.

Animæ carnales mulierum nomine ſignificantur.

Anima ſpiritualis, quatenus pulchra.

Gen. 6. 9. Gen. 38. 6.

Luc. 18. 14. Luc. 7. 28.

5 Deſinat proinde, quamdiu in terris eſt, quæ in cœlis ſunt curioſius inveſtigare, ne forte ſcrutatrix majeſtatis opprimatur a gloria. Deſinat, inquam, donec inter mulieres verſatur, inquirere quæ apud ſublimes illas ſunt poteſtates, ſolis ipſi perſpicua, ſolis licita, tamquam cœleſtibus cœleſtia ad videndum. Mirabilis facta eſt, inquit, viſio iſta ex te, o ſponſa, quam tibi poſtulas demonſtrari: nec modo prævales intueri meridianam & miram, quam inhabito claritatem. Dixiſti enim: *indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Sed enim induci in nubes, penetrare in plenitudinem lu- E minis, irrumpere claritatis abyſſos, & lucem habitare inacceſſibilem, nec temporis eſt hujus, nec corporis. Id tibi in noviſſimis reſervatur, cum te mihi exhibuero glorioſam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi. An neſcis quia quamdiu vivis in hoc corpore, peregrinaris a lumine? Quomodo quæ necdum tota pulchra es, idoneam te exiſtimas univerſitatem pulchritudinis intueri? Quomodo denique quæris me in mea claritate videre, quæ adhuc ignoras te? Nam ſi te plenius noſſes, ſcires utique, corpore quod corrumpitur aggravatam nullatenus poſſe attollere oculos, & figere in illum fulgorem, in quem proſpicere Angeli concupiſcunt. Erit, cum apparuero, quod tota pulchra eris, ſicut ego pulcher ſum totus; & ſimillima mihi, videbis me ſicuti ſum. Tunc audies: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te*. F Nunc vero, etſi ex parte jam ſimilis, ex parte tamen diſſimilis, contenta eſto ex parte cognoſcere. Teipſam attende, & altiora te ne quæſieris, fortiora te ne ſcrutata fueris. Alioquin ſi ignoras te, o pulchra inter mulieres, (nam & ego te dico pulchram, ſed inter mulieres, hoc eſt ex parte: *cum autem venerit quod perfectum eſt, tunc evacuabitur quod ex parte eſt*.) Si ergo *ignoras te*: ſed quæ ſequuntur, dicta ſunt, & non oportet iterum dici. Promiſeram me de duplici ignorantia utiliter diſputaturum: ſi quo minus impleſſe videor, date veniam volenti. Nam velle adjacet mihi, perficere autem non invenio, niſi quantum

Cant. 1. 6. Anima in mortali corpore degens inhabilis ad intuitum Divinitatis.

Cant. 4. 7.

Eccl. 3. 22.

1. Cor. 13. 10.

TOM. IV.

ſua benignitate ad veſtram ædificationem largiri dignabitur ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXXIX.

De curribus Pharaonis, ideſt diaboli, & de Principibus exercitus, qui ſunt malitia, luxuria, & avaritia.

Cant. 1. 8.
Baptiſmi figuræ.

1 E*Quitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, amica mea*. Ante omnia in his verbis libenter accipimus Eccleſiæ typum in Patribus præceſſiſſe, & noſtræ ſacramenta ſalutis præoſtenſa eſſe. In exitu Iſrael de Egypto, geminoque illo admirabili maris obſequio, & tranſitum ſcilicet populo dantis, & ultionem de hoſtibus, Baptiſmi gratia evidenter exprimitur, ſalvantis homines, & crimina ſubmergentis. *O*mnes, inquit, *ſub nube fuerunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari*. Sed oportet conſequentiam, ſicut ſolemus, ſignare verborum, & ſequentia prioribus copulare; & ita demum elicere ſuave quippiam, ſi poſſumus, quod proſit moribus inſtruendis. Ubi itaque ſponſæ præſumptio dura & auſtera increpatione repreſſa eſt, ne triſtior remaneret, bona illi aliqua, quæ jam acceperat, ad memoriam reducuntur, & aliqua, quæ nondum acceperat, promittuntur; ſed & pulchra denuo perhibetur, & appellatur amica. Quod tibi, inquit, dure locutus ſum, amica mea, nulla in me tibi ſuſpicio ſit odii, vel rancoris. Nam ſigna amoris mei in te evidentia ſunt ipſa mea munera, quibus te honoravi & ornavi. Nec mihi animi eſt illa retrahere, ſed magis addere ampliora. Vel ſic; Non ægre feras amica mea, minime te accipere modo quod poſtulas, quæ tanta a me jam accepiſti; & majora horum accipies, ſi in præceptis meis ambulaveris, & in amore meo perſeveraveris. Hæc pro litteræ conſequentia.

1. Cor. 10. 2.
Connexio textus.

2 Nunc jam videamus qualia ſint quæ ſe donaſſe commemorat. Et primum quidem eſt, quod eam aſſimilavit equitatui ſuo in curribus Pharaonis, liberando utique a jugo peccati, mortificatis univerſis operibus carnis, quemadmodum ille populus liberatus eſt a ſervitute Ægypti, ſubverſis & ſubmerſis cunctis curribus Pharaonis. Id quidem miſeratio maxima, in qua ego quoque ſi gloriari voluero, non ero inſipiens: veritatem enim dicam. Fateor & fatebor: *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea*. Non ſum ingratus, non ſum oblitus; miſericordias Domini in æternum cantabo. Verum hactenus mihi cum ſponſa. De reliquo illa ſingulari dignatione, poſtquam liberata eſt, aſciſcitur in amicam, decorem induit tamquam Domini ſponſa, interim tamen in genis dumtaxat & in collo. Ad hæc illi promittuntur murenulæ pro ornatu, ipſæque aureæ pro pretio, ſed & diſtinctæ argento pro decore. Cui non admodum placeat ordo ipſe donationum? Primum miſericorditer liberatur, ſecundo dignanter adamatur, tertio benigne abluitur & purgatur, poſtremo optimi ornamenti accipit promiſſionem.

Exod. 14. 28.
Pſ. 93. 17.
Pſ. 88. 1.
Sponſæ dotes a ſponſo.

3 Non ambigo quoſdam jam veſtrum in ſemetipſis recognoſcere quæ dicuntur, proprioque experimento commonitos ad intelligentiam prævolare. Sed ſane memor verſiculi illius: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat; & intellectum dat parvulis*; pro hujuſmodi dignum duco eadem modice latius explananda. Benignus eſt enim Spiritus ſapientiæ, & placet illi doctor benignus & diligens, qui ita cupiat ſatisfacere ſtudioſis, ut morem gerere tardioribus non recuſet. Denique *qui elucidant me, vitam æternam habebunt*, ait ipſa Sapientia: quo quidem præmio ego fraudari noluerim. Quamquam in his etiam, quæ plana videntur, quandoque talia latent, quæ ipſis quoque, qui capaciores videntur & prævolantes ingenio, non erit inutile, ſi diligentius declarentur.

Pſ. 118. 130.
Sap. 1. 6.
Eccli. 24. 31.

4 Sed vide jam ſimilitudinem de Pharaone & exercitu ejus, & Domini equitatu. Non inter ipſos exercitus ſimilitudo data eſt, ſed de ipſis. Quæ, enim ſocietas luci ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli? Sed inter ſanctam ſpiritalemque animam, & equitatum Domini plane comparatio eſt, & inter Pharaonem & diabolum, amborumque exercitus. Nec miraberis unam animam equitatus multitudini ſimilatam, ſi advertas quantæ in ipſa una, quæ tamen ſancta anima ſit, virtutum acies habeantur: quanta in affectionibus ordinatio, quanta in moribus diſciplina, quanta in orationibus armatura, quantum in actionibus robur, quantus in zelo terror, quanta denique ipſi cum hoſte conflictuum aſſiduitas, numeroſitas triumphorum. Denique in conſequentibus legitur: *Terribilis ut caſtrorum acies ordinata*; & item: *Quid videbis*, inquit, *in Sunamite, niſi choros caſtrorum?* Aut ſi id tibi non placet, noveris hujuſmodi animam numquam eſſe ſine Angelorum cuſtodia, qui eam æmulantur Dei æmulatione, ſolliciti ſuo viro ſervare, & virginem caſtam exhibere Chriſto. Et ne dixeris in corde tuo: Ubi ſunt? Quis eos vidit: Vidit eos Propheta Eliſæus, inſuper & fecit orando, ut videret etiam Giezi. Tu non vides, quia non es Propheta, nec puer Prophetæ. Vidit Patriarcha Jacob, & ait: *Caſtra Dei ſunt hæc*. Vidit & Doctor gentium, qui dicebat: *Nonne omnes adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?*

Anima ſancta equitatui cur aſſimiletur.
Cant. 6. 3.
Cant. 7. 1.
Angelorum cuſtodia ſemper præſto eſt animæ piæ.
4. Reg. 6. 17.
Gen. 32. 2.
Heb. 1. 14.

5 Ergo angelicis fulta miniſteriis, & ſuperno ſtipata agmine ſponſa incedens, ſimilis eſt equitatui Domini, illi utique qui quondam in curribus Pharaonis tam ſtupendo divini adjutorii miraculo triumphavit. Si enim diligenter advertas cuncta, quæ ibi miraris magnifice perpetrata, invenies hic nihilominus admiranda. Niſi quod in eo nunc magnificentius triumphatur, quod quæ illic corporaliter præceſſerunt, hic ſpiritualiter adimplentur. An non tibi nempe multo fortius longeque glorioſius eſſe videtur, diabolum proſternere, quam Pharaonem; atque aereas debellare poteſtates, quam currus Pharaonis ſubvertere? Ibi denique pugnatum eſt adverſus carnem & ſanguinem, hic adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Et proſequere modo mecum ſingula proportionis membra. Ibi populus eductus de Egypto, hic homo de ſæculo, ibi proſternitur Pharao, hic diabolus: ibi ſubvertuntur currus Pharaonis, hic carnalia & ſæcularia deſideria, quæ militant adverſus animam ſubruuntur: illi in fluctibus, iſti in fletibus: marini illi, amari iſti. Puto & nunc clamitare dæmonia, ſi forte contingat incidere in talem animam: *Fugiamus Iſraelem, quia Dominus pugnat pro eo*. Viſ ne etiam aliquos de principibus Pharaonis propriis tibi deſignem nominibus, & de curribus deſcribam, ad inſtar quorum tu quoque alios, ſi qui ſunt, per te ipſum valeas invenire? Magnus quidem princeps ſpiritualis atque inviſibilis regis Egypti profecto Malitia eſt, magnus Luxuria, magnus Avaritia. Et hi quidem poſſident terminos ſuos ſub rege ſuo, ſicut ſui cuique aſſignati ſunt. Nam Malitia in omni regione maleficiorum atque facinorum dominatur: Luxuria omni immunditiæ & turpitudini carnis præeſt: Avaritia in partes rapinæ & fraudis ſortita eſt principatum.

Exod. 14. 18.
Analogia dextri Pharaonis & diaboli.
Eph. 6. 12.
Exod. 14. 25.
Vitia principes Pharaonis myſtici.
Malitia, Luxuria & Avaritia.

6 Accipe nunc quoque quales his ſuis principibus Pharao præparaverit currus ad perſequendum populum Dei. Habet namque Malitia currum ſuum rotis quatuor conſiſtentem: Sævitia, Impatientia, Audacia, Impudentia. Valde etenim velox eſt currus ille ad effundendum ſanguinem, qui nec innocentia ſiſtitur, nec patientia retardatur, nec timore frænatur, nec inhibetur pudore. Trahitur autem duobus admodum perniciſibus equis, & ad omnem perniciem paratiſſimis, terrena potentia, & ſæculari Pompa. Tunc namque quadriga iſta malitiæ currit valde velociter, cum hinc quidem potentiæ effectus ſubeſt ejus adimplendis malitiæ conatibus: inde plauſus pompæ arridet perpetratis ſceleribus, ut ſermo impleatur qui ſcriptus eſt: *Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ & iniquus benedicitur*; & iterum alibi ſcriptum: *Hæc eſt*, inquit, *hora veſtra, & poteſtas tenebrarum*. Porro præſident duobus his equis aurigæ duo, Tumor & Livor; & tumor quidem pompam, livor vero potentiam agit. Is enim rapido fertur diabolicarum amore pomparum, cujus apud te cor prius intumuit. Nam quod in ſe firmiter ſtat timore compreſſum, parvitate modeſtum, humilitate ſolidum, puritate ſanum; aura hujus vanitatis nequaquam leviter rapietur. Item terrenæ jumentum potentiæ nonne invidia agitur, & quaſi quibuſdam livoris urgetur hinc inde calcaribus, ſuſpicione utique decedendi, & metu ſuccumbendi? Aliud eſt enim quod ſuſpectus eſt ſucceſſor, & aliud quod timetur invaſor. His itaque ſtimulis terrena potentia continue agitatur. Et currus quidem malitiæ ſic ſe habet.

Currus malitiæ.
Equi duo eum trahentes.
Pſ. 9. 3.
Luc. 22. 53.
Aurigæ totidem.
Calcaria.

2 Luxuriæ vero currus quadriga nihilominus volvitur vitiorum, Ingluvie videlicet ventris, Libidine coitus, Mollitie veſtium, otii ſoporiſque Reſolutione. Trahitur equis æque duobus, Proſperitate vitæ, & rerum Abundantia; & qui his præſident duo, ignaviæ Torpor, & infida Securitas; quia & copia ignaviam ſolvit, & ſecundum ſcripturam, *Proſperitas ſtultorum, perdet illos*; non ſane ob aliud, niſi quoniam male ſecuros reddat. *Cum autem dixerint: Pax &* ſo-

Currus ſeu quadriga Luxuriæ.
Equi duo, & Aurigæ.
Prov. 1. 32.
Prov. 1. 32.
1. Theſ. 5. 3.

ſecuritas; tunc ſubitaneus ſuperveniet eis interitus. Hi calcaria minime habent, neque flagella, vel aliquid hujuſmodi; ſed pro his utuntur conopeo [a] ad faciendam umbram, & flabello ad citandum ventum. Porro conopeum Diſſimulatio, eſt umbram faciens, & protegens ab æſtu curarum. Proprium namque eſt mollis & delicatæ animæ etiam neceſſarias diſſimulare curas, & ne æſtuantes ſollicitudines ſentiat, ſub latibulo diſſimulationis abſcondi. Flabellum vero Effuſio eſt, ventum adulationis apportans. Largi ſunt enim luxurioſi, ementes auro ventum de ore adulatorum. Et de hoc ſatis.

Diſſimulatio delicatorum. — *Prodigalitas luxurioſorum.*

Currus Avaritiæ. Equi, Auriga.

8 Jam vero Avaritia rotis & ipſa vehitur quatuor vitiorum, quæ ſunt Puſillanimitas, Inhumanitas, Contemptus Dei, mortis Oblivio. Porro jumenta trahentia, Tenacitas, & Rapacitas: & his unus auriga ambobus, præſidet, habendi Ardor. Sola ſiquidem Avaritia, quoniam conducere plures non patitur, uno contenta eſt ſervitore. Ipſe vero injuncti operis promptus admodum atque infatigabilis executor, urgendis ſane jumentis trahentibus, flagris utitur acerrimis, Libidine acquirendi, & Metu amittendi.

Sunt & alii principes Pharaonis.

9 Sunt & alii principes regis Ægypti habentes & ipſi currus ſuos in expeditione Domini ſui: ſicut Superbia, quæ unus eſt de majoribus principibus: ſicut inimica fidei Impietas, magnum & ipſa tenens locum in domo & regno Pharaonis: & multi adhuc ſunt alii inferioris ordinis ſatrapæ & equites, quorum non eſt numerus in Pharaonis exercitu; quorum & nomina, & officia, necnon & arma, & apparatus eorum veſtris ſtudiis (ut in his exerceamini) inquirenda relinquo. In iſtorum itaque principum fortitudine, curruumque ſuorum, inviſibilis Pharao ubique diſcurrens, in omnem familiam Domini, quibus poteſt viribus, more tyrannico debacchatur, in his etiam his diebus exeuntem Iſrael de Ægypto inſequitur. At ille nec ſubvectus curribus, nec protectus armis; nihilominus tamen ſola Domini manu confortatus, ſecure decantat: *Cantemus Domino, glorioſe enim honorificatus eſt, equum & aſcenſorem projecit in mare.* Item: *Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.* Et hæc dicta ſint pro adducta ſimilitudine de equitatu Domini, & curribus Pharaonis.

Exod. 15. 1. — *Pſal. 19. 8.*

Anima pia vocatur amica. — *Joan. 4. 10.*

10 Poſt hæc *amica* appellatur. Nam ipſe quidem & ante liberationem amicus erat; alioquin non liberaſſet quam non amaſſet: ſed illa beneficio liberationis adducta eſt, ut eſſet amica. Audi denique confitentem. *Non quia dilexerimus eum nos,* inquit, *ſed ipſe prior dilexit nos.* Recordare nunc mihi Moyſi & Ethyopiſſæ, & agnoſce jam tunc præfiguratum conjugium Verbi & animæ peccatricis; & diſcerne, ſi potes, quid tibi dulcius ſapiat in conſideratione ſuaviſſimi ſacramenti; Verbi-ne nimium benigna dignatio; an animæ inæſtimabilis gloria, an inopinata fiducia peccatoris. Sed non potuit Moyſes Æthyopiſſæ mutare pellem, potuit Chriſtus. Sequitur enim: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.* Sed hoc ſermoni alteri reſervetur: ut ſemper quæ in menſa ſponſi nobis apponuntur, cum aviditate ſumentes, eructemus in ipſius laudem & gloriam Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XL.

Quod intentio ſit facies animæ; quæ ſit ejus pulchritudo, aut deformitas; quæ ejuſdem ſolitudo & pudicitia.

Cant. 1. 9.

1 PUlchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis. Tenera eſt ſponſæ verecundia; & ad increpationem ſponſi, puto facies ejus rubore ſuffuſa eſt, pulchriorque ex eo apparens, illico audit: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.* Vide autem ne carnaliter cogites coloratam carnis putredinem, & purulentiam flavi ſanguineive humoris, vitreæ cutis ſuperficiem ſummatim atque æqualiter ſuffundentem: e quibus ſibi invicem moderate permixtis, ad venuſtandam genarum effigiem rubor ſubpallidus in efficientiam corporeæ pulchritudinis temperatur. Alioquin in corporea illa animæ inviſibiliſque ſubſtantia, nec corporeis diſtincta membris, nec viſibilibus extat fucata coloribus. Tu vero ſpiritalem eſſentiam ſpirituali, ſi potes, attinge intuitu, & ad coaptandum propoſitæ ſimilitudinis ſchema cogita animæ faciem, mentis Intentionem; ex qua nimirum rectitudo operis, ſicut ex facie pulchritudo corporis, æſtimatur. Porro verecundiam intellige, tamquam colorem in facie, quod hæc potiſſimum virtus & venuſtatem ingerat, & augeat gratiam. *Pulchræ ergo ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.* Potuerat ſimplicius faciem ponere & deſcribere pulchram, ſicut ſolet, cujus pulchritudo laudatur, pulchra facie, ſeu decora facie dici: ſed neſcio quid ſibi voluerit, ut magis genas pluraliter dicendum putaverit, niſi quod minime id crediderim otioſum. Spiritus namque ſapientiæ loquitur, cui non eſt fas vel modicum quid omnino adſcribere otioſum, aut ſecus dictum quam oportuerit. Eſt itaque ſine dubio cauſa, quæcumque illa ſit, cur pluraliter genas maluerit, quam ſingulariter faciem dicere. Et ſi tu melius non habes, ego quod mihi videtur aperio.

Intentio mentis eſt facies animæ.

TOM. IV.

Duo ad rectam intentionem requiſita.

2 Duo quædam in Intentione, quam faciem animæ eſſe diximus, neceſſario requiruntur, Res, & Cauſa, ideſt quid intendas, & propter quid. Ex his ſane duobus animæ vel decor, vel deformitas judicatur, ut (verbi cauſa) anima, quæ ambo iſta recta atque pudica habuerit, illi merito veraciterque dicatur: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis.* Quæ vero altero horum caruerit, non poterit dici de ea, quod pulchræ ſint genæ ejus ſicut turturis, propter eam quæ adhuc ex parte erit, deformitatem. Multo autem minus illi hoc poterit convenire, quæ neutrum horum habere laudabile invenitur. At id totum fiet planius in exemplis. Si (verbi cauſa) intendat quis animum inquirendæ veritati, atque id ſolo veritatis amore; nonne is tibi videtur & rem, & cauſam habere honeſtam, meritoque ſibi vindicare quod dicitur: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis?* quippe cui in neutra genarum nævus reprehenſionis appareat. Quod ſi minime quidem veritatis deſiderio, ſed aut inanis gloriæ, aut alterius qualiſcumque commodi temporalis obtentu ſin veritatem intenderit: jam etſi unam genarum videatur habere formoſam; non tamen, ut arbitror, dubitabit judicare vel ex parte deformem, cujus alteram faciem cauſæ turpitudo fœdaverit. Si autem videris hominem nullis honeſtis ſtudiis intendentem, ſed carnis illecebris irretitum, ventri & luxuriæ, deditum, quales ſunt illi, *quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione eorum qui terrena ſapiunt:* quid iſtum? nonne ex utraque parte fœdiſſimum judicabis, in cujus utique intentione & res, & cauſa reproba invenitur?

Recta & vitioſa intentio declaratur exemplo.

Philip. 3. 18.

3 Ergo intendere non in Deum, ſed in ſæculum, ſæcularis animæ eſt, nec ullam prorſus genarum ſpecioſam habentis. Intendere autem quaſi in Deum, ſed non propter Deum, hypocritæ plane animæ eſt: cujus etſi una facies decora videtur, quod ad Deum qualicumque intentione reſpiciat; ipſa tamen ſimulatio omne in ea decorum exterminat, & magis per totum ingerit fœditatem. Si autem vel ſolum, vel maxime, ob vitæ præſentis neceſſaria ad Deum convertit intentionem; non quidem fæce hypocriſis putidam, puſillanimitatis tamen vitio dicimus ſubobſcuram, & minus acceptam. Porro e contrario intendere in aliud, quam in Deum, tamen propter Deum; non otium Mariæ, ſed Marthæ negotium eſt. Abſit autem ut quæ hujuſmodi, eſt, quicquam illam dixerim habere deforme. Nec tamen ad perfectum affirmaverim perveniſſe decoris: quippe quæ adhuc ſollicita eſt & turbatur erga plurima, & non poteſt terrenorum actuum vel tenui pulvere non reſpergi. Quem tamen cito facileque deterget vel in hora ſanctæ dormitionis caſta intentio, & bonæ conſcientiæ interrogatio in Deum. Ergo ſolum inquirere Deum propter ipſum ſolum, hoc plane eſt utramque bipartitæ Intentionis faciem habere pulcherrimam: atque id proprium ac ſpeciale ſponſæ, cui merito ſingulari prærogativa audire conveniat: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.*

Hypocriſis eſt intendere in Deum, ſed non propter Deum.

Marthæ occupatio vix ſine pulvere.

Sed qui morte tollitur.

Cur pulchritudo ſponſæ comparetur turturi.

4 Cur vero *ſicut turturis?* Pudica avicula eſt, & converſatio ejus non cum multis, ſed ſolo degere fertur contenta compare: ita ut, ſi illum amiſerit, alterum non requirat, ſed ſola deinceps converſetur. Tu ergo qui hæc audis, non ſane non otioſe audias ea quæ ſcripta ſunt propter te, & nunc propter te verſantur & diſputantur: te, inquam, ſi ad iſtiuſmodi Spiritus-ſancti incitamenta moveris, & inardeſcis dare operam quomodo animam tuam facias ſponſam Dei; ſtude ambas ſpecioſas habere has genas tuæ Intentionis, ut imitator caſtiſſimæ volucris, ſedeas ſecundum Prophetam *ſolitarius*, quoniam levaſti te ſupra te. Omnino ſupra te eſt, Angelorum Domino deſponſari. An non ſupra te adhærere Deo atque unum ſpiritum eſſe cum eo? Sede itaque ſolitarius, ſicut turtur. Nihil tibi & turbis, nihil cum multitudine cæterorum: etiamque ipſum obliviſcere populum tuum, & domum patris tui; & concupiſcet Rex decorem tuum. O ſancta anima ſola eſto, ut ſoli omnium ſerves

Thren. 3. 28.

Pſ. 44. 11. — *Solitudo & ſecretum commendantur.*

a In editis pleriſque additur, *parvula petitione*, quod gloſſema eſt marginale in ſcriptis.

 ves teipſam, quem ex omnibus tibi elegiſti: Fuge publicum, fuge & ipſos domeſticos: ſecede ab amicis & intimis, etiam & ab illo qui tibi miniſtrat. An neſcis te verecundum habere ſponſum, & qui nequaquam ſuam velit tibi indulgere præſentiam præſentibus ceteris? Secede ergo, ſed mente, non corpore: ſed intentione, ſed devotione, ſed ſpiritu. Spiritus enim ante faciem tuam Chriſtus Dominus ſpirituſque requirit, non corporis ſolitudinem: quamquam & corpore interdum non otioſe te ſeparas, cum opportune potes, præſertim in tempore orationis. Tenes etiam in hoc & mandatum Sponſi, & formam: *Tu*, inquit, *cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora*. Et quod dixit, fecit. Solus in oratione pernoctabat, non modo ſe abſcondens a turbis, ſed nec ullum quidem diſcipulorum, nec ullum domeſticorum admittens. Denique tres ſecum intimos ſibi adduxerat, cum ultro properaret ad mortem; avulſus eſt & ab ipſis orare volens. Ergo & tu fac ſimiliter, quando orare volueris.

Mentis præſertim. Et corporis tempore orationis. Matt. 6. 6. Chriſti exemplo. Luc 6. 12. Matt. 26. 37.

5 De cætero ſola indicitur tibi mentis & ſpiritus ſolitudo. Solus es, ſi non communia cogites, ſi non affectes præſentia, ſi deſpicias quod multi ſuſpiciunt, ſi faſtidias quod omnes deſiderant, ſi jurgia devites, ſi damna non ſentias, ſi non recorderis injuriarum. Alioquin nec ſi ſolus corpore es, ſolus [a] es. Videſ-ne poſſe eſſe te & ſolum, cum inter multos; & inter multos, cum ſolus es? Solus es in quantacumque hominum verſeris frequentia: tantum cave alienæ converſationis eſſe aut curioſus explorator, aut temerarius judex. Etiamſi perperam actum quid deprehendas, nec ſic judices proximum, magis autem excuſa. Excuſa intentionem, ſi opus non potes: puta ignorantiam, puta ſubreptionem, puta caſum. Quod ſi omnem omnino diſſimulationem rei certitudo recuſat, ſuade nihilominus ipſe tibi, & dicito apud temetipſum: Vehemens fuit nimis tentatio: quid de me illa feciſſet, ſi accepiſſet in me ſimiliter poteſtatem? Et memento, me modo alloqui ſponſam, & non amicum ſponſi inſtruere, cui alia ratio eſt diligentius obſervandi ne quis peccet, & explorandi an peccet, & emendandi ſi peccatum fuerit. A qua ſane neceſſitate ſponſa libera eſt, ſoli vivens ſibi, & ipſi quem diligit Sponſo pariter & Domino ſuo, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Solitudo mentis in quo. Judicium de proximo ut vitandum privatis. Non Paſtoris.

SERMO XLI.

Qualiter ſponſa recipit interim magnam conſolationem de contemplatione divinæ claritatis, antequam perveniat ad claram ejus viſionem.

Cant. 1. 9. 1 COLLUM *tuum ſicut monilia*. Solet ornari collum monilibus, non ipſis comparari. Sed hoc illæ faciant, quibus quia de proprio non ineſt decor, aliunde neceſſe eſt ut mendicent, unde ſe ſpecioſas mentiantur. Nam ſponſæ collum ita in ſeipſo formoſum, & tam decenter quaſi natura formatum eſt, ut extrinſecus non requirat ornatum. Quid enim opus eſt peregrinorum fucos adhibere colorum, cui propria, & tamquam innata ſufficit pulchritudo, in tantum ut ipſorum quoque, quæ ad ornandum quæruntur, monilium poſſit adæquare nitorem? Hoc nempe intelligi voluit, qui minime quidem a collo (ut aſſolet) pendere monilia, ſed ipſum potius eſſe *ſicut monilia* dixit. Nunc jam invocandus eſt nobis Spiritus-ſanctus, ut ſicut ſpirituales ſponſæ genas ſua dignatione tribuit invenire, ita etiam ipſius ſpirituale collum demonſtrare dignetur. Et meo quidem intellectui (quia mihi incumbit loqui quæ ſentio) nihil interim veriſimilius probabiliuſve elucet, quam ipſum animæ intellectum colli nomine deſignari. Tu quoque idem (ut arbitror) approbabis, ſi adverteris ſimilitudinis rationem. An non liquidem tibi videtur colli quodam modo vice fungi intellectus, per quem tua anima trajicit in ſe ſpiritus vitalia alimenta, atque in quædam transfundit viſcera morum, affectuumque ſuorum? Hoc ergo ſponſæ collum, ideſt purus & ſimplex intellectus, cum nuda & aperta veritate ſatis per ſeipſum reniteat, non indiget ornamento; ſed ipſum magis, tamquam pretioſum monile, animam decenter exornat, ac proinde ſimile monilibus ipſis deſcribitur. Bonum monile veritas, bonum puritas ſive ſimplicitas, bonum plane monile ſapere ad ſobrietatem. Philoſophorum vel hæreticorum intellectus non habet hunc in ſe puritatis, veritatiſque nitorem: & ideo multam curam gerunt ipſum colorare & fucare phaleris verborum, & verſutiis ſyllogiſmorum, ne, ſi nudus appareat, falſi etiam appareat turpitudo.

Intellectum colli nomine deſignari. Monilia veritas &c. Hæreticorum verſutia in colorando ſuis erroribus.

2 Sequitur. *Murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento*. Si faciam ſingulariter, & non pluraliter, *faciemus*, dixiſſet, abſolute & indubitanter hoc etiam loqui ſponſum pronuntiaſſem. Nunc autem vide ne forte magis ſodalibus ejus congruentiuſque aſſignemus, ſponſam quaſi conſolantibus tali promiſſione, quod donec perveniat ad viſionem ejus, cujus ſic flagrat deſiderio, facturi ſint illi murænulas pulchras & pretioſas, quæ ſunt aurium ornamenta. Atque hoc propterea, ut opinor, quia fides ex auditu; & quamdiu per fidem ambulatur & non per ſpeciem, danda opera potius inſtruendo auditui, quam viſui exercendo [*]. Fruſtra namque intenditur oculus, qui non ſit fide mundatus; cum ſolis, qui mundo corde ſunt, videndi copia promittatur. Scriptum vero eſt: *Fide mundans corda eorum*. Quia ergo fides ex auditu, & ex illa viſus purgatio eſt; merito illi ornandis auribus intendebant, dum auditus, ſicut ratio docuit, viſus ſit præparatio. Tu inquiunt, o ſponſa, intuendæ dilecti inhias claritati: ſed hoc alterius temporis eſt. Damus autem in præſentiarum ornamenta auribus tuis, quod erit tibi interim conſolatio, erit & præparatio ad hoc ipſum quod poſtulas: ac ſi illud Prophetæ ei dicant: *Audi filia, & vide*. Videre deſideras, ſed audi prius. Gradus eſt auditus ad viſum. Proinde audi, & inclina aurem tuam ornamentis quæ tibi facimus, ut per auditus obedientiam ad gloriam pervenias viſionis. Nos auditui tuo damus gaudium & lætitiam. Nam viſui non eſt noſtrum dare, (in quo gaudii plenitudo, & tui deſiderii adimpletio eſt) ſed illius quem diligit anima tua. Ipſe, ut gaudium tuum plenum ſit oſtendet ſeipſum tibi; ipſe adimplebit te lætitia cum vultu ſuo. Tu interim accipe ad conſolationem murænulas has de manu noſtra; cæterum delectationes in dextera ejus uſque in finem.

*Murænulæ quid. * al. exercendo. Matt. 5. 8. Act. 15. 9. Fides mundat & præparat oculum mentis ad viſionem Dei. Pſ. 44. 11.*

3 Advertendum cujuſmodi ei murænulas offerunt; *Aureas*, inquit, *& vermiculatas argento*. Aurum divinitatis eſt fulgor, aurum ſapientia quæ deſurſum eſt. Hoc auro fulgentia quædam quaſi veritatis ſignacula ſpondent ſe figuraturos hi, quibus id miniſterii eſt, ſuperni aurifices, atque internis animæ auribus inſerturos. Quod ego non puto eſſe aliud, quam texere ſpirituales quaſdam ſimilitudines, & in ipſis puriſſima divinæ ſapientiæ ſenſa animæ contemplantis conſpectibus importare, ut videat, ſaltem per ſpeculum & in ænigmate, quod nondum facie ad faciem valet ullatenus intueri. Divina ſunt, & niſi expertis prorſus incognita quæ eſtamur, quomodo videlicet in hoc mortali corpore, fide adhuc habente ſtatum, & necdum propalata perſpicui ſubſtantia luminis, jam tamen [*] puræ interdum contemplatio veritatis partes ſuas agere intra nos vel ex parte præſumit, ita ut liceat uſurpare etiam alicui noſtrum, cui hoc datum deſuper fuerit, illud Apoſtoli: *Nunc cognoſco ex parte*: item: *Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus*. Cum autem divinius aliquid raptim & veluti in velocitate coruſci luminis interluxerit menti ſpiritu excedenti, ſive ad temperamentum nimii ſplendoris, ſive ad doctrinæ uſum: continuo (neſcio unde) adſunt imaginatoriæ quædam rerum inferiorum ſimilitudines, infuſis divinitus ſenſis convenienter accommodatæ, quibus quodam modo adumbratus puriſſimus ille ac ſplendidiſſimus veritatis radius, & ipſi animæ tolerabilior fiat, & quibus communicare illum voluerit, capabilior. Exiſtimo tamen ipſas formari in nobis ſanctorum ſuggeſtionibus Angelorum, ſicut e contrario contrarias & malas ingeri immiſſiones per angelos malos non dubium eſt.

*Cant. 1. 10. Quid murænulæ aureæ, vermiculatæ argento. Spirituales in animo contemplantis ſimilitudines. * al. interim. 1 Cor. 13. 12. Et ex his formatæ imaginatoriæ ſpecies. Angelorum opera.*

4 Et fortaſſis hinc illud eſt ſpeculum atque ænigma, ut dixi, per quod videbat Apoſtolus ex iſtiuſmodi puris pulchriſque imaginationibus Angelorum quaſi manibus fabricatum: quatenus & Dei eſſe quod purum, & abſque omni phantaſia corporearum imaginum cernitur, ſentiamus; & elegantem quamlibet ſimilitudinem, qua id digne veſtitum apparuerit, miniſterio deputemus angelico. Quod ſignaſſe expreſſius videtur alia interpretatio, dicens: *Similitudines auri fabri faciemus tibi, cum diſtinctionibus argenti*. Unum eſt, *cum diſtinctionibus argenti*, & *vermiculatas argento*. In quo mihi ſignificare videtur non modo ſimilitudines intus per Angelos ſuggeri, ſed nitorem quoque eloquii per ipſos extrinſecus miniſtrari, quo congrue atque decenter ornatæ, & facilius ab auditoribus capiantur, & delectabilius. Quod ſi dixeris: Quid eloquio & argento? dicit tibi Propheta: *Eloquia*

1 Cor. 13. 12. Ita legunt LXX. Pſ. 11. 7.

a Confer epiſtolam ad Fratres de Monte Dei num. 9. quæ eſt in tom. 5. col. 206.

quia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum. Ita ergo illi cœlitus adminiſtratorii ſpiritus peregrinanti in terris ſponſæ faciunt murænulas aureas, vermiculatas argento.

Contemplationis avidis labor prædicationis imponitur.

5 Vide autem quomodo illa aliud cupit, & aliud accipit: & nitenti ad contemplationis quietem labor prædicationis imponitur: & ſitienti ſponſi præſentiam filiorum ſponſi pariendorum, alendorumque ſollicitudo injungitur. Neque nunc tantum accidit illi hoc; ſed & alia vice, ut memini, cum ſponſi amplexus & oſcula ſuſpiraret, reſponſum eſt ei: *Quia meliora ſunt ubera tua vino*; ut ex hoc ſe intelligeret matrem, atque ad dandum lac parvulis, nutriendumque filios revocari. Fortaſſis & in aliis cantici hujus locis hoc ipſum tu quoque (niſi piger ſis ad inquirendum) per te ipſum advertere poteris. An non res iſta quondam in Sancto Patriarcha Jacob præfigurabatur, cum fruſtratus optatis diuque expectatis Rachaelis amplexibus, pro ſterili & decora fœcundam & lippam invitus atque ignarus accepit? Ita ergo nunc ſponſa ſ[illegible]re cupiens & inquirens ubi in meridianis horis dilectus paſcat & cubet, murænulas pro eo reportat aureas, vermiculatas argento; id eſt ſapientiam cum eloquentia; haud dubium quin ad prædicationis opus.

Cant. 1. 1. — *Gen. 29. 25.* — *Murænulæ aureæ quid.*

Concionatori ingerenda veritas & quæſtus.

6 Docemur ex hoc ſane intermittenda plerumque dulcia oſcula propter lactantia ubera; nec quicquam ſibi, ſed omnibus eſſe vivendum. Væ qui bene de Deo & ſentire, & eloqui acceperunt, ſi quæſtum æſtiment pietatem; ſi convertant ad inanem gloriam quod ad lucra Dei acceperant erogandum, ſi alta ſapientes, humilibus non conſentiant. Paveant quod in Propheta legitur, dicente Domino: *Dedi eis aurum meum & argentum meum; ipſi autem de argento & auro meo operati ſunt Baal.* Tu ergo audi quid ſponſa, accepta hinc quidem increpatione, inde vero promiſſione, reſponderit. Neque enim vel de promiſſis extollitur, vel pro repulſa iraſcitur: ſed, ſicut ſcriptum eſt, *Corripe ſapientem, & amabit te*; & item quod ad donationes & promiſſiones ſpectat: *Quanto major es, humilia te in omnibus*: quod ex ejus reſponſione melius utrumque patebit. Sed ipſa, ſi placet, diſcuſſio in aliud ſermonis principium differatur: & de iis quæ dicta ſunt, glorificemus ſponſum Eccleſiæ Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Oſee 2. 8. — *Cautio pro concionatoribus.* — *Prov. 9. 8.* — *Eccl. 3. 20.*

SERMO XLII.

De duplici humilitate: una videlicet, quam parit veritas; & altera, quam inflammat charitas.

Cant. 1. 11.

1 CUM eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Hæc ſunt verba ſponſæ, quæ in hodiernum diem diſtulimus; hoc reſponſum, quod dedit ubi increpata eſt a ſponſo, non tamen ſponſo, ſed ejus ſodalibus: quod facile eſt advertere ex verbis ipſis. Cum enim non dicit, quaſi ad ſecundam perſonam, cum eſſes rex in accubitu tuo, ſed, *Cum eſſet in accubitu ſuo*; patet quod non ad ipſum [illegible]tur, ſed de ipſo. Puta proinde ſponſum ubi eam (quatenus viſum fuit) aut corripuit, aut repreſſit; comperta ex ſuffuſione genarum verecundia, ceſſiſſe loco, ut illa ſe abſente loqueretur liberius quæ ſentiret: ſed & ſi pavidior (ut aſſolet) quam oportuerit & dejectior animo facta eſſet, ſodalium eam conſolationes erigerent. Quod tamen & per ſeipſum facere non neglexit quantum judicavit pro tempore oportere. Nam ut clarum relinqueret quantum ſibi in illa correptione complacuit, quippe quam ſenſit digne, & prout oportuit acceptari; non ſane ante ſe abſentavit, quam ex abundantia (quod non eſt dubium) cordis prorumperet in laudes ejus, & genarum colliqne ipſius pulcritudinem commendaret. Propterea & qui cum ipſa remanent, blande loquuntur illi, & munera offerunt, ſcientes Domini voluntatem. Ad ipſos ergo reſponſio ejus. Et litteralis quidem contextio ſchematis ita ſe habet.

Textus connexio.

Correptio non proficiens. Deſperandum negetur.

2 Sed priuſquam ex hac teſta nucleum ſpiritus elicere inchoemus, dico unum breviter. Felix, cui ſua objurgatio ſic reſpondet, quemadmodum habemus formam præſentis loci. Utinam magis neminem objurgare neceſſe ſit! hoc enim melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes, mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere; magis autem urget charitas. Quod ſi arguero, & fecero quod meum eſt, iſta autem increpatio procedens minime quod ſuum eſt faciat, neque id ad quod miſi illam, ſed revertatur ad me vacua, tamquam jaculum feriens & reſiliens; quid me animi tunc habere putatis, fratres? Nonne angor [b], nonne torqueor? Et ut mihi uſurpem aliquid ex verbis Magiſtri * quia de ſapientia * non poſſum; prorſus coarctor e duobus; & quid eligam neſcio, placere-ne mihi in eo quod locutus ſum: quoniam quod debui feci; an pœnitentiam agere ſuper verbo meo, quia quod volui, non recepi. Volui nimirum perimere hoſtem, & eripere fratrem: & non feci ſic, magis autem contrarium accidit: nam læſi animam, & culpam auxi, ſiquidem acceſſit & contemptus. *Nolunt audire te*, inquit, *quia nolunt audire me.* Vides quæ majeſtas contemnitur. Non te putes me ſolum ſpreviſſe. Dominus locutus eſt: & quod dixit Prophetæ, dixit & Apoſtolis; *Qui vos ſpernit*, ait, *me ſpernit*. Non ſum Propheta, non ſum Apoſtolus; & prophetæ tamen & Apoſtoli (audeo dicere) vice fungor: & quibus non æquor meritis, eorum implicor curis; etſi ad meam multam confuſionem, etſi ad grande periculum mihi, ſuper cathedram Moyſi ſedeo, cujus tamen non vindico mihi vitam, nec experior gratiam. Quid tamen? num ideo cathedræ non defertur, quoniam occupata eſt ab indigno? Etiamſi Scribæ & Phariſæi in ea ſedeant, inquit: *Quæ dicunt facite.*

TOM. IV. — * *Pauli, Phil. 1. 23.* * *Gemmet. addit, mea.* — *Vitia correptis familiaria.* — *Ezech. 3. 7.* *1. Contemptus.* — *V. Opuſc. 8. num. 19.* — *Luc. 10. 16.*

2 Impatientia.

3 Plerumque etiam impatientia contemptui jungitur, ita ut aliquis non ſolum non curet corrigi objurgatus, ſed inſuper objurganti indignetur, more phrenetici manum medici repellentis. Mira perverſitas! Medicanti iraſcitur qui non iraſcitur ſagittanti! Eſt enim qui ſagittat in obſcuro rectos corde, qui & teipſum nunc ſagittavit ad mortem; & in illum non commoveris? Mihi indignaris, qui ſanum te fieri cupio? *Iraſcimini*, inquit, *& nolite peccare.* Si [illegible] iraſceris, non ſolum minime peccans, [illegible] quod peccaras, exterminans. Nunc vero & [illegible] retines medicamento reſpuendo, & peccatum apponis irrationabiliter iraſcendo: & eſt ſupra modum peccans peccatum.

Pſ. 4. 5.

3. Impudentia.

4 Aliquoties additur & impudentia, ut non modo impatienter ferat quod corripitur, ſed etiam id unde reprehenditur, impudenter defendat. Hæc plane deſperatio. *Frons*, inquit, *mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere*: & ait: *Receſſit zelus meus a te, ultra non iraſcar tibi.* Solo auditu contremiſco. Sentiſne quanti periculi, quantique horroris & tremoris res ſit peccati defenſio? Dicit iterum; *Ego quos amo, arguo & caſtigo.* SI ERGO TE ZELUS DESERUIT, & amor, nec eris amore dignus, qui indignus caſtigatione cenſeris. Vides quia tunc magis iraſcitur Deus dum non iraſcitur: *Miſereamur impio*, inquit, *& non diſcet facere juſtitiam.* Miſericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miſeratio iſta, ſepiens mihi vias juſtitiæ. Satius profecto mihi, juxta Prophetæ conſilium, apprehendere diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus & peream de via juſta. VOLO IRASCARIS MIHI, Pater miſericordiarum: ſed illa ira, qua corrigis devium non qua extrudis de via. Illud tua nobis benigna ani[illegible] parit; hoc formidoloſa nutrit diſſimulatio. [illegible] enim cum [illegible], ſed cum ſentio te iratum tunc maxime confido prop[illegible]: etenim cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis: *Deus*, inquit, *tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum.* Moyſen loquitur, & Aaron, atque Samuelem, quos modo præmiſerat; & hoc vocat propitiationem, quo eorum Deus non pepercit exceſſibus. I nunc tu ergo, atque hanc tibi excludito in æternum, defendendo errorem, & accuſando correptionem. An non illud eſt malum dicere bonum, & bonum malum? An non ex hac odioſa impudentia pullulabit mox impœnitentia, mater deſperationis? Quem enim pœniteat ſuper bono quod putat? *Væ illis*, inquit, *Væ* illud æternum eſt. Aliud eſt quemque tentari a propria concupiſcentia abſtractum & illectum: & aliud ſponte appetere malum tamquam bonum, ad mortem quaſi ad vitam male ſecurum properare. Pro hujuſmodi, dico mallem aliquando tacuiſſe & diſſimulaſſe quod agi perperam deprehendi, quam ad tantam reprehendiſſe perniciem.

Jerem. 3. 3. — *Ezech. 16. 42.* — *Apoc. 3. 19.* — *Iſai. 26. 10.* *Graviſſima Dei tacentis impune peccare.* — *Pſ. 2. 12.* — *Pſ. 98. 8.* — *Iſ. 5. 20.*

Paſtori pio non ſufficit ſua correptio, ſi ad hunc periculum ſequatur inferior.

5 Dicas forſan mihi, quod bonum meum ad me revertatur, & quia liberavi animam meam, & mundus ſum a ſanguine hominis, cui annuntiavi & locutus ſum, ut averteretur a via ſua mala, & viveret. Sed etſi innumera talia addas, me tamen minime iſta conſolabuntur, mortem filii intuentem. Quaſi vero meam illa reprehenſione liberationem quæſierim, & non magis illius! Quæ enim mater etiamſi omnem quam potuit curam & diligentiam ægrotanti filio adhibuiſſe ſe ſciat,

a Editi primi habent, *ſed tamen illi qui mortuus eſt pro omnibus eſſe vivendum.*

b *Non eſt dicimus quod dicendum eſt*, ait in eadem cauſa Auguſtinus ſermone 269. num 9. *tamen nequaquam mercedem noſtram ſecuram eſſe nobis perdidiſſe, ſed nobis ſervatis.*

TOM. IV.

ſciat, ſi demum fruſtratam ſe viderit, & omnes labores ſuos eſſe penitus inefficaces; illo nihilominus moriente, propterea unquam a fletibus temperavit? Et illa quidem hoc pro morte temporali: quanto magis me pro morte æterna mei filii manet utique ploratus & ululatus multus, etiamſi nihil mihi conſcius ſum, quominus annuntiaverim illi? Vides etiam a quantis e regione malis & ſe, & nos liberat, qui correptus manſuete reſpondet, verecunde acquieſcit, modeſte obtemperat, humiliter confitetur. Huic ergo animæ in omnibus me profitear debitorem, huic me miniſtrum & ſervum, tamquam digniſſimæ, Domini mei ſponſæ, & quæ revera dicere poſſit: *Cum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.* *Cant. 1. 11.*

Nardus humilitatem deſignat.

6 Bonus humilitatis odor, qui de hac valle plorationis aſcendens, perfuſis circumquaque vicinis regionibus, ipſum quoque regium accubitum grata ſuavitate reſpergat. Eſt nardus humilis herba, quam & calidæ ferunt eſſe naturæ hi, qui herbarum vires curioſius explorarunt. Et ideo per hanc videor mihi non inconvenienter hoc loco virtutem humilitatis accipere ſed quæ ſancti amoris vaporibus flagret. Quod propterea ſane dico, quoniam eſt humilitas, quam nobis veritas parit, & non habet calorem; & eſt humilitas, quam charitas format & inflammat. Atque hæc quidem in affectu, illa in cognitione conſiſtit. Etenim tu ſi temetipſum intus ad lumen veritatis, & ſine diſſimulatione inſpicias & ſine palpatione dijudices; non dubito quin humilieris & tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamvis necdum fortaſſe id eſſe patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed de opere interim veritatis & minime adhuc de amoris infuſione. Nam ſi veritatis ipſius, quæ te tibi veraciter, atque ſalubriter demonſtravit, ſicut ſplendore illuminatus, ita affectus amore fuiſſes: voluiſſes proculdubio, quod in te eſt, eamdem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud te Veritatem habere cognoſcis. Sane quod in te eſt dixerim: quoniam plerumque non expedit innoteſcere omnibus omnia quæ nos ſcimus de nobis, atque ipſa veritatis charitate, & charitatis veritate vetamur palam fieri velle, quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi privato amore tui intentus, detines pariter intra te judicium veritatis incluſum; cui dubium eſt minus te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodum, vel honorem?

Humilitas duplex, cognitionis & affectus.

V. ſerm. 4. in Advent. num. 4.

Illa neceſſitatis, hæc voluntatis eſt.

7 Vides igitur non eſſe idipſum, hominem de ſe ipſo non altum jam ſapere, veritate luminis redargutum: & humilibus ſponte conſentire, munere charitatis adjutum. Illum enim neceſſitatis eſt, hoc voluntatis: *Semetipſum exinanivit*, inquit, *formam ſervi accipiens*, & formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate judicii, ſed noſtri charitate. Poterat nimirum vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed plane non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis fuit, & non judicio, qui talem ſe obtulit, qualem ſe eſſe neſcivit a; magis autem placuit minimum reputari, qui ſe ſummum non ignorabat. Denique ait: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Corde dixit, cordis affectu, ideſt voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit qui voluntatem conteſſus eſt. Non enim quomodo ego, vel tu invenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, dignos omni extremitate & inferioritate, dignos etiam ſuppliciis, dignos plagis: non inquam, ita & ille: quæ tamen omnia expertus eſt, quia voluit, tamquam humilis corde, humilis videlicet illa humilitate, quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis.

Philip. 2. 7.

Chriſtus perfecte humilis.

Vera humilitas non tam a veritate, quam a charitate naſcitur.

8 Propterea dixi, hanc voluntariæ humilitatis ſpeciem non redargutione veritatis; ſed charitatis intra nos infuſione creari, quia cordis eſt, quia affectionis, quia voluntatis; an vero recte, tu judica. Itemque etiam hoc tuo æque examinetur judicio, digne-ne eamdem Domino aſſignarim, quem charitate conſtat exinanitum, charitate minoratum ab Angelis, charitate parentibus ſubditum, charitate Baptiſtæ manibus inclinatum, charitate carnis infirma paſſum, charitate poſtremo morti obnoxium, cruce ingloriuum extitiſſe. Sed & hoc unum adhuc tui ſit conſiderare arbitrii, recte-ne etiam hanc ipſam humilitatem ita charitate calentem, herba humili & calida, ideſt, nardo, putaverim deſignatam. Et ſi ita cuncta probaveris (probabis enim rationi manifeſtiſſimæ acquieſcens) tunc ſi jam apud te ipſum humiliatus es neceſſaria illa humilitate quam ſcrutans corda & renes Veritas ſenſibus ingerit animæ vigilantis, adhibe voluntatem, & fac de neceſſitate virtutem, quoniam nulla eſt virtus ſine convenientia * voluntatis. Sic autem fiet illud, ſi nolis alter apparere foris, quam te invenis intus. Alioquin time, ne de te ipſo legas: *Quoniam doloſe egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Pondus*, inquit, *& pondus abominatio eſt apud Deum.* Quid enim? Tu te depretiaris in ſecreto apud teipſum veritatis trutina ponderatus: & foris alterius pretii mentiens, majori te pondere vendis nobis, quam ab ipſa accepiſti? Time Deum, & noli hanc rem peſſimam facere, ut quem humiliat veritas, extollat voluntas: hoc enim reſiſtere eſt veritati, hoc pugnare contra Deum. Magis autem acquieſce Deo, & ſit voluntas ſubdita veritati: nec tantum ſubdita, ſed & devota. *Nonne Deo*, inquit, *ſubjecta erit anima mea?*

** al. omnipotentia.*

Cave aliter foris velle videri quam ſis.

Pſ. 35. 3.
Prov. 20. 10.

Pſ. 61. 2.

Humilitas etiam in pares & inferiores exercenda.

9 At parum eſt eſſe ſubjectum Deo, niſi ſis & omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive Abbati, tamquam præcellenti: ſive Prioribus, tamquam ab eo conſtitutis. Ego plus dico: ſubdere paribus, ſubdere & minoribus. *Sic enim decet nos*, inquit, *omnem implere juſtitiam.* Vade & tu ad minorem, ſi vis in juſtitia eſſe perfectus; defer inferiori, juniori te inclinato. Hoc enim faciens, trahes & ipſe ad te ſponſæ ſermonem quem dixit: *Quia nardus mea dedit odorem ſuum.* Odor devotio eſt, odor bona opinio, quæ ad omnes pervenit, ut Chriſti ſis bonus odor in omni loco, ſpectabilis omnibus, amabilis omnibus. Non poteſt hoc ille humilis, quem veritas ad humilitatem cogit; quoniam ſibi habet illam, & exire non patitur, ut ſparſa foris redoleat. Magis autem non habet odorem, quia non habet devotionem, utpote qui non ſponte, neque libenter ſe humiliat. Sponſæ vero humilitas, tamquam nardus, ſpargit odorem ſuum, amore calens, devotione vigens, opinione redolens. Sponſæ humilitas voluntaria eſt, perpetua eſt, fructifera eſt. Odor ejus nec reprehenſione exterminatur, nec laude. Audierat: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis, & collum tuum ſicut monilia.* Acceperat & repromiſſionem ornatus aurei, & nihilominus tamen cum humilitate reſpondet: & quanto majorem ſe audit, tanto humiliat ſe in omnibus. Non gloriatur in meritis, nec inter laudes ſuas humilitatis obliviſcitur, quam & humiliter confitetur ſub nardi nomine: ac ſi voce virginis Mariæ dicat: Nullius mihi meriti conſcia ſum ad tantam dignationem, niſi quod *reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ.* Nam quid eſt aliud, *nardus mea, dedit odorem ſuum*, quam placuit mea humilitas? Non mea, inquit, ſapientia, non mea nobilitas, non mea pulchritudo, quæ nulla erant mihi, ſed quæ ſola inerat humilitas, dedit odorem ſuum, ideſt ſolitum. Solito placet Deo humilitas: ſolito plane atque ex conſueto excelſus Dominus humilia reſpicit; & ideo cum eſſet Rex in accubitu, ideſt in excelſo habitaculo ſuo, illuc quoque humilitatis odor aſcendit. *In altis habitat*, inquit, *& humilia reſpicit in cælo & in terra.*

Matt. 3. 15.

Humilitas cognitionis ſola imperfecta.

Cant. 1. 9.

Luc. 1. 48.
Cant. 1. 11.

Humilitas quam grata Deo.

Pſ. 112. 5.

Cant. 1. 11.

10 Ergo cum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus ſponſæ dedit odorem ſuum. Accubitus Regis, ſinus eſt Patris: quia ſemper in Patre Filius. Nec dubites Regem hunc eſſe clementem, cui perennis accubitus eſt paternæ benignitatis diverſorium. Merito clamor humilium aſcendit ad eum, cui fons pietatis eſt manſio, cui familiaris ſuavitas, cui ſubſtantialis, vel potius conſubſtantialis bonitas eſt: cui ideo totum quod eſt de Patre eſt, ut nil prorſus in regia majeſtate, niſi paternum, humilium trepidatio ſuſpicetur. Denique *propter miſeriam inopum & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.* Horum igitur conſcia ſponſa (utpote domeſtica atque chariſſima) non ſe putat aſcendam * ſponſi gratia penuria meritorum, ſola de humilitate præſumens. Regem denique nominat, nam ſponſum interim, territa increpatione non audet: & in alto habitare fatetur, nec ſic tamen diffidet humilitas.

Pſ. 11. 6.

** al. ordandam.*

Eccleſiæ primitivæ quomodo iſta conveniant.

11 Primitivæ Eccleſiæ potes hunc congruentiſſime aptare ſermonem, ſi recorderis dies illos, quibus, aſſumpto Domino ubi erat prius, & ſedente in dextera Patris, illo ſuo antiquo nobili atque glorioſo accubitu, Diſcipuli erant congregati in loco uno perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Jeſu, & fratribus ejus. Nonne tibi videtur revera tunc temporis nardum parvulæ & trepidantis ſponſæ dare odorem ſuum? Denique cum *factus eſt repente de cælo ſonus, tamquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes*, an non merito paupercula tunc dicere potuit: *Cum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum?* Patuit, pro certo omnibus in loco manentibus, quam gratus humilitatis, & quam beneplacitus odor aſcenderat, cui mox tam copioſa & glorioſa remuneratione reſponſum eſt. Cæterum illa non ingrata beneficii fuit,

Act. 2. 2.

Cant. 1. 11.

Audi

a Aliis, qualem eſſe neſcivit, ſubaudiendo ſe ex proximo membro, id eſt qualem ſe non eſſe intellexit, ſcilicet vilem & contemptibilem.

Ibid. 12.

Audi enim quomodo mox repleta devotione parat ſe ad omnia mala perferenda pro nomine ejus: nam ſequitur: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Infirmitas mea, quam noſtis, non ſinit ulterius progredi. Hoc ſolum dico: quia tribulationum amaritudine ſub myrrhæ nomine dicit ſe ſubire paratam amore dilecti. Reliquum capituli alias proſequemur, ſi tamen exoratus a vobis Spiritus-ſanctus adfuerit, qui nos intelligere faciat verba ſponſæ, quæ ipſe inſpirando formavit, ſicut novit illius, cujus ipſe Spiritus eſt, laudibus convenire ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XLIII.

Qualiter conſideratio paſſionis & laborum Chriſti faciat ſponſam, ideſt, animam, pergere illæſam inter proſpera, & adverſa hujus mundi.

1 FAſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Ante rex, modo dilectus: ante in accubitu regio, modo inter ſponſæ ubera. MAGNA humilitatis virtus, cui etiam Deitatis majeſtas tam facile ſe inclinat. Cito reverentiæ nomen in vocabulum amicitiæ mutatum eſt, & qui longe erat, in brevi factus eſt prope. *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* Myrrha amara res, dura & aſpera tribulationem ſignificat. Ea ſibi dilecti cauſa imminere proſpiciens, gratulabunda id loquitur, confidens ſe omnia viriliter ſubituram, *Ibant*, inquit, *gaudentes Diſcipuli a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.* Propterea denique non faſcem, ſed faſciculum dilectum dicit, quod leve præ amore ipſius ducat quicquid laboris immineat & doloris. Bene faſciculus, quia parvulus natus eſt nobis. Bene faſciculus, *quia non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Id enim*, inquit, *quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis.* Erit ergo quandoque nobis ingens cumulus gloriæ, qui modo eſt faſciculus myrrhæ. An non faſciculus, cujus *jugum ſuave eſt, & onus leve?* Non quia levis in ſe; (nec enim levis paſſionis aſperitas, mortis amaritudo) ſed levis tamen amanti. Et ideo non ait tantum: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus; ſed mihi*, inquit, quæ diligo, faſciculus eſt. Unde & dilectum nominat, monſtrans dilectionis vim omnium amaritudinum ſuperare moleſtiam, & quia fortis eſt ut mors dilectio. Et ut ſcias non in ſe illam, ſed in Domino gloriari, neque de propria virtute, ſed de Domini adjutorio præſumere fortitudinem; dicit illum inter ubera ſua commoraturum, cui ſecura decantet: *Etiamſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

Act. 5. 41. *Iſ. 9. 6.* *Rom. 8. 18.* *Jugum Chriſti ſuave, ſed amanti. Matt. 11. 30.* *Cant. 8. 6.* *Pſ. 22. 4.*

2 Memini me in uno ſuperiorum ſermonum * duo ſponſæ ubera Congratulationem diffiniſſe, atque Compaſſionem, juxta Pauli doctrinam, dicentis: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Quia vero inter adverſa & proſpera verſans, novit utrobique pericula non deeſſe, medium hujuſcemodi uberum ſuorum vult habere dilectum, cujus adverſus utraque continua protectione munitam nec læta extollant, nec triſtia dejiciant. Tu quoque, ſi ſapis, imitaberis ſponſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum faſciculum de principali tui pectoris, nec ad horam, patieris avelli, amara illa omnia quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione revolvens, quo poſſis dicere & tu: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.*

** Serm. 10. num. 1.* *Rom. 12. 15.* *Paſſionis Chriſti memoria optimum in proſperis & adverſis præſidium.*

3 Et ego, Fratres, ab ineunte mea converſione, pro acervo meritorum, quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare, & inter ubera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei, primum videlicet infantilium illarum neceſſitatum, deinde laborum a quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in jejunando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo, poſtremo periculorum in falſis fratribus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumque ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis ſilva evangelica copioſiſſime noſcitur protuliſſe. Ubi ſane inter tot odoriferæ myrrhæ hujus ramuſculos minime prætermittendam putavi etiam illam myrrham, qua in cruce potatus eſt: ſed neque illam, qua unctus eſt in ſepultura. Quarum in prima applicuit ſibi meorum amaritudinem peccatorum; in ſecunda futuram incorruptionem mei corporis dedicavit. Memoriam abundantiæ ſuavitatis horum eructabo, quoad vixero: in æternum non obliviſcar miſerationes iſtas, quia in ipſis vivificatus ſum.

Bernardi devotio in paſſionem Chriſti.

4 Has olim Sanctus David cum lachrymis requirebat: *Veniant mihi*, inquiens, *miſerationes tuæ, & vivam.* Has & alius quidam Sanctorum cum gemitu memorabat, dicens: Miſericordiæ Domini multæ. Quam multi reges & prophetæ voluerunt videre, & non viderunt! Ipſi laboraverunt, & ego in labores eorum introivi: ego meſſui myrrham, quam illi plantaverunt: mihi hic ſalutaris faſciculus ſervatus eſt; nemo tollet eum a me, inter ubera mea commorabitur. Hæc meditari dixi ſapientiam, in his juſtitiæ mihi perfectionem conſtitui, in his plenitudinem ſcientiæ, in his divitias ſalutis, in his copias meritorum. Ex his mihi interdum potus ſalutaris amaritudinis, ex his rurſum ſuavis unctio conſolationis. Hæc me erigunt in adverſis, in proſperis reprimunt, &, inter læta, triſtiaque vitæ præſentis via regia incedenti tutum præbent utrobique ducatum, hinc inde mala imminentia propulſando. Hæc mihi conciliant mundi Judicem, dum tremendum poteſtatibus, mitem humilemque figurant, dum non ſolum placabilem, ſed & imitabilem repræſentant eum, qui inacceſſibilis eſt principatibus, terribilis apud reges terræ. Propterea HÆC MIHI IN ORE frequenter, ſicut vos ſcitis: hæc in corde ſemper, ſicut Deus ſcit: hæc ſtilo meo admodum familiaria, ſicut apparet; hæc mea ſublimior interim philoſophia, ſcire Jeſum, & hunc crucifixum. Non requiro, ſicut ſponſa, ubi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter ubera commorantem. Non requiro ubi paſcat in meridie, quem intueor Salvatorem in cruce. Illud ſublimius, iſtud ſuavius: panis illud, hoc lac: hoc viſcera reficit parvulorum, hoc replet ubera matrum: & ideo inter ubera mea commorabitur.

Pſ. 118. 77. *Meditationis hujus utilitas.* *Cant. 1. 6.*

5 Hunc & vos, dilectiſſimi, tam dilectum faſciculum colligite vobis, hunc medullis inſerite cordis, hoc munite aditum pectoris, ut & vobis inter ubera commoretur. Habete illum ſemper non retro in humeris, ſed ante præ oculis, ne portantes, & non odorantes, & onus premat, & odor non erigat. Mementote, quia *accepit eum Simeon in ulnis ſuis.* Maria geſtavit in utero, fovit in gremio, ſponſa ſibi inter ubera collocavit. Et, ne quid prætermittam, factum eſt verbum in manu Zachariæ Prophetæ, necnon & quorundam aliorum. Arbitror & Joſeph virum Mariæ ſuper genua frequenter illi arriſiſſe. Hi omnes ante ſe eum habuerunt, & nullus retro. Exemplo ergo ſint vobis, ut & vos ſimiliter faciatis. Si enim ante oculos habueritis quem portatis, pro certo videntes anguſtias Domini, levius veſtras portabitis, ipſo auxiliante Eccleſiæ ſponſo, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Eum ſuis quoque commendat. *Luc. 2. 28.*

SERMO XLIV.

De correptione pro ingenio peccantium moderanda, ut nempe humiles & morigeri leniter, duri & obſtinati auſtere corrigantur.

1 BOtrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Si dilectus in myrrha, multo magis in botri ſuavitate. Ergo Dominus meus Jeſus myrrha mihi in morte, botrus in reſurrectione, ſeipſum mihi ſaluberrimum temperavit in potum, in lachrymis in menſura. Mortuus eſt propter peccata noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram; ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus. Itaque tu ſi peccata luxiſti, bibiſti amaritudinem: ſi autem jam reſpiraſti in ſpem vitæ vita ſanctiori, mutata eſt tibi myrrhæ amaritudo in vinum, quod lætificat cor hominis. Et fortaſſis hoc illud ſignificaverit, quod Salvatori oblatum eſt in cruce * myrrhatum; & ideo noluit bibere, quoniam illud ſitiebat. Tu ergo poſt myrrhæ (ut dixi) amaritudines, vinum jucunditatis experiens, haud temere & ipſe dicere poteris: *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi.* Engaddi duplicem habet interpretationem, & uni ambæ intellectui ſerviunt. Dicitur namque fons hædi, & baptiſma gentium; lacrymaſque peccantium aperte deſignat. Dicitur & oculus tentationis, qui & lachrymas æque fundat; & tentationes, quæ minime unquam deſunt vitæ hominis ſuper terram, proſpiciat. Sed & populus gentium, qui

Cant. 1. 13. *Rom. 4. 25.* ** al. add. vinum.* *Engaddi interpretatio.*

a Eadem verba leguntur in ſermone feriæ 4. majoris hebdomadæ num. 11. & ſermone 22. de diverſis num. 5.

TOM. IV. qui ambulabat in tenebris, nunquam per ſe laqueos tentationum agnoſcere, ac per hoc nec evadere potuit, donec per gratiam illius qui illuminat cæcos, recepit oculos fidei: donec venit ad Eccleſiam, quæ habet oculum tentationis; donec ſe tradidit viris ſpiritualibus inſtruendum, qui illuminati ſpiritu ſapientiæ, ſuo & experimento docti, poſſunt veraciter dicere, quia non ignoramus aſtutias diaboli, & cogitationes ejus.

2 Cor. 2. 11.

2 Ferunt in Engaddi arbuſculas balſami creſcere, quæ in modum vinearum ab indigenis excoluntur; & inde forſitan *vineas* appellavit. Alioquin quid faceret botrus Cypri in vineis Engaddi? Quis unquam botros de vineis in vineas tranſportavit? Solet ſiquidem vinum, ubi deeſt, aliunde evehi, non ubi adeſt. Ergo vineas Engaddi dicit plebes Eccleſiæ, quæ habet balſami liquorem, ſpiritum manſuetudinis, in quo parvulorum adhuc in Chriſto teneritudinem blande fovet, & dolores pœnitentium conſolatur. Sed & ſi quis frater in aliquo delicto præoccupatus fuerit, vir eccleſiaſticus, qui hunc ſpiritum jam accepit, curabit, hujuſmodi mox inſtruere in eodem ſpiritu lenitatis, conſiderans ſeipſum, ne & ipſe tentetur. In hoc typo quotquot baptizandi ſunt, etiam corporaliter Eccleſia oleo materiali ungere conſuevit.

Vineæ Engaddi allegorice.

Gal. 6. 1.

Luc. 10. 30.

Correptionis aſperitas manſuetudine lenienda.

3 Quia vero vulnera illius, qui incidit in latrones, & jumento corporis pii Samaritani, Eccleſiæ eſt deportatus in ſtabulum, non in ſolo oleo, ſed in vino ſimul & oleo ſanitatem recepit, neceſſarium habet ſpiritualis medicus etiam vinum fervidi zeli cum oleo manſuetudinis, cui ſane convenit non modo conſolari puſillanimes, ſed & corripere inquietos. Si enim viderit illum qui vulneratus eſt, ideſt qui peccavit, blandis ac lenibus hortamentis, quæ in eum prærogata ſunt, minime emendatum; magis autem forte etiam abutentem ſua manſuetudine, & patientia negligentiorem fieri, & in peccato ſuo etiam ſecurius obdormire: fruſtrato tam ſuavium oleo monitorum, oportebit ſane mordacioribus uti medicamentis, & vinum compunctionis infundere, duris videlicet cum eo increpationibus atque invectionibus agere; &, ſi cauſa requirit, & duritia tanta eſt, etiam cenſuræ eccleſiaſticæ baculo percellere contemptorem. Sed unde illi hoc vinum? Nec enim in vineis Engaddi vinum invenitur, ſed oleum. Quærat ergo in Cypro: (num illa inſula ferax eſt vini, & vini optimi?) tollenſque inde ſibi ingentem botrum, quem olim exploratores de Iſrael in vecte ferebant chorum propheticum præcedentem, & ſubſequentem apoſtolicum, medium autem Jeſum pulchro ſchemate figurantes; hunc ergo botrum accipiens ſibi, dicat: *Botrus Cypri dilectus meus mihi*.

Duri & contumaces durius corripiendi.

Cenſura eccleſiaſtica.

Num. 13. 24.

Cant. 1. 13.

4 Vidimus botrum: videamus qualiter zeli vinum exprimatur ex eo. Etenim ſi peccanti homini homo peccator minime indignatur, ſed magis quaſi quemdam ei ſuaviſſimi balſami rorem ſudans, pium exhibet compaſſionis affectum; hoc ſcimus unde venit, & jam audiſtis, ſed non advertiſtis forſitan. Dictum namque eſt, quod ex conſideratione ſui ipſius cuique veniat manſuetum eſſe ad omnes, dum homo conſilio ſapientiſſimi Pauli, ut pie condeſcendere ſciat præoccupatis in peccato, conſiderat ſeipſum, ne & ipſe tentetur. An non hinc denique amor proximi radicem trahit, de quo in lege mandatur: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*? Ex intimis ſane humanis affectibus primordia ducit ſui ortus fraterna dilectio, & de inſita homini ad ſeipſum naturali quadam dulcedine, tamquam de humore terreno, ſumit proculdubio vegetationem & vim, per quam, ſpirante quidem gratia deſuper, fructus parturit pietatis; ut quod ſibi anima naturaliter appetit, naturæ conſorti, ideſt alteri homini, jure quodam humanitatis, ubi poterit & oportuerit, non exiſtimet denegandum, ſed ſponte ac libens impertiat. Ineſt ergo naturæ, ſi peccato non obſoleſcat, hujuſmodi grata & egregia quaſi ſua vitatis liquor, ut molliorem magis ad compatiendum peccantibus, quam ad indignandum aſperiorem ſeſe ſentiat & exhibeat.

Unde manſuetudo & fraterna dilectio oriantur.

Galat. 6. 1.
Luc. 10. 27.

5 Verum quia juxta Sapientis ſententiam, muſcæ morituræ exterminant hoc ſuavitatis unguentum, & minime habet in ſe natura unde id reparet ſibi ſemel amiſſum; ſentit ſe dolenda mutatione converſe in illud quod veraciter ait Scriptura; *Proni ſunt ſenſus hominis & cogitationes in malum ab adoleſcentia*. Non bona adoleſcentia, in qua filius junior portionem ſibi paternæ ſubſtantiæ poſtulat ſequeſtrari, & bonum incipit velle dividere, quod in commune dulcius poſſidetur; & habere ſolus quod participatione non minuitur, partitione amittitur. Denique *omnia*, inquit, *bona ſua diſſipavit, vivendo luxurioſe cum meretricibus*. Quænam hæ meretrices? Vide ne ipſæ ſint, quæ exterminant ſuavitatis unguentum, carnales videlicet concupiſcentiæ, de quibus ſaluberrime Scriptura te admonens: *Poſt concupiſcentias*, inquit, *tuas non eas*. Et merito morituras deſcribit Sapiens, quoniam *& mundus tranſit, & concupiſcentia ejus*. His ergo dum ſatisfacere ſingulariter volumus, boni nos ſocialis atque communis ſingulari ſuavitate privamus. Hæ prorſus muſcæ ſordidæ & pungentes, quæ in nobis decorem naturæ fœdant, mentem curis & ſollicitudinibus lacerant, ſocialis gratiæ ſuavitatem exterminant. Hinc homo junior filius appellatur, quod natura quodam inſenſatæ lubrico adoleſcentiæ depravata, omnem virilis maturitatis ac ſapientiæ ſuccum amiſerit: & verſus in aſperum, arente animo, præter ſe univerſos deſpiciat, factus ſine affectione.

Eccli. 10. 1.

Gen. 8. 21.

Luc. 15. 13.

Eccli. 18. 30.

1. Joan. 2. 17.
Concupiſcentiæ carnales tollunt compaſſionis affectum.

6 Igitur ab ineunte adoleſcentia iſta peſſima atque miſerrima proni ſunt ſenſus hominis & cogitationes in malum, & natura ad indignandum, quam ad compatiendum paratior. Inde homo tamquam omnino exutus hominem, in quo vult ſibi, cum opus habet, ab hominibus ſubveniri, non vult ipſe hominibus opus habentibus ſubvenire. Magis autem judicat, ſpernit, irridet homo homines, delinquentes peccator, non conſiderans ſeipſum, ne & ipſe tentetur. A quo malo minime per ſe (ut dixi) natura reſurget, neque recuperabit oleum ingenitæ manſuetudinis, quod ſemel eſt exterminatum in ea. Verumtamen quod non poteſt natura, poteſt gratia. Quem ergo hominum unctio ſpiritus miſerata, perfundere denuo ſua benignitate dignabitur, is continuo revertetur in hominem, inſuper & aliquid melius a gratia, quam a natura recipiet. In fide & lenitate ſanctum faciet illum, & dabit illi, non oleum, ſed balſamum in vineis Engaddi.

Homo ad indignationem, quam ad compaſſionem pronior.

Gratia id reſtaurat.

7 Nec enim dubium ex fonte hædi profluere chariſmata meliora, cujus utique unctio hædos vertit in agnos, & de ſiniſtra transfert in dexteram peccatores, abundantius quidem ante perfuſos unctione miſericordiæ, ut ubi abundaverunt delicta, ſuperabundet & gratia. An non vere videtur tibi rediiſſe quodammodo is homo in hominem, qui animi ſæcularis feritate depoſita, & recuperata, etiam cum fœnore gratiæ, humanæ unctione manſuetudinis, quam in ipſo muſcæ carnalium cupiditatum penitus exterminarant, de ſuo quem geſtat homine, immo qui ipſe eſt, & materiam ſumit, & formam miſerendi hominibus aliis ita, ut tamquam feralem quemdam ritum * exhorreat, non ſolum cuiquam facere hominum quod pati ipſe nolit, ſed etiam non facere omnia omnibus quæcumque ſibi fieri velit?

Rom. 5. 20.

* al. circum.

8 En unde oleum. Vinum unde? Profecto ex botro Cypri. Etenim ſi amas Dominum Jeſum toto corde, tota anima, tota virtute tua; numquid ſi videris ejus injurias, contemptumque, ferre ullatenus æquo animo poteris? Minime; ſed mox arreptus ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris, & tamquam potens crapulatus a vino, repletus zelo Phinees, dices cum David; *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei*, & cum Domino: *Zelus domus tuæ comedit me*. Vinum eſt ergo ferv͏idiſſimus zelus iſte, expreſſum de botro Cypri, & calix inebrians Chriſti amor. Denique *Deus noſter ignis conſumens eſt*, & Propheta ignem dicebat de excelſo miſſum in oſſibus ſuis, eo quod divino amore flagraret. Habens itaque ex fraterno oleum manſuetudinis, & ex divino amore vinum æmulationis, ſecurus accede ad ſananda vulnera illius qui incidit in latrones, piiſſimi Samaritani optimus imitator. Secure quoque dicito & tu cum ſponſa; *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*: hoc eſt, Zelus juſtitiæ, amor Dilecti mei mihi in affectibus pietatis. Et de hoc ſatis. Nam & infirmitas mea pauſandum indicit, ſicut & ſæpe facit, ita ut plerumque cogar imperfectas (ut ipſi ſcitis) relinquere diſputationes, reſiduaque capitulorum in diem alterum reſervare. Sed quid? Ego in flagella paratus ſum, ſciens me adhuc recipere longe imparia meritis. Vapulem ſane, vapulem ut male operans, ſi forte verbera in merita reputentur: fortaſſis miſerabitur flagellato, qui bonum in me non invenit quod remuneret ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Amans Jeſum, non poteſt ferre ejus injurias.

Pſ. 77. 15.
Pſ. 118. 139.
Pſ. 68. 10.

Deut. 4. 24.
Thren. 1. 13.

Quis idoneus ad correctionem proximi.

Pſ. 37. 18.
Qualis Bernardus in infirmitatibus.

SER-

SERMO XLV.

De duplici pulchritudine animæ; & qualiter anima loquitur ad Dei verbum, & Verbum ad animam: & quæ ſint eorum linguæ.

Cant. 1. 14. 1 E*Cce, tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra; oculi tui columbarum.* Pulchre, optime: ex amore ſponſæ præſumptio; ex amore indignatio ſponſi. Hoc rei exitus probat. Etenim præſumptionem correptio, correptionem emendatio, emendationem remuneratio ſecuta eſt. Adeſt dilectus, amovetur magiſter, rex diſparet, dignitas exuitur, reverentia ponitur. CEDIT quippe faſtus, ubi invaleſcit affectus. Et ſicut quondam quaſi amicus ad amicum Moyſes loquebatur, & Dominus reſpondebat: ita & nunc inter Verbum B & animam, ac ſi inter duos vicinos, familiaris admodum celebratur confabulatio. Nec mirum. Ex uno amoris fonte utrique influit diligere invicem, confoveri pariter. Ergo dulciora melle volant hinc inde verba, mutui in ſe totius ſuavitatis feruntur aſpectus, ſancti indices amoris. Denique is illam amicam nuncupat, pulchram pronuntiat, pulchram iterat, eadem ab illa viciſſim recipiens. Nec otioſa iteratio, quæ amoris confirmatio eſt, & fortaſſis aliquid innuit requirendum.

Familiaritas inter Verbum & animam.

2 Quæramus geminam animæ pulchritudinem: hoc enim mihi videtur innuere. Decor animæ humilitas eſt. Non a meipſo hoc dico, cum Propheta prior dixerit: *Asperges me hyſſopo, & mundabor*; humili herba & pectoris purgativa humilitatem ſignificans. Hac ſe poſt gravem lapſum Rex & Propheta lavari con- C fidit, & ſic niveum quemdam innocentiæ recuperare candorem. Verum in eo qui graviter peccavit, etſi amanda, non tamen admiranda humilitas. At ſi quis innocentiam retinet, & nihilominus humilitatem jungit, nonne is tibi videtur geminum animæ poſſidere decorem? Sancta Maria ſanctimoniam non amiſit, & humilitate non caruit: & ideo concupivit Rex decorem ejus, quia humilitatem innocentiæ ſociavit. Denique *reſpexit*, inquit, *humilitatem ancillæ ſuæ*. Ergo beati qui cuſtodiunt veſtimenta ſua munda, videlicet ſimplicitatis & innocentiæ, ſi tamen & decorem induere humilitatis adjiciant. Profecto audiet quæ hujuſmodi invenitur: *Ecce, tu pulchra, es amica mea, ecce tu pulchra*. Utinam vel ſemel dicas animæ meæ, Domine Jeſu: *Ecce tu pulchra es*. Utinam mihi humilitatem cuſtodias! nam primam veſtem ego male D ſervavi. Servus tuus ſum ego. Nec enim audeo profiteri amicum, qui teſtimonium decoris mei cum repetitione non audio. Sufficit mihi, ſi ſemel audiam. Sed quid, ſi & hoc in quæſtione ſit? Scio quid faciam: venerabor amicam ſervus, cumulatum in ea decorem deformis homunculus admirabor: gaudebo ad vocem ſponſi, tantam nihilominus pulchritudinem admirantis. Quis ſcit, ſi ſaltem ex hoc inventurus ſim gratiam in oculis amicæ, ut gratia ipſius & ipſe inveniar inter amicos? Denique amicus ſponſi ſtat, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi. En vox ejus in auribus dilectæ: audiamus & gaudeamus. Adſunt ſibi, loquuntur pariter; ſtemus ſimul: nulla nos huic ſubducat colloquio ſæculi cura, nulla illecebra corporis.

Pſ. 50. 9.
Animæ decor duplex. Humilitas juncta innocentiæ.
Luc. 1. 48.

Cant. 1. 14. 3 *Ecce*, inquit, *tu pulchra es amica mea; ecce tu* E *pulchra*. *Ecce* admirationis vox eſt, reliquum laudis. Merito admiranda, cui ſanctitas amiſſa humilitatem non attulit, ſed ſervata admiſit. Merito pulchre repetitur, cui neutra deſuit pulchritudo. RARA AVIS IN TERRIS, aut ſanctitatem non perdere, aut humilitatem ſanctimonia non excludi: & ideo beata quæ utramque retinuit. Denique probatum eſt: nihil ſibi conſcia eſt, & correptionem non abnuit. Nos & cum magna delinquimus, vix ſerimus reprehendi: hæc autem æquo animo audit contra ſe amaritudines nihil peccans. Nam ſi deſiderat videre claritatem ſponſi quid mali eſt? magis & laudis eſt. Et tamen increpata pœnitentiam agit, & dicit: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Hoc eſt; Sufficit mihi, nolo jam ſcire niſi Jeſum, & hunc F crucifixum. Magna humilitas! Acta innocens ſuſcipit pœnitentis affectum; & quæ non habet unde pœniteat habet tamen ut pœniteat. Cur ergo, inquis, increpata eſt, ſi nihil mali fecit? Sed enim audi nunc diſpenſationem & prudentiam ſponſi. Sicut Abrahæ olim obedientia ſane tentata eſt, ita & nunc humilitas ſponſæ. Et quomodo ille impleta obedientia tunc audivit: *Nunc cognovi quod times Deum*: ſic & huic modo quaſi ſub aliis verbis dicitur; Nunc cognovi quod humilis ſis: hoc enim eſt quod ait: *Ecce tu pulchra es.*

Rarum hoc in terris.
Probatio ex correptione ſumpta.
Cant. 1. 12.
Correptio ad probationem.
Gen. 22. 12.

A Et ideo præconium iterat, ut gloriæ ſanctitatis additum ſignet humilitatis decorem. *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra.* Nunc cognovi quod pulchra ſis, non ſolum ex meo amore, ſed etiam ex tua humilitate. Non dico nunc pulchram inter mulieres, nec pulchram in genis, nec in collo, ſicut ante dicebam; ſed pulchram ſimpliciter fateor, non utique pulchram in comparatione, non cum diſtinctione, non ex parte.

4 Et addit: *Oculi tui columbarum.* Aperte adhuc commendatur humilitas. Ad hoc ſiquidem reſpicit, quod illa reprehenſa de alta inquiſitione ſua, continuo non cunctata eſt ad ſimpliciora deſcendere, ita ut diceret: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* Multum profecto diſtat inter vultum gloriæ, & faſciculum myrrhæ; & ideo magnum humilitatis inſigne, inde hunc acquieſcere revocari. Ergo *oculi tui colum-* B *barum*. Jam, inquit, non ambulas in magnis, neque in mirabilibus ſuper te; ſed inſtar ſimpliciſſimæ volucris contenta es ſimplicioribus, nidificans in foraminibus petræ, meis vulneribus immorans, & libenter ea, quæ ſunt de me dumtaxat incarnato & paſſo, oculo intuens columbino.

Cant. 1. 12.
Columba ſymbolum humilitatis.

5 Aut certe quia in ſpecie avis hujus Spiritus-ſanctus apparuit, ſpiritualis magis, quam ſimplex in ea intuitus columbæ nomine commendatur. Et ſi hoc placeat, oportet referas capitulum præſens ad id, quod paulo ante ſodales murænulas ei facere aureas promiſerunt, non intendentes (ut tunc docui) ornare aures corporis, ſed informare auditum cordis. Potuit itaque fieri, ut fide, quæ eſt ex auditu, corde amplius mundato, ad videndum, quod ante non poterat, in- C ſtructior redderetur. Et quoniam de acceptis murænulis in viſu acutiori ad intelligentiam ſpiritualem viſa eſt profeciſſe, placuit ſponſo, cui ſemper (quod in ſe eſt) placet magis videri in ſpiritu; & annumerans id quoque ejus laudibus, ait: *Oculi tui columbarum.* Jam meſ, inquit, intuere in ſpiritu, quia ſpiritus ante faciem tuam Chriſtus Dominus. Et habes unde id poſſis, quia *oculi tui columbarum.* Ante non habebas, & ideo reprimenda fuiſti: ſed nunc copiam habeto videndi, quia oculi tui columbarum, ideſt ſpirituales. Non ſane copiam quam petebas; nec enim vel modo adhuc ad illam potes; ſed quæ tamen interim ſufficere poſſit. Sane ducenda es de claritate in claritatem: & propterea vide, ut potes, modo; & cum plus poteris, plus videbis.

Et Spiritus ſancti.
Thren. 4. 20.

6 Non puto, fratres, non puto mediocrem hanc, D neque communem eſſe omnibus viſionem, etſi ſit inferior illa, quia videndus eſt in futuro. Denique ex his quæ ſequuntur advertite. Sequitur enim: *Ecce tu pulcher es dilecte mi, ecce tu pulcher.* Vides quam in excelſo ſtat, & in ſublime mentis verticem extulit, quæ univerſitatis dominum quadam ſibi proprietate vindicet in dilectum. Attende enim quomodo non ſimpliciter dilecte, ſed, *dilecte mi*, inquit, ut proprium deſignaret. Magna viſio prorſus; de qua iſta in id fiduciæ & authoritatis excrevit, ut omnium Dominum, dominum neſciat, ſed dilectum. Exiſtimo enim nequaquam hac vice ejus ſenſibus importatas imagines carnis, aut crucis, aut alias quaſcumque corporearum ſimilitudines infirmitatum. In his namque, juxta Prophetam, *non erat ei ſpecies, neque decor.* Hæc autem eum intuita, nunc pulchrum decorumque pronuntiat, E in viſione meliori illum ſibi apparuiſſe ſignificans. Ore enim ad os (ſicut quondam cum ſancto Moyſe) loquitur cum ſponſa; & palam, non per ænigmata & figuras, Deum videt. Talem denique ore pronuntiat, qualem & mente conſpicatur, viſione plane ſublimi & ſuavi. Regem in decore ſuo viderunt oculi ejus, non tamen ut regem, ſed ut dilectum. Viderit ſane eum quis ſuper ſolium excelſum & elevatum; & alius quoque facie ad faciem ſibi apparuiſſe teſtatus ſit: mihi tamen videtur eminentia in hac parte eſſe apud ſponſam, quod ibi viſus legitur Dominus, hic dilectus. Sic enim habes: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & elevatum*; & item: *Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea.* *Sed ſi ego Dominus*, inquit, *ubi eſt timor meus?* Quod ſi illis facta eſt revelatio cum timore; quia ubi Dominus, ibi ti- F mor: ego profecto, ſi optio daretur, tanto libentius, tantoque charius ſponſæ amplecterer viſionem, quanto in meliori affectione, quæ eſt amor, tactam adverto. Nam *timor pœnam habet, perfecta autem charitas foras mittit timorem.* Multum ſane intereſt apparere terribilem in conſiliis ſuper filios hominum, & apparere ſpecioſum forma præ filiis hominum. *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus.* Verba iſta plane amorem reſonant, non timorem.

Cant. 1. 15.
Familiaritas ſponſæ cum ſponſo.
Iſ. 53. 2.
Exod. 33. 11.
Gen. 32. 30.
Iſai. 6. 1.
Gen. 32. 30.
Malac. 1. 6.
1. Joan. 4. 18.
Pſ. 65. 5.
Pſ. 44. 3.

7 Sed forte aſcendunt cogitationes in corde tuo, &

TOM. IV.

A quæris dubius apud te, dicens: Qua ratione verba Verbi ſacta ad animam referuntur, & rurſum animæ ad verbum, ut illa audierit vocem loquentis ſibi, & perhibentis quod pulchra ſit, viciſſimque idem præconium ſuo mox reddiderit laudatori? Quomodo poſſunt hæc fieri? Nam verbo loquimur, non verbum loquitur. Itemque anima non habet unde loquatur, niſi os corporis ſibi verba formaverit ad loquendum. Bene quæris: ſed attende ſpiritum loqui, & ſpiritualiter oportere intelligi quæ dicuntur. Quoties proinde audis, vel legis, Verbum atque animam pariter colloqui, & ſe invicem intueri; noli tibi imaginari quaſi corporeas intercurrere voces, ſicut nec corporeas colloquentium apparere imagines. Audi potius quid tibi ſit in hujuſmodi cogitandum. Spiritus eſt Verbum, ſpirituſque anima, & habent linguas ſuas, quibus ſe alterutrum alloquantur, præſenteſque indicent. B Et Verbi quidem lingua Favor dignationis ejus, animæ vero Devotionis fervor. Elinguis eſt anima atque infans quæ hanc non habet, & non poteſt ipſi ullatenus ſermocinatio eſſe cum Verbo. Ergo hujuſcemodi linguam ſuam cum Verbum movet, volens ad animam loqui, non poteſt anima non ſentire. *Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritus.* Et rurſum cum ſuam anima * movet, Verbum latere multo minus poterit, non ſolum quia ubique eſt præſens, ſed propter hoc magis, quod niſi ipſo ſtimulante, devotionis lingua minime ad loquendum movetur.

Verbi & animæ colloquium ſpirituale.

Verbi quæ lingua, quæ animæ.

Hebr. 4. 12.

* al. mole animam.

8 Verbo igitur dicere animæ, *pulchra es*, & appellare *amicam*, infundere eſt unde & amet, & ſe præſumat amari. C Ipſi vero Verbum viciſſim nominare *dilectum*, & fateri *pulchrum*; quod amat, & quod amatur, ſine fictione & fraude adſcribere illi, & mirari dignationem, & ſtupere ad gratiam. Siquidem pulchritudo illius dilectio ejus: & ideo major, quia præveniens. Medullis proinde cordis & intimarum vocibus affectionum tanto amplius atque ardentius clamitat ſibi diligendum, quanto id prius ſenſit diligens, quam dilectum. Itaque locutio Verbi infuſio doni, reſponſio animæ cum gratiarum actione admiratio. Et idcirco plus diligit, quod ſe ſentit in diligendo victam: & ideo plus miratur, quod præventam agnoſcit. Unde non contenta eſt ſemel dicere *pulchrum*, niſi repetat & *decorum*, eminentiam decoris illa repetitione deſignans. D

9 Aut certe in utraque Chriſti ſubſtantia dignum expreſſit omni admiratione decorem, in altera naturæ, in altera gratiæ. Quam pulcher es Angelis tuis, Domine Jeſu, in forma Dei, in die æternitatis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum ante luciferum genitus, ſplendor & figura ſubſtantiæ Patris, & quidem perpetuus, minimeque fucatus candor vitæ æternæ! Quam mihi decorus es, Domine mi, in ipſa tui hujus poſitione decoris! Etenim ubi te exinaniviſti, ubi naturalibus radiis lumen indeficiens exuiſti; ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plus effulſit, ibi amplius gratia radiavit. Quam clara mihi oriris *Stella ex Jacob*, quam lucidus *Flos de radice Jeſſe* egrederis, quam jucundum lumen in tenebris viſitaſti me, Oriens ex alto! Quam ſpectabilis & ſtupendus etiam Virtutibus ſupernis in conceptu de Spiritu, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, E in doctrinæ fluentis, in coruſcationibus miraculorum, in revelationibus ſacramentorum! Quam denique rutilans poſt occaſum, Sol juſtitiæ, de corde terræ reſurgis! quam formoſus in ſtola tua demum, Rex gloriæ, in alta cœlorum te recipis! Quomodo non pro his omnibus omnia oſſa mea dicent: *Domine, quis ſimilis tui?*

Jeſus quam pulcher Angelis in divinitate, nobis in humanitate.

Num. 24. 17. Iſai. 11. 1. Eadem ſerie de divers. 6.

10 Hæc ergo ſimiliaque puta in dilecto intuentem ſponſam advertiſſe, cum diceret: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus.* Neque hæc ſola, ſed inſuper aliquid procul dubio de naturæ decore ſuperioris, quod noſtrum omnino prætervolat intuitum, & effugit experimentum. Ergo iteratio utriuſque decorem ſubſtantiæ deſignavit. Audi deinde quomodo tripudiat ad aſpectum affatumque dilecti, & coram ipſo nuptiali carmine quæ amoris ſunt gratulabunda decantat. F Sequitur enim: *Lectulus noſter, floridus, tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.* Sed ſervemus recentiori principio ſponſæ cantilenam, ut & nos de quiete facti alacriores, liberius exultemus & lætemur in ea ad laudem & gloriam ſponſi ipſius Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cant. 1. 16.

SERMO XLVI.

De ſtatu & compoſitione totius Eccleſiæ. Item, quomodo per activam vitam, quæ ſub obedientia agitur, perveniatur ad contemplativam.

1 LEctulus noſter floridus, tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina. Epithalamium canit, cubile & thalamos pulchro ſermone deſcribens. Sponſum invitat ad requiem. Hoc enim melius, quieſcere & cum Chriſto eſſe. Neceſſarium autem exire ad lucra propter ſalvandos. Verum nunc opportunitate (ut putat) inventa, ornatum nuntiat thalamum, lectulumque velut digito monſtrans, dilectum (ut dixi) invitat ad requiem, & cum euntibus in Emmaus cordis ardorem non ſuſtinens, ad mentis pertrahit hoſpitium, ſecum pernoctare compellit, & cum Petro loquitur: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe.*

Cant. 1. 16.

Matt. 17. 4.

2 Jam quid ſpiritualiter iſta contineant, requiramus. Et in Eccleſia quidem *lectum* in quo quieſcitur, clauſtra exiſtimo eſſe & monaſteria, in quibus quiete a curis vivitur ſæculi, & ſollicitudinibus vitæ. Atque is lectus floridus demonſtratur, cum exemplis & inſtitutis Patrum, tamquam quibuſdam bene olentibus reſperſa floribus, fratrum converſatio & vita refulget. Porro *domos* populares conventus intellige Chriſtianorum: quo hi qui in ſublimitate poſiti ſunt, Chriſtiani utique utriuſque ordinis principes, quaſi *tigna* parietes, juſtis impoſitis legibus fortiter ſtringunt, ne ſua quique lege vel voluntate viventes, tamquam parietes inclinati, & maceriæ depulſæ diſſideant a ſemetipſis, & ſic omnis ſtructura ædificii corruens diſſipetur. *Laquearia* vero quæ a tignis firmiter pendent, & domos inſigniter ornant, puto bene inſtituti Clerici manſuetos & diſciplinatos mores, riteque adminiſtrata officia deſignare. Quomodo namque ſtabunt Ordines clericorum, & adminiſtrationes eorum, ſi non principum, tamquam tignorum beneficio & munificentia ſuſtententur, & protegantur potentia?

Lectus quietus, clauſtra & monaſteria.

Domus, conventus populi. Tigna, Rectores & Epiſcopi.

Laquearia, Cleri diſciplina & officia.

3 Quod autem *tigna cedrina*, & *cypreſſina laquearia* deſcribuntur, natura abſque dubio habet in his ſpeciebus lignorum, quod congruat præfatis ordinibus. Et cedrus quidem quoniam imputribile eſt, necnon & odoriferum, altæque proceritatis lignum, ſatis indicat, quales oporteat aſſumi viros in vices tignorum. Ergo validos & conſtantes neceſſe eſt eſſe eos qui ſuper alios ordinantur; necnon & longanimes in ſpe, atque ad ſuperna mentis verticem attollentes, qui etiam bonum fidei ſuæ & converſationis ubique odorem ſpargentes, dicere cum Apoſtolo poſſint: *Chriſti enim bonus odor ſumus Deo in omni loco.* Cypreſſus item, boni æque odoris & imputribile ſimiliter lignum, incorruptæ vitæ & fidei etiam quemvis de Clero debere eſſe demonſtrat, ut merito decori domus ac laqueariorum ornatui deputetur. Scriptum eſt enim: *Domum tuam decet ſanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.* Ubi ſane & ſanctimoniæ decus, & indeficientis gratiæ expreſſa perſeverantia eſt. Oportet ergo virum, qui ad ornamentum & decorem aſſumitur domus, bonis ornatum moribus eſſe; & quamvis ſemper ipſe ſit intus, bonum tamen teſtimonium habere & ab his qui foris ſunt. Sunt & alia in natura lignorum horum competentia his quæ ſpiritualiter diſſeruntur: ſed brevitatis cauſa prætereo.

Tigna cedrina, denotant Paſtores conſtantes.

Quinam eligendi.

2. Cor. 2. 15. Cypreſſus incorruptæ vitæ clericos ſignificat.

Pſ. 92. 5.

In clerum quales aſſumendi.

4 Notandum vero pulchre omnem Eccleſiæ ſtatum brevi uno verſiculo comprehenſum, auctoritatem ſcilicet Prælatorum, Cleri decus, populi diſciplinam, monachorum quietem. In horum prorſus, cum recte ſunt omnia, ſancta mater Eccleſia conſideratione lætatur; & tunc ea quoque offert intuenda dilecto, cum ad ejus, tamquam omnium auctoris, refert omnia bonitatem, nihil ſibi ex omnibus tribuens. Nam quod ait, *noſter*, & *noſtrarum*, non uſurpationis eſt ſignum, ſed dilectionis: quod nimiæ videlicet fiducia charitatis, nihil ejus, quem valde diligit, a ſe æſtimet alienum. Nec enim ſe ſponſi contubernio, aut quietis ejus putat arcendam conſortio, quæ ſemper non quæ ſua, ſed quæ illius ſunt, quærere conſuevit: & hæc cauſa, cur ſibi & ſponſo ſimul, ſive lectulum, ſive domos auſa ſit pronuntiare communes. Dixit enim *lectulus noſter*, & *tigna domorum noſtrarum*, & *laquearia noſtra*: audacter ſe in poſſeſſione aſſocians, cui junctam non dubitat in amore. Non ita illa, quæ propriæ voluntati nondum abrenuntiavit, ſed per ſe jacet, per ſe habitat: magis autem non per ſe, ſed cum meretricibus luxurioſe vivendo converſatur, concupiſcentias loquor carnis, cum quibus diſſipat bona ſua, & portionem ſubſtantiæ, quam ſibi dividi poſtulavit.

Eccleſiæ felix ſtatus in quibus conſiſtat.

Animæ Deum amanti omnia cum Deo communia.

Luc. 15. 12.

5 Ce-

5 Cæterum tu, qui has Spiritus-ſancti voces audis vel legis, putaſ-ne aliqua horum quæ dicuntur, valeas applicare tibi, ac de felicitate ſponſæ, quæ hoc amoris carmine ab ipſo Spiritu canitur, aliquid recognoſcere in temetipſo, ne dicatur & tibi, quia vocem ejus audis, & non ſcis unde veniat, aut quo vadat? En, forte appetis & ipſe contemplationis quietem, & benefacis: tantum ne obliviſcaris flores, quibus lectulum ſponſæ legis adſperſum. Ergo cura & tu tuum ſimiliter circumdare bonorum floribus operum, virtutum exercitio, tamquam flore, fructu ſanctum otium prævenire. Alioquin delicato ſatis otio dormitare voles, ſi non exercitatus quieſcere appetas, & Liæ fecunditate neglecta, ſolis captas Rachelis amplexibus oblectari. Sed & præpoſterus ordo eſt, ante meritum exigere præmium, & ante laborem ſumere cibum, cum dicat Apoſtolus: *Qui non laborat, non manducet*. *A mandatis tuis intellexi*, inquit; ut ſcias, niſi obedientiæ mandatorum contemplationis guſtum penitus non deberi. Non igitur putes de propriæ amore quietis, ſanctæ obedientiæ actibus, ſeniorumve traditionibus præjudicium ullatenus faciendum. Alioquin non dormiet tecum ſponſus in * lecto uno, illo præſertim, quem tibi, pro obedientiæ floribus, cicutis atque urticis inobedientiæ adſperſiſti. Propter quod non exaudiet orationes tuas, vocatuſque non veniet, nec enim dabit inobedienti copiam ſui tantus obedientiæ amator, ut * mori, quam non obedire, maluerit. Sed neque approbat tuæ contemplationis inane otium, qui dicit per Prophetam: *Laboravi ſuſtinens*: ſignificans tempus, quo exul cœlo & patria ſummæ quietis, operatus eſt ſalutem in medio terræ. Magis autem vereor, ne te quoque involvat formidoloſa illa ſententia, ita intonans in perfidiam Judæorum: *Neomenias veſtras, & ſabbata, & feſtivitates alias non feram*; item: *Kalendas veſtras & ſolemnitates veſtras odit anima mea; facta ſunt mihi moleſta*. Et lugebit ſuper te Propheta, & dicet: *Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata ejus*. Cur enim quod dilectus repudiat non irrideat inimicus?

Contemplatio non appetenda ante bona opera.
2. Theſſ. 3. 10.
Pſ. 118. 104.
Obedientia maxime præmittenda.
** al. lectulo.*
** al. qui.*
Jer. 6. 11.
Iſa. 1. 13.
Thren. 1. 7.

6 Miror valde impudentiam aliquorum qui inter nos ſunt, qui cum omnes nos ſua ſingularitate turbaverint, ſua impatientia irritaverint, ſua contumacia & rebellione contempſerint [a], audent nihilominus ad tam fœdum conſcientiæ ſuæ lectulum omni orationum inſtantia totius puritatis Dominum invitare. At *cum extenderitis*, ait, *manus veſtras, avertam oculos meos: & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam*. Quid enim? Lectulus non eſt floridus, magis autem & putidus eſt; & tu illuc Regem gloriæ trahis? Ad pauſandum hoc facis, an ad cauſandum? Centurio vetat illum intrare ſub tectum ſuum propter ſuam indignitatem, cujus tamen fides in univerſo redolet Iſrael: & tu ad te compellis intrare, tantorum ſordens ſpurcitia vitiorum? Clamat Apoſtolorum Princeps: *Exi a me, Domine, quia homo peccator ſum*: & tu dicis, Intra ad me, Domine, quoniam ſanctus ſum? *Omnes*, inquit, *unanimes in oratione eſtote, fraternitatem diligite*. Et vas electionis: *Levantes puras manus*, ait, *ſine ira & diſceptatione*. Vides-ne quomodo concordent ſibi, & eodem ſpiritu de pace & tranquillitate animi (quam habere debet ille qui orat) loquantur Princeps Apoſtolorum, & Doctor gentium? Perge ergo tu tota die expandere ad Deum manus tuas, qui fratres tota die moleſtas, unanimitatem impugnas, ab unitate te ſeparas.

Indiſciplinatos eſſe notat Bernardus.
Iſai. 1. 15.
Matt. 8. 8.
Luc. 5. 8.
1. Petr. 3. 8.
1. Tim. 2. 8.

7 Et quid me vis facere, inquis? Profecto ut primo quidem emundes conſcientiam ab omni inquinamento iræ & diſceptationis, & murmuris, & livoris; & quicquid omnino adverſari cognoſcitur aut paci fratrum, aut obedientiæ ſeniorum, de cordis habitaculo eliminare feſtines. Deinde etiam circumdare tibi flores bonorum quorumcumque actuum & laudabilium ſtudiorum, atque odoramenta virtutum, ideſt quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ; hæc cogitare, in his exerceri curato. Ad iſtiuſmodi ſecure vocabis ſponſum: quoniam cum introduxeris eum, veraciter dicere poteris & tu, quia *lectulus noſter floridus*, redolente nimirum conſcientia pietatem, ſed pacem, ſed manſuetudinem, ſed juſtitiam, ſed obedientiam, ſed hilaritatem, ſed humilitatem. Et de lectulo quidem ſic.

Præparatio ad contemplationem quæ hic neceſſaria.

8 Domum vero Dei ſpiritualem ſeipſum quiſque agnoſcat, qui tamen jam non in carne ambulet, ſed in ſpiritu. *Templum enim Dei*, ait, *ſanctum eſt, quod eſtis vos*. Curate ergo, Fratres, ſpirituali huic ædificio, quod vos eſtis, ne forte cum in ſuperiora proficere cœperit, vacillet & corruat, ſi lignis fortibus non fuerit ſubnixum & colligatum: curate, inquam, illi tigna dare imputribilia & immobilia, Timorem videlicet Domini caſtum, illum, qui permanet in ſæculum ſæculi: Patientiam, de qua ſcriptum eſt, quia *patientia pauperum non peribit in finem*: Longanimitatem quoque, quæ ſub quovis ſtructuræ pondere inflexibilis perſeverans, in infinita ſæcula vitæ beatæ protenditur, Salvatore loquente in Evangelio: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Magis autem ſuper omnia Charitatem, quæ numquam excidit, quia *fortis eſt*, inquit, *ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio*. Studete deinde his tignis ſubſternere & alligare ligna alia æque pretioſa & pulchra, cui tamen illa ad manum fuerint in opus laquearium ad decorem domus, ſermonem ſcilicet ſapientiæ, ſive ſcientiæ prophetiam, gratiam curationum, interpretationem ſermonum, & cætera talia, quæ magis noſcuntur ſane apta ornatui, quam neceſſaria fore ſaluti. De his præceptum non habeo, conſilium autem do: quoniam quidem iſtiuſmodi ligna conſtat & laborioſe quæri, & difficile inveniri, & periculoſe elaborari, (nam & rara ea, præſertim his temporibus, terra noſtra producere reperitur) conſulo ſane & moneo non multopere illa requiri: magis autem ex lignis aliis laquearia præparari, quæ etſi minus appareant ſplendida, non minus tamen valida eſſe probantur: inſuper & facilius poſſidentur, & tutius.

TOM. IV.
Domus Dei eſt ipſe homo.
1. Cor. 3. 17.
Tigna hujus domus timor Domini & patientia &c.
Pſ. 9. 19.
Matt. 10. 22.
Cant. 8. 6.
Laquearia gratiæ gratis datæ.
Rara hæc dona.

9 Utinam & mihi illorum ſuppetat copia lignorum quibus hortus Sponſi Eccleſia copioſe denſatur, pax, bonitas, benignitas, gaudium in Spiritu-ſancto, miſereri in hilaritate, tribuere in ſimplicitate, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. An non tu illam domum (quod ad laquearia ſpectat) ſatis abundeque ornatam cenſeas, quam talibus lignis inſpexeris ſufficienter compoſiteque tabulatam? Domine, dilexi decorem domus tuæ. Semper da mihi ligna hæc, quæſo, quibus tibi ſemper ornatum exhibeam thalamum conſcientiæ, conſcientiæ, dico, & meæ, & alterius. His contentus ero. Erunt & qui meo in hac re conſilio acquieſcere volent, quia & te puto fore contentum: cætera ſanctis Apoſtolis, & viris apoſtolicis derelinquo. Sed & vos dilectiſſimi, tametſi illa ligna non habeatis; nihilominus tamen, ſi hæc habetis, confidite; nihilominus cum omni fiducia accedite ad lapidem ſummum, angularem, electum, pretioſum; nihilominus ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum & ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini domus ſpirituales, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo, per Jeſum-Chriſtum, Sponſum Eccleſiæ, Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Item fructus Spiritus ſancti.
Rom. 12. 15.
Pſ. 25. 8.
Quæ dona præferenda.

SERMO XLVII.

De triplici flore, ſcilicet Virginitatis, Martyrii, & bonæ Operationis; & de devotione habenda circa divinum officium.

1 EGo *flos campi, & lilium convallium*. Ad hoc reſpicere puto, quod ſponſa de reſperſis lectulum floribus commendarat. Ne enim ſibi flores adſcriberet illos, quibus lectulus decoratus, & venuſtatus thalamus videbatur, infert Sponſus ſe eſſe florem campi; nec de thalamo ſane prodire flores, ſed de campo; & ſuo munere, & ſui participatione fieri quod retinet, & quod redolet. Ne quis ergo exprobrare illi poſſet, & dicere: *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* ipſe dilectæ ſuæ, ſicut ambitioſus amator, ita informator benignus, pie illi dignanterque demonſtrat, cui nitorem, de quo gloriabatur, ac ſuaveolentiam lectuli debeat deputare. *Ego flos campi*, inquit: de me eſt quod gloriaris. Saluberrime admonemur & ex hoc loco, quia nequaquam gloriari oportet: & *ſi quis gloriatur, in Domino glorietur*. Et ſecundum litteram illud: nunc jam ſcrutemur, ipſo de quo loquitur adjuvante, ſpiritualem qui in ea tegitur intellectum.

Cant. 2. 1.
1. Cor. 4. 7.
Textus tenor.

2 Et primo adverte nunc mihi trifariam quemdam floris

Florum ordo triplex.

a In editis poſtea hic additur, *ſua inobedientia conquinaverint*; at hoc comma deeſt in plerisque mſſ. & vero in idem recidit cum ſuperiori. In primis quidem editis legitur; ſed omiſſo præcedenti, *ſua contumacia & rebellione contempſerint*. Hic vero obſtupeſcere licet, in tam ſancto monaſteriorum cœtu tam indiſciplinatos monachos quidem, ſed tamen aliquos extitiſſe, quod amplius patet tum ex ſerm. 84. num. 4. tum ex lib. 7. de S. Bernardi vita. Confer ſermonem 3. in Dedicatione, num. 3. & ſerm. 30. de diverſis num. 6. [illegible] mirum hic mali ubique bonis permixti.

TOMO IV.

floris ſtatum, in *campo*, in *horto*, in *thalamo*; ut poſt hoc etiam illud facilius compertum fiat, cur ſe potiſſimum *campi florem* elegerit appellare. Et in campo quidem atque in horto oritur flos, in thalamo autem minime. Redolet & lucet in eo, non tamen erectus & ſtans, ut in horto vel campo; ſed plane jacens, tamquam qui illatus ſit, non innatus. Propterea & neceſſe eſt ſane reparare frequenter, & ſemper recentiores apponere flores, quod diu odorem ſuum minime retineant, nec decorem. Quod ſi (ut in alio ſermone præfatus ſum*) lectulus reſperſus floribus conſcientia eſt bonis referta operibus; vides certe, ut ſimilitudo ſervetur, nequaquam ſufficere ſemel, vel ſecundo operari quod bonum eſt, niſi inceſſanter addas nova prioribus, quatenus ſeminans in benedictionibus, de benedictionibus & metas. Alioquin jacet & marcet flos boni operis, atque in brevi omnis ex eo & nitor exterminatur, & vigor, ſi non aliis atque aliis ſuperjectis pietatis actibus continue reparetur. Hoc in thalamo.

** Serm. præcedent. num. 7.*
Perſeverantia in bonis operibus neceſſaria.

3 In horto autem non ita: ſed neque in campo ſimiliter. Ex ſe enim ſemel productis floribus aſſidue ſubminiſtrant, unde diu in ipſis decus ingenitum perſeveret. Differunt tamen & ipſi inter ſe, quod hortus quidem, ut floreat, hominum manu & arte excolitur: campus vero ex ſemetipſo naturaliter producit flores, & abſque omni humanæ diligentiæ adjutorio. Putaſne jam tibi videris advertere quiſnam ille ſit campus, nec ſulcatus vomere, nec defoſſus ſarculo, nec fimo impinguatus, nec manu hominis ſeminatus? honeſtatus * tamen nihilominus nobili illo flore, ſuper quem conſtat requieviſſe Spiritum Domini? *Ecce*, inquit, *odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. Necdum ſpeciem ſuam ille flos agri induerat, & jam dabat odorem ſuum, quando eum, ut hoc præ gaudio exclamaret, præſenſit ſpiritu, corpore marcens ſanctus & ſenex Patriarcha, caligans viſu, ſed odoratu ſagax. Non ſe proinde debuit florem thalami proteſtari qui flos eſt perpetuo vigens: ſed neque item horti, ne humano videretur opere generatus. Pulchre autem & convenientiſſime *flos campi ſum*, ait, qui & abſque humana induſtria prodiit, & ſemel prodeunti nulla eſt deinceps dominata corruptio, ut ſermo impleatur quem dixit: *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem*.

Flos in horto & campo quo diſcrimine.
** al. venuſtatus.*
Gen. 27. 27.
Chriſtus flos campi.
Pſal. 15. 10.

4 Sed, ſi placet, accipe & aliam hujus rei rationem (ut arbitror) non ſpernendam. Non enim ſine cauſa ſane multiplex ſpiritus a Sapiente deſcribitur, niſi quod ſub uno litteræ cortice diverſos plerumque ſapientiæ intellectus tegere conſuevit. Itaque juxta præfatam de floris ſtatu partitionem, flos eſt Virginitas, flos martyrium, flos actio bona. In horto virginitas, in campo martyrium, bonum opus in thalamo. Et bene in horto Virginitas, cui familiaris verecundia eſt, fugitans publici, latibulis gaudens, patiens diſciplinæ. Denique in horto flos clauditur, qui in campo exponitur, ſpargiturque in thalamo. Et habes: *Hortus concluſus, fons ſignatus*. Quod utique clauſtrum pudoris ſignat in virgine, & inviolatæ cuſtodiam ſanctitatis: ſi tamen talis fuerit, quæ ſit ſancta corpore & ſpiritu. Bene item in campo Martyrium, dum Martyres ludibrio omnium exponantur, ſpectaculum facti & Angelis, & hominibus. Nonne illorum miſeranda vox eſt in pſalmo: *Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris, ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt?* Bene quoque in thalamo Actio bona, quæ conſcientiam & quietam facit, & tutam. Poſt bonum denique opus ſecurius in contemplatione dormitur, & tanto quis fiducialius ſublimia intueri & inveſtigare aggreditur, quanto ſibi conſcius eſt minime ſe propriæ amore quietis charitatis operibus defuiſſe.

Alia allegoria loci præſentis.
Virginitas [illegible] [illegible].
Cant. 4. 12.
Martyrium campus.
Pſal. 78. 4.
Actio bona in thalamo.

5 Et hæc omnia ſecundum aliquid Dominus Jeſus. Ipſe flos horti, virgo Virga virgine generatus. Idem flos campi, martyr, Martyrum corona, & martyrii forma. Denique foras civitatem eductus eſt, extra caſtra paſſus eſt, in ligno elevatus eſt, ſpectandus hominibus, ſubſannandus ab omnibus. Ipſe item thalami flos, ſpeculum, & exemplum totius beneficentiæ, quemadmodum ipſe Judæis proteſtatus eſt dicens: *Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo*; & item ſcriptura de eo: *Qui pertranſiit*, ait, *benefaciendo & ſanando omnes*. Si igitur hæc tria Dominus, quæ fuit cauſa, ut e tribus *ſe campi florem* maluerit appellare? Profecto ut eam ad tolerantiam animaret, cui noverat imminere (ſi quidem vellet pie vivere in Chriſto) perſecutionem pati. Id ſe ergo libentius profitetur, ad quod potiſſimum vult habere ſequacem; atque hoc eſt, quod alias dixi, quoniam ſemper & illa appetit quietem, & ille incitat ad laborem, denuntians ei, quod *per multas tribulationes oportet intrare in regnum cælorum*. Unde cum nova in terris Eccleſia noviter deſponſata ſibi redire ad Patrem diſponeret, dicebat ei: *Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo*; item: *Si me*, ait, *perſecuti ſunt, & vos perſequentur*. Potes & tu in Evangelio multa colligere huic denuntiationi malorum perferendorum ſimilia.

Chriſtus hæc omnia convenient.
Joan. 10. 32.
Act. 10. 38.
Anima appetit quietem, ſed Chriſtus incitat ad laborem.
Act. 14. 21.
Joan. 16. 2.
Joan. 15. 20.

6 *Ego flos campi, & lilium convallium*. Illa ergo monſtrante lectulum, ille vocat ad campum, & ad exercitium provocat. Nec putat quicquam perſuaſibilius fore illi ad ineundum certamen, quam ſi ſeipſum certantis aut exemplum proponat, aut præmium. *Ego flos campi*. Sane utrumvis in hoc ſermone intelligi datur, vel quod ſit videlicet pugnantis forma, vel quod gloria triumphantis. UTRUMQUE ES MIHI, Domine Jeſu, & SPECULUM PATIENDI, & PRÆMIUM PATIENTIS. Utrumque fortiter provocat, ac vehementer accendit. Tu doces manus meas ad prælium exemplo virtutis tuæ; tu caput meum poſt victoriam tuæ coronas præſentia majeſtatis, ſive quia pugnantem te ſpecto, ſive quia te expecto non ſolum coronantem, ſed & coronam: in utroque mirabiliter tibi me allicis; uterque funis violentiſſimus ad trahendum. Trahe me poſt te: libenter te ſequor, libentius fruor. Si ſic bonus es, Domine, ſequentibus te, qualis futurus es conſequentibus? *Ego flos campi*, qui diligit me, veniat in campum; non refugiat mecum, & pro me inire certamen, ut poſſit dicere: *Bonum certamen certavi*.

Cant. 2. 1.
Chriſtus ſe nobis certantibus & exemplum proponit & præmium.
2. Tim. 4. 7.

7 Et quoniam non ſuperbi vel arrogantes, ſed humiles potius, qui de ſe præſumere neſciunt, martyrio idonei ſunt; addit ſe etiam *lilium eſſe convallium*, id eſt humilium coronam, ſpecialem gloriam futuræ exaltationis ipſorum hujus eminentia floris deſignans. Erit namque cum *omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur*: & tunc candor ille vitæ æternæ, lilium plane, non collium, ſed convallium, apparebit. *Juſtus germinabit ſicut lilium*, inquit. Quis juſtus, niſi humilis? Denique cum ſe manibus Baptiſtæ ſervi Dominus inclinaret, & ille expaveſceret majeſtatem: *Sine*, inquit, *ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*; conſummationem profecto juſtitiæ in humilitatis perfectione conſtituens. Juſtus ergo humilis, juſtus *convallis* eſt. Et ſi humiles inventi fuerimus, germinabimus & nos ſicut lilium, & florebimus in æternum ante Dominum. An non vere vel tunc maxime ſe lilium convallium comprobabit, cum *reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ?* Non ait corpus noſtrum, ſed *corpus humilitatis noſtræ*: ut hujus lilii miro & ſempiterno candore ſolos ſignificet humiles illuſtrandos. Et hæc dicta ſint pro eo quod ſponſus *ſe florem campi*, & *lilium* eſſe *convallium* proteſtatus eſt.

Humiles tantum martyrio idonei.
Iſai. 40. 4.
Oſee 14. 6.
Matt. 3. 15.
Juſtitiæ perfectio in humilitate.
Philip. 3. 21.

8 Jam etiam quid de ſua conſequenter chariſſima proteſtetur, bonum eſſet audire: ſed hora non patitur. Ex Regula namque noſtra * nihil operi Dei præponere licet. Quo quidem nomine laudum ſolemnia, quæ Deo in Oratorio quotidie perſolvuntur, pater Benedictus ideo voluit appellari, ut ex hoc clarius aperiret, quam nos operi illi vellet eſſe intentos. Unde vos moneo, dilectiſſimi, pure ſemper ac ſtrenue divinis intereſſe laudibus. Strenue quidem, ut ſicut reverenter, ita & alacriter Domino aſſiſtatis, non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra tranſilientes, non fractis & remiſſis vocibus muliebre quiddam balba de nare ſonantes; ſed virili (ut dignum eſt) & ſonitu, & affectu voces Sancti Spiritus depromentes. Pure vero, ut nil aliud dum pſallitis, quam quod pſallitis cogitetis. Nec ſolas dico vitandas cogitationes vanas & otioſas: vitandæ ſunt & illæ, illa dumtaxat hora, & illo loco, quas Officiales a fratres pro communi neceſſitate, quaſi neceſſario, frequenter admittere compelluntur. Sed ne illa quidem profecto recipere tunc conſuluerim, quæ forte paulo ante, in clauſtro ſedentes, in codicibus legeratis, qualia & nunc me viva voce diſſerente ex hoc auditorio Spiritus ſancti recentia reportatis. Salubria ſunt, ſed minime illa ſalubriter inter pſallendum revolvitis. Spiritus enim ſanctus illa hora gratum non recipit quicquid aliud, quam debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. Cujus ſemper facere voluntatem ad ejus voluntatem ipſo inſpirante poſſimus, gratia & miſericordia ſponſi Eccleſiæ Jeſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

** Reg. S. Bened. c. 43.*
Officio divino ut aſſiſtendum.
Cogitationes quæ ejiciendæ.

SER-

a Officiales, qui exterioribus Officiis deputati ſunt, diſtinguuntur a Choralibus in Serm. 9. de diverſis; & infra Serm. 57. num.

SERMO XLVIII.

De laude reciproca, quæ fit inter ſponſum & ſponſam: & qualiter per umbram Chriſti intelligatur corpus, & fides ejus.

Cant. 2. 2. 1 SICUT *lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Non bonæ filiæ quæ pungunt. Attende peſſimum germen ejus, cui maledictum eſt, terræ noſtræ. *Gen. 3. 18.* Quam, inquit *colueris eam, ſpinas & tribulos germinabit tibi*. Donec ergo in carne eſt anima, inter ſpinas profecto verſatur; & neceſſe eſt ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. Quod ſi lilium eſt ipſa, juxta ſponſi verbum, videat quam vigilem ſollicitamque eſſe oporteat ſuper cuſtodia ſui, ſepta undique ſpinis, hinc inde aculeos intendentibus. Nec enim vel leviſſimam ſpinæ ſuſtinet ullatenus punctionem floris teneritudo, ſed mox ut modice premitur, perforatur. Sentis quam merito neceſſarieque hortetur nos Propheta ſervire Domino in timore; & item Apoſtolus, cum timore nihilominus & tremore noſtram ipſorum operari ſalutem? Tenebant nimirum proprio experimento hujus ſententiæ veritatem, utpote amici ſponſi, qui minime prorſus ambigerent & ad ſuas animas pertinere quod dicitur: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Denique unus eorum: *Converſus ſum*, ait, *in ærumna mea, dum configitur ſpina*. Bene confixus, qui converſus exinde eſt. Bene pungeris, ſi compungeris. Multi cum ſentiunt pœnam, corrigunt culpam; & talis dicere poteſt: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina*. Spina culpa eſt, ſpina pœna eſt, ſpina falſus frater, ſpina vicinus eſt malus.

Vita præſens agitur inter ſpinas & aculeos.

Pſ. 2. 11. Philip. 2. 12.

Pſ. 31. 4.

Spinæ quæ.

2 *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. O candens lilium! o tener & delicate flos! increduli & ſubverſores ſunt tecum; vide quomodo caute ambules inter ſpinas. Plenus eſt mundus ſpinis: in terra ſunt, in aere ſunt, in carne tua ſunt. Verſari in his, & minime lædi, divinæ potentiæ eſt, non virtutis tuæ. Sed *confidite*, inquit, *quia ego vici mundum*. Etſi igitur undique tibi intendi proſpicias tribulationum, tamquam tribulorum, aculeos; non turbetur cor tuum neque formidet, ſciens *quia tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit*. Conſidera lilia agri, quomodo inter ſpinas vigent & nitent. Si fœnum quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic cuſtodit, quanto magis amicam & ſponſam ſuam chariſſimam. Denique *cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe*. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Non mediocris titulus profecto virtutis, inter pravos vivere bonum, & inter malignantes innocentiæ retinere candorem, & morum lenitatem: magis autem ſi his qui oderunt pacem, pacificum, & amicum ipſis te exhibeas inimicis. Id plane tibi ſimilitudinem datam de lilio jure quodam proprietatis ſpecialiter vindicabit, quod ipſas utique pungentes ſe ſpinas candore proprio illuſtrare & venuſtare non ceſſat. An non proinde lilium tibi videtur implere quodam modo Evangelii perfectionem, qua orare jubemur pro calumniantibus & perſequentibus nos; benefacere his qui oderunt nos? Ergo & tu fac ſimiliter, & erit anima tua amica Domini, & laudabit te de te, dicens: quia *ſicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*.

Verſari inter ſpinas, & non lædi difficile.

Joan. 16. 33.

Rom. 5. 3. Facile tamen protegente Deo.

Pſal. 144. 20.

Inter malos bonum eſſe eximia virtus.

Luc. 6. 28.

3 Sequitur: *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Reddit ſponſa præconii vicem commendanti ſe ſponſo, a quo laudari eſt laudabilem fieri; & quem laudare, intelligere, & admirari laudabilem. Et ſicut ex eminenti flore figurata a ſponſo laus ejus eſt, ita e regione & ex excellenti ligno ipſa illius ſingularem gloriam eminentiamque demonſtrat. Movet tamen me de ligno hoc, quod non tantæ eſſe excellentiæ videatur, quantæ aliqua cæterorum; & ideo minus digne aſſumi in opus ſimilitudinis, utpote quod non ſufficiat laudis vicem implere. *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Denique nec ſponſa magni æſtimaſſe videtur, quæ hoc in lignis ſilvarum tantum efferre curavit, nimirum ſterilibus, nec fructus humano victui aptos ferentibus. Cur ergo, omiſſis melioribus & nobilioribus lignis, hujus mediocritas arboris adducta in medium eſt ad formandum ſponſi præconium? Ita-ne ad menſuram laudem recipere debuit qui ad menſuram Spiritum non accepit? Hoc nempe data de illa arbore ſimilitudo facit, ut videatur habere ſuperiorem qui parem non habet. Quid dicemus ad hæc? Fateor, parva laus, quoniam parvi laus. Non enim hoc loco prædicatur magnus Dominus & laudabilis nimis, ſed parvus Dominus & amabilis nimis, parvulus utique, qui natus eſt nobis.

Cant. 2. 3. Sponſus cum malo comparatur.

Iſ. 9. 6.

4 Ergo non majeſtas attollitur hic, ſed commendatur humilitas; digneque ac rationabiliter quod infirmum & ſtultum eſt Dei, hominum fortitudini & ſapientiæ antefertur. Ipſi ſunt namque ligna ſilveſtria & infructuoſa: quoniam, ſecundum Prophetam, *omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt; non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum*. *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Unus inter ligna ſilvarum Dominus Jeſus arbor faciens fructum, ſecundum hominem ſane etſi prælatus hominibus, ſed ab Angelis minoratus. Miro etenim modo & Angelis ſeſe factus ea ſubjecit, & Angelos ſibi manens Deus ſubjectos retinuit. Denique *videbitis*, inquit, *Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis*, quod in uno eodemque homine Chriſto Jeſu & infirmitatem foveant, & ſtupeant majeſtatem. Quia ergo ſponſæ id dulcius, quod ſe imminuit, ſapit; libentius attollit gratiam, præfert miſericordiam, ſtupet dignationem. Libuit proinde hominem inter homines admirari, non inter Angelos Deum: tamquam malus inter ligna excellit ſilvarum, & non plane inter hortorum plantaria. Nec putat minui laudes, ubi de conſideratione infirmitatis, pietatis bonitas exaltatur. Quo enim juxta aliquid a laudibus temperat, eo item juxta aliquid magis laudat, minus proſequens gloriam dignitatis, ut gratia dignationis emineat. Sicut ergo Apoſtolus quod ſtultum & infirmum eſt Dei, ſapientius fortiuſque dicit eſſe hominibus, ſed non Angelis; & ſicut Propheta ſpecioſum prædicat forma præ filiis hominum, & non præ Angelis: ſic iſta certe in eodem ſpiritu loquens, ſub typo fructiferæ arboris ſilveſtriumque lignorum hoc loco efferre voluit Hominem Deum ſuper omnem gratiam hominum, non autem ſuper excellentiam Angelorum.

Pſal. 13. 3.

Cant. 2. 3.

Pſal. 8. 6.

Joan. 1. 51.

1. Cor. 1. 25.

Pſal. 44. 3.

5 *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios*: Et bene *inter filios*: quia cum eſſet unicus Patris ſui, multos illi & abſque invidia filios acquirere ſtuduit, quos non confunditur vocare fratres, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Jure autem præponitur univerſis adoptatis per gratiam is, qui per naturam filius eſt. *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Merito *ſicut malus*, qui initar fructiferæ arboris & umbram refrigerii habet, & fert fructum optimum. An non vere fructiferum lignum, cujus *flores fructus honoris & honeſtatis*? Denique lignum vita eſt apprehendentibus eum. Non comparabuntur huic omnia ligna ſilvarum: quia etſi ſint arbores pulchræ & magnæ, quæ opem ferre videantur orando, miniſtrando, docendo, exemplis juvando: ſolus tamen Dei ſapientia Chriſtus lignum eſt vitæ, ſolus panis vivus qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.

Chriſtus excellentior filiis per gratiam.

Eccli. 24. 23.

Prov. 3. 18.

6 Ideo ait, *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo*. Merito ejus deſideraverat umbram, de quo & refrigerium eſſet, & refectionem pariter acceptura. Nam cætera quidem ſilvarum ligna, etſi umbram ſolatii habeant, ſed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos ſalutis. Unus eſt enim vitæ auctor, unus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dicit ſponſæ ſuæ: *Salus tua ego ſum*. *Non Moyſes*, inquit, *dedit vobis panem hunc de cœlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum*. Propterea ergo Chriſti noviſſimam deſideraverat umbram, quod ſolus ſit qui non ſolum ab æſtu refrigerat vitiorum, ſed & replet delectatione virtutum. *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi*. Umbra ejus, caro ejus: umbra ejus, fides. Mariæ obumbravit proprii Filii caro, mihi Domini fides. Quamquam & mihi quoque quomodo non obumbrat caro, qui in myſterio manduco eam? Et ſancta nihilominus Virgo fidei & ipſa experta eſt umbram, cui dictum eſt: *Et beata quæ credidiſti*. *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi*. Et Propheta: *Spiritus*, inquit, *ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, in umbra ejus vivemus inter gentes*. In umbra in gentibus, in luce cum Angelis. In umbra ſumus quamdiu per fidem ambulamus, & non per ſpeciem: & ideo juſtus in umbra, qui ex fide vivit. At qui vivit ex intellectu, beatus eſt: quia non in umbra jam, ſed in lumine. Juſtus erat David, & ex fide vivebat, cum dicebat Deo: *Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua, & vivam*: ſciens ſucceſſurum fidei intellectum, intellectui revelandum lumen vitæ, & luminis vitam. Prius eſt venire ad umbram, & ita ad id, cujus umbra eſt, pertranſire: quoniam *niſi credideritis*, ait, *non intelligetis*.

Cant. 2. 3. Chriſti umbra deſiderabilis.

1. Tim. 2. 5.

Joan. 6, 32.

Umbra Chriſti, caro ejus, & fides.

Luc. 1. 45.

Thren. 4. 20.

Pſ. 118. 73.

Iſai. 7. 9.

7 Vides fidem & vitam eſſe, & vitæ umbram. Nam e regione vita in deliciis agens, quoniam non eſt ex fide,

Vita in deliciis & mors eſt, & umbra mortis.

1. Tim. 5. 6. Rom. 8. 6.

de, & mors eſt, & umbra mortis. *Quæ enim*, inquit, *vidua in deliciis eſt, vivens mortua eſt*. Denique *ſapientia carnis mors eſt*. Sed & mortis eſt umbra, illius ſcilicet quæ cruciat in æternum. Sedimus & nos aliquando in tenebroſis & in umbra mortis carnaliter converſantes, & non ex fide viventes, mortui jam quidem juſtitiæ; a morte vero ſecunda paulo minus abſorbendi. Quantum etenim umbra prope eſt corpori cujus eſt umbra, tantum pro certo vita illa noſtra inferno appropinquavit. Denique *niſi quia Dominus adjuvit me*, inquit, *paulo minus habitaſſet in inferno anima mea*. Nunc autem de umbra mortis ad vitæ tranſivimus umbram, magis autem tranſlati ſumus de morte ad vitam, in Chriſti umbra viventes, ſi tamen viventes, & non mortui. Nec enim, reor, continuo, ut quis in umbra ejus fuerit, quod vivat in ea: quia non plane omnis qui fidem habet, ex fide vivit. Nam fides ſine operibus mortua eſt; nec poteſt dare vitam, quam minime ipſa habuerit. Ideo Propheta cum dixiſſet: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*, non contentus fuit ſequi & dicere: In umbra ejus ſumus, ſed *in umbra*, inquit, *ejus vivimus inter gentes*. Et tu ergo vide ut vivas exemplo Prophetæ in umbra ejus, ut quandoque & regnes in lumine ejus. Nec enim tantum umbram habet, habet & lucem. Ipſe per carnem umbra eſt fidei, ipſe intelligentiæ lumen per ſpiritum. Et caro eſt enim, & ſpiritus. Caro in carne manentibus, ſpiritus ante faciem noſtram, id eſt in futuro, ſi tamen quæ retro ſunt obliviſcentes, ad ea quæ ante ſunt noſmetipſos extendimus, quo pervenientes experiamur de verbo quod dixit: *Caro non prodeſt quicquam, ſpiritus eſt qui vivificat*. Nec ignoro, quod in carne adhuc manens quis dixerit: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus*. At hoc ille: nos vero, qui nondum in paradiſum, nondum ad tertium cœlum rapi meruimus, Chriſti interim carne paſcamur, myſteria veneremur, exempla ſectemur, fidem ſervemus; & vivemus profecto in umbra.

Pſal. 93. 17. 1. Joan. 3. 14. Fides ſine operibus inanis. Thren. 4. 20. Joan. 6. 64. 2. Cor. 5. 16.

Vivere in umbra & ſedere quid differant.

8 *In umbra ejus quem deſideraveram ſedi*. Fortaſſis felicius aliquid illa expertam ſe gloriatur in eo, quod ſe in umbra dicit, non, ut Propheta, vivere, ſed ſediſſe. Sedere enim quieſcere eſt. Plus eſt autem quieſcere in umbra, quam vivere: ſicut vivere plus eſt, quam tantummodo eſſe in ea. Igitur quod eſt commune multorum Propheta aſſumens ſibi: *In umbra ejus vivimus*, inquit: ſponſa vero habens prærogativam, etiam quod ſub ea ſingulariter ſederit, gloriatur. Non enim ut ille pluraliter, *Vivimus*, ita & hæc, *Sedimus* dixit; ſed ſingulariter, *ſedi*, ut agnoſcas prærogativam. Ubi itaque nos cum labore vivimus, qui conſcii peccatorum ſub timore ſervimus, ibi hæc devota & amans ſuaviter requieſcit. Denique timor pœnam habet, amor ſuavitatem. Unde ait: *& fructus ejus dulcis gutturi meo*, guſtum contemplationis ſignificans, quem obtinuerat per amorem ſuaviter ſublevata. At illud in umbra, quia per ſpeculum & in ænigmate. Erit cum declinaverunt umbræ creſcente lumine, immo penitus diſparuerint, & ſubintrabit ſicut perſpicua, ita & perpetua viſio: eritque non modo ſuavitas gutturi, ſed & ſatietas ventri; ſine faſtidio tamen: *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo*. Nos quoque ubi ſponſa pauſat, pauſemus pariter, de ſumpto guſtu Patrem-familias glorificantes, qui nos ad tales epulas invitavit, ſponſum Eccleſiæ Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

Thren. 4. 20. Cant. 2. 3.

SERMO XLIX.

Qualiter per diſcretionem ordinatur Charitas, ut omnia membra Eccleſiæ, id eſt electi, invicem colligentur.

Cant. 2. 4.

1 INtroduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. Ut quidem propoſiti capituli videtur ſonare littera, habito pro votis dulci admodum familiarique colloquio cum dilecto, illo abeunte, ſponſa regreditur ad adoleſcentulas, aſpectu ita ipſius afflatuque refecta atque accenſa, quatenus ebriæ ſimilis appareret. Et quaſi illis ſtupentibus novitatem, & quærentibus cauſam, reſpondit mirum minime eſſe, ſi vino æſtuaret, quæ in cellam vinariam introiſſet. Et ſecundum litteram ita. Secundum ſpiritum quoque non negat ebriam, ſed amore, non vino; niſi quod amor vinum eſt. *Introduxit me rex in cellam vinariam*. Quando præſens eſt ſponſus, & ſponſa ad ipſum ſermonem dirigit; tunc *ſponſus* dicitur aut *dilectus*, aut *quem diligit anima mea*, inquit: loquens vero de ipſo adoleſcentulis, *regem* nominat. Ut quid hoc? Propterea credo, quia & ſponſæ amanti atque dilectæ conveniat uti familiarius (quod ad ſe eſt) amoris nominibus, & adoleſcentulis, tamquam diſciplina indigentibus, opus ſit reverendo premi vocabulo majeſtatis.

Modus loquendi ſponſæ de ſponſo varius.

2 *Introduxit me rex in cellam vinariam*. Quænam iſta ſit cella vinaria, prætereo dicere, quia dixiſſe me recolo. Tamen ſi ad Eccleſiam referatur ſermo, cum repleti Spiritu ſancto Diſcipuli muſto ebrii a populo putarentur; tunc tamquam amicus ſponſi pro ſponſa ſtans Petrus in medio eorum: *Non*, inquit, *ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt*. Attende interim, quod non omnino ebrios, ſed ebrios, ſicut ab illis æſtimati ſunt, denegavit. Erant enim ebrii, ſed Spiritu-ſancto, non muſto. Et quaſi teſtificarentur ad plebem, revera ſe in cellam fuiſſe vinariam introductos, rurſum Petrus pro omnibus: *Sed hoc eſt*, ait, *quod dictum eſt per Prophetam Joel: Et erit in noviſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri & filiæ. Juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt*. An non tibi cella videtur fuiſſe vinaria illa domus, in qua erant Diſcipuli pariter congregati, *cum factus eſt repente de cœlo ſonus, tamquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant ſedentes*, adimplevitque prophetiam Joel? Et nonne unuſquiſque illorum exiens inebriatus ab ubertate domus illius, & torrente voluptatis tantæ potatus, dicere merito quibat: *Quoniam introduxit me rex in cellam vinariam?*

Act. 2. 15. Apoſtolorum ebrietas poſt acceptum Spiritum ſanctum qualis. Joel. 2. 28.

3 Sed tu quoque, ſi collecto tuo ſpiritu, mente ſobria & vacua curis, orationis domum ſolus introeas, & ſtans coram Deo ad unum aliquod de altaribus, cœli januam tangas ſancti deſiderii manu, & præſentatus choris Sanctorum, tua penetrante devotione, (ſiquidem oratio juſti penetrat cœlos) in ipſorum præſentia miſerandos deplores miſerias & calamitates quas pateris; crebris ſuſpiriis & gemitibus inenarrabilibus prodas neceſſitatem, flagites pietatem: ſi, inquam, hoc egeris, confido in eo qui dixit: *Petite, & accipietis*, quia ſi perſeveraveris pulſans, non exibis vacuus. Verum cum te nobis reddideris plenum gratia & charitate, nec poteris ſpiritu fervens diſſimulare munus acceptum, quod ſine invidia communicabis; eriſque omnibus in gratia, quæ data eſt tibi, non modo gratus, ſed fortaſſis etiam admirandus: poteris & ipſe veraciter proteſtari, quia *introduxit me rex in cellam vinariam*: tantum cautus eſto, non in te, ſed in Domino gloriari. Nec omne donum, quamvis ſpirituale, prodire dixerim de cella vinaria, cum ſint & aliæ penes ſponſum cellæ vel apothecæ, diverſa in ſe recondita habentes dona atque chariſmata, ſecundum divitias gloriæ ejus: de quibus cellis memini me alibi * latius diſputaſſe. *Nonne hæc condita ſunt*, inquit, *apud me, & ſignata in theſauris meis?* Ergo pro diverſitate cellarum, diviſiones gratiarum ſunt, & unicuique manifeſtatur Spiritus ad utilitatem. Et quamquam alii quidem detur ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ, alii vero prophetia, alii gratia curationum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum, aliaque aliis his ſimilia; non tamen qui horum pro hujuſmodi dicere poterit, quod introductus fuerit in cellam vinariam. Ex aliis quippe cellis ſive theſauris iſta ſumuntur.

Alia introductio in cellam vinariam. Matt. 7. 7. Omne donum de cella vinaria non depromitur. * Sup. ſer. 23. Deut. 32. 34. 1. Cor. 12. 8.

4 Sed ſi quis orando obtineat mente excedere in id divini arcani, unde mox redeat divino amore vehementiſſime flagrans, & æſtuans juſtitiæ zelo, necnon & in cunctis ſpiritualibus ſtudiis atque officiis perniminm fervens, ita ut poſſit dicere: *Concaluit cor meum intra me, & in meditationibus meis exardeſcit ignis*; is plane, cum ex charitatis abundantia bonam & ſalutarem vini lætitiæ ructare crapulam cœperit, in cellam non immerito perhibebitur vinariam introiſſe. Cum enim duo ſint beatæ contemplationis exceſſus, in intellectu unus, & alter in affectu; unus in lumine, alter in fervore: unus in agnitione, alter in devotione: pius ſane affectus, & pectus amore calens & ſanctæ devotionis infuſio, etiam & vehemens ſpiritus repletus zelo, non plane aliunde, quam e cella vinaria reportantur: & cuicumque cum horum copia ſurgere ab oratione donatur, poteſt in veritate loqui: quia *introduxit me rex in cellam vinariam*.

Item alia introductio in cellam vinariam. Pſ. 38. 4. Contemplationis duplex exceſſus.

5 Sequitur: *Ordinavit in me charitatem*. Omnino neceſſarie. Importabilis ſiquidem abſque ſcientia eſt zelus. Ubi ergo vehemens æmulatio, ibi maxime diſcretio eſt neceſſaria, quæ eſt ordinatio charitatis. SEMPER quidem zelus abſque ſcientia minus efficax, minuſque utilis invenitur; plerumque autem & pernicioſus valde ſentitur. Quo igitur zelus fervidior, ac vehementior ſpiritus, profuſiorque charitas; eo vigilantiori opus ſcientia eſt, quæ zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, ordinet charitatem. Proinde ſane ne tamquam nimia & im-

Zelus abſque ſcientia ac diſcretione non raro noxius.

& importabilis pro impetu ſpiritus, quem e cella videtur vinaria reportaſſe; præſertim ab adoleſcentulis ſponſa timeatur; jungit quod diſcretionis eſt etiam ſe pariter accepiſſe, id eſt ordinem charitatis. DISCRETIO quippe omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit & decorem, etiam & perpetuitatem. Denique ait: *Ordinatione tua perſeverat dies*, diem virtutem appellans. Eſt ergo diſcretio non tam virtus, quam quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit, ipſaque affectio naturalis in perturbationem magis convertetur, exterminiumque naturæ. *Ordinavit in me charitatem*. Factum eſt autem hoc, cum in Eccleſia quoſdam quidem dedit Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios Paſtores & Doctores ad conſummationem ſanctorum. Oportet autem ut hos una omnes charitas liget, & contemperet in unitatem corporis Chriſti: quod minime omnino facere poterit, ſi ipſa non fuerit ordinata. Nam ſi ſuo quiſque feratur impetu ſecundum ſpiritum quem accepit, & ad quæque volet indifferenter, prout afficitur, & non rationis judicio convolavit; dum ſibi aſſignato officio nemo contentus erit, ſed omnes omnia indiſcreta adminiſtratione pariter attentabunt, non plane unitas erit, ſed magis confuſio.

> Diſcretio ordo & auriga virtutum.
> Pſ. 118. 91.
> Hebr. 11.
> Diſcretio rara regula quam neceſſaria.

6 *Ordinavit in me charitatem*. Utinam & in me Dominus Jeſus tantillum ordinet charitatis quod dedit: ut ſic mihi curæ ſint univerſa quæ ſunt ipſius, ut tamen quod mei potiſſimum propoſiti ſeu officii eſſe conſtiterit, ante omnia curem; ſed ſane ita id prius, ut tamen ad multa, quæ mihi ſpecialiter non attinent, afficiar amplius. Non enim ſemper quod prius curandum, id etiam diligendum amplius erit: cum ſæpe quod prius eſt ad ſollicitudinem, minus ſit ad [a] utilitatem, ac per hoc minus eſſe oporteat & in affectu. FREQUENTER proinde quod pro injuncto [b] præponitur, de judicio poſthabetur: & quod veritas judicat præponendum, id charius amplectendum ordo poſtulat charitatis. Nonne, verbi gratia, ex injuncto incumbit mihi cura omnium veſtrum? Jam quicquid huic forte prætulero operi, quo minus ipſi invigilem digne & utiliter pro viribus exequendo, etſi ex charitate fortaſſis id facere videar, ordinis tamen ratio non conſentit. Quod ſi ante omnia quidem (ut debeo) huic intendo curæ, non autem magis ad majora gaudeo Dei lucra quæ per alterum fieri forte comperero, patet me ordinem charitatis ex parte tenere, ex parte nequaquam. Si vero me & ad id amplius, quod ſpecialius incumbit, ſollicitum, & nihilominus ad illud, quod majus eſt, magis affectum exhibeam, utrobique profecto invenior charitatis ordinem aſſecutus; & non eſt cur dicere non poſſim etiam ipſe, quia *ordinavit in me charitatem*.

> Charitas in Prælato quomodo recte ordinanda.
> Alieno bono plus aliquando gaudendum, quam ſuo. Confer. ſer. ſeq. n. 5. 6.

7 Si autem dicas difficile quemquam plus alieno gaudere magno bono, quam proprio parvo, advertes certe vel ex hoc excellentiam gratiæ apud ſponſam, & quoniam * non cuilibet animæ dicere ſit, quia *ordinavit in me charitatem*. Quare facies deciderunt quorumdam veſtrum modo ad hunc ſermonem? Nam alta ſuſpiria teſtantur triſtitiam animorum, conſcientiarumque dejectionem. Nimirum metientes noſmetipſos nobis, ſentimus alieni noſtrum pro noſtræ imperfectionis experientia, quam rara virtus ſit alienæ non invidere virtuti, nedum gaudere ad illam, nedum etiam tanto plus, quam ad propriam quemque gratulari, quanto ſe perpenderit in virtute ſuperatum. Adhuc modicum lumen in nobis eſt, Fratres, quotquot de nobis ita ſentimus. *Ambulemus dum lucem habemus, ne tenebræ nos comprehendant*. Ambulare, proficere eſt. Ambulabat Apoſtolus, qui dicebat; *Non arbitror me comprehendiſſe*; & addit: *Unum autem, quæ retro ſunt obliviſcens, ad ea quæ ante ſunt, me extendo*. Quid eſt, *unum autem*? Unum autem, inquit, quaſi remanſit mihi ad remedium, ad ſpem, ad conſolationem. Quid illud? *Quæ retro ſunt* videlicet *obliviſcens, ad ea quæ ante ſunt, me extendo*. Magna fiducia! quod magnum electionis Vas perfectum abnuens, profectum fatetur. Ergo non ambulantem, ſed ſedentem a mortis tenebris comprehendi periculum eſt. Et quis ſedens, niſi qui non curat proficere? Id caveto: & ſi morte præoccupatus fueris, in refrigerio eris. Dices Deo: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo* nihilominus, inquit, *omnes ſcribentur*. Qui omnes? Profecto qui in deſiderio proficiendi inveniuntur. Sequitur enim: *Dies formabuntur, & nemo in eis*, ſubaudis, peribit. Dies proficientes intellige, qui ſi morte præoccupati fuerint, in eo quod eis deeſt, perficiendi ſunt. Formabuntur, & nemo in eis informis relinquetur.

> * al. quam.
> Rara virtus de alieno gaudere virtute, non invidere.
> Joan. 12. 35.
> Philip. 3. 13.
> Salvabuntur qui ſunt in deſiderio proficiendi. V. epiſt. 254. num. 2.
> Pſal. 138. 16.

8 Et quomodo, ais, ego proficere poſſum, qui fratri proficienti invideo? Si doles quod invides, ſentis, ſed non conſentis. Paſſio eſt, quandoque ſananda, non actio condemnanda. Tantum non illic reſideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foveas morbum, ſatisfacias peſti, perſequaris inſontem, bene ab illo geſta calumniando, deprimendo, pervertendo, atque impediendo gerenda. Alioquin non nocet ambulanti & extendenti ſe ad meliora, quod jam non ipſe operatur, ſed quod habitat in eo peccatum. Non eſt ergo damnatio ibi qui non dat membra ſua arma iniquitati, non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad lædendum nocendumve aliquo modo: magis autem confunditur ſic ſe eſſe male affectum: & inolitum ex longo vitium confitendo, flendo, orando, conatur expellere; & cum non prævalet, mitior inde ad omnes, atque apud ſe humilior invenitur. Quis ſanum ſapiens hominem damnet, qui a Domino didicit mitis eſſe, & humilis corde? Abſit ut inveniatur expers ſalutis imitator Salvatoris, ſponſi Eccleſiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

> Non ſenſus ſed conſenſus peccatum facit.
> Rom. 7. 20.
> Matt. 11. 29.

SERMO L.

De duplici Charitate, ſcilicet actuali, & affectuali; & ejus ordinatione.

1 VOS forſitan expectatis tractari ſequentia, explicitum putantes verſiculum, qui noviſſime tractabatur. Verum ego aliud molior: habeo enim quod adhuc vobis apponam de fragmentis heſterni convivii, quæ mihi collegeram, ne perirent. Peribunt autem, ſi nulli appoſuero: nam ſi voluero ea habere ſolus, ipſe peribo. Nolo proinde veſtram illis, quam bene novi, fraudare ingluviem: præſertim cum ſint de ferculo charitatis, eo dulcia, quo ſubtilia: eo ſapida, quo minuta. Alioquin contra charitatem eſt valde nimis de ipſa charitate fraudare. Itaque hic ſum: *Ordinavit in me charitatem*.

> Charitati contrarium eſt ſubtrahere aliis neceſſaria.
> Cant. 2. 4.

2 Eſt charitas in actu, eſt & in affectu. Et de illa quidem quæ operis eſt, puto datam eſſe legem hominibus, mandatumque formatum; nam in affectu quis ita habeat, ut mandatur? Ergo illa mandatur ad meritum, iſta in præmium datur. Cujus initium quidem, profectumque vitam quoque præſentem experiri divina poſſe gratia non negamus: ſed plane conſummationem defendimus futuræ felicitati. Quomodo ergo jubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat? Aut ſi placet tibi magis de affectuali datum fuiſſe mandatum, non inde contendo, dummodo acquieſcas & tu mihi, quod minime in vita iſta ab aliquo hominum poſſit, vel potuerit adimpleri. Quis enim ſibi arrogare id audeat, quod ſe Paulus ipſe fatetur non comprehendiſſe? Nec latuit Præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires: ſed judicavit utile ex hoc ipſo ſuæ illos inſufficientiæ admoneri, & ut ſcirent ſane ad quem juſtitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandando impoſſibilia, non prævaricatores homines fecit, ſed humiles, ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo: *quia ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro coram illo*. Accipientes quippe mandatum, & ſentientes defectum, clamabimus in cœlum, & miſerebitur noſtri Deus; & ſciemus in illa die, quia *non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit*.

> Charitas duplex, in actu, & in affectu.
> Affectualis charitatis præceptum in hac vita impleri nequit.
> V. Tract. de dilig. Deo, c. 10. num. 29.
> Philip. 3. 13.
> Rom. 3. 20.
> Tit. 3. 5.

3 Atque hoc dixerim, ſiquidem conſenſerimus affectualem legem fuiſſe mandatam. Sed actuali [c] id potius convenire inde vel maxime apparere videtur, quod cum dixiſſet Dominus: *Diligite inimicos veſtros*, mox de operibus infert: *Benefacite his qui oderunt vos*. Item Scri-

> De actuali potius legis præceptum intelligi.
> c
> Luc. 6. 27. Rom. 12. 20.
> * V. Notas.

---

a Ita ſcripti noſtri omnes, atque editi primi. Subſequentes *Dei judicio, &c.* Horſtius, *prout quod veritas judicat, præponatur de judicio, &c.*

b Bernardi ſententia eſt, præceptum de diligendo convenire potius charitati actuali, quam affectuoſæ: ſed affectuoſæ nomine intelligit amorem illum perfectiſſimum, qui ſolis beatis, aut certe perfectis competit: actualem vero, qui non ſiſtit in ſimplici affectu, ſed in effectum prorumpit, ita ut internam dilectionis actum neutiquam excludat. *Neque hoc dico*, inquit, n. 4. *ut ſine affectione ſimus*, immo potius includat dilectionem internam, *qua etſi nondum dulci illo amore ſuaviter reficit, amore tamen amoris ipſius vehementer accendit*. Et hic eſt amor internus, *quo contenta eſt charitas actualis*, n. 6. Vide Admonitionem ad librum de diligendo Deo, ſupra col. 387.

c *Ubi autem ſervandi ſunt? Haud dubium quin in corde*, ait Bernardus in ſermone 5. de Adventu num. 2. immo & ex corde, ſicut ibidem explicat, ita ut ſint inſtar cibi, qui *manſerunt in affectiones, & in mores*.

Joan. 14. 15. Scriptura : *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum ; ſi ſitit, potum da illi.* Et hic de actu habes, non de affectu. Sed audi item Dominum etiam de ſui dilectione mandantem : *Si diligitis me*, inquit, *ſermones meos ſervate.* Atque hic quoque ad opera mittimur per injunctam obſervantiam mandatorum. Supervacue autem de opere monuiſſet, ſi in affectione jam fuiſſet dilectio. *Matt. 24. 19.* Sic te ergo neceſſe eſt & illud accipere, quod juberis diligere proximum tuum ſicut teipſum, etſi non ita aperte expreſſum ſit. An non denique ſatis tibi eſſe judices ad implendum iſtud de proximi dilectione mandatum, ſi id perfecte obſerves, in quo omni homini *Matth. 7. 12.* recte de lege naturæ præſcribitur : *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris?* & item illud : *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis?*

4 Neque hoc dico, ut ſine affectione ſimus, & corde arido ſolas moveamus manus ad opera. Legi inter alia, quæ ſcribit Apoſtolus magna & gravia hominum *Rom. 1. 31.* mala, hoc quoque adnumeratum : *ſine affectione* ſcilicet eſſe. Sed eſt affectio quam caro gignit ; & eſt quam ratio regit ; & eſt quam condit ſapientia. Prima eſt, quam Apoſtolus legi Dei dicit non eſſe ſubjectam, nec eſſe poſſe : ſecunda, quam perhibet e regione conſentientem legi Dei, quoniam bona eſt : nec dubium diſtare inter ſe contentioſam & conſentaneam. Longe vero tertia ab utraque diſtat, quæ & guſtat, & ſapit, quoniam ſuavis eſt Dominus, primam eliminans, ſecundam remunerans. Nam prima quidem dulcis, ſed turpis : ſecunda ſicca, ſed fortis ; ultima pinguis, & ſuavis eſt. Igitur per ſecundam opera fiunt ; & in ipſa charitas ſedet : non illa affectualis, quæ ſale ſapientiæ condita pingueſcens, magnam menti importat multitudinem dulcedinis Domini : ſed quædam potius actualis, quæ etſi nondum dulci illo amore ſuaviter reficit, *Joan. 3. 18.* amore tamen amoris ipſius vehementer accendit. *Non diligamus*, ait, *verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.*

Affectio triplex, carnis, rationis, & ſapientiæ. Rom. 8. 7. Rom. 7. 16. Pſ. 33. 8.

5 Vides quomodo caute medius incedit inter vitioſum atque affectuoſum amorem, ab utroque pariter hanc diſtinguens actualem & ſalutiferam charitatem ? Nec linguæ mentientis in hac dilectione recipit fictum, nec rurſum afficientis exigit ſapientiæ guſtum. *Opere*, inquit, *diligamus & veritate* : quod videlicet moveamur ad bene operandum magis quodam vividæ veritatis impulſu, quam ſapidæ illius charitatis affectu. *Ordinavit in me charitatem.* Quam putas harum ? Utramque, ſed ordine oppoſito. Nam actualis inferiora præfert, affectualis ſuperiora. Etenim in bene affecta mente non dubium (verbi cauſa) quin dilectioni hominis Dei dilectio præponatur, & in hominibus ipſis perfectiores infirmioribus, cœlum terræ, æternitas tempori, anima carni. Attamen in bene ordinata actione ſæpe, aut etiam ſemper, ordo oppoſitus invenitur. Nam & circa proximi curam & plus urgemur, & pluries occupamur ; & infirmioribus fratribus diligentiori ſedulitate aſſiſtimus ; & paci terræ magis, quam cœli gloriæ jure humanitatis, & ipſa neceſſitate intendimus ; & temporalium inquietudine curarum vix aliquid ſentire de æternis permittimur ; & languoribus noſtri corporis, poſtpoſita animæ cura, pene continue inſervimus ; & ipſis denique infirmioribus membris noſtris abundan*1. Cor. 12. 23.* tiorem honorem, juxta ſententiam Apoſtoli, circumdamus : per hoc quodam modo facientes verbum Do*Matt. 20. 16.* mini, de quo habes : *Erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi.* Orantem denique hominem cum Deo loqui quis dubitet ? Quoties tamen inde charitate jubente abducimur & avellimur, propter eos qui noſtra indigent opera vel loquela ? Quoties pie cedit negotiorum tumultibus pia quies ? Quoties bona conſcientia ponitur codex, ut operi manuum inſudetur ? Quoties pro adminiſtrandis terrenis juſtiſſime ipſis ſuperſedemus celebrandis[a] Miſſarum ſolemniis ? Ordo præpoſterus : ſed neceſſitas non habet legem. Agit ergo ſuum actualis charitas ordinem juxta Patrisfamilias juſſionem, *Ibidem 8.* incipiens a noviſſimis. Pia certe & juſta, quæ non ſit acceptrix perſonarum : nec pretia conſideret rerum, ſed hominum neceſſitates.

An res proximi & temporalia Dei rebus præferri poſſint.

Sapientia, ordo affectuum.

6 At non ita affectualis : nam a primis ipſa ducit ordinem. Eſt enim ſapientia, per quam utique quæque res ſapiunt prout ſunt : ut (verbi gratia) quæ pluris natura habet, pluris quoque ipſa affectio ſentiat, minora minus, minima minime. Et illum quidem ordinem charitatis veritas facit ; hunc autem veritatis charitas vindicat ſibi. Nam & vera in hoc eſt charitas, ut qui indigent amplius, accipiant prius : & rurſus in eo chara apparet veritas, ſi ordinem tenemus affectu, quem illa ratione. Tu ergo, ſi diligas Dominum Deum tuum toto corde, tota anima, tota virtute tua ; & amorem amoris[b] illum, quo contenta eſt charitas actualis, affectu ferventiori tranſiliens, ipſo cominus divino amore (ad quem is eſt gradus) accepto in plenitudine ſpiritu, totus igneſcas : ſapit tibi profecto Deus, etſi non digne omnino prout eſt, (quod utique impoſſibile eſt omni creaturæ) certe prout tuum ſapere eſt. Deinde ſapies etiam ipſe tu tibi prout es, cum te ſenſeris nil habere prorſus unde te ames, niſi in quantum Dei es : quippe qui totum unde amas, in illum effuderis. Sapies, inquam, tibi prout es, cum ipſo experimento amoris tui, & affectionis quam ad teipſum habebis, nihil dignum te eſſe invenies, quod vel a teipſo ametur, niſi propter ipſum, ſine quo ipſe es nihil.

Matt. 22. 37.

Hic Deus homini ſapit prout eſt.

Homo ſibi ipſi.

7 Jam vero proximus, quem vere te oportet diligere tamquam teipſum, ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt, haud aliud profecto ſapiet tibi, quam tu tibi, qui hoc eſt quod tu : eſt enim homo. Qui itaque te non diligis, niſi quia diligis Deum ; conſequenter omnes qui ſimiliter diligunt eum, diligis tamquam teipſum. Porro inimicum hominem, quoniam nihil eſt, pro eo quod non diligit Deum ; non potes quidem diligere tamquam teipſum, qui Deum diligis : diligis tamen ut diligat. Non eſt autem idipſum diligere, ut diligat, & diligere quia diligit. Proinde ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt, ſapiet tibi, non quidem quod eſt, qui utique nihil eſt ; ſed quod futurus forſitan eſt, quod eſt prope nihil, quippe quod adhuc pendet ſub dubio. Etenim de quo conſtat quod ad amorem Dei non ſit deinceps rediturus, ſapiat tibi neceſſe eſt, non prope jam nihil, ſed nihil ex toto, utpote quod in æternum nihil eſt. Iſto igitur excepto, qui non modo jam non diligendus, inſuper & odio habendus eſt, ſecundum illud : *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?* de cætero nulli vel inimiciſſimo homini negari quantulumcumque affectum charitas ſane in hac parte ambitioſa permittit. Quis ſapiens, & intelliget hæc ?

Et proximus.

Inimicus quomodo, aut quate diligendus.

Pſ. 138. 21.

8 Da mihi hominem, qui ante omnia quidem ex toto ſe diligat Deum ; ſe vero & proximum, in quantum diligunt ipſum ; inimicum autem, tamquam aliquando forſitan dilecturum, porro parentes carnis ſuæ germanius propter naturam, ſpirituales vero eruditores ſuos profuſius propter gratiam ; atque in hunc modum ad cætera quæque Dei ordinato intendat amore, deſpiciens terram, ſuſpiciens cœlum, utens hoc mundo tamquam non utens, & inter utenda & fruenda intimo quodam mentis ſapore diſcernens, ut tranſitoria tranſitorie, & ad id dumtaxat quod opus, & prout opus eſt curet, æterna deſiderio amplectatur æterno : talem, inquam, da mihi hominem, & ego audacter illum ſapientem pronuntio, cui nimirum quæque res revera ſapiunt prout ſunt, & cui in veritate atque ſecuritate competit gloriari, & dicere quia *ordinavit in me charitatem.* Sed ubi ille, aut quando iſta ? quod flens dico. Quouſque odoramus, & non guſtamus, proſpicientes patriam, & non apprehendentes, ſuſpirantes, & de longe ſalutantes ? O veritas, exulum patria, exilii finis ! video te, ſed intrare non ſinor carne retentus, ſed nec dignus admitti, peccatis ſordens. O Sapientia, quæ attingis a fine uſque ad finem fortiter in inſtituendis & continendis rebus ; & diſponis omnia ſuaviter in beandis & ordinandis affectibus ! dirige actus noſtros, prout noſtra temporalis neceſſitas poſcit ; & diſpone affectus noſtros prout tua veritas æterna requirit, ut poſſit unuſquiſque noſtrum ſecure in te gloriari & dicere, quia *ordinavit in me charitatem.* Tu es enim Dei virtus, & Dei ſapientia, Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, Dominus noſter, ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula Amen.

Sapiens quis vere dicendus.

Cant. 2. 4.

SER-

---

a Apud Ciſtercienſes olim intermittebantur Sacra tempore meſſis. Unde Philippus Auguſtus audito, apud Barbelienſes monachos *tempore meſſium, monachis ad grangias commeantibus, temporaliter occaſione a Miſſarum ſolemnitate ceſſari*, ſingulis diebus mane Miſſarum ſolemnia pro anima patris ſui ibidem ſepulti celebrari præcepit. Litteræ hac de re extant in lib. 6. de Re diplomatica p. 603. Alias Bernardus oblationem hoſtiæ ſalutaris *uſque ad defectum ultimum* vix aliquando intermiſit, teſte Gaufrido in lib. 5. de ejus vita cap. 1.

b In quibuſdam codicibus deeſt *amoris* hoc loco. Sed non eſt contra mentem Bernardi, qui de charitate actuali ſuperius agens, *amore tamen amoris ipſius*, inquit, *vehementer accendit.*

SERMO LI.

Qualiter ſponſa petit ſibi accumulari fructus bonorum Operum cum floribus, & odoramentis Fidei; item de Spe, & Timore.

Cant. 2. 5. Connexio & ſenſus litteræ. 1 FUlcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. Crevit amor, quia incentiva amoris plura ſolito præceſſerunt. Vides ſiquidem, quanta hac vice non videndi tantum, ſed & colloquendi copia fuit. Ipſa quoque viſio apparet vultu induta ſereniori, & ſermo jucundior, & ſermocinatio longior atque protractior. Nec ſolum oblectata colloquio, ſed & gloriata præconio eſt. Ad hæc, ejus quem deſideraverat refrigerata eſt umbra, cibata fructu, potata calice. Nec enim ſitibunda putanda eſt exiſſe de cella vinaria, in quam ſe introductam modo noviſſime gloriatur: immo vero ſitibunda, quoniam *qui bibit me*, inquit, *adhuc ſitiet*. *Eccli. 24. 29.* Poſt iſta omnia, ſponſo more ſuo ſecedente, illa languere amore ſe perhibet, id eſt, præ amore. Quo enim gratiorem fuerat experta præſentiam, eo poſtmodum abſentiam moleſtiorem ſenſit. SUBTRACTIO nempe rei quam amas, augmentatio deſiderii eſt, & quod ardentius deſideras, cares ægrius. Rogat proinde iſta interim odoramentis florum ac fructuum confoveri, quouſque denuo revertatur, quem moleſtiſſime ſuſtinet demorantem. Atque is ordo ſermonum.

Senſus myſticus. 2 Nunc jam ſpiritualem fructum, qui in ipſis eſt, ſpiritu duce veritatis tentemus eruere. Et ſi communis Eccleſia ſanctorum hic recipitur loquens, nos in floribus fructibuſque deſignati ſumus; ſed & quique converſi de ſæculo in toto ſæculo. In *floribus* quidem novella & tenera adhuc incipientium converſatio demonſtratur; in *fructibus* vero proficientium fortitudo & maturitas perfectorum. His ſtipata mater peregrinans & fructificans, cui vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum, profecto æquanimius fert moleſtiam ſuæ dilationis, quoniam, juxta ſcripturam, datur *ei de fructu manuum ſuarum*, tamquam ex primitiis ſpiritus, & laudant eum in portis opera ejus. *Prov. 31. 31.* Si autem ſecundum moralem ſenſum in una anima vis tibi utraque hæc aſſignari, & *flores* videlicet, & *fructus*; fidem florem, fructum actum intellige. *Fides flos, fructus opera.* Nec incongrue (ut opinor) id tibi videbitur, ſi advertas, quomodo, inſtar floris neceſſario præcedentis fructum, bonum quoque opus fide oporteat præveniri. Alioquin *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*, Paulo atteſtante, *Hebr. 11. 6.* magis autem æque ipſo docente: *Omne quod non eſt ex fide, etiam peccatum eſt*. *Rom. 14. 23.* Itaque nec ſine flore fructus, nec ſine fide opus bonum. Sed & fides ſine operibus mortua eſt, ſicut inutiliter quoque flos apparet, ubi non ſequitur fructus. *Jac. 2. 20.* *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo.* *Cant. 2. 5.* Ergo ex bonis operibus in fide non ficta radicatis recipit conſolationem mens aſſueta quieti, quoties ſibi (ut aſſolet) lux contemplationis ſubtrahitur. *Actionis & contemplationis viciſſitudo.* Quis enim non dico continue, ſed vel aliquamdiu, dum in hoc corpore manet, lumine contemplationis fruatur? At quoties (ut dixi) corruit a contemplativa, toties in activam ſe recipit, inde nimirum tamquam e vicino familiarius reditura in idipſum: quoniam ſunt invicem contubernales hæ duæ, & cohabitant pariter; eſt quippe ſoror Mariæ Martha. Neque enim, etſi a contemplationis lumine cadit, patitur tamen ullatenus ſe incidere in tenebras peccati, ſeu ignaviam otii, ſane in luce bonæ operationis ſe retinens. Et ut ſcias etiam opera lucem eſſe: *Luceat lux veſtra*, inquit, *coram hominibus*: *Matth. 5. 16.* quod non eſt dubium de operibus fuiſſe dictum, quæ homines poterant intueri.

Gaudium & deſiderium de re amata. 3 *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo.* CUM PRÆSTO EST quod amatur, viget amor; languet cum abeſt. Quod non eſt aliud, quam tædium quoddam impatientis deſiderii, quo neceſſe eſt affici mentem vehementer amantis abſente quem amat, dum totus in expectatione, quantamlibet feſtinationem reputat tarditatem. Et ideo illa poſtulat ſibi accumulari bonorum operum fructus cum fidei odoramentis, in quibus moram faciente ſponſo interim requieſcat. Loquor vobis experimentum meum quod expertus ſum. *Bernardo omnis labor ſolatium, profectus ſuorum.* Si quando ſane comperi profeciſſe aliquos veſtrum ex meis monitis, tunc non me piguit, fateor, curam prætuliſſe ſermonis proprio otio & quieti. Cum enim (verbi gratia) poſt ſermonem iracundus quiſpiam reperitur mutatus in mitem, ſuperbus in humilem, puſillanimis in fortem: porro mitis, humilis, fortis, in ſua quiſque gratia excreviſſe, & ſeipſo melior factus eſſe agnoſcitur; *F. ſermoſq. in ſuo.* ſed & qui forte tepuerant & languebant circa ſpirituale ſtudium torpentes & dormitantes, ad ignitum eloquium Domini referbuiſſe & evigilaſſe videntur; & qui deſerto fonte ſapientiæ, foderant ſibi propriæ voluntatis ciſternas non valentes aquas continere, propterea que ad omne injunctum gravati corde arido murmurabant, nullum in ſe habentes devotionis humorem: hi, inquam, cum de rore verbi, & pluvia voluntaria, quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, refloruiſſe probantur in opera obedientiæ, facti in omnibus voluntarii & devoti, non eſt (dico vobis) unde ſubeat mentem, quaſi pro intermiſſo ſtudio jucundæ contemplationis, triſtitia, cum talibus fuero circumdatus floribus atque fructibus pietatis. *Contemplationi & quieti id anteponit.* Patienter avellor ab infœcundæ Rachelis amplexibus, ut de Lia mihi exuberent fructus profectuum veſtrorum. Minime prorſus pigebit me intermiſiſſe * quietis pro cura ſermonis, ** al. interrupiſſe.* cum videro in vobis germinare ſemen meum, atque ex eo augeri incrementa frugum juſtitiæ veſtræ. *2. Cor. 9. 10.* Charitas enim, quæ non quærit quæ ſua ſunt, id mihi jamdudum facile perſuaſit, nil ſcilicet deſiderabilium meorum veſtris præferre utilitatibus. Orare, legere, ſcribere, meditari, & ſi qua ſunt alia ſpiritualis ſtudii lucra, hæc arbitratus ſum propter vos detrimenta.

4 *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo.* *Cant. 2. 5.* Hoc itaque locuta eſt ſponſa adoleſcentulis in ſponſi abſentia, monens eas in fide proficere & operibus bonis donec veniat, ſentiens in eo fore & beneplacitum ſponſi, & filiarum ſalutem, & ſuam ipſius conſolationem. Scio me hunc locum in libro de Dilectione Dei plenius explicuiſſe, & ſub alio intellectu, potiori-ne, an deteriori, Lector judicet, ſi cui utrumque videre placuerit. *Plures ejuſdem ſcripturæ ſenſus an & quando admittendi.* Non ſane a prudente de diverſitate ſenſuum judicabor, dummodo veritas utrobique nobis patrocinetur, & charitas, cui Scripturas ſervire oportet, eo ædificet plures, quo plures ex eis in opus ſuum veros eruerit intellectus. Cur enim hoc diſpliceat in ſenſibus ſcripturarum, quod in uſibus rerum aſſidue experimur? In quantos (verbi cauſa) ſola aqua noſtrorum aſſumitur corporum uſus? Ita unus quilibet divinus ſermo non erit ab re, ſi diverſos pariat intellectus, diverſis animarum neceſſitatibus & uſibus accomodandos.

5 Sequitur; *Læva ejus ſub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me*. *Cant. 2. 6.* Et inſuper hoc quoque in præfato opuſculo memini uberius diſputatum: ſed ſignemus ſermonis ordinem. Liquet denuo adeſſe ſponſum, credo, ut ſua præſentia languentem erigat. Quomodo enim non in præſentia ejus convaleſceret, quam abſentia conſternarat? Ergo non ſuſtinet dilectæ moleſtiam; adeſt, neque enim moram facere poteſt tantis deſideriis evocatus. Et quia illam compererat, donec abſens fuit, fidelem ad opera, & ſollicitam ad lucra, in eo nimirum, quod flores ſibi & fructus præceperat adunari; etiam cum propenſiori hac vice remuneratione gratiæ eſt reverſus. Denique uno brachiorum ſuorum ſuſtentat caput jacentis, alterum ad amplexandum parans, ut ſinu foveat. Felix anima, quæ in Chriſti recumbit pectore, & inter Verbi brachia requieſcit. *Læva ejus ſub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me.* Non ait, amplexatur, ſed: *amplexabitur me*: ut noveris priori gratiæ adeo non ingratam, ut ſecundam gratiarum actione prævenerit,

6 Diſce in referendo gratiam non eſſe tardus, aut ſegnis; diſce ad ſingula dona gratias agere. *Diligenter*, inquit, *conſidera quæ tibi apponuntur*, *Prov. 23. 1. Gratiæ Deo agendæ de omnibus donis.* ut nulla videlicet Dei dona debita gratiarum actione fruſtrentur, non grandia, non mediocria, non puſilla. Denique jubemur colligere fragmenta, ne pereant, id eſt nec minima beneficia oblivisci. *Joan. 6. 12.* Numquid non perit quod donatur ingrato? INGRATITUDO inimica eſt animæ, exinanitio meritorum, virtutum diſperſio, beneficiorum perditio. *Ingratitudinis vitium deteſtabile.* Ingratitudo ventus urens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ. Propter hoc denique ſponſa, mox ut gratiam de læva ſenſit, gratias egit, non expectans plenitudinem quæ in dextera eſt. Neque enim ubi memorata eſt lævam jam eſſe ſub capite ſuo, etiam ſecuta eſt a dextera ſe ſimiliter amplexatam, ſed *amplexabitur me*, inquit.

7 Cæterum quid putamus Verbo ſponſo *lævam* eſſe, ſive, *dexteram*? Num id quod dicitur hominis verbum hujuſmodi corporeas partes habet in ſe diviſas, & lineamenta diſtincta, ac diſtinguentia inter ſiniſtram & dexteram? Quanto magis is, qui Dei, & Deus eſt, ſermo varietatem prorſus aliquam non admittit, ſed *eſt qui eſt*, in ſua nimirum natura tam ſimplex ut non habeat partes; tam unus, ut non habeat numeros. *Verbum ſermo ſimplex & unus.* Eſt enim Dei Sapientia, de qua ſcriptum eſt: *Et ſapientiæ ejus non eſt numerus*. *Pſal. 146. 5.* At ſi quod invariabile eſt, id incomprehenſibile, ac per hoc etiam ineffabile eſſe neceſſe eſt, ubi quæſo invenias verba, quibus illam majeſtatem vel digne aſſignes, vel proprie proloquaris, vel compe-

TOM. IV. De divinis quomodo loquendum.

potenter diffiniat? Tamen utcumque loquamur quod utcumque de ea Spiritu-ſancto revelante ſentimus. Docemur auctoritate Patrum, & conſuetudine Scripturarum congruentes de rebus notis licere ſimilitudines uſurpare: ſed & verba non nova invenire, ſed nota mutuari [*], quibus digne & competenter eædem ſimilitudines veſtiantur. Alioquin ridicule ignota per ignota docere conaberis.

[* al. transferre.]

Dextrum & ſiniſtrum in Deo, quid.

8 Ergo quia per dextrum & ſiniſtrum adverſa ſolent atque proſpera deſignari, videtur mihi hoc loco intelligi poſſe *lævam* quidem Verbi, comminationem ſupplicii; *dextram* vero regni promiſſionem. Eſt autem cum mens noſtra formidine pœnæ ſerviliter premitur: & tunc nequaquam *ſub capite*, ſed ſuper caput læva eſſe dicenda eſt: nec poteſt ſic affecta anima omnino dicere, quia *læva ejus ſub capite meo*.

Timor ſervilis.

At vero ſi proficiens ex hoc ſpiritu ſervitutis tranſierit in quemdam ſpontanei obſequii digniorem affectum, quatenus videlicet præmiis potius provocetur, quam arctetur ſuppliciis, magis autem ſi amore boni ipſius agatur; tunc indubitanter dicere poterit, quia *læva ejus ſub capite meo*: quippe qui illum ſervilem metum, qui in ſiniſtra eſt, meliori atque excellentiori habitudine animi ſuperarit, & dignis deſideriis etiam ipſi appropiaverit dexteræ, in qua ſunt omnes promiſſiones, dicente Propheta ad Dominum: *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. Unde & certa ſpe concepta cum fiducia loquitur: *Et dextera ejus amplexabitur me.*

Amor boni melior.

[Pſ. 15. 10.] [* ut 2. 6.]

9 Tu jam mecum videris, an ita affectæ & affecutæ hunc tantæ ſuavitatis locum, illud quoque conveniat de Pſalmo uſurpare, ut dicat etiam ipſa: *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam*; præſertim cum ſuppetat cauſa quæ ſequitur: *Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.* Quod equidem tale eſt.

[Pſ. 4. 9.]

Timore prævalente pax nulla.

Donec quis premitur a ſpiritu ſervitutis, parumque habet de ſpe, de timore plurimum; non eſt ei pax neque requies, fluctuante nimirum conſcientia inter ſpem & timorem: maximeque quod a ſuperexcellente timore abundantius crucietur: nam timor pœnam habet. Et ideo non eſt illi dicere: *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*, quando necdum ſe ſingulariter in ſpe conſtitutum dicere poteſt.

Si ea proficit eo minuto.

Cæterum ſi paulatim per incrementum gratiæ cœperit deficere timor, & proficere ſpes; cum demum ad hoc ventum fuerit ut totis viribus exurgens charitas in adjutorium ſpei foras mittat timorem: nonne ejuſmodi anima ſingulariter in ſpe conſtituta videbitur, ac proinde etiam in pace in idipſum dormire jam & requieſcere?

[Pſ. 67. 14.] In ſpe anima requieſcit.

10 *Si dormiatis*, inquit, *inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ*. Quod propterea dictum puto, quoniam eſt locus inter timorem & ſæcuritatem tam quam inter lævam & dextram, media videlicet ſpes, in qua mens & conſcientia, molli nimirum ſuppoſito charitatis ſtratu, ſuaviſſime requieſcit. Et forte in conſequentibus hujus ipſius cantici hic locus fuerit deſignatus, ubi in deſcriptione ferculi Salomonis inter cætera habes: *Media charitate conſtravit propter filias Hieruſalem*.

[Cant. 3. 10.]

Nam qui ſe ſingulariter in ſpe conſtitutum tenet, non jam in timore ſervit, ſed requieſcit in charitate. Denique requieſcit & dormit ſponſa pro qua dicitur: *Adjuro vos, filiæ Hieruſalem, per capreas cervoſque camporum, ne ſuſcitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadúſque ipſa velit.*

[Cant. 2. 7.]

Magna & ſtupenda dignatio, quod quieſcere facit animam contemplantem in ſinu ſuo, & inſuper & cuſtodit ab infeſtantibus curis, protegitque ab inquietudinibus actionum & moleſtiis negotiorum, nec patitur omnino ſuſcitari, niſi ad ipſius utique voluntatem. At illud non in anguſtiis finiendi jam ſermonis adoriendum eſt; magis autem hinc alius inchoetur, quatenus locus delectabilis debita in tractando diligentia non fraudetur. Non quod vel tunc ſufficientes ſimus cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis, præſertim in tam digna, tamque excellente, & omnium ſupereminente materia; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, ſponſo, Eccleſiæ Jeſu-Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LII.

De exceſſu, qui contemplatio dicitur, in qua ſponſus facit quieſcere animam ſanctam, pro ejus quiete zelans.

[Ibidem.]

1 ADjuro vos, *filiæ Hieruſalem, per capreas cervoſque camporum, ut non excitetis neque evigilare faciatis dilectam quoadúſque ipſa velit.* Prohibentur adoleſcentulæ: (has enim *filias Hieruſalem* dicit, quia, etſi delicatæ & molles, & quaſi femineis adhuc affectibus & actibus infirmæ, ſponſæ tamen inhærent ſpe proficiendi; & proficiſcendi Hieruſalem). Prohibentur ergo ab infeſtatione ſponſæ dormientis, ne ſcilicet præter voluntatem ipſius ullatenus eam excitare præſumant. Propterea enim dulciſſimus ſponſus lævam ſuam capiti ejus ſuppoſuit, ſecundum ea quæ præmiſſa ſunt, quatenus in ſinu ſuo eam quieſcere faceret & dormire. Et nunc ſicut ſubinde Scriptura proſequitur, ipſe cuſtos illius dignantiſſime & benevolentiſſime vigilat ſuper eam, ne adoleſcentularum crebris minutiſque neceſſitatibus inquietata evigilare cogatur. Iſta eſt litteralis coherentia textus. Sed enim conteſtatio illa facta per *capreas cervoſque camporum*, nihil omnino ſecundum litteram conſequentiæ rationabilis habere videtur, adeo totam ſibi eam vindicat intelligentia ſpiritualis. At quoquo modo illa ſe habeat, interim bonum eſt nos hic eſſe, & intueri paulisper naturæ divinæ bonitatem, ſuavitatem, dignationem. Quid namque tu, homo, in humanis unquam affectibus expertus es dulcius, quam modo tibi exprimitur de corde Altiſſimi? Et exprimitur ab illo, qui ſcrutatur alta Dei, & non poteſt neſcire quæ in eo ſunt, quia Spiritus ipſius eſt; nec aliud plane loqui, quam quod apud ipſum vidit, quoniam veritatis Spiritus eſt.

2 Denique nec deeſt in noſtro genere qui hoc munere felix lætificari meruerit, & ſic in ſemetipſo ſuaviſſimi arcani hujus habuerit experimentum; niſi tamen Scripturæ loco, qui præ manibus eſt, omnino decredimus, ubi manifeſte inducitur cœleſtis Sponſus vehementiſſime zelans pro quiete cujuſdam dilectæ ſuæ, ſollicitus ſervare inter brachia propria dormientem, ne qua forte moleſtia vel inquietudine a ſomno ſuaviſſimo deturbetur. Dei dignatio in animam. Non me capio præ lætitia, quod illa majeſtas tam familiari dulcique conſortio noſtræ ſe inclinare infirmitati minime dedignatur, & ſuperna Deitas animæ exultantis inire connubia, eique ſponſi ardentiſſimo amore capti exhibere affectum non deſpicit. Sic, in cœlo eſſe non ambigo, ut lego in terra, ſentietque pro certo anima quod continet pagina: niſi quod non ſufficit iſta omnino exprimere, quantum capere illa tunc poterit, ſed nec quantum jam poteſt. Quid putas illic accipiet, quæ hic tanta familiaritate donatur, ut Dei brachiis amplecti ſe ſentiat, Dei ſinu foveri, Dei cura & ſtudio cuſtodiri, ne dormiens forte a quopiam, donec ultro evigilet, excitetur.

3 Age jam itaque, dicamus, ſi poſſumus, quiſnam ille ſit ſomnus, quo dilectam ſuam ſponſus obdormire velit, nec patiatur omnino, niſi ad ipſius arbitrium, excitari: ne forte cum legerit quis apud Apoſtolum: *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere*; ſive apud Prophetam exorari ab ipſo Deum, illuminari oculos ſuos ne unquam obdormiat in morte, nominum æquivocatione turbetur, nec inveniat omnino quid digne de dormitione ſponſæ, quæ hoc loco memoratur, ſentire poſſit. Somnus dilectæ qualis. [Rom. 13. 11.] [Pſal. 12. 4.] Nam ne illud quidem ſimile eſt huic, quod de Lazaro ait in Evangelio Dominus: *Lazarus amicus noſter dormit, eamus, & a ſomno excitemus eum*. Hoc enim dicebat de morte corporis ejus, cum Diſcipuli de dormitione ſomni dictum putarent. [Joan. 11. 11.] Non autem is ſponſæ ſomnus dormitio corporis, vel placida, quæ ſenſus carnis ſuaviter ſopit ad tempus, vel horrida, quæ funditus vitam tollere conſuevit. Non mors corporis aut animæ. Multo magis vero & ab illa alienus exiſtit, qua obdormitur morte, cum videlicet in peccato, quod eſt ad mortem, irrevocabiliter perſeveratur. Magis autem iſtiuſmodi vitalis vigilque ſopor ſenſum interiorem illuminat, & morte propulſata, vitam tribuit ſempiternam. Revera enim dormitio eſt, quæ tamen ſenſum non ſopiat, ſed abducat. Eſt & mors, (quod non dubius dixerim) quoniam Apoſtolus quoſdam in carne adhuc viventes commendando ſic loquitur: *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* [Coloſſ. 3. 3.]

4 Proinde & ego non abſurde ſponſæ ecſtaſim vocaverim mortem, quæ tamen non vita, ſed vitæ eripiat laqueis, ut poſſit dicere: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium*. [Pſ. 123. 7.] Somnus dilectæ mors quædam ſeu ecſtaſis. Inter medios namque laqueos in hac vita inceditur, qui utique toties non timentur, quoties ſancta aliqua & vehementi cogitatione anima a ſemetipſa abripitur: ſi tamen eouſque mente ſecedat & avolet, ut & hunc communem tranſcendat uſum & conſuetudinem cogitandi: etenim *fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum*. [Prov. 1. 17.] Quid enim formidetur luxuria, ubi nec vita ſentitur? Excedente quippe anima, etſi non vita, certe vitæ ſenſu, neceſſe eſt etiam, ut nec vitæ tentatio ſentiatur. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? [Pſal. 54. 7.] Mors hujuſmodi optanda. Utinam hac morte ego frequenter cadam, ut evadam laqueos mortis, ut non ſentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut obſtupeſcam ad ſenſum libidinis,

ad

ad æſtum avaritiæ, ad iracundiæ & impatientiæ ſtimulos, ad angores ſollicitudinum, & moleſtias curarum! Moriatur anima mea morte juſtorum, ut nulla illam illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors, quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius; bona, qua non corpus cadit, ſed anima ſublevatur.

Mors angelorum, contemplatio.

5 Verum hæc hominum eſt. Sed moriatur anima mea morte etiam (ſi dici poteſt) Angelorum, ut præſentium memoria excedens, rerum ſe inferiorum corporearumque, non modo cupiditatibus, ſed & ſimilitudinibus exuat, ſitque ei pura cum illis converſatio, cum quibus eſt puritatis ſimilitudo. Talis (ut opinor) exceſſus aut tantum, aut maxime contemplatio dicitur. Rerum etenim cupiditatibus vivendo non teneri, humanæ virtutis eſt; corporum vero ſimilitudinibus ſpeculando non involvi, angelicæ puritatis eſt. Utrumque tamen divini muneris eſt, utrumque excedere, utrumque * teipſum tranſcendere eſt, ſed longe unum, alterum non longe. Beatus qui dicere poteſt: *Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine*. Non fuit contentus exire, niſi & longe ſe faceret, ut poſſet quieſcere. Tranſiliſti carnis oblectamenta, ut minime jam obedias concupiſcentiis ejus, nec tenearis illecebris: profeciſti, ſeparaſti te, ſed nondum elongaſti, niſi & irruentia undique phantaſmata corporearum ſimilitudinum tranſvolare mentis puritate prævaleas. Hucuſque noli tibi promittere requiem. Erras, ſi citra invenire te exiſtimas locum quietis, ſecretum ſolitudinis, luminis ſerenum, habitaculum pacis. Sed da mihi qui illuc pervenerit, & incunctanter fateor quieſcentem, qui merito dicat: *Convertere anima mea in requiem tuam; quia Dominus benefecit tibi*. Atque hic vere in ſolitudine, locus & in lumine habitatio, prorſus juxta Prophetam, tabernaculum in umbraculum diei ab æſtu, in ſecuritatem & abſconſionem a turbine & a pluvia; de quo & ſanctus David: *Abſcondit me*, inquit, *in tabernaculo ſuo in die malorum, protexit me in abſcondito tabernaculi ſui*.

** al. utrumque exuere teipſum, &c.* — *Pſ. 54. 8.* — *Phantaſmata abjicienda.* — *Pſ. 114. 7.* — *Iſai. 4. 6.* — *Pſ. 26. 5.*

Quid adjuratio per capreas cervoſque camporum.

6 Puta ergo in ſolitudinem hanc receſſiſſe ſponſam, ibique præ amœnitate loci inter amplexus ſponſi ſuaviter obdormiſſe, id eſt, in ſpiritu exceſſiſſe, quando prohibitæ ſunt adoleſcentulæ expergefacere illam, quoad uſque ipſa voluerit. At illud qualiter? Non enim ſimpliciter, neque levi (ut aſſolet) commonitione prohibitæ ſunt: ſed omnino nova & inſueta conteſtatione, *per capreas* ſcilicet *cervoſque camporum*. Quo quidem genere ferarum videntur mihi ſatis congruenter expreſſæ ſanctæ animæ exutæ corporibus, ſimul & qui cum Deo ſunt Angeli, nimirum propter acumen viſus, & ſaltus celeritatem. Utrumque hoc ſiquidem utriſque ſpiritibus convenire cognoſcimus: nam facile & petunt ſumma, & intima penetrant. Quorum quoque in campis deſignata converſatio evidenter liberos atque expeditos ſignat in contemplatione diſcurſus. Quid ſibi vult ergo adjuratio facta per iſtos? Profecto ne inquietæ adoleſcentulæ audeant levi ex cauſa evocare dilectam a tam reverendo collegio, cui abſque dubio toties admiſcetur, quoties contemplando excedit. Pulchre itaque horum auctoritate terrentur, a quorum ſocietate conſtat avelli illam ipſarum importunitate. Attendant adoleſcentulæ quos offendant, pariter cum matrem inquietant; & minime ita materna de charitate confidant, ut non in illum cœleſtem conventum ſine magna neceſſitate irruere vereantur. Id quippe ſe agere cogitent, quoties in contemplatione quieſcenti plus juſto moleſtæ ſunt. Ponitur ſane in voluntate ipſius, & vacare ſibi, & curæ illarum intendere prout oportere judicaverit, cum vetatur excitari ab illis, quoaſque ipſa velit. Novit ſponſus quanta flagret dilectione etiam erga proximos ſponſa, & ſatis propria charitate ſollicitari matrem de profectibus filiarum, nec ſe ullo pacto illis ſubtracturam, ſeu denegaturam quantum, & quoties opus fuerit: proptereaque ſecure diſcretioni ejus credendam cenſuit hanc diſpenſationem. Non enim eſt talis, quales multos videmus prophetica inuſtione notatos, qui quod craſſum eſt forte aſſumentes, quod debile eſt projiciunt. Numquid medicus valentes requirit, & non potius ægrotantes? Si contingat, facit forſitan ut amicus, ſed non ut medicus. Quos docebis, magiſter bone, ſi omnes indoctos repuleris? Quibus, quæſo, adhibebis diligentiam diſciplinæ, ſi indiſciplinatos vel fugaveris omnes, vel fugeris? In quibus, obſecro, tuam probabis patientiam, ſi ſolos admiſeris manſuetos, inquietos excluſeris?

Contemplantium quies non temere interpellanda. — *Ezech. 34. 3.*

Bernardus a ſuis interpellatus.

7 Sunt tamen de hic ſedentibus, qui utinam præſens capitulum attentius obſervarent. Cogitarent certe, quanta præpoſitis reverentia debeatur, quos temere inquietando, cœli quoque civibus ſe reddunt infeſtos: & nobis forte pluſculum ſolito parcere demum inciperent, nec tam irreverenter leviterque ſe jam ingererent cum vacamus. Rara ſatis mihi ad feriandum a ſupervenientibus (ut bene norunt) conceditur hora, etiam cum ipſi me in omni patientia ſuſtinebunt. Verum ego ſcrupuloſius moveo iſtiuſmodi querelam, ne quis forte puſillanimis ſupra vires propriæ patientiæ diſſimulet a neceſſitatibus ſuis, dum me inquietare veretur. Superſedeo igitur, & ne magis impatientiæ exemplum videar dare infirmis. Puſilli Domini ſunt credentes in eum: non patior ut ex me ſcandalum patiantur. Non utor hac poteſtate; magis autem ipſi me utantur ut libet: tantum, ut ſalvi fiant. Parcent mihi ſi non perceperint; & in eo potius requieſcam, ſi non me inquietare timuerint pro neceſſitatibus ſuis. Geram eis morem quoad potuero, & in ipſis ſerviam Deo meo, quamdiu fuero, in charitate non ficta. Non quæram quæ mea ſunt, nec quod mihi eſt utile, ſed quod multis, id mihi utile judicabo*. Hoc ſolum deprecor, ut fiat acceptum eis fructuoſumque miniſterium meum, ſi forte vel ex hoc inveniam in die mala miſericordiam in oculis Patris eorum ſimul, & ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui cum eo eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

TOM. IV. — *Matth. 18. 6.* — *Sibi parci non vult a ſuis.* — ** V. ſerm. præcedentem.*

SERMO LIII.

Per montes & colles ſignificari cœleſtes ſpiritus, quos tranſilit Sponſus per ſuum in terras adventum, ſeu per myſterium Incarnationis ſuæ.

1 VOX *dilecti mei*. Videns ſponſa novam adoleſcentularum verecundiam, & verecundum timorem, quod ſcilicet de novo cœpiſſent non audere ſe ingerere ſancto otio ipſius, nec ſicut heri, & nudiuſtertius moleſtæ fieri quieſcenti in contemplatione præſumerent; agnoſcit hoc ſibi proveniſſe cura & opera Sponſi, & exultans in ſpiritu, ſive pro illarum profectu, quæ a nimia & ſuperflua inquietudine compeſcuntur; ſive pro ſua deinceps futura liberiori quiete, ſive etiam pro dignatione & favore Sponſi, adeo pro hac ipſa ejus quiete zelantis, & tanto ſtudio defenſantis ſuaviſſima otia ſua, immo ſtudia ferventiſſima; ait hoc facere vocem dilecti ſui, hujus rei gratia factam ad illas. Etenim is qui aliis præeſt in ſollicitudine, vix unquam, vel raro ſecure vacat ſibi, dum ſemper timet ſui penuriam facere ſubditis, & non placere Deo, quod communi utilitati propriam præfert quietem, & contemplationis dulcedinem. Non autem parum gaudii & ſecuritatis accedit interdum ſuaviter ferianti, cum ex metu quodam & reverentia erga ſe immiſſa divinitus cordibus ſubditorum, intelligit ſuam Deo placere quietem, qui facit ut illi æquo magis animo ſuas neceſſitates ſuſtineant, quam patris ſpiritualis grata audeant otia temere perturbare. Nam juſta trepidatio parvulorum manifeſte ſignat, audiſſe eos intus quaſi minacem atque increpatoriam illius proculdubio vocem, qui in Propheta loquitur: *Ego qui loquor juſtitiam*. Vox ejus, inſpiratio ejus eſt, ac juſti timoris incuſſio.

Prælati ſollicíti vix vacanti ſibi, ne ſe ſubtrahant ſubditis. — *Iſai. 63. 1.* — *Vox Dei.*

2 Comperta ergo hac voce, ſponſa gaudens & exultans: *Vox* inquit, *dilecti mei*. Amica eſt, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Et addit: *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles*. Comperta ex auditu vocis dilecti præſentia, incunctanter intendit bene curioſos oculos ad videndum quem audierat. Auditus ducit ad viſum, quia fides ex auditu, qua corda mundantur, ut poſſit videri Deus: ſic enim habes: *Fide mundans corda*. Videlicet itaque venientem, quem loquentem audierat, obſervante etiam hic ordinem illum Spiritu ſancto, qui apud Prophetam deſcriptus eſt ita: *Audi filia, & vide*. Et ut certius advertas non caſu, neque fortuito, ſed de ſtudio magis & induſtria, ob illam ſcilicet rationem, quam præmiſimus, auditum hoc loco præmiſſum viſui; vide ſi non hic ordo verborum a ſancto quoque Job obſervatus invenitur, ubi ſic loquitur Deo: *Auditu auris audivi te, & nunc oculus meus videt te*. Sed & ubi Spiritus-ſanctus ſuper Apoſtolos in die Pentecoſtes deſcendiſſe memoratur, nonne auditus viſum prævenisſe deſcribitur? Ait enim: *Factus eſt repente de cœlo ſonus tamquam advenientis ſpiritus vehementis*; & infra: *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis*. Et hic ergo Spiritus-ſancti adventum primo auditus, de hinc viſus percepiſſe refertur. Sed de hoc ſatis; quoniam

Cant. 2. 8. — *Rom. 10. 17.* — *Act. 15. 9.* — *Pſ. 44. 11.* — *Fides præit ani mam ad Dei viſionem.* — *Job 42. 5.* — *Act. 2. 2.*

niam tu quoque, ſi cures operam dare hujuſcemodi inquiſitioni, poteris & ipſe fortaſſis in aliis ſcripturæ locis nonnulla ſimilia reperire.

Quinam iſti montes ſeu colles.

3 Nunc jam illud conſideremus, quod diligentioris eget inquiſitionis, & difficiliores habet acceſſus: ad quod nimirum omnino me egere fateor adjutorio Spiritus-ſancti, ut ponere in lucem poſſim, qui ſint illi *montes ſeu colles*, ſuper quos ſalientem, & tranſilientem eos, Eccleſia ſponſum lætis ſpectavit obtutibus, credo cum properaret ad ipſius redemptionem, cujus conceperat decorem. Nam id quidem propterea ita, & non dubie ſenſerim, quoniam ſimile quid de Propheta occurrit mihi, evidenter in ſpiritu prævidente & exprimente Salvatoris adventum: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Exultavit ut gigas ad currendam viam: a ſummo cælo egreſſio ejus, & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus.* Curſus & recurſus is notiſſimus eſt; a quo, & ad quid initus conſummatuſque, notiſſimum. Quid igitur? Pingemus nobis, ſive in pſalmis iſta legentes, ſive in præſenti cantico, virum giganteum proceræ ſtaturæ, abſentis cujuſpiam mulierculæ amore captum, & dum properat ad cupitos amplexus, tranſilientem montes colleſque hos, quos videmus mole corporea ſuper plana terræ tanta altitudine eminentes, ut & ſupra nubes aliqui illorum verticem extuliſſe cernantur? Verum non decet iſtiuſmodi corporeas phantaſias imaginari, præſertim tractantes hoc canticum ſpirituale: ſed nec licet omnino nobis, qui meminimus legiſſe in Evangelio, quia *ſpiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu oportet adorare.*

Pſal. 18.

Pro intellectu hujus cantici deponenda phantaſmata.

Joan. 4. 23.

Montes & colles quid.

4 Qui ſunt ergo hi ſpirituales *montes & colles*, ut poſtmodum conſequenter agnoſcamus, ſponſus (qui Deus, ac per hoc & ſpiritus eſt) quales & cujuſmodi dabat ſaltus in illis, vel ſuper illos? Si illos putamus, in quibus evangelium refert olim fuiſſe relictas nonaginta novem oves cum pius Paſtor earum venit unam in terris quærere, quæ perierat; nihilo minus adhuc in obſcuro res eſt, intellectus hæret: dum difficile ſit invenire ſpirituales illas & ſupercœleſtes beatitudines (nam ipſæ ſunt ſine dubio, quæ ibi memoratæ ſunt oves) quos, vel quales alios habeant ſpirituales ſimiliter montes vel colles ad habitandum, paſcendumve in illis. Verumtamen ſi non in veritate aliqui eſſent, Veritas hoc non dixiſſet. Sed neque Propheta longe ante de civitate ſuperna Hieruſalem protuliſſet, quia fundamenta ejus ſint in montibus ſanctis, ſi non vere inibi eſſent montes ſancti. Denique quod cœleſtis habitatio illa vere habeat non modo ſpirituales, ſed & vivos ac rationales montes colleſque, audi Iſaiam: *Montes & colles cantabant coram Deo laudes.*

Matt. 18. 12.

Pſ. 86. 1.

Iſai. 55. 12.

5 Quinam igitur iſti, niſi iidem ipſi cœli inhabitatores ſpiritus, quos dominica voce oves diximus appellatos, ut ipſi ſint montes qui oves? Niſi forte abſurdum tibi videatur, aut in montibus montes, aut in ovibus oves paſci. Et juxta litteram quidem durum ſonat; ſecundum ſpiritualem autem intelligentiam dulce ſapit, ſi ſubtiliter advertamus, quomodo utrarumque ovium paſtor, Dei ſcilicet ſapientia Chriſtus, unum idemque pabulum veritatis aliter in terris, aliter in cœleſtibus gregibus ſuis adminiſtret. Nam nos quidem mortales homines interim in loco peregrinationis noſtræ, in ſudore vultus noſtri comedere panem noſtrum neceſſe habemus, foris illum in labore & ærumna mendicantes, id eſt vel a doctis viris, vel a ſacris libris, vel certe per ea, quæ facta ſunt, inviſibilia Dei intellecta conſpicientes. Angeli autem in omni plenitudine, etſi non a ſemetipſis, tamen in ſemetipſis, tanta facilitate, quanta & felicitate accipiunt, unde & beate vivunt. Sunt enim omnes docibiles Dei. quod ſane electos hominum quandoque aſſecuturos certa veritate promittitur, & nondum experiti tribuitur felicitate ſecura.

Angeli quomodo oves & montes.

Cibi Hominum & Angelorum diſcrimen.

6 Paſcuntur proinde in montibus montes, vel oves in ovibus, cum ſane ſupernæ illæ ſubſtantiæ ſpirituales intra ſemetipſas de Verbo vitæ, unde ſuam beatam perpetuent vitam, affluenter inveniunt iidem ipſi & montes, & oves: montes, propter plenitudinem vel celſitudinem; oves, propter manſuetudinem. Pleni quippe Deo, celſi meritis, cumulati virtutibus nihilominus tamen erectos vertices tota & humili obedientia ſubmittunt & inclinant illius longe ſupereminentis imperio majeſtatis, tamquam oves manſuetiſſimæ ad nutum ſui paſtoris per omnia ambulantes, & ſequentes eum quocumque ierit. Et in his, ſecundum prophetam David, vere montibus ſanctis, tamquam prima omnium creata ſapientia, fundamenta civitatis Domini ab initio firmiter ſtabilita conſiſtunt: quæ utique una eſt in cœlo & in terra, licet ex parte peregrinans, & ex parte regnans. Et ex his nihilominus, juxta Iſaiam, tamquam quibuſdam vitalibus cymbalis bene ſonantibus, jugis reſonat gratiarum actio, & vox laudis, ſuavi & indefeſſabili voce implentibus: quod ex eodem Propheta paulo ante memoravimus, quia *montes & colles cantabunt coram Deo laudes*; & item quod ille alius loquens ad Dominum Deum: *Beati*, ait, *qui habitant in domo tua, Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te.*

Pſ. 86. 1.

Eccleſia una, etſi alia peregrinans, alia regnans.

Iſ. 51. 3.

Iſ. 55. 12.

Pſ. 83. 5.

7 Hi ergo (ut ad id recurramus, unde aliquantulum, ſed, ut puto, neceſſarie digreſſum eſt) illi ſunt *montes* atque *colles*, in quibus Eccleſia vidit cœleſtem Sponſum mira alacritate ſalientem, cum ad ſuos properaret amplexus: nec modo ſalientem, ſed & tranſilientem eos. Vis tibi hos ſaltus ex litteris Prophetarum, Apoſtolorumque demonſtrem? Non quod nunc omnia, quæ de hac re apud illos ab otioſis inveniri queunt, teſtimonia replicare incipiam, (hoc enim longum eſt, & opus non eſt) ſed ea tantummodo pono, quæ breviter & aperte adſtruere videantur id quod dicitur de Sponſi ſaltibus. Dicit de illo David, quia *poſuit in ſole tabernaculum ſuum, & ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo; exultavit ut gigas ad currendam viam, a ſummo cælo egreſſio ejus.* En quantum ſaltum dedit, a ſummo cælo ad terras. Sane enim non invenio alibi, ubi in ſole poſuerit tabernaculum ſuum, id eſt in luce & in manifeſto ſuam dignatus ſit exhibere præſentiam ipſæ lucis inacceſſibilis habitator, niſi utique in terris. Denique *in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt.* In terris, inquam, palam, quod eſt in ſole, poſuit tabernaculum ſuum, corpus videlicet, quod de Virginis corpore ad hoc ſibi aptare dignatus eſt, ut in eo in ſe inviſibilis videretur, & ſic videret omnis caro ſalutare Dei cum in carne veniſſet.

Saltus ſponſi quam.

Pſ. 18. 6.

Baruc. 3. 38.

8 Salit ergo in montibus, id eſt in illis ſupremis ſpiritibus, cum ad eos uſque deſcendit, ſacramentum a ſæculis abſconditum, & magnum pietatis myſterium eis dignanter aperiens. Sed tranſiliens hos ſuperiores atque eminentiores montes, Cherubin ſcilicet atque Seraphin, necnon Dominationes, Principatus & Poteſtates, Virtuteſque, etiam ad inferiorem uſque Angelorum ordinem deſcendere, tamquam ad colles dignatus eſt. Sed numquid vel in illis remanſit? Tranſiliit & colles. *Non enim*, inquit, *Angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit*, quod utique Angelis inferius eſt, ut ſermo impleretur, quem dixit memoratus Propheta, loquens ita ad Patrem de Filio: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis.* Quamquam hoc ſane ad commendationem naturæ humanæ dictum poſſit intelligi, quod homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditus, ac præditus ratione ad inſtar utique Angeli, modicum tamen diſtet ab Angelo propter corpus de terra. Sed audi apoſtolum Paulum aperte pronuntiantem de eo: *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitrabatur eſſe ſe æqualem Deo; quia ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*: & rurſum: *Ubi venit*, inquit, *plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret.* Qui ergo factus ex muliere, factus & ſub lege eſt, proculdubio non ſolum montes, id eſt majores ſuperioreſque beatitudines, ſed etiam minores Angelos deſcendendo tranſiliit, qui quidem in comparatione ſuperiorum, merito collium nomine deſignantur. Cæterum qui minor eſt in regno cœlorum, major eſt quovis carnem portante ſuper terram, etiamſi ſit ille magnus Joannes Baptiſta. Nam etſi ſane Deum hominem fateamur etiam in homine ſuper omnem Principatum & Poteſtatem longe incomparabiliter præeminere, certum tamen, quia etſi præit majeſtate, ſed infirmitate ſuccubuit. Ita ergo ſalit in montibus, & tranſiliit colles, cum non ſolum ſuperioribus, ſed & inferioribus ſpiritibus dirivant ſlume ſe inferiorem exhibuit. Nec modo illis ſupernis ſpiritibus ſed & ipſis, qui domos luteas inhabitant, ſubjectum ſe exhibuit, tranſiliens & vincens humilitate etiam hominum humilitatem. Erat denique ſubditus Mariæ & Joſeph, cum eſſet duodennis in Nazareth, & apud Jordanem Joannis ſe manibus jam juvenis inclinavit. Sed inclinata eſt dies; nec adhuc omnino de his montibus deſcendere libet.

Chriſtus ſponſus quomodo tranſilierit montes & colles.

Hebr. 2. 16.

Pſ. 8. 6.

Philip. 2. 6.

Gal. 4. 4.

Luc. 7. 28.

Chriſtus non Angelis tantum ſed & hominibus ſe minorem exibuit.

Luc. 2. 51.

Matth. 3. 13.

9 Cæterum ſi hac vice voluerimus cuncta horum, prout delectat, explorare amœna, abdita perſcrutari, verendum, ne aut ſermo grata brevitate careat, aut larga excellenſque materies debita diligentia feſtinatione fraudetur. Pauſemus proinde hodie jam, ſi placet, in montibus illis quoniam bonum eſt nos hic eſſe, ubi a paſtore Chriſto una cum ſanctis Angelis in loco

paſ-

paſcuæ collocati & jucundius paſcimur, & uberius. Et nos ſiquidem oves paſcuæ ejus. Ruminemus ergo, tamquam munda animalia boni Paſtoris quæ de hodierno ſermone tota aviditate glutivimus, ſermone altero reſidua capituli ejuſdem attentius percepturi, largiente ſponſo Eccleſiæ Jeſu-Criſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LIV.

Qualiter iterum per montes *ſignificantur Angeli & homines, & per* colles *dæmones. Item de triplici Timore, quo quiſquis timere debet, ne gratiam bene operandi a Deo acceptam perdat.*

* al. die.

1 SUper eodem capitulo, quod heſterno * ſermone verſatum eſt, dicturus ſum & alium intellectum quem hodierno ſervavi: vos probate, & eligite potiorem. Non eſt opus ſuperiora repetere, quæ excidiſſe non arbitror in tam brevi. Si quominus tamen, ſcripta ſunt ut dicta ſunt, & excepta ſtilo, ſicut & ſermones cæteri, ut facile recuperetur quod forte exciderit. Quapropter accipite alia. *Ecce venit iſte*, inquit, *ſaliens in montibus tranſiliens colles*. Sponſum loquitur: qui profecto tunc in montibus ſaliit, cum miſſus a Patre ad evangelizandum pauperibus, Angelorum fungi non eſt dedignatus officio, factus magni conſilii angelus, qui Dominus erat. Per ſe deſcendit ad terras, qui alios delegare ſolebat: per ſe notum fecit Dominus ſalutare ſuum: per ſe in conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam. Cum itaque omnes, juxta Pauli ſententiam, adminiſtratorii ſpiritus ſint, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, qui erat ſuper illos, factus eſt inter illos tamquam unus ex illis; diſſimulans injuriam, accumulans gratiam. Sed audi ipſum. *Non veni*, inquit, *miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam meam dare pro multis*. Quod quidem cæterorum nemo feciſſe inventus eſt, ut omnes quotquot miniſtraſſe viſi ſunt, ipſe devotis tranſierit fidelibuſque obſequiis. Bonus miniſter, qui carnem ſuam in cibum, ſanguinem in potum, animam miniſtravit in pretium. Bonus plane, qui ſpiritu alacer, charitate fervens, pietate devotus, non ſolum ſalit in montibus, ſed & tranſilit colles, ideſt ſuperat & vincit alacritate miniſtrandi, ut pote quem unxit Deus Deus ſuus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, in quo utique ſingulariter exultavit ut gigas ad currendam viam. Denique tranſilit Gabrielem, & prævenit ᵃ ad Virginem, eodem Arcangelo atteſtante, cum ait: *Ave gratia plena, Dominus tecum*. Quid? Quem modo reliquiſti in cælo, nunc * in utero reperis. Quonam modo? Volavit, & prævolavit ſuper pennas ventorum. Victus es, o Archangele: tranſilit te qui præmiſit te.

Cant. v. 8.
Chriſtus ſalit in montibus, cum aſſumpſit Angelorum officium.
Pſal. 97. 2
Hebr. 1. 14
Matth. 20. 28
Tranſilit colles, alacritate miniſtrandi eos vincens.
Pſ. 44. 8
Luc. 1. 28
* al. nunc.

2 Aut certe ſaliebat in montibus, cum in Angelis olim patribus apparebat: quod utique proprietatis litteræ magis convenire videtur. Non enim ait, *ſaliens* in monte, ſed *in montibus*, ut ipſe in eis videatur ſalire, qui facit, & dat ut ſaliant; quemadmodum loquitur in Prophetis, operatur in juſtis, cum illis verba, & illis opera tribuit. Adde quod aliqui eorum perſonam ejus gerebant, ita ut loqueretur quiſque illorum non tamquam Angelus, ſed tamquam Dominus. Verbi gratia, ille Angelus, qui cum Moyſe loquebatur, dicebat, non Ego Domini, ſed, *Ego Dominus*; atque id frequentius iterabat. Saliebat ergo *in montibus*, ideſt in Angelis, in quibus & loquebatur, & ſuam hominibus exhibebat præſentiam. Ad homines enim ſaliebat, ſed in Angelis, non in ſe: non in ſua natura, ſed in ſubjecta creatura. Qui enim ſalit, de loco ad locum vadit; quod non cadit in Deum. Ergo in montibus, ideſt in Angelis, ſaliebat qui in ſe non poterat; & ſaliebat uſque ad colles, ideſt Patriarchas & Prophetas, cæteroſque ſpirituales viros de terra. Sed tranſiliebat & colles, cum non ſolum magnis & ſpiritualibus viris, ſed & aliquibus de populo, etiam & nonnullis mulieribus æque in Angelis loqui & apparere dignatus eſt. Vel *colles* dicit aerias poteſtates, quæ inter montes quidem minime jam numerantur, pro eo quod a virtutum celſitudine defluxerunt per ſuperbiam: nec tamen uſque ad humilia vallium, ſive ad valles humilium per pœnitentiam detumeſcunt. De his arbitror illud dictum in pſalmis: *Montes, ſicut cera, fluxerunt a facie Domini*. Hos itaque tumentes ac ſteriles colles, tamquam medios poſitos inter montes perfectorum, & valles pœnitentium, proculdubio tranſilit qui in montibus ſalit; hiſque præteritis & deſpectis, deſcendit ad valles, ut valles abundent frumento. Porro illi e regione æterna ariditate ac ſterilitate damnantur, ſicut habes Prophetæ ſuper illos imprecationem. *Nec ros*, inquit, *nec pluvia deſcendat ſuper vos*. Atque ut noveris quod ad Angelos qui prævaricati ſunt, ſub figura montium Gelboe, iſta loquatur, *ubi*, inquit, *ceciderunt vulnerati multi*. Quam multi in his maledictis montibus de exercitu Iſrael ceciderunt a principio, & quotidie cadunt! De quibus & habes in eodem Propheta, cum dicit Domino; *Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum non es memor amplius, & ipſi de manu tua repulſi ſunt*.

Alia interpretatio.
Dæmones colles ob ſuperbiam relicta.
Pſal. 96. 5.
2. Reg. 1. 21

3 Non eſt ergo mirum, ſi ſteriles & infructuoſi permanent iſti, non montes cælici, ſed aerii colles, ſuper quos nec ros, nec pluvia deſcendit, quippe Auctore gratiæ & benedictionum largitore tranſiliente eos, & deſcendente ad valles, ut cæleſti imbre perfundat humiles, qui ſunt ſuper terram, & fructum afferant in patientia: fructum triceſimum, ſexageſimum, & centeſimum. Denique viſitavit terram, & inebriavit eam, multiplicavit locupletare eam. Terram viſitavit non aerem: quia, *miſericordia Domini plena eſt terra*. Denique *operatus eſt ſalutem in medio terræ*: numquid & in medio aeris? Hoc adverſum Origenem, qui in aere Dominum gloriæ denuo pro dæmonibus impudenti crucifigit mendacio: cum hujus conſcius myſterii Paulus affirmet, quod reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.

Pſal. 64. 10.
Pſal. 32. 5.
Pſal. 73. 12.
Originis error.
Rom. 6. 9.

4 Verum non ſolum viſitavit terram qui aerem tranſilivit, ſed etiam cœlum, dicente Scriptura: *Domine, in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes*. Uſque ad nubes enim cælum eſt quod inhabitant ſancti Angeli, quos non tranſilit Sponſus, ſed ſalit in eis, ita ut imprimat ipſis duo quædam veſtigia pedum ſuorum, miſericordiam & veritatem: de quibus Domini veſtigiis memini me in ſuperioribus ſermonibus plenius diſputaſſe *. A nubibus vero & infra dæmonum habitatio eſt in aere illo infimo & caliginoſo; in quibus non ſalit ſponſus, ſed tranſilit illos & præterit, nec ullum in ſe retinent Dei tranſeuntis veſtigium. Nam quomodo in diabolo veritas eſt, de quo in Evangeliis Veritatis ſententia extat, quod in veritate non ſtetit, ſed mendax extitit ab initio? Sed nec miſericordem quis dixerit eum, qui nihilominus ab initio homicida ejuſdem eadem ipſa Evangelii veritate convincitur. Porro autem qualis pater-familias, tales & domeſtici ejus. Pulchre proinde de ſponſo Eccleſia pſallens, quod in altis habitet, & humilia reſpiciat in cælo & in terra; nullam omnino mentionem facit de his qui in aere verſantur ſpiritibus ſuperbis; quoniam *Deus ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam*.

Pſal. 35. 6.
Sponſus ſalit in Angelis bonis, non in malis.
* Serm. 6. in Cant.
Dæmonum habitatio in aere, cur.
Joan. 8. 44.
Ibidem.
Pſal. 112. 5.
Jacob. 4. 6.

5 Videt ergo illum ſalientem in montibus & tranſilientem colles, juxta imprecationem David dicentis: *Omnes montes qui in circuitu ejus ſunt*, ideſt in circuitu Gelboe, *viſitet Dominus*; *a Gelboe autem tranſeat*. Diabolo nempe, qui per Gelboe deſignatur, hinc inde ſunt montes quos viſitat Dominus; ſupra Angeli, infra homines. In pœnam ſiquidem ſuam locum in aere iſto, medium inter cælum & terram, de cælo cadens ſortitus eſt, ut videat, & invideat, ipſaque invidia torqueatur, Scriptura dicente: *Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet*. Quam miſer, cum ſuſpicit cælos, in quibus innumeros montes intuetur divina claritate fulgentes, divinis laudibus reſultantes, ſublimes in gloria, abundantes in gratia! Quam miſerior, cum reſpicit terram, montes nihilominus quam plurimos de populo acquiſitionis habentem, fide ſolidos, ſpe excelſos, charitate ſpatioſos, cultos virtutibus, bonorum operum fructibus refertos, de rore cæli tamquam de ſaltu ſponſi quotidianam capientes benedictionem! Cum quanto putamus dolore & rancore aſpiciat ille cupidiſſimus gloriæ iſtos in circuitu ſuo tam glorioſos montes, cum ſe & ſuos e regione incultos, tenebroſos, bonis omnibus infæcundos deſpiciat, ita ut ſe ſentiat eſſe opprobrium hominum & Angelorum, qui in omnibus exprobrabat, ſecundum illud in pſalmis; *Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei*.

2. Reg. 1. 21.
Pſ. 111. 10.
Quam penalis iſte locus dæmonibus.
Pſ. 103. 26

6 Atque hoc quia ob ipſorum ſuperbiam tranſilit eos ſponſus, ſaliens in montes, qui in circuitu ejus ſunt, tamquam fons aſcendens de medio paradiſi, irrigans univerſa, & implens omne animal benedictione. Beati qui torrente voluptatis hujus potari interdum vel raro promerentur, in quibus etſi non continue fluit, ſaltem per horas ſalit aqua ſapientiæ & fons vitæ,

Dæmones ob ſuperbiam divinæ gratiæ incapaces.

a Sic legendum cum mſſ. non *prævenit*, in editis.

vitæ, ut fiat in ipſis quoque fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et quidem hujus fluminis impetus lætificat civitatem Dei, ſane perenniter & affluenter. In noſtros autem montes, qui in terra ſunt, utinam interdum facta quaſi inundatione, ſaltus dare aliquos non deſpiciat, quibus ſufficienter irrigati, nobis quoque qui valles ſumus, ſtillare vel raras guttulas poſſint, ne omnino aridi & ſteriles remaneamus. Miſeria, & egeſtas, & omnino fames valida in regione illa, quæ nullis unquam iſtiuſmodi vel ſaltibus, vel inſtillationibus humectatur, præterfluente & tranſiliente illam fonte ſapientiæ: *Et quia non habuerunt*, inquit, *ſapientiam, perierunt propter ſuam inſipientiam*.

Baruc. 3. 28.

Cant. 2. 8.

7 *Ecce, venit iſ ſaliens in montibus, tranſiliens colles*. Ad hoc ſalit ut tranſiliat, qui non vult ad omnes pertingere: neque enim in omnibus beneplacitum eſt Deo. Fratres, ſi juxta ſapientiam Pauli ſcripta ſunt iſta ad correptionem noſtram, obſervemus Sponſi diſcretos & circumſpectos ſaltus, quemadmodum videlicet tam apud Angelos, quam apud nos, & in humiles ſaliat, & ſuperbos tranſiliat, ſiquidem excelſus Dominus & humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit. Hæc, inquam, attendamus, quo cauti ſimus Sponſi nos ſalutiferis ſaltibus præparare, ne, veluti a montibus Gelboe, forte tranſeat & a nobis, ſi indignos nos ſua viſitatione conſpexerit. Quid ſuperbis, terra & cinis? Et de Angelis tranſſilit Dominus, execrans eorum ſuperbiam. Ergo repudiatio Angelorum fiat emendatio hominum; ſcripta eſt enim ad ipſorum correptionem. Cooperetur mihi in bonum etiam diaboli malum, & lavem manus meas in ſanguine peccatoris. Qualiter inquis? Audi. Superbo certe diabolo horrenda & formidoloſa maledictio intorquetur, Propheta David in ſpiritu dicente de illo ſub typo Gelboe, ut ſupra memoratum eſt *: *Montes*, inquit, *qui in circuitu ejus ſunt, viſitet Dominus, a Gelboe autem tranſeat*.

1. Cor. 10. 11. Iſtus ſuperbos prætérit, humiles viſitat.

Pſ. 137. 6.

Dæmonum ruina, hominum ſit cautela.

* Verba quædam Reſp. eccleſiaſticæ alias uſitæ.

2. Reg. 1. 21. Bernardi humilis confeſſio.

8 Sane ego hoc legens, referenſque oculos in me, & intuens diligenter, invenio me peſte ipſa infectum, quam in Angelo Dominus in tantum exhorruit, quatenus propterea declinaret ab eo, cum omnes in circuitu ejus montes, ſive de Angelis, ſive de hominibus, viſitationis ſuæ gratia dignetur: & pavens tremenſque ajo ad memetipſum: Si ſic actum eſt cum Angelo, quid de me fiet terra & cinere? Ille in cœlo intonuit, ego in ſterquilinio. Quis non tolerabiliorem in divite ſuperbiam, quam in paupere ducat? Væ mihi! ſi tam dure in potente illo animadverſum eſt pro eo quod elevatum eſt cor illius, nec ei profuit quod cognata potentibus ſuperbia eſſe cognoſcitur: quid de me exigendum & miſero, & ſuperbo? Denique jam luo pœnas, jam acerbiſſime vapulo. Non ſine cauſa ſane ab heri & nudiuſtertius invaſit me languor iſte animi, & mentis hebetudo, inſolita quædam inertia ſpiritus. Currebam bene: ſed ecce lapis offenſionis in via; impegi, & corrui. Superbia inventa eſt in me, & Dominus declinavit in ira a ſervo ſuo. Hinc illa ſterilitas animæ meæ, & devotionis inopia quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum; coagulatum eſt ſicut lac, factum eſt ſicut terra ſine aqua? Nec compungi ad lacrymas queo: tanta eſt duritia cordis. Non ſapit pſalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes ſolitas non invenio. Ubi illa inebriatio ſpiritus? ubi mentis ſerenitas, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto? Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, ſegnior obtuſiorque ad prædicationem. Heu! omnes montes in circuitu meo viſitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Num collis non ſum ex his, quos tranſilit ſponſus? Nam alium quidem intueor ſingularis abſtinentiæ, alium vero patientiæ admirandæ, alium autem ſummæ humilitatis & manſuetudinis, alium multæ miſericordiæ & pietatis; illum in contemplatione frequenter excedere, hunc pulſare & penetrare cœlos orationum inſtantia, alioſque in aliis præminere virtutibus. Hos, inquam, conſidero omnes ferventes, omnes devotos, omnes in Chriſto unanimes, omnes donis cœleſtibus e gratia affluentes tamquam ſpirituales revera montes, qui a Domino viſitantur, & ſponſum in ſe ſalientem frequenter recipiunt. Ego autem, qui horum in me invenio nihil, quid me aliud putem, quam unum de montibus Gelboe, quem præterit in ira & indignatione ſua ille cæterorum omnium benigniſſimus viſitator?

Superbia damna in ſe ipſo repræſentat.

Ariditas & languor ex ſuperbia.

Præ æmulatio conſiderationis alienæ virtutis excitatur.

9 Filioli, hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam, ſponſi ſaltibus præparat. Hæc ego in me transfiguravi propter vos, ut & vos ita faciatis. Imitatores mei eſtote. Quod non de exercitio dico modo virtutum, aut morum diſciplinæ, aut gloria ſanctitatis; (nec enim de hujuſmodi quicquam mihi temere arrogaverim imitatione dignum) ſed volo vos non parcere vobis, ſed accuſare voſmetipſos, quoties forte in vobis, vel ad modicum tepere gratiam, virtutem langueſcere deprehenditis, ſicut & ego pro hujuſmodi memetipſum accuſo. Hoc facere hominis eſt, qui curioſus circumſpector eſt ſui, & ſcrutator viarum ſuarum ac ſtudiorum, atque in omnibus ſemper ſuſpectum habet arrogantiæ vitium ne ſubrepat. In veritate didici nil æque efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam ſi omni tempore coram Deo inveniaris non altum ſapere, ſed timere. *Beatus homo qui ſemper eſt pavidus*. Time ergo cum arriſerit gratia, time cum abierit, time cum denuo revertetur; & hoc eſt ſemper pavidum eſſe. Succedant viciſſim ſibi in animo tres iſti timores, ſecundum quod gratia vel adeſſe dignatur, vel offenſa recedere, ſeu iterum redire placata ſentietur. Cum adeſt, time ne non digne opereris ex ea; nam hoc monet Apoſtolus: *Videte*, inquiens, *ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*; & ad diſcipulum: *Noli*, inquit, *negligere gratiam quæ in te eſt*; & de ſemetipſo dicebat: *Quia gratia Dei in me vacua non fuit*. Sciebat homo, conſilium Dei habens, redundare in contemptum donantis, donum negligere, nec expendere ad quod donatum eſt, idque intolerabilem eſſe ſuperbiam judicabat: & propterea ſtudioſiſſime hoc malum & ipſe cavebat, docebatque cavendum. Sed rurſum latet fovea hæc, quæ nolo vos lateat, de qua is ipſe ſuperbiæ ſpiritus tanto periculoſius, quanto occultius, ſicut habetis in pſalmo, *inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua*. Nam ſi impedire non prævalet actionem, tentat intentionem, ſuggerens & ſuadens, quatenus effectum gratiæ arroges tibi. Quod quidem ſuperbiæ genus longe illo priore intollerabilius eſſe non ambigas. Quid enim odioſius illa voce, qua quidam dixerunt: *Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fecit hæc omnia?*

Scrutinio opus contra arrogantiæ vitium.

Prov. 28. 14. Timoris neceſſitas & utilitas.

1. Timendum præſente gratia.

2. Cor. 6. 1.

1. Tim. 4. 14.

1. Cor. 15. 10. Ne gratiam negligamus.

Neglorium operis boni nobis tribuamus.

Deut. 32. 27.

10 Si ergo timendum manente gratia: quid ſi receſſerit? num multo magis tunc timendum? Plane multo magis: quia ubi deficit tibi gratia, deficis tu. Audi etenim quid dator gratiæ dicat. *Sine me*, ait, *nihil poteſtis facere*. Time ergo ſubtracta gratia, tamquam mox caſurus; time & contremiſce, Deo tibi, ut ſentis, irato; time, quia reliquit te cuſtodia tua. Nec dubites in cauſa eſſe ſuperbiam, etiamſi non appareat, etiamſi nihil tibi conſcius ſis. Quod enim tu neſcis, ſcit Deus; & qui te judicat, ipſe eſt. Sed nec qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt; ſed quem Deus commendat. Numquid commendat te Deus, cum gratia privat? Aut numquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet datum? Ergo ARGUMENTUM ſuperbiæ, privatio eſt gratiæ. Quamquam tamen interdum ſubtrahitur gratia, ſive retrahitur, non pro ſuperbia quæ jam eſt, ſed quæ futura eſt, niſi ſubtrahatur. Habes hujus rei evidens documentum de Apoſtolo qui ſtimulos carnis ſuæ ſuſtinebat invitus, non quia extolleretur, ſed ne extolleretur. Sed ſive jam exſiſtens, ſive nondum; ſuperbia tamen ſemper cauſa erit ſubtractæ gratiæ.

2. Timendum recedente gratia.

Joan. 15. 5.

Superbia eſt cauſa ſubtractionis gratiæ.

2. Cor. 10. 18.

Jacob. 4. 6.

2. Cor. 12. 7.

11 Jam ſi gratia repropitiata redierit, multo amplius tunc timendum, ne forte contingat recidivum pati, juxta illud de Evangelio: *Ecce ſanus factus es, vade, & amplius jam noli peccare, ne aliquid deterius tibi contingat*. Audis recidere, quam incidere eſſe deterius. Proinde invaleſcente periculo, invaleſcat & metus. BEATUS ES, ſi cor tuum triplici iſto timore repleveris, ut timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amiſſa, longe plus pro recuperata. Hoc fac, & eris hydria in Chriſti convivio, impleta uſque ad ſummum, continens nimirum metretas, non binas tantum, ſed & ternas, ut Chriſti merearis benedictionem, quæ aquas tuas convertat in vinum lætitiæ, & perfecta charitas foras mittat timorem.

3. Timendum quoque redeunte gratia.

Joan. 5. 14. Beatus qui ſic timet.

1. Joan. 4. 18.

12 Quod dico, tale eſt. Aqua timor eſt, quoniam ab æſtu refrigerat deſideriorum carnalium: *Initium*, inquit, *ſapientiæ timor Domini*; & habes: *Aqua ſapientiæ ſalutaris potavit illum*. Si timor ſapientia, & ſapientia aqua; timor aqua eſt, denique *timor Domini* inquit: *fons vitæ*. Porro hydria mens tua. *Capientes*, inquit, *ſingulæ metretas binas vel ternas*. Tres metretæ, timores tres. *Et impleverunt eas*, inquit, *uſque ad ſummum*. Non unus timor, non duo quoque, ſed toti tres ſimul replent uſque ad ſummum. Omni tempore time Deum, & ex omni corde tuo, & impleſti hydriam tuam uſque ad ſummum. Amat Deus integrum munus, affectum plenum, perfectum ſacrificium. Cura proinde nuptiis cœleſtibus plenam inferre hydriam

Pſal. 110. 10. Timor aquæ comparatur.

Prov. 14. 27.

Joan. 2. 6. Hydriæ in Cana Galilææ impletæ tropologice explicata.

ut

ut de te quoquè dicatur: *Quia replevit eum ſpiritu timoris Domini.* Qui ſic timet, nihil negligit. Unde namque negligentia intret in plenitudinem? Alioquin quod capere adhuc aliquid poteſt, plenum non eſt. Eadem ſane ratione non poteſt ſimul, & ſic timere, & altum ſapere. NON EST enim quo admittas ſuperbiam, repletus timore Domini. Et ſic de cæteris vitiis ſentiendum, quia neceſſe eſt, omnia plenitudine timoris excludi. Tunc demum ſi plene, ſi perfecte timueris, dabit charitas ſaporem aquis tuis ad Domini benedictionem. Sine charitate enim timor pœnam habet. Et quidem charitas vinum, quod lætificat cor hominis. Perfecta autem *charitas foras mittit timorem*, ut ubi aqua fuerat, vinum eſſe incipiat ad laudem & gloriam Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Iſa. 11. 3. Timor Domini excludit omnia vitia. — *Timor ſine charitate pœnalis eſt.* — *Pſ. 103. 15. 1. Joan. 4. 18.* — *Charitas, vinum.*

SERMO LV.

Qualiter homo per veram pœnitentiam poteſt evadere judicium Dei.

Cant. 2. 9.

1 SImilis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque cervorum. Ex præcedenti verſiculo pendet. Quem enim ſalientem, & properantem modo deſcripſerat, conſequenter comparat capreæ hinnuloque cervorum. Apte quidem, quod hoc genus animantium curſu velox, & ſaltu agile ſit. Porro ſermo de ſponſo eſt, & ſermo ſponſus eſt. Et Propheta dicit Deo, quia *velociter currit ſermo ejus*, ſane congruens huic loco, ubi ſponſus, qui Sermo Dei eſt, ſaliens tranſiliensque deſcribitur, ſimilis proinde factus capreæ hinnuloque cervorum. Et hæc ratio ſimilitudinis. Adde tamen, ne nulla ſimilitudinis ipſius vel minima proportiuncula vacet, quia caprea quidem non modo curſus pernicitate, ſed & acumine viſus eminet. Quod utique proprie illam reſpicit narrationis partem, qua Sponſus, non ſolum *ſaliens*, ſed & *tranſiliens* apparere refertur; quia niſi acuto & perſpicaci intuitu non poſſet omnino, præſertim inter currendum, diſcernere in quos ſalire, & quos tranſilire deberet. Alioquin poterat ſufficere, ad deſignandam feſtinantis velocitatem, de ſolo hinnulo comparatio; is quippe rapidiori ſe ferre noſcitur curſu. Nunc vero, quoniam ſponſus iſte, etſi ardenter amans, curſim ruere in dilectæ videatur amplexus: nihilo minus tamen greſſus, vel potius ſaltus ſuos prudenti conſideratione dirigere novit, cautus ubi oporteat figere pedem: oportuit profecto cum hinnulo etiam de caprea ſimilitudinem dari, quatenus & per illum deſiderium ſalvantis, & per hanc eligentis exprimeretur judicium. Chriſtus nempe juſtus & miſericors, ſalvator & judex: & quia amat, vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; & quia judicat, novit qui ſunt ejus, & ipſe ſcit quos elegit a principio.

Pſ. 147. 15. — *Ratio ſimilitudinis ſponſi cum caprea & hinnulo.* — *1. Tim. 2. 4.* — *Joan. 13. 18.*

2 Igitur duo hæc bona Sponſi, miſericordiam ſcilicet, & judicium, in his duobus animantibus commendata a Spiritu ſancto nobis interim ſentiamus, ut in teſtimonium integritatis & perfectionis fidei noſtræ, nos quoque Prophetam imitantes, miſericordiam, & judicium cantemus Domino. Ego autem non dubito & alia de horum natura ab his quidem, qui talium curioſi & gnari ſunt, poſſe monſtrari, quæ Sponſo aptari utiliter & congruenter queant: ſed hæc, ut arbitror, ſufficere poſſunt ad dandam rationem adductæ ſimilitudinis. Pulchre tamen Spiritus ſanctus non de cervo, ſed de hinnulo cervorum ſimilitudinem dedit, in quo & Patrum fecit mentionem, e quibus Chriſtus ſecundum carnem, & infantiæ meminit Salvatoris. Ut hinnulus quippe apparuit parvulus qui natus eſt nobis. Verum tu, qui adventum deſideras Salvatoris, time ſcrutinium Judicis, time oculos capreæ, time illum, qui per Prophetam dicit: *Et erit in die illa, & ego ſcrutabor Hieruſalem in lucernis.* Acuto viſu eſt: nihil inſcrutatum relinquet oculus ejus. Scrutabitur renes & corda, ipſaque cogitatio hominis confitebitur illi. Quid rerum in Babylone, ſi in Hieruſalem manet ſcrutinium? Puto enim hoc loco Prophetam Hieruſalem nomine deſignaſſe illos, qui in hoc ſæculo vitam ducunt religioſam, mores ſupernæ illius Hieruſalem converſatione honeſta & ordinata pro viribus imitantes, & veluti hi, qui de Babylone ſunt, vitam in perturbatione vitiorum, ſcelerumque confuſione vaſtantes. Denique illorum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium, & non egent ſcrutinio, ſed ſupplicio. Mea autem, qui videor monachus, & Hieroſolymita, peccata certe occulta ſunt, nomine & habitu monachi adumbrata: & idcirco neceſſe erit ſubtili ea inveſtigari diſcuſſione, & quaſi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi.

Sponſi miſericordiam & judicium in his animantibus deſignari. — *Pſ. 100. 1.* — *Iſai. 9. 6.* — *Sophon. 1. 12.* — *Pſal. 7. 10.* — *Chriſti judicium quam timendum.* — *Bernardi humilitas.*

3 Poſſumus afferre aliquid & de pſalmo ad confirmandum id, quod dicitur de ſcrutanda Hieruſalem. Ait namque ſub perſona Domini: *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo.* Vias juſtorum, ni fallor, & actus eorum diſcuſſurum ſe & examinaturum dicit. Verendum valde, cum ad hoc ventum fuerit, ne ſub tam ſubtili examine multæ noſtræ juſtitiæ (ut putantur) peccata appareant. Unum eſt tamen, ſi noſmetipſos dijudicaverimus, non utique judicabimur. Bonum judicium, quod me illi diſtricto, divinoque judicio ſubducit & abſcondit. Prorſus horreo incidere in manus Dei viventis; volo vultui iræ judicatos præſentari, non judicandos. *Spiritualis homo omnia dijudicat, & ipſe a nemine judicatur.* Judicabo proinde mala mea, judicabo & bona. Mala melioribus curabo corrigere actibus, diluere lacrymis, punire jejuniis, cæteriſque ſanctæ laboribus diſciplinæ. In bonis de me humiliter ſentiam, & juxta præceptum Domini, ſervum me inutilem reputabo, qui quod facere debuit tantum feci. Dabo operam nec lolia pro granis, nec paleas cum granis offerre. Scrutabor ego vias meas & ſtudia mea, quo is qui ſcrutaturus eſt Hieruſalem in lucernis, nihil inſcrutatum in me ſive indiſcuſſum inveniat. Neque enim judicaturus eſt bis in idipſum.

Pſal. 74. 3. Ipſe juſtitias noſtras judicantes. — *1. Cor. 11. 31.* — *1 Cor. 2. 15. Judicare nos quomodo debemus.* — *Luc. 17. 10.* — *Sophon. 1. 12.*

4 Quis mihi det ita ad liquidum proſequi & perſequi univerſa delicta mea, ut in nullo oporteat vereri oculos capreæ, in nullo ad lumen contingat erubeſcere lucernarum? Et nunc videor, ſed non video; præſto eſt oculus cui omnia patent, etſi non patet ipſe. Erit quando cognoſcam, ſicut & cognitus ſum: at nunc quidem cognoſco ex parte; non tamen ex parte cognitus, ſed ex toto. Vereor aſpectum exploratoris illius, qui poſt parietem ſtat. Hoc enim ſcriptura addit de illo, quem pro acumine viſus capreæ aſſimilavit: *En ipſe ſtat*, inquit, *poſt parietem, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.* De quo ſuo loco videbimus. Hunc ergo vereor occultum occultorum exploratorem. Sponſa nihil veretur, quia nihil ſibi conſcia eſt. Quid denique vereatur, amica, columba, formoſa? Nempe ſubinde habes: *En dilectus meus*, inquit, *loquitur mihi.* Nihil non loquitur; & ideo formido aſpectum, quoniam non habeo teſtimonium. Tu quid audis de te, o Sponſa? Quid tibi loquitur dilectus tuus? *Surge*, inquit, *propera amica mea, columba mea, formoſa mea.* Verum hoc quoque alteri ſervabo principio, nec brevitate arctabo ea, quæ diligentiam deſiderantia ſunt: ne forte & de hoc reus invenias, ſi quo minus vos inveniamini in hac parte ædificati ad intelligentiam & amorem Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Oculi Judicis omnia videntis timendi. — *Cant. 2. 9.* — *Ibidem 10.*

SERMO LVI.

Quod peccata, & vitia ſunt tamquam parietes, mediantes inter Deum & peccatorem.

Cant. 2. 9.

1 EN ipſe ſtat poſt parietem, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Secundum litteram quidem videtur dicere, quia is qui cum ſaltibus adventare proſpiciebatur, appropiaſſet uſque ad contubernium ſponſæ, & ſtans poſt parietem curioſius introſpiceret per feneſtras & rimas, & verecunde non præſumeret ſeſe ingerere. Secundum ſpiritum autem appropiaſſe quidem nihilo minus intelligitur, ſed aliter, ita ſane quemadmodum & a cœleſti ſponſo agi oportuit, & a Spiritu ſancto dici. Nihil quippe, quod vel auctorem dedeceat, vel narratorem: verus, & ſpiritualis intellectus admittet. Ergo appropiavit parieti, cum adhæſit carni. Caro paries eſt; & appropiatio Sponſi, Verbi incarnatio. Porro cancellos, & feneſtras, per quas reſpicere perhibetur, ſenſus (ut opinor) carnis, & humanos dicit affectus, per quos experimentum cepit omnium humanarum neceſſitatum. Denique languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit. Humanis ergo affectionibus, ſenſibuſque corporeis pro foraminibus uſus eſt & feneſtris, ut miſerias hominum homo factus experimento ſciret, & miſericors fieret. Sciebat & ante, ſed aliter. Sciebat deni-

Incarnatio Chriſti hic ſignificata. — *Iſai. 53. 4. Humanæ affectiones & ſenſus corporei quorſum in Chriſto.*

TOM. IV. Heb. 5. 8. *Scientia Chriſti experimentalis.* V. Tract. de gradibus Humilitatis. Heb. 4. 15.

denique virtutem obediendi ipſe Dominus virtutum, & tamen, teſte Apoſtolo, didicit ex his quæ paſſus eſt, obedientiam. In hunc modum & miſericordiam didicit, etſi miſericordia Domini ab æterno. Docet hoc quoque idem gentium Doctor, ubi cum aſſerit tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato, ut miſericors fieret. Vides-ne factum eſſe quod erat, & quod noverat didiciſſe, & ſibi apud nos quæſiſſe rimas & feneſtras, per quas calamitates noſtras diligentius exploraret? Tot autem in noſtro ruinoſo & pleno rimarum pariete invenit foramina, quot noſtræ infirmitatis & corruptionis in ſuo corpore ſenſit experimenta.

Chriſtus ſtans poſt parietem quomodo.

2 Sic itaque ſponſus poſt parietem ſtans, & per feneſtras & cancellos reſpiciens erat. Et bene *ſtans*, quia ſolus revera in carne ſtetit, qui carnis peccatum non ſenſit. Poſſumus & hoc fideliter ſapere, quia ſtetit per Divinitatis potentiam, qui per carnis infirmitatem occubuit, dicente ipſo: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.* (Matt 26. 41.) Ego autem puto etiam illud huic ſententiæ ſuffragari, quod Sanctus David in hoc myſterio, utpote Propheta Domini, & prophetans, de Domino loquebatur; & quidem Moyſen loquens, ſed Dominum intuens. Ipſe enim verus eſt Moyſes, qui vere per aquam venit, & non in aqua tantum, ſed in aqua & ſanguine. Ait itaque memoratus Propheta: (Pſ. 105. 23.) *Dixit ut diſperderet eos*, (Patrem ſiquidem loquebatur) *ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus, ut averteret iram ejus, ne diſperderet eos.* Quonam modo, quæſo, Moyſes ſtetit in confractione? Quemadmodum, inquam, aut ſtetit, ſi confractus eſt: aut ſi ſtetit, quomodo confractus eſt? At ego tibi oſtendo, ſi vis, qui vere ſtetit in confractione. Ego alium novi neminem qui hoc potuerit, niſi dominum meum Jeſum, qui certe in morte vivebat, qui corpore fractus in cruce, divinitate ſtabat cum Patre: in uno nobiſcum ſupplicans; in altero cum Patre propitians. Et ſtabat poſt parietem, dum quod jacebat in illo, manifeſtum erat in carne: & quod ſtabat in ipſo, quaſi poſt carnem latebat: ſane unus idemque homo manifeſtus, & Deus abſconditus.

2. Cor. 5. 6. *Parietes quibus a Chriſto ſejungimur, quot ſunt.* Iſ. 59. 2.

3 Sed & unicuique noſtrum, qui deſideramus adventum ipſius, puto illum nihilominus poſt parietem ſtare, dum corpus hoc noſtrum, quod certe peccati eſt, abſcondat interim nobis faciem ejus, & præſentiam intercludat. Denique *quamdiu ſumus in hoc corpore*, inquit, *peregrinamur a Domino.* Non quia in corpore, ſed quia in corpore hoc, quod utique de peccato eſt, & ſine peccato non eſt. Et ut ſcias quoniam obſtant, non corpora, ſed peccata, audi Scripturam, *Peccata noſtra*, inquit, *ſeparant inter nos & Deum.* Et utinam unus mihi tantum obſiſtet paries corporis, ſolumque obicem patiar id quod eſt in carne peccatum, & non multæ interſint maceriæ vitiorum. Vereor enim ne etiam præter illud quod in natura eſt, quam plurima de propria iniquitate adjecerim, quorum a me interjectu nimium elongaverim ſponſum, ita ut, ſi verum dicere velim, poſt parietes magis mihi illum ſtare fatear, non poſt parietem.

Chriſtus quibuſdam longe, quibuſdam prope.

4 Sed dico hoc planius. Sponſus quidem æqualiter atque indifferenter præſto ubique eſt, divinæ utique præſentia majeſtatis, & magnitudine virtutis ſuæ. Gratiæ tam in exhibitione, ſeu inhibitione, quibuſdam longe, quibuſdam prope eſſe dicitur, Angelorum dumtaxat & hominum, ideſt rationalium creaturarum. Denique longe a peccatoribus ſalus. (Pſ. 118. 155.) Et Sanctus David nihilominus dicit. *Ut quid Domine receſſiſti longe.* (Pſ. 9. 1.) Cæterum a ſanctis pia diſpenſatione ad tempus, & non ex toto, ſed juxta aliquid aliquando longe ſe facit. Peccatoribus autem, de quibus dicitur: *Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper*; (Pſ. 73. 23.) & item: *Inquinatæ ſunt viæ illorum in omni tempore*: (Pſ. 9. 5.) ſemper, valdeque longe eſt, atque in ira hoc, & non in miſericordia. Quamobrem orat ad Deum ſanctus, & ait: *Ne declines in ira a ſervo tuo*, (Pſ. 26. 9.) ſciens quia & in miſericordia potuerit declinare. Prope eſt ergo Dominus ſanctis & electis ſuis, etiam cum longe eſſe videtur, & non æqualiter omnibus, ſed aliis plus, aliis minus, pro meritorum diverſitate. Nam etſi prope eſt Dominus omnibus invocantibus eum in veritate, & juxta eſt his qui tribulato ſunt corde: non tamen omnibus forſitan, ita ut dicere poſſint, quia *ipſe ſtat poſt parietem*, Sponſæ vero quam prope eſt, qui uno tantum pariete dividitur. Propterea cupit diſſolvi; & rupto medio pariete, cum illo eſſe, quem poſt parietem eſſe confidit.

Pſ. 33. 22. *Horror mortis peccatorum.*

5 Ego autem, quoniam peccator ſum, diſſolvi non cupio, ſed formido, ſciens quia *mors peccatorum peſſima.* Quomodo non peſſima mors, ubi non ſubvenit Vita? Formido exire, & in ipſo contremiſco portas ingreſſu, dum non confido prope aſſiſtere qui ſuſcipiat exeuntem. Quid enim? Secure-ne exeo, ſi non Dominus cuſtodiat exitum meum? Heu! ero ludibrio dæmonum intercipientium me, non aſſiſtente qui redimat, neque qui ſalvum faciat. Nil tale verendum erat animæ Pauli, cui ab aſpectu & amplexu dilecti unus tantummodo paries obſiſtebat, videlicet lex peccati, quam inveniebat in membris ſuis. Ipſa eſt carnis concupiſcentia, qua carere omnino non potuit, donec in carne fuit. Hoc ſane uno interjecto pariete non longe peregrinabatur a Domino: unde & optabat clamans: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* (Rom. 7. 24.) ſciens ſe mortis compendio continuo ad vitam perventurum. Hac ergo Paulus ſe fatebatur una lege teneri, ſcilicet concupiſcentia, quam carnis ſuæ immobiliter inſitam tolerabat invitus: de cætero *nihil*, inquit, *mihi conſcius ſum.* (1. Cor. 4. 4.)

Varii parietes inter nos & Chriſtum. 1. Concupiſcentia.

6 Verum quis ſimilis Paulo, qui non videlicet huic interdum conſentiat concupiſcentiæ ad obediendum peccato? Noverit proinde is qui peccato conſenſerit, & alterum ſibi ſe oppoſuiſſe parietem, ipſum utique pravum illicitumque conſenſum: nec poteſt gloriari qui hujuſmodi eſt, quia ſtet ſibi poſt parietem ſponſus, quando jam parietes interſint, non paries. *2. Conſenſus.* Multo minus ſi conſenſus pervenerit ad effectum, cum tertius quoque jam paries ſponſi arceat impediatque acceſſum, actus videlicet ipſe peccati. *3. Actus peccati.* Quid ſi, & conſuetudo forte peccatum in uſum, aut uſus etiam in contemptum perduxerit? *4. Conſuetudo. 5. Contemptus.* ſicut ſcriptum eſt; *Impius, cum venerit in profundum malorum, contemnit.* (Prov 18. 3.) Nonne ſi ita exieris, millies ante a rugentibus præparatis ad eſcam poteris devorari, quam pervenire ad ſponſum, non uno ſiquidem jam, ſed tanta a te parietum numeroſitate interclusum? Primus, concupiſcentia: ſecundus, conſenſus; tertius, actus; quartus, conſuetudo; quintus, contemptus. Cura ergo concupiſcentiæ primi totis reſiſtere viribus, ut non pertrahat in conſenſum, & omnis deinceps malignitatis fabrica evaneſcit; nec eſt omnino quod ſponſum prohibeat appropinquare tibi, præter ſolum parietem corporis, quatenus gloriari poſſis & tu dicens de illo: quia *en ipſe ſtat poſt parietem.*

Conſenſus in peccatum ſollicite cavendus.

7 Sed & hoc tibi tota vigilantia providendum, ut apertas ſemper inveniat feneſtras & cancellos quoſdam confeſſionum tuarum, per quos te intus benigne reſpiciat: quoniam RESPECTUS EJUS, PROFECTUS TUUS. Ajunt cancellos anguſtiores eſſe feneſtras, quales utique hi qui libros deſcribunt, aptare ſibi ſolent ad recipiendum lumen paginis. Unde & puto Cancellarios eos appellari, qui chartis conſcribendis ex officio deputantur. *Cancellarii unde dicti.* Cum ergo ſint duo genera compunctionis; *Compunctionis duo genera.* unum in mœrore pro noſtris exceſſibus, alterum in exultatione pro divinis muneribus: quoties ſane eam, quæ ſine anguſtia cordis minime, ſit peccatorum ſcilicet meorum facio confeſſionem, videor mihi cancellum, ideſt, anguſtiorem aperire feneſtram. Nec dubium quia libenter per iſtam reſpiciat is, qui ſtat poſt parietem pius expectator: quia cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. *Confeſſio duplex. Pſ. 50. 9. Iſ. 43. 26.* Denique & hortatur ad hoc ipſum: *Dic tu*, inquiens, *iniquitates tuas prior, ut juſtificeris.* Quod ſi interdum corde dilatato in charitate, pro conſideratione divinæ dignationis ac miſerationis, libet animum laxare in vocem laudis, & gratiarum actionem, puto me non jam anguſtam, ſed ampliſſimam ſtanti poſt parietem ſponſo aperire feneſtram, per quam (ni fallor) tanto libentius reſpicit, quanto amplius ſacrificium laudis honorificat eum. Ad manum eſt de ſcripturis utramque hanc approbare confeſſionem: ſed ſcientibus iſta loquor, & non eſtis ſuperfluis onerandi, qui vix neceſſariis indagandis ſufficitis. Tanta quippe ſunt ſacramenta epithalamii hujus, & laudum præconia, quæ in eo decantantur Eccleſiæ, & Sponſo ejus Jeſu Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula, Amen.

SERMO LVII.

De viſitationibus Domini obſervandis; quibus indiciis vel ſignis ea deprehendi poſſint.

1 EN *dilectus meus loquitur mihi.* (Cant. 2. 10.) Videte proceſſus gratiæ, & dignationis divinæ advertite gradus. Attendite ſponſæ devotionem atque ſollertiam, quam vigili utique oculo Sponſi obſervat adventum, & deinceps ipſius omnia diligentius intuetur. *Sponſa ſemper ſollicita in obſervando Sponſi adventu.* Venit ille, accelerat, appropiat, adeſt, reſpicit, alloquitur; & nihil horum momentorum ſponſæ induſtriam effugit, anticipatve notitiam. Venit in Angelis, accele-

rat

rat in Patriarchis, appropiat in Prophetis, adeſt in carne, reſpicit in miraculis, alloquitur in Apoſtolis. Vel ſic. Venit affectu & ſtudio miſerendi, accelerat ſubveniendi zelo, appropiat humiliando ſemet ipſum, adeſt præſentibus, proſpicit in futuros, loquitur docens & ſuadens de regno Dei. Sic ergo eſt adventus Sponſi. Benedictiones & divitiæ ſalutis cum eo, & univerſa quæ de ipſo ſunt, affluunt deliciis, redundantia certe jucundis ac ſalutaribus ſacramentis. Porro quæ amat, vigilat & obſervat. Et beata, quam Dominus invenerit vigilantem. Non tranſibit illam, non præteribit ab ea, ſed ſtabit & loquetur ei, loqueturque amatoria: loquetur ſiquidem ut dilectus. Sic quippe habes: *En dilectus meus loquitur mihi.* Bene dilectus qui venit amatoria locuturus, non autem increpatoria.

Matth. 16. 4.

2 Neque enim de illis eſt, qui a Domino merito arguuntur, quod faciem cœli dijudicare noſſent, tempus vero adventus ejus minime cognoviſſent. Hæc namque tam ſolers, & prudens, ac bene vigilans, & venientem a longe proſpexit, & ſalientem pro feſtinatione advertit, & tranſilientem ſuperbos, ut humili ſibi per humilitatem propinquaret, vigilantiſſime obſervavit, & demum cum jam ſtaret, & occultaret ſe poſt parietem, nihilominus præſentem agnovit, ſed & reſpicientem per feneſtras cancelloſque perſenſit; & nunc pro remuneratione tantæ devotionis & religioſæ ſollicitudinis loquentem audit. Sane enim ſi reſpexiſſet, & minime locutus fuiſſet, ſuſpectus poterat eſſe ille reſpectus, ne forte magis indignationis foret, quam dilectionis. Denique reſpexit Petrum, & non fecit ei verbum: & ideo fortaſſis flevit ille, quod reſpiciens ſe, tacuerit. Hæc autem, quoniam poſt aſpectum meruit & affatum, non modo non flet, ſed & gloriatur præ lætitia clamans: *En dilectus meus loquitur mihi.* Vides intuitum Domini, cum in ſe ſemper maneat idem, non tamen ejuſdem ſemper efficaciæ eſſe; ſed conformari meritis ſingulorum quos reſpicit; & aliis quidem incutere metum, aliis vero magis conſolationem & ſecuritatem afferre. Denique reſpicit terram, & facit eam tremere: cum e regione reſpexerit Mariam, & infuderit gratiam. *Reſpexit*, ait, *humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Non ſunt hæc verba plorantis, aut trepidantis, ſed gaudentis. Reſpexit ſimiliter hoc loco ſponſam, & nec tremuit illa, nec flevit ad inſtar Petri, quia non ſapiebat terram, ſicut ille: dedit vero lætitiam in corde ejus, afflatu teſtificans, quo eam reſpexerit affectu.

Luc. 22. 61.

Dei reſpectus varius, aliis metum, aliis conſolationem affert.

Luc. 1. 48.

Cant. 2. 10.

3 Denique verba quæ loquitur audi, quam non indignantis ſint, ſed amantis. Sequitur: *Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea.* Felix conſcientia quæ de ſe illa mereatur audire! Quis putas in nobis eſt adeo vigilans & obſervans tempus viſitationis ſuæ, ſponſumque adventantem ita per ſingula ejus momenta diligenter explorans, ut cum venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiat ei? Non enim ſic iſta de Eccleſia referuntur, ut non ſinguli nos, qui ſimul Eccleſia ſumus, participare his ejus benedictionibus debeamus. Etenim in hoc generaliter omnes atque indifferenter vocati ſumus, ut benedictiones hæreditate poſſideamus. Unde & audebat dicere ad Dominum quidam: *Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei ſunt;* illa puto hæreditate, qua ſe eſſe præſumebat filium Patris ſui, qui eſt in cœlis. Porro ſi filium, & hæredem; hæredem Dei, cohæredem autem Chriſti. Magnam vero rem gloriatur ſe acquiſiviſſe hæreditate illa, teſtimonia Domini. Utinam ego de me vel unum meruerim tenere teſtimonium Domini! quia is non in uno, ſed in multis exultat teſtimoniis. Denique ait iterum: *In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis.* Et revera quid divitiæ ſalutis, quid deliciæ cordis, quid animæ vera & cauta ſecuritas, niſi Domini atteſtationes? *Non enim*, inquit, *qui ſe ipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.*

Tempus viſitationis divinæ diligenter obſervandum.
Luc. 12. 36.

Pſ. 118. 111.

Pſ. 118. 14.
Teſtimonia divinæ viſitationis, quænam.
2. Cor. 10. 17.

4 Ut quid nos hactenus adhuc fraudamur commendationibus, ſeu atteſtationibus his divinis, & paterna hæreditate privamur? Quaſi minime & nos voluntarie genuerit verbo veritatis, ſic in nullo nos meminimus ab illo taliter commendatos, nec ulla de nobis aſſecutos teſtimonia ejus. Ubi eſt quod Apoſtolus dicit, quia *ipſe Spiritus Dei teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus?* Quomodo filii, ſi expertes hæreditatis? Arguit nos pro certo negligentiæ & incuriæ ipſa inopia noſtra. Nam ſi quis noſtrum integre & perfecte, juxta verbum Sapientis, cor ſuum tradat ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecetur, ſimulque votis omnibus ſtudeat ſecundum Iſaiam Prophetam parare vias Domini, rectas facere ſemitas Dei ſui, cui cum Propheta ſit dicere: *Oculi mei ſemper ad Dominum;* & quia *providebam Dominum in conſpectu meo ſemper:* nonne *hic accipiet benedictionem a Domino, & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo?* Viſitabitur profecto frequenter: nec unquam ignorabit tempus viſitationis ſuæ, quantumlibet is qui in ſpiritu viſitat, clandeſtinus veniat & furtivus, utpote verecundus amator: adhuc ergo longe agentem bene vigilans anima ſobria mente proſpiciet, & deinceps univerſa comperiet, quæ in dilecti adventu ſponſam tam ſolerter, quam ſignanter advertiſſe monſtravimus, quia ipſe ait: *Qui mane vigilaverint ad me, invenient me.* Nam & deſiderium feſtinantis agnoſcet: & quando prope, & quando præſto jam erit, continuo ſentiet; ſed & reſpicientis ſe oculum, quaſi ſolis radium per feneſtras & rimas parietis ſubeuntem, beato oculo cernet; & demum audiet voces exultationis & amoris, appellata amica, columba, formoſa.

Rom. 8. 16.
Quid facto opus, ut viſitemur a Deo.
Eccli. 39. 6.
Iſa. 40. 3.

TOM. IV.
Pſal. 24. 15.
Pſal. 15. 8.
Pſal. 23. 5.

Prov. 8. 17.

5 Quis ſapiens, & intelliget hæc, ita ut ea etiam digne ad invicem diſtinguere, & deſignare ſingula queat, ac diffinire ad intelligentiam aliorum? Si a me illud ſperatur, ego eam mallem ab experto audire, & qui aſſuetus ſit & exercitatus in talibus. At quoniam quiſque qui hujuſmodi eſt, verecunde magis ſilentio abſcondere eligit quod ſilentio percipit, & ſervare ſecretum ſuum ſibi id tutius arbitratur, dico ego, cui ex officio loqui eſt, nec tacere licet, quicquid illud eſt quod de hujuſmodi vel proprio, vel alieno teneo experimento, & quod facile experiri plures queunt, ſane altiora relinquens apprehendere illa valentibus. Si igitur admonitus fuero, vel foris ab homine, vel intus a Spiritu, de tuenda juſtitia & ſervanda æquitate; iſtiuſmodi ſalutaris ſuaſio erit mihi profecto prænuntia imminentis adventus Sponſi, & præparatio quædam ad digne ſuſcipiendum ſupernum viſitatorem, Propheta id mihi indicante, dicendo, quia *juſtitia ante eum ambulabit;* & item loquitur Deo ſic: *Juſtitia & judicium*, inquit, *præparatio ſedis tuæ.* Nihilominus vero ſpes eadem arridebit, ſi ſermo inſonuerit de humilitate vel patientia, ſeu etiam de fraterna charitate & obedientia deferenda Prælatis: maxime autem de ſectanda ſanctimonia & pace, & cordis puritate quærenda, quoniam quidem Scriptura ait: *Domum Domini decet ſanctitudo;* &: *Factus eſt in pace locus ejus:* &: *Mundi corde Deum videbunt.* Quicquid itaque ſive de his, ſive de aliis quibuslibet virtutibus ſuggeſtum animo fuerit; ſignificatio, ut dixi, erit mihi, viſitationem Domini virtutum imminere animæ meæ.

Viri pii ſingularia Dei beneficia celare ſtudeant.

Indicia divinæ viſitationis.
1. Suggeſtio bona.

Pſal. 84. 14.
Pſal. 88. 15.

Pſal. 92. 5.
Pſal. 75. 3.
Matth. 5. 8.

6 Sed & ſi corripuerit me juſtus in miſericordia, & increpaverit me, idipſum ſentiam, ſciens quia æmulatio juſti & benevolentia iter faciunt ei qui aſcendit ſuper occaſum. BONUS OCCASUS, cum ad correptionem juſti ſtat homo, & corruit vitium, & Dominus aſcendit ſuper illud, conculcans hoc pedibus, & conterens ne reſurgat. Non ergo contemnenda increpatio juſti, quæ ruina peccati, cordis ſanitas eſt, necnon & Dei via ad animam. Sed nec ullus omnino ſermo, qui ædificet ad pietatem, ad virtutes, ad mores optimos, negligenter eſt audiendus: quoniam & illic iter quo oſtenditur ſalutare Dei. Quod ſi ſermo gratus venit & placitus*, quatenus pulſo faſtidio cum deſiderio audiatur, jam non modo venire ſponſus, ſed & accelerare, id eſt cum deſiderio venire, credendus eſt. ILLIUS namque DESIDERIUM, tuum creat; & quod tu ejus properas ſermonem admittere, inde eſt quod ipſe feſtinat intrare: non enim nos eum, ſed *ipſe*, inquit, *prior dilexit nos.* Jam ſi etiam ignitum eloquium ſentis, atque ex eo conſcientiam uri in recordatione peccati; recordare tunc de quo Scriptura dicit, quia *ignis ante ipſum præcedet;* & ipſum prope eſſe non dubites. Denique *juxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde.*

2. Correptio.

3. Exhortatio grata.

* al. placidus.

1. Joan. 4. 10.
4. Compunctio.
Pſal. 96. 3.

7 Si vero non ſolum compungeris in ſermone illo, ſed & converteris totus ad Dominum, jurans & ſtatuens cuſtodire judicia juſtitiæ ejus; etiam adeſſe ipſum jam noveris, præſertim ſi te inardeſcere ſentias amore ejus. Etenim utrumque de illo legis, & ignem videlicet ante ipſum præcedere, & ipſum nihilominus ignem eſſe. Moyſes ſiquidem de illo dicit, quia *ignis conſumens eſt.* Differunt autem, quod is qui præmittitur ignis ardorem habet, ſed non amorem; coquens, ſed non excoquens; movens, nec promovens. Tantum ad excitandum præmittitur & præparandum, ſimulque ad commonendum, quod ex te ſis, quo dulcius ſapiat poſtmodum quod ex Deo mox eris. AT VERO IGNIS QUI DEUS EST, conſumit quidem, ſed non affligit, ardet ſuaviter, deſolatur feliciter. Eſt enim vere carbo deſolatorius; ſed qui ſic in vitia exerceat vim ignis, ut in anima vicem exhibeat unctionis. Ergo in virtute qua immutaris, & in amore quo inflammaris, Domi-

Pſal. 33. 19.
5. Converſio.

Dei ignis, duplex.
Deut. 4. 24.

Utriuſque differentia.

TOMO IV.

Pſal. 117. 16.

minum præſentem intellige. Nam dextera Domini facit virtutem. Non autem fit hæc mutatio dexteræ Excelſi, niſi in fervore ſpiritus, & in charitate non ficta, ita ut dicat qui hujuſmodi eſt: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis.*

Pſal. 38. 4.

6. Dilatatio & illuminatio mentis.

8 Porro hoc igne conſumpta omni labe peccati, & rubigine vitiorum, ſi, jam emundata ac ſerenata conſcientia, ſequatur ſubita quædam atque inſolita latitudo mentis, & infuſio luminis illuminantis intellectum vel ad ſcientiam ſcripturarum, vel ad myſteriorum notitiam, quorum alterum propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos recordari; oculus reſpicientis proculdubio eſt iſte, educens quaſi lumen juſtitiam tuam, & judicium tuum tamquam meridiem: juxta illud Prophetæ Iſaiæ: *Orietur*, inquit, *tamquam ſol lux tua*, &c. Sed ſane non per oſtia aperta, ſed per anguſta foramina is tantæ claritatis radius ſe infundet, ſtante adhuc dumtaxat hoc ruinoſo pariete corporis. Erras, ſi aliter ſperas, ad quantamcumque cordis proficias puritatem, cum ille præcipuus contemplator dicat: *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Iſa. 58. 10.

1. Cor. 13. 12.

7. Inſinuatio divinæ voluntatis.

9 Poſt hunc tantæ dignationis ac miſerationis reſpectum, ſequitur vox blande & leniter divinam inſinuans voluntatem, quæ non eſt aliud, quam ipſe amor qui otioſus eſſe non poteſt, de his quæ Dei ſunt ſollicitans & ſuadens. Denique audit ſponſa, ut ſurgat & properet, haud dubium quin ad animarum lucra. Hoc ſiquidem vera & caſta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer ſuccenderit, tanto interdum repleat zelo & deſiderio acquirendi Deo qui eum ſimiliter diligat, ut otium contemplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſime intermittat: & rurſum potita votis, aliquatenus in hac parte tanto ardentius redeat in idipſum, quanto ſe fructuoſius intermiſiſſe meminerit; & item ſumpto contemplationis guſtu, valentius ad conquirenda lucra ſolita alacritate recurrat. Cæterum inter has viciſſitudines plerumque mens fluctuat, metuens, & vehementer exæſtuans, ne forte alteri horum, dum ſuis affectionibus hinc inde diſtrahitur, plus juſto inhæreat; & ſic in utrolibet vel ad modicum a divina deviet voluntate. Et fortaſſe tale aliquid Sanctus Job patiebatur, cum diceret: *Si dormiero, dico, quando conſurgam? & rurſum expectabo veſperam*: hoc eſt: Et quietus, neglecti operis; & occupatus, perturbatæ nihilominus quietis me arguo. Vides virum ſanctum inter fructum operis, & ſomnum contemplationis graviter æſtuare: & in bonis licet ſemper verſantem, ſemper tamen quaſi de malis pœnitentiam agere, & Dei cum gemitu momentis ſingulis inquirere voluntatem. UNICUM quippe in hujuſmodi remedium, ſeu refugium, oratio eſt, & frequens gemitus ad Deum: ut quid, quando, & quatenus nos facere velit, aſſidue nobis demonſtrare dignetur. Habes, ut ego opinor, tria hæc, ideſt prædicationem, orationem, contemplationem, in tribus commendata & deſignata vocabulis. Etenim merito *amica* dicitur, quæ ſponſi lucra ſtudioſe ac fideliter prædicando, conſulendo, miniſtrando conquirit. Merito *columba*, quæ nihilominus pro ſuis delictis in oratione gemens & ſupplicans, divinam ſibi non ceſſat conciliare miſericordiam. Merito quoque *formoſa*, quæ cœleſti deſiderio fulgens, ſupernæ contemplationis decorem ſe induit, horis dumtaxat, quibus commode & opportune id poteſt.

Cant. 2. 10.

Contemplationis hæc vis & natura.

Contemplationis & actionis alternatio.

Job. 7. 4.

Oratio his necessaria.

Luc. 10. 39.

10 Sed & illud vide, ſi valeat coaptari huic triplici unius animæ bono, de tribus videlicet perſonis illis in domo una commanentibus, amicis utique Salvatoris, & admodum familiaribus ei. Martham loquor miniſtrantem, & Mariam vacantem, & Lazarum quaſi gementem ſub lapide, & reſurrectionis gratiam flagitantem. Hæc dicta ſunt pro eo quod ſponſa deſcribitur adeo ſolers & pervigil in obſervando ſemitas Sponſi, ut minime eam latere poſſit, quando, & in quanta feſtinatione ad ſe veniat; ſed & quando longe, & quando prope, & quando præſens ſit, nulla ſubitatione præoccupari valeat ut ignoret: & quia proinde meruerit, non ſolum reſpici miſericorditer, ſed & dignanter lætificari amoris vocibus, & gaudere gaudio propter vocem ſponſi.

11 Nos quoque ad hæc, quamvis audacter, adjecimus, quod quævis etiam de nobis anima, ſi ſimiliter vigilet, ſimiliter & ſalutabitur ut amica, conſolabitur ut columba, amplexabitur ut formoſa. PERFECTUS omnis reputabitur, in cujus anima tria hæc congruenter atque opportune concurrere videbuntur, ut & gemere pro ſe, & exultare in Deo noverit, ſimul & proximorum utilitatibus potens ſit ſubvenire; placens Deo, cautus ſibi, utilis ſuis. Sed ad hæc quis idoneus? Utinam ipſa in univerſis nobis, etſi non tota in ſingulis, ſaltem ſingula in diverſis ſicut hodie haberi videntur, longis reſerventur temporibus! Habemus ſiquidem Martham, tamquam Salvatoris amicam, in his qui exteriora fideliter adminiſtrant. Habemus & Lazarum, tamquam columbam gementem, Novitios utique, qui nuper peccatis mortui, pro recentibus adhuc plagis laborant in gemitu ſuo ſub timore judicii; & ſicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum nemo eſt memor amplius, ſic ſe non putant reputari, donec ad Chriſti juſſionem ſublato pondere timoris, tamquam prementis lapidis mole, reſpirare in ſpem veniæ poſſint. Habemus quoque Mariam contemplantem in illis, qui proceſſu longioris temporis, cooperante gratia Dei, in aliquid melius & lætius proficere potuerunt; quando jam de indulgentia præſumentes, non tam verſare intra ſe ſolliciti ſunt triſtem imaginem peccatorum, quam certe in lege Dei meditari die ac nocte inſatiabiliter delectentur; interdum etiam revelata facie gloriam Sponſi cum ineffabili gaudio ſpeculantes, in eamdem imaginem transformantur de claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu. Jam ad quid ſponſam ſurgere & properare hortetur is, qui paulo ante defenſare viſus eſt eam, ne dormiens ſuſcitaretur, alio ſermone videbimus. Adſit ipſe, ut & hujus nobis ſacramenti rationem aperire dignetur, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Perfectus quis.

Mariam & Martham, quinam repræſentent; qui Lazarum.

SERMO LVIII.

Quomodo ſponſus hortatur ſponſam, ideſt viros perfectos, ad regimen imperfectorum. Item de putatione vitiorum in eis facienda, ut virtutes ſuccreſcant.

Cant. 2. 10.

1 SUrge, *propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.* Quis hoc dicit? Abſque dubio Sponſus. Et nonne ipſe eſt, qui paulo ante ſuſcitari dilectam tantopere prohibebat? Quo pacto ergo nunc non ſolum ut ſurgat, ſed ut & acceleret jubet? Venit in mentem ſimile quid ex Evangelio. En quippe nocte qua Dominus tradebatur, cum fatigatos productioribus vigiliis Diſcipulos qui ſecum erant, dormire demum ac requieſcere præcepiſſet, in ipſa hora [a]: *Surgite, eamus*, inquit, *ecce appropinquavit qui me tradet.* Nunc quoque ſimiliter uno pene momento & prohibet ſuſcitari ſponſam, & ſuſcitat: *Surge*, inquiens, *& veni.* Quid ſibi itaque vult tam ſubita hæc mutatio voluntatis ſive conſilii? Putamuſ-ne levitate uſum ſponſum & aliquid voluiſſe prius, quod mox noluerit? Minime. Sed agnoſcite eas quas vobis ſupra, ſi meminiſtis, & commendavi, & non ſemel, viciſſitudines utique ſanctæ quietis, ac neceſſariæ actionis; & quia non ſit in hac vita copia contemplandi, nec diuturnitas otii, ubi officii & operis cogentior urget inſtantiorque utilitas. More igitur ſuo Sponſus, ubi dilectam paululum in ſinu proprio quieviſſe perſentit, ad ea denuo quæ utiliora viſa ſunt, trahere non cunctatur. Non tamen quaſi invitam; (nec enim quod fieri vetuit, faceret ullatenus ipſe) ſed trahi ſane a ſponſo ſponſæ, eſt ab ipſo accipere deſiderium quo trahatur, deſiderium bonorum operum, deſiderium fructificandi ſponſo; quippe cui vivere ſponſus eſt, & mori lucrum.

Matt. 26. 45.

Viciſſitudo ſanctæ quietis & actionis.

Tractio deſiderium.

2 Et eſt deſiderium vehemens, quod eam non tantum ſurgere, ſed & ſurgere feſtinanter ſollicitat: ſic quippe habes: *Surge, propera, & veni.* Nec parum confortat quod audit, veni, & non, vade: per hoc ſe intelligens non tam mitti, quam duci, & ſecum pariter ſponſum eſſe venturum. Quid enim difficile ſibi, illo comite, reputet? *Pone me*, inquit, *juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me*; item: *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Non itaque ſuſcitatur præterquam velit, quando ſit prius ut velit: quod non eſt aliud, niſi ſancti quæſtus immiſſa aviditas. Animatur etiam ad opus injunctum, & de temporis opportunitate redditur alacrior? Tempus faciendi, inquit, o Sponſa, quia *hyems tranſiit*, quando operari nemo poterat. *Imber* quoque, qui inundatione facta operiebat terram, culturas impediebat, & vel ſata necabat, vel ſeri vetabat; is, inquam, imber excurrit: *abiit & receſſit; flores apparuerunt in terra noſtra*, vernalem profecto temperiem adeſſe ſignantes, operandi commoditatem, frugum vicinitatem ac fructuum. Deinde ſubdit, ubi & primum operari oporteat: *Tempus*, inquiens, *putationis advenit.* Ad vineas ergo excolendas ducitur: quæ

Job. 17. 3.
Pſal. 22. 4.

Cant. 2. 11.

Ibid. 12.

Ibidem.

[a] Addunt editi recentiores, *ſurge ergo*: quæ verba deſunt pleriſque mſſ. & primis editis. Et quidem ſine ipſis lectio gratior & expeditior.

quæ ut poſſint uberioribus fructibus reſpondere colonis, ante omnia neceſſe eſt ſarmenta ſterilia projici, ſuccidi noxia, putari ſuperflua. Hæc juxta litteram.

Animæ vel eccleſiæ ſignificatæ per vineas.

3 Nunc jam videamus, quid iſtiuſmodi quaſi hiſtorico ſchemate ſpiritualiter nobis innuatur intelligendum. Et vineas quidem animas eſſe, vel eccleſias, ſimulque hujus rei rationem quænam ſit, dixi vobis jam, & audiſtis, nec opus habetis iterato audire. Ad has itaque reviſendas, corrigendas, inſtruendas, ſalvandas, anima perfectior invitatur, quæ tamen id muneris ſortita ſit, non ſua ambitione, ſed vocata a Deo tamquam Aaron. Porro invitatio ipſa quid eſt, niſi intima quædam ſtimulatio charitatis pie nos ſollicitantis æmulari fraternam ſalutem, æmulari decorem domus Domini, incrementa lucrorum ejus, incrementa frugum juſtitiæ ejus, laudem & gloriam nominis ejus? Iſtiuſmodi itaque circa Deum religioſis affectibus quoties is qui animas regere, aut ſtudio prædicationis ex officio intendere habet, hominem ſuum interiorem ſenſerit permoveri; toties pro certo Sponſum adeſſe intelligat, toties ſe ab illo ad vineas invitari. Ad quid, niſi ut evellat & deſtruat, & ædificet & plantet?

Vocatio ad curam animarum quibus indiciis agnoſcatur.

Tempus putationis ſpecialiter obſervandum.

4 Verum quoniam operi huic, ſicut & omni rei ſub cælo, non omne tempus ſuppetit & aptum eſt, addit is qui invitat, tempus putationis adveniſſe. Adeſſe hoc noverat qui dicebat: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis; nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.* Vitioſa ſine dubio atque ſuperflua, & omne denique quod offendiculum dare, & impedire fructum ſalutis poſſit, putare jam & reſecare monebat, ſciens quia tempus putationis advenerit. Ideo & ajebat fideli cuidam cultori vinearum: *Argue, increpa, obſecra;* in primo & ſecundo horum putationem vel exſtirpationem; in ultimo plantationem indicens. Et hæc quidem ſponſus per os Pauli de tempore operandi. Sed audi quid per proprium os de temporum conſideratione, ſub alioqui diverſo rerum ſchemate & nomine, cum nova ſponſa ſit locutus. *Nonne vos dicitis*, inquit, *quia quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros & videte regiones, quia albæ ſunt jam ad meſſem;* item, *Meſſis quidem multa, operarii pauci. Rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.* Sicut igitur ibi metendi animarum ſegetes tempus adeſſe monſtrabat, ita & hic vineas æque intelligibiles, id eſt animas, vel eccleſias, tempus putandi adveniſſe denuntiat; id forſitan inter utraſque res volens vocabulorum diverſitate diſtinguí, ut meſſes plebes, vineas congregationes ſanctorum cohabitantium intelligamus.

2. Cor. 6. 2.

Joan. 4. 35.

Mat. 9. 37.

Tempus hyemale myſticè.

5 Porro hyemale tempus, quod præteriiſſe ſignificat, illud mihi deſignare videtur, cum Dominus Jeſus jam non palam ambularet apud Judæos, eo quod conſpiraſſent adverſus eum, volentes eum interficere. Unde & dicebat ad quoſdam: *Tempus meum nondum advenit, tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum;* & rurſum: *Aſcendite vos ad diem feſtum hunc, ego non aſcendam.* Aſcendit tamen poſtea & ipſe, non palam ſed quaſi in occulto. Extunc ergo & deinceps uſque ad adventum Spiritus-ſancti, quo recaluerunt torpentia fidelium corda, tanquam igne, quem Dominus ad hoc ipſum miſit in terram, hyems fuit. Tu-ne negaveris hyemem tunc fuiſſe, cum Petrus ſederet ad prunas, non minus gelido corde, quam corpore? Denique *erat frigus*, inquit. Magnum reveta frigus cor negantis conſtrinxerat. Nec mirum tamen, cum ignis ab eo ablatus eſſet. Nam paulo ante non parvo fervebat zelo, quippe adhuc igni proximus, qui, evaginato gladio, ne ignem perderet, ſervi auriculam amputavit. Sed non erat tempus putationis; & ideo audit: *Converte gladium tuum in locum ſuum.* Erat enim hora & poteſtas tenebrarum: & quiſquis tunc Diſcipulorum levaret gladium vel ferri, vel verbi; aut ferro truncandus erat, & neminem lucraretur, nec quippiam fructus afferret; aut certe timoris gladio ad negandum cogendus: & ſic magis ipſe periret, juxta verbum Domini quod ſubjunxit mox, ita dicens: *Omnis qui acceperit gladium gladio peribit.* Quis nempe cæterorum ante pavendam mortis imaginem impavidus ſtaret, trepidante & cedente principe ipſo, & qui voce confortatoria ſui Imperatoris fuerat præmunitus, & præmonitus alios confortare?

Joan. 7. 6.

Ibidem 8.

Luc. 12. 49.

Joan. 18. 18. Petri ſigura.

Luc. 22. 51. Joan. 18. 10. Intempeſtives quidam zelus. Gladius timoris.

Ibidem.

Luc. 22. 32.

6 Cæterum nec is, nec illi ſibi adhuc induerant virtutem ex alto; & ob hoc tutum non erat eis exire in vineas, exercere linguæ ſarculum, & gladio Spiritus putare vites, purgare palmites, ut fructum plus afferrent. Denique ipſe Dominus tacebat in paſſione, & in multis interrogatus non reſpondebat, *factus*, juxta Prophetam, *ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.* Dicebat autem: *Si vobis dixero, non credetis mihi: ſi autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi;* ſciens tempus putationis nondum adveniſſe, nec reſponſuram prorſus vineam ſuam impenſis laboribus, id eſt nec fidei, nec boni operis fructum aliquem relaturam. Quare? Quia hyems erat in cordibus perfidorum, & hyemales quidam malitiæ imbres occupaverant terram, jacta ſemina verbi ſuffocare, quam fovere paratiores; ſed & cultui vinearum omnem nihilo minus impendendam operam fruſtraturi.

Mat. 27. 14.

TOM. IV. Pſ. 37. 15. Luc. 22. 67.

Imbres noxii plantis ſpiritualibus.

7 Quos vos me nunc putatis dicere imbres? Illoſne, quos videmus currentes per aera nubes turbulento ſpiritu ſpargere ſuper terram? non eſt ita. Sed quos de terra in aerem ſurſum ferunt homines turbulenti ſpiritus, ponentes in cælum os ſuum, & lingua eorum tranſiens in terram, tamquam pluvia amariſſima, terram ipſam paluſtrem ac ſterilem facit, & tam plantis quam ſatis inutilem, non quidem his viſibilibus atque corporeis ad noſtros utique corporeos uſus datis, de quibus nulla plane, ſicut nec de bobus cura eſt Deo. Sed quibus? Profecto quæ ſevit & plantavit Dei manus, & non hominis; quæ & vel germinare, vel radicari in fide & charitate poterant, & fructus parturire ſalutis, ſi bonis & temporaneis imbribus rigarentur: Animæ denique ſunt, pro quibus Chriſtus mortuus eſt. Væ nubibus pluentibus iſtiuſmodi imbres ſuper eas, quæ lutum faciant; fructum non afferant! Nam ſicut ſunt & bonæ, & malæ arbores, ferentes utræque fructus pro ſui diſſimilitudine differentes, bonæ videlicet bonos, & malæ malos: ita & arbitror nubes & bonas, quæ bonos; & malas eſſe, quæ malos pluant imbres. Et vide ne forte innuerit nobis hanc nubium, imbriumque differentiam, qui dicebat: *Mandabo nubibus meis, ne pluant ſuper eam* (haud dubium quin ſuper vineam) *imbrem.* Cur putas adjunxiſſe ſignanter, *meis*, niſi quia ſunt & malæ nubes, quæ non ſunt ejus? *Tolle, tolle*, inquiunt, *crucifige eum.* O nubes violentas & turbidas! O imbrem procelloſum! o torrentem iniquitatis, evertere magis, quam fœcundare idoneum! Nec minus malus minuſve amarus, minori licet impetu profuſus, imber ille qui ſubſecutus eſt: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere. Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, & credimus ei.* Philoſophorum ventoſa loquacitas non bonus imber eſt, qui ſterilitatem magis [illegible] terris, quam fertilitatem. Multo magis prava dogmata hæreticorum mali imbres ſunt, quæ pro fructibus ſpinas producunt & tribulos. Mali [illegible] traditiones Phariſæorum, quas Salvator redarguit, & ipſi nubes malæ. Et niſi exiſtimes me injuriam [illegible] Moyſi, (nam bona nubes eſt illa) non omne quod pluit vel ipſe, bonum tamen dicam, ne illi contradicam, qui ait: *Dedi illis*, id eſt Judæis, *præcepta non bona* (haud dubium quin per Moyſen) *& juſtificationes, in quibus non vivent in eis.* Literalis illa, verbi cauſa, obſervatio ſabbati, ſonantis requiem, non donantis; indictus ſacrificiorum ritus, interdictus porcinæ carnis eſus, nonnullorumque ſimilium, quæ immunda a Moyſe cenſentur, pluvia eſt hoc totum ex illa nube deſcendens: ſed nolo in agrum vel hortum meum quandoque deſcendat. Fuerit ſane bona ſuo tempore: poſt tempus ſi venerit, non bonam jam cenſeo. Omnis etiam lenis & leniter deſcendens pluvia, ſi ſit intempeſtiva, moleſta eſt.

Imbres boni & temporanei iiſdem utiles.

Iſai. 5. 6. Imbres ſpirituales noxii quinam.

Joan. 19. 15.

Mat. 27. 42.

Ezech. 20. 25.

Tempus putationis quodnam.

8 Donec ergo iſtiuſmodi aquæ peſtilentes occupaverunt terram, & invaluerant ſuper eam, tempus ſuum vineæ non habuerunt, nec fuit quod ſponſa invitaretur ad putandas vineas. Cæterum illis decurrentibus terra apparuit arida, & flores apparuerunt in ea, ſignificantes tempus putationis adeſſe. Quæris quando hoc fuit? Quando putas, niſi cum refloruit caro Chriſti in reſurrectione? Et hic primus & maximus flos, qui apparuit in terra noſtra: nam *primitiæ dormientium* Chriſtus... Ipſe, inquam, flos campi, *& lilium convallium* Jeſus, *ut putabatur filius Joſeph a Nazareth*, quod interpretatur flos. Is ergo flos apparuit primus, non ſolus. Nam & *multa corpora ſanctorum, qui dormierant, pariter ſurrexerunt*, qui veluti quidam luciduliſſimi flores ſimul apparuerunt in terra noſtra. Denique *venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis.* Flores etiam fuerunt qui primi crediderunt de populo, primitiæ ſanctorum. Flores eorum miracula, inſtar florum producentia fructum fidei. Nam poſtquam ille infidelitatis imber aliquantulum, vel ex parte, abiit & receſſit, ſecuta mox eſt pluvia voluntaria, quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, & flores apparere cœperunt. Dominus dedit benignitatem, & ter-

1. Cor. 15. 20.

Cant. 2. 1.

Luc. 3. 23. Flores qui. Mat. 27. 52.

Ibidem.

TOM. IV.

ra noſtra dedit flores ſuos, ita ut una die tria millia, in alia quinque millia, de populo crederent; adeo in brevi crevit florum numerus, id eſt credentium multitudo. Et non potuit gelo malitiæ prævalere adverſus flores qui apparebant, nec præripere (ut aſſolet) fructum vitæ, quem promittebant.

9 Nam cum omnes qui crediderant, induerentur virtute ex alto; ſurrexerunt ex eis homines, qui minas hominum contempſerunt, fortes in fide. Paſſi ſunt quidem quam plurimos contradictores: ſed non ceſſerunt, neque ſubterfugerunt, quo minus & facerent, & annuntiarent opera Dei. Nam juxta illud in pſalmo ſpiritualiter quidem: *Et ſeminaverunt agros, & plantaverunt vineas, & fecerunt fructum nativitatis.* (*Pſ. 106. 37.*) Proceſſu temporis tempeſtas ſedata eſt, & pace reddita terris, creverunt vineæ, & propagatæ, & dilatatæ ſunt, & multiplicatæ ſuper numerum. Et tunc demum ſponſa ad vineas invitatur, non quidem ad plantandum, ſed ad putandum quod plantatum jam erat. Opportune quidem: nam id opus pacis tempus requirebat. Quando etenim perſecutionis tempore id liceret? Alioquin ſumere in manus gladios ancipites, facere vindictam in nationibus, increpationes in populis; alligare reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis; & facere in eis judicium conſcriptum, (hoc quippe putare vineas eſt) hæc, inquam, omnia vix vel pacis tempore actitantur in pace. Et de his ſatis. (*Pſ. 149. 7.*)

10 Poterat etiam finiri ſermo, ſi prius quemque veſtrum juxta morem meum de ſua vinea monuiſſem. Quis enim ita ad unguem omnia a ſe ſuperflua reſecavit, ut nil ſe habere putet putatione dignum? CREDITE MIHI, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccenduntur extincta, & ſopita denuo excitantur. Parum eſt ergo ſemel putaſſe; ſæpe putandum eſt, immò (ſi fieri poſſit) ſemper: quia ſemper quod putari oporteat (ſi non diſſimules) invenis. QUANTUMLIBET in hoc corpore manens profeceris, erras ſi vitia putas emortua, & non magis ſuppreſſa. Velis, nolis, intra fines tuos habitat Jebuſæus: ſubjugari poteſt, ſed non exterminari. *Scio*, inquit, *quia non habitat in me bonum.* Parum eſt niſi & malum ineſſe fateatur. Ait namque: *Non quod volo, hoc ago; ſed quod odi, illud facio. Si autem quod odi illud facio; jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.* Aut te ergo, ſi audes, præfer Apoſtolo, (nempe ipſius iſta vox eſt) aut fatere cum illo te quoque vitiis non carere. Medium denique * vitiorum virtus tenet; ac proinde ſedula eges non ſolum putatione, ſed & circumciſione. Alioquin verendum, ne circumquaque a lambentibus, vel potius a rodentibus virtus illa, dum neſcis, paulatim elangueat; aut, ſi ſupercreverint, ſuffocetur. Unum in tanto diſcrimine conſilium eſt, obſervare diligenter, & mox ut renaſcentium capita apparebunt, prompta ſeveritate ſuccidere. NON POTEST VIRTUS cum vitiis pariter creſcere. Ergo ut illa vigeat, iſta creſcere non ſinantur. Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgent. Utilitati accedit quicquid cupiditati demis. Demus operam putationi. Putetur cupiditas, et virtus roboretur. (*Judic. 1. 22.* — *Rom. 7. 18.* — *Ibidem 19.* — *Putationi ſemper ... inſiſtendum.* — * *al.* nemo...)

11 Nobis, fratres, putationis ſemper eſt tempus, ſicut ſemper eſt opus. Confido enim, quia nobis hyemis jam tranſiit. Scitis quam hyemem dicam? Timorem illum, qui non eſt in charitate, qui cum omnes initiet ad ſapientiam, neminem conſummat: quoniam ſuperveniens charitas extrudit illum, tamquam hyemem æſtas. Æſtas enim charitas eſt: quæ ſi jam venit, immo quia venit, (ſicut juſtum eſt mihi ſentire de vobis) ſiccaverit neceſſe eſt omnem hiemalem imbrem, omnem videlicet anxietatis lacrymam, quam amara recordatio peccati, & timor ante extorquebat judicii. Itaque (quod non dubius dico, etſi non de omnibus vobis, profecto de pluribus) hic jam imber abiit & receſſit: nam & flores apparent, indices pluviæ ſuavioris. Habet & æſtas pluvias ſuas ſuaves & uberes. Quid dulcius lacrymis charitatis? Flet quippe charitas, ſed ex amore, non ex mœrore; flet ex deſiderio, flet cum flentibus. Tali imbre non ambigo rigatos uberius actus obedientiæ veſtræ, quos lætus intueor, non murmure tetros, non triſtitia ſubobſcuros, ſed quodam ſpirituali gaudio jucundos & floridos. Sic ſunt, ac ſi ſemper flores geſtetis in manibus. (*... hyemem, ſed æſtas.* — *Timor ſervilis reſert hyemem, charitas æſtatem. In hyeme ... charitatis.*)

12 Ergo ſi hyems tranſiit, imber abiit & receſſit; ſi denique flores apparuerunt in terra noſtra, & ſubinde quædam ſpiritualis gratiæ vernalis temperies tempus putationis indicit: quid reſtat, niſi ut de cetero toti incumbamus huic operi tam ſancto, tam neceſſario? Scrutemur, juxta Prophetam, vias noſtras & ſtudia noſtra, & in eo ſe quiſque judicet profeciſſe, non cum non invenerit quod reprehendat, ſed cum quod invenerit, reprehendet. Tunc te non fruſtra ſcrutatus es, ſi rurſum opus eſſe ſcrutinio adverteris; & toties non te fefellit inquiſitio tua, quoties iterandam putaveris. Si autem ſemper hoc, cum opus eſt, facis, ſemper facis. Semper ergo opus eſſe tibi memineris ſuperni auxilii, & miſericordiæ Sponſi Eccleſiæ Jeſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen. (*Thren. 3. 40. Examen ſui ipſius commendat.*)

SERMO LIX.

De gemitibus animæ ſuſpirantis ad cœleſtem patriam, & de commendatione caſtitatis & viduitatis.

1 VOX *turturis audita eſt in terra noſtra.* Minime jam diſſimulare queo, quod ecce ſecundo is, qui de cœlo eſt, de terra loquitur: atque tam dignanter, tam ſocialiter, quaſi unus e terra. Sponſus eſt ille: qui cum præmitteret flores apparuiſſe in terra, adjunxit, *noſtra*: & nunc nihilo minus, *Vox*, inquit, *turturis audita eſt in terra noſtra.* Ergo-ne ratione carebit Deo quidem tam inſueta, ne dicam indigna, locutio? Nuſquam (ut opinor) de cœlo ſic locutum reperies, nuſquam alibi de terra. Adverte igitur, quantæ ſuavitatis ſit Deum cœli dicere: *in terra noſtra*. Quique terrigenæ & filii hominum, audite: magnificavit Dominus facere nobiſcum. Multum illi cum terra, multum cum ſponſa, quam de terris ſibi adſciſcere placuit. *In terra*, inquit, *noſtra*. Non plane principatum ſonat vox iſta, ſed conſortium, ſed familiaritatem. Tamquam Sponſus hoc dicit, non tamquam Dominus. Quid? Conditor eſt, & conſortem ſe reputat? Amor loquitur, qui dominium neſcit. Carmen nimirum amoris eſt, nec aliis hoc quam amatoris ſuſcipi oportuit. Amat & Deus, nec aliunde hoc habet, ſed ipſe eſt unde amat. Et ideo vehementius, quia non amorem tam habet, quam hoc eſt ipſe. Verum quos amat, amicos habet, non ſervos. Denique amicus fit de magiſtro; nec enim amicos diſcipulos diceret, ſi non eſſent. (*Cant. 2. 12.* — *Pſal. 125. 4.* — *Deus amat, & eſt amor ipſe.*)

2 Vides amori cedere etiam majeſtatem? Ita eſt, fratres, neminem ſuſpicit amor, ſed nec deſpicit quidem. Omnes ex æquo intuetur, qui perfecte ſe amant, & in ſeipſo celſos humileſque contemperat: nec modo pares, ſed unum eos facit. Tu Deum forſitan adhuc ab hac amoris regula excipi putas: ſed *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt.* Quid miraris hoc? Ipſe factus eſt tamquam unus ex nobis. Minus dixi: non tamquam unus, ſed unus. Parum eſt parem eſſe hominibus: homo eſt. Inde terram noſtram vindicat ſibi, ſed quaſi patriam, non quaſi poſſeſſionem. Quidni vindicet? Inde illi ſponſa, inde ſubſtantia corporis: inde ſponſus ipſe, inde duo in carne una. Si caro una, cur non patria una? *Cælum cæli Domino*, inquit, *terram autem dedit filiis hominum.* Ergo ut filius hominis hæreditat terram, ut dominus ſubjicit, ut conditor adminiſtrat, ut ſponſus communicat. Dicendo nempe: *in terra noſtra*, proprietatem profecto abnuit, ſocietatem non reſpuit. Et hæc pro eo, quod Sponſus tam benigno uſus eſt verbo, ut dignatus ſit dicere: *in terra noſtra*. Nunc cætera videamus. (*Majeſtas cedit amori.* — *1. Cor. 6. 17.* — *Pſal. 113. 16.*)

3 *Vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Et hoc indicium eſt tranſactæ hyemis, tempus nihilo minus putationis adeſſe denuntians. Id juxta litteram. Alias turturis vox non dulce admodum ſonat, ſed ſignat dulcia. Ipſa avicula, ſi emis, non magni; ſi diſcutis, non parvi pretii eſt. Et vox quidem gementi, quam canenti ſimilior, peregrinationis noſtræ nos admonet. ILLIUS DOCTORIS libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum movet. Vere turturem exhibes, ſi gemere doceas; & ſi perſuadere vis, gemendo id magis, quam declamando ſtudeas oportebit. Exemplum ſane tum in aliis multis, tum vel maxime hoc in negotio, verbo efficacius eſt. Dabis voci tuæ vocem virtutis, ſi quod ſuades, prius tibi illud cognoſceris perſuaſiſſe. VALIDIOR operis, quam oris vox. Fac ut loquaris, & non ſolum me facilius emendas, ſed te quoque non levi liberas probro. Non jam pertinebit ad te, ſi quis dicat: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere.* Sed (*Cant. 2. 12.* — *Turturis conſideratio myſtica.* — *Utile monitum prædicatoribus.* — *Exemplo potius docendum quam verbo.* — *Mat. 23. 4.*)

neque

* Sic primi editi & potiores mſſ. quinque: alii addunt bonum ut in Vulgata.

Rom. 2. 21. neque illud verearis oportet: *Tu qui alios doces, teipſum non doces?*

Deſiderium cœleſtis patriæ novæ legi potiſſimum convenit.

4 *Vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Donec homines pro Dei cultu mercedem taptum in terra, & tantum terram acceperant, illam utique lacte & melle manantem, minime ſe cognoverunt peregrinos ſuper terram, nec more turturis ingemuerunt veluti patriæ reminiſcentes; magis autem pro patria exilio abutentes, dederunt ſe comedere pinguia, & bibere multum. Ita tamdiu non eſt vox turturis audita in terra noſtra. Ubi ergo regni cœlorum promiſſio facta eſt, tunc intellexerunt homines, ſe non habere hic civitatem manentem, ſed futuram inquirere tota aviditate cœperunt; & tunc primum manifeſte ſonuit in terra vox turturis. Nam dum ſancta quæque jam anima Chriſti præſentiam ſuſpiraret, regni dilationem moleſte ferret, deſideratam patriam gemitibus & ſuſpiriis a longe ſalutaret; nonne tibi videtur vice fungi gemebundæ ac caſtiſſimæ turturis, quæcumque anima in terris ita feciſſet? Ex tunc ergo & deinceps vox turturis audita eſt in terra noſtra. Quidni moveat mihi crebras lacrymas & gemitus quotidianos Chriſti abſentia? Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus a te non eſt abſconditus: Laboravi in gemitu meo: tu ſcis: ſed beatus qui dicere potuit: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Non ſolum autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt adventum ejus, gemitus iſti comperti ſunt. Hoc quippe eſt quod ipſe ajebat: *Numquid poſſunt,* inquit, *filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc lugebunt*; ac ſi diceret: Et tunc vox turturis audietur.

Pſ. 37. 10.
Pſ. 6. 7.
Ibidem.
Matt. 9. 15.

5 Ita eſt, Jeſu bone, venerunt dies illi. Nam ipſa creatura ingemiſcit & parturit uſque adhuc, revelationem filiorum Dei expectans. Non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri; hoc ſcientes, quia quamdiu ſumus in corpore hoc, peregrinamur a Domino. Nec vacui gemitus, quibus e cœlo tam miſericorditer reſpondetur: *Propter miſeriam inopum & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.* Fuit & in tempore Patrum vox iſta gementium; ſed rara, & penes quemque ſuus gemitus. Unde & dicebat quis: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi.* Sed & qui ajebat: *Gemitus meus a te non eſt abſconditus,* profecto monſtrabat abſconditum eſſe, qui ſoli Deo non eſſet abſconditus. Et ideo tunc dici non potuit: *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*: quoniam ſecretum adhuc paucorum jam tunc in multitudinem non exivit. At ubi palam clamatum eſt: *Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens*; ad omnes jam cœpit pertinere gemitus iſte turtureus, & una omnibus eſſe gemendi ratio, quia omnes ſciebant Dominum, ſecundum quod in Jeremia legitur: *Et cognoſcent me omnes a minimo uſque ad maximum, dicit Dominus.*

Pſ. 11. 5.
Iſai. 24. 16.
Pſ. 37. 10.
Col. 3. 1.
Jer. 31. 34.

Cur unius turturis fiat mentio.
Rom. 8. 26.

6 Cæterum ſi multi gementes, quid ſibi vult unius expreſſio? *Vox turturis,* inquit. Quare non turturum? Forte Apoſtolus id ſolvit, ubi ait, quia ipſe Spiritus poſtulat pro ſanctis gemitibus inenarrabilibus. Ita eſt. Ipſe inducitur gemens, qui gementes facit. Et quamlibet multi ſint, quos ita gemere audias, unius per omnium labia vox ſonat. Quidni illius, qui ipſam in ore ſingulorum pro quorumque neceſſitatibus format? Denique *unicuique datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem.* Sua vox quemque manifeſtum facit, & præſentem indicat. Et audi ex Evangelio, quod vocem habeat Spiritus-ſanctus. *Spiritus,* inquit, *ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis: & neſcis unde veniat, aut quo vadat.* Etſi illo neſciebat, qui litteram occidentem docebat mortuus magiſter mortuus *, nos ſciamus, qui tranſlati de morte ad vitam per vivificantem Spiritum, certo & quotidiano experimento, ipſo nos illuminante, probamus vota & gemitus noſtros ab ipſo venire, & ad eum ire, illicque invenire miſericordiam in oculis Dei. Quando enim ſui Spiritus vocem irritam faceret Deus? At ipſe ſcit quid deſideret Spiritus, quia ſecundum Deum poſtulat pro Sanctis.

1. Cor. 12. 7.
Joan. 3. 8.
** Scil. Nicodemus.*

Turtur cur oblata in purificatione.
Luc. 2. 24.

7 Nec ſoli commendant turturem gemitus, commendat & caſtitas. Hujus denique merito digna fuit dari hoſtia pro virgineo partu. Sic quippe habes: *Par turturum, aut duos pullos columbarum.* Et licet alias quidem per columbam Spiritus-ſanctus ſoleat deſignari; quia tamen libidinoſa avis eſt, non decuit offerri eam in ſacrificium Domini, niſi ea ſtne ætate, quæ neſciret libidinem. At turturis non deſignatur ætas, quoniam agnoſcitur caſtitas in quacumque ætate. Denique conjuge uno contenta eſt; quo amiſſo, alterum jam non admittit, numeroſitatem in hominibus nuptiarum redarguens. Nam etſi forſitan culpa propter incontinentiam venialis eſt; ipſa tamen tanta incontinentia turpis eſt. Pudet ad negotium honeſtatis rationem non poſſe in homine, quod natura poſſit in volucre. Cernere enim eſt turturem tempore ſuæ viduitatis opus ſtrenue atque inſatiabiliter exequentem. Videas ubique ſingularem, ubique gementem audias; nec unquam in viridi ramo reſidentem proſpicies; ut tu ab eo diſcas voluptatum virentia virulenta vitare. Adde quod in jugis montium & in ſummitatibus arborum frequentior illi converſatio eſt: ut, quod vel maxime propoſitum pudicitiæ decet, doceat nos terrena deſpicere, & amare cœleſtia.

Turtur polygamiam redarguit.

8 Ex quibus colligitur, quod vox ſit turturis etiam prædicatio caſtitatis. Neque enim a principio vox iſta in terris audita fuit, ſed magis illa: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Incaſſum profecto vox iſta pudicitiæ ſonuiſſet, necdum propalata reſurgentium patria; in qua longe felicius homines neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli Dei in cœlis. Tune voci illi tempus fuiſſe tunc dicas cum maledicto omnis ſubjacebat ſterilis in Iſrael, cum patriarchæ ipſi plures ſimul habebant uxores, cum frater fratris abſque liberis defuncti ſemen ſuſcitare ex lege compellabatur? At ubi inſonuit ex ore cœleſtis turturis commendatio illa ſpadonum, qui ſe caſtraverunt propter regnum Dei, & item alterius cujuſdam caſtiſſimæ turturis * conſilium de virginibus ubique invaluit; tunc primum dici veraciter potuit, quia vox turturis audita eſt in terra noſtra.

Gen. 1. 28.
Luc. 20. 35.
Tempus legis non opportunum prædicandæ continentiæ.
Mat. 19. 12.
** Pauli 1. Cor. 7. 25.*

9 Ergo ſi in terra noſtra & flores apparuerunt, & vox turturis audita eſt; profecto & viſu veritas comperta eſt, & auditu. Vox quippe auditur, flos cernitur. Flos miraculum eſt, ut noſtra ſuperior interpretatio habet, quod voci accedens fructum parturit fidei. Etſi fides ex auditu, ſed ex viſu confirmatio eſt. Sonuit vox, ſplenduit flos, & veritas de terra orta eſt per fidelium confeſſionem, verbo ſignoque pariter concurrentibus in teſtimonium fidei. Teſtimonia iſta, credibilia facta ſunt nimis, dum flos voci, auri oculus atteſtatur. Audita viſa confirmant, ut duorum teſtimonium (auris loquor & oculi) ratum ſit. Propterea Dominus ajebat: *Ite, renuntiate Joanni* (ejus nempe diſcipulis loquebatur) *quæ audiſtis & vidiſtis.* Nec brevius illis, nec planius intimari fidei valuit certitudo. Eadem ſane in brevi etiam univerſæ terræ perſuaſio facta eſt, & eodem argumenti compendio. *Quæ audiſtis,* inquit, *& vidiſtis.* O verbum abbreviatum, attamen vivum & efficax! Haud dubius profecto aſſero, quod auribus oculiſque percepi. Intonat tuba ſalutaris, coruſcant miracula, & mundus credit. Cito perſuadetur quod dicitur, dum quod ſtupetur, oſtenditur. Habes autem, quia *profecti* Apoſtoli *prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Habes in monte ſtupenda claritate transfiguratum, & nihilo minus ſuperna teſtificatum voce. Habes in Jordane ſimiliter & columbam deſignantem, & vocem teſtificantem. Ita hæc duo ubique pariter, vox & ſignum, ad introducendam fidem ex divina largitate concurrunt: ut latus ad animam per utraſque feneſtras ingreſſus pateat veritati.

Fides ex auditu, ex viſu confirmatio eſt.
Pſ. 84. 12.
Luc. 7. 22.
Marc. 16. 20.
Mat. 17. 5.
Matt. 3. 17.
Vox & ſignum paſſim ad introducendam fidem concurrunt.

10 Sequitur: *Ficus protulit groſſos ſuos.* Non comedamus ex eis; nec enim eſui habiles ſunt ob immaturitatem ſui. Bonarum ficuum habent ſpeciem, ſed ſimilitudinem, non ſaporem, forte hypocritas deſignantes. Non abjiciamus tamen, alias forſitan his opus habebimus. Alioquin ſatis per ſeipſos leviter, & ante tempus cadent, ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam evellatur, exaruit; quod ego de hypocritis dictum ſcio. Non ſine cauſa tamen in carmine nuptiali eorum mentio facta eſt. Erunt ſine dubio, etſi non eſui, uſui qualicumque. Multa in nuptiis præter dapes neceſſarie procurantur. Ego vero illud adeo minime prætereundum exiſtimo, ut quicquid illud eſt, inter anguſtias extremitatum ſermonis hujus diſcutere nolim; ſed differo in diem alterum, & horam liberiorem. An vero neceſſario, vobis tunc aperiri licebit: tantum mihi opportunitatem facultatemque obtineant vota veſtra ad proferendum quod ſentio, in veſtram ipſorum ædificationem, in laudem & gloriam Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cant. 2. 13.
Pſ. 128. 6.

TOM. IV.

SERMO LX.

De incredulitate Judæorum, qui compleverunt menſuram patrum ſuorum, occidendo Chriſtum.

Cant. 2. 13.

1 F*Icus protulit groſſos ſuos*. Ex ſuperioribus pendet præſens locus. Dixerat enim tempus putationis veniſſe, tam ex floribus qui jam apparebant, quam ex audita turturis voce aſſerens. Idipſum adhuc ex groſſorum productione affirmat: quia non ſolum ex floribus & voce turturis experimentum capitur temporis; capitur & ex ficu. Non enim non eſt aer indulgentior tunc, cum ficus groſſos protulerit. Ficus flores non habet, ſed pro floribus groſſos mittit tempore quo cæteræ arbores florent. Et quomodo flores apparent & tranſeunt, ad nihil utiles, niſi quod ſecuturi fructus quidam prænuntii ſunt; ita & groſſi oriuntur, ſed immature cadunt, & dant locum maturandis, ipſi minime habiles ad veſcendum. Et hinc ergo, ut dixi, ſumit ſponſus experimentum temporis, & argumentum ſuaſionis, ut non pigritetur pergere ſponſa ad vineas; quia non perit opera, quæ tempeſtiva venit. Et littera quidem ſic.

Senſus litteralis.

Ficus deſignat populum.

2 Quid vero ſpiritus? ut plane hoc loco non ficum intueamur, ſed populum: nempe de hominibus cura eſt Deo, non de arboribus. Vere ficus eſt populus, fragilis carne, parvulus ſenſu, animo humilis, cujus primi fructus (ut interim nomini alludamus) groſſi utique & terreni. Nec enim popularis eſt ſtudii primum quærere regnum Dei & juſtitiam ejus, ſed, ut ait Apoſtolus, cogitare quæ mundi ſunt, quomodo placeant uxoribus, vel illæ viris. Tribulationem carnis habebunt hujuſmodi: ſed in noviſſimis non negamus eos fructus fidei aſſecuturos, ſi bonam habuerint noviſſimam confeſſionem; maximeque ſi carnis opera eleemoſynis redemerint. Ergo primi plebium fructus nec fructus ſunt, non magis, quam ficuum groſſi. Denique ſi dignos poſtmodum fructus pœnitentiæ fecerint, (non enim prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale) dicitur illis: *Quem fructum habuiſtis tunc in quibus nunc erubeſcitis.*

Matt. 6. 33. 1. Cor. 7. 33. 1 Cor. 15. 46. Rom. 6. 21.

3 Ego tamen hoc loco non quemvis populum interpretari liberum puto; unus ſignanter exprimitur. Neque enim protulerunt, dixit, quaſi de pluribus; ſed quaſi de una *protulit*, inquit, *ficus groſſos ſuos*, & ut ſentio ego, quæ eſt plebs Judæorum. Quam & in hanc Salvator parabolice in Evangelio loqui videtur? ut eſt illud: *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua*, &c. item: *Videte ficulneam & omnes arbores*; & Nathanaeli dictum eſt: *Cum eſſes ſub ficu vidi te*. Et rurſum maledicit ficulneæ, pro eo quod non invenit in ea fructum. Bene ficus, quæ bona licet Patriarcharum radice prodierit, numquam tamen in altum ſe proficere, numquam ſe humo attollere voluit, numquam reſpondere radici proceritate ramorum, generoſitate florum, fœcunditate fructuum. Male prorſus tibi cum tua radice convenit arbor puſilla, tortuoſa, nodoſa. Radix enim ſancta. Quid ea dignum tuis apparet in ramis? *Ficus*, inquit, *protulit groſſos ſuos*. Non hoc nobili a radice traxiſti ſemen nequam. Quod in ea eſt, de Spiritu ſancto eſt: ac per hoc ſubtile totum ac ſuave. Tibi unde hi groſſi? Et vere quid non groſſum in gente illa? Nec actus profecto, nec affectus, nec intellectus, ſed nec ritus, quem in colendo Deum habuit. Non actu in bellis; affectus in lucris erat, intellectus in craſſitudine litteræ, cultus in ſanguine pecudum & armentorum.

Luc. 13. 6. Luc. 21. 29. Joan. 1. 48. Marc. 11. 13.

Populus Judæorum ficus.

4 At dicit aliquis: Cum iſtiuſmodi groſſos non aliquando proferre gens illa ceſſaverit, ergo non aliquando tempus putationis non exſtitit, quia unum utriuſque rei tempus exſtitiſſe perhibetur. Non ita eſt. Dicimus mulieres filios procreaſſe, non cum pariunt, ſed cum jam pepererunt. Dicimus & arbores ediſſe flores ſuos non cum cœperint florere, ſed cum deſierint. Ita hic quoque dictum eſt, quia *ficus protulit groſſos ſuos*, non cum aliquos edidit, ſed cum totos, id eſt, cum ad finem pervenit editio. Quæris, quo tempore hujuſmodi complementum illi populo accidit? Cum Chriſtum occidit, tunc completa eſt malitia ejus, juxta quod ipſe eis prædixerat: *Implete menſuram patrum veſtrorum*. Unde in patibulo traditurus jam ſpiritum, *Conſummatum eſt*, inquit. O qualem conſummationem dedit groſſis ſuis ficus hæc maledicta, & ſubinde æterna ariditate damnata! O quam ſunt noviſſimi pejores prioribus! Incipiens ab inutilibus, ad pernicioſos pervenit & venenatos. O groſſum vipereumque affectum, odire hominem qui hominum & corpora ſanat, & animas ſalvat! O nihilo minus intellectum groſſum & certe bovinum, qui Deum non intellexerunt nec in operibus Dei.

Matt. 23. 32. Joan. 19. 30.

Judæorum ſtupiditas.

5 Nimirum ne fortaſſe queratur in ſui ſuggillatione Judæus, quia intellectum illius dico bovinum: Sed legat in Iſaia, & plus quam bovinum audiet: *Cognovit*, inquit, *bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui. Iſrael non cognovit me, populus meus non intellexit*. Vides me, Judæe, mitiorem tibi Propheta tuo. Ego te comparavi jumentis, ille ſubjicit. Quamquam in ſua perſona Propheta non dixit hoc, ſed in Dei, qui Deum ſe & ipſis operibus clamat: *Etſi mihi*, inquit, *non creditis, operibus credite; & ſi non facio opera Patris mei, nolite credere*: nec ſic tamen evigilant ad intelligendum. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum, beſtialem hanc, & plus quam beſtialem hebetudinem ab eis depellere quivit; de qua non minus mirabili, quam miſerabili cæcitate factum eſt, ut in illud tam horrendum, tamque enormiter groſſum facinus prorumperent, Domino majeſtatis injicientes manus ſacrilegas. Ex tunc itaque dici potuit, quia *ficus protulit groſſos ſuos*, cum jam videlicet legitima illius populi eſſe cœperunt quaſi in exitu ſuper ſummum: ut novis, juxta veterem prophetiam, ſupervenientibus vetera projicerentur. Non aliter ſane, quam quomodo groſſi cadunt, & cedunt ſub orientibus ficubus bonis. Quamdiu, inquit, non ceſſavit ficus producere groſſos ſuos, non te vocavi, o ſponſa, ſciens non poſſe una prodire optimas ficus. Nunc autem productis qui prius producendi erant, non jam intempeſtive te invito, cum boni ac ſalutares fructus in proximo eſſe noſcantur, inutiles extincti.

Iſai. 1. 3. Joan. 10. 38. Judæi unde in tantum ſcelus lapſi. Levit. 26. 10.

6 Nam *vineæ*, inquit, *florentes odorem dederunt*: quod nihilo minus appropinquantis fructus indicium eſt. Hic odor ſerpentes fugat. Aiunt floreſcentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenus novorum ferre odorem florum. Quod volo attendant Novitii noſtri, & fiducialiter agant, cogitantes qualem ſpiritum acceperunt, cujus primitias dæmones non ſuſtinent: ſi ſic novitius fervor, quid erit abſoluta perfectio? Perpendatur ex flore fructus, & ſaporis virtus ex vi æſtimetur odoris. *Vineæ florentes odorem dederunt*. Et in principio quidem ſic fuit: ad prædicationem novæ gratiæ ſecuta eſt novitas vitæ in his qui crediderant; qui converſationem ſuam inter gentes habentes bonam, Chriſti erant bonus odor in omni loco. Odor bonus teſtimonium bonum. Hoc de bono opere, tamquam de flore odor procedit. Et quoniam tali flore & tali odore inter primordia naſcentis Fidei fideles animæ, veluti quædam ſpirituales vineæ, refertæ apparuerunt, habentes teſtimonium bonum & ab his qui foris erant; non incongrue, ut opinor, de ipſis dictum ſentimus, quia *vineæ florentes odorem dederunt*. Ad quid? ut eo ſæpe provocati etiam qui necdum crediderant ex bonis operibus illos conſiderantes glorificarent & ipſi Deum, atque ita eis odor vitæ ad vitam eſſe inciperet. Idcirco ergo dediſſe odorem non immerito referuntur, qui non ſuam gloriam, ſed aliorum de ſua bona opinione quæſierint ſalutem. Alioquin poterant more quorumdam quæſtum æſtimare pietatem, verbi gratia, oſtentationis, mercedis. At illud eſſet non dare odorem ſed vendere. Nunc vero quia omnia ſua in charitate faciebant, non plane vendiderunt odorem, ſed dederunt.

Cant. 2. 13. Serpentes non ferunt floreſcentes vineas. Novitiis id applicat. 2. Cor. 2. 15. Primi fideles comparantur vineis florentibus.

7 Cæterum ſi vineæ animæ, flos opus, odor opinio eſt, fructus quid? Martyrium. Et vere fructus vitis, ſanguis eſt martyris. *Cum dederit*, inquit, *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini filii, merces fructus ventris*. Propemodum dixiſſem, fructus vitis. Quidni ſanguinem uvæ dixerim meraciſſimum, ſanguinem innocentis, ſanguinem Juſti? Quidni multum rubens, probatum, pretioſum plane de vinea Sorech *, torculari paſſionis expreſſum? Denique *pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus*. Hæc pro eo quod dictum eſt, vineas florentes odorem dediſſe.

Fructus vitis, Martyrium. Pſ. 126. 2. * al. Sorek. Pſ. 115. 5.

8 Ita ſi ad tempora gratiæ hunc locum reſpicere malimus, aut ſi placet magis referri ad Patres, (nam *vinea Domini ſabaoth domus Iſrael eſt*) erit ſenſus: Chriſtum in carne naſciturum & moriturum odoraverunt Prophetæ & Patriarchæ, ſed non dederunt tunc eumdem odorem ſuum, quia non exhibuerunt in carne, quem in ſpiritu præſenſerunt. Non dederunt odorem ſuum, nec ſecretum ſuum publicaverunt, expectantes ut revelaretur in ſuo tempore. Qui ſane tunc caperet ſapientiam in myſterio abſconditam, in corpore non exhibitam? Ita vineæ tunc quidem non dederunt odorem ſuum. Dederunt autem poſtea, cum per ſucceſſiones generationum naſcentem ex ſe Chriſtum ſecundum carnem partu virgineo ſæculis ediderunt. Tunc plane, inquam, ſpirituales illæ vineæ dederunt odorem ſuum,

Iſai. 5. 7. Senſus allegoricus de Chriſto.

ſuum, cum *apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*, & cœpit præſentem habere mundus, quem pauci ad ſe abſentem præſenſerant. Vir ille, verbi cauſa, qui Jacob tangens, & Chriſtum ſentiens, *Ecce*, inquit, *odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*: cum hoc dicebat, habebat delicias ſuas ſibi, nec cuiquam illas communicabat. At ubi venit plenitudo temporis, in quo miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret, tunc profuſus odor, qui in illo erat, ſeſe ubique ſparſit, adeo ut a finibus terræ ipſum ſentiens clamaret Eccleſia: *Oleum effuſum nomen tuum*; currerentque adoleſcentulæ in odore olei hujus. Ita iſta vinea dedit odorem ſuum, & eo temporis dederant & cæteræ, in quibus hic ipſe odor vitæ exſtiterat. Quidni dederunt, e quibus Chriſtus ſecundum carnem? Dictum eſt itaque vineas dediſſe odorem, ſive quia fideles animæ bonam de ſe ubique opinionem ſpargunt, ſive quod palam facta ſunt mundo oracula & revelationes Patrum, & in omnem terram exiit odoratus eorum, dicente Apoſtolo: *Manifeſte magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, aſſumptum eſt in gloria*.

Tit. 3. 4. — Gen. 27. 27. — Gal. 4. 4. — Cant. 1. 2. — 1. Tim. 3. 16.

9 Mirum vero, ſi nec ficus, nec vineæ iſtæ aliquid habent quod mores ædificet. Ergo hunc locum arbitror eſſe & moralem. Dico autem per gratiam Dei quæ in nobis eſt, & ficus nos habere, & vineas. Ficus quidem, qui ſuaviores in moribus ſunt; vineas vero, qui ſpiritu ferventiores. Omni qui ſe inter nos communiter ſocialiterque agit, & non ſolum ſine querela converſatur inter fratres, ſed & multa cum ſuavitate fruendum ſe omnibus præbet in omni officio charitatis quidni illum vicem agere ficus convenientiſſime dicam? Qui tamen groſſos ſuos prius protulerit, projeceritque oportet, timorem utique judicii, quem perfecta charitas foras mittit: & amaritudinem peccatorum, quæ veræ confeſſioni & infuſioni gratiæ, crebrarumque profuſioni lacrymarum cedat neceſſe eſt, cæteraque talia, inſtar groſſorum præeuntia fructuum ſuavitatem; quæ vos quoque per voſmetipſos cogitare poteſtis.

Senſus moralis. — Religioſos ſuaves in moribus comparat ficubus. Spiritu ferventiores vineis.

10 Ut tamen adhuc ego aliquid adjiciam de ejuſmodi quod occurrit, videte ne forte etiam hæc inter groſſos deputari poſſint, ſcientia, prophetia, linguæ, ſimiliaque. Etenim iſta more groſſorum deficere habent, & cedere melioribus, dicente Apoſtolo, quia & ſcientia deſtruetur, & prophetiæ evacuabuntur, & linguæ ceſſabunt. Fidem quoque ipſam intellectus excludet, ſpeique ſuccedat viſio neceſſe eſt. Quod enim videt quis, quid ſperat? Sola non excidit charitas, ſed illa, qua Deus toto corde, tota anima, tota virtute diligitur. Ideo hanc minime groſſis annumeraverim, ne ad ficum quidem dixerim pertinere, ſed ad vineas. Jam qui vineæ ſunt, ſeveriores nobis, quam ſuaviores ſe exhibent, in ſpiritu vehementi agentes, zelantes pro diſciplina, vitia acerrime corripientes, aptantes ſibi congruentiſſime vocem illam: *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?* item: *Zelus domus tuæ comedit me*. Et mihi quidem illi in dilectione proximi, iſti in dilectione Dei eminere videntur. Sed libet pauſare ſub hac vite, & ſub hac ficu, ubi Dei proximique obumbrat dilectio. Utramque teneo, cum te amo, Domine Jeſu Chriſte, qui meus proximus es, quoniam homo es, & feciſti mecum miſericordiam; & nihilo minus es ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Groſſi, ſcientia &c. — 1. Cor. 13. 8. — Fructus virtutis, Charitas. Luc. 10. 27. — Vineæ ſunt zelo pleni. — Pſ. 138. 21. — Pſ. 68. 10.

SERMO LXI.

Quomodo Eccleſia reperit divitias divinæ miſericordiæ in foraminibus vulnerum Chriſti: & de fortitudine Martyrum, quam a Chriſto receperunt.

Cant. 2. 14.

1 SUrge, [a] *amica mea, ſponſa mea, & veni*. Commendat Sponſus multam dilectionem ſuam iterando amoris voces. Nam iteratio affectionis expreſſio eſt: & quod rurſum ad laborem vinearum ſollicitat dilectam, oſtendit quam ſit de animarum ſalute ſollicitus. Nam vineas animas eſſe jam audiſtis. Non immoremur ſupervacue in his quæ dicta ſunt. Videte ſequentia. Sponſam tamen nuſquam, ut memini, in toto hoc opere aperte adhuc nominarat, niſi modo cum ad vineas itur, cum vino charitatis appropinquatur. Quæ cum venerit & perfecta fuerit, faciet ſpirituale conjugium; & erunt duo, non in carne una, ſed in uno ſpiritu, dicente Apoſtolo: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*.

Sponſa tunc primum dicta. — 1. Cor. 6. 17.

2 Sequitur: *Columba mea in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ, oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis*. Amat & pergit amatoria loqui. Columbam denuo blandiendo vocat, ſuam dicit, & ſibi aſſerit propriam: quodque ipſe rogari obnixius ab illa ſolebat, ipſius, nunc verſa vice, & conſpectum poſtulat, & colloquium. Agit ut Sponſus: ſed ut verecundus, publicum erubeſcit, decernitque frui deliciis ſuis in loco ſequeſtri, utique in foraminibus petræ, & in cavernis maceriæ. Puta ergo ſic dicere Sponſum: Ne timeas amica, quaſi hæc, ad quam te hortamur, opera vinearum negotium amoris impedire ſeu interrumpere habeat. Erit certe & aliquis uſus in ea ad id quod pariter optamus. Vineæ ſane macerias habent, & hæ diverſoria grata verecundis. Hic litteralis luſus. Quidni dixerim luſum? Quid enim ſerium habet hæc litteræ ſeries? Ne auditu quidem dignum quod foris ſonat, ſi non intus adjuvet Spiritus infirmitatem intelligentiæ noſtræ. Ne ergo remaneamus foris, ne & turpium, quod abſit, amorum videamur lenocinia recenſere, afferte pudicas aures ad ſermonem qui in manibus eſt de amore: & cum ipſos cogitatis amantes non virum & fœminam, ſed Verbum & animam ſentiatis oportet. Et ſi Chriſtum & Eccleſiam dixero, idem eſt: niſi quod Eccleſiæ nomine non una anima, ſed multarum unitas, vel potius unanimitas deſignatur. Nec ſane foramina petræ, aut cavernas maceriæ, latebras putetis operantium iniquitatem, ne qua prorſus ſuſpicio ſubeat de operibus tenebrarum.

Cant. 2. 14. — Litteralis ſenſus. — Pudicas aures & animum purum ad intelligentiam hujus cantici exigit.

3 Alius hunc locum ita expoſuit, foramina petræ vulnera Chriſti interpretans. Recte omnino; nam petra Chriſtus. Bona foramina, quæ fidem aſtruunt reſurrectionis, & Chriſti divinitatem. *Dominus meus*, inquit, *& Deus meus*. Unde hoc reportatum oraculum, niſi ex foraminibus petræ? In his paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum, ubi ponat pullos ſuos: in his ſe columba tutatur, & circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem. Et ideo ait: *Columba mea in foraminibus petræ*. Vox columbæ: *In petra exaltavit me*; & item: *Statuit*, inquit, *ſupra petram pedes meos*. Vir ſapiens ædificat domum ſuam ſupra petram quod ibi nec ventorum formidet injurias, nec inundationum. Quid non boni in petra? In petra exaltatus, in petra ſecurus, in petra firmiter ſto. Securus ab hoſte, fortis a caſu; & hoc quoniam exaltatus a terra. Anceps eſt enim, & caducum, terrenum omne. Converſatio noſtra in cœlis ſit; & nec cadere, nec dejici formidamus. In cœlis petra, in illa firmitas atque ſecuritas eſt. *Petra refugium herinaciis*. Et revera ubi tuta firmaque infirmis ſecuritas & requies, niſi in vulneribus Salvatoris? Tanto illic ſecurior habito, quanto ille potentior eſt ad ſalvandum. Fremit mundus, premit corpus, diabolus inſidiatur: non cado; fundatus enim ſum ſupra firmam petram. Peccavi peccatum grande: turbabitur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Nempe *vulneratus eſt propter iniquitates noſtras*. Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſolvatur? Si ergo in mentem venerit tam potens, tamque efficax medicamentum, nulla jam poſſum morbi malignitate terreri.

Foramina petræ, vulnera Chriſti. — Joan. 20. 28. — Pſ. 83. 3. — Pſ. 26. 6. — Pſ. 39. 3. — Matt. 7. 24. — In vulneribus Salvatoris habitatio ſecura. — Pſ. 103. 18. — Iſ. 53. 5.

4 Et ideo liquet erraſſe illum qui ait: *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear*. Niſi quod non erat de membris Chriſti, nec pertinebat ad eum de Chriſti merito, ut ſuum præſumeret, ſuum diceret quod illius eſſet; tamquam rem [b] capitis membrum. Ego vero fidenter quod ex me mihi deeſt, uſurpo mihi ex viſceribus Domini, quoniam miſericordia affluunt; nec deſunt foramina, per quæ effluant. Foderunt manus ejus & pedes, latuſque lancea foraverunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo; id eſt, guſtare & videre, quoniam ſuavis eſt Dominus. Cogitabat cogitationes pacis, & ego neſciebam. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? At clavis reſerans, clavus penetrans factus eſt mihi, ut videam voluntatem Domini. Quidni videam per foramen? Clamat clavus, clamat vulnus, quod vere Deus ſit in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Ferrum pertranſiit animam ejus & appropinquavit cor illius, ut non jam non ſciat com-

Gen. 4. 13. — Chriſti paſſio, &c. quam efficacia ad ſpem Chriſtianam. — Ingens homini ſolatium ex miſericordia Domini.

---

a In vulgatis additur *propera*, quod verbum deeſt mſſ. & primis editis.

b Ita conſtanter libri veteres cum antiquioribus editis. Horſtio male, *rerum capitis membrum*, Picardo, *vere capitis membrum*. Lectio noſtra genuina & facilis, ſi *membrum* in recto intelligas, ſupplendo *ſuam dicit* ex ſuperiori commate: ut ſit ſenſus, *Sicut membrum rem capitis ſuam dicit*.

TOM. IV. compati infirmitatibus meis. Patet arcanum cordis per foramina corporis; patet magnum illud pietatis ſacramentum, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos oriens ex alto. Quidni viſcera per vulnera pateant? In quo enim clarius, quam in vulneribus tuis eluxiſſet, quod tu, Domine, ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ? Majorem enim miſerationem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro addictis morti & damnatis.

5 Meum proinde meritum, miſeratio Domini. Non plane ſum meriti inops, quamdiu ille miſerationum non fuerit. Quod ſi miſericordiæ Domini multæ, multus nihilo minus ego in meritis ſum. Quid enim, ſi multorum ſim mihi conſcius delictorum? Nempe *ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*. Et ſi *miſericordia Domini ab æterno & uſque in æternum*, ego quoque *miſericordias Domini in æternum cantabo*. Numquid juſtitias meas? *Domine, memorabor juſtitiæ tuæ ſolius*. Ipſa eſt enim & mea; nempe factus es mihi tu juſtitia a Deo. Numquid mihi verendum, ne non una ambobus ſufficiat? Non eſt pallium breve, quod, ſecundum Prophetam, non poſſit operire duos. *Juſtitia tua, juſtitia in æternum*. Quid longius æternitate? Et te pariter, & me operiet largiter larga & æterna juſtitia. Et in me quidem operit multitudinem peccatorum; in te autem, Domine, quid, niſi pietatis theſauros, divitias bonitatis? Hæ in foraminibus petræ repoſitæ mihi. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ in illis, opertæ quidem, ſed in his qui pereunt! Ut quid enim ſanctum detur canibus, vel margaritæ porcis? Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum, etiam & apertis foraminibus introduxit in ſancta. Quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectioque virtutum!

[Margin: Meritum hominis, miſeratio Domini. — Rom. 5. 20. — Pſ. 102. 17. — Pſ. 88. 2. — Pſ. 70. 16. — Iſa. 28. 20. — Pſ. 118. 142.]

6 Ibo mihi ad illa ſic referta cellaria, atque ad admonitionem Prophetæ relinquam civitates, & habitabo in petra. Ero quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis, ut cum Moyſe poſitus in foramine petræ, tranſeunte Domino merear ſaltem poſteriora ejus proſpicere. Nam faciem ſtantis, id eſt incommutabilis claritatem, quis videat, niſi qui introduci jam meruit non in ſancta, ſed in ſancta ſanctorum? Nec vilis tamen aut contemnenda poſteriorum contemplatio. Contemnat Herodes: ego tanto magis non contemno, quanto magis contemptibilem ſe oſtendit Herodi. Habent etiam aliquid & poſteriora Domini quod videre delectet. Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem? Erit cum oſtendet faciem ſuam, & ſalvi erimus. Sed interim præveniat nos in benedictionibus dulcedinis, illis utique, quas poſt ſe relinquere conſuevit. Nunc dignationis ſuæ poſteriora demonſtret, alias in gloria dignitatis faciem ſuam demonſtraturus. Sublimis in regno, ſed ſuavis in cruce. In hac me viſione præveniat, in illa adimpleat. *Adimplebis me*, ait, *lætitia cum vultu tuo*. Utraque viſio ſalutaris, utraque ſuavis: ſed illa in ſublimitate, iſta in humilitate: illa in ſplendore, hæc in pallore eſt.

[Margin: Jer. 48. 28. — Exod. 33. 23. Non faciem ſed poſteriora Domini videre quid. — Pſal. 15. 10.]

7 Denique inquit: *Et poſteriora dorſi ejus in pallore auri*. Quomodo non in morte palleſcat? Sed melius pallens aurum, quam fulgens aurichalcum; & quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus. Aurum Verbum, aurum ſapientia eſt. Hoc aurum ſemetipſum decoloravit, abſcondens formam Dei, & formam ſervi prætendens. Decoloravit & Eccleſiam, quæ ait: *Nolite me conſiderare quod fuſca ſim, quia decoloravit me ſol*. Ergo & poſteriora ipſius in pallore auri, quæ fuſcum non erubuit crucis, uſtionem paſſionis non horruit, livorem vulnerum non refugit. Etiam complacet ſibi in illis, & optat noviſſima ſua fore horum ſimilia. Idcirco denique audit: *Columba mea in foraminibus petræ*, quod in Chriſti vulneribus tota devotione verſetur, & jugi meditatione demoretur in illis. Inde martyrii tolerantia, inde illi magna fiducia apud Deum Altiſſimum. Non eſt quod vereatur Martyr exanguem lividamque levare ad eum faciem, cujus livore ſanatus eſt, glorioſam repræſentare ſimilitudinem mortis ejus, utique in pallore auri. Quid vereatur cui etiam a Domino dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam*? Ad quid? Ut mihi videtur, ſe magis oſtendere vult. Ita eſt: videri vult, non videre. Quid enim ille non videt? Non eſt ei opus ut quis ſe oſtendat, a quo nil non videtur, nec ſi ſe abſcondat. Vult ergo videri, vult benignus dux devoti militis vultum & oculos in ſua ſuſtolli vulnera, ut illius ex hoc animum erigat & exemplo ſui reddat ad tolerandum fortiorem.

[Margin: Pſ. 67. 14. — Cant. 1. 5. — Viſio & vulnera Chriſti, martyrum confortatio. — Cant. 2. 14.]

8 Enimvero non ſentiet ſua, dum illius vulnera intuebitur. Stat Martyr tripudians & triumphans, toto licet lacero corpore; & rimante latera ferro, non modo fortiter, ſed & alacriter ſacrum e carne ſua circumſpicit ebullire cruorem. Ubi ergo tunc anima Martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in viſceribus Jeſu, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in ſuis eſſet viſceribus, ſcrutans ea ferrum profecto ſentiret; dolorem non ferret, ſuccumberet, & negaret. Nunc autem in petra habitans, quid mirum, ſi in modum petræ duruerit? Sed neque hoc mirum, ſi exul a corpore, dolores non ſentiat corporis. Neque hoc facit ſtupor, ſed amor. Submittitur enim ſenſus, non amittitur. Nec deeſt dolor, ſed ſuperatur, ſed contemnitur. Ergo ex petra Martyris fortitudo, unde plane potens ad bibendum calicem Domini. Et calix hic inebrians quam præclarus eſt! Præclarus, inquam, atque jucundus non minus Imperatori ſpectanti, quam militi triumphanti. Gaudium etenim Domini, fortitudo noſtra. Quidni gaudeat ad vocem fortiſſimæ confeſſionis? Denique & requirit eam cum deſiderio, *Sonet*, inquiens, *vox tua in auribus meis*. Nec cunctabitur rependere vicem ſecundum ſuam promiſſionem: continuo ut ſe confeſſus fuerit coram hominibus, confitebitur & ipſe eum coram Patre ſuo. Rumpamus ſermonem; nec enim poteſt finiri modo: ne ſit ſine modo, ſi cuncta quæ adhuc ex propoſito capitulo reſtant, uno iſto velimus ſermone complecti. Ergo quod ſupereſt ſervemus principio alteri, ut de noſtro ſane & verbo, & modo gaudeat Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

[Margin: Martyribus unde in ſuppliciis fortitudo. — Pſal. 22. 5. — Cant. 2. 14. — Matt. 10. 32.]

SERMO LXII.

Quid ſit animam fidelem commorari in foraminibus petræ: *& quid* in cavernis maceriæ. *De Dei voluntate potius, quam majeſtate ſcrutanda. Denique de puritate mentis neceſſaria ad prædicationem veritatis.*

1 *Columba mea in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ*. Non tantum in foraminibus petræ tutum reperit columba refugium: reperit & in cavernis maceriæ. Quod ſi *maceriam* non congeriem lapidum, ſed ſanctorum communionem accipimus, videamus ne forte cavernas maceriæ dixerit Angelorum, qui ob ſuperbiam lapſi ſunt, loca quaſi vacua derelicta; quippe quæ repleri ex hominibus habent, tamquam ruinæ de lapidibus vivis reficiendæ. Unde Apoſtolus Petrus; *Accedentes*, inquit, *ad lapidem vivum, & ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini domus ſpirituales*. Nec puto ab re eſſe, ſi intelligimus Angelorum cuſtodiam vicem exhibere maceriæ in vinea Domini, quæ eſt Eccleſia prædeſtinatorum, cum Paulus dicat: *Nonne omnes adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis?* Et Propheta: *Immittet Angelus Domini in circuitum timentium eum*. Et ſi ita ſedet, erit ſenſus, quia Eccleſiam tempore & loco peregrinationis ſuæ duæ res conſolentur; de præterito quidem memoria Paſſionis Chriſti: de futuro autem, quod ſe in ſortem Sanctorum cogitat & confidit recipiendam. Ambo hæc, veluti ante & retro oculata, inſatiabili deſiderio contuetur: & uterque illi intuitus admodum gratus, uterque eſt illi refugium a tribulatione malorum & dolore. Integra conſolatio, cum non ſolum quid ſibi expectandum, ſed & unde id ſit præſumendum noverit. Expectatio læta nec dubia, quæ Chriſti morte firmata eſt. Cur paveat ad præmii magnitudinem, quæ pretii dignitatem conſiderat? Quam libens mente inviſit foramina, per quæ ſibi ſacroſancti ſanguinis pretium fluxit! Quam libens cavernas perambulat, & diverſoria & manſiones, quæ ſunt in domo Patris multæ atque diverſæ, in quibus habet collocare filios ſuos pro quorumque diverſitate meritorum! Et nunc quidem (quod ſolum interim poteſt) ſola in his memoria requieſcit, cœleſte habitaculum, quod deſurſum eſt, jam animo induens. Erit autem cum implebit ruinas, cum cavernas & corpore inhabitabit, & mente: cum vacua domicilia, quæ antiqui reliquerunt habitatores, ipſa ſuæ univerſitatis illuſtrabit præſentia, nec ulla ultra apparebit caverna penitus in cœleſti maceria, felici de cætero perfectione ſui atque integritate gaudente.

[Margin: Cant. 2. 13. — 1. Petr. 2. 4. — Angelorum cuſtodia Eccleſiæ maceria. — Hebr. 1. 14. — Pſal. 33. 8. — Eccleſiam duæ res conſolantur.]

2 Aut ſi id magis probas, dicemus has cavernas a ſtudioſis & piis mentibus non inveniri, ſed fieri. Quonam modo inquis? Cogitatione & aviditate. Cedit nempe in modum maceriæ mollioris pia maceries deſiderio animæ, cedit puræ contemplationi, cedit crebræ orationi. Denique oratio juſti penetrat cœlos. Non utique aëris hujus corporei ſpatioſas altitudines, veluti novam remigio alarum ſuarum inſtar volucris volantis ſcindet, aut quaſi gladius acutus ipſius firmamenti ſoli-

[Margin: Cogitatione & aviditate caverna cœlis commoratur. — Eccli. 35. 21.]

ſolidum celſumque verticem perforabit : ſed ſunt cœli ſancti, vivi, rationales, qui enarrant gloriam Dei, qui favorabili quadam pietate noſtris ſe votis libenter inclinant, & ſinuatis ad tactum noſtræ devotionis affectibus, in ſua nos recipiunt viſcera, quoties digna ad eos intentione pulſamus. Pulſanti enim aperietur. Licebit itaque unicuique noſtrum, etiam hoc tempore noſtræ mortalitatis cavare ſibi, quacumque parte volet, cavernas ſupernæ maceriæ : nunc quidem Patriarchas reviſere, nunc vero ſalutare Prophetas, nunc ſenatui immiſceri Apoſtolorum, nunc Martyrum inſeri choris : ſed & beatarum Virtutum ſtatus & manſiones a minimo Angelo uſque ad Cherubin & Seraphim, tota mentis alacritate percurrendo luſtrare, prout quemque ſua devotio feret. Apud quos magis afficietur, immittente ſibi Spiritu prout vult : ſi ſteterit & pulſaverit, confeſtim aperietur ei, & facta quaſi caverna in montibus, vel potius mentibus ſanctis, dum ſe ultro inflectunt ad pietatem, requieſcet vel paululum apud illos. Omnis animæ ſic facientis & facies, & vox Deo grata exiſtit : facies propter puritatem, vox propter confeſſionem. Etenim *confeſſio & pulchritudo in conſpectu ejus*. Unde & dicitur illi qui ejuſmodi eſt : *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis*. Vox admiratio in animo contemplantis, vox gratiarum actio eſt. Delectatur admodum iſtiuſmodi cavernis Deus, e quibus ſibi vox reſonat gratiarum actionis, vox admirationis & laudis.

Pſ. 95. 6.

Cant. 2. 14.

Vox animæ quid.

Item in arcanis divinitatis.

3 Felix mens, quæ ſibi in hac maceria frequenter cavare ſtuduerit : ſed quæ in petra, felicior. Licet quidem cavare & in petra : ſed ad hoc puriore mentis acie opus eſt, & vehementiori omnino intentione, etiam & meritis potioribus ſanctitatis a. Et ad hæc quis idoneus? Nempe ille qui dixit : *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum ; hoc erat in principio apud Deum*. Nonne tibi videtur ipſis ſe Verbi penetralibus immerſiſſe, & de abditis pectoris ejus quamdam intimæ ſapientiæ ſacroſanctam hauſiſſe medullam? Quid ille qui *ſapientiam loquebatur inter perfectos, ſapientiam in myſterio abſconditam, quam nemo principum mundi hujus cognovit?* Nonne uno & altero cœlo acuta, ſed pia curioſitate terebratis, e tertio tandem hanc pius ſcrutator evexit? At ipſam non ſiluit nobis, verbis quibus potuit fidelibus fideliter intimans. Audivit autem verba ineffabilia, quæ non licuit illi loqui. Non utique homini, nam ſibi illa loquebatur & Deo. Puta ergo Deum quaſi ſollicitam Pauli charitatem hoc modo conſolari & dicere : Quid anxiaris quod conceptum tuum auditus non capit humanus? *Sonet vox tua in auribus meis* : hoc eſt : Si quod ſentis, non licet revelare mortalibus, conſolare tamen, quod vox tua divinas queat mulcere aures. Vides ſanctam animam, nunc quidem charitate ſobriam nobis, nunc vero puritate excedentem Deo? Vide etiam de ſancto David, ne forte ille ſit ipſe homo, de quo cum Deo, quaſi de alio loquitur : *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi*. Ergo quod de cogitatione prophetica verbo & exemplo Prophetæ venire ad medium poterat, id Propheta in publicam mox laxabat confeſſionem, & ex eo confitebatur in populis Domino reliquum ſibi & Deo ſervans, unaque feſtivum ducens in lætitia & exultatione. Hoc ergo eſt quod nobis intimare memorato verſiculo voluit. Quicquid videlicet ſua illa ſcrutabunda & avida cogitatione ex arcano ſapientiæ eruere prævalebat, partem quam poterat in ſalutem populorum ſollicita prædicatione impertiebatur : reliquum quod capere plebes non poterant, feſtiva jubilatione in Dei laudibus expendebat. Vides ſanctæ contemplationi deperire nihil, dum quod expendi in plebium ædificationem non poteſt, id vel maxime Deo ſit jucunda decoraque laudatio.

Joan. 1. 1. 2.

1. Cor. 2. 6.

2. Cor. 12. 4.

Quid inde pro ſe & pro aliis referant.

Pſ. 75. 11.

Contemplationis duo genera.

4 Quæ cum ita ſint, duo liquet contemplationis genera eſſe : unum de ſtatu & felicitate, & gloria civitatis ſupernæ, quo vel actu, vel otio ingens illa cœleſtium civium occupata ſit multitudo : alterum de Regis ipſius majeſtate, æternitate, divinitate. Illa in maceria, iſta in petra. Sed hæc quanto difficilius cavatur, tanto ſuavius quod inde eruis, ſapit. Nec verearis illud quod Scriptura minatur ſcrutatoribus majeſtatis. Tantum afferte purum & ſimplicem oculum : non opprimeris a gloria, ſed admitteris, niſi non Dei, ſed tuam quæſieris gloriam. Alioquin ſua quiſque opprimitur, non Dei gloria, dum proclivis in illam, ad illam levare cervicem non ſinitur, nimirum gravem cupiditate. Hac ex cuſſa, ſecure ſcrutemur * in Petra, in qua theſauri abſconditi ſapientiæ & ſcientiæ ſunt. Si adhuc dubitas audi ipſam Petram. *Qui operantur*, inquit, *in me non peccabunt. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Ibi requiem invenit manſuetus & ſimplex, ubi doloſus opprimitur, vel elatus & cupidus inanis gloriæ. Eccleſia columba eſt, & ideo requieſcit. Columba, quia innocens, quia gemens. Columba, inquam, quia in manſuetudine ſuſcipit inſitum verbum. Et requieſcit in Verbo, hoc eſt in petra : nam petra eſt Verbum. Eccleſia ergo in foraminibus petræ, per quam introſpicit, & videt gloriam Sponſi ſui ; nec opprimitur tamen a gloria, quoniam non ſibi uſurpat eam. Non opprimitur, quia non ſcrutatrix majeſtatis eſt, ſed voluntatis. Nam quod majeſtati attinet, interdum quidem & in ipſam intendere audet, ſed quaſi admirans, non quaſi ſcrutans. Sed & ſi quando per exceſſum rapi in illam contingat, digitus Dei eſt ille dignanter levans hominem, non hominis temeritas inſolenter Dei alta pervadens ; cum enim Apoſtolus raptum ſe memoret *, ut auſum excuſet ; quiſnam alter præſumat mortalium huic ſe divinæ majeſtatis horrendo ſcrutinio propriis intricare conatibus ; & importunus contemplator pavenda irrumpere in arcana? Scrutatores proinde majeſtatis, tamquam irruptores dici reor, non qui ſcilicet rapiuntur in eam, ſed qui irruunt. Ipſi itaque opprimuntur a gloria.

Prov. 25. 27.

Majeſtatem Dei quomodo ſcrutari liceat.

* al. fodiemus.

Tom. IV.

Eccli. 24. 30.

Pſal. 54. 7.

Eccleſia Dei potius voluntatem quam majeſtatem ſcrutatur.

2. Cor. 12. 2.

* al. commemoret.

5 Ergo Formidoloſa ſcrutatio majeſtatis ; at voluntatis, tam tuta, quam pia. Quidni tota diligentia ſcrutando inſiſtam ſacramento gloriæ voluntatis, cui mihi parendum per omnia ſcio? Suavis gloria, quæ non aliunde, quam de ipſius ſuavitatis contemplatione procedit, quam de divitiarum bonitatis ac multæ miſerationis intuitu. Denique vidimus gloriam hanc, gloriam quaſi unigeniti a Patre. Totum nempe benignum & vere paternum quod apparuit gloriæ in hac parte. Non me opprimet gloria illa, totis licet viribus intendentem in ſe ; ego potius imprimar illi. Etenim revelata facie ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur de claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu. Transformamur cum conformamur. Abſit autem ut in majeſtatis gloria & non magis in voluntatis modeſtia, Dei ab homine conformitas præſumatur. Gloria mea hæc eſt, ſi unquam de me audiero : Inveni hominem ſecundum cor meum. Cor Sponſi, cor Patris ſui. Ipſum quale? *Eſtote*, ait, *miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt*. Hæc forma quam videre deſiderat, cum Eccleſiæ dicit : *Oſtende mihi faciem tuam* : forma pietatis & manſuetudinis. Hanc cum omni fiducia levat ad Petram, cui ſimilis eſt. *Accedite*, inquit, *ad eum, & illuminamini, & facies veſtra non confundentur*. Quo pacto humilis ab humili confundetur, a pio ſancta, & a manſueto modeſta? Non plane abhorrebit a puritate Petræ pura facies ſponſæ, non magis quam a virtute virtus, a lumine lumen.

Voluntatis ſcrutatio tutior, quam majeſtatis.

Joan. 1. 14.

2. Cor. 3. 18.

Luc. 6. 36.

Cant. 2. 14.

Pſal. 33. 5.

6 Sed quia non ex omni interim parte adhuc ad petram forandam Eccleſia accedere poteſt (neque enim omnium eſt, qui in Eccleſia ſunt, ſacramenta divinæ voluntatis inſpicere, aut apprendere per ſemetipſos profunda Dei) ideo non ſolum *in foraminibus petræ*, ſed & *in cavernis maceriæ* habitare oſtenditur. Ergo in perfectis quidem, qui rimari ac penetrare arcana ſapientiæ & puritate conſcientiæ audent, & intelligentiæ acumine poſſunt, habitat * in foraminibus petræ. De reliquo in cavernis maceriæ : ut qui in petra per ſemetipſos fodere aut non ſufficiunt, aut non præſumunt ; in maceria fodiant, contenti vel gloriam Sanctorum mente intueri. Si cui ne hoc quidem poſſibile ſit, huic ſane proponet Jeſum, & hunc crucifixum : ut & ipſe abſque ſuo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laboravit. Judæi in his laboraverunt, & ipſe in labores infidelium introibit, ut ſit fidelis. Nec verendum quod patiatur repulſam, qui & vocatur ut intret. *Ingredere*, inquit, *in petram, abſcondere in foſſa humo a facie timoris Domini, & a gloria majeſtatis ejus*. Infirmæ adhuc & inerti animæ (quæ juxta quod in Evangelio quidam de ſemetipſo confitetur, fodere non valet, & mendicare erubeſcit) foſſa oſtenditur humus ubi lateat, donec convaleſcat & proficiat, ut poſſit & ipſa per ſe cavare ſibi foramina in petra, per quæ intret ad interiora Verbi, animi utique vigore & puritate.

Perfectiores habitant in compete.

* ſcil. Eccleſia.

Aliis gloriæ Sanctorum conſideratio, vel Paſſionis.

Iſa. 2. 10.

Luc. 16. 3.

7 Et ſi intelleximus foſſam humum, illam, quæ ait, *Foderunt manus meas & pedes meos* ; non erit ambi-

Pſ. 21. 17.

a Pleriſque codices omittunt *Sanctitatis*, quam tamen vocem habent omnes, etiam Primæ editiones.

TOM. IV. gendum de ſanitate in ea citius adipiſcenda animæ vulneratæ, quæ in ea demorabitur. Quid enim TAM EFFICAX ad curanda conſcientiæ vulnera, necnon purgandam mentis aciem, quam Chriſti vulnerum ſedula meditatio? Verum donec purgata & ſanata perfecte fuerit; non video qualiter illi aptari poſſit quod dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis.* Quomodo denique faciem ſuam oſtendere audeat, vel levare vocem ſuam, cui & latere indicitur? *Abſcondere*, inquit, *in foſſa humo.* Quare? Quia non eſt pulchra facie, nec digna quæ videatur. Non erit digna videri, quamdiu non erit videre idonea. Cum autem per inhabitationem foſſæ humi in ſanando oculo interiori tantum profecerit, ut revelata facie ſpeculari gloriam Dei & ipſa poſſit: tunc demum quæ videbit, fiducialiter jam loquetur, voce & facie placens. PLACEAT neceſſe eſt facies, quæ in Dei claritatem intendere poteſt. Neque enim id poſſet, niſi clara ipſa quoque eſſet & pura, utique transformata in eamdem quam conſpicit claritatis imaginem. Alioquin ipſa diſſimilitudine reſiliret, inſolito reverberata fulgore. Ergo cum pura puram intueri potuerit veritatem, tunc faciem ipſius Sponſus videre cupiet, conſequenter & vocem ejus audire.

Vulnerum Chriſti vis ad curanda animæ vulnera.

Cant. 2. 14.

Iſai. 2. 10.

Videre gloriam Dei & videri eſt perfectorum.

8 Nam quantum illi placeat cum puritate quidem mentis prædicatio veritatis, oſtendit cum ſubinde infert: *Vox enim tua dulcis.* Quia enim non placeat vox ſi diſpliceat facies, demonſtrat cum illico ſubdit: *Et facies tua decora.* Quid internæ decor faciei, niſi puritas? In pluribus hæc abſque prædicationis voce complacuit, illa abſque iſta in nemine. Impuris non ſe oſtendit Veritas, non ſe credit Sapientia. Quid ergo loquuntur quam non viderunt? *Quod ſcimus*, inquit, *loquimur, & quæ vidimus teſtamur.* I ergo tu, & aude teſtari quod non vidiſti, & loqui quod ignoras. Quæris quem dicam impurum? QUI LAUDES requirit humanas, qui non ponit ſine ſumptu Evangelium, qui evangelizat ut manducet, qui quæſtum æſtimat pietatem, qui non requirit fructum, ſed datum. Impuri ſunt tales; & cum non habeant unde videant veritatem propter impuritatem, habent tamen unde illam loquantur. Quid præpropere agitis? Cur lucem non expectatis? Cur opus lucis ante lucem præſumitis? Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. Lux eſt puritas, lux charitas, quæ non quærit quæ ſua ſunt. Hæc præcedat, & pes linguæ in incerto non ponitur. Superbo oculo veritas non videtur, ſincero patet. Non eſt quod ſe veritas deneget intuenda impuro cordi, ac per hoc nec eloquendam. *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Multi puritate neglecta, ante loqui, quam videre conati ſunt, & aut graviter erraverunt neſcientes de quibus loquerentur, neque de quibus affirmarent; aut turpiter viluerunt, dum qui alios docerent, ſeipſos non docuiſſent. A quo nos gemino malo ſemper cuſtodiat exoratus a vobis Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cant. 2. 14.

Puritatem mentis requirit prædicatio.

Joan. 3. 11.

Prædicatores impuri quinam.

1 Cor. 13. 5.

Pſ. 49. 16.

SERMO LXIII.

De vinea viro pio & ſapienti, id eſt ſua cuique vita, ſeu mente & conſcientia, ſerio colenda, & de duobus vulpium generibus, ſcilicet adulatoribus & detractoribus; & de tentationibus monachorum novitiorum.

Cant. 2. 15.

1 CApite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit. Liquet quod non otioſe ad vineas itum ſit, quando ibi inventæ ſunt vulpes demolientes eas. Littera quidem iſtud. Spiritus autem quid? Ante omnia ſane, ut communem & uſitatum litteræ ſenſum ab hac explanatione penitus reſpuamus, utpote ineptum & inſulſum, indignumque plane qui recipiatur in ſcriptura tam ſancta, tam authentica. Niſi quis forte ita vecors & animo ſtolidus ſit, ut pro magno habeat didiciſſe ex ea, inſtar filiorum hujus ſæculi, curam gerere terrenarum poſſeſſionum, cuſtodire & defenſare vineas ab incurſantibus beſtiis, ne forte contingat amittere fructum vini, in quo eſt luxuria; ſimulque pereat opera & impenſa. Grande ſcilicet damnum, ut propterea librum ſanctum tanto ſtudio & tanta cum veneratione legamus, quod docemur in eo a vulpibus vineas cuſtodire, ne, in excolendis illis, fruſtra marſupia vacuentur, ſi in cuſtodiendis pigri fuerimus. Non eſtis tam rudes, neque adeo ſpiritualis gratiæ expertes, ut ita carnaliter ſapiatis. Ergo in ſpiritu iſta quæramus. Ibi ſane inveniemus, ſano quidem intellectu, ſenſuque nihilominus digno, & vineas florentes, & vulpes demolientes, in quibus capiendis, vel amovendis, & honeſtius laboratur, & fructuoſius. An vos dubitatis longe vigilantius inſiſtendum mentibus ſervandis, quam frugibus? longe curioſius invigilandum cavendis propter illas ſpiritualibus nequitiis, quam capiendis propter iſtas fraudulentis vulpeculis?

S. Scriptura non ad terrenum, ſed ſpiritus commodum interpretanda.

2 Sed jam a me demonſtrandæ ſunt ſpiritales iſtæ tam vites, quam vulpes. Veſtri intererit, filii, ſuæ quemque vineæ providere, cum me diſputante adverterit, in quibus ſibi, & a quibus maxime ſit cavendum. VIRO SAPIENTI ſua vita vinea eſt, ſua mens, ſua conſcientia. Nil quippe incultum deſertumve in ſe ſapiens derelinquet. Stultus non ita. Cuncta apud eum neglecta invenies, cuncta jacentia, cuncta inculta & ſordida. Non eſt vinea ſtulto. Quomodo vinea, ubi nil plantatum, nil elaboratum uſpiam paret? Tota ſpinis ſilveſcit & tribulis ſtulti vita; & vinea eſt? Etſi fuit, jam non eſt, redacta nimirum in ſolitudinem. Ubi vitis virtutis? ubi botrus boni operis? ubi vinum lætitiæ ſpiritualis? *Per agrum hominis pigri tranſivi*, inquit, *& per vineam viri ſtulti; & ecce, totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.* Audis Sapientem irridentem ſtultum, quod bona naturæ & dona gratiæ, quæ forte per lavacrum regenerationis acceperat, tamquam illam, quam plantavit Deus & non homo, primam ſuam vineam in non vineam negligendo redegit. Denique non poteſt vinea eſſe, ubi vita non eſt. Nam ſtultus quod vivit, mortem potius, quam vitam eſſe cenſuerim. Quomodo vita cum ſterilitate? Arbor arida & in ſterilitatem verſa, nonne mortua judicatur? Et ſarmenta mortua ſunt. *Et occidit*, inquit, *in grandine vineas eorum*: monſtrans vitas privatas, quæ ſterilitate damnatæ ſunt. Sic ſtultus, eo ipſo quod inutiliter vivit, vivens mortuus eſt.

Vinea ſapienti colenda, vita eſt; ſeu conſcientia. Stulto vinea nulla eſt.

Prov. 24. 30.

Vita ſtulti potius mors.

Pſ. 77. 47.

3 Soli itaque convenit ſapienti habere, vel potius eſſe vineam, qui vitam habet. Eſt lignum fructiferum in domo Dei, ac per lignum vivens. Siquidem & ipſa ſapientia, qua ſapiens dicitur, & eſt, lignum vitæ eſt apprehendentibus eam. Quid-ni vivat apprehenſor ejus? Vivit, ſed ex fide. Juſtus nempe eſt ſapiens; & *Juſtus ex fide vivit.* Et ſi anima juſti ſedes eſt ſapientiæ, ſicut eſt, profecto is ſapiens, qui juſtus. Is ergo ſive juſtum nomines, ſive ſapientem, numquam abſque vinea vivet, quia numquam non vivet. Hoc quippe eſt illi vinea quod vita. Et bona vinea juſti: immo bona vinea juſtus, cui virtus vitis, cui actio palmes, cui vinum teſtimonium conſcientiæ, cui lingua torcular expreſſionis. Denique *gloria noſtra hæc eſt*, inquit, *teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Vides apud ſapientem vacare nihil? Sermo, cogitatio, converſatio, & ſi quid aliud eſt ex eo, quid-ni totum Dei agricultura, Dei ædificatio eſt, & vinea Domini ſabaoth? Quid denique illi de ſe perire poſſit, quando & folium ejus non defluet?

Soli ſapienti convenit habere vineam.

Prov. 3. 18.

Heb. 10. 38.

Juſtus quæ vinea.

2 Cor. 1. 12.

4 Cæterum tali vineæ numquam infeſtationes, numquam inſidiæ deerunt. Nempe *ubi multæ opes, multi ſunt & qui comedunt eas.* Sapiens erit ſollicitus ſervare vineam ſuam non minus, quam excolere; nec ſinet eam vorari a vulpibus. Peſſima vulpes occultus detractor, ſed non minus nequam adulator blandus. Cavebit ſapiens ab his. Dabit operam ſane quod in ipſo eſt, capere illos qui talia agunt: ſed capere beneficiis atque obſequiis, monitiſque ſalutaribus, & orationibus pro eis ad Deum. Non ceſſabit iſtiuſmodi carbones ignis congerere ſuper caput maledici, & item ſuper adulatoris, quouſque (ſi fieri poteſt) & illi invidiam, & iſti ſimulationem de corde tollat, faciens mandatum Sponſi, dicentis. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* An non tibi captus ille videtur, qui ſuffuſus ora rubore, quippe proprium erubeſcens judicium, ipſe ſuæ confuſionis & pœnitudinis teſtis eſt; ſive quod oderit hominem amore digniſſimum, ſive quod dilexerit tantum verbo & lingua eum, a quo ſe diligi opere & veritate vel ſero expertus eſt? Captus plane, & captus Domino, ſecundum quod nominatim ipſe expreſſit: *Capite*, inquiens, *nobis.* Utinam ego omnes adverſantes mihi ſine cauſa ita capere poſſim, ut Chriſto eos vel reſtituam, vel acquiram! Sic, ſic confundantur & revereantur qui quærunt animam meam, avertantur retrorſum & erubeſcant, qui volunt mihi mala; quatenus inveniar & ipſe obediens ſponſo, ut capiam a & ipſe vulpes, non mihi, ſed ipſi. Sed reflecta-

Vineæ ſapientis numquam deſunt infeſtationes vulpium.

Eccl. 5. 10.

Detractor & adulator vulpes.

Quomodo capienda.

a Sic tres mſſ. at duo alii cum editis, non modo in capiendo vulpes, ſed & in capiendo ipſi.

flectatur ſermo ad ſui principium, ut ſuo ordine ſeries explanationis procedat.

Cant. 2. 15. 5 *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Locus moralis eſt: & juxta morum diſciplinam nos jam oſtendimus, ſpirituales has vineas non niſi ſpirituales viros eſſe; quorum cum omnia interiora culta ſint, omniaque germinantia, omnia fructificantia & parturientia ſpiritum ſalutis, quomodo de regno Dei dictum eſt; ita de his vineis Domini ſabaoth æque dicere poſſumus, quoniam intra nos ſunt. Denique in Evangelio legitur, datum iri gentibus regnum Dei facientibus fructus ejus. Hi ſunt quos Paulus enumerat dicens: *Fructus autem Spiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas.* FRUCTUS ISTI PROFECTUS NOSTRI. Hi accepti ſponſo, quia ipſi cura eſt de nobis. Num de virgultis cura eſt Deo? Homines, non arbores amat Homo-Deus, & noſtros profectus ſuos fructus reputat. Tempus horum diligenter obſervat, arridet apparentibus, & ſollicitus ſatagit ne pereant nobis, cum apparuerint: immo vero ne pereant ſibi: ſe enim reputat tamquam nos. Ideoque providens capi ſibi jubet inſidiantes vulpeculas, ne novellos fructus ipſæ præripiant. *Capite,* inquit, *nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Et quaſi quis dicat: Præpropere times, nondum venit fructuum tempus: Non eſt ita, inquit: *nam vinea noſtra floruit.* Poſt flores non eſt fructuum mora: adhuc illis cadentibus, iſti erumpunt illico, illico incipiunt apparere.

Luc. 17. 21. *Mat. 21. 43.* *Gal. 5. 22.* Fructus Spiritus. Chriſtus noſtros profectus amat ut ſuos.

Novitii in Religione, vineæ florentes.

6 Parabola iſta inſtantis eſt temporis. Videtis iſtos Novitios? Nuper venerunt, nuper converſi ſunt. Non poſſumus de ipſis dicere, quia vinea noſtra floruit: floret enim. Interim quod in eis apparere videtis, flos eſt, fructuum tempus nondum advenit. Flos novella converſatio eſt, flos formula recens vitæ emendatioris eſt. Induerunt ſibi faciem diſciplinatam, & bonam totius corporis compoſitionem. Placent, fateor, quæ in facie ſunt; negligentior utique is qui foris apparet corporum cultus & veſtium, ſermo rarior, vultus hilarior, aſpectus verecundior, inceſſus maturior. Verum quia hæc noviter cœpere, ipſa ſui novitate flores cenſenda ſunt, & ſpes fructuum magis, quam fructus. Vobis, filioli, non timemus a fraude vulpium, quæ fructibus magis, quam floribus invidere noſcuntur. Veſtrum aliunde periculum eſt. Uſtionem certe metuo floribus, non ſubreptionem, ſed uſtionem a frigore. Aquilo mihi ſuſpectus eſt, & frigora matutina, quæ intempeſtivos flores ſolent perdere, fructus præripere. Itaque ab Aquilone panditur veſtrum malum. *A facie frigoris ejus quis ſuſtinebit?* Hoc frigus ſi ſemel animam (animæ quidem, ut aſſolet, incuria ſpiritu dormitante) pervaſerit, ac nemine deinde, quod abſit, inhibente, ad interiora ejus pervenerit, deſcenderit in viſcera cordis & ſinum mentis, concuſſerit affectiones, occupaverit conſilii ſemitas, perturbaverit judicii lumen, libertatem addixerit ſpiritus; mox (ut in corpore ſolet evenire febricitantibus) ſubit quidam animi rigor: & vigor lenteſcit, languor fingitur virium, horror auſteritatis intenditur, timor ſollicitat paupertatis, contrahitur animus, ſubtrahitur gratia, protrahitur longitudo vitæ, ſopitur ratio, ſpiritus extinguitur, deferveſcit novitius fervor, ingraveſcit tepor faſtidioſus, refrigeſcit fraterna charitas, blanditur voluptas, fallit ſecuritas, revocat conſuetudo. Quid plura? Diſſimulatur lex, abdicatur * jus, fas proſcribitur, derelinquitur timor Domini. Dantur poſtremo impudentiæ manus: præſumit ille temerarius, ille pudendus, ille turpiſſimus, plenus ille ignominia & confuſione ſaltus de excelſo in abyſſum; de pavimento in ſterquilinium, de ſolio in cloacam, de cœlo in cœnum, de clauſtro in ſæculum, de paradiſo ª in infernum. Principium & originem hujus peſtis, & vel qua arte vitetur, vel qua ſuperetur virtute, non eſt hujus temporis demonſtrare: alias erit hoc: nunc cœpta proſequamur.

Novitiorum pericula.

Pſ. 147. 17.

Novitiorum de extinctione & ruinam ſpiritus deſcriptio.

* al. abjudicatur.

Provecti, vineæ quæ floruit.

7 Ad provectiores & firmiores ſermo eſt retorquendus, ad vineam quæ jam floruit, cui quidem etſi non eſt quod floribus formidet a frigore, ſed non fructus ſecuri ſunt a vulpibus. Dicendum apertius quid ſint ſpiritualiter hæ vulpes, cur puſillæ dicantur, cur jubeantur potiſſimum capi, & non abigi, vel occidi: etiam introducenda diverſa genera harum beſtiarum ad majorem audientium notitiam & cautelam: non ſane ſermone illo, ut faſtidio conſulamus, & noſtræ devotionis alacritas perpetuetur in gratia & confeſſione gloriæ magni Eccleſiæ Sponſi Domini noſtri Jeſu-Chriſti; qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXIII.

De tentationibus monachorum provectorum; quas patiuntur vulpes: ſeu tentationes magis ſibi infeſtas. Item de hæreticis, vulpibus Eccleſiæ, capiendis.

Cant. 2. 15.

1 ADſum promiſſioni meæ. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.* Vulpes, tentationes ſunt. Neceſſe eſt ut veniant tentationes. Quis enim coronabitur, niſi qui legitime certaverit? Aut quomodo certabunt, ſi deſit qui impugnet? Tu ergo accedens ad ſervitutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem, certus omnes qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem paſſuros. Porro tentationes diverſæ ſunt, pro temporum diverſitate. Et initiis quidem noſtris, tamquam novellarum teneris floribus plantationum in evidenti vis algoris incumbit, cujus meminimus in ſermone altero, & incipientes ab hac peſte cautos reddidimus. Jam vero proficientium ſanctioribus ſtudiis minime quidem ſeſe opponere contrariæ virtutes aperte audent, ſed ſolent in occulto inſidiari, quaſi quædam fraudolentæ vulpeculæ: ſpecie quidem virtutes, re autem vitia. Quantos, verbi gratia, ingreſſos vias vitæ, progreſſos ad meliora, ſuper ſemitas juſtitiæ bene ſecureque proficiſcentes, & proficientes, fraude, proh pudor! vulpium harum turpiter ſupplantatos expertus ſum, & ſero in ſe virtutum ſuffocatos plangere fructus!

Tentationes, vulpes. *2 Tim. 2. 5.* *Eccl. 2. 1.* *2 Tim. 3. 12.*

Tentationes incipientium apertæ, proficientium occultæ.

Proficientium.

2 Vidi ego hominem currentem bene; & ecce cogitatio, quidni vulpecula fuit. Quantis, inquit, bonum, quo ſolus fruor, ſi eſſem in patria, poſſem utique impertiri fratribus & cognatis, notis & amicis? Amant me, & facile acquieſcerent ſuadenti. Ut quid perditio hæc? Vado illuc, & ſalvo multos ex illis, & me pariter. Nec verendum in loci mutatione. Etenim dum benefaciam, quid intereſt ubi? niſi quod illic proculdio ſatius, ubi fructuoſius degam: Quid plura? It, & perit miſer, non tam exul ad patriam, quam canis reverſus ad vomitum. Et ſe perdidit infelix, & ſuorum acquiſivit neminem. En una vulpecula, iſta videlicet fruſtratoria ſpes, quam habuit, in acquiſitione ſuorum. Potes tu quoque per teipſum in teipſo alias atque alias ſimiles huic invenire ſeu advertere, ſi non negligas.

1. Spes inanis alienæ ſalutis procurandæ.

3 Vis tamen ut unam adhuc ego oſtendam tibi? Facio etiam & tertiam, & quartam quoque demonſtrabo, ſi te ad capiendas eas, quas forte ex his in tua adverteris vinea, invenero vigilantem. Interdum bene proficientis cujuſpiam, cum ſibi profuſius aliquid ſupernæ gratiæ ſenſerit irrorari, ſubit animum deſiderium prædicandi, non quidem ad parentes & propinquos, juxta illud: *Continuo non acquievi carni & ſanguini,* ſed quaſi purius, fructuoſius, fortiuſque, paſſim ad extraneos & ad omnes. Caute omnino. Sane timet propheticum incurrere maledictum, ſi quæ in abſcondito accepit frumenta, abſcondat in populis; & contra Evangelium facere, niſi quæ in aure audivit prædicaverit ſuper tecta. Vulpes eſt, atque illa priore eo nocivior, quo occultior veniens. Sed capio tibi eam. Primus Moyſes dicit: *Non arabis in primogenito bovis.* Hoc Paulus interpretans: *Non neophytum,* inquit, *ne in ſuperbiam elatus, incidat in judicium diaboli:* & rurſum: *Nec quiſquam,* inquit, *ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Item ipſe: *Quomodo prædicabunt,* ait, *niſi mittantur?* Et ſcimus monachi officium eſſe non docere, ſed lugere. Ex his ſimilibuſque collectis mihi texo rete, & capio vulpem, ne demoliatur vineam. Ex his nempe claret & certum eſt, quod publice prædicare nec monacho convenit, nec novitio expedit, nec non miſſo licet. Porro contra hæc tria venire, quanta conſcientiæ demolitio eſt? Ergo quicquid tale animo ſuggeratur, ſive ſit illud tua cogitatio, ſive immiſſio per angelum malum, doloſam agnoſce vulpeculam: ideſt malum ſub ſpecie boni.

2. Deſiderium prædicandi.

Gal. 1. 16. *Prov. 11. 26.* *Matt. 10. 27.* *Deut. 15. 19.* *1 Tim. 3. 6.* *Hebr. 5. 4.* *Rom. 10. 15.* *S. Hieron. cont. Vigil.*

4 Sed aſpice aliam. Quantos ex monaſteriis ſpiritu ferventes eremi ſolitudo ſuſcepit, & aut tepefactos evomuit, aut tenuit contra eremi legem, non modo remiſſos, ſed etiam diſſolutos? ſicque apparuit vulpeculam affuiſſe, ubi tanta facta eſt vaſtatio vineæ, ideſt vitæ & conſcientiæ hominis detrimentum. Cogitabat, ſi ſolus degeret, multo ſe copioſiores fructus ſpiritus percepturum, quippe qui in communi vita tantum ſpiritua-

3. Propoſitus amor vitæ eremiticæ.

a Stupendum eſt, & noſtris temporibus utinam ferendum, quod de novitiorum lapſu ſcribit hoc loco Bernardus, itidemque in epiſtolis 107. & 108. atque 395. ſed id ex aliis etiam Patribus facile eſſet, demonſtrare, ſi hunc liceret ne juvare.

TOM. IV. ritualis gratiæ fuiſſet expertus. Et bona viſa eſt ſua cogitatio ſibi; ſed rei exitus indicavit, magis eamdem illi cogitationem vulpem demolientem fuiſſe.

Superſtitioſa & indiſcreta abſtinentia. 5 Quid illud quod nos quoque toties in domo iſta & tam graviter inquietat, notabilem loquor quorumdam, qui inter nos ſunt, ſuperſtitioſamque abſtinentiam, ex qua ſe omnibus, ſibique omnes moleſtos reddunt? Quomodo non hæc ipſa diſcordia tam generalis, & ſuæ ipſius conſcientiæ diſſipatio eſt? & quod in ipſo eſt, grandis vineæ hujus, quam plantavit dextera Domini, veſtræ ſcilicet omnium unanimitatis, demolitio? Væ homini, per quem ſcandalum venit! *Qui ſcandalizaverit*, inquit, *unum de his puſillis*; durum eſt quod ſequitur. Quanto duriora meretur qui tantam & tam ſanctam multitudinem ſcandalizat? Judicium prorſus durissimum portabit quicumque eſt ille. Sed hæc alias. *V. ſupra col. 1073. n. 4. Matth. 18. 6. Marc. 9. 41.*

Vitia quæ nos fallunt ſpecie virtutum, ſunt vulpes. 6 Nunc vero intendamus his quæ a ſponſo dicuntur ſuper puſillis & aſtutis his animalibus demolientibus vineas. Puſillis dixerim, non malitia, ſed ſubtilitate. Aſtutum ſiquidem natura hoc genus eſt animantis, promptumque admodum ad nocendum in occulto: & videtur mihi congruentiſſime deſignare ſubtiliſſima quædam vitia ſpecie palliata virtutum, qualium utique formam præmiſſis ad notitiam exemplis, paucis licet, jam aliquantiſper expreſſi. Nec enim aliter nocere queunt, niſi quod ſe virtutes virtutum quadam ſimilitudine mentiuntur. Sunt autem aut cogitationes hominum vanæ, aut factæ immiſſiones per angelos malos, angelos ſatanæ, qui ſe transfigurant in Angelos lucis, parantes *ſagittas ſuas in pharetra*, hoc eſt in occulto, *ut ſagittent in obſcuro rectos corde*. Unde & puſillas eas propter hoc reor dici, quod cum cetera vitia quadam quaſi corpulentia ſui manifeſta ſe præbeant, hoc genus pro ſui ſubtilitate haud facile agnoſci, & ideo nec caveri poſſit, niſi dumtaxat a perfectis & exercitatis, & qui habent illuminatos oculos cordis ad diſcretionem boni & mali, maximeque ad diſcretionem ſpirituum, qui cum Apoſtolo poſſint dicere, quia *non ignoramus aſtutias ſatanæ, neque cogitationes ejus*. Et vide ne forte ob hoc a ſponſo jubeantur, non quidem exterminari, vel abigi, vel occidi, ſed capi: quod videlicet hujuſmodi ſpirituales, doloſaſque beſtiolas omni vigilantia & cautela obſervari oporteat & examinari, & ſic capi, ideſt comprehendi, in aſtutia ſua. Ergo cum proditur dolus, cum fraus aperitur, cum convincitur falſitas; rectiſſime tunc dicitur capta vulpes puſilla, quæ demoliebatur vineam. Denique dicimus hominem in ſermone capi, ſicut habes in Evangelio, quia *convenerunt Phariſæi in unum, ut caperent Jeſum in ſermone*. *2. Cor. 11. 13. Pſ. 10. 2. 2. Cor. 2. 11. Quomodo capiendæ. Matt. 22. 15.*

7 Ita ergo Sponſus capi jubet vulpes puſillas, quæ demoliuntur vineas, ideſt deprehendi, convinci, prodi. Solum hoc malignitatis genus id proprium habet, ut agnitum jam minime noceat, ita ut agnoſci ſit illi expugnari. Quis enim, niſi demens, comperta decipula, ſciens & prudens pedem mittit in illam? Sufficit proinde ſi capiantur, quæ ejuſmodi ſunt; hoc eſt, ſi prodas & deducas ad medium, quippe quibus apparere, perire eſt. Non ſic cetera vitia. Nempe manifeſte veniunt, manifeſte nocent; ſcientes captivant, ſuperant reluctantes, utpote vi, non dolo agentia. Ergo contra hujuſmodi aperte ſævientes beſtias non inveſtigatione opus eſt, ſed refrenatione. Solas has vulpes parvulas, diſſimulatrices maxime (quia proditæ jam non nocent) ſufficit educi in lucem, & capi in calliditate ſua: nam foveas habent. Tali itaque ex cauſa vulpes iſtæ & capi jubentur, & parvulæ deſcribuntur. Vel ideo parvulæ, ut naſcentia vitia in ipſo ortu, donec utique parvula ſunt, vigilanter obſervans, illico comprehendas; ne creſcentia plus noceant, & difficilius capiantur. *Aliæ vulpes ſeu vitia, quæ aperte inſurgunt.*

Hæretici capiendi potius argumentis quam armis. 8 Et ſi juxta allegoriam eccleſias vineas, vulpes hæreſes, vel potius hæreticos ipſos intelligamus, ſimplex eſt ſenſus, ut hæretici capiantur potius, quam effugentur. Capiantur, dico, non armis [a] ſed argumentis, quibus refellantur errores eorum: ipſi vero, ſi fieri poteſt, reconcilientur Eccleſiæ Catholicæ, revocentur ad veram fidem. Hæc eſt enim voluntas ejus, *qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Hoc denique velle ſe perhibet, qui non ſimpliciter, *capite vulpes*: ſed, *capite*, inquit, *nobis vulpes*. Sibi ergo & ſponſæ ſuæ, ideſt Catholicæ, jubet acquiri has vulpes, cum ait: *Capite eas nobis*. Itaque homo de eccleſia exercitatus & doctus, ſi cum hæretico homine diſputare aggreditur, illo intentionem ſuam dirigere debet, quatenus ita errantem convincat, ut & convertat, cogitans illud Apoſtoli Jacobi, quia *qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus a morte, & operit multitudinem peccatorum*. Quod ſi reverti noluerit, nec convictus poſt primam jam & ſecundam admonitionem, utpote qui omnino ſubverſus eſt; erit ſecundum Apoſtolum devitandus. Ex hoc jam melius (ut quidem ego arbitror) effugatur, aut etiam religatur [b], quam ſinitur vineas demoliri. *1. Tim. 2. 4. Qualis habenda intentio diſputando contra hæreticos. Jac. 5. 20. Tit. 3. 10.*

Labor in confutandis hæreticis non fruſtraneus, etſi inefficax. 9 Nec propterea ſane nihil ſe egiſſe putet qui hæreticum vicit & convicit, hæreſes confutavit, veriſimilia a vero clare aperteque diſtinxit; prava dogmata, plana & irrefragabili ratione prava eſſe monſtravit; pravum denique intellectum, extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, in captivitatem redegit. Nempe cepit nihilominus, qui talia operatus eſt, vulpem, etſi non ad ſalutem illi; & cepit eam ſponſo & ſponſæ, quamvis aliter. Nam etſi hæreticus non ſurrexit de fæce, Eccleſia tamen confirmatur in fide: & quidem de profectibus ſponſæ ſponſus ſine dubio gratulatur. *Gaudium etenim Domini eſt fortitudo noſtra*. Denique non putat a ſe aliena lucra noſtra, qui ſe nobis tam dignanter aſſociat, dum jubet capi vulpes; non ſibi, ſed nobis ſecum, *Capite*, inquiens, *nobis*. Advertere eſt enim quod ait, *nobis*. Quid hac voce ſocialius? An non tibi videtur hoc dicere, quaſi quidam pater familias, qui per ſe nihil habeat, ſed omnia communia cum uxore & filiis, atque domeſticis? Et qui loquitur Deus eſt: minime tamen ut Deus id loquitur ſed ut Sponſus. *2. Eſd. 8. 10. Deus Eccleſiæ profectus, ſuos reputat.*

Vis amoris in Deo. 10 *Capite nobis vulpes*. Vides quam ſocialiter loquitur qui ſocium non habet? Poterat dicere: *mihi*, ſed maluit, *nobis*, conſortio delectatus. O ſuavitatem! o gratiam! o amoris vim! Ita ne ſummus omnium unus factus eſt omnium? Quis hoc fecit? Amor dignitatis neſcius, dignatione dives, affectu potens, ſuaſu efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor. Quid tamen tam non violentum? Amor eſt. Quæ eſt iſta vis, quæſo, tam violenta ad victoriam, tam victa ad violentiam? Denique *ſemetipſum exinanivit*, ut ſcias amoris fuiſſe, quod plenitudo effuſa eſt, quod altitudo adæquata eſt, quod ſingularitas aſſociata eſt. Cum quonam tibi, o admirande ſponſe, tam familiare conſortium? *Nobis*, inquis, *capite*. Cui tecum? An Eccleſia de gentibus? De mortalibus & peccatoribus collecta eſt. Illam ſcimus quæ ſit. Sed tu quis es, Æthiopiſſæ hujus tam devotus, tam ambitioſus amator? Sane non alter Moyſes, ſed pluſquam Moyſes. Num tu ille es *Specioſus forma præ filiis hominum*? Parum dixi: Candor es vitæ æternæ, ſplendor, & figura ſubſtantiæ Dei, poſtremo ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen. *Philip. 2. 7. Num. 12. 1. Pſal. 44. 3. Hebr. 1. 3. Rom. 9. 5.*

ADMONITIO.

Opportune admodum hoc loco ſuccurrit epiſtola Evervini Præpoſiti Steinfeldenſis prope Coloniam, ad Bernardum de iſtius temporis hæreticis ſcripta, quæ duobus ſequentibus ſermonibus occaſionem dedit. Ex ea movetur cum Horſtio & aliis, in his agi de Henricianis contra quos Bernardus edidit Epiſtolam CCXLI. At ex ſubjecta Evervini epiſtola intelligitur, alios, quorum in duobus ſequentibus ſermonibus dogmata refelluntur, alios ab Henricianis fuiſſe hæreticos: num hi Colonienſem & circumpoſitos pagos, ille maxime Aquitaniam inſeſtarent. Quamquam utroſque in eoſdem errores convenire, & fortaſſe ex eodem capite exortos fuiſſe fatendum eſt. Plura de his in Præfatione generali, articulo VI. Evervinum porro eum eſſe non dubitam, qui Everwinus, ſeu Herwinus abbas Steinveldenſis laudatur in Vi. de miraculis S. Bernardi num. 22. & 36. haud dubie, Ordinis Præmonſtratenſis, cujus abbatia ibidem hodie quoque ſuperſtat.

EVERVINI Steinfeldenſis Præpoſiti Epiſtola ad S. Bernardum Abbatem.

De hæreticis ſui temporis.

» 1 Reverendo Domino ſuo & Patri BERNARDO Claræ-vallenſium Abbati, EVERVINUS Steinfeldenſis miniſter humilis, in Domino confortari, & confortare Eccleſiam Chriſti. Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia » mul-

[a] Et tamen idem Bernardus ipſe in Serm. 66. n. 12. dicit hæreticos aliquando melius gladio coerceri a Principe, quam in ſuum errorem multos trajicere permittantur. Confer epiſt. 363. & vide hic Notas Horſtii.

[b] Quid ſit hæreticum religari apud Bernardum, intelligitur ex ſequentis Sermonis n. 12. ubi hæreticus dicitur foris religatus, contumacia impetrante, & impie foras miſſus.

» multi, qui nobis memoriam abundantis ſuavitatis (A) Dei eructare in omnibus dictis & ſcriptis veſtris ſoletis, maxime in Cantico amoris ſponſi & ſponſæ, hoc eſt, Chriſti & Eccleſiæ, ita ut eidem ſponſo dicere veraciter poſſimus: *Servaſti bonum vinum, uſque adhuc*. Hujus Vini tam pretioſi pincernam te nobis ipſe conſtituit: non ceſſes propinare: non heſites, hydrias non poteris evacuare. Nec te excuſet, Pater ſancte, debilitas tua: cum plus operetur pietas in officio, quam corporalis ædificationis exercitatio. Nec dicas te occupatum: neſcimus aliquid huic tam neceſſario operi communi præponendum. De hydris quatuor, ſanctiſſime Pater, habes nobis modo propinare! De prima propinatum eſt ſatis, & reddidit eos ſapientes & fortes contra (B) doctrinam & impetum Scribarum & Phariſæorum: ſecunda contra argumenta & tormenta Gentilium: tertia contra ſubtiles deceptiones hæreticorum: quarta contra falſos Chriſtianos: quinta contra hæreticos circa finem ſæculi venturos, de quibus per Apoſtolum manifeſte Spiritus dicit: *In noviſſimis temporibus diſcedent quidam a fide, intendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere, abſtinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione*. De ſexta inebriabuntur, fideles confortando contra illum, qui in hac nimirum diſceſſione a fide revelabitur, ſcilicet ille peccati filius, homo perditionis, qui adverſatur, & extollitur, ſuper omne quod dicitur, aut quod colitur Deus; cujus eſt adventus ſecundum operationem ſatanæ in (C) omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis. Poſt hanc ſeptima non erit neceſſaria: quando filii hominum inebriabuntur ab ubertate domus Dei & torrente voluptatis ejus. O bone Pater; ſatis interim propinaſti de quarta hydria omnibus nobis ad correctionem, ad ædificationem, ad conſummationem, incipientibus, proficientibus, atque perfectis; uſque in finem ſæculi profuturus contra teporem ac pravitatem, quæ eſt in falſis fratribus. Jam tempus eſt ut de quinta haurias, & in medium proferas contra novos hæreticos, qui circumquaque jam fere per omnes eccleſias ebulliunt de puteo abyſſi, quaſi jam princeps illorum incipiat diſſolvi, & inſtet dies Domini. Et in epithalamio amoris Chriſti & (D) Eccleſiæ locus, qui a te, Pater, ſicut tu ipſe mihi retuliſti, jam eſt tractandus, videlicet: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, huic myſterio congruit, & te ad quintam hydriam perduxit. Rogamus igitur, Pater, ut omnes partes hæreſis illorum, quæ ad tuam notitiam pervenerunt, diſtinguas, & contra politis rationibus & auctoritatibus noſtræ Fidei, illas deſtruas.

» 2 Nuper apud nos juxta Coloniam quidam hæretici detecti ſunt, quorum quidam cum ſatiſfactione ad Eccleſiam redierunt. Duo ex eis, ſcilicet qui dicebatur Epiſcopus eorum cum ſocio ſuo, nobis reſtiterunt in conventu clericorum & laicorum, præſente ipſo domino Archiepiſcopo cum magnis viris nobilibus, hæreſim ſuam defendentes ex verbis Chriſti & Apoſtoli. Sed cum vidiſſent ſe non poſſe procedere, petierunt ut eis ſtatueretur dies, (E) in quo adducerent de ſuis viros Fidei ſuæ peritos; promittentes ſe velle Eccleſiæ ſociari, ſi magiſtros ſuos viderent in reſponſione deficere: alioquin ſe velle potius mori, quam ab hac ſententia deflecti. Quo audito, cum per triduum eſſent admoniti, & reſipiſcere noluiſſent; rapti ſunt a populis nimio zelo permotis, nobis tamen invitis, & in ignem poſiti, atque cremati; & (quod magis mirabile eſt) ipſi tormentum ignis non ſolum cum patientia, ſed & cum lætitia introierunt & ſuſtinuerunt. Hic, ſancte Pater, vellem, ſi præſens eſſem, habere reſponſionem tuam, unde iſtis diaboli membris tanta fortitudo in ſua hæreſi, quanta vix etiam invenitur in valde religioſis in Fide Chriſti.

» 3 Hæc eſt hæreſis illorum. Dicunt apud ſe tantum Eccleſiam eſſe, eo quod ipſi ſoli veſtigiis Chri- (F) ſti inhæreant, & apoſtolicæ vitæ veri ſectatores permaneant, ea quæ mundi ſunt non quærentes; non domum, nec agros, nec aliquid peculium poſſidentes: ſicut Chriſtus non poſſedit, nec diſcipulis ſuis poſſidenda conceſſit. Vos autem (dicunt nobis) domum domui, & agrum agro copulatis, & quæ mundi ſunt hujus quæritis: ita etiam ut qui in vobis perfectiſſimi habentur, ſicut Monachi, vel regulares Canonici, quamvis hæc non ut propria, ſed poſſident ut communia; poſſident tamen hæc omnia. De ſe dicunt: Nos pauperes Chri- (A) ſti, inſtabiles, de civitate in civitatem fugientes, ſicut oves in medio luporum, cum Apoſtolis & Martyribus perſecutionem patimur; cum tamen ſanctam & arctiſſimam vitam ducamus in jejunio & abſtinentiis, in orationibus & laboribus die ac nocte perſiſtentes, & tantum neceſſaria ex eis vitæ quærentes. Nos hoc ſuſtinemus, quia de mundo non ſumus: vos autem mundi amatores, cum mundo pacem habetis, quia de mundo eſtis. Pſeudo-apoſtoli adulterantes verbum Chriſti, quæ ſua ſunt quæſiverunt, vos & patres veſtros exorbitare fecerunt: nos & patres noſtri generati apoſtoli, in gratia Chriſti permanſimus, & in finem ſæculi permanebimus. Ad diſtinguendos nos & vos, Chri- (B) ſtus dixit: *A fructibus eorum cognoſcetis eos*. Fructus noſtri ſunt veſtigia Chriſti. In cibis ſuis vetant omne genus lactis, & quod inde conficitur, & quicquid ex coitu procreatur. Hoc de converſatione ſua nobis opponunt. In Sacramentis ſuis velo ſe tegunt: tamen nobis aperte confeſſi ſunt, quod in menſa ſua quotidie cum manducant, ad formam Chriſti & Apoſtolorum cibum ſuum & potum in corpus Chriſti & ſanguinem per dominicam orationem conſecrant, ut inde ſe membra & corpus Chriſti nutriant. Nos vero dicunt in Sacramentis non tenere veritatem, ſed quamdam umbram & hominum traditionem. Confeſſi ſunt etiam manifeſte ſe præter aquam, in ignem & Spiritum baptizare, & baptizatos eſſe; adducentes illud teſtimonium Joannis Baptiſtæ baptizan- (C) tis in aqua, & dicentis de Chriſto: *Ille vos baptizabit in Spiritu-ſancto & igne*. Et in alio loco: *Ego baptizo in aqua, major autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis*, quaſi alio baptiſmo præter aquam vos baptizaturus. Et talem baptiſmum per impoſitionem manuum debere fieri conati ſunt oſtendere teſtimonio Lucæ, qui in Actibus Apoſtolorum deſcribens baptiſmum Pauli, quem ab Anania ſuſcepit ad præceptum Chriſti, nullam mentionem fecit de aqua, ſed tantum de manus impoſitione: & quicquid invenitur, tam in actibus Apoſtolorum, quam in epiſtolis Pauli de manus impoſitione, ad hunc baptiſmum volunt pertinere. Et quemlibet ſic inter eos baptizatum dicunt Electum, & habere poteſtatem alios qui digni fue- (D) rint baptizandi, & in menſa ſua corpus Chriſti & ſanguinem conſecrandi. Prius enim per manus impoſitionem de numero eorum, quos Auditores vocant, recipiunt eum inter Credentes: & ſic licebit eum intereſſe orationibus eorum, uſquedum ſatis probatum eum faciant electum. De Baptiſmo noſtro non curant. Nuptias damnant, ſed cauſam ab eis inveſtigare non potui, vel quia eam fateri non audebant; vel potius quia eam ignorabant.

» 4 Sunt item alii hæretici quidem in terra noſtra, omnino ab iſtis diſcordantes, per quorum mutuam diſcordiam & contentionem utrique nobis ſunt detecti. Iſti negant in altari fieri corpus Chriſti, eo quod omnes ſacerdotes eccleſiæ non ſunt conſecrati: Apoſtolica enim dignitas (dicunt) cor- (E) rupta eſt, implicans ſe negotiis ſæcularibus; & in cathedra Petri non militans Deo, ſicut Petrus, poteſtate conſecrandi, quæ data fuit Petro, ſe privavit: & quod ipſa non habet, Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui in Eccleſia ſæculariter vivunt, ab ea non accipiunt, ut aliquos conſecrare poſſint; advertentes illud de verbis Chriſti: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: quæ vobis dicunt facite*: quaſi iſtis talibus conceſſa ſit poteſtas tantum dicendi & præcipiendi, & nihil amplius. Et ita evacuant ſacerdotium Eccleſiæ, & damnant ſacramenta, præter Baptiſmum ſolum; & hunc in adultis, quos dicunt baptizari per Chriſtum, quicumque ſit miniſter ſacramentorum. De Baptiſmo parvulorum fidem non habent, (F) præter illud de Evangelio: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Omne conjugium vocant fornicationem, præter quod contrahitur inter utroſque virgines, maſculum & feminam, aſtruentes hæc de verbis Domini, quibus reſpondit Phariſæis: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*; quaſi Deus tales conjungat, tamquam ad ſimilitudinem primorum hominum: & quod eiſdem ei opponentibus de libello reſpondit repudii: *Ab initio non fuit ſic*; & item quod ibidem ſequitur: *Qui dimiſſam duxerit, mœchatur*; & illud de Apoſtolo: *Honorabile connubium ſit omnibus, & thorus immaculatus*.

» 5 In

TOM. IV.

„ 5 In ſuffragiis ſanctorum non confidunt; jejunia cæteraſque afflictiones, quæ fiunt pro peccatis, adſtruunt juſtis non eſſe neceſſaria, nec etiam peccatoribus; quia *in quacumque die ingemuerit peccator, omnia peccata remittuntur ei*: cæteraſque obſervantias in Eccleſia, quas Chriſtus & Apoſtoli ab ipſo diſcedentes non condiderunt, vocant ſuperſtitiones. Purgatorium ignem poſt mortem non concedunt; ſed animas ſtatim, quando egrediuntur de corpore in æternam vel requiem, vel pœnam tranſire, propter illa Salomonis: *Lignum in quacumque parte ceciderit, ſive ad auſtrum, ſive ad Aquilonem, ibi manebit.* Et ſic Fidelium orationes, vel oblationes pro defunctis adnihilant.

„ 6 Contra hæc tam multiformia mala rogamus, ſancte Pater, ut evigilet ſollicitudo veſtra, & contra feras arundinis ſtilum dirigatis. Nec nobis reſpondeatis, quod turris illa David, ad quam confugimus, ſatis ſit ædificata cum propugnaculis, quod mille clypei pendent ex illa, omnis armatura fortium. Sed volumus, Pater, ut hæc armatura propter nos ſimpliciores & tardiores, & veſtro ſtudio in unum collecta, contra hæc tot monſtra ad inveniendum fiat paratior, & in reſiſtendo efficacior. Noveritis etiam, domine, quod redeuntes ad eccleſiam nobis dixerunt illos habere maximam multitudinem fere ubique terrarum ſparſam, & habere eos plures ex noſtris clericis & monachis. Illi vero qui combuſti ſunt, dixerunt nobis in defenſione ſua, hanc hæreſim uſque ad hæc tempora occultatam fuiſſe a temporibus Martyrum, & permanſiſſe in Græcia & quibuſdam aliis terris. Et hi ſunt illi hæretici, qui ſe dicunt Apoſtolos, & ſuum Papam habent. Alii Papam noſtrum adnihilant, nec tamen alium præter eum habere fatentur. Iſti Apoſtolici ſatanæ habent inter ſe fœminas (ut dicunt) continentes, viduas, virgines, uxores ſuas, quaſdam inter electas, quaſdam inter credentes; quaſi ad formam Apoſtolorum, quibus conceſſa fuit poteſtas circumducendi mulieres. Vale in Domino.

SERMO LXV.

De clandeſtinis hæreticis, quorum præpoſteram religionem & ſtudium occultandi myſteria ſua, nec non ſcandaloſum fœminarum contubernium perſtringit.

Triplices vulpes.

[a] Abſcondere ſecus.

1 DUOS vobis ſuper uno capitulo diſputavi ſermones: tertium [a] paro, ſi audire non tædeat. Et neceſſarium reor. Nam quod ad noſtram quidem ſpectat domeſticam vineam, quæ vos eſtis, ſatis me arbitror in duobus ſuperiorbus ſermonibus pro munimento illius adverſus tria duo tripartiti generis vulpium, qui ſunt adulatores, & detractores, ac ſeductores quidam ſpiritus, gnari & aſſueti mala ſub ſpecie boni inducere. Verum dominicæ vineæ non ita. Illam loquor, quæ implevit terram, cujus & nos portio ſumus: vineam grandem nimis, Domini plantatam manu, redemptam ſanguine, rigatam verbo, propagatam gratia, fœcundatam ſpiritu. Ergo plus proprii curam gerens, in commune minus profui. Movet me autem ipſa multitudo demolientium eam, defenſantium paucitas, difficultas defenſionis. Difficultatem occultatio facit. Nam cum Eccleſia ſemper ab initio ſui vulpes habuerit, cito omnes compertæ & captæ ſunt. Confligebat hæreticus palam, (nam inde hæreticus maxime, quod palam vincere cupiebat) & ſuccumbebat. Ita ergo facile illæ capiebantur vulpes. Quid enim, ſi poſita in lucem veritate, hæreticus in ſuæ pertinaciæ tenebris remanens ſolus foris religatus areſceret? Nihilominus capta reputabatur vulpes, condemnata impietate, & impio foras miſſo, oſtentui utique jam victuro, non fructui. Ex hoc, juxta Prophetam, erant illi ubera arentia, & venter ſterilis, quia non repullulat error publice confutatus, & falſitas aperta non germinat.

Eccleſia vinea Domini.

Hæretici hujus temporis.

Oſee 9. 14.

Hæreticorum genius, Superbia.

Nostri iſti contra.

2 Quid faciemus his malignissimis vulpibus, ut capi queant, quæ nocere, quam vincere malunt, & ne apparere quidem volunt, ſed ſerpere? OMNIBUS una intentio hæreticis ſemper fuit, captare gloriam de ſingularitate ſcientiæ. Sola iſta malignior cæteris verſutior que hæreſibus, damnis paſcitur alienis, propriæ gloriæ negligens. Docta, credo, exemplis veterum, quæ proditæ evadere non valebant, ſed confeſtim capiebantur, cauta eſt novo maleficii genere operari myſterium iniquitatis, eo licentius, quo latentius. Denique indixere (ut dicitur) latebras ſibi, firmaverunt ſibi ſermonem nequam. Jura, perjura; ſecretum prodere noli. Enim vero alias ne tenuiter quidem jurare ullatenus acquieſcunt, propter illud de Evangelio: *Non jurare, neque per cœlum, neque per terram, &c.* O ſtulti & tardi corde, repleti plane phariſaico ſpiritu, liquantes culicem, & camelum glutientes! Jurare non licet, & pejerare licet? An in hoc ſolo utrumque licet? De quonam mihi Evangeliorum loco producitis iſtam exceptionem, qui ne jota quidem (ut falſo gloriamini) præteritis? Patet vos & ſuperſtitioſe obſervare de juramento, & flagitioſe præſumere de perjurio. O perverſitatem! Quod ad cautelam conſultum eſt, videlicet: *non jurare*; hoc iſti mandati vice tam contentioſe obſervant; & quod immobili jure ſancitum eſt, non pejerandum ſcilicet, hoc tamquam indifferens pro ſua voluntate diſpenſant. Non, inquiunt, ſed ne myſterium publicemus. Quaſi gloria Dei non ſit revelare ſermonem. An Dei invident gloriæ? Sed magis credo quod pandere erubeſcant, ſcientes inglorium. Nam nefanda & obſcœna dicuntur agere in ſecreto, ſiquidem & vulpium poſteriora fœtent.

Matth. 5. 34.

Avertantur juramenta, non perjuria.

3 Sed taceo quæ negarent: ad manifeſta reſpondeant. An juxta Evangelium cavent ſanctum dare canibus, & margaritas porcis? At illud aperte fateri eſt, ſe non eſſe de Eccleſia, qui omnes, qui de Eccleſia ſunt, canes cenſent & porcos. Sine exceptione enim omnibus qui de ſua ſecta non ſunt, ſuum illud, quicquid eſt, ſubtrahendum exiſtimant. Cæterum hoc etſi ſentiant, non reſpondebunt, ne manifeſti fiant, nempe quod omni modo fugiunt, ſed non effugient. Reſponde mihi, o homo, qui plus quam oportet ſapis, & plus quam dici poteſt deſipis. Dei eſt, an non, myſterium quod occultas? Si eſt, cur non ad ejus gloriam pandis? Nam gloria Dei revelare ſermonem. Si non, cur fidem habes in eo quod non eſt Dei, niſi quia hæreticus es? Aut igitur Dei ſecretum ad Dei gloriam prodant; aut Dei negent myſterium, & minime ſe hæreticos negent; aut certe nihilominus manifeſtos ſe fateantur inimicos gloriæ Dei, qui nolunt manifeſtum fieri quod ei norunt fore ad gloriam. Stat nempe Scripturæ veritas: *Gloria regum celare verbum, gloria Dei revelare ſermonem.* [a] Non vis tu revelare? Non ergo vis Deum glorificare. Sed forte non recipis ſcripturam hanc. Ita eſt: ſolius Evangelii ſe profitentur æmulatores, & ſolos. Reſpondeant proinde Evangelio. *Quod dico, ait, in tenebris, dicite in lumine; & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* Jam non licet ſilere. Uſquequo occultum tenetur quod palam Deus fieri jubet? Uſquequo opertum eſt Evangelium veſtrum? Suſpicor: veſtrum non eſt Pauli: nam ille ſuum fatetur opertum non eſſe. *Et ſi, inquit, opertum eſt Evangelium meum, in his opertum eſt qui pereunt.* Videte ne vos diceret, apud quos Evangelium invenitur opertum. Quid apertius quod pereatis? An forte nec Paulum recipitis? De quibuſdam ita audivi. Non enim inter vos omnes per omnia concordatis, etſi a nobis omnes diſſentiatis.

Matth. 7. 6.

Suſpectum eorum ſtudium in occultandis myſteriis ſuis.

Prov. 25. 2.

Matth. 10. 27.

2. Cor. 4. 3.

4 At vero eorum verba, & ſcripta, & traditiones, qui corporaliter cum Salvatore fuerunt, pari auctoritate Evangelii cuncti (ni fallor) indifferenter recipitis. Numquid illi opertum tenuere Evangelium ſuum? Numquid in Deo carnis infirma, mortis horrida, crucis ignominiam tacuere? Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum. Ubi apoſtolica forma & vita, quam jactatis? Illi clamant, vos ſuſurratis: illi in publico, vos in angulo: illi *ut nubes volant*, vos in tenebris ac ſubterraneis domibus deliteſcitis. Quid ſimile illis in vobis oſtenditis? An quod vobiſcum mulierculas non utique circumducitis, ſed includitis? Non æque comitatio, ut cohabitatio, ſuſpicioni patet. Verum quiſnam de illis ſiniſtrum quippiam ſuſpicaretur, qui mortuos ſuſcitabant? Fac tu ſimiliter, & una recubantem putabo fœminam virum. Alioquin temere tibi uſurpas illorum diſpenſationem, quorum ſanctitatem non habes. CUM FOEMINA ſemper eſſe, & non cognoſcere fœminam, nonne plus eſt, quam mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes; & quod majus eſt vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus juvenculæ eſt in menſa; lectus tuus ad lectum ejus in camera; oculi tui ad illius oculos in colloquio; manus tuæ ad manus ipſius in opere; & continens vis putari? Eſto ut ſis: ſed ego ſuſpicione non careo. Scandalo mihi es: tolle ſcandali cauſam, quo te probes verum (ut jactitas) Evangelii æmulatorem. Qui ſcandalizaverit unum de Eccleſia, nonne Evangelium condemnat

Pſ. 18. 4.

Iſ. 60. 8. Hæretici quam alieni a moribus Apoſtolorum.

Familiaritas cum fœminis periculo & ſcandalo patet.

a Hic locus in Vulgata nunc contrario ſenſu effertur Proverbiorum 25, v. 2, *Gloria Dei eſt celare verbum: & gloria regum in*-*veſtigare ſermonem*. Vulgatæ favet Græcum LXX. Interpretum. Vide Horſtii Notas.

demnat illum? Tu Eccleſiam ſcandalizas. Vulpes es demoliens vineam. Juvate me, ſocii, ut capiatur, vel potius capite vos nobis eam, o Angeli ſancti. Verſuta eſt valde, operta eſt iniquitate & impietate ſua. Plane tam puſilla atque ſubtilis, ut facile quidem humanos fruſtretur obtutus. Numquid & veſtros? Propterea vox illa ad vos, utpote ſodales ſponſi: *Capite nobis vulpes parvulas*. Ergo facite quod jubemini: capite nobis hanc tam verſipellem vulpeculam, quam ecce jamdiu fruſtra inſequimur. Docete & ſuggerite, qualiter fraus deprehendatur. Hoc enim eſt cepiſſe vulpem. quia LONGE plus nocet falſus Catholicus, quam ſi verus appareret hæreticus a. Non eſt autem hominis ſcire quid ſit in homine, niſi quis forte ad hoc ipſum fuerit vel illuminatus Spiritu Dei, vel angelica informatus induſtria. Quod ſignum dabitis, ut palam fiat peſſima hæreſis hæc, docta mentiri non lingua tantum, ſed vita?

Cant. 2. 15.

Plus nocet falſus catholicus, quam verus hæreticus.

5 Et quidem recens vaſtatio vineæ vulpem indicat affuiſſe: ſed neſcio qua arte fingendi ita ſua confundit veſtigia calidiſſimum animal, ut qua vel intret, vel exeat, haud facile queat ab homine deprehendi. Cumque pateat opus, non apparet auctor: ita per ea quæ in facie ſunt cuncta diſſimulat. Denique ſi fidem interroges, nihil chriſtianius: ſi converſationem, nihil irreprehenſibilius: & quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in teſtimonium ſuæ fidei frequentare eccleſiam, honorare presbyteros, offerre munus ſuum, confeſſionem facere, ſacramentis communicare. Quid fidelius? Jam quod ad vitam moreſque ſpectat, neminem circumvenit, neminem ſupergreditur, neminem concutit. Pallent inſuper ora jejuniis, panem non comedit otioſus, operatur manibus unde vitam ſuſtentet. Ubi jam vulpes? Tenebamus eam: quomodo elapſa eſt e manibus? Quomodo tam repente diſparuit? Inſtemus, inveſtigemus: a fructibus ejus cognoſcemus eam. Et certe vinearum demolitio teſtatur vulpem. Mulieres, relictis viris, & item viri, dimiſſis uxoribus, ad iſtos ſe conferunt. Clerici & ſacerdotes, populis eccleſiiſque relictis, intonſi & barbati apud eos inter textores & textrices plerumque inventi ſunt. Annon gravis demolitio iſta? annon opera vulpium hæc?

Hæretici verſipelles & hypocritæ.

Ex fructibus cognoſcendi.

6 Verum non apud omnes forte iſta tam manifeſta deprehenduntur: & ſi ſint, non eſt unde probentur. Quonam modo capimus illos? Revertamur ad conſortium & contubernium fœminarum: hoc enim inter eos nemo qui careat. Interrogo unum quempiam horum. Heus tu, bone vir! quænam hæc mulier, & unde hæc tibi? Uxor-ne tua? non, inquit, nam voto meo iſtud non convenit. Filia ergo? Non. Quid igitur? Non ſoror, non neptis, non aliquo ſaltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinens tibi? Nullo prorſus. Et quomodo tuta tibi cum iſta continentia tua? Sane nec licet tibi iſtud. Cohabitationem (ſi neſcis) virorum & fœminarum in iis, qui vovere continentiam, Eccleſia * vetat. Si non vis ſcandalizare Eccleſiam, ejice fœminam. Alioquin ex hoc uno cætera, quæ non adeo manifeſta ſunt, proculdubio credibilia fiunt.

Fœminarum contubernium continentiam profeſſis vetitum.

* c. 1 Nobis de cohabit. cler. Synod. Nicæn. can. 3. reſeq interdixit. diſt. 37. &c.

7 Sed quo mihi, inquit, Evangelii loco monſtras prohibitum iſtud? Evangelium appellaſti? ad Evangelium ibis. Si obedias Evangelio, non facies ſcandalum: prohibet enim plane Evangelium ſcandalum fieri. Facis autem tu, iſtam non amovendo juxta conſtitutum Eccleſiæ. Suſpectus eras, at nunc manifeſte cenſebere & contemptor Evangelii, & Eccleſiæ adverſator. Quid judicatis, fratres? Si pertinax fuerit, ut nec obediat Evangelio, nec Eccleſiæ acquieſcat, quid jam tergiverſari poteſt? Nonne aperte vobis videtur deprehenſa fraus, & comprehenſa vulpes? Si non amovet fœminam, non amovet ſcandalum: ſi non amovet ſcandalum cum amovere poſſit, tranſgreſſor tenetur Evangelii. Quid factura Eccleſia eſt, niſi ut amoveat illum qui non vult amovere ſcandalum, ne ſit ſimilis illi inobedienti? Nam mandatum habet ex hoc in Evangelio, non parcere proprio oculo ſcandalizanti ſe, non manui, non pedi: ſed eruere illum, abſcindere iſta, & projecere a ſe. *Si*, inquit, *Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*.

Mat. 18. 6. Ex Evangelio convincuntur hæretici.

Matth. 5. 29.

Matt. 18. 17.

8 Fecimuſ-ne aliquid? Puto quia fecimus. Cepimus vulpem, quia fraudem percepimus. Manifeſti ſunt qui latebant falſi Catholici, veri deprædatores Catholicæ. Etenim dum mecum dulces capiebas cibos, (corpus dico & ſanguinem Chriſti) dum in domo Dei ambulavimus cum conſenſu, fuit ſuadendi locus, immo opportunitas ſeducendi, juxta illud Sapientiæ: *Simulator ore decipit amicum ſuum*. Nunc autem facile, ſecundum ſapientiam Pauli, poſt unam * & ſecundam admonitionem hæreticum hominem devitabo, ſciens quia ſubverſus eſt qui ejuſmodi eſt; ac proinde cautus providere, ne jam ſit & ſubverſor. Itaque nonnihil eſt, juxta verbum Sapientis, in inſidiis ſuis captos eſſe iniquos; illos præſertim iniquos, qui inſidiis pro armis uti cauti ſunt. Nam conflictus omnino ab his & defenſio periit. Vile nempe hoc genus eſt & ruſticanum, ac ſine litteris, & prorſus imbelle. Denique vulpes ſunt, & puſillæ: ſed neque illa, in quibus male ſentire dicuntur, defenſibilia ſunt; nec tam ſubtilia, quam ſuaſibilia, idque duntaxat mulierculis ruſticis & idiotis, & quales utique omnes ſunt quotquot adhuc de ſecta hac eſſe expertus ſum. Nec enim in cunctis aſſertionibus eorum (nam multæ ſunt) novum quid aut inauditum audiſſe me recolo, ſed quod tritum eſt, & diu eventilatum inter antiquos hæreticos, a noſtris autem contritum & eventilatum. Dicendum tamen, & dicam, quænam illæ ineptiæ b ſint, partim quas ſciſcitantibus ſe Catholicis minus caute reſpondentes ipſi confeſſi ſunt, partim quas diviſi ad invicem litigantes de invicem prodiderunt, partim quoque quas nonnulli eorum redeuntes ad Eccleſiam detexerunt: non quod ad omnes reſpondeam (nec enim neceſſe eſt) ſed tantum ut innoteſcant. At iſtud alterius erit opus ſermonis, ad laudem & gloriam nominis Sponſi Eccleſiæ Jeſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Prov. 17. 9. Tit. 3. 10.

TOM. IV. * al. primam.

Proverb. 6.

Novorum hæreticorum genus & dogmata.

SERMO LXVI.

De erroribus hæreticorum circa nuptias, Baptiſmum parvulorum, Purgatorium, orationes pro defunctis, & invocationem ſanctorum.

1 *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*. Ecce ego ad vulpes iſtas. Ipſæ ſunt quæ prætergrediuntur viam, & vindemiant vineam: Non ſunt contentæ deſerere viam, niſi & deſertare vineam poſſint, addentes prævaricationem. Non ſufficit hæreticos eſſe, niſi & hypocritæ ſint, ut ſit ſupra modum peccans peccatum. Hi ſunt qui veniunt in veſtimentis ovium ad nudandas oves, & ſpoliandos arietes. An non tibi utraque res impleta videtur, ubi & fide plebes, & plebibus ſacerdotes deprædati inveniuntur? Quinam iſti prædones? Hi oves ſunt habitu, aſtu vulpes, actu & crudelitate lupi. Hi ſunt qui boni videri, non eſſe; mali non videri, ſed eſſe volunt. Mali ſunt, & boni videri volunt, ne ſoli ſint mali: mali videri timent, ne parum ſint mali. Etenim apertus ſemper malitia palam nocuit, nec unquam bonus, niſi boni ſimulatione deceptus eſt. Ita ergo in malum bonorum boni apparere ſtudent, mali nolunt, ut plus liceat malignari. Neque enim eſt apud eos virtutes colere, ſed vitia colorare quodam quaſi virtutum minio. Denique ſuperſtitionis impietatem nomine religionis intitulant. Innocentiam diffiniunt, tantum in aperto non lædere, innocentiæ proinde ſolum ſibi vindicantes colorem. In operimentum turpitudinis, continentiæ ſe inſigniere voto. Porro turpitudinem in ſolis exiſtimant reputandam uxoribus: cum vel ſola ſit ea, quæ cum uxore eſt, cauſa, quæ turpitudinem excuſat in coitu. Ruſticani homines ſunt & idiotæ, & prorſus contemptibiles: ſed non eſt (dico vobis) cum eis negligenter agendum. Multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum ut cancer ſerpit.

Cant. 2. 15.

Hæretici hypocritæ.

Vitia colore virtutum obducunt.

2 Denique non neglexit Spiritus-ſanctus, qui de his quondam tam manifeſte vaticinatus eſt, dicente Apoſtolo: *Spiritus autem manifeſte dicit, quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam a fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam, prohibentium nubere, abſtinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione*. Illos prorſus, iſtos dicebat. Hi nubere prohibent, hi a cibis abſtinent quos Deus creavit, de quibus poſtea videbimus. Nunc autem videte, ſi non proprie dæmonum, & non hominum illudificatio hæc, ſecundum quod prædixerat Spiritus. Quære ab illis ſuæ ſectæ auctorem, neminem dabunt. Quæ hæreſis non ex hominibus habuit proprium hæreſiarcham? Manichæi Manem habuere principem & præceptorem, Sabelliani Sabellium, Ariani Arium, Eunomiani Eunomium, Neſtoriani Neſtorium. Ita omnes cæteræ hujuſmodi peſtes, ſingulæ ſingulos magiſtros, homines habuiſſe noſcuntur, a quibus originem ſimul duxere & nomen.

1. Tim. 4. Hæreticorum deſcriptio ex Apoſtolo.

Hæreſis certum alia quem habuerunt auctorem.

a Quidam codices ſimpliciorem lectionem habent, quam verus hæreticus. Edit. prim. [illegible] præferunt cum aliis [illegible]

b Eodem modo Bernardus Abælardi errores vocat ineptias in epiſto. 190 num. 1. & ineptia in ſimili cauſa utitur in ſermone [illegible] [illegible] eum 4. Eademvoce uſa eſt Eccleſia Lugdunenſis, præter alios, in libro ed [illegible] adverſus ineptias & errores Joannis Scoti.

TOM. II. nomen, Quo nomine iſtos titulove cenſebis? Nullo; [a] quoniam non eſt ab homine illorum hæreſis, neque per homines illam acceperunt. Abſit tamen ut per revelationem Jeſu-Chriſti; ſed magis & abſque dubio (uti Spiritus-Sanctus prædixit) per immiſſionem & fraudem dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere.

1. Tim. 4. 2.

Nuptias damnant hæretici.

3 In hypocriſi plane hoc & vulpina doloſitate loquuntur, fingentes ſe amore id dicere caſtitatis, quod magis cauſa turpitudinis fovendæ & multiplicandæ adinvenerunt. Res tamen tam in aperto eſt, ut mirer quomodo unquam homini Chriſtiano perſuadere potuerint: niſi quod hi adeo aut beſtiales ſunt, ut non advertant, qualiter omni immunditiæ laxat habenas qui nuptias damnat; aut certe ita pleni nequitia, & diabolica malignitate abſorpti, ut advertentes diſſimulent, & lætentur in perditione hominum. Tolle de Eccleſia honorabile connubium & thorum immaculatum; nonne reples eam concubinariis, inceſtuoſis, ſeminiflui, mollibus, maſculorum concubitoribus, & omni denique genere immundorum? Elige ergo utrumlibet: aut ſalvari univerſa monſtra hæc hominum, aut numerum ſalvandorum ad continentium redigi paucitatem. Quam parcus in uno, quam largus in altero! Neutrum horum competit Salvatori. Quid? Coronabitur turpitudo? Nihil minus decet honeſtatis Auctorem. Damnabitur univerſitas præter pauculos continentes? Non eſt hoc eſſe Salvatorem. Rara in terris continentia; neque pro tantillo quæſtu ad terras Plenitudo illa ſemetipſam exinanivit. Et quomodo de illa omnes accepimus, ſi ſolis indulſit continentibus participium ſui? Non eſt quod ad hoc reſpondeant. Sed neque ad illud, credo. Si honeſtati in cœlis eſt locus, non ſit autem honeſto & turpi conſortium, ſicut non eſt ſocietas luci ad tenebras; profecto neminem immundorum locus in loco ſalutis manet. Si quis aliter ſapit, arguet illum apoſtolica vox, abſque omni ambiguo aſſerens: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt*. Qua jam exiet de caverna hæc inſidioſa vulpecula? Puto in fovea deprehenſam, in qua ſibi duo quaſi foramina fecerit: unum quo intret, alterum quo exeat. Nam conſuevit ita. Vide ergo quo modo utrobique illi interclуſus ſit exitus. Si ſolos in cœleſtibus collocat continentes, perit ex maxima parte ſalus: ſi omnem ſpurcitiam pariter cum continentibus collocat, perit honeſtum. Sed juſtius perit ipſa, neque hac exitura, neque illac, recluſa perpetuo, & capta in fovea, quam fecit.

Conjugium tollere, eſt omnem ſpurcitiam inducere.

Non ſolos continentes ſalvandos.

Gal. 5. 21.

4 Quidam tamen diſſentientes ab aliis, inter ſolos virgines matrimonium contrahi poſſe fatentur. Verum quid in hac diſtinctione rationis afferre poſſint, non video: niſi quod pro libitu quiſque ſuo ſacramenta Eccleſiæ, tamquam matris viſcera, dente vipereo certatim inter ſe dilacerare contendunt. Nam quod dicuntur prætendere de primis conjugibus, quia virgines erant; quid iſtud, quæſo, matrimonii præjudicat libertati, quo minus & inter non virgines contrahi liceat? Sed neſcio quid ſe in Evangelio inveniſſe ſuſurrant, quod ſuæ ineptiæ fruſtra exiſtimant ſuffragari. Illud credo, quod Dominus cum præmiſiſſet teſtimonium de Geneſi: *Et creavit hominem Deus ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam: maſculum & feminam creavit illos*; poſtea intulit: *Ergo quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Hos, inquiunt, conjunxit Deus, quia virgines ambo erant, & jam non licuit ſeparari: non erit autem ex Deo copulatio ſecus præſumpta. Quis tibi dixit, propterea a Deo conjunctos, quia virgines erant? Nam ſcriptura hoc non loquitur. An non virgines erant, inquit? Erant; ſed non eſt idipſum copulatos, & copulatos quia virgines. Quamquam ne hoc quidem nominatim dictum reperies, quod virgines eſſent, quamvis eſſent. Sexuum ſane expreſſa diverſitas eſt, non virginitas, cum dictum eſt: *Maſculum & feminam creavit illos.* Merito quidem. Non enim maritalis copula corporum requirit integritatem, ſed ſexuum aptitudinem. Bene proinde ipſam inſtituens Spiritus-Sanctus, ſexum expreſſit, & virginitatem tacuit, nec dedit occaſionem venandi verbum inſidioſis vulpeculis. Quod utique libenter feciſſent; quamvis id quoque fruſtra. Quid enim, ſi dixiſſet,

Alius error de matrimonio inter virgines tantum contrahendo.

Gen. 1. 27.

Matt. 19. 6.

Gen. 1. 23.

Virgines creavit illos? Num propterea continuo obtinuiſſes, ſolos virgines licere conjungi? Et tamen quomodo exultaſſes ex ſola verbi occaſione? quomodo exſufflaſſes ſecundas & tertias nuptias? quomodo inſultaſſes Catholicæ, ſcorta lenoneſque ad invicem tanto libentius conjungenti, quanto proinde eos de turpi ad honeſtum tranſire non dubitat? Fortaſſis & reprehenderes Deum Prophetæ præcipientem fornicariam ducere: nunc autem & occaſio deeſt, & libet gratis hæreticum eſſe. Nam teſtimonium quod uſurpaſti ad adſtruendum errorem tuum, plus ad deſtruendum valere inventum eſt, pro te facere nihil, contra te plurimum.

Oſee 1. 2.

5 Nunc autem audi, quod te ex toto aut confundit, aut corrigit, & hæreſim tuam prorſus conterit, & comminuit. *Mulier, quanto tempore vir ejus vivit, alligata eſt viro: ſi autem dormierit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri, cui vult nubat, tantum in Domino.* Paulus eſt qui concedit viduæ, ut cui vult nubat: & tu e contra præcipis, Nulla præter virginem nubat, & hoc non niſi virgini, ut non cui vult nubat vel ipſa. Quid manum Dei abbrevias? Quid largam benedictionem nuptiarum reſtringis? Quid proprium vindicas virgini, quod indultum eſt ſexui? Non concederet hoc Paulus, niſi liceret. At parum dico, concedit: vult quoque. *Volo*, inquit, *adoleſcentiores nubere*: nec dubium quin viduas dicat. Quid manifeſtius? Ergo quod concedit, quia licet; etiam vult, quia expedit. Quod licet, & expedit, hæreticus prohibet? Nihil ex hac prohibitione perſuadebit, niſi quod hæreticus eſt.

1. Cor. 7. 39.

Viduis nuptias repetere licitum.

1. Tim. 5. 14.

6 Supereſt ut & de reſiduo apoſtolicæ prophetiæ iſtos aliquantulum exagitemus. Abſtinent namque hi (ut prædixit ille *) cibis, quos creavit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione: hinc quoque hæreticos ſe probantes, non ſane quia abſtinent, ſed quia hæretice abſtinent. Nam & ego interdum abſtineo: ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis, non ſuperſtitio pro impietate. Num redarguimus Paulum, quod caſtigat corpus ſuum, & in ſervitudinem redigit? Abſtinebo a vino, quia in vino luxuria eſt: aut ſi infirmus ſum, modico utar, juxta conſilium Pauli. Abſtinebo a carnibus, ne dum nimis nutriunt carnem, ſimul & carnis nutriant vitia. Panem ipſum cum menſura ſtudebo ſumere, ne onerato ventre ſtare ad orandum tædeat, & ne improperet etiam mihi Propheta, quia panem meum comederim in ſaturitate. Sed ne ſimplici quidem aqua ingurgitare me aſſueſcam, ne diſtentio ſane ventris uſque ad titillationem pertingat libidinis. Hæreticus aliter. Nempe horret lac, & quicquid ex eo conficitur; poſtremo omne quod ex coitu procreatur. Recte & chriſtiane, ſi non idcirco, quia ex coitu, ſed ne ad coitum provocent.

** idest Apoſtolus 1. Tim. 4. 3.*

Diſcrimen abſtinentiæ Catholicorum & hæreticorum.

1. Cor. 9. 27.

Eph. 5. 18.

1. Tim. 5. 23.

Ezech. 16. 49.

7 Ceterum quid ſibi vult, quod ita generaliter omne quod ex coitu generatur, vitatur? Suſpicionem generat mihi obſervatio iſta ciborum tam ſignanter expreſſa. Verumtamen ſi de regula medicorum hoc profert nobis, non reprehendimus curam carnis, quam nemo unquam odio habuit, ſi tamen non nimia fuerit. Si de diſciplina abſtinentium, ideſt ſpiritualium medicorum ſchola; etiam virtutem approbamus, qua carnem domas, frenas libidinem. At ſi de inſania Manichæi [b] præſcribis beneficentiæ Dei, ut quod ille creavit & donavit ad percipiendum cum gratiarum actione, ut non modo ingratus, ſed & cenſor temerarius immundum decernas, & tamquam a malo abſtineas; non plane abſtinentiam collaudabo, ſed execrabor blaſphemiam: te magis immundum dixerim, qui immundum quid putas. *Omnia munda mundis*, ait ille rerum optimus æſtimator; & nihil immundum, niſi ei qui immundum quid putat. *Immundis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed polluta eſt eorum mens & conſcientia*. Væ qui reſpuitis cibos, quos Deus creavit, judicantes immundos & indignos, quos trajiciatis in corpora veſtra; cum propterea vos corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia, tamquam pollutos & immundos expuerit.

Animalia nata ex coitu, an vitanda.

b Manichæorum ſuperſtitioſa abſtinentia a certis cibis.

Tit. 1. 15.

8 Non ignoro, quod ſe, & ſolos corpus Chriſti eſſe glorientur. Sed ſibi hoc perſuadeant qui illud quoque perſuaſum habent, poteſtatem ſe habere quotidie in menſa ſua corpus Chriſti & ſanguinem [c] conſe-

Hæretici fruſtra jactant ſe eſſe Apoſtolicos.

---

a Neſcio an id dicturus fuiſſet Bernardus, ſi Colonienſes iſti Henricum, a quo Henriciani hæretici, auctorem habuiſſent. Quamquam ſimilia utrorumque dogmata erant, ut patet conferenti epiſtolam 241. Colonienſium duas claſſes notat Everwinus, quas Bernardus non niſi obſcure attingeret in fine Sermonis 65.

b Omnes, aut fere omnes illorum temporum hæretici Manichæorum deliriis dementati erant, ut in Præfatione generali oſtenſum eſt. Nec mirum proinde, ſi integram veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia averſabantur, qui verum in Chriſto corpus ſic negabant.

c Nulla modo hoc in loco difficultas reſtat, collata ſuperiori epiſtola Everwini, qui ait, hos hæreticos in eo fuiſſe errore, *[illegible]* quod non immerito ſenſit Bernardus. Videſis tamen priores Notas noſtras in hunc locum.

ſecrandi ad nutriendum ſe in corpus Chriſti & membra. Nempe jactant ſe eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & apoſtolicos nominant, nullum tamen apoſtolatus ſui ſignum valentes oſtendere. Quoſque lucerna ſub modio? *Vos eſtis lux mundi*, dictum eſt Apoſtolis: & ideo Apoſtoli ſuper candelabrum, ut toto luceant mundo. Pudeat ſucceſſores Apoſtolorum lucem non eſſe mundi, ſed modii, mundi autem tenebras. Dicamus eis: Vos eſtis tenebræ mundi: & tranſeamus ad alia. Se dicunt Eccleſiam; ſed contradicunt ei qui dicit: *Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita*. Itane lapidem de monte abſciſſum ſine manibus, montem factum, & implentem mundum, veſtris creditis incluſum antris? Et ne hic quidem immorandum. Ipſa opinio refugit publicari ſuo contenta ſuſurrio. Habet, & ſemper habebit integram Chriſtus hæreditatem ſuam, & poſſeſſionem ſuam terminos terræ. Se potius ſubtrahunt huic magnæ hæreditati qui Chriſto illam conantur detrahere.

Matt. 5. 14.

& Eccleſiam ib. d.

[A] [B]

Alii errores de Baptiſmo parvulorum, Oratione pro defunctis, ſuffragiis SS.

9 Videte detractores, videte canes. Irrident nos, quod baptizamus infantes; quod oramus pro mortuis; quod ſanctorum ſuffragia poſtulamus. In omni genere hominum, atque in utroque ſexu feſtinant proſcribere Chriſtum, in adultis & parvulis, in vivis & mortuis; hinc quidem infantibus ex impoſſibilitate naturæ, inde vero adultis ex difficultate continentiæ præſcribentes. Porro mortuos viventium fraudantes auxiliis, viventes nihilominus Sanctorum, qui deceſſerunt, ſuffragiis ſpoliantes. Abſit. Non relinquet Dominus plebem ſuam, quæ eſt ſicut arena maris, nec contentus erit paucitate hæreticorum qui omnes redemit. Neque enim parva, ſed plane copioſa apud eum redemptio. [C] Quantus vero numerus iſtorum ad magnitudinem pretii? Se magis pretio fraudant qui ipſum evacuare conantur. Quid enim ſi infans pro ſe loqui non poteſt, pro quo vox ſanguinis fratris ſui, & talis fratris, clamat ad Deum de terra? Adſtat, & clamat nihilominus mater Eccleſia. Quid tamen infans? Nonne & ipſe videtur tibi inhiare quodam modo[a] fontibus Salvatoris, vociferari ad Deum, ſuiſque vagitibus clamitare: Domine, vim patior, reſponde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur a natura.* Clamat innocentia miſeri, clamat ignorantia parvuli, clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia, ſanguis fratris, fides matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti: & clamatur ad Patrem. Porro pater ſeipſum negare non poteſt, pater enim eſt.

Baptiſmus parvulorum defenditur. a

* al. ab origine. al. a peccato.

Baptizantur in fide matris Eccleſiæ.

[D]

10 Nemo mihi dicat, quia non habet fidem, cui mater impertit ſuam, involvens illi in ſacramento, quouſque idoneus fiat proprio, non tantum ſenſu, ſed & aſſenſu, evolutam puramque percipere. Numquid breve pallium eſt, ut non poſſit ambos cooperire? Magna eſt Eccleſiæ fides. Numquid minor fide Chananææ mulieris, quam conſtat & filiæ ſufficere potuiſſe, & ſibi? ideo audivit: *O mulier, magna eſt fides tua! fiat tibi ſicut petiſti*. Numquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi ſimul & corporis obtinuere ſalutem? Denique habes: *Quorum fidem ut vidit, ait paralitico: Confide fili, remittuntur tibi peccata*. Et paulo poſt: *Tolle grabatum tuum, & ambula*. Qui hæc credit, facile huic perſuadebitur matrem Eccleſiam præſumere, non ſolum parvulis baptizatis in ſua fide ſalutem, ſed etiam interfectis pro Chriſti infantibus coronam martyrii. [E] Quæ cum ita ſint, nullum præjudicium ſuſtinebunt regenerati de eo quod dictum eſt: *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo*, cum ſine fide non ſint qui in teſtimonium fidei baptiſmi gratiam perceperunt. Sed neque de eo quod item dictum eſt: *Qui vero non crediderit, condemnabitur*. Quid enim credere eſt, niſi fidem habere? Itaque & mulier ſalvabitur per generationem filiorum, ſi permanſerit in fide[b] cum lenitate; & infantibus per lavacri regenerationem ſuccurretur: & adulti, qui continere non potuerunt, conjugii triceſimo fructu ſe redimunt; viventium quoque preces & hoſtias mortui, qui opus habebunt, & digni erunt, mediantibus percipient Angelis; [F] & eorum qui jam pervenerunt, viventibus adhuc nequaquam ſolatia deerunt per Deum qui ubique eſt, & in Deo nuſquam affectu charitatis abſentium. Nam & Chriſtus propter hoc mortuus eſt, & reſurrexit, ut vivorum dominaretur, & mortuorum. Propter hoc quoque & infans natus eſt, & per ſingulos ætatum gradus profecit in virum, ut nulli deeſſet ætati.

Matt. 15. 28.

Matt. 9. 2.

Fides aliena parvulis proſunt.

Hebr. 11. 6.

Marc 16. 16.

1. Tim. 2. 15. b

Rom. 14. 9.

Purgatorium male negant Hæretici.

Matt. 12.

Alii ipſorum errores refelluntur.

11 Non credunt ignem purgatorium reſtare poſt mortem; ſed ſtatim animam ſolutam a corpore, vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem. Quærant ergo ab eo, qui dixit quoddam peccatum eſſe, quod neque in hoc ſæculo, neque in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, ſi nulla manet in futuro remiſſio purgatiove peccati. Jam vero qui Eccleſiam non agnoſcunt, non eſt mirum, ſi ordinibus Eccleſiæ detrahunt, ſi inſtituta non recipiunt, ſi Sacramenta contemnunt, ſi mandatis non obediunt. „Peccatores, inquiunt, ſunt Apoſtoli, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Preſbyteri; ac per hoc nec dandis, nec accipiendis idonei Sacramentis. [B] Numquam duo iſta convenient, epiſcopum eſſe & peccatorem? Falſum eſt: Epiſcopus erat Caiphas: & tamen quantus peccator, qui in Dominum mortis dictabat ſententiam: ſi negas epiſcopum, arguet te teſtimonium Joannis, qui eum in teſtimonium ſui pontificatus etiam prophetaſſe refert. Apoſtolus erat Judas: & licet avarus & ſceleratus, electus tamen a Domino. An tu de illius apoſtolatu dubitas, quem Dominus elegit? *Nonne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus eſt?* Audis eumdem electum Apoſtolum, & extitiſſe diabolum; & negas poſſe eſſe epiſcopum, qui peccator eſt? Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, & qui non obedierunt eis, tamquam epiſcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in ipſum Dominum præcipientem & dicentem: *Quæ dicunt facite*. [C] Patet ergo, quamvis Scribæ, quamvis Phariſæi, quamvis videlicet maximi peccatores, propter cathedram tamen Moyſi, ad eos quoque nihilominus pertinere quod item dixit: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit*.

Joan. 11. 51.

Joan. 6. 71.

Matt. 23. 3.

Luc. 10. 16.

12 Multa quidem & alia huic populo ſtulto & inſipienti a ſpiritibus erroris, in hypocriſi loquentibus mendacium, mala perſuaſa ſunt; ſed non eſt reſpondere ad omnia. Quis enim omnia novit? Deinde labor infinitus eſſet, & minime neceſſarius. Nam, quantum ad iſtos, nec rationibus convincuntur, quia non intelligunt; nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt: nec flectuntur ſuaſionibus, quia ſubverſi ſunt. Probatum eſt: mori magis eligunt, quam converti. Horum finis interitus, horum noviſſima incendium manet. Horum ſiquidem in facto Samſon ex [D] ſuccenſis vulpium caudis figura præceſſit. Plerumque fideles injectis manibus aliquos ex eis ad medium traxerunt. Quæſiti fidem, cum de quibus ſuſpecti videbantur, omnia prorſus ſuo more negarent; examinati judicio[c] aquæ, mendaces inventi ſunt. Cumque jam negare non poſſent, quippe deprehenſi, aqua eos non recipiente; arrepto, ut dicitur, freno dentibus, tam miſere, quam libere, impietatem non confeſſi, ſed profeſſi ſunt, palam pietatem adſtruentes & pro ea mortem ſubire parati. Nec minus parati interre qui adſtabant? Itaque irruens in eos populus, novos hæreticis ſuæ ipſorum perfidiæ martyres dedit. Approbamus zelum, ſed factum non ſuademus; quia FIDES ſuadenda eſt, non imponenda. Quamquam melius proculdubio gladio[d] coercentur, illius videlicet qui non ſine cauſa gladium portat, quam in ſuum errorem multos trajicere permittantur. [E] *Dei enim miniſter ille eſt, vindex in iram ei qui male agit*.

Hæreticorum pertinacia.

Jud c. 15. 4.

c

Hæretici martyres.

Fides ſuadenda, non imponenda.

d

Quid ſentiendum de martyrio hæreticorum.

13 Mirantur aliqui, quod non modo patienter, ſed & læti, ut videbatur, ducerentur ad mortem: ſed qui minus advertunt quanta ſit poteſtas diaboli non modo in corpora hominum, ſed etiam in corda, quæ ſemel permiſſus poſſederit. Nonne plus eſt ſibimet hominem injicere manus, quam id libenter ab alio ſuſtinere? Hoc autem in multis potuiſſe diabolum frequenter experti ſumus, qui ſeipſos aut ſubmerſerunt, aut ſuſpenderunt. Denique Judas ſuſpendit ſeipſum, diabolo ſine dubio immittente. Ego tamen majus exiſtimo, magiſque admiror, quod potuit immiſiſſe in cor ejus ut traderet Dominum, quam ut [F] ſemetipſum ſuſpenderet. Nihil ergo ſimile habent conſtantia Martyrum, & pertinacia horum; quia mortis contemptum in illis[e] pietas, in iſtis cordis duritia operatur. Et ideo Propheta Martyris forſitan voce dicebat: *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum, ego vero legem*

Matt. 27. 5.

Diſcrimen conſtantiæ in veris & falſis martyribus.

Pſ. 118. 70.

e

a Quidam codices cum primis editis, omiſſo inhiare, legunt, tibi quodam modo de fontibus Salvatoris vociferari, &c.

b Varia lectio hujus loci. Gemeticenſis codex habet cum Vulgata, *in fide & dilectione cum ſanctificatione & ſobrietate*. Colbertinus, *in fide cum ſobrietate*; S. Germani noſtram præfert cum primis editis.

c Judicium aquæ adeo non improbant veteres, ut illud ſingulari epiſtola probaverit Hincmarus Remorum antiſtes ad Hildegarium Meldenſem. Probationis hujus formam habes in tom. 1. Analectorum noſtrorum, ubi ab Eugenio ſecundo, juſſ tota dicitur. Vide tamen Horſtii Notas.

d Nullo modo ſibi contrarius eſt Bernardus in ſuperiori Serm. 64. n. 8. ubi ait hæreticos capiendos eſſe, non armis, ſed argumentis, id eſt, ſi ſe contineant, nec alios ſubvertere moliantur. Alias melius proculdubio gladio coercentur, quam in ſuum errorem multos trajicere permittantur, ut hoc loco.

e Similis eſt Auguſtini ſententia lib. 1. operis imperfecti contra Julianum, & lib. de Patientia c. 17. & ex eo Concilii Arauſicani 2. cap. 17. *Fortitudinem gentilium mundana cupiditas facit; fortitudinem Chriſtianorum Dei charitas facit*.

TOMO IV. *legem tuam meditatus ſum*: pro eo videlicet quod etſi pœna eadem videretur, longe diverſa eſſet intentio illo utique durante cor contra Dominum, illo in lege Domini meditante.

14 Quæ cum ita ſint, non eſt opus, ut dixi, fruſtra multa adverſus homines ſtultiſſimos atque obſtinatiſſimos dicere, ſufficit innotuiſſe illos, ut vitentur. Quamobrem ut deprehendantur, cogendi ſunt vel abjicere fœminas, vel exire de Eccleſia, utpote ſcandalizantes Eccleſiam in convictu & contubernio fœminarum. Dolendum valde, quod non ſolum laici principes, ſed & quidam (ut dicitur) de Clero, necnon ordine Epiſcoporum, [a] qui magis eos perſequi debebant, propter quæſtum ſuſtineant, accipientes ab eis munera. Et quomodo, inquiunt, damnabimus nec convictos, nec confeſſos? Frivola ſatis, non ratio, ſed occaſio. Hoc ſolo, etiamſi aliud non eſſet, facile deprehendis, ſi (ut dixi) viros & fœminas, qui ſe continentes dicunt, ab invicem ſepares: & fœminas quidem cum aliis ſui & ſexus & voti degere cogas: viros æque cum ejuſdem propoſiti viris. Per hoc enim conſultum erit utrorumque voto ſimul & famæ cum continentiæ ſuæ & teſtes habuerint & cuſtodes. Quod ſi non ſuſtinent, juſtiſſime eliminabuntur de Eccleſia, quam ſcandalizant, non ſolum notabili, ſed etiam illicita cohabitatione. Ergo iſta ſufficiant pro deprehendendis harum vulpium dolis, ad dandam ſcientiam & cautelam dilectæ & glorioſæ ſponſæ Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Hæret eos in . . . . & ordine Epiſcoporum inventæ . . . . indignum. a

Bernardi conſilium.

SERMO LXVII.

De mirabili affectu dilectionis ſponſæ, quem eructat propter amorem Chriſti ſponſi.

Cant. 2. 16. 1 DILECTUS *meus mihi, & ego illi*. Hactenus verba Sponſi. Adſit ipſe, ut digne ad gloriam ipſius, & noſtram ipſorum ſalutem, ſponſæ ejus poſſimus inveſtigare ſermones. Neque enim tales ſunt, qui a nobis conſiderari & diſcuti, prout dignum fuerit, valeant, niſi ipſe fuerit dux verbi. Sunt enim quam ſuaves ad gratiam, tam fœcundi ad ſenſus, tam etiam profundi ad myſteria. Cui ſimilabo eos? Uni interim alicui epularum, quæ triplici quadam emineat gratia, deliciosa ad ſaporem, ſolida ad nutrimentum, efficax ad medicinam. Sic, inquam, ſic ſingulus quiſque ſponſæ ſermo, & ex eo quod ſuaviter ſonat, affectum mulcet: & de ſenſuum ubertate mentem impinguat & nutrit: & de altitudine myſteriorum, dum intellectum quo plus exercet, plus terret, miro modo tumorem ſanat inflantis ſcientiæ. Etenim ſi unus quiſpiam ex his forte, qui ſibi ſcioli videntur, curioſius ſeſe dederit ſcrutinio horum, cum viderit ingenii ſui ſuccumbere vires, & redigi in captivitatem omnem intellectum perſenſerit, nonne humiliatus ad illam vocem compelletur, ut dicat; *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt, & non potero ad eam?* Et nunc quidem principium verborum ejus quantæ ſuavitatis inſigne præfert? Nam vide quale principium dederit. *Dilectus*, inquit, *meus mihi, & ego illi*. Simplex vox videtur, quoniam ſuaviter ſonat: ſed de hoc videbitur poſtea.

Sermones ſponſæ ſuaves, & efficaces.

Pſal. 138. 5.

2 Nunc vero a dilectione incipit, de dilecto proſequitur, nihil aliud ſe ſcire indicans, niſi dilectum. Patet de quo ſermo, cum quo, non ita. Non enim ut cum ipſo eodem fuerit ſentire permittitur, cum ipſe jam non affuerit. Neque id dubium, nempe mox eum revocare videtur, & quaſi poſt tergum clamare: *Revertere*, inquiens, *dilecte mi*. Unde adducimur non aliud ſane conjicere, niſi quod finitis verbis ſuis, ille iterum ſuo more ſe abſentaverit, & illa remanſerit nihilominus de eo loquens, qui nonnquam abſens eſt ſibi. Ita eſt in ore retinuit, qui non recedebat a corde nec quando recedebat. Quod de ore exit, de corde venit, & ex abundantia cordis os loquitur. Ergo loquitur de dilecto, ut vere dilecta, & vere diligenda, quoniam diligit multum. Quærimus cum quo? nam de quo, novimus. Et non occurrit, niſi forte cum adoleſcentulis, quæ a matre abeſſe non poſſunt, ubi diſceſſerit ſponſus. Sed melius (ut opinor) ſentimus ſecum potius, & non cum altero ſic locutam, præſertim quod trunca & minus continens inveniatur ipſa locutio, inſufficiens plane ad dandam intelligentiam auditori, ob quam vel maxime invicem loquimur. *Dilectus meus mihi*, inquit, *& ego illi*. Non plus? Pendet ratio: immo non pendet, ſed deficit. Suſpenditur auditor, nec eruditur, ſed erigitur.

Luc. 6. 45.

3 Quid eſt hoc quod dicit, *ille mihi, & ego illi?* Neſcimus quid loquitur, quia non ſentimus quod ſentit. O ſancta anima, quid tuus ille tibi, quid tu illi? Quænam quæſo, hæc inter vos tam familiariter favorabiliterque diſcurrens exhibitio, & redhibitio? Tibi ille, tuque viciſſim illi. Sed quid? Ipſum ei tu, quod tibi ille, an aliud? Si nobis, ſi ad noſtram loqueris intelligentiam, evidenter quod ſentis edicito. Quo uſque animas noſtras tollis? An ſecundum Prophetam ſecretum tuum tibi? Ita eſt: affectus locutus eſt, non intellectus, & ideo non ad intellectum. Ad quid ergo? Ad nihil, niſi quod mirabiliter delectata, & affecta vehementer ad deſideratus allatus, finem illo taciente, nec tacere omnino quivit, nec tamen quod ſenſit exprimere. Neque enim ut exprimeret ſic locuta eſt, ſed ne taceret. Ex abundantia cordis os locutum eſt, ſed non pro abundantia. HABENT ſuas voces affectus, per quas ſe, etiam cum nolunt, produnt: timor (verbi cauſa) meticuloſas, dolor gemebundas, amor jucundas. Numquid dolentium planctus, mœrentiumve ſingultus vel gemitus, percuſſorum, itemque paventium ſubitas & efferatas clamitationes, ſeu etiam ſaturatorum ructus aut uſus creat, aut ratio excitat, aut deliberatio ordinat, aut præmeditatio format? Ejuſmodi certum eſt non nutu prodire animi, ſed erumpere motu. Sic flagrans ac vehemens amor, præſertim divinus, cum ſe intra ſe cohibere non valet, non attendit quo ordine, qua lege, quave ſerie, ſeu paucitate verborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum ſui ſentiat detrimentum. Interdum nec verba requirit, interdum nec voces omnino ullas, ſolis ad hoc contentus ſuſpiriis. Inde eſt quod ſponſa ſancto amore flagrans, atque incredibili modo, ſane pro captanda quantulacumque evaporatione ardoris quem patitur, non conſiderat quid, qualiter eloquatur: ſed quicquid in buccam venerit, amore urgente, non enuntiat, ſed eructat. Quidni eructet ſic refecta, & ſic repleta?

Iſ. 24. 16.

Affectus ſuas habent voces.

Amoris vox ſeu locutio qualis.

4 Revolve textum epithalamii hujus ab ipſo exordio uſque huc; & vide ſi tanta uſpiam illi, quanta hac vice in cunctis viſitationibus & allocutionibus Sponſi copia ejus indulta fuerit: & ſi unquam ex ore ipſius, non modo tam multos, ſed & tam jucundos ſermones acceperit. Quæ ergo repleverat in bonis deſiderium ſuum, quid mirum, ſi ructum potius, quam verbum fecit? Et ſi verbum feciſſe tibi videtur, eructatum puta, & non ſubornatum, [*] aut prærodinatum. Nec enim ſponſa rapinam arbitratur ſibi aptare Prophetæ dictum: *Eructavit cor meum verbum*, quippe eodem repleta ſpiritu. *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Nihil conſequentiæ habet, deeſt orationi. Quid inde? Ructus eſt. Quid tu in ructu quæris orationum juncturas, ſolemnia dictionum? Quas tu tuo ructui leges imponis, vel regulas? Non recipit tuam moderationem, non a te compoſitionem expectat, non commoditatem, non opportunitatem requirit. Per ſe ex intimis, non modo cum non vis, ſed & cum neſcis, erumpit, evulſus potius, quam emiſſus. Tamen odorem portat ructus, quandoque bonum, quandoque malum, pro vaſorum, e quibus aſcendit, contrariis qualitatibus. Denique bonus homo de bono theſauro ſuo profert bonum, & malus malum. Bonum vas ſponſa Domini mei, & bonus mihi odor ex illa.

* al. male ſubordinatum.

Pſal. 44. 2. Ructus ſpiritualis.

Matth. 12. 35.

5 Gratias ago tibi, Domine Jeſu, qui me dignatus es admittere ſaltem ad odorandum. Ita, Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. Mihi, fateor, bene redolent ructus dilectæ tuæ, & de plenitudine ejus, quamvis modicum quid, gratanter accipio. Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructat mihi, & neſcio quid ineffabile tuæ dignationis & amoris odoratus ſum in voce illa; *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Ipſa (ut dignum eſt) epuletur & exultet in conſpectu tuo, & delectetur in lætitia: verumtamen ſic tibi excedat, ut ſobria ſit nobis. Ipſa ergo repleatur in bonis domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potetur: ſed, quæſo, perveniat ad me pauperem vel tenuis odor eructantis illa, cum ſatiata fuerit. Bene mihi eructavit Moyſes, & bonus odor in ructu ejus, creantis potentiæ: *In principio*, inquit, *creavit Deus cœlum & terram*. Bene Iſaias, nam ſuaviſſimum redimentis miſericordiæ odorem dedit, ita eructans; *Tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt, & ipſe peccata multorum tulit*,

Matth. 15. 27.

Gen. 1. 1.

Iſai. 53. 12.

a Ex eorum numero neſcio an fuerit Henricus Tulli Leucorum Epiſcopus, cui Hugo Metellus epiſt. inſcribens, ait interer ejus Epiſcopatu peſtilentes hæreticos, qui conjugium deteſtantur baptiſmum abominantur, ſacramenta Eccleſiæ derident.

Pſal. 44. 2. tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit, ut non perirent. Quid æque miſericordiam redolet? Bonus quoque ex ore Hieremiæ ructus: bonus ex David, qui ait: *Eructavit cor meum verbum bonum*. Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & eructantes omnia impleverunt bonitate. Ructum Hieremiæ requiritis? Non ſum oblitus: jam parabam illum. *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Domini*. Ejus eſt, non fallor: admovete naribus, balſamum vincit ſuavitas remunerantis juſtitiæ, quam importat. Patientem pro juſtitia vult me expectare mercedem in poſterum, non recipere in præſenti; quod juſtitiæ merces, ſalutare, non ſæculi, ſed Domini ſit. *Si moram fecit*, inquit, *expecta eum, & ne murmuraveris, quoniam bonum eſt cum ſilentio expectare*. Ergo faciam quod hortatur; expectabo Dominum ſalvatorem meum.

Thren. 3. 26. — Abac. 2. 3.

6 Sed peccator ſum, & adhuc mihi grandis reſtat via, quia longe a peccatoribus ſalus. Non murmurabo tamen: in odore [a] interim conſolabor me. *Lætabitur juſtus in Domino*, guſtu experiens quod ego ſentio odoratu. Quem ſpectat juſtus, peccator expectat; & expectatio, odoratio eſt. *Nam expectatio*, ait, *creaturæ revelationem filiorum Dei expectat*. Porro expectare guſtare eſt, & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. An potius juſtus qui expectat; & qui jam tenet, beatus? Denique *expectatio juſtorum lætitia*. Nam peccator nihil expectat. Et inde peccator, quod bonis præſentibus non modo detentus, ſed & contentus, nihil in futurum expectat, ſurdus ad vocem illam: *Expecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in futurum*. Et ideo juſtus erat Simeon, quia expectabat & adorabat jam Chriſtum in ſpiritu, quem necdum in carne adorabat. Et beatus in expectatione ſua, quia per odorem expectationis pervenit ad guſtum contemplationis. Denique ait: *Et viderunt oculi mei ſalutare tuum*. Juſtus quoque Abraham, qui & ipſe expectavit ut videret diem Domini, & non eſt confuſus ab expectatione ſua, nam *vidit, & gaviſus eſt*. Juſti Apoſtoli cum audiebant: *Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum*.

Juſtorum expectatio non peccatorum. Rom. 8. 19. Prov. 10. 28. Exempla juſtorum. Soph. 3. 8. Luc. 2. 25. Joan. 8. 56. Luc. 12. 36.

7 Quidni juſtus & David, quando ajebat: *Expectans expectavi Dominum*. Ipſe eſt quartus de numero prænominatorum ructatorum meorum, quem pene præterieram. Non expedit quidem. Ille os ſuum aperuit, & attraxit ſpiritum, & ſaturatus non modo eructavit, ſed & cantavit. Jeſu bone! quantam meis naribus & auribus ille infundit ſuavitatem in ructu & cantu ſuo de oleo lætitiæ, quo unxit te Deus, Deus tuus præ conſortibus tuis, ex myrrha & gutta, & caſia a veſtimentis tuis, a domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo! Utinam me digneris occurſu tanti Vatis & amici tui in die ſolemnitatis & lætitiæ, quando egredietur de thalamo tuo, Epithalamium ſuum canens in pſalterio jucundo cum cithara, affluens deliciis, reſperſus, & reſpergens univerſa hujuſmodi pulvere pigmentario. In illa die, vel potius in illa hora (nam hora eſt ſi quando eſt, & forſitan ne hora quidem, ſed horæ dimidium, juxta illud ſcripturæ: *Factum eſt ſilentium in cælo quaſi media hora*.) Ergo in illa hora replebitur gaudio os meum, & lingua mea exultatione, dum ſingulos, non dico pſalmos, ſed verſus ſingulos ſentiam ructus, & quidem odoriferos ſuper omnia aromata. Quid Joannis ructu fragrantius, qui Verbi mihi redolet æternitatem, generationem, divinitatem? Quid de Pauli ructibus loquar, quanta orbem ſuavitate repleverint? Denique Chriſti bonus odor erat in omni loco. Verba certe ineffabilia etſi non profert ut audiam, offert tamen ut capiam, & libeat odorare quæ audire non licet. Neſcio enim quo pacto quo plus latent, plus placent; & avidius inhiamus negatis. Sed jam adverte apud ſponſam ſimilem rem: quomodo inſtar Pauli, in præſenti capitulo, & ſecretum non aperit, nec præterit tamen intactum, aliquid quaſi olfactui noſtro indulgens quod guſtui forte interim non competere judicarit, ſive propter indignitatem noſtram, ſive propter incapacitatem.

Pſal. 39. 2. Pſ. 118. 131. Pſal. 44. 1. Apoc. 8. 1. 2. Cor. 2. 15. 2. Cor. 12. 4. Scriptura obſcura plus placent.

8 *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Quod non eſt dubium, duorum quidem hoc loco amor mutuus flagrat: ſed in amore ſummo unius profecto felicitas, alterius mira dignatio. Neque enim inter pares eſt conſenſio, ſeu complexio hæc. Cæterum quid illa ex hac prærogativa amoris glorietur impenſum ſibi, repenſumque viciſſim a ſe, quis ſe liquido noſſe præſumat, niſi qui præcipua puritate mentis, & corporis ſanctitate, in ſemetipſo meruerit tale aliquid experiri? Res eſt in affectibus: nec ratione ad eam pertingitur, ſed conformitate. Quam pauci vero qui dicant: *Nos autem revelata facie ſpeculantes gloriam Domini, in eamdem imaginem transformamur de claritate in claritatem, tanquam a Domini ſpiritu*.

Expertus ſolus noſſe dignationem Dei. 2. Cor. 3. 18.

9 Verum ut ſub aliqua qualicumque intelligentiæ forma quod legitur, redigatur; ſalvo quidem ſponſæ ſuo ſingulari ſecreto, ad quod interim non datur accedere, præſertim talibus, quales nos ſumus; apponendum ſane aliquid nobis, eo accommodatius ad communem ſenſum, quo uſitatius, quod & verbis conſequentiam, & intellectum det parvulis. Et mihi quidem videtur ſatis eſſe ad noſtram gloſſam & quamdam modo popularem intelligentiam; ſi dicendo, *Dilectus meus mihi*, ſubaudiamus, *intendit*; ut ſit ſenſus: Dilectus meus intendit mihi; & ego illi. Quanquam tamen nec ſolus ego id ſenſerim, nec primus: cum Propheta ante me dixerit: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*. Habes aperte intentionem Domini ad Prophetam: habes & Prophetæ ad Dominum in eo quod ait: *Expectans expectavi*. Nam qui expectat, intendit: & expectare intendere eſt. Idem omnino ſenſus, eadem pene verba apud Prophetam, quæ apud ſponſam: ſed a Propheta tranſpoſita. Prius ſiquidem is, quod illa poſterius poſuit, & e converſo.

Litteralis ſenſus hujus loci. Pſal. 39. 1.

10 Cæterum ſponſa rectius locuta eſt, & non præcedens meritum; ſed præmittens beneficium, & ſe præventam dilecti gratia confitens. Recte omnino. Nam quis prior dedit ei, & retribuetur ei? Denique audi Joannem, quid in epiſtola ſua ſuper hoc ſenſerit. *In hoc eſt charitas*, inquit, *non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed ipſe prior dilexit nos*. Propheta tamen gratiæ præventionem etſi tacuit, non negavit ſubſecutionem: plane non tacuit. Sed accipe & alio loco certiorem de re illa ipſius confeſſionem. *Et miſericordia tua*, inquit, (Domino loquebatur) *ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ*. Audi & de præventione identidem ipſius non minus certam manifeſtamve ſcientiam. *Deus meus*, inquit, *miſericordia ejus præveniet me*. Item ad Dominum; *Cito*, ait, *anticipent nos miſericordiæ tuæ; quia pauperes facti ſumus nimis*. Pulchre Sponſa poſterius (ni fallor) hæc eadem verba non eodem ordine ponit, ſed ſequitur & ipſa Prophetæ ordinem, loquens hoc modo: *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi*. Cur ita? Nempe ut tanto magis gratia plenam ſe probet, cum totum gratiæ dederit, & primas ſcilicet illi partes aſcribens, & ultimas. Alioquin quomodo gratia plena, ſi quid habuerit quod non ſit ex gratia? [b] Non eſt quo gratia intret, ubi jam meritum occupavit. Ergo jam PLENA CONFESSIO GRATIÆ, ipſius gratiæ plenitudinem ſignat in anima confitentis. Nam ſi quid de proprio ineſt, in quantum eſt, gratiam cedere illi neceſſe eſt. Deeſt gratiæ quicquid meritis deputas. Nolo meritum; quod gratiam excludat. Horreo quicquid de meo eſt, ut ſim meus: niſi quod illud magis forſitan meum eſt, quod me meum facit. Gratia reddit me mihi juſtificatum gratis, & ſic liberatum a ſervitute peccati. Denique ubi ſpiritus, ibi libertas.

Rom. 11. 35. 1. Joan. 4. 10. Sponſa meritum in gratia ſponſi. Pſal. 22. 6. Pſal. 58. 11. Pſal. 78. 8.

11 O fatuam ſponſam Synagogam, quæ contemnens Dei juſtitiam, id eſt gratiam ſponſi ſui, & ſuam volens conſtituere, juſtitiæ Dei non eſt ſubjecta! Ob hoc miſera repudiata eſt, & jam non eſt ſponſa, ſed Eccleſia, cui dicitur: *Deſponſavi te mihi in fide; deſponſavi te mihi in judicio & juſtitia; deſponſavi te mihi in miſericordia & miſerationibus*. Nec tu me elegiſti, ſed ego elegi te: nec ut te eligerem, tua inveni merita, ſed prævenî. Ita ergo in fide deſponſavi te mihi, & non in operibus legis; deſponſavique in juſtitia, ſed juſtitia, quæ eſt ex fide, non ex lege. Reſtat ut judices judicium rectum inter me & te. Judicium, in quo te deſponſavi, ubi conſtat intervenire non tuum meritum, ſed meum placitum. Hoc eſt autem judicium, ut tua merita non extollas, non præferas opera legis, non jactes pondus diei & æſtus, quæ magis in fide, & in juſtitia quæ eſt ex fide; necnon in miſericordia & miſerationibus noſceris deſponſata.

Repudiatur ſynagoga, conſtituens ſalutem in operibus legis. Oſee 2. 19.

12 Quæ vere ſponſa eſt, agnoſcit illa, & utramque gratiam confitetur: primo quidem eam quæ prima eſt, qua & præventa eſt; poſtea vero & ſubſequentem. Ait itaque nunc: *Dilectus meus mihi, & ego illi*; principium dilecto tribuens. In conſequentibus: *Ego*, inquit, *dilecto meo, & dilectus meus mihi*, conſummationem illi æque concedens. Nunc jam videamus quid dicat: *Dilectus meus mihi*. Si enim hoc recipitur, ut ſubaudiamus, *intendit*, ſicut jam diximus, & ſicut Propheta ait: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*, ego in verbo iſto ſentio neſcio quid non plane exiguum, nec mediocris prærogativæ. Sed non eſt ingerenda fatigatis auribus & mentibus res omni alacritate digna. Si non gravat, differatur, & non in lon-

Gratia duplex, præveniens & ſubſequens. Cant. 2. 16. Pſal. 39. 1.

a Horſtius addit, *vel dolore*: ſed deeſt in mſſ. & primis editis.

b Non, e quod non ſit ex gratia, ſupple, quod gratiam excludat, intus. Confer ſermonem ſequentem, & Horſtii Notas.

longum: craſtinus inde incipiat ſermo. Tantum orate, ut ab irruentibus occupationibus interim cuſtodiat nos gratia & miſericordia Sponſi Eccleſiæ Jeſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXVIII.

Quomodo Sponſus Chriſtus intendit ſponſæ Eccleſiæ, & hæc illi: & de cura, quam habet Deus de electis. Item de merito & fiducia Eccleſiæ.

1 AUdite jam quod heri diſtulimus, audite gaudium meum quod ſenſi. Et veſtrum eſt; audite gaudentes. In uno verbo ſponſæ ſenſi hoc, & quaſi odoratus abſcondi, eo vobis hodie feſtivius exhibendum, quo tempeſtivius. Sponſa locuta eſt, & dixit Sponſum intendere ſibi. Quæ eſt ſponſa, & quis eſt Sponſus? Hic Deus noſter eſt: & illa (ſi audeo dicere) nos ſumus, cum reliqua quidem multitudine captivorum, quos ipſe novit. Gaudeamus: gloria noſtra hæc eſt: nos ſumus in quos intendit Deus. Quanta tamen diſparitas. Quid terrigenæ & filii hominum coram illo? Secundum Prophetam: *ſic ſunt, quaſi non ſint, & quaſi nihilum & inane reputati ſunt ei.* Quid ſibi ergo vult iſta inter tam diſpares comparatio? Aut illa in immenſum gloriatur, aut is in immenſum amat. Quam admirabile eſt, quod illius intentionem iſta ſibi quaſi propriam vindicat, dicens: *Dilectus meus mihi!* Nec eo contenta tamen, pergit amplius gloriari, reſpondere ſe illi quaſi ex æquo, morem gerere, rependere vicem. Sequitur enim: *Et ego illi.* Inſolens verbum, *& ego illi.* Nec minus inſolens, *dilectus meus mihi*: niſi quod utroque inſolentius utrumque ſimul.

Iſai. 40. 17. *Cant. 2. 16.*

2 O quid audet cor purum, & conſcientia bona, & fides non ficta! Mihi, inquit, intendit. Itane huic intenta eſt illa majeſtas, cui gubernatio pariter & adminiſtratio univerſitatis incumbit, & cura ſæculorum ad ſola transfertur negotia, immo otia amoris & deſiderii hujus? Ita plane. Ipſa eſt enim Eccleſia electorum, de quibus Apoſtolus: *Omnia*, inquit, *propter electos.* Et cui dubium, quod gratia & miſericordia Dei ſit in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius? Ergo providentiam cæteris creaturis non negamus: curam ſponſa vindicat ſibi. Numquid de bobus * cura eſt Deo? Nec dubium, quin idem poſſimus dicere de equis, de camelis, de elephantis, & de cunctis beſtiis terræ: ſimiliter & de piſcibus maris, & volatilibus cœli; poſtremo de omni re quæ eſt ſuper terram, ſolis ſane exceptis quibus dicitur: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis.* An non tibi videtur veluti his verbis dictum; Intendite ei, quia ipſe intendit vobis? Et obſerva apoſtolum Petrum (ejus enim verba ſunt) ſi non & ipſe verborum ſponſæ obſervaverit ordinem. Nempe non ait: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum*, ut ſit ipſi cura de vobis, ſed *quia ipſi cura eſt de vobis*: aperte proinde monſtrans, Eccleſia Sanctorum non modo quam dilexit, ſed & quod prius dilecta fuerit.

Anſeæ animæ Deum amantes, & Dei dilectæ. *2. Tim. 2. 10.* *Sap. 4. 15.* *1. Cor. 9. 9.* *1. Petr. 5. 7.*

3 Conſtat ad eam non pertinere de verbo, quod de bobus dixit Apoſtolus: nam curam illius habet qui dilexit illam, & ſemetipſum dedit pro illa. Nonne hæc eſt ovis illa erronea, cujus cura etiam ſupernorum curæ gregum prælata eſt? Denique illis expoſitis, Paſtor deſcendit ad iſtam, quæſivit diligenter, inventam non reduxit, ſed revexit; nova cum illa & de illa intulit cœlis feſta gaudiorum, populis Angelorum invitatis ad ſolemnitatem. Quid ergo? Propriis humeris dignatus eſt eam reportare: curam illius non habebit? Ideo non confunditur dicere; *Dominus ſollicitus eſt mei.* Nec ſe exiſtimat errare, cum item dicit: *Dominus retribuet pro me*, & ſi quid eſt aliud, quod curam Dei circa ipſam ſignificare videatur. Inde eſt quod Dominum Sabaoth dilectum ſuum dixit, & eum, qui cum tranquillitate judicat omnia, ſibi intendere gloriatur. Quidni glorietur? Audivit illum dicentem ſibi: *Numquid mater poteſt oblivisci, ut non miſereatur filio uteri ſui? Etſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui.* Denique oculi *Domini ſuper juſtos.* Et quid ſponſa, niſi congregatio juſtorum? Quid ipſa, niſi generatio quærentium Dominum, quærentium faciem ſponſi? Non enim ille intendit huic, & non iſta illi. Propterea utrumque poſuit, dicens: *Ille mihi, & ego illi. Ille mihi*, quia benignus & miſericors eſt; *ego illi*, quia non ſum ingrata. Ille mihi gratiam ex gratia; ego illi gratiam pro gratia: ille meæ liberationi, ego illius honori: ille ſaluti meæ, ego illius voluntati: ille mihi, & non alteri, quoniam una ſum columba ejus: ego illi, & non alteri, nec enim audio vocem alienorum; nec enim acquieſco dicentibus mihi: *Ecce, hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt.* Hæc Eccleſia.

Epheſ. 5. 25. *Luc. 15. 12.* *Pſal. 39. 18.* *Pſal. 137. 8.* *Iſai. 49. 15.* *Pſal. 33. 16.* *Intentio mutua ſponſi & ſponſæ.* *Marc. 13. 21.*

4 Quid ſingulos quiſque noſtrum? Putamuſne in nobis quempiam eſſe, cui aptari queat quod dicitur? Quid dixi in nobis? Ego autem & de quovis intra Eccleſiam conſtituto ſi quis hoc quærat non omnino reprehendendum cenſuerim. Nec enim una unius ratio eſt, atque multorum. Denique non propter animam unam, ſed propter multas in unam Eccleſiam colligendas, in unicam adſtringendas ſponſam, Deus tam multa & fecit & pertulit, cum operatus eſt ſalutem in medio terræ. Chariſſima illa eſt una uni, non adhærens alteri ſponſo, non cedens alteri ſponſæ. Quid ita non audeat apud tam ambitioſum amatorem? Quid non ab illo ſperet, qui ſe quæſivit e cœlo, vocavit a finibus terræ? Nec modo quæſivit, ſed acquiſivit. Adde & de modo acquiſitionis in ſanguine Acquiſitoris. Alias vero (ut aſſolet) propterea magis præſumit, quoniam proſpiciens in futurum, non ignorat quod Dominus ſe opus habet. Quæris ad quid? *Ad videndum in bonitate electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia gentis ſuæ, ut laudetur cum hæreditate ſua.* Nec parvum hoc opus exiſtimes; nullum, dico tibi, remanebit opus perfectum, ſi hoc nutarit. Nonne de ſtatu & conſummatione Eccleſiæ finis omnium pendet? Tolle hanc, & fruſtra interior iſta creatura revelationem filiorum Dei expectat. Tolle hanc, & neque Patriarchæ, neque Prophetæ aliqui conſummabuntur, cum Paulus aſſerat, Deum ita providiſſe pro nobis, *ne ſine nobis conſummarentur.* Tolle hanc, & ipſa Sanctorum Angelorum pro imperfectione ſui numeri gloria claudicabit, nec Dei civitas de ſui integritate gaudebit.

Singulis id competit. *Sponſæ apud ſponſum magna fiducia.* *Pſ. 105. 5.* *Deus ad complementum ſuæ gloriæ nobis quodammodo opus habet.* *Hebr. 11. 40.*

5 Unde ergo implebitur propoſitum Dei, & myſterium voluntatis ejus, magnumque illud pietatis ſacramentum? Unde poſtremo dabis mihi infantes & lactentes, quorum ex ore laudem ſuam perficiat Deus? Cœlum non habet infantes, habet Eccleſia, quibus & dicit; *Lac vobis potum dedi, non eſcam.* Et hi ad laudem quaſi complendam a Propheta invitantur, dicente; *Laudate pueri Dominum.* Tu putas Deum noſtrum totam habiturum ſuæ gloriæ laudem, donec veniant qui in conſpectu Angelorum pſallant ſibi: *Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala.* Hoc genus lætitiæ cœli neſcierunt, niſi per Eccleſiæ filios: hoc nemo unquam lætatur, qui numquam non lætatur. Opportune poſt triſtitiam gaudium ſubit, poſt laborem quies, poſt naufragium portus. Placet cunctis ſecuritas, ſed ei magis qui timuit. Jucunda omnibus lux, ſed evadenti de poteſtate tenebrarum jucundior. Tranſiſſe de morte ad vitam, vitæ gratiam duplicat. Pars mea hæc in cœleſti convivio, & ſeorſum ab ipſis ſpiritibus beatis. Audeo dicere expertem meæ beatitudinis ipſam beatam vitam, niſi ſi dignetur fateri, quod per charitatem ea in me fruitur, & per me. Aliquid ſane videtur etiam perfectioni illi acceſſiſſe ex me, neque hoc parum. Denique gaudent Angeli ad pœnitentiam peccatoris. Quod ſi deliciæ Angelorum lacrymæ meæ, quid delitiæ? Omne opus ipſorum laudare Deum: ſed deeſt laudi ſi deſint qui dicant? *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium.*

1. Cor. 3. 2. *Pſal. 112. 1.* *Pſal. 89. 15.* *Læta grata ſunt expertis triſtia.* *Creſcit beatitudo Angelorum ex noſtra.* *Luc. 15. 10.* *Pſ. 65. 12.*

6 Felix proinde in ſua univerſitate Eccleſia, cujus omnis gloriatio impar eſt cauſæ, non pro his tantum quæ illi jam facta ſunt, ſed pro his quoque quæ de illa adhuc oportet fieri. Nam & de meritis quid ſollicita ſit, cui de propoſito Dei firmior ſuppetit ſecuriorque gloriandi ratio? Non poteſt ſeipſum negare Deus, neque non facere quæ jam fecit, ut ſcriptum eſt, qui fecit quæ futura ſunt. Faciet, faciet, nec deerit ſuo propoſito Deus. Sic non eſt quod jam quæras, quibus meritis ſperemus bona, præſertim cum audias apud Prophetam: *Non propter vos, ſed propter me ego faciam, dicit Dominus.* SUFFICIT AD MERITUM ſcire quod non ſufficiant merita. Sed UT AD MERITUM ſatis eſt de meritis non præſumere; ſic carere meritis, ſatis ad judicium eſt. Porro infantium renatorum neminem carere meritis, ſed Chriſti habere merita. Quibus ſe tamen indignos reddunt, ſi ſua jungere non nequiverint, ſed neglexerint: quod quidem periculum jam adultæ ætatis eſt. MERITA proinde habere cures, habita, data noveris: fructum ſperaveris, Dei miſericordiam: & omne periculum evaſiſti paupertatis, ingratitudinis, præſumptionis. Peni-

Qualia ſidelium merita. *Iſai. 45.* *Ezech. 36. 22.* *Merita Chriſti noſtra jungenda.* *Tria pericula meritorum.*

* Sic mſſ. Horſtius addit, *exiſtimo non conſectaria noſtro, quæ nihil ad hunc locum.*

Prov. 30. 8. Meritorum non ſunt præſumptionis materia.

niciosa paupertas, penuria meritorum: præſumptio autem ſpiritus, falſæ divitiæ. Et ideo divitias & paupertatem ne dederis mihi Domine, ait Sapiens. Felix Eccleſia, cui nec merita ſine præſumptione, nec præſumptio abſque meritis deeſt. HABET UNDE PRÆSUMAT, ſed non merita: habet merita, ſed ad promerendum, non ad præſumendum. Ipſum non præſumere, nonne promereri eſt? Ergo eo præſumit ſecurius, quo non præſumit: & non eſt quod confundatur in verbo gloriæ, cui multa materies gloriandi. Miſericordiæ Domini multæ, & veritas ejus manens in æternum.

Pſ. 84. 11. Pſ. 39. 2. Ibidem 18.

7 Quid-ni glorietur ſecura, in cujus teſtimonium gloriæ miſericordia & veritas obviaverunt ſibi? Sive igitur dicat: *Dilectus meus mihi*; ſive dicat: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*; ſive etiam: *Dominus ſollicitus eſt mei*; vel ſi quæ ſunt ejuſmodi voces aliæ atque aliæ, quæ divinum quemdam affectum ac ſingularem favorem erga aliquid ſimiliter exprimere videantur: nihil horum a ſe alienum putabit, cui ratio præſumendi Domini conſtitutio eſt; præſertim cum non alteram videat ſponſam, alteramve Eccleſiam; cui poſſint fieri quæ non poſſunt non fieri. Ergo de Eccleſia patet, quod in nullo illa omnia ſibi aptare verebitur. De una anima quæritur etiam, ſi ſit ſpiritualis & ſancta, liceat-ne illi ullo modo audere in talibus. Neque enim prærogativas omnes unius illius catholicæ multitudinis, ob quam omnia fiunt, una de multitudine arrogabit ſibi, quantalibet emineat ſanctitate. Et ideo difficilius, ut ſentio ego, invenietur (ſi tamen invenietur) quomodo poſſit licere. Unde neceſſarium reor, alio iſtud ſermone tentari, nec modo ingredi vias ſcrupuloſæ diſputationis, quarum adhuc exitum ignoramus, niſi prius ſuper verbo abſcondito oratum fuerit ad eum, qui aperit, & nemo claudit, Sponſum Eccleſiæ Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

An quod Eccleſiæ, etiam conveniat animæ ſanctæ.

SERMO LXIX.

Qualiter omnis altitudo, ſe extollens adverſus ſcientiam Dei, dejicitur. De adventu & manſione Patris & Verbi apud animam diligentem; & de familiaritate, quæ inde inter Deum & animam contrahitur.

Cant. 2. 16.

1 DIlectus meus mihi, & ego illi. Hanc vocem univerſali Eccleſiæ ſermo ſuperior aſſignavit, propter factas ſibi a Deo promiſſiones vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ. De anima propoſita quæſtio eſt: quia non poteſt ſibi arrogare una quod univerſitas audeat, nec aliquo modo ad ſe trahere illam. Si non licet, referamus proinde oportet ita ad Eccleſiam, ut nullatenus ad perſonam; nec modo hanc, ſed & reliquas voces ſimiles huic, loquentes blandia verbi gratia: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*; & ſi quas alias ſermo ſuperior perſtrinxit. Quod ſi quis licere putat, ego non abnuo; ſed intereſt, cui; non enim cuicumque. Proſus habet Eccleſia Dei ſpirituales ſuos, qui non modo fideliter, ſed fiducialiter agunt in eo, cum Deo quaſi cum amico loquentes, teſtimonium illis perhibente conſcientia gloriæ ejus. Quinam illi ſint, id quidem penes Deum: tu vero audi, qualem te eſſe oporteat, ſi talis vis eſſe. Quod tamen dixerim, non quaſi expertus, ſed quaſi experiri cupiens. DA MIHI ANIMAM nihil amantem præter Deum & quod propter Deum amandum eſt: cui vivere Chriſtus non tantum ſit, ſed & diu jam fuerit; cui ſtudii & otii ſit providere Dominum in conſpectu ſuo ſemper; cui ſollicite ambulare cum Domino Deo ſuo, non dico magna, ſed una voluntas ſit, & facultas non deſit: da, inquam, talem animam, & ego non nego dignam Sponſi cura, majeſtatis reſpectu, dominantis favore, ſollicitudine gubernantis; & ſi voluerit gloriari, non erit inſipiens: tantum ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Ita in quo multi audent, audet & unus, ſed alia ratione.

Convenire hæc etiam cuilibet animæ piæ.

Pſ. 39. 2.

Anima pia & ſpiritualis quæ.

2 Nempe ſanctam multitudinem cauſæ ſupradictæ fidentem faciunt, ſanctam animam duplex quædam ratio. Primo quidem quod habeat in natura ſimpliciſſima Sponſi divinitas quaſi unum reſpicere multos, & quaſi multos unum. Nec ad multitudinem multus erit, nec ad paucitatem rarus; nec ad diverſitatem diviſus, nec reſtrictus ad unum; nec anxius ad curas, nec perturbatus, ſeu turbulentus ad ſollicitudines. Sic ſane uni intentus, ut detentus; ſic pluribus, ut non diſtentus. Deinde quod ut probare ſuaviſſimum, ita rariſſimum [a] probaſſe eſt; tanta eſt dignatio Verbi, tanta benevolentia Patris Verbi erga bene affectam, & bene compoſitam animam, (quod quidem ipſum Patris munus, & Verbi opus eſt) ut quam ſua tali benedictione prævenerint & præparaverint ſibi ſua quoque dignentur præſentia: & ita, ut non modo ad eam veniant, ſed etiam manſionem apud eam faciant. Non enim ſufficit exhiberi, niſi & copiam ſui præbeant. Quid eſt venire ad animam Verbum? Erudire in ſapientia. Quid eſt Patrem venire? Afficere ad amorem ſapientiæ, ut dicere poſſit, quia amatrix facta ſum formæ illius. Patris diligere eſt: & ideo Patris adventus ex infuſa dilectione probatur. Quid faceret eruditio abſque dilectione? Inflaret. Quid abſque eruditione dilectio? Erraret. Denique errabant, de quibus dicebatur: *Teſtimonium illis perhibeo, quod zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam*. Non decet ſponſam Verbi eſſe ſtultam: porro elatam pater non ſuſtinet. Pater enim diligit Filium, & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Verbi, ſemper in promptu habet dejicere atque deſtruere; ſive immittendo zelum, ſive intendendo: quorum alterum miſericordiæ, alterum judicii. Utinam in me omnem extollentiam comprimat, immo dejiciat; & ad nihilum redigat, non accenſus furor, ſed infuſus amor! Utinam diſcam non ſuperbire, ſed unctione potius, quam ultione magiſtra! *Domine, ne in furore tuo arguas me*, ſicut Angelum extollentem ſe in cœlo: *neque in ira tua corripias me*, ſicut hominem in paradiſo. Ambo iniquitatem meditati ſunt, altitudinem affectantes; ille potentiæ, iſte ſcientiæ. Denique credidit inſipiens mulier pollicenti, ſed ſeducenti: *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum*. Jam ſe ſe ante ſeduxerat, cui perſuaſerat ſimilem fore Altiſſimo. Nam qui ſe putat aliquid eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.

Fiducia animæ ſanctæ duplici ratione nititur.

Deus ita eſt uni intentus, ac multis.

[a] al. mundaſſe chariſſimum.

Verbum ſcientiam, Pater infundit amorem.

Joann. 14. 23.

Sap. 8. 2. Dilectionis & eruditionis neceſſaria copula.

Rom. 10. 2. Zelus intentus, & zelus immiſſus.

Angeli & hominis caſus ex ſuperbia.

Gen. 3. 5. Iſa. 14. 14. Gal. 6. 3.

3 Verum utraque altitudo dejecta eſt, ſed in homine mitius, judicante ita illo, qui omnia facit in pondere & menſura. Nam Angelo in furore punito, immo damnato, homo iram tantum ſenſit, & non furorem. Nempe cum iratus fuit, miſericordiæ recordatus eſt. Propter hoc ſemen ejus filii iræ, & non furoris, uſque in hodiernum diem. Si non naſceretur filius iræ; non opus eſſet renaſci: ſi furoris filius naſceretur, aut non contigiſſet, aut non profuiſſet renaſci. Vis videre furoris filium? Si vidiſti ſatanam tamquam fulgur cadentem de cœlo, quod eſt in impetu furoris præcipitatum, & cognoviſti de furore Dei. Denique non eſt recordatus miſericordiæ ſuæ; quia cum iratus fuerit, miſericordiæ recordabitur, non cum jam uſque ad furorem exarſerit. Væ filiis diffidentiæ! his quoque qui ex Adam ſunt, qui nati iræ filii, ipſi ſibi iram in furorem, virgam in baculum, immo in malleum diabolica obſtinatione convertunt. Denique *theſaurizant ſibi iram in die iræ*. Ira autem accumulata, quid, niſi furor? Peccaverunt peccatum diaboli, & diaboli ſententia percelluntur. Væ etiam, quamvis mitius, quibuſdam filiis iræ, qui nati in ira, non expectaverunt renaſci in gratia. Nempe mortui in quo & nati, iræ filii permanebunt. Iræ dixerim, non furoris: quia, ut piiſſime creditur, & humaniſſime ſentitur, mitiſſime [a] ſunt pœnæ totum quo addicti ſunt aliunde trahentium.

Homo mitius Angelo punitur.

Iræ Dei & furoris diſcrimen.

Rom. 2. 5.

Infantium ſine baptiſmo decedentium pœnæ quales.

[a] Peccatum Adæ & dæmonis in Filium. V ſerm. 1. de Adventu.

4 Ergo in furore diabolus judicatus eſt; quia inventa eſt iniquitas ejus ad odium: hominis autem ad iram, & ideo in ira corripitur. Ita omnis altitudo contrita eſt, & quæ inflat, & quæ præcipitat, Patre nimirum zelante pro Filio. Utrobique ſiquidem injuria Filii eſt, & de uſurpata potentia adverſus virtutem Dei, quæ ipſe eſt; & de præſumpta ſcientia altiuſde, quam a ſapientia Dei, quæ nihilominus ipſe eſt. Domine, quis ſimilis tibi? Quis, niſi ſplendor & figura ſubſtantiæ tuæ? Quis, niſi imago tua? Solus in forma tua, ſolus non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem tibi altiſſimus Altiſſimi Filius. Quomodo non æqualis? Etiam unum eſtis ipſe & tu. Sedes illi a dextris tuis, non ſub pedibus. Quo pacto audet quis pervadere locum Unigeniti tui? Præcipitetur. Ponit ſibi ſedem in excelſo: ſubvertatur cathedra peſtilentiæ. Item quis docet hominem ſcientiam? Nonne tu, o clavis David, aperiens cui vis, & cui vis claudens? Et quomodo ſine clave ad theſauros ſapientiæ & ſcientiæ introitus, immo irruptio tentabatur? Qui non intrat per oſtium, ille fur eſt & latro. Petrus ergo intrabit, qui claves accepit: non tamen ſolus: nam & me, ſi voluerit,

Philip. 2. 6.

Scientia non quærenda niſi per Verbum.

a Eadem eſt doctrina Auguſtini in lib. de peccatorum merit. c. 16. ubi *parvulos, ſine baptiſmo de corpore exeuntes, in damnatione omnium mitiſſima futuros* ſcribit. Idem in lib. 5. contra Julianum c. 11. Item Fulgentius in libro de veritate prædeſtinationis cap. 10. & de incarnatione cap. 30. His adde Petri abbatis Habendonenſis epiſtolam, tomo 3. Spicilegii pag. 137.

luerit, introducet, aliumque excludet quem forte voluerit, in ſcientia & poteſtate ſibi data deſuper.

Claves Chriſti Petro datæ, quæ.

5 Et hæ claves quæ? Poteſtas aperiendi, & claudendi, atque inter excludendos & admittendos diſcretio. Et non in ſerpente theſauri, ſed in Chriſto. Et ideo non potuit dare ſcientiam ſerpens, quam non habuit: ſed qui habuit, dedit. Nec enim ipſe potuit habere poteſtatem, quam non accepit: ſed qui accepit, habuit. Dedit Chriſtus, accepit Petrus, nec inflatus de ſcientia, nec præcipitandus de potentia. Quare? Quia in neutra extollit ſe adverſus ſcientiam Dei, qui nihil horum præter Dei ſcientiam affectavit: ſicut ille qui doloſe egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Quomodo denique præter ſcientiam Dei, qui ſe ſcribit Apoſtolum Jeſu-Chriſti ſecundum præſcientiam Dei Patris? Et hæc dicta ſint pro eo quod incidit de zelo Dei, quem intendit in prævaricantem Angelum hominemque, (nam in ambobus reperit pravitatem) qualiter videlicet in ira & in furore ſuo deſtruxerit omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei.

Matt. 16. 19. Pſal. 35. 3. 1. Pet. 1. 2. Zelus intentus.

Zelus immiſſus.

6 Nunc jam recurrendum ad zelum miſericordiæ; id eſt qui non intenditur, ſed qui immittitur, quoniam qui intenditur (ut jam diximus) judicii eſt, & ſatis nos terruit ex memoratis exemplis tam graviter punitorum. Propterea ibo ego mihi ad locum refugii a facie furoris Domini; ad illum utique pietatis zelum ſuaviter ardentem, efficaciter expiantem. Numquid non expiat charitas? Et potenter. Legi quod operiat multitudinem peccatorum. Sed dico; numquid non idonea eſt, ſeu ſufficiens ad dejiciendam humiliandamque omnem extollentiam oculorum & cordis? Et maxime. nam non extollitur, non inflatur. Si ergo Dominus Jeſus dignetur venire ad me, (vel potius in me) non in zelo furoris, & ne in ira quidem, ſed in charitate & ſpiritu manſuetudinis, æmulans me Dei æmulatione; (quid enim ita Dei, ut charitas? nempe & Deus eſt): ſi, inquam, in iſta venerit, in hoc cognoſcam quod non ſit ſolus, ſed venerit etiam Pater ſuus cum eo. Nam quid æque paternum? Propter hoc nempe non Pater Verbi tantum, ſed & Pater miſericordiarum eſt appellatus, quod innatum habeat miſereri ſemper & parcere. Si SENSERO aperiri mihi ſenſum, ut intelligam Scripturas; aut ſermonem ſapientiæ quaſi ebullire ex intimis, aut infuſo lumine deſuper revelari myſteria, aut certe expandi mihi quaſi quoddam largiſſimum cœli gremium, & uberiores deſurſum infundi animo meditationum imbres; non ambigo ſponſum adeſſe. Verbi ſiquidem hæ copiæ ſunt, & de plenitudine ejus iſta accipimus. Quod ſi ſe pariter infuderit humilis quædam, ſed pinguis intimæ adſperſionis devotio, ut amor agnitæ veritatis neceſſarium quoddam odium vanitatis in me generet & contemptum, ne forte aut ſcientia inflet, aut frequentia viſitationum extollat me; tunc prorſus paterne ſentio agi mecum, & Patrem adeſſe non dubito. Si autem perſeveravero huic dignationi dignis ſemper (quod in me eſt) affectibus & actibus reſpondere, & gratia Dei apud me vacua non fuerit: etiam manſionem apud me faciet tam Pater enutriens, quam Verbum erudiens.

1. Pet. 4. 8. 2. Cor. 1. 3. Patris & ... præſentia in nobis, unde colligenda.

Amor Dei animæ eſt ... Dei amoris.

7 Quanta putas ex hac manſione inter animam & Verbum familiaritatis gratia oriatur; quanta de familiaritate ſequatur fiducia? Non eſt (ut opinor) quod jam talis anima dicere vereatur: *Dilectus meus mihi*, quæ ex eo quod ſe diligere, & vehementer diligere ſentit, etiam diligi nihilominus vehementer non ambigit, ac de ſua ſingulari intentione, ſollicitudine, cura, opera, diligentia, ſtudioque, quo inceſſanter & ardenter invigilat, quemadmodum placeat Deo, æque hæc omnia in ipſo indubitanter agnoſcit recordans promiſſionis ejus: *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis*: niſi quod redhibitionem gratiæ prudens ſponſa ad ſuam magis cauta eſt trahere partem, ſciens ſe potius præventam a dilecto. Inde eſt quod illius operam præfert: *Dilectus*, inquiens, *meus mihi, & ego illi*. Ergo ex propriis quæ ſunt penes Deum agnoſcit, nec dubitat ſe amari quæ amat. Ita eſt. AMOR DEI amorem animæ parit, & illius præcurrens intentio intentam animam facit, ſollicitudoque ſollicitam. Neſcio enim qua vicinitate naturæ, cum ſemel revelata facie gloriam Dei ſpeculari anima poterit, mox illi ſe conformari neceſſe eſt, atque in eamdem imaginem transformari. Igitur qualem te paraveris Deo, talis oportet appareat tibi Deus. Cum ſancto ſanctus erit, & cum viro innocente innocens erit. Quidni æque & cum amante amans, & cum vacante vacans, & cum intento intentus, & ſollicitus cum ſollicito?

Matt. 7. 2. Pſ. 17. 26.

8 Denique ait: *Ego diligentes me diligo, & qui mane vigilaverint ad me, invenient me*. Vides quomodo non ſolum de amore ſuo certum te reddat, ſi quidem tu amas illum: ſed etiam de ſua ſollicitudine, quam pro te gerit, ſi te ſenſerit ſollicitum ſui. Vigilas tu? vigilat & ipſe. Conſurge in nocte in principio vigiliarum tuarum, accelera quantumvis etiam ipſas anticipare vigilias; invenies eum, non prævenies. Temere in tali negotio vel prius aliquid tribuis tibi, vel plus; & magis amat, & ante. Si hæc omnia ſcit, immo quia ſcit; miraris quod illa majeſtatem, quaſi cætera non curantem, ſoli ſibi intendere glorietur, quæ ſoli ipſa, poſtpoſitis curis omnibus, tota ſe devotione cuſtodit? Sermo finem deſiderat; ſed unum dico ſpiritualibus qui in vobis ſunt, mirum quidem, ſed verum; animam Deum videntem haud ſecus videre, quam ſi ſola videatur a Deo. Ex ergo fiducia dicit illum intendere ſibi, ſeque illi, nihil præter ſe & ipſum videns. Bonus es, Domine, animæ quærenti te! occurris, amplecteris, ſponſum te exhibes; qui Dominus es, immo qui es ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

Prov. 8. 17. Dei amor prævenit & ſuperat noſtrum.

SERMO LXX.

Unde ſponſus dilectus dicatur; & de veritate, manſuetudine & juſtitia, cæteriſque virtutibus, quæ ſunt lilia, inter quæ paſcitur.

1 *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia*. Quis huic jam imputet præſumptioni vel inſolentiæ, ſi ſe dicat iniiſſe ſocietatem cum illo, qui paſcitur inter lilia? Etiamſi inter ſidera paſceretur, eo ſolo quod paſceretur, neſcio quid magnum videri poſſit cum ejuſmodi amicitias ſeu familiaritatem habere. Aliquid prorſus ignobile & humile ſonat, paſci. Nunc vero cum & paſci inter lilia perhibetur, dejectionis adjectio longius amovet & propulſat temeritatis notam. Quid enim ſunt lilia? Juxta verbum Domini, fœnum, quod hodie eſt, cras in clibanum mittitur. Quantus eſt iſte qui fœno paſcitur, quaſi unus agnorum, aut vitulorum? Et agnus plane, & vitulus ſaginatus. Sed tu forte vigilantius advertiſti, non pabulum hoc loco deſignari, ſed locum; nec enim dictum eſt, liliis eum paſci, ſed, *inter lilia*. Eſto. Non fœnum comedit ut bos; in fœno tamen verſari, & ſuper fœnum diſcumbere, inſtar unius de turba, quid eminentiæ habere poteſt? Quid vero gloriæ huic, habere dilectum illum qui hoc egerit? Et ſecundum litteram quidem ſponſæ verecundia & cautela prudentiæ ejus in loquendo ſatis apparet, utique diſponentis ſermones ſuos in judicio, & rerum gloriam verborum modeſtia temperantis.

Cant. 2. 16. Matth. 6. 30.

Chriſtus factus dilectus in humilitate.

2 Alias autem non ignorat unum eſſe, & qui paſcitur, & qui paſcit, inter lilia commorantem, & regnantem ſuper ſidera. At libentius humilia dilecti memorat; propter humilitatem quidem, ut dixi, magis autem quod exinde cœpit eſſe dilectus, ex quo & paſci. Nec modo exinde, ſed inde. Nam qui in altiſſimis eſt Dominus, in imis eſt dilectus; ſuper ſidera regnans, & inter lilia amans. Amabat & ſuper ſidera, quia nuſquam, & numquam potuit non amare, quod amor eſt; ſed donec ad lilia deſcendit, & paſci inter lilia compertus eſt, nec amatus eſt, nec factus dilectus. Quid? Non eſt amatus Patriarchis & Prophetis? Eſt: ſed non priuſquam viſus eſt & ab ipſis inter lilia paſci. Neque enim non viderunt quem prævideruut: niſi ita quis abſque ſpiritu ſit, ut videntem in ſpiritu, putet videre nihil. Unde ergo Videntes, (nam ſic Prophetæ appellati ſunt) ſi nihil viderunt? Inde eſt quod voluerunt videre, quem non viderunt. Nec enim poterant velle videre in corpore, quem in ſpiritu non vidiſſent. Sed dico: Numquid omnes Prophetæ? Quaſi omnes videre voluerint, aut fuerit omnium fides. Sed enim qui viderunt, aut Prophetæ fuerunt, aut Prophetis acquieſcentes. Et credidiſſe enim, vidiſſe eſt. Non modo namque qui per prophetiæ ſpiritum, ſed & qui per fidem videt, ſi quis ipſum quoque dicat videre in ſpiritu, mihi non videtur errare.

1. Reg. 9. 9. Videre per fidem.

3 Iſte ergo quod ad lilia deſcendere, & inter lilia paſci dignatus eſt is qui omnes paſcit, dilectum fecit illum, quia non potuit ante diligi, quam agnoſci. Ac per hoc cum de dilecto facta eſt mentio, pulchre & illud memoratum eſt, quod dilectionis & agnitionis exſtitit cauſa. Quærenda in ſpiritu refectio hæc inter lilia: nam corpoream cogitare ridiculum eſt. Quin ipſa lilia ſpiritualia (ſiquidem potuerimus) demonſtranda ſunt nobis etiam. Porro hoc quoque dicere nos oportebit, unde inter lilia paſcatur dilectus; liliiſne ipſis, an aliis inter lilia reconditis herbis vel floribus? Et in his illud mihi difficilius apparet, quod paſci, non paſcere per-

Refectio inter lilia quid.

perhibetur. Nam quia paſcat dubium non eſt; nec cuiquam indignum eſt: at paſci indigentiam ſonat, & ne ſpiritualiter quidem ſine injuria majeſtatis facile illi poſſe aſſignari videtur. Nec ego ſane recordor uſquequaque advertiſſe me in hoc Cantico paſtum uſpiam perhiberi, cum paſcentem puto recordemini & vos mecum.

Cant. 1. 6.

Denique poſtulavit ſibi aliquando demonſtrari, ubi in meridie paſceret & cubaret. Et nunc quidem, (quod necdum dixerat) perhibet paſci, ſed non ſimiliter poſtulat locum indicari ſibi; ſed ipſa indicat, aſſignans: *inter lilia*. Novit hoc, illud non novit: quia æque proſto eſſe non poteſt quod ſublime, & in ſublimi eſt, & quod humile & ſuper terram. Sublime opus, ſublimis & locus: nec acceſſus ad eum uſque adhuc vel ipſi ſponſæ.

4 Et ideo ſemetipſum exinanivit uſque ad hoc, ut paſceretur ipſe omnium paſtor; & inventus eſt inter lilia, & viſus ab Eccleſia, adamatus eſt ab inope pauper factus dilectus propter ſimilitudinem.

Pſal. 44. 5. Sponſus unde tantum ſibi conciliaverit amorem.

Non ſolum autem, ſed & propter veritatem, & manſuetudinem, & juſtitiam: quod per eum ſcilicet promiſſiones adimpletæ ſunt, quod iniquitates remiſſæ ſunt, quod ſuperbi dæmones una cum principe ſuo judicati ſunt. Talis ergo apparuit qui merito amaretur, verax pro ſe, mitis hominibus, juſtus pro hominibus. O vere amandum, & totis medullis cordis amplectendum Sponſum! Quid jam cunctetur Eccleſia totam ſe tota devotione committere tam fido redditori, tam pio indultori, tam juſto propugnatori? Porro præmiſerat Propheta, dicens: *Specie tua & pulchritudine tua intende proſpere*. Unde ſpecies hæc & pulchritudo? Puto ex liliis.

Ibidem. Lilia ſponſi quæ.

Quid lilio ſpecioſius? ſic nihil formoſius Sponſo. Quæ ſunt ergo illa lilia, a quibus ſpecies decoris ejus? *Procede*, inquit, *& regna propter veritatem, & manſuetudinem, & juſtitiam*. Lilia ſunt; lilia, inquam, orta de terra, nitentia ſuper terram, eminentia in floribus terræ, fragrantia ſuper odorem aromatum. Ergo inter hæc lilia Sponſus, & omnino ex his ſpecioſus & pulcher. Alias enim (quod quidem ad carnis infirma ſpectat) non erat ei ſpecies neque decor.

Iſa. 53. 2.

1. Lilium veritas.

5 Bonum autem lilium veritas candore conſpicuum; odore præcipuum; denique candor eſt lucis æternæ, ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei. Lilium plane, quod ad novam benedictionem terra noſtra produxit, & paravit ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium.

Sap. 7. 26. Luc. 2. 31. Pſal. 84. 12.

Donec ſub maledicto fuit terra, ſpinas & tribulos germinavit. At nunc veritas de terra orta eſt, Domino benedicente, ſpecioſus omnino quidam flos campi, & lilium convallium. Agnoſce lilium ex candore, qui mox in ipſo exortu floris paſtoribus de nocte emicuit, dicente Evangelio, quia *Angelus Domini ſtetit juxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos*.

Luc. 2. 9.

Bene Dei, quia non Angeli, ſed lilii candor. Ille aderat, ſed illud micabat ab uſque Bethleem. Agnoſce lilium & ex odore, quo & longe poſitis innotuit Magis. Et quidem ſtella apparuit: ſed eam minime viri graves ſecuti fuiſſent, niſi intima quadam ſuaveolentia orti lilii traherentur. Et vere lilium veritas, cujus odor animat fidem, ſplendor intellectum illuminat. Leva etiam oculos nunc in ipſam perſonam Domini: qui in Evangelio loquitur. *Ego ſum veritas*.

Joan. 14. 6.

Et vide quam competenter veritas lilio comparetur. Si non advertiſti, adverte de medio floris hujus quaſi virgulas aureas prodeuntes, & cinctas candidiſſimo flore, pulchre ac decenter diſpoſito in coronam: & agnoſce auream in Chriſto divinitatem, humanæ coronatam puritate naturæ, id eſt Chriſtum in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Nam in quo coronavit eum Pater ſuus, lucem habitat inacceſſibilem; nec poſſes in ea illum interim adhuc videre. Sed de hoc alias.

2. Lilium manſuetudo.

6 Nunc vero lilium veritas eſt; eſt & manſuetudo. Et bene lilium manſuetudo, habens innocentiæ candorem, & odorem ſpei: *quoniam ſunt reliquiæ*, inquit, *homini pacifico*.

Pſal. 36. 37.

Bonæ ſpei vir manſuetus, nec minus etiam in præſenti lucidum quoddam vitæ eſt ſocialis exemplar. An non lilium, quæ lucet officio, redolet ſpe? Adde quod ſicut veritas de terra orta eſt, ita & Manſuetudo. Niſi quis dubitet ortum de terra Agnum dominatorem terræ; illum agnum, qui ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuum.

Pſal. 84. 11. Iſa. 16. 1. Iſa. 53. 7.

Nec tantum manſuetudo, ſeu veritas de terra orta eſt, ſed & juſtitia, Propheta dicente: *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum; aperiatur terra, & germinet ſalvatorem, & juſtitia oriatur ſimul*.

3. Lilium juſtitia.

Quod autem juſtitia lilium ſit, recordamini de Scriptura, quia juſtus *germinabit ſicut lilium, & florebit in æternum ante Dominum*.

Oſee 14. 6.

Nequaquam lilium hoc hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, quia in æternum florebit. Et florebit ante Dominum, cujus in memoria æterna erit juſtus, & ab

Pſal. 111. 7.

auditione mala non timebit: illa ſcilicet auditione, qua in clibanum ignis peccatores ire jubentur. Porro hujus lilii candor cui non ſplendet, niſi cui non placet? Denique ſol eſt, ſed non ille, qui oritur ſuper bonos & malos. Neque enim qui dixerunt ſunt: *Sol juſtitiæ non ortus eſt nobis*, lucem illius quandoque viderunt. Viderunt autem quotquot audierunt: *Vobis qui timetis Deum, orietur Sol juſtitiæ*.

TOM. IV. *Sap. 5. 6. Malac. 4. 2.*

Ergo candor hujus lilii apud juſtos; fragrantia etiam uſque ad iniquos diffunditur, etſi non in bonum ipſis. Denique audivimus juſtos dicentes, quia *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco*; ſed *aliis quidem odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem*.

2. Cor. 2. 15.

Quis, vel ſceleratiſſimus, juſti non probet opinionem, quamvis non amet opus? Et beatus, ſi ſe non judicat in eo quod probat. Judicat autem probans bonum, & non amans: ideoque non beatus plane, ſed miſer proprio condemnatus judicio. Quid eo miſerius, cui odor vitæ, non vitæ, ſed mortis nuntius eſt? Immo nec nuntius quidem, ſed bajulus.

Juſtorum opinio malis placet, non opus.

7 Sunt multa apud Sponſum & alia lilia præter hæc, quæ ex Propheta inciderunt nobis: veritatem loquor, & manſuetudinem, & juſtitiam; nec erit difficile jam cuilibet veſtrum ſimilia reperire per ſemetipſum in horto tam delicioſi ſponſi. Abundat & ſuperabundat talibus: quis illa enumeret? Nempe quot virtutes, tot lilia. Quis finis virtutum apud Dominum virtutum? Quod ſi plenitudo virtutum in Chriſto; & liliorum.

Tot lilia ſponſi, quot virtutes & ſeſta.

Et fortaſſis propterea ipſe ſe lilium appellavit, quod totus verſetur in liliis, & omnia quæ ipſius ſunt, lilia ſint: conceptio, ortus, converſatio, eloquia, miracula, ſacramenta, paſſio, mors, reſurrectio, aſcenſio. Quid horum non candidum, & non ſuaviſſime redolens? Tanta denique in conceptione refulſit ſuperni luminis claritas de ſupervenientis abundantia Spiritus, ut ne ipſa quidem Virgo ſancta ſuſtinuiſſet, ſi non ſibi obumbratum foret a virtute Altiſſimi. Porro ortum candidavit incorrupta virginitas Matris, converſationem innocentia vitæ, eloquia veritas, miracula puritas cordis, ſacramenta pietatis arcanum, paſſionem patiendi voluntas, mortem libertas non moriendi, reſurrectionem Martyrum fortitudo, aſcenſionem exhibitio promiſſionum. Quam bonus fidei odor in his ſingulis, noſtra quidem, qui candorem non vidimus, tempora & viſcera replens; & *beati qui non viderunt, & crediderunt*. Pars mea in his odor vitæ, qui procedit ex ipſis.

Joan. 20. 29. Odor fidei quis in nobis operetur.

Is infuſus naribus meis apto quodam fidei inſtrumento; & quidem copioſius pro multitudine liliorum ſane & exilium levat, & patriæ deſiderium aſſidue innovat in viſceribus meis.

8 Habent lilia & aliqui ſodalium ſponſi, ſed non copiam. Omnes enim ad menſuram Spiritum acceperunt, ad menſuram virtutes & dona; ſolus ille non habet modum, qui habet totum. Aliud eſt lilia habere, aliud nonniſi lilia habere.

Joan. 3. 34. Lilia noſtra pauca & rara.

Quem dabis mihi de filiis captivitatis adeo innocentem & ſanctum, qui totam terram ſuam floribus occupare potuerit, & iſtiuſmodi floribus? Nec infans certe unius diei ſine ſorde eſt ſuper terram.

Job. 14. 4.

Magnus eſt qui tria, vel quatuor lilia ædificare potuerit in terra ſua, in tanta denſitate ſpinarum & tribulorum, quæ ſunt germina inveteratæ maledictionis antiquæ. Mecum vero, qui pauper ſum, bene agitur, ſi unquam ab hac peſſima ſegete, iniquitatum videlicet atque vitiorum, tantillum terræ meæ vindicare exſtirpando, & extollendo ſufficiam, unde unum ſaltem producere lilium poſſim, ſi forte & penes me paſci aliquando dignetur is qui paſcitur inter lilia.

9 At parum dixi, unum: de penuria cordis mei os meum locutum eſt. Unum prorſus non ſufficit; duo ad minus neceſſaria ſunt. Dico autem continentiam, & innocentiam: quarum una ſine altera nec ſalvabit.

Lilia duo nobis neceſſaria.

Fruſtra denique ad unam quamlibet harum invitabo ſponſum, qui non ad lilium, ſed *inter lilia* paſci perhibetur. Dabo proinde operam habere lilia, ne de ſingularitate cauſetur lilii qui non vult niſi inter lilia paſci, & ſic declinet in ira a ſervo ſuo. Pono itaque primam omnium innocentiam: & ſi huic jungere continentiam quivero, divitem me putabo in poſſeſſione liliorum. Rex ſum autem, ſi tertiam his adjungere potero patientiam. Et quidem poſſunt ſufficere illæ; ſed quia & deficere in tentationibus poſſunt; ſiquidem *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*: opus profecto patientia eſt, quæ utriuſque ſit quaſi tutrix * quædam & cuſtos.

Quibus addendum & tertium. *Job. 7. 1.*

Puto ſi venerit amator ille liliorum, & ita invenerit, quod non dedignabitur jam paſci apud nos, & apud nos facere paſcha: ubi illi & multa ſuavitas in duabus, & magna erit ſecuritas propter tertiam. Verum quo pacto dicatur paſci qui

* al. nutrix.

TOM. IV. rit Sponſam non modo apparere inter lilia, ſed minime omnino extra lilia poſſe aliquando inveniri, cum omne quod de eo eſt, & ipſe ſit lilium, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXI.

De liliis ſpiritualibus, ideſt, Operibus bonis, quorum odor recta conſcientia, color fama: & quomodo Sponſus & paſcit nos, & paſcitur a nobis. Item de unitate Dei Patris cum Filio, & animæ ſanctæ cum Deo.

1 FInis præcedentis ſermonis, principium hujus. Eſt ergo lilium Sponſus, ſed non lilium inter ſpinas, quoniam non habet ſpinas qui peccatum non fecit. Denique ſponſam proteſtatus eſt *lilium inter ſpinas*: quoniam ſi dixerit vel ipſa, quia ſpinas non habeat, ipſam ſeducit, & veritas in ea non eſt. Se vero florem quidem & lilium profeſſus eſt, non tamen inter ſpinas. Magis autem: *Ego*, inquit, *flos campi, & lilium convallium*. Et non eſt ſpinarum mentio, quod ſolus ſit hominum qui opus non habeat dicere: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina*. Ergo abſque liliis numquam eſt qui abſque vitiis ſemper eſt: quia totus, & ſemper eſt candidus, ſpecioſus forma præ filiis hominum. Tu ergo, qui hæc audis vel legis, cura habere lilia penes te, ſi vis habere hunc habitatorem liliorum habitantem in te. Opus tuum, ſtudium tuum, deſiderium tuum: lilia eſſe protelletur moralis quidam rerum ipſarum candor, atque odor. Habent & mores colores ſuos, habent & odores. Neque enim in ſpiritibus idipſum eſt color & odor, non magis quam in corporibus. Ergo de colore conſcientia conſultetur, de odore fama. *Fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone & ſervis ejus*, ajunt illi, dicentes de opinione. Porro colorem operi tuo dat cordis intentio, & judicium conſcientiæ. Nigra ſunt vitia, virtus candida eſt. Inter hanc, atque illa, conſcientia conſulta diſcernit. Stat ſententia Domini de oculo nequam & lucido, quia inter candidum & nigrum certos fixit limites, & diviſit lucem a tenebris. Quod ergo de corde puro & conſcientia bona egreditur, candidum eſt, & eſt virtus: ſi autem & bona fama ſecuta fuerit; & lilium eſt, quippe cui nec candor lilii deſit, nec odor.

Cant. 2. 1. — Pſal. 31. 4. — Pſal. 44. 3. — Lilia ſpiritualia quæ & quomodo unicuique curanda. — Exod. 5. 21. — Color operis, intentio, odor fama. — Matt. 6. 22.

2 Porro virtus etſi non propterea major, pulchrior tamen illuſtriorque efficitur. Quod ſi in conſcientia nævus fuerit, nec quod ex ea prodierit, carebit nævo. Nam ſi radix in vitio; & ramus. Ac per hoc quicquid illud ſit quod radix vitiata non abſque traduce vitii ex ſe producat, verbi gratia, ſermo, actio, oratio, etiamſi fama applaudere videatur, non eſt quod debeat lilium dici: quia etſi odor connivere videtur, ſed non color. Quo pacto enim lilium cum impuritatis nævo? Nec ſane fama valebit vindicare virtuti quod eſſe vitium convicerit conſcientia. Erit quidem virtus contenta candore conſcientiæ, ubi ſequi non poterit odor famæ: cæterum odor famæ nec excuſare ſufficiet vitium conſcientiæ decoloris. Providebit tamen ſemper (quod in ſe eſt) homo virtutis bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus, ut vere ſit lilium.

Bonum opus vitiatur ex mala conſcientia. — Fama non diluit vitium conſcientiæ. — Rom. 12. 17.

3 Sed eſt etiam candor animæ indulgentia Dei, ipſo dicente per Prophetam: *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur; & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt*. Et eſt candor, quem ſibi induit is qui miſeretur in hilaritate. Etenim ſi intuearis illum, quem Propheta depingit jucundum hominem, qui miſeretur & commodat, nonne is tibi videbitur de ipſa animi jucunditate induiſſe candorem quemdam pietatis vultu pariter, & operi ſuo? Sicut e regione ſi ex triſtitia & velut ex neceſſitate quis tribuat, non candidum plane, ſed tetrum præfert manu & fronte colorem. Et ideo *hilarem datorem diligit Deus*. Numquid & triſtem? Profecto qui reſpexit ad Abel ob alacritatis candorem, avertit a Cain, quia conciderat vultus [a] ejus utique a triſtitia & livore. Adverte qualis color triſtitiæ ſeu invidiæ ſit, qui Dei a ſe avertit aſpectum. Pulchre & eleganter in colorando beneficio candor jucunditatis laudatus eſt voce illa Poetæ: Super omnia vultus acceſſere boni [*]. Nec modo hilaris dator, ſed & qui tribuit in ſimplicitate, diligitur a Deo. Et ſimplicitas candor eſt. Probamus a contrario; nam nævus duplicitas. Parum dixi; macula eſt. Quid duplici-

Candores varii. — Iſai. 1. 18. — Pſ. 111. 5. — Hilaritas commendat opera miſericordiæ. — 2. Cor. 9. 7. — Gen. 4. 4. — Al. faciem. — * Ovid. 8. Metamor. — Rom. 12. 8.

A tas, niſi dolus? Sed enim qui doloſe egit in conſpectu Dei, inventa eſt iniquitas ejus ad odium. Et ideo *beatus, cui non imputabit Dominus peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus*. Pulchre Dominus paucis utramque notavit maculam, dolum, triſtitiamque: *Nolite*, inquiens, *fieri, ſicut hypocritæ, triſtes*. Sponſus itaque & cum ſit virtus, in virtutibus complacet ſibi; & cum ſit lilium, libenter inter lilia commoratur; & cum ſit candor, delectatur candidis.

Pſal. 35. 5. — Pſal. 31. 2. — Matth. 6. 16.

4 Et fortaſſis hoc eſt quod dicitur paſci inter lilia, candore & odore virtutum delectari. Et quidem paſcebatur olim corporaliter apud Mariam & Martham, recumbens etiam corpore inter lilia; (illas loquor, nam lilia erant) nihilo minus ſpiritum refocillabat

B devotione & virtutibus mulierum. Quod ſi illa hora intraſſet Propheta, aut Angelus, ſeu alius quivis ſpiritualis, tantum non ignorans quæ majeſtas recumberet; nonne ſtupens dignationem & familiaritatem, quam illi eſſe conſpiceret cum puris animis pudicaſque corporibus, tamen terrenis & ſexus infirmioris; merito teſtaretur, quia vidi illum non modo commorantem, ſed & paſcentem inter lilia? Ita ergo ſecundum utrumque, carnem dico & ſpiritum, paſci inter lilia Sponſus inventus eſt. Puto autem quod & ipſe viciſſim paſceret, ſed in ſpiritu. Hoc ipſo quod paſcebatur, quomodo paſcebat? Quomodo, inquam, confortabat timiditatem fœminarum, jucundabat humilitatem, impinguabat devotionem? Sed ſi vidiſti, quod paſci illi ſit paſcere; vide etiam nunc, ne forte & e

C converſo paſcere ſit ei paſci. *Domine qui paſcis me a juventute mea*, ait ſanctus Patriarcha Jacob. Bonus pater-familias, qui ſuorum domeſticorum curam gerit, maxime in diebus malis, ut alat eos in fame, cibans illos pane vitæ & intellectus, & ſic nutriens ad vitam æternam. At paſcens, ita puto, nihilominus paſcitur ipſe & quidem eſcis, quibus libenter veſcitur, profectibus noſtris. Etenim gaudium Domini, fortitudo noſtra.

Paſci inter lilia quid. — Chriſtus domo Marthæ & Mariæ paſcebatur inter lilia & paſcebat. — Gen. 48. 15. — Sponſi paſtio, profectus noſtri.

5 Ita ergo & cum paſcit paſcitur, & cum paſcitur paſcit; ſimul nos ſuo gaudio ſpirituali reficiens & de noſtro æque ſpirituali profectu gaudens. Cibus ejus pœnitentia mea, cibus ejus ſalus mea, cibus ejus ego ipſe. An non cinerem tamquam panem manducat? Ego autem quia peccator ſum, cinis ſum, ut manducer ab eo. MANDOR cum arguor, glutior cum inſti-

D tuor; decoquor cum immutor, digeror cum transformor, unior cum conformor. Nolite mirari hoc: & manducat nos, & manducatur a nobis, quo arctius illi adſtringamur. Non ſane alias perfecte unimur illi. Nam ſi manduco, & non manducor, videbitur in me eſſe ille, ſed nondum in illo ego. Quid ſi manducor quidem, nec manduco; me in ſe habere ille, ſed non etiam in me eſſe videbitur: nec erit perfecta unitio in uno quovis horum. Sed enim manducet me, ut habeat me in ſe: & a me viciſſim manducetur, ut ſit in me: quatenus, integra firmaque ſit connexio, cum ego in eo, & nihilominus in me ipſe erit.

Beſtus noſtra, gaudium ſpirituale. — Manducare & manducari neceſſaria ad unionem. — a

6 Vis tibi per ſimile oſtendam quod dicitur? Attolle oculos nunc in quamdam ſublimiorem quidem convenientiam, ſimilem tamen huic. Si ipſe Sponſus in Patre ita eſſet, ut non tamen in ipſo Pater: aut ita

E Pater in ipſo eſſet, ut non eſſet ipſe in Patre: audeo dicere, & ipſorum citra perfectum unitas remaneret, ſi tamen jam unitas eſſet. Nunc vero cum & ipſe in Patre, & Pater in ipſo ſit, non eſt quo claudicet unitas, ſed vere perfecteque unum ſunt ipſe & Pater. Sic igitur anima, cui adhærere Deo bonum eſt, non ante ſe exiſtimet ipſi perfecte unitam, niſi cum & illum in ſe, & ſe in illo manentem perſenſerit. Non quia vel tunc unum dicatur cum Deo, ſicut unum ſunt Pater et Filius: quamvis *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Legi hoc, ſed illud non legi. Non dico de me, qui nihil ſum; ſed plane nemo, niſi demens, ſive de terra, ſive de cœlo uſurpabit ſibi illam Unigeniti vocem: *Ego & Pater unum ſumus*. Et tamen ego, licet pulvis & cinis, fretus quidem Scripturæ auctoritate, minime iſtud dicere verear, quia unus cum

F Deo ſpiritus ſum: ſi unquam tamen certis fuero perſuaſus experimentis, Deo me adhærere ad inſtar unius illorum, qui in charitate manent, ac per hoc in Deo manent, & Deus in eis, manducantes [b] Deum; & manducati a Deo. Nam de tali adhæſione puto dictum: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Quid ergo? Dicit Filius: *Ego in Patre, & Pater in me eſt, & unum ſumus*: dicit homo: Ego in Deo, & Deus in me eſt, unus ſpiritus ſumus.

Simile ex myſterio divinitatis. — Pſ. 72. 28. — 1. Cor. 6. 17. — Joan. 10. 30. — b — 1. Cor. 6. 17. — Joan. 14. 11. — Joan. 10. 30.

7 Sed numquid Pater & Filius, ut ſint in invicem, ac

a Ita primi editi cum pluribus mſſ. Quidam habent: *Sed per ſeſe forma connexa & completur integra*.

b Unus codex addit, *quodam modo*, ſeu deeſt aliis, & quidem primis curis.

ac proinde unum, invicem ſe manducant, ſicut Deus & homo mutua ſe quadam in ſeſe manducatione trajiciunt, utique per hoc, etſi non unum, unus certe ſpiritus exiſtentes * ? Abſit. Nec enim uno modo inſunt ſibi hi, atque illi: ſed neque una unitas utrorumque. (c Denique innuitur tibi unitatum diverſitas per *unus* & *unum*: quoniam nec Patri & Filio unus, nec homini & Deo *unum* poterit convenire. Tu, ſi ſapis, occaſione accepta eris ſapientior, prudenter advertens, illic quidem per *unum* unitatem ſubſtantiæ vel naturæ: hic vero per *unus* æque unitatem, ſed ideo longe alteram, quia inter ſubſtantias & naturas, homini nempe & Deo, ſua cuique & natura, & ſubſtantia eſt, cum Patris Filiique conſtet penitus eſſe unam. Vides illam nec unitatem eſſe, ſi quidem huic ſingulari ſummæque unitati comparetur. Nam quomodo unitas, ubi numerus naturarum, ſubſtantiarum diverſitas? Et tamen unus ſpiritus dicitur, & eſt cum Deo, anima adhærens Deo; nec præjudicat rerum pluralitas unitati huic, quam facit non confuſio naturarum, ſed voluntatum conſenſio. Propter hanc quoque multa corda unum, & multæ animæ una dicuntur, ſicut ſcriptum eſt: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*. Et hæc ergo unitas.

* al. ſunt.

Inter unitatem hominis cum Deo, & Dei Patris cum Filio, quæ differentia.

Act. 4. 32.

8 Cæterum quid ad illam, quæ non unitione conſtat, ſed extat æternitate? Non plane illam quædam, inſtar hujus, mutua manducatio facit, quia nec fit. Eſt enim. Sed nec conjunctio, vel quaſi compoſitio, vel tale aliquid, quod unius non eſt. Eſt autem Patri Filioque natura, eſſentia, voluntas non modo una, ſed unum. Hoc nempe eſt illis eſſe, quod naturam eſſe, hoc velle, quod eſſe, vel naturam eſſe. Non eſt itaque quod unitas, qua unum ſunt Pater & Filius, dicatur fieri de naturis, vel eſſentiis, vel voluntatibus, quia non ſunt non eſt quod dicatur vel fieri, quia eſt. Nec enim factitia eſt, ſed nativa.) Sunt in ſeſe Pater & Filius, non ſolum ineffabili, ſed etiam incomprehenſibili modo ſui ipſorum capabiles pariter & capaces: ſed ſane ita capabiles, ut non partibiles; ita capaces, ut non * participes. Nam, ut in hymno Eccleſia canit: In Patre totus Filius, & totus in Verbo Pater. Eſt Pater in Filio, in quo ſibi ſemper bene complacuit: & eſt Filius in Patre, a quo ut numquam non natus, ita numquam eſt ſeparatus. Porro per charitatem homo in Deo, & Deus in homine eſt, dicente Joanne: quia *qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo* (a Conſenſio quædam hæc, ut ſint duo in uno ſpiritu, immo unus ſpiritus ſint. Vides-ne diverſitatem? Non eſt idem profecto conſubſtantiale, & conſentibile. Quamquam, ſi advertiſti, ſatis tibi per *unus*, & *unum*, ipſarum quoque innuitur differentia unitatum: quoniam quidem nec Patri & Filio *unus*, nec homini & Deo *unum* poterit convenire. Non poſſunt dici unus Pater & Filius, quia ille Pater, & ille Filius eſt; unum tamen dicuntur, & ſunt, quod una omnino illis, & non cuique ſua ſubſtantia eſt. Quo contra homo & Deus, quia unius non ſunt ſubſtantiæ vel naturæ, unum quidem dici non poſſunt; unus tamen ſpiritus certa & abſoluta veritate dicuntur, ſi ſibi glutino amoris inhæreant.) Quam quidem unitatem non tam eſſentiarum cohærentia facit, quam conniventia voluntatum.

* al. participantes.

Hymn. pro feria 2. mat.

a

1. Joan. 4. 16.

Amoris glutino conſtat unitas inter Deum & hominem.

9 Patet (ni fallor) ſatis non modo diverſitas, ſed & diſparitas unitatum, una in una, altera in diverſis exiſtente eſſentiis. Quid tam diſtans a ſe, quam unitas plurium & unius? Ita inter unitates (ut dixi) diſterminant unus & unum, quod per *unum* quidem in Patre & Filio eſſentiæ unitas, per *unus* vero inter Deum & hominem non hæc, ſed conſentanea quædam affectionum pietas deſignatur. Cum adjectione tamen etiam Pater & Filius ſaniſſime dicuntur unus, verbi cauſa, unus Deus, unus Dominus, & quicquid aliud eſt, quod ad ſe quiſque, & non ad alterum * dicitur. Si quidem non eſt illis diverſa divinitas ſive majeſtas, non magis quam ſubſtantia, vel eſſentia, vel natura. Nempe hæc ipſa omnia, ſi pie conſideres, non diverſa, ſeu diviſa in illis, ſed unum ſunt. Minus dixi: unum ſunt & cum illis. Quid illa unitas, qua multa corda unum, & multæ animæ una leguntur? Nec cenſenda (ut reor) nomine unitatis, comparata huic, quæ non multa unit, ſed unum ſingulariter ſignat. Ergo ſingularis ac ſumma illa eſt unitas, quæ non unitione conſtat, ſed extat æternitate. Nec ſane hanc ſpiritualis illa præfata manducatio facit, quia nec fit. Eſt enim. Multo minus eam facere putanda eſt eſſentiarum qualiſcumque conjunctio, ſeu conſenſio voluntatum, quia non ſunt. Una enim illis (ut dictum eſt) & eſſentia, & voluntas: uni vero non eſt conſenſus, non compoſitio, non copulatio, aut tale aliquid. Duas eſſe oportet ad minus voluntates, ut ſit conſenſus, duas æque eſſentias, ut ſit conjunctio, ſive unitio per conſenſum. Horum nihil in Patre & Filio, quippe nec eſſentias duas, nec duas habentibus voluntates. Una eſt utraque res illis: vel potius (ut præfatum me memini) unum duo iſta in illis, unum & cum illis ſunt, ac per hoc ipſi ſicut incomprehenſibiliter, ita incommutabiliter * invicem in ſe manentes, vere & ſingulariter unum ſunt. Si quis tamen inter Patrem & Filium dicat eſſe conſenſum; non contendo, dummodo non voluntatum unionem, ſed unitatem intelligat voluntatis.

Diſparitas unitatum duplex declaratur.

* al. alternatum.

Act. 4. 32.

TOM. IV.

* al. incomparabiliter.

10 Atqui Deum & hominem, quia propriis extant ac diſtant & voluntatibus & ſubſtantiis, longe aliter in ſe alterutrum manere ſentimus, id eſt, non ſubſtantiis confuſos, ſed voluntatibus conſentaneos. Et hæc unio ipſis communio voluntatum; & conſenſus in charitate. Felix unio, ſi experiaris: nulla, ſi comparaveris. Vox experti: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt*. Bonum plane, ſi omni ex parte adhæſeris. Quis eſt qui perfecte adhæret Deo, niſi qui in Deo manens, tamquam dilectus a Deo, Deum nihilo minus in ſe traxit viciſſim diligendo? Ergo cum undique inhærent ſibi homo & Deus, (inhærent autem undique intima mutuaque dilectione inviſcerati alterutrum ſibi): per hoc Deum in homine, & hominem in Deo eſſe haud dubie dixerim.) Sed homo quidem ab æterno in Deo, tamquam ab æterno dilectus, ſi tamen ex illis ſit qui dicunt: *Quoniam dilexit & gratificavit nos in dilecto Filio ſuo ante mundi conſtitutionem*: Deus vero in homine, ex quo dilectus ab homine eſt. Et ſi ita eſt, homo quidem in Deo eſt & quando in homine Deus non eſt: Deus autem in homine non eſt qui non ſit in Deo. Manere enim in dilectione non poteſt, etſi forſitan ad tempus diligat non dilectus: poteſt autem nondum diligere etiam dilectus. Alioquin quomodo ſtabit: *Quoniam ipſe prior dilexit nos*? Porro cum jam etiam diligit qui ante diligebatur; & homo in Deo, & Deus in homine eſt. Qui autem numquam diligit, conſtat quod numquam dilectus eſt: ac per hoc nec ipſe in Deo, nec Deus in eo eſt. Hæc dicta ſunt ad dandam differentiam inter illam connexionem, qua Pater & Filius unum ſunt, & illam qua adhærens Deo anima, unus ſpiritus eſt: ne forte quia legitur de homine manente in charitate, quia in Deo manet, & Deus in eo; & idem de Filio, quod nihilo minus in Patre ſit, & Pater in ipſo, par prærogativa adoptati putaretur, & unici.

Unio hominis cum Deo eſt voluntatum conſenſio.

Pſal. 72. 28

Epheſ. 1. 6.

Quomodo homo in Deo & Deus in homine.

1. Joan. 4. 10.

11 His ergo abſolutis, recurrendum nobis ad illum qui paſcitur inter lilia, quia inde excurſus hic factus eſt uſque huc: utrumnam non otioſe, vos judicabitis. Et jam quidem loci ipſius duos intellectus poſueram: ſive quod virtutibus paſcitur candidatorum, qui virtus & candor eſt: ſive quod peccatores recipit ad pœnitentiam in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, pro quibus ſibi incorporandis ſeipſum fecit peccatum, qui peccatum non fecit, ut deſtrueretur corpus peccati, cui aliquando complantati fuere peccantes, eſſentque juſtitia in ipſo juſtificati gratis.

b

Tertia expoſitio de verbo Dei.

12 Tertiam adhuc b pono ſententiam quæ occurrit; & ſatis fore reor non modo pro loci explanatione, ſed & pro fine ſermonis. Sermo Dei veritas eſt, & ipſe ſponſus. Noſtis hoc; audite cætera. Is cum auditur, & minime obeditur illi, vacuus interim & jejunus quodam modo remanet, omnino triſtis & querulus, quod prolatus in vacuum ſit. Si autem obeditum fuerit, nonne tibi verbum videbitur in quamdam excreviſſe corpulentiam, quia verbo opus acceſſit, utpote refectum quibuſdam fructibus obedientiæ, juſtitiæ frugibus? Inde eſt quod in Apocalypſi loquitur: *Ecce, ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, introibo ad illum, & cœnabo cum eo, & ipſe mecum*. Videtur approbari hic ſenſus & apud Prophetam ſententia Domini, ubi dicit, quod verbum ſuum non revertetur ad ſe vacuum, ſed proſperabitur, & faciet ad quæ miſit illud. *Non revertetur*, inquit, *ad me vacuum*, vel jejunum; ſed quaſi proſpere in omnibus agens, ſaturabitur bonis actibus eorum, qui in dilectione acquieſcent illi. Denique uſu loquendi ſermo impletus tunc dicitur, cum fuerit mancipatus effectui; quod videlicet tamdiu inanis & macer, ac quodam modo famelicus ſit, donec opere compleatur.

Apoc. 3. 20.

Sponſus paſcitur, cum illi obeditur.

Iſ. 55. 11.

13 Sed audi ipſum quo ſe dicat cibo ali. *Meus*, inquit,

Joan. 4. 34.

c Antiqui codices [illegible] deſunt in codicibus Ciſtercienſi, S. Germani, & Gemeticenſi: ſed habentur in aliis, & in primis editis. At ſecunda parentheſis, ſeu additio prolixior, quæ eſt a n. 8. ad. 11. in illis prioribus codicibus non exſtat: ſic vero in poſterioribus. Et quidem alterutra ſuperflua eſt. Hæc diverſitas ex eo contigit, quod Bernardus hunc ſermonem retractavit, ita ut prima parentheſis prioris editionis, altera poſterioris eſſe videatur. Atque tantum in primis editis repertis, non poſterior. Lectori judicium relinquimus.

a Hæc altera eſt parentheſis, quam alia poſteriorem, eique præferendam exiſtimare licet.

b In aliis, *Tertium adde quo occurrit*, ſed hæc levia.

TOM. IV. quit *cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Verbum Verbi eſt aperte indicantis, eſſe ſuum cibum, factum bonum; ſi tamen invenerit illud inter lilia, hoc eſt inter virtutes. Alioquin ſi extra repererit, etſi bonus (quod in ſe eſt) videatur cibus, non tanget illum is qui paſcitur inter lilia. Verbi cauſa non recipit eleemoſynam de manu raptoris ſeu fœneratoris, ſed nec de hypocritæ quidem, qui cum facit eleemoſynam, facit tuba cani ante ſe, ut glorificetur ab hominibus. Sed nec illius orationem aliquo modo exaudiet, qui amat orare in angulis platearum, ut ab hominibus videatur. Nempe oratio peccatoris execrabilis erit. Fruſtra quoque offerat munus ſuum ad altare qui conſcius eſt ſibi quod frater ſuus habet aliquid adverſum ſe. Denique non reſpexit ad Cain munera, eo quod non recte ambularet cum fratre ſuo. Teſte ſancto Propheta, etiam abominabatur ſabbata, & neomenias, & ſacrificia Judæorum, ita ut manifeſte proteſtaretur odiſſe ea animam ſuam, & dicebat: *Cum veniretis ante conſpectum meum, quis quæſivit ea de manibus veſtris?* Credo non redolebant lilia manus illæ, & propterea reſpuebat munus ex illis qui paſci inter lilia conſuevit, & non inter ſpinas: quidni ſpinoſas habebant manus, quibus ajebat: *Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt?* Et manus Eſau piloſæ erant, ſpinoſis ſimiles; ideoque non ſunt admiſſæ, ut miniſtrarent Sancto.

Bonum cibus Verbi, ſi bene factum ſit.

Matt. 6. 2.

Ibidem 5.

Prov. 28. 9.

Mat. 5. 23.

Geneſ. 4. 5.

Iſai. 1. 13.

Ibidem 15.

14 Vereor ne & inter nos aliqui ſint, quorum non acceptet munera Sponſus, eo quod non redoleant lilia. Etenim ſi in die jejunii mei inveniatur voluntas mea, non tale jejunium elegit Sponſus, nec ſapit illi jejunium meum, quod non lilium obedientiæ, ſed virium propriæ voluntatis ſapit. Ego autem non ſolum de jejunio, ſed de ſilentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, poſtremo de omni obſervantia monachi, ubi invenitur voluntas ſua in ea, & non obedientia magiſtri ſui, idipſum ſentio. Minime prorſus obſervantias illas, etſi bonas in ſe, tamen inter lilia, id eſt inter virtutes, cenſuerim deputandas: ſed audiet a Propheta qui ejuſmodi eſt: Numquid tale eſt obſequium quod elegi, dicit Dominus? & addet: In die bonorum tuorum inveniuntur voluntates tuæ. Grande malum propria voluntas, qua fit ut bona tua tibi bona non ſint. Oportet proinde lilia fiant quæ hujuſmodi ſunt, quia nihil omnino, quod propria inquinatum ſit voluntate, guſtabit is qui paſcitur inter lilia. Sapientia eſt ubique attingens propter munditiam ſuam, & nil inquinatum in eam incurrit. Ita ergo inter lilia paſci amat ſponſus, id eſt apud munda & nitida corda. Sed quouſque? *Donec adſpiret dies, & inclinentur umbræ*. Umbroſus locus eſt hic & condenſus: non intremus ſilvam hanc profundi ſacramenti, niſi clara luce diei. Jam enim diſputante me longius, inclinata eſt dies, dum inviti abſtrahimur ab his liliis. Nec ſum victus * prolixitate, cui faſtidium omne detraheret odor florum. Modicum quid reſtare videtur de præſenti capitulo. At illud modicum reconditum nimis, ſicut & cætera univerſa carminis hujus. Sed qui revelat myſteria aderit, ut confido, cum pulſare cœperimus: & non claudet ora loquentium ſe, cui familiare magis eſt reſerare clauſa, Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Jejunium propriæ voluntatis ingratum Deo.

Iſai. 58. 5.

Propria voluntas mala.

Cant. 2. 17.

* al. verum tamen prolixitate.

SERMO LXXII.

Dies adſpirans, *& umbræ* inclinatæ *quæ ſint. Deinde varii hominum dies exponuntur. Et quod juſtos, utpote in luce viventes, maneat clarior dies, impios vero in operibus tenebrarum verſantes, æterna nox.*

Cant. 2. 16. 17. a

1 *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia, donec adſpiret* a *dies, & inclinentur umbræ*. Noviſſima tantum capituli hujus tractanda pars eſt; & dubito in ipſo ingreſſu, cuinam potiſſimum eam jungam duarum præcedentium: nam poſſum indifferenter utrique. Sive enim dicas: *Dilectus meus mihi, & ego illi, donec adſpiret dies, & inclinentur umbræ*, interpoſito tantum *qui paſcitur inter lilia*; ſive pro litteræ ſerie: *qui paſcitur inter lilia, donec adſpiret dies, & inclinentur umbræ*; non inconvenienter utrovis aſſignas. Hoc ſane refert, quod *donec* ſi primo junxeris, incluſivum oportet intelligas: ſi medio, excluſivum ſentias neceſſe eſt. Eſto nempe quod deſignet Sponſus paſci jam inter lilia, ubi adſpiraverit dies; numquid ſimiliter ceſſabit etiam ſponſæ intendere, aut ipſa illi? Abſit. In æternum perſeverabunt ſibi: niſi quod tunc felicius, cum vehementius; tunc vehementius, cum expeditius. Sit ergo tale hoc *donec*, quale eſt illud apud Matthæum, ubi narratur non cognoviſſe Mariam Joſeph: *donec peperit Filium ſuum primogenitum*. Non enim poſt cognovit. Vel certe quale eſt illud in pſalmo: *Oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri*. Non enim avertentur, cum cœperit miſereri. Vel quale item illud Domini ad Apoſtolos: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Non enim poſt non erit cum illis. Verum hoc ita, ſi *donec* referas ad *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Sin autem ad *qui paſcitur inter lilia* reſpicere malis, erit alio ſenſu accipiendum. Porro operoſius oſtendetur, quomodo tunc dilectus paſci deſinat, cum adſpiraverit dies. Etenim ſi dies reſurrectionis is eſt, quidni multo magis paſci ibi inter lilia juvet, ubi horum major admodum copia erit? Et pro aptanda quidem litteræ conſequentia hæc dicta ſint.

Matt. 1. 25.

Pſal. 122. 2.

Mat. 28. 20.

2 Nunc jam adverte mecum, toto licet liliis fulgentibus regno, ſponſoque medio exſiſtente & deliciante, non tamen eſſe quod dicatur & paſci, juxta id quidem quod ante conſueverat. Ubi namque jam peccatores, quos ſibi incorporet Chriſtus, manſos morſoſque quaſi quibuſdam dentibus diſciplinæ auſterioris, afflictione ſcilicet carnis, & cordis contritione? Sed neque cibum ſibi jam exiget Verbum ſponſus ex aliquibus factis, ſeu operibus obedientiæ, UBI OMNE NEGOTIUM OTIUM; ſoloque in intuitu & affectu res erit. Et quidem cibus ejus, ut faciat voluntatem Patris ſui: ſed hic, non ibi. Quid enim faciat factam? Et perfectam tunc eſſe conſtat. Denique probare jam tunc eſt omnibus Sanctis, quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Et certe poſt perfectum, faciendum ſupereſt nihil. Frui de cætero reſtat, non fieri, experiri, non operari, ea vivere, non exerceri in ea. Nonne ipſa eſt, quam inſtantiſſima prece, docti quidem a Domino, ſicut in cœlo, ita & in terra perfici poſtulamus: quo ejus jam delectet fructus, actus non fatiget? Non erit itaque Sponſo Verbo operis cibus, quia ceſſet neceſſe eſt omne opus, ubi plenius ab univerſis percipitur ſapientia. Nam *qui minorantur actu, percipient eam*.

Chriſtus an in gloria paſcatur inter lilia.

Gloriæ negotium otium.

Mat. 6. 10.

Eccli. 38. 25.

3 Sed videamus nunc, ſi quod dicimus ſtare poſſit, & ſecundum illam ſententiam, qua paſci inter lilia, candidatu virtutum oblectari, quidam interpretantur; nam & nos ipſam inter cæteras non præterivimus. Dicemuſne, aut non fore, aut ſponſo minime ſapere tunc virtutes? Et quidem ſentire alterutrum, dementiæ eſt. Sed vide ne forte alias illi delectetur, nam conſtat delectari, ſed forſitan potu magis, quam paſtu. Sane in tempore & corpore iſto, nulla noſtra virtus ita ad purum defæcata erit, nulla ita ſuavis & mera, ut ſponſo habilis ſit ad potandum. Sed qui vult omnes homines ſalvos fieri, diſſimulat multa, & quam non poteſt potandi interim facilitate glutire, curat ex ea vel quippiam elicere ſapidum, quaſi arte quadam & quodam labore mandendi. Erit cum erit virtus colabilis, nec premetur dente, nec fatigabitur a mandente, vel potius non fatigabit mandentem, quæ bibentem abſque opera delectabit, tamquam utique potus, non eſca. Denique habes ſpondentem in Evangelio, quia *non bibam de hoc genimine vitis*, inquit, *donec bibam illud novum vobiſcum in regno Patris mei*. Et de cibo nulla mentio eſt. Sed apud Prophetam quoque legitur: *tamquam potens crapulatus a vino*: de cibo autem nihil ibi penitus invenitur. Sponſa ergo conſcia myſterii hujus, cum dilectum paſci inter lilia comperiſſet ac perhibuiſſet, conſtituit terminum quoad id dignaretur; immo conſtitutum agnovit & perhibuit dicens: *donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ*. Sciebat enim virtutibus eum poſtea potandum potius, quam paſcendum. Connivere * videtur & conſuetudo, qua poſt cibum potus ſumi de more ſolet. Ergo qui hic manducat, illic bibet, eo tunc ſuavius, quo ſecurius: glutiturus & ea ipſa, quæ ſcrupuloſius modo, & quodam modo laborioſius quaſi mandendo liquat.

Virtute noſtræ in hac vita non prorſus defæcatæ.

Mat. 26. 29.

Pſal. 77. 65.

Cant. 2. 17.

* al. convenire.

4 Nunc jam intendamus conſiderare de die illo & illis umbris; qui ille, quæ iſtæ: ille qua ratione adſpirans; hæ in qua poteſtate habeant inclinari. Signanter omnino dictum eſt: *donec adſpiret dies*, immo ſingulariter. Solo quippe hoc loco (niſi fallor) diem adſpirantem comperies. Auræ nempe, non tempora ſpirare dicuntur. Spirat homo, ſpirant animalia cætera, quibus indeſinenter reciprocatus aer vitam continuat. Et quid hoc, niſi ventus? Spirat & Spiritus-ſanctus, & inde ſpiritus. Quo pacto ergo dies ſpirans, qui nec ventus, nec ſpiritus, nec animal eſt? Quamquam nec ſpirans quidem, ſed, quod ſignantius ſonat, *aſpirans* dictus ſit. Nec minus præter ſolitum

Quis ille dies aſpirans.

a Orationem hujus loci Guerricus Bernardum laudat, ut in nupera hujus Tomi Præfatione obſervatum eſt num. 21.

Pſ. 83. 11. — Job. 3. 3. — Jer. 20. 14.

dictum : *& inclinentur umbræ*. Denique ad exortum hujus corporei viſibiliſque luminis umbræ non inclinantur, ſed annullantur. Extra proinde corpora quærendę hæ res. Et ſi quidem ſpirituales invenerimus diem & umbras, tunc forſitan & inclinatio harum, & illius adſpiratio facilius elucebit. Qui illum diem, de quo Propheta dicit : *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia*, corporeum opinatur, neſcio quid jam non corporeum opinetur. Eſt & in mala ſignificatione dies, cui maledixere Prophetæ. Abſit autem, ut ex viſibilibus his, quos fecit Dominus. Itaque ſpiritualis eſt.

Umbrarum inclinatio quid. — Thren. 4. 20. — Eph. 6. 12. — Pſ. 9. 10. — Rom. 13. 12. — 2. Theſ. 2. 8. — Alia expoſitio. — 1. Cor. 13. 9. — Ibidem. 10.

5 Jam umbram quis ambigat ſpiritualem, qua Mariæ obumbratum eſt concipienti ; & item eam, quæ in Propheta ſic memoratur : *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, ſub umbra ejus vivemus inter gentes !* Ego tamen umbrarum nomine hoc loco magis arbitror deſignatas contrarias poteſtates, quæ non modo umbræ, vel tenebræ, ſed *& principes tenebrarum harum* ab Apoſtolo perhibentur, ſimulque inhærentes illis ex genere noſtro, filios utique noctis, & non lucis, neque diei. Hæ ſiquidem umbræ, non plane cum adſpiraverit dies, in nihilum revertentur, ſicut a facie hujus corporeæ lucis umbras corporeas non diſparere tantum, ſed & penitus deperire videmus. Itaque erunt minime quidem extremius nihilo, miſerius tamen. Erunt, ſed inclinatæ & ſubditæ. Denique *inclinabit ſe*, inquit, *& cadet*, (haud dubium quin princeps umbrarum) *cum dominatus fuerit pauperum*. Ergo non natura delebitur, ſed potentia ſubtrahetur : non peribit ſubſtantia, ſed tranſibit hora & poteſtas tenebrarum. Tollentur, ne videant gloriam Dei ; non annullantur, ut ſemper urantur. Quidni inclinabuntur umbræ, cum deponentur potentes de ſede, ponenturque ſcabellum pedum ? Quod utique oportet fieri cito. Noviſſima hora eſt : nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Adſpirabit dies, & expirabit nox. Nox diabolus eſt, nox angelus ſatanæ ; etſi ſe transfiguret in *Angelum lucis*. Nox etiam Antichriſtus, *quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui*. Numquid non Dominus dies eſt ? Dies plane illuſtrans & ſpirans, qui ſpiritu oris ſui fugat umbras, & deſtruit larvas illuſtratione adventus ſui. Aut ſi magis placet verbum *inclinationis* ſimpliciter accipere, nihilque aliud inclinari, quam annihilari eſſe putandum ; ne huic quoque deſimus ſenſui, dicimus umbras figuras & ænigmata ſcripturarum, necnon & ſophiſticas locutiones, cavillationeſque verborum, & implicita argumentorum ; quæ omnia veritatis interim lumen obumbrant. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Verum aſpirante die, inclinabuntur umbræ ; quia occupante omnia luminis plenitudine, nulla pars ſupereſſe poterit tenebrarum. Denique *cum venerit quod perfectum eſt, tunc evacuabitur quod ex parte eſt*.

In Scripturis nihil otioſum.

6 Hactenus de his ſufficere poterat, ſi ſpirans dies illa, & non *aſpirans* dicta fuiſſet. Nunc vero pro tantillo licet additamento adhuc aliquid addendum exiſtimo, nimirum pro inveſtiganda hujus diverſitatis ratione. Ego enim (ut verum fatear) jam olim mihi perſuaſi, in ſacri pretioſique eloquii textu nec modicam vacare particulam. Solemus autem hac voce uti, cum vehementer aliquid deſideramus, ut (verbi gratia) cum dicimus, ille ad illum honorem, vel illam dignitatem adſpirat. Deſignatur itaque per hoc verbum mira affutura affluentia, vehementiaque ſpiritus die illo, cum non ſolum corda, ſed & corpora ſuo quidem in genere ſpiritualia erunt ; & qui digni invenientur, inebriabuntur ab ubertate domus Domini, & torrente voluptatis illius potabuntur.

Dies ſpirans. — Pſ. 45. 5. — Pſal. 86. 7. — Dies adſpirans. — Gen. 2. 7. Dies inſpirans.

7 Vel aliter. Jam ſanctis Angelis dies ſanctificatus illuxit, ſpirans illis jugi impetu perpetis meatus melliflua ſempiternæ divinitatis arcana. Denique *fluminis impetus lætificat civitatem Dei* : ſed civitatem, cui dicitur : *Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te*. Cum autem & nobis, qui terram inhabitamus, ſpirare adjecerit, erit non modo ſpirans, ſed & *adſpirans*, quod dilatato ſinu admittat & nos. Vel (ut paulo altius repetamus, & diſſeramus latius) plaſmato homine de limo terræ, Plaſmator, ſicut verax narrat hiſtoria, *inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ* ; factus proinde illi dies inſpirans : & ecce invida nox callide impegit in diem hanc, luce utique ſimulata. Nam dum quaſi ſplendidius lumen ſcientiæ pollicetur, inopinatas novæ luci offudit pravi tenebras conſilii, & primordiis originis noſtræ terram damnoſæ prævaricationis invexit caliginem. Væ ! væ ! neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant neſcientes ; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Denique comedit de ligno mulier, quod ſibi dederat ſerpens, vetuerat Deus. deditque viro ſuo, & cœpit illis quaſi de novo diſcere.

TOMO IV. — Gen. 3. 7. Dies conſpirans, Dies expirans. — Gen. 3. 22.

re. Nam idcirco aperti ſunt oculi amborum, & factus eſt dies conſpirans, inſpirantem excludens, & ſubſtituens expirantem. Conſpiraverunt ſiquidem, & convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus, ſerpentis aſtutia, mulieris blanditiæ, viri mollities. Unde & loquebantur mutuo, Dominus ſcilicet & Chriſtus ejus : *Ecce, Adam factus eſt quaſi unus ex nobis*, quod ad utriuſque injuriam lactantibus ſe peccatoribus acquieviſſet.

Dies, cui maledixerunt ſancti quis. Job. 3. 3. Jer. 20. 14. — Pſ. 88. 9. Mors piis beneficium.

8 In hac die naſcimur univerſi. Portamus denique omnes impreſſum nobis cauterium conſpirationis antiquæ. Eva utique vivente in carne noſtra, cujus per hæreditariam concupiſcentiam ſerpens noſtrum ſux tactioni ſedula ſatagit ſollicitudine vindicare conſenſum. Propterea (ut dixi) huic dies maledixere Sancti, brevem optantes, & cito verti in tenebras, quod ſit contentionis & contradictionis dies, dum non ceſſet in ea caro concupiſcere adverſus ſpiritum, legique mentis membrorum contraria lex rebellione infatigabili aſſiduæ contradicat. Itaque dies expirans factus eſt. Ex tunc enim, & deinceps, quis eſt homo qui vivet, & non videbit mortem ? Dicat pro ira quis : ego non minus pro miſericordia putem, ne electos ſcilicet, propter quos omnia fiunt, diu defatiget moleſta contradictio ; qua captivi ducuntur & ipſi in lege peccati, quæ eſt in membris ipſorum. Horrent nimium, ægerrimeque ferunt turpem captivitatem, & triſtem contentionem.

Job. 14. 5. — 1. Cor. 9. 27. — Luc. 10. 37. — Pſ. 138. 11. — Juſtis in morte oritur vera dies. — Exod. 10. 23. — Impiis denſa nox.

9 Feſtinemus proinde reſpirare a conſpiratione antiqua & iniqua, quoniam breves dies hominis ſunt. Ante ſane excipiat nos dies reſpirans, quam nox ſuſpirans abſorbeat, æternæ caliginis tenebris exterioribus involvendos. Quæris in quo reſpiratio iſta ? In eo, ſi incipiat ſpiritus viciſſim concupiſcere adverſus carnem. Huic ſi repugnas, reſpiras : ſi ſpiritu facta carnis mortificas, reſpiraſti ; ſi hanc cum vitiis & concupiſcentiis ſuis crucifigis, reſpiraſti. *Caſtigo*, inquit, *corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar*. Vox eſt reſpirantis, immo qui jam reſpirarat. *Vade, & tu fac ſimiliter*, ut te reſpiraſſe probes, ut diem denuo inſpirantem tibi noveris illuxiſſe. Nec nox mortis prævalebit adverſus redivivum hunc diem : magis autem in tenebris lucet, & tenebræ eum non comprehenderunt. In tantum non reor nec vita decedente cedere lumen vitæ, ut nemini congruentius, quam ſic mortuo aſſignandam cenſeam vocem illam : *& nox illuminatio mea in deliciis meis*. Quidni clarius videat, nube, vel potius fece corporis evolutus ? Erit ſine dubio vinculis ſolutus corporeis inter mortuos liber, & inter cæcos videns. Nam quemadmodum olim, omni oculo caligante per univerſam Ægyptum, ſolus in mediis tenebris clare videbat populus videns Deum, id eſt populus Iſrael, dicente Scriptura, quia *ubicumque Iſrael erat, lux erat* : ſic inter filios tenebrarum, in terra mortis caligine fulgebunt juſti, & videbunt, eo utique clarius, quo exuti corporum umbris. Nam & hi qui ante non reſpiraverunt (nec enim quæſierunt inſpirantis diei lumen ; & Sol juſtitiæ non ortus eſt eis) hi, inquam, ibunt de tenebris in tenebras denſiores, ut qui in tenebris ſunt, tenebreſcant adhuc : & qui vident, videant magis.

Luc. 19. 26. — Luc. 6. 38. — Exod. 15. 18. Æternæ retributionis affluentia.

10 Ubi non inconvenienter forſitan adducetur etiam ſermo Domini, quem dixit, quia *habenti dabitur, & abundabit ; ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo*. Ita eſt : & additur in morte videntibus, & non videntibus demitur. Quo enim his minus & minus, eo illi magis magiſque videant, donec et hos excipiat ſuſpirans nox, et illos adſpirans dies, quæ ſunt noviſſima utrorumque, extrema videlicet cæcitas, et ſuprema claritas. Ex hoc jam non eſt quod dematur omnino vacuis ; non eſt quod addatur plenis : niſi quod hi neſcio quid pleno amplius ſe accepturos præſumunt ſecundum promiſſionem ad ſe factam. Et promiſſionis quidem verbum tale eſt : *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*. An non plus pleno quodam modo tibi eſſe videtur quod ſupereffluit ? Porro placide audies plenum, et plenius, ſi te legiſſe memineris : *in æternum, & ultra*. Ergo is cumulus adſpirantis erit diei. Ipſa, inquam, adjiciet ad menſuram inſpiratæ plenitudinis ad inſpirantis diei copiam, ſupra modum in ſublime pondus gloriæ operans, ita ut redundet in corpore ſuperfluens clarificationis adjectio. Hac de cauſa enim non ſpirans, ſed adſpirans dicta eſt, quod addat ad inſpirantem, hoc ſignificante Spiritu-ſancto per adjectam, *ad*, præpoſitionem : quia quos illa intus illuminat, hos iſta adornat foris, & ſtola gloriæ induit eos.

Philip. 3. 21.

11 Atque id ſatis pro danda ratione vocabuli quod eſt *adſpirans*. Et ſi vultis ſcire, dies *adſpirans* ipſe

eſt

eſt Salvator quem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Nam & inſpirans nihilominus idem ipſe eſt, ſecundum operationem, qua nos reſpirare prius facit in lumine quod inſpirat, ut ſimus & nos dies reſpirans in ipſo, ſecundum quod interior noſter homo renovatur de die in diem, & renovatur in ſpiritu mentis ſuæ ad imaginem ejus qui ſe creavit, factus proinde dies ex die, & lumen ex lumine. Cum igitur duo in nobis præcedant dies; unus quidem inſpirans pro corporis vita; alter vero reſpirans in ſanctificationis gratia; porro tertius ſuperſit *adſpirans* in reſurrectionis gloria; claret profecto aliquando adimpletum iri in corpore quod præceſſit in capite, magnum utique pietatis ſacramentum, & Prophetæ teſtimonium, qui ait: *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus; ſciemus ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum*. Ipſe eſt in quem Angeli proſpicere concupiſcunt, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Dies inſpirans, reſpirans & adſpirans quid.

Oſee 6. 3.

SERMO LXXIII.

Qualiter Chriſtus ad judicandum veniet in forma humana, ut ſuavis appareat electis: & quomodo minor Angelis, iiſdemque ſublimior.

Cant. 2. 17.

REvertere, ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum. Quid? Modo it, modo revocat? Quid ſubitum in tam brevi emerſit? Oblita-ne aliquid? Etiam oblita totum quod non ille eſt, ſe quoque ipſam. Denique cum ſit rationis non expers, non tamen modo, ut videtur, rationis eſt compos. Sed nec in ſenſu illi ullatenus apparet verecundia eſſe, quam forte habet in moribus. Amor intemperans facit hoc. Nempe is eſt qui omnem in ſe triumphans captivanſque pudoris ſenſum, convenientiæ modum, deliberationis conſilium, totius modeſtiæ, & opportunitatis neglectum quemdam, & quamdam incuriam parit. Nam vide nunc quomodo illum, pene adhuc incipientem ire, jam tamen redire flagitat. Etiam accelerare rogat, & quidem currere inſtar unius alicujus feræ ſilvarum velociter currentis, verbi gratia, capreæ, hinnulive cervorum. Hoc litteræ tenor, & hæc Judæorum [a] portio.

Amoris efficacia.

2 Ego vero, quemadmodum accepi a Domino, in profundo ſacri eloquii gremio ſpiritum mihi ſcrutabor & vitam: & pars mea hæc, qui in Chriſtum credo. Quid-ni eruam dulce ac ſalutare epulum ſpiritus de ſterili & inſipida littera, tamquam granum de palea, de teſta nucleum, de oſſe medullam? Nihil mihi & litteræ huic, quæ guſtata, carnem ſapit, glutita mortem affert; ſed enim quod in ea tectum, de Spiritu ſancto eſt. Spiritus autem loquitur myſteria, teſte Apoſtolo; ſed Iſrael pro velato myſterio ipſum myſterii velamen tenet: Quare? niſi quia adhuc velamen eſt poſitum ſuper cor ejus. Ita quod ſonat littera, illius eſt; quod ſignat [*], meum eſt: ac per hoc illi miniſtratio mortis in littera, mihi vita in ſpiritu. Nam *ſpiritus eſt qui vivificat*; dat quippe intellectum. An non vita intellectus? *Intellectum da mihi, & vivam*, ait Propheta Domino. Intellectus non remanet extra, non hæret in ſuperficie; non inſtar cæci palpat forinſeca, ſed profunda rimatur, pretioſiſſimas ſolitus exinde veritatis exuvias tota aviditate diripere ac tollere ſibi, & cum Propheta dicere Domino: *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa*. Nempe ita regnum veritatis vim patitur, & violenti rapiunt illud. Verum ille ſenior frater, qui de agro veniens formam tenuit populi veteris & terreni, qui pro terrena hæreditate doctus diligere trituram, attrita fronte gemit anxius ſub gravi jugo legis, portatque pondus diei & æſtus; is, inquam, quia intellectum non habuit, foris ſtat etiam nunc, & non vult nec invitatus a patre intrare domum convivii, ſemetipſum fraudans uſque adhuc participio ſymphoniæ, & chori, & vituli ſaginati. Miſer, qui renuit experiri quam bonum ſit & quam jucundum habitare fratres in unum. Et hæc dicta ſint pro diſtinctione partis Eccleſiæ, partiſque Synagogæ, quo & cæcitas hujus ex illius prudentia maniſeſtior fiat, & felicitas illius ex hujus miſeranda fatuitate præemineat.

[a] Senſus ſpiritualis potior littera cortice.

2. Cor. 14. 2.

** al. deſignat.*

Joan. 6. 64.

Pſ. 118. 144.

Ibid. 162.

Matt. 11. 12.

Luc. 15. 25.

Cæcitas & fatuitas Synagogæ.

3 Nunc jam ſcrutemur verba ſponſæ, & ſic conemur caſtos exprimere ſancti amoris affectus; ut nihil in ſacro eloquio ratione carens, nil indecorum importunumve reſediſſe omnino appareat. Et ſi in mentem venerit hora illa, cum Dominus Jeſus (is enim Sponſus eſt) tranſiret ex hoc mundo ad Patrem, ſimulque quid tunc animi gereret ſua illa domeſtica Eccleſia, nova utique nupta, cum ſe deſeri cerneret quaſi viduam deſolatam unica ſpe ſua; (Apoſtolos loquor, qui, relictis omnibus ſecuti fuerant eum, atque cum ipſo permanſerant in tentationibus ſuis): ſi hæc, inquam, cogitaverimus, non immerito neque incongrue, puto, videbitur, quantum de abſceſſu triſtis, tantum ſollicita extitiſſe de reditu, præſertim ſic affecta, & ſic relicta. Itaque diligenti & indigenti hæc ipſa duplex ratio erat commonendi dilectum, ut quandoquidem perſuaderi non poterat quin iret, & aſcenderet ubi erat prius, ſaltem promiſſum denuo maturaret adventum. Quod enim optat & poſtulat ſimilem fore feris, & ejuſmodi feris, quæ curſu agiliores eſſe videntur; cupientis animi indicium eſt, cui nihil ſatis feſtinatur. Nonne hoc quotidie poſtulat, cum dicit in oratione: *Adveniat regnum tuum?*

Senſus myſticus.

Joan. 13. 1.

Secundum Chriſti adventum deſiderat Eccleſia.

Matth. 6. 10.

4 Ego tamen, præter agilitatem, exiſtimo non minus ſignanter exprimi etiam infirmitatem; & quidem ſexus in caprea, ætatis in hinnulo. Vult itaque eum (ut mihi videtur) etſi cum poteſtate venire, non tamen in forma Dei in judicio apparere; ſed ſane in ea qua non modo natus, ſed & parvulus natus eſt nobis; idque ſolo de infirmiori femineo ſexu. Cur hoc? Nempe ut ex utroque admoneatur infirmo miteſcere in die iræ, memineritque in judicio miſericordiam ſuperexaltare judicio. Etenim ſi iniquitates obſervaverit, etiam electorum, quis ſuſtinebit? Aſtra non ſunt munda in conſpectu ejus, & in Angelis ſuis reperit pravitatem. Audi denique Sanctum & electum quid dicat Deo. *Tu*, inquit, *remiſiſti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno*. Opus itaque habent & Sancti pro peccatis exorare, ut de miſericordia ſalvi fiant, propriæ juſtitiæ non fidentes. Omnes enim peccaverunt, & egent omnes miſericordia [*]. Ut ergo cum iratus fuerit, miſericordiæ recordetur, rogatur ab iſta apparere in miſericordiæ habitu, illo, de quo Apoſtolus: *Et habitu*, inquit, *inventus ut homo*.

Pſ. 129. 3.

Pſ. 31. 5.

Sanctis quoque pro peccatis orandum.

** al. add. Dei.*

Philip. 2. 7.

5 Neceſſarie quidem. Si enim cum hoc quoque temperamento tanta erit in judicio æquitas, in Judice ſeveritas, in majeſtate ſublimitas, novitas in facie ipſa rerum, ut ſecundum Prophetam non poſſit cogitari dies adventus ejus: quid putas foret, ſi ignis ille conſumens (Deum loquor omnipotentem) in illa ſuæ divinitatis magnitudine, fortitudine, puritate veniſſet contra folium quod vento rapitur oſtenſurus potentiam ſuam, & ſtipulam ſiccam perſecuturus? Et homo eſt, inquit, & quis videbit eum? *Et quis ſtabit ad videndum eum?* Quanto magis Deum nobis abſque homine exhibentem nemo hominum ferret, utpote claritate inacceſſibilem, celſitudine inattingibilem, incomprehenſibilem majeſtate? Nunc vero cum exarſerit in brevi ira ejus, quam grata propter filios gratiæ apparebit blanda quædam viſio hominis, ſane firmamentum fidei, ſpei robur, fiduciæ augmentum: quod ſcilicet gratia & miſericordia ſit in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius. Denique ipſe Pater Deus dedit Filio judicii poteſtatem; & non quia ſuus, ſed quia Filius hominis eſt. O vere Patrem miſericordiarum! vult per hominem homines judicari, quo in tanta trepidatione & perturbatione malorum, electis fiduciam præſtet naturæ ſimilitudo. Prædixerat hoc quondam ſanctus David, orans pariter & prophetans: *Deus*, inquiens, *judicium tuum regi da, & juſtitiam tuam filio regis*. Sed neque huic diſſonat promiſſio facta per Angelos, qui eo aſſumpto, ita ad Apoſtolos loquebantur: *Hic Jeſus, qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*, hoc eſt in hac ipſa corporis formæ atque ſubſtantia.

Malach. 3. 2.

In judicio non exhibebitur divinitas, ſed humanitas.

Malach. 3. 2.

Pſal. 2. 13.

Sap. 4. 15.

Deus judicandi poteſtatem dedit Filio, ut homini, & quare.

Joan. 5. 27.

Pſal. 71. 2.

Act. 1. 11.

6 Liquet ex his omnibus ſponſam in ſe divinum habere conſilium, & myſterium ſupernæ voluntatis minime ignorare, quæ ſub umbra imbellium imbecilliumque animantium naturam infirmiorem, vel potius inferiorem (quia jam infirma non erit) in judicio exhibendam, & orantis affectu, & ſpiritu prophetantis enuntiat, quatenus qui cœlum terramque movebit in virtute ſua, accinctus potentia contra inſenſatos, & navis nihilo minus & mitis, & quaſi omnino inermis appareat propter electos. Ubi hoc quoque addi poteſt, quia ad diſcernendum alterutros a ſe, opus erit quodam modo illi, cum hinnuli quidem ſaltibus, luminibus capreæ, quatenus videre & diſcernere in tanta multitudine, & in tanta turbatione poſſit, in quoſnam ſalire, & quos tranſilire oporteat; ne forte contingat juſtum pro impio conculcari, cum in ira populos confrin-

a Qui ſcilicet nonniſi litteræ corticem, & crLſſum carnalemque ſenſum in Scripturis quærunt. Ita quod *ſonat littera*, eorum eſt; *quod ſignat*, Chriſtianorum, ut Bernardus infra, num. 2.

ſtringet. Nam quantum ad impios, neceſſe eſt ut impleatur prophetia David, immo ſermo Domini loquentis per os ejus: quia *comminuam eos ut pulverem ante faciem venti; ut lutum platearum delebo eos*; & item alius ſermo, quem per alium Prophetam prædixerat, impletus nihilominus tunc cognoſcetur, cum ad Angelos rediens dicet: *Calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in ira mea*.

Pſ. 17. 43.
Iſai. 63. 3.

7 Si cui autem magis ita intelligendum videtur, ut malos potius tranſilire, atque in bonos ſalire hinnulus noſter debeat, non contendo: tantum cogitet ſaltus diſpoſitum iri in diſcriminationem bonorum malorumque. Nam & a me (ſi bene memini) ita dictum eſt in ſermone altero *, ubi capitulum idem alibi ſupra & ab auctore poſitum, & a me expoſitum nihilo minus reperitur. Verum ibi ſecundum diſpenſationem quidem gratiæ, quæ in præſenti vita aliis datur, aliis non datur, juſto quidem Dei judicio, ſed occulto, ſalire, & tranſilire is hinnulus dictum eſt: hic autem ſecundum ultimam ac variam retributionem meritorum. Et forte ſenſui huic videtur adſtipulari extremum capituli hujus, quod quidem pene oblitus fueram. Dicens namque: *Similis eſto, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum*, addit, *ſuper montes Bethel*. Nec enim in domo Dei (quod ſonat Bethel) mali montes ſunt. Quamobrem ſaliens in eos hinnulus non conculcat, ſed lætificat, ut Scriptura impleatur quæ dicit: *Montes & colles cantabunt coram Deo laudes*. Et quidem ſunt montes, quos ſecundum Evangelium tollit fides comparata ſinapi, ſed non ſunt montes Bethel. Etenim quicumque ſunt Bethel, minime eos tollit fides, ſed colit.

** Serm. 54.*
Gratia aliis datur aliis non.
Cant. 8. 14.
Iſai. 55. 12.
Matt. 17. 19.

8 Quod ſi Principatus & Poteſtates, necnon & cætera nihilo minus beatorum Spirituum agmina, cœlorumque Virtutes, montes ſunt Bethel, ut de his intelligamus dictum: *Fundamenta ejus in montibus ſanctis*; non ſane is hinnulus vilis ac contemnendus, qui ſupra tam excellentes montes viſus eſt apparere, *tanto Angelis melior effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit*. Quid enim, ſi in pſalmo legimus minoratum ab Angelis? Neque enim ideo non melior, quia minor: nec contraria ſunt locuti, Apoſtolus, & Propheta, quippe habentes eumdem Spiritum. Nam ſi dignationis fuit quod minoratus eſt, non neceſſitatis, nihil plane in hoc bonitati præſcribitur, ſed adſcribitur. Denique minoratum Propheta perhibuit, non minorem, attollens gratiam, & propellens injuriam. Nam & minoritatem natura recuſat, & minorationem excuſat cauſa. Nempe minoratus eſt, quia ipſe voluit; minoratus eſt ſua voluntate, & noſtra neceſſitate. Sic minorari, miſereri fuit. Quænam perditio hæc? Profecto acceſſit pietati quicquid majeſtati viſum eſt deperiiſſe. Quamquam nec Apoſtolus tacuit hoc magnum magnæ pietatis arcanum, ſed ait: *Eum autem qui modico quam Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum*.

Chriſtus Angelis ſublimior factus.
Pſ. 86. 1.
Hebr. 1. 4.
Pſalm. 8. 6.
Quomodo minoratus ab Angelis.
Chriſti minoratio fuit mera miſeratio.
Hebr. 2. 9.

9 Et hæc diximus pro nomine & ſimilitudine hinnuli, quatenus Sponſo eam, juxta ſermonem ſponſæ, abſque majeſtatis injuria aptaremus. Quid dico abſque majeſtatis injuria, quando nec infirmitas inhonorata remanſit? Hinnulus eſt, parvulus eſt: capreæ quoque ſimilis perhibetur, tamquam factus ex muliere: attamen *ſuper montes Bethel*: attamen excelſior cœlis factus. Non dicit, excelſior cœlis ens [a] vel exiſtens: ſed *excelſior cœlis factus*, ne quis putet de illa natura dictum, in qua eſt qui eſt. Sed & ubi præfertur Angelis melior, nihilo minus perhibetur effectus, & non dicitur manens vel exiſtens melior. Ex quibus apparet, quod non modo in eo quod ab æterno eſt, ſed etiam in eo quod in tempore factus eſt, omnem ſibi eminentiam vindicet ſupra omnem Principatum & Poteſtatem, ſupra omnem denique creaturam, utpote primogenitus omnis creaturæ. Itaque *quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Hoc quidem Apoſtolus. Mihi autem non videtur errare, ſi quis etiam ſapientiæ & fortitudini Angelorum præferendum dicat identidem ſtultum infirmumque Dei. Ita ergo præſens locus convenienter aptabitur univerſali Eccleſiæ.

a Hebr. 7. 26.
Hebr. 1. 4.
Chriſtus ut homo major Angelis.
1. Cor. 1. 25.

10 Jam vero quod ad unam ſingulariter animam ſpectat, (nam & una, ſi Deum dulciter, ſapienter, vehementer amat, ſponſa eſt) quiſque ſpiritualis in ſemetipſo advertere poteſt quid ſibi inde proprium reſpondeat experimentum. Ego vero quicquid illud eſt, quod in me de hujuſmodi experiri donatum eſt, coram eloqui non verebor. Nam etſi vile forſitan, cum fuerit auditum, & deſpicabile videatur; non mea refert: quia qui ſpiritualis eſt, non me deſpiciet; qui minus, non me intelliget. Attamen ſi in alium iſtud ſermonem ſervavero, forte non deerunt qui ædificentur in iis, quæ exoratus interim Dominus inſpirabit, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

5 Quomodo hæc conveniant animæ ſanctæ.

SERMO LXXIV.

De viſitationibus Verbi Sponſi, quam occulte fiant ad animam ſanctam: idque Bernardus ſui ipſius exemplo ad ædificationem fratrum demiſſe ac verecunde declarat.

1 REvertere, inquit. Liquet non adeſſe quem revocat; affuiſſe tamen, idque non longe ante: quippe qui dum adhuc abiret, revocari videtur. Intempeſtiva revocatio, magni minus amoris, magnæ alterius amabilitatis indicium eſt. Qui ſunt iſti charitatis cultores, amatoriique tam indefeſſi ſectatores negotii, quorum alterum proſequitur, alterum urget tam inquietus amor? Et mihi quidem, ut memini meæ promiſſionis, incumbit aſſignare hunc locum Verbo & animæ: ſed ad hoc, ut digne vel aliquantiſper fiat, ipſius adjutorio Verbi egere me fateor. Et certe ſermo iſte decuerat magis expertum, magiſque conſcium ſancti & arcani amoris: ſed non poſſum officio deeſſe meo, non veſtris omnino votis. Periculum meum video, & non caveo; vos me cogitis. Prorſus cogitis ambulare in magnis & in mirabilibus ſuper me. Heu! quam vereor ne ſubinde audiam: Quare tu enarras delicias meas, & aſſumis ſacramentum meum per os tuum? Audite me tamen hominem, qui loqui trepidat, & tacere non poteſt. Excuſabit forſitan auſum trepidatio ipſa mea; magis autem veſtra, ſi provenerit, ædificatio. Et forte hæ lacrymæ pariter videbuntur. *Revertere*, ait. Bene. Abibat, revocatur. Quis mihi referet hujus mutabilitatis ſacramentum? Quis mihi digne explicet ire, & redire Verbi? Numquid levitate utitur Sponſus? Unde, quo venire, ſeu denuo ire queat, qui totum implet? Quem denique motum habere localem poſſit qui ſpiritus eſt? Aut quem poſtremo vel cujuſcumque generis motum das illi qui Deus eſt? Eſt quippe omnino incommutabilis.

Cant. 2. 17.
Bernardi de ſeipſo loquentis trepidatio & modeſtia.
Semitæ Sponſi quæ ignota.

2 Verum hæc qui poteſt capere, capiat. Nos autem in expoſitione ſacri myſticique eloquii caute & ſimpliciter ambulantes, geramus morem Scripturæ, quæ noſtris verbis ſapientiam in myſterio abſconditam loquitur; noſtris affectibus Deum, dum figurat, inſinuat; notis rerum ſenſibilium ſimilitudinibus, tamquam quibuſdam vilioris materiæ poculis, ea quæ pretioſa ſunt, ignota & inviſibilia Dei mentibus propinat humanis. Sequamur proinde & nos eloquii caſti conſuetudinem, dicamuſque Verbum Dei Deum ſponſum animæ, prout vult & venire ad animam, & iterum dimittere eam: tantum ut ſenſu animæ, non verbi motu, illa fieri ſentiamus. Verbi cauſa, cum ſentit gratiam, agnoſcit præſentiam: cum non, abſentiam queritur, & rurſum præſentiam quærit, dicens cum Propheta: *Exquiſivit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram*. Quidni requirat? Neque enim, ſubducto ſibi tam dulci ſponſo, interim aliquid non dico deſiderare, ſed nec cogitare libebit. Reſtat igitur ut abſentem ſtudioſe requirat, revocet abeuntem. Ita ergo revocatur Verbum, & revocatur deſiderio animæ: ſed ejus animæ, cui ſemel indulſerit ſuavitatem ſui. Numquid non deſiderium vox? Et valida. Denique *deſiderium pauperum*, inquit, *exaudivit Dominus*. Verbo igitur abeunte, una interim & continua animæ vox, continuum deſiderium ejus, tamquam unum continuumque *Revertere*, donec veniat.

Scriptura de Deo loquitur in figuris.
Pſ. 26. 8.
Deſiderium vox animæ ſponſum revocantis.
Pſ. 9. 17.

3 Et nunc DA MIHI ANIMAM, quam frequenter Verbum ſponſus inviſere ſoleat, cui familiaritas auſum, cui guſtus famem, cui contemptus omnium otium dederit: & ego huic incunctanter aſſigno vocem pariter & nomen ſponſæ; nec ab ea penitus locum, qui in manibus eſt, cenſuerim alienum. Talis nempe inducitur hic loquens. Quem enim revocat, ejus abſque dubio probat ſe meruiſſe præſentiam, etſi non copiam. Alioquin non revocaſſet illum, ſed vocaſſet. Porro revocationis verbum *revertere* eſt. Et forte ideo ſubtraxit ſe, quo avidius revocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando ſimulabat ſe longius ire; non quia hoc volebat, ſed volebat audire: *Mane nobiſcum, Domine, quoniam adveſperaſcit*. Et rurſum alia vice ſuper mare ambulans, cum Apoſtoli navigarent & laborarent in remigando, quaſi volens præterire eos, nec tunc quidem illud volebat, ſed magis probare fidem & elicere precem. Denique, ſicut ait Evangeliſta, *Turbati ſunt, & clamaverunt, putantes*

Qualis anima.
Luc. 24. 29.
Sponſus fugam ſimulat, ut majus ſui deſiderium excitet.
Marc. 6. 49.

a In ſcriptis omnibus & editis primis hic legitur *ens*, apud Horſtium & alios, *manens*. Ita *ens* habes ſermone 75. num. 11. pro quo dici *ſedens*. Hic tamen paulo poſt etiam in mſſ. legitur, *manens vel exiſtens*.

[illegible] *gratiſſima eſſe*. Ergo iſtiuſmodi piam ſimulationem, immo ſalutarem diſpenſationem, quam tunc corporaliter Verbum corpus interdum exhibuit, non ceſſat aſſidue Verbum ſpiritus, modo ſuo ſpirituali, cum devota ſibi anima ſedulo actitare. Præteriens teneri vult; abiens revocari. Neque enim hoc irrevocabile verbum. It, & redit pro beneplacito ſuo, quaſi viſitans diluculo, & ſubito probans. Et ire quidem illi quodam modo diſpenſatorium; redire vero ſemper voluntarium eſt: utrumque autem plenum judicii. At penes ipſum horum ratio.

Joan. 14. 28. — *Joan. 16. 17.* — Abſentia Sponſi quomodo modicum & non modicum dicatur. — * al. non modicum. — *Habac. 2. 3.*

4 Nunc vero conſtat in anima fieri hujuſmodi viciſſitudines euntis, & redeuntis Verbi, ſicut ait: *Vado, & venio ad vos*; item: *Modicum, & non videbitis me; & iterum modicum, & videbitis me*. O modicum & modicum! o modicum longum! Pie Domine, modicum dicis quod non videbimus te? Salvum ſit verbum Domini mei: longum eſt & multum valde nimis. Verumtamen utrumque verum: & modicum meritis; & longum * votis. Habes utrumque in Propheta: *Si moram fecerit*, inquit, *expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit*. Quomodo non tardabit, ſi moram fecerit, niſi quia quod ad meritum ſatis eſt, non eſt ſatis ad votum? Porro anima amans votis fertur, trahitur deſideriis, diſſimulat merita, majeſtati oculos claudit, aperit voluptati, ponens in ſalutari, & fiducialiter agens in eo. Intrepida denique & inverecunda revocat Verbum, & cum fiducia repetit delicias ſuas, ſolita libertate vocans, non Dominum, ſed Dilectum: *Revertere, dilecte mi*; & addit: *Similis eſto capreæ, hinnuloque cervorum ſuper montes Bethel*. At illud poſtea.

Cant. 2. 17. — Bernardi experimentum de viſitatione Sponſi. — Viſitatio Sponſi quam occulta.

5 Nunc vero ſuſtinete modicum quid inſipientiæ meæ. Volo dicere, nam & hoc pactus ſum, quomodo me cum agitur in ejuſmodi. Non expedit quidem. Sed prodar ſane ut proſim: &, ſi profeceritis vos, meam inſipientiam conſolabor; ſi non, meam inſipientiam confitebor. Fateor & mihi adventaſſe Verbum, in inſipientia dico, & pluries. Cumque ſæpius intraverit ad me, non ſenſi aliquoties cum intravit. Adeſſe ſenſi, adfuiſſe recordor, interdum & præſentire potui introitum ejus, ſentire numquam, ſed ne exitum quidem. Nam unde in animam meam venerit, quove abierit denuo eam dimittens, ſed & qua vel introierit, vel exierit, etiam nunc ignorare me fateor, ſecundum illud: *Neſcis unde veniat, aut quo vadat*. Nec mirum tamen, quia ipſe eſt, cui dictum eſt: *Et veſtigia tua non cognoſcentur*. Sane per oculos non intravit, quia non eſt coloratum; ſed neque per aures, quia non ſonuit; ſed neque per nares, quia non aeri miſcetur, ſed menti; nec infecit aerem, ſed fecit: neque vero per fauces, quia non eſt manſum vel hauſtum; nec tactu comperi illud, quia palpabile non eſt. Qua igitur introivit? An forte nec introivit quidem, quia non de foris venit? Neque enim eſt unum aliquid ex iis quæ foris ſunt. Porro nec de intra me venit, quoniam bonum eſt, & ſcio quoniam non eſt in me bonum. Aſcendi etiam ſuperius meum; & ecce ſupra hoc Verbum eminens. Ad interius quoque meum curioſus explorator deſcendi: & nihilo minus infra inventum eſt. Si foras aſpexi, extra omne exterius meum comperi illud eſſe; ſi vero intus, & ipſum interius erat. Et cognovi verum quidem eſſe quod legeram: quia *in ipſo vivimus, movemur, & ſumus*; ſed ille beatus eſt, in quo eſt ipſum, qui illi vivit, qui eo movetur.

Joan. 3. 8. — *Pſal. 76. 20.* — *Act. 17. 28.* — Præſentia Dei in anima ſignum ex motu cordis. — Operatio ejus.

6 Quæris igitur, cum ita ſint omnino inveſtigabiles viæ ejus, unde adeſſe noverim? Vivum & efficax eſt, moxque ut intus venit, expergefecit dormitantem animam meam; movit, & mollivit, & vulneravit cor meum quoniam durum lapideumque erat, & male ſanum. Cœpit quoque evellere & deſtruere, ædificare & plantare, rigare arida, tenebroſa illuminare, clauſa reſerare, frigida inflammare, necnon & mittere prava in directa, & aſpera in vias planas; ita ut benediceret anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto ejus. Ita igitur intrans ad me aliquoties Verbum ſponſus, nullis unquam introitum ſuum indiciis innoteſcere fecit, non voce, non ſpecie, non inceſſu. Nullis denique ſuis motibus compertum eſt mihi, nullis meis ſenſibus illapſum penetralibus meis: tantum ex motu cordis (ſicut præfatus ſum) intellexi præſentiam ejus; & ex fuga vitiorum, carnaliumque compreſſione affectuum, adverti potentiam virtutis ejus; & ex diſcuſſione ſive redargutione occultorum meorum admiratus ſum profunditatem ſapientiæ ejus, & ex quantulacumque emendatione morum meorum expertus ſum bonitatem manſuetudinis ejus, & ex renovatione ac reformatione ſpiritus mentis meæ, id eſt interioris hominis mei, percepi utcumque ſpeciem decoris ejus, & ex contuitu horum omnium ſimul expavi multitudinem magnitudinis ejus.

Abſente Verbo refrigeſcunt omnia. — Revocandum eſt abeuntes. — * al. dico.

7 Verum quia hæc omnia, ubi abſceſſerit Verbum, perinde ac ſi ollæ bullienti ſubtraxeris ignem, quodam illico languore torpentia & frigida jacere incipiunt; atque hoc mihi ſignum abſceſſionis ejus. Triſtis ſit neceſſe eſt anima mea, donec iterum revertatur, & ſolito recaleſcat cor meum intra me; idque ſit reverſionis indicium. Tale ſane experimentum de Verbo habenti, quid mirum, ſi & ego uſurpo mihi vocem ſponſæ in revocando illud, cum ſe abſentaverit, quæ etſi non pari, ſimili tamen vel ex parte deſiderio teneor? Familiare mihi erit, quoad vixero, pro Verbi revocatione revocationis verbum, quod utique *revertere* eſt. Et quoties elabetur, toties repetetur a me, nec ceſſabo clamitare quaſi poſt tergum abeuntis ardenti deſiderio cordis ut redeat, & reddat mihi lætitiam ſalutaris ſui, reddat mihi ſeipſum. Fateor * vobis, filii, nil aliud interim libet, dum non præſto eſt quod ſolum libet. Et hoc oro, ut non vacuum veniat, ſed plenum gratiæ & veritatis; more utique ſuo, ſicut heri & nudius tertius. In quo mihi ſimilitudinem capreæ & hinnuli exhibitum iri poſſe videtur, cum veritas *capreæ* oculos habeat, gratia *hinnuli* hilaritatem.

Joan. 1. 14. — Veritas & gratia neceſſaria ad plenam viſitationem Verbi.

8 Utraque res neceſſaria mihi: & veritas quidem, cui abſcondi non poſſim: gratia autem, cui nolim. Alioquin ſine alterutra viſitatio plane non erit, cum & illius ſeveritas abſque hac oneroſa, & hujus hilaritas abſque illa diſſoluta poſſit videri. Amara eſt veritas ſine condimento gratiæ: ſicut abſque veritatis freno levis & neſciens modum, plerumque & inſolens ipſa devotio. Quam multis non profuit gratiam percepiſſe, pro eo quod temperamentum de veritate pariter non acceperunt? Ex hoc enim, plus quam oportuit, complacuere ſibi in ea, dum veriti non ſunt veritatis obtutus, dum non reſpexerunt ad capreæ maturitatem, magis autem ſe totos hinnuli levitati hilaritatique dederunt. Inde factum eſt ut, in qua privatim exultare voluerant, gratia priventur, quibus vel ſero dici potuerit: Euntes ergo diſcite, quid ſit: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*. Dixerat denique ſancta anima quædam in abundantia ſua: *Non movebor in æternum*: cum ſubito ſenſit averſam a ſe faciem Verbi, ſeque non modo motam, ſed etiam conturbatam: & ſic in triſtitia didicit opus fuiſſe ſibi, cum munere quidem devotionis, etiam pondere veritatis. Ergo non in ſola gratia plenitudo gratiæ eſt, ſed ne in ſola quidem veritate. Quid prodeſt ſcire quid te oporteat facere, ſi non detur & velle facere? Quid ſi velis quidem, ſed minime poſſis? Quantos expertus ſum agnita veritate triſtiores, & ideo magis, quod jam confugere ad ignorantiæ excuſationem non liceret, ſcientes, & non facientes quod Veritas hortaretur?

Pſal. 2. 11. — *Pſal. 29. 7.* — *Jacob. 4. 17.* — *Luc. 12. 47.*

9 Quæ cum ita ſe habeant, neutrum ſine altero ſufficit. Parum dixi: non expedit quoque. Unde id ſcimus? *Scienti*, inquit, *bonum, & non facienti, peccatum eſt illi*; item, *ſervus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens digna, vapulabit multis*. At illud pro parte veritatis. Pro gratiæ quid? Scriptum eſt: *Et poſt buccellam introivit in eum ſatanas*. Judam loquitur, qui accepto munere gratiæ, quia in veritate non ambulabat cum veritatis Magiſtro, vel potius cum magiſtra Veritate, locum in ſe diabolo dedit. Audi adhuc: *Cibavit illos ex adipe frumenti, & de petra melle ſaturavit eos*. Quos? *Inimici Domini mentiti ſunt ei*. Quos melle cibavit & adipe; hi mentiti ſunt ei facti inimici; quia veritatem gratiæ non junxerunt. De quibus alibi habes: *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt a ſemitis ſuis*. Quidni claudicarent, uno pede gratiæ contenti, & non apponentes veritatem? Erit igitur tempus eorum in ſæcula, ſicut & principis ipſorum, qui & ipſe in veritate non ſtetit, ſed fuit mendax ab initio, ideoque audivit; *Perdidiſti in decore tuo ſapientiam*. Nolo decorem qui mihi ſapientiam tollat.

Joan. 13. 27. — Gratia ſine veritate claudicat. — *Pſ. 80. 17.* — *Pſ. 80. 16.* — *Pſ. 17. 46.* — *Joan. 8. 44.* — *Ezech. 28. 16.* — Gratiam perdit qui ſibi attribuit.

10 Quæris qui ille tam noxius, tamque pernicioſus decor? Tuus. Adhuc forte ſine intellectu es? Planius audi. Privatus, proprius. Non culpamus donum, ſed uſum. Denique ſi advertiſti, non in decore, ſed *in ſuo decore* dictus eſt ille perdidiſſe ſapientiam. Et (ni fallor) unus Angeli, animæque decor ipſa eſt. Quid enim vel hæc, vel ille abſque ſapientia, niſi rudis deformiſque materia eſt? Ea ergo ille non modo formatus, ſed & formoſus fuit. Sed perdidit eam, cum fecit ſuam: ut non ſit aliud in decore ſuo, quam in ſua ſapientia perdidiſſe ſapientiam. Proprietas in cauſa eſt. Quod ſibi ſapiens fuit, quod non dedit gloriam Deo, quod non retulit gratiam pro gratia, quod non ſecundum veritatem ambulavit in ea, ſed ad ſua eam retorſit voluntatem: iſtud eſt cur eam perdidit; immo iſtud eſt quod eam perdidit. Etenim ſic habere, perde-

Cur dæmon amiſit decorem.

Rom. 4. 2. perdere eſt. *Et ſi Abraham*, inquit, *ex operibus juſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum*. Et ego:
*al. ergo. Non * ego in toto, inquam. Perdere quicquid habeo non apud Deum. Nam quid tam perditum, quam quod extra Deum exaltat? Quid mors, niſi privatio vitæ? Ita nihil perditio, niſi alienatio a Deo eſt.
Iſ. 5. 21. *Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſ-*
1. Cor. 1. 19. *metipſis prudentes!* De vobis dicitur; *Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo*. Perdiderunt ſapientiam, quia ſua ſapientia perdidit eos. Quid non perdiderunt qui & ipſi perditi ſunt? An vero non perditi, quos neſcit Deus?

11 Porro autem virgines fatuæ, quas quidem non aliunde fatuas puto, niſi quia dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtultæ factæ ſunt; hæ, inquam, a Deo audire
Matth. 25. 12. habent: *Neſcio vos*. Et item illi, qui gratiam miraculorum ad ſuam uſurpaverunt gloriam, nihilo minus audituri ſunt, quia *non novi vos*: ut liquido ex
Matth. 7. 23. his claſeſcat, gratiam non prodeſſe, ubi veritas non eſt in intentione, ſed obeſſe magis. Et quidem penes Sponſum utraque res. Denique *gratia & veritas per*
Joan. 1. 17. *Jeſum-Chriſtum facta eſt*, ait Joannes Baptiſta. Si ergo cum una quavis harum ſine altera pulſaverit ad
Sponſi viſitatio, quæ timenda. oſtium meum Dominus Jeſus-Chriſtus (ipſe eſt enim Dei Verbum, animæ ſponſus) intrabit ſane non tamquam ſponſus, ſed tamquam judex. Abſit, nequaquam fiat hoc. Non intret in judicium cum ſervo ſuo. Intret pacificus, intret jocundus & hilaris; maturius tamen & ſerius intret, qui ſeveriori quodam veritatis vultu in me, dum inſolentiam reprimit, purget lætitiam. Intret quaſi *hinnulus ſaliens*, quaſi *capreus* circumſpectus, qui culpam diſſimulando tranſiliat, pœnam miſerando reſpiciat. Intret quaſi deſcendens de montibus Bethel, feſtivus & ſplendidus, & quaſi procedens a Patre, ſuavis & mitis, qui non dedignetur dici & fieri ſponſus animæ quærentis ſe, cum ſit ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXV.

Deus quærendus eſt debito tempore, modo, & loco: Et quod nunc ſit acceptabile tempus, in quo quiſque per bona opera poteſt ſibi invenire Deum, ac ſuam operari ſalutem.

Cant. 3. 1. 1 IN *lectulo meo quæſivi per noctes quem diligit anima mea*. Non eſt reverſus Sponſus ad vocem & votum revocantis. Quare? Ut deſiderium creſcat, ut
Deus ſæpe differt ſuam præſentiam, ut ardentius quæratur. probetur affectus, ut exerceatur amoris negotium. Sane ergo diſſimulatio eſt, non indignatio. Sed ſupereſt ut quæratur, ſi forte reperiatur quæſitus, qui vocatus
Matth. 7. 8. non venit, dicente Domino: *Omnis qui quærit, invenit*. Porro verbum revocationis tale eſt: *Revertere, aſſimilare, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum*. Ad quam vocem dum non eſt reverſus, utique ob illas cauſas quæ dictæ ſunt; hinc iſta quæ amat facta cupidior, mox ſeſe ad requirendum tota aviditate dedit. Et primo quidem quærit illum *in lectulo*, ſed minime invenit. Surgit inde, circuit civitatem, it, & redit per plateas & vicos, & non occurrit, neque apparet. Interrogantur quique forte occurrerint: nihilque certi reportatur. Neque vicis unius, aut unius
Sponſæ aviditas & conſtantia in quærendo ſponſo. noctis quæſitio hæc, & hæc fruſtratio, cum dicat iſta, quia *quæſivi per noctes*. Quid hoc deſiderii eſt & ardoris, ut ſurgens de nocte publicum non erubeſcat; percurrat civitatem, percunctetur palam & paſſim de dilecto, atque a veſtigandis ſemitis ejus nulla valeat ratione averti, nulla præpediri difficultate, non tempeſtivæ retineri amore quietis, non ſponſæ verecundia, non vel timore nocturno? Et tamen in his omnibus fruſtrata eſt uſque adhuc a deſiderio ſuo. Quare? Quid ſibi vult pertinax hæc & diuturna fraudatio, tædiorum nutrix, ſuſpicionum fomes, impatientiæ fax, noverca amoris, mater deſperationis? Si adhuc diſſimulatio eſt, nimis eſt moleſta.

2 Eſto quod pie utiliterque interim fuerit diſſimulatum, donec in ſola adhuc vocatione, ſeu revocatione res erat. Nunc vero cum requiritur, & ita requiritur, quid jam conferre poterit diſſimulatio? Si de carnalibus ſponſis & pudendis amoribus quæſtio eſt, ſicut litteralis ſuperficies præluſiſſe videtur: & ſi inter illos talia contingere queant, mea non intereſt: ipſi viderint. Quod ſi animarum quærentium Dominum mentibus & affectibus pro quæſtione utroque poſſe nunc reſpondere & ſatiſfacere me oportet, eruendum ſane eſt de Scriptura ſancta, in qua ſe vitam habere confidunt eo vitale aliquid, quo ſpiritualia: ut edant pauperes & ſaturentur, & vivant corda eorum. Et quis tam condiens vita, quam Dominus noſter Jeſus-
Coloſſ. 3. 4. Chriſtus, de quo ajebat qui eo vivebat, quia *cum Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria*? Ipſe ergo ad medium veniat, quo
Joan. 1. 26. & nobis veraciter dici poſſit: *Medius autem veſtrum ſtat, quem vos neſcitis*. Quamquam neſcio quomodo non ſciatur a ſpiritualibus ſponſus Spiritus, qui tamen ita in ſpiritu profecerunt, ut poſſint dicere cum Propheta; *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*:
Thren. 4. 20. & cum Apoſtolo: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum*
2. Cor. 5. 16. *carnem, ſed nunc jam non novimus*. Nonne ipſe eſt, quem ſponſa quærebat? Is vere eſt ſponſus, & amans, & amabilis. Is, inquam, vere ſponſus: ſicut caro e-
Joan. 6. 56. jus vere eſt cibus, & ſanguis ejus vere eſt potus: & totum quod de ipſo eſt, vere eſt, quando ipſe eſt non aliud ſane, quam ipſa Veritas.

3 Verum is Sponſus quid eſt quod non invenitur quæſitus, cum requiratur tam ſtudioſe & impigre, nunc quidem in lectulo, nunc vero in civitate, aut
Matt. 7. 7. etiam in plateis, vel vicis, ipſe autem dicat; *Quærite, & invenietis; & qui quærit invenit*? Propheta
Thren. 3. 25. quoque loquatur ad eum; *Bonus es, Domine, animæ*
Iſ. 55. 6. *quærenti te*: & item ſanctus Iſaias: *Quærite* Dominum, *dum inveniri poteſt*? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ? Neque enim quæ hic inducitur quærens, una
Joan. 7. 34. eſt ex his, quibus ipſe ait; *Quæretis me, & non invenietis*. Sed attendite tres eſſe cauſas, quæ interim
Tres cauſæ cur quærentes fruſtrentur. occurrunt, & quærentes fruſtrari ſolent: cum aut videlicet non in tempore quærunt, aut non ſicut oportet, aut non ubi oportet. Si enim omne tempus a-
Iſ. 55. 6. 1. Si opportunum tempus negligant. ptum eſt ad quærendum, cur ergo dicit Propheta (quod jam memoravi) *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt*? Erit abſque dubio cum inveniri non poterit; & ideo addit, ut invocetur dum prope eſt: quia futurum eſt jam non prope futurum. A quo e-
Iſ. 45. 24. nim tunc non requiretur? *Mihi*, inquit, *curvabitur omne genu*, &c. Nec tamen invenietur ab impiis, quos ultores Angeli arcebunt profecto, & tollent ne videant gloriam Dei. Fruſtra inclamabunt & fatuæ virgines: minime prorſus jam ad eas exit, clauſa ja-
Matt. 25. 10. Joan. 7. 34. nua. Sibi proinde dictum putent illud; *Quæretis me, & non invenietis*.

2. Cor. 6. 2. 4 Cæterum nunc tempus acceptabile, nunc dies ſalutis ſunt; tempus plane & quærendi, & invocandi, quando plerumque, & antequam invocetur adeſſe ſentitur. Audi denique quid pollicetur. *Antequam me*
Iſ. 65. 24. *invocetis*, inquit, *dicam*: *Ecce, adſum*. Nec latuit benignitas hæc & facilitas temporis quod nunc eſt, il-
Pſ. 9. 17. lum qui in pſalmo loquitur: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit*
Gal. 6. 10. *auris tua*. Quod ſi per bona opera quæritur Deus ergo dum tempus habemus operentur bonum, ad omnes;
Joan. 9. 4. præſertim quia Dominus aperte prænunciat venire noctem, quando nemo poteſt operari. Tu-ne aliud ad quærendum Deum, ad operandum quod bonum eſt, repertur es tibi tempus in ſæculis venturis, præter hoc, quod conſtituit tibi Deus, in quo recordetur tui? Et ideo *dies ſalutis*; quia in his ipſe
Pſ. 73. 12. *Deus, rex noſter, ante ſæcula operatus eſt ſalutem in medio terræ*.

5 I ergo tu, & in medio gehennæ [a] expectato ſalutem, quæ jam facta eſt in medio terræ. Quam tibi
Error de ſera redemptione. ſomnias proventuram inter ardores ſempiternos facultatem veniam promerendi, cum jam tranſiit tempus miſerendi? Non relinquitur tibi hoſtia pro peccatis, mortuo in peccatis. Non crucifigitur iterum Filius
Rom. 6. 9. Dei: mortuus eſt ſemel, jam non moritur. Non deſcendit ad inferos ſanguis, qui effuſus eſt ſuper terram. Biberunt omnes peccatores terræ; non eſt quod ſibi ex eo vindicent dæmones ad reſtinguendos focos ſuos; ſed neque omnes ſocii dæmoniorum. Semel illo deſcendit, non ſanguis, ſed anima: & hæc portio eorum, qui in carcere erant. Una illa viſitatio, quæ tunc facta eſt per præſentiam animæ, cum corpus penderet exanime ſuper terram. Sanguis aridam rigavit, ſanguis infudit terram, & inebriavit eam; ſanguis quæ in terra, & quæ in cœlis ſunt pacificavit, non autem & quæ apud inferos: niſi quod ſemel illo, ut dixi, anima ejus excurrit, & fecit ex parte redemptio-

a Origenem hic notare videtur, aut certe errorem ipſi tributum, quemadmodum alios notat in Serm. 30. de diverſis, & Serm. 54. in Cant. num. 3. Confer Ambroſ. Autpertum lib. 10 in Apocalypſin ad hunc verſum: *Nec intrabit in eam aliquid coinquinatum*, ubi hunc errorem confutat.

TOMO IV. ptionem, ne vel eo momenti vacaret [a] opera charitatis: ſed ultra non adjicere. Ergo nunc tempus acceptabile & aptum ad quærendum, in quo plane qui quærit invenit, ſi tamen ubi, & uti oportet, quærit. Et hæc una cauſa, quæ impedire poteſt, ne inveniatur ſponſus a quærentibus ſe, cum non quærunt in tempore opportuno. At non ea impedit ſponſam, nempe invocantem & quærentem in tempore opportuno. Sed ne illa quidem, cum tepide aut negligenter, ſeu perfunctorie quærit; nam corde ardenti, & omnino infatigabiliter quærit, plane ut decet.

a Si non uti decet, quærant.

6 Reſtat ut de tertia videamus, ne videlicet ubi non decet quærat. *In lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea.* An non forte in lectulo quærendus erat, ſed in lecto; quippe cui orbis anguſtus eſt? Sed non horreo lectulum qui novi parvulum. *Parvulus* denique *nobis natus eſt*. Exulta tu, & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael. At idem Dominus in Sion magnus, apud nos parvulus, apud nos infirmus repertus eſt: ex uno jacere, ex altero & in lectulo jacere habens. An non lectulus tumulus? an non lectulus præſepium? an non lectulus uterus virginis? Neque enim magni Patris uterus lectulus eſt, ſed lectus magnus, de quo ad Filium: *Ex utero*, inquit, *ante luciferum genui te*. Quamquam ne lectus quidem forſitan digne cenſendus ſit uterus ille, qui regentis potius, quam jacentis eſt locus. Manens enim in Patre regit cum Patre univerſa. Denique non jacere, ſed ſedere ad dexteram Patris Filium fides indubitata habet; & ipſe cœlum ſibi ſedem eſſe, non lectum perhibet; ut ſcias illum in ſuis, id eſt in ſuperis, nequaquam ſolatia habere infirmitatis, ſed poteſtatis inſignia.

Cant. 3. 1. ? non uti par eſt, quærant. Iſ. 9. 6. Iſ. 12. 6. Lectulus ſponſi jur-. Pſ. 109. 3. Iſ. 66. 1.

7 Merito proinde ſponſa ponens lectulum, dicit ſuum; quia omne quod infirmum Dei, non de proprio ineſſe illi manifeſtum eſt, ſed de noſtro. Ex nobis aſſumpſit quæ pro nobis ſuſtinuit, naſci, lactari, mori, ſepeliri. Mea eſt mortalitas nati, mea infirmitas parvuli, mea expiratio crucifixi, mea ſepulti dormitio. Quæ priora tranſierunt, & ecce nova ſunt omnia. *In lectulo meo quæſivi per noctes quem diligit anima mea.* Quid? In tuo quærebas, qui ſe jam in ſua receperat? Non videras Filium hominis aſcendentem ubi erat prius? Jam cœlum tumulo commutavit & ſtabulo, & tu illum in tuo adhuc lectulo quæris? Surrexit, non eſt hic. Quid quæris in lectulo fortem, in lectulo magnum, clarificatum in ſtabulo? Introivit in potentias Domini, decorem induit & fortitudinem; & ecce, ſedet ſuper Cherubim qui ſub lapide jacuit. Ex hoc jam non jacet, ſed ſedet: & tu tamquam jacenti ſubſidia paras? Sive ut abſolutior veritas ſit, aut ſedet judicans, aut ſtat adjuvans.

Infirmitates Chriſti ex [illegible]

8 Sic vos o bonæ mulieres, ecquid, quæſo, excubias exhibetis? qui aromata comparatis, paratis unguenta? Si ſciretis quantus is ſit, quamque ſit inter mortuos liber mortuus ille quem ungere pergitis, vos forſitan petiſſetis ab eo potius ungi. Nonne ille eſt, quem unxit Deus ſuus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis? Beatæ eritis vos, ſi glorian potueritis revertentes, & dicere, quia *de plenitudine ejus & nos accepimus*. Enimvero factum eſt ita. Nam revera unctæ remeant quæ uncturæ venerant. Quidni unctæ tam læto nuntio novæ odoriferæque reſurrectionis: *Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!* Miſſæ ab Angelo opus faciunt Evangeliſtæ; factæque apoſtolæ Apoſtolorum, dum feſtinant ad annuntiandum mane miſericordiam Domini, dicunt; In odore unguentorum tuorum currimus. Ex tunc ergo & deinceps fruſtra in lectulo quæſitus eſt ſponſus; quia etſi cognoverat cum Eccleſia ſecundum carnem, id eſt ſecundum carnis infirmitatem, ſed nunc jam non novit. Denique quæſitus eſt poſtmodum a Petro & Joanne identidem in ſepulchro, ſed minime inventus. Vide tu, utrum-ne apte & competenter quiſque horum tunc dicere quiverit: *In lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea: quæſivi, & non inveni.* Nempe itura ad Patrem caro quæ non erat ex Patre, prius per gloriam reſurrectionis omne infirmum ſe exuit, accinxit potentia, induit lumine ſicut veſtimento: in quali nimirum gloria & ornatu decuit eam paternis aſpectibus præſentari.

Leaſus ſtuſtra quæſitus [illegible] Pſ. 44. 8. Joan. 1. 16. Rom. 10. 15. Apoſtolæ Apoſtolorum mulieres.

Dilectio 9 Pulchre vero ſponſa, non quem diligo ego, ſed *quem diligit anima mea*, inquit; quod vere & proprie ad ſolam pertineat animam illa dilectio qua aliquid ſpiritualiter diligi, verbi gratia, Deum, Angelum, animam. Sed & diligere juſtitiam, veritatem, pietatem, ſapientiam, virtuteſque alias, ejuſmodi eſt. Nam cum ſecundum carnem quippiam diligit, vel potius appetit anima, verbi gratia cibum, veſtimentum dominium, & quæ iſtiuſmodi ſunt corporalia ſive terrena, carnis potius, quam animæ amor dicendus eſt. Et hoc pro eo quod ſponſa minus uſitate, ſed non minus proprie, animam ſuam ſponſum diligere dicit, monſtrans proinde ſpiritum eſſe ſponſum, & a ſe non carnali, ſed ſpirituali amore diligi. Et bene *per noctes* ſe quæſiſſe eum ait. Nam ſi juxta Paulum, *qui dormiunt nocte dormiunt, & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt*: ita non abſurde (ut opinor) dici poteſt, quod qui ignorant, nocte ignorant: ac per hoc qui quærunt, nocte quærunt. Quis enim quærat quod palam habet? Porro dies palam facit quod nox abſcondit; ut reperias in die quod in nocte quæſieras. Nox eſt itaque donec quæritur ſponſus; quoniam ſi dies eſſet, de medio fieret, & minime quæreretur. Et de hoc ſatis; niſi forte numeroſitas hæc noctium aliquid adhuc quærendum ſignet [b], quia non noctem ſed noctes poſuit.

Sponſa ſpiritualis, non carnalis. 1. Theſſ. 5. 7. b al. inſinuet.

10 Et mihi videtur, ſi tu melius non habes, talis poſſe ratio reddi. Habet mundus iſte noctes ſuas, & non paucas. Quid dico, quia noctes habet mundus, cum pene totus ipſe ſit nox, & totus ſemper verſetur in tenebris? Nox eſt Judaica perfidia, nox ignorantia paganorum, nox hæretica pravitas, nox etiam catholicorum carnalis, animaliſve converſatio. An non nox ubi non percipiuntur ea quæ ſunt Spiritus Dei? Sed & apud hæreticos vel ſchiſmaticos quot ſectæ, tot noctes. Fruſtra per has noctes juſtitiæ ſolem & lumen quæritis veritatis, id eſt ſponſum: quia nulla ſocietas luci ad tenebras. Sed dicit aliquis, quod non ſit tam ſtulta, tamve cæca ſponſa, ut quærat lumen in tenebris, quærat dilectum apud ignorantes, & qui non diligunt eum. Quaſi vero ſe per noctes nunc quærere dicat, & non potius quæſiſſe. Non ait, quæro; ſed, *quæſivi per noctes quem diligit anima mea*. Et eſt ſenſus, quia cum eſſet parvula, ſapiebat ut parvula, cogitabat ut parvula, & quærebat veritatem ubi non erat, errans, & non inveniens, juxta illud in pſalmo: *Erravi ſicut ovis quæ periit*. Denique in lectulo ſe memorat tunc adhuc eſſe, tamquam ætate imbecillem ac parvulam ſenſu.

Noctes mundi plurimæ. Pſ. 118. 176.

11 Si tamen ita conſtruas: *In lectulo meo*, ſubaudis, exiſtens vel jacens, *quæſivi quem diligit anima mea*; non quæſivi in lectulo ſed ens [c] in lectulo quæſivi; hoc eſt. Cum adhuc infima & invalida forem, & omnino minus idonea ſequi ſponſum quocumque iret, ſequi ad ardua & excelſa ſublimitatis illius; incidi in multos, qui cognoſcentes deſiderium meum, dicebant mihi; *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt*; & neque hic, neque illic erat. Incidi autem, & non ad inſipientiam mihi. Nam quo propius acceſſi, & exploravi diligentius, eo citius certiuſque cognovi, veritatem apud eos minime eſſe. Quæſivi enim, & non inveni: & deprehendi noctes, qui ſe dies mentiebantur.

c Sic mſſ. non ſedens. Marc. 13. 21.

12 Et dixi; *Surgam, & circuibo civitatem; per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea.* Intuere vel nunc, quia jacet quæ dicit, *Surgam*. Pulchre omnino. Quidni ſurgeret, cognito de reſurrectione dilecti? Ceterum, o beata, ſi conſurrexiſti cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt ſapias oportet: neque deorſum, ſed ſurſum quæras Chriſtum neceſſe eſt, ubi ſedet in dextera Patris. Sed *circuibo*, ais, *civitatem*. Ad quid? in circuitu impii ambulant. Judæis illud relinquito, quibus pridem eorum Propheta hoc vaticinatus eſt, quia *famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem*. Et ſi introieris in civitatem, ſecundum Prophetam alium, *ecce attenuati fame*; quod utique non eſſet, ſi in ea fuiſſet panis vitæ. Surrexit de corde terræ, ſed ſuper terram non remanſit. Aſcendit autem ubi erat prius. Nam qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit, panis vivus qui de cœlo deſcendit, item ipſe Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cant. 3. 2. Col. 3. 1. Pſ. 58. 7. Jer. 14. 18.

SER-

[illegible] & primi edit. [illegible] quod quidem codices habent [illegible] *vacarent opera*. [illegible] Bernardus non in ea fuit ſententia. (quod [illegible]) ea damnatas quaſdam ab [illegible] fuiſſe ſed tantum Patres [illegible] per Chriſtum liberatos fuiſſe [illegible] S. Doctor. colligit, tum Serm. [illegible] de Paſcha num. 5. ubi *carcerem* [illegible] vocat: tum maxime Serm. 4. in feſto omn. SS. n. 2. ubi ſinum Abrahæ explicans, ait ante Chriſti adventum nulli omnino Sanctorum ad cœlum [illegible] ſe acceſſum, ſed Deum eis providiſſe IN INFERNO IPSO locum [illegible], ita tamen ut magnum chaos eſſet inter illos & animas impiorum. [illegible] enim, inquit, utrique in tenebris eſſent, non utrique erant in pœnis [illegible]. In hunc ergo locum [illegible] [illegible], & vectes ferreos confregit, educens [illegible] de domo carceris, &c. quæ mire hunc locum illuſtrant.

SERMO LXXVI.

De claritate Sponſi, in qua coæqualis Patri ſedet a dextris gloriæ ejus: & qualiter boni paſtores debent eſſe ſollicti, vigiles, & diſcreti circa paſcendas animas ſibi commiſſas.

Cant. 3. 2.
1. PEr vicos & plateas quæram quem diligit anima mea. Adhuc ut parvula ſapit. Puto arbitrata eſt egreſſum de tumulo publicum mox petiiſſe, ut ſolito doceret populos, ac ſanaret infirmos, & ut manifeſtaret gloriam ſuam in Iſrael, ſi forte reciperent reſurgentem de morte, qui ſe recepturos promittebant deſcendentem de cruce. Verum ille perfecerat opus, quod ſibi dederat Pater ut faceret; quod ſane iſta intellexiſſe debuerat vel ex voce pendentis, illa ſcilicet, qua illico expiraturus ait: *Conſummatum eſt*. Non erit jam quod ſe denuo crederet turbis, quæ nec ſic forſitan erant in eum crediture. Et feſtinabat ad Patrem, qui ſibi diceret: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*. Fortius nempe atque divinius, cum exaltatus fuerit a terra, omnia trahet ad ſeipſum. Hæc autem per vicos & plateas quærendum putavit, fruendi avida, ſed ignara myſterii. Iterum ergo fruſtrata repetit dicens: *Quæſivi illum, & non inveni*; ut ſermo impleretur quem dixit: *Quia vado ad Patrem, & jam non videbitis me*.

Cur Chriſtus aſcendit. Joan. 19. 30. Pſal. 109. 1. Cant. 3. 2. Joan. 16. 16.

Viſio in fraudem meritum fidei.
2 Dicat forſitan iſta: Quomodo ergo credent in eum quem non videbunt? Quaſi fides ex viſu ſit, & non potius ex auditu. Quid magni eſt credere quod videris, & tuis non negare oculis fidem quid laudis meretur? Sed ſi quod non videmus ſperamus, per patientiam exſpectamus; & patientia meritum eſt. *Beati* denique *qui non viderunt, & crediderunt*. Proinde ut non evacuetur meritum fidei, ſubducat ſe viſui, dans virtuti locum. Etiam & tempus eſt, ut jam in ſuum ſeſe recipiat. Quæris, in quem ſuum? In dexteram Patris. Neque enim rapinam arbitrabitur eſſe ſe æqualem Deo, cum ſit in forma Dei. Ergo is ſit Unigeniti locus, in quo omnis ejus injuria propulſata videatur. Sedeat ſane juxta, non infra, ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem. In hoc apparebit majeſtatis æqualitas, ſi nec inferiorem Patre, nec poſteriorem ſuſpexeris. At iſta interim nihil horum advertit: ſed quaſi ebria præ amore hac illacque diſcurrens, quærit oculis, quem jam oculus non contingit, ſed fides. Non enim exiſtimat Chriſtum aliter oportere intrare in gloriam ſuam, niſi prius reſurrectionis gloriam palam mundo innoteſcente confutetur impietas, exultent fideles, glorientur diſcipuli, populi convertantur, demumque ab univerſis glorificetur ipſe, cum ex præſentia reſurgentis cunctis claruerit veritas prædicentis. Falleris, o ſponſa. Oportet quidem hæc fieri, ſed in tempore.

Joan. 20. 29. Philip. 2. 6. Seſſio Chriſti ad dexteram Patris quid.

Iſai. 26. 10. Chriſti Aſcenſio minime differenda.
3 Nunc vero interim vide, ne forte id dignum magis & ſupernæ conſentaneum juſtitiæ ſit, ſi non detur ſanctum canibus, & margaritæ porcis: ſi potius, ſecundum Scripturam, tollatur impius, ne videat gloriam Dei: ſi non fraudetur fides merito, quæ tunc ſane probatior eſſe dignoſcitur, cum creditur quod non videtur: ſi penes ipſam ſervetur dignis, quod occultatur indignis; ut qui *in ſordibus ſunt ſordeſcant adhuc, & juſti juſtificentur magis*, ſi non dormitent præ tædio. Cœli, & cœli cœlorum tabeſcant & confundantur ab exſpectatione ſua, ſi non ipſe Pater omnipotens diutius jam fruſtretur a deſiderio cordis ſui: ſi non demum Unigenitus ultra ab introitu gloriæ ſuæ (quod vel ſolum indigniſſimum eſt) aliquatenus retardetur. Quanti putas æſtimanda ſit gloria quantacumque mortalium, ut ab ea, quæ a Patre ſuo ab æterno parata eſt, debeat eum vel ad modicum retinere? Adde quod nulla ratione in longius protrahi decet ipſius Filii petitionem. Quam dicam petitionem quæris? Nempe illam, qua dicit: *Pater, clarifica Filium tuum*. Quod tamen eum petiiſſe ſenſerim, non ut ſupplicem, ſed ut præſcium. Libere petitur quod in poteſtate potentis accipere eſt. Ergo diſpenſatoria eſt Filii petitio, non neceſſaria: quippe donantis cum Patre, quicquid a Patre acceperit.

Apoc. 22. 11.

Joan. 17. 1. Chriſtus rogavit ſe clarificari a Patre, non ut ſupplex.

4 Ubi & hoc dicendum, quia non ſolum Pater clarificat Filium, ſed & Filius clarificat Patrem: ne quis dicat Filium minorem Patre, quaſi qui a Patre clarificetur, cum & ipſe clarificet Patrem, dicente Filio: *Pater, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te*. Sed forte adhuc ſummittendum putes Filium, quod quaſi inglorius videatur a Patre recipere claritatem, quam demum Patri refundat. Audi quia non eſt ita. *Clarifica me*, inquit, *Pater, claritate quam habui, priuſquam mundus fieret, apud te*. Si ergo claritas Filii poſterior non eſt, utpote quæ ab æterno eſt: ex æquo ſe clarificant Pater & Filius. Et ſi ita eſt, ubi Patris primatus? Æqualitas profecto eſt ubi coæternitas eſt. Et uſque adeo æqualitas, ut una ſit claritas amborum, ſicut ipſi unum ſunt. Unde mihi videtur dicendo rurſum: *Pater, clarifica nomen tuum*, non ſane aliud petere, quam ſe clarificari, in quo, & per quem nomen Patris proculdubio clarificaretur, & reſponſum accepit a Patre: *Et clarificavi, & iterum clarificabo*. Quæ quidem ipſa Patris reſponſio non parva Filii glorificatio fuit. Cæterum abundantius ad fluenta Jordanis, auguſtiuſque clarificatus dignoſcitur, & Joannis teſtimonio, & columbæ deſignatione, & voce Patris dicentis: *Hic eſt Filius meus dilectus*. Sed & in monte coram tribus Diſcipulis nihilo minus magnificentiſſime clarificatus eſt, tum voce eadem denuo ad ſe cœlitus delapſa, tum mira illa eximiaque transfiguratione corporis ſui, tum etiam Prophetarum atteſtatione duorum, qui ibidem apparuerunt cum eo loquentes.

Ibidem. Clarificatio mutua inter Patrem & Filium. Ibidem.

TOM. IV. Joan. 12. 28. Ibidem. Chriſti glorificatio ad Jordanem. Mat. 3. 14. Ibidem 17. In monte Thabor.

Superna in cœlis.
5 Supereſt ergo ut, juxta promiſſum Patris, ſemel adhuc clarificetur, eaque erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi. Sed ubi illa dabitur benedictio? Non enim, ut iſta ſuſpicata eſt, in plateis vel vicis, niſi forte in illis, de quibus dicitur: *Plateæ tuæ, Hieruſalem, ſternentur auro mundo, & per omnes vicos tuos alleluja cantabitur*. In his revera illam recepit a Patre Filius claritatem, cui non poterit ſimilis inveniri, ne in cœleſtibus quidem. Cui enim aliquando Angelorum dictum eſt: *Sede a dextris meis?* Non modo autem de numero Angelorum, ſed ne de ſuperioribus quidem reliquis beatorum ordinibus omnino quis repertus idoneus eſt ad capeſſendam ſuperexcellentem hanc gloriam. Ad neminem prorſus illorum facta eſt vox illa gloriæ ſingularis, nemini vocis in ſe efficientiam experiri datum. Sive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive poteſtates, profecto deſiderant in eum proſpicere, non ſe illi comparare præſumunt. Igitur Domino meo ſingulariter a Deo & dictum, & datum eſt, ſedere a dextris gloriæ ipſius, ut pote in gloria coæquali, in eſſentia conſubſtantiali, pro generatione conſimili, majeſtate non diſpari, æternitate non poſteriori. Ibi, ibi illum qui quæret inveniet, & videbit gloriam ejus: non gloriam quaſi unius cæterorum, ſed plane *gloriam quaſi Unigeniti a Patre*.

Tob. 13. 22. Hebr. 1. 13. Seſſio ad Patris dexteram ſoli Chriſto propria.

Joan. 1. 14. Ubi & quomodo quærendus [illegible].
6 Quid facies, o ſponſa? Putas poteſt ſequi eum illuc? Aut te ingerere audes, vel vales huic tam ſancto arcano, tamque arcano ſanctuario, ut Filium in Patre, & Patrem intuearis in Filio? Non utique. Ubi eſt ille, tu non potes venire modo; venies autem poſtea. Age tamen, ſequere, quære; nec te inacceſſibilis illa claritas vel ſublimitas a quærendo deterreat, ab inveniendo deſperare faciat. *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. Prope eſt*, inquit, *verbum in ore tuo, & in corde tuo*. Crede, & inveniſti. Nam credere inveniſſe eſt. Norunt fideles inhabitare Chriſtum per fidem in cordibus ſuis. Quid propius eſt? Quære ergo ſecura, quære devota. Bonus eſt Dominus animæ quærenti ſe. Quære votis, ſequere actibus, fide inveni. Quid non inveniat Fides? ATTINGIT inacceſſa, deprehendit ignota, comprehendit immenſa, apprehendit noviſſima, ipſam denique æternitatem ſuo illo vaſtiſſimo ſinu quodam modo circumcludit. Fidenter dixerim, æternam beatamque Trinitatem quam non intelligo, credo; & fide teneo, quam non capio mente.

Marc. 9. 22. Rom. 10. 8. Deut. 30. 14. Thren. 3. 25. Fidei vis & efficacia.

Rom. 10. 17.
7 Sed dicit aliquis: Quomodo credet ſine prædicante, cum fides ex auditu ſit, auditus per verbum prædicationis? Deus hoc providebit. Et ecce jam præſto ſunt qui novam ſponſam, cœleſti nupturam ſponſo, de quibus oportet, inſtruant, & informent, fidem doceant, formam pietatis ac religionis tradant. Audi namque quid adjiciat. *Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem*. Qui enim vigiles hi? Nempe illi quos Salvator in Evangelio beatos pronuntiat, ſi cum venerit, invenerit vigilantes. Quam boni vigiles, qui nobis dormientibus, ipſi pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus noſtris! Quam boni cuſtodes, qui vigilantes animo, atque in orationibus pernoctantes, hoſtium inſidias ſagaciter explorant, anticipant conſilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula diſſipant, machinamenta fruſtrantur! Hi ſunt fratrum amatores & populi Chriſtiani, qui multum orant pro populo & univerſa ſancta civitate. Hi ſunt qui multum ſoliciti pro ſibi commiſſis dominicis ovibus, cor ſuum tradunt ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illos, & in conſpectu Altiſſimi deprecantur. Et vigilant, deprecantur, ſcientes ſuam inſufficientiam in cuſtodienda civitate, & quia niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.

Cant. 3. 3. Luc. 12. 37. Vigiles & cuſtodes animarum, Paſtores. Cuſtos dormientibus agunt excubias. Pſ. 126. 1.

Marc. 1. 38.
8 Porro cum Dominus ita præcipiat: *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem*, liquet quod abſque dupli-

TOM. IV.

duplici hoc exercitio fidelium, ſtudioque cuſtodum, non poteſt eſſe ſecura civitas, non ſponſa, non oves. Horum differentiam quæris? Unum ſunt. Civitas propter collectionem, ſponſa propter dilectionem, oves propter manſuetudinem.

Fideles civitas, ſponſa, & oves.

Vis ſcire hoc ſponſam quod civitatem eſſe? *Vidi*, inquit, *civitatem ſanctam Hieruſalem novam deſcendentem de cælo a Deo, paratam tamquam ſponſam, ornatam viro ſuo.* (*Apoc. 21. 2.*) Identidem tibi hoc & de ovibus liquido apparebit, ſi recorderis primus ille cuſtos (Petrum loquor) cum ſibi primo oves committerentur, quam attente ſimul de amore commonitus ſit.

Amor a Paſtoribus maxime exigitur.

Quod utique tanta cura ſapiens creditor non feciſſet, niſi ſe ſentiret ſponſum, id ſibi utique ex intimo reſpondente conſcientia. Audite hæc, amici Sponſi, ſi tamen amici. At parum dixi, amici: amiciſſimi ſint oportet, qui privilegio tantæ familiaritatis donantur. Non otioſe toties repetitum, *Petre amas me?* (*Joan. 21. 15.*) in commiſſione ovium. Et ego quidem id ſignificatum perinde puto, ac ſi illi dixiſſet Jeſus: Niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientia quod me ames, & valde perfecteque ames, hoc eſt, plus quam tua, plus quam tuos; plus quam etiam te, ut hujus repetitionis meæ numerus impleatur; nequaquam ſuſcipias curam hanc, nec te intromittas de ovibus meis, pro quibus ſanguis utique meus effuſus eſt. Terribilis ſermo, & qui poſſit etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere.

Aurea Parænesis ad Paſtores.

9 Propterea attendite vobis quicumque opus miniſterii hujus ſortiti eſtis: attendite, inquam, vobis & pretioſo depoſito quod vobis creditum eſt. CIVITAS eſt: vigilate ad cuſtodiam, concordiamque. SPONSA eſt: ſtudete ornatui. OVES ſunt: intendite paſtui.

Cuſtodiam ſuis debent

Et hæc tria ad illam Domini trinam ſciſcitationem forte non incongrue pertinere dicuntur. Porro cuſtodia civitatis ut ſufficiens, trifaria erit, a vi tyrannorum, a fraude hæreticorum, a tentationibus dæmonum.

Ornatum & paſtum.

Sponſæ vero ornatus in bonis operibus, & moribus, & ordinibus. At paſtus ovium communiter quidem in paſcuis Scripturarum, tamquam in hæreditate Domini: ſed eſt diſtinctio in illis. Nam ſunt mandata, quæ duris atque carnalibus animis imponuntur ex lege vitæ & diſciplinæ: & ſunt olera diſpenſationum quæ infirmis & puſillis corde reſpectu miſericordiæ apponuntur: & ſunt cibiliorum ſolida fortiaque, quæ ex intimis ſapientiæ proponuntur ſanis, & qui exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni & mali.

Paſtus triplex.

Parvulis namque, tamquam agniculis, adhortationis lac potus datur, non eſca. Ad hæc boni ſollicitique paſtores impinguare pecus non ceſſant bonis lætiſque exemplis; & ſuis magis, quam alienis.

Boni Paſtores eſt bonis exemplis docere

Nam ſi alienis, & non ſuis, ignominia eſt illis, & pecus ita non proficit. Si enim, verbi cauſa, ego qui videor inter vos paſtoris gerere curam, vobis appoſuero Moyſis manſuetudinem, patientiam Job, miſericordiam Samuelis, David ſanctitatem, & ſi qua ſunt ejuſmodi exempla bonorum immitis ipſe & impatiens, atque immiſericors, & minime ſanctus; ſermo (ut vereor) minus ſapide eveniet, & vos minus avide capietis. Verum hoc ſupernæ pietati relinquo, ut quod minus vobis ex nobis eſt, ipſa ſuppleat; & quod perperam, ipſa corrigat. Nunc vero bonus paſtor hoc quoque curabit, ut ſecundum Evangelium inveniatur habere ſal in ſemetipſo: (*Marc. 9. 49.*) ſciens, quia ſermo ſale conditus quantum placuerit ad gratiam, tantum proderit ad ſalutem. Hæc interim de cuſtodia civitatis atque ornatu ſponſæ, necnon & paſtu ovium dicta ſint.

Paſtorum conditiones.

10 Volo tamen adhuc eadem paulo expreſſius deſignare propter eos, qui dum avide nimis honoribus inhiant, minus provide gravibus ſe ſupponunt oneribus, exponunt periculis: ut ſciant ad quid venerint, ſicut ſcriptum eſt: *Amice, ad quid veniſti?* (*Matt. 26. 50.*)

Cuſtodia tria exigit.

Ni fallor, ad ſolam civitatis cuſtodiam, ut quantum ſatis eſt procuretur, opus eſt viro forti, ſpirituali, fideli. Forti ad propulſandas injurias, ſpirituali ad deprehendendas inſidias, fideli qui non quæ ſua ſunt quærat.

Ornatus quo.

Porro autem ad mores honeſtandos vel componendos (quod utique ad decorem pertinet ſponſæ) quis non liquido agnoſcat perneceſſariam fore cum multa quidem diligentia diſciplinæ cenſuram? Eapropter omnis, cui hoc opus incumbit, oportet ferveat zelo illo, quo accenſus præcipuus ille æmulator ſponſæ Domini ajebat: *Æmulor vos Dei æmulatione: deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* (*2. Cor. 11. 2.*)

Paſtus item quo.

Jam quomodo in paſcua divinorum educet eloquiorum greges dominicos paſtor idiota? Sed & ſi doctus quidem fuerit, non ſit autem bonus, verendum ne non tam nutriat doctrina uberi, quam ſterili vita noceat. Temere itaque & in hac parte hoc onus ſubitur abſque ſcientia pariter, vitaque laudabili. Sed ecce, quod non laudamus, finis indicitur, ubi non erat finis. Evocamur in materiam alteram, & cui hanc cedere indignum. Angor undique, & quod ægrius feram ignoro, avelli ab iſta, an diſtendi in illa: niſi quod utrolibet ſimul utrumque moleſtius. O ſervitutem! o neceſſitatem! non quod volo hoc ago, ſed quod odi illud facio. Notate tamen ubi definimus, ut quam cito in id redire liberum erit, inde mox ordiamur, in nomine Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

SERMO LXXVII.

De malis Paſtoribus Eccleſiæ: item quomodo Beati in cælo ſimul cum Angelis adjutorio ſint electis adhuc peregrinantibus.

1 EIA, expediti ſumus. Diximus heſterno ſermone, quales in via hac, qua ambulamus, vellemus habere duces, non quales habemus. Longe diſſimiles experimur.

Prælatorum Eccleſiæ luxum perſtringit. V. ſerm. 33. num. 15.

Non omnes ſunt amici ſponſi, quos hodie ſponſæ hinc inde aſſiſtere cernis, & qui (ut vulgo ajunt) eam quaſi addextrare videntur. Pauci admodum ſunt, qui non quæ ſua ſunt quærant, ex omnibus charis ejus. Diligunt munera, nec poſſunt pariter diligere Chriſtum: quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati, circumamicti varietatibus tamquam ſponſa procedens de thalamo ſuo. Nonne ſi quempiam talium repente eminus procedentem aſpexeris, ſponſam potius putabis, quam ſponſæ cuſtodem?

Eccleſiæ deſolatio unde.

Unde vero hanc illis exuberare exiſtimas rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriem, congeriem vaſorum argenteorum, & aureorum, niſi de bonis ſponſæ? Inde eſt quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida, exſangui. Propter hoc non eſt hoc tempore ornare ſponſam, ſed ſpoliare: non eſt cuſtodire, ſed perdere; non eſt defendere, ſed exponere; non eſt inſtituere, ſed proſtituere; non eſt paſcere gregem, ſed mactare & devorare, dicente de illis Domino: *Qui devorant plebem meam ut cibum panis:* (*Pſal. 13. 4.*) &; *Quia comederunt Jacob, & locum ejus deſolaverunt;* (*Pſal. 78. 7.*) & in alio Propheta: *Peccata populi mei comedent,* (*Oſee. 4. 8.*) quaſi dicat: Peccatorum pretia exigunt, & peccantibus debitam ſollicitudinem non impendunt.

Paſtorum avaritia.

Quem dabis mihi de numero præpoſitorum, qui non plus invigilet ſubditorum vacuandis marſupiis, quam vitiis exſtirpandis? Ubi qui orando flectat iram; qui prædicet annum placabilem Domino? Leviora loquimur: graviora gravius manet judicium.

Correptio his ingrata & odioſa.

2 Sine cauſa tamen vel his, vel illis immoramur,[a] quia non audiunt nos. Sed & ſi litteris forſitan mandentur iſta quæ dicimus, dedignabuntur legere: aut ſi forte legerint, mihi indignabuntur, quamvis rectius ſibi hoc facerent. Propterea relinquamus iſtos, non inventores ſponſæ, ſed venditores; & inquiramus potius illos, a quibus ſponſa ſe inventam loquitur. Et quidem illorum iſti ſortiti ſunt miniſterii locum, ſed non zelum. Succeſſores omnes cupiunt eſſe, imitatores pauci. O utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram! Vigilarent utique, ſollicite ſervantes ab illis inventam, ſibi creditam. Immo vero evigilarent pro ſemetipſis, nec ſinerent de ſe dici: *Amici mei, & proximi mei adverſum me appropinquaverunt & ſteterunt.* (*Pſ. 37. 12.*) Juſta omnino querimonia, nec ad ullam juſtius, quam ad noſtram referenda ætatem.

Paſtores negligentes ſe ſuoſque perdunt.

Parum eſt noſtris vigilibus quod non ſervant nos, niſi & perdant. Alto quippe demerſi oblivionis ſomno, ad nullum dominicæ comminationis tonitruum expergiſcuntur, ut vel ſuum ipſorum periculum expaveſcant. Inde eſt, ut non parcant ſuis, qui non parcunt ſibi, perimentes pariter & pereuntes.

Eccleſiæ cuſtodes Apoſtoli & apoſtolici viri.

3 Sed enim quinam illi ſunt vigiles, a quibus ſe inventam perhibet ſponſa? Nempe Apoſtoli, atque apoſtolici viri. Vere hi ſunt qui cuſtodiunt civitatem, id eſt eam ipſam quam invenerunt Eccleſiam, eoque vigilantius, quo nunc temporis gravius periclitantem conſpiciunt, a malo utique domeſtico & inteſtino, ſicut ſcriptum eſt: *Et inimici hominis domeſtici ejus.* (*Mich. 7. 6.*) Neque enim pro qua uſque ad ſanguinem reſtiterunt ſuo

a His verbis innuit Bernardus ſermonem aliqua neceſſitate fuiſſe interruptum, ejuſque finem alicui ſigno dictum: ſive id fuerit ſignum communis menſæ, ſive aliud quodvis negotium, cui hanc materiam cedere indignum ducit. Negotium potius indicant ſequentis ſermonis prima verba.

ſuo derelinquunt patrocinio deſtitutam, ſed proteguut & cuſtodiunt eam die ac nocte, hoc eſt in vita & in
Pſ. 115. 15. morte ſua. Et ſi *pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus*, non ambigo ego quin etiam tanto in mor-
Pſal. 38. 17. te potentius id agant, quanto in ipſa amplius confortatus eſt principatus eorum.

4 Sic iſta aſſeris, ait quis, ac ſi oculis tuis videris ea: ſunt autem ab humanis ſecluſa conſpectibus. Cui ego: Si tu tuorum oculorum teſtimonium fidele putas teſtimonium Dei majus eſt. Ait vero: *Super muros*
Iſa. 62. 7. *tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes: tota die & tota nocte, in perpetuum non tacebunt*. Sed de Angelis, inquis, id dictum eſt. Non abnuo: omnes ſunt adminiſtratorii
Hebr. 1. 14. ſpiritus. At quis me prohibeat itidem & de iſtis ſentire, qui potentia quidem minime jam ipſis Angelis impares ſunt; affectu autem & miſericordia eo nobis forſitan germaniores exſiſtunt, quo natura conjunctiores? Junge & tolerantiam earumdem paſſionum & miſeriarum, in quibus nos pro tempore adhuc verſamur. Nihil-ne amplius miſerationis pro nobis vel ſollicitudinis operabitur in mentibus ſanctis, quod & ſe tranſiſſe per eas procuidubio meminerunt? Nonne illa ipſo-
Pſal. 65. 12. rum vox eſt: *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium?* Quid? Ipſi tranſierunt, & nos in mediis ignibus vel fluctibus derelinquent, nec ſaltem manum porrigere dignabuntur periclitantibus filiis? Non eſt ita. Bene tecum agitur, o mater Eccleſia, bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ:
Angeli etiam. de cœlo, & de terra venit auxilium tibi. Qui cuſtodiunt te, non dormitant, neque dormiunt. Cuſtodes tui Angeli ſancti, vigiles tui ſpiritus & animæ Juſtorum. Non errant qui te ab utriſque inventam ſpiriti-
Cuſtodiæ illius cauſa. bus ſenſerint, ab utriſque pariter cuſtodiri. Et eſt hujus ſollicitudinis ratio quibuſque ſua: his quidem, quod ſine te non conſummentur: illis vero, quod niſi de te ad ſui plenitudinem minime reſtaurentur. Nam quis neſciat, ſatana cadente de cœlo & ejus complicibus, numerum ſupernæ multitudinis parte non modica imminutum? De te itaque omnes conſummationem exſpectant, alii numeri, alii deſiderii ſui. Agnoſce pro-
Pſal. 141. 8. inde vocem in pſalmo: *Me expectant juſti, donec retribuas mihi*.

5 Et advertendum, quod non iſta illos, ſed illi iſtam potius inveniſſe referuntur, utque ego ſuſpicor, ad hoc ipſum ſtudio deſtinati. Nam quomodo prædicabunt, niſi mittantur? Denique habes loquentem in
Luc. 10. 3. Evangeliis: *Ite, ecce ego mitto vos; & Ite, prædicate*
Marc. 16. 15. *Evangelium omni creaturæ*. Ita eſt. Illa quærebat ſponſum, & ſponſum non latebat. Nempe qui in hoc ipſum excitaverat eam ut ſe quæreret, & dederat illi cor ad præcepta, & legem vitæ & diſciplinæ, dummodo eſſet qui inſtrueret & doceret vitam prudentiæ.
Miſſio prædicatorum. Et miſit in occurſum ejus plantatores & rigatores, qui eam enutrirent, & confirmarent in omni certitudine veritatis, hoc eſt, judicarent illi certamque redderent
Veritatis amor ſolus fidus & verus. de dilecto; quia veritas eſt quam quærit, & quam vere diligit anima ejus. Et revera QUIS FIDUS verusve animæ amor, niſi utique is, quo veritas adamatur? Rationis ſum compos, veritatis ſum capax: ſed utinam non forem, ſi amor veri defuerit. Horum quippe ramorum is fructus eſt, & ego radix. NON SUM SECURUS a ſecuri, ſi abſque eo inveniat. In illo nimirum naturæ munere illud divinæ imaginis enitere inſigne haud dubium eſt, ex quo cæteris præſtet animantibus. Inde eſt quod audet anima mea ad dulces caſtoſque aſſurgere veritatis amplexus, & ſic in amore ipſius tota ſecuritate ac ſuavitate quieſcere, ſi tamen inveniat gratiam in oculis tanti Sponſi, ut dignam reputet, quæ ad hanc pertingat gloriam; immo ipſe eam ſibi exhibeat non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejuſmodi. Quanti putas eſſe diſcriminis quave dignum pœna, tantum Dei donum otioſum tenere? Verum hoc alias.

Errat qui ſine duce viam ſpiritualem aggreditur. V. ſerm. 33. num. 2. 6 Nunc vero ſponſa quem quærebat, minime reperit; & quos non quærebat, reperta eſt ab ipſis. Audiant hoc qui ſine duce & præceptore vias vitæ ingredi non formidant; ipſi ſibi in arte ſpirituali exſiſtentes & diſcipuli pariter & magiſtri. Non ſufficit hoc etiam: coacervant diſcipulos ſibi, cæci duces cæcorum. Quam multi ex hoc a recto tramite periculoſiſſime aberraſſe comperti ſunt! Nimirum ignorantes aſtutias ſatanæ, & cogitationes ipſius, factum eſt ut qui ſpiritu cœperant, carne conſummarentur, abducti turpiter, lapſi damnabiliter. Videant proinde qui ejuſmodi ſunt, quomodo caute ambulent, & de ſponſa exemplum ſumant, quæ non prius ad eum, quem deſiderabat ullo modo valuit pervenire, quam ſibi occurrerent, quorum magiſterio uteretur ad cognoſcendum de dilecto, certe ad diſcendum timorem Domini. SEDUCTORI dat manum, qui dare diſſimulat præceptori. Et qui dimittit oves in paſcua abſque cuſtode, paſtor eſt non ovium, ſed luporum.

7 Nunc jam videamus de ſponſa, quomodo ſe dicat inventam. Mihi enim inſuete ſatis verbum inventionis poſuiſſe videtur. Nam ita hoc dicit, ac ſi uno de *Matt. 8. 11.*
loco Eccleſia venerit. Venit autem ab Oriente & Occidente, juxta verbum Domini, & a cunctis finibus terræ. Sed neque aliquando congregata eſt in unum locum, ubi ab Apoſtolis, ſeu ab Angelis inveniretur deducenda vel dirigenda ad eum, quem diligit anima ſua. *Sponſa quomodo ſe dicat inventam.*
Fuerit ne prius inventa quam collecta? Non: quia nec
B erat. Quamobrem ſi collectam, ſi congregatam, ſi certe (quod magis vocabulo Eccleſiæ competit) convocatam a prædicatoribus ſe dixiſſet, tranſiſſem ſimpliciter, minime in aliquo cunctabundus. Coadjutores enim Dei ſunt, quem & audiere loquentem: *Qui non* *Matt. 12. 30.*
colligit mecum, diſpergit. Sed neque hoc mihi ab re videbitur, ſi dixerit quis ab eis fundatam, ſive ædificatam. Siquidem hoc fecerunt una cum illo, qui in Evangeliis loquitur: *Et ſuper hanc petram ædificabo Ec-* *Matt. 7. 25.*
cleſiam meam: &: *quia fundata eſt ſupra firmam petram*. *Eph. 5. 32.*
Nunc vero nihil horum loquens; ſed præter ſolitum quidem perhibens ſe inventam, cunctari aliquantum nos facit, atque in ſuſpicionem adducit latere loco, quod ſit diligentius intuendum.

8 Volebam, fateor, præterire, neque ſubducere huic ſcrutinio, cui ſufficere non ſentirem. Cæterum remi-
C niſcens in quantis æque dubiis & obſcuris, vobis quidem ſurſum corda levantibus, etiam ſupra ſpem meam adjutum me ſenſerim, pudet diffidentiæ: & reprehendens timorem meum, adorior, non quidem temere, quod timide refugiebam. Aderit (ut confido) ſolitum adjutorium: quod ſi minus, apud benevolos tamen auditores non erit otioſum quod volui. Verum hoc habebit ſequens ſermo principium, nam præſentem hic claudimus. Ipſe autem det vobis ea quæ dicuntur non ſolum tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere, Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXVIII.

D *Quod ſponſa, ideſt Eccleſia electorum, prædeſtinata eſt a Deo ante ſæcula, & præventa ab eo, ut quæreret eum, & converteretur.*

1 AD verbum inventionis (ſi bene memini) illic ſtetimus & hæſimus, ſcrupuloſius videlicet audientes, quod ſponſa a prædicatoribus ſuis ſe inventam dixerit. Porro cauſæ noſtræ cunctationis & dubitationis a nobis expreſſæ ſunt, & viſum eſt aliquid eſſe quærendum: ſed non in calce ſermonis, quo jam arctabamur, quod quæſitum eſt, potuit explicari. Quid reſtat, niſi ut debitum jam ſolvamus? In explicatione ſacramenti magni, (illud loquor quod Doctor gentium interpretatus eſt, in Chriſto & in Eccleſia, ſanctum caſtumque connubium, ipſum eſt opus noſtræ *Salutis noſtræ ſacramentum.*
E ſalutis) in eo, inquam, tres ſibi invicem cooperantur: Deus, Angelus, homo. Et Deus quidem quidni operetur, & curam gerat nuptiarum dilecti Filii ſui? Ipſe vero, ac tota voluntate. Et utique per ſe ipſe ſufficeret, & abſque adminiculo horum: hi autem ſine ipſo poſſunt facere nihil. Ergo quod ex illis adſcivit in opus miniſterii hujus, non ſibi ſolatium, ſed profectum quæſivit illis. Nam hominibus quidem merita locavit in opere, ſecundum illud: *Dignus eſt operarius* *Luc. 10. 7.*
mercede ſua; &, quia *unuſquiſque ſecundum proprium laborem accipiet*, ſive qui in fide plantat, ſive qui rigat *1. Cor. 3. 8.*
quod plantatum fuerit. Angelorum autem cum ad ſalutem humani generis miniſterio utitur, nonne facit ut ab hominibus Angeli diligantur? Nam quia ab An-
F gelis homines diligantur, inde vel maxime adverti poteſt, quod antiqua ſuæ civitatis damna ex hominibus reſarcitum iri Angeli non ignorant. Nec aliis profecto legibus regnum charitatis regi decebat, quam piis ipſorum, qui pariter regnaturi ſunt, mutuiſque amoribus, & puris affectionibus in invicem, & in Deum.

2 Eſt autem in modo operandi differentia multa, pro cujuſque nimirum operantis dignitate. DEUS nem- *Operationes diverſæ.*
pe facit quod vult ſola ipſa facilitate volendi, ſine æſtu, ſine motu, ſine præjudicio loci, vel temporis, vel cauſæ, vel perſonæ. Eſt enim Dominus ſabaoth, qui cum

a Supple ex ſuperiori commate, curam gerit.

TOM. IV.

cum tranquillitate judicat omnia. Eſt & Sapientia diſponens omnia ſuaviter. Porro Angelus non abſque motu operatur; tam locali, quam a temporali; ſine æſtu tamen. Homo autem nec ab æſtu animi, nec a motu corporis animique liber eſt in operando. Denique cum timore & tremore ſuam ipſius jubetur operari ſalutem, atque in ſudore vultus ſui comedere panem ſuum.

Sap. 12. 3. a — Philip. 2. 12. Gen. 3. 19.

Tria in opera ſalutis noſtræ Deo propria.

3 His ita explicitis, intuere nunc mecum in hoc tam magnifico opere noſtræ ſalutis tria eſſe quædam, quæ ſibi vindicat auctor Deus, prævenitque in illis omnes auxiliatores & cooperatores ſuos, Prædeſtinationem, Creationem, Inſpirationem. Quarum Prædeſtinatio, non dico ab exortu Eccleſiæ, ſed ne a mundi principio quidem principium habuit; non denique * a tempore illo, vel illo: ante tempora eſt. Porro Creatio cum tempore; Inſpiratio jam in tempore fit, ubi & quando vult Deus. Sane ſecundum prædeſtinationem numquam Eccleſia Electorum penes Deum non fuit. Si miratur hoc infidelis, audiat quod magis miretur: numquam non grata exſtitit, numquam non dilecta. Quidni audacter loquar arcanum, quod mihi de corde Dei promptus ille ſupernorum delator conſiliorum aperuit? Paulum dico, qui ut multa alia, ita hoc quoque de divitiis bonitatis ejus non eſt veritus divulgare ſecretum: *Benedixit nos*, inquiens, *in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate*: & addit: *Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum-Chriſtum in ipſo, ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo*. Nec dubium quin voce omnium electorum iſta dicantur, & ipſi Eccleſia ſint. In illo igitur tam profundo æternitatis ſinu, antequam in lucem opuſque b prodiret hujus creationis, quis illam vel beatorum ſpirituum invenire aliquo modo valuerit, niſi cui ipſa æternitas Deus voluerit revelare?

1. Prædeſtinatio. * aliàs ſane. — Epheſ. 1. 3. — Ibid. 5.

2. Creatio.

4 Sed & cum jam ad nutum creantis viſa eſt emerſiſſe in ſpecies formaſque has facticias atque viſibiles, non continuo tamen inventa eſt a quoquam hominum vel Angelorum, eo quod non agnoſceretur, imagine terreſtris hominis adumbrata, & operta mortis caligine. Sine quo profecto generalis velamine confuſionis nemo filiorum hominum intravit hanc vitam, uno ſane excepto, qui ingreditur ſine macula. Emmanuel is eſt, qui tamen & ipſe ex nobis, pro nobis noſtri ſe induit maledicti, noſtrique peccati ſimilitudinem, non veritatem. Sic enim habes, quia *apparuit in ſimilitudine carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne*. De cætero unus omnibus per omnia introitus eſt, electis dico & reprobis. Non enim eſt diſtinctio. Omnes peccaverunt, & omnes caputium * ſuæ verecundiæ portant. Propter hoc itaque, etſi in rebus conditis jam creata exſiſtens Eccleſia, nec ſic tamen a creatura ulla inveniri poterat, vel agnoſci, miro utroque modo interim latens, & intra gremium beatæ prædeſtinationis, & intra maſſam miſeræ damnationis.

Rom. 8. 3. — * al. pileum.

3. Inſpiratio ſeu infuſio gratiæ. c

5 Cæterum quam celaverat ab æterno prædeſtinans Sapientia, & item c creans Potentia minime prodiderat ab initio; viſitans profecto gratia ſuo in tempore revelavit, ſecundum operationem, quam ideo Inſpirationem ſupra nominavi, quod de Sponſi ſpiritu humanis infuſum ſpiritibus quippiam fuerit in præparationem Evangelii pacis, id eſt parare viam Domino, atque Evangelio gloriæ ejus ad corda omnium, quotquot erant prædeſtinati ad vitam. Fruſtra vigiles laboraſſent in prædicando, ſi non hæc gratia præceſſiſſet. Nunc vero videntes velociter currere verbum, & populos nationum ad Dominum in omni facilitate converti, concurrere in unitatem fidei tribus & linguas, atque in unam colligi matrem catholicam terminos terræ; cognoverunt de divitiis gratiæ, quæ a ſæculis abſconditæ tenebantur in abdito prædeſtinationis æternæ, & gaviſi ſunt eam ſe inveniſſe, quam ante ſæcula Dominus elegerat in ſponſam ſibi.

Converſio ſoli Deo adſcribenda.

6 Ex quo (ut opinor) clarum fit non otioſam eſſe, quod ſe inventam ab his ſponſa teſtata eſt; ſed propterea quod ſe ab ipſis collectam agnoſceret, non electam; compertam, non converſam. Ei nempe adſcribenda cujuſque converſio eſt, cui dicere neceſſe habent univerſi illud de pſalmo: *Converte nos Deus ſalutaris noſter*. Sed non æque illi fortaſſis inventionis vocem competenter aptarim, ſicut converſionis. Immo vero ſic eſt. Non eſt invenire Domino, ſed prævenire, & inventionem præventio excludit. Denique quid inveniat qui nihil umquam non novit? *Novit Dominus qui ſunt ejus*, ait quidam. Ipſe vero quid? *Ego ſcio*, ait, *quos elegerim a principio*. Plane quam ab æterno præſcivit, quam elegit, quam dilexit, quam condidit; rationis non erat ab eodem perhiberi inventam. Præparatam tamen ab ipſo ut inveniretur, fidenter dixerim. Nam qui vidit, teſtimonium perhibuit: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus. *Vidi*, inquit, *civitatem ſanctam Hieruſalem novam deſcendentem de cœlo, a Deo paratam tamquam ſponſam ornatam viro ſuo*: iſque e vigilibus unus, qui cuſtodiunt civitatem. Sed audi ipſum ejus præparatorem, veluti digito eam demonſtrantem vigilibus, ſed ſub tropo altero. *Levate oculos veſtros*, ait, *& videte regiones, quia albæ ſunt jam*, id eſt præparatæ, *ad meſſem*. Ex hoc Pater-familias operarios invitat ad opus, quando jam ſenſerit ſic omnia præparata, ut abſque multo ſuo ipſorum labore gloriari & dicere queant, quoniam *coadjutores Dei ſumus*. Quid enim facturi ſunt? Nempe ſponſam quæſituri, inventæque indicaturi de dilecto. Non enim ſuam quærent, ſed Sponſi gloriam, quoniam Sponſi amici ſunt. Et pro hac non multum apud illam laborabunt: adeſt, jamque illum tota devotione requirit, in tantum præparata eſt voluntas ejus a Domino.

2. Tim. 2. 19. Joan. 13. 18. Præventio & præparatio a Deo. — Joan. 19. 35. Apoc. 21. 2. — Joan. 4. 35. — 1. Cor. 3. 9.

7 Denique, necdum illis * quicquam loquentibus, interrogat de dilecto, & prævenit prædicatores ſuos præventa ipſa, percunctans & dicens: *Num quem diligit anima mea vidiſtis?* Bene proinde ſe inventam perhibuit ab his qui cuſtodiunt civitatem, quæ a Domino civitatis præcognitam jam ſe noverat & præventam, quatenus illi talem eam invenirent, non facerent. Sic a Petro Cornelius, & Paulus ab Anania inventi ſunt: nam ambo præventi a Domino erant & præparati. Quid Saulo paratius, qui ſupplici jam & mente & voce clamaverat: *Domine, quid me vis facere?* Nec minus Cornelius, qui eleemoſynis & orationibus ſuis, Domino quidem eas ſibi inſpirante, promeruit pervenire ad fidem. Invenit quoque Philippus Nathanaelem: ſed prius Dominus illum, cum eſſet ſub ficu, jam viderat. Quæ Domini viſio, numquid non præparatio fuit? Et Andreas Simonem fratrem ſuum nihilominus inveniſſe refertur, ſed prævisum æque a Domino atque præſciptum, ut vocaretur Cephas, quaſi fortis in fide.

* al. add. vigilibus. Cant. 3. 3. Deus præmiſſa præparatione adhibet operarios. — Act. 9. 6. — Act. 10. 4. Joan. 1. 44. — Ibidem 41. — Ibidem 42.

8 Legimus de Maria, quod inventa fuerit in utero habens de Spiritu-ſancto. Exiſtimo autem ſimile quid habere in hac parte ſponſam Domini Matri ipſius. Niſi enim & ipſa inventa eſſet habens de Spiritu-ſancto, nequaquam ab inventoribus ſuis tam familiariter requiſiſſet de eo, cujus Spiritus eſt ille. Non ſuſtinuit ut illi effarentur ad quid veniſſent: ipſa locuta eſt, & quidem ex abundantia cordis. *Num quem diligit anima mea vidiſtis?* Sciebat quia beati oculi qui vidiſſent; & admirans eos qui viderant, ajebat: Num vos eſtis, quibus videre donatum eſt quem tot reges & prophetæ voluerunt videre, & non viderunt? Num vos eſtis qui meruiſtis in carne aſpicere Sapientiam, in corpore Veritatem, in homine Deum? Multi dicunt: Ecce hic eſt, & ecce illic: ſed ego tutius mihi arbitror fidem accommodare vobis, qui manducaſtis & bibiſtis cum eo, poſtquam reſurrexit a mortuis. Et hoc dictum ſit de eo, quod ſponſa ſciſcitata eſt a vigilibus. Si quo minus, ſupplebitur ſermone alio. Nunc autem ex hoc vel maxime liquet præventam fuiſſe a Spiritu-ſancto: ab his vero qui cuſtodiunt civitatem inventam compertamque, quod vere ipſa ſit quam præſcivit & prædeſtinavit ante ſæcula Deus, præparavitque dilecto Filio ſuo delicias ſempiternas in ſæculis æternis, ut ſit ſancta & immaculata in conſpectu ejus, germinans ſicut lilium, & florens in æternum ante Dominum Patrem Domini mei Jeſu-Chriſti, ſponſi Eccleſiæ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Matt. 1. 18.

SERMO LXXIX.

De amore tenaci & indiſſolubili, quo anima tenet ſponſum; item de reditu Sponſi in fine ſæculi ad ſynagogam Judæorum ſalvandam.

1 NUM *quem diligit anima mea vidiſtis?* O amor præceps, vehemens, flagrans, impetuoſe, qui præter te aliud cogitare non ſinis, faſtidis cætera, contemnis omnia præter te, te contentus. Confundis ordines, diſſimulas uſum, modum ignoras; totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod conſilii judiciive eſſe videtur, triumphas in teme-

Cant. 3. 3. Amoris mira vis & energia.

a In codice S. Germani, quam corporali. Sed a præſcito tempore ... te in [illegible] ut reſpondeat ſuperiori periodo, ubi Deus a[illegible] ... ſine præjudicio loci vel temporis.
b In aliis editis opus prodiret, in textu, at rectius ſcripti, opuſque in quinto cæto, ut Eccleſia referatur ad prodiret.
c In codice Germanenſi, nec creans potentia ſatis in manifeſto duxerat. Idem Ivaſius.

metipſo, & redigis in captivitatem. En omne quod cogitat iſta, & quod loquitur, te ſonat, te redolet, & aliud nihil: ita tibi ipſius & cor vindicaſti, & linguam. Ait: *Num quem diligit anima mea vidiſtis?* Quaſi vero hi ſciant quid cogitet ipſa. Quem diligit anima tua, de ipſo ſciſcitaris? Et non habet nomen? Quæ nam vero tu, & ille quis? Et hæc ita dixerim propter ſingularitatem eloquii, & inſignem verborum incuriam, qua præſens ſcriptura cæteris diſſimilis ſatis apparet. Unde in epithalamio hoc non verba penſanda ſunt, ſed affectus. Cur ita, niſi quod amor ſanctus, quem totius hujus voluminis unam conſtat eſſe materiam, non verbo ſit æſtimandus aut lingua, ſed opere & veritate? Amor ubique loquitur: & ſi quis horum quæ leguntur, cupit adipiſci notitiam, amet. Alioquin fruſtra ad audiendum legendumve amoris carmen, qui non amat, accedit: quoniam omnino non poteſt capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quomodo enim græce loquentem non intelligit qui græcum non novit, nec latine loquentem, qui latinus non eſt, & ita de cæteris; ſic lingua amoris ei qui non amat, barbara erit, eritque ſicut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Illi vero (vigiles loquor) quoniam de Spiritu & ipſi acceperunt ut ament, ſciunt quid loquitur Spiritus, & amoris vocibus optime compertis ſibi, in promptu habent reſpondere in ſimili lingua, ideſt, ſtudiis amoris pietatiſque officiis.

Amorem ſpirat hoc Canticum.

1 Cor. 13. 1.

2 Denique ita in brevi edoctam emittunt de eo quod quærit, ut dicat: *Paululum cum pertranſiiſſem eos, inveni quem diligit anima mea.* Bene *paululum*, quia verbum abbreviatum fecerunt ei, Symbolum fidei tradentes. Et quod ſequitur, tale eſt. Oportebat quidem ſponſam tranſire per eos, per quos cognoſceret veritatem; ſed tamen & pertranſire. Niſi enim pertranſiſſet & ipſos, non inveniſſet quem quærebat. Atque hoc ipſum ſuaſam * ab illis non ambigas. Non enim prædicabant ſemetipſos, ſed Dominum ſuum Jeſum, qui abſque dubio & ſupra ipſos eſt, & ultra. Unde & ait: *Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me.* Nec ſufficiebat tranſire, ſed & pertranſire docetur. Siquidem pertranſierat is quem veſtigabat. Non modo enim de morte ad vitam tranſierat, ſed pertranſierat ad gloriam. Quidni etiam hanc oportuit pariter pertranſire? Alioquin non poterat apprehendere quem non per eadem veſtigia ſequeretur quocumque iret.

Cant. 3. 4.

** hoc mſ.*

Eccl. 24. 26.

3 Et ut quod dico clarius ſit, ſi Dominus meus Jeſus ſurrexiſſet quidem a mortuis, ſed ad cœlos minime aſcendiſſet, non poterat dici de eo quod pertranſierit, ſed tantum tranſierit: ac per hoc ſponſam illum quærentem tranſire ſolummodo oporteret, non pertranſire. Nunc vero quoniam jam reſurgendo tranſierat, & adjecerat pertranſire, utique aſcendendo; merito ſe etiam iſta non tranſiſſe, ſed pertranſiſſe perhibuit, quæ hunc quidem fide & devotione ad cœlos uſque ſecuta eſt. Igitur credere reſurrectionem, tranſire eſt; credere etiam aſcenſionem, pertranſire. Et fortaſſe (quod una dierum dixiſſe me memini cum tractarem) noverat illam, iſtam non noverat. Ergo quod ſibi deerat inſtructa ab illis, quia ſcilicet qui reſurrexerat, etiam aſcendiſſet; aſcendit & ipſa pariter; hoc eſt pertranſiit, & invenit. Quidni invenerit pertingens mente *, ubi ille corpore eſt? *Paululum cum pertranſiiſſem eos.* Et bene ait: nam tam ipſos, quam cætera membra ſua, quæ ſunt ſuper terram, caput noſtrum punctis præceſſit duobus, atque tranſcendit; reſurrectione (ut jam diximus, & aſcenſione. Etenim primitiæ Chriſtus. Quod ſi ille præceſſit; & fides noſtra. Ubi enim illa eum non ſequeretur? Si aſcenderit in cœlum, ipſa illic eſt; ſi deſcenderit in infernum, adeſt: & ſi ſumpſerit pennas ſuas diluculo, & habitaverit in extremis maris; illuc, ait, manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Nonne denique ſecundum hanc omnipotens & ſumme bonus Pater Sponſi conſuſcitavit, & conſedere nos fecit in dextera ſua *? Atque hoc pro eo quod dixit Eccleſia, quia *pertranſivi eos*: quoniam & ſemet pertranſiit, fide ſtans, quo necdum re ipſa pervenit. Arbitror & illud planum, cur ſe pertranſiſſe potius, quam tranſiſſe dicere maluit. Et nos tranſeamus ad ea quæ ſequuntur.

Fides reſurrection. & aſcenſionis.

** al. fide.*

Fides noſtra Chriſtum ubique ſequitur.

** al. add. in cœleſtibus.*

4 *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.* Ita eſt, ex tunc & deinceps non deficit genus Chriſtianum, nec fides de terra, nec charitas de Eccleſia. Venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in eam, & non cecidit eo quod fundata eſſet ſupra petram. Petra autem eſt Chriſtus. Itaque nec verboſitate Philoſophorum, nec cavillationibus hæreticorum, nec gladiis perſecutorum potuit iſta, aut poterit aliquando ſeparari a charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu; adeo fortiter tenet quem diligit anima ſua, adeo illi adhærere Deo bonum eſt. *Glutino bonum eſt*, ait Iſaias. Quid hoc tenacius glutino, quod nec aquis eluitur, nec ventis diſſolvitur, nec ſcinditur gladiis? Denique aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem. *Tenui eum, nec dimittam.* Et ſanctus Patriarcha: *Non te*, inquit, *dimittam, niſi benedixeris mihi.* Ita iſta non vult eum dimittere; & forte magis quam Patriarcha id non vult, quia nec pro benedictione quidem: ſiquidem ille benedictione accepta, dimiſit eum, hæc autem non ſic. Nolo, inquit, benedictionem tuam, ſed te. *Quid enim mihi eſt in cælo, & a te quid volui ſuper terram?* Non dimittam te, nec ſi benedixeris mihi.

Cant. 3. 4. Eccleſiæ amor in Chriſtum conſtans.

Matth. 7. 25.

Rom. 8. 39.

TOM. IV. Iſa. 41. 7.

Cant. 3. 4. Gen. 32. 26.

Pſ. 72. 25.

5 *Tenui eum, nec dimittam.* Nec minus forſitan ille teneri vult, cum perhibeat dicens: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*: quodque pollicens ait: *Ecce, ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Quid hac copula fortius, quæ una duorum tam vehementi voluntate firmata eſt? *Tenuiſti eum*, inquit. Sed nihilo minus ipſa viciſſim tenetur ab eo quem tenet, cui alibi dicit: *Tenuiſti manum dexteram meam.* Quæ tenetur, & tenet, quomodo jam cadere poteſt? Tenet fidei firmitate, tenet devotionis affectu. At nequaquam diu teneret, ſi non teneretur. Tenetur autem potentia & miſericordia Domini. *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.* Magna Eccleſiæ charitas, quæ ne æmulæ quidem Synagogæ ſuas delicias invidet. Quid benignius, quam ut quem diligit anima ſua, ipſum communicare parata ſit & inimicæ? Nec mirum tamen, *quia ſalus ex Judæis eſt.* Ad locum unde exierat, revertatur Salvator, ut reliquiæ Iſrael ſalvæ fiant. Non rami radici, non matri filii ingrati ſint. Non rami radici invideant quod ex ea ſumpſere: non filii matri quod de ejus ſuxere uberibus. Teneat itaque Eccleſia firmiter ſalutem, quam Judæa perdidit, ipſa apprehendit, donec plenitudo gentium introeat, & ſic omnis Iſrael ſalvus fiat. Velit in commune communem venire ſalutem, quæ ſic ab omnibus capitur, ut nil ſingulis minuatur. Utique hoc facit, & plus. Quid plus? Quod & nomen ſponſæ illi optat, & gratiam. Prorſus ſuper ſalutem hoc.

Prov. 8. 31. Matt. 28. 20.

Pſ. 72. 24.

Joann. 4. 22.

Eccleſia capitis in Synagogam.

6 Incredibilis charitas, ſi non ſermo, quem locuta eſt ipſa, feciſſet fidem. Dixit enim (ſi advertiſti) velle ſe introducere quem tenebat, non modo in domum matris, ſed & in cubiculum quoque, quod eſt prærogativæ indicium. Sufficiebat ad ſalutem, ſi domum intraret: at ſecretum cubiculi ſignat gratiam. *Hodie*, ait, *huic domui ſalus facta eſt.* Quidni ſit domeſticis ſalus, Salvatore ingreſſo domum? Sed quæ in cubiculum meretur recipere, ſeorſum habet ſecretum ſuum ſibi. Salus domui fit: thalamo deliciæ reconduntur. *In domum matris meæ introducam eum*, inquit. In quam domum, niſi de qua olim prænuntiarat Judæis: *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta?* Fecit quod dixit, ſicut habes & de hoc teſtimonium ejus in Propheta. *Reliqui*, ait, *domum meam, dimiſi hæreditatem meam*; & nunc illa pollicetur reducere illum, & domui matris ſuæ perditam ſalutem reſtituere. Et ſi hoc parum videtur, audi quid boni adjiciat: *Et in cubiculum genitricis meæ.* Qui ingreditur thalamum, ſponſus eſt. Magna amoris potentia! Salvator indignabundus exierat de domo & hæreditate ſua: & nunc ad hujus gratiam mitigatus inflectitur ita, ut redeat non modo Salvator, ſed & Sponſus. Benedicta tu a domino filia, quæ & indignationem compeſcis, & hæreditatem reſtituis. Benedicta tu matri tuæ, cujus beneficio avertitur ira, revertitur ſalus, revertatur qui dicat illi: *Salus tua ego ſum.* Non ſufficit hoc: addat, & dicat: *Deſponſabo te mihi in fide, deſponſabo te mihi in judicio & juſtitia, deſponſabo te mihi in miſericordia & miſerationibus.* Sed memento, quia quæ has conciliat amicitias, ſponſa eſt. Quomodo ergo ſponſum, & hunc ſponſum alteri cedit, ne dicam cupit? Non eſt ita. Cupit quidem illum matri filia bona, non tamen ut cedat illi, ſed ut communicet. Sufficit unus duabus, niſi quod jam non erunt duæ, ſed una in ipſo. Ipſe eſt enim pax noſtra, qui facit utramque unam, ut ſit una ſponſa, & ſponſus unus Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Luc. 19. 9.

Cant. 3. 4.

Luc. 13. 35.

Jerem. 12. 7.

Chriſtus amore ſponſæ etiam Synagogam deſponſare paratus.

Pſ. 34. 3.

Oſee 2. 19.

SERMO LXXX.

De imagine, ſive Verbo Dei, & anima quæ ad imaginem eſt, ſubtilis diſputatio; & de errore Gilleberti Pictavienſis Epiſcopi.

Habitus poſt Concilium Remenſe anni 1148. in quo damnatus Gillebertus.

QUidam veſtrum (ut comperi) minus æquo animo ferunt, quod ecce jam per aliquot dies, dum

TOM. IV.

dum ſtupori & admirationi ſacramentorum inhærere delectat, ſermo quem miniſtramus, aut nullo fuerit, aut exiguo admodum moralium ſale conditus. Id quidem præter ſolitum. Sed num quæ dicta ſunt, reviſere licet? Non procedo, niſi prius revolvam omnia. Eja, dicite, ſi recordamini, a quonam ſcripturæ loco cœperit defraudatio hæc, ut rurſum inde adoriar. Meum eſt reſarcire damna, immo Domini, de quo totum præſumimus. Quo itaque repetendum principio? An inde: *In lectulo meo quæſivi per noctes quem diligit anima mea?* Ni fallor, inde. Abhinc tantum & deinceps cura una fuit mihi, harum allegoriarum denſa diſcuſſa caligine, ponere in lucem Chriſti & Eccleſiæ ſecretas delicias. Igitur redeamus ad indaganda moralia. Nec enim mihi potuerit eſſe pigrum quod vobis commodum fuerit. Atque hoc ita congrue fiet, ſi quæ dicta ſunt in Chriſto & in Eccleſia, Verbo animæque eadem nihilo minus aſſignemus.

Cant. 3. 1.

Verbi & animæ cognatio vel ſimilitudo.

2 Sed dicit mihi aliquis: Quid tu duo iſta conjungis? Quid enim animæ & Verbo? Multum per omnem modum. Primo quidem quod naturarum tanta cognatio eſt, ut hoc imago, illa ad imaginem ſit. Deinde quod cognationem ſimilitudo teſtetur. Nempe non ad imaginem tantum, ſed ad ſimilitudinem facta eſt. In quo ſimilis ſit quæris? Audi de Imagine prius. Verbum eſt veritas, eſt ſapientia, eſt juſtitia: & hæc imago. Cujus? Juſtitiæ, ſapientiæ, & veritatis. Eſt enim Imago hæc juſtitia de juſtitia, ſapientia de ſapientia, veritas de veritate, quaſi de lumine lumen, de Deo Deus. Harum rerum nihil eſt anima quoniam non eſt imago. Eſt tamen earumdem capax, appetenſque: & inde fortaſſis ad imaginem. Celſa creatura, in capacitate quidem majeſtatis, in appetentia autem rectitudinis inſigne præferens. Legimus quia Deus hominem rectum fecit, quod & magnum, capacitas (ut dictum eſt) probat. Oportet namque id quod ad imaginem eſt, cum imagine convenire, & non in vacuum participare nomen imaginis, quemadmodum nec imago ipſa ſolo vel vacuo nomine vocitatur imago. Habes vero de eo qui imago eſt, quia *cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.* Ubi tibi utrique ejus & in forma Dei innuitur rectitudo, & in æqualitate majeſtas: ut dum rectitudini rectitudo, & magnitudo magnitudini comparatur, conſonanter ſibi altrinſecus reſpondere appareat quod ad imaginem eſt, & imaginem: ſicut imago quoque nihilominus in utroque reſpondet illi cujus imago eſt. Nempe ipſe eſt, de quo ſanctum David audiſtis in pſalmis canentem, nunc quidem, *Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus:* nunc vero, *Rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo.* Ab illo recto & magno Deo habet Imago ejus, ut & ipſa recta, & magna ſit: habet anima quæ ad imaginem eſt.

Phil. 2. 6.

Imaginis magnitudinem & rectitudinem ſuo modo refert anima.

Pſal. 146. 5. & 91. 16.

Imaginis & animæ diſcrimen.

3 Sed dico: Nihil-ne ergo amplius habet Imago ab anima quæ ad imaginem eſt, quia & huic magnum rectumque aſſignamus? Et plurimum. Hæc ad menſuram accepit, illa ad æqualitatem. At non plus hoc? Adverte & aliud. Huic utrumque aut creatio, aut dignatio contulit; illi generatio. Atque id magnificentius eſſe non dubium eſt. Sed ne hoc quidem eminentiu eſſe quis abnuat, quod cum a Deo huic, illi & de Deo utrumque ſit, id eſt de Dei ſubſtantia. Eſt enim conſubſtantialis Deo Imago ſua, & omne quod eidem ſuæ imagini impertiri videtur, ambobus eſt ſubſtantiale, non accidentale. Adhuc unum attende, in quo imago non parum eminet. Magnum & rectum (illa duo natura a ſeſe diſcrepare quis neſciat?) in imagine unum ſunt. Neque hoc ſolum: unum ſunt & cum imagine. Imagini enim non modo id rectum eſt eſſe, quod magnum eſſe, ſed etiam id magnum rectumque eſſe, quod eſſe. Animæ non ita. Et magnitudo ejus, & rectitudo ipſius diverſæ ab ea, diverſæ ab invicem ſunt. Si enim (ut ſupra docui) EO ANIMA MAGNA eſt, quo capax æternorum; EO RECTA, quo appetens ſupernorum: quæ non quærit nec ſapit quæ ſurſum ſunt, ſed quæ ſuper terram, non plane eſt recta, ſed curva, cum tamen pro hujuſmodi magna eſſe non deſinat, manens utique etiam ſic æternitatis capax. Neque enim illius aliquando non capax erit, etiamſi nunquam capiens fuerit, ut ſit quomodo ſcriptum eſt: *Veruntamen in imagine pertranſit homo:* ex parte tamen, ut eminentia Verbi appareat de ipſa integritate. Quo enim a magno rectove Verbum cadat, quod ſic ea utique habet, ut ſit quæ habet? Vel ideo ex parte, ne ſi toto privaretur, non ſupereſſet ſpes ſalutis. Nam ſi deſinat magna eſſe; & capax. Quippe de capacitate (ut dixi) æſtimatur animæ magnitudo. Quid vero ſperare poſſet, cujus capax non foret?

Animæ magnitudo & rectitudo unde æſtimanda.

Pſ. 38. 7.

4 Itaque per magnitudinem, quam retentat etiam perdita rectitudine, in imagine pertranſit homo, uno quaſi claudicans pede, & factus filius alienus. De talibus enim reor dictum: *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt a ſemitis ſuis.* Pulchre appellati ſunt *filii alieni:* nam *filii* propter retentam magnitudinem, *alieni* propter amiſſam rectitudinem. Nec dixiſſet, *claudicaverunt*, ſed corruerunt, aut quippiam ſimile, ſi ex toto homines * imaginem exuiſſent. Nunc vero ſecundum magnitudinem quidem in imagine pertranſit homo: quantum vero ad rectitudinem, veluti claudicans, conturbatur & deturbatur ab imagine, Scriptura ita dicente: *Veruntamen in imagine pertranſit homo: ſed & fruſtra conturbatur.* Fruſtra omnino; nam ſequitur: *Theſaurizat, & ignorat cui congregabit ea.* Cur ignorat, niſi quia inclinans ſe ad hæc infima & terrena, theſaurizat ſibi terram? Prorſus ignorat de his quæ terræ committit, cui congregabit ea, tineæ ne demolienti, an furi effodienti, hoſti diripienti, an igni devoranti. Et inde miſero homini incurvanti ſe, & incubanti his quæ in terra ſunt, flebilis vox illa de pſalmo: *Miſer factus ſum & curvatus ſum uſque in finem, tota die contriſtatus ingrediebar.* In ſemetipſo ſiquidem experitur veritatem illius ſententiæ Sapientis: *Deus rectum hominem fecit, ipſe autem ſe implicuit doloribus multis.* Et continuo vox ludibrii ad eum: *Incurvare ut tranſeamus.*

Anima rectitudinem amiſit retenta magnitudine.

Pſ. 17. 46.

** al. hominis.*

Pſ. 38. 7.

Pſalm. 37. 7.

Eccli. 7. 30.

Iſai. 51. 23.

5 Sed unde venimus huc? Nempe inde, cum docere vellemus, rectum magnumque (quo gemino bono diffinieramus imaginem) nec in anima eſſe unum, nec cum anima, quemadmodum in Verbo & cum Verbo ea unum eſſe fideli æque aſſertione docuimus. Et de rectitudine quidem ex his quæ dicta ſunt liquet quod diverſa & ab anima ſit, & ab animæ magnitudine, quandoquidem ea etiam non exiſtente, & anima manet, & magna. Verum magnitudinis animæque diverſitas unde docebitur? Non enim inde poteſt, unde rectitudinis animæque monſtrata eſt, cum non ſicut rectitudine, ita & magnitudine ſua privari anima poſſit. Non eſt tamen ſua magnitudo anima. Nam etſi anima non invenitur abſque magnitudine ſua, ipſa tamen & extra animam reperitur. Quæris ubi? In Angelis. Inde quippe magni ſunt Angeli, unde animæ magnitudo comprobatur, ex capta videlicet æternitatis. Quod ſi eo conſtitit animam diſcrepare a rectitudine ſua, quod ea carere poſſit; quid-ni æque liqueat eſſe diverſam & a ſua magnitudine, quam ſibi propriam vindicare non poſſit? Cum itaque nec illa in omni, nec iſta in ſola ſit anima, patet utramque indifferenter differre ab ea. Item: Nulla forma eſt id, cujus eſt forma. Eſt autem magnitudo forma animæ. Nec enim ideo non forma, quia inſeparabilis eſt illi. Hoc liquidem ſunt ſubſtantiales differentiæ omnes, hoc non modo proprie propria, ſed & propria quædam, hoc etiam aliæ innumerabiles formæ. Non igitur ſua magnitudo anima, non magis, quam ſua nigredo corvus, quam ſuus candor nix, quam ſua riſibilitas ſeu rationalitas homo: cum tamen nec corvum ſine nigredine, nec ſine candore nivem, nec hominem, qui non & riſibilis ſit & rationalis, unquam reperias. Ita & anima, & animæ magnitudo, etſi inſeparabiles, diverſæ tamen ab invicem ſunt. Quomodo non diverſæ, cum hæc in ſubjecto, illa ſubjectum & ſubſtantia ſit? Sola ſumma & increata natura, quæ eſt Trinitas Deus, hanc ſibi vindicat meram ſingularemque ſuæ eſſentiæ ſimplicitatem, ut non aliud & aliud, non alibi quoque & alibi, ſed ne modo quidem, & modo inveniatur in ea. Nempe in ſemet manens, quod habet eſt, & quod eſt ſemper & uno modo eſt. In ea & multa in unum, & diverſa in idem rediguntur, ut nec de numeroſitate rerum ſumat pluralitatem, nec alterationem de varietate ſentiat. Loca omnia continet, & quæque ſuis ordinat locis: nuſquam contenta locorum. Tempora ſub ea tranſeunt, non ei. Futura non expectat, præterita non recogitat, præſentia non experitur.

Magnitudinis & animæ diverſitas.

Deus ſumme ſimplex, unus, & immutabilis.

6 Recedant a nobis, chariſſimi, recedant novelli, non dialectici, ſed hæretici, qui magnitudinem, qua magnus eſt Deus; & item bonitatem, qua bonus; ſed & ſapientiam, qua ſapiens; & juſtitiam, qua juſtus; poſtremo divinitatem, qua Deus eſt, Deum non eſſe impiiſſime diſputant. Divinitate, inquiunt, Deus eſt, ſed divinitas non eſt Deus. Forſitan non dignatur Deus eſſe, quæ tanta eſt ut faciat Deum. Sed ſi Deus non eſt, quid eſt? Aut enim Deus eſt, aut aliquid quod non eſt Deus, aut nihil. Equidem non das Deum eſſe, ſed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam uſque adeo neceſſariam Deo eſſe fateris, ut non modo abſque ea Deus eſſe non poſſit, ſed ea ſit. Quod ſi aliquid eſt,

Nec Deus a ſua eſſentia, nec alii hujus ab ipſo diſtinguuntur. ✝ S. Th. 1. p. q. 3. a. 3 & 4.

quod

quod non eſt Deus: aut minor erit Deo, aut major, aut par. At quomodo minor, quæ Deus eſt? Reſtat ut aut majorem fatearis, aut parem. Sed ſi major, ipſa eſt ſummum bonum, non Deus: ſi par, duo ſunt ſumma bona, non unum: quod utrumque catholicus refugit ſenſus. Item de magnitudine, bonitate, juſtitia, ſapientiaque, idem per omnia, quod de divinitate, ſentimus: unum in Deo ſunt, & cum Deo. Nec enim aliunde bonus, quam unde magnus; nec aliunde juſtus aut ſapiens, quam unde magnus & bonus; nec aliunde denique ſimul hæc omnia eſt, quam unde Deus; & hoc quoque non niſi ſeipſo.

7 Sed dicit hæreticus: Quid? Deum divinitate ª eſſe negas? Non: ſed eamdem divinitatem, quâ eſt, Deum nihilominus aſſero, ne Deo excellentius aliquid eſſe aſſentiar. Nam & magnitudine dico magnum, ſed quæ ipſe eſt, ne majus aliquid Deo ponam; & bonitate fateor bonum, ſed non alia, quam quæ ipſe eſt, ne melius ipſo aliquid mihi videar inveniſſe: & de cæteris in hunc modum. Securus & libens pergo inoffenſo (ut ajunt) pede in ejus ſententiam qui dicebat: „Deus nonniſi ea magnitudine magnus eſt, quæ eſt quod ipſe. Alioquin illa erit major magnitudo, quam Deus. Auguſtinus hic eſt, validiſſimus malleus hæreticorum. Si quid itaque de Deo proprie dici poſſit, rectius congruentiuſque dicetur, Deus eſt magnitudo, bonitas, juſtitia, ſapientia, quam Deus eſt magnus, bonus, juſtus, aut ſapiens.

Auguſtinus malleus hæreticorum. S. Aug. lib. 5. de Trin. cap. 10.

8 Unde non immerito nuper in concilio, quod Papa Eugenius Remis celebravit, tam ipſi, quam cæteris Epiſcopis perverſa viſa eſt & omnino ſuſpecta expoſitio illa in libro Gilleberti epiſcopi Pictavenſis, quo ſuper verba Boetii de Trinitate, ſaniſſima quidem atque catholica, commentabatur hoc modo. „Pater eſt veritas, id eſt verus: Filius eſt veritas, id eſt verus, Spiritus ſanctus eſt veritas, id eſt verus. Et hi tres ſimul non tres veritates, ſed una veritas id eſt unus verus.„ O obſcuram perverſamque explanationem! Quam verius ſaniuſque per contrarium ita dixiſſet: Pater eſt verus, id eſt veritas: Filius eſt verus id eſt veritas; Spiritus Sanctus eſt verus, id eſt veritas. Et hi tres unus verus, id eſt una veritas. Quod quidem feciſſet, ſi ſanctum dignaretur Fulgentium imitari, qui ait: „Una quippe veritas unius Dei, immo una veritas unus Deus non patitur ſervitium atque culturam Creatoris creaturæque conjungi. Bonus correctòr, qui veraciſſime de veritate loqueretur, qui pie catholiceque ſentiret de vera & mera divinæ ſimplicitate ſubſtantiæ, in qua nihil eſſe poſſit, quod ipſa non ſit, & ipſa Deus. Quamquam manifeſtius in nonnullis locis aliis a rectitudine fidei liber ille præfati Epiſcopi viſus eſt diſcrepare, quorum (verbi causâ) adhuc unum pono. Nam, dicente auctore, cum dicitur „Deus, Deus, Deus, pertinet ad ſubſtantiam: noſter „commentator intulit: Non quæ eſt, ſed qua eſt„. Quod abſit, ut aſſentiat catholica Eccleſia, eſſe videlicet ſubſtantiam, vel aliquam omnino rem, qua Deus ſit, & quæ non ſit Deus.

Gilleberti ſententia in Concilio Rhemenſi damnata.

S. Fulg. lib. de fide orth. ad Donat. cap. 5.

9 Sed hæc minime jam contra ipſum loquimur, quippe qui in eodem conventu ſententiæ Epiſcoporum humiliter acquieſcens, tam hæc, quam cætera digna reprehenſione inventa proprio ore damnavit: ſed propter eos, qui adhuc librum, contra apoſtolicum utique promulgatum ibidem interdictum, tranſcribere & lectitare feruntur, contentioſius perſiſtentes ſequi epiſcopum in quo ipſe non ſtetit, & erroris quam correctionis magiſtrum habere malentes. Non ſolum autem, ſed & propter vos, occaſione accepta de differentia imaginis & animæ, quæ ad imaginem facta eſt, operæ pretium credidi excurſum hunc facere: ut ſi qui forte ex aquis furtivis, quæ dulciores videntur, aliquando aliquid biberint, ſumpto antidoto, evomant illud; & purgato mentis ſtomacho, ad id, quod ſecundum promiſſionem noſtram dicendum de ſimilitudine ſupereſt, accedentes, puriora jam in gaudio non de noſtris hauriant, ſed de fontibus Salvatoris, ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Reſipuit in eodem Concilio.

Liber ejus auctoritate Apoſt. prohibitus.

ª Hic variant ſcripti codices. Ciſtercienſis habet, *divinitatem*, Germanenſis, *divinitate eſſe non negas*. At nectam eſt lectio noſtr. cui ſimilis eſt in lib. 5. de Conſideratione num. 15. ubi idem ar-gumentum tractatur.

SERMO LXXXI.

TOM. IV.

De convenientia & ſimilitudine animæ cum Verbo ſecundùm identitatem eſſentiæ, & vitæ immortalitatem, & arbitrii libertatem.

1 QUæſitum eſt ante de affinitate animæ ad Verbum, atque id quidem neceſſarie. Quæ enim conventio tantæ majeſtati & tantæ paupertati, ut more & amore ſponſorum, veluti ex æquo, ſeſe complecti referantur ſublimitas illa, & iſta humilitas? Nam ſi verè id dicimus, valde brix fiducia eſt: ſi falſo, valde punienda audacia. Propterea ergo de convenientia horum quærendum fuit: quæ quidem jam multa inventa eſt, ſed non omnis. Quis enim vel nimis hebes non videat, quam ſe e vicino reſpiciant imago, & quod ad imaginem eſt? Quorum utique unum uni, & alterum alteri ſermo (ſi recolitis) aſſignavit heſternus. Nec de imagine tantum, ſed etiam de ſimilitudine demonſtrata ibidem propinquitas eſt: niſi quod ipſa ſimilitudo, in quo, vel in quibus potiſſimum conſiſtet, necdum a nobis eſt declaratum. Age jam intendamus declarationi huic, ut quo anima plenius ſuam agnoſcit originem, eo amplius erubeſcat vitam habere degenerem: immo vero quod peccato vitiatum deprehenderit in natura, ſtudeat reformare induſtria; ut digne ſuo genere, Dei quidem munere, ſeſe regens, ad amplexus Verbi fidenter accedat.

Animæ cum Verbo convenientia.

2 Advertat igitur ex hac divinæ ingenuitate ſimilitudinis ineſſe ſibi illam ſuæ ſubſtantiæ naturalem ſimplicitatem, qua hoc eſt illi eſſe, quod vivere, etſi non quod bene, qualve beate vivere; ut ſit ſimilitudo, non æqualitas. Gradus propinquus: gradus tamen. Neque enim unius excellentiæ pariſve faſtigii ſunt, hoc habere eſſe quod vivere, & item habere hoc eſſe quod beate vivere. Ergo ſi Verbi eſt illud propter ſublimitatem, hoc animæ propter ſimilitudinem, ſalva quidem eminentia Verbi: palam eſt affinitas naturarum, palam animæ prærogativa. Et ut quod dicitur planius fiat, ſoli Deo id eſt eſſe, quod beatum eſſe: atque hoc primum & puriſſimum ſimplex. Secundum autem ſimile eſt huic, id videlicet habere eſſe quod vivere: atque hoc animæ eſt. Ex hoc, etſi inferiori gradu, aſcendi poteſt, non modo ad bene, ſed etiam ad beate vivendum: non quia vel tunc ſit hoc eſſe, quod beatum eſſe illi qui eo pervenerit: quatenus ita glorietur pro ſimilitudine, ut tamen pro diſparitate habeat ſemper, unde omnia oſſa ejus dicant: Domine, quis ſimilis tibi? Bonus tamen animæ gradus, ex quo, & ſolo, ad beatam aſcenditur vitam.

Prima, quod idem ſit illi eſſe ac vivere non tamen beate. ᵇ

3 Sunt namque viventia, & horum genera duo, quæ ſentiunt, & quæ non ſentiunt. Porro inſenſibilibus ſenſibilia præferuntur, atque utriſque vita, qua vivitur & ſentitur. Non ſtabunt pariter in gradu uno vita & vivens: multo minus vita, & quæ ſunt ſine vita. Vita anima eſt vivens quidem, ſed non aliunde, quam ſeipſa: ac per hoc tam vivens, quam vita, ut proprie de ea loquamur. Inde eſt, quod infuſa corpori vivificat illud, ut ſit corpus de vitæ præſentia, non vita, ſed vivens. Unde liquet ne vivo quidem corpori id vivere eſſe, quod eſſe: cum eſſe, & minime vivere poſſit. Multo minus quæ vitæ expertia ſunt, ad hunc gradum aſſurgent. Sed nec omne quod vita dicitur, vel eſt, continuo valebit pertingere huc. Eſt pecorum, eſt & arborum vita, ſenſu altera vigens, altera carens. At neutri tamen idem eſſe quod vivere eſt: cum (ut quidem multorum * opinio eſt) ante in elementis, quam vel illa in membris, vel iſta in ramis extiterint. At ſecundum hoc cum deſinunt vivificare, ſimul vivere ceſſant, ſed non & eſſe. Solvuntur pariter & diſſolvuntur, tamquam non alligatæ tantum, ſed & colligatæ. Neque enim unum ſimplex eſt quæque harum, ſed ex pluribus conſtans. Et propterea non redigitur in nihilum, ſed diffluit in partes, ut & ad ſuum quodque recurrat principium: verbi causâ, aer ad aerem, ignis ad ignem, & reliqua in hunc modum. Nequaquam igitur tali vitæ idem eſſe & vivere eſt, quæ eſt & quando non vivit.

Corpori non idem vivere quod eſſe.

** ſcil. Empedoclis aliorum. Plantis item & animalibus.*

4 Porro nihil horum, quibus non hoc eſſe quod vivere ſit, ad bene beateque vivendum quandoque proficiet vel emerget; quippe quod neque ad hunc inferiorem gradum potuit pervenire. Sola, quæ in ipſo ſtare cognoſcitur anima hominis, in eo dignitatis crea-

Quæ beatitudinis incapacia.

ᵇ Diſparitatem tamen inſignem affert num. 4. nempe quod anima creata ſit.

TOM. IV.

creata eſt, vita a vita, ſimplex a ſimplici, immortalis ab immortali: ut non ſit longe a ſummo gradu, ubi ſcilicet id eſſe quod beate vivere eſt, in quo ſolus ſtat beatus, & ſolus potens, Rex Regum, & Dominus dominantium. Accepit * itaque in ſui conditione anima, etſi non eſſe, poſſe tamen eſſe beata; ſummo proinde gradui, quantum licet, appropians, non pertingens tamen. Neque enim vel ipſi (ut ſupra diximus) hoc erit aliquando eſſe quod beatam eſſe, nec quando beata erit. Fatemur ſimilitudinem, æqualitatem renuimus. Verbi cauſa, vita Deus, vita & anima eſt: ſimilis quidem, ſed diſpar. Porro ſimilis, quod vita, quod ſeipſa vivens, quod non tantum vivens, ſed & vivificans: ſicut & ille hæc omnia eſt. Diſpar vero, quantum a creante creata. Diſpar, quod ut niſi creata ab illo non eſſet, ſic niſi ab ipſo vivificata non viveret. Non viveret dico, ſed ſpirituali vita non naturali. Nam naturali quidem, etiam quæ non ſpiritualiter vivit, immortaliter vivat neceſſe eſt. At qualis vita! in qua ſatius foret non naſci, quam non ab ea mori. Mors potius eſt: & ideo gravior, quia peccati, non naturæ. Denique *mors peccatorum peſſima*. Ita ergo quæ ſecundum carnem vivit anima, vivens mortua eſt, quippe cui bonum erat omnino non vivere, quam ſic vivere. A qua nimirum vitali quadam morte minime unquam reſurget, niſi per verbum vitæ; immo per Verbum vitam, viventem utique & vivificantem.

* al. neceſſe.

Secunda, quod anima ſit immortalis.

Non morte ſpirituali.

Pſ. 33. 23.

5 Alias autem immortalis eſt anima, & in hoc nihilo minus Verbo ſimilis quidem, ſed non æqualis. Nam in tantum ſuperexcellit immortalitas Deitatis, ut Apoſtolus dicat de Deo: *qui ſolus habet immortalitatem*. Quod ego reor pro eo dictum, quod ſolus ſit natura incommutabilis Deus, qui ait: *Ego Dominus, & non mutor*. Vera namque & integra immortalitas tam non recipit mutationem, quam nec finem, quod omnis mutatio quædam mortis imitatio ſit. Omne etenim quod mutatur, dum de uno ad aliud tranſit eſſe, quodam modo neceſſe eſt moriatur quod eſt, ut eſſe incipiat quod non eſt. Quod ſi tot mortes quot mutationes, ubi immortalitas? Et hinc vanitati ſubjecta eſt ipſa creatura non volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe. Attamen immortalis anima eſt: quoniam cum ipſa ſibi vita ſit; ſicut non eſt quo cadat a ſe, ſic non eſt quo cadat a vita. Verum cum conſtet ſuis affectibus mutari eam, agnoſcat ita ſe Deo in immortalitate ſimilem, ut ſciat ſibi deeſſe non modicam immortalitatis partem, ſoli cedens abſolutam perfectamque immortalitatem, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Non mediocris tamen animæ dignitas præſenti diſputatione comperta eſt, quæ gemina quadam vicinitate naturæ Verbo appropiare videtur, ſimplicitate eſſentiæ, & perpetuitate vitæ.

Sed attu-tali.

1. Tim. 6. 16.

Malach. 3. 6. Et ſi mutabilis affectibus.

Rom. 8. 20.

6 Sed enim adhuc unum occurrit, quod minime prætereo: nec enim minus inſignem ſimilemve minus Verbo animam facit, & forte etiam plus. Arbitrii libertas hæc eſt, plane divinum quiddam præfulgens in anima, tamquam gemma in auro. Ex hac nempe ineſt illi inter bonum quidem & malum, nec non inter vitam & mortem, ſed & nihilo minus inter lucem & tenebras, & cognitio judicii, & optio eligendi; & ſi qua ſunt alia quæ ſimiliter circa animi habitum ſeſe e regione reſpicere videantur. Nihilo minus inter ipſa cenſorius quidam arbiter (is animæ oculus) dijudicat & diſcernit, ſicut arbiter in diſcernendo, ita in eligendo liber. Unde & liberum nominatur arbitrium, quod liceat verſari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis. Omne etenim quod feceris bonum malumve, quod quidem non facere liberum fuit, merito ad meritum reputatur. Et ut merito laudatur, non is tantum qui potuit facere mala, & non fecit; ſed & qui potuit non facere bona, & fecit; ita malo non caret merito tam is qui potuit non facere mala, & fecit; quam is qui potuit facere bona, & non fecit. Ubi autem non eſt libertas, nec meritum. Propterea quæ ſunt carentia ratione animalia, nihil merentur: quia ſicut deliberatione, ita & libertate carent. Senſu aguntur, feruntur impetu, rapiuntur appetitu. Neque enim judicium habent, quo ſe dijudicent ſive regant; ſed ne inſtrumentum quidem judicii, id eſt rationem. Inde eſt quod non judicantur, quia non judicant. Quanam quippe ratione ab his exigatur ratio quam non acceperunt?

3. Similitudo ſecundum libertatem arbitrii.

Liberum arbitrium unde dictum.

Libertas neceſſaria ad meritum.

Bruta non merentur.

7 Hanc vim a natura ſolus homo non patitur, & ideo ſolus inter animantia liber. Et tamen interveniente peccato patitur quamdam vim & ipſe, ſed a voluntate, non a natura, ut ne ſic quidem ingenita libertate privetur. Quod enim voluntarium, & liberum. Et quidem peccato factum eſt, ut corpus quod corrumpitur aggravet animam; ſed amore, non mole. Nam quod ſurgere anima per ſe jam non poteſt quæ per ſe cadere potuit, voluntas in cauſa eſt, quæ corrupti corporis vitiato ac vitioſo amore langueſcens, & jacens, amorem pariter juſtitiæ non admittit. Ita neſcio quo pravo & miro modo ipſa ſibi voluntas, peccato quidem in deterius mutata, neceſſitatem facit: ut nec neceſſitas, cum voluntaria ſit, excuſare valeat voluntatem, nec voluntas cum ſit illecta, excludere neceſſitatem. Eſt enim neceſſitas hæc quodammodo voluntaria. Eſt favorabilis vis quædam, premendo blandiens, & blandiendo premens: unde ſeſe rea voluntas, ubi ſemel peccato conſenſerit, nec excutere jam per ſe, nec excuſare tamen ullatenus de ratione queat. Inde querula illa vox veluti gementis ſub onere neceſſitatis hujus: *Domine*, inquit, *vim patior, reſponde pro me*. Sed rurſus ſciens, quod non juſte cauſaretur adverſus Dominum, cum voluntas ſua ipſius potius in cauſa foret, attende quid ſecutus intulerit: *Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cum ipſe fecerim* [a]? Premebatur jugo, non alio tamen, quam voluntariæ cujuſdam ſervitutis: & erat pro ſervitute quidem miſerabilis, ſed pro voluntate inexcuſabilis. Voluntas enim eſt, quæ ſe, cum eſſet libera, ſervam fecit peccati, peccato aſſentiendo: voluntas nihilo minus eſt, quæ ſub peccato tenet, voluntarie ſerviendo.

Concupiſcentia vehemens minuit voluntatem.

Neceſſitas voluntaria non excuſat a peccato.

Iſa. 38. 14.

Ibidem. a

8 Vide quid dicas, ait aliquis mihi. Tu-ne voluntarium, dicis quod jam neceſſarium conſtat eſſe? Verum quidem eſt, quod voluntas ſeipſam addixerit: ſed non ipſa ſe retinet; magis retinetur & nolens. Bene hoc ſaltem das, quia retinetur. Sed vigilanter retine voluntatem eſſe, quam retineri fateris. Itaque voluntatem nolentem dicis? Non utique voluntas retinetur non volens. Voluntas enim volentis eſt, non nolentis. Quod ſi volens retinetur, ipſa ſe retinet. Quid ergo dicet, aut quid reſpondebit ei, cum ipſa fecerit? Quid fecit? Servam ſe fecit: unde dicitur: *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*. Propterea cum peccavit (peccavit autem cum peccato obedire decrevit) ſervam ſe fecit. Sed ſit libera, ſi non adhuc facit. Facit autem, in eadem ſervitute ſe retinens. Neque enim non volens voluntas tenetur; voluntas enim eſt. Ergo quia volens, ſervam ſeipſam non modo fecit, ſed & facit. Merito proinde (quod ſæpe memorandum eſt) quid reſpondebit illi, cum ipſa fecerit, ipſa & faciat?

Voluntas cogi non poteſt.

Joan. 8. 34.

9 Sed non me, inquis, decredere facies neceſſitatem quam patior, quam in memetipſo experior, contra quam & aſſidue luctor. Ubinam, quæſo, hanc neceſſitatem ſentis? Nonne in voluntate? Non ergo parum firmiter vis, quod & neceſſario vis. Multum vis quod nolle nequeas, nec multum obluctans. Porro ubi voluntas, & libertas. Quod tamen dico de naturali, non de ſpirituali, qua libertate (ut dicit Apoſtolus) Chriſtus nos liberavit. Nam de illa idem ipſe dicit: *Ubi ſpiritus Domini, ibi libertas*. Ita anima miro quodam & malo modo ſub hac voluntaria quadam ac male libera neceſſitate, & ancilla tenetur & libera; ancilla propter neceſſitatem, libera propter voluntatem: & quod magis mirum, magiſque miſerum eſt, eo rea, quo libera; eoque ancilla, quo rea, ac per hoc eo ancilla, quo libera. Miſer ego homo, quis me liberabit a calumnia hujus pudendæ ſervitutis? Miſer, ſed liber. Liber, quia homo: miſer, quia ſervus. Liber, quia ſimilis Deo: miſer, quia contrarius Deo. *O cuſtos hominum, quare poſuiſti me contrarium tibi?* Poſuiſti enim, cum non prohibuiſti. Alioquin ipſe me poſui, *& factus ſum mihimetipſi gravis*. Juſtiſſime quidem, ut hoſtis tuus, hoſtis ſit & meus; & qui tibi repugnat, repugnet & mihi. Ego vero, qui tibi; ego, qui mihimet contrarius factus ſum, atque in membris meis invenio quod contradicat & menti meæ, & legi tuæ. Quis me liberabit de manibus meis? Non enim quod volo, hoc ago, ſed me, non alio, prohibente; & quod odi, illud facio, ſed me, non alio, compellente. Atque utinam, prohibitio hæc, & hæc compulſio ita eſſet violenta, ut non eſſet voluntaria: forſitan enim ſic poſſem excuſari; aut certe ita eſſet voluntaria, ut non violenta; profecto enim ſic poſſem corrigi. Nunc vero nuſquam exitus miſero patet, quem & voluntas (ut dixi) inexcuſabilem, & incorrigibilem neceſſitas facit. Quis me eripiet de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis & iniqui?

Gal. 4. 31.

2. Cor. 3. 17.

Anima libera quodam modo ſimul & ancilla.

Job 7. 20.

Rom. 7. 25.

Hominis miſeria ob inclinationes & ſpiritus.

Pſ. 70. 4.

10 Quæritur quis, de quo querar? De me. Ego ille pec-

a In Vulgata, *fecerit*. Utramque lectionem exhibet Bernardus in ſermone 3. de diverſis num. 6.

10 Quærit quis, de quo querar? De me. Ego ille peccator, ille exlex, ille iniquus. Peccator, quia peccavi; exlex, quia voluntate perſiſto agere contra legem. Nam mea voluntas ipſa eſt lex in membris meis, legi divinæ recalcitrans. Et quoniam lex Domini lex mentis meæ, ſicut ſcriptum eſt; *Lex Dei ejus in corde ipſius*, per hoc & mihi ipſi mea ipſius voluntas contraria invenitur, quæ eſt iniquitas maxima. Cui enim non iniquus, qui mihi ſum? *Qui ſibi nequam*, ait, *cui bonus?* Fateor: non ſum bonus, quia non eſt in me bonum. Conſolabor mea tamen, quia & Sanctorum vox iſta eſt: *Scio quia non eſt in me bonum*, inquit. Diſcernit tamen quod dicit, *in ſe*, in carne ſua interpretans, propter contradictoriam legem, quæ in ea eſt. Nam habet legem & in mente, eaque melior. An non lex Dei bona? Quod ſi malus propter legem malam; quomodo non propter bonam bonus? An mala ſua eſt quæ eſt in carne ſua, & ideo de mala malus, & minime bonus de bona? Non eſt ita. Lex Dei ejus in mente ipſius, atque ita in mente, ut ſit & mentis. Teſtis eſt ipſe qui ait: *Invenio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ*. Numquid ſuum quod carnis ſuæ eſt, & non ſuum quod mentis ſuæ eſt? Ego dico & plus. Quidni dicam, quod idem ipſe magiſter dicit? Nam *mente quidem ſerviens legi Dei, carne autem legi peccati*; quid magis ſuum fateatur evidenter oſtendit, cum malum, quod in carne eſt, ita a ſe alienum cenſet, ut dicat: *Itaque jam non ego operor illud: ſed quod habitat in me peccatum*. Et ideo fortaſſis ſignanter aliam dixerit legem inventam in membris ſuis, quod alienam hanc & quaſi adventitiam reputaret. Unde & adhuc ego aliquid audeo amplius, haud temere quidem: Paulum videlicet non jam malum, propter malum quod in carne habet; magis autem bonum, propter bonum quod in mente habet. An non bonus qui conſentit legi Dei, quoniam bona eſt? Nam etſi ſe itidem fateatur ſervire legi peccati, carne hoc facit, non mente. Cum autem mente quidem ſerviat legi Dei, carne autem legi peccati, quidnam potiſſimum horum Paulo imputandum putes, tu videris. Nam mihi fateor facile perſuaſum, quod mentis, quam quod carnis eſt, pluris eſſe, non ſolum mihi, & ipſi Paulo, ut jam dictum eſt, qui ait; *Si autem quod nolo, illud facio, jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*.

Pſ. 36. 31.
Eccl. 14. 5.
Rom. 7. 18.
Hanc ſancti quoque in ſe agnoſcunt.
Rom. 7. 23.
Ibid. 20.
Motus concupiſcentiæ indeliberati non ſunt peccatum.
Ibid. 20.

11 Sed de libertate iſta ſufficiant. In libello, * quem de gratia & libero arbitrio ſcripſi, diverſa fortaſſis de imagine & ſimilitudine diſputata leguntur; ſed (ut arbitror) non adverſa. Legiſtis illa, iſta audiſtis; quænam magis probetis *, veſtro judicio derelinquo: vel ſi quid melius utriſque ſapitis, in hoc gaudeo, & gaudebo. At quoquo modo illa ſe habeant, tria quædam in præſentiarum præcipua commendata tenetis, ſimplicitatem, immortalitatem, libertatem. Et hoc vobis liquido apparere jam arbitror, animam pro ingenita atque ingenua ſimilitudine, quæ in his tam eximie claret, non parvam cum Verbo habere affinitatem, ſponſo Eccleſiæ Jeſu Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

* *Habes hunc tom. 2.*
* *al. probanda.*

SERMO LXXXII.

Qualiter anima ſimilis Deo manens, per peccatum tamen diſſimilis facta eſt in ſimplicitate, immortalitate, & libertate.

1 QUid vobis videtur? Poſſumuſne jam regredi ad exponendi ordinem unde digreſſi ſumus, quia patet propinquitas Verbi & animæ, pro qua utique demonſtranda digreſſio ipſa facta eſt? Poſſemus (ut mihi videtur) niſi parum quid dubietatis in his, quæ dicta ſunt, adhuc reſidere ſentirem. Nil furari volo. Non libenter prætereo quod vobis utile putem. Et quomodo id audeam, de his præſertim quæ vobis accipio? Scio hominem [a] aliquid aliquando inter loquendum ex his quæ ſuggerebat Spiritus, etſi non infideli, minus tamen fidenti animo retentantem & reſervantem ſibi, ut haberet quod diceret denuo tractaturus: & ecce vox ad eum, ut quidem ei viſum eſt: Donec iſtud tenebis, aliud non accipies. Quid, ſi retinuiſſet, non providendo ſuæ inopiæ, ſed fraternis profectibus invidendo; nonne merito & hoc ipſum, quod videbatur habere, auferretur ab eo? Quod quidem longe a ſervo veſtro ſemper faciat Deus, ſicut & ſemper facit. Sic mihi jugiter abundare dignetur fons ille indeficiens ſapientiæ ſalutaris, quomodo ſine invidia vobis communicavi, & refudi quicquid mihi infundere hactenus dignatus eſt ipſe. Si ego vos fraudo, a quo jam non verear ipſe fraudari? Ne a Deo quidem.

Prædicatoris eſt liberaliter, quod Deus dederit, in alios effundere.
[a] *V. ſerm. 28 num. 2.*

2 Eſt itaque in his quæ dicta ſunt aliquid, quod (ut vereor ego) offendiculum dare queat, ſi non complanetur. Et, ni fallor, ſunt de hic ſtantibus, quibus jam ſcrupulum movit quod dicere volo. Trina illa Verbi ſimilitudo, quam animæ aſſignavimus, immo quam inſignitam advertimus, recolitiſne quod etiam inſeparabiliter ineſſe illi viſa fuerit nobis? Id quidem videatur aliquibus Scripturarum teſtimoniis obviare, ut verbi gratia, eſt illud in pſalmis: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*, & item illud: *Mutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum*; ſed & quod aperte dictum eſt in perſona Dei: *Exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis*; & pleraque alia, quæ ſimilitudinem Dei in homine poſt peccatum delatam concorditer aſſeverare videntur. Quid ergo dicemus ad hæc? Tria illa in Deo minime eſſe, & ſic alia quærenda, in quibus ſimilitudinem aſſignemus? aut eſſe quidem in Deo, ſed non in anima; & ne ſic quidem in his ſimilitudinem inveniri? aut eſſe & in anima, ſed poſſe etiam non ineſſe, ac per hoc non inſeparabilia eſſe? Abſit. Et in Deo, & in anima ſunt, & ſemper inſunt: nec eſt quod nos aliquid horum dixiſſe pœniteat, ita totum ſubnixum eſt indubitata & abſolutiſſima veritate. Sed quod ſcriptura loquitur de diſſimilitudine facta, non quia ſimilitudo illa deleta ſit loquitur; ſed quia alia ſuperducta. Non plane anima nativam ſe exuit formam, ſed ſuperinduit peregrinam. Illa addita, non illa perdita eſt: & quæ ſupervenit, obſcurare ingenitam potuit, ſed non exterminare. Denique *obſcuratum eſt inſipiens cor illorum*, ait Apoſtolus; & Propheta: *Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus?* Obſcuratum aurum plangit, ſed aurum tamen; mutatum colorem optimum, ſed non fundamentum coloris evulſum. Manet in fundamento prorſus inconcuſſa ſimplicitas, ſed minime apparet duplicitate operta humanæ doloſitatis, ſimulationis, hypocriſis.

Dubium de præmiſſa ſimilitudine animæ cum Deo.
Pſal. 48. 21.
Pſal. 105. 20.
Pſal. 49. 21.
Similitudo hæc peccato non deletur.
Sed alia ſuperducta.
Rom. 1. 21.
Thren. 4. 1.
Nempe duplicitas.

3 Quam incongrue ſimplicitati duplicitas admiſcetur, quam indigne tali fundamento talis ſtructura committitur. Hujuſmodi ſibi verſutiam Serpens induerat, cum ſe, ut deciperet, conſiliarium exhibebat, ſimulabat amicum! Hujuſmodi quoque ſeducti ab eo paradiſi incolæ induerant ſibi, cum pudendam jam nuditatem tegere conarentur, & umbra frondoſi ligni, & frondium ſuccinctoriis, & verbis excuſatoriis. Quam late extunc & deinceps omnem poſteritatem hæreditarium hypocriſis virus infecit! Quem dabis de filiis Adam qui quod eſt, non dico * velit, ſed vel patiatur videri? Sed perſeverat nihilominus in omni anima cum originali duplicitate generalis ſimplicitas, ut de collatione confuſio augeatur: perſeverat æque immortalitas, ſed fuſca & tetra, irruente tenebroſa corporeæ mortis caligine. Nam etſi non privatur vita, vitæ tamen beneficium ſuo corpori jam non ſufficit vindicare. Quid quod ne ſuam quidem ſpiritualem duntaxat vitam retinet ſibi? Anima nempe quæ peccaverit, ipſa morietur. Nonne morte iſta duplici incurſante, illa qualiſcumque immortalitas, quam retentat, tenebroſa ſatis redditur, & miſella? Adde quod appetentia terrenorum (quæ quidem omnia ad interitum ſunt) denſat tenebras, ita ut in anima ſic vivente nil a parte aliqua, niſi pallida facies & imago quædam mortis apparere cernatur. Cur non enim quæ immortalis eſt, ſimilia ſibi immortalia appetit & æterna, ut quod eſt appareat, & quod facta eſt vivat? Cæterum contraria ſapit & quærit, & mortalibus ſeſe degeneri converſatione conformans, immortalitatis candorem quodam mortiferæ conſuetudinis piceo colore denigrat. Quid-ni mortalium appetitus immortalem mortali ſimilem, immortali diſſimilem faciet? *Qui tangit picem*, ait Sapiens, *inquinabitur ab ea*. Fruendo mortalibus mortalitate ſe induit, & veſtem immortalitatis incidente mortis ſimilitudine decoloravit, non exuit.

Gen. 3. 7.
Hypocriſis virus filiis Adam hæreditarium.
Immortalitas hominis qualis poſt peccatum.
Homo mortalibus inhærens, merito mortalis.
Eccl. 13. 1.

4 Evam attende, quomodo ejus anima immortalis immortalitatis ſuæ gloriæ fucum mortalitatis invexit mortalia utique affectando. Ut quid enim, cum im-

Eva lapſus

---

[a] Bernardus ſe ipſe intelligit more Pauli Apoſtoli, idque et ſtatuit Cæſarius Heiſterbacenſis ſermone in Octava Nativit. *Cum tempore quodam*, inquit, *neſcio quid dictaret, & teſtimonium haberet in promptu, quod præſenti loco conveniebat, velletque reſervare, in*

ſuum, ſtupens ibi defectum, audivit de cælo dicentem vocem: Si ſudreſervaveris, aliud non dabitur tibi. Adeo non ipſe erat qui loquebatur, ait Manricus, ſed Deus in eo.

TOM. IV.

immortalis eſſet, mortalia non contempſit & tranſitoria, contenta ſibi ſimilibus, immortalibus & æternis? *Vidit*, inquit, *lignum quod eſſet pulchrum oculis, & aſpectu delectabile, ac ſuave ad veſcendum*. Non eſt tua, o mulier, iſta ſuavitas, iſta delectatio, iſtaque pulchritudo: & ſi tua pro parte luti, non tua ſolius, ſed communis cunctis animantibus terræ. Tua, quæ vere tua eſt, aliunde, & alia eſt: nam æterna eſt de æternitate. Quid tu animæ tuæ aliam formam, immo deformitatem imprimis alienam? Enimvero quod delectat habere, id etiam perdere timet; & timor color eſt. Is libertatem dum tegit, & eam nihilominus ſibimet reddit diſſimilem. Quam dignius ſua origine nihil cuperet, ubi nihil metueret, ac per hoc a ſervili timore iſto ingenitam ſibi defenderet libertatem, manentem in vigore & decore ſuo! Heu, non ita eſt! mutatus eſt color optimus. Fugitas, & latitas: audis vocem Domini Dei, & abſcondis te. Cur hoc? niſi quia quem amabas times, & libertatis ſpeciem forma ſervilis excluſit.

Gen. 3. 6.

Qualis libertas hominis poſt peccatum.

5 Sed & voluntaria illa neceſſitas, & contraria lex inflicta membris (de qua proximo ſermone diſſeruit) eidem incubat libertati, & liberam natura creaturam per propriam ipſius voluntatem, dum allicit, ſubjicit ſervituti, implens faciem ejus ignominia, ita ut vel carne ſerviat legi peccati, & non volens. Quia ergo naturæ ingenuitatem morum probitate defenſare neglexit, juſto Auctoris judicio factum eſt, non quidem ut libertate propria nudaretur, ſed tamen ſuperindueretur *ſicut diploide, confuſione ſua*. Et bene ſicut diploide, ubi veſte veluti duplicata, manente libertate propter voluntatem, ſervilis nihilominus converſatio neceſſitatem probat. Hoc de ſimplicitate, hoc de immortalitate animæ advertere eſt: & nil tibi in ea, ſi bene conſideres, apparebit, quod non ſit iſtiuſmodi ſimilitudinis pariter & diſſimilitudinis diploide adopertum. An non diplois, ubi non innata, ſed affixa, & quadam quaſi actu peccati aſſueta eſt ſimplicitati fraus, immortalitati mors, neceſſitas libertati? Neque enim eſſentiæ ſimplicitati præſcribit duplicitas cordis, non naturæ immortalitati mors, aut voluntaria peccati, aut neceſſaria corporis; non arbitrii libertati neceſſitas voluntariæ ſervitutis. Ita bonis naturæ mala adventitia, dum non ſuccedunt, ſed accedunt, turpant utique ea, non exterminant; conturbant, non deturbant. Inde anima diſſimilis Deo, inde diſſimilis eſt & ſibi: inde comparata jumentis inſipientibus, & ſimilis facta eſt illis: inde quod legitur commutaſſe gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum: inde homines, tamquam vulpes, duplicitatis & fraudis foveas habent: & quia pares vulpibus ſe fecerunt, partes vulpium erunt: inde, juxta Salomonem: *unus exitus homini & jumento*. Quid-ni ſimiliter exeat qui ſimiliter vixit? MORE BESTIALI incubuit terrenis, morte beſtiali excedet terris. Audi aliud. Quid mirum, ſi ſimilem ſortimur exitum, qui & ſimilem habemus introitum? Unde enim hominibus, niſi de ſimilitudine beſtiali, ille tam intemperans ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu? Ita homo in conceptu & ortu, in vita & morte comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.

Pſ. 108. 29.

Pœna ejus peccati.

Pſa. 48. 13. Pſ. 105. 20.

Eccle. 3. 19.

Homo redactus ad ſimilitudinem animantium.

6 Quid, quod libera creatura ſibi ſubditum appetitum non regit ut domina, ſed ſequitur & obſequitur ut ancilla? Nonne & in hoc ſe aſſimilat & annumerat cæteris animantibus, quæ natura non in libertatem vocavit, ſed condidit in ſervitutem ſervire ſuo ventri, appetitui obedire? Nonne tali merito confunditur perhiberi vel exiſtimari ſimilis Deus? Ideoque ait: *Exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis; & inſert: Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam*. Non eſt ſeſe videntis animæ, Deum exiſtimare ſimilem ſibi, animæ dumtaxat (qualis mea eſt) peccatricis & iniquæ. Ejuſmodi namque arguitur: *Exiſtimaſti inique*, ait: & non dicit exiſtimaſti anima, vel exiſtimaſti homo, quod ero tui ſimilis. Sed ſi ſtatuatur iniquus ante faciem ſuam, & contra vultum quemdam morbidum putidumque interioris hominis ſui ſiſtatur, ut diſſimulare, aut declinare non queat imputitatem conſcientiæ ſuæ, ſed videat vel invitus ſordes peccatorum ſuorum, vitiorum inſpiciat deformitatem; nequaquam jam poterit exiſtimare Deum fore ſimilem ſibi; ſed quaſi diffidens pro tanta diſſimilitudine quam videbit, puto exclamabit, & dicet: *Domine, quis ſimilis tibi?* Quod quidem dictum pro voluntaria illa & novitia diſſimilitudine. Nam manet prima ſimilitudo: & ideo illa plus diſplicet, quod illa manet. O quantum bonum iſta, quantumque malum illa! Ex mutua tamen collatione utraque res in genere ſuo plus eminet.

Pſal. 49. 21. Quam diſſimilis Deo.

Pſal. 34. 10.

7 Cum ergo anima tantam in ſe una rerum diſtantiam cernit, quid-ni clamet, inter ſpem & deſperationem utique poſita: Domine, quis ſimilis tui? Trahitur in deſperationem pro tanto malo: ſed revocatur in ſpem a tanto bono. Inde eſt, ut quo ſibi plus diſplicet in malo, quod in ſe videt, eo ſe ardentius ad bonum, quod æque in ſe conſpicit, trahat, cupiatque fieri ad quod facta eſt, ſimplex & recta, & timens Deum ac recedens a malo. Quid-ni recedere poſſit, ad quod accedere potuit? Quid-ni accedere, a quo recedere potuit? Quod tamen utrumque dixerim de gratia præſumendum, non de natura, ſed ne de induſtria quidem. Nempe: *ſapientia vincit malitiam*, non induſtria, vel natura. Nec deeſt occaſio præſumendi: ad Verbum eſt converſio ejus. Non eſt apud Verbum otioſa animæ generoſa cognatio, de qua triduo jam tractamus, & cognationis teſtis ſimilitudo perſeverans. Dignanter admittit in ſocietatem Spiritus ſimilem in natura. Et certe de ratione naturæ, ſimilis ſimilem quærit. Vox requirentis: *Revertere Sunamitis, revertere, ut intueamur te*. Intuebitur ſimilem, qui diſſimilem non videbat: ſed & ſe intuendum præſtabit. *Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. Puta ergo de difficultate magis, quam de impoſſibilitate venire illam percunctationem: *Domine, quis ſimilis tibi?*

Poteſt tamen ſimilitudinem reparare cum gratiæ auxilio.

Sap. 7. 30.

Cant. 6. 12.

1. Joan. 3. 2.

Pſal. 34. 10.

8 Aut, ſi hoc magis probas, vox eſt admirantis. Admiranda prorſus & ſtupenda illa ſimilitudo, quam Dei viſio comitatur, immo quæ Dei viſio eſt: ego autem dico in charitate. CHARITAS illa viſio, illa ſimilitudo eſt. Quis non ſtupeat charitatem Dei ſpreti & revocantis? Merito iniquus arguitur ille, qui ſupra inductus eſt, Dei ſimilitudinem uſurpans ſibi, cum diligendo iniquitatem: neque poſſit ſe diligere, neque Deum. Sic enim habes: *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam*. Facta igitur de medio iniquitate, quæ eam quæ ex parte eſt diſſimilitudinem facit, erit unio ſpiritus, erit mutua viſio, mutuaque dilectio. Siquidem veniente quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt; eritque ad alterutrum caſta & conſummata dilectio, agnitio plena, viſio manifeſta, conjunctio firma, ſocietas individua, ſimilitudo perfecta. Tunc cognoſcet anima, ſicut cognita eſt; tunc amabit, ſicut amata eſt; & gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, cognoſcens & cognitus, diligens & dilectus, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Charitas, viſio eſt.

Pſal. 10. 6. Status futuræ gloriæ perfectio.

SERMO LXXXIII.

Qualiter anima, quantumcumque vitiis corrupta adhuc per amorem caſtum & ſanctum poteſt redire ad ſimilitudinem ſponſi, id eſt Chriſti.

1 QUantum quidem regularis hora permiſit, quam nobis conſtituimus ad loquendum, triduum hoc in demonſtranda Verbi animæque affinitate expenſum eſt. Quæ utilitas in omni labore iſto? Nempe hæc. Docuimus omnem animam, licet oneratam peccatis, vitiis irretitam, captam illecebris, exilio captivam, corpore carceratam, luto hærentem, infixa limo, affixam membris, confixam curis, diſtentam negotiis, contractam timoribus, afflictam doloribus, erroribus vagam, ſollicitudinibus anxiam, ſuſpicionibus inquietam, & poſtremo advenam in terra inimicorum, juxta Prophetæ vocem, coinquinatam cum mortuis, deputatam cum his qui in inferno ſunt; licet, inquam, ſic damnatam, & ſic deſperatam; docuimus tamen hanc in ſeſe poſſe advertere, non modo unde reſpirare in ſpem veniæ, in ſpem miſericordiæ queat; ſed etiam unde audeat adſpirare ad nuptias Verbi, cum Deo inire fœdus ſocietatis non trepidet, ſuave amoris jugum cum Rege ducere Angelorum non vereatur. Quid enim non tute audeat apud eum, cujus ſe inſignem cernit imaginem, illuſtrem ſimilitudinem novit? Quid, inquam, vereatur de majeſtate, cui de origine fiducia datur? Tantum eſt ut curet naturæ ingenuitatem vitæ honeſtate ſervare; immo cœleſte decus, quod ſibi originaliter ineſt, dignis quibuſdam ſtudeat morum affectuumque venuſtare & decorare coloribus.

1. Cor. 13. 10. & al. hic duo.

Anima quantumvis corrupta.

Baruc. 3. 10.

Magnæ tamen gratiæ & felicitatis capax.

2 Utquid enim dormitet induſtria? Grande profecto in nobis donum naturæ ipſa eſt: quæ ſi minus ſuas exequatur partes, nonne quod reliquum habet natura in nobis, totum turbabitur, totum quaſi quadam vetuſtatis operietur rubigine? Id quidem injuria Auctori. Et utique ad hoc auctor ipſe Deus divinæ inſigne generoſitatis perpetuo voluit in anima conſervari, ut ſemper hæc in ſeſe ex Verbo habeat,

Inſigne divinæ imaginis quorſum in homine.

habeat, quo admoneatur ſemper, aut ſtare cum Verbo, aut redire, ſi mota fuerit. Non mota quaſi locis migrans, aut pedibus gradiens; ſed mota, (ſicut ſubſtantię utique ſpirituali moveri eſt) cum ſuis affectibus, immo defectibus a ſe quodam modo in pejus vadit, cum ſe ſibi vitę & morum pravitate diſſimilem facit, reddit degenerem: quę tamen diſſimilitudo non naturę abolitio, ſed vitium eſt; bonum ipſum naturę quantum ſui comparatione attollens, tantum fœdans conjunctione. Jam vero animę reditus, converſio ejus ad Verbum, reformandę per ipſum, conformandę ipſi. In quo? In charitate. Ait enim: *Eſtote imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit vos.*

Epheſ. 5. 1.

Conformitas animam Verbo maritat.

3 TALIS CONFORMITAS maritat animam Verbo, cum cui videlicet ſimilis eſt per naturam, ſimilem nihilominus ipſi ſe exhibet per voluntatem, diligens ſicut dilecta eſt. Ergo ſi perfecte diligit, nupſit. Quid hac conformitate jucundius? quid optabilius charitate, qua fit, ut humano magiſterio non contenta, per temet, o anima, fiducialiter, accedas ad Verbum, Verbo conſtanter inhæreas, Verbum familiariter percuncteris, conſulteſque de omni re, quantum intellectu capax, tantum audax deſiderio? Vere ſpiritualis, ſanctique connubii contractus eſt iſte. Parum dixi, contractus: complexus eſt. Complexus plane, ubi idem velle, & nolle idem, unum facit ſpiritum de duobus. Nec verendum ne diſparitas perſonarum claudicare in aliquo faciat convenientiam * voluntatum, quia amor reverentiam neſcit. Ab amando quippe amor, non ab honorando denominantur. Honoret ſane qui horret, qui ſtupet, qui metuit, qui miratur; vacant hęc omnia penes amantem. Amor ſibi abundat, amor ubi venerit, cęteros in ſe omnes traducit & captivat affectus. Propterea quę amat, amat, & aliud novit nihil. Ipſe qui honori merito, merito ſtupori & miraculo eſt; amari tamen plus amat. Sponſus, & Sponſa ſunt. Quam quęris aliam inter ſponſos neceſſitudinem vel connexionem, pręter amari, & amare? Hic nexus vincit etiam quod natura arctius vinxit, vinculum parentum ad filios. Denique *propter hoc*, ait, *relinquet homo patrem ſuum & matrem ſuam; & adhærebit ſponſæ*. Vides iſte affectus quam ſit in ſponſis, non cęteris tantum affectibus, ſed etiam ſeipſo potentior.

** al. convenientiam.*

Amor cæteros animi affectus abſorbet.

Maxime conjugalis.

Matt. 19. 5.

4 Adde quod iſte ſponſus non modo amans, ſed amor eſt. Numquid honor, contendat quis eſſe? ego non legi. Legi autem quia *Deus charitas eſt*; & non quia honor eſt, vel dignitas legi. Non quia honorem non vult Deus, qui ait: *Si ego pater, ubi eſt honor meus?* Verum id Pater. Sed ſi ſponſum exhibeat, puto quia mutavit vocem, & dicet: Si ego ſponſus, ubi eſt amor meus? Nam & ante ita locutus eſt: *Si ego Dominus, ubi eſt timor meus?* Exigit ergo Deus timeri ut Dominus, honorari ut Pater, & ut Sponſus amari. Quid in his præſtat, quid eminet? Nempe amor. Abſque hoc & timor pœnam habet, & honor non habet gratiam. Servilis eſt timor, quamdiu ab amore non manu-mittitur. Et qui de amore non venit honor, non honor, ſed adulatio eſt. Et quidem ſoli Deo honor & gloria: ſed horum neutrum acceptabit Deus, ſi melle amoris condita non fuerint. Is per ſe ſufficit, is per ſe placet, & propter ſe. Ipſe meritum, ipſe præmium eſt ſibi. AMOR præter ſe non requirit cauſam, non fructum. Fructus ejus, uſus ejus. Amo, quia amo; amo, ut amem. MAGNA RES AMOR ſi tamen ad ſuum recurrat principium, ſi ſuæ origini redditus, ſi refuſus ſuo fonti ſemper ex eo ſumat unde jugiter fluat. Solus eſt amor ex omnibus animæ motibus, ſenſibus, atque affectibus in quo poteſt creatura, etſi non ex æquo, reſpondere auctori, vel de ſimili mutuam reſpondere vicem. Verbi gratia, ſi mihi iraſcatur Deus, num illi ego ſimiliter reiraſcar? Non utique, ſed pavebo, ſed contremiſcam, ſed veniam deprecabor. Ita ſi me arguat, non redarguetur a me, ſed ex me potius juſtificabitur. Nec ſi me judicabit, judicabo ego eum, ſed adorabo: & ſalvans me non quærit a me ipſe ſalvari; nec viciſſim eget ab aliquo liberari qui liberat omnes. Si dominatur, me oportet ſervire: ſi imperat, me oportet parere, & non viciſſim a Domino vel ſervitium exigere, vel obſequium. Nunc jam videas de amore quam aliter ſit. Nam cum amat Deus, non aliud vult, quam amari: quippe non ad aliud amat, niſi ut ametur, ſciens ipſo amore beatos qui ſe amaverint.

1. Joan. 4. 16.

Malac. 1. 6.

Ibidem. Deus mavult amari, quam timeri, & honorari.

Amor ſolus ſibi ſufficit.

Solo amore fit ſatis Deo.

5 Magna res amor; ſed ſunt in eo gradus. Sponſa in ſummo ſtat. Amant enim & filii, ſed de hæreditate cogitant; quam dum verentur quoquo modo amittere ipſum, a quo expectatur hæreditas, plus reverentur, minus amant. Suſpectus eſt mihi amor, cui aliud quid adipiſcendi ſpes ſuffragari videtur. Infirmus eſt, qui forte ſpe ſubtracta, aut extinguitur, aut minuitur. Impurus eſt, qui & aliud cupit. Purus amor mercenarius non eſt. Purus amor de ſpe vires non ſumit; nec tamen diffidentiæ damna ſentit. Sponſæ hic eſt, quia hoc ſponſa eſt quæcumque eſt. Sponſæ res, & ſpes unus eſt amor. Hoc ſponſa abundat, hoc contentus eſt ſponſus. Nec is aliud quærit, nec illa aliud habet. Hinc ille ſponſus, & ſponſa illa eſt. Is ſponſis proprius eſt, quem alter nemo attingat, nec filius quidem. Denique ad filios clamat: *Ubi eſt honor meus?* & non, Ubi eſt amor meus dicit, ſervans ſponſæ prærogativam. Sed & jubetur homo honorare patrem ſuum & matrem ſuam, & de amore tacetur: non quia non amandi ſint parentes a filiis, ſed quia multi filiorum honorare parentes magis, quam amare affecti ſunt. Eſto quod honor regis judicium diligat: ſed ſponſi amor, immo ſponſus amor ſolam amoris vicem requirit & fidem. Liceat proinde redamare dilectam. Quid-ni amet ſponſa, & ſponſa amoris? Quid-ni ametur Amor?

Purus amor mercenarius non eſt, nec tamen ſine mercede.

Malac. 1. 6.

Deut. 5. 16.

6 Merito cunctis renuntians affectionibus aliis, ſoli & tota incumbit amori, quæ ipſi reſpondere amori habet in redhibendo amore. Nam & cum ſe totam effuderit in amorem, quantum eſt hoc ad illius fontis perenne profluvium? Non plane pari ubertate fluunt amans & Amor, anima & Verbum, ſponſa & Sponſus, Creator & creatura, non magis quam ſitiens & fons. Quid ergo? Peribit propter hoc, & ex toto evacuabitur nupturæ votum, deſiderium ſuſpirantis, amantis ardor, præſumentis fiducia, quia non valet ex æquo currere cum gigante, dulcedine cum melle contendere, lenitate cum agno, candore cum lilio, claritate cum ſole, charitate cum eo qui charitas eſt? Non. Nam etſi minus diligit creatura, quoniam minor eſt; tamen ſi ex tota ſe diligit, nihil deeſt ubi totum eſt. Propterea (ut dixi) ſic amare, nupſiſſe eſt: quoniam non poteſt ſic diligere, & parum dilecta eſſe, ut in conſenſu duorum integrum ſtet perfectumque connubium. Niſi quis dubitet, animam a Verbo prius amari, & plus. Prorſus & prævenitur amando, & vincitur. Felix, quæ meruit præveniri in tantæ benedictione dulcedinis! Felix, cui tantæ ſuavitatis complexum experiri donatum eſt! Quod non eſt aliud, quam amor ſanctus & caſtus, amor ſuavis & dulcis; amor tantæ ſerenitatis, quantæ & ſinceritatis; amor mutuus, intimus, validuſque, qui non in carne una, ſed uno plane in ſpiritu duos jungat, duos faciat jam non duos, ſed unum, Paulo ita dicente: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Et nunc potius eam ſuper his audiamus, quam facile magiſtram de omnibus fecit & magiſtra unctio, & frequens experientia. Niſi forte id melius ſervamus in aliud ſermonis principium, ne rem bonam coarctemus inter anguſtias hujus jam propemodum finiendi. Etſi probatis, facio finem etiam ante finem: ut famelici tempeſtive conveniamus cras ad delicias ſanctæ animæ, quibus beata meretur frui cum Verbo, & de Verbo, ſponſo utique ſuo Jeſu-Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Amor noſter nihil, comparatus divino.

Non tamen remittendus.

Amor Dei & animæ qualis.

1. Cor. 6. 17.

SERMO LXXXIV.

Quod animæ quærens Deum, præventa eſt ab eo: & quid ſit illa quæſtio, in qua jam ab eo præventa eſt.

1 IN *lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*. MAGNUM BONUM quærere Deum. Ego hoc nulli in bonis animæ ſecundum exiſtimo. Primum in donis, ultimum in profectibus eſt. Virtutum nulli accedit, cedit nulli. Cui accedat, quam nulla præcedit? Cui cedat, quæ omnium magis conſummatio eſt? Quæ enim virtus adſcribi poſſit non quærenti Deum, aut quis terminus quærenti * Deum? *Quærite*, inquit, *faciem ejus ſemper*. Exiſtimo, quia nec cum inventus fuerit, ceſſabitur a quærendo. Non pedum paſſibus, ſed deſideriis quæritur Deus. Et utique non extendit deſiderium ſanctum felix inventio, ſed extendit. Numquid conſummatio gaudii, deſiderii conſumptio eſt? Oleum magis eſt illi: nam ipſum flamma. Sic eſt. Adimplebitur lætitia: ſed deſiderii non erit finis, ac per hoc nec quærendi. Tu vero cogita, ſi potes, quæritandi hoc ſtudium ſine indigentia, & deſiderium ſine anxietate. Alterum profecto præſentia, alterum copia excludit.

Cant. 3. 1. Quærere Deum magnum bonum.

** al. quærendi. Pſ. 104. 4.*

Deo invento deſideria ſancta creſcunt.

Quærens Deum in primis caveat eſſe ingratus.

2 Nunc jam videte cur iſta præmiſerim. Nimirum, ut omnis inter vos anima quærens Deum, ne magnum bonum in magnum ſibi detorqueat malum, noverit ſe præventam in illo, & ante quæſitam, quam quærentem. Sic enim de magnis bonis mala oriri non minima ſolent, cum facti eximii de bonis Domini, utimur donis tamquam non datis, non damus gloriam Deo. Ita profecto qui maximi videbantur pro accepta gratia, pro non redhibita minimi reputantur apud Deum. Ego autem parco vobis. Uſus ſum modeſtioribus vocibus, maximo, minimoque: ſed quod ſentio non expreſſi. Diſcrimen involvi, ipſe nudabo: optimum, peſſimumque dixiſſe debueram. Nam vere & abſque dubio EO QUISQUE PESSIMUS, quo optimus eſt, ſi hoc ipſum quo eſt optimus, adſcribat ſibi. Nempe peſſimum hoc. Quod ſi dicat quis: Abſit, agnoſco, gratia Dei ſum id quod ſum; ſtudeat autem captare gloriolam pro gratia quam accepit; nonne fur eſt & latro? Audiat qui ejuſmodi eſt: *Ex ore tuo te judico, ſerve nequam.* Quid nequius ſervo uſurpante ſibi gloriam domini ſui?

Deo gloriam adſcribat. — *Luc. 19. 22.*

Utpote prius quæſitus.

3 *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea.* Quærit anima Verbum, ſed quæ a Verbo prius quæſita ſit. Alioquin ſemel a facie Verbi egreſſa, vel ejecta, non revertetur oculus ejus ut videat bona, ſi non requiratur a Verbo. Quaſi vero aliud anima noſtra ſit, quam ſpiritus vadens, & non rediens ſi ſibi fuerit derelicta. Audi profugam & deviam, quid doleat, & quid petat. *Erravi*, ait, *ſicut ovis quæ periit: quære ſervum tuum.* O homo, redire vis? Sed ſi in voluntate res eſt, quid opem flagitas? Quid alium de mendicas, in quo abundas tu tibi? Palam eſt, quia vult, & non poteſt: ſed ſpiritus eſt vadens & non rediens, etſi is ſit longius agens, qui nec vult. Quamquam non omnino illam animam expoſitam dixerim vel relictam, quæ reverti cupit, & requiri petit. Unde enim voluntas hæc illi? Inde (ni fallor) quod a verbo viſitata jam ſit & quæſita: nec otioſa quæſitio, quæ operata eſt voluntatem, ſine qua reditus eſſe non poterat. Sed non ſufficit ſemel quæri: tantus eſt animæ languor, tantaque in reditu difficultas. Quid enim ſi vult? Jacet voluntas, ubi facultas non ſuppetit. Nam *velle adjacet mihi*, inquit, *perficere autem bonum non invenio.* Quid ergo ille, quem de pſalmo induximus, quærit? Non plane aliud, quam quæri: quod non quæreret, niſi quæſitus fuiſſet; & rurſum non quæreret, ſi quæſitus ſatis fuiſſet. Quod & poſtulat, *Quære*, inquiens, *ſervum tuum*, ut qui dedit velle, det & perficere pro bona voluntate.

Pſal. 118. 176. — *Voluntas redeundi ad Deum ex gratia.* — *Rom. 7. 18.* — *Pſ. 118. 176.*

4 Mihi tamen non videtur iſtiuſmodi animæ poſſe competere locus præſens, quæ ſecundam gratiam necdum percepit, volens quidem, ſed non valens adire quem diligit anima ſua. Nam quomodo poteſt illi convenire quod ibi ſequitur, ſurgere & circuire civitatem, ſed & per vicos & plateas quærere dilectum, quæ eget ipſa quæri? Faciat hoc quæ poteſt: tantum ſe meminerit quæſitam prius, ſicut & prius, dilectam; atque inde eſſe, & quod quærit, & quod diligit. Oremus & nos, chariſſimi, ut cito anticipent nos, miſericordiæ iſtæ, quia pauperes facti ſumus nimis: quod non de omnibus vobis dico. Scio enim quampluſimos veſtrum ambulantes in dilectione, qua Chriſtus dilexit nos, & in ſimplicitate cordis quærentes illum. Sed ſunt aliqui (quod triſtis dico) qui nullum nobis adhuc in ſe dedere indicium hujus tam ſalutaris anticipationis, ac per hoc nec ſuæ ſalutis: homines ſeipſos amantes, non Dominum; & quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Domini.

Cant. 3. 2. — *Imperfectos e ſuis arguit Bernardus.*

5 *Quæſivi*, ait illa, *quem diligit anima mea.* Nempe huc te provocat anticipantis benignitas illius, qui te & prior quæſivit, & prior dilexit. Minime prorſus niſi prius quæſita quæreres, ſicut nec diligeres niſi dilecta prius. Non in una tantum benedictione, ſed in duabus præventa es, dilectione & quæſitione. DILECTIO cauſa quæſitionis: quæſitio fructus dilectionis eſt & certitudo. Dilecta es, ne ad ſupplicium potius quæſitam ſuſpiceris; quæſita es, ne fruſtra dilectam conquereris. Utraque tam amica comperta ſuavitas & auſum dedit, & verecundiam depulit, & reditum perſuaſit, & movit affectum. Hinc zelus, hinc ardor iſte quærendi quem diligit anima tua: quia profecto necnon quæſita quærere poteras, nec non quærere quæſita nunc potes.

Cant. 3. 2. — *Dilectio & quæſitio Dei noſtram præveniunt.*

6 Sed noli oblivisci unde huc veneris. Et ut in me potius transfigurem quæ dicuntur (id enim tutius) tun ne es, o anima mea, quæ relicto viro tuo priore, cum quo tibi bene fuerat, primam fidem irritam feciſti, iens poſt amatores tuos? Et nunc quoad libuit fornicata cum illis forte & contempta ab illis, audes impudens & frontoſa velle reverti ad illum, quem ſuperba contempſiſti? Quid? Digna latebris quæris lucem, & curris ad ſponſum, dignior plagis, quam oſculis? Mirum ſi non pro ſponſo judicem offendes. Felix, qui ad hæc animam ſuam reſpondentem audierit: Non timeo, quia amo, quod non amata omnino non facerem. Itaque etiam amor. Nihil dilectæ timendum. Paveant quæ non amant. Quid-ni aſſidue inimicitias ſuſpicentur? Ego vero amans, amari me dubitare non poſſum, non pluſquam amare. Nec poſſum vereri vultum, cujus ſenſi affectum. In quo? In eo quod talem non modo quæſivit, ſed & affecit, fecitque certam proinde de quæſitu. Quid-ni reſpondeam in quæſitu: cui in affectu reſpondeo? Numquid iraſcetur quæſitus, qui etiam contemptus diſſimulavit? Quin immo non repellet requirentem, qui & contemnentem requiſivit. Benignus eſt ſpiritus Verbi, & benigna nuntiat mihi, intimans & ſuadens de Verbi zelo deſiderioque, quod utique ſibi non poteſt eſſe abſconditum. Scrutatur alta Dei, conſcius earum, quas cogitat cogitationes pacis, & non afflictionis. Quid-ni animer ad quærendum experta clementiam, & perſuaſa de pace?

Dei magna dignatio in ſuſcipiendo peccatore. — *Amantis magna ſecuritas.*

7 Fratres, hoc ſuaderi, a Verbo quæri eſt: perſuaderi, inveniri eſt. Sed non omnes capiunt hoc verbum. Quid faciemus parvulis noſtris, illos loquor, qui adhuc inter nos incipientes ſunt, non tamen inſipientes, cum teneant initium ſapientiæ, ſubjecti invicem in timore Chriſti? Unde illis, inquam, facimus fidem, quod hæc ita ſe habeant penes ſponſam, cum ipſi talia agi ſecum nedum perſenſerint? Sed mitto eos ego ad talem, cui decredere non debeant. Legant in libro, quod in corde altero quia non cernunt: non credunt. Eſt ſcriptum in Prophetis: *Si dimiſerit vir uxorem ſuam, & illa recedens duxerit virum alium, numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; & tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.* Verba Domini ſunt: non eſt fas ſuſpendere fidem. Credant quod non experiuntur, ut fructum quandoque experientiæ fidei merito conſequantur. Satis arbitror declaratum, quid ſit quæri a Verbo, & quæ hæc ſit neceſſitas non Verbo, ſed animæ: niſi quod quæ experta eſt, & plenius iſta novit & felicius. Reſtat, ut ſequenti tractatu doceamus ſitientes animas quærere a quo quæſitæ ſunt, vel potius diſcamus ab illa, quæ hoc loco inducitur quærens ipſum, quem diligit anima ſua, Sponſum animæ Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Novitiis & inexpertis quid agendum. — *Jere. 3. 1.*

SERMO LXXXV.

De ſeptem neceſſitatibus, propter quas anima quærit Verbum: quæ tandem reformata accedit ad ejus dulcedinem contemplandam atque perfruendam.

1 IN *lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea.* Ad quid? Dictum eſt, & iterare, ſuperfluum: propter quoſdam tamen, qui non interfuerunt cum tractaretur, dico aliquid breviter, & quod fortaſſe ne hos quidem qui interfuerunt, audire pigebit. Nec enim totum dici tunc potuit. Quærit anima Verbum, cui conſentiat ad correptionem, quo illuminetur ad cognitionem, cui innitatur ad virtutem, quo reformetur ad ſapientiam, cui conformetur ad decorem, cui maritetur ad fœcunditatem, quo fruatur ad jucunditatem. Propter has omnes cauſas quærit anima verbum. Non ambigo eſſe quam plures & alias: ſed hæ interim occurrunt. Poterit autem, ſi cui cordi fuerit, facile alias atque alias advertere in ſemetipſo. Siquidem multæ ſunt averſiones noſtræ, multæ & infinitæ animæ neceſſitates, & anxietatum non eſt numerus. At Verbum ditius pleniuſque ſuperabundat in bonis, utpote Sapientia vincens malitiam, vincens in bonis mala. Et nunc harum, quas poſui, accipite rationem. Et primo quod primum eſt, videte quemadmodum conſentiat ad correptionem. Legimus Verbum in Evangeliis loquens: *Eſto conſentiens*, inquit, *adverſario tuo; dum es cum illo in via, ne forte tradat te judici, & judex tortori.* Quid Conſolatius? Verbi conſilium eſt (ni fallor) ſe adverſarium proteſtantis, quod adverſetur carnalibus deſideriis noſtris dum dicit: *Semper hi errant corde.* Tu ergo qui hæc audis, ſi pavens cœperis velle fugere a ventura ira, credo ſollicitus eris, quomodo huic conſenties adverſario, qui tibi illam tam terribiliter intentare videtur. At iſtud impoſſibile, niſi diſſentias tecum, niſi tibimet adverſeris, niſi gravi & vigili lucta tu ipſe contra teipſum infatigabiliter prælieris:

Cant. 3. 1. — *Cauſæ 7. ob quas anima quærit Verbum.* — *Primo, ut corripiatur.* — *Matt. 5. 25.* — *Pſ. 94. 10.* — *Secum diſſentiat oportet, qui Deo conſentire velit.*

po-

poſtremo niſi vale facias inveteratæ conſuetudini, innatæque affectioni. Id quidem durum. Si tuis attentaveris viribus, tale erit, ac ſi in uno digitorum tuorum torrentis impetum ſiſtere, aut ipſum denuo coneris Jordanem convetere retrorſum. Quid facies? Quære Verbum cui conſentias, ipſo faciente ut conſentias. Fuge ad illum qui adverſatur, per quem talis fias, ut jam non adverſetur, ut blandiatur qui minabatur, & ſit ad immutandum efficacior infuſa gratia, quam intenſa ira.

a Cauſa, ut illuminetur ad cognitionem.

2 Hæc prima (ut opinor) neceſſitas, ob quam anima incipit quærere verbum. Sed ſi ignoras quid ille velit cui jam voluntate conſentis, nonne & de te dicetur, quia zelum Dei habes, ſed non ſecundum ſcientiam? (*Rom. 10. 2.*) Et ne hoc leve exiſtimes, memineris ſcriptum, quia *ignorans ignorabitur*. (*1. Cor. 14. 38.*) Scire vis quid conſulam & in hac neceſſitate? Quod in prima. Meo conſilio nunc quoque ibis ad Verbum, & docebit te vias ſuas, ne, volendo quidem, ſed ignorando bonum, dum curris, contingat excurrere, & errare in invio, & non in via. Lux eſt enim verbum. *Declaratio* denique *ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.* (*Pſ. 118. 130.*) Beatus es, ſi dicas & tu: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* (*Ibidem 105.*) Nec parum profecit anima tua, cujus immutata voluntas, cujus illuminata ratio eſt, ut bonum & velit, & noverit. In altero vitam, in altero viſum recepit. Nam & malum volendo mortua erat, & bonum ignorando cæca.

Tertio, ut confortetur.

3 Jam vivit, jam videt, jam ſtat in bono, ſed ope & opere Verbi. Stat manu Verbi levata veluti ſuper pedes duos, devotionem, & agnitionem. Stat, inquam, ſed ſibi putet dictum: *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.* (*1. Cor. 10. 12.*) Putaſne ſtare per ſe poſſit, quæ ſurgere per ſe non potuit? Non opinor. Quid enim? *Verbo Domini cœli firmati ſunt*, (*Pſ. 32. 6.*) & terra ſtabit ſine Verbo? Cur ergo ſi ſtare per ſe poterat, orabat homo de terra: *Confirma me*, inquiens, *in verbis tuis?* (*Pſ. 118. 28.*) Denique & probarat. Ejus ipſius illa vox fuit: *Impulſus everſus ſum ut caderem, & Dominus ſuſcepit me.* (*Pſ. 117. 13.*) Quæris quis ille impulſor?

Impulſores & æmuli hominis tres.

Non eſt unus. Impulſor diabolus eſt, Impulſor mundus, Impulſor homo. Quis iſte homo ſit quæris? Quiſque ſui. Noli mirari. Uſque adeo homo impulſor ſibi eſt, & ſuimet præcipitator, ut non ſit quod ab altero impulſore formides, ſi ipſe a te proprias contineas manus. *Quis enim*, inquit, *vobis nocere poterit, ſi boni æmulatores fueritis?* (*1. Pet. 3. 13.*)

Primus & præcipuus, homo ſui ipſius.

Manus tua, conſenſus tuus. Si diabolo ſuggerente, vel ſæculo ſuadente quod non oportet, aſſenſum tuum tenueris, & non dederis membra tua arma iniquitati, nec permiſeris regnare peccatum in tuo mortali corpore: bonum te æmulatorem probaſti, cui malitia omnino nil nocuit; vide ne magis profuerit. Scriptum eſt enim: *Bonum fac, & habebis laudem ex illo.* (*Rom. 13. 3.*) Confuſi ſunt qui quærebant animam tuam, tu vero cantabis: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* (*Pſ. 18. 14.*) Boni plane æmulatoris inſigne dediſti, ſi conſilio Sapientis miſereris animæ tuæ, (*Eccli. 30. 24.*) ſi omni cuſtodia ſervas cor tuum, (*Prov. 4. 23.*) ſi juxta Apoſtolum teipſum caſtum cuſtodis. (*1. Tim. 5. 22.*) Alioquin, etſi univerſum mundum lucreris, animæ autem tuæ detrimentum patiaris, non plane bonum te cenſemus æmulatorem, quoniam quidem nec Salvator. (*Matt. 16. 26.*)

4 Cum igitur tres ſint ſtanti imminentes; a horum diabolus livore malitiæ, mundus vento vanitatis, homo ſemetipſum pondere ſuæ corruptionis impellit. Impellit diabolus, ſed non evertit, ſi quidem tuum auxilium, tuum illi negaveris vel aſſenſum. Denique habes: *Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis.* (*Jacob 4. 7.*)

Diabolus & mundus non evertunt hominem niſi conſentientem.

Iſte eſt qui ſtantes in paradiſo impulit invidus & evertit, ſed conſentientes, non reſiſtentes. Iſte eſt qui ſeipſum de cœlo ſuperbus nullo impellente præcipitavit: ut ſcias multo magis hominem ſuo ipſius caſui imminere, quem propriæ ſubſtantiæ pondus gravat. Eſt & mundus impulſor, quia in maligno poſitus eſt. Impellit omnes, ſed ſolos evertit amicos ſuos, ideſt conſentaneos ſibi. Nolo eſſe amicus mundi, ne cadam. Nam qui vult eſſe hujus mundi amicus, inimicus Dei conſtituitur; (*Jacob 4. 4.*) quo utique nullus gravior caſus. Ex quibus ſatis claret, quam ſit homo præcipuus impulſor ſui, qui ſuo ſine alieno impulſu cadere poteſt; alieno abſque ſuo cadere non poteſt. Cuinam horum præcipue reſiſtendum? Nempe huic, qui eo moleſtior, quo interior, ſolus dejicere ſufficit, cum ſine ipſo alii poſſint facere nihil. Non ſine cauſa ſapiens expugnatori prætulit urbium virum qui animo dominatur. (*Prov. 16. 32.*)

Gratia & virtute opus ad reſiſtendum.

Multum hoc ad te: opus virtute habes, & non quacumque, ſed qua induaris ex alto. Ipſa enim, ſi perfecta ſit, facile facit animum victorem ſui, & ſic invictum reddit ad omnia.

Virtutis definitio.

Eſt quippe vigor animi cedere neſcius pro tuenda ratione. Aut, ſi magis probas, Vigor animi immobiliter ſtantis cum ratione, vel pro ratione. Vel ſic: Vigor animi, quod in ſe eſt, omnia ad rationem cogens, vel dirigens.

Conatus ad perfectionem inanes ſine Deo.

5 Quis aſcendet in montem Domini? Hujus ad verticem montis, ideſt ad virtutis perfectionem, quiſque contendere * adorietur, ſciet profecto, quam ſit aſcenſus arduus, & caſſus conatus b abſque Verbi adjutorio. (* al. conſcendere.) Felix anima, quæ Angelis ſpectantibus præbuit gaudium pariter & miraculum ſui, ut audiret de ſe loquentes: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* (*Cant. 8. 5.*) Alioquin fruſtra nititur, ſi non innititur. Sane etiam contra ſe innitens invaleſcet, & facta ſeipſa validior coget pro ratione univerſa: iram, metum, cupiditatem, & gaudium, veluti quemdam animi currum, bonus auriga reget, & in captivitatem rediget omnem carnalem affectum, & carnis ſenſum ad nutum rationis in obſequium virtutis. Quidni omnia poſſibilia ſint innitenti ſuper eum, qui omnia poteſt? Quantæ fiduciæ vox: *Omnia poſſum in eo qui me confortat!* (*Philip. 4. 13.*)

Fiducia in Deum facit hominem quaſi omnipotentem.

NIL OMNIPOTENTIAM Verbi clariorem reddit, quam quod omnipotentes facit omnes, qui in ſe ſperant. Denique omnia poſſibilia ſunt credenti. (*Marc. 9. 22.*) An non omnipotens, cui omnia poſſibilia ſunt? Ita animus, ſi non præſumat de ſe, ſed ſi confortetur a Verbo, poterit utique dominari ſui, ut non dominetur ei omnis injuſtitia. Ita, inquam, Verbo innixum, & indutum virtute ex alto, nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel ſtantem dejicere, vel ſubjicere dominantem.

Superbia cavenda ut ſit ſecurus a ruina.

6 Vis non timere impulſorem? Non veniat tibi pes ſuperbiæ, & manus impellentis non movebit te. *Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem.* (*Pſ. 35. 13.*) Ibi diabolus & angeli ejus corruerunt, qui licet non impulſi extrinſecus, expulſi ſunt tamen, nec potuerunt ſtare.

In eo caſus diaboli.

Denique in veritate non ſtetit qui non innixus eſt Verbo, qui in ſua virtute confiſus eſt. Et ideo fortaſſis ſedere voluit, quia ſtare non valuit. Dicebat enim: *Sedebo in monte teſtamenti.* (*Iſai. 14. 13.*) Cæterum Deo aliter judicante, nec ſtetit, nec ſedit, ſed cecidit, dicente Domino: *Videbam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.* (*Luc 10. 18.*) Ergo qui ſtat, ſi non vult cadere, non fidat ſibi, ſed nitatur Verbo. Verbum loquitur: *Sine me nihil poteſtis facere.* (*Joann. 15. 5.*) Ita eſt: nec ſurgere ad bonum, nec ſtare in bono poſſumus ſine Verbo. Tu ergo qui ſtas, da gloriam Verbo, * & dic: (* al. Deo.) *Statuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos.* (*Pſal. 39. 3.*) Cujus manus erigeris, ipſius neceſſe eſt virtute tenearis. Hæc pro eo quod dixi, opus nos habere Verbo, cui innitamur ad virtutem.

Quarto cauſa ut ad ſapientiam reformetur.

7 Nunc jam videndum eſt de eo quod item memoravi, per Verbum ſcilicet nihilominus nos reformari ad ſapientiam. Verbum virtus, Verbum ſapientia eſt. Sumat ergo anima de virtute virtutem, ac de ſapientia ſapientiam, & uni Verbo munus utrumque adſcribat. Alioqui ſi aliunde aut utramque, aut alterutram arroget ſibi, neget etiam ſimul vel de fonte rivum, vel de vite vinum, vel lumen oriri de lumine.

Sapientia a Deo.

Fidelis ſermo: *Si quis*, inquit, *indiget ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei.* (*Jacob 1. 5.*) Hæc ille. Ego vero haud ſecus de virtute ſenſerim. Cognata virtus ſapientiæ eſt. Donum Dei virtus eſt, deputanda in donis * optimis deſcendens & ipſa deſurſum a Patre Verbi. (* al. datis.) Et ſi quis exiſtimet id per omnia eam quod ſapientiam eſſe, non inficior, ſed in Verbo, non in anima.

Sapientiæ differentia a virtute.

Quæ enim in Verbo pro ejus ſingulari divinæ naturæ ſimplicitate unum ſunt, unum tamen effectum in anima non habent, ſed ad illius varias & diverſas neceſſitates, veluti diverſa, ſeſe participanda accommodant. Juxta quam rationem profecto aliud eſt animo virtute agi, & aliud ſapientia regi: aliud dominari in virtute, aliud in ſuavitate deliciari. Licet namque ſit ſapientia potens, & virtus ſuavis exſiſtat: ut tamen proprias quibuſque reddamus vocabulis ſignificantias, vigor virtutem, ſapientiam placiditas animi cum ſpirituali quadam ſuavitate demonſtrat. Hanc puto ab Apoſtolo deſignatam, ubi poſt multa hortamenta pertinentia ad virtutem, adjecit quod ſapientiæ eſt: *In ſuavitate, in Spiritu-Sancto.* (*2. Cor. 6. 6.*) Igitur ſtare, reſiſtere, vim vi repellere, quæ utique in partibus virtutis deputantur, honor quidem, ſed labor eſt. Non eſt enim

idipſum

a In editis, *caſſus conatur*: at in ſcriptis noſtris, *caſſus conatus*, & ſectius ex conſequentibus: *Alioquin fruſtra nititur, ſi non innititur*.

b Editi Recentiores addunt *ſtruetur*, quod deeſt primis ac pluſque mſſ. & quidem haud neceſſarium videtur.

[TOM. IV.] idipſum honorem tuum laborioſe defendere, & quiete poſſidere. Non eſt idem virtute agi, & virtute frui. Quicquid virtus elaborat, ſapientia fruitur: & quod ſapientia ordinat, deliberat, moderatur, virtus exequitur.

[Eccli. 38. 25.] [Sapientia quid.] 8 *Sapientiam ſcribe in otio*, ait Sapiens. Ergo ſapientiæ otia negotia ſunt; & quo otioſior ſapientia, eo exercitatior in genere ſuo. E regione virtus exercitata clarior eſt, eoque probatior, quo officioſior. Et ſi quis ſapientiam virtutis amorem diffinierit, non mihi a vero deviare videtur. Ubi autem amor eſt, labor non eſt; ſed ſapor. Et forte ſapientia a ſapore denominatur quod virtuti accedens, quoddam veluti condimentum, ſapidam reddat, quæ per ſe inſulſa quodam modo & aſpera ſentiebatur. [Sapientiam ſeu ſaporem boni homo perdidit per Evam.] Nec duxerim reprehendendum, ſi quis ſapientiam ſaporem boni diffiniat. Hunc ſaporem perdidimus ab ipſo pene exortu generis noſtri. Ex quo cordis palatum, ſenſu carnis prævalente, infecit virus ſerpentis antiqui, cœpit animæ non ſapere bonum, ac ſapor noxius ſubintrare. Denique *proni ſunt ſenſus hominis, & cogitationes in malum ab adoleſcentia*; hoc [Gen. 8. 21.] eſt, ab inſipientia primæ mulieris. Ita inſipientia mulieris ſaporem boni excluſit, quia ſerpentis malitia mulieris inſipientiam circumvenit. Sed unde malitia viſa eſt viciſſe ad tempus, inde ſe victam dolet in æternum. Nam ecce, denuo Sapientia mulieris cor & corpus implevit, ut qui per fœminam deformati in inſipientiam ſumus, per fœminam reformemur ad ſapientiam. [Reſtituit Sapientia æterna per Mariam.] Et nunc aſſidue ſapientia vincit malitiam in mentibus ad quas intraverit, ſaporem mali, quem illa invexit, ſapore exterminans meliori. Intrans ſapientia, dum ſenſum carnis infatuat, purificat intellectum, cordis palatum ſanat & reparat. [Sapientiæ effectus in anima.] Sano palato ſapit jam bonum, ſapit ipſa ſapientia, qua in bonis nullum melius.

9 Quam multa fiunt bona, & non ſapiunt facientibus! [Reformari ad ſapientiam quid.] ſiquidem non ſapore boni ad illa, ſed aut ratione, aut qualicumque occaſione, ſeu neceſſitate impelluntur: & e contrario multis, quæ faciunt, non ſapiunt mala; ſed ad hæc inducuntur aut metu, aut cupiditate rei cujuſpiam potius, quam ſapore mali. Qui autem tranſierunt in affectum cordis, aut ſapientes ſunt, & ipſo delectantur ſapore boni; aut maligni ſunt, & in ipſa complacent ſibi malitia, etiam nulla ſpe alterius commodi blandiente. Malitia vero quid, niſi ſapor eſt mali? BEATA MENS, quam ſibi totam [Malitia ſapor mali.] vindicavit ſapor boni, & odium mali. Hoc reformari ad ſapientiam eſt, hoc ſapientiæ victoriam feliciter experiri. Nam in quo evidentius ſapientia vincere malitiam comprobatur, quam cum excluſo ſapore mali, qui non aliud, quam ipſa malitia eſt, boni quidam intimus ſapor mentis intima occupare tota ſuavitate ſentitur? Itaque ad virtutem ſpectat tribulationes fortiter ſuſtinere; ad ſapientiam, gaudere in tribulationibus. Confortare cor tuum, & ſuſtinere Dominum, virtutis [Hebr. 12. 3.] [Virtutis & ſapientiæ indicia in animo.] eſt: guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus, ſapientiæ eſt. Et ut magis ex propriæ bono naturæ bonum utrumque clareſcat, modeſtia animi probat ſapientem, conſtantia virum virtutis oſtendit. Et bene poſt virtutem ſapientia: [Diſpoſitiones ad ſapientiam.] quod virtus ſit quoddam quaſi ſtabile fundamentum, ſuper quod ſapientia ædificet ſibi domum. Oportuit autem præcedere notitiam boni, quia non eſt ſocietas luci ſapientiæ, & tenebris ignorantiæ. Oportuit & bonam voluntatem, quia *in malevolam animam non introibit ſapientia*. [Sap. 1. 4.]

10 Jam ſi in voluntatis mutatione reddita innotuit [Quinta gratia, ut decor reperiatur.] animæ vita, in eruditione ſanitas, in virtute ſtabilitas, in ſapientia poſtremo maturitas;upereſt ut decorem illi inveniamus, ſine quo ſpecioſo forma præ filiis hominum placere non poteſt. Denique audit, quia *concupiſcet rex decorem tuum*. Quanta enumera- [Pſ. 44. 12.] vimus animæ bonæ, dona Verbi, voluntatem bonam, ſcientiam, virtutem, ſapientiam, & nihil horum Verbum rex concupiſcere legitur: ſed tantum, *Concupiſcet*, inquit, *rex decorem tuum*. Ait Propheta: *Dominus regnavit, decorem induit*. [Pſ. 92. 1.] [Animæ decor conſiſtit in honeſto.] Quidni imagini ſuæ pariter & ſponſæ ſimile copiat indumentum? Tanto profecto ſibi charior illa, quanto ſimilior erit ſibi. In quo ergo animæ decor? An forte in eo quod honeſtum dicitur? Hoc interim ſentiamus, ſi melius non occurrit. De honeſto autem exterior interrogetur converſatio: non quod ex ea honeſtum prodeat, ſed per eam. Nam in conſcientia & habitatio ejus, & origo. Siquidem claritas ejus teſtimonium conſcientiæ. Nihil hac luce clarius, nihil hoc glorioſius teſtimonio, [Honeſtum unde quale.] cum veritas in mente fulget, & mens in veritate ſe videt. Sed qualem? Pudicam, verecundam, pavidam, circumſpectam, nihil penitus admittentem quod evacuet gloriam conſcientiæ atteſtantis; in nullo conſciam ſibi, quo erubeſcat præſentiam veritatis, quo cogatur avertere faciem quaſi confuſam & repercuſſam a lumine Dei. Hoc plane, hoc illud decorum eſt, quod ſuper omnia bona animæ divinos oblectat aſpectus; & nos nominamus, ac diffinimus honeſtum.

11 Cum autem decoris hujus claritas abundantius intima cordis repleverit, prodeat foras neceſſe eſt, tamquam lucerna latens ſub modio, immo lux in tenebris lucens, latere neſcia. [Honeſti effectus externi.] Porro effulgentem, & veluti quibuſdam ſuis radiis erumpentem, mentis ſimulacrum corpus excipit, & diffundit per membra & ſenſus, quatenus omnis inde reluceat actio, ſermo, aſpectus, inceſſus, riſus (ſi tamen riſus) mixtus gravitate, & plenus honeſti. Horum, & aliorum profecto artuum ſenſuumque motus, geſtus, & uſus, cum apparuerit ſerius, purus, modeſtus, totius expers inſolentiæ atque laſciviæ, tum levitatis, tum ignaviæ alienus, æquitati autem accommodus, pietati officioſus: pulchritudo animæ palam erit; ſi tamen non ſit in ſpiritu ejus dolus. Poteſt enim fieri ut ſimulentur omnia hæc, & non ex abundantia cordis taliter moveantur. Et ut magis eluceat is animæ decor, ipſum ſi [Honeſti definitio.] placet, honeſtum, in quo hunc locandum cenſuimus, diffiniatur. Mentis ingenuitas, ſollicita ſervare cum conſcientia bona famæ integritatem. Vel, juxta Apoſtolum, providere bona, non tantum coram Deo, ſed [2. Cor. 8. 21.] etiam coram hominibus. Beata mens, quæ hoc ſe induit caſtimoniæ decus, & quemdam veluti cœleſtis innocentiæ candidatum, per quem ſibi vindicet glorioſam conformitatem, non mundi, ſed verbi, de quo legitur, quod ſit, *candor vitæ æternæ*: *Splendor & figura ſubſtantiæ Dei*. [Sap. 7. 26.] [Hebr. 1. 3.]

12 Ex hoc jam gradu audet quæ hujuſmodi eſt cogitare de nuptiis. [6. Cauſa, ut fecunda fiat.] Quidni audeat, eo ſe nubilem, quo ſimilem cerneat? Non terret celſitudo, quam ſociat ſimilitudo, amor conciliat, profeſſio maritat. Profeſſionis forma hæc eſt: *Juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ*. [Pſal. 118.] Hanc ſecuti Apoſtoli ajebant: *Ecce, nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. [Matt. 19. 27.] Simile eſt illud quod in carnali quidem connubio dictum, Chriſti & Eccleſiæ connubium ſpirituale ſignavit: *Propter hoc relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una*: [Eph. 5. 31.] & apud Prophetam gloriatio maritatæ: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam*. [Pſ. 72. 28.] [Verbi ſponſa quæ.] Ergo quam videris animam, relictis omnibus, Verbo votis omnibus adhærere, Verbo vivere, Verbo ſe gerere, de Verbo concipere quod pariat Verbo: quæ poſſit dicere: *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*; [Philip. 1. 21.] puta conjugem, Verboque maritatam. Confidit in ea cor viri ſui, ſciens fidelem, quæ præ ſe omnia ſpreverit, omnia arbitretur ut ſtercora, ut ſibi ipſum lucri faciat. Talem noverat, de quo dicebat: *Vas electionis eſt mihi iſte*. [Act. 9. 15.] Prorſus pia mater & fidelis viro ſuo anima Pauli, cum diceret: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*. [Gal. 4. 19.]

13 Sed attende in ſpirituali matrimonio duo eſſe genera pariendi, & ex hoc etiam diverſas ſoboles, ſed [In matrimonio ſpirituali duo partus.] non adverſas: cum ſanctæ matres aut prædicando animas, aut meditando intelligentias pariunt ſpirituales. In hoc ultimo genere interdum exceditur & ſeceditur etiam a corporis ſenſibus, ut ſeſe non ſentiat quæ Verbum ſentit. Hoc fit, cum mens ineffabilis Verbi illecta dulcedine, quodam modo ſe ſibi furatur, [Contemplationis raptus.] immo rapitur atque elabitur a ſeipſa, ut Verbo fruatur. Aliter ſane afficitur mens fructificans Verbo, aliter fruens Verbo. Illic ſollicitat neceſſitas proximi, hic invitat ſuavitas Verbi. Et quidem læta in prole mater: ſed in amplexibus ſponſa lætior. Chara pignora filiorum: ſed oſcula plus delectant. [7. Cauſa ut fruatur Verbo.] Bonum eſt ſalvare multos: excedere autem, & cum Verbo eſſe, multo jucundius. At quando hoc, aut quamdiu hoc? Dulce commercium: ſed breve momentum, & experimentum rarum. Hoc eſt quod ſupra poſt alia memini me dixiſſe, quærere utique animam Verbum, quo fruatur ad jucunditatem.

14 Pergat quis forſitan quærere a me etiam, verbo [Verbo frui quid ſit.] frui quid ſit? Reſpondeo. Quærat potius expertum a quo id quærat. Aut ſi & mihi experiri daretur, putas me poſſe eloqui quod ineffabile eſt? Audi expertum: *Sive*, inquit, *mente excedimus, Deo; ſive ſobrii ſumus, vobis*. Hoc eſt: Aliud mihi cum Deo, ſolo arbitro Deo: aliud vobiſcum mihi. Illud licuit experiri, ſed minime loqui: in hoc ita condeſcendo vobis, ut & ego dicere, & vos capere valeatis. O quiſquis curioſus es ſcire quid ſit hoc, Verbo frui, para illi non aurem, ſed mentem. Non docet [Humilibus ſolis datur experiri.] hoc lingua, ſed docet gratia. Abſconditur a ſapientibus

tibus

tibus & prudentibus, & revelatur parvulis. Magna, fratres, magna & ſublimis virtus humilitas, quæ promeretur quod non docetur, digna adipiſci quod non valet addiſci, digna a Verbo, & de Verbo concipere, quod ſuis ipſa verbis explicare non poteſt. Cur hoc? non quia ſic meritum, ſed quia ſic placitum coram Patre Verbi ſponſi animæ, Jeſus Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXXVI.

De cautela & verecundia ſponſæ quærentis Verbum; & de commendatione verecundiæ.

Verecundia grat ſſima virtus.

1 NON eſt quod a me jam quæratur, cur quærat anima Verbum: ſatis ſuperque id intimatum ſupra. Age, proſequamur reliqua præſentis capituli dumtaxat quæ ad mores ſpectant. Ubi primam nunc adverte ſponſæ verecundiam, qua neſcio an quicquam gratius adverti in moribus hominum queat. Hanc primo omnium libet quodam modo in manibus ſumere, & quaſi ſpecioſum quemdam florem decerpere luco, noſtriſque apponere adoleſcentibus. Non quia non ſit & in provectiori ætate omni ſtudio retinenda, quæ eſt certe omnium ornatus ætatum: ſed quod teneræ gratia verecundiæ in teneriori ætate amplius, pulchriuſque enitear. Quid amabilius verecundo adoleſcente? Quam pulchra hæc, & quam ſplendida gemma morum in vita & vultu adoleſcentis! quam vera, & minime dubia bonæ nuntia ſpei, bonæ indolis index! Virga diſciplinæ eſt illi, quæ pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus, actuſque leves coerceat, comprimat inſolentes. Quid ita turpiloquii & omnis deinceps turpitudinis fugitans? Soror continentiæ eſt. Nullum æque manifeſtum indicium columbinæ ſimplicitatis; & ideo etiam teſtis innocentiæ. Lampas eſt pudicæ mentis jugiter lucens, ut nil in ea turpe vel indecorum reſidere attentet; quod non illa illico prodat. Ita expunctrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, ſpecialis gloria conſcientiæ eſt, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & inſigne totius honeſti. Rubor ipſe genarum, quem forte invexerit pudor, quantum gratiæ & decoris ſuffuſo afferre vultui ſolet?

Præſertim in adoleſcentibus.

Verecundiæ præclara encomia.

Verecundiæ ſpecies etiam in peccatoribus.

2 Uſque adeo genuinum animi bonum verecundia eſt, ut & qui male agere non verentur, videri tamen verecundentur, dicente Domino: *Omnis qui male agit, odit lucem.* Sed & *qui dormiunt, nocte dormiunt; & qui ebrii ſunt, nocte ſunt*: opera nimirum tenebrarum, & digna latebris, tenebris occultantes. Intereſt tamen, quod occulta dedecoris, quæ verecundia horum non habere, ſed prodere erubeſcit, ſponſæ verecundia omnino non operit, ſed expuit, ſed propellit. Idcirco ait Sapiens: *Eſt pudor adducens peccatum, & eſt pudor adducens gloriam.* Quærit Sponſa Verbum verecunde quidem, quia in lectulo, quia per noctes; ſed hæc verecundia habet gloriam, non peccatum. Quærit hoc ad purificationem conſcientiæ, quæ it ad teſtimonium, ut poſſit dicere: *Gloria mea hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ meæ. In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea.* Verecundia tibi, ſi advertis, & loco ſignatur, & tempore. Quid tam amicum verecundo animo, quam ſecretum? Porro ſecretum & nox, & lectulus habet. Denique orare volentes jubemur intrare cubiculum, utique ſecreti gratia. Id quidem ad cautelam: ne coram orantibus laus humana orationis furetur fructum, fruſtretur effectum. Sed doceris nihilo minus verecundiam ſententia hac. Quid tam proprium verecundiæ, quam proprias vitare laudes, vitare jactantiam? Patet quod ſignanter & ad verecundiam orantibus petere ſecretum indixerit pudoris filius & magiſter *. Quid tam indecorum, maxime adoleſcenti, quam oſtentatio ſanctitatis? Cum tamen ab hac potiſſimum ætate aptum profecto capiatur temporaneumque religionis exordium, Jeremia dicente: *Bonum eſt homini, ſi portaverit jugum ab adoleſcentia ſua.* Bona commendatio ſecuturæ orationis, ſi præmittas verecundiam, dicens: *Adoleſcentulus ſum ego & contemptus, juſtificationes tuas non ſum oblitus.*

Joan. 3. 20. 1. Theſſ. 5. 7.

Eccli. 4. 25.

2. Cor. 1. 12.

Matth. 6. 6.

Oratio ob cautelam ſecretum commendatur.

* al. miniſter.

Thren. 3. 27.

Pſ. 118. 141.

Tempus orandi obſervandum.

3 Nec modo locum, ſed & tempus obſervare oportet eum qui ſibi orare voluerit. Tempus feriatum commodius aptiuſque, maxime autem cum profundum nocturnus ſopor indicit ſilentium, tunc plane liberior exit puriorque oratio. *Conſurge in nocte*, inquit, *in principio vigiliarum tuarum, & effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini Dei tui.* Quam ſecura aſcendit de nocte oratio, ſolo arbitro Deo, ſanctoque Angelo, qui illam ſuperno altari ſuſcipit præſentandam! Quam grata & lucida, verecundo colorata rubore! Quam ſerena & placida, nullo interturbata clamore vel ſtrepitu! Quam denique munda atque ſincera, nullo reſperſa pulvere terrenæ ſollicitudinis, nulla aſpicientis laude ſeu adulatione tentata! Propter hoc ergo ſponſa non minus verecunde, quam caute, & lectuli ſecretum petebat & noctis, orare, hoc eſt Verbum quærere, volens. Unum eſt enim. Alioquin non recte oras, ſi orando præter Verbum aliquid quæras, aut quod propter Verbum non quæras, quoniam in ipſo ſunt omnia. Ibi remedia vulnerum, ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ, ibi denique quicquid accipere, vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. Sine cauſa ergo aliud a Verbo petitur, cum ipſum ſit omnia. Nam & ſi iſta temporalia, cum neceſſe eſt, poſtulare videmur, ſi Verbum in cauſa eſt, ut quidem dignum eſt; non utique illa, ſed hoc potius quærimus, propter quod alia poſtulamus. Norunt hoc qui omnem uſum harum rerum ad promerendum Verbum dirigere conſueverunt.

Thren. 2. 19.

Orando nil quære niſi Deum. In Verbo omnia.

4 Non pigeat tamen ſcrutari adhuc ſecreta lectuli hujus & temporis, ſi forte in his aliquid lateat ſpirituale, quod venire ad medium proſit. Et ſi placet ſentire lectuli quidem nomine humanam figurari infirmitatem, nocturnis autem tenebris ignorantiam æque humanam; conſequens eſt & congruum ſatis, ut Dei virtus & Dei ſapientia Verbum contra utrumque originale malum inſtantius requiratur. Nempe quid convenientius, quam ut infirmitati virtus, ignorantiæ ſapientia opponatur? & ne quid ſimpliciorum cordibus de hac interpretatione reſideat dubium, audiant quid ſuper hoc ſanctus Propheta dicat. *Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris ejus: univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus.* Atque id quidem de lectulo. Jam de ignorantiæ nocte quid manifeſtius, quam quod in alio identidem loquitur pſalmo: *Neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant?* pro certo exprimens ipſam, in qua nati ſunt, totius humani generis ignorantiam. Ipſa eſt: (ut opinor) cui ſe beatus Apoſtolus & fatetur natum, & gloriatur ereptum, dicens: *Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum*, Unde & dicebat: *Non ſumus filii noctis, neque tenebrarum*: item ad omnes electos: *Ut filii*, inquit, *lucis ambulate.*

Lectulus humana infirmitas.

Pſ. 40. 4.

Nox ignorantia.

Pſ. 81. 5.

Coloſſ. 1. 13.

1. Theſſ. 5. 5.

Epheſ. 5. 8.

HUCUSQUE SANCTUS BERNARDUS; *cætera morte præventus abſolvere non potuit, immo ne ultimum quidem hunc ſermonem, utpote cæteris breviorem, nec uſitata clauſula circumſcriptum. Vide continuationem* GILBERTI DE HOLLANDIA *initio Tomi V. ſequentis.*

FINIS TOMI QUARTI.

APPENDIX
CONTINENS EPISTOLAS
NUM. XXXIV.

HYMNUM S. MALACHIÆ CUM SUIS NOTIS

Ex primo Tomo collectionis Veterum Scriptorum, & Monumentorum

P. EDMUNDI MARTENE;

& Commentariolum ſuper Hymnum, JESU NOSTRA REDEMPTIO, ex tomo ſeptimo Bibliothecæ Aſceticæ

PATRIS BERNARDI PEZII,

Digitized by Google

OBSERVATIONES DE SANCTO BERNARDO,

& de Nicolao ejus Notario.

120 EX epiſtolis quas hoc tomo plurimas edidimus, hæ maximi ſunt pretii, quæ Bernardum parentem habent, cum propter ſancti doctoris excellentiam, tum propter earum, quas tractant, rerum gravitatem. Singulas hic expendere nec propoſiti noſtri eſt, nec otii: quamquam in his nulla eſt quam diligenter accurateque legi non maximopere interſit. Unam tantum, aut alteram perſtringemus, quæ ad illuſtrandam Sancti Abbatis hiſtoriam maxime videntur conducere; earumque occaſione quædam de eodem Sancto hactenus minus nota diſcutiemus. Conſideranda in primis venit epiſtola XI. ad Innocentium Papam II. de contentione Philippi, & Hugonis pro Eccleſia Turonenſi. Nimirum mortuo Hildeberto Archiepiſcopo, anno 1134. Decembris die decima octava, cum canonici Gaufridi comitis violentia e propriis expulſi ſedibus exularent, vacantique Eccleſiæ providere deberent, quidam contra ſacrorum ſcita canonum, Philippum quemdam elegerunt, Giſleberti ante Hildebertum Archiepiſcopi nepotem, &, ut ait S. Bernardus, *ejus ambitionis hæredem. E contrario Hugo, vir prudens, & nobilis a ſaniori parte eorumdem clericorum canonice eligitur*, uti legimus in Actis Epiſcoporum Cenomanenſium. Re ad Innocentium Papam delata, utriuſque electionem deſignatis judicibus examinandam commiſit, atque ut libratis ambarum partium utrimque rationum momentis, decretorio judicio pronuntiarent quis legitimus futurus eſſet antiſtes, facultatem attribuit. Hos inter judices videtur principem locum tenuiſſe Sanctus Bernardus, qui de tota judicii ſerie Innocentium II. certiorem fecit, ſcripta ad eum epiſtola undecima, a nobis primum hoc tomo edita pag. 362. Ex ea diſcimus deſignatos judices conveniſſe Bleſis, *qui locus actoris foret & vicinitate congruus, & ſecuritate*; duoque præſertim, eaque maximi ponderis, Philippo objecta eſſe; *quod infra annos videlicet eſſet, & nequaquam electus a quibus oportuit, ſed neque a quantis. Aberant ſiquidem eo temporis majores perſonæ Eccleſiæ, nimirum, & ab Eccleſia pulſæ, & a propriis domibus, Archidiaconi ſcilicet omnes, Decanus & cantor, cum univerſis illius Eccleſiæ presbyteris, ac multitudine aliorum diverſi ordinis clericorum*, qui Hugoni cum faverent, omnes factam de illo *electionem ſanam & canonicam eſſe dicebant, quod in eam conſentirent, quorum in eligendo prævaleret auctoritas*. Addebantque Hugonis electioni non debere *obeſſe; quod extra Eccleſiam, vel Civitatem præter morem celebrata fuiſſet, cum adhuc perſecutionis urgeret neceſſitas, ſed neque impedire, quod pars altera non interfuit, cum præmonita a fratribus, & vocata, adeſſe renuerit*. His omnibus rite expenſis, cum ad ſui juris defenſionem nihil afferre poſſent Philippi patroni, quod rationis umbram habere videretur, *juſtum nobis*, inquit S. Bernardus, *& his qui nobiſcum erant religioſis & ſapientibus perſonis, Epiſcopis, & Abbatibus, & clericis viſum eſt, diuturnæ fatigationi Eccleſiæ ponere finem; & nequaquam ultra ſuſtinere moras, & dilationes quærentium quæ ſua ſunt, & ſub hac occaſione peſſumdantium Eccleſiam Dei. Data ergo ſententia a nobis, quod juſtitia exigeret ingredi cauſam, nec eſſet canonica excuſatio, quam afferrent, ipſi more ſuo tergiverſantes, tamquam qui cauſæ ſuæ parum fiderent, appellaverunt. Tunc vero prolatis ſcriptis Apoſtolicis, in quibus, & nobis cauſam inexcuſabiliter terminare, & ipſis ſententiæ noſtræ irrefragabiliter obedire præcipitur, illi audire contemnentes abierunt, vocati ſunt, nec venerunt: vocati ſecundo, iterum renuerunt. Nos autem converſi ad partem alteram, ordine nihilo minus judiciario juxta mandatum veſtrum proceſſimus, & ſuſcepta probatione canonica ſuper duobus memoratis capitulis, poſt examinatos teſtes, poſt peracta ſacrificia, Philippi electionem Apoſtolica freti auctoritate quaſſavimus. Porro de Hugone, quia infra ſacros ordines eum conſtat fuiſſe electum, veſtræ, ut dignum eſt, miſericordiæ reſervavimus*. Hæc omnia, quæ hiſtoriam Archiepiſcoporum Turonenſium, & vitam S. Bernardi mire illuſtrant, hactenus ignota fuere.

Epiſt. 150. Analect. tom. 3.

S. Bernardus judex a Papa deſignatus ad dirimendam litem de duobus contendentibus pro Eccleſia Turonenſi.

121 Paucis poſt annis Eugenius Papa III. S. Bernardi olim diſcipulus, celeberrimam illam controverſiam, quæ ab ducentis jam & amplius annis, de primatu, ſeu jure metropolitano Turonenſem inter, & Dolenſem Eccleſias movebatur, Sancto Abbati commiſit æqua placidaque compoſitione dirimendam. Apoſtolicum mandatum ut exequeretur Bernardus, una cum Gaufredo notario, ac Nivardo fratre ſuo, ad deſtinatum acceſſit locum; examinatis utriuſque partis rationibus, pacis amans faventem Dolenſibus protulit ſententiam. Cujus tenorem hactenus ignoramus: at Turonenſes quibus antea cauſam adjudicaverant Summi Pontifices, Nicolaus I. Joannes VIII. Joannes XIII. Leo IX. Gregorius VII. Urbanus II. & noviſſime Lucius II. qui Hugonem Turonenſem Archiepiſcopum de Dolenſi, Briocenſi, & Trecorenſi Epiſcopatibus inveſtiverat per baculum ligneum, hactenus in Eccleſia Turonenſi conſervatum, prolatæ a S. Bernardo ſententiæ ſtare detrectarunt. Hæc diſcimus ex Anaſtaſii Papæ IV. epiſtola ad Turonenſem Archiepiſcopum a nobis primum edita Tomo 3. Anecdotorum pag. 897. in qua ſic loquitur: Dolenſis Eccleſiæ *gemitus felicis memoriæ Papa Eugenius prædeceſſor noſter conſideratione motus, ſanctæ recordationis Bernardo quondam Claræ-vallis Abbati per ſua ſcripta mandavit, ut ad componendam pacem inter te, & Dolenſem Eccleſiam laborares, & juxta datam ſibi deſuper ſapientiam, agitatam hinc inde longo tempore controverſiam fraterna charitate ſopiret. Quoniam igitur a parte tua, & illius Eccleſiæ de ſervando quod ipſe inter vos conſtitueret, ſecuritate accepta, idem Abbas inter vos præſentibus dilectis filiis noſtris G. Monacho & Nivardo fratre ipſius Abbatis, quod vidit expedire conſtituit per præſentia ſcripta fraternitati tuæ mandamus, quatenus a rigore voluntatis tuæ deſcendas, conſiderans quia charitas non quæ ſua, ſed quæ aliorum ſunt quærit compoſitionem ipſam obſerves*. Idem teſtatur Innocentius III. in decretoria ſententia adverſus Dolenſes a nobis edita ibidem p. 945. De pertinacia Turonenſium conqueſti ſunt Dolenſes, ipſi ſimilem in reatum prolapſi, factam ab Abbate de Fontanis de conſenſu partium compoſitioni ſtare recuſantes.

Cauſa Dolenſis Eccleſiæ ei dirimenda committitur.

122 Docent vitæ S. Bernardi ſcriptores ſanctiſſimum Abbatem revertentis in Italiam Innocentii II. comitem fuiſſe: at vero ad Caſſinenſe monaſterium eumdem receſſiſſe nuſquam tradunt. Tamen non ſolum acceſſiſſe, ſed & in capitulo ſermonem habuiſſe, cum ſolemni judicio depoſitus eſt Raynaldus Abbas, ejuſque in lo-

Caſſini intereſſe electioni VVibaldi Abbatis.

Digitized by Google

in locum ſubrogatus Abbas Stabulenſis Wibaldus, qui paulo ante vitandæ tantæ dignitatis cauſa Caſſino declinaverat, diſcimus ex Petri Diaconi chronico Caſſinenſi, in quo lib. 4. cap. 121. hæc habet: *Sequenti autem die iterum ad monaſterium aſcendentes in capitulo reſederunt, in quo poſt peractum ab Abbate Claræ-vallenſi ſermonem, Cardinales auctoritate Apoſtolica eidem Raynaldo Caſſinenſem Abbatiam interdixerunt &c.*

S. Bernardi Elogium.

123. Eo in loco primum Wibaldo Abbati innotuiſſe potuit S. Bernardus, quem etiam poſtea in Germania prædicantem audiit, ac demiratus eſt: unde & in epiſtola 147. ad Monegoldum ſcholæ Magiſtrum, eumdem Bernardum tamquam egregium Chriſtiani oratoris exemplum proponit his verbis: *eſt tamen interdum in Eccleſia quædam rerum opportunitas, in qua dicendi artificium irreprehenſibiliter exercetur, & maxime in prædicandi officio, in cujus gratiæ principatu meo quidem judicio ponitur vir noſtrorum temporum valde illuſtris Bernardus Claræ-vallenſis Abbas. Oratorem non immerito dixerim, qui a rhetoribus definitur vir bonus * dicendi peritus. Si quidem vir ille bonus, longo eremi ſqualore, & jejuniis, ac pallore confectus, & in quemdam ſpiritualis formæ tenuitatem redactus, prius perſuadet viſus, quam auditus. Optima ei a Deo conceſſa eſt natura, eruditio ſumma, induſtria incomparabilis, exercitium ingens, pronuntiatio aperta, geſtus corporis ad omnem dicendi modum accommodatus. Non igitur mirum, ſi potenti tantarum rerum virtute excitat dormientes, immo, ut plus dicam, mortuos, & Domino cooperante, & ſermonem confirmante, alterat homines, & ad jugum Dei trahit captivos, qui fuerant in curribus Pharaonis. Hunc tu vere dixiſſes eloquentem, qui non deſtruit opere, quod prædicat ore, qui non eſt intus Nero, foris Cato. Quem ſi videas, doceris; ſi audias, inſtrueris; ſi ſequare, profeceris.*

* Sit ergo nobis orator quem inſtituimus, is, qui a M. Catone finitur vir bonus dicendi peritus. Quint. lib. 12. c. 1.

De quibuſdam miraculis S. Bernardi in Germania patratis.

124 Cum igitur ea fuerit in Bernardo eloquendi vis, & gratia, haudquaquam mirum videri debet, ſi tanto cum fructu ubique, ſed maxime in Germania concionatus fuerit, Domino præſertim cooperante ac ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Miracula hæc in Germania a S. Bernardo quotidie patrata ſcriptis conſignarunt diſcipuli ejus teſtes oculati; ſed juvat hic ea referre, quæ de his ſcribit Helmodus in Chronico Sclavorum cap. 59. hoc modo: *Circa tempora dierum illorum ortæ ſunt res novæ, & toti orbi ſtupendæ. Præſidente enim ſanctiſſimo Papa Eugenio, Conrado quoque III. gubernacula regni moderante, claruit Bernardus Claræ-vallenſis Abbas, cujus fama tanta ſignorum ſuit opinione celebris, ut de toto orbe conflueret ad eum populorum frequentia, cupientium videre quæ per eum fierent mirabilia. Hic itaque ingreſſus in Teutonicam terram, venit ad celebrem curiam FRANCKENVORD, quo tunc Rex Conradus cum omni principum frequentia feſtinus accurerat. Cum ergo vir Sanctus in Eccleſiis poſitus, curandis ægrotis in nomine Domini propenſius inſtaret, aſtante rege, & ſummis poteſtatibus, incertum erat inter tantas populorum catervas, quid quis pateretur, aut cui forte ſubveniretur. Aderat illic comes noſter Adolfus, certius noſſe cupiens ex operatione divina virtutem viri. Inter hæc offertur ei puer cæcus, & claudus, cujus debilitatis nulla potuit eſſe dubitatio. Cœpit ergo vir ſagaciſſimus intentare ſolerter, ſi forte poſſet in hoc puero ſanctitatis ejus experimentum capere. Cujus incredulitati, veluti divinitus edoctus vir Dei, remedium providens, puerum præter morem juſſit ſibi applicari, cæteros enim verbo tantum confirmavit. Hunc vero exhibitum manibus excepit, oculiſque moroſa contractatione viſum reſtituit. Deinde genua contracta corripiens, juſſit illum currere ad gradus, manifeſta dans indicia recuperati tam viſus, quam greſſus.*

125 Epiſtola 23. S. Bernardus quemdam dehortatur monachum, qui ad aliud tranſire monaſterium avebat, ejuſque propoſitum improbat omnino: & quidem ea fuit ſemper, & conſtans ſanctiſſimi Doctoris ſententia, monachum in regulari monaſterio ſtabilitum, quocumque prætextu, ad aliud tranſmigrare monaſterium non debere. Id præſertim docet in libro de præcepto, & diſpenſatione, capite 16. ubi monachum per majoris perfectionis ſpeciem e Cluniacenſibus ad Ciſtercienſes eoſque diſtrictiori diſciplinæ addictos tranſire meditantem a ſuo conſilio avertere conatur. Id ſi obſervaſſet Nicolaus Arremarenſis monachus, numquam in illam præcipitii abyſſum ruiſſet, quam probi exhorruere omnes. Is, abſente Bernardo, a Rualeno priore admiſſus apud Claram-vallem, cum eſſet ingenii facilis, at ſibi parum conſtantis, ſeque in aliorum animos inſinuaret, ac litteras pro tempore apprime calleret, brevi poſt firmatam in Clara-valle ſtabilitatem, S. Bernardi factus eſt Notarius, quo in munere Sanctiſſimi Abbatis ſui indulgentia, ac facilitate abuſus, ſigillum ejus in malos uſus adulteravit, commiſſis turpibus quibuſdam, ac demum in horrendam prolapſus eſt defectionem; ſed tandem poſt varios hinc inde diſcurſus, ad ſuos, mortuo S. Bernardo reverſus eſt Arremarenſes, ubi tunc ſibi tuto, ac ſecuro eſſe liceret. Omnia hæc quidem obſervat fuſiuſque deſcribit Mabillonius in limine ſermonum S. Bernardi, ubi Nicolai ejuſdem vitam a ſe compoſitam repræſentat. Verum, quod vir eruditus ignoravit, quis crediderit? idem Nicolaus tam turpi labe inuſtus, tantam ſibi poſtea famam fecit, ſibique adeo Principum, Epiſcoporum, ſummorum etiam Pontificum devinxit animos, ut ipſis charus evaderet. Id ſane conſtat ex Adriani Papæ IV. epiſtola ad Samſonem Archiepiſcopum Remenſem a nobis tomo 2. edenda, in qua Summus Pontifex ſic loquitur: *Veniens ad Apoſtolicæ ſedis præſentiam dilectus Filius noſter magiſter Nicolaus, qui nobis ſatis charus eſt & acceptus, Arremarenſis monaſterii monachus de ſuffragio & admiſſione precum ſuarum in negotiis ejuſdem Eccleſiæ, * fraternitatem tuam noſtris litteris expetiit admoneri. Quocirca fraternitatem tuam per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eumdem filium noſtrum, qui circa negotia tua exiſtit ſatis ſollicitus, ac devotus pro B. Petri ac noſtra reverentia diligas attentius, & honores, & petitionibus ejus in negotiis ipſius Eccleſiæ benigno concurras aſſenſu, & ita ei favorem, & auxilium tuum in cauſis ſuis impendas, ut fraternitas tua de admiſſione precum noſtrarum commendabilis videatur.* Quid, quod Alexander III. ſua eumdem Nicolaum epiſtola dignatus eſt honorare, ac etiam non ſpernendis laudibus exornare. Sic enim edendam tomo 2. Epiſtolam VI. ad eumdem Nicolaum inchoat: *Devotionis tuæ conſtantiam, & fidei firmitatem quam erga ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, & perſonam noſtram multis rerum experimentis, & ipſo effectu operis te habere cognoſcimus, gratam acceptamque tenemus, & eam plurimum in Domino commendamus. Novimus enim qualiter propriæ perſonæ minime pepercisti, & pro negotio Eccleſiæ ſatis multum laboraſti. Unde nos propoſitum, & voluntatem habemus perſonam tuam, ſicut ſpecialem Eccleſiæ filium, ſincera in Domino charitate diligere, & petitiones tuas omni tempore exaudire.* Deinde eum hortatur, ut ſicut bene cœpit *in devotione & fidelitate, & Eccleſiæ*, & ſuæ, conſtanter perſeveret, *& alias tam Eccleſiaſticas, quam ſæculares perſonas ad hoc idem inducere* ſtudeat, *& propenſius ſolidare.* Demum ipſum Hugoni Senonenſi, Samſoni Remenſi Archiepiſcopo, atque Henrico Trecenſi comiti commendat.

De Nicolao S. Bernardi Notario.

Summorum Pontificum etiam poſt caſum ſibi devinxit animos.

EPI.

EPISTOLÆ SANCTI BERNARDI ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS HACTENUS INEDITÆ.

MONITUM.

SEquentes Sancti Bernardi Abbatis Claræ-vallenſis Epiſtolas hactenus ineditas deſcripſimus fere omnes ex optimæ notæ codice inſignis monaſterii Sancti Vedaſti Atrebatenſis; quas licet diverſis temporibus ſcriptas, uno tenore referimus, amicorum ſecuti conſilium. His ſubjungimus breves aliquas notas, quas obiter in alias Sancti Bernardi Epiſtolas ex variis manuſcriptis, fecimus, quæ ſua, uti ſperamus utilitate non carebunt. Ultimo ejuſdem Sancti hymnum de Sancto Malachia addemus, quem ſi quis cum ipſius hymnis de Sancto Victore conferet, idem utrobique genium facile deprehendet.

EPISTOLA I. S. BERNARDI Abbatis ad Mar. & uxorem ejus.

Hortatur eos ad eleemoſynam, & pia opera.

Ex mſ. Vedaſtino.

BERNARDUS Abbas Claræ-vallis, dilectis ſuis Mar. & uxori ejus ſic ſe invicem diligere, ut mutuo nonint Chriſti amorem præponere.

Quicquid ſuper terram poſſidetis, terram eſt vos quandoque amittere, niſi quod in cœlum, & per manus pauperum curaveritis præmittere. Eja, chariſſimi, theſaurizate vobis theſauros in cœlo, ubi tinea non demolitur, ubi fures non effodiunt, nec furentur, ubi denique dux ipſe nobis nihil vobis poſſit auferre. Si de nuntio ſolliciti eſtis, habetis quotidie ad oſtium veſtrum non unum, ſed plures, qui fideliter deportabunt quæcumque illo tranſmittere volueritis. Ad hoc enim tempore præſenti Deus illorum ærumnas multiplicavit, ut occaſionem habeatis thezauriſandi in loco tantæ felicitatis, & ſecuritatis. Idipſum de veſtra parte intimare curetis T. fratri noſtro, & bono nepoti veſtro, & VV. qui habet neptem veſtram, & ſi quos alios ſcitis, qui noſtrum de hac re tam ſalubre conſilium non contemnant, & eos maxime, qui in domo Dei ſunt, ſentire volo veſtræ in proximo viſitationis benedictionem.

EPISTOLA II. S. BERNARDI ad quemdam Abbatem.

Excuſat ſe de Epiſtola brevitate, remittitque illi quemdam adoleſcentem, quem admittere cum ſuis minime poterat.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUicquid ſibi. Non ignoro quidem quod in noſtris litteris ad vos miſſis, & brevitas & ſiccitas ſolent eſſe moleſta. Sed brevem me facit multa occupatio*, & modica devotio ſiccum. Indulgete mihi, & nunc urgente diei malitia, probare compellor. Ad id quod neceſſe eſt, huic adoleſcenti de veſtris partibus illis cauſa ſuæ ſalutis ad nos venienti, vobis neſcio qua cauſa prætermiſſis, quia nos, ſicut ſcitis, eum recipere non poſſumus, ad vos reverti perſuaſimus, vobis, niſi fallor, non inutilem futurum, ſi recipere volueritis, quod & multum precor ut faciatis.

A

EPISTOLA III. S. BERNARDI ad quemdam Epiſcopum.

Commendat ei cauſam monaſterii S. Martini.

Ex mſ. Vedaſtino.

SEmper facere quod Deus volt. Placet vobis, quod pauper Eccleſia S. Martini collatum ſibi a Deo paupertatis levamen magis fortaſſe amicorum, quam juſtitiæ inopia perdit? Alioquin ſi juſtam creditur non habere cauſam, & hoc ei expedit, ut cito ab injuſta quieſcat querimonia. Volumus itaque vos non gravari diligenter inquirere cauſam, & operam dare qualiter, aut juſte terminent, aut pacifice, id eſt aut judicio aut concordia. Valete mei memor, dulciſſime pater.

B

EPISTOLA IV. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

Excuſat ſe quod cum eo ad legatum ire non quivit.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUod ad vos, ut mandaſtis, ipſe non veni, cauſa eſt, & tam gravis, cujus vos, etſi interim non conſcium, neceſſe ſit miſereri. Supplicare vos pro illa omnipotenti Deo * ſimplex rogo. Quod ergo cum legato utrique pariter acturi fueramus, ſolum, ut, poteritis, implete.

* ſupplex.

C

EPISTOLA V. S. BERNARDI ad quemdam judicem.

Commendat ei cauſam Abbatiæ Fontaneti.

Ex mſ. Vedaſtino.

SIC de vobis uſque modo confiſus ſum, ut circa ea, quæ ad nos pertinent, ubicumque vos ſcirem eſſe, me non neceſſe eſſe putaverim. Miror ergo quomodo et Abbatiam a Fontaneti, quam in veſtra poſt Deum cuſtodia reliquimus, pro qua, & ſæpe vos præſentes rogavimus, ita intepuiſtis. Audivimus quod in placitis, quæ pro eadem Eccleſia ſuper vos accepiſtis, ſicut definiſtis,

D

necdum finem poſuiſtis. Sciatis autem quamdiu hæc facere tardabitis, quamdiu aliter fratres ipſos quam ſoletis conſolari, & viſitare non curabitis; ſemper noſtras pro ipſis querimonias audietis.

EPI-

a Fontanetum inſigne monaſterium ordinis Ciſtercienſis in Diœceſi Æduenſi, haud procul a Monte-Barri a S. Bernardi conſanguineis fundatum circa annum 1118. filia ſecunda Claræ-vallis, cujus primus Abbas Godefridus.

Digitized by Google

TOM. IV.

EPISTOLA VI. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

Commendat ei latorem præſentium.

Ex mſ. Vedaſtino.

UBicumque & per omnia placere Deo. Commendo veſtræ charitati ſatis mihi pro ſua religioſitate charum hominem, harum videlicet latorem, veſtro apud comitem indigentem patrocinio. Sentiat, quæſo, pro ſua cauſa, quam ipſe vobis referet, quantum apud vos humilitas noſtra, quantum veſtra apud comitem reverentia poſſit.

EPISTOLA VII. S. BERNARDI ad Epiſcopum Trecenſem.

Improbat quod Archidiaconatum puerulo dederit.

a Ex mſ. Vedaſtino.

VEnerabili Domino a H. patri, Dei gratia Trecaſſino Epiſcopo, frater B. ſeipſum quantum poteſt. Benigna veſtra dignatio fecit, ut de vobis, cum neceſſe eſt, indubitanter præſumamus. Pro venerabili filio veſtro G. precem apud vos facere, immo conſilium vobis propter vos ipſum dare ſuſcepimus. Miramur vos qui bonam famam veſtram diligimus, qua ratione cujuſve conſilio quod bene feceratis, de archidiaconatu videlicet, quem prædicto filio veſtro G. qui illum optime adminiſtrare poteſt quam puerulo b qui ſeipſum regere non poteſt committere maluiſtis, tam male, ut nobis videtur, in irritum ducere cogitaſtis. Nam ſi quid ædificaveratis, iterum, quod abſit, deſtruitis. Sed ſat dictum eſt ſapienti. Si homines timetis, evangelium docet quem magis timere debeatis. Si hominibus placere vultis, melius tamen eſt obedire Deo, ſi quid Cæſari debetis & Deo.

EPISTOLA VIII. S. BERNARDI ad quemdam Abbatem.

Laudat eum, & hortatur ad emendationem ſui monaſterii, & præcipue hoſpitalis.

Ex mſ. Vedaſtino.

PUdicitiæ, & gratiæ titulum. Fratres iſti pro conſilio animarum ſuarum parvitatem noſtram adeuntes, de veſtro bono ſtudio, quod in emendando loco, cui Dei gratia præeſtis, habere vos perhibent, non parum nos lætificaverunt. Monemus autem, & obſecramus devotionem veſtram, quod ſicut in reficiendis domibus, ita renovandis moribus operam detis. Non ſolum autem de monaſterio, ſed etiam de hoſpitali domo Dei, cui ſub manu veſtra prædicti fratres deſerviunt, attentiſſime neceſſe eſt curam geratis, quatenus videlicet eam omni exactione, & infeſtatione miniſtrorum, ſeu clientum veſtrorum ſecuram, ac liberam cuſtodiatis, quodque illorum pravo, ut audivimus, conſilio eidem domui ab aliis ante vos Abbatibus collatum abſtuliſtis, precamur ut reſtituatis. Sicut enim ad veſtram ſollicitudinem pertinet aliorum maleſacta deſtruere aut corrigere, ſic illorum, ſi qua bona egerunt, non ſolum firma, & inconvulſa tenere, ſed etiam augmentare, & multiplicare debetis. Presbyterum quoque, qui in ipſa domo habitans, ſuam adhuc foris rem habere videtur, aut proprium deſerere, aut de domo exire cogatis. Valete & propter bonum, quod de vobis audivimus, de nobis, ſi quid valemus, familiariter confidite.

EPISTOLA IX. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

Gratias agit Deo de rebus proſpere geſtis.

VElle ſcire vos ſcio, quod ſcire vos facio. Gratias illi, qui omnia opera noſtra operatus eſt nobis. Grande opus, & iter grave læte proſpereque peregimus,

Ex mſ. Vedaſtino.

A fratres lætos, & in pace dimiſimus, rebus, & amicis abundantes, Deo & hominibus ſatis, ut æſtimo, placentes. Fratrem G. vix ſine tam Epiſcopi, quam fratrum offenſione reducere potuimus. Poſt meſſium tempus quod nunc in manibus eſt, ſi opus illo habueritis, immo, quia habebitis, habere poteritis.

EPISTOLA X. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

Quod beneficia Eccleſiaſtica non de laicali manu, ſed de Epiſcopo accipienda ſint.

Ex mſ. Vedaſtino.

B CUM laici Eccleſias, ſive Eccleſiaſtica beneficia quæ illicite tenent relinquere volunt, unum bonum eſt. Cum vero ea in uſus ſervorum Dei tranſire volunt, duplicatur bonum; ſed cum hoc fieri non poteſt niſi per manum Epiſcopi, gemini ſe Epiſcopus, aut mali reum, aut boni probabit auctorem, juxta quod ſuum negabit, aut dabit aſſenſum. Quo autem miles vos rogat, hæc a vobis rogari ipſe debuerat. Quid enim? melius ne eſſe judicatis ab homine militari hæreditate poſſideri ſanctuarium Dei, quam a ſanctis Dei? Mirum ſi non mirantur omnes qui audiunt. Nolite quæſo, nolite, ne forte audiant filii incircumciſorum, & lætentur. Eſto poteſtis captivam Eccleſiam eripere de manu potentis, & juri proprio vendicare, quod minime arbitramur. Quemnam, quæſo, de illa libentius eligitis vobis hæredem ſucceſſorem? qui inde deſerviat
C exercitibus regis, an interceſſorem pro peccatis veſtris. Facite ergo quod juſtum, quod vobis dignum eſt, quod Deo, & hominibus bonis jucundum, quod denique, etſi aliquid non eſſet, amore noſtri confidenter fieri poſtularem.

EPISTOLA XI. S. BERNARDI ad Innocentium Papam ſecundum.

Delegatus a Summo Pontifice judex ad dirimendam litem inter duos contendentes de Archiepiſcopatu Turonenſi, declarat Philippi electionem eſſe nullam.

Ex mſ. Vedaſtino.

AD decidendum Turonenſis litem, pater venerande, convenimus, & convenimus Bleſis, quod is
D locus acturis foret & vicinitate congruus, & ſecuritate. Ibi ergo c PHILIPPI electionem, qui ex adverſo erant cum in multis accuſaſſent, quæ brevitatis ſtudio prætermimus: duo hæc demum præcipua capitula ei oppoſuerunt, quod infra annos videlicet eſſet, & quod nequaquam electus a quibus oportuit, ſed neque a quantis. Aberant ſiquidem eo temporis majores perſonæ Eccleſiæ nimirum & ab Eccleſia pulſæ, & propriis domibus, Archidiaconi ſcilicet omnes, decanus, & cantor, cum univerſis illius Eccleſiæ Presbyteris, ac multitudine aliorum diverſi ordinis clericorum, unde & ſuam quam fecerant de HUGONE electionem ſanam, atque Canonicam eſſe dicebant, quod ii in ea conſentirent, quorum prævaleret in eligendo auctoritas, non autem obeſſe quod extra Eccleſiam, vel civitatem præter morem celebrata fuiſſet, cum ad hoc perſecu-
E tionis urgeret neceſſitas, ſed neque impedire quod pars altera non interfuit, cum præmonita a fratribus, & vocata adeſſe renuerit. Nam dicit eis aſſignaſſe locum, & illum locum quem pari conſenſu utraque pars ad eligendum elegerant: porro autem illos anticipaſſe diem, præripuiſſe electionem, PHILIPPUM furtiva temeritate, ſe omnino ignorantibus, elegiſſe. Nam nec de ſuffraganeis Epiſcopis quempiam expectatum: ſuæ vero eos magis favere electioni, & aſſenſum præbuiſſe. Ad hæc Philippi pars: Poſſumus, inquiunt, ad objecta facile, & ſufficienter reſpondere, ſi modo dies aptus nobis conveniens nominetur, non quod hodiernum negemus fuiſſe datum, ſed electus noſter non fuit ſubmonitus. Debuit enim vocari & nomine, ad quem proprie cauſa ſpectare cognoſcitur. Tunc qui ex adverſo erant, abſit, inquiunt, non inter

F

a Hatto ad quem extant ejuſdem S. Bernardi Epiſtolæ 23. & 203. plures vero Petri Venerabilis Abbatis Cluniacenſis.

b Eccleſiaſticas dignitates pueris tribui ſemper ægre tulit S. Doctor. Id patet tam ex Epiſtola 271. in qua redarguit Theobaldum comitem, quod [illegible] filio ſuo impuberi eas procurare vellet, tum ex tract. de officio Epiſc. [illegible] hæc habet. Scholares pueri, & [illegible] adoleſcentuli ob ſanguinis dignitatem promoventur ad Eccleſiaſticas dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad principandum presbyteris, [illegible] quod virgas evaſerint, quam quod meruerint principatum. Vide eumdem lib. 4. de Conſid. cap. 5.

c Hic Philippus fuit Gisleberti ante Hildebertum Archiepiſcopi nepos, &, ut ait S. Bernardus Epiſt. 150. ipſius ambitionis hæres, ad quem tamquam invaſorem ſedis Turonenſis extat ejuſdem Sancti Bernardi Epiſt. 151. De eo [illegible] Hildeberto defuncto Canonici ejuſdem Eccleſiæ de violentia Gaufridi comitis propriis ſedibus ſunt expulſi. Cum vero Pontificem Canonice deberent eligere, in partes diviſi ſunt. Quidam enim illorum contra Sanctorum ſcita Canonum quemdam Philippum [illegible] clamantibus elegerunt. Philippus quidem non intrans per oſtium ovile ovium, ſed aſcendens aliunde. Petrum ſuum [illegible] Satanæ addit, & ob eo pro honore oppreſſionem, pro benedictione maledictionem, pro Sacramento ſuſcepit ſacrilegium, unde feſtinanter [illegible] Turonenſem occupavit. Interim Hugo, vir prudens, & nobilis a ſaniore parte eorumdem Clericorum Canonice eligitur. Hic vero in Cenomanenſi Eccleſia a Guidone, & Comprovincialibus Epiſcopis conſecratur. Quo Philippus cognito, ſecum ornamenta Eccleſiæ deferens, [illegible]. Porro cum Hildebertus 18. Decembris 1134. obierit, hæc non niſi anno ſequenti contingere potuerunt. Hinc corrigenda [illegible] Chronologiam, quæ Philippi intruſionem ad annum 1133. conſignat.

inter electos de cathedra, ſed inter electores de electionibus contentio eſt. Litigantium igitur eſt cauſa, ipſi ad cauſam vocari debuerunt, quod ſi, & electum de litigantibus eſſe contenditis, id quidem grave, & indecens. Sufficit autem generaliter vocatum fuiſſe cum cæteris. Nemo quippe a litteris ſubmonitoriis excluſus eſt qui in parte fuiſſet, quamquam negare non poteſtis, quia nobis manifeſte denunciatum fuerit eum quæreret. Abierat, & non inveniebatur, ne forte in hærentem die ſtatuto non adeſſe contingeret. Nihil igitur lucraturum de abſentia, quam quidem etſi non veniret nihilo minus eo abſente cauſa terminaretur. Si ejus, ut dicitis, cauſa eſt, & opus erat hominem pro ſe loqui, certe quod ſubmonitionem non habuit, culpa eſt, aut ejus qui diſparuit, aut veſtra, qui ei inſinuare neglexiſtis. Quid eorum intereſt qui in civitatem veſtram, & in Eccleſiam communia vocationis ſcripta miſerunt, ſi ad eum qui ſe abſentavit, qui ſe non ſolum ab urbe, ſed & a patria, & a regno, & qua intentione, ipſe viderit? Adhuc quid tibi deeſt ex omnibus quod ſuum requirit negotium, ſi de juſtitia non diffidit? Cernimus hominem vallatum multitudine ſapientum, & peritorum in cauſis, ſtipatum etiam numero armatorum, ſi opus eſt & ipſis. Habet ſecum & Epiſcopos, habet optimum proculorem. Ita ne venerat imparatus? aut quid ſibi vult tantus ille comitatus neceſſariorum ſuorum, ſi acturus non erat? quid ſi ſui ſibi needum ſufficiunt? judex offert quotquot habet neceſſarios. Et hæc diceremus ſi vere conſtaret PHILIPPUM veniſſe ad diem conſtitutum negotio, nunc autem quando queat negare de die, & loco ſibi ſignificatum fuiſſe, ab Abbate utique Claravallenſi, qui ante decem ferme, & octo dies in Epiſcopatu Cameracenſi forte tranſiens latitantem offendit: patet vos manifeſte non pacem quærere, ſed dilationem? His itaque a partibus allegatis, juſtum nobis, & his qui nobiſcum erant religioſis, & ſapientibus perſonis, Epiſcopis, & Abbatibus, & Clericis viſum eſt diutur næ jam fatigationi Eccleſiæ ponere finem, & nequaquam ultra ſuſtinere moras, & dilationes quærentium quæ ſua ſunt, & ſub hac occaſione peſſumdantium Eccleſiam Dei. Data ergo ſententia a nobis quod juſtitia exigeret ingredi cauſam, nec eſſet Canonica excuſatio quam afferrent, ipſi more ſuo tergiverſantes, tamquam qui cauſæ ſuæ parum fiderent, appellaverunt. Tunc vero prolatis ſcriptis Apoſtolicis, in quibus & nobis cauſam inexcuſabiliter terminare & ipſis ſententiæ noſtræ irrefragabiliter obedire præcipitur, illi audire contemnentes abierunt: vocati ſunt, nec venerunt, vocati ſecundo & iterum renuerunt; nos autem converſi ad partem alteram ordine nihilo minus judiciario juxta mandatum veſtrum proceſſimus, & ſuſcepta probatione Canonicorum ſuper duobus memoratis Capitulis poſt examinates teſtes, poſt peracta ſacrificia PHILIPPI electionem Apoſtolica freti auctoritate quaſſavimus. Porro de HUGONE quia infra ſacros ordines eum conſtat fuiſſe electum, veſtræ ut dignum eſt, miſericordiæ reſervavimus.

EPISTOLA XII. S. BERNARDI
ad dominum Papam.

In gratiam Epiſcopi Trecenſis.

Ex mſ. Vedaſtino.

PEtimus Dominum Trecenſem ᵃ exaudiri de juſtitia ſua; vellemus autem ut inter ipſum, & Clericos ſuos tali concordia ſtudio veſtræ benignitatis reformaretur, ut ultra Clerici non apponerent injuſte vexare hominem ſenem, qui nec juſte de Pontifice in aliquo conqueri poſſunt. Eſt quidam inter eos contemptibilis adoleſcentiæ, contemptricis inſolentiæ, cujus fatius indicamus caſtigatum iri præſumptionem, quam ab ipſo conculcari Pontificem: quis ille ſit, lator præſentium vobis dicet. Sic igitur & de iſto, & de aliis veſtra diſcretio providere dignetur, ut & Epiſcopus qui veſtrum honorem diligit, honoretur, & numquam de ſua juſtitia gravetur. Videndum autem ne odium cujuſquam perſonæ ei noceat, quem ſua defendit innocentia.

EPISTOLA XIII. S. BERNARDI

Scribit in gratiam Epiſcopi Trecenſis.

IN cauſa Domini Trecenſis & clericorum illa quæſumus cautela ſervetur, ut Epiſcopus, ſicut dignum eſt, honoretur, & Clerici ſua juſtitia non priventur. Reformetur pax inter eos, & frænum imponatur malevolis, ut de cætero in jam ſenem paſtorem inſurgere unquam non poſſint.

TOM. IV.

EPISTOLA XIV. S. BERNARDI
ad eumdem.

Ejuſdem argumenti.

Ex mſ. Vedaſtino.

OPortet vos eſſe amicum amicorum noſtrorum, & fratri N. aſſiſtere in cauſam quam portat, cum ea tamen diſcretione, ut Clerici proprio Paſtori, ſi fieri poteſt, ſubdantur, & quod ipſi in ſua juſtitia non graventur, & de cætero inter eos pax ſit.

EPISTOLA XV. S. BERNARDI
ad eumdem.

Commendat ei litterarum latorem.

Ex mſ. Vedaſtino.

FRigeſcente charitate, pauci hodie inveniuntur fideles, & quia omne charum pretioſum, fidelitas & amor Domini N. qui fideliſſime veſtra negotia apud nos geſſit arctioribus vinculis gratiæ, & benevolentiæ debet aſtringi. Proſit autem ei, quoniam nos ipſum tamquam promptum litterarum & fidelem virum ſpiritali charitate diligimus.

EPISTOLA XVI. S. BERNARDI
ad eumdem.

Commendat ei quemdam amicum.

Ex mſ. Vedaſtino.

IN flamma negotiorum quæ aſſidue Romæ geruntur fere adultus, ex deſiderabili, & jucunda inſpectione ſcriptorum veſtrorum utinam refrigerari merear. Sed, proh dolor! Ad opus ſervi veſtri in tota Claravalle ſcriptores non poſſunt reperiri: ſatis dictum eſt a filio patri. Amicum noſtrum, & perſonæ noſtræ & ordinis glorificum amatorem dominum N. qui etiam fideliter negotia gerit ſuorum, dulcedo veſtræ benevolentiæ pro ſe, & nobis habeat charum.

EPISTOLA XVII. S. BERNARDI
ad eumdem.

In gratiam Trecenſis Epiſcopi.

Ex mſ. Vedaſtino.

AD notum miſericordiæ fontem, de quo mihi, & amicis meis toties hauſi, domini Trecenſis Epiſcopi reverendi ſenis, & amici noſtri, neceſſitas compellit recurrere. Hoc eſt ergo quod haurire deſidero, quatenus Apoſtolica pietas hominem, cujus jam cani merentur quietem, non ſinat injuſte vexari, & petitiones ejus, quas per nuntium ſuum facit, dignetur effectui mancipare.

EPISTOLA XVIII. S. BERNARDI
ad eumdem.

In gratiam Trecenſis Epiſcopi.

Ex mſ. Vedaſtino.

AUgetis mihi gratiam, & gloriam multiplicatis; cum, gratia mei, amici mei gratiam inveniunt in oculis veſtris, quam multis jam de charo feciſtis chariorem. Ego tamen ᵇ 3. gloriam ab homine non quæro, ſed regnum Dei, & juſtitiam ejus, quam puto eſſe cum Domino Trecenſi. Secure vobis utrumque cupio eſſe commendatum, & juſtum ſcilicet, & amicum: non ſolum autem, ſed & miſſum ab eo bonæ indolis juvenem, charum nobis latorem præſentium, æque veſtræ commendo charitati.

EPISTOLA XIX. S. BERNARDI
ad eumdem.

In gratiam Trecenſis Epiſcopi.

Ex mſ. Vedaſtino.

CAuſa Domini Trecenſis, cum nuntio dilecto noſtro qui eam portat, ſit vobis commendata: manu tenete eam, quoniam, ni fallor, juſta eſt. Homo ipſe amici veſtri amicus eſt: vide, ne quemquam audias adverſus Dominum Trecenſem, ſed potius juva cauſam, & nuntium ejus in quantum potes.

EPI-

ᵃ Cujus, ut ait idem S. Bernardus ad Innocentium Papam, tota culpa fuit, quod redarguiſſet Clericos.

EPISTOLA XX. S. BERNARDI ad Anonymum.

Hortatur ut animæ curam præferens corporis ſollicitudini, ſeculo renuntiet.

Ex mſ. Vedaſtino.

MAgnum, fateor, bonum fecit nobis dominus [a] Aviapicenſis, qui poſt indultam ſuis ſatis optatam gratamque notitiam, etiam tuæ dilectioni ſubintulit mentionem, de tua nos certificans, ac lætificans incolumitate. Veruntamen id ego de anima tua libentius accepiſſem, nam de corpore Epiſcopus ajebat. Amo quidem & corpus, ſed animam amplius; nam & meum corpus ego non diligo, niſi propter animam, ut noveris juxta illam a me diligi regulam, *diliges proximum tuum ſicut te ipſum*: & ſicut meam meo, ſic tuo tuam corpori prætero animam; tolle quippe animam, quid erit corpus, niſi quod ad omnium humanorum corporum partem dictum eſt; Terra es, & in terram ibis? Cæterum animæ præſtatur cum corpore ſolvitur, ſi non tamen tantis fuerit aggravata peccatis, ut revertens in terram quod de terra ſumptum eſt, non prævaleat, ſicut ſcriptum eſt, redire ſpiritus ad Dominum qui fecit illum. Non eſt æquum profecto æque diligi quod movetur & quod movet, quod regitur & quod regit, quod vivificatur, & quod vivificat, quod denique de terra & terra eſt, & quod deſurſum venit naturæ ſuperioris inſignitum imagine. Quanto tamen, proh dolor! hoc fœnum, & hujus fœni male olentem florem, hoc eſt, carnem, & bona carnis non æque ſaltem, & inſuper pluris habent, quam æternæ beatitudinis, & beatæ æternitatis capacem rationem quidem prædictam creaturam? Verum tu, qui aliter ſapis, novi enim, ſed doleo nondum te vivere ut ſapis, tu ergo miſerere animæ tuæ placens Deo; quid adhuc jungis vitam cum quibus ſententiam non concordas? aut muta vitam, aut diſſimula ſententiam. Cæterum hoc melius eſt, ut quod jam ratione cœpiſti, & corde concepiſti, opere non diſſimules. Sapiens Sapientiæ conſilium non contemnit. *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* Quid te juvat mente tenere veritatem, cum adhuc vanitatem teneas in converſione? Abi, quæſo, recede de medio filiorum alienorum, quorum os loquitur vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Beatum hi dicant populum, cui hæc ſunt; tu cum Propheta non tam verbo clama quam experimento proba, quia beatus Populus cujus Dominus Deus. Delectet eos in mundo, cum ſint ituri cum mundo: tu delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: tibi adhærere bonum ſit, ut & tu cum Jeremia dicas; *Bonus eſt Dominus quærenti illum*: quod ſi quærenti, quanto magis invenienti?

EPISTOLA XXI. S. BERNARDI ad Priorem, ut credo, Claræ-vallis.

Mittit ei adoleſcentem, qui ſe in ordine recipi poſtulabat.

Ex mſ. Vedaſtino.

DEvotas orationes.

Hunc adoleſcentem, qui vobis has litteras portavit, expectantem me Catalaunis inveni, qui ut me vidit, ſimpliciter ſatis, & verecunde rogavit ſe in noſtro ordine recipi, & monachum fieri, narrans mihi quia cum THOMAS DE MARLA, cujus armiger fuit, vellet eum militem facere militiæ ſeculi, militiam Chriſti prepoſuit, & ob hanc cauſam ad nos confugit. Super his aliquos de fratribus conſulite, & ſi laudaverint, vobiſque ita viſum fuerit, recipite eum, & probate. Notum facio vobis extorſiſſe me, non meis, ſed Dominæ [a] Beatricis precibus, ab Epiſcopo licentiam hyemandi juxta vos, non tamen in Clara-valle, ſed in Dementini prato. Interim vigilate, pigros excitate, nimios reprimite, puſillanimes conſolamini; omnibus omnia facti omnium virtutes veſtras facite.

EPISTOLA S. BERNARDI ad quemdam Ordinis S. Benedicti Abbatem.

Mittit ei duos adoleſcentes ad ordinem Ciſtercienſem viribus impares, ſed ſibi non forte inutiles.

Ex mſ. Vedaſtino.

PAcem & charitatem diligere.

Iſtos duos adoleſcentes, bonam quidem voluntatem habentes, ſed viribus corporis ad noſtram ordinem nequaquam ſufficientes, idcirco vobis tranſmittere curavimus: quia ſi tales perſeverant, quales eos probavimus, non inutiles vobis confidimus. Denique ſuſcipite eos, & probate vos ipſi, an verum ſit quod teſtamur, nec eorum acceleretur ſuſcipienda profeſſio, ut prius ipſorum utilitas dignoſcatur.

EPISTOLA XXII. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

De quodam adoleſcente, cujus pravos mores narrat, qui nobilium matrimonium ambiebat.

Ex mſ. Vedaſtino.

FEci quod voluiſtis; quod ad me omnino non pertinebat, niſi quia voluiſtis. Quid enim ad nos pertinet de veſtris terris, de veſtris placitis, de veſtris conjugiis? Deinde etiam hominem illum, pro quo me precantes, duciſſam precari compuliſtis, ita ſemper cognovimus a juventute ſua malis fuiſſe intentum, & ab omni bono elongatum, quatenus hæc ei mala non tam illa vel cupiditate duciſſæ, quam juſto Dei judicio credamus contingere: numquam ejus ad aliquem ſanctorum peregrinationem, cum peccator ſit, vidimus; numquam ejus eleemoſynas, cum dives ſit, audivimus; numquam ejus patrocinium quod pupillo, vel viduæ ferret, cum diu præpoſitus extiterit, agnovimus. Et nunc inſuper non ceſſat ſe ſupra ſe extendere ultra etiam menſuram ſuam. Scitote vos, qui amici ejus eſtis, quia aut vix, aut numquam poterit ei ad aliquod proficuum ſocietas nobilium venire, quibus in matrimonium, ſuam non attendens mediocritatem, tanto appetit ſtudio filios, & filias ſuas conjungere; volo tamen, & multum deſidero, ut illud quod propter vos faciliter rogare ſuſcepi, in bonum ei proveniat.

EPISTOLA XXIII. S. BERNARDI ad quemdam Abbatem.

De quodam monacho, qui ad alium ordinem tranſire volebat, quod fieri improbat.

Ex mſ. Vedaſtino.

UNus frater, dum noſtram ſimplicitatem conſulere venit, tale a nobis conſilium, immo judicium reportavit. Cum nullam idoneam cauſam attulerit, cur locum, & ordinem ſuum deſerere velit, nulla viſa eſt ratio permittere, quod ad alium tranſire debeat: nam votum illud quod ſe prius feciſſe dicit, de quo & maxime ſibi ſcrupuli occaſionem ſumpſit, cum ſola cogitatione, aut ut plus etiam verbo, ſed ſoli factum fuiſſe conſtet, nequaquam huic præponendum putamus, cui utique poſterius licet, tamen & verbo, & deliberatione, & habitu, & profeſſione ſeſe adſtrinxiſſe videtur; præſertim cum illud quod voverat, nec diſtrictius eſſe videatur iſto, nec rectius. Quapropter nec vobis, qui pro ejus anima Chriſto reddere rationem habetis, tutum eſſe credimus in hoc ei credere, in hoc ei veſtram indulgere licentiam, cum ſcriptum ſit: *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem*. Suſcipite ergo eum dulciter, ut filium, ſollicite cuſtodite, ut vobis commiſſum, veſtris, niſi fallor ex hoc jam obſecutorum præceptis, & conſiliis obtemperaturum.

EPISTOLA XXIV. S. BERNARDI. ad quemdam Abbatem.

Commendat ei L. fugitivum revertentem, quem benigne ſuſcipi rogat.

Ex mſ. Vedaſtino.

OBſecro vos per miſericordiam Dei, & per noſtram invicem dilectionem, quatenus fratrem L. erroris ſui pœnitentem, cum deſiderio revertentem, emendationem promittentem, benigne ſuſcipiatis; ſed & in ipſa ſuſceptione atque reconciliatione clementius mitiuſque cum eo agatur, quam cum cæteris ſolet fugitivis, ſentiatque ſibi valere, quod per nos ſe apud vos commendare, noſtriſque precibus munire curaverit.

Epi-

a Avis Orthelio eſt oppidum, una id licet ex Ptolomæo Vaccæorum urbs in Hiſpania Tarraconenſi, altera Veſtinorum urbs in Italia, modo excidit, cujus Epiſcopatus Aquilam tranſlatus eſt.

a Extat ejuſdem Sancti Bernardi Epiſtola 118. ad Beatricem nobilem, & religioſam matronam, in qua officioſam ejus charitatem, & ſollicitudinem commendat.

Epiſtola XXV. S. Bernardi ad Anonymum.

Scribit ſe ex morbo gravi convaluiſſe, & mortis januas evaſiſſe.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUicquid ſibi.

Super ipſa veſtra ſollicitudine, qua vos anxiari per litteras veſtras inſinuaſtis, diu extiti & ego ſollicitus. Neque enim ignorare poteram quod patere mini, cum cogitarem qualem me relinqueretis: ſed nuntii uſque modo defuit opportunitas, per quem cum corpore cœpi, Deo miſerante, meliorari, vos quoque eſſe facerem animo meliori. Jam ergo bono animo eſtote, quia *caſtigans caſtigavit me Dominus, & morti non tradidit me*. Prima Dominica adventus Domini primum ad altare per memetipſum, & ſine adminiculo alterius acceſſi ad accipiendam Sacram Communionem, iſtas litteras ipſe dictavi; quibus duobus ſignis perpendere poteſtis quantum divina benignitate, & corpore, & animo convaluerim. Libenter vos viderem, ſi opportune, & ſine diſturbatione fieri poſſet.

Epiſtola XXVI. Ejuſdem ad Amedeum Altecumbæ Abbatem.

Rogat ut nuntios mittat Montem-peſſulanum, quo aſcendere debebant Regis Siciliæ naves, ut apud regem eum excuſent quod fratres in Siciliam non miſerit.

Ex mſ. Vedaſtino.

DIlecto fratri in Domino Abbati Altecumbæ Amedeo frater BERNARDUS Claræ-vallis vocatus Abbas ſalutem, & dilectionem.

Rogamus ut patrem veſtrum, vel aliquem alium nuntium rationabilem, & diſcretum mittatis pro nobis apud Montem-peſſulanum, ita ut ibi ſit in octava aſſumptionis B. Mariæ. In ipſa enim die, & in ipſo loco debent eſſe nuntii Regis [a] Siciliæ, qui deſcendunt mare in navibus, ut portent filiam comitis THEOBALDI filio domini ſui: ſi forte ad opus fratrum noſtrorum naves adduxerint, & requiſierint Abbatiam quam miſſuri eramus, nuntius veſter habeat nos excuſatos [b] in hæc verba: Fratres quidem parati erant, & abbatia ordinata, ſed Dominus ALFANUS nuntius domini regis Siciliæ dixit, quia rex non requirebat niſi duos fratres, qui præcederent alios ad videndum locum; cum autem placuerit domino regi, ſignificabit nobis voluntatem ſuam de tota abbatia ſimul mittenda: nam periculum eſt religionis & ordinis, ſicut veſtra providentia novit, fratres ſine diſciplina, ſine cuſtodia vel Abbatis vel aliorum fratrum ſuorum verſari in terra aliena.

Epiſtola XXVII. S. Bernardi ad Anonymum.

Commendat ei Abbatem Farfenſem S. R. E. Cardinalem.

Ex mſ. Vedaſtino.

VIrum nobilem & genere, & moribus abbatem [c] Farfenſem Apoſtolicæ ſedis Cardinalem vobis commendamus, ut eum honorifice & amicabiliter ſuſcipiatis, deſcendit a latere domini Papæ ad curiam regis ab ipſo vocatus, habens ad ipſum verba ſecreta de communi negotio regni, & eccleſiæ. Suſcipite honeſte hominem, & hominem bonæ voluntatis, & in eo excellentiores principes mundi, eum videlicet a quo venit, & eum ad quem venit, Papam & Imperatorem pariter honorate. Temeritatis quidem eſt quod ego tantillus talem virum vobis audeo commendare, ſed humilitas ipſius hoc petentis excludit pudorem, & ſi factus ſum inſipiens, ipſe me coegit.

Epiſtola XXVIII. S. Bernardi ad regem Francorum.

Excuſat ſe a ſuſcipienda dignitate ad quam electus erat.

Ex mſ. Vedaſtino.

REgi Francorum frater B.

Placet fateor, quod in his, quæ Dei ſunt, tanta ſinceritate verſamini. Nam ut alia taceam, nequaquam promotionem [d] miſeri hominis tantopere curaretis, ſi non eſſet in cauſa Deus: quo enim alio emolumento id ita placeret, cum ſim pauper & inops? Nec ſufficit aſſentire, inſuper & rogatis. Exhibetis favorem, largum gratiæ ſinum expanditis, & ne onera puſillanimis reformidem, auxilium de regia protectione promittitis. Quænam hæc in rege dignatio, in adoleſcente maturitas! Verum ego, optime rex, nullatenus acquieſco mittere manum ad fortia, corde puſillus, fractus corpore, & cui ſolum pene ſupereſt ſepulchrum, non audeo prorſus ad ſancta indignus & inſufficiens: hoc conſiderare debuerant auctores electionis: ſi diſſimularunt, ego non queo quod lego: *Miſerere animæ tuæ placens Deo*. Aut ſi idoneum crediderunt ob habitum religionis, quo induor, in habitu ſpecies eſt ſanctitatis, non ſanctitas. Nemo mihi me notior, nemini ego quam mihi: non plane me credo contra teſtimonium conſcientiæ meæ videntibus tantum in facie, & ſecundum faciem judicantibus. Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus, orantes hic ſumus, quamvis peccatores pro regno veſtro, & pro veſtra perſona. Si ſeparatis ad invicem, id quidem difficile, & crudele, non ad orandum, ſed plorandum provocatis. Hactenus pro me, jam pro Eccleſia quid parturiat animus, dignemini obſecro paucis attendere. Sedet in triſtitia domina eccleſiarum, & lacrymæ ejus in maxillis ejus, mutatus eſt color optimus, defloruit antiqua venuſtas, pretioſiſſimus ille ornatus datus eſt in [illegible], nobilitas in contemptum, & in ſervitutem libertas: crucior in hac flamma, nec conſilium refrigerii, donec veniat qui conſoletur eam. [illegible] veſtrum reverentia ſponſi ejus, cujus ſanguine redempta, cujus ſimilitudine adornata, cujus hæreditate donata eſt, & perſeveret propoſitum veſtrum, ne tam dilecta unici domini noſtri ſponſa tali vel nunc ad cumulum malorum committatur, qui diſpliceat oculis ejus. Dico vobis, & dico ut vere fidelis, quia omnino non expedit vobis. Sic vobis regnum contingat adminiſtrare Francorum, ut inde acquiratis regna cœlorum, optime, & illuſtriſſime Rex.

Epiſtola XXIX. S. Bernardi ad amicum.

Scribit ſe tandem convaleſcere, & a mortis faucibus ereptum.

Ex mſ. Vedaſtino.

IDem quod ſibi.

Opus utile, & quantum mihi videtur catholicum elaboraſtis; habeo tamen ſemel adhuc, ſi vita duraverit, vobis illud præſente perlegere & vobiſcum ſingula proferre: & tunc ſi quid forte repertum fuerit quod merito moveat, aut omnino amovebitur, aut ita emendabitur, ut ultra jam non movere valeat, nec moveri debeat. De cætero congratulamini mihi, quia caſtigans caſtigavit me Dominus, & morti non tradidit me. Cum enim ſecuris ad radicem infructuoſæ arboris poſita jamjam ſuccidi metuerem, precibus amicorum redditus ſum, qui videlicet fimo chariſſimo lacrymarum ſuarum ſterilitatem meam ſe fœcundaturos pollicentes, inducias aliquanti temporis a pio Patre familias impetrarunt.

Epiſtola XXX. S. Bernardi ad fratres. ***

Hortatur ad eleemoſynas famis tempore faciendas.

Ex mſ. Vedaſtino.

NON ignoratis, fratres, qui dixerit: *Beati miſericordes, quoniam miſericordiam conſequentur*. Et illud:

---

a Rogerii primi Siciliæ regis, ad quem extant S. Bernardi Epiſtolæ 207. 208. 209.

b Miſit poſtea S. Bernardus fratres ad fundandam in Sicilia abbatiam, quibus præfecit *Magiſtrum Brunonem, olim ſibi pro diverſis individuum comitem, tunc autem patrem multorum animarum caritative in Chriſto*, ex ep. 209. quæ ſcripta dicitur anno 11[illegible]9. ac proinde hæc aut eodem, aut præcedenti anno ſcripta videtur.

c Hinc ſtatim ſuſpicatus fui eſſe Gerardum Cardinalem diaconum ab Innocentio II. creatum, factum poſtea monachum Claræ-vallenſem, & in clauſtro Claræ-vallis ſepultum. Verum cum in eo deſiderentur abbatis inſignia, [illegible] eſt ut credamus eſſe Adenulfum Abbatem B. Mariæ Farfenſis ordinis S. Benedicti ab Innocentio II. anno 1130. S. R. E. presbyterum Cardinalem creatum.

d Hæc epiſtola ſcripta fuiſſe videtur occaſione electionis factæ de S. Bernardo in Archiepiſcopum Remenſem, cum poſt defunctum Rainaldum archipræſulem omnium electorum vota in Claræ-vallenſem Abbatem ſe contulerunt, quam ille dignitatem, & alias multas recuſavit. Tunc poſt duorum annorum ſedis pontificalis vacationem Samſon electus eſt anno 11[illegible].

Digitized by Google

TOMO IV.

illud: *Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem.* Et rurſum: *Si videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris.* Et apud S. Job: *Viſitabis ſpeciem tuam, & non peccabis.* Ut hæc vobis pauca de multis in hunc modum ex ſcripturis retexerem, illud eſt occaſio, quod egenos vagoſque ſub hoc famis a tempore plus ſolito conſtat egere. Unde ſi qua in vobis pietatis viſcera, ſi qua in vobis miſerationis compaſſio, dignum eſt ut ſeipſum experiantur: quantumlibet enim miſeri, & deſpicabiles, os veſtrum & caro veſtra ſunt, quod nos non aliter de illis ſentire juſtum eſt ut ſentiant: ſentiant dico, &, ſi non rerum veſtrarum, ſaltem verborum beneficio, ut videlicet capellano præcipiatis, quatenus omni ſtudio curet excitare, & exhortari populum tam publice, quam privatim ad benefaciendum eis.

Epistola XXXI. S. Bernardi. ad quemdam Abbatem.

Hortatur ut benigne fugitivum recipiat, nec prælati dignitatem abjiciat.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUO illi quod ſuo.

Nemo cum has legerit, ſi novit unde ſalutationis formulam ſumpſerim, ſuccenſere, ut arbitror, debebit mihi, quod me in capite meliori præferre præſumpſerim, & quod tamquam aliquid inferius meum eſſe dixerim, cujus ego merito totus ſum, & quo ex toto inferior; quamquam non ſolum inferiora noſtra, ſed etiam plerumque quibus interiores nos eſſe ſcimus, noſtra non improprie appellare ſolemus, ut eſt illud; *Portio mea, Domine, in terra viventium.* Et hæc quidem de vobis, ſed non vobis. Jam ad veſtras litteras breviter pro tempore reſpondendum eſt, quæ cum mihi in manus venerunt, natalis animæ Dominæ noſtræ dies feſtus illuxerat, cujus me totum jure ſibi vindicans devotio, nihil aliud cogitare ſinebat: ſed & nuntius repedare feſtinans vix uſque in craſtinum, ut hæc jam feſto exoccupatus utcumque reſcriberem expectavit. Fugitivum itaque fratrem dure a me, utpote durum corde increpatum, nihil melius interim potui quam ad locum remittere, unde fugerat; quippe quem juxta noſtras conſuetudines domi abſque Abbatis ſui conſenſu retinere non debui. Oportet autem a vobis eum ſimiliter aſpere increpari, & ad humilem provocare ſatisfactionem, deinde noſtris confortari litteris pro eo directis ad Abbatem. De infirmitate noſtra nihil certius modo ſollicito indicare potui, niſi quod infirmus & fui & ſum, nec minus ſolito, nec magis multum. Quod vero non miſi quam miſſurus eram, cauſa eſt plus me animarum timuiſſe ſcandalum, quam unius corporis periculum. Jam ne quid horum, quæ mandatis omnino prætermittam, quin & aliquatenus ad ſingula reſpondeam, venio etiam ad vos. Velle vos audire ſcripſiſtis: quid ego vos, qui utique omnia veſtra norim facere velim, ſed hæc, niſi fallor ſi modo dicerem, nec vos poſſetis, nec ego conſulerem. Volo enim & ipſe quod vos velle de vobis jam olim non latet me. Cæterum mea atque veſtra æque, ut æquum eſt, voluntate poſtpoſita, magis quod velle Deum de vobis puto, & mihi et vobis ſuadeam tantum duco, & vobis ſi perſuadeam non incommodum. Tenete itaque meo conſilio quod tenetis, manete in quo eſtis, & ſtudete prodeſſe quibus præeſtis, nec præeſſe refugite, dum prodeſſe poteſtis. Quia væ ſiquidem ſi præeſtis, & non prodeſtis, ſed væ gravius quia præeſſe metuitis, & prodeſſe refugitis.

Epistola XXXII. S. Bernardi ad Anonymum.

Laudat ejus prudentiam, & humilitatem.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUicquid ſibi capit gratiæ ſpiritualis.

Laudo prudentiam qua monachum propter novitium contriſtari timuiſtis, ſed magis approbo humilitatem, quam factam vobis injuriam, & tam grandem injuriam pertuliſtis. Incomparabiliter autem præfero charitatem, qua calamum quaſſatum non patiendo conteri, noſtrum expetere conſilium ei ſuadere curaſtis. O prudens humilitas, humiliſque charitas, ſic parcens monacho injuriam, ut non deeſſet novitio fluctuanti! Quantum ergo potui confirmatum, & omnia quantum reor, de quibus notatus eſt emendare paratum ad vos eum remitto tam probatæ veſtræ benignitati confidens, & ſi neceſſe eſt, ſupplicans ut recipiatur, ut tamen prædictus frater, cui & litteras proinde precatorias miſi, a ſua prius ſi fieri poſſet ſententia flectatur.

Epistola XXXIII. S. Bernardi ad Anonymum.

Stephano ſi perſeveraverit promittit dignos pœnitentiæ fructus.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUis ſatis mirari poſſit veſtræ charitatis ardorem? Sed quoniam dignum non eſt ipſam unde ſollicitam eſſe cognovimus, diutius manere ſollicitam, Stephanus veſter, qui & noſter, ſi digna ſuæ converſionis initia fide compleverit, ſi æqua cum capite devotione etiam caudam hoſtiæ offerre ſtategerit, teſtimonium ei, perhibemus, quia dignos faciet pœnitentiæ fructus.

Epistola b XXXIV. S. Bernardi ad materteram Imperatoris Hiſpaniarum.

Fratrum ei ſuffragia concedit, oratque ut controverſia, quæ inter ſuos, & fratres de Caredo erat, per Epiſcopos terminetur.

Ex mſ. Acquicinctenſi.

ILluſtri dominæ G. Reginæ & Materteræ Imperatoris Hiſpaniarum, Bernardus Claræ-vallis vocatus Abbas ſalutem & orationes.

Devotionem veſtram ex relatione fratris noſtri c NIVARDI audientes, gratias agimus Deo & oramus ut ſecundum fidem, & fiduciam quam habetis in nobis, vobis retribuere pro ſua pietate dignetur. Fraternitatem Domus noſtræ, & orationum noſtrarum, ſicut deſideraſtis, gratanter vobis annuimus, & ut tantumdem pro vobis fiat, quantum pro uno quolibet noſtrum tam in vita quam in morte. De cætero neceſſe habuimus ſuggerere præſtantiæ veſtræ de fratribus de d Careda, qui per neptem veſtram & per ſeipſos calumniam nobis ſtruunt. De monaſterio . . . . oportet ergo nos providere bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus omnimodiſque cupimus ſic procedere in hoc negotio ut non vituperetur bonum noſtrum, nec homines illi occaſionem habeant detrahendi. Proinde remiſimus ad vos negotium, ut ſcandalum illud compeſcere ſtudeatis. Et ſi aliter noluerint illi deſiſtere, judicio, ut dignum eſt, Domini Temorenenſis * Epiſcopi & Domini Aſturicenſis velitis, & faciatis hanc controverſiam terminari. Ubi enim vel eorum confeſſione, vel Epiſcoporum judicio innotuerit non habere eos, unde adverſum nos ſuper hoc poſſint vel debeant reclamare, parati ſumus, juvante Deo, ſic ordinare locum, ut & veſtra devotio gratuletur, & Deus glorificetur in opere veſtro.

* Temorenſis.

HYMNUS

DOMINI BERNARDI ABBATIS

de S. Malachia Epiſcopo, & Confeſſore.

NObilis ſignis, moribus ſuavis,
Meritis Sanctus, inclytus triumphis,
Hodie carnis pondere levatus,
Migrat antiſtes.
Nec vacat viro Malachiæ nomen,
Angelum ſonans, Angelorum ſignat
Similem eſſe puritate vitæ.
Gloriaparem.
Angelus noſter civium ſuorum
Redditus votis, ſociatus choris,
Præminet multis, coæquatur ſummis
Merito quidem.

Sobrius

a Anno 1146. ex brevi Chronico Cat[illegible] apud Labbeum *fames valida ob quæ terrarum qualis nunquam ante non fuit.* [Hæc] fames in Chronico Lob[i]enſi a nobis tomo tertio Anecdotorum edito eruditur, anno 114[?] incepit, ac fuit valida ſeptem annis. Ejuſdem meminere Chronica Monaſterienſe, Mortui-maris, & Sconenſe tom. 3 Anecdot. Remenſe apud Labbeum, & Britannicum apud Lobinetium tom. 2. Hiſt. Brit. pag. 30.

b Hæc Epiſtola ſcripta eſſe videtur occaſione fundationis monaſterii de Spina in diœceſi Palentina, quod condidit Sancia Alphonſi regis ſoror, cujus ſe fundationi opponebant Monachi de Careda, ſeu ut legitur in Epiſt. pot. S. Bernardi Carraceten[ſ]es, ſive Cataracenſes, quæ ſcripta dicitur circa annum 1150.

c Frater S. Bernardi natu minimi, qui primus Spinenſis Monaſterii Abbas fuiſſe perhibetur.

d Seu de Caracceda Ordinis S. Benedicti in diœceſi Aſturicenſi, quod Monaſterium circa annum 990. a Bermundo rege fundatum Ciſtercienſibus donavit Alphonſus VII. Rex Hiſpan.

Digitized by Google

Sobrius victus, caſtitas perennis,
Fides, Doctrina, animarum lucra
Meritis parem, cœtui permiſcet
Apoſtolorum.
Opere vicem, animo virtutem
Tenuit horum præſul, & legatus,
Ac per hoc jure etiam honorem
Vindicat ſibi.
Signa ſi quæras, quis referre queat?
Hoc tamen dico, manifeſta ſatis
Mortua ſurgens quantus in hac parte
Fuit gloriæ.
Chriſto regnanti ſitne ulla noſtri
Cura putamus, quos amavit prius
Pauperes, fovit humiles ſpiritu
Humilis ipſe.
Abſit ab illo fonte pietatis
Sorte levata ſegnius manare:
Abſit ut ſpernat miſeros beatus
Orphanos pater.
O Malachia, Clara-vallis tua
Clarior tui corporis theſauro
Poſtulat ſupplex te tuente frui
Pace perenni.
Gloria Patri, Filioque ejus,
Gloria tibi, amborum ſpiritus,
Una ſit tibi, quia tres ſunt unum
Una Majeſtas.

A

BERNARDUS

* SUPER HYMNUM.

JESU noſtra redemptio.

TAntus fuit amor! Si Chriſtus Filius Dei vivi tot membra habuiſſent, quot ſunt ſtellæ in firmamento cœli, & unumquodque membrum ſuum corpus habuiſſet, omnia ad paſſionem Chriſtus expoſuiſſet, antequam unam animam in faucibus diaboli non redemptam reliquiſſet. O qualis, & quanta eſt clementia Domini!

Quæ vicit clementia mei Jeſu Chriſti, qui non minus diligit peccatorem converſum, quam eum, qui
B peccati maculam numquam contraxit.

Verbi gratia. Converſio peccatoris, cibus & potus eſt Salvatoris.

Inferni clauſtra penetrans. Homo audacter dic: peccavi! Non te terreat ira Principis, nec timor diaboli, nec pena infernalis, nec deſperatio peccati enormis. Magis enim Judam deſperatio, quam peccatum, quod commiſit, damnavit.

Ipſa te cogat pietas. Peccavimus, & pepercit: offendimus, & adhuc placatus exiſtit.

Tu noſtrum gaudium. O bone Jeſu, duo in me ignoſce: naturam, quam feciſti, & peccatum, quod ego adjeci. Fateor, quod per culpam deformavi naturam. Memento, quod ſum ſpiritus vadens, & non rediens. Per me ivi in peccatum, per me redire non poſſum. Eja benigniſſime Jeſu, tolle a me quod feci, ut remaneat quod tu feciſti, ne pereat quod pretioſo ſanguine in tua Cruce redemiſti. Amen.

* Per Biblioth. Aſcet. in præfat. V. S. *Bernardum ſuper Hymnum:* Jeſu noſtra redemptio. Sitne hæc commentatiuncula revera S. Bernardi, utique Claræ-vallenſis, necne, non auſim aſſirmare pronunciare. Ita tamen nos ſentire jubet mox laudatus Codex Mellic. F. 42. licet non antiquior Sæculo XV. in quo illa *ſimul e auctoris Ecberti* illico ſubjicitur. Certe in ea nihil admodum Bernardo indignum reperies.

FLORES SEU SENTENTIÆ EX S. BERNARDI

Operibus Primi, & Secundi Voluminis depromptæ.

PEriclitatur caſtitas indeliciis, Humilitas in divitiis, Pietas in negotiis, Veritas in multiloquio, Charitas in hoc nequam ſæculo. *De Converſ. ad Cler. num.* 37. Vol. I.

Nihil pretioſus tempore: ſed, heu! nihil hodie vilius æſtimatur. *Tr. de cont. Mun. ad Cler. n.* 55. Vol. I.

Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat: nemo ſibi non reditura momenta periiſſe cauſatur. *ibid.*

Nil tam durum, quod duriori non cedat, 4. *de Conſid. c.* 3. *Hinc Conſuetudo conſuetudine vincitur*. Vol. I.

Tibi imputa, quidquid pateris ab eo, qui ſine te poteſt nihil. 4. *de conſ. n.* 9. Vol. I.

Scorpioni non eſt in facie quod formides, ſed pungit a cauda. *ibid.*

Quid juvat ſapientem eſſe, ſi tibi non fueris? 2. *de conſid. cap.* 3. Vol. I.

Omnia illi deſunt, qui nihil ſibi deeſſe putat. *lib.* 2. *de conſid. cap.* 7. Vol. I.

Simia in tecto, rex fatuus in ſolio ſedens. *ibid.*

Tene medium, ſi non vis perdere modum. 2. *de conſid. cap.* 10. Vol. I.

Proſperitas hoc eſt incautis, quod ignis ad ceram, ſolis radius ad nivem. 2. *de conſid. cap.* 12. Vol. I.

Non magnum eſt eſſe humilem in abjectione: rara virtus humilitas honorata. *Hom.* 4. *ſup. Miſſ.* Vol. II.

Nulla verior miſeria, quam falſa lætitia. *de lib. arb. n.* 14. Vol. I.

Velle plane convincimur, quod non fieret ſi nollemus. *ib.*

Effuſus animus damna interiora non ſentit. *de conv. ad Cler. cap.* 4. *n.* 5. Vol. I.

Fugere perſecutionem, non eſt culpa fugientis, ſed perſequentis. *Epiſt.* 1. Vol. I.

Voluntas pro facto habetur, ubi factum excludit neceſſitas. *Tract. ad Hugon. n.* 9. Vol. I.

Nemo magis iram meretur, quam amicum ſimulans inimicus. *De Conv. n.* 33. Vol. I.

Non eſt cur fures timeant, qui ſibi in cœlo theſaurizant. *De conv. ad Cler. n.* 41. Vol. I.

Non placat, qui ipſe non placet. *ibid.* 33.

Inſolentiæ Clericorum mater eſt negligentia Epiſcoporum. *Epiſt.* 152. Vol. I.

Amicis oportet gerere morem, ſed non in ſuam mortem. *Epiſt.* 215. vol. I.

Fluminis aqua ſi ſtare cœperit, computreſcit. *Serm.* 1. *de Quadrag.* Vol. II.

Omnia quæ in mundo ſunt, finem habent: finis autem eorum, non erit finis. *Serm.* 9. *in Cant.* Vol. II.

Dabis voci tuæ vocem virtutis, ſi quod ſuades, prius tibi ipſi perſuaſeris. *Serm.* 65. *in Cant. n.* 3. Vol. II.

Illius Doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum moveat. *ib.*

Turturis vox non dulce ſonat, ſed dulcia ſignat, *nempe Amorem comparis*. *ibid.*

Velis, nolis, intra fines tuos habitat Jebuſæus: ſubjugari poteſt, ſed non exterminari. *Serm.* 57. *in Cant. num.* 10. Vol. II.

Parum eſt ſemel putaſſe: ſæpe putandum eſt, immo ſemper. *ibid. Nam vitia identidem repullulant*.

Non poteſt virtus cum vitiis pariter creſcere: Putetur cupiditas, ut virtus roboretur. *ib.*

Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgunt. Utilitati accedit, quidquid cupiditati demis. *ib.*

Paſtor doctus, sed non bonus, non tam uberi doctrina nutrit, quam ſterili vita nocet. *Serm.* 76. *in Cant. n.* 10. Vol. II.

Minus *quandoque* nocet potita votis ambitio, quam fruſtrata. *Epiſt.* 126. *Nam ad violenta media convertitur*. Vol. I.

Ad audiendum, legendumve amoris carnem fruſtra qui non amat, accedit. *Serm.* 7. *in Cant. n.* 1. Vol II.

Non poteſt capere ignitum eloquium frigidum pectus. *ibid. Sicut græce loquentem non intelligit qui græcum non novit*.

Fama non valet vindicatæ virtuti, quod eſſe vitium convincit conſcientia. *Serm.* 71. *in Cant. n.* 2. Vol. II.

Virtus eſt contenta candore conſcientiæ, etſi non ſequatur odor famæ. *ibid.*

Multa quæ reſpuis otioſus, poſt laborem ſumes cum deſiderio. *Epiſt.* 1. *n.* 11. *Nam optimum cibi condimentum fames*. Vol. II.

Hoſtis audacius inſiſtit a tergo, quam reſiſtat in faciem. *ibid. n.* 12.

Facere malum, quolibet etiam jubente, non obedientia, ſed inobedientia eſt. *Epiſt.* 7. *n.* 3. *nempe erga Deum*. Vol. II.

Quod quiſque præ cæteris colit, id ſibi Deum conſtituiſſe probatur. *Tract. de contemptu mund. ad Cler. cap.* 5. *n.* 27. Vol. I.

Multi non tanta alacritate currerent ad honores, ſi eſse ſentirent & onera. *Tract. de offic. Epiſc. c.* 7. Vol. I.

Utinam relinquant nobis moderni Noe, unde a nobis poſſint operiri. *ibid. n.* 29. *cap.* 8. *adeo jam palam & ſine pudore peccatur*.

In alto poſitum, non altum ſapere, difficile. *ib.*

Si altiorem quam meliorem eſse delectet, non præmium, ſed præcipitium expecta. *Epiſt.* 27. *ad Ardut.* Vol. I.

Stultum ibi theſaurum recondere, unde non valeas reſumere, cum volueris. *Tr. de offic. Epiſc. c.* 5. Vol. I.

Qualis ſit cujuſque fides, tribulatio probat. *ibid. c.* 4.

Qui ad ſui menſuram proximum jubetur diligere, prius ſeipſum diligere norit. *ibid. c.* 4. *n.* 13.

Bonam reddunt conſcientiam pœnitere de malis, & abſtinere a malis. *ib. cap.* 2.

Eodem utuntur medici ferro ſecandis regibus, quo & popularibus hominibus. *ibid. cap.* 4.

Boni Paſtoris eſt, non quærere quæ ſua ſunt, ſed impendere. 4. *de conſid. cap.* 2. Vol. I.

Diſpenſatio, ſine neceſſitate & utilitate, non fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt. 3. *de conſid. cap.* 4. Vol. I.

Cum

Digitized by Google

Cum omnes te habeant, eſto etiam tu unus ex habentibus. *lib. 1. de conſid. cap. 5. n. 6.* Vol. I.

Amans quandoque videtur amens, ſed ei qui non amat. *Præfat. in lib. de conſid.* Vol. I.

Modus diligendi Deum, eſt diligere ſine modo. *Tract. de dilig. Deo, cap. 1. & 6.* Vol. I.

Non probo multa ſcientem, ſi ſciendi modum neſcierit. *Serm. 36. in Cant. n. 3.* Vol. II.

Sunt qui ſcire volunt tantum ut ſciant, & curioſitas eſt.

Sunt qui ſcire volunt, ut ſciantur ipſi; & vanitas eſt.

Sunt qui ſcire volunt, ut ſcientiam vendant; & turpis quæſtus eſt.

Sunt qui ſcire volunt, ut ædificentur; & prudentia eſt. *Serm. 36. in Cant. n. 3.* Vol. II.

Sumenti cibum, & non digerenti, pernicioſum eſt ei. *ibid. num. 4.*

Sine lumine diſcretionis incurrit qui currit. *Serm. in circumciſ.* Vol. II.

Non poteſt non eſſe bonus, qui placet bonis, vel diſplicet malis. *Epiſt.* 148. Vol. II.

Non eſt tutum vicino ſerpente ſomnum capere. Ep. 241 Vol. II.

Habet vera amicitia nonnumquam objurgationem, adulationem numquam. *Epiſt.* 242. Vol. II.

Melius eſt, ut pereat unus, quam unitas. *Epiſt. 102. Ejiciendus qui turbat concordiam.* Vol. I.

Sola cauſa, qua non liceat obedire parentibus, Deus eſt. *Epiſt.* 111. Vol. I.

Guſtato ſpiritu, neceſſe eſt deſipere carnem, *ib.*

Non plus ſatiatur cor hominis auro, quam corpus aura. *de conv. ad Cler.* Vol. I.

Argumentum ſuperbiæ privatio eſt gratiæ. *Serm. 54. in Cant.* Vol. II.

Præſto eſt oculus, cui omnia patent, etſi non patet ipſe. *Serm. 55. in Cant.* Vol. II.

Bonus numquam, niſi ſimulatione boni, deceptus eſt. *Serm. 66. in Cant.* Vol. II.

Hæretici capiantur, non armis, ſed argumentis. *Serm. 64. in Cant.* v. NOTAS *ibid.* Vol. II.

Jucunda homini lux, ſed magis emergenti de tenebris. *Serm. 68. in Cant.* Vol. II.

Eruditio abſque dilectione inflat, dilectio abſque eruditione errat. *Serm. 69. in Cant.* Volum. II.

Dies palam facit, quod non abſcondit. *Serm. 75. in Cant.* Vol. II.

Melius eſt ut ſcandalum oriatur, quam veritas relinquatur. *Epiſt.* 78. Vol. I.

Qui ſe ſibi magiſtrum conſtituit, ſtulto diſcipulum ſubdit. *Epiſt.* 87. Vol. I.

In ſimilibus factis cauſa diſſimilis ſimile recuſat judicium. *Epiſt.* 84. Vol. I.

Nil tam ingloriam, quam gloriæ cupidum deprehendi. *Epiſt.* 106. Vol. I.

Speranti grandia, modica minus grata venire ſolent. *Epiſt.* 153. Vol. I.

Currentem non apprehendit, qui & ipſe non currit. *Epiſt. 254. num. 4.* Vol. I.

Nolle proficere, eſt deficere. *ibid.*

Nemo invitus bene facit, etſi bonum eſt quod facit. *Epiſt.* 218. Vol. I.

Magnus, qui incidens in adverſa, non excidit a ſapientia. *2. de conſid. cap.* 12. Vol. I.

Canis fœnum, quod non comedit, defendit. *Epiſt. 311. num. 1.* Vol. I.

Si ſapis, concham te exhibebis, non canalem. *Serm. in Cant. num. 3. ideſt; Non prius effundes, quam ipſemet abundes.* Vol. II.

Paſtores a mercenariis perſecutio diſcernit. *De conv. ad Cler. cap.* 22. Vol. I.

Grata ignominia crucis ei, qui crucifixo ingratus non eſt. *Serm. 25. in Cant. n. 8.* Vol. II.

Cum fœmina ſemper eſſe, & non peccare cum fœmina, plus eſt quam mortuum ſuſcitare. *Serm. 65. in Cant. num. 4.* Vol. II.

Familiaris Dominus fatuum nutrit ſervum. *Serm. cont. vit. ingrat.* Vol. II.

Divinæ clementiæ eſt denegare ingratis quæ poſtulant. *ibid. Nempe ne majoris ingratitudinis rei fiant.*

Suaviter natat, cujus alter ſuſtinet mentum. *Serm. 12. in Cant. num. 8.* Vol. II.

Onerat nos DEUS, cum exonerat: onerat beneficio, cum exonerat peccato. *Serm. 15. in Pſalm. Qui habit. num. 1.* Vol. II.

Contendamus placere omnibus per omnia, ſed ei maxime, qui eſt maximus ſuper omnia. *ibid. n. 4.*

Inanis excuſatio de humana obedientia, ubi in Deum convincitur facta tranſgreſſio. *Epiſt. 7. n. 8.* Vol. I.

Quis credat parieti, ſi ſe dicat parturire radium, quem ſuſcepit per feneſtram. *Ser. 3. in Cant. n. 5.* Vol. II.

Non laus calami laudabilis pictura, ſive ſcriptura. *ibid. n. 6. Ser. 18. de div.* Vol. II.

Sapiens eſt, cui quæque res ſapiunt, prout ſunt.

Nullus tam gravis pruritus oculi, quam invidia eſt. *Ser. 5. de verb. Iſa. n. 10.* Vol. II.

In terra orimur, in terra morimur, revertentes in eam unde ſumus aſſumpti. *Serm. de S. Marc. n. 1.* Vol. II.

Res pauperum non pauperibus dare, par ſacrilegio crimen eſſe dignoſcitur *Tract. de cont. mun. ad Cler. n. 21.* Vol. I.

Altiorem ſortitus es locum, ſed non tutiorem. *Ep.* 237. Vol. I.

Sicut non omne quod libet licet, ſic non omne quod licet expedit. *Epiſt.* 25. Vol. I.

Cujus vita deſpicitur, reſtat ut & prædicatio contemnatur. *Ser. 1. in Paſ. n. 10.* Vol. II.

Non ſatis cediſſe piget hominem, qui adhuc manet in lubrico. Serm. 1. in Paſch. n. 16. Vol. II.

Indicium veræ compunctionis eſt ſubtractio occaſionis. *ibid.*

Pernicioſa paupertas, penuria meritorum; præſumptio autem, fallaces divitiæ. *Serm. 68. in Cant. n. 6.* Vol. II.

Ignorantia non poteſt excuſare eum, qui ſe magiſtrum infantium profitetur. *Tract. de cont. mun. ad Cler. cap. 5. num. 15.* Vol. I.

Indignus lacte & lana convincitur, qui non paſcit oves. *ibid.* 20.

Væ tibi, clerice! mors in ollis carnium, mors in deliciis. *ibid. n. 20. nam peccata populi comedis.*

Væ qui viventes in carne Deo placere non poſſunt, & placare præſumunt. *de conv. ad Cler.* Vol. I.

Zelus abſque ſcientia, dum prodeſſe feſtinat, invenitur obeſſe. *ibid. n.* 38.

Animam Dei capacem, quidquid Deo minus eſt, non implebit. *de cont. mun. n. 33.* Vol. I.

Saliens antequam videat, caſurus antequam debeat. *ibid.* 26.

Æger ſeſe non ſentiens periculoſius laborat, *1. de conſ. cap.* 1. Vol. I.

Homo ſi laborem refugit, non facit ad quod natus eſt. *de contem. ad Cler. n. 29.* Vol. I

Sapientibus contingit, in rebus dubiis plus alieno ſe quam proprio credere judicio. *Epiſt. 82. n. 1.* Vol. I.

Libenter carebo quantolibet ſpirituali quæſtu,

qui

qui non poſſit acquiri niſi cum ſcandalo. *Epiſt.* 83. *n.* 1. Vol. I.

Pulcher & ſalubris ordo, ut onus quod portandum imponis, tu portes prior. *Epiſt.* 221. *n.* 3. Vol. I.

Vocis virtus eſt opus, ſed & operi & voci gratiam efficaciamque promeretur oratio. *ibid.*

Plus nocet falſus Catholicus, quam verus hæreticus. *ſerm.* 6. *in Cant. n.* 4. Vol. II.

Non inutilis commutatio pro eo, qui ſuper omnia eſt, omnia reliquiſſe. *Tract. de cont. mun. ad Cler. cap.* 1. Vol. I.

Plus concupiſcentia mundi, quam ſubſtantia nocet. *ibid.*

Fugiendarum cauſa divitiarum eſt, quod aut vix, aut nunquam ſine amore valeant poſſideri. *ibid.*

Facile cor humanum omnibus, quæ frequentat, adhæret. *ibid.*

Qui relinquere univerſa diſponit, ſe quoque inter relinquenda numerare meminerit. *ibid. num.* 2.

Verus amor habet præmium, ſed id quod amatur. *Tract. de dilig. Deo, n.* 17. Vol. I.

Si quis de populo deviat, ſolus perit: principis error multos involvit. *Epiſt.* 117. Vol. I.

Verum gaudium eſt, quod non de creatura, ſed de Creatore concipitur. *Epiſt.* 114. Vol. I.

Vitioſus conſcientias vitioſorum non refugit. 1. *de conſid. cap.* 10. Vol. I.

Ubi omnes ſordent, unius fœtor non ſentitur. *ibid.*

Meditantibus honores blandiuntur, penſantibus onera formidini ſunt. *Tract. de off. & mor. Epiſc. c.* 7. Vol. I.

Vera charitas vacua mercede non eſt, nec tamen mercenaria eſt. *Tract. de dilig. Deo, n.* 17. Vol. I.

Bonum ſervat caſtellum, qui cuſtodit corpus ſuum. *Serm.* 2. *de Aſſumpt. n.* 2. *Proverb. vulgare.* Vol. II.

Sola miſeria caret invidia. *Serm.* 5. *de verb. Iſa.* Vol. II.

Maledictus qui partem ſuam facit deteriorem. *lib.* 1. *de conſid. cap.* 5. *& ſerm. de* 7. *panib.* Vol. I.

Seductori dat manum, qui dare diſſimulat præceptori. *Serm.* 77. *in Cant.* Vol. II.

Qui abſque cuſtode dimittit oves in paſcua, paſtor eſt non ovium, ſed luporum. *ibidem num.* 6.

Pauperum vita in plateis divitum ſeminatur. *lib.* 4. *de conſ. cap.* 1. Vol. I.

Ambitio ambientium crux, omnes torquens omnibus placet. 3. *de conſid. cap.* 1. Vol. I.

Nugæ in ore ſæcularis, nugæ; in ore ſacerdotis blaſphemiæ. *lib.* 2. *de conſid. c.* 15. Vol. I.

Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori. *Apol. ad Guil. cap.* 9. Vol. I.

Mollia indumenta animi mollitiem indicant. *ib*

Fulget Eccleſia in parietibus, & in pauperibus alget. *Apol. ad Guil. cap.* 11. Vol. I.

De ſumptibus egenorum ſervitur oculis divitum. *ibid.*

Lupi dentes plus timeo, quam virgam paſtoris. *Tr. de vita & off. Epiſ. n.* 35. Vol. I.

Hippocrates docet animas ſalvas facere in hoc mundo, Chriſtus perdere. *Serm.* 31. *in Cant.* Vol. II.

Voluptas gutturis, quæ tanti hodie æſtimatur, vix duorum obtinet latitudinem digitorum. *de conv. ad Cler. n.* 13. Vol. I.

Divitiarum amor inſatiabilis longe amplius torquet deſiderio, quam refrigeret uſu. *ibid.* 14.

Divitiarum uſus aliis fere, divitibus ſolum nomen & ſollicitudo cedit. *ibid.*

Dæmon ſoli perſeverantiæ potiſſimum inſidiatur, quam ſolam virtutum novit coronari. *Epiſt.* 24. Vol. I.

Utilis ſemper cuſtodia oris, quæ tamen affabilitatis gratiam non excludat. 4. *de conſider. cap.* 29. Vol. I.

Ubique frænanda lingua præceps, maxime autem in convivio. *ibid.*

Ille convenientior habitus, ſi actu quidem ſeverus ſis, vultu ſerenus, verbo ſerius. *ibid.*

Nil ſcalis opus tenenti jam ſolium. 5. *de conſid. num.* 1. Vol. I.

Detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, non facile dixerim. 2. *de conſid. n.* 22. Vol. I.

Deliberans providentia ſuſpendit judicium *Serm. de S. Magdal. n.* 1. *nunc Tomo V.* Vol. II.

Religioſa triſtitia, aut alienum luget peccatum, aut proprium. *ibid. n.* 2.

Quanti te fecit Deus, ex his, quæ pro te factus eſt, agnoſce. *Serm.* 1. *de Epiph.* Vol. II.

Extremæ dementiæ eſt, quod ad obſcœna inverecundi ſumus, & pœnitentiam erubeſcimus: male proni in vulnera, in remedia verecundi. *Serm. in Circumc.* Vol. II.

Conſervandæ humilitatis gratia, ſic divina ſolet ordinare pietas, ut quo quis plus proficit, eo minus ſe reputet profeciſſe. *Serm.* 15. *de div. n.* 4. Vol. II.

Placet utrumque Deo, & peccator compunctus, & juſtus devotus: diſplicet vero tam ingratus juſtus, quam peccator ſecurus. *Serm. de div.* 4. Vol. II.

Neſcit ſanus, quid ſentiat æger; aut plenus, quid patiatur jejunus. *Tract. de Grad. hum. n.* 6. Vol. I.

Glorioſa res humilitas, qua ipſa quoque ſuperbia palliare ſe appetit, ne vileſcat. *ibidem num.* 47.

Infelix victoria, qua ſuperans hominem, ſuccumbis vitio. *Exhor. ad mil. n.* 2. Vol. I.

In circuitu impii ambulant; naturaliter appetentes unde finiant appetitum, & inſipienter reſpuentes, unde appropinquent fini. *de dil. Deo, n.* 19. Vol. I.

Deum amans anima aliud præter Deum ſui amoris præmium non requirit; aut ſi aliud requirit, illud, non Deum diligit. *ibid. n.* 17.

Naturali deſiderio ſummum quivis appetit bonum. Vis pervenire? incipe tranſilire. *Tract. de cont. mun. ad Cler. n.* 33. *Nam ſi implicceris infimis, non pervenies.* Vol. I.

Anfractuoſa via eſt, & inambulabilis: facilius pervenies ſpretis omnibus, quam adeptis, *ibid.* 33.

Miſera, & extremæ plena dementiæ commutatio humanum declinare laborem, & cum diabolo ſtridorem eligere ſempiternum. *ibid.* 27.

FINIS SENTENTIARUM.

Digitized by Google

NOMENCLATOR VOCUM EXOTICARUM

in primo, & ſecundo Volumine S. Bernardi.

ADDEXTRARE Serm. 77. in Cant. n. 1. hinc inde aſſiſtere.
ANGARIARE in epiſt. 258. cogere, adigere ad miniſterium.
BARRICANUS in Apologia ad Guillelmum c. 9. Mattæ genus. Vide ibi Notas.
CANCELLARIUS in ep. 311. &c. & CAPELLANUS in lib. 4. de Conſid. num. 22. utraque nota & alias obvia.
CARENUM lib. 2. vitæ S. Bernardi c. 1. Vini dulcis cocti genus.
CHARITATIVÆ in ſerm. 37. in Cant.
CASAMENTUM in epiſt. 39. prædium beneficiarium.
CASSARE epiſt. 178. irritare & infirmare.
COLARE Serm. 72. in Cant. n. 3. & Tract. de diligendo Deo cap. 11. num. 33. Haurire & ſorbere aliquid, ut in Evangelio Matth. 23. *excolantes culicem*.
COMPLICES Serm. 77. in Cant. num. 4. conſcii & ſocii ſcelerum.
CUCULLA, in Apolog. cap. 1. veſtis monaſticæ genus.
DEPLANCTUS epiſt. 407. querela multa.
DIFFIDARE, epiſt. 222. bellum alicui indicere, hoſtem renuntiare.
EPILOGARE lib. 4. de conſid. cap. 7.
EPISCOPARI epiſt. 272.
EPISCOPIUM epiſt. 131. Epiſcopatus.
FOREFACERE Tract. de errorib. Abaelardi, crimen committere.
GALABRUNUM in Apolog. c. 9. panni genus. Vide ibi Notas.
GARCIONES, ibid. cap. 10. famuli.
GRANGIA epiſt. 253. villa ruſtica, prædium.
GRISEA a pelliccea, epiſt. 2. num. 11. ſubnigra.
GROSSÆ veſtes epiſt. 209. Apolog. c. 9. *Groſſus intellectus*. Serm. 60. in Cant. num. 5.
A GUERRA, epiſt. 220. & alibi.
GYROVAGI epiſt. 53.
HOMAGIUM vel hominium epiſt. 39.
IMBANNIRI epiſt. 253. n. 9. proſcribi, interdici, excommunicari.
INDUCIARE epiſt. 303. moras nectere.
ISEMBRUNUM in Apolog. cap. 9. panni pretioſioris genus. Notæ ibi.
LIGIUS epiſt. 317. Domino ſuo adverſus quemlibet addictus.
MANERIES epiſt. 402. modus agendi.
MATTA, epiſt. num. 12. ſtoreæ genus.
MONACHARI epiſt. 261.
OFFICIALES lib. 4. de conſid. num. 23. & in Cant.
PALEFRIDUS epiſt. 104. equi genus.
MONACHARI epiſt. 261.
PASSAGIUM epiſt. 119. telonii genus a viatoribus exigi ſolitum.
PAUSARE Serm. 18. in Cant.
PLACITARE epiſt. 37. n. 1. litigare.
REPATRIARE epiſt. 168. lib. 5. de Conſid. n. 2. Serm. de Aſcenſ.
SAPA lib. 2. Vitæ S. Bernardi, cap. 1. potus genus.
SCACCORUM ludus ... ad milites Templi, cap. 4. num. 7.
SUMMARII, lib. 3. de conſid. num. 4. equi oneriferi.
TORNEAMENTUM in lib. 1. Vitæ c. 11. ludicræ pugnæ genus.
B TRANSALPINARE, epiſt. 245. & ſerm. 2. de Adventu n. 10.
TYPHUS epiſt. 247. ſuperbia.
VADIUM Serm. 2. in vig. Nat. Domini. num. 5. pignus.
VANITARE Tract. de morib. Epiſc. cap. 2. Unde apud Auguſtin. *Vanitas vanitantium*. Non ergo *Vanizare* hic legendum, ut Juretus putat in Notis ad Ivonis epiſt. 66.

HORSTII, ET MABILLONII IN OPERA S. BERNARDI

NOTÆ FUSIORES AD TOMUM III.

IN HOMIL. II. ſuper *Miſſus eſt*, num. 1.

OPORTEBAT AUTEM A PRINCIPE MUNDI, &c. Dei Filius naſciturus ex Virgine, cur eam deſponſari voluerit, ſacri Doctores varias proferunt cauſas. Inter cæteras hæc una præcipua eſt, ut Myſterium nati Meſſiæ diabolo celaretur. Ut enim Baſilius homilia de humana Chriſti generatione, & Damaſcenus lib. 4. de fid. cap. 5. aſſerunt, dæmon ex illo Iſa. 7. teſtimonio, *Ecce Virgo concipiet*, noverat Chriſtum de virgine naſciturum. Ea propter diligentiſſime virgines obſervabat, ut ejus adventum agnoſceret. Ut ergo Dominus illum eluderet, & in ſua aſtutia comprehenderet, elegit virginem viro deſponſatam, ut partum non virginitati, ſed matrimonio adſcriberet. Hanc cauſam reddit Ignatius epiſt. ad Epheſ. Origenes hom. 10. in Luc. & hom. 1. in div. locos. Baſilius lib. cit. Ambroſius in Luc. 1. & Hieronymus in Matth. 1. Sed *hanc rationem*, (dicit Maldonatus) *malo libere fateri me non intelligere, quam temere reprehendere. Non, inquam, intelligo, quomodo diabolus Mariæ virginitatem, ſi modo adverterit, potuerit ignorare, cum integrum & incorruptum corpus, quamvis nupta, videre poſſit*. Itaque ob Doctorum auctoritatem cauſa hæc declaranda eſt. Nec enim diffiteor, prima facie parum videri efficacem, cum D dæmon cognoſcere facile poſſit virginitatem fœminæ, & quid agatur inter conjuges. Et quidem certum eſt, Dominum voluiſſe adventum ſuum celare dæmones, ne, ut dicit Ambroſius, impedirent mortem ejus, qua erat redempturus mundum. 1. Corinth. 2. *Nemo Principum cognovit. Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Deinde certum eſt etiam illud dæmonem ſubtilitate intellectus ſui & acumine maniſeſte virginem & incorruptam. „ Nam ſi homini nota & „ manifeſta eſſe poteſt fœminæ virginitas, multo magis dæmo„ ni. Deo tamen permittente & volente, dæmon non adver„ tit. Cernens enim illam eſſe conjugatam, cætera ſpeculari „ contempſit, matrimonio omnem illi impediente ſuſpicio„ nem; credıditque partum eſſe ex viro, cui ſciebat fœminam „ eſſe deſponſatam; ſicque deceptus per deſponſationem, non „ quod non poſſet virtute naturæ ſuæ dæmon agnoſcere vir„ ginitatem, ſed quod inveſtigare in conjugata non curaverit, „ eaque de cauſa non prius Conceptio Chriſti annuntiatur, „ quam Virgo eſſet viro deſponſata. Dæmon enim iis quæ recte „ & juſte fiunt, parum intendit. Cauſa igitur a tot tantiſque „ Doctoribus tradita hac via & modo intelligenda eſt. „ Ita fere Cardinalis Toletus in Luc. cap. 1. Sed an hæc ratio tuendi illam Patrum ſententiam, Lectori ſingula diſcutienti ſatiſ-

C faciat, neſcio. Mihi quidem videtur non vacare ſcrupulo. Quis non ſtatim replicet, juſtorum actiones multo ſtudioſius obſervare diabolum, vel ut calumnietur, juxta nomen ſuum, vel ut labem aſpergat? Exemplum habemus in Job. Et quidem B. Virginis vitam & actiones diligentius obſervaſſe quis dubitet, eo quod illam deſponſatam videret, quam, ex voto perpetuæ caſtitatis, virum non debere cognoſcere ſciebat, num forte contra votum ageret? Itaque malim uſurpare verba Maldonati, paulo ante recitata.

IN SERM. I. De Septuageſima. num. 1.

TANTUMDEM EST AC SI NON PECCET, &c. Hic locus, & ſi qui ſunt apud Bernardum alii ſimiles, nequaquam favent triplici hæreticorum errori. Primo Joviniani ac Pelagii, qui juſtos ſine ullis peccatis vitam agere contendebant. Secundo Calvini & ſequacium, qui juſtificatum negant poſſe a charitate excidere. Tertio eorumdem, qui fideles juſtificari aſſerunt per meram non imputationem peccatorum.

Quod ſpectat ad primum, S. Doctor mentem ſuam aperit Serm. D 23. in Cant. n. 15. Sed manifeſtius lib. de Gratia & lib. Arb. cap. 9. explicans illud Joann. 3. *Omnis qui natus eſt ex Deo*, &c. *Hoc*, inquit, *dictum eſt de prædeſtinatis ad vitam: non quod omnino non peccent, ſed quod peccatum ipſis non imputetur, quia vel punitur condigna pœnitentia, vel in charitate abſconditur*.

De ſecundo vero, ſcilicet quod charitas ſemel habita poſſit amitti, in epiſtola 42. ad Henricum Senonenſem cap. 4. de fide ficta agens, ita pronunciat. *Recedunt ergo quidam a fide, quia Veritas aſſerit: conſequenter & a ſalute, quia Salvator redarguit: unde nos colligimus quod & a charitate, ſine qua ſalus eſſe non poterit*, &c. V. Melchiorem Canum lib. 4. de Loc. Theolog. c. ultimo in reſponſ. ad 8. argum. ac Guillelmum Eſtium in prædictum locum Joannis, ubi S. Bernardi ſententiam expendunt.

Quod ad tertium attinet, Juſtificationem non conſiſtere in ſola Dei non imputatione, ſed in quadam ſupernaturali qualitate, manifeſte docet S. Doctor variis in locis, diſerte vero epiſt. 11. ad Carthuſienſes, & ex ea in Tractat. de diligendo Deo cap. ult. ſic ſcribens; *Itaque charitas dat charitatem, ſubſtantiva accidentalem. Ubi dantem ſignificat, nomen eſt ſubſtantiæ; ubi donum, qualitatis*. Vide Sermonem 27. in Cant.

IN

Digitized by Google

IN SERM. in Cœna Domini. num. 1.

3 DE TRIBUS ITAQUE SACRAMENTIS, &c. num. 1. Hoc Sermone Bernardus pedum ablutionem Sacramentis annumerat, uti, & facit auctor Sermonum de operibus Chriſti cardinalibus apud Cyprianum. Sed nota, generalibus ab iis uſurpatum nomen Sacramenti, ut quæcumque rerum ſacrarum ſigna complectatur.

IN SERM. II. Pentecoſt. num. 6.

4 CERTISSIMA SIGNA PRÆDESTINATIONIS. Ad damnata Sectariorum hujus ſæculi dogmata pertinet, unicuique Chriſtiano pro certo perſuaſum eſſe debere, ſe eſſe prædeſtinatum, atque in numero ſalvandorum, ſcilicet ea certitudine, cui falſum ſubeſſe nequeat. Itaque cave putes verba Bernardi horum errori favere. Nam certiſſima ſigna prædeſtinationis Bernardo dicuntur, non quæ falſa eſſe nullo modo queant, ſed quæ certiſſima ſint in genere ſignorum, ſeu conjecturarum probabilium. Hæc autem eo certiora cordibus fidelium imprimuntur, quo magis quiſque in vita Chriſtiana profecerit.

IN SERM. II. de Omnibus Sanctis. num. 4.

5 HORSTII INTERIM SUB ALTARE EOS ESSE, &c. Plura ejuſmodi loca occurrent in Bernardo, quibus eorum videtur accedere ſententiæ, qui docent animas juſtorum poſt hanc vitam, ante generalem corporum reſurrectionem, & extremum judicium, non admitti ad illam beatitudinem, quæ in Dei viſione conſiſtit, ſed interim verſari in quadam felicitate imperfecta, quæ dolorem quidem omnem excluderet, refrigerium, quietem, lucem, gaudium præterea, nondum tamen earum deſiderium expleret. Hoc [illegible] ſertur Joannes xxii. Pontificem, & [illegible] Theologos idem mandaſſe docendum. Huic, inquam, opinioni videtur favere Bernardus compluribus locis, quibus hic [illegible] & ſemel [illegible] adhibere non abs re fuerit. Nam præter [illegible] Serm. 3. de Omnibus Sanctis, [illegible] animarum ſanctarum ſtatus: primum in corpore corruptibili, ſecundum ſine corpore, tertium in beatitudine conſummata [illegible] in tabernaculis, ſecundum in atriis, tertium in domo Dei, [illegible] domum negat eas ſine corporibus [illegible] animas Martyrum eſſe ſub altari, quia ſolum videant Chriſti humanitatem, poſt corporum [illegible] reſurrectionem exaltandas eſſe ſuper Altare ad [illegible] divinitatem. Similis locus eſt Ser. 4. in Dedicat. Eccleſiæ, & alibi.

Porro communis ſanctorum [illegible] & Eccleſiæ Doctorum ſententia eſt, animas [illegible] corporibus ſolutas non modo jam cœlo receptas eſſe, & cum Chriſto regnare, ſed ſimpliciter beatas eſſe, & Dei conſpectu frui. De Auguſtini circa hanc quæſtionem ſententia varii ſentiunt. Sunt [illegible] illum de loco animarum [illegible] incertum, [illegible] jam in cœlo ſint, an [illegible] Lib. de cura pro mort. cap. 3. Ench. cap. 1[illegible]. lib. 12. de Civ. cap. [illegible] animas [illegible] ſtorum collocat in occultis ſedibus, in ſecretis & abditis receptaculis. Tract. 49. in Joan. [illegible] numerat vitam æternam cum Angelis, & lib. [illegible] Retract. cap. 14. [illegible] de Sanctis hominibus jam defunctis, [illegible] illa poteſtione [illegible] ſanctos Angelos eſſe non dubitatur. Vide ſimilia apud eumdem lib. 12. de Gen. [illegible] cap. 35. Item in Pſal. [illegible] *Poſt hanc vitam*, inquit, [illegible] *eris, ubi erunt Sancti, quibus dicetur:* VENITE BENEDICTI, &c. Vide epiſt. 111. ad Fortun. Tract. 53. & 111. in Joan. Expoſ. Pſal. 85. & [illegible] Pſal. [illegible] Lib. de ſpir. & litt. cap. 21. [illegible] ad viſionem beatificam ante extremum judicium.

6 Verum non de loco, ſed potius de ſtatu animarum [illegible] gere Auguſtinum [illegible] ejus [illegible] Sentit [illegible] pe, animas Sanctorum videre quidem Deum facie ad faciem, ſed non ita perfecte, quomodo videbunt poſt reſurrectionem, idque propterea, quod naturalis [illegible] appetitus, quo [illegible] tur erga corpus, ut ei rurſum uniantur, ipſumque adminiſtrent, remoretur eas, quo [illegible] ferantur in Deum; & proinde [illegible] ad æqualitatem Angelorum, qui nullo impedimento [illegible] toti ferantur in Deum. Hoc ipſum tamen non ita ſenſit Auguſtinus, ut id pro certo haberet. Nam licet lib. 12. de Gen. ad litt. id affirmare videatur, attamen poſtea lib. 2. Retract. c. 14. ſignificat ſe adhuc dubitare. Quæ quidem quæſtio, an videlicet animæ Beatorum ita perfecte Deum nunc videant, ut poſt reſurrectionem, needum quidem omnino determinata eſt, niſi quod Concilium [illegible] dicit Sanctorum animas perfecta frui felicitate [illegible] cum ſuis corporibus, poſtquam reſurrexerint, [illegible] ad Auguſtini ſententiam deflectere. Quamvis hoc [illegible] non de intenſiore, ſed extenſiori beatitudine puto eſſe intelligendum, propter [illegible] corporis, quæ ad priorem animæ beatitudinem accedet.

Eodem modo verba S. Bernardi intelligenda ſunt. Tantum enim negat animas Sanctorum tam perfecte nunc videre Deum, quam viſuræ ſint receptis corporibus. Nam hoc eum ſentire probant [illegible] verba Ser. 3. de omnibus Sanctis, quibus ſic earl nem alloquitur. *Animæ ſanctæ te deſiderant: ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari beatitudo non poteſt. Adeo ſiquidem viget in iis deſiderium hoc naturale, ut necdum tota earum affectio libere pergat in Deum, ſed contrahatur quodam modo & rugam faciat, dum inclinatur à judicio tui.* Et ſerm. 87. de diverſ. *A perfecta*, inquit, *contemplatione divinitatis quodam modo retardantur. Nondum reſurrexit enim ſui corporis in fine ſæculi præſtolantur.*

Sic Bernardus Auguſtini ſententiam ea in re ſecutus, quam & ſequitur S. [illegible] Bonavent. Richard. & Martin. ſcribentes in diſt. 49. 4. ſent. Tametſi S. Thomas ſententiam poſtea mutarit. Nam 1. 2. q. [illegible] art. [illegible] aperte docet, quod reſumpto corpore, beatitudo animæ creſcit non intenſive, ſed extenſive.

7 Cæterum de ſtatu animarum ſanctarum poſt hanc vitam, cenſet primo Bernardus eas eſſe in cœlo, ut clare teſtatur variis in locis, maxime ſerm. 4. de omnibus Sanctis, ubi diſtinguens inter ſinum Abrahæ & animarum Beatarum dicit, *illum fuiſſe in tenebris, hunc in luce multa: in inferno illum, iſtum in cœlo.* Secundo *recepiſſe jam ſtolas ſingulas ſed nondum duplices*, ſerm. 3. de omnib. Sanctis; ubi explicans ſtolam utramque, *Stola*, inquit, *prima, ipſa diximus felicitas & requies animarum; ſecunda vero immortalitas, & gloria corporum.* Tertio denique quod etiam fruantur viſione divina, ſatis aperte ſuam promit ſententiam variis in locis. Nam lib. de diligendo Deo, circa finem dicit: Martyres immerſos eſſe immenſo pelago æterni luminis, & [illegible] ſæ æternitatis; & epiſtola ad fratres de Hibernia dicit, animam Malachiæ non jam in fide ambulare, ſed in ſpecie regnare. Et Sermone de eodem, dicit eum pari gloria & [illegible] regnare cum Angelis. Serm. 2. in die Palmarum n. 5. Serm. 2. de [illegible] Item Ser. [illegible] in Cant. dicit quoſdam jam meruiſſe introduci in Sancta Sanctorum, ubi videant faciem [illegible] claritatem [illegible] Dei. Similia quædam generaliter de Sanctorum animabus refertur Ser. 4. & 5. de Omn. Sanctis, & de Obitu Humberti, epiſt. 97. n. 8. rurſus epiſt. 266. & aliis [illegible]. Et hæc quidem ſententia definita eſt in Conc. Flor. in quo patres definiere, *animas purgatas in cœlum mox recipi, & intueri clare ipſum Trinum & unum ſicuti eſt.* Cui acceſſit decretum Conc. Trid. ſeſſ. 25. dicentis, *Sanctos cum Chriſto regnare & æterna felicitate in cœlo frui.* Vide Bened. Juſtin. in epiſt. ad Philip. cap. 1. [illegible] 21. in illa verba, *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*, ubi [illegible] ex [illegible] Theophylacto & aliis, non vere pro lucro habendam eſſe mortem, niſi ſtatim juſtorum animæ ad Dei conſpectum evehantur.

IN SERM. IV. De Dedicatione. num. 5.

8 D[illegible] quæ animas juſtorum hinc exeuntes excipiunt [illegible] commodius videtur [illegible] Sed de hac [illegible] ſatis egimus. Vid. [illegible] Apoc. [illegible] 9. Ibidemque Pererium, [illegible] Bellarm. lib. 1. de Beatitud. SS. cap. 3.

IN SERM. XLVI. De Diverſis.

9 PERIIT VIRTUS ILLA A ME. Nempe virginitas. His verbis movetur Bellarminus, ut Sermonem non putet eſſe Bernardi, [illegible] virginitatis [illegible] ad extremum [illegible] ut aut Sermo non ſit Bernardi, aut Bernardus non ſit virgo. Sed quid vetat utrumque, & Sermonem, & [illegible] tibus? Nec enim inſuetum Sanctis, & Prædicatoribus verbi divini ſubinde loqui ex perſona auditorum, & in ſeipſos quaſi derivare ac transferre peccatum, quod caſtigare ſtatuerunt. Itaque, ut ad Bernardum revertar, dico eum ex perſona [illegible] apud Virginem Deiparam, [illegible] ſalva virginitate gloriari. Porro in tanto Religioſorum numero, quis [illegible] poſt [illegible] pridem in ſæculo [illegible] in monaſterio apprehenderint?

Simili fere modo de ſe ipſo loquitur Bernardus in Sermone xxx. ſuper Cantica num. [illegible] ſuam in ſæculari vita [illegible] poſt converſionem vero ſuam, etſi *modeſtiſſime* habuerit, tamen ſæpe botros bonorum operum præfocaſſe iram, tulifle jactantiam, [illegible] etiam peccata ſua [illegible] cum tamen [illegible] Bernardo [illegible] Conſer ea quæ de ſe itidem ſcripſit Sermone 54. in Cant. n. 8.

IN SERM. L. De Diverſis num. 1.

10 HORSTII NON DICIT ECCLESIASTEN AUT IDIDAN. Salomon divine per Nathan prophetam vocatus eſt *Amabilis Domino*, Hebraice *Jedidiah*. [illegible] facilioris pronunciationis gratia formatum *Idida*. Itaque ſuit binomius, licet hoc nomen extet tantum 2. *Reg.* 12. v. 25. Immo trinomius, ſi addas nomen *Eccleſiaſtæ*.

FINIS ANNOTATIONUM IN TOMUM III.

NOTÆ IN TOMUM IV.

IN SERM. V. in Cant. num. 9.

11 HORSTII ANGELICA CORPORA, &c. Apud Patres, & præcipuos Eccleſiæ Doctores, res fuit admodum ambigua, aliis affirmantibus, Angelos incorporeos eſſe, aliis, nec paucioribus negantibus, adeo ut Magiſter Sentent. lib. 2. diſtinct. 8. conſiderans hanc varietatem opinionum non auſus ſit quidquam definire. S. Auguſtinum dubie hac de re locum video, attamen ad eam partem, quæ Angelis corpora tribuit, proniorem. Nam ut erat Platonica diſciplina imbutus, Platonicorum opinionem de corporibus Angelorum ſic alicubi commemorat, ut approbare videatur, uti lib. 8. de Civ. Dei, cap. 14. 15. 19. Quin alibi frequenter Angelos animalia vocat, & corpora eis tribuit. Enchir. cap. 59. difficillimam eſſe dicit quæſtionem de corporibus Angelorum. Non vacat loca ſingula indicare; plurima annotavit Eſtius in lib. 2. Sentent. diſt. 8.

Hodie porro certa & omnibus probata ſententia eſt, Angelos eſſe incorporeos, nec habere corpora ſibi naturaliter unita. Vide S. Thom. 1. p. q. 50. art. 1. & q. 51. art. 1. & 2. An vero id ſit de fide, necne, non inter omnes convenit. V. Eſtium loco cit. Modeſtiam S. Bernardi non audentis in hac quæſtione proferre ſententiam, immo profitentis ignorantiam, laudat Sixtus Senenſ. lib. 5. Biblioth. ſanctæ Annot. 8.

Ibid. num. 10.

12 HORSTII SEQUESTRETUR PROINDE PRÆROGATIVA HÆC, &c. Nimirum quod mentibus hominum per ſe applicetur, quod alii aliis verbis exprimunt, puta Deum ſolum animabus ſive mentibus hominum poſſe ſubſtantialiter illabi, eaſque complere. Quod quidem diſerte docent Didymus lib. de Spiritu-ſancto, Gennadius lib. de eccleſiaſt. dogmat. cap. 82. Beda Comm. in Act. 5. Magiſter in 2. diſt. 8. Hujus vero doctrinæ plures expoſitiones profert Eſtius in 2. diſt. 8. parag. 12. „ Ac primo, inquit, confitendum eſt ſolum Deum implere mentem hominis ſecundum ſubſtantiam, id eſt ſolum Deum præſentia ſuæ naturæ intimum eſſe toti animæ intrinſecus eam continendo, conſervando, gubernando & in ea operando. II. quoad deſiderii ejus capacitatem, III. per cognitionem, quia omnia cordis penetralia & receſſus ſcrutatur & cognoſcit. IV. peculiariter quadam ratione Deus illabitur mentibus hominum, quando eas gratia ſua præſentia ſanctificat, & domicilium ac templum ſuum efficit. Porro dæmonum ſuggeſtioni qui conſentiunt, in eos jam intrare, eoſque interdum etiam implere diabolus dicitur, non ſecundum ſubſtantiam eo modo quo ſupra explicatum eſt, ſed ſecundum effectum ſuggeſtionis extrinſecus adhibitæ, & ſecundum poſſeſſionem [illegible]. Quod etiam de bonis Angelis conformiter intelligendum eſt, qui & ipſi ſecundum effectus ſanctarum ſuggeſtionum ingredi in cor hominis, atque in eo operari recte dicuntur, juxta illud Zachar. 1. *Angelus loquebatur in me*: qua ſcriptura ad hanc rem utitur Bernardus lib. 5. de Conſiderat. cap. 5. ubi hoc ipſum [illegible] diſerte tradit, & quomodo hoc aliter Angelis, aliter Deo competat, dilucide exponit. Ita latius quidem co [illegible]. Hoc idem graviter ac ſolide docet Caſſianus Collat. 7. cap. 13.

IN SERM. VII. in Cant. num. 6.

13 HORSTII CUM INDIGNATIONE RECEDANT. Sixtus Senen. lib. 5. Bibl. S. Annot. 216. in iſtum locum ſic animadvertit. Bernardi verba ex homilia in Cant. cant. ſeptima „ ut ſonant Scolaſtice, cum diſſipandi gratia contendunt Angelos cuſtodes aliquando deſerere cuſtodiam eorum quos cuſtodiendos accepere. Albertus Magnus in primo Summæ volumine quæſt. 8. hunc locum expendens, ait: Homines ab Angelis cuſtodibus deſeri non ſecundum locum, ſeu localem cuſtodiam, ſed ſecundum virtutem & efficaciam: & hoc non ex Angeli deſidia, ſed ex hominis culpa, eo modo quo Sancti dicere ſolent, Peccatorem diſcedere a Deo in regione diſſimilitudinis, non diſtantia loci, ſed meriti. Ita ille.

IN SERM. XXIII. in Cant. num. 9.

14 HORSTII * SI TAMEN ALTERA. An una, vel multiplex Maria fuerit, illa videlicet quæ Dominum non ſemel unxiſſe legitur, & quæ Marthæ ſoror erat, apud veteres magna fuit controverſia, de qua inter alios videndus Janſenius Gandavenſis Concordiæ Evang. c. 48. ubi id argumenti ſolide ſuo more pertractavit. Quidam enim, græci maxime, inter quos Origenes & Theophilactus, putant fuiſſe tres diverſas mulieres, unam ſcilicet peccatricem innominatam, de qua Lucæ 7. Alteram quoque innominatam, de qua Matthæi 26. & Marci 14. Tertiam, quæ dicta eſt ſoror Marthæ, de qua Joannis 12. Chryſoſtomus vero Homilia 81. putat duas tantum fuiſſe, nempe unam eamdem, quæ ſemel & iterum unctionis officium Chriſto legitur impendiſſe, alteram quæ fuerat ſoror Marthæ. S. Hieronymus e contrario in Matthæi cap. 26. vult eamdem quidem eſſe eam, quæ unguentum ſuper Chriſti caput effudit, cum ſorore Marthæ, diverſam vero ab ea, quæ pedes unxit in domo Phariſæi: qui ſententiæ S. Ambroſius ſuper Lucam favere videtur. Unam ubique admittit Gregorius M. cui pleraque ſuffragantur. Ambroſius loco cit., ubi non repugnat quo minus diverſæ cenſeantur, ſcribit interea poſſe eamdem videri, quæ diverſa fuerit tantum pro temporis & meriti diverſitate, *ut adhuc illa peccatrix ſit, jam ita perfectior. Etſi enim*, inquit, *perſonam non mutat Eccleſia vel anima, tamen mutat profectum*. Quicquid ſit, Bernardus idem dubium movet Sermone 12. in Cantica, ut Sermone 2. in Aſſumptione num. 2. diſerte aſſerit, eamdem eſſe, de qua Matthæi cap. 26. & Marci 14. atque Joannis 12. Ita enim habet. *Vide prærogativam Mariæ, quem in omni causa habeat advocatum. Indignatur ſiquidem Phariſæus*, (nim. Lucæ 7.) *conqueritur ſoror* (Joannis 12.) *etiam diſcipuli murmurant*. (Matthæi 26. & Marci 14.) *ubique Maria tacet & pro ea loquitur Chriſtus*. Lege Voſſium Harmoniæ Evangelicæ lib. 1. cap. 3. & alios Interpretes.

IN SERM. XXVI. in Cant.

IN hoc Sermone miti prorſus affectus expreſſione, & verborum energia, funus dilectiſſimi fratris ſui Gerardi proſequitur. Lacrymas nihilominus, ut quadam ſibi illata, tantiſper in ſe cohibuit: ita tamen, ut tunc auditoribus, immo etiam nunc lectoribus vel invitis exprimeret. Simili plane modo ante ipſum S. Ambroſius fratri ſuo Satyro exequias funebri Oratione perſolvit, adeo uterque pathetice, ut ſi amor ipſe loqueretur, non poſſet affectum & dolorem animorum, quem ipſi ex obitu chariſſimorum fratrum ſenſerunt, animis audientium potentius inferere. Similem quoque Sermonem ſuper obitu Amici, ſane perquam elegantem & plenum affectibus, nempe a Bernardi diſcipulo Aelredo Abbate Rievallenſi habitum lib. 1. Spec. Charit. cap. 34. Lector inveniet, quo quidem non obſcure videtur auctor ſecutus Magiſtri veſtigia. Lege & confer, non pigebit. Porro obſerva hunc, quam ſint viri ſancti Stoicæ apathiæ, ſeu indolentiæ & inſenſibilitatis expertes, quod tamen in illis nonnulli requirere viſi ſunt. Id de ſeipſo hoc Sermone ingenue fatetur Bern. *Non ſum fateor, inſenſibilis ad pœnas*, &c. num. 13. 15 HORSTII

Eodem Sermone videtur dubitare Bernardus de ſalute Jonathæ. Sed alii Patres & interpretes cum cœlo aſſerunt. Vide apud Rangolium in cap. 31. lib. 1. Reg. v. 2. Salianum ad annum Mundi 2979. num. 135. Abulenſ. in cap. cit. Mors autem ejus infelix cum parente Saule non debet quemquam movere. Impii quocumque modo diſcedant, male moriuntur. Pii bene & feliciter occumbunt, quocumque mortis genere defungantur.

IN SERM. XXVII. in Cant. num. 6.

* UNDE DUCIT ORIGINEM. Berengarius Abaelardi diſcipulus in Apologetico, quod pro ſuo præceptore edidit contra Senonenſe Concilium ipſumque Bernardum, ita in hæc verba cavillatur, quaſi S. Doctor ſenſerit, animas creari in cœlo, & poſtea in corpora infundi. Sic enim Viro ſanctiſſimo impudenter inſultat. Erraſti vere, inquit, dum originem animarum e cœlo aſſeruiſti eſſe. „ Quod qualiter in libro aditruas, quoniam utile & facile eſt cognitu, ſagaci lectori ab altiori cardine retexam. Eſt liber quem Hebræus *Siraſirim* * Latinus nominat *Canticum canticorum*, cujus littera vigilantibus animis divinæ cujuſdam intelligentiæ ſudat arcanum. Et infra: Hæc verba tua ſubtiliter explorata Chriſtianæ mentis palato hæreſim ſapiunt. Si enim idcirco animæ originem de cœlo aſtruis, quia quandoque beati futura eſt in cœlis, eadem ratione corporis quod eſt in cœlis, quia quandoque beatum futurum eſt in cœlis. Aut ſi ideo animæ originem cœleſtem aſſeribis, quia olim orta, id eſt facta, ſit in cœlis (quod quidem verborum tuorum reſultat intentio) pravitatem Origenis incurris. Ita temerarius ille Apologiſta. Verum quid-ni anima dicatur cœleſtis, cum Patrem habeat cœleſtem, ejus converſatio in cœlis eſſe debeat, ejus ſubſtantia, omnia terrena tranſcendit? Unde S. Auguſtinus lib. 2. contra Julianum: *Cum corpus e terra, & ſpiritum poſſideamus e cœlo, ipſi terra & cœlum ſumus*. Sed ſpage putidum illum calumniatorem Berengarium. 16 HORSTII

* *Lege* Schraſchirim.

Ibid. num. 8.

ANIMA JUSTI SEDES EST SAPIENTIÆ. Hæc ſententia frequens eſt apud Bernardum & alios quoque SS. Patres, veluti Auguſtinum, Gregorium, &c. Hactenus tamen in Bibliis juxta tranſlationem Vulgatam non inveni, quamvis paſſim a dictis Patribus nomine Scripturæ citetur. S. quidem Auguſtinus enarratione in Pſ. 46. ad verſum 9. & Serm. 2. de Epiph. ſeu 30. de Temp. *Cur enim*, inquit, *non agnoſcamus non ſedis, qui facti ſumus ſedes Dei, ſicut ſcriptum eſt*, ANIMA JUSTI SEDES SAPIENTIÆ. S. Gregorius 29. Moral. cap. 15. *Quid hic aliud cœlum, niſi ſublimis debet intelligi, vita Sanctorum? . . De hoc cœlo Dominus ait*: COELUM MIHI SEDES EST. *De quo ſcilicet alias ſcriptum eſt*, ANIMA JUSTI SEDES SAPIENTIÆ EST. Et rurſus idem Hom. 38. in Evang. in princ. *Congregatio quippe juſtorum, regnum cœlorum dicitur. Quia enim per Prophetam Dominus dicit*: COELUM MIHI SEDES EST, & *Salomon ait*, ANIMA JUSTI SEDES SAPIENTIÆ, &c. Ecce Salomoni ſententia tribuitur, & quidem ad marginem notatur, *Sapientiæ 7.* Nempe Liber Sapientiæ a multis veterum Patrum Salomoni attributus eſt. Ibi vero verſu 7. ita lego *Invocavi & venit in me ſpiritus ſapientiæ*. Ex quibus verbis citata & celebris apud Patres ſententia formata videri poſſit. Conjecturam probabit Lector, donec invenerit meliorem. Porro obſer- 17 HORSTII

vet idem, multas Scripturæ ſententias apud Patres citari, juxta tranſlationem LXX. Interpr. quarum plures paſſim in Operibus Bernardi notavimus. Verum id de præſenti loco non accipiendum, cùm Græce primum ſcriptus ſit Liber Sapientiæ, aut certe Hebraicus ejus textus non exſtet.

IN SERM. XXXII. in Cant. num. 8.

28 * PUSILLA FIDES, SED DE MAGNITUDINE ANIMI DESCENDENS. Quomodo ex animi magnitudine, ſi ex fidei puſillitate? Verum in hac apoſtoli Thomæ ſententia S. Bernardus duo diſtinguit: unum quod credere detrectavit, in quo fidei defectus eſt: alterum, conditio ſine qua credere recuſavit, nimirum niſi videret cicatrices vulnerum. quod cum magnum quiddam ſit, ad animi refertur magnitudinem, cujus eſt magna audere. Huic Bernardi interpretationi maxime favet Sermo 161. de tempore inter Opera Auguſtini, in quo ſic legitur. *Quamvis igitur modicæ fidei homo, quamvis imbecillus ingenii Chriſtianus, numquam ſollicitudinem inquiſitionis Thomæ æquiparare potuiſſet. Numquam enim poſt agnitionem ad converſationem loquela auſus eſſet petere, ut etiam tactu Chriſtum perſcrutaretur in Chriſto, & in ipſo homine quem cerneret, hominis corpus inquireret, & reſurrectionem ejus non tam mirabilium gloria crederet, quam paſſionis injuria comprobaret, &c.* Ita ibi. Vide eamdem ſententiam apud Guillel. S. Theoderici abbatem in libro de contemplando Deo c. 1. n. 3.

IN SERM. LXIV. in Cant. n. 8.

19 HORSTII CAPIANTUR DICO NON ARMIS. &c. Ita & Auguſt. ep. 127. ad Donat. *Corrigi eos* (Donatiſtas) *cupimus, non necari: nec diſciplinam circa eos negligi volumus, nec ſuppliciis quibus digni ſunt exerceri. Sic igitur eorum peccata compeſce, ut ſint quos peccaſſe pœniteat* &c. Idem epiſt. 158. 159. & 160. hortatur Marcellinum & Apringium Præfectos, ut hæreticos puniant, citra ſupplicium capitis, memores Chriſtianæ manſuetudinis. Verum ep. 48. ad Vincentium, multos oſtendit, terrore & legum rigore ſalubriter hæreticos conſtringi ad fidem catholicam. Sic quidem ejus aliquando ſententiæ fuiſſe, nulla vi cum hæreticis ſed ſola prædicatione agendum: nunc aliorum ſententiis & exemplis inductum mutaſſe ſententiam, atque arbitrari, leges & arma Principum recte implorari adverſus hæreticos, modo id fiat animo corrigendi. Utitur ad hoc peridoneo ſimili, de phrenetico in præceps currente, cui manus & vincula injicere beneficium cenſeri debet. Confirmat exemplo circumcellionum, quorum multos jam habeat Eccleſia catholicos: *Qui tamen*, inquit, *ad hanc ſanitatem non perducerentur, niſi legum iſtarum, quæ tibi* (Vincentio Rogatiano) *diſplicent, vinculis tamquam phrenetici ligarentur.* Unde poſt multa ſubdit: *His ergo exemplis a collegis meis propoſitis ceſſi. Nam mea primitus ſententia erat, neminem ad unitatem Chriſti eſſe cogendum, verbo eſſe agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ficte Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. Nam primo mihi opponebatur civitas mea quæ cum tota eſſet in parte Donati, ad unitatem catholicam timore legum Imperialium converſa eſt: quam nunc videmus ita hujus veſtræ animoſitatis perniciem deteſtari, ut in ea numquam fuiſſe credatur, &c.* Rationem, cum præter doctrinam, vim & terrorem adhibere oporteat, eadem epiſtola paucis indicat. *Nam ſi docerentur*, inquit, *& non terrerentur; vetuſtate conſuetudinis obdurati, ad capeſſendam viam ſalutis pigrius moverentur.* Ita Auguſtinus, a cujus veſtigiis non ſolet diſcere Bernardus. Unde & Serm. 66. in Cant. num. 12. ita ait: *Fides ſuadenda eſt, non imponenda. Quamquam procul dubio melius gladio coercentur, illius videlicet, qui non ſine cauſa gladium portat, quam in ſuum errorem multos trajicere permittantur.* Hinc patet facilis modus conciliandi diverſitas in hac quæſtione ſententiis: nempe de quorum facili converſione ſpes eſt, tractentur mitius, & doceantur potius, quam cogantur. At qui virus perfidiæ in plures diffundere moliuntur, legum ſeveritate premantur.

IN SERM. LXV. in Cant. num. 3.

20 HORSTII Prov. 25. GLORIA REGUM CELARE VERBUM, &c. In ſimilem ſenſum hæc verba Scripturæ accepit S. Gregorius M. lib. 1. in Ezech. Hom. 6. init. Cum tamen hodie ſenſu plane contrario legantur in editione Vulgata, hoc modo: *Gloria Dei eſt celare verbum, & gloria Regum inveſtigare ſermonem.* Unde monet Cornelius a Lapide in hunc locum, craſſum mendum eſſe in Gregorio: & non tantum verba Scripturæ corrigit, ſed & Gregorii verba contra ejus mentem & inſtitutum, niſi fallor, immutat. Nam mens Gregorii eſt eo loco: Prophetica quidem myſteria obſcura eſſe, attamen quia ad Dei gloriam ſpectat, myſteria ſermonis ejus aperire; in hoc nobis incumbendum, &c. Eodem plane ſenſu his verbis utitur Bernardus hoc Sermone. Hæc non ad culpandum genuinam lectionem, ſed ad oſtendendum, quomodo Patres legerint, prout eorum lectio paſſim plurimis in locis a noſtra Vulgata diſſidet. Quis autem putet ſingulis locis ad normam Vulgatæ corrigendos? illud hic obiter monemus, ſententiæ Salomonis, juxta lectionem Patrum, apprime congruere illam Angeli Raphaelis ad utrumque Tobiam: *Etenim ſacramentum Regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei revelare honorificum.* Tob. 12. v. 7. Alioquin de conciliatione hujus ſententiæ cum gnome Salomonis viderint Interpretes: nobis ad alia pergendum.

IN SERM. LXVI. in Cant. num. 6.

* CORPUS CHRISTI ET SANGUINEM CONSECRANDI. Bernardus hoc in loco quibuſdam forſitan videbitur hæreticis denegare poteſtatem conſecrandi; quod quidem ad eam accedit heterodoxorum ſententiam, quorum patroni fuere Donatiſtæ, qui a malis polluti Sacramenta, eorumque effectum impediri dicebant, ut quicquid ab iis, præſertim hæreticis, attentatum eſſe tamquam infectum, atque iterandum eſſe docerent. Hunc errorem valide retundit S. Auguſtinus variis in locis prolata contra eos antiqua Eccleſiæ conſuetudine baptiſmi hæreticorum non iterandi, adhibitiſque perſpicuis tum rationibus, tum etiam Scripturæ ſacræ teſtimoniis. Quare merito contra eum errorem editus eſt hic canon 12. Seſſ. 7. in Tridentino Concilio: *Si quis dixerit miniſtrum, in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia quæ ad ſacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, anathema ſit.* 21
„ Quæ canonis doctrina (inquit Eſtius in lib. 4. Sent. Diſt. 1.
„ par. 25.) cum ſit generalis generaliter accipienda eſt de
„ miniſtro quocumque, in quocumque mortali exiſtente,
„ ſive ſit occulte malus, ſive manifeſte, & ſive adhuc ca-
„ tholicus ſit, ſive hæreticus, aut quacumque ratione. Un-
„ de paragrapho ſeq. ad hanc ex Bernardo objectionem ſic
„ reſpondet. Bernardus, inquit, de iis loquitur, qui cum
„ ſe Apoſtolicos nominarent, & Apoſtolorum ſucceſſores
„ dicerent, non tamen a veris Apoſtolorum ſucceſſoribus
„ miſſi vel ordinati erant, ideoque nec veri ſacerdotes. Et
„ certe quam ſanctus Doctor ab hoc errore longe receſſe-
rit, manifeſtum eſt ex conſequentibus, ubi hæreticos exagitat, quod peccatores nec dandis, nec recipiendis idoneos Sacramentis eſſe aſſererent.

Ibid. num 12.

EXAMINATI JUDICIO AQUÆ, &c. Variæ olim purgationes in uſu fuerunt in teſtimonium innocentiæ, 22 HORSTII
vel ad diluendum objecta crimina, veluti per ſacram Euchariſtiam, ignem, ferrum candens, aquam frigidam, aquam ferventem monomachiam, &c. Sed omnes Canonibus, Conciliis, & Pontificum decretis prohibitæ ac damnatæ. Non defuerunt tamen, qui hanc, cujus hic Bernardus meminit, nempe purgationem aquæ probandam contenderent, immo qui in hanc ſententiam Bernardi quoque auctoritate niterentur, idque ex loco præſenti. Verum male illos interpretari verba Bernardi, oſtendit Delrio lib. 4. Diſq. Mag. cap. 4. q. 5. Sect. 2. Nimirum non probat Bernardus, quaſi rite legitimeque factum ſit, ſed quod vulgo geſtum eſt, narrat, quando adhuc in cauſa hæreſis vigebat hic modus examinis ſeu probationis diſſimulantibus magiſtratibus, nec ad Canonum obſervantiam ſatis propenſis.

IN SERM. LXVII. in Cant. num. 10.

NON EST QUO GRATIA INTRET UBI JAM MERITUM OCCUP. Ut intelligas quomodo me- 24 HORSTII
ritum non repugnet gratiæ; ſciendum eſt, omnem meriti noſtri originem eſſe ex gratia Dei per Chriſtum. Qui enim noſtra bona in Adam perdidimus, eadem in Chriſto, & per Chriſtum reparata facti debemus, dicente Apoſtolo Epheſ. 2. *Ipſius enim ſumus factura creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.* Hinc ergo facile eſt tollere apparentem repugnantiam inter gratiam & merita. Non enim merita noſtra, ex quibus, & pro quibus æternam vitam ſperare jubemur, ſtatuuntur tamquam noſtra, ideſt, propriis viribus comparata, ſed tamquam ex Dei gratia per Chriſtum nobis collata. Quare dum omne meritum noſtrum gratiæ Dei adſcribimus, id quod ex meritis expectamus, conſequenter etiam ex Dei gratia, quæ fons eſt omnis meriti, nos expectare fatemur. Unde vita æterna ſimul & gratia eſt, & merces: gratia peccatori & Adæ filio, quales omnes huic ſæculo naſcimur: merces bene operanti, quales in Chriſto renati per ejus gratiam efficimur. Qua de re Auguſtinus in epiſtol. [illegible] *Ipſa*, inquit, *vita æterna, quæ utique in fine & ſine fine habebitur, & ideo meritis præcedentibus redditur: tamen quia eadem merita quibus redditur, non a nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta per gratiam, etiam ipſa gratia nuncupantur: non ob aliud, niſi quia gratis datur. Nec ideo quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita, quibus datur.*
„ Et infra; Cum dixiſſet Apoſtolus; *Stipendium pecca-*
„ *ti mors*: quis non congruentiſſime, & conſequenter ad-
„ dere judicaret: *Stipendium autem juſtitiæ vita æterna*?
„ Et verum eſt; quia ſicut merito peccati tamquam ſtipen-
„ dium redditur mors, ita merito juſtitiæ tamquam ſtipen-
„ dium vita æterna. Sed beatus Apoſtolus adverſus elatio-
„ nem vigilantiſſime militans *Stipendium*, inquit, *peccati*
„ *mors*. Deinde ne juſtitia de humano ſe extolleret bono
„ merito, ſicut humanum meritum malum non dubitatur
„ eſſe peccatum, non a contrario retulit, dicens ſtipen-
„ dium juſtitiæ vita æterna, ſed *Gratia*, inquit, *Dei vita*
„ *æterna*. Et paulo poſt: O homo ſi accepturus es vitam
„ æternam, juſtitiæ quidem ſtipendium eſt, ſed tibi gratia
„ eſt, cui gratia eſt ipſa juſtitia. Tibi enim tamquam de-
„ bita redderetur, ſi ex te tibi eſſet juſtitia, cui debetur.
„ Item libro de gratia & libero arbitrio, cap. 8. Si, in-
„ quit, vita æterna bonis operibus redditur, ſicut apertiſ-
„ ſime dicit Scriptura, quando Deus reddet, unicuique ſe-
„ cundum opera ſua; quomodo gratia eſt vita æterna? cum

gratia non pro operibus reddatur; ſed gratis detur. Et mox ſubjungit: Iſta quæſtio nullo modo mihi videtur poſſe diſſolvi; niſi intelligantur, & ipſa opera bona, quibus æterna redditur vita, ad Dei gratiam pertinere. Rurſum in libro de correpe. & grat. cap. 13. Quia & ipſa vita æterna, quam certum eſt bonis operibus debitam reddi a tanto Apoſtolo, gratia Dei dicitur; cum gratia non operibus reddatur, ſed gratis detur; ſine ulla dubitatione confitendum eſt, ideo gratiam vitam æternam vocari: quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini. Hæc Auguſtinus. Apud quem & alia ſæpe ſimilia leguntur, ut de gratia & libero arbitrio cap. 6. & 7. ubi oſtendit, omnia bona merita eſſe Dei dona. Item lib. 9. Confeſſ. c. 13. Ench. c. 107. In Pſ. 68. & 118. con. 2. & in Pſ. 144. Denique, ut etiam majori auctoritate res concludatur, ſic habet Arauſicani Concilii, cujus Romanus Pontifex non tam confirmator quam auctor fuit canon 18. *Debetur merces bonis operibus ſi fiant: ſed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant.* Et ante Leonem Cœleſtinus in epiſtola ad Epiſcopos Gall. cap. 12. *Tanta eſt*, inquit, *erga omnes homines bonitas Dei, ut noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona, & pro his quæ largitus eſt, æterna ſit donaturus.* Cujus ſententiæ priora verba reperita ſunt a Patribus Concilii Tridentini ſeſſ. 6. cap. 16. Quo loco diligenter & meriti ratio explicata eſt, & quomodo vita æterna gratia ſimul & merces vere dicatur, expoſitum.

Sed claram & elegantem de merito Chriſtiano ſententiam Bernardus habet ſeq. Serm. 68. in Cantic. num. 6. quam omnino legiſſe proderit. Et miror tam clare expoſita per SS. Auguſtinum & Bernardum catholica ſententia, heterodoxos adhuc cæcutire & aberrare. Itaque merita noſtra non derogant quidquam meritis Chriſti, tum quia etiam ipſa dona Chriſti, a cujus meritis omnem merendi vim accipiunt, ſicut palmites a vite ſuccum & fructum: tum quia fundantur in mera promiſſione, non in juſtitia dati & accepti: quia opera noſtra Deo multis aliis titulis debita, immo ipſius dona ſunt, nec ipſi ad quidquam utilia. Quid? quod Chriſti merita potius illuſtrantur per merita noſtra, quando illa tam potentia aſſerimus; ut operibus etiam noſtris vim merendi dare queant.

IN SERM. LXXV. in Cant. num. 5.

SEMEL ILLO, ANIMA EJUS EXCURRIT, &c. Quibus verbis ſentire videtur Chriſtum ſemel in ſuo ad inferos deſcenſu aliquem ex damnatis eruiſſe. Idem inſinuat Cyprianus * Serm. de Aſcen. Domini, ubi ſic habet. *Non miſerebitur ultra Deus*, (nempe ſemel damnatis ad inferos) *neque tunc audiet pœnitentes. Sera erit illa confeſſio: & cum clauſa fuerit janua, fruſtra carentes oleo acclamabunt excluſi. Nullum ibi refrigerium, nullum remedium. Semel Chriſtus deſcendit ad inferos. ulterius non deſcendet. Non ultra videbunt Deum in tenebris ſigillati: irregreſſibilis erit illa ſententia, & immutabile judicium &c.* Videtur & huic ſententiæ favere Gregorius Nazianz. Orat. 42. & abſolute affirmat Clemens Alex. lib. 6. Stromat.

Sciendum vero, etſi certum ſit de fide, pœnas damnatorum æternas eſſe, ut Theologi in 4. Sent. diſt. 44. latius docent: tamen non eſſe de fide certum, utrum in hac lege Dei ordinaria diſpenſetur, necne. Patres illi itaque non loquuntur de lege, ſed de privilegio; immo ne de hoc quidem abſolute, ſed hypothetice, in hunc ſenſum. Si quando quis fuerit ab inferis liberatus, tunc id factum oportuiſſe, quando Chriſtus ipſe ad inferos deſcendit. Quæ propoſitio rationi videtur ſatis conſentanea: cum qua tamen ſtat, neminem ab inferis erutum fuiſſe, quod neminem unquam erui oportuerit. Clementem Alexand. ab errore Marcionis non liberamus.

De anima Trajani precibus S. Gregorii M. ab inferis liberata variant ſcriptores. Alii commentitiam ajunt eſſe narrationem: alii quoquo modo interpretantur. Vide *Baron.* Tomo 8. ann. 604. Bellarm. de Purgat. lib. 2. capit. 8. Suarez tomo 2. in 3. Parte Diſ. 43. Sect. 3. Mendoza in lib. 1. Reg. 6. cap. 2. num. 6.

FINIS ANNOTATIONUM IN TOMUM QUARTUM.

INDEX NOTARUM FUSIORUM.

Notæ arithmeticæ referuntur ad numeros marginales.

A

ABLUTIO pedum an Sacramentum, 3
S. Ambroſius fratris Satyri funus luget, 14
Angeli an corporei, 10 Quomodo hominum mentibus illabantur, 11 Angeli cuſtodes quomodo ſibi commiſſos deſerant, 12
Animæ an, & quomodo e cœlo, 15
Animæ Sanctorum an videant Deum ante generalem reſurrectionem, 5 & ſeqq. *Anima juſti ſedes eſt ſapientiæ* an ex ſcriptura ſit hæc ſententia, 16
Apathia in Sanctis Viris competat, 15
Apringus præfectus, 18
S. Auguſtini ſententia de animabus ſeparatis circa Dei viſionem, 5. & ſeqq.

B

BErnardus (Sanctus) non favet iis, qui juſtos ſine peccato eſſe, vivere, aut juſtificatos fieri per non imputationem volunt, aut juſtificatos a charitate poſſe excidere negant, 2 Signa prædeſtinationis quæ admittit certa, 4 Ejus ſententia de animabus ſeparatis de viſione Dei, 5 & ſeqq. De corpore Angelorum, 10 de animarum creatione, 15 de ſacerdotibus peccatoribus valide Sacra conficientibus. 20

D

DAmnati an aliqui fuerint liberati, 24

G

G*Loria Dei eſt celare verbum, & gloria regum inveſtigare ſermonem*. Vulgatæ contrario ſenſu apud Gregor. & Bernard. 19
Gratia & merita inter ſe non pugnant, 23

H

HÆretici an, & quomodo puniendi, 18

I

ILlapſus Dei & Angelor. &c.

M

MArcellinus præfectus 18
B. Maria cur fuerit deſponſata, 1
Maria quotuplex in Evangeliis, 13
Merita & gratia inter ſe non pugnant, 23

O

OPera bona meritoria non pugnant cum gratia, 23

P

PRædeſtinationis ſigna qualiter certa admittit Bernardus, 3
Probationes per aquam, ignem, Euchariſtiam, &c. vetitæ, 21

S

SAcerdotes quantumlibet peccatores valide ſacra conficiunt, 20
Scripturarum lectio quandoque varia in Patribus, 19

T

THomæ (Sancti) Apoſt. quomodo puſilla ex magnitudine animi, 17
Trajani anima an ab inferis revocata; 24

V

VIſio Dei an concedatur animabus ſanctorum ante generalem reſurrectionem, 4. & ſeq.

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ

VOLUMINIS SECUNDI S. BERNARDI.

GEN. 2. 21. Immiſit Dominus ſoporem in Adam. 42
3. 15. Inimicitias ponam inter te, & mulierem. 10. a
15. ipſa conteret caput tuum. 13
49. 9. Catulus Leonis Juda: ad prædam fili mi aſcendiſti. 18
EXOD. 34. 26. Non coques hædum in lacte matris. 227.
DEUT. 1. 36. Quemcumque locum calcaverit pes veſter, veſter erit. 293
6. 5. Diliges proximum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. 268
32. 29. Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent. 119
2. REG. 1. 21. Omnes montes, qui in circuitu ejus ſunt viſitet Dominus, a Gelboe autem tranſeat. 321
3. 19. 3. Timuit Elias Jeſabel. 215.
4. 4. 35. Et oſcitavit puer ſepties. 262
40. Erat fames in terra. 216
JOB 7. 4. Si dormiero dico: Quando ſurgam? & rurſum expectabo veſperam. 162. 316
14. 1. Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis. 74
10. 2. Indica mihi cur me ita judices. 293
40. 18. Habet fiduciam ut Jordanis influat in os ejus. 296
PSAL. 1. 1. Beatus vir, qui non abiit in concilio impiorum. 208
4. 10. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam, quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. 136
5. 13. Dixit enim in corde ſuo, non requiret. 263
15. 10. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. 298. a
17. 13. Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tranſierunt. 63
45. Populus quem non cognovi ſervivit mihi. 209
18. 13. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo. 282
23. 3. Quis aſcendet in montem Domini. 187. 205
24. 4. Vias tuas Domine demonſtra mihi. 293
29. 12. Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia. 36
33. 10. Timete Dominum omnes Sancti ejus. 139
21. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur. 164
36. 4. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. 47
39. 18. Dominus ſollicitus eſt mei. 93
44. 15. Adducentur regi Virgines poſt eam, proximæ ejus afferentur tibi. 260
48. 13. Homo cum in honore eſſet non intellexit. 297
15. Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. 175.
50. 9. Aſperges me hyſſopo, & mundabor. 309
56. 8. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. 123
57. 11. Lætabitur juſtus cum viderit vindictam, manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris. 57
61. 12. Semel locutus eſt Deus. 163
63. 7. Accedet homo ad cor altum. 223
67. 28. Principes Juda duces eorum, Principes Zabulon, principes Nephtali. 250
68. 3. Infixus ſum in limo profundi. 22
71. 6. Deſcendet ſicut pluvia in vellus. 10
72. 5. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos ſuperbia. 160
28. Adhærere Deo bonum eſt. 163
84. 8. Loquetur pacem in plebem ſuam, & in ſanctos ſuos, & in eos, qui convertuntur ad cor. 167
90. 5. Non timebis a timore nocturno, a ſagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano. 295
7. Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis. 71. 146
103. 30. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ. 44
105. 23. Dixit ut diſperderet eos, ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione. 324
106. 4. Erraverunt in ſolitudine in inaquoſo. 158
107. 1. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. 44
115. 15. Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus. 206
118. 91. Ordinatione tua perſeverat Dies. 315.
99. Super omnes docentes me intellexi, quia teſtimonia tua exquiſivi. 94
111. Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum. 325
126. 2. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. 254
131. 17. Paravi lucernam Chriſto meo. 100
132 Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum. 254
138. 16. Et in libro tuo omnes ſcribentur, dies formabuntur, & nemo in eis. 315
141. 8. Me expectant juſti, donec retribuas mihi. 19
PROV. 1. 26. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo vos. 53
9. 1. Sapientia ædificavit ſibi domum. 202
28. 14. Beatus vir, qui ſemper eſt pavidus. 322
30. 8. Divitias, & paupertatem ne dederis mihi. 71
31. 10. Mulierem fortem quis inveniet?
ECCL. 10. 10. Muſcæ morientes exterminant ſuavitatem unguenti. 308.
CANT. 1. 1. Oſculetur me oſculo oris ſui. 212 225
2. 6. Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. 31
8. Ecce venit ſaliens in montibus, tranſiens colles. 2
9. Ecce ſtat poſt parietem. 23
13. Surge, propera amica mea, formoſa mea, columba mea, & veni. 123
16. Qui paſcitur inter lilia. 130
3. 11. Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem. 201.
4. 2. Sicut grex tonſarum, quæ aſcendunt de lavacro. 215
6. 8. Una eſt perfecta mea. 283
9. Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens pulchra, ut luna, electa ut ſol. 214
12. Revertere, revertere, Sunamitis, revertere ut intueamur te. 115 225
SAP. 7. 30. Sapientia vincit malitiam; attingit a fine uſque ad finem. 170
8. 1. Sapientia attingit a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. 11
9. 15. Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. 19 86
10. 10. Juſtum deduxit Dominus per vias rectas. 176
ECCLI. 7. 40. Memorare noviſſima tua. 169
22. 2. De ſtercore boum lapidatus eſt piger. 225
ISAIÆ 1. 23. Principes tui infideles, ſocii furum. 1.
4. 2. Erit in die illa, germen Domini in magnificentia, & gloria. 92
6. 1. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum. 98 101
2. Seraphim duo ſtabant ſuper illud. 100
Ibid. Sex alæ uni, & ſex alæ alteri. *ibid.*
3. Plena erat majeſtate ejus omnis terra. 99 224
12. Pete tibi ſignum a Domino Deo tuo in profundum Inferni. 3
9. 6. Parvulus natus eſt nobis. 14
11. 1. Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet. 10 113
12. 3. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. 216
26. 1. Urbs fortitudinis noſtræ Sion Salvator, ponetur in ea murus, & antemurale. 154
38. 17. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. 296
10. Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. 161
40. 1. Conſolamini, conſolamini, dicit Dominus Deus veſter. 31
6. Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni. 297
48. 9. Ego infrenabo os tuum laude mea. 255
49. 6. Dedi te in lucem gentium ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ. 288
62. 6. Super muros tuos, Hieruſalem, conſtitui cuſtodes. 155. 359
JER. 4. 19. Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo. 299
6. 16. State in viis Domini, & interrogate ſemitas ejus. 223
15. 19. Si ſeparaveris pretioſum a vili tamquam os meum eris. 60
31. 22. Novum creavit Dominus ſuper terram, fœmina circumdabit virum. 10
THREN. 3. 25. Bonus es Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te. 59
4. 2. Filii Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea. 175
20. In umbra ejus vivemus inter gentes. 313
OSEÆ. 10. 12. Seminate vobis ad juſtitiam, metite ſpem vitæ, illuminate vobis lumen ſcientiæ. 300
14. 6. Juſtus germinabit ſicut lilium. 312
JOEL. 2. 12. Convertimini ad me in toto corde veſtro. 44
15. Sanctificate jejunium, vocate cœtum. 45
ABAC. 3. 6. Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus. 105
MATH. 1. 19. Joſeph autem vir ejus cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. 11
2. 2. Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum. 37
11. Obtulerunt Magi Domino aurum, thus, & myrrham. 226
3. 15. Sic decet nos implere omnem juſtitiam 38
5. 1. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. 133
3. Beati pauperes ſpiritu. 206
25. Eſto conſentiens adverſario tuo. 224. 287
6. 9. Pater noſter, qui es in cœlis. 128
10. Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra. 260
16. Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. 43
17. Tu autem cum jejunaveris, unge caput tuum. ibid.
29. Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. 5
13. 33. In ſatis farinæ ſatis tribus. 28
44. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro. 206
50. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. 57
18. 3. Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvulus iſte, non intrabitis in regnum cœlorum. 104
9. Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum. 132
21. 7. Et impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua. 282
22. 2. Simile eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. 231
26. 9. Si fieri poteſt tranſeat a me calix iſte. 81
MARC. 8. 2. Miſereor ſuper turbam, quia jam triduo ſuſtinent me. 96
14. 21. Melius ei fuerat, ſi natus non fuiſſet homo ille. 298
16. 1. Maria Magdalenæ, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata. 204 213
14. Recumbentibus undecim diſcipulis. 45
LUC. 1. 34. Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco. 212.
6. 52. Jeſus autem proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines. 10
6. 23. Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. 206
10. 38. Intravit Jeſus in quoddam Caſtellum, & mulier quædam Martha nomine 284. c, & ſeq. 201
11. 5. Quis veſtrum habebit amicum. 86. 204
14. 11. Omnis qui ſe humiliat exaltabitur. 296
15. 2. Da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit. 166
13 Omnia bona ſua diſſipavit vivendo luxurioſe cum meretricibus. 308
17. 10. Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, quia ſervi inutiles ſumus. 51
18. 4. Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. 176
41 Quid vis ut faciam tibi? 104. e
JOB. 2. 6. Erant ibi poſitæ lapideæ ſex hydriæ. 203 204
3. 13. Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo

cœlo deſcendit Filius hominis; qui in Cœlo eſt. 205
6. 47. Et erit omnia in omnibus Deus. 208
61 Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem. 50
8. 6. Jeſus autem inclinans ſe digito ſcribebat in terra. 113
11. 39. Domine jam fœtet, quatriduanus eſt enim. 124
12. 25. Qui amat animam ſuam perdet eam. 190
13. 10. Qui lotus eſt non indiget niſi ut pedes lavet. 75
14. 6. Ego ſum via, veritas, & vita. 85
23 Si diligeretis me gauderetis utique, quia vado ad Patrem. 268
15. 3. Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis. 40
17. 3. Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. 250
20. 17. Noli me tangere. 285
21. 15. Diligis me plus his. 185
ACT. 2. 15. Non ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt. 314
9. 4 Saule, Saule quid me perſequeris. 103
20. 24. Nec facio animam meam pretioſiorem quam me. 189
ROM. 8. 28. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. 49 188 192
32. Quomodo non omnia etiam cum illo nobis donavit. 159
12. 3. Non plus ſapere quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem. 169
17. Providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. 109 186
19. Mihi vindictam, & ego retribuam. 124
20. Carbones ignis congeres ſuper caput ejus. 224
1. COR. 2. 8. Quia ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. 74
3. 11. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt. 180
2. COR. 1. 12. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. 136
10. 18. Non enim, qui ſeipſum commendat ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. 165
GAL. 2. 20. Vivo ego, jam non ego. 259
PHILIP. 2. 7. In ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. 74
3. 13. Unum autem, quæ retro ſunt obliviſcens, ad ea quæ ante ſunt me extendo. 305
15. Quotquot perfecti ſumus, idipſum ſentiamus. 60
4. 4. Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete, modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. 175
1. TIM. 2. 1. Volo primum fieri obſecrationes, deinde orationes, poſtulationes, gratiarum actiones. 180
3. 13. Qui bene miniſtraverit, gradum bonum ſibi acquirit. 123
5. 23 Modico utere vino propter ſtomachum. 290
TIT. 2. 12. Sobrie, & juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo. 119
HEBR. 13. 8. Jeſus Chriſtus heri, & hodie, & in æternum. 145
1. JO. 5. 4. Omne quod natum eſt ex Deo vincit Mundum. 82
7 Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo Pater, & Filius, & Spiritus-ſanctus. ibid.
8. Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra Spiritus, aqua, & ſanguis. ibid. 83
18. Omnis qui natus eſt ex Deo non peccat, ſed generatio cœleſtis conſervat illum. 41. 163. 276
APOC. 5. 1. Vidi in dextra ſedentis ſuper thronum librum ſignatum ſigillis ſeptem. 78
5. Vicit leo de tribu Juda. 78
5. Ecce vicit leo de tribu Juda. 204
6. 10. Vindica, Domine, ſanguinem ſanctorum tuorum, qui effuſus eſt. 137
12. 1. Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus. 12

I N D E X

R E R U M E T V E R B O R U M

V O L U M I N I S S E C U N D I S. B E R N A R D I

Littera N. deſignat Notas marginis inferioris; cæteræ litteras columnis interjectas.

A

ABBAS profeſſionis ſuæ non ſit immemor, 189
ABRAHÆ prima de Incarnatione Verbi promiſſio facta, 137. Abrahæ ſinus, ſeu limbus Patrum in inferno, ibid.
Abrahæ ſinus an poſſit dici præſens ſanctorum requies, 138
Abrenuntiatio in baptiſmo 168
Abſcondere magis utile eſt quam oſtentare quid boni habemus, 5
Abſentiæ, & præſentiæ ſponſi viciſſitudo, 292. Abſentia ſponſi quomodo modicum, & non modicum duret, 314
Abſtinentia ſuperſtitioſa, & indiſcreta damnatur, 336
Abſtinentiæ Catholicorum, & hæreticorum diſcrimen, 340. Abſtinentia ſuperſtitioſa manichæorum a certis cibis, ibid.
Abuſus honorum, & bonorum Eccleſiæ notatur. 211
Actio contemplationi præmittenda, 311
Ab actione ſalutis initium, 122
Actionis, & contemplationis viciſſitudo, 317. 326. d Actiones, et paſſiones noſtræ ut ordinandæ, 75
Activa vita magis neceſſaria contemplatione, 252. Activæ vitæ cultoribus utile monitum, 183. Alii activæ, alii contemplativæ vitæ magis idonei, 212
Adami ſtatus ante peccatum. 43. Adæ conditio in ſtatu naturæ integræ, 160. Sopor raptus & ſtaticus, 43
Adam plus debebat conditori, quam uxori, 206 f
Adæ caſus per quos gradus, 219. Ei defuit vera juſtitiæ eſuries, 134. Adæ, et dæmonis peccatum in Filium, 345. Adæ inhumanitas erga uxorem, 134. Adami hæreditas labor, & dolor, 74. Adæ, et Evæ ſolatium per Mariam, 9. Adæ imitatores quinam, 134
Adhærendum Chriſto capiti, 43
Adinulfus Abbas Farfenſis cardinalis, 381
Adjutorii divini expers triplex hominum genus, 48. f Quinam habitent in adjutorio altiſſimi, 49
Adoleſcentes decet verecundia, 371
Adoptio Chriſtianorum, 82
Adventus nomen toti mundo notum, ſed ratio nominis non ita, 1. Adventus Chriſti neceſſarius, 2. Ejus circumſtantiæ. 3. Venit ad homines, venit propter homines, venit homo, 4. Adventus Chriſti triplex ad homines, in homines, contra homines, 4. Primi, & ſecundi diſcrimen, 85. Secundus ſeverus, 30. Hunc Eccleſia deſiderat, 312. Et glorioſior, 2. Primus ad animam, ſecundus ſpectat ad corpus, 6. Chriſtus venit ut adjuvaret et doceret nos, 203. Ut nos cœleſtes faceret, 283. Ut nos doceret aſcendere, 82. Adventus Dei ad nos ſpiritalis, 3
Adverſarius bonus correptor, 287
ADVERSITAS in ſcripturis nocte deſignata, 32. In proſperitate, & adverſitate tota præſens verſatur inter ſpinas, & aculeos, 213. Adverſis non lædi difficile niſi Deo protegente, ibid. Proſperitas plures dejicit, quam adverſitas, 140. Nulla nocebit adverſitas, ſi nulla dominetur iniquitas, 63
Ægeas Proconſul. 152
Ægyptus interpretatur tenebræ, 144. 145. Ægyptus per filiam Pharaonis deſignata, 82
Æmulatio pia virtutis alienæ, 322
Æquali debemus conſilium, et auxilium, et quomodo utrumque exhibendum a monachis, 4
Æqualitas animi ut ſervanda, 270
Æſtas charitas, hyems timor ſervilis, 318
Æterna meretur faſtidiens terrena, 20
Æternæ retributionis affluentia, 35
AFFECTIONES animæ per pedes deſignatæ, 76. Affectiones diverſæ, 249. Totum cor eſt in quatuor affectionibus, amore et timore, gaudio, et triſtitia, 44. Monſtra quatuor affectionibus, quatuor invitantia, 66. Affectio triplex, carnis, rationis, ſapientiæ, 316. Affectiones quomodo purgandæ, et ordinandæ, 44. 201. Affectionum ordo ſapientia, 316. Affectiones ordinatæ ſunt virtutes, inordinatæ perturbationes, 201. Affectiones quatuor in Chriſto ordinatæ ab utero, ibid. e. Affectiones Verbi et animæ ſponſi, et ſponſæ nomina aptiſſime exprimunt, 249
AFFECTUS habent voces ſuas, 342. Affectus carnalis vino ſimilis, 252 Affectus boni Prælati erga filios, 253 Affectus perfectiorum erga imperfectos, 273 Affectus Spiritus-Sancti in nobis, 92 Affectus, & intellectus noſter purgandus, 86 Affectus per Chriſtum in Apoſtolis ſenſim purgatus, 90
Affectus quatuor, quibus orandum eſt, 220
Afflictorum eſt proprium, ut moleſtiis eximi ſummam reputent felicitatem, 60. V. Adverſitas. Tribulatio.
Agriculturæ ſpiritualis elegans Tropologia, 128
Alæ duæ animæ, cognitio, & devotio, 108 Item natura, & gratia, 101. Item ſpes, & timor, 224 Quæ competant diabolis, 102 Alæ quibus ſeraphim velant Dei caput, admiratio, & veneratio, ibid. Alæ quibus pedes velant, prudentia, & fidelitas, ibid. c Alarum multiplicitas in Seraphim quid ſibi velit, 100 102
Alacritas laudantium Deum cœleſtis habitationis ſtatum repræſentat, 254
Alphanus Regis Siciliæ nuncius, 381
Alleluja in quadrageſima reticetur, 42 n
Altare, de quo Joannes in Apoc. Chriſti eſt humanitas, 138
Altecumbæ Abbas Amedeus, 381
Ambitio eſt adoratio Diaboli, 53 Draconi comparata, 66 Præclara ejus deſcriptio, 52 Ambitio in Clericis, & Monachis, 17 Ambitionis fomes mentis alienatio, oblivio veritatis, 52 Ambitionis antidotum, ibid. Ambitioſi Satanæ ſectatores, 82 Arguuntur, 85 Ambitioſus non ſapit ea, quæ Dei ſunt, 9 Ambitus poteſtatis, & ſcientiæ quantis malis obnoxius, 174
AMOR cæteros affectus abſorbet, 367 Maxime conjugalis, ibid. Dominum neſcit, 328 Amori cedit Majeſtas, ibid. Ordinate amandis inhæret, qui timenda non negligit, 202 Amoris vis, & energia, 361 Amanti nihil difficile, 20 Amoris ardor impatiens, 252 Vox ejus, & locutio qualis, 342 Cum præſto eſt quod amatur, viget amor, languet cum abeſt, 319 Amor ſolus ſibi ſufficit, 367
Amor res magna, ſed ſunt in ea gradus, 367 Amor triplex, dulcis, prudens, fortis, 185 Amor triplex, carnalis, rationalis, ſpiritualis, 269 Amor quintuplex ſecundum quinque corporis ſenſus, 168 Amor dulcis excludit concupiſcentiam carnis, amor prudens curioſitatem, amor fortis ambitionem, 185 Amor animæ verus, & fidus, quo veritas adamatur; 359 Amoris, & ſcientiæ neceſſaria copula, 345.
Amoris vis in Deo, 336 Amor Dei erga hominem fortis, & conſtans, 130 Amor Dei noſtrum prævenit, 346 Amor noſter nihil divino comparatus, 367
Amor Dei erga homines contra dæmones,

209

Digitized by Google

265 Amoris divini nullum rectius teſtimonium ejus correptione, 105 Amor Dei amorem animæ perit, 346 Eſt judicium Dei amantis, ibid. c Solo amore fit ſatis Deo, 367 Fructus, & præmium ejus, uſus ejus, ibid. a Deus mavult amari, quam timeri, & honorari, 378 Totus ei reddatur amor, & honor, a quo nobis eſt totum, unde amari, honorarive meremur, 64 Deo moleſtus eſt, quiſquis nec majeſtatem ejus cogitat in timore, nec charitatem cum amore meditatur, ibid. a ſine amore Dei cæteri amores caduci, 168 Amor Dei verus quis, 369 Amantis Deum auſus, eſt Dei dignatio, 344 Amantis magna ſecuritas, 368 Purus amor mercenarius eſt, 367 Non tamen ſine mercede, ibid. Amoris glutino conſtat unitas inter Deum, & hominem, 349 Amor Dei an præcedat dilectionem proximi, 226

Amor ſponſæ caſtus, ſanctus, & ardens, 249 Amanti Deum animæ omnia cum Deo communia. 310 Amandus Deus non ſolum dulciter, prudenter, fortiter, 268 Amoris noſtri fructus, menſura ſine menſura, 255

Amans Deum anima, & ſoror, & ſponſa, & filia vocatur, 251 Amans Deum anima indeſinenter inquirit viam, in qua ambulet, cautelam qua ambulet: ad quod ambulet manſionem, 293

Amor Chriſti pro nobis, 26 Chriſtus pro ſua in animam dignatione quantum amandus, 40 Sponſus unde ſibi tantum conciliavit amorem, 347 Amoris incentivum meditatio Incarnationis, & Paſſionis Chriſti, 185 Amandus amplius Chriſtus de opere redemptionis, quam creationis, 268 Amor carnalis erga Chriſtum deſcribitur, 262 Amans ſecum ejus impuritatem ferre non poteſt, 3..8 Amor diſcipulorum ante aſcenſionem Chriſti dulcis, non prudens, nec fortis, 268 Eccleſiæ amor (in) Chriſtum conſtans, 361 Amor noſter in Chriſtum qualis eſſe debeat, 108 Amatorem Chriſti diſparitas, 260

Amor meus crucifixus, 280 Qui me amat amat & crucem meum. 131

S. Andreæ Apoſtoli elogium, 172 Non terretur minis, aut ſuppliciis, 143 Andreas ad crucem anhelitus, 149 & ſeq. Acta ejus ante annos nongentos citata, 148 a Andreæ fides inſtar grani ſinapis, ibid. Jejunium in vigilia S. Andreæ. ibid.

ANGELORUM diverſi ordines, 283 Eorum eminentia, & dignitas, 130 Sunt ſolium Dei, 101 Creaturas norunt in Creatore, 102 Angelorum ordines, & eorum domina miſteriis plena, 145

Angelorum opera, 204 Eorum ſubtilitati omnia pervia, 12 Angeli Beati, & hominis viatoris diſpar conditio, 294 Angelici intellectus affectio præ humano 347 Angeli naturæ cognata eſt anima humana 131 Angelorum, & hominum cibi diſcrimen, 320 Angeli quomodo oves, & montes, ibid. Per capreas, cervoſque camporum deſignati, 319 Angeli aſcendunt per Dei contemplationem, deſcendunt per noſtri compaſſionem, 62 Eorum aſcenſus, & deſcenſus quomodo imitandus, ibid. Angelorum mors, contemplatio, 319

Angelis Chriſtus ſublimior, 353 Ab iis quomodo minoratus, ibid. Angelos vincit Chriſtus alacritate miniſtrandi, 320 Angelis etiam Chriſtus factus eſt redemptio, & quomodo, 221 Cur homo redemptus, non Angelus, a Angeli quanto amore in Chriſtum ferantur, 206 Sponſæ cum Angelis familiaritas, 350 Sponſa una ex Angelis & hominibus 283 Angelis aſſimilari cupit hæreſis. ibid.

Angeli Eccleſiæ cuſtodes, 359 Angelorum cuſtodia munit Eccleſias, 155 Eccleſiæ maceria, 332 Dei bonitas in cuſtodia Angelorum, 63 Angelorum cuſtodia ſemper præſidio eſt animæ piæ, 3.. Angelorum nobis præſentiam non decie probat fides, 64 Angelorum protectio quam nobis neceſſaria, ibid. Angelorum erga nos dignatio, & charitas, 131 283 Angelorum erga pias animas officia, 391 Angelorum erga homines officium quod, 63 Angeli quam noſtræ ſalutis cupidi, & ſtudioſi, 19. Quam ſolliciti. 131 b angeli ſancti nos conſolantur, viſitant adjuvant propter Deum, propter nos, & propter ſeipſos. ibid. Eorum beatitudo creſcit ex noſtra, 336 Fiducia ergo eis maxima habenda eſt. 131 Ab eis quærendum auxilium, 139 In tribulationibus, & tentationibus invocandi, 64 Angelo duce opus eſt moribundis, 53 Angelorum manibus deferuntur in cœlum animæ defunctorum, 64 Angelis debemus reverentiam pro præſentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro cuſtodia, 63

Angelis grata exercitia, & virtutes, 131 Concordia, & unitate delectantur, diſcordia & diſſenſionibus ad indignationem provocantur, ibid. Adſtant orantibus, 12 25 8 Orationes noſtræ Deo per eos innoteſcunt, 219 Eos recreat pſallentium devotio, 250 Quare honorandi, 130 Eorum offenſa quam ſollicite cavenda, 131 Angelicæ erga nos dilectionis, & ſollicitudinis obſtacula, 132 Angeli admirabundi in aſſumptione B. Mariæ, 123

Angelorum ſuperborum lapſus, 99 ſingularitas, 83 Teſtimonium in cœlo ad diſcernendos angelos beatos a reprobis, ibid. Angelorum Principem in diabolum commutavit ſuperbia, 345 Angelo mitius punitus homo, ibid.

Anima corpori præferenda, 380

Anima hominis angelicæ naturæ cognata, 131 Animam e cœlo ducere originem quibus indiciis cognoſcitur, 283 Anima tota nihil aliud eſt, quam ratio, memoria, & voluntas, 92 255 Non in corpore velut in loco, 213 In omnibus membris, ſed ſingularius in capite, 249 Quoddam habet Trinitatis veſtigium, 200 Verbi & animæ cognatio vel ſimilitudo, 362 & ſeq. Imaginis, ſeu Verbi magnitudinem, & rectitudinem omnia refert, ibid. Inde hæc aſſimanda, ibid. Magnitudinis, & animæ diverſitas, ibid. Imaginis & animæ diſcrimen, ibid. Rectitudinem amiſit retenta magnitudine, ibid. Animæ idem eſſe, ac vivere, non tamen bene, ac beate, 364 Anima immortalis non morte ſpiritali, ibid. Sed naturali, ibid. c Etſi mutabilis affectibus, ibid. e animæ, & Verbi conjunctio ſpiritualis, 291 animæ & Verbi colloquium ſpirituale. 310 anima libera, & quodam modo ancilla, 364 V. Libertas, & liberum arbitrium. Anima etſi corrupta, magnæ gratiæ, & felicitatis capax, 366 Conformitas animam Verbo maritat, Fecunditas ejus ſpiritualis. 370

Animæ cum corpore conjunctio. 22 Corpus quantum debeat animæ, 7 anima quantum præſtet corpori. 22 anima in corpore pacis, & concordiæ ſymbolum. 131. animæ immortalitas, & fides reſurrectionis. 239

Animæ vita, cognitio, ſenſus, charitas. 123 107 animæ cutis, caro, & acta. 156 a Sanguis voluntas ejus, 221 animæ pulchritudo duplex, humilitas, & innocentia. 309 Ejus decor in honeſto. 372 animæ linguis fervor devotionis. 210 Vox quid. 333 Nempe deſiderium. 353 animæ alæ ſpes, & timor. 224 animæ tres arces. 231 animæ caſtrum. 209 Quam multipliciter impugnetur. ibid.

Animæ ampla, & anguſta. 284 Ejus quantitas pro menſura charitatis. 283 Quomodo creſcunt, & decreſcunt. ibid. Eo magna, quo capax æternorum, eo recta quo appetens ſupernorum. 362 Verus animæ cibus ſpiritualium rerum intellectus. 113 Item miſericordia juſtitia, & gratia. ibid. Animæ panis cum faſtidio ſumptus non ſcientiæ nutrimentum ſed conſcientiæ tormentum importabit. 208 Animæ portio carnalis, ejus perfectio, & vita, quam adminiſtrat corpori. 289 Animæ languor, & ariditas ex ſuperbia. 322 Animæ doctrina, & moribus Apoſtolorum non inductæ Chriſtus inſidere non poteſt. 282 Animæ rationalis duo loca inferior, quem regit caro; ſuperior in quo requieſcit Deus. 210 Ejus ſenſus. 136

Animam animæ Deus. 168 animæ vera vita Deus. 62. 168. animæ triplex potentia Deo quomodo implenda. 138 Dei dignatio in animam. 318. Ejuſdem illapſus in animam. 291 Soli Deo competit. 348

Anima quantum dignetur Chriſtus, quantum inde amandus. 41 anima regnum Chriſti. 15 Quæ tyrannis ei infecta. ibid. Chriſti nuptiæ cum anima. 40

Anima ſancta æquitatui cur aſſimiletur, 301 Eſt quaſi cœlum. 283 In ea velut in cœlo Deus inhabitat. ibid. Rationes ſeptem cur anima Verbum quærat. 368. V. Verbum ſapientiæ effectus in anima. 370 V. ſapientia. Anima pia vocatur amica. 303 anima pia, & ſpiritualis quæ. 345 Cui animæ competat nomen ſponſæ. 353 372 anima amans recte ſponſa vocatur. 249 anima ſancta, & ſoror, & ſponſa, & filia vocatur. 223 animæ ſanctæ an id conveniat quod Eccleſiæ. 345 anima ſpiritualis quatenus pulchra. ibid. Ejus pulchritudinem nihil in hoc mundo æquare poteſt. 282 anima Deum ſitiens libenter moratur in horto, cellario, cubiculo. 273 Oris oſculum petit. 249 animæ devotæ deſiderium ad meridiem lucis æternæ. 294

Animæ malum peccatum. 90 animæ cum Deo ſimilitudo per peccatum non deleta, ſed alia ei ſuperinducta. 305 Duo ejus mala, vanus amor mundi, amor ſuperfluus ſui. 243 Triplex hoſtis, caro, ſæculum, & princeps tenebrarum. 18 Corruptio triplex. 209 animæ miſeriæ. 156 Triplex ejus miſeria. 200 Quadruplici vitiorum morbo laborat. 223 Corpus, quod corrumpitur, quantum aggravet animam. 148 anima talem inveniet carnem ſuam, qualem ſe exhibuerit erga Deum. 133 134 aridæ animæ in diſcipulis præſertim S. Bernardi querimonia, 352 animæ carnales mulierum nomine deſignatæ. 301.

Anima prius, & potius curanda, quam corpus. 6 animarum noſtrarum negotium numquam obliviſcamur. 20 animæ ſalus corporis damno redimenda. 114 Cura ſanctorum præcipua circa animam. 278 animæ per vineas ſignificatæ. 327 animam in recto corpore curvam gerere indignum. 277 animæ curvitas quærere, & ſapere quæ ſunt ſuper terram, rectitudo, meditari quæ ſurſum. ibid. animam a Deo ad creaturas remitti pœna graviſſima. 297 & ſeq. animæ corpus collaborare debet. 6. & ſeq. Corpus pro anima exponendum. 55 animæ propriæ cura alienæ præferenda. 266 anima quomodo cognoſcat ſeipſam. 164 anima quomodo perdenda exemplo Pauli. 290 Paulus cur diſtinguat inter animam, & ſe. 289 anima cogitatione, & aviditate in cœlis commoretur. 332

Anima appetit quietem, ſed Chriſtus incitat ad laborem. 813 animarum ſalutem impedire ſacrilegium majus eſt peccato Judæorum. 103

Vocatio ad curam animarum, quibus indiciis agnoſcatur. 327 Ad cuſtodiam animarum quis idoneus. 369. Earum curam ambientes notantur. ibid. Animarum cuſtodes paſtores. 357

Animæ tres ſtatus. 136 anima in mortali corpore Deum nequit videre. 301 Anima pia qualem requirat Dei viſionem. 391 animæ defunctorum deferuntur in cœlum Angelorum manibus. 64 animæ beatitudo in tribus. 138 animæ ſanctorum corporibus exutæ non plene beatæ poſt reſurrectionem, 197 animæ non perfecte beatæ ante reſurrectionem. 210 212 corpore ſeparatæ minus perfecte feruntur in Deum. 123. Degunt in atriis. 155 animæ mortuorum pro diverſis tria ſortiuntur loca. 198 animæ in cœlis beatæ eloga. 107 animæ ſanctæ orant pro ſui conſummatione. 137

Animalium vita. 363

Animantia omnia etiam, quæ noxia videntur hominis utilis. 242

ANIMI affectiones, & paſſiones ut ordinandæ. 44 animi æqualitas ut ſervanda. 27 In eo quomodo ſiat habitatio Dei. 283 e animus de ſe non præſumens omnia poteſt. 269 V. anima.

ANNUNTIATIONIS Domini circumſtantiæ expenduntur. 125

Api Chriſtus comparatur. 3

APOSTASIA religioſis quam cavenda. 50 51 Apoſtaſia cordis. ibid.

APOSTOLI quatuor nobis præſtant. 120 affectus in eis ſenſim per Chriſtum purgatus. 90 diverſimode acceperunt Spiritum-ſanctum, recipere non potuerunt. 86 91 Eorum ebrietas poſt acceptum ſpiritum-ſanctum qualis. 314 Mutatio item qualis. 91 92 artes liberales ignoraverunt. 298 Cur diſceſſum Chriſti ægre ferrent. 85 90 Cur viri miſericordiæ dicti. 119 121 Docuerunt nos bene vivere. 118 apoſtolorum apoſtolæ mulieres. 356 apoſtoli & apoſtolici viri Eccleſiæ cuſtodes. 358 Apoſtolorum ſemen ſumus. 120 apoſtolorum juſtitia permanens. ibid. Eliæ ſpiritus duplex apoſtolorum typus. 91

Apoſtolico fruſtra ſe jactant hæretici. 340

Apparitiones Chriſti. 81 In his deſignata ſeptem dona Spiritus-ſancti. ibid.

APPROBATIO bonorum nobis ſufficere debet. 326 Aqua ſapientiæ ſermo Domini. 271 Aqua remiſſionis ex fonte miſericordiæ, diſcretionis ex fonte ſapientiæ, devotionis ex fonte gratiæ, fervoris ex fonte charitatis. 27 Aqua ſalvatoris triplex, triplex item hominis. 147 Aquæ timor comparatur. 324 322 Indicium aquæ. 341

ARBORRUM vita. 363 Arbor myſtica Chriſtus. 109 Arbores fructuoſæ, & infructuoſæ. ibid. Arborum ſpiritualium diſcrimen. ibid.

ARCHANGELI Divinæ ſapientiæ conſiliis familiarius admittuntur. 262

Ardere melius, quam lucere. 100 Tantum lucere vanum, tantum ardere parum; ardere, & lucere perfectum. 115

ARGENTUM, & aurum terra alba, & rubra,

tas, quam ſolus hominum error facit pretioſam, 5
ARIDITAS animæ ex ſuperbia, 332 Aridi in oratione perſeverantes ferveſcunt. 252
Arma ſpiritualia, quibus diabolus debellatur. 354 Eorum neceſſitas. 110 Arma contra hoſtem capienda. ibid. Arma quibus animæ caſtrum defenditur. 310
AROMATA tria mentis, compaſſio fraterna, juſtitiæ zelus, & diſcretio ſpirituum. 79 A quo emenda. 80 Aromata tria manus continentia in carne, miſericordia in fratres, patientia in pietate. ibid. Emenda nummo ſubjectionis. ibid. Item linguæ tria, modeſtia in increpando, copia in exhortando, efficacia in perſuadendo. ibid.
Arrogantes non facit magnanimitas, nec humilitas puſillanimes. 137
Arrogantiam emendat ſui ipſius conſideratio. 322
ASCENSIO Chriſti aliarum ſolemnitatum conſummationem habet, fructum declarat, & auget gratiam. 87 Non erat differenda. 357 Ejus fides. 361 Aſcenſioni Chriſti tribuitur noſtra glorificatio. 110 ejus præconia. 85. Aſcenſiones Chriſti variæ. 88 Spes noſtra de Aſcenſione Chriſti. 87 Aſcenſio duplex ab Apoſtolo commendata. 90 Aſcenſionis quatuor gradus. 223 Item ſeptem gradus. ibid. Quomodo ad Chriſtum aſcendendum. 188 Aſcenſus ſalutaris exemplo Chriſti deſcendentis. 88
Aſperum verbum quid. 10 Aſperitates omnes emollit interni conſideratio, ibid. V. Auſteritas.
Aſpidi ſimiles obſtinati, & pertinaces. 65 Aſpidi comparatur tentatio de rebus vitæ neceſſariis. 66 Aſpides quomodo aures ſuas obturent. 64
Aſſumptionis gloria Mariæ. 123 V. Maria.
Atria animarum carne ſolutarum. 155
AVARITIA prælatorum acriter præſtringitur. 253 358 Avaritiæ currus, æqui, & auriga. 373
Avarus ſervus, & cuſtos divitiarum. 270 Hydropico ſimilis. 23 Terrena eſur tut mendicus, fidelis contemnit ut dominus. 270
Audire ſermones otioſos quam noxium. 174
Auditores duo in omni colloquio caputandum. ibid.
Auditus qualis debet eſſe ad meritum, viſus ad præmium. 285
S. AUGUSTINUS malleus Hæreticorum, 363
Avalicenſis Epiſcopatus Aquilam tranſlatus 279
Aurium prærogativa in negotio fidei, 285 V. Auditus.
Aurora deſignat humilitatem, 192
Auſteritas vitæ diſciplina terret novitios, 245
AUXENTIUS Arianus Mediolani, 146
Auxilium Dei duplex correptio, & conſolatio, 271
Auxilium fratribus noſtris quodnam ferre debeamus in Clauſtris, 4

B

BAlſami arbuſculæ creſcunt in Engaddi, 308
BAPTISMUS initium omnium ſacramentorum 75 Ejus figuræ, 302 Baptiſmi gratia, 75 Abrenuntiatio in baptiſmo, 168 Trina merſio, 75 183
Baptiſmus parvulorum, 70 Baptizantur in fide Eccleſiæ, 341 Infantium ſine baptiſmo decedentium qualis pœna, 340 Hæreticorum error de baptiſmo parvulorum, 341 Aliorum error de baptiſmo, 330 Humilitas Chriſti in baptiſmo, 36. 38 Eodem die baptizatus, quo a Magis adoratus, 36
Baptiſmus alter religioſa profeſſio, 168. 169 191
Baſiliſcus venenum gerit in oculo, 65. 66 Invidiæ ſymbolum, 65 Item vanæ gloriæ, 66
Beatitudo in quo conſiſtat, 138 Dotes & ſtatus, 20 Lux eſt, pax, & fons, 22 Tria ejus bona, 56. Eſt meridies neſciens veſperum, 394 In ea Dei triplex fruitio, 138 Ejus bona quo ad animam, ibid. 155. Quo ad corpus, 100 Non erit perfecta niſi poſt judicium, 136. 137
Beatitudinis recuperandæ tria media a Chriſto præſcripta, 226 tota eſt timore Deum, 139. Summa eumdem agnoſcere, 250 ſola juſtitia beatificat, 138
Beatitudo Angelorum creſcit ex noſtra, 344 V. Cœlum.
Beatitudines octo totidem peccatis oppoſitæ, 189
Beatorum in cœlis felicitas, 107. 294 Triplex gaudium, 21. 24 Angelorum choris admiſſi ſunt, 279 Pro nobis ſolliciti, 102 Miſericordes ſunt, ſed a paſſionibus liberi, 189
Beatorum animæ ante reſurrectionem non potiuntur perfectione contemplationis, 206 a Beatæ animæ elogia, 107
Benedictio triplex neceſſaria, præveniens, adjuvans & conſummans, 209
BENEDICTUS tribus annis latuit, 109 Arbori fructiferæ comparatur, 108 Tres ejus fructus, 109 Gregem Domini paſcit vita, doctrina, interceſſione, ibid. Ejus ſanctitas, juſtitia, & pietas nos reficere debet, 108 An viderit Deum intuitive in hoc mundo, 107
Benefactoris manum claudit ingratitudo, 183
BENEFICIA Dei quatuor, 51 Beneficium creationis expenditur, 65. 177 Conſervationis, ibid. Redemptionis, ibid. e Remunerationis, 178 Item creationis, redemptionis, & vocationis, 175. Beneficiorum Dei onus, 96 Beatus, qui angitur, ne obruatur tam beneficiis, quam peccatis, 62
Beneficia eccleſiaſtica de manu laicali non accipienda, 328
S. BERNARDI triplex iter Italicum, 276 Ipſi loquenti publice verba ſuggerebat ſpiritus ſanctus, 105 Ejus occupationes aſſiduæ, 2. 46 Vigiliæ, 7
S. Bernardi erga SS. Patres reverentia, 12 248
Bernardum inter, & fratrem ſuum Girardum mutuus amor, 280. 281 Studia ejus per eumdem Girardum libera, 280 Quorum incitator eſt, adjutor, & examinator, ibid. Eidem Girardo de vita periclitanti inducias obtinet, 282 Ejus funus ſiccis oculis proſequitur, 279
S. Bernardi amoris deſiderium, 287 Apathiæ ſtoicæ expers, 281 Amor tener in ſuos, 276. 101. 319 Conſolationem in afflictione expectat, 280 Suſpiria ejus pro cœleſti patria, 41. 194 Sterilitatem animæ in ſeipſo deplorat, 289 Ejus devotio, 157. 160 Devotio in Chriſti paſſionem, 307. Amor pro cruce, 109 Devotio in Deiparam, 2. 12
Bernardi humilitas, 12. 108. 145. 295. 323 Se peccatorem profitetur, 177 Quid de ſe ipſo ſenſerit, 289 De prælatura ſibi impoſita queritur, ibid. A gloria præſenti alieniſſimus fuit, 69 Zelus pro labore manuum, 61 ejus modeſtia, 245 Silentii amator, 260. 181. 313
Bernardi ſollicitudo pro ſuis. 46. 319. 354 De ſuorum profectu gaudet. 67. 117 Correptio non proficiens ipſum quantum angebat, 305. 306 Ejus animus in correptione, 288
S. Bernardi elogium, 337 Dictus eſt ſanctus adhuc vivens, ibid. Interpres Spiritus-ſancti dictus, 249 XI.
S. Bernardi liber de gratia, & libero arbitrio, 365 Sermones ejus qua hora habiti, 193 240 VI. Cur quidam breves, alii prolixi ſint, 66 Sermones præter Ordinis conſuetudinem habebat, 41. 61
S. Bernardi infirmitates, 307. 308 Mortem ſuam, & ſuorum horret, 281 ſuorum animas fratrum ad cœlum evolaſſe cognoſcit, 122
S. Bernardus abbas Claræ-vallis excuſat ſe a ſuſcipienda epiſcopali dignitate, 379 Delegatus a ſummo Pontifice judex ad dirimendam litem inter duos contendentes de Archiepiſcopatu Turonenſi Philippi electionem declarat nullam, 375 Fauces mortis evadit, 381 Tranſitum ab uno ordine ad alium improbat, 380 Reginæ Hiſpaniarum concedit ſuffragiorum participationem 382
BETHLEEM felicitas, & gloria, 18 Ejus expoſitio moralis, 25. 26 Idem ſonat ac domus panis, 18
Blaſphemia eſt in Spiritum-ſanctum irremiſſibilis nolle corrigere peccata levia, 104
BONITAS Dei in reparatione hominis, 92 In quærenda hominis ſalute, 31 In cuſtodia Angelorum, 63
BONUM noſſe, & velle perfecta religio, & religioſa perfectio, 86 Boni guſtus eſt irritamentum deſiderii, & incentivum amoris, 134 Piis omnia cooperantur in bonum, 159 Bonum opus vitiatur ex mala conſcientia, 248
Bonorum omnium auctor Deus, 258. Bonæ cogitationes Deo adſcribendæ, 293 Bonorum gloria Deo adſcribenda, 258. 259. 312 322. 367. 368
Bonum abſcondere magis utile eſt, quam oſtendere, 5. Bona providenda coram Deo & hominibus tribus modis, 186
Bonorum abundantia in ..., 373 Bona naturalia, ſpiritualia, æterna, 122 Bona vitæ hujus omnia comparatione futurorum vana, 146
Bono alieno plus aliquando gaudendum, quam ſuo, 315
Bonum eſſe inter malos, virtus eximia, 413
Brachia, quibus Chriſtus nos eſt amplexatus, & quibus eum amplexamur, 71
BRICCIUS S. Martini ſucceſſor, 145
Bruta non merentur, 364

C

CAreda Monaſterium, 388
Cœlum dictum a celando, 144 Ejus decor, 182. Monti comparatum, 187. Ejus aſcenſum nobis promeruit Chriſtus, 187 Hoc aſcenſu quis dignus, ibid. Per medios hoſtium cuneos eundum, 64 ſolis patet immaculatis, & quomodo, 184. Cœlum poſſident quatuor hominum genera, 218. Compendioſa via ad Cœlum vita monaſtica, 177
Cœlum cœli, & cœli cœlorum quid, 183. cœli in Eccleſia quinam, 184 Cœlum eſt anima ſancta, 183 Pax, & gaudium in cœlo, 175 ſibi nullus triſtitiæ, aut culpæ locus, 188 Sancti in cœlis expectant nos, 19 Anima cogitatione, & aviditate in cœlis commoretur, 332
Contemptus terrenis quærenda cœleſtia, 18
Cœleſtis patriæ deſiderium novæ legi potiſſimum convenit, 328. 329 Cœleſtis gloriæ deſcriptio, 178 Cœleſtis patriæ quanta felicitas, 42. 199 Ejus recordatione expellendæ affectiones vitioſæ, 182. Cœleſtis gaudii memoria orantes, quam ſuaviter afficiat, 176 Adſpiratio ad cœleſtem patriam, 42. 176. V. Beatitudo. Bonorum abundantia in cœlo, 173
CAIN oblatio cur reprobata, 377
CANCELLARII unde dicti, 324
Cancelli anguſtiores feneſtræ, ibid.
Candor ſapientiæ ſedes, 178. Candores varii, 348
CANTICA ſcripturæ varia, 243. Cantica canticorum panis ſplendidus, & ſapidus, ibid. Cantici canticorum dignitas, & ſuavitas, 244 Item ſoliditas, & efficacia, 348 Nihil niſi amorem ſpirat, 361 Scopus, 243 Hic liber non niſi ſobriis mentibus, & auribus credendus, ibid. et 331 illum explicare ſolius Dei eſt, 243 Utpote non humano ingenio, ſed ſpiritus arte compoſitus eſt, ibid. Ad hunc intelligendum phantaſmata deponenda, 330. Cantica graduum unde vocentur, 244 Cantica ſua religioſis conveniunt, ibidem.
Capitulum generale Ciſtercienſium, 189
Capreæ, cervique camporum Angelos deſignant, 319
Captivitas Iſraelitarum ſub Pharaone typus captivitatis noſtræ ſub diabolo, 331
Caput ſurſum habere, cor deorſum turpe eſt homini, 169
CHARITAS per ſolis ſplendorem deſignata, 214 Item per riſum, 215 Vino comparata, 224. 322 Eſt optimum chariſma, 287 Charitas perfecta viſio eſt 1 366 Charitas eſt vita fidei, 79 Ejus vis eſt natura, 153. 154 Charitas perfecta ſolum ſcit quod ſummum eſt, 59. Omnia charitas condit amara, 216. Non eſt quo ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupet charitas, 266 Charitatis lacrymæ, 328. Charitatis virtute indutus hoſtibus terribilis, 314
Charitas animæ ſenſus, 223. Vitis fructus, 245. Charitas æſtas, timor hyems, 328
Charitas duplex in actu, & in affectu, 315 Charitas triplex, 305 Quadruplex, 287 Charitas ampla, 284 Charitatis præceptum in lege de actuali intelligi debet, 315. Non excludendo tamen omnem affectum, ibid. Charitatis affectualis præceptum in hac vita nequit impleri, ibid.
Charitatis cauſa pietatis opera aliquando intermittenda, 316
Charitate nos allicit Deus, 3. ſemper habet quæ ſua ſunt, & ideo non quærit, 266 in prælato quomodo recte ordinanda 315 Charitas Eccleſiæ in Synagoga, 361 Charitas proximi tripliciter exercetur, 317 Charitas imperfectorum præpoſtera in alios, 265. Charitati contrarium eſt ſubtrahere aliis utilia, 318
CARO eſt tabernaculum, 60 Caro quatenus diligenda, ibid. Studiis ſpiritualibus reſtcris

ctis ad carnalia converti indignum 197. Carnis cura monacho indigna, 193. Caro ſervire debet ſpiritui, non ſpiritus carni, 378. Caro domeſticus hoſtis valde timendus, 97. Nullus victior hoſtis, 18. Caro noſtra, Eva noſtra, 134. Laqueus, & hoſtis, 46. Carni quod moleſtum, id melius, & utilius eligendum, 29. Carnis mortificatio non minus prodeſt ipſi carni, quam ſpiritui, 99. eſt genus martyrii, 190. V. Mortificatio. Carnem vere amant, qui eam mortificant, 60. Carnis maceratio occulte, licentioſe, & diſcrete fieri debet, 195. Carnis voluptas malum eſt, bonum vero afflictio, 59. Carnis infirmitas robur ſpiritus auget, & e contra, 288. Carnis deliciis renuntiare initio grave, poſtea ſuave, 125. Carni dediti præſtringuntur, 60. V. Corpus.

CARNALES qui, 94. Carnales animæ mulierum nomine deſignatæ, 301. Ordine præpoſtero gaudium quærunt, 171. Carnales ſpem futurorum ridentur, 222. Carnales, & ſpirituales Eccleſiæ duo latera, 55. Carnalis homo ſemper in pœna, 61 Carnaliter viventes mortui ſunt, 79 Carnalis affectus vino ſimilis, 313. Carnalis erga Chriſtum amor deſcribitur, 169.

Caſtitas virtus angelica, 283 Caſtitas quintuplex, 322. Caſtitas per lunæ plenitudinem deſignata, 314. Caſtitatis cuſtodia difficilis, 63. Caſtitatis prædicatio eſt vox turturis, 337

Caſtrum ſpirituale triplici apparatu ad ſui cuſtodiam indiget, 154. Caſtrum animæ quam multipliciter impugnetur, & quibus armis propugnetur, 155. Caſtri ſpiritualis proditio cavenda, 154. quomodo, ibid. Proditores quinam, ibid. Caſtelli myſtica explicatio, 321. Caſtrum Chriſti Clara-vallis, 154

Caſus piorum, & impiorum quid differant, 49

Cathedræ peſtilentiæ quatuor pedes, & quis in ea ſedeat, 303

Catholicus falſus plus nocet, quam verus hæreticus, 337. Catholica. V. Eccleſia.

Cedar tenebræ, 179

Cedrus lignum imputribile, odoriferum, altæque proceritatis, 310

CELLA triplex, diſciplinæ, naturæ, & gratiæ, 126. 12. Cella vinaria, aromaticæ, unguentaria, ibid. earum differentia, ibid. Introductio in cellam vinariam, 314

Cellarium tropologice quid, 224

Cenobium Monachorum quale, 39

Centurionis fides ex auditu, 285

Certantibus ſe nobis Chriſtus proponit exemplum, & præmium, 311

Cherubim plenitudo ſcientiæ dicuntur, 267 Et habendum hoc nomen, 99

CHRISTIANUS a Chriſto ſeparatus fit monſtrum, 41. Ejus gloria Crucifixo conformari, 287. 379. Chriſtianorum adoptio, 81. Chriſtianorum in hebdomada ſancta religio, & pietas, 73. & ſequentes, 75. Eorum abuſus in feſtis paſchalibus, 75

Chriſtiano, ipſique Chriſto perſecutio numquam deeſt, 103

CHRISTUS, & Mariæ varie figurati, 10 Scripturarum in præſignandis Chriſti myſteriis conſonantia, 11. Chriſtum diverſis rebus, diverſis ex cauſis figurari non eſt inconveniens, 10. Chriſti tempus Moyſes, 82. Elias 84. Eliſeus mortuum reſuſcitans, 100. Chriſtus Salomon verus, 281 Salomon, Eccleſiaſtes, & Idida, 37 201 Chriſtus liber ſignatus ſigillis ſeptem, 78 Columbæ teſtimonium de Chriſto, 36. Chriſtus ab Angelo cur ſimpliciter ſanctum dicatur, 11

Chriſti variis nominis, 201 Horum nominum expoſitio, 33 Jeſu nomen per excellentiam ei competit, 14. Chriſti nomen effuſum in omnes gentes, 361 Gabriel fortitudo Dei dicitur nuncupatione, Chriſtus ſubſtantive, 35 Chriſtus radix David, 8 [illegible] campi, 112 Cur non horti, 3. Flos horti, campi, & Thalami, 312 [illegible] benedictus, 13 Arbor myſtica, 109 Mons [illegible], 188 Mons coagulatus, & pinguis, 151. Murus, & antemurale, 154. Ovi, & api comparatus, 3. factus nobis ſapientia, juſtitia, ſanctificatio, redemptio, 272. Venit ut Deus, ut ſponſus, ut Agnus, 116 Virgo, Virginis filius, Virginumque ſponſus, 286. Chriſtus ſponſus quomodo tranſiliens montes, & colles, 320 Via in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio, 67 Rex ubique, 203 Seductor putatur, 78 Fons omnis ſanctitatis, 31. Noſtræ ſalutis auctor, 112 Salvator, & medicus, 24 Chriſti Salvatoris tria conſideranda, ibid. Chriſtus Salvator a fidelibus undequaque reverendus, 30 Chriſtum eſſe mediatorem omnia teſtantur, ibid. Chriſti humanitas in argento, divinitas in auro intelligitur, 5 Chriſtus quomodo niger, et formoſus, 229 Chriſtus foris deformis, intus formoſus, 285 Factus niger, ut nos candidos faciat, 284

Chriſtus carnem ſuſcepit, in qua pati poſſet, 133. Ejus carnem in Virgine ex nihilo creatam fuiſſe opinati ſunt nonnulli, 113 In eo ſubſiſtentes triplex perſona unica, 21 Chriſtus patri coæqualis, 2. Chriſtus ex Patre, in Patre, cum Patre, a Patre pro Patre, ſub Patre, 101 Chriſti caput Deitas, pedes humanitas, 213 Læva humanitas, dextra divinitas, 138 Patrum antiquorum deſideria erga Chriſtum naſciturum, 25 Ejus conceptio noſtram reformat; 93 Hujus conceptionis modus Deo tantum notus, & Deiparæ, 15. Chriſti generatio, & Mariæ aſſumptio inenarrabilis, 123 Chriſti de cœlo deſcenſus Mariæ aſſumptione mirabilior, 124

Chriſti Nativitas miranda, 12. In Chriſti Nativitate videre eſt majeſtatem in humilitate, virtutem in infirmitate, & in homine Deum, 25. Chriſti nativitas dies redemptionis novæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ, 19 Nativitatis locus expenditur, 25. Nocte natus docet oſtentationem fugiendam, 29. Hyeme natus docet eligenda, quæ carni ſunt moleſta, ibidem. Nativitate ſua paupertatem fecit pretioſam, 18. Chriſtus in ſua Nativitate divites negligit, 19. Humilitas in Nativitate, 72. Remedia ex Chriſti Nativitate allata, 21. A Chriſto nato quæ nobis utilitas percipienda, 14. Fiducia quanta hominis in Chriſto naſcente concipienda, 26. Chriſti Nativitatis fructus triplex, 17. In quibus naſcatur, 26. & Sicut quotidie immolatur, ſic quotidie naſcitur, 25. Ejus Nativitas debet ſemper nova videri, ibid. Chriſtus parvulus factus ut facile placari poſſe videatur, 35. Chriſti vagitus, & lacrymæ quam diſſimiles a lacrymis aliorum infantium, 20. Voluptatum fugam doceant, ibidem. Item pudorem, dolorem, timorem incutiunt, ibid. Chriſtus in præſepio hominibus tamquam fœnum jumentis appoſitus, 197 Stabulum vanitatem mundi damnat, 29

Chriſtus cur circumcidi voluerit, 18. Circumciſus, propter quod natus, & paſſus, 33. Ut caput circumciſionem pro membris ſuſcepit, ibid. Chriſti circumciſio veritatem humanitatis aſſumptæ probat, 32 Chriſti humilitas in circumciſione, ibid. Quid nos doceat, 202 In ea aliquid amandum, aliquid admirandum, aliquid imitandum, 33. Chriſtus circumciſus cur Salvator appellatus, ibid.

Chriſti in templo oblati, & in Cruce oblatio, 106 Chriſtus Magis apparuit paucis poſt Nativitatem diebus, 37. Chriſti triplex apparitio una die, 36. 38. In prima verus homo, in ſecunda filius Dei, in tertia verus Deus innotuit, 36 Chriſtus eadem die baptizatus cum annos ferme triginta egiſſet in carne, 106 Chriſti baptizari volentis humilitas, 36. Ejus humilitas in baptiſmo, 38. In baptiſmo aquas lavandis hominibus abluit, 30

Chriſtus quibus virtutibus nos redemit, 283 Humilitas virtus Chriſti, 71 Chriſtus perfecte humilis, 306 Hæc humilitas noſtra confundit vanitatem, 30. Imitanda, 109 Chriſti exinanitio uſque ad carnem, ad crucem, ad mortem, 255 Chriſti innovatio fuit mera miſeratio, 333. Chriſti mera obedientia, 262 Chriſtus parentibus ſubditus, 34. Chriſti paupertas, 21 Manſuetudo, 272. Ab inimicis teſtimonium habet miſericordiæ, 114. Chriſti benignitas, & miſericordia quanta, 35. Chriſtus nunc pronior ad miſericordiam, quam ad judicium, 3. Chriſti miſericordia; & juſtitia, 85. Chriſtus ſolus innocens, 287. Chriſtus abſque peccato, 280 Chriſti amor pro nobis, 16. Summa Chriſti dignatio, & Mariæ dignitas, 9. Chriſtus in majori ætate manifeſta virtutum dedit exempla in infantia vero figuris velata. 33

Chriſtus fecit, & docuit, 333. Facta ejus omnia non ſine myſterio, 22. 82. Chriſti, & operum ejus duplex pulchritudo interior, & exterior, 40. Ejus opera exterius conſiderata munus capiones animas paſcunt, 40. Chriſti vita noſtram inſtruit, 93. Converſatio in terris eſt quaſi aurora, 324. Chriſtus in domo Marthæ, & Mariæ paſcebatur inter lilia, 348 Chriſti umbra deſiderabilis, 273. Chriſti umbra, caro ejus, 269. Chriſti umbra caro ejus et fides, 273. Chriſti verba aliis dulcia, aliis data ſunt, 145 Chriſtus diverſimode omnibus præſens, & manifeſtus, 145

Chriſti ſcientia experimentalis, 324. Ejus libertas in moderandis actionibus corporis ſui, 71. Chriſtus ſuum diſtulit conſilium, ut ex bono fieret melius, 21. Septiformis ſpiritus in Chriſto, 113. Chriſti unctio, 43. Chriſtus rogavit ſe clarificari a Patre, non ut ſupplex, 357. Affectiones quatuor in Chriſto ordinatæ ab utero, 101. Chriſtus fleviſſe legitur, riſiſſe numquam, 5. Chriſti tentationes quatuor, 66. Tribus tentationibus diabolus Chriſtum aggreſſus eſt, 51

Chriſti oratio, & ſudor in horto, 73 Cur ab Angelo confortari voluerit, 149. Chriſti mors ex mero amore, 59. Spontanea, 18. 73. 183. Chriſti charitas in paſſione, 73. 74. Chriſti in paſſione miſericordia, 73. Humilitas, ibidem, & 74. Patientia, 73. 74, In vita paſſivam habuit actionem, in morte activam paſſionem ſuſtinuit, ibidem. Cur tam laborioſum nos liberandi modum ſuſceperit, cum ſola ejus voluntas ſufficeret, 255. Chriſtus ſpeculum patiendi, & præmium patientiæ, 312. Chriſti ſolius paſſio nobis ſufficit, 22 Chriſti paſſionis vis, & efficacia, 73 Ejus mors hoſtes noſtros debellat, 93 Triplex peccati genus expugnat, originale, perſonale, & ſingulare, 74. Expugnat concupiſcentiam carnis concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ, ibid. Chriſti paſſioni tribuitur remiſſio peccatorum, reſurrectioni juſtificatio, aſcenſioni glorificatio, 110. Chriſto deſcendere de cruce non fuit magis difficile, quam clauſo exire monumento, 77. Chriſti perſeverantia in cruce, 76. Ei diabolus fruſtra inſidiatur, 77. Lateris dextri in Chriſto aperti myſterium, 56 Chriſti vulnera victoriæ ſigna, 129 ſunt petræ foramina, 332. Habitatio ſecura, 331

In Chriſti paſſione tria conſideranda, opus, modus, & cauſa, 73. Qui non poſſunt rimari arcana Dei, ſanctorum gloriam, & Chriſti paſſionem conſiderent, 334 Chriſti paſſio in quatuor conſiſtit, 72. Chriſti triduum moraliter, 77. Chriſtus deſcendens in inferos quid egerit, 138. Chriſtus in ſepulchro quomodo myſtice ungendus, 79. Chriſtus cur noluerit ſuum corpus mortuum ungi, 213. 257

Chriſtus poſt paſſionem ſuam impaſſibilis, 189 Ejus reſurrectio a nobis exigit tranſitum ad meliorem vitam, 75 Ante paſſionem ſuam ſeptem nobis dedit purgationes, poſt reſurrectionem ſeptem refectiones, 84. Spiritus-ſancti ſeptem dona, ſeptem Chriſti apparitionibus applicata, 227. Chriſti aſcenſio non differenda erat, 357. Chriſti variæ aſcenſiones, 86. Chriſti deſcenſus, & aſcenſus triplex, 105 A nobis quomodo imitandus, ibid Chriſti diſceſſum cur ægre ferrent Apoſtol 86. V. Mentio Chriſto præſente cur Apoſtoli recipere non potuerint Spiritum-Sanctum, 86. 91

Chriſtus, & Beati non amplius paſſionibus obnoxii, non tamen miſericordiæ expertes, 189. Chriſti majeſtas in gloria, 32. Chriſtus in gloria, an paſcatur inter lilia, 350. Seſſio ad dexteram Patris quid, 357. Et propria, ibid. Chriſtus in exilio manſuetus, & amabilis, in judicio juſtus, & terribilis, in regno glorioſus & admirandus, 37. Deus judicandi poteſtatem dedit Filio ut homini, & quare, 352 Chriſtus ut Filius hominis hæreditat terram, ut Dominus ſuppetit, ut conditor adminiſtrat, ut ſponſus communicat, 328 Chriſtus ab omnibus creaturis agnitus, 85. Chriſtus excellentior filius per gratiam, 313. Chriſtus ut homo major Angelis, 353. V. Angelus. Prius in humilitate videndus, quam in gloria, 98. Ejus gloriam plures, quam crucem deſiderant, 270. Cur mundanam gloriam admiſerit, 72

Chriſti viſio apud Iſaiam diverſa, 131 Chriſtum peperit Synagoga matris officio, ſed abjecit non matris affectu, 86. Chriſtus quomodo regnat in domo Jacob in æternum, 15. Chriſto quomodo data ſedes David, cur in Hieruſalem non regnaverit ibid. Chriſti proceſſio duplex, 101. De Chriſti humanitate, quam de divinitate loqui promptius, 271

Chriſtus diligit nos dulciter, ſapienter, fortiter, 268 Chriſti dignatio in reparatione hominum, 108 Chriſti dignatio in animam quanta, & quantum inde a-

man-

mundus, 40. Chriſtus quanto pro nobis vilior, tanto nobis ſit charior, 35. Chriſtus fons vitæ ad nos, 138. Omnis ſanctitatis fons, 31. Chriſtus totus homini datus, totus in uſus ejus expenſus, 33. 34. Chriſti tota diſpenſatio, quam exhibuit, in carne eſt medicina ſanitatis, 81. Chriſtus virtus, ſapientia in opere redemptionis abſcondita, 204. Chriſtus duos hominis hoſtes, peccatum, & mortem profligavit, 26. Invocatio triplex nobis per Chriſtum præſtita, 6. Vinum, & oleum infundit vulneribus noſtris, 104. humanitas Chriſti fidem inſtruit, ſpem roborat, accendit charitatem, 35. Chriſti pro nobis labores fruſtrari quam Deo invitum, 59. Terris intulit magiſterium diſciplinæ cœleſtis, 253. Se nobis certantibus exemplum proponit & præmium, 312. Cauſa virtus, fructus, & forma martyrii, 336. Chriſti inſigne victoriæ, 176. c. d Chriſtus nobis promeruit cœli aſcenſum 187. Homo ſecure ſe credit Chriſto, qui ſalvare eum velit, noverit, & poſſit, 148. Chriſtus plus amandus ob opus redemptionis, quam creationis, ibidem.

Chriſtus imitandus, 5. 74. Chriſtum quidam non ſequuntur, ſed fugiunt, quidam ſequuntur, ſed non aſſequuntur: quidam ſequuntur, & conſequuntur, 206. Chriſti ſuavitas attrahit omnes, 133. 391. d Quam indignum non currere poſt Chriſtum, & quibus motivis ad hunc curſum excitemur. 272. Dignus morte, qui Chriſto recuſat vivere, 168. Chriſtus Paraclitus, 149 Onus Chriſti quamvis premere videatur, portandum, 13. Chriſtum cellare non onerari, ſed honorari eſt, ibidem. Chriſti quomodo ſedes paranda, 4. Non amat cor titubans, ſed ſtabile, 16. Noſtros profectus amat ut ſuos, 335 Cur petita nobis, 43. Chriſtus quibuſdam nondum natus, quibuſdam nondum paſſus, quibuſdam nondum reſurrexit, quibuſdam nondum aſcendit, quibuſdam nondum miſit Spiritum-Sanctum, 149. Tamdiu vivit in nobis, quamdiu fides vivit, 79 Chriſti regnum, anima, 15. Chriſtus animæ doctrina, & moribus Apoſtolorum non inductæ inſidere non poteſt, 282. Chriſtus qualis erga ſe ſequentes, 391. Chriſtum ubique ſequitur fides noſtra, 261. digne tangit fides jam glorificatum, 256

Chriſto uniuntur omnia unitate ſubſtantiali, perſonali, ſpirituali, ſacramentali, 188. Myſticum corpus pluſquam verum dilexit, 213. 257. Chriſto capiti cohærendum, 43 Homo a Chriſto ſeparatus fit monſtrum, ibidem. Chriſtus deſponſat ſibi Eccleſiam, 251. Chriſtus amore ſponſæ etiam Synagogam ſibi deſponſare paratus, 361. Eccleſiæ amor conſtans in Chriſtum, ibid. Chriſtus quibuſdam longe, quibuſdam prope, 334. Chriſti nuptiæ cum anima, 43. Chriſto protectore nihil timendum, 64. Chriſto ſecure ſe credit homo, qui ſalvare eum velit, noverit, & poſſit, 148. Chriſtus perſecutionem patitur a falſis Chriſtianis, præſertim a Sacerdotibus, & detractoribus, 103 V. Verbum.

Cibi angelorum, & hominum diſcrimen, 325. Ibi ſpiritualis condimentum ſapientia, 326

Ciborum obſervatores monachi notantur, 190

Circumciſio quid nos doceat, 34. Superfluitatis & peccati indicium, 35. Cur octava die fieret, ibidem. In ea ſit parte, ubi plus viget concupiſcentia, ibidem. Circumciſionis cultel is originalis culpæ rubiginem eradebat, 71. Circumciſionis antiquæ præceptum, 33. Circumciſio noſtra moralis, quæ 32. Circumcidi non membro unico, ſed toto corpore indigemus, ibidem. Circumciſio Chriſti, V. Chriſtus.

Circumſpectio triplex neceſſaria, erga homines, erga angelos, erga Deum, 67

CISTERCIENSES vinum raro bibebant, 151. Eorum vigiliæ nocturnæ quam prolixæ, 199. Tempore meſſis Miſſam intermittebant, 316. Eorum ſilentium, 287. Sermo rarior, 335. Colloquia, 173. 174

Ciſtercienſium vilis habitus, 122

Ciſtercienſium capitulum generale, 189

Civitatis cuſtodia triplex, 358

Clamor in auribus Dei eſt deſiderium vehemens, 68

CLARÆ-VALLIS caſtrum eſt Chriſti, 154

Claræ-vallenſium elogium, 191. Eorum vita ex omni parte primæ Salvatoris ſcholæ reſpondens, 177. Amor pro cruce, 149. Eorum obedientia, 67. Unanimitas, 287. d Alunt ſuo labore pauperes, 51

Claræ-vallenſium animas ad cœlum evolaſſe cognovit S. Bernardus, 177

Claræ-vallenſium multi imperfecti, ibid. Quidam indiſciplinati, 87

Clarificari ſe a Patre rogavit Chriſtus non ut ſupplex, 357. Clarificatio mutua inter Patrem, & Filium, ibid.

Claves Chriſti Petro datæ quæ, 346

Clauſtrum Monachorum Dei templum, 326 Paradiſus, 198

S. CLEMENS genere nobilis, optimus ſui temporis philoſophus, 146

CLERICORUM vita notantur, 196. Ambitio, 16. Luxus, 53. Superfluitas, & luxus, 225

Cleri diſciplina, & officia, laquearia cypreſſina, 310. Quales in Clerum eligendi, ibidem.

Cogi non poteſt voluntas, 57

Celebs religioſorum vita cœleſtis, & angelica, 190

Cœnobiticæ vitæ utilitas, 104. Securior eſt quam eremitica, 34

COGITATIONES bonæ Deo adſcribendæ, 293. Deus ut inſpector noſter ſemper cogitandus, 50 Cogitare de ſanctis illos videre eſt, 139 Cogitationes quomodo diſcernendæ, 292. Malorum originem diſcernere difficile, ibid. & 293 Cogitationes ſanctas procul petere non eſt neceſſe, 168 Bonæ a Deo ſunt, malæ a nobis, vel a diabolo. 292 Cogitationum malorum tria genera, 186. Quomodo ſuperandæ, ibid. iis ſedulo reſiſtendum, 184. A malis cogitationibus quam alienos eſſe oportet religioſos, 173

COGNITIO perfecta Trinitatis vita æterna eſt, 117 Cognoſcere de Deo quid poſſumus, ibidem. Pater perfecte non cognoſcitur, niſi cum perfecte diligitur, 351 Cognoſcentium Deum, & non cognoſcentium quatuor differentiæ, 208 Cognitio in cœlis dilectionis eſt nutrimentum, hic poteſt eſſe detrimentum, 154. Cognitio, & devotio alæ duæ, 100 Cognitio Dei, & ſui neceſſaria, 160. 299. 300. Cognitio, & cura ſui quam neceſſaria, 299. In tribus conſiſtit, 194. Ejus affectus timor Dei, & humilitas, 299. 300. Gradus eſt ad cognitionem Dei, 300 Cognitio animæ vita, 223

Colli nomine deſignatur intellectus, 304.

Colloquia Ciſtercienſium qualia, 173. 174. In colloquio duo auditores cogitandi, ibid. Colloquium Verbi, & animæ ſpirituale, 210

Columba ſymbolum humilitatis, & Spiritus-ſancti, 369. Columbæ teſtimonium de Chriſto, 36

Columnæ ſeptem in Domo ſpirituali erigendæ, 4.

Comedere homini labor eſt, ſed fame minor, 169

Comminationes, promiſſiones, & commonitiones divinæ cur tam parum nos moveant, 221. 222

Communio paſchalis, 79. In feſto omnium Sanctorum, 144

Communis vitæ prærogativa, 91.

Communia omnia cum Deo amanti Deum animæ, 310

Comparare ſe alteri nullus debet, 300. 301.

Compaſſio fraterna commendatur, 79. 190. Compaſſionis affectum tollunt carnales concupiſcentiæ, 308. Compaſſionis affectus, 284. 286. Homo ad indignationem pronior, quam ad compaſſionem, 308

Compunctio cordis primum opus fidei per dilectionem operantis, 84. Ejus indicium ſubtractio occaſionum, 79. Compunctionis duo genera, 324. Placet uterque Deo, & peccator compunctus, & juſtus devotus, 162

Conceptio Chriſti noſtram reformat, 93. Commendatur, 21. 22

Concha ſit prædicator, non canalis 266

Concilium Remenſe ſub Eugenio III. 363

Concordia, & unitas maxime placet Angelis, 131 Concordiæ & communis vitæ prærogativa, 91 Concordia ſui ipſius qualiter conſtat 154

Concupiſcentia omnium vitiorum, & malorum origo, 184. Vehemens minuit voluntarium, 364. Reprimi poteſt, extingui non poteſt niſi in morte, 6. Non nocet ſine conſenſu, 184. Ejus motus indeliberati non ſunt peccata, 365. Quæ invitos tenet, non voluntas eſt, ſed voluntas corruptio, 81. Cur ejus fomes remanet poſt baptiſma, 76. Ejus remedia Euchariſtia, 75. Oratio, 135 Concupiſcentiæ carnales tollunt compaſſionis affectum, 308

Contabulationes longæ, orationis inimicæ, 174

CONFESSIO ſcopa eſt, qua mundamur, 121. In qua lavantur omnia, 80. Confeſſione, & oratione purgatur oculus mentis, 134. Confeſſio debet eſſe pura, humilis, fidelis, 263. Ejus ſeptem gradus, 194. Comites habeat mortificationem, & orationem, 313. Ejus efficacia, 194. Utilitas, ibidem. Humilis ſui ipſius diſcuſſio, & confeſſio Deo accepta, 157. confeſſio duplex, 18. 324. Confeſſio oris triplex, vera, nuda, propria, 194. confeſſio paſchalis, 79. confeſſio privata, 251. Ejus formula, 333. confeſſionis quatuor impedimenta, 219 216

Conformitas voluntatum maritat animam Verbo, 367

Confuſio adducens gloriam quæ, 169

CONGREGATIO felix ubi de Maria Martha conqueritur, 122. congregationis tres parietes, ibidem. In congregatione plurimorum impoſſibile eſt omnes unius eſſe fortitudinis, 127. In ea vivendum ordinabiliter ſibi, ſociabiliter proximo, humiliter Deo, 117

Conjugium ſtatus periculoſior, 189. Ipſum tollere, eſt omnem ſpurcitiam inducere, 338

CONSCIENTIA bonis referta operibus, lectulus floridus, 312. e conſcientia felix quæ, 20. conſcientiam bonam duo reddunt, 200. Conſcientiæ teſtimonium quale, 135. 136. In tribus, 110. conſcientiæ expurgandæ quanta monachorum cura, 215. conſcientiarum notitia difficilis, 4. conſcientia quadruplex, 222. Rea animæ carcer, & infernus, 124

Conſcientia mala bonum opus vitiat, 348 conſcientiæ vitium fama non diluit, ibid. V. Anima.

CONSENSUS ſolus nocet, 365. Non ſenſus, 385. Sollicite eſt cavendus, 324

Conſervationis Beneficium expenditur, 65

CONSIDERATIO exterior operum Chriſti minus capaces animos paſcit, 40. conſideratio vulnerum Chriſti conſcientiæ vulnera ſanat, 333. conſideratio ſui ipſius arrogantiam tollit, 322. Tripartita eſt, unde ſit, ubi ſit, & quo iturus ſit, 169

CONSILIUM nullum melius, quam exemplum, 4. conſilium, & auxilium fratribus noſtris debemus, ibidem. conſilium ſuum deſeruit Chriſtus, ut ex bono fieret melius, 81. conſilium proprium, lepra, ibidem. Humanum ſequentes amittunt divinum, 37. conſilium impiorum, cujus auctor & ſuggeſtor eſt dæmon, 208. Ad ipſum quatuor itur viis, quibus totidem ſunt oppoſitæ virtutes, ibid. V. Pertinacia.

CONSOLATIO in afflictione, 281. Conſolatio bona quæ, 161. conſolatio, & correptio Dei duplex auxilium, 271. conſolationes Dei quibus dentur, 59. Divinæ, & angelicæ, 11. conſolationes Chriſti, ad quos pertineant, 31. Sponſi, 190. conſolatio rejectis carnalibus illecebris renuntiantibus neceſſaria, 145. Recentibus converſis ea carentibus quid agendum, 104. conſolatio terrena divinæ obex, 87. 90. 91. Reſpuenda ob divinas, 7. Mundana veræ & ſalubris conſolationis eſt impedimentum, 21. conſolationem quiſquis ignorat neceſſariam, ſupereſt ut non habeat Dei gratiam, 34. Quiſquis deſolationem non novit, nec conſolationem agnoſcere poteſt, ibidem. In conſolatione, & tentatione quomodo ſe gerendum, 270. conſolationis de morte propinquorum motiva, 279. 282

CONSUETUDO prava conſilio ſuperanda, 129. Conſuetudo peccati quam gravis, 166

CONTEMPLATIONIS vis & natura, 326. Fit ex condeſcenſione Verbi Dei ad humanam naturam, 211. Spirituales in anima contemplantis ſimilitudines, & ex iis formatæ imaginatoriæ ſpecies angelorum opera, 213. Contemplationis guſtus quibus debeatur, 310. 311. Ejus quies, 376. Quibus competat, ibid. Ejus de-

delectatio, & inquietudo, 275 Objectum, 304 Raptus, 370 Duplex exceſſus; unus in lumine, alter in fervore, 314. contemplatio gloriæ commendatur, 88 Præparatio ad contemplationem quæ neceſſaria, 311 contemplationis avidis prædicationis officium injungitur, 305 Non appetenda ante bona opera, 311 Aliorum profectus eſt ipſi anteponendus, 317 contemplatio mors angelorum, 319
Contemplationis duo genera, 322 Duo gradus, 164 Tribus modis diſtinguitur, 212 contemplatione magis neceſſaria actio, 253. Utriuſque viciſſitudo, 317. 326
Contemplantium varii ſtatus, 124 ſ, & ſeq. Eorum quies temere non eſt interpellanda, 319
Contemplationis utile monitum, 123 & ſeq. contemplativæ alii magis idonei, alii activæ, 213
CONTEMPTUS mundi, 82. 198. Contemptus terrenis quærenda cœleſtia, 19
Contemptus ſuperiorum in Deum ipſum cadit, 305
CONTINENTES non ſoli ſalvandi, 340. Continentia murus, patientia antemurale, 154
Continentiæ hoſtes caro, mundus, & diabolus, 98 Ejus prædicandæ tempus legis inopportunum, 110. Eam profeſſis veritum ſeminarum contubernium, 337 Continentia triplex 206
Contritionis unguentum unde conficiatur, 153. Ejus vis, & fragrantia, ibid.
Contritum cor proximum cordi mundo, 188
Contumaces, & obſtinati poſt lapſum abominabiles, 120. Durius ſunt corripiendi, 308
Converſatio ſpiritualis in duobus, 164 Cujus converſatio omnibus grata nulli eſt onerosa huic de ſalute univerſæ fratrum congregatio atteſtatur, 22
CONVERSIO hominis, 84. Via redeundi ad Deum per humilitatem, 44. Hominis quatuor ſtatus ante converſionem, 166. Converſionis magnum eſt miraculum, 152. Res divinæ virtutis eſt, 80. Ex gratia Dei, 365. Deo adſcribenda, 360. Quibus gradibus fiat, 219. converſio etiam corporalis non negligenda, 44. Si abſque interioris fuerit, nulla erit, 40
Converſionis perfectæ forma, 108. 105. converſio noſtra ad parvuli exemplum, 104. Recens converſi graves patiantur tentationes, 134. converſionem nolle Deum eſt ignorare, 301. Eam ad mortem uſque differre periculoſum, 104. converti nolentium variæ rationes, 301. 2 converſi ſemel, iterumque perverſi, raro reſipiſcunt, 120
Converſis recenter, & carentibus conſolatione quid agendum, 104
COR totum in quatuor affectionibus amore, & timore, gaudio, & triſtitia, 44 Ejus membra intellectus hic ſæpe diviſa, 90. Cordis pax plena ſummæ vitæ reſervata, ibidem. Corda ſurſum levanda, 89 Cor levare quid ſit, ibidem. Cor deorſum caput ſurſum habere turpe eſt homini, 169. Alii ſurſum, alii deorſum habent, 190. Exoneratum, & leve levatur magis, ut quærat, & diligat veritatem, 93. cordi prius quam corpori mederi moris eſt divinæ virtutis, 217. Ipſis debemus puritatem, 173. Cordis cuſtodia in affectionum, & cogitationum cura ſit, 174. ſine cuſtodia manus, & linguæ conſtare nequit, ibidem. Cor contritum proximum cordi mundo, 187. Quomodo ſcindendum, 44. Duobus modis ex corde vita procedit, 210 cordis petitiones in tribus, 47. Cor triplex, 212 cor in ſiniſtro latere locatum, quod ejus affectio prona ſit in terram, 56. cor titubans non amat Chriſtus, ſed ſtabile, 25
Cordis induratio ex propria voluntate, & quod non meditetur legem Domini, 44
Cordium unitas commendatur, 43
CORPUS hominis ex quatuor elementis conſtat, 138. Ei non idem vivere quod eſſe, 363
Grabatum eſt in quo languidi jacemus, 75. Tenebroſum tabernaculum, 279. Onus noſtrum, & carcer noſter, ſy corpus non tam noſtrum, quam Dei, ibid.
Corpori quid debeamus in vita ſpirituali, 172. cuſtodia, & diſciplina ei eſt adhibenda, 4. Cuſtodia quæ probanda, 121. Cura ejus præpoſtera, 6. 7. Ei debemus ſanitatem, non voluptatem, 172 Corpus quod corrumpitur quantum aggravet animam, 148 Ejus corruptio quadruplex, 257. Anima potius, & prius curanda, quam corpus, 2. Animæ erga corpus tria officia, 210. 211. corpori quantum præſtat anima, 6. corpus animæ collaborare debet, ibid. Quantum animæ debeat, ibid. Pro anima exponendum, 65
Corporis glorioſi quatuor dotes, 138
Correctio fraterna per inſontem facienda, 113
CORREPTIO ad probationem, 309 Correptio, & conſolatio Dei duplex auxilium, 272. certum eſt ejus amoris teſtimonium, 165. Quid in nobis operetur, ibid.
Correptionis utilitas, 288. correptionis aſperitas manſuetudine lenienda, 307. 174. Moderata ſit, 80. correptionem etiam peccantes ægre ferimus, 309. Paſtori pio ſua non ſufficit correptio, ſi adhuc periclitetur ſubjector, 306 Bernardi animus in corripiendo, 288. Non proficiens eum angebat, 305. Duri & contumaces durius corripiendi, 308 Malis ingrata eſt, & odioſa correptio, 308. Eam impatienter ferentes quam injuſti, 305
Correptor bonus adverſarius, 287
Correptis vitia familiaria, 305
Corruptio naturæ, 61. Ex peccato, 19
Corruptio animæ triplex, corporis quadruplex, 209
CRAS futuram, HODIE præſentem vitam deſignat, 23
Creationis beneficium expenditur, 65 Homo in ea quatuor virtutibus inſtructus, 211. Dei potentia, ſapientia, & benignitas in mundi creatione, 94
Creaturis cur ad ſuas actiones utatur Deus, 245 Animam a Deo ad creaturas remitti pœna graviſſima, 297
Creaturam, nihil eſt in rebus, quod implere poſſit, niſi charitas Dei, qui ſolus major eſt illa, 169
Credentes cur tam pauci victores, 82. Credentium ſigna in Evangelio deſcripta, quomodo ſingulis fidelibus conveniant, 84 Credere videre eſt, 8. Immo eſt majus, 325
CRUX Chriſti in quatuor conſiſtit, 72. Quatuor virtutes in ea reſplendentes, 76. Quatuor ejus cornua quatuor tentationibus opponenda, 150 Triplex peccati genus expugnat originale, perſonale, & ſingulare, 74. Nihil proficiet inimicus in eo, quem ipſa delectat, 148. d Chriſti gloriam plures, quam crucem deſiderant, 270. Pretioſum depoſitum fructum crucis ſuæ nobis committit Deus, 63 Crux Chriſti homo, 22 Crux eſt pretioſa amabilis, & jucunda, ibidem. Lignum vitæ eſt apprehendentibus eam, 279. Grata eſt ejus ignominia ei, qui Crucifixo ingratus eſt, 279 Crucem ferentium tres gradus, 148. 149 & ſeq. Eorum diſcrimen, 149. Crux eſt cuique tollenda, 150. Hujus unctio. 153. Via eſt ad gloriam, 70. In ipſa moriendum eſt, 151
Crucifixus mundo quis, 48
Cubicula varia Sponſi, 224. 225 Cubiculum tropologice arcanum contemplationis, 274
Cultus Dei in tribus conſiſtit, 208. Negligentia circa eum notatur, 3.
CUPIDITAS ex cordis inedia, neceſſitas ex carnis infirmitate procedit, 61. Tolerabilior eſt neceſſitas, ibidem. Utilitatis accedit quidquid cupiditati demus, 328
Cura Sanctorum præcipua circa animam, 279
Cura animæ propriæ alienæ præferenda, 166. Curam animarum ambientes notantur, 289. Vocatio ad eam quibus indiciis innoteſcat, 322
Curis ſecularibus deditis monachi præſtringuntur, 16. 12
Curationis ſpiritualis ſigna, & indicia, 181
Curioſitas parit experientiam mali, 120 Deo dicata membra non ſine gravi ſacrilegio in uſum curioſitatis aſſumuntur, 100
Currentium poſt Chriſtum diſcrimen, 272. Quam indignum poſt ipſum non currere, ibidem. Motiva exponuntur, ibidem. Currunt præ aliis ferventes animæ, 273. Curſus noſter ex gratia pendet, 271 Curſus pro modo gratiæ, 270
Curvitas animæ quæ, 272
Cuſtodia cordis in quo conſiſtat, 174 Sine cuſtodia manus, & linguæ conſtare nequit, ibid.
Cuſtodia noſtri quanta in Dei providentia, 61
Cuſtodia civitatis trifaria, 358
Cypreſſus imputribilis eſt, & boni odoris, 310
Cyprus inſula ferax optimi vini, 308

D

DÆmonium Meridianum, 195
Damnum alienum noſtra ſit cautela, 321
Damnatis nulla redemptio, 255
DAVID dicitur viſu deſiderabilis, vel manu fortis, 78. Magnus contemplator, 275. Ejus pietas, 256. Patientia in maledicum, 296. Chriſtus radix David, 78
Decoloratio a ſole varie exponitur, 286 Decor animæ conſiſtit in honeſto, 370
Dedicatio Eccleſiæ propter animas, 152. 157 158 Dedicationis feſtum quale, 156
Dedicationis ritus quinque ad mores aptati, 153
Delectatio in Domino quæ, 46. Delectationis, & Moleſtiæ viciſſitudo, 275. Præoccupatum ſæcularibus deſideriis animum delectatio ſancta declinat, 90
Delicati Religioſi arguuntur, 116 Pudeat ſub ſpinato capite membrum fieri delicatum, 144
DELICIÆ Mariæ Virginis, 123. Deliciis carnis renuntiare initio grave, poſtea ſuave, 87. Vita in deliciis mors eſt, & umbra mortis, 313. 314. Deliciæ hominum reprobantur, 175. Error hominum in veris, & falſis deliciis diſcernendis, 218
Dentium proprietates vitæ religioſæ tropologice attributæ, 215
Delictorum noſtri tres gradus, 205
DESIDERIA ſæcularia, 203. Humana in tribus ſita, quod decet, quod expedit, quod delectat, 14. Deſideria Patrum ad Chriſti Incarnationem noſtrum arguunt torporem, 144
Deſideria ſancta invento Deo creſcunt, 367. Deſideriis quæritur Deus, non pedum paſſibus, ibidem. Salvabuntur qui ſunt in deſiderio proficiendi, 315 Deſiderium vehemens, magnus clamor in auribus Dei, 68. Deſiderium vox eſt animæ ſponſum revocantis, 353 Et tractio, 326 Deſiderium cœleſtis patriæ legi novæ convenit, 315. Deſiderium animæ devotæ ad meridiem lucis æternæ, 198
Deſidia noſtra in negotio ſalutis perſtringitur, 207
Deſperationis cauſa, & affectus, 301 Hanc parit ignorantia Dei, 300 301
DETRACTORES Deo odibiles, 277. Chriſtum aſſequuntur, 104. Vulpes ſunt vineas demolientes, 334 Quomodo capiendæ, ibidem. Detractorum ingenium, & mores notantur, 126
DETRACTIO quantum malum, 173. Ingentia ejus nocumenta, 277. Charitatem impugnat, & perimit, ibidem. Tres uno ictu perimit, 173. Detractionis variæ ſpecies, & modi, ibid.
DEVOTIO eſt concepta de ſpe indulgentiæ exultatio, 266. Vino comparatur, aquæ timor, 41 Devotio, & cognitio animæ alæ duæ, 100 Devotionis gratiam per Mariam petenda, 40 Devotionis unguentum unde conficiatur, & quibus competat, 254. Ejus fervore bona opera condienda, 22. Devotionis aqua ſine moleſtia, 142. Devotione Monachorum, præſertim in quadrageſima, dæmon torquetur, 64. Devotio noviſſimis præſtita, non data, 34. Devotionem exterminant vanitas, curioſitas, & voluptas, 227
DEI nomina olim terribilia, nunc delectabilia, 262. Dei nomen noſſe quid, 68. Quomodo ſanctificari dicatur, 47. De Deo loquitur ſcriptura in figuris, 353
Deus quomodo eſt omnium eſſe, 347. Deus ſumma utilitas, ſumma gloria, ſumma voluptas, 24 Nec ab eſſentia ſua, nec attributa ab ipſa diſtinguuntur, 363
Deus cur diverſa ſortiatur nomina, 166. Eſt ſumme ſimplex, unus, & immutabilis, 362. Dei immutabilitas, 290
Dei locus ipſe Deus, 301. Deus ubique, homo nullibi, 163. Eſt ubique, ſed diverſimode, 153. In creaturis diverſimode, 13. Fit in ſanctis non ſolum per ſubſtantiam, ſed etiam cum illis propter voluntatis concordiam, ibidem. Quomodo in homine, & homo in Deo, 349. Cur peculiariter dicatur eſſe in cœlo, 49 Solus uniuſcujuſque capacitatem novit, 213. Dei voluntas fit de omnibus, & per omnia, ſed non in omnibus, 201 Deus amat, & eſt amor ipſe, 328
Dei providentia in diſpoſitione rerum, 63. 275. In moderandis tentationibus, 52. Ad noſtra cuſtodiam, 61 Deus iis intentus unis ut multis, 345. Dei reſpectus

ſius varius, aliis metum; aliis conſolationem affert, 325

Dei bonitas in cuſtodia angelorum, 63 Ejus in hominem amor fortis, & conſtans, 130. Dei dilectio noſtram prævenit, 368. Immo, & ſuperat, 346. Dei erga homines amor contra dæmones, 265

Dei miſericordiæ multæ, 30. Is pater miſericordiarum, ibidem. Ejus miſericordia in omnibus oblata, 105 Septem ejus miſericordiæ erga pios, ibid. Larga bonitas in procuranda hominis ſalute, 31. Tribus modis a peccatis nos præſervat, 97. Suſceptor eſt piorum cum cadunt, 50. Ejus indulgentia erga peccatores in tribus, 22. Longanimitas, & benignitas in eoſdem, 102 103. 124 129. 368. Hominem a peccato ut revocat, 228. Ejuſdem dignatio in ſuſcipiendo peccatore, 368 Dei dilectio ultionem peccati tardat, ut commendet patientiam, impleat electionem, confirmet charitatem, 97. Ejus longanimitas culpam obſtinati accumulat, 120

Dei protectio, 56. Deum in tentationibus ſuis tamquam proprium habent ſinguli electorum, 50 Deus tentat ad probandum, non ad reprobandum, 130 Dei correptio certum ejus amoris teſtimonium, 105. Ejus indignatio ex miſericordia procedit, 364 Ira Dei graviſſima cum ſinit impune peccare, 306. Si te zelus deſeruit, & amor, ibid. b Bernardus vult Deum ſibi iraſci, ibid. Dei iræ, & furoris diſcrimen, 345

Deo quomodo tribuantur membra corporea, 242 In eo nihil corporeum fingendum, 202 Corpore non eget ad ſuas operationes, 247 Dexterum & ſiniſtrum in Deo quid, 318 Dei caput, divinitas, pedes judicia, 102 Ejus vox inſpiratio ejus, & juſti timoris incuſſio, 319 Dei manus, latitudo, & fortitudo, 249 Pedes duo miſericordia, & veritas, 211. 212. Seu miſericordia, & judicium, 249. Horum in anima judicia, ibidem. c Uterque oſculandus, ibidem f Dei ſolium angeli, 97

Dei regnum ubique, 160 Deus quomodo alicubi peculiariter eſſe dicatur, 158 Quomodo dicatur veniſſe in hunc mundum. V. Chriſtus Incarnatio.

Dei bonitas in reparatione hominis, 98 Sapientia in redemptione hominis, 212 Deo in opere ſalutis tria propria, prædeſtinatio, creatio, & inſpiratio, 360 Patientia in creatione, ſapientia in rerum gubernatione, benignitas in Incarnatione apparuit, 26 Quomodo pœnitentiam operetur in nobis, 97 Deus ſolus ſpei noſtræ ſolidum præſidium, 67 Deus bonorum omnium auctor, 252 Bonorum operum cauſa effectiva, & finalis, 58. Item bonorum operum auctor, remunerator, & remuneratio tota, ibid. Dei dona ſunt merita noſtra, 110 Deo adſcribendæ cogitationes bonæ, 293 Adeoque Deo ſoli reddenda bonorum gloria, 258 168

Deo ſoli idem facere, & dicere, 16. Ejus potentia, ſapientia, & benignitas in mundi creatione, 94. Similitudo divina perit in damnatis, ſed remanet imago, 111. Dei quanta dignatio, patrem hominum eſſe, 281. Dei dignationem ſolus novit expertus, 343

Dei ad nos ſpiritualis adventus, 2. Ejus illapſus in animam. V. Anima. Dei habitatio quomodo evadat anima, 284. V. Anima. Dei domus, homo ſpiritualis, 311. Deo dignum habitaculum, cujus nec ratio decepta, nec voluntas averſa, nec memoria fuerit inquinata, 154 Deo templum in nobis ædificandum, & quomodo, 153

Deus ut inſpector noſter ſemper cogitandus, 50. Hujus præſentiæ cogitatio quam utilis, ibidem. Unde colligenda, 340 Dei in anima præſentiæ ſigna, 254. Nullum omnino præſentiæ Dei certius teſtimonium eſt, quam deſiderium gratiæ amplioris, 150

Deus vera animæ vita, 60. Deo diſplicere non poteſt, cui placet Deus, 222 Tria vincula, quibus Deo adſtringamur, 163 Quomodo naſcatur, creſcat, & ſervetur in nobis, 224

Deo inhærere nihil aliud, quam Deum videre, 250 Puritas ad videndum Deum neceſſaria, 290. ad videndum Deum oculus mentis triplici eſt inquinamento purgandus, 134 Deo in hac vita ſicuti eſt videri non poteſt, 301. 290. 197. d Deum quomodo viderit Moyſes, 72 Dei viſio in cœlis quid; beata, & ſuavis, 290. V. Viſio. Dei fruitio triplex in perfecta beatitudine, 138 Sanctis aliter quam nobis exhibetur, 144

Dei majeſtatem quomodo ſcrutari liceat, * 332. Quomodo videndus in creaturis, 135

Dei cognitio quam neceſſaria, 390. Quid de eo cognoſcere poſſumus, 91 Ejus cogitatio ſequitur cognitionem ſui, 390. Deus perfecte non cognoſcitur, niſi cum perfecte diligitur, 251. Deum cognoſcentium, & non cognoſcentium quatuor differentiæ, 209 Hunc perfecte non cognoverunt Philoſophi, 251. Deum quare non ſentiebant gentiles, 348. a Deum ignorare non poſſunt religioſi, 4. Dei Viſitatio. V. Viſitatio.

Deo quomodo implenda triplex animæ potentia, 138 Deus pro affectuum diverſitate nobis diverſimode ſapit, 200 Et pro diverſis meritis, 271

Deus exigit timeri ut Dominus, honorari ut pater, ut ſponſus amari, 367 Ipſi debemus amorem, & ſubjectionem, 123 Dei erga nos dilectio conſiderata, quam efficax, 3. Deus non ſolum dulciter, ſed & ſapienter amandus, 262 Amandus dulciter, prudenter fortiter, 268 et ſeq. Deum amans anima indeſinenter inquirit, qua via, qua cautela, quam ambulet manſionem, 293

Deo ſoli debitus honor, & amor non excludit honorem, amoremve Sanctorum, 64. Propter Deum dicere nihil juvat, niſi Deus ſit in corde, 58. V. Amor Dei.

Deo quadrifariam debemus gratiarum actionem, 65. Ipſi nullus unquam reddit quod debet, 188. Is in omni ſtatu laudandus, 162. Dei laus, & grata memoria frequentanda, dum differtur præſentia, 129. Tanto amplius timendus, quanto majora ejus munera percipimus, 49. Quomodo hominem commendet, 165. Placet uterque Deo, & peccator, & juſtus devotus, 162

Deus prævenit preces piorum, 252 Temporalium ſufficientiam ſuis tribuit, 52. Illa ipſe promittit in hoc ſæculo, & in futuro, 51 Cur parcius ſubinde det quod homo deſiderat, ibid. Vult a ſe requiri etiam quod pollicetur, 17 Mederi ſolet prius cordi, quam corpori, 212. Trahi Deum quærere quanti, 163. V. Deſiderium. Quærere.

Deo nos ipſos offerre debemus, 106. Ei ut auctori totos nos debemus, 178. Deo dicata Membra non ſine gravi ſacrilegio in uſus vanitatis, & curioſitatis aſſumuntur, 52. Secum diſſentire oportet, qui Deo conſentire velit, 368. Nihil eſt in rebus, quod implere poſſit creaturam, niſi caritas Deus, qui ſolus major eſt illa, 166 Deo ad creaturas animam remittit pœna graviſſima, 297 Deo recedente frigeſcunt omnia, 254

Dei duplex auxilium correptio, & conſolatio, 121. Ad complementum ſuæ gloriæ nobis quodam modo opus habet, 344 Cur ad ſuas actiones opera creaturæ utatur, 248 Non dat nobis gloriam ſed pacem, 258 Hominum quinque ſtatus ſub Deo, 266 ſideles a Deo alios amare debent, 293

Dextra, & ſiniſtra in ſcriptura quid, 65. & ſeq. Dexterum, ac ſiniſtrum in Deo, 318

DIABOLUS ſuperborum princeps, 266 Hominis hoſtis, 40. Dæmonum ex diverſis maleficiis diverſa nomina, 64. Leo piis non timendus, 65 Malleus cœleſtis officiis, 145 Diabolus quæ alæ competant, quæ manus, 103. Diabolo viam miſericordiæ intercludit obſtinatio, 63. Ejus ruina hominum ſit cautela, 322 Dæmonum pœna de angelorum, & hominum felicitate, 321 Per montes Gelboe deſignati, ibidem. Utpote gratiæ incapaces, ibidem. Item colles ad ſuperbiam derelicti, ibid. Eorum habitatio in aere, ibid. Non vi, ſed arte primos vicit parentes, 177

Diaboli voluntas ſemper mala, poteſtas juſta, & a Deo limitata, 111. Diabolo abſconditum fuit incarnationis Sacramentum, 74. Diabolus tribus tentationibus Chriſtum aggreſſus eſt, ibidem. Diaboli, & Pharaonis devicti analogia, 302

Diabolus ſervit electorum ſaluti inſcius, & invitus, 103. Diabolus etſi nolens homini prodeſt, ibidem. Cur homini tam infeſtus, 65. Spirituales acrius impugnat, ibid. Dei verba eſſe dura ſuadet, 218. Dæmonum viæ circuitio, & circumventio, 63. Aſcenſio, & deſcenſio, ibidem. Eorum fortitudo non timenda, ſed cavenda aſtutia, 172. Dei protectio contra eos, 64. Diabolus humilibus neſciens fabricat coronas, 266. Jejunio inſidiatur ibid. Quadrageſimali monachorum devotione torquetur, 64. Diabolus quibus laqueis capiat homines, 150. Diabolus baculo noſtro nos cædit, 46. Diabolus neminem allicit niſi conſentientem, 369. Inſidiatur maxime perſeverantiæ, 311. Cur aliquando permittatur pios terrere, 64. Multos decipit ſub boni ſpecie, 295. Meridies optanda ad deprehendendas diaboli fraudes, ibid. Hominis ſtatus triplex ſub diabolo, 166. Diabolicum perſeverare in malo, 2

DIES myſtici duo, unus hujus æquali, alter futuri, 20. Verus dies, qui non novit occaſum, æterna veritas, & vera æternitas, 69. Dies ſpirans, dies adſpirans, dies inſpirans, dies expirans, dies conſpirans, Dies cui maledicunt ſancti, 351. 352. Dierum longitudo hic promiſſa vita eſt æterna, 69

Dignitates Eccleſiaſticæ pueris non dandæ, 377 Dignitatem prælato ne abjiciat ſuadet S. Bernardus, 385

DIGNITATUM Eccleſiæ abuſus, V. Beneficia.

DILECTIO Dei noſtram prævenit, 368. Dilectio erga Deum tribus affectionibus excitatur, & provehitur, 217. Diligendi quatuor modi, 218. Diligere toto corde quid, 269 Item ex tota anima, & ex tota virtute, ibid. Dilectum votis quære, actibus ſequere, fide inveni, 357 Pater perfecte non cognoſcitur niſi cum perfecte diligitur, 251 Dilectio ſponſæ ſpiritualis, non carnalis, 256 Dilectio paſtori neceſſaria, 185

Dilectio fraterna unde oriatur, 185. Non vivit, qui non diligit eos inter quos vivit, 262. Dilectio proximi tripliciter exercetur, 217. Inimicus quomodo & quare diligendus, 316. V. Amor. Charitas.

DISCIPLINÆ neceſſitas, 274. Diſciplinam, & cuſtodiam inferiori debet Superior, 4

Diſcentium varii fines, 226

Diſcordiæ, & ſcandala angelis quantum diſplicent, 130. Diſcordia locus ſit diabolo ſicut in pace Deo, 154 Diſcors Deum non conciliat, 146

DISCRETIO commendatur, 80. 314 Eſt ordinatio charitatis, 315 Mater virtutum, & conſummatio perfectionis, 34. Sine fervore jacet, fervor ſine diſcretione præcipitat, 274

Diſcretionis neceſſitas, 315 Ut adhibenda in corporis maceratione, 34 Hanc ſuppleat virtus obedientiæ, 35

Diſſenſione nihil in congregatione horribilius 215 diſſentire ſecum oportet, qui Deo conſentire velit, 368

Diſſimulatio proprium delicatorum, 303.

Diſtractionibus ſubjacens anima, Dei viſitationibus impleri non poteſt, 82

Divinis rebus quomodo loquendum, 317 Negligentia circa cultum Divinum notatur, 3. V. Officium Divinum.

DIVITIÆ laqueus, 50. Homine indignæ, 4. Pro eis quanta faciant ſæculares, 198 Vere magna abuſio, ut dives eſſe velit vermiculus vilis, propter quem Dominus majeſtatis factus eſt pauper, 81. a Divitiæ cum labore aquiruntur, cum timore poſſidentur, cum dolore amittuntur. 198. Eas eſurit avarus ut mendicus, fidelis contemnit ut dominus, 120. Divitiæ veræ virtutes, 5. Divitiæ noſtræ ſunt panni Chriſti, 22 Item ſanguis, & crux, ibid.

Divites in ſua nativitate Chriſtus negligit, 29 Divites mercantur cœlum a pauperibus, 218

Docendum exemplo potius, quam verbo, 318

Doctrina ſpiritus non curioſitatem acuit, ſed charitatem accendit, ibid.

Dolor de peccatis triplex, 194 Dolorem, & pudorem timet humana fragilitas, 22. Quod non videt oculus, cor non dolet, 139 V. Contritio.

Domeſticis mala illata acerbiora, 282

Domus Dei, homo ſpiritualis, 311 Ex angelis, & hominibus conſtituitur, 153 Ejus præparatio, 122. Lapides ejus vivi glutino cognitionis, & dilectionis cohæreant, 153

DONA tria ſpiritus ſancti: Pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen, 93 Dona ſeptem ſpiritus-ſancti in ſeptem Chriſti apparitionibus, 82. Dona Dei ſunt merita noſtra, 110. Homini quomodo donata omnia, 159. In donis Dei quid cavendum, 265

Dormitio quadruplex, 237. 238

Draconi comparatus iracundia, 237. 222. Item Ambitio, 66
Dubietas, & falſitas duæ filiæ ignorantiæ, 264. De dubiis nihil temere pronuntiandum, ibid.
DURUS Dei ſermo in cortice, ſuavis in medulla, 218. Dæmonis impoſtura eſt, Dei verba, & mandata reputare dura, ibid.
Duri, & indevoti religioſi jumento comparati, 21. Duri, contumaces durius corripiendi, 308
Duritia cordis ex quo, quis meditatur quis non legem Domini, ſed propriam voluntatem, 44

E

ELeemoſyna commendatur, 376. 381
Ebrietas Sanćta Apoſtolorum poſt acceptum ſpiritum-ſanćtum, 314
EDEN voluptas interpretatur, 140
ECCLESIA vinea Domini, 329. 336. Traćta eſt odore Incarnati Verbi, 272 Hanc ſibi Chriſtus deſponſat, 231 Eccleſiæ connubium, & Synagogæ repudium, 260 Eccleſiæ, & Synagogæ diſcrimen, 289 Eccleſiæ charitas in ſynagogam, 361 Ejuſdem vota pro gratiæ evangelicæ diffuſione, 359. Ejus prærogativa, dilatatio in mundum univerſum, 289 Una eſt etſi alia peregrinans, alia regnans, 319 Nigredo ejus unde, 279 Quando ſine macula, & ruga 237 Eccleſiæ duo latera ſpirituales, & carnales, 65 Eccleſiæ tres ordines, conjugatorum, continentium, & prælatorum, 189 Ejus filii ſunt etiam mali, & quomodo, 228 Eccleſiæ judicium infallibile in uſu, & applicatione ſcripturæ, 19 Eccleſiæ lucra Deus re putat ſua, 336 Ejus cuſtodes Apoſtoli, & Apoſtolici viri, atque etiam angeli, 35. Eccleſias munit angelorum cuſtodia, 155. 332 Eccleſiam duæ res conſolantur; de præterito paſſio Chriſti, de futuro, quod ſe in ſorte ſanćtorum confidit recipiendam, ibid. Eccleſiæ amor conſtans in Chriſtum, 361 Dei voluntatem potius, quam majeſtatem ſcrutatur, 332 Angelis aſſimilari cupit, 283
Eccleſia perſecutione aućta, 282. Eccleſiæ hoſtes profunt etiam nolentes, ibidem, Hæc perſecutionibus premitur a tyrannis, hæreticis, & malis chriſtianis, 231. Tentationes quatuor a tyrannis, ab hæreticis, a falſis fratribus, & ab Antichriſto, 295 Graviſſima perſecutio a domeſticis, 296. Cur perſecutores ſuos vocet filios matris ſuæ; non patris, 295
Eccleſiæ deſolatio unde, 358 Felix ejus ſtatus in quibus conſiſtat, 310 Eccleſiarum dignitas unde colligenda, 157 Earum ſanćtitas, 155 Eccleſiarum ornatus ſuperfluus reprehenditur, 30
Eccleſiaſtes quam utilis, 243
Eccleſiaſtici honores angelicis humeris formidandi, 85
Ecſtaſis ſponſæ eſt mors, quæ non vita, ſed vitæ laqueis eripit, 318
Effuſio nominum Dei invicem, 261
Elatio, vel minima periculoſa, non vero vel profunda humilitas, 300 Elatum cor durum, & expers eſt pietatis, ignarum compunćtionis, ſiccum ab omni rore gratiæ ſpiritualis, 158
ELECTORUM tres ordines, in Maria, Joſeph, & Simeone ordinati, 202 Elećtorum profećtus quatuor gradibus diſtinguitur, 219 Elećtorum ſaluti ſervit Diabolus inſcius, & invitus, 103
Elementa in quatuor corporis partes vigentia, 109
ELIAS idem ſonat, ac dominus fortis, 215 216. Chriſti typus, 86 Eliæ ſpiritus duplex, apoſtolorum typus, 91
ELIZABETH ſterilis conceptus Mariæ cur ab Angelo propoſitus, 15
ELIZEUS idem ac ſalus domini, 216. Mortuum ſuſcitans eſt typus Chriſti, 262
Emiſſiones tres pœnitentium continentium, & prælatorum, 213
Engaddi idem ſonat ac fons hedi, 307. 308 Baptiſma gentium lacryſmaſque peccantium ſignificat, ibid. Balſami arbuſculę ibi creſcunt, ibid.
EPHRAIM frućtificationem ſonat, 25
EPISCOPI, & rećtores tigna domorum cedrina, 310
Epiſcopis non obloquendum, 252. Epiſcoporum ambire gloriam, aut exceſſus judicare, tentatio apud monachos, ibidem.
Equitatui cur aſſimiletur anima ſanćta, 102
EREMITICÆ vitæ præpoſterus amor vulpecula eſt, 335. Eremitica vita ſemper non arripienda, 34. Cœnobitica periculoſior, ibid.
Errat qui ſine duce in via ſpirituali prepeditur, 359
Eſt notat immutabilitatem, 290
Ethnicis nullæ veræ virtutes, 273. V. Pagani.
Evæ lapſus, 365 Ejus peccatum triplex: curioſitatis, voluptatis, vanitatis, 111 Præpoſtere beatitudinem ambiens amiſit, 134 Perverſa ejus poſt lapſum conſolatio, ibidem. Excuſatur per Mariam, 128 Evæ & Mariæ antitheſis, 125 Eva noſtra, caro noſtra, 134
EVANGELIUM veritatis ſpeculum, nulli blanditur, nullum ſeducit, 96 Cur legatur, ibid. Evangelicæ doćtrinæ meditatio, 89
EUCHARISTIA Sponſæ ſolatium, 294. 295 Veritas in Euchariſtia, 294. Vera carnis Chriſti ſubſtantia in Sacramento, 145 Euchariſtiæ vis ad frangendos concupiſcentiæ motus, 74
EVERVINUS abbas Steinfeldenſis, 336. 337
Exaltationis, & humiliationis mira connexio, 176 V. Humilitas.
Examen ſui ipſius, 328
Exceſſus in ipſa etiam juſtitia, & ſapientia cavendus, 331
EXCUSARE te velle, quando corripueris, infrućtuoſum, & pernicioſum, 363 Excuſationis genus eſt, cum argueris tu, alium incuſare, ibid.
EXEMPLUM ſermo vivus, & efficax, 80. 109. 151 Exemplo potius docendum quam verbo, 328 Maxime Prælatis, Exemplum Regis in ſubditos redundat 358. Exemplo malo pervertens alios, Chriſti perſecutor, 103
Exterior regularum obſervatio ſine interiori nulla, 44. 103. Exterior cultus ſine interiori religioſis nihil prodeſt, 121 Exteriora officia a religioſis non expetenda, 123

F

FAmes per annos ſeptem valida, 382. n.
Farfenſis abbas Adinulfus Legatus a latere a S. Bernardo commendatus, 381
Farfenſis abbas Gerardus cardinalis faćtus monachus clare-vallis, ibid. n
Fontanetum monaſterium ordinis Ciſtercienſis, 377
Fugitivi abſque conſenſu abbatis non ſunt retinendi, 383 Fugitivus monachus reverteus benigne eſt recipiendus, 380
Fallax ſenſus noſi des, 285
Falſitas in obſcuro, non facile a vero divertitur, 295 Falſitas, & dubietas duæ filiæ ignorantiæ, 264
FAMA non diluit conſcientiæ vitium, 348
Familiaris dominus fatuum nutrit ſervum, 183
Familiaritas inter verbum, & animam, 369. familiaritas ſponſi, & ſponſæ, ibidem.
Faćtus cedit, ubi invaleſcit affećtus, ibidem.
Facilitas malorum, infelicitas, 61
FEOMINARUM colloquia vitanda continentiam profeſſis, 339. Cum fœmina ſemper eſſe, & fœminam non cognoſcere plus eſt quam mortuum ſuſcitare, ibid.
Ferventes currunt præ aliis, 273. Ferventium & tepidorum Monachorum diſcrimen, 90. Fervere melius quam lucere, 100 115. Fervore devotionis condienda bona opera, 22
Fervor ſine diſcretione præcipitat, diſcretio ſine fervore charitatis jacet, 274 Spiritus Sanćtus pauci datur ad fervorem, 95. Fervor triplex in Sanćto Joanne Baptiſta, 115. Fervor in quadrageſima ſit major, 45
FESTIVITAS Sanćtorum triplex in nobis excitant deſiderium, 139. Tria in feſtivitatibus ſanćtorum conſideranda; auxilium ſanćti, exemplum ejus, & confuſio noſtra, 117. Feſtivis diebus quales ſermones conveniant, 37. Feſtivis diebus convivia ſibi parant ſeculares; cordis delicias religioſi, 132
Feſta ſanćtorum triplici frućtus celebrantur, 135. Feſtorum vigiliæ quomodo celebrandæ, 137. Feſtis ſanćtorum præcipuis cur præmiſſa jejunia, 147. Feſta in vanitatem, & delicias verti indignum, 3. 4. Abuſus in feſtis ſanćtorum; 141. Chriſtianorum abuſus in feſtis Paſchalibus, 78. 29
Ficus deſignat populum, præſertim judaicum, 330. Item religioſos moribus ſuaves, 331. Ficuum groſſi quid, 330
FIDELES ſunt civitas propter collećtionem, ſponſa propter dilećtionem, & oves propter manſuetudinem, 358. Primi fideles comparantur vineis florentibus, 330. Fideles male viventes Chriſtum ut mendacem, & fallacem faciunt, 224
Fidere in ſe perfidia eſt, 34
FIDES comparatur umbræ, 291 Vita eſt, & umbra vitæ, 313
Fidei, & cordis humani unio admirabilis, 21. Fides lucem non extinguit ſed cuſtodit, 291. Vox, & ſignum paſſim ad introducendam fidem concurrunt, 339 Fides ex auditu, & viſio confirmatio eſt, ibid. Suadenda, non imponenda, 341 Fides Magorum, Latronis, & Centurionis, 37. Fides Centurionis ex auditu, 285 Fides rara in veteri teſtamento, & ſpes tenuis, 345
Fides aliena profuit multis, 241. Fidei myſteria credibilia reddit credentium multitudo, 21. Fides lynceos habet oculos, 37. Ejus meritum an fraudet viſus, 352
Fidei vita charitas eſt, 79. Ejus anima, devotio, & ačtio, 277. Sine fide impoſſibile placere Deo, ſine lenitate hominibus, 24. Fidei odor quid in nobis operetur, 348. Fidei vis, & efficacia, 21. 357. Fide vincimus hoſtes, 82
Fidei noſtræ duæ partes, 60. Fides triplex: præceptorum, ſignorum, & promiſſorum, 200 Vivida, & vićtorioſa quæ, 82. Mortua, & fićta, quæ, 200. Fides ab operibus bonis non dividenda, 377. Operibus comprobanda, ibid. Sine operibus mortua, 79. 314. Opera ſine fide non faciunt hominem rećtum, 122. Fides ſine operibus mortua eſt, & opera ipſa ſine fide, 317. Fides ſine operibus, nec opera ſine fide ſalvant adultos, 184 Fidei ſpeiſque germana cognatio eſt, 60 Peccata ex fidei defećtu, 222. Fidei languor cauſa noſtræ in curanda ſalute tepiditatis, 221
Fides digne tangit Chriſtum jam glorificatum, 286. Fides noſtra Chriſtum ubique ſequitur, 361 Chriſtus per fidem vivit in nobis, 79. Fides magna meretur magna, 293 Mundat, & præparat oculum mentis ad videndum Deum, 304 Præparat animam ad viſionem Dei, 319 Fides reſurrećtionis, & aſcenſionis, 361
FIDUCIA in Deum, 24. Hominem facit quaſi omnipotentem, 260 Fiduciam in Deo & ſui diffidentiam ſola parit humilitas cordis, 24. Fiduciæ in Chriſto motiva, 38 Fiducia quanta homini in Chriſto naſcente concipienda, 26. Fiducia erga angelos maxima habenda, 151. Fiducia ſponſæ apud ſponſum quanta, 344. Fiducia animæ ſanćtæ duplici ratione nixa, 345
FILIUS Dei cur potius incarnatus, quam Pater, & Spiritus-Sanćtus. V. Chriſti incarnatio.
Filii mercenarii, & ſervi differentia, 165 Filios matris quidam intelligunt dæmones, quidam ſpirituales, 287
Finem in rebus creatis ſpećtare ad ſapientiam pertinet, 94
Flagellis erudiri, non erui, petunt juſti 293
Fleviſſe Chriſtus legitur, numquam riſiſſe, 5
FLOS campi Chriſtus, 312. Flos horti virginitas, flos campi martyrium, flos thalami bona ačtio, ibidem, Flores myſtici qui, 327. Flores incipientes frućtus perfećtos deſignat, 327. Item flores fidem, frućtus opera, ibid. & Florum triplex ordo, 311. Florum campi, & horti differentia, 312 Flores tria commendat; pulchritudo, ſuaveolentia, & ſpes frućtus, 314
Fontes Salvatoris quinque, 22 Fontes ſpirituales paradiſi quatuor, 223
Foramina petræ, Chriſti vulnera, 331
Fornicationis ſpiritus jejuniis ſuperatus, 170 171
FRATRUM mutuus amor, 380. Fratribus conſilium, & auxilium debemus, 4.
Frućtus Spiritus-Sanćti profećtus noſtri, 321
Frućtificandum in tempore opportuno, 139
Fruitio Dei triplex in perfećta beatitudine, 338 Frui verbo quid, 370. Id ſolis humilibus datur, ibid. 371
Funda longanimitatem deſignat, 91

G

GABRIEL, fortitudo Dei, 2. Sic dicitur nuncupative, Chriſtus autem ſubſtantive, ibid. Cur electus præ cæteris ad annunciandam Verbi Incarnationem, ibidem. Creditur miſſus ſuiſſe ad confortandum Joſeph de Mariæ conceptu anxium, ibid.

Galilæa tranſmigratio intérpretatur, ibidem 25

GAUDII Spiritualis origo, 174 Ejus deſcriptio, ibid. Gaudium ſpirituale portio noſtra, 348. Gaudium in tribulatione nos liberat a laqueis diaboli, 148. Gaudium piorum ſtabile, & perpetuum, 159. Gaudium duplex in hac vita; de memoria futurorum bonorum, & malorum præſentium tolerantia, 175 Gaudium, & pax in cœlo, ibid.

Gaudium mundanorum breve, 159. Gaudium ordine præpoſtero quærunt carnales, 175 audendum quandoque plus de alieno bono quam de proprio, 315

Gaudium in feſto S. Joannis Baptiſtæ, 116. Illius materia duplex, ibid.

Gehennæ recordatio adverſus malam intentionem, 204

Gelboe montes, dæmones, 321

Gemere dicitur Spiritus ſanctus, quia gementes facit, 329

Generatio cœleſtis, æterna prædeſtinatio eſt, 326

Generatio hominum triplex, 191

Gentiles Deum unde non ſentiebant, 248 Eorum vocum, 255 Ipſis miſericordia, Judæis juſtitia obtigit, ibid.

GERMANUS Epiſcopus Capuanus, 64

GILLEBERTI Porretani epiſcopi Pictavenſis ſententia in Concilio Remenſi damnata, 363. Et acquieſcit, ibidem. Ejus liber auctoritate apoſtolica prohibetur, ibidem.

GIRARDI fratris S. Bernardi elogium, 280. Fuit internorum, & ſpiritualium peritus etſi abſque litteris, ibidem. Item rerum œconomicarum, ibidem d. Ejus prudentia, & induſtria in negotiis, ibidem, Ab officio petit abſolvi, ibidem. S. Bernardi in Domino ſtudia libera faciebat, 279 Eorum incitator, adjutor, examinator, 280 Ei Bernardus profectus ſuos adſcribit, ibidem. Eidem de vita periclitanti Bernardus inducias obtinet, 282. Inter cantica lætus moritur, 280. Ejus extrema verba, ibidem. Obitur, 279. n Ejus funus ſiccis oculis proſequitur S. Bernardus, 279

Gerardus abbas Farfenſis Cardinalis, 381. n

Giſlebertus Archiepiſcopus Turonenſis, 377 n

Goffredus comes canonicos Turonenſes ſedibus expellit, 378 n

GLORIA propria eſt creatoris, non creaturæ, 105 Gloriam mundanam cur admiſerit Chriſtus, 72. Ejus majeſtas in gloria, 32. Ejus gloriam plures quam crucem deſiderant, 270

Gloria nobis repromiſſa, 160. Gloria vera quæ, 5. Vera, & inhabitans, unde homini contingat, 110. 111. Sola eſt ſecura, quæ in cœlis expectatur, 156 Gloria futura vere magna, præſens fallax, & inanis, 269 d Gloria & laus ſanctorum unde, 339 Gloria ſanctorum interior, & exterior, 279 Gloria Chriſtiani crucifixo conformari, ibid. Gloria vera, & ſumma, placere Deo, ibidem. Gloriæ via tribulatio præſens, 71. Gloriæ cœleſtis adipiſcendæ tota vita impendenda, 178. Ejus contemplatio commendatur, 88. Gloriæ ſtatus poſt reſurrectionem, 160. 161. Perfectio eſt, 360. Gloriæ gradus non idem omnibus, 59. Gloriæ negotium otium, 350. c Glorioſi corporis quatuor dotes, 158

Gloria ſanctorum Deo debetur, 356 Gloria bonorum actuum Deo adſcribenda, 258. 259 311 323 308 e Gloriæ innatum deſiderium homini, 165. Gloriandum ſolius Dei teſtimonio, ibidem e Gloriandum in ſolo Deo, non in ore hominum, 258. Gloria in ſe, & non in Domino iniquitas maxima, & negatio in Deum, 246. Gloriam hic nobis non dat Deus, ſed pacem, 258. Glorioſius nihil nobis, quam quod tanti nos Deus æſtimavit, 33

Gloria vana quæ ab homine, 11. Perverſi eſt animi ante quærere gloriam, quam exercere virtutem, 128. Gloriari hac in vita quatenus liceat, 165. Gloria ſine virtute inanis, 106 Gloriam ſectari membra pudeat, quibus caput ſuum tam ingloriam exhibetur, 140

Gloria inanis ſeu vana nihil aliud quam aurium inflatio vana, 198. Invidiæ ſubjacet, ibidem. Baſiliſco ſimilis, non videntes necat, 66. Vitium eſt virtutum, 43. 44. Ejus tentatio quomodo extinguenda, 66. Gloriæ hujus mundi inconſtantia, 60

Glorificatio Chriſti ad Jordanem in monte Tabor, & in cœlis, 157

GOLIAS ſuperbiæ typus, 95. Quomodo ſuo ipſius gladio perimendus, ibid.

GRABATUM noſtrum corpus eſt, 25

GRATIA Spiritus-ſancti duplex, 265. Oratio perſeverans ad eam neceſſaria, 91 Gratiæ plenitudo in Maria ab aliis ſanctis diverſa, 12

Gratiæ neceſſitas, 110. 148. 270. 293. Ad bonum inchoandum, & conſummandum, 209. Ad reſiſtendum, 369. Voluntas ad Deum redeundi ex gratia, 368. Sola eſt qua ſalvamur, 129. Ejus auxilio ſimilitudinem cum Deo poteſt homo reparare, 366. Ipſi ſoli adſcribendum prædeſtinationis initium, & finis: opus vero gratiæ, & nobis, 101. Curſus pro modo gratiæ, 270. Gratiam ſub panis nomine in oratione Dominica poſtulamus, 27. Gratia promerenda ſita in tribus, odio præteritorum malorum, contemptu præſentium bonorum, deſiderio futurorum, 93. Gratiæ inveſtitura, 75

Gratia Dei omnibus oblata, 105. Non tam nobis deeſt, quam nos gratiæ, 173. Aliis datur, aliis non, 353. Jus noſtrum ad eam, voluntas eſt Dei, 259. Gratis datur, etiam cum emitur; gratis emitur, quia quod datur pro ea nobis melius retinetur, 80. Per Mariam quærenda, 129

Gratiæ Dei privatio, ſuperbiæ augumentum 332. Subtractæ cauſa ſuperbia, quæ jam eſt vel quæ futura eſt, ibidem. Ejus ob ſuperbiam incapaces ſunt dæmones, 321. Capaces ejus nos reddit humilitas, 114. Promerendæ, retinendæ, & recuperandæ nihil efficacius quam non altum ſapere, 332. Efficacior ſit prælatorum increpatione, 252. Gratiæ comparandum, 293

Gratia cum arriſerit timendum, item cum abierit, & cum revertitur, 326. De præſenti gratia numquam eſto ſecurus, 270. Multum præſentiæ Dei certius teſtimonium, quam deſiderium gratiæ amplioris, 150. Gratiæ propinquantis ſignum, humiliatio a Deo 196. Gratia ſine veritate claudicat, 354. Veritas ſine condimento gratiæ amara, ibid.

Gratia non intrat ubi jam meritum occupavit, 242. Ejus impedimenta quatuor, 114. Eam perdit, qui ſibi attribuit, 354. Neglecta in contemptum donantis redundat, 322

Gratiæ Deo pro beneficiis ſemper agendæ, 258. 317. Quadrifaria ei debetur, 65. Gratiæ fluentia origini ſuæ reddantur, ut uberius fluant, 129. 130. Gratiam pro gratia non referre, periculoſum, 354. 355. Gratiarum ceſſat decurſus ſi non fuerit recurſus, 44. Gratiarum actio paucorum eſt, 185. Non omnis eſt Deo grata, 258. Quænam ſit Deo grata, ibidem. Impietatum perverſa eſt, ibidem d Gratiæ ſtatus varii, 270

Gratia quadruplex, 112 Præveniens, & ſubſequens, 343

Gratiæ gratis datæ, raræ, 311

GRATITUDO nova meretur beneficia, 51. 183. Accumulat beneficia, 47 Gratitudo in Deum paucorum eſt, 183. Ad eam omnes tenentur, ſed maxime religioſi, 96. Gratitudo noſtra in Angelos, 64. 183

Groſſi ficuum quid, 331. Scientiam deſignant, 330 331

Guſtus Divinæ præſentiæ pro variis animi affectibus, 291. Guſtus ſapientiæ eſt irritamentum deſiderii, & incentivum amoris, 134

H

HAbitaculum Deo dignum, cujus nec ratio decepta, nec voluntas perverſa, nec memoria fuerit inquinata, 154

Harto, Epiſcopus Trecenſis arguitur quod archidiaconatum dederit puero, 378

Hugonis Archiepiſcopi Turonenſis electio, 146 Ordinatio, 379

Hædi petulantes corporis ſenſus ſignificant, 297

Hæmorrhoiſſæ allegoria, 182

HÆRESES certum aliquem agnoſcunt auctorem, 339. Hæreſes variæ in Mariam, 125

HÆRETICI, vulpes, 336. hæreticorum genus ſuperbia, 335. Deſcriptio, 339. Hæretici verſipelles, & hypocritæ, 340. Student non virtutes colere, ſed vitia colorare, ibid. Eorum verſutia in colorandis erroribus, 304. hæreticorum error de ſcripturis 338. Eorum pertinacia, 341. Quid ſentiendum de hæreticorum martyrio, ibidem. Hæreticos in clero, & ordine Epiſcoporum invenire fautores indignum, ibidem. Qualis intentio habenda diſputando contra hæreticos, 336. Expugnandi, non armis, ſed argumentis, ibidem d Obſtinati religandi, ibidem f Gladio coercendi, ſed a principibus, 338. hæreticorum mala paſcua, 295

Hæretici Colonienſes, 332. A populo igne concremati, ibidem. Eorum prava dogmata, ibidem. De ſacramentis, ibidem. Aliorum item hæreticorum ejuſdem temporis, & regionis impia dogmata, ibidem, horum ſuſpectum ſtudium in occultandis myſteriis ſuis, 338. Error de juramento, & perjurio, ibidem. Fruſtra ſe jactant Apoſtolicos, & Eccleſiam, 340. Quam alieni a moribus Apoſtolorum, 338. Eorum error de Eccleſiæ ordinibus, 341. Catholicus falſus plus nocet, quam verus hæreticus, 338

Hebdomada ſancta, 89. Chriſtianorum in ea pietas, & religio, ibid.

HENRICO epiſcopus Tallenſis, 341 n

Henriciani parvulos a baptiſmo excludebant, 70 n

HERODIS, & Pharaonis comparatio, 83

Hyems timor, æſtas, charitas, 328 hyemale tempus myſtice, 327

S. HIERONYMUS eloquentiæ, & ſapientiæ doctus approbatus, 157 Interpres noſter, 100

Hilaritas commendat opera miſericordiæ, 348

HIPPOCRATES docet animam ſalvam facere, Chriſtum perdere, 290

Hiſtoria ſacra creationem, reconciliationem, & reparationem continet, 274

Hodie vitam præſentem, cras futuram deſignat, 23

HOMO inter creaturas, quæ ſub cœlo, Deo propinquior, 167. Recto corpore cur creatus, 144. 277. In eo vis vitalis, ſenſibilis, & rationalis, 31. Inſigne divinæ imaginis quorſum in homine, 366. homo natus, ſed non creatus ad laborem, 193

Hominis in gratiæ ſtatu felix conditio, 169 Homo in hoc mundo tamquam puer natus, & nutritus in carcere, ibidem. homini utilia animantia, etiam quæ videntur noxia, 147

Hominum quatuor ſtatus, 176 Hominum quinque ſtatus ſub Deo, 166 Status hominis ſub diabolo triplex, ibid.

Hominum quatuor genera, ex quibus unum duntaxat bonum, 209. hominis quatuor ſtatus ante converſionem, 166

Homo ſibi relictus tendit in nihilum, 110. homo in inſtanti ipſo ſuæ creationis, quatuor virtutibus inſtructus, 106. e his per peccatum ſpoliatus, & quomodo, 120. Suo ſine alieno impulſu cadere poteſt, alieno abſque ſuo non poteſt, 360. Ejus caſus ex ſuperbia, 228. Lapſus ille deſcribitur, 298. hominis per peccatum triſtis mutatio, ibid. Homo a Deo miſericorditer punitus, 147. Angelo mitius, 345

Hominis poſt lapſum miſeria, 48. 74. 140. 198. 364. Miſeria duplex, 31. Triplex, 7. 305 Homo totus miſer, & nihil, 156. Ejus degeneratio a nobilitate ſua in vilitatem jumentorum, 169. 297. Homo ratione vigens & non utens, beſtiis beſtialior, 298. Deo, quam diſſimilis, 360. homo mortalibus inhærens merito mortalis, 365. f in ortu, vita, & morte beſtiis ſimilis, 366. Homo beſtia venationi noxia, 50. Ejus hoſtes. V. Hoſtis Hominum varii affectus, 157

Homo a Deo quanti æſtimatus, 35. Hominis redempti a Deo dignitas, 2. Homo tunc naſcitur, quando ad amorem pœnitentiæ, & odium peccati excitatur, 34. Miſeriam ſuam non agnoſcens, divinæ expers miſerationis, 157. Hominis lapſus, & reparatio, 83. Homo eadem die redemptus, qua creatus, 78. Cur redemptus, non angelus,

gelus, 2. Quomodo in Deo ut Deus in homine, 349
Homo crux Chriſti, 22. Fit jumento ſimilis in ferendo Chriſti onere, 53
Homines ſunt Angeli, 99 Quanta hominum gloria filios Dei eſſe, & hæredes, 281 Hominis beatitudo quo ad corpus in quatuor, 138 V. Anima. Beatitudo. Homini quomodo donata omnia, 159. homo quomodo trahat omnia ad ſe ipſum, 270
Honeſtum animæ decor, 370 Ejus definitio, ibid. Effectus exteriores, ibid.
HONOR ſoli Deo debitus, non excludit honorem Sanctorum, 64. Honorem, & quietem merent, qui laborem, & utilitatem ſeminaverunt, 110 Honoris cupidi, & laboris inimici ſimiles diabolo, ibid.
Honores quibus obnoxii laboribus, 177
Hortus tropologice ſenſus hiſtoricus, 274 Horti hiſtorici ſatio, ſeu plantatio, creatio, germinatio, reconciliatio, fructus, reparatio, ibid.
HOSPITUM frequentia apud Claræ-vallenſes 319
HOSTES hominis tres, diabolus, mundus, & homo, 369 Item caro, mundus, & diabolus, 98. Homo ſui ipſius præcipuus hoſtis, 369 Hos divina virtute vincimus, 98. Hoſtium duo genera nobis adverſa, peccatum, pœna, 193 Hoſtes Eccleſiæ proſunt nolentes, 188
Humanitas Dei fidem inſtruit, ſpem roborat, accendit charitatem, 35
HUMBERTUS abbas Igniacenſis, 150 n & ſeu Obitus, 152 n
HUMBERTUS monachus Claræ-vallenſis, 150 n Ejus obitus, 146
HUMILIATIO a Deo ſignum gratiæ propinquantis, 290 Humiliatio, & humilitas quid differant, 275 Multi humiliati, ſed pauci humiles, 176. Humiliatio veritatis quæ, ibidem. Nihil facilius volenti, quam humiliare ſeipſum, 44. Id fit adhærendo humilianti ſe veritati, 176 Seu Voluntati Divinæ ſubjiciendo ſuam voluntatem, 181 Humilis vere eſt, qui humiliationem convertit in humilitatem, 190 Humiliationis, & exaltationis mira connexio, 176 Humiliantur alii cum rancore, alii patienter, alii lubentes, 296
HUMILES viſitat Dominus, præterit ſuperbos, 322. Humilibus ſolis datur frui Verbo, 370. e Humiliatio ab homine ut accipienda, 296. Humilibus neſciens diabolus fabricat coronas, 245. Humilibus quid in ſe conſiderandum, quid in aliis, 191
Humiles ſingularia Dei beneficia celare ſtudent, 325. Humilis verus vilis vult reputari, non humilis prædicari, 203 Ama neſciri, laudet te os alienum, non tuum, 29. Hæc eſt magna virtus, & ſumma ſecuritas; quando, & pie videris, & tamen plus attendis, quæ ſunt tibi, quam quæ obtinuiſſe videris, 94 Humiliter ſentire de ſe oportet nitentem ad altiora, 296
HUMILITAS deſignata per auroram, 214. Bernardum, 125. 306 Per hyſſopum, 309 ejus ſymbolum columba, 300. Pulchra ejus idea, 300. Ejuſdem ſumma, 182. Humilitatis commendatio, 106. Humilitas virtutum cuſtos, 26. Inſipiens eſt, qui in aliis meritis, quam in ſola humilitate confidit, 181 Juſtitiæ virtus ſpecialiter in ea conſiſtit, 62. Humilitas juſtitiæ conſummatio, 306. Via ſola ad ſublimitatem, 85. Via ad Deum, 44. humilitas Deo quam grata, 306. Magna humilitatis virtus, cui deitatis majeſtas tam facile ſe inclinat, 307
Humilitatem nihil efficacius ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, 322. humilitate quid ditius, quid pretioſius, qua regnum cœlorum emitur, & divina gratia aquiritur, 39. humilitas gratiæ idoneos nos reddit, 114. Divinæ gratiæ ſolet eſſe familiaris, 16. Converſio noſtra ad Deum per humilitatem, 44. Humilitas eſt propria virtus divinæ exhibenda majeſtati, 30
Humilitatis neceſſitas, 99. 176. 300. Eſt ſcutum vanæ gloriæ opponendum, 53 Nec puſillanimes facit, uti nec magnanimitas arrogantes, 137
Humilitas innocentiæ conjuncta, duplex animæ decor, 310 humilitatis, & virginitatis pulchra connexio, 8. Virginitas laudabilis, ſed magis neceſſaria humilitas, 80c. Illa ſupplenda per humilitatem, 9. humilitas, & manſuetudo cognatæ virtutes, 8.101 Sola virtus humilitatis eſt læſæ reparatio charitatis, 28. humiles tantum martyrio idonei, 313 humilitas non habet unde pœniteat, 309. Quod minus habet imperfectio converſationis, ſuppleat humilitas confeſſionis, 19 humilitatis plenitudo in quo, 191
Humiles Prælati pauci, 274. humilitas in peccatore amabilis, ſed non admirabilis, 309
Humilitas duplex, cogitationis, & affectionis, 5. 306. humilitas cognitionis ſola imperfecta, ibid. humilitas triplex ſufficiens, abundans, & ſuperabundans, 327. humilitas cordis ſola parit ſui diffidentiam, & in Deo fiduciam 24
Humilitas etiam in pares, & inferiores exercenda, 306. Rara avis in terris, aut ſanctitatem non perdere, aut humilitatem ſanctimonia non excludi, 309. humilitas honorata, 16 Magna, & rara virtus, manifeſtam omnibus tuam, te ſolum latere ſanctitatem, 358
Humilitatis præmio quis dignus, 296 humilitas exaltanda quæ, 297
Humilitatis motiva, 299 Chriſti exemplum ad hoc longe efficax, 9. 26. 75. 73 humilitas vera non tam a veritate, quam a charitate naſcitur, 306. humilitas proficientium alitur ſenſu, & experientia imperfectionum, 181. humilitatis cauſa cognitio ſui, 300 humilitas ex conſideratione perfectionis, & virtutis aliorum nutrienda, 101 humilitas quamvis profunda non nocet; elatio, vel minima, noxia eſt, 300. 301
Humilitatis ſubverſio eſt, de humilitate laudem appetere. 203
Humilitas virtus Chriſti, 36. V. Chriſtus.
Humilitas Mariæ commendatur, 8. V. Maria.
Humilitatem fratribus inculcare ſolet S. Bernardus, 22
Hydriæ in Cana vino impletæ tropologice explicatæ, 39. 41. 337
Hypocriſis ex ambitione deſcendit, 295 Eſt vitus Adami filiis hæreditarium, 279
Hypocritæ arboribus fructum non ſtatim ferentibus comparati, 109 Arguuntur, 43
Hyſſopus ſerta humilis pectoris purgativa, 153 humilitatem ſignificans, 309

I

JACOB myſtice quis, 15
Jactantia lepra, 81
JEJUNIUM a Chriſtianis exigitur exemplo Chriſti, 43. Ejus utilitas, 203. Eſt refectio cordis, 44. Medetur vulneribus, exaſperatas conſcientias lenit, ibidem. Orationi devotionem, & fiduciam donat, 45. Impinguat, 44. Duæ ejus alæ, oratio, & juſtitia, 45. Item pax, & ſanctimonia, ibidem.
Jejunii fructus, & modus, ibidem. Jejunium ſingulis membris indicendum, ibidem. Jejunandum a vitiis, 44. Jejunii, & orationis copula, 45. Jejunii tempore lacrymis anima reficienda, 44. Jejunia majoribus ſanctorum feſtis cur præmiſſa, 147 Jejunium in vigilia S. Andreæ, ibid. Jejunium quadrageſimale. V. Quadrageſima.
Jejunia regularia ad nonam, 45
Jejunio dæmon inſidiatur, ibid. Jejunantium duplex vitium, vana gloria, & impatientia, 44. 224. Jejunium propriæ voluntatis Deo ingratum, 350
Jeruſalem viſio pacis, 18, 20. Hieruſalem duplex, 13
Jeſu nomen ſuper omne nomen, 33. Chriſto per excellentiam competit, 64. 32. 262. Lucet prædicatum, paſcit recogitatum, lenit invocatum, 261 Eſt ſalus unctio, & gloria, 12. Animæ medicina, ibidem, et ſeq. Mel in ore, in aure melos, in corde jubilus, ibid. Vita cordium, 355 Olei proprietates nomini Jeſu aptatæ, 261
IGNATII martyris reliquiæ apud Claram-vallem, 53. 54 Epiſtolæ ejus ad quamdam Mariam, ibid. n
IGNAVIA religioſorum imperfectiorum notatur, 147 V. Pigritia. Tepiditas.
Ignis Dei duplex. 325
Ignis qui Deus eſt, ſic exercet vim ignis in vitiis, ut in anima vicem exhibeat unctionis 325
Ignis benedictus, ignis malignus, quis, 106
Ignis novi benedictio in feſto Purificationis, ibid.
IGNORANTIA nox, 371 Quam damnatæ, 298 Reddit hominem beſtiis inferiorem, ibid. Ignorantiæ duæ filiæ, falſitas, & dubietas, 264 Non omnis ignorantia eſt damnabilis, 298 Ignorantia duplex Dei, & ſui, utraque damnabilis, ibid. Quam fugienda, 300 Ignorantia ſui ſuperbiam, Dei, deſperationem parit. ibid. e Ignorare Deum non poſſunt religioſi, 4. Converſionem nolle, Deum eſt ignorare, 301
Illapſus in animam, 191 Soli Deo competit, 247
Imago remanet in damnatis, 111 Imaginis, & animæ diſcrimen, 275 Imaginis ſeu Verbi magnitudinem, & rectitudinem ſuo modo refert anima, ibid.
Imbres boni, & temporanei, plantis ſpiritualibus utiles, 337 Imbres noxii plantis ſpiritualibus, ibid.
Imitanda quædam in ſanctis, quædam miranda 107
Imitatio Chriſti neceſſaria, 5. 75 Hanc etiam ſanctis debemus, 171
Immortalis anima ſpiritualiter non poteſt mori, 364 V. Anima.
Immortalitas animæ, & fides reſurrectionis, 56 f Immortalitas vera quæ, 364. Immortalitas hominis qualis poſt peccatum, 365
Immutabilitas Dei, 290 V. Deus. Hanc denotat ſtatio Seraphim, 100
Impatientia animæ perditio eſt, 160
Imperfectio converſationis quod minus habet, ſuppleat humilitas confeſſionis, 19 humilitas proficientium alitur ſenſu, & experientia imperfectionum, 181
Impietas quid, 203
Impiis etiam deſideratus pietatis fructus, 54
INCARNATIO Verbi, oſculum oris Dei, 244 Prima de Incarnatione promiſſio Abrahæ facta, 138 Trinitatis operatio in Incarnatione, 204 Incarnationis ſumma, 112 Oeconomia, 111 & cauſa, 2. Ejuſdem paradoxa, 10 In Incarnatione tres mixturæ ſeu uniones admirabiles, 21 In Incarnatione unio Verbi, & hominis expenditur, & commendatur, ibid.
In Incarnatione non tam potentiam, & ſapientiam manifeſtavit Deus, quam benignitatem, 185 Et miſericordiam 26.
Incarnationis finis præcipuus, 269 Cur Deus viſibilis apparere noluerit, 248 Deus incomprehenſibilis per Incarnationem voluit comprehendi, 129 Filius cur potius Incarnatus, quam Pater, & Spiritus ſanctus, 112. Incarnati Verbi odore, & ſuavitate tracta demum Eccleſia, 221
Incarnationis Myſterium inſcrutabile, 112 dæmoni occultum, 11. 74
Incarnationis, & Paſſionis Chriſti meditatio incentivum dulcis amoris, 185 Patrum deſideria ad Chriſti Incarnationem noſtrum arguunt torporem, 144
Incoſtantia vitanda, 56
Increpationes æquo animo ferendæ, 84 Earum utilitas, 325 His efficacior gratia, 252 Increpationibus tenerius ſibi fratres adſtringit S. Bernardus, 288. V. Correptio, indignatio, Ira.
Indulgentia Dei erga peccatores in tribus, 97
Indurati ad Dei beneficia notantur, 91 V. Cor durum.
Infantes quomodo cohæreant Chriſto per fidem, 184. Infantium ſine baptiſmo decedentium qualis pœna, 343 n V. Baptiſmus.
INFERNUS, lacus, & mors, quibus competant 203 Inferni deſcriptio, 102 Verbum aſperum, 50 Ejus timor, 263 Conſideratio laborem omnem emollit, 50 In inferno locus quietis, & refrigerii ad requiem ſanctorum ante Chriſti adventum, 137 Eo deſcendens Chriſtus quid egerit, 138
Infirmis de communi regulæ vigore aliquid relaxandum, 191. Eis in refectorio præter communes cibos aliquid procuratum, 151 n
Infirmitas humana lectulus, 371. Infirmitas carnis ſpiritus vires ſubminiſtrat, & contra, 288. Infirmitati alienæ compatiendum, 190
Ingrati Deo prælati admonentur, 66 Ingratis miſericordiam negare, miſericordiæ res eſt, 205 Ingratus beneficio redemptionis non dormit, ſed mortuus eſt, 66
Ingratitudo grave peccatum, 96. Maxime Deum quærentis, 363. Et religioſis, 183. Claudit manum benefactoris, ibidem. Perverſi cordis eſt occaſiones ingratitudinis veſtigare, 95 Ingratitudinis vitium diſſipare debet modus redemptionis noſtræ, 155
Inimicus quomodo, aut quare diligendus, 316 V. Amor, Charitas.
In acceptis injuriis ut ſe gerendum, 287 Injuria proximi nulla levis, 287 Inobedientiæ indicium, 34
INNOCENTES in fide Eccleſiæ martyrii coronam perceperunt, 341. Veros eſſe martyres, 31. Idque apud Deum, ibid.
Innocentia, & humilitas duplex animæ decor, 309 Innocentia portio eſt juſtitiæ, 290 Innocentiam ſervare facilius quam congruam agere pœnitentiam, 178
Inſipiens quis, 208
Inſpirationes Divinæ quam ſollicite obſervandæ, 179 V. Gratia.
Intellectus coeli nomine deſignatur, 304

IN-

INTENTIO mentis eſt facies animæ, 303. Color operis, 348 Intentionis puritas, 20 Duo requirit rem, & cauſam, 303 Intentio recta, & vitioſa exemplo declarata, 303 Intendere in Deum non propter Deum hypocriſis eſt, ibidem. Propter Deum dicere nihil juvat, niſi ex pura mentis intentione, 58
Intentio mutua ſponſi, & ſponſæ, 344
Interceſſio Sanctorum, 109. 180. 333. 334. V. Sancti.
Inveſtitura gratiæ, 75 Inveſtitura regalium, ibid.
Invidia oculus veneratus, 65 Baſiliſco ſimilis, ibid.
Invidere nihil niſi malum videre eſt, ibid. Rara virtus de aliena virtute gaudere, & non invidere, 315 Invidi tormentum gloria aliena, 103
Invocatio Sanctorum. V. Interceſſio.
JOBI pietas, 256
JOANNES Baptiſta lucerna ardens, & lucens, 111 Fervor in eo triplex, 116 Joannes Baptiſta vere ardens fuit, ibid. Chriſti non uſurpavit gloriam, 100 Ejus nativitas etiam apud infideles ſolemnis, 116 b Cur celebrior morte, 119
Joannis Baptiſtæ prærogativæ, 114 Ejus zelus in corripiendis impiis, 116 Ejus pœnitentia nos ad eam excitare debet, ibid. Abuſus in celebrando natali S. Joannis Bapt. ibid.
S. JOANNES Evang. Martyr apud Angelos, 31
JONATHÆ ſalus dubia, 281
Jordanis, id eſt deſcenſus, 72
JOSEPH augmentum ſignificat, 12. Joſeph Patriarchæ lacrymæ, 256
JOSEPH Vir B. Virginis cur voluerit relinquere Mariam, 11 An dubitaverit de ejus integritate, 12 Ejus elogium, 12 Ab angelo confortatus, 8. David filius, 12 Joſeph integritate Mariæ teſtis, & cuſtos, 21 S. Joſeph cum Joſepho filio Jacob comparatio, & elogia, 14
IRA affectio naturalis hominum eſt, ſed abutentibus bono naturæ gravis perditio eſt, 65 Ira accumulata fit furor, 345 Ira ut uſus ſit S. Malachias, 146 Iraſcendum ſolis peccatis, 65 Si peccato iraſceris non peccas; ſed quod peccaveras exterminas, 305
Iræ Dei, & furoris diſcrimen, 345 Graviſſima ira Dei, cum ſinit impune peccare, 305
Iracundia draconi comparata, 65
ISAIÆ prolecta in adventu lecta ad nocturnas vigilias, 1.
ISRAEL, ac videns Deum, 145
ISRAELITÆ cauſa famis in Ægyptum profecti, quid tropologice, 207 Iſraelitarum captivitas ſub Pharaone typus captivitatis noſtræ ſub diabolo, 231
Jucundum quid, & quotuplex, 110
JUDA, id eſt confeſſio, 18 Seu laudans, vel confitens, 259
Judæi oleum habent in codicibus, ſed non in cordibus, 260 Unde in tantum prolapſi, 330 Eorum ruditas, ibidem. Duritia, 44 Stupiditas, 330. Conſummata malitia in Chriſti morte, ibid. Judæis juſtitia, gentibus miſericordia obrigit, 259
JUDICIA tria, humanum, proprium, & divinum, 186 Judicare nos quomodo debeamus, 124 Judicium de proximo vitandum privatis, non prælatis, 204 Qui ex hominum judicio pendent, ſunt inſtabiles, 115 Pertinaces in proprio judicio præſtringuntur, 124 Judicii proprii ſequaces præſtringuntur, 195
Judicium Dei, non hominum Paulus æſtimat, 189 Judicium Dei quam terribile futurum, 58 Maxime timendum, 68 Præſertim peccatoribus, 104 Judicis ſupremi oculi quam timendi, 334
Judicium extremum quomodo ſecuri expectare poſſimus, 5. Proprio judicio præveniendum, 60 Judicii & gehennæ timor, 263 In judicio quatenus pudor maneat negligentes, 125 Judicium futurum non ſine miſericordia erit, 62 In judicio merita, non ſigna quærentur, 84 In judicio non exhibebitur divinitas, ſed humanitas, 352 Deus judicandi poteſtatem dedit Filio ut homini, & quare, ibid. d Judicium Chriſti quam timendum, 323 Judicii extremi ſcientia eſt paucorum, ibid. Nobis eſt neceſſaria, 20 Tres illius gradus, dolor de peccatis, correctio, & ſollicitudo, ibid. In primo gradu accenditur, in ſecundo ardet, in tertio lucet, ibid.
Judicium, ſeu proluſio aquæ, 341 n
JUGUM Chriſti ſuave, 160. 182 Amanti, 206 Jugi & oneris commutatio, 62
JULIANUS Auguſtus, 140
Jumento fit homo ſimilis inferendo Chriſti onere, 53 Jumento comparantur duri, & indevoti religioſi, 71 De juramento & perjurio Hæreticorum error, 336
Juſtificatio reſurrectioni Chriſti tribuitur, 110 Juſtificari cupientes a tribus abſtinere, & tribus inhærere debent, 120
JUSTITIA lilium, 347 Virtus generalis cui cæteræ ſubſerviunt, 208 Naturalis animæ panis, 181 Ejus ſemina lacrymæ, 300 Juſtitia virtus eſt quod ſuum eſt unicuique tribuens, 4. 45. 175 Quid debeat ſuperiori, quid inferiori, quid æquali, 4. Deo, prælatis, & fratribus reddenda, 45 Juſtitiam Deo, pacem proximo debemus, 175.
Juſtitiæ zelus commendatur, 80
Juſtitiam eſurientes accipiunt ultra deſiderium 134
Juſtitiæ duo neceſſaria, 175 Conſiſtit in duobus, 203 Duæ ejus partes non peccare, & peccatum per pœnitentiam damnare, 111. d Juſtitia duplex lata, & ſtricta, 38 Ordinata quæ, 208 Juſtitia præcipue in humilitate conſiſtit, 67 Ejus perfectio in quo, 312 Nihil præter juſtitiam beatificare animam poteſt, 138 Juſtitiæ laus, & fructus, 38. 39
Juſtitiæ periculum triplex, 120 Juſtitiæ noſtræ judicandæ, 323 Omnis juſtitia tepida, omnis tranſitoria, omnis vendita erit in oblivione coram Deo, 120
Juſtitiæ divinæ, humanæ, & angelicæ differentia, 102 Juſtitia hominis, indulgentia Dei eſt, 276 Juſtitia Judæis, miſericordia gentium obligat, 259 Ex miſericordiæ præſentis magnitudine colligenda eſt ſeveritas futuræ juſtitiæ, 35
JUSTUS quis, 225 Is quo modo vinea, 388 Juſtus duo per juſtitiam habet: agere & pati quod debet, 219 Juſtorum tres gradus, 120 Juſtorum opinio malis placet, non opus, 347

L

LABOR, ad eum homo natus, 160. Sed non ad ipſum creatus, 193 Nemo hic ſine labore, & dolore, 160 Anima appetit quietem, ſed Chriſtus incitat ad laborem, 318 Laborioſum nihil, quod propter Deum fit, & per ipſum, 58 Labores noſtri cum premio collati, 159 Quomodo honeſtentur, 177 Laboris remedium, alterius laboris eſt initium, 160 Qui in labore hominum non ſunt in labore Dæmonum erunt, 275 Ejus detractio pius miſeratio crudelis, 48
Labor manuum commendatur teſtimonio, & exemplo Chriſti, 203 Ex labore ſuo pauperes alunt Claræ-vallenſes, 50
Laborante corpore mens intenta ſit ad cauſam laboris, 193
LACRYMÆ ſemina juſtitiæ, 300 Lacrymæ pœnitentium, vinum Angelorum, 288 Lacrymæ charitatis, 328
Lacrymæ Chriſti quam diſſimiles lacrymis aliorum infantium, 29
Lacus, infernus, & mors quibus competat, 103
Læta gratiora ſunt expertis triſtia, 344 Lætis hic permixta triſtitia, 71 Lætitia vera unde naſcatur, 300 Languor animæ, & aviditas ex ſuperbia, 322 Languor ad ſpiritualia in nobis unde, 130 Languor amoris ex abſentia dilecti, 316 Lapides quinque jaciendi in ſuperbiæ vitium, 95
Lapſus hominis, & ſeparatio, 83 Lapſus primorum parentum ex inſtabilitate, & defectu charitatis, 149
Laquearia domus ſpiritualis, gratiæ gratis datæ, 311
Laqueus divitiarum, 50
Latebræ monachorum felices, 51
LATRONIS in cruce fides, 37
Lateris dexteri in Chriſto aperti myſterium, 156
LAUS omnis recte factorum Deo referenda, 252
Laus & gloria ſanctorum unde, 139 Laudantur ſecure ſancti in cœlis, ibid.
Laudes humanæ quatenus admittendæ, 250 Non ambiendæ, 259 Eas cupere exſecranda perverſitas, 130 Laus a bonis, & rectis ſufficere debet. 276 Laudet te os alienum, non tuum: ama neſciri, 29 V. Gloria.
Laudantium Deum alacritas cœleſtis habitationis ſtatum repræſentat, 254
LAZARI & pœnitentis comparatio, 124 Eum repræſentant novitii, 324
Lectio non ſapit, ſi ſenſus in libro deſit, 261 Lectio ſancta ab impuris mentibus indigne præſumitur, 243 V. Liber.
Lectulus humana fragilitas, 371
Lectulus ſponſi quis, 256 Lectulus ſponſæ clauſtra, & monaſteria, 310 Item conſcientia bonis referta operibus, 312
Lectus animæ, 137
Lenitas ſine ea non plus hominibus placere poſſibile, quam Deo ſine fide. 24 V. Manſuetudo.
Leonis ad rugitum nulla beſtia ſtare poteſt, 65
Lepra ſeptuplex moraliter expenditur, 81
LIBERTAS neceſſaria eſt ad meritum, 364
Libertas qualis homini poſt peccatum, 366
Libertas Chriſti in moderandis actionibus corporis ſui, 75
Liberum eſt quam voluntarium, 364 Libera ſimul, & ancilla anima, ibid.
LIBERUM arbitrium quid, ibid.
Libri pietas non ſolum in iis habenda, ſed in moribus, 262
Lilia tria nobis neceſſaria, continentia, innocentia, patientia, 347 & ſeq. Lilia ſpiritualia quæ, et quomodo unicuique curanda, 348 Lilia noſtra pauca, et rara, 347 Lilia ſponſi quæ, 334 Refectio inter lilia ſponſi quæ 347. Refectio inter lilia quid, 346 Paſci inter lilia quid, 348 Chriſtus in gloria an paſcatur inter lilia, 350
LINGUÆ multiplex peccatum, 173 Quanta mala, 174 Linguæ bonæ utilitas, 174, Tria ejus aromata, 80 V. Loquacitas.
Lingua Verbi, fervor dignationis ejus; lingua animæ, fervor devotionis, 110
Locus non ſanctificat homines, ſed homines locum, 186
Longanimitas per fundam deſignata, 95 Longanimitas Dei culpam obſtinati accumulat, 162
Longitudo Dierum hic promiſſa vita eſt æterna, 69
Loquacitatis octo ſpecies, 203
Loquendi optima regula, 264 Loquentibus de ſe libens adeſt Deus, 252 B. Maria non niſi quater locuta reperitur in toto evangeliorum textu, 127. V. Lingua, Sermo.
Lotio pedum peccata venialia delet, 26
Lucere tantum vanum; tantum ardere parum; ardere, & lucere, perfectum, 115 Fervere melius quam lucere, 100
LUCIFER lucem habuit, ſed non ardorem, ibid. In diabolum mutatus propter affectatam Dei ſimilitudinem, 12 Una tantum ala volare tentans cecidit, 111 Ita in paradiſo generi humano inviderit, 301 Ei poſt caſum abſcondita Dei gloria, 102 Ejus ſuperbia, ibid.
Luctus moderandus, 281
Lugendi copioſa materia, 124
Lumen divinum nobis neceſſarium, 20
Luna defectum corruptionis, ſtultitiam mentis, aliquando etiam Eccleſiam ſolet deſignare, 125 Lunæ pulchritudo caſtitatem deſignat, 314
Luxuriæ currus, equi & aurigæ, 302 Luxurioſorum prodigalitas, 303
Luxus, & deliciæ hominum arguuntur, 17 Maxime Prælatorum, 358 Item & Clericorum, 53 Luxus veſtium in monachis damnatur, 10. 17

M

MAceratio carnis occulte, licentioſe, & diſcrete facienda, 195. V. Mortificatio.
Maceria Eccleſiæ, angelorum cuſtodia, 332.
MAGIS apparuit Chriſtus paucis poſt nativitatem diebus, 37 Eorum pietas, & fides 37 Eorumdem fides excellit fidem latronis, & Centurionis, 36 Dona eorum moraliter explicata, 38 d Chriſtum, thure Deum, auro Regem, mirrha hominem agnoſcunt, 36 Hæc munera quomodo offerre Chriſto poſſimus, 225
Magiſterio pauci idonei, 274
Magnanimitas nec arrogantes facit, nec puſillanimes, 127
Magnanimi zelo, & fide magna audent, obtinent, 293
MAJESTATE Domini replenda terra, excluſo Satana, 99 Et etiam caro noſtra, ibid. d e Eam quomodo ſcrutari liceat, 333 Scrutatio voluntatis tutior quam majeſtatis, ibidem.
S. MALACHIÆ elogium, 146. 147 S. Malachias, id eſt Angelus, ibid. Malachiam ſanctum fecerunt fides, & lenitas, 146 Gallinæ Evangelicæ comparatur, ibid. S. Malachias quanta fecerit pro Eccleſia ſua, ibid. Sibi, & aliis quomodo intentus, ibid. In turbis, & in otio qualis ibid. Sine proprio vivit cum ſuis, ibid. Venit Claram-vallem, 145 Mortis ſuæ præſcius, ibid. Sepultus in commemoratione ſanctorum, ibid. Ejus miracula, 146. Feſtivitas, & invocatio, 147
De S. Malachia hymnus a S. Bernardo compoſitus, 382. Morum pravi adoleſcentis qui no-

nobilium matrimonium ambiebat deſcriptio, 380

Maledictis non referendam vicem. 278

MALITIA ſapor mali, 270 Ejus currus, equi, & aurigæ, & calcaria, 302 Malitia palam minus ſemper nocuit, 339

Malo cur ſponſus comparetur, 313

Mala a domeſticis illata, acerbiora, 182

In Malo perſeverare diabolicum, 1.

Malum ſemper pœna comitatur, 61

Mali homines, & maligni dæmones diverſimode nobis nocui, 55 Mali etiam Eccleſiæ filii, & quomodo, 278 Bonum eſſe inter malos eximia virtus, 313 Malorum privatio nocior, 60

Mandata Dei cur tam ſevere nobis impoſita, 19 Eorum impedimenta, 42

Manducare, & manducari neceſſaria ad unionem, 348

Manichæorum deliriis dementati ſunt omnes fere hæretici tempore S. Bernardi, 340 n Eorum ſuperſtitioſa abſtinentia a certis creaturis, ibid.

Manipuli tres, 300

MANSUETUDO eſt lilium, 347 Triplici ariete pulſatur, 105 Neceſſaria eſt ad perfectam ſanctitatem, 24 Ex ſui conſideratione naſcitur, 308 Manſuetudo, & humilitas cognatæ virtutes, 127

Manſuetudo Chriſti, 272 S. Pauli, 126

MARIA maris ſtella, 128 Variæ ejus figuræ in veteri teſtamento, 126 Varia de eadem teſtimonia, & figuræ, 10 Chriſtus, & Maria varie figurati, ibid. Maria eſt vellus Gedeonis, ibid. Rubus incombuſtus, & virga florida, 126 Virga ex qua lætus flos prodiit, 3. Campo comparata, 3. Soli, 125 Luna ſub pedibus ejus, & quomodo, 125 Eſt medium terræ, 93 Aquæductus, 128

Mariæ elogium, 12 De ejus laudibus loqui quam arduum, 123. 124 Eſt mulier fortis, 20 Theſaurus Dei, 114 Inventrix gratiæ, 341 Negotium ſæculorum, 93 Secretorum Dei conſcia, 165 Ejus ſuper omnes Angelos eminentia, 129

Maria quantam apud Deum gratiam invenerit, 14 Plenitudo gratiæ in Maria ab aliis ſanctis diverſa, 12 Gratia ejus ſingularis, & generalis, 114 In ea prærogativæ duodecim gratiarum, 129.

Mariæ generatio ex regibus, & ſanctis, 126 a Sanctificatio potior aliis, ibid. Proprium delictum non habuit, 22 Fuit angelicæ vitæ ſocia, 129 Mater charitatis, ibid. Tota vulnerata amoris ſagitta, ibid.

Maria virginitatis primiceria, 126 Virginitatis votum, & propoſitum in Maria quantum, 10. 13. 15. 124. 126

Maria virginitate placuit, humilitate concepit, 8.

Mariæ humilitas commendatur, 8. 124. 127 129 Deo quam grata, 16 Maria laudes a ſe transfert in Deum, 127

Maria ſtudioſa ſilentii cultrix, 132 Ad reſpondendum non præceps, 15. Non niſi quater locuta reperitur in Evangelio, 126.127

Mariæ manſuetudo pudoris, ibid Clementia, 39 Miſericordia, 125 Magnanimitas credulitatis, 127. Fervor, & ſplendor ſtabilis, 125

Mariæ fidei cœlorum regnum comparatur, qua & reparatur, 28 Virtutes cardinales in ipſa, 125 Mariæ virtutes omnes ſingulares, 125 In Maria Deipara, & Marthæ negotium, et Mariæ otium invenitur, 122 Mariæ deliciæ, 123

Mariæ dignitas, gratia, & prærogativa, 16. Quid magis in ea mirandum, 124 Omnia in ea eximia, & admiranda, 9. Quæ in ea imitanda, 126 Humanæ redemptionis pretium in eam collatum, 128 Deus ſingulariter eſt in ea, & cum ea, 13 Ejus mentem ante implevit Deus, quam ventrem, 39 Ad vocem Angeli turbata ſed non perturbata, ab eo confirmatur, 14 Cur deſponſata viro, 11 Ejus deſponſatio cum Thomæ dubitatione comparata, ibid. Cur eam occulte voluerit dimittere Joſeph, ibid. An de ejus integritate dubitaverit, ibid. Ejus integritatis cuſtos & teſtis S. Joſeph, 21

Mariæ virtutes præparatoriæ ad conceptionem Verbi, 12 Mariæ obumbratio, 309. 391 Spiritus-Sanctus ut ſupervenerit in Mariam, 215 Mariæ novus conceptionis modus, 126 126 Deo tantum, & Mariæ notus, 15 Mariæ conceptus ſine ſemine commendatur, 21 Maria fide concepit, & peperit, 28 Ejus graviditas ſine gravamine, 126 Partus ſingularis, 13 Fuit ſine dolore, 21.126 Mariæ virginitas cum fœcunditate mirabilis, 8. Ejus fœcunditas ſine corruptione, 126

Mariæ maternitas omnem tranſcendit dignitatem, 8. Ejus prærogativa cum Patre æterno eumdem filium habere communem, 113 Privilegium eſſe virginem matrem, 124 Nec virgo niſi Deum parere, nec Deus niſi de Virgine naſci debuit, ibid. Summa Chriſti dignatio, & Mariæ dignitas, 9 Maria purificationis legi non obnoxia, ibid. Quid hæc purificatio nos docet, 116

Mariæ martyrium cordis, 127 Dolor ejus, & afflictio in morte filii, 133 In ea cœlitum gaudia, 120 Angeli admirabundi, 123 Maria quantum gratiæ in terris, tantum in Cœlis obtinet gloriæ ſingularis, 9 Chriſti generatio, & Mariæ aſſumptio inenarrabilis, 121 Cœli cum terra commercium in aſſumptionem Mariæ, 120

B. Mariæ invocatio, 125 In tentationibus invocanda, 12 Quanto affectu veneranda, & invocanda, 128 Maria inter Chriſtum, & Eccleſiam media, 126 Ad Mediatorem mediatrix, 125 Advocata noſtra in cœlis, 120 Advocata noſtra apud filium, 128 Ad quem per eam accedendum, 3. Per eam habemus quidquid in nobis eſt boni, & gratiæ, 129 Gratia apud Deum per eamdem quærenda, ibid. Maxime devotiemis gratia, 40 Non ſibi tantum plena fuit, ſed etiam nobis, 128 Superplena gratia, ut in nos redundet, 121 Fiducia in Mariam Virginem commendatur, 125. 126 Ei commenda quidquid offers Deo, 131 Per eam accipimus quidquid habemus, 21 In ea angeli lætitiam, juſti gratiam, peccatores veniam inveniunt, 93 Ad eam reſpiciunt omnes creaturæ, ibid. Quam ſuavis, & benefica omnibus, 125

Supplicatio ad B. Mariam, 128 Adſpiratio ad eamdem devotiſſima, 3. Ad ejus cultum exhortatio, 12 Hæreſes variæ in Mariam, 125

Mariæ, & Evæ antitheſis, 125. Adæ, & Evæ ſolatium per Mariam, 9. Maria ſerpentis caput contrivit, ibid. Per eam Sapientia æterna ſaporem boni in homine reſtituit, 370

MARIA quædam a B. Ignatio dicta Chriſtifera, 54

MARIA ſoror Marthæ Chriſtum habet advocatum, 123 Mariæ, Marthæ, & Lazari officia, 123 Mariam, Martham, & Lazarum quinam repræſentent, 326 Felix congregatio, ubi de Maria Martha conqueritur, 122 Mariæ exercitia, quod ad nos ſpectat eligenda: Marthæ ſi injungatur, patienter toleranda, 162 V. Martha.

MARIA Magdalene prohibetur Chriſtum tangere, 285 Ita eadem cum ſorore Lazari, & Peccatrice, 97. 123. 253. 272

MARTHA, Chriſtus in domo Marthæ, & Mariæ paſcebatur inter illa, 346

MARTHÆ, Mariæ, & Lazari, officia, 122

Marthæ occupatio vix ſine pulvere, 303 Ejus officio funguntur paſtores, 123

S. MARTINI manſuetudo, 145 Paupertas, & humilitas, ibid. Obedientia, & reſignatio, 146 Patientia in perſecutionibus, ibid. Miracula, 145 Zelus quo delenda Idololatria, ibid. Charitas, & miſericordia in proximos, ibid. Martini munditia, & ſtudium concordiæ, ibid.

MARTYRUM forma, & corona Chriſtus, 177 Unde eis tanta in ſuppliciis conſtantia, 332 Paſſio Chriſti eorum confortatio, ibid. Martyribus & pauperibus eadem promiſſio facta, 135

Martyres hæretici, 341 Quid ſentiendum de eorum martyrio, ibid. Diſcrimen in veris, & falſis martyribus, ibid.

Martyrium vineæ fructus, 331 Flos campi, 318 Martyrii cauſa, virtus, fructus, & forma Chriſtus, 286

Martyrii tria genera, 131 Martyrium ſpirituale, 83 Martyrium cordis Mariæ, 127 Quale nobis curandum, 147 Ad Martyria impares ſumus, qui minima vix patimur, ibid. Ei tantum idonei humiles, 312 Martyrii genus, ſpiritu facta carnis mortificare, 290 V. Mortificatio.

MATRIMONIUM contrahi poteſt inter non virgines, 340

Matrimonii ſpiritualis partus duo, 320

Mederi cordi prius quam corpori Deus ſolet, 212 Deum medicum requirant, qui ad ſponſi amplexus ſunt inhabiles, 22

MEDICINÆ porro ordo in ſumendis cibis, 209. V. Hippocrates.

Mediatorem noſtrum eſſe Deum, & hominem oportebat, 245 Mediatorem eſſe Chriſtum omnia teſtantur, 30. V. Chriſtus.

MEDITATIO doctrinæ Evangelicæ commendatur, 89

Meditatione, & oratione, aſcendimus 149 Meditandum præcipue redemptionis opus, maxime modus ejus, & fructus, 255 Meditatio myſteriorum Chriſti, 129 Meditatio paſſionis Chriſti quam utilis, 307 Eſt amoris incentivum, 185

Memoriæ triplex caſus, 200 Memoria mea oculus meus, 139 Memoria perfectorum Bernardus recreatus, 256

Mendax quis, 264

Mendici ſumus ante januam ſummi Regis, 99

Mercenarii filii, & ſervi differentia, 162.

Meridies viſio beata, 294 Hæc optanda ad deprehendendas diaboli fraudes, 295 Paſtio, & cubatio in meridie quid, 293 et ſeq.

MERITA noſtra qualia, 144 Meritum hominis miſeratio Domini, 332

Ad Meritum neceſſaria libertas, 364

Merendi gratia in tribus ſita: odio præteritorum malorum, contemptu præſentium bonorum, deſiderio futurorum, 98 Meritorum tria pericula paupertatis, ingratitudinis, & præſumptionis, 344 Hoc totum hominis meritum ſi ſperat in eo qui totum hominem ſalvum fecit, 62 Sufficit ad meritum ſcire quod non ſufficiant merita, 344 ſtulta, & ruinoſa habitatio eorum, qui confidunt in propriis meritis, 49 Meritis Chriſti noſtra jungenda, 344 Meritis carere ſatis eſt ad judicium, ibid. a Merita non ſigna quæreatur in judicio, 94 Bruta non merentur, 364

MESSIÆ dilatio, ac de ea veterum Patrum querimoniæ, 244 V. Chriſtus.

MICHAEL interpretatur quis ut Deus, 99

Miniſterium miniſtrorum Chriſti triplex, ſervitutis, charitatis, dignitatis, 223

MIRACULA in mundo quotidiana, 22 Miracula ſanctorum quorſum nobis propoſita, 109 Miracula ſanctorum, gloriæ divinæ teſtimonia, 145 Miracula non faciunt ſanctos, ſed virtutes, 146 Miracula piorum in hac vita qualia, 153 Converſio peccatoris magnum miraculum, ibid. Miracula in Chriſti nativitate abſcondita, 22

Miſeratio crudelis eſt pœnitentiæ detractio, 48 Miſeratio Dei crudelis, 305

MISERIÆ Mundi hujus, & pericula, 68. 89 169 Miſeria hominis, 74. 140. 198. 157.305 Ejus icon, 152 Miſeria hæc duplex, corporis, & animæ, 31 Triplex animæ, ignorantia, ignavia, captivitas, 105 Item infirmitas, cæcitas, immunditia, 200 Item triplex quod facilis ſit ad ſeducendum, debilis ad operandum, fragilis ad reſiſtendum, 7. Miſeriam ſuam homo non agnoſcens, divinæ expers miſerationis, 152.

MISERICORDIA, & veritas viæ Domini, 62 Miſericordia, & judicium, pedes, 248 Per capreas hinnuloſque cervorum ſignificatur, 313 Miſerendi materiam ſumit Deus ex ſeipſo, puniendi ex nobis, 20 Miſericordia Dei omnes indigent, 27. Hæc omnibus oblata, 105 Miſericordia Dei parva, mediocris, & magna, 170 Miſericordia Dei major quam quævis iniquitas, 255 Miſericordia Dei non abutendum, 3. Miſericordiæ divinæ quatuor, 120 Juſtus hominis ſolatium ex miſericordia Domini, 331 Dei indignatio ex miſericordia procedit, 165 V. Dei Miſericordia.

Miſericordia Dei in Myſterio Incarnationis apparuit, 16 Miſericordia Dei quæ ante Chriſtum erat, ſed latebat, in ipſo tandem apparuit, 35 Miſericordiæ plenitudo in Chriſto, ibid. Miſericordia Chriſti familiari parabola commendata, 34 Miſericordiæ teſtimonium ab inimicis habet Chriſtus, 114 Miſericordia ejus triplex contra noſtram triplicem miſeriam, 105 Miſericordiæ Chriſti in paſſione, 74 Chriſtus nunc pronior ad miſericordiam, quam ad judicium, 3. Ex magnitudine præſentis miſericordiæ colligenda ſeveritas futuræ juſtitiæ, 25 Judicium futurum non ſine miſericordia erit, 62 Homo a Deo miſericorditer punitus, 147 Miſericordiæ viam diabolo intercluſit obſtinatio, 62

Miſericordiæ capaces nos reddit ſpes vera, 113 Miſericordiæ res eſt ingratis negare miſericordiam, 183 Miſericordiæ viri cur dicti Apoſtoli, 119

MISSAM tempore peſtis intermittebant Ciſtercienſes, 316 n

Moderatio in corripiendo, 123

Modeſtia quid, 125 Commendatur, 23 Monachum decet, 127

MONACHUS eſt pium Chriſti jumentum, 128 Monachi Apoſtolicæ vitæ ſectatores, 122. Deus eos aſſumpſit in proprios, 152.

Monachis cura conſcientiæ expurgandæ quanta, 255 In eis minimus etiam nævus graviter offendit, 123 Ipſis in congregatione vivendum ordinabiliter ſibi, ſociabiliter proximo, humiliter Deo, 118 Perfectorum felicitas, imperfectorum miſeria, 86. Ibidem. Initio converſionis nulla magis neceſſaria virtus, quam ſimplicitas humilis, & gravitas verecunda, 38 Monachorum tres ſtatus, 162

Monachorum felices latebræ, 51 Eos maxime decet modeſtia, 127 Ipſorum officium eſt lugere, 335 Silentio addicti, quomodo conſilium, & auxilium fratribus exhibere debent, 4. Quam periculoſum eſt prædicandi deſiderium, 335 Non obloquantur Epiſcopis,

Epiſcoporum ambire gloriam; aut exceſſus judicare, ibid.
Monachorum quadrageſimali devotione torquetur dæmon, 64 Immerito querunτur de vitæ præſentis laboribus, 178 Eos tentat diabolus aliquando aulterioris, aliquando remiſſioris ſuadendo, 172 Segnes, & languidi notantur, 155 Ciborum obſervatores notantur, 290 Item valetudinis nimis ſtudioſi, ibid.
Monachi parentum ſolliciti notantur, 40. Quam iis periculoſus amor parentum præpoſterus, 335 Sæcularibus debiti præſtringuntur, 55 Item curis ſæcularibus dediti, 16 Quidam peccata in ſæculo facta jactantes notantur, 263 Monacho per urbes diſcurrere nihil turpius, 235 Monachi ſingularitatis amantes notantur, 267
Monachi luxus in religioſis veſtibus notatur, 17 Monachorum ſuperbia præſtringitur, 16 Deo dicata membra non ſine gravi ſacrilegio in uſus vanitatis, & curioſitatis aſſumuntur, 57
Monachi indiſciplinati in Clara-valle, 311
Monachi cujuſdam Claræ-vallenſis laici perfectio, 191
MONASTERIUM, paradiſus, 335 Lectulus floridus ſponſæ, 310 Carcer, 153 Monaſteria ſtagnis comparata, 148
Monaſticæ perfectionis elogium, 315 Eſt alter baptiſmus, 169 n. Vita eſt Apoſtolica, 392 n, & ſeq. Item vita angelica, & quodam modo prophetica, ibidem. Eſt præparatio ad mortem, 54 Monaſtica vita via ad cœlum compendioſa, 177 Monaſticæ vitæ præclara deſcriptio, 198
Monaſtica veritas, puritas, ſimplicitas, 324
Mortalitas perfecta in evitandis vitiis, & appetendis virtutibus, 202
Moribundus dæmon terret, 53. Iis Angelo duce opus eſt, ibidem. V. Mors, Mortui.
MORS. Vita qua vivimus magis mors eſt nec ſimpliciter vita, ſed vita mortalis, 69 Mors opus diaboli peccati pœna a Chriſto ſuperata, 145 Mortem, & peccatum, duos hominis hoſtes, Chriſtus profligavit, 26 V. Chriſtus mors.
Mori incipimus, ex quo incipimus vivere, 69 Mors poteſtatem non habet in animam, ſed tantum in corpus, 151 d Quatenus mors timenda, 184 Morte durior ſeparatio, 280
Mortis qualitas quo indicio colligenda, 222. Quibus ſit in deſiderio, 18 Cur eam optent pii, 279 Quippe mors piis beneficium, 351 His non damnum afferτ, ſed lucrum 184. 280
Mors ſanctorum precioſa, 118, 145. Mortem precioſam tria faciunt, quies a labore, gaudium de novitate, ſecuritas de æternitate, 206 Mors ſanctorum tripliciter precioſa, ibidem. Morte ipſa de diabolo ſancti triumphant, 140 Juſtis in morte oritur vera dies, 351 Mors præveniendа laudabili vita, 222 Vita monaſtica præparatio ad mortem, 54 Mors impiis denſa nox, 351
Mors peccatorum peſſima, 140 a Quomodo, 225
Mors, infernus, & lacus quibus competat, 162 Mors, mala immutabilis, 211 Mortui ſunt qui ſecundum carnem vivunt, 29 Mors eſt vita ſtulti, 224
Mors animæ per peccatum, 364
Mors, & reſurrectio duplex, animæ, & corporis, 223
Mors noſtra non ex mero amore, 59 Mors angelorum contemplatio, 319 V. Moribundi, Mortuus.
Mortalibus initians homo merito mortalis, 301
Mortificatio a monaſtica profeſſione requiritur, 25 Mortificat o carnis, martyrii genus, 290 Non minus ipſi carni proficit, quam ſpiritui, 99 Carnem vere amant, qui eam mortificant, 60 Mortificatio carnis exercenda cum diſcretione, 24 Mortificatio concupiſcentiæ, 80 V. Maceratio.
Mortuus mundo quis, 48 Mortuorum animæ pro diverſis meritis tria ſortiuntur loca, 199 Mortuorum variæ reſurrectiones, quas præcellit Chriſti reſurrectio, 22 Mortuos temere lugentes plorandi ſunt, 281 Quis eo magis mortuus, qui fovet ignem in ſinu ſuo, in conſcientia peccatum, nec ſentit expaveſcit, nec excutit, 29 Mortuis debemus compaſſionem, & orationem, 172 V. Mors.
MOYSES Chriſti typus, 82 Quomodo Deum viderit, 22 Ejus pietas, 256
Mulierum nomine deſignantur carnales animæ, 301
Mundana conſolatio, divinæ impedimentum, 21

Munditiea a peccatis alienis quomodo obtineri poſſit, 223 Munditiæ carnis neceſſitas, 203
MUNDUS liber, in quo Dei ſapientia legitur, 162 Dei potentia, ſapientia, & benignitas in ejus creatione, 94 Mundi noctes plurimæ, 356 Mundus plenus ſpinis, 283 Nulla quies in hoc mundo, 155
Mundi hujus miſeriæ, & pericula, 24. 89. 90 Mundi conſenſus, 89. 138 Mundi compedes quantumvis aureæ relinquendi, 121
Mundo mortuus quis, 48 Mundo crucifixus quis ibid. c Mundi triumphantis teſtimonium, 83
Murænulæ quid, 294 Murænulæ aureæ vermiculatæ argento quid, ibid. et 295
Murmur Deum in honorat, 96 Murmuratio lepra, 81 Murmuratores Chriſtum offendunt, 64
Mutatio mortis eſt imitatio, 363
Mirrha res amara, data tribulationum ſignificat, 302

N

NArdus humilitatem deſignat, 125. 306
NATALIS Domini pompa, & ſolemnitas, 89 Nativitas Chriſti debet ſemper nova videri, 25 Fructus ejus triplex, 17 Nativitatis Chriſti circumſtantiæ ad mores, 25 Proſtratio ad lectionem Martyrologii nativitatem Chriſti annuntiantem, 25 V. Chriſtus.
Naturæ integræ ſtatus, 169 Item corruptæ, 161 Quanta corruptela ex peccato, 19 Naturæ triplicem lapſum reparavit ſumma Trinitas, 200 V. Homo.
NAZARETH, flos, 3; & 14
Neceſſitas voluntaria non excuſat a peccato, 304 V. Libertas.
Neceſſitas ex carnis infirmitate procedit, cupiditas ex cordis inedia, 61 Eſt cupiditate tolerabilior, ibid. d Neceſſitates hominis multa, ibid.
NEGLIGENTES triplex manet malum: horror in extra, dolor in tranſitu, pudor in conſpectu gloriæ magni Dei, 184 Negligentes monachi notantur, 155
Negligentia in gravi periculo non tam ſecuritatis eſt, quam deſperationis, 60 Negligentiæ damna, 170 Negligentia circa cultum divinum notatur, 3.
Negocium animarum noſtrarum numquam obliviſcamur, 30 Negocium gloriæ, otium, 350
Negotiis ſæcularibus deditі monachi præſtringuntur, 16
Nephtalium, cervus emiſſus, 250
NIGREDO non omnis deformis, 278 Etiam in ſanctis locum habet, ibid. Eccleſiæ nigredo unde, 275 Nigredo pœnitentiæ, compaſſionis, & perſecutionis, 286 Nigredo felix, quæ mentis parit candorem, lumen ſcientiæ, conſcientiæ puritatem, 278
Nimis quid, 267
Nivardus, S. Bernardi frater primus abbas Spinenſis, 382. n
Nomen Dei nocte quid, 68 Nomen Chriſti effuſum in omnes gentes, 261 Nomina ſponſi alia majeſtatis, alia pietatis, 26 & ſeq. Nomina Dei olim terribilia, nunc delectabilia, 261 Effuſio eorum in invicem, 261 Nominum Chriſti expoſitio, 33 f
S. NORBERTI os cœleſtis bibula, 178 n
Noviſſima quomodo prævidenda, 26 Noviſſimorum recordatio, 169 Quam utilis, 134
Novitii in religione vineæ floreutes, 335 Lætitiam repræſentant, 319 Novitiorum indoles, 170 f, & ſeq. Virtutes, 171 f Eis neceſſarius eſt pædagogus, 335
Novitiorum tentatio de rigore ordinis, & ſeq. 8
Novitiorum primitias ferre nequeunt dæmones, 330 Novitiis devotio præſtita, non data, 34 Novitiorum pericula, 335 Eorum prima tentatio puſillanimitas, 52 Neceſſaria ejus cautela in tentationibus, 50
Novitiorum defectio, & ruina deſcribitur, 335 Ad ſæculum revertentes quam lugendi, ibid.
Nox adverſa ſignificare ſolet, 295 Nox ignorantia, 371 Nox eſt ſæculi vita, 23
Noctes mundi plurimæ, 356
Nuptiæ ab hæreticis damnatæ, 340 Secundæ, & tertiæ licitæ, ibid.
Nuptiæ Chriſti cum anima, 40 Nuptiale convivium prandium eſt, non cœna, ibid.

O

OBEDIENTIA victimis præſtat, 295 Obedientiæ nummus, 149 Obedientia commendatur, 34 Et quidem ab exemplis aliorum, Angelorum, Abrami, &c. 144 Item in Apoſtolis, in Chriſto, in Abraham, 195
Obedientiæ neceſſitas, 374 Et utilitas, 80 Non niſi obedientiæ mandatorum contemplationis guſtus debetur, 311 Obedientiæ voluntariæ forma, 285
Obedientia triplex, 196 Obedientiæ gradus varii, 193 Superiorum in obediendo mandata diſcernentes præſtringuntur, 104 Obedientiæ virtus diſcretionem ſupplet, 15 Obedientia mandatum præveniens ampliorem gratiam meretur, 146
Obedientia cum reverentia ſuperiori etiam indigno exhibenda, 4 Prælatis in quibus obediendum, 106
Obedientia falſa, 197 Obedientia vitioſa quæ 149 Obediendum ita ut nihil plus, nihil minus, nihil aliter quam imperatum eſt, fiat, 25 Fruſtra de obedientia ſibi blanditur, occulte ſatagit, ut id ſibi injungeretur, quod vult, 192. Obedientiæ cumulus ibid.
Obedientia exemplo Chriſti ſectanda, 265. Obedientiæ perfectæ exemplum in Petro & Andrea, 149
OBLATIO Cain cur reprobata, 279 Oblatio Chriſti in templo, & in cruce, 106
Oblationes noſtræ tres conditiones, 107 Nos ipſos Deo offerre debemus, ibid. 9
Oblivio quædam bona, quædam mala, 25
Obſecratio conſcientiis infirmis convenit, 180
Obſervantiæ corporales boni propoſiti, viæ domini, 223
Obſtinati aſpidi ſimiles, 64. 65 Poſt lapſum abominabiles, 129
Obſtinatio ſumma religionis ſubverſio eſt, 64 Maxime vitanda, 96 Obſtinatio viam miſericordiæ diabolo intercludit, 62
Obumbratio Mariæ, 392
Occaſionis ſubtractio, veræ compunctionis indicium, 29
Occulta tria, 314
OCULI erunt noſtri poſt reſurrectionem; 17 V. Curioſitas.
Oculus meus memoria mea, 139 Oculus mentis oratione, & confeſſione mundatur, 124 Oculus mentis a triplici inquinamento purgandus ad videndum Deum, ibid.
OFFICIUM Divinum opus Dei dictum, 186 Officio divino ut aſſiſtendum, ibid.
Officia exteriora a religioſis non expetenda, 122 Religioſis ab officiis exterioribus vacantibus quid incumbat, 123
Oleum, & vinum vulneribus noſtris Chriſtus infundit, 264 Olei tres proprietates, lucet, paſcit, ungit, 263 olei proprietates nomini Jeſu aptatæ, ibid.
ONUS Chriſti leve, 359 etſi premere videatur portandum, 50 Onus Chriſti onus beneficiorum, 62. 96 Onerat nos, cum exonerat Deus, onerat beneficio, cum exonerat a peccato, 67
Onus grave iniquitas, ibid Oneris, & jugi commutatio, ibid.
Opus Dei dicitur Officium divinum, 312
OPERA Domini magna, maxime creationis, redemptionis, & glorificationis, 22 opera Chriſti exterius conſiderata, minus capaces animas paſcunt, 40
Operum bonorum Deus eſt cauſa finalis, & effectiva, 98 Bonorum operum Deus auctor eſt, remunerator, & remuneratio tota, 58 vitiantur ex mala conſcientia, 348 opera Deus judicat ex intentione, 146 opera cum fide jungenda, 177 Operibus fides comprobanda, ibid. opera ſine fide non faciunt hominem rectum, ſed neque ſine amore Dei, & Eccleſiæ, ibid. Fervore devotionis condienda, 27 opera pietatis charitatis cauſa aliquando intermittenda, 216 V. Fides.
Opus, & voluntas quando rara, 32 operandum in hoc mundo, ſed non de hoc mundo, 171 opera tenebrarum ſunt peccata, 33 V. Actio.
Optima pars quæ, 123
ORATIO Quaſi oris ratio, 180 Oratione, & meditatione aſcendimus, 149 Oratio eſt remedium contra pravos concupiſcentiæ motus, 134 orationi inſtandum, 89 Quanta reverentia, 181
Orationum varia genera, 181 Orationis optima regula, 47 Modus recte orandi, 181
Orationis tres conditiones, 46 Item ſeptem, 228 Oranti neceſſaria puritas intentionis, & continentia, 250 Item ſeceſſus, & ſecre-

c cre-

cretum, 80. 304. 371 Oratio præcipue vigilantiam exigit, 181. Orationis, & jejunii copula, 45. In oratione aridi perſeverantes ferveſcunt, 252 Oratio perſeverans ad gratiam Spiritus-Sancti neceſſaria, 5. Affectus quatuor quibus orandum eſt, 220
Orationis tempore Deus tamquam in cœlo captandus, 181 Orationi incumbentibus libenter adſtat Chriſtus, 84. Orantibus adſtant angeli, 240. Orationes noſtræ Deo per Angelos innoteſcunt, 250
Orari vult Deus pro iis etiam, quæ dare diſpoſuit, 17 Dulcis lex, quæ meritum exauditionis in clamore conſtituit poſtulationis, 68 In oratione quid petendum, 221 Temporalia, & gratiæ gratis datæ ſub conditione petenda, gratia gratum faciens, & gloria abſolute, 181 Oratio nulla infructuoſa, 46. Orationes noſtras cur aliquando Deus non exaudiat, ibid. 150 181 Deus cur parcius ſubinde det quod homo deſiderat, 51. Orans tria conſiderare debet, & quid petit, & ipſum quem petit, & ſeipſum qui petit, 221 Orantes quam ſuaviter afficiat cœleſtis gaudii memoria, 176. Oranti tempus obſervandum, 371
Orationis tria vitia, timiditas, temeritas, tepiditas, 45. & ſeq. Hæc duobus modis impeditur, 220 Orationi nimiæ longæ confabulationes, 174
Oratio peccatoris execrabilis, 310 V. Contemplatio.
ORDO viget in monaſteriis, 216
Ordines tres Eccleſiæ, Conjugatorum, continentium, & Prælatorum, 187 Ordines quatuor in domo Dei, 122
De ordinibus errores, 345
Ordinate amandis inhæret, qui timenda non negligit, 202
Originale peccatum maximum, 75 Ejus remedium olim durum, nunc facile, 38
Origenes caute legendus, 188 Quædam ejus dicta minus congrua, 189. 321. 355 n
Ornatus ex murium pellibus improcatur, 99
OSCULA tria denotant tres animæ ſtatus, 240 Oſculum reconciliatorium, muneratorium, contemplatorium, 225 211 Oſculum de ore, oſculum de oſculo utriuſque diſcrimen, 251 Oſculum maximum provectis congruit, 245 Oſculum oris perfectis, ibid. Oſculum manuum Deo gloriam dare, 246 e Oſculum oris petit anima Deum ſitiens, 149 Oſculum triplex, pedum, manuum, oris, 218 Oſculum pedum indicium pacis, 246 Oſculum pedum congruit pœnitentibus, 245 Oſculum oris norunt ſoli experti, ibid.
Oſculum Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, 250. 251 Oſculum Patris, & filii, & Spiritus-Sancti, 212. 25. Oſculo Spiritum-Sanctum ſibi infundi ſponſa poſtulat, 250 Oſculum in dominis quid, ibid. Oſculum eſt Incarnatio Verbi, 344 Item Spiritus-Sancti donum, 250
Oſſa Claræ-vallenſium ex priori cæmeterio in aliud translata, 345
Oſtentatio cavenda, 39 Adoleſcentibus, 371 Utile eſt abſcondere magis, quam oſtendere ſi quid boni habemus, 5.
OTIOSI Sermones damnati, 152 Temporis jactura in verbis otioſis quantopere cavenda, 173 Otioſum verbum quod nullam habet rationabilem cauſam, ibid.
Ovi, & api Chriſtus comparatur, 3.

P

PAlliata iniquitas perfectorum tentatio, 305
PANIS Animæ multiplex, 154 Panes ſeptem myſtici, 90 Panes tres amico miniſtrandi; veritatis, charitatis, & fortitudinis, 84. Panes ſeptem, ex quibus quatuor hominum millia ſatiavit Dominus myſtice, 139 Panibus quinque apoſtoli refecti, 80
Panni Chriſti noſtræ ſunt divitiæ, 22
PAPA. Hæreticorum error de Papa, 336
Parabolæ Salomonis quam utiles, 243
Paracitus eſt Chriſtus, 149 V. Spiritus Sanctus Paradiſi felicitas, 294 Ejus fontes ſpirituales quatuor, 5. V. Beatitudo.
PARENTUM Primorum lapſus ex inſtabilitate, & defectu charitatis, 140 Eos non vi, ſed arte vicit diabolus, 105 & ſeq.
Parentum præpoſterus amor monachis quam periculoſum, 335 Eorum cura a monachis abjicienda, 42
Pars optima quæ, 123
PASCHA Tranſitus, 79 Paſchalis confeſſio, ibid. Item communio, ibid.
Paſci a ſponſo quam dulce, 294 paſci inter lilia quid, 348 Paſcitur ſponſus, cum illi obeditur, 349 V. Paſtio, Gaudium Spirituale.
Paſcua ſponſæ, 291 paſcua mala quorundam paſtorum, præſertim philoſophorum, & hæreticorum, ibid.
PASSIO Chriſti magnum amoris incentivum, 185 Martyrum confortatio, 332. Quam efficax ad ſpem Chriſtianam, ibid. ſola nobis ſufficit, 73 paſſionis Chriſti vis & efficacia, ibid. Ejus meditatio quam utilis, 307 Bernardi devotio in Chriſti paſſionem, 75. 102 paſſionis Chriſti in nobis fructificantis indicium, 75 ei tribuitur remiſſio peccatorum, 110
Paſſionum noſtrarum cauſæ ab humoribus innordinatis procedunt, 139 Hæ quomodo ordinandæ, 44. 75
Paſtio, & cubatio in meridie quid, 291 paſtio ſponſi, profectus noſtri, 348 paſtus ovium triplex, 358
PASTORES Sponſi amiciſſimi, ibidem, ſunt quaſi cuſtodes, & cultores vineæ, 118 Marthæ funguntur officio, 123 Paſtoris boni eſt infirmorum potius ſaluti, quam propriæ ultioni conſulere, 278
Paſtoris boni conditiones, 166. 274 358 Ejus triplex officium, 79 Tres dotes, 117 paſtori in primis neceſſarius amor, 185 Item vigilantia, 226
Exemplo potius, quam verbo docendum, 218 358 paſtori pio non ſufficit ſua correptio, ſi adhuc periclitetur inferior, 105
Paſtores negligentes ſe, & ſuos perdunt, 358 paſtorum iniquitas delicatæ, 114 paſtores veri quibus paſcuis ſoleant animas paſcere, 297 paſtorum quorundam mala paſcua, 105 periculoſum eſt agere gregem ſeorſum a paſtore. 293 V. Prælatus.
PATER Deus perfecte non cognoſcitur niſi cum perfecte diligitur, 251 Ejus eſt miſereri, 262 Patris, & verbi præſentia in nobis colligenda, 346
Patrum antiquorum deſideria erga Chriſtum naſciturum, 24. Hæc deſideria noſtrum arguunt torporem, 344 Patrum veterum facta quædam ſignificatione decora, et ſi opere ipſo ſeda, 40
S. Patricius Hibernenſium Apoſtolus, 146
PATIENS triplici providentia eget, 118 Patientes tolerans alios, omni laude dignus, 135 Patri, & paſci ſimul modeſtia jucunditas, 294 Homo ſit jumento ſimilis in ferendo Chriſti onere, 51
PATIENTIA Pie viventibus neceſſaria, 114. In duris, & aſperis amplectenda, 34. Patiendi ſpeculum Chriſtus, & præmium patientis, 312 Patientia commendatur exemplo Chriſti, 198 V. Chriſtus. Patientia Davidis in maledicum expenditur, 198 Patientiæ cumulus, 190
PAULUS Apoſtolus converſus multos olim prædicatione, nunc etiam exemplo, oratione, doctrina convertit, 123 In verbis, brevis ſed in ſententiis copioſus, 175 Non hominum, ſed Dei judicium æſtimat, 189 Os ejus fiſtula Dei, 272 Fons magnus & indeficiens, 253 Tot verba, tot tonitrua, 175 Magiſter ſimpliciter appellatus, 305 Item ſapientiſſimus dictus, 308 Vas aromaticum, 250
PAULI nigredo, & formoſitas, 278 Pauli pietas, 250 Pauli humilitas, 292 Obedientia, & propriæ voluntatis abdicatio commendatur, 104 Manſuetudo, 105 Ejus elogium, 117 Mira in Paulum Dei miſericordia, 119 Anima quomodo perdenda exemplo Pauli, 290 Quomodo diſtinguat inter ſe, & animam ſuam, ibidem. Converſionis S. Pauli memoria quam utilis, 103
PAUPERES Beati, 133. Non tamen quilibet etiam voluntarii, ibidem. Sed pauperes ſpiritu, ibidem. Reges ſunt cœli, 5. ſunt quaſi incogniti, & derelicti a Deo, 209 Pauperibus, & martyribus eadem repromiſſio facta, 135 Pauperes in futuro judicio ſecuri, 58
Pauperes de ſuis laboribus alunt monachi Claræ-vallenſes, 51 A pauperibus cœlum mercantur divites, 212 Pauperes divitum manus exoſculantur, cum aliquid ab eis accipiunt, 240
PAUPERTAS voluntaria, Chriſti caſtellum, 201 Paupertatem nativitate ſua pretioſam fecit Chriſtus, 12 Paupertas ſancta martyrium, 135 Paupertas religioſa felix, & ſecura, 50. Paupertas evangelica, & cœleſtia poſſidet, & terrena, 120 vitatur affectu rerum etiam minimarum, 180 Huic promiſſum regnum cœlorum, 133 Non tam promittitur, quam datur, 5
Paupertas vitat invidiam aliena, & propria, 201 Paupertas voluntaria univerſa ſuperflua reſecat, 32 Paupertatis cumulus, 190 paupertas Chriſti, 81 V. Chriſti paupertas.
PAX, Et unitas formam cœleſtis civitatis nobis repræſentat, 131 pacis, & concordiæ ſymbolum anima in corpore, ibid. Pax, & concordia angelis maxime placent, ibid. Pax, & charitas commendatur, 287 Pax cum Deo, & proximo, & ſeipſo homini quærenda, non gloria, 140 Pacem Deus tribus hominum generibus loquitur, 162 Pax in mundo Chriſto adveniente, 2.
Pax nulla, timore prævalente, 318 Pax perfecta hic haberi non poteſt, 18 Pax plena, & perfecta alteri vitæ reſervatur, 22 pax, & gaudium in cœlo, 175 Pax plena cordis futuræ vitæ reſervata, 90
Paci duo neceſſaria, 175 Pax quam proximo debemus charitate, & humilitate nutrienda, 126
Pax quadruplex, 227 Pax ficta, inordinata, & Chriſtiana, 218
Pacis ſtudium lites reprimit, 278
PECCATOR unum cum dæmone efficitur, 109 peccantem hominem curitatim non deſeverit Deus, 148 peccatoris carcer, tortores, & infernus, 121 peccator nihil expectat, ſed præſentibus detentus, & contentus eſt, 343
Peccatores eccleſiæ filii eſſe non deſinunt, 271. Dei miſericordia in peccatores, 124. Longanimitas, 103 Ejus dignatio in ſuſcipiendo peccatore, 368 Indulgentia Dei erga peccatores in tribus, 92. Peccati ultionem tardat Deus, ut commendet patientiam, impleat electionem, & confirmet charitatem, ibid. a peccatores excitandi ad pœnitentiam Petri pœnitentis exemplum, 120
Peccati jugum ſemel ſuſceptum excutere divinæ virtutis eſt non humanæ, 97 peccatoris converſio res divinæ virtutis, 80 Magnum miraculum, 152 e peccatoris jam ſuſcitatis ſtatus, 124
Placet utterque Deo, & peccator compunctus, & juſtus devotus, 102 V. Converſio.
Peccatum grave onus, 62 eſt animæ malum, 101 peccatum magis cavendum quam ejus ſupplicium, ibid. Peccata ſunt opera tenebrarum, 23 peccati nigredo intus eſt, 86 peccata ſunt parietes, quibus a Chriſto ſejungimur, 124
Peccatum Adæ, & dæmonis in filium, 349 primi parentes non coacti ſed decepti peccaverunt a 168 peccatum triplex Evæ, curioſitatis, voluptatis, vanitatis, 111 per peccatum homo ſpoliatus, ibid. peccati clades in corpore, & in anima, 121 peccata ex fidei defectu, 222
Peccatum non excuſat voluntaria neceſſitas, 301 peccati cogitatio decolorat animam, affectio vulnerat, conſenſus necat, 164 corruptela naturæ ex peccato, 19 non peccare Dei juſtitia eſt, 270 pro peccatis orandum, etiam ſanctis, 152 conſenſus in peccatum ſollicite cavendus, 324
Peccata piis cooperantur in bonum, 159 peccatum, & pœna quomodo nobis cooperantur in bonum, 193 natus ex Deo quomodo non peccet, 20. 163
Peccatorum duæ ſpecies, flagitia, & facinora, 205 peccant alii in ſpe, alii ex deſperatione, 135 peccatum manens, & regnans qui 1 61 peccati gradus pulchra ſimilitudine declarati, 182
Peccatum originale maximum, 74 ejus remedium olim durum, nunc facile, 38
Peccatis venialibus cur maneamus obnoxii, 76 hæc delet pedum lotio, 76 peccata venialia non negligenda, in his tamen cavenda anxietas nimia, ibidem, peccata levia nolle corrigere, blaſphemia in Spiritum Sanctum irremiſſibilis, 104 impoſſibile eſt ſalvari cum peccatis venialibus niſi per Chriſtum, 26
Peccatum ex deliberatione animam perdit, 104. 165
A peccatis alienis munditiæ quomodo obtineri poſſit, 223 verecundiæ ſpecies etiam in peccatoribus, 371
Peccatis ſolis iraſcendum, 65 peccatoris redemptio per Chriſtum, 21 peccatum, & mortem duos hominis hoſtes Chriſtus profligavit, 27 peccatum originale ac aliena a Chriſto expiatum, 19 peccati triplex genus Chriſti morte expugnatum, originale, perſonale, ſingulare, 24 peccatorum remiſſio paſſioni Chriſti tribuitur, 110 peccatorum venialium, & mortalium remiſſioni quid neceſſarium, 170
Peccati odium, 199 A peccato quomodo revocetur homo, 228 peccato nihil reliſtit efficacius, quam pudor, aut dolor, 169 peccatoris reſipiſcentis quotidianum, 124 peccatum non regnat in animo contrito, 155 peccatorum recordatio anxia lætori divinæ benignitatis recordatione interpellenda, 259
Peccati damna ut emendanda, 162
Peccata radicitus evellenda, 122 peccatis expiandis tota vita impendenda, 175 peccati ſenſus tollit aut minuit cenſum pœnæ, 193

Pec-

Digitized by Google

Peccati defenſio quam perieuloſa, 305 graviſſima ira Dei cum ſinit impune peccare, ibid. perſeverare in peccato diabolicum a peccatis ſuis jactantes notantur, 43 peccati conſuetudo quam gravis, 166 peccatum obſtinati accumulat Dei longanimitas, 170 quanto quis ad altiora profecerit, tanto gravius ſi corruerit, colliditur quando ruit, 163
Amans Jeſum ejus injurias ferre non poteſt, 308
Pecoris ſpiritus quo egeat corpore, 247
Pecora etiam ſerviunt homini ad profectum æternitatis, ibid.
PELLES Salomonis quæ, 283
Pellium uſus apud monachos improbatur, 29. 99
PENTECOSTES Feſti dignitas, 91 Commercium cœli, & terræ in Pentecoſte, 94
Peregrini moralis deſcriptio, 48
PERFECTIO Quam rara 173 perfectio hominis in quo, 161 perfectio apoſtolica, victu, & veſtitu eſſe contentum, 116 perfectio quædam imperfecta, 60 Conatus ad perfectionem inanæ ſine Deo, 369 Perfectiones omnium rerum eminentius in Deo, 133
PERFECTUS quis, 132. 336 Nemo tam perfectus, qui non egeat remiſſione, 26 e perfectorum unio cum ſponſo, 360 perfectorum tentatio palliata iniquitas, 305 perfectorum memoria Bernardus recreatus, 260
Pericula vitæ præſentis, 68 periculis hic omnia plena 47
PERSECUTIO Chriſtiano ipſique Chriſto numquam deeſt, 103 perſecutionem pauci pati volunt, 135 perſecutionis nigredo, 286 Eccleſia perſecutione aucta, 288. perſecutio fidelium ipſius Chriſti cenſetur, 103 perſecutio tentationum ultima, 66 perſecutionem majorem a falſis fratribus patitur Chriſtus, quam a judæis, 103
Perſecutores ſuos, cur filios matris ſuæ, & non patris vocet Eccleſia, 287
PERSEVERANTIA Commendatur, 197 Eſt imago divinæ æternitatis, 223 bonis operibus eſt neceſſaria, 312 dæmon ipſi inſidiatur, 111 perſeverantiam faciunt unitio ſanctorum, brevitas temporum fragilitas corporum, 195 perſeverantia in cruce, & pœnitentia, 72
Perſeverantia Chriſti in cruce, 76
Perſeverantes in oratione ex aridis fiunt ferventes, 252 perſeverare in malo diabolicum, 62
Perſuadendi efficacia, 80 in imo confeſſionis emenda ibid.
Pedum oſculo peccata venialia delet 26 & ſeq.
Pedes Dei miſericordia, & judicium, 249 Horum in anima indicia; timor, & ſpes, ibid. e Uterque oſculandus, ibid.
Peſtilentiæ cathedræ quatuor pedes, & quis in ea ſedeat, 208
Petitiones cordis in tribus, 49
Petræ foramina, Chriſti vulnera, 331
SS. PETRI, & PAULI Elogium, 112 Duo ſunt luminaria, magiſtri, & mediatores, ibid.
PETRI Amor, 168 Claves Chriſti ei datæ 340. Timore vacillans mergi cæpit, 95 Zelus ejus intempeſtivus, 327 ſervi amputavit aurem, ut viam faceret veritati, 285
Petri frigus 227 Reſpectus a Chriſto quare fleverit, 225 Ingens in eum Dei miſericordia, 119 Petri pœnitentis exemplum animat peccatores, 120
PETRI Leonis Schiſma per octo annos, 226
Phantaſmata deponenda ad intelligendum canticum canticorum, 320
Pharaonis, & Neronis comparatio, 82 Pharaonis devicti, & diaboli analogia, 302 Pharaonis principes myſtici, malitia, luxuria, & avaritia, ibid. Item alii, 303 a Pharaonis filia Ægyptum deſignat, 82
Phariſæi arrogantia, & elatio vacua, 115
PHILOSOPHIA Veritati propinquior quæ, 165
Philoſophorum imber ſterilis 327, & mala paſcua, 295 Fuerunt gloriæ laudiſque cupidi, 165 Vani, & curioſi, 94 Noluerunt abundare ſenſu terreno, ut abundarent in ſenſu ſuo, 133 Deum perfecte non cognoverunt, 251
PIETAS Conſiſtit in duobus, 203 Ejus unguentum ex multis miſeriis confectum, 256 non in libris, ſed in moribus habenda, 261 Ejus fructus etiam impiis deſideratus, 54
Pietatis exempla varia, 256
Piis omnia cooperantur in bonum etiam peccata, 159
PISCES myſtici triplicis generis 326 piſcium ſquammæ patientiam, pinulæ hilaritatem ſignificant, 148

Placere illi non poteſt Deus qui non placet Deo, 277 278
Plorandi qui temere mortuos plorant, 282
Pœna nulla eſſet in terra, ſi non præceſſiſſet iniquitas 188 nunc guttatim bibitur, in remuneratione torrens eſt voluptatis, 159 Pœnas, quas pro peccatis aliorum voluntarie ſuſcipimus a nobis exigit Deus, 182 pœna ſenſum tollit, aut minuit peccati ſenſus, 193 Malum ſemper pœna comitatur, 61 Homo carnalis ſemper in pœna, ibid.
Pœnitentia initium revertendi ad Deum, 91 Pro innocentia reputatur, 182 pœnitentium lacrymæ vinum angelorum, 188
Pœnitentia etſi quid minimum, ea tamen Deo reconciliari poſſumus, 55
Ad pœnitentiam cohortatio ſæcularibus dura, 50 ſed durior Judicis ſententia, 164
Pœnitentiam qui non amplectitur, aut ea ſe non indigere credit, aut de divina bonitate diffidit, 28 Humilitas ſi non habet unde pœniteat, habet tamen ut pœniteat, 20. Pœnitentiæ detractio crudelis miſeratio, 48 Innocentiam ſervare facilius, quam congruam agere pœnitentiam, 128 Præpoſterus hominum pudor de pœnitentia, 32 Pœnitentiam quomodo Deus operatur in nobis, 97 Homo tunc naſcitur cum ad amorem Pœnitentiæ, & odium peccati animus excitatur, 34
Pœnitentia triplex: ob amiſſam innocentiam perditam non requiſitam, & neglectam Dei patientiam, 124 Pœnitentiæ falſæ judicium non fugere occaſiones, 29 Pœnitentia falſa, ejuſque pœna, ibid. a Pœnitentiæ perſeverantia, 77 Pœnitenti ad Deum accedenti neceſſaria verecundia, 246 Pœnitentiæ nigredo, 286 Pœnitentibus congruit oſculum pedum, 249
Pœnitentia tota vita impendenda, 45 Pœnitentiæ tria neceſſaria: tempus, corpus, locus, 220 Pœnitentiæ præſentis tempus eſt vigilia æterni ſabbatiſmi, 147 Periculoſum eſt inter ſæculi turbines agere pœnitentiam, 34 Adulti non niſi propria pœnitentia expiantur, 184
Pœnitentis, & Lazari comparatio, 124 Pœnitentis animæ ad Deum aſpiratio, 263 Mulier non amplius peccatrix quando pœnitens, 135 Pœnitentia S. Joannis Baptiſtæ nos ad eam excitare debet, 126
Philippus intruſus in ſede Turonenſi, 328 Giſleberti archiepiſcopi nepos & ambitionis hæres, ibid. a S. Bernardi judicio dejectus, 329 Ad Petrum Leonis confugit, & ab eo ordinatur, 378 Ejus electionis vitia, ibid.
Polygamia culpa fortaſſe venialis, ſed turpis incontinentia, 329 Eam turtur redarguit, ibid.
POPULUS Jeſu quis, 31
Porcos cur in ſacrificiis offerre prohibitum, 109
Portans Chriſtum non oneratur, ſed honoratur, 53
Potentiæ triplex genus in myſterio incarnationis: quod non erat, creatum; quod perierat reparatum; quod ſuper omnia erat, paulo minus ab angelis minoratum, 28 potentatis, & ſcientiæ ambitus quantis malis obnoxius, 82
Præcepta legis alia moralia, alia figurativa, 107 Præcepta moleſte aut cum murmure adimplere, non eſt virtus obedientiæ ſed velamen malitiæ, 34
Præceptori qui dare manum diſſimulat dat ſeductori, 359
PRÆDESTINATIO quid, 360 Prædeſtinati quomodo non pereunt, 376 Prædeſtinationis initium, & finis ſoli gratiæ, opus etiam nobis tribuendum, 101 & ſeq. Prædeſtinationis media, 54 Signa 83 Præcipuum debere audire verbum Dei, 41 Prædeſtinatio incerta, 85 Prædeſtinatorum felix Status, 375 Generatio cæleſtis æterna prædeſtinatio eſt, 126
Preces piorum prævenit Deus, 352
PRÆDICATORES prophetæ appellati, 216 Chriſtum in utero portant, 202 Prædicatorum miſſio, 359 Prædicandi deſiderium monachis quam periculoſum, 335 Publice prædicare nec monacho convenit, nec novitio expedit, nec non miſſo licet, ibid. Prædicationis officium contemplationis avidis jungitur, 325
Prædicatoribus utile monitum, 328 Prædicator concha ſit non canalis, 265 Prædicantium funiculus triplex, recte ſentire, digne proloqui, vita confirmare, 262 Converſatio ad ſublimia tendere debet, 133 Eis neceſſaria puritas mentis, 334 Compaſſio, & congratulatio, 258 Prædicatoris eſt liberaliter quam Deus dedit in alios effundere, 365 Lex Chriſti, lex ignea, linguis igneis prædicanda, 91 Pro diſpoſitione auditorum efficitur lingua prædicatorum, 41 Prædicatori fugienda vanitas, & quibus, 305
Prædicandi labor non exiguus, 321 Sed inanis ſine Dei gratia, 314 Eorum omnis profectus Deo tribuendus, ibid. Prædicatorum imperfectorum indicia, 266 a Impuri qui, 334
Præferre ſe alteri nullus debet, 208 Grandis ſuperbia æqualis ſe præferre, 38 V. Humilitas.
Prælatorum conditio, & officium, 190 Ejus zelus neceſſarius, 274 Diſcretionis, & fervoris copula, ibid. Charitas, puritas intentionis, & ſanctitas converſationis, 190 Charitas in eis quomodo recte ordinanda, 315 Eis cura ovium non fugienda 258 Prælati ſolliciti vix vacant ſibi, ne ſe ſubtrahant ſubditis, 319 Prælati boni erga ſibi ſubditos affectus, 258 Prælati prodeſſe laborent, 274 Improbe ſatis præeſſe affectas, quibus præeſſe non curas, ibid. Prælati ſubditorum matres ſe reputent, non Dominos, 32 Prælatis utraque vita neceſſaria Mariæ ſcilicet, & Marthæ, 162
Prælatus ſit irreprehenſibilis, 190 Pauci prælati qui utiliter, pauciores qui humiliter præſint, 324 Prælatorum luxus præſtringitur, 358. & ſeq. Item avaritia, 253. 358
Prælati Deo ingrati admonentur, 68 Quales in converſatione, tales ſint in occulta cogitatione, 190 Multi privati boni, qui Prælati mali, 324
Prælatis in quibus obediendum, 196 De prælatura ſibi impoſita queritur S. Bernardus, 389
Præparatio triplex ad recipiendum ſpiritum ſanctum, 199
Præſentiæ divinæ guſtus pro vacuis animi receptibus, 301 Præſentia Dei in nobis unde colligenda, 346. 354 Præſentiæ ſponſi in nobis indicia, 301 Quibus conceſſa, ibid. a Præſentiæ, & abſentiæ ſponſi viciſſitudo, 77
Præſervatio a peccato tribus modis fit: ſubtractione occaſionis, reſiſtendi data virtute, & affectionis ſanitate, 97
Præſumptio, & obſtinatio via dæmonum, 61 Gradus quatuor ad eam, 62
Primitiæ ſpiritus, 159 Sanctitas in converſatione, pietas in intentione, virtus in colluctatione, 155
PROCESSIO duplex Spiritus-Sancti, 91
Proceſſiones raræ apud Ciſtercienſes, 105
Proceſſionis feſti Purificationis tropologica explicatio ibid. & ſeq. Proceſſionis, & paſſionis in dominica Palmarum conjunctio quid ſignificet, 70. 71 Proceſſio cœleſtem repræſentat, 70 In ea triplex obſequium Chriſto exhibitum, 71 Quatuor in ea ordines, ibid.
Prodigalitas luxurioſorum, 305
Prodigi filii parabola tropologice explicata, 166
PROFICIENDUM ſemper, 128 Unum neceſſe eſt e duobus, aut proficere, aut deficere, 190 In via vitæ non progredi, regredi eſt, 106 Non proficientem a mortis tenebris comprehendi periculum eſt, 316 Salvabuntur qui ſunt in deſiderio proficiendi, ibid.
Profectus noſter in eo conſiſtit, ut numquam arbitremur nos apprehendiſſe, 106 Profectus electorum quatuor gradibus diſtinguitur 319 Profectus noſtros Chriſtus amat ut ſuos, 335 Profectus noſtri, fructus Spiritus-Sancti: ibid. Reſpectus Dei profectus noſter, 324 Profectus noſtri paſſio ſponſi, 348
PROFESSIONIS propriæ recordatione munienda memoria contra cogitationes malas, 187
Promiſſiones, & comminationes divinæ cur tam parum nos movent, 222
Prophetiæ quoddam genus, ambulare in ſpiritu, & ex fide vivere, 102
Proſperitas nimia, etiam ſpiritualis noxia, 22 Proſperitas plures dejecit, quam adverſitas, 146 Licet multas fragrant adverſitas, multo plures excellit proſperitas, 71 In proſperitatis, & adverſitatis viciſſitudine omnis hominum vita verſatur, 72
Proſtratio ad lectionem Martyrologii Chriſti nativitatem annuntiantem, 25
Protectio Dei, 53 Scuto comparata, 53 Nobis ſecuritatem præſtat adverſus dæmones, 54 Protectore Chriſto nihil timendum, ibid.
Providentia Dei, 275 In rerum diſpoſitione, 63 Ad noſtri cuſtodiam, 61. In moderandis tentationibus, 53
PROXIMUM quomodo diligere debeamus, 226 Vera dilectio proximi unde oritur, 308 Proximo quid debeamus, 188 Scilicet pacem, Deo vero juſtitiam, 175 An res proximi, & temporalia Dei rebus præferri poſſint, 316 Proximi pietati præferendus timor Domini, 113 Ju-

dicium de proximo privatis vitandum, non prælatis, 304 Proximi læſio nulla levis, 287

PSALMODIÆ utilitas, 103 Pſalmis unde ſapor, & ſuavitas concilietur, 101 Angelici ſpiritus pſallentium devotione recreantur, 250 Pſallentes ſomnolenti increpantur, 249

Publicanus oculos ad cœlum levare timens, cœlum ipſum ad ſe inclinavit, 180

Pudor de offenſo Deo, patre, & benefactore noſtro, 303 Præpoſterus hominum pudor de Pœnitentia, 73 Pudorem, & dolorem timet humana fragilitas, 22

Pudicos aſpectus quærit viſio cœleſtis, 241

Pudicæ aures neceſſariæ ad canticum amoris audiendum, 331

Pugna ſpiritualis, 245

Pulchritudini internæ nulla comparabilis, 282 Pulchritudo duplex animæ humilitas, & innocentia, 309. Pulchritudo ſponſæ cur turturi comparetur, 323

Purgationes ſeptem dedit nobis Chriſtus, 81

Purgatorium, 152. 172. 199. Qualis in eo cruciatus, 185 Ab hæreticis impugnatum, 376. 335

Purificationis ratio, & inſtitutio, 106 Turtur cur oblata in Purificatione, 319 Purificationis legi Maria non obnoxia, 106 Purificatio illius quid nos doceat, 102

Purificationis tempus hæc vita, 41

Puritas cordis ad videndum Deum neceſſaria 290 Eam requirit prædicatio, 334 V. Cor, & Munditia.

Puſillanimitatis duæ cauſæ, novitas converſionis, tepor converſationis, 240 Puſillanimes non facit humilitas, nec magnanimitas arrogantes, 137 Puſillanimum cruciatus, & miſeria, 49. Puſillanimitatis nimiæ remedia, 52 Puſillanimes notantur, 50

Putare vineas quid, 341. Putationi tempus idoneum obſervandum, 337 Quodnam illud ſit, ibid.

Q

QUADRAGESIMA, & Quinquageſima præſentem, & futuram vitam ſignificant, 92 Quadrageſimæ dies breves ſerio tranſigendi, 48 Quadrageſimæ religio, 45. Quadrageſimæ fervor major.

Quadrageſimale jejunium ad veſperam, 45. Ejus duces Moyſes, Elias, Chriſtus, ibid. Quadrageſimali tempore tota ſimul Eccleſia pugnat in diabolum, 48 Quadrageſimali Monachorum devotione torquetur dæmon 62

QUÆRERE Deum quanti, 363 Magnum bonum, 371 Quomodo quærendus Deus, 193 Non pedum paſſibus, ſed deſideriis quæritur, 367 Ad Deum accedendum non locis, ſed claritatibus, 391

Quærere Deum quinam cenſendi ſunt, 363 Deum quærentes jam ipſum habent, 191 Anima Deum quærit prius ab eo quæſita, 368 Quæritur fruſtra tribus ex cauſis, 351. Deum quærenti cavenda ingratitudo, 368. Subtrahitur ut avidius quæratur, & teneatur fortius, 355. 353 Cauſæ ſeptem ob quas quærit anima Verbum, 368

Querelæ monachorum de vitæ præſentis laboribus injuſtæ ſunt, 178

Quies nulla in hac vita, 135

R

RAncor Deum inhonorat, 96 Ejus damna, 289

RATIONIS triplex caſus, 200

Reconciliatio cum Deo nunc facilis, poſtea difficilis, 35 Reconciliatio multiplex quomodo fiat, 135 Reconciliari debemus hominibus, angelis, & Deo, 220

RECTITUDO hominis in quo, 327

Rectus quis, ibid.

Recto corpore cur Deus hominem creaverit, ibid.

REDEMPTIONIS beneficium expenditur, 66. 177 Chriſti virtus, & ſapientia in opere redemptionis ſplendidius, 209. Chriſtus plus amandus ob opus redemptionis, quam creationis, 268 Redemptio quam fuit ardua, 25. Cur tam laborioſe Chriſtus nos redemit, 255 Redemptionis opus præcipue meditandum: modus ejus præſertim, & fructus, ibid. Redemptionis beneficio ingratus non dormit, ſed mortuus eſt, 66. 66 Redemptionis humanæ pretium in Mariam collatum, 128

Redemptio etiam Angelis factus eſt Chriſtus, & quomodo, 272 Homo cur redemptus, non Angelus, 2. Homo eadem die redemptus, qua creatus, 27

Redeundi ad Deum voluntas, & gratia, 368

Refectio inter lilia quid, 346 Reformari ad ſapientiam quid, 370

Refugium noſtrum ad Deum, 19

Regiones myſticæ hominis quinque, 198 Regnum Dei ubique, 166

Regnum Chriſti anima, ei quæ Tyrannis infeſta, 15

REGULÆ auſteritates poſſunt mitigari erga infirmos, 151. 190.

Regularum obſervantia exterior ſive interiori nulla, 44

RELIGIONIS proditores increpantur, 154 Item corruptores, 55 Naſcentem perſequi herodianum eſt, 32

Religio, & ad eam vocatio quanti facienda, 182

Religioſæ domus varii ſtatus, 133

Religioſa profeſſio alter baptiſmus, 191

RELIGIOSA vita via compendioſa ad cœlum, 177. Vitam Apoſtolicam repræſentat, ibid.

Ad religioſam vitam vocatio quanti facienda, 182 Ex Deo eſt, 4. Opus eſt dexteræ excelſi, 57

Religioſæ vitæ exercitia, 252 Eis attribuuntur dentium proprietates, 215

RELIGIOSI vitæ Apoſtolicæ ſectatores, 183 Eorum vocatio, & variatio, 160. Status omnium ſecuriſſimus, non tamen omnino ſe verus, 189 Status ſublimis, ſed periculoſa ruina, 193 Religioſi ſunt jumentum Chriſti, 71. Sunt velut inter duas menſas mundanorum, & cœlitum poſiti jejuni, 193 Quomodo non ſit iis hiems, ſed æſtas, 328 Iis inculcatus diſciplinæ zelus, 116 Sua eis conveniunt cantica, 243 & ſeq.

Religioſorum labor honeſtatur, 177. Eorum labores quam præcellant laboribus ſæcularium, 182 Ipſis ab officiis exterioribus vacantibus quid faciendum incumbat, 333. Religioſi ſuaves moribus ficubus comparantur ſpiritu ferventiores vineis, 331. Religioſorum triplex præſidium, auſteritas, paupertas, & obedientiæ humilitas, 191. Gloria, unitas, & unanimitas, 132. Deum ignorare non poſſunt, 4. Ducem ſequantur, 104. Quid ſentiant de ſua vocatione, 129 Pleriſque illuminati ſunt, parvi purgati, 86. 90 Nihil iis prodeſt cultus exterior ſine interiori, 121. 122 Exteriora rerum eos juvant ſine cæteris, 183 Conſolatoria verba ad religioſos, 120

Religioſorum varii ſtatus, 86. Religioſi a malis cogitationibus quam debeant eſſe alieni, 172 Religioſis quam cavenda apoſtaſia, 59 Etiam apoſtaſia cordis, ibid.

Religioſi triplici vitio obnoxii, 161. Eorum triplex periculum, 189. 190. Religioſorum ferventium, & tepidorum diſcrimen, 90. Tepidorum notæ, & judicia, 183. Tepiditas unde, 86. Imperfectorum ignavia notatur, 149 Imperfecti triplicis generis, & quid illis ſit ad ſalutem neceſſarium, 186 Languidi arguuntur, 183. Item delicati, 116 Infructuoſos Deus gravius fert, quam ſæculares, 25 Religioſis quam noxia ingratitudo, 183 Terrenis, & ſæcularibus deditis præſtringuntur, 55 Iis pudoris eſſe debent ſæcularium ſtudia, 191. Propriæ voluntati ſtudioſi præſtringuntur, 104. Duri, & indevoti jumento comparati, 71. In monaſteriis ſcandala ſuſcitantes, quam ſint damnabiles, 138

Religioſi multi imperfecti in Clara-valle, 86

Religioſus, pro monachus, 84. 226. 157

Relinquentes omnia Deo relicti ſunt, 153

Reliquiæ martyris Ignatii apud Claram-vallem, 21

Remedia quinque adverſus ſuperbiam, 201.

Remedium malorum ubi quærendum, 68

Remenſe Concilium ſub Eugenio III. 303

Renovatio triplex, 207 Innovatio triplex per Chriſtum nobis præſtita, 2.

Reparationi noſtræ cooperatur ſenſus uterque, 125 Dei bonitas in reparatione hominis, 92. Hominis lapſus, & reparatio, 83

Reprobatio, 275

Reproborum cruciatus ex amiſſione beatitudinis, 57

Reſpectus Dei varius, alius metum, alius conſolationem affert, 325

RESURRECTIO Chriſti alios in quo præcellat, 77. Poſt eam fuit impoſſibilis, 139. A nobis exigit tranſitum ad meliorem vitam, 110. Ei tribuitur juſtificatio, ibidem.

Reſurrectionis fides, 361 Et animæ immortalitas, 56

Reſurrectionis ſpiritualis indicia, 79

Reſurrectionis veræ ſeptem indicia, 263

Reverentia cum quanta oporteat intereſſe divinis officiis, 115

REGIS exemplum in ſubditos redundat, 37 Riſiſſe numquam Chriſtus legitur, bene autem fleviſſe, 5.

Remenſes Archiepiſcopi Rainaldus, 381 n Sampſon 382 n

Rogerius I. Rex Siciliæ, 381. 380

Riſus S. Malachiæ qualis, 147

S. ROMANUS tribus annis S. Benedicto miniſtravit in ſpecu, 61

Rubus incombuſtus, Mariæ typus, 10. 126

Ructus ſpiritualis, 242

S

SAcerdotes mali Chriſtum perſequuntur, 107

SACRAMENTUM ſignum ſacrum dicitur, ſive ſacrum ſecretum, 75. Sacramenta a peccatoribus poſſunt adminiſtrari, 341

Sacramenti altaris myſtica ſignificatio, 59

Sacramenta pro ſacramentalia, 75. n

Sacris locis quanta habenda reverentia, 158

SÆCULUM torrens, 95. Ejus vita nox, 23 Ei conformari indignum, 220 Sæcula duo futura poſt hoc ſæculum valde diviſa, & diverſa, 25

Sæculares non ſunt cenſendi beati, 193 Sæcularibus curis deditis monachi præſtringuntur, 16. 55

Sæcularium ad malum ſtudia pudori eſſe debent religioſis, 191

SALOMON pacificus interpretatur, 140. 282. Eccleſiaſtes, & Idida dictus, 302

Salomonis pelles quæ, 282

Saltus ſponſi qui, 321

SALVATORIS fontes quatuor, eorumque aquæ, 210

SALUTIS noſtræ initium ab actione, 122. Salutis noſtræ initium, juſtificatio, perfectio, glorificatio, 120 Tria Deo propria in opere noſtræ ſalutis, prædeſtinatio, creatio, inſpiratio, 260. Salutis noſtræ tres cauſæ: Deus, Angelus, homo, 359 Salutis tria media, 119 Larga Dei bonitas in quærenda hominis ſalute, 31

Salutis incuria, & fidei languore, 231 Eadem incuria præſtringuntur, 202. Salutem animarum impedire ſacrilegium cujus eſt peccato Judæorum, 146. Saluti electorum ſervit diabolus inſcius, & invitus, ibidem.

Salutis triplex teſtimonium a conſcientia, ab Eccleſia, a prælato, 31 Certitudinem non habemus, ſed fiduciam, 41

SAMUELIS pietas, 256

Sanctificatio in ſcripturis pro continentia, & munditia, 273. Sanctificatio legalis, carnalis: nunc ſpiritualis, & interna neceſſaria, 23

Sanctificari nomen Dei: quomodo dicatur, 47

Sanctitatis tria genera, 31. Sanctis via tendendum ad viſionem majeſtatis, 23

SANCTI in cœlis ſecure laudantur, 139 Noſtri non obliviſcuntur, 333. Eis inſpirat Deus ut de nobis cogitent, 334. In cœlis quid nobis præſtent, 347. Nobis compatiuntur, 108 De ſe ſecuri ſunt, pro nobis ſolliciti, 107. In terris nos informant ad vitam, in cœlis invitant ad gloriam, ibid. Protegunt nos meritis, informant exemplis, confirmant miraculis, 142. Eorum ſuffragia deſideranda, & ſperanda quatuor ex cauſis, 144 Sanctorum interceſſio, 152. 182. 334. Invocatio, 333. Pro defunctis, 341. Sanctorum honorem, & amorem non excludit debitus ſoli Deo honor, vel amor, 64. Eorum laus exigit imitationem, 146. Eorum ſocietas optanda, 145 Item felicitas, ibid. In iis quædam imitanda, quædam admiranda, 107. 145. Sanctis potius in moribus, quam in mirabilibus imitandi, 109. Eorum vita quaſi menſa plena ferculis, ibid. Sanctorum, vita deſideranda, ſed mors vel maxime, 119. Sanctorum triplex congratulatio, 140

Sancti hinc migrant pleni dierum, 70. Ipſa morte de diabolo triumphant, 146. Mors eorum eſt pretioſa, 119 Idque tripliciter, 106 Eorum perfecta requies, & delectatio in omnibus, 137 Nulla eis erga impios, & damnatos eſt commiſeratio, 58 Gaudent viſis malorum ſuppliciis, 57

Sancti an plene beati ante generalem reſurrectionem, 136. 137. Non conſummabuntur ſine

Digitized by Google

ſine nobis, 19. In cœlis expectant nos, ibid. Statim a morte in conſortium admittuntur Angelorum, 147. An iis competat nunc vox laudis, 137 Omnia impendunt pro Deo, 146
Sanctorum ſolemnitates, & recordatio triplex in nobis excitant deſiderium, 140. Sanctorum mortem cur celebret Eccleſia, 119
Sanctorum omnium feſtivitas etiam ſanctos de terra comprehendit, 139 Communio in feſto Omnium Sanctorum, 133
Sanctus quis hic dici mereatur, 195 Sanctum faciunt victus ſobrius, actus juſtus, ſenſus pius 106 Sanctos non faciunt miracula, ſed virtutes, 146. Sanctis quoque orandum pro peccatis, 352. Sanctis hac in vita ſemper timendum, 139. Sanctorum laus, & gloria unde, ibidem. Deo debetur, 258. Sancti alii triumphantes, alii militantes, 139
Sanguinis minuendi duplex cauſa, qualitas, & quantitas, 221
Sanguis animæ voluntas ejus, ibid.
Sapit Deus varie pro diverſis meritis, 271. Tunc primum animæ ſapit, cum eam afficit ad timendum, 275 Multi quærunt, ſed pauci ſapiunt, quæ ſurſum ſunt, 92
Sapiens quis vere dicendus, 316. Cui res ſapiunt, prout ſunt, 124 Sapientis eſt in rebus creatis ſpectare finem, 94
SAPIENTIA quid, 170. A ſapore dicta, ibidem. Ejus variæ acceptiones, 200. A Deo eſt, 369. Quæ a Deo eſt, unde diſcernenda, 179. Sapientia cibi ſpiritualis condimentum, 100 Per quam quæque ſapiunt prout ſunt, 316 Ubi invenienda eſt, 171 Candor ejus ſedes, 278 Sapientis cui ſapit prout eſt, is beatus eſt, 124 Sapientiam ſeu ſaporem boni homo per Evam perdidit, per Mariam recepit, 369 Sapientia cum eloquentia murænulæ aureæ vermiculatæ argento, 305 Sapientiæ cognata virtus, 369 Utriuſque differentia, ibid. Sapientiæ ſatietas cavenda, 171 Reformari ad ſapientiam quid, 370
Sapientia triplex, 160 Sapientis ſobria conſiſtit in tribus: in penitudine præteritorum peccatorum, in contemptu præſentium commodorum, in deſiderio futurorum præmiorum, 171. Sapientis in ore confeſſio propriæ iniquitatis, gratiarum actio, & ſermo ædificationis, ibidem. Sapientia in opere is ſiſtuit, qui continenter, patienter, & obedienter converſatur, ibidem. Sapientia carnis voluptuoſa eſt, ſapientia mundi tumultuoſa, ſapientia quæ ex Deo eſt pudica, & pacifica, 27 Sapientiæ affectus in anima, 370 Sapientiæ trivium, 200
Sapientiæ Divinæ Domus Beata Maria, 201
Sapor, & ſuavitas unde pſalmis concilietur, 250. Sapor in palato, ſapientia in corde, 285
Satanæ ſectatores ambitioſi, 82
Satietas ſapientiæ cavenda, 171
SCANDALI auctores Chriſtum perſequuntur, 104 Scandala in monaſteriis ſuſcitantes quam damnabiles, 132
Scandalum duplex internum, & externum, ibid. d Internum triplici modo fieri poteſt, ibid.
Sampſon Archiepiſcopus Remenſis, 182 n
Sancia Alphonſi Regis Hiſpaniæ ſoror, 282
Spinenſis Abbas Nivardus, ibid. n
SCHISMA quantum malum, 287. Schiſma Petri Leonis per octo ferme annos, 226
SCIENTIA litterarum non damnanda, 298 300 Sine ea zelus corruit, 100 Scientiam deſignant groſſi ficuum, 331 Non quærenda eſt niſi per Verbum, 345. Non inflat, quæ geminam ſui, & Dei cognitionem præſupponit, 300. Ejus utilitas in ſuo modo conſiſtit, 299. Scientiæ, & amoris neceſſaria copula, 345. Scientiam ſequitur tumor, ſi non reprimat timor, 275
Scientia ſalſa inflans, alia contriſtans, 295
Scientia inflans non procedit a Spiritu-ſancto, ſed ſcientia cum devotione, 351. Scientia inflans Adamo, & poſteris ejus ruinæ cauſa, 88. Scientiæ, & poteſtatis ambitus quantis malis obnoxius, ibid.
Scientia otioſa, & infructuoſa cibus crudus, & indigeſtus, 299. ſcientia ſæcularis inebriat curioſitate, non charitate, 253
Scientia judicii paucorum eſt, 20. Nobis eſt neceſſaria, ibid. Tres illius gradus dolor de peccatis, correctio, & ſollicitudo, ibidem. In primo accenditur, in ſecundo ardet, in tertio lucet, ibid.
Scientia ſanctorum, mundi, & carnis quæ, 177. Scientia bene vivendi potiſſima, 118. Scientia ſalutis omnibus præferenda, 299. 300
Scientia Chriſti experimentalis, 324
Sciendi modus in tribus: in ordine, in affectu, in fine, 299. ſciendi ordo, ibidem.
Scire volunt aliis ut ſciant, aliis ut ſciantur, aliis ut ſcientiam vendant, aliis ut ædificent, aliis ut ædificentur, ibid. Scire ſeipſum, axioma Græcorum, 274
SCRIPTURARUM in præfigurandis Chriſti myſteriis conſonantia, 11. ſcriptura de Deo loquitur in figuris, 353 ſcripturæ obſcura plus placent, 343. In ea nihil otioſum, 351. Non ad carnis, ſed ad ſpiritus commodum interpretanda, 334. Eccleſiæ judicium infallibile in uſu, & applicatione ſcripturæ, 19. Ea abuti diabolicum, 48. Hæreticorum error de ſcripturis, 338
Scripturæ ſenſus triplex, 214 ſcripturæ ejuſdem plures ſenſus an, & quomodo admittendi, 312
Scrutari Dei majeſtatem quomodo liceat, 133. ſcrutatio voluntatis tutior, quam majeſtatis, ibid.
Subtilitates vitandæ, 152
Scuto comparatur Dei protectio, 52
Seceſſus oranti neceſſarius, 89
Securitas hic nulla, 20. 186 Pernicioſa, 150. De præſenti gratia numquam eſto ſecurus, 270
Sedere ſuper ſolum præſidentis eſt, dominantis, regnantis, 101
Seductori dat manum, qui dare diſſimulat præceptori, 359 Chriſtus ſeductor pius, 78
Semen Apoſtolorum ſummus, 120
Seminatores myſtici, 109
Seminare quid debeamus, ibid.
Semitæ ſponſi quam ignotæ, 253
Senſualium dicta de cibis, 290
Senſus quintuplex quintuplici amori aptatus, 168 V. Amor ordo dignitatis inter corporis ſenſus, ibid. e ſingulis ſenſibus indicendum jejunium, 45. ſenſus fallax, non fides, 285
Senſus hiſtoricus per hortum moralis, per cubiculum deſignatus, 274
Separatio amicorum morte durior, 280
Septiformis Spiritus in Chriſto, 113
Septuageſima ex numero denario, & ſeptenario conſtat propter Deum mandata, & ſeptem eorum impedimenta, 42
Sepulturæ ritus, 289. 280
Qualis Chriſtus erga ſequentes ſe, 291
SERAPHIM idem atque ardens, vel accendens, 99. 262 Seraphim duo ab Iſaia viſi creaturam Angelicam, & humanam ſignificant, 99. Alarum multiplicitas in ipſis quid ſibi velit, ibid. & 102 Item capitis, & pedum velatio, 99 Seraphim in ſingulari, Seraphin in plurali, ibid. n
SERMO Dei panis vivus, cibus mentis, 6. Duo operari debet, 324. Non in ſola memoria ſervandus, ſed in amoribus, 6. Durus eſt in cortice, ſuavis in medulla, 317. Sermo vivus, & efficax exemplum, 80. Triplex illius uſus, 371 Sermonum de gloria ſanctorum triplex utilitas, 135. Sermo bonus & utilis, triplex, 120 Otioſum audire quam noxium, 174
Sermones S. Bernardi quibus horis habiti, 193 Cur aliquando breves, & aliquando prolixi, 56 Sermones qui feſtis diebus conveniant, 37. Ante miſſarum ſolemnia apud Ciſtercienſes, 131. 136. ſermo in vigilia nativitatis Domini, 21. ſermones coram extremis apud Claræ-vallenſes, 142 ſermo ſeu locutio rarior apud Ciſtercienſes, 335
Serpentes fugant vineæ florentes, ibid.
SERVITUS Dei ſuavior omni ſervitute, 182. Voluntariis ſuavis eſt, 58
Servus fidelis Quiſnam, 137 Servi mercenarii, & filii differentia, 162
Seſſio Chriſti ad dexteram Patris quid, 357. ſoli Chriſto propria, ibid.
Severitas paterna ſit, non tyrannica, 273
Sexus uterque noſtræ reparationi cooperatur, 128
Sigilla ſeptem Chriſti quæ, 28
Signum quid, 75. Signa credentium in Evangelio deſcripta, quomodo ſingulis fidelibus conveniant, 84
Signa in judicia non quæruntur, ſed merita, ibid.
SILENTIUM religionis cuſtos, 41. Charitatis cauſa intermittendum eſt, 316 Silentii cultrix ſtudioſa Maria, 126. Silentium triplex bonum, & laudabile, a jactantia, a blaſphemia, a murmure, & detractione, 130
Silentium Ciſtercienſium, 287
Simplicitate humili nulla magis neceſſaria virtus initio converſionis, 38
SINGULARITAS noxia; 106. Et Monachi ſingularitatis amantes, 262. 395 Singularitas Chriſto exoſa, 130. Eſt vitanda, 96. d Singularitas angelorum reproborum, 83
Sobrietas duplex, 203
Sol charitatem deſignat, 214 Solis decoloratio varie expoſita, 286
Solitarii boni conditiones, 119
Solitudo commendatur præſertim mentis, 303 Hæc in quo ſita, 291 Solitudinis pericula, 34
Solium Dei angeli, 101
Somnolenti notantur, 299 Somnolentium vigiliæ increpantur, 249
Somnus ſponſæ qualis, 318
Sopor duplex primi Adam, & ſecundi; 42. Chriſti ex charitate, Adami raptus ecſtaticus, ibid.
SPES vera quæ, 114. Quam certa, 52. Spes omnibus terrenis præponderat, 300. Ejus bona inexcogitabilia, 60 Capaces nos reddit miſericordiæ, 113 Hominem reddit omnipotentem, 369 Eſt ſpes in Deum, hominis pii theſaurus, 59. Vitæ meſſis, 300. In ea anima requieſcit, 318. Spes ex Dei cognitione, & ſui naſcitur, 300. Ejus materia timor domini, 68. Ejus tria momenta, 98. Spes veniæ, gratiæ, & gloriæ, 100
Speramus non ſolum in Deo, ſed ipſum Deum, 59 Sperandum in eum, cui nihil impoſſibile, nihil difficile, nec benefaciendi voluntas deſit, ibidem, Solus Deus ſpei noſtræ de Aſcenſione Chriſti, 87 Spei fideique germana cognatio eſt, 60. Spem futurorum bonorum rident carnales, 222. Tentatio contra omnium graviſſima, 66
Spes falſa, 113. Stulta, & ruinoſa habitatio in propriis ſperare meritis, 42
SPIRITALES quinam, 94. Unde noſcendi, 153. Eorum quatuor ordines, 72. Eos acrius impugnat diabolus, 55. Spirituales, & carnales eccleſiæ duo latera, ibid.
Spiritualis vitæ ſumma, 119 Errat qui in ea ſine duce procedit, 359
Spiritualium rerum intellectus verus animæ cibus, 113. Spiritualibus ſtudiis relictis ad carnalia converti indignum, 307. Spiritualis proſperitas poteſt eſſe noxia, 71.
SPIRITUS-SANCTI ſymbolum, columba, 309. Spiritus-Sanctus Patris, & filii oſculum, 250. Spiritus-Sancti proceſſio duplex, 91. Ut ſupervenerit in Mariam, 15. Eum cur recipere non potuerint Apoſtoli Chriſto præſente, 86. 91. Spiritum Sanctum diverſimode acceperunt Apoſtoli, ibidem. Spiritus-Sancti manifeſtatio duplex facta diſcipulis, ibidem. Cur in igne apparuerit, 93. Apoſtolorum mutatio poſt acceptum Spiritum-Sanctum, 90. 91
Spiritus-Sancti effectus in nobis, 91. Ejus in nobis inhabitantis indicia, 94. Fructus, 321. Noſtri ſcilicet profectus, 335 Ejus opera, 93. 94. Alia operatur propter nos, alia propter proximos, 212. Tria operatur in nobis ad declinandum a malo: pœnitentiam, ſupplicationem, & remiſſionem, 91. Item tria ad faciendum bonum monet memoriam, docet rationem, movet voluntatem, ibidem. Illuminat, & accendit, 311. Tria ejus dona: pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen, 93. Quomodo arguit mundum de peccato, & juſtitia, & judicio, 325 Gemere dicitur, quia gementes facit, 339. Paucis datur ad fervorem, 91. Spiritus-ſancti donum Eccleſiæ oſculum, 250. Gratia duplex, 265. Dona ſeptem, 327. Septem Chriſti apparitionibus applicata, 82. 327 In donis Spiritus-ſancti cavendum duplex periculum, 212. Spiritus ſeptiformis adverſus ſeptem peccati vitia, 120. Spiritus-ſanctus datur hominibus multipliciter, 94
Spiritus-Sanctus dux nobis neceſſarius, 265. Idcirco recedit, ut avidius quæratur, 264. Illius acceſſus, & receſſus, 197. Non ſine ſalutis periculo ignoratur, 264. Præparatio ad Spiritum-Sanctum, 91. Nimirum oratio perſeverans, ibid.
Spiritum diverſa genera, 179 Spirituum quatuor genera, 255. Eliæ ſpiritus duplex, 86. 91. Spiritus triplex, ibid. e Principalis, ibidem. Spiritus carnis ſuadet mollia, ſpiritus mundi vana, Spiritus maligni amara, 179. 180. Spiritus noſter quandoque tentationes ex ſe ſuggerit, 179. Spiritus Dei unde cognoſcatur, ibid. Caro ſervire debet ſpiritui, non ſpiritus carni, 128
Spiritus pecoris hominis, & angeli qui egeant corpore, 142

Splen-

Splendori fervor præferendus ; 115. Splendor triplex in S. Joanne Baptiſta , ibidem. Splendor inanis virtutum cavendus , 221
SPONSA myſtice quæ , 153. 370 Deum amans anima , 152. 249 angelis , & hominibus , 283 Sponſam Domini decet eſſe pulchram , eruditam , & caſtam , 293. Ejus decor ſpiritualis virtutum ornatus iiſque æternus , 282. Item in bonis operibus , & moribus , & ordinibus , 358 Sponſa partim formoſa , & nigra , humilis , & ſublimis , 284. Unde nigra , & formoſa , 278. Ejus pulchritudo cur turturi comparetur , 303. Ejus ubera meliora vino , 253 Hæc ſunt congratulatio , & compaſſio , ibidem . Dilectio ſpiritualis , non carnalis , 307. Ejus aviditas in quærendo ſponſo , 356 Devotio ac ſollertia in obſervando ejus adventu , 355 Sponſa ſponſum ſub infirmitate carnis agnoſcit , 324 Quanta apud eum fiducia , 286. Cum angelis familiaritas , 244. 250. Sponſæ dotes a ſponſo , 302 Sponſæ de ſponſo varius loquendi modus , 314 Sponſæ ſomnus qualis , 318. Paſcua , 294. 295
Sponſæ apud Judæos ſponſis cuſtodiendæ tradebantur a die deſponſationis ad tempus nuptiarum , 11
SPONSUS , & ſponſæ myſticæ qui , 244 Sponſi , & ſponſæ nomina Verbi , & animæ affectiones aptiſſime exprimunt , 245 Sponſi nomina alia majeſtatis , alia pietatis 260 Cur malo , 313 Sponſi lilia quæ , 347. Varia cubicula , 275 Lectulus quis , 356
Sponſus fruſtra quæſitus in lectulo quid inſinuat , ibidem. Sponſi præſentia quibus conceſſa , 292 Illius in nobis indicia , ibidem Qui ad ſponſi amplexus ſunt inhabiles , eum ut medium requirant , ibidem. Deſponſari Domino angelorum ſupra hominem , 303 Sponſi conſolatio quibus conceſſa , 292 Paſci a ſponſo quam dulce , 294. Sponſus paſcitur cum illi obeditur , 340. Sponſi , & ſponſæ intentio mutua , 344 Sponſi læva , merita ; dextera , præmia , 21. Sponſi ubera , longanimitas , & benignitas , 252 Sponſus unde tantum ſibi conciliavit amorem , 347. Sponſi ſaltus , 320. Sponſus ſalit in angelis bonis , non in malis , 321 Sponſi ſemitæ quam ignotæ , 353
Stabulum Chriſti mundi vanitatem damnat , 29
Statio Chriſti , angeli , & hominis diverſa , 102. 103 Statio Seraphim incommutabilitatem denotat , 100
Status quatuor hominum , 176. Status quinque hominum ſub Deo , 166 Status hominis triplex ſub diabolo , 157. 158 Status quatuor hominis ante converſionem , 166 Status naturæ integræ , 160 Naturæ corruptæ , 161. Gloriæ poſt reſurrectionem , 162
Stellis comparantur virtutes , 283
S. STEPHANUS martyr apud homines , 31
Sterilitatem animæ in ſeipſo deplorat S. Bernardus , 289
STUDIA litterarum approbat S. Bernardus , 298. 299. 300 Studia Bernardi per Gerardum fratrem libera , 297 Eorum incitator , auctor , examinator , 230
Studentium varii fines , 299 Studia ſpiritualia quæ , 317
Suavitas Chriſti attrahit omnes , 133
SUBJECTIONIS utilitas , 80 Subjectio voluntatis noſtræ humilitatis ſumma , 181. Subjectio triplex , 203. V. Humilitas.
Subtractio rei quam amas augmentatio deſiderii eſt , & quod ardentius deſideras , ægrius cares , 337 Subtrahit ſe Deus ut avidius quæratur , teneatur fortius , 354. 355
Sudor Chriſti in horto , 72
Suffragia ſanctorum nobis implorandi , & ſperanda quatuor ex cauſis , 145
Suggeſtiones malæ quam ſollicite repellendæ , 179
SUPERBIÆ typus , Goliat , 95 Genius hæreticorum , 307 Superbia hoc eſt , cum major eſt in oculis tuis , quam apud Deum , & in veritate , 300 Impatiens eſt conſortis , 158. Superbiam primum in cœlo peccatum , 206. Quam aliena , & inimica cœlo , 99. Principem angelorum commutavit in Diabolum , 1. Dæmones ob ſuperbiam derelicti , 321 Angeli , & hominis caſus ex ſuperbia , 345 Dæmones ob ſuperbiam gratiæ incapaces , 321
Superbia quæ eſt , vel quæ futura eſt gratiæ ſubtractæ cauſa , 322. Superbiæ argumentum , privatio gratiæ , ibidem . Superbos præterit Dominus , humiles viſitat , ibid.
Superbia deteſtabilis , 1. 22. 99. Intolerabilis impudentiæ eſt , ut ubi ſeſe exinanivit majeſtas , vermiculus infletur , & intumeſcat , 26 Superbiæ damna in ſe repræſentat S. Bernardus , 322 Superbus peccat in Deum , 30. Extollitur ſupra ſeipſum , 22
Superbiam parit ignorantia ſui , 300. Eam impœnitentia comitatur , 158. Superbia cavenda , ut ſis ſecurus a ruina , 150. Exemplo Chriſti retundenda , 9. Lapides quinque jacendi in ſuperbiæ vitium , 95 Superbiæ tentatio ex occaſione patientiæ 34
Superbia triplex , 327 Item quadruplex cordis , oris , operis , habitus , 101 e Ejus lepra ſeptuplex , 81
Superbia Luciferi , 83 Superbia monachorum quorumdam præſtringitur , 16 Superborum princeps diabolus , 265
SUPERIORES Apoſtolorum vicarii , 96 Etiam indignis reverentia , & obedientia exhibenda , 4. Eorum contemptus in Deum ipſum cadit , 305 Eorum in obediendo præcepta dijudicantes præſtringantur , 104. Inferiori cuſtodiam debent , & diſciplinam , 4. Eorum pericula , ibid. V. Abbas , Paſtor , Prælatus.
Suſuria vel leviſſima cavenda , 287
SYNAGOGÆ cæcitas , & fatuitas , 352. ſumptio , 260 Chriſtum protulit , ſed abjecit , 16 Repudiatur conſtituens ſalutem in operibus legis , 343 Synagogæ repudium & Eccleſiæ connubium , 260. Synagogæ , & Eccleſiæ diſcrimen , 289 Charitas Eccleſiæ in ſynagogam , 361. Chriſtus amore ſponſæ etiam ſynagogam ſibi deſponſare paratus , ibid.

T

TAbernacula laborantium ſunt , & militantium , 209 Tabernaculum Tenebroſum , corpus hominis , 279
Templorum ſanctitas cur honoranda , 155
Templum Deo in nobis ædificandum quomodo , 153 Templum Dei quomodo ſcimus , 152
Temporalia quanto ſtrictius habentur , tanto melius , 52. Temporalium ſufficientiam ſuis tribuit Deus , 52 Item eorum abundantia æternorum parit inopiam , 2.
Temporis jactura in verbis otioſis quantopere cavenda , 173. Ex præterito præſenti , & futuro quomodo proficiendum , 119. Horum nullum perdit quiſquis pœnitentiam agit , 220 V. Pœnitentia.
Tenebrarum opera ſunt peccata , 23
TENTATIO eſt hominis vita , 52. Tentationes vulpes , 335. Earum neceſſitas , ibidem. Deus tentat ad probandum , non ad reprobandum , 130. Tentationis , & conſolationis viciſſitudo piis utilis , 161. Diaboli fraus in tentatione ex ſcriptura , 66. Tentationis motum excitare poteſt inimicus , ſed in nobis eſt dare , aut negare conſenſum , 46 Tentationibus , vel adverſis non cedendum , 82 Dei providentia in moderandis tentationibus , 52
Tentatio triplex , earumque remedium , 83
Tentationes quatuor , 52. 150. 295 Quatuor tentationibus quatuor virtutes oppoſitæ , 67. Tentatio contra ſpem occulta , ſed graviſſima , 66 Tentatio vanæ gloriæ quomodo extinguenda , ibid.
Tentationes Chriſti quatuor , ibid. Tribus tentationibus diabolus Chriſtum aggreſſus , 53
Tentationes Eccleſiæ quatuor , tyrannorum , hæreticorum , malorum Clericorum , & Antichriſti , ibid. Tentationum ultima perſecutio , 66
Tentationes incipientium apertæ , proficientium occultæ , 335. Varia earum genera , ibid. perfectos tentat diabolus ſub ſpecie boni malum perſuadens , 53. 295. Tentatio perfectorum palliata iniquitas , ibidem. Alia piorum de vitæ longiturnitate , 159. Tentat monachos diabolus , aliquando , auſteriora , aliquando remiſſiora ſuadendo , 177. 179
Tentationes acres initio converſionis inſurgunt , 124 Tentatio de rebus vitæ neceſſariis , 66 Aſpidi comparatur , ibid. e Relinquentibus omnia prima ſolet eſſe tentatio de moleſtiis carnis , 133
Tentatio prima novitiorum puſillanimitas , 52. Ex rigore religionis , 226. Non ipſa afflictio , ſed ipſius timor tentatio eſt , 52
Tentationum antidotum , 49 In conſolatione , & tentatione quomodo ſe gerendum , 270 Tentationi initio reſiſtendum , 46. Recurrendum ad orationem , ibid. Deum in tentationibus ſuis tamquam proprium habent ſinguli electorum , 50 ad Mariam confugiendum , 12 Angeli invocandi , 64 Tentationis victoria , teſtimonium cœleſtis generationis , 28
TEPIDITAS Abjicienda , 90. Unde oriatur , 91. Ejus cauſa fidei languor , 221
Tepidorum religioſorum indicia , 183 tepidorum , & ferventium religioſorum diſcrimen , 90 Tepidis , & languidis quomodo ſubinde ſuccurrat Dominus , 291
TERRA Majeſtate Domini replenda excluſo ſatana , 99. Terræ , & cœli diſcrimen , 144 In terra orimur , moramur , & morimur , 145 Terræ hærere homine indignum , 277
Terræ nomine corpus deſignatur , 133
Terrena faſtidiens meretur æterna , 70. Terrenis hærentes ſimiles ſubmerſis , & pereuntibus in aquis , 1.
Terrere pios cur dæmon aliquando permittatur , 64
Teſtimonia ſex Divinis attributis perhibenda , 221. Teſtimonium in cœlo ad diſcernendos Angelos beatos a reprobis , 83
Teſtimonium in terra ad diſcernendos juſtos ab impiis , 83. Teſtimonium Trinitatis , ibidem. Teſtimonium aquæ , ſanguinis , & ſpiritus , 82 Teſtimonium conſcientiæ in tribus , 110
Theobaldus comes , 381
Thomas de Maria , 380
THOMÆ Apoſtoli dubitatio cum Mariæ deſponſatione comparata , 11
THRONIS Juſtior cauſa , & copioſior materia diligendi , 262
Tigna domus ſpiritualis timor Domini , patientia , longanimitas , charitas , 311
TIMOR ſapor eſt , 275 Aquæ comparatus , 41. 224 Devotio vino , 41. Timor Domini fons vitæ , 39 Quomodo initium ſapientiæ , 275 ſpei materia , 62 Timore minuto ſpes proficit , 318. Timor ordinatus juſtitia eſt , 202 Timor ſervilis hyems ; charitas , æſtas , 328. timore prævalente nulla pax , 318 timor ſine charitate pœnalis eſt , 323 timor tandem convertitur in amorem , 204
Timoris affectus , 170. Timoris utilitas contra peccati concupiſcentiam , 41 timor Domini excludit omnia vitia , 323. Efficacius peccato reſiſtit , quam pudor aut dolor , 169. Timet duo humana fragilitas pudorem , & dolorem , 22. Timoris tres gradus , 205
Timor Domini triplex , 39. tertius monachorum proprius , ibidem. Timor triplex , 41. 204. Timor perverſus eſt , quo metuis aliquid præter Deum , aut non propter ipſum , 44
Timere Deum tota noſtra beatitudo eſt , 139. timor Domini præferendus pietati proximi , 113. Deus tanto magis timendus quanto majora ejus munera percepimus , 49
Timendum ſemper ſanctis in hac vita , 139. timendum cum arriſerit gratia , cum abiit , cum revertitur , 143 timet nihil , qui Deum protectorem habet , 49 protectore Chriſto nihil timendum , 64. Timor judicii , & gehennæ , 263 Diabolus leo piis non timendus , 65
Tirones minus idonei Cantici canticorum auditores , 244
Trahi quid , & quibus competat , 270. Chriſtus ſuavitate ſua cunctos trahit , 291. Trahit Deus quodam modo invitos , ut faciat voluntarios , 271 Trahit nos Deus , aut terrendo minis , aut exercendo flagellis , ibid. Tractio a ſponſo , 126
Tranquillus Deus tranquillat omnia , 295 Trecentis epiſcopus Hatto , 377. 379
Tribulatio præſens via gloriæ , 70. V. Afflictio.
TRIBULATIO Piis eſt conſolatio , 48. tribulatio utilis , & neceſſaria , 69 tribulari bonum , dummodo ſit Deus nobiſcum , ibidem Deum nobiſcum eſſe in tribulatione probat ipſa tribulationis tollerantia , 68. tribulatum Deus portat , 48. In tribulatione futura cogitanda , 69. In tribulatione ſpes gloriæ veluti meſſis in ſemine , ibid.
Triduum Chriſti moraliter , 77 Triduum myſticum quo ſuſtinendus eſt Salvator , 96 tridui ante Paſcha ſanctitas , 75
TRINITATIS Perfecta cognitio vita æterna eſt , 48. Trinitatis veſtigium in anima rationali , 200. Trinitatis triplex operatio , 214 Trinitatis operatio in incarnatione , 204
Trinitas varia , 220 e Trinitates octo , 226
Triſtitia hic læſis permiſſa , 71
Triſtitia non omnis interdicta , 42 Triſtitia Deum inhonorat , 96

Trium-

Triumphans mundi teſtimonium, 83.
Turonenſes Archiepiſcopi Giſlebertus, 278 n Hugo, 279
Turtur avis pudica, 303 polygamiam redarguit, 339 e cur oblata in purificatione, ibid. turturis vox prædicatio eſt caſtitatis, ibid. turturi cur comparetur ſponſæ pulchritudo, 303
Tutum hic nihil, 294

V

VAgitus Chriſti quam diſſimilis a vagitu aliorum infantium, 29
Valetudinis nimis ſtudioſi monachi præſtringuntur, 290. V. Monachi.
VANA Gloria quæ ab homine, 5. Baſiliſco ſimilis, 66. Vana gloria, & impatientia, duplex jejunantium virus, 43
Vanæ gloriæ tentatio quomodo extinguenda, 66. Illi humilitatis ſcutum opponendum, 52
VANITATEM Noſtram confundit humilitas Chriſti, 36. 39 Non eſt quo ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas, 266
Ubera ſponſæ meliora vino, 253 ſub congratulatio, & compaſſio, 225. 232. 253 Ubera duo ſponſi longanimitas, & benignitas, 252
VERBUM ſermo ſimplex, & unus, 317. In verbo omnia, 371. Verbi & animę convenientia, 363 Similitudo, 362. Colloquium ſpirituale, 310 Conjunctio ſpiritualis, 301. Verbo frui quid, 370. Cauſæ ſeptem propter quas quærit anima Verbum, 368 Verbi lingua, fervor devotionis, 31 o
Verbum triplex: indicatum, inſpiratum, eructatum, 301 Verbum Dei quanti faciendum, 119. Quanta cum reverentia audiendum, 108 Illud debite audire, præcipuum prædeſtinationis ſignum, 41 Nocet ſi cum faſtidio audiatur, 298
Verbi Dei mira vis, & multiplex utilitas, 16 180 triplex illius uſus, 271
Verbum aſperum quid, 50. Verba Jeſu aliis dulcia, aliis dura ſunt, 163
VERBORUM NECESSITAS, 221. Verbum otioſum, quam nullam habet rationabilem cauſam, 199. Temporis jactura in verbis otioſis quantopere cavenda, 173
VERECUNDIÆ præclara, encomia, 371 verecundiæ pudor in facie, gemma gratiſſima, 126 Virtus gratiſſima præſertim in adoleſcente, 371 Pœnitenti ad Deum accedenti neceſſaria, 246 verecundiæ ſpecies etiam in peccatoribus, 371
VERITAS lilium, 342. Animæ vita, 168. Illius amor ſolus, & fidus, & verus, 359. Veritas primo ardua, dein facilis, 113. Sine condimento gratiæ eſt amara, 354. Veritas, & miſericordia viæ Domini, 62. Verus dies qui non novit occaſum, æterna veritas, & vera æternitas, 67
Veſtium vanitas, lepra ſuperbiæ, 81 veſtium luxus in monachis, 17
Vetulas triplex, 307
VIÆ multæ, & diverſæ, 61. Viæ hominum, neceſſitas, & cupiditas, ibidem. Vi dæmonum præſumptio, & obſtinatio, ibidem. Viæ angelorum, aſcenſio, & deſcenſio, 62. Viæ Domini quę, & quales, 176 nempe miſericordia, & veritas, 62. Item confeſſio, & obedientia, 194. Eas imitatur homo per compunctionem, & confeſſionem, 62
Viam Domini incedunt tria hominum genera, 108. Viæ angelorum quomodo tendant ad imitandas vias Domini 62. Vias dęmonum quomodo incurramus, ibid. Via lata, via non eſt, 158
Viciſſitudo ſola placet in creaturis, 169 Viciſſitudo præſentiæ, & abſentiæ ſponſi, 293 Viciſſitudo tentationis, & conſolationis piis utilis, 164
S. VICTOR angelis familiaris, 108 reficit nos exemplis, protegit meritis, lætificat ſignis, 107 Quædam ejus mirabilia, ibid. Ejus corpus in monaſterio Arremarenſi, 106 n Oratio ad eum, 108
VICTORES in agone Chriſtiano cur tam pauci, 82 Victorioſa fides, quæ, ibid.
Victoria. Fide vincimus hoſtes, ibid. triumphantis mundi teſtimonium, 83 tentationis victoria, teſtimonium cœleſtis generationis, 82 Chriſti victoriæ inſignes, 26
Videre gloriam Dei, & videri eſt perfectorum, 333. Credere, videre eſt, 346. V. viſio.
Viduæ nuptias repetere licitum, 340
Vigilantia paſtorum neceſſaria, 326
Vigilandum nobis ſtudioſe, 61
Vigilia æterni ſabbatiſmi eſt præſentis tempus pęnitentiæ, 142
Vigiliæ feſtorum quomodo celebrandæ, 117
Vigiliarum utilitas, 203. Vigiliæ nocturnæ Ciſtercienſium quam prolixæ, 292
Vigiliæ tres noctis tropologice expoſitæ, 30
VINCENTII martyris fortitudo in tormentis, 217
VINEA Domini Eccleſia, 336 Ejus Fideles populi, 288 Ad ejus cuſtodiam quis idoneus, 289
Vineæ proprietates Eccleſiæ applicatæ, 288. Vineæ Engaddi allegoricæ plebes Eccleſiæ, 308
Vinea ſtulto non eſt, 334. Sapienti eſt vita ſua, ibidem. Juſtus quomodo vinea, ibid.
Vineæ ſunt animæ, quarum flos opus, odor opinio, fructus martyrium, 330. Vineis comparantur ſpiritu ferventes, 331. Vineæ quæ floruit provectiores, 335 Florenti novitii in religione, ibidem. Item primi fideles 330 d Vineæ fructus charitas, 331 Vineæ florentes ſerpentes fugant, 330
VINUM raro bibunt Ciſtercienſes, 329. Timotheo quomodo ab Apoſtolo permiſſum, 290
Vinum myſticum, 98 Vino charitas comparatur, 224. Vinum bonum ſanctæ voluptatis, 174 Vinum angelorum, pęnitentium lacrymæ, 288
Vino ſimilis carnalis affectus, 253 vinum carnalis illecebræ, 124
Vinum, & oleum noſtris vulneribus Chriſtus infundit, 164
VIRGINITAS Flos horti, 312 vita angelica, 129 Virginitas laudabilis ſed magis neceſſaria, humilitas, 9. Utriuſque pulchra connexio, ibid. Virginitas non omnium eſt ſed multo pauciorum cum virginitate humilitas, ibid. Sine humilitate laudem apud Deum non habet, 100. 101
Virginitatis primiceria Maria, 126 Virginitatis votum in Maria, 13. 16. 15. 125. 126. Virginitas cum fęcunditate in Maria mirabilis, 9. Virginem non decebat parere niſi Deum, nec Deum naſci niſi de Virgine, 10 Chriſtus virgo, Virginis filius, virginumque ſponſus, 286
Virginum eſt ſemper eſſe pavidas, & numquam terras, 13. Virginem non eſſe magis expedit, quam de virginitate inſoleſcere, 9.
VIRTUS Dies Stellis comparatur, 283 eſt cognata ſapientiæ, 369. Utriuſque diſcrimen, ibidem. Virtutis definitio, ibidem. Virtus gradus ad gloriam, 106 ob ſe ipſam ſectanda, 47. Virtutum ornatus ſpiritualis ſponſæ decor, iſque æternus, 282 Virtutes & exercitia angelis grata, 131. Virtutes angelicæ cur ſic dictæ, 262 Virtutes non prodigia a nobis exiguntur, 107 Veræ divitiæ non opes, ſed virtutes 5. Sine Chriſto nulla vera virtus, 273 Cum vitiis creſcere neſcit, 328
Virtutum falſarum notæ, & indicia, 5. & ſeq. Veræ virtutes nullæ in Ethnicis, 273. noſtræ in hac vita non prorſus defæcatæ, 350. Earum ſplendor inanis cavendus, 221 Virtutis alienæ pia emulatio, 322
Virtutes Cardinales in Maria, 101. Virtutes quatuor tentationibus quatuor oppoſitæ, 67. Virtutum contentio poſt Adæ peccatum 111
Virtute Divina hoſtes noſtros vincimus, 98
VISIO Beata, meridies, 194. In cęlis quam beata, & ſuavis, 190 In hac vita impoſſibilis, 197. 390. 301. Viſio Dei quæ competit beatis, viatoribus, antiquis patribus, & piis viris, 292
Viſio Dei duplex in majeſtate, & in humilitate, 98 Sanctitatis via tendendum ad viſionem majeſtatis, 23 Requirit ardens deſiderium, 291 Qualem requirat anima pia, 291 Pudicos aſpectus, 290 Ad videndum Deum oculus mentis triplici eſt inquinamento purgandus, 135. Fides mundat, & præparat oculum mentis ad videndum Deum, 304
Viſio eſt charitas, 366 Deus quomodo videndus in creaturis, 138 Viſio an fraudet meritum fidei, 357 Viſio Chriſti apud Iſaiam diverſa, 101
Viſitationes ſponſi quam occultæ, 354 Quid facto opus, ut viſitemur a Deo, 325. Viſitationis Divinæ tempus ſollicite obſervandum, ibid. Illius teſtimonia quænam, ibidem & ſeq. Viſitatio ſponſi quæ timenda, 355
VITA qua vivimus magis mors eſt, 69. Ex quo incipimus vivere, incipimus mori, ibid.
Vita præſens quam incerta, 159. Quam fallax, 158. Verſatur inter ſpinas, & aculeos, 313. Ejus miſeriæ, & pericula, 68. 89. e Eſt velut Septuageſima captivitatis, 42
De Vitæ longiturnitate piorum tentatio, 159 Hæc malis non expedit, 158 Vitam brevem ad voluptatem, longam ad pęnitentiam ſibi fingunt carnales, ibid. Vitæ prioris damna ut emendanda, 102
Vita bona in quo, 181 Vere vita, vita æterna, 69 Quanta ejus præmia, 24 Quoad animam, 255
Vitæ ſpiritualis indicia, 179 Vera animæ vita Deus, 60 Vita cordium Jeſus, 355 Dignus morte qui ei recuſat vivere, & eſſe, 108. Vitam Chriſto debemus multis rationibus, 122. Non vivit, qui non diligit eos inter quos vivit, 168 Vitæ mixtæ commendatio, 123
Vita ſanctorum quaſi menſa plena ferculis, 107 Vita ſua ſapienti eſt vinea, 334. Vita ſtulti mors eſt, ibidem d Vita ſęculi nox, 23
Vita arborum, & animalium, 303 Duobus modis vita ex corde procedit, 210
Viterbium urbis Italiæ, 282 n Vitis V. Vinea.
Vitia in nobis pullulare non ceſſant, 328. Vitiorum quadruplici modo laborat anima, 223 Continue amputanda, 336 & ſeq. Quæ non fallunt ſub ſpecie virtutis, vulpes ſunt, 335
Vivere in umbra, & ſedere quid differant, 314
Ultionem peccati tradat Deus, ut commendet patientiam, implet electionem, & confirmet charitatem, 97
Umbræ comparatur fides, 292 Umbra Chriſti, caro ejus, 259 Caro ejus, & fides, 313 Deſiderabilis, ibid. Umbrarum declinatio quid, 351
Unctio crucis, 153
Unctio Chriſti, 43. Chriſtus cur noluerit corpus ſuum ungi in ſepulchro, 213. 257
UNGUENTA quatuor ſponſi, 272. Unguentum triplex, compunctionis, devotionis, & pietatis, 212. 213. 257. Unguentum contritionis unde conficiatur, 253 Ejus vis, & fragrantia, ibid. Item devotionis unde conficiatur, & quibus competat, 254
Unio perfectorum cum ſponſo, 260 Hominis cum Deo eſt voluntatum contentio, 349 & ſeq. Manducare, & manducari neceſſaria ad unionem, 348
Unitas multiplex, 210 Inter unitatem hominis cum Deo, & Dei patris cum filio quæ differentia, 349 Amoris glutino conſtat unitas inter Deum, & hominem, ibidem. Chriſto uniuntur omnia unitate ſubſtantiali, perſonali, ſpirituali, ſacramentali, 188 Unitatum diſparitas, 349
Unitas cordium commendatur, 43 Unitas & concordia angelis maxima placet, 131 Eſt religioſorum gloria, 120
Unitatis cuſtodia, 20 Patientia, humilitate, & charitate ſervatur, 222
VOCATIO ad curam animarum quibus indiciis agnoſcatur, 327
Vocatio religioſa ex Deo, 4. Quanti facienda 129. 182
VOLUNTAS proprie dicitur cui aſſentimur, & cui ſe liberum ſe inclinat arbitrium, 81 Non poteſt cogi, 362 Voluntarium tamen minuit vehemens concupiſcentia, ibidem. Voluntas, & opus quando rara, 31 Voluntas redeundi ad Deum ex gratia, 368 Velle, mente ire eſt, 108
Voluntatis ruina triplex, 200 Voluntas bona quæ, 149 Ejus quatuor gradus, 224 Impedimenta, ibid.
Voluntatum conſenſio eſt unio hominis cum Deo, 349 Voluntas Dei fit de omnibus, & per omnes, ſed non in omnibus, 101. Varia ejus in nobis impedimenta, 42 Cum certo non innoteſcit quid agendum, 182. Voluntatis ſcrutatio tutior, quam majeſtatis 332
Voluntatem propriam Chriſtus deſeruit, ut ex bona fieret melior, 82 Voluntatis propriæ abdicatio, 20. 132 Deo reddenda pro ſummis ejus beneficiis, 178. Ejus damna, 81. 86 In Deum quam crudelis, & iniqua, 82 Nos ſola a Deo poteſt avellere, 168. Hominem ſubjicit diabolo, 169 Vipera eſt peſſima, quæ ſola damnare poteſt animas noſtras, ibidem. Ceſſet, & infernus non erit, 81 Duæ ejus filiæ inſatiabiles, 122. Voluntatis propriæ jejunium Deo ingratum, 350 Voluntatem propriam ſequens anima eſt ſub ſeipſa, 106 Illius amatores notantur, 262 Dimittentes eam nihil amittimus, 80 Eam relinquere quam difficile, 210 Voluntatis plena ſubjectio impoſſibilis in

Digitized by Google

in hoc mortali corpore ; 182 Eſt humilitatis ſumma, ibid. Voluntas propria eſt, quę Deo, nec hominibus communis eſt, ſed tantum noſtra, 81 Voluntas communis charitas eſt, 80
VOLUPTATUM fugam docent Chriſti vagitus, & lacrymæ, 29 Voluptas corporis malum eſt, bonum vero afflictio, ibid.
Votum Virginitatis in Maria, 10. 13. 15 124 126
Vox Dei, inſpiratio ejus, & juſti timoris incuſſio, 319
Vox animæ deſiderium, 353
Vox & ſignum paſſim ad introducendam fidem concurrunt, 329. 330
Utilitati accedit quidquid cupiditati demis, 328
VVAngionum civitas, 146
Vulnera Chriſti victoriæ ſigna, 129 Vulnera Chriſti petræ foramina, 331 In eis habitatio ſecura, ibid. Eorum conſideratio ſanat animæ vulnera, 333
Vulpes triplices, adulatores, detractores, & deductorii ſpiritus, 336 Vulpes demolientes vineas, adulatores, & detractores, 334 Vulpes in Eccleſia hæretici, 332, 338 Vulpes, vitia, quæ ſub ſpecie virtutis nos fallunt, 336 Tentationes, 348

Z

ZAbulon interpretatur habitaculum fortitudinis, 250
ZACCHÆI 43juſtitia ; & miſericordia ; Zacchæi multi in clauſtro, ibid.
Zelus Prælatis neceſſarius, 274 Zelum inflammet charitas, conformet ſcientia, firmet conſtantia, 268 Zelus juſtitiæ commendatur, 79 Zelus abſque ſcientia minus efficax, & importabilis, 314 Corruit, 10 Zelus cœcus non procedit ex Spiritu-ſancto, 25 Zeli effectus, 284 Magnanimi zelo, & fide magna audent, & obtinent 293
Zelus diſciplinæ religioſis inculcatur, 115 Quam longe abſumus a Zelo, & fervore martyrum, 147 Zelo pleni vineæ ſunt. 331. Zelus intentus, & immiſſus, 345. 346

F I N I S.

620058
Digitized by Google